

Iryda Grek-Pabisowa
Małgorzata Ostrówka
Mirosław Jankowiak

SŁOWNIK MÓWIONEJ POLSZCZYZNY PÓŁNOCNOKRESOWEJ

Recenzenci:

Prof. dr hab. Halina Karaś
Prof. dr hab. Jolanta Mędelska

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk
Warszawa 2017

PRZEDMOWA DO PREPRINTU

Prezentowany użytkownikom *Słownik mówionej polszczyzny północnokresowej* jest preprintem wydania książkowego, które powinno było ukazać się drukiem w 2013 roku. W 2012 roku zespół Pracowni Badań Polszczyzny Kresowej Instytutu Slawistyki PAN, pracujący w składzie: prof. dr hab. Iryda Grek-Pabisowa (kierownik), dr Małgorzata Ostrówka, oraz dr Mirosław Jankowiak, zakończył wieloletni temat statutowy, którego efektem jest poniższy *Słownik*. W przeciągu 12 lat, od momentu stworzenia koncepcji, autorzy odbyli szereg ekspedycji dialektologicznych, gromadzili materiały własne oraz leksykę wyekscerpowaną z prac innych badaczy, stworzyli korpus i opracowali niniejszy leksykon. Na początku 2013 roku *Słownik* uzyskał dwie pozytywne recenzje wydawnicze z rekomendacją do druku, jednak brak środków finansowych uniemożliwił wydanie przez Instytut tak obszernej publikacji.

Autorzy *Słownika* dwukrotnie składali wniosek grantowy do Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki na prace redakcyjne i druk, jednak nie udało się uzyskać dofinansowania pomimo bardzo dobrych recenzji. Próby pozyskania środków z innych źródeł – instytucji oraz firm również okazały się bezskuteczne. W tym czasie *Słownik* był uzupełniany o najnowsze materiały, opublikowane po 2012 roku. W związku z brakiem perspektyw na uzyskanie dofinansowania w najbliższym czasie, Dyrekcja Instytutu i autorzy podjęli decyzję o zamieszczeniu *Słownika* w postaci preprintu w repozytorium cyfrowym, umożliwiając tym samym czytelnikowi korzystanie z bogatego i unikatowego materiału prezentującego mowę Polaków z obszaru Białorusi, Litwy i Łotwy.

SPIS TREŚCI

1. Przedmowa	4
1.1. Od twórców słownika	4
1.2. O autorach	7
2. Informacje o słowniku	8
2.1. Zawartość i charakter słownika	8
2.2. Charakterystyka wykorzystanych tekstów	8
2.3. Zasięg terytorialny	15
2.4. Ramy chronologiczne	15
2.5. Podstawa materiałowa słownika	15
2.6. Kryteria doboru haseł	16
3. Zasady opracowania słownika	
3.1. Hasło	22
3.1.1. Postać leksemu hasłowego	22
3.1.2. Oznaczenia gramatyczne i kwalifikatory	25
3.1.3. Akcent	25
3.2. Znaczenia	26
3.3. Konteksty ilustrujące użycie wyrazów hasłowych	27
3.4. Synonimy	27
3.5. Frazeologia	29
3.6. Odsyłacze	29
3.7. Adresy bibliograficzne ilustracji kontekstowych i form gramatycznych	29
3.8. Zapis graficzny	30
3.8.1. Pisownia haseł i materiału ilustracyjnego	31
4. Skróty, oznaczenia, określenia i znaki graficzne	32
5. Sygnatury adresów bibliograficznych	34
6. Słownik – litery A – Ż	50
7. Aneks	1417
7.1. Wykaz wykorzystanych publikacji	1417
7.2. Alfabetyczny wykaz zbadanych miejscowości	1424
7.3. Wykaz adresów bibliograficznych według obszarów	1435

1. PRZEDMOWA

1.1. Od twórców Słownika

Pomysł opracowania *Słownika mówionej polszczyzny północnokresowej* (SMPP) zrodził się pod koniec ubiegłego wieku w trakcie prac nad publikacjami zawierającymi teksty gwarowe z Kresów północno-wschodnich¹. Bogactwo charakterystycznej regionalnej leksyki, wiele osobliwości w każdej niemal wypowiedzi informatorów nasuwało myśl o konieczności uchronienia od zapomnienia ginącej na naszych oczach odmiany języka polskiego. Polszczyzna tego historycznego regionu w jej potocznej i gwarowej postaci zawiera jeszcze pokaźną ilość leksyki dawnej, a więc warstwę faktów językowych okresu międzywojennego należących już we współczesnej polszczyźnie ogólnej do przestarzałych lub wręcz do archaizmów, zaś na obszarach dawnych Kresów nadal nie zyskuje nacechowania chronologicznego. Stworzenie odpowiedniego kompendium, w którym słownictwo to zostanie zarejestrowane stanowić będzie wiarygodną jej dokumentację a także ważny materiał dla historii naszego języka.

Język polski w dawnym Wielkim Księstwie Litewskim na poszczególnych obszarach etnicznych (białoruskim, litewskim, i w Łatgalii) stale funkcjonował w otoczeniu wielojęzycznym. Początkowo był językiem urzędowym w kancelarii wielkksiążęcej. Posługiwali się nim przedstawiciele warstw wyższych – magnateria, duchowieństwo katolickie, zamożniejsze mieszczaństwo, osiadająca tu polska szlachta. Z czasem jego użycie rozszerzało się na miejscowy stan szlachecki i chłopski, przy czym proces polonizowania się chłopów nasilił się w wieku XIX. Język polski był tam więc jednym z ważnych elementów konstruujących wielokulturową i wielojęzyczną wspólnotę komunikatywną. Jego obecna postać odzwierciedla więc bogactwo kultur pogranicza. Dlatego też w niniejszym *Słowniku* autorzy starali się zgromadzić zasoby leksykalne odzwierciedlające polskie dziedzictwo językowe i kulturowe.

Niemal każdy z użytkowników języka polskiego na Kresach był i do dziś jest przynajmniej bilingwalny. Nie zawsze też język polski w komunikacji codziennej był kodem prymarnym. Najczęściej obok polszczyzny posługiwano się tzw. mową prostą, czyli

¹ I. Maryniakowa, I. Grek-Pabisowa, A. Zielińska, *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych Kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996; I. Grek-Pabisowa (red), *Historia i współczesność języka polskiego na Kresach wschodnich*, Warszawa 1997; I. Grek-Pabisowa, K. Handke, M. Ostrówka, A. Zielińska, *Bohatoryrowicze sto lat później*, Warszawa 1998, I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa, *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich*, Warszawa 1999; A. Zielińska, *Mniejszość polska na Litwie Kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne*, (z trzydziestostronicowym aneksem tekstów), Warszawa 2002.

potoczną, czasem gwarową białoruszczyzną. W takiej sytuacji ma miejsce interferencja językowa. Stąd też polszczyzna kresowa nie stanowi monolitu. Frekwencja poszczególnych cech językowych a także pewne ich zróżnicowanie pozwoliło badaczom wyróżnić następujące jej odmiany terytorialne – na Litwie Wileńskiej, Litwie Kowieńskiej, Białorusi Zachodniej, Białorusi Wschodniej² oraz na Łotwie.

Termin *Kresy* jest rozumiany wielorako – ogólnie – jako synonim regionu peryferyjnego, w tradycji polskiej używa się go przede wszystkim jako nazwy obejmującej obszar dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego³. W zależności od uwarunkowań historycznych i kulturowych Kresy Wschodnie dzieli się na Kresy północno- i południowo-wschodnie. Materiał leksykalny zawarty w niniejszym słowniku pochodzi z obszaru Kresów północno-wschodnich, wchodzących obecnie w skład państw Białorusi, Litwy i Łotwy⁴.

Po II wojnie światowej język polski na dawnych Kresach północno-wschodnich uległ silnej transformacji pod wpływem zewnętrznych czynników językowych (wpływ rosyjski, białoruski, litewski) i pozajęzykowych (zmiany państwowości, represje skutkujące drastycznym uszczupleniem liczebności społeczności polskich, przesiedlenia lokalne w ramach kolektywizacji, likwidacja małych osad i pojedynczych chutorów na rzecz osiedli kolchozowych, tzw. *posiołków*, itp.). Trwający od lat dziewięćdziesiątych XX w. swobodniejszy rozwój szkolnictwa i innych instytucji polskich oraz częste kontakty z krajem Polaków zamieszkujących na Białorusi, Litwie i Łotwie reaktywuje polszczyznę, ale nie sprzyja zachowaniu jej w dawnej postaci. Zmiany następują bardzo szybko, odradzająca się polszczyzna jest już zgoła inną odmianą języka. Przykładem na Litwie może być mowa nowej polskiej inteligencji, kształtująca się na tutejszej polszczyźnie, lecz pod bardzo silnym wpływem języka rosyjskiego i ostatnio litewskiego, na Białorusi języka rosyjskiego, na Łotwie języka rosyjskiego i łotewskiego. Świadczą o tym publikacje poświęcone temu tematowi⁵. Obecnie zwiększyła się liczba Polaków użytkowników polszczyzny, dla których

² Pod tym terminem rozumiemy powiaty leżące na wschód od granicy polsko-sowieckiej w okresie międzywojennym.

³ Zob. np.: Kieniewicz S., *Kresy. Przemiany terminologiczne w perspektywie dziejowej*, „Przegląd Wschodni”, t. 1, 1991, s. 3–13; Kolbuszewski J., *Kresy*, Wrocław 1996, s. 257; *Kresy – pojęcie i rzeczywistość*. Zbiór studiów pod red. Kwiryny Handke, Warszawa 1997.

⁴ Część terytorium Łotwy – Łatgalia, gdzie zamieszkiwała polska ludność wiejska, nie należy administracyjnie do dawnych polskich terenów kresowych, natomiast odmiana języka polskiego, którą posługują się i posługiwali zamieszkujący tu Polacy całkowicie pod względem cech językowych koresponduje z osobliwościami polszczyzny kresowej. Pozwoliło to nam na włączenie jej do kręgu naszych obserwacji i badań, zaś materiały z tego obszaru wykorzystać w *Słowniku*.

⁵ Por. np.: E. Breza, *Polszczyzna Polaków współczesnej Grodzieńszczyzny*, „Język Polski” 1993, s. 161–166; M. Dawlewicz, *Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie*, Warszawa 2000; B. Dwilewicz, *Język mieszkańców wsi Bujwidze na Wileńszczyźnie*, Warszawa 1997; K. Geben, *Świadomość i kompetencja językowa a warstwy leksykalne w idiolektach młodzieży polskiego pochodzenia na Wileńszczyźnie*,

nie jest ona już językiem prymarnym, przejętym w domu rodzinnym od przodków, lecz wyuczonym i też, niestety, niewolnym od zapożyczeń z języków oficjalnych na danym obszarze.

Warto zaznaczyć, że polszczyzną kresową posługują się nie tylko Polacy, ale również przedstawiciele innych rdzennych mieszkańców tych terenów (Białorusini, Litwini, rzadziej Łotysze), gdyż w większości są oni polilingwalni. *Słownik* utrwala jednak mowę polską z terenów dawnych Kresów północno-wschodnich, zapisaną od osób deklarujących się jako Polacy niezależnie od narodowości wpisanej w paszporcie (często pod przymusem administracyjnym lub z innych powodów). Nie ograniczaliśmy się do mowy ludności wiejskiej, wykorzystujemy też zapisy mowy mieszkańców miasteczek, gdyż jest ona równie intensywnie nacechowana charakterystycznymi rysami kresowymi.

Polski język mówiony współczesnych mieszkańców miast na dawnych Kresach północno-wschodnich niewiele odbiega od mowy ludności wiejskiej, ponieważ nowa polska inteligencja jest w większości pochodzenia wiejskiego. W stosunku do okresu przedwojennego dzisiejsza polszczyzna jest bardziej zrusyfikowana, zbiałorutenizowana i zlituanizowana, wzbogacona o nowe słownictwo. *Słownik* prezentuje zatem polszczyznę regionalną i gwarową zachowaną do dziś w mowie polskich mieszkańców dawnych Kresów północno-wschodnich*.

Warszawa 2003; I. Grek-Pabisowa, *Przyczynek do badań współczesnej polszczyzny pisanej Polaków na Białorusi* [w:] „Studia nad polszczyzną kresową”, t. X, 2001, s. 125–136; H. Karaś, *Cechy fonetyczne i fleksyjne potocznej polszczyzny mówionej na Łotwie* „Poradnik Językowy” nr 3 (522) Warszawa 1995, s. 35–55; teź *Język polski na Łotwie* [w:] S. Dubisz (red.), *Język polski poza granicami kraju*, Opole 1997, s. 69–77; I. Masojć, *O wpływie składni rosyjskiej na współczesną polszczyznę wileńską (na materiale „Czerwonego Sztandaru”)*, „Język Polski” 1990, s. 123–128; teź *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie*, Warszawa 2001; teź *Zróżnicowanie zachowań językowych inteligencji polskiej w Wilnie* [w:] Janusz Rieger (red.), *Język mniejszości w otoczeniu obcym*, Warszawa 2002, s. 17–26; J. Mędelska, *Język polski na Litwie w dziesiątym dziesięcioleciu XX wieku*, Bydgoszcz 1993; A. Nagórko, *Wpływy rosyjskie na język polskiej inteligencji wileńskiej*, [w:] *Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR*, (red. H. Kubiak i in.), Wrocław 1992, s. 139–147; M. Ostrówka, *O języku polskim w okolicach Indrycy*, ABS 24, Warszawa 1999, s. 296–305; teź *O języku polskim w okolicach Krasławia*, ABS 25, Warszawa 2000, s. 115–121; teź *Regiolekt polski na Łotwie*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” LXI, Kraków 2005, s. 87–99; M. Ostrówka, E. Golachowska, *Polszczyzna na Mohylewszczyźnie – przeszłość i stan obecny (Raport z badań terenowych)*, [w:] ABS 36, Warszawa 2012, s. 113–137; E. Rudnicka-Fira, *Polszczyzna pisana inteligencji polskiej na Białorusi*, [w:] J. Rieger (red.), *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 1. Warszawa 1996, s. 111–124; H. Sokołowska, *Wielojęzyczność a umiejętności komunikacyjne uczniów szkół polskich na Litwie*, Wilno 2004; J. Sordyl, W. Witkowski, *Elementy obcojęzyczne w polszczyźnie „Czerwonego Sztandaru” i „Kurier Wileńskiego” (1989–1990)*, „Slavia Orientalis” 42, 1993, 2, s. 345–349.

*W niniejszym wstępie nie zamieszczamy charakterystyki socjolingwistycznej i językowej polszczyzny kresowej, ani też rozważań nad jej genezą. Nie przedstawiamy historii zmian państwowości na Kresach wschodnich i na Łotwie. Zagadnienia te zostały już szczegółowo opisane w wielu opracowaniach poświęconych temu tematu.

1.2. O autorach

Słownik został opracowany przez Zespół Badań Polszczyzny Kresowej Instytutu Slawistyki PAN w składzie: Małgorzata Ostrówka, Mirosław Jankowiak, pod kierownictwem Irydy Grek-Pabisowej. Każdy ze współautorów zaangażowany był we wszystkie prace na wszystkich kolejnych etapach opracowania słownika, M. Ostrówka zaś i I. Grek-Pabisowa także w eksplorację i pozyskiwanie materiałów w terenie. Redaktorem naukowym jest I Grek-Pabisowa.

Słownik nasz nie zawierałby tak obszernych materiałów, takiego bogactwa haseł i ich wariantów i tak ciekawej egzemplifikacji, gdyby poza materiałami własnymi nie opierał się na opracowaniach wielu autorów, którzy do swych publikacji zgromadzili zapisy tekstów i osobliwości z terenu Kresów północno-wschodnich. Autorzy wszystkich wykorzystanych zapisów terenowych są, w naszym przekonaniu – co z wdzięcznością podkreślamy – nieformalnymi współautorami niniejszego słownika. Wszystkie prace tych osób włączone do naszego kanonu tekstów to cegiełki, z których zbudowaliśmy tom oddawany do rąk użytkowników. Nazwiskami tych osób sygnowane są nawet najmniejsze wykorzystane przez nas fragmenty zapisów. Oto one:

Irena Adomavičiūtė-Čekmonienė, Natalia Ananiewa, Renata Banasińska, Edward Breza, Jurij Buszlakow, Jacek Cichocki, Walery Czekman (Czekmonas), Feliks Czyżewski, Mirosław Dawlewicz, Katarzyna Dąbek, Katarzyna Dołęgowska, Czesław Dąbrowski (Dombroski), Barbara Dwilewicz (Dubicka), Anna Engelking, Kinga Geben, Kira Giulumianc, Ewa Golachowska, Jurij Golceker, Leonard Jakszczanin, Barbara Jasinowicz, Halina Karaś, Vytautas Kardelis, Katarzyna Kolasa, Jelena Konickaja, Jadwiga Kozłowska-Doda, Maria Krupowies, Inesa Kurjan, Irena Maryniakowa, Ludmiła Maslennikowa, Irena Masojć, Koji Morita, Kazimierz Nitsch, Jan Otrębski, Gienadij Palcew, Józefa Parszuta, P. A. Pietkiewicz, Rafał Poborski, Jerzy Reichan, Janusz Rieger, Leonid Rojzenzon, Elżbieta Rudnicka-Fira, Anna Rutkowska, Krystyna Rutkowska, Halina Satkiewicz, Zofia Sawaniewska-Mochowa, Birutė Sinoczkinė, Wojciech Smoczyński, Elżbieta Smułkowa, Anna Stelmaczonek, Ines Steger, Justyna Straczuk, Tamara Sudnik, Helena Szwejkowska, Krzysztof Tekielski, Halina Turska, Wiktoria Ušinskienė, Jadwiga Waniakowa, Waczesław Werenicz, Björn Wiemer, Alojzy Adam Zdaniukiewicz, Anna Zielińska, Magdalena Zowczak, Danuta Życzyńska-Ciołek.

Podziękowania kierujemy też do recenzentek – pani prof. dr hab. Haliny Karaś i pani prof. dr hab. Jolanty Mędelskiej, za ich wnikliwe recenzje i cenne uwagi sprzyjające podwyższeniu wartości Słownika.

Serdecznie dziękujemy pani dr Beacie Biesiadowskiej-Magdżarz za wieloletnią współpracę przy opracowywaniu niniejszego *Słownika*, za zaangażowanie i niezwykle sumienne wykonywanie prac merytorycznych i technicznych.

2. INFORMACJE O SŁOWNIKU

2.1. Zawartość, objętość i charakter *Słownika*

Formułę słownika (*polszczyzna mówiona*) ściśle określa charakter tekstów, które mogliśmy wykorzystać. Pominięte zostały teksty literackie i stylizowane na regionalne czy gwarowe oraz materiały z wszelkich innych druków kresowych (prasa, podręczniki itp.). W związku z tym nie zostały poddane ekscerpacji żadne publikacje dotyczące języka pisanego, prasy, opracowania utworów literackich (np. twórczość współczesnych literatów „kresowych”), prace naukowe na temat tej odmiany języka, teksty stylizowane (jak np. Stanisława Bielikowicza *Wincuk gada* i *Opowieści ciotki Onufrowej* czy radiowe „wileńskie” pogadanki Dominika Kuzinkiewicza itp.). *Słownik* zawiera materiały pochodzące z eksploracji terenowych⁶. Została mu nadana tradycyjna postać słownika jednojęzycznego, w którym po lewej stronie zapisany jest wyraz hasłowy, po prawej jego znaczenia. Dalej podaje się przykłady użycia w kontekście, odsyłacze do haseł synonimicznych, stałe związki wyrazowe (utarte zwroty) i frazeologizmy. Artykuł hasłowy kończy dokładna dokumentacja poszczególnych wariantów fonetycznych i wariantów form z oznaczeniem miejsca i daty opublikowania danej pozycji, co umożliwia odnalezienie danej pracy w wykazie bibliograficznym oraz daje orientację co do przybliżonej daty zapisu leksemu w terenie⁷.

Słownik zawiera około 13400 haseł (w tym 3400 haseł odsyłaczowych), ponad 660 podhaseł, około 1360 utartych zwrotów i frazeologizmów. Opatrzony jest aneksem ułatwiającym korzystanie ze słownika i zawierającym ważne informacje dodatkowe.

2.2. Charakterystyka wykorzystanych tekstów

Jakość i precyzja zapisów mowy zależy od przygotowania eksploratora i środków technicznych, którymi dysponuje. Eksploratorzy gromadzący materiały językowe oraz ich respondenci reprezentują kilka pokoleń. Kształtowanie się języka respondentów, nawet tych, którzy nie opuszczali miejsca swych siedzib, przebiegało w sytuacji niezwykle ostrych zmian

⁶ Z opracowania Jolanty Mędelkiej na temat idiolektu Jana Ciechanowicza zacytowaliśmy tylko przykłady z jego wypowiedzi ustnych. Wyjątek stanowi materiał leksykalny z monografii Cz. Dombroskiego stanowiący częściowo materiał leksykalny zebrany w terenie, częściowo przywołany przez autora z własnej znajomości lekscyki tego obszaru i skonfrontowany z odpowiednimi leksemami z prac A. Walickiego, L. Czarkowskiego i A. Łętowskiego.

⁷ Zachowana część książki H. Turskiej zawierająca zapisy mówionej polszczyzny na Wileńszczyźnie okresu międzywojennego (z lat 1936–1938) została opublikowana dopiero w roku 1982 i tą datą sygnujemy zacytowany z tej pozycji materiał.

politycznych – na poszczególnych obszarach państwowość i charakter ustrojów politycznych zmieniały się co najmniej 5 razy (okres pokojowej stabilizacji państwa polskiego, wkroczenie wojsk radzieckich i pierwsze represje – aresztowania i wywózki inteligencji i zamożnej warstwy społeczeństwa, także chłopów, okupacja niemiecka i kolejne represje, głównie polityczne, drugie wkroczenie wojsk radzieckich, czego skutkiem było włączenie Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej w skład trzech republik sowieckich – Litewskiej, Białoruskiej i Ukrainskiej. Przyniosło ono ze sobą przymusową kolektywizację i wywożenie opornych w głąb Rosji).

Wywiady językowe prowadzone były także w różnych warunkach historyczno-politycznych i społecznych. Eksploratorzy badający mowę polską na Kresach byli różnej narodowości: Polacy, Białorusini, Ukraińcy, Rosjanie, Litwini, osoby pochodzące z rodzin etnicznie mieszanych. Autorami uwzględnionych tekstów było 58 eksploratorów, w tym 36 Polaków (64%), 8 Białorusinów (12%), 8 Rosjan – w tym także osoby pochodzenia żydowskiego – (15%), 2 osoby z rodzin mieszanych polsko-białorusko-litewskich (3%), 1 Ukrainiec, 1 Litwin, 1 Japończyk (po 2%). Niejednakowe też było ich przygotowanie językoznawcze, wynikające choćby z faktu ukończenia uczelni o zróżnicowanym programie polonistycznym. Jednak najważniejszym czynnikiem, który w znacznym stopniu wpływał na fonetyczną postać zbieranego materiału gwarowego (a nawet na późniejsze odtworzenie go z nagrań), jest *czynna* znajomość języka polskiego wśród eksploratorów, a w szczególności wymowa. Osoby nie mające w swej bazie artykulacyjnej pełnej gamy dźwięków identycznych z polszczyzną ogólną (literacką), „nie słyszą” lub nie są w stanie rozróżnić niuansów głosek, czyli pewnych cech dystynktywnych. Przykładem są np. badania przeprowadzone w miasteczku Widze i okolicach. W materiale przedstawionym przez dialektologa Polaka z Polski znajdujemy – w odpowiednim otoczeniu fonetycznym – tylnojęzykowe η (autor zresztą zaznacza, że dźwięk ten nie musi regularnie występować w każdym idiolekcie). W materiale z tego samego terenu, przedstawionym przez dialektologów z byłego ZSRR o języku prymarnym rosyjskim, dobrze znających język polski, ale mówiących z „akcentem” rosyjskim, tylnojęzykowego η w ogóle zabrakło, chociaż w swoim opracowaniu fonetykę gwary autorzy ci omówili szczegółowo. W kilku artykułach pióra Rosjanki brak rozróżnienia *l* i *ł*. Nie ma w tej publikacji wzmianki, czy wynika to np. z braku odpowiedniej czcionki. Zdarzyła się nawet sytuacja, że w wartościowej publikacji zbiorowej wydanej w Mińsku białoruskim zamieszczono tekst tzw. „mowy prostej” jako przykład polszczyzny kresowej.

Inne niebezpieczeństwo stwarza dla badań gwarowych na dawnych Kresach Wschodnich wielojęzyczność ludności miejscowej, co pociąga za sobą łatwe, a niekiedy celowe – by pytający nie-Polak lepiej/szybciej zrozumiał – przełączanie kodów z polskiego na białoruski (głównie na „mowę prostą”), rzadziej na rosyjski. Zespół nasz bywał w czasie badań terenowych świadkiem takich sytuacji, gdy w rozmowie z eksploratorem Rosjaninem czy Białorusinem informatorzy wplatali wyrazy z kodu „mowy prostej” lub wręcz przechodzili na język rosyjski czy białoruski.

Ze względu na osobliwości leksykalne wykorzystaliśmy także prace etnologów i etnografów polskich. W zapisach wypowiedzi respondentów nie uwzględniali oni cech wymowy kresowej (np. nierozróżnianie przez autorów wymowy dźwięcznego *h* od *ch*, zaznaczanie nosowości zgodnie z ortografią tam, gdzie w polszczyźnie brzmią samogłoski odnosowione). Wykorzystane przez nas teksty zarejestrowane (nagrane) przez osobę narodowości japońskiej były odsłuchane i rozpisane przez dialektologów Polaków, nie budzą więc zastrzeżeń co do fonetyki.

Charakterystyka ze względu na chronologię tekstów.

Teksty pochodzą z kilku okresów historycznych, co wiąże się w sposób naturalny z warunkami społeczno-politycznymi i prestiżem polszczyzny.

1. Okres pierwszy – od 1925 do 1939 r. W tym czasie polszczyzna na Kresach Wschodnich była językiem o najwyższym prestiżu. Zwiększała stan swego posiadania dzięki utrwaleniu się języka polskiego jako domowego w rodzinach „od zawsze” polskich i w rodzinach spolonizowanych pod koniec XIX w. Utrwalana była dzięki powszechnemu szkolnictwu polskiemu i obowiązkowemu polskiemu językowi urzędowemu.

Z tych lat mamy zapisy dokonane przez tak znakomitych uczonych, jak Kazimierz Nitsch, Olgierd Chomiński, Helena Szwejkowska, Halina Turska. Z materiałów przez nich zebranych pozyskaliśmy 26 leksemów zapisanych osobiście przez K. Nitscha. Ponadto mamy 31 leksemów zafiksowanych przez O. Chomińskiego i 26 przez H. Szwejkowską wydanych w *Wyborze polskich tekstów gwarowych* przez K. Nitscha. Z innych prac H. Szwejkowskiej z lat 1929–1936 wyekscerpowanych zostało 115 leksemów. W pracach H. Turskiej znalazło się prawie 1400 leksemów: 300 słów z potocznej (mówionej) polszczyzny wileńskiej, którymi zilustrowała ona opublikowaną w 1930 r. pracę *Język polski na Wileńszczyźnie*, oraz około 1100 gwarowych zebranych (zapisanych) przez autorkę w terenie w latach 1934–1935 do monografii *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie*.

Wszystkie te zapisy były prowadzone metodą „ze słuchu”. Wyrazy, zwroty i fragmenty wypowiedzi przez wskazanych autorów notowane i opracowane charakteryzują się

wielką precyzją. Nie ma jednak w tych pracach tekstów ciągłych, brakuje więc szerszych kontekstów.

Z okresu międzywojennego pochodzi również wykorzystana w *Słowniku* monografia Czesława Dombroskiego wydana w Mińsku (1932) pod auspicjami Instytutu Kultury Białoruskiej (Инбелкульт – Институт белорусской культуры). W części słownikowej tej pracy znalazło się 1960 wyrazów i wyrażeń. Wszystkie pochodzą z terenów ówczesnej Białoruskiej Republiki Radzieckiej. Kierując się naszymi zasadami kwalifikowania, z publikacji tej uwzględniliśmy 1710 haseł. Konkretną lokalizację – wieś z powiatu Osipowicze – ma tylko 90 wyrazów. Podobnie jak w innych pracach z tego okresu – wobec braku tekstów ciągłych – niektóre tylko leksemy (hasła) zilustrowane są przykładami użycia⁸.

2. Drugi okres chronologiczny (1939-59). Za następny blok tekstów ze względu na chronologię należy uznać uwzględnione w kanonie zapisy mowy Kresowian przesiedlonych z byłego województwa wileńskiego, nowogródzkiego i z Grodzieńszczyzny na ziemie północno-wschodnie Polski w jej obecnych granicach – na Warmię i Mazury. W literaturze językoznawczej określa się mowę przesiedleńców jako *gwary przeniesione*. Wskutek tak zwanej repatriacji (ekspatriacji) mającej miejsce w latach 1944–46, 1955–57⁹ znalazło się na wymienionych terenach wiele tysięcy osób. Przybyszów osiedlono w skupiskach, w blisko siebie położonych wsiach, co sprzyjało utrzymywaniu się kresowej wymowy przez długi czas. Gwary przeniesione przesiedleńców z Kresów Północno-wschodnich zostały dokładnie zbadane i opisane.

Od byłych mieszkańców przesiedlonych z przeszło 240 miejscowości na Kresach polskiemu dialektologowi Alojzemu Adamowi Zdaniukiewiczowi udało się zebrać olbrzymi materiał gwarowy. Wykaz tych miejscowości wraz z mapą został ogłoszony drukiem w roczniku „Acta Baltico-Slavica”¹⁰. Materiał był przez niego nagrany w latach 1957–1959. A. A. Zdaniukiewicz wykorzystał do swych publikacji zaledwie część tego bogatego zasobu. Ogłosił szereg artykułów oraz monografię pt. *Gwara Łopatowszczyzny. Fonetyka. Fleksja. Słowotwórstwo*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1972. Obszerną jej część stanowi leksyka podana w postaci słowniczka. Słowniczek został przez nas wykorzystany prawie w całości. Zakładamy, że słownictwo tam zgromadzone reprezentuje tę odmianę gwar „wileńskich”, którymi przesiedleńcy posługiwali się od czasów przedwojennych. Ponieważ na nowych

⁸ Dokładna charakterystyka zabytku została przedstawiona w: I. Grek-Pabisowa, M. Ostrówka, B. Biesiadowska-Magdziarz, *Język polski na Białorusi Radzieckiej w okresie międzywojennym. Polszczyzna mówiona*, Warszawa 2008.

⁹ <http://www.sztetl.org.pl/pl/term/509,repatriacja-polakow-z-zsrr/dostep:13.03.2012>

¹⁰ Zob. L. Bednarczuk, *Archiwum fonograficzne Alojzego Adama Zdaniukiewicza*, [w:] „Acta Baltico-Slavica” t. 24, 1999, s. 337–359.

terenach lokowano repatriantów w większych skupiskach, gwara ich zachowała się w postaci raczej niezmienionej, a z pewnością było tak do momentu jej utrwalenia przez dialektologów polskich. A więc jest to, naszym zdaniem, dość dobry przykład mowy ludności Kresów północno-wschodnich z okresu od 1939 do 1959 r., czyli z całego dwudziestolecia.

Podobny charakter i chronologię materiału mają prace Zofii Sawaniewskiej-Mochowej oparte na zebranych od przesiedleńców z Wileńszczyzny dialektie powojennych mieszkańców Bartoszy i okolic w Olsztyńskim. Prace tej autorki weszły do naszego kanonu tekstów i zostały poddane ekscerpcji. Zapisy mowy (gwary) sporządzone przez oboje wspomnianych autorów są bez zarzutu.

3. Trzeci okres chronologiczny reprezentują materiały zebrane w latach 1967–69 na terenach byłych Kresów Wschodnich na radzieckiej Litwie, Białorusi i na Łotwie (w Łatgalii) przez polonistów z różnych ośrodków naukowych Związku Radzieckiego. Stanowili oni „ogólnozwiązkową” grupę badawczą zorganizowaną w 1967 r. przy Instytucie Językoznawstwa Białoruskiej Akademii Nauk. Uczni ci byli pracownikami instytucji naukowych Białorusi, Litwy, Rosji, Ukrainy, Łotwy i Uzbekistanu. Badaniami kierował polonista białoruski Waczesław Werenicz. Zebrane i opracowane przez nich materiały opublikowane zostały w dwóch tomach pt. *Polskije gowory w SSSR*, Mińsk 1973. Szereg artykułów i krótkie teksty zapisane w tym czasie oraz prace z początku lat siedemdziesiątych (od 1966 do 1975) zamieszczono w pierwszych tomach serii *Studia nad polszczyzną kresową* pod redakcją Janusza Riegera i Waczesława Werenicza, nieliczne w tomach późniejszych. Do opisaney tu grupy opracowań odnoszą się częściowo nasze przedstawione wyżej zastrzeżenia co do materiału zapisanego przez autorów o wschodniosłowiańskiej bazie artykulacyjnej (wymowie). Zapisy gwary Polaków na Łotwie pochodzą z lat 1966–68.

W drugim i trzecim omawianym tu okresie obszary dawnych Kresów Wschodnich nie były jeszcze udostępniane dla badań terenowych uczonym z Polski.

4. Czwarty okres chronologiczny. Zapisy mowy Kresowian dokonywane przez polskich dialektologów datują się od roku 1987, pierwsze zaś publikacje oparte na tym materiale wydano w 1992 r. Od tej pory zainteresowanie tematyką kresowej polszczyzny gwarowej i regionalnej nie słabnie. Co roku pojawiają się nowe prace, głównie językoznawcze, w ostatnich latach – socjolingwistyczne. Materiał gwarowy zbierany jest na całym obszarze byłych Kresów Wschodnich, ściślej biorąc – na obszarze dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego – na Białorusi, Litwie (w tym Litwie Kowieńskiej), na Ukrainie, a także w Łatgalii na Łotwie. Publikacje oparte na materiałach językowych tego czasu wydawane są głównie w Polsce. Zarówno autorzy, jak i redaktorzy dbają o merytoryczną poprawność

opisu, precyzję zapisu mowy i określenia semantyki cytowanych leksemów. Oczywiście zdarzają się w tej grupie tekstów pewne „potknięcia”, zwłaszcza przy określaniu znaczenia kresowizmów, stanowiących zapożyczenia z języków wschodniosłowiańskich czy litewskiego. Wynika to z braku u niektórych młodszych autorów głębokiej znajomości języka rosyjskiego i ogólnie słabszej znajomości języka litewskiego. Braki te dają się łatwo wyeliminować poprzez wnikliwą analizę kontekstów, w których leksem wystąpił. Takiej analizie poddawane są wszystkie zapisy danego leksemu wraz z kontekstem. *Słownik* bowiem bazuje na pełnym materiale kanonu. W kilku przypadkach nie udało się określić właściwego znaczenia, mimo to leksem taki został zasygnalizowany ze znakiem zapytania w miejscu przeznaczonym na podanie znaczenia.

Od kilku lat badania na dawnych Kresach Wschodnich prowadzą dla własnych celów etnologowie. Cytują oni w swych pracach liczne i dość szerokie wypowiedzi miejscowych Polaków. Z cytatów tych eksцерpujemy materiał leksykalny (kresowizmy), pamiętając o wszelkich zagrożeniach płynących z zapisywania tekstów przez nie-językoznawców.

Charakterystyka ze względu na lokalizację geograficzną

Niezwykle ważnym elementem opracowań dialektologicznych jest dokładne określanie czasu i miejsca, z którego pochodzi omawiany materiał. Konieczne też są pewne dane o osobach, których mowę (idiolekt) się zapisuje, takie jak płeć, wiek, wykształcenie, zasiedloność w danej miejscowości, przynależność do określonej warstwy społecznej, wyznanie, status (prymarność lub nie) zapisywanej mowy, wielojęzyczność/jednojęzyczność i inne. Te dokładne informacje zaczęły pojawiać się w pracach dopiero od czasu, gdy w dialektologii zastosowano podejście socjolingwistyczne. Jednakże zwykle zamieszczane są tylko niektóre dane, a to z racji trudności w ich uzyskaniu lub w przypadku konieczności zachowania anonimowości informatorów. Natomiast lokalizację geograficzną i czas pozyskania materiału podaje się zawsze. Prace wytypowane do kanonu tekstów stanowiących materiałową podstawę *Słownika* są pod tym względem dość zróżnicowane.

W tekstach pochodzących z okresu pierwszego, czyli zapisanych przed drugą wojną światową, wymienione informacje są skąpe i dość ogólne. W próbkach tekstów gwarowych opublikowanych pod redakcją K. Nitscha brakuje dokładnych danych. Mamy tam fragmenty określone jako teksty na podłożu białoruskim i na podłożu litewskim. W artykule tegoż autora z 1925 r. lokalizacja również nie została podana. Mówi się tu o pasie gwar polskich ciągnących się „od Trok do Święcian wzdłuż głównej linii kolejowej i na północny zachód od niej...”. W obu swych pracach H. Turska używa określenia „Wileńszczyzna” (województwo wileńsko-trockie), które w różnych okresach historycznych było rozumiane różnie. W

przypadku prac tej autorki wiadomo, że materiał pochodzi z dwu wymienionych przez nią zwartych polskojęzycznych obszarów – wileńskiego i smołwieńskiego. Ale czy tylko? I które leksemy z jakiego? Również taką ogólną lokalizację znajdujemy w pracach H. Szwejkowskiej, która opisywane przez siebie zjawiska lokalizuje jako charakteryzujące „polszczyznę litewską”.

W monografii Cz. Dombroskiego rejestrującej leksykę ze wschodniej tzw. Radzieckiej Białorusi, jak wspomniano wyżej, zaledwie 90 haseł opatrzone lokalizacją wsi i powiatu. Pozostałe mogą charakteryzować polszczyznę różnych miejsc, gdyż na Białorusi Radzieckiej w owym czasie we wszystkich 12 ówczesnych powiatach mieszkała polska ludność wiejska i stanowiła od 0,5% do 4% ogółu mieszkańców w każdym z nich.

Z opracowanych gwar przeniesionych staraliśmy się wydobyć możliwie dokładną lokalizację.

W pracach naukowców radzieckich (por. wyżej, punkt pt. *Trzeci okres chronologiczny, lata 1965–75*) geografia zapisów jest na ogół bardzo dokładnie oznaczona. Wyjątek wszakże stanowi kilka artykułów, w których materiał językowy określono jako pochodzący z polskich gwar wileńskich (вiленские польские говоры / wileńskie polskie говоры), z polskich gwar na Białorusi i Litwie (польские говоры Белоруссии и Литвы / polskie говоры Belorussii i Litwy), jako gwary polskie strefy białorusko-litewskiej (польские говоры белорусско-литовской зоны / polskie говоры białorusko-litowskiej зоны), gwary polskie strefy nadbałtycko-białoruskiej (польские говоры прибалтийско-белорусской зоны / polskie говоры przybaltyjsko-białoruskiej зоны). W artykułach tych podawano przeważnie nazwy wsi, lecz bez przypisania ich do poszczególnych leksemów. Pozostawiamy w takich przypadkach lokalizację ogólną, konkretne zaś zbadane miejscowości, z których pochodzą omawiane przykłady, wymieniamy w wykazie wsi. Inny problem stanowi niekonsekwentne podawanie nazw gmin (sielsowiety, apilinki) i powiatów (rajony). Na szczęście odnosi się to do nielicznych prac.

Opracowania odnoszące się do okresu czwartego (są to przeważnie prace autorów polskich) charakteryzują się dość precyzyjnymi oznaczeniami lokalizacji geograficznej, chociaż zdarzają się i takie prace, w których materiału nie przypisano do konkretnej miejscowości. Są to braki dziś już nie do uzupełnienia.

Zadaniem autorów *Słownika* było dążenie do jak największej dokładności, m.in. pominięcia zapisów wątpliwych.

2.3. Zasięg terytorialny

Polszczyzna północnokresowa funkcjonowała i nadal funkcjonuje na bardzo rozległych terytoriach. Posługiwano się nią na Białorusi Zachodniej i Wschodniej, na Litwie Wileńskiej i Kowieńskiej a także na Łotwie w Łatgalii. Po drugiej wojnie światowej, przesunięciu granic państwowych i tzw. repatriacji znacznej liczby Polaków (głównie inteligencji) z terenów, które przeszły we władanie ZSRR, znacznie zmniejszyła się populacja osób, dla których polszczyzna była językiem rodzimym. Natomiast tam, gdzie pozostała ludność polskiego pochodzenia, polszczyzna dotychczas nie zniknęła. Wszystkie uzyskane przez nas zapisy mowy Polaków z wyżej wymienionych obszarów, także z okresu międzywojennego, zostały włączone do materiałowej podstawy *Słownika*. Wykaz miejscowości, w których notowano mowę polską, zamieszczamy w Aneksie II.

2.4. Ramy chronologiczne

Zgromadzone w *Słowniku* zasoby leksykalne datują się od pierwszych opublikowanych tekstów i przykładów polszczyzny z Kresów Północnych. Zapisy te wyszły spod pióra Kazimierza Nitscha, który w 1925 r. zilustrował 25 przykładami swój krótki artykuł o języku polskim na Wileńszczyźnie [Nitsch 1925: 25–32], a następnie, w roku 1929 wydał kilkustronicowe teksty gwarowe zapisane przez Helenę Szwejkowską i Olgierda Chomińskiego [Nitsch 1929: 245–247]. Pierwsza wymieniona tu praca K. Nitscha wyznacza początkową granicę naszego kanonu tekstów. Wykorzystaliśmy następnie kolejno powstające prace Heleny Szwejkowskiej i Haliny Turskiej okresu przedwojennego – materiały mówionej polszczyzny na Białorusi Radzieckiej opublikowane w 1932 r. w Mińsku przez Cz. Dombroskiego oraz wszystkie gwarowe zapisy powojenne. Datę końcową stanowią publikacje wydane do chwili zakończenia prac nad *Słownikiem*, a więc do roku 2013 włącznie.

2.5. Podstawa materiałowa *Słownika*

Podstawę materiałową *Słownika* stanowią własne zapisy tekstów nagranych w latach 1987–2008 na dawnych Kresach północno-wschodnich i na Łotwie, a opublikowanych w książkach i artykułach I. Grek-Pabisowej, I. Maryniakowej, A. Zielińskiej, M. Ostrówki i M. Jankowiaka. Ekscerpcji dla potrzeb *Słownika* poddane zostały również teksty nieopublikowane z nagrań zarejestrowanych przez wymienione osoby. Wykorzystane zostały też zapisy autorów obcych znajdujące się w artykułach i książkach wydanych w okresie od 1925 do 2013 r. W ten sposób prezentowane słownictwo obejmuje okres prawie dziewięćdziesięcioletni. Łącznie wyekscerpowane zostały materiały z 268 źródeł, zapisane

przez 69 badaczy. Pełny wykaz wykorzystanych źródeł zamieszczony został w Aneksie II: Wykaz wykorzystanych publikacji.

Materiały pochodzą z ponad 271 miejscowości (z LW – 80, LK – 103, B– 74, Ł – 14), poza tym z wielu miejscowości, których eksploratorzy nie wymienili ograniczając się do określenia obszaru, na którym prowadzili badania.

Nie udało się pozyskać materiałów z kartoteki leksykalnej polszczyzny kresowej stanowiącej własność Instytutu Językoznawstwa Narodowej Akademii Nauk Białorusi w Mińsku, zgromadzonej w latach 1963–1970 pod kierunkiem W. Werenicza.

W literaturze językoznawczej istnieje wiele opracowań zawierających zapisy słownictwa gwar przeniesionych z Kresów północno-wschodnich w granice współczesnej Polski. Z publikacji tych wykorzystaliśmy prace tylko trojga autorów – Alojzego Adama Zdaniukiewicza, Zofii Sawaniewskiej-Mochowej i Krzysztofa Tekielskiego – jako te, które przynoszą całkowicie wiarygodny materiał. Różnego rodzaju braki (pomyłki, błędna interpretacja, nieprecyzyjny zapis leksemu) skłoniły nas do rezygnacji z wykorzystania prac innych autorów.

Wykorzystane zostały materiały amatorskie, a dokładniej zbiór leksyki sporządzony przez kresowianina Leonarda Jaszczanina, jednakże opracowany i zweryfikowany przez Janusza Riegera, co daje gwarancję autentyczności i poprawności podanych form i znaczeń wyrazów.

W ostatnich latach pojawiły się dwa obszerne słowniki lokalne. Pierwszy autorstwa J. Riegera, I. Masojć, K. Rutkowskiej, *Słownictwo polszczyzny gwarowej na Litwie*, Warszawa 2006, liczy około 5.000 haseł. Zawiera materiały gwar polskich z 23 miejscowości / punktów – 18 na Litwie Wileńskiej i 5 na Kowieńszczyźnie. Drugi, zatytułowany: *Brasławszczyzna. Pamięć i współczesność*, t. 2, *Słownictwo dwujęzycznych mieszkańców rejonu (Słownik brasławski)* opracowany przez zespół autorów: Iryna Budźko, Olga Guszczewa, Helena Kazancewa, Elżbieta Smułkowa, pod red. Elżbiety Smułkowej, Warszawa 2009. Materiał leksykalny z obu wymienionych słowników nie został wykorzystany w SMPP w celu uniknięcia powtarzania opracowanego już materiału.

2.6. Kryteria doboru haseł

Słownik ma charakter dyferencyjny w stosunku do języka ogólnopolskiego, w szerokim rozumieniu dyferencyjności, określonej przez przyjęte kryteria doboru haseł.

Do *Słownika* zostały zakwalifikowane podane poniżej kategorie wyrazów:

1. Leksemy nieznane językowi ogólnopolskiemu (zwykle są to zapożyczenia z języków otaczających), jak np. *siulić* ‘proponować, wabić *czym*’; *pac*, *lm pacy* ‘szczur’; *dyrwan*

‘ugór’, *odryna* ‘stodoła’, *jedlenieć//jodłowiec* ‘jałowiec’, *badziać sie* ‘włóczyć się’, *oformić* ‘oficjalnie załatwić’ i in.

2. Leksemy znane językowi ogólnopolskiemu, ale mające w nim całkowicie lub częściowo odmienne znaczenie. Zupełnie inne znaczenie mają na przykład wyrazy *światły* ‘jasny’: w *światłym kościecie*; *obojętny* ‘straszny, budzący lęk’: *koło cmentarza iść obojętnie*; *pensja* ‘emerytura’: *ja już na pensi, monż na pensi i ja*. Częściowo inne znaczenie mają m.in. wyrazy: *maszyna* 1) ‘mechanizm, maszyna’, 2) ‘samochód’; *wszystko* – wyraz ten poza znaczeniem ogólnopolskim ‘ogół rzeczy, faktów, spraw, zjawisk’ zawiera w swej strukturze semantycznej także znaczenia: 1) ‘koniec, amen, basta’: *jeszcze może jakiś jeden metr by przebiegła... to już by już byłoby wszystko, bo już włosy zaczęły się palić*; *jeśli do magazynu nie przysłali to już wszystko*, 2) ‘cały czas, stale’: *już dwadziesty pierwszy rok chyba, nu i prosze, tak wszystko sama i sama*, 3) ‘w ogóle’: *tak on tam lubił wypić, wszystko, nu i troszeczkę pomagał*, 4) ‘i już’: *nu artysta i wszystko*: ♦ *wszystko jedno (równy)* ‘mimo wszystko, mimo to, i tak’: *a to benzyna sie wszystko jedno pali*; *myć*: 1) ‘myć’, 2) ‘prać’: *bielizna pralnikiem myli* itp.

3. Do Słownika zostały włączone:

a) wyrazy o identycznej postaci i semantyce w polszczyźnie ogólnej przestarzałe, recesyjne lub archaiczne, zaś w polszczyźnie kresowej nienacechowane. W warunkach peryferyczności i odizolowania od etnicznego obszaru polskiego wyrazy takie zachowały swój neutralny charakter, np. *AKURATNOŚĆ ż*, *SPOKOJNOŚĆ ż*, *OBACZYĆ dk*, *TRUNA ż*, *TEDY* i in. Takie leksemy opatrujemy kwalifikatorem *bnac*. ‘bez nacechowania’. Kwalifikator *dawne* stosujemy w hasłach recesyjnych w samej polszczyźnie północnokresowej, a więc takich, które używane były jeszcze w okresie międzywojennym (poświadczone w materiałach K. Nitscha, H. Turskiej, H. Szwejkowskiej, O. Chomińskiego i Cz. Dombroskiego), lecz nie powtórzyły się w zapisach powojennych, czyli pół wieku później, np. *HALSZTUK m* ‘krawat’, *MAJSTERNIA ż* ‘warsztat’, *SZWAJCAR m* ‘portier’.

b) W Słowniku znalazły miejsce także wyrazy w polszczyźnie ogólnej nacechowane stylistycznie, w polszczyźnie kresowej potoczne i powszechne (wspierane często przez znane leksemy wschodniosłowiańskie), np. *CIEKAWIĆ ndk* ‘interesować’ *CIEKAWIĆ SIĘ ndk* ‘interesować się’ – ogpol. książkowe, w polszczyźnie północnokresowej potoczne i powszechne. *CIEMNIA ż* – ogpol. poetyckie, w polszczyźnie północnokresowej wyraz nienacechowany.

c) Leksemy ograniczone terytorialnie oraz oznaczone w słownikach języka polskiego jako kresowizmy regionalne, typu MAKUTRA *ż*, w naszym *Słowniku* znalazły się bez kwalifikatorów.

4. Leksemy o znaczeniach podobnych jak w polszczyźnie ogólnej zostały zamieszczone w *Słowniku* wówczas, gdy są niezbędne do „umocowania” odmiennych od ogólnopolskich frazeologizmów i zwrotów (np. JECHAĆ *ndk* ‘przemieszczać się jakimś środkiem lokomocji, jechać’ ♦ Jechać świnie liczyć ‘o wizycie rodziców narzeczonej w domu narzeczonego, składanej w celu poznania stopnia zamożności kandydata na męża córki’; BECZKA *ż* ‘duże wypukłe naczynie z klepek’ ♦ Na beczce dużo siedzieć ‘o pałąkowatych nogach’; TALERZ *m* ‘płaskie okrągłe naczynie zastawy stołowej do potraw’ ♦ Głowa jak talerz ‘łysy jak kolano’ itp.

5. Polszczyzna północnokresowa charakteryzuje się znacznym stopniem synonimiczności, co wynika z wielowiekowych kontaktów językowych i zachowania dawnego zasobu słownictwa w polszczyźnie etnicznej już przestarzałego. Niekiedy łańcuch synonimów sięga kilkunastu jednostek. W *Słowniku* zostały zachowane także wchodzące w łańcuch synonimów wyrazy ogólnopolskie, o ile są poświadczone w ekscerpowanych materiałach, np.:

NACHODKA *m, ż* ‘nieślubne dziecko’ BACHUR *m*, BAJSTRUK *m*, BEKARCIUK *m*, BEKART *m*, KRAPIWNIK *m*, NIEZAKONNY, ZNAJDEK *m*, ZNAJDUK *m*.

OJCZAK *m* ‘ojczym’ OJCZUL *m*, OJCZYM *m*, MACOCH *m*;

AŁKASZ *m*, ‘alkoholik’ CHLEJUŚ *m*, ŁAJDAK *m*, PIJACZUHA *m*, PIJAK *m*, PIJAKA *m*, PJANICA *m*, PIJUN *m*, PIJUŚ *m* i in.

6. Słownictwo, które charakteryzują następujące cechy:

a) inny niż w języku ogólnopolskim rodzaj gramatyczny, z odpowiednią końcówką – wykładnikiem rodzaju lub bez niej, np. *okna ż: ta okna; jeziora ż: jeziora wielka; wiadra ż: świniacza wiadra; imiona ż: też ładna imiona; podwórz m: wyszłam na podwórz; kieszeń m: do swego kieszenia schował; ramień m: prawy/lewy ramień, nabożeństwa ż: nabożeństwa majowa, skasowali polska nabożeństwa* itp.

b) czasowniki mające odmienną postać bezokolicznika, np. *um^larć; starć; móc//mogci ‘móc’; pom^logć ‘pomóc’; pleści ‘pleść’; podymać//podymować ‘podnosić’; naprawować ‘naprawiać’;*

c) czasowniki zwrotne wobec ogólnopolskich niezwrotnych i odwrotnie, np. *kapi sie ‘kapie’: tam z dachu kapi sie; stać ‘stać się’: nie wiem, co stało; przypominać ‘przypominać*

sobie’: *przypominam, jaki był piękny park*; *należeć się* ‘należeć’: *męża rodzina też do szlachtów należeli się*; *wojować się* ‘wojować’: *ciogło oni tam wojować się*;

d) czasowniki o odmiennej lub obocznej rekcji, np. *straszyć komu* (*nikt nikomu nie straszył*) i *straszyć kogo* (*nie straszył jego*); *uczyć się co* (*wnuk ojczysty język uczy się*); *czekać kogo i in*;

e) leksemy wykazujące znaczne różnice w budowie form zależnych, np. *imiona n, ż, imiona ż*: *Kasia, to ładna imiona*, ale *Dłp imia*, *Clp imiu*; *isć* ale *szedła, szedli* itp. Takich wyrazów jest zaledwie kilka.

7. Wyrazy o odmiennej budowie morfologicznej:

a) z odmiennymi przedrostkami, np. *zapodobało się* ‘spodobało się’; *zaschnąć* ‘uschnąć’; *odleczyć* ‘wyleczyć’; *naśmieszyć* ‘rozśmieszyć’; *uczęstować* ‘poczęstować’ *przedać* ‘sprzedać’; *pobić* ‘rozbić, zbić, stłuc’; *pobić szkło* ‘stłuc szybę’;

b) z odmiennymi przyrostkami, np. *kurczuk*; *dzieciuk*; *dłużynia* ‘długość’, *szyrzynia* ‘szerokość’, *wysoczynia* ‘wysokość’; *czyścięjszy*; *świniaczy*; *kuraczy*, *bydlaczy* ‘bydlęcy’; *budostwo* ‘budowa’, *chórzysty* ‘chórzysta’, *dyntysty* ‘dentysta’ itp.

c) z infiksami w tematach, zwykle w tzw. iteratywach, np. *odprawywać* ‘odprawiać’: *msze odprawywał*; *pluwać się* ‘opluwać się, pluć na siebie nawzajem’: *tylko raz w życiu pluwali się* itp.

8. Wyrazy odzwierciedlające fakty fonetyczne, które mają zleksykalizowany charakter. Znaczy to, że nie znalazły się w *Słowniku* jako hasła takie wyrazy, które od ogólnopolskich różni tylko wymowa głosek właściwa dla całej polszczyzny północnokresowej, np. stopień zmiękczenia spółgłosek (*l – l’, s, z, c, ʒ – s’, z’, c’, ʒ’ – ś, ź, ć, ʒ*), akająca, labializowana lub zwężona czy rozszerzona wymowa samogłosek itp. Weszły natomiast leksemy o niesystemowych osobliwych cechach północnokresowych, których nie odnajdujemy we wszystkich wyrazach spełniających dane warunki fonetyczne, lecz są reprezentowane przez nieliczne, czasem jednostkowe przykłady.

9. Leksemy o wymowie hiperpoprawnej typu: *KORZYTA/KOŻYTA ż ← KORYTA ż*; *chleb ROZOWY ← chleb RAZOWY* i in.

10. Jako hasła włączyliśmy regionalne formy imion, gdyż – tak jak inne kresowizmy – odzwierciedlają one cechy charakterystyczne dla gwary i regionu. Są to formy rodzinne (zdrobnienia i uproszczenia), przy czym od jednego imienia możliwe są różne derywaty, np. obok powszechnej postaci imion męskich na *-uk* z akcentuacją oksytoniczną, na *-ik* wobec ogólnopolskich form na *-ek*: *Kościć, Waldik*, popularne na pewnych obszarach imiona męskie na *-a*: *Franuk – Franka, Edziuk – Edzia, Mieczuk – Mieczka, Ryszard – Ryśka, Rysiunia*,

Rysienka (zdrobniałe imię chłopca) itp. O zamieszczeniu w *Słowniku* imion zdecydował także fakt, że są to formacje szczególnie charakterystyczne i poza Kresami północno-wschodnimi nie występują. Zostały uwzględnione także nazwy żon od imienia lub zawodu męża na *-icha*, typu *Antonicha, Kowalicha*.

11. Podstawą kwalifikowania haseł do *Słownika* jest odmienny lub oboczny akcent w stosunku do języka ogólnopolskiego, np. ARCHIW, DAWNIEJ//DAWNIEJ, ARESZTANT, JEDYNAK //JEDYNAK, BADYL//BADYL.

12. Bardzo charakterystyczną cechą polszczyzny północnokresowej jest częste używanie imiesłowu nieodmiennego przeszłego w funkcji orzeczenia lub orzecznika przymiotnego. Może on być tworzony zarówno od czasowników dokonanych (*dużo pieniędzy jej dawszy; W magazynie chleba kupiwszy; Kobiety będą do reszty zwariowawszy; Oni byli wszyscy powyjeżdżawszy*), jak i niedokonanych (*Nie dawawszy nic, nigdy nic od nas nie brawszy; Ciebie musi ojciec dawno nie biwszy*). Imiesłowy zostały opracowane jako podhasła pod właściwym czasownikiem:

ZDURNIEĆ *dk* ‘zgłupieć’ [Wódkę] *robio z rozmaitego paskudztwa, i mówi zdurniejo bywa i umrze i oślepi* Bjw99Pab136 *No a syn pracował na kolei, to tam ktoś zabił jego, a jeden zdurniał syn* Bjw99Pab131

zdurniawszy *ipu* ‘zgłupieć, dostać pomieszania zmysłów’ *Ci ty zdurniawszy* Bkb84Ado15 *Będzie (mleko) kwasieć jeszcze, zdurniawszy, na śmietana* Bjw96Mar131 *Ona już zupełnie zdurniawszy* W91a)Adu97 *Nasz Wiśka całkiem zdurniawszy* W82a)Tek291; *Od strachu moja żoneczka byłaby zdurniawszy, gdyby w czas nie pomogli* W91a)Ado102

[*prze3lp* *zduriał* Bjw99Pab131 *przy3lm* *zdurniejo* Bjw99Pab136 *ipu* *zdurniawszy* Bkb84Ado15 *zdurńafsy* Wtr79Saw207 W82a)Tek291 Bjw96Mar131 *zdurn’afsy* W91Ado97,102]

Imiesłowy, które mają trudniejszą postać, zostały zasygnalizowane dodatkowo jako leksemy hasłowe z odesłaniem do odpowiedniego czasownika, gdzie znajduje się ich pełne udokumentowanie, określone zostało znaczenie i pokazane użycie, np. od czasownika ZACICHNĄĆ imiesłów nieodmienny przeszły może mieć postać ZACICHNEWSZY i ZACICHSZY, od ZNALEŹĆ *dk* – NALASSZY, od MIEĆ – MIAWSZY lub MIAŁSZY.

W postaci podhasła zostały opracowane stopnie gradacyjne (*stw* i *stnw*) przymiotników i przysłówków w celu uwidocznienia kresowych osobliwości ich form, np.:

MŁODY ‘mający niewiele lat, młody’ Bkb83Giu76 ♦ *Z młoda ‘za młodu’ Ja z młoda kiedyścio ojciec niezdrowy był, a ziemi niemało było, tak arała i kosiła [...]* Stc96Mar79

młodszy/ młódszy *stw na ... za kogo, od kogo* ‘młodszy o... od kogo’ [...] bo ona na pięć lat młodsza za mnie, też już na pensji Bht98Pab138 *Siedem czy wiela za męża był młódszy*

K02Kar247 A drugi też tak samo żyji, młodszy trocha, nu ji tam dobra żyji Łp01Kar414
 Wot syn młodszyj doma jest Dgd82a)Par222 Aj wszystko jedno, zdrowia nie miała ja i
 młodsza, tak aby jak Stc96Mar82 Susza, zgotuja, która młodsza, takie burawiki to zawżda
 susza Wdk01Kar246 I u mnie trzy braci byli, starsi za mnie dwa i jeden młodszy
 Wdz73Cze201 Bo my jak młodsze byli, a te o bolszewiki przyszli, to my po białarusku
 nauczyli się Bht98Pab130 A brat był ode mnie trzy lata młodszy Ppl08Rut56 A druga
 [córka] też wyjechała młodsza ta Ilk98Ost nmw34

młodziejszy *stw* Bjw97Dwi69 Młodziejsza była Brs04Ste112

maładziejszy *stw* Wrn99Koz23

samy młodszy (młodszy) *stnw* ‘najmłodszy’ Ja wo w kołchozia żyja, a samy młodszy brat
 nie [...] Bjj99Ado68 Siostra sama młodsza Ł06Ost462

[*stw mMlp* młodszy B32Dom200,234 W83Tur18 Kmn99Kar79 Ppl08Rut56 młudzzy Ł84Par134 młutšy
 Bkb83Gju76 K02Kar247 młutšy Wdz71Giu316 młutšyj Dgd82a)Par222 młučšy Bjw93Dub37 Łpt01Kar414
 ml'utši Wdz73Cze201 młodziejszy Bjw97Dwi69 *stw mNlp* młutšym Drn73Par61 *stnw mMlp* samy młotšy
 Bkb83Giu76 sámŷ młóčy Bjj99Ado68 *stw žMlp* młodsza Bht98Pab138 młutša Stc96Mar82 młučša
 Ł06Ost462 Ilk98Ost nmw34 młóčejša Brs04Ste112 *stnw žMlp* sama młučša Ł06Ost462 Mlm młodsze
 Bht98Pab130 młutša Wdk01Kar246]

Także np. **SZCZĘŚLIWY** *stw* **szczęśliwiejszy**; **RÓŻNY** – *stnw* **samy różny**

Podhasła o budowie odmiennej niż w języku ogólnopolskim umieszczone zostały też
 we właściwym miejscu według alfabetu i odesłane do odpowiednich form podstawowych, np.
MIĘKCZEJSZY → **MIĘKKI**

13. W *Słowniku* zostały zamieszczone wszystkie napotkane w ekscerpowanych materiałach nazwy pokrewieństwa oraz wszystkie zawołania na zwierzęta, niezależnie od tego, czy są to specyficzne leksemy gwarowe/regionalne czy ogólnopolskie. Leksemy należące do obu tych kręgów tematycznych mają w polszczyźnie kresowej szeroką dokumentację i dużą różnorodność. Mogą służyć jako materiał do dalszych opracowań językoznawczych.
14. *Słownik* nie uwzględnia występujących w ekscerpowanych tekstach niezaadoptowanych zapożyczeń z języka litewskiego, rosyjskiego, białoruskiego, które pojawiają się w wypowiedziach informatorów w sytuacji przełączania kodów.

3. ZASADY OPRACOWANIA SŁOWNIKA

3.1. Hasło

Hasła uszeregowane są ściśle alfabetycznie, co oznacza, że przy ustalaniu miejsca w kolejności haseł dwuwyrazowych i trzywyrazowych nie uwzględnia się spacji między elementami hasła, np.:

NI
NIA JUŻ
NIC
NIEAKURATNY
NIEBA
NIE JAK
NIE MA
NIE MA JAK,

ani też diakrytycznego znaku miękkości, np.

BATAREJKA
BAT'KA
BATON

3.1.1. Postać leksemu hasłowego

Zapisy wyrazów wyekscerpowanych do *Słownika* mają w oryginałach bardzo różnorodny sposób rejestrowania – od pełnej transkrypcji fonetycznej poprzez transkrypcję uproszczoną, zapis półortograficzny, tj. tak jak się słyszy, do zapisu ortograficznego. Te same leksemy mogą być zapisane w różnej postaci, np. jako *wierówka/wieruwka*, *świreń*, *haniebnie*, w publikacjach innych badaczy jako *v'erufka*, *s'v'ireń*, *hańebńe/yań'ebne* itp.

Dla potrzeb *Słownika* ujednolicono graficzny zapis hasła. Przyjęto następujące zasady:

- wyraz stanowiący hasło pod względem ortografii zapisany został w sposób jak najbardziej zbliżony do języka ogólnopolskiego z zachowaniem jednak „osobliwości” polszczyzny kresowej, np. HAFT nie AFT, GOŁĄB nie GOŁĘB;
- w przypadku, gdy brzmienie wyrazu gwarowego/regionalnego znacząco odbiega od ogólnopolskiej postaci leksemu o analogicznym rdzeniu/temacie, jako hasło podajemy jego ogólnopolski odpowiednik i opatrujemy go gwiazdką, która fakt ten sygnalizuje, np. SKRZYDŁA* nie KSZYDŁA, STARKOWAĆ* nie SCERKOWAĆ, AGREST*

nie EGREST. Podobnie postąpiono w przypadku zniekształconych w stosunku do oryginału zapożyczeń z języków wschodniosłowiańskich – o czym niżej.

- dla zaimka zwrotnego mającego w mówionej polszczyźnie północnokresowej kilka wariantów brzmienia: *się, sie, sia, si* w hasłach przyjęto ujednoliconą postać *SIE*. Właściwa wymowa tej części została podana w dokumentacji materiału u dołu hasła, np. POZNAJOMIĆ *SIE* *dk* [poznajomili się, poznajomil'i s'e, pŏznajomil'im s'a].

Warianty fonetyczne hasła zapisane są w sposób możliwie najbardziej zbliżony do jego postaci ustnej. Por. zapis w rubryce haseł z fonetycznym zapisem materiału dokumentacyjnego, np. ROPUCHA *ż* / ROPUHA *ż* / RAPUCHA *ż* / RAPUGA *ż* / RAPUHA *ż* [Mlp rapuha W82Tur70 rapuga Orn73a)Masl77 rap^huya Łpt72Zda195 rapúya].

Wyrazom zapożyczonym z języków wschodniosłowiańskich, a więc niemających swojego analogicznego odpowiednika w polszczyźnie ogólnej nadajemy postać najbardziej zbliżoną do postaci ortograficznej ogólnorosyjskiej czy białoruskiej, zapisanej alfabetem polskim, o czym sygnalizuje gwiazdka, podobnie jak przy wyrazach proveniencji polskiej. Hasłem więc jest np. CHOZIAJKA* nie CHAZIAJKA, ROZKOPKI* nie RASKOPKI, OGRADKA nie AGRATKA, DOBYWAĆ nie DABYWAĆ, itp. Przy zapożyczeniach z języka litewskiego wyrazem hasłowym jest postać leksemu podana przez eksploratora.

W praktyce leksykograficznej przyjęte jest podawanie haseł wyłącznie w formie podstawowej, tzn. rzeczowników i zaimków rzeczownych w mianowniku liczby pojedynczej, *pluralia tantum* w mianowniku liczby mnogiej, przymiotników i zaimków przymiotnych w mianowniku liczby pojedynczej rodzaju męskiego, czasowników w bezokoliczniku.

W języku mówionym pewne formy podstawowe występują niezmiernie rzadko lub w ogóle nie są używane w mowie potocznej. Z taką sytuacją spotykamy się także w materiałach do naszego słownika. Wówczas forma podstawowa została „zrekonstruowana”, a fakt ten zasygnalizowany przez umieszczenie po hasle kropki, a więc np. do obecnych w materiale form *pšyvaža* i *pšyvažal* ‘przywozić’ zrekonstruowano bezokolicznik jako:

PRZYWAŻAĆ• *ndk*. Formy zależne znajdują się natomiast w dokumentacji fonetycznej u dołu artykułu hasłowego. Podobnie zaznaczamy brak formy podstawowej w podhasłach stopnia wyższego przymiotników i przysłówków, np.

DROGI....

samy droższy• *stw*.

Hasło w formie podstawowej jest jednocześnie nadrzędne w stosunku do wszystkich wariantów danego leksemu. Warianty leksemu podane są w nim po ukośniku, np.

ODIEKOŁON* / ODEKOŁON / ADIEKAŁON / DIKAŁON / DYKAŁON *m*; TRZCINA*
ż / ŚCINA *ż*

W postaci haseł odsyłaczowych wpisano:

ODEKOŁON *m* → ODIEKOŁON* *m*

ADIEKAŁON *m* → ODIEKOŁON* *m*

DIKAŁON *m* → ODIEKOŁON* *m*

DYKAŁON *m* → ODIEKOŁON* *m*,

ŚCINA *ż* → TRZCINA* *ż*

W hasłach wielowariantowych informację gramatyczną (sygnaturę gramatyczną) przy kilku wariantach o tej samej sygnaturze podaje się jeden raz po ostatnim wariantcie – przy wariantach o różnej sygnaturze – odpowiednia informacja zamieszczana jest po każdym wariantcie lub grupie wariantów. Warianty hasła umieszczone zostały także w postaci odsyłaczy do hasła głównego w odpowiednim miejscu układu alfabetycznego z odesłaniem do hasła głównego, np.

PRALNIK *m*/PRANIK *m* ‘kijanka, przyrząd do prania’...

PRANIK *m* → PRALNIK *m*

WIERSZYK/WIERCHRZYK *m* ‘pokrywka’...

WIERCHRZYK *m* → WIERSZYK *m*...

Jeśli różnice brzmienia zachodzą w sylabach końcowych, wówczas warianty te nie muszą być wyodrębniane jako oddzielne jednostki słownikowe.

Dość liczną grupę stanowią hasła bez ilustracji kontekstowych, gdyż tak zostały zarejestrowane przez eksploratorów. Posiadają natomiast lokalizację, opis znaczenia i odpowiednią postać fonetyczną. Włączyliśmy je do *Słownika* w przekonaniu, że pominięcie takich materiałów byłoby równoznaczne z utratą wielu unikatowych leksemów kresowych. Argumentem dodatkowym jest przekonanie, że ponownego opracowania tak obszernego słownika polszczyzny północnokresowej nie można się spodziewać, zaś szybko następujące zmiany w polszczyźnie za wschodnią granicą kraju spowodują odejście w zapomnienie leksemów niezarejestrowanych na piśmie.

Supletywne formy rzeczowników i czasowników opracowane zostały jako osobne hasła (np. *człowiek* – *ludzie*, *brać* – *wziąć*). Supletywne formy przypadkowe zaimków podane zostały w postaci haseł odsyłaczowych i odesłane do hasła nadrzędnego, czyli do postaci podstawowej danego zaimka, np. *mnie* → *ja*, *nami* → *my*.

Jeśli różnice brzmienia zachodzą w sylabach końcowych, wówczas warianty te nie muszą być wyodrębniane jako oddzielne jednostki słownikowe.

W zapisie materiału dokumentacyjnego zachowujemy oryginalną postać podaną przez eksploratora: *n'ekon'ečn'e, n'ema*.

3.1.2. Oznaczenia gramatyczne i kwalifikatory

W słowniku stosuje się niezbędne informacje gramatyczne oraz kwalifikatory, stylistyczne, frekwencyjne, chronologiczne, tematyczne (przynależnościowe do poszczególnych dziedzin).

Oznaczenia *gramatyczne* po hasłach regularnie podano przy rzeczownikach, sygnując je skrótem rodzaju gramatycznego, przy czasownikach – skrótem aspektu, przy przysłówkach zaznaczono ich nieodmienność. Pełną informację gramatyczną zamieszczono po każdej formie przy dokumentacji źródłowej na końcu hasła. Przy pozostałych hasłach skrót przynależności do części mowy podano w miarę potrzeby. Np. POD¹ *przyim*; POD² *m* ‘*dno pieca chlebowego*’.

Rzeczowniki semantycznie dwurodzajowe, np. męskie i żeńskie, typu BADZIAJŁA – ten BADZIAJŁA *m* i ta BADZIAJŁA *ż* sygnowane są w hasle skrótami *m, ż*: BADZIAJŁA *m, ż*.

Odmianą w stosunku do języka ogólnopolskiego rekcję zaznaczono za pomocą odpowiednich pytań, np. UBIERAĆ *ndk* *czym* ‘ubierać w co’ *Miała kościom taki i ona kazała tym ubierać*, UCZYĆ *ndk* *co* ‘uczyć się czego’ *I znaczy było tak [...], że trzeba było ruski uczyć* Słb96Mar34 *A teraz oni uczą tam po białorusku, i uczą język angielski, uczą język polski* Bht98Pab178 itp.

Nacechowanie emocjonalne sygnalizują kwalifikatory *stylistyczne*, jak np. *obelż.*, *dezapr.*, *pieszcz.*, *pogard.* i in. (zob. Aneks I, Skróty). W rzadkich wypadkach zaznaczamy, że hasło dziś jest mało spotykane (frekwencyjny kwalifikator *rzadkie*, *rzadziej* oraz kwalifikator chronologiczny *dawne*). Niekiedy zamiast obszernego opisu precyzującego dziedzinę, w której dana nazwa występuje, stosujemy kwalifikatory przypisania do zakresu tematycznego, np. *bot.*, *zool.*, *med.* i in. Jeśli przynależność nazwy gwarowej do dziedziny znaczeniowej nie budzi wątpliwości, kwalifikatora nie stosujemy. Przy nazwach botanicznych, zoologicznych, anatomicznych, medycznych (nazwy chorób) nie wprowadzono klasyfikacji łacińskiej, gdyż nie ułatwia to identyfikacji znaczenia, nie zawsze możliwe jest precyzyjne dopasowanie oficjalnego terminu łacińskiego do leksemu gwarowego, np. ŁAMAŃSKA *ż* może oznaczać takie choroby, jak grypa, przeziębienie i ból stawów.

3.1.3. Akcent

Akcent w hasłach i ich wariantach zaznaczono za pomocą podkreślenia samogłoski akcentowanej w tych wyrazach, w których odbiega on od akcentu w języku ogólnopolskim, a

w wyrazach zapożyczonych, jeśli zachowany akcent języka dawcy jest niezgodny z zasadą akcentowania w polszczyźnie, np. JANECZKA *z* ‘zdrobniałe imię żeńskie’, BARAK *m*, BACHUR *m*, JEDYNAK *m*, NIEDUŻEŃKI itp. Przy dwojakim akcentowaniu podano oba warianty hasłowe, np. GESIUK *m* / GESIUK *m*; KOROWAJ *m* / KARAWAJ *m*; NAPAŚĆ *dk* / NAPASĆ *dk*, NATARĆ *dk* / NATARĆ *dk* itp.

Akcent odmienny od występującego w polszczyźnie ogólnej zaznaczono także w ilustracjach kontekstowych, np. *Radyska mało kto tam sadił, młodsze, pamiętam, lubili jej sadić, bo ona czyrwoninka, ładna* Łpt72Zda196; *I potem wioski roznosili po kutarach, nazywali się kutary* W99Rut104.

W materiale dokumentacyjnym umieszczonym w nawiasie kwadratowym przy końcu hasła zachowano zaznaczanie akcentu zgodnie z zapisem w oryginale, to jest takim, jak zaznaczali to poszczególni eksploratorzy. Do oznaczenia akcentu eksploratorzy używali różnych znaków – kreski pionowej, ukośnej, odwróconej „leżki” lub małej kreseczki nad literą. Wymagało to ujednolicenia kształtu znaku akcentowego, o czym niżej w punkcie *Grafia*. Umieszczano znaki akcentu przed samogłoską akcentowania lub przed akcentowaną sylabą, np. *bzk* γ¹a₃’ic’ s’e; *Mlp* al’adr/om; *prze3lm* za¹en’¹il’i s’¹a, *prze3lm* ¹axnul’i; *Mlp* ¹baxur/ba¹xura Stawiano akcent także nad literą, np. babu¹l’ka, *Mlp* γáftka, co w przypadku tak akcentowanego *o* (*ó*) może się mylić z *o* pochylonym. Ten sposób akcentowania stosowało siedmioro autorów. Podajemy sygnatury ich publikacji: Bjj99Ado, Bkb73Giu, Bkb82Cze, Gjd82Ana, Gjd83Ana, Jnw03Ado, Jsn82a)Wer, Kls73Cze, Kls73a)Cze, Mgn73Pie, Mjs73Ana, Onk99Ado, Orn73d)Masl, OZR73Cze, Szn98Kon, Wdz71Giu.

W jednym opracowaniu, z którego zaczerpnęliśmy kilkaset haseł (zob. B32Dom) samogłoska akcentowana jest wyróżniona kursywą (np. *duśzeńka*, *panieczka*). Zachowaliśmy oryginalny sposób akcentowania tylko w dokumentacyjnej części hasła. W leksemach hasłowych i kontekstach akcent zaznaczony został przez podkreślenie samogłoski akcentowanej, np. LEUSZNIA *m*, *z* ‘mańkut’ (w dokumentacji l’euśń¹a), TWARDZIŃKI ‘zdr. od twardy’ (w dokumentacji tv¹ar₃’iŋki / tv¹ar₃’ińki).

3.2. Znaczenia

Znaczenia haseł oddajemy za pomocą odpowiednika ogólnopolskiego uzupełnionego w miarę potrzeby krótką definicją realnoznaczeniową. Przy jego braku stosujemy zwięzły opis. Wykorzystaliśmy także oryginalne, lecz niebudzące wątpliwości opisy znaczeń podawane przez autora danego opracowania. Niekiedy uciekamy się do określenia znaczenia poprzez wskazanie struktury gramatycznej hasła derywowanego od podstawy, np.

APTECZNY *przym* od APTEKA. (Odpowiednika ‘apteczny’ nie można tu zastosować, nie pozwala na to użycie przymiotnika, kontekst: *apteczny dom* ‘dom, w którym mieści się apteka’, *apteczny plac* ‘plac, na którym zbudowano aptekę’). Odcienie znaczeniowe oddzielone są średnikiem, np. MACHLOWAĆ *ndk bnac.* ‘kłamać, zmyślać; robić kręactwa, oszukiwać w interesach’...

W zwrotach frazeologicznych jako ich znaczenia stosujemy odpowiadające im frazeologizmy ogólnopolskie lub krótkie objaśnienia.

Znaczenia leksemów zarejestrowanych w materiałach bez egzemplifikacji kontekstowej potwierdzamy najwcześniejszym adresem bibliograficznym wskazującym miejsce i datę zapisu wyrazu. Dalsze pozycje bibliograficzne poświadczające dany leksem zostały wpisane w rubryce dokumentacji materiałów w nawiasie kwadratowym po hasło, np.: PRZESTUDZIĆ *dk* ‘przeziębici się’ B32Dom250 i in.

[*bzk przestudzić* B32Dom250 *prze3lp m pšestužil* Wdz95Czy77]

CZEŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Czesław’ W86Dub73 i in.

[*Mlp Czeška* Bjw97Dwi64 *Mlp češka* W86Dub73 Bjw97Dwi18].

3.3. Konteksty ilustrujące użycie wyrazów hasłowych

Konteksty podawane przez eksploratorów w zapisie fonetycznym transkrybujemy na zapis półortograficzny. W przypadku ó/u w przykładach, a także w hasłach, kierowaliśmy się zasadą ortografii języka ogólnopolskiego. Wszędzie, gdzie występuje ortograficznie ó, znak ten zachowujemy. Po każdym przykładzie zamieszczamy sygnaturę źródła (zob. wykaz skrótów bibliograficznych) oraz numer strony, z której cytata została zaczerpnięta. Znaczny stopień zmiękczenia *l* oddajemy literami *li*, np. *Ja oka bardzo skaliaczyłam [...] drzewa rombałam i prosto lialieczka [żrenica] wybiłam.*

Protetyczne i interwokaliczne *ɥ*, a także *ɥ*, za pomocą którego badacze zapisywali wargowe *w*, zaznaczamy przez *u*, np. [...] *małanka nazywajo u nas, ona bez grzmotu, bez nic, bez piorunów, tylko tak uot, łypnie tak uot i wszystko* Pls96Mar35; *krywaunik < kryvaɥɯnik* itp.

Przykłady użycia w kontekście podano też po frazeologizmach i stałych związkach wyrazowych. Przy tych wyrażeniach, do których zabrakło przykładów kontekstowych, zamieszczono tylko ich adresy bibliograficzne.

3.4. Synonimy

Polszczyzna kresowa jako odmiana języka funkcjonującego na pograniczu językowym i kulturowym, charakteryzuje się używaniem w mowie licznych wyrazów synonimicznych.

Źródłem synonimów są zapożyczenia z języków pozostających z nią w kontakcie oraz zachowane na peryferiach przestarzałe i archaiczne leksemy ogólnopolskie. Z danego języka obcego, z którym polszczyzna kresowa pozostaje w stałym kontakcie, zapożyczenia mogą pochodzić zarówno z jego odmiany literackiej, jak i odmiany potocznej czy też gwar. Stąd łańcuchy synonimów są często bardzo rozbudowane, np.:

‘gadatliwy mężczyzna’ BAŁBOTLIWY, BAŁBOTUN* *m*, DUŻOMÓWNY, GADACZ *m*,
GADAJĄCY, GADATLIWY, GADUŁA *m, ż*, GAWĘDLIWY,
KLEPACZ *m*, KLEPAK *m*, MÓWNY, PLAPA *m, ż*, PLAPACZ *m*,
PLEPKIS *m*, PLIRPA *m, ż*, PLUSZKIS *m*, TRZEPACZ *m*,
TRZEPACZKA *m, ż*, TRZEPAK *m*.

Kierujemy się klasycznym pojęciem synonimu funkcjonującym w językoznawstwie polskim. Zgodnie z opracowaniami Witolda Doroszewskiego, Stanisława Skorupki i innych znanych gramatyków za synonimy/wyrazy bliskoznaczne uważamy takie, których zakresy znaczeniowe całkowicie lub częściowo na siebie zachodzą. Przy czym między poszczególnymi synonimami zwykle zachodzą różnice stylistyczne lub chronologiczne. W *Słowniku* synonimy należące do danego hasła czy do jednego z jego znaczeń podajemy w kolejności alfabetycznej, nie rozstrzygając stopnia bliskości znaczenia, pomijamy też wszelkie kwalifikatory poza określeniami gramatycznymi, np.:

RYZA *ż* 1. *lm* ‘łachy, szmaty’ → SKRULI *lm*, TRANTY *lm*, 2. ‘gałganek, szmatka’ → ONUCZKA *ż*, SZMATEK *m*, TRAPKA *ż*.

W łańcuchach synonimów zamieściliśmy zarejestrowane przez eksploratorów leksemy ogólnopolskie, gdyż naszym zdaniem stanowią one integralną część zestawu synonimów danego leksemu-hasła. W tym przypadku leksemy ogólnopolskie rejestrujemy bez egzemplifikacji podając tylko ich podstawowe znaczenie, adres bibliograficzny i odsyłacz do haseł synonimicznych,

np. hasło WEZGŁOWIE *n* ‘zagłówek łóżka’ → PRZODEK *m*, PRZYCZÓŁEK *m*, PRZYGŁOWNIK *m*, PRZYGŁÓWEK *m*

[*Mlp* vyzglov’e Bkb73Gju16].

Hasło CIEMNY ‘niewidomy’ ma synonimy → NIEWIDOMY, NIEWIDZĄCY, NIEWIDZIMY, NIEWISNY. Synonim NIEWIDOMY nie ma formalnych, fonetycznych czy semantycznych cech regiolektu północnokresowego. Ponieważ jednak został zapisany jako jeden z synonimów szeregu haseł gwarowych, rejestrujemy ten fakt w *Słowniku*. Pominięcie bowiem tego typu wyrazów-synonimów zubożyłoby obraz polszczyzny regionu.

Liczby wyrazów bliskoznacznych nie ograniczamy. Podajemy wszystkie, które znaleźliśmy w analizowanych materiałach. Pełny zestaw synonimów podajemy tylko jeden raz przy pierwszym alfabetycznie hasle, do którego odsyłamy wszystkie pozostałe synonimy danego kręgu semantycznego.

3.5. Frazeologia

Idiomy, stałe związki wyrazowe, terminy przysłowia zostały zapisane uproszczoną pisownią i umieszczone w kolejności alfabetycznej po wszystkich znaczeniach danego hasła przed podhasłami po znaku ♦. Znak ten sygnalizuje różnego rodzaju jednostki słownikowe, a więc idiomy, przysłowia, utarte zwroty, a także specyficzne pojedyncze leksemy / formy, których różnice znaczeniowe w stosunku do hasła, czy osobliwości rekcji nie pozwalają uwidocznić w innych częściach artykułu hasłowego. Znaczenia, egzemplifikacja i dokumentacja została podana jeden raz pod tym leksemem hasłowym, uznanym za podstawowy dla danego wyrażenia. Od pozostałych członów zwrotu do zapisu podstawowego prowadzą odsyłacze.

3.6. Odsyłacze

W *Słowniku* odsyłanie do wariantywnych postaci oraz do synonimów sygnalizujemy strzałką (→). Odsyłacze przy wariantach fonetycznych i słowotwórczych hasła kierują dany wariant do głównego hasła zbiorczego, np. SALAFAN *m* → CELOFAN *m*, JABŁENIA → JABŁOŃ* *ż*. Po znaczeniach (także przy braku materiału ilustracyjnego) strzałki kierują do hasła synonimicznego, np. ŻARTOWLIWY → SZUTLIWY, ŚMIESZLIWY, ŚMIESZNIK *m*, ŚMIESZNY.

3.7. Adresy bibliograficzne ilustracji kontekstowych i form gramatycznych

Skróty adresów bibliograficznych podane zostały po każdej ilustracji i formie w dokumentacji materiału na końcu hasła. Pierwsze trzy litery skrótu symbolizują miejscowość, w której został zapisany dany leksem (Bjw – Bujwidze, Kmj – Komaje, Łpt – Łopatowszczyzna). Gdy autor tekstu nie precyzuje punktu eksploracji, ograniczając się do określenia całego terytorium, lub gdy zapisy pochodzą z bardzo wielu niewielkich punktów bez przeszerzegowania zapisów do konkretnej miejscowości, początkowa pojedyncza litera lub dwie oznaczają nie miejscowość, lecz większy obszar. Tak więc W – to Wileńszczyzna, L – terytorium Litwy, BL – pogranicze białorusko-litewskie, Ł – Łotwa.

Pierwsze dwie cyfry po skrócie literowym to zapis daty (roku) wydania publikacji. Wykorzystane prace wydawane były w przedziale lat 1925-2012, dlatego wystarczające było podanie ostatnich dwu cyfr, np. Pd01Kar476, BL82Giu226.

Jeśli dany wyraz ma identyczną postać w kilku pozycjach kanonu, notuje się tę postać jeden raz, a po niej podaje się kolejne adresy. Przy wielu hasłach podano szerszą dokumentację materiałową w stosunku do liczby ilustracji, gdyż nie zawsze zachodzi potrzeba podawania większej liczby przykładów, np.

ZIELA z 'zioło, chwast' ma 6 ilustracji kontekstowych, zaś w dokumentacji aż 14 form gramatycznych.

POSTROIĆ *dk* ma 6 ilustracji, w dokumentacji 10 form.

Zwracamy uwagę na sygnatury dwóch pozycji:

1. Materiał zaczerpnięty z pracy H. Turskiej *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie*, a zebrany przez autorkę w latach 1936-1937, sygnujemy datą jego publikacji, do której doszło dopiero w 1982 r. Jest to data przedruku zachowanych fragmentów pracy (W82Tur76).

2. Praca Cz. Dombroskiego została wydana w roku 1932 w Mińsku, przedrukowana w roku 2002 w 26 tomie ABS [„Acta Baltico-Slavica” 2002: 179-272]. Materiały tej publikacji sygnujemy datą pierwszego wydania, natomiast strony podajemy według numeracji przedruku, gdyż pierwodruk jest absolutnie niedostępny ani w Polsce, ani na Białorusi (B32Dom212). Czytelnik może dotrzeć do materiału wyłącznie w przedruku w ABS.

Po liczbie oznaczającej rok wydania w skrócie adresu bibliograficznego podano pierwszą sylabę nazwiska autora publikacji, przy pracach zbiorowych – nazwiska redaktora, np. Łpt72Zda277 = Łopatowszczyzna, 1972 rok wydania, Zda = nazwisko autora Zdaniukiewicz, kolejna liczba (277) to strona publikacji, Mdk96Mar140 = Miedniki, 1996 rok wydania, Mar = Maryniakowa redaktor tomu, 140 numer strony.

Jeśli dana pozycja ma więcej niż jednego autora, podajemy skrót nazwiska pierwszego z nich, np. Kmj99Pab85 (autorzy to kolejno: I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa); Hdc03Kard50 (autorzy kolejno: V. Kardelis, B. Sinoczkina, B. Wiemer, A. Zielińska). Bezpośrednio po skrócie nazwiska podana jest strona, na której dany leksem występuje.

3.8. Zapis graficzny

W zapisach fonetycznych dokumentujących hasło [u dołu każdego hasła w nawiasie kwadratowym] zostały zachowane znaki fonetyczne użyte przez eksploratorów. Wyjątek stanowi znak ξ i znak ə, które pojawiły się we wczesnych wydaniach prac radzieckich. Znaki te zostały zastąpione stosowanymi w fonetyce polskiej grafemami ʒ i ə (ʒ, ə). Różnie przez autorów zapisywane głoski wzdłużone ujednolicono w postaci spółgłoski podwójnej, np. *obryndaċa* Ejs94Kru118 → *obryndacca*.

Opuszczone fragmenty tekstu w ilustracjach oznaczono wielokropkiem w nawiasie kwadratowym.

W dokumentacji u dołu hasła poszczególne formy i ich warianty są sygnowane adresami bibliograficznymi. Jeśli dany wyraz ma identyczną postać w kilku pozycjach kanonu – notuje się go jeden raz, a po nim podaje odpowiednie adresy (w kolejności roku danej publikacji), wskazujące, w których został on w danej postaci zapisany. Przy licznych hasłach podano szerszą dokumentację materiałową w stosunku do liczby ilustracji, gdyż niecelowe byłoby nadmierne obciążanie *Słownika* przykładami, natomiast starano się, by dokumentacja była możliwie pełna, np. ZIELA z ‘zioło, chwast’ na 6 ilustracji kontekstowych przypada aż 14 form gramatycznych i ich wariantów; POSTROIĆ ma 6 ilustracji, a w dokumentacji jest 10 form.

3.8.1. Pisownia haseł i materiału ilustracyjnego

Hasła rekonstruowane do postaci ogólnopolskiej (hasła z gwiazdką) zapisane są ortograficznie.

Hasła gwarowe, których brzmienie mieści się w ramach zasad pisowni języka ogólnopolskiego lub jest z nim identyczne, zostały również zapisane według norm ortograficznych, np.:

CHRUST ‘krzaki, zarośla’

CZERWIETKA ‘larwa pszczoły’

BĄCZEK ‘metalowa skuwka’

DOKŁADAĆ ‘dodawać, dawać dodatkowo’

GARB ‘muszla ślimaka’

NAKRĘCIĆ SIĘ ‘nawinąć się, znaleźć się w pobliżu’.

Dla haseł o brzmieniu odbiegającym od ogólnopolskiego zastosowano ogólnopolską postać rekonstruowaną. W zapisie form rekonstruowanych znaki *ó* i *rz* używane są zgodnie z normą pisowni polskiej. Nie uwzględnia się akania, zwężeń *e>i* i *o>u*, lokalnej wymowy *l* miękkiego i półmiękkich *c’*, *s’*, *z’*, *ż’*, zmiękczonego *ch*, dyspalatalizacji spółgłosek i innych charakterystycznych osobliwości wymowy kresowej, którą w danym leksemie podajemy w postaci wariantu zaraz po formie rekonstruowanej, np.:

NARÓD* *m* / NAROD ‘ludzie, lud’

BOCHEN* *m* / BOCHAN *m* / BUCHAN *m* / BUCHON *m*.

W zapisie leksemów zapożyczonych z języków wschodniosłowiańskich w postaci rekonstruowanej z gwiazdką również nie uwzględnia się akania, redukcji, zwężeń, upodobnień oraz uproszczeń grup spółgłoskowych, czyli zjawisk, które zachodzą w wymowie

rosyjskiej (tak literackiej, jak i gwarowej). Postaci gwarowe, które zostały zanotowane w mowie Polaków na dawnych Kresach północno-wschodnich, np.:

CZUGUNNY* / CZYHUNNY ‘żeliwny’

CHOCHOTAĆ* *ndk* / CHACHOTAĆ *ndk* ‘śmiać się, chichotać’

SOWCHOZ* *m* / SAUCHOZ *m* ‘sowchoz, państwowe gospodarstwo rolne’

SADIK* *m* / SADZIK *m* ‘przedszkole’.

Wyjątek stanowią hasła z miękkimi *t*’, *d*’, których nie da się zastąpić innymi znakami. W zapisie haseł miękkość tę zachowano, np. BAT’KA *m*, PUT’-PUT’!

Przy zapisie ilustracji (przykładów kontekstowych) zastosowano zasadę możliwie wiernego odzwierciedlenia brzmienia wymowy kresowej, którą można przedstawić zapisem półortograficznym bez uciekania się do stosowania dodatkowych (poza używanymi w pisowni literackiej) znaków diakrytycznych. Przykłady ilustrujące hasła słownikowe pochodzą z zapisów wielu autorów, którzy usłyszane przez siebie wypowiedzi zapisywali według własnych ustaleń. Niektóre pisane są transkrypcją fonetyczną (o różnym stopniu dokładności), inne półortograficznie.

W *Słowniku mówionej polszczyzny północnokresowej* zachowujemy zapis zastosowany przez poszczególnych eksploratorów. Przy stosowaniu przez eksploratorów zapisu przykładów/ilustracji transkrypcją staramy się oddać brzmienie poszczególnych wyrazów alfabetem ortografii polskiej, stosując jednak takie znaki lub ich połączenia, które najwierniej przekazują wymowę kresową, a więc *renka* nie *ręka*, *panski* nie *pański*, *chitry* nie *chytry*. Użycie *u* na miejscu ogólnopolskiego *ó* nie ma uzasadnienia poza materiałem fonetycznym.

4. Skróty, oznaczenia, określenia i znaki graficzne

<i>anat.</i>	termin anatomiczny
<i>astr.</i>	termin astronomiczny
B	biernik
<i>bez odpow.</i>	w języku ogólnopolskim wyraz hasłowy w zdaniu zostaje pominięty
<i>bnac.</i>	bez nacechowania – wyraz w polszczyźnie północnokresowej nienacechowany wobec nacechowanego stylistycznie, chronologicznie lub regionalnie analogicznego wyrazu w polszczyźnie ogólnej
<i>bdop</i>	bez dopełnienia
<i>bot.</i>	nazwa botaniczna
<i>bwm</i>	bez wykazu miejscowości
<i>bzk</i>	bezokolicznik
C	celownik
<i>czas</i>	czasownik
D	dopełniacz

<i>dawne</i>	
<i>dezapr.</i>	dezaprobata
<i>dk</i>	aspekt dokonany
<i>dzierż</i>	dzierżawczy
<i>dźwiękonaśl.</i>	dźwiękonaśladowcze
<i>forma adresatywna</i>	
<i>ibt</i>	imiesłów bierny czasu teraźniejszego
<i>ict</i>	imiesłów czynny czasu teraźniejszego
<i>i in.</i>	sygnalizuje, że hasło występuje także na innej stronie danej publikacji lub pod innym adresem bibliograficznym
<i>ipu</i>	imiesłów przysłówkowy uprzedni
<i>ipw</i>	imiesłów przysłówkowy współczesny
<i>iron.</i>	ironiczny
<i>kulin.</i>	termin kulinarny
<i>lekc.</i>	określenie lekceważące
<i>licz</i>	liczebnik
<i>lm</i>	liczba mnoga
<i>lp</i>	liczba pojedyncza
<i>M</i>	mianownik
<i>m</i>	rodzaj męski
<i>med.</i>	termin medyczny
<i>Ms</i>	miejscownik
<i>N</i>	narzędnik
<i>n</i>	rodzaj nijaki
<i>ndk</i>	aspekt niedokonany
<i>ndm</i>	nieodmienny
<i>nma</i>	nieopublikowane materiały archiwalne wykorzystane za zgodą autora
<i>nmw</i>	nieopublikowane materiały własne
<i>nos</i>	nieosobowy
<i>bez odpow.</i>	bez odpowiednika
<i>part</i>	partykuła
<i>pieszcz.</i>	pieszczotliwie
<i>pogard.</i>	pogardliwe
<i>pow.</i>	powiat
<i>prze</i>	czas przeszły
<i>przen.</i>	przenośnie
<i>przest.</i>	przestarzałe
<i>przy</i>	czas przyszły
<i>przyim</i>	przyimek
<i>przym</i>	przymiotnik
<i>przysłówek</i>	
<i>rel.</i>	termin religijny
<i>rol.</i>	termin rolniczy
<i>rozk</i>	tryb rozkazujący
<i>ryb.</i>	termin z dziedziny rybołówstwa
<i>rzad.</i>	rzadko, rzadkie
<i>rzecz</i>	rzeczownik
<i>rzadziej</i>	
<i>(sic!)</i>	potwierdzenie, że użyta forma nie jest pomyłką
<i>sp</i>	spójnik

<i>stnw</i>	stopień najwyższy
<i>stw</i>	stopień wyższy
<i>ter</i>	czas teraźniejszy
<i>war</i>	tryb warunkowy
<i>wulg.</i>	wulgarny
<i>wykrz</i>	wykrzyknik
<i>zaim</i>	zaimbek
<i>zawołanie</i>	
<i>zb</i>	zbiorowy
<i>zdr.</i>	zdrobnienie
<i>zool.</i>	nazwa zoologiczna
<i>ż</i>	rodzaj żeński

*	1) nienotowana w materiałach postać ogólnopolska wyrazu, pod którą zgromadzono warianty hasel funkcjonujących w polszczyźnie kresowej; 2) transkrybowana postać ortograficzna hasła zapożyczonego z języków wschodniosłowiańskich
•	hipotetyczna forma zrekonstruowana na podstawie materiałów
[...]	opuszczony fragment wypowiedzi informatora
[r-z]	rozdzielna wymowa głosek <i>r</i> i <i>z</i>
◆	frazologizm lub utarty zwrot
→	odsyła do głównej postaci hasła albo do synonimów
/	w hasle – forma oboczna; w zapisie fonetycznym – oboczna postać fonetyczna wyrazu podana przez tego samego autora w danym tekście
?	wątpliwość co do znaczenia

5. Sygnatury adresów bibliograficznych

Ażl01Kar	Karaś H., <i>Ażelajcie</i> , [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 337 – 345.
B29Nit	Nitsch K., <i>Wybór polskich tekstów gwarowych</i> , Lwów 1929, s. 16, 243 – 247.
B32Dom	Dombroski Cz., <i>Ze słownictwa i gramatyki języka ludności polskiej na Białorusi sowieckiej</i> , Mińsk 1932.
B96Ban	Banasińska R., <i>Repertuar muzyczny w katolickich i prawosławnych wsiach rejonu lidzkiego i woronowskiego</i> , [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 198 – 202.
B96Cich	Cichocki J., <i>Rozmowy o nacjach i wiarach. Rozmowa w Pieluńcach</i> , Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 1996, Nr ¾, s. 201 – 203.
B96Dąb	Dąbek K., <i>Białorusin na Grodzieńszczyźnie – kto to taki?</i> [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 188 – 192.
B96Doł	Dołęgowska K., <i>Rozmowy o nacjach i wiarach. Rozmowa w Lebiodzie</i> , s. 180 – 181; <i>Rozmowa w Feliksowie</i> , s. 184 – 186, <i>Rozmowy o śmierci. Rozmowa w Krasnowcach. Rozmowa w Surkontych. Rozmowa w Radziwoniszkach. Rozmowa w Krasnowcach. Rozmowa ze śpiewakami pogrzebowymi w czasie czuwania przy zmarłym panu Bronisławie w Papierni</i> , s. 204-214, [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996.

- B96a)Dol** Dołęgowska K., Engelking A., *Rozmowy o śmierci. Rozmowa w Feliksowie*, [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 209 – 210.
- B96Eng** Engelking A., *Rozmowy o śmierci. Przemowa wygłaszana w czasie eksportacji pod krzyżem; w imieniu zmarłego mówi pani Zunia z Papierni*. [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 214.
- B96Kol** Kolasa K., *Polak na Grodzieńszczyźnie – kto to taki?* [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, nr ¾ 1996, s. 183-187; *Rozmowy o nacjach i wiarach. Rozmowa w Mejrach*, s. 188; *Rozmowa w Papierni*, [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996, s. 189 – 191.
- B96Stra** Straczuk J., *Rozmowy o nacjach i wiarach. Rozmowa w Radziwoniskach*, s. 186 – 187; *Rozmowa w Roubach*, s. 192 – 193, *Rozmowa w Surkontach*, s. 195 – 197, *Rozmowa w Pieluńcach*, s. 197 – 200, [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996.
- B96Życ** Życzyńska-Ciołek D., *Rozmowy o nacjach i wiarach. Rozmowa w Serafinach*, s. 191 – 192; *Rozmowa w Czeszejkach*, s. 193 – 195, [w:] Konteksty. Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka, Nr ¾ 1996.
- B99Eng** Engelking A., „*Kołchoz musi być*”, czyli przyczynek do portretu Polaka-kolchoźnika. Uwagi etnografa na podstawie badań we wsiach Grodzieńszczyzny, [w:] Pogranicze. Studia społeczne, t. VIII, Numer specjalny: Polacy na pograniczach w perspektywie porównawczej. Pod red. Andrzeja Sadowskiego, Białystok 1999, s. 199-211.
- B99Pob** Poborski R., *Szlachta i chłopci. Stereotypy a życie społeczności lokalnej wybranych miejscowości centralnej Białorusi*, „Etnografia Polska” XLIII, z. 1-2, 1999, s. 177 – 188.
- B99Rut** Rutkowska A., *O świadomości historycznej mieszkańców Białorusi Zachodniej*, „Etnografia Polska” XLIII, z. 1-2, 1999, s. 189-200.
- Bbt99Pab** Zielińska A., *Bobty*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 222 – 230.
- Bht98Pab** Grek Pabisowa I., Handke K., Ostrówka M., Zielińska A., *Bohatyrowicze sto lat później*, Warszawa 1998.
- Bjj99Ado** Adomavičiute-Čekmonienė I., Čekmonas V., *Teksty gwarowe z okolicy Bijejki pod Onikszdami*, SPK IX, 1999, s. 57 – 76.
- Bjw93Dub** Dubicka-Dwilewicz B., *Wybrane zagadnienia z fonetyki i fleksji gwary wsi Bujwidze w powiecie wileńskim*, Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 31, Warszawa 1993, s. 33 – 43.
- Bjw96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Bujwidze*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 121 – 137.
- Bjw97Dwi** Dwilewicz B., *Język mieszkańców wsi Bujwidze na Wileńszczyźnie*, Warszawa 1997, s. 18 – 124.
- Bjw99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Bujwidze*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 123 – 143.

- Bkb73Giu** Giulumianc K. M., *Nabludienija nad leksikoj wilenskich polskich goworow (наименования одежды)*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i materialy 1967-1969 gg., cz.1, Minsk 1973, s. 107-119.
- Bkb73a)Giu** Giulumianc K. M., *Nazwanija domaszniej utwari w polskich goworach pribaltijsko-bielorussoj zony*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i materialy 1967 – 1969 gg., cz. 2, Minsk 1973, s. 113 – 125.
- Bkb83Giu** Giulumjanc K. M., *Tierminologija rodstwa w polskich goworach pribaltijsko-bielorussoj zony*, SPK II, 1983, s. 73 – 84.
- Bkb83a)Giu** Giulumianc K. M., *Oboznaczenija wniesnich i wnutriennich kaczestw czelowieka w polskich goworach pribaltijskoj i bielorussoj zony*, SPK II, 1983, s. 85 – 101.
- Bkb84Ado** Adomavičiute-Čekmoniėne I., Čekmonas V., *Grammaticzieskije lituanizmy w polskich pierifierijnych goworach bielorusso-litowskiego pogranicza*, SPK III, 1984, s. 7-21.
- Bkb08Rut** Rutkowska K., *Obrzędowość a słownictwo w warunkach pogranicza*, ABS 32, Warszawa 2008, s. 93-102.
- BL82Giu** Giulumianc K. M., *Niekotoryje nabludienija nad frazieologijej polskich goworow bielorusso-litowskoj zony*, SPK I, 1982, s. 225 – 238. Zob. nr 512.
- BL08Stra** Straczuk Justyna, *Wielojęzyczność pogranicza: od tutejszości do nowej lokalności*, [w:] Tożsamość – język – rodzina. Z badan na pograniczu słowiansko-bałtyckim. Red. Anna Engelking, Ewa Golachowska, Anna Zielińska SOW, Warszawa 2008, s. 95-107.
- Bnk96Mar** Zielińska A., *Bieniakonie*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 159 – 165.
- Brl73Sud** Sudnik T. M., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Brażoła Trakajskiego rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i materialy 1967 – 1969 gg., cz. 2, Minsk 1973, s. 193 – 195.
- Brl96Kon** Konickaja J., *Niekotoryje osobiennosti sistemy sklonienija w polskom interdialektie bielorussoj gowora dieriewni Bražuole trakajskiego r-na Litwy*, [w:] J. Karski i suczasnyja mowaznaustwa (da 135 – uhodkau z dnia naradżennja). Materyjały szostych nawukowych czytannia 25-26 studzienia 1996 h., 2 t. Hrodna 1996, s. 74-79.
- Brs96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Brasław*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 37 – 39.
- Brs01Czy** Czyżewski F., *Znaczenie kartoteki gwar kresowych Wiczesława Werenicza dla dialektografii polskiej. Słownictwo wspólne i różne w kartotekach Werenicza SGP PAN*, SPK X, 2001, s. 93 – 104.
- Brs02Rie** Rieger J., Stelmaczek A., Jasinowicz B., *O języku polskim w rejonie brasławskim na Białorusi. Sytuacja Językowa*, [w:] *Język mniejszości w otoczeniu obcym* pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002.
- Brs04Ste** Stelmaczek A., *O języku polskim na Brasławszczyźnie*, SPK XI, 2004.
- Brs04a)Ste** Stelmaczek A., *Uwagi o polskim idiolekcie Z. K z Brasławszczyzny*, SPK XI, 2004.
- Brs07Smu** Smułkowa E., *Spentany jenzyk, czyli o substytucji i kalkach na pograniczu językowym. Na materiale z rejonu brasławskiego na Białorusi*, „Acta Baltico-Slavica” 31, s. 283-289.

- Brt01Kar** Rutkowska K., *Bartuniszki*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, Warszawa – Wilno 2001, s. 308 – 318.
- Brż96Mar** Zielińska A., *Braźelce*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 167 – 179.
- Brż99Pab** Zielińska A., *Braźelce*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpiśanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 207 – 210.
- Btn96Mar** Maryniakowa I., *Bituny*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 43 – 48.
- Btn99Pab** Maryniakowa I., *Bituny*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpiśanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 62 – 66.
- Bwk99Pab** Ostrówka M., *Biała Waka*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpiśanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 185 – 188.
- Chr96Mar** Zielińska A., *Chorużewo*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 203 – 207.
- Czl96Mar** Maryniakowa I., *Czeczele*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 89 – 90.
- Czl99Pab** Maryniakowa I., *Czeczele*, [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich*. Eksploracja terenowa i rozpiśanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 99 – 100.
- Dgd82Par** Parszuta J., *Tieksty iz siela Dagda (Łatwijskaja SSR)*, SPK I, 1982, s. 257 – 259.
- Djl73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Dojlidy, Ejszyszkogo rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 221 – 222.
- Drj96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Druja*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 27 – 30.
- Drj99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Druja*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpiśanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 51 – 54.
- Drn73Par** Parszuta Ju. M., *Statisticzeskoje opisanije morfologii polskoj rieczj żytielej dieriewni Darwinieki Madonskiego rajona Łatwijskoj SSR*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 44 – 65.
- Drn73a)Par** Parszuta J., *Głagoł w polskoj rieczj żytielej dieriewni Darwinieki Madonskiego rajona Łatwijskoj SSR*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 97 – 112.

- Drn73b)Par** Parszuta J. M., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Darwinieki, Madonskiego rajona Litowskiej SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg, czast 1, Minsk 1973, s. 213 – 215.
- Drś96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Dryświaty*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 23 – 26.
- Drś99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Dryświaty*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 55 – 57.
- Drś02Ste** Stelmaczek A., *Język polski napisów cmentarnych w parafii dryświackiej koło Brasławia*, [w:] Język mniejszości w otoczeniu obcym pod red. Janusz Riegera, Warszawa 2002, s. 87-92.
- Drw82Par** Parszuta J., *Sintaksis padieżej w polskoj rieczii żytielej dierewni Darwinijeki madonskiego rajona Latwijskiej SSR* [w:] Studia nad polszczyzną kresową SPK I, 1982. s. 207-224.
- Dtn99Pab** Zielińska A., *Datnów*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 238 – 241.
- Dtn01Kar** Rutkowska K., *Datnów*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, Warszawa – Wilno 2001, s. 290 – 307.
- Ejs94Kru** Krupowies M., *Ludzie, język, obyczaje w okolicach Ejszyszek*, SPK VII, 1994, s. 113-120.
- Ejs99Smu** Smułkowa E., *Sytuacja językowa w Ejszyszkach i okolicy. (Wyniki badań sondażowych, prowadzonych na Litwie w 1997 roku)*, ABS XXIV, 1999, s. 151 – 161.
- Gjd82Ana** Ananiewa N. E., *Czeriedowanija w paradigmatie nastojaszczego wriemieni głałołow polskiego gowora dieriewni Gajde Ignalinskogo rajona Litowskiej SSR*, SPK I, 1982, s. 179 – 191.
- Gjd82a)Ana** Ananiewa N. E., *Tieksty iz okriestnosti dieriewni Gajde (Litowskaja SSR)*, SPK I, 1982, s. 243 – 250.
- Gjd83Ana** Ananiewa N. E., *Niekotoryje osobienności fonietycznej intierfierencyi u polilingwow odnogo pierifierijnogo polskiego gowora*, SPK II, 1983, s. 65-72.
- Glt99Pab** Zielińska A., *Glity*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 176 – 184.
- Grd93Bre** Breza E., *Polszczyzna Polaków współczesnej Grodzieńszczyzny*, Język Polski LXXIII, 1993, s. 161 – 166.
- Grd96Eng** Engelking A., *Nacje to znaczy grupy religijne. O wynikach etnograficznych badań terenowych na Grodzieńszczyźnie*, [w:] *Kultura i Społeczeństwo. Kwartalnik, t. XL, nr 1*, Warszawa 1996, s. 110-139.
- Grd99Sat** Satkiewicz H., *O polszczyźnie mieszkańców Grodna w okresie międzywojennym*, ABS XXIV, 1999, s. 191 – 196.

- Grt73Sud** Sudnik T. M., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Gierwiaty Ostrowieckiego rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 190 – 192.
- Hdc03Kard** Kardelis V., Sinočkina B., Wiemer B., Zielińska A., *Sytuacja językowa na terenie od Wisagini do Hoduciszek na Litwie*, ABS 27, 2003, s. 33-52.
- Igl73Pal** Palcew G. W., *Ob odnom lokalnom nazwanii bani*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 126 – 127. (1 wyraz)
- Igl04Rut** Rutkowska K., *Lituanizmy leksykalne w gwarach polskich na obszarze ignalińsko-jeziorskim*, Prace Filologiczne XLIX, 2004, s. 427 – 436.
- Ign73Sud** Sudnik T. M., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Ignatizki Brasławskiego rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 188 – 190.
- Ikz96Mar** Maryniakowa I., *Ikażń*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 15 – 21.
- Ikz99Pab** Maryniakowa I., *Ikażń*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 69 – 74.
- Ilk98Ost-nmw** Ostrówka M., *Teksty zapisane w 1998 roku w Illuźszcie na Łotwie (niepublikowane)*.
- Ind99Ost** Ostrówka M., *O języku polskim w okolicach Indrycy*, ABS 1999, XXIV, s. 295 – 305.
- Isz96Mar** Zielińska A., *Iszkoldź*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 189 – 200.
- Iwn04Mor** Morita K., *Sytuacja językowa w polskiej społeczności w Iwieńcu na Zachodniej Białorusi*, SPK XI, 2004, s. 73-81.
- Iwt06Mor** Morita Koji, *Przemiany socjolingwistyczne w polskich społecznościach na Litwie (region trocki) i Białorusi (region iwieniecki)*, Warszawa 2006.
- Jnw01Cze** Czekmonas W., *Polskij jazyk w Jonawskom rajonie Litwy (socjolingwistyczeskije zamietki)*, SPK X, 2001, s. 71 – 91.
- Jnw03Ado** Адомавичюте-Чекмонене И. Э., *К характеристике польско-литовского дилингвизма поляков Йонавского района Литвы*. [w:] *Pogranicza języków, pogranicza kultur* pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 139 – 148.
- Jnw03a)Ado** Адомавичюте-Чекмонене И. Э., *Как вола учили на лесника. Польский и литовский текст из Йонавского района Литвы с комментариям*. [w:] *Pogranicza języków, pogranicza kultur* pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 149-158.
- Jrz96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Jarzewo*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 63 – 68.
- Jrz99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Jarzewo*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 93 – 96.

- Jsn82Wer** Werenicz W., *Gowor siela Jaszuny Litowskiej SSR (k charakteristiki etno-jazykowej situacyi na Wilenszczyźnie)*, SPK I, 1982, s. 139 – 150.
- Jsn82a)Wer** Werenicz W. L., *Tieksty iz siela Jaszuny i okriestnostiej (Litowskaja SSR)*, SPK I, Wrocław – Warszawa – Kraków 1982, s. 251 – 255.
- Jzr04Kar** Karaś H., *O polszczyźnie wokół Jeziorosów na Litwie*, SPK XI, 2004, s. 35-72.
- K96Saw** Sawaniewska-Mochowa Z., *Teksty gwarowe z Kowieńszczyzny z komentarzem językowym*. [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t.1, Warszawa 1996, s. 71 – 77.
- K99Zie** Zielińska A., *O polszczyźnie na Litwie Kowieńskiej*, SPK IX, 1999, s. 11 – 32.
- K99a)Zie** Zielińska A., *Elementy języka litewskiego w polszczyźnie kowieńskiej*, ABS XXIV, 1999, s. 253 – 261.
- K01Kar** Karaś H. (red.) *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*. Warszawa-Wilno 2001.
- K01a)Kar** Karaś H., *O specyfice polszczyzny kowieńskiej (w porównaniu z odmianą wileńsko-smoleńską)*, SPK, X, Warszawa 2001, s. 137 – 160.
- K02Kar** Karaś H., *Gwary polskie na Kowieńszczyźnie*, Warszawa-Puńsk 2002, ss. 425 (materiał na s. 87-416).
- K02Zie** Zielińska A., *Mniejszość polska na Litwie Kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2002, s. 132 – 163.
- Kbs99Pab** Ostrówka M., *Kabiszki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 144 – 149.
- Kjd01Kar** Geben K., *Kiejdany*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 279 – 289.
- Klr01Kar** Rutkowska K., *Kielaryszki*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa – Wilno 2001, s. 319 – 326.
- Kls73Cze** Czekman W. N., *Fonietyczeskije osobiennosti goworow siela Kolesniki Ejszyszskogo rajona Litowskiej SSR*, [w:] *Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg*, cz. 1, Minsk 1973, s. 29-43.
- Kls73a)Cze** Czekman W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Kolesniki, Ejszyszskogo rajona Litowskiej SSR*. [w:] *Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg*, cz. 1, Minsk 1973, s.223 – 225.
- Klw01Kar** Karaś H., *Kułwa*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 519 – 530.
- Kmj96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Komaje*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 91 – 97.
- Kmj99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Komaje*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 75 – 92.

- Kml96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Kiemieliński*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 105 – 112.
- Kml99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Kiemieliński*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 106 – 122.
- Kmn99Kar** Karaś H., *O gwarze Kamionki koło Solecznik*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich pod red. Janusza Riegera, t. 2, Warszawa 1999, s. 77-93.
- Kmp01Kar** Karaś H., *Kompy*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 426 – 433.
- Krm01Kar** Geben K., *Kormiałów*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 399 – 409.
- Krn96Mar** Zielińska A., *Kiernów*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 115 – 118.
- Krn99Pab** Zielińska A., *Kiernów*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 242 – 246.
- Krs99Ost** Ostrówka M., *Teksty z Krasławia i okolic na Łotwie z komentarzem językowym*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich, t. 2, Warszawa 1999, s. 105 – 113.
- Kst73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tekstów. Kustownica Michałkowskiego sielsowietu Mozyrskiego rajonu Gomielskiej obłasti BSSR*, [w:] Polskie gwary w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 212-214.
- Kw01Kar** Geben K., *Kowno*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 392 – 399.
- L29Szw** Szwejkowska H., *Właściwości składniowe dopełniacza przy imiesłowie biernym w polszczyźnie litewskiej*, JP XIV, 1929, s. 133 – 136.
- L29a)Szw** Szwejkowska H., *Imiesłów czynny przeszły na -szy*, JP XIV, 1929, s. 71 – 75.
- L34Szw** Szwejkowska H., *O pomieszaniu rodzajów w czasie przeszłym u litewskich Polaków*, JP XIX, 1934, s. 183 – 184.
- L36Szw** Szwejkowska H., *Dodatkowe uwagi o regionalizmach Mickiewicza*, Język Polski 1936, XXI, z. 4, s. 109 – 111.
- L82Roj** Rojzenzon L. I., Golceker J. P., *Nabludienija nad frazieologijej polskich narodnych goworow na territorii Litowskoj SSR*, SPK, I, 1982, s. 233 – 242.
- L86Tek** Tekielski K., *Nazwy 'gapy', 'ofermy', 'niezdary' w polszczyźnie litewskiej*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 1986, PJ 5, s. 87 – 92.
- L91Zow** Zowczak M., *Kultura religijna polskiej wsi na Litwie. Raport z badań przeprowadzonych w rejonie wileńskim, w lipcu 1990 r.*, Przegląd Wschodni, t. 1, z. 3, Warszawa 1991, s. 555 – 572.
- L96Męd** Mędelska J., *Język Jana Ciechanowicza. Przyczynek do dziejów polszczyzny na Radzieckiej Litwie*, Bydgoszcz 1996.

- L99Kar** Karaś H., *Uwagi o języku uczniów polskojęzycznych szkół polskich na Litwie*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 2, red. Janusz Rieger, Warszawa 1999.
- L02Rut** Rutkowska K., *Ukanie w gwarach polskich na Litwie*, [w:] *Język mniejszości w otoczeniu obcym* pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002, s. 77-85.
- L03Saw** Sawaniewska-Mochowa Z., *Stereotypy dawnej szlachty litewskiej w tekstach literackich, folklorystycznych i gwarowych*, [w:] *Pogranicza języków, pogranicza kultur* pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 280-287.
- L07Rut** Rutkowska K., *Z zagadnień leksyki na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim* [w:] *Gwary dziś 4. Konteksty dialektologii*, red. J. Sierociuk, Poznań 2007, s. 187-196.
- L09Rut** Rutkowska K., *Zapóżyczenia litewskie dotyczące wyglądu człowieka*, ABS 33, Warszawa 2009, s. 157-172.
- L10Rut** Rutkowska K., *Zapóżyczenia litewskie dotyczące charakteru i wyglądu człowieka (Na materiale gwar polskich na Litwie)*, ABS 34, Warszawa 2010, s. 9-23.
- L11Rut** Rutkowska K., *Zapóżyczenia litewskie oznaczające skłonności i stany człowieka oraz sposoby wyrażania czułości lub niechęci (na materiale gwar polskich na Litwie)*, ABS 35, Warszawa 2011, s. 71-80.
- Ł84Par** Parszuta J., *O dialektnej leksyce polskich gwarów na terenie Łotewskiej SSR*, SPK III, 1984, s. 133 – 145.
- Ł95Kar** Karaś H., *Cechy fonetyczne i fleksyjne potocznej polszczyzny mówionej na Łotwie*, Poradnik Językowy, nr 3 (522), Warszawa 1995.
- Ł97Kar** Karaś H., *Uwagi o sytuacji języka polskiego na Łotwie*, *Język polski w kraju i za granicą* pod red. Janusza Riegera, Warszawa 1997, s. 52 – 61.
- Ł97a)Kar** Karaś H., *Język polski na Łotwie*, [w:] *Język polski poza granicami kraju*, red. Stanisław Dubisz, Opole 1997, s. 69-77.
- Ł06Ost** Ostrówka M., *Nazwy stopni pokrewieństwa w polszczyźnie łotewskiej*, „Acta Baltica Slavica” t. 30, Warszawa 2006, s. 453-469.
- Łp01Kar** Karaś H., *Łopie*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 409 – 418.
- Łpt72Zda** Zdaniukiewicz A. A., *Gwara Łopatowszczyzny. Fonetyka, fleksja, słowotwórstwo*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1972.
- Mck99Pab** Ostrówka M., *Maciuliszki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 153 – 160.
- Mdk96Mar** Maryniakowa I., *Miedniki*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 139 – 155.
- Mdk99Pab** Maryniakowa I., *Miedniki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 189 – 197.

- Mgn73Pie** Pietkiewicz P. A., *Materiały po zoonimii siela Maguny i okriestnostiej*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 168 – 175.
- Mjs73Ana** Ananiewa N. E., *Niekotoryje osobienności polskiego gowora siela Majszeżala Wilniussskogo rajona Litowskoj SSR*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 22 – 39.
- Mjs73a)Ana** Ananiewa N. E., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Mejszeżala, Wilniussskogo rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 176 – 183.
- Mjs73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Majszeżala Wilniussskogo rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 179 – 183.
- Mjs73a)Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Majszeżala, Niemenczyn, Wilniussskogo rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 218 – 221.
- Mlr96Mar** Maryniakowa I., *Mulary*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 85 – 88.
- Mst01Kar** Karaś H., *Misztowty*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 370 – 376.
- Mtr01Kar** Karaś H., *Mitruny*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 231 – 242.
- Ncz02Koz** Kozłowska-Doda J., *Polacy z okolic Naczy i Radunia o języku swoim i sąsiadów*. [w:] *Język mniejszości w otoczeniu obcym* pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002, s. 57 – 74.
- Nlb01Mor** Morita K., *Teksty gwary polskiej ze wsi Naliboki na Białorusi z komentarzem językowym*, SPK, t. X., Warszawa 2001, s. 247 – 256.
- nma** Nieopublikowane materiały wykorzystane za zgodą ich autorów.
- Nmn81Tek** Tekielski K., *Teksty gwarowe z okolic Niemenczyna*, JP LXI, z.1-2, 1981, s. 84 – 89.
- Nmn90Wan** Waniakowa J. Z., *Niemenczyna pod Wilnem (teksty gwarowe zapisane w 1988 roku)*. JP LXX, 1990, z. 3-4. s. 130 – 131.
- nmw** Nieopublikowane fragmenty tekstów nagranych przez I. Grek-Pabisową i I. Maryniakową w latach 1987-1990; przez M. Ostrówkę i A. Zielińską w latach 1992, 1994.
- Nrw86Wer** Werenicz W. L., *Tieksty iz Narowlanskogo rajona Bieloruskoj SSR*, SPK IV, 1986, s. 113 – 118.
- Nwd73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Nowosady i okriestnyje sielenija Bystrickogo sielsowietu Ostrowieckiego rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 183 – 188.
- Obc99Rie** Rieger J., Buszlakou J., *Teksty z Obuchowiczów na Grodzieńszczyźnie z komentarzem językowym*, SPK IX, 1999, s. 77 – 85.
- Ong01Kar** Rutkowska K., *Ongiry*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa – Wilno 2001, s. 490 – 500.

- Onk99Ado** Adomavičiute-Čekmonienė I., Čekmonas V., *Polskojęzyczna wysepka pod Onikszdami, której dziś już nie ma (z historii języka polskiego na Litwie rdzennej)*, SPK IX, 1999, s. 33 – 55.
- Orn73a)Masl** Maslennikowa L. I., *O kategorii oduszwelonnosti-nieoduszwelonnosti w polskim gowie dieriewni Orniany Litowskiej SSR*, [w:] *Polskie gowy w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg*, cz. 1, Minsk 1973, s. 66 – 106.
- Orn73b)Masl** Maslennikowa L. N., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Orniany, Szwienczonskiego rajona Litowskiej SSSR*, [w:] *Polskie gowy w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg*, cz. 1, Minsk 1973, s. 215 – 218.
- Orn73c)Masl** Maslennikowa L. I., *Niekotoryje osobienności kategorii sriedniego roda w polskim gowie dieriewni Orniany Litowskiej SSR*, [w:] *Polskie gowy w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg*, cz. 2 Minsk 1973, s. 73 – 96.
- Orn73d)Masl** Maslennikowa L. N., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Orniany, Moletskiego rajona Litowskiej SSR*, [w:] *Polskie gowy w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg*, cz. 2, Minsk 1973, s. 195 – 197.
- Orn82Masl** Maslennikowa L. I., *O morfologicznych wariantach u suszczestwitielnych (na materiale polskiego gowa dieriewni Orniany)*, SPK I, 1982, s. 193 – 206.
- Orn94Masl** Maslennikowa L. I., *Spiecyfika kategorii roda w polskim gowie na territorii Litwy*, SPK VII, 1994, s. 129 – 139.
- Orn95Masl** Maslennikowa L. I., *O liczo-mużskich suszczestwitielnych na –a w gowie dieriewni Orniany*, SPK VIII, 1995, s. 123 – 137.
- Ozr73Cze** *Obrazcy dialektnych tiekstow*: [w:] *Polskie gowy w SSSR. Issledowanija i materiały 1967 – 1969 gg*, cz. 1, Minsk 1973, s. .
- Pcn01Kar** Karaś H., *Pacunele*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 248 – 254.
- Pdz01Kar** Rutkowska K., *Piadzie*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa – Wilno 2001, s. 464 – 477.
- Pkl96Mar** Maryniakowa I., *Pakulnia*, [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 49 – 52.
- Pkl99Pab** Maryniakowa I., *Pakulnia*, [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 67 – 68.
- Plb99Stra** Straczuk J., *Język a tożsamość człowieka w warunkach społecznej wielojęzyczności*, [w:] *Pogranicze polsko-litewsko-białoruskie*, Warszawa 1999, s. 84 – ?
- Pls96Mar** Maryniakowa I., *Plusy*, [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996, s. 35.
- Pnk01Kar** Karaś H., *Poniewieżyk*, [w:] *Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 419 – 420.
- Ppk06Str** Straczuk J., *Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi*, Wrocław 2006, ss. 275.

- Ppl08Rut** Rutkowska K., *Język a tożsamość na pograniczu polsko-litewskim*, [w:] Tożsamość – Język – Rodzina. Z badań na pograniczu słowiańsko-bałtyckim. Red. A. Engelking, E. Golachowska, A. Zielinska, SOW, Warszawa 2008, s. 53-68.
- Pps91Kru** Krupowies M. I., *Tieksty iz dieriewni Popiszki (Litwa)*, SPK VI, 1991, s. 165 – 185.
- Prz09Jan** Jankowiak M., *Gwary białoruskie na Łotwie w rejonie krasławskim. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2009, s. 196-197.
- Pst96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Postawy*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 99 – 101.
- Rdk99Pab** Ostrówka M., *Rudniki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 205 – 206.
- Rkw96Mar** Grek-Pabisowa I., *Rakowskie*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 55 – 59.
- Rkw99Pab** Grek-Pabisowa I., *Rakowskie*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich*, Warszawa 1999, s.101-105.
- Rsz01Kar** Karaś H., *Roszcze*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 359 – 370.
- Rzc98Ost** Ostrówka M., *Teksty zapisane w 1998 r. w Rzeżycy na Łotwie* (nieopublikowane).
- Sdr99Pab** Ostrówka M., *Suderwa*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 161 – 167.
- Skn96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Sakuny*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 69 – 74.
- Skn99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Sakuny*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 251 – 252.
- Skr99Pab** Ostrówka M., *Skierlany*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 150 – 152.
- Slc99Pab** Zielińska A., Ostrówka M., *Soleczniki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 198 – 204.
- Slb96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Słobódka*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 31 – 34.
- Slb99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Słobódka*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich.

- Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 58 – 61.
- Smw01Kar** Karaś H., *O sytuacji języka polskiego na obszarze smołwieńskim na Litwie*, [w:] Prace Filologiczne XLVI, Warszawa 2001, s. 265-292.
- Spc97Zie** Zielińska A., *Sytuacja socjolingwistyczna polskich rodzin w Sopoćkach i okolicznych wsiach (w świetle relacji ich mieszkańców)*, „Etnografia Polska”, t. XLI: 1997, z. 1-2, s. 169 – 181.
- Srd73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Staraja Ruda, Porieczskogo rajona Litowskoj SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 226 – 227.
- Stc96Mar** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Starczuny*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., [w:] Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 75 – 83.
- Stc99Pab** Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Starczuny*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., [w:] Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 97 – 98.
- Str99Pab** Zielińska A., *Stare Troki*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 168 – 175.
- Szt01Kar** Geben K., *Szaty*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 501 – 511.
- Szn98Kon** Konickaja J. M., *Polskij idiolekt polsko-litowskiego pograniczya (iz Sużenskoj apilinki Wilniussskiego rajona)*, Slavistica Vilnensis 1997, Kalbotyra 46 (2), Vilniaus 1998, s. 100 – 103.
- Śwc83Wer** Werenicz W. L., *Tieksty iż Szwienczenskiego rajona Litowskoj SSR*, SPK II, 1983, s.139 – 150.
- Śwt01Kar** Rutkowska K., *Świątobrość*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, Warszawa – Wilno 2001, s. 377 – 386.
- Trk06Rut** Rutkowska K., *Dawne pożyczki litewskie i ich funkcjonowanie w gwarach polskich z okolic Trok*, ABS 30, s. 359-371.
- Trt96Mar** Zielińska A., *Tartaki*. [w:] Maryniakowa I., Grek-Pabisowa I., Zielińska A., Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich, Warszawa 1996, s. 183 – 187.
- Urn01Kar** Karaś H., *Urniaże*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 327 – 336.
- Użp01Kar** Karaś H., *Użpurwie*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 254 – 264.
- W25Nit** Nitsch K., *Język polski w Wileńszczyźnie*, „Przegląd Współczesny” XII, 1925, s. 25 – 32.
- W31Otr** Otrębski J., *Lituanizmy słownikowe w dialekcie polskim na Wileńszczyźnie*, JP XVI, 1931, s. 79 – 85.

- W73Giu** Giułumianc K. M., *Nabludienija nad leksikoj wilenskich polskich goworow (naimienowanija odieždy)*, [w:] Polskije gowory w SSSR. Issliedowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 107 – 119.
- W80Tek** Tekielski K., *Lituanizmy leksykalne w dialekcie okolic Podbrzezia i Niemenczyna*, ABS XIII, 1980, s. 62 – 73.
- W82a)Tek** Tekielski K., *Gwarowa polszczyzna okolic Podbrzezia i Niemenczyna na Wileńszczyźnie*, JP LXII, 1982, s. 282 – 293.
- W82Rei** Reichan J., *Teksty z gwary polskiej na Wileńszczyźnie*, JP LXII, z.1. 1982, s. 34 – 39.
- W82Tek** Tekielski K., *Z problemów polszczyzny wileńskiej (rzeczownikowe formacje augmentatywne)*, [w:] Język. Teoria. Dydaktyka. I. Materiały V Konferencji Młodych Językoznawców-Dydaktyków, Kielce 1982, s. 211 – 218.
- W82Tur** Turska H., *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie. Przedruk zachowanych fragmentów książki autorki napisanej w ostatnich latach przed wybuchem II wojny światowej*, SPK I, 1982, s. 19 – 121.
- W83Tur** Turska H., *Język polski na Wileńszczyźnie*, SPK II, 1983, s. 15-24.
- W86Dub** Dubicka B., *Niektóre odrębności słowotwórcze polszczyzny wileńskiej*, SPK IV, 1986, s. 71 – 79.
- W86Tek** Tekielski K., *Z problemów polszczyzny wileńskiej (wahania we fleksji rzeczownika)*, [w:] Język. Teoria. Dydaktyka. I. Materiały V Konferencji Młodych Językoznawców-Dydaktyków, Kielce 1986, 185 – 193.
- W87Smo** Smoczyński W., *O niektórych lituanizmach polszczyzny wileńskiej*, JP LXVII, 1987, s. 48 – 63.
- W91a)Ado** Adomavičiute-Čekmonienė I., Čekmonas V., *Paradigma kwazipierfiektnych form na -(f)szy w „polszcziznie wilenskiej”*, SPK VI, 1991, s. 96 – 105.
- W91Ado** Adomavičiute-Čekmonienė I., Čekmonas V., *Obrazowanie i morfologiczeskij status form na -(f)szy w „polszcziznie wilenskiej”*, SPK VI, 1991, s. 85 – 94.
- W96Rie** Rieger J., *Słownictwo „wileńskie” ze zbioru Leonarda Jaszczanina dziś*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich, t. 1, Warszawa 1996, s. 79 – 109.
- W99Rie** Rieger J., *Słownictwa „wileńskiego” ze zbioru Leonarda Jaszczanina ciąg dalszy*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich, t. 2, Warszawa 1999, s. 57 – 76.
- W99Rut** Rutkowska K., *Słownictwo zimowych obrzędów dorocznych na Wileńszczyźnie*. [w:] Język polski dawnych Kresów Wschodnich pod red. Janusza Riegera, t.2, Warszawa 1999, s. 27-46.
- W99a)Rut** Rutkowska K., *Teksty z Wileńszczyzny (zwyczaje, wierzenia, obrzędy)*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich pod red. Janusza Riegera, t. 2, Warszawa 1999, s. 95-106.
- W01Kur** Kurian I., *Sistemnaść niekatorych dyjalektnych rysau wilenskaj polskaj haworki*, SPK X 2001, s. 179 – 188.
- W01Mas** Masojć I., *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie*, Warszawa 2001, s. 35 – 150.
- Wdg99Pab** Zielińska A., *Wędziagoła*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpoznanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 231 – 237.

- Wdg01Kar** Rutkowska K., *Wędziagola*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, Warszawa – Wilno 2001, s. 434 – 459.
- Wdk99Pab** Zielińska A., *Wodokty/Poniewież*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej, Warszawa 1999, s. 211 – 221.
- Wdk01Kar** Karaś H., *Wodokty*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 242 – 245.
- Wdr73Wer** Werenicz W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Wólka Dorgunskaja i Nowiki Grodzienskogo rajona Litowskiej SSR*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 1, Minsk 1973, s. 227 – 229.
- Wdz71Giu** Giułumianc K. M., Czekman W., *Polska gwara m. Widze i okolic (na substracie białorusko-litewskim)*, SOr 1971, 3, s. 313 – 325.
- Wdz73Cze** Czekman W., *Obrazcy dialektnych tiekstow: Widzy, Brasławskiego rajona*. [w:] Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i matieriały 1967 – 1969 gg, cz. 2, Minsk 1973, s. 200 – 202.
- Wdz95Czy** Czyżewski F., *Uwagi o gwarze osady Widze k. Brasławia na Białorusi*, SPK VIII, 1995, s. 71 – 89.
- Wdz04Jas** Jasinowicz B., *O fonetyce gwary Widz na Brasławszczyźnie*, SPK XI, s. 83 – 102.
- Wjd99Pab** Ostrówka M., *Wojdaty*. [w:] Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999, s. 255-257.
- Wkn01Kar** Karaś H., *Wilkuny*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 420 – 426.
- Wlk01Kar** Karaś H., *Wilki*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 265 – 278.
- Wln63Par** Parszuta Ju. M., *Upotrieblenije dejepričastij na -czy, -wszy w roli skazujemogo w polskom goworie Wilianskiego rajona Łatwijskiej SSR*, Kalbotyra VIII, 1963, s. 80 – 86.
- Wlj01Kar** Karaś H., *Wołujcie*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 346 – 358.
- Wn99Dwi** Dwilewicz B., *Polszczyzna inteligencji wileńskiej wobec gwar północnokresowych*, ABS XXIV, 1999, s. 143 – 150.
- Wn00Daw** Dawlewicz M., *Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie*, Warszawa 2000, s. 89 – 102.
- Wrn99Koz** Kozłowska-Doda J., *O sytuacji języka polskiego w rejonie woronowskim na Białorusi*, [w:] Język polski dawnych Kresów Wschodnich II pod redakcją Janusza Riegera, Warszawa 1999, s. 11-26.
- Wtr79Saw** Sawaniewska-Mochowa Z., *Lituanizmy w mowie „wileńskich” mieszkańców okolic Bartoszy*, „Studia Filologiczne”, z. 5, Bydgoszcz 1979, s. 204-218.

- Wtr82Saw** Sawaniewska-Mochowa Z., *Osobliwości fonetyczne i fleksyjne dialektu północnokresowego zachowane w mowie mieszkańców okolic Bartoszyz*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, Filologia Polska XX, z. 125, 1982, 65 – 83.
- Wtr84Saw** Sawaniewska-Mochowa Z., *Teksty gwarowe z okolic Bartoszyz*, SPK III, 1984, s. 169 – 175.
- Zms73Wer** Веренич В. Л., *Образцы диалектных текстов. Замошье*, [w:] Польские говоры в СССР. Исследования и материалы 1967-1969 гг., ч. 2., Минск 1973, s. 202-208.
- Zms90Wer** Веренич В. Л., *Польско-белорусское языковое взаимодействие* (на материале мазурского говора в Полесье), [w:] SPK V, 1990, s. 7-141.
- Żgw01Kar** Rutkowska K., *Żegowicze*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, Warszawa – Wilno 2001, s. 478 – 489.
- Żjm01Kar** Geben K., *Żejmy*, [w:] Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001, s. 511 – 518.

SŁOWNIK

A

A *part* ‘co, hę’ B32Dom211

[a B32Dom211]

ABABIWAĆ *ndk* → **OBIWAĆ** *ndk*

ABAŁATORIJA *ż* → **AMBULATORIJA** *ż*

ABDIORKA *ż* → **OBDIORKA*** *ż*

ABIWAĆ *ndk* → **OBIWAĆ** *ndk*

ABŁACZYSTY → **OBLACZYSTY***

ABŁAMON *m* → **OBLAMON*** *m*

ABŁAUCH *m* → **OBLAUCH** *m*

ABŁAUCHATY → **OBŁOUCHATY***

ABŁAUCHI / **ABŁAUCHY** → **OBŁOUCHY***

ABŁAUSZNIK *m* → **OBŁOUSZNIK** *m*

ABŁEJDA *m, ż* → **OBŁEJDA*** *m, ż*

ABMANIĆ *dk* → **OBMANIĆ** *dk*

ABMYŁKA *ż* → **OMYŁKA** *ż*

ABNALICZKA *ż* → **OBNALICZKA*** *ż*

ABNIUCHAĆ *dk* → **OBNIUCHAĆ** *dk*

ABNOSEK *m* → **OBNOSEK** *m*

ABO *ndm* → **ALBO** *ndm*

ABODA *ż* → **OBOD** *m*

ABORT* *m* ‘zabieg przerwania ciąży, aborcja’ Bo ta kobieta aborty robiła L91Zow544

[Błm aborty L91Zow544]

ABRÓCIĆ SIĘ *dk* → **OBRÓCIĆ SIĘ** *dk*

ABRÓCIWSZY SIĘ *ipu* → **OBRÓCIĆ SIĘ** *dk*

ABRUGAĆ *dk* → **OBRUGAĆ** *dk*

ABRYNDAĆ SIĘ *dk* → **OBRYNDAĆ SIĘ*** *dk*

ABSAC *m* → **OBCAS*** *m*

ABSOLUTNIE / **OBSOLUTNIE** *ndm* ‘całkowicie, zupełnie, absolutnie’ Tam kolonia była duża, tam młodoś(ć) my spendzili wesoło, bo tam młodzieży tej było dużo, a teraz to nie ma nic, obsolutnie nic Obc99Rie81 Dla dzieci obsolutnie nic nie była, kawałek płótna na koszulke Wtr84Saw174

[apsałutn'e Ł97a)Kar71 obsol'utnie Wtr82Saw69 Wtr84 Saw174 opsol'utnie Obc99Rie81]

ABSYPNIK *m* → **OBSYPNIK** *m*

ABSYPYWAĆ *ndk* → **OBSYPYWAĆ** *ndk*

ABTARĆ *dk* → **OBTARĆ** *dk*

ABY CHTO *part* ‘był kto’ W82Tur76

[aby χt'o W82Tur76]

ABY CO / **ABY CO** *part* 1. ‘był jaki’ I u nas nie powiedzieć jaki język, ni rosyjski, ni białoruski, aby co, tak ot jak wszyscy mówion, tak po rosyjsku my nie mówiem Brs96Mar37; 2. ‘był jak’ [...] ale wszystko jedno chłód taki zimny, no bo co, zimno, tak aby co Stc96Mar82

[aby co Brs96Mar37 aby c'o W82Tur76 aby~c'o Stc96Mar82]

ABYCZAJ *m* → **OBYCZAJ** *m*

ABY GDZIE *part* ‘był gdzie’ W82Tur76

[aby gɕ'e W82Tur76]

ABY JAK *part* ‘był jak’ Aj, wszystko jedno, zdrowia nie miała ja i młodsza, tak aby jak Stc96Mar82

[aby jak Stc96Mar82]

ABY JAKI *part* ‘był jaki’ A tak ksiądz, jeżeli tam już aby jaki, to ksiądz nie przymuji [...] dużo cmentarzów jest. Aby jakich tam chowajo, tylko bez księdza Rkw96Mar56 Nałożym abyjakie odzienie Brs02Rie49

[mMlp abyjaki nBlp abyjake Brs02Rie49 Blm aby jakix Rkw96Mar56]

ABY KALI *part* ‘kiedykolwiek’ W82Tur76 → **ABY KIEDY** *ndm*

[aby kal'i W82Tur76]

ABY KIEDY *part* ‘kiedykolwiek’ W82Tur76 → **ABY KALI** *ndm*

[aby Kiedy W82Tur76]

ABY TYLKO *part* ‘byle jak, niezbyt dobrze’ W Polszcze rozmawiajon tam ładnie tak [...] a my tak aby tylko, [...] ale jak jest, tak i dobrze Ilk98Ost-nmw21 → **ABY JAK** *ndm*

[aby tylko Ilk98Ost-nmw21]

ACENKA *ż* → **OCENKA*** *ż*

ACHAĆ / **ACHAĆ** *ndk* 1. ‘zachowywać się w sposób afektowany, powtarzając okrzyk *ach*’ Pads kakiwał on i achął Łpt72Zda111; 2. ‘uporczywie i złośliwie negować’ Ni achaj tak mocna; ni achaj, jiszcz ni wiesz, co powiem, a już achasz i plujisz Łpt72Zda111

[bzk 'axać/ax'ac ter2lp 'axaş prze3lp m 'axał rozk lp ax'aj Łpt72Zda111]

ACHANIA *ż* / **ACHANIE** *n* 1. ‘powtarzanie okrzyku *ach*’ Łpt72Zda111; 2. ‘wyrażanie niezadowolenia mówieniem *ach*’ Ni będa patrzeć na twoja achania Łpt72Zda111

[żM,Blp ax'ańa nMlp ax'ańe Łpt72Zda111]

ACHANIE *n* → **ACHANIA** *ż*

ACHNAĆ* *dk* ‘krzyknąć *ach*’ Oni tak achnuli i tak mówi, po litewsku rozmawiali

Bjw96Mar125

[prze3lp 'axnul'i Bjw96Mar125]

ACHWACIĆ *dk* → **OCHWACIĆ** *dk*

ACHWIARA *ż* → **OFIARA** *ż*

ACIESTAT *m* → **ATESTAT** *m*

ACIU *ndm* ‘z litewskiego: *Dzięki Ci Boże*’ Aciu Bozi Łpt72Zda111 Aciu bożeńku

Ejs94Kru118 Aciu Boziu powieć Bjw97Dwi113

[ac'u Ejs94Kru118 Bjw97Dwi113 'ac'u Łpt72Zda111]

ACZUCIĆ *dk* → **OCUCIĆ*** *dk*

ADAMICHA *ż* ‘żona Adama’ W82a)Tek289

[Mlp Adamicha W82a)Tek289]

ADAMOWICZYCHA* *ż* ‘żona Adamowicza’ Jsn82Wer147

[Dlp Adamóv'ičyχ'i Jsn82Wer147]

ADAŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr.* od Adam’ W82a)Tek288

[Mlp Adaśka Łpt72Zda56 Adas'ka W82a)Tek288]

AD DAWNA *ndm* → **OD DAWNA*** *ndm*

ADDZIELEŃJE [d-dzie] *n* → **ODDZIELEŃJE*** *n*

ADETKA *ż* ‘czólenko tkackie’ Wdz71Giu324 → **CZOŁNEK** *m*

[Mlp adétka Wdz71Giu324]

ADIEKAŁON *m* → **ODIEKOŁON*** *m*

ADKĄSIĆ *dk* → **ODKĄSIĆ** *dk*

ADKŁAD *m* → **ODKŁAD** *m*

ADKONDTO *ndm* → **ODKĄDTO*** *ndm*

ADKRYTKA *ż* → **ODKRYTKA** *ż*

ADŁĄCZYĆ SIĘ *dk* → **ODŁĄCZYĆ SIĘ*** *dk*

ADMATAĆ *dk* → **ODMATAĆ** *dk*

A DO CHŁEWA *wykrz* ‘okrzyk poganiania krowy’ Mgn73Pie171 → **A SZO DO POLIA**
wykrz, **DO BYDŁA** *wykrz*, **NO DO DOMU** *wykrz*, **SIU DO STADY** *wykrz*

[a do xl'éva Mgn73Pie171]

ADRABOTAK *m* → **ODROBOTEK** *m*

ADRAZANKA *ż* → **ODREZANKA*** *ż*

ADRES* / **ADRYŚ** *m* ‘miejsce zamieszkania, adres’ W82Tur67

[Mlp adrys W82Tur67]

ADRESNY ‘przym od adres’ B32Dom211 → **ADRESOWY** ♦ Adresny stół → **STÓŁ** *m*

[mMlp adresny B32Dom211]

ADRESOWAĆ* *ndk* *komu* ‘kierować do kogoś, poświęcać *komu*’ Wiersz adresuje chłopcom
W01Mas103

[ter3lp adresuje W01Mas103]

ADRESOWAĆ SIĘ* *ndk* ‘zalecać się’ Chłopcy do mnie adresowali się Wtr82Saw79 →

ASYSTOWAĆ *ndk*

[prze3lm adresował i s'e Wtr82Saw79]

ADRESOWY ‘przym od adres’ B32Dom258 → **ADRESNY** ♦ Stół adresowy → **STÓŁ** *m*

[Mlp adresowy B32Dom258]

ADROSTAK *m* → **ODROSTEK** *m*

ADRYNA *ż* → **ODRYNA** *ż*

ADRYŚ *m* → **ADRES*** *m*

ADSANDZAĆ *ndk* → **ODSĄDZAĆ** *ndk*

ADSZPILAĆ *ndk* → **ODSZPILAĆ** *ndk*

ADWOKAT *m* ‘obrońca prawny, adwokat’ BL82Giu230 ♦ Mówi jak adwokat →

MÓWIĆ *ndk*

[Mlp advokat BL82Giu230]

ADWRÓCIĆ SIĘ *dk* → **ODWRÓCIĆ SIĘ*** *dk*

ADYMACZKA *ż* → **ODYMACZKA** *ż*

ADYNARKI *lm* → **ODYNARKI*** *lm*

ADZIENIA *ż* → **ODZIENIE** *n*

ADZINOKA *ż* → **ODINOKA*** *ż*

ADZINOKI → **ODINOKI***

AERODROM* / **ERADROM** / **ALADROM** *m* ‘lotnisko’ Wspominam tylko pierwszy dzień wojny, tylko jak już bomby spadali, bo tu eradrom niedaleko i ja chowałam się w snopach żyta K02Kar300 U nas aladrom tu był, to zrazu zbombardowali Krm01Kar408

[Mlp eradrom K02Kar300 al’adr’om Krm01Kar408]

AEROPLAN* / **ALAPLAN*** / **JEROPLAN** *m* ‘samolot’ Zaczęli bomby rzucać, tu te aliaplany stali Krm01Kar408 Córka liata z tej [...] nu jerapłnam, wo, jedna córka Ł67ParIII-15 → **SAMOLOT** *m*

[Nlp jerapłnam Ł67ParIII-15 M/m al’aplany Krm01Kar408]

AFERA* / **AFIORA*** *ż* ‘kolidujące z prawem przedsięwzięcie, afera’ To jak Sledziawiczus odstawił się [podał się do dymisji] afiora zrobiwszy K02Zie155

[Blp af’ora K02Zie155]

AFIORA *ż* → **AFERA*** *ż*

AFISZA *ż* ‘plakat informujący o imprezie, akcji, afisz’ Jeżeli koncert, to afisza wisi Bjw97Dwi113 Uczniowie na lekcji sporządzali afiszę W99Dwi146

[Mlp afisza B32Dom211 af’iśa Bjw97Dwi113 Blp afiszę W99Dwi146]

AFRYKANCZYK* *m* ‘nazwa gatunku kur’ Krowa mam, prosiaków, kurów, pietuszka afrykanczyka Bjw97Dwi120

[Blp afrykančyka Bjw97Dwi120]

AFRYKAŃSKI* ‘afrykański’ B32Dom211 ♦ Afrykańska kura → **KURA** *ż*

[żMlp afrykańska B32Dom211]

AFT *m* → **HAFT*** *m*

AFTOWAĆ *ndk* → **HAFTOWAĆ*** *ndk*

AGATA* / **AGOTA*** *ż* ‘imię żeńskie, Agata’ L91Zow551 i in. ♦ Świętej Agaty chleb → **CHLEB** *m* ♦ Świętej Agaty sól → **SÓL** *ż* ♦ Świętej Agaty woda → **WODA** *ż*

[Dlp Agaty L91Zow551,552 Agoty Kłw01Kar525]

A GDZIE *wykrz* ‘okrzyk odpędzania krowy’ Mgn73Pie171 → **A TUŚ** *wykrz*, **IDŹ** *wykrz*, **KUDY** *wykrz*, **KUDY GDZIE** *wykrz*, **NO** *wykrz*, **SIO** *wykrz*, **SZO** *wykrz*

[a gɔ'ɛ Mgn73Pie171]

AGLĄNDZINY *lm* → **OGŁĘDZINY** *lm*

AGNIUCZEK *m* → **JAGNIUCZEK** *m*

AGÓRECZNIK *m* → **OGÓRECZNIK** *m*

AGÓREK *m* → **OGÓREK*** *m*

AGOTA *ż* → **AGATA** *ż*

AGRADKA *ż* → **OGRADKA** *ż*

AGRAFKA / OGRAFKA / GRAFKA *ż* ‘druciana zapinka z zaczepem, agrafka’ Kupiła wczoraj ografki Łpt72Zda111 Grafko można zaszpilić marynarka Łpt72Zda111 Grafko zapiął Bjw97Dwi115 Inkszczyry kiedy wybierali jako grafko, to byli u bardzo chudych krow Trk06Rut362 → **ZAPIĄĆ** *dk*

[Mlp agr'afka/gr'afka/ogr'afka Łpt72Zda111 Nlp grafko Bjw97Dwi115 Trk06Rut362 gr'afko Łpt72Zda111 Blm ogr'afki Łpt72Zda111]

AGRARNY* *bnac.* ‘dotyczący rolnictwa, rolny’ I dopiero w osiemnastym roku była agrarna reforma i wszystko to zabrali, zostawili osiemdziesiąt hektarów K02Zie133

[żMlp agrarna K02Zie133]

AGREST* / **AGRYST** / **EGREST** *m* ‘agrest’ W82Tur66 i in.

[Mlp agryst Ł67ParIII-15 egrest W82Tur66 Dlm agreštuf K02Kar158]

AGRONOM* / **OGRONOM** *m* ‘specjalista w zakresie rolnictwa, agronom’ Orn73a)Masl77

[Mlp ogroνομ Orn73a)Masl77]

A GULI *wykrz* ‘okrzyk odpędzania gołębi’ Mgn73Pie175

[a gúl'i Mgn73Pie175]

AGZEKWIA *ż* → **EGZEKWIE** *lm*

AJER / AJIR / HAJER* / **OJER** *m bot.* ‘tatarak’ Ajer rośni w błocia, na im dobra chleba pieczy się Łpt72Zda111 [Chleba pieko] na liściach dymbowych albo na ajerze Sud99Pab162 Na Zielone Świątki posypano podłoga ajerem W96Rie82 Była na żółtych ajerach takich pachniących i na kapuścianych liściach, na ajerach smaczniejszy [chleba], pachni więcej [...] co byli te pachniące ajery Pcn01Kar250 Na ajerach, ajery gdzie w rzekach rosną takie, w sadzawkach bywa, kosy wielkie takie bardzo pachną, chleba na ajerach tych Użp01Kar258 Ajerów nasuszy się i położy się na łopata Użp01Kar259 Rojsty byli, bagnia, z hajerem, to było razaki takie Trk06Rut367 Na ojerach chleba piekli, a drugi raz jak ojerów nie ma, to posuszu liściów dembowych, dembu nałamion się, liściów zniży na nitka i wysuszo ich, taka wircinia zrobił Ppl08Rut65

[Mlp ajer B32Dom211 'ajer Łpt72Zda111 ajir Igl04Rut429 Nlp ajerem W96Rie82 hajeram Trk06Rut367
Mslp ajęże Sud99Pab162 Mlm ajery Pcn01Kar250 Dlm ojerów Ppl08Rut65 ajeruf Uzp01Kar259 Mslm
ojerach Ppl08Rut65 ajerał Pcn01Kar250 Uzp01Kar258]

AJŚ *wykrz* 'okrzyk odpędzania świń' Na świnia to ajś, ajś [wołali] Trk06Rut365 → **AJŚ**
WON *wykrz*, **A JUKSZ** *wykrz*, **A JUŚ** *wykrz*, **A JUŚ WON** *wykrz*

[ajś Trk06Rut365]

AJŚ WON *wykrz* 'okrzyk odpędzania świń' Żyd szedł i jakiś człowiek powiedział na niego
„Ajś won” L91Zow538 → **AJŚ** *wykrz*

[ajś won L91Zow538]

AJTWARAS *m* 'diabeł – w wierzeniach litewskich' Ajtwaras to taki diabeł, chto jemu dusza
przeda, to on przaz cała życia nosi [temu człowiekowi] piniendzy, mlika, syry, masła
B29Nit244 Jak komu za wszystkim niesporna mlaczywa, to znaczy ajtwaras od niego
odbiera, a drugiemu daje B29Nit244

[Mlp ajtvaras B29Nit244]

A JUKSZ *wykrz* 'okrzyk odpędzania świń' A juksz, a juksz, gdzie poszła Trk06Rut365 →
AJŚ *wykrz*

[a juksz W96Rie82 Trk06Rut365]

A JUŚ *wykrz* 'okrzyk odpędzania świń' Trk06Rut365 → **AJŚ** *wykrz*

[a juś Trk06Rut365 a j^hus' Łpt72Zda111]

A JUŚ WON *wykrz* 'okrzyk odpędzania świń' A juś won, żeby was licha ni wzięła
Łpt72Zda111 → **AJŚ** *wykrz*

[a juś won Trk06Rut365 a j^hus' von Łpt72Zda111]

AKAŁQT *m* → **OKŁOT** *m*

AKCYŹNIK *m bnac.* 'urzędnik skarbowy' Akcyźniki jemu żyć ni dajo, siedzo i sprawdzaja
(sic), ilia on zarobi Łpt72Zda111

[Mlp akc'yz'nik Mlm akc'yz'niki Łpt72Zda111]

AKŁOT *m* → **OKŁOT** *m*

AKOMPANIAMENT• *m* 'akompaniament, towarzysząca partia instrumentalna' ♦ Pod
akompaniament 'przy akompaniamencie' Chcielibyśmy [...] mile spędzać czas, śpiewać
piosenki pod akompaniament gitary W01Mas131

[Blp akompaniament W01Mas131]

AKONOM *m* → **EKONOM** *m*

AKONOMISTKA *ż* → **EKONOMISTKA*** *ż*

AKORAK *m* → **OKOREK** *m*

AKORDION• / **AKORDON**• *m* ‘harmonia ręczna, akordeon’ Muzykant grał armoška albo akordion [...] Łp01Kar412 [...] na zwykłym harmoniu, tak o chto miał akordon, chto ruska jaka [...] Skr99Pab152 → **HARMONIA** *ż*, **HARMOSZKA** *ż*

[Błp akordion Łp01Kar412 akordon Skr99Pab152]

AKORDON *m* → **AKORDION** *m*

AKRAJCZYK *m* → **OKRAJCZYK** *m*

AKRAJUSZAK *m* → **OKRAJUSZEK*** *m*

AKT• *m* ‘pismo urzędowe’ Akt pisze w języku rosyjskim Ł95Kar43

[Błp akt Ł95Kar43]

AKTAR *m* → **HEKTAR** *m*

AKTYWISTY *m* ‘działacz, aktywista’ Te aktywiste źbirajo sia i gadajo cała noc ni wiadomo co Łpt72Zda111

[Młp aktyvísty Młm aktyvíste Łpt72Zda111]

AKUMULATOR* / **KUMULATOR**• *m* ‘urządzenie do gromadzenia energii, akumulator’ U nas było radio, ale z bateriami, trza było napełniać w tym no, w młynie, jakoś napełniali, kumulatory tam byli K02Zie144

[Młm kumulatory K02Zie144]

AKURAK *m* → **OKUREK** *m*

AKURAT / **JAKURAT** / **OKURAT** *ndm* ‘akurat, właśnie w tym czasie’ A tak okurat na Zielone Świątki – pojedzim do Wilna i kupim sobia obronczki Orn73d)Masł196 A ja, jakurat Zielone Świontki byli, w Rosi, i to mojej bratowej matka i brat przyjeżdźali przez nasza wioska i wzięli mnie do Rosi Chr96Mar204 → **AKURATNIE** *ndm* 1

[akurat B32Dom211 okurat Orn73d)Masł196 okura’t Wdz04Jas88 ĵakurat Chr96Mar204]

AKURATNIE / **OKURATNIE** / **AKURATNO** *ndm* 1. ‘akurat, właśnie w tym czasie’

Okuratnie i Wincuška z Kaziunią nadeszedłszy BL84Ado13 Siedział w turmie, akuratnie wojna zaczęła się, nu i wyszed zdrowy Łpt72Zda214 → **AKURAT** *ndm*; 2. ‘rzetelnie, dokładnie, porządnie’ Wszystko tak zrobione, akuratnie zrobione Drś96Mar26 Ja i nie wiem akuratnie jak po polsku Kwn01Kar416 Nu, wszystkia rozmawiaju po polsku, takia która już akuratnia i czytajo po polsku K02Kar322 Nu, to potem, za tydzień czasu, zaczęła ona akuratnie już rozmawiać K02Kar322

[akuratnie Drś96Mar26 Kwn01Kar416 K02Kar322 akur’atnie Łpt72Zda214 akuratnia K02Kar322 okuratnie BL84Ado13 okuratnie K02Kar135 akuratno L99Kar52]

AKURATNO *ndm* → **AKURATNIE** *ndm*

AKURATNOŚĆ* / **OKURATNOŚĆ*** *z bnac.* ‘dokładność’ Poście potrzepania czesać trzeba jego [len], jak jego zupełnie wyrabiamy do okuratności, to potem skrencami taka kukielka, potem jeszcze czeszym Kml96Mar109

[Dlp okuratos’c’i Kml96Mar109]

AKURATNY / **JAKURATNY** / **OKURATNY** / **UKURATNY*** *bnac.* 1. ‘porządny, rzetelny, solidny’ Ona bardzo życzliwa była kobieta, bardzo oni takie akuratne byli Bht98Pab156 Antonichi chłopcy jest akuratne, chodzo du kuścioła i ni rugajo sie jak inne żuliki Łpt72Zda111 Prawda, był taki, znaczy, jakuratny człowiek, nie taki tego Chr96Mar205 → **POCZCIWY, RZETELNY, UCZCIWY**; 2. ‘prawdziwy’ Mama moja ukuratna Puliaczka była z Wandziagoła, tam Puliacy Jnw01Cze88 Tu póki Litwa akuratna stała, tu po litewsku ni jeden nie umiał K02Kar322 A tu był chor, akuratny był K02Kar322; 3. ‘staranny, dokładny’ Ty jest akuratny, jak co zrobisz, to bliszczy Łpt72Zda111 Mąż był taki akuratny, porządek lubił Bjw97Dwi113 Ni nasza polska ni litewska rozmowa akuratna, tak i miaszamy Jzr04Kar50; 4. ‘punktualny, słowny’ B32Dom211; 5. ‘czysty, schludny’ Bkb83a)Giu87 → **CHĘDOGI, CZYSTY, CZYŚCIOCH** *m*, **CZYŚCIOCHA** *m*, *ż*, **OCHAJNY, PORZĄDKOWY, PORZĄDNY**

[mMlp akuratny B32Dom211 Bkb83Giu87,90 Bjw97 Dwi113 K02Kar322 akur'atny Łpt72Zda111 okuratny Orn73a)Masl77 jakuratny Chr96Mar205 zMlp akuratna Jzr04Kar50 ukuratna Jnw01Cze88 K02Kar322 Mlm akuratne Bht98Pab156 akur'atne Łpt72Zda111]

AKUSZERKA* / **OKUSZERKA** *z* ‘akuszerka, położna’ Orn73a)Masl74 i in.

[Mlp okuśerka Orn73a)Masl74 W82Tur66]

A **KUZIA** *wykrz* ‘okrzyk odpędzania konia’ Mgn73Pie172 → **NO** *wykrz*

[a kúz’a Mgn73Pie172]

A **KYĆ** *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kota’ Mgn73Pie174 → A **PSIK** *wykrz*, **BRYC** *wykrz*, **BRYŚ** *wykrz*, **POSZED WON** *wykrz*, **PSIK** *wykrz*

[a kyc’ Mgn73Pie174]

A **KYSZ** / A **KYŻ** *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kur’ A kysz, a gdzie wy puwłazili, a kysz, żeby was karszun Łpt72Zda112W86Rie83 *wykrz* → **KYSZ** *wykrz*, **KYSZ-KYSZ** *wykrz*, **TIKSZ** *wykrz*, **TISZ** *wykrz*, **TYSZ** *wykrz*

[a kysz W86Rie83 a k'yś Łpt72Zda112 a k'ż Mgn73Pie175]

A **KYŻ** *wykrz* → A **KYSZ** *wykrz*

ALA *ndm* → **ALE** *ndm*

ALADROM *m* → **AERODROM*** *m*

ALAKSANDRA *m* ‘imię męskie, Aleksander’ W82Tur69

[Mlp Alaks'andra W82Tur69]

ALAPŁAN *m* → **AEROPLAN*** *m*

ALBO / **ABO** *sp* *wyrażający przeciwieństwo, kontrast* ‘albo, lub’ Nie moży abo nie chce
Brs02Rie49 Nadejdi bura jaka albo uragan W82Tur89

[albo W82Tur89 ab'o Brs02Rie49]

ALBOM *m* ‘księga z kartami do wkładania fotografii, album do fotografii’ B32Dom211

[Mlp albom B32Dom211]

AL¹ / **ALA** *sp*, *wyraża przeciwieństwo, kontrast* ‘ale’ Ja ni pujada, alie ty też Łpt72Zda112
Alia udważny, sabaki lienka sia Łpt72Zda112 Ten [dom] spaliwszy sia, alia był taki ganak
duży Kmp01Kar432

[al'a Kmp01Kar432 'al'e/'al'a Łpt72Zda112]

AL² *sp*, *wyraża potwierdzenie poprzedzającej informacji* ‘tak, ma się rozumieć, a jakże’
Tak ona chiba chodziła du Mowszy, alię Łpt72Zda112

[al'e Łpt72Zda112]

ALEGANT *m* → **ELEGANT*** *m*

ALEKTRA *ż* → **ELEKTRA** *ż*

AL³ *m* → **OL³*** *m*

ALFUK *m* ‘imię męskie, zdr. od Alfons’ W86Dub72

[Mlp Alfuk W86Dub72]

ALIJASZ *m* → **ALOES*** *m*

ALIMENTY* / **ELEMENTY*** *lm* ‘świadczenie pieniężne płacone na utrzymanie
określonych osób, zwykle z rodziny, alimenty’ [...] przyszedł, nabił jej za te elementy, że
jemu pieniendzy mało wypić Mck99Pab160 Ja mówie, ty podawaj jego na elementy
Mck99Pab160

[B/m elementy/ál'ementy D/m ál'ementuf Mck99Pab160]

ALKOHOL* / **AŁKOHOL** *m* ‘napój wyskokowy, trunek’ K02Kar156

[Mlp ałkoyol' K02Kar156]

ALLELUJA* *ż* ‘wezwanie wiernych do złożenie hołdu Bogu; pieśń chwalebna’ ♦ Chodzić z
Allelują ‘chodzić z pieśniami i życzeniami wielkanocnymi’ L91Zow547

[Nlp Allelują L91Zow547]

ALOES* / **ALIJASZ** / **ALWAS*** / **ELJAS** *m bot.* ‘aloes, roślina o właściwościach leczniczych’ Na katar to u nas przeważnie alwas L13Kar371 Alwas mam, to w ganku stoi, alwas z miodem ad kaszliu, jak plucy [chore] Kmj99Pab91 Figusy, eljas, paliargonia Brł73Sud194 Alijasz – trzeba żeby on był pięćciu lat, wtedy kładno pół kila miodu, pół kila tego aljaszu kładno i butelka spirytusu zalać. Trzy tygodnia patrzymać, wtedy już alijas wyje ta wszystko, wtedy na czczo pić łyżka póki nie jadszy Ppl08Rut64

[Mlp alijas Ppl08Rut64 alwas L13Kar371 'el'jas Brł73Sud194 D/p aljaszu Ppl08Rut64 B/p al'vas Kmj99Pab91]

ALSZTUK *m* → **HALSZTUK** *m*

ALTANA* / **OLTANA*** *ż* ‘budowla ogrodowa o ażurowych ścianach, altana’ W oltanie pożółkło drzewo B32Dom240

[Mlp oltana Ms/p oltanie B32Dom240]

ALTANKA* / **LITANKA** *ż* ‘*zdr.* od altana – altanka’ I tak i tu była litanka jedna, a tu koło domu druga, tu duża, a tu mniejsza była K02Zie245

[Mlp litanka K02Zie245]

ALWAS *m* → **ALOES*** *m*

AŁADKA *ż* → **OŁADKA** *ż*

AŁAŁOWNIK / **OŁOŁOWNIK** *m* ‘osoba chodząca w czasie Wielkanocy z pieśniami życzeniowymi’ L91Zow547 → **HŁYKALNIK** *m*, **ŁAŁOWNIK** *m*, **ŁAŁYMNİK** *m*, **WAŁOWNIK** *m*

[Mlp ałaownik/ołownik L91Zow547]

AŁAŁYMKa *ż* ‘wielkanocna pieśń życzeniowa’ L91Zow547 → **ŁAŁYMKa** *ż*, **OŁYMKa** *ż*, **WOŁYNKA** *ż*

[Mlp ałałymka L91Zow547]

AŁKASZ *m* ‘pijak, alkoholik’ Na wsi co drugi, to ałkasz Bjw97Dwi113 → **CHLEJUŚ** *m*, **ŁAJDAK** *m* 2, **PIJACZUHA** *m*, **PIJAK** *m*, **PIJAKA** *m*, **PJANICA** *m*, **PIJUN** *m*, **PIJUŚ** *m*

[Mlp ałkasz Wn00Daw96 ałkaś Bjw97Dwi113]

ALKOHOL *m* → **ALKOHOL*** *m*

ALUN* / **OŁUN** *m* ‘kamień do tamowania krwawień i dezynfekcji skóry, ałun’ W82Tur66

[Mlp ołun W82Tur66]

AMANIĄK *m* → **AMONIAK** *m*

AMARYLA• *ż bot.* ‘kwiat doniczkowy amarylis’ No, te ładnie kwitno amaryli te, para
[kilka] kwitnie w tym roku Glt99Pab183

[Mlm amaryli Glt99Pab183]

AMBARAS• *m bnac.* ‘zakłopotanie, kłopot, trudności’ ♦ Szkoda czasu dla czczego
ambarasu / Szkoda czasu i ambarasu ‘szkoda czasu i atłasu, nie opłaca się, gra nie warta
świeczki’ L82Roj238

[Dlp ambarasu L82Roj238]

AMBONIA *ż* ‘kazalnica, ambona’ Jak ni ma księdza, to wlezi na amboniju, albu stani na
baliaski i gada sobia Łpt72Zda112

[Mlp amb'onia Blm amb'oniū Łpt72Zda112]

AMBULATORJA / **ABAŁATORIJA**• *ż* ‘niewielka przychodnia lekarska, ambulatorium’ I
pójdiesz gdzie do abałatoriji, ji wszystkie, że o jest Litwa, musisz rozmawiać po litewsku
[...] Wdg01Kar455

[Mlp ambulatorja B32Dom202 Dlp abałator'ii Wdg01Kar455]

AMERYKA• / **MERYKA**• *ż* ‘Ameryka, Stany Zjednoczone Ameryki’ Brat, znaczy, był w
Ameryce, Żan nazywał sie Chr96Mar204 No i wtenczas ja jej zabiore do Meryki
Chr96Mar204 [Córka] to teraz jest wyjechawszy do Ameryki na pare czasu Kw01Kar369

[Dlp Ameryki Kw01Kar369 Meryki Chr96Mar204 Mslp Ameryce Chr96Mar204]

AMERYKANKA* / **MERYKANKA** *ż* ‘kobieta mająca obywatelstwo USA’ Bo moja żona
merykanka, uona tutaj nie beńdzie Chr96Mar204

[Mlp merykanka Chr96Mar204]

AMILA *ż* → **EMILA*** *ż*

AMONIAK / **AMANIAK** *m* ‘amoniak – substancja chemiczna’ W82Tur66

[Mlp amoniak/amańak Dlp amoniaku/amańaku W82Tur66]

AMUŁSJA *ż* → **EMULSJA*** *ż*

ANA• *ż* ‘imię żeńskie – Anna’ Na święta Ana W82Tur106 Any fest w Zarasach musi był
L13Kar363

[Dlp Any L13Kar363 Blp Ana W82Tur106]

ANALIZ *m* ‘badanie cząstek składowych substancji, analiza; *przen.* wielostronne
rozpatrywanie’ Był analiz roku przeszłego abiturientów i ten analiz pokazał [...]
W01Mas37

[Mlp analiz W01Mas37]

ANCYCHRYST *m* → **ANTYCHRYST** *m*

ANCZYCHRYST *m* → **ANTYCHRYST** *m*

ANDARAK / **ANDERAK** *m* ‘spódnica samodziałowa’ B32Dom211

[Mlp andarak/anderak B32Dom211]

ANDRZEJEK *m* ‘imię męskie, *zdr.* od Andrzej’ ♦ Andrzejek boży *zool.* ‘boża krówka’
B32Dom211 → **PIETRUSZKA** *ż*

[Mlp andrzejek B32Dom211]

ANDYNARYSTY *m* → **ORDYNARYSTY*** *m*

ANDYNARIA *ż* → **ORDYNARIA*** *ż*

ANECDOT *m* ‘krótkie zabawne opowiadanie, dykteryjka, anegdota’ Tu taki anegdot był
Ł95Kar42

[Mlp anegdot B32Dom211 anekdot Ł95Kar42]

ANGIELKA• *ż med.* ‘angielska choroba, krzywica’ [...] to takie krzywe nogi, z angiелki
nierzaz majo ludzie L09Rut162

[Dlp angiелki L09Rut162]

ANI *sp.* w *zdaniach zaprzeczonych* ‘ani, ni’ Ani ty ani on ni pójdzicia na lod Łpt72Zda112 ♦
Ani czego ‘nic, ani nic, w ogóle nic’ W tym roku nie mam już ani śliwek, ani czego [...] Bwk99Pab185 ♦ Ani jak ‘w żaden sposób’ [...] to w ta niedziela, to on mówi, nie wiem jak [dojść do kościoła], tam mówi błota, tam ani jak Drj96Mar27 Nie moga ż kija ani jak zdnione W82Tur68 ♦ Ani jaki ‘żaden’ Wina ani jakiego nie robili Nmn81Tek88 ♦ Ani kogo ‘nikogo’ W Korzyszkach my ani kogo nie znali Orn73d)Masl196 Teraz pan przyjechał zobaczyć Bijejki, a tam ani kogo nie ma Bjj99Ado59 ♦ Ani toja ani sioja/ani sioja ani toja → **SIOJA**

♦ Ani weż ‘w żaden sposób’ Męczym sia my, męczym, i ani weż ni możym puciągnąć tej kłody Łpt72Zda112

[ani jakiego Nmn81Tek88 'ańi Łpt 72Zda112 ani_kógu Bjj99Ado59 ańi čego Bwk99Pab185 ani j'ak W82Tur68 ańi jak Drj96Mar27 an'i kogo Orn73d)Masl196 ańi toja 'ańi s'oja/'ańi v'es' Łpt72Zda112]

A NĲC *ndm* ‘zupełnie nic, nic a nic’ A litewskiego to my a nic nie rozumiemy Kmn99Kar87

[a n'ic Kmn99Kar87]

A NIE JUŻ *ndm* ‘czyżby’ B32Dom211 → **NIEJUŻ** *ndm*

[a nie już B32Dom211]

ANIOŁ• *m* ‘anioł’ B32Dom211 i in. ♦ Anioła dzień → **DZIEN** *m* ♦ Anioł Panski ‘modlitwa’
Na placu Anioł panski spiewali [...] pozwolili, można Jrz99Pab94

[Dlp anioła B32Dom211 Blp ańoł Jrz99Pab94]

ANONIMNY ‘nieujawniający nazwiska autora lub sprawcy, anonimowy’ B32Dom211

[mMlp anonimny B32Dom211]

ANTONICHA• ż ‘żona Antoniego’ Antonichi chłopcy jest akuratne [...] Łpt72Zda111

[Dlp ant^lońiży Łpt72Zda111]

ANTONÓWKA• ż ‘antonówka, jesienna odmiana jabłek’ ♦ Oliwne antonówki ‘gatunek słodkich białych jabłek’ Jabłeni rozmaita były, [...] słodka biała oliwne antanówki Kjd01Kar281

[Mlm antanufkⁱ Kjd01Kar281]

ANTOSZKA *m* ‘imię męskie, *zdr.* od Antoni’ Mówie, Antoszka mówił, żeby ja przyszed Kmj99Pab83 → **ANTUK** *m*

[Mlp Antoška Kmj99Pab83]

ANTUK *m* ‘imię męskie, *zdr.* od Antoni’ W86Dub72 i in. → **ANTOSZKA** *m*

[Mlp Antuk W86Dub72 An^ltuk K02Kar263]

ANTYCHRYST / **ANCYCHRYST** / **ANCZYCHRYST**• *m* 1. ‘zły duch’ Bluzgasz na księdza jak ancychryst Łpt72Zda112; 2. *pot.* ‘źle wychowany, źle postępujący chłopiec, także łobuz, zabijaka’ Mieczka, ty ni bądź taki ancychryst, ty wszędzie wleżesz i zła narobisz Łpt72Zda112 On tyku cop-cop, czapki nia ma [...], te muji [mówi] cygania, anczychrysty L13Kar371 → **HAMAN** *m*, **RASKOŁ** *m*

[Mlp ant^lyχryst/anc^lyχryst Clp ancyχ^lystu Mlm anč^lyχrysty L13Kar371 ancyχ^lysty Łpt72Zda112]

ANUCZA ż → **ONUCZA** ż

ANUCZNIK *m* → **ONUCZNIK** *m*

ANUK *m* → **WNUK** *m*

ANUMLIK *m ndm* ‘koniec, skończyło się, amen’ Miał wreszcie dosyć i anumlik W96Rie83

Niemcy chco chiba zrobić z nami anumlik Łpt72Zda112 Ty lepiej – mówi znaczy sia Piatruszejicz – wyjżdzaj, bo i z tobo i z twojo družyno [rodziną] zrobio anumlik Łpt72Zda112 → **KAJUK** *m*

[M,Blp anumlik W96Rie83 an^lumlⁱik Łpt72Zda112]

A OT *pa*, *wzmacnia przeciwstawianie się, obstawanie przy zdaniu przeciwnym* ‘a właśnie że’ Nie pójdiesz – a ot pójde B32Dom211

[a ot B32Dom211]

APASNY → **OPASNY**

APERACJA ż → **OPERACYJA** ż

APETYT* / **APATYT*** *m* ‘chęć do jedzenia, łaknienie’ Z apatytam ję [jem] W82Tur66

[Nlp apatytam W82Tur66]

APETYTNIE *ndm* ‘w sposób pobudzający chęć do jedzenia, apetycznie’ Apetytnie bułeczki wygliondajo Bjw97Dwi113

[apetytnie Bjw97Dwi113]

APETYTNY ‘wzbudzający apetyt, apetyczny’ B32Dom211

[mMlp apetytny B32Dom211]

APIAĆ *ndm* → **OPIAĆ*** *ndm*

APIKUŁA *m, ż* ‘niezdara, oferma’ Ten apikuła nic nie potrafi zrobić Bjw97Dwi113

Chłopczuk, taki apikuła, przez ulica szedł L10Rut14 → **CIELEPIEJ** *m*, **DOLBUCHA** *m, ż*, **1**, **KIEREPLA** *m, ż*, **KROPŚCINIA** *m, ż*, **1**, **NIEDOLEGA** *m*, **NIEDORAJDA** *m, ż*, **NIEUDAŁOTA** *m*, **NIEUMIEKA** *m, ż*, **NIEZGUŁA** *m, ż*, **RASCIAPA** *m, ż*, **SAFANDUŁA** *m*, **TELEPAJŁO*** *m* **3**

[Mlp apikuła L10a)Rut346 ap’ikuła Bjw97Dwi113 L10Rut14]

APILEPSJA *ż* → **EPILEPSJA*** *ż*

APILINKA *ż* ‘gmina; urząd gminny na Litwie’ Nazywami sielsowiet albo apilinka

Bjw97Dwi113 A tak ot teraz u nas, jeżeli jest po naszemu – apilinka, polska gmina. Nu tu ta sama, tyko że u nas nazwania druga L13Kar362 Za apilinko, za kramo pierwszy brat mieszka K02Kar196 → **GMINA** *ż*, **SIELSOWIET** *m*

[Mlp ap’ilinka L13Kar362 ap’il’inka Bjw97Dwi113 Nlp apilinko Kłw01Kar522 ap’il’inko K02Kar196]

APRAWIĆ *dk* → **OPRAWIĆ*** *dk*

APRIL* *m* ‘kwiecień’ Przychodzi dwadziestego trzeciego aprilia święty Jerzy Użp01Kar263

[Dlp april’a Użp01Kar263]

A PSIK *wykrz* ‘okrzyk odpędzenia kota’ Krzyczy a psik, a psik, a kot nawet ni purucha sie Łpt72Zda112 → **A KYĆ** *wykrz*

[a ps’ik Mgn73Pie174 a ps’lik Łpt72Zda112]

APTECZNY* ‘przym od apteka’ Wdk99Pab212 ♦ Apteczny dom → **DOM** *m*

[mM,Blp aptečný Wdk99Pab212]

APTEKA / **OPTEKA** *ż* ‘sklep z lekami, medykamentami, apteka’ On zmarł w Głębokiem, był tam, w aptece pracował, na Suchalinie wywieziony Ikż96Mar21

[Mlp apteka W82Tur66 aptéka Wdz71Giu315 opteka W82Tur 65 optéka Wdz71Giu315 Ms/p aptece Ikż96Mar21]

APUSKAĆ *ndk* → **OPUSKAĆ** *ndk*

APUŚCIĆ SIĘ *dk* → **OPUŚCIĆ SIĘ*** *dk*

ARBATA *ż* → **HERBATA** *ż*

ARBATECZKA *ż* → **HERBATECZKA*** *ż*

ARBATKA *ż* → **HERBATKA*** *ż*

ARBON *m* ‘samochód do przewozu osób, autobus’ Nie spóźni się na arbon Bjw97Dwi113 → **AUTOBUS*** *m*

[Mlp arbon Wn00Daw96 B/p arbon Bjw97Dwi113]

ARBUZ / HARBUZ *m* 1. ‘roślina warzywna o żółtym niesłodkim miąższu, dynia’

B32Dom211 i in.; 2. ‘roślina warzywna o słodkim różowym miąższu, arbuza, kawon’

Kml96Mar106 → **KAWON** *m* ♦ Dostać arbuza ‘zwrot oznaczający nieprzyjęcie przez pannę oświadczyć: dostać kosza’ Odmówiła, to arbuza dostał i pojechał z arbuzem do chaty Kml96Mar106 → **ZACIERKA** *ż*

[Mlp arbuza/harbuza B32Dom211 harbuza B32Dom222 B/p arbuza Nlp arbuzem Kml96Mar106]

ARCHITEKTOR *m* ‘architekt, budowniczy’ B32Dom211

[Mlp architekt B32Dom211]

ARCHIW *m* ‘uporządkowany zbiór dokumentów, archiwum’ Kościelny archiw Ł67ParIII-43

Ja prosiłam [o dokumenty] w Historycznym Archiwie Ł95Kar42 Pojedziesz do Grodna, weźmiesz w archiwie swoja metryka. Nu, pojechała do archiwu [...] B12Gol120

[Mlp archiw Ł97a)Kar73 arxiu Ł67Par-III-43 Dlp arxiwu Mslp arxiw’e B12Gol120 Arxiw’e Ł95Kar42]

ARCYBISKUP* / **ARKOWISKUP*** *m* ‘biskup ordynariusz diecezji, arcybiskup’ Do arkowiskupa Stankiejicza K02Kar311

[Dlp arkowiskupa K02Kar311]

ARDYNARIA *ż* / **ARDYNARIE** *lm* → **ORDYNARIA*** *ż*

ARDYNARYSTY *m* → **ORDYNARYSTY*** *m*

AREAL *m* ‘obszar, powierzchnia gruntu, areal’ Był kiedyś wielki areal polskiego osadnictwa Kwn01Kar392

[Mlp areal Kwn01Kar392]

ARENDA / ORENDA *ż* *bnac*. ‘najem, użytkowanie za opłatą, dzierżawa’ I on miał kontrakt zrobiony na kilka lat, na pułowa, sam płacił aręda, alie pułownicy jemu pracowali K96Saw74 A potym w arenda byli wydawszy Bjw97Dwi77 A tak to w arenda ziemia brali, arendowali, a co to znaczy sia arenda, wiecie [...] płaci sia Wdk01Kar244 Swoji ziemi mysmy nie mieli, jak teraz orenda liczo Drj96Mar29 Oni w arendzie mieli ta ziemia

K02Kar322 ♦ Chodzić na orenda → **CHODZIĆ** *ndk* ♦ Na pół arendy ‘uprawianie całego pola w zamian za połowę plonów’ Oni byli na pół arendy Pcn01Kar252

[Mlp arenda B32Dom211 Wdk01Kar244 K02Kar322 orenda Ind99Ost303 Dlp arendy Pcn01Kar252 Blp arenda Bjw97Dwi77 Wdk01Kar244 arenda K96Saw74 orenda Ł67ParI-20 orenda Drj96Mar29 Mslp v arenz’e K02Kar322]

ARENDARZ *m bnac*. ‘osoba użytkująca ziemię, nieruchomość za opłatą, dzierżawca’ Wielia zboża namłócisz na mojej ziemi, połowa daj dla mnie, a połowa arendarza Wdk01Kar244 → **ARENDATOR** *m*, **POSESOR*** *m*

[Mlp arendarz B32Dom211 Dlp arendaża Wdk01Kar244]

ARENDATOR *bnac*. / **RENDATOR** *m* ‘osoba użytkująca ziemię, nieruchomość za opłatą, dzierżawca’ Nu to arendator umowa zrobi i utedy na czy [trzy] liata, na ilie Jrz96Mar64 Żeby to tak jak rendator, jak była przed wojno u Polsce Jrz96Mar64 → **ARENDARZ** *m*

[Mlp arendator B32Dom211 Jrz96Mar64 rendator Jrz96Mar64]

ARENDATORKA *ż* ‘kobieta, użytkująca ziemię, nieruchomość za opłatą, dzierżawczyni’ B32Dom211

[Mlp arendatorka B32Dom211]

ARENDOWAĆ / **ORENDOWAĆ** *ndk* ‘użytkować za opłatą, dzierżawić’ A teraz chto będzie orendować? Bjj99Ado75 Nu i orendował ojciec. Robił tam, cały czas orendował Bjj99Ado75 Tutej oni tam u dwory orendowali Bjj99Ado60 Wikulki tut pu połowa orendowali Bjj99Ado73 A tak to w arenda ziemia brali, arendowali [...] Wdk01Kar244

[bzk arendować B32Dom211 orendovac’ prze3lp m orendował/orendował Bjj99Ado75 prze3lm arendoval’i Wdk01Kar244 orendováli Bjj99Ado73 orendováli Bjj99Ado60]

ARESZNİK *m* → **ORESZNİK*** *m*

ARESHTANT / **ARYSHTANT** *m* ‘swawolne, rozpuszczone dziecko’ [Arysztant] wszędzie on wlezi, wszystko pusuji, aż chuliera bierzy patrzeć na to Łpt72Zda112 ♦ Pełna beczka aresztantów ‘niestworzone rzeczy, rzecz nieprawdopodobna’ Potrafisz nagadać pełna beczka aresztantów Łpt72Zda117

[Mlp arešt'ant/ar'št'ant Dlp ar'št'anta Clp ar'št'antu Mlm ar'št'anty Łpt72Zda112 Dlp arešt'antuf Łpt72Zda117]

ARFA• / **ARPA**• *ż rol*. ‘maszyna rolnicza do wiania zboża, wialnia’ Jak kiedyś ni było jiszczē arfy, to wijałko wieli zboża Łpt72Zda112 [...] które już bogatsze byli takie, mieli majątek już, to te mieli arfa [...] zboże przeczyszczać Sdr99Pab165 [...] kcem arpa zabrać, kiedy dla pana niapotrzebna L29Nit244 Arfa miał do czyszczenia zboża Śwc83Wer146

[...] potem młóćarko młócili też, potem arfy mieli, arfowali Slc99Pab203 → **WIALNIA** ż,
WIJAŁKA ż

[Mlp arfa Ł67ParIII-50 Dlp arfy Łpt72Zda112 Blp arfa Sdr99Pab165 árfa Śwc83Wer146 arpa L29Nit244
Blm arfy Slc99Pab203]

ARFOWAĆ• *ndk rol.* ‘oczyszczać zboże na wialni, na arfie’ Łpt72Zda90
arfowawszy ipu Łpt72Zda90

[ipu arfov¹afšy Łpt72Zda90]

ARGANISTY *m* → **ORGANISTA** *m*

ARGANY *lm* → **ORGANY** *lm*

ARGINI ż → **GEORGINIA** ż

ARGINIA ż → **GEORGINIA** ż

ARKLIADUŃCZY *lm bot.* ‘gatunek szczawiu’ Jagodki ich czerwone, a oni takia listeniutki
malutkia, taka niewielkia rośli w tym, w lasach, to oni bardzo dobra te listeczki byli jak
pemchierz, zapalenia penchierza, od nyrkow. Arkliaduńczy, ci oni po litewsku nazywali
sia, ci oni po polsku Ppl08Rut64

[Mlm arkliaduńczy Ppl08Rut64,65]

ARKOWISKOP *m* → **ARCYBISKUP*** *m*

ARKUSIK* / **ARKUSZYK** *m* ‘*zdr.* od arkusz, mały arkusz, arkusik’ B32Dom211

[Mlp arkuszyk B32Dom211]

ARKUSZYK *m* → **ARKUSIK*** *m*

ARMIA ż ‘wojsko’ Trzy roki jak przy Polsce była armija, synek odsłużył prawie armiju
Brs04a)Ste127

[Mlp arńija Blp armiju Brs04a)Ste127]

ARMONIA ż → **HARMONIA** ż

ARMOSZKA ż → **HARMOSZKA** ż

ARNIK *m bot.* ‘arnika – roślina lecznicza’ Jak przyłożysz arnik na wrzód Orn73a)Masl72
Zalejesz wrzątkiem i oczy przemyjesz i tak on leczy dobrze ten arnik. [...] to ja tam znała
takie miejsca, że tego arnika [zbierałam] Kml99Pab113

[Mlp arńik Kml99Pab113 Blp arn’ik Orn73a)Masl72 ¹arnika Kml99Pab113]

ARPA ż → **ARFA** ż

ARSZULA ż → **USRSZULA*** ż

ARSZYN / **ARSZYN** *m* ‘dawna rosyjska miara długości równa 0,711 m’ W tym kawałku ni
będzi wiencaj jak trzy arszyny Łpt72Zda113

[Mlp arszyn W99Rie57 ^laršyn Mlm arš^lyny Łpt72Zda113]

ARTAJ *m* → **ORTAJ** *m*

ARUD *m* ‘sąsiek w spichrzu do zsypywania zboża’ W świrnia pustycja arudy Łpt72Zda113 →

TORF *m* 1, **TORP** *m* 1, **TORPA** *ż* 1, **ZAGRODKA** *ż* 2, **ZASIEK** *m*

[Mlp arud W31Otr82 Mlm ar^ludy Łpt72Zda113]

ARYSZTANT *m* → **ARESZTANT** *m*

ARŻYSKA *n* → **RŻYSKO*** *n*

ASAKA *ż* → **OSOKA*** *ż*

ASIŁAK *m* → **OSIŁEK** *m*

ASINA *ż* → **OSINA** *ż*

ASINNIK *m* → **OSINNIK** *m*

ASKOMA *ż* → **OSKOMA** *ż*

ASŁA *ż* → **HASŁA*** *ż*

ASMA *ż* → **ASTMA*** *ż*

ASOKA *ż* → **OSOKA*** *ż*

ASPAN / **ASPAN** *m* ‘pogardliwe przezwisko zamożnego gospodarza’ Ot patrzajcia, aspan,
bałtuchu je na kuliacja Łpt72Zda113

[Mlp ^laspan/asp^lan Łpt72Zda113]

ASTANOWIĆ SIĘ *dk* → **OSTANOWIĆ SIĘ** *dk*

ASTANOWKA *ż* → **OSTANOWKA** *ż*

ASTANÓWKA *ż* → **OSTANOWKA** *ż*

ASTER* *m* / **ASTRA** *ż* *bot.* ‘aster’ Pusadzili na mugiłkach astry, lwa paszcza Łpt72Zda113

[Mlp ^lastra Blm astry Łpt72Zda113]

ASTMA* / **ASMA** *ż* *med.* ‘dusznicza, astma’ Staryk ty, staryk, już ciebie asma dusi, a ty
samagonka pijisz Łpt72Zda113 → **DYCHAWICA** *ż*

[Mlp ^lasma Łpt72Zda113]

ASTRAWQK *m* → **OSTROWQK*** *m*

ASTROŻNIE *ndm* → **OSTROŻNIE*** *ndm*

ASYMILOWAĆ* *dk* ‘przywłaszczyć, przyswoić sobie’ Alie teraz tam, już tam nic ni zostało
sie, zatem że tam już wszystka asimiliowali wszystko zniszczyli, wszystkie te domy
Kjd01Kar286

[*prze3lm* as^lim^lil^loval^li Kjd01Kar286]

ASYPKA *ż* → **OSYPKA** *ż*

ASYSTENCIJA / ASYSTENĆJA *ż* 1. ‘asysta państwa młodych do ślubu’ Cała asystencja była ładnia udzielana Łpt72Zda113; 2. ‘jedna z osób towarzyszących młodej parze’ Asystencja to my czasem nazywami družka abo družbanta Łpt72Zda113

[Mlp asyst'enćija Łpt72Zda113 asysteńcja B29Nit247 Dlp asyst'enćiji Łpt72Zda113]

ASYSTENT• / OSYSTENT / SYSTENT• *m* ‘družba weselny’ Nu jag był osysentem my poznajomili sia [...] i ożenili sia [...] Bjw99Pab136 Jeżeli to młoda, to młodego swat siada koło młodej, a osysenty siadajo z jego, zaczy uważeńnie, uważajo, a swoji już daliej siedzo Kml96Mar107 Teraz to dużo tych, osysentci, jak sie nazywajo Bjw96Mar133 Najmujo pięciu asysentów [...] ilie chce asysentow mieć Bjw97Dwi21 Byli asysenty Bjw97Dwi100 Była tylko jedna para asysentów Wn99Dwi147 [...] jakich sześć systentów [...] kumpańja wielka L13Kar372 → **DRUH** *m*, **DRUŻBANT** *m*

[Mlp osýsent Wdz71Giu315 Nlp osysentem Bjw99Pab136 Mlm asysenty Bjw97Dwi100 osysenty Kml96Mar106,107 osysentc'i Bjw96Mar133 Dlm asysentów Wn99Dwi147 asysentuf/asysentof Bjw97Dwi21 systentuf L13Kar372]

ASYSTENTKA / OSYSTENTKA• / OSISTENTKA• / SYSTENTKA• *ż* ‘druhá weselna’ Wijo asysentki wianek Bjw97Dwi100 Ależ pamientam jak siostry moje tak i ja asysentko jeżdżiła. Wielie ja byłam, musi sześć razy asysentko L13Kar362 A potem już to ona podnosi [podaje], a osysentki przyszywajo Bjw96Mar133 Kiedyś to nie było tylie, najwyżej ze cztery osysentki, trzy, cztery Bjw96Mar133 A nu teraz nu [...] osysentki, osysenty, swat i swacia jest Kml96Mar106 U nas już swat i swacia i osysenty i osysentki Kml96Mar106 [...] tam gdzie młoda siedzi na pierszym miejscu z młodym, swat koło niego z jednej strony, a z drugiej strony osysentki Kml96Mar107 Nu, waselia mama strojiła, osistentkow tam prosiła czterach L13Kar373 Bywa kumpańja wielka, jakich sześć par, jakich sześć systentów i sześć systentków L13Kar373 → **DRUHNA** *ż*, **DRUŻBANTKA** *ż*, **DRUŻKA** *ż*

[Mlp asysentka Bjw97Dwi100 Nlp asysentko L13Kar363 Mlm asysentk'i Bjw97Dwi100 osysentki Kml96Mar106, 107 Bjw96Mar133 Dlm systentkuf/os'istentkof L13Kar373]

ASYSTOWAĆ *ndk bnac*. ‘zalecać się do dziewczyny’ Ł84Par140 → **ADRESOWAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk asystować Ł84Par140]

ASZCZE → **JESZCZE**

A SZKIR *wykrz* ‘okrzyk odpędzania owiec’ A szkir, a gdzie Trk06Rut365 A szkir, a wy liniuchi, żyta wam zachciało sia Łpt72Zda113 → **A SZKIRA WON** *wykrz*

[a szkir Trk06Rut365 a šk'ir Łpt72Zda113]

A SZKIRA WON *wykrz* 'okrzyk odpędzania owiec' Trk06Rut365 → **A SZKIR** *wykrz*

[a szkira won Trk06Rut365]

A SZO DO POLA *wykrz* 'okrzyk poganiania krowy' A szo do polia Mgn73Pie171 → **A DO CHLEWA** *wykrz*

[a šó do pól'a Mgn73Pie171]

A ŚCIUĆ *wykrz* 'okrzyk odpędzania psa' Mgn73Pie173 → **DO BUDY** *wykrz*, **IDŹ DO BUDY** *wykrz*, **POSZED WON** *wykrz*, **POSZOŁ WON** *wykrz*, **ŚCIUĆ**, **ŚCIUĆ DO BUDY** *wykrz*, **ŚCIUĆ WON** *wykrz*

[a s'c'uc' Mgn73Pie173]

AŚMINA *ż* → **OŚMINA** *ż*

AT *wykrz*, *wyraża zniecierpliwienie lub lekceważenie* 'a tam, e tam' At, gadasz. At, ni ma nawet na czym krowy paść Łpt72Zda113

[at Łpt72Zda113]

ATAMANA *ż* → **OTOMANA*** *ż*

ATAR *m* → **HEKTAR** *m*

A TAŚ *wykrz* 'okrzyk odpędzania kaczek' Mgn73Pie175 → **A WUT'** *wykrz*

[a tás' Mgn73Pie175]

ATAWA *ż* → **OTAWA*** *ż*

ATESTAT / ACIESTAT* *m* 'świadectwo szkolne' Jeżeli i on nabrałby osiem i pół bałów w aciestacia [...] Brś02Rie49

[Mlp atestat B32Dom211 Mslp v aćestaća Brs02Rie49]

ATGAJŁA *ż* 'pokuta' Igl04Rut434

[Mlp atgajł'a Igl04Rut434]

A TO *sp*, *przy wyrażaniu przyczyny, racji przewidywanego skutku* 'bo, bo inaczej, w przeciwnym razie' Nie chodź tam, a to pożałujesz B32Dom211

[a to B32Dom211]

ATOSA *ż* → **OTOSA** *ż*

ATOSTOGI* *lm* 'wakacje, ferie szkolne' To mała [dzieci] wychuodzo te na te atostogi i tu przychuodzo Szt01Kar506

[Blm atostog'i Szt01Kar506]

ATOŻEŁA *ż* 'łodyga' L07Rut193

[Mlp atožeła L07Rut193]

ATRAMENT* / **OTRAMENT** *m* ‘barwny roztwór służący do pisania, atrament’ I była tak, [nafta] nalieji, zrobi knocik z nici i do butelieczki nalieje, któro otrament wo kiedyś był, możeż i nie znajecie otrament [...] Kmj99Pab91

[M,Blp otrament Kmj99Pab91]

ATRAMENTNICA *ż* → ‘pojemnik na atrament, kałamarz’ B32Dom211

[Mlp atramentnica B32Dom211]

ATRUTA *ż* → **OTRUTA** *ż*

A TUŚ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania krowy’ Mgn73Pie171 → **A GDZIE** *wykrz*

[a tus’ Mgn73Pie171]

AUDENCJA *ż* → **AUDIENCJA*** *ż*

AUDIENCJA* / **AUDENCJA*** *ż* ‘oficjalne posłuchanie, audiecja’ Parę dni nim dobiliśmy się jego audencji Ł95Kar41

[Dlp audencji Ł95Kar41]

AUDYTORIA *ż* ‘sala wykładowa, audytorium’ Ta audytoria jest zamknięta Wn99Dwi146

[Mlp audytoria Wn99Dwi146]

A UN *wykrz* ‘wskazuje na kogoś, na coś w oddali’ A un, jaka gruba baba A un, patrzaj jaki grzyb W96Rie83

[a un W96Rie83]

AUSTRALCZYK / **AWSTRALCZYK** *m* ‘Australijczyk’ Mjs73Ana33

[Mlp afstrál’čyk Mlm aŭstral’čýk’i Mjs73Ana33]

AUTOBUS* / **AWTOBUS** *m* ‘duży samochód do przewozu osób, autobus’ Dwa awtobusy byli Brs02Rie49 O tutej awtobus stanowił sie L13Kar366 → **ARBON** *m*

[Mlp aftobus Nlp aftobusem L13Kar366 Mlm aftobusy Brs02Rie49]

AUTOBUSNY* ‘*przym* od autobus, autobusowy’ Za Ongirami za stancio autobusno Ong01Kar500

[zNlp aŭtobusno Ong01Kar500]

AUTORYTET *m* *dawne* ‘autorytet, szacunek powaga’ B32Dom211 i in. ♦ Korzystać się autorytetem → **KORZYSTAĆ SIĘ** *ndk* ♦ Podrywać autorytet → **PODRYWAĆ** *ndk*

[Mlp autorytet B32Dom228 Nlp autorytetem B32Dom211,245]

AWANELIA *ż* → **EWANGELIA*** *ż*

AWANGELIA *ż* → **EWANGELIA*** *ż*

AWANS* *m* ‘zaliczka pieniężna na poczet jakiejś należności’ Czy pani już wzięła w kasie awans? Wn99Dwi148

[Błp awans Wn99Dwi148]

AWARIA *m* ‘zderzenie pojazdów, wypadek, kraksa’ Nie mogłem przyjechać szybciej, bo na skrzyżowaniu była awaria Wn99Dwi148 Zawsze awaria beńdzie z maszyno L13Kar366 [...] żeby awaria czasem [nie była] L13Kar366 Nikomu nie zrobiłam żadnej awarii ni mnie nicht nie zaczepił K02Kar310 ♦ Popaść pod awarja ‘być ofiarą wypadku samochodowego, brać udział w wypadku’ Jak monż umar, poślia menża za półtora miesienca syn popad pad awarja, mój L13Kar366 Umar ten człowieiak i też musi pod awarja gdzie on popad L13Kar366

[Młp awaria Wn99Dwi148 avar’ja L13Kar366 Dłp avar’ji K02Kar310 Msłp v avar’ji L13Kar366]

AWCZYNA *ż* → **OWCZYNA** *ż*

AWCZYNKA *ż* → **OWCZYNKA** *ż*

AWIECZKA *ż* → **OWIECZKA** *ż*

AWSIANISKA *ż* → **OWSIANISKO** *ż*

AWSIANKA *ż* → **OWSIANKA** *ż*

AWSTRALCZYK *m* → **AUSTRALCZYK** *m*

AWSTRYJEC *m* ‘Austriak’ B32Dom212

[Młp Awstryjec B32Dom212]

A WUT’ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kaczek’ Mgn73Pie175 → **A TAŚ** *wykrz*

[a wút’ Mgn73Pie175]

AWTOBUS *m* → **AUTOBUS*** *m*

AWTOŁAWKA• / **AWTAŁAWKA** *ż* ‘sklep objazdowy’ Przyjeżdża awtaławka, przyjeżdża wo pad chata i mnie [przywozi] L13Kar366 Teraz o, to pójdzim z torbo, awtaławki co nazywami przywożo na miejsca do wioski, nu i gotowa kupim L13Kar366 Teraz awtaławki jeżdżu. Tutej awtoławki u nas chodzo, u nas stanowion sie [zatrzymują się] L13Kar366

[Młp aftaławka Dłp da aftaławki Młm aftaławki’i/aftoławki’i L13Kar366]

A ZIULA GDZIE *wykrz* ‘okrzyk odpędzania gęsi’ Mgn73Pie175

[a z’úl’a gɣ’é Mgn73Pie175]

AŻELI *sp* → **JEŻELI** *sp*

AŻURNY• ‘ażurowy’ Ażurna tam takie sukienki albo bliuzeczki Brs04Ste120

[Młm ażurna Brs04Ste120]

B

B *wykładnik trybu przypuszczającego* → **BY**

BABA ż **1**. ‘kobieta’ Babów dużo było Bjw97Dwi48; **2**. ‘niemłoda, starsza kobieta’

Wszystkie baby ż wioski puschudzili się i chco patrzeć, jak dziwczęty bawio się Łpt72Zda113 → **BABEŃKA** ż **2**, **BABULKA** ż **2**, **STARUCHA** ż, **STARUSZKA** ż; **3**. ‘żona’ Z babą swoją pujada na kiermasz Łpt72Zda113 → **ŻONA** ż; **4**. ‘babcia, matka ojca lub matki’ [...] a oni magnitafon postawili i śpiewa magnitafon, baba śpiewa, nu i smiesznie Kml99Pab116 Ja do dzieci to mówiła po polsku, a jak już o teraz wnuki śmieją się z mamy, z baby śmieją się [...] Ncz02Koz69 → **BABKA**¹ ż **1**; **5**. ‘zniewieściałę mężczyzna’ On taka baba Łpt72Zda113 ♦ Herod baba ‘despotyczna, zła, przewrotna kobieta’ W99Rie76 ♦ Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosiaka → **KŁOPOT** *m*

[Mlp baba L82Rojs37 Kml99Pab116 W99Rie76 b'aba Łpt72Zda113 Dlp baby Ncz02Koz69 Clp baboj/baḃa Orn82Masl193 Nlp b'abo Mlm b'aby Łpt72Zda113 Dlm babuf Bjw97Dwi48]

BABCIA ż *zdr* ‘babcia, matka ojca lub matki’ U nas to już mniej, jak wozili, to dziadunia wozili, a w jich babcia wozili. [Wozili] babcia prawdziwa, żywa. U nas to posadzili dziaduniu i babciu [...] do tej kałuży zawieźli wozem [...] Kml99Pab109 → **BABCIEŃKA** ż, **BABCIUNIA** ż, **BABEŃKA** ż, **BABULA** ż, **BABULKA** ż **1**, **BABUNIA** ż, **BABUŃKA** ż, **BABUSIA** ż, **BABUSZKA** ż

[Mlp 'bapc'a Bkb83Giu81 Blp bapc'a/bapc'u Kml99Pab109]

BABCIEŃKA[•] ż ‘*zdr* od baba 4, matka ojca lub matki’ Babcieńka, nia można było da awtobusa wleźć Jsn82Wer148 → **BABCIA** ż

[Wlp bápce'ėńka Jsn82Wer148]

BABCIUNIA ż ‘*zdr* od baba 4, matka ojca lub matki’ Bkb83Giu81 → **BABCIA** ż

[Mlp bap'c'un'a Bkb83Giu81]

BABEŃKA ż → **BABYŃKA** ż

BABI[•] ‘*przym* od baba 1’ Łpt72Zda113 → **BABSKI**, **KOBIECKI** ♦ Babia lata → **LATO**^{*n}

[żMlp b'aba Łpt72Zda113]

BABIARZ *m* ‘kobieciarz, babiarz’ Już z trzecio babo ma dziecka, taki on babiarz

Łpt72Zda114 → **BABNIK** *m*, **BLADUN** *m*, **BLADZINA** *m* **2**, **BLADZISZCZA** *m* **2**, **BLADZIUHA** *m* **2**, **DZIEWCZUR** *m*, **KUREWNIK** *m*, **ROZPUSTNIK** *m*, **ROZPUSTNY** **2**

[Mlp b'abaš Łpt72Zda114]

BABICHA ż *pogard*. ‘niesympatyczna kobieta, babsko’ W82a)Tek289 → **BABISZCZA** ż

[Mlp baβiʁa W82a)Tek289]

BABIEĆ *ndk* ‘niewieście, upodabniać się do baby’ Babiejicia wy terez, mrozu ni ma, a wy
nauszniki bierzycia Łpt72Zda114

[bzk b'aβec' ter1lp baβ'eja ter2lp baβ'ejiš ter3lp baβ'eji ter1lm baβ'ejim ter2lm baβ'ejić'a ter3lm baβ'ejo
Łpt72Zda114]

BABINIEC *m bnac*. ‘kruchta, przedsionek kościelny, gdzie modlą się kobiety’ Irka zawsze w
babincu stoi Bjw97Dwi113

[Mlp babiniec B32Dom212 Ł84Par139 Mslp bab'incu Bjw97Dwi113]

BABISZCZA *z pogard*. ‘niesympatyczna baba, babsko’ Bojem się chodzić do jej, to taka
straszna babiszcza W82Tek214 → **BABICHA** *z*

[Mlp babiszcza W86Dub76 Bjw97Dwi66 baβišča W82Tek214]

BABKA¹ *z* **1**. ‘matka ojca lub matki’ Babka jego tam pachawana i matka i terez on
Łpt72Zda114 → **BABA** *z* **4**; **2**. ‘kobieta pomagająca przy porodach’ Ona ruzumi sie na
purodach jak babka Łpt72Zda114 → **POWITUCHA**¹ *z*

[Mlp b'apka Łpt72Zda114 'bapka Bkb83Giu81]

BABKA^{•2} *z* **1**. ‘słoma po omłocie związana w snop’ Snopy ruzwiązujim jak młóćim, słoma
wytrzęsami i prosta słoma wiążym w babki Łpt72Zda114; **2**. ‘kowadełko do klepania
kosa’ Babka musi kosa ciągnąć, ona ni moży być ani za twarda ani za miętka, bu
ruzhliaszczy sie Łpt72Zda114

[M,Blp b'apka Blm b'apki Łpt72Zda114]

BABKA^{•3} *z bot*. ‘babka lancetowata’ Jak mam babka i krywawnik ni bojam sia skaleczenia
Łpt72Zda114 → **JĘZYCZEK** *m*, **PODOROŹNIK**^{*} *m*

[Blp b'apka Łpt72Zda114]

BABKA^{•4} *z kulin*. ‘słodki wypiek drożdżowy’ Łpt72Zda114 ♦ Babka kaktoflanna ‘tarte
surowe ziemniaki z przyprawami i wędliną upieczone w brytfannie’ Wszystkie u nas lubio
babka kartaflanna, alia ni ma czasu jej piekć Łpt72Zda114

[Blp b'apka Łpt72Zda114]

BABNIK *m* ‘kobieciarz, babiarz’ Do tego jeszcze i babnik Bjw97Dwi113 [...] pijak
niupowiedziany ji babnik. On mówi, mnie trzeba dwadzieścia bab [...] Mck99Pab159 →
BABIARZ *m*

[Mlp babnik Bjw97Dwi113 Wn00Daw96 babn'ik Bkb83a)Giu100 babnik Mck99Pab159]

BABOCZKA *z* ‘rodzaj krawata – muszka’ Czarny kościum, biała koszulka, krawat – tedy że
babaczki te nie byli, jak teraz, tedy krawat był L13Kar370 → **BANCIK** *m*

[Mlm babačk'i L13Kar370]

BABTYSTY• *m rel.* 'wyznawca religii protestanckiej, baptysta' Babtystego na prog ni
wpuszcza Wtr82Saw77

[Blp baptystego Wtr82Saw77]

BABSKI 'przym od baba 1, właściwy babie, kobiecie' Taka babska gadania Łpt72Zda114 →
BABI

[mMlp b'abski žMlp b'abska Łpt72Zda114]

BABULA / BOBULA ž 1. 'zdr *pieszcz.* od baba 4, babcia, matka ojca lub matki' Na tobie
dula, co przysłała babula W82Tur76 Umiałam paciorki, bo babulia, nasza bobucie, nasza
babunia była już tutaj Žjm01Kar514 Bo moja babula była Polaczka Grd96Eng129; 2.
pieszcz. 'stara kobieta' Była tu taka bobula, chtëra już ona w kościele służyła
Krm01Kar407 → **BABA** ž

[Mlp babula W82Tur76 Grd96Eng129 babul'a Žjm01Kar514 Ł06Ost460 ba'bul'a Bkb83Giu81 bobul'a
Krm01Kar407]

BABULKA ž 1. 'zdr od babula 4, matka ojca lub matki' A żylim w siedmiu – cztery siostry
byli, babulka, wieczny pokoj, ojciac i matka Wdg01Kar435 A jego żona już, nasza
babulka, uona tam gdzieś kołu tych Korsakiszek Bjj99Ado60 [...] ta mojej mamy mama, o
babulka, miała dwor Zacisze Mtr01Kar237 Dla babulki jest ciężku, alia nikt nie pomaga
Bjj99Ado58 Ona ucziona była babulia moja, ta babulka Jzr04Kar53 → **BABCIA** ž; 2.
'stara kobieta' Po polsku [rozmawiała] Szwalkunówna, taka stara pana, taka babulka
Bjj99Ado66 Te stare babulki zbierajon się tylko K02Kar265 → **BABA** ž 2

[Mlp babulka Mtr01Kar237 babul'ka Wdg01Kar435 Jzr04Kar53 Ł06Ost460 babul'ka Onk99Ado52
Bjj99Ado60,66 Dlp babul'ki Bjj99Ado58 Mlm babul'k'i K02Kar265]

BABUNIA ž 'zdr od baba 4, matka ojca lub matki' Dabra masz babunia, kupuji tobia cukierki
Łpt72Zda114 Ni babunia ni tatuś nie mówili kiedy oni tu należli sia [...] A nasza babunia...
ona tutaj... i jej babunia tutaj żyła i moja babunia Bjj99Ado75 Babunia była lia jich tam
wielia dawszy i liasu, i ziemi tej była dawszy Wdg01Kar438 Babunia mówiła po prostu. Z
babunio i z dziadunio to już po polsku mówili Ł06Ost460 Dziadunia z babuniej tam żyli
Ł06Ost460 → **BABCIA** ž

[Mlp babuńa Wdg01Kar438 Ł06Ost460 babun'a Bjj99Ado58,75 ba'bun'a Bkb83Giu81,82 Blp bab'uńa
Łpt72Zda114 Nlp babuńo/babuńej Ł06Ost460]

BABUŃKA ž 'zdr, *pieszcz.* od baba 4, babcia; matka ojca lub matki' Babuńka z dziaduńko
jest w kuściele Łpt72Zda114 Babuńka zbierała dla mnie poziomki Ł06Ost460 Babuńka to

była wiejska dziewczyna Ł06Ost460 Dziaduńka z babuńkoj żyli w drugim domie
Ł06Ost460 To już mojej babuńki brat był ksiądz Rzc98Ost-nmw10 → **BABCIA** ż

[Mlp babuńka Ł06Ost460 bab'uńka Łpt72Zda114 ba'bun'ka Bkb83Giu81 Ms/p babuńki Rzc98Ost-nmw10
Nlp babuńkoj Ł06Ost460]

BABUSIA ż 'zdr od baba 4, matka ojca lub matki' Bkb83Giu81 → **BABCIA** ż

[Mlp ba'bus'a Bkb83Giu81]

BABUSZKA• ż 'zdr od baba 4, matka ojca lub matki' Bąbuszka, zrob kuciu Brs02Rie49 →
BABCIA ż

[Wlp b'abuška Brs02Rie49]

BABYŃKA / **BABEŃKA** ż *zdr, pieszcz.* **1.** 'matka ojca lub matki' Bąbyńka ty moja
kuchanieńka, dobrze że ty jest u nas Łpt72Zda113 → **BABCIA** ż; **2.** 'stara kobieta,
starowinka' Łpt72Zda113 → **BABULKA** ż **2**

[Mlp b'abyńka/bab'eńka Wlp b'abyńka Łpt72Zda113]

BACH *wykrz dźwiękonaśl.* 'niski, urwany odgłos uderzenia, wystrzału – bach, buch' Mówio
po polsku [naraż] słowa bach ruska Gjd83Ana69

[baχ Gjd83Ana69]

BACHANKA ż → **BUCHANKA** ż

BACHMATY **1.** 'o zbyt obszernym odzieniu' Na wygląd to za bardzo bachmaty
Mjs96Rie83; **2.** 'grubo odziany' Mjs96Rie83

[mMlp bachmaty Mjs96Rie83]

BACHOR *m* → **BACHUR** *m* **1**

BACHUN *m* → **BOCHEN** *m*

BACHUR / **BACHUR** / **BACHURA** / **BACHOR** *rzad.* / **BACHOR** *rzad.m* **1.** 'mały
chłopiec, dziecko' Byłem taki maleńki bachur K02Kar323 Dla synowej dam, tu dla
jednego bachura, dla drugiego K02Kar323 Bachury wszeńdzie wliazo i wszystko pupsujo
Łpt72Zda114 Bachury bylim takie podrosszy K02Kar323 My jeszcze bachury takie bylim,
nas z wiaczoru [z wieczornicy] wypendzali K02Kar323 Za tymi bachurami spokoju nie ma
Bjw97Dwi113 → **BACHURUK** *m*, **SMARKUĆ** *m*, **SZCZENIUK** *m* **2**; **2.** 'bękart,
nieślubne dziecko' Bkb83Giu77 → **BAJSTRUK** *m*, **BĘKARCIUK** *m*, **BĘKART** *m*,
KRAPIWNIK *m*, **NACHODKA** *m*, ż, **NIEZAKONNY** *m*, **ZNAJDEK** *m*, **ZNAJDUK** *m*

[Mlp bachur K02Kar323 b'aχur/baχ'ur Łpt72Zda114 KWs12Ana33 'baxor /'baxur/ba'xura Bkb83Giu77 beχur
KWs12Ana33 Dlp baxura K02Kar323 Mlm baχ'ury Łpt72Zda114 K02Kar323 Nlm baxuram'i
Bjw97Dwi113]

BACHURA *m* → **BACHUR** *m* 1

BACHURUK *m* ‘smarkacz, dzieciak’ Ten bachuruk mnie tu za noga wczepiwszy się

K02Kar260 Ja tego bachuruka do podpachy K02Kar260 [...] swemu bachuruku tak mówia

K02Kar260 → **BACHUR** *m* 1

[Mlp baxu'ruk Dlp baxuruka Clp baxuruku K02Kar260]

BACHURYCA *ż* ‘smarkula’ To kiedyś była święty przy Smiatońskim czasie, kiedy ja taka

bachuryca byłam, nu wasoło była Wdg01Kar453 → **PACANKA** *ż*

[Mlp baxuryca Wdg01Kar453 baxuryca K02Kar323]

BACIA *m zdr* ‘ojciec’ Wn00Daw96 → **BACIOK** *m*, **OJCZULEK** *m*, **OJCZYŃKA** *m*,

PAPUŚ *m*, **TATEK** *m*, **TATKO*** *m*, **TATULEK** *m*, **TATUNIA** *m*, **TATUŃKA** *m*,

TATUSIK *m*, **TATUŚ** *m*, **TATUŚKA** *m*

[Mlp bacia Wn00Daw96]

BACIANICHA *ż* → **BOCIANICHA** *ż*

BACIANIUCZEK *m* → **BOCIANIUCZEK** *m*

BACIANIUK *m* → **BOCIANIUK** *m*

BACIOK *m zdr* ‘ojciec’ Wn00Daw96 → **BACIA** *m*

[Mlp baciok Wn00Daw96]

BACIUSZKA *m* → **BATIUSZKA*** *m*

BACTON *m* ‘rodzaj niekrytego powozu’ Brs01Czy97

[Mlp bact'on Brs01Czy97]

BAĆ *ndk kogo* ‘bać się kogoś’ Ja mamy nie boję B32Dom212 → **BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ**
ndk

[bzk bać ter1lp boję B32Dom212]

BAĆKA / **BAT'KA** *rzad.* / **BAĆKO** *m* ‘ojciec’ Baćka targowawszy Bjw97Dwi113 Baćka

przyjedzie z tamtej łonki, pojedziecie na ta łonka, bo żesz wozic bendo Bjw96Mar130

Jeszcze mnie mój baćka mówił, że najpierw to byli na świecie sami Żydzi B96Doł180

Chcieli, żeby on ożenił się, a on nie chciał, baćka jego gwałtem L91Zow530 Bat'ka pa

polsku [mówi] Kmj96Mar92 Baćka da tobia dziażko w tyłak Łpt72Zda114 Baćko tam

stara cieliega (kupili) Wdz95Czy78 My z baćkam siedzim, siedzim na ganak

Kml96Mar111 → **OJCIEC** *m*

[Mlp baćka L91Zow530 B96Doł180 bac'ka Bjw96Mar130 Bjw97Dwi113 Wn00Daw96 b'ac'ka

Łpt72Zda114 bac'ko Wdz95Czy73,78 baćka Kmj96Mar92 Clp b'ac'ku/b'ac'ce Łpt72Zda114 Nlp bac'kam

Kml96Mar111 b'ac'kem/b'ac'ko Łpt72Zda114 Dlm b'ac'kuf Łpt72Zda114]

BAĆKI *lm* ‘rodzice’ Ja powiedział od razu baćkam Bjw97Dwi113 → **OJCE** *lm*

[*Mlm* baćki Wn00Daw96 *Clm* bac’kam Bjw97Dwi113]

BAĆKO *m* → **BAĆKA** *m*

BAĆ SIĘ• *ndk* / **BOJAĆ SIĘ** *rzad. ndk* kogo ‘bać się kogoś’ Mama byłaby

wypowiedziawszy swoja zdania, gdyby ojca nie bojała sia W91a)Ado102 Chodźcie, ni bojcia sia, ni zjem was Łpt72Zda121 → **BAĆ** *ndk*, **ŁĘKAĆ SIĘ** *ndk* ♦ Nie bać się nic ‘nie bać się niczego’ Dla mnie wszystko znajome, ja nic nie boje sie Ikż96Mar16

[*bzk* bojać się Dcs13Koz399 b’ojać się Łpt72Zda121 *ter1lp* boje się Ikż96Mar16 b’oja s’a/b’ojem s’e *ter2lp* b’oiji s’a *ter3lp* b’oiji s’a *ter1lm* b’oijim s’a *ter2lm* b’oijic’a s’a *ter3lm* b’oio s’e Łpt72Zda121 *prze3lp* z bojała s’a W91a)Ado102 *rozklp* boj s’a *rozklm* b’oic’a s’a Łpt72Zda121]

BAĆWINA *ż* → **BOTWINA** *ż*

BAĆWINKA *ż* → **BOTWINKA** *ż*

BAĆWINNIK *m* → **BOTWINNIK*** *m*

BADAJ *part* → **BODAJ** *part*

BADIUKAS / **BODIUKAS** *m* ‘biedactwo, biedaczek – o dziecku’ A badiukas ty mój, mokry, deszczu zlany W82Tur92

[*Mlp* badiukas L11Rut75 bad’ukas *Wpl* bod’ukas W82Tur92]

BADYL / **BADYL** *m* ‘łodyga rośliny, badyl’ Tam ni buraki, tylko badyli rosno Łpt72Zda114

♦ Słaby jak badyl ‘słaby, wątły człowiek’ BL82Giu226 → **NACINA** *ż*

[*Mlp* badyl BL82Giu226 bad’yl *Mlm* bad’yl’i Łpt72Zda114]

BADZIAĆ SIĘ *ndk* 1. ‘włóczyć się poza domem’ Nie trzeba długo badziać się

Bjw97Dwi113 Ja wo tutaj była i w domu tam, młody człowiek tak badział sie Jrz96Mar67 Badzia sie cała noc ni widoma gdzie Łpt72Zda114 Czego on badzia sie po nocy W96Rie83 → **SZWĘDAĆ SIĘ** *ndk*, **WAŁĘSAĆ** *ndk*; 2. ‘obijać się’ I nie uczyli, tak i badziała się Jrz96Mar67; 3. ‘poniewierać się’ Twój but, ja widział, badzia się kułu zastaronka Łpt72Zda114

[*bzk* baż’ac’ s’e Bjw97Dwi113 b’adż’ac’ s’e Łpt72Zda114 *ter3lp* badzia sie W96Rie83 b’aż’a še/b’aża še *ter1lm* baż’laimi s’e/baż’lajim s’e *ter2lm* baż’lac’e s’e/baż’lajic’e s’e Łpt72Zda114 *prze3lp* m baż’ał s’e *prze3lp* z baż’ała s’e Jrz96Mar67]

BADZIAJŁA *m* ‘włóczyki, włóczęga’ Czego ona przestaji z badziajło tym W82Tek216 →

BADZIAKA *m, ż*, **BADZINIA** *m, ż*, **POBADZIACHA*** *m, ż*, **WŁÓCZĘGA*** *m, ż*

[*Mlp* badziajła W86Dub75 *Nlp* bażajło W82Tek216]

BADZIAKA *m, ż* ‘włóczykij, włóczęga’ Gdzie ty łąził całinki dzień ty stary badziaka

Łpt72Zda114 → **BADZIAJŁA** *m, ż*

[Mlp badziaka W86Dub75 baż’laka Wlp baż’laka Łpt72Zda114]

BADZIAWY• ‘włóczący się’ Lata za chłopcami, badziawa dziewczyna Bkb83a)Giu98

[żMlp baż’ava Bkb83a)Giu98]

BADZINA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZIUSZKA** *ż*, **BLADZINA**

ż **1**, **BLADZIOCHA** *ż*, **BLADZISZCZA** *ż* **1**, **BLADZIUHA** *ż* **1**, **CIĘGAŁA** *ż*,

HULASZCZA *ż*, **KOMPANIORKA** *ż*, **KURWA** *ż*, **KURWINA** *ż*, **KURWISZCZA** *ż*,

LUBICIELKA (MĘŻCZYZN) *ż*, **ŁATRA** *ż*, **ŁATWICA** *ż*, **ROZPUSTNICA** *ż*,

SZLUCHA *ż*, **ŚCIERWA** *ż*, **UCHAŻERKA** *ż*

[Mlp baż’ina Bkb83a)Giu98]

BADZINIA *m, ż* ‘włóczykij, włóczęga’ Wyglonda jak badzinia Bjw97Dwi113 Już trzeci

dzień nie mą badzini tej, musi do turmy popadła W82Tek216 → **BADZIAJŁA** *m, ż*

[Mlp badzinia W86Dub75 L86Tek89 W96Rie83 Bjw97Dwi65 baż’iña Bjw97Dwi113 Dlp bażiñi

W82Tek216]

BADZIUSZKA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż*

[Mlp baż’uška Bkb83a)Giu98]

BAGATEL *m* ‘rzecz bez znaczenia, drobnostka, bagatela’ B32Dom212

[Mlp bagatel B32Dom212]

BAGATY → **BOGATY**

BAGNA *ż, n 1*. ‘grząski, bagnisty teren, bagno’ Kiedyści kułu rzeki była bagna, że i przejść

ni była można Łpt72Zda114 → **BAHNY** *lm*, **BŁOTA** *ż; 2. bot.* ‘bagno pospolite’ Mówiło

się dawniej, przynós bagna du chliewa, żeby choroba ni wchodziła, bo ona ma taki smród

Łpt72Zda115 → **BAHUN** *m*

[Mlp bágna Ł67ParIII-5 M,Blp b’agna Łpt72Zda114,115 Dlp bagnu Orn73c)Masl82]

BAGUN *m* → **BAHUN** *m*

BAHATYR *m* → **BOHATYR** *m*

BAHNISTY ‘grząski, bagnisty’ W82Tur67

[mMlp bahnisty W82Tur67]

BAHNY *lm* ‘grząski, bagnisty teren, bagno’ W82Tur67 → **BAGNA** *ż, n 1*

[Mlm bahny W82Tur67]

BAHUN / **BAGUN** *m bot.* ‘roślina rosnąca na bagnach, bagno pospolite’ Świeży bahun

odpędza moli W96Rie83 → **BAGNA** *ż, n 2*

[Mlp bahun W82Tur73 W96Rie83 bayun/bagun W82a)Tek287]

BAJ *m* ‘gruba tkanina bawełniana, rodzaj flaneli’ Lieży kawałak baju, a nie wiem co dzieciom poszyć Łpt72Zda115 Z baju, baj, taka była ciepła udzienia Użp01Kar256

[Mlp baj Łpt72Zda115 Użp01Kar256 Dlp baju Użp01Kar256 b'aju Ms/p b'aju Łpt72Zda115]

BAJAN / **BAJAN** *m* ‘rodzaj akordeonu’ Bajan to harmonia biała Łpt72Zda115 U nas harmonik, skrzypka i ten bajan [...] Str99Pab172 Grajon na cytrach, na bajanach Ł67ParIII-47

[Mlp b'ajan/baj'an Łpt72Zda115 baj'an Str99Pab172 Ms/m bajánach Ł67ParIII-47]

BAJKA¹ *ż* 1. ‘opowiadanie o treści fantastyczne, zmyślona opowieść, bajka’ Gienka widać nowa bajka już przemyślawszy [wymyśliła] W91a)Ado96; 2. *lm* ‘plotki’ Bkb83a)Giu89 → **PLOTKI** *lm* ♦ Robić bajki ‘plotkować’ Robi bajki Bkb83a)Giu89 → **BALBOTAĆ** *ndk* 4

[Mlp b'ajka Łpt72Zda115 Blp bajka W91a)Ado96 b'ajka Łpt72Zda115 B/m bajk'i Bkb83a)Giu89]

BAJKA² *ndm* ‘nieźle, nie najgorzej’ Drenu była, drenu, poki [wojna] przeszła, a potam już była bajka. Kałchozy [...] wszystkich spandzili, robili w jednym kotle, alie była bajka, zarabiali... Jzr04Kar64

[bajka Jzr04Kar64]

BAJOR[•] *m* ‘szlachcic litewski’ Tam wszystka szlachta, jak księdz mówi, bajory tam leżą wszystkie, bajory, no to ot wie, wszystkie po polsku K99Zie30 Jej ojcowie to byli bajory K02Kar311

[M/m bajory K99Zie13,30 K02Kar311]

BAJSTRUK / **BAJSTRUK** *m* ‘bękart, nieślubne dziecko’ Wszystkie wiedzą, że Waćka jest bajstruk Łpt72Zda115 → **BACHUR** *m* 2

[Mlp bajstr'uk/b'ajstruk Dlp bajstr'uka M/m bajstr'uki/bajstruk'i Łpt72Zda115]

BAJZGROŁY *lm* ‘nieczytelne i niechlujne pismo, bazgranina’ Takich bajzgrołów iszcze nigdy ni widział Łpt72Zda117

[M/m bajzgr'oły D/m bajzgr'ołuf Łpt72Zda117]

BAKAŁ / **BAKAŁ** / **BOKAŁ** *m* ‘mały lub duży kieliszek’ Ł13Kun453 → **FUŻER** *m*, **KIELICH** *m*, **KIELISZEK** *m*, **LAMPKA** *ż*, **RUMKA** *ż*

[Mlp bakał/b'akał Ł13Kun453 b'okał Ł13Kun452]

BAKIESZA *ż* → **BEKIESZA** *ż*

BAKIESZKA *ż* → **BEKIESZKA** *ż*

BAKŁAK *m* ‘metalowe szczelnie zamykane naczynie do przechowywania płynów, bukłak’

Nalieli my du takiego bakłaka samagonki i schuwali pud kartoflia Łpt72Zda115 →

BANKA *ż* **2**, **BATON** *m* **2**, **BIDON** *m* **3**

[Mlp bakłak Dlp bakłaka Łpt72Zda115]

BAKŁASZKA *ż* ‘manierka’ Cała bakłasza chciał wypić, ot pijun Łpt72Zda115

[M,Blp bakłaska Łpt72Zda115]

BAKÓWKA *ż* → **BOKÓWKA** *ż*

BAL• *m* ‘przyjęcie z tańcami, zabawa’ Potam już robim dożynki. To spiewamy pieśni ładne

takie, wianek zrobim wielki taki, a dla nas cukierek worek przyszykujo i bali robim

Wtr84Saw173 [...] na [...] Sylwestra – już po kolejce. Kto był u nas, do znajomych jeździli

na te bali. No wszystko na bali mama mówiła Bht98Pab240 W młodych dniach wot, nu, u

bal jaki, i tak wot młode panny poszli gdzienikolwiek na wieczór jaki Ł67ParI-83 →

BALLA *ż*

[BIm bali Bht98Pab240 bal'i Wtr84Saw173]

BALASKA *ż* **1**. ‘słupek lub palik’ Puprzybiwał baliaski w płocie, żeby uwieczki ni włązili

Łpt72Zda115; **2**. *lm* ‘balustrada w kościele’ Murowanymi baliaskami odgradzili boczny

ołtarz Łpt72Zda115 Klęczała przy baliaskach Łpt72Zda115

[Mlp bal'aska MIm bal'aski BIm bala'aski NIm bal'ask'ałni Mslm bal'askaŁ Łpt72Zda115]

BALDACHIM* / **BAŁDACHIN**• *m* ‘baldachim’ I on każdy raz jak praceśja [była], tego

księdza pod bałdachinem prowadzał pod ręką Jrz99Pab93

[Mslp bałdażinem Jrz99Pab93]

BALEJA *ż* ‘płytkie, okrągłe naczynie do prania bielizny, balia’ Włożyła bielizna do balei

W96Rie83 W balieji mokni udzienia Łpt72Zda115 Mama myła w balieji bielizna

Bjw97Dwi113 → **ŻŁUKTA** *ż*

[Mlp baleja B32Dom212 bal'eja Łpt72Zda115 Dlp balei W96Rie83 Mslp bal'eji Bjw97Dwi113 bal'eji Łpt72Zda115]

BALEJKA• *ż* ‘mała balia, też *zdr* od baleja’ Taka ma baliejka, no wie, drzewniana, z drzewy

K02Kar265

[Blp bal'ejka K02Kar265]

BALKON *m* **1**. ‘balkon’ B32Dom212; **2**. ‘ganek’ B32Dom212

[Mlp balkon B32Dom212]

BALLA *ż* ‘przyjęcie z tańcami, zabawa’ Przyjechałem do Dziekcierówce, tam balla bendzi

Ł67ParIV-13a) → **BAL** *m*

[Mlp báll'a Ł67ParIV-13a)]

BALNICA *ż* → **BOLNICA** *ż*

BALOWAĆ• *ndk* 'tańczyć, bawić się na zabawach, wieczorynkach' Raniej liudzi na waseliach dłużyj baliawali Bj99Ado57 Te liudzi przy stolia baliawali Bj99Ado57 → **HULAĆ** *ndk*

[prze3lm bal'aváli Bj99Ado57]

BALSZAK *m* → **BOLSZAK** *m*

BALSZEWIZNA *ż* → **BOLSZEWIZNA*** *ż*

BAŁ• *m* 'punkt, stopień' Jeżeli on nabrałby osiem i pół bałow w aciestacia [w świadectwie] Brs02Rie49

[Dlm bałof Brs02Rie49]

BAŁABASZKA *ż* 'mała, słodkawa bułka z ciasta chlebowego' Bałabaszki to oni takie jak chlieb, tylko małe i trocha słodkie Łpt72Zda115

[Mlp bałab'aška Mlm bałab'aški Łpt72Zda115]

BAŁABUCH *m* *pogard.* 'nazwa słodkich wypieków domowych' Musisz napieć trochi bałabuchów Łpt72Zda115

[Mlp bałab'ux Dlm bałab'uxuf Łpt72Zda115]

BAŁACHON• / **BAŁACHAN** *m* *pogard.* 'wierzchnie okrycie męskie, płaszcz' Rzucaj bałachan bo gurąco Łpt72Zda115 Nałożył jakiś bałachon i myśli, że aligancko W96Rie83

[M,Blp bałax'an Łpt72Zda115 Blp bałachon W96Rie83 Mlm bałachony Wn00Daw96]

BAŁADAĆ SIĘ / **BAŁANDAĆ SIĘ**• / **BAŁATAĆ SIĘ** *ndk* **1.** 'chwiać się, kołysać się' Wisi na sznurku i bałada się W96Rie83 Chodzi baładając się na boki W96Rie83 Tak zaczepio i pociongneli po wyśpie, tylko głowa bałada sie Trk06Rut366; **2.** 'dobijać się' Bałanda się do drzwi W82Rei37

[bzk baładać się W96Rie83 bałatać się L07Rut192 ter3lp bałada sie W96Rie83 Trk06Rut366 bał'anda się W82Rei37 ipw baładając się W96Rie83]

BAŁAGAN *m* *dawne* 'stragan, buda jarmarczna' B32Dom212 → **ŁAROK** *m*

[Mlp bałagan Mlm bałagany B32Dom212]

BAŁANDA• *ż* **1.** 'wodnista, niesmaczna zupa' Potrzymali w wagonach, dawali dwieście gram chleba i pół litra bałandy Bjw97Dwi113 → **BURLUHA** *ż*; **2.** 'chude mleko' Parsiuki bałando pojo Bjw97Dwi113

[Dlp bałandy Nlp bałando Bjw97Dwi113]

BAŁANDAĆ SIĘ *ndk* → **BAŁADAĆ SIĘ** *ndk*

BAŁATAĆ SIĘ *ndk* → **BAŁADAĆ SIĘ** *ndk*

BAŁBATUCHA *ż* → **BAŁBOTUCHA*** *ż*

BAŁBATUN *m* → **BAŁBOTUN*** *m*

BAŁBOTAĆ *ndk* 1. ‘mówić prędko, bełkotać, mówić niewyraźnie lub nieznanym językiem’

A ja nie rozumiem po litewsku, jeszcze o jak w wiosce kto bałbocze, a jak ksiądz rozmawia, to nic nie rozumiem Stc96Mar81 Mów ty pumału i ni bałbocz Łpt72Zda116 Tak nie wyrozumiesz, on tak jakoś bałboczy W82Tur75 Nie bałbocia wszyscy W82Tur106 Po białorusku starzy bałbotali Hdc03Kard43; 2. ‘mówić dużo, byle co, od rzeczy’ To, co on bałboczy, nie warto słuchać. Skończ bałbotać W96Rie83 Nu bo on bałboczy i bałboczy, jedno nie kończył, drugo zaczyna L10Rut10 → **BEŁTAĆ** *ndk* 2, **BREDZIĆ** *ndk*, **KLEPAĆ** *ndk* 3, **LEPIETAĆ** *ndk*, **ŁOPOTAĆ*** *ndk* 2, **MLEĆ** *ndk* 2, **PLEŚĆ** *ndk* 2, **SAKOTAĆ*** *ndk* 2, **TRELIĆ** *ndk*, **TRZEPACĆ** *ndk*; 3. ‘mówić niepoprawnie’ Ja słabo rozmawiam po polsku, ale ot, bałbocza po trochu L12Rut283; 4. ‘plotkować’ Wn00Daw96 → **BAJKA** *ż*; 4. ‘gulgotać – o indykach’ Indyki takim głosem bałboczo Trk06Rut366

[*bzk* bałbotać W82Tur75 W96Rie83 Wn00Daw96 bałb'otac' *ter1lp* bałbocza L12Rut283 bałb'oča *ter2lp* bałb'očyś Łpt72Zda115 *ter3lp* bałboczy W96Rie83 L10Rut10 bałboče Stc96Mar81 bałb'očy/bałb'oča W82Tur75 *ter3lm* bałboczo Trk06Rut366 *prze3lp m* bałb'otał *prze3lm* bałbotali Hdc03Kard43 *roz k lp* bałb'oč Łpt72Zda116 *roz k lm* bałb'oča W82Tur106]

BAŁBOTLIWY ‘rozmowny, gadatliwy’ Bkb83a)Giu85,100 → **BAŁBOTUN*** *m*,

DUŻOMÓWNY, **GADACZ** *m*, **GADAJĄCY**, **GADATLIWY**, **GADUŁA** *m*,
GAWĘDLIWY, **KLEPACZ** *m*, **KLEPAK** *m*, **MÓWNY** 1, **PLAPA** *m* 2, **PLAPACZ** *m*,
PLAPATUN *m*, **PLEPKIS** *m*, **PLIRPA** *m* 1, **PLUSZKIS** *m*, **TRZEPACZ** *m*,
TRZEPACZKA *m* 2, **TRZEPAK** *m*

[*mMlp* bałbotl'ivy Bkb83a)Giu85,100]

BAŁBOTUCHA* / **BAŁBATUCHA** *ż* 1. ‘ż od bałbotun, gadatliwa kobieta’ Bjw97Dwi65

→ **BEŁTUCHA** *ż* 2, **GADUŁA** *ż* 2, **GOWORYŁKA*** *ż*, **LIEPIETUCHA** *ż*,
ŁOPOTUCHA *ż*, **MÓWNA** 2, **PLAPA** *ż* 1, **PLIRPA** *ż* 1, **SAKOTUCHA*** *ż* 2,
TRZEPACZKA *ż* 3; 2. ‘plotkarka’ Bjw97Dwi65

[*Mlp* bałbatucha Bjw97Dwi65]

BAŁBOTUN* / **BAŁBATUN** *m* 1. ‘człowiek dużo mówiący’ Alieź i bałbatun, tyle gada

Bjw97Dwi113 Nu, bałbatun to ten, co dużo mówi. Takiego nazywali bałbatun, jeżeli mówi dużo i nieserjoźnie L10Rut10 → **BAŁBOTLIWY**; 2. ‘człowiek mówiący niewyraźnie’
Pliecisz cości jak bałbatun Łpt72Zda115 Kto bałbatuna tego zrozumie W82Tek213

[Mlp bałbat^lun Łpt72Zda115 Bkb83a)Giu85 Bjw97Dwi65,113 Wn00Daw93 L10Rut10 B/p bałbatuna W82Tek213]

BAŁDACHIN *m* → **BALDACHIM*** *m*

BAŁDAWIESZKA *m*, ż **1.** ‘gruba laska, kij’ W96Rie83; **2.** ‘człowiek niezdolny, tępy’ Taka bałdawieszka, że prostej rzeczy nie moży zrozumieć W96Rie83 → **BAŁWAN** *m*, **DUBINA** *m*, **DUREŃ** *m*, **DZIAMUK** *m*, **GŁUM** *m*, **NIEDOPIECZONY**, **NIEDOSIEDZIANY**, **NIEPOJĘTNY**, **NIEUK** *m*, **NIEZDOLNY 1**, **TUMAN** *m* **3**

[Mlp bałdawieszka W96Rie83 Wn00Daw96]

BAŁNAJKA / **BAŁNOJKA** ż ‘krowa z białym grzbietem’ W82Tur111

[Mlp bałnajka/bałnojka W82Tur111]

BAŁTAĆ *ndk* → **BEŁTAĆ** *ndk*

BAŁTUCHA ż → **BEŁTUCHA** ż

BAŁTUN *m* → **BELTUN** *m*

BAŁTUNKA ż → **BOŁTUNKA*** ż

BAŁWAN / **BAŁWAN** *m* **1.** ‘figura ze śniegu, bałwan’ Beńdzim lepić bałwana

Łpt72Zda116; **2.** ‘pogard. człowiek tępy, niezdolny, głupi’ Bałwan to dureń Łpt72Zda116 → **BAŁDAWIESZKA** *m*, ż

[Mlp b^lałvan/bałv^lan B/p bałv^lana Łpt72Zda116]

BANCIK *m* ‘rodzaj krawata – muszka’ Wdz71Giu320 → **BABOCZKA** ż

[Mlp banc[’]ik Wdz71Giu320]

BANDAŻ *m* **1.** ‘obręcz’ B32Dom212; **2.** ‘większa siekiera ciesielska’ Potem taki większy tak jak siekiera, nazywał się bandaż, tym na razie kore obiji a potem już gładzi [...] Bjw99Pab130 → **SKLUT** *m*

[Mlp bandaż B32Dom212 bandaś Bjw99Pab130]

BANDEROLA ż *przest.* ‘opaska do przesyłek pocztowych’ B32Dom212

[Mlp banderola B32Dom212]

BANDYCIUHA *m* ‘opryszek, zbir, bandyta’ W86Dub76 → **BANDYCIUK** *m*, **BANDZIUHA** *m*, **PLASZYK** *m*

[Mlp bandyciuha W86Dub76 bandyciucha Bjw97Dwi65]

BANDYCIUK *m* ‘opryszek, zbir, bandyta’ W86Dub72 → **BANDYCIUHA** *m*

[Mlp bandyciuk W86Dub72]

BANDYTA *m* ‘opryszek, zbir, bandyta’ Jakieście bandyty zrabowali złota i jego zabili Łpt72Zda116 → **BANDYCIUHA** *m*

[Mlp band'lyta Mlm band'lyty Łpt72Zda116]

BANDYTOWAĆ *ndk* ‘uprawiać rozbój’ Alie żeby tak szedli bandytować do lasów, ni, liesnych ni była Mtr01Kar236

[bzk bandytôvac” Mtr01Kar236]

BANDZIUHA *m*, ż **1.** ‘bandyta, bandzior, opryszek, zbir’ → **BANDYCIUHA** *m*; **2.** ‘kobieta bandyta’ Bjw97Dwi65

[Mlp bandziuha Bjw97Dwi65]

BANIA¹ ż *bot.* ‘dynia’ BL82Giu230 → **MALUGA** ż ♦ Łeb jak bania ‘duża, okrągła głowa, głowa jak dynia’ BL82Giu230

[Mlp ban’a BL82Giu230]

BANIA² ż ‘łaźnia’ B32Dom212

[Mlp bania B32Dom212]

BANIALUKI• / **BANALUKI**• *lm* ‘niedorzeczności’ Zawsze banialuki upuwiada Łpt72Zda116 My zbierami banaliuki Smw01Kar286

[Blm banal’uk’i Smw01Kar286 banal’uiki/bańal’uki Łpt72Zda116]

BANK• *m* ‘bank’ ♦ Podprowadzić pod bank ‘zaciągnąć kredyt bankowy pod zastaw mienia’ Potem przeprowadzili, nie mieli możliwości i wypłacić jemu, tak podprowadzili pod bank Jrz96Mar64

[Blp bank Jrz96Mar64]

BANKA ż **1.** ‘słoik’ Ja mleczko do banki, postawie do wody, to pani wie, [...] ja mam cztery łyżki stołowe śmietany Kml96Mar110 Mięso do banki składam Bjw97Dwi113 Pałeczka położysz na ta banka [...] i posunim banki te W99a)Rut98 → **SŁOIK** *m*; **2.** ‘metalowe, zamykane naczynie do płynów, bańka’ B32Dom212 → **BAKŁAK** *m*; **3.** ‘metalowa obrączka łącząca ucho kosi z kosiskiem’ Wdz71Giu321 → **BĄCZEK** *m*

[Mlp banka B32Dom212 W99a)Rut98 banka Wdz71Giu321 Dlp banki Kml96Mar110 bank’i Bjw97Dwi113 Blp banka W99a)Rut98 Blm banki W99a)Rut98]

BANKARCIUK *m* → **BĘKARCIUK** *m*

BANKOCH *m kulin.* ‘rodzaj wypieku, sękacz’ I potem ten wianeczek zdejmuję, swać już to zdejmuję i łoży na talerz i zapaluje na przykład jak bankoch stoi czy co, to postawio, żeby tam wyżej widać byłoby Glt99Pab184 → **BANKUCHEN** *m*

[Mlp bankox Glt99Pab184]

BANKROT• *m* ‘bankructwo’ Użp01Kar264 ♦ Sprowadzić do bankrotu ‘doprowadzić do bankructwa’ Przepił on dużo tam, ten i dwor słabiał, bo on do bankrotu sprowadził Użp01Kar264

[Dlp bankrotu Użp01Kar264]

BANKROTA• *ż* ‘odmiana gruszek: bonkreta’ Bankroty, czemu nazywali się, że oni tak u [o] dojdą wraz i gniją, to taka imia mieli bankroty Kjd01Kar281

[M,Blm bankroty Kjd01Kar281]

BANKROTOWAĆ *ndk* ‘bankrutować’ K02Kar143

[bzk bankrutować K02Kar143]

BANKRUTKA• *m* ‘papieros ręcznie skręcony w bibułę lub papier’ Dawaj skręcim bankrutka i zakurzym W96Rie83

[Blp bankrutka W96Rie83]

BANKUCHEN *m kulin.* ‘rodzaj wypieku, sękacz’ A to ta bankuchen, to nie, u nas nie, nie wiedzieli, nie umieli dażę [piec] Glt99Pab181 → **BANKOCH** *m*

[Mlp bankuxen Glt99Pab181]

BANOCZKA• / **BANACZKA**• *ż* ‘zdr od banku – słoiczek’ To nalejisz wody i w nocy przed Bożym Narodzeniem, nu to jakraz na wigilia i stawisz banoczka [...], do tej banaczki wody [...] W99a)Rut98

[Dlp banaczki Blp banoczka W99a)Rut98]

BANT *m* ‘kokarda’ Wdz71Giu320 i in. → **KOKARDA*** *ż*

[Mlp bant Wdz71Giu320,322 W73Giu109]

BAŃSZCZYK *m dawne* ‘łaziebny’ B32Dom212

[Mlp bańszczyk B32Dom212]

BARABAJKA *ż* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Bkb73Giu114 → **BRAZGULAK** *m*, **BRAZGULCZYK** *m*, **BRAZGUŁKA** *ż*, **BREZGUŁKA** *ż*, **BRZĘCZAŁKA** *ż*, **GRZECHOTKA** *ż*, **POBRIAKUSZKA*** *ż*, **POHRIEMUSZKA*** *ż*

[Mlp bara'baika Bkb73Giu114]

BARABAN / **BARABAN** *m 1.* ‘bęben’ Ja na barabanie barabaniłem Bjw97Dwi113 [tam] wtedy jeden grał duda i ten bonbon, baraban taki uo Krn96Mar116 Cymbały, baraban, ot i cała muzyka Łpt72Zda116 → **BONBON** *m*; *2.* ‘żelazna sztaba lub inny przedmiot metalowy używany w zastępstwie dzwonu’ Robim, bywała, i słuchami czy ni słychać barabana Łpt72Zda116 Ludzi, wiatery, nie słyszono barabanu, a koni słyszono i rżo

Użp01Kar257

[Mlp baraban B32Dom212 Krn96Mar116 barab'an/bar'aban Łpt72Zda116 Dlp barabanu Użp01Kar257
barab'ana Łpt72Zda116 Ms/p barabańe Bjw97Dwi113]

BARABANIĆ *ndk* **1.** ‘bębnić, bić w bęben’ Cymbałów ni słyhać jak on barabani w bęben
Łpt72Zda116; **2.** ‘dzwonić, dawać sygnał dźwiękowy’ Jak dwanasta tak ja dawaj barabanić
na obiad Łpt72Zda116 Barabani się, barabani, to daleko gdzie pracujo liudzi
Użp01Kar257

[bzk barabanić B32Dom212 barab'ańic' Łpt72Zda116 *ter3lp* barab'ańi Łpt72Zda116 *prze1lp nieprzesianejm*
barabańilem Bjw97Dwi113 *ter nos* barabańi s'e Użp01Kar257]

BARABANSZCZYK* / **BARABĄSZCZYK** *m* **1.** ‘ten kto dzwoni, dając sygnał’
Dupatrywał żywioła i był barabąszczykiem w majątku Łpt72Zda116; **2.** ‘mający zwyczaj
rytmicznego uderzania palcami o twardą powierzchnię’ Ot on barabąszczyk, barabani w
stoł i barabani Łpt72Zda116

[Mlp barab'aščyk Nlp barab'aščykiem Łpt72Zda116]

BARACHŁO *n* ‘rzecz bezwartościowa, niezdatna do użytku’ Pud puwiatko ni znajdziesz
jednej dobrej rzeczy, sama barachło Łpt72Zda116 Jego żona to barachło – Łatyszka
Ł67ParIV-10

[Mlp barachło Ł67ParIV-10 barax'ło Łpt72Zda116]

BARAK *m* ‘prowizoryczny budynek, barak’ Barak taki K02Kar128

[Mlp ba'rak K02Kar128]

BARAN *m* ‘baran’ Pierw krojim barany, bo jedyn starczy na cała stada Łpt72Zda116 ♦
Patrzyć jak baran na malowane wrota ‘patrzyć jak cielę na malowane wrota’ L82Roj240 ♦
Spokojny jak baran ‘o człowieku łagodnego usposobienia’ BL82Giu230

[Mlp baran BL82Giu230 L82Roj240 B/m bar'any Łpt72Zda116]

BARANINY• ‘przym od baran, owczy’ Trzeba wełna baranina K02Kar340 →

OWIECZYNY

[zB/p barańina K02Kar340]

BARANIUK *m* ‘baran’ Dostał jednego baraniuka Ong01Kart499 Alia trze była jakie tam
marynosy bywali te, owieczków, i dzie tyku baraniuki te czarna Wdg01Kar444 Baraniuka
zażnelim K02Kar260

[Mlp baraniuk W86Dub72 baran'úk Wdz71Giu324 B/p barańuka Ong01Kar499 K02Kar260 M/m barańuk'i
Wdg01Kar444]

BARASZKOWY• ‘ze skóry jagnięcia, młodego barana’ Czapka baraszkowa W71Giu323

[żMlp baraškova W71Giu323]

BARBUSINKA ż ‘imię żeńskie, *zdr od* Barbara’ B32Dom212

[Mlp barbusinka B32Dom212]

BARCHAN m ‘gruba, miękka tkanina lniano-bawelniana’ Barchanu ni było w skliepia
Łpt72Zda116

[Mlp barχ^lan Dlp barχ^lanu Łpt72Zda116]

BARCHATOWY• ‘aksamitny’ Ł67ParIV-8

[żMlp barchatova Ł67ParIV-8]

BARCIAK• m *pogard.* ‘o mieszkańcu wsi, chłopie’ [A oni mówili coś na tych ludzi w wiosce?] A jakże: chamy, barciaki. A jak wy myśleli? B96Stra200 No, co my na nich możemy mówić? A oni nas: chamy, barciaki. Chamy to wzdragniesz się, a barciaki to nie. To oni sami nie rozumią B96Stra200

[Mlm barciaki B96Stra200]

BARCIANKA ż *pogard.* ‘o mieszkance wsi, chłopce’ Jak [...] za mąż pójdzie do Ruskiego Polka i potem do dzieci w domu po polsku mówi, to na nią „szlachcianka” wołają [...]. A po litewsku będzie gadać, to “barcianka” i “barcianka” B96Cie202

[Mlp barcianka B96Cie202]

BARĆ m, ż ‘ul wydrążony w ściętym pniu’ Barci to kłody z pszczołami puprzywiązywane do drzewa Łpt72Zda117 W barciu byli kąśliwe pszczoły Łpt72Zda117

[m,żMlp barć mMsłp b'arc'u Mlm b'arc'i żDlm b'arc'i mDlm b'arc'uf Łpt72Zda117]

BARDAK• m ‘bałagan, rozgardiasz’ Mówił ja tobie, żeb siedziała w chacie, co wy tu za bardak zrobili W82a)Tek292 → **KABAK** m 2

[Blp bardak W82a)Tek292]

BARDZO / **BARZDO** [r-z] / **BARZDZO** [r-z] *ndm rzad.* 1. ‘w wysokim stopniu, szczególnie; bardzo’ Alia [ja] byłam bardzo mocna Ong01Kar496 Nu i on był straszna zły, taki wredny bardzo, nu ji on jo pobił bardzo Ong01Kar496 Byłam bardzo mocna K02Kar170 Jak pełnie, to bardzo pięknie, wszystek miesiąc widać K02Kar170 → **HANIEBNE** *ndm* 1, **STRASZLIWIE** *ndm*; 2. ‘dużo’ Ta strona, tu bardzu Poliaki byli, można mówić – wszendzia Polaki Jzr04Kar51

[barzdo W82Tur67 W96Rie83 Ong01Kar496,497 K02Kar170 barzdo/barzdzo W96Rie83 barzo W82Tur105 bardzũ Jzr04Kar51]

BARŁÓG* / **BARŁOG** / **BERŁOG** m ‘nędzne, brudne posłanie, też mieszkanie, barłóg’ W82Tur67 i in.

[Mlp barłok Wtr82Saw70 berłok W82Tur67 Mslp v berłogu W82Tur67]

BARSUK *m* → **BORSUK** *m*

BARSZKULI *lm* ‘metalowe brzękadła w uprzęży’ Barszkuli oni takia błyszczonca, oni brazgali, w swaty gdzie do panienki, to z swatam już takiego konia zakładają Trk06Rut-nma → **BRAZGULI** *lm*, **BRAZGUNY** *lm*, **DZWONECZEK** *m* 2, **JANCZARY** *lm*

[Mlm barszkuli Trk06Rut-nma]

BARYŁEK *m* ‘gruba, otyła osoba, zwłaszcza dziecko’ Chodzi gruby jak baryłek, Pam Bóg stworzył przez obmyłek Łpt72Zda117 → **BARYŁKA** *ż*

[Mlp bar'ylek Łpt72Zda117]

BARYŁKA *m, ż* ‘gruby, otyły człowiek, zwłaszcza dziecko lub młoda dziewczyna’ Heli nie znasz, taka baryłka Łpt72Zda117 → **BARYŁEK** *m*

[żMlp bar'ylka Łpt72Zda117]

BARYSZ *m* → **BORYSZ** *m*

BARWINEK* *m* / **BIARWINKI**• *lm bot.* ‘roślina lecznicza, barwinek “?” I od garła takia byli biarwinki, zbierali sia Ppl08Rut64

[Mlm biarwinki Ppl08Rut64]

BARZDA [r-z] *m, ż* ‘człowiek kłótniwy, niesympatyczny’ Toż naszego sąsiada przezywają barzda, a czemu nie wiadomo L11Rut75

[Mlp barzda L11Rut75]

BARZDO [r-z] *ndm* → **BARDZO** *ndm*

BASANOŹ *ndm* → **BOSONÓŹ** *ndm*

BASANOŹKA *ż* → **BOSONÓŹKA*** *ż*

BASANOŹKI *lm* → **BOSONOŹKI*** *lm*

BASIAK *m* → **BOSIAK*** *m*

BASSEJN *m* 1. ‘dorzecze rzeki’ B32Dom212; 2. ‘zbiornik wodny’ B32Dom212

[Mlp bassejn B32Dom212]

BASZKOWITY* / **BASZKAWITY** ‘łebski, zdolny’ U jego zdolność bardzo dobra, baszkawity maliec Wdz73Cze201 → **GŁOWACZ** *m*

[mMlp baškav'ity Wdz73Cze201]

BASZMAK / **BASZMAK** *m* ‘stary, zniszczony but’ U nas mówili i baszmaki i baszmaki, tak ni jidnakowa Łpt72Zda117

[Mlp b'ašmak/bašm'ak Mlm bašm'aķi/bašmak'i Łpt72Zda117]

BASZNIA• *ż* ‘wieża’ Oni przylecieli te same bociany na basznia i świeża gniazda zrobili na tym samym miejscu W99a)Rut103 → **WIEŻA** *ż*

[B*lp* basznia W99a)Rut103]

BAŚ BAŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania owiec’ Jak powiem baś, baś to i przyjdzi ta jagniątka Łpt72Zda117 → **BAZIA BAZIA** *wykrz*, **BAŻ BAŻ** *wykrz*, **KUCU-KUCU** *wykrz*

[baś baś Łpt72Zda117]

BAT *m* ‘łódź rybacka z jednym wiosłem’ A bat był na rzeka, tam nagрузisz trawy na jego, on wiezie Trk06Rut361 Wypłynelim batem na jeziora W96Rie83

[M*lp* bat W96Rie83 Trk06Rut361 N*lp* batem W96Rie83]

BATAREJKA *ż* ‘latarka kieszonkowa’ Puścić sobie batarejko Łpt72Zda117 Jak kiedyś brat moj kupił batarejka Śwc83Wer149

[M*lp* batar*e*jka Łpt72Zda117 B*lp* batar*e*jka Śwc83Wer149 N*lp* batar*e*jko Łpt72Zda117]

BAT’KA *m rzadziej* → **BAĆKA** *m*

BATIUSZKA* / **BACIUSZKA**• *m* ‘ksiądz prawosławny’ [...] do swego baciuszki Brs04a)Ste127

[D*lp* baćuśki Brs04a)Ste127]

BATON *m* **1.** ‘długa, wąska bułka’ Wn00Daw96; **2.** ‘duże metalowe zamykane naczynie do płynów, bańka’ Byli nawet słoniny, parsiuki zakłute i do batonów złożona, do batonów K02Kar340 Osiemnaście batonów mleka nabrać ile sił pozwoli K02Kar340 → **BAKŁAK** *m*; **3.** *lm* ‘biust, piersi kobiece’ Wn00Daw96

[M*lp* baton Wn00Daw96 M*lm* batony Wn00Daw96 K02Kar340 D*lm* batonuf/batonůf K02Kar340]

BATONCZYK• *m zdr* ‘mała bańka blaszana’ Trze było masła zbierać i mleka, tyku z batonczyka miałasz prawa jeść K02Kar340

[D*lp* batončyka K02Kar340]

BATRĄK *m* **1.** ‘robotnik rolny, parobek’ Na swojej [ziemi pracowali], batrakami byli Trt96Mar184; **2.** ‘bezrolny chłop’ W99Rie67

[M*lp* batr*a*łak W99Rie67 N*lm* batrakami Trt96Mar184]

BATWINA *ż* → **BOTWINA** *ż*

BATWINKA *ż* → **BOTWINKA** *ż*

BATWINOWY → **BOTWINOWY***

BAWELNA *ż* → **BAWEŁNA** *ż*

BAWELNICA *ż* ‘przędza bawełniana (do tkania)’ Bawelnica na spódnicy W82Tur104
[Serwetka] to ze lnu i z bawelnicy Ł84Par139

[Mlp bawelnica Ł84Par139 bawelnica W82Tur104 Dlm bawel^lnicy Ł84Par139]

BAWEŁNA / BAWELNA[•] / BOWEŁNA *ż* ‘przędza bawełniana, nici bawełniane’ Na bawelnie tkałam W82Tur104 ♦ Obwijać wełnę w bawełnę → **OBWIJAĆ*** *ndk*

[Mlp bawełna/bovełna W82Tur66 Msłp bawelne^a W82Tur104]

BAWEŁNICZNY* / BAWELNICZNY ‘bawełniany’ Bawelniczna osnowa W82Tur104

[mMlp bawelničný *ż*Mlp bawelnična W82Tur104]

BAWEŁNICZY → **BAWEŁNICZNY***

BAWIĆ SIĘ *ndk* z czym ‘bawić się czym’ Bawić się z laską B32Dom206 Bawić się z piłką B32Dom209

[bzk bawić się B32Dom206,209,212]

BAZGRAJŁA *m*, *ż* ‘ten/ta, co bazgrze, bazgrała’ W86Dub75

[Mlp bazgrajła W86Dub75]

BAZIA BAZIA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania owiec’ W82Tur93 → **BAŚ BAŚ** *wykrz*

[baża baża W82Tur93]

BAZIUTKA / BAZIUT’KA *ż* *pieszcz.* ‘owieczka’ W82Tur93

[Mlp bażutka W82Tur93 bażutka W82Tur111]

BAŻANAK *m* → **OBWAŻANKA** *ż*

BAŻNICA *ż* → **BOŻNICA** *ż*

BAŻ BAŻ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania owiec’ W82Tur111 → **BAŚ BAŚ** *wykrz*

[baż baż W82Tur111]

BĄCZEK *m* ‘metalowa skuwka – uchwyt do mocowania kosi z kosiskiem’ W99Rie67 → **BANKA** *ż* 3

[Mlp bączek W99Rie67]

BĄDŹ JAKI ‘jakikolwiek’ B32Dom206

[bądź jaki B32Dom206]

BĄDŹ TO ‘gdyby to’ Bądź to ja, umiałbym odpowiedzieć B32Dom212

[bądź to B32Dom212]

BĘCHUR *m* → **BĄCHUR** *m*

BECZEĆ[•] *ndk* ‘płakać – o dziecku’ Bkb83a)Giu88 → **GRYMASIĆ** *ndk*

[ter3lp bečy Bkb83a)Giu88]

BECZKA *ż* **1.** ‘duże cylindryczne naczynie z klepek, blachy, beczka’ Dwie beczki kapusty naszatkowali Łpt72Zda117; **2.** ‘jednostka miary równa ośmiu ośminom’ Beczka to taka miara, to jest to samo co osim ośmin abo dwadzieścia cztery pudy Łpt72Zda117 ♦ Gruby jak beczka ‘bardzo gruby, otyły’ Bkb83a)Giu89 ♦ Na beczce dużo siedzieć ‘mieć nogi na beczce prostowane’ Na beczce dużo siedział BL82Giu231 ♦ Pełna beczka aresztantów → **ARESZTANT** *m*

[Mlp bečka Bkb83a)Giu89 b'ečka Łpt72Zda117 Mslp bečce BL82Giu231 Mlm b'ečki Łpt72Zda117]

BEDRA *ż* → **BERDO** *n*

BEJBAK *m* ‘przerośnięte dziecko, podrostek’ Isz jaki bejbak z niego wyros W96Rie83

[Mlp bejbak W96Rie83]

BEJTRUCZOK *m zdr* ‘malutki bochenek chleba pieczony zwykle dla dzieci’ Taka już maluteńka buchenka też piekli dla dzieci, i oni już prędy chleba czekają, bejtruczok nazywali Wjd99Pab257 → **BONDECZKA** *ż*, **BUŁECZKA** *ż*

[Mlp bejtruč'ok Wjd99Pab257]

BEJSOWAĆ *ndk* → **PEJSOWAĆ** *ndk*

BEKIESZA / **BAKIESZA** *ż* ‘krój sukienki lub płaszcza, nieodcinany w talii’ Puszyj bakiesza, w takiej sukienca najładniej będzi Łpt72Zda117

[Mlp b'k'eša/bek'eša Blp bak'eša Łpt72Zda117]

BEKIESZKA / **BAKIESZKA** *ż* ‘*zdr* od bekiesza’ Bakieszka może być, albo jaki inny fason Łpt72Zda117 → **SARAFANIK** *m*

[Mlp b'k'eška/bek'eška Łpt72Zda117]

BEL *m* ‘długa, gruba belka, kloc’ → **BELA** *ż*, **BELKA****ż* ♦ Pijany/pjany jak bel ‘bardzo pijany, pijany jak bela’ BL82Giu226

[Mlp bel BL82Giu226 bel' BL82Giu227]

BELA *ż* ‘długa, gruba belka, kloc’ BL82Giu228 → **BEL** *m* ♦ Napiwszy sia jak bela ‘upił się do utraty przytomności’ BL82Giu228

[Mlp bela BL82Giu228]

BELKA*/ **BALK**A *ż* ‘długa, gruba belka, kloc’ → **BEL** *m*, **BELA** *ż*

[Mlp bál'ka Ł67ParIII-7]

BEŁTAĆ / **BOŁTAĆ** / **BAŁTAĆ** *ndk* **1.** ‘mącić, mieszać płyn’ Niputrzebnia bełtasz ta uliwa Łpt72Zda117; **2. przen.** ‘mówić dużo, byle co’ Bełtasz językiem Łpt72Zda117 Przestań

bełtać, bo uszy bolio Łpt72Zda117 Przestań bołtać językiem W96Rie84 →

BALBOTAĆ*ndk*

[*bzk* bełtać B32Dom212 b'ełtac'/b'ałt'ac' Łpt72Zda117 bołtać W82Tek215 W96Rie84 *ter1lp* b'ełtam/b'ełča *ter2lp* b'ełtaš/b'ełčyš *ter3lp* b'ełta/b'ełčy Łpt72Zda117 bołtaje Bkb83a)Giu87 *ter1lm* bełt'ałmi/b'ełčym *ter2lm* bełt'ac'ʼa/b'ełčyc'ʼa *ter3lm* bełt'ało/b'ełčo *prze3lp m* b'ełtał Łpt72Zda117]

BEŁTAĆ SIĘ / BOŁTAĆ SIĘ*• ndk 1*. 'o płynie: mieszać się' Śmitana bełta sie bo droga ni równa Łpt72Zda117; **2**. 'dyndać, poruszać się wisząc luźno' Koncy chustki bełtali sie Łpt72Zda117 Patrzej, bryzgul bełta sia przy bucie Łpt72Zda117 Brazguli bołtali się Bjw97Dwi114; **3. przen.** 'paplać, gadać' Stani i bendzie bełtać sie, a niech liepij on śpi Kml96Mar111 A teraz to już baby siedzią tam, bełtajo sie i menszczyźni razem, a po co Kml96Mar111 → **GRODZIĆ***ndk*

[*bzk* bełtac' s'e Kml96Mar111 b'ełtac' s'e *ter3lp* b'ełta s'e/b'ełta s'a Łpt72Zda117 *ter3lm* bełtajo s'e Kml96Mar111 *prze3lm* bełt'ali s'e Łpt72Zda117 bołt'al'i s'e Bjw97Dwi114]

BEŁTUCHA / BAŁTUCHA / BOŁTUCHA*• ż 1*. 'kwaśne mleko zmieszane z mąką' Jak ni ma co, to i bałtucha można zjeść Łpt72Zda117 Ot patrzajcia, aspan, bałtuchu je na kuliacija Łpt72Zda113; **2 rol.** 'woda z mąką lub otrębami dodawana do siczki dla bydła' W82Tur74;

3. 'gadatliwa kobieta, także plotkarka, intrygantka' Że czort nie weźmi bołtuchi tej W82Tek215 → **BALBOTUCHA**** ż*

[*Mlp* bałt'uχa/bełt'uχa Łpt72Zda117 *Dlp* bołtuχi W82Tek215 *Blp* bałtucha/bołtucha W86Dub76 bołtuχa W82Tur74 bałt'uχa Łpt72Zda117 b'ałtuχu Łpt72Zda113]

BEŁTUN / BAŁTUN / BOŁTUN*m 1*. 'zbuk, jajko, z którego nie wylęgnie się pisklę' Dobra kwaktucha nigdy ni schodzi z jajek i wtedy ni ma bałtunów Łpt72Zda165 Ażeli bywa kura siedzi, i ot, nie wszystkie wyjdu kurczuki [...] tam kilka jajek zostanie sia, to nazywa sie bałtun, już nie wyjdo Bjw99Pab133; **2.** 'zepsute jajo' Pieńć bałtunow było Bjw97Dwi113 Bałtun rzuć du wody to ni pójdzi na dno Łpt72Zda118 Ja myślę, co tyle jajków, a to Haliusia bołtunów nanioszszu W82Tek213

[*Mlp* bałtun/bołtun W96Rie84 bałtun Bkb83a)Giu100 Bjw97Dwi65 bałt'un Bjw99Pab133 b'ałt'un/b'ełtun *Blp* b'ałt'un Łpt72Zda118 *Dlm* bołtunuf W82Tek213 bałtunof Bjw97Dwi113 bałt'unuf Łpt72Zda165]

BENZINA*ż / BEŃZINA**ż* 'benzyna' B32Dom198 i in. → **BIENZIN***m*

[*Mlp* benzina B32Dom212 beńzina B32Dom198]

BERDO*• n / BERDA / BEDRA**ż* 'przybijaczka w warsztacie tkackim, płocha' Berda stawia się w nabielnica, co nabiwa płótno Kml96Mar110 Na podwórzu wysuszo, a potem nawijajo w takie krosna, wprowadzajo w nicielnice, a potem w berdo W82Rei39 Trzeba

mocna stukać berdo i nabilnico, bo zrobio się bluzny Łpt72Zda118 Niczelnica, bedra Kml96Mar110

[Mlp b'erda Łpt72Zda118 W82Tur67 W99Rie67 bedra Kml96Mar110 B/p berda Kml96Mar110 berdo W82Rei39 berda Kml96Mar110 N/p berdo Łpt72Zda118]

BERKA *m* 'zabawa w berka' Zagrajcia w berka Łpt72Zda118 Waćka jest berka Łpt72Zda118

[M,B/p b'erka Łpt72Zda118]

BERŁA¹ *ż* 'insygnium królewskie, berło' Króli nioso berła, złota i kadzidla Łpt72Zda118

[M,B/p b'erła Łpt72Zda118]

BERŁA² *ż* 'nieprzewiane żyto' W31Otr82 i in.

[Mlp berła W31Otr82,84 W82Tur95,108]

BERŁOG *m* → **BARŁÓG*** *m*

BERŁOWY 'z nieprzesianej grubej mąki' Chleb taki był, jak zmlóco, posuszo, bijo tam, stupy takie byli, nu i berłowy, mówili, chleb Kmj96Mar93

[mMlp berłovy Kmj96Mar93]

BERNIUK *m* 'imię męskie, *zdr* od Bernard' Łpt72Zda211

[Mlp Bern'uk Łpt72Zda211]

BESTIUHA *m*, *ż* 'nikczemnik, łotr' W86Dub76 → **BESTYJA** *m*, *ż*, **HULTAJ** *m* 2, **HUNCWOT** *m* 1, **ŁAJDAK** *m*, **ŁOTR** *m*

[Mlp bestiuha W86Dub76]

BESTYJA *m* 'nikczemnik, łotr, człowiek okrutny' Kuma, kumy Józuk bestyja Łpt72Zda118 → **BESTIUHA** *m*

[Mlp b'estyja Łpt72Zda118]

BEZBOŻNICA• *ż* 'kobieta bezbożna' Chyba już rok do spowiedzi nie chodziła, ty bezbożnica Łpt72Zda118

[Wlp bezb'ożnica Łpt72Zda118]

BEZ CZASU *ndm* 'przedwcześnie' I bendo ludzi umierać baz czasu Pps91Kru175 → **ZAWŻDY**

[bas-času Pps91Kru175]

BEZDARNY 'niedołężny, niezdarny' B32Dom212

[mMlp bezdarny B32Dom212]

BEZDEŃ *m* *bnac.* 'otchłań, przepaść' B32Dom212

[Mlp bezdeń B32Dom212]

BEZDOLNY ‘nieszczęśliwy’ B32Dom212

[mMlp bezdolny B32Dom212]

BEZDROŻ *m* ‘bezdrożę’ B32Dom212

[Mlp bezdroż B32Dom212]

BEZHOŁOWIA *ż* → **BEZHOŁOWIE** *n*

BEZHOŁOWIE *n* / **BEZHOŁOWIA** *ż* ‘zamęt, zamieszanie, brak porządku’ Już taka

bezhałowia u ich jest bez matki, każdy co chce robi Łpt72Zda118

[zMlp bezɣoʎoʎa/beɣaʎoʎia ʒDlp beɣaʎoʎii ʒClp beɣaʎoʎii Łpt72Zda118 nMlp bezhołowie/beɣołowie B32Dom212 bezɣoʎoʎe nDlp bezɣoʎoʎa/beɣaʎoʎia nClp beɣoʎoʎu/ beɣaʎoʎiu Łpt72Zda118]

BEZKORZYSTNY ‘bezużyteczny’ B32Dom212

[mMlp bezkorzystny B32Dom212]

BEZLIK *m bnac.* ‘wielka ilość, liczba czegoś’ B32Dom212

[Mlp bezlik B32Dom212]

BEZMIAN* / **BEZMIEN** / **BEŻMIAN** / **BEŻMIEN** *m bnac.* ‘waga przesuwnikowa z

odważnikiem przesuwanym wzdłuż ramienia z podziałką’ Nawet beżmianu nie było

Bjw97Dwi114 Beżmienam można udważyć tylko czwierci, pół kili i kili Łpt72Zda118

[Mlp beżmian Bjw97Dwi114 b'eżmien/b'eżmien Łpt72Zda118 Dlp beżm'anu Bjw97Dwi114 Nlp bez'mien'am Łpt72Zda118]

BEZMIEN *m* → **BEZMIAN*** *m*

BEZMIERNY ‘nieogarniony, bardzo duży’ B32Dom212

[mMlp bezmierny B32Dom212]

BEZ NIC *ndm* ‘bez niczego’ Teraz bez nic zostali się Kmn99Kar84 A tak wiesz bez nic,

Boże nie daj, Matko Boska, żyć, żyć, ale wiesz, lepiej umarć, to schowają ci już wszystko

Rdn99Pab205 [...] małanka nazywają u nas, ona bez grzmotu, bez nic, bez piorunów, tylko

tak uot, łypnie tak uot i wszystko Pls96Mar35

[bez nic Kmn99Kar84 bez nie Pls96Mar35 Rdn99Pab205]

BEZPIECZNY• ‘beztroski, pewny siebie’ B32Dom212

[mMlp bezpieczny B32Dom212]

BEZPŁATNIO *ndm* ‘nieodpłatnie, bezpłatnie’ Wypoczywać i leczyć się bezpłatnio

zapraszają W01Mas116

[bezpłatnio W01Mas116]

BEZPŁATNY• *komu* ‘nieodpłatny, darmowy, bezpłatny *dla kogo*’ Bezpłatne będą im leki i udzielana pomoc lekarska W01Mas104

[Mlm bezpłatne W01Mas104]

BEZPORZĄDEK *m* ‘nieporządek, nieład’ Tylko tam teraz może bezporządek, bo pierwszy rok żyją Bht98Pab276

[Mlp bezporządek B32Dom212 besporządek Bht98Pab276]

BEZPORZĄDNIK *m* ‘bałaganiarz’ Bkb83a)Giu100

[Mlp bespažondn’ik Bkb83a)Giu100]

BEZPOSREDNIA *ndm* ‘bez pośrednictwa, osobiście; zaraz, natychmiast’ Wtr82Saw75

[bezposredña Wtr82Saw75]

BEZPOTRZEBNIE *ndm* ‘niepotrzebnie’ Bezpotrzenie Zosia ich pytała, bezpotrzebnie L96Męd64

[bezpotrzenie L96Męd43,64]

BEZPOTRZEBNY ‘niepotrzebny’ B32Dom213

[mMlp bezpotrzebny B32Dom213]

BEZROBOTNIK *m* ‘bezrobotny’ Ł97a)Kar75

[Mlp bezrobotnik Ł97a)Kar75]

BEZRĘKAWNIK *m* ‘kamizelka’ Wdz71Giu320 → **BEZRUKAWCZIK** *m*

[Mlp bezrenkávnik Wdz71Giu320]

BEZRUKAWCZIK *m* ‘kamizelka’ Wdz71Giu320 → **BEZRĘKAWNIK** *m*

[Mlp bezrukafčik Wdz71Giu320]

BEZSZLUBNIE *ndm* ‘bez ślubu’ To bezślubnie tak i żyli W82Tur107

[beślubnie W82Tur107]

BEZTOŁKOWNY• ‘niepojętny, tępy’ A córki o, Litwinki, beztółkowe jakież, beztółkowe K02Zie154

[Mlm bestółkovne K02Zie154]

BEZUCHI ‘niemający uszu’ Bezuchi kiernoz Łpt72Zda118

[mMlp bez’uży Łpt72Zda118]

BEZZIEMIELNY• / **BEZZIAMIELNY**• ‘bez ziemi, nieposiadający ziemi’ U nas kiedyś byli i szlachty to bieźziemielna, nie mieli ziemi, bieźziemielna szlachty Brs02Rie41 Tam moja mamusia tam była, poszła żyć, była bezziamielna, bez ziemi, bez niczego Szt01Kar505 Nu i przód widzi, byli biedna, takia beźziemielna PdZ01Kar472

[*z*Mlp bezz'am'el'na Szt01Kar505 Mlm bez'z'a'mel'na Pdz01Kar472 beżżemiel'na Brs02Rie41]

BEZZUBNIK *m* 'człowiek bezzębny' W82Tur75

[Mlp bezzubnik W82Tur75]

BEŻMIAN / BEŻMIEN *m* → **BEZMIAN****m*

BĘBNIA• *ż* 'zarośnięty, nieuprawiany teren, twardy, ubity grunt' My przyszlیم, liczy się, na
ziemia du chrustów, du takaj bembni, ni palca pułozyc w robnej ziemi, i zaczelim żyć
K02Kar340

[Dlp bembni K02Kar340]

BĘKARCIUK / BANKARCIUK / BĘKARCZUK *m* 'nieślubne dziecko, bękart'

Bkb83Giu77 i in. → **BACHUR** *m* 2

[Mlp bękarciuk W86Dub72 bankarc'uk/bęj'karčuk Bkb83Giu77]

BĘKARCZUK *m* → **BĘKARCIUK** *m*

BĘKART / BYNKART *m* 'nieślubne dziecko, bękart' Bkb83Giu77 → **BACHUR** *m* 2

[Mlp bękart Bkb83Giu77 bynkart KWs12Ana33]

BIADA *ż* → **BIEDA** *ż*

BIADNOTA *ż* → **BIEDNOTA** *ż*

BIADOWAĆ *ndk* → **BIEDOWAĆ** *ndk*

BIALENKI / BIALIŃKI 'zdr od biały, białutki, białuteńki' Białinki zrobił się, tak przelenk
się Łpt72Zda118 → **BIELUTKI**

[mMlp bialeńki Bjw97Dwi71 bialińki W86Dub77 b'al'ink'i L36Szw110 Ł95Kar37 b'al'inki Łpt72Zda118]

BIALEŃKO / BIALIŃKO *ndm* 'zdr od biało, białutko' Bjw97Dwi71

[bialeńko Bjw97Dwi71 bialińko Ł97a)Kar75]

BIAŁKA• / **BIAŁTKA**• *ż, n* 'prezroczyista część ptasiego jaja, białko' Białka zastawili du
pirogów, a żółtka zniszali z cukram i był kogiel mogiel Łpt72Zda118 Jedna białka włoża
Bjw97Dwi18 I jajki wbijają się, białtka najczęściej Orn73b)Masl216 Białtki jaj, tylko
białtki, żółtki wyłączyć trzeba na pączki Orn73b)Masl217 Białtka jak ugotuji się, to twarda
Orn73c)Masl76

[Blp b'ałtka Orn73c)Masl76 b'ałka Bjw97Dwi18 b'ałka Łpt72Zda118 Mlm b'ałtk'i Orn73b)Masl217 Blm
b'ałtka Orn73b)Masl216]

BIAŁOGLÓWKA *ż* 'rodzaj samogonu' Kuryanny gnoj suszo i do pędzenia wódki bioro; taka
wódka nazywajo białogłówka Łpt72Zda165

[Mlp bałogł'ufka Łpt72Zda165]

BIAŁORUS *m* 'Białorusin' A on przeważnie Białorus ten Brz96Pab176

[Mlp bałor'us Brz96Pab176]

BIAŁOWATY 'niezupełnie biały, białawy' Bjw97Dwi68

[mMlp białowaty Bjw97Dwi68]

BIAŁTKA *ż* → **BIAŁKA** *ż, n*

BIAŁY 'człowiek o blond włosach, blondyn' Bkb83a)Giu87 i in. → **BLONDYN, JASNY, JASNOWŁOSY, ŚWIATŁY** 4 ♦ Biała wrona → **WRONA** *ż* ♦ Białe jak perełki 'o bardzo białych zębach' BL82Giu228 ♦ Białły jak mleko 'całkowicie siwy' Bkb83a)Giu89

[mMlp b'ały Bkb83a)Giu87,89 żMlp biała L99Kar54 nMlp b'ale BL82Giu228]

BIARWIONA *ż* → **BIERWIONO** *n*

BIARZMOWAĆ *ndk* → **BIERZMOWAĆ** *ndk*

BIBLIOTECZKA *ż* 'zdr od biblioteka, zbiór i wypożyczalnia książek' ♦ Latająca biblioteczka 'biblioteka objazdowa' To tu taka lietająca biblioteczka była Urn01Kar328

[Mlp b'ibl'otečka Urn01Kar328]

BICZ *m* 'bat, bicz' Siek[ł] biczam konia, a koń ani rusz Łpt72Zda118 → **BIZUN** *m*

♦ Jednym biczem gonią 'wart jeden drugiego' L82Roj239

[Mlp bič Łpt72Zda118 Nlp biczem L82Roj239 bič^am Łpt72Zda118]

BICZOWISKA • / **BICZAWISKA** *ż* 'trzonek, rękojeść bata' Wielki bicz taki i na wielkiej biczowisze peńka taka przywiązana Użp01Kar260 Najlepsza biczawiska jest z judłowca Łpt72Zda118

[Mlp bičav'iska Łpt72Zda118 Ms/p b'ičov'isze Użp01Kar260 Mlm bičav'isk'i Łpt72Zda118]

BICZÓWKA *ż* 'sznurek z włókien lnianych' W99Rie67

[Mlp biczówka W99Rie67]

BIĆ *ndk* 1. 'zadawać razy, bić' Łpt72Zda203 → **KARAĆ** *ndk*, **LAĆ** *ndk* 3, **ŁUPIĆ** *ndk*, **RŹNĄĆ** *ndk* 2; 2. 'tłuc, ubijać, rozgniatać' B32Dom213 → **TLUC*** *ndk* 1; 3. 'zabijać, uśmiercać ludzi lub zwierzęta' To już było w czerwcu, bili, a w tym, w październiku odkryto mogiły Isz96Mar197 No ale bili za to, że bogaty Bht98Pab156 [...] bo ja gadzinu zabiła, kto zamawia [od ukąszenia przez żmiję] nie może bić gadziny L13Kar364; 4. 'zabijać – strzelać na polowaniu' Wilenski przyjeżdżają [myśliwi] i wilków bijo, nie można bić, nie pozwalają, i łosi bijo, ali uoni jak nie widzo, to zabijoj Bjw99Pab137 → **STRZELAĆ** *ndk*; 5. 'klepać, ostrzyć kosę' Wdz71Giu321 → **KLEPAĆ** *ndk* 2; 6. 'strzelać, prowadzić ostrzał' Niachaj mnie biju, głowa tyko nia pobijo, tyłak niech bijo, niech szczalają w tyłak Jzr04Kar63; 7. 'wydzwaniać godziny' Biło pięć B32Dom213 ♦ Bić łbem 'bić czołem, odawać cześć komuś bijąc czołem' L82Roj237 ♦ Koń bije tyłem

‘koń wierzga’ B32Dom262 ♦ Wórkiem bity ‘o człowieku tępym, nierozgarnietym’
Bkb83a)Giu89

biwszy *ipu* Ciebie mama, musi, dawno biwszy W91Ado90 Biwszy dziażko, jakości
sprążko jego stuknął Łpt72Zda203

[*bzk* bić B32Dom213 L82Roj237 bic’ Bjw99Pab137 L13Kar364 b’ic’’ Wdz71Giu321 *ter3lp* bije
B32Dom262 *ter3lm* bijo Bjw99Pab137 b’iju/b’ijo Jzr04Kar63 *prze3lm* bili Bht98Pab156 bil’i Isz96Mar197
ibt mMlp bity Bkb83a)Giu89 *ipu* bifsy W91Ado90,193 b’ifsy Łpt72Zda203 *prze nos* biło B32Dom213]

BIĆ SIĘ *ndk* 1. ‘zadawać razy jeden drugiemu, bić się’ Bił sia ten kogut Użp01Kar261 Bijon
sie te koguci Użp01Kar261; 2. ‘męczyć się, z trudem radzić sobie z czym’ Z domu kiepsko
pomóc, ona biji sie Ł676ParIII-28 ♦ Bić się o zakład ‘zakładać się’ B32Dom213 ♦ Bić się
jajkami ‘gra wielkanocna – stukanie jajkiem (pisanką) o jajko’ Taka była moda, iść na
rynek i bicsa jajkami Rzc98Ost-nmw12 ♦ Bić się jak mucha w wyszce ‘rzucać się jak
mucha w ukropie’ L82Roj239

[*bzk* bić się B32Dom213 L82Roj239 bicsa Rzc98Ost-nmw12 *ter3lp* biji s’e Ł676ParIII-28 *ter3lm* b’ijon s’e
Użp01Kar261 *prze3lp m* b’ił s’a Użp01Kar261]

BIDON / BITON *m* ‘duża zamykana bańka blaszana, kanka’ Mlieka u ich tylia, co i da
bitona ni zmieści sia Łpt72Zda119 → **BAKŁAK** *m*

[*Mlp* bidonW99Rie58 biton B32Dom213 b’iton Dlp bit’ona Łpt72Zda119]

BIDONCZYK* *m* / **BITONCZYK*** *m* ‘zdr od bidon, mała zamykana bańka blaszana’ Gdzie
te bitonczyki podział Ł67ParIII-52 → **BIDONIK** *m*

[*Blm* bitonczyki Ł67ParIII-52]

BIDONIK* *m* / **BITONIK** *m* ‘zdr od bidon, mała zamykana bańka blaszana’ W82a)Tek288 i
in. → **BIDONCZYK*** *m*

[*Mlp* bitonik W82a)Tek288 W86Dub74]

BIDOWAĆ *ndk* → **BIEDOWAĆ** *ndk*

BIEC / BIEGĆ / BIEGNAĆ *ndk* 1. ‘biec, posuwać się szybkimi krokami’ Ut, jak biegni
poza drodze W82Tur117 Ni można biegnąć, lecieć, coś że takiego, że te samaloty oni
strzyliaju Kjd01Kar28; 2. ‘uciekać’ Oni biegli w te Pribałtike, ubiegali, da [...] oni osiadali
tuty, a oni byli bogate ludzie Rze98Ost-nmw6; 3. ‘kipiec (z garnka)’ Garnek bieży
B32Dom213

[*bzk* bieć B32Dom213 bėkć W82Tur72 Bjw97Dwi58 b’ekc’ Bjw93Dwi42 b’egnońc’ Kjd01Kar284 *ter3lp*
bieży B32Dom213 bėgni W82Tur117 *prze3lm* bėgli Rzc98Ost-nmw6 *roz k lp* biegni B32Dom198]

BIEDA / BIADA *ż* ‘nieszczęście, kłopoty’ To jest bieda, jak się [...] nie zna języków

L96Męd65

♦ Na moją/swoją biedę ‘na moje/swoje nieszczęście’ Na moja bieda ty jego kupił

Łpt72Zda118

♦ Od biedy ‘w ostateczności, z trudem’ No, posiedzieli my od biedy, jeden raz, drugi raz od biedy Bht98Pab130

[Mlp bieda L96Męd65 biada B32Dom213 M,Blp b'eda Łpt72Zda118 Dlp biedy Bht98Pab130]

BIEDNIAK• *m* ‘biedak, niezamożny chłop’ My to biedniaki, takie wyrobniki bylim K02Kar299

[Mlm b'edniak'i K02Kar299]

BIEDNIASZEK *m* ‘człowiek wzbudzający współczucie, biedaczek’ I uon, biedniaszek, wrócił i coż, on pobył tu troche, tut mieszkał, pomieszkał i zaraz i pojechał do Polski, do zakonu pojechał Pst96Mar99 → **BIEDOŁACHA** *m*

[Mlp b'edniasek Pst96Mar99]

BIEDNIEJ *ndm* → **BIEDNO** *ndm*

BIEDNIEŃKI / **BIEDNIŃKI** ‘*zdr* od biedny, wzbudzający współczucie, nieszczęśliwy’

BiedniŃki on, biedninki, z taką wiedźmą Łpt72Zda119 Przyszła biednieńka taka z dzbanuszkim, mlieczka zbierała, dzbanek taki trzyma Słb96Mar32 A ona, biednieńka, taka zdolna Bht98Pab152 Już jak było trochę swobodniej, już nie wywozili, i ona biednieńka chodziła wszystko do Grodna piechotą [...] Bht98Pab152 A wtenczas ona biednieńka szła bosa Bht98Pab152 Zachodzim do tej pani Hańki, a u jej pracy, biednieńkiej Bht98Pab154

[mMlp b'ednięk'i Dcs13Koz386 b'edniŃki Łpt72Zda119 zMlp biednieńka Bht98Pab152 b'ednieńka Słb96Mar32 zDlp biednieńkiej Bht98Pab154]

BIEDNO *ndm* ‘ubogo, nędznie, skromnie’ Jakoś chociaż no biedno żyli, nu jakie wyjście, no chodzili, no i ubrać się ładnie, żeby od miasta nie odróżnić się Trt96Mar185

biedniej *ndm stw* ‘biednej’ Biedniej robili Bjw97Dwi32

[biedno Bjw97Dwi71 bedno Trt96Mar185 stw b'edniej Bjw97Dwi32]

BIEDNOTA / **BIADNOTA** *ż* 1. ‘biedota, biedni ludzie’ B32Dom213 → **HOŁOTA** *ż*; 2.

‘bieda, ubóstwo’ Nadojadszy ta biednota Dgd82a)Par211 Tam cukierków siakich takich kupili w Datnowie i te družbanci, kiedy była ta biadnota K02Kar299 → **BIEDOSTWO** *n*

[Mlp biednota B32Dom213 b'ednota Dgd82a)Par211 biadnota W01Kur183 b'adnota K02Kar299]

BIEDOŁACHA *m* ‘człowiek wzbudzający współczucie, biedaczek’ W86Dub76 →

BIEDNIASZEK *m*

[Mlp biedołacha W86Dub76]

BIEDOSTWO *n* ‘bieda, ubóstwo’ W82Tur103 → **BIEDNOTA** *ż* 2 ♦ Po biedostwie chodzić
→ **CHODZIĆ** *ndk*

[Mlp bedostvo Ms/p bedostvé W82Tur103]

BIEDOWAĆ / BIADOWAĆ / BIDOWAĆ *ndk* 1. ‘żyć w biedzie, być w trudnych warunkach materialnych’ Biadawali my i ni wiadzieli, co oni wrócili Łpt72Zda119 Nasza dzieci biadawali, my biadujim, ot taka ciężka życia była i jest Łpt72Zda119; 2. ‘martwić się, narzekać, uzalać się’ Ni biduj, ni biduj, dam sobia rada Łpt72Zda119 I co to będzie, aj, nasze dzieci w Litwie, ja już i biaduje Mlr96Mar86 [...] i do naszej Tereski biduje, że tak źle zrobiła [...] Mck99Pab155 Ona już pędzi krówka i bieduja i płacza Kls73Cze223 Nie ma co biedować, obaczysz bendzi dobrze W99Rie58; [...] teraz biadował, że bardzo dużo wywiozła ona [rzeczy] Szt01Kar502

[bzk biedować W99Rie58 bed'ovac'/bid'ovac'/bad'ovac' Łpt72Zda119 ter1lp baduje Mlr96Mar86 biduje Mck99Pab155 ter3lp b'edujα Kls73Cze223 ter1lm b'ad'ujim Łpt72Zda119 prze3lp b'adovał Szt01Kar502 prze3lm b'ad'v'ali Łpt72Zda119 rozk lp nie bied'uj W99Rie58 ni bid'uj Łpt72Zda119]

BIEGĆ *ndk* → **BIEC** *ndk*

BIEGNAĆ *ndk* → **BIEC** *ndk*

BIEGUNCZYK *m* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNY** *lm*, **CHODULKI*** *lm*, **CHODUNKI*** *lm*, **CHODUNY** *lm*, **STOJACZEK** *m*, **STOJAK** *m*, **STOJAŁKA** *ż*, **STOJANKA*** *ż*, **STOJECZKA** *ż*, **STOJKA** *ż* 1, **STOŁKA** *ż*, **WÓZEK** *m* 3

[Mlp b'e'gunčyk Bkb73Giu114]

BIEGUNY *lm* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlm b'e'guny Bkb73Giu114]

BIELIĆ *ndk* ‘bielić, wybielać – o płótnie’ Płótna my bilili na łąca Łpt72Zda119
bieliwszy *ipu* Łpt72Zda119

[bzk b'el'ic' ter1lp b'ela ter2lp b'el'iš ter3lp b'el'i ter1lm bel'im ter2pl b'el'ic'a ter3lm b'el'o prze3lm bil'lili ipu bel'lifsy Łpt72Zda119]

BIELIZNA *ż* ‘bielizna, odzież spodnia’ ♦ Czarna bielizna ‘brudna bielizna’ B32Dom216

[Mlp bielizna B32Dom216]

BIELUHA *ż* ‘gleba bielkowa, nieurodzajna ziemia’ W82Tur73

[Mlp beluha W82Tur73]

BIELUTKI• *zdr* ‘bielutki’ Kuźel, kuźel to już musi być cieniutkie i bielutkie Kml96Mar110
→ **BIALEŃKI**

[*nMlp* belutke Kml96Mar110]

BIENZIN *m* ‘benzyna’ Ł67ParIII-55 → **BENZINA** *ż*

[*Mlp* benz’in Ł67ParIII-55]

BIERIEŻNIK *m* ‘las brzozowy, brzeźniak, brzezina’ Ł67ParIV-10

[*Mlp* beréz’nik Ł67ParIV-10]

BIERWIONA *ż* → **BIERWIONO** *n*

BIERWIONO *n* / **BIERWIONA** *ż* / **BIARWIONA**• *ż* *bnac.* ‘belka, kłoda’ Wypiliujo deska z tej bierwiony Orn73c)Masl77 Dużo nawieźli bierwion, na pustawienie chaty starczy Łpt72Zda119 Nawozili bierwionów, bendo stawiać chata W99Rie58 Jedna tyku strona była z tych biarwionów stawiona, niemurowana Ong01Kar491 → **BROWNA** *ż*

[*żMlp* ber’v’ona Łpt72Zda119 *żDlp* ber’v’ony Orn73c)Masl77 *nMlp* ber’v’ono Łpt72Zda119 *Dlm* bierwionów W99Rie58 *b’er’v’on* Łpt72Zda119 *b’arv’onuf* K02Kar195 *bar’v’onuf* Ong01Kar491]

BIERZMOWAĆ / **BIARZMOWAĆ** / **BIRZMOWAĆ** *ndk* **1.** ‘udzielać sakramentu bierzmowania’ Biskup birzmuji Łpt72Zda119; **2.** ‘karcić kogoś, krzyczeć na kogoś’ Łpt72Zda119

[*bzk* bežm’ovac’/bižm’ovac’/b’ažm’ovac’ *ter3lp* bižm’uiji Łpt72Zda119]

BIĘZENIEC• *m* ‘uciekinię’ [...] z Czeczenii przyjechałszy, bieżency. U nas mówi... nas przywieźli do Wilnia czterdzieścia Szn98Kon102 Z Polszczy przyjechała tutaj jak bieżency Ł67ParII-26 Wot nie powiem z jakiego miejsca, tylko z Polszczy przyjechała tutaj, jak bieżency Dgd82a)Par211

[*Mlm* beżency Ł67ParII-26 b’ieżency Dgd82a)Par211 b’iieżency Szn98Kon102]

BIFSZTEKS *m* *dawne* ‘befszyk’ B32Dom213

[*Mlp* bifszteks B32Dom213]

BIJAK *m* ‘człowiek zadziorny, skłonny do bójki’ Bkb83a)Giu101 → **BIJAKA** *m*, **BITUN** *m*, **BIJAKA** *m*, **ZADZIERAKA** *m*

[*Mlp* bijak Bkb83a)Giu101]

BIJAKA *m* ‘człowiek zadziorny, skłonny do bójki’ Bkb83a)Giu101 → **BIJAK** *m*

[*Mlp* bijaka Bkb83a)Giu101]

BILET• *m* **1.** ‘dokument upoważniający do przejazdu, wejścia na imprezę i in.’ K96Saw73; **2.** ‘legitymacja’ Biletu studenckiego jeszcze nie mam Wn99Dwi148 Wszyscy mieli partyjne bilety L96Męd65; **3.** ‘dowód tożsamości’ Pojechałam do Romerowej, biedulki, dałam jej pieniędzy, to ona mówiła, że jej znajoma w Bobtach wyszedłszy za kapitana

ruskiego, to może on jakoś nam ten bilet da K96Saw77 ♦ Jechać pod biletem ‘jechać z ważnym biletem’ Nu tutaj oni pod biletem pojechali K96Saw73 ♦ Wojenny bilet ‘książeczka wojskowa’ W wojennym biliecie ja Polak Ł67ParII-20

[Dlp biletu Wn99Dwi148 Blp bilet K96Saw77 Nlp biletem K96Saw73 Mslp bil’ec’e Ł67ParII-20 Blm bilety L96Męd65]

BILETUK• *m* ‘zdr od bilet’ Kupiła biletuk K02Kar260

[Blp b’il’etuk K02Kar260]

BIMBAL• / **BIMBAŁ** *m* ‘robotnik dworski’ A jak te jich robotnicy kumieci byli, bimbali nazywali się [...] Użp01Kar261 Jeżeli bywało już gdzie dobrze, to i dwadzieścia lat żyją robotnicy u panów na dworach, bimbali nazywali K02Kar340 → **KUMIEĆ** *m*

[Mlp b’imbał Użp01Kar263 Mlm b’imbal’i Użp01Kar261 K02Kar340]

BIMBAŁOWY• ‘przym od bimbał’ Bimbał, bimbał, ciepła kasza bimbałowa czeka nasza Użp01Kar263

[z Mlp b’imbałova Użp01Kar263]

BINDŹAK *m* → **PINDŹAK** *m*

BINOKL• *m* ‘lornetka’ Oni z binoklem tutaj wszystko [wciąż] patrzą Ł67ParI-19

[Nlp binókl’im Ł67ParI-19]

BINT *m* ‘bandaż, opaska służąca do opatrunku’ A bint to kupowali i kupowali Bjw97Dwi114

[Mlp bint B32Dom213 M, Blp b’int Bjw97Dwi114]

BINTOWAĆ *ndk* ‘owijać bandażem, bandażować’ B32Dom213

[bzk bintować B32Dom213]

BIODRA *ż* → **BIODRO** *n*

BIODRO *n* / **BIODRA** *ż* ‘biodro, udo’ Lewa biodra Orn73c)Masl76 Cuś mnie do biodry daj Orn73c)Masl77 To po dawniejszemu nazywali kumpiak, teraz biodry, a kiedyś mówi kumpiak boli Igl04Rut430 Kulsza nazywali wo co – biodra L10a)Rut346 → **KUMPIAK** *m* **3**

[n Mlp biodro B32Dom213 z Mlp biodra L10a)Rut346 b’odra Orn73c)Masl76 Dlp b’odry Orn73c)Masl77 Mlm biodry Igl04Rut430]

BIRKA / **BYRKA** *ż* **1.** ‘drewienko do noszenia pakunków na sznurku’ W99Rie67; **2.**

‘tabliczka drewniana z nacięciami potwierdzająca przyjęcie skóry do garbarni’ [W garbarni] taka byrka daj W82Tur101; **3.** ‘drewienko spełniające rolę guzika’ Pamiętam dawniej mało kto miał guziki, byrki takie były Łpt72Zda126

[Mlp birka W99Rie67 b'yrka Łpt72Zda126 birka/byrka Dlp birki Blp byrka W82Tur94,96,101 Mlm byrki Łpt72Zda126]

BIRZMOWAĆ *ndk* → **BIERZMOWAĆ** *ndk*

BIRŻA *z* **1.** ‘giełda’ B32Dom213; **2.** ‘urząd pracy’ Nigdzie nie pracuji, na birży trocha płaco Bjw97Dwi114 I to stoi na birży i wszystko, obiecajo, że dajo robote, a tej roboty ni ma Kmn99Kar86 ♦ Birża pracy ‘giełda pracy’ B32Dom213

[Mlp birża B32Dom213 Kmn99Kar84 Mslp birży Kmn99Kar86 b'irży Bjw97Dwi114 bir'zie B32Dom234]

BIRŻEL• *m* ‘czerwiec’ Kapusta zarastała w jesieni (sic!), czternastego birżela, to tako poro K02Kar311

[Dlp b'ir'ze^al'a K02Kar311]

BITKA *z* ‘jedna lewa w kartach’ Jak masz kuzyry, tak wszystkie bitki weźnisz Łpt72Zda119

[Mlp b'itka WBlm b'itki Łpt72Zda119]

BITKOM *ndm* ‘ciasno, ściśle’ ♦ Bitkom napchnąć ‘ciasno napelnić’ Jak naźne [trawy], tak aż do worka nie włązi, bitkom napchne, i niose Mck99Pab157

[b'itk'om Mck99Pab157]

BITNIK *m* **1.** ‘pszczelarz’ To dobry bitnik Bjj99Ado62 → **PCZELNIK*** *m*; **2.** ‘wspólnik pszczelarza’ Bitniki takie co, dopuścim u pani jest pszczoły i pani mnie da roj, ci tam co, nu to my, o, bitniki Trk06Rut366 Jak pszczoły rojo sie, to czort bitnika niesi Wtr79Saw208 Bitnik to nijaki Bjj99Ado62

[Mlp bitnik W31Otr82,84 W96Rie84 bit'nik Bjj99Ado62 Blp bitnika Wtr79Saw208 Mlm bitniki Trk06Rut366]

BITNIKOWSKI• ‘należący do bitnika – wspólnika’ To bitnikowska pszczoły Trk06Rut366

[Mlm bitnikowska Trk06Rut366]

BITON *m* → **BIDON** *m*

BITONCZK *m* → **BIDONCZK*** *m*

BITONIK *m* → **BIDONIK** *m*

BITUN *m* ‘człowiek zadziorny, skłonny do bójek’ Takiego bituna ja moga iszcze uspukoić Łpt72Zda119 → **BIJAK** *m*

[Mlp b'it'un Blp b'itun'a Łpt72Zda119]

BITWA *z* ‘bijatyka, bójka’ [...] postawio troche wypić i zakończyć i bawim sie potam aż do dnia [...] ni czeba była bitwy tej Wtr84Saw174

[Mlp b'itva W82Tur101 Dlm b'itvy Wtr84Saw174]

BIUDŻET *m* dawne ‘budżet’ B32Dom213

[Mlp budżet B32Dom213]

BIUDŻETNY *dawne* ‘budżetowy’ B32Dom213

[mMlp budżetny B32Dom213]

BIULLETIEN* / **BIELUTEN** *m* ‘zwolnienie lekarskie’ Pam Bóg musi dał, ni razu nie zachorowałam, ni na bieliutniu byłam L13Kar336

[Mslp b’el’utn’u L13Kar336]

BIUROKRAT *m* ‘biurokrata, urzędnik formalista’ B32Dom213

[Mlp biurokrat B32Dom213]

BIUST• *m* ‘popiersie’ W kancie lasu taki dom pustawili dla jegu i biust Markisa pustawili Łp01Kar412

[Blp b’ust Łp01Kar412]

BIWSZY *ipu* → **BIĆ** *ndk*

BIZDAŁKA *m*, ż ‘ten/ta co puszcza baki, psuje powietrze’ W82Tur108

[Mlp bizdałka L11Rut76 bizdałka W82Tur108]

BIZULKA ż ‘mała zarośnięta sadzawka’ Jak jedziesz od Wilna, jest na lewa renka tam, taka koło błotka, jaziorka, kudra, i nazywała sie, kudra i bizulka nazywali jej Trk06Rut368 → **KUDERKA** ż

[Mlp bizulka Trk06Rut368]

BIZUN / **BIZUN** *m* ‘bicz, batog, kańczug’ Bizunam nazywali u nas bicz, albo rzemień Łpt72Zda119 Dupa bizunami zbita W82Pab-nmw → **BICZ** *m*

[Mlp bizun Ejs94Kru117 b’izun/biz’un Nlp biz’unam Łpt72Zda119 N/m bizunańi W82Pab-nmw]

BLACHA• ż **1.** ‘blacha’ Jak my dach kryliśmy wpierw, to ksiądz z Nieświeża dostał nam tej blachy Isz96Mar192 → **ŻELAZO** *n* **1;** **2.** ‘blat płyty kuchennej’ Na blasie patelnia stoi Bjw97Dwi29

[Dlp bl’axy Isz96Mar192 Mslp bl’as’e Bjw97Dwi29]

BLACHAR / **BLACHAR** *m* ‘blacharz, ślusarz’ Bliachar naprawi ta wiadra Łpt72Zda119

[Mlp bl’axar/bl’ax’ar Łpt72Zda119]

BLAĆ / **BLEĆ** *ndk* ‘beczeć – o owcy’ Stara awieczka bliej Łpt72Zda120 Bliejo uwieczki Łpt72Zda120

[bzk bl’ec’/bl’ac’ ter3lp bl’lej ter3lm bl’lejo Łpt72Zda120]

BLADNĄĆ *ndk* ‘blednąć, stawać sie bladym’ B32Dom213

[bzk bladnąć B32Dom213]

BLADUN *m* ‘mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ W86Dub75 i in. → **BABIARZ** *m*

[Mlp bladun W86Dub75 Bjw97Dwi65 Wn00Daw93]

BLADY ‘niemający rumieńców, blady’ ♦ Blady jak mąka → **MAKA** *ż*

[mMlp bl’ady BL82Giu230]

BLADZINA / BLADZINIA *m*, *ż* **1.** ‘kobieta lekkich obyczajów’ Mniejsza bliadź to bliadzina Łpt72Zda119 → **BADZINA** *ż*; **2.** ‘mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ W82Tek215 → **BABIARZ** *m*

[Mlp bliadzina W82Tek215 W86Dub75 Bjw97Dwi65 bliadzinia W86Dub75 Bjw97Dwi65 bl’aż’ina Łpt72Zda119]

BLADZINIA *m* → **BLADZINA** *m*

BLADZINKI ‘*zdr* od blady bliadziutki’ Bliadzinki ty zrobił się Łpt72Zda119

[mMlp bl’ażińki Łpt72Zda119]

BLADZIOCHA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Ta bliadziocha w turmie siedziała i jeszcze z policjantami tłukła się W82Tek215 → **BADZINA** *ż*

[Mlp bl’aż’oxa W82Tek215]

BLADZISZCZA *m*, *ż* **1.** ‘kobieta lekkich obyczajów’ W86Dub76 i in. → **BADZINA** *ż*; **2.** ‘mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ Bjw97Dwi66 → **BABIARZ** *m*

[Mlp bladyszczka W86Dub76 Bjw97Dwi66]

BLADZIUHA *m*, *ż* **1.** ‘kobieta lekkich obyczajów’ W86Dub76 → **BADZINA** *ż*; **2.** ‘mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ W86Dub76 → **BABIARZ** *m*

[Mlp bliadziuha W86Dub76]

BLANK *m* → **BŁANK** *m*

BLASZANKA *ż* ‘puszka konserw’ Żuńierzy dali blaszanka mięsa za czwartka Łpt72Zda119

[M,Blp bl’aś’ańka Łpt72Zda119]

BLASZANNY ‘zrobiony z blachy, blaszany’ Blaszanny dach Łpt72Zda119

[mMlp blaszanny W86Dub77 Bjw97Dwi69 bl’aś’anny Łpt72Zda119]

BLAUZGAĆ *ndk* → **BLAZGAĆ** *ndk*

BLAZGAĆ / BLAUZGAĆ *ndk* **1.** ‘uderzać z plaskającym dźwiękiem’ Gładko desko blazgał w stoł Łpt72Zda119 → **PLASKAĆ** *ndk*; **2.** ‘pleść głupstwa, wygadywać bzdury’ Przestań już blauzgać W96Rie84 Jak napije się, to blazga i blazga, aż nadoje słuchać L10Rut11 To taki po prostu człowiek, że on chce, żeby obmówić, czy prawda czy

nieprawda [...] aby powiedzieć na kogo źle, nu ot tak blauzga L10Rut11

[*bzk* blazgać L10Rut11 blauzgać W96Rie84 L10Rut11 bl'azgac' Łpt72Zda119 *ter3lp* blazga/blauzga L10Rut11 *prze3lp m* bl'azgał Łpt72Zda119]

BLEĆ *ndk* → **BLAĆ** *ndk*

BLIN *m* 'smażony placek z mąki lub z tartych ziemniaków' My pieczym bliny z mąki, nu czasam jest bliny katoflianne Łpt72Zda120 Mięso do blinów zakrencam Bjw97Dwi114

[*Mlp* blin W99Rie67 Wn00Daw96 bl'in Łpt72Zda120 M,*Blm* bl'iny Łpt72Zda120 *Dlm* bl'inuf Bjw97Dwi114]

BLINCZYK• *m* 'zdr od blin, smażony placuszek' I te ślodzi i kisielki, grzybki gotowane i smażone i jeszcze blinczyki takie czy aładki Isz96Mar189

[*Mlm* bl'inčky Isz96Mar189]

BLINDA / **BLINDZIA** *ż* **1.** 'krzewy wierzby, wikliny' Blinda, taka drzewa jest Trk06Rut367 → **ŁOZA** *ż* **2, ŁOŹNIAK** *m*; **2.** 'gałązki wikliny do wyrobu koszy' Blinda, to łoża była, to pletli wszystko [...] Trk06Rut-nma Koszy pletli, taka łoża była, ale ona nie blinda nazywała się Trk06Rut367 → **ŁOZA** *ż* **1, ŻYŁWICA** *ż* **2, ŻYŁGUCI** *lm*

[*Mlp* blinda Trk06Rut367 Trk06Rut-nma blindzia W99Rie67]

BLINDZIA *ż* → **BLINDA** *ż*

BLINEK• *m* 'zdr od blin – racuszek' Oładki z mąki: maliutkie blinki na drożdżach W82Rei38

[*Mlm* blińki W82Rei38]

BLINIUK• *m* 'zdr od blin, mały blin' Takie słodyczki, bliniuki K02Kar260

[*Mlm* bl'iniuk'i K02Kar260]

BLISKAWICA / **BŁYSKAWICA** / **BŁYSKOWICA** *ż* *rzadziej* 'silny błysk towarzyszący piorunom, błyskawica' Jak zobaczy bliskawica, chowa się na piec i oczy zamyka Łpt72Zda120 My jiszli i tak jak błyskowica wszystko zaświeciła Pps91Kru171 → **MAŁANKA** *ż*

[*Mlp* bl'iska'vica Ł67ParIII-16 błysk'ovica Pps91Kru171 M,*Blp* bl'iska'v'ica/błyska'v'ica Łpt72Zda120]

BLISKAWKA• *ż* 'błyśotka, przynęta rybacka' Łowić ryby na bliskawka W96Rie84

[*Blp* bliskawka W96Rie84]

BLISKO *ndm* **1.** 'blisko – o małej odległości' [...] mieszka tutaj koło trolejbusnego parku blisko Kbs99Pab147; **2.** 'prawie' [...] cały maj blisko byli przymrozki K02Kar321 ♦ Blisko tego 'na to wygląda, prawdopodobnie, być może, coś koło tego' Będzie deszcz – blizko tego B32Dom213

[blizko B32Dom213 blisko Kbs99Pab147 bl'isko K02Kar321]

BLISZCZĄCY 'błyszczący' W96Rie84 i in.

[mMlp bliszczący W96Rie84 bl'iszoncy Bjw97Dwi26]

BLISZCZEĆ *ndk* 'błyszcząć' Oczy bliszczu K02Kar157

[bzk bliszcząć W96Rie84 Smw01Kar287 *ter3lm* bl'isču K02Kar157]

BLIZIR *m* 'blichtr, zewnętrzna świetność' Ł84Par143 ♦ Dla bliziru 'na pokaz' Ł84Par143

[Mlp bl'iz'ir Clp bl'iz'iru Ł84Par143]

BLIŻNIAKI *lm* 'bliźnięta' Bkb83Giu79 → **BLIŻNIAŹKI** *lm*, **BLIŻNIEŹA** *lm*,
BLIŻNIEŹKI *lm*, **BLIŻNIEŹKI** *lm*, **DWOJACZKI** *lm*, **DWOJNIA** *ż*, **DWOJNIATY**
lm, **DWÓJNIEŹY** *lm*

[Mlm bl'iz'n'ak'i Bkb83Giu79]

BLIŻNIAŹ *m* 'bliźniak, jedno z bliźnięt' On rosszy z bliźnientom W82Tur64

[Mlp bliźnont Nlp bliźnientom W82Tur64]

BLIŻNIAŹKI *lm* 'bliźnięta, zwykle płci żeńskiej – bliźniaczki' Rodzone siostry, oni byli
rodzone siostry i bliźniontki Ł06Ost462 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm bliz'nontki Ł06Ost462]

BLIŻNIEŹA / **BLIŻNIEŹY** *lm* 'bliźnięta' [...] a potem ja miała bliźnienty jeszcze Jania i
Antoś Mck99Pab158 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm bl'iz'n'enta/bl'iz'n'enty Bkb83Giu79 Blm bliz'nenty Mck99Pab158]

BLIŻNIEŹKI *lm* 'zdr od bliźniuki – bliźnięta' Bkb83Giu79 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm bl'iz'n'učki Bkb83Giu79]

BLIŻNIEŹKI *lm* 'bliźnięta' Bkb83Giu79 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm bl'iz'n'uk'i Bkb83Giu79]

BLOCHOT *m bot.* 'blekot' W82Tur67

[Mlp bloxot W82Tur67]

BLOKADA*/ **BŁAKADA** *ż* 'system środków izolujących jakieś terytorium, blokada' Jedyn
brat też tu pochowany, a tego, a jedyn w Leningradzie umar, w wojne tam głód był
straszny, to w czasie wojny było, błakada tam była Rzc98Ost-nmw1

[Mlp błakada Rzc98Ost-nmw1]

BLONDYN *m* 'człowiek o jasnych włosach, blondyn' Bkb83a)Giu87 → **BIAŁY**

[Mlp blondyn Bkb83a)Giu87]

BLUDA *ż* 'danie' Pierwsza bluda Brs01Kur181

[Mlp bluda Brs01Kur181]

BLUDECZKO •*n* ‘spodek pod szklanę, filizankę’ Krużeczka z bludeczkiem Ł13Kun452 →
DONICZKA *ż*, **PODDENKO** *n*, **PODSTAWKA** *ż*, **SPODEK** *m*

[Nlp bl’udečkem Ł13Kun452]

BLUZGAĆ •*ndk* ‘bluzgać, rzucać przekleństwa’ Bliuzgasz na księdza jak ancychryst
Łpt72Zda112

[ter2lp bl’luzgaš Łpt72Zda112]

BLUZNA *ż* ‘skaza w płótnie powstała przy tkaniu’ Słabinka jest, nabilnico ni przybiji nitka i
robi bluzny Łpt72Zda120

[Mlp bl’luzna Blm bl’luzny Łpt72Zda120]

BŁAGI / **BŁAHY** ‘marny, małej wartości’ Błagi tam zarobotek Bjw97Dwi114

[mMlp błahy/błayy B32Dom213 błag’i Bjw97Dwi114]

BŁAHO *ndm* ‘źle, kiepsko’ B32Dom213

[błaho/błayo B32Dom213]

BŁAHY → **BŁAGI**

BŁAKADA *ż* → **BŁOKADA** **ż*

BŁANK / **BLANK** *m* ‘blankiet, formularz’ Błanki trzeba wypełnić Bjw97Dwi114

[Mlp blank/blank B32Dom213 Blm błank’i Bjw97Dwi114]

BŁAWATNIK *m* ‘producent bławatów lub handlarz tkaninami, odzieżą’ Pugadała z
bławatnikiem i on jej wroił jakaśi suknia Łpt72Zda120

[Mlp bław’atník Nlp bław’atníkem Łpt72Zda120]

BŁAWATNY ‘związany z tkaninami, produkcją tkanin’ Sklep bławatny Łpt72Zda120

[Mlp bław’atny Łpt72Zda120]

BŁAZEN *m* *dawne* ‘smarkacz, młokos’ B32Dom213

[Mlp błazen B32Dom213]

BŁĄD / **BŁĘD** *m* ‘błąd, pomyłka’ Zrobił błąd w zeszyca Łpt72Zda120

[Mlp błont M, Blp błent/błont Łpt72Zda120]

BŁĄKAĆ •*ndk* ‘tulać się, nie mieć stałego miejsca, błakać się’ Nu uo tak błonkalimy puo
całej Litwie Kjd01Kar288

[prze1lm błonkal’imy Kjd01Kar288]

BŁĘD *m* → **BŁĄD** *m*

BŁOCIANY• ‘zabłocony, pobrudzony błotem’ To ja zachodza do szkoły, aż do kolian
błociana wszystka, przejść trzeba było jeżeli maszyna widzisz że przejeżdża, to trzeba ci
do rowu leżć, ci do błota Ażł01Kar344

[żMlp błoc’ana Ażł01Kar344]

BŁOGOSŁAWIENSTWO* *n* / **BŁOGOSŁAWIENSTWA** / **BŁUGOSŁAWIENSTWA** *ż*
‘błogosławieństwo, przeżegnanie kogoś znakiem krzyża’ Nu taka boża bługosławienstwa
Śwt01Kar379 Teraz tu już uon [ksiądz] błogosławienstwa daje na dzieciuka jak krzci
Wdg01Kar442

[żMlp bługosław’erstva Śwt01Kar379 nBlp bługosław’erstva Wdg01Kar442]

BŁOKNOT *m* ‘notatnik’ B32Dom213

[Mlp bloknot B32Dom213]

BŁONKA *ż* ‘cienka szczapka używana do oświetlania, też: łuczywo; trzaska na rozpałkę’
Weż błonka i zapal w piecu W96Rie84 Przas święta te, bywała jak dawnij, błonak
naszczepać, ogień rozpalić trze było naszczepać, i przas Wielkanoc nie można była nic
robić K02Kar340 → **DRZAZGA** *ż* **1**

[Mlp błonka W99Rie67 ‘błonka Bkb73Giu115 Blp błonka W96Rie84 Dlm błonak Dtn01Kar299
K02Kar340]

BŁOTA *ż, n* → **BŁOTO** *n*

BŁOTNIK *m* ‘mokradło, podmokłe, bagniste tereny’ Jak już o jak błota, chto chce nazywa
rojst, chto chce błotnik nazywa Trk06Rut367 → **BŁOTO** *n* **2**, **MOKRADŁA** *ż*,
MOKROŚĆ *ż*

[Mlp błotnik Trk06Rut367]

BŁOTO• *n* / **BŁOTA** *ż, n* / **BŁOTY**• *lm* **1**. ‘rozmokła ziemia, błoto’ Baszmaki masz w
błocia Łpt72Zda120 Siedzi w tej błocie Orn73c)Mas84; **2**. też *lm* ‘mokradło, podmokły,
bagnisty teren’ Da liasu pod błota zawioz ojciec i leżym pod błotej, tylko szum
największy i leżym [...] Gjd82a)Ana248 A Białorusy, to trzeba będzie iść za błoto, na
Wawiórkę. Tam Białorusów jest [...] B96Cie201 Koszo (u nas błoty) Wdz95Czy73 Tam
błota jest, jest taki żurawiny. Wot tam wielie jest u Sternianach u błotu Ł67ParII-61 Tak
oni przy błotach [rosną], u nas takich błotów nie ma [...] tam oni koło jeziorów, takie koło
błotów rosno Bjw99Pab129 Jagody zbierał w lesi u błotu Dgd82a)Par222 Wikswa to taka
szorstka trawa, w błotach rośni Wtr84Saw172 → **BŁOTNIK** *m*; **3**. ‘sadzawka’ Z tego
błota woda brali Bjw97Dwi18 [...] byli w każdy tam koło domu, błota jakaś-tam-kolwiek
była Bjw99Pab124 W każdej błocia rapuhow jest Orn73c)Mas79 → **GILARKA** *ż*

[*z*M*lp* błota W25Nit30 Ł67ParII-61 Bjw99Pab124 b^lota Łpt72Zda120 *z*D*lp* błoty Orn94Mas1130 *z*B*lp* b^lota *z*N*lp* b^lotej Gjd82a)Ana248 *z*M*slp* błoc'a Orn73c)Mas79 *n*D*lp* błota Bjw97Dwi18 Orn94Mas1130,131 *n*B*lp* błoto B96Ciech201 *n*M*slp* u błotu Ł67ParII-61 Dgd82a)Par222 b^loc'a Łpt72Zda120 błoc'a Orn73c)Mas84 D*lm* błotuf Bjw99Pab129 B*lm* błoty Wdz95Czy73,82 M*slm* błotax Wtr84Saw172 Bjw99Pab129]

BŁOTY *lm* → **BŁOTO** *n*

BŁUGOŚŁAWIENSTWA *ż* → **BŁOGOŚŁAWIENSTWO*** *n*

BŁYSKAWICA *ż* → **BLISKAWICA** *ż*

BŁYSKOWICA *ż* → **BLISKAWICA** *ż*

BOB *m* → **BÓB** *m*

BOBKOWY *przym* 'liść drzewa laurowego' W82Rei38 ♦ List bobkowy → **LIST** *m*

[D*lp* bobkowego W82Rei38]

BOBOWNIK • / **BÓBOWNIK** • *m* 'nać bobu' [Jak brzuch boli, to trzeba pić] piołun, piołun, gorzki taki, ładnie pachnie, bubownik, walerianka Bjw99Pab129 W bobowniku znaleźli Bjw97Dwi114

[B*lp* bubownik Bjw99Pab129 M*slp* bobowniku Bjw97Dwi114]

BOBYŁSTWA *ż* 'bycie chłopem bez ziemi' W82Tur105

[M*lp* bob'ylstva W82Tur105]

BOCHAN *m* → **BOCHEN** *m*

BOCHEN • / **BOCHAN** / **BOCHON** • / **BUCHON** • / **BACHUN** • *m* 'duży bochenek' A jak chlieb pieczy sia, pierwszy bochan jak zrobi sia, z ciasta z dzieży wybierz na łopata taka drzawniana długa Użp01Kar258 Robili bochony takie duże no ji piekli trzy godziny, piekli w piecu [...] te bachuny kiedyś byli takie same Sdr99Pab162 Już na buchonie, chlebie taki [...] on tedy rozszczepi sia, popenka sia Użp01Kar257 Pierwszy bochenek to krzyż zawsze robiliśmy, jak pierwszy bochen wsadzisz do piecy Sdr99Pab162 → **BOCHENEK*** *m*, **BUCHANKA** *ż*, **BUŁKA** *ż* 1

[M*lp* bôxan/boxan Użp01Kar258 B*lp* boxen Sdr99Pab162 M*slp* buxońe Użp01Kar257 M*lm* boxony/baxuny Sdr99Pab162]

BOCHENEK* / **BUCHONEK** *m* 'upieczony chleb, bochenek' Nu to ten chlieb, buchonek zrobi sia i prędko z łopaty wyleci Użp01Kar259 A jeżeli będzi, nu ci nie wykissy [ukiszony] buchonki, czeba czym najtwarszy mieszać chlieb Użp01Kar258 → **BOCHEN** *m*

[M*lp* buxońek Użp01Kar259 B*lp* buxońek Sdr99Pab162 M*lm* buxońk'i Użp01Kar258]

BOCHON *m* → **BOCHEN** *m*

BOCIAK *m* 'bocian' W86Dub74 → **BOCIAN** *m*, **KLEKOTUN** *m*

[Mlp bociak W86Dub74]

BOCIAN *m* ‘bocian’ Nu to zaczął przyliatywać jeden bocian na ten suchy gałąź

Bjw96Mar122 → **BOCIAK** *m*

[Mlp boc’an Mlm boc’any Bjw96Mar123 Dlm boc’anuf Bjw96Mar122]

BOCIANICHA / **BACIANICHA** / **BUCIANICHA** *ż* ‘bocianica, samica bociana’

Bacianicha ni wyliatuj z gniazda Łpt72Zda120

[Mlp boc’ańlixa/b^ac’ańlixa/b^uc’ańlixa Łpt72Zda120]

BOCIANIUCZEK / **BACIANIUCZEK** / **BUCIANIUCZEK** *m* ‘pisklę bociana,

bocianiątko’ Ładninki bucianiuczek Łpt72Zda120 Nu i buwało jak kiedy znajdujem

bocianiuczak wyrzucony [z gniazda] Śwt01Kar382

[Mlp boc’ańluček/b^aćańluček/b^uc’ańluček Łpt72Zda120 boc’ańuček Śwt01Kar382]

BOCIANIUK / **BACIANIUK** / **BUCIANIUK** *m* **1.** ‘pisklę bociana, bocianiątko’ Chibo tych

bacianiuków będzi sześć Łpt72Zda120 [Czy] tradycja jaka nie pamiętam, nie wiem,

bocianiuka wyrzuca czasami [...] z gniazda wyrzuca bocianiuka, to beńdzi kiepski rok

Śwt01Kar382; **2.** ‘genitalia małego chłopca’ Jak ty chodzisz, schowałby ty swój bacianiuk Łpt72Zda120

[Mlp bocianiuk W86Dub72 boc’ańluk/b^aćańluk/bućańluk Łpt72Zda120 B/p boc’ańuka Śwt01Kar382

bac’ańluk Dlm bac’ańlukuf Łpt72Zda120]

BOĆWINA *ż* → **BOTWINA** *ż*

BOĆWINKA *ż* → **BOTWINKA** *ż*

BOĆWINNIK *m* → **BOTWINNIK*** *m*

BODAJ / **BADAJ** *ndm* **1.** *part życząca* ‘żeby, oby’ Badaj cibie licha ni wzięła Łpt72Zda121;

2. *wykrz* ‘okrzyk zachwyty, podziwu, zdziwienia’ Badaj cibie badaj, jak ty to zrobił Łpt72Zda121

[bad^aaj/bod^aaj Łpt72Zda121]

BODIUKAS *m* → **BADIUKAS** *m*

BOGACIE *ndm* ‘w sposób świadczący o zamożności, bogato’ Wszystku co przywiozła,

bogacie przyjechała baba K02Kar270

[bogac’e K02Kar270]

BOGACIEJSZY → **BOGATY**

BOGATY / **BAGATY** / **BUGATY** *czym* ‘posiadający duże dochody, majątny, zamożny’

♦ Bogatemu czort dzieci kołysz ‘bogatemu to i diabeł dziecko kołysze’ Łpt72Zda121

♦ Bogatemu i byk cieli się ‘bogaczowi diabli syją, bogatemu i diabeł niesie’ L82Roj239

bogaciejszy *stw* ‘bogatszy’ Jak kto trochi bogaciejszy był da dalikatniejszy, to po polsku mówił [...] Jsn82a)Wer252 Bogaciejsza była nasza babcia Brs04Ste112 I menż już tu nie taki już prosty był, już liczył sie na okolicy bagaciejszy Jzr04Kar67 Kto był bogaciejszy, to posyłali [dzieci] do szkoły Ł67ParIII-29

bogaczszy *stw* ‘bogatszy’ Biedne ludzi i bogaczsze Brs04Ste112

[*mMlp* bogaty Ł97Kar57 bog^laty/b^ag^laty/b^ug^laty Łpt72Zda121 *mMlp* Clp bogatemu L82Roj239 b^ugat^lemu Łpt72Zda121 *stw mMlp* bogac[’]ejšy Ł67ParIII-29 bagac[’]ejšyⁱ Jzr04Kar67 bôgac[’]ejšy Jsn82Wer148 Jsn82a)Wer252 Brs04Ste112 *stwMlm* bogačše žMlp *stw* bogačejša Brs04Ste112]

BOGATYR *m* → **BOHATYR** *m*

BOGOBOJNY ‘pobożny, religijny’ Bkb83a)Giu87 i in. → **MODŁACY**

[*mMlp* bogoboĵny Bkb83a)Giu87]

BOHATYR / **BAHATYR** / **BOGATYR** *m* ‘człowiek majątny, bogacz’ Mój brat to bahatyr, ma sto dziesięcin ziemi, a ty co Łpt72Zda121

[*Mlp* bogat^lyr W82Tur75 b^aγat^lyr/boγ^latyr Łpt72Zda121]

BOJ *m* → **BÓJ*** *m*

BOJAĆ SIĘ *ndk* → **BAĆ SIĘ** *ndk*

BOJECZKA• ż ‘*zdr* od bojka – maselnica’ [...] śmietane żbierali, nu i potem byli takie drewniane te bojeczki takie [...] no i żbiwali ta masło Glt99Pab182

[*Mlm* boječĳki Glt99Pab182]

BOJKA ż ‘maselnica, naczynie do wyrobu masła’ To bojka taka była Isz96Mar196 W małej bojce możysz żbić kilia masła Łpt72Zda121 → **KIEŻENKA** ż, **MASŁOBOJKA** ż

[*Mlp* bojka W99Rie58 b^oĳka Łpt72Zda121 Isz96Mar196 Ms/p b^oĳce Łpt72Zda121]

BOJKI ‘sprytny, dzielny, śmiały’ Ten chłopiec bardzo bojki Bjw97Dwi114

[*mMlp* bojki W82Tur76 boĳk[’]i Bjw97Dwi114]

BOJKO *ndm* **1.** ‘żwawo, dzielnie, śmiało’ W82Tur76 i in.; **2.** ‘dużo, bez umiaru – o piciu alkoholu’ Ale ja z tymi, chtôre wypijajo bojko, ja z jimi nie składam się Wlk01Kar267

[bojko W82Tur76 K02Kar292 boĳko Wlk01Kar267]

BOJNIA ż ‘rzeźnia’ B32Dom213

[*Mlp* bojnia B32Dom213]

BOK *m* **1.** ‘prawa albo lewa strona tułowia’ Jak idzi, tak boki trzęso się Łpt72Zda121; **2.** ‘prawa albo lewa strona przedmiotu, przestrzeni’ [...] tam miasteczka, to uo najwięcej tam Puliaków, tu uoni stąd od między Wandziagolciem, Janowem, z tych boków Łp01Kar410 Jeden bok siedzieli Litwini, a drugi proboszcz uczył po polsku Żjm01Kar514 Psow

śluchajo, w którym boku psy szczekajo, to już tam beńdziesz żyć, wydżisz zamąż
Wdg01Kar449 [...] tam, w tamty bok, da Polski już, da Padbrodzi Ppl08Rut56 → **BRZEG**
m 2, **STRONY** *lm* ♦ Iść w bok → **BOK** *m* ‘nie liczyć się, stac się nieważnym’ Taka
cziucziała[kukłę], wieszajo ta cziuczwała, swat w bok idzi, swata to już nie wieszajo
K02Kar300

[Mlp bok Żjm01Kar514 Blp bok K02Kar300 Ppl08Rut56 Mslp boku Wdg01Kar449 Mlm b'oki Łpt72Zda121
Dlm bokuf Łp01Kar410]

BOKAŁ *m* → **BAKAŁ** *m*

BOKAWINA• ż ‘boczna wnęka pieca kuchennego’ Z piecy żar wygartujo i, takie bokawiny
byli [...] Wjd99Pab256

[Mlm bokaŋiny Wjd99Pab256]

BOKAWINKA ż ‘zdr od bokowina’ [...] na ta bokawinka tak, w ta bokawinka zakrywajo sie
te wengielki [...] Wjd99Pab256

[M,Blp bokaŋinka Wjd99Pab256]

BOKÓWECZKA• ż ‘zdr od bokówka, dobudowana boczna izdebka’ Taka kumóreczka
zrobiłim sia, bokóweczka, i piec postawiłim Ong01Kar498

[Blp bokuvečka Ong01Kar498]

BOKÓWKA *bnac* / **BAKÓWKA** / **BUKÓWKA** ż 1. ‘izba boczna, mały boczny pokoik’
Drugi ten koniec, gdzie my żyli, bokówka i pokój nazywali, my nazywali pierwszy pokój.
Firanki na całe okno byli [...]. W prociwku. A w bokówce... [nie było firanek]
Bht98Pab262; 2. ‘przybudówka’ W99Rie67 → **ZAŚCIANEK** *m*; 3. ‘boczna deska w
wozie’ Ni ruchaj bakówak, oni w gnoju Łpt72Zda121 → **GNOJÓWKA** ż

[Mlp bokówka Bht98Pab262 W99Rie67 bok'ufka/b'k'ufka/ b'k'ufka Łpt72Zda121 Mslp bokówce
Bht98Pab262 Dlm bak'uv'k Łpt72Zda121]

BOL *m*, ż / **BÓL** *m rzad.* ‘cierpienie fizyczne, ból’ Nudna jednej, niezdrowa jestem, jak moga
ida, ida, a potym tak kto żeby igło kolił, to takie bol Pcn01Kar249 Trzeba wszyscy
[wszystkie] zemby wrywać, bez boli czy z bolej Ł67ParIII-40

[Mlp bol Pcn01Kar249 bol'/bul' Mjsz73Ana39 ż D,Clp bol'i żNlp bol'ej Ł67ParIII-40]

BOLEĆ• *ndk dla kogo, komu* ‘boleć kogo’ Boli dla pana K99Zie24 Dzieciom głowy bolio
Bjw97Dwi81 Tobie musi język boli Bjw97Dwi81 Iwonce brzuszek boli Bjw97Dwi81 [...]
że tam który choruje poślie operacji, że bardzo potem już jak on koncza, już przed
umieraniem, że strasznie jemu boli, że on bardzo męczy sie Bjw96Mar126 Ciągłe bolała
mamie głowa Wn99Dwi147 Jemu z wieczora to trocha głowa bolała Kmn99Kar83

[*ter3lp* boli K99Zie24 bol'i Bjw96Mar126 Bjw97Dwi81 *ter3lm* bol'o Bjw97Dwi81 *prze3lp* z bolala Wn99Dwi147 Kmn99Kar83]

BOLEŹNIA *ż* 'choroba' Skórna to bolieżnia Brs02Rie49 → **CHOROBA** *ż*

[*Mlp* bol'eźńa Brs02Rie49]

BOLKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Bolesław, Bolek' Łpt72Zda56

[*Mlp* Bolka Łpt72Zda56]

BOLNICA / BALNICA *ż* 'szpital' W tamtej bolnica pracuje. Balnicow nie była Brs02Rie49

[...] twarz jego pobita była, nu tylko dowieźli do balnicy i umar Bjw99Pab139 A ja w balnicy liażałam w Datnowia Ong01Kar500 W balnicy liażała kobieta, też dochtory aparacja robili L13Kar366 Jedź do balnicy, mówie, leć sie ty L13Kar366 Potam do Kiejdan wywieźli do balnicy K02Kar299 Chciałam zachorować, żeby w balnicy poleżeć, ci co L13Kar366 Teraz do balnicy u nas [daleko], jedna balnica stara w Zarasach skasawali L13Kar366 → **ŁAZARET** *m*, **SZPITAL** *m*

[*Mlp* bolnica/balnica Brs02Rie49 *Dlp* bal'nicy Bjw99Pab139 bal'nicy K02Kar299 *D,Msłp* bal'n'icy L13Kar366 *Blp* bal'n'ica L13Kar366 *Msłp* (sic!) bol'nica Brs02Rie49 bal'nicy Ong01Kar500 *Dlm* bal'nicof Brs02Rie49]

BOLSZAŁ *m* 'szeroka bita droga' Ł84Par144 → **GOŚCINIEC** *m*, **PLANT** *m*, **SZOSA*** *ż*

[*Mlp* bol'szak Ł84Par144 bol'śák Ł67ParIII-6]

BOLSZEVIK *m* 'żołnierz armii sowieckiej, urzędnik, funkcjonariusz władz sowieckich'

Wdz04Jas85 ♦ Przy pierwszych bolszewikach 'w okresie (od XII 1918 r. do VIII 1919 r.) trwania władzy radzieckiej na Białorusi na zachód od Berezyny B32Dom251

[*Mlm* bolševiki Wdz04Jas85]

BOLSZEVIK* / **BALSZEVIK** *ż* *pogard.* 'bolszewicy' [...] już ja miała osiem liat, potem ta bolszewik przyszła pośle tej nikolajewskiej wojny. Jak na Warszawa [...] jak ta balszewik paszła. [Pytali] Arszała daliako, Arszała daliako. Jak te szatany jechali do tego, Warszawa Str99Pab171

[*Mlp* balševizna Str99Pab171]

BOLSZY *stw* → **DUŻY**

BOŁDAŁUSZKA* *ż* 'zwój płótna' [...] wie, to ciężko [było prac], to wałki grube..., [...] robili takie robili bołdałuszki, jak to miała nazwać po prostu [...] i pliaść, pliaść, pliaść tym pralnikiem Bjw99Pab124

[*Blm* bołdałuski Bjw99Pab124]

BOŁT *m* 'narzędzie rybackie do zapędzania ryb do sieci' W82Tur74 → **BOŁTAŁ** *m*

[Mlp bołt W82Tur74]

BOŁTAĆ *ndk* → **BELTAĆ** *ndk*

BOŁTAĆ SIĘ *ndk* → **BELTAĆ SIĘ** *ndk*

BOŁTAK *m* ‘narzędzie rybackie do zapędzania ryb do sieci’ W82Tur74 → **BOŁT** *m*

[Mlp bołt'ak W82Tur74]

BOŁTUCHA *ż* → **BELTUCHA** *ż*

BOŁTUN *m* → **BELTUN** *m*

BOŁTUNKA* / **BAŁTUNKA*** *ż* ‘smażone jajka wymieszane z mlekiem lub śmietaną’ Na śniadanie ojcu bałtunka robia Bjw97Dwi113

[Blp bałtuńka Bjw97Dwi113]

BOŁTUSZKA *ż rol.* ‘zdr od bołtucha 2 – woda z otrębami lub maką do zwilżania sieczeni jako karmy dla bydła’ W82Tur74

[Mlp bołtuśka W82Tur74]

BOŁTUSZNIK *m* ‘garbarz’ W82Tur75

[Mlp bołtuśnik W82Tur75]

BOMBAŃDEROWAĆ* *ndk* ‘bombardować’ Nu, musi Ruskia spalili jego [kościół]. Dali bambańderowali i zapalili i wszystko. Tu nia jeden dom spalił sia, tu dużo Krm01Kar406

[prze3/m bambańder^uoval'i Krm01Kar406]

BOMKA *ż* ‘drąg drewniany, często zaostroszony na płasko’ Musi tak z to kłodo nie damy rady, trzeba podsunąć bomka W96Rie84

[M,Blp bomka W96Rie84]

BONBON *m* ‘perkusyjny instrument muzyczny, bęben’ [...] tam wtedy jeden grał duda i ten bonbon, baraban taki uo Krn96Mar116 → **BARABAN** *m 1*

[Mlp bonbon Krn96Mar116]

BONDA *ż 1.* ‘mały bochenek chleba z resztek ciasta chlebowego’ [Bonda] to malieniaczka bułka chleba, co robi sia na koncu, jak pieczy sia chleb Łpt72Zda121; **2.** ‘babka kartoflana’ A te bondy byli pieczone, natarkujim ciasta i te bondy na kapuścianie liści i do pieca Trk06Rut361 Bliny piekli i bondy, natarkujisz kartofli i zaskwarzysz i do duchówki czy do pieca i upieczysz sie bonda Trk06Rut361; **3.** ‘babka z gryczanej mąki’ Kiedyś mieli monka i bonda piekli z gryczany monki Trk06Rut361

[Mlp bonda Trk06Rut361 b'onda Łpt72Zda121 Blp bonda M,Blm bondy Trk06Rut361]

BONDAR *m* ‘rzemieślnik zajmujący się bednarstwem, bednarz’ Dziad jego bogacił sia na kliepkach, on był bondaram Łpt72Zda121

[Mlp b^londar Nlp bond^lar^am Łpt72Zda121]

BONDECZKA• **ż** 1. ‘bułeczka’ Nu takie jak bondeczki, jakby bułeczki, to solki tam tej, sody, ci śmietanki, ci kwasnego mlika, to takie piekli na blachach Trk06Rut361 →

BONDZUK *m*; 2. ‘zdr od bonda 1, bocheneczek’ Włóżysz drożdży, kartofli, nu to o, bandeczki narobisz i [...] już potem na blaszki puczełi [kłaść] Pdz01Kar477 →

BEJTRUCZOK *m*

[M,Blm bondeczki Trk06Rut361 Dlm bondečk’i Pdz01Kar477]

BONDZUK• *m* ‘wypiek z mąki lub tartych kartofli w kształcie bułeczek’ Nu a potem mama, już gospodynia, piec wielki, napieczty te kułany[...] czy bondzuki jakie, czy bułeczki jakie Wkn01Użp422 → **BONDECZKA** **ż**

[Blm boⁿżuki Wkn01Użp422]

BOR *m* → **BÓR** *m*

BOROWICZEK* / **BORAWICZEK** *m* ‘zdr od borowik – borowiczek’ Borawiczki, lapszuki, różnych grzybów suszyłam K02Kar264

[Mlp borawiczek Blm borav’ičk’i K02Kar264]

BORÓWIK / **BARAWIK** / **BUROWIK** *m* ‘grzyb prawdziwek, borowik’ [Grzybów] rozmajitych jest – barawiki Ł67ParIII-8 U nas w sadzie borowiki inny rok dużo rośli Ł67ParIII-38 Znalaz dwadzieście buruwików Łpt72Zda212

[Mlp boróv’ik Jsn82Wer150 b^ur^lóvik/ bor^lóvik/b^ar^aŵ’ik Łpt72Zda121 Mlm boro^óiki Ł67ParIII-38 bara^óiki Ł67ParIII-8 Dlm borov’ikof L29Szw135 b^ur^aŵ’ikuf Łpt72Zda121]

BORÓWKI *lm* ‘leśne jagody o czerwonych owocach, brusznice’ Borówki [rosną], nu, u nas taki lias Ł67Par2-6 → **BRUSZNICE** *lm*

[Mlm borówki B32Dom213 boruf^óki Ł67Par2-6]

BORSUK / **BARSUK** / **BURSUK** *m zool.* ‘borsuk’ Bursuków teraz mało Łpt72Zda121

[Mlp b^lorsuk /bars^luk/burs^luk Dlm burs^lukuf Łpt72Zda121]

BORT *m* 1. ‘burta, boczna ścianka łódki lub przyczepy samochodowej’ Ni siada^j na bort Łpt72Zda121; 2. ‘brzeg poły w ubraniu’ Wdz71Giu320 → **KŁAPKI** *lm*

[M,Blp bort Wdz71Giu320 Łpt72Zda121]

BORYSZ / **BARYSZ** *m* / **BORYSZY** *lm* ‘litkup, porękawiczne, poczęstunek z okazji pomyślnej sprzedaży lub kupna’ Borysza musieli my zawsze wypić, nawet Żyd jak kupował stawiał czwartka Łpt72Zda121 Boryszów przepić Bkb84Ado9 Ot i trzeba wypić boryszy, żeb kupno powiodło się W96Rie84 → **MOHORYCZ** *m*

[Mlp borysz B32Dom213 b'oryš/b'r'lyš Blp bor'yša Łpt72Zda121 Dlm boryszów Bkb84Ado9 M,Blm boryszy W96Rie84]

BOSAKI *lm* 'letnie przewiewne pantofle, sandały' Wn00Daw96 → **BOSONOŻKI*** *lm*

[Mlm bosaki Wn00Daw96]

BOSIAK* / **BASIAK** *m* 'osoba chodząca boso' [Jak kto chodził boso] to basiak Słb99Pab60

[Mlp bas'lak Słb99Pab60]

BOSKI* 'przym od Bóg – boski' Mc99Pab157 ♦ Mateńka Boska → **MATEŃKA** *ż*

[żMlp boska Mc99Pab157]

BOSQNOŻ *ndm* → **BOSONÓŻ** *ndm*

BOSONOŻKA *m, ż* → **BOSONÓŻKA*** *m, ż*

BOSONOŻKI* / **BASANOŻKI** *lm* 'lekkie letnie pantofle damskie, sandały' → **BOSAKI** *lm*

[Mlm basanoszki/basanożki Wn00Daw96]

BOSONÓŻ / **BOSQNOŻ** / **BASANOQŻ** *ndm* 'bez obuwia, boso, na bosaka' Bywała co

basanoż z chaty da gumna ja leciała, dzieci też basanoż pa śniegu liatali Łpt72Zda121 Tak zimno, a ona poszła bosonóż W96Rie84

[bosonóż W96Rie84 b'as'an'oš/bos'onoš Łpt72Zda121]

BOSONÓŻKA* / **BOSONOŻKA** / **BASANOŻKA** *m, ż* 'osoba nieobuta, mająca bosc nogi'

Basanożki to mogą być dzieci, a nawet kury tak można nazywać Łpt72Zda121

[Mlp b'as'an'oška/boson'oška Mlm basan'oški Łpt72Zda121]

BOSY* 'bosy' Lepiej boscemu chodzić Dgd82a)Par215

[mClp boscemu Dgd82a)Par215]

BOŚĆ *ndk* → **BÓŚĆ*** *ndk*

BOŚĆ SIĘ *ndk* → **BÓŚĆ SIĘ*** *ndk*

BOTWINA / **BOĆWINA** / **BATWINA** / **BAĆWINA** / **BUĆWINA** / **BOTWINIE** *n* 1.

'liście i łodygi buraków, nać buraczana' Buraki du kosza a baćwina na kucza rzucali

Łpt72Zda120 Jichna baćwinia większa Ign73Sud189 → **BOTWINNIK*** *m*,

BURACZNIK *m*; 2. 'barszcz z młodych buraków z nacią' Baćwina na mięsia jest najsmaczniejsza Łpt72Zda120

[żMlp botwina W82Tur79 bat'vina W82Tur66,73 bac'v'ina Ign73Sud189 boc'v'ina/b'c'v'ina/b'c'v'ina

Łpt72Zda120 Blp bac'v'ina Łpt72Zda121 nMlp botwinie W82Tur79]

BOTWINIE *n* → **BOTWINA** *ż*

BOTWINKA / **BATWINKA** / **BOĆWINKA** / **BAĆWINKA** / **BUĆWINKA** *ż* 'zdr od

botwina 2 – barszcz z młodych buraczków' Zjedz choć trochi tej bućwinki Łpt72Zda120

[Mlp botwinka W82Tur79 batvinka W82Tur73,103 bac'v'inka/buc'v'inka/boc'v'inka Dlp buc'v'inki Łpt72Zda120]

BOTWINNIK* / **BOĆWINNIK** / **BAĆWINNIK** / **BUĆWINNIK** *m* 'liście i łodygi buraków, nać buraczana' Ni pędź krów, daj im baćwinniku Łpt72Zda121 → **BOTWINA** *ż* **1**

[Mlp b^ac'v'innik/b^uc'v'innik/boc'v'innik Łpt72Zda120 Dlp b^ac'v'inniku Łpt72Zda121]

BOTWINOWY* / **BATWINOWY** 'buraczany' Batwinowa liści W82Tur73

[mMlp batvinovy Mlm batvinova W82Tur73]

BOWEŁNA *ż* → **BAWEŁNA** *ż*

BOZIA *m*, *ż* 'zdr od Bóg – Bozia' Niachaj Bozia da tobia wszystko, co zachcesz Łpt72Zda122 ♦ Aciu Bozi/Boziu → **ACIU**

[Mlp b'oz'a Łpt72Zda111 Wlp Boz'u Bjw97Dwi113]

BOZINKA *m* → **BOŻEŃKA** *m*

BOŻEŃKA / **BOŻANKA** / **BOZINKA** *m* 'zdr od Bóg – Bozia' Bożeńka nas uratował B12Gol123 A mój ty Bożeńka W86Dub74 Dawniej, Bożanka ty moj, my byli, o, malienki, wstanim, od razu przeżegnasz się, tam podziękujisz Bogu za noc L13Kar364 Puproś Bozinki, Bozinka wysłucha Łpt72Zda122 ♦ Aciu Bożeńku/Bozinka → **ACIU**

[Mlp Bożeńka B12Gol123 b'ożeńka W82Tek287 b'oz'inka Łpt72Zda122 Clp božen'ku Ejs94Kru118 Blp b'oz'inki Łpt72Zda122 Wlp Bożeńka W86Dub74 Bożanka L13Kar364]

BOŻNICA *bnac* / **BAŻNICA** *ż* 'synagoga, bożnica' Żydzi modlą się w kuczkach i chodzą do bożnicy Łpt72Zda122

[Mlp bożń'ica/baźń'ica Dlp bożń'cy Łpt72Zda122]

BOŻONARODZENNY 'związany ze świętem Bożego Narodzenia, bożonarodzeniowy' Bożonarodzeny bumbul Bkb08Rut95

[mMlp bożonarodzeny Bkb08Rut95 bożonarodzeny W99Rut43]

BOŻY 'boży' Półczwarte tygodnia jak przypada Boża Narodzenia Użp01Kar261 ♦ Boża korowka → **KRÓWKA** *ż*, **PIETRUSZKA** *ż* ♦ Boży andrzejek → **ANDRZEJEK** *m*

[mMlp boży B32Dom211,213 żMlp boża Skn99Pab251 Boża Użp01Kar261]

BOŻYĆ SIĘ *ndk* 'przysięgać, zaklinać się na Boga' Boży się, co ni ukradł Łpt72Zda122

[bzk b'ożyc' s'e ter3lp b'oży s'e Łpt72Zda122]

BOŻYŃKA• *ż* 'świętek, figura świętego' Wszystkie te bożynki, wszystkie nożykim wyrabione z dżewa Jzr04Kar53

[Mlm bożynk'i Jzr04Kar53]

BÓB / **BOB** *m bot.* ‘roślina strączkowa, bób’ Jak wojna była ta pierwsza, to my tylko bob jedli i tego jiszczē ni starczała Łpt72Zda122 Znaczy bob też, tam fasolia, to tylko, to tylko cepami, cepem [młócili] Słb99Pab61

[Mlp bop/bup Łpt72Zda122 Blp bob Łpt72Zda121 Słb99Pab61]

BÓBOWNIK *m* → **BOBOWNIK** *m*

BÓG *m* ‘Bóg’ Już tak o Boga pięknie mówił Pps91Kru183 Nia daj Boże wojny Kjd01Kar283

♦ Boże bruń ‘broń Boże’ Boże bruń tam [w Polsce] mówi, takie panienki palio papierosy i wódke pijo [...] Drj99Pab52 ♦ Boże mój ‘mój Boże’ Boże moj, jak to tak można

Bnk99Pab210 ♦ Boże strzeż ‘uchowaj Boże’ [...] tam straszna tych lieśnych była dużo tam, Boże szcesz [strzeż] Kjd01Kar284 ♦ Jeszcze się ten nie urodził, co by Bogu dogodził →

DOGODZIĆ *dk* ♦ Nie daj (ty) Boże ‘nie daj Boże’ To taki przewrót zrobił, pani, że nie daj ty Boże Wdg01Kar439 Nie daj Boże do dziwieńdziesięciu [lat żyć] Stc96Mar78 ♦ Nie pędź pana Boga do drzewa → **PĘDZIĆ** *ndk* ♦ Spor Boże → **SPORZYĆ** *ndk*

[Mlp buk Blp boga K02Zie159 Clp Bogu L82Roj238 Mslp boga Pps91Kru183 Wlp Boże W96Rie103 Boże Stc96Mar78 Drj99Pab52 Kjd01Kar283,284 B^ooż Wdg01Kar439]

BÓJ* / **BOJ** *m* ‘starcie zbrojne, walka, bój’ Tu wielki boj był trzy dni, spalili nasza budynki

Kmp01Kar428 Wielki boj K02Kar143 ♦ Bojem iść ‘być agresywnym, napastliwym’ [...] nawet do Czeški [do Czesława] bojem szli: Paliak, Paliak, oni nie lubili [Polaków] Ncz02Koz69

[Mlp boj K02Kar143 boj Kmp01Kar428 Nlp bojem Ncz02Koz69]

BÓL *m* / **BOL** *m* ‘cierpienie fizyczne, ból’ Nudna jednej, niezdrowa jestem, jak moga ida, ida, a potym tak kto żeby igło kolił, to takie bol Pcn01Kar249

[Mlp bol Pcn01Kar249 bol’/bul’ Mjsz73Ana39]

BÓR / **BOR** *m* ‘gęsty, stary las, bór’ Kułu misiucząskiego boru żyjo i ni liękają sia

Łpt72Zda122 U takiego Sipowicza bor bardzo piękny był, las K02Zie139

[Mlp bor/bur Łpt72Zda122 bor K02Zie139 Dlp b’oru Łpt72Zda122]

BÓŚĆ / **BOŚĆ** *ndk* ‘uderzać, kłuć rogami, bóść’ Tyrolka bodła Malinu Łpt72Zda122

[bzk bos’c’/bus’c’ ter1lp b’oda ter2lp b’oż’iš ter3lp b’oż’i ter1lm b’oż’im ter2pl b’oż’ic’a ter3lm b’odo prze3lp bot prze3lp z b’odła prze3lm b’odl’i Łpt72Zda122]

BÓŚĆ SIE* / **BOŚĆ SIE*** *ndk* ‘bóść siebie wzajemnie’ Bodo sie te krowy Łpt72Zda122 A o tu w jednym miejscu tutaj taka krowa, ona bodła sia Bjw99Pab99

[ter3lm b’odo s’e Łpt72Zda122 prze3lp z bodła s’a Bjw99Pab139]

BRACIENIK *m* ‘kuzyn’ Mój bracienik, my jednego roku Ł67ParIII-23 Józefa bracienik też sapalił sie Ł67ParIII-30 [...] to o dzie moj bracienik, brat już przyjedzie do mnie stryjeczny L13Kar369 [Na fotografii] to o to bracienik u dolie, a tu soñsiad L13Kar369
[Mlp brac”en’ik L13Kar369 brac’énik Ł67ParIII-23,30]

BRACISZEK / BRATISZEK *m* *pieszcz.* ‘zdr od brat, także o dorosłym bracie, braciszek’
[Był] polski bal i my byliśmy z braciszkiem, to widzi pani, z braciszkiem byliśmy i było zdjencie – braciszek w szachy gra z pani Stapieżyńskiej ojcem Wdk99Pab217 →
BRACIUCZAK *m*, **BRATEK** *m*

[Mlp braćisek Wdk99Pab217 braćisek/bra’c’ise^ak/bra’t’ise^ak Bkb83Giu79 Nlp z braćiskem Wdk99Pab21]

BRACIUCZAK *m* ‘zdr od brat – braciszek’ W86Dub73 → **BRACISZEK** *m*

[Mlp braciuczak W86Dub73]

BRACIUŁ / BRACIUŁ *m* *lekc.* ‘brat’ Ni znał ja braciuka twego Łpt72Zda122

[Mlp braciuk W86Dub72 brac’luk Dlp brac’uk’a Łpt72Zda122]

BRAC’ *ndk* **1.** ‘ujmować, chwytać, brać’ Lepiej brać jak dawać Łpt72Zda122 Biora twoja palta Łpt72Zda122; **2.** ‘kupować’ No to więcej, mówił, jak chcecie, chcecie to bierzcie [kupujcie], chcecie to nie Stc96Mar78 Chleba już chwyta, możysz choć woz brać Ł67ParII-53; **3.** ‘mieć zasięg – o falach radiowych’ Ta radjo bierze, moja pani, siedem kanaław bierze, to o radjo, dobra radjo Skr99Pab152; **4.** ‘wydostawać, wybierać, usuwać’ Miałam aperacja, brana kamienie, woreczek ten żółciowy Sdr99Pab166; **5.** ‘żenić się, brać za żonę’ Dzieci u mnie, rodnych dzieci, i nie było, a córka mojej żony, córka była, ja, o, brał wdowe Czl96Mar89 ♦ Brać język za brodę → **JĘZYK** *m*; ♦ Brać na cuhunder → **CUHUNDER** *m*; ♦ Brać nogi w ręce → **NOGA** *ż*; ♦ Brać nogi za plecy → **NOGA** *ż*; ♦ Brać ślub → **ŚLUB** *m*; ♦ Dziwo bierze → **DZIWO** *n*; ♦ Lepiej brać niż dawać ‘głupi daje, mądry bierze’ Łpt72Zda 122 ♦ Nerw bierze *kogo* ‘denerwuje się *kto*’ Potam już mnie nerw bierze nie pracować [...] mówia, dajcie roboty mnie Ong01Rut495 ♦ Nie brać do głowy → **GŁOWA** *ż*

brawszy *ipu* [...] jak którym ksiądz taki kści już, nie patrzy, czy ślub brawszy, czy nie Stc96Mar80 Ale tu rodzona w poniewieżyskiej parafii, i szliub tu brawszy i umrze tu Wkn01Kar423

[bzk brać B32Dom216 L82Roj239 brac’ Łpt72Zda122 Ł67ParII-53 *ter1lp* b’ora K01Kar468 b’ora *ter2lp* b’leżyś *ter3lp* b’leży Łpt72Zda122 beże Skr99Pab152 b’eże^a Ong01Kar495 *ter1lm* b’leżym Łpt72Zda122 *ter2lp* b’leżycia L34Szw184 b’leżyc’a *ter3lp* b’oro Łpt72Zda122 *prze3lp m* brał Czl96Mar89 *roz k lp* bi’erz L36Szw110 beś ni b’eś Łpt72Zda122 *roz k lm* beśc’e Stc96Mar78 *ibt lm* brana Sdr99Pab166 *ipu* brafšy

Stc96Mar80 Wkn01Kar423]

BRAĆ•² ż ‘kompania, towarzystwo’ ♦ Być z kimś za panie brać ‘być z kimś za pan brat, jak równy z równym’ L82Roj237

[Błp brać L82Roj237]

BRAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘próbować, czynić wysiłki, usiłować’ Ja prosto, a co ja tam wiem, i tego, i bioram się i bioram się, jak jego podnieść, a już bardzo ciężki Bjw96Mar127; **2.** ‘bronić, obstawać za *kim, czym*’ Moj ojciec to Poliak był, on strasznie za Polszcza brał się Mtr01Kar237; **3.** ‘mocować się’ To on [dziadek] mnie nauczył jak brać się, nikt [mnie] nie może zwalić. A jak z jim weźnim sia, buwało i ja jego nie moga przawalić bez pudnożki tej, ni on mnie [...] bierzym sia, bierzym sia [...] nic nie wychodzi Ong01Kar496 → **DAŻAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk brac’ s’e^a Ong01Kar496 *ter1lp* boram s’e Bjw96Mar127 *ter3lm* b’eżem še B29Nit247 beżym s’a Ong01Kar496 *prze3lp m* brał s’e Mtr01Kar237]

BRADNIUSZKA ż → **BREDNIUSZKA** ż

BRADZIAHA *m* ‘wyzwisko – nicpoń, włóczykij’ Tak ja mówia, ty bradziah, ty sukinsyn Łpt72Zda122

[Młp braz’l^aya Łpt72Zda122]

BRAHA ż **1.** ‘wywar gorzelniany pozostały po pędzeniu wódki’ I samagonka ma, piniędzy i braha dla krów Łpt72Zda122; **2.** ‘zacier’ A z buraków to dużo tej brahy Kj01Kar283

[M, Błp br^aya Łpt72Zda122 Dłp brayy Kj01Kar283]

BRAKOWAĆ• *ndk* *co* ‘nie wystarczać, brakować *czego*’ Brakuji nawet jak których i książek W01Mas91 I obuwie rzeczywiście brakuji W01Mas111

[*ter nos* brakuji W01Mas91,111]

BRAKOWLIWY ‘z brakiem, wybrakowany, ze skazą’ Bkb83a)Giu100 → **FELERNY**

[Młp brakovl’ivy Bkb83a)Giu100]

BRANAWANIA *n* → **BRONOWANIE** *n*

BRANIAĆ• *ndk* ‘nie pozwalać, zabraniać, zakazywać’ A teraz wszystkie już wszędzie po litewsku, i braniali żeż, że nie można rozmawiać po polsku Wdg01Kar455 → **BRONIĆ** *ndk*, **ZAPRESZCZAĆ** *ndk*, **ZAPRZECZAĆ** *ndk*

[*prze3lm* brańal’i Wdg01Kar455]

BRAT *m* ‘syn tych samych rodziców, brat’ Brat w jego był, ten ożenił się Dgd82a)Par210 A nas pieńć bracij była Dgd82a)Par210 Nas jest dwóch bratów Łpt72Zda122 ♦ Cioteczny brat ‘kuzyn, brat cioteczny’ Bkb83Giu81 ♦ Dalszy brat ‘kuzyn’ Bkb83Giu81 ♦ Nierodzony

brat: a) ‘brat stryjeczny, cioteczny’ Mojej mamy brat, znaczy, nierodzony Kjd01Kar289
Moj brat nierodzony no to polskie gimnazja konczył, tam wiele klas, a my to cztery tylko
klasy przeszlim K99Zie19 A potem jak to była, brat nierodzony przyszed i wyszli [...] Bbt99Pab224 → **PÓLBRA***T m*; b) ‘brat przyrodni’ Nie, bo tu taki jego brat nierodzony
w Żejmach żył, tu jego chłopcy mieli polskie paszporty Żjm01Kar516 →
NIERODZONY; ♦ Podobne jak rodzone bracia ‘podobni jak dwie krople wody’
BL82Giu228 ♦ Stryjeczny brat ‘brat stryjeczny’ Bkb83Giu81

[Mlp brat Dgd82a)Par210 Bkb83Giu81 Bbt99Pab224 Żjm01Kar516 Mslp br^latu/br^laci^{’e}/br^lac^{’a} Mlm
brac^{’a}/brac^{’i} BL82Giu228 br^laty/br^lac^{’i} Łpt72Zda122 Dlm brac^{’ij} Dgd82a)Par210 br^latuf/br^laci^{’uf}/br^laci[’]
Łpt72Zda122]

BRATANEK *m* ‘syn brata, bratanek’ Mego brata chłopcy jest moja bratanki Wrn05Koz218
→ **BRATANIEC** *m*, **PLEMIANNIK** *m*

[Mlp bratanek Brs01Czy100 bra^ltanek Bkb83Giu83 Mlm bratankⁱ Wrn05Koz218]

BRATANICA *ż* ‘cóрка brata, bratanica’ Bkb83Giu83 → **BRATANKA** *ż*,
PLEMIANNICA *ż*

[Mlp brata^ln^{’ica} Bkb83Giu83]

BRATANIEC *m* ‘syn brata, bratanek’ Bkb83Giu83 → **BRATANEK** *m*

[Mlp bra^ltan^{’ec} Bkb83Giu83]

BRATANKA *ż* *bnac* ‘cóрка brata, bratanica’ Bkb83Giu83 → **BRATANICA** *ż*

[Mlp bra^ltańka Bkb83Giu83]

BRATCZYK *m* ‘członek bractwa kościelnego’ W82Tur81

[Mlp braćyk W82Tur81]

BRATEK *m* ‘zdr od brat’ Bkb83Giu79 → **BRACISZEK** *m*

[Mlp ^lbratek Bkb83Giu79]

BRATISZEK *m* → **BRACISZEK** *m*

BRATKOWY• ‘ciemnofioletowy’ A potem już Lusia skądś wzięła bratkowych; i jeszcze
Lusia w domu te bratkowe [ma] Bht98Pab106

[Mlm bratkowe Dlm bratkowych Bht98Pab106]

BRATNI•/ **BRATNIJ** ‘*przym* od brat, należący do brata; z rodziny brata’ W jakim
trzydziestym roku bratnij syn też jaki liaty dwa u niego był Ł67ParII-22 ♦ Bratnia cóрка →
CÓRKA *ż* **BRATANICA** *ż*

[mMlp bratnij Ł67ParII-22 *z*Mlp bratn^{’a} Bkb83Giu84]

BRATOWYCZKA• *ż* ‘żona brata, bratowa’ L36Szw110

[Wlp brat'owyczko L36Szw110]

BRAWNIK *m* ‘pistolet brauning’ Brawnikiem szczszelił Bjw97Dwi114 Z bawnikiem chodził i ludzi straszył Łpt72Zda122 Niemcy ji Litwiny [...] mieli te bawniki, te pisto..., nu bawnik czy jak, co szczelać Iwt06Mor116

[Mlp br'avnik Łpt72Zda122 bra'nik Iwt06Mor116 Nlp brav'nik'em Bjw97Dwi114 brav'nik'em Łpt72Zda122 Blm brav'nik Iwt06Mor116]

BRAWO *n* ‘oklaski jako wyraz uznania’ B32Dom213 ♦ Dać brawo → **DAĆ** *dk*

[M,Blp brawo B32Dom213]

BRAZG *wykrz dźwiękonaśl.* ‘o metalicznym odgłosie uderzenia’ W82Tur79

[brazg W82Tur79]

BRAZGAĆ *ndk* ‘brzdąkać, stukać, trzaskać czymś’ Ni brazgaj tymi wiadrami Łpt72Zda122 Nie brazgaj drzwiami Bjw97Dwi114 [...] śpiewali koliendy i te pałki tam brazgali W99Rut44

[bzk brazgać W82Tur75 W96Rie84 br'azgac' Łpt72Zda122 prze3lm brazgal'i W99Rut44 rozk lp brazgał Bjw97Dwi114 brazg'ał Łpt72Zda122 ipw brazgając W96Rie84]

BRAZGADŁO *n* ‘przrząd do grzechotania, kołatka’ W82Tur79

[Mlp brazgadło W82Tur79]

BRAZGAŁKA *ż* ‘drewniana pałka z kołatkami (rekwizyt kolędników)’ Trzy króli mieli pałki takie ładne, te pałki takie brazgałki, tymi pałkami tak stukali jak śpiewali, śpiewali koliendy i te pałki tam brazgali W99Rut44

[Mlp brazgałka Mlm brazgałki W99Rut44]

BRAZGANIE *n* ‘uderzanie o coś z brzękiem’ W82Tur79

[Mlp brazganie W82Tur79]

BRAZGANINA *ż* ‘oddźwięki uderzania o coś z brzękiem’ W82Tur79

[Mlp brazganina W82Tur79]

BRAZGUL / BRYZGUL *m* ‘strzęp przy ubraniu, obuwiu’ Patrzaj bryzgul bełta sia przy bucie Łpt72Zda124 Brazguli bołtali się Bjw97Dwi114 → **SZPURA** *ż* 2

[Mlp brazgul Bjw97Dwi114 bryzg'ul Łpt72Zda124 Mlm brazgul'i Bjw97Dwi114]

BRAZGULA *m* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Bkb73Giu114 → **BARABAJKA** *ż*

[Mlp braz'gul'ak Bkb73Giu114]

BRAZGULUCZAK *m* ‘strzęp przy ubraniu lub coś, co dzwoni’ W86Dub73 →

BRAZGULUK *m*

[Mlp brazguluczak W86Dub73]

BRAZGULCZYK *m* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Bkb73Giu114 → **BARABAJKA** *ż*

[Mlp braz^lgulčyk Bkb73Giu114]

BRAZGULI *lm* ‘metalowe brzękadła przy uprzęży końskiej’ Naczepił brazgulów na konia jak Cygan W96Rie84 Jak jado to brazguli, te co u konia na szyji, to janczary jak zadzwonio. Na koni brazguli takie nałożo na szyja, dzwoneczki takie, i pojechali Trk06Rut367 Jest weseli i na koniach, niedrennie tak, tylko żuch i pojechali. A ty żeż jado z brazgulami. U mnie i teraz brazguli jest6 L13Kar362 → **BARSZKULI** *lm*

[M,Blm brazguli W96Rie84 Trk06Rut367 brazgul’i L13Kar362 Dlm brazgulów W96Rie84 Nlm z brazgul’am’i L13Kar362]

BRAZGULUK *m* ‘strzęp przy ubraniu lub coś, co dzwoni’ W86Dub72 →

BRAZGULCZAK *m*

[Mlp brazguluk W86Dub72]

BRAZGUŁKA / BREZGUŁKA *ż* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Bkb73Giu114 →

BARABAJKA *ż*

[Mlp brazg^lułka/brezg^lułka Bkb73Giu114]

BRAZGUNY / BRYZGUNY• *lm* ‘janczary, dzwoneczki przy uprzęży’ Mąż przyjechał z brazgunami Bjw97Dwi114 Koń ubrany, z bryzgunami, kum i kuma z dzieciakiem na wozie, tak ładnie Kml96Mar106 → **BARSZKULI** *lm*

[Mlp brazg^lun W82a)Tek287 Mlm brazguny W96Rie84 Nlm brazgunam’i Bjw97Dwi114 bryzgunańi Kml96Mar106]

BRAZNAĆ *dk* ‘rzucić coś ze złością, trzasnąć czymś’ Braznał misko ob stoł Łpt72Zda122 Braznał drzwiami Łpt72Zda122 Chodził brazgając kluczami. Braznał drzwiami i poszedł W96Rie84

[bzk braznać W82Tur79 br^laznać’ Łpt72Zda122 prze3lp *m* braznał W96Rie84 br^laznał Łpt72Zda122]

BRECHAĆ *ndk 1*. ‘mówić nieprawdę, kłamać; mówić byle co’ Bresz, bresz ty pjanica i tak tobia nicht ni wierzy Łpt72Zda123 → **HAWKINIAĆ** *ndk 2; 2*. ‘o psie – szczekać’ Pies czutki, on pusłyszys i ud razu breszy Łpt72Zda123 → **HAWKINIAĆ** *ndk 1*

[bzk brechać Grd99Sat194 br^leχac’ ter1lp br^leχam/br^leša ter2lp br^lešyš ter3lp br^lešy ter1lm br^lešym ter2lm br^lešyc^a ter3lm br^lešo prze3lp *m* br^leχał prze *lm* breχ^lal’i rozk lp breš Łpt72Zda123]

BRECHUN *m 1*. ‘kłamca, łgarz’ Nie słuchajcie tego brechuna, toż szczeka niestworzone rzeczy W96Rie84 → **KŁAMCA** *m; 2. rzad.* ‘osoba gadatliwa, gaduła’ Wn00Daw93

[Mlp brechun Wn00Daw93 brexun Bkb83a)Giu100 brech^lun W96Rie84 Dlp brechuna W96Rie84]

BREDNIUSZKA / BRADNIUSZKA• ż ‘żartobliwa, krótka piosenka’ Jak napiją się, to się i popiją i bradnieszku mogą zaśpiewać B96Doł206 Ot, brednieszka, pieśń taka, z głowy, zmyśli się coś i zaśpiewa B96Doł206 Brednieszki, proste takie. [...] My śpiewali po polsku tylko. Po rusku nie umieli i nie umiemy teraz B96Ban199

[Mlp brednieszka B96Doł206 Blp bradnieszku B96Doł206 Mlm brednieszki B96Ban199]

BREDUN *m* ‘ten co bredzi, mówi od rzeczy’ Bkb83a)Giu100

[Mlp bredun Bkb83a)Giu100]

BREDZIĆ• *ndk* ‘mówić bzdury, od rzeczy’ Bkb83a)Giu87 → **BALBOTAC**• *ndk*

[ter3lp brez’i Bkb83a)Giu87]

BREW ż → **BRWIA** ż

BREWNO *n* ‘szczapa, polano’ B32Dom213

[Mlp brewno B32Dom213]

BREZGULKA ż ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Bkb73Giu114 → **BARABAJKA** ż

[Mlp brezgulka Bkb73Giu114]

BRODA• ż ‘dolna część twarzy – broda’ ♦ Brać język za brodę → **JĘZYK** *m*

[Blp brodę L82Roj239]

BRODAWNIK / BRÓDAWNIK *m bot.* ‘jaskółcze ziele – roślina lecząca brodawki’ Sok brudawnika, jak im pusmarować, leczy brudawki Łpt72Zda123

[Mlp brod'avník/br'ud'avník Dlp br'udavń'ika Łpt72Zda123]

BRODZIEN• *m* ‘sieć rybacka do połowów przybrzeżnych – brodnik’ W96Rie84

[Mlp brodzień W96Rie84]

BRONA ż *rol.* ‘narzędzie rolnicze do spulchniania gleby – brona’ Brona żelazna

Wdz71Giu321 → **KOSIAK** *m*

[Mlp bróna Wdz71Giu321,322]

BRONET *m* → **BRUNET*** *m*

BRONIA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Bronisław’ [...] potem jeszcze siostry syn był, Bronia był jeszcze Brt01Kar314 → **BRONIUK** *m*, **BRÓŃKA** *m*

[Mlp Br'onia Brt01Kar314]

BRONIĆ¹ *ndk* ‘nie pozwalać, zabraniać, zakazywać’ Nie możesz ni dzieciom wejść do kościoła, ni nic, bronili Rkw96Mar57 → **BRANIAĆ** *ndk* ♦ Boże bruń → **BÓG** *m*

[bzk bronić B32Dom206 prze3lm brońil’i Rkw96Mar57 rozk lp bruń Drj99Pab52]

BRONIĆ•² *ndk rol.* ‘bronować’ Ł67ParIII-12

[*prze3lm* brońil'i Ł67ParIII-12]

BRONIUK *m* 'imię męskie, *zdr* od Bronisław' W86Dub72 → **BRONIA** *m*

[*Mlp* Broniuk W86Dub72]

BRONKA *ż* 'z*dr* od brona lub mała brona' Zaczep bronki i idź na polia Łpt72Zda123

[*Mlp* br'ojka B*lp* bronki Łpt72Zda123]

BRONKT / **BRONKĆ** *m rol.* 'orczyk' Rowak za mały w starym bronkcia Łpt72Zda123 Taki bronkt zrobiony [...] i tutaj taka żalaza, o, przyczapiona i bronujo ci orzo Trk06Rut367 Taki bronkt zrobiony, orczyk jak my nazywali Trk06Rut367 → **ORCZYK** *m*

[*Mlp* bronkt Trk06Rut367 bronkć W80Tek69 W87Smo50 bronkt M*slp* br'ojkc'^a Łpt72Zda123]

BRONOWANIE *n* / **BRANAWANIA** / **BRUNAWANIA** *ż* 'bronowanie' Taka brunuwania nic ni daji Łpt72Zda123

[*Mlp* br"ⁿv'lańa/bronov'lańe/br"^av'lańa Łpt72Zda123]

BRON• *m, ż* 'narzędzie walki, oręż, broń' Z broniem szasta sie. Z bronio chodzi Orn94Mas1131

[*mNlp* brońem *żNlp* brońo Orn94Mas1131]

BRONKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Bronisław' Nu tak terez Bronka sparszywiał, ludzi jego liękajo się Łpt72Zda203 → **BRONIA** *m*, **BRONIUK** *m*

[*Mlp* br'ojka Łpt72Zda203]

BROT• *m* 'nazwa skrawka ziemi' Pędź krowy na brot Łpt72Zda123

[*Blp* brot Łpt72Zda123]

BROWAR *m* **1.** 'zakład produkujący piwo, browar' Browar piwny B32Dom214; **2.** 'zakład produkujący wódkę, gorzelnia' B32Dom214

[*Mlp* browar B32Dom214]

BROWNA• *ż* 'bal drewniany' Kościół ładny był, on z takich szerokich browien, takich kwadratnych Drś99Pab56 → **BIERWIONO** *n*

[*Dlm* broven Drś99Pab56]

BRÓDAWNIK *m* → **BRODAWNIK** *m*

BRUCZKA *ż bot.* 'brukiew' Na poliu pud gruszo zawsze rosła ładna bruczka Łpt72Zda123 W ogrodzie bruczka rośni Bjw97Dwi114 Jak kołchozy byli, to tu gdzie te łonki, to wszędzie, sieli, sadzili, to bruczka sadzili, to runkli, buraki te pastewne sadzili Trk06Rut367 [On] tej bruczki nie je Orn73c)Mas183 → **KRUCZKA** *ż*

[*Mlp* bruczka B32Dom214 W96Rie84 bručka Bjw93Dwi40 Bjw97Dwi114 br'učka Łpt72Zda123 *Dlp* bručk'i Orn73c)Mas183 *Blp* bruczka Trk06Rut367]

BRUCZKIEWNIK *m* ‘nać brukwi’ W82Tur73

[Mlp bručkevńik W82Tur73]

BRUDAK *m* ‘brudny człowiek, brudas’ Bkb83a)Giu100 → **BRUDAL** *m*, **BRUDAS** *m*,
NIEAKURATNY, **NIECHLUJ** *m*, **NIEOCHAJNOTA** *m*, ż **NIEOCHAJNY**,
NIERACHA *m*, ż, **SMOLUCH** *m*

[Mlp brudak Bkb83a)Giu100]

BRUDAL *m* ‘brudny człowiek, brudas’ Bkb83a)Giu87 i in. → **BRUDAK** *m*

[Mlp brudal Bkb83a)Giu87,100]

BRUDAS *m* ‘brudny człowiek, brudas’ Bkb83Giu87 → **BRUDAK** *m*

[Mlp brudas Bkb83Giu87]

BRUDNOWATY ‘trochę brudny, przybrudzony’ Ł84Par137

[mMlp brudnowaty Ł84Par137]

BRUDZIĆ• *ndk* ‘brudzić’ Łpt72Zda106

brudziwszy *ipu*

[ipu bruž’lifšy Łpt72Zda106]

BRUKAĆ• *ndk* ‘brykać, kopać, uderzać kopytami – o zwierzętach’ BL82Wer135→

BRYKAĆ *ndk*, **BRYKAĆ SIĘ** *ndk*

[ter3lp bruka BL82Wer135]

BRUKARSZCZYK *m* ‘robotnik pracujący przy brukowaniu dróg, brukarz’ Brukarszczyki
nocowali, kupawali chleba, masła i był grosz Łpt72Zda123

[Mlp bruk^larščyk Mlm bruk^larščyki Łpt72Zda123]

BRUKOWKA *ż* ‘droga brukowana’ Brukouka przez miasta Ł67ParIV-9

[Mlp brukouka Ł67ParIV-9]

BRUNAWANIA *ż* → **BRONOWANIE** *n*

BRUNDUK *m* ‘ziarnko orzecha’ L07Rut193

[Mlp brunduk L07Rut193]

BRUNELKA *ż bot.* ‘głowienka pospolita’ Ejs94Kru117

[Mlp brun^lelka Ejs94Kru117]

BRUNET* / **BRONET** *m* ‘mężczyzna o czarnych włosach, brunet’ Bkb83a)Giu92 →

CZARNY 2, WINIOWY

[Mlp bronet Bkb83a)Giu92]

BRUNUWANIA *ż* → **BRONOWANIE** *n*

BRUSEK / BRUSOK• *m* ‘osełka do ostrzenia narzędzi’ Brusok miał taki dobry

Wdz95Czy73 Zrobisz jeden przekos i musisz naostrzyć kosa bruskiem Łpt72Zda124

[Mlp br^usek/br^us^ak Łpt72Zda124 Blp brusok Wdz95Czy73,85 Nlp br^uskem Łpt72Zda124]

BRUSENIATEK *m* ‘mała licha osełka’ W82Tur69

[Mlp bruseńatek W82Tur69]

BRUSIĆ *ndk* ‘ostrzyć kosę osełką’ W99Rie67

[bzk brusić W99Rie67]

BRUSIEĆ• *ndk* ‘twardnieć – o wymieniu’ Wymia brusieji przy cieleniu Orn73Masl79

[ter3lp brus[’]ejj Orn73c)Masl79]

BRUSTNICA *ż* → **BRUSZNICA** *ż*

BRUSZNICA *ż* / **BRUSZNICE** / **BRUSZNICY** / **BRUSTNICY** / **BRUSNICY**• *lm*

‘brusznice, borówki czerwone’ Brusznicy zbiera się na kąfitury Łpt72Zda124 W tym roku w lesie tych czarnicow to nie ma, ni brusznicow L13Kar373 Bardzo beńdzie brustnicow dużo, tak jeszcze zielony brustnicy, nu alie w tym roku bogaty lias L13Kar371 A pod jesień wtedy zbierają brusnicy Jsn82a)Wer255 → **BORÓWKI** *lm*

[Mlp bruśńlica Łpt72Zda124 Mlm brusznice B32Dom214 brusznicy W99Rie58 bruśńicy Ł67ParIII-15 brustn[’]icy L13Kar371 Dlm brustn[’]icuf L13Kar371 bruśńicof L13Kar373Blm bruśń[’]icy Jsn82a)Wer255 bruśń[’]icy Łpt72Zda124]

BRUZNA *ż* ‘zagłębienie w ziemi między skibami, zagonami, bruzda’ Łpt72Zda122 →

BRZOZNA *ż*, **ROZOREK** *m*, **WAGA** *ż*

[Mlp bruzna Łpt72Zda124]

BRWIA / BREW *ż* ‘pasma włosków nad oczodołem, brew’ Jedna brwia pudsmalił nad ogniam Łpt72Zda123

[M,Blp bref/br^uva Łpt72Zda123]

BRYC *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kota’ Mgn73Pie174 → **A KYĆ** *wykrz*

[bryc! Mgn73Pie174]

BRYĆ *ndk* ‘iść z trudem po grząskim terenie, brnąć’ A tuty błota, to du kolana trzeba bryć Dgd82a)Par211

[bzk bryć Dgd82a)Par211]

BRYDŹY *lm* ‘spodnie do konnej jazdy, bryczesy’ Ł67ParIV-9

[Mlm bryży Ł67ParIV-9]

BRYGADA *ż* ‘zorganizowana grupa osób do wykonywania jakichś prac’ Bywała wychodzim do brygady naszej, a brygada trzech nacji była, uot tak mówim – szlekta, ruści i litwini Bjj99Ado57

[Mlp brygada Dlp brygady Bjj99Ado57]

BRYGADZIR• / **BRYHADIR** / **BRYHADZIR** *m* ‘kierownik brygady, brygadzysta’ Wot wczora poszed tam, dzieńcielina składał, [bo] brygadzir prosił Ł67ParI-69 Jego obrali za brygadzira z początku, a on pisać nie umiał Wdz73Cze200 Potem przyjeżdża bryhadir, przywozi wódki, wszystko K02Kar299 I było tak [...] bryhadzir ten, to on naprawia [kieruje] Kmn99Kar90 Ten jego brat, wot on był brygadziirem Ł67ParII-24

[Mlp brygadir LK12Saw292 bryga'd'ir K02Kar299 bryhadz'ir Kmn99Kar90 brygaz'ir Ł67ParI-69 Blp brygaz'ira Wdz73Cze200 Nlp brygaz'irem Ł67ParII-24]

BRYHADIR *m* → **BRYGADZIR** *m*

BRYHADZIR *m* → **BRYGADZIR** *m*

BRYKA *ż* 1. ‘duży, ciężki wóz konny, fura’ Jaszce nia była ni maszynów, ni nic, na bryki kłaść [snopy] trze była Ong01Rut496; 2. ‘powóz do przewożenia ludzi, bryczka’ No to znaczy bryka i zaprzenżona, koni [...] no to ja taki podliotek, to już wszystkich woziłem Wdk99Pab216

[Mlp bryka Wdk99Pab216 Blm bryk'i Ong04Rut496]

BRYKAĆ *ndk* ‘kopać, wierzcąć kopytami – o zwierzętach; też *przen.*’ Ten koń bryka W96Rie84 Brykał jemu w brzuch Łpt72Zda124 Teraz ja popacza jak tancuju, to [...] nogami brykaju Wlk01Kar277 → **BRUKAĆ** *ndk*

[bzk brykać W96Rie84 br'ykac' Łpt72Zda124 *ter3lp* bryka W96Rie84 *ter3lm* brykaju Wlk01Kar277 *prze3lp m* br'ykał Łpt72Zda124]

BRYKAĆ SIĘ *ndk* ‘kopać, wierzcąć – o zwierzętach’ Ta krowa bryka się Bjw97Dwi89

Jedno rękó doja a drugo trzymam dajonka, bo krowa bryka sia Łpt72Zda137 → **BRUKAĆ** *ndk*

[bzk brykać się B32Dom214 *ter3lp* bryka s'e Bjw97Dwi89 br'yka śa Łpt72Zda137]

BRYL *m* ‘rondo kapelusza; daszek u czapki’ Wdz71Giu322 → **BRYLA** *ż*

[Mlp bryl' Wdz71Giu322]

BRYLA *ż* ‘rondo kapelusza; daszek u czapki’ Wdz71Giu322 → **BRYL** *m*

[Mlp bryl'a Wdz71Giu322 bryl'a Ł67ParIV-8]

BRYLIK *m* ‘*zdr* od bryl, bryla – daszek (u czapki)’ B32Dom214 → **KOZYR**¹ *m*,

KOZYREK *m*, **KOZYRQK** *m*

[Mlp brylik B32Dom214]

BRYNCNAĆ *dk* ‘nagle, niespodzianie upaść’ Bryncnął na plecy i głowę w łód stuknął
Łpt72Zda124

[bzk br'yncnqńć prze3lp m br'yncnoł Łpt72Zda124]

BRYNKT' / **BRYNK** *wykrz* ‘o naśladowaniu dźwięku przy upadku’ Brynkt' i zawalił się
[upadł] W82Tur93 Tyko zagasił [światło], o Jezus, jak mnie kiepsko, brynk na łóżka i
umar Kłw01Kar526

[brynkt' W82Tur93 brynk Kłw01Kar526]

BRYŚ *wykrz* ‘okrzyk odganiania kota’ Mgn73Pie174 → **A KYĆ** *wykrz*

[brys'! Mgn73Pie174]

BRYTA *ż* **1.** ‘kawałek metalu’ W99Rie67; **2.** ‘klin spódnicy’ W99Rie67

[Mlp bryta W99Rie67]

BRYTWAN *m* ‘płaskie naczynie kuchenne do pieczenia mięs i in., blacha do pieczenia
ciasta, brytfanna’ Brytwan trzeba nagrzać Bjw97Dwi40 Na Wilkanoc my zawsze piekli w
brytwanie mięso i kartofli Łpt72Zda124 Na wielki brytwan ona te ciasto rozłoży
Rzc98Ost-nmw9

[Mlp br'ytvan Łpt72Zda124 Blp brytvan Bjw97Dwi40 Rzc98Ost-nmw9 Mslp brytv'anie Łpt72Zda124]

BRYZGAĆ SIĘ *ndk* ‘strzępić się – o tkaninie’ Łpt72Zda124 → **PARSKAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk br'lyzgac' s'e Łpt72Zda124]

BRYZGI *lm* ‘okrawki tłustego mięsa, kawałki tłuszczu’ Jak zakolo parsiuka, to te takie
wszystkie bryzgi, ud kiszak tłuszcz, nu ot kawałeczki tam jakie [...] weźmiesz nakroisz [...]
Trk06Rut361

[Mlm bryzgi Trk06Rut361]

BRYZGŁY → **BRZYZGŁY**

BRYZGUCI *lm* ‘frędzle’ Jiszczu takie uździenicy, o, co koniu na morda nakładali się, to
jiszcze on takich bryzguciuw robi, kutasiki, jak u Cyganów Trk06Rut367 → **KUTASIKI**
lm

[Mlm bryzguci Dlm bryzguciuw Trk06Rut367]

BRYZGUL *m* → **BRAZGUL** *m*

BRYZGUNY *lm* → **BRAZGUNY** *lm*

BRYZŁY → **BRZYZGŁY**

BRZEG *m* **1.** ‘pas suchego łądu nad wodą’ Bht98Pab154; **2.** ‘strona, obszar’ Taki brzeg był
tu polski K02Kar320 No to wiecie, w takim brzegu, tutaj Urniaży byli K02Kar320 Wie,

tutaj taki niewesoły brzeg, takie wszystkie odludne K02Kar320 Nu i ta wo strona
wszystka, jakoś brzeg wszystek Paliaki Smw01Kar280 No to wie [...] z rozmaitych
brzegów zaszedłszy, jedna po polsku, drugie po rusku [...] rozmawiają K02Zie53 Wiesz, ja
nie lubię Żydów, ale ich za to szanuje, że oni tysiące lat żyją po cudzych brzegach i oni
nie zlitwinieli, nie spolszczeli ni nic K02Zie155 Nu i tak wychodzim gdzie pies szczeka,
na jaki brzeg [...] kto jeszcze naumyślnie podrażni tego psa, wiesz, a tam już stamtąd żonka
bendzi Kłw01Kar526 On tutaj, z niedalekich tutaj brzegów, nu i Litwin, miejscowy
K02Kar107 Po kuci ido, z który brzegu psy szczekają, to młody przyjedzie stamtąd
Klr01Kar342 Ot, jeżeli w ten brzeg pod jeziora pójdę [...] jak wyjdę na gościniec, to trochę
dalej Bjj99Ado69 → **BOK** *m* **2; 3.** ‘skraj’ Kwiaty to przyjdzie i ona [córka] posadzi, tylko
ja o tutaj brzeg posadziła Mck99Pab157 ♦ W brzeg ‘nad brzeg’ Przybiegli [my] wszystkie
[i pytamy], kto dzisiaj w brzeg idzie pod Niemen babki robić Bht98Pab154

[Mlp bżeg K02Kar320 bżek Smw01Kar280 Dlp bżegu Klr01Kar342 Blp w brzeg Bht98Pab154 bżek
Mck99Pab157 Kłw01Kar526 bżék Bjj99Ado69 Mslp bżegu K02Kar320 Dlm brzegów K02Zie53 bżeguf
K02Kar107 Mslm bżegax K02Zie155]

BRZEMIA *ż* / **BRZEMIEN** *m* ‘ładunek dźwigany na plecach lub oburącz, brzemień’ Taka
brzemnia za plecami Orn82Masl202 Tej drugiej brzemi dać wysknąć Orn82Masl202 W
brzemi nioso – to trochę Orn82Masl202 Jedna brzemnia trawy przyniosłam się
Orn82Mas202 Wiele brzemieniów Orn82Masl202 Bierzy brzemiami Orn82Masl202

[mM,Blp bżem’*en*’ mMlm bżem’*en*’i Nlm bżem’am’i zMlp bżem’a zDlp bżem’i zClp bżem’*ej*/bżem’i zBlp
bżem’a zNlp bżem’o zMslp bżem’i zMlm bżem’i zDlm bżem’*of*/bżem’*en*’*of* Orn82Masl202]

BRZEMIEN *m* → **BRZEMIA** *ż*

BRZEZINA *ż* *dawne* ‘Berezyna – nazwa rzeki’ B32Dom214

[Mlp Brzezina B32Dom214]

BRZĘCZAŁKA *ż* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ Brzęczałka jej dał i sam robi, co
potrzeba Łpt72Zda124 → **BARABAJKA** *ż*

[Mlp bżęńć’ałka Blp bżęńć’ałka Łpt72Zda124]

BRZOZA *ż* ‘brzoza’ Wtr82Saw71 ♦ Wyrosszy wielki jak brzoza, a durny jak koza →

DURNY

[Mlp bżoza Wtr82Saw71]

BRZOZENKA• *ż* ‘*zdr* od brzoza – brzózka’ **BRZozinka** *ż*, **BRZÓZKA** *ż*

[Dlm bżozenkof Wrn08Koz34]

BRZOZINKA *ż* ‘*zdr* od brzoza – brzózka’ Ja i teraz przyniosła koło łóżka postawia
brzozinka, [...] a tak to z jednej strony jedna brzozinka i z drugiej strony postawia
Żgw01Kar485 → **BRZOZENKA** *ż*, **BRZÓZKA** *ż*

[M,Blp bżoz’inka Blp bżoz’inka Żgw01Kar485]

BRZOZKA *ż* → **BRZÓZKA** *ż*

BRZOZNA *ż* ‘zagłębienie w ziemi między skibami, zagonami, bruzda’ Jedna brzozna
wyrzory i zatrzymuji się jak pan, żeby nie zmęczyć się zaniadto Łpt72Zda124 Tak gili cieli,
że koń nie chciał iść brzożno W96Rie84 My wykopali trzy brzożny Bjw97Dwi114
Pługiem po dwie wagi tak o, po dwie brzożny wyrzory Trk06Rut368 → **BRUŻNA** *ż*

[Mlp brzozna W96Rie84 Trk06Rut368 bżozna B29Nit247 bżózna Wdz71Giu321 bż’ozna Blp bż’ozna
Łpt72Zda124 Nlp brzożno W96Rie84 Blm brzożny Trk06Rut368 bżozny Bjw97Dwi114]

BRZOŻNY ‘*przym* od brzoza – brzożowy’ Ł67ParIV-10

[mMlp bżozny Ł67ParIV-10]

BRZÓZKA / **BRZOZKA** *ż* ‘*zdr* od brzoza – brzózka’ Brzozka, owszem brzozka, i brzozka
przeważnie [rośnie] na suchym miejscu, ale bywa i na mokradle. Ja... to brzozki do domu
przyniosłam, ja tego roku bukiet z brzózków tych zrobiłam Kml99Pab115 →

BRZOZINKA *ż*

[Mlp bżoska Kml99Pab115 bżózka/bżózka Mjsz73Ana39 Dlm bżuskof Blm bżoski Kml99Pab115]

BRZUCH *m* 1. ‘przednia, środkowa część tułowia człowieka, brzuch’ BL82Giu230 →

ŻOŁĄDEK *m*; 2. ‘żołądek zwierzęcia’ Bywało te owieczyna brzuchy nałożo, tej owieczki
brzuch to wielki, kartofli tej nałożu, nu to pieku Pdz01Kar477 Skrandis i do niego mienso,
do tego trybucha napchno, napchno, mocno napchno do tego brzucha, mocno napchno i
potam zaszyjo jego Trk06Rut367 → **SKRAŃDIS** *m* ♦ Brzuch jak worek → **WOREK** *m*

[Mlp bżux BL82Giu230 bżux Pdz01Kar477 Dlp brzucha Trk06Rut367 Blm bżuxy Pdz01Kar477]

BRZUCHATY ‘otyły’ Bkb83a)Giu86 → **GRUBY** 3

[mMlp bżuxaty Bkb83a)Giu86]

BRZYDKI ♦ ‘brzydki, nieurodziny’ BL82Giu230 → **NIEŁADNY** ♦ Brzydki jak poczwara →

POCZWARA *m* ♦ Brzydka jak wiedźma → **WIEDŹMA** *ż*

[mMlp bżytk’i BL82Giu227 żMlp bżytki BL82Giu230]

BRZYŻGLY ♦ / **BRYŻGLY** ♦ / **BRYŻLY** ♦ ‘o kwaśniejącym, ale jeszcze nie zsiadłym mleku’

Mleko już brzyżgłe Bjw97Dwi114 Brzyżgłe mleko Trk06Rut363 Jest słodka mleka,
bryżła mleka i kwasna mleka Łpt72Zda124

[żMlp br’lyżła Łpt72Zda124 nMlp brzyżgłe Trk06Rut363 bżyżgłe Bjw97Dwi114]

BUBIN *m* ‘bęben, perkusyjny instrument muzyczny’ Najwiency skrzypka i bubin, taka była muzyka Brs04Ste121 → **BONBON** *m*

[Mlp bub'in Brs04Ste121]

BUCHALTER* / **BUHAŁCIER*** *m* ‘księgowy’ Buhałcieram pracowała Brs02Rie49

[Nlp buhałc'eram Brs02Rie49]

BUCHALTERSTWO *n* ‘księgowość’ Teraz skończyła dwanaście [klas], to zabiera sie, przedała [złożyła] dokumenty w Poniewieżu na buchalterstwo uczyć sia K02Kar323

[Mlp buchalterstwo Blp buxalterstvo K02Kar323]

BUCHANECZKA* *ż* ‘zdr od buchanka – bocheneczek’ [...] posypujesz mońki na ta łopata, no i buchaneczke łozysz na ta łopata [...] i uo sadzisz do pieca Slc99Pab203 →

BUŁECZKA *ż*

[Blp buxanečke Slc99Pab203]

BUCHANKA / **BACHANKA*** / **BUCHENKA*** *ż* *rzadko* ‘bochenek; uformowane ciasto na chleb’ [...] chleb bierze z dzieży, zagładzi, zagładzi jeszcze krzyż jak pierwszy buchanka, uo i już pierwszy buchanka idzie do pieca Wjd99Pab257 Nadoić na ta bachanka chleba Kmn99Kar78 No toż litar mleka, nu toż wiele na buchanka chleba trzeba? A bachanka chleba przywożo wo trzy [lity] dziesięć [centów kosztuje] Kmn99Kar92 Przeszedzsy czszeba bachanka chleba jeść i pieńsia nie dostaje L13Kar362 → **BOCHEN** *m*

[Mlp buchanka Kmn99Kar79,92 buxanka Wjd99Pab257 Blp bachanka Kmn99Kar78,79,92,99 baɣaŋka L13Kar362 buxenka Mlm buxanki Wjd99Pab257]

BUCHENKA *ż* → **BUCHANKA** *ż*

BUCHON *m* → **BOCHEN** *m*

BUCHONEK *m* → **BOCHENEK*** *m*

BUCHTA* *ż* ‘zwał, kupa przedmiotów, towarów’ [...] nie w emteesie, a w tym sielchoztechniki [sklepie z narzędziami rolniczymi] ja widział, buchty lieżo, trzeba, nu, podjechać i zobaczyć, czy można kupić Kmj99Pab88

[Mlm buxty Kmj99Pab88]

BUCIANICHA *ż* → **BOCIANICHA** *ż*

BUCIANIUCZEK *m* → **BOCIANIUCZEK** *m*

BUCIANIUK *m* → **BOCIANIUK** *m*

BUCZ *m* 1. ‘sieć do łowienia ryb i raków, więcierz’ Bucz to taka narzędzia du łapania ryb Łpt72Zda124 Czasami buczem łowim Bjw97Dwi114 Postawilim buczy, może cosi wezmi się W96Rie84 Kiedyś siatków nie była, to buczy, bucz taki, tut szyroka gemba jego, a tut

w tyla wonska. Te buczy postawio do wody w rzece przy brzegu i przywionzo jego, tego pełna tych raków była Trk06Rut361 Buczy takie byli, robili szydelkiem, a potem wykrencali z leszczyny takie kołki i nadziawali i beńdzie bucz Trk06Rut-nma; 2. ‘człowiek niezgrabny, nieruchawy, przypominający kłodę’ Ubrał się grubo i teraz stoi jak bucz L10Rut7

[Mlp bucz W96Rie84 Trk06Rut361 L10Rut7 buć Łpt72Zda124 Nlp bučem Bwi97Dwi114 M,Blm buczy W96Rie84 Trk06Rut-nma]

BUĆWINA *ż* → **BOTWINA** *ż*

BUĆWINKA *ż* → **BOTWINKA** *ż*

BUĆWINNIK *m* → **BOTWINNIK*** *m*

BUDNI¹ / **BUDNY**• ‘powszedni, nieświęteczny’ B32Dom 214 ♦ Budni dzień ‘dzień powszedni, nieświęteczny’ Musza robić i w niedziela i w budni dzień Łpt72Zda124 Budne dni Bjw97Dwi114 Jak u budnie dni to tam biedy nie ma L13Kar362 Tak budniem dniem, dniami, mocno robili, a wot w święty nie robili L13Kar362 Jak u niedziela zabjoro się, a w budni dzień zbierali się [tylko], a już jak w dwanaście godzin, wszystkie modlić się L13Kar362

[mMlp budni B32Dom214 L13Kar362 mBlp budn’i L13Kar362 b’udni Łpt72Zda124 Nlp budn’em L13Kar362 Mlm budne Bjw97Dwi114 Blm budn’e L13Kar362]

BUDNI²• *lm* ‘dni powszednie’ W niedziela nie pracuim, tylko w budni W96Rie84

[Blm budni W96Rie84]

BUDNY → **BUDNI**¹

BUDOWAĆ *ndk* ‘wznosić budynki, wykonywać prace budowlane’ ♦ Chodzić budować → **CHODZIĆ** *ndk*

[bzk budawać Ł67ParIII-24]

BUDOWNICTWO• *n* ‘budowa; firma budowlana’ Nie na budownictwo Józiuk jest poszedłszy W91a)Ado96 → **BUDOWSTWA** *ż*, **STATIBA** *ż*, **STROJKA** *ż*

[Blp budownictwo W91a)Ado96]

BUDOWSTWA• *ż* ‘budowa’ On chodził na ta, nu, na budowstwa Drn73Par52 →

BUDOWNICTWO *n*

[Blp budofstwa Drn73Par52 Ł67ParI-21]

BUDYNEK *m* ‘budowla, dom’ B32Dom269 ♦ Zbić budynek → **ZBIĆ** *dk*

[Blp budynek B32Dom269]

BUFET *m* ‘mebel kuchenny, też do pokoju stołowego, kredens’ B32Dom214

[Mlp bufet B32Dom214]

BUFETCZYK *m* ‘mężczyzna obsługujący klientów przy bufecie, bufetowy’ B32Dom214

[Mlp bufeczyk B32Dom214]

BUGAJ *m bot.* ‘niewielki młody las liściasty’ Bugaj to mały las, gdzie rosną osiny, brzozy, dęby Łpt72Zda125

[Mlp b'ugaj Dlp bug'aju Łpt72Zda125]

BUGATY → **BOGATY**

BUHAŁCIER *m* → **BUCHALTER*** *m*

BUJANIĆ *ndk* ‘broić, dokazywać, hałasować’ W82Tur75 → **DZIWACZYĆ SIĘ** *ndk*

[bzk bujanić W82Tur75]

BUJNA *ndm* → **BUJNO*** *ndm*

BUJNO* / **BUJNA** *ndm* ‘grubo, na duże kawałki’ Jęczmień zmoczył, żeby on przerosł, a potem przesuszył, na młynie zmielił dosyć tak bujna, no i coś, potem wrzątkiem zalieję Dgd82Par258

[b'ujna Dgd82Par258]

BUJNY **1.** ‘wyrośnięty, wybujały’ Bujne zboże B32Dom214; **2.** ‘duży, gruby’ Sol może być mialka albo bujna Łpt72Zda171 ♦ Bujne pieniądze → **PIENIĄDZE** *lm*

bujniejszy *stw* ‘większy, w grubszych kawałkach’ Drobną mianinką da chleba dakładali a bujniejszą dla kur miaszali Łpt72Zda171

[mMlp bujny B32Dom214 zMlp b'ujna Łpt72Zda171 Mlm bujne B32Dom214 stw zBlp bujń'ejša Łpt72Zda171]

BUKIETKA **ż** **1.** ‘zdr od bukiet – bukietek’ Z bukietkami Wdz95Czy85; **2.** ‘imię krowy’ A u mojej Bukietki czysto, pięknie zjedzona W82Tur99

[Mlp bukietka W82Tur99 Wdz95Czy85 Dlp buketki W82Tur99 Nlm buketkami Wdz95Czy85]

BUKIETNIK *m* ‘flakon na kwiaty’ Z butelki robią bukietnik Łpt72Zda125

[Mlp buk'etnik Blp buk'etnik Blm buk'etniki/buketń'iki Łpt72Zda125]

BUKÓWKA **ż** → **BOKÓWKA** **ż**

BUKSA¹ **ż** *tech.* ‘panewka, w której obraca się koło’ Buksa musi być taka jak oś, bo koła nie równa będzie chodzić Łpt72Zda125

[Mlp b'uksa Łpt72Zda125 Mslp' b'uks'e/b'uks'a/b'uksy Łpt72Zda125]

BUKSA² *m, ż* ‘człowiek kaleki bez ręki lub bez nogi; też proteza kończyny’ On buksa, nie ma nogi, nosi on nogę w buksie L09Rut 163 → **KUKSA** **ż**

[Mlp buksa Mslp buksie L09Rut163]

BUKWA• *ż* ‘litera alfabetu rosyjskiego lub cyrylicznego’ Czytają bukwę ruskie Brs02Rie49

Bukwów nie znam Gjd83Ana69 No tak, bukwę tę, litery prawosławne Ppk06Str132

Zapisane takimi czarnymi bukwami Jzr04Kar53 → **LITERA** *ż*

[Mlm bukwę Ppk06Str132 Dlm bukwof Gjd83Ana69 Blm bukwę Brs02Rie49 Nlm bukwam’i Jzr04Kar53]

BUKWAR *m* ‘elementarz’ Bukwar ten wo, tam dzie byli prymyki (?) da przeczytania

BrS02Rie49 Bukwar przeczytała Brs02Rie49 → **ELEMENTARZ** *m*

[M,Blp bukv^lar Brs02Rie49]

BULBA *ż* **1.** ‘ziemniaki, kartofle’ Mówim i kartofla i bulba Łpt72Zda125 → **KARTOFLA** *ż*;

2. przen. ‘wielki gruby nos’ Wn00Daw97

[Mlp bulba W82Tur73 Wn00Daw97 b^lul[’]ba Łpt72Zda125]

BULBASZUK *m* *pogard.* ‘przezwisko Białorusina’ W86Dub72

[Mlp bulbaszuk W86Dub72]

BULBECZKA *ż* ‘zdr od bulba – kartofelki’ W82Tur73 → **KARTOFELKA** *ż*

[Mlp bulbeczka W82Tur73]

BULBIANY ‘kartoflany’ W82Tur73 → **KARTOFLANNY**

[mMlp bulbany W82Tur73]

BULBOWINA *ż* ‘nać kartoflana’ Na nowiu niadobrza [sadzić ziemniaki] bulbowina wielka

rośnie na nowiu Żgw01Kar489 → **BULBOWNIK** *m*, **KARTOFLANNIK** *m* **2**

[Mlp bul[’]bovina Żgw01Kar489]

BULBOWNIK *m* ‘nać kartoflana’ W82Tur73 → **BULBOWINA** *ż*

[Mlp bulbovnik W82Tur73]

BULON *m* ‘zupa kartoflana’ Łpt72Zda125

[Mlp b^lulon Łpt72Zda125]

BULUKI *lm* ‘paluszki drożdżowe jedzone z wodą i tartym makiem’ Woda, cukier, drożdży,

nakaczamy na takie, jak palczyk i wtedy kroim i napieczesz w piecu, do wody z makiem

nasypiesz tych buliuków, i jedli W99Rut41 → **KLOCKA** *ż* **2**

[Mlm bul[’]uki Dlm bul[’]ukuf W99Rut41]

BUŁAN *m* ‘koń bułany, bułanek’ Jaśka miał takiego bułana, ot on chodził, wszystkich

wyprzedził Łpt72Zda125

[Mlp b^lulan B/p buł^lana Łpt72Zda125]

BUŁANKA *ż* ‘bułana klacz’ Bułanka wasza dobrze ciągnę Łpt72Zda125

[Mlp buł^lanka Łpt72Zda125]

BUŁAWKA *ż* **1.** ‘szpilka z główką’ Wdz71Giu322 → **SZPILKA** *ż*; **2. rol.** ‘bijak cepa’

Buławka do cepa najlepsza dębowa Łpt72Zda125 → **CEPISKO** *n*

[Mlp bułafka Łpt72Zda125 bułafka Wdz71Giu322]

BUŁDYCHNAĆ• *dk* ‘wpaść z chlupotem do wody’ Szed i bułdychnął do kanawy W99Rie67

[prze3lp *m* bułdychnoł W99Rie67]

BUŁECZKA• *ż* **1.** ‘mały bochenek’ Posypie sie monką i tako bułeczke i do pieca

Isz96Mar195 → **BEJTRUCZQK** *m*, **BONDECZKA** *ż* **2;** **2.** ‘zdr od bułka – bułeczka’ O tutaj takie bułeczki, ragojszki pieklam K02Kar264

[Blp bułeczke Isz96Mar195 Blm bułčk’i K02Kar264]

BUŁKA *ż* **1.** ‘bochenek chleba lub innego wypieku’ Piekon sia bułki Orn73b)Masl216 I

wtenczas robisz bułki jakie chcesz, też że ja wielkie bułki robiła, jak chleb taki Rze98Ost-nmw20 Piekli wielkie bułki chleba, dziesięćkilowe, ni tak jak dzisiaj Łpt72Zda125 A coż teraz, bułka [chleba] pod myszku przyniesiesz i jeżci [jedzcie] Ł67Par-53 Bułka chleba na białym ręczniku podawał B99Eng207 → **BOCHEN** *m*; **2.** ‘wypiek z pszennej białej mąki’ Wdz71Giu323; **3. lm** ‘pośladki’ Wn00Daw97

[Mlp bułka B32Dom214 B99Eng207 Wn00Daw97 b^lułka Łpt72Zda125 bułka Wdz71Giu323 Blp bułka Ł67Par-53 Mlm bułki Orn73b)Masl216 Wn00Daw97 bułki Rze98Ost-nmw20 b^lułki Łpt72Zda125]

BUMAŻNIK *m* ‘portmonetka lub portfel’ W99Rie67 → **KIESKA** *ż*

[Mlp bumażnik W99Rie67]

BUMBUL *m* ‘ozdobiony kolorowymi papierkami kartofel – tradycyjna zabawka

bożonarodzeniowa’ Bożonarodzeny bymbul Bkb08Rut95 Uparzona kartofelka ubierami szakalkiem, przebiwami kolorowymi papierkami, słomko [...] to bumbul wychodzi i on kreńci sia w domu, nazywa sia bożonarodzeny bumbul. Bumbul robim, a gwiazda samo soboj, osóbnie robim W99Rut43

[Mlp bumbul Bkb08Rut95 M,Blp bumbul W99Rut43]

BUMBULKI *lm* ‘pączki kwiatowe’ Nu to bywa takie iskustwiene jakieś takie zrobione, takie, takie kwiatki, takie bumbulki różne, jak u kogo, coś błyszczącego Kml96Mar107 To on jeszcze nie rozpościwszy się [kwiat], tylko bumbulki [ma] Trk06Rut360

[M,Blm bumbulki Trk06Rut360 bumbul’ki Kml96Mar107]

BUNCIK• *m* **1.** ‘paczka zapalek = 10 pudełek’ Kup cały buncik zapalek W96Rie85; **2.**

‘zmywak ze słomy skręcony w małą wiązkę’ W96Rie85

[Blp buncik W96Rie85]

BUNKIER• *m* ‘schron wykopany w ziemi, bunkier’ Tu bunkiery miałem, chowałem się
Kjd01Kar283 Pamieniam, to jak byli sawiety szedli, to my bunkier byli zrobivszy, [...] jak
tylko nadchodzo to my wszystkie do bunkiera Jzr04Kar63

[Mlp buŋk’er Dlp buŋk’era Jzr04Kar63 Blp bunk’ery Kjd01Kar283]

BURA ż ‘burza’ Nadejdzi bura jaka albo uragan W82Tur89

[Mlp bura W82Tur67,89 búra Ł67ParIII-16]

BURACZANNY ‘*przym* od burak – buraczany’ W86Dub77

[mMlp buraczanny W86Dub77]

BURACZEK• *m* **1.** ‘*zdr* od burak – buraczek’ Córka, oni lubio, gotuje często z buraczków
Mdk99Pab191; **2.** *lm* ‘barszcz z buraków’ A ja tak z buraków nie lubie, nie gotuje i nie
lubie jech, gotujo zupa, nazywamy buraczki, a jak je nazwać inaczej, kartofle tam,
buraczki Mdk99Pab190

[Mlm burački Dlm buračkuf Mdk99Pab190,191]

BURACZNIK *m* ‘liście i łodygi buraków, nać buraczana’ Pastuchi ni pilnawali krów i
buracznik pazgryzany Łpt72Zda125 → **BOTWINA** ż **1**

[M,Blp bur’ačnik Łpt72Zda125]

BURACZYSZCZE *n* ‘pole po burakach’ Ł84Par137

[Mlp buraczyszcze Ł84Par137 Ł97a)Kar75]

BURAJKA ż ‘bura krowa’ W82Tur111

[Mlp burajka W82Tur111]

BURAK *m* *bot.* ‘burak’ A ja tak [zupy] z buraków nie lubie [...] Mdk99Pab190 Jak kołchozy
byli, to tu, gdzie te łonki, to wszeńdzie sieli, sadzili, to bruczka sadzili, to runkli, buraki te
pastewne sadzili Trk06Rut367 → **RUNKIEL** *m* ♦ Czerwony jak burak ‘czerwony,
zarumieniony na twarzy’ BL82Giu228

[Mlp burak BL82Giu228 Blm buraki Trk06Rut367 Dlm burakuf Mdk99Pab190]

BURAŁOM *m* ‘drzewo przewrócone lub złamane przez burzę’ Przywieź burałom, my już
jego pupiłowali i puskładali Łpt72Zda126

[M,Blp burałom Łpt72Zda126]

BURBIAKLIS *m* ‘zrzęda’ W82Tur110 → **BURBULON** *m*, **BURBUŁKA** *m*, ż,

WORCZUN* *m*, **ZYRBUL** *m*

[Mlp burbaklis W82Tur110]

BURBULOQ *m* ‘pieszczotliwie – o mlutkim gaworzącym dziecku’ L10Rut13

[Mlp burbul'ok L10Rut13]

BURBULON *m* 'zręda' [...] co on tam burbuluji burbulon ten, przezwio jeszcze burblonam
L10Rut13 → **BURBIAKLIS** *m*

[Mlp burbulon L10Rut13]

BURBULOWAĆ *ndk* 1. 'burczeć, gderać, zrędzić' Przestałby ty już burbulować W96Rie85
→ **BURCZEĆ** *ndk* 2; 2. 'gadać od rzeczy, pleść bzdury' Chodzi, tylko sobie pod nos
burbuluji, on ma taki charakter, że chodzi i burbuluji on sam do siebie i gada [...] L10Rut13; 3. 'rozrabiać' Napiji sie i burbuliui Bjw97Dwi114 Nie burbuliuj, u ciebie musi
w mozgach wytrzęsła sia wszystka W80Tek70 → **BUSZOWAĆ** *ndk* 2

[bzk burbulować W96Rie85 Wn00Daw97 *ter3lp* burbuluji L10Rut13 burbul'ui Bjw97Dwi114 *rozklp*
burbul'ui W80Tek70]

BURBUŁKA *ż* 1. 'bańka mydlana' Dzieci robią burbułki z mydła Łpt72Zda126; 2. *lm*
'bąbelki na powierzchni wody, bańki powietrza na wodzie – zwykle po deszczu' Jak
dmuchnisz pud woda, to burbułki na wierzch wychodzo Łpt72Zda126 Burbułki, to jak
deszcz pada L10a)Rut344 Taki deszcz, że aż burbułki ido Trk06Rut361 →
PEŁCHOWINA* *ż*; 3. 'osoba narzekająca, zręcząca' Baba taka wielka, burbułka
L10Rut13 → **BURBIAKLIS** *m*; 4. *lm* 'zrządzenie' W82Tur108

[Mlp burbułka L10Rut13 L10a)Rut344 burb'ułka M/m burbułki Trk06Rut361 L10a)Rut344 burbułki
W82Tur108 burb'ułki Łpt72Zda126 B/lm burb'ułki Łpt72Zda126]

BURCZEĆ *ndk* 1. 'wydawać monotonne dźwięki podobne do warkotu, burczeć'
B32Dom214; 2. 'zrędzić, strofować' BL82Giu230 i in. → **BURBULOWAĆ** *ndk* 1 ♦
Burczeć jak niedźwiedź → **NIEDŹWIEDŹ** *m*

[bzk burczeć B32Dom214 *ter3lp* burčy BL82Giu230]

BURDECZKA* *ż* 'resztki ciasta pozostawiana w dzieży na zakwas' Zostawisz tam
burdeczka jaka, jak pieczysz, z tego samego chleba, nie kładlim ni drożdzy ni nic
Pdz01Kar476

[Blp burdečka Pdz01Kar476]

BURKI *lm* 'buty filcowe' Burki u mężczyzny z welny Brs02Rie49

[Mlm burki Brs02Rie49]

BURKLIWY 'burkliwy, mrukliwy' ♦ Burkliwy jak niedźwiedź → **NIEDŹWIEDŹ** *m*

[mMlp burkl'ivy BL82Giu230]

BURLUHA *ż* 'niesmaczna rzadka zupa' Ta zacirka bez niczego, pogotuje sie, wtenczas
burluha i wydzie Trk06Rut361 → **BAŁANDA** *ż* 1

[Mlp burluha Trk06Rut361]

BURLAK / BURLAK *m* ‘pogardliwa nazwa starowierców’ W Borkuszkach żyli burlaki, oni byli jakby ruskie Łpt72Zda126

[Mlp b'urłak/burł'ak Mlm burł'aki Łpt72Zda126]

BURNOS *m* → **BURNUS** *m*

BURNUS / BURNOS *m* ‘długi, szeroki płaszcz z kapturem, nakładany na kozuch’ U nas każdy miał burnus; jak jechał gdzie na cały dzień zimą, to nakładał jego na kozuch Łpt72Zda126 → **JERMIAK** *m*

[Mlp b'urnus/burn'os Blp b'urnus Łpt72Zda126]

BURSUK *m* → **BORSUK** *m*

BURSZKINIAĆ SIĘ• *ndk* ‘dzwonić, brzęczeć’ [...] nu wie, takie szpileczki [...] wszystkie te wiszu wszędzie, burszkiniają się, nu to tak K02Kar311

[ter3lm buršk'inajo^as'e K02Kar311]

BURWAŁ• *m* ‘dziura, wyrwa w drodze, wądół’ Synok patrzaj, coby w burwał nie wjechał W80Tek69

[Blp b'urwał W80Tek69 W87Smo50]

BUSIA *ż* → **BUZIA*** *ż*

BUSIAĆ *ndk* ‘całować, dawać buzi’ B32Dom214 i in.

[bzk busiać B32Dom214 Wn00Daw97]

BUSIAK• *m* ‘buzia, twarz’ Busiak wdziubnoł do żyłwicy Orn82Masl198 → **BUSINKA** *ż*, **BUZIA*** *ż*, **BUŻKA** *ż*, **TWARZYCZKA** *ż*

[Blp bus'ak Orn82Masl198]

BUSINKA *ż* ‘zdr od buzia – bużka’ Pukaż businka swoją, ja zubacza czy ni trzeba usteczków pusmarować śmitano Łpt72Zda126 → **BUSIAK** *m*

[M,Blp b'us'inka Łpt72Zda126]

BUSZOWAĆ *ndk* **1.** ‘ryczeć i uderzać kopytami’ Zobacz, czego krowa buszuji

Bjw97Dwi114; **2.** ‘dokazywać, swawolić’ B32Dom214 → **BURBULOWAĆ** *ndk* **3**

[bzk buszować B32Dom214 ter3lp bušuji Bjw97Dwi114]

BUT¹ *m* ‘but, obuwie’ Łpt72Zda 217 ♦ Dureń jak but ‘bardzo głupi, tępy’ Ni moja wina, co ty dureń jak but Łpt72Zda 217BL82Giu226 ♦ Głupi jak but dziurawy BL82Giu226 ‘bardzo głupi, tępy’ ♦ Maż do butów → **MAŻ** *ż*

[Mlp but BL82Giu226 Łpt72Zda 217 Dlm butów B32Dom233]

BUT² *m* ‘mieszkanie’ Potam dali jemu tam but, kwatera tam i wszystko K02Kar311 Ten but

kupili, potem trocha odremontowali K02Kar311 → **KWATERA** *ż*, **POMIESZKANIE** *n*

[Błp but K02Kar31]

BUTALECZKA• *ż* ‘*zdr* od butelka’ Du ajeru du krzaku tego wsunęłam ta butalieczka
K02Kar264

[Błp butal’ečka K02Kar264]

BUTALUK• *m* ‘butelka wódki’ Potam zakonska trzeba zrobić, butaliuk. Nu zrobiłim ten
butaliuk. Ong01Kar493 Przyniosłam butaliuk, postawiłam [...] nu i pijim po troszeczką
Ong01Kar500

[Błp buta'l’uk Ong01Kar493,500]

BUTEL *m* ‘duża butelka, gąsior’ Zamiast wina albo wódki oni groch du butla nasypali
Łpt72Zda126

[Młp butel B32Dom214 butel’/but’l’ Dłp b’utl’a Łpt72Zda126]

BUTELENIATKA *ż* ‘*zdr* od butelka – buteleczonek’ Nu, ona przywiezie ta buteleniatka
L13Kar374

[Błp butel’en’atka L13Kar374]

BUTELINA *ż* ‘butelczyna’ W86Dub76

[Młp butelina W86Dub76]

BUTELKA *ż* ‘butelka’ ♦ Ciemny jak butelka piwa (od piwa) ‘ciemny jak tabaka w rogu’
BL82Giu230 ♦ Rusza się jak słoń po butelkach → **SŁOŃ** *m*

[Młp butel’ka BL82Giu230 Mslp butelkach L82Roj239]

BUWAĆ *ndk* / **BYWAĆ** *ndk rzad.* ‘bywać, zdarzać się’ Nu, na przykład tam jakich
cukierkow [...], tam dać, ot trzeba, buwa tam [...] L13Kar368 Buwało [takie ziele] w
ogrodach K01a)Kar153 Nu i buwało jak kiedy znajdujo bocianiuczek wyrzucony
K01a)Kar153 Buwało druga baby siedzu, mówio, co tobia jest, kiedy ty tak lecisze
K01a)Kar153 Buwało kiedyś... Ppl08Rut58 Buwała ojciec mnie mówił, że [...]
L13Kar368 A buwało popjołu pasieji mama drobno, wody naleji tam, na piecy postawi
L13Kar368 ♦ Jak bywa ‘jak się zdarza, jak czasem bywa’ Mój ojciec, jak bywa, żeby było
jemu po litewsku porozmawiać, jak pójdzie do Hoduciszek, tak jemu już aż letko robi się
Mlr96Mar87

[bzk buwać K01a)Kar153 *ter nos* bywa Mlr96Mar87 buwa L13Kar368 *prze nos* buwało/buwałū K01a)Kar153
buwało Ppl08Rut58 L13Kar368 buwała L13Kar368].

BUZIA* / **BUSIA** *ż* ‘twarzyczka dziecięca, buzia’ Ma busia czerwona, zdrowa, ładna, czego
wy od jej chęcia Łpt72Zda126 → **BUSIAK** *m* ♦ Busi zrobić ‘przesłać ręką całusa’

B32Dom214 → **POBUSIAĆ** *dk* ♦ Dać busi ‘pozwolić się pocałować, dać buzi’ Jak ja prusiła, żeby dałaś mnie busi, to główką kręciła Łpt72Zda126

[Mlp b^lus’a Łpt72Zda126 Dlp busi B32Dom214 Grd99Sat194 b^lus’i Łpt72Zda126 Blp b^lus’a Łpt72Zda126]

BUŻAŁAŃKA• *ż* ‘pieszczotliwe zwrócenie się do dziecka’ Ejs94Kru118 →

BUŻUCZOK *m*

[Wlp bużałańka Ejs94Kru118]

BUŻUCZOK• *m* ‘pieszczotliwe zwrócenie się do dziecka’ Ejs94Kru118 →

BUŻAŁAŃKA *ż*

[Wlp bużućok Ejs94Kru118]

BUŻYŃIEC *m* ‘wałek do maglowania bielizny’ Była tak, taki wałek krongły, taki bużyniec, a potam taka deska z takim fugonam, wałkownica Użp01Kar256

[Mlp bużyńec Użp01Kar256]

BUŻKA• *ż* ‘zdr od buzia’ Łpt72Zda198 Po matce majo takie drobne buśki Łpt72Zda126 →

BUSIAK *m*

[Blm b^lus’ki Łpt72Zda126]

BY / **B** *wykładnik trybu przypuszczającego* ‘by, bym’ Poszłaś ja za jego B32Dom212 My kupilib ta suknia Bjw93Dwi41 Miałab ładna suknia Bjw97Dwi57 Żeby ona taka byłaby durna Smw01Kar286 Znalazłab porządnego męża i żyłab sobie spokojnie Bjw97Dwi57

[war1lp *m* robiłem by B32Dom206 war2lp *m* robięś by B32Dom206 war3lp *ż* byłaby Smw01Kar286 m’ałap Bjw97Dwi57 znalazłap Bjw97Dwi57 poszłaś B32Dom212 war *lm* my kupił’ip Bjw93Dwi41]

BYCZEK* / **BYCZAK** *m* ‘młody byk, byczek’ W86Dub74

[Mlp byczak W86Dub74]

BYCZY ‘*przym* od byk, byczy’ Łpt72Zda126 → **BYCZYNY** ♦ Chodzić byczym sikiem → **CHODZIĆ** *ndk*

[mMlp b^lyćy Mslp b^lyćym Łpt72Zda126]

BYCZYNY ‘*przym* od byk – byczy’ Ł84Par138 → **BYCZY**

[mMlp byczyny Ł84Par138 Ł97a)Kar75]

BYĆ *ndk* 1. ‘być w danym miejscu, być obecnym, mieć miejsce’ Był na pracy Bjw97Dwi84 Będzi ekipa dyżurna, będzi wzmocniona W01Mas91 Biedna matka jak jej pięknej byta L29Szw134 Jego już byto gdzieśindziej wyjechano L29Szw134 Czuć, że w tej butelce czegoś ostrego byta L29Szw135 Przez dzień ona troche podejmuje się, zarozczynia, potem stoi też, żeby rozczyna byłaby troche kwasna, bo tak nie wyrośnie Brż96Mar174 Żeby żadnych awantur nie byłoby K99Zie30 Nie ma ni, żeby ona byłaby taka ładna jak taka jak

żywa, bo *inac* bywają Drn73b)Par214 Znaczący, on już powinno być *zpowrotem*, ten,
 odpowiedź jakaś, no nam nic, nie było żadnej odpowiedzi Bnk96Mar161 Żeby byłby
 honor zawsze K99Zie30 Ich choćby rubel za lit i szczęścia można byłoby miarkować
 Kmn99Kar82 Żeby byłoby *lżej* Smw01Kar286; 2. w *funkcji 1 os ter lp* ‘jestem’ Ja jest
 Bjw93Dwi41 Jeżeli ja jest, to zawołają Bjw97Dwi52 Jestem sama jedna W82Tur103 A ja
 wot położy okulary i nie mogę znaleźć, a potem, o cholera, gdzie oni jest Rzc98Ost-nmw2
 Ja sama jest Wilmontówna Wrn05Koz218 Ja tu jest i sąsiad jest Poliak Wrn05Koz218;
 3. w *funkcji 3 os ter lm* ‘są’ A tam [na Litwie] Polaków jest, tam szkoły jest po polsku
 Kmj96Mar96 Do kościoła na koniach, koni jest ubrane w stonżki Kml96Mar106 To róże,
 pionje, piony, tak, później tam chryzantemy tam dalej jest Brs96Mar39 Ot, Jadzi brat, oni
 jest Polacy, dlatego dzieci rozmawiają po polsku K99Zie16 Ich dzieci i wnuki jest
 poliakami Wrn05Koz218 Jest drugie kolegi Wrn05Koz218 Dowgiał jest szlachta
 Wrn05Koz218 Święta jest religijne Wrn08Koz35; ♦ Jest, był(o) itp. *komu(ś) kto, co,*
kogo, czego ‘kto(ś) ma *co, kogo, czego*’ Komu dużo jich [jabłek] jest, to pieniędzy ma
 Ł67ParIII-64 → BYĆ *ndk* Oni byli młody i jimi siostry byli Dgd82a)Par214 Łąka nam była
 tam daleko Dgd82a)Par214 U nas byli tylko, wot mojemu ojcu, trzy koni Dga82a)Par214
 Co pani nogi jest bywszy Wln63Par82 ♦ Będzie z kogo ‘ktoś będzie miał dość, wystarczy
 mu’ B32Dom213 Będzie z niego dość ‘będzie miał dość’ B32Dom209 ♦ Być *ilu* lat →
 LATA² *lm 2* Już byłam szesnastu lat, już i nie uczyłam się dalej K02Kar255 ♦ Być na
 służby → SŁUŻBA *ż* ♦ Być po linii *jakiej* → LINIA *ż* ♦ Być przy strachu ‘żyć w strachu’
 → STRACH *m* ♦ Być przy szlacheństwie → SZLACHECTWA *n* ♦ Być w położeniu →
 POŁOŻENIE *n* ♦ Być w prawie → PRAWO *n* ♦ Być w pretensji → PRETENSJA *ż* ♦
 Było, jest, będzie *dla kogo/ komu* ‘o wieku – mieć lat’ Piędziesiąt dziewięć już skończone,
 za dziesięć miesięcy już i sześćdziesiąt będzie dla mnie Brs96Mar37 Ileż mnie było, może
 dziesięć lat B12Gol101 ♦ Było *komu co* a) ‘ktoś miał co’ Mnie teraz była żałoba cały rok
 K02Kar255 Potem bratu memu był infarkt K02Kar255 Jednej było czternaście lat, drugiej
 trzynaście K02Kar255; b) ‘zdarzyło się *komu*’ Jeden raz mnie była, sprawiła farba, buch
 tutaj, wszystka przędza spsuła, ni tego ni siego Drn73b)Par214 ♦ Byłoby bywszy ‘byłoby’ Nic
 strasznego nie byłoby bywszy Ł67ParIII-41 ♦ Było *nos* ‘było się’ Wiecej sto piędziesiąt
 lat było pod Rosieją Ł67ParIII-5 ♦ Bywszy na wozie i pod wozem → WÓZ *m* ♦ Co by to
 nie było → CO *zaim* ♦ Gdzie by nie był ‘gdziekolwiek by był’ Bardzo mały zapas tych
 słów [polskich mamy], bo zawsze po rosyjsku i po rosyjsku, gdzie by nie był Bht98Pab180
 ♦ Jak trzeba być → TRZEBA *ndm* ♦ Jaki by nie był ♦ Jakie jest ‘co jest, co się ma’ Jakie
 jest, lubia Bjw93Dwi41

♦ Jak by nie było → **JAKBY** ♦ Jaki by nie był → **JAKI** ♦ Jest/było/będzie *komu co* ‘kto ma/miał/będzie miał coś’ A pionty brat, tuty wot jemu gospodarstwo jest, ten już tuty teraz żyji Ł67ParII-8 Oni byli młody i jim siostry byli, wot jeden drugiego siostra wzioł/wziął już za żona Ł67ParII-9 Rak był jemu Ł67ParII-8 Jemu ziemi zupełnie nie było Ł67ParIII-24 ♦ Jest bywszy ‘był, była, było, byli’ Jest bywszy na Litwie? Ł67ParIII-29 Teraz jest majstry, no takich nie ma jak tam jest bywszy majstry Ł67ParIII-32 ♦ Kto by to nie był → **KTO zaim** ♦ Można być ‘postępować’ Boże mój Boże, co ty sobie myślisz, na jego, bo jak ty ż nio, jak to można być Chr96Mar205 ♦ Nie było z czego → **CO zaim** ♦ Nie ma bywszy kto gdzie ‘nie był kto gdzie’ Uczy się w Rydze, dawno nie ma bywszy tutaj Ł67ParIII-28 ♦ Obiecuje być → **OBIECYWAĆ** *ndk* ‘zapowiada się’ B32Dom237 ♦ U/w *kogo* jest/są/był(o)/będzi/ *kto, co* ‘ktoś ma *kogo, co*’ U mnie syn jest Kmn99Kar83 Nie bardzo szczęście u mnie jest K02Kar254 A w pani mąż jest? Dgd82a)Par210 Brat w jego był, ten ożenił się Dgd82a)Par210 Jest u mnie teraz piec K02Kar254 U mnie jest książka B32Dom262 U mnie jest honoru wiecej niż rozumu Wn99Dwi147 U mnie są goście B32Dom208 ♦ Ty u mnie (nie) będziesz → **TY** ♦ Za *kim co* jest ‘*ktoś* jest winien *komu oile*’ Za mną jeszcze wasze [mamjeszcze wasze] dwa ruble B32Dom210

byłszy/bywszy ipu I brat w wojsku bywszy też jak ja Jnw01Cze87 W nocy bywszy mróz W91Ado90 On żesz pobożny, on bywszy zachrystyjanem, wszystko Kmj96Mar93 A tam na zaścianku bywszy, tam już tylko dwa domy zostali się Stc96Mar77 A toż co, bywszy pod Polsko, nie pod Litwo Stc96Mar77 My nie bywszy ni razu tam w Polsce Stc96Mar82 Pani, która bywszy kiedyś w Moskwie, ona tam zna, a oni jej nie znają Bnk96Mar163 Nie byłszy tam Brł73Sud194 Wczora na tłoki bywszy Wln63Par82 Ja tylko boję się, żeby wojny nie była bywszy Dtn99Pab240 Wajksztancy wioska, to tam już moja rodzina bywszy kiedyś, tam rodziwszy się, ojczyzna była Ppl08Rut55 Nie wszystkie aniołami bywszy W91Ado94 Józek już w Wilnie bywszy W91Ado97 Sysun, ot, bliższy przy krowie, który bywszy cieliuczek L13Kar370

[*bzk* być B32Dom214,237 W82Tur66 Chr96Mar205 być’ Ł67ParIII-22,63 Stc96Mar81 Bnk96Mar161 Stc96Mar81 *ter* 1,2,3*lp*, 1,2,3*lm* jest B32Dom210 Ł67ParIII-64 jest Ł67ParII-8 Bjw93Dwi41 Bjw97Dwi52 63 Wrn05Koz218 Wrn08Koz35 *ter2lp* jesteś K99Zie23 *ter* r1,2,3*lp* i *lm* jest K02Kar254 jest Brs96Mar39 *ter*1,2,3*lm* jest Rzc98Ost-nmw2 Kmj96Mar96 Kml96Mar106 Wrn05Koz218 *ter1lm* jesteś W82Tur103 *ter3lm* jest K99Zie16 jest Rzc98Ost-nmw2 *prze3lp m* był Bjw97Dwi84 Bht98Pab180 Dgd82a)Par210 K02Kar255 *prze1lp* ż byłam L34Szw183 Krs99Ost112 K02Kar255 *prze3lp* ż była Dgd82a)Par214 K02Kar255 *prze3lp n* było Ł67ParIII-24 Bnk96Mar161 K02Kar255 była Drn73Par214 *prze1lm* był’ismy/byli Dgd82a)Par214 Ł95Kar41 był’i Ł67ParII-9 był’im Wdg99Pab234 *przy3lp* będzie B32Dom 209,213 będzi W01Mas91 benż’e Brs96Mar37 *przy1lm* będziemi L97a)Kar74 *war3lp m* żeby byłby

K99Zie30 *war3lp* *ż* byłaby Brż96Mar174 żeby ona byłaby Drn73b)Par214 K02Kar255 *war3lp* *n* byłob
Kmn99Kar82 żeby byłob Smw01Kar286 żeby nie byłoby K99Zie30 *ibt mDlp* byta L29Szw134 *ibt nDlp* byto
L29Szw134 Ł67ParIII-5 byta L29Szw135 *ipu* bywszy Bkb84Ado17 Ppl08Rut55 byfşy Ł67ParIII-29,32,41
byüşy Ł67ParIII-28 BL82Giu228 JnwCze87 W91Ado90,93,94 W91a)Ado97 Stc96Mar77,82 Kmj96Mar93
Bnk96Mar163 L13Kar370 byłşy Brł73Sud194 bywszy/jest bywszy Wln63Par82 była byfşy BL82Giu228
Dtn99Pab240]

BYDLACZY• ‘bydlęcy’ Kopyty bydlacza W82Tur68

[Mlm bydlača W82Tur68]

BYDLANOJ ‘bydlęcy’ Ł67ParIV-4 → **BYDLACZY** ♦ Bydlanoj doktor → **DOKTOR** *m*

[mMlp bydl’anój Ł67ParIV-4]

BYDŁO *n* / **BYDŁA** *ż* ‘zwierzęta gospodarskie, bydło’ I bydła była i pola była i ugrody
Ilk98Ost-nmw3 Wot tak z tym jest bydłem Ł67ParII-63 → **ŻYWIOLA** *ż*

[Mlp bydła Ilk98Ost-nmw3 Nlm bydłem Ł67ParII-63]

BYK *m* ‘niekastrowany samiec bydła, byk’ Bkb83a)Giu93 ♦ Bogatemu i byk cieli się →
CIELIĆ SIĘ *ndk* ♦ Zdrowy/zdrów jak byk ‘mocny i bardzo zdrowy człowiek’
Bkb83a)Giu88 → **KOŃ** *m*

[Mlp byk Bkb83a)Giu93]

BYLNIK *m* ‘chwasty’ [...] który łachudra, tak on tylko wyjedzie i krzepiwa tylko zostanie się
tedy [po nim] i bylnik, więcej nic Drś96Mar25

[Mlp bylnik Drś96Mar25]

BYŁOB → **BYĆ** *ndk*

BYŁSZY *ipu* → **BYĆ** *ndk*

BYNKART *m* → **BĘKART** *m*

BYRKA *ż* → **BIRKA** *ż*

BYSTREŃKI ‘*zdr* od bystry – szybciutki’ W86Dub77

[mMlp bystreńki W86Dub77]

BYSTRO *ndm* ‘szybko’ Tak bystro rośnie i potem ta rozczyna czut lietnia Brż96Mar169 Co
tyka wpadła w renka, bystra chwytała na woz i wieźli do młodego Wtr84Saw173
bystrzej *stw* ‘szybciej’ [...] i udeszła [poszłam] tyku byszczszej, byszczszej, ji on z tyłu
mnie jidzie Wdg01Kar446

[bystro Brż96Mar169 bystra Wtr84Saw173 *stw* byšč'šej Wdg01Kar446]

BYSTRY• 1. ‘szybki’ Gjd83Ana270 → **PRĘDKI**; 2. ‘żwawy, ruchliwy’ [...] taka krowa [...] nu i taka bystra była [...] nu i ta krowa jego obkreściła łańcuchem, jaki łańcuch był to koło jego tak zakreściła i ciongała jego tam po krzakach Bjw99Pab139

bystrejszy *stw* ‘szybszy’ Gjd83Ana270

[*z*Mlp bystra Bjw99Pab139 *stw m*Mlp bystrejšy Gjd83Ana70]

BYSTRZEJ *ndm stw* → **BYSTRO** *ndm*

BYWAĆ *ndk* → **BUWAĆ** *ndk*

BYWSZY *w funkcji przym* ‘były, dawny, eks’ B32Dom214

[Mlp bywszy B32Dom214]

BZDZIK• *m* ‘bzik, mania, dziwactwo’ Zupełnie ma bzdzika W96Rie85

[Blp bzdzika W96Rie85]

BŹDZIUSZECZKA *ż* ‘*zdr* od bździuszka’ W82a)Tek288

[Mlp bz’ż’ušečka W82a)Tek288]

BŹDZIUSZKA *ż* **1.** ‘grzyb, purchawka’ Bździuszki białe potym oni czarniejo i jak nadepnisz, to taki dym lieci Łpt72Zda126; **2.** ‘miejsce, przez które wypuszcza się gazy z organizmu’ Kościuszka pokaż bździuszka W86Tek190

[Mlp bz’ż’uška Łpt72Zda126 Blp bz’ż’uška W86Tek190 Mlm bz’ż’uški Łpt72Zda126]

C

CABERAK *m* → **CEBEREK** *m*

CACANKA *ż* ‘rzecz miła, przyjemna’ w zwrocie: ♦ Obiecanka cacanka a durnemu radość

Łpt72Zda126 → **OBIECANKA** *ż*

[Mlp cac'aŋka Łpt72Zda126]C

CACARKA *ż* *zool.* ‘przepiórka’ A potem takie byli te cacarki, to te bardzo mocne jajki

[niosły] Rzc98Ost-nmw12

[Mlm cacarki Rzc98Ost-nmw12]

CACHOWAĆ *ndk* → **CECHOWAĆ** *ndk*

CACKA *ż* **1.** ‘zabawka dziecięca’ Oj, mama cacki nie kupiła Bjw97Dwi114 A przy kościele

byli rozmajite takie cacki, rozmajite słodczy, malowane cukierki Wtr84Saw172; **2.** *lm*

‘ozdoby na choinkę’ choinka to ubierali i swoich i teraz kupionych już jest cacki takie

kupione L13Kar363; **3.** ‘bizuteria’ Wn00Daw95

[Mlp cacka B32Dom214 M,Blp c'acka Łpt72Zda126 Dlp cack'i Bjw97Dwi114 Mlm cacki Wn00Daw95
cack'i Wtr84Saw172 L13Kar363]

CAKOLAK → **COKOLWIEK***

CAŁEŃKI / **CAŁIŃKI** ‘*zdr* od cały – calutki’ Calińki miesiąc my głodowali Łpt72Zda127

[mMlp caleńki W86Dub77 c'al'iŋki/c'al'ińki Łpt72Zda127]

CAŁIŃKI → **CAŁEŃKI**

CAŁEN → **CAŁY**

CAŁY / **CAŁEN** / **CAŁYN** / **CAŁYJ** ‘obejmujący wszystkie części, wszystek, cały’ Całen

brzeg ludzi, gdzie nie spojrzysz, wszystko kąpią się. A my jak żaby w tej wodzie całen

dzień Bht98Pab187 Wojska szedła przez wioska musi całen dzień i przed nim jechali

husary, a potem piachota zaczęła iść Str99Pab171 Całen dzień przesiedziałem

Bjw97Dwi114 Wesela była całen tydzień, całen tydzień muzykanty byli Wtr84Saw174

Oni żyli cały czas dobrze Dgd82a)Par215 Śpi cała noc Dgd82a)Par213 Na robocie całyn

czas po litewsku rozmawiamy Żjm01Kar512 Po polsku całyn czas K02Kar269 ♦ Cała pora

→ **PORA** *ż* ♦ Za całe życie → **ŻYCIE** *n*

[mMlp całen B32Dom214 Wtr84Saw174 Bjw97Dwi114 Bht98Pab187 Str99Pab171 całyn Żjm01Kar512
K02Kar269 cały/całyj Dgd82a)Par215 żBlp cała Dgd82a)Par213 nBlp całe L96Męd55]

CAŁYJ → **CAŁY**

CAŁYN → **CAŁY**

CAMANTOWY → CEMENTOWY*

CAP / COP / CAPĆ / CAPŚ / CAPT' *wykrz* *wyrażający nagle pochwycenie kogo czego*

'cap' A ja chłopca cap za ręką Łpt72Zda127 A ona przyszła, capt' jego na rency
W82Tur93 To o ty Niemcy szedli, a partyzany tego człowieka przepuscili, a ich cop!, i
zaczeli bicca Wdz73Cze202 → **CUPŚĆ** *wykrz*

[cap Łpt72Zda127 cop Wdz73Cze202 capć/capś/capt' W82Tur93]

CAPAC' ndk 'chwycić coś nagle, szybko' Capał jedna jabłka po drugiej i rzucał na psa
Łpt72Zda127

[bzk c'apac' Łpt72Zda prze3lp m c'apał Łpt72Zda127]

CAPAWISKA ż → CEPOWISKO* n

CAPĆ *wykrz* → **CAP** *wykrz*

CAPILNO *n* → **CEPILNO** *n*

CAPLI• lm 'okap dachu' Potem kładli pod prog, pod capli, gdzie z dachu kapie, capli,
kładziono wełniana nitka W99Rut102 Pod caplami stał W82Tur107

[Blm capli W99Rut102 Nlm caplańi W82Tur107]

CAPOWISKA ż → CEPOWISKO* n

CAPŚ *wykrz* → **CAP** *wykrz*

CAPT' *wykrz* → **CAP** *wykrz*

CAR m 'monarcha, władca Rosji, car' ♦ Za carem 'za cara' Pierwej, jak już moja mama
opowiadała, że tutaj byli Ruskie za caram Ejs99Smu154

[Nlp za caram Ejs99Smu154]

CARKA ż → TARKA ż

CARSKI 'przym od car – carski' Plb99Stra42 ♦ Carski czas → **CZAS m** ♦ Carskie drzwi →
DRZWI lm

[mMlp Ł67ParIII-5 nMlp carskie Plb99Stra42]

CARYZM• m 'system rządów carskich' Żadnej nie była nauki litewskiej za sto lat caryzma
K99Zie31

[Dlp caryzma K99Zie31]

CEBER m 'duże naczynie z klepek z dwoma uchwytami' W cebru my mięsa sulili, a i mąka
też trzymali Łpt72Zda127

[Mlp ceber W99Rie67 c'eber/c'eb'r Dlp c'ebra Ms/p v c'ebru Łpt72Zda127]

CEBEREK / CABERAK m 'mały ceber' Udkroj kawałek szynki, co leży w ceberku
Łpt72Zda127

[Mlp ceb'erek/c^ab'er^ak Ms/p v ceb'erku Łpt72Zda127]

CEBULA / CYBULA • ż 'cebula – roślina warzywna' Staubuny w cybuli wyłamała kilka
Trk06Rut361

[Mlp cebul'a D/p cebul'i Rkw99Pab102 Ms/p cybuli Trk06Rut361]

CEBULECZKA ż 'zdr od cebula – cebulka' Cebuleczki, wszystkiego mam K02Kar264

[Mlp cebuleczka D/p cebulečk'i K02Kar264]

CEBULKA* / CYBULKA ż 'zdr od cebula – cebulka' [...] trochu mam posadzone, ale też
jeszcze maliutkie, cybulka też poprzepadała, bardzo też taka marna stoi Bwk99Pab187
Staubuny te to nawet na nasiona, oni jak dośpieją, się cybulka z jej Trk06Rut361

[Mlp cybul'ka Bwk99Pab187 B/p cybulka Trk06Rut361]

CECH • m 'oddział w fabryce' Jak raz ona schwyciła mnie w cudzym cechu K02Kar305

[Ms/p cexu K02Kar305]

CECHOWAĆ / CACHOWAĆ / CYCHOWAĆ ndk 'stemplować, znakować' Gajowy
cychuji drzewa, jak jego spiłujisz i sęki udrąbisz Łpt72Zda127

[bzk c^yχ'ovac'/c^aχ'ovac'/ceχ'ovac' ter3lp cyχ'ujɨ Łpt72Zda127]

CECHÓWKA / CYCHÓWKA ż 'młot z formą stempla na obuchu' Cychówka to taki
młotak, jak im stukni, to wybiji znak na drzewia Łpt72Zda127

[Mlp cyχ'ufka/ceχ'ufka Łpt72Zda127]

CEDZIK m 'przrząd do cedzenia, cedzak' Ł84Par137 → **CEDZIŁKA** ż

[Mlp cedzik Ł84Par137]

CEDZIŁKA / CEDZYŁKA / CEDZYKŁA (sic!) / **CYDZIŁKA** ż 'płótno do przecedzania
mleka' Podoiłam krowa, gdzieś cedziłka zapodziawszy się W99Rie58 Wymyń dobrze ta
cydziłka Łpt72Zda127 → **CEDZIK** m

[Mlp cedziłka B32Dom214 Ł84Par137 W99Rie58 ceżyłka W82Tur65,74,90 ceżykła W82Tur101

c^yż'iłka/c^aż'iłka/ceż'iłka Łpt72Zda127 B/p c^yż'iłka Łpt72Zda127]

CEDZYKŁA ż → **CEDZIŁKA** ż

CEDZYŁKA ż → **CEDZIŁKA** ż

CEGIEL m 'kostka materiału budowlanego, cegła' Ściane grube, cegiel palony Bjj99Ado61

[Mlp cég'el Bjj99Ado61]

CEGLANNY / CYGLANNY 1. 'wykonany z cegły' Dom ludowy w Turgielach ni był
cyglianny, tylko z gliny i żagarów Łpt72Zda127; 2. 'koloru cegły, ceglasty' Pumaliował na
kolor cyglianny Łpt72Zda127

[mMlp ceglanny W86Dub77 Bjw97Dwi69 mM,Blp c'gl'anny/cegl'anny Łpt72Zda127]

CEL *m*, *ż* 'to, do czego się dąży, cel' Każdy musi dążyć do swojej celi Wln99Dwi145 Planuję też króciutką kontrolną z celą sprawdzenia umiejętności tłumaczenia W01Mas37 ♦
Dośćgnąć cel/ celi 'dopiąć celu, osiągnąć zamierzony skutek działania' B32Dom218 ♦
Prześladować cel → **PRZEŚLADOWAĆ** *ndk* ♦ Z celem 'w celu' Mówimy to z jakimś celem W01Mas131

[mMlp cel B32Dom204 mDlp celu B32Dom218 mBlp cel B32Dom250 mNlp celem W01Mas131 żMlp cel B32Dom204 żDlp celi B32Dom204 Wn99Dwi145 żNlp celą W01Mas37]

CELOFAN* / **CEŁAFAN** / **SALAFAŃ*** *m* 'folia plastikowa' O tam widać u nich, tam cełafanym tym zakryta, jak to po polsku cełafan Kml99Pab117 Pójde jakuśkolek, czy sałafan puścielia, bu tam kaczam sia Kłw01Kar524

[Mlp cełafan Kml99Pab117 Blp sałafan Kłw01Kar524 Nlp cełafanym Kml99Pab117]

CELOFANOWY* / **CEŁAFANOWY** 'z folii plastikowej' [...] jak to po polsku cełafan, wszędzie tak nazywajo i cełafanowy mieszoczek i wszystko Kml99Pab117

[mMlp cełafanovy Kml99Pab117]

CELOWAĆ SIĘ *ndk* 'mierzyć do celu, celować' Celować się trzeba lepiej Bjw97Dwi89

[bzk cel'ovac' s'e Bjw97Dwi89]

CEŁAFAN *m* → **CELOFAN*** *m*

CEŁAFANOWY → **CELOFANOWY***

CEMENT* / **CYMENT** / **CIMENT** *m* 'spoiwo do zapraw budowlanych, cement' A dawniej tego cymentu nie było za polskich czasów, nie było Bjw99Pab131

[Mlp cyment Bjw93Dwi36 cyment/ćiment W82Tur65,101 Dlp cymentu Bjw99Pab131]

CEMENTOWY* / **CAMANTOWY** / **CYMENTOWY*** / **CYMENTOWY*** 'cementowy, z cementu' [Kiedyś drewniane podkłady] na kolej kładli, a teraz patrze, cymentowe, [...] takie płaszczaki tam drzewniane, patrze teraz cymantowe Bjw99Pab131 Taki słup camantowy stał i przy tym cymantowym słupie [...] Wdg01Kar446

[mMlp camantowy Wdg01Kar446 mNlp cymantowym Wdg01Kar446 żMlp cymentova Bjw97Dwi19 Mlm cementowe/cymantowe Bjw99Pab131]

CENA *ż* 'wartość wyrażona w pieniądzach' B32Dom267 i in. ♦ Za każdą cenę 'za wszelka cenę' B32Dom267 ♦ Zdjąć z ceny → **ZDJĄĆ** *dk*

[Dlp ceny B32Dom270 Blp cenęB32Dom267]

CENTER *m* → **CENTRUM** *m*

CENTR *m* → **CENTRUM** *m*

CENTRA *ż* → **CENTRUM** *m*

CENTRUM *m* / **CENTRA** *ż* / **CENTER** / **CENTR•** *m* 1. ‘środkowa część czegoś, miejsce, w którym się coś koncentruje, centrum’ Centrum Informacyjny [...] informuje W01Mas38 Teraz to Litwini wszędzie kramy mają, a wcześniej to Żydzi, tu cała centra Żydów, żydowskie te kramy byli Szt01Kar509 Tam jak w center się jeździ Śwc83Wer141 [Tam] center był kałchozny Kmp01Kar429; 2. ‘środek miasta, osiedla’ W centre tam; do centra Ł67ParIV-12 W samej centre Ł67ParIV-13

[*mMlp* centrum W01Mas38 *mMlp* center Kmp01Kar429 *Dlp* céntrъ Ł67ParIV-13 *Blp* céntrъ Śwc83Wer141 *żMlp* centra Szt01Kar509 *Mslp* centre Ł67ParIV-13 céntrъ Ł67ParIV-12]

CENTURIA* / **CINTURIA** / **CYNTURIA** *ż bot.* ‘centuria’ W82Tur65

[*Mlp* cynturia/cinturija W82Tur65]

CEPELINY *lm kulin.* ‘duże owalne pyzy z mięsem’ Wyciśniesz, włożysz mięsa i wtedy takie długowate gotujesz, zalewasz tłuszczem, cepeliny nazywamy, to po litewsku już musi Mdk99Pab190

[*Mlm* cepeliny Mdk99Pab190]

CEPILNO• / **CAPILNO•** / **CYPILNO•** *n* ‘dzierżak cepa’ Capilno robi się z liszczyzny a buławka z dębu Łpt72Zda128 → **CEPOWISKO*** *n*

[*Blp* cep'ilno/cyp'ilno/c'piln'o Łpt72Zda128]

CEPISKO *n* ‘bijak cepa’ W99Rie58 → **BUŁAWKA** *ż 2*

[*Mlp* cepisko W99Rie58]

CEPKA *ż* ‘łańcuszek, głównie do noszenia na szyi’ Ł67ParIV-8

[*Mlp* cépka Ł67ParIV-8]

CEPOWISKO* *n* / **CAPOWISKA•** *ż* / **CAPAWISKA** *ż* ‘cepisko, dzierżak cepa’ Przy capowisce W81Tur83 → **CEPILNO** *n*

[*żMlp* capawiska W25Nit30 capa'iska *Mslp* capo'isice W82Tur83]

CEREMONIA• / **CERAMONIA** *ż* ‘obrzęd odbywający się według tradycyjnych form, ceremonia’ To taka była ceramonia Użp01Kar260 To takie było ceremonie Użp01Kar260

[*Mlp* ceramońa *Mlm* ceremońe Użp01Kar260]

CERKWA / **CERKWIA** *ż* ‘świątynia obrządku wschodniego, cerkiew’ Cerkwa chciała, żeby to więcej mieć tych ludzi B96Doł180 Na dyrwania tym ta sadziba była, kiedyści cerkwia albo kościół Łpt72Zda128 A tu cerkwia jest i batiuszka jest Ł95Kar43

[*Mlp* cerkwa B96Doł180 cėrkva Ł67ParIII-69 cerkv'a Ł95Kar43 c'erk'va Łpt72Zda128]

CESARSKI ‘tu: carski’ B32Dom258 ♦ Strój cesarski → **STRÓJ**²*m*

[mMlp cesarski B32Dom258]

CHABER• *m bot.* ‘bławatek, chaber’ BL82Gju226 → **WASILEK** *m*, **WOŁOSZKI** *lm* ♦

Oczy jak chabry → **OCZY** *lm*

[Mlm χabry BL82Gju226]

CHACHATUSZKA *ż* → **CHOCHOTUSZKA*** *ż*

CHACHOTAĆ *ndk* → **CHOCHOTAĆ*** *ndk*

CHACHYŃKI *lm* ‘błahostka, drobnostka, żarty’ Naskrobać taki sagan kartofli to ni

chachyńki Łpt72Zda201 → **ŚMIESZKI** *lm*

[Mlm χ^lachyńki Łpt72Zda201]

CHACIA *ndm* → **CHOĆ** *ndm*

CHADAK *m* → **CHODAK** *m*

CHADULKI *lm* → **CHODULKI*** *lm*

CHADUN *m* → **CHODUN** *m*

CHADUNKI *lm* → **CHODUNKI*** *lm*

CHADUNY *lm* → **CHODUNY** *lm*

CHAJMUK *m* → **CHAMUK** *m*

CHAŁAT / **CHAŁAT** *m* ‘nędzny ubiór, najczęściej płaszcz’ Nie ma ani jesionki ani nic, tylko chałat, za to wódka piji zawsze Łpt72Zda128

[M,Blp χ^lałat/χa^lat Łpt72Zda128]

CHAŁCHOZ *m* → **KOŁCHOZ** *m*

CHAŁCHOZNY → **KOŁCHOZNY**

CHAŁCHOŹNIK *m* → **KOŁCHOŹNIK*** *m*

CHAM• *m* ‘człowiek ordynarny, nieokrzesany, grubiański’ [...] a dzieci wyrastają na puganinów, takie chami wyrastają, chami [...] Mck99Pab155 Toż my nie byli u tych chamów zabrawszy wszystkie nizieli, jedna była nasza, druga ich K02Kar120 →

CHAMIDŁO* *m*, **CHAMUK** *m*

[Mlm xa^lni Mck99Pab155 Dlm xamuf K02Kar120]

CHAMIDŁO* / **CHAMYDŁA** *m* ‘człowiek ordynarny, nieokrzesany, chamidło’ Dlaczego, mówię, ten chamydła, mówię, ożenił się z tą Jadwigą K99Zie32 → **CHAM** *m*,

CHAMUK *m*

[Mlp xamydła K99Zie32]

CHAMÓWKA *ż* ‘kobieta nieokrzesana, grubiańska, chamka’ Moja mama Litwinka była, nie umiała ze wszystkim po polsku, to jej nie trzymali za człowieka [...] chamówka

Jnw01Cze81

[Mlp xamufka Jnw01Cze81]

CHAMUĆ *m* → **CHAMUK** *m*

CHAMUK / **CHAJMUK** / **CHAMUĆ** / **CHAMUĆ** *m* ‘człowiek ordynarny, nieokrzesany, grubiański, cham’ Mówił, że jest szlachcic, a taki chamuć, a ruga sia, a pliuji i brudny aż śmierdzi Łpt72Zda128 Przychodzi taki chajmuk K02Kar260 Taki zakajanny chamuk, co jemu zrobisz K02Kar260 → **CHAM** *m*, **CHAMIDŁO*** *m*

[Mlp xa'muk K02Kar260 xamuć W82Tek213 W86Dub75 xam'uc' Łpt72Zda128 xaj'muk K02Kar260 xajm'uk Żgw01Kar483]

CHAMYDŁA *m* → **CHAMIDŁO*** *m*

CHAPAC / **CHAPAC** *ndk* **1.** ‘chwytać, porywać’ Chapał od Żydów co mog Łpt72Zda128; **2.** ‘łapczywie jeść’ Brońka ni je, ala chapi, aż brzydko patrzeć Łpt72Zda128

[bzk x'apac'/xap'ac' Łpt72Zda128 ter3lp x'api Łpt72Zda128 prze3lp m x'apał Łpt72Zda128]

CHAPUN *m* **1.** ‘ten, który coś chwyta’ W82Tur75; **2.** *dawne* ‘człowiek, który dostarczał rekrutów do wojska’ W82Tur75

[Mlp xap'un W82Tur75]

CHARAKTERNY **1.** ‘dobrego charakteru’ A on taki był niewielki, ale bardzo charakterny, bardzo dobrego charakteru Orn73d)Mas1195; **2.** ‘właściwy *komu*, *czemu*, charakterystyczny’ B32Dom214 → **CHARAKTERYSTYCZNY**

[mMlp xarakterny Orn73d)Mas1195 B32Dom214 xarakterny Bkb83a)Gju87]

CHARAKTERYSTYCZNY* *komu* ‘właściwy *komu*, *czemu*, charakterystyczny *dla kogo*, *czego*’ Językowi mieszkańców Bujwidz są charakterystyczne [osobliwe wyrazy] W01Mas104 → **CHARAKTERNY** **2**

[Mlm charakterystyczne W01Mas104]

CHARCZ *m* / **CHARCZE** *lm* *dawne* ‘żywność, jedzenie’ B32Dom214

[Mlp charcz B32Dom214 Mlm charcze B32Dom214]

CHARNY → **HARNY**¹ **1**

CHAROBA *ż* → **CHOROBA** *ż*

CHATA / **KATA** *ż* ‘dom mieszkalny, zwykle wiejski’ Odmówiła, to arbuza dostał i pojechał z arbuzem do chaty Kml96Mar106 Przyprowadziła, przyszed sam do chaty, wszystko, ja polieciała już po swojej doktorki Kmn99Kar91 Ido do szkoły, jak teraz, wiadomo, [mówią] wszystkie po prostemu, ji dzieci, ji drugie takie, ale w chacie, to my rozmawiamo tak Ncz02Koz69 A tak po chatach [odbywała się nauka] [...] Drś96Mar25 Ona była [szkoła] w

takich pomieszczeniach po chatach, może w dwóch tam, trzech ona Drś96Mar25 Kata rozwaliwszy się ze wszystkim W82Tur88 Przyszła nowych, kupili katy. To te wszystkie Litwini, a tak z tych starych, wszystkie Puliaki Wdg01Kar434 → **CHROMINA** *ż* **1**, **DOM** *m* **1**, **MIESZKANIE** *n* **1**

[Mlp xata Chr96Mar206 kata W82Tur88 Dlp chaty Kmn99Kar91 xaty Kml96Mar106 katy Wdg01Kar434 Mslp w chacie Ncz02Koz69 Blm katy Wdg01Kar434 Mslm xatax Drś96Mar25 Chr96Mar206]

CHATECZKA• *ż* ‘zdr od chata – chatka’ Chateczka kupilim w miasteczku K02Kar264 → **CHATEŃKA** *ż*, **CHATUSZKA** *ż*, **CHATUŚKA** *ż*, **CHĄTYŃKA** *ż*

[Blp xatečka K02Kar264]

CHATEŃKA *ż* ‘zdr od chata – chatynka’ W86Dub74 → **CHATECZKA** *ż*

[Mlp chateńka W86Dub74]

CHATUSZKA *ż* ‘zdr od chata – chatka’ Mieźwińskich o tut chatuszka niewielka

Bjj99Ado66 Nu ji potym pożanilim się i potym ta chatuszka postawiłim się Ong01Kar498 → **CHATECZKA** *ż*

[M,Blp xatuśka Bjj99Ado66 Blp xatuśka Ong01Kar498]

CHATUŚKA• *ż* ‘zdr od chata – chatka’ Kilka chatusiek Kwn01Kar393 → **CHATECZKA** *ż*

[Dlm xatušek Kwn01Kar393]

CHĄTYŃKA *ż* ‘zdr od chata – chatka’ Chątyńki malienackie takie byli i z jednaj tyko strony liudzi żyli Łpt72Zda128 → **CHATECZKA** *ż*

[Mlp x'atyńka Mlm x'atyńki Łpt72Zda128]

CHAWANKI *lm* → **CHOWANKI** *lm*

CHAWRUŚNIK *m* → **CHEWRUŚNIK** *m*

CHAZIAJKA *ż* → **CHOZIAJKA*** *ż*

CHCIAŁSZY *ipu* → **CHCIEĆ** *ndk*

CHCIEĆ / **KCIEĆ** *ndk* *kogo, co* ‘chcieć *kogo, czego*’ Uczeń rozumie, co nauczyciel od niego chce W01Mas112 A pieniędzy zbierać nikt nie chce Ikź96Mar16 Bardzo tanio przyjmują mleko i tego jeszcze nie chcą [mleka przyjmować] Kmn99Kar93 Zdaim na przykład: ja o mam krówka taka i ten procent dobry, to nie chcą Kmn99Kar93 Nie chciał maszyno jechać Bjw97Dwi32 Kcieli już piłować jej ta druga noga Ong01Kar495 Ni kcieli [mieć piegów], kcieli straszna, żeby piękna twarz była, nu to szmarowali się Śwt01Kar381 Kciałaby te nu kowry odmienić Drn73b)Par215 ♦ Jak chcą ‘jak się chce’ Tutaj i po rusku, i po prostu, różnie rozmawiają, jak chcą Stc96Mar75 Podzielili tak nie znacząc, i nie wiadomo jak podzielili, jak chcą, tak i podzielili Stc96Mar77 ♦ Jaki chcą ‘jaki się chce’

Tam w Wilnie to już tych o takich kjosk, jak my nazywamy, tam jest gazetka, to można jaka chcąc kupić, i ruska i polska i litewska Krn96Mar117

chciawszy / chciałszy *ipu* Ona już tego chciawszy Ejs91Ado97 Żeby chciałszy Wdz95Czy84

[*bzk* *chcieć* W01Mas110 *ter1lp* *chcem* B32Dom205 W83Tur21 *xcem* Bjw97Dwi51 *chcen* B32Dom214 *kcem* L29Nit245 *ter2lp* *χceš* W82Tur66 Bjw96Mar131 Bjw97Dwi51 *ter3lp* *chce* W01Mas112 *xce/ńe* *xc'e* Ikz96Mar16 *ter1lm* *chcemi* W83Tur21 *χcem'i* W82Tur66,101 *ter3lm* *che'lo* Kmn99Kar93 *prze3lp* *m* *xc'la* Bjw97Dwi32 *prze3lm* *chcieli* W01Mas110 *ke'el'i* Śwt01Kar381 Ong01Kar495 *war*1,2,3*lp* *z* *ke'a*łaby Drn73b)Par215 *ipw* *xconc* Stc96Mar75,77 Krn96Mar117 *ipu* *che'a*šy Ejs91Ado90,97 *xc'a*šy Wdz95Czy78,84

CHCIEĆ SIĘ• *ndk* ‘chcieć się, mieć ochotę’ Może nie wszystko tak, jak by to się nam chciało W01Mas112 Może chciałoby się jeszcze lepsze rezultaty W01Mas112 ♦ **Nie chce się** / **Nie chcę się** ‘nie chce (się)’ Zimo parsiuki kolio, a już nie chcę się jeść, bo ona słona, bo ona stara Bjw96Mar131 Starość to i żyć nie chce się Mtr01Kar235 My już prestarełyje i to nie chcę się do tego piasku Kml96Mar111 Żeby dzieci nie szedliby do szkoły, ta [dziewczynka] jeszcze uczy się, to już nie chcę się, że już nie chco tych Poliaków Wdg01Kar456

[*ter* *nos* nie *che'e* się L36Szw110 *ńe* *χce* *s'e* Wdg01Kar456 *ńe* *xc'e* *s'e* Bjw96Mar131 *ńe* *χce* *s'e* Wdg01Kar456 Mtr01Kar235 *ńe-xc'e-še* Kml96Mar111 *prze* *nos* chciało się W01Mas112 *war* *nos* chciałoby się W01Mas112]

CHCIWY* / CHŚCIWY ‘chciwy, zachłanny’ W miedza woruji sia [orzac przyłącza pasek miedzy do swojego pola], o wszystko kłóci sia, taki on chściwy Łpt72Zda130

[*mMlp* *χs'c'ivy* Łpt72Zda130]

CHEBRA ż → **CHEWRA ż**

CHERLAĆ* / CHIRLAĆ / CHIRLEĆ / KIRLEĆ• *ndk* ‘niedomagać, chorować, cherleć’

Nie przy zdrowiu – kiarleji Orn73c)Masl79 → **CHOROWAĆ** *ndk*, **NIEDOMAGAĆ** *ndk*

[*bzk* *χ'irlec' / χ'irlac'* W82Tur94 *ter3lp* *χ'irleje* Bkb83a)Gju88 *k'arleji* Orn73c)Masl79]

CHERLAK* / CHIRLAK / CHYRLAK *m* ‘człowiek chorowity’ Bkb83a)Gju86 →

CHOROWITY, CHWARAWIEKI, KWOLY, SŁABAK *m*, **SŁABOWITY, SŁABY** 2

[*Mlp* *χyrlak* Bkb83a)Gju86 *χif'ak* W82Tur95]

CHEWRA / CHEBRA ż ‘kompania, towarzystwo’ Z chewro można i wypić Bjw97Dwi114

Zebrała się ładna chewra W96Rie85 Chebra zbieży sie, za[h]ulaju Żgw01Kar482 Chcieli uciekać od nas chebra już Żgw01Kar486 Chebra manżczyznów chodzo, nu i kłodka taka ciongajo Żgw01Kar488 A nasza chebra, dziady wszystkie, z tyłu siedzo z językami

K02Kar341

[Mlp chewra W96Rie85 χevraW82Tur75 χebra Žgw01Kar482,486,488 xebra K02Kar341Nlp xevro Bjw97Dwi114]

CHEWRUŚNIK / CHAWRUŚNIK *m* ‘kompan, koleżka’ W82Tur75

[Mlp χevruśnik/χavruśnik W82Tur75]

CHĘĆ• *ż* ‘wola, ochota, pragnienie’ Po wojnie jechali do Polski. Mogli wszyscy jechać, kto tylko miał chęci Smw01Kar273

[Blm xenc’i Smw01Kar273]

CHĘDOGI *bnac.* ‘schludny, czysty, zadbany’ Bkb83a)Gju87 → **AKURATNY**

[mMlp χendog’i Bkb83a)Gju87]

CHIBA *ndm* → **CHYBA** *ndm*

CHIBIE *ndm* → **CHYBA** *ndm*

CHIBO *ndm* → **CHYBA** *ndm*

CHICHOTKA *ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu, śmieszka’ Moja chichotka

kuchana, jak ty ładnie śmiejesz się Łpt72Zda128 → **CHOCHOTUSZKA*** *ż*,

ŚMIECHOTKA *ż*, **ŚMIECHULA** *ż*, **ŚMIEJUCHA** *ż*, **ŚMIESZKA** *ż*, **ŚMIESZNA**

[Wlp χix’otka Łpt72Zda128]

CHICHOTUN / CHICHATUN *m rzad.* ‘chłopiec, mężczyzna skłonny do śmiechu’

Chichoczy jak dziewczyna, taki chichatun Łpt72Zda128 → **SZUTKAR** *m*, **SZUTLIWY**,

ŚMIESZLIWY, **ŚMIESZNIK** *m*, **ŚMIESZNY** *m*, **ŻARTOBLIWY**, **ŻARTOWNIK** *m*

[Mlp χixat’un/χix’otun Łpt72Zda128]

CHIRLAĆ *ndk* → **CHERLAĆ*** *ndk*

CHIRLAK *m* → **CHERLAK*** *m*

CHIRLEĆ *ndk* → **CHERLAĆ*** *ndk*

CHIRURG* / **CHIRURGA** / **KIRURGA** *m* ‘lekarz chirurg’ Orn95Mas1123

[Mlp źirurga/kirurga Orn95Mas1123]

CHIRURGA *m* → **CHIRURG*** *m*

CHITREJ *ndm* → **CHYTRO*** *ndm*

CHITROWAĆ *ndk* → **CHYTROWAĆ*** *ndk*

CHITRUK *m* → **CHYTRUK** *m*

CHITRY → **CHYTRY**

CHLAPAC* / **CHŁAPAC** *ndk* ‘rozpryskiwać co, chlapać czym’ ♦ Chłapać językiem ‘mleć językiem’ B32Dom214

[bzk chłapać B32Dom214]

CHLAŚCIK *m* ‘patka przy ubraniu’ Ł67ParIV-8

[Mlp chlas’c’ik Ł67ParIV-8]

CHLAWUSZEK *m* → **CHLEWUSZEK*** *m*

CHLEB / KLEB *m* **1.** ‘chleb, wypiek’ To już chleb dobry na tych kwasinach Orn73b)Mas216

To wtenczas kleb będzie dobry Orn73b)Mas215 No to kwas ten zlać da drugiej dzieżki i na tyk kwasinak klep zaroszczynić Orn73b)Mas216 A chleba to już chwyta, możysz choć woz kupować Ł67ParII-53 A chleb kupuj Ł67Par-34; **2.** ‘zboże, ziarno zbożowe’ Sypali chleb tam Ł67ParII-27 Tuty płata, a tam chlieb dawali, ilie już wychodzi, ilie wyrośni, wot oni wyliczo, tobi tam tylie wychodzi i proszu weź swój chlieb i żyj Ł67ParII-34 [Dawniej] pełna świrna chleba było, a coż teraz Ł67ParII-53; **3.** ‘wyżywienie’ [Pracuje się w kołchozie] z chlebem swoim, odzienia swoje, wszystko co swoje Ł67ParII-33 ♦ Bułka chleba → **BULKA** *ż* **1**

♦ Czarny chleb ‘chleb razowy, razowiec’ B32 Dom216 ♦ Świętej Agaty chleb ‘chleb poświęcony w dniu świętej Agaty’ [Ksiądz] przeżegnał się, zamówił pacierzy i wrzucił ten chleb świętej Agaty, coby kościół nie zapalił się, ogień tak równiutko szedł, nigdzie nie buchnął L91Zow551 Wielia pupaliła [...] bywała, i teraz ja mam Agoty chleba jak pożar, drugi raz trzeba naukoła budynku przejść z tym chlebem i on ściunguji sie, ogień Kłw01Kar525 U teraz wo wszystkie szufery wozien się wożą ze sobą] w maszynach Agoty chleba Kłw01Kar525 → **AGATA** *ż*

[Mlp chleb B32Dom216 klep L29Nit245 W83Tur16 kleb/klep/xleb Orn73b)Mas215,216 Dlp chleba B32Dom214 chl’eba Ł67ParII-53 Blp chl’ep Ł67ParII-27,34,53 Nlp chl’ebe^am Ł67ParII-33]

CHLEBNY ‘przym od chleb, chlebowy’ W99Rut99 i in → **CHLEBOWY** ♦ Chlebna dzieża → **DZIEŻA** *ż* ♦ Kwas chlebny → **KWAS** *m* ♦ Magazyn chlebny → **MAGAZYN** *m*

[mMlp xl’ebny Mck99Pab159 χl’ebny Łpt72Zda129 mNlp chlebnym W99Rut99]

CHLEBOPIEKARNIA *ż* *dawne* ‘wypiek chleba, piekarnia’ B32Dom215

[Mlp chlebpiekarnia B32Dom215]

CHLEBOWY* ‘zbożowy’ Mtr01Kar241 ♦ Chlebowa ziarna → **ZIARNA**

[żMlp χl’ebowa Mtr01Kar241]

CHLEBUĆ* *m* ‘zdr od chleb, chlebuś, chlebek’ Rozłóża taka ajera, chliebuciów położyć do pieców, piekłam K02Kar264

[Dlm xl’ebućuf K02Kar264]

CHLEJUŚ *m* ‘pijak, alkoholik’ Bkb83a)Gju100 → **ALKASZ** *m*

[Mlp χlejus' Bkb83a)Gju100]

CHLEW / KLEW• *m* 'pomieszczenie dla świń, bydła, chlew' Za tymi chlewami Orn73a)Masl83 [Biegni] poza klewak Orn73a)Masl83 Koźlaki poza klewak [poza chlewami] rosno Orn73a)Masl83 U nas w chlewia byli zagrodki dla owieczek, konia, świń, a największa część chlewia zajmowali krowy Łpt72Zda129 → **CHLEWUSZEK*** *m*, **ŚWINARNIK** *m*

[Mlp χlef W2Tur75 χl'ef Łpt72Zda129 Dlp xl'eva Mgn73Pie171 χl'eva Łpt72Zda129 Mslp χl'eva Łpt72Zda129 Nlm χlevama W82Tur75 xlavam'i Orn73a)Masl83 Mslm klewak Orn73a)Masl83]

CHLEWUSZEK* / **CHLAWUSZEK**• *m* 'zdr od chlew, chlewek' Ja poszłam parszuki nakarmiłam du swego tego chliawuszka tam Ong01Kar494 → **CHLEW** *m*

[Dlp χl'avuška Ong01Kar494]

CHŁAM *m* 'rupiecie' Chłamu dość jest pud puwiatko, na co du chaty to wnosić Łpt72Zda129 → **GRAZDY** *lm*

[Mlp χłam Łpt72Zda129 Dlp χl'amu Łpt72Zda129]

CHŁAPAC *ndk* → **CHLAPAC*** *ndk*

CHŁOD *m* 'niska temperatura powietrza, chłód, zimno' W czterdziestym pierwszym, pamiętam, takie mrozy byli i taki chłód był w chacia, że rozdziewać się ni było co Łpt72Zda129 ♦ Stały chłody → **STAC**¹ *ndk*

[Mlp χłot Łpt72Zda129Mlm chłody B32Dom257]

CHŁODIELNIK *m* 'lodówka' Gjđ83Ana69

[Mlp xłod'el'n'ik Gjđ83Ana69]

CHŁODNIK¹ *m kulin.* 'barszcz z buraków na zimno zmieszany z kwaśnym mlekiem lub śmietaną, chłodnik' Chłodnik i kartofli na obiad będą Łpt72Zda129

[Mlp χl'łodnik Łpt72Zda129]

CHŁODNIK² *m* 'urządzenie do oziębiania różnych substancji, chłodziarka' Dobrze ta trąbka wstawi się i ta trąbka idzie i tam takie, nazywa się chłodnik, taka kręcona Kjđ01Kar283

[Mlp χłodn'ik Kjđ01Kar283]

CHŁODNO *ndm* 'zimno' B32Dom215 → **ŚWIEŻO** *ndm*, **ZIMNO*** *ndm*, **ZOŁKO** *ndm*

[chłodno B32Dom215]

CHŁODNY 'zimny' B32Dom215 → **ŚWIEŻY**, **ZIMNY**, **ZOŁKI**

[mMlp chłodny B32Dom215]

CHŁOP *m* **1.** 'dorosły mężczyzna' Bkb83Gju81; **2.** 'rolnik, wieśniak' B32Dom204 → **MUŻYK** *m*, **WIEŚNIAK** *m*; **3.** 'mąż' Bkb83Gju81 i in. → **CZŁOWIEK** *m* **2.** **MAŻ** *m*,

MÓJ² m, STARYK m ♦ Chłop jak dąb ‘o postawnym, mocnym mężczyźnie’

Bkb83a)Giu89 ♦ Kawał chłopca ‘duży, postawny mężczyzna’ BL82Giu229 ♦ Mój chłop ‘mój mąż’ Bkb83Gju81 → **MAŻ m, MÓJ² m, STARYK m**

[Mlp chłop Bkb83Gju81 Bkb83a)8Dlp chłopca BL82Giu229 Clp chłopowi B32Dom204]

CHŁOPAK m 1. ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ → **CHŁOPIEC m, (MŁODY) KAWALER m, KAWALERCZAK m, KAWALERCZYK m, PAROBCZAK m, PODKAWALER m, PODLOTEK* m, PODROST m, PODROSTEK m; 2.** ‘syn’ Bkb83Gju81 → **CHŁOPIEC m 2, SYN m**

[Mlp ‘chłopak Bkb83Gju76 ‘chłopak Bkb83Gju81 Clp chłopaku W83Tur20]

CHŁOPCZAK m ‘chłopiec – o dziecku’ W82Tur66 → **CHŁOPCZUK m, CHŁOPCZYK m 1, CHŁOPIEC m 1**

[Mlp chłopčlak W82Tur66]

CHŁOPCZENIATKA m ‘zdr pieszcz. od chłopiec, mały chłopiec, chłopczyk’ W86Dub74 → **CHŁOPCZUCZEK m, CHŁOPCZUNIA m, CHŁOPCZYK m 1**

[Mlp chłopczeniатka W86Dub74]

CHŁOPCZUCZEK m ‘zdr pieszcz. od chłopiec, mały chłopiec, chłopczyk’ Bjw97Dwi64 → **CHŁOPCZENIATKA m**

[Mlp chłopczuczek Bjw97Dwi64]

CHŁOPCZUK m ‘chłopiec – o dziecku’ A jak u jich ta dziewczyneczka i drugi młodszy chłopczuk, to u jich, to te nic nie rozumiejo K99Zie16 → **CHŁOPCZAK m**

[Mlp chłopczuk W86Dub72 Bjw97Dwi63 xłopčuk K99Zie16]

CHŁOPCZUNIA m ‘zdr pieszcz. od chłopiec, mały chłopiec, chłopczyk’ Bjw97Dwi64 → **CHŁOPCZENIATKA m**

[Mlp chłopczunia Bjw97Dwi64]

CHŁOPCZURKA ż ‘kobieta lubiąca towarzystwo mężczyzn’ Bkb83a)Gju98

[Mlp chłopčurka Bkb83a)Gju98]

CHŁOPCZYK m 1. ‘zdr od chłopiec, mały chłopiec’ Mój chłopczyk jak chorował W82Tur97 → **CHŁOPCZAK m; 2.** ‘zdr od chłopiec – syn, synek’ Dwa chłopczyki zostali się Ł06Ost458 → **SYNECZEK m, SYNEK m, SYNOK m, SYNUK m, SYNULEK m, SYNUŚ m**

[Mlp xłopčyk Ł06Ost458 ‘chłopczyk Bkb83Gju81 ‘chłopczyk W82Tur97 Mlm xłopčyki Ł06Ost458]

CHŁOPIEC m 1. ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ Dobra chłopcy W82Tur71 → **CHŁOPAK m;**

2. 'syn' U niej był chłopiec od tamtego męża Ł06Ost458 → **CHŁOPAK** *m* 2 ♦ Chłopiec jak łań → **ŁAŃ** *m*

[Mlp xłopeć Ł06Ost 458 xłop'ec BL82Giu227 'xłop'ec Bkb83Giu81 Clp chłopcowi B32Dom204 Mlm xłopcy W82Tur71]

CHMIELNIK *m* 'łodyga chmielu z liśćmi bez szyszek' Chmielniku krowy nie chco jeść, musisz jego wyrzucić Łpt72Zda129

[Mlp χm'el'nik Łpt72Zda129 Dlp χm'el'niku/χm'el'niku Łpt72Zda129]

CHMURNY ♦ 'pochmurny' Żgw01Kar489 ♦ Chmurna powietrza → **POWIETRZA** *ż,n*

[z Mlp χmurna Żgw01Kar489]

CHMYŻNIA *ż* 'krzaki, zarośla, chwasty' To jedna miejsca takie bahny, takie chrusty, chmyżnie, takie mukradły byli Włj01Kar354 O, już tych chmyżniów ni ma jich, co była K02Kar284 → **CHRUSTY**¹ *lm*, **KMYŻNIAK** *m*, **ZAROŚLINY** *lm*, **ZAROŚNIAK** *m*

[Mlp xmyz'na K02Kar284 Mlm χmyz'ne Włj01Kar354 Dlm xmyz'ńuf K02Kar284]

CHOChem *m* 'łapówka' B32Dom215

[Mlp chochem B32Dom215]

CHOCHŁUK *m* *pogard.* 'Ukrainiec' W86Dub72

[Mlp chochluk W86Dub72]

CHOCHOTAĆ * / **CHACHOTAĆ** * *ndk* 'śmiać się' I znowu jedne chachoczą, drugie podziwiają Bht98Pab110

[ter3lm chachoczą Bht98Pab110]

CHOCHOTUSZKA * / **CHACHATUSZKA** *ż* 'kobieta, dziewczyna skłonna do śmiechu, śmieszka' Bkb83a)Gju87 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp χaxatuška Bkb83a)Gju87]

CHOĆ / **CHÓĆ** / **CHOT'** / **CHACIA** *part* 'chociaż, przynajmniej' A to wszystko chot' na drzew, choć co Drś96Mar25 Choć ty pał^oż sia, krzyczy i umiraj Jrz99Pab94 Choć jego cholera W80Tek69 Ja to ch^oć bylam musi w piąty kliasie czy w szóstyj, to ja ji torty [piekłam] Brz96Mar168 I ona odkładała po groszu, za rok odłoży i mnie za dwanaście złotych kupi pantofelki, jak ja mówie teraz, chot' na etażerke postaw, takie ładne Trt96Mar183 Chacia ty ni lież, gdzie ni trzeba Łpt72Zda128 ♦ Choć koł chesz → **KOŁ** *m*, **CZESAĆ**² *ndk* ♦ Choć sprzedawaj → **SPRZEDAWAĆ** *ndk*

[xot' Trt96Mar183 xot'/xoc' Drś96Mar25 xoc' Bjw97Dwi122 Jrz99Pab94 W80Tek69 xuć Brz96Mar168 χac'la Łpt72Zda128]

CHOD *m* ‘wejście’ B32Dom216 i in. ♦ Czarny chod ‘tylne wejście, wejście od kuchni’ B32Dom216 ♦ Paradny chod ‘wejście frontowe’ B32Dom242 ♦ Woz na drewnianym chodzie ‘wóz na drewnianych osiach’ W96Rie107 ♦ Woz na żelaznym chodzie ‘wóz na żelaznych osiach’ W96Rie107 ♦ W chodzie być ‘kursować – o pieniądzech’ Akurat ruskie pieniondzy w chodzie u nas tutaj, a potym już stali łaty Dgd82Par257

[Mlp chod B32Dom214,216,242 Mslp chodzie W96Rie107 xoʒ'e Dgd82Par257]

CHODAK / CHADAK *m* ‘liche obuwie składające się z podeszwy i rzemyków’ Musiał mieć długa unucza, nakrencał jo noga jak w wojsku uwijaczam, nakładał chodak i obwiązywał rzyminiami Łpt72Zda12

[Mlp χad'ak/χ'odak Łpt72Zda129 Blp χ'odak Łpt72Zda129]

CHODKI ‘umiejący szybko chodzić, mający lekki chód’ W82Tur76 i in.

[mMlp chodki Ł84Par144 χotki W82Tur76]

CHODNIA *ż* ‘chodzenie, chód, marsz’ Zmęczył się ja to chodnio W96Rie85 Po śniegu chodnia ciężka W82Tur76

[Mlp chodnia W96Rie85 χodńa W82Tur76 Nlp chodnio W96Rie85]

CHODNIK *m* ‘długi wąski dywanik na podłogę, chodnik’ Bkb73Gju124 → **DROŻKA** *ż*

[Mlp 'xodn'ik Bkb73Gju124]

CHODULKI* / CHADULKI *lm* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73a)Gju114 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlm xa'dulki Bkb73a)Gju114]

CHODUN / CHODUN / CHADUN *m* ‘dobry piechur lub osoba, która dużo chodzi’ Lialka dobry chadun, du Turgiel zajdzi za nicała gudzina Łpt72Zda129

[Mlp χod'un W82Tur75 χ'd'un/χ'odun Łpt72Zda129]

CHODUNKI* / CHADUNKI / CHADUNKI *lm* ‘chodzik dla dziecka’ Wdz71Gju314 i in. → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlm xadunk'i Wdz71Gju314 xadun'ki W73Gju114]

CHODUNY / CHADUNY *lm* ‘chodzik dla dziecka’ W73Gju114 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlm xo'duny/xa'duny W73Gju114]

CHODZENIA *ż* ‘systematyczne uczęszczanie, chodzenie’ Oj, taka chodzenia [do szkoły]. Pójda na para miesieny, to póki krowy paso, to trzeba było ludziom krowy pasić Ejs99Smu154

[Mlp chodzenia Ejs99Smu154 xudzen'ə Brz96Kon76]

CHODZIĆ *ndk* 1. ‘poruszać się stąpając, chodzić,’ Słysza chtoś chodzi poza oknie

W82Tur117; 2. *za kogo* ‘odgrywać *kogo*’ Od Bożego Narodzenia do Trzech Króli chodzo za kolędników. Za Trzy Króli chodzili i śpiewali kolęda W99Rut36; 3. ‘systematycznie uczęszczać, chodzić’ Bwk99Pab186 i in.; 4. *koło kogo, czego* ‘doglądać *kogo, czego*’ Z rana wstali, poszli my na tego[na pole], a on poszed koło żywioły chodzić, a ja tu w skłapie tam naszym Kmn99Kar91; 5. ‘fermentować’ Piwa tedy chodzi Dgd82Par259 Potam drożdzy łożym, nakryjim, ciepło w kublie, żeby ona [piwo] chodziła Mtr01Kar242 ♦ Chodzić budować ‘najmować się do prac budowlanych’ Chodził budować podzionno po Liflandiji Ł67ParIII-24 ♦ Chodzić *za czym* ‘chodzić *po co*’ Chodzili za jajkami Bjw97Dwi84 ♦ Chodzić byczym sikiem ‘chodzić chwiejnym krokiem’ Dzisiej, widza, chodzisz byczym sikiem Łpt72Zda126 ♦ Chodzić jak ziemia przedawszy → **PRZEDAĆ** *dk* ♦ Chodzić na arenda ‘brać w arendę ziemię’ Nu tut u nas mała ziemi, nu co, pójdzim, chudzili tam na orenda, tam pracowali Ł67ParI-20 ♦ Chodźć na cypkach, na cypach → **CYPKA** *ż*, **CYPY** *lm* ♦ Chodzić na zadnich łapkach → **ŁAPKA** *ż* ♦ Chodzić w położeniu → **POŁOŻENIE** *n*; ♦ Po biedostwie chodzić ‘żebrać, chodzić na żebyry W82Tur103; ♦ Po połowach chodzić ‘uprawiać ziemię za połowę plonów’ Biednijsze byli, mój ojciec po połowach chodził [...], nu gdzie ziemia oddajo na połowa, szwedł on na połowy Żgw01Kar479 ♦ Chodzić z allelują → **ALLELUJA** *ż*

chodziwszy *ipu* Już wtedy Ignalka do Helenki był chodziwszy W91Ado100 Jurek byłby do niej chodziwszy, gdyby mama pozwoliła W91Ado102 Do szkoły nie chodziwszy, to tylko tak, co mama w domu pouczyła Bwk99Pab186 [...] a język, akcent nieczysto polski, bu do szkółow nie chodziwszy polskich tu, tu i akcent ich taki słabowaty Ncz02Koz71

[*bzk* chodzić B32Dom236 Kmn99Kar91 Wdg01Kar440 *χ*^ooⁱć W82Tur117 *ter2lp* *χ*^ooⁱś W82Tur117 *χ*^ooⁱś Łpt72Zda126 *ter3lp* *χ*^ooⁱ Dgd82Par259 *χ*^ooⁱ W82Tur103 *ter3lm* chodzo W99Rut36 W82Tur117 *prze3lp m* cho^o’il Ł67ParIII-24 *χ*^ooⁱł Żgw01Kar479 *prze3lp* *ż* *χ*^ooⁱła W82Tur117 Mtr01Kar242 *prze3lm* chodz’il’i W99Rut36 *xo3’il’i* Bjw97Dwi84 *chu3’il’i* Ł67ParI-20 *ipu* chodz’iwszy Ncz02Koz71 chodzifšy W91Ado100,102 *xo3ifšy* Bwk99Pab186]

CHODŹ TU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania psa’ Mgn73Pie173 → **CIO CIO** *wykrz*, **CIU**

CIU *wykrz*, **NA CIUĆKA NA** *wykrz*, **NA-NA-NA** *wykrz*, **NA TU** *wykrz*

[*roz k lp* *xoc*’ tů! Mgn73Pie173]

CHOLERA / **KALERA** *ż* ‘przekleństwo’ W82a)Tek286 ♦ Cholera pobierz → **POBRAĆ** *dk*

[*Mlp* kol’era W82a)Tek286 *χ*^u’l’era Wdg01Kar440]

CHOŁCHOZ *m* → **KOŁCHOZ** *m*

CHOŁODZIEC *m kulin.* ‘nóżki w galarecie’ B32Dom215

[Mlp chołodziec B32Dom215]

CHOMĄT / CHUMĄT *m* / **CHOMĄTA** *ż* ‘część uprząży w kształcie pałaka, chomąto’ Ten chomont koniu skóra natar Bjw97Dwi36 Dla koni zakładają taki chumont, nazywa się K02Kar182 Na użyty chumonta zakładała się hułobla i duha, a potam mocna zaciskała się klieszczy chumonta Łpt72Zda129 Do chomonta Orn94Mas131 Szorki w rodzaju chomonty Orn94Mas131

[mMlp chomąt B32Dom215 Bjw97Dwi36 χomont Wrn08Koz32 Dcs13Kar387 χ'omont/χ'umont Łpt72Zda129 mDlp xomonta Orn94Mas131 χum'onta Łpt72Zda129 mBlp xumont K02Kar182 żDlp xomonty Orn94Mas131]

CHOMĄTA *ż* → **CHOMĄT** *m*

CHONOROWY → **HONOROWY**

CHOR *m* → **CHÓR*** *m*

CHORĄGIEW *m* → **CHORĄGWIA** *ż*

CHORĄGWIA• / CHORĄGWA• *ż* / **CHORĄGIEW** *m* ‘flaga; chorągiew’ Chorągwia na święta wywieszać trzeba Bjw97Dwi41 Polska chorągwia tam nios Wdg01Kar459 Ten chorągiew Dcs13Koz387 Ja pamiętam jak tutaj z chorągwami chodzili po Rezekne Rzc98Ost-nmw2

[Mlp χorong'ef Dcs13Koz387 Blp xorong'v'a Bjw97Dwi41 χorongv'a Dcs13Koz387 χorong'va Wdg01Kar459 Nlm xórōngvarni Rzc98Ost-nmw2]

CHOROBA / CHAROBA / CHUROBA *ż* ‘schorzenie, choroba’ Ta wojna nie była taka straszna jak piersz, w pierwszej najstraszniejszy był głód i churoby Łpt72Zda129 → **BOLEŹNIA** *ż* ♦ Mózgowa choroba ‘choroba psychiczna’ [...] bo taka kręci się mózgowa choroba Śwt01Kar379 ♦ Padająca choroba ‘padaczka, epilepsja’ Nu to ta padająca choroba, to ta, i widziałam jak rzuca Wdg01Kar448 Nazywają padajonca choroba Wdg01Kar443 → **EPILEPSJA*** *ż*

[Mlp xuroba Śwt01Rut381 χoroba Śwt01Kar379 Wdg01Kar443 χũroba Wdg01Kar448 χ'r'oba/χor'oba/χ'r'oba Mlm χ'r'oby Łpt72Zda129 Dlm chorob W83Tur17]

CHÓROMY *lm* ‘pałace, piękne, wspaniałe domy’ Ł67ParIII-35

[Mlp chóromy Ł67ParIII-35]

CHOROWAĆ *ndk* (z) *czym* ‘cierpieć na jakąś chorobę, chorować na co’

Niesystematycznością uczenia się „choruje” prawie cała klasa W01Mas103 Ojciec też chorował z rakam Dgd82a)Par221 Jak myślicie, czym chorowała matka W01Mas103 Sercem choruje. Ale ot jakoś trocha podleczy się i dalej, dalej żyjemy Obc99Rie83

Wszyskia trzy zaroślim i nia chorowalim ni zapalienia, ni bronchitem K02Kar240 →

CHERLAĆ* *ndk*

[*bzk* χ^orovať W82Tur97 *ter3lp* choruje W01Mas103 *xoruje* Obc99Rie83 *prze3lp m* choróvať

Ł67ParIVPar-6 *χorował* Dgd82a)Par221 *prze3lp z* chorowała W01Mas103 *prze1lm* xórovať'im K02Kar240]

CHOROWITY ‘często chorujący, słabego zdrowia’ Bkb83a)Gju86 → **CHERLAK*** *m*

[*mMlp* χorov'ity Bkb83a)Gju86]

CHORY¹ ‘chorujący, cierpiący na jakąś chorobę’ I my chory wszyscy jesteśmy Dgd82Par208
→ **SŁABY 2**

[*Mlm* χory Dgd82Par208]

CHORY² *lm* ‘miejsce w kościele dla zespołu śpiewaczego, chór’ Jak tyko Litwini, to na chorach to języki pokazywali i jeszcze pobili się na uostatku w kościele Mtr01Kar233 Bili się na chorach, łupili się Litwini Wdg01Kar453 → **CHÓR*** *m 2*

[*Mlm* chory B32Dom215 *Mslm* χorax Mtr01Kar233 Wdg01Kar453]

CHORYŃKI ‘*zdr* od chory, chorutki’ Choryńki nasz chłopczyk Łpt72Zda130

[*mMlp* χ^ooryŋki/χ^ooryńki Łpt72Zda130]

CHOT' *ndm* → **CHOĆ** *ndm*

CHOWAĆ SIĘ* *ndk* ‘być grzebanym, chowanym na cmentarzu’ Wszystkie tu chowajon się Dcs13Koz387

[*ter3lm* χovajon s'e Dcs13Koz387]

CHOWANIE* *n* / **CHUWANIE*** *n* ‘pochówek, złożenie do grobu’ Potam już tyku do trumny przed chowaniem kładli Śwt01Kar379

[*Nlp* χ^uvaťnem Śwt01Kar379]

CHOWANKI* / **CHAWANKI*** / **CHUWANKI*** *lm* ‘zabawa w chowanego’ Niachaj bawio sia w chawanki, a ni w pikiera Łpt72Zda130

[*Mlm* χovank'i Dcs13Koz386 *Blm* χav'anki/χov'anki/χ^uv'anki Łpt72Zda130]

CHOZIAJIN* *m* ‘gospodarz’ Da domu dajachali choziajina Brs02Rie49 → **GOSPODARZ** *m*, **GOSPODARZUK** *m*

[*Dlp* xożajina Brs02Rie49]

CHOZIAJKA* / **CHAZIAJKA*** *z* ‘gospodyni’ To chaziajki zostają w domu B96Doł213 → **GOSPODYNIA**

[*Mlm* chaziajki B96Doł213]

CHOZIAJSTWO* *n* ‘gospodarstwo wiejskie’ Choziajstwa była Brs02Rie49

[Mlp xozajstv Brs02Rie49,50 Mslp u xoz'aĭstv'e Gjd83Ana69]

CHÓĆ *ndm* → **CHOĆ** *ndm*

CHÓR* / **CHOR** *m* 1. 'zespół śpiewaków, chór'. Jak raz ja poszłam do kościoła i usłyszałam jak dwa chory śpiewali, to bardzo przeciwnie, to ja przestraszyłam się i wyszłam Wtr96Saw76; 2. 'miejsce dla śpiewaków w kościele, chór' Słyszałam, że tam już krzyk powstał i Polaka tam jednego zrzucili z choru Wtr96Saw76 A Litwini weszli też na chor i oni zaczęli śpiewać Wtr96Saw76 I Polacy poszli na swoje miejsca i tam na chorze śpiewali Wtr96Saw76 Jak na chorze śpiewali Polacy, to jednym słowem tu była rewalucja Żjm01Kar513 W swoim kościele śpiewam tam w chorze kościelnym B12Gol127 →

CHORY² *lm*

[Mlp chor Wtr96Saw72 Dlp choru Wtr96Saw76 Blp chor Wtr96Saw76 Mslp chorze Wtr96Saw76 na xoze Żjm01Kar513 v xoze B12Gol127 Mlm chory Wtr96Saw76]

CHÓRYSTKA• *z* 'śpiewaczka występująca w zespole śpiewaczym, chórzystka' Ta chórzystki, która śpiewajo w chorze i w kościoła Wdg01Kar461

[Mlm xurystki Wdg99Pab231 xurystki Wdg01Kar461]

CHÓRYSTY *m* → **CHÓRZYSTY** *m*

CHÓRZYSTY / **CHÓRYSTY** *m* 'śpiewak w zespole śpiewaczym, chórzysta' Ty idzisz na zabawa a chórzysty musi iść na próba Łpt72Zda130 To moj papuk chórzysty jeszcze był tam Bjj99Ado63 I my śpiewali chórzyści wszyscy K02Kar120

[Mlp xuz'ysty Łpt72Zda130 xurysty Bjj99Ado63 Mlm xuz'yci K02Kar120]

CHRAPRYJ 'odważny' Chrabryj maliec Ł67ParIVPar-9

[mMlp chrábryj Ł67ParIVPar-9]

CHRAMOWY → **CHROMOWY**

CHRAPAJŁA *m*, *z* 'ten/ta, co chrapie' W86Dub75

[Mlp chrapajła W86Dub75]

CHREŻBINY *lm* 'przyjęcie z okazji chrztu, chrzciny' Chreżbiny u jich będo Łpt72Zda130 → **CHRZCINY*** *lm*

[Mlm x'r'ez'biny Łpt72Zda130]

CHROMIEĆ *bnac.* / **CHROMIĆ** / **CHRUMIEĆ•** *ndk* 'być kulawym, utykać' Helka chrumieji, ma jedna krótsza noga Łpt72Zda130 Noga [...] wszystka [cała] martwa, no wot i trzeba chromić Hk98Ost-nmw27

[bzk x'r'omec' Łpt72Zda130 xromić' Hk98Ost-nmw27 ter3lp x'r'm'leji Łpt72Zda130]

CHROMIENKI 'zdr od chromy – kulawy' Ten taki chromieńki Bjw97Dwi31

[mMlp xr'om'eŋki Bjw97Dwi31]

CHROMINA• / CHRUMINA / CHRUMINIA• *ż* 1. 'dom mieszkalny' Już pięćdziesiąt lat już i góro jak stoi nasza chruminia, stara już Śwt01Kar388 Już chrominów tych, pałaców nie ma, spalony K01a)Kar157; 2. 'budynek, zabudowanie gospodarskie' Chrominy, to wszystkie budynki K02Kar323 To chrominy nazywali się. Tam i świtren, i chata, i gumny, chlew, to chrominy Ppl08Rut62 I chlew i odryna i wszystkie gospodarskie chruminy jest sąsiadów Mtr01Kar240 A tak była, dalej bili się, polili chruminy Mtr01Kar236 A w tej chrominie byli te dzieci K01a)Kar157 Potem idzim z jednej chrominy do drugiej chrominy K01a)Kar157 Gdzie w jakiej chruminie jaskółka siedzi, tam nikiedy grzmota nie zapali K02Kar323 → **CHATA** *ż*

[Mlp xrumina L13Kar367 χrum'ina Śwt01Kar388 Dlp xrom'iny K01a)Kar157 xrom'iny K02Kar323 Mslp xrom'ine K02Kar323 xrom'ine K01a)Kar157 xrûm'ine K02Kar323 Mlm chrominy Ppl08Rut62 xrom'iny L13Kar367 xrôm'iny K02Kar323 xrûminy K01a)Kar157 χrûm'iny Mtr01Kar236,240 K02Kar323 Dlm xrôm'in K02Kar323 xrom'inuf K01a)Kar157 Blm χrûm'iny Mtr01Kar236 K02Kar323 Nlm χrûm'inam'i K02Kar323]

CHROMOWY / CHRAMOWY / CHRUMOWY 'zrobiony ze skóry zwanej chromem' Chodzi jak pan, laska sobia kupił, chrumowe buty założył Łpt72Zda130 Buty chromowe mieli tylko bogatsze ludzi, biedniejszy dobrze jak miał bukatowe Łpt72Zda130

[mM,Blp χram'ovy/χrom'ovy/χr'm'ovy Blm χr'm'ove Łpt72Zda130]

CHROMSTKA *ż* → **CHRONSTKA** *ż*

CHROMŚCIĆ• *ndk* 'wydawać zgrzytające dźwięki, chrzęścić' Chromści zymbami jakby kości gryz Łpt72Zda130

[ter3lp χr'loms'c'i Łpt72Zda130]

CHROMY *bnac*. 'utykający na nogę, kulawy' Chromy on jest a lieci prędką Łpt72Zda130 Jeszcze wielie liat, dawno ja chroma, pani Mck99Pab159 Pracowała ciężko, za to taka chroma może i nieudała Mck99Pab157 Pełny inwalid, nu chroma, jedna noga krótsza Ł67ParI-48

[mMlp χr'lomy Łpt72Zda130 žMlp chróma Ł67ParI-48 xroma Mck99Pab157,159]

CHRONIĆ SIĘ• *ndk* 'przechowywać się, zachowywać się' No alie co dawniej było, to uu mnie w pustej głowie chroni się Rzc98Ost-nmw21

[ter3lp xroŋi s'e Rzc98Ost-nmw21]

CHRONSTKA / CHROMSTKA *ż* 'elastyczna tkanka łączna szkieletu kregowców, chrząstka' No, jak ogon duży, za kolanka ta chronstka, chronstka jak za kolana, to wtedy

długo doji sie krowa ta Bjw99Pab126 W świńskim uchu jest takie fajne chromstki
Łpt72Zda130

[Mlp xronstka Bjw99Pab126 χr'omstka Łpt72Zda130 Mlm χr'omstki Łpt72Zda130]

CHRUMINA *ż* → **CHROMINA** *ż*

CHRUMINIA *ż* → **CHROMINA** *ż*

CHRUMIEĆ *ndk* → **CHROMIEĆ** *ndk*

CHRUMOWY → **CHROMOWY**

CHRUMSZ *wykrz* / **CHRUSZ** *wykrz dźwiękonaśl.* ‘o odgłosach chrzęstu, zgrzytania’ A ona
wszystko te kartofle obiera i wszystko chrumsz, chrumsz kartofle, jakby chrusz, chrusz
kartofle, jakby to jabłko sobie jadła [...] tak spłucze w wiaderku i tak chrumsz, chrumsz
tam sobie i dalej obiera Bht98Pab154

[chrumsz Bht98Pab154 chrusz Bht98Pab154]

CHRUMŚCIĆ• *ndk* ‘wydawać zgrzytające dźwięki, chręścić’ [...] że jak by to może kaczan
z tego, z kapusty, może coś takiego tak chrumszcze Bht98Pab154

[ter3lp chrumszcze Bht98Pab154]

CHRUPKI• *kulin.* ‘kruchy – o pieczywie, potrawach’ Ł67ParIII-9 → **KROCHKI**

[Mlm chrupke Ł67ParIII-9]

CHRUST *m* → **CHRUSTY**² *lm*

CHRUSTY¹ *lm* ‘krzaki, zarośla’ My przyszli, liczy sia na ziemia du chrustów, bywało
odmierzym taki ot kawalak chrustów przez dzień wielia wyrobim K02Kar330 Teraz patrza
tyko po chrustach ido, krzyczno pjane Mtr01Kar235 Póki ściamnieji to oni tam pod
chrustem gdzie wypił tam czut’ Bjw99Ado72 Co to tam ten pan robi w tych chrustach
Jnw01Cze73 → **CHMYŹNIA** *ż*

[Nlp xrustym Bjw99Ado72 Dlm xrustuf K02Kar330 Mslm xrustach Jnw01Cze73 χrustaχ Mtr01Kar235]

CHRUSTY² *lm* / **CHRUST** *m* / **KRUST** *m* / **KRUŚCI** *lm kulin.* ‘faworki, chrust’ Na zapusty
musiało być chrusty Łpt72Zda130 Chrust wot jeszcze na Boże Narodzenie robili i na
Nowy Rok chrust, a pączki obowiązkowie Rzc98Ost-nmw8 Kruści znów w tłuszczu smaży
sia Orn73b)Mas217 Krust taki nazywa się. On kacza się jak makaron Orn73b)Mas217 Ale
to roboty koło krustu jest Orn73b)Mas217

[Mlp chrust B32Dom215 krust M,Blp Rzc98Ost-nmw8 xrust Dlp krustu Orn73b)Mas217 Mlm χr'usty
Łpt72Zda130 Blm krus'c'i Orn73b)Mas217]

CHRUSZ *wykrz* → **CHRUMSZ** *wykrz*

CHRUŚNIA *ż* → **KRUSZNIA** *ż*

CHRZĄKAĆ* / **KRZĄKAĆ** *ndk* ‘wydawać skrzeczące dźwięki z krtani, chrząkać’

Poczęwszy niby to krząkać, niby pod nosem uśmiechać się Bkb84Ado16

[*bzk* krząkać Bkb84Ado16]

CHRZCIĆ / **KRZCIĆ** *ndk* ‘udzielać sakramentu chrztu, chrzcić’ A jilie tutej już zaczęli

śliuby brać młodzi i dzieci chrzcić Isz96Mar192 Też wesele zrobili, tak jak córka, ona krzesna córka moja, ja krzściła Krn96Mar118 Pod kościół podjechali, dzieciuka na ręce, ponieśli do kościoła kścić Kml96Mar106 Przyjechała ona już, mama krzesna moja, która była zaproszona, kścić mnie Obc99Rie83 [...] jak którym [rodzicom] ksiądz taki kści już, nie patrzy, czy ślub brawszy, czy nie. Tak tamten choć jakiego kścił, a ten tylko żebyś [ze] ślubem, tych już kści Stc96Mar80 Co już jak dzieci krzcho, tak i rodzice chrzestne do spowiedzi ido [...] Stc96Mar80

[*bzk* xścić Isz96Mar192 ks’c’ic’ Kml96Mar106 ks’’c’’ic’’ Obc99Rie83 *ter3lp* ks’c’i Stc96Mar80 *ter3lm* kścho Stc96Mar80 Bjw96Mar135 *prze3lp m* ks’c’ił Stc96Mar80 *prze1lp ż* kściła Krn96Mar118]

CHRZCINKI* / **KRZCINKI** •*lm* ‘zdr od chrzciny’ I mówi, ja zrobił stoł wam na krzcinki, przynios stoł na plecach wielki Mck99Pab159

[*Blm* kśc’inki Mck99Pab159]

CHRZCINY* / **KRZCINY** / **KŚCINY** *lm* 1. ‘przyjęcie z okazji chrztu, chrzciny’ Tut uo u nas niedawno krzciny byli, to tak samo z parado jeździli Kml96Mar106 My tych hucznych kścinów nie robili Bjw97Dwi48 Prosili na kściny Bjw97Dwi117 → **CHREŻBINY** *lm*

[*Mlm* kściny W99Rie69 kśc’iny Kml96Mar106 *Dlm* ks’c’inuf Bjw97Dwi48 *Blm* ks’c’iny Bjw97Dwi31,117]

CHRZCZONY / **KRZCZONY**• ‘taki, któremu udzielono sakramentu chrztu, ochrzczony’

Tam ja koło Borowikiń urodzony, alie tu ja chrzczony jestem przecież [...] Bjw96Mar136

[*ibt m Mlp* xśchony Bjw96Mar136 *ibtż Mlp* kśchona Bjw97Dwi31]

CHRZEST* / **KRZEST**• *m* ‘sakrament i obrządek nadawania imienia, chrzest’ Jak o ksiądz żesz nasz mówi, co to już w Polsce bardzo kulturnie to już, wo jak, i do krztu dzieci już prowadzo Stc96Mar80 → **CHREŻBINY** *lm*

[*Dlp* kštu Stc96Mar80]

CHRZESTNY / **KRZESTNY** *m* ‘związany z obrzędem chrztu, chrzestny’ W82Tur100

♦ Chrzestny syn → **SYN** *m* ♦ Matka krzestna → **MATKA** *ż* ♦ Ojciec krzestny → **OJCIEC** *m* ♦ Rodzice chrzestne → **RODZICE** *lm*

[*mMlp* kśestny Bjw96Mar135 *żMlp* kśestna Bjw96Mar135 *Mlm* xśestne Stc96Mar80 xśesne Kml96Mar107 *Dlm* kśesnyx W82Tur100 *Blm* xśesnyx Kml96Mar107]

CHŚCIWY → **CHCIWY***

CHTO *zaim* → **KTO** *zaim*

CHTO ICH WIE → **KTO** *zaim*

CHTO WIE → **KTO** *zaim*

CHTO...CHTO... → **KTO...KTO...**

CHTOKOLWIAK *zaim* → **KTOKOLWIEK*** *zaim*

CHTÓREN *zaim* → **KTÓREN** *zaim*

CHTÓRY *zaim* → **KTÓRY** *zaim*

CHTÓS *zaim* → **KTOŚ** *zaim*

CHUDEŃKI → **CHUDZIEŃKI**

CHUDNIEĆ• *ndk* ‘tracić na wadze, chudnąć’ Nu tak już i chudnieje i ten [lekarz] Żydziaha, jeszcze mnie męczyli, pyta alie czy chudajesz ty tam tego Bjw96Mar126

[*ter3lp* xudńeje Bjw96Mar126]

CHUDQOBINA *ż* 1. ‘biedak, nędzarz’ W82Tur75; 2. ‘coś marnego, nędznego’ W82Tur75

[*Mlp* χud'obina W82Tur75]

CHUDOWATY ‘dość chudy, chudawy’ Bjw97Dwi68

[*mMlp* chudowaty Bjw97Dwi68]

CHUDY ‘bardzo szczupły, wychudzony, chudy’ → **CIENKI**, **KOSTYL*** *m* 3, **MIZERAK** *m*, **MIZERNY**, **POŁOJNIK** *m*, *ż* 2 ♦ Chudy jak komar → **KOMAR** *m* ♦ Chudy jak patyka → **PATYKA** *ż* ♦ Chudy jak szczapa → **SZCZAPA** *ż* ♦ Chudy jak szczepka → **SZCZEPKA** *ż* ♦ Chudy jak szkilet → **SZKIELET** *m* ♦ Chudy jak śledź (wypatroszona) → **ŚLEDŹ** *m*

chudziejszy *stw jak kto, co; na ile* ‘szczuplejszy, chudszy’ Ona taka chudzienka, chudziejsza niż pani Ł95Kar50 [pajun ‘ciele’] już chudziejszy na dużo L13Kar371

[*mMlp* χudy BL82Gju226,228,230 Bkb83a)Gju89 *stw mMlp* chudziejszy Ł95Kar50 *stw mMlp* xuż'ejşy

L13Kar371 *stw żMlp* xuż'ejša/xuż'ejša Ł95Kar50]

CHUDZIENKI / **CHUDZIŃKI** / **CHUDZINKI** / **CHUDEŃKI**• ‘*zdr* od chudy, chudziutki’

Z wojny wrócił chudzinki, a terez patrzaj, jaki gruby Łpt72Zda130

[*mMlp* ch'udziŃki L36Szw110 chùdzieŃki W83Tur19,20 χuż'en'k'i Bkb83a)Gju100 χ'uż'ijki Łpt72Zda130

żMlp x'udeŃ'ka Smw01Kar285 xuż'enka Ł95Kar50 x'uż'eŃka Bjw93Dwi36]

CHUDZIUCZEK *m* ‘*zdr* – ktoś wątły, mizerny’ Ty jego krzywdzisz takiego chudziuczka Łpt72Zda131

[*Mlp* χuż'uček/χuż'uč'k Blp χuż'učka Łpt72Zda131]

CHULIGAN / KULIGAN• *m* ‘łobuz, awanturnik, chuligan’ O takie byli kuligani

Wdz95Czy78 → **ŻULIK** *m*

[*Mlp* chuligan B32Dom215 *Mlm* kul’igańi Wdz95Czy78]

CHULIGANIZM• *m* ‘łobuzerski wybryk, chuligaństwo’ Ża bardzo jest, jak to powiedzieć, taki apasny czas, różne chuliganizmy K02Kar309

[*Mlm* xul’igańizmy K02Kar309]

CHULIGANOWAĆ* / **KOLEGANOWAĆ** *ndk* ‘zachowywać się po chuligańsku, chuliganic’ Syny, dobra dzieci, nie koleganują, wszystkie pracują [...] nia mogą mówić, że dzieci kiepskie moja Wlk01Kar272

[*ter3lm* kol’eganują Wlk01Kar272]

CHUMĄT *m* → **CHOMĄT** *m*

CHUROBA *ż* → **CHOROBA** *ż*

CHUSTALUTKA *ż* ‘*zdr pieszcz.* od chustka, chusteczka’ A kobietom tam biały szal, jak nie mają, biedniejsze, to tam chustalutka jaka, kosynka L13Kar374 → **CHUSTENIATKA** *ż*, **CHUSTENIUTKA**

[*M,Blp* xustal’utka L13Kar374]

CHUSTANIUTKA• *ż* → **CHUSTENIATKA** *ż*

CHUSTENIATKA *ż* ‘*zdr pieszcz.* od chustka, chusteczka’ W86Dub74 →

CHUSTALUTKA *ż*

[*Mlp* chusteniotka W86Dub74]

CHUSTENIUTKA/ CHUSTANIUTKA• *ż* ‘*zdr pieszcz.* ‘od chustka, chusteczka’

Nawionzują chustaniotka na głowa, nawionzują i wtenczas wianak z głowy zdymują

L13Kar374 → **CHUSTALUTKA** *ż*

[*Blp* xustan’utka L13Kar374]

CHUTOR• / **FUTER** / **KUTAR**• *m* ‘pojedyncze gospodarstwo lub mała grupa gospodarstw poza wsią’ Tam kiedyś żyli jakich cztery gospodarzy, podzielili taki chutor, bardzo dawno Ł67ParIII-31 [...] to jak nazywamy futer, futer to z kolonii Obc99Rie81 Kto się na swoich chutorach, a potem żyli wszystkie, i ja tam razem Jrz96Mar65 To dalej trochę ten chutar w stronę Turmontów Smw01Kar277 A potem te cyganie [przebierancy] chodzili, cyganie chodzili, da, po chutorach Rzc98Ost-nmw12 Po pierwszej wojnie zrobili reforma i wtedy już futery Smw01Kar277 Podzielili ziemię na futery Smł01Kar277 I potem wioski roznosili po kutarach, nazywali się kutary W99Rut104 Tam u nas wszystkie te futery takie były Smw01Kar282

[Mlp futer Obc99Rie81 futar Smw01Kar277 Blp chutor Ł67ParIII-31 Mlm futery Smw01Kar277,282 k^lutary W99Rut104 Blm futery Smw01Kar277 Mslm na xutorax Jrz96Mar65 xutor^lam Rzc98Ost-nmw12_k^lutarach W99Rut104]

CHUWANKI *lm* → **CHOWANKI** *lm*

CHWALARZ *m* ‘człowiek lubiący się chwalić, chwalipięta, samochwała’ → **CHWALCA** *m*, **CHWALKO** *m*, **CHWAŚCIEL** *m*

[Mlp chwalaś Bkb83a)Gju99]

CHWALCA *m* ‘człowiek lubiący się chwalić, chwalipięta, samochwała’ Bkb83a) Gju99 → **CHWALARZ** *m*

[Mlp χwalca Bkb83a)Gju99]

CHWALIĆ• *ndk* ‘mówić z aprobatą, podkreślać zalety, chwalić’ L82Roj239 ♦ Sowa swoje dzieci chwali ‘każda pliszka swój ogonek chwali’ L82Roj239

[ter3lp chwali L82Roj239]

CHWALKO *m* ‘chwalipięta, samochwała’ U nas był chwalko, pamiętasz Felka Iwanowskiego, on zawsze wszystko miał i niczego ni liękał sia Łpt72Zda131 → **CHWALARZ** *m*

[Mlp χwalk'o Łpt72Zda131]

CHWALONY *m* ‘człowiek, którego wszyscy chwalą, mówią o nim z uznaniem’ Ni wychodź za mąż za chwalonego, bo będzi taki samy znosak jak moj baćka Łpt72Zda131

[ibt mMlp χval'ony ibt m Blp χvalon'ego Łpt72Zda131]

CHWARAWIEKA• *m* ‘człowiek chorowity o słabym zdrowiu’ Ni dadzo rady zanieść takie chwarawieki Łpt72Zda131 → **CHERLAK*** *m*

[Dlp χvara'leki Clp χvara'lece Blp χvara'leku Nlp χvara'leko Mslp χvara'leku/χvara'lece Mlm χvara'leki Dlm χvara'lekuf Clm χvara'lekam Blm χvara'lekuf Nlm χvara'lekimi Mslm χvara'lekax Łpt72Zda131]

CHWARAWIEKI *m*, też *przym* ‘człowiek chorowity, o słabym zdrowiu’ Łpt72Zda131 → **CHERLAK*** *m*

[Mlp χvara'leki Dlp χvara'leki Clp χvara'leku Blp χvara'leka Nlp χvara'lekim Mlm χvara'leke Dlm χvara'lekix Clm χvara'lekim Blm χvara'lekix Nlm χvara'lekimi Mslm χvara'lekix Łpt72Zda131]

CHWASTKA* / **FASKA**• *ż* ‘łapka na myszy, pułapka na małe zwierzęta-szkodniki’ On [syn] postawi takie, no faska taka na nich i złapie ot tego tchórza Mdk96Mar140 → **PASTKA** *ż*

[Blp faska Mdk96Mar140]

CHWAŚCIEL *m* ‘człowiek lubiący się chwalić, chwalipięta, samochwała’ Bkb83a)Gju99 →
CHWALARZ *m*

[Mlp χvas’c’el Bkb83a)Gju99]

CHWAŚCIULKI• *lm bot.* ‘boczne pędy roślin’ I obrywamy my tam te chwaścikulki,
obrywamy i ot nie ma rady żadnej Bjw96Mar131

[Blm xvas’c’ul’ki Bjw96Mar131]

CHWATAĆ SIĘ *ndk* → **CHWYTAĆ SIĘ** *ndk*

CHWOJOWY ‘sosnowy’ Wienik taki chwojowy był Kjd01Kar287

[mMlp χvojovy Kjd01Kar287]

CHWOŁY → **KWOŁY**

CHWOST¹ *m* ‘ogon, kita’ Pies ma chwost Grd93Bre164 Wędka rubili z włosia końskiego
wyrwanego z chwosta Łpt72Zda131 Jak już lato, tego, już chwosty zadarli i poparli sie,
gilujo krowy Trk06Rut362

[Mlp chwost W99Rie67 Dlp χv’osta Łpt72Zda131 Blp chwost Grd93Bre164 Blm chwosty Trk09Rut362]

CHWOST•² *m* ‘chwast, zielsko’ Wdz71Gju322

[Mlm xvósty Wdz71Gju322]

CHWOSTAĆ SIĘ *ndk* ‘bić się różgą, brzozową miotełką, chłostać się’ On zawsze lubił
chwostać sie Bjw97Dwi114 W łaźni kładniesz sie gdzie chcesz i chwoszczysz sie, jak
gurąco to na ziemia pułozysz sia, a jak za mała duchu to na poł wleczisz Łpt72Zda131
Chwostał sie na ostatniej połatce W99Rie75

[bzk χvostać(a) W82Tur75 xvostać s’e Bjw97Dwi114 χv’ostac’ s’e Łpt72Zda131 ter1lp χv’ośča s’a ter2lp
χvoščyš s’a/χv’oščyš s’e ter3lp χv’oščy s’a ter1lm χv’oščym śa ter2lm χv’oščyc’i s’a ter3lm χv’oščo s’a
Łpt72Zda131 xvoščo śe Wtr82Saw72 prze3lp m chwostał się W99Rie75]

CHWOSZCZ *m bot.* ‘skrzyp polny’ W82Tur73 i in.

[Mlp χvošč/χv’ošč W82Tur73,103]

CHWOSZCZANKA *ż* ‘zmywak z suchej szorstkiej trawy’ W82Tur74

[Mlp χvoščanka W82Tur74]

CHWYCIĆ• *dk* ‘wystarczyć, mieć pod dostatkiem’ Mnie siły nie chwyci tedy Ł84Par141
Jemu nie chwyciło litów Bjw97Dwi100 → **CHWYTAĆ** *ndk 2*

[prze nos xvyc’iło Bjw97Dwi100 przy3lp χvyc’i Ł84Par141]

CHWYTAĆ *ndk 1.* ‘szybko łapać, brać, ujmować kogoś, coś’ B32Dom215 → **ŁAPAC** *ndk*,
ŁOWIĆ *ndk; 2.* ‘starczać, wystarczać’ Co wy myślicie, tych trzysta litów, nam nie
chwytą, nie chwytą i prosto nie widzisz jak oni wychodzą L13Kar363 Teraz na chleb i

mleko nie chwyta Ł95Kar42 Konij to nie ma, wszystkim nie chwyta. Na cztery wioski tylko dziesięć koni. Skądżeż, wszystkim nie chwyta tych koni Ł67ParII-51 A chleba to już chwyta, możesz choć woz kupować Ł67ParII-53 Dwadzieście dwa hektary ziemi [...], to ot chwyta paszy K02Kar305 → **DOSTAWAĆ²** *ndk*, **STAĆ²** *ndk*

[*bzk* chwytać B32Dom215 Ł84Par141 *ter3lp* nos chwyta Ł67ParII-51,53 xvyta Ł95Kar42 K02Kar305 L13Kar363]

CHWYTAĆ SIĘ• / CHWATAĆ SIĘ• *ndk* **1.** ‘ujmować coś szybko, łapać się *czego, za co*’ Pani, już tak, teraz już za Litwa [jak] za spódnicą chwatają się Szt01Kar505; **2.** ‘zaczynać robić *co*, próbować, brać się *do czego*’ Jedyn [...] to trocha chwyta się rozmawiać po polsku Pcn01Kar252 Tutaj wot nasza cała wioska, a teraz jak weszło w modę po litewsku więcej chwytam się, wot jak człowiek jinny czy coś – po litewsku Jnw01Cze87

[*ter3lp* xvyta s’a Pcn01Kar252 *ter3lm* xvytams’a Jnw01Cze87 *ter3lm* xvatają s’e Szt01Kar505]

CHYBA / CHIBA / CHIBO / CHIBIE / CHYBO *part* ‘przypuszczalnie, prawdopodobnie’ Jak Pan Bóg dawał w tym czasie, to chiba Duch Święty Bht98Pab155 Chiba już przyszedł W99Rie67 Chiba nie będziemy kupować krowy Łpt72Zda131 Ja sama pjechała do Polski, to wszystkie mówio, chibie pani z Polski, ich dziwo brało, że ja z tej strony tak rozmawiam Ncz02Koz64 Ja mówię, chibie ty dureń [...] Smw01Kar284,285 I była białe róże, to chibo i jest [...] to u mnie chybo w tym białe różyczki Bht98Pab106 A sadu to chibo siedemdziesiąt setek Bht98Pab123 Bo jeszcze mój dziadek, to z tą z Kasińską [ożenił się] ten dziadek, chibo Michał, czy to pradziadek? Michał chibo Bht98Pab143 ♦ Chyba że ‘prawdopodobnie’ Kmn99Kar84

[chyba Kmn99Kar84 chiba Bht98Pab155 chibo/chiba W99Rie67 x’iba Wdz71Gju316 Ł95Kar41 Bjw97Dwi27 ch’ib’ie Ncz02Koz64 x’ib’e Smw01Kar284 chybo/chibo Bht98Pab106,123,143 x’ibo Smw01Kar285 x’ybo/x’iba/x’yba/x’ibo Łpt72Zda131]

CHYBO *ndm* → **CHYBA** *ndm*

CHYLAĆ SIĘ• *ndk* ‘uginąć się, chwiać się’ Tak jak idziesz, to ten łun chyla się, można do jego wpaść Trk06Rut362

[*ter3lp* chyla się Trk06Rut362]

CHYLIĆ• *ndk* ‘nakłaniać, namawiać’ Więcej ona mnie chyliła [do ślubu] niż ja ja, trzeba, będziemy żenić się Łp01Kar415

[*prze3lp* z xyl’iła Łp01Kar415]

CHYRLAK *m* → **CHERLAK*** *m*

CHITREJ *ndm* ‘stw od chytro, chytřej’ Gjd83Ana70

[stw χ'itrėj Gjd83Ana70]

CHYTROWAĆ* / **CHITROWAĆ** *ndk* 'postępować chytrze, być przebiegłym' W82Tur75

[bzk χ'itrovac' W82Tur75]

CHYTRUK / **CHITRUK** / **CHYTRUK** *m* 'człowiek chytry przebiegły, chytrus' Mały a taki chitruk Łpt72Zda131

[Mlp χytr'uk/ χ'ytruk/χ'itr'uk/χ'itruk Łpt72Zda131]

CHYTRY / **CHITRY** 'przebiegły, podstępny' On chitry, ona za chytry Bjw96Mar136 Chitry on bardzo, jego ni przechitrzysz Łpt72Zda131 Chitre Żydzi Wdz95Czy79 ♦ Chytry jak lisa → **LISA** ż

chytřejszy/chitřejszy *stw* 'bardziej chytry, chytrzejczy' Bo dawniej toż oni [młodzi ludzie] chytřejsze już [byli] Bjw99Pab134

[mMlp chitry W83Tur19 χytry BL83Giu227 xytry/xytry Bjw96Mar136 χ'itry Ł95Kar41 χ'ytry/χ'itry Łpt72Zda131 Mlm xitry Wdz95Czy79 *stw* mMlp χ'itřejczy Gjd83Ana70 *stw* Mlm xytřejczy Bjw99Pab134]

CI / **CZY²** *rzadziej 1. part pytajna* 'czy' Ci jeden, ci dwa Bjw97Dwi114 Powiedział ci to pierwszy raz, ci nie Bjj99Ado70 Kuszulia wywrócona ci na łodwrót Bjj99Ado70 Ci on nie z Polzeczy, ali mówili warszawski Kmj96Mar94 Nu a jak już do dwora przyjeżdża ksiądz, ci na bal, ci imieniny, rozgadajon sia Użp01Kar261 Ci widziałasz? Ci nie do Niemencina pojechali W82Tur67,99 [...] ja jak kiedy ranej jeździła autobusem do Ejszyszek, ci dzie o jada, ubrawszy sia, jada w autobusie, mówi, musi pani z Polski [...] Ncz02Koz64 Na mnie, to ci wie jak nazywali, jak ja pójde do kałchozu do Kiwańcaw, szlachcianka [...] Ncz02Koz69 Pisali i pa rusku ci pa polsku Brs02Rie49 Dliatego że pan Szydłowski był Bernaś, ci jak jego imię było Wdk01Kar244 Niewiadoma [...] czy beńdzie chleba, ci nie beńdzie, to niewiadoma Str99Pab169 Ja mogę tam czy reparować, czy szyć, czy co robie [radio] wkluczam i słucham Str99Pab152 Ci już tam liudzi takie słabe, ci co tam jest Ł67ParI-9 Czy po dobremu, czy po złemu Ł67ParI-53 I on wot teraz już drugi rok ci trzeci tam pracuje Ł67Par2-58; **2.** 'chyba, wydaje się, że' Kuszulia wywrócona ci na łodwrót Bjj99Ado70 Musi ci nie ten kamień leży w rowie Pps91Krup181

[ci Pps91Krup181 Bjj99Ado70 ci/čy Str99Pab152,169 ci W82Tur67,99 Skr99Pab152 Brs02Rie49

Ncz02Koz64,69 c'i Ł67ParI-9 Ł67Par2-58 Kmj96Mar94 Bjw97Dwi29,114 Użp01Kar261 čy Ł67ParI-53 Wdk01Kar244]

CIACIARUK *m* → **CIECIERUK** *m*

CIACIORKA ż → **CIECIORKA** ż

CIAHUN *m zool.* 'niekastrowany baran, tryk' Brs01Czy97 → **CIEKUN** *m*

[Mlp c'ahun/c'ah'un Brs01Czy97]

CIALACZY → **CIELACZY***

CIALAPIEJ *m* → **CIELIEPIEJ** *m*

CIALICA *ż* → **CIELICA*** *ż*

CIALUCZAK *m* → **CIELUCZEK** *m*

CIALUCZEK *m* → **CIELUCZEK** *m*

CIALUK *m* → **CIELUK**

CIAŁA *n* → **CIAŁO** *n*

CIAŁO *n* / **CIAŁA** *ż* ‘ciało ludzkie, zwierzęce, organizm’ Na ciałach znaleźli znaki pudrapania
Łpt72Zda131

[*żMlp c'łała nMlp c'łało Ms/p c'al'e Łpt72Zda131*]

CIAŁOSZUK* *m* ‘młode krowy, cielę’ Jeszcze i ciałoszuka uduje [hoduje] K02Kar341 →

CIELAK *m*, **CIEŁĘ** *n*, **CIELONT** *m*, **CIELUK** *m*

[*B/p c'łośuka K02Kar341*]

CIAŁUCHA *ż* → **CIEŁUCHA*** *ż*

CIAŁUSZECZKA *ż* → **CIEŁUSZECZKA** *ż*

CIAŁUSZKA *ż* → **CIEŁUSZKA** *ż*

CIAŁUSZUTKA *ż* → **CIEŁUSZUTKA** *ż*

CIAMCIALAMCIA *m, ż* ‘człowiek powolny, ślamazarny, ciapa’ B32Dom215 i in.

[*Mlp ciamcialamcia B32Dom215 Wn00Daw97*]

CIAMNAWATA *ndm* → **CIEMNOWATO** *ndm*

CIAMNICA *ż* → **CIEMNICA** *ż*

CIAPKACZ *m* ‘człowiek, który mlaska przy jedzeniu’ Bkb83a)Gju100

[*Mlp c'apkać Bkb83a)Gju100*]

CIAPKAĆ* *ndk* ‘wydawać w czasie jedzenia dźwięk podobny do cmokania, mlaskać’ Nie
ciapkaj tak mocno Bjw97Dwi114

[*roz/ lp c'apkaj Bjw97Dwi114*]

CIAPLICA *ż* → **CIEPLICA** *ż*

CIAPLUK *m* → **CIPLUK** *m*

CIAREP *m* → **CZEREPA** *m*

CIARKA *ż* → **TARKA** *ż*

CIASIOŁKA *ż* → **CIESIOŁKA** *ż*

CIASTA *ż, n* → **CIASTO** *n*

CIASTKA* *ż kulin.* ‘słodkie ciasto pieczone w małych kawałkach, ciastko’ A bułka pieką, ci

ciastki tej robio; wtenczas już zamiesić trzeba ciastki Orn73b)Masl216

[M,Blm c'as't'k'i Orn73b)Masl216]

CIASTO *n* / **CIASTA** *ż, n* 'masa z mąki na pieczywo, ciasto' To prędko wychodzi ta ciasta Orn73b)Masl216 [chleb] był taki pulchny, taki puszysty, a teraz ciasta [...] ta ciasta inna Wjd99Pab256 Jeżeli ciasta beńdzi mientka K02Kar176 Ciasta chlebowa trzeba przyżegnać i krzyż na jej zrobić Łpt72Zda131 Syrowa ciasta owsiana nazywa się tłokna Orn73a)Masl76 Z ciasty pszennej słodkiej Orn73c)Masl77 Położyć ta ciasta da brytwankow i popiekc Orn73b)Masl216 Ta ciasta bierzy się Brł96Kon77

[żMlp c'asta Wjd99Pab256 K02Kar176 żM,Blp c'asta Orn73b)216 Orn73a)Masl76 c'asta Łpt72Zda131 żDlp c'asty Orn73c)Masl77 Brł96Kon77 nMlp c'asto Łpt72Zda13]

CIĄG *m* **1.** 'przepływ powietrza w kominie, ciąg' W96Rie85; **2.** 'przeciąg, ostry, wyczuwalny przepływ powietrza, cug' B32Dom215 → **CUG** *m*; **3.** 'upodobanie *do czego*, zainteresowanie *czym*' Miał ciąg do stolarki W96Rie85

[Mlp ciąg B32Dom215 Blp ciąg W96Rie85]

CIĄGAĆ *ndk* 'wyrywać, wyciągać' Igl04Rut434 ♦ Ciągać zęby 'wyrywać zęby' Zemby ciongałam, wo, drenna mocno była z zembami. Poki wstawiłam i znów trzeba ciongać [...] Igl04Rut434

[bzk ciongać prze1lp ż ciongałam Igl04Rut434]

CIĄGAĆ SIĘ *ndk* 'włączyć się' Partyzany ciongali się Wm08Koz36; **2.** 'wyrywać sobie, usuwać sobie' [...] i znów [zęby] czeba ciongać się Jzr04Kar62

[bzk ciągać się B32Dom215 c'ongac się Jzr04Kar62 prze3lm c'ongal'i s'a Wm08Koz36]

CIĄGNAĆ• *ndk* 'robić coś zbyt długo, przedłużać niepomierne, przeciągać' B32Dom215 i in. ♦ Ciągnąć jak rycyna 'przeciągać, robić coś długo' Oj ciongno, ciongno jak rycyna Kml99Pab121

[ter3lm c'ongno Kml99Pab121 prze1lp m ciągnęłam W83Tur18 rozk lp ciągni B32Dom215]

CIĄGNAĆ SIĘ• *ndk* 'usiłować, czynić wysiłki' To ja jeszcze ciągnęłam się, ciągnęłam się K02Kar229

[prze1lp ż c'ongnele^am s'e K02Kar229]

CICHĄCZ *m* 'człowiek pozornie spokojny, cicha woda' Wdz71Gju314

[Mlp c'ixać Wdz71Gju314]

CICHAMATOM *ndm* 'potajemnie, w tajemnicy przed innymi' Dziawczynak woziła cichamatam [do kościoła] Brs02Rie49

[ćichamatam Brs02Rie49]

CICHO• *ndm* ‘cicho’ W82Tur89 i in.

cisiej *stw* ‘ciszej’ W82Tur89

pociszęj *stw* ‘trochę ciszej’ [...] ale ja mówię, wy pociszęj tu ze swoimi tymi pieśniami
K02Zie155

[*stw* ciślej W82Tur89 pociślej K02Zie155]

CICHOŃKO* / **CICHOŃKU** *ndm* ‘cichutko’ U nas jeszcze po staremu, cichonko
zeszlubujecie się [...] Ł67ParIII-54

[c’ichonku Ł67ParIII-54]

CICHY 1. ‘mało słyszalny, niegłośny’ L82Roj239; **2.** ‘powolny, leniwy’ B32Dom215

♦ Udaje cichego z jeziora ludzkiego → **UDAWAĆ**¹ *ndk*

[*mMlp* cichy B32Dom215 *mDlp* cichego L82Roj239]

CICHYŃKI / **CICHINKI** ‘*zdr* od cichy, cichutki’ Cichinki, dobrynki człowiek
Łpt72Zda131

[*mMlp* c’iχyńki/c’iχiŋki Łpt72Zda131]

CICIORKA *ż* → **CIECIORKA** *ż*

CIEC* / **CIEKĆ** *ndk* ‘płynąć powoli małymi strużkami, kroplami’ I tam już i cieczy wódka
Kjd01Kar283 Ten miód cieczy przez tą chusteczkę Kmp01Kar432

[*bzk* cęć W82Tur72 *ter3lp* cęcy Kjd01Kar283 Kmp01Kar432]

CIECIERUK / **CIACIARUK** *m zool.* ‘cietrzew’ Mówili u nas o ciecierukach, ale ja jego nie
widział Łpt72Zda131

[*Mlp* ciecieruk W96Rie85 c’ec’eruk/c’ac’aruk *Ms/p* c’ec’eruk’u/c’ac’aruk’u *M/m* c’uc’arukli/c’ec’eruki *Ms/m*
c’ec’eruka Łpt72Zda131]

CIECIORKA / **CIACIORKA** / **CICIORKA** *ż zool.* ‘samica cietrzewia’ Słyszał, że panowie
puliują na ciciorki i ciecieruki Łpt72Zda132

[*Mlp* c’ec’orka/ c’ac’orka/c’ic’orka *M,B/m* c’ic’orki Łpt72Zda132]

CIEKAWE *ndm* → **CIEKAWIE** *ndm*

CIEKAWIĆ *ndk* ‘budzić zainteresowanie, interesować’ B32Dom215

[*bzk* ciekawić B32Dom215]

CIEKAWIĆ SIĘ *ndk* ‘przejawiać zainteresowanie, interesować się’ Nie ciekawił się
W82Tur39

[*bzk* ciekawić się B32Dom215 *prze3lp m* cekačil śa W82Tur39]

CIEKAWIE / **CIEKAWE** / **CIEKAWO** *ndm* *komu* ‘ciekawi kogo, interesuje kogo’ To tak
oni z miasta i było im bardzo wszystko ciekawie Bht98Pab109 U nich to inaczej, a u nas

inaczej i im wszystko ciekawie Bht98Pab110 O, to było ciekawie dzieciom, jeszcze oblepią się [piaskiem], tak ręką weźmie Bht98Pab186 To ciekawe paniom Krs99Ost107 Ciekawie jak [...] piszą list L96Męd42 → **INTERESNA** *ndm*
samo ciekawo *stnw* ‘najciekawiej, najbardziej interesująco’ Sama ciekawa była tak, jak Niemcy przyszli B12Gol111

[ciekawie Bht98Pab109,110,186 L96Męd42 ciekawe Krs99Ost107 ciekawo Bjw97Dwi71 *stnw* sama c’ekava B12Gol111]

CIEKAWO *ndm* → **CIEKAWIE** *ndm*

CIEKAWY ‘interesujący, zajmujący’ Wesele było ciekawe Bjw97Dwi35 A rozmaicie [mówią], nasz ksiądz ciekawy, Polak, z Polszczy Kmj96Mar94 → **INTERESNY**

[*mMlp* c’ekavy Bkb83a)Gju90 Kmj96Mar94 *nMlp* c’ekave Bjw97Dwi35]

CIEKĆ *ndk* → **CIEC*** *ndk*

CIEKOWAĆ / **CIKOWAĆ** *ndk zool.* ‘przeżywać okres popędu płciowego: o owcach i psach, ciekąć się’ Ni dobrze jak na wiosna uwieczki cikujo, bo przez całą zimą jagniu ki karmić trzeba Łpt72Zda132

[*bzk* c’ek’lovac’/c’i’k’lovac’ *ter3pl* c’ik’lujō Łpt72Zda132]

CIEKUN *m zool.* ‘tryk, baran rozplodowy’ W99Rie67 → **CIAHUN** *m*

[*Mlp* ciekun W99Rie67]

CIELACZEK *m* ‘zdr od cielak’ Nu i krów jakich pięć [...] była [...] tu cielaczek była, tu baraniuk był, tu kury Pnk01Kar422 → **CIELUCZEK** *m*

[*Mlp* c’el’ac’e’k Pnk01Kar422]

CIELACZY* / **CIALACZY** ‘cielęcy, odnoszący się do cielęcia’ W82Tur68

[*mMlp* c’ala’cy W82Tur68]

CIELAK / **CIELAK** *m* ‘młode krowy, cielę’ Cielak wielki był Bjw97Dwi32 →

CIAŁOSZUK *m* ♦ Łaskawy jak cielak ‘łagodny jak baranek’ BL82Giu226

[*Mlp* cielak BL82Giu226 W83Tur19 c’el’lak Bjw97Dwi32]

CIELATNICA *ż* ‘kobieta, oborowa na fermie bydła zajmująca się cielętami’ KWs12Ana31

[*Mlp* c’el’at’nica KWs12Ana31]

CIELĄT* / **CIELONT** / **CIELENT*** *m* ‘młode krowy, cielę’ Trzeba czy jakiego cielienta sprzedać, czy co, już żebyś pieniendzy dostać Ł67ParII-35W82Tur64 → **CIAŁOSZUK** *m*

[*Mlp* c’elont W82Tur64 *Blp* c’el’enta Ł67ParII-35]

CIELENT *m* → **CIELĄT*** *m*

CIELEGA *ż* → **TIELIEGA*** *ż*

CIELEPAĆ SIĘ *ndk* → **TELEPAĆ SIĘ*** *ndk*

CIELEPAJŁA *m* → **TELEPAJŁO*** *m*

CIELEPIEJ / **CIALAPIEJ** *m* ‘niezdara, niedołęga’ Taki cielep*ie*j, że prosta aż strach

W96Rie85 Waluk to cialap*ie*j Bjw97Dwi114 Jaki taki cielep*ie*j, ale to i lep*ie*j W96Rie85 →
APIKUŁA *m*

[Mlp cielep*ie*j W96Rie85 ćelep*ie*j/ćalap*ie*j W82Tur114 c'al'ap'e*j* Bjw97Dwi114]

CIELEŚNIK *m* → **CZELUŚNIK*** *m*

CIELEWIZOR *m* → **TELEWIZOR*** *m*

CIEŁ* / **CIELIE** *n* / **CIELIA** *ż* ‘młode krowy, cielę’ Widza ciela, zahodowała ciela
Dcs13Koz393 A ciele nawet nie idzie Kls73Cze224 Kiedy ona targnęła, ciele
przewróciło się Kls73Cze225 Wzieli oni zjedli ciel*u* i napchali pił*u*winów i postavili koło
płotu Kls73Cze224 → **CIAŁOSZUK** *m*

[nMlp c'el'e Kls73Cze224,225 nBlp ćel'a Dcs13Koz393 żBlp c'el'u Kls73Cze224]

CIEŁĘTNIK / **CIEŁĘTNIK** *m rol.* ‘pastwisko dla cieląt’ W c*iel*entniku miejscami trawa
nidobra, asoka, jej nie chco jeść krowy Łpt72Zda132 A tu krzaki, c*iel*ientniki nazywało
się, i rzeczka tam szła Km199Pab121

[Mlp c'i'l'entník/c'el'l'entník Mslp c'i'l'entńiku Łpt72Zda132 Mlm c'elentniki Kml99Pab121]

CIELIA *ż* → **CIEŁ*** *n*

CIELICA* / **CIALICA** *ż* ‘młoda jałowka’ Cialica nie rozcialiwszy się K02Kar341 Dwie
cialicy w domu K02Kar341 Mielim trzy krowy doj*na*, cialica czwarta była Ong01Kar499
→ **CIEŁUCHA*** *ż*, **TIOŁKA*** *ż*

[Mlp c'al'ica Ong01Kar499 K02Kar341 Mlm c'al'icy K02Kar341]

CIELICZKA* / **CZALICZKA*** *ż* ‘z*dr* młoda jałowka w pierwszych miesiącach życia,
jałoweczka’ Wszystko do kalchozu, zostawili jedna krowa na człowieka i jedna ciołka
jeżeli, czaliczku Kmp01Kar429 → **CIEŁUSZECZKA** *ż*, **CIEŁUSZKA** *ż*,
CIEŁUSZUTKA *ż*

[Blp ćal'ičku Kmp01Kar429]

CIELIĆ SIĘ *ndk* ‘cielić się, wydawać na świat cielę’ L82Roj239 ♦ Bogatemu i byk cieli się
→ **BOGATY**

[ter3lp cieli się L82Roj239]

CIELIE *n* → **CIEŁ*** *n*

CIELONT *m* → **CIELĄT*** *m*

CIELUCZEK / **CIALUCZEK** *m* ‘z*dr* od cieluk, cielątko’ Piji łączywie a ugonam macha, a

głowo kręci ten ciliuczek Łpt72Zda132 → **CIELACZEK** *m*

[Mlp celiuczek Bjw97Dwi64 c'al'učak Wrn08Kar32 c'el'luček/c'ıl'luček/c'al'luč^ak Łpt72Zda132]

CIELUK / **CIALUK** *m* 'młode krowy, cielę' Cieliuka chcemi sprzedać Bjw97Dwi114 Kupił dwa ciliuki, pudkarmił ich i jidnego sprzeda, tak że zwrócili się piniędzy za dwa Łpt72Zda132 Dla sto osiem cialuków [trzeba] nakosić, pokarmić K02Kar261 My przy cialukach robilim K02Kar261 → **CIAŁOSZUK** *m*

[Mlp cieluk W83Tur19 W86Dub72 Bjw97Dwi63 c'eluk Bjw93Dwi39 c'el'uk Wrn08Koz32 cel'uk Bjw93Dwi37 c'el'uk/c'ıl'uk/c'al'uk Łpt72Zda132 D,Blp c'el'uka Bjw97Dwi114 Mlm c'el'úki Ł67ParIII-55 M,Blm c'il'uki Łpt72Zda132 Dlm áalukuf Mslm c'al'ukax K02Kar261]

CIELUCHA* / **CIAŁUCHA** *ż* 'młoda krowa, która jeszcze się nie cielila, jałówka' Już mamy dwie krowy i ciałucha Wdz95Czy86 → **CIELICA** *ż*

[Mlp c'áluxa Wdz95Czy85 Blp c'áluxa Wdz95Czy86]

CIELUSZECZKA / **CIAŁUSZECZKA** *ż* 'zdr od cielucha – jałoweczka' Niemcy zabrali taka ładna, pamiętam, ciłuszeczka Łpt72Zda132 Krowa ta dała ciałuszeczku Wdz95Czy81 → **CIELICZKA*** *ż*

[Mlp ciałuszeczka W86Dub73,74 c'álušečka W82Tek288 Wdz95Czy85 ćelušečka Dcs13Koz388 M,Blp c'eluš'ečka/c'ıluš'ečka/c'ıluš'ečka Łpt72Zda132 Blp c'elušečka L13Kar373 c'álušečku Wdz95Czy81 c'álušečka Wdz95Czy85]

CIELUSZKA / **CIAŁUSZKA** / **CIŁUSZKA** *ż* 1. 'młoda krowa, która jeszcze się nie cielila, jałówka' U nas ciłuszka ociełila się Bjw97Dwi114 Trzymami krowa i ciałuszka, ciałucha [...] nu i para parszuków, kurów Łp01Kar417 Cieluszki takie uo, które do pokrycia, takich bardzo dużo Btn96Mar45 My mieli trzy krowy i dwie ciłuszki Łpt72Zda132 →

CIELICZKA* *ż*; 2. *przen.* 'pieszcz. o dziewczynie, kobiecie' Wn00Daw97

[Mlp ciłuszka B32Dom215 W96Rie85 Wn00Daw97 c'eluška Bjw97Dwi114 c'al'łuška/c'ıl'łuška/c'al'łuška Łpt72Zda132 Blp ciałuszka W83Tur16 W86Dub74 c'áluška Łp01Kar417 Mlm ćeluški Btn96Mar45 M,Blm c'ıluški Łpt72Zda132]

CIELUSZUTKA / **CIAŁUSZUTKA**• *ż* 'zdr od ciłuszka – jałoweczka' Papka nożyk wziewszy pójdzie ciłuszutka rznońć do chliewa [...] taka pienkna ciałuszutka L13Kar373 → **CIELICZKA*** *ż*

[Mlp ćelušutka W82Tur111 L13Kar373 Blp c'álušutka L13Kar373]

CIEMIA *ż* 'górna, miękka u niemowląt, część czaszki, ciemię' Jiszczę ciemia ni zarosła Łpt72Zda132 → **CIEMIONA** *ż*

[Mlp c'lema Łpt72Zda132]

CIEMIESZYĆ SIĘ *ndk* ‘wiercić się w pościeli’ Jeżeli pchła ukoñsi, to nie trzeba tam du¿o ciemieszyć sia, troszeczkę o tak, wo Bjw99Pab124 → **JURZAĆ SIĘ** [r-z] *ndk*

[bzk c’emešyc’ s’ə Bjw99Pab124]

CIEMIĘGA• ż ‘uciemięzenie, ucisk’ Proszę pani, przez pięćdziesiąt lat mamy ta ciemięga i nic się nie mieni, o! Bht98Pab169

[Błp ciemięga Bht98Pab169]

CIEMIONA / **CIMIONA** ż ‘górna, miękka u niemowląt, część czaszki, ciemię’ Dziecka ma kości na głowia ni zrosszy sia i jest wtedy cimiona Łpt72Zda132 → **CIEMIA** ż

[Młp c’em’lona/c’im’lona Łpt72Zda132]

CIEMNIA• ż ‘brak światła, ciemność’ L91Zow546 ♦ Przy ciemniach ‘gdy jest jeszcze ciemno’ Rano trzeba się umyć, „póki kruk swoje dzieci nie umyje, przy ciemniach” L91Zow546 → **CIEMNOŚĆ** ż, **PO CIEMKU** *ndm*

[Mslp ciemniach L91Zow546]

CIEMNICA *bnac.* / **CIAMNICA** / **CIMNICA** ż ‘więzienie; bardzo ciemne pomieszczenie’ Ja był taki raskoł, wszyscy mówili, że ja w cimnicy skoncza życia Łpt72Zda132

[Młp c’emń’ica/c’amń’ica/c’imń’ica Mslp c’imń’icy Łpt72Zda132]

CIEMNINKI ‘zdr od ciemny, ciemniutki’ Ukienka mała, ciemninka chatka i niska, głowo w stalawania stukasz Łpt72Zda132

[mMłp c’lemńinki/c’lemniŋki żMłp c’lemniŋka Łpt72Zda132]

CIEMNOŚĆ ż *bnac.* ‘brak światła, mrok’ I rzucajo do góry zapalone [pochoďnie] na pasterke zawsze, bo ciemność czasem była Isz96Mar190 → **CIEMNIA** ż

[Młp c’emność Isz96Mar190]

CIEMNOWACIŃKO *ndm* ‘zdr od ciemnowato, ciemnawo’ W86Dub78

[ciemnowacińko W86Dub78]

CIEMNOWATO / **CIAMNAWATA** / **CIMNAWATA** *ndm* ‘dość ciemno, ciemnawo’ Już ciemnawato, krowy zaraz przypęďzo Łpt72Zda132

[ciemnowato W86Dub78 c’imnav^lat^a/c’^amanv^lata/c’emnav^lato Łpt72Zda132]

CIEMNOWATY ‘dość ciemny, ciemnawy’ Jego [kwiat] nazywajo wasilki, sijnienkie takie, niebieskie ciemnawate. Jakiści wiśniowy taki, ciemnawaty taki konkol [kąkol] Kml99Pab113

[mMłp ciemnowaty W86Dub77 c’emnavaty Młm c’emnavate Kml99Pab113]

CIEMNY¹ ‘pozbawiony światła, ciemny’ BL82Gju230 i in. ♦ Ciemna jesień → **JESIEŃ** ż

♦ Ciemny jak butelka piwa (od piwa) → **BUTELKA** ż

[mMlp c'emny BL82Gju230 żDlp c'emnej Wtr84Saw175]

CIEMNY² m 'niewidomy' Bkb83a)Gju87 → **NIEWIDOMY, NIEWIDZĄCY, NIEWIDZIMY, NIEWISNY**

[Mlp c'emny Bkb83a)Gju87]

CIENIEŃKI / CIENIŃKI 1. 'bardzo małej grubości, cienki, cieniutki' Zaściełam taka cerata, mam cienieńka, zaściełam i wyciskuje Brż96Mar169 Te cienińkie kwiatuszki W82Tek213 → **CIENIUTKI**; 2. 'chudy, szczupły' Małinki, cienińki aż strach patrzeć Łpt72Zda169

[mMlp cienińki W83Tur19,20 W86Dub77 c'ieńńki Ł95Kar37 c'ieńńki Łpt72Zda169 żMlp c'ieńka Smw01Kar286 żBlp c'ieńka Brż96Mar169 Mlm c'ieńkę W82Tek213]

CIENIUTKI• 1. 'bardzo małej grubości, cieniutki' Kużel, kużel to już musi być [płótno] cieniutkie i bieliutkie Kml96Mar110; 2. 'zdr od cienki, szczupły' A ja była cieniutka taka zupełnie Chr96Mar204 Na zapowiedzi? To ty taki stary, a to taka młódziańka, taka cieniutka Chr96Mar205 → **CIENIEŃKI**

[żMlp c'eniutka Chr96Mar204,205 nMlp c'eniutke Kml96Mar110]

CIENKI 'chudy, szczupły – o człowieku' Bkb83a)Gju86 → **CHUDY**

[mMlp c'enki Bkb83a)Gju86]

CIEN¹ ż 'ciemne odbicie oświetlonego przedmiotu, cień' Tej cieni, tę cień, tą cienia, tej cieni B32Dom204 Później patrzysz na tego, na liampa i patrzysz cień jaka, co tam ciebie wyszła Rzc98Ost-nmw13

[Mlp c'ień Rzc98Ost-nmw13 Dlp cieni Clp cieni Blp c'ień Nlp cienia Mslp cieni B32Dom204]

CIEN² zaim 'D,Blp od ty: cię, ciebie' Kocham cień Bjw97Dwi24

[D,B c'ień Bjw97Dwi24]

CIEPLEJ ndm stw 'od ciepło' Bjw93Dwi37

[stw c'epł'ej Bjw93Dwi37]

CIEPLEŃKI 'zd. od ciepły, ciepłutki' Bjw97Dwi67

[mMlp ciepleńki Bjw97Dwi67]

CIEPLEŃKO / CIEPLIŃKO ndm 'zdr od ciepło, ciepłutko' Bjw93Dwi36 i in.

[cieplenko/cieplińko W86Dub78 c'epł'eńko Bjw93Dwi36]

CIEPLICA / CIAPLICA• / **CIPLICA** ż 1. 'szklarnia lub tunel foliowy, cieplarnia' W cieplicy to dobre pomidory Bjw97Dwi114 Tam był taki ugrodnik i ja tam pracowałam w

cieplicity Rzc98Ost-nmw22 → **CIEPLICZNIK*** *m*; **2.** ‘łaźnia’ Co tydzień, nawet co dwa, pu kulieji palili łaźnia i chudzili my du ciplicy Łpt72Zda132 Zabierami [len] du chaty, postawim du łaźni, du ciaplicy, wypalim [w] ciaplicy wieczorem i na ranku Brł73Sud194 Ji pobiera się w te pora i do ciaplicy [ten len] W82Rej39 [len] wiezim do domu, cieplim cieplica, stawim ten len i suszym Żjm01Kar518; **3.** ‘ogrzewana izba’ Pójdzim du cieplicity Ł84Par139 Wyciapli sia ciaplica Bj99Ado65

[Mlp cieplica W96Rie85 c’epł’ica Igl73Pal126 c’epł’ica/c’ipl’ica Łpt72Zda132 Dlp cieplicity/c’eplicy W82Rej39 c’epł’icy Ł84Par139 c’ipl’icy Łpt72Zda132 Blp c’aplica Bj99Ado65 c’e’pl’ica Żjm01Kar518 Mslp c’eplicy Rzc98Ost-nmw22 c’epł’icy Bjw97Dwi114 c’apl’icy Brł73Sud194]

CIEPLICZNIK* / **CIEPLISZNIK** *m* ‘szklarnia lub tunel foliowy, cieplarnia’ A ten cieplisznik u nas był, wie, tam po tamtym, gdzie pomidory [...] Bjw96Mar131 → **CIEPLICA** *ż* **1**

[Mlp c’epł’iśnik Bjw96Mar131]

CIEPLIĆ *ndk* ‘palić w piecu’ Trzeba piec ciepłić Ł84Par140 W pokoju co dzień cieplim Bjw97Dwi114 Cieplim cieplica K02Kar324 → **PALIĆ** *ndk*

[bzkc ćepłić W82Tur75 c’epł’ić Igl73Pal126 c’epł’ic’ Ł84Par140 *ter1lp* c’epł’im Bjw97Dwi114 K02Kar324]

CIEPLIŃKI ‘*zdr* od ciepły, cieplutki’ W86Dub77

[mMlp cieplińki W86Dub77]

CIEPLUCZEK *m* → **CIPLUCZEK** *m*

CIEPLUK *m* → **CIPLUK** *m*

CIEPŁOŚĆ• *ż* ‘ciepło’ Jeszcze dużo ciepłości trzeba póki lod zejdzi Glt99Pab179

[Dlp ćepłości Glt99Pab179]

CIEPŁY• ‘ciepły’ W01Mas72

samy ciepły *stnw* ‘najcieplejszy, najserdeczniejszy’ Z tej okazji przyjmijcie same ciepłe gorące życzenia W01Mas72

[*stnw lm* same ciepłe W01Mas72]

CIERĆ *ndk* → **TRZEC*** *ndk*

CIEREBIĆ SIĘ• *ndk* ‘certować się, droczyć się’ Pij, nie ciereb się Bjw97Dwi114

[*rozklp* c’erep s’e Bjw97Dwi114]

CIERNICA• *ż* ‘narzędzie do wycierania lnu, cierlica’ Cierli w tych ciernicach takich drzewnianych Isz96Mar190 → **CIORŁY** *lm*

[Mslm ćerńicax Isz96Mar190]

CIERPIEĆ• *ndk* ‘znosić ból fizyczny lub moralny, cierpieć’ L82Roj239 ♦ Cierp Zosia, koli tak przyszklosia ‘cierp ciało jakeś chciało’ L82Roj239

[*rozkl lp* cierp L82Roj239]

CIERPIENIA *ż* **1.** ‘ból fizyczny lub moralny, cierpienie’ Rozmaita cierpieni Orn73a)Masl86 Takie znęcenia, takie cierpienia Polska poniosła Kmj99Pab90; **2.** ‘cierpliwość’ Cierpliwy to jest, skąd u niego taka cierpienia? L95Kar42 ♦ Przenosić cierpienia → **PRZENOSIĆ** *ndk*

[*Mlp* cierpienia L95Kar48 L97Kar58 c’erp’eńa L95Kar42 *Mlm* c’erp’eńi Orn 73a)Masl86 *Blm* cierpienia B32Dom250 c’erp’eńa Kmj99Pab90]

CIESIOŁKA *ż* / **CIASIOŁKA** *ż* / **CISIOŁKA** *ż* **1.** ‘narzędzie do obróbki drewna’ Cisiółko robi się necki, kuryta też można tym zrobić Łpt72Zda133; **2.** ‘rzemiosło ciesielskie’ Cisiółko zajmują się i z tego żyją Łpt72Zda133

[*Mlp* c’is’iółka/c’es’iółka/c’as’iółka *Nlp* c’is’iółko Łpt72Zda133]

CIEŚĆ *m* → **TEŚĆ*** *m*

CIEŚLARZ *m* ‘cieśla’ Mój ojciec cieślarz był Ł67ParIII-67

[*Mlp* c’es’laś Ł67ParIII-67]

CIETRADKA *ż* → **TIETRADKA*** *ż*

CIEGAŁA *m* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Gju97 → **BADZINA** *ż*

[*Mlp* c’engala Bkb83a)Gju97]

CIEŻ• *m* ‘brzemienność, ciąża’ K01a)Kar150 → **POŁOŻENIE** *n*, **STAN** *m* ♦ Chodzić w ciąży ‘być w ciąży’ Kiedy matka chodziła w ciąży K01a)Kar150

[*Ms/p* c’enżu K01a)Kar150]

CIEŻEJ *ndm* → **CIEŻKO** *ndm*

CIEŻEJSZY → **CIEŻKI**

CIEŻKI **1.** ‘dużo wazący’ B32Dom215; **2.** ‘trudny’ Cienżko było życie Isz96Mar197

cienżejszy *stw* Nu wiadomo, była trocha cienżejszych lat Bjj99Ado67

[*mMlp* ciężki B32Dom215 *nMlp* cienżko Isz96Mar197 *stwDlm* c’enżejszy Bjj99Ado67]

CIEŻKO *ndm* **1.** ‘z obciążeniem, z ciężarem, ciężko’ Smw01Kar285; **2.** ‘trudno’ Cienżko było życie Isz96Mar197

cienżej *stw* ‘cieżej’ Zawsze na sianokosy, jak tylko sianokosy, to [zła pogoda], to już gorzej i cienżej Str99Pab97 Raniej, jak przy wojnie, cienżej było żyć starym Bbt99Pab226 I córka i syn uczyli się dobrze, a posłie trocha cienżej stało się, czy zalienili się Wdz73Cze201 Domaszewiczowa jedna gospodarzyła na dwor ten, znaczy, cienżej była Użp01Kar262

[ciężko B32Dom215 *stw* c'enž'ej Bbt99Pab226 c'ęž'ej/c'ęžej Bjw97Dwi32 c'enž'ej Wdz73Cze201 c'en'žej Str99Pab97 Użp01Kar262 c''anž'ej Smw01Kar285]

CIEŹKOŚĆ • *z bnac*. 'waga jakiegoś ciała, ciężar' Bo jakby ludzie nie umierali, to ziemia na pewno poleciałaby w kosmos, nie wytrzymałaby ciężkości tej B96Doł204

[Dlp ciężkości B96Doł204]

CIEŹKOWACIE *ndm* → **CIEŹKOWATO** *ndm*

CIEŹKOWACIŃKO *ndm* 'zdr od ciężkowacie, ciężkawo' W86Dub78

[ciężkowacińko W86Dub78]

CIEŹKOWATO / **CIEŹKOWACIE** *ndm* 'dość ciężko, ciężkawo' Jak dla młodych to ciężkowato teraz we wsi żyć Kmn99Kar86 Cienżkowato nam tutaj Pulakom K02Kar267 Tut była ciężkowacie tu żyć Bjj99Ado68 Nu, a sprzedać teraz żywiola cienżkowacie K02Kar270 Na koliankach przejść razy dwa, trzy, cienżkowata rzecz jest Ł67ParII-40

[ciężkowato W86Dub78 Kmn99Kar85,86 c'enškovac'e K02Kar270 c'en'škovác'e Bjj99Ado68 c'enškovato K02Kar267 c'enžkováta Ł67ParII-4]

CIEŹKOWATY 'dość ciężki, ciężkawy' Biedna kociszczka, już ledwo suwa się, taka ciężkowata W82Tek212

[mMlp ciężkowaty Bjw97Dwi68 K02Kar267 žMlp c'ęškovata W82Tek212]

CIF *m* → **TIF****m*

CIGAN *m* → **CYGAN** *m*

CIK CIK CIK *wykrz* 1. 'okrzyk przywoływania kur' U nas to i put'-put' i cik-cik kury wołali Trk06Rut365 → **CIKA CIKA** *wykrz*, **CIP-CIP-CIP** *wykrz*, **PACI-PACI-PACI** *wykrz*, **PUL-PUL-PUL** *wykrz*, **PUT'-PUT'** *wykrz*, **PUTI-PUTI-PUTI** *wykrz*, **PYLĲ-PYLĲ** *wykrz*, **TIKA-TIKA** *wykrz*; 2. 'okrzyk przywoływania kurcząt' Cik-cik, tak już kurczuki wołają Trk06Rut365 → **CIKA CIKA** *wykrz*, **CIP-CIP-CIP** *wykrz*, **PACI-PACI-PACI** *wykrz*, **TIKA-TIKA-TIKA** *wykrz*

[cik-cik! Trk06Rut365 éik éik éik! W82Tur92]

CIKA CIKA / **CIKA CIKA** *wykrz* 'okrzyk przywoływania kurcząt' W82Tur111 → **CIK CIK CIK** *wykrz*

[éik'a éik'a/éika éika! W82Tur111]

CIKCIŃKA *ž* 'zdr *pieszcz.* kureczka, kurczątko' W82Tur66,92 → **CIKUTKA** *ž*, **TIKUNIA** *ž*, **TIKUTKA** *ž*

[Mlp éikcińka W82Tur66,92]

CIKOWAĆ¹ *ndk* 'pilnować, śledzić' Ejs94Kru117

[bzk cik'ovać Ejs94Kru117]

CIKOWAĆ² *ndk* → **CIEKOWAĆ** *ndk*

CIKUTKA / CIKUT'KA *ż* 'kureczka, kurczątko' W82Tur93,111 → **CIKCIŃKA** *ż*

[Mlp ćikutka/ćikut'ka W82Tur93,111]

CIELEŚNIK *m* → **CZELUŚNIK*** *m*

CILIGRAMA *ż* → **TELEGRAMA** *ż*

CILUSZKA *ż* → **CIEŁUSZKA** *ż*

CIMENT *m* → **CEMENT*** *m*

CIMIONA *ż* → **CIEMIONA** *ż*

CIMNAWATA *ndm* → **CIEMNOWATO** *ndm*

CIMNICA *ż* → **CIEMNICA** *ż*

CINTURIA *ż* → **CENTURIA*** *ż*

CIOCH-CIOCH *wykrz* 'okrzyk przywoływania świń' Cioch, cioch, cioch moje świnki

Łpt72Zda133 → **DZIEĆ-DZIEĆ** *wykrz*, **KUCH-KUCH** *wykrz*, **KUCHCIA-KUCHCIA** *wykrz*, **KUCHĆ-KUCHĆ** *wykrz*, **KUKUĆ-KUKUĆ** *wykrz*

[c'ox c'ox! Łpt72Zda133]

CIOCIA *ż* **1.** 'ciocia – o pokrewieństwie' Bkb83Gju80 → **CIOTKA** *ż*, **TIOTIA** *ż* **1,**

TIOTKA *ż*, **WUJENKA** *ż* *rzad.*; **2.** 'w mowie dzieci – dorosła, obca kobieta'

Bkb83Gju80 → **TIOTIA** *ż* **2**

[Mlp 'c'oc'a Bkb83Gju80]

CIO-CIO *wykrz* 'okrzyk przywoływania psa' Mgn73Pie173 → **CHODŹ TU** *wykrz*

[c'o-c'ó! Mgn73Pie173]

CIOCISZCZA *ż* 'z sympatią o ciotce, ciotczysko' Kochana ciociszcza W82Tek212

[Mlp c'oc'isza W82Tek212]

CIOŁKA *ż* → **TIOŁKA*** *ż*

CIOŁOCZKA *ż* → **TIOŁOCZKA*** *ż*

CIORŁA *ż* 'naczynie do ucierania maku, makutra' Wtr82Saw74

[Mlp c'orła Wtr82Saw74]

CIORŁY *lm* 'narzędzie do wycierania lnu' Jego [len] osuszu, potym wycieraju, takie jest

ciorły K02Kar341 Musi nie widzieliście i ciorłów ni razu jeszcze. Ciorły takia długia i tak z ronczo wycierami Żjm01Kar518 → **CIERNICA** *ż*

[Mlm c'orły K02Kar341 Dlm c'orłuf Żjm01Kar518 K02Kar341]

CIOSKA *m* → **TIOZKA*** *m*

CIOSZCZA *ż* → **TIOSZCZA*** *ż*

CIOSZKA *ż* ‘pieszczotliwa nazwa świni’ Ruzumna świnią była, jak jej pudrapał i puwiedział
cioszka, cioszka, to kładła sia i rochała Łpt72Zda133

[Mlp c’oška Łpt72Zda133]

CIOTECZNY ‘w drugim stopniu pokrewieństwa ze strony matki, cioteczny’ ♦ Cioteczny
brat → **BRAT** *m*

[mMlp c’o’tečny Bkb83Giu81]

CIOTKA *ż* ‘ciotka – o pokrewieństwie’ Musi u ciotki w kuferku W82Tur103 → **CIOCIA** *ż*

[Mlp ‘c’otka Bkb83Gju80 c’ofka W82Tur103 Dlp c’ofki W82Tur103]

CIP-CIP- CIP *wykrz 1*. ‘okrzyk przywoływania kur’ Kury majo też swój rozum, jak wołasz
ich cip, cip, cip i ni sypnisz zboża, to ni przylieco Łpt72Zda13 → **CIK CIK CIK** *wykrz; 2*.
‘okrzyk przywoływania kurcząt’ Mgn73Pie175 → **CIK CIK CIK** *wykrz 2*

[c’ip c’ip! Łpt72Zda133 c’ip-c’ip-c’ip! Mgn73Pie175]

CIPLICA *ż* → **CIEPLICA** *ż*

CIPLUCZEK / CIEPLUCZEK *m* ‘zdr od ciepluk’ Miła stworzenia te małe cipliuczki
Łpt72Zda133 → **KURCZUCZEK** *m*

[Mlp c’ipl’uček/c’epł’uček Mlm c’ipl’učki Łpt72Zda133]

CIPLUK / CIEPLUK / CIAPLUK *m* ‘kurczak, pisklę kury’ Cipliukam można dawać ser,
mleka a potam krupy Łpt72Zda133 → **KURCZAK** *m*, **KURCZUK** *m*, **KURCZULAK** *m*

[Mlp c’lepl’uk/c’ipl’uk/ c’apl’uk Clm c’ipl’ukam Łpt72Zda133]

CIPUN *m* → **TIPUN*** *m*

CISIEJ *ndm* ‘stw od cicho’ W82Tur89 → **POCISZEJ** *ndm*

[stw ciślej W82Tur89]

CISIOŁKA *ż* → **CIESIOŁKA** *ż*

CISK *m* ‘ciśnienie, nacisk’ B32Dom215

[Mlp cisk B32Dom215]

CISKAĆ *ndk* → **ŚCISKAĆ** *ndk*

CISKAWKA *ż* ‘dziadek do orzechów’ B32Dom215

[Mlp ciskawka B32Dom215]

CISNAĆ*¹ *ndk* ‘wywierać nacisk, ugniatać, cisnąć’ Ejs94Kru116 ♦ Cisnąć język ‘łamać
język’ Cisnęli jenzyki [...], bo chcieli być jak z centralnej Polski, że broń Boże nie
kresowiaki Ejs94Kru116

[*prze3lm c'isneli Ejs94Kru116*]

CISNAĆ² dk → **ŚCISNAĆ dk**

CISTY → **CZYSTY**

CISZA* / **TISZA** *ż* ‘cisza, brak dźwięków’ I pośle tego tiszta taka stanie Gjd82a)Ana249 → **TISZYNA** *ż*

[*Mlp t'iša Gjd82a)Ana249*]

CISZKOM ndm → **TISZKOM*** *ndm*

CIŚNIENIE• *n med.* ‘ciśnienie krwi’ Ja ciśnienie wielkie mam Btn99Pab63 → **CIŚNIĘCIA** *ż*, **DAWLENIA** *ż*

[*Blp ciśnienie Btn99Pab63*]

CIŚNIĘCIA *ż* ‘ciśnienie krwi’ Mam wysoka ciśnienia Kwn99b)Zie258 → **CIŚNIENIE** *n*, **DAWLENIA** *ż*

[*M,Blp ciśnienia K99b)Zie258*]

CIŚNIĘTY → **ŚCIŚNAĆ dk**

CIUCIA m *pieszcz.* ‘szczenię, piesek’ Powidziała ciucia, ciucia i przeszła koło jego budy Łpt72Zda133 → **CIUĆKA m**

[*Mlp ciucia Bjw97Dwi114 c'uc'a Łpt72Zda133*]

CIU-CIU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania psa, szczenięcia’ Na psy i szczynięty woła sia c'u, c'u, c'u Łpt72Zda133 → **CHODŹ TU** *wykrz*

[*c'u c'u! Łpt72Zda133 c'u-c'u! Mgn73Pie173*]

CIUĆKA m *pieszcz.* ‘szczenię, piesek’ Pupatrzaj jak ciućka szczeka na ciebie, bo ty płaczysz Łpt72Zda133 Takiego ciućki i my kupiliby Bjw97Dwi114 → **CIUCIA m** ♦ Na, ciućka, na *wykrz* → **NA CIUĆKA** *wykrz*

[*Mlp c'uc'ka Łpt72Zda133 D,Blp c'uc'ki Bjw97Dwi114 Wlp c'uc'ka*]

CIUFLAK m → **TIUFIĄK*** *m*

CIUL m → **TIUL*** *m*

CIURKIEM / CZURKIEM ndm ‘gęstymi kroplami, strumieniem’ Bjw97Dwi28 i in.

[*ciurkiem W99Rie67 čurk'em Bjw97Dwi28*]

CIUSZKA *ż* ‘przerębel’ Tak była jaziora jak i zamarszy, a on nie wiedział [że] tam taka ciuszka była, niezamarzywała, o tu przed szkołą L13Kar369 → **PRZERĘBLA** *ż*

[*Mlp ciuszka W96Rie86 c'uška L13Kar369*]

CIWUN m ‘karbowy, ekonom’ Adamskiego tak nazywajo, bo jego dziad był ciwunem Łpt72Zda133

[Mlp ciwun B32Dom215 c'iv'un Łpt72Zda133 Nlp c'iv'unem Łpt72Zda133]

CMENTAR *m* → **CMENTARZ** *m*

CMENTARZ / **CMENTARZ** / **CMENTAR** / **SMENTAR** *m* **1.** ‘miejsce grzebania

zmarłych, cmentarz’ W Miegunach, katolicki cmentarz, bardzo ładny cmentarz, wielki cmentarz Mlr96Mar85 W Żydomli kapliczka mała, kościółak taki na cmentarzu Obc99Rie82 Trzy [ołtarze], a czwarty na cmentarie w kościele tam Stc96Mar76 [...] ale ni jednej chaty już nie ma, smentarz na polu, uu, tutaj uo nidaloko Mlr96Mar85 →

KAPIALI *lm*, **MOGILNIK** *m*, **MOGIŁKI** *lm*, **MOGIŁY** *lm*; **2.** ‘ogrodzony teren wokół kościoła’ Na mogiłach? Nu, na mogiłach cmentarzy? Nu jakie może być cmentarz na mogiłach. Tylko przy kościele cmentarz nazywa się, gdzie o wchodzisz przez wróty i tam puza kościelias cmentarz. Nu jak na cmentarzu jest puchowany to i niajeden [...] tam jest miejsca i tam uoni puchowajon się, już księdzy Szt01Kar509

[Mlp cmentaž Obc99Rie82 cmentaš Mlr96Mar85 Cz196Mar90 cmentaš/cmantaš Szt01Kar509 smentaš Mlr96Mar85 Blp cmentaš Stc96Mar76 cmantaš K02Kar330 Mslp cmentažu Obc99Rie82 na cmentarę Stc96Mar76 na cmantažu/cme^antažu Mlm cmentaży/cme^antaży Szt01Kar509]

CMOKAĆ *ndk* / **CMUKAĆ** *ndk* ‘mlaskać, cmokać’ Doji [daje ‘szarpie’] lejcami i cmoka, a koń nic ni słucha Łpt72Zda133

[bzk cmokać/cmukać W82Tur65 cm'okac' ter3lp cm'oka Łpt72Zda133]

CMUKAĆ *ndk* → **CMOKAĆ** *ndk*

CO *zaim sp* **1.** *zaim* ‘co’ Widzo, co już on ma Wdz95Czy87 Co nie można, ja wiem, co nie możecie, a co możecie, o te elektryfikacje trzeba robić w kościele Ikz96Mar17; **2.** *zaim* ‘gdzie’ Nie wiem, co ty pójdziesz B32Dom215 Stanął łon, co łóżka przy niej Bjj99Ado70; **3.** *zaim* ‘który’ Przywiozłasz gościncea, co mnie obiecałsz? W82a)Tek292 Ta kiszka, co mnie bolała, to była śledziona ; **4.** *sp* ‘że’ No tak ruski, tak u nas żeż gadajo, co ruski i mówio tam, co kiedy chcecie Litwa, tak i tylko po starej granicy Litwa Stc96Mar77 A jeden raz z Mińska mówili też po radju, mówili, co nie trzeba naprzeciw już rządu iść [...] Stc96Mar78 [...] o, wczoraj kobieta mówiła z Olsic, co powiesił się tak samo tam krewny [...] Stc96Mar81 Nu i wyjechali, może drenie zrobili, co wyjechali, wszystkoż tu była robota L13Kar363 Takie byli hurby wielkie, co nie mogła iść L13Kar363 Mówie, czy ja myślała, co ja bende umierać w tym domu [...] Stc96Mar82 A ta zdrastwujcie, myślał, co ruskie Btn96Mar44 I mówili, tak i mówili się, co od razu dojeździem, tak wszystko opiszem, jak dojechaliśmy, wszystko Pkl96Mar52 Boży się, co ni ukradł Łpt72Zda122 My [...] i ni wiadzieli, co oni wrócili Łpt72Zda119 [...] a jak poczuji, co mam dość, co za dużo podpiwszy, ida spać Nmn81Tek87 Dzieńkujemi, co przyjechaliście W82a)Tek292 ♦ Ani

czego → **ANI** ♦ Co by to nie było ‘bez względu na okoliczności, cokolwiek się stanie’
 B32Dom215 ♦ Co nie robisz → **ROBIĆ** *ndk* ♦ Co trzeba → **TRZEBA** *ndm* ♦ Co z tobą
 → **TY** *zaim* ♦ Dużo co/czego → **DUŻO** *ndm* ♦ Mało czego ‘jeszcze czego’ [...] uoj, pójda
 tam do doktorki, mało czego, przejdzie [...] Kmn99Saw91 ♦ Nie było z czego ‘nie było z
 czego, nie było skąd’ Te pieniendzy mienili się, nie było z czego [brać] Rsz01Kar369 ♦
 Nie to co ‘nie tylko, że’ A u mnie nie to co, już w tym roku jak tam godzina tylko różnica z
 tym już z tym czasem Brż96Mar178 ♦ Przy czym tu ‘co ma do tego’ Ł97a)Kar76 ♦ Tak (i)
 co/coż ‘no to (i) co, no to (i) cóż’ O teraz już zrusieli, tak co, ot pódziesz do sklepu, tak pa
 rusku, wszendzie pa rusku Pkl96Mar50 ♦ To co drugiego → **DRUGI** ♦ Wiele czego ‘dużo
 czego, dużo różnych rzeczy’ Ja tam wiele czego malowała kiedyś Rzc98Ost-nmw16 →
DUŻO *ndm* ♦ Z czego ‘od czego’ Noż [ależ] my nie wiemy, z czego zaczynać, jak
 Bnk96Mar160 ♦ Tylko co → **TYLKO** *ndm* ♦ Z czym to ‘z czymś, ponad co, z kawałkiem,
 z ogonkiem’ Mama mniej wzięła [ziemi], aktar z czym to, a my [...] cztery hektary
 Str99Pab174

[M,Blp co B32Dom215 Łpt72Zda119,122 Nmn81Tek87 W82a)Tek292 BL84Ado13 Wdz95Czy87
 Ikż96Mar17 Btn96Mar44 Pkl96Mar50,52 Stc96Mar77,78,81,82 Bnk96Mar160 Brż96Mar178 Bht98Pab107
 Bjj99Ado70 Ł13Kar363,364 Dlp co Wdg01Kar454 czego Bnk96Mar160 Kmn99Saw91czego Rzc98Ost-
 nmw16 Bwk99Pab185 z czego Rsz01Kar369 Ncz02Koz68 Nlp czym Str99Pab174 Mslp czym Ł97a)Kar76]

COBY *sp* ‘żeby, aby’ [...] może tam Zdrowaś Maryja zmówił czy co, dość – przeżegnał się
 zamówił pacierzy i wrzucił ten chleb, coby się kościół nie zapalił, ogień tak równieńko
 szedł, nigdzie nie buchnął L91Zow551 Patrzaj, coby do ciebie nie podsunął się, dziadyga
 ten. Kazieczka nie przysła coby pomokć mnie. Powieć Kaziuku, coby nie badział się tu
 więcej W82Tek292 → **ŻEB** *sp*

[coby W82a)Tek292 L91Zow551]

COKOLAK *ndm* → **COKOLWIEK*** *ndm*

COKOLEK *ndm* → **COKOLWIEK*** *ndm*

COKOLWIEK* / **COKOLEK** / **CÓKOLEK** / **COKOLAK** / **CAKOLAK** / **SZTOKOLW**

IEK 1. *zaim oznaczający jakiś przedmiot w sposób nieokreślony* ‘cokolwiek’ Kup mnie
 cukolek na kiermaszu Łpt72Zda133 Ja pu litewsku nie umiem, moga cukolek nia tak
 puwiedzieć Kłw01Kar521 O tak, znerwuje sztokolwiek jego, wtenczas on już do petli lezie
 Pkl96Mar51; **2.** *w funkcji przysłówka* ‘trochę, w pewnym stopniu’ Cokolak czym pomożesz
 Gjđ82Ana249 Trzeba cokoliak jich potraktować K02Kar169 Moża cokoliak i nie
 pamiętam K02Kar169

[cok'ol'ak/cukol'ek Kłw01Kar521 c'uk'ol'ek/cok'ol'ek/c'ak'ol'ak Łpt72Zda133 štokol'iek Pkl96Mar51 *ndm*

CO NIEBĄDŹ *zaim oznaczający jakiś przedmiot w sposób nieokreślony* 'cokolwiek' Już coniebańdz swego trzeba mieć Ł67ParII-35

[co ŋebonc' Ł67ParII-35]

COP *wykrz* → **CAP** *wykrz*

COŚ / CÓŚ **1. zaim.**, *wskazuje na nieokreślony przedmiot lub fakt* 'coś' Coś [im] brak, kiedy cośkolwiek sprzedają [...] Bht98Pab155 Może pani coś braknie, tam coś trzeba Bht98Pab155 Ale jeszcze potem coś trza była [robić] Wdg01Kar448 To murowany [dom], pani, solidny, a tam ochronka czy coś K02Zie142; **2. part.** *oznacza przybliżenie, niezupełną dokładność* 'chyba, trochę, prawie, jakoś, zdaje się' A nie wiem, tam coś sprzeczka taka tam wyszła Bjw96Mar124 To oni powiedzieli coś takiego, jak psy czekać, coś takiego wyrazili się K02Zie143 I wie pani, że [...] przed wywozko, coś była niespokojnie K02Zie144 To tego brata zawiadomili, że coś stało się, coś jest niespokojnie, nie nocuj i on nie nocował te noc [w domu] K02Zie142 → **COŚCI**

[M,B *coś* Bht98Pab155 *cuś* Wdg01Kar448 K02Zie141, *ndm* *cuś* K02Zie142,143, 144 *cus'* Bjw96Mar124]

COŚCI / COŚCIK / COŚĆ / CÓŚCI / CÓŚĆ *wzmacnia funkcje „coś”* **1. zaim**, *wskazuje na nieokreślony przedmiot lub fakt* 'coś' Cości poniósł białe, a kto jego wie co Bht98Pab154 [...] Zbyszek dzisiaj nie bawił się z nami, bo poszedł do Miniewicz, cości białe poniósł na ramieniu Bht98Pab155 Gada cości, ani toja ani sioja, ot pleci jak durnawaty Łpt72Zda112 Bo toż bez wiary nie może być, że musit człowiek w cości wierzyć B96Kol188; **2. part.** *wskazuje na nieokreślony przedmiot, fakt* 'jakoś, chyba, coś' To w okularach to nic, ale mnie aparacja była na oko i słabo cości Czl96Mar89 Ot ja detalicznie nie powiem [...] w dwadziestym siódmym może cości K02Zie152 I to wam cości i to ważne takie Obc99Rie83 Z puczątku chcieli wyjechać du Puolski, ale cuś ojciec mój nie bardzo Kjd01Kar288 I mówili, że potym tam cość, cość za cara jeszcze, Żydów etych przycisnели Obc99Rie85 Cóżć mnie do biodry daji Orn73a)Masl77 Cuści wot ta lewa strona boliała Ł67ParI-1 Póki jeszcze ona ma jakuś cość jakich tych liakarstwów [...] nu mocniejsza ona Łp01Kar413 Cościk mnie tu nie podoba się W96Rie86 → **COS**

[M,B *cości* B32Dom215 B96Kol188 Bjw97Dwi72 Bht98Pab154,155 *cości* K02Zie152 *cos'c'i* Czl96Mar89 *cos'c'i/cościk* Dcs13Koz399 *cos''c''i* Obc99Rie83 *c'os'c'i* Łpt72Zda112 *cości/cości* Ł84Par138 *cości* Ł84Par138 *cus'c'i* Bjw93Dwi42 Ł67ParI-1 *cość* W86Dub78 *cość''* Obc99Rie85 *cość* Bjw97Dwi72 Łp01Kar413 *cus'/cus'c'* Orn73a)Masl77 Bjw93Dwi37 *cus'c'* Bjw97Dwi22 Kjd01Kar288 *cościk/cość* W96Rie86]

COŚCIK *zaim* → **COŚCI** *zaim*

COŚCIKOLWIEK *zaim*, wskazuje na nieokreślony przedmiot, fakt ‘cokolwiek’ [...] coś im brak, kiedy cośkolwiek sprzedają. Cościkolwiek da, że może ktoś [by] dał kawałeczek słoniny czy może krup, czy garstkę mąki Bht98Pab155 → **COŚKOLWIEK**

[cościkolwiek Bht98Pab155]

COŚĆ *zaim* → **COŚCI** *zaim*

COŚKOLEK *zaim* → **COŚKOLWIEK*** *zaim*

COŚKOLWIEK* / **COŚKOLEK** *zaim*, przy wskazywaniu na nieokreślony przedmiot, fakt ‘cokolwiek’ Odwiedzają i przyniosło tam cośkolwiek dla dzieciaka, czy tam dla rodziców tam coś Kml96Mar108 → **COŚCIKOLWIEK**

[cos'kol'ek Kml96Mar108]

COT *m* ‘cetno, liczba parzysta’ B32Dom215

[Mlp cot B32Dom215]

COŹ / **CÓŹ** *part*, wyraża pytanie konkretne lub retoryczne ‘cóż’ Coż ty będziesz robić Ikż96Mar18 Niektórzy mówio, a coż mówio, nie chce iść do cerkwy i do kościoła nie choziet Ikż96Mar18 Nu coż, mama męczyła się, zaraz zaczęła kombinować K96Saw73 Ale coż ten majątek, goły K96Saw74 To on popatrzył, pomyślał sobie, że nu coż dzieci, ale majątek u mamy jest K96Saw74 To niech oni uczą się po litewsku, coż zrobisz K96Saw75 Nu i teraz coż, wrócisz tam, co tam robić K96Saw77 ♦ Tak (i) cóż/coż ‘no to (i) co/ cóż → **CO**

[coż K96Saw74 cóż B32Dom261 coš Ikż96Mar18 cosz K96Saw73-75,77]

CÓKOLEK *zaim* → **COKOLWIEK*** *zaim*

CÓRKA *ż* ‘dziecko płci żeńskiej, córka’ Dam kijom córkaj W82Tur70 A żona przyjechała do domu z córkij Dgd82a)Par208 → **DZIEWCZYNA** *ż* **2**, **DZIEWUCHA** *ż* **2** ♦ Bratnia córka ‘bratanica’ Bkb83Giu84 → **BRATANICA** *ż* ♦ Jaka matka, taka córka, jaki baćka, taki syn → **MATKA** *ż* ♦ Nierodzona córka ‘pasierbica’ Bkb83Gju78 → **PACÓRKA** *ż*, **PASIERBICA** *ż*

[Mlp córka L82Roj239 Bkb83Gju78,84 ^lcurka Bkb83Giu84 Clp curkaj W82Tur70 Nlp curkij Dgd82a)Par208]

CÓŚ *zaim* → **COŚ** *zaim*

CÓŚCI *zaim* → **COŚCI** *zaim*

CÓŚĆ *zaim* → **COŚĆ** *zaim*

CÓŹ *zaim* → **COŹ** *zaim*

CUCIĆ* / **CZUCIĆ** *ndk* ‘przywracać do przytomności, cucić’ W łaźni jak dali duchu, to trzeba była czucić miastowych Łpt72Zda136

[*bzk čuc’ic’ Bjw97Dwi28 č’ućić Łpt72Zda136*]

CUD• *m* ‘zjawisko, wynikające z działania sił nadprzyrodzonych, cud’ L91Zow530 ♦ Robić cudy ‘czynić cuda’ Pan Jezus robił cudy L91Zow530 Robili Żydy cudy i oszukiwali ludziów L91Zow530

[*Blm cudy L91Zow530*]

CUDOWNIK *m* ‘cudotwórca’ Maszynko [samochodem] przyjeżdżają jakieś dwóch ludzi, zachodzą do nas [...] pytają się gdzie ten cudownik, mówią że już dawno nie ma, już on umarł Pps01Kru175

[*Mlp cudownik Pps01Kru175*]

CUDOWNY ‘ładny, przystojny – o człowieku’ Bkb83a)Gju87 → **KRASIWY, ŁADNY, PIĘKNY*, PRZYSTOJNY, SIMPATYCZNY**

[*mMlp cudovny Bkb83a)Gju87*]

CUDZY• ‘nie swój, obcy’ W cudzym mieście, w nocy, to nic przyjemnego W99Dwi148 Jeśli do cudzych zajdzie, nie przymowiali K02Kar331 ♦ Cudzymi renkami tylko żar grabolić ‘jak ma być dobrze zrobione – zrób to sam’ W82Tur71 ♦ W cudzej stronie i żuk mięso → **ŻUK** *m*

[*nMslp cudzym W99Dwi148 žMslp cudzej L82Roj239 Dlm cużyx K02Kar331 Nlm cużyma W82Tur71*]

CUHUNDER• *m* *tylko w wyrażeniu:* ♦ Brać na cuhunder ‘oszukiwać, wyprowadzać w pole’ B32Dom216

[*Blp cuhunder B32Dom216*]

CUKIER *m* ‘cukier’ B32Dom253 ♦ Rąbać cukier → **RĄBAĆ** *ndk*

[*M,Blp cukier B32Dom253*]

CUKIERKA *ż* ‘cukierek’ Cukierka mleczna lepsza jak liandrynka Łpt72Zda134

[*Mlp cuk’erka Łpt72Zda134*]

CUKRUK *m* ‘zdr od cukier’ Ł84Par136

[*Mlp cukr’uk Ł84Par136*]

CUPNAĆ• *ndk* ‘złapać, capnąć’ Cupnął jego, ale on uciek Bjw97Dwi114

[*prze1lp m cupnął Bjw97Dwi114*]

CUPŚĆ *wykrz* ‘wykrzyknik oznaczający nagłe schwytanie kogo lub czego’ Jak ręka wsadził, tak ja cupść i schwycił Łpt72Zda134 → **CAP** *wykrz*

[cups'c'! Łpt72Zda134]

CWETEREK *m* → **SWETEREK*** *m*

CYBA CYBA / **CYBA CYBA** *wykrz* 'okrzyk przywoływania kóz lub koźląt' Nazywali jak malutkie, jak agniuczki, cyba-cyba-cyba [wołają] Trk06Rut365

[cyba cyba! Trk06Rut365 cyb'a cyb'a! W82Tur93]

CYBANT *m* 'okucie łączące w wozie poduszkę ze stołkiem' Cybanty dwa albo i cztery ściskają puduszkę i stołak, bo mogą być niruchome Łpt72Zda134

[Mlp cybant W99Rie67 c'lybant Łpt72Zda134 Mlm cybanty W99Rie58 cyb'anty Łpt72Zda134]

CYBASTY → **CYBATY**

CYBATY / **CYBASTY** **1.** 'bardzo wysoki, przerośnięty, przesadnie wysmukły' Wszystkie jego dzieci cybate i dumawate Łpt72Zda134 Ona była taka cybata, jak koza W96Rie86; **2.** 'mający długie, cienkie nogi' On taki na cybatych nogach Trk06Rut365 Kiedyś na ludzi nazywali, kto na długich nogach, to mówi, ale i cybasty L09Rut159

[mMlp cyb'aty Łpt72Zda134 cybasty L09Rut159 zMlp cybata W96Rie86 Mlm cyb'ate Łpt72Zda134 Dlm cybatyx Trk06Rut365]

CYBUCZKA *ż* 'dziewczyna o długich, cienkich nogach' O, cybuczka i wsio, cybuczka L09Rut159

[Mlp cybuczka L09Rut159]

CYBULA *ż* → **CEBULA** *ż*

CYBULKA *ż* → **CEBULKA*** *ż*

CYBUTKA / **CYBUT'KA** *ż* 'kózka' W82Tur93 i in.

[Mlp cybutka W82Tur111 cybu'ka W82Tur93]

CYBY *lm* 'długie, cienkie nogi' Mówili na nogi cyby, już takie długie nogi jak cyby L09Rur159

[Mlm cyby L09Rur159]

CYCHOWAĆ *ndk* → **CECHOWAĆ** *ndk*

CYCHÓWKA *ż* → **CECHÓWKA** *ż*

CYCKA *ż* **1.** 'pierś kobiety' Cycka wysadzi i dąci dziecku Łpt72Zda134; **2.** 'sutek'

Łpt72Zda134 → **SUTEK** *m*

[M,Blp c'ycka Łpt72Zda134]

CYCUTKA *ż* 'mały sutek' W82Tur111

[Mlp cycutka W82Tur111]

CYDZIŁKA *ż* → **CEDZIŁKA** *ż*

CYGAN• / CIGAN *m* 1. ‘człowiek narodowości romskiej, Cygan’ Ot cerkwa u nas tutaj wo w Druji też, nu i co pani, Cyganów pumiścili tam, koni Drj99Pab52 Roków pieńć temu nazad Cyganów wszystkich zastrzelili [Niemcy], oniż na miejscu nie żyli, pjane zausze byli Ł67ParIII-25; 2. ‘uczestnik wyprawy do domu panny młodej w celu „zrabowania” czegokolwiek – zwyczaj weselny’ A te ludzi, co jechali pu krejci, nazywali się cygani Wtr84Saw173; 3. ‘przebierańcy chodzący po domach ze śpiewami lub szopką w okresie Bożego Narodzenia’ A potem te cyganie chodzili, cyganie chodzili Rzc98Ost-nmw12

[Mlp éigan W82Tur90 Mlm cygańi Wtr84Saw173 cygańe Rzc98Ost-nmw12Dlm cyganuf Drj99Pab52 cyganuň Ł67ParIII-25]

CYGANIUCZEK / CYGANIUCZAK *m* ‘cyganiątko, cygańskie dziecko’ Tut cyganiuczek prosi, daj co jeść, a inne cygany kury kradno za płotam Łpt72Zda134

[Mlp cygań'uček/cygań'uč'k Łpt72Zda134 cyganiuczak W86Dub73]

CYGANIUK *m* ‘cyganiątko, cygańskie dziecko’ Cała buda cyganiuków pujichała, gdzie oni tam śpio Łpt72Zda134

[Mlp cyganiuk W86Dub72 cygań'uk Dlm cygań'ukuf Łpt72Zda134]

CYGARA *ż* ‘cygaro’ B32Dom216

[Mlp cygara B32Dom216]

CYGARETA• *ż* ‘papieros’ Wn00Daw97 → **PAPIEROSA** *ż*

[Mlm cygarety Wn00Daw97]

CYGARETKA / SYGARETKA *ż* ‘zdr od cygareta – papieros’ Łotewska cygaretką, łotewska, nie so mocne, ryskie jak nazywajo Wdk99Pab218 Niosłam cygaretki [...], ja palić nauczyłam sie Krm01Kar401 Tu trzeba schować paczek cygaretek Krm01Kar401 → **PAPIEROSKA** *ż*

[Mlp cygaretką Wn00Daw97 sygaretką Wdk99Pab218 Mlm cygaretki Wn00Daw97 Blm cygaretk'i Dlm cygaretek Krm01Kar401]

CYGARKA *ż* ‘zdr od cygara, cygarko’ B32Dom216

[Mlp cygarka B32Dom216]

CYGLANNY → **CEGLANNY**

CYLINDAR *m* / **CYLINDRA** *ż* ‘wysoki, sztywny kapelusz męski, cylinder’ Bkb73Gju114

[mMlp cy'lindar žMlp cy'lindra Bkb73Gju114]

CYLINDRA *ż* → **CYLINDAR** *m*

CYMENTOWY → **CEMENTOWY***

CYMENT *m* → **CEMENT*** *m*

CYMENTOWY → **CEMENTOWY***

CYNADRY* *lm anat.* ‘nerki – narządy wewnętrzne’ Mąż tu to umar od cynadrów
K02Kar250

[Dlp cynadruf K02Kar250]

CYNKI / CYŃKI *lm* ‘piegi’ Cyńki moza ud słońca, taka już twarz. [Ale] żeby piękna twarz
była, nu to smarowali się Śwt01Kar381 Ala za wiele czasu słońca i znowu odnawiają się te
cynki K01a)Kar158 My to nazywalim ich cyńki K02Kar324 Cyńki te, w cynkach mówi
na twarzach, piegasta taka twarz Wdg01Kar444 → **PIEGI** *lm*

[Mlm cynki K01a)Kar158 cyn’k’i Śwt01Kar381 K02Kar324 Mslm cynkaż Wdg01Kar444]

CYNTURIA *ż* → **CENTURIA*** *ż*

CYPILNO *n* → **CEPILNO** *n*

CYPKA* *ż* ‘przednia część stopy wraz z palcami’ Cypki bolio od takiego chodzenia
Łpt72Zda134 ♦ Chodzić na cypkach ‘chodzić na palcach, cicho’ Chodzo kułu matki na
cypkach, żeby ni ubudziła się Łpt72Zda134 → **CYPY** *lm*

[Mlp cypka Mlm cypki Nlm cypkaż Łpt72Zda134]

CYPUN *m* → **TIPUN*** *m*

CYPY *lm* ‘przednia część stopy wraz z palcami’ W96Rie86 ♦ Na cypach chodzić ‘chodzić na
palcach (skradając się), cicho’ Po cichutku, na cypach i chodu przez drzwi. Szed cicheńko
na cypach W96Rie86 → **CYPKA** *ż*

[Mlm cypy Mslm cypach W96Rie86]

CYTRAMON *m* ‘rosyjska nazwa leku od bólu głowy’ A potem ja patrze, na tych tabletkach
takie wrodzie tam składniki jak cytramon, [...] zaczął on ten cytramon pić Bjw96Mar126

[M,Blp cytram'on Bjw96Mar126]

CYTRAMONIK *m* ‘zdr od cytramon’ [...] na tych tabletkach [...] tam składniki jak
cytramon wie, od bólu głowy, uo cytramonik, wie Bjw96Mar126

[Mlp cytramonik Bjw96Mar126]

CZA *ndm* → **TRZEBA** *ndm*

CZACHMOLIĆ SIĘ *ndk* ‘czochrać się, ocierać się o coś’ Na wiosna krowy wyszli i
czachmolą się W96Rie86 → **CZOCHAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk czachmolić się W96Rie86 prze3lm czachmolą się W96Rie86]

CZACHOŁ *m* → **CZECHOŁ*** *m*

CZACZOTKA *ż* → **CZECZOTKA*** *ż*

CZAGUN *m* → **CZUGUN*** *m*

CZAJ• *m* ‘herbata’ Ja chcen kawy, ona czaj Brs02Rie50 → **HERBATA** *ż*

[Błp čaj Brs02Rie49]

CZAJKA *ż zool.* ‘czarnobiałe ptaki, czajki’ BL82Gju227 → **KNIAUKA** *ż ♦* Wybierać się jak czajka za morze → **WYBIERAC SIĘ**² *ndk*

[Młp čajka BL82Gju227]

CZAJNY• ‘przym od czaj – herbaciany’ B32Dom216 ♦ Czajna kiełbasa → **KIEŁBASA** *ż*

[żMłp czajna B32Dom216]

CZALICZKA *ż* → **CIELICZKA*** *ż*

CZALUŚNIK *m* → **CZELUŚNIK*** *m*

CZAŁY ‘dereszowaty – o maści konia’ Grzywa czarna, a sam ciemnoczerwony, gniady, cały, tak i nazywa się czałaja maść L13Kar370

[żMłp czałaja L13Kar370]

CZAMODAN *m* → **CZEMODAN** *m*

CZAPEŃKA *ż* ‘zdr od czapka, czapeczka’ W86Dub74

[Młp czapeczka W86Dub74]

CZAPIAŁO *n* ‘rozwidlony ożóg do wyciągania garnków z pieca’ Łpt72Zda135 →

CZEPIOŁA *ż*

[Młp czipiało Łpt72Zda135]

CZAPKA / **SZAPKA**• *ż 1.* ‘nakrycie głowy, czapka’ [...] i te, które byli tylko ich uczyli, żeby szed woźle krzyża czy kościoła, żeby szapku nie zdejmował Ikż96Mar18 Przyjechali [żołnierze] u nich takie szapki jakieś byli Nlb01Mor252; *2.* ‘wierzchni snop na mendlu zboża’ Na mendlach położyli czapki W99Rie58 ♦ Na złodzieju czapka pali się ‘na złodzieju czapka gore’ L82Roj236

[Młp czapka L82Roj236 cępka W82Tur99 cępka Wdz71Gju323 Błp šapku Ikż96Mar18 Młm šapki Nlb01Mor252 Błm czapki W99Rie58]

CZAPRAK* / **CZURPAK** *m* ‘czaprak, wojłok pod siodło’ W99Rie68

[Młp czurpak W99Rie68]

CZARCICA *ż* ‘nieznośna, złośliwa kobieta’ Z tako czarcico nikt w zgodzie ni żyji Łpt72Zda134

[Młp čarc’lica Nłp čarc’lico Łpt72Zda134]

CZAREP *m* → **CZEREPA** *m*

CZARESZNIA *ż* → **CZERESZNIA** *ż*

CZAREWIKI *lm* → **CZERERWIKI** **lm*

CZARNAZIOM *m* → **CZARNOZIEM** *m*

CZARNICE *lm* → **CZERNICE** *lm*

CZARNICZNIK *m* → **CZERNICZNIK*** *m*

CZARNIEŃKI ‘*zdr* od czarny, czarniutki’ Nu, ja nie wiem jak po polsku nazwać, szaszok mówio taki czarnieŃki, kury kradnie Igl04Rut430

[*mMlp* czarnieŃki Igl04Rut430]

CZARNIKA *ż* → **CZERNIKA*** *ż*

CZARNOBYL *m bot.* ‘piołun’ My świenčili te ziółki, to razne żbierali, czarnobyl weźmisz taki, pani [...] nu to ten czarnobyl, mówio bardzo dobry jak żmoty, zapalić jego i ten dymek puścić z tego czarnobylu, jak żmoty [...] to czarnobyl u nas nazywała sie Kml99Pab112 → **PIOŁUN** *m*

[*Mlp* čarnobyl’ *Dlp* čarn’obyl’u *Blp* čarnobyl’ Kml99Pab112]

CZARNOCHA / **CZARNUCHA** *ż* ‘krowa czarnej maści’ Jak czarna [krowa] to czarnocha. Margocha to czarnucha, różnie nazywali krowy Trk06Rut7 → **CZARNULKA** *ż*, **CZERNAJKA** *ż*

[*Mlp* czarnocha/czarnucha Trk06Rut7]

CZARNOGRYWIEC *m* ‘koń ciemnobrunatny z czarną grzywą’ Brs01Czy97

[*Mlp* čarnogryv’ec Brs01Czy97]

CZARNOROBOCZY *m* ‘robotnik niewykwalifikowany, robotnik fizyczny’ Jesteśmy czarnoroboczy naród Wrn05Koy218

[*Mlp* czarnoroboczy B32Dom216 čarnorobočy Wrn05Koz218]

CZARNOWATY ‘czarniawy, prawie czarny’ W86Dub77

[*mMlp* czarnowaty W86Dub77]

CZARNOZIARKA *ż bot.* ‘sporysz – pasożyt zboża’ Wdz71Gju321 → **SADZA** *ż*, **SPOR** *m*

[*Mlp* čarnoz’’árka Wdz71Gju321]

CZARNOZIEM *rzad.* / **CZARNOZIEM** / **CZARNAZIOM** / **CZARNAZIOM** *m* ‘żyzna ziemia o czarnym zabarwieniu, czarnoziem’ Wdz71Gju323

[*Mlp* čarnóz’’em/čarnoz’’ém/čarnáz’’om/čaranaz’’óm Wdz71Gju323]

CZARNUCHA *ż* → **CZARNOCHA** *ż*

CZARNULKA *ż* ‘krowa czarnej maści’ Trk06Rut362 → **CZARNOCHA** *ż*

[*Mlp* čarnul’ka Trk06Rut362]

CZARNUSZKI *lm bot.* ‘czarne jagody’ K02Kar341 → **CZERNICE** *lm*

[Mlm čarnuški K02Kar341]

CZARNY 1. ‘czarny – o kolorze’ B32Dom216 i in.; **2.** ‘ciemnowłosy, brunet’ Bkb83a)Gju88
→ **BRUNET*** *m* ♦ Czarna bielizna → **BIELIZNA** *ż* ♦ Czarne maliny → **MALINY** *lm* ♦
Czarne wyjście → **WYJŚCIE** *n* ♦ Czarny chleb → **CHLEB** *m* ♦ Czarny chod → **CHOD**
m ♦ Czarny koń → **KOŃ** *m*

[mMlp czarny B32Dom216 čarny W82Tur102 Bkb83a)Gju88 žMlp czarna B32Dom216 nMlp czarne
Ł97Kar59 Ł97a)Kar76 Mlp czarne Brs01Czy98]

CZAROMCHA *ż* → **CZEREMCHA*** *ż*

CZAROWNIK *m* ‘czarodziej; wróżbita’ KWs12Ana32

[Mlm čarovniki KWs12Ana32]

CZARTAPAŁOCH *m* → **CZERTOPOŁOCH*** *m*

CZARTOPCHAJKA *ż* ‘nędzna bryczka lub rozklekotany samochód’ Jeździł tako
czartapchajko, mówił co to autobus, a liudzi musieli pud góra pupychać Łpt72Zda135

[Mlp čartapx'ajka Łpt72Zda135 Nlp čartapx'ajko Łpt72Zda135]

CZAS *m* **1.** ‘ciąg następujących po sobie chwil, czas’ Bjj99Ado65 i in.; **2.** ‘wyodrębniony
okres, przedział czasowy’ B32Dom214 ♦ Bez czasu ‘przedwcześnie’ Które niewierzonce,
to bendo pokutowali i bendo ludzi umierać baz czasu Pps91Krup175 ♦ Carski czas ‘carskie
czasy, za panowania cara’ My sami tylko po rosyjsku musieli rozmawiać w carski czas
Ł67ParIII-5 ♦ Czas kolędowy ‘okres kolęd, czas kolędowania’ Od Bożego Narodzenia do
Popielca czas kolendowy, chodzo kolendnicy W99Rut32 ♦ Czas od czasu ‘od czasu do
czasu’ I potem czias od cziasu wychodził ten i mówił, że uže pałno – już pełno
Krs99Ost110 ♦ Jeden czas ‘jakiś czas, przez pewien czas’ Jeden czas z Polski szedli
gazetki, to było w jakim osiemnastym, dziewiętnastym roku Ł67ParIII-21 Tam był
urzonzony jeden czas skład Ł67ParIII-33 ♦ Kilku/kilka czasu ‘jakiś czas’ Żył łon kilku
czasu u tego króla Bjj99Ado65 Matka [...] pokarmiła jego kilka tam czasu Mdn99Pab196
Taka morda malutka i ogonek, potem po kilka czasu, tam para tygodni, ogonek ten odpada
Skn99Pab251 Bywa, on bywa kilka czasu w tym pałacu Bjj99Ado65 ♦ Łotewskie czasy/
łotewski czas ‘okres niepodległej Łotwy 1918-1939’ Dawno, w łotewski czas nie było
nijak Polakiem być Ł67ParIII-20 Do łotewskich czasów Ł67ParIII-42 ♦ Łotyski czas
‘okres niepodległej Łotwy 1918-1939’ W łotyski czasy Polakom wielkiego miejsca nie
można było zająć Ł67ParIII-20 ♦ Na parę czasu ‘na jakiś czas’ [Córka] to teraz na razie
jest wyjechawszy do Ameryki na parę czasu, na jakieś parę miesioncy Kwn01Kar396 ♦
Niektóry/niektórzy czas ‘jakiś czas’ Ł67ParIV-6 ♦ Niemiecki czas ‘w okresie okupacji
niemieckiej, za Niemców’ Brata ubili w czasie niemieckim Ł67ParIII-11 ♦ Od tamtych

czas → **TAMTY** ♦ Od tych czas → **TEN**¹ ♦ Ostatni czas/ostatnie czasy ‘ostatnimi czasy, ostatnio, w ostatnich czasach, w ostatnim okresie’ Ostatnie czasy to nie, ale czytałam dużo W01Mas129 I teraz ja już przy tych dzieciach ja naprawdę już bardzo sprostowała te ostatnie czasy Bht98Pab173 U nas mało ziemi było. Ostatni czas jedenaście hektarów było Ł67ParIII-12 ♦ Panskie czasy ‘w okresie rządów sanacyjnych, za pańskich czasów’ Bardzo dauno, peuno już przy pańskich czasach Ł67ParIII-31 ♦ Przewodzić czas → **PRZEWODZIĆ** *ndk* ♦ Szkoda czasu dla czczego ambarasu/szkoda czasu i ambarasu → **AMBARAS** *m* ♦ W czasie *jakim* ‘w jakich czasach’ W czasie międzywojennym, ot ja detalicznie nie powiem K02Zie152 A w czasie niemieckim, to tutaj Niemcy byli [...] Polaków wszystkich wyrzucali z domu, my uciekaliśmy K02Zie149 ♦ W krótkim czasie ‘wkrótce, niezadługo’ B32Dom230 ♦ W te/tamte czasy ‘w tamtych czasach’ W te czasy jak ja urodziłam się i w szkole uczyłam się, to u nas rozmawiali wszystkie tyku pu polsku Wdg01Kar455 I dwoje dzieci w tamte czasy nie używali [polskiego języka], bo chodzili do ruskiej szkoły Bht98Pab166 ♦ Za *jakim* czasem: a) ‘w *jakich* czasach’ To już za polskim czasem z Surkontów do pielaskiej dziewczynki chłopak nie chodził B96Ban198; b) ‘z czasem’ Już nie chco tego polskiego języka i tak mnie zdaj się, że za czasem [...] jego i nie będzie Wdg01Kar456

[Mlp czas B32Dom214 czias Krs99Ost110 čas Ł67ParIII-33 Ł67ParIV-6 W99Rut32 Dlp czasu B32Dom216 času Pps91Kru175 Mdn99Pab196 Skn99Pab25 Kwn01Kar396 1 času Bj99Ado65 Blp čas Ł67ParIII-5 Ł67ParIII-21 v čas Ł67ParIII-20 Nlp czasam B96Ban198 časem Wdg01Kar456 Mslp czasie B32Dom230 čaše K)2Zie149,152 f čas’e Ł67ParIII-11 Mlm czasy W01Mas129,134 Dlm časuf Ł67ParIII-42 čas Ł95Kar456 Blm czasy Bht98Pab166,173 Blm časy Ł67ParIII-20 časy Wdg01Kar455 Mslm časach Ł67ParIII-31]

CZASKA *ż* → **TRZASKA** *ż*

CZASTNIK* / **CZAŚNIK*** *m* ‘właściciel prywatnej taksówki’ Z czaśnikiem przyjechał Bjw97Dwi114

[Nlp czaśnik’em Bjw97Dwi114]

CZASUJKA *ż* → **CZESUJKA*** *ż*

CZAŚNIK *m* → **CZASTNIK*** *m*

CZĄBER* / **CZOMBOR** *m bot.* ‘macierzanka’ Bjw97Dwi115

[Mlp czombor Bjw97Dwi115]

CZĄBEREK* / **CZĄBAREK** / **CZOMBOREK*** / **CZEMBEREK** / **CZEBOREK** / **CZUMBERAK** / **CZUMBEREK*** / **CZYMBOREK** / **CZYMBERAK** *m bot.*

1. ‘macierzanka’ Bjw97Dwi115; 2. ‘cząber; także tymianek’ Było bardzo dużo tych samych [ziół], romaszki i czeborek był, był dziurawiec Bht98Pab201 Naparż jemu czymborku W96Rie86 Czomborek pić zdrowo Bjw97Dwi115 No różnych ziółków to zbierali różna, tam i czumberak i jaszczce jakiści tam Łp01Kar414 Czumberki na stoły nałożym i suszym K02Kar264

[Mlp cząbarek Ppl08Rut65 čemberek Brs01Czy97 čeborek Bht98Pab201 czumberak Łp01Kar414 czymborek W96Rie86 czymberak Łp01Kar414 czambarak Ppl08Rut64 Dlp czymborku W96Rie86 Blp čomborek Bjw97Dwi115 B/m čumberk’i K02Kar264]

CZĄSTKA* / CZĘSTKA *ż* ‘wycinek jakiejś całości, niewielka część’ Tak, kto mog przechować [przedmioty wystroju kościoła], to nowe robimy, już częstka jest w kościele u nas Ikż96Mar19 Ot te figury tam zamknięte u mnie w zachrystii, te zebrali, częstka już jest Ikż96Mar19

[Mlp częstka Ikż96Mar19]

CZCHAĆ *ndk* ‘kichać’ Jak zacznisz czchać, bądź pewny, że będziesz kaszlać i że łamańską idzi Łpt72Zda135

[bzk čχac’ Łpt72Zda135]

CZCHNAĆ *dk* ‘kichnąć’ Jedząc czchnął i napryśkał du miski Łpt72Zda135

[bzk čχnońc’ przy1lp čχne przy2lp čχń’eš przy3lp čxχńe przy1lm čχń’eńi przy2lm čχń’ec’e przy3lm čχno prze3lp m čχnoł Łpt72Zda135]

CZEBOREK *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZECHŁO *n* ‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Gju115 → **CZETCHOŁ*** *m*, **PODODIEJALNIK*** *m*, **PODPINKA** *ż*, **POKROWIEC** *m* 1, **POSZEWKA** *ż*, **POSZWA** *ż*, **POWŁOCZKA** *ż* 2, **POWŁOKA** *ż*

[Mlp čex’ło Bkb73Gju115]

CZETCHOŁ* / **CZACHOŁ** / **CZOCHOŁ** *m* 1. ‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Gju115 →

CZECHŁO *n*; 2. ‘poszwa pierzyne’ Piarzyna wkładała sia da worka wielkiego, ni musiał być biały, aby ni kolioncy, to nazywali czachoł Łpt72Zda136 → **NAWLECZKA** *ż*, **OBCIĄG** *m*, **POKROWIEC** *m* 2, **POWLECZENIE** *n*

[Mlp ča’xoł Bkb73Gju115, 121 č’oχoł/čax’oł Mslp čax’ołu/ čax’l’u/ čax’l’e Łpt72Zda136]

CZECZOTKA* / **CZACZOTKA** *ż* ‘gatunek brzozy rosnący na podmokłych łąkach’ Czaczotka to taka brzoza rojstowa Łpt72Zda134

[Mlp čac’otka Łpt72Zda134]

CZEGO *zaim* ‘po co’ On mówi, nic nikomu złego nie zrobiłem, czego ja będę chować się
Isz96Mar194 Czego ona tam chodziła? W82Tur117

[čego W82Tur117 Isz96Mar194]

CZEGOŚCI *zaim* ‘z niewiadomego powodu, czegoś’ Wot czarna [farba], ta kiepska jest
farbować czegości Drn73b)Par214

[čegos’c’i Drn73b)Par214]

CZKAĆ *ndk 1.* *kogo czego* ‘czekać na kogo, na co, liczyć na jakieś zdarzenie’ I tego, a
potem z powrotem, potem jeszcze kilometr od tej kapliczki do autobusnej stacji, wtedy
znów trzeba biegiem lecieć, bo jak nie zdążysz, nie odjedziesz i czekaj aż do wieczora
Bnk96Mar165; Czeakać jego nie ma już sensu Wn99Dwi147 Są teraz w izolatorze
śledczym i czekają sądu W01Mas103 Wojska [polskie] szedła [...] i tylko mamusi [pytali]
czy czekali nas. A nasze rodzice [...] oj czekali i nawet kwiatki [...] rzucali na nich
Str99Pab171 Czeakała jego w piątek Bjw97Dwi83 Będziemy czekali tradycyjnych dożynek
W01Mas103 Długo czekali autobusu Bjw97Dwi83 Bociana czekali na Zwiastowanie,
Zwiastowanie bocianów święta K02Kar240; **2.** ‘oczekiwać, spodziewać się *czegoś od*
kogoś’ A i trudno było coś od kogoś czekać W01Mas111 ♦ Czekaj! a). ‘jako pogrożka,
poczekaj no, ja ci pokażę!’ A czakaj, jidzit twaju pałku Wdk01Kar246; b). ‘zaraz, za
chwilę’ Czekaj, niech zobacze Ilk98Ost-nmw8(28) ♦ Czekaj tatka latka, aż zostaną
mężatka ‘czekaj tatko latka, aż kobyła zdechnie’ L82Roj237

[bzk czekać L97Kar57 Wn99Dwi147 W01Mas111 *ter3lm* czekają W01Mas103 *prze3lp* z czeakała
Bjw97Dwi83 *prze2lm* czekali W01Mas103 *prze3lm* czeakałi Bjw97Dwi83 Str99Pab171 č’akal’i K02Kar240
roz k lp czekaj L82Roj237ček’aj Bnk96Mar165 Ilk98Ost-nmw8(28) ča’kaj Wdk01Kar246]

CZEKALIODOWY → CZEKOLADOWY*

CZEKOLADKA• / SZAKAŁADKA• z ‘*zdr* od czekolada; cukierek czekoladowy’ Ona mówi
– cukierka dasz? Wtedy szakaładke. Ja mówię – no kupie. Ona tedy raz, ona zna gdzie już
ja położy Rzc98Ost-nmw2

[Blp czeokol’atku Mhl12Ost129 šakałatke Rzc98Ost-nmw2]

CZEKOLADNY• ‘zrobiony z czekolady, zawierający czekoladę’ Siostra pracowała w
koperatywie, no, ona ksionżeczke [z przepisami kulinarnymi] przynosi, to mama piekła z
kopy jaj, a ja piekłam tort czekoladny Brz96Mar168 → **CZEKOLADOWY***

[mBlp czeokol’adny Brz96Mar168]

CZEKOLADOWY* / CZEKALIODOWY ‘zrobiony z czekolady, zawierający czekoladę’
Bo było wszystko tam, można było kupić, i włoskie orzechy [...] i blok czekaliodowy

obliwać ten torcik Brz96Mar168 → **CZEKOLADNY**

[mB/p czekał'odowy Brz96Mar168]

CZELADNIK *m* 'parobek, najemny robotnik w gospodarstwie' Na Szczepana czeliadnik siedzi jak pan. Jak przychodzi Światy Szczepan, to i czeliadnik pan W99Rut31

[Mlp čel'adník W99Rut31]

CZELADŹ *ż zb* **1.** 'dzieci, potomstwo' Nie miałem czeliadzi i zostałam się jedniutka Mtr01Kar232 Rodzice i po polsku rozmawiali, moja czeladź i moja rodzina i moja synowa umieją Pnk01Kar419 Była siedem sztuk czeliadzi, wszystkie Poliaczy L13Kar367 → **DZIECI** *lm* **1; 2.** 'członkowie rodziny, osoby spokrewnione' My byli czeliadź wielka, sześć dzieci L13Kar367 → **FAMILIA** *ż* **1**, **FAMILIAK** *m*, **FAMILIAT** *m*, **KREWNY**, **RODNIĄ*** *ż*, **RODZEŃSTWO** *n* **2**, **RODZIMA** *ż*, **RODZINA**¹ *ż* **1; 3.** 'osoby z jednego gniazda rodzinnego wspólnie zamieszkujące' To jak czeladź wielka, to ona dwa razy na tydzień [chleb] pieczy K01a)Kar157 Czeladź wielka była Bjj99Ado64 → **DRUŻYNA** *ż*; **4.** 'rodzina jako podstawowa komórka społeczna' Byli dwie czeladzie o w tych Tuczwiczach, Rośjanie K01a)Kar157 To u nas tylko dwie czeladzi byli Litwini K01a)Kar157 Wywieźli czeladzie niektóra, a posadzili tu, przywieźli skond z Rośji rosyjskie czeladzie K01a)Kar157 → **FAMILIA** *ż* **2**, **RODZINA**¹ *ż* **2**, **SZEJMA** *ż*

[Mlp čel'ac' Pnk01Kar419 K01a)Kar157 čel'ac' Bjj99Ado64 č'el'až' L13Kar367 Dlp čel'aši Mtr01Kar232 čal'až'i L13Kar367 čal'až'i/čal'až'i K01a)Kar157 Mlm če'l'až'e K01a)Kar157 Blm čel'aže/ čel'ažeⁱ K01a)Kar157]

CZELUŚNIK* / **CZALUŚNIK** / **CIELEŚNIK** / **CILEŚNIK** *m* 'otwór pieca chlebowego' Jak chleb wsadzi się, trzeba cieleśnik zakryć, żeby duch ni wychodził Łpt72Zda132 [...] czaliuśnik, komin, to komin w góra, a to czaliuśnik Wjd99Pab255

[Mlp čal'us'nik Wjd99Pab255 M, B/p c'el'les'nik/c'ıl'es'nik Łpt72Zda132]

CZEM *zaim* → **CZYM** *zaim*

CZEMBEREK *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZEMODAN / **CZAMODAN** *m* 'walizka' B32Dom216 i in. → **WALIZKA** *ż*

[Mlp czemodan B32Dom216 čamo'dan BL73Gju115]

CZEMUŚCIK *zaim* 'czemuć, nie wiadomo czemu' Dcs13Koz392

[č'emus's'c'ik Dcs13Koz392]

CZEPIAĆ* *ndk* 'przyczepiać, przymocowywać' [Na weselu] nu chłopcy już z lewej strony, a dziewczęta z prawej strony [mirt] czepiali Kml96Mar107

[prze3lm čepal'i Kml96Mar107]

CZEPIĆ SIĘ• *dk* ‘wystąpić agresywnie przeciwko komuś, przyczepić się’ A za samogonka
czepio sie oni już Bjw99Pab136 W trolejbusie czepili sie staruszki Kbs99Pab145 Co te
Polaki robio dla jego, [że] jeszcze i ksiądz [litewski] czepi sie do Polaków Mck99Pab155

[*prze3lm* čəpili s’e Kbs99Pab145 *przy3lp* čėpi še Mck99Pab155 *przy3lm* čėpo še Bjw99Pab136]

CZEPIEC• *m* ‘część owodni pokrywająca czasem główkę noworodka’ Bjw99Pab126 i in. ♦

W czepcu rodzić się (urodzić się) ‘o kimś, kto ma/będzie miał wyjątkowe szczęście w
życiu, kto jest w czepku urodzony’ [Jak się urodzi] w czepcu, [to będzie] szczeniwy
Bjw99Pab126 A mój Zenaczka, Zenaczka szczeniwy, on w czepcu rodzi się

Bjw99Pab127 → **KOSZULA** *ż*

[*Mlp* v čėpcu Bjw99Pab127]

CZEPIOŁA / CZYPIOŁA *ż* ‘rozwidlony ożóg do wyciągania z pieca patelni bez rączek’

Czypioła musi być, z pieca ni wyciągnisz rękę patelni Łpt72Zda135 → **CZAPIAŁO** *n*

[*Mlp* čėp’oła/čy’p’oła Łpt72Zda135]

CZEPIOŁKA *ż* ‘*zdr* od czepioła’ W82Tur74

[*Mlp* čėp’ołka W82Tur74]

CZEPURA *ż bot.* ‘georgia’ Brs01Czy97 → **GEORGINIA*** *ż*

[*Mlp* čėpura Brs01Czy97]

CZEREMCHA* / **CZEROMCHA**• / **CZAROMCHA** *ż bot.* ‘czeremcha’ Z wiosny

czeromcha kwitnie Bjw99Pab129 Czaromcha białym kwiatem kwitnie Ł67ParIV-11

Kalina późniejszo poro kwitni jak czaromcha Łpt72Zda134 Głowa boli, może od
czeromchi Bjw97Dwi114

[*Mlp* čėromxa Bjw99Pab129 čarómcha Ł67ParIV-11 čaromxa W82Tur67 čar’omxa Łpt72Zda134 *Dlp*
čėromx’i Bjw97Dwi114]

CZEREP / CZAREP/ CIAREP *m* **1.** ‘czaszka ludzka, zwierzęca’ B32Dom216; **2.** ‘naczynie

wyszczerbione, stary garnek itp.’ W czerepie dajim kotu mleka albo kurczukam jidzenia

Łpt72Zda135 Na święta jedli trocha lepij, to upieczysz bułki w jakich czerepach [...]

Wtr84Saw171 Idź ty z tymi czerepami (czerepoma) W99Rie58

[*Mlp* czerep B32Dom216 W82Rei37 č’erep/čar’ep *Mslp* čer’ėpe Łpt72Zda135 *Nlm* czerepami/czerepoma
W99Rie58 *Mslm* čėrepax Wtr84Saw171]

CZERESZNIA / CZARESZNIA / CZYRESZNIA *ż* ‘czereśnia’ U nas tam byli wiszni,

czareszniów była mała Łpt72Zda135

[*Mlp* čer’ėšńa/čar’ėšńa/čy’r’ėšńa *Dlm* čar’ėšńuv Łpt72Zda135]

CZEREWIKI*/ CZAREWIKI *lm* ‘buty, trzewiki’ Ł67ParIII-18

[Mlm čarevíki Ł67ParIII-18]

CZERKAS *m* ‘samodział, samodziałowa tkanina wełniana’ Aż błyszczy wtedy czerkas
Bjj99Ado64 Nazywali czerkas, samodział potem ten czerkas, samodział, wieźli gdzieś tam
du miasta jegu walić, żeby on taki był zwaliony piękniejszy Łp01Kar418

[Mlp čerkas Łp01Kar418 čerkas Bjj99Ado64]

CZERKASOWY ‘zrobiony z czerkasu, samodziałowy’ Teraz wot kupna cała [odzież], a
dawniej czerkasowa, wszystka czerkasowa w domu tkana Bjj99Ado64

[z Mlp čerkasóva Bjj99Ado64]

CZERNAJKA *ž* ‘krowa czarnej maści’ W82Tur111 → **CZARNOCHA** *ž*

[Mlp černajka W82Tur111]

CZERNICY / **CZARNICY** *lm bot.* ‘czarne jagody, borówki czernice’ Koło liasu żyli, tam
czarne jagody takie, czernicy nazywali się, chodzili zbierali z to siostró swojów
Mck99Pab157 Nu i czarnicy jest Ł67ParIII-14 Maciuliewicz ni puzwiał liudziom
czarniców zbierać w liesie, chodził i szczelił, ot zaraza Łpt72Zda134 → **CZERNIKA***,
CZARNUSZKI *lm*

[Mlp čarníca Łpt72Zda134 Mlm černicy Mck99Pab157 čarnícy Ł67ParIII-14 Dlm čarnícu Łpt72Zda134]

CZERNIKA* / **CZARNIKA** *m* ‘czarne jagody, borówki czernice’ Czarnika dobrze od
żołondku L13Kar370 → **CZERNICY** *lm*

[Mlp čarníka L13Kar370]

CZERNICZNIK* / **CZARNICZNIK** *m bot.* ‘krzewinki czarnej jagody, jagodzisko’
Czarniczniku pełna, a czarniców tutaj mała była, nu to my poszli aż za wał i row
Łpt72Zda134

[Mlp čarníčnik Dlp čarníčniku Łpt72Zda134]

CZERŃ* *m* ‘kolor czarny’ Widziałam musi waszego syna, w czerniu ubrany K02Kar184

[Mslp f čerńu K02Kar184]

CZEROMCHA *ž* → **CZEREMCHA*** *ž*

CZERPNĄĆ* *dk* ‘zaczerpnąć’ Woda wylałam, z tej samej studni nie czerpnęłam wodę, i ja
poszłam i tak przy drzwiach stoja Ong01Kar499

[prze1lm čerpnel’im Ong01Kar499]

CZERTOPOŁOCH* / **CZARTAPALOCH** *m bot.* 1. ‘krzaczasta odmiana ostu’

Czartapaloł taki kulioncy, że i czort jego lienka sia Łpt72Zda134; 2. ‘popłoł pospolity’
Może to ten czertopaloł, klujące takie. [...] No takie u nas to czertopaloł nazywali.
Czertopaloł, może on i jest, tak, czertopaloł i żywokost męski – nazwanie Bht98Pab194

[Mlp czertopałoch Bht98Pab194 čartapał'ox Łpt72Zda134 W82Tur73 Nlp čartapał'oxam/čartapał'oxem Mslp čartupał'oxu Łpt72Zda134]

CZERW• *m bot.* ‘larwa pszczoły’ Matka [pszczoła królowa] składa jaiczki i czerwie, czerwietki te i potem wylengują się pszczołki Mdn99Pab197 → **CZERWIETKA** *ż*

[Blm červé Mdn99Pab197]

CZERWCOWE / CZYRWOWE / CZYRWOWA *n* ‘nabożeństwo odprawiane ku czci Serca Jezusowego w czerwcu’ Czemu ty wczora ni była na czyrwcowym Łpt72Zda135

[nMlp červc'love/č'rvcl'ove/č'rvcl'ova Łpt72Zda135]

CZERWIEN' / CZYRWIEN' *m 1.* ‘kolor czerwony’ Przyjechali kaci w czerwieniu K02Kar184; *2.* ‘kier, kolor w kartach’ Czyrwień kozyr, ja zabieram Łpt72Zda135

[Mlp č'lerveń/č'lyrveń Łpt72Zda135 Mslp červ'en'u K02Kar184]

CZERWIETKA• *ż bot.* ‘larwa pszczoły’ Mdn99Pab197 → **CZERW** *m*

[Mlm červetki Mdn99Pab197]

CZERWONIEŃKI* / CZYRWONIEŃKI• ‘*zdr* od czerwony, czerwoniutki’ Radyska rzadko kto tam sadił, młodsze, pamiętam, lubili jej sadić, bo ona czyrwoninka, ładna Łpt72Zda196

[żMlp čev'ońańka K02Kar129 čyrv'ońińka Łpt72Zda196]

CZERWONIUTKO *ndm* ‘*zdr* od czerwono, czerwoniutko’ U nas na tej wisience tam co rok było a czerwoniutko, a ten rok ni jednej jagodki nie ma Bjw96Mar131

[červońutko Bjw96Mar131]

CZERWONY / CZYRWONY 1. ‘czerwony’ Czerwona wasilki W82Tur105; *2.* ‘rudy’ Bkb83a)86 → **RUDAKA** *m*, **RUDY**, **RYŻY**;♦ Czerwony jak burak → **BURAK** *m* ♦ Czerwony jak indycze jajo → **JAJO** *n* ♦ Czerwony jak papuga → **PAPUGA** *ż* ♦ Czerwony jak upiór → **UPIÓR** *m*; ♦ Puścić czerwonego pietucha → **PIETUCH** *m*
samy czrwony *stnw* ‘najczerwiejszy’ Bjw97Dwi69

[mMlp czerwony BL82Giu231 Bjw97Dwi69 červony Bkb83a)Gju86 BL82Gju230 čyrvony W82Tur67 mBlp czerwonego L82Roj240 Mlm červ'ona W82Tur105 *stnw* samy czeBja97Dwi69rwny]

CZESAĆ *ndk* ‘ciosać’ Krochwi lepiąj czesać jak opiliuwywać, oni wtedy mocniejsze Łpt72Zda135 ♦ Choć koł czesz ‘o bardzo upartym lub tępym człowieku’ W 96Rir85 ♦ Czesać koł/kołki na głowie ‘ciosać kołki na głowie’ Swemu Brońku kołki czeszy na głowie ta baba Łpt72Zda135

[bzk czesać B32Dom216 č'lesać ter3lp č'ešy Łpt72Zda135 *roz*k czesz W96Rie85]

CZESANY• ‘ociosany’ To sosna zesana i on to zeszał Bjw99Pab130

[ibt z Mlp česana Bjw99Pab130]

CZESUJKA* / **CZASUJKA** z ‘jedno pasmo na kłębk’ Czasujka ni znaczy tylia a tylia nici, czasujki robi sia na krzyż, żeby kłębak był ukrągły Łpt72Zda135

[Mlp čas'ujka M,Blm č'asujki Łpt72Zda135]

CZEŚĆ z ‘szacunek, uznanie, cześć’ B32Dom 238 ♦ Oddać/oddawać cześć → **ODDAĆ** dk/ **ODDAWAĆ** ndk ♦ W cześć kogo, czego ‘ku czci, ku upamiętnieniu’ Kto z tych wiosek nie wrócił [z wojny], to w cześć tego postawili [pomnik] Skn96Mar72

[Blp čeś Skn96Mar72]

CZEŚKA m ‘imię męskie, zdr od Czesław’ W86Dub73 i in.

[Mlp Czeška Bjw97Dwi64 češka W86Dub73 Dlp Czeški Ncz02Koz69 Nlp č'es'kem/č'es'kam/č'es'ko Łpt72Zda56]

CZĘSTKA z → **CZĄSTKA*** z

CZĘSTO ndm ‘często’ Kłw01Kar526

czańściej stw ‘częściej’ Mama, mówia, czańściej do mnie przychodź, mówia Kłw01Kar526

[stw čań'sc'ej Kłw01Kar526]

CZĘSTY ‘powtarzający się wielokrotnie, częsty’ Bjw97Dwi69

częściejszy stw ‘częstszy’ Bjw97Dwi69

[stw częściejszy Bjw97Dwi69]

CZEŚĆ z ‘część, ułamek całości’ Jsn82a)Wer254 ♦ Bolsza część ‘przeważnie’ A syn też bolsza część na mleku Jsn82a)Wer254

[Mlp čens'c' Jsn82a)Wer254]

CZIKU CZIKU wykrz ‘odgłos wydawany przez kury i kureczaki’ Kureczka: cziku cziku, tak śpiewa W82Tur90

[čiku čiku! W82Tur90]

CZIRKOTAĆ ndk → **CZYRKOTAĆ** ndk

CZIUCZAŁA z → **CZUCZEŁO** n

CZIUT'-CZIUT' ndm ‘omal, o mały włos’ W fabryce pracowałam, o, czut' czut' nia pupadłam du Saksońji Krm01Kar401

[čut' čut' Krm01Kar401]

CZŁOWIEK m 1. ‘istota ludzka, człowiek’ Człowiek tamty mówi, że [...] Smw01Kar286 I tam ten człowiek też umar Ł67II-12 I sam taki porzondny człowiek Ł67II-24; 2. ‘osoba’ Sześć człowiek Ł67Par-12 I sam taki porządny człowiek Ł67ParIII-24 Uo, u nas tutaj

cztery [...] cztery czlowieki Pkl96Mar50 U nas tutaj było parę, parę czlowieków z Czeszejek B96Życ194 Swoi ludzie też pomagali, chodzili, robili, co mogli, teraz o ten mur, też domówiłem się w Brasławiu, tam dwa czlowieki budują Ikż96Mar16 No wszystkie po tysiącu zapisali się, którzy tam, trzydzieści jakieś już było czlowieków Ikż96Mar15 Nu potem ja zbierał takie podpisi, gdzie czlowiek dwadzieścia pięć my podpisali Ikż96Mar15 Robotników mała [...] roboty mocno wiele było [...], też dwa czlowieki najwiencyj [było] Ł67ParI-76 → **DUSZA** ż **2**, **LUDZINA** ż, **SZTUKA** ż **1**; **3. rzad.** ‘mąż’ Niawielka mielim chatuszka taka u czlowieka, na jego ziemi bylim pustawiwszy Ong01Kar493 → **CHŁOP** ♦ Durny czlowiek ‘głupi, głupiec’ Jak nie rozumiesz, to jesteś przecież durny czlowiek B96Cie202 ♦ Dwuliczny czlowiek ‘czlowiek dwulicowy, obłudny’ Bkb83a)Gju94 ♦ Dwuwierny czlowiek ‘czlowiek dwulicowy, obłudny’ Bkb83a)Gju94 ♦ Gospodarski czlowiek ‘robotnik rolny’ Ong01Kar496 ♦ Trzymać za czlowieka → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Mlp czlowiek W82Rei37 B96Cie202 človek Ł67II-12,24 člov’ek Bkb83a)Gju94 Smw01Kar286 člove^ak Ong01Kar496 Dlp čl^uov’eka Ong01Kar493 Blp člov’eka Jnw01Cze81 Mlm člov’ek’i Dgd82a)Par208 človekⁱ Ł67ParI-76 Ł67IIIPar68 Pkl96Mar50 Ikż96Mar16 Dlm czlowieków B96Życ194 človekuf/človek Ikż96Mar15 človek Ł67ParIII-64]

CZMUCIĆ *ndk* ‘oszukiwać’ W96Rie86

[bzk czmucić W96Rie86]

CZMUT• *m* ‘oszustwo, kłamstwo’ W96Rie86 ♦ Puskać czmut w oczy → **PUSKAĆ** *ndk*

[Blp czmut W96Rie86]

CZOCHAĆ SIĘ *ndk* ‘o zwierzętach – trzeć się o co, czochrać się, drapać się o co’ Świni lubio w błocia wykapać sia, a jak błota wyschni na sierści, wtedy oni czochają sia ob jaki kamień albo żerdka Łpt72Zda136 → **CZACHMOLIĆ SIĘ** *ndk*

[bzk člo^oać še *ter3lm* čox^la^o s^{’a} Łpt72Zda136]

CZOCHERKI *lm* ‘zdr od czochry – gręplarnia’ A te czocherki już stare, oniz dla wełny Ł84Par141

[Mlm čol^xerki Ł84Par141]

CZOCHERNIA• ż ‘gręplarnia’ Owce szczyglim, potem do Kowna wieźli do czocherni, szczochrali, nici sprzedzli Wdg99Pab235

[Dlp čoxerⁿi Wdg99Pab235]

CZOCHOŁ *m* → **CZETCHOŁ*** *m*

CZOCZRAĆ / CZUCHRAĆ *ndk* **1.** ‘targać, burzyć włosy’ I włosy ma zawsze czuchrane Łpt72Zda136; **2.** ‘rozskubywać i czesać wełnę, gręplować’ Aż du Mantuszów, czy gdzie

jeszcze dalej, wozili czochrać wełna Łpt72Zda136 I takie szczotki jest i czochra
Bjj99Ado63 Szczygli owieczki, wełna czakrali Brł73Sud194 I potem trzeba czochrać te
[...] lien Bjj99Ado58 I czochrali te lien Bjj99Ado58 Czochrali wełno Bjw97Dwi114

[*bzk čóxrac' Bjj99Ado58 č'oxrac' Łpt72Zda136 ter3lp čóxra Bjj99Ado63 prze lm čoxral'i Bjw97Dwi114*
čoxráli Bjj99Ado58 čakral'i Brł73Sud194 ibt Mlm č"xr'ane Łpt72Zda136]

CZOCHRANIE• *n* ‘gręplowanie wełny’ Zabrała się za czochrania W99Rie58

[*Blp czochrania W99Rie58*]

CZOCHRY *lm* ‘gręplarka’ Czochry to tyko w Podbrodziu Bjw97Dwi114 Próbowali
czochrać wełna rękami, nu to ni to samo co czochry Łpt72Zda136 Dawniej wozili na
czochry Ł84Par141

[*Mlm čoxry Bjw97Dwi114 č'oxry Łpt72Zda136 Blm 'čoxry Ł84Par141*]

CZOŁA *ž* ‘górna część twarzy powyżej oczu, czoło’ Moja czoła mokra była Orn73c)Mas76
W sama czoła Orn73c)Mas78

[*Mlp čoła Orn73c)Masl76 Blp čoła Orn73c)Masl78*]

CZOŁNEK• *m* ‘czołenko tkackie’ Wprowadzają w nicielnice, a potem w berdo i przywiążo
do czołnek (sic!) W82Rei39 → **ADETKA** *ž*

[*Dlm czołnek W82Rei39*]

CZOMBOR *m* → **CZĄBER*** *m*

CZOMBOREK *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZOP *m* ‘dół garbarski’ Jama, gdzie [garbarz] skóry zakładał, to czop Kml99Pab120

[*Mlp čop Kml99Pab120*]

CZORT *m* ‘czart, diabeł’ A niech jego czort lepiej Bjw97Dwi115 Ubranie [przebranie] za
czorta Brs02Rie49 → **DIABEŁ** *m* ♦ Bogatemu czort dzieci kołysz y → **BOGATY** ♦ Czort
(jego) wie ‘licho (go) wie, diabli wiedzą’ Żydzi jakiej wiary byli – a czort ich wie
B96Stra187 Teraz ten kołchoz rozpędzają, już teraz ta ziemia rozbierają, a czort wie, co
będzie Str99Pab174 Co zrobiło się, [...] czort wie Mdn99Pab193 ♦ Czort przyniósł ‘diabli
nadali’ Przyszła jeszcze, jak czort przyniósł, ta doktorka, i mówi, serce jego jeszcze zdrowe
Bjw96Mar128 ♦ Czort wie ‘diabli wiedzą’ Ja tej samej wiary i mąż tej samej wiary i my
żyjemy czort wie jak B96Žyc193 W Polski miała [księżna] czort wie jilie majontków
Ł67IIIPar-32 ♦ Niech *kogo* czort’niech *kogo* diabli wezmą / lichu porwie’ Bjw97Dwi115 ♦
Podły jak czort ‘przebiegły, zły jak diabli’ BL82Giu230 ♦ Zły jak czort/diabeł ‘zły jak
diabli’ BL82Gju226

[Mlp czort B96Życ193 B96Stra187 čort Ł67Par-32 W82Tur67 BL82Gju226,230 Bjw96Mar128
Bjw97Dwi115 Str99Pab174 Mdn99Pab193 Blp čorta Brs02Rie49]

CZOSNACZEK *m* → **CZOSNECZEK*** *m*

CZOSNECZEK* / **CZOSNACZEK** *m bot.* ‘zdr od czosnak’ Kielbaska u niej smaczna,
czosnaczek słyhać. A za dużo, w poliendwiczi, o czosnaczku, za dużo Kml99Pab118

[Mlp časnaček Dlp čosnačku Kml99Pab118]

CZOSNAK *m* → **CZOSNEK*** *m*

CZOSNEK* / **CZOSNAK*** / **CZOSTEK** / **CZOSTAK** *m bot.* ‘roślina przyprawowa,
czosnek’ Czostak smaczny, nu śmierdzi potam jak wychódak Łpt72Zda136 Za dużo
nałożyłam czosnaku, ale lubie czosnak Kml99Pab118

[Mlp č'ostak/č'ostek/č'ost'k Łpt72Zda136 Dlp čosnaku Rkw99Pab102, Kml99Pab118]

CZOSTAK *m* → **CZOSNEK*** *m*

CZOSTEK *m* → **CZOSNEK*** *m*

CZÓLNA *ż* → **CZÓLNA** *ż*

CZÓLENKA *ż* ‘czólenko tkackie’ Czólenka musi być gładka i śliska, ni moży zaczepiać sa
ub nici Łpt72Zda136 → **ADETKA** *ż*

[Mlp čuľenka Łpt72Zda136]

CZÓLNA / **CZÓLNA** *ż* ‘łódka, czólno’ Tył czólny tej Orn73c)Masl83 Do czólny W83Tur20

[Mlp čulna/čulna W82Tur99 Dlp czuľny W83Tur20 čuľny Orn73c)Masl83 Mslp čuľne W82Tur104]

CZSZASENIUTKA *ż* → **TRZASENIUTKA*** *ż*

CZSZASKA *ż* → **TRZASKA*** *ż*

CZSZAŚNIK *m* → **TRZAŚNIK** *m*

CZSZEŻWY → **TRZEŻWY***

CZSZSZSZ *wykrz* ‘zawołanie na konia, żeby się zatrzymał’ Mgn73Pie172 → **NAZAD**
wykrz, **PRRR** *wykrz*, **STOJ NAZAD** *wykrz*, **TISZEJ** *wykrz*, **TPRR** *wykrz*

[čššš! Mgn73Pie172]

CZSZY → **TRZY***

CZSZYNOŻKI *lm* → **TRZYNÓŻKI*** *lm*

CZTARDZIESTY → **CZTERDZIESTY***

CZTARDZIEŚCI → **CZTERDZIEŚCI***

CZTERDZIESTOWE *n rel.* ‘czterdziestogodzinne nabożeństwo w Kościele katolickim’
Poźjeżdżali sie tutaj ksienża i tu było czterdziestowe godzinne nabożeństwa Krs98Ost-
nmw2 Na czterdziestowa u nas był w Turgieliach fest Łpt72Zda136

[Mlp čteržestove Krs98Ost-nmw2 M,Blp čterž'est'ova Łpt72Zda136]

CZTERDZIESTY* / CZTARDZIESTY* *licz* 'czterdziesty' Z cztardziestego dziewiątego roku, no cztardziestego piątego roku aż po dziewięńdziesiąty, cztardzieści pieńć liat, tylko po rosyjsku tutaj Slc99Pab201

[Dlp čtaržestego Slc99Pab201]

CZTERDZIEŚCI* / CZTERDZIEŚCIE / CZTARDZIEŚCI / CZYTERDZIEŚCIA *licz* 'czterdzieści' Nu i tutaj kupowali po dwadzieścia, po czyterdzieścia [hektarów], jak uo tak który Jrz96Mar64 Za ładna ciłuszka roczna można była wziąć czterdzieście złotych Łpt72Zda136

[M czterdzieście B32Dom216 čtaržešči Slc99Pab201 B čyterž'es'c'a Jrz96Mar64 čterž'es'c'e Łpt72Zda136]

CZTERDZIEŚCIE *licz* → **CZTERDZIEŚCI*** *licz*

CZTERNAŚCIE* / CZYTYRNAŚCIE *licz* 'czternaście' K01a)Kar150

[M čytyrnas'c'e K01a)Kar150]

CZTEROKANTOWY* 'czworoboczny' Taka czterokantowa skrzynia, otwierała się ona, na wierzchu wieczko Mdn99Pab191

[zMlp čterokantova Mdn99Pab191]

CZTERY / CZYTERY / CZTYRY / SZTERY* *licz* 'cztery' Czterma łapama W82Tur71

Nas szterech takie byli dziewczyny Str99Pab173

[M čteryW82Tur90 čtyry W82tur67 čytery/čtery Drn73Par64 czytery Ł84Par135 B32Dom216 N čterma/čtermi W82Tur71 B šterex Str99Pab173]

CZTYRY *licz* → **CZTERY** *licz*

CZUBEK* *m* 'kopka, nieduża kopa' Stawio koniuczyna w czubki B29Nit247

[Blm čupki B29Nit247]

CZUBIĆ* *ndk kogo* 'czubić się z kim, targać się za czupryny' L82Roj237 ♦ Kto kogo lubi, ten tego czubi 'kto się lubi, ten się czubi' L82Roj237

[ter3lp czubi L82Roj237]

CZUCHAĆ SIĘ *ndk 1.* 'budzić się' B32Dom216; *2.* 'odzyskiwać zdrowie' W82Tur75

[bzk czuchać się B32Dom216 čuxać(a) W82Tur75]

CZUCHANY 'podkarmiony, podchowany' Parsiuk czuchany W82Tur75

[mMlp čuxany W82Tur75]

CZUCHRAĆ *ndk* → **CZUCHRAĆ** *ndk*

CZUCIĆ *ndk* → **CUCIĆ*** *ndk*

CZUCZEŁO *n* / **CZIUCZAŁA**• *ż* **1.** ‘kukła’ Taka czucziała, wieszają ta czucziała, swat w bok idzi, swata to już nie wieszają K02Kar300; **2.** ‘strach na wróble’ Brs01Czy97

[*zBłp* ʼčʼučʼała K02Kar300 *nMłp* čučęło Brs01Czy97]

CZUCZUNDRA• *ż* ‘straszydło, ktoś bardzo brzydki’ Ale z czuczundro ożenił się

Bjw97Dwi115 → **HADOTA** *ż* **3, POTOROCZA*** *ż*

[*Nłp* čučundro Bjw97Dwi115]

CZUĆ *ndk* **1.** ‘czuć, odczuwać’ Ale to nie czuje się po prostu W01Mas110; **2.** ‘czuć *co*, wyczuwać węchem, zmysłami’ W01Mas110; **3.** ‘słyszeć’ Grd99Sat194 ♦ Czuć siebie *kim* ‘uważać się *za kogo*, czuć się *kim*’ Ja w dowodzie osobistym jestem Polka, a jak ja siebie czuję, to ja sama nie wiem B99Rut195 ♦ Czuć siebie źle ‘źle się czuć’ B32Dom216

[*bzk* czuć B32Dom216 Grd99Sat194 *terłp* czuję B99Rut195 *ter nos* czuje się W01Mas110]

CZUĆ² *ndm* → **CZUT**• *ndm*

CZUĆ SIĘ• *ndk* *za kogo* ‘czuć się *kim*’ Mój brat, na przykład, jaki tam mieszka chyba trzy lata, już się czuje *za* Polaka B12Gol87

[*ter3łp* czuje się B12Gol87]

CZUGUN* / **CZUHUN** / **CZYGUN** / **CZYHUN** / **CZAGUN** *m* **1.** ‘żelazo lane, żeliwo’ Z czyhuna jest manież Łpt72Zda137 Kocioł z czyguna Wdz95Czy79 → **ŻELIWO** *n*; **2.** ‘kocioł, garnek żeliwny’ Kiedyś takie garki byli, czaguny czarne Wjd99Pab256 Byli garki takie pierw do pieca, czyhuny nazywali Trk06Rut14

Młp čygun/čyhun W82Tur74 čyγʼun/čʼyγʼun Łpt72Zda137 czuhun B32Dom216 *Dłp* čyguna Wdz95Czy79 čyγʼuna Łpt72Zda137 *Młm* čagunʼy Wjd99Pab256 czyhuny Trk06Rut14 čuγʼuny Mjsz73Ana29]

CZUGUNEK* / **CZYGUNEK** *m* ‘*zdr* od czugun 2, garnek żeliwny’ Taki jest kastruluk, czygunak taki... bo duży Orn73b)Masl217

[*Młp* čygunek W82Tur74 čygunəʼk Orn73b)Masl217]

CZUGUNNY* / **CZUHUNNY** / **CZYHUNNY** ‘żeliwny’ Czyhunne sagany ni dziurawio sie Łpt72Zda137

[*mMłp* czuhunny B32Dom216 čyγʼunny Łpt72Zda137 *Młm* čyγʼunne Łpt72Zda137]

CZUHUN *m* → **CZUGUN*** *m*

CZUHUNNY → **CZUGUNNY***

CZUŁY ‘czujny, baczny’ Pies ten bardzo czuły Bjw97Dwi115 → **CZUTKI**

[*mMłp* čuły Bjw97Dwi115]

CZUMBEREK / **CZUMBERAK** *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZUMKA *ż* *wet.* ‘zaraźliwa choroba wirusowa (psów, wilków, lisów, norek)’ Bjw97Dwi104

[Mlp czumka Bjw97Dwi104]

CZUPRAK *m* → **CZAPRAK*** *m*

CZURKA* *m* *pogard.* ‘o Azjacie’ Poszła żyć do czurki Bjw97Dwi115

[Dlp čurk’i Bjw97Dwi115]

CZURKIEM *ndm* → **CIURKIEM** *ndm*

CZURPAK *m* → **CZAPRAK*** *m*

CZUT *ndm* → **CZUT’** *ndm*

CZUT’ / **CZUT** / **CZUĆ**² *przysł ndm* **1.** ‘trochę, troszeczkę, nieco’ I teraz, żeby było czut’

lżej, tak, jest żesz takich, którzy lubio taka lekka nażywa Drś96Mar25 Bo tam już byli
wszystkie takie czuć podługowate Bht98Pab108 Słaby, czuć tam trochu jąka [się]

Ł67Par2-58; **2.** ‘ledwie’ Żona też czuć żywa Ł67ParI-44 Czuć sapi Bjw97Dwi100 Tak

bystro rośnie i potem ta rozczyna czut lietnia Brż96Mar169 Wyszedszy z tego czuć żyw

W99Rie58 ♦ Czut’ czut’ / czuć czuć ‘odrobinę, troszeczkę’ Mnie tyko czuć czuć wleij

Łpt72Zda136 Czuć czuć dla siebie tam Ł67Par2-58 ♦ Czut’ nie ‘omal,omalże’ Ludzi

czut’ nie do nóg nie padali Bnk96Mar164 Czuć nie słowa w słowa powtórzysz i piątka

Bjw97Dwi100 Czuć ziemia nie zasypała nas K02Kar300 Jeden raz była [...], że czuć nie

ten, siekiera wylieciała, da i czut’ ni jednemu po głowie da Rzc98Ost-nmw18 W

przeszłym roku też była [posiana dziecieline] taka, a czuc nie wszystka została sia na poliu

Ł67Par-31 ♦ Czuć nia pora → **PORA** *ż* ♦ Czut’ troche → **TROCHE** *ndm*

[čut’ Drś96Mar25 Bnk96Mar164 čut Brż96Mar169 czuć Bht98Pab106 W99Rie58 čuć Bjw97Dwi100 čuć’

Ł67ParI-44,75 Ł67ParII-31 Ł67Par2-58 K02Kar300 čuć’ čuć’ Łpt72Zda136 čuć’ ni Rzc98Ost-nmw18 čuć’

ńa Žgw01Kar488]

CZUTKI ‘czujny, baczny’ Nasz pies czutki, puśłyszysz wszystko Łpt72Zda136 → **CZUŁY**

[mMlp čłutki Łpt72Zda136]

CZWARAKI *lm* → **CZWORAK*** *m*

CZWARTEK *m* ‘czwarty dzień tygodnia, czwartek’ L91Zow546 i in. ♦ Czysty Czwartek

‘czwartek Wielkiego Tygodnia’ Może to być za to, że Pan Jezus żebraków zbierał i

umywał im nogi w Czysty Czwartek L91Zow546 → **CZYSTY**

[Blp Czysty Czwartek L91Zow546]

CZWIARTKA *ż* → **ĆWIARTKA*** *ż*

CZWIARTOCZEK *m* ‘zdr od czwiartok, ćwiarteczka wódki’ Wrn08Koz32

[Mlp čvártoček Wrn08Koz32]

CZWIARTOK* *m* ‘ćwiartka wódki’ Wypijim czwiartok na ruzgrzewka Łpt72Zda136 →
ĆWIARTKA* *ż*

[Błp čvartʹok Łpt72Zda136]

CZWORAK* / **CZWARAK** *m* / **CZWARĄKI** *lm* ‘budynek o czterech mieszkaniach dla służby dworskiej, czworaki’ Smw01Kar285 i in. → **CZWORNIAK** *m*

[Młp čvarʹak Smw01Kar285 Młm čvaraʹki Smw01Kar288]

CZWORNIAK *m* ‘budynek o czterech mieszkaniach dla służby dworskiej, czworak’ Był im specjalny dom postawiony. Nazywał się czworniak K99a)Zie255 → **CZWORAK*** *m*

[Młp czworniak K99a)Zie255]

CZWORO *licz z rzecz męskoosob. i pluralia tantum* ‘czworo’ Bjw99Pab141 Czworo sutek ‘cztery doby’ Jutro rano czworo sutek będzie Bjw99Pab141

[M čvoro Bjw99Pab141]

CZWORONIT *m* ‘tkanina domowa o wzorze przeplatany z czterech nitek’ W99Rie68

[Młp czworonit W99Rie68]

CZY¹ *licz* → **TRZY*** *licz*

CZY² *part* → **CI** *part*

CZYGUN *m* → **CZUGUN*** *m*

CZYGUNEK *m* → **CZUGUNEK*** *m*

CZYHUN / **CZYHUN** *m* → **CZUGUN*** *m*

CZYHUNNY → **CZUGUNNY***

CZYJEŚĆ *zaim* ‘ktoś’ ♦ Czyjeść chodzono ‘ktoś chodził’ Tu czyjeść chodzono L29Szw135

[čyĵeść L29Szw135]

CZYM / **CZEM** *sp 1.* ‘przy wyrażaniu porównania: niż’ I pierwsze narczyży wylazili czym tulipany Bht98Pab106 No tak, ludzie starajo się tak, każda ulica, każdy dom chce, żeby u niego było lepij czem u innego Brs96Mar38 → **JAK**³; **2.** *ze stnw przym* ‘przy wyrażaniu wysokiego stopnia nasilenia cechy: możliwie jak, im’ A jeżeli będzi nu ci nie wykisszy buchonki, czeba czym najtwardszy mieszać chlieb Użp01Kar258 ♦ Czem dalej ‘im dalej’ B32Dom216

[czym Bht98Pab106 čym Użp01Kar258 czem B32Dom216 čem Brs96Mar38]

CZYMBERAK *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZYMBOREK *m* → **CZĄBEREK*** *m*

CZYN *m* ‘stopień, ranga’ B32Dom216

[Mlp czyn B32Dom216]

CZYNIĆ •*ndk* ‘działać, poruszać, władać’ Oj pani, już teraz gorzej stało, gorzej, tak niczego, wszystkim czyni i z głowo i głowa nie boli wszystko Btn96Mar45

[ter3lp čyńi Btn96Mar45]

CZYNOWNIK *m lekc.* ‘urzędnik’ Udaj ci czynownika, a nic ni robi Łpt72Zda137

[Mlp čyn'ovník Blp čyn'ovníka Łpt72Zda137]

CZYNY *lm* ‘przekrzyżowanie nitki w osnowie’ W99Rie68

[Mlm czyny W99Rie68]

CZYŃCZYBIR *m bot.* ‘roślina z rodziny astrowatych, cytwar’ W82Tur94

[Mlp čyńčybir' W82Tur94]

CZYPIOŁA *ż* → **CZEPIOŁA** *ż*

CZYRESZNIA *ż* → **CZERESZNIA** *ż*

CZYRKOTAĆ / CZIRKOTAĆ *ndk* ‘ćwierkać – o wróblu’ W82Tur94

[ter3lp čyrkočy/čyr'kočy/čir'kočy W82Tur94]

CZYRWOWA *n* → **CZERWCOWE** *n*

CZYRWOWE *n* → **CZERWCOWE** *n*

CZYRWIEŃ *m* → **CZERWIEŃ** *m*

CZYRWONIEŃKI → **CZERWONIEŃKI**

CZYRWONY → **CZERWONY**

CZYSLENY *lm* ‘w tkactwie – trzy nitki razem w paśmie’ Licz dobrze czyślieny

Łpt72Zda137

[Blm čys'l'leny Łpt72Zda137]

CZYSTO *ndm* ‘czysto, bez zanieczyszczeń’ K02Zie159 ♦ Na czysto ‘zupełnie, całkowicie, do cna’ Na czysto zapomniał ob tym W99Rie62 Na czysto zdurniawszy W99Rie76

Zlitwinieli na czysto Bjj99Ado61 → **WSZYSTEK** *m*, **ZE WSZYSTKIM** *ndm*,

ZUPENIE *ndm* ♦ Po czystu ‘w sposób wolny od zniekształceń, czysto’ Mój ojciec nie po czystu mówił, no dziadek to na pewno [znał] czysty polski język Bht98Pab164

czyściej *stw* To nie można równować, dużo czyściej żyli, no mówie czyściej K02Zie159

[czysto W83Tur23 na czysto W99Rie62,76 čisto W82Tur99 po czystu Bht98Pab164 nāčýstu Bjj99Ado61
stw čys'c'lej K02Zie159]

CZYSTY / CISTY 1. ‘niezabrudzony, wolny od zanieczyszczeń, czysty’ W82Tur99 i in. →

AKURATNY; 2. ‘prawdziwy, istny’ Nu, my tak same, to czyste Polacy, ależ jenzyk nasz taki mieszany Smw01Kar267 → **ISTNY**, **NASTOJASZCZY** 1, **NATURALNY**,

PRAWDZIWY 2, RZECZYWISTY ♦ Czysty Czwartek → **CZWARTEK** *m* ♦ Czysty wariat → **WARIAT** *m* ‘istny, prawdziwy wariat’ Toż to czysty wariat W99Rie62
czyściejszy *stw* ‘czystszy, bardziej czysty’ Bjw97Dwi69

[*mMlp* czysty L91Zow546 W99Rie62 ćisty W82Tur99 ċysty Bkb83a)Gju87 W99Rie62 *Mlm* ċyste/čysta Smw01Kar267 *stw* czyściejszy Bjw97Dwi69]

CZYŚCIA• *ż* ‘czyścić’ Tyle dusz z czyści oswobodzo sie wiele będzie na obiedzie
żałobnym Mtr01Kar240 → **CZYŚCIEC** *m*

[*Dlp* ċyści Mtr01Kar240 K01a)Kar150]

CZYŚCIĆ• *ndk* ‘kastrować’ U nas był jedyn konował, co czyścił ogiery Łpt72Zda161

[*prze3lp m* ċlys’c’iŁ Łpt72Zda161]

CZYŚCIEŃKI / CZYŚCIŃKI ‘*zdr* od czysty 1, czyściutki’ Czyścinki, błyszczy jak ksiądz
proborszcz Łpt72Zda137

[*mMlp* czyścienieki Bjw97Dwi71 ċlys’c’ińki/ ċlys’c’iŋki Łpt72Zda137]

CZYŚCIEŃKO / CZYŚCIŃKO *ndm* ‘*zdr* od czysto, czyściutko’ Czyścienko tak zetrzym,
zetrzym L13Kar374

[czyścienieko/czyścińko W86Dub78 ċys’c’ęńko l13Kar374]

CZYŚCIOCH *m* ‘człowiek dbający o czystość, czyścioszek’ Bkb83a)Gju101 →

AKURATNY

[*Mlp* ċys’c’ox Bkb83a)Gju101]

CZYŚCIOCHA *m*, *ż* ‘osoba lubiąca czystość, dbająca o czystość’ Bkb83a)Gju87,101 →

AKURATNY

[*Mlp* ċys’c’oxa Bkb83a)Gju87,101]

CZYTAĆ *ndk* ‘czytać’ B32Dom216 ♦ Czytać dakład ‘wygłaszać referat odczyt’

Predsjedaciel dakład czytał Bjw97Dwi115 ♦ Czytać lekcję ‘wykładać, prowadzić wykład’
B32Dom216

[*bzk* czytać B32Dom216 *prze3lp m* čytał Bjw97Dwi115]

CZYTERDZIEŚCIA *licz* → **CZTERDZIEŚCI*** *licz*

CZYTERY *licz* → **CZTERY** *licz*

CZYTYRNAŚCIE *licz* → **CZTERNAŚCIE*** *licz*

ĆMA-ĆMUSZCZA *ż* → **T’MA-T’MUSZCZA*** *ż*

ĆWIARTKA* / **CZWIARTKA** *ż* 1. ‘ćwiartka, jedna czwarta całości’ Bjw97Dwi28; 2.

‘ćwiartka wódki’ Czwartka moży być wódki, moży być cukru, abo czego inszego

Łpt72Zda136 → **CZWIARTOK** *m*

[Młp čv'artka Łpt72Zda136 čv'artka Bjw97Dwi28]

ĆWIATECZEK *m* → **KWIATECZEK*** *m*

ĆWIKLENIA• *ż* 'barszcz z zakiszonych buraków' Ćwiklenia robili z buraczków

Trk06Rut363 → **ROSOLENIA** *ż*, **ROSOLENKA*** *ż*

[Błp ćwiklenia Trk06Rut363]

ĆWIRGOTAĆ *ndk* → **ŚWIERGOTAĆ*** *ndk*

D

DA *przyim* → **DO** *przyim*

DABIWAĆ *ndk* → **DOBIWAĆ**¹ *ndk*

DABYWAĆ *ndk* → **DOBYWAĆ** *ndk*

DACH *m* ‘dach’ Ten dach już trzy miesiące nie możemy nijak zrobić Isz96Mar16 →

KRYSZA *ż* ♦ Jak z dachu spadszy/ spaść → **SPAŚĆ** *dk*

[M,Blp dax Isz96Mar16 Rkw96Mar56 Dlp daxa Isz96Mar16 daɣu Wdg01Kar447]

DACHI• / **DACHY**• *lm* ‘rodzaj futra ze skórki cielęcej’ Kupiła dachi, karakuły, a męża kupić ni moży Łpt72Zda137 → **FUTRA** *ż, n*

[Blm d'aɣi/d'aɣy Łpt72Zda137]

DACHY *lm* → **DACHI** *lm*

DACZA *ż* **1.** ‘letnisko’ Ona przyjechała tutaj jak na dacza Ł67ParI-47; **2.** ‘letni dom za miastem’ [...] przyjeżdżają dzieci i daczki biorą tutaj [...], u nas daczki Obc99Rie81 Kupili tu z miasta [...] siemji daczów, kupili Jzr04Kar7

[Mlp dacza B32Dom216 dāca Ł67ParI-47 M,Blm daɣy Obc99Rie81 Dlm daɕ'uf Jzr04Kar67]

DACZNIK *m* ‘letnik’ Ja pamientam, kiedyś u nas daczniki byli Jsn82a)Wer253 →

LETNIK *m*

[Mlp dacznik B32Dom216 Mlm daɕn'ik'i Gjd83Ana69 dāɕniki Jsn82Wer149]

DAC / **DAŚĆ** *dk* **1.** *dla kogo* ‘przekazać, przekazać komu, obdarzyć kogo czym, dać komu’

Proszę jaka jedna [cygaretkę] i dla mnie dać Wdk99Pab24 Jeszcze szereg rejonów dla miast republikańskich nie dało zgoda W01Mas59 Pastuchi dwóch, pomyslieli - damo. I wzięli dali Kls73Cze224 Daść dla wioski sztrafu Dcs13Koz390; **2.** ‘uderzyć, stuknąć, walnąć’ Mama poszła worki płukać do sadzawki, jak poślizła, jak dała, też żebry wyłamała K02Kar228 [Krowa] dała kopytem Orn94Mas132 Jak szatany jechali do, tego, Warszawa [...] no oni na Warszawa pojechali i ich tam, w Warszawie jak dali, Polska jakaś stworzyła się Str99Pab171 Koni przestraszyli się, jak dali ten wóz na ziemię, ona padła [z wozu]

Mtr01Kar238 Pięścią w stół dałby L96Męd98 Dalib my jemu w skóra Łpt72Zda137 →

DAC **SIE** *dk* **2** ♦ Brawo dać ‘bić brawo, nagrodzić oklaskami’ B32Dom213 ♦ Dać buzi →

BUZIA *ż* ♦ Dać do głowy, dać w głowę ‘doznać uderzenia krwi do głowy’ → **GŁOWA** *ż*

♦ Dać naganiaj → **NAGANIAJ** *m* ♦ Dać przypalić → **PRZYPALIĆ** *dk* ♦ Dać

wyrozumieć → **WYROZUMIEĆ** *dk* ♦ Dać zacierkę → **ZACIERKA** *ż* ♦ Na wiele się da

→ **WIELE** *ndm* ♦ Nie daj (ty) Boże → **BÓG** *m*

dadzony *ibt* ‘dany do dyspozycji’ Jemu dali tu kuźnia. ni i kwatera nam dadzona osobnie była i my tu żyliśmy. Kował to wiecie, to w kuźni kuł. Jemu była kuźnia dadzona i byli jemu pomocniki dadzone Ik98Ost2-22 Mieszkanie dadzona osobnie Ł67ParIII-24 U nich drugie przywilegiji dadzone Ł67ParIII47

dawszy *ipu* Sąsiadka mnie była dawszy tych kwiatów W91a)Ado99 No mnie Pan Bóg jakoś dawszy pamięć Str99Pab168

[bzk dać B32Dom213Ł82Roj240 Wdk99Pab24 dac’ Łpt72Zda173 das’c’ Dcs13Kov390 *prze3lp* z dała Orn94Mas1132 K02Kar228 *prze3lp* n dało Kmn99Kar81 W01Mas59 *prze3lm* dali Str99Pab171 dal’i Mtr01Kar238 d’al’i Kls73Cze224 *przy1lp* damW86Dub79 Śwc83Wer148 *przy3lp* da Bjw99Pab135 *przy1lm* dąmo Kls73Cze224 *rozk lp* nie d’aj L36Szw110 nie d’aj Stc96Mar78 *war 1lp* m dałby L96Męd98 *war3lp* z d’aląp Łpt72Zda126 *war1lm* d’alip Łpt72Zda137 *ibt* z Mlp dażona Ik98Ost2-22 dadz’ona Ł67ParIII-35 *ibt* Mlm dadzone Ł67ParIII47 *ipu* dawszy Str99Pab168 dałszy W91a)Ado99]

DAĆ SIĘ *dk 1*. ‘skoczyć, rzucić się, czmychnąć’ Koń przestraszył się, o, dał się w bok

W96Rie86 Jak zobaczył wilka to dał się w krzaki W96Rie86; **2**. ‘uderzyć w co, zderzyć się z czym’ On w słup dał się i na miejscu zabił się Mdn99Pab190 Ot ptaszek, jeżeli ot jedziesz, i drugi raz do maszyny jak da się do okna, i zabij się L13Kar366 → **DAĆ** *dk 2*

[bzk dać się *ter3lp* dał s’e L13Kar366 *prze3lp* m dał się W96Rie86 dał s’a/dał s’e Mdn99Pab190 *przy3lp* da s’e L13Kar366]

DAFNIJUS *m* ‘blaszany klosz na lampie naftowej’ Lampy takie, jeszcze ja mam lampa ta i kominak jest taki, dafnijus, może kiedy trzeba [będzie] zapalić Użp01Kar256 →

KOMINEK *m*, **TALERKA** *ż*

[Mlp dafnijus Użp01Kar256]

DAGIEL *m bot.* ‘dzięgiel’ Potem przypominałam, że dagiel chłóron rośni takie bardzo koluszcza Bj99Ado72

[Mlp dág’el’ Bj99Ado72]

DAJNICA *ż* → **DOJNICA** *ż*

DAJONKA *ż* → **DOJONKA** *ż*

DAK / DYK / TYK *part* ‘przecież’ Dyk, ana nie bliska Km96Mar91 Nu dyk ma jeszcze człowiek do śmierci uo tak uo chałupka Km96Mar91 Dyk on Poliak, dyk on no po polsku rozmawiał do nas, dyk my wszystko rozumieli, co on mówi Nlb01Mor251 Dyk też jak u Matki Boskiej Bolesnej, to tam tylko na łatyskim i na polskim Prz09Jan196 Tyk nie ma z czego świnka skarmić, też monki dostać ni można Ł67Par II-54 Koń swój, załóż i pojedź, tyk swobodaż była, można była jeździć Ł67ParIIa)-53 Nu, dyk on jo chce sprzedać [mieszkanie] Km96Mar91 Jido teraz [młodzi do kościoła], pozwoliono, dyk jido

Kmj96Mar91 Dyk jak zapisują się tak i ja parę razy chodziła niedaleko tutaj zobaczyć
Kmj96Mar92 ♦ Dak co? ‘więc co? no to co?’ B32Dom216

[dak/dyk B32Dom216 dyk Kmj96Mar91 Nlb01Mor251,252 Prz09Jan196 dak Kmj96Mar91,92 tŷk
Ł67ParIIa)-53,54]

DAKŁAD¹ *m* → **DOKŁAD¹** *m*

DAKŁAD² *m* → **DOKŁAD²** *m*

DAKROIĆ *dk* → **DOKROIĆ** *dk*

DALBÓG *wykrz* ‘podkreśla prawdziwość wypowiedzi lub mający charakter przysięgi’ Bożył
sia, dalbóg mówił, a skręcił Łpt72Zda137

[dal’b’uk Łpt72Zda137]

DALECZYNIA *ż* ‘dal, duża odległość’ W86Dub75

[Mlp daleczynia W86Dub75]

DALEKI• ‘odległy, oddalony w przestrzeni lub czasie’ Bkb83Giu81 i in.

dalszy¹ *stw* ‘bardziej oddalony, odległy’ ♦ Dalsze pokrewieństwo →

POKREWIEŃSTWO *n* ♦ Dalszy brat → **BRAT** *m*

[stw m Mlp dalŷy n Mlp dalŝe Bkb83Giu81]

DALEKO / **DALOKO** *ndm* ‘w znacznej odległości, daleko’ Ona przysłała [listy] tam do

siostry, dalioko Jrz96Mar66 ♦ Daleko nie ... ‘bynajmniej’ Daleko nie wszyscy

B32Dom216 ♦ Daleko rozdaleko ‘bardzo daleko’ Tak my daleko rozdaleko. A liczym się
w paszportach Polaki Smw01Kar284

dalej *ndm stw* ‘w dłuższym czasie, dłużej’ Nawet jak panowie bendo dalej [dłużej], to ja
jego postaram się znaleźć w swoich szpargałkach i dam to przeczytać, bo to bardzo
interesny, bardzo ładny Bnk96Mar160 ♦ (I) dalej – wiency ‘im dalej/dłużej, tym
więcej/bardziej’ Rzc98Ost-nmw2

dalszy² *ndm stw* ‘dalej’ [Szkola] była nie w moim domu, dalszy była Kmp01Kar426

[daleko B32Dom216 dal’eko Smw01Kar284 dal’loko Jrz96Mar66 stw dal’eĵ Bnk96Mar160 Rzc98Ost-nmw2
dal’ŷy Kmp01Kar426]

DALEKOWATO *ndm* ‘dość daleko’ Widz, że tam [pocisk] spadł, dalekowato tak spadł [...] i
gotowe, wali się tam wszystko Żgw01Kar483

[dal’ekũvata Żgw01Kar483]

DALIKACTWO *n* → **DELIKACTWO*** *n*

DALIKATNIE *ndm* → **DELIKATNIE** *ndm*

DALOKO *ndm* → **DALEKO** *ndm*

DALSZY¹ *stw przym* → **DALEKI**

DALSZY² *stw przysł* → **DALEKO** *ndm*

DAŁOJ *ndm* ‘precz’ Pójdźm stąd dałoj Łpt72Zda137 To nas stamtąd wszystkich dałoj
Krm01Kar406

[dał^hoj Łpt72Zda137 Krm01Kar406]

DAŁŻON *czas* → **DOŁŻEN*** *czas*

DAMULEŃKA *ż* ‘pani, damulka’ B32Dom216 → **PANICZKA** *ż*

[Mlp damuleńka B32Dom216]

DAPAMOKĆ *dk* → **DOPOMÓC*** *dk*

DAPIEKĆ *dk* → **DOPIEC*** *dk*

DARĆ *ndk* → **DRZEĆ*** *ndk*

DARĆ SIĘ → **DRZEĆ SIĘ*** *ndk*

DAREKTAR / DAREKTOR *m* → **DYREKTOR*** *m*

DARMAJED *m* ‘darmozjad’ W82Tur75

[Mlp darmaj^let W82Tur75]

DARNA / DERNA *ż* ‘darń’ Nakroić darny W96Rie86 Bierzy darną z mojej łąki. W noży
najlepiej grać na darnie Łpt72Zda137

[Mlp darną/derna Łpt72Zda137 derna/darna Dlp darny W96Rie86 Blp d'arna Mslp d'arń Łpt72Zda137]

DARODNY → **DORODNY***

DAROWAĆ* *ndk* 1. ‘dawać w prezencie’ Ojciec prosił liasu [drewna], ona [księżna]
darowała Ł67ParIII-32; 2. ‘dawać w darze, w prezencie – o zwyczaju weselnym
obdarowywania młodej pary przez gości weselnych’ [...] po kieliszku wódki dają, a przy
tym darują Srd73Wer226

[ter3lm dar^lują Srd73Wer226 prze3lp *ż* darowała Ł67ParIII-32]

DAROWIZNA *ż* ‘zebrane od gości na weselu pieniądze dla młodych’ Był [zwyczaj], to u nas
darowizna nazywali. A dawniej darowizna, bo jej darowali Kml96Mar108

[Mlp daro^ovizna Kml96Mar108]

DARSTWIENNY* ‘pochodzący z nadania, z darowizny’ Ja słyszałem tak, że to ziemia jakaś
darstwienna była, od kogo, ja nie wiem Kst73Wer214

[*ż*Mlp d'arstv'enna Kst73Wer214]

DARUNEK **m* ‘dar, podarunek składany przez gości weselnych pannie młodej’ No ot ji
potem już tych wszystkich [obrzędach] tam darunki niosą Rzc98Ost-nmw17 →

DOWANY *lm*, **PODAREK** *m*, **PODARUNEK** *m*

[B_{lm} darunki Rzc98Ost-nmw17]

DASA *ż kulin.* ‘kaszanka, kielbasa z krwi’ [Na Boże Narodzenie] tedy kielbaska już zawsze była i kielbaska z krwi, dasa nazywali, bardzo smaczna Rzc98Ost-nmw26 [...] kałbaska do garka i ta dasa, wszystko ciepłe było, to było ciepłe jedzenie Rzc98Ost-nmw27 →

DESZRY *lm 2*

[M, B_{lp} dasa Rzc98Ost-nmw26,27]

DASZPILIĆ *dk* → **DOSZPILIĆ** *dk*

DAŚĆ *dk k* → **DAĆ** *dk*

DAUŻNIK *m* ‘podłużna belka w szczycie dachu oparta na sochach’ Włazili pud sam daużnik i skakali na torp Łpt72Zda137

[M, B_{lp} daużnik Łpt72Zda137]

DAWAĆ *ndk dla kogo komu 1.* ‘przekazywać *komu*, obdarzać *czym, kogo*, dawać’

Wdg99Pab233; **2.** *czym* ‘uderzać, bić, walić’ Naumysnego stoi, daji kamieniami, wszystkie okna wybite Żjm01Kar516 Jeszcze bombami i śnaradami dawali jeszcze Warszawa, żeby rozbić wszystka Śwt01Kar390 ♦ Dawać pochwalonego →

POCHWALONY ♦ Dawać ślub → **ŚLUB** *m* ♦ Dawać wymówki → **WYMÓWKA** *ż* ♦ Dawać życzenia → **ŻYCZENIA** *lm*

♦ Lepiej brać, niż dawać → **BRAĆ** *ndk* ♦ Znaki dawać → **ZNAK** *m* Ł67ParIII-52

dawawszy *ipu* Ktoż tobie cukierki jest dawawszy? Ł67ParIII-52

[bzk dawać Ł97Kar57 d'avac' Łpt72Zda122,137 W99Rie36 *ter2lp* daji Żjm01Kar516 daje Ong01Kar498 *ter1lm* dajem Wdg99Pab233 *prze3lm* daval'i Ł67ParIII-52 Śwt01Kar390 *rozk lp* dav'aj Bjw97Dwi32 Ł95Kar37 *ipu* davafšy Ł67ParIII-52]

DAWAĆ SIĘ• *ndk komu* ‘iść *komu*, mieć łatwość przyswajania wiedzy, umiejętności’ Ale mamusia moja dobrze rozumiała po żydowsku [...] język jej lekko dawał się Rzc98Ost-nmw28 Jak ona taka biedna była, jej cienżko było, ta nauka dawała się, ja pomagała B12Gol123

[*prze3lp m* dawał się Rzc98Ost-nmw28 *prze3lp ż* dawała s'a B12Gol123]

DAWAJ *wykrz 1.* ‘dalej, a nuż – *zachęta do wyrażonej następnym czasownikiem czynności*’

Dawaj dubudujim puwiatka i świnarnik du chliewa Łpt72Zda138 Dawaj ta ćwiartka wypijim jeszcze Łpt72Zda137; **2.** *sygnalizuje początek czynności* A potem kobiety jego dawaj szturchać i uciekaj Isz96Mar193 U nich tam indyków nażnienta, napiaczona, dawaj ja jeść [...] dawaj ja w spizarni najadłam się Użp01Kar263

[*rozk lp* dav'aj Łpt72Zda137 Isz96Mar193 Użp01Kar263]

DAWIĆ *ndk* **1.** ‘dusić, ściskać’ Jak [kiedyś] szedli z kościoła, to jeden drugiego dawi [z powodu ciasnoty] Ł67ParIV-13; **2. przen.** ‘nalegać, naciskać, wywierać presję’ Piszcie na Grodno, bendziem dawić na Grodno, znaczy naliegać, [...] Bnk96Mar161

[*bzk* davić Bnk96Mar161 *ter3lp* davi Ł67ParIV-13]

DAWIĆ SIĘ *ndk* ‘dławić się’ Jak kto dawi sia, stukni w plecy Łpt72Zda137 Wszystkim dawi sie Bjw97Dwi115

[*bzk* d'avić s'e *ter1lp* d'ava s'a *ter2lp* d'avić s'e Łpt72Zda137 *ter3lp* dav'i s'e Bjw97Dwi115 davi še/davi s'a *ter1lm* d'avim še Łpt72Zda137 *ter2lm* d'avić'a śa Łpt72Zda137 *ter3lm* d'avo s'e Łpt72Zda137]

DAWKI• 1. ‘twardy, łykowaty’ Gruszki dawkia W82Tur76 Dawka ta mięsa, jeść nie benda Bjw97Dwi115

[*zMlp* dafka Bjw97Dwi115 *Mlm* dafke^a W82Tur76]

DAWLEKĆ *dk* → **DOWLEC*** *dk*

DAWLENIA *z med.* ‘ciśnienie krwi’ Dawlenia bardzo wysokie i nie wiem co robić, [...] jak nadejdz dawljenja [...] Kmn99Kar91 → **CISNIENIE** *n*

[*Mlp* dawlenia Kmn99Kar91 davi'eña Jsn82Wer149]

DAWNISZNI ‘dawny, starodawny’ Dawniszni kościół Ł67ParIII-33

[*mMlp* davníšni Ł67ParIII-33]

DAWNO *ndm* ‘dawno’ Użp01Kar255i in.

dawniej *ndm* ‘dawniej, kiedyś’ Dawniej piękniej bywało, dawniej na moim pamięci tak Użp01Kar255 Dawniej nie była tego dykałonu, woda zaleli, nu polewania taka [w poniedziałek wielkanocny] Żgw01Kar487 → **PIERSZ** *ndm* **1**, **PIERW** *ndm* **1**, **PIERWIEJ** *ndm*, **RANIEJ** *ndm* **1**, **RANSZE** *ndm*, **SPIERSZA** *ndm*

[*stw* davi'nej Użp01Kar255,259 davi'nej Żgw01Kar487]

DAWNOŚĆ *z* ‘coś, co istnieje, trwa od długiego czasu’ B32Dom217 ♦ Z dawności ‘od dawna’ B32Dom217

[*Mlp* dawność *Dlp* dawności B32Dom217]

DAWNY•¹ ‘odległy w czasie, dawny’ W25Nit30 i in. ♦ Od dawnego ‘od dawna’ Bo to przywyczka taka, od dawnego. Jeszcze od dawnego Bht98Pab178 ♦ Od dawnych z dawna/ od dawna dawnego ‘z dawien dawna’ Jodelka już od dawnych z dawna ubierano W99a)Rut98 Merecz, oj, od dawna dawnego, od cara. Tu zawsze była wojna L12Rut283 ♦ Z dawna ‘od dawna, z dawien dawna’ Z dawna tutaj mieszane ludzie żyją, po połowie katolicy i prawosławni B96Ban200 To z dawien dawna byli [łapcie] Mdn99Pab191 ♦ Z dawnych ‘od dawna, od dawnych czasów’ Ona [urzędniczka] mnie Polakiem zapisała. A

wcześniej pisał się Litwinem, i to z dawnych B96Ban200

dawniejszy *stw* W25Nit30

[*mDlp* dawnego Bht98Pab178 od dawna dawnego L12Rut283 *Dlm* dawnych B96Ban200 W99a)Rut98 w znaczeniu przysłówkowym z dawna B96Ban200 z dawna Mdn99Pab191 *stwMlp* dawniejszy W25Nit30]

DAWOLNY → **DOWOLNY***

DAŻE *part ndm* ‘nawet’ A daże mnie wyzwala [wezwała], poczemu razgawariwajecie po polsku Brż96Mar176 A mama, daże ji myśli nie było Trt96Mar185 U nas nic, nic nie było, chleba daże mało było u nas jeszcze wtedy jak my żenili się Stc96Mar76 W bibliotece daże było polskich książek Brs02Rie49 Ryby nałapiesz, daże wo, w swojej kanawce była L13Kar364

[daże Stc96Mar76 Brż96Mar176 Trt96Mar185 Brs02Rie49 L13Kar364]

DĄB / **DEB** / **DUB** *m* ‘drzewo rosnące – dąb’ Gruby dęb kułu Hułuwaczów jiszczę rośni Łpt72Zda138 Jest u nas jeden dęb, że Napoleon pod jím odpoczywał Kml99Pab120 Pod dąbem poniosła tego dziecku Dgd82a)Par222 Pod ten las wynieśli jego i powiesili [...] na dębu, nu i powiesili jego Szn98Kon101 ♦ Chłop jak dąb → **CHŁOP** *m* ♦ Stanać dębem/dęba ‘stanać dęba, nastroszyć się’ Włosy stanęły dębem L82Roj238 → **DYBEM** *ndm* ♦ Zdrowy jak dąb (jak dub) ‘zdrowy jak rydz’ Bkb83a)Giu88 *dk*

[*Mlp* dęb W25Nit30 W83Tur18 *domp/demp* Łpt72Zda138 Kml99Pab120 *domp/dup* Bkb83a)Giu88 demba/dembu Orn82Masl193 *Nlp* dębem L82Roj238 *dombem* Dgd82a)Par222 *Mslp* na dembu Szn98Kon101]

DAĆ* / **DUĆ** *ndk* 1. ‘wiał, dąć’ Wiatr duji w okna Łpt72Zda142 → **DMUCHAĆ** *ndk*;
2. ‘trąbić, dąć’ Zrobił trąba z kory ulchowej i duji aż uszy bolio Łpt72Zda142; 3. ‘o zwierzętach: ssać energicznie mleko matki’ Wielki już żarubuk, a jiszczę duji wymiona matki Łpt72Zda142

[*bzk* duc’ W99Rie68 *ter1lp* duja *ter2lp* dujiš *ter3lp* d’uji *ter1lm* d’ujim *ter2lm* dujic^a *ter3lm* d’ujo *prze lp m* duł *prze lp* z d’uła *prze lm* d’uli *ipu* d’ufšy/d’efšy *roz k lp* duj *roz k1lm* d’ujma/d’ujimc^a d’ujim *roz k lm* d’ujc^a *roz k3lm* naç’aj d’ujo Łpt72Zda142]

DAŻAĆ SIĘ *ndk* ‘mocować się’ B32Dom217 → **BRAĆ SIĘ** *ndk* 3

[*bzk* dązać się B32Dom217]

DAŻKI• *lm* ‘zapasy, mocowanie się’ W96Rie86 i in. ♦ Iść w dążki ‘mocować się’ Jak taki mocny to pójdziem w dążki W96Rie86 Nicht nie idzia [ze mną] w donżki, nicht, mnie dziad nauczył K02Kar341 → **BRAĆ SIĘ** *ndk* 3

[*Blm* dążki W96Rie86 don’s’k’i K02Kar341]

DECHNAĆ• *ndk* ‘zdychać – o zwierzętach’ Przywozili strzecha z starych domów obrywali tam, czy z chlewa jakiego, karmili tych krów, krowy te dechno, leżo tak Kbs99Pab148

[*ter3lp* dexno Kbs99Pab148]

DEKRET• *m* ‘ustawowy urlop macierzyński’ K02Kar308 ♦ Wyjść na dekret ‘pójść na urlop macierzyński, być na urlopie macierzyńskim’ Teraz ja wyszła na dekret z to pierwszo dziewczynko K02Kar308

[*Blp* dekret K02Kar308]

DELCZ *m* → **DELCZA** *ż*

DELCZA *ż* / **DELCZ** *m* ‘ostatnia kwadra księżycy’ [...] a delcza to już liczym schyłak, za wszystkim maleńki miesiąc, zachylony, schyłek K02Kar312 Na delczu K02Kar312 Delcza – próżnia liczy się K02Kar312 → **SCHYLEK** *m* 2

[*żMlp* del’č’a/d’el’č’a *mMs/p* na delču K02Kar312]

DELIKACTWO* / **DALIKACTWO**• *n* ‘delikatność’ Wszystko jedno, Litwin już nie ten człowiek, tu nie [*ma*] tam dalikactwa Pnk01Kar426

[*Dlp* dal’ikactva Pnk01Kar426]

DELIKATNIE• / **DALIKATNIE**• / **DOLIKATNIE**• *ndm* Mjsz73Ana24 i in.

delikatniej/ dalikatniej/ dolikatniej *stw* ‘delikatniej’ Już ona delikatniej [powiedziała] K01a)Kar141 [...] dalikatniej pu polsku nicht nie umi, prendzej po rusku powiesz Mjsz73Ana24

[*stw* del’ikatn’ej K01a)Kar141 dal’ikatr’eĵ Mjsz73Ana24 do’ikatn’ej W82Tur66]

DELIKATNY• ‘subtelny, nieprostaki – zwykle o języku, mowie’ Jsn82a)Wer252

delikatniejszy/ dalikatniejszy *stw* Takich delikatniejszych dużo słówów [jest] K01a)Kar141 Jak kto trochi bogaciejszy był da dalikatniejszy, to po polsku mówił Jsn82a)Wer252 ♦ Delikatny jak sałatka ‘odznaczający się kruchością budowy, delikatny jak francuski piesek’ BL82Gju230 → **SALAŃKA** *ż*

[*mMlp* del’ikatny BL82Gju230 dal’ikatn’ejšy Jsn82a)Wer252 *stwDlm* del’ikatn’ejšyx K01a)Kar141]

DENKA *ż* → **DENKO** *n*

DENKO *n* / **DENKA** *ż* 1. ‘pokrywka’ Nakryła denko i kamieniem przycisnęła, żeby koty ni wleźli du cebra Łpt72Zda138 Denko spadło ze słoika Bjw97Dwi115 → **WIERSZYK** *m* 1; 2. ‘deska do prac kuchennych’ Ejs94Kru117 → **NASTOLNICA** *ż*, **STOLNICA** *ż* 1

[*żMlp* d’enka Łpt72Zda138 *Nlp* d’enko Łpt72Zda138 *nMlp* denko B32Dom217 d’enko Ejs94Kru117 denko Bjw97Dwi115]

DENTYSTA* / **DINTYSTY** / **DYNTYSTY** *m* ‘dentysta’ W82Tur92

[Mlp d'int'isty/dyntysty W82Tur92]

DEPRES• *m med.* ‘depresja – choroba’ Uona wpadła w jakiś depres i umarła Bjj99Ado70

[Blp dépres Bjj99Ado70]

DEPTAK• *m* ‘podnózek w krosnach’ Zakłada sie niczelnicy i berda i depczy się nogami takie deptaki i trze sie [len] Wtr84Saw171 → **PODNOŻKA** *ż* **2**, **PONOŻY** *lm*

[Mlm deptaki Wtr84Saw171]

DEPUTACJA *ż* ‘przedstawicielstwo’ B32Dom219 ♦ Dworzańska deputacja ‘przedstawiciele szlachty’ B32Dom219

[Mlp deputacja B32Dom219]

DEPUTATKA• *ż* ‘delegatka wybrana do władz miejscowych lub urzędu’ [...] pracowałam deputatko Mjs73Ana178

[Nlp deputatko Mjs73Ana178]

DEREWIANKI *lm* ‘drewniaki – o obuwiu’ A to derewianki nazywali sie, na drzewnianej podeszwie, tam takie jak kamaszy, albo buty, tylko że drzewniane podeszwy, derewianki Mdn99Pab191

[Mlm derevanki Mdn99Pab191]

DERNA *ż* → **DARNA** *ż*

DESKA / **DEŚKA**• / **DOSKA**• *ż* **1.** ‘płaski kawałek drewna, deska’ Deški piłujo W82Tur102

Poza deskach W82Tur118 Taka stojalka na trzech doskach Bjj99Ado63; **2.** ‘tablica szkolna’ B32Dom217; **3.** ‘tablica pamiątkowa’ B32Dom217 ♦ Suchy by deska ‘chudy jak patyk’ Sucha ona by deska Bkb83a)Giu89 ♦ Zapędzić kogo do deski → **ZAPĘDZIĆ** *dk*

[Mlp deska B32Dom217 Bkb83a)Giu89 Wn00Daw97 Blm deški W82Tur102 Mslm deskax W82Tur118 dóskax Bjj99Ado63]

DESZCZ *m* ‘deszcz’ B32Dom 217 i in. ♦ Idzie deszcz → **IŚĆ** *ndk* ♦ Z dużej tęczy mały deszcz → **TĘCZA** *ż*

[Mlp deszcz B32Dom 217 L82Roj240 Dlp deżżu Brs96Mar39]

DESZRY *lm* **1.** ‘kielbasa’ Wdz71Gju324; **2.** ‘kaszanka’ Brs01Czy97 → **DASA** *ż*

[Mlm dešry Brs01Czy97 déšry Wdz71Gju324]

DEŚCIPLINA *ż* → **DYSCYPLINA*** *ż*

DEŚKA *ż* → **DESKA** *ż*

DETAILI *lm* ‘szczegóły’ B32Dom217

[Mlm detali B32Dom217]

DETALICZNIE *ndm* ‘dokładnie, ze szczegółami’ [...] ot ja detalicznie nie powiem

K02Zie152 To kiedyś tutaj tak, jeżeli historia daleka, głęboka sięgnąć, to Urniaż, to tylko ja nie mogę teraz powiedzieć detalicznie, jaki król, jakiemu Monkiewiczowi pułkownikowi za zasługi, to było podarek, byli Urniaży, to był dwór K02Zie149 → **PODROBIE** *ndm*

[detalične K02Zie149,152]

DEŻDŹLIWA *ndm* ‘deszczowo’ Mjsz73Ana31

[dežl’iva Mjsz73Ana31]

DEB *m* → **DAB** *m*

DIABEŁ *m* ‘szatan, zły duch, diabeł’ BL82Gju226 → **CZORT** *m* ♦ Zły jak diabeł ‘zły jak diabli’ BL82Gju226

[Mlp djabel BL82Gju226]

DIABEŁSKI ‘diabelski’ W82Tur105 ♦ Diabełska siła → **SILA** *ż*

[mMlp djabelski W82Tur105 żMlp djabelska W82Tur105]

DIABLUK• *m* ‘diablę’ Smw01Kar286

[Dlp djabl’uka Smw01Kar286]

DIADIA *m* → **DZIADZIA** *m*

DIECTWO *n* → **DZIECTWO** *n*

DIEDUK *m* → **DZIADUK** *m*

DIENSZCZYK* / **DZIEŃSZCZYK** *m* ‘ordynans’ B32Dom219

[Mlp dzieńszczyk B32Dom219]

DIERŻIŚ *part ndm* ‘że aż hej’ Czyta po polsku tylko dierżyś Brs02Rie50

[rozł lp d’erżiś Brs02Rie49]

DIKAŁON *m* → **ODIEKOŁON*** *m*

DINTISTY *m* → **DENTYSTA*** *m*

DIRSA *ż* → **GIRSA**¹ *ż*

DISZEL *m* → **DYSZEL** *m*

DIWANCZYK */ **DZIWANCZYK** *m* ‘zdr od dziwań – kilimek’ Wot te dziwanczyki, dzie wyszywała Ł67ParI-27 Nu więcej tak jest, jeżeli chcesz wot tak te dziwanczyki dzie wyszywała, tak trzeba farba zsypywać Drn73b)Par214

[Mlm dz’iv’ančyk’i Drn73b)Par214 ž’iv’ančyki Ł67ParI-27]

DIWAN-KRAWĄĆ / **KRAWĄĆ-DIWAN** *m* ‘wersalka’ Bkb73Gju115,122 → **DYWAN**¹ *m*

[Mlp ž’iv’an-krav’ać Bkb73Gju115 kra’vać-ž’i’van Bkb73Gju122]

DLA / LA *kogo przyjm z dopełniaczem 1. w funkcji celownika przyczasownikowego ‘komu’*

Potem dla mamy człowiek popadł, że on ożeni się i zabierzy nas razem K96Saw74 On mnie bardzo spodobał i powiedział dla mnie, że jedzim do Kowna, ja będę w gimnazji nauczycielem i ciebia zapisza K96Saw75 Daj jeden egzemplarz dla starosty Wn99Dwi147 No to trudno dla ludzi Kmn99Kar86 No toż jemu staż wszystkim szed, co on leczył sie, w kałchozie toż wszystko, staż dla niego szed Btn96Mar45 Nu to dla mamy bardzo smutno zrobiło się K96Saw73 Powiedz dla niego Grd99Sat194 Mówiłam już dla rodziców, że opuszcza lekcję Wn99Dwi147 Ręczniki dałam dla Jani W83Tur20 Pani nie mówiła dla mnie W83Tur20 Z tyłu jego kazał dla mnie iść Wdg01Kar442 La syna wlelim wódki, a la synowej wina K02Kar308 Powiedział dla księdza cała prawda W83Tur20 Kiedyś mówiono, że wilki zebrały się – to było w grudniu – (i) bardzo szkodziły dla ludzi L91Zow553; **2.** z D ‘dla kogo, w stosunku do kogo’ Dobry był pan, on la wszystkich był dobry Jrz96Mar65; **3.** w funkcji okolicznika miejsca ‘obok, koło, w pobliżu czego’ Dla Osipowicz żyją Polacy B32Dom217 Dla samego miasteczka żyjo Dgd82a)Par212 Dla cerkwy dom był, też ruska była szkoła Dgd82a)Par212 Jest trzy siostry, jedna żyje tam dla Wilun Dgd82a)Par212 ‘obok, koło czego, przy czym, w pobliżu’ Jemu gospodarz wypas krowa dla swoich krów Ł67ParIII-24 Dla cerkwy dom był, [tam] też ruska szkoła była Ł67ParIII-23

[dla B32Dom217 L91Zow553 Btn96Mar45 W99Dwi147 Kmn99Kar86 Grd99Sat194 dla W83Tur20 K96Saw73-75 dl’a Ł67ParIII-23,24,31 Dgd82a)Par212 l’a Jrz96Mar65 Wdg01Kar442 K02Kar308]

DLACZEGO / DLICZEGO / LACZEGO *zaim* *wyraża pytanie wymagające wyjaśnienia*

‘dlaczego’ Nie wiem laczego Śwt01Kar391

[dla^ćczego/dliczego W82Tur75 laczego Śwt01Kar391]

DLICZEGO *zaim* → **DLACZEGO** *zaim*

DŁOŃ• *m*, *ż* ‘dłoń’ Twoja dłoń spaliona W82Tur65 Z wyciongniento dłonio Orn94Masl131

Wytarć dłoniem Orn94Masl131 Widacia jak na dłoni W82Tur65

[mNlp dłon’lôm Orn94Masl131 mMsłp na dłoni W82Tur65 źMlp dłoń W82Tur65 źNlp dłon’o Orn94Masl131]

DŁOTA *n* → **DŁUTO** *n*

DŁOTKA *ż* → **DŁUTKO** *n*

DŁOTO *n* → **DŁUTO** *n*

DŁUGI ‘długi, mający znaczny wymiar wzdłuż’ Kml99Pab-nmw i in.

dłużejszy *stw* od długi ‘dłuższy’ [...] ale tam takie listki czut’ troche dłużejsze, a tam takie okręglejsze Glt99Pab184

dłuższy *stw* od *długi* ‘dłuższy’ K01a)Kar146

[*stwMlm m* dłużejše Glt99Pab184 *zMlp* dłuša K01a)Kar146]

DŁUGIENKI• ‘*zdr* od *długi*’ Tak samo wo byli maliusienkie [...] nu i tak samo teraz wo bywajo długienie L13Kar374

[*Mlm* dłuę’enk’e L13Kar374]

DŁUGOWACIŃKO *ndm* ‘*zdr* od *długowato*, dość *długo*’ W86Dub78

[*długowacińko* W86Dub78]

DŁUGOWATO *ndm* ‘dość *długo*’ W86Dub78

[*długowato* W86Dub78]

DŁUGOWATY ‘dość *długi*, *długawy*’ W86Dub77

[*mMlp* długowaty W86Dub77]

DŁUTA *ż* → **DŁUTO** *n*

DŁUTKA *ż* → **DŁOTKO** *n*

DŁUTKO* *n* / **DŁUTKA** *ż* / **DŁOTKA** *ż* ‘*zdr* od *dłuto*, *dłutko*’ Dłutko kręć, nożam ni dasz rady Łpt72Zda138

[*zMlp* dłutka/dłotka Łpt72Zda138 *zNlp* dłutko Łpt72Zda138 *nMlp* dłutko Łpt72Zda138]

DŁUTO***O** *n* / **DŁOTA** *ż* / **DŁUTA** *ż* ‘narzędzie – *dłuto*’ Puszczerbiono *dłuto* ni zrobisz, deska pukruszy sia Łpt72Zda138

[*zMlp* dłota/dłuta *zNlp* dłuto Łpt72Zda138 *nMlp* dłoto W82Tek285 W83Tur17]

DŁUŻEJSZY *stw* → **DŁUGI**

DŁUŻYNIA *ż* ‘odległość między najdalszymi punktami, *długość*’ Gdzież ty zaorzysz dzisiaj taka dłużynia Łpt72Zda138 Moża kilometr dłużyni było tego baraku Wdr73Wer228 →

DŁUŻYŃ *m*

[*Mlp* dłużynia B32Dom217 W82Tek216 W86Tek89 dłużyn’a Łpt72Zda138 *Dlp* dłużyńi Wdr73Wer228 *Blp* dłużyńa W82Tur69 dłużyń’a Łpt72Zda138]

DŁUŻYŃ• *ż* ‘odległość między najdalszymi punktami, *długość*’ Na dłużyń będzie dobra W96Rie86 → **DŁUŻYNIA** *ż*

[*Blp* dłużyń W96Rie86]

DMUCHAĆ• *ndk* ‘wypychać powietrze przez usta, dmuchać’ L82Roj238 → **DĄĆ** *ndk* 1 ♦

Kto matki nie słucha, ten w palce dmucha ‘kto nie słucha ojca i matki ten słucha psiej skóry/ten źle na tym wychodzi’ L82Roj238

[*ter3lp* dmucha L82Roj238]

DNA *ż* → **DNO*** *ż*

DNIEĆ• *ndk* ‘rozwidniać się’ L29a)Szw75

dniejąc *ipc* Przyjdzie dniejąc L29a)Szw75

[*ipc* dniejąc L29a)Szw75]

DNIOM *ndm* ‘w dzień, za dnia’ Gjd83Ana 69

[*dn*’om Gjd83Ana 69]

DNO* *n* / **DNA**• *ż* / **DYNO** *n* ‘spód, dno’ [Trzeba] dna wstawić Orn73c)Masl79 [...] to pletli
wszystko, dyno robi to i do wierzchu popendzili Trk06Rut367

[*żBlp* dna Orn73c)Masl79 *nBlp* dynó Trk06Rut367]

DO / **DA** / **DU** *przyim z D 1. przy określaniu kierunku, zwykle do wnętrza czegoś, do kogo, czego* ‘do’ W Sybilli czytali ludzie, że przyjdzie taki człowiek, rządzić będzie światem, że od Boga odpędzi wszystkich ludzi, że nie będzie można chodzić modlić się i taka żelazna piec będzie latać po polu i ludzi zapędzać będą do tej piecy, ale ludzie będą topić się, będą strzelać się, będą wieszać się, będą truć się, do tej piecy nie zechcą iść L91Zow548 A ja wzięłam tak, do rękawa sobie płacza, że on ożeni się i zabierzy nas razem K96Saw74 Przyjeżdżał du dworu w gościna Śwt01Rut377 Zbierali się do kościoła przynosili, po poświęceniu na placu – u nas taki ładny podwzgórek – to jajki tam kaczali L91Zow547; **2. przy określaniu kierunku na powierzchnię** ‘na co, w co’ Siana my kładli du stołu, jak kućja jedli Iłk98Ost-nmw5 Do stołu postawio chleb i sol [sól] Kml96Mar107 Wszystko zastawiliśmy, tylko pieniondzy wzięli ojcowie i du Wilienszczyzny Kj01Kar285 [...] włożyć do talierzyka sobie Użp01Kar262 Też jego do Sybiru wywieźli Mtr01Kar234 A potem jak zaczęli już wywozić du Syberii tej Kj01Kar285 Tych to powywozili do Syberii Wdk99Pab30 Wywieźli do Sybiru K02Kar82 Potym w czterdziestym szóstym, czy jakim, wieźli do Sybiru. Nie tylko bogatych wieźli K02Kar82 Postompiła do uniwersytetu Brs02Rie51; **3. ‘od kogo, czego’** Tak jeszcze to dużo i do rodziców zalięży Brz96Mar172 Tam stodoła taka stała duża przeciw obory tej o, co to długa taka jest na drugiej stronie do sadu Bht98Pab156; **4. przy wyrażaniu uprzedniości w czasie ‘przed czym’** Do Wilna była ichnia stolica Kałnas, znaczy Kowno po polsku Btn96Mar46 Do wojny B32Dom217,218 Ja skończyłam polskie gimnazjum w Rezekne, to już dawno dawno było, do wojny Rzc98Ost-nmw3 [...] w Braślauiu jeszcze do wojny Ikz99Pab70 [...] jeszcze do wojny Bht98Pab120 Raniej, do zamęstwa moja mama była u tych Romerów, jak to nazywało się, [...] guwernantka, czy jak Rzc98Ost-nmw24 Oni byli luteranie raniej, da Jagiełły B96Kol189 [...] jak rozpowiadajo, te które jeszcze do mnie [uczyli się] Drś96Mar26 →

PRZED *ndm* 1; 5. *przy określaniu miejsca, punktu zetknięcia* ‘o co’ Kołtun wybijali kamieniem. Kamień do kamienia, na kamieniach i wybijano W99Rut102;

6. ‘*dla kogo, w stosunku do kogo*’ A uon bardzo dobry był do tamtej żony. Uoj Liusieczka jidź [za mąż], mówi, do Magdzi on taki dobry był, jidź mówi Chr96Mar204 ♦ Do dnia → **DZIEŃ** *m* ♦ Do tych por → **PORA** *ż* ♦ Postawić do ściany → **ŚCIANA** *ż*

[do B32Dom217,218 Rzc98Ost-nmw3,24 Mgn73Pie171,173 Wtr84Saw174 L91Zow547,548 K96Saw74 Btn96Mar46 Kml96Mar107,108 Brz96Mar172 Chr96Mar204 Bht98Pab120,156 Wdk99Pab30 Ikz99Pab70 W99Rie59 W99Rut102 Mtr01Kar234,237 Użp01Kar262 K02Kar82 Brs02Rie51 Jzr04Kar68 da B96Kol189 du Ilk98Ost-nmw5 Drś96Mar26 Kjd01Kar285 do/du L34Szw183 L36Szw111 dū Śwt01Kar377]

DOBA *ż* ‘czas, okres’ Bkb83a)Giu88 ♦ Sama doba ‘w sile wieku’ Bkb83a)Giu88

[Mlp doba Bkb83a)Giu88]

DOBAWIAĆ *ndk* ‘dokładać, dorzucać, dodawać’ On nawet nie myśli tego es [do nazwiska] dobawiać Brz96Mar179 Dobawia się jajko W82Rei38 Dobawiało się trocha monki Trk06Rut368 Teraz wie, te ksionżki oni przepisują, dubawiają swego, a wcześniej tam była już iniej trocha [w książkach] K02Kar293 → **DOKŁADAĆ** *ndk*

[bzk dobać Brz96Mar179 *ter3lm* dūbav’ajo K02Kar293 *ter nos* dobawia się W82Rei38 *prze nos* dobawiało się Trk06Rut368]

DOBAWIĆ *dk* ‘dołożyć, dorzucić, dodać’ O, proszę o tego dobawić, to fajne jest Kml99Pab118 Dobaw do zupy przyprawy Bjw97Dwi115 Takie same powiłańskie [mieszkańcy Powiłańców] weźmie pacierzy mówić i już on wszystko jedno zanieśe po swemu, choć trochę [...] przewróci, dobawi nawet Ncz02Koz72 To tylko sok dobawi się do wody W82Rei38 → **DOŁOŻYĆ**¹ *dk*, **PODBAWIĆ** *dk*, **PRZYBAWIĆ** *dk*

[bzk dobawić B32Dom217 dobać Kml99Pab118 *przy3lp* dobawi Ncz02Koz72 *przy nos* dobawia się W82Rei38 *roz k lp* doba_v Bjw97Dwi115]

DOBAWKA• *ż* ‘dokładka, repeta’ Jedz wszystko, dobawki nie dostanisz Bjw97Dwi115

[Dlp doba_{fk}’i Bjw97Dwi115]

DOBIĆ SIĘ *dk* 1. ‘dostać się, dopchać się, precisnąć się’ Ja daleko była i nie słyszała, bo tam za ludźmi nie można było dobić się Pps91Kru172; 2. ‘wystarać się, osiągnąć co poprzez starania’ Pare dni nim dobiliśmy się jego audencji Ł95Kar41 [...] alie jakoś tak, że byli wszystkie kościoły [otwarte], dobili się B12Gol101

[bzk dobić się Pps91Kru172 *prze1lm* do_{bił}’i s’e B12Gol101 do_{bił}’i_{śmy się Ł95Kar41]}

DOBIJAĆ SIĘ• *ndk* → **DOBIWAĆ SIĘ**• *ndk*

DOBIWAĆ¹ / **DABIWAĆ** / **DUBIWAĆ** *ndk* ‘dobijać, uśmiercać zdychające lub chore zwierzę’ Musieli dubiwać, bu zdechłab Łpt72Zda138

[bzk d^ubⁱivac'/d^obⁱivac'/d^abⁱivac' Łpt72Zda138]

DOBIWAĆ² *ndk* 'być w końcowym okrsie życia, dożywać' Do starości dobili sie, teraz do śmierci tyko trzeba dobiwać Sdr99Pab166

[bzk do**i**ivac' Sdr99Pab166]

DOBIWAĆ SIĘ• / DOBIJAĆ SIĘ• *ndk rzadko* 'starać się, czynić starania' I teraz z rodziny dobijają się, żeby ktoś znalazł [świadka] Bht98Pab150 A Litwini języka swego dobiwają sie, czemu ot nasze nie uczo się [od nich] Mdk99Pab194 Tak ja posłałam te Wande, mówie wiesz adres, gdzie oni jechali, co oni robili, jak oni dobiwali sia Bnk96Mar160 Ludzie szli, jak to sie mówi, chodzili, dobiwali sie B12Gol101

[*ter3lm* dobijają się Bht98Pab150 do**i**ivają się Mdk99Pab194 *prze3lm* do**i**ival'i s'e B12Gol101 do**i**ival'i s'a Bnk96Mar160]

DOBRA *ndm*, **DOBRZE** *ndm*

DOBRAĆ SIĘ *dk* 'dotrzeć, dostać się' Niełatwo dobrać się do wsi B32Dom217

[bzk dobrać się B32Dom217]

DOBREŃKI '*zdr* od dobry' Bjw97Dwi67

[*mMlp* dobreńki Bjw97Dwi67]

DOBROCZYNNY 'usłużny' Bkb83a)Giu87 → **POMOCNY, POSŁUSZNY, USŁUŻNY**

[*mMlp* dobroczynny Bkb83a)Giu87]

DOBROŚĆ• *ż* 'dobro' Wiencyj oni tam szkody zrobio jak dobrości Ł67ParII-41

[*Dlp* dóbros'c'i Ł67ParII-41]

DOBRY / DOBRYJ / DOBRZY 1. 'życzliwy, przyjazny dla kogo, dobry' A uon bardzo dobry był [...] on taki dobry był Chr96Mar204 On był dobryj, póki był chłopczyk Dgd82a)Par207; **2.** 'sprawny, dobrze działający' Czy dobrzy naszym zegarek Ign73Sud189 ♦ Co dobrego *wyrażenie wtrącone* 'jeszcze, być może, pewnie' Już nie chco tego jenzyka [polskiego], i tak mnie zdaj sie, że za czasem, co dobrego, jego i nie beńdzie Wdg01Kar456 ♦ W dobrym wieku **WIEK** *m* **samy najlepszy** *stnw* 'najlepszy' Bjw97Dwi69 → **NAJLEPSZY**

[*mMlp* dobry Chr96Mar204 dobryj Dgd82a)Par207 dóbży Ign73Sud189 *mDlp* dobrego Wdg01Kar456 *mMslp* dobrym Bkb83a)Giu88 *stnw* samy najlepszy Bjw97Dwi69]

DOBRYJ → DOBRY

DOBRZE / DOBRZO *rzad.* / **DOBRA** *ndm* *rzad.* 'należycie, dobrze' [...] przed wojno to ja jeszcze nie tak dobrze wszystko pamiętam Kom99Pab77 Zygmunt to bardzo dobrze mówi po polsku Wjd99Pab256 A teraz wot ni moga, nie wychodzi więcej i oczy nie pokazujon

dobrze. Wot dalieko dobrze wydza [widzę], interesnie, a blisku nikt ni moga widzieć nijak bez okularou Drn73b)Par214 I kołchoz był i zarabiali dobra Kmn99Kar90

lepiej *stw* Łpt72Zda122 → **LEPIEJ** *ndm*

[dobże Kom99Pab77 Wjd99Pab256 dobžo Drn73b)Par214 dobra Kmn99Kar90 *stw* lepiej B32Dom210 l'epej Ł72Zda122]

DOBRZO *ndm* → **DOBRZE** *ndm*

DOBRZY *rzad.* → **DOBRY**

DO BUDY *wykrz* 'okrzyk odpędzania psa' → **A ŚCIUĆ** *wykrz*

[do budy! Mgn73Pie172]

DOBYĆ *dk co, dawne* 'wyjąć, wydostać' Dobyć szablę B32Dom217 → **DOSTAĆ** *dk 2*

[bzk dobyć B32Dom217]

DO BYDŁA *wykrz* 'okrzyk poganiania krów' Mgn73Pie171 → **A DO CHLEWA** *wykrz*

[do bydła! Mgn73Pie17]

DOBYWAĆ / DABYWAĆ *ndk 1.* wydobywać' [Syn] był i w wojsku... on nafta dobywał, w nieftiepromysle Pkl99Pab67; **2.** 'zdobywać' Wszystko musimy swojo siło, swoim trudem dabywać Wdz73Cze201

[bzk dab'yvac' Wdz73Cze201 *prze3lp* dobywał Pkl99Pab67]

DOCHODNY 'intratny, dochodowy' B32Dom217

[mMlp dochodny B32Dom217]

DOCHTOR *m* → **DOKTOR** *m*

DOCIEKAWY• 'ciekawy, interesujący' [...] poczytać te ksionżkę, która była opisana żywot [dzieje] Komp, dociekawa była Kmp01Użp490

[żMlp doc'akava Kmp01Użp430]

DODARĆ *dk* → **DODRZEĆ*** *dk*

DODATEK• *m* 'dodatki do potraw, wypieków w celu polepszenia smaku' [...] to mazurek jaki piekliśmy, no a teraz tego nie ma, nie ma dodatku Brż96Mar168

[Dlp dodatku Brż96Mar168]

DODRAPIETAĆ SIĘ• *dk* 'dodreptać' Pomału jakoś dodrapieczym sie W96Rie87

[przy3lm dodrapieczym sie W96Rie87]

DODRZEĆ* / **DODARĆ** / **DUDARĆ** *dk* 'podrzeć, zniszczyć zupełnie, dodrzeć' Dustani nowe, jak dodrzy stare buty Łpt72Zda138

[bzk d'odarc'/d^ud'arc' przy1lp d'odża przy2lp d'odżyś przy3lp d'odży przy1lm d'odżym przy2lm d'odżyc'^a przy3lm d'odżo Łpt72Zda138]

DOGADNAĆ SIĘ• *dk* ‘domyślić się’ Przez to nie dogadnęła się spytać u jej Ł84Par140 O,
tedy pani [...] wtedy dogadnęła się Kml99Pab121

[*prze1lp* ż dogadnęła się Ł84Par140 Kml99Pab121]

DOGADYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘domyślać się, dochodzić do wniosku’ Po nauki dogadują się co
może być [choremu] Ł67ParIII-41

[*ter3lp* dogadują się Ł67ParIII-41]

DOGODZIĆ• *dk* ‘spełnić czyjeś wymagania, zadowolić kogoś, dogodzić’ L82Roj238 ♦

Jeszcze się ten nie urodził, co by Bogu dogodził ‘jeszcze się ten nie urodził, co by
każdemu dogodził’ L82Roj238

[*prze3lp* m dogodził L82Roj238]

DOGOWÓR• / **DOHOWÓR** *m* ‘umowa, porozumienie’ [...] napewnie, taki dohowór był z
Niemcami, że oni wyjechali Drś96Mar24 Nu a później, po dogoworu, tak nu rozgrabili ich
Drś96Mar24

[*Mlp* doȳov'or Drś96Mar24 *Mslp* dogoworu Drś96Mar24]

DOHOWÓR *m* → **DOGOWÓR** *m*

DOJECHAĆ• *dk* na czym ‘dojechać czym’ Na trolejbusie do polikliniki dojedziesz

Bjw97Dwi83

[*przy2lp* dojedziesz Bjw97Dwi83]

DOJKA ż → **DÓJKA** ż

DOJNICA• / **DAJNICA**• / **DÓJNICA**• ż ‘naczynie do dojenia krów’ Nim pójdziesz doić
wymyj najsamprzód dojnica L99Rie59 Pełna dajnica, bywała, nadojisz mleka ad jednaj
krowy Łpt72Zda139 → **DOJONKA** ż

[*Blp* dojnica L99Rie59 *M,Blp* doǰń'lica/d^uǰń'lica/d^aǰń'lica Łpt72Zda139]

DOJNICZKA¹ / **DÓJNICZKA**¹ / **DONICZKA**¹ ż ‘zdr od dojnica, dojniczka’ Wezna ta
mała dujniczka, na jedna krowa starczy Łpt72Zda139

[*Mlp* doniczka B32Dom217 *M,Blp* doǰń'liczka/duǰń'liczka Łpt72Zda139]

DOJNICZKA² ż → **DONICZKA**² ż

DOJONKA / **DAJONKA**• ż ‘naczynie do dojenia krów, dojnica’ Jedno rękó doja a drugo
trzymam dajonka, bo krowa bryka sia Łpt72Zda137 → **DOJNICA** ż

[*Mlp* dojonka W82Tur74 *Blp* daǰ'ojnka Łpt72Zda137]

DOJRZEĆ•¹ / **DÓJRZEĆ** *dk* ‘osiągnąć pełnię rozwoju, dojrzeć’ Poziomki i maliny dojrzeły

Bjw97Dwi48 → **DOŚPIAĆ** *dk* 1, **POŚPIAĆ** *dk* 2

dojrzawszy *ipu* ‘w znaczeniu czasu przeszłego dojrzał’ Owoc już jest dojrzawszy
W91a)Ado97

[*bzk* dojrzeć W83Tur18 *prze3lm* dojżel’i Bjw97Dwi48 *ipu* dojżafsy W91a)Ado97]

DOJRZEĆ^{•2} *dk* ‘zauważyć, spostrzec’ Złodziej koniem przyjechał i ukradł [...] [ja] tak i nie
dojrzała, że zamki łamane Bjw99Pab131

[*prze3lp* ż dojżała Bjw99Pab131]

DOJŚĆ / DÓJŚĆ *dk* ‘iść, osiągnąć cel, dojść’ Ni dojść do rzeki, ni dojść do chlewa [...] nie
można było przejść za ludźmi Pps91Kru174 Taka dziecka ni dójdzi do kuścioła
Łpt72Zda142 Ja tak pu polsku dószałam do pierszej kumuni K02Kar145 ♦ Dojść do
żywego kościa ‘dotknąć *kogo* do żywego, dopiec *komu*’ Dusza mnie do żywego kościa
Wtr82Saw77

duszedzsy *ipu* Łpt72Zda142

[*bzk* dójść B32Dom218 K02Kar145 dujs’c’ Pps91Kru174 Bjw93Dwi37 *prze lp m* d’ušet/d’ošet Łpt72Zda142
prze1lp ż duślam K02Kar145 *prze3lp* ż duśła Wtr82Saw77 dósza W83Tur18 duśła Wtr82Saw77
d’uśła/d’ośła Łpt72Zda142 *prze lm* d’ušli/d’ošli/d’oşli Łpt72Zda142 *przy1lp* d’uıda Łpt72Zda142 *przy2lp*
d’uįż’is Łpt72Zda142 *przy3lp* d’uįż’i Łpt72Zda142 *przy1lm* d’uįż’im Łpt72Zda142 *przy2lm* d’uįż’ic’a *przy3lm*
d’uįdo Łpt72Zda142 *roz k lp* d’uįż’i/d’uįż’i/doįc’ *roz k lm* d’uįc’c’a/d’oįc’c’a Łpt72Zda142 *ipu* d’ušetşy/dušetşy
Łpt72Zda142]

DOKŁAD¹ / **DAKŁAD**¹ / **DUKŁAD** *m* ‘rzecz dołożona do czegoś, dokładka’ Pud puwiatko,
patrzaj żeby ni pumieszać pulianów starych z dukładam, co jest syrowy Łpt72Zda139

[*Mlp* d’u’k’at/d’u’k’at/dok’at Łpt72Zda139 *Nlp* d’u’k’ad’am Łpt72Zda139]

DOKŁAD² / **DAKŁAD**^{•2} *m* ‘referat’ B32Dom216 i in. ♦ Czytać dokład → **CZYTAĆ** *ndk*

[*Mlp* dokład B32Dom216 *Blp* daklat Bjw97Dwi115]

DOKŁADAĆ[•] *ndk* ‘dodawać coś do tego, co już jest’ Tam dokłada sia: pieprzu, cybulki [...]
W82Rei38 [...] dokłada sie do zupy [marchew] Rkw99Pab103 → **DOBAWIAĆ** *ndk*

[*ter nos* dok’lada sia W82Rei38 dok’lada s’e Rkw99Pab103]

DOKŁADCZYK *m* ‘referent’ B32Dom217

[*Mlp* dokładczyk B32Dom217]

DOKONAĆ[•] *dk* *co* ‘dokonać *kogo*, *czego*’ Zabójstwo dokonano niedaleko od centrum
W01Mas111

[*prze nos* dokonano W01Mas111]

DOKROIĆ / DAKROIĆ / DUKROIĆ *dk* ‘dorżnąć (zwierzę)’ Dukroił krowa, bo już
zdychała Łpt72Zda139

[*bzk* dokr'oic'/d^akr'oic'/d^ukr'oic' *prze3lp m d^ukr'oil* Łpt72Zda139 *przy1lp* dukr'oja Łpt72Zda139 *przy2lp* dukr'ojs Łpt72Zda139 *przy3lp* dukr'oji *przy1lm* dukr'ojim Łpt72Zda139 *przy2lm* dukr'ojie'^a Łpt72Zda139 *przy3lm* dukr'ojo Łpt72Zda139 *roz k lp* dukr'o_j *roz k3lp* *ń'x'aj* dukroji Łpt72Zda139 *roz k1lm* dukr'o_{jmc}'^a/dukr'o_{jma}/dukr'o_{jim} Łpt72Zda139 *roz k lm* dukr'o_jc'^a Łpt72Zda139 *roz k3lm* *ń'x'aj* dukrojo Łpt72Zda139]

DOKROJONY* / **DUKRUJONY*** ‘dorżnięty – o zwierzęciu’ Ja hadza sia [brzydę się] jeść mięsa z dukrujonej krowy Łpt72Zda151

[*ibt* *zDlp* dukrujonej Łpt72Zda151]

DOKTOR / **DOCTOR** *m* ‘lekarz’ Doktorowie to nie przyznawali ta róża K02Kar272

♦ Bydlanoj doktor ‘weterynarz’ ♦ Koński doktor ‘weterynarz’ Potem doktor ten konski jak to nazywajo, ten weterynarz Kml99Pab117 → **WETERYNARZ** *m*

[*Mlp* doktor Ł67ParIV-4 Kml99Pab117 *doxtor* W82Tur66 Bjw97Dwi31 *Mlm* doktorov'^e K02Kar272]

DOKTORKA / **DOKTÓRKA** / **DUKTORKA** / **DOKTORZA** *ż* ‘lekarka’ Przyszła jeszcze, jak czort przyniósł, ta duktorka [...] A jeszcze ta doktórka poczymać, jego serce to zdrowe Bjw96Mar128 Skora pomoc przyjechała, potem doktorki nie dopuska się [...] potem rano przyjechała duktorka, tego, skora pomoc i już on spokojny Bbt99Pab229 U jednej siostry jest córka, doktorzej teraz Ł67ParIII41 → **LEKARKA*** *ż*

[*Mlp* duktorka Bbt99Pab229 *dóktorka/dokturka* Bjw96Mar128 *Nlp* doktożej Ł67ParIII-41]

DOKTORUK *m* ‘syn doktora’ W86Dub72

[*Mlp* doktoruk W86Dub72]

DOKTÓRKA *ż* → **DOKTORKA** *ż*

DOKUCZLIWY ‘dokuczliwy, nieznośny’ Bkb83a)Giu87 → **DOKUCZNIK** *m*,

DOKUCZNY, **DOKUKA** *m*, *ż*, **PRZYKRZA** *m*, *ż*

[*mMlp* *dokučl'ivy* Bkb83a)Giu87]

DOKUCZNIK *m* ‘osoba dokuczliwa, naprzykrzająca się’ Bkb83a)Giu87 →

DOKUCZLIWY

[*Mlp* *dokučn'ik* Bkb83a)Giu87]

DOKUCZNY ‘dokuczliwy, naprzykrzający się’ Bkb83a)Giu87 → **DOKUCZLIWY**

[*mMlp* *dokučny* Bkb83a)Giu87]

DOKUKA *m*, *ż* ‘osoba dokuczliwa, naprzykrzająca się’ Bkb83a)Giu87 → **DOKUCZLIWY**

[*Mlp* *dokuka* Bkb83a)Giu87]

DOKUMENTALNIE *ndm* ‘w dokumentach’ Matka ojca była Polka, a dokumentalnie był zapisany ojciec Litwin Kwn01Kar394

[dokymental'ne Kwn01Kar394]

DOKUPIĆ SIĘ• *dk* 'kupić sobie dodatkowo' Dokupiłam sie trocho małowacie siana, może by i wystarczyło K02Kar230

[*prze1p* z dokup'ilał s'e K02Kar230]

DOLA ż 1. 'los, przeznaczenie' Ciężka jej dola Bjw97Dwi100; 2. 'część przypadająca komuś w udziale' Na dwie doli W82Tur76 Czemu mojej doli nie dajisz Bjw97Dwi100 Ja przyszed po swoja dola Bjw97Dwi100 Przyjechali, chtóre odkupili na dola (dom) Igl04Rut434 Arenda wypłacał dla pana wiela on zarobi, sobia dolia bieży, a reszta dla pana Ong01Kar497 Ósma dolia tyku dostał Ong01Kar499 ♦ Sobacza dola 'psi los, marne życie' [...] na sobacznej doli L91Zow535

[*Mlp* d'ola W82Tur76 dol'a *Dlp* dol'i Bjw97Dwi100 *Blp* na dola Igl04Rut434 dol'a Bjw97Dwi100 Ong01Kar497,499 *Mslp* doli L91Zow535 *Blm* doli W82Tur76]

DOLIKATNIEJ *ndm stw* → **DELIKATNIE** *ndm*

DOLNI 'dolny' Znaliazła w dolniej szufladzie Łpt72Zda139

[*mMlp* d'ol'ni z*Mslp* d'ol'nej Łpt72Zda139]

DOŁ *m* → **DÓŁ** *m*

DOŁAĆ SIĘ *ndk* 'mocować się, siłować się, walczyć' Chłopcy chwycili się, zaczęli się dołać Mjs96Rie86 → **BRAĆ SIĘ** *ndk* 3

[*bzk* dołać się Mjs96Rie86]

DOŁĄCZYĆ SIĘ *dk* 'dołączyć się, przyłączyć się' K02Kar109

dołączywszy się *ipu* To jak na Litwie była powstania [...] jakby to byli do tego dołonczywszy się do tego powstania K02Kar109

[*ipu* dołoⁿnyfšy še^a K02Kar109]

DOŁBUCHA *m*, ż 1. 'niezdara, niedorajda' Ja mówie, ty mnie dobijesz ze wszystkim, dołbucha, gospodarka i ogród, wszystko co jest, trzeba pracować Pkl99Pab67 →

APIKUŁA *m*; 2. 'guzdrała, maruda' Pkl99Pab67 → **KROPSZTA** *m*, **KROPŚCINIA** *m*, ż 1, **MARUDNIK** *m*, **NIEUMIEKA** *m*, ż, **PECKIEL** *m* 2

[*M,Wlp* d'ołbuxa Pkl99Pab67]

DOŁKI• *lm* 'mocowanie się, zapasy' W99Rie75 ♦ Pójść w dołki 'próbować kto silniejszy' Chodź, podołamy się, pójdzim w dołki W99Rie75

[*Blm* dołki W99Rie75]

DOŁOŻYĆ•¹ *dk* 'dodać' Woda zagotujisz, miodu dołożysz i tak jego je sie W99Rut40 [...] zarozczyniamy, troszka monki dołożym K02Kar275 → **DOBAWIĆ** *dk*

[przy2lp dołożyś W99Rut40 przy1lm K02Kar275]

DOŁOŻYĆ² *dk* ‘zawiadomić, zakomunikować’ B32Dom217

[bzk dołożyć B32Dom217]

DOŁŻEN* / **DALŻON** *czas* ‘ktoś powinien’ Człowiek dałżon wierzyć Brs02Rie49 → **MUSIEĆ** *ndk*

[ter3lp m dałżon Brs02Rie49]

DOM / **DÓM** *m* **1.** ‘dom mieszkalny, budynek’ A teraz wszystko dajo, co chcesz, a tedy nie można było, jeżeli krowa, to tedy i sotki i dom, nu i ni krowy, ni koni, tak nic nie dawali Jrz96Mar65 To już po prostemu, po wiaskowemu chata, a u nas było mieszkania, dom Ncz02Koz73 To bagate tak, to jeżeli ma ona dom, ziemi, to koło niej tam już bywa trzy, cztery braci, a ziemi nie tak dużo, to chce wyjść tam do niej na dom Bjw96Mar132 Tak, tutej, tutej, w swoim domie K02Zie137 Na domie deszczułka przybita Bjw97Dwi46 Zrobiona w domie takie trzepadły Bjj99Ado59 → **CHATA** *ż*; **2.** ‘dom, gniazdo rodzinne’ Jak w domie byliśmy Bjj99Ado63 Nu dwie byli zamężne [siostry], a my trzy w domie byli Ł82Par258 W domie guspućdarka nie mała mielim Śwt01Kar384 To sie nazywa sie na dom Bjw96Mar132 Każdemu swoja mowa milsza jest, jeśli jego matka w domie mówi po polsku i ojciec i dziecko narodziwszy się po polsku nauczy się K02Kar98 ♦ Apteczny dom ‘dom, w którym mieści się apteka’ [...] póki co mieszkam w Puniewiezu, apteczny dom już odebrałem przez sąd [...] Wdk99Pab212 ♦ Dom na dwa końce → **KONIEC** *m* ♦ Dom starych ‘dom starców’ No i uoni chco, żeby to co masz, uo te chruminy, zapisać w dom starych Mtr01Kar241

♦ Inwalidny dom ‘dom opieki nad niepełnosprawnymi, dom inwalidów’ Kiedy [...] bendzi, nu, inwalidny dom, nu jak tych starych bioro Ł67ParI-50 ♦ Po domam ‘w domach’ Granie, muzyka, tancy, było, a to już po domam [urządzali], bo teraz tam po klubam tam po rozmaitym Skr99Pab152 ♦ Porodowy dom ‘szpital położniczy; izba porodowa’ A ktoż pojedzie po Janie z porodowego domu zabrać, ze szpitalia Mcl99Pab158 ♦ Znaleźć w domu → **ZNALEŹĆ** *dk*

[Mlp dom Ł67ParI-50 Ncz02Koz73 dóm W83Tur18 Dlp domu Mcl99Pab158 Blp dom Jrz96Mar65

Bjw96Mar132 Mtr01Kar241 Mslp w domu B32Dom270 v dom’e K02Kar98 v dóm’e Ł82Par258

Bjj99Ado59,63 na dom’e Bjw97Dwi46 na dóm’e Onk99Ado43 K02Zie137 v dom’e^a Śwt01Kar384 Mslm po domam Skr99Pab152]

DOMA *ndm* ‘w domu’ W siedym godzin tylko doma bendzi Ł67ParIII-30 Ja tut w kałchozie pracowała i doma wszystko robiła Ł67ParI-21 Jak tutaj doma żył, miał jednego konia

[dóma Ł67ParI-21 Ł67ParIII-30]

DOMASZNI• ‘domowy, wyhodowany w swoim gospodarstwie, ogrodzie’ Te damasznie jagody ‘owoce’ Ł67Par2-60

[Mlm domašne Ł67Par2-60]

DOMAWIAĆ SIĘ• *ndk* ‘dochodzić do porozumienia, umawiać się’ Z jednym domawia się, z drugim [innym] organizuje L96Męd66 Domawiajo sie wtenczas, jeżeli tam [...]

Kml96Mar105 Siadajo za stołem przy tej wódce i domawiajo sie tam, kiedy ona idzie, czy nie idzie, a jeśli idzie, to tedy już składajo [wesele] Kml96Mar106 Nu jado rodzicy

domawiajo sie z sobo Bjw96Mar132 Młody bierze sobie takiego mężczyzne i przychodzi do młodej i tam już domawiajon sie Isz96Mar194 → **ZMAWIAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* domawia się L96Męd66 *ter3lm* doma’ajō še Kml96Mar105,106 doma’ajō s’e Bjw96Mar132 doma’ajōn še Isz96Mar194]

DOMĄDRZAŁY ‘mądry, mądrzejszy od innych’ To on, nu jeden jakiś już domondrzały był, i pojechał do cara Trt96Mar184 → **MĄDRY, WYMĄDRZAWSZY**

[*mMlp* domonžzały Trt96Mar184]

DOMIK *m* ‘*zdr* od dom, domek’ O tutaj uo będzie jeden domik po tej samej rence, po lewej Btn96Mar43 Jeżeli masz własny domik masz interes Ł67ParIV-13 Tam cztery domiki stojo K02Kar300

[*Mlp* domik W86Dub74 dońik Btn96Mar43 Błp dómik Ł67ParIV-13 *Mlm* dom’ik’i K02Kar300]

DOMOSTWO* / **DOMÓSTWO** *n* ‘dom mieszkalny wraz z terenem wokół, domostwo’ W83Tur18

[*Mlp* domóstwo W83Tur18 Wtr82Saw71]

DOMOWY• 1. ‘*przym* od dom, odbywający się w domu’ Szkoła była domowa Ł67ParIII-29

2. ‘rodowy’ U mnie familia była Jurgisówna, domowa, ona litowska, no Polaki byli, Jan był ojciec Antonowicz, babcia Weronika Pkl96Mar50

[*žMlp* domova Pkl96Mar50 domóva Ł67ParIII-29]

DOMÓSTWO *n* → **DOMOSTWO*** *n*

DOMÓWIĆ SIĘ *dk* 1. ‘dojść do porozumienia w jakiejś sprawie, umówić się’ Tak, że nie można domówić sie, i prosisz i co będziesz robić Ikż96Mar17 No jak domówion sie już, wtenczas idon do kościoła i podajon na zapowiedzi Isz96Mar194 Swoi ludzie też pomagali, chodzili, robili co mogli, teraz o ten mur, też domówiłem się w Brasławiu, tam dwa człowieki budujo Ikż96Mar16 No wszystko, domówili sie już, zebrali ten komitet [...] Ikż96Mar16 Tu rzadko, już jak z panno domówili sie, nu to już przyjedzie Kmj96Mar96 [Asystentów tyle] wiele domówio sie, wiele, u kogo jak, bywa więcej Kml99Pab110 Tam

z Wilna i stąd jado, które nie domówion sie Bjw96Mar134 Znazliazła ten kościół,
domówiła sa z ksiendzem i my poszli po obiadu i pokrzčili ta dziewczynka Rzc98Ost-
nmw14 Więc jak, drogie panie, domówiliśmy się? L96Męd66 Masz piencet rubli i tyku
tam domów sia, zrob te dokumenty Jnw03a)Ado150; 2. ‘zrozumieć się wzajemnie,
zrozumieć czyjąś mowę’ Z Polakiem to my nie domówiliby się, nu prawda, nia
domówiliby się Jzr04Kar50 → **ZMÓWIĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* domuwić še Ikż96Mar17 *prze1lp m* domuwiłem še Ikż96Mar16 *prze1lp z* domuwiła sa Rzc98Ost-nmw14
prze1lm domówiliśmy się L96Męd66 domuwiłi še Ikż96Mar16,20 domuwił’i s’e Bjw96Mar127 *prze3lm*
domuwił’i s’e Kmj96Mar96 *przy3lm* domuwo še Kml99Pab110 domuwon s’e Bjw96Mar134 domuwon še
Isz96Mar194 *war1lm* domuwił’iby s’e Jzr04Kar50]

DOMÓWKA• *z* ‘samogon, wódka domowej roboty’ Raniej robiłam tam w tym domia
domówka, nu i pijim po troszeczk Ong01Kar500 → **HARA** *z*, **SAMOGON*** *m*,
SAMOGONKA* *z*

[*Blp* domufka Ong01Kar500]

DOMYĆ / **DUMYĆ** *dk* ‘umyć dokładnie’ W chacia brudna, miski ni dumyta Łpt72Zda139

[*bzk* d'omyć'/dum'yc' *ibt* Mlm d'm'lyta Łpt72Zda139]

DONENDRO *m bot.* ‘kwiat doniczkowy – rododendron’ I byli zawsze donendro i byli fikusy
Bht98Pab106

[*Mlp* donendro Bht98Pab106]

DO NICZEGO *ndm* ‘nieprzydatny do czegokolwiek, marny, lichy’ Bkb83a)Giu96 →
DRENNY 1, KIEPSKI, LICHY*, **MARNY**

[*do n'ięgo* Bkb83a)Giu96]

DONICZKA² / **DÓJNICZKA**² *z* ‘doniczka, naczynie gliniane do roślin ozdobnych’
Pusadziła w dujniczkach palargonija Łpt72Zda139

[*Mlp* doniczka B32Dom217 *Mslm* d'jń'licak Łpt72Zda139]

DONICZKA¹ *z* → **DOJNICZKA**¹ *z*

DONICZKA³ *z* ‘podstawa pod szklanę, filiżankę, spodeczek’ Kubeczek z doniczko
Ł13Kun452 → **BLUDECZKO** *n*, **PODDENKO** *n*, **PODSTAWKA** *z*, **SPODEK** *m*

[*Nlp* doniczko Ł13Kun452]

DOPATRYWAĆ•/**DOPATRZYWAĆ**• *ndk* ‘doglądać, troszczyć się’ Wieleż lat mówie,
setki lat mówie już, jak oni tam Polacy znaczy dopatrują [...] co Polacy dopatrują i tego
jeszcze, to oni znaczy sie, mówie, jest katolicy prawdziwa K99Zie32 Gdzie już młode,
więcej dopatrywali swoje te dwory Użp01Kar264 Takiego pieska grabinia nam

podarowała i uot czensto zachodziła patrzeć, jak my jego tego psiuka dopatrzujim,
dopatrzamy, jak i co Ilk98Ost-nmw3(23) → **OPATRYWAĆ** *ndk*, **OPRAWIAĆ** *ndk*,
OPRAWYWAĆ *ndk* 2, **PATRZEĆ** *ndk* 2, **UCHADZYWAĆ** *ndk*

[*ter1lm* dōpačšujim/dopačšamy Ilk98Ost-nmw3(23) *ter3lm* dopatrujo K99Zie32 *prze3lm* dopatryval'i
Uzp01Kar264]

DOPATRZYĆ• *dk* ‘zadbać, uporządkować’ Odkąd pamiętam ja cmentarz u nas, to nie był
tak pięknie dopatrzony, bo ludzie byli spracowane, nkie mieli czasu Ppk06Str73

[*ibt mM* dopatrzony Ppk06Str73]

DOPĘDZIĆ *dk* 1. ‘doścignąć, dogonić’ Ale koniec, już koniec, już człowiek skaleczony, już
nie dopędzisz, kochana moja Bht98Pab169 Ta mniejsza [dziewczynka] wienksze
dopendziła Bjw96Pab130; 2. *do czego* ‘osiągnąć co, dojść do poziomu czego’ Do
pieńdziesiąt rubli tylko można dopendzić Dgd82a)211

[*bzk* dopendz'ić Dgd82a)21 *z* dopenz'ila Bjw96Pab130 *przy2lp* dopędzisz Bht98Pab169 *prze3lp*]

DOPIEC* / **DOPIEKĆ** / **DAPIEKĆ** / **DUPIEKĆ** *dk* 1. ‘dopiec, upiec do gotowości’ Musim
dopiekć te kartofli, bo syrowe Łpt72Zda140; 2. *kogo* ‘dokuczyć *komu*’ A potym tak on ich
dopiek, że wszystkie osłupieli i wiencej jego nicht nie ruszył Pps91Krn176

dopiekszy *ipu* Łpt72Zda140

[*bzk* d'opekc'/dop'ekc'/d'p'ekc'/d'p'ekc' Łpt72Zda139 *prze lp m* dop'ek Pps91Krn176 *prze lp z* dop'ekla
prze lm dop'ekli Łpt72Zda139 *przy1lp* dop'eka *przy2lp* dop'ečyš *przy3lp* dop'ečy *przy1lm* dop'ečym *przy2lm*
dop'ečyc'a *przy3lm* dop'eko Łpt72Zda139 *roz k lp* dop'eč *roz k3lp* nax'aj dop'ečy *roz k1lm*
dop'ečymc'a/dop'ečma/dop'ečym *roz k lm* dop'ečc'a *roz k3lm* nax'aj dop'eko *war lp m* dop'ekby *war lp z*
dop'eklap *war lm* dop'eklip *ipu* dop'ekšy Łpt72Zda140]

DOPIEKĆ *dk* → **DOPIEC*** *dk*

DOPIEKSZY *ipu* → **DOPIEC*** *dk*

DOPIERO* / **DOPIORO** / **DOPIÓRO** *ndm* ‘zaledwie, tylko, dopiero’ B32Dom217 i in.

[dopióro B32Dom217 dop'oro K02Kar146]

DO PJANA *ndm* ‘do upojenia, do utraty świadomości’ I jak zacni [pić] i poki do pjana
napiji sia, nu Ł67Par2-60

[do pjana Ł67Par2-60]

DOPOMAGAĆ• / **DUPOMAGAĆ**• *ndk* ‘udzielać pomocy, pomagać’ Nawience to mnie
mąż dopomagał Ł95Kar49 Już ja z jo trocha dupomagałam Ong01Kar496

[*prze3lp m* dopomagał Ł95Kar49 *prze3lp z* dūpomagałam Ong01Kar496]

DOPOMOGĆ *dk* → **DOPOMÓC*** *dk*

DOPOMÓC* / **DOPOMOGĆ** / **DAPAMOGĆ** / **DUPOMOGĆ** *dk* ‘udzielić pomocy, dopomóc’ Musieli dapamogć Stanisławowej zaorać polia Łpt72Zda140

[*bzk* dopom'okc'/dop'omokc'/d^ap^am'okc'/d^up^om'okc' Łpt72Zda140]

DOPROWADZIĆ *dk* ‘spowodować co; tu w zwrocie B32Dom217: ♦ Doprowadzić do przysięgi → **PRZYSIĘGA** *ż*

[*bzk* doprowadzić B32Dom217]

DOPUSKAĆ *ndk* → **DOPUSZCZAĆ** *ndk*

DOPUSKAĆ SIĘ• *ndk* ‘pozwolić podejść do siebie, dopuszczać do siebie’ Ukoły trzeba spuścić, nie dopuska sie, doktorki nie dopuska sie, szarpie sie, drapie sie, a nie, nie dopuska sie Bbt99Pab229 Rady nie ma, nie dopuska sie krowa, broń Boże. Stajak taki zrobili, wstawili jej, nu to dojili, potam przydali [*sprzedali*] już Pdz01Kar476

[*ter3lp* dopuska s'e Bbt99Pab229 Pdz01Kar476]

DOPUSZCZAĆ• *rzad.* / **DOPUSKAĆ**• *ndk* ‘nie stawiać przeszkód, dopuszczać’ Uczonych nie dopuskali [...] o jeżeli on matematik, jeżeli on bardzo sposobny, nikt jego nie dopuszczał wot do wyższej własti Jrz99Pab95

[*prze3lp* dopuścał Jrz99Pab95 *prze3lm* dopuskał'i Jrz99Pab95]

DOPUŚCIĆ• *dk* ‘uznać za możliwe do przyjęcia, przypuścić’ Trk06Rut366 ♦ Dopusćim ‘przypuścimy, dajmy na to’ Trk06Rut366

[*przy3lm* dopuścim Trk06Rut366]

DOREWOLUCYJNY ‘przedrewolucyjny’ B32Dom217

[*mMlp* dorewolucyjny B32Dom217]

DORĘCZAĆ *ndk* *komu co* ‘polecać’ Doręczać *komu co* zrobić B32Dom217

[*bzk* doręczać B32Dom217]

DORODNY* / **DARODNY**• / **DURODNY** ‘dorosły’ Dzieci durodne, o tego pjontego czerwca jubilej obeszlim syna, pięńdziesiont lat memu synu najstarszemu K02Kar341 A ten o wnuk durodny jest, odzierał od kurnadu kartofla, a córka kartofla pieli Kłw01Kar524 [...] tam i czekolada dawali [...] jak dzieciaku maliutkiemu. To żebym była dorodna, to wie, może kiepsko [*by było*] Żjm01Kar515 → **DORÓŚLY, WZROŚLY**

[*mMlp* durodny Kłw01Kar524 *zMlp* dorodna Żjm01Kar515 darodna B32Dom217 *Mlm* důrodne K02Kar341]

DOROŻKARZ *m* ‘właściciel lub woźnica dorożki’ Na dorożkarzu jechać B32Dom218 →

IZWOSZCZYK* *m* 2, **REMIZNIK** *m*

[*Mlp* dorożkarz B32Dom218]

DORÓŚLY• ‘pełnoletni, dorosły’ No, ale dzieci, już oni dorósł [...] , już mnie teraz nie rzońdzić nimi Rzc98Ost-nmw-23 → **DORODNY**

[Mlm dorosłe Rzc98Ost-nmw-23]

DORÓWNOWAĆ• *ndk* ‘stawać się równym *komuś, czemuś*, dorównywać’ Akurat ty dorównowała Wtr82Saw80

[*prze2lp* ż doruvnowała Wtr82Saw80]

DOSIĆ *ndm* → **DOSYĆ** *ndm*

DOSKA *ż* → **DESKA** *ż*

DOSKONAŁY ‘tu: odpowiadający wszelkim wymogom, o najlepszych cechach’ Dziadunia to już był doskonały Poliak Ł67ParII-1

[*mMlp* doskonały Ł67ParII-1]

DOSŁÓWNY ‘dosłowny’ W83Tur17

[*mMlp* dosłowny W83Tur17]

DOSTAĆ *dk* 1. ‘wyjąć, wydostać’ Zabrał ten biały orzeł, te godło i [...] pod ul tak schował, przybił. Mówi, Polska wróci, to ja dostane i tak i nie wróciła Trt96Mar184 To dostali te zwłoki, z procesjom już przyprowadzili tutaj o, pogrzebany u nas Isz96Mar194 Trzeba przywieźć, no trzeba, księdzuż odpowiadać [odmawiać] nie będę, ja dostałem ż ziemi i zawiozłem, to był wielki dzwon [...] Ikż96Mar20 → **DOBYĆ**² *dk*; 2. ‘nabyć po staraniach, wystarać się, załatwić’ A jak my dach kryliśmy wpierw, to ksiądz z Nieświeża dostał nam tej bliachy Isz96Mar192 Nu a te już, jak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej du trzeciej wioski zalecisz poki dostanisz Drn73b)Par213

dostawszy *ipu* w znaczeniu czasu przeszłego ‘otrzymała’ Siostra gdzieś dostawszy flansów W91Ado93 ♦ Dostać arbuza → **ARBUZ** *m* ♦ Dostać naganiaj → **NAGANIAJ** *m* ♦ Dostać zacierkę → **ZACIERKA** *ż*

[*bzk* dostać B32Dom208 L82Roj236 *prze1lp* *m* dostałem Ikż96Mar20 *prze3lp* *m* dostał Kml96Mar106 Isz96Mar192 dostał Łpt72Zda173 *prze3lm* dostał’i Isz96Mar194 *przy1lp* dostane Trt96Mar184 *przy2lp* dostan’iś Drn73b)Par21 *ipu* dostałsy W91Ado93]

DOSTARCZANY *kim czym* ‘dostarczany przez kogo, co’ Większość wypadków dostarczane są pogotowiem ratunkowym W01Mas103

[*ibt* Mlm dostarczane W01Mas103]

DOSTAWAĆ¹ *ndk* ‘starać się otrzymać lub nabyć *co*’ Nu a te, już tak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej du trzeciej wioski zalecisz Drn73b)Par213

[*bzk* dostavac’ Drn73b)Par213]

DOSTAWAĆ² *ndk* ‘wystarczać’ [...] trzeba bachanka chleba jeść i pensia nie dostaje

L13Kar362 → **CHWYTAĆ** *ndk* 2

[*ter3lp* dostaje L13Kar362]

DOSTAWIĆ / DUSTAWIĆ *dk* ‘dostarczyć’ No a tak, że trudniej było z solo i tam póki

dostawili tam i to, no to niedługo Drś96Mar23 Ja musiałam z swego księdza wziość taka
sprawka, żeby tam dostawić K02Kar306

[*bzk* dŭstav’ic’ K02Kar306 *prze3lm* dostařili Drś96Mar23]

DOSTAWYWAĆ• *ndk* ‘dostawiać, stawiać dodatkowo’ Dcs13Koz392

[*prze3lp m* dostavywał Dcs13Koz392]

DOSTĄPIĆ SIĘ *dk* ‘podejść, przystąpić, przedostać się’ Dostąpić się nie można

B32Dom218 → **PODSTĄPIĆ** *dk*

[*bzk* dostąpić się B32Dom218]

DOSUŻY ‘sprytny, rozgarnięty, wścibski’ To był chłopiec dosuży W96Rie86

[*mMlp* dosuży W96Rie86]

DOSYĆ / DOSIĆ / DOŚĆ *ndm* z *kogo, komu* ‘wystarczająco dużo, dosyć, dość’

B32Dom218 i in. ♦ Dosyć *komu* ‘wystarczy, przestań’ Dosić tobie kukarieku i kukarieku
W82Tur100 ♦ Dosyć z *kogo* ‘ktoś ma dość, wystarczy komu czego’ B32Dom218 ♦ Dość
raniej → **RANO²** *ndm*

[dosyć B32Dom218 dościć W82Tur100 dos’c’ Bjj99Ado68]

DOSZKOLNY ‘przedszkolny’ B32Dom218

[*mMlp* doszkolny B32Dom218]

DOSZPILIĆ / DUSZPILIĆ / DASZPILIĆ *dk* ‘dopiąć coś do końca’ Ni daszpilione twoje
gaci Łpt72Zda140

[*bzk* došp’lilic’/d^ašp’lilic’/d^ušp’il’ic’ *ibt* d^ašpil’lone Łpt72Zda140]

DOŚCIGNAĆ *dk* *czego* ‘dopiąć *czego*, osiągnąć *co*’ B32Dom218 ♦ Doścignąć celu/celi →

CEL *m*

[*bzk* doścignąć B32Dom218]

DOŚCIPLINA *ż* → **DYSCYPLINA*** *ż*

DOŚĆ *ndm* → **DOSYĆ** *ndm*

DOŚPIAĆ *dk* 1. ‘osiągnąć pełnię rozwoju, dojrzeć – o roślinach’ Pamiętam w czterdziestym
chiba piątym roku już na puczątku lipca żyta dušpiała Łpt72Zda40 Staubuny to nawet na

nasiona, oni jak dośpieji, siej cybulka z jej Trk06Rut361 → **DOJRZEĆ**¹ *dk*; 2. ‘zdążyć’
Dośpiejisz jeszcze naorać sia i wszystkiego narobić sia Łpt72Zda140 → **POŚPIAĆ** *dk* 1

[*bzk d'os'pác' Łpt72Zda140 prze3lp z d"s'p'ala Łpt72Zda140 przy2lp dus'p'ejiš Łpt72Zda140 przy3lp*
dośpieji Trk06Rut361]

DOŚPIEWAĆ[•] *ndk* ‘osiągać pełnię rozwoju, dojrzewać – o roślinach’ Porwać [wyrwać len],
jak on dośpiewa W82Rei39

[*ter3lp* dośpiewa W82Rei39]

DOTARĆ *dk* → **DOTRZEĆ**^{*} *dk*

DOTCHNAĆ *dk* → **DOTKNAĆ**^{*} *dk*

DOTKNAĆ^{*} / **DOTCHNAĆ**[•] *dk* ‘przybliżyć aż do zetknięcia, dotknąć’ Bjw97Dwi31

[*prze3lp* dotxnoł Bjw97Dwi31]

DOTOCZYĆ *dk* ‘doszyć, dosztukować’ W82Tur75

[*bzk* dotočyć W82Tur75]

DOTRZEĆ^{*} / **DOTARĆ** / **DOTARĆ** *dk* 1. ‘dostać się, dotrzeć do jakiegoś miejsca’ Będąc
w Warszawie, chciałem tam dotarć Ł95Kar50 Chcieli dotarć aż na Kamczatkę Ł95Kar50;
2. ‘dopasować do siebie części techniczne, dotrzeć’ Buksa i oś trzeba dotarć, bo ni zawsze
ona jest zupełni gładka Łpt72Zda140

[*bzk d'otarć/dot'arc' Ł95Kar50 d'otarć' Łpt72Zda140*]

DOTRZYMAĆ *dk* ‘powstrzymać do jakiegoś czasu, utrzymać’ A on tam te godziny miał i
jego nie mogli dotrzymać. Na ta godzina on musiał tam być, nie dali rady jego dotrzymać
Pps91Kru174

[*bzk* dōščymać Pps91Kru174]

DOTULIĆ SIĘ[•] *dk* ‘dotknąć, przytulić się’ [...] żeby nicht dotulił siab do mnie L13Kar365

[*prze3lp m* dotul'ił s'ab L13Kar365]

DOTYCZYĆ[•] *dk* *kogo, co* ‘dotyczyć kogo, czego’ Powieść dotyczy Joasię W01Mas112

[*ter3lp* dotyczy W01Mas112]

DOUCZYĆ SIĘ[•] *dk* ‘nauczyć się się czegoś perfekcyjnie’ Alie poki douczyłam się [piec
chleb] ciężko i płakałam Użp01Kar257

[*prze1lp z* douczyłam s'e Użp01Kar257]

DOWANY *lm* ‘prezenty’ Nu to kucia podjemi, potam już tam te dowany, jak tych
mniejszych wnuków bywa, dzielon sie imi tam K01a)Kar153 → **DARUNEK** *m*

[*Mlm* dovany K01a)Kar153]

DOWIEDZIEĆ• *dk* ‘uzyskać informację, wiadomość, dowiedzieć się’ Później dowiedzieli, że u nas mazura tanczyli, to czemu tanczyliście, coś takiego wiem, że było coś takiego K02Zie142 A skąd pochodzimy, to tak i nie dowiadzieliśmy K02Kar228 →

DOWIEDZIEĆ SIĘ *dk*

[*prze1lm* dov’aʒ’el’is’mi K02Kar228 *prze3lm* dovědźeli K02Zie142]

DOWIEDZIEĆ SIĘ *dk* *u kogo* ‘uzyskać informację, wiadomość, dowiedzieć się *od kogo*’ B32Dom208 i in. → **DOWIEDZIEĆ** *dk*

[*bzk* dowiedzieć się B32Dom208 *roz k lp* dowi'eć się L36Szw110]

DOWIERAĆ• *ndk* ‘dowierzać, mieć zaufanie’ Ja mówiłem tym na zebraniu, że dziękuję za te wszystkie dowierze, że mnie wszystko dowieracie, ależ bez waszej pomocy ja nie zrobię [...] Ikż96Mar17

[*ter2lm* dovéraće Ikż96Mar17]

DOWIERJE *n* ‘zaufanie’ Ikż96Mar17 → **ZAUFANIE** *n*

[*Mlp* dovéřje Ikż96Mar17]

DOWLEC* / **DOWLEKĆ** / **DUWLEKĆ** / **DAWLEKĆ** *dk* ‘z trudem dociągnąć, dowlec’ Duwlekli my ta skrzynia du gumna i słomo założyli Łpt72Zda140

[*bzk* dʷv'l'ekc'/dʷv'l'ekc'/dʷv'l'ekc' *prze1lm* dʷv'l'ekl'i Łpt72Zda140]

DOWOJENNY ‘przedwojenny’ Statystyka tam dowojenna Krs99Ost110

[*mMlp* dowojenny B32Dom218 *z Mlp* dowojenna Krs99Ost110]

DOWOLNY* / **DAWOLNY** ‘zadowolony’ Dawolny, że on zabił L91Zow551 → **ZADOWOLONY**

[*mMlp* dawolny L91Zow551]

DOWŚCIPNY / **DUWŚCIPNY** ‘dowcipny’ Przydrażniał [przedrzeźniał] baby i był taki, jak to mówio, dufścipny Łpt72Zda140

[*mMlp* dofs'c'lipny/dʷfs'c'lipny Łpt72Zda140]

DOZA *z* ‘porcja – o potrawach’ No, dwadzieścia, jedna doza dwadzieścia jajek, żółtek Brż96Mar169

[*Mlp* doza Brż96Mar169]

DOZORCA* / **DOZÓRCA** *m* ‘strażnik’ [...] to oni byli [...] tu przysłana mieszkać, jakby tu takie jak dozórca wtedy oni byli, żeby tu żadnych takich puwstańców Kmp01Kar432

[*Mlp* dozurca Wtr82Saw71 dozórca W83Tur18 *Mlm* dozurcy Kmp01Kar432]

DÓJKA / DOJKA *ż* 1. ‘sutek krwi’ Dojki pupekali, trzeba pusmarować śmitano

Łpt72Zda139; 2. ‘dojarka, kobieta zajmująca się dojeniem krów’ U Wąskojcza musi być najmniej pięć dojak Łpt72Zda139

[Mlp d'ojka/d'uika Łpt72Zda139 Mlm d'ojki Łpt72Zda138 Dlm d'ojak Łpt72Zda139]

DÓJNICA *ż* → **DOJNICA** *ż*

DÓJNICZKA¹ *ż* → **DOJNICZKA**¹ *ż*

DÓJNICZKA² *ż* → **DONICZKA**² *ż*

DÓJRZEĆ *dk* → **DOJRZEĆ**¹ *dk*

DÓJŚĆ *dk* → **DOJŚĆ** *dk*

DÓŁ / DOŁ *m* ‘dolna część czegoś, dół’ B32Dom218 ♦ W dole ‘u dołu’ Powalałaś sobie suknię w dole B32Dom218

[Mlp doł/duł Mjs73Ana38 Mslp dole B32Dom218]

DÓM *m* → **DOM** *m*

DRABIASTOWANIE *n* → **GRABIASTOWANIE** *n*

DRABINA / DROBINA *ż* ‘drabina’ W25Nit30; 2. ‘schody’ Ł97a)Kar76

[Mlp drabina Ł84Par140 Ł97a)Kar76 drobina W25Nit30 W82Tur65]

DRABINKA *ż* 1. ‘rodzaj umocowanej pod kątem nad żłobem drabiny na siano dla bydła’ Drabinka ni puzwalia żywioła marnować trzynsianki Łpt72Zda40; 2. *lm* ‘lekki wózek konny’ W82Tur74

[Mlp drabinka W96Rie86 M,Blp drał'inka Łpt72Zda140 Mlm drał'inki W82Tur74]

DRACHŁY ‘niedołężny, stary’ To już był drachły człowiek W96Rie87

[mMlp drachły W96Rie87]

DRACZKA *ż bud.* ‘rowek wzdłuż kłody, belki do wpasowania drugiej belki’ W96Rie87

[Mlp draczka W96Rie87]

DRAĆ SIĘ *ndk* ‘bić się’ W zgodzie żyli, nigdy nie drali się, nic Ł67ParI-34

[prze3lm drál'i s'e Ł67ParI-34]

DRAMULKA[•] *ż bot.* ‘kocanka’ Nie pani, to nie dramulki. To nie dramulki? Sucheńkie takie i żółte, ta dramulka. [...] To dramulka, [...] na suchich tak łodyżkach? Kml99Pab115

[Mlp dramul'ka M,Blm dramul'k'i Kml99Pab115]

DRANIUHA *m, ż* ‘o złym, niegodnym człowieku’ W86Dub76 → **SWOŁOCZUHA** *m, ż*

[Mlp draniuha W86Dub76]

DRANKA *ż* ‘deseczka w kształcie klina używana do krycia dachów, dranica’ Dranko kryć chata ni tak drogo i ni gorzej jak gontem Łpt72Zda140 → **TRZASKI** *lm*

[Mlp dr'aŋka Nlp dr'aŋko Łpt72Zda140]

DRAŃ *m* ‘drań, łobuz’ Brż96Mar176 ♦ Kawalek drania ‘drań, drań’ Mówie [...] ty drania ty kawalek, co ty wyśmiewasz z Boga Brż96Mar176

[Dlp drańa Brż96Mar176]

DRAP *m* ‘rodzaj grubej tkaniny wełnianej – flausz’ B32Dom218

[Mlp drap B32Dom218]

DRAPĄĆ *ndk rol.* ‘drapakować glebę, spulchniać broną sprężynową’ [...] to sprzanżyny takie drapać ziemia K02Kar117 Pu litewsku drapaki, pu polsku to sprzanżyny [...], nu to kaziona kupowali sia z kramy K02Kar117 ♦ Serce drapi ‘serce się ściska, serce boli’ Mnie serca drapi [...] nu czego ona tam tak długo siedzi Ong01Kar499

[bzk drapac' K02Kar117 ter3lp draپی Ong01Kar499]

DRAPĄĆ SIĘ• *ndk* ‘bić się drapiąc się wzajemnie’ Darli sia Litwini. Mówi, na cmentarzu nawet drapali sia babki Smw01Kar281

[prze3lp drapał'i s'α Smw01Kar281]

DRAPAK *m rol.* ‘kultywator, brona sprężynowa’ Kupowali sia drapaki [...] drapać ziemia Pdz01Rut466 Pu litewsku drapaki, pu polsku to sprzanżyny takie drapać ziemia [...], nu to kaziona kupowali sia z kramy K02Kar117 → **SPRĘŻYNA** *ż*

[Mlp drapak L99Rie68 Mlm drapak'i K02Kar117 Blm drapaki Pdz01Rut466]

DRAPIETAĆ *ndk* ‘dreptać, przebierać nogami w miejscu’ W96Rie87

[bzk drapietać W96Rie87]

DRATOWAĆ *ndk* ‘depcząc miazdżyć, gnieść, tratować’ Nic ni rosła – taka stada dratawała łąka Łpt72Zda140 Nie dratuj ogrodu Bjw97Dwi115 → **GŁUMIĆ** *ndk*

[bzk drat'ovac' prze3lp ż dratav'ala Łpt72Zda140 rozk lp dratuj Bjw97Dwi115]

DRAWASIEK *m* → **DROWOSIEK*** *m*

DRAZGA *ż* → **DRZAZGA** *ż*

DRAŻLIWY → **DRAŻLIWY***

DRAŻNIĆ *ndk* → **DRAŻNIĆ** *ndk*

DRAŻLIWY* / **DRAŻLIWY** ‘drażliwy’ B32Dom218

[mMlp drażliwy B32Dom218]

DRAŻNIĆ• / DRAŻNIĆ *ndk* ‘przedrzeźniać, wyśmiewać’ I drażni mnie, jak on tam śpiewał Bht98Pab155 [...] a starszego długo dzieci drażnili. Jak on po polsku powie, tak tam już te ze wsi [...], tak wszystko drażnią jego Bht98Pab175 Boże, jak oni z nas tam różnie, drażnili nas, ojej. Takie byli podle te dzieci B12Gol125 → **PODRZEŻNIAĆ** *ndk* **1**, **PRZEDRAŻNIAĆ** *ndk*

[*bzk* drażnić B32Dom218 *ter3lp* drażni Bht98Pab155 *ter3lm* drażnią Bht98Pab175 *prze3lm* drażnili Bht98Pab175 drażnił’i B12Gol125]

DRAŻNIĆ SIĘ• *ndk* z kogo ‘przedrzeźniać kogo’ Tatuś z nas śmieje się, drażni się z nas Ejs99Smu156 Drażnili się tak BL08Stra97

[*ter3lp* drażni się Ejs99Smu156 *prze3lm* drażnili się BL08Stra97]

DRĄCZEK *m* → **DRĄŻEK*** *m*

DRĄŻEK* / **DRĄCZEK** *m* ‘zdr od drąg, drązek’ Wdz71Gju323 → **ŻERDKA** *ż*

[*Mlp* dronček Wdz71Gju323]

DREMUSZKI *lm* → **DRZEMUSZKI** *lm*

DRENIE *ndm* → **DRENNIE*** *ndm*

DRENNIE / DRENIE / DREŃNIA / DRENNU *ndm* ‘źle’ Jedyn od drugiego kradno i kradno, strasznie drenie Pcn01Kar254 Dreńnia, dreńnia była przy Litwie, co [że] tam Litwini liatego tych Żydzi tyli bili [zabijali] L13Kar363 Mocnoż drennie, to teraz wo tego soñsiada syn tam, przyjechać [od niego] nia można, tam pojechać – trzeba wybierać [wyrabiać dokumenty], trzeba starać się L13Kar363 Zarabiać, bardzo drennu zarabiali, drennu była, drennu L13Kar363 → **KIEPSKO** *ndm*, **LICHO** *ndm*, **MARNA** *ndm*, **ŻLE** *ndm*

[dreñe Pcn01Kar254 dren’n’e/dren’n’a/dren’e/drenne/drennu/ drenu L13Kar363]

DRENNY / DRENY 1. ‘kiepski, marny, lichy’ Droga była bardzo drenna W96Rie87 Na górze drenna polia Łpt72Zda140 Acenki [stopnie] drene stawili Brs02Rie49 Drenna pogoda L82Roj240 Sprzedaj ta drena świnka W82a)Tek291 Prawdaż, taki dreny jenzyk [litewski], o Jezus Km96Mar117 → **DO NICZEGO**; **2.** ‘zły, niedobry, nieprzyjazny’ Ach jej, jaki to drenny człowiek W99Rie75 Drennego masz sąsiada W96Rie87 Pamiętam drenne i dobre czasy, jakie popadło Ncz02Koz71; **3.** ‘fałszywy’ Dałasz mnie dreny piniondz W99Rie75 → **FALSZYWY**

[*mMlp* drenny/dreny W99Rie75 Brs02Rie49 dreny Km96Mar117 W96Rie87 dr’enny Łpt72Zda140 *Blp* drennego *żMlp* drenna W96Rie87 dreny W99Rie75 dr’enna Łpt72Zda140 L82Roj240 drena W82a)Tek291 drénã Wdz71Gju322 *Blm* drene Brs02Rie49 drenne Ncz02Koz71]

DRENY → **DRENNY**

DREULANY → DREWNIANY

DREWNIANNY → DREWNIANY

DREWNIANY / DREWNIANNY / DRZEWIANY / DRZEWLANNY / DRZEWLANY /

DRZEWNIANNY / DRZEWNIANY / DRZYWNIANY / DŻEWIANY /

DŻEWNIANY / DŻŻEWNIANY / DŻŻEWLANY / DREULANY• / DROWNIAANY•

‘zrobiony z drewna, drewniany’ Bardzo ciekawa tam miejscowość, pozostał kościółek drewniany pośród pól, jakieś wzgórze i na tym tam cmentarz, wszystko polskie Kwn01Kar392 Budynek dwóchpiętrowy, drzewiany dom Ł95Kar50 Tut mówili, że prosto tu był taki budynek drzewiany, taki długi Drś96Mar25 Taka piękna szkoła drzewiana, bardzo duże okna, duże takie Drś96Mar26 [...] a tam ładny był dom, klebanija, ładna taka drzewianna i sklep tak uot Mlr96Mar88 Jedli drzewniannymi łyżkami Łpt72Zda141 Dom parafialny ni drzewlianny, ni murowany, on jest z gliny i sęków Łpt72Zda141 Nie, nie, drzewliany był, drzewliany [kościół] Bjw96Mar136 Czeszym lien tako szczotko z drzewlannymi zębami Łpt72Zda135 Był to stary, drzewniany most W96Rie87 Dzewniany dom był wielki Mtr01Kar233 Zrobiony taki wózek drzewniany Brs02Rie50 Jeszcze uojca, wieczny pokój, mojego jest łyżka dzewniana, jak jedli, dzewniana łyżki, nia była żaliaznych Użp01Kar256 Brona dżżewniana, z dżżewa zrobiona i stalowe takie gwoździ Słb99Pab60 Taka łapata była, taka wo dreulana Kmj99Pab92 Jak po polsku powiedzieć, dreuliane takie, kronglieńkie, pokrywka Kmj96Mar93 Brona z drownianymi zembami Wdz71Gju322 ♦ Wóz na drzewnianym chodzie → **CHOD** *m*

[*mMlp* drewnianny B32Dom218 W86Dub77 drevńanny Wdz95Czy76 drevńany Kwn01Kar392 drzewnianny W83Tur19 W96Rie87 dżevńany Ł95Kar50 dżyvl’anny/dżevl’anny/dżyvn’anny/dżevn’anny Łpt72Zda141 żevńany Mtr01Kar233 żževńany Drś96Mar26 żževńany/dżevńany Brs02Rie50 żževl’any Bjw96Mar136 *mMslp* drzewnianym W96Rie107 *zMlp* drzewiana Bht98Pab140 dżevńana Mlr96Mar88 żževńana Drś96Mar25 Słb99Pab60 ževn’ána Wdz71Gju322 ževńana/žavńana Użp01Kar256 dreulana Kmj99Pab92 *Mlm* dżevńanne Bjw97Dwi31 ževńana Użp01Kar256 ževńane Użp01Kar258 dżyvl’anne Łpt72Zda140 dreul’ane Kmj96Mar93 *Nlm* drovn’aným’i Wdz71Gju322 dżevńann’ym’i/dżevlann’ym’i Łpt72Zda141 *Mslm* žževńanyx Isz96Mar190]

DREWNY ‘starodawny, starożytny’ Moja familija drewna – Dukalski Ł67ParIV-11

[*zMlp* drevna Ł67ParIV-11]

DREWUTNIA ż / DRYWOTNIA ż ‘drwalka, pomieszczenie do składania drzewa opałowego’ Te wszystkie chruminy i drywotnia, wszystko jest Mtr01Kar241

[*Mlp* drewutnia W99Rie59 dryvotńa Mtr01Kar241]

DRĘCZYĆ SIĘ *ndk* ‘droczyć się’ Jeszcze [on] póki ni użyniwszy sia z prostymi tymi
dziwczętami sobie śmieji sia, dręczy sia on, cukierków przyniesi Mjs73Ana177

[*ter3lp* dr'lenčy s'a Mjs73Ana177]

DRIKST' *wykrz dźwiękonaśl.* ‘odgłos towarzyszący nagłemu rozerwaniu się tkaniny’
W82Tur90

[*dřikst'!* W82Tur90]

DROBINA *ż* → **DRABINA** *ż*

DROBNIEŃKI / **DROBNEŃKI** ‘*zdr* od drobny, drobniutki’ Nasiona konopi, pamiętam
takie drobnieńkie, z lnu, kronglieńkie Kml96Mar109

[*mMlp* drobnieńki W86Dub77 drobneń'k'i Bkb83a)Giu96,100 *Mlm* dr'obńeńke Kml96Mar109]

DROBNIUSIEŃKI• ‘*zdr* od drobny, drobniuteńki’ Śinieńkie, oni takie wo drobniusieńkie
kwiatki, jego nazywajo wasilki, śinieńkie takie niebieskie, ciemnowate Kml99Pab113

[*Mlm* drobń'us'eńke Kml99Pab113]

DROGA *ż* 1. ‘wydzielony pas terenu służący do chodzenia, komunikacji’ B32Dom218;

2. ‘podróż, wędrówka’ I bywa w drodze, jedzie dzie do drogi, to w drodze rodzi

Kml96Mar108 ♦ Droga żelazna ‘kolej’ B32Dom218 → **KOLEJ**² *ż* ♦ Sanna droga ‘droga
zimowa nadająca się do jazdy saniami’ B32Dom255

[*Mlp* droga B32Dom218 drogi *Ms/p* droże Kml96Mar108]

DROGI• ‘mający wysoką cenę, też przen. – bliski uczuciowo’ W01Mas72

samy droższy *stw* ‘najdroższy’ O wiele drożej to kosztuje, bo [...] wymieniamy na same
droższe, co jest na świecie, to jest wymieniamy na swoje życie W01Mas72

[*stnw nBlp* same droższe W01Mas72]

DROGOCENNY* / **DROGOCENY**• ‘drogocenny, bardzo wartościowy’ K01a)Kar146

[*Dlm* drogocenyx K01a)Kar146]

DROT *m* → **DRUT*** *m*

DROTINKA *ż* ‘część wozu, która leży na końcach skrętów’ Brs01Czy97

[*Mlp* drot'inka Brs01Czy97]

DROWNIANY → **DREWNIANY**

DROWOSIEK* *m* / **DRAWASIEK** *m* ‘drwal’ Ł67ParIII-4

[*Mlp* dravas'ék Ł67ParIII-4]

DROŻEŃKA *ż* ‘*zdr* od droga, dróżka’ W86Dub74 → **DROŻYCZKA** *ż*

[*Mlp* drożeńka W86Dub74]

DROŻKA *z* ‘*zdr* od droga, ścieżka, dróżka’ Ł67ParIV-9 → **ŚCIEŻYNKA** *z*

[Mlp dróżka Ł67ParIV-9]

DROŻYCZKA *z* ‘*zdr* od droga, dróżka’ W86Dub74 → **DROŻENKA** *z*

[Mlp drożyczka W86Dub74]

DROŻYŃ *z* ‘drożyzna’ Cienżka, tak wszystka ta straszna drożyń, droga strasznie
Śwt01Kar389

[Mlp drożyń Śwt01Kar389]

DRÓŻKA / **DROŻKA** *z* **1.** ‘*zdr* od droga, dróżka’ Poleciał on, leci, leci drożko, spotyka jego
lisa Kls73a)Cze224; **2.** ‘chodnik na podłogę’ Bkb73Gju124 → **CHODNIK** *m*

[Mlp droška Bkb73Gju124 Nlp droško Kls73a)Cze224]

DRUCIANNY ‘zrobiony z drutu’ Ramy drzywlianne, a boki zrobił drucianne w klatce
Łpt72Zda140

[mMlp dr^ucⁱanny Łpt72Zda140 Mlm drucⁱanne Łpt72Zda140]

DRUGI / **DRUGIJ** **1.** ‘następujący po początkowym, drugi’ Nu potem, za osiem lat urodził
się drugij chłopiec Dgd82a)Par218; **2.** ‘inny’ Wtedy był to drugi człowiek, a teraz
Bjw97Dwi101 Drugie ludzi dostawali cukier. Drugie dostawali karteczki na cukier
Wdz95Czy83,84 Jeżeli drugie, jak byli raniej księży drugie, bardzo nie chco po polsku
rozmawiać Wdg99Pab237 Drugie nie chcą mówić nawet [po litewsku] rozmawiają po
polsku w domu sobie K99Zie28 No ja mówię, no coż drugiego nie wymyślisz, przecież
jesteśmy Polakami Bht98Pab172 Tylku możysz nitki dostać, i ni swoja, kto wie jaka tam
dadzon tobie, zupełni druga Drn73Par215 Wieczorem była w drugiej sukience
Bjw97Dwi101 Nu może w drugich parafiach czy miastach to te księży pieniędzy bioro
K02Kar331 Mój tatuś i drugie małczyźni szedli pilnować K02Kar331 → **INAKSZY**,
INNY, **INSZY**; **3.** ‘niektóry’ Jeżeli drugie, jak byli raniej księży drugie, bardzo nie chco
po polsku rozmawiać Wdg99Pab237 Drugie nie chcą mówić nawet [po litewsku],
rrozmawiają po polsku w domu sobie K99Zie28 Teraz ja to druga słowa nie moga
powiedzieć, jak gadam litewska ♦ Drugie piętro → **PIĘTRO** *n* ♦ Drugi raz → **RAZ** *m* ♦
Jedno z drugimi ‘między sobą’ Te opłatki łamajo, dzielio się jedno z drugimi i życzo
W82Rei38 ♦ Na drugi dzień → **DZIEŃ** *m* ♦ Po drugiemu ‘inaczej’ Tak w okolicach po
drugiemu, a w wioskach po drugiemu też rozmawiali B96Ban198 A dla kawalera też
śpiewają. Po drugiemu. Też tak „Winem zielonym” B96Ban199 ♦ Po drugo ‘przy
wyliczaniu po drugie’ Jedna, że ja nie miałam pieniondza, po drugo, i tak nie przysłałam do

jej Sz98Kon103 ♦ Sam drugi (trzeci...) → **SAM¹zaim** ♦ To co drugiego ‘to co innego’
Glt99Pab180

[mMlp drugi B32Dom218 drug’i Bjw97Dwi101drug’i raz L13Kar366 drugi Obc99Rie82 dr¹ug’i
Mjs73Ana178 drug’ij Dgd82a)Par218 mDlp drugiego Bht98Pab172 Glt99Pab180 mClp drugiemu
B96Ban198,199 zBlp druga Drn73Par215 Kjd01Kar280 zMslp drug’ej Bjw97Dwi101 nMlp drugie
B32Dom243 nBlp drugo Sz98Kon103 Mlm drugie Wdz95Czy83,84 drug’e K02Kar331 drugé Ł67ParIII-47
K99Zie28 drugé Wdg99Pab237 Blm druga Drn73Par215 Nlm z drugiemu W82Rei38 Mslm v drug’ix
K02Kar331]

DRUGIE *n kulin.* ‘drugie danie’ B32Dom218 → **KASZA** *z* **3**

[Mlp drugie B32Dom218]

DRUGIJ → **DRUGI**

DRUH[•] m rzad. ‘družba na weselu’ Na jutro, a na jutro już idon, czy jadon, czy idon druhny,
druhowie i młodzi i swat, swacha do kościoła Isz96Mar194 → **ASYSTENT** *m*

[Mlm druxo[•]e Isz96Mar194]

DRUHNA *z rzad.* ‘druhna na weselu’ Przynoszo na stół welon [...] i te druhny przybierajo
[zabierają, sprzątają] ten welon [...]. Potem już jak skończone, to wynosi starsza druhna
ten welon, z marszem, muzyka gra Isz96Mar194 Helia ni mogła być druhno na wyseliu
Rózi Łpt72Zda140 Ja była druhno, on był družbantem Obc99Rie82 → **ASYSTENTKA** *z*

[Mlp druhna Isz96Mar194 Nlp druhno Obc99Rie82 dr¹u[•]no Łpt72Zda140 Mlm druhny Isz96Mar194]

DRUKOWAĆ *ndk* ‘pisać na maszynie’ Drukować na maszynie do pisania B32Dom218

[bzk drukować B32Dom218]

DRUSKA[•] z ‘rodzaj piły’ Mck99Pab156

[Nlp drusko Mck99Pab156]

DRUT^{*} / DROT[•] m ‘drut’ Drotem jo zwionzali Bjw99Pab131

[Nlp drotem Bjw99Pab131]

DRUTY *lm* ‘druty do dziania’ B32Dom218 → **PRĄTKI** *lm*, **SPICY** *lm*

[Mlm druty B32Dom218]

DRUŻBA *z zb* ‘druhny i druhowie weselni’ A družba to już jedzie, asyistentki, swaty
L13Kar362

[Mlp družba L13Kar362]

DRUŻBANT *m* ‘mężczyzna towarzyszący panu młodemu do ślubu, družba’ Družbanty
wiozo pana młodego do kościoła Łpt72Zda141 Z młodym družbanty przyjeżdżajo

wszystkia. Przyjeżdża, liczy sia, młody z družbantami du młodej i tam u młodej družki zabrawszy sia, potam družki wybierajon sia družbantów K02Kar342 → **ASYSTENT** *m*

[*Mlp* družbant B32Dom218 W96Rie87 W99Rie59 dr^lużbant Łpt72Zda141 *Blp* družbanta Orn73d)Masl196
Nlp družbantem Obc99Rie82 *Mlm* družbańc'i/družbanty K02Kar342 družb^lanty Łpt72Zda141 *Blm*
družbantuf K02Kar342 *Nlm* družbantam'i K02Kar342]

DRUŻBANTKA *ż* 'dziewczyna towarzysząca pannie młodej do ślubu, druhna' Mówili najczęściej družbantka, dzisiaj słyszy się też jak mówio druhna Łpt72Zda141 → **ASYSTENTKA** *ż*

[*Mlp* družb^lantka Łpt72Zda141]

DRUŻECZKA• *ż* 'zdr od družka, druhna weselna' Pamiętam i družeczki miałam cztery, swaci K02Kar264

[*Blm* družęčk'i K02Kar264]

DRUŻKA *ż* 'dziewczyna towarzysząca pannie młodej do ślubu, druhna' Asystencja to my czasam nazywami družka abo družbanta Łpt72Zda113 Ona prosi mnie za družka, a jego za – za družbanta Orn73d)Masl196 → **ASYSTENTKA** *ż*

[*Mlp* druszka B32Dom218 družka L99Rie59 *Blp* druška Orn73d)Masl196 dr^luška Łpt72Zda113 *Mlm* druški B29Nit247]

DRUŻNIE *ndm* 'zgodnie, w przyjaźni' Tak družnie, wszyscy, i na tancy i z tanców, wszyscy w jednej gromadzie, bardzo družnie żyliśmy, družnie K02Kar300 My już tak odawn L13Kar369 družnie żyjim L13Kar369

[družnie Smw01Kar287 družńe K02Kar300]

DRUŻNY• 'zgodny, koleżeński, przyjazny' [...] a tak to rodzina cała bardzo taka družna, ta Monkiewiczów K02Zie148

družniejszy *stw* Nu, wasoło była, ludzi byli družniejsza, wszystkia družna, jażeli komu była bieda jakaś [...] to była intareśnia wszystku dlia człowieka pomóc Wdg01Kar453

[*żMlp* družna K02Zie148 *Mlm* družna Wdg01Kar453 *stwMlm* družńejša K02Kar300 družńejša Wdg01Kar453]

DRUŻYNA *ż* 'osoby z jednego gniazda rodzinnego wspólnie zamieszkujące' Osiem dzieci bywszy menża družyny L13Kar369 Wszystka družyna nasza katoliki byli L13Kar369 Taka wielka družyna, a du róboty nikogo ni było, same dzieci Łpt72Zda141 To oni jak pójdo [na grzyby] cało družyno i pozbierajo musi jaki para godzin [...] Jsn82a)Wer255 U nas była družyna wielka L13Kar369 → **CZELADŹ** *ż* 3

[*Mlp* družyna L13Kar369 druž^lyna Łpt72Zda141 *Dlp* družyny L13Kar369]

DRWA• *lm* ‘drewno opałowe’ Do pieca pchało się kul chrustu, ni drwa, a kul chrustu, i tedy [...] teraz to my tylko drwami palimy Rzc98Ost-nmw26

[B*lm* drva N*lm* drvańi Rzc98Ost-nmw26]

DRYGAC *ndk* ‘objawiać lęk, trząść się, bać się’ Co tak drygasz przed abisyncami Łpt72Zda141

[bzk dr^lygać Łpt72Zda141 ter2*lp* dr^lygaś Łpt72Zda141]

DRYSTACZKA *ż* ‘biegunka’ Najadł się ajeru i dostał drystaczka Łpt72Zda141 → **LAKSA** *ż*, **LAKSÓWKA** *ż*

[M,B*lp* dryst^lačka Łpt72Zda141]

DRYSTAĆ *ndk* **1.** ‘mieć biegunkę’ Jedzo ni wiadoma co, i wszystkie, cała drużyna drystajo Łpt72Zda141; **2.** ‘oddawać kał’ Wn00Daw97

[bzk drystać W82Tek215 W99Rie59 Wn00Daw97 dr^lystac Łpt72Zda141 ter3*lm* dryst^lajo Łpt72Zda141]

DRYSTUCHA *ż* **1.** ‘pogard. o małej dziewczynce’ Nu drystucha, majtków nie popekłaś? W82Tek215; **2.** ‘kobieta mająca biegunkę’ Ona jedna u nas taka drystucha Łpt72Zda41; **3.** ‘kobieta brudna, zaniedbana’ Z tako drystucho bądźsz żenić sie ? Łpt72Zda141

[M*lp* drystucha W82Tek212 L86Dub76 dryst^luxa Łpt72Zda41 W82a)Tek290 N*lp* dryst^luxo Łpt72Zda141 W*lp* drystucha W82Tek212]

DRYSTUN *m* **1.** ‘pogard. o małym chłopcu’ W99Rie68 → **SIARUN** *m* **1**, **SIKUN** *m* **2**; **2.** ‘człowiek mający biegunkę’ Co za drystun, musisz ty pud chato drystać Łpt72Zda141

[M*lp* drystun W86Dub75 Bjw97Dwi65 W99Rie68 dryst^lun Łpt72Zda141]

DRYWOTNIA *ż* → **DREWUTNIA** *ż*

DRYWOTNIK *m* ‘miejsce, w którym piłuje się i rąbie drzewo na opał’ Pazbiraj na drywotniku trzaski, i zgrabaj piławiny Łpt72Zda141 → **TRZAŚNIK** *m*

[M*lp* dryv^lotník Łpt72Zda141 M*slp* dryv^lotníku Łpt72Zda141]

DRZAZGA / **DRAZGA** *ż* **1.** ‘łuczywo’ Bkb73Gju115 → **BŁONKA** *ż*; **2.** ‘drzazga, trzaska, patyk’ B32Dom218 → **PATYKA** *ż*, **POLAŃCZYK** *m*, **SPUR** *m*, **SZAKALUK** *m* **1**, **SZPURA** *ż*, **TRZASKA** *ż* **1**

[M*lp* drzazga B32Dom218 ^ldrzazga/^lżazga Bkb73Gju115]

DRZEĆ* / **DARĆ** *ndk* **1.** ‘rwać na kawałki; niszczyć przez używanie, drzeć’ Musieli darć jedna kuszulia purwana, żeby załatać druga Łpt72Zda137 Ja strasznie drzem buty W83Tur21; **2.** ‘zagryzać, rozszarpywać’ Jest szeszki, kury jedli, darli Trk06Rut364 ♦ Drzy korę póki drze się ‘kuj żelazo póki gorące’ L82Roj239

[bzk darć B32Dom217 darc' Łpt72Zda137 Bjw93Dwi4 Bjw97Dwi58 *ter1lp* drzem W83Tur21 dżem *ter2lp* dżeś Bjw97Dwi51 *prze3lm* darli Trk06Rut364 *roz k lp* drzy L82Roj239]

DRZEĆ SIĘ* / **DARĆ SIĘ** *ndk* 1. 'drzeć się, rozpadać się na kawałki' L82Roj239; 2. 'bić się, drapać się' Z każdym kotem musi darć się Bjw97Dwi115 Bo u kaściela darli się Polaki z Litwinami u Duksztach Smw01Kar280

[bzk darc' s'e Bjw97Dwi115 Smw01Kar280 *ter1lp* dżoń s'e Bjw97Dwi23 *ter3lp* drze się L82Roj239 *ter3lm* dżon s'e Bjw93Dwi38 *prze3lm* darl'i s'e Smw01Kar280]

DRZEMUSZKI / **DREMUSZKI** *lm* 'drzemanie, senność' W82Tur65

[Mlm dremuški/żżemuški W82Tur65]

DRZEWA *ż* → **DRZEWO*** *ż, n*

DRZEWIANY → **DREWNIANY**

DRZEWLANNY → **DREWNIANY**

DRZEWLANY → **DREWNIANY**

DRZEWNIAK *m* / **DRZEWNIAKI** *lm* częściej 'obuwie z drewnianą podeszwą, drewniak'

Drzewniakow u nas du wojny ni nosili, Litwini ich nazywajo kłumpi Łpt72Zda41 →

KŁUMP *m*, **KŁUMPIUK** *m*

[mMlp dž'evniak Łpt72Zda141 Dlm dževniakuf Łpt72Zda141]

DRZEWNIANNY → **DREWNIANY**

DRZEWNIANY → **DREWNIANY**

DRZEWO *n* / **DRZEWA** *ż* / **DŻEWA** *ż* / **DŻEWO** *n* / **DŻŻEWA** *ż* 1. 'roślina wieloletnia mająca wykształcony pień, drzewo' Gajowy cychuji drzewa, jak jego spiłujisz i sęki udrąbisz Łpt72Zda127 Cychówka to taki młotak, jak im stukni, to wybiji znak na drzewia Łpt72Zda127 I zakwitnie ta dżżewa po dwóch tysienicach lat Kml99Pab108 Zima była taka zimna, że wszystkie drzewy pomarзли Bjj99Ado58 Spiławali taka gruba drzewa, a pień mecham założyli Łpt72Zda141 Na tej drzewi powiesił sia człowiek Orn73a)Masl77; 2. 'drewno budulcowe' Ji uony budowali sie, dawała drzewo i sad zasadziła Brż96Mar171 Dzieżki takie ż drzewa, takie Kmj96Mar93 Tut był z drzewa, mały [kościół], kapliczka była, i potem zrobili wielki ten kościół Ikż96Mar20; 3. 'drewno opałowe' Drzewa masz? Bjj99Ado62 Suchszego drzewa przyniosa Orn73c)Masl77 ♦ Nie pędż Pana Boga do drzewa → **PĘDZIĆ** *ndk*

[żMlp dżeva Mjsz73Ana28 dž'eva Łpt72Zda141 ževa L29a)Szw74 žéva Wdz71Gju316 žževa Kml99Pab108 žDlp ževy Orn94Masl131 žBlp dżéva Bjj99Ado62 dž'eva Łpt72Zda141 žMslp žew'i Orn73a)Masl77 nMlp ževo Mtr01Kar234 nDlp dżeva Kmj96Mar93 ževa Orn73c)Masl77 dżeva Ikż96Mar20 nBlp ževo Brż96Mar171 žž'eva Łpt72Zda127 nMslp dž'ev'a Łpt72Zda127 Mlm žévy Onk99Ado51]

DRZWI / DRZYWI *lm* ‘drzwi’ W gumnie byli drzwi, dwoja takich drzwiów sztyrokih
Ppl08Rut62 ♦ Carskie drzwi *rel.* ‘cesarskie wrota w ołtarzu cerkwi prawosławnej’ U nich
carskie drzwi. Modlitwa ta sama Plb08Stra42 ♦ Paradna drzwi ‘drzwi frontowe’ Przez
paradna drzwi już chciała ich wpuścić Wdg01Kar445 ♦ Rączka dżrzwi → **RĄCZKA** *ż*

[Mlm drzwi Plb99Stra42 drzywi Ppl08Rur62 Blm *žv’i* Wdg01Kar445 Dlm drzwiów Ppl08Rut62]

DRZYWNIANY → DREWNIANY

DU *przyim* → **DO** *przyim*

DUB *m* → **DĄB** *m*

DUBELTOWY• ‘podwójny’ To było tu tylko trzy domy, dubeltowe takie, w jednym końcu
siedział jeden, a w drugim drugi Wdr73Wer228

[Mlm dubeltowe Wdr73Wer228]

DUBELTY• *lm* ‘podwójne okna (wstawiane na zimę)’ Trzeba na zima wstawić dubelty do
okien W96Rie87

[Blm dubelty W96Rie87]

DUBINA *m, ż* ‘człowiek niezdolny, tęp, ograniczony umysłowo’ Alieź on dubina
Bjw97Dwi115 → **BAŁDAWIESZKA** *m, ż*

[Mlp dubina Wn00Daw97 Mlp dub’ina Bjw97Dwi115]

DUBIWAĆ *ndk* → **DOBIWAĆ**¹ *ndk*

DUBLON *m* ‘owcza skóra z włosiem wyprawiona na rudobrązowy kolor’ W82Tur74

[Mlp dublon W82Tur74]

DUBLONY ‘wyprawiony na rudo’ Dublony kozuch W82Tur74

[mMlp dublony W82Tur74]

DUCH *m* / **DUCHT** *m* **1.** ‘ciepło, upał, żar z pieca’ Mała napalił w łaźni, ni będzi mocnego
duchu Łpt72Zd141; **2.** ‘oddech, tchnienie’ Szedszy pud góra duchu brakła Łpt72Zda141 Ja
już i duchu nie mam K02Kar306 No teraz to nie ma co chcieć, już teraz nie ma ni duchu ni
głosu K02Kar306; **3.** ‘powietrze’ Tylko dyszy, tak oczy postawi i tylko duch chwyta do
siebie Pps91Kru183 [Ogórków] wodo nie zalewać wraz [...] to ja pół litry zasala wody i
zaleja i ja trzymam póki przepiju, duch wychodzi wszystki i zapach wchodzi do ogórków
Żgw01Kar489 ♦ Duchu nie będzie/ nie byłob *czyjego* ‘śladu *po kim* nie będzie, nie
zostanie/nie byłoby’ [...] ja wyda [wyjdę], a was tu duchu nie będzie Pps91Kru174 Żeb ja
młodszy i zdrowy, czyż ja tu siedziałby, dawno [mojego] nie byłob ji duchu ł67ParIII-46 ♦
Zabiwać/zabić duch(t) → **ZABIĆ** *dk* / **ZABIWAĆ** *ndk*

[Mlp duχ Żgw01Kar489 Dlp duchu Pps91Kru174 dúchu Ł67ParIII-46 duxu K02Kar306 d'uχu Łpt72Zd141
Blp dux Pps91Kru183 ducht W99Rie68 B/m dluχi Łpt72Zda 219]

DUCHATA *z* → DUCHQTA *z*

DUCHQTA *z* / DUCHATA *z* 1. ‘zaduch w mieszkaniu’ Du chaty wejść ni można, taka duchata i smrod Łpt72Zd142; 2. ‘duszne, parne powietrze, upał bez wiatru’ Przed wielko burzo musi być duchota Łpt72Zd142

[Mlp dyχ'ota/duχat'a Łpt72Zd142]

DUCHÓWECZKA• *z* ‘zdr od duchówka – piekarnik’ Osechnie [kurka] w duchóweczce W82Rei37

[Mslp duchuwecze W82Rei37]

DUCHÓWKA• *z* ‘piekarnik’ Postaw bliny z patelnio do duchówki, to będą ciepłe W99Rie59
Teraz majo takie różne duchówki, czy tam gazowe piecy takie ładne Glt99Pab181 →
PIECZARKA *z*

[Dlp duchówki W99Rie59 B/m duxufki Glt99Pab181]

DUCHT *m* → DUCH *m*

DUĆ *ndk* → DAĆ* *ndk*

DUDA• *z* ‘dęty instrument muzyczny, rodzaj trąbki’ Tam, wtedy jeden grał duda i ten bonbon, baraban taki uo Krn96Mar116 Muzykanty jado, dudy przyjechali Kml99Pab121

[Blp duda Krn96Mar116 M/m dudy Kml99Pab121]

DUDARĆ *dk* → DODRZEĆ* *dk*

DUDKA *z* ‘trąbka – zabawka dziecięca’ Jaka ty masz ładna dudka, musi tobia kupiła ciotka Łpt72Zda142 → **TRABKA *z***

[Mlp d'utka Łpt72Zda142 'dutka Bkb73Gju114 Blp d'utka Łpt72Zda142]

DUGA *z* ‘tęcza’ Jest widowiska, na niebie wyrabia sie duga Ł67Par III-16 → **PAS² *m***

[Mlp duga Ł67Par III-16]

DUHA *z* / DUHA *z* ‘drewniany kabłąk łączący hołoble z chomątem’ Duhi ni sklejisz, musisz robić nowa Łpt72Zda142 Jedzie, jedzie, duha połamała sia Kls73Cze224 Pług pożyczył i duha Bjw97Dwi115 Gdzieś tam dzwonek brzęczy przymocowany do duhi W99Rie59

[Mlp duha B32Dom218 W82Tur74 dúha Kls73Cze224 duya Bjw97Dwi115 d'uya Łpt72Zda42 duyá Wdz71Gju314 Mjsz73Ana29 Dlp duhi W99Rie59 duyi Łpt72Zda142 Blp duya Bjw97Dwi115 M/m duyí Wdz71Gju316]

DUKŁAD *m* → DOKŁAD¹ *m*

DUKROIĆ *dk* → DOKROIĆ *dk*

DUKROJONY → DOKROJONY*

DUKTORKA *ż* → **DOKTORKA** *ż*

DULA• *ż* **1.** ‘gest dłoni z odpowiednio złożonymi palcami, oznaczający „nic”, figa’ Na tobie dula, co przysłała babula W82Tur76 → **FIGA** *ż*; **2.** ‘odmiana gruszek’ W82Tur76;
3. ‘kuksaniec’ W82Tur76

[Błp dula W82Tur74]

DUMAĆ• *ndk* ‘myśleć’ Nu dmajem [...] mamaż nie będzie kłamać Brs02Rie49 →
MYŚLEĆ *ndk*

[ter1lm d'umajem Brs02Rie49]

DUMBŁA *ż* / **DUMBŁO** *n* ‘szlam, grząski osad’ Trk06Rut361 i in.

[żMłp dumbła Trk06Rut361 nMłp dumbło L07Rut189]

DUMNY ‘zrozumiały, hardy, wyniosły’ Bkb83a)Giu87 i in. → **HARDY, HARNY**¹,
HONOROWY, NASTAWUJĄCY, PYCHA *ż*, **PYCHAK** *m*, **PYSZLIWY, PYSZNY, WYNOŚLIWY**

[Młp dumny Bkb83a)Giu87,90]

DUMYĆ *dk* → **DOMYĆ** *dk*

DUPA• *ż* *wulg.* ‘tyłek, dupa’ W82Tek186 ♦ Szukać po dupie mózgów → **SZUKAĆ** *ndk*

[Mslp dupe W86Tek186]

DUPIEKĆ *dk* → **DOPIEC*** *dk*

DUPISZCZA *ż* *wulg.* ‘dupsko’ Bjw97Dwi66

[Młp dupiszczka Bjw97Dwi66]

DUPLA *ż* → **DZIUPLA*** *ż*

DUPLEWATY• ‘z dziuplami’ Drzewo duplewate Brs01Czyż97

[nMłp dupl'evate Brs01Czyż97]

DUPLQ *n* → **DZIUPLA*** *ż*

DUPOMAGAĆ *ndk* → **DOPOMAGAĆ** *ndk*

DUPOMQĞĆ *dk* → **DOPOMÓC*** *dk*

DUPOWATY *wulg.* ‘niezaradny, ślamazarny, niemrawy’ L86Tek89 → **OBLAMQŃ*** *m*,
OBŁEJDA* *m*, **OBŁOUCH** *m*, **OBŁOUCHATY*** **2**, **OBŁOUCHY*** **2**

[mMłp dupowaty L86Tek89]

DUR *m* ‘zamroczenie umysłu, obłąd’ Jak napadnie jakiś dur W99Rie59 → **FIKSACJA**

[Młp dur W99Rie59]

DURACZOK *m* ‘głupek, człowiek głupi’ A ty jak duraczok siedzisz w chacie, o tak

Słb99Pab59 → **DURACZYNA** *m*, **DURNIŃKI**, **DURNIUK** *m*, **GLUPIEŃKI**

[Mlp durač^lok Słb99Pab59]

DURACZYNA *m* *pieszcz.* ‘głupek’ W86Dub76 → **DURACZOK** *m*

[Mlp duraczyna W86Dub76]

DUREŃ *m* ‘dureń, głupek, tępy’ Bjj99Ado61 → **BAŁDAWIESZKA** *m* ♦ Kleić durnia →

KLEIĆ *ndk* ♦ Nie dureń ‘niegłupi’ Też nie durań chłopiec Bjj99Ado61 ♦ Znaczno złoto w popiele, a dureń w kościele → **ZŁOTO** *n*

[Mlp dureń L82Roj238 dúran’ Bjj99Ado61]

DURNAWATO / **DURNAWATA** *ndm* ‘nieswojo, przykro, głupio, nieprzyjemnie’

Durnawata jakości było jednemu i drugiemu, jak zesli się na wyseliu Łpt72Zda142

[durnav^lata/durnov^lato Łpt72Zda142]

DURNIEĆ *ndk* ‘głupiec’ Durniejisz od wódki czy co Łpt72Zda142 Nie durniej W82Tur66

[bz^k d^lurnec’ Łpt72Zda142 ter2lp durń^lejiš Łpt72Zda142 roz^k lp durń^lej W82Tur66]

DURNIŃKI ‘zdr od durny, głupiutki’ DurńiŃki ty, durniŃki, ty myślisz, co tam lepiej będzie

Łpt72Zda142 → **DURACZOK** *m*

[Mlp d^lurńiŃki Łpt72Zda142]

DURNIUK *m* ‘głupek, głuptas’ Wtr82Saw71 → **DURACZOK** *m*

[Mlp durń^luk Wtr82Saw71]

DURNOWATY ‘niemądry, głupi’ Durnowaty, nic nie powiesz Bjw97Dwi115 Z durnawato

babo ni będą gadać Łpt72Zda142 → **DURNY**, **GLUPI**, **GLUPKOWATY**,

PRZYDURKOWATY

[mMlp durnowaty B32Dom218 W99Rie68 durnowaty/durnavaty Bjw97Dwi68,115 durnav^laty/durnov^laty

Łpt72Zda142 zNs^lp durnav^lato Łpt72Zda142]

DURNY 1. ‘psychicznie chory, obłąkany, wariat’ A ten syn durny gdzieś przepadł, czy jego

ktoś zabił, czy on utopił się Bjw99Pab131 → **POMIESZANY 3**, **SUMASSZEDSZY**,

SZALONY 2, **WARIAT** *m*; **2.** ‘niemądry, głupi’ Durny ty czy co, depczysz taka trawa

Łpt72Zda142 Jak nie rozumiesz, to jesteś przecież durny człowiek B96Cie202 Do wojska

młodych bioro, to oni durne, oni dzieci żeż takie jeszcze Bjw99Pab134 →

DURNOWATY ♦ Durny człowiek → **CZŁOWIEK** *m* ♦ Wyrosszy wielki jak brzoza, a

durny jak koza ‘o wysokim wyrośniętym, niezbyt mądrym chłopcu, mężczyźnie’

Wtr82Saw71 ♦ Za durna głowa → **GŁOWA** *z*

durniejszy *stw* W wojsku rozumniejsze, a te to durniejsze Bjw99Pab134

[mMlp durny B32Dom218 B96Cie202 Bjw99Pab131,134 Wtr82Saw71 d^lurny Łpt72Zda142 żB^lp durna Mdn96Mar145 Mlm durne Bjw99Pab134 stwMlm durniejsze Bjw99Pab134]

DURODNY → **DORODNY***

DURZYĆ *ndk* ‘ogłupiać, wprowadzać w błąd’ B32Dom218 ♦ Durzyć głowę ‘zawracać głowę’ B32Dom218 Durzył mnie głowa, żeby kupić rower Łpt72Zda142 Nie durz głowy W99Rie59

[bzk durzyć B32Dom218 d^lużyć Łpt72Zda42 prze3lp m d^lużył Łpt72Zda142 rozk lp durz W99Rie59]

DUSIĆ *ndk kulin.* → **TUSZYĆ** *ndk kulin.*

DUSTAWIĆ *dk* → **DOSTAWIĆ** *dk*

DUSZA *ż* **1.** ‘nieśmiertelny pierwiastek w człowieku, dusza’ Zmówili paciórka za spokój duszy Tereni Łpt72Zda143; **2.** ‘osoba, jednostka ludzka, częściej członek rodziny’ Siedym dusz nakarmić musim Łpt72Zda143 I pełne były chaty, wie pani, przy Polsczy jak żyli, po osiem, po dziewięć dusz u mieszkaniu była Sml01Kar276 Osiem dusz było. Siostry poumarli ji rodzicy też, brat jeden [umarł], cztery brata byli Ł67ParIII-13 → **CZŁOWIEK** *m* **1**; **3.** ‘pęcherz powietrzny ryby’ Dusza – to taki pęcherz z powietrzem, co majo ryby Łpt72Zda143 ♦ Czego dusza żąda → **ŻADAĆ** *ndk* ♦ Dusza w zapiętkach ‘dusza poszła/uciekła komuś w pięty’ L82Roj237

[Mlp dusza L82Roj237 duša Sdr99Pab163 d^luša Łpt72Zda143 Dlp d^luży Łpt72Zda143 Dlm duš Ł67ParIII-13 Łpt72Zda143 Sml01Kar276]

DUSZAGUBKA *ż* → **DUSZEGUBKA** * *ż*

DUSZECZKA *ż* **1.** ‘zdr od dusza 1, duszyczka’ W83Tur19; **2.** *m, ż forma adrestywna* ‘duszko’ W83Tur19 → **DUSZEŃKA** *ż*, **GIARUTKA** *ż*, **KOCHANIEŃKA** *ż*, **KOCHANIEŃKI** *m*, **MILEŃKA** *ż*, **MILEŃKI** *m*, **MŁOCZKA** *m, ż*

[Mlp duszeczka W86Dub73 dűszeczka W83Tur19]

DUSZEGUBKA * / **DUSZAGUBKA** *ż* ‘małe czołno wydrążone z pnia’ W82Tur74

[Mlp dušagupka W82Tur74]

DUSZEŃKA *m, ż forma adresatywna* ‘duszko’ B32Dom218 → **DUSZECZKA** *ż* **2**,

[M, Wlp duszeńka B32Dom218]

DUSZKA *ż* ‘dusza od żelazka’ Duszka od żelazka do prasowania B32Dom218

[Mlp duszka B32Dom218]

DUSZONY → **TUSZONY**

DUSZPILIĆ *dk* → **DOSZPILIĆ** *dk*

DUWŁĘKĆ *dk* → **DOWLEC** * *ndk*

DUWŚCIPNY → DOWŚCIPNY

DUŻKA *z rol.* ‘pałak idący od główki kosiska do rączki kosy’ Ł67Par III-71

[Mlp dużka Ł67Par III-71]

DUŻO *ndm* ‘duża ilość, wiele, dużo’ Brż96Mar170 → **WIELE** ♦ Dużo co/czego ‘dużo ,
wiele *czego*’ On dużo nam co opowiadał Brż96Mar170 Dużo co nie mogą powiedzieć
takiego Wdg01Kar454 Dużo czego, kiedy już ja pani powiem, człowiek i zapomniał [...] Ncz02Koz68 ♦ Dużo kto ‘wiele osób’ Teraz tu po polsku dużo kto i nie mówi Bj99Ado66
No, a na wsi rozmawiali, dużo kto po polsku rozmawiał, ale naturalnie też taka sprawa
była, że [...] K02Zie134 ♦ Po dużo ‘o przypadaniu dużej ilości czego na dany obiekt’ Tam
bogate, o, gospodarze byli, po dużo ziemi mieli Czł96Mar89 ♦ Tyle dużo ‘tak dużo’ Ja
myśle, Boże mój, tyle dużo ksienży i ksienża cieszą się i ludzie Bnk96Mar164

[dużo Czł96Mar89Brż96Mar170 Bnk96Mar164 Wdg01Kar454 Ncz02Koz68 K02Zie134 dūžu Bj99Ado66]

DUŻOMÓWNY ‘gadatliwy mężczyzna’ → BAŁBOTLIWY

[mMlp dużomuvny Bkb83a)Giu85]

DUŻY ♦ ‘znacznych rozmiarów, duży’ B32Dom243 ♦ Pisać przez dużą literę → **LITERA** *z*
bolszy *stw* ‘większy’ Jsn82a)Wer254
samy duży *stnw* ‘największy’ [...] to sama duża rodzina W01Mas72 → **NAJWIĘKSZY**
samy największy *stnw* ‘największy’ Bjw97Dwi69

[zBłp dużą B32Dom243stw Mlp z bólša Jsn82a)Wer254 stnwMlp m samy duży W01Mas72 stnwMlp z sama
duża W01Mas72 stnwMlp m samy największy Bjw97Dwi69]

DWA *licz* ‘liczba i cyfra dwa’ Roki dwa nazad temu Ł67Par I-43 ♦ Jedno z dwóch →

JEDEN ♦ Na dwóch gałęziach siedzieć → **SIEDZIEĆ** *ndk*

dwaj/ dwa *męskoosob* Już oni dwa byli brata Ł67Par II-25 Wot on opowiada, że wot
takich dwóch przywieźli [...] wot tutaj posadzili Ł67Par I-22 Syny to oba żenili się, zaraz
dwóch, poraz, to jeden raz był, było wesele obydwóch Krn96Mar116

dwoje *licz zb* Też dwóch dzieci ma, syna i córka Mjs73a)Ana178

dżwie *z* ‘dwie’ Cztery brata byli i dżwie siostry Ł67Par III-13 Za rzeko jest dżwie siostry
Ł67Par III-21

[mM dva Ł67Par I-22,43 D dwóch B31Dom224 L82Roj239 dvox Mjs73a)Ana178 Krn96Mar116 mB dvux
Ł67Par I-22 zM dv’e K02Zie139 z’ve Ł67Par III-13,21]

DWADZIEŚTY *licz* → **DWUDZIEŚTY*** *licz*

DWADZIEŚCIE *licz* ‘dwadzieścia’ Ma dwadzieście lat Łpt72Zda43 Sto dwadzieście ludzi była K02Kar208 Około dwadzieście chat, duża dosyć okolica K02Kar208 Jedna już [ma] dwadzieście cztery lata K02Kar208

[M dwadzieście B32Dom219 M dważ’eśće K02Kar208 dważ’les’c’e Łpt72Zda143]

DWAJ → **DWA** *licz*

DWAJURODNY → **DWOJURODNY***

DWANAŚCIA *licz* ‘dwanaście’ Mój mąż z dwanastu dzieci, a ja z siedmiu K02Kar208 Dwanaście lat K02Kar208 Dwanastu lat najstarszy brat ostał się K02Kar209

[M dwanaśća K02Kar208 D dwanastu K02Kar209]

DWANASTY• *licz* ‘dwunasty’ Ł95Kar40

[żDlp dwanastej Ł95Kar40]

DWARANIN *m* → **DWORZANIN** *m*

DWARZANIN *m* → **DWORZANIN** *m*

DWARANKA *ż* → **DWORZANKA** *ż*

DWARIANSKI → **DWORZAŃSKI**

DWĄCHNAĆ *dk* ‘wziąć głęboki oddech’ A potem kazawszy nam dwąchność. Ja jeszcze ni razu nie chorowawszy zapaleniem płuc W91Ado94

[bzk dvonchnonc’ W91Ado94]

DWIESTU *licz męskoosob.* ‘dwustu’ B32Dom219

[mM dwiestu B32Dom219]

DWIESTULETNI• ‘mający dwieście lat, dwustuletni’ Dwiestuletnia staruszka miała pokazać się Pps91Kru174

[żMlp dvestuletńa Pps91Kru174]

DWIESTULITROWY• ‘o pojemności dwustu litrów, dwustulitrowy’ Ta beczka mami, dwiestulitrowa beczka, nu tych buraków nakroim ta dwiestulitrowa beczka Kjd01Kar283

[żBlp dv’estul’itrova Kjd01Kar283]

DWIEŚCIA *licz* ‘dwieście’ Dwieście rubli K02Kar208 A za mieszkania trzeba płacić dwieście z czymś K02Kar208

[M,B dv’es’c’a K02Kar208]

DWIŁAJKA / **DWIŁOJKA** *ż* ‘ciemnoruda krowa’ W82Tur104 i in.

[Mlp dv’iłajka/dv’iłowka W82Tur104,111]

DWIŁY / **DŹWIŁY** ‘o maści bydła – ciemnorudy’ W82Tur104 i in.

[mMlp d'wiły W82Tur104 d'zwiły L07Rut194]

DWOCH → **DWA** *licz*

DWOJACZKI *lm* ‘bliźnięta’ Bkb83Gju79 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm dvo'ļačk'i Bkb83Gju79]

DWOJE *licz* ‘dwoje’ Do Lidy przyjechawszy ta moja sonsiadka, kochana moja, we dwiuch uczyli: sonsiadka i ja uczyli ta dziewczynka swoja, żeby nauczyć, do szkoły wyprawić Wrn99Koz24 ♦ Dwoje (troje, czworo) sutek → **SUTKI** *lm* ♦ We dwoju ‘we dwoje’ [...] to znaczy rodzina jaka, ojciec i macocha, oni we dwoju zostali w domu, bo siostry moje, jedna i druga pracowały też w szkolnictwie, ale nie w polskim K02Zie136

[M dwoje B32Dom219 wyrażenie przysłówkowe ndm we dwiuchWrn99Koz136 ve dvoju K02Zie136]

DWOJNIA• z ‘bliźnięta’ Ja jestem z dwojni, braciszka zacisnęłam, duża rodzina i wszyscy uczyliśmy się w polskim gimnazjum K02Zie136 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Dlp dvojni K02Zie141]

DWOJNIATY *lm* ‘bliźnięta’ Bkb83Gju79 → **BLIŻNIAKI** *lm*

[Mlm dvojn'aty° Bkb83Gju79]

DWOJURODNY* / **DWAJURADNY** / **DWAJURODNY** / **DWUJURODNY** ‘cioteczny, stryjeczny’ No, dwajurodny brat mojej żony Ł06Ost464 Siostra dwujurodna żyła Brs02Rie49 Mój wujek, mojego ojca brat – oni dwajuradnyje Ł67ParIV-2→
DWURODNY, NIERODZONY

[mMlp dwajurodny Ł06Ost464 zMlp dvujurodna Brs02Rie49 Mlm dvajuradnųje Ł67Par-IV-2]

DWOR *m* → **DWÓR** *m*

DWORANIN *m* → **DWORZANIN** *m*

DWORANSKI → **DWORZAŃSKI**

DWORAK *m* ‘zdr od dwór, mały dwór, dworek’ Wdg01Kar434

[Mlp dvorak Wdg01Kar434]

DWORNIA CZKA z ‘kobieta z rodziny właścicieli dworu’ Dwie panienki, takie dworniaczki mieszkali L12Rut283

[Mlm dworniaczki L12Rut283]

DWORNIAK• *m* ‘szlachcic, właściciel dworu’ Byli takie dworniaki, jak powiedzieć, [tak] szlachte nazywali raniej K02Kar 342 → **SZLACHTA** *m*

[Mlm dvorňak'i K02Kar342]

DWORNY 1. ‘przym od dwór, dworski’ A te dworne służące, dziewczęta, służyli, [...] czasami to jajek skradno Użp01Kar261; **2.** ‘należący do właściciela dworu’ Potem browar

tu był w miasteczku tutaj przy drodze, browar dworny ten wielki Wdk99Pab219 Tutaj jego
ziemia była dworna ji tam, tu gdzie był garadok Krm01Kar407 ♦ Dworny pan → **PAN** *m*

[Mlp dvorny Wdk99Pab219 mDlp dvornego Krm01Kar407 žMlp dvorna Krm01Kar407 Mlm dvorne
Užp01Kar261]

DWORZANIN / DWARZANIN / DWORANIN / DWARANIN *m* ‘szlachcic, mężczyzna
posiadający status szlachectwa’ Ojciec był dworzanin, jak mówił Bjj99Ado73 Dwaraniny
wszystkie byli Bjj99Ado75 Dworanin polski to nie byle co, to wyższa para była
B96Stra195 Z tego powstało dworanstwo. Dworaniny i szlachta B96Žyc195 Wot, a dziady
moje, dziady już, pradziady, to też szczytali się dworanin B96Žyc195 Bohatyrowicze to
byli dworzanie, ale nie wszystkie. Wiem, że ojciec tego, co był dworzanin [...] Bht98Pab117
Nasz dom – dworzanin, tam dom – dworzanin, nie wszystkie byli. O, nasz
dziad był dworzanin [...] Bht98Pab119 Zaniewskie byli dworzanie. Jeszcze był taki tytuł
„dworzanie” Bht98Pab120 No i ja wyszłam za dworzana tak samo, Nowakowski, znaczy
herbu Wiara Dtn99Pab29 A już u nas Ryniarze to już szlachta, znaczy dworzanie
Dtn99Pab29 Nie, dworzanie nijakie tam ni byli, tylko wot Puliacy Pdg99Ost297 Wy to nie
wiecie dziecie, i szak my to dwurzani. Nu, o tobie, dwurzani, a skąd puchodzili, jak oni
tam wywudzili ten korzeń tych dwurzanów? K02Kar306 Dziadek mój był dwaranin
Rzc98Ost98-nmw23 → **SZLACHTA** ž **2**, **SZLACHETNY**² *m*

[Mlp dworzanin B32Dom219 dworzanin/dwarzanin Bht98Pab117 dvóžánin Bjj99Ado73 dworanin
B96Stra195 dworan'in B96Žyc195 dvaranin Rzc98Ost-nmw23 K02Kar300 B/p dvožana Dtn99Pab29 Mlm
dworzanie Bht98Pab117,119,120 Pdg99Ost297 dvožaňe Dtn99Pab13,29 dworaniny B96Žyc195 dvaraniny
Bjj99Ado75 dvůžani K02Kar306 Dlm dvužanuf K02Kar306]

DWORZANINKA ž ‘szlachcianka, kobieta posiadająca status szlachectwa’ A babunia to
była już dworzaninka K02Zie155 → **DWORZANKA** ž

[Mlp dvožaninka K02Zie155]

DWORZANKA / DWARANKA ž ‘szlachcianka, kobieta posiadająca status szlachectwa’
Mama moja też dworzanka z domu Dtn99Pab30 ♦ Potomstwiennaja dworanka ‘rodowita
szlachcianka, szlachcianka z dziada pradziada’ Matka była patomstwiennaja dwaranka, a
ojciec wieśniak prosty Rzc98Ost-nmw1 → **DWORZANINKA** ž

[Mlp dvožanka Dtn99Pab29dvaranka Rzc98Ost-nmw1]

DWORZAŃSKI / DWORANSKI• / DWARIANSKI ‘szlachecki’ A tut w Ikaźni ja nie
pamiętam, żeby władza jakaś dworanska była Ikž99Pab70 Zawsze babcia mówiła, że uon
dwarianski, no wot, Adamowicz jego było nazwisko Rzc98Ost-nmw23 →
SZLACHETNY¹ ♦ Dworzańska deputacja → **DEPUTACJA** ž

[mMlp dvar'anski Rzc98Ost-nmw23 zMlp dworzańska B32Dom219 dvoranska Ikz99Pab70]

DWORZAŃSTWO *n* 'udokumentowane szlacheństwo' Bo to jeździli gdzieś wyrabiali to dworzaństwo. [...] Jeździł, jeździł wyrabiać te dworzaństwo i przyjechał, i zmarł. I ot już dworzaństwo nie było potrzebne Bht98Pab117 → **SZLACHECTWA** *n*

[M,Blp dworzaństwo Bht98Pab117]

DWÓCHLETNI 'obejmujący okres dwóch lat, dwuletni' Szkoła była dwóchletnia Ł95Kar50

[Mlp dvuxl'etnia Ł95Kar50]

DWÓCHPIĄTROWY → **DWUPIĄTROWY**

DWÓJNIĘTY *lm* 'bliźnięta, dwojaczki' Bkb83Gju79 → **BLIŹNIAKI** *lm*

[Mlm dvuj'n'enty Bkb83Gju79]

DWÓR / **DWOR** *m* 'siedziba ziemiańska, posiadłość ziemiska z budynkami, dwór' Nu był dwór, gdzie teraz ta szkoła stoi Krm01Kar406 A tutaj to był dwór...tutej był pierwszy dwór Żejmy, tam drugi dwór Żejmy. Dwa dwory byli tutaj u nas Żjm01Kar515 Tu dwór był, pu puolskupracować szedli ludzi Włk12Kar106 W Lubiczu, o tutaj o, Sawickiego dwór był Mtr01Kar232 Tu niedaleko jest ten dwór Mtr01Kar237 Potym tutaj w tej Wajsagole tutaj był dwór Dtn99Pab30 Dwór był Daubarajci [...] Mongilda dwór był [...] a ten dwór nazywali Barnatany Wdk01Kar244 Nu a jak już do dworu przyjeżdża ksiądz Użp01Kar261 Babulka miała dwór Zacisze Mtr01Kar237 On przepił ten dwór Mtr01Kar238 [Urodzony] w dworzu, tam bardzo wielki dwór Pcn01Kar253 Ja tam wyrobiłam dziesięć liat stolarzem we dworze tym Wdk01Kar244 ♦ Nudny jak dwór Tamerlana 'nudny jak flaki z olejem' L82Roj232

[Mlp dwór W83Tur17 dwór L82Roj239 dvor Dtn99Pab30 Mtr01Kar232,237,238 Pcn01Kar253 Krm01Kar406 Żjm01Kar515 dvor/dvor Mjs73Ana38 Wdk01Kar244 Włk12Kar105 M,Blp dvor Mtr01Kar232,237,238 Dlp dwora Użp01Kar261 dworu WłkKar107 Mslp dvoże Wdk01Kar244 dvożu Pcn01Kar253 Mlm dvory Żjm01Kar515]

DWUDZIESTY* / **DWADZIESTY** *licz* 'dwudziesty' Dawniej, za polskich czasów, to brali do wojska dwadziesty pierwszy rok, ji on nie powinien był zenić sie, [dopiero] jak przyjdzie z wojska Bjw99Pab134 W tysionc dziewiencet dwadziestym toż jeszcze rosijskaż była wojna, rosijskaż, rosijskaż wojna, a nie polskaż wojna wtedy była. A wtedy w dwadziestym też sawieckaż jeszczeż Stc96Mar79 [...] w dwadziestym siódmym może cości K02Zie152 Dwadziesty drugi rok K02Kar209]

[M,Blp dważ'esty Bjw99Pab134 K02Kar209 Mslp dważ'estym K02Zie152 dważ'estym Stc96Mar79]

DWUJUODNY → **DWOJUODNY***

DWULICZNY ‘dwulicowy’ B32Dom219 → **DWUWIERNY** ♦ Dwuliczny człowiek →
CZŁOWIEK *m*

[*mMlp* dwuliczny B32Dom219]

DWULIPIS / **ŻWILIPIS** *m* ‘podwójny, zrośnięty z dwu części’ W82Tur110 i in.

[*Mlp* dvulipis W82Tur110 z”v’il’ip’is Wdz71Gju324]

DWUPIĄTROWY / **DWÓCHPIĄTROWY** ‘dwupiętrowy’ Budynek dwóchpiętrowy
Ł95Kar50 Dwóchpiętrowy, drzewiany dom Ł95Kar50 Straszny dwupiętrowy mur był
Mtr01Kar232 Dwupiętrowy dom Mtr01Kar233

[*mMlp* dvup’ontrowy Mtr01Kar233 dvuxp’ontrowy Ł95Kar39 dvuxp̣ontrowy Ł95Kar50]

DWURODNY ‘cioteczny, stryjeczny’ Mój brat dwurodny grał Brs02Rie49 →
DWOJURODNY*, **NIERODZONY**

[*mMlp* dvurodny Brs02Rie49]

DWUWIERNY ‘dwulicowy’ Bkb83a)Giu94 → **DWULICZNY** ♦ Dwuwierny człowiek →
CZŁOWIEK *m*,

[*mMlp* dvuv’erny Bkb83a)Giu94]

DWUZIMEK *m* ‘dwuletni koń lub buhaj’ Szkoda sprzydawać dwuzimka Łpt72Zda43

[*Mlp* dvuz’imek/dvuz’im^ak Łpt72Zda143 *Blp* dvuz’imka Łpt72Zda143]

DWUŻÓŁTNY• ‘mający dwa żółtka – o jajku’ Bywa jajko [ma] dwie żółtki. To dwużółtna
W99Rut104

[*nMlp* dwużółtna W99Rut104]

DYBAĆ *ndk* ‘patrzeć, oglądać, widzieć’ Wn00Daw97

[*bzk* dybać Wn00Daw97]

DYBEM *ndm* ‘dęba, sztorcem’ W96Rie87 → **STOĆ** *ndm* ♦ Dybem stanąć ‘stanąć dęba’ Ze
strachu włosy stanęli dybem W96Rie87 Koń stanął dybem W96Rie87 → **DĄB** *m*

[dybem W96Rie87]

DYCHAĆ *ndk* / **DYSZAĆ** *ndk* ‘oddychać’ Powietrza duszna, dychać cienżko Orn73c)Mas84
To zdaje się, że odchwyciło się i ta trawka, wszystko, zdaje się, że i dyszać lepiej tako
powietrze K02Zie14 Maleńki byłam, to wiem, zacisno mnie, ja nie mok, aż dyszać
cienżko, to ja wszczypna do nogi, żeby mnie odpuściliby K02Kar223 [...] i kancza mowa i
tylko dyszy Pps91Kru183

[*bzk* dyxać Orn73c)Mas84 dyśać K02Zie146 dyśać K02Kar223 *ter3lp* dyśy Pps91Kru183]

DYCHANIA *lm* ‘narządy oddechowe’ Dawali takie fajki i teraz nosza te fajki [...] wciunguja du siebie i tam ruszyrza te dychania te wszystkie [...] bronchy te ruszyrza [rozszerza] i lepiej dyszać, lżej Łp01Kar416

[Mlm dyxańa Łp01Kar416]

DYCHAWICA *ż med.* ‘astma’ U starych liudzi dychawica to zwykła rzecz Łpt72Zda143 → **ASTMA*** *ż*

[Mlp dyxańl'ica Łpt72Zda143]

DYK *part* → **DAK** *part*

DYKAŁON *m* → **ODIEKOŁON*** *m*

DYKTÓWKA *ż* ‘dyktando’ B32Dom219

[Mlp dyktówka B32Dom219]

DYŁA *ż* ‘deska grubsza niż dwa cale’ Belka konciasta przypilować podłużnie na półowa i masz dyla Łpt72Zda143

[M,Blp d'yl'a Łpt72Zda143]

DYŁBA *m, ż pogard.* ‘człowiek nieproporcjonalnie wysoki, także wysoki i niezgrabny, niezręczny’ Aj, jaka dyłba, rośnie niezręczna, mówi, bez figury będzie L09Rut160 → **DYŁDA** *m, ż*, **GRAMAZDA** *m, ż*

[Mlp dyłba L09Rut160]

DYŁDA *m, ż pogard.* ‘człowiek nieproporcjonalnie wysoki, także wysoki i niezgrabny, niezręczny’ Wyros jak dyłda L09Rut160 O jaka dyłda, strach patrzeć, jaka wielka L09Rut160 → **DYŁBA** *m, ż*

[Mlp dyłda Wn00Daw97 L09Rut160]

DYMNY* ‘kurny’ Łaźnia, u nas dymna łaźnia [była], piec w łaźni i tu dym idzie Słb99Pab61

[żMlp dymna Słb99Pab61]

DYNQ *n* → **DNO*** *n*

DYNTYSTY *m* → **DENTYSTA*** *m*

DYRAWY ‘mający dziurę, dziury, dziurawy’ I cyberku temu dno dyrawa Dgd82a)Par214

[nMlp dyrawa Dgd82a)Par214]

DYRDZIĆ SIĘ *ndk* ‘umierać’ B32Dom219

[bzkk dyrdzić się B32Dom219]

DYREKTOR* / **DAREKTOR** / **DAREKTAR** / **DZIEREKTOR** *m* **1.** ‘osoba stojąca na czele instytucji, dyrektor’ Dzierektor z kałchozu Brs02Rie50; **2.** ‘dawniej, lokalnie na Białorusi: nauczyciel prywatny’ B32Dom217

[Mlp darektar/darektor B32Dom217 dżerektor Brs02Rie50]

DYREKTORUK *m* ‘syn dyrektora’ W86Dub72

[Mlp dyrektoruk W86Dub72]

DYRSA *ż* → **GIRSA**¹ *ż*

DYRWAN / **DYRWAN** *m* / **DYRWANY** *lm* **1.** ‘murawa, trawiasta łąka’ Ścielu na dyrwan Drn73Par72 Dyrwan przed Kierulowej domam zaorali Wtr79Saw208 Moża na dyrwania znajdziesz [tę roślinę], tam nic ni rośni Łpt72Zda143 Tedy wiezim kuliki te na polia i rościełami, ścielim jego na dyrwanie Kml96Mar109 Dyrwany to stoja wszędzie próżna Bjj99Ado62 Pašli krowy na tych dyrwanach, albo płótny bielili W80Tek69; **2.** ‘ugór, ziemia leżąca odłogiem’ Popędził żywioła na dyrwan W96Rie87 Kawaleczek dyrwanu pyrnikiem porosszy B84Ado16 Na dyrwanie krowy pasza Bjw97Dwi115 Ludzi nie siejo, kałchozów ni ma, ot i dyrwanami stoi pola L10a)Rut344 Pośla modłów każdy siondzie na dyrwany. U mnie to dobra żyć, sucha dyrwany L10a)Rut344

[Mlp dyrwan W25Nit31 W31Otr82,84 W83Tur22 Bjw97Dwi98 L10a)Rut344 d'yrvan Łpt72Zda143 dýrvan Wdz71Gju323 M,Blp d'yrwan Wtr79Saw208 Dlp dyrwanu BL84Ado16 Blp dyrwan Drn73Par72 W96Rie87 Mslp dyrvań Łpt72Zda143 na dyrwań Kml96Mar109 Bjw97Dwi115 Mlm dyrwany L10a)Rut344 dyrvány Bjj99Ado62 Nlm dywanami L10a)Rut344 Mslm na dyrvanax W80Tek69 W87Smo51]

DYRWANIUK *m* ‘zdr od dyrwan – murawa’ W86Dub72 → **DYRWAN** *m*

[Mlp dyrwaniuk W86Dub72]

DYRYGENT *m* ‘wodzirej’ U nas były tańcy, wybrany dyrygent dyrygował B96Stra196

[Mlp dyrygent B96Stra196]

DYRYGOWAĆ *ndk* ‘być wodzirejem’ B96Stra196

[prze3lp *m* dyrygował B96Stra196]

DYSCYPLINA* / **DEŚCIPLINA** / **DOŚCIPLINA** *ż* ‘rygor, przestrzeganie przepisów, dyscyplina’ W82Tur66

[Mlp deściplina/dościplina W82Tur66]

DYSKA *ż* ‘karta do gry o dziesięciu oczkach’ Mówia tobia: dawaj dysku, a walieta zastaw Łpt72Zda143

[Mlp d'yska Łpt72Zda143 Blp d'ysku Łpt72Zda143]

DYSZAĆ *ndk* → **DYCHAĆ** *ndk*

DYSZEL / DISZEL *m* ‘dyszel’ W82Tur93

[Mlp dyšel/d’išel W82Tur93]

DYWAN¹ / DYWAN / DZIWAN *m* ‘kanapa, wersalka’ A teraz widzisz [nazywają] nie kanapa, alia dziwan, kiedyś kanapka, kanapa Ncz02Koz79 → **KANAPA** *ż*, **KUSZETKA** *ż*, **OTOMANA** *ż*, **SOFA** *ż*, **TAPCZAN** *m*

[Mlp dywan Bjw97Dwi101 dziw¹an Ncz02Koz79 ¹dyvan/ż¹van Bkb73Gju115,122,124]

DYWAN² *m* ‘narzuta, kapa z dekoracyjnej tkaniny’ Każda łóżka inszym dywanam nakryta Łpt72Zda143

[Mlp d¹yvan Łpt72Zda143 Nlp dyv¹anam Łpt72Zda143]

DZBAN / ZBAN *m* ‘dzban’ Stali tam w sklepie wielkie takie gliniane zbany Łpt72Zda221 Z gliny takie jak takie zbany, zbanki K02Kar174 ♦ Póty dzban wodę nosi, póki służy ludziom ‘póty dzban wodę nosi, póki się ucho nie urwie’ L82Roj238

[Mlp dzban L82Roj238 zban Łpt72Zda221 Mlm zb¹any Łpt72Zda221 K02Kar174]

DZBANEK / ZBANEK *m* ‘dzbanek’ Bht98Pab143 i in. ♦ Piwny dzbanek ‘kufel do piwa’ O to jemu prezent, piwny dzbanek, [to pamiątka] po nim, to po mamusi Bht98Pab143

[Mlp dzbanek Bht98Pab143 zbanek Orn73a)Masl71 Dlp zbanka Orn73a)Masl71Mlm zbank¹i K02Kar174]

DZIACINSTWA *n*, *ż* → **DZIECINSTWA** *n*, *ż*

DZIACIUCZEK *m* → **DZIECIUCZEK** *m*

DZIACIUŁ *m* → **DZIECIUŁ** *m*

DZIAĆ SIĘ¹ *ndk* ‘dziać się, odbywać się, mieć miejsce’ L91Zow549 ♦ Dziać się w oczach *czyich* ‘odbywać się teraz, współcześnie, w czyjejś obecności’ I teraz to już wszystko dzieje się w moich oczach, w mojej pamięci L91Zow549

[przy3lp dzieje się L91Zow549]

DZIAĆ SIĘ² *dk* ‘podziać się’ No jak w sadzik nie pozwalajo, wtedy dziewczynka też nie ma gdzie dziać się Btn96Mar44 → **PODZIAĆ SIĘ** *dk* ♦ Nigdzie nie dzienie się ‘nic innego nie da się zrobić’ A jak on podpisze, on nigdzie nie dzienie sie, on musi pokazać na zebranie Bnk96Mar161

[bzk ściąć się Btn96Mar44 przy3lp ściąć się Bnk96Mar161]

DZIAD *m* **1.** ‘ojciec ojca albo matki, dziadek’ Dziad mój w całej parafii był najczyściejszy i największy aligant Łpt72Zda143 Rudzeni bracia mego dziada Ł06Ost459 On mojemu dziadu powiedział Ł06Ost459 → **DZIADEK** *m*, **DZIADUŁ** *m*; **2.** ‘stary mężczyzna’ W99Rie68; **3.** ‘lekceważąco o mężczyźnie’ My musim upatrywać żywioła, a dziady siedzo i w karty grajo Łpt72Zda143; **4.** ‘pierwszy zżęty snop żyta ustawiony w widocznym

miejsu w mieszkaniu' [Dziad] to pierwsza garść słomy zżętej przynosi się do chaty, a jak wozi się żyto już wyschnięte, to ten snop żegna się i kładzie na dno torpu Łpt72Zda143 → **GOSPODARZ** *m* 2, **GOŚĆ** *m* 2, **PRZEŻYŃKI** *lm*; 5. 'urządzenie do podtrzymywania płonącego łuczywa oświetlającego izbę' W99Rie68 ♦Dziad Mróz 'Dziadek Mróz – postać baśniowa wprowadzona w okresie radzieckim jako odpowiednik świętego Mikołaja' Bkb08Rut96

[Mlp Dziad Mróz Bkb08Rut96 dziad W99Rie68 ż'ad Ł06Ost459 ż'at Łpt72Zda143 Dlp ż'ada Ł06Ost459 Clp ż'adu Ł06Ost459 Mlm ż'ady Łpt72Zda143]

DZIADAK *m* → **DZIADEK** *m*

DZIADEK / **DZIADAK** *m* 'zdr od dziad 1, dziadek' Dziadek – to mamy ojciec Ł06Ost459 U mego dziadka Ł06Ost460 Babcia z dziadkiem raz byli tam Ł06Ost460 → **DZIAD** *m* 1, **DZIADUK** *m*

[Mlp dziadak W86Dub74 ż'adek Ł06Ost459 Nlp ż'atkiem Ł06Ost460]

DZIADKI *lm* 'rodzice ojca lub matki, dziadkowie' A to, to jeszcze dziadki kupowali [...]

Jrz96Mar64 Alie jich ojcowie, chyba dziadki tam, byli Poliaczy Kjd01Kar286 →

DZIADOWIE *lm* 1, **DZIADUKI** *lm* 1, **DZIADULE** *lm*, **DZIADULKI** *lm*,
DZIADULKOWIE *lm*

[Mlm ż'atk'i Kjd01Kar286 ż'atki Jrz96Mar64]

DZIADOWIE *lm* 1. 'rodzice ojca lub matki, dziadkowie' Ł06Ost460 → **DZIADKI** *lm*; 2. 'przodkowie' Ł06Ost460 → **DZIADUKI** *lm* 2, **DZIADY**¹ *lm*

[Mlm ż'adové Ł06Ost460]

DZIADOWNIK *m* bot. 'łopian' Brs01Czy97 → **DZIADY**³ *lm*

[Mlp ż'adovník Brs01Czy97]

DZIADUCZEK* / **DZIADUCZAK** *m* 'zdr od dziadek, dziadeczek' W86Dub73 →

DZIADULEK *m*, **DZIADULO** *m*, **DZIADUNIEK** *m*, **DZIADUNIO** *m*,
DZIADUŃKA *m*

[Mlp dziaduczak W86Dub73]

DZIADUK / **DIEDUK** *m* 'ojciec ojca lub matki, dziadek' Wóz wielki słomy tam było [...]

dziaduk z babcio siedzi na tym wozie Kml99Pab109 To jej [ją] dziaduk woził do

Purnuszek W99Rut103 Pugrzebna pieśni dziaduk śpiewał K02Kar261 Dziaduka to ja

pamiętam, a tej babci ja nie pamiętam Żgw01Kar481 Memu dziaduku była tyku

czterdzieście pień lat K02Kar261 Nu i nasz dieduk ud Poniewieża [w okolicy

Poniewieża] w rakrutach Jnw03Ado139 → **DZIAD** *m* 1, **DZIADEK** *m*

[Mlp dziaduk W86Dub72 Bjw97Dwi63 Wn00Daw93 dziad'uk W99Rut103 ź'ad'uk Kml99Pab109
K02Kar261 d'ed'uk Inw03Ado139 Blp ź'aduka Żgw01Kar481 Clp ź'aduku K02Kar261]

DZIADUKI *lm* 1. 'rodzice ojca lub matki, dziadkowie' Z poniewieskiego rejonu ojcowie, może kiedyś żyli dziaduki K02Kar261 → **DZIADKI** *lm*; 2. 'przodkowie' Mama zapraszwała nam [zbierać po kolacji ze stołu]. Mówi, to przydo [...] dziaduki umarsze, przydo jeść kucia W99Rut33 → **DZIADOWIE** *lm* 2

[Mlm dz'aduki W99Rut33 źaduk'i Mtr01Kar231 ź'aduk'i K02Kar261]

DZIADULAK *m* → **DZIADULEK*** *m*

DZIADULE *lm pieszcz.* 'rodzice ojca lub matki, dziadkowie' A już dziadule ojca i mamy po polsku ni słowa Dtn99Pab14 → **DZIADKI** *lm*

[Mlm źadule Dtn99Pab14]

DZIADULEK* / **DZIADULAK** *m pieszcz.* 'zdr od dziadek' A potem nasz dziadulak kupił ud jego [majątek] Bjj99Ado60 Jak nasza mówili, że naczy moj nie dziadulak a pradziadulak, on w Polszczy żył Bjj99Ado61 A nasz dziadulak to najmował Bjj99Ado74 → **DZIADUCZEK*** *m*

[Mlp ź'adulak L29Nit245 ź'adul'äk Bjj99Ado60,61,74]

DZIADULKI *lm pieszcz.* 'zdr od dziadule, dziadkowie' Wszystka rodzina, mama tatuś po polsku rozmawia i Polacy byli od ranej i dziadulki, no to i ja musze po polsku K99Zie14 Już dziadulki tu żyli Bjj99Ado68 → **DZIADKI** *lm*

[Mlm źadulki K99Zie14 ź'adul'ki Onk99Ado47,52 Bjj99Ado68]

DZIADULKOWIE *lm pieszcz.* 'zdr od dzaidule, dziadkowie' [...] tut tatuś i mamusia była, i dziadulkowie tu byli i my zostalim sie tutaj K02Zie137 Tak ojcowie i ich ojcowie i dziadulkowie wszystkie po polsku, jak to była nie wiem K02Zie146 → **DZIADKI** *lm*

[Mlm źadulko'we K02Zie137,146]

DZIADULO *m pieszcz.* 'zdr od dziadek' My po polsku z dziadulem gadamy Wdz95Czy84,86 → **DZIADUCZEK*** *m*

[Mlp ź'adulo Wdz95Czy78 Nlp ź'adulem Wdz95Czy84]

DZIADUNIA *m* → **DZIADUNIO** *m*

DZIADUNIEK *m pieszcz.* 'zdr od dziadek, dziadunio' Ł06Ost459 → **DZIADUCZEK*** *m*

[Mlp ź'aduńek Ł06Ost459]

DZIADUNIO* / **DZIADUNIA** *m pieszcz.* 'zdr od dziadek, dziadunio' Nu i wtedy trzeba babcia topić albo dziadunia, u nas to już mniej, jak wozili, to dziadunia, a u ich babcia

wozili Kml99Pab109 Mój dziadunia był, jak to liczy się, dwaranin K02Kar176 →

DZIADUCZEK* m

[Mlp dziadunia W86Dub74 Bjw97Dwi64,101 ź'aduńa Orn95Masl123 K02Kar176 ź'a'dun'a Bkb83Gju83
Blp ź'aduńa Kml99Pab109 ź'aduńo Ł06Ost459]

DZIADUŃKA m *pieszcz.* 'zdr od dziadek' Pamiętam, jak umierał dziaduńka i jego pogrzeb
Łpt72Zda143 → **DZIADUCZEK* m**

[Mlp ź'aduńka Ł06Ost459 ź'ad'uńka Łpt72Zda143]

DZIADY¹ lm 'przodkowie' Ja sama żyje, to jeszcze dziady moje może żyli, to może dwieście
lat już temu mieszkaniu Isz96Mar198 → **DZIADOWIE lm 2**

[Mlm żady Isz96Mar198]

DZIADY² lm 'święto zmarłych' [...] u nas mówią prosto – Wszystkich Świętych, a na jutro
Zaduszny Dzień, a bolszewiki nazywają Dziady. Oni świętkują te Dziady B96Doł184[...]
tam było ludzi przed Wszystkie Świente zabrawszy się i oni już te Dziady sprawiali
Wrn99Koz24

[M,Blm Dziady B96Doł184 Wrn99Koz24]

DZIADY³ lm bot. 'łopuch, łopian' No to duże liście, to łapuchy, nu to oni, to dziady my
zawsze nazywali tak, prawda, dziady Kml99Pab114 → **DZIADOWNIK m**

[Mlm ź'ady Kml99Pab114]

DZIADZIA / DIADIA m 1. 'brat ojca, stryj' A dziadzia i na moim ręku umarł, siedem lat
jeszcze źle widział Wdk99Pab31 Do mnie przyjechał dziadzia Bjw97Dwi101 Czy był
dziadzia Jaś Bjw97Dwi101 O, dziadzia lisz to był u Kuropatach, teraz uznała Jrz96Mar66
Tam daleko do dziadzi wyjchali. Jeszcze małe byli. Tam żyli w dziadzi, tam późni du
szkoły puczeła chodzić Ilk98Ost-nmw5 Dziadzia, brat ojca też tak samo Ł67ParIII-38 →
DZIADŹKA m, STRYJ m, STRYJEK m, WUJ m 2, WUJEK m 2; 2. 'brat matki, wuj'
Mamy brat – dziadzia Ł06Ost463 Dziadzia, matki brat, też tak samo Ł67ParIII-38 Du
dziadzi wyjechali Ł06Ost463 Tam cioci i dziadzi wszystkie Ł06Ost463 U mnie dziadzia
żyje, mamin brat Ł06Ost463 Mój dziadzia też umar Ł06Ost463 Mój dziadzia nie żonaty
był [...] Jrz96Mar67 Ja nie w kołchozie, mój diadia tolka był, mnie nie przyjeli. No u diadi
sad duży był [...] Jrz96Mar65 → **DZIADŹKA m 1, WUJ m 1, WUJEK m 1; 3.** 'w mowie
dzieci – każdy obcy dorosły mężczyzna' Wszystkie dzieci mówili na starszych ludzi
dziadzia Łpt72Zda143 Siedź, bo dziadzia zabierzy Bjw97Dwi101

[Mlp dziadzia B32Dom219 W96Rie87 d'ad'a Jrz96Mar65 ♦żaża Kws12Ana30 ź'aż'a/dz'adz'a

Bjw97Dwi101 ź'aż'a Ł67ParIII-38 Orn95Masl123 żaża Wdk99Pab31 ź'aż'a Łpt72Zda143 Jrz96Mar66,67

K02Kar176 Ł06Ost463 Dlp ź'aź'i Ł06Ost463 d'ad'i Jrz96Mar65 Mlm ź'aź'i Ł06Ost463 Hk98Ost-nmw5 Mlm
ź'aź'i Ł06Ost463]

DZIADZINIEC *m* → **DZIEDZINIEC** *m*

DZIADZIŃKA *m* *pieszcz.* 'zdr od dziadzia –wujek' Dziadzińka kuchany, zostań u nas
jiszczę jaki tydzień Łpt72Zda143

[M,Wlp ź'aź'inka Łpt72Zda143]

DZIADŹKA *m* **1.** 'brat ojca, stryj' Dziadźka twój jest w chacia Łpt72Zda143 Mój dziadźka i
ojciec w carskiej wojskie był L12Rut283 → **DZIADZIA** *m* **1, 2;** **2.** 'brat matki, wujek' A
te wszystkie pany byli wywieziony, to oni te, ojciec i dziadźka tam w Rasieji umarli
Jzr04Kar65 → **DZIADZIA** *m* **2; 3.** 'w mowie dzieci –każdy obcy dorosły mężczyzna'
Przyszed ten dziadźka, który krad Ł06Ost463 → **DZIADZIA** *m* **3**

[Mlp dziadźka B32Dom219 W96Rie87 L12Rur283 dz'ac'ka Jzr04Kar65ź'ac'ka Łpt72Zda143
Orn95Masl123 Ł06Ost463 ź'aź'ka Bkb83Gju80 Mslp ź'ac'ku Łpt72Zda143]

DZIAHA *ż* **1.** 'pasek, pas' W96Rie87 → **DZIAŹKA** *ż*; **2.** 'rodzaj grubej tkaniny
bawełnianej' B32Dom219

[M,Blp dziaha B32Dom219 W96Rie87]

DZIALANKA *ż* → **DZIELANKA** *ż*

DZIAŁ *m* 'tu: nadział, przydział' Czterdzieści hektarów ziemi ten dział ichny Ł67Par II-26
[Mlp ź'ał Ł67Par II-26]

DZIAŁAĆ• 'robić, wykonywać' Tak [tę potrawę] działa się jak kwaszenina W82Rei37

[ter nos dz'ała się W82Rei37]

DZIAŁKA• *ż* 'kwatery lasu oddzielona rowami lub przecinkami' W Strakiszkach tak ja
chodziła na działki, tam dzie posadzony las, tam bardzo ładna trawa Mck99Pab157 →
DZIELANKA *ż*

[Blp ź'ałki Mck99Pab157]

DZIAMUK *m* *pogard.* 'człowiek tępy, ograniczony' Z takim dżiamukiem wstyd iść
Bjw97Dwi115 → **BAŁDAWIESZKA** *m, ż*

[Mlp dżiam'uk W96Rie87 Nlp dz'amuk'em Bjw97Dwi115]

DZIANCIELINA *ż* → **DZIĘCIELINA** *ż*

DZIAŃCIELINKA *ż* → **DZIĘCIELINKA** *ż*

DZIAREKTOR *m* → **DYREKTOR*** *m*

DZIAREWNIA *ż* → **DZIEREWNIA*** *ż*

DZIAROZA *ż* → **DZIEROZA** *ż*

DZIASIEŃCINA *ż* → **DZIESIEĆCINA** *ż*

DZIATEŃKI *lm* ‘*forma adresatywna* – dziateczki’ Chodziła ja mała, dziatęńki, na katechizma uczyć się [...] A ja wiecie, dziatęńki, teraz to ja stara Bht98Pab130 Jodkiewiczze to była okolica, dziatęńki, było wszystkiego Bht98Pab141

[M,Wlm dziatęńki Bht98Pab130,141]

DZIATKI *lm banc.* ‘*zdr* od dzieci’ Dziaćki wielkie Ł06Ost459 ♦ Tej samej matki nierówna dзиаćki ‘o osobach z jednej rodziny różniących się charakterem, zachowaniem itp.’ W82Tur103

[Mlm ż’atki W82Tur103 ż’atki Ł06Ost459]

DZIAUKAĆ *ndk* ‘nudzić, dokuczać gadaniem’ B32Dom219

[bzk dziaukać B32Dom219]

DZIAŻKA *ż* ‘pasek skórzany do spodni’ Partyzanty zabirali ruwery, a i dзиаżka jak była szyroka, też zabrali Łpt72Zda144 Kup jemu ta dзиаżka Bjw97Dwi115 → **DZIAHA** *1 ż*

[Mlp dзиаżka W96Rie87 ż’aška Łpt72Zda144 Blp dz’aška Bjw97Dwi115]

DZIAŚŁA *ż, n* / **DZIAŚNA** *ż anat.* ‘mięśnie wokół kości szczękowej, dзиаśło’ Wierzknia dзиаśła Orn73c)Masl76 Cybulia najlepsza likarstwa na dзиаśny Łpt72Zda144

[żMlp ż’onsła Orn73c)Masl76 ż’qсна Łpt72Zda144 nClp ż’onsłu Orn94Masl130 Blm ż’qсны Łpt72Zda144]

DZICIATKA *ż* *pieszcz* ‘o małym dziecku – dzieciątko’ W86Dub74 → **DZIECIACZEK** *m*

[Mlp dзиаiatka W86Dub74]

DZICZ *m* ‘rdzeń wrzodu, czyraka’ Wrzod wielki ma dzicz i otoczenie, wrzod ni zagoi się aż dzicz na wierzech ni wyjdzi Łpt72Zda144

[M,Blp ż’ič Łpt72Zda144]

DZIE *zaim* → **GDZIE** *zaim*

DZIECI *lm* → **DZIECKO** *n*

DZIECIACZEK *m* *pieszcz.* ‘*zdr* od dziecko’ Bkb83Giu76 → **DZICIATKA** *ż,*

DZIECIUCZEK *m*

[Mlp ż’e’c’aček Bkb83Giu76]

DZIECIAK *m* *pieszcz.* ‘dziecko, dzieciak’ Odwiedzają i przyniosło tam cośkolwiek dla dзиаciaka, czy tam dla rodziców tam coś Kml96Mar108 Koń ubrany, z bryzgunami, kum i kuma z dзиаciakiem na wozie, tak ładnie Kml96Mar106 → **DZIECIUK** *m*

[Mlp ż’ec’ak Wrn08Koz32 ż’ec’ak Bkb83Giu76 Blp ż’ec’aka Kml96Mar108 Nlp ż’ec’akem Kml96Mar106 z ż’ec’ak’əm Orn73Masl72]

DZIECINNY* / **DZIECINY*** / **DZIACINY*** ‘właściwy dziecku, dziecięcy’ Dziacina
niaszpory K01a)Kar146 ♦ Od dziecinych dni → **DZIEŃ** *m*

[Mlm ź’ac’ina K01a)Kar146 Dlm źećinyx W82Tur106]

DZIECINSTWA / **DZIECIŃSTWO** *n* / **DZIACINSTWA** *n*, *ż* ‘lata dziecięce, dzieciństwo’
Interesna dziecinstwa Bjw97Dwi18 ♦ Z dzieciństwa ‘od dziecka’ W domu z dziacinstwa
ja pu polsku tykoż rozmawiałam Krm01Kar404 Bo tak z dzieciństwa przyzwyczajone
takie B12Gol67

[Mlp dz’ec’instwa Bjw97Dwi18 Dlp dzieciństwa B12Gol67 ź’ac’instwa Krm01Kar404]

DZIECINY → **DZIECINNY***

DZIECIUCZEK / **DZIACIUCZEK** *m* *pieszcz.* ‘zdr od dzieciuk, dzieciaczek’ Dziaciuczek
tam malusińki, dwóch trzech miesieny Krm01Kar409 Dziaciuczak, czy tam sześć, siedem
lat do szkoły K02Kar264 → **DZIECIACZEK** *m*, **DZIECIATKA** *ż*

[Mlp ź’e’c’uček Bkb83Gju77 ź’ac’uček Krm01Kar409 ź’a’c’učak K02Kar264]

DZIECIUK / **DZIECIUK** / **DZIACIUK** *m* 1. ‘dziecko’ Czyj to dziaciuk liata pu zbożu
Łpt72Zda144 Dzieciuk chodzi po ulicy Bjw97Dwi37 Tam był u jednej kobiety dziaciuk
maleńki Szn98Kon102 Pod kościół podjechali, dzieciuka na rence, ponieśli do kościoła
kścić Kml96Mar106 Rodziły i na poliu rodziły, żyto pójdzie żońć, na poliu porodzi,
przyniesie dzieciuka Kml96Mar108 Że dzieciuka trzeba do szkoły puścić, to dzieciuk
będzie, znaczy sie, niech on przywyka zrazu K99Zie17 Ji dziaciuka ji nia dzieciuka
potraktuja Wdk01Kar246 Czasem dzieciuka komu zrobił Orn73d)Masl197 Poważyniaj
trocha dzieciuka W96Rie106 Z dzieciukiem Orn73Masl72 Każdy chce, żeby dziaciuku
było lepiej K02Kar261 Ja zostałam sie jedna i dwa dzieciuki zostawił moje, hodowałam
dzieciuki dwa K02Kar261 Dobrze mówio: jak dwie niańki, to dziaciuk bez nosa
B29Nit245 → **DZIECIAK** *m*; 2. ‘narzeczony, kawaler’ [...] ten dzieciuk jej porzucił ta
moja Wilma K02Kar285

[Mlp dzieciuk W83Tur19 Bjw97Dwi63 Wn00Daw93 dzieciuk B29Nit245 źećuk K99Zie17 ʽ’ec’uk
Bkb83Gju76 ź’e’luk Bjw97Dwi37 ź’e’luk K02Kar285 ź’ec’luk/ź’a’c’luk Łpt72Zda144 dz’ac’uk Szn98Kon102
ź’ac’uk K02Kar261 ź’a’c’uk B29Nit245 Blp ź’ec’uka Orn73d)Masl197 Kml96Mar106,108 źećuka K99Zie17
ź’ac’uka/ź’e’c’uka Wdk01Kar246 Clp ź’ac’uku K02Kar261 Blp dzieciuka W96Rie106 Nlp ź’ec’uk’əm
Orn73Masl72 Mlm ź’ec’uk’i K02Kar261]

DZIECKA *ż* → **DZIECKO** *n*

DZIECKO *n* / **DZIECKA** *ż* ‘dziecko’ Mała dziecka płaczy, a ty ni słyszysz Łpt72Zda144
Jaka to dziecka ji wyrośnie, ja mówie, żebyż uona lepiej umarła [...] Mck99Pab160

Jeszcze dziecko już ta malienka jest, ona siedzi tu z dzieckiem, tu przyszed jej przy dziecku już, w głowie zawsze bił Mck99Pab160 Dzieciam kup cukierka Bjw97Dwi18 →

DZIECIAK *m* ♦ Gorzkie dziecko ‘małe dziecko’ B32Dom221 ♦ Łapane dziecko ‘nieślubne dziecko’ Bkb83Gju77 → **BACHUR** *m* 2 ♦ Nierodzone dzieci ‘pasierby’ Bkb83Giu78 ♦ Niezakonne dziecko ‘nieślubne dziecko’ Bkb83Giu77

[*z*Mlp dziecka W83Tur16 Ł95Kar48 *ż*’ecka Mck99Pab160 *ż*’lecka Łpt72Zda144 *n*Mlp dziecko B32Dom216 *ż*’ecko Bkb83Gju77 Mck99Pab160 *n*Nlp *ż*’eckem Mck99Pab160 *n*Mslp *ż*’ecku Mck99Pab160 Mlm *ż*’ec’i’ Bkb83Giu78 *C*lm dz’ec’am Bjw97Dwi18 Nlm *ż*’ec’ar’ni Kws12Ana33]

DZIECTWO• / **DIECTWO**• *n* ‘lata dziecięce, dzieciństwo’ To ja pamiętam w dietwie, było to w dwadziestym szóstym [roku] Kmj99Pab88 Nu, my bardzo dobrze żyli w dietwie, żyli jak w mieście Ł67ParI-82 Nu, już jak w dziectwu o ptaszeczek [o ptaszkach] tam uczył Ł67ParII-5 ♦ Od dziectwa/z dziectwa ‘od dziecka, od dzieciństwa’ Bo ja od dziectwa hodowała sie, jaż pamiętam te i wojny wszystko przechodzili Kmn99Kar82,88 Wiem ich od dziectwa Kmj99Pab85 Ja to z dziectwa świętkuję Boże Narodzenie polskie B96Doł185

[Dlp dziectwa Kmn99Kar82,88 Dlp z dziectwa B96Doł185 od *ż*’ectva Kmj99Pab85 Mslp v d’ectvé Kmj99Pab88 v *ż*’ectvé Ł67ParI-82 v *ż*’ectvu Ł67ParII-5]

DZIEĆ-DZIEĆwykrz ‘okrzyk przywoływania świń’ Dzieć dzieć albo kuchć kuchć, to już świnia powołać Trk06Rut365 → **CIOCH CIOCH** *wykrz*

[dzieć dzieć! Trk06Rut365]

DZIEĆMI *przysł ndm* ‘w czasach dzieciństwa’ [...] my podzielone byli dziećmi nawet Bht98Pab120 Jak my bawili się, jak my co robili dziećmi, co mówili i to wszystko takie było opowiadanie pomiędzy nami Bht98Pab156

[dziećmi Bht98Pab120,156]

DZIEDZINIEC / **DZIADZINIEC** *m bnac*. ‘podwórze, dziedziniec’ L29Nit245 i in.

[Mlp *ż*’e³’ińec Wtr82Saw74 *ż*’a³’ińec L29Nit245]

DZIEKOLEK *ndm* → **GDZIEKOLWIEK** *ndm*

DZIEKOLWIEK *ndm* → **GDZIEKOLWIEK** *ndm*

DZIELANKA / **DZIAŁANKA** *ż* ‘kwatera lasu oddzielona rowami lub przecinkami’ W Samolówce lias był pudzieliony na kawałki, co nazywajo się dzieliankami Łpt72Zda144 → **DZIAŁKA** *ż*

[Mlp *ż*’el’añka/*ż*’al’añka/*ż*’il’añka Nlm *ż*’el’añkami Łpt72Zda144]

DZIELIĆ *ndk na co* ‘dzielić przez co’ Dzielić na cztery B32Dom207 Trzeba dzielić na dwa Bjw97Dwi84

[*bzk dzielić B32Dom207 Bjw97Dwi84*]

DZIELIĆ SIĘ• *ndk* ‘dzielić się’ Stc96Mar76

dzialiwszy sia *ipu* Żebyż to już po jakiej oni tam, ustawie robiwszy, tak równoż robiwszy, dzialiwszy sia [...] Stc96Mar76

[*ipu ż’al’ifsy s’a Stc96Mar76*]

DZIELNICA •*ż* ‘kawałek ziemi’ Bht98Pab108 ♦ Dzielnica ziemi ‘określony kawałek ziemi; działka ziemi’ Dzielnicy ziemi nazywało się, a na tej dzielnicy ziemi, to ten może miał pół hektara, ten może hektar miał, taki kawałek ziemi Bht98Pab108

[*Mslp dzielnicy Bht98Pab108 Mlm dzielnicy Bht98Pab108*]

DZIEŁA *ż* → **DZIEŁO** *n*

DZIEŁO *n, ż* / **DZIEŁA** *ż* **1.** ‘sprawa, interes’ B32Dom219; **2.** ‘sprawa, rozprawa sądowa’

Już dzieła zakonczona, teraz wywieźli jego do Szawel K02Kar300

[*nMlp dzieło B32Dom219 żMlp ż’ęła K02Kar300*]

DZIENIEBĄDŹ *zaim* → **GDZIENIEBĄDŹ** *zaim*

DZIENNICZEK* / **DZIENICZEK**• *m* ‘*zdr* od dziennik – miejsce odpoczynku bydła’

Trzeba tutaj równo obory zrobić dla świń na lata dzieniczek W82Tur73

[*Blp żeńiče^ak W82Tur73*]

DZIENNIK *m* ‘zwykle zacienione miejsce, gdzie w południe odpoczywało bydło’ Z rana krowy paśli, a na czas duchoty i ubiadu pędzili na dziennik Łpt72Zda144

[*M,Blp ż’leńnik/ż’leńnik Łpt72Zda144*]

DZIEŃ *m* ‘okres od wschodu słońca do zachodu słońca, dzień’ B32Dom211 i in. ♦ Anioła dzień *dawne* ‘imieniny’ B32Dom211 ♦ Budni dzień → **BUDNI**¹ ♦ Dniom i w nocy ‘dzień i noc’ [...] napaście [napadnijcie] na kościół i nie wychodźcie z jego [...] i dniom i w nocy siedzieli, cały miesiąc siedzieli [...] Ikż96Mar19 ♦ Do dnia ‘do białego rana, do świtu’ Postawio troche wypić i zakonsić i bawim się potam aż do dnia Wtr84Saw174 ♦ Gradowy dzień ‘czwarty dzień świąt Bożego Narodzenia lub Wielkanocy’ Gospodarzy cztery dni świątkowali. Każdy czwarty dzień na Wielkanoc, na Boże Narodzenie, gradowy. Modlili się od gradu. Wróżyli, że grad wybiwa rośliny W99Rut31 ♦ Jana dzień ‘dzień świętego Jana, noc świętojańska, sobótka’ Teraz późni Zilionych Świątek był Jana dzień, jak w Łotwie już bardzo jest przyjęnty Rzc98Ost-nmw9 ♦ Każdy dzień ‘codziennie, każdego dnia’ Każdy dzień tata czytał „Chata Rodzinna” Kw01Kar394 ♦ Krzyżowe dni ‘trzy dni

przed Wniebowstąpieniem Pańskim i dzień św. Marka' Krzyżowa dni jak bywali, to szedlim do krzyżów K02Kar228 ♦ Kuci dzień 'dzień Wigilii Bożego Narodzenia' W kuci dniu kartofli jeść nie można. Jak kuci dzień, to moja ciocia gotowała groch W99Rut30 Piątek to na sucho już pościm i w kuci dzień na sucho pościm Wdg99Pab236 W kuci dniu kucia podjadłszy ido drzewa nioso. Przez kucia bardzo warożo K02Kar294 → **KUTIA** ż 3 ♦ Lodowy dzień / polodowy dzień 'czwarty dzień Wielkanocy (środa) i czwarty dzień Bożego Narodzenia i środa po' A czwarty liczył się lodowy dzień. Bo jeżeli czwarty dzień pracujesz, to już grad wybije zboże W99Rut31 ♦ Na drugi dzień 'nazajutrz, następnego dnia' Na drugi dzień B32Dom235 ♦ Na każdy/kuźdyn dzień 'każdego dnia' Ma do czynienia na każdy dzień właśnie z takimi [...] wypadkami W01Mas127 ♦ Od dziecinnych dni 'od dziecka' W82Tur106 ♦ Od/z małych dni 'od dzieciństwa, od maleńkości' Już od małych dni i ja, i siostra, i brat wszystkie po polsku uczyliśmy się K99Zie16 ♦ Ostatni dzień 'ostatniego dnia' I ostatni dzień przed feriami przełamujemy się opłatkiem W01Mas129 ♦ Porządek dnia → **PORZĄDEK** m 'porządek dzienny, rozkład dnia' B32Dom247 ♦ Przez dzień 'co drugi dzień' Przez dzień [...] jada Dgd82a)Par219 Na nauka to ja przez dzień chodziła, o taka szkoła Kmj96Pab-nmw ♦ W dzień 'dziennie, na dzień' Po pięć razy w dzień [będzie mnie pytać] L96Męd56 ♦ W inny dzień 'innego dnia' Kto dobrze popisał się, ten dostał zaliczenie, a kto nie – ten miał przyjść w inny dzień, a gdyby w ten dzień nie zdał [...] W01Mas126 ♦ Wigilii dzień/wigilejny / wigilny dzień 'dzień Wigilii Bożego Narodzenia' Na wigilejny dzień W99Rut30 → **WIGILDZIEŃ** m ♦ W porządku dnia → **PORZĄDEK** m ♦ W ten dzień 'tego dnia, w tym dniu' Kto dobrze popisał się, ten dostał zaliczenie, a kto nie – ten miał przyjść w inny dzień, a gdyby w ten dzień nie zdał [...] W01Mas126 [...] otrzymałam w ten dzień dużo kwiatów W01Mas126 ♦ Z małych dni 'od dziecka, od dzieciństwa' Alie z małych dni stykałam się z polskou kulturou [...] nu i z małych dni stykałam się z polskou scenou Kwn01Kar394 Boże mój, od małych dni i ja, i siostra i brat, wszystkie po polsku uczyliśmy się K99Zie16 [Mnie] z małych dni oddali dla cudzym Ł67ParIII-52

[Mlp dzień B32Dom211,214,235 L91Zow546 dzeń W99Rut30 Bkb08Rut98 dz'eń W99Rut30,31 źeń Rzc98Ost-nmw9 ź'eń Kw01Kar294 Dlp dnia B32Dom247 Blp dzień L96Męd56 W01Mas126 ź'eń Wdg99Pab236 Kmj99Pab-nmw Nlp dñom Ikz96Mar19 Ms/p dñu W99Rut30 Mlm dñi W82Tur106 W99Rut31 Dlm dñi K99Zie16 Kw01Kar394 K02Kar228]

DZIEŃCIELINA ż rol. bot. 'dzieńcielina, biała koniczyzna' Dzieńcielina też jest. Dzieńcielina mocno dobra narosła Ł67Par II-30 → **DZIETLEWKA** ż

[Mlp ż'enc'el'ina Ł67Par II-30]

DZIĘSZCZYK *m* → **DIENSZCZIK*** *m*

DZIEREKTOR *m* → **DYREKTOR*** *m*

DZIEREWNIA* / **DZIAREWNIA**• *ż* ‘wieś’ Na dziarewni pendził ktoś pos(t)ne masło

Brs02Rie49 → **WIEŚ** *ż*, **WIOSKA** *ż*

[Ms/lp dżarewni Brs02Rie49]

DZIERGACZ / **DZIERKACZ**² *m* ‘miotła brzozowa’ Weź dziergacza i popędź jego

W96Rie88

[Mlp dzierkacz B32Dom219 Blp dziergacza W96Rie88]

DZIERGAŁKA *ż* ‘wędka do połowu ryb pod lodem’ W96Rie88 ♦ Na dziergałka ‘o sposobie
połowu ryb pod lodem’ W96Rie88

[M,Blp dziergałka W96Rie88]

DZIERKACZ¹ / **DZIORHACZ** *m zool.* ‘ptak derkacz’ B32Dom219 i in.

[Mlp dzierkacz B32Dom219 żorhać W82Tur73]

DZIERKACZ² → **DZIERGACZ** *m*

DZIEROZA / **DZIAROZA** / **DZIROZA** *ż bot.* ‘widłak’ Dzioza tak wiji sia pu mechu,
paprociach Łpt72Zda144 → **WIDŁAK** *m*

[Mlp ż'erloza/ż'rloza/ż'i'loza Łpt72Zda144]

DZIERUHA *ż* ‘domowa gruba tkanina na sienniki’ W96Rie88

[Mlp dzieruha W96Rie88]

DZIERŻAĆ *ndk* ‘trzymać’ Dzirży i nikomu ni dawaj Łpt72Zda144

[bzk ż'erż'ac' Łpt72Zda144 rozk lp ż'irż'y Łpt72Zda144]

DZIERŻAWA• *ż* ‘użytkowanie np. ziemi za opłatą’ B32Dom262 → **ARENDA** *ż* ♦ Trzymać
dzierżawę → **TRZYMAĆ** *ndm*

[Blp dzierżawę B32Dom262]

DZIESIĄTY• *licz* ‘dziesiąty’ W82Tur101 ♦ Przez pjonta dziesionta → **PIĄTY** *

[nBlp żeśonta W82Tur101]

DZIESIĘCINA / **DZIASIEŃCINA** *ż* ‘miara powierzchni ziemi = 1,09 ha, dziesięcina’

Majątek był, pińdziesiąt dziesięcin ziemi (dziesięcin nie hektarów, hektarów około
sześćdziesiąt), ale ojciec miał bardzo dużo długu, bo była druga żona K96Saw73 Jak
kiedyś była ziemia na dziesięciny Dtn99Pab29 Na pięciu dziesięcinach ciężko było żyć,
chyba że chto był jeszcze kuwalem albo kim Łpt72Zda144

[Mlp ź'es'eńc'łina/ź's'eńc'łina/ź'śińc'łina Łpt72Zda144 Dlm dz'ies'ienc'in K96Saw73 ź'es'enc'in K99Zie29
Blm ź'eśeńciny Dtn99Zie29 Mslm ź'is'ińc'łinx Łpt72Zda144]

DZIEŚ *zaim* → **GDZIEŚ** *zaim*

DZIEŚCI *zaim* → **GDZIEŚCI** *zaim*

DZIETLEWKA / **DZIETLOWKA** *ż rol. bot.* 'dzięcielina, biała koniczyna' Dietlewka – po rusku klewier, białe kwiaty, biała dietlowka Ł67Par III-10 → **DZIEŃCIELINA** *ż*

[Mlp ź'etl'ėwka/ź'etl'ówka Ł67Par III-10]

DZIE-TO *zaim* → **GDZIE-TO** *zaim*

DZIEWCZAK *m* 'z sympatią – o dziewczynie' Bkb83Giu82 → **DZIEWCZYNA** *ż 1*,
DZIEWKA *ż 1*, **DZIEWUCHA** *ż 1*

[Mlp ź'efčak Bkb83Giu82]

DZIEWCZUR *m* 'mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia, babiarz' Bkb83a)Giu100 →
BABNIK *m*

[Mlp ź'efčur Bkb83a)Giu100]

DZIEWCZYNA *ż 1*. 'młoda niezamężna kobieta, dziewczyna' Bkb83Giu75 →

DZIEWCZAK *m*; **2.** 'córka' Dziewczynam [swoim] daj Bjw97Dwi18 → **CÓRKA** *ż ♦*
Dziewczyna jak łania/ jak łań → **ŁANIA** *ż ♦* Dziewczyna jak rzepa → **RZEPA** *ż ♦* Leżć
do dziewczyny → **LEŻĆ** *ndk*

[Mlp ź'efčyna Bkb83Giu75 ź'efčyna BL82Giu227,229 Bkb83a)Giu98 Dlp dziewczyny B32Dom231 C/m ź'efčynam
Bjw97Dwi18]

DZIEWCZYNISZCZA *ż* 'duża, gruba dziewczyna' W86Dub76

[Mlp dziewczyniszczka W86Dub76]

DZIEWCZYNIUTKA *ż pieszcz.* 'zdr od dziewczynka, dziewczyneczka' [...]

dziewczyniutka z boku położyli L13Kar374 → **DZIEWUSZECZKA** *ż*

[Mlp ź'efčynutka W82Tur111 Blp ź'efčyn'utka L13Kar374]

DZIEWCZYINKA *ż 1*. 'dziewczynka' Bkb83Gju75; **2.** 'córka' Bkb83Gju75 → **CÓRKA** *ż*

[Mlp ź'efčynka Bkb83Gju75]

DZIEWIERZ *m* 'brat męża' Wczoraj dziewierz był Bjw97Dwi115 Bo on w Warszawie
dziewierz, ale siostry syn [...] w Olsztynie Str99Pab175

[Mlp ź'eveś Bjw97Dwi115 ź'eveś Str99Pab175]

DZIEWIĘTNIKI *lm rel.* 'dziewiąta niedziela po Wielkanocy' Pośła Ziałonych Świontków
bywa ósma niedziela, wtedy już dziewionta – dziewiętniki, i dzieciów, kwiaty świenco.
Dzieciów święta pośła dziewientniku Jzr04Kar69

[Mlp dz'ev'entn'ik Dlp dz'ev'entn'iku Mlm dz'ev'entn'iki]

DZIEWKA / DZIWKĄ ż 1. 'dziewczyna, młoda niezamężna kobieta' Zrobiła się dziewka szyroka, wysoka, ni taka ja wy szczuplińkie Kbs99Pab147 Jedna dziwka tut była jaki miesionc nazad, ona mówiła tak [...] Ł67Par II-33 Chłopczyka znalazli pod dembem podrzuciwszy jaka tam młoda dziwka była Ł67Par II-11 Nu tych dziwek nie lubił Dgd82a)Par209 → **DZIEWCZAK m**; 2. 'służąca' Ciężko w tej wiedźmy być dziwko, nigdy jej ni dugodzisz Łpt72Zda145 ♦ Stara dziewka 'stara panna' Została sia dzieukaj staraj, nie wyszła za mąż Brs02Rie50 → **PANIENKA ż**, **PANNA ż**

[Mlp ż'evka Kbs99Pab147 ż'ifka Ł67ParII-11,33 Łpt72Zda145 Nlp dzeukaj Brs02Rie50 ż'ifko Łpt72Zda145 Dlm dz'iwiek Dgd82a)Par209]

DZIEWUCHA ż 1. 'dziewczyna' Bkb83Gju75 → **DZIEWCZAK m**; 2. 'cóрка' Bkb83Gju75 → **CÓRKA ż**

[Mlp ż'e'vuxa Bkb83Gju75]

DZIEWUSZECZKA ż 'zdr o dziewczynce, dziewuszka' W86Dub74 → **DZIEWCZYNIUTKA ż**

[Mlp dziewuszcza W86Dub74]

DZIEŻ żaim → **GDZIEŻ* żaim**

DZIEŻA / DZIŻA ż 'duże drewniane naczynie na ciasto chlebowe, dzieża' A dzieży takie dżewniane wielkie Użp01Kar258 Taka dzieża i ona [ciasto chlebowe] kwasi się Isz96Mar195 Na tym, u mnie jeszcze dziża taka była, no i rozczyiała mamusia, pamiętam i uona i czasami kartofelka spuści Brż96Mar174 Wzieli groch, wrzucili do dzieży, a dzieży takie dżewniane, wielkie Użp01Kar258 → **DZIEŻKA ż** ♦ Chlebna dzieża 'dzieża do mieszenia chleba' Do dzieży takiej chlebnej [...] i miesili Trk06Rut-nmw5

[Mlp żeża Isz96Mar195 жіża Brż96Mar174 Dlp dzieży Trk06Rut-nmw5 ż'eży Użp01Kar258 Mlm ż'eżyUżp01Kar258]

DZIEŻKA ż 'duże drewniane naczynie na ciasto chlebowe, dzieżka' To wieczorem rozczyia się ten chleb w dzieżcy Isz96Mar195 → **DZIEŻA ż**

[Mlp dzieżka B32Dom219 Mslp żeżcy Isz96Mar195]

DZIEŻÓŁKA• / DZIEŻÓŁKA ż 'zdr od dzieża, dzieżka' Z dzieżółcy Brż96Kon77 → **DZIEŻKA ż**

[Mlp że'żółka K99Zie26 Mslp dz'eżółcy Brż96Kon77]

DZIEĆCIELINA / DZIANCIELINA ż bot. 'roślina pastewna o różowych kwiatach, podobna do koniczyny' Dzińcilina można siać, sama też rośni na poliu ni za bardzo suchim i ni

pudmokłym Łpt72Zda144 Na jenczmień sieli dziencielina, po dziencielina len takij
Drn73Par58 Dziencielina mocno dobra narosła, a tylko przeszłym roku też była taka
Dgd82a)Par223

[M,Blp dzięcielina L99Rie68 dz'enc'el'ina Dgd82a)Par223 ź'ańc'al'ina/ź'ńc'il'ina/ź'eńc'el'ina
Łpt72Zda144 B,Msłp ź'eńc'el'ina Drn73Par58]

DZIĘCIELINKA / DZIAŃCIELINKA / DZIŃCILINKA *ż bot. 'zdr od dzięcielina'*

Zapędź krowy na piąty sznur, tam taka ładna dzińcilinka Łpt72Zda144

[Mlp ź'eńc'el'inka/ź'ańc'al'inka/ź'ac'al'ij /ź'ńc'il'inka Łpt72Zda144]

DZIEKOWAĆ *ndk kogoś za coś 'dziękować komu' B32Dom206*

[bzk dziękować B32Dom206]

DZIEKUJĄC *ndm w funkcji przyim 'dzięki komu' Dziękując tobie B32Dom219*

[ipw dziękując B32Dom219]

DZIK *m 'każde dzikie zwierzę' Dzik to zwierz, co żyji w liesie i jest niebezpieczny*

Łpt72Zda144

[Mlp ź'ik Łpt72Zda144]

DZIKI **1.** *'o nieoswojonych zwierzętach, niehodowlanych roślinach' Łpt72Zda144; 2.*

*'osobliwy, niezwykły; tu: nieznany' [...] wie, no zmiszany ten był język, tak że on nam nie
był dziki. Na przykład nam był dziki wiecej Niemiec, więcej ten język był niezrozumiały*

Ejs99Smu159 Ruskimi imionami też chrzczą, nawet i u nas w kościele. Dlaczego

wybierają dzikie imiona? Ppk06Stra142 ♦ Dzika świnia → ŚWINIA ♦ Dzikie zęby →

ZĄB *m*

[mMlp dziki Ejs99Smu159 źMlp ź'ika Łpt72Zda144 Mlm ź'ike Bjw99Pab127 ź'like Łpt72Zda144 Blm
dzikimi Ppk06Stra142]

DZILANKA *ż → DZIELANKA* *ż*

DZIŃCILINKA *ż → DZIĘCIELINKA* *ż*

DZIOHOĆ *m 'gęsta ciemnobrunatna ciecz otrzymywana z drewna – dziegieć' Dziohoć palili*

Ł67Par III-2 Dziohoć palili, tam liasy wielkie Ł67Par IV-15

[Mlp ź'óyoc' Ł67Par III-2 Ł67Par IV-15]

DZIORHACZ *m → DZIERKACZ*¹ *m*

DZIORNAĆ *dk 'wypić duszkiem w szybkim tempie' Ciach mach, dziorneli pu ćwiartce i du*

ruboty Łpt72Zda145

[bzk ź'ornońc' Łpt72Zda145 prze3lm ź'orn'eli Łpt72Zda145]

DZIÓB• *m* / **DZIÓBA•** *ż* ‘dziób’ Ze stoga nosił, w dzioba nabierze Bht98Pab203 Dzieńcioł
swojim dzióbam dzióbi Orn73c)Masl84

[*zBlp* dzioba Bht98Pab203 *mNlp* *ż*’ubam Orn73c)Masl84]

DZIROZA *ż* → **DZIEROZA** *ż*

DZIRSA *ż* → **GIRSA**¹ *ż*

DZISIAJ / **DZISIEJ** *ndm* ‘w bieżącym dniu, dzisiaj’ Wczorej ni dostał i dzisiej ni dustanisz
Łpt72Zda145 → **DZISIKA** *ndm* ♦Na dzisiaj ‘w chwili obecnej, teraz’ Poprzednio były
takie warunki, jak Pan mówił, na dzisiaj istnieją odrobinę inne W01Mas127

[dzisiaj W01Mas127 *ż*’lis’eĭ Łpt72Zda145]

DZISIKA *ndm* ‘dzisiaj, w obecnych czasach’ Dzisiaka ni można żyć spokojna
Łpt72Zda145 → **DZISIAJ** *ndm*

[*ż*’lišaka Łpt72Zda145]

DZISIEJ *ndm* → **DZISIAJ** *ndm*

DZISIEŃCINA *ż* → **DZIESIEŃCINA** *ż*

DZIUPLA* *ż* / **DUPLA** *ż* / **DUPLO** *n* ‘wypróchniały otwór pnia, dziupla’ Taka jest dżzewo i
z takiej, jak nazywa się dupla, taka dziura wielka i tam zaprowadza się pszczoł
Mdk99Pab197 Onegdys pszczoły byli w dupliach albo w kłodach Łpt72Zda142

[*zMlp* dupla Mdk99Pab197 d’upl’a Łpt72Zda142 *nMlp* dupl’ó Ł67ParIV-13 *MsIp* d’upl’ax Łpt72Zda142]

DZIUŁECZKA *ż* ‘*zdr* od dziura, dziurka’ Beczułka taka i zasłanienta, a tam dziuŁeczka i tam
koŁo, tam taki koŁaczyc przybity do tego do tej pałki i tak o hasi się, hasi się i masŁo zbije
się skoro Isz96Mar196

[*Mlp* *ż*’uŁeĉka Isz96Mar196]

DZIWACZYĆ SIĘ *ndk* ‘dokazywać, rozrabiać nieszkodliwie’ W99Rie68 → **BUJANIĆ** *ndk*

[*bzk* dziwaczyć się W99Rie68]

DZIWAN *m* **DYWAN**¹ *m*

DZIWANCZYK *m* → **DIWANCZYK** *m*

DZIWIĆ• *ndk* ‘dziwić się’ Ja dziwie, że Polacy bardzo duŁo dali dla Litwinów [...]

K02Zie142 → **DZIWIĆ SIĘ** *ndk*

[*ter1lp* džiŭe K02Zie142]

DZIWIĆ SIĘ• *ndk* *kogo, czego* ‘dziwić się *komu, czemu*’ Z polskij rodziny w litewski
jenzyk? Ja to dziwiem się takich ludzi, że jido w litewski jenzyk, w poganski ten jenzyk
Mck99Pab155 → **DZIWIĆ** *ndk*

[*ter1lp* ž'ivem še Mck99Pab155]

DZIWKĄ *ž* → **DZIEWKĄ** *ž*

DZIWO *n* ‘coś dziwnego, rzecz dziwna’ Str99Pab173 ♦ Dziwo bierze ‘wprawia w zdumienie’ Ja sama pujechała do Polski, to wszystkie mówio, chibie pani z Polski, ich dziwo brało, że ja z tej strony tak rozmawiam Ncz02Koz64 ♦ Nie dziwo ‘nic dziwnego’ Str99Pab173

[*Mlp* dziwo Ncz02Koz64 ž'ivo Str99Pab173]

DZIWOWAĆ• *ndk* ‘dziwić się’ Nia umiam pu litewsku. Przeżyłam wiek w Litwia i nia [umiem]. Nu mnie naczalstwo nie dziwuji, bo ja nie uczywszy K02Kar228 I tak dziwują, dziwują, czego oni tak robio Brs04Ste121 → **DZIWOWAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter1lp* živują Brs04Ste121 *ter3lp* ž'ivuji K02Kar228]

DZIWOWAĆ SIĘ• *ndk* *nad czym* ‘dziwić się czemu, z powodu czego’ Nikt_o nie dziwuji sie nad tym Ł67Par III-36 → **DZIWOWAĆ** *ndk*

[*ter3lp* ž'ivuji s'e Ł67Par III-36]

DZIŻA *ž* → **DZIEŻA** *ž*

DZWON / **ZWON** *m* ‘dzwon’ [...] tam jedne kości, tam dzwon był zachowany, Niemcy wykopali jeden [...] Ikż96Mar20 Trzeba przywieźć, no trzeba, księdzuż odpowiadać [odmawiać] nie będę, ja dostałem z ziemi i zawiozłem, to był wielki dzwon [...] Ikż96Mar20 [...] a drugi dzwon ja sam wywiozłem do Brasławia Ikż96Mar20

[*Mlp* žvon Orn73a)Masl70 žvon Ikż96Mar20 *Blp* žvon Orn73a)Masl70 Ikż96Mar20 *Nlp* zvonem K02Kar174 *Mlm* žvony Kmj99Pab82]

DZWONECZEK• *m* **1.** ‘*zdr* od dzwonek, dzwoneczek’ Trk06Rut36; **2.** *lm* ‘ozdobne brzękadła w uprzęży końskiej’ Na koni brazguli takie nałożo na szyja, dzwoneczki takie i pojechali Trk06Rut367 → **BARSZKULI** *lm*

[*Blm* dzwoneczki Trk06Rut367]

DZWONEK* *m* / **ZWONEK**• *m* ‘*zdr* od dzwon, dzwonek’ Albo z zvonem jedziesz, albo na szyja [koniowi zakłada się] takie zwonki K02Kar174 → **DZWONIK** *m*

[*Blp* zvonk'i K02Kar174]

DZWONIĆ *ndk* / **ZWONIĆ** *ndk* **1.** ‘dzwonić, uderzać w dzwon’ Zwonić [w dzwony kościelne] nie wolno Ł67ParIV-13; **2.** ‘wydawać metaliczne dźwięki, dzwonić’ I on [ksiądz] szed do kościoła i ludzie i dzwony dzwonili, i od tamtego [czasu] zaczęli dzwonić Kmj99Pab82 ♦ Słyszysz dzwon, ale nie wie z której strony ‘słyszysz, że dzwonią, ale nie wie w którym kościele’ L82Roj236

[*bzk zvońić* Ł67ParIV-13 *żvońić* Kmj99Pab82 *ter3lm* dzwonią L82Roj236 *żvońo* Kmj99Pab82 *prze3lm* *żvońil'i* Kmj99Pab82]

DZWONIK *m* ‘*zdr* od dzwon, mały dzwonek’ Bjw97Dwi31 → **DZWONEK*** *m*

[*Mlp* *żvońik* Bjw97Dwi31]

DZWONKA *ż* ‘jeden z kolorów kart, karo’ Co z babo grać, ona ni udróżnia dzwonki ud czyrwienia Łpt72Zda145

[*Mlp* *żv'ojka* Łpt72Zda145 *Dlp* *żv'ojki* Łpt72Zda145]

DZWONNICA* / **DZWUNICA** / **ZWUNICA** *ż* ‘wieża z dzwonem, dzwonami’

Mjs73Ana34

[*Mlp* *żvun'ica/zvun'ica* Mjs73Ana34]

DZWONNIK*/**DZWONIK** *m* ‘kościelny, zakrystian’ Buwało jeździ tam zvonik, powię kiedy ksiondz pajeździ po kolendzia L13Kar368

[*Mlp* *zvон'ik* L13Kar368]

DŹWIŁY → **DWIŁY**

DŹERGAĆ *ndk* → **ŻERGAĆ** *ndk*

DŹEWA *ż* → **DRZEWO*** *n*

DŹEWIANY → **DREWNIANY**

DŹEWNIANY → **DREWNIANY**

DŹEWO *n* → **DRZEWO*** *n*

DŹŹEWA *ż* → **DRZEWO*** *n*

DŹŹEWNIANY → **DREWNIANY**

DŹŹEWLANY → **DREWNIANY**

E

EBLA / **EBLA** *wykrz* ‘zawołanie na konia, by szedł’ Eblia! Mgn73Pie172 → **NO** *wykrz* 3,
WJO *wykrz*

[ébl’áMgn73Pie172]

EDZIENKA• *m* ‘imię męskie, *zdr* od Edward’ Jadźka była wyszedzsy za monż za Edzieńku
Pps91Kru173 → **EDZIUK** *m*, **EDŹKA** *m*

[Błp ɛʒ’ɛŋku Pps91Kru173]

EDZIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Edward’ W86Dub72 → **EDZIENKA** *m*

[Młp Edziuk W86Dub72]

EDŹKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Edward’ W86Dub73 → **EDZIENKA** *m*

[Młp Edźka W86Dub73]

EGREST *m* → **AGREST** *m*

EGZAMIN• *m* ‘sprawdzenie czyichś wiadomości przez osoby uprawnione, egzamin’ Tam
były egzamina Ł95Kar46 ♦ Trzymać/wytrzymać egzamin(y) → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Błp egzamin B32Dom262 Młm egzam’ina Ł95Kar46 Błm egzam’iny Kw01Kar395]

EGZEKWIE* / **AGZEKWIE** *lm* / **EGZEKWIJA** / **AGZEKWIA** *ż* ‘ceremonie
pogrzebowe, nabożeństwo za zmarłych, egzekwie’ Bywała, jak wróco z kuścioła, z
egzekwii, pupijo sie i purzygajo Łpt72Zda145 Świekrówka umarła, a to miały sie być
egzekwie [...] dzisiaj agzekwia była [...] była agzekwje i dzieci [ksiądz] egzaminował
Bjw99Pab142

[Młp egz’ekvija Łpt72Zda145 agzekvia Bjw99Pab142 Dłp egz’ekvii Łpt72Zda145 Młm egzekvie/agzekvje
Bjw99Pab142]

EGZEMPLAR• *m* ‘pojedyncza sztuka z grupy jednorodnych przedmiotów, egzemplarz’ No
tam nas nie przyjęli, nie takie, mówio, trzeba zajawlenie, w pięć egzemplarach
Ikż96Mar15

[Mslm egzemplarax Ikż96Mar15]

EGZORTY• *lm* ‘egzorcyzmy’ Już i egzorty nad im czytali i nic nie pomogło W99Rie59

[Błm egzorty W99Rie59]

EKIPAŻ / **EKWIPAŻ**• *m* ‘załoga okrętu’ B32Dom203 i in.

[Młp ekipaż B32Dom219 Młm ekwipaży B32Dom203]

EKONOM / **AKONOM** *m* 1. ‘ekonom, intendent szpitala’ B32Dom219; 2. ‘rządca w
majątku ziemskim’ I nasz dziadek, to już był mamy dziadzio, to pracował ekonomem u
Tyszkiewicza Bht98Pab143

[Mlp ekonom B32Dom219 akonom K02Kar132 Nlp ekonomem Bht98Pab143]

EKONOMISTKA* / **AKONOMISTKA** *ż* ‘specjalistka w dziedzinie ekonomii’ K02Kar132

[Mlp akonom’istka K02Kar132]

EKONOMKA *ż* ‘gospodyni, klucznica’ B32Dom219

[Mlp ekonomka B32Dom219]

EKSELMASZYNA *ż* → **HEKSELMASZYNA*** *ż*

EKSKURSIJA *ż* ‘wycieczka’ To on był w Polsce, pojechawszy tam z ekskursija
Pcn01Kar252

[Mlp ekskursja B32Dom219 Nlp ekskurs’ija Pcn01Kar252]

EKSPONAT* / **SPONAT*** *m* ‘przedmiot wystawiany na pokaz w muzeum, na wystawie, ekspонат’ [...] córka [...] na pół etatu pracuje tu na tym muzeju [...] no tam można coś takiego tam [zobaczyć], sponaty jest i wszystko, ta fasada Mdn96Mar141

[Mlm sponaty Mdn96Mar141]

EKSTRENNY ‘nadzwyczajny, wyjątkowy’ B32Dom219

[mMlp ekstremny B32Dom219]

EKWIPAŻ *m* → **EKIPAŻ** *m*

ELEGANT* / **ALEGANT** *m* ‘elegancki mężczyzna, dbający o swój wygląd, elegant’
W82Tur66

[Mlp elegant W82Tur66]

ELEKTRA* / **ALIEKTRA** / **HALEKTRA*** *ż* ‘światło elektryczne, elektryczność’ No jeszcze tedy elektra nie było Drś96Mar26 Jeszcza nia było ni eliektry ni liampów Użp01Kar255 Siedziałem, nie ma co było robić, eliektra nie ma, du biblioteki uczyć się siedłem Kw01Kar395 Aliektra urzandzali tu w toku. Urzandzo aliektra, oświecona K02Kar312 Puotam już była liżej, aliektra znalazła się, czsze było aliektro, nia czsza było przy piecach, przy aliektry pracował cały swój wiek Pdz01Kar466 Tylko aliektra tam w jednym wengielku [kąciku] pali się, w drugim wanielku pali się L13Kar365,366 Nafta kupowali, bo halietry nia była. To liampanaftaj paliła się. Potym już aliektra L13Kar365 → **ŚWIATŁO¹** *ż* 2, **ŚWIATŁOŚĆ** *ż*

[Mlp alektra K02Kar132 al’iektra Pdz01Kar466 L13Kar365,366 Dlp elektra Drś96Mar26 el’ektry Użp01Kar255 ɣal’ektry L13Kar365 Blp el’ektra Kw01Kar395 al’ektra K02Kar312 Nlp al’iektro Ms/p al’ektry Pdz01Kar466]

ELEKTROSTACJA *ż* ‘elektrownia’ B32Dom219

[Mlp elektrostacja B32Dom219]

ELEMENTARZ• / LENTAMERZ• *m* ‘elementarz’ Na jutro polska te eliamentarzy

udebrali, dali litewska Kjd01Kar280 To wszystko pamięta sie długi czas, znaczy taki, no
toż z tego lientamerza szkolnego Słb99Pab60 Polskiej szkoły nie było. Moja mama tylko
uczyła po polsku, eliementy mieli polskie, eliementarze K02Kar98 → **BUKWAR** *m*

[Dlp l’entameża Słb99Pab60 B/lm el’emetaże K02Kar98 e^al’amentaży Kjd01Kar280]

ELEMENTARZYK* / LEMANTERZYK• *m* ‘zdr od elementarz, elementarzyk’ Z jednego
lemanterzyka zaczynały Brs04Ste118

[Dlp l’emanterzyka Brs04Ste118]

ELEMENTY *lm* → **ALIMENTY*** *lm*

ELJAS *m* → **ALOES*** *m*

ELŻBIETA* / OLŻBIETA• *ż* ‘imię żeńskie – Elżbieta’ Olżbietaj zrobił buty
Orn73a)Masl82

[Clp Olżb’etaj Orn73a)Masl82]

EMERYTA *m* ‘człowiek otrzymujący emeryturę, emeryt’ Zgubiono ważne dokumenty
obywatela Rosji, między innymi legitymację emeryty W01Mas70 I właśnie w tej sytuacji,
kiedy emeryta lub inna osoba [...] W01Mas70 Jestem emerytą Ł95Kar43→

PENSJONIER *m*

[Mlp emeryta Dlp emeryty Blp emeryta W01Mas70 Nlp emerytą Ł95Kar43]

EMERYTURA / MERYTURA• *ż* ‘świadczenie pieniężne za przepracowane lata,
emerytura’ [To] u nas co, pensja, tam emerytura jest Brż99Pab208 A merytura płaco?
Stc96Mar77 To wszystko jedno też idzie po sawiecku, przy Polsceż nie było żadnej
merytury Stc96Mar77 [Kobieta] jak pięciu dzieci ma, o, wychowa do ośmiu lat, to od
pieńdziesięciu lat idzie na meryture, to prosto na meryture idzie Brż99Pab208 On na
mereturze Orn73a)Masl75 ♦ Wyjść na emeryturę ‘przejsć na emeryturę’ Czterdzieści lat
odpracował, późni na emeryture wyszed Rzc98Ost-nmw1 → **PENSJA** *ż*, **RENTA** *ż* **2**

[Mlp emerytura Brż99Pab208 Dlp merytury Stc96Mar77 Blp emeryture Rzc98Ost-nmw1 meryture
Brż99Pab208 merytura Stc96Mar77 Mslp na meretużə Orn73a)Masl75]

EMILIA* / AMILIA *ż* ‘imię żeńskie – Emilia’ Powieć ob dusza Amili, on mówi – jeszcze
na pokucie Pps91Kru184

[Mslp amili Pps91Kru184]

EMULSJA* / AMULŚJA *ż* ‘emulsja’ Jzr04Kar57

[Mlp amul’s’ja Jzr04Kar57]

ENKAWEDE *m ndm* ‘funkcjonariusz radzieckich służb wewnętrznych’ [...] był u nas taki
enkawede Kw01Kar398 → **ENKAWEDZISTA** *m*

[Mlp enkaved'e Kw01Kar398]

ENKAWEDZISTA *m* ‘funkcjonariusz radzieckich służb wewnętrznych’ To właśnie ten
enkawedzista powiedział [...] Kw01Kar399 → **ENKAWEDE** *m ndm*

[Mlp enkavedeż'ista Kw01Kar399]

EPILEPSJA* / **APILEPSJA*** *z med.* ‘padaczka, epilepsja’ Przódka chorowała apilepsiej
Szn98Kon102 → (**PADAJĄCA**) **CHOROBA, WALENTACZKA** *z*

[Nlp apil'epsiej Szn98Kon102]

EPOKA* *z* ‘czas, okres, epoka’ B32Dom264 ♦ W epokę ‘w okresie, w czasie’ B32Dom264

[Blp w epokę B32Dom264]

ERADROM *m* → **AERODROM*** *m*

ERKI *lm zool.* ‘kleszcze’ A tu u nas [...] strasznie tych erków, psiuk o ten zajdzie czy kot
przyjdzie, to on pełna erków ma, kleszczy, kleszczy K02Kar312 → **KLESZCZ** *m*

[Mlm erki Dlm e'rkuf K02Kar312]

ESZELON* / **SZAŁON*** *m* ‘pociąg wojskowy, eszelon’ Szalony ichne szli [bolszewickie], a
my ich żegnamy i myślimy, żeb wiek nie wrócili sie Str99Pab171

[Mlm šalony Str99Pab171]

EWANGELIA* / **AWANGELIA*** / **AWANELIJA** / **WANGELA** / **WANGIELA*** *z*

‘ewangelia’ W Kurklach byłam, to tam wangela były polska i litewska Bjj99Ado63 W
Żejmach [...] awanelija po polsku czytał ksiądz jeszcze Szt01Kar503 Tam wanielie tam
takie siakie, tak oni po białorusku [czytają] Ilk98Ost-nmw22

[Mlp ava'nel'ija K02Kar132 vangél'a Bjj99Ado63 Dlp avang'el'ji K02Kar132 Blp avanel'ija Szt01Kar503
vangél'e Ilk98Ost-nmw22]

F

FACETNY ‘śmieszny, wesoły’ W99Rie59

[mMlp facetny W99Rie59]

FAJETON *m* dawne ‘dorożka’ B32Dom219

[Mlp fajeton B32Dom219]

FAJKA **ż** 1. ‘przrząd do palenia tytoniu’ Łpt72Zda145 → **LULKA** **ż**; 2 ‘przedmiot w kształcie fajki’ [...] mnie łączyli [...] dawali takie fajki, i teraz ja nosza te fajki, bez nich ja i teraz nie moga [oddychać] Łp01Kar416

[Mlp fajka Łpt72Zda145 M,Blm fajk’i Łp01Kar416]

FAJNIŃKI ‘*zdr* od fajny, ładny, dobry’ W82a)Tek289 i in.

[mMlp fajnińki W86Dub77 fajnińki W82a)Tek289]

FAJNIŃKO *ndm* ‘*zdr* od fajno, bardzo fajnie’ W82a)Tek290

[fajnińko W82a)Tek290]

FAJNY*/ **FEJNY**• ‘ładny, przyjemny’ Jeżeli było jo odtremontować, to by fejna szafa [była] Rzc98Ost-nmw16 [...] tam takie różne listeczki białe, da, takie fejne [wychodzą na pisankach] to takie fejne to Rzc98Ost-nmw11,16

[Mlp *ż* Mlm fejna Mlm fejne Rzc98Ost-nmw11]

FAKIEŁ• *m* ‘pochodnia’ To już rakiety rzucajon, strzelajon. Dzieci z takimi fakielami i rzucajo do góry zapalone, na pasterke zawsze Isz96Mar190

[Nlm fakielami Isz96Mar190]

FAKULTATYW *m* ‘zajęcia nieobowiązkowe, fakultatywne’ Kiedyś był fakultatiw polskiego języka, fakultatyw polskiego języka, to ja sama prowadziła Smw01Kar279

[Mlp fakultatyw L96Męd68 fakultatyw/fakultat’if Smw01Kar279]

FALOWAĆ SIĘ• *ndk* ‘układać się w fale, falować’ Żyto faliuji sie jak morze Bjw97Dwi89

[ter3lp fal’uji s’e Bjw97Dwi89]

FALSZYWY → **FALSZYWY**

FALAĞI *lm* ‘cęgi’ B32Dom219

[Mlm fałagi B32Dom219]

FALSZ• *m* ‘niesprawiedliwość’ Pan Bóg im karę taką dał, że są na widoku, że zrobili fałsz L91Zow531

[Blp fałsz L91Zow531]

FALSZYWY *rzadziej* / **FALSZYWY** ‘obludny, nieszczerzy, fałszywy’ Falszywy on, ni wierz
jemu Łpt72Zda145 → **DRENNY 3**

[mMlp fałšlyvy Łpt72Zda145 fałšyvy/fałšyvy W82Tur65]

FAMILIA / FAMILIJA *ż 1*. ‘członkowie rodziny, osoby spokrewnione’ To ja tam [na
fotografii] i mama nasza jest [...] też tak sama familija bardzo wielka Orn73d)Masl196
Moja wszystka familia miała polskie paszporty Żgw01Kar480 Tam większa familia koło
Świetobrości K01a)Kar158 My to mówim familia, a ona [mówi] kuzyni K01a)Kar 140 Do
familji przyjechała Polaczka z Warszawy K02Kar324 Familia zjadon sie K02Kar235 →
CZELADŹ *ż 2*; **2**. ‘rodzina jako komórka społeczna’ Chomątowskich jest dwie familii
Mtr01Kar232 Cztery familie tych patryjantów Niemców Mtr01Kar232 A ja za
Liudkiewicza wyszłam, staropolska familja, polska nazwiska Mtr01Kar232 → **CZELADŹ**
ż 4; **3**. ‘nazwisko’ Romanowski był familja tego kumiecia Użp01Kar261 Ginejko – to
familia litewska Krm01Kar400 To oni mnie zrobili Tuminski, uo polska byłaby familia
K02Kar306 → **NAZWISKO n 1**

[Mlp familja B32Dom220 fam’il’a Żgw01Kar480 K02Kar235 fańil’ja K01a)Kar 140,158 fam’ilija
Orn73d)Masl196 fam’il’a Użp01Kar261fam’il’ija K02Kar235,306 fam’il’ja Mtr01Kar232,235,237,238
Krm01Kar400 fa’milja Bkb83Giu81 Dlp fam’il’ji K02Kar324 Mlm fam’il’ji/fam’il’je Mtr01Kar232]

FAMILIAK• *m* ‘krewny, osoba spokrewniona’ Byli takie familjaki przyjechawszy do nas:
my mówim jabka, a oni jabłka K01a)Kar141 → **CZELADŹ** *ż 2*, **RODAK m**

[Mlm fańil’jaki K01a)Kar 141]

FAMILIAT• *m* ‘krewny, osoba spokrewniona’ Tydzień temu nazad tam za Krukami naszego
familjata z nocy wybili, uo, umar człowiek nie wiadomo za co Włj01Kar350 →
CZELADŹ *ż 2*

[Blp famil’jata Włj01Kar350]

FAMILIJANT *m* ‘krewny, osoba spokrewniona’ Jeśli tam bogaty, księdza tam familijant, ci
chto Ppl08Rut56

[Mlp familijántPpl08Rut56]

FAMILJARNY *dawne* ‘poufały’ B32Dom220

[mMlp familjarny B32Dom220]

FANABERIA *ż* ‘dziwactwa, grymasy, kaprysy’ Dziewczyny z fanaberjo mnie nie podchodzo
W99Rie75 Przez babskie fanaberii ni pujichali w gości Łpt72Zda145

[Mlp fanab’erja Łpt72Zda145 W99Rie59 Nlp fanaberio W99Rie75 Blm fanab’erii Łpt72Zda145]

FANABERNY ‘kapryśny, grymaszący’ Bkb83a)Giu90 → **FANABERYSTY**

[mMlp fanaberny Bkb83a)Giu90]

FANABERYSTY ‘kapryśny, grymaszący’ Taki fanaberysty, że nie podchodź W96Rie88 →
FANABERNY

[mMlp fanaberysty W96Rie88]

FANAR / **FANAR** *m* → **FONAR*** *m*

FANIERA *ż* ‘dykta’ To to dębowe, to ni faniera, to deski Rzc98Ost-nmw15

[Mlp fańera Rzc98Ost-nmw15]

FARA *ż tech.* ‘reflektor samochodowy’ Mjsz73Ana33

[Mlp fára Mjsz73Ana33]

FARAMUSZKA* / **FARMUSZKA** *ż kulin.* ‘wodzianka, zupa z wody z wkruszonym chlebem’ B32Dom220

[Mlp farmuszka B32Dom220]

FARBA *ż* ‘barwa, kolor’ B32Dom220

[Mlp farba B32Dom220]

FARBKA *m* ‘kredka’ Jak pudrośniesz, dustanisz zeszyt i ułówek i farbki Łpt72Zda145

[Mlp farpka B/m farpki Łpt72Zda145]

FARMUSZKA *ż* → **FARAMUSZKA*** *ż*

FARSZYROWAĆ* *ndk kulin.* ‘faszerować, nadziewać’ A już farszyrujem ryba na święty już, na Boża Narodzenia Jzr04Kar70 Na Wielkanoc już wszystko robim, ryba jaka farszyrowana Jzr04Kar70

[ter1lm faršyrujem *ibt* Mlp *ż* faršyrovana Jzr04Kar70]

FASKA *ż* → **CHWASTKA*** *ż*

FASOL *ż bot.* ‘fasola’ Gotowali biała perłówka i fasol dokładali trocha do tej kaszy pensakowej W99Rut40

[M,Blp fasol W99Rut40]

FATA* *ż* ‘welon’ Jej było szyździesiunt liat, [była] w fatie, cała msza odstoją Rzc98Ost17 → **WELON*** *m*, **ZAWÓJ** *m*

[Mslp faťe

FATALNIE / **FOTALNIE** *ndm* ‘nieszczęśliwie, pechowo, fatalnie’ W82Tur 66

[fatalńe/fotalńe W82Tur 66]

FEBRA* / **FYBRA** *ż med.* ‘gorączka z dreszczami, febra’ BL82Giu228 ♦ Trzęsie się jak fibra ‘trzęsie się jak galareta’ BL82Giu228 → **TRZAŚĆ SIĘ** *ndk*

[Mlp fybra BL82Giu228]

FEJNY → FAJNY *

FELCZER*/ FIELSZOR• *m* ‘felczer’ Ł67Par IV-11

[Mlm fēl’sóry’ Ł67Par IV-11]

FELERNY ‘wadliwy, z wadą’ W99Rie68 → **BRAKOWLIWY, SKAZYTELNY**

[mMlp felerny W99Rie68]

FELKA *m* ‘imię męskie, zdr od Feliks’ Felka Bartkiejcz szyji kiszeni wielkie, żeby litrówka zmiściłab sia Łpt72Zda158

[Mlp Felka W86Dub73 fēl’ka Łpt72Zda158]

FERMA / FIERMA• *ż* ‘wydzielona część gospodarstwa kołchozowego/sowchozowego zajmująca się hodowlą bydła, trzody, drobiu’ Ferma była, krów trzymał Ł95Kar48

Na fermie pracuji, kto na poliu pracuji, te już niedziela swobodna Ł67Par III-61 Teraz wot wieźli tam z tej fiermy u nasza wioska Ł67Par II-37 ♦ Ferma ptaszków ‘ferma drobiu’ Za tym lasońkiem była ferma ptaszków, kury tam hodowali Ong01Kar490

[Mlp ferma Ł95Kar48 Ong01Kar490 Dlp ffermy Dgd82a)Par216 ffermy Ł67Par II-37 Mslp na fiermie Ł67Par III-61Mlm ffermy Mslm po ffermax K02Kar161]

FEST *m* ‘odpust, święto parafialne’ No to ja już jak tam fest jaki, pujda Orn73d)Masl196

Wszystkie ludzi szli na fest, no ni wszystkie mudlili sie Łpt72Zda146 Zielna, to był największy fest w naszej parafii, bo w wielkim ołtarzu była Matka Boska Zielna. To już zewsząd ludzi zjeżdżali się Wtr84Saw172 Jakie festy [są], już fest [gdy się odbywa], to pop u jego bywa Kmj96Mar95 Jeżeli jest fest, to wtedy dwie mszy Bjw97Dwi101 Wracalam z Krakinowa z festu K02Kar325 Zawsze czy jakaś zabawa, czy jakiś fest, zawsze po polsku rozmawialiśmy Bht98Pab118 Dawniej jakie tam festy w kościele, a już w jakiej okolicy zabawa, to tam tylko jedne szlachta idą Bht98Pab118 W Trokach na Matki Boskiej Zielnej odbywa się wielki fest W96Rie88 To z Pacunel przyjeżdża ksiądz jak fest kiedy jaki Mtr01Kar234 [Dzieci] cieszyli sie, że przywiezie z festu dla jich goścince Wtr84Saw172 Ale przypomniat dlatego, co my byli już spotkawszy się na feście Bkb84Ado15 A nasz ksiądz też u jich na feście był Kmj96Mar95 → **FESTYNA** *ż*,

ODPUST *m*

[mMlp fest Łpt72Zda146 Orn73d)Masl196 Wtr84Saw172 Kmj96Mar95 W96Rie88 Bjw97Dwi101 Bht98Pab118 Mtr01Kar233 Dlp festu Wtr84Saw172 Mtr01Kar234 K02Kar325 Blp fest Łpt72Zda146 Orn73d)Masl196 Wtr84Saw172 Kmj96Mar95 W96Rie88 Bjw97Dwi101 Mtr01Kar233 Mslp feście Bkb84Ado15 fes’c’e Kmj96Mar95 K96Saw75 M,B/m festy Kmj96Mar95 Bht98Pab118 Mtr01Kar234]

FESTOWY• ‘odpustowy’ Jak dzieciuka kścili, jak uroczystość ta festowa, to już bardzo hucznie odbywała się Wtr84Saw172

[zMlp festowa Wtr84Saw172]

FESTYNA *z rzad.* ‘odpust, święto parafialne’ W96Rie88 → **FEST** *m*

[Mlp festyna W96Rie88]

FIELSZOR *m* → **FELCZER****z*

FIERMA *z* → **FERMA***ż*

FIGA *z bot.* ‘roślina i owoc, figa’ B32Dom220 i in. → **DULA** *z ♦* Bez figi ni do nosa ‘bez kija nie przystap, nie podchodź’ Pusiedział miesiąc w Wilni, a nastawujący zrobił się, że bez figi ni du nosa Łpt72Zda174

[Mlp figa B32Dom220 Dlp f'ig'i Łpt72Zda174]

FIGURNY• ‘rzeźbiony, wycinany we wzór’ Taki ładny był parkanik, bo takie figurne tu byli Bht98Pab106

[Mlm figurne Bht98Pab106]

FIKCYJNY* / **FIKTIWNY**• / **FIKTYWNY** ‘zmyślony, pozorny, fikcyjny, podrabiany, sztuczny’ Tak że tam też my też robili takie fiktywne, da Rzc98Ost-nmw12

[mMlp fiktywny B32Dom220 Mlm f'ikfivne Rzc98Ost-nmw12]

FIKSACJA *z* ‘lekki obłąd, bzik’ Jakby fiksacja jaka napadłszy Bkb84Ado16 → **DUR** *m*

[Mlp fiksacja Bkb84Ado16 W99Rie59]

FIKSIROWAĆ *ndk* dawne ‘zapisywać, utrzymywać na piśmie’ Fiksirować przemówienie B32Dom220

[bzk fiksirować B32Dom220]

FIKSOWAĆ *ndk* 1. ‘gadać głupstwa, wygłupiać się’ Przestań fiksować W99Rie76; 2. ‘wariować, szaleć’ W99Rie76

[bzk fiksować W99Rie76]

FIKSOWATY ‘zbzikowany’ W86Dub77

[mMlp fiksowaty W86Dub77]

FIKTYWNY → **FIKCYJNY** *

FILINGOWY• ‘z ozdobnymi wgłębieniami, rowkami z płyciznami’ Filingowa rama Wdz01Czy97 [Drzwi] filingowe i proste Wdz01Czy97

[zMlp f'ilingova Mlm f'il'ingove Wdz01Czy97]

FILUTOWY → **FIOLETOWY**

FIŁOZOF *m iron.* ‘mędrek’ Tyka [dopiero co] do szkoły poszedł, a już wielki fiłozof
Wtr79Saw206

[Mlp f’iłożof Wtr79Saw206]

FINTIFLUSZKA• *ż* ‘bezwartościowa błyskotka, fatalaszek, licha ozdoba’ Naczepiła na siebie fintifluszaków W99Rie59

[Dlm fintifluszaków W99Rie59]

FIOKOWAĆ SIĘ *bnac.* / **FIUKOWAĆ SIĘ** *ndk* ‘stroić się przesadnie i nieestetycznie’ Co niedziela fiukuji sie i chodzi jak indyczka Łpt72Zda146

[bzk f’ok’ovac’ s’e/f’uk’ovac’ s’e ter3lp f’uk’uji s’e Łpt72Zda146]

FIOLETOWY / **FIOLOTOWY** / **FILUTOWY**• ‘fioletowy’ Fioletowy z bordowym taki, bordo, on taki bogaty taki ładny Brs96Mar39 Ten kolor? No jak to nie fiołotowy, pod bordowy jakiś tak Brs96Mar39 Ale te tylko malwy i te dzwoneczki filutowe Bht98Pab105
→ **BRATKOWY**

[mMlp f’ioletowy/f’olotowy Brs96Mar39 Mlm filutowe Bht98Pab105]

FIRJAN *m bot.* ‘solanka, roślina nadmorska’ Wdz01Czy97 → **FIRJANKA** *ż*

[Mlp firjan Wdz01Czy97]

FIRJANKA *ż bot.* ‘solanka, roślina nadmorska’ Wdz01Czy97 → **FIRJAN** *m*

[Mlp f’irjanka Wdz01Czy97]

FIUKOWAĆ SIĘ *ndk* → **FIOKOWAĆ SIĘ** *ndk*

FLANCA* *ż* / **FLANS**• / **FLĄS** *m* ‘flanca, sadzonka’ Fląs fląsu ni równy Łpt72Zda146
Siostra gdzieś dostawszy flansów W91Ado93 → **KALIWA** *ż*, **ROZSADA*** *ż*

[Mlp fl’ąs Clp fl’ląsu Łpt72Zda146 Dlm fl’ansuf W91Ado93]

FLANCOWAĆ* / **FLĄSOWAĆ** *ndk* ‘flancować, rozsadzać flance, sadzonki’ Ni tak fląsujisz Łpt72Zda146

[bzk fląs’ovac’ ter2lp fląs’ujiš Łpt72Zda146]

FLANS *m* → **FLANCA*** *ż*

FLĄS *m* → **FLANCA*** *ż*

FLĄSOWAĆ *ndk* → **FLANCOWAĆ*** *ndk*

FLIRTOWNIK *m* ‘flirciarz’ Bkb83a)GIu100

[Mlp fl’irtovn’ik Bkb83a)GIu100]

FOLUSZ* / **WALUSZ** *m* ‘spilśniarka – urządzenie do spilśniania tkanin wełnianych, folusz’
W naszej wiosce ni było waliusza, on był zdaj sie w Mantuszach Łpt72Zda215 Wszystka

czerkasowa w domu tkana [...] daju do waliuszu, do hrempliu, waliony jest [...] aż
błyszczący wtedy czerkas Bj99Ado64

[Mlp v¹auš Dlp val¹uša Łpt72Zda215 val¹ušu Bj99Ado64]

FOLWAREK / **FOLIWAREK** / **FOLIWARK** *m* ‘folwark’ A jeden to miał, nie wiem, jak
on to zrobił, że folwarek miał K02Zie140 Pójdźim do pana do foliwarka Nmn81Tek86

[Mlp folvarek K02Kar154 f¹olivark W82Tur106 Dlp foliwarka Nmn81Tek86 Blp folwarek K02Zie140 Mlm
folivarki K01a)Kar150]

FONAR* / **FANAR** / **FANAR** *m* 1. ‘przenośna zawieszana lampa naftowa’ Puwieś fanar na
ćwieku i zamiszaj koniu sieczka Łpt72Zda145 W tej rozpaliali tylko fonary jakie, nu jak to
knocik Kml96Mar112; 2. *przen.* ‘siniak pod okiem’ W99Rie59

[Mlp fanar W99Rie59 M,Blp f¹anar/fan¹ar Łpt72Zda145 Mlm fonary Kml96Mar112]

FONAREK* *m* ‘mała latarnia ręczna’ No jak mówie, takie fonarki robi sie Kml96Mar112

[Blm fonarki Kml96Mar112]

FONTAN *m* ‘fontanna’ Tam jeszcze fontan taki jest Ł95Kar42

[Mlp fontan Ł95Kar42]

FORMA *ż* 1. ‘mundur wojskowy, kolejowy, mundurek szkolny’ Potym już jego
mundurowali, dali forma niemiecka, wszystko Brz96Mar178 Jeden policjant był w formie,
drugi w ubraniu cywilnym Wn99Dwi148 Potem dwa sułdaci szedli ubrawszy sie w formy
z szabłami K02Kar306; 2. ‘przyrząd do robienia kielbas’ Na szyjka formy naciągasz
kiszka, a du formy nakładasz mięsa i pupychasz Łpt72Zda146 ♦ Forma paradna ‘galowy,
odświętny mundur’ B32Dom220 ♦ Po formie ‘zgodnie z przepisami, należycie, jak należy’
B32Dom245 ♦ Wojskowa forma ‘mundur wojskowy’ Ł67Par IV-8

[M,Blp forma B32Dom220 f¹orma Łpt72Zda146 Brz96Mar178 Bjw97Dwi101 Ł97Kar59 f¹orma Ł67Par IV-8
Dlp f¹ormy Łpt72Zda146 Mslp formie B32Dom245 Wn99Dwi148 Blm formy K02Kar306]

FORMUŁA* *m* ‘foremka do pieczenia ciasta’ A potem ten chleb podrasta, podrasta, a potem
kto do tych formuł, a kto pramo, aha, taka łapata i kładnie sie liścik Isz96Mar195

[Dlm formuł Isz96Mar195]

FORSUCHA *ż* ‘strojnisia’ W86Dub76 → **FRANTICHA** *ż*

[Mlp forsucha W86Dub76]

FORTKA *ż* → **FURTKA** *ż*

FOSFOR* / **POSFÓR*** *m* ‘nawóz sztuczny z fosforanem’ Sieli [sypali] posfór K02Kar221

[Blp posfur K02Kar221]

FOTALNIE *ndm* → **FATALNIE** *ndm*

FOTELCZYK* / **FUTELCZYK**• *m* ‘*zdr* od fotel, fotelik’ I siondła koło плитки na futelczyk i teraz do mnie tak mówi Kłw01Kar526

[Błp fütelčyk Kłw01Kar526]

FOTO• *n* ‘zdjęcie, fotografia’ Gdzieś na fotach jest gdziekolwiek to wszystko Drś96Mar25

♦ Zdymować foto ‘robić zdjęcie’ Wot kiedy, wiecie, kiedy już zdymują foto [...]

Rzc98Ostnmw17 → **FOTOGRAFÓWKA** ż, **KARTECZKA** ż, **KARTKA** ż,

ZDJĘCIA ż

[Błp foto Rzc98Ostnmw17 Mslm na fotax Drś96Mar25]

FOTOGRAFÓWKA• ż ‘zdjęcie, fotografia’ A teraz ożenił się druga, a czy będzie tutaj w tej fotografówce? Ażł01Kar338 → **FOTO** *n*

[Mslp fotografówce Ażł01Kar338]

FOTOGRAFSZCZYK / **FUTUGRAFSZCZYK** / **POTOGRAFSZCZYK** *m* ‘fotograf’

Fotografszczyki byli już przed pierszo wojno światowo Łpt72Zda146

[Młp fotogr'afščyk/futugr'afščyk Łpt72Zda146 potograpščyk W82Tur88 Młm fotogr'afščyki Łpt72Zda146]

FRAJER *m* ‘spryciarz’ B32Dom220

[Młp frajer B32Dom220]

FRACZEK *m* ‘żakiecik damski’ Ł67Par IV-8

[Młp fráček Ł67Par IV-8]

FRAK• *m* ‘marynarka męska’ Żalietka pod frakiem Ł67Par IV-8

[Nłp frakъm Ł67Par IV-8]

FRANCICHA ż → **FRANTICHA** ż

FRANCIK *m* ‘*zdr* od frant – elegancik’ Zdrowie jego słaba, on przestudził sobie nerw, on takie [taki] francik, lute mrozy u takiej stronie Wdz95Czy85

[Młp franc'ik Wdz95Czy85]

FRANCUZANKA ż ‘Francuzka’ Ale widać to Francuzanka rozmawia po polsku

Bht98Pab109

[Młp Francuzanka Bht98Pab109]

FRANCY *lm med.* ‘kiła, syfilis’ W82Tur76

[Młm francy W82Tur76]

FRANECZEK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Franciszek’ Franeczek, synoczek, pomóż nam jakoś ten kościół odzyskać Bnk96Mar161 → **FRANKA** *m*, **FRANUK** *m*

[M,Włp Franeček Bnk96Mar161]

FRANKA• *m* ‘imię męskie, *zdr* od Franciszek’ Alie my na wiosna poprosili Franki, zieńcia, i wnieśli, wciągnęli [...], on wlaż tam na górę i wciągnęli koło tak o, od woza koło, żeby jemu [bocianowi] tego [wygodnie] było Bjw96Mar122 → **FRANECZEK** *m*

[Błp Franki Bjw96Mar122]

FRANT *m* ‘elegant’ Muszka kupił, kołnierz przy kuszuli zmienił i myśli, co z franta zrobi się panam Łpt72Zda146

[Młp frant B32Dom220 W82Tur91 Dłp franta Łpt72Zda146]

FRANTICHA / **FRANCICHA** *ż* ‘elegantka, strojnisia’ Uo jaka franticha W82Tur92 → **FORSUCHA** *ż*

[Młp frant’icha W82Tur92 frań’icha/frańc’icha W82Tur91]

FRANUK• / **FRANIUK** *m* ‘imię męskie, *zdr* od Franciszek’ U Franuka w chacie zaczynają się wieczory Wtr82Saw79 Potym Franuka naszego nie było, z wojny nie wrócił Pps91Kru171 → **FRANECZEK** *m*, **FRANKA** *m*

[Młp Franiuk Ł97a)Kar75 D,Błp Franuka Wtr82Saw79 fran’uka Pps91Kru171]

FRASOWAĆ• *ndk* ‘troszczyć się’ Jak stary człowiek to chuory, wie, nu to dzieci wszystko frasuju, córki, syny, dobra dzieci Wdk01Kar272 → **FRASOWAĆ SIĘ** *ndk*

[ter3łm frasuj u Wdk01Kar272]

FRASOWAĆ SIĘ• *ndk bnac.* ‘frasować się, martwić się, troszczyć się’ Nu już mama nie frasuj sia, nie pójdziesz żebrować, my już utrzymami Wdk01Kar272 → **FRASOWAĆ** *ndk*

[rozłk łp fra’suj s’a Brł73Sud193 Wdk01Kar272]

FRAZA *ż* ‘zdanie, zwrot’ B32Dom220

[Młp fraza B32Dom220]

FRENCZ *m* ‘zakiet’ Ł67Par IV-8

[Młp frenč Ł67Par IV-8]

FRONT *m woj.* ‘linia walki wrogich stron’ [...] front był tak do piętnastego Słb95Mar33 ♦ We front stanąć → **STANAĆ** *dk*

[M,Błp front B32Dom264 Słb95Mar33]

FRUKT *m 1. łm* ‘owoce’ Dwadzieścia mam jabłoń [drzew jabłoni] ji frukty jest Ł67Par IV-13; *2. przen. dezapr.* ‘ananas, gagatek, ziółko’ B32Dom220

[Młp frukt B32Dom220 Młm frukty Ł67Par IV-13]

FRUKTOWY• ‘owocowy’ Anieli na skrzypczkach grają, pomarańcze jedzą i inne jagody fruktowe L91Zow544

[B_{lm} fruktowe L91Zow544]

FRYZYJERNIA ż ‘zakład fryzjerski’ L99Kar54

[M_{lp} fryzjernia Ł97a)Kar75 L99Kar54]

FRYZKA• ż ‘marszczona falbanka’ No takie te fryzki, fryzki takie to grafinia dawała takie udzienie, żeby bylib jednakowe Ilk98Ostnmw31

[M,B_{lm} fryski Ilk98Ostnmw31]

FRYZOWAĆ *ndk* ‘kręcić, układać włosy nagrzanymi szczypcami’ Jakości śmiesznie jak chłopiec fryzuji Łpt72Zda146

[bzk fryz^lovac’ ter3_{lp} fry^lzuji Łpt72Zda146]

FUCHĆ *wykrz dźwiękonaśl.* ‘bach’ On cały mendel mnie fuchć na woz Ong01Kar496

[fuxc’ Ong01Kar496]

FUFAJKA ż ‘ciepła koszula’ B32Dom220

[M_{lp} fufajka B32Dom220]

FUGACZ / **FUGĄCZ** *m* ‘narzędzie do robienia rowków w gontach, deskach’

W Haławaczach mieli fugacz, co im [nim] robio rowki Łpt72Zda146

[M,B_{lp} f^lugač/fug^lač Łpt72Zda146]

FUGON• *m* ‘rowek wzdłuż krawędzi deski lub płyty, fuga’ A potam taka deska z takim fugonam Użp01Kar 256

[N_{lp} fugonam Użp01Kar256]

FUK *m* ‘w grze w warcaby: wzięcie pionka przeciwnikowi za nieuwagę’ Jak on ni zubaczy i ni pubiji mojej szaszki, to ja robia fuk Łpt72Zda146

[M,B_{lp} fuk Łpt72Zda146]

FUNT / **PUNT** *m* ‘jednostka masy wynosząca na Kresach od 0,4 do 0,5 kg’ Pan dobrze płacił, punt żyta płacił Kłw01Kar520

[M_{lp} funt W99Rie59 punt Kłw01Kar520]

FURGON• *m* ‘duży szeroki wóz, np. do wożenia siana’ Raniej furgony nazywali Ł67Par III-14

[B_{lm} furgóny Ł67Par III-14]

FURMANOWAĆ *ndk* ‘być furmanem, powozić, furmanić’ Furmanujisz jak baba Łpt72Zda146

[bzk furman^lovac’ ter2_{lp} furman^lu^liš Łpt72Zda146]

FURTECZKA *ż* ‘lufcik’ Zakryj furteczkę, bo spinkę [plecki] przestudzisz B32Dom220

Otwórzmy troszkę furteczkę L96Męd68 Zamknij furteczka, o to nadtoż wieji W99Rie59

→ **FURTKA** *ż* **2**

[Mlp furteczka B32Dom220 L96Męd68 Blp furteczkę B32Dom220 L96Męd68 furteczkaW99Rie59]

FURTKA / FORTKA *ż* **1.** ‘drzwi w bramie, w murze, w płocie’ B32Dom220; **2.** ‘lufcik’

Taka mała furtka w oknie L96Męd69 Okna nie domykają, nawet furtki nie ma

Bjw97Dwi115 → **FURTECZKA** *ż*

[Mlp furtka B32Dom220 L96Męd68 fortka B32Dom220 Dlp furtk’i Bjw97Dwi115]

FUTBOLNY ‘odnoszący się do piłki nożnej’ Tam był plac futbolny Wdz95Czy86

[mMlp futbolny Wdz95Czy78,86]

FUTBÓŁKA *ż* ‘koszulka typu T-shirt’ Wdz71Giu320

[Mlp futbółka Wdz71Giu320]

FUTELCZYK *m* → **FOTELCZYK*** *m*

FUTER *m* → **CHUTOR** *m*

FUTERAŁ* *m* ‘szyty pokrowiec, zewnętrzne opakowanie ochronne’ [...] sionsiad zrobił

truna jemu z desek, a oni potem przywieźli z Warszawy truna kupowana i taki żelazny

futerał przywieźli Bjw99Pab138

[Blp futer^łał Bjw99Pab138]

FUTERKA *ż, n* ‘zdr od futro, futerko’ Z Rosji przywioz futerka za trzydzieście rubli

Łpt72Zda146

[M,Blp futerka Łpt72Zda146]

FUTRA *ż* ‘okrycie wierzchnie ze skóry zwierzęcej włosiem na zewnątrz lub z materiału

podszyte futrem’ Futra nie tana Orn73c)Masl76 Z to futro Orn73c)Masl76 Futry kupowali

liudzi bugate, a my nusili kużuchi i jermiaki Łpt72Zda146 → **DACHY** *lm*

[Mlp futra Łpt72Zda146 Orn73c)Masl76 Nlp futro Orn73c)Masl76 Blm futry Łpt72Zda146]

FUTUGRAFSZCZYK *m* → **FOTOGRAFSZCZYK** *m*

FYBRA *ż* → **FEBRA*** *ż*

G

GABAĆ *ndk* ‘zaczepiać kogoś, coś’ Ni gabajcie tego durnia Łpt72Zda146

[bzk g'abac' rozk lm gab'ajc'e Łpt72Zda146]

GACIE *lm bnac.* ‘spodnie’ Nie miał kalisonów, tak w gaciach i spał i chodził Łpt72Zda146

→ **MAJTKI** *lm 1. SPODNIĘ* *lm*

[Mlm g'ac'i Mslm g'ac'ax Łpt72Zda146]

GADACZ *m* ‘człowiek gadatliwy, gaduła’ Bkb83a)Giu100 → **BALBOTLIWY**

[Mlp gadać Bkb83a)Giu100]

GADAĆ¹ *ndk* ‘mówić, rozmawiać’ Po polsku nikt nie będzie gadać, chyba tylko kto od szkolnych lat, tak jak i ja, a tak to nikt nie będzie gadać po polsku B99Cie201 Nu my po białorusku gadamy we wsi B99Cie202 Syn przyjeżdża, to po polsku gada, a jego dzieci po litewsku gadają Jnw01Cze87 Może nie chciała się zajmować, gadać nie chce, no z tego domu, bo tam nikogo nie ma Stc96Mar83 Nie podobny mój tutaj głos, zupełnie nie tak jak ja gadam Stc96Mar79 No my tutaj najwięcej po białorusku, dużo i Litwinów jest, ale i po białorusku najwięcej gadają Stc96Mar76 A teraz żeż gadają u nas, będzie Polska zabierać jeszcze i tutaj w Litwy Stc96Mar77 A między sobo, ja kiedyś, jak była za monż wyszedzsy, to i po polsku i między sobo gadali [...] Stc96Mar76 Tu wszystkie pu polsku gadalim Wlk12Kar110 Męszczyny po litewsku gadali Gjd83Ana66 Po niemiecku dobrze gadał Kmj99Pab85 Ż żono [ja] rozmawiał jak czszeba było i po polsku nieraz i po rosyjsku gadali, jak wychodziło, bo już zmieszany narodowości Ind99Ost300 U mnie kuliżanka była Kurtis Marija, tak my zawsze po polsku gadali, alie już więcy roku jak ona zmarła, teraz ani z kim, zapomniałam, już ni tak, jak raniej, a raniej ni mogła[m] po rusku mówić, kiedy [ja] żyła z mężem Ind99Ost301 Wszystkie tu takie Paliaki, nie ma tutej żeby tak gadaliby Brs02Rie44 Ala my prosto takie proste Polaki, nie takie już jak w Polska gadają [...] Ncz02Koz70 Nie gadaj, nie gadaj Kłw01Kar527 A takie tam o tako dzie o i gada się, co tam po polsku będziesz tak gadać[...] Brs02Rie43 → **PRZEMAWIAĆ** *ndk*,

ROZMAWIAĆ *ndk*

gadawszy *ipu* L29Szw75

[bzk gadać B96Cie201 Brs02Rie44 gadac' Stc96Mar83 *ter1lp* gadam Stc96Mar79 *ter3lp* gada Jnw01Cze87 *ter1lm* gadamy B99Cie201,202 *ter3lm* gadają Ncz02Koz70 gadają Stc96Mar76,77 gadają Jnw01Cze87 *prze3lp m* gadał Kmj99Pab85 *prze3lp* ż gadała Brs02Rie44 *prze3lm* gadali Stc96Mar76,83 Ind99Ost300,301 gadał'i Gjd83Ana66 gadalim Wlk12Kar110 *war3lm* gadał'iby Brs02Rie44 *roz k lp* gad'aj Kłw01Kar527 *ipu* gadał'sy L29Szw75 *ter nos* gada śe Brs02Rie43]

GADAĆ^{•2} *ndk* ‘wróżyć’ To teraz uot to już moja córka, uot z dziećmi, też wylewali [wosk], tam co ta też gadali, talerze gadali, jakto tam [...] na talerzu wszystkie renki łożo
Rzc98Ost-nmw13

[*prze3lm* gadali Rzc98Ost-nmw13]

GADAJĄCY ‘człowiek gadatliwy, gaduła’ Bkb83a)Giu100 → **BALBOTLIWY**

[*mMlp* gadaḱoncy Bkb83a)Giu85,100]

GADANIE *n* ‘mowa, rozmowa’ Alie tutej zmieszane, o taka to i gadanie Brs02Rie44 [...] oni [miejskowa szlachta] daleko [im] do gadania, siedzieli w tym błocia, ni wy ludzi widzieli, ni was, taki i jenzyk tych szlachtów Ncz02Koz64 Co to za gadanie już tut tak na Białorusi [...] aby jakie żaż wie Ncz02Koz66 → **GAWĘDA** *ż* 3, **POGAWĘDKA** *ż*, **ROZMOWA** *ż*

[*Mlp* gadanie Ncz02Koz66 gadaḱe Brs02Rie44 *Dlp* gadania Ncz02Koz64]

GADATLIWY ‘człowiek lubiący dużo mówić, gadatliwy, gaduła’ Bkb83a)Giu85,100 → **BALBOTLIWY**

[*mMlp* gadatl’ivy Bkb83a)Giu85,100]

GADUŁA *m* 1. ‘człowiek gadatliwy, gaduła’ Bkb83a)Giu85 → **BALBOTLIWY**;

2. ‘kobieta lubiąca dużo mówić, gadatliwa kobieta’ Bkb83a)Giu85 → **BALBOTUCHA** * *ż*

[*Mlp* gaduła Bkb83a)Giu85]

GADZINA / HADZINA *ż zool.* 1. ‘zmija’ Gadzina [jest] straszna L91Zow550 Gadzina

straszna ona, długa taka szara Bjw99Pab137 Jak gorąco to i gadzina spotkasz

Bjw97Dwi115 W liesie, co my chodzili na czarnicy, byli gadziny kąśliwe Łpt72Zda147

Ad gadziny zamawiali i bardzo pomagała L13Kar364 [...] jeśli człowieku wkonsi te

gadzina, to człowiek zrobi się zrazu słaby L13Kar364 Gadzina złapywali i gadzina ta

wódku zaliawali K02Kar210 → **ŻMIJA** *ż*; 2. ‘wąż’ Raj to się znajdował w Iranie, tam

diabeł posłał gadzine Ewie, żeby ją skusiła i ona zjadła to jabłko, ale Żydzi opowiadają, że

oni to się kochali, Ewa z Adamem L91Zow533; 3. *przen.* ‘kobieta zjadliwa, nieżnośna’

Kaziuczycha to gadzina, nikt z jo ni wytrzyma Łpt72Zda147

[*Mlp* gadzina L91Zow550 gaḱ’ina Bjw99Pab137 L13Kar 364 gaḱ’ina Łpt72Zda147 hadzina B32Dom222

Dlp gaḱ’iny L13Kar 364 *Blp* gadz’ina Bjw97Dwi115 gaḱ’ina K02Kar210 gadzinę L91Zow533 gaḱ’inu

L13Kar 364 *Mlm* gaḱ’liny Łpt72Zda147]

GAJDZIUK *m* ‘młody kogut’ Jedyn gajdziuk gdzieści podział się Łpt72Zda147

[*Mlp* gajḱ’luk Łpt72Zda147]

GAJKA *ż* ‘nakrętka’ Gjd83Ana69

[*Mlm* gajḱ’i Gjd83Ana69]

GALEMAĆ SIĘ• *ndk* ‘wytrącać się – o osadzie w cieczy’ Tak i pędzili [...] z cukru to najlepiej, najmniej galiema się K02Kar293

[*ter3lp* gal’e^amas’e K02Kar293]

GALFY *lm* → **GOLFY** *lm*

GALOPEM* / **HALOPA** *ndm* ‘galopem’ W82Tur89

[halopa W82Tur89]

GALORKA *ż* ‘najwyższa kondygnacja na widowni, galeria, paradyż’ B32Dom220

[*Mlp* galorka B32Dom220]

GAŁADUPIEC *m* → **GOŁODUPIEC** *m*

GAŁĄZDECZKA• *ż* ‘*zdr* od gałąź lub mała gałąź’ Dcs13Koz387

[*Dlm* gałonzdečka Dcs13Koz387]

GAŁĄZEK *m* ‘*zdr* od gałąź lub mała gałąź, gałązka’ Duży gałązek Bjw97Dwi40

[*Mlp* gałązek Bjw97Dwi40,115 gałązek Bjw93Dub39]

GAŁĄŻ *m, ż* / **GAŁĄŻDŹ**• *ż* / **GAŁĘŻ** *ż* ‘gałąź’ Nu to uo zaczął przyliatywać jeden bocian na ten suchy gałąź i siedzi i siedzi Bjw96Mar122 Szczepiony gałóż Orn82Masl194 Jedna gałąź Orn82Masl194 U nas mówi się sęki, a gałęź mówi się rzadko na taki sęk, co jest na żyjącym drzewie Łpt72Zda147 → **GAŁĘZIA** *ż*, **SĘCZEK** *m* ♦ Na dwóch gałęziach siedzieć L82Roj239 → **SIEDZIEĆ** *ndk*

[*m,żM,Blp* gałon’s’ Orn82Masl194 *mBlp* gałóż Bjw96Mar122 *żMlp* gałęź W83Tur18 g’ałēs’ Łpt72Zda147 *M,Dlm* gałēn’ż’i Dcs13Koz387 *Mslm* gałęziach Ł82Roj239]

GAŁĘZIA *ż* ‘gałąź’ Malutka gałęzia Orn82Masl194 → **GAŁĄŻ** *m, ż*

[*Mlp* gałen’z’a Orn82Mas194]

GAŁĘŻ *ż* → **GAŁĄŻ** *m, ż*

GAŁGAN *m* ‘hultaj, nicpoń’ Nie pójdzicie wy, gałgani [kurczaki], do podpieca W82Tur116

[*Mlp* gałgan *Mlm* gałgańi W82Tur116]

GANECZEK *m* ‘*zdr* od ganek’ Po naszymu był kiedyś nazywany po polsku ganeczek, a teraz, jak oni teraz, jak ganeczak to wirandaczka Ncz02Koz73

[*Mlp* ganeczek/ganeczak Ncz02Koz73]

GANEK *m* ‘przybudówka przed wejściem do budynku zwykle oszklona’ B32Dom220 → **WIERANDA** *ż*

[*Mlp* ganek B32Dom220]

GANIAĆ• *ndk* ‘poganiać, pędzić – o bydle’ I my tam krowy ganieli paść Bht98Pab109

[prze1lm gania1i Bht98Pab109]

GAŃSIUK *m* → **GEŚIUK** *m*

GARB *m* 1. ‘garb, zniekształcenie kręgosłupa’ Jania miała garb od maleńkości Łpt72Zda147;

2. *zool.* ‘muszla ślimaka’ Ślimak ma garb i może schować się do jego Łpt72Zda147

[M,Blp garp Łpt72Zda147]

GARBACZ / **GARBĄCZ** / **GORBACZ** *m* ‘człowiek garbaty, garbus’ Bkb83a)Giu100 →

GARBAL *m*, **GARBYL** *m*

[Mlp garbać Bkb83a)Giu100 garb^lać W82Tur66 gorbać W82Tur75]

GARBAL *m* ‘człowiek garbaty, garbus’ Bkb83a)Giu100 → **GARBACZ** *m*

[Mlp garbal Bkb83a)Giu100]

GARBATKA *ż* → **HERBATKA*** *ż*

GARBUSZKA *ż* → **GORBUSZKA*** *ż*

GARBYL *m* ‘człowiek garbaty, garbus’ Bkb83a)Giu100 → **GARBACZ** *m*

[Mlp garbyl Bkb83a)Giu100]

GARDEROBIANY* ‘*przym* od garderoba, ubraniowy’ K02Zie153 ♦ Szafa garderobiana →

SZAFa *ż*

[żMlp garderob’ana K02Zie153]

GARDŁO* *n* / **GARŁA** *ż* *anat.* ‘gardło’ Krzyczy na cała garła Łpt72Zda147 Za gardła

wzięłyby K02Kar177 Polała się z garły Wtr82Saw68 → **GARDZIEL** *m*, **GARDZIOŁ** *m*

[M,Blp g^larła Łpt72Zda147 żDlp garły Wtr82Saw68 B/m gardła K02Kar177]

GARDZIEL* *m* *anat. dezapr.* ‘gardło’ Zamknij ten swój gardziel parszywy W86Tek188 →

GARDŁO *n*,

[Blp garż’el W86Tek188]

GARDZIOŁ *m* *anat. dezapr.* ‘gardło’ W82Tur66 → **GARDŁO** *n*

[Mlp garż^loł W82Tur66]

GAREK *m* → **GARNEK** *m*

GAREŁKA *n* → **GAREŁKO** *n*

GAREŁKO / **GAREŁKA** *n* ‘*zdr* od gardło, gardelko’ Garełko poczerwieniało

Bjw97Dwi115 Wlał ty już do swego garełka Łpt72Zda147

[Mlp garełko Bjw97Dwi115 gar^lełka Łpt72Zda147 Dlp gar^lełka Łpt72Zda147]

GARGAĆ* / **GIRGAĆ*** *ndk* ‘gęgać – o głosie geśi’ Geñsi to mówio girga po litewsku, a po

polsku garga, już leci szczypać się, garga do nas Trk06Rut366 → **GARGOTAĆ** *ndk* 2

[*ter3lp* garga/girga Trk06Rut366]

GAR-GAR *wykrz* ‘dźwięki wydawane przez gęsi’ Oni gar-gar krzyczą geńsi Trk06Rut365

[*gar-gar!* Trk06Rut365]

GARGOTAĆ• / **HARHOTAĆ** *ndk* 1. ‘szwargotać, mówić niezrozumiale w nieznanym języku’ Jest jeszcze i teraz [takich ludzi], że po litewsku gargocz W82Tur39 Harhoczą jak Żydy. Zbierzy się para Żydków i już harhoczą W96Rie89 Coś on tam harhotał do siebie W96Rie89 Tatarzyn taki czy Żyd tut z tobo rozmawia, odwrócił się, znowu harhocza po swojemu Ncz02Koz68 A tu, kto wie, jak harhoczesz K02Kar121 → **GIELGOTAĆ** *ndk*;
2. ‘gęgać – o głosie gęsi’ Geńsi gargocz Trk06Rut366 → **GARGAĆ** *ndk*

[*bzk* gargotać L10Rut11 harhotać W96Rie89 *ter2lp* γaryðčeš K02Kar121 *ter3lp* harhocza Ncz02Koz68 *ter3lm* gargočo Trk06Rut366 garg^oo W82Tur39 harhoczą W96Rie89 *prze3lp* m harhotał W96Rie89]

GARKALEP *m* → **GARNKOLEP*** *m*

GARKUL *m rol.* ‘duży snop zboża’ Ł67Par III-13 → **KUL** *m*

[*Mlm* garkuly Ł67Par III-13]

GARŁA *ż* → **GARDŁO** *n*

GARŁAPAN• *m* ‘krzykacz’ Cicho wy garłapany Bjw97Dwi115

[*Wlm* garłapany Bjw97Dwi115]

GARMANIA *ż* → **GIERMANIA** *ż*

GARNCZEK* / **GARSZCZEK**• *m* ‘*zdr* od garnek, mały garnek’ Wtenczas już zrobić nie w piecyku, ale, ale na płycie w garszczku, szmalec, tłuszcz Orn73b)Masl217 →

GARNUSZEK *m*, **KASTRULKA** *ż*, **KASTRULUK** *m*, **RONDELEK** *m*

[*Mslp* w garščku Orn73b)Masl217]

GARNEK / **GAREK** *m* 1. ‘naczynie kuchenne, garnek do gotowania’ Para z garku jidzia

Orn73a)Masl71 → **KASTRULA** *ż*, **RONDEL** *m*; 2. ‘gliniane naczynie na mleko’

Ł84Par141 → **HŁADYSZ** *m* ♦ Rączka od garnka → **RĄCZKA** *ż* ♦ Szczerbaty garnek → **SZCZERBATY**

[*Mlp* garnek Bkb83a)Giu89 Ł84Par141 garek W82Tur112 *Dlp* garnka B32Dom253 garku Orn73a)Masl71 *Mslm* garkaχW82Tur112]

GARNIEC *m bnac.* ‘miara ciał ciekłych i sypkich równa czterem litrom’ Kiedyści piwa kupowali na garcy, ot była dobra, taka z szumam Łpt72Zda186

[*Mlp* garniec W99Rie60 *Blm* g^larcy Łpt72Zda186]

GARNKOLEP* / **GARKALEP** *m* ‘garniarz’ W82Tur75

[*Mlp* garka^lep W82Tur75]

GARNUSZEK *m* ‘nieduże gliniane naczynie na mleko’ Ł84Par141 → **GARNEK** *m* 2

[Mlp garnuszek Ł84Par141]

GARNY¹ ‘wybredny’ Bkb83a)Giu88 → **PRZEBIERLIWY, PRZEBORNY, PYSZLIWY**
2, PYSZNY 2, WYBREDNY

[mMlp garny Bkb83a)Giu88]

GARNY² → **HARNY**²

GARODZIĆ *ndk* → **GRODZIĆ** *ndk*

GARSTECZKA[•] *ż* ‘zdr od garść, garstka’ W garsteczka wezmiesz Brż96Kon77

[Blp garstečka Brż96Kon77]

GARSZCZEK *m* → **GARNCZEK**^{*} *m*

GARŚĆ *ż, m* ‘złożona dłoń, garść’ Nie ma garści pełnej Orn94Masl131 Cało garścio
zaczerpni Orn94Masl131 Soli ani jednego garścia Orn94Masl131 Obydwumi garściomi
Orn73a)Masl85 Rwio garściami Orn73a)Masl85 → **PRZYGARŚĆ** *ż, ŻMIENIA* *ż*

[mMlp garść Dlp gars’c’a Orn94Masl131 Nlp gars’c’om Orn94Masl131 żMlp gars’c’ Brż96Kon75 żDlp
gars’c’i żNlp gars’c’o Orn94Masl131 gars’c’u Brż96Kon76,78 Nlm gars’c’am’i/gars’c’om’i Orn73a)Masl85]

GARTENZJA *ż* → **HORTENSJA**^{*} *ż*

GASTROLI[•] *lm* ‘gościnne występy’ Takie kółko polskie artystyczne [...] gastroli
dawaliśmy, do Datnowa byliśmy pojechawszy Kw01Kar395

[Blm gastrol’i Kw01Kar395]

GATOR *m tech.* ‘wielka piła w tartaku’ Gator jest w tartaku, ja ta piła widział Łpt72Zda147

[Mlp g^lator Łpt72Zda147]

GAWARYŁKA *ż* → **GOWORYŁKA**^{*} *ż*

GAWĘDA *ż* 1. ‘mowa’ Taka ta nasza polska gawęda K02Kar332 Nasza gawęda taka – ud
Janowa du Datnowa nia usłyszysz litewska słowa K02Kar332 → **JĘZYK** *m* 2; 2.
‘pogłoska, opowieść’ [...] i w tym miejscu życia jemu odebrali, chto – tegu nie wiem ja,
ależ taka gawęda Bjj99Ado69 Nu i rana poszła taka gawęda, że to Matka Boska pokazała
sia Bjj99Ado76; 3. ‘rozmowa’ Nie pytałem, z gawędy nie wyszła nigdy, skąd on pochodził
Wdk99Pab215 Nie tosuje sia gawęda Bjj99Ado76 Ja już była słyszawszy ta gawęda
W91a)Ado99 Przez tego [syna] nie ma co już i mówic, i gawędy nie ma Ł97Par2-60 →
GADANIE *n*

[Mlp gawenda L12Rur285 gavenda K02Kar332 gavēnda Bjj99Ado69,76 Dlp gavendy Ł67Par2-60
Wdk99Pab215 Blp gavenda W91a)Ado99,102]

GAWĘDLIWY ‘rozmowny, gadatliwy’ Bkb83a)Giu85,100 → **BALBOTLIWY**

[mMlp gavendl'iwy Bkb83a)Giu85,100]

GAZETA / GOZETA ż 'gazeta' W82Tur65 ♦ Przeciągnąć w gazecie → **PRZECIĄGNAĆ**
dk

[Mlm gazety/gozety W82Tur65Mslp w gazecie B32Dom249]

GĄSKA* / GĘSKA ż 'zdr od gęś, gąska' Płynie gęska, płynie bystraju rzekoju B32Dom221

[Mlp gęska B32Dom221]

GĄSZCZ* m / GĘSZCZ / GĘSZCZA ż 1. 'osad w cieczy lub gęsty składnik zupy' W jednaj
misca sama gęszcza, w drugiej sama poliwka Łpt72Zda147 → **GĘSTWINA** ż; 2. 'gęste
zarośla' B32Dom221 i in. → **GĘSZCZAR** *m*

[Mlp gęszcz B32Dom221 W83Tur18 głęšča Łpt72Zda147]

GDYBY *sp przy wyrażaniu woli, propozycji 'żeby'* Gdyby on poszedł B32Dom220

[gdyby B32Dom220]

GDZIE / DZIE *zaim ndm* 1. *przy wskazywaniu określonego miejsca* 'tam, gdzie się znajduje,
gdzie jest' Krzyż gdzie maleńki był jaki, wszystko oberwali Wdz95Czy84 Tam wiesz, tam
dzie ogólna koszona, to tak wo odrzuty zgrabujo Bjw96Mar130 Bukwar ten wo, tam dzie
byli promyki [chodzi o pisemko dla dzieci „Płomyk” wydawane w okresie
międzywojennym] da przeczytania Brs02Rie49; 2. *przy wskazywaniu nieokreślonego
miejsca* 'gdzieś tam, nie wiadomo gdzie' Te pochowali tam dzie daleko Ł67ParI-24
Wszystkie ido dzie, dzie komu, byle tylko ni w kołchozie, byle gdzie, aby nie w kołchozie
Obc99Rie82 Ja jak kiedy raniej jeździła do Ejszyszek, ci dzie o jada, ubrawszy sia, jada w
autobusie, mówi, musi pani z Polski Ncz02Koz64 Już dzie tam ze wsi chtóre niektóre,
takie więcej rozmawiali i po bielarusku Brs02Rie41 Ony we dnie dzie śpio Wdz95Czy73;
3. *przy wskazywaniu określonego miejsca* 'który' Wot te dziwancyki, dzie wyszywała
Ł67ParI-27 ♦ Gdzie by(m) nie był 'gdziekolwiek by(m) był' Bardzo mały zapas tych słów
[polskich mamy], bo zawsze po rosyjsku i po rosyjsku, gdzie by nie był Bht98Pab180B32
♦ Gdzie popadło → **POPAŚĆ** *dk* 'byle gdzie, gdzie bądź, gdziekolwiek' B32Dom221 ♦ Ni
gdzie → **NI**¹

[gdzie B32Dom220,221 Ncz02Koz64 gdzie Obc99Rie82 Brs02Rie41 gż'e to Bjw99Pab127 Pcn01Kar251 gśe
to Ikz96Mar16 dze Brs02Rie49 ż'e Ł67ParI-24Wdz95Czy73 Słb96Mar33 Jrz96Mar65 Bjw 96Mar130 źe
Wdz95Czy73,84 Brz96Mar175 Obc99Rie82]

GDZIE *wykrz* → **A GDZIE** *wykrz*

GDZIEKOLWIEK / GDZIEKOLEK / DZIEKOLWIEK / DZIEKOLEK *zaim ndm, przy
określaniu miejsca, którego się nie identyfikuje* 'gdzieś, gdziekolwiek' Gdzieś na fotach

jest gdziekolwiek to wszystko Drś96Mar25 Dlatego, że on to w Wilnie, to gdziekolwiek wyjeżdża Kmj99Pab80 Nie na cmentarzu, ale gdziekolwiek tam w rogu [chowali], do rogu, żeby nie przy ludziach Rkw96Mar56 Potem trzeba kartofle gdziekolwiek zważyć Wtr84Saw175 Już gdziekolwiek siedza przy tym ogniu, zimno strasznie K96Saw74 →

GDZIENIEBĄDŹ *ndm*

[gż'ek'ol'vek Drś96Mar25 gż'ekol'ek Kmj99Pab80 dz'iekoliek Wtr84Saw175 żekol'vek K96Saw74 ż'ekol'ek Rkw96Mar56]

GDZIENIEBĄDŹ / DZIENIEBĄDŹ *zaim ndm przy przy określaniu miejsca, którego się nie identyfikuje, także kierunku* 'gdzieś, gdziekolwiek; dokądkolwiek' Zawali sia i leży ji spi cała noc dzieniebądź koło jakiego węgla Ł67ParII-24 → **GDZIEKOLWIEK** *zaim ndm*

[gdzie niebądź B32Dom221 dz'en'ebonc' Dgd82a)Par213 ż'eńebonc' Ł67ParII-24]

GDZIENIKOLWIEK *zaim ndm przy przy określaniu miejsca, którego się nie identyfikuje* 'gdziekolwiek, gdzieś' Młode panny poszli gdzienikolwiek na wieczór jaki Ł67ParI-84 → **GDZIEKOLWIEK** *zaim ndm*

[gż'eńikól'vek Ł67ParI-84]

GDZIESI *ndm* → **GDZIEŚ*** *ndm*

GDZIEŚ* / **GDZIEŚCI** / **GDZIEŚĆ** / **GDZIESI** / **DZIEŚ** / **DZIEŚCI** *zaim ndm 1. przy wskazywaniu miejsca, którego się nie identyfikuje* 'gdzieś' [...] służył gdzieści u cara w wojsku [...] Bht98Pab146 A Małecki też tak samo, gdzieści tutaj daleko był, tak samo w wojnie przepad Stc96Mar79 Gdzieść zgubił rechwa W96Rie101 Bursa była i mogłam gdzieść mieszkać Kjđ01Kar285 Pochowamy się do lasu gdzieśi K96Saw73 To dzieś my po domach zbieramy się Obc99Rie82 Koleżanka była zaszedszy do ciebie dwa razy, a ty dzieś chodziła W91a)Ado99 Jeżeli to dzieś ruska słowa [usłyszysz], to wrodzi jakby dochodzi do duszy Brż96Kon75 Nie idzie do takich jak sama, tylko idzie dzieści Obc99Rie83 → **GDZIE TO 1; 2. przy określaniu przybliżonego czasu** 'około, mniej więcej' Gdzieści dziewiontego [tu] był Ł67ParIII-65

[gdzieści/gdzieść Bjw97Dwi72 gdzieści Bht98Pab146 gdzieść W96Rie101 gdz'ies'i K96Saw73 gż'es'c'i Ł67ParIII-65Stc96Mar79 ż'es'c'i Obc99Rie83 gż'es'c' Kjđ01Kar285 dżeś Brs02Rie41 dz'es' Brż96Kon75 ż'es' W91a)Ado99 żeś Obc99Rie82]

GDZIEŚCIK *zaim ndm, przy wskazywaniu bliżej nieokreślonego miejsca* 'gdzieś, gdzieś tam' To oni tam chtóry pogineli gdzieścik Jzr04Kar66 → **GDZI TO** *ndm 1*

[gdz'es'c'ik Jzr04Kar66]

GDZIE TO / GDZIEŚ TO / DZIE TO *zaim ndm 1. przy określaniu bliżej nieokreślonego miejsca lub kierunku* ‘gdzieś’ Ja rozumiem, że gdzie to jest, a przy mnie to nie ma Bjw99Pab127 [...] Renia i Misio żyją w Polsce i tam przy Warszawie gdzie to Pcn01Kar251 No i żelaza nie było, gdzieś to znalazł żelazinę jakąś, zrobił taką ostrą pikę, siadł na konia i tak próbował na tym koniu L91Zow55 Wielką razę ja gdzie to wyszedłszy [...] już tylko słyszeć z podwórka jak idziesz, na całą chatę Pps91Kru178 Wszystko jedno jego wysłał tam, gdzie to na wioska stąd Brz96Mar175 → **GDZIEŚ** *zaim; 2. przy wyrażaniu przybliżonego czasu* ‘około, prawie’ Przeszło gdzie to miesiąc oni nie oswabadzają [kościół] Ikz96Mar16 Przychodzisz do domu gdzie to w dwa, trzy godziny Rzc98Ost-nmw10

[gdzieś to L91Zow551 Obc99Rie82 gdzie to Bjw99Pab127 Pcn01Kar251 że to Ikz96Mar16 Brz96Mar175 żęta Rzc98Ost-nmw10 żęto Pps91Kru178]

GDZIEŻ* / DZIEŻ *ndm zaim, wyraża pytanie o miejsce w przestrzeni* ‘gdzież’ A gdzież to wiara, kiedy tej wiary nie ma Pps91Kru184 ♦ Gdzież (tam) a) *przy wyrażaniu, że coś jest nierealne, mało prawdopodobne* ‘gdzież’ Z młodości gdzież on tam pił, taki był nieudany Pps91Kru182 b) ‘nie inaczej, oczywiście’ Zdradca znaczy, i rozstrzelaliby, gdzież Brz96Mar178

[gdzież K99Zie23 żęe Pps91Kru182,184 żeś Brz96Mar178]

GEKTAR *m* → **HEKTAR** *m*

GEORGINIA / ARGINIA / ARGINI / JARGINIA / JERGINIA / JORGINIA / JURGIN

A / JURGINIA *ż bot.* ‘georginia’ Róża umie kwiaty hudować, u jej i nasturcja i malwa i stokrotki i jurginia zimowa ładnie kwitnie Łpt72Zda204 Jurginia o, posadzona, to dawniejsza kwiaty Trk06Rut360 Jurginia, piwonie sadzili Trk06Rut360 Przed domem miałem ogródek, jorginia, lwia paszcza sadziłem Wtr79Saw209 Jurginia – georginia po polsku Rkw99Pab103 → **CZEPURA** *ż*

[Mlp georginię/jurginię Rkw99 Pab103 arginię/arginię/jarginię/jerginię W82Tur68 jarginia Igl04Rut431 jorginię Wtr79Saw209 jurginia W96Rie89 jurginia/jurginia Trk06Rut360 jurginię Łpt72Zda204 Blp jurginia Trk06Rut360]

GETRY* / GIETRY *lm dawne* ‘ciepłe ochraniacze na golenie’ B32Dom221

[Mlm gietry B32Dom221]

GĘBA / GIEMBA *ż 1.* ‘usta’ Ot, pfu na ciebie, i tu śliny nie ma, sucho w gębie, nie było czym, wie [pluć się] Bjw96Mar124 Moja mama to do gęby nie brała [alkoholu] Mtr01Kar242 → **JADACZKA** *ż; 2.* ‘twarz’ L82Roj237; **3.** ‘otwór, wlot’ Bucz taki, tut

szyroka gamba jego, a tutaj w tyła [z tyłu] wąska Trk06Rut361 ♦ Pan z całej gęby → **PAN** *m*

[Mlp gamba Trk06Rut361 g'émba Wdz71Giu316 Dlp gęby L82Roj237 Mtr01Kar242 Ms/p gembę Bjw96Mar124]

GĘBULKA *ż* 'zdr od gęba 2 – buzia' W82Tur113 → **GĘBUTKA** *ż*

[Mlp gembulka W82Tur113]

GĘBUTKA• *ż* *piesszcz*. 'zdr od gęba – buzia, gębusia' Przyszła pod okna, tak ot przytuliła gembutka da ściokieł, da okna L13Kar374 → **GĘBULKA** *ż*

[Blp gembutka L13Kar374]

GĘSINY 'pochodzący od gęsi, gęsi' Drobniejszych więcej wychodzi, a wielka to jak gęsina jajka Orn73b)Masl217

[mMlp gęsiny W86Dub77 Bjw97Dwi69 zMlp gens'ina Orn73b)Masl217]

GĘSIOR *m* 1. 'samiec gęsi, gąsior' Gęsior pędza dzieci i szczypi Łpt72Zda147; 2. 'duża, pękata butelka, gąsior' Gęsior wódki na stoł i dawaj pić Łpt72Zda147

[Mlp gęsior B32Dom221 g'ęs'or Łpt72Zda147]

GĘSIUCZAK *m* → **GĘSIUCZEK** *m*

GĘSIUCZEK / **GĘSIUCZAK** *m* 'zdr od gęsiuk – piskłę gęsi, gąsiątko' Malienaczkie gęsiuczki już skubio trawka Łpt72Zda147 Takich ładnych było gieńsiuczkow Ign73Sud189 → **GĘSIU****K** *m*, **GĘSIU****L****A****K** *m*

[Mlp gęs'łuček/gęs'łučak Mlm gęs'łučki Łpt72Zda147 Dlm g'eńs'učkof Ign73Sud189]

GĘSIU**K** / **GAŃSIU****K** *m* 'piskłę gęsi, gąsiątko' Gynsiuki musisz pilnować, bo karszun może ich schwycić Łpt72Zda147 Stasiuk, ty zasadź kurczuków, geńsiuków Żgw01Kar487 I gańsiuki o teraz wysiedziała dużo K02Kar261 → **GĘSIUCZEK** *m*

[Mlp gęsiuk W86Dub72 gęs'luk'/g's'luk/g's'uk Łpt72Zda147 Mlm geńs'uk'i Wdz71Giu324 Dlm gańs'lukuf Żgw01Kar487 Blm gańs'uk'i/gańs'ukuf K02Kar261 g's'luğu Łpt72Zda147]

GĘSIU**L****A****K** *m* 'piskłę gęsi, gąsiątko' W82Tur112 → **GĘSIUCZEK** *m*

[Mlp gęsul'ak W82Tur112]

GĘSKA *ż* → **GĄSKA*** *ż*

GĘSTWINA *ż* 'gęsty osad w cieczy, fusy' Kwasiny, od kwasu gęstwina ta Orn73b)Masl216 → **GĄSZCZ*** *m* 1

[Mlp ge'ns't'w'ina Orn73b)Masl216]

GĘSTY 'gesty' Bjw97Dwi69

gęściejszy *stw* 'gęstszy, bardziej gęsty' Bjw97Dwi69

[stw gęściejszy Bjw97Dwi69]

GĘSZCZ *m* → **GĄSZCZ*** *m*

GĘSZCZA *ż* → **GĄSZCZ*** *m*

GĘSZCZAR / GĘSZCZARY *lm* ‘gęste zarośla, gąszcz’ Zbirawszy jagody wleźli w gęszczar i pudrapali sia Łpt72Zda147 → **GĄSZCZ*** *m* 2

[M,Blp gęščar Łpt72Zda147 Mlm gęščary Wtr82Saw72]

GĘŚ *m zool.* ‘ptak domowy, gęś’ Gęś musi być tłusty Bjw97Dwi39 Gęsia nie piekłam, bo nikt nie lubi Wn99Dwi145

[mMlp gęś B32Dom204 gęś’ Bjw97Dwi39 Dlp gęsiaWn99Dwi145]

GIAGNA• *ż* ‘żerdź rybacka przy sieci’ A tutaj idu przy brzegu i zaciskuju te giagny W82Tur117

[Blm gagny W82Tur117]

GIAGUŻYNIA *ż* → **GIEGUŻYNIA** *ż*

GIARMANIA *ż* → **GIERMANIA** *ż*

GIARUTKA *ż* *forma adresatywna* ‘kochanie, kochana’ Giarutka, ja chora, przyjdź krowka podojć L11Rut75 → **DUSZEŃKA** *ż*

[M,Wlp giarutka L11Rut75]

GIBKI / HIBKI ‘giętki, sprężysty’ Witka z liszczyny jest hipka Łpt72Zda151

[mMlp gipki/hipki W82Tur76 γ'ipki žMlp γ'ipka Łpt72Zda151]

GIEGUĆ *m* ‘przezvisko chłopa mówiącego po litewsku’ L11Rut75

[Mlp gieguć L11Rut75]

GIEGUŻYNA *ż* → **GIEGUŻYNIA** *ż*

GIEGUŻYNIA / GIEGUŻYNA• / GIAGUŻYNIA• *ż* 1. ‘majowe nabożeństwo’

Bjj99Ado52; 2. ‘spotkanie towarzyskie na łonie przyrody, majówka’ Tam byli często giegużyny, no wieczorki takie K99a)Zie260 Wszystkie urniaskie, datnoskie, ruszczanskie, wszystkie giegużyni robili i zabawy rozmajita K02Kar312

[Mlp g'egużyn'a Bjj99Ado52 Mlm giegużyny K99a)Zie260 g'agužiñi/g'egužiñi K02Kar312]

GIELGOTAĆ• *ndk* ‘szwargotać, mówić niezrozumiale’ [...] giar, giar, giar język jak gęsi te gielgoczou, człowiek nie rozumiesz nic Ncz02Koz68 → **GARGOTAĆ** *ndk* 1

[ter3lm gielgoczou Ncz02Koz68]

GIEMBA *ż* → **GEBA** *ż*

GIEMZA *ż* / **GIEMZO** *n* ‘wyprawiona skóra kozia na obuwie, galanterię’ Kupił giemza i jucht Łpt72Zda147 Jaka to skóra pierwszorzędna była giemzo W86Tek192

[Mlp giemzo W86Tek192 źBłp ġe'emza Łpt72Zda147]

GIERDUK *m* 'przełyk kury' Wdz71Giu324 i in. → **PRZEGŁYT** *m*

[Mlp g'erduk Wdz71Giu324 Wdz01Czy98]

GIERMANIA• / GARMANIA• / GIERMAŃJA• / GIARMANIA• *ż* 'Niemcy, państwo Niemieckie' Pojechał do Giermańji Bjw97Dwi115 A potam jak do Garmani wywieźli, to powrócił. Powrócił z Giarmańji, to już mnie znalazł bez ręki Ong01Kar498 Do Giermańji w niewoli z czternastego roku Ł67ParIV-1 A tuty zabierali du Giermańji, du Niemiec, na prace Rzc98Ost-nmw21

[Dlp Garmańi/G'armńji Ong01Kar498 Ġermańji Ł67ParIV-1 G'ermańji Bjw97Dwi115 ġermńji Rzc98Ost-nmw21]

GIETRY *lm* → **GETRY*** *lm*

GIGIL / GIGIL *m bot.* 'skrzyp polny' Z gigilów likarstwa robio sie Łpt72Zda148

[Mlp g'ig'il/gig'il Łpt72Zda147 Dłm ġig'iluf Łpt72Zda148]

GIL *m zool.* 'owad – giez bydlęcy' Gorąc, to i gili tno W96Rie88 Gili konsajo, jeśli ukąsi człowieka, to puchni Trk06Rut362 Krowy gilujo, bo gili napadajo Trk06Rut362 Ni udpedzisz sia ud gili, takie zajadle na krew Łpt72Zda148 → **ŚLEPAK** *m*

[Mlp gil W96Rie88 g'il' Wdz71Giu324 ġil Łpt72Zda148 Młm gili W96Rie88 Trk06Rut362 Dłm ġ'il'i Łpt72Zda148]

GILARKA• *ż* 'sadzawka' Wdz71Giu324 → **BŁOTO** *n 3*

[Młm g'il'arki Wdz71Giu324]

GILAWA *ż* 'sadzawka' Wdz71Giu324 → **BŁOTO** *n 3*

[Mlp g'il'awa Wdz71Giu324]

GILOWAĆ *ndk* 'o bydle – brykać wskutek ukąszeń przez gzy, biegać po pastwisku' Bydło giluje W96Rie88 Krowy najmocniej giliujo, jak żyta krasuji Łpt72Zda148 Już jak taka powietrza gorojnca i krowy gilujo, to musi wieczorem będzi deszcz W80Tek69 Krowy jak sama goroncość gilujo oni, to przyprowadzajo ich do chaty Trk06Rut362 Trzeba krowy zaprowadzić do krzaków, żeby nie gilowaliby Bjw97Dwi57

[bzk gilować W87Smo52W96Rie88 L07Rut194 ġil'ovac' Łpt72Zda148 ter3lp giluje W96Rie88 ter3łm giliują W87Smo52 gilujo Trk06Rut362 ġil'ujo Łpt72Zda148 W80Tek69 war3łm g'il'oval'iby Bjw97Dwi57]

GIMNAZISTKA *ż* 'uczennica gimnazjum, gimnazjalistka' Ale siostra moja gimnazistka, już my z siostrą po litewsku K99Zie14

[Mlp ġimnazistka K99Zie14]

GIMNAZJA / **GIMNAZIJA** *ż* / **GIMNAZJUM** *n, ż* ‘średnia szkoła ogólnokształcąca, gimnazjum’ [...] gdzie teraz gimnazja, ona jak budowana nie pamiętam którego roku Ł67ParIII-32 On mnie bardzo spodobał i powiedział dla mnie, że jedziemy do Kowna, ja będę w gimnazji nauczycielem i ciebia zapisza K96Saw75 No, ja znałam dlatego, że u mnie wujek mój uczył się w białoruskiej gimnazji B99Rut200 Teraz to jeździ ona do Kowna do gimnazji Bbt99Pab225 Ostatny rok do gimnazji szed K02Kar181 W gimnazji litewskiej uczyłam się K02Kar181 To gimnazjum było gdzie teraz muzykalna szkoła, tam była nasza gimnazjum Rzc98)st-nmw3

[Mlp gimnazja B32Dom202,206 Mlp *ż,n* gimnazjum Rzc98Ost-nmw3 gimnaz’ija Ł67ParIII-32 Dlp gimnaz’ji Bbt99Pab225 g’imnaz’iji/g’imnaz’ji K02Kar181 Ms/p gimnazji B99Rut200 gimnazji K96Saw72,75 v g’imnaz’ji K02Kar181]

GIMNAZJUM *n, ż* → **GIMNAZJA** *ż*

GIRA• *ż* ‘ciężarek do wagi, odważnik’ Giry kilogramowej nie mieli Bjw97Dwi115 Pięć gir, trzy giri W82Tur94

[Mlp gira W82Tur95 Dlp giryB32Dom225 g’iry Bjw97Dwi115 Mlm giry/giri W82Tur94,95 Dlm gir/gir W82Tur94,95]

GIRGAĆ *ndk* → **GARGAĆ** *ndk*

GIRLANDA *ż* 1. ‘rodzaj diademu, ozdoba głowy panny młodej’ A to nazywa się girlianda, girlianda nazywała się i od girliandy welion Kml96Mar107 Nu na girliandzie był taki wianeczek tam i z różyczko, tam różne takie [...] Kml96Mar107 Sprzedawali się specjalne girliandy dla młodych, tam gdzie sukienke sprzedawali Kml96Mar107; 2. ‘łańcuch na choinkę’ A girlandy robili sami, i słomka tam była, i papierki, i wszystko Rzc98Ost-nmw26

[Mlp girl’anda Kml96Mar107 girlanda W82Tur94 Dlp girl’andy Ms/p girl’anż’e M,Blm girl’andy Kml96Mar107 Rzc98Ost-nmw26]

GIRSA¹ / **DYRSA** / **DIRSA** / **DZIRSA** *ż bot.* ‘trawa stokłosa, chwast rosnący w polu’

Ziemia nie wyrabiał bardzo dobrze [...] i jemu tam dyrsa tyku została się Żgw01Kar479 Żyta ładna, ale dyrsy dużo W96Rie87 Taka dyrsa jest w życie K02Kar279

[Mlp girsa/dyrsa W31Otr82,84 dyrsaW96Rie87 Żgw01Kar479 K02Kar279 g’irsa Wdz71Giu324 dyrsa W82Tur94,95 dzirsa L07Rut189 Dlp dyrsy W96Rie87]

GIRSA² *ż* ‘perliczka – ptak domowy’ Brs01Czy98

[Mlp g’irsa Brs01Czy98]

GLAJCARYNA *ż* → **GLICERYNA*** *ż*

GLEJCERYNA *ż* → **GLICERYNA*** *ż*

GLEJUHA *z* ‘gliniasta, nieurodzajna ziemia’ W82Tur73 → **HLEJ** *m*

[Mlp glejuha W82Tur73]

GLICERYNA* / **GLEJCERYNA** / **GLAJCARYNA*** *z* ‘płyn farmaceutyczny, gliceryna’

Glajcaryno leczy sie liudzi i inne du samugonki duliwajo Łpt72Zda148

[Mlp glajcar'yna/gl'ejcer'yna Łpt72Zda148 Nlp glajcar'yno Łpt72Zda148]

GLINIANY* / **GLINIANNY** ‘zrobiony z gliny, gliniany’ W86Dub77 i in.

[mMlp glinianny W86Dub77 Bjw97Dwi69]

GLADZIĆ *ndk* **1.** ‘wyrównywać powierzchnię drewna heblem, heblować’ Na razie kore obiji

a potem gladzi, zeby gladko byloby Bjw99Pab130; **2.** ‘wygładzać tkaninę przy pomocy żelazka, prasować’ Tak wielia bielizny trzeba gladzić Ł84Par141

[bzk gladz'ić Ł84Par141 ter3lp głaż'i Bjw99Pab130]

GLĄDZIŃKI ‘*zdr* od gładki, gładziutki’ Ulicy gładzinkie jak stoł Łpt72Zda148

[mMlp głaż'inki Mlm głażinke Łpt72Zda148]

GLĄDZIWOŁ* *m bot.* ‘gladiolus, mieczyk ogrodowy i polny’ Brs01Czy98

[Mlm głaż'ivoły Brs01Czy98]

GLAMUNINIAĆ *ndk kogo* ‘przymilać się *do kogo*, podlizywać się *komu*’ Pobył tam, poczał

tam bratowa gładuniniać, młoda baba, pubili sia, ten won wypędził K02Kar312 →

ŁABUNIĆ SIĘ *ndk*, **PODLIZYWAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk gładuniniac' K02Kar312]

GLAWNY → **GLÓWNY**

GŁĘB *z* ‘głębia, głębina’ Taka głęb na srodku Łpt72Zda148 → **GŁĘBIEN** *z*

[Mlp głemp Łpt72Zda148]

GŁĘBIEN *z* ‘głębia, głębina’ Orn82Masl199 → **GŁĘB** *z*

[Mlp głemb'ien' Orn82Masl199]

GŁĘBINA* / **GŁĘBINIA** *z* **1.** ‘głębokie miejsce w zbiorniku wodnym, głębia, głębina’ Do

samej głębini poszłaż Orn82Masl199 Rzucił kamień do głębini Orn82Masl199 → **GŁĘB**

z; **2.** ‘odległość od powierzchni do dna, głębokość’ Ł84Par136

[Mlp głębinia B32Dom221 Ł84Par136 W86Dub75 głemb'ina W82Tur69 głemb'in'a Dlp głęb'in'i Orn82Masl199]

GŁĘBOKO* *ndm* ‘głęboko’ Wdk99Pab212

gubiej *stw* Co [...] dalej, to gubiej Wdk99Pab212

[gub'ej Wdk99Pab212]

GŁOD *m* → **GŁÓD** *m*

GŁODÓWKA *ż* *dawne* ‘brak żywności’ B32Dom221

[Mlp głodówka B32Dom221]

GŁOS *m* ‘słyszalne dźwięki, brzmienie’ ♦ W głos ‘na głos, głośno’ Ł97Kar57

[Blp głos Ł97Kar57]

GŁOSIĆ *ndk* ‘lamentować’ Wyszła z chaty i zaczęła głosić na całą ulica, głosiła na cały mogilnik W96Rie88 → **LAMENTOWAĆ** *ndk*, **WYCZYTYWAĆ** *ndk* 2

[bzk głosić *prze3lp* *ż* głosiła W96Rie88]

GŁOSNY → **GŁOŚNY***

GŁOSOWAĆ *ndk* *za kogo, za co* 1. ‘wyrażać zgodę/sprzeciw, głosować *na kogo, na co*’

Głosować za kogo Ł97Kar59 Za ta Polska i głosować nie będą, będą lepiej za Litwa głosować Kmn99Kar84 Głosować za nich nie chcemy Kmn99Kar84 Wszyscy musimy głosować za Polaka Wn99Dwi147 Głosowali za Polaka, za swoich Bjw97Dwi84; 2. ‘na autostopie – ruchem ręki zatrzymywać samochód’ Nic innego nie zostaje tylko głosować, może ktoś się zatrzyma Wn99Dwi148

[bzk głosować B32Dom206 Ł97Kar59 Bjw97Dwi84 Kmn99Kar78,84 Wn99Dwi147,148 *prze3lm* głosoval’i Bjw97Dwi84]

GŁOSOWANIA *ż* ‘kolektywne podejmowanie decyzji w jakiejś sprawie przez oddanie głosu, głosowanie’ Głosowania była w marcu Orn73c)Masl76 W przeszłym roku nie była głosowani Orn73c)Masl78

[Mlp głosowan’a Orn73c)Masl76 Dlp głosowan’i Orn73c)Masl78]

GŁOŚNIE *ndm* ‘w sposób słyszalny, głośno’ W82Tek290 i in.

[głośnie W82Tek290 W86Dub78]

GŁOŚNY* / **GŁOSNY*** ‘wypowiadany w sposób dobrze słyszalny, głośny’ Głosna rozmowa Wtr82Saw75

[*ż*Mlp głosna Wtr82Saw75]

GŁOWA *ż* 1. *anat.* ‘część ciała, głowa’ Mnie głowa zakrenciałaś jak baranu Ł67ParI-61 Jak dostanie jaka szklanka wypić piwa, i źle jemu, wiecej głowa krenci sie Ł67ParII-21 Plaść po głowie W82Tur93; 2. ‘sztuka bydła’ Dojarki dojo po pięndziesiont, po czterdzieści pieńc głow majo Btn96Mar45 Dźwieście głow, po jednym wiadru [każdemu], dźwieście wiader [trzeba zanieść] Ł67ParIII-61 ♦ Czesać koł/kołki na głowie ‘ciosać kołki na głowie’ Swemu Brońku kołki czeszy na głowie ta baba Łpt72Zda135 ♦ Dać do głowy, dać w głowa ‘doznać uderzenia krwi do głowy’ Jak da jej nerw w głowa, to kościum na

sobie porwała Bjw99Pab135 Chyba, że te ciśnienie wysokie dało jemu do głowy i wszystko, bo jemu z wieczora już trocha głowa bolała Kmn99Kar81 Ale w głowa jak dała, tak i położyła się. Jak tyłka ja na słońca, tak mnie zakreśliła się i dała Jsn82a)Wer254 ♦ Durzyć głowę → **DURZYĆ** *ndk* ♦ Głowa gotuje → **GOTOWAĆ** *ndk* ♦ Głowa jak księżyc ‘wielka głowa, głowa jak bania’ Bkb83a)Giu89 ♦ Głowa jak talerz ‘okrągła, wielka głowa’ BL82Giu230 ♦ Głowa kręci → **KRĘCIĆ** *ndk* ♦ Głowa miasta ‘burmistrz, mer miasta’ B32Dom221 ♦ Kręcenie głowy → **KRĘCENIE** *n* ♦ Mieć głowę na nogach → **NOGA** *ż* ♦ Mieć króliki w głowie → **KRÓLIK** *m* ♦ Na łeb na głowę → **ŁEB** *m* ♦ Nie brać do głowy/w głowę ‘nie przejmować się, nie martwić się’ Nie bierz do głowy W99Rie63 Że nas Niemcy tak skrzywdzili nikt nie brał do głowy K96Saw76 Ten już mężczyzna to on po dwa takie związania bierzy i daje mnie [...] a on nie bierzy w głowa, że ja z jedno ręki, on cały mendel mnie fuchć na woz Ong01Kar496 ♦ Nie mieć w głowie oleju panie Macieju → **OLEJ** *m* ♦ Stoć głową ‘głową w dół’ Zleciał stoć głową W96Rie104 ♦ Wbijać sobie w głowę → **WBIJAĆ** *ndk* ♦ Wyjść z głowy → **WYJŚĆ** *dk* ♦ Za durna głowa ‘przez głupotę, z głupoty’ A on za durna głowa odsiedział chyba jakieś osiem lat w więzieniu Mdn96Mar145

Mlp głowa B32Dom221głova Ł67ParI-61 BL82Giu230 Bkb83a)Giu89 głova Gjd82Ana249 K02Kar228 Dlp głowy K96Saw76 głovy W99Rie63 Blp głowę B32Dom218 L82Roj239 W01Mas105 głova Mdn96Mar145 Ong01Kar496 Nlp głową W96Rie104 Mslp głowie B32Dom216 L82Roj236,238 po głowę^a W82Tur93 Dlm głow W83Tur17 głow Ł67ParIII-61 głóf Btn96Mar45]

GŁOWACZ *m* ‘mędrzec, mądra głowa’ On był głowacz wielki, straszny [...] jak umar [to] pominkłas [pomnik] pustawili jemu na górze Kłw01Kar520 → **BASZKOWITY**

[Mlp głowac Kłw01Kar520]

GŁOWIESZKA / GŁÓWIESZKA / HAŁAWIESZKA *ż* ‘tłące się polano, głośnia’

Puzgartywała głowieszki i ni dukładając drzewa kawy nagotowała Łpt72Zda148 Jeszcze w piecu głowieszki, nie zamykaj juszki W96Rie88 Niech głowieszki dopalą się Bjw97Dwi115 → **GŁÓWNIA** *ż* 1

[Mlp głowieszka W96Rie88 głoŵ'eška/gł'w'eška/ýalaŵ'eška Łpt72Zda148 Mlm głowieszki W96Rie88 głow'ešk'i Bjw97Dwi115 Blm głuŵ'eški Łpt72Zda148]

GŁOWISZCZA *ż* *dezapr.* ‘wielka głowa’ W86Dub76

[Mlp głowiszczka W86Dub76]

GŁOWKA *ż* → **GŁÓWKA** *ż*

GŁOWYŃKA *ż* *pieszcz.* ‘zdr od głowa’ Głowyńka ładna, oczki świeco sia Łpt72Zda148

[Mlp g^lovyńka Łpt72Zda148]

GLÓD / GŁOD *m* ‘głód’ Głodu nie było Mjs73Ana28

[Mlp głod/głud Mjs73Ana38 Dlp głúdu Mjs73Ana28]

GLÓWIESZKA *ż* → **GŁOWIESZKA** *ż*

GLÓWKA / GŁOWKA *ż* **1.** ‘*zdr* od głowa, główka’ Głowka swoją pułóżył na mnie i przytulił się do mnie cały Łpt72Zda148 Żeby dziecka ładna była, główka związana chusteczko, kapturek na wierzch Wtr84Saw174 Jemu zdrowia słaba, główka słaba Ł67ParII-20 [...] to świenconu wodu, to różancem bić przez główka, czy przaz pleieki K02Kar266; **2.** ‘o kulistych warzywach, nasionach’ Jak przekwitni robion się główki, jak już robion się brązowe, to len jest śpiący Wtr84Saw176 Te główki zbijali [...] te główki trzeba suszyć Bjj99Ado58 U nas tylko po ogrodach mak, to ten mak, co to, nu główki takie i w zbożu jest, a u nas tylko w ogrodach Kml99Pab113; **3.** ‘poprzeczna beleczka osadzona na grabisku’ Zęby pułamali sia a główka cała jeszcze Łpt72Zda148 → **RESZOTKA** *ż* ♦ Głowka jak makówka → **MAKÓWKA** *ż*

[Mlp głufka BL82GIU229 główka/głúvka Mjsz73Ana39 głofka Ł67ParII-20 głóvka Wdz71Giu315 Bjw97Dwi65 głufka Wdz71Giu321BL82Giu226 g^lufka Łpt72Zda148 głúvka Wdz71Giu315 główka W83Tur17 W86Dub73 głofka Wtr84Saw174 Blp g^lufka Łpt72Zda148 głofka K02Kar266 Mlm głóvki Ł29Nit243 Wtr84Saw176 Kml99Pab113 K99Zie23 Blm g^lóvki Bjj99Ado58]

GLÓWNIA *ż* **1.** ‘duże tłące się polano’ Przeniosła głównia z pieca do plity Łpt72Zda148 → **GŁOWIESZKA** *ż*; **2.** *bot.* ‘sporysz’ Kto jej wie, czemu z kłosa wyrastają czarne ziarki, głównia taka Łpt72Zda148

[M,Blp g^luvńa Łpt72Zda148]

GLÓWNIE *ndm* ‘najważniejsze, przede wszystkim, główne’ A ona, głównie, była w elastycznym kostiumie Drj96Mar30

[g^luvńe Drj96Mar30]

GLÓWNY• / GŁAWNY ‘główny, mający podstawowe znaczenie, będący na pierwszym miejscu’ On tak jak gławny, cała ta już caramonia prowadzi K02Kar300 ♦ Gławna swaci → **SWACI** *ż* ♦ Gławny swat → **SWAT** *m*

samy główny *stnw* Dzieci uczyły się po różnych miastach, bo to[...] samo główne i dlatego rozmowy polskiej [nie było] B12Gol100 Sama główne żyła B12Gol108 Mania była sama gławna, byłaby nas przyjmowała, żeby my byliby pujichawszy do klubu Ilk98Ost-nmw13

[mMlp gławny Bjw96Mar134 K02Kar300 żMlp gławna Bjw96Mar134 nM *stnw* samo g^luvne B12Gol100 sama g^luvne B12Gol08]

GLUCHI → GLUCHY

GLUCHIŃKI ‘zdr od głuchy’ Kaczuczki jeszcze głuchinkie Łpt72Zda148

[mMlp głuchinki Mlm głuchinke Łpt72Zda148]

GLUCHO ndm ‘brak głosu, dźwięku, informacji’ ♦ Na głucho ‘z gołymi rękami, bez prezentu’ Ze sobo trzeba coś wieźć, na głucho nie można jechać [do gości] Srd73Wer227

[głucho Srd73Wer227]

GLUCHOWATY ‘mający przytępiony słuch, głuchawy, przygłuchy’ W86Dub77

[mMlp głuchowaty W86Dub77]

GLUCHY / **GLUCHI** ‘niesłyszący, niedosłyszający, głuchy’ Głuchi ty, czy co, mówia, mówia, a ty nic Łpt72Zda148

[mMlp głuchi W82a)Tek287 głu'ch/głuchi Łpt72Zda148]

GLUM m 1. ‘głupek, dureń, tępak’ Nu i głum ty Bjw97Dwi115 Nie przestawaj z tym głumem L86Tek87 → **BAŁDAWIESZKA** m; 2. ‘coś zniszczonego’ B32Dom221

[Mlp głum B32Dom221 W82Tur75 L86Tek87 Bjw97Dwi115 Nlp głumem L86Tek87]

GLUMIĆ ndk ‘niszczyć, trutować’ Głumić trawę B32Dom221 Głumić chleb [zboże] B32Dom221 → **DRATOWAĆ** ndk

[bzk głumić B32Dom221 głumić W82Tur75]

GLUPI / **GLUPY** ‘nieinteligentny, ograniczony’ Za ta [tych] lepszych, najładniejszych, głupego dostała B32Dom221 → **DURNOWATY** ♦ Głupi jak but dziurawy → **BUT**¹ m ♦ Głupi jak owieczka → **OWIECZKA** ż

[mMlp głupi BL82Giu230 głupy B32Dom221 Blp głupego B32Dom221]

GLUPIEŃKI ‘zdr od głupi, głupiutki’ W83Tur20 → **DURACZOK** m

[mMlp głupieńki W83Tur20]

GLUPKOWATY / **GLUPOWATY** ‘ograniczony umysłowo, niedorozwinięty’

Bkb83a)Giu99 → **POŁUGŁUPIEC** m, **PÓLDUREK*** m, **PÓLDURNIA*** m,

PÓLGŁUPEK* m, **PÓLGŁUPI***, **PÓLROZUMNY***, **PÓLWARIAT*** m,

PRZYDUREK m, **PRZYDURKA** m, ż, **PRZYDURKOWATY**, **PRZYGŁUPEK** m

[mMlp głupkovaty/głupovaty Bkb83a)Giu99]

GLUPOWATY → **GLUPKOWATY**

GLUPY → **GLUPI**

GMINA ż ‘gmina, urząd gminny’ [...] polska gmina, nu tu ta sama L13Kar362 →

APILINKA ż, **SIELSOWIET** m

[Mlp gmina L13Kar362]

GNAĆ• *ndk* ‘pędzić, produkować – o alkoholu, oleju’ Tam gorzelnia była, wódka gnała ta pani [dziedziczka] Durgunska Wdr73Wer228

[prze3lp ż gn!ała Wdr73Wer228]

GNAJÓWKA *ż* → **GNOJÓWKA** *ż*

GNIAZDA *ż, n* **1.** ‘schronienie przygotowane przez ptaki i inne zwierzęta do wylęgu potomstwa, gniazdo’ Ta gniazda tam i sprukniała Orn73c)Masl76 Wroniuki zabiera z gniazda, skubi i gutuje jak kuręcina Łpt72Zda148 I ot oni zaczęli robić ta gniazda Bjw96Mar122 Oni nie uratowali tej gniazdy Orn73c)Masl77; **2.** ‘siedziba rodu, dom rodzinny’ Potym pobyła trocha i uciekła i zastawiła mam [mamę] i tak rozpadła się gniazda ptaszków K02Kar177 Tak my z jednej gniazdy, nu nasze kurzeni L12Kar110

[żMlp gniazda Orn73c)Masl76 K02Kar177 żDlp gniazdy L12kar110 gn’azdy Orn73c)Masl77 żBlp gniazda Bjw96Mar122 nDlp gn!azda Łpt72Zda148 gn’azda Orn94Masl131]

GNIAZDECZKA *ż* ‘*zdr* od gniazodka’ W86Dub74

[Mlp gniazdeczka W86Dub74]

GNIAZDKA *ż, n* ‘*zdr* od gniazda 1, gniazdko’ Łaził ten arezrant pu krzakach i gniazdki psuł Łpt72Zda149 Gniazdki jaskółków Orn73a)Masl86

[Mlp gn!astka Łpt72Zda149 Mlm gn’astk’i Orn73a)Masl86 M,Blm gn!astki Łpt72Zda149]

GNIEWLIWY ‘skory do gniewu, porywczy lub rozgniewany’ Bkb83a)Giu99 →

GNIEWNY, GROŻNY*, SIERDZITY, SROGI 2, ZŁY 1

[mMlp gn’evl’ivy Bkb83a)Giu99]

GNIEWNY ‘rozniewany, wrogo usposobiony’ To on taki gniewny, nie przebaczy L91Zow531 → **GNIEWLIWY**

[mMlp gniewny L91Zow531 gn’evny Bkb83a)Giu99]

GNIŁKA *ż* → **ZGNIŁKA*** *ż*

GNIŁY → **ZGNIŁY***

GNOJ *m* → **GNÓJ*** *m*

GNOJÓWKA / GNAJÓWKA *ż* ‘boczna deska zakładana do wożenia obornika, gnojnica’ Gnajówki zakłada się do wożenia gnoju i kartofli, da kaścioła jak jedzi sie, to zakłada sia drabiny Łpt72Zda149 Da sań zakładali gnajówki albo razwałki Łpt72Zda200 →

BOKÓWKA *ż* **3**

[Mlp gnoj!ufka/gn!ufka/gn!ufka Mlm gn!ufki Łpt72Zda149 Blm gnaj!ufki Łpt72Zda200]

GNÓJ / GNOJ *m* ‘obornik, nawóz naturalny, gnój’ Najcięższa robota na guspudarcie to wożenia gnoju Łpt72Zda149 → **NAWÓZ** *m*, **UDOBRENIA** *n*

[Mlp gnoj Wdz71Giu321 Ł84Par134 gnoj/gnuj Mjs73Ana39 gnoj Łpt72Zda149 Dlp gn'oju Łpt72Zda149]

GOBA *m bot.* ‘wiąz’ Ta drzewa, co burza zwała, to musi goba Wtr79Saw209

[Mlp goba W25Nit31 W31Otr82 W82Tur97 g'oba Wtr79Saw209]

GOCHT *m* ‘zakrzywiony koniec płozy u sań’ Jak ni dubierzysz zakrzywiunego drzewa na płozy, to gochty musisz klieć i skuwać Łpt72Zda149

[Mlp goxt M,Blm g'oxy Łpt72Zda149]

GODNY• ‘stosowny, odpowiedni, właściwy’ Kmp01Kar430 ♦ Być godny rostem ‘być słusznego, wysokiego wzrostu’ Pięc braci, i oni wszyscy byli godna rostem, w siłu być rycerzami Kmp01Kar430

[Mlm godna Kmp01Kar430]

GODOWAĆ *ndk* → **HODOWAĆ** *ndk*

GODZIĆ SIĘ• *ndk* ‘nadawać się, być przydatnym’ Nu wot, doktor już naznaczył [okulary], a nie godzon sa Ł67Par2-56 [Te nici] godzon sia Drn73a)Par104

[ter3lm godzon s'a Drn73a)Par104 gozon sa Ł67Par2-56]

GODZINA• *ż* ‘tu: lekcja’ Jest godziny polskiego jenzyka Wrn05Koz218

[Mlm goż'iny Wrn05Koz218]

GODZINNIK / GUDZINNIK *m* **1.** ‘zegar’ Stasiuki majo gudzinik Łpt72Zda149 →

ZEGAREK *m*; **2.** ‘wskazówka w zegarze wskazująca godziny’ Gudzinik jest krótszy a minutnik dłuższy Łpt72Zda149

[M,Blp guż'ińik/goż'ińik Łpt72Zda149]

GODZIWI• ‘zdatny, przydatny’ Trutnia trzeba, bez trutnia nic nie bendzi, ona nie bendzi godziwa ta matka [pszczoł] Ł67ParI-75

[żMlp goż'iva Ł67ParI-75]

GOLĘGLIWY ‘?’ Bkb83a)Giu100

[mMlp golengl'ivy Bkb83a)Giu100]

GOLF *m* / **GOLFA** *ż* *rzadko* ‘sportowy sweter z wysokim kołnierzem wkładany przez głwę, golf’ Bjw97Dwi102

[Mlp golf Bjw97Dwi102 żMlp golfa Bjw97Dwi102]

GOLFA *ż* → **GOLF** *m*

GOLFY / GALFY *lm* ‘podkolanówki’ Wdz01Czy97 i in.

[Mlm gal'fy Wdz01Czy97 gól'fy Wdz71Giu320 Dlm golfów Bjw97Dwi102]

GOLIZNA* / HOLIZNA ż 'gołe miejsce, golizna' W82Tur67

[Mlp holizna W82Tur67]

GOŁĄB* / GOŁĘB *m zool.* 'gołąb' Gołęb może przyliecieć [przelecieć] sto kilometrów
Łpt72Zda149

[Mlp g^lołemp Łpt72Zda149]

GOŁĘB *m* → **GOŁĄB*** *m*

GOŁĘBIUCZEK *m* / **GUŁYMBIUCZEK** *m* 'zdr od gołębiuk, pisklę gołębia, gołębiątko'
Chuchali my, chuchali na gułymbiuczka i ruzgrzeli jego Łpt72Zda149

[Mlp gołemb^luček/gułym^bučak/gułym^buček Łpt72Zda149 D,Blp gułym^bučka Łpt72Zda149]

GOŁĘBIUK / **GUŁĘBIUK** *m* 'pisklę gołębia, młody gołębek' Gułębiuka chcieli złapać
Łpt72Zda149

[Mlp gołemb^luk/gułemb^luk Blp gułemb^luka Łpt72Zda149]

GOŁODUPIEC *bnac.* / **GAŁADUPIEC** / **GUŁUDUPIEC** *m* 'człowiek ubogi, biedny'
Dobra guspudarka, a żyji jak gułudupiec Łpt72Zda149 Weż pan nie gadaj, bolszewiki
wszystkie oni gołodupcy W82Tek216 Wielka mi panstwa, sami gołodupcy W86Tek190

[Mlp gołod^lupec/gaład^lupec/g^uł^ud^lupec Łpt72Zda149 Mlm gołodupcy W82Tek216 W86Tek190]

GOŁOGŁOWY 'taki, któremu wypadły włosy, łysy' Bkb83a)Giu89

[mMlp gołogłowy Bkb83a)Giu89]

GOŁOLOD *m* 'gołoledź, ślizgawica' Wdz71Giu317 → **OBLEWAKA** ż

[Mlp gałalód Wdz71Giu317]

GOŁUBCZYK* *m* / **HAŁUBCZYK** *m* 'gołąbeczek, kochaneczek' Łpt72Zda151 ♦ Mój
hołubczyk! 'forma adresatywna: gołąbeczku, kochaneczku' Za brzydkie słowy w tyłak
dostanisz, mój hałubczyk Łpt72Zda151

[M,Wlp ɣa^lupčyk Łpt72Zda151]

GOMÓŁA* / **GUMÓŁA** *m obelż.* 'gapa, oferma' I na co jemu była wiązać się z tako
gumóło? L86Tek88 → **KIEREPŁA** *m, ż*, **PLARZA** *m, ż*, **PLIRZINIA** *m, ż*,
PLURZOŁA *m, ż*, **POBOJNIA** *m, ż*, **ROZDZIAWIACHA*** *m, ż*, **ROZDZIAWIAKA**
m, ż, **SOŁOPIAKA*** *m, ż*, **WIAPŁA** *m, ż*

[Mlp gumuła L86Tek88 Nlp gumuło L86Tek88]

GONIĆ* *ndk* 'poganiać; wyganiać' L82Roj239 → **PĘDZAĆ** *ndk* ♦ Jednym biczem gonią →
BICZ *m*

[*ter3lm* gonią Ł82Roj239]

GORA¹ ż → GÓRA

GORA² ż → HORA ż

GORĄCOŚĆ / GURĄCOŚĆ• ż ‘wysoka temperatura powietrza, upał, skwar’ Pluski jest wytrzymałe na gurącość i na mroz Łpt72Zda187 Dobrze, co w ta gurącość choć trochi wiatr wieji Łpt72Zda216 Jak sama goroncość, krowy gilujo Trk06Rut362 →

GORĄCYNIA ż

[*Mlp* goroncość Trk06Rut362 *Dlp* goroncos’c’i Wdz95Czy75 *Blp* gur’loncos’c’ Łpt72Zda187 g’r’loncos’c’ Łpt72Zda216]

GORĄCOWAĆ SIĘ / GOROŃCOWAĆ SIĘ *ndk* ‘gorączkować się, niecierpliwić się’

Pomału, nie gorącuj się W96Rie88

[*bzk* gorącować się/gorońcować się B32Dom221 *roz*k *lp* gorąc’uj się W96Rie88]

GORĄCY• / GOROŃCY• / GORĄCYJ ‘mający wysoką temperaturę, gorący; też *przen.*’

Słońce gorońce W83Tur18 ♦ Gorący/gorącyj na robota *kto* → **ROBOTA ż**

samy gorący *stnw* ‘najbardziej gorący’ Te poprawki są w samym gorącym punkcie W01Mas72

[*mMlp* goroncyj Ł67ParII-22 Dgd82a)Par217 *nMlp* gorońce W83Tur18 *stnw* *mNlp* samym gorącym W01Mas72]

GORĄCYNIA ż ‘upał, skwar’ Ł84Par136 → **GORĄCOŚĆ ż**

[*Mlp* goronczynia Ł84Par136]

GORBACZ *m* → GARBACZ *m*

GORBUSZKA* / GARBUSZKA / HARBUSZKA ż ‘piętka chleba’ W99Rie68 →

KUMPELEK *m*, OKRAJCZYK *m*, OKRAJEC *m*

[*Mlp* garbuszka/harbuszka W99Rie68]

GORCZYCA ż *kulin.* ‘musztarda’ B32Dom221

[*Mlp* gorczyca B32Dom221]

GOROŃCOWAĆ SIĘ *ndk* → **GORĄCOWAĆ SIĘ** *ndk*

GOROŃCY → GORĄCY

GORSZKI [r-sz] → GORZKI

GORSZKO [r-sz] *ndm* ‘gorzko’ Musi w jabcy robak był, tak mnie gorszko zrobiła sia W86Tek190

[gorško W86Tek190]

GORYCZ• ż, *m* ‘gorycz’ Orn94Masl131

[mDlm goryču žDlm goryčy Orn94Masl131]

GORYŃ *z przest.* ‘czerwona bawełniana nitka o trwałej barwie do znaczenia bielizny’
B32Dom221

[Mlp goryń B32Dom221]

GORZKI / **GORSZKI** [r-sz] ‘gorzki’ Gorszkie łzy K01a)Kar156 ♦ Gorzkie dziecko →
DZIECKO *n*

[nMlp gorzkie B32Dom221 Mlm gorškeK02Kar171 gorške K01a)Kar156]

GOSPODARSKI ‘związany z gospodarstwem wiejskim’ ♦ Gospodarski człowiek →
CZŁOWIEK *m*

[mMlp gospodarsk’i Ong01Kar496]

GOSPODARZ *m* **1.** ‘właściciel gospodarstwa, domu itp.’ [...] każdy gospodarz starał się, żeby to na zime czszeba było zaorać Słb96Mar61 U każdego gospodarza była своя stodoła Słb96Mar61 → **CHOZIAJIN** *m*; **2.** ‘pierwszy żęty snop stawiany w izbie zwykle pod świętym obrazem’ L91Zow550 → **DZIAD** *m* **4**

[Mlp gospodarz L91Zow550 gospodaš Słb96Mar61 Dlp gospodaža/guspodaža Słb96Mar61]

GOSPODARZUK *m* ‘niezbyt zamożny rolnik, gospodarz wiejski’ Papuś moj miał dziesięć hektar w ziemi, nie był pan ale guspodarzuk taki był Jnw01Cze85 Nie miałem dworów ni gospodaręk, takie guspodarzuki bylim, to takich nie ruchali Mtr01Kar237 →
CHOZIAJIN *m*

[Mlp guspodažuk Jnw01Cze85 Mlm gūspodažuk’i Mtr01Kar237]

GOSPODARZYĆ SIĘ* *ndk* / **GUSPODARZYĆ SIĘ*** ‘gospodarować’ Niemcy na człowieka [dawnego właściciela] ziemia posadzu, a uon guspodarzy się, potym najmuje ludzi, robi, a tego człowieka wywieziony, albo wypendzał i wsio Żgw01Kar482

[ter3lp gūspodaży s’e Żgw01Kar482]

GOSPODYNIA / **GUSPODYNIA** / **HUSPODYNIA** *z* ‘kobieta prowadząca własne lub cudze gospodarstwo, gospodyni’ Gospodynia nasza niesi wódki fiasza Łpt72Zda149 Ale ona dobra gospodynia Bjw97Dwi41 Gospodynia dobra [do przygotowania uczty weselnej] zaprosili Bjw97Dwi18 To była dobra gospodynia W99Rie60 Umarła u jednego księdza guspodynia K02Kar203 → **CHOZIAJKA*** *z*

[Mlp gospodynia B32Dom221 W99Rie60 gospodyña Bjw93Dwi40 Bjw97Dwi41,115

Wrn08Koz32gospod’lyña/gaspad’lyña/guspud’lyña Łpt72Zda149 gospodyña/guspodyña/ gūspodyña K02Kar203 guspodyni K02Kar167 Blp gospodyña Bjw97Dwi18]

GOSPODYNIOWAĆ• *ndk* ‘być gospodynią, wykonywać pracę gospodyni’ A ja gospodyniowałam, miałam może lat osim, to skrobałam kartofli dla pułowników i sobia K96Saw74

[*prze3lp* ż gospodyniowałam K96Saw74]

GOSUDARSWO* / **HOSUDARSTWO**• *n* ‘państwo’ A jak poszed na pensie [na emeryturę], to hosudarstwo [państwo] wzięło [...] Btn96Mar45 [...] arendator będzie hosudarstwu płatił’ Jrz99Pab94 → **PANSTWO** *n*

[*Mlp* gosudarstfo Btn96Mar45 *Clp* gosudarstvu Jrz99Pab94]

GOŚCIA *ż* ‘kobieta gość’ B32Dom221

[*Mlp* gościa B32Dom221]

GOŚCIĆ SIĘ• *ndk* ‘być w gościach, odwiedzinach u kogo’ Córki to dwie byli pojechawszy w szkoły, to tam należli jego, tam guścili sie. Potem [...] wnuczka była pojechawszy [...] też tam gościła sie w Warszawie Str99Pab168

[*prze3lp* ż gościła še *prze3lm* guścili še Str99Pab168]

GOŚCINIEC• / **GOŚCINIAC** *m* ‘szosa, droga brukowana lub bita’ Bardzo wielki gościniac Ign73Sud188 U Brażola wiosca chaty stojo koło samego gościncu Brł73Sud195 [...] jeżeli gdzie trzeba na gościncy, to wtedy od hektara [...] musisz tylia zreparowacz K96Saw76 → **PLANT** *m*, **SZOSA*** *ż*

[*Mlp* gos’c’lin’ac Ign73Sud188 *Dlp* gos’c’lin’acu Brł73Sud195 *B/m* gościncy K96Saw76]

GOŚCINNOŚĆ• *ż* ‘przyjęcie dla gości’ Wielkanoc to takie wielkie święty, to bardzo, bardzo czekali, ji tak zapraszali sie i w gościnność chodzili i wszystko dobrze, bardzo dobrze była Ilk98Ost-nmw4

[*Blp* gościn:ość Ilk98Ost-nmw4]

GOŚĆ *m* **1.** ‘gość’ Gościu żeż przyniesiony talerz śmietany W82Tur107; **2.** ‘pierwszy zżęty snop stawiany w domu’ A snop gość nazywa sia. On stoi poki przywozić pierwsza do gumna zboża, pierwszy woz i wtedy zabiera się tego gościa z domu i niesi sia do gumna W99a)Rut101 → **DZIAD** *m* **4** ♦ Gość nie ryba, nie zawsze bywa świeży ‘gość jak ryba, po trzech dniach śmierdzi’ L82Roj239

[*Mlp* gość L82Roj239 W99a)Rut101 *Clp* gościu W82Tur107 *Blp* gościa W99a)Rut101]

GOTOWAĆ• / **GOTOWIĆ**• *ndk* ‘przygotowywać pokarmy, gotować’ Ona gotowała Brs02Rie50 ♦ Głowa gotuje ‘główka pracuje – o kimś rozgarniętym, inteligentnym’ [...] nu to u mnia głowa gotowała, ja wszystko interesowała sia Gjd82Ana249

[*ter3lp* gotuje Gjd82Ana249 *prze3lp* ż gotowała Brs02Rie50]

GOTOWIĆ• *ndk* → **GOTOWAĆ** *ndk*

GOWORYŁKA* / **GAWARYŁKA** ż ‘kobieta lubiąca dużo mówić, gadatliwa kobieta’ Tam taka Sakałowska była, gawaryłka, była ożaniwszy się za takiego Dabaszyńskiego. Ona tu przyjażdżała do jego, ona była z Liplun ta gawaryłka, ta Kawonowiczówna Ong01Kar499-500 → **BALBOTUCHA*** ż

[*Mlp* gawaryłka Ong01Kar499-500]

GOZETA ż → **GAZETA** ż

GÓRA / **GORA** ż 1. ‘znaczne wzniesienie terenu, góra’ Na samą górę orać nie będziemy Łpt72Zda149; 2. ‘strych’ Na góry chuwami jabki na zimą Łpt72Zda149 Jeszcze tylko słońca spuści się i wie, po górze chodzi ktoś, tłuczy się cała noc Wdg01Kar451 → **LUCHT** *m* 1 ♦ Pójść do góry ‘pójść w górę, wzrosnąć – o cenach’ Wydatki też do góry jest poszedłszy W91a)Ado96

[*Mlp* g^lura Łpt72Zda149 gora K99Zie23 *Dlp* gury W91a)Ado96 *Ms/p* g^lury Łpt72Zda149 *Ms/p* guze Wdg01Kar451]

GÓRAŁKA ż ‘laska do podpierania się’ W73Giu113 → **LASKA** ż, **PAŁECZKA** ż

[*Mlp* gurałka W73Giu113]

GÓRA *ndm* ‘przeszło, ponad, z górą’ Była tam duży majątek ten, goro dwieście hektarów Kjd01Kar288 Ilia już lat tu, dużo lat, goro szadziesiąt lat jak tu żyjemy Szt01Kar501

[guro Kjd01Kar288 gur^uo Szt01Kar501]

GÓRISTY → **GÓRZYSTY**

GÓRYŚCINA ż ‘część stopy pomiędzy palcami a kostką, podbicie’ Buty cisno w góryścinie Łpt72Zda149

[*Mlp* guryś’c’lina Łpt72Zda149 *Ms/p* guryś’c’lińe Łpt72Zda149]

GÓRZYSTY* / **GÓRISTY*** ‘taki, na którym są góry, wzniesienia’ Rkw99Pab105

♦ Górzysta/górista noga ‘noga o wysokim podbiciu’ Rkw99Pab105

[ż*Mlp* gurzysta/gur’ista Rkw99Pab105]

GÓWNO* *n* / **GÓWNA** ż *wulg.* ‘kał, ekstrementy, gówno’ Nie sprzontni, tak i stoł gównam obrośni. Z błotam, z gówno i postawił W82Tur65

[ż*Mlp* gówna W86Tek190 *nNlp* guvnam W82Tur65 ż*Nlp* gówno W82Tur65]

GÓWNIARZUK *m* *pogard.*, *wulg.* ‘gówniarz – o młodym chłopcu’ W82a)Tek288

[*Mlp* guvnaż^luk W82a)Tek288]

GRABAĆ *ndk* → **GRABIĆ*** *ndk*

GRABEL *m* / **GRABLE** / **GRABLI** *lm* ‘ręczne narzędzie rolnicze, ogrodnicze, grabie’ No idź pomóż grabić, weź grabel, schodź pomóż Pkl96Mar50 Grabel weźmie tam w stodole na sienie Pkl96Mar50 Ten grabal Orn73a)Masl90 Deska wielka i drewniane takie jakby grabel Kml96Pab109 Do tego grabla Orn73a)Masl90 Ci na poliu, gdzie grumadki złożyć, ci z grabliem pugarbić Wdk01Kar247 Grabli teras nie opłaca się kupować Bjw97Dwi115 Ja grabli o trzymam i stoję, i stoję, i nie mogę pracować Bht98Pab182 Poszli my na łąka z grablami siana grabić W99Rie60 Próbowali nikłóre wstawiać w grabliach zęby drucianne Łpt72Zda150

[Mlp grabel Smw01Kar287 grabal Orn73a)Masl90 grabel’ Kml96Pab109 grábel/grábəl Wdz71Giu321 Dlp grabla Orn73a)Masl90 Blp grabel Pkl96Mar50 Nlp grabl’em Wdk01Kar247 K01a)Kat152 Mlm grable B32Dom221 gr’abl’i Łpt72Zda150 grábl’i Wdz71Giu321 Dlm grabl’i Bjw97Dwi115 Blm grabli Bht98Pab182 Nlm grablami W99Rie60 Mslm gr’abl’ax Łpt72Zda150]

GRABELEK *m* ‘zdr od grabel, grabki’ W82Tur67 i in.

[Mlp grabelek W82Tur67,71]

GRABIAST *m* → **GRABIASTA** *ż*

GRABIASTA• / **GRABIAZDA**• *ż* ‘łata dachowa, żerdki na krokwiach, do których mocuje się dach’ Grabiasty to już do krokwiów przybija się i potym kryć. Nabijali żardeczki, grabiasty nazywali sia i kryli po tych żardeczkach Trk06Rut367 To te grabiazdy wszystkie powyłamywali, leżli na ten dom wszystkie patrzeć Pps91Kru174 → **GREBIEST** *m*, **ŻERDECZKA** *ż*

[M,Blm grabiasty Trk06Rut367 Blm grab’azdy Pps91Kru174]

GRABIASTOWAĆ• *ndk* ‘przymocowywać grabiasty, żerdki dachowe’ Grabiasty grabiastowali, krejki, potym grabiastowali Trk06Rut367

[prze3lm grabiastowali Trk06Rut367]

GRABIASTOWANIE *n* / **DRABIASTOWANIE** *n* ‘mocowanie pokrycia dachu; pokrycie dachowe’ L07Rut191

[Mlp grabiastowanie/drabiastowanie L07Rut191]

GRABICIEL• *m* ‘rabuś, bandyta’ Grabicieli zastrzelili [tego człowieka] doma Ł67ParIII-27

[Mlm grabić’el’i Ł67ParIII-27]

GRABIĆ* / **GRABAĆ** *ndk* **1. rol.** ‘grabić’ Pukosy siana ruzbiwać trzeba, a potym grabać Łpt72Zda149 Grabali nawet szylnik na pościłka Trk06Rut364; **2.** ‘grzebać w czym, rozgrabywać co’ Wróbli grabio ziemia i wydziubujo ziarna Łpt72Zda149

[bzk gr’abac’ Łpt72Zda149 ter3lm gr’año Łpt72Zda149 prze3lm grabali Trk06Rut364]

GRABIEJ *m rol.* ‘grabiący mężczyzna’ W82Tur101 i in.

[Mlp grabej W82Tur101,113]

GRABIEJKA *ż rol.* ‘grabiąca kobieta’ Grabiejki przyszli W82Tur113

[Mlp grabejka W82Tur113 Mlm grabiejki W82Tur113]

GRABILNO *n rol.* ‘trzonek grabi’ Grabilną z sosny ni zrobisz, ni ruzszczepisz jej przy główce Łpt72Zda150 → **GRABŁAWISKO** *n*

[Mlp grabil’no Łpt72Zda150 Blp grabil’n’a Łpt72Zda150]

GRABINI *ż* → **HRABINA** *ż*

GRABŁAWISKO / **GRABALAWISKA** *n, ż* / **GRABLEWISKO** *n rol.* ‘trzonek grabi’ Wdz71Giu323 i in. → **GRABILNO** *n*

[Mlp grabl’aw’isko/grabl’aw’iska/grabl’ev’isko Wdz71Giu323 grabl’aw’iska Orn73a)Masl75]

GRABLE *lm* → **GRABEL** *m*

GRABLEWISKO *n* → **GRABŁAWISKO** *n*

GRABLI *lm* → **GRABEL** *m*

GRABOLIĆ *ndk* ‘grabić, zgrabiać’ W82Tur71 ♦ Cudzymi rękami tylko żar grabolić ‘jak chcesz, żeby było zrobione dobrze, zrób to sam’ W82Tur71

[bzk grabolić W82Tur71]

GRABOLIĆ SIĘ• *ndk* ‘ruszać się powoli, z trudem’ Nu i tak zima idzi, grabol sia tam, panczoszki zwiąż Drn73Par213

[rozlk lp grabol’s’a Drn73Par213]

GRACHAWINY *lm* → **GROCHOWINY** *lm*

GRAĆ *ndk co, czym* 1. ‘grać na instrumencie’ On ładnia gra harmonija Łpt72Zda151

Pijaninem, pijaninem oni grali Szt01Kar510; 2. *na co* ‘grać o co – o grach hazardowych’ Grać na pieniądze ‘grać o pieniądze’ B32Dom 206; 3. *w co* ‘grać w gry planszowe, karty, itp.’ Grat’ w miacz Gjd83Ana69

[bzk grać B32Dom206 grat’ Gjd83Ana69 ter3lp gra Łpt72Zda151 T prze3lm gral’i Szt01Kar510]

GRADOWY ‘przym od grad, gradowy’ W99Rut31 ♦ Gradowy dzień → **DZIEŃ** *m*

[Mlp gradowy W99Rut31]

GRADUS *m* 1. ‘o zawartości alkoholu, procent’ B32Dom221; 2. ‘stopień, schodek’ Poszedł w kościele pod same gradusy koło ołtarza W96Rie88

[Mlp gradus B32Dom221 Blm gradusy W96Rie88]

GRADUŚNIK *m* ‘termometr’ Toż pomyśleć, graduśnik z góry pokazują w ciepłicy, tam wejść
nia można K02Kar300

[Mlp graduśnik B32Dom221 K02Kar300]

GRAF• *m* ‘tytuł hrabiowski na Litwie Kowieńskiej i Łotwie, hrabia’ Graf Borch Ł67ParII-10
Tutaj Komar był taki, uon z grafów Kj01Kar289 Znaczą [oni] żyli u tego grafa, on był
tam takim, jak teraz nazywają [...] akonom Włj01Kar352

[Mlp graf Ł67ParII-10 Blp grafa 352 Włj01Kar352 Dlm grafów Kj01Kar289]

GRAFINIA• *ż* ‘tytuł hrabiowski kobiet na Litwie Kowieńskiej i Łotwie, hrabina’ Nie, [on]
sam nia graf, tylko żona grafinia wzięwszy Włj01Kar353 → **HRABINA** *ż*

[Blp grafina Włj01Kar353]

GRAFKA *ż* → **AGRAFKA** *ż*

GRAFOWSTWO• *n* ‘posiadłość hrabiowska’ W Datnowie oni żyli w grafostwie Godżuny
Włj01Kar352 [Chce] znaczą przyjechać tu zobaczyć ta swoja tuta ta grafowstwa
Włj01Kar353

[Blp grafostwa Włj01Kar353 Mslp v grafostv’e Włj01Kar352]

GRAFOWSKI• ‘hrabiowski’ On był sam nie graf, ona była z tytułem grafowskim, z grafów i
za grafa była wyszedłszy za mąż Włj01Kar353

[mNlp grafosk’im Włj01Kar353]

GRAJMZOLIĆ *ndk* → **GRYZMOLIĆ*** *ndk*

GRAJZMOŁY *lm* → **GRYZMOŁY*** *lm*

GRAMATYCZNA *ndm* ‘gramatycznie, poprawnie’ Ali oni rozmawiali gramatyczna
Jrz96Mar68

[gramatyczna Jrz96Mar68]

GRAMAZDA *m, ż* ‘duży, nieporadny człowiek, gapa, oferma’ Gdzie nie ruszy się gramazda
ta, wszystko pobija L86Tek88, Gdzie leżysz, ty gramazda W80Tek70 → **DYŁBA** *m, ż*

[M,Wlp gramazda W80Tek70 W82a)Tek283 L86Tek88]

GRAMBAL *m* / **GRAMBAL** *m* → **GRUMBAL** *m*

GRAMBOL *m* → **GRUMBAL** *m*

GRAMBUL *m* → **GRUMBAL** *m*

GRAMECZEK• *m* ‘zdr od gram’ [...] my jego [szklarnię] przenieśli tu bliżej, to nie trzeba
było nawozu ni grameczka kłaść, a my jeszcze położyli [...] Bjw96Mar131

[Dlp gramečka Bjw96Mar131]

GRAMOTA• *ż* ‘nazwa świadectwa szkolnego wydawanego w czasie władzy radzieckiej’ U

mnie też gramoty jeszcze jest, jak zakończyłem pięć klas Słb96Mar34

[Mlm gr^lamoty Słb96Mar34]

GRANATA• ż ‘pocisk bojowy, granat’ Granatę trzymał w rękach Wn99Dwi145

[Błp granatę Wn99Dwi145]

GRANATOWY ‘niebieski’ B32Dom221 → **HOLUBY**, **SINI** 1

[mMłp granatowy B32Dom221]

GRANEŻKA• ż ‘droga żwirowa’ I na tej graneżce – taka była polna droga [...] Bht98Pab108

→ **GRAŃKA** ż, **ŻWYRYNIA** ż

[Msłp graneżce Bht98Pab108]

GRANICA ż ‘linia oddzielająca jakieś obszary’ Stała granica czego ‘skończyło się co’

Tutaj już mojej paniństwie stała granica Orn73d)Mas195

[Młp gran^lica Orn73d)Mas195]

GRANICZYĆ SIĘ• / **HRANICZYĆ SIĘ**• *ndk* ‘przylegać terytorialnie, mieć wspólną granicę, graniczyć’ Oni graniczo się z Roszczami K01a)Kar148 [...] to też to pod samą granicą już, to hraniczy się z Litwą Mlr96Mar86 A tam graniczyli się razem z Nalibockiego, majątek Wdk99Pab214 Ona graniczy się tu tak, stąd wzięwszy jakie trzy kilometry bendo K02Kar229

[ter3łp grańiży s^e K02Kar229 γrańiży s^e Mlr96Mar86 ter3łm grańⁱčo s^e K01a)Kar148 K02Kar229

prze1łm grańiżyli s^e Wdk99Pab214]

GRAŃKA ż ‘droga żwirowa’ To nazywała się grańka ta droga Bht98Pab108 →

GRANEŻKA ż

[Młp grańka Bht98Pab108]

GRATKI *lm* ‘ruszt w palenisku’ Popioł wybierz i gratki wyczyść, ciąg musi być w płcią Łpt72Zda150

[M,Błm gr^latki Łpt72Zda150]

GRAZDA ż ‘rodzaj grzyba’ Prawdziwa grazda, morda u niej jak bździeszka W80Tek70

[Młp gr^lazda W80Tek70]

GRAZDY *lm* ‘graty, rupiecie’ Nic dobrego w mieszkaniu nie było, same grazdy W96Rie88

Trzeba grazdy wynaszać, nie mam z kim W82Tur68 → **CHŁAM** *m*

[Mlm grazdy W96Rie88 Błm grazdy W82Tur68]

GRAŻULKA ż ‘imię krowy’ To ragulka, to ryzulka, to grazulka, rozmajitych jimiów krowy majo Trk06Rut363

[Mlp grażulka Trk06Rut363]

GREBIEST *m* ‘łata dachowa, żerdki na krokwiach, do których mocuje się dach’ Grebiest musi być prosty i mocny, z czworokątnych pałak Łpt72Zda150 Grebiest można wypiliwować z desek Łpt72Zda150 → **GRABIASTA** *ż*

[M,Blp gr^{le}best Łpt72Zda150]

GREBLA *ż* → **GROBLA*** *ż*

GRĘPEL* / **HREMPEL*** *m* ‘gręplarka, grępel’ Dajo do waliaszu, do hremplu Bjj99Ado64 → **CZOCHRY** *lm*

[Dlp hrémpl’u Bjj99Ado64]

GRICZOŁ *m* → **GRUCZOŁ*** *m*

GRIKA *ż* → **GRYKA** *ż*

GROB *m* → **GRÓB*** *m*

GROBLA* / **GREBLA** *ż* ‘grobla’ Grebla przez jeziora W96Rie88

[Mlp grebla W96Rie88]

GROCHOWY* ‘przym od groch, grochowy, z grochu’ B32Dom226 ♦ Kasza grochowa → **KASZA** *ż*

[żMlp grochowa B32Dom226]

GRODZIĆ* / **GARODZIĆ*** *ndk przen.* ‘pleść, gadać’ Ona kiedy garodzi, to garodzi po litewsku Ong01Kar 499 → **BELTAĆ SIĘ** *ndk 3* ♦ Płoty grodzić ‘stać i gadać, zwykle przy płocie’ [z sąsiadkami] płoty grodzi. No ji płoty grodzim, a co nam robić, płoty grodzim już ni ma mojej [koleżanki], co płoty grodziła Wjd99Pab256

[ter3lp groż’i Wjd99Pab256 garoż’i Ong01Kar 499 ter1lm groż’im prze3lm ż groż’iła Wjd99Pab256]

GROMADA* / **GRUMADA*** *ż* ‘duża grupa ludzi, zwierząt, gromada’ Dwa czy trzy Niemca, a Ruskich to tu grumady byli, grumady, i koni postrzelane i wsio Krm01Kar408

[Mlm grumady Krm01Kar408]

GROMADKA* / **GRUMADKA*** *ż* ‘kupka zgrabionego siana, słomy’ Wdk01Kar247

[Blm grumatk’i Wdk01Kar247]

GROMBAL *m* → **GRUMBAL** *m*

GROMKO* *ndm* ‘w sposób dobrze słyszalny, głośno’ W82Tur89

gromkiej *stw ndm*

[stw gromk^{le}ej W82Tur89]

GROSZ *m* ‘pewna suma pieniędzy, pieniądze’ B32Dom203 i in. → **HROSZY** *lm*,

PIENIĄDZE* *lm* ♦ Wielki grosz ‘ładny grosz’ L82Roj236

[Mlp grosz L82Roj236 Mlm groszy B32Dom203]

GROŻNY / GROZNY / HROZNY• 1. ‘rozniewany, wrogo usposobiony’ B32Dom221 → **GNIEWLIWY**; 2. ‘groźny, zagrażający’ Ł67ParII-49
najhrozniejszy *stnw* ‘najgroźniejszy’ Ja jida śmieła i niech patrzajo same najhrozniejsze kamunisty Ł67ParII-49

[mMlp grozny B32Dom221 groz’ny Bkb83a)Giu96 *stnw* Mlm najgroźniejsz Ł67ParII-49]

GRÓB* / **GROB** *m* 1. ‘miejsce pochówku, grób’ Nu i bardzo pięknie przez całą noc te sołdaci pilnujo, przemieni sie, drugie przychodzo, a tu już Pana Jezusa grob ubrany Użp01Kar260; 2. ‘trumna’ B32Dom221 → **TRUNA** *ż*

[Mlp grób B32Dom221 grop Użp01Kar260]

GRUBAJŁA *m* ‘grubas, osoba otyła’ W82Tur108 → **GRUBUŚ** *m*

[Mlp grubajła W82Tur108]

GRUBIEJSZY → **GRUBY**

GRUBIEŃ• *m* ‘ordynarne słowa, grubiaństwo’ Bo to u Ruskich jak coś, ci jaki grubień powie Obc99Rie83

[Blp grubeń Obc99Rie83]

GRUBIEŃKI / GRUBIŃKI ‘*zdr* od gruby, grubiutki’ Kiedyści był grubińki, a teraz jak deska Łpt72Zda150

[mMlp grubieńki Bjw97Dwi67 gr’ubińki/gr’ubińkiŁpt72Zda150 gr’ubińki Wtr82Saw73]

GRUBIJAN• *m* ‘człowiek ordynarny, grubianin’ Jak to teraz niektóre takie grubijany tak, staraja [mówią], kudy staraja pojdziesz, tak mówio niektóre Kml99Pab119

[Mlm grubijany Kml99Pab119]

GRUBINIA / GRUBINIA *ż* ‘poprzeczny wymiar czegoś, grubość’ Wzięła ona taka witka, taka jak trzy palcy grubinia Ong01Kar494 Ślanina na pięć palców grubini Łpt72Zda150

[Mlp grubinia W82Tek216 W86Dub75 L86Tek89 K02Kar266 grub’ińa Ong01Kar494 grubińa W82Tur69 grubiń’a Łpt72Zda150 Dlp grubiń’i Łpt72Zda150]

GRUBOWATY ‘grubawy, nie bardzo gruby’ W86Dub77

[mMlp grubowaty W86Dub77]

GRUBUŚ *m* ‘grubas, osoba otyła’ Bkb83a)Giu100 → **GRUBAJŁA** *m*

[Mlp grubus’ Bkb83a)Giu100]

GRUBY 1. ‘mający znaczny wymiar poprzeczny, gruby’ Drś99Pab57 i in.; 2. ‘tęgi, otyły’ Bkb83a)Giu89 i in. → **PEŁNY** ♦ Gruby jak beczka → **BECZKA** *ż* ♦ Gruby jak mur → **MUR** *m*

grubiejszy *stw* ‘grubszy’ Bjw97Dwi69

samy gruby *stnw* ‘najgrubszy’ Nu a z samego grubego płótna worki szyli Drś99Pab57

[mMlp grubyBkb83a)Giu89 Dlp grubego Drś99Pab57 *stw* mMlp grubiejszy Bjw97Dwi69]

GRUCA• *ż* ‘potrawa wigilijna z kaszy (perłowej) ze słodkimi dodatkami’ Kasza gruca tak gotowali, tam kładzie się perłowka [...] i też z to podszyto jedli W99Rut40 → **KASZA** *ż* (**KRUPIANNA**), **KRUPNIK** *m*, **KUTIA** *ż*, **PERŁÓWKA** *ż*

[Blp gruca W99Rut40 Bkb08Rut95]

GRUCZOŁ* / **GRICZOŁ** *m anat.* ‘gruczoł’ W82Tur90

[Mlp gričoł W82Tur90]

GRUDAKI *lm* ‘zbite grudy ziemi’ Pracowali [...] bose i po rżysku, ji oset, ji kamienie ji grudaki Mck99Pab157

[Mlm grudaki Mck99Pab157]

GRUDZINKA / **HRUDZINKA** *ż* ‘mostek (cielęcy, barani) lub żeberka wieprzowe’

Grudzinka gotuja Bjw97Dwi115 Hrudzinki nagutuwali i krupniku Łpt72Zda152 →

GRUDZIZNA *ż*

[Mlp grudzinka B32Dom221 W96Rie88 γruʒiŋka Dlp γruʒiŋki Łpt72Zda152 Blp grudzinka Bjw97Dwi115]

GRUDZIZNA *ż* ‘mostek (cielęcy, barani) lub żeberka wieprzowe’ W82Tur74 →

GRUDZINKA *ż*

[Mlp gruʒizna W82Tur74]

GRUMADA *ż* → **GROMADA*** *ż*

GRUMADKA *ż* → **GROMADKA*** *ż*

GRUMBAL / **GRAMBAL** / **GRAMBAL** / **GRAMBOL** / **GRAMBUL** *m 1. zool.*

‘chrząszcz’ Grumbali to gryczaniki bywajo, gryka siać trzeba, to takie żółtawe żuczki, grumbali to mogo nazywać każdego żuka prawie. Po drzewach oni łażo, takie rude grambuli Trk06Rut367 Grambał, to żuk L09Rut161 → **GRYCZANIK** *m*, **ŻUCZEK** *m*, **ŻUK** *m*; 2. ‘człowiek niezręczny, niezgrabny’ Chodzi jak grambał, ręce aż do ziemi L09Rut161 Grambał – a jakże, jak jaki mały rozkiereczywszy się, wszędzie wlezie L09Rut161

[Mlp grambal/gramb'al/grambul/grumbal L07Rut194 grambol L09Rut161 Mlm grambali/grambuli/grumbali Trk06Rut367]

GRUNTOWAĆ (**SIĘ**) *ndk* ‘mocować się’ Gruntować się, walić jeden drugiego, chto chtërego przewali, ten przegra. Gruntujim, gruntujim, nic nie wychodzi, ale jeżeli podnożka dałby, to prędko mnie zwaliłby K01a)Kar155 → **BRAĆ SIĘ** *ndk 3*

[*bzk* gruntować s'e^a K01a)Kar155 gruntovac' K02Kar320 *ter1lm* gruntuji^m K01a)Kar155 K02Kar320]
GRUPA• *ż* 'stopień inwalidztwa, niezdolności do pracy, kategoria' Btn96Mar45 ♦ Być na grupie 'mieć określoną grupę inwalidzką' [...] póki leczył się, on sześć lat leczył się w balnicach, i na grupie był Btn96Mar45

[*Mslp* grupę Btn96Mar45]
GRUPOWAĆ SIĘ• *ndk* 'zbierać się w grupy' Grupowali się, duża z niej zbierała się po majątkach Wtr84Saw173

[*prze3lm* grupowali s'e Wtr84Saw173]
GRUSZA• *ż* 'gruszka – owoc' Ł67ParIII-15

[*Mlm* gruszy Ł67ParIII-15]
GRUZ *m* 'ładunek przeznaczony do transportu' W99Rie60

[*Mlp* gruz W99Rie60]
GRUZCZYK• *m* 'ładowacz' [Ja] gruszczykam jeździł na maszynach Smw01Kar267

[*Nlp* gruszczykam Smw01Kar267]
GRUZIĆ *ndk* 'ładować na środki transportu' W99Rie60

[*bzk* gruzić W99Rie60]
GRYCZANIK• *m zool.* 'niewielki chrząszcz, chrząszcz gryczany' Grumbali to gryczaniki bywajo, gryka siać trzeba, to takie żółtawe żuczki Trk06Rut367 → **GRUMBAL** *m 1*,
[*Mlm* gryczaniki Trk06Rut367]

GRYCZANISKA *ż, n* 'pole po skoszonej gryce' Na gryczanisku trawy nie ma, tam piasek i żwir Łpt72Zda150 → **GRYCZANISZCZE** *n*

[*Mlp* grykańska W82Tur90 grykań'ska Łpt72Zda150 *Mslp* grykań'sku Łpt72Zda150]
GRYCZANISZCZE *n* 'pole po skoszonej gryce' Ł84Par137 → **GRYCZANISKA** *ż, n*

[*Mlp* gryczaniszczce Ł84Par137 Ł97a)Kar75]
GRYCZANKA *ż* 'słoma z gryki' Awieczkam daj gryczanki Łpt72Zda150

[*Mlp* gryč'ańka Łpt72Zda150 *Dlp* gryč'ańki Łpt72Zda150]
GRYCZANNY 'gryczany' Cały worak krup gryczannych mieli na zima Łpt72Zda150 → **TATARCZANY**

[*mMlp* gryč'anny Łpt72Zda150 *Dlm* gryč'annyχ Łpt72Zda150]
GRYKA / GRIKA *ż* 'gryka' W82Tur89 → **HRECZKA** *ż*, **TATARKA** *ż*

[*Mlp* gryka/grika W82Tur89]
GRYMASIĆ *ndk* 'płakać, popłakiwać' Bkb83a)Giu88 → **BECZEĆ** *ndk*

[bzk grymas'ic'' Bkb83a)Giu88]

GRYP / GRZYP *m med.* 'choroba wirusowa – grypa' Grypam chorowałam L12Rut284

[Mlp gryp/grzyp B32Dom222 Nlp grypam L12Rut284]

GRYZ *m 1.* 'odcisk na ręce od sierpa' Jeżeli żnie kobieta, wpędza do renki gryz od sierpa tego. Gryz to renka puchni [...] i zamawiali od gryza tego W99a)Rut102; **2.** 'przepuklina' Dziecku bywa gryz napandzony K02Kar285

[M,Blp gryz W99a)Rut102 grys K02Kar285 Dlp gryza W99a)Rut102]

GRYZMOLIĆ* / GRAJMZOLIĆ *ndk* 'pisać nieudolnie, brzydko, bazgrać' Cości grajzmoli, sam ni wie co Łpt72Zda150

[bzk grajzm'ol'ic' ter3lp grajzm'ol'i Łpt72Zda150]

GRYZMOŁY* / GRAJZMOŁY *lm* 'niestaranne pismo, bazgroły' Na tej karcie byli grajzmoły Maniuśki Łpt72Zda150

[Mlm grajzmoły Łpt72Zda150]

GRYŻĆ• *ndk* 'gryźć' W91Ado87 → **KĄSAĆ** *ndk 1*
gryzszy *ipu* W91Ado87

[ipu gryššy W91Ado87]

GRYŻUŁKI• *lm* 'parę przeplecionych garści oczyszczonego lnu' Skręcać [len] w gryżułki Wdz71Giu324

[Blm gryżułk'i Wdz71Giu324]

GRYŻYNA• *ż* 'rzepa' To dawniej tarnieps taki dawny, gryżyna sadili, mama natarkuje tej gryżyny posnej [...] Gjd82a)Ana248; [...] i my z tej gryżyny kaszy zjedli Gjd82a)Ana249
→ **TURNEPS*** *m*

[Blp gryżlyna Dlp gryżlyny Gjd82a)Ana248]

GRZAĆ *ndk* 'poddawać działaniu ciepła, ogrzewać Łpt72Zda223 i in ♦ Grzać zęby →
ZĄB *m*

[ter1lm gżejim Łpt72Zda223]

GRZAŻNAĆ *ndk* → **GRZEŻNAĆ*** *ndk*

GRZEBUSZEK / GRZYBUSZEK *m* 'zdr od grzebień, grzebyczek; mały grzebień' Grzybuszki robili z blachy aluminiowej Łpt72Zda150 → **RASCZOSKA** *ż*

[Mlp grzebuszek B32Dom222 gżeb'ušek/gż'b'ušek Blm gżyb'uški Łpt72Zda150]

GRZECHOTKA / GRZYCHOTKA / HRZECHOTKA *ż* 'zabawka dziecięca, grzechotka' Bkb73Giu114 → **BARABAJKA** *ż*

[Mlp gže'xotka/gży'xotka/γže'xotka Bkb73Giul14]

GRZĘCZNIŃKI 'zdr od grzeczny, grzecznutki' Heńka ni taki raskoł jak Mieczka, on grzęcznińki Łpt72Zda150

[mMlp gž'ečńińki Łpt72Zda150]

GRZEŚKA *m* 'imię męskie, zdr od Grzegorz' W86Dub73

[Mlp Grześka W86Dub73]

GRZĘDA *ż* 'zagon, grządka w ogrodzie' Grzędy robim w ugodzie, a takie szerokie w polu to ławy Łpt72Zda150 Grzęda była posiana, ładny taki był len Pps91Kru170 → **ŁAWA** *ż*

[Mlp gženda Pps91Kru170 gž'enda Łpt72Zda150 Blm gž'endy Łpt72Zda150]

GRZĘZNAĆ* / **GRZAŻNAĆ*** *ndk* 'zapadać się w czymś grząskim, grzęznąć' Po błocie grążesz W82Rei37

[ter2lp grążesz W82Rei37]

GRZMOT / **GYRZMOT** *m* / **GRZMOTA** *ż* 'huk towarzyszący wyładowaniu

elektrycznemu w atmosferze, grzmot' W tym roku to bardzo pali grzmot K02Kar342

Potym krejdo pisali dawniej takie krzyżyki trzy na każdej oknie od grzmotu, żeby grzmot nie trącałby K02Kar342 [...] mówi, że gyrzmot nie trąca du tego domu [gdzie jest poświęcony jałowiec] Pdz01Kar468 Grzmoty bijo i pierun Orn73a)78 Grzmota grzmiała Bjw97Dwi40 Bez grzmoty Orn94Masl132

[mMlp grzmot Bjw97Dwi40 gžmot Orn82Masl197 K02Kar342 gyžmot Pdz01Kar468 gžžmot K01a)Kar150 mDlp gžmotu K02Kar342 žMlp gžmota Ł67ParIII-16 Orn82Mas197 Bjw97Dwi40 žDlp gžmotyOrn94Masl132 Mlm gžmoty Orn73a)78]

GRZYB* / **GRZIB*** *m* 'grzyb' Na grzyby, na jagody miejsca dobra Ł67ParIII-38 ♦ Im dalej w las, tym więcej grzybów/jagodów → **LAS** *m*

[Mlm gžiby Ł67ParIII-38 Dlm grzybów L82Roj236]

GRZYBIANY* 'przygotowany z grzybów, z grzybami, grzybowy' Bez mięsnych potrawów, a tam i kisieli i grzybiane pierożki i pszenica Wdg01Kar448

[Mlm gžyb'ane Wdg01Kar448]

GRZYBNIKI •*lm* 'krokiety z grzybami' I robim takie grzybniki, gotujęm ich, myjęm, i potem przez maszynkę przekręcamy, no ji podsmażym z cebulko na oleju ji takie pieczem blinki cienieńkie, takie cienieńkie z monki i zawiwamy i smażyym w oleju Krn99Pab245 → **GRZYBOWNIKI** *lm*, **GRZYBÓWKI** *lm*

[Blm gžybńiki Krn99Pab245]

GRZYBOWAĆ *ndk* 'zbierać grzyby, chodzić na grzyby' Trk06Rut15

[bzk grzybować Trk06Rut15 L12Rut285]

GRZYBOWICZKI *lm* ‘zdr od grzybowiki, krokieciki z grzybami’ Bkb08Rut96

[Mlm grzybowiczki Bkb08Rut96]

GRZYBOWIKI *lm* → **GRZYBOWNIKI** *lm*

GRZYBOWNIKI / **GRZYBOWIKI** *lm* ‘krokiety z grzybami’ W99Rut41 → **GRZYBNIKI** *lm*

[Mlm gżybovn’iki/gżybovík’i W99Rut41]

GRZYBÓWKI *lm* ‘krokiety z grzybami’ W99Rut41 → **GRZYBNIKI** *lm*

[Mlm gżybufki W99Rut41]

GRZYBUK• *m* ‘zdr od grzyb, grzybek’ Moja mama to bywała nabierze grzybuków. Jakie smaczna była jeść grzybuki K02Kar261

[Dlm gżybukuf Blm gżybuk’i K02Kar261]

GRZYBUSZEK *m* → **GRZEBUSZEK** *m*

GRZYCHOTKA *ż* → **GRZECHOTKA** *ż*

GRZYP *m* → **GRYP** *m*

GRZYWNIA *ż* ‘dawna rosyjska, moneta o wartości 10 kopiejek’ B32Dom222 → **GRZYWNIK** *ż*

[Mlp grzywnia B32Dom222]

GRZYWNIK *m* ‘dawna rosyjska moneta o wartości 10 kopiejek’ B32Dom222 → **GRZYWNIA** *ż*

[Mlp grzywnik B32Dom222]

GUBIEJ *ndm* → **GŁĘBOKO** *ndm*

GUBIERNIA• *ż* *dawn.* ‘gubernia, jednostka administracyjno-terytorialna odpowiadająca dzisiejszej ros. nazwie *oblast*’, pol. województwo’ U minskiej guberni miasteczka Hłuboka adres jemu był Ł67ParII-7

[Mslp gubérni Ł67ParII-7]

GUDZINNIK *m* → **GODZINNIK** *m*

GUL-GUL *wykrz* ‘okrzyk przywoływania gęsi’ Gul-gul to na gęsi Trk06Rut10 → **WUL-WUL-WUL** *wykrz*, **WULI-WULI** *wykrz*, **ZIU-ZIU-ZIU** *wykrz*

[gul-gul! Trk06Rut10]

GUL’-GUL’-GUL’ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania gołębi’ Mgn73Pie175

[gul’-gul’-gul’! Mgn73Pie175]

GULTAJ *m* → **HULTAJ** *m* 1

GUŁDA• *ż* ‘wymoszczone przez świnie, miejsce, gdzie prosi się’ To musi... taka jak gniazdo sobie robi świnia gułda, uściela słomy Trk06Rut362

[B/lp gułda Trk06Rut362]

GUŁUDUPIEC *m* → **GOŁODUPIEC** *m*

GUŁYMBIUCZEK *m* → **GOŁĘBIUCZEK** *m*

GOŁĘBIUK → **GOŁĘBIUK**

GUMKA* / **HUMKA** *ż* ‘elastyczna taśma używana przy ubraniach, gumka’ Wdz71Giu317

[Mlp gumka Wdz71Giu317]

GUMNA *ż* → **GUMNO** *n*

GUMNISKA *ż* ‘podwórze gospodarskie na wsi z budynkami’ U nas była gumniska za gumnam i za chliwam, u innych gumniski byli kułu gumna Łpt72Zda151

[M,B/lp gumniska Łpt72Zda150 Mlm gumniski Łpt72Zda150]

GUMNO *n* / **GUMNA** *ż* *rol.* ‘stodoła’ W wielkich gumnach tok idzi na długość gumna Łpt72Zda151 W gumnie na sianie zdrowo spać Bjw97Dwi115 Jak wyschno [snopki konopi] przywozimy do gumna Kml96Mar109 Dawniej takie byli gumny, gdzie zboże składają. Tam na gumnu zboża tego była Bjw99Pab136 A stodoła to już była tam – gumno takie – gdzie zboże składali Slc99Pab202 Już zboża zwieźli do gumny W96Rie88 → **STODOŁA** *ż*

[żMlp gumna żDlp gumny W96Rie88 nMlp gumno B32Dom222 Slc99Pab202 nDlp gumna Kml96Mar109 g^lumna Łpt72Zda151 Nlp g^lumnam Łpt72Zda151 Ms/lp gumne Bjw97Dwi115 gumnu Bjw99Pab136 Mlm gumnyBjw99Pab136 Mslm g^lumnaχ Łpt72Zda151]

GUMÓŁA *ż* → **GOMÓŁA*** *ż*

GURĄCOŚĆ *ż* → **GORĄCOŚĆ** *ż*

GURKLIS *m* *anat.* ‘grdyka’ W82Tur110

[Mlp gurklis W82Tur110]

GUSPODYNIA → **GOSPODYNIA** *ż*

GUST• *m* ‘upodobanie do czego, gust’ Bkb84Ado13 ♦ Nie w guście ‘nie podoba się’ Ona powiedziawszy, co ja dla jej nie w guście Bkb84Ado13

[Ms/lp v guście Bkb84Ado13]

GUSTOWAĆ• *ndk* ‘przypadać do gustu, podobać się’ Gustuji czy nie gustuji Ł67ParIII-35

[ter3lp gustuji Ł67ParIII-35]

GUSZTA *ż* ‘kurze gniazdo’ Gdzie jakie tam łachmany stare nu i taka guszta tam jej zrobiona, to ona tam niesie [jajka] Bjw99Pab133

[Mlp gušta Bjw99Pab133]

GUTALINA *ż* *dawne* ‘pasta do butów’ Wdz71Giu320

[Mlp gutal’ina Wdz71Giu320]

GUZENIUTEK / GUZANIUTEK *m* ‘zdr od guzek’ U niego guzaniutek przy brywi
W82Tur112

[Mlp guzeńutek/guzańutek W82Tur112]

GWAGAĆ• *ndk* ‘krakać’ L82Roj237 → **KRAKAĆ** *ndk* ♦ Jeżeli siądziesz między wrony,
gwagaj jak i one ‘jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one’ L82Roj237

[roz*k lp* gwagaj L82Roj237]

GWAŁTEM *ndm bnac.* ‘na siłę, przemocą’ Chcieli, żeby on ożenił się, a on nie chciał, baćka
jego gwałtem L91Zow530 Potem już z gwałtem jego przycisnęli żyć tutaj Dgd82a)Par221

[gwałtem Dgd82a)Par221 L91Zow530]

GWAŁTOWNY• ‘pilny, niecierpiący zwłoki’ K02Zie151

gwałtowniejszy *stw* No tam czasami kiedy wynajmowali jak była jak tak gwałtowniejsza
praca, jeżeli coś nagle trzeba było zrobić K02Zie151

[*stw żMlp* gwałtowniejsza K02Zie151]

GWAROWATY ‘mający cechy gwary, gwarowy’ Ale wie pani, na wsi ten jenzyk litewski
też był taki gwarowaty K02Zie134

[*mMlp* gvarovaty K02Zie134]

GWIZDACZ *m* ‘człowiek lubiący gwizdać’ Bkb83a)Giu99,100 → **GWIZDAK**¹ *m*,
GWIZDAŁA *m*, **GWIZDUL** *m*, **GWIZDUN** *m*, **GWIZDUS** *m*, **ŚWISTUN** *m*

[Mlp gv’izdać Bkb83a)Giu99,100]

GWIZDAĆ *ndk* ‘gwizdać, wydawać długie wysokie przeciągłe dźwięki’ L82Roj240 →
ŚWISTAĆ *ndk* ♦ Gwizdać w kułak ‘nie mieć grosza przy duszy’ L82Roj240

[*bzk* gwizdać L82Roj240]

GWIZDAK¹ *m* ‘człowiek lubiący gwizdać’ Bkb83a)Giu100 → **GWIZDACZ** *m*

[Mlp gv’izdak Bkb83a)Giu100]

GWIZDAK² *m* → **GWIZDEK** *m*

GWIZDAŁA *m* ‘człowiek lubiący gwizdać’ Bkb83a)Giu99 → **GWIZDACZ** *m*,

[Mlp gv’izdała Bkb83a)Giu99]

GWIZDAŁKA *ż* ‘przyrząd lub zabawka do gwizdania, gwizdek’ Bkb73Giu114 →

GWIZDEK *m*, **GWIZDOK** *m*, **GWIZDULKA** *ż*, **ŚWISTAŁKA** *ż*, **ŚWISTEK** *m*,
ŚWISTOK *m*, **ŚWIŚCIOŁKA** *ż*

[Mlp gviz'dałka Bkb73Giu114]

GWIZDEK / GWIZDAK² / HWIZDEK *m* 'przrząd lub zabawka do gwizdania, gwizdek'
Bkb73Giu114 → **GWIZDAŁKA** *ż*

[Mlp 'gvizdak/'γvizdek Bkb73Giu114]

GWIZDQK *m* / **HWISTQK** *m* 'przrząd lub zabawka do gwiazdania, gwizdek'
Bkb73Giu114 → **GWIZDAŁKA** *ż*

[Mlp 'gvizdok/'γvist'lok Bkb73Giu114]

GWIZDUL *m* 'człowiek lubiący gwizdać' Bkb83a)Giu99 → **GWIZDACZ** *m*

[Mlp gv'izdul Bkb83a)Giu99]

GWIZDULKA *ż* 'przrząd lub zabawka do gwizdania, gwizdek' Bkb3Giu114 →
GWIZDAŁKA

[Mlp gviz'dul'ka Bkb3Giu114]

GWIZDUN *m* 'człowiek lubiący gwizdać' Bkb83a)Giu100 → **GWIZDACZ** *m*

[Mlp gv'izdun Bkb83a)Giu100]

GWIZDUS *m* 'człowiek lubiący gwizdać' Bkb83a)Giu99 → **GWIZDACZ** *m*

[Mlp gv'izdus Bkb83a)Giu99]

GWOŹDZIKA *ż bot.* 'gatunek kwiatów, goździk' U nas gwoździki tureckie nazywają,
turecka gwoździka Brs96Mar39

[Mlp gvoz'ż'ika Brs96Mar39 Mlm gvoz'ż'iki Brs96Mar39]

GYRZMOT *m* → **GRZMOT** *m*

H

HA *part* *pytajna* *skłaniająca* *adresata* *do* *powtórzenia* *wypowiedzi*, *odpowiedzi* 'he, co'
B32Dom222 → **A**

[ha B32Dom222]

HABLOWAĆ *ndk* → **HEBLOWAĆ** *ndk*

HABREJSKI → **HEBRAJSKI***

HACZEK *m* 1. 'pogrzebacz' B32Dom222 → **KOCZERGA** *ż*, **TRZPIOŁA** *ż*, **WIDŁY** *lm*;
2. 'haczyk' B32Dom222 → **KRUCZEK**¹ *m* 1

[Mlp haczek Dlp haczka B32Dom222]

HAD *m* *pogard.* 'o złym człowieku, gad' O, Żydzihu przyklienty, had przeklienty
Bjw96Mar125

[Mlp had B32Dom222 γat Bjw96Mar125]

HADKI ‘odrażający, wstrętny, obrzydliwy’ W gumnie leży szczur taki hadki Łpt72Zda151

Poszła won z to plarzo [r-z] hadko L86Tek88 Tych kubietów bardzo twarzy hadkie takie, brzydkie K02Kar285 Nie taki on hadki, trzeba przywyknąć Bjw97Dwi115 [...] a teraz słowam jakim hadkim spotka matka czy ojca Ł13Kar364

hadszy stw Nadto hadkie te tarakany, dlia mnie hadsze jak pluski Łpt72Zda211

[mMlp hadki B32Dom222 W96Rie89 hatki W82Tur76 γ'atk'i Bjw97Dwi115 γ'atki Łpt72Zda151 zNlp γatko L86Tek88 nNlp γatk'im Ł13Kar364 Mlm γatk'e K02Kar285 γ'atke Łpt72Zda211 stw lm γ'atše Łpt72Zda211]

HADKO / HADKA ndm ‘odrażająco, wstrętnie, obrzydliwie’ Aż słuchać hadko W96Rie89

Patrzeć hadka jak ty jesz Łpt72Zda151

[hadko B32Dom222 W96Rie89 hatko W82Tur74 γatko L86Tek88 γ'atko/γ'atka Łpt72Zda151]

HADLIWOŚĆ z ‘skłonność do brzydzenia się’ B32Dom222

[Mlp hadliwość B32Dom222]

HADLIWY ‘skłonny do brzydzenia się’ Ona taka hadliwa, cudzego mleka nie piji

Bjw97Dwi115

[mMlp hadliwy B32Dom222 W82Tur76 zMlp γadliwa Bjw97Dwi115]

HADOŚĆ z ‘rzecz odrażająca, wstrętna, obrzydliwa’ Jak ty możysz trzymać w rękach taka

hadość Łpt72Zda151 → **HADOTA** z 1

[M,Blp γ'ados'c'/γ'adas'c' Łpt72Zda151]

HADOTA z 1. ‘coś wstrętnego, obrzydliwego’ Bjw97Dwi26 → **HADOŚĆ** z; 2. ‘brzydki męczyzna, brzydal’ Siedzi rozdziawiwszy się hadota ta W82Tek214 → **PARSZYWIEC** m, **POCZWAR** m; 3. ‘brzydka kobieta’ W82Tek214 → **CZUCZUNDRA** z

[Mlp hadota Wn00Daw98 γadota W82Tek214 Bjw97Dwi26]

HADZIĆ SIĘ ndk ‘brzydzić się’ Nie masz co hadzić się W96Rie89 Brat nie hadzi się żaby

do rąk brać Bjw97Dwi115 Ja hadza sia jeść mięsa z dukrzonej krowy Łpt72Zda151

Hadził się pić Bjw97Dwi26

[bzk hadzić się B32Dom222 W96Rie89 hażića W82Tur76,89 γ'aż'ic' s'e Łpt72Zda151 ter1lp γ'aża s'a

Łpt72Zda151 ter3lp γ'adz'i s'e Bjw97Dwi115 prze3lp m γadz'il s'e Bjw97Dwi26]

HADZINA z → **GADZINA** z

HAFT* / AFT m ‘ornament wyszyty na tkaninie, haft’ W82Tur89

[Mlp aft W82Tur89]

HAFTKA z ‘metalowa zapinka w odzieży, haftka’ Wdz71Gju322 → **KRUCZEK**¹ m 3

[Mlp γáftka Wdz71Gju322]

HAFTOWAĆ* / **AFTOWAĆ** *ndk* ‘wyszywać ornament, haftować’ W82Tur89

[bzk aftować W82Tur89]

HAFTOWANIE *n* ‘haft richelieu’ Wdz71Gju320

[Mlp γaftován’e Wdz71Gju320]

HAJ• *m* ‘szum, rozgłos’ Zrobili z tego wielki haj W96Rie89

[Blp haj W96Rie89]

HAJDA *wykrz ndm* ‘okrzyk przynaglający: jazda, nuże’ Zabiraj kosz i hajdą na polia

Łpt72Zda151

[γajd!a! Łpt72Zda151]

HAJER *m* → **AJER** *m*

HAK• *m* ‘metalowy pręt zagięty na końcu, hak’ B32Dom222 → **KRUK**¹ *m* **1** ♦ **Z** hakiem ‘z górą, przeszło, z kawałkiem’ 5 [pięć] wiorst z hakiem B32Dom222

[Nlp z hakiem B32Dom222]

HAKTAR *m* → **HEKTAR** *m*

HALONA *ż anat.* ‘kość goleniowa’ W82a)Tek283

[Mlp γal’ona W82a)Tek283]

HALONKA *ż anat.* ‘część nogi, łydka’ Halionka w liesia padrapała, jak iść da kościoła

Łpt72Zda151 → **IKRA**² *ż*

[M,Blp halonka W82Tur76,89 γal’onka Łpt72Zda151]

HALOPA *ndm* → **GALOPEM*** *ndm*

HALSZTUK / **HALSTUK** / **ALSZTUK** / **GALSZTUK** *m* **1.** ‘krawat’ B32Dom222 i in. →

KRAWAT *ż*, **KRAWATKA** *ż*, **SZLIPS** *m*; **2.** ‘chustka na szyję noszona przez mężczyzn pod kołnierzykiem koszuli’ [Ja] szyja czerwonym halsztukiem obwinwszy Bkb84Ado14

[Mlp halsztuk B32Dom222 halsztuk/alsztuk W99Rie60 halštuk/alštuk W82Tur89 γal’stuk Brs01Czy98 Nlp halsztukiem Bkb84Ado14 galsztukiem Ł97a)Kar77]

HAŁAWIESZKA *ż* → **GŁOWIESZKA** *ż*

HAŁOBLA *ż* → **HOŁOBLA** *ż*

HAŁUBCZYK *m* → **GOŁUBCZYK*** *m*

HAŁUSZECZKA *ż* ‘zdr od hałuszka – kluseczka’ W86Dub74

[Mlp hałuszcza W86Dub74]

HAŁY *lm anat.* ‘męskie gruczoły rozrodcze, jądra’ Ejs94Kru118

[Mlm hały Ejs94Kru118]

HAMAN• *m* ‘rozrabiaka, łobuz’ Krzycheć trzeba na was jak na hamanów Bjw97Dwi115 →
ANTYCHRYST *m* 2

[BIm γamanuf Bjw97Dwi115]

HAMBA ż ‘wstydy, ujma na honorze, hańba’ W82Tur89

[Mlp hamba W82Tur89]

HAMTAĆ *ndk* → **HOMTAĆ** *ndk*

HANDEL *m* czego ‘handel czym’ Ludzie uprawiają jednak ten handel bimbru W01Mas104

[Mlp handel W01Mas104]

HANIEBNE / **HANIEBNA** *ndm* 1. ‘bardzo’ Zima tamtego roku haniebnie jak zołka stanęwszy Bkb84Ado13 Haniebnie był zmęczony W96Rie89 Haniebnie mnie zwałował [bardzo mi naubliżał] W99Rie75 → **BARDZO** *ndm*; 2. ‘dużo, moc’ Boż kiedyści haniebnie dużo robactwa była W86Tek190 To te kumpiaki, haniebna było, było i mniejszych tam Trk06Rut362; 3. ‘źle, kiepsko’ Czuł się haniebnie W96Rie89 ♦ Haniebnie obojętnie → **OBOJĘTNIE** *ndm* ‘bardzo strasznie’ W lesie mnie było haniebnie obojętnie W99Rie76

[haniebnie Bkb84Ado13 W96Rie89 W99Rie75,76 xaniebnie W86Tek190 haniebna Trk06Rut362]

HARA ż ‘samogon, wódka pędzona w domu’ Nażar sie hary Bjw97Dwi26 →
DOMÓWKA ż

[Mlp γara Bjw97Dwi26 Dlp γary Bjw97Dwi115]

HARAPASZNIK *m* → **HOROPASZNIK** *m*

HARBATA ż → **HERBATA** ż

HARBUSZKA ż → **GORBUSZKA*** ż

HARBUZ *m* → **ARBUZ** *m*

HARCZEĆ• *ndk dezapr.* ‘mówić, rozmawiać’ Po białarusku harczo Brs02Rie50

[ter3lm harčo Brs02Rie50]

HARDY ‘zarozumiały, wyniosły’ Bkb83a)Giu97 → **DUMNY**

[mMlp hardy Bkb83a)Giu97]

HARHARA *m* 1. ‘coś dużego, niezgrabnego, wielki, niekształtny przedmiot’ Weszli my da tej harhary, a tam ani stoła ani zydli Łpt72Zda151 Zamiast ładnej rzeczy postawili jakaści harhara W96Rie89 Gdzie ta harhara postawić Bjw97Dwi115; 2. ‘osoba niezgrabna, pokraka’ B32Dom222

[Mlp harhara B32Dom222 γary'ara Dlp γary'ary Łpt72Zda151 Blp harhara W96Rie89 γayara Bjw97Dwi115]

HARHOTAĆ *ndk* → **GARGOTAĆ** *ndk* 1

HARMONIA / **ARMONIA**• *ż* ‘instrument muzyczny, harmonia’ Ot ładnia gra harmońja

Łpt72Zda151 Mieli nowa harmońja Bjw97Dwi18 Przydu z armonio, sobie tra-la-la

Wdg01Kar457 Przyde z armoniu K02Kar153

[Mlp γarm'ońja Łpt72Zda151 Blp γarmońja Bjw97Dwi18 Nlp armońō Wdg01Kar457 armońũ K02Kar153]

HARMONICZKA *ż* ‘instrument muzyczny, harmonijka’ [...] to takie harmoniczki ustowy graji Ł13Kar372

[Mlm γarmon'ićki Ł13Kar372]

HARMONIK *m* ‘instrument muzyczny, harmonia’ A co to [teraz] za muzyka, u nas

harmonik, skrzypka [...] Str99Pab172 → **HARMOSZKA** *ż*

[Mlp γarmońik Str99Pab172]

HARMOSZKA / **ARMOSZKA**• *ż* 1. ‘*zdr* od harmonia’ Na armoszce muzykant jeden [grał]

Kjd01Kar282 Muzykant grał armoszka albo akordion Łp01Kar412 → **HARMONIK** *m*; 2.

‘harmonijka – o sposobie składania, układania czegoś’ Płótka składasz w taka harmoszka i bijisz pranikiem, potem na trawa ruściełasz Łpt72Zda192

[Mlp armoška Łp01Kar412 M,Blp γarm'oška Łpt72Zda192 Mslp armoške Kjd01Kar282]

HARNY¹ / **CHARNY** 1. ‘zarozumiały, wyniosły’ Bkb83a)Giu87 → **DUMNY**; 2. ‘piękny’

Bkb83a)97 → **HARNY**²

[mMlp γarny Bkb83a)Giu87 γarny Bkb83a)Giu97]

HARNY² / **GARNY**² *rzad.* ‘piękny’ Bkb83a)Giu97

[mMlp garny/γarny Bkb83a)Giu97]

HAROWAĆ *ndk* → **HOROWAĆ** *ndk*

HASIĆ *ndk* ‘ubijać śmietanę na masło’ Beczułka taka i zasłanienta, a tam dziureczka i tam

koło tam taki kołaczyk przybity do tego do tej pałki i tak o hasi sie, hasi sie i masło zbije sie skoro Isz96Mar196 → **TŁUC**² *ndk* 2, **ZBIWAĆ** *ndk* 2

[bzk hasić B32Dom222 *ter nos* γaši še Isz96Mar196]

HASŁA* / **ASŁA** *ż* ‘gadanie, słuchy, wieści’ Idzi asła taka W82Tur89 → **POSŁYCHI** *lm*,

SŁUCHY *lm*

[Mlp asła W82Tur89]

HAWKINIAĆ• *ndk* 1. ‘szczekać – o psie’ Mieli zdaji sie psiuczka jakiego. Ten psiuk

hawkinia, a to dobra Bjj99Ado72 → **BRECHAĆ** *ndk*, **SZCZEKAĆ** *ndk*, **ZWIAGAĆ**

ndk; 2. ‘kłamać’ → **BRECHAĆ** *ndk*, **SZCZEKAĆ** *ndk*

[*ter3lp* havkín'a Bj99Ado72]

HEBLOWAĆ / HABLOWAĆ / HYBLOWAĆ *ndk* 'wyrównywać powierzchnię drewna heblem, heblować' Habliował deska i zastrzemił paliac Łpt72Zda151 → **GŁADZIĆ** *ndk*

[*bzk* γabl'ovac'/γebl'ovac'/γ'bl'ovac' *prze3lp m* γabl'ovał Łpt72Zda151]

HEBLOWINY *lm* 'wiórki, zestrugane heblem' Jak truna robio, te o stróżki takie, taka i poduszka jest... z hebliowinów Bjw99Pab139

[*Mlm* heblowiny W99Rie60 *Dlm* γebl'ovinuf Bjw99Pab139]

HEBRAJSKI* / HABREJSKI* 'hebrajski' Buj99Pab142 Tam starodawniejszy pomnik [...] tam po habrejsku czy jak pisze Buj99Pab142

[po γabrejsku Buj99Pab142]

HEKSELMASZYNA*/ EKSELMASZYNA *ż rol.* 'rozdrabniacz' A z nich, już skoszo i ekselmaszyna taka jest, drobna zrobio, pokrojo ji do jamy; skwaśnieji ona ji krowam, bydła karmio z tem Ł67ParII-29

[*Mlp* éksel'maşyna Ł67ParII-29]

HEKTAR• / HAKTAR• / AKTAR• / ATAR• / GEKTAR• *m* 'jednostka powierzchni gruntu = 10.000m², hektar' Pięć aktary kupił, moich cztery aktary, menża sześć, raptem tylko cztery aktary wynalazła Str99Pab174 Tutaj ja jedan byłam tylko dziewięć hektary [...] Co siedziba stoi tutaj, to pieńdziesiont hektary była Rsz01Kar360 Czterdzieścia osim haktarów tam była K01a)Kar154 Papuś moj miał dziesińc haktar w ziemi [...] Jnw01Cze85 Dworki byli i guspudarze, po pieńc po dziesińc akatrów Jnw01Cze85 Ziemia mielim, czy [trzy] atary ziemi mam Pcn01Kar249 Ojcy musi mieli pnatnaścia haktarów ziemi, to tam była w Wajksztancach dziesińc aktarów Ppl08Rut55 Na ta ziemia przyjechali, też było tylko trzy gyktary u nas Rzc98Ost-nmw25

[*Ms/p* aktaża K02Kar132 *Mlm* atary K02Kar132 *Mlm* gyktary Rzc98Ost-nmw25 *M,Blm* aktary W82Tur89 Str99Pab174 *Dlm* haktar Jnw01Cze85haktarów/aktarów Ppl08Rut55 haktár/aktaruv Jnw01Cze85 γaktaruf K01a)Kar154 aktaruf K02Kar132 γektary Rsz01Kar360 *Blm* atary Pcn01Kar249]

HEKTARYK •m 'zdr od hektar' Ja jeden tylko właścicielem, co już miałem tu ziemie, a te wszystkie oni trzy hektaryki, oni przyjezdne wszystkie Rsz01Kar 360

[*Mlm* γektaryk'i Rsz01Kar 360]

HELENA / HELENN *ż* 'imię żeńskie – Helena' W82Tur65 i in.

[*Mlp* Helenna W82Tur65 He^alena W82Tur106]

HENDRYKA *ż* 'imię żeńskie – Henryka' Ot, menża mama Hendryka i ja İlk98Ost-nmw6

[*Mlp* γəndryka İlk98Ost-nmw6]

HENIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Henryk, Heniek’ W86Dub72 → **HEŃKA** *m*

[Mlp Heniuk W86Dub72]

HENY *zaim* ‘tamten’ Heny row zamuliony Łpt72Zda151

[mMlp ɣ^leny Łpt72Zda151]

HEŃKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Henryk’ To Heńka liezi na chliw pu słoma Łpt72Zda166

Heńka ni taki raskoł jak Mieczka, on grzeczniłki Łpt72Zda150 Caca, caca jest nasz Heńka
Łpt72Zda126 → **HENIU**K *m*

[Mlp Heńka Bjw97Dwi64 ɣ^leńka Łpt72Zda126,150,166]

HERBATA / **HARBATA** / **ARBATA** *ż* ‘herbata’ Tam jej i jeść [...] i harbaty, tam jej i
jedzenia jakiego Dga82a)Par209 → **CZAJ** *m*

[Mlp herbata W82Tur 89 harbata/arbataW99Rie66 Dlp ɣerbaty Ł13Kun452 harbaty Dga82a)209 arbaty
Brt01Kar316 K02Kar132 Nlp herbato W83Tur18]

HERBATECZKA* / **ARBATECZKA*** *ż* ‘*zdr* od herbata’ Potem pijem arbatka, arbateczka
K02Kar264

[Blp arbatečka K02Kar264]

HERBATKA* / **CHERBATKA*** / **GARBATKA*** / **ARBATKA*** *ż* ‘*zdr* od herbata,
herbatka’ A garbatki napije się? Brs07Smu286 Kubeczek i spodeczek dla herbaty
Ł13Kun452 Kubeczek dla cherbatki Ł13Kun452

[Dlp arbatki K02Kar132 garbatk’i Brs07Smu286 ɣerbatki Ł13Kun452]

HERBOWIEC* *m* ‘szlachcic posiadający herb’ [...] na Bohatyrowicze przepowiadali: „A te
herbowcy” Bht98Pab120

[Mlm herbowcy Bht98Pab120]

HERBOWY *m* ‘*przym* od herb, herbowy’ B32Dom222 ♦ Papier herbowy → **PAPIER** *m*
♦ Marki herbowe *dawne* → **MARKA** *ż*

[mMlp herbowy B32Dom,222,241 Mlm herbowe B32Dom222]

HEROD *m przen.* ‘ktoś brutalny, skłonny do kłótni’ ♦ Herod baba → **BABA** *ż*

[Mlp Herod W99Rie76]

HERONIM *m* ‘imię męskie – Hieronim’ W82Tur89 i in.

[Mlp Heronim W82Tur89 Dlp Heron’ima Ł95Kar41]

HIBAĆ SIĘ *ndk* ‘kołysać się, chybotać się’ Wtr82Saw75 → **HOJDAĆ SIĘ** *ndk*,
KOŁYCHAĆ SIĘ *ndk*

[bzk ɣibac’ s’e Wtr82Saw75]

HIBAŁKA *ż* ‘podmokły chybotliwy grunt’ Wtr82Saw75

[Mlp *ɣ*’ibałka Wtr82Saw75]

HIBKI → **GIBKI**

HIKAĆ *ndk* → **IKAĆ** *ndk*

HIKAWKA *ż* → **IKAWKA** *ż*

HISTORIA* / **ISTORIJA*** **ż** **1.** ‘nauka o dziejach, historia, także przedmiot szkolny’ A
kiedyś nas uczył nauczyciel, istorijaż była dwa razy na tydzień Mdk99Pab192; **2.**
‘zdarzenie’ Ta istorija naprawda to ni moga powiedzieć jak tam było Pcn01Kar253

[Mlp Mdk99Pab192 istorja Blp istor’ija Pcn01Kar253]

HLACZEK *m* ‘zdr od hlak – dzbanek gliniany, kamienny’ B32Dom222

[Mlp hlaczek B32Dom222]

HLAK *m* ‘dzban gliniany, kamienny’ B32Dom222 → **GARNEK** *m*

[Mlp hlak B32Dom222]

HLEJ *m* ‘gliniasta, ciężka ziemia, glina’ B32Dom222 → **GLEJUHA** *ż*

[Mlp hlej B32Dom222]

HŁADYSZ *m* ‘gliniany wysoki garnek na mleko’ B32Dom222 → **GARNEK** *m* **2**

[Mlp hładysz B32Dom222]

HŁUZY *lm* ‘mózg, rozum’ B32Dom223

[Mlm hłuzdy B32Dom223]

HŁYKALNIK *m* ‘chodzący z wielkanocnymi pieśniami życzeniowymi’ Śpiewali, hłykalniki
jak po białorusku. Śpiewali te pieśni „Alleluja” B96Ban200 → **AŁAŁOWNIK** *m*

[Mlm hłykalniki B96Ban200]

HMACZTA *ż* → **MACZTA** *ż*

HOCKAĆ *ndk* ‘huścić’ W96Rie89

[bzk hockać W96Rie89]

HODOWAĆ / **GODOWAĆ*** / **ODOWAĆ*** *ndk* **1.** ‘wychowywać dzieci’ Ona to umie dzieci
hodować Bjw97Dwi116 Nie chciała już hodować jej, to ja wzięła i hodowała i jeszcze
jedna córka, bo hodowałam siostry córkę Krn96Mar117 Ojciec sam hoduje dzieci
Wn99Dwi148 Hoduj dzieci dzieci Stc96Mar79 [...] jak ja hodowałam swoje dziecko tak i
on Bnk96Mar161 To ona była niezamężna, ona mnie hodowała Bht98Pab168 [Ja do dzieci
mówię] po polsku, no umięją i wnuki hodowała po polsku [...] Bht98Pab168,172
Hodowałam dzieciuki dwa, nie miałam czasu [...] K02Kar290 Teraźniejsza dzieci iniej

hodowana K02Kar290 Jaka radość bywa od dzieci, jak ona [matka] jego goduji Ł67ParI-85; **2.** ‘hodować zwierzęta, uprawiać rośliny’ Odowałem te ogórki K02Kar153 Parsiuki hoduwałam i dzieci hoduwałam Pcn01Kar249; **3. przen.** ‘wychowywać, nadawać kierunek rozwoju’ Hodowała nas trylogia, tak, Sienkiewicza, później to tu w Urniażach mieliśmy czytelnię, bibliotekę K02Zie153

[*bzk* *γ*odovac’ Krn96Mar117 Chr96Mar204 Bjw97Dwi116 K02Kar290 *ter3lp* hoduje Wn99Dwi148 goduji Ł67ParI-85 *ter3lm* *γ*odujo Stc96Mar79 *γ*oduju K02Kar153 *prze1lp m* odowałem K02Kar153 *prze1lp* *z* hoduwałam Bnk96Mar161 hoduwała Bht98Pab168,172 *γ*odowałam Krn96Mar117 K02Kar290 *γ*oduwałam Pcn01Kar249 *prze3lp* *z* hoduwała K02Zie153 *ibt Mlm* *γ*odowana K02Kar290]

HODOWAĆ SIĘ *ndk* ‘wychowywać się’ Terenia hoduwała się przy cioci [...] Bht98Pab154 U nas jeszcze ten wnuczek starszy hodował się długo [...]. Drugi to mało hodował się u mnie Bht98Pab166 A u mnie kiedyś, kiedy ja byłam jeszcze młoda, kiedy mój syn hodował się, mieszkała jedna nauczycielka, w sąsiedztwie, a potem mieszkali w tym pokoju u mnie póki swój dom budowali Bnk96Mar161 Bo ja od dzieciństwa [tutaj] hoduwała się, jaż pamiętam te i wojny wszystko przechodzili Kmn99Kar88 Nu ja była u nich [u krewnych], hoduwała się, ale jak druga rodzina tak i wszystko, nie przymali Jrz96Mar65

[*bzk* hodować się Kmn99Kar84 *prze3lp m* hodował się Bht98Pab166 *γ*odował s’e Bnk96Mar161 *prze3lp* *z* hoduwała się Bht98Pab154 Kmn99Kar82,88 *γ*odowała s’a Jrz96Mar65]

HODOWANKA* / HUDOWANKA* z ‘wychowanka’ Mam córkę hudo-wanka [...]

wyhodowałam od osiem miesięcy dziewczynkę Wdg01Kar453 → **WYCHOWANKA z**

[*Blp* *γ*udowan-ka Wdg01Kar453]

HODOWANY* / HUDOWANY* / ODO-WANY* 1. ‘wychowywany’ To jest ciężko, dlatego że te rodziny, które hudo-wane jest w innym duchu i u-ni jest inaczej, [...] a te które hudo-wane inaczej to [...], a to przejść [zmienić] to nie tak prędko K99Zie28 Terazniejsza dzieci jniej hodo-wana, a dawniejsza jniej K02Kar290; **2.** ‘hodowany, chowany’ Te kaczki, tam uodowane K02Kar153

[*Mlm* *γ*odowana K02Kar290 *γ*udowane K99Zie28 *γ*odowane K02Kar153]

HOJDAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘huśtać się, kołysać się’ Stary koń, a chce się jemu hojdać się Łpt72Zda152 → **HIBAĆ SIĘ** *ndk*; **2.** ‘chwiać się’ Wylażł, stać nie może, hojda się na wszystkie strony, dali jemu krzesło, z tym krzesłem poleciał B96Cie215

[*bzk* hojdać się B32Dom223 *γ*’ojdac’ s’e/*γ*’ojdac’ s’a Łpt72Zda152 *ter3lp* hojda się B96Cie215]

HOJDADA *wykrz* ‘okrzyk wydawany przy zamaszystym huśtaniu dziecka’ Hojdada, ciebie pudrucam, a ty śmiejisz się Łpt72Zda152

[γ'ojdada! Łpt72Zda152]

HOJDAWKA *ż* ‘huśtawka’ Na zapusty stare pujudzo, wypijó sobia, a małým hujtawka musisz zrobić Łpt72Zda152 U nas hujdawka taka jeszcze była, wysoko, wysoko tak podniós sie i spawszy [spadła] była Wdz04Jas96

[Mlp hojdawka B32Dom223 hujt'afka Wdz04Jas96 M,Blp γujd'afka/γojd'afka Łpt72Zda152]

HOLEĆ *ndk* ‘biednieć’ B32Dom223

[bzk holeć B32Dom223]

HOLIZNA *ż* → **GOLIZNA** * *ż*

HOŁOBLA / **HAŁOBLA** / **HUŁOBLA** / **OHŁOBLA** *ż* ‘dyszle boczne w wozie jednokonnym’ Koś, koś pókil u hałobli Łpt72Zda152 Hołobli nijak nie mog przywiązać Bjw97Dwi116

[Mlp γa'obl'a/γo'obl'a/γu'obla Łpt72Zda152 ohlobla B32Dom223,239 Dlp γo'obl'i Bjw97Dwi116 γo'obl'i Łpt72Zda152 Mslp γa'obl'i Mlm ohlobli Wdz71Giu317]

HOŁOTA *ż* ‘biedota, ludzie biedni’ B32Dom223 → **BIEDNOTA** *ż* 1

[Mlm hołota B32Dom223]

HOŁUBY • ‘niebieski’ A dziecko ubrane ładnie, w taki becik, bo to chłopczyk [to ozdabia] sie jim takim hołubym Kml96Mar106 → **GRANATOWY**

[mNlp γo'ub'ym Kml96Mar106]

HOLYSZ / **HOLYSZ** *m* ‘golec, biedak’ B32Dom223 i in.

[Mlp hołysz B32Dom223 hoł'yś W82Tur66]

HOMTAĆ / **HAMTAĆ** *ndk* ‘miać, gnieść’ B32Dom222 i in.

[bzk homtać B32Dom223 hamtać B32Dom222,]

HONOR * / **ONOR** *m* ‘honor, duma’ W82Tur89

[Mlp onor W82Tur89]

HONORNY ‘mający poczucie godności osobistej, honorowy’ Honorna była starucha Ł67ParIV-23 → **HONOROWY** 2

[mMlp honorny W99Rie68 žMlp γonórna Ł67ParIV-23]

HONOROWIE *ndm* ‘zgodnie z prawdą, naprawdę’ [...] ale honorowie to ja nie pamiętam K02Kar270

[honorov'e^a K02Kar270]

HONOROWY / CHONOROWY 1. ‘zarozumiały, wyniosły’ Honorowy, jak co ni tak, to nosa odwróci i nie chce z tobo rozmawiać Bkb83a)Giu87 → **DUMNY**; 2. ‘mający poczucie godności osobistej, honorowy’ Bkb83a)Giu97 → **HONORNY**

[mMlp honorovy Bkb83a)Giu97 χonorovy Bkb83a)Giu87]

HOP *wykrz* ‘okrzyk zachęcający do wykonania czynności, hop’ L82Roj237 ♦ Nie mów hop, aż nie staniesz na nogi ‘nie mów hop, póki nie przeskoczysz’ L82Roj237

[hop! L82Roj237]

HORA/ GORA² z ‘bieda, zła dola’ A co, dziatki, hora nauczyła Ejs99Smu155 Hora była Gjd82a)Ana248 Oj hora moja hora, ciężka moja hora Łpt72Zda15 I bieda była i hora była i młoda matka zastała sia, dzieci maliutkie byli Brt01Kar308 Widzi, ji uona teraz w horze, ten dzieciuk [kawaler, narzeczony] jej porzucił ta moja Wilma K02Kar285 W studni wody nie ma, wot gora Ł67ParIII-55

[Mlp hora Ejs99Smu155 góra Ł67ParIII-55 γora Brt01Kar308 Gjd82a)Ana248 Mslp v γože K02Kar285 Wlp γ^lora Łpt72Zda152]

HOROPASZNIK* / HAROPASZNIK *m dawne* ‘nieudolny pracownik’ B32Dom222

[Mlp harapasznik B32Dom222]

HOROWAĆ / HUROWAĆ / HAROWAĆ /OROWAĆ• *ndk* 1. ‘biedować, cierpieć biedę, żyć w ubóstwie’ Monż poszed na front i nie przyszed, a ja została tylko z dzieckiem, nu i tak hurawała, całe życie ot harowała Słb99Pab58 Jak my stawilim, horowalim, a te które przyjechawszy, to za darmo te domy postawiwszy K02Kar55 I ot ważmi skont chcesz, kiedy nie mą ani skond wziońść, tak i oruja Ł13Kar372; 2. ‘harować, ciężko pracować’ Cała życia musieli horować, na starość adpocznim Łpt72Zda151 Jak ja harowała to nicht nie harował Gjd82a)Ana248 Cała życia harowała W99Rie60, 68

[bzk γa^lrovac’/γor^lovac’/γ^urovac’ Łpt72Zda151 *ter1lp* oruja Ł13Kar372 *prze3lp m* γarov^lał Gjd82a)Ana249 *prze1lp* z harowała W99Rie60,68 γo^arov^lała Gjd82a)Ana248 γarawała/γurawała Słb99Pab58 *prze1lm* γoroval’i Dcs13Koz388 γoroval’im K02Kar55]

HORTENSJA* / GARTENZJA / ORTEŚJA z *bot.* ‘roślina ozdobna, hortensja’ A to gartenzja, a to paport’ taka, a białe to narcyzy Brs96Mar39 Moja ortęśja marnuji sia W82Tur89

[Mlp gartenzja Brs96Mar39 ortęśja W82Tur89]

HOSUDARSTWO *n* → **GOSUDARSTWO*** *n*

HRABIA• / GRABIA• *m* ‘tytuł arystokratyczny – hrabia’ Nie ma grabiego. Hrabiego nie ma
Iłk98Ost-nmw9(29) On uczył się kowalem kiedyś, u hrabiego, no tak u hrabiego tego]...]
jemu dali tut kuźnia Iłk98Ost-nmw9(29)

[Dlp *γ*raβego/grabęgo Iłk98Ostnmw9(29)]

HRABINA / HRABINIA / GRABINI• *ż* ‘kobieta posiadająca tytuł harbiowski, hrabina’ A
na gwiazdke to już zawsze zapraszała, parobki przychodzo z dziećmi [...] i hrabina
każdemu podarek dawała na rodzinie Brż96Mar168 Patrzaj, jaka hrabinia! Orn82Mas198
Przy hrabini Orn82Mas198 Zebrali się hrabini Orn82Mas198 Grabini babcia swojo rękó
wyhaftowała Orn82Mas198 Grabinia była co i wszystkie [...] na polskim jenzyku
[rozmawiała] Iłk98Ost-nmw2(22) Widziała [ja] grabiniow Orn73a)Masl85 →

GRAFINIA *ż*

[M,Blp hrab’ina/hrab’in’a Orn82Masl198 *γ*rab’ina Brż96Mar168 *γ*raβińa/grabińa Rzc98Ost-nmw5 grabińa
Iłk98Ost-nmw2(22) Dlp hrab’iny/grab’n’i Orn82Masl198 grafińi Iłk98Ost-nmw2(22) Clp hrab’in’i
Orn82Masl198 Nlp hrab’in’o Orn82Masl198 Mslp hrab’in’i Orn82Masl198 Mlm hrab’n’i Orn82Masl198
D,Blm hrab’in’of Orn82Mas198 grab’in’of Orn73a)Masl85 Clm hrab’in’em Orn82Mas198 Nlm hrab’n’am’i
Orn82Mas198]

HRAMOŹDZIĆ *ndk* ‘rzucać byle jak z hałasem, zwałać’ Pud chato rzuca gnujówki i
hramoździ Łpt72Zda152

[bzk *γ*ram’oz’żic’ Łpt72Zda152 *ter3lp γ*ram’ożji Łpt72Zda152]

HRANICZYĆ SIĘ *ndk* → **GRANICZYĆ SIĘ** *ndk*

HRECZKA *ż* *bot.* ‘gryka’ B32Dom223 → **GRYKA** *ż*

[Mlp hreczka B32Dom223]

HREMPPEL *m* → **GRĘMPEL** * *m*

HROSZY *lm* ‘pewna suma pieniędzy, pieniądze’ B32Dom201,223 → **GROSZ** *m*

[Mlm hroszy B32Dom223 *γ*roszy B32Dom201]

HROŻNY → **GROŻNY** *

HRUDZINKA *ż* → **GRUDZINKA** *ż*

HRUKAĆ *ndk* ‘hałasować stukając, stukać’ B32Dom223

[bzk hrukać B32Dom223]

HRYMNAĆ *dk* ‘rymnąć, upaść z hukiem’ Hrymnął na podłoga Bjw97Dwi116

[bzk hrymnąć/*γ*rymnnoć B323Dom223 *prze3lp m γ*rymnoł Bjw97Dwi116]

HRYMNAĆ SIĘ• *dk* ‘rymnąć, upaść z hukiem’ W91Ado87

hrymnwszy się *ipu* Hrymnwszy sia na podłogu W91Ado87

[ipu hrymnefšy s'a W91Ado87]

HRZECHOTKA *ž* → **GRZECHOTKA** *ž*

HUBKA *ž* ‘wysuszona huba używana do krzesania ognia’ Z liulko i hubko ni ruzstaji sie nigdy Łpt72Zda152

[Mlp γ^lupka Łpt72Zda152 Nlp γ^lupko Łpt72Zda152]

HUDOWANKA *ž* → **HODOWANKA** * *ž*

HUDOWANY → **HODOWANY**

HUDZIEĆ *ndk* ‘huczeć’ W nocy, wie, jak to zimno jeszcze było, on chory, wiatr hudzi, pies wyje, mąż stęka, ja płacze cichutko, żeby nie słyszał Bjw96Mar127 Maszyna hudzi, to już przyjechał Bjw97Dwi116 Hudzo samalioty i wiatr też hudzi czasem Łpt72Zda152

[bzk γ^luž’ec’ Łpt72Zda152 ter3lp γudz’i Bjw97Dwi116 γuž’i Bjw96Mar127 γ^luž’i Łpt72Zda152 ter3lm γ^lužo Łpt72Zda152 γužo/γužo Dcs13Koz388]

HUFNAL * *m* / **UCHNAL** *m* ‘gwóźdz do przybijania podków’ Uchnalam deski nie przybijisz, ona ruzszczepi sia Łpt72Zda214

[Nlp uχnal’am Łpt72Zda214]

HU-HU *ndm* *wykrz* ‘okrzyk wołania, nawoływania się’ Łpt72Zda152

[γu-γu! Łpt72Zda152]

HUJTAWKA *ž* → **HOJDAWKA** *ž*

HUKAĆ *ndk* **1.** ‘wołać: hu-hu, nawoływać się’ Jak zabłądzisz w liesie, to hukasz hu-hu Łpt72Zda152 Do studni hukali W99Rut29; **2.** ‘wołać, przywoływać’ Ł84Par141

[bzk hukac’ Ł84Par141 γ^lukac’ ter2lp γ^lukaš Łpt72Zda152 prze3lm hukali Bkb08Rut95 hukal’i W99Rut29]

HUKAĆ SIĘ *ndk* ‘o okresie rui u świni’ Pukrzywy jej dawaj, to będzie hukać się Łpt72Zda152

[bzk γ^lukac’ s’e Łpt72Zda152]

HUKI • *lm* ‘okres rui u świni’ Trzeba świnią do knura zaprowadzić, bo zebrało się jej na huki W96Rie89

[Blm huki W96Rie89]

HULAĆ *ndk* **1.** ‘chodzić na zabawy, tańce’ Ja poszła hulać wcześniej Bjw97Dwi116; **2.**

‘bawić się hucznie’ Nu i tedy swadźba, huliajo, a teraz to czensto nie huliajo

Kml96Mar106 Huliali tam, potem tańczyli na podworzu Krn96Mar116 Dawniej huliali długu, u niej dwa dni Kml96Mar106 → **BALOWAĆ** *ndk*

[bzk hulać W82Tur89 γul’ac’ Bjw97Dwi116 ter3lm γul’ajo Kml96Mar106 γul’amo Dcs13Koz388 prze3lm γul’al’i Krn96Mar116 Kml96Mar106]

HULAKA *m* ‘człowiek spędzający czas na hulankach, birbant’ W86Dub75

[Mlp hulaka W86Dub75]

HULASZCZA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż*

[Mlp γulašča Bkb83a)Giu98]

HULTAIĆ SIĘ *ndk* ‘próżnować’ B32Dom223

[bzk γultaicⁱ sⁱeń B32Dom223]

HULTAJ / GULTAJ *m* **1.** ‘próżniak, leń’ B32Dom223 i in. → **LENIUCH** *m*, **LENIUCHA** *m, ż*, **LENIWIEC** *m*, **LENIWY**, **LEŃ** *m*, **ŁAJDAK** *m* **1**, **ŁYNDA** *m, ż* **2**, **ŁODYR** *m*, **PRÓŻNIAK** *m*; **2.** ‘łajdak, nikczemnik, łobuz’ B32Dom223 i in. → **BESTIUHA** *m*

[Mlp hultaj B32Dom223 W82Tur89 gultaj Bkb83a)Giu87]

HUŁOBLA *ż* → **HOŁOBLA** *ż*

HUMKA *ż* → **GUMKA*** *ż*

HUNCWOT *m* **1.** ‘łajdak, nicpoń, łobuz, ładaco’ B32Dom223 → **BESTIUHA** *m*; **2.** ‘wieszak przy kołnierzu’ B32Dom223 → **HYCEL** *m*

[Mlp huncwot B32Dom223]

HUŃKA *ż* ‘derka na konia lub do okrywania nóg’ Huńko konia nakryjisz Ł84Par141

[Mlp huńka B32Dom223 Nlp 'hun'ko Ł84Par141]

HURAGAN* / **URAGAN** *m* ‘niezwykle porywisty wiatr, huragan’ W82Tur89

[Mlp uragan W82Tur89]

HURBA *ż* **1.** ‘zaspa śnieżna’ Na drodze leżała hurba śniegu Bjw97Dwi116 Hurby bywają równe z chato, na tut [no, ale] i malienkich nie ma Łpt72Zda152 Zimo, tyle razy przypominam, że takie byli hurby wielkie, co nie mogła iść L13Kar364 → **SUMIOT** *m*, **PUŚNIA** *ż*, **ZASPA** *ż*; **2.** ‘stożkowata kupa, np. piasku, kamieni, słomy’ B32Dom223

[Mlp hurba B32Dom223 W82Tur89 γurba Bjw97Dwi116 γ^lurba Łpt72Zda152 Mlm γurby L13Kar364 γ^lurby Łpt72Zda152]

HUROWAĆ *ndk* → **HOROWAĆ** *ndk*

HUSPODYNIA *ż* → **GOSPODYNIA** *ż*

HUŻE *lm* ‘pętle skórzane, łączące duhę z hołoblami’ B32Dom223 → **UŻWA** *ż*

[Mlm huże B32Dom223]

HUŻEM *ndm* ‘o przewozie towarów końmi na furmankach’ B32Dom223

[hużem B32Dom223]

HWISTOK *m* → **GWIZDOK** *m*

HWIZDEK *m* → **GWIZDEK** *m*

HYBLOWAĆ *ndk* → **HEBLOWAĆ** *ndk*

HYCEL *m* ‘wieszak u kołnierza’ B32Dom223 → **HUNCWOT** *m* 2

[Mlp hycel B32Dom223]

I

I¹ / JI *sp łączny* ‘i’ W maju urodzony i w maju umar. Ji bije głowo o taboret i mówi

Mck99Pab159 Przez lato więcej w lesie i w lesie ja byłam Mtr01Kar236 Wszyscy po polsku, i pieśni polskie i modły polskie Krm01Kar400 Nu ot stoi i gada Bjw99Pab142 Ja i w domu cienżko pracowała ji tu Mck99Pab157 Nu, wszystko zapomnieli sie, bajki i pieśni i wszystko co Ł67ParII-5 Tam i kuchnia tam jim ji wszystko Ł67ParI-56 Ji wot tak Ł67ParII-9 Umarła jemu mama malieńkiemu ji ojciec umar Ł67ParI-82 Pokrojo, ji do jamy, ji skwaśnieje Ł67ParII-30

[i Ł67ParI-56 Ł67ParII-5 Bjw99Pab142 Mtr01Kar236 Krm01Kar400 ji Ł67ParI-56,82 Ł67ParII-9,30 i/ji Mck99Pab 157,159]

I² part ‘także, też, również, właśnie’ Tak i tak, już biełaruski już język. Tak i rozmawiają

B96Kol190 Ale na wsi mało młodych i jest Btn99Pab63

[i B96Kol190 Btn99Pab63]

ICHNI *m* → **ICHNY** *m*

ICHNIA *ż* → **ICHNY** *m*

ICHNIE *lm* → **ICHNY** *m*

ICHNO* / **JICHNO** *n* → **ICHNY** *m*

ICHNY / **ICHNYJ** / **ICHNI** / **JICHNY** *m* *zaim dzierżawczy* ‘ich, należący do nich’ To był

ichni parsuik W99Rie60 Ichny Żyd kupił karczma W83Tur21 Ten ichnyj dział ziemi Ł67ParII-26 Ojca nie było ichnego Orn73c)Masl83 A że, o spotykał się on [szlachcic] we wsi tam z jakimś [chłopem], to on rozmawiał na ichnim języku Bht98Pab164

ichna / **ichnia** / **jichna** *ż* ‘ich, należąca do nich’ Na ichnej ziemi stoi kościół W83Tur20 Na ichnej ziemi mogilnik W83Tur21 To ichna rzecz Mdk99Pab197 Do Wilna [wcześniej niż Wilno] była ichnia stolica Kałnas, znaczy Kowno po polsku Btn96Mar46 Ichna mama to starsza dużo ude mnie Kbs99Pab147 A to ja kupiwszy ichnej mamy dom Stc96Mar82 Poszli razam na rabota, musim rozmawiać, i potym już zrobili tam sklep w ichnej wsi, to chodzili Ncz02Koz66 Liczyła sie nasza watywa, a jichna suma K02Kar269 To ja ichno siło mam dwa hektary K02Kar269

ichno* / **jichno** *n* ‘ich, należące do nich’ Na jichno pola poszli W82Tur72

ichne / **ichnie** / **jichne** *lm* ‘ich, należące do nich’ Ichne dzieci Wrn05Koz218 Wszystko po prostu, jak to ichnie dzieci, jak już moje wnuki, prawnuki już nic nie rozumiejo Chr96Mar206 Największa krzywda robio ichne jenzyki Łpt72Zda152 No tak jak niby tutaj już koło nich, to jichny sadek bywszy Stc96Pab82 A dzieci jichne w mieście, o syn i dwie córki w Wilnie Skr99Pab151 W Burniewie byli ichne kuzyni Bht98Pab157 Też oni liczą się Białorusy, alie jak ichna, ta tylko że tam już oni zapisane Biełarusy, alie oni takie same jak i my Kmn99Kar90 Ichnymi reżginami przyniosła trawa dla świń Łpt72Zda152

[*mMlp* ichny W83Tur21 *ixny* Bjw93Dwi42 *ixnyj* Ł67ParII-26 *ixny* Łpt72Zda152 *jichny* W83Tur21 *jixny* Stc96Pab82 *ichni* W86Dub78 W99Rie60 *mDlp* *ixnego* Orn73c) Masl83 *ixn'lego* Nlp *ixnym* *mMslp* *ixnym* Łpt72Zda152 *ichnim* Bht98Pab164 *zMlp* *ixna* Bjw93Dwi42 Kbs99Pab147 Mdk99Pab197 *ixna* Btn96Mar46 *jixna* K02Kar269 *zDlp* *ixnej* Łpt72Zda152 *ixnəj* Stc99Pab82 *Blp* *jixna* K02Kar269 *zNlp* *ixno* K02Kar269 *ixno* Łpt72Zda152 *zMsIp* na *ichnej* W83Tur20,21 Ncz02Koz66 *ixnej* Łpt72Zda152 *nBlp* *jixno* W82Tur72 *Mlm* *ichne* Bht98Pab157 *ixne* Wrn05Koz218 *ixne* Łpt72Zda152 *ixne* Chr96Mar206 *ichna* Kmn99Kar90 *jixny* Stc96Mar82 *jixne* Skr99Pab151 *Nlm* *ixn'ym* Łpt72Zda152]

IDŹ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania krów’ Mgn73Pie171 → **A GDZIE** *wykrz*

[iʒ'! Mgn73Pie171]

IGIEŁKI *lm* ‘igłowie, szpilki drzew iglastych’ Brs01Czy98 → **KOLUCZKI** *lm*, **SKUJA** *z*, **SZPILUKI** *lm*, **SZYLNIK** *m*

[*Mlm* ig'elk'i Brs01Czy98]

IGŁA / **JIGŁA**• *z* ‘igła’ Niemieckie jigły W82Tur103 ♦ Bez nitki i beż igły szyta → **SZYĆ** *ndk* ♦ Robić z igły słonia ‘robić z igły widły’ L82Roj238

[*Mlp* igła Wdz71Giu322 *Dlp* igły L82Roj238 *jigły* W82Tur68 *Mlm* *jigły* W82Tur103]

IGNAŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Ignacy’ Bjw97Dwi64

[*Mlp* Ignaska Bjw97Dwi64]

IGRA• *bnac.* / **JIGRA**• *z* ‘gra towarzyska, zbiorowa zabawa’ Śpiewajo tam oni, tańcujo, różne, różne jigry bywajo, jak to na weseliu Kml96Mar108 Igry jakieś bendo, wódka jest, ale nie razreszyli sprzedawać Kml99Pab121

[*Mlm* igry Kml99Pab121 *jigry* Kml96Mar108]

IGRAĆ* / **JIGRAĆ**• *ndk* ‘grać w gry towarzyskie, bawić się’ Jigrajo, różne tam wymyślajajo jigry, różne Kml96Mar108

[*ter3lm* *jigrajo* Kml96Mar108]

IGRYSZCZE• *n* ‘zabawa z grami towarzyskimi’ Robio igryszcze Bjw97Dwi116

[Błp igryšče Bjw97Dwi116]

IKAĆ / HIKAĆ *ndk* ‘mieć czkawkę, czkać’ Idź na podwórz, przy stolia hikać ni można
Łpt72Zda151,152

[bzk ikać W82Tur75 W96Rie89 γ'likac' Łpt72Zda151,152]

IKAŁKA *ż* → **IKAWKA** *ż*

IKAWKA / IKAŁKA / HIKAWKA *ż* ‘czkawka’ Na hikawka dobry cukier abo miód
Łpt72Zda152

[Młp ikawka/ikałka W96Rie89 ikafka W82Tur76 γik'afka Błp γik'afka Łpt72Zda152]

IKRA¹ *ż* ‘kawior’ B32Dom223

[Młp ikra B32Dom223]

IKRA² *ż* *anat.* ‘łydka (część nogi)’ B32Dom223 → **HALONKA** *ż*

[Młp ikra B32Dom223]

IKSWA *ż* → **WIKSWA** *ż*

ILA / ILE / ILI *zaim* *pytajny* ‘ile’ Wtr82Saw69 Osiemnaście batonów mleka nabrać ile sił
pozwoli K02Kar340 [...] ile butelek piwa zrobił Ł67ParI-51

[il'a Wtr82 Saw69 il'e Ł67ParI-51 K02Kar340]

IMIA *ż, n* → **IMIE**_Ł ** n*

IMIEŃ *m* → **IMIE**_Ł ** n*

IMIE_Ł ** n* / **IMIE** / **IMIA** / **JIMIA** / **IMIONA** *ż, n* / **JIMIONA**[•] *ż* / **IMIONO** *n* ‘osobiste

miano człowieka nadawane na chrzcie, imię’ Taka rzadka imia Ł95Kar38 Alfons to taka rzadka imia Ł95Kar42 Takie imnie mnie dali nieładne: Adolfina. Dużo komu nie podoba się swoje imie Obc99Rie83 Matka okściła nieładno imiono Orn82Masl200 Imiona moja taka sobia, nawet ni brzydka Łpt72Zda153 Jaka ty masz imia a jaka przyzwiska Łpt72Zda153 Nie wiem jimia jego. Drugiej jimiony nie mam. Nie nadano jimiona Orn82Masl200 Kartki piszo, jaka jimia wyciongno [...] W99Rut35 Ma swoja jimia Orn82Masl200 Nu, dużo wie, jimiów napiszu, i kładni pud głowa i z rania potym wyciongujo Wdg01Kar449 Nigdy nie mówili o tym, że ona ojca imien ma Obc99Rie83 Ja krzczona na jedna imiona. Przy swojej jimionie Orn82Masl200 Przed Andrzejem już kartki piszym. Wszystkie jakie chłopcy, takie imiona, wiele tylko jest W99Rut35 Dużo jednakowych jimionow Orn82Masl200 Zapomniałam jichna jimiony Orn82Masl200 Rozmajitych jimiow krowy majo Trk06Rut362 ♦ Od imienia ‘w imieniu’ B32Dom219 Uczniowie nie tylko wypowiadają się od imienia swego bohatera, ale także krytykują go W01Mas132

[*z*Mlp im'a Ł95Kar38,42 *l*im'a Łpt72Zda153 im'ona Łpt72Zda153 W82Tur64 im'ona *z*Dlp *ł*im'ony
Orn82Masl200 *z*Blp *ł*im'a/*ł*im'ona *z*Nlp im'en'u/*ł*im'ono Mslp *ł*im'on'a Orn82Masl200 *n*Mlp im'e
Obc99Rie83 im'e/im'ono Łpt72Zda153 *n*Dlp imienia B32Dom219 W01Mas132 im'a Łpt72Zda153
*ł*im'a/*ł*im'ona Orn82Masl200 *n*Clp im'u Łpt72Zda153 *n*Blp im'a Kjd01Kar281 im'a Łpt72Zda153 im'e
Obc99Rie83 im'a W99Rut35 im'en Obc99Rie83 *n*Nlp *ł*im'onəm/*ł*im'on'əm Orn82Masl200 Mlm im'ona
W99Rut35 Dlm *ł*im'uf Wdg01Kar449 jimiōf Trk06Rut362 *ł*im'onof Orn82Masl200 Blm *ł*im'ony
Orn82Masl200]

IMIONA *z* → **IMIE*** *z*, *n*

IMIONO *n* → **IMIE*** *z*, *n*

IMPERIA• *z* 'imperium' Wystąpią soliści baletowej trupy „Rosyjskiej imperii” W01Mas38

[Dlp imperii W01Mas38]

IMSZA *z* → **MSZA** *z*

INACZEJ / **JINACZEJ** / **NACZEJ** / **INACZY** *zaim przysłowny* 'w inny sposób, inaczej' A

jakżeż inaczej? A oni tam w Polsce jinaczej. Oni wykręcają jenzyk, a my plaskamy tak

Brł96Kon75 A Litwini, tak ich nazywali chłopci, już my inaczy K99Zie13 To czarnobyl

[roślina] tutaj jest, jego naczej jakoś, a u nas to czarnobyl nazywa się Kml99Pab112 →

INAK *ndm*, **INIEJ** *ndm* ♦ Tak czy inaczej → **TAK** *part*.

[inaczej B32Dom261 inačej/jinačej Brł96Kon75 inačy K99Zie13 W99Rut38 načej Kml99Pab112]

INAK *zaim przysłowny* 'w inny sposób, inaczej' Nie ma, ni żeby ona byłaby taka ładna jak

taka jak żywa, bo inak bywają Drn73b)Par214 → **INACZEJ** *ndm*

[inak Ł67Par128 linak Drn73b)Par214]

INAKSZY / **NAKSZY** *zaim* 'nie ten, nie taki sam, inny' Uchnali jest inaksze jak ćwieki du

drzewa Łpt72Zda153 Wianuszek [...] u nas z tego tylko robio, inakszych nie robio

Glt99Pab183 Po polsku zawsze mówił, inakszym jenzykiem nie mówił Pps91Krup169 [...]

to tam końcówki takie inaksze, u nas prosta taka [mowa] ale zmówić się można

Skr99Pab150 No, tam on nam różnicy nie robi, czy prosty, czy białoruski, wot, troszkę

jakieś słowa inaksze B96Życ192 [...] ale każdy ma swój język, po białorusku nakszy, a

naszy nakszy Ncz02Koz67 Już u nas troszko takie słowy naksze Ncz02Koz66 A wiara ta

sama [...], tylko języj inakszy Plb99Str46 → **DRUGI 2**

[*m*Mlp inakszy Plb99Str46 in'akšy Łpt72Zda153 nakšy Ncz02Koz67 *m*Dlp inakš'ego *m*Nlp in'akšym

Łpt72Zda153 Pps91Krup169 *z*Nlp in'akšo Łpt72Zda153 Mlm inaksze B96Życ192 inakše Skr99Pab150

in'akše Łpt72Zda153 nakše Ncz02Koz66 Dlm inakšyx Glt99Pab183]

INDEKS• *m* 'kod pocztowy' A indeks napisała? Bjw97Dwi116

[Blp indeks Bjw97Dwi116]

INDYCZUK *m* ‘pisklę indyka, indyczę’ Z indyczukami większy kłopot jak z kurczukami
Łpt72Zda153 Indyczuki w przeszłym roku miałem, trzeba karmić dużo K02Kar261

[Mlp indyczuk W83Tur20 indyč'uk B/m indyčuk'i K02Kar261 N/m indyčuk'ami Łpt72Zda153]

INDYCZYNY ‘*przym* od indyk, indyczy’ Ł84Par138

[mMlp indyczyny Ł84Par138]

INDYK* / **JINDYK** *m* ‘duży ptak domowy, indyk’ K99Zie16 ♦ Jak indyk z kaczorem
zmawiać się → **ZMAWIAĆ SIĘ** *ndk*

[Mlp →jindyk K99Zie16]

INFARKT* *m med.* ‘zawał serca’ Już teraz nie pracują, od siedemdziesiątego roku nie
pracują, jak infarkt dostałem K02Kar309

[Blp infarkt K02Kar309]

INIEJ / **INNIEJ** / **JINIEJ** *zaim przysłowny* ‘w inny sposób, inaczej’ Iniej nie można zrobić
Wdz95Czy78 W Polsce teraz inniej rozmawiają, jak tu rozmowa była, inniej, inniej, ot
koło Warszawa jeszcze inniej [...] Ncz02Koz67 W Polsce każda słowa iniej K02Kar177
Jiniej nie można W82Tur89 → **INACZEJ** *ndm*

[iniej K02Kar177 jinėj W82Tur89 jinėj Wdz95Czy78 iniej Ncz02Koz67]

INKSZCZUR / **INKSZCZYR** / **JINKSTYR*** *m* ‘wągier, zaskórnik’ To inkszczyry, trzeba
było czym szmarować ci wyciskać ich, te robaki u cieluka, ci u krowy była Trk06Rut362
Inkszczyry kiedy wybierali jako grafko, to byli u bardzo chudych krow Trk06Rut362

[Mlp inkszczur/inkszczyr Trk06Rut362 inksztir/inksztyr L07Rut194 M/m jinkstyre W82Tur94 B/m
inkszczury/inkszczyry Trk06Rut362]

INNIEJ *zaim* → **INIEJ** *zaim*

INNY / **JINNY*** / **INNYJ** / **INY** / **JINY** *zaim* ‘nie ten, nie ten sam, nie taki, nie taki sam,
inny’ [...] nasz akcent jest jiny jak polski prawda, i zupełnie jest inny Brz96Mar177
Mowa ina K01a)Kar146 Dawniej ine życie, sympatyczniej, nie ma już K02Zie138 Z inych
rejonów K01a)Kar146 Nabożne pieśni znam, jinnych nie Ł67ParIII-15 → **DRUGI 2** ♦
Inny raz → **RAZ** *m* ♦ Inny rok → **ROK** *m* ♦ Po innemu ‘inaczej’ Tak tam w Rydze te
ryżanie również uczą się już po innemu tam Stc96Mar79 ♦ W inny dzień → **DZIEŃ** *m*

[mMlp inny Ł67ParII-4,41 Ł67ParIII-38Dgd82a)Par211 inny/jiny Brz96Mar177 innyj Ł67ParII-29 iny
Bjw97Dwi31 Clp innemu Stc96Mar79 Blp inny W01Mas126 zMlp ina K01a)Kar146 nMlp ine K02Zie138
Dlm jinnyx Ł67ParIII-15 inyx K01a)Kar146]

INOSTRANNY* ‘obcy, nie rodzimy’ I tam ona uczy się jencyki inostranne, inostranne
jencyki uczy się lłk98Ost-nmw4(34)

[B^{lm} inostran:e Ilk98Ost-nmw4(34)]

INSZY *zaim* ‘nie ten, nie taki, nie taki sam, inny’ Dlatego że nie była u nas inszy szkoły, u nas ni było inszy ukazji i ruska była, czy po litewsku K99Zie19 A to już całkiem insza rzecz taka sprawa W99Rie60 Insza jest brzoza zwyczajna, a insza rujstowa Łpt72Zda153 Dawniej inszy księży byli, patrzyli tik u kościoła B29Nit244 → **DRUGI 2**

[mMlp inszy Bjw97Dwi72 l^{jšy} Dlp i^šlego/i^{nš}lego Nlp l^{jšym} Łpt72Zda153 zMlp insza W99Rie60 l^{jša} Łpt72Zda153 zDlp in^{šy} K99Zie19 zNlp l^{jšo} Łpt72Zda153 Mlm in^{šy} B29Nit244]

INTERESNA / INTEREŚNIE / INTAREŚNIE *ndm komu* ‘ciekawie, interesująco’ Ja moga pukazać, kiedy interesna jest Drn73Par213 To była intereśna wszystku Wdg01Kar453 I widzisz jak tam intareśnie Bjj99Ado69 Wszystko jedno intereśnie Pcn01Kar249 Mnie intereśnie była, jak napisała pani Duchowska pu litewsku Kjd01Kar286 Intareśnie te weseli bywała K02Kar300 Wróżyliśmy, chłuopecy i dziewczynki i tam była interesnie K02Kar300 Stare [fotografie], ale intereśnie Ilk98Ost-nmw30 → **CIEKAWO** *ndm*

[interesna Drn73Par213 intereśne K02Kar300 intereśne Ilk98Ost-nmw30 interes’n’e Drn73b)Par214 interes’ne Pcn01Kar249 Kjd01Kar286 interes’na Wdg01Kar453 intares’ne K02Kar300 intarés’n’e Bjj99Ado69 Onk99Ado45]

INTERESNY / INTEREŚNY ‘ciekawyy, interesujący’ Nawet jak panowie bendo dalej, to ja jego postaram sie znaleźć w swoich szpargałkach i dam to przeczytać, bo to bardzo interesny, bardzo ładny [opis] Bnk96Mar160 Interesna dzieciństwa nie była Bjw97Dwi116 → **CIEKAWY**

[mMlp interesny Bnk96Mar160 zMlp interesna Bjw97Dwi116]

INWALID / INWALIDA *m* ‘człowiek niesprawny fizycznie, inwalida’ Jego ojciec inwalid K02Kar203 Inwalid on, oficer K02Kar203 Nu, pełny inwalid, nu [...] jedna noga krótsza Ł67ParI-48 → **KALEKI** *m*

[Mlp inval’it/inval’ida Bkb83a)Giu101 inval’it K02Kar203 Ł67ParI-48]

IRUTKA *z* ‘imię żeńskie, *zdr* od Irena’ W86Dub74

[Mlp Irutka W86Dub74]

ISKOSQK* / ISKASQK• ‘ukos’ ♦ Na iskosok ‘ukośnie’ I on był skoszony tak na iskasok Trt96Mar185

[Blp iskas’ok Trt96Mar185]

ISTNY• *bnac*. ‘prawdziwy, szczerzy’ B32Dom224 → **NASTOJASZCZY 1, NATURALNY, PRAWDZIWY 2, RZECZYWISTY** ♦ Istne zakłęcia → **ZAKŁĘCIE** *n*

[Mlm istne B32Dom224]

ISTORIJA *ž* → **HISTORIA*** *ž*

ISZCZE *ndm* → **JESZCZE** *ndm*

IŚĆ *ndk* **1.** ‘przemieszczać się pieszo, iść’ Iść za mlekiem B32Dom206 Iść po ślusarza

B32Dom224 Ida ja, patrza ja, a tu taka wilk nia wilk Łpt72Zda153 Nu idzicie tam baby Kmn99Kar82 Ślady jego idzione L29Szw133; **2.** ‘zacząć coś robić’ Że większość nawet nie zbiera się na drugi rok iść W01Mas117; **3.** ‘używać *do czego*, stosować’ Dwa kieliszki ido Bjw97Dwi53; **4.** ‘być granym, być w programie’ Idzie „Pierwsza konna” B32Dom224; **5.** ‘odbywać się, mieć miejsce’ Kiedy tu wojna szła Ł67ParIII-3 ♦ Bojem iść → **BÓJ** **m* ♦ Idzie deszcz ‘pada deszcz’ I to o róże posadzili i ten krzak też, jak deszcz idzie to i sucho wtedy już i nie ma deżdżu na niej Brs96Mar39 ♦ Idzie jak przed wiatrem ‘idzie chwiejnym krokiem, idzie zataczając się’ L82Roj239 ♦ Idzie/szedła mowa ‘jest/była mowa’ Zawsze szedła mowa o Polakach na Zachodzie Ł95Kar51 ♦ Idzie śnieg ‘pada śnieg’ B32Dom223 ♦ Idzim! ‘chodźmy’ Pan Józef, idzim do mieszkania W83Tur20 ♦ Idź na rojsty → **ROJST** *m* ♦ Iść na spotkanie → **SPOTKANIE** *n* ♦ Iść przez oczy → **OCZY** *lm* ♦ Iść w bok → **BOK** *m* ♦ Iść w dążki → **DAŻKI**• *lm* ♦ Iść w grzyby → **GRZYB** *m* ♦ Iść w jagody → **JAGODY** *lm* ♦ Iść w swaci → **SWACI** *ž*

szedłam/szedła/szedli *supletywna forma czasu przeszłego* ‘szłam, szła, szli’ Jak już ja do szkoły szedłam Mtr01Kar232 Szedłam poza polu W82Tur117 [...] u nas było niekiedy, pani, szedłaś przez most, a u nich było bez most, szedłam bez most [...] Ncz02Koz67 Tutaj taka Kowalinowa szedła grzybów żbirawszi Bjj99Ado62 No i żeby już większe odpusty, to szedła pieszo K02Zie152 Do kościoła my szedlim do Pacunel Mtr01Kar240 Bardzo młodzieży szedli do kościoła Mtr01Kar234 To o tu Niemcy szedli, a partyzany tego człowieka przepuścili, który szed jak rozwiedka, a ich cop, i zaczęli bicca Wdz73Cze202 Żydzi szedli do geto Ł95Kar51 I gazety szedli tutaj K99Zie17 Alie tak żeby [...] szedliby tam rabuwaliby to nie Mtr01Kar236

szedzsy *ipu* Szedzsy pud góra duchu brakła Łpt72Zda141 Jeżeli ja byłab wiedziawszy [...], ja nie byłab ni za co [za niego] szedzsy Ł67ParI-18

[*bzk* iść B32Dom206,210,224,257 Krs99Ost108 W01Mas117 is’c’ Łpt72Zda153 *ter1lp* ida W83Tur18 *ida ter2lp* *’i*š *’i*š Łpt72Zda153 *ter3lp* idzie B32Dom223,224 L82Roj239 idzi W99Rie60 *i*ž’e Brs96Mar39 *’i*š *’i*š Łpt72Zda153 *ter1lm* idzim W83Tur20 *’i*š *’i*š Łpt72Zda153 *ter2lm* *’i*š *’i*š’a Łpt72Zda153 *ter3lm* ido Bjw97Dwi53 ido/idon W83Tur18 *’i*do Łpt72Zda153 *prze1lp m* szłem *prze2lp m* szleś W83Tur21 *prze3lp m* šet Wdz73Cze202 *prze1lp ž* šła Ł67ParIII-3 Łpt72Zda153 szedłam W83Tur21 Mtr01Kar232 Ncz02Koz67 šedłam W82Tur117 *prze2lp ž* szedłaś W83Tur21 szedłaś’ Ncz02Koz67 *prze3lp ž* šedła Ł95Kar51 K02Zie152 šedła Bjj99Ado62 *prze1lm* šl’i Łpt72Zda153 šedlim Mtr01Kar240, K02Zie138 *prze3lm* šedli K99Zie17 šedl’i Ł95Kar51 Mtr01Kar234,236,240 šedl’i Wdz73Cze202 šedl’i Brt01Kar315 *roz*k *lp* idž

W99Rie60 i³’ Mgn73Pie73 *rozkl1lm* idzim W83Tur20 *rozklm* idzicie Kmn99Kar82 *war1lp m* śledby
war1lp z śląp *war1lm* ślip/śledl’ip Łpt72Zda153 śledl’iby Mtr01Kar236 *ibt lm* i³one L29Szw133 *ipu* śet³sy
 Ł67Parl-18 ślet³sy/ ślet³sy Łpt72Zda141,153]

IZBACZ *m* ‘światlicowy, instruktor kulturalno-oświatowy prowadzący tzw. izbę-czytelnię’

Izbacz był taki Radkiewicz, on z Mińska przysłany był Kst73Wer213

[Mlp izb’ać Kst73Wer213]

IZNÓW *ndm* ‘znów, znowu’ Po polsku troszeczkę uczyli się, a teraz już pa rasiejski iznów
 uczym się Jsn82a)Wer251 → **ZNÓW*** *ndm*

[iznúu Jsn82a)Wer251]

IZWOZCZYK* / **ZWOZCZYK*** *m* **1.** ‘woźnica’ Bo mego szwagra, o tu co żyji w

Wałujciach, ojciec zwoszczykiem u nich był, u tych grafów K02Kar305; **2.** ‘właściciel lub
 woźnica dorożki’ K02Kar305 → **DOROŻKARZ** *m*

[Nlp zvoščyk’em K02Kar305]

J

JA *zaim osob* ‘ja’ Bo ja widziała, co jedna kobieta starsza szła Str96Mar82 Ja jej przyniosła
 cała bułka Brz96Mar169

mnie ‘D, C, B, Ms od ja’ [...] i było bardzo mnie jej szkoda W01Mas75 Sam Prus bardzo
 mnie się spodobał W01Mas75 Pani kupi mnie bułeczkę Wn99Dwi146

mi ‘C od ja’ Zaraz zaczyna mi boleć głowa L96Męd48 Mi się podoba bardzo ten obraz
 Wn99Dwi146 Mi nogi bardzo bolio Dcs13Koz392

mno ‘N od ja’ Moje dzieci wszystkie już w świecie [...], czwarty syn tylko ze mno tutaj
 Pkl99Pab49

[Mlp ja Str96Mar82 Brz96Mar169 C/p mnie W01Mas75 mi/mnie Wn99Dwi146 mi L96Męd48
 W01Mas75m’i Dcs13Koz392 Nlp mno Pkl99Pab49]

JABCZNY ‘zrobiony z jabłek, jabłkowy’ Jabczny kwasak Ign73Sud189

[mMlp j’apčny Ign73Sud189]

JABŁEK *m* → **JABŁKO** *n*

JABŁENIA *ż* → **JABŁONIA** *ż*

JABŁENKA *ż* → **JABŁONKA*** *ż*

JABŁEŃ *ż* → **JABŁOŃ*** *ż*

JABŁKO *n* / **JABŁKA** / **JEBLKA**• *ż* / **JABŁEK** / **JABŁYK** *m* ‘owoc jabłoni, jabłko’ W zeszłym roku tak też nie widać było, alie dużo jabków było w zeszłym roku, a-ja-jaj, w zeszłym roku tak bardzo dużo jabków było Stc96Mar82 Cienżko, tylko z pensji on żyje, jakie jabko ma kiedy sprzedać, a tak więcej nic K02Kar185 Wielka jabłka L91Zow541 Odaj moja jabka W82Tur107 Jabki jest słodkie antonówki, malinówki, gorzkie, papierówki Łpt72Zda153 Musi w jabce robak był, tak mnie gorszko zrobiła sia W86Tek190 A jak jabki to ja nie wiem, czy bendo te jabki czy nie Pnk01Kar422 ♦ Jabłko od jabłoni niedaleko kaci się ‘niedaleko pada jabłko od jabłoni’ L82Roj239 ♦ Jak pieczona jabłka ‘jak zwiędłe jabłko – o pomarszczonej cerze’ BL82Giu227

[*mMlp* jabłek/jabłyk B32Dom224 *nMlp* jabłko L82Roj239 *nBlp* japko K02Kar185 *zMlp* jabłka L91Zow541 japka BL82Giu227 *ǵ*apka Łpt72Zda153 *żBlp* japka W82Tur107 *żMslp* v *ǵ*apce W86Tek190 *Mlm* japki W82Tur98 *ǵ*apki Wrn08Koz33 *ǵ*apki Łpt72Zda153 Pnk01Kar422 *ǵ*abłaki Ł67ParIII-15 *Dlm* *ǵ*apkuf Stc96Mar82 *Nlm* *ǵ*epkám’i Mjsz73Ana27]

JABŁONKA• *ż* / **JABŁENKA** *ż* ‘*zdr* od jabień, jabłonka’ K02Kar155

[*Mlp* jablenka K02Kar155]

JABŁONIA / **JABŁENIA** / **JEBLENIA** *ż* ‘drzewo owocowe, jabłoń’ Słodka jabłonia nie zakwitła Bjw97Dwi116 Na jabłenia patrza Orn82Masl196 Przy jabłeni Orn82Masl196 Jabłka dójrzała na jabłeni Wtr82Saw71 Jabłeni nam puwymarzali [r-z] w czterdziestym pierwszym roku Łpt72Zda153 Ja miałam owocowych więcąj hektara sadu, gruszy, jabłeni rozmaita Kjd01Kar281 → **JABŁOŃ**• *ż*

[*Mlp* jablen’a Orn82Mas196 *ǵ*abl’eńa Łpt72Zda153 jabłońa Bjw97Dwi116 *ǵ*ebłén’a Mjsz73Ana27 *Blp* jablen’a Orn82Masl196 *Msip* jablen’i Orn82Masl196 na *ǵ*abl’eni Wtr82Saw71 *Mlm* *ǵ*a“bl’eni W82Tur98 *ǵ*abl’eni Kjd01Kar281 *ǵ*abl’eni Łpt72Zda153]

JABŁOŃ• / **JABŁEŃ** *ż* ‘drzewo owocowe, jabłoń’ Ja mam jabień Orn82Masl196 →

JABŁONIA *ż* ♦ Jabłko od jabłoni niedaleko kaci się → **JABŁKO** *n* ♦ Siwy jak jabień kwitnąca ‘siwy jak gołąbek’ BL82Giu230

[*Mlp* jabień W82Tur98 jablen’ BL82Giu230 jablen’ Orn82Masl196 *Dlp* jabłoni L82Roj239 *Blp* jablen’ Orn82Masl196]

JABŁUSZECZKA / **JABŁUSZECZKA** *ż, n* ‘*zdr* od jabłko, jabłuszko’ To tam w domu miałim, wie co, tam jabłuszeczka jaka wysuszym K02Kar264 Patrzy takie jabłuszeczki [...] Jabłuszeczki takie nędznienkie Bjj99Ado65 Jabłuszeczki miała, nu smaczna jak miód Łpt72Zda153

[*Mlp* jabłuszeczka W86Dub74, Bjw97Dwi65 *ǵ*abłuš’ečka Łpt72Zda153 *Blp* *ǵ*abłušečka K02Kar264 *Mlm*

jabłuśečki Bjj99Ado65 Blm jabłuśec'ki Łpt72Zda153]

JABŁUSZKA *ż* 'zdr od jabłko, jabłuszko' Jabłuszka czyrwonińka ja tobia dam, jak będzisz grzeczny Łpt72Zda153 Była swoja jabłuszka, jasionio, to jabłuszka swoja krajała mamusia na takie plasterki K02Kar186 Wielia dostał tam tych jabłuszak, zjad Bjj99Ado65

[Mlp jabłuszka Bjw97Dwi65 jabłuška K02Kar186 jabł'uška Łpt72Zda153 Blp jabł'uška Łpt72Zda153 Mlm jabłuška K02Kar186 Dlm jabłúšak Bjj99Ado65]

JABŁYK *m* → **JABŁKO** *n*

JACHAĆ *ndk* → **JECHAĆ** *ndk*

JADACZKA• *ż* *dezapr.* 'usta, gęba' Zamknij ty swoja jadaczka, bu ni wytrzymam, tak ty miałysz, miałysz cały dzień Łpt72Zda153 → **GĘBA** *ż* **1**

[Blp jad'ačka Łpt72Zda153]

JADLENIEC *m* → **JEDLENIEC** *m*

JADŁOWIEC *m* → **JODŁOWIEC** *m*

JADWIŻKA *ż* *dawne* 'poduszcza do igieł, szpilek' B32Dom224

[Mlp jadwiżka B32Dom224]

JADZENIA *ż* → **JEDZENIE*** *n*

JADZENKA *ż* → **JEDZONKO*** *ż*

JADZIUTKA *ż* 'imię żeńskie, zdr od Jadwiga' W86Dub74

[Mlp Jadziutka W86Dub74]

JAGNIĆ SIĘ• *dk* 'okocić się – o owcy' Nu, teraz u nas owieczkou nie ma, jeszcze nie jagnęła sia Ł67ParI-30

[prze3lp ż jagn'ila s'a Drn73b)Par215 jagnęła s'a Ł67ParI-30]

JAGNIUCH *m* → **JAGNIUK** *m*

JAGNIUCZEK / **JAGNIUCZAK** / **AGNIUCZEK**• *m* 'zdr od jagniuć, jagnię' Pukaża tobia jagniućki, oni takie malienaczkie te jagniućki Łpt72Zda153 Agniućki nazywali jak malutkie, jak agniućki – cyba, cyba Trk06Rut9 → **JAGNIULEK** *m*

[Mlp jagniućzak W86Dub73 jagnućak Wrn08Koz32 jagn'ućek/jagn'ućak Łpt72Zda153 Mlm agniućki Trk06Rut9 M,Blm jagn'ućki Łpt72Zda153]

JAGNIUK / **JAGNIUCH** / **JEGNIUK** *m* 'młode owcy, jagnię' Zapędź jagniućki du sadu Łpt72Zda154

[Mlp jagniuć W86Dub72 jagn'úk Wdz71Giu324 jagn'uk Łpt72Zda154 jegn'úk Mjsz73Ana27 jagni'uch W99Rie68 Blm jagn'ućki Łpt72Zda154]

JAGNIULEK• *m* ‘zdr od jagniuł, jagniątko’ Jagniułki (wy)należli sia W82Tur86 →

JAGNIUCZEK *m*

[Mlm jagniułki W82Tur86]

JAGODECZKA• *ż* ‘zdr od jagodka 2, jagódka’ Swojich jagódeczkow nagotuji sie

K02Kar264

[Dlm jagódeczkof K02Kar264]

JAGODKA *ż* **1.** ‘o czarnych jagodach’ Zjedz jagodak z mliekiem i cukram Łpt72Zda154

Wyrywać jagodnika ni można, jagodki zbiraj Łpt72Zda154; **2.** ‘każde niewielkie mięsiste, soczyste owoce’ U nas na tej wisience tam co rok było a czerwoniutko, a ten rok ni jednej jagodki nie ma Bjw96Mar131 [Do kiszenia kapusty] wie pan co, jagodków, żurawin [dołożyć] W82Rei39

[Mlp jagodka W83Tur17 Bjw97Dwi65 jag'otka Łpt72Zda154 Dlp jagótki Bjw96Mar131 Dlm jagotkuf W82Rei39 jag'odak Łpt72Zda154 Blm jagótki Wlk01Kar273 jag'otki Łpt72Zda154]

JAGODOWAĆ *ndk* ‘zbierać jagody’ Chodziłam, jak młoda [byłam], bardzo jagodować lubiłam, jagodki zbierać Wlk01Kar273 A drugiej córki to obiedwie chodzo jagodujo K02Kar317

[bzk jagodovac' Wlk01Kar273 ter3lm jagodujo K02Kar317]

JAGODY *lm* **1.** ‘czarne jagody leśne’ Krs99Ost108; **2.** ‘każde niewielkie mięsiste owoce, jagody’ L99Kar54 ♦ Iść w jagody → **JAGODY** *lm*

[Mlm jagody L99Kar54 Blm jagody Krs99Ost108]

JAJA *ż* → **JAJO** *n*

JAJECZKA• *ż* ‘zdr od jajka, jajeczko’ Ukrągła jajeczki K02Kar264

[Mlm jajec'ki K02Kar264]

JAJKA *ż* ‘jajko’ Ona w łusce jajka ta Orn73c)Masl90 Ta jajka w wodzie trzymał

Brł96Kon77 Kury ruzłazo sia i wszędzie jajki nioso Łpt72Zda154 No w jajka, jaka jest mocna, to oni biją i zaraz on zabiera Str99Pab170 Też w kiaszeni jajak niesim, tam jajki kaczaami, tu bijim Kjd01Kar282 Jajkami rzucali W82Tu102 Wie, jajka leci, dotuli się do tej jajki, liczy się ta twoja jajka już K02Kar177 ♦ Bić się jajkami → **BIĆ SIĘ** *ndk* ♦ Jajki kaczać → **KACZAĆ** *ndk* ‘jajka toczyć – gra wielkanocna’ Kjd01Kar282 ♦ Kaczanie jajek → **KACZANIE** *n* ♦ Malowane jajka ‘pisanki’ [Na Wielkanoc] malowana jajka, jak dla dzieci, nu to już jak święta, przyniasona z kościoła Wdg01Kar450 ♦ Wolne jajka →

WOLNY

[Mlp jajka Orn73c)Masl90 W82Tur101 K02Kar177 ĩ'ajka Łpt72Zda154 Dlp jajk'i K02Kar177 Blp jajka Brz96Kon77 Str99Pab170 Mlm ĩajka Wdg01Kar450 jajki B32Dom224 Dlm jajek L91Zow546 ĩajak Kjd01Kar282 Blm ĩajk'i Kjd01Kar282 ĩ'ajki Łpt72Zda154 Nlm jajkamy W82Tur102 ĩajkami Rzc98Ost-nmw12]

JAJO *n* / **JAJA**• ż 'białko i żółtko w skorupce, jajko' Na rodzina jedna jaja K99Zie23 Ta jaja wraca [zwraca] jemu K99Zie23 ♦ Czerwony jak indycze jajo 'o cerze w czerwone cętki; z czerwonymi plamami, wypiekami na twarzy' BL82Giu231 ♦ Jaja w śmiatku → **ŚMIATKA** ż

[Mlp jajo B32Dom224 BL82Giu231 M, Blp jaja K99Zie23 Mlm jaja B32Dom224]

JAJUSZECZKA ż 'zdr od jajuszko, jajeczko' W86Dub74 i in.

[Mlp jajuszcza W86Dub74 Bjw97Dwi65]

JAJUSZKA ż → **JAJUSZKO** *n*

JAJUSZKO *n* / **JAJUSZKA** ż 'zdr od jajka, jajeczko' B32Dom224 i in.

[nMlp jajuszko B32Dom224 żMlp jajuszka W86Dub74 Bjw97Dwi65]

JAK¹ *zaim* 'jak' W82Tur98 i in. ♦ Być jak *kto* być → **KTO** *zaim* ♦ Jak chcąc → **CHCIEĆ** *ndk* ♦ Jak kiedy → **KIEDY** ♦ Jak kogo → **KTO** *zaim* ♦ Jak kto, jak kiedy kto → **KTO** *zaim* ♦ Jak który → **KTÓRY** *zaim* ♦ Jak sobie nie mów → **MÓWIĆ** *ndk* ♦ Jak trzeba być → **TRZEBA** *ndm* ♦ Jak wiele → **WIELE** *ndm* ♦ Jak w sam raz → **RAZ** *m* ♦ Jakże/jakż 'jak' Jakż ty człowieku beńdzisz bić Drn73Par54

[jak W82Tur98,102,117 W99Rie60 K02Kar177 W01Mas91 ĩak Pps91Kru181 Drj96Mar30 Bnk96Mar59 jag W82Tur102, ja'k W82Tur 98,102 jakš Drn73Par54 Dgd82a)Par210]

JAK² *przyim* **1.** *przy wskazywaniu czasu, warunku, przyczyny odbywającej się czynności, zdarzenia* 'gdy, kiedy' Jak chorował z renko Wdz95Czy87 Jak pisać nie mógł Wdz95Czy87; **2.** *w funkcji sp* 'że' Żałuje, jak nie wziął Kmj99Pab85

[jak Wdz95Czy87 Kmj99Pab85]

JAK³ *sp*, *przy wyrażaniu różnicy stopnia nasilenia porównywanych ze sobą zdarzeń, cech* 'niż' Kalina późniejszo poro kwitni jak czaromcha Łpt72Zda134 Kościół więcej silny jak cerkwa B96Doł181 Synowa do okna [podeszła] prędzej jak Władek Mck99Pab159

[jak B96Doł181 Mck99Pab159 ĩak Łpt72Zda134]

JAKBY *part osłabiająca dosłowność znaczenia* 'jakby, jakkolwiek by' B32Dom224 ♦ Jakby nie było 'jakkolwiek by było' B32Dom224

[jakby B32Dom224]

JAKBY TO *part wyrażająca powątpiewanie* ‘jakoby, niby to’ Przyjechali Dukalski i Działowski jakby to z wilińskiej guberni, teraz już może dwieście czy trzysta lat temu Ł67ParIII-2

[jákby-to Ł67ParIII-2]

JAK KIEDYKOLWIEK *ndm* ‘jak kiedy, niekiedy’ Ł67ParIV-5

[jak kedykól’vek Ł67ParIV-5]

JAKI / JAKIJ *zaim, przy wyrażaniu osłabienia lub wzmocnienia wyrażanej treści, cechy* ‘jaki’ Niech on jakij beńdzie pjanyj, a swój obowiązek wypełnia Dgd82a)208 ♦ Jaki by nie był ‘jakikolwiek by był, każdy’ Ot cerkwa u nas tutaj wo w Druji, nu i co pani, Cyganów pumieścili tam, koni. Jaka by sobie nie była, pani, świątynia to świątynia Drj99Pab52 ♦ Jaki popadło → **POPAŚĆ** *dk*

[mMlp jaki Rkw96Mar56 jak’ij Dgd82a)208 zMlp jaka Drj99Pab52 Mlm jakie Ncz02Koz71 Blm jakix Rkw96Mar56]

JAKIKOLWIEK* / JAKIKOLEK *zaim nieokreślony, komunikujący, że cecha danego obiektu lub stanu jest nieistotna* ‘jakiś, jakikolwiek, wszystko jedno jaki’ Nu, mama mówi do pułownika, ty pomoż mnie jakikoliek domek stawicz K96Saw74 Jakichkoliek drogocennych rzeczy K02Kar169 → **JAKIŚCIKOLEK**

[mM,Blp jakikoliek K96Saw74 Dlm jak’ixkol’ek K02Kar169]

JAKIŚ / JAKIŚCI / JAKIŚĆ *zaim nieokreślony, komunikuje że cecha obiektu, o którym mowa jest bliżej nieokreślona* ‘jakiś’ A z tamto kobieto, coż wy, jaż widze, jakieście ludzie, żeście mało gadali zupełnie i poszła ona Stc96Mar83 Był taki jakiś prosty Mjs73a)Ana177 Jakiś nidobry ten krupnik Łpt72Zda154 Jakiści sen niedobry Bjw97Dwi116 [...] że tuty jakiści Żyd kupiac jechał Bjj99Ado69 Jakiści durań pułamał kładka Łpt72Zda154 Pamiętam takich Antonowiczów jakiści majontek jeszcze za polskich czasów Kmj99Pab79 [...] a potem już dali nam jakiegości priedsiedaciela Szawcowa i on był dwa lata Bht98Pab182 [...] ja mówia, masz jakiegoś świniaka, to latasz, szukasz, jakiego klienta jakiegości, to mówi się „zahatawiciela”, „zakupszczyka”, żeby kupić Kmn99Kar93 Życia moża była, wie, jakaś grzeszna K02Kar269 ♦ Jakiści/jakiś/jakiś tam ‘jakiś’ Dali jemu tam jakiegoś tam lekarstwa tego, brak kislotności, dali jakiegości lekarstwa dali, że uon wyrzucił won, nie pił Bjw96Mar125 Jakieś tam zarodki [żuków] poza korze W82Tur117 Te tam jakieś tam zachuwane byli złote naczynia tam, kieliszki jakie Śwt01Kar383 Ona taka jakaś, o, akuratna taka B96Życ194 Nu i sadzo i wiozo tam na koły jakieś, i tam jakaści taczka wezmo i wiozo jich Kml99Pab111

[Mlp jakiś W82Tur117 Dlp jak'legos' Bjw96Mar125 Dlm jak'ixs' Bjw97Dwi31 Mlm jak'es' W82Tur117
 mMlp jakiś Bjw97Dwi72 j'akis'c' Łpt72Zda154 j'ak'is''t' Mjs73a)Ana177 jakiśi Bjw97Dwi72 j'akis'c'i
 Łpt72Zda154 Pps91Kru178 Bjj99Ado69 jak'is'c'i Bjw97Dwi116 jak'legos'c' mClp jak'lemus'c'
 Łpt72Zda154 mBlp jakiegości Bht98Pab182 Kmn99Kar93 mN,Mslp j'akims'c' Łpt72Zda154 zMlp jakaść
 B96Życ194 K02Kar269 zBlp jakas'c'i Kml99Pab111 Mlm jak'es'c'e Stc96Mar83jak'eści Dcs13Koz399
 jak'es'c' Śwt01Kar383 Blm jak'es'c'e Stc96Mar83 Mslm jak'ixs' Bjw97Dwi31]

JAKIŚCIKOLAK *zaim nieokreślony, komunikuje, że obiekt, o którym mowa, jest bliżej
 nieokreślony* 'jakikolwiek, jakiś' Nieznajomy nie wiezi, już jakiściolak znajomy człowiek
 [wiezie] Pdz01Kar472 → **JAKIŚTAMKOLWIEK**

[m Mlp jak'is'c'ikol'ak Pdz01Kar472]

JAKIŚĆ → **JAKIŚCI**

JAKIŚTAMKOLWIEK• *zaim nieokreślony, komunikuje, że obiekt, o którym mowa, jest
 bliżej nieokreślony* 'jakikolwiek, jakiś' Koło domu i błota jakaśtamkolwiek była
 Bjw99Pab124 → **JAKIŚCIKOLAK** *zaim*

[zMlp jakaśtamkol'vek Bjw99Pab124]

JAKITO• *zaim nieokreślony, komunikuje, że obiekt, o którym mowa, jest bliżej nieokreślony*
 'jakiś' Właść jaka-to chcieli zabrać [zagarnąć] Brs02Rie50 Wot jedna jakato nazwania
 była taka lepsza Ł67ParI-28 Żona jego przyjeżdża jakato z Polzeczy Ł67ParII-26 Tam
 byli jakito Poliaki, żyli tam Ł67ParI- 91 → **JAKIŚCIKOLWIEK** *zaim*

[zMlp jaka to Ł67ParII-26 zBlp jaka-to Brs02Rie50 j'akat Ł67ParI-28 Mlm j'akit Ł67ParI- 91]

JAKKOLWIEK* / **JAKKOLEK** *ndm* 'w jakiś sposób, nieważne jak, jakoś' [...] jakoliek
 pomoga ja tobia, ty pomoż mnie K96Saw74 Potem zaczęlim starać się, żeby jakoliek nas
 przepisali [zameldowali] K96Saw77 Zaprosiłam jakkoliak księdza z Sulwizsak, [...] przysiad z Panem Bogiem Śwt01Kar379 Jakoliek domówim sia K02Kar169 →
JAKNIEBĄDŹ *ndm*

[jakoliek K96Saw74, K96Saw77 jakol'ek K02Kar169 j'akkol'ak Śwt01Kar379]

JAKNIEBĄDŹ / **JAKNIEBUDŹ** *ndm* 'w jakiś sposób, jakoś, jakkolwiek' [...] wtedy i
 wyrośni jaknieboń i nie óchci [bardzo, specjalnie] i źle Ł67ParII-35 Jak niebudź starajcie
 sie, no piszcie gdziekolwiek Bnk96Mar159 → **JAKKOLWIEK*** *ndm*

[jakneboń Ł67ParII-35 jak n'eb'uz' Bnk96Mar159]

JAKOB *part wyrażająca wątpliwości co do tego, o czym się komunikuje* 'jakoby, rzekomo'
 Teraz ja słyszałem, że jakob jego [księdza] biskup chce zabrać w seminarium od września
 Ikz99Pab71

[jakop Ikż99Pab71]

JAKOŚCI / JAKOŚĆ / JAKŚCI *zaim*, wyraża bliżej nieokreślony sposób wykonania, przebiegu czynności ‘jakoś’ Ot, jakości boki bolio i garła drapi Łpt72Zda154 Pojechał on, jakości tak o ż wiosny pujechał Bjw96Mar125 Zrobim jakoś te grzędy i pusadzim cybulia Łpt72Zda154 I jakoś wypłacalim K96Saw76 [...] teraz mówio ciotka Jańka, ciotka Hańka, tu mnie jakoś nie wiem, ja nie moga przyzwyczaićca [...] Ncz02Koz65 Trocha musi po prostemu jakści, my proste Poliaiki, a oni tam [w Polsce] jinaćzej Brł96Kon75 On składał ręce o tak jakści na piersi Pps91Kru178 → **JAKTO**

[jakości W86Dub78 ĵakos’ci Bjw96Mar125 jakoś B96Życ194 ĵlakos’c’i/ĵlakos’c’ Łpt72Zda154 jakos’c’ K96Saw76 Ncz02Koz65 jaks’c’i Brż96Kon75 ĵaks’c’i Pps91Kru178]

JAKRAZ / JAK RAZ *ndm* ‘właśnie, akurat’ [...] a my jak raz tam stali Łpt72Zda154 Popłynie źródło spod kamienia [...] i płynie przy jelniaćku, jak raz ta sama łonećka, koło tego kamienia Pps91Kru181 A różne takie wróżby [...] to jakraz na Wigilia W99a)Rut98

[jakraz W99a)Rut98 ĵakr’as Łpt72Zda154 ĵak ras Pps91Kru181]

JAKŚCI *zaim* → **JAKOŚCI** *zaim*

JAKTO *zaim*, nadaje odcień niedokładności w wykonaniu, przebiegu czynności ‘jakoś’ Ale on jakto u Niemców niedługo był Pps91Kru175 To na cień jakta paczszyli, już zapomniałem [jak] K02Kar306 → **JAKOŚCI** *zaim*

[jakto Pps91Kru175 jakta K02Kar306]

JAKURAT *ndm* → **AKURAT** *ndm*

JAKURATNY → **AKURATNY**

JAŁOWICZY* / JEŁOWICZY• ‘wołowy – o mięsie’ Jełowicza mięsa W82Tur98

[żMlp ĵelov’ića W82Tur98]

JAŁOWICZYNA *ż* ‘mięso wołowe’ U nas świnina była, jałowiczyny my ni jedli, chibo że krowa musieli dukroić Łpt72Zda154 → **WOŁOWINA** *ż*

[Mlp ĵałowič’yna Dlp ĵałowič’yny Łpt72Zda154]

JAŁOWY* / JEŁOWY•1 ‘o samicy zwierzęcia, która jeszcze nie wydała potomstwa, jałowy’ Jełowa krowka W82Tur98

[żMlp jeł’ova W82Tur98]

JAMA *ż* / **JAMO** *n 1*. ‘jama, dół’ Tam byli stawy dawniej, gdzie terez jamy i rowy Łpt72Zda154 Jama głęboka na cztery metry i ukrągła najlepsza na kartofli, bo ni gniji Łpt72Zda154 Do kościoła wniosło, mszo trzymają i do jamy K02Kar332 A tu trocha przechylała się i nieboszczyk do jamy wyleciał K02Kar332; **2**. ‘dziura’ A ja w pretensji

byłam do jego pędzelków, więc on te pędzelki chował w jamie w podłogę i nakrywał
Krs99Ost112

[z*Mlp* jama K02Kar332 ĵ^lama Łpt72Zda154 z*Dlp* jamy K02Kar332 z*Ms**lp* jamie Krs99Ost112 *nMlp* ĵ^lamo
Wdz71Giu316 *Mlm* jamy K02Kar332 ĵ^lamy Łpt72Zda154]

JAMISTY ‘wyboisty, pełen dołów, jam’ Jamista droga Ł67ParIV-9

[z*Mlp* jańista Ł67ParIV-9]

JAMY *lm* ‘teren, gdzie kopie się doły do przechowywania ziemniaków’ Na jamach nałamał
pumioła Łpt72Zda154

[*Mlm* ĵ^lamy Łpt72Zda154 *Mslm* ĵ^lamax Łpt72Zda154]

JANCZARY / JEŃCARY *lm* ‘kuliste dzwonki przy uprzęży’ A takie to wie, u nas zakładają
konie, te taka na szyja, janczary jak nazywają, takie dzwonki Krn96Mar115 Jak jado, to
brazguli te co u konia na szyji, to janczary, jak dzwoniło Trk06Rut367 → **BARSZKULI** *lm*

[*Mlm* janczary W99Rie68 Trk06Rut367 ĵ^lančary Krn96Mar115 jeńcary W82Tur98]

JANCZMIANISKA *ż* → **JĘCZMIENISKO*** *n*

JANCZMIANKA *ż* → **JĘCZMIANKA** *ż*

J^lANECZKA *ż* ‘imię żeńskie, *zdr* od Janina’ B32Dom198

[*Mlp* Janeczka B32Dom198]

JANISZCZANY *m* ‘mieszkaniec Janiszek lub pochodzący z Janiszek’ W82Tur114]

[*mMlp* jańiščany W82Tur114]

JANUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jan’ Januk kował Bjw97Dwi63 → **JASIEŃKA** *m*,
JASIUNIA *m*, **JAŚKA** *m*

[*Mlp* Januk Bjw97Dwi32,63 ĵ^lan^luk Bjw93Dwi37]

JAPONIEC / JIPONIEC *m* ‘człowiek narodowości japońskiej, Japończyk’ B32Dom224 i
in. → **JAPONCZYK** *m*

[*Mlp* japoniec B32Dom224 Jipońec W82Tur98]

JAPONCZYK* / **JIPONCZYK** *m* ‘człowiek narodowości japońskiej, Japończyk’
W82Tur98 → **JAPONIEC** *m*

[*Mlp* Jipončyk W82Tur98]

JAPOŃSKI* / **JIPONSKI** ‘dotyczący Japończyków, Japonii, japoński’ Na jipońskiej wojnie
W82Tur102

[*mMlp* jiponski z*Ms**lp* jiponskiej W82Tur98 jipońskiej W82Tur102]

JARGINIA *ż* → **GEORGINIA** *ż*

JARMIĄK *m* → **JERMIAK** *m*

JAROWY ‘zasiany na wiosnę, jary – o zbożu’ Jarowa tut, która raniż posiana, dobra Ł67ParI-11 → **JARY**, **JARZYNOWY**

[*mMlp* jarowy Ł84Par138 *nMlp* jaróva Ł67ParI-11]

JARUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jarosław’ A my takie [odważni], Jaruk i ja, mówim, idzim uobaczym [...] Ja Jaruku mówia, tu nie dusza, alie koza [skacze na krzyż] Żgw01Kar486

[*Mlp* Jar'uk Żgw01Kar486 *Clp* Jar'uku Żgw01Kar486]

JARY ‘zasiany na wiosnę, jary – o zbożu’ BL82Giu230 → **JAROWY**

[*mMlp* jary BL82Giu230]

JARZĄBKA / **JERZĄBKA** / **JIRZĄBKA** *ż zool.* ‘ptak łowny – jarząbek’ W82Tur98

[*Mlp* jeżompka/jiżompka/jażompka W82Tur98]

JARZĘBINA* / **JERZĄBINA** / **RZĘBINA*** *ż* ‘jarzębina – drzewo i owoce’ I na każdej wierzbie jerzabina posadzona była jeszcze Wdk99Pab214 Paciórki robio dzieci z rymbiny Łpt72Zda182

[*Mlp* jeżombina Wdk99Pab214 *Dlp* ž'mb'iny Łpt72Zda182]

JARZYNA / **JERZYNA** *ż* ‘zboże jare’ [...] żytka kłoski i jęczmieniu i uowsa, to już jarzyna ta święco na Matki Boskiej Kml99Pab112

[*Mlp* jażyna/jeżyna W82Tur98 jażyna Kml99Pab112]

JARZYNOWY* / **JERZYNOWY*** ‘zasiany na wiosnę, jary – o zbożu’ Jarzynowa sieuba W82Tur99 Jerzynowe zboże B29Nit247 → **JARY**

[*żMlp* jażynowa W82Tur98 *nMlp* jeżynowe B29Nit247]

JASIELKI *lm* ‘kojec, zagrodka dla dziecka’ Bkb73Giu116 → **KOJEC** *m*, **OGRÓDEK** *m*, **SIEDZIAŁKA** *ż*

[*Mlm* 'jas'el'ki Bkb73Giu116]

JASIEŃ *m bot.* ‘jesion’ Ł67ParIII-6

[*Mlp* jas'eń Ł67ParIII-6]

JASIEŃKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jan’ Pojechał Jasieńka W86Dub74 → **JANUK** *m*,

[*Mlp* Jasieńka W86Dub74]

JASIK *m* ‘mała poduszcza, jasek’ W86Dub74

[*Mlp* jasic W86Dub74]

JASIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jan’ Ł97a)Kar75 → **JANUK** *m*

JASION *m* → **JESION*** *m*

JASIUNIA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jan’ W86Dub74 → **JANUK** *m*

[Mlp Jasiunia W86Dub74]

JASKÓŁUK *m zool.* ‘pisklę jaskółki, jaskółczę’ W86Dub72 → **JESKÓŁAK** *m*

[Mlp jaskółuk W86Dub72]

JASKÓŁKA* / **JESKÓŁKA** *z zool.* ‘jaskółka’ Mjsz73Ana27

[Mlp jaskółka Mjsz73Ana27]

JASKÓŁOWATY ‘piegowaty’ Bkb83a)Giu86 i in. → **PIEGATY, PIEGOWATY, PLAMISTY, PSTROKATY*, RABY, RIABOLICY, WIESNUSZCZATY**

[mMlp jaskółowaty Bkb83a)Giu86,100]

JASNO *ndm* ‘oczywiste, niebudzące wątpliwości, jasne’ Wówczas stanie się jasno, z jakiego miejsca i z jakiej odległości strzelano W01Mas70

[jasno W01Mas70]

JASZCZE *ndm* → **JESZCZE** *ndm*

JASZCZYK *m* ‘skrzynka, skrzynia’ Kupisz rządowej wódki kilka jaszczków Bjw97Dwi116
Waseli mocno wesołe, też narobio piwa ji wódki, tam jaszczków jilie nawiozo Ł67ParII-43

[Mlp jaszczek B32Dom224 jaščyk Gj83Ana69 Dlm jaščykuf Ł87ParII-43 Bjw97Dwi116]

JAŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Jan’ Jaśka miał takiego bułana Łpt72Zda125 Uczesał
[okorował] kłoda i czekał pókil Jaśka ni przydzi Łpt72Zda177 Oni wypiwszy szli du Jaśki,
a my jak raz tam stali Łpt72Zda154 → **JANUK** *m*

[Mlp Jaśka W86Dub73 j'as'ka Łpt72Zda125 j'as'ka Łpt72Zda154,177 Dlp j'as'ki Łpt72Zda154]

JAŚNIĆ *ndk* ‘wyjaśniać, tłumaczyć’ Potem nikomu nie trzeba było jaśnić, kto ty taki jesteś K02Kar271

[bzk jaśnić K02Kar271]

JAŚNIŃKI ‘*zdr* od jasny, jaśniutki’ Broda ostryńka, włosy jaśninkie jego Łpt72Zda154

[mMlp jaśnińki W86Dub77 j'as'nińki Łpt72Zda154 Mlm j'as'nińke Łpt72Zda154]

JAURA *z* → **JAWRA** *z*

JAW *m* ‘stan niespania, jawa’ Czy to sen czy to jaw Ł95Kar42

[Mlp jaf Ł95Kar42]

JAWIĆ SIĘ *dk* ‘stawić się, przybyć’ B32Dom224

[bzk jawić się B32Dom224]

JAWNIUŃSKI ‘mieszkaniec Jawniun lub pochodzący z Jawniun’ W82Tur114

[mMlp javńuński W82Tur114]

JAWRA / JAURA *ż* 1. ‘gleba ciemnożółta, bardzo tłusta’ Brs01Czy98; 2. ‘szara nieurodzajna gleba nieprzepuszczająca wody’ W31Otr82 i in.

[Mlp javra Brs01Czy98 jaura L31Otr82 jáura Wdz71Giu324 Mlm jáury Wdz71Giu325]

JAWRYSTY• ‘zarośnięte, nieuprawiane pole’ Jawrysta ziemia Brs01Czy98

[żMlp javrysta Brs01Czy98]

JAZIOR *m* → **JEZIORO*** *n*

JAŻAWIKA *ż* → **JEŻEWIKA****ż*

JAŻEWINA *ż* → **JEŻEWINA****ż*

JĄCZMIANKA *ż* → **JĘCZMIANKA**

JĄCZMIANISKA *ż* → **JĘCZMIENISKO*** *n*

JĄKAJŁA *m, ż* → **JĄKAŁA** *m, ż*

JĄKAŁA / JĄKAJŁA *m, ż* ‘człowiek, który się jąka’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKAJŁA** *m, ż*,
ZAİKA *m, ż*, **ZAİKACZ** *m*, **ZAJĄKA** *m, ż*, **ZAJĄKACZ** *m*, **ZAJĘKASZ** *m*

[Mlp jąkajła W86Dub75 įonkała Bkb83a)Giu99]

JĄKATY ‘człowiek, który się jąka, jąkała’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKLIWY**, **JĘKAWY**,
ZAİKASTY, **ZAİKATY**, **ZAİKNIĘTY**, **ZAJĄKUJĄCY**, **ZAJĘKAŁY**, **ZAJĘKLIWY**

[mMlp įonkaty Bkb83a)Giu99]

JĄKLIWY ‘człowiek, który się jąka, jąkała’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[mMlp įonkl’ivy Bkb83a)Giu99]

JEBAKA *m* ‘człowiek rozwiązły, prowadzący intensywne życie seksualne’ W86Dub75 →
JEBUN *m*

[Mlp jebaka W86Dub75]

JEBŁENIA *ż* → **JABŁONIA** *ż*

JEBŁKA *ż* → **JABŁKO** *n*

JEBUN *m* ‘człowiek rozwiązły, prowadzący intensywne życie seksualne’ Wn00Daw93 →
JEBAKA *m*

[Mlp jebun Wn00Daw93]

JECHAĆ / JACHAĆ• *ndk na czym, z czym, czym* ‘przemieszczać się środkiem komunikacji, jechać’ Jechać z pociągami B32Dom209 Jechać na czwórce koni B32Dom224 Jechać na dorożkarzu B32Dom224 Ot, jak jedziecie i tam kościół stoi, to Hoduciszki, to Litwa [...] Mlr96Mar86 Jachała tu K02Kar136 Jak jadońć na para koni w dyszku zwionzana Bjj99Ado69 ♦ Jechać pod biletem → **BILET** *m* ♦ Jechać świnie liczyć → **LICZYĆ** *ndk*

♦ Krokiem jechać → **KROK** *m*

jechawszy *ipu* Ten mężczyzna jechawszy do Moskwy autobusem, a nie pociągiem
W91Ado90

[*bzk* jechać B32Dom209,210,224 Ł97Kar59 W01Mas116 *ter3lp* jedzi W01Mas91 jeży W82Tur106 jeż'e/jeż'i
Kml96Mar106 *ter2lm* jeż'ec'e Mlr96Mar86 *prze3lp* ż jaxała K02Kar136 *prze3lm* jaxal'i K02Kar136 rozk *lm*
jeż'mo Wrn08Koz37 *ipw* jadōńc' Bj99Ado69 *ipu* jechafsy W91Ado90]

JEDEN¹ / **JEDNY** *licz, oznacza liczbę lub cyfrę 1, także pierwszy element zbioru, pojedynczy przedmiot* 'jeden' Tam może gorsze było mieszkanie, jeden taki wielki pokój tylko, alie wszystko dobrze i płacili, menżom płacili, a żonka jak jego chodzi na prace, jej znów płacili nieźle Brz96Mar168 Córka jedna mam, wyszła zamuż, nie zachciała w kołchozie, wyjechała aż za Kaliningrad Km96Mar91 ♦ Jeden czas → **CZAS** *m* ♦ Jeden z jednym 'jeden z drugim/jedni z drugimi' Jak tylko nadchodzo, jedne ż jednymi mocno bili sie mocno Ruskie z tymi Niemcami Jzr04Kar63 ♦ Jedna słowa/w jedno słowu → **SŁOWO** *n* ♦ Jedne do jednych 'jedni do drugich' My nawet nie kolegowali, czy zabawa jaka, czy jakie wesele, to jedne do jednych nie chodzili B96Ban202 To też odwiedziny, bo to przecież jedne do jednych jadą Bjw96Mar132 ♦ Jedno z drugimi → **DRUGI** ♦ Jednym biczem gonią → **BICZ** *m* ♦ Jedno z dwóch 'albo to, albo tamto, jedno z dwojga' B32Dom224 ♦ Każden jeden → **KAŻDY** ♦ Ni jeden → **NI** *ndm* ♦ Wszystkie jak jeden 'wszyscy co do jednego' Tak po białorusku, to wszystkie rozumieją, wszystkie jak jeden Plb99Str37 → **WSZYSTEK** *m* ♦ Wszystko jedno 'mimo wszystko' → **WSZYSTKO** *ndm* Gdzie oni mieli gniazdo, nie wiem, alie przyliatali, wszystko jedno przyliatali Bjw96Mar122

[*mMlp* jeden B32Dom224 Plb99Str37 jeżny Brz96Mar168 *zMlp* jeżna Km96Mar91 *nMlp* jedno B32Dom224 jeżno Bjw96Mar122 *Dlm* jednych B96Ban202 *Nlm* jednami Jzr04Kar63

JEDEN². **1.** 'sam, samotny, bez osoby towarzyszącej' On jest jeden Wrn05Koz218 To teraz tylko ja zostałam sia jeden i siostra jedna została sia Kj01Kar280 Przedtem przedali użę pole zastane i przejechali już do Bagien, a teraz ja jeden został sie, już stary Cz196Mar89 Każdy dzień raniutko przyjdzie, ja jeden w kościele, on mówi, dać mi klucze, ja wcześniej przyjde, ja pomodle sie Pst96Mar99 Te już przyjdo, po poliocie znów [bocianiątka] wracajo na noc, a ten biedny jeden, a ten biedny jeden Bjw96Mar123 No i ot mówię, nie była granica z Polską, jedne wojowaliśmy i dobrze K99Zie32 Jeden tego nie zrobisz Wn99Dwi148 → **JEDYNAK** *m* **1, ODINOKIJ***, **SAM**¹, **SAMOTNY**; **2.** 'jednolity, tworzący całość, wyłączny; tylko, jedynie' To tam była jedna trawa Bht98Pab108 [...] a już w jakiej okolicy zabawa, to tam tylko jedne szlachta idą Bht98Pab118 Bo do polskiej

szkoły chodziła, to miała jedne piątki [...] Bht98Pab181 To u nich wieś była, jedna szlachta B99Pob179 I wot znajdo taki kawałek drzewa, że jedne senki, jego nie rozrombiesz Rzc98Ost-nmw18, Udryna ubrana w adnych brzozkach. Ten dziedziniec w jednych brzozkach był ubrany Ł67ParI-36 ♦ Jeden jak pustelnik → **PUSTELNIK** *m* ♦ Jeden/jedna jak stoję → **STAĆ**¹ *ndk* ‘sam jak palec’ Zostałam się jedniutka, jedna jak stoja Mtr01Kar232 ♦ Jeden jednego ‘wzajemnie (się), jeden drugiego’ Biją jeden jednego B32Dom224 ♦ Jeden jedniutki ‘sam samiusieńki’ Wszystka przeminęła z wiatrem a teraz zostałam sie jedna jedniutka Kw01Kar398 ♦ Jeden jednym ‘sam jeden’ I została sie jedna jednym i teraz, wiesz, ciężko mnie Rdk99Pab205 ♦ Jeden jedyny ‘tylko ten, wyłączny’ W Ejsmontach była jedna jedyna polska szkoła Bht98Pab181 1 ♦ Sam jeden ‘sam, osamotniony’ → **SAM**

jedna *ż* ‘sama, bez towarzystwa’ Chodza, chodza, jedna kobieta, toż to o i dzieci nie ma, to muszo mnie obezpieczyć i drzewam i wszystko. Teraz, o, jednej, bardzo ciężko Kmn99Kar91 Myśle, ja stara, jedna, przyjdzie i zabije, czy spali Bjw99Pab131 Mój dziadzia nie żonaty był, już ja dwadziesty czszeci rok jedna żyje [...] Jrz96Mar67 Nu a pułownik swoje dzieci wywiózł tam gdzieś do niespalonych, a ja biedulka tam jedna walałam się K96Saw74 On umar na wiosna, no ji tak uot zostałam sie jedna Ilk98Ost-nmw6(26) Jak ja pójdę jedna do domu B32Dom224 Będa siedzieć póki jedna będa mogła Mtr01Kar241 Nudna jednej Pcn01Kar249 Ja patrze, astałaś jedna i co robić? Bjw96Mar124 Dzieci tam w mieście byli, uczyli sie, no tak tego, ja jedna Bjw96Mar124 → **JEDYNACZKA** *ż*, **ODINOKA***, **SAMOTNA** *ż* 1

[*mMlp* jeden Bht98Pab164 Wn99Dwi148Jzr04Kar63 jéden Ł67ParII-2,33 jéden BL82Giu227 Czl96Mar89 Pst96Mar99 Bjw96Mar123 Kj01Kar280 Wm05Koz218 *Dlp* jednego B32Dom224 *Blp* jednego Jzr04Kar64*Nlp* jednym Rdk99Pab205 *żMlp* jedna B32Dom224 jedna Jrz96Mar67 Bjw96Mar124,126 ,131 Bht98Pab108,181 B99Pob179 Bjw96Mar124 K96Saw74 Ilk98Ost-nmw6 Kmn99Kar91 Mtr01Kar232,235,241 Kj01Kar279 Kw01Kar398 *żDlp* jednej Kmn99Kar91 jednej Pcn01Kar249 *żNlp* jednu W91Ado94 *nMlp* jedno W82Roj38 *Mlm* jedne Bht98Pab118, 181 K99Zie32 Jzr034Kar63 jedna W82Tur103 jedne Rzc98Ost-nmw18 *Dlm* jednych B99Pob179 jédnyx Bjw96Mar132 jédnyx Ł67ParI-36

JEDENŹE ‘ten sam’ B32Dom224

[jedenże B32Dom224]

JEDINOLICZNYJ* / **JEDZINALICZNYJ*** ‘o gospodarstwie wiejskim – indywidualny’

Żyli jedzinalicznija Brs02Rie50

[*Mlm* jédzinal’ičnyja Brs02Rie50]

JEDKI• ‘o bydle – mający dobry apetyt’ Taka jedka krowa, co by nie dał, to zeżry

Brs96Rie89 → **ŻORKI**

[z^{Mlp} jedka W96Rie89]

JEDLENIEC / JADLENIEC *m bot.* ‘jałowiec’ Jadleniec ten koluczy Kmj99Pab91 →

JODŁOWIEC *m*

[M^{lp} jedn’eniec Brs01Czy98 jadlenieć Kmj99Pab91]

JEDLINIACZEK• *m* ‘lasek iglasty’ Tam takie jedliniaczki były piękne za rzeką

Wdk99Pab214

[M^{lm} jedlińački Wdk99Pab214]

JEDNAKOWIE *ndm* ‘tak samo, niczym się nie różniąc, jednakowo’ W82Tur89

[jednakowie Bjw97Dwi71 jednak“oće W82Tur89]

JEDNE *lm* → **JEDEN** ²*m*

JEDNIUTKI• ‘*zdr* od jeden² 1, sam jeden, samiutki’ Nie miałem czeladzi [dzieci] i zostałam się jedniutka Mtr01Kar232 ♦ Jeden jedniutki → **JEDEN**² *m*

[z^{Mlp} jednútka Mtr01Kar232 Kw01Kar398]

JEDNO *n* → **JEDEN**² *m*

JEDNOSIELE• *n* ‘pojedyncza zagroda poza wsią’ Nie w sąsiedztwie jesteśmy, sami jedna na jednosielu W82Tur103 Żylim na jednosielu W96Rie89

[M^{slp} jednosielu W96Rie89 jednośelu W82Tur103]

JEDN *licz* → **JEDEN**¹ *licz*

JEDYNACZKA *ż* **1.** ‘sama, samotna’ Ja jedynaczka zostałam sie Sdr99Pab164 → **JEDEN**² *m*; **2.** ‘jedyna córka’ Bkb83Giu83 → **SAMOTNA** **2**

[M^{lp} jedynaczka Sdr99Pab164 jedyn’ačka Bkb83Giu83]

JEDYNAK / JEDYNAK *m* **1.** ‘samotny, mężczyzna’ Bkb83Giu83 → **JEDEN** *m*,

ODINOKI*, **SAM**, **SAMOTNY** **2**; **2.** ‘jedynak, jedyny syn’ Bkb83Giu83 → **SAMOTNY** **2**

[M^p je^ldynak/jedy^lnak Bkb83Giu83]

JEDYNAŚCIE *licz* ‘jedenaście’ Bjw97Dwi19

[jedynaście Bjw97Dwi19]

JEDYNY ‘tylko jeden, wyłącznie jeden’ Bht98Pab181 ♦ Jeden jedyny → **JEDEN**²

[z^{Mlp} jedyna Bht98Pab181]

JEDZENIE**n* / **JADZENIA** *ż* ‘pożywienie, jedzenie’ Oplatki [...] potem jeszcze kładno na
ta wszystka jadzenia [...] i zaczynajo jeść Wdg01Kar486 Taka jadzenia K02Kar177

[Mlp jażeńa K02Kar177 jażeńa Wdg01Kar449]

JEDZINALICZNYJ → **JEDINOLICZNYJ***

JEDZONKO* / **JADZENKA** *ż* ‘*zdr* od jedzenie, jedzonko’ Jaka jadzenka tam słaba taka
K02Kar265

[Mlp jażenka K02Kar265]

JEGŁA *ż* *bot.* ‘jodła’ Wdr73Wer228 → **JEL** *ż*

[Mlp j'egła Wdr73Wer228]

JEGNIUK *m* → **JAGNIUK** *m*

JEJ¹ ‘ją’ [żBlp od ona] → **ON¹** *zaim*

JEJ² ‘jej’ [żClp od ona] → **ON¹** *zaim*

JEJ³ ‘ją’ [żBlp od ona] → **ON¹** *zaim*

JEJ⁴ ‘o niej’ [żMslp od ona] → **ON¹** *zaim*

JEJNY / **JEJNI** / **JEJNYJ** *zaim* *dierz.* ‘jej, należący do niej’ Jejny syn u mnie wieczorem
przyjdzi Ł67ParIV-4 A jejnyj dom tut przewrócili na świrna Ł67ParII-27 Ja wziął tylko
cztery setni i pół za jejny majontek Ł67ParII-13 I sama nie wie, dzie jejnyj dom
Słb96Mar33 Andrzejek tu bywa, jejny syn Mck99Pab156 U tej mojej córki chłopczyk jest,
wnuk jejny Bht98Pab177 Jejni monż Wtr82Saw78 A w tego jejnego syna tam piwnica
była gliniana Wdz95Czy76 Jejnemu swatu Wtr82Saw78 Załówka jejna przyjechali i
żadnej wiadomości niema, jak pojechali Pkl96Mar52 I wot przez ten czas jejna siostra i
ciotka umarła Ł67ParI-16 Jaka jejna maść W82Tur72 Jejna moda już taka W83Tur20
Moja, wieczny pokój, matka mówiła, że u jejny matki, to już mojej babuńki, brat był
ksiondz Rzc98Ost-nmw10 Swatów to było dwóch kiedyści, z jejnyj strony swacił
Bjw96Mar133 W jejnej kuchni Wtr82Saw78 Żeb i na jejna dola wylili Bkb84Ado16
Wszystkie jejne siostry Drj99Pab51 Córki jejny już po dwoje dzieci majo każde i u każdej
chłopiec i dzieuczynka Kmj96Mar92 Na jejnych łonkach Wtr82Saw78 Jejnymi krowami
Wtr82Saw78; Jejne krowy; jejnych włok; jejnym dzieciom Wtr82Saw

[mMlp jejnyWdz95Czy83 Bht98Pab177 Mck99Pab156 jejnyj Ł67ParII-27 jejni Wtr82Saw jejnyj
Słb96Mar33 Bjw96Mar133 Dlp jejnego Wdz95Czy76 Clp jejnemu Nlp jejnym/jejnīm Wtr82Saw78 żMlp
jejna W82Tur72 W83Tur20 jejna Bjw93Dwi42 Wdz95Czy83 Pkl96Mar52 Dlp jejny Rzc98Ost-nmw10
jejnyj Bjw96Mar133 Blp jejna Bkb84Ado16 jejna Bjw93Dwi42 Mslp jejnej Wtr82Saw78 nMlm jejne

Wtr82Saw78 Mlm Drj99Pab51 jeiny Kmj96Mar92 Dlm jeinyx Wtr82Saw78 Clm jeiny Wtr82Saw78
mBlp jejnyj Ł67ParII-13 Nlm jeinyrni Wtr82Saw78]]

JEL *z bot.* ‘jodła’ Ł67ParIII-6 → **JEGLA** *z*

[Mlm jél’i Ł67ParIII-6]

JELNIAK•/ **JELNIK** *m* ‘lasek jodłowy’ Tam aż na krągłak poza jelniaku, ale gdzież tam te
ludzi pomieścili sie Pps91Kru172 → **JEDLINIACZEK** *m*

[Mlp jél’nik Ł67ParIV-10 Dlp jeln’aku Pps91Kru172]

JELNIK *m* → **JELNIAK** *m*

JELKI ‘zjełczały’ Trzymali ślanina, ni jedli, pukil zrabila sia jelka Łpt72Zda154 Kupiłam
masła, ale taka jelka W99Rie60

[mMlp jelki B32Dom224 j’elki Łpt72Zda154 zMlp jelka W99Rie60 j’elka Łpt72Zda154]

JEŁOWICZY → **JAŁOWICZY***

JEŁOWY¹ → **JAŁOWY***

JEŁOWY² → **JODŁOWY**

JEŃCARY *lm* → **JANCZARY** *lm*

JERGINIA *z* → **GEORGINIA** *z*

JERMI**A****K** / **JERMI****A****K** / **JARMI****A****K** *m* ‘długi, szeroki płaszcz z kapturem nakładany na
kożuch’ Pókil on wypędził wódka, ja jemu jermiak poszył Łpt72Zda155 → **BURNUS** *m*

[Mlp jermiak W96 Rie89 jerniak W82Tur74 M,Blp j’ermiak/jerm’ak/jarm’ak Łpt72Zda155]

JERONIM *m bot.* ‘geranium (roślina doniczkowa)’ W99Rie68 → **JURAMIN** *m*

[Mlp jeronim W99Rie68]

JEROPL**A****N** *m* → **AEROPL****A****N*** *m*

JERUNDA *z* ‘głupstwo, nic ważnego’ B32Dom224

[Mlp jerunda B32Dom224]

JERZ**A****BINA** *z* → **JARZ****E****BINA*** *z*

JERZ**A****BKA** *z* → **JARZ****A****BKA** *z*

JERZYNA *z* → **JARZYNA** *z*

JERZYNOWY → **JARZYNOWY**

JESIEŃ• *z* ‘pora roku, jesień’ B96Doł204 i in. ♦ Ciemna jesień ‘głęboka, późna jesień’

Ciongni sie do ciemnej jesieni ta kopania Wtr84Saw175 ♦ Pod jesień ‘przed jesienią’ To
pod jesień [Niemcy] jego złowili, a na wiosne, znaczy, już sawiecka armija, już Niemców
peńdzili Kmj99Pab83 ♦ W jesień ‘jesienią’ A w jesień zaczęła się wojna i wszystko już
schowali, nie było nic B96Doł204

[Dlp ješeńi Wtr84Saw175 Blp jesień B96Doł204 ješeń Kmj99Pab83]

JESION* / **JASION** *m bot.* ‘drzewo, jesion’ B32Dom224

[Mlp jasion B32Dom224]

JESKÓLAK *m* ‘pisklę jaskółki, jaskółczę’ W82Tur98 → **JASKÓLUK** *m*

[Mlp jeskólak W82Tur98]

JESKÓŁKA *ż* → **JASKÓŁKA*** *ż*

JEST *czas* → **BYĆ** *ndk*

JĘSZCZE / **JESZCZE** / **JESZCZEJ** / **JASZCZE** / **ISZCZE** / **ASZCZE** *ndm 1.*

‘dodatkowo, ponadto, jeszcze’ Jeszcze moja o dziewczynka, córka moja [...] Ncz02Koz69
To jeszczej do środka jaka jagoda, tam wiśnia, włoży się, czy pawidły jakiej troszeczką
Orn73b)Masl217 Niektóre jeszcze ludzi jak u nas, oni jeszcze na przykład mieli ziemi
trochu więcej, to żyli dobrze [...] Kmn99Kar90 Tylko dwa domy byli, a wtedy w drugim
zaścianku jeszcze dwa domy, i jeszcze dwa domy, i jeszcze dwa domy, tam cztery
zaścianki Stc96Mar83 [...] tu wie, pani, już u nas taki język, więcej prostego, i takiego [...] nu
jaszcze wileńskie więcej oni [...] to ładnie mówio, a tutaj mało kto mówi [...] Ncz02Koz63
[...] po białorusku, jaszczę jaki ten białoruski język, jak ja mówiła, nigdzie w
książkach nia ma [...] Ncz02Koz66 Już tutaj tak na Białorusi [...] jaszczę u nas ot jakto
trozko przytamniejszy [...] Ncz02Koz66 Takiego bituna ja moga iszczę uspukoić
Łpt72Zda119 Żałobny obiad, aszcze śpiawajo anioł pański i kiedyś pośpiawali jeszcze
Śwt01Kar380 To ten tok aszcze stoi, a teraz widziałam przerobiony trocha na skład taki
Pdz01Kar464 A wielie to ludzi, trzeba fundować wódki, a trzeba wiele płacić jeszcze
Kmn99Kar92 Nu a te już tak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej du
trzeciej wioski zalecisz poki dostanisz Drn73b)Par213; 2. ‘dopiero’ A też malusiutka, tak
ta jeszcze tylko zaczyna mówić, to jeszcze sama taka wo Btn96Mar46 Dlatego, że tylko
zaczęło się jeszcze Bnk96Mar159 Aszcze w gimnazji uczył się K02Kar153

[jeszcz'e Kmn99Kar90,92 Ncz02Koz69 ješč'e Drn73b)Par213 ješč'e/jesče^a W82Tur66 jesče Btn96Mar46
Bnk96Mar159 ješč'e Stc96Mar83 išč'e Łpt72Zda119 ješčej Orn73b)Masl217 jaszcz'e Ncz02Koz63,66 ašče
K02Kar153 Pdz01Kar464 ašče/jesče Śwt01Kar380]

JEŚCI *ndk* → **JEŚĆ*** *ndk*

JEŚĆ* / **JEŚCI** *ndk 1.* ‘jeść, spożywać pokarmy’ Z mlekiem jemi K99Zie24; 2. ‘pożywienie’

I gotujesz na plicie jeści sobie Wjd99Pab256 Trzeba dać jeści malutkiemu W82Tur103

jadszy/jewszy *ipu* Ja od samego rana nie jadszy, nie piwszy W91Ado93

[bzk jeści W82Tur66,103 jeści Wjd99Pab256 *ter1lm* jeńi K99Zie24 *prze2lp m* jadleş K99Zie25 *ipu* jatşy W91Ado93 jeşy Wdz95Czy84]

JEWREJ• *m* ‘Żyd’ Przędni liaty nie było wcale Jewrejów Ł67ParIV-4 Jeszcze pare Jewrejow jest Ejs99Smu154 → **ŻYD** *m*

[Dlm Jewrejow Ejs99Smu114 *jevréjuf* Ł67ParIV-4]

JEWSZY *ipu* → **JEŚĆ** *ndk*

JEZIORA *ż* → **JEZIORO*** *n*

JEZIORO**n* / **JEZIORA** *ż, n* / **JAZIOR** *m* ‘jezioro’ Pikiliszczana jeziora W82Tur114 W

Borejszunach głemboka jeziora Bjw93Dwi39 Jeziora u nas była bardzo wielka Wtr84Saw171 Smutna wierzba u jezioru B32Dom225 Jakby na naszej jeziorze Orn73c)Masl79 Mówio tu za wielie czasu tworzyć się może jazior, tyle kamieni zwieziona [...] nie wytrzyma ziemia tyle kamieni w jednym miejscu Mtr01Kar239 Między jezior W82Tur86 Za jezioramy W92Tur117 ♦ Udawać cichego z jeziora ludzkiego → **UDAWAĆ**¹ *ndk*

[mMlp jaz’or K01a)Kar150 jażor Mtr01Kar239 *żMlp* jeziora B32Dom225 jeżora W82Tur 114 jeż’ora Wtr84Saw171 *żDlp* jezioru B32Dom225 *żMslp* jez’oża Orn73c)Masl79 *nMlp* jeż’ora Bjw93Dwi39 *nDlp* jeziora *nMslp* v jez’eżu/v jez’oru Brz96Kon78 *Mlm* jeż’ora Bjw97Dwi36 *Dlm* jeżor W82Tur86 *Nlm* jeżoramy W82Tur117]

JEŹDZIĆ• *ndk* ‘jeździć; także pływać, np. łodzią’ Łódkami jeździli, kajakami jeździli, przejeździli na tamtą stronę. Na jagody. Jeździli po Niemnie Bht98Pab190

[*prze3lm* jeździli Bht98Pab190]

JEŻAWIKA *ż* → **JEŻEWIKA*** *ż*

JEŹDŹAŁY ‘o koniu: zdatny do jazdy’ B32Dom225

[mMlp jeżdżały B32Dom225]

JEŻELI / **JEŹLI** / **AŻELI** / **ŻELI** *sp*, *przy wprowadzaniu warunku* ‘jeśli, jeżeli’ Jeżeli ja jest, to zawołajo Bjw97Dwi52 Jeżli jego [ciasta chlebowego] nie wykwaśić [...] jeżeli nie wykiśnie jak trzeba [...] zrobi się zakaliec Użp01Kar257 Ten samy nasz Jan, [...] to Jeszcze Polska nie zginęła [śpiewa], jeżeli wypiwszy Bjw99Pab133 Żeli dzie już rodzice umarli, o u nas i we wsi w Obuchowiczach, to ten dom już dzieci sprzedajo Obc99Rie81 Wścieklizna to ażeli jaki wściekła żywioła wkonsi Śwt01Kar381

[jeżel’i Bjw97Dwi52 jeżel’i Bjw99Pab133 jeżl’i Użp01Kar257 ażeł’i K02Kar132 ażeł’i Śwt01Kar381 żel’i Obc99Rie81]

JEŻEWIKA* / **JEŻAWIKA** *ż bot.* ‘jeżyna’ Brs01Czy98 → **JEŻEWINA*** *ż*

[Mlp jažav'ika Brs01Czy98]

JEŻEWINA* / **JAŻAWINA** *ż* *bot.* 'jeżyna' Brs01Czy98 → **JEŻEWIKA*** *ż*

[Mlp jažav'ina Brs01Czy98]

JEŻLI *sp* → **JEŻELI** *sp*

JĘCZMIANKA / **JĘCZMIENKA** / **JANCZMIANKA** / **JEŃCZMIENKA** *ż* 'słoma
jęczmienna' Janczmianka kładni na tok Łpt72Zda155 Kroji sia owsianka, jeńczmianka
W82Tur99

[Mlp jⁱⁿčm'ęŋka/jęŋčm'ęŋka/jaŋčm'ęŋka/jęŋčm'aŋka Blp j^{an}čm'aŋka Łpt72Zda155 jeńčmaŋka W82Tur99]

JĘCZMIENISKA *ż* → **JĘCZMIENISKO*** *n*

JĘCZMIENISKO* *n* / **JĘCZMIENISKA** *ż* / **JANCZMIANISKA** *ż* 'ściernisko po
jęczmieniu, jęczmienisko' Janczmianiska ni tak jest kalionca jak żytniska Łpt72Zda155 →
JĘCZMIENISZCZE *n*

[Mlp jⁱŋčm'ín'iska/jęŋčm'ėŋ'iska/j^{an}čm'aŋ'iska Łpt72Zda155]

JĘCZMIENISZCZE *n* 'ściernisko po skoszonym jęczmieniu, jęczmienisko' Ł84Par137 →
JĘCZMIENISKO* *n*

[Mlp jęczmieniszcz Ł84Par137]

JĘCZMIENNY* / **JECZMIENY** 'jęczmienny' Jenczmiena piwa K01a)Kar146

[žMlp jenčm'ena K01a)Kar146]

JĘCZMIEŃ *m* 'roślina zbożowa, jęczmień' Jeńcmień juś śpiały W82Tur99 Dobra jęczmiony
[zarodzili] Orn73a)Masl92

[Mlp jeńćmeŋ W82Tur99 Mlm jenčm'ony Orn73a)Masl92]

JĘCZNICA *ż* *kulin.* 'jajecznicza' A do wódki to może być chleb czarny i miensa byle jaka i
szynka, i ślaninka, i jęcznica i kiełbasa Orn73b)Masl218 Ż jajek jencznica piekli
Wtr84Saw171 Jęcznicy nie je, mówi, że niezdrowo Bjw97Dwi116 Nasmażyła jęcznicy z
pięciu jajkow W96Rie89

[Mlp jenčn'ica Orn73b)Masl218 Dlp jencznicy W96Rie89 jęŋčńicy Bjw97Dwi116 Blp jęŋčnica
Wtr84Saw171]

JĘKAWY 'człowiek, który się jąka, jąkała' Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[mMlp jęnkavy Bkb83a)Giu99]

JĘZYCZEK• *m* 'zdr od język' Bht98Pab194 ♦ Psie języczki *bot.* 'babka lancetowata' No, to
babka, to te psie języczki. A zresztą ona [Orzeszkowa] pisze, że to psie języczki wszystko
rośli. [...] przy drogach wszędzie, to tylko te psie języczki, na pewno to oni byli
Bht98Pab194 → **BABKA**³ *ż*

[B_{lm} języczki Bht98Pab194]

JĘZYK *m* **1.** *anat.* ‘język’ B32Dom214 i in.; **2.** ‘język, mowa’ Jak ja umia, tak ja bałbocza, ja trzy janzyki umiam L10Rut10 Pruosty język W82Tur101 → **GAWĘDA** *ż* **1** ♦ Brać język za brodę ‘brać nogi za pas, uciekać co sił’ L82Roj239 ♦ Chłapać językiem → **CHŁAPAC** ♦ Cipun tobie na język → **TIPUN*** *m* ♦ Cisnąć język → **CISNAĆ** *ndk* ♦ Język jak trzapaczka → **TRZEPACZKA** *ż* ♦ Lekki na język → **LEKKI** ♦ Na *jakim* języku mówić, rozmawiać, czytać, uczyć się itp. ‘mówić, czytać, uczyć się itp. po jakimu, w jakim języku’ W domu my zawsze mówili i na polskim języku Brs02Rie43 Córka moja uczyła się na litewskim języku w Wilnie B96Cie201 Na ruskim języku rozmawiała często Ł67ParIII-61 Książki tam byli jedne na rosyjskim języku Kjd01Kar285 Zaczęłam ja tam pracować i książki te kupować już na litewskim języku Kjd01Kar285 [Modlitwy] takie same jak i w Polsce, tylko że na ruskim języku B96a)Doł209 ♦ Po języku *jakim* ‘w jakim języku’ U was jeden język wszędzie, a u nas jeden język w domu, a drugi na ulicy, trzeci w urzędzie i nie wiesz po jakim języku mówić. Aby [żeby tylko] jeden drugiego rozumiał Bht98Pab165 ♦ Trzepać językiem → **TRZEPAC** *ndk* **2** ♦ Tutejszy język → **TUTEJSZY** ♦ Umieć język → **UMIEĆ** *dk*

[M_{lp} język W82Tur101 język BL82Giu228 Bjw96Mar137 język W99Rie86 język L82Roj239 M, B_{lp} język Rzc98Ost-nmw28 N_{lp} językiem B32Dom 214 język’em Bkb83a)Giu89 M_{slp} języku Ł67ParIII-61 B96Cich201 B96a)Doł209 Bhr98Pab165 języku Brs02Rie43 języku Kjd01Kar285 B_{lm} janzyki L10Rut10 język Ejs94Kru116 ję^azyk’i Wdk01Kar246]

JI *sp* → **I** *sp*

JICHNA *ż* → **ICHNY** *zaim m*

JICHNE *lm* → **ICHNY** *zaim m*

JICHNO *n* → **ICHNY** *zaim m*

JICHNY *m* → **ICHNY** *zaim m*

JIGŁA *ż* → **IGŁA** *ż*

JIGRA *ż* → **IGRA** *ż*

JIGRAĆ *ndk* → **IGRAĆ*** *ndk*

JIMIA *ż* → **IMIE*** *ż*

JIMIONA *n* → **IMIE*** *n*

JIMSZA *ż* → **MSZA** *ż*

JINACZEJ *ndm* → **INACZEJ** *ndm*

JINIEJ *ndm* → **INIEJ** *ndm*

JINKSTYR *m* → **INKSZCZUR** *m*

JINY *zaim* → **INNY** *zaim*

JIPONCZYK *m* → **JAPOŃCZYK*** *m*

JIPONIEC *m* → **JAPONIEC** *m*

JIPONSKI → **JAPOŃSKI***

JIRZĄBKA *ż* → **JARZĄBKA** *ż*

JO *zaim* [B, Nlp od ona] ‘ja’ → **ON** *zaim*

JODAJKA / **JODOJKA** *ż* ‘krowa czarnej maści’ W82Tur98,111

[Mlp jodajka W25Nit31 jodajka/ja˚dajka/jo˚dajka/jodojka W82Tur98,111]

JODAŚ *m* ‘wół czarnej maści’ W82Tur98 → **JODIS** *m*

[Mlp jodaś W82Tur98]

JODEŁKA / **JUDEŁKA** *ż* **1.** *bot.* ‘skrzyp’ W82Tur98 → **MIECIOŁKA** *ż*; **2.** ‘uroczystość choinki noworocznej’ Na Nowy Rok była udprawiana choinka, judełka już K02Kar119; **3.** ‘choinka, przystrojone drzewko’ Jak ona w lesie – to jegła, a jak przyniesi do domu i nawiesza wszystkiego – to jodełka mówi Wdr73Wer228 A na judełkie wisi [coś]...a judełka zawsze była, ji to watka porzucana, buteleczki wiszo [...] na judełkie Rzc98Ost-nmw26

[Mlp jodełka Brs01Czy99 jodełka Wdr73Wer228 judełka K02Kar119 judełka Mslp judełke Rzc98Ost-nmw26 Mslp judełke Rzc98Ost-nmw26 Mlm jodełki Bkb08Rut96 jodełki W82Tur98]

JODIS *m* ‘wół czarnej maści’ W82Tur91 → **JODAŚ** *m*

[Mlp jodis Clp joż u W82Tur91]

JODŁOWIEC / **JADŁOWIEC** / **JUDŁOWIEC** *m bot.* ‘jałowiec’ Bez judłowca i olchi ni uwędzisz Łpt72Zda155 Zapach ma jadłowca tego Ppl08Rut65 → **JEDLENIEC** *m*

[Mlp jadłow˚ec Bjw97Dwi31 j˚adłow˚ec/jodłow˚ec/jadłow˚ac Łpt72Zda155 Dlp jadowca Ppl08Rut65 j˚adłow˚ca Łpt72Zda155]

JODŁOWY* / **JEŁOWY** ‘jodłowy’ Orzechy rosno po góreczkach, [tam] gdzie jełowy lias Ł67ParIV-40

[mMlp jełowy Ł67ParIV-40]

JODOJKA *ż* → **JODAJKA** *ż*

JODY *dawne* ‘czarny – o bydle, chlebie’ W82Tur114 Chlieb biały do torbiały, a jody – plus do wody W82Tur114

[mMlp j˚ody W82Tur114]

JORGINIA *ż* → **GEORGINIA** *ż*

JÓZAF *m* → **JÓZEF*** *m*

JÓZEF* / **JÓZOF** / **JÓZAF** *m* ‘imię męskie Józef’ Józaf pierwszy u nas zrobił studnia na korba [...] Łpt72Zda210

[Mlp Juzof W82Tur65 ĵuzaf ŁptZda210]

JÓZIUK / **JIZIUK** *m* ‘imię męskie, zdr od Józef’ Raz tak my rozmawiamy z Józiukiem Pps91Kru181 [...] papu, mówi, Jiziuk, [on] goły, bosi, on nic nie ma Bbt99Pab227

[Mlp Józiuk W86Dub72 Jiz’uk Bbt99Pab227 Nlp z’ ĵuz’uk’em Pps91Kru181]

JÓZOF *m* → **JÓZEF*** *m*

JUBILEJ* *m* ‘rocznica, jubileusz’ Dzieci durodne [dorosłe], o tego pjontego czerwca jubilej ubeszlim syna – pjeńdziesiąt liat memu synu najstarszemu K02Kar309

[Blp jub’il’ej K02Kar309]

JUCHA *ż* ‘krew, najczęściej zwierzęca’ Zabijo świnia, zaczynajo kroić, wtedy czerpio kubkami jucha i pijo Łpt72Zda155

[M,Blp ĵuħa Łpt72Zda155]

JUDEŁKA *ż* → **JODEŁKA** *ż*

JUDŁOWIEC *m* → **JODŁOWIEC** *m*

JUNGA *ż* ‘kawałek skóry łączący dzierzak cepa z bijakiem’ Wdz71Giu324

[Mlp junga Wdz71Giu324]

JURAMIN *m bot.* ‘roślina doniczkowa, geranium’ Brs01Czy98 → **JERONIM** *m*

[Mlp juram’in Brs01Czy98]

JURGA *m rzad.* ‘imię męskie, wariant imienia świętego Jerzego’ A w prawym ołtarzu swienty Jurga stoi i nieczysta siła w dupa pikuj koli W87Pab-nmw

[Mlp Jurga W87Pab-nmw]

JURGINA *ż* → **GEORGINIA** *ż*

JURGINIA *ż* → **GEORGINIA** *ż*

JURZAĆ SIĘ [r-z] *ndk* ‘wiercić się’ Przestań jurzać się W96Rie89 → **CIEMIESZYĆ SIĘ** *ndk*

[bzk jurzać się W96Rie89]

JUSZKA¹ *ż* ‘przyrząd do przymykania kanału kominowego, szyber’ [W piecu] wypaliło się, trzeba zasunąć juszka W96Rie89 Odkryj juszka w piecu Bjw97Dwi116 Jak burza idzi, komin zamyka sia juszko Łpt72Zda155 Zakryj juszku, a to dym idzie na chatu Wjd99Pab256 → **LEZO** *n*

[Mlp ĵuška Łpt72Zda155 Blp juszka W96Rie89 juška Bjw97Dwi116 ĵušku Wjd99Pab256 Nlp ĵuško]

Łpt72Zda155]

JUSZKA² *ż* ‘zupa z krwi zwierzęcej, czernina’ → **JUSZNIK** *m*

[Mlp juszka B32Dom225]

JUSZNIK *m* ‘zupa z krwi zwierzęcej, czernina’ Kiedyś jusznik zawsze gotowali

Bjw97Dwi116 My robim jusznik bez octu i smaczny, a tutaj robio kwasny Łpt72Zda155 →

JUSZKA² *ż*

[Mlp jusznik W96Rie89 juśnik Bjw97Dwi116 Blp jusznik Trk06Rut364 juśnik Łpt72Zda155]

JUSZYĆ *ndk* ‘jątrzyć, podburzać’ Chitruk, juszyl jednego na drugiego, a oni pubili sie jak pituchi Łpt72Zda155

[bzk juśyc’ prze3lp m juśyl Łpt72Zda155]

JUŚ *wykrz* → **A JUŚ** *wykrz*

JUTRO *n ndm* ‘jutro, nazajutrz’ Rkw96Mar56 ♦ Na jutro ‘nazajutrz’ Na jutro znowu

[śpiewamy] Rkw96Mar56 Nu a jak na jutro pójdziem, nu to ranoż nie idziem

Rkw96Mar56 Na jutru ona pójdzi sama pilnować jej Brł73Sud193 A na jutro już pali sie piec, napali sie, żeby był dobrze napalony Isz96Mar195 I mama powiozła na jutro do Baranowicz Trt96Mar185 A teraz z Polski on przyjedzie na jutro Kml99Pab93 Mówio [...], no że [zaraz] przyjedzie [dlatego nic] nie dawali w droge. Na jutro ni ma [nie ma zabranych]. Polecieli sprawdzić, gmina odkryta, wszystkie wywiezione Jrz96Mar66

[jutro Rkw96Mar56 Jrz96Mar66 Isz96Mar195 Trt96Mar185 Kml99Pab93 jutru Brł73Sud193]

JUŻ *ndm* ‘już’ W96Rie97 ♦ Nie już nie ‘czyżby; chyba’ W96Rie97

[już W96Rie97]

K

KAB *sp, przy wyrażaniu celu, skutku, życzenia* ‘żeby’ Kab i teraz admaliawałby jaje [jā]

Kab02Rie50

[kab Brs02Rie50]

KABAK *m* **1.** *dawne* ‘restauracja, karczma’ Wn00Daw98; **2.** *przen.* ‘bałagan, nieporządek’

Wn00Daw98

[Mlp kabak Wn00Daw98]

KABAN / **KABAN** *m* **1.** ‘wieprz’ Bilim kabana na Boża Narudzenia i na Wilkanac

Łpt72Zda155 → **ŚWINIA** *ż* **1;** **2.** *dezapr.* ‘przezvisko tęgiego mężczyzny’ Wn00Daw98

[Mlp kaban B32Dom225 W82Tur73 Kmn99Kar84 Wn00Daw98 k'aban/kab'an Blp kab'ana Łpt72Zda155]

KABANCZYK *m* 'zdr od kaban, prosiaczek' W99Rie60 → **PARSIUCZEK** *m*,
PARSIULACZEK *m*, **PARSIULAK** *m*, **PROSIACZEK** *m*, **PROSIATKA** *n*

[Mlp kabanczyk W99Rie60 kabančyk W82Tur73]

KABANI 'wieprzowy' B32Dom225 → **ŚWININY**, **ŚWINNY**, **ŚWIŃSKI** **1**

[mMlp kabani B32Dom225]

KABANINA *ż* 'wieprzowina' Zimo mozym jeść kabanina, liatem to jej ni starcza
Łpt72Zda155 → **ŚWININA** *ż*

[Mlp kabanina B32Dom225 kabańina W82Tur73 M, Blp kabań'ina Łpt72Zda155]

KABANINKA *ż* 'zdr od kabanina, wieprzowinka' Chleba mami i kabaninki trocha
Łpt72Zda155

[Mlp kabań'inka Dlp kabań'inki Łpt72Zda155]

KABANIUK• *m* 'zdr od kaban, wieprzek' Niemałe już kabaniuki Bjw97Dwi116 →
PARSIUK *m*, **PARSIULAK** *m*, **PODŚWINEK** *m*, **PORASIOK** *m*, **PROSIAK** *m*,
ŚWINIUK *m*

[Mlm kabańuk'i Bjw97Dwi116]

KABINET• *m* 'gabinet' Przyjdiesz jutro do mnie do kabinetu Krm01Kar401

[Dlp kabinetu Krm01Kar401]

KABISZCZANY 'kabiski, pochodzący ze wsi Kabiszki lub mieszkający w Kabiszkach'
W86Dub77

[mMlp kabiszczany W86Dub77]

KABŁUK *m* 'obcas' W99Rie61 → **OBCAS*** *m*

[Mlp kabłuk W99Rie61]

KACAP• *m* *pogard.* 'przezvisko Rosjanina' Jak przyszli kacapy, do kołchozu kazali iść
Bjw97Dwi116 → **KACAPIUK** *m*

[Mlm kacapy Bjw97Dwi116]

KACAPIUK *m* *pogard.* 'przezvisko Rosjanina' W86Dub72 → **KACAP** *m*

[Mlp kacapiuk W86Dub72]

KACH-KACH *wykrz* 'okrzyk przywoływania kaczek' Kaczki to kach-kach wołali
Trk06Rut10 → **TĄŚ-TĄŚ-TĄŚ** *wykrz*, **WUL-WUL** *wykrz*, **WULI-WULI-WULI** *wykrz*,
WUT'-WUT' *wykrz*, **WUTI-WUTI-WUTI** *wykrz*

[kach-kach Trk06Rut10]

KACHLA *ż* → **KAFLA*** *ż*

KACHLANNY ‘kaflowy, zrobiony z kafli’ Piec kachlianna chco pustawić Łpt72Zda155

[mMlp kaɣlʰanny Łpt72Zda155 ʒBlp kaɣlʰanna Łpt72Zda155]

KACIĆ SIĘ *ndk* → **KOCIĆ SIĘ** *ndk*

KACIERINA *ż* ‘imię żeńskie, wariant *pot.* od Jekatierina – Katarzyna’ [...] jeszcze za
Nikołaja, czy za Kacieriny, nie pamientam B12Gol123

[Dlp Kacʼeriny B12Gol123]

KACIŁKA *ż* → **KOCIŁKA*** *ż*

KACIUCZEK *m* → **KOCIUCZEK** *m*

KACIUK *m* → **KOCIUK** *m*

KACZAĆ *ndk* **1.** ‘toczyć, turlać’ W99Rie61 i in. → **KATAĆ** *ndk*, **KOCIĆ** *ndk*; **2.**

‘wałkować ciasto, też bieliznę ręczną magłownicą’ On kacza się jak makaron

Orn73b)Mas217 Takie śleżyczki z monki kacza się W82Rei37; **3. rol.** ‘wałować, ugniatać
zasiane pole wałkiem’ Wdz71Giu321 → **KŁODOWAĆ** *ndk* ♦ Kaczać jajki ‘wielkanocny
zwyczaj turlania jajek w specjalnych korytkach’ Chłopcy poszli kaczać jajki W99Rie61 Po
śniadaniu wielkanocnym idą po mieszkaniach, przynoszą swoje jajki, zamieniają się no i
później bawili się, kaczali jajki po podłodze L91Zow547 Też w kiaszeni jajak niesim, tam
jajki kaczami, tu bijim Kjd01Kar282 Na Wilkanoc będzim kaczać jajki Łpt72Zda156 Jajki
kaczalim; pokaczasz jajka, a potym drugi, kaczać jajka, wie, jajka leci K02Kar285
kaczawszy *ipu* Łpt72Zda87

[bzk kaczać B32Dom225 W99Rie61 kačacʼ K02Kar285 kʼačacʼ Łpt72Zda156 káčacʼʼ Wdz71Giu321 *ter1lm*
kačamʼi Kjd01Kar282 *prze1lm* kačalʼim K02Kar285 *prze3lm* kaczali L91Zow547 *ter nos* kʼacza się
W82Rei37 kača_sʼə° Orn73b)Mas217 *ipu* kačʼafšy Łpt72Zda87]

KACZAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘turlać się, tarzać się’ Dobrze kaczać się po zielonej trawce

Bjw97Dwi116 Gospodyni chwytą gospodarza i przewraca się z nim po polu; „kaczają się,
żeby na następny rok było żyto” L91Zow550 Kaczam sia, kaczam sia póki wstana

Kłw01Kar 524 → **KOCIĆ SIĘ**¹ *ndk*, **TACZAĆ SIĘ** *ndk*, **TOLAĆ SIĘ** *ndk*, **WALAĆ**
SIĘ *ndk* **2;** **2.** ‘walać się, poniewierać się’ A gdzie ruskie, to tyko głowy kaczajon sie tam
śledziów Żgw01Kar483 → **WALAĆ SIĘ** *ndk* **1**

[bzk kačacʼ sʼe Bjw97Dwi116 kačaća W82Tur76 *ter1lp* kačam sʼa Kłw01Kar 524 *ter3lm* kaczają się
L91Zow550 kačajon sʼe Żgw01Kar483]

KACZAŁKA *ż* ‘maglownica, przyrząd do ręcznego maglowania bielizny’ Na kaczałka nakręca się bilizna i wałkiem naciska się i kacza się pu stolie Łpt72Zda156 → **KATOK** *m 2*

[Mlp kaczałka B32Dom225 kačałka W82Tur73 M,Blp kač'alka Łpt72Zda156]

KACZAN / KACZAN *m 1*. ‘głęb kapuściany’ Kaczan słodkiej kapusty lubia jeść Bjw97Dwi116 [...] że jak by to może kaczan z tego, z kapusty, może coś takiego tak chrumszcze Bht98Pab154 Szatkowali kapusta i najedli się kaczanów aż brzuch boli Łpt72Zda156; **2**. ‘trzonek, kij’ Miotła, tako już miotła na długim kaczanie Użp01Kar259 No, taka łapata drzewniana, długi kaczan K02Kar286

[Mlp kaczan B32Dom225 Bht98Pab154 W99Rie61 Grd99Sat194 Wn00Daw98 kačan Bjw97Dwi116 K02Kar286 k'lačan/kač'an Łpt72Zda156 Blp kačan Bjw97Dwi116 Mslp kača'ne Użp01Kar259 Dlm kač'anuf Łpt72Zda156]

KACZANIE• *n* ‘toczenie, turlanie’ L91Zow546 i in. ♦ Kaczanie jajek ‘zabawa wielkanocna polegająca na toczeniu jajek w specjalnych korytkach’ Mężczyźni zabawiali się tego dnia „kaczaniem jajek” L91Zow546 Drugiego dnia [Wielkanocy] to już dwa koncy jajka można bić, kaczania było najwięcej K02Kar285

[Dlp kača'na K02Kar285 Nlp kaczaniem L91Zow546]

KACZANINA *ż* ‘toczenie, turlanie’ K02Kar342

[Mlp kača'ina K02Kar342]

KACZELE *lm* ‘bieguny kołyski’ Brs01Czy98

[Mlm kačel'e Brs01Czy98]

KACZECZKA• *ż 1*. ‘zdr kaczką’ U kaczechki sine oczki K02Kar264; **2**. *lm* ‘drobne bułeczki w kształcie ptaszków wypiekane dla dzieci na Boże Narodzenie’ Bkb08Rut95 →

PTASZECZKI *lm*, **WOWIERUSZKI** *lm*, **WRÓBELKI** *lm*

[Dlp kačečk'i K02Kar264 Mlm kaczechki Bkb08Rut95]

KACZENIEC *m rzadko bot.* ‘kaczeniec’ Nazywamy pumpuryna – kaczeniec Bjw99Pab129 → **KACZES** *m*, **ŁATACI** *lm*, **PUMPURUNA** *ż*

[Mlp kače'niec Bjw99Pab129]

KACZERGA *ż* → **KOCZERGA** *ż*

KACZERHA *ż* → **KOCZERGA** *ż*

KACZES *m bot.* ‘kaczeniec’ Brs01Czy98 → **KACZENIEC** *m*

[Mlp kačes Brs01Czy98]

KACZKA¹ *z zool.* ‘kaczka’ K02Zie145 ♦ Niech go/to/ich...itp. kaczki ‘niech to gęś kopnie, niech to lichy porwie’ Do tego powozu to mieliśmy takie stajenne konie [...] to niech ich kaczki, to takie już podjeżdżały, to konie kopały K02Zie145

[Mlm kačk’i K02Zie145]

KACZKA² *z* ‘nazwa czynności – kołysanie się na wodzie (łódki, okrętu)’ B32Dom225

[Mlp kaczka B32Dom225]

KACZUCZEK *m* ‘pisklę kaczki, kaczątko’ Ładna rosno kaczuczki Łpt72Zda156 Kaczuczki poszli na woda Łpt72Zda156

[Mlp kač’učak Mlm kač’učki Łpt72Zda156]

KACZUK *m* ‘pisklę kaczki, kaczątko’ Mam chwałę Bogu kaczuki uo. Para kaczuków zarżna Wdk01Kar246

[Mlp kač’uk Łpt72Zda156 kaczuk Orn73c)Masl76 W83Tur19 W86Dub72 Bjw97Dwi63 Mlm kačuk’i Wdz71Giu324 kač’uki Łpt72Zda156 Dlm kačukuf Wdk01Kar246 Blm kačuk’i Wdk01Kar246]

KACZYNY ‘odnoszący się do kaczki, kaczy’ Kupiłem dwadzieścia jajek kaczynych i podsypałem Żgw01Kar487

[mMlp kaczyny W86Dub77 Bjw97Dwi69 Dlm kačynyx Żgw01Kar487]

KADRYL *m* / **KADRILA** *z* ‘taniec towarzyski – kontredans’ [...] potem ta kadrilia [taczyliśmy] No jednym słowem że kadrilia tancyć, trzeba umiać, cztery par tanczo, uosiem par i dwanaścia Użp01Kar255

[Mlp kadryl B32Dom225 zM,Blp kadr’il’a Użp01Kar255]

KADRILA *z* → **KADRYL** *m*

KADUSZECZKA *z* ‘zdr od kaduszka, beczuleczka’ B32Dom225

[Mlp kadusieczka B32Dom225]

KADUSZKA *z* ‘mała beczka, beczułka’ Jednaj kaduszki kapusty na zima za mała Łpt72Zda156

[Mlp kaduszka B32Dom225 W83Tur74 kaduškaW82Tur74 kad’uška Łpt72Zda156 Dlp kad’uški Łpt72Zda156]

KADZIĆ* / **KODZIĆ** *ndk* ‘palić kadzidło, kadzić’ W83Tur16

[bzk kodzić W83Tur16]

KAFELKA *z* ‘zdr od kafla, kafelek’ L99Kar50

[Mlp kafelka L99Kar50]

KAFLA / **KACHLA** *z* ‘kafel’ Kachli przywieźli du szkoły Łpt72Zda155

[Mlp kafla Łpt72Zda156 k’axl’a Blm k’axl’i Łpt72Zda155]

KAFULUSZ *m* → **KAPELUSZ*** *m*

KAGEBESZNIK *m* ‘pracownik aparatu bezpieczeństwa w ZSRR’ [...] siedzi kagebesznik, jak my nazywali, on musi tedy potem tak jak otczot dać Rzc98Ost-nmw18

[Mlp kagebešnik Rzc98Ost-nmw18]

KAIŃSKI• ‘bratobójczy, zdradliwy, Kainowy’ Nie przebaczy. Kaińska krew – człowiek nie daruje dla człowieka, wieki nie daruje L91Zow531

[zMlp kaińska L91Zow531]

KAJAKOWIEC• *m* ‘kajakarz’ U każdego łódka była, kajaki byli, kajakowcy tu przyjeżdżali zawsze Bht98Pab189

[Mlm kajakowcy Bht98Pab189]

KAJET• *m* *bnac.* ‘zeszyt’ [...] Żyda poproś, na dług da, on do kajeta zapiszy, bierz. Możysz choć i na sto lit brać Szt01Kar509 → **TIETRADKA** *ż*, **ZESZYT** *m*

[Dlp kajeta Szt01Kar509]

KAJSTROWAĆ *ndk* → **KASTROWAĆ*** *ndk*

KAKAO• *ż* *ndm* ‘proszek spożywczy z nasion kakaowca, kakao’ Mało jest w niej [w czekoladzie] dobrej kakao W01Mas40 → **KAKAWA** *ż*

[Dlp kakao W01Mas40]

KAKAWA• *ż* ‘proszek spożywczy z nasion kakaowca, kakao’ Ja zobacza ila tej kakawy jest Ign73Sud189 → **KAKAO** *ż* *ndm*

[Dlp kakawy Ign73Sud189]

KAKI *ndm* ‘kupka – o ekskrementach’ Zrób kaki, brzuszak ni będzi boliać Łpt72Zda156

[M,Blp k'aki Łpt72Zda156]

KAKORKA *ż* → **KOKORKA*** *ż*

KAKORY *lm* → **KOKORY*** *lm*

KALA → **KOŁO**²

KALADY *lm* → **KOLADY** *lm*

KALANA *ż, n* → **KOLANA** *ż, n*

KALASKA *ż* → **KOLASKA** *ż*

KALE *ndm* → **KOŁO**² *ndm*

KALEBAĆ SIĘ *ndk* → **KOLEBAĆ SIĘ*** *ndk*

KALEBKA *ż* → **KOLEBKA*** *ż*

KALECTWO• *n* ‘ułomność, kalectwo’ B96Doł211 ♦ Zostać się przy kalectwie ‘zostać

kaleką' A ja przy kalectwie zostałam się. Ludzie wiedzieli, że mnie ciężko żyć B96Doł211

[Mslp kalectwie B96Doł211]

KALEKI *rzecz m dawne* 'człowiek upośledzony ruchowo, kaleka' B32Dom225 →

INWALID *m*

[mMlp kaleki B32Dom225]

KALEKOWAĆ *ndk* 'kalikować – pompować powietrze do miechów organów' W99Rie68

[bzk kalekować W99Rie68]

KALENDAR *m* 'kalendarz' U mnie jest kalendar ten stary Ł67ParIII-3

[Mlp kal'endár Ł67ParIII-3]

KALERA *ż* → **CHOLERA*** *ż*

KALIDOR *m* → **KORIDOR*** *m*

KALISONY *lm* → **KALSONY** *lm*

KALIWA *ż* / **KALIWO** *n* 'flanca, sadzonka' Taka kaliwa, chtëra lenka się przymrozków, to ni możysz [sadzić] musisz czekać K02Kar286 Kaliwy takie już niemałe przesadam do ogrodu Bjw97Dwi116 → **FLANCA*** *ż*

[żMlp kaliva W82Tur76 Blp kal'iva K02Kar286 nMlp kaliwo B32Dom225 Blm kal'ivy Bjw97Dwi116]

KALIWARIA *ż* → **KALWARIA*** *ż*

KALIWKA *ż* 'żdźbło' Ni ma ani kaliwki owsa Łpt72Zda156

[Mlp kal'lifka Łpt72Zda156 Dlp kal'lifki Łpt72Zda156]

KALIWO *n* → **KALIWA** *ż*

KALOSY *lm rol.* 'szeroki wóz konny do wożenia siana, zboża' Ł67ParIII-14 →

FURGON *m*

[Mlm kal'ósy Ł67ParIII-14]

KALSONY / **KALISONY** *lm* 'kalesony' Troki ud kalisonów udwiunzali sie Łpt72Zda156

[Mlm kalsony B32Dom225 kal'is'ony Dlm kal'slonuf Łpt72Zda156]

KALUCHA *ż* → **KOLUCHA*** *ż*

KALUCZKI *lm* → **KOLUCZKI*** *lm*

KALWARIA* / **KALIWARIIJA** *ż* 'kapliczki przedstawiające stacje drogi krzyżowej, kalwaria' Byłam w Kaliwariji W82Tur106

[Mlp kalivarija W82Tur106 Mslp kalivariji W82Tur106]

KALAMASZKA *ż* **1.** 'lekki jednokonny wózek bez resorów, mniejszy od bryczki' B32Dom225 i in.; **2.** 'mały wózek służący dzieciom do zabawy' Chłopczy robio

kałamaszka na kołach wypiluwanych z bierwiony Łpt72Zda156; **3. żart.** ‘auto, samochód’
Wn00Daw98

[Mlp kałamaszka B32Dom225 M,Blp kałamaszkaWn00Daw98 kałam'aška Łpt72Zda156]

KALAWINA *ż* → **KOŁOWINA** *ż*

KALCHOZ *m* → **KOŁCHOZ** *m*

KALCHOZNY → **KOŁCHOZNY**

KALCHOŹNIK *m* → **KOŁCHOŹNIK*** *m*

KALDUNY *lm* → **KOŁDUNY** *lm*

KALKOŹNIK *m* → **KOŁCHOŹNIK** *m*

KALOSZA *ż* → **KOŁOSZA**

KALTUN *m* → **KOŁTUN** *m*

KALUPAĆ *ndk* → **KOŁUPAĆ** *ndk*

KALUŹA* / **KOLUŹA** *ż* ‘dołek z błotną wodą, kałuża’ Wdz71Giu317 → **ŁUŹA** *ż*

[Mlp kol'úža Wdz71Giu317]

KALYCHAĆ *ndk* → **KOŁYCHAĆ** *ndk*

KALYCHAĆ SIĘ *ndk* → **KOŁYCHAĆ SIĘ** *ndk*

KALYSECZKA *ż* → **KOŁYSECZKA*** *ż*

KALYSKA *ż* → **KOŁYSKA*** *ż*

KAMANDYWAĆ *ndk* → **KOMANDYWAĆ*** *ndk*

KAMASZY *lm* ‘buty sznurowane’ Kamaszy [to] ze sznurami Ł67ParIII-17

[Mlm kamášy Ł67ParIII-17]

KAMBARUCZEK *m* ‘*zdr* od kambaruk, pokoik mieszkalny’ Na tej stronie taki

kambaruczek jest. To ja tu spałam z gospodynią L13Kar367 Kambaruczek wymyja, tu ja
spałam w tym kambaruczku, koło ganku, niedaleko po prawej L13Kar367

[M,Blp kamnbaruček Mslp kambaručku L13Kar367]

KAMBARUK *m* ‘*zdr* pokój mieszkalny’ O taki o kambaruk tyku był, o taki że drzwi, cztery
dzieci i ja piąta i pu dwa, pu trzy spalił K02Kar313 To była [w] takim drugim kambaruku
L13Kar367 Przyszlim i znów tu nazad, nazad do jej ojców do tego kambaruka
Łp01Kar415 Ona jedna śpi w takim kambaruku malutkim, a reszta [budynek] wszystek
próżny Ong01Kar492 → **MIESZKANIE** *n 2*

[Mlp kamba'ruk K02Kar313 Dlp kambaruka Łp01Kar415 Ong01Kar492 Mslp kambaruku Ong01Kar492
L13Kar367]

KAMIAK *m* → **KOMIAK*** *m*

KAMIENNICA• *ż* ‘kamienica, duży murowany dom mieszkalny’ L99Kar49

[Mlm kamiennice L99Kar49]

KAMIENNIK *m* ‘kamienista gleba’ Na kamienniku można siać prosa i gryka Łpt72Zda156

[Mlp kań'eńnik Łpt72Zda156 Mslp kań'eńniku Łpt72Zda156]

KAMIENNY 1. ‘murowany’ Pobudowali się, wszystkie kamienne domy za te bolszewickie czasy Bht98Pab140; 2. ‘z kamienia’ Kamienny pomnik Pkl96Mar51

[mMlp kańenny Pkl96Mar51 Mlm kamienne Bht98Pab140]

KAMIEŃ *m* ‘kawałek skały, kamień’ W niedziele posłałem, ten, ich maszyny te kamnie wozić, tak oni od starego do małego wszyscy zebrali się wszyscy, pomagają co mogą Ikż96Mar17 ♦ Sini kamień ‘soda kaustyczna’ Kamień sini kupował się i wezmiesz nakroisz tych kawałków i zgotujesz mydła Trk06Rut361 ♦ Zdrowy jak kamień ‘zdrowy jak rydz’ [Ona] zdrowa jak kamień BL82Giu230

[M,Blp kamień Trk06Rut361 Mlp kam'en' BL82Giu230 kańeń Dlm kańeńof W82Tur71 Blm kamie Ikż96Mar17]

KAMIEŃSZCZYK• *m* ‘murarz’ Czwarty [syn] kamieńszczykim, murarzym, alia on na obszczym żyti żyji Mjs73a)Ana178 → **MULARZ** *m*

[Nlp kam'en'sčlyk'im Mjs73a)Ana178]

KAMIOŁEK *m* → **KOMIOŁEK*** *m*

KAMLUK *m* → **KOMLUK*** *m*

KAMPANIORKA *ż* → **KOMPANIORKA*** *ż*

KAMUNISTY *m* → **KOMUNISTY** *m*

KAMUSZEK *m* ‘zdr od kamień, kamyczek’ [...] to ja poprosiła – daj mnie papierki i kamuszki. Lubiłam bardzo zbierać kamyki Rzc98Ost-nmw27 → **KAMYK** *m*

[Mlp kamuszek B32Dom225 Blm kamuški Rzc98Ost-nmw27]

KAMYK• *m* ‘zdr od kamień’ Rzc98Ost-nmw27 → **KAMUSZEK** *m*

[Blm kamyki Rzc98Ost-nmw27]

KANAPA *ż* ‘wyściełany mebel do spania, siedzenia’ Bkb73Giu115 → **DYWAN**¹ *m*

[Mlp kanapa Ncz02Koz73 ka'napa Bkb73Giu115]

KANAPLANKA *ż* → **KONOPLANKA*** *ż*

KANAPLANNY → **KONOPLANNY**

KANAWA *ż* ‘rów odwadniający, kanał’ W kanawie przesiedział cały dzień Bjw97Dwi116 Ryby nałapiesz, dąże wo, w swojej kanawie była L13Kar364 Durny zrobił się, oślepił, idzie

pa kanawach, da kanawy wlieci gdzie, da jakaj jamy wlieci L13Kar364

[Mlp kanawa W99Rie61kanava Gjđ83Ana69 Dlp kanavy L13Kar364Mslp kanav'e Bjw97Dwi116
L13Kar364 Mlm kanavy, Mslm kanavax L13Kar364]]

KANAWKA• ż 'zdr od kanawa, rowek' Kanawki przekopujo Wdz71Giu322 →

ROWCZAK *m*

[Blm kanáfki Wdz71Giu322]

KANCIASTY* / **KONCIASTY** 'mający kanty, krawędzie, kanciasty' Belka konciasta
przypilować podłużnie na pułowa i masz dyla Łpt72Zda143

[mMlp końc'asty Łpt72Zda143 żM,Blp końc'asta Łpt72Zda143]

KANCZAĆ• / **KAŃCZAĆ**• *dk rzad.* 1. 'ukończyć – o szkole, nauce' O, Lusia nasza
kanczała polska szkoła Bht98Pab180 Moje siostry polskie gimnazja kańczali
Krm01Kar400m W czterdziestym dziewionym już kanczali my te szkoły B12Gol118 →
SKONCZAĆ *dk*; 2. 'doprowadzić do końca' Alie wtedy tak było, że jeśli którzy uot
wyroki kanczali, uoni wszystkie na Sybir stamtąd szli Krs99Ost109 → **KOŃCZYĆ** *dk* 1,
SKOŃCZYĆ *dk*

[prze3lp ż kanczała Bht98Pab180 prze3lm kanczali Krs99Ost109 kańc'al'i Krm01Kar400 B12Gol118]

KANCZAĆ SIĘ• / **KAŃCZAĆ SIĘ**• *ndk rzad.* 'dobiegać końca, osiągać jakąś granicę,
kończyć się' Tuczawiczy kańczajon sie jadonc do tej strony, na zachód byli Kompy
Kmp01Kar429

[ter3lp kańca s'e Bjw97Dwi24 ter3lm kańcajon s'e Kmp01Kar429]

KANCZARUK *m* 'niedopałek papierosa' W82Tur76 → **OKUREK** *m*

[Mlp kančar'uk W82Tur76]

KANDZIOR *m* → **KĘDZIOR*** *m*

KANIK• *m* 'mała kanka, bańka' Była w takim kaniku jiszcz zboża Bjj99Ado70

[Mslp kaníku Bjj99Ado70]

KANIUCZYNA ż → **KONICZYNA*** ż

KANIUSZYNA ż → **KONICZYNA*** ż

KANIUCZYNISKA *n* → **KONIUCZYNISKA** *n*

KANIUSZYNISKA *n* → **KONIUCZYNISKA** *n*

KANONIZACJA* / **KONONIZACJA** ż 'uznanie za osobę świętą, kanonizacja' I ja o tak
słysz, że tam kononizacja świętych tam Isz96Mar194

[Mlp konońizacja Isz96Mar194]

KANOPIA *lm* → **KONOPIE*** *lm*

KANOPLI *lm* → **KONOPIE*** *lm*

KANT* *m* 1. ‘skraj, róg’ Za Łopiami tymi Małymi w kancie lasu taki dom też postawili dla jegu Łp01Kar412 W samym kancie pomiędzy dwóch lasów z boków WłjKar354 Ud kanta du kanta L02Rut79; 2. ‘róg, węgieł’ W chlewia [...] i takie w kancie,wo, zrobiona Ppl08Rut62

[Dlp kanta L02Rut79 Mslp kancie Ppl08Kar62 kanc’ie Łp01Kar412 kańc’e Włj01Kar354]

KANTOR *m* → **KONTORA*** *ż*

KANTORA *ż* → **KONTORA*** *ż*

KANTORSZCZYK *m* → **KONTORSZCZYK*** *m*

KANTOWĄCIEŃKI* ‘zdr od kantowaty, mający kanty, krawędzie’ Brs04Str120

[Mlm kantovaćeńke Brs04Str120]

KANTY* *lm* ‘kanciaste wąskie kawałki desek’ [...] z kantów takie, oni z deski tam [...] zrobiona Ppl08Rut62

[Dlm kantów Ppl08Rut62]

KAŃCZAĆ* *ndk* ‘doprowadzać do końca, kończyć’ Ja kończam Wdz95Czy78 My kończamy semestr pierwszy Ł95Kar53

[ter1lp kańcam Wdz95Czy78 ter1lm kańcamy Ł95Kar53]

KAŃCZUG *m bnac.* ‘krótki bat, pejcz’ W99Rie69

[Mlp kańczuk W99Rie69]

KAPELECZKA *ż* ‘zdr od kapelka, kropelka’ W86Dub73

[Mlp kapelecza W86Dub73]

KAPELKA *ż* 1. ‘zdr od kapla, kropelka’ Od Wielkanocy wodo, gałonzeczka weźnim, kapelka [wody] i poświencujim Śwt01Kar385 Kapelka spadła na mój nos Łpt72Zda156; 2. ‘troszeczkę’ Naliej kapelka, ni moga pić duża Łpt72Zda156 → **KROPELKA** *ż*

[Mlp kapelka B32Dom225 M,Blp kap’el’ka Łpt72Zda156 Blp kapel’ka Śwt01Kar385]

KAPELUSZ / KAFULUSZ *m* ‘kapelusz’ Wszystko jest, ji kafuliuszy Ł67ParIV-8

[Mlp kal’ufuś (sic!) Mlm kaful’uśy Ł67ParIV-8]

KAPIALI *lm* ‘cmentarz, mogiły’ Pomylił droga i szedł przez te kapiali, za to nie mog dójść do chaty W80Tek69 → **CMENTARZ** *m*

[Mlm kapiali W87Smo52 Blm kap’ali W80Tek69]

KAPIEŻ *m* ‘miejsce, gdzie kapie z dachu’ Stoi pod kapieżom W82Tur75 → **KARNIZ** *m* 2

[Mlp ka^{pe}š Nlp ka^{pe}žom W82Tur75]

KAPKA *ž* ‘sztywna część buta okrywająca palce’ Będo dobre buty, jak zmienisz kapki i obsacy Łpt72Zda157

[Mlp k'apka Łpt72Zda157 M,Blm k'apki Łpt72Zda157]

KAPLA *ž* **1.** ‘kropla’ Bujne kapli spadajo, żyta duśpiała, moży usypać się Łpt72Zda157 Wylewali [wosk] ze świecy [...] i świeca kapi do wody, no i co tam wykapi. To czasem wianeczek taki wykapi, kapla przy kapli i wychodzi taki wianeczek. No albo tak – kapi kapla i odejdz. O, to już będo łzy, kapla nie klei się W99Rut96; **2.** *lm* ‘lekarstwo w krolach’ Kapli do nosa doktorka nie miała Bjw97Dwi116

[Mlp kapla B32Dom225 W99Rut96 k'apl'a Łpt72Zda157 Mslp kapli W99Rut96 Mlm k'apl'i Łpt72Zda157 Dlm kapl'i Bjw97Dwi116]

KAPLICA* / **KOPLICA** / **KUPLICA** *ž* ‘kaplica, rodzaj świątyni’ K01Kar97

[Mlp kopl'ica/kupl'ica K01Kar97]

KAPOTA *ž* *bnac.* ‘palto, płaszcz, cieplejsze ubranie wierzchnie’ Krawiec przyjeżdżał i szyji każdemu, tu majtki, tu kapota, tu rubaszka Łp01Kar418 Nosił jakaś stara kapota W99Rie61 Puczykaj troszki tylko udziejim dzieci w kapoty i pójdźmy razem Łpt72Zda179

[M,Blp kap'ota Łpt72Zda179 Blp kapota W99Rie61 Łp01Kar418 M,Blm kap'oty Łpt72Zda179]

KAPRYSNY ‘grymaszący, kapryśny’ To on to kapryсны taki zrobił się, aby cokolwiek, tak boli mnie, ty wiesz, mnie musi rak Bjw96Mar124

[mMlp kapryсны Bjw96Mar124]

KAPSZUK *m* ‘kapciuch, woreczek, sakiewka na tytoń, najczęściej ze skóry’ Miał pełny kapsz^{uk} machorki W99Rie61 Kapsz^{uk} z bogactwem pod poduszką chowasz Bjw97Dwi116

[Mlp kapsz^{uk} W86Dub72 Bjw97Dwi64 Blp kap^{šuk} Bjw97Dwi116 kapsz'uk W99Rie61 Ł84Par144]

KAPTUR *m* ‘dymnik, część pieca odprowadzająca dym do komina’ W99Rie69

[Mlp kaptur W99Rie69]

KAPUSTA / **KOPUSTA** *ž* **1.** *bot.* ‘kapusta’ [Rośnie] nic sobie, kopusta dobra, wszystko co, cybulia, co jest nasiana, wszystko dobra Ł67ParII-37; **2.** *kulin.* ‘zupa z kiszonej kapusty, kapuśniak’ Nagutują kapusty i jedzą z chlebem aż skwaśniej i gęmba wykrzywia Łpt72Zda157 ♦ Kapusta śpieszka ‘wczesna kapusta’ Posażili kapusta śpieszka i ta zimowa Łpt72Zda157 ♦ Kapusta zimowa ‘późna kapusta’ Łpt72Zda157

[Mlp kopusta Ł67ParII-37 W83Tur17 M,Blp kap'usta Łpt72Zda157 Dlp kap'usty Łpt72Zda157]

KAPUŚCIANNY / KAPUŚCIANY• ‘kapuściany’ Była na żółtych ajerach takich pachniących i na kapuścianych liściach, na ajerach smaczniejszy, pachni więcej Pcn01Kar250 ♦ Kasza kapuściana → **KASZA** ż

[mMlp kapuścianny W86Dub77 żMlp kapuściana B32Dom226 Mslm kapus’c’anyχ Pcn01Kar250]

KAPYŁY *lm* → **KOPYŁY** *lm*

KARABKAĆ SIĘ *ndk* ‘wdrapywać się, gramolić się’ Karabkać się na góra ciężko Bjw97Dwi116 → **LEŻĆ** *ndk* **1**, **WZBIERAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk karabkać się B32Dom225 karabkac’ s’e Bjw97Dwi116]

KARANNYJ → **KORENNYJ***

KARAĆ• *ndk* ‘bić za karę’ Bkb83a)Giu88 → **BIĆ** *ndk* **1**

[ter3lp każe Bkb83a)Giu88]

KARAPUZ *m* ‘człowiek lub zwierzę małego wzrostu’ Wszystkie prusiaki rosno, jedyn taki karapuz Łpt72Zda157 → **KUMPEL** *m*, **KURDUPEL** *m*

[Mlp karap^lus Łpt72Zda157]

KARAPUZIŁ *m* ‘zdr od karapuz, o małym dziecku’ B32Dom225

[Mlp karapuzik B32Dom225]

KARASIN *m* → **KIERASIN** *m*

KARASINA ż → **KIERASIN** *m*

KARASIUK *m* ‘zdr od karaś, mały karaś’ W86Dub72 i in.

[Mlp karasiuk W86Dub72 Bjw97Dwi63]

KARATYSZ *m* → **KOROTYSZ*** *m*

KARAWAJ *m* → **KORQWAJ** *m*

KARAWAJCZYK *m* → **KOROWAJCZYK*** *m*

KARAWAJNIK *m* → **KOROWAJNIK*** *m*

KARAWLUTEK *m* → **KOŁOWRÓTEK** *m*

KARBOŁKA ż ‘wodny roztwór fenolu, karbol’ B32Dom225

[Mlp karbołka B32Dom225]

KARCIOŻNIK *m* → **KARTIOŻNIK*** *m*

KARCZ• *m* ‘wykarczowane drzewo’ Po tym karczu siedzo Orn73a)Masl 84 [robią] melioracje, karczują drzewa, karcze na swoich plecach noszą, żadnej mechanizacji L91Zow544

[Mslp karču Orn73a)Masl 84 Blm karcze L91Zow544]

KARDIOGRAM* *m* / **KARDZIOGRAMA** *ż med.* ‘kardiogram’ Badania serca zrobili, u nas to mówio teraz kardziograma Ncz02Koz72

[Mlp kardz’ograma Ncz02Koz72]

KARDON *m* → **KARTON*** *m*

KARDZIOGRAMA *ż* → **KARDIOGRAM*** *m*

KAREŁY ‘brudny, sztywny od brudu’ Ty anucza kareła W82Tur76 → **KOŻAŁY**,
OBSKORUZŁY, **OBSKORUŻNIĘTY**

[mMlp kareły żMlp kareła W82Tur76]

KARJER* / **KORJER** *m* ‘odkrywkowa kopalnia, np. gliny, bazaltu’ Brs01Czy98

[Mlp korjer Brs01Czy98]

KARKOWINA* / **KORKOWINA** *ż* ‘karkówka – rodzaj wędliny, baleron’ Brs01Czy98

[Mlp korkov’ina Brs01Czy98]

KARMIĆ *ndk* ‘żywić, dawać pożywienie’ Karmili dobrze i płacili Ł67ParIII-24 Nu teraz to już można karmić [świnie], nikt nie strzeży tego Ł67ParII-54

[bzk karmić’ Ł67ParII-54 prze3lm karńil’i Ł67ParIII-24]

KARMIK* *m* 1. ‘tucznik, wieprzek’ Trzymam jednego karmnika i para podrostaków (sic!) W99Rie61; 2. ‘miejsce do zadawania karmy zwierzętom i ptakom’ W99Rie61

[Blp karmnika W99Rie61]

KARMUSZKA *ż* → **KORMUSZKA*** *ż*

KARNIZ *m* / **KARNIZA** *ż* 1. ‘drążek do zawieszania firanek itp., karnisz’ B32Dom225 i in. → **KARNIZON** *m*; 2. ‘dolny brzeg dachu, okap’ B32Dom225 → **KAPIEŹ** *m*

[mMlp karniz B32Dom225 karnisWdz71Giu315 karn’is Orn82Mas202 żMlp karn’iza Orn82Mas202]

KARNIZA *ż* → **KARNIZ** *m*

KARNIZON / **KARNIZON** *m* ‘drążek do zawieszania firanek itp., karnisz’ Wytocz u Mejera karnizony i zawiesim firanki Łpt72Zda157 → **KARNIZ** *m* 1

[Mlp karńizon/karńiz’on Łpt72Zda157 M,Blm karńiz’ony Łpt72Zda157]

KAROBKA *ż* → **KOROBKA*** *ż*

KAROSTA *ż* → **KOROSTA*** *ż*

KAROWKA *ż* → **KRÓWKA** *ż*

KARP *m* / **KARPIA** *ż zool.* ‘ryba karp’ Orn82Mas202

[mMlp karp/karp’ żMlp karp’a Orn82Mas202]

KARSZEŃ *m* ‘potylicy’ Ł84Par144 → **ZATYLEK**¹ *m*

[Mlp kar'szeń Ł84Par144]

KARSZUN *m* → **KORSZUN*** *m*

KARSZUNIAK *m* → **KORSZUNIAK*** *m*

KARTA• *ż* ‘karta do gry’ B32Dom270 ♦ Zdjąć karty → **ZDJĄĆ** *dk*

[B/m karty B32Dom270]

KARTECZKA• *ż* ‘fotografia’ Takie kolorowe, no takie my zrobili [...] karteczki

Glt99Pab183 A karteczka, co uczyliśmy wszystkie w ochronie tej. Weszliby do mieszkania, popatrzeliby karteczki tam Ilk98Ost-nmw7(27) A wot, karteczka znaleźć nie mogę, pokazałaby karteczka, co uczyliśmy wszystkie w ochronie tej Ilk98Ost-nmw2(22) Wszystkie dzieci tam i te uczyliście nasze tam, piękna karteczka Ilk98Ost-nmw2(22) → **FOTO** *n*

[Mlp kartečka Ilk98Ost-nmw2(22) B/m kartečki Ilk98Ost-nmw7(27) Glt99Pab183]

KARTIOŻNIK* / **KARCIOŻNIK** *m* ‘człowiek lubiący grać w karty, karciarz’ Zbirajo sia u ich karciożniki i grajo cała noc Łpt72Zda157

[Mlp karc'ložnik M/m karc'ložniki Łpt72Zda157]

KARTKA *ż* ‘fotografia’ Bkb73Giu124 → **FOTO** *n*

[Mlp 'kartka Bkb73Giu124]

KARTOFEL *m* ‘kartofel’ BL82Giu231 ♦ Nos jak kartofel ‘perkaty, kulfoniasty nos’ BL82Giu231

[Mlp kartofel BL82Giu231]

KARTOFELKA *lm* ‘zdr od kartofla, kartofle’ Ta kartofelka smaczna Ł95Kar42,43

Czekamy, wiosna przyjdzie, posadzić, żeby kartofelka swoja była Glt99Pab183 Kartofelka mam posadzone Bwk99Pab187 Tak ja tylko kwiaty tu, tam trocha cybuli, kartofelki Bjw96Mar137 → **BULBECZKA** *ż*

[Mlp kartofelka B32Dom225 kartofel'ka Ł95Kar42,43 Glt99Pab183 Dlp kartofel'ki Bjw96Mar137 B/p kartofel'ka Bwk99Pab187]

KARTOFLA *lm* ‘kartofle, ziemniaki’ U nas tam kartofla rośnie Bht98Pab108 Kartofla

można sadzić K02Kar185 Nie sadi kartofla, jeśli uot chmurów nie ma. Na niebie nie ma obłoków wielkich, to kartofla nie sadi, nie ma obłoków, nie ma krzaków kartofli K02Kar185 Tego roku kartoflia kupowali po siedem kopiejek za kilogram Ł67ParIII-42 Dziewczęta za grubo, niejednakowo pokroiły kartoflę W01Mas37 Chodzili na roboty do Żydów, kartoflia kopać i pleć chodzili Ejs99Smu154 Ładna rośni kartoflia na tym kawałku przy łące Łpt72Zda157 Dzik przejdzie koło tej kartofli, jakby kto jej odpędził, po mili

pójdzie, tak drugiego wróci [ryje] kartofle, na moje nie powróci L91Zow552 Przynieś(ć) kartofli i oczyścić; scerkować ta kartoflia przaz carka Mjs73a)Ana178 Potem dułoży sia gutowanej kartofli Mjs73a)Ana178 Tu i kotlietów nałożona, naokoła kartoflia tuszona Użp01Kar262 Z kartoflo je się W82Rei38 Spod śniegu trzeba było kartofliu wybierać B12Gol117 → **BULBA** ż

[Mlp kartofla B32Dom225 Bjw93Dwi40 Ł95Kar42 Bht98Pab108 Grd99Sat194 Wn00Daw94 kartoflia Kmn99Kar80 kart'ofl'a Łpt72Zda157 Użp01Kar262 kartófl'a Wdz71Giu322 Mjs73 Dlp kartofli L91Zow552 kartofl'i K02Kar185 kart'ofl'i Mjs73a)Ana178 Blp kartoflia Ejs99Smu154 kartoflę W01Mas37,51 kartofle L91Zow552 kartofl'a Bjw97Dwi116 K02Kar185 kart'ofl'a Mjs73a)Ana178 kartofl'u B12Gol117 kartofl'a Ł67ParIII-42 Nlp z kartoflo W82Rei38]

KARTOFLANIK *m* → **KARTOFLANNIK** *m*

KARTOFLANISZCZA *n* 'kartoflisko, pole po wykopanych ziemniakach' Wdz71Giu321 → **KARTOFLANNIK** *m* 1, **KARTOFLANNISKA** *n*

[Mlp kartofl'án'ischa Wdz71Giu321]

KARTOFLANNIK / **KARTOFLANIK**• *m* 1. 'kartoflisko, pole po wykopanych

ziemniakach' Na kartoflanik położyła sie i została sie kaleka Bjw97Dwi116 →

KARTOFLANISZCZA *n*; 2. 'nać kartoflana' Kartaflannik to jiszczę ni kartoflia Łpt72Zda157 → **BULBOWINA** ż

[Mlp kartoflannik B32Dom225 M,Blp kartoŋlańik Bjw97Dwi116 kartafl'ańnik/kartofl'ańnik Łpt72Zda157]

KARTOFLANNISKA / **KARTOFLANNISKA** / **KARTAFLANISKA** *n* 'kartoflisko, pole po wykopanych ziemniakach' Na kartaflanisku nazbirali my zawsze jiszczę trochi kartofli Łpt72Zda157 → **KARTOFLANISZCZA** *n* ♦

[Mlp kartafl'ańliska/kartofl'ańliska/kartofl'ańniska Łpt72Zda157 Ms/p kartafl'ańlisku Łpt72Zda157]

KARTOFLANNY / **KARTAFLANNY** / **KARTUFLANNY** 'kartoflany, ziemniaczany' My pieczym bliny z mąki, nu czasam jest bliny kartaflianne Łpt72Zda157 → **BULBIANY**

♦ Babka kartoflanna → **BABKA**⁴ ż ♦ Kasza kartoflana → **KASZA** ż

[mMlp kartafl'anny/kart'fl'anny/kartofl'anny Łpt72Zda157 żMlp kartoflana B32Dom226 żM,Blp kartafl'anna/kart'fl'anna Łpt72Zda114,157,158 Mlm kartafl'anne Łpt72Zda157]

KARTON* / **KARDON** *m* 'gruby, sztywny papier, karton, tektura' B32Dom225

[Mlp kardon B32Dom225]

KARTOWAĆ *ndk* 'tasować karty' Ni umia prędko kartować Łpt72Zda157

[bzk kart'ovac' Łpt72Zda157]

KARUKI *lm* ‘krótkie doczepiane pomocnicze sanki do przewożenia dłużyc’ Karuki byli, jeśli przywieźć dom budować, byli z tyłu karuki takie, takie niewielkie sanki Trk06Rut362 Karuki nazywali takie sanki jak półsani Trk06Rut362 → **KOZA** *ż* 4, **PODSANKA** *ż*, **PÓLSANI** *lm*, **PÓLSANKI** *lm*

[M,B/*lm* karuki W99Rie69 Trk06Rut362]

KARYTA *ż* → **KORYTA** *ż*

KARZINA *ż* → **KORZINA*** *ż*

KARZINECZKA *ż* → **KORZINECZKA*** *ż*

KARZINKA *ż* → **KORZINKA** *ż*

KASAGOR *m* → **KOSOGOR*** *m*

KASAŁAPY *m* → **KOSAŁAPY*** *m*

KASAOKI → **KOSOOKI**

KASAPLOTKA *ż* → **KOSOPLOTKA*** *ż*

KASAWATY → **KOSOWATY***

KASAWISKA *ż* → **KOSOWISKO** *n*

KASIEC *m* → **KOSIEC** *m*

KASIŁKA *ż* → **KOSIŁKA*** *ż*

KASIR *m* ‘kasjer’ Ja, potem sekretarz, który z nas, ten kasir zebrali się, nikt nie brał pieniędzy Ikż96Mar16

[M/*lp* kas’ir Ikż96Mar16]

KASIRKA* *ż* ‘kasjerka’ Dlaczego tobie [w twoim sklepie] kasirki nie ma ? Ł67ParIII-59

[D/*lp* kas’irki Ł67ParIII-59]

KASIWJO *n* → **KOSIWIE** *n*

KASOWAĆ SIĘ* *ndk* ‘ubywać, zanikać’ Kasują się już u nas Polacy, nie ma ich K99Zie17

[*ter3lm* kasujo się K99Zie17]

KASPAR* *m* ‘imię męskie, Kacper’ K_{as}paru byli trzy syny Drn73Par54

[C/*lp* k_{as}paru Drn73Par54]

KASTORKA *ż* ‘olej rycynowy’ B32Dom226

[M/*lp* kastorka B32Dom226]

KASTROWAĆ* / **KAJSTROWAĆ*** *ndk* ‘kastrować’ Nie ten cham, co na wiosce żyje, a ten, co kajstrował swego ojca L91Zow539

[*prze3lp* *m* kajstrował L91Zow539]

KASTRUŁ *m* → **KASTRULA** *ż*

KASTRULA / KASTRIULA *ż* / **KASTRUL** *m* ‘garnek’ Prosiaka kolisz na pełni, połóżysz da kastruli miensa kawałeczek o taki wo, ż jego zrobi się taki podwójny L13Kar365W tamtym kastrulu Orn73a)Masl73 → **GARNEK** *m*

[Mlp kastrul Orn82Mas197 Mslp v kastrulu Orn73a)Masl73 żMlp kastrula Orn82Mas197 kastr’ul’a L13Kun452 kastrul’i L13Kar365]

KASTRULKA• *ż* ‘zdr od kastrula, mały garnek, ronderek’ Teraz to het kastrulki, kastrulki, a kiedyś garki czarne w sadzy Wjd99Pab256 I czerwony kisiel jak kupisz, parzysz tak [...]. To ja jagodowy w kastrulki i wszystko pomieszam Ppk06Str198 → **GARNCZEK*** *m*

[Mlm kastrulki Wjd99Pab256]

KASTRULUK *m* ‘zdr od kastrul, garnczek’ Taki jest kastruluk, czygunak taki... bo duży Orn73b)Mas217 → **GARNCZEK*** *m*

[Mlp kastruluk Orn73b)Mas217]

KASTRYCA *ż* → **KOSTRYCA*** *ż*

KASTYL *m* → **KOSTYL*** *m*

KASYNA• *ż* ‘kasyno wojskowe’ [...] dzisiaj ja dla ciebie z kasyny przynios kanapke, a jutro ja nic nie przyniose, wiesz dlaczego, że ty po polsku nie mówisz Trt96Mar183

[Dlp s kasyny Trt96Mar183]

KASZA *ż* **1.** ‘kasza gotowana’ Utuszyć i ta kasza Orn73b)Masl216; **2.** ‘gotowana potrawa o konsystencji gęstej kaszy’; **3. rzad.** ‘drugie danie’ B32Dom226 ♦ Kasza grochowa ‘groch na gęsto’ B32Dom226 ♦ Kasza kapuściana ‘kapusta na gęsto’ B32Dom226 ♦ Kasza kartoflana ‘ziemniaki tłuczone’ B32Dom226 Kartofli ni sypkie, zrobim dziś kasza kartaflanna Łpt72Zda158 ♦ Kasza manowa ‘kasza manna’ Kasza jem manowa i wszystko, i tak menczym sia Jzr04Kar62 ♦ Kasza pęcakowa ‘pęcak gotowany na gęsto’ Często jedli kasza pąsakowa Łpt72Zda158 Gotowali pensakowa kasza i fasol dokładali do tej pensakowej kaszy W99Rut40 Kasza pąsakowa to pusilna jedzenia Łpt72Zda185 ♦ Kasza ryżowa ‘ryż na gęsto’ B32Dom226 ♦ Kasza z zupy ‘gęste składniki zupy’ B32Dom226 ♦ Krupianna kasza ‘kasza perłowa’ Kasza z pensaku gotuje się i niektórzy jeszcze grochu białego, ta kasza nazywali krupianna kasza z perlówki W99Rut40 ♦ Nagotować kaszy → **NAGOTOWAĆ** *dk* L82Roj236 ♦ Siedzieć na kaszy *u kogo* → **SIEDZIEĆ** *ndk* ♦ Tatarczana kasza/krupa ‘kasza gryczana na gęsto’ B32Dom261

[Mlp kasza B32Dom226,261W99Rie69 kaśa Orn73b)Masl216 W99Rut37,40 k’łaśa Łpt72Zda158,185 M,Blp k’łaśa Łpt72Zda158 Blp kaśa Orn73b)Masl216 W99Rut40 Dlp kaszy L82Roj236 kaśy W99Rut40]

KASZAŁKA *ż* → **KOSZAŁKA*** *ż*

KASZLAJĄCY ‘ten, który kaszle, kaszlący’ Bkb83a)Giu89 → **KASZLAWY**,
KASZLĄCY, **KASZLIWY**

[ict mMlp kaślajoncy Bkb83a)Giu89]

KASZLAWY ‘ten, który kaszle, kaszlący’ Bkb83a)Giu89 → **KASZLAJĄCY**

[mMlp kaślavy Bkb83a)Giu89]

KASZLĄCY ‘ten, który kaszle, kaszlący’ Bkb83a)89 → **KASZLAJĄCY**

[ict mMlp kaślony Bkb83a)Giu89]

KASZLIK *m* ‘człowiek kaszlący’ Bkb83a)Giu89

[Mlp kaśl’ik Bkb83a)Giu89]

KASZLIWY ‘ten, który kaszle, kaszlący’ Bkb83a)Giu89 → **KASZLAJĄCY**

[mMlp kaśl’ivy Bkb83a)Giu89]

KASZOPARNIK *m* dawne ‘marny kucharz’ B32Dom226

[Mlp kaszoparnik B32Dom226]

KASZOPARZYĆ *ndk* dawne ‘pitrasieć’ B32Dom226

[bzk kaszoparzyć B32Dom226]

KASZTAN *m* ‘człowiek o brązowych włosach’ Bkb83a)Giu86

[Mlp kaştan Bkb83a)Giu86]

KASZTANOWATY ‘brązowy’ Bkb83a)Giu100

[mMlp kaştanowaty Bkb83a)Giu100]

KAŚCIUM *m* → **KOSTIUM** *m*

KATA *ż* → **CHATA** *ż*

KATAĆ *ndk* ‘toczyć, turlać’ B32Dom226 → **KACZAĆ** *ndk*

[bzk katać B32Dom226]

KATAĆ SIĘ *ndk* ‘jeździć dla przyjemności, np. na sankach, nartach, rowerze itp.’ Katać się
automobilem B32Dom226 Katać się na łódce B32Dom226 Katać się na łyżwach
B32Dom226 Mówia wam dwadziesty raz, tutaj katać się na sankach nie można, kłoda spadnie
Łpt72Zda158 Katali się na traktorze Bjw97Dwi116 Przejachali [przyjechali] Ruskie,
wozili nas maszynami, biorą do renki kawałek chleba i katamim się Żjm01Kar515 →
WAŻYNIAC SIĘ *ndk*

[bzk katać się B32Dom226 W83Tur22 k’atać’ s’e/k’atać’ s’a Łpt72Zda158 ter1/m kat’am’im’ s’e
Żjm01Kar515 prze3/m katal’i s’e Bjw97Dwi116]

KATAFAŁKA *ż* ‘katafalk’ A już teraz to te katafałki, ji mego wieźli, ji muzyka byli
sprowadziwszy, ji katafałka Pdz01Kar473

[Mlp katafałka Mlm katafałk’i Pdz01Kar473]

KATECHIST• *m* ‘katecheta’ My mamy katechista Ł95Kar43

[Blp katex’ista Ł95Kar43]

KATECHIZMA → **KATECHIZM*** *m*

KATECHIZM* *m* / **KATECHIZMA** *ż* / **KATEKIZMY** *lm rel.* ‘katechizm’ My to
katechizma po polsku uczyli, rozumiecie, swoja katechizma Bht98Pab131 Chodziła ja
mała, dziatunki, na katechizma uczyć się Bht98Pab130 I my zawsze po szkole to już uczyli
się katechizma. Katechizma do komunii pierwszej Bht98Pab130 [...] staniewickich dzieci
[dzieci ze wsi Staniewicze] nie puskają na katechizma polskie Bht98Pab130 Uczono po
polsku katechizmy, uczono kiedy ja dochodziła do spowiedzi Smw01Kar280

[żMlp katechizma Bht98Pab131 żBlp katechizma Bht98Pab130 żDlp katex’izmy Smw01Kar280 Mlm
katechizmy Pdg99Ost303katek’izmy Dcs13Koz395]

KATECHIZMÓWKA• *ż* ‘skrócony podręcznik do nauki katechizmu’ Matka, która jest taka,
ma katechizmówkę i taka rozwita kobieta, ona bierze swoich, tam pare sąsiadków i uczo, a
ksiądz potem ich egzaminuje Bjw96Mar135

[Blp kateżizmufke Bjw96Mar135]

KATEKIZMY *lm* → **KATECHIZM*** *m*

KATOK *m* ‘1. ślizgawka’ B32Dom226; 2. ‘przyrząd do ręcznego maglowania bielizny,
maglownica’ B32Dom226 → **KACZAŁKA** *ż*

[Mlp katok B32Dom226]

KATOLICYZM *m* ‘katolicyzm’ Ł95Kar37

[Mlp katolicyzm Ł95Kar37]

KATONKA *ż* → **KOTOMKA*** *ż*

KATUCH *m* → **KOTUCH** *m*

KAWALER / **KAWALERZ** *m* 1. ‘kawaler, nieżonaty mężczyzna’ Jeżeli pan kawalerz
Bjj99Ado72 Jedna panienka brała szlub z kawalierem w tym kościele Bjw97Dwi45;
2. ‘młody chłopak’ Bkb83Giu81 → **CHŁOPAK** *m* ♦ Marcowy kawaler ‘stary
kawaler’ L82Roj241 ♦ Młody kawaler ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ Bkb83Giu81 ♦ Stary
kawaler ‘stary kawaler’ On był stary kawaler, Bartusewicz. Oni byli hunurowe ludzi,
dobrze żyli, na kulonii niedaleko nas Kłw01Kar 527

[Mlp kawaler L82Roj241 kaval’er Kłw01Kar 527 ka’valer Bkb83Giu81 kavál’eš Bjj99Ado72 Nlp

kaval'eram Bjw97Dwi45]

KAWALERCZAK *m* 'chłopiec w wieku 14-18 lat' Bkb83Giu81 i in. → **CHŁOPAK** *m*

[Mlp kaval''erčak Bkb83Giu81 kaval'erčak Brs01Czy100]

KAWALERCZYK *m* 'chłopiec w wieku 14-18 lat' Bkb83Giu81 → **CHŁOPAK** *m*

[Mlp kaval''erčyk Bkb83Giu81]

KAWALERZ *m* → **KAWALER** *m*

KAWAŁ *m* 'duży kawałek, duża część całości' BL82Giu229 ♦ Kawał chłopca → **CHŁOP** *m*

[Mlp kawał BL82Giu229]

KAWAŁEK *m* 'mała część całości, kawałek' Brż96Mar176 i in. ♦ Kawałek drania → **DRAŃ** *m*

[Mlp kawałek Brż96Mar176]

KAWALENIEK• *m* 'kawałatek, kawałeczek' Kochanieńka moja, dobrze zrobiła, że ty tylko to mówiła, żeby ty była coś powiedziawszy, ciebie po kawałku rozszarpaliby oni L91Zow542 → **KONSYLECZEK** *m*

[Mslp kawałku L91Zow542]

KAWIQR *m* → **KOWIQR** *m*

KAWON *m* 'arbuz' B32Dom226 → **ARBUZ** *m* 2

[Mlp kawon B32Dom226]

KAWYCZKI *lm* 'cudzysłów' B32Dom226

[Mlm kawyczki B32Dom226]

KAZAĆ• *dk* 'polecić, nakazać, kazać' BL84Ado17

kazawszy *ipu* Kazawszy krzyż pocałować BL84Ado17

[ipu kazawszy BL84Ado17]

KAZARMY *lm* 'koszary' B32Dom226

[Mlm kazarmy B32Dom226]

KAZIA *m* 'imię męskie, *zdr* od Kazimierz' Kaźmierz ten i ciocia Jadzia, dziadzia Kazia już stare byli panowie Użp01Kar264 → **KAZIUCZEK** *m*, **KAZIUK** *m*, **KAZIUNIA** *m*

[Mlp Kaz'a Użp01Kar264]

KAZIALAKI *lm* 'na Kowieńszczyźnie – przezwisko mieszkańców nieszlacheckiego pochodzenia' A tam połowa Łopiów niby to szlachta, połowa nie, z tego kąta [...] szlachta była, a tam kazialaki rozmaite. Z tego kąta więcej szlachty była, a z tego to niby kazialaki nazywali, tak mówili K02Zie137

[M,B/m kaz'alak'i K02Zie137]

KAZIOŁ *m* → **KOZIOŁ** *m*

KAZIONNY / **KAZIONY** 1. 'państwowy, urzędowy' Kaziony las K02Kar301 Wszystko była kazionna Ł67ParIII-29 → **RZĄDOWY**, **SKARBOWY**; 2. 'należący do instytucji państwowej, samorządowej itp.' Lemiesz kupował się kaziony, z fabryków Pdz01Kar466 A tutaj moja ziemia była uo, jak wzięłam uo a tutaj kaziony sad był zasadzony, to ten kaziony to ja wyrwałam uo z łopatu Kjd01Kar281 Żyłam w kazionym domu Wdg01Kar436 Nu to truny, kiedyś kazionych nie była K02Kar301; 3. 'funkcjonariusz państwowy' Jak my na gospodarce mieszkaliśmy, znaczy, jeżeli nie pędzili nigdzie te kazione, żeby te drogi naprawowali, szlachty nie pędzili K99Zie30 → **RZĄDOWY**

[mMlp kazionny B32Dom226 W99Rie61 każony Kjd01Kar281 kaz'onny Pdz01Kar466 kaz'onny K02Kar301 Blp każony Kjd01Kar281 nMlp kaz'onna Ł67ParIII-29]

Mslp każonym Wdg01Kar436 Mlm każone K99Zie30 Dlm kaz'onny K02Kar301]

KAZIUCZEK *m* 'imię męskie, *zdr* od Kazimierz' W82a)Tek288 → **KAZIA** *m*

[Mlp Każuček W82a)Tek288]

KAZIUCZYCHA• *ż* 'żona Kaziuka' [...] cała rudzina Kaziuczichi [...] Łpt72Zda176

[Dlp kaz'uč'yĭ Łpt72Zda176]

KAZIUŁ *m* 'imię męskie, *zdr* od Kazimierz' Gdzie KaziuŁ – nie widziałem jego W82a)Tek292 Powieǳ Kaziuku, coby nie badział sie tu więcej W82a)Tek292 → **KAZIA** *m*

[Mlp KaziuŁ W83Tur19,20 Kaz'uk Wdz95Czy78 Kaz'uk W82a)Tek288 Clp Kaz'uku W82a)Tek292]

KAZIUNIA *m* 'imię męskie, *zdr* od Kazimierz' W86Dub74 i in. → **KAZIA** *m*

[Mlp Kaziunia W86Dub74 Bjw97Dwi64 Kaz'uńa W82a)Tek288]

KAZNA *ż* 'skarbie państwa' B32Dom226

[Mlp kazn'a B32Dom226]

KAZNACZEJ *m* *dawne* 'kasjer, urzędnik skarbowy, skarbnik' B32Dom226

[Mlp kaznaczej B32Dom226]

KAZNACZEJSTWO *n* *dawne* 'urząd skarbowy, kasa (państwowa)' B32Dom226

[Mlp kaznaczejstwo B32Dom226]

KAZNODZIEJ / **KAZNODZIEJA** *m* 'duchowny będący dobrym mówcą' ♦Mówić jak kaznodzieja → **MÓWIĆ** *ndk*

[Mlp kaznodziej L99Kar50 kaznoǳeja BL82Giuw230]

KAZYRAK *m* → **KOZYREK** *m*

KAŻMIERZ *m* ‘imię męskie, Kazimierz’ A to Kaźmierz królewicz Bjw97Dwi116 I tutej ksiądz dojeżdżał, a potym już, w którym to roku, został u nas młody kapłan, ksiądz Kaźmierz Isz96Mar192 Teraz w Baranowiczach ksiądz Kaźmierz Isz96Mar192 Tylko te Kaźmierz, święty Stanisław, to ksiądz Kaźmierz przywióz nam z Wilna na pewno Isz96Mar193 U nas młody kapłan, ksiądz Kaźmierz Isz96Mar192

[Mlp Kaz’m’eš Bjw97Dwi116 Kaźm’eš Užp01Kar264 Kaźmeš Isz96Mar192,193]

KAŻDEN → **KAŻDY**

KAŻDODZIENNIE *ndm* ‘każdego dnia, codziennie’ B32Dom226

[každodziennie B32Dom226]

KAŻDODZIENNY ‘codzienny’ B32Dom226

[mMlp každodzienny B32Dom226]

KAŻDY / **KAŻDEN** / **KAŻDYN** / **KUŻDEN** / **KUŻDYJ** / **KUŻDYN** / **KAŻNY** *zaim*,
sygnalizuje, że chodzi o wszystkie obiekty danej klasy ‘każdy’ To musieli kaźden swoje krowy zagonić do tego pastuszka Bht98Pab109 Dawniej kaźden gosdpodarz swoja granica miał K02Kar268 Kaźden wie swoje Łpt72Zda158 Takie wszystkie odludne, kaźdyn sobie K02Kar268 Córki jejny już po dwoje dzieci majo kaźne i u kaźnej chłopiec i dzieuczynka Kmj96Mar92 Jak zaczewli siana ubierać, szli kaźdyj dzień [do pracy] Ł67ParIII-65 Nie kuźden tak moży Ł67ParIII-31 On zarabia, kuźden zarabia, kuźden ma pensji, starsi troszka ma pensji Bjw96Mar131 Kuźden wziąłby, jak dawałib Łpt72Zda165 Wie, u nas też o tak owoce o, też nie u kuźdego jest Bjw96Mar131 Kuźden robił cuś K02Kar268 ♦
Kaźden jeden / kuźden jeden ‘każdy, każdy z osobna’ Kuźdyn jedyn chce żyć Łpt72Zda165 I wie, na kuźdego jednego gospodarza ma świniego miensa Bjw96Mar131 Kaźden jeden gospodarz dawał pastucha K02Kar268 ♦ Kaźdy drugi, trzeci itp. ‘co drugi, co trzeci’ Kaźde drugie jabkogniłe Bjw96Marnmw ♦ Kaźdy/kuźdyn dzień → **DZIEŃ** *m* ♦ Kaźdy/kuźdyj raz → **RAZ** *m* ♦ Kaźdy rok → **ROK** *m* ♦ Kaźdy tydzień → **TYDZIEŃ** *m* ♦ Za kaźdą cenę → **CENA** *ż*

[mM,Blp kaźdy B32Dom226 B12Gol31 kaźden W86Dub78 Bjw93Dwi42 Bjw97Dwi72

Bht98Pab109W01Mas129 kaźdyKw01Kar394 kaźden K02Kar268 kaźdyn Szt01Kar 501 K02Kar268 k’ażden Łpt72Zda158 kaźdyj Ł67ParIII-65 kuźdy Dcs13Koz394 kuźden Wdz71Giu314 Ł95Kar40 Bjw96Mar131 K02Kar268 kúźden Ł67ParIII-31 k’uźden/k’uźdyn Łpt72Zda165 kuźdyj Drn73b)Par214 mDlp kuźdego Bjw96Mar131 žDlp kaźnej Kmj96Mar92 nMlp kaźde Bjw96Marnmw Mlm kaźne Kmj96Mar92]

KAŻDYN → **KAŻDY**

KAŻNY → **KAŻDY**

KĄŻMIRA *ż* ‘imię żeńskie, Kazimiera’ A babunia była znaczy Waszkiewiczówna
Kaźmira K02Zie155

[Mlp kaźmira K02Zie155]

KĄDZIAŁKA• / **KUNDZIAŁKA**• *ż* ‘pęk włókien na kołowrotku, kądziel’ Kundziałka
zrobim i przedzim Brł73Sud194 Wytrzepi trzepaczko drzewniano jego ten lien, nu i
później już robi kondziałki takie Użp01Kar259 → **KĄDZIEL** *ż*

[Blp kun’ż’¹alka Brł73Sud194 M,Blm końż’alk’i Użp01Kar259]

KĄDZIEL / **KĄDZIELA** / **KUNDZIELA** *ż* ‘pęk włókien na kołowrotku, kądziel’ Kołdry
szyli z końdzieli, na pościółki takie tkali Mdn99Pab191 To takie zrobione z lnu, końdziel, i
rozciąga sie i skręca i przywionzuje sie i przyńdzie Isz96Mar191 Raz, to było końdzelia i
było lien mienkki Isz96Mar190 Z lna przedliśmy na płótno, a z końdzieli na worki
Isz96Mar191 Przeńsnicy, ona z ogonem, i siadami i skubim za ta kondziela Kml96Mar109
Chto spicy [przynosił], chto kądzieli zaprzędził Brs02Rie53 Z rana kuńdzielia przywiąży
du prześnicy, a na wieczór już jej prawie nie ma Łpt72Zda158 To nie włosy, to końdziela
Bjw97Dwi117 Uwiążesz kądziela i przedziesz Mdn99Pab191 → **KĄDZIAŁKA** *ż*

[Mlp końżel’/ końżel’a Isz96Mar190,191 k’on’ż’al Brł73Sud193 końż’el’a Bjw97Dwi117 Dlp końż’eli
Mdn99Pab191 końżel’i Isz96Mar191 Blp końż’el’a Kml96Mar109 kqż’ela Mdn99Pab191 M,Blp
k^{uñ}ż’¹el’a/końż’el’a/k^{añ}ż’¹el’a Łpt72Zda158 Blm kondz’el’i Brs02Rie53]

KĄDZIELA *ż* → **KĄDZIEL** *ż*

KĄSAĆ *ndk* 1. ‘żuć pokarm, gryźć’ I my tak podziwiali, że jak to może ta kobieta starsza tak
kąsać te kartofle [...] Bht98Pab154 Kąsał chleb i ząb wyleciał Łpt72Zda158 → **GRYŻĆ**
ndk; 2. ‘gryźć, ciąć, żądlić’ Gili konsajo Trk06Rut362 → **KĄSAĆ SIĘ** *ndk* ♦ Nie każdy
kąsa, kto szczeka ‘nie każdy kąsa, kto wąsami trząsa’ L82Roj237

[bzk kąsać B323Dom226 Bht98Pab154 k’qsac’ Łpt72Zda158 *ter3lp* kąsa L82Roj237 *ter3lm* konsajo
Trk06Rut362 *prze3lp m* k’qsał Łpt72Zda158]

KĄSAĆ SIĘ• *ndk* ‘kaleczyć zębami, kąsać, gryźć, żądlić’ [Węże] nie konsajon sie, tak ja to
nie wiem, ale słyszała, że jakie to nie konsajo sie Bjw99Pab137 → **KĄSAĆ** *ndk* 2

[*ter3lm* konsajo s’e Bjw99Pab137]

KĄSENIUTEK *m* ‘zdr od kasek, kaseczek’ W82Tur112 → **KONSYLECZEK** *m*

[Mlp konseńutek W82Tur112]

KĄTECZEK *m* ‘zdr od kąt, kącik’ Ł97a)Kar75

[Mlp kącteczek Ł97a)Kar75]

KĄTEK• *m* ‘zdr od ką, kącik’ Później my z siostrą [...] znajdziemy taki kontekst, że cicho tam, nikogo nie ma i tak modlili się B12Gol125

[Błp kontekst B12Gol125]

KĄTNI ‘znajdujący się w kącie, na rogu, narożny’ Wyrównaj kątnie snopy Łpt72Zda158

♦ Kątnie zęby → **ZĄB** *m*

[mMłp k'ontni Łpt72Zda158 Dłm k'ontni Łpt72Zda158 Błm k'ontni Łpt72Zda158]

KĄTNIK• *m* ‘chłop bez ziemi i własnego domu’ Tu te już, które ziemi nie mają kurnicy, pułownicy liczyli ich, no o, u bogatszych oni robio Pdz01Kar473

[Młm kurnicy Pdz01Kar473]

KCIEĆ *ndk* → **CHCIEĆ** *ndk*

KC-KC-KC *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kotów’ Mgn73Pie174 → **KYC-KYC** *wykrz*, **KYCI-KYCI-KYCI** *wykrz*, **KYĆ-KYĆ-KYĆ** *wykrz*, **KYŚ-KYŚ-KYŚ** *wykrz*

[kc-kc-kc! Mgn73Pie174]

KĘDZIARZ *m* ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIERY**, **KĘDZIERZAWY**, **KĘDZIOR*** *m*, **KRĘCONY**, **KRĘCOWŁOSY**, **KRĘDZIERZAWY**, **KUCZERAWY*** **KUDRAWY**, **KURCZAWY**

[Młp kenż'aś Bkb83a)Giu99]

KĘDZIERAWY → **KĘDZIERZAWY**

KĘDZIERZAWY / **KĘDZIERAWY** ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMłp kenż'eżawy/ kenż'erawy Bkb83a)Giu99]

KĘDZIERY *m* ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMłp kenż'ery Bkb83a)Giu99]

KĘDZIOR* / **KANDZIOR** / **KĘDZIORA** *m* ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[Młp kanż'or Bkb83a)Giu99 kenż'ora Bkb83a)Giu99]

KĘST *m* ‘krzak’ Ł84Par143 → **CHRUSTY** *lm*

[Młp kęst Ł84Par143]

KIAREPŁA *ż* → **KIEREPŁA** *m, ż*

KIARMAŚZ *m* → **KIERMASZ** *m*

KIARNOZIUK *m* → **KIERNOZIUK*** *m*

KIARSZAJKA *ż* → **KIERSZAJKA** *ż*

KIARSZUK *m* → **KIERSZUK** *m*

KIAUKNAĆ• *dk* ‘wydać słaby, nieartykułowany dźwięk, pisnąć’ Kiaukniesz i koniec

Bjw97Dwi117 Jak dam, to nawet nie kiaukniesz nikomu o tym, nawet nie rozziawisz się
L11Rut71

[przy2/p kiaukniesz L11Rut71 k’aukniš Bjw97Dwi117]

KIDAĆ *ndk* ‘rzucać’ Proszę kidać u plitka Ign73Sud188 → **RZUCAĆ** *ndk* 1

[bzk k’idac’ Ign73Sud188]

KIEDY 1. *zaim o znaczeniu czasowym* ‘jakiś czas temu, kiedyś’ Mieliliśmy kiedy tego dyrektora swego kołchozu Litwina, no to wie, on wszystko jedno po rusku rozmawiał z nami, on wiedział, że nie rozumiem Kmn99Kar87; 2. *sp przy wprowadzaniu warunku* ‘jeśli’ Kłosista żyta kłoski kiedy piękna W82Tur102; 3. *w funkcji part pytajnej* ‘czy’ Siadają za stołem przy tej wódce i domawiają się tam, kiedy ona idzie, czy nie idzie, a jeśli idzie, to wtedy już składają [wesele] Kml96Mar106 ♦ Jak kiedy ‘niekiedy, od czasu do czasu’ Do kościoła jak kiedy chodził Pps91Kru181 Znajdują, jak kiedy, bocianiuczek wyrzucony [z gniazda] K01a)Kar153 ♦ Kiedy gdzie ‘nigdy, nigdy i nigdzie’ Kiedy gdzie usłyszeli, że człowieka ubili, a teraz co, za dźwię, trzy kopiejki zabije człowieka Ł67ParIII-36 ♦ Kiedy... kiedy ‘czasem ... czasem, raz...raz’ Du kościoła też już kiedy idzie, kiedy nie idzie Rzc98Ost-nmw23 Mszo [polska] kiedy jest, kiedy nie ma. To teraz wszystkie Polacy jidą na litewską Wdg01Kar437 ♦ Kiedy niekiedy → **NIEKIEDY** *ndm*

[kiedy Kmn99Kar87 k’edy Wdg01Kar437 kedy Rzc98Ost-nmw23 W82Tur102 Kml96Mar106 K02Zie139 kedy gʒ’e Ł67ParIII-36]

KIEDYCI *ndm* → **KIEDYŚ** *ndm*

KIEDYŚ / KIEDYŚCI / KIEDYŚĆ / KIEDYŚCIEJ / KIEDYŚCIA / KIEDYCI

ndm przy wskazywaniu na miniony czas, którego się dokładnie nie precyzuje ‘jakiś czas temu, kiedyś, dawniej’ Jak kiedyś w Podbrodziu trzymali [kozy]

Kml96Mar111 Swatów to było dwóch kiedyści, z jejniej strony swaciji

Bjw96Mar133 Kiedyści gospodarka, później kołchozy Obc99Rie83 To na druga tam sobota, bo toż przyjeżdżali subotami, dają na zapowiedzi kiedyści Bjw96Mar129

Jak kiedyści i na robote wstał, śniadanie zjad i wtedy poszed Kml96Mar111 Tam kiedyści [...], bardzo dauno Ł67ParIII-31 Tanczył kiedyści, jak raniej: polki, tango, walsy Ł67ParIII-38 Bo mówili, że kiedyść pan muzyka pomieniaje na sabaku B96Życ194

Potym już porodzinnili się, rodziny, i oni tam wszystko świątkowali, jak to jeszcze było kiedyś B96Życ193 U nas kiedyściej ksiądz przyjeżdżał do szkoły, katechizmy uczył Pk196Mar49 W domu, wszędzie, to kiedyści tutaj po prostemu rozmawiali Brz96Kon75 Kiedyści z owsa robili K02Kar269 Tak można powiedzieć, co już miejscowych i nie ma, jak kiedyścia Smw01Kar274 Kiedyci ja pamiętam, że zabawy jakie [...] festy takie Wdg01Kar457

[kedys' Kml96Mar111 kiedyści W96Dub78 Bjw97Dwi72 Trk06Rut361 kedyści Obc99Rie83 kedys'c'i Bjw96Mar133 kédys'c'i Ł67ParIII-31,38 k'edyść/k'e'dys'c'i K02Kar269 k'edys'c'i Brz96Kon75 k'ledys'c'i Bjw93Dwi36,42 Bjw97Dwi31 k'ledys'c'i Kml96Mar111 Bjw96Mar129 kiedyść Bjw97Dwi72 B96Życ193,194 k'ledys'c' L29a) SzW72 k'edyść Des13Koz399 kedyściej Pk196Mar49 k'edys'c'a Smw01Kar274 k'edyc'i Wdg01Kar457]

KIEDYŚCI *ndm* → **KIEDYŚ** *ndm*

KIEDYŚCIA *ndm* → **KIEDYŚ** *ndm*

KIEDYŚCIEJ *ndm* → **KIEDYŚ** *ndm*

KIEDYŚĆ *ndm* → **KIEDYŚ** *ndm*

KIEJDANSKI 'przym od Kiejdany, kiejdański' Kiejdanski rejon i tutaj kowienski K99Zie23

[mMlp kiejdanski K99Zie23]

KIELICH *m* 'szklane naczynie na nóżce, kieliszek do napojów' Ł13Kun453 → **BAKAŁ** *m*

[Mlp kelix Ł13Kun453]

KIELISZEK *m* 'szklane naczynie na nóżce do wina, wódki' Ł13Kun453 → **BAKAŁ** *m*

[Mlp kelišek kilišek kelišek Ł13Kun453]

KIELBASA ż 'kielbasa' B32Dom216 → **DESZRY** *lm* ♦ Czajna kielbasa 'rodzaj mortadeli szpikowanej słoniną' B32Dom216

[Mlp kielbasa B32Dom216]

KIELBAŚNIA ż 'wędliniarnia' B32Dom226

[Mlp kielbaśnia B32Dom226]

KIELBUK *m* 'drobna rybka z rodziny karpowatych, kielb' Bjw97Dwi63

[Mlp kielbuk W86Dub72 Bjw97Dwi63]

KIELZNY *lm* 'wędzidło, część uzdy' Kielzny byli du uzdeczki źle przymucowane Łpt72Zda158

[Mlm k'elzny Łpt72Zda158]

KIEMNY ‘pojętny, roztropny’ On bardzo kiemny, będzie dobrze uczyć się L10Rut16

Kiemny dzieciaczek, nie ma co L10Rut16

[mMlp kiemny L10Rut16 kemny W82Tur76]

KIEPKA ż ‘czapka z daszkiem’ Ł67ParIV-8

[Mlp kępka Ł67ParIV-8]

KIEPSKI *bnac.* ‘słaby, lichy’ Ona musi z gniazda wyrzuciła bocianiuka, to beńdzi kiepski rok Śwt01Kar382 Nic kiepskiego W82Tur102 → **DO NICZEGO**

[mMlp k’epsk’i Śwt01Kar382 nDlp kępsk’ego W82Tur102]

KIEPSKO / KIEPSKU *ndm* ‘słabo, źle’ Lanowali się uczyć, kiepsko rozmawiali

K02Kar342 Oni żyju lepiej jak w Ameryce, to czy oni teraz kiepsko żyjo, oni taraz dobrze żyjo K02Kar342 A tak już kupić – kiepsku jest, żeby taka prawidłowa, żeby wot taka jak chciał Drn73b)Par214 Może ja kiepsku zrobiłam K02Kar342 → **DRENNIE*** *ndm*

[k’epsko K02Kar342 k’epsku Drn73b)Par214 K02Kar342]

KIEPSKOŚĆ• ż ‘zło’ Przy Litwie ja nie widziałam kiepskości K96Saw75

[Dlp kiepskos’c’i K96Saw75]

KIEPSKOWATO *ndm* ‘dość źle’ Ł67ParIV-21

[ndm kępskovata Ł67ParIV-21]

KIERAPŁA *m, ż* → **KIEREPŁA** ż

KIERASIN *m* / **KARASIN** *m* / **KARASINA** ż ‘nafta’ Podobna taka uo wielkości naliana

karasiny, knot wstawiony Użp01Kar255 Alie karasiny nigdzie nie ma teraz Użp01Kar256 Tam też karasiny nie ma K02Kar300 → **NAFTA** ż

[mMlp kierasin B32Dom226 kara’sin Bkb73Giu114 żMlp karas’ina K02Kar300 kara’sina Bkb73Giu114 kara’s’ina Bkb73Giu115 Dlp karas’iny Użp01Kar255,256 K02Kar300]

KIERASINOWY• ‘naftowy’ Brs01Czy98

[żMlp k’eras’inova Brs01Czy98]

KIERCZEĆ / KIORCZEĆ / KURCZEĆ / KYRCZEĆ *ndk 1.* ‘gdakać – o kurach’ Kyrczy

kura Trk06Rut366 Ta kura już kurczy, prędko będzie jajka nieść L11Rut72 → **KŁEPAĆ** *ndk*, **KWOKTAĆ** *ndk*, **SAKOTAĆ*** *ndk 1; 2.* ‘mruczeć, mówić niewyraźnie’ Kurczeć pod nosem L11Rut72

[bzk kierczeć/kiorczeć Trk06Rut366 kyrczeć Trk06Rut366 kurczeć L11Rut72 *ter3lp* kurczy L11Rut72 kurczy Trk06Rut366]

KIEREPŁA / KIAREPŁA ż / **KIERAPŁA** *m, ż* ‘gapa, niezdara, oferma, niezdarny,

ociężały chłopiec, mężczyzna’ Aj, kierepła, niosła kubek z herbato i rozlała L10Rut14

Idzie jak kierepła, idźi prendzej, idziesz jak kierepła jakaja L10Rut14 Ot kierały, niedługo głowy zostawio L86Tek88 Nie ma szczęścia kierała ta W80Tek70 Daj siadać człowieku, kierepła jaki, wypiwszy L10Rut14 Kiarepła, jak łajajon sie kiedy, o ty kiarepła, rzuciłasz to i to L10a)Rut345 Idzi jak kierepła, nu idźi prendzej, idziedziesz jak kierepła jakaja L10a)Rut345 → **GOMÓŁA*** *m, ż*

[Mlp kierepła Wn00Daw98 L10Rut14 kierała L86Tek88 W87Smo52 kerała/kerepła W82Tur113 kerała W80Tek70 kiarepła Wn00Daw98 L07Rut192 L10a)Rut345 Wlp kiarepła L10a)Rut345 Mlm kierały L86Tek88]

KIERMASZ / KIERMASZ / KIARMASZ *m* ‘rynek, targ; jarmark’ Cu tydzień jįdzili na kiermasz Łpt72Zda158 Kiermaszy byli szumne Wtr82Saw80 Na kiermasz tylko przywieź [zaraz kupia] Ł67ParIII-53 W niedziela już do kościoła [jedzie się końmi], nu i w piontek kiermasz takij Ł67ParII-52

[Mlp kermáš Ł67ParII-52 M,Blp k'ermaš/k'arm'aš Łpt72Zda158 Blp kermaš Ł67ParIII-53 Mlm kermášy Wtr82Saw80]

KIERNOZIUK* / **KIARNOZIUK** *m* ‘niekastrowany wieprzek’ Swój tam kiarnoziuk był K02Kar261

[Mlp k'arnoz'luk K02Kar261]

KIEROWAĆ *ndk* ‘nadawać kierunek’ Igl04Rut432 ♦ Maszyna kierować → **MASZYNA** *ż*
[bzk kierować Igl04Rut432]

KIEROWNIK *m* ‘osoba prowadząca samochód, kierowca’ Kazimierz był kierownikiem Isz96Mar99 Szofer, to kierownik K02Kar117 → **SZOFER** *m*

[Mlp k'erovník K02Kar117 Nlp kerovníkem Isz96Mar199]

KIERSTULI *lm* → **SKIERSTULI** *lm*

KIERSTUNY *lm* → **SKIERSTUNY** *lm*

KIERSZAJKA / KIARSZAJKA *ż* ‘pstra krowa’ W82Tur98 → **KIERSZAŁA** *ż*

[Mlp keršajka/ka'ršajka W82Tur98]

KIERSZAŁ *m* ‘pstry wół’ W82Tur98 → **KIERSZAŚ** *m*, **KIERSZUK** *m*

[Mlp keršał W82Tur108]

KIERSZAŁA *ż* ‘pstra krowa’ W82Tur108 → **KIERSZAJKA** *ż*

[Mlp keršała W82Tur108]

KIERSZAŚ *m* ‘pstry wół’ W82Tur98 → **KIERSZAŁ** *m*

[Mlp karšaś W82Tur98]

KIERSZUK / KIARSZUK *m* ‘pstry wół’ W82Tur98 → **KIERSZAŁ** *m*

[Mlp keršluk/kaʳšluk W82Tur98]

KIESKA ž ‘portmonetka’ [...] mówia, weźmicie wy pieniendzy, pójdziecie wy du kramy kupcia o tu w bufeciku w kiesce leży siedemdziesionit lity. Patrza, kieski nie ma, patrza druga kieska zabrana, dokumenty byli w drugiej Kłw01Kar524 → **BUMAŻNIK** *m*

[Mlp k'eska Kłw01Kar524 Dlp k'esk'i Kłw01Kar524 Mslp k'esce Kłw01Kar524]

KIESZENIA ž → **KIESZEŃ** *m*

KIESZEŃ *m* / **KIESZENIA** / **KIASZENIA** / **KISZENIA** ž **1.** ‘kieszeń w ubraniu’ Ten kieszeń Grd99Sat194 Trzeba mieć kieszeń bogaty Ł95Kar42 Idzie nie na pożytek społeczeństwa, ale na własny kieszeń Ł95Kar42 Ze swego kieszenia. W kieszeniu W83Tur20 Ojciec brał [pisanki] do kieszenia i bili na placu przed kościołem, na świętego Jerzego i na Wielkanoc też L91Zow547 Gdzieści podziałam portmanka, miałam jej w kieszeniu L86Tek188 W kieszeniu nie trzymam Wtr82Saw77 Nie ma portfela, lity nosi w kieszeniu Wn99Dwi145 Nie czymaj rąk w kieszeniu Bjw97Dwi39; **2.** ‘o posiadanych środkach finansowych’ I wszystko (z) swoich, (z) swego kiszenia, choć parafia u nas malutka, alie wszysko (z) swego kiszenia i te same dzieci pomagali Obc99Rie84 Podług kieszeni, jeżeli jest coś w kieszeni, to można ji cukru kupić i kunfitury uo, a jeżeli już biedna kiszenia to na ten raz wszystka Wdk01Kar246 ♦ Patrzeć po kieszeni ‘stosownie do zamożności, kogo na ile stać’ Jak kumy wioza [ochrzczone dziecko] z kościoła, to kupujo podarunki (już po kiszeni patrzo) dla matki i dla dzieciaka. A dla ojca nie Wdr73Wer229

[mMlp kieszeń B32Dom204 W83Tur20 Grd99Sat194 mDlp kieszenia W83Tur20 L91Zow547 kešeňa W82Tur107 kišeňa Obc99Rie84 mBlp k'ešen Ł95Kar42 mMslp w kieszeniu W83Tur20 Wn99Dwi145 k'ešenu Bjw97Dwi39 f kišenu Wtr82Saw77 f k'ešen'u Orn94Masl131 žMlp kišleňa/k'ašleňa/kešleňa Łpt72Zda158 k'ešeňa Wdk01Kar246 žDlp k'ašeňi Wdk01Kar246 Blp k'ešeňa K02Kar203 žMslp kišeni Wdr73Wer229 f k'ešen'i Orn94Masl131 žBlm kišleňi Łpt72Zda158]

KIETURKA ž ‘rozporek’ Kieturka zawsze rozpięta Bjw97Dwi117

[Mlp k'eturka Bjw97Dwi117]

KIEŻENKA* / **KIEŻANKA** ž ‘drewniane naczynie do ubijania masła’ B32Dom226 → **BOJKA** ž

[Mlp kiežanka B32Dom226]

KIJ• *m* ‘kij’ BL82Giu228 i in. ♦ Jak kij połknewszy → **POŁKNAĆ** *dk* ♦ Na kiju ‘podpierając się laską, poruszając się o lasce’ Hodowała na kiju tych dwóch dzieci, tak cienżko Mck99Pab159

[Blp kiĭ BL82Giu228 Mslp kiĭu Mck99Pab159 Dlm kijof W82Tur71]

KIJEK* / **KIJAK** *m* ‘zdr od kij, kijek’ W86Dub74

[Mlp kijak W86Dub74]

KILA *ż* ‘kilogram, kilo’ Dwie kili cukru kupił Łpt72Zda158 Masło więcej niż sto rubli kila, no ji cukier sto rubli kila, bardzo drogo Krn99Pab245 → **KILOGRAM*** *m*

[Mlp kil’a Krn99Pab245 k’il’a Mlm k’ili Łpt72Zda158]

KILKA / **KILKO** / **KILKU** *licz nieokreślony oznaczający liczby od 3 do 9* ‘parę, kilka’ Wot sinia też ja kilka raz próbowała, nu nie udaji si, [farba] taka jak stara zupełnie Drn73b)Par214 Kilko dni. Kilko domów W83Tur17 ♦ Kilka czasu → **CZAS** *m*

[kilka B32Dom242 Mdn99Pab196 Skn99Pab251 kilka W83Tur17 k’il’ko Drn73b)Par214 Ł95Kar38 K02Kar55 kil’ku Bjj99Ado65]

KILKO → **KILKA**

KILKONAŚCIE *licz nieokreślony oznaczający liczby od 11 do 19* ‘kilkanaście’ Jak przyjechał Eismont, on zawsze tutaj on u nas o tu mieszkał kilkonaście lat... Bjw96Mar134

[kil’konas’c’e Bjw96Mar134]

KILKU *ndm* → **KILKA** *ndm*

KILOGRAM* / **KIŁOGRAM*** *m* ‘kilogram’ Ł67ParIII-42 i in. → **KILA** *ż*

[Blp kíłogram Ł67ParIII-42 Dlm k’iłogramuf K02Kar158]

KILOMETR* / **KIŁOMETER** / **KIŁOMETR*** *m* ‘kilometr’ K02Kar156

[Mlp k’il’ometer Dca13Koz388 Mlm k’iłometry Dlm k’iłometruf K02Kar156]

KIŁA *ż med.* ‘choroba – przepuklina’ Bjw97Dwi102

[Mlp kiła Bjw97Dwi102]

KIŁAWY ‘człowiek mający przepuklinę’ W99Rie61 → **KIŁOWATY**, **KIŁUN** *m* 1

[mMlp kiławy W99Rie61]

KIŁOGRAM *m* → **KILOGRAM*** *m*

KIŁOMETR *m* → **KIŁOMETR*** *m*

KIŁOWATY ‘człowiek mający przepuklinę’ Bjw97Dwi102 i in. → **KIŁAWY**

[mMlp kiłowaty Bjw97Dwi102 W99Rie61]

KIŁPA *ż* ‘pętla’ Kiłpa na szyja zarzucił Bjw97Dwi117 → **PEŁTLA*** *ż*

[Mlp k’iłpa Bjw97Dwi117]

KIŁUN *m* 1. ‘człowiek mający przepuklinę’ W86Dub75 i in. → **KIŁAWY**; 2. ‘niezgrabny, ociężały mężczyzna lub chłopiec’ Wn00Daw93

[Mlp kiłun W86Dub75 Bjw97Dwi65,102 Wn00Daw93]

KIMONA ż ‘o kroju odzieży – kimono’ Kimona jest szeroka i wygodna Łpt72Zda158

[Mlp kim'ona Łpt72Zda158 Dlp kim'ona/kim'ony Łpt72Zda158]

KIMSY *lm* **1.** ‘pole nie nadające się do uprawy’ Brs01Czy98; **2.** ‘zbite kępy traw’ Drena
ziemia i kimsy, nieudobie Wdz71Giu322 i in.

[Mlm k'imsy Wdz71Giu322,324 Brs01Czy98]

KINA ż ‘film’ W Wilni jest kiny, ja ich ni widział Łpt72Zda158 W Ameryki kiny takie ładne,
pani, także to piękne kiny byli, teraz nie ma takich kinów Mck99Pab156

[z Mlp k'ina Łpt72Zda158 Mlm kiny Mck99Pab156 k'iny Łpt72Zda158 Dlm kinuf Mck9Pab156]

KINDZIUCZEK* / **KUNDZIUCZAK** *m* ‘zdr od kindziuk’ W86Dub73

[Mlp kundziuczak W86Dub73]

KINDZIUK / **KINDZIUK** *m* ‘nadziany mięsem i uwędzony żołądek wieprzowy’ Kińdziuki
to po polsku, a szkiłańdzi po litewsku Trk06Rut-nma To wywandzona słoninka,
wywandzona szynka, kindziuk nazywał się, taka mienska krajana i złożona tam Wdg01Kar
463 Z szynki wyszli trzy kińdziuki Bjw97Dwi117 → **SKIŁAŃDŹ** *m*

[Mlp kińdziuk B32Dom226 W86Dub72 Bjw97Dwi64 kińż'uk Wdg01Kar 463 Mlm kińdziuki Trk06Rutmna
k'ińż'uk'i Bjw97Dwi117]

KIORCZEĆ *ndk* → **KIERCZEĆ** *ndk*

KIPIATQK *m* ‘wrzątek’ Kipiatok, nu woda zagotuji si Brs02Rie50 → **WAR** *m*

[Mlp kípát'ok Brs02Rie50]

KIRCHA ż ‘świątynia protestancka, kircha’ Ł67ParIII-69

[Mlp kírxa Ł67ParIII-69]

KIRDZIUK *m* ‘pypec na języku’ A to nazywajo kirdziuk, kirdziuk. Ona [krowa] ma taki tam
daleko, ma ona jamka taka i tam taki jenzyczek i prawie jak u człowieka tam w gardle i o
w tej jamce tam zbiera sie, wie, kupa taka ościuków tych i kole sie i ona chora
Bjw99Pab126

[Mlp kirż'uk Bjw99Pab126]

KIRKA ż ‘kilof’ Zmarznięta ziemia musieli my piersz kirko dziubać Łpt72Zda158 Samo
rydliówko ni da sia tego wykopać, kirka putrzebna na ta gruda Łpt72Zda198

[Mlp k'irka Łpt72Zda198 Nlp k'irko Łpt72Zda158]

KIRLEĆ *ndk* → **CHERLAĆ*** *ndk*

KIRURGA *m* → **CHIRURG*** *m*

KISNAĆ *ndk* ‘pękać ze śmiechu’ B32Dom226

[*bzk* kisnąć B32Dom226]

KISZKA• *ż* ‘wędlina z krwi i kaszy, kaszanka’ Kiszki robim jak świni zabijim Łpt72Zda159
→ **DESZRY** *lm*

[*Blm* kliški Łpt72Zda159]

KIŚLA¹ *ż* ‘zakwas’ Zawsze w tej dzieży kiśla byłaby Orn73b)Mas215 Ona ten buraczek
zgotuji i on miał taka swoja kiśla i taki smak iny Wdg01Kar463

[*Mlp* k’is’l^o Orn73b)Mas215 *Blp* k’is’l’a Wdg01Kar463]

KIŚLA² *ż* *bot.* ‘szczaw’ Ł68ParIII-10

[*Mlp* k’is’l’a Ł68ParIII-10]

KITA *ż* **1.** ‘ogon’ L82Roj236 → **CHWOST**¹ *m* L82Roj236; **2.** ‘wiązka siana’ W99Rie69

♦ Odrzucić /odwalić kitę ‘umrzeć’ Odwalił kita W99Rie76 → **POMARĆ** *dk*,
UMRZEĆ *dk*, **ZDYRDZIĆ SIĘ** *dk*

[*Mlp* kita W99Rie69 *Blp* kitę L82Roj236 kita W99Rie76]

KITAJEC *m* ‘Chińczyk’ B32Dom226

[*Mlp* kitajec B32Dom226 *Mlm* k’itajcy Kws12Ana33]

KIZIA *ż* ‘żrebię – klaczka’ Zubaczysz zara mała kizia Łpt72Zda159 Ładnińka ta kizia
gniadej W80Tek69

[*M,Blp* kizia W87Smo54 k’iża Łpt72Zda159 *Mlp* k’iz’a W80Tek69]

KIZIUK *m* ‘żrebię płci męskiej’ Kiziuk liata za kubyło i depczy zboża Łpt72Zda159

[*Mlp* kiz’luk Łpt72Zda159]

KLABANIJA *ż* → **PLEBAŃJA** *ż*

KLACZA *ż* ‘samica konia, klacz’ L99Kar50

[*Mlp* klacza L99Kar50]

KLAKATUN *m* → **KLEKOTUN** *m*

KLAS *m* → **KŁAS** *m*

KLASA *ż* ‘oddział szkolny, klasa’ Teraz wie, takie o niektóre po cztery klasy, po pięć
pokanczali [...] I w tym roku, mówio, i więcej pójdzie dzieci do litewskiej kiasy
Kmn99Kar86 Pierwa kiasa poszła, to była tylko miesiąc i zrazu poszła w drugi kias [...] to
skonczyła tylko cztery kiasy, u nas w czwartej kiasie egzaminy byli [...] ja już poszła u
Chotowo piąty kias, to ja tej piątej kias nie skonczyła Nlb01Mor249 → **KŁAS** *m*

[M,Blp kl'asa Nlb01Mor249 Dlp kłasy Kmn99Kar86 Ms/p kl'aśe Nlb01Mor249 Blm kłasy Kmn99Kar86 kl'asy Nlb01Mor249]

KLATKA• ż 'wzór geometryczny, kratka' Suknia w klatki B32Dom226 Papier w klatki B32Dom226

[M,Blm klatki B32Dom226 kl'atki Wtr82Saw74]

KLĄTWA ż 'przysięga' B32Dom226

[Mlp klątwa B32Dom226]

KLEB *m* → **CHLEB** *m*

KLEBANIA ż / **KLEBAŃJA** ż → **PLEBAŃJA** ż

KLEIĆ *ndk* 'łączyć za pomocą kleju, kleić' W99Rie61 ♦ Kleić durnia 'udawać głupiego' W99Rie61

[bzk kleić W99Rie61]

KLEJONKA ż 'cerata' Już wesele czy gdzie tam w gościach – musi być obrus biały, a u nich nie musi być, może być klejonka, cerata Bht98Pab125

[Mlp klejonka Bht98Pab125]

KLEKOTUN / **KLAKATUN** *m rzad.* 'bocian' Kliakatun na łąca żaby łapi Łpt72Zda159 → **BOCIAN** *m*

[Mlp kl'ekot'un/kl'ak'at'un Łpt72Zda159]

KLEPACZ *m* 'gadatliwy mężczyzna, gaduła' Bkb83a)Giu100 → **BALBOTLIWY**

[Mlp klepać Bkb83a)Giu100]

KLEPAĆ *ndk* **1.** 'lekko uderzać, klepać' Wdz71Giu321 → **BIĆ** *ndk*; **2.** 'ostrzyć kosę' W9Rie69; **3.** 'gadać, dużo mówić' → **BALBOTAĆ** *ndk*

[bzk klepać W9Rie69 kl'épac'' Wdz71Giu321 *ter3lp* klep'e Bkb83a)Giu87]

KLEPAK *m* 'gadatliwy mężczyzna, gaduła' Bkb83a)Giu99,100 → **BALBOTLIWY**

[Mlp klepak Bkb83a)Giu99,100]

KLEPKA• ż 'odpowiednio obrobiona deseczka' Bkb83a)Giu89 ♦ Jednej kleпки nie staje *komu* 'brakuje piątej kleпки *komu*' Bkb83a)Giu89

[Dlp kl'epk'i Bkb83a)Giu89]

KLESZCZ• *m zool.* 'pasożytniczy pajęczak, kleszcz' K02Kar312 → **ERKI** *lm*

[Mlm kl'ešcy K02Kar312]

KLESZCZY *lm* **1.** 'szczypce kowalskie' W99Rie69; **2.** 'pałaki drewniane w chomacie' W99Rie69

[Mlm kleszczy W99Rie69]

KLEW *m* → **CHLEW** *m*

KLIMKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Klemens’ W82Tur98

[Mlp Klimka W82Tur98]

KLINEK *m* ‘trójkątna chustka na głowę’ B32Dom226 → **KOSYNKA** *ż*

[Mlp klinek B32Dom226]

KLINKI *lm* ‘podłużne kawałki tkaniny wszywane pod rękawami koszuli’ W73Giu109 →

KLINY *lm*, **WINKLE** *lm*

[Mlm klinki W73Giu109]

KLINY *lm* ‘podłużne kawałki tkaniny wszywane pod rękawami koszuli’ W73Giu109 →

KLINKI *lm*

[Mlm klíny W73Giu109]

KLISZAWY ‘człowiek o koślawych nogach, koślawy’ Kliszawy, to jak nogi zarzuca jak idzie Trk06Rut360 Kliszawy to nogi tak nosi, nu tak stopy stawia od siebie [...] jaki kliszawy to nogi mogo być proste, tylko że kliszawy ich tak stawia, stawia tak na ukos te nogi L09Rut162 Kliszawy to takie krzywe nogi, z angielski nieraz majo ludzie L09Rut162 → **KLISZUN** *m*, **KOSAŁAPIEC** *m*, **KOSAŁAPY**

[mMlp kliszawy Bjw97Dwi117 Trk06Rut360 L07Rut191 L09Rut162]

KLISZUN *m* ‘człowiek o koślawych nogach’ Kliszun wyrośni Bjw97Dwi117 →

KLISZAWY

[Mlp kliszun W86Dub65 Bjw97Dwi65 kl’išun Bjw97Dwi117]

KLOCKA *ż* / **KLUCKI** *lm* **1. lp rzad.**, *lm* ‘kluski’ Ta klocka Bjw97Dwi102 Jeść klocki

B32Dom226 Rob tam klocki W82Tur103 Kliocki my robim z kartofli, mogo być tak samo z mąki Łpt72Zda159 Zgotują dziś klocki tobie Ł84Par141; **2. lm** ‘rodzaj kruchych ciastek jedzonych z makiem – potrawa wigilijna’ Ciasto zrobisz, skaczasz, potym nożem kroisz i upieczysz. My klocki nazywali, mówio i śliżyki. Z ciasta piekli kliucki, jak kto mówił – śliżyki W99Rut41 → **BULUKI** *lm*, **KLUCECZKI** *lm*, **ŚLIŻYKI** *lm*; **3.** grudka w kaszy, w krochmalu’ Wlewa się mieszając, żeby nie było klocek W82Rei38; **4. przen.** ‘osoba otyła, ociężała’ Wn00Daw94

[Mlp klocka B32Dom226 W82Tur67 Bjw97Dwi102 Wn00Daw94 kl’locka Łpt72Zda159 Mlm klocki

Bjw97Dwi102 kłocki W82Tur103 Bkb08Rut95 Dlm kliocek W82Rei38 Blm klocki B32Dom226 kl’locki

Łpt72Zda159 kl’ucki W99Rut41 ‘kl’ocki Ł84Par141]

KLOMBA• *ż* ‘rabata z kwiatami, klomb’ [...] nu ji naokoło klomby objażdżali Pdż01Kar475

[Dlp kl'omby Pdż01Kar475]

KLONNIK• *m* 'las klonowy' Klionnika nie ma [tutaj], demb jest Ł67ParIV-10

[Dlp kl'ónnika Ł67ParIV-10]

KLUB / **KŁUB** *m* 'klub, dom kultury, świetlica' Budujo klub Bjw97Dwi53 To klub u nas jest tylko Drś96Mar25 [...] póki nowy klub zbudujo Drś96Mar25 Postawili tu w mieście klub taki większy, po lewej zabudowania takie Drś96Mar25 No i teraz ten klub troszeczkę krótszy, jeszcze był dłuższy, te zdanie Drś96Mar25 I on nie idzie ni do kłuba, ni gdzie nie idzie, nic Ikż96Mar18 My zrobimy zebranie tut w klubie i wszystko już Bnk96Mar163 Teraz już młodym ludziom bardzo dobrze, teraz już jim jest i taki kliuby i wszystko Ł67ParI-86

→ **KUŁTURKA** *ż*

[Mlp klup Drś96Mar25 kl'up Bjw97Dwi53 klub Drś96Mar25 Dlp kłuba Ikż96Mar18 Mslp f kluŕe Bnk96Mar163 Mlm kliúby Ł67ParI-86]]

KLUCECZKI *lm* 'zdr od klucki - klocka 2' Kluceczki rzuca sie do tej pacyty [podsyty] i bardzo smaczna wtenczas W99Rut41 → **BULUKI** *lm*

[Mlm kluceczki Bkb08Rut95 Blm kl'ucečki W99Rut41]

KLUCKI *lm* → **KLOCKA** *ż*

KLUCZYĆ *ndk* 'uruchamiać, włączać silnik za pomocą kluczyka' Która maszyna [...] chtóro kluczyć, a pieńć maszyn jest – duszła, wsunęła kluczyk, czy kluczyć? Ona mówi kluczyć K02Kar319 → **ZAWODZIĆ**² *ndk*

[bzk kl'učyc' K02Kar319]

KLUMP *m* → **KŁUMP** *m*

KŁAD *m* 'stos, pryzma, w które układa się drewno lub snopy' Składaj okuratnie polanki w kład ten Ł84Par141 W kładzie drzewa najlepiej sechni, deszcz ni pada a słońce, wiatr suszy Łpt72Zda159 Ty beńdziesz na kładzie, a ja benda podawać snopy Ł84Par141

[Mlp kład Ł84Par141 kłat Łpt72Zda159 Blp kład Mslp kładz'e Ł84Par141 kł'aŕe Łpt72Zda159]

KŁADNAĆ *ndk* 'kłaść, umieszczać na czymś' W zimowu poru tu śnieg, liod kładnim Kjd01Kar283 Nu na te cegły kładni sia chlieb Užp01Kar259 → **KŁAŚĆ** *ndk*, **ŁOŻYĆ** *ndk*

[bzk kładnać B32Dom226 ter1lp kładnę B32Dom226 ter1lm kładnim Kjd01Kar283 ter nos kładni s'a Užp01Kar259]

KŁAMAĆ *ndk* 'świadomie mówić nieprawdę, kłamać' B32Dom262 ♦ Ty u mnie nie kłam 'tylko nie kłam, nie będziesz mi tu kłamał' B32Dom262

[roz^k lp nie kłam B32Dom262]

KŁAMCA *m* ‘człowiek świadomie mówiący nieprawdę, kłamca’ Bkb83a)Giu101 →
BRECHUN *m*

[Mlp kłamca Bkb83a)Giu101]

KŁAMCZUGA *m*, **ż** 1. ‘kłamca – o mężczyźnie’ Bkb83a)Giu100 → **BRECHUN** *m*; 2.
‘kobieta świadomie mówiąca nieprawdę, kłamczucha’ Bkb83a)Giu100

[Mlp kłamčuga Bkb83a)Giu100]

KŁAMIEC *m* ‘człowiek świadomie mówiący nieprawdę, kłamca’ Bkb83a)Giu101 →
BRECHUN *m*

[Mlp kłam’ec Bkb83a)Giu101]

KŁAPKI *lm* ‘brzeg poły w ubraniu’ Wdz71Giu320 → **BORT** *m* 2

[Mlm kłápk’i Wdz71Giu320]

KŁAS / **KLAS** *m* ‘klasa’ Tu nas tylko o teraz odkryli litewska szkoła, litewski o ten jeden klas Kmn99Kar86 A potem do polskaj szkoły z pierwszego kłasa i siedmioliatke polskon skonczyłam B12Gol112 Ja tylko cztery klasy [skonczyłam] Chr96Mar206 Wnuk u dwunastym klasie Brs02Rie50 Ja tylko cztery klasy ukonczyła, ja do pierwszej nie chodziła Prz09Jan196 Chociaż ja jestem nieuczony, bo tylko dwa klasy ukończyłem, ale ja nie śmieję się z żadnego, i litewskiego, i innego B96Cie202 Jak ja tam w szkole uczyła się, dwa klasa skończyła B96Kol189 I wojna już stała. Bolszewicy zaszli, potem już dwa klasa za bolszewikami B96Kol189 No a wnuki dziesięć klas skonczyuszy tut sami Prz09Jan196 Moj brat nierodzony no to polskie gimnazja konczył, tam wiele klas, a my to cztery tylko klasy przeszlim K99Zie19 Ja konczyłam pięć klasów L12Rut284 → **KLASA** **ż** ♦
Mniejsze klasy ‘młodsze klasy’ O te mniejsze klasy, to te, te może czasami potrafi się jich nauczyć, a te starsze, to nic nie beńdzie, wie pani Brz96Mar172

[Mlp klas Kmn99Kar86 klas Prz09Jan196 M,Blp kl’as Nlb01Mor249 Dlp kl’asa B12Gol112 klasa B96Kol189 Mslp klasie K99a)Zie255 kłásie Brs02Rie50 Mlm klasy Brz96Mar172 B96Cie202 kl’asy Prz09Jan196 Dlm klas K99Zie19 Prz09Jan196 klasów L12Rut284 Blm klasy Chr96Mar206 B96Cie202 K99Zie19 kl’asy Prz09Jan196]

KŁAŚĆ *ndk* 1. ‘składać na przechowanie; odkładać – o pieniądzech’ Tak była, że wszystkie pieniądze [jakie] miałem, do polskiego banku kładlim Żjm01Kar515 → **KŁADNAĆ** *ndk*,
ŁOŻYĆ *ndk* 2; 2. ‘dodawać’ [...] my jego [szklarnię] przenieśli tu bliżej, to nie trzeba było nawozu ni grameczka kłaść, a my jeszcze położyli tako Bjw96Mar131 → **ŁOŻYĆ** *ndk* 3;
3. ‘stawiać, wznosić’ Jemu nagrobki kładlim Szt01Kar510

[bz k klas'c' Bjw96Mar131 prze1m kładl'im Szt01Kar510 Żjm01Kar515]

KŁAUSIK *m* → **KŁAUSIUK** *m*

KŁAUSIM *m* → **KŁAUSZIM** *m*

KŁAUSIUK / **KŁAUSIK** *m* 'lekc. Litwin' Z tymi kłausikami nie można zmówić się

L11Rut75 → **KŁUMP** *m* **3**, **KŁUMPIUK** *m* **2**

[Mlp kłausiuk W86Dub72 Nlm kłausikami L11Rut75]

KŁAUSTUK• *m* 'wymowa, akcent' Pamiętam jak trze było tak czytać tam, tam polskie *a* z takim kłaustukiem [...] ja przódy umiałem trocha czytać Dtn01Kar291

[Nlp kłaustuk'em Dtn01Kar291]

KŁAUSZIM• / **KŁAUSIM**• *m* 'pytanie' [...] tyku wie, z taorji nie wytrzymałam, bo tych kłausimów straszna dużo, tych zapytaniów różna K02Kar313

[Dlm kłausimuf K02Kar313]

KŁĄB / **KŁĘB** *m* 'biodro' Musi w kłębie cości stało się, ni da dotknąć tak bryka

Łpt72Zda159

[Mlp kłomp/klemp Łpt72Zda159 Mslp kł'embe Łpt72Zda159]

KŁEPAĆ• *ndk* 'gdakać – o kurze' To ona kłepi, kłepi, nie niesie sia, kłepi siada i siedzi

Bjw99Pab133 → **KIERCZEĆ** *ndk*

[ter3lp kłepi Bjw99Pab133]

KŁĘB *m* → **KŁĄB** *m*

KŁĘBAK *m* 'kłębek' Matać można na wituszka i na kłębak Łpt72Zda170

[M,Blp kł'emb^ak Łpt72Zda170]

KŁOC *m* 'belka' Brs01Czy98 ♦ Krótki kłoc 'krótka belka w ścianie' Brs01Czy98 →

KOROTYSZ *m*

[Mlp kłoc Brs01Czy98]

KŁODA *ż* **1.** 'ścięte grube drzewo oczyszczone z gałęzi, kłoda' Sam ni wiem, jak ta kłoda ruzpiłować Łpt72Zda159; **2.** 'ul wydłubany z pnia drzewa' Ł84Par140; **3.** 'talía kart do gry' Ł84Par140 ; **4.** 'wałek z okrągłej belki do wałowania zasianego pola' Ł84Par140 ♦ Nogi jak kłody 'ociężałe, obrzęknięte nogi' BL82Giu228 → **KŁODKA** *ż*

[Mlp kłoda BL82Giu228 Ł84Par140 M,Blp kł'oda Łpt72Zda159 Mlm kłody BL82Giu228]

KŁODECZKA *ż* → **KŁÓDECZKA** *ż*

KŁODKA *ż* **1.** 'pień drzewa lub jego część, kłoc' Jak belka jaka albo kłoda popiłujisz, to masz kłodki Łpt72Zda159; **2.** 'klocek' Wozim, wieziem do gumna, teraz trzeba obić głowki, to bardzo pracowicie obiwali, nie cepami, a takimi kłodkami albo pralnikiem

Kml96Mar109 Taka wot deska na kłodce, żeby ona stała krepko i roncza wyrzeźbiona,
żeby trzymać renko Kml96Mar109 ♦ Nogi jak kłodki ‘ociężałe, obrzęknięte nogi’
BL82Giu228 → **KŁODA** *ż*

[Mlp kłotka Łpt72Zda159 Mslp kłotce Kml96Mar109 Mlm kłodk’i BL82Giu228 Blm kłotki Łpt72Zda159
Nlm kłotkami Kml96Mar109]

KŁODOWAĆ *ndk* ‘wałować, ugniatać zasiane pole wałkiem’ → **KACZAĆ** *ndk* **3**

[bzk kłodóvac’’ Wdz71Giu321]

KŁOP *m zool. rzadkie* ‘pluskwa’ B32Dom227 → **PLUSKWA** *ż*

[Mlp kłop B32Dom227]

KŁOPOCIĆ SIĘ *ndk* ‘kłopotać się, robić sobie kłopot’ Na co mnie tam kłopocić sia
W82Tur107

[bzk kłopo’cića W82Tur107 ter3lp kłopoći śa W82Tur72]

KŁOPOT *m* ‘trudna, przykra sprawa, kłopot’ B32Dom227 ♦ Kłopot mnie ‘co mi do tego, nie
moje zmartwienie’ B32Dom227 ♦ Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosiaka ‘nie miała
baba kłopotu, kupiła sobie prosię – o sytuacji, gdy ktoś sam sprowadził na siebie
zmartwienie’ L82Roj237

[Mlp kłopot B32Dom227 Dlp kłopotu L82Roj237]

KŁOSISTY• ‘o dużych, dobrze wykształconych kłosach’ Kłosista żyta W82Tur102

[żMlp kłośista W82Tur102]

KŁOSOWAĆ *ndk* ‘rozwijać się w kłosy – o zbożu’ B32Dom227 i in.

[bzk kłosować B32Dom227 W99Rie61]

KŁÓCENIA *ż* ‘kłótnia, awantura’ Kłócenia wielka była Ł67ParIV-3

[Mlp klucéńa Ł67ParIV-3]

KŁÓCIĆ *ndk* ‘obijać zboże o drewniane urządzenie’ W99Rie69

[bzk kłócić W99Rie69]

KŁÓCIĆ SIĘ• *ndk* ‘toczyć gwałtowny spór, kłócić się’ → **SWARZYĆ SIĘ** *ndk*

klóciwszy się *ipu* L29a)Szw75

[ipu klúčifšy śa L29a)Szw75]

KŁÓDECZKA• / **KŁODECZKA** *ż* **1.** ‘mała odcięta część kloca, klocek’ My bachury bylim
jaszczę, na wiaczorach nas poproszo te wielkie – wy przyczepcie takie kłódeczki dla
dziewczynak, przyczepcie K02Kar264; **2.** ‘przyrząd do obijania lnu’ Kml96Mar109

[Mlp kłodečka Kml96Mar109 Blm kludečk’i K02Kar264]

KLUB *m* → **KLUB** *m*

KLUBNIKA *z zb* ‘truskawki’ [...] była wielia jagodów, tych klubnikow wielia L13Kar368

[Dlm klubn’ikof L13Kar368]

KLUC *ndk* **1.** ‘zarzynać wieprza’ Kłuc wieprza B32Dom227 Kłuc kabana B32Dom227 Kłuc świństwo [świnie] B32Dom227 Sam kłuji parsiuka Bjw97Dwi117 → **KOLIĆ** *ndk*; **2.** ‘rąbać drzewo’ Kłuc drwa B32Dom227

[bzk kłuc B32Dom227 *ter3lp* kłuji Bjw97Dwi117]

KLUC SIĘ• *ndk* ‘ranić przy dotyku, kłuc’ Takie kłują się i takie ziarka u jego, czepia się, długie takie liście i takie kłują się, a kwiat taki fielutowy Bht98Pab194 → **KOLIĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lm* kłują się Bht98Pab194]

KLUMP / **KLUMP**• *m rzadko* **1.** *lm* ‘chodak z drewna lub na drewnianej podeszwie’

Kłumpy zaczęli nosić u nas jak Litwini przyszli Łpt72Zda159 Kiedyści w kłumpiach do chlewa chodzili, teraz po mieście, co za moda hadka W80Tek69 Nawet taki był biedny, to on plotł takie koszy, robił takie kłumpi K99a)Zie255 Nam te kłumpi już oczy wyjedli, a te młode fiksutki mówio, że to ładne buty Wtr79Saw209 W czasie wojny obuwia ładnego nie była, takie kłumpi na drewnianej podeszwie nosili Wtr79Saw209 Ja sama w kłumpiach szedłam du pierwszego oddziału K02Kar280 → **DRZEWNIAK**; **2.** *lm* ‘buty dużego rozmiaru’ Wn00Daw98; **3.** *lekcew.* ‘Litwin’ Boże strzeż, kłumpi przezywali się L11Rut75 → **KŁAUSIUŁ** *m*

[Mlp kłump Łpt72Zda159 Mlm kłumpi L11Rut75 kłumpi Wtr82Saw74 kł'umpi Ejs94Kru117 kłumpię

W82Rei37 Wn00Daw98 kł'umpi/kł'umpy Łpt72Zda159 kł'umpi / kł'umpi Wtr79Saw209 Dlm

kł'umpiuf/kł'umpuf Łpt72Zda159 Blm kłumpi K99a)Zie255 kł'umpi Wtr79Saw209 kł'umpy Łpt72Zda159

Nlm kłump'ami/kłump'ańi Łpt72Zda159 Mslm kłump'ax K02Kar280 kł'umpax/kł'umpax Łpt72Zda159 f

kł'umpax W80Tek69]

KLUMPIUŁ / **KLUMPIAK**• *m* **1.** ‘obuwie – drewniak’ A na nogi bywa, że i kłumpiuki założy Łp01Kar418 Który bogatszy to i lepiej ubierał się, a biedniejszy to i w kłumpiukach Łp01Kar418 [Jako wróżbę] kłumpiaki pałali Bkb08Rut95 → **DRZEWNIAK** *m*; **2.** ‘*lekc.* przezwisko Litwina’ Kłumpiaki te bardzo uparte, daj wiaru L11Rut75 → **KŁAUSIUŁ** *m*

[Mlp kłumpiuk W86Dub72 Mlm kłumpiaki L11Rut75 Blm kłumpiaki Bkb08Rut95 kłump'uk'i Łp01Kar418

Mslm v kłump'ukax Łp01Kar418]

KŁYK *m* **1.** ‘kielek rośliny’ Pszenica zmarzła na kle B32Dom227; **2.** ‘duży ząb’

Wn00Daw98

[Mlp kłyk B32Dom227 Mslp na kle B32Dom227 Mlm kłyki Wn00Daw98]

KMYŻNIAK *m* ‘bardzo gęste zarośla’ W99Rie69 → **CHMYŻNIA** *ż*

[*Mlp* kmyżniak W99Rie69]

KNIAGINIA *ż* ‘księżna’ Kniaginia Sapiega u Polski żyła Ł67ParIII-32

[*Mlp* kñaǵińa Ł67ParIII-32]

KNĠHAUKA *ż* ‘czajka’ Żarabuk przelienk się, jak zapiszczała knĠhauka Łpt72Zda159

[*Mlp* knĠiḡauka Łpt72Zda159]

KNOPKA *ż* **1.** ‘zatrask’ B32Dom227; **2.** ‘pluskiewka’ B32Dom227

[*Mlp* knopka B32Dom227 *Mlm* knopki B32Dom227]

KOBIECKI ‘złożony z kobiet, kobiecy’ Kobiecki rząd L91Zow 537 → **BABI**

[*mMlp* kobiecki L91Zow 537]

KOBITA *ż* ‘kobieta’ Śliczna kobita była Ł67ParIV-4 Kobita tęga, wysoka Ł67ParIV-4

[*Mlp* kobita Ł67ParIV-4]

KOBYLISZCZA *ż* **1.** ‘wielka kobyła’ W86Dub76; **2. przen.** ‘kobyliśko – o kobiecie zbyt rosłej i tęgiej’ W86Dub76 → **KROWISZCZA** *ż* **2**

[*Mlp* kobyliścza W86Dub76]

KOBYŁECZKA *ż* ‘*zdr* od kobyła, kobyłka’ Potem kupili, była taka kobyłeczka taka, zgrabna taka, kochana taka Bjw99Pab126

[*Mlp* kobyłeczka Bjw99Pab126]

KOC *m* / **KOCA** *ż* ‘płat cieplej tkaniny służącej do przykrywania się, koc’ Bkb73Giu114 i in.

[*mMlp* koc Bkb73Giu114 *żMlp* 'koca Bkb73Giu114,120]

KOCA *ż* → **KOC** *m*

KOCHANIEŃKA• *ż* *forma adresatywna* ‘kochana, kochaniutka’ Kochanieńka moja, dobrze zrobiła, że ty tylko to mówiła, żeby ty była coś powiedziawszy, ciebie po kawaleńku rozszarpaliby oni L91Zow542 → **DUSZECZKA** *ż*

[*Wlp* kochanieńka L91Zow542 koḡańeńka Dcs13Koz386]]

KOCHANIEŃKI• *m* *forma adresatywna* ‘kochany, kochaniutki’ → **DUSZECZKA** *m*

[*Wlp* kochanieńki W86Dub77 koḡ'ańińki W82a)Tek289]

KOCHAŃNIE *n* ‘kochanie, miłość’ B32Dom227 i in.

[*Mlp* kochańnie B32Dom227 *Dlp* kochańńa Wdz95Czy81]

KOCIACZY ‘koci’ W86Dub77 → **KOCINY**

[*mMlp* kociaczy W86Dub77]

KOCIĆ *ndk* ‘toczyć, turlać’ Nu i koci te jajka, gdzie jajka pokoci się, stukni, to już jego
Żgw02Kar488 Na żerdkach kocili bierwiony spód rowu aż na kozioł Łpt72Zda159 →
KACZAĆ *ndk*

[*bzk* kocić B32Dom227 k'oc'ić Łpt72Zda159 *ter3lp* koc'i Żgw02Kar488 *prze3lm* koc'ili Łpt72Zda159]

KOCIĆ SIĘ / KACIĆ SIĘ *ndk* ‘toczyć się, turlać się’ Tylne koły koco się ni pu śliadach
przednich Łpt72Zda159 Kocisia, kocisia wianek po ulicy B32Dom227 A zimo, tyle razy
przypominam, że takie byli hurby wielkie, co nie mogła iść, to kociła sia, nie była takich
drog, to polami, lasem Smw01Kar278 → **KACZAĆ SIĘ** *ndk* 1 ♦ Jabłko od jabłoni
niedaleko kaci się → **JABŁOŃ** *ż*

[*bzk* kocić się B32Dom227 *ter3lp* kocisia B32Dom227 koćicia W82Tur76 kaci się L82Roj239 *prze1lp*
ko'c'ila s'a Smw01Kar278]

KOCIELNIA• *ż* ‘kotłownia’ Ona mówi: pani, schodź – mówi na mnie – pani Zosiu, podłóż
w kacielniu, żeby nie zgasła Kmn99Kar91 Nu ja, wie, poszła do tej kacielni już tam palić
Kmn99Kar91

[*Dlp* kacielni *Blp* w kacielniu Kmn99Kar91]

KOCIEŃKA / KŲCIŃKA *ż* ‘*zdr* od kot, koteczek’ B32Dom227

[*Mlp* kocieńka/kŲcińka B32Dom227]

KOCIK ‘*zdr* od kot, kotek’ Dwa kota u was, dwa koty, dwa kŲciki Rzc98Ost-nmw1

[*Blm* k'oc'iki Rzc98Ost-nmw1]

KOCIŁKA* / **KACIŁKA** *ż* ‘koło lub obręcz służąca dzieciom do zabawy’ Z rechwy kaciłka
sobia zrobił Łpt72Zda155

[*M,Blp* kac'iłka Łpt72Zda155]

KOCINY ‘koci’ W86Dub77 → **KOCIACZY**

[*mMlp* kociny W86Dub77]

KŲCIŃKA *ż* → **KOCIEŃKA** *ż*

KOCISZCZA *m* ‘stary lub duży kot, kocisko’ Biedna kociszcza W82Tek212

[*Mlp* kociszcza W86Dub76 koc'isza W82Tek212]

KOCIUCZEK / KACIUCZEK / KACIUCZAK / KUCIUCZEK *m* ‘*zdr* od kociuk,
pieszczotliwie o kotku’ Daj mnie kaciuczka tego w łaty Łpt72Zda159 Kaciuczak w
czyrwrone łaty najsprytniejszy Łpt72Zda155 Kaciuczki jiszcz głuchinkie Łpt72Zda155
Kot dusił kaciuczki Łpt72Zda143 /

[*Mlp* kac'učak Dcs13Koz392 kac'lučak/koc'luček/kuc'luček Łpt72Zda159 *Blp* kac'lučka Łpt72Zda159 *Mlm*
kac'lučki Łpt72Zda155 *Blm* k'ac'lučki Łpt72Zda143,148]

KOCIUK / KACIUK *m* ‘*zdr* od kot, kocię, kotek’ Daj jeść kaciuku Wtr82Saw77 Kot moży zadusić kaciuków Łpt72Zda159 Co robić z kaciukami, jest ich cztery Łpt72Zda155

[*Mlp* kaciuk W86Dub72 kac’luk/k’oc’uk Łpt72Zda155,159 *C/p* kac’uku Wtr82Saw77 *Blm* kac’lukuf Łpt72Zda159 *N/m* kac’uk’ami Łpt72Zda155]

KOCZARGA *ż* → **KOCZERGA** *ż*

KOCZEGAR *m* ‘palacz (kotłowy)’ B32Dom227

[*Mlp* koczegar B32Dom227]

KOCZEREŻKA * / **KUCZEREŻKA** *ż* ‘*zdr* od koczerga, mały pogrzebacz’ Takie mniejsze koczergi byli, taka mniejsza, kuczereżka nazywali Kjd01Kar287 Koczereżko wygarni wengli Brs04Ste110

[*Mlp* kučereška Kjd01Kar287 *N/p* kačareško Brs04Str110]

KOCZERGA / KOCZARGA / KACZERGA / KACZERHA / **KUCZERGA** *ż* **1.** ‘ożóg, pogrzebacz’ Byli u nas kuczergi, bo byli wielkie piecy chlebowe Łpt72Zda160 [...] latała za menżem z kaczergo Mjs73a)Wer220 Pierwej kaczergi takie byli Użp01Kar259 Kuczerga taka była, była, kuczerga nazywali, wygarnywali ten żar Kjd01Kar287 Takie mniejsze koczergi byli Kjd01Kar287 Koczergo stuknął po grzbiecie Bjw97Dwi117 Żelazna kaczerha była i dzierewjanna kaczerha. Tu była żelazna, ale tylko pałka była drzewniana Wjd99Pab256 Trochi kaczergo jego [piekący się chleb] pociongami, z miejsca poruchami, może lepiej upieczysie K02Kar293 Była z piecy wygrabywać kaczergo. Wyciongniejsz takiej kaczergaj L13Kar364 → **HACZEK** *m*; **2.** ‘długi, duży nos’ Wn00Daw98

[*Mlp* koczerga B32Dom227 Wn00Daw98 ko’czerga/ka’czerga Ł84Par143 kočarga Brs01Czy102 kočárga Wdz71Giu317 kočerga W82Tur74 kučerga Kjd01Kar287 kačerya B32Dom222 kačery’la Wjd99Pab256 k’uč’erga/koč’erga/k’uč’erga Łpt72Zda160 *N/p* kočergo Bjw97Dwi117 kačergo K02Kar293 L13Kar364 kač’ergo Mjs73a)Wer220 kačergaj L13Kar364 *M/m* kočerg’i Kjd01Kar287 kačerg’i Użp01Kar259 k’uč’erg’i Łpt72Zda160]

KOCZKI *lm* ‘kępy, małe wysepki suchego gruntu na bagnach’ Ł67ParIII-5

[*M/m* kočki Ł67ParIII-5]

KOCZUJUSZCZY • ‘koczownik, koczujący’ Oni same nie wiedzo, skąd oni pochodzo, bo oni jeżdzo, takie o koczujuszcze Pkl96Mar50

[*ipc lm* koč’uǰušče Pkl96Mar50]

KODZIĆ *ndk* → **KADZIĆ** * *ndk*

KOFTA • *ż* ‘bluzka z dzianiny’ Wiąza kofty Brs02Rie50

[B_{lm} kofty Brs02Rie50]

KOGUT *m* ‘kogut’ Bijon się te koguci Użp01Kar262 → **PIETUCH** *m*

[M_{lp} kôgut M_{lm} koguc’i Użp01Kar262]

KOJEC *m* ‘kojec dla dziecka’ Bkb73Giu116 → **JASIELKI** *lm*

[M_{lp} ^lkojec Bkb73Giu116]

KOKARDA * / **KUKARDA** *ż* ‘kokarda’ Graŕko przyszpiliła kukarda du sukienki

Łpt72Zda164 → **BANT** *m*

[M_{lp} kukarda W82Tur67 kukárda Wdz71Giu322 M, B_{lp} kuk^larda Łpt72Zda164]

KOKORKA * / **KAKORKA** • *ż* ‘zdr od kokora’ Ja sama jadła z trawy kakorki, wiesz, upieczu Gjd82a)Ana249

[B_{lp} kak^lork’i Gjd82a)Ana249]

KOKORY * / **KAKORY** • *lm* **1.** ‘rodzaj bułeczek z gotowanych kartofli z nadzieniem, smaŕzonych lub pieczonych w piecu’ Kartofla tłuczu się, nu i potym wykaczasz i do srodku kładnisz, nazywali się kakory. Jak teraz pieczu, to mienska do tych kakorow kładni Trk06Rut368 Szwilipki i kakory nazywali ich, na blaszy upieczu Trk06Rut368 Piekli kapuściane tam bliny, kakory K02Kar279; **2.** ‘rodzaj ciasteczek’ Kakory takie rozmajite [piekli] Użp01Kar261 → **SZWILIPKI** *lm*

[M_{lm} kakory Trk06Rut368 B_{lm} kakory K02Kar279 kakôry Użp01Kar261 D_{lm} kakorow Trk06Rut368]

KOLACJA * / **KULACIJA** • *ż* ‘posilek wieczorny, kolacja’ O, patrzajcia aspan, bałtuchu je na kuliacja Łpt72Zda113 → **WIECZERA** *ż*

[B_{lp} k^u^lac’ija Łpt72Zda113]

KOLADY / **KALADY** / **KOLEĐY** *lm rzad.* ‘okres Boŕego Narodzenia’ Kiedyści moja mama to juŕ mówi kalady tak, nie mówi Boŕe Narodzenie W99Rut31 Na kaliady chainku zawsze rabili Łpt72Zda156

[M_{lm} kolady/koleđy Bkb08Rut96 kal’ady W99Rut31 M, B_{lm} kal^lady Łpt72Zda156]

KOLANA *ż, n* / **KALANA** / **KULANA** *ż 1. anat.* ‘kolano’ Franuś Kłyszejna zbił kuliana, zaczęła się narywać i juŕ drugi rok ni moŕy chodzić Łpt72Zda160 Wypisał karteczka na kolenie Orn73c)Masl79; **2.** ‘przy określaniu pokrewieństwa – stopień’ [My] trzeciej koliany jesteŕmy Ł67ParIV-2 ♦ Stać/stanać/stawać na kolana /kolanach ‘kleczeć/klęknać/klęknać, paść na kolana’ Cały naród na kolanach stoi L96Męd97

[z M_{lp} k^u^lana/kol^lana/k^a^lana Łpt72Zda160 z D_{lp} kol’any Ł67ParIV-2 z B_{lp} k^u^lana Łpt72Zda160 n M_{slp} kol’en’ə Orn73c)Masl79 M_{slm} kolanach L96Med97]

KOLASA• / KOLESA• *ż* ‘wóz konny’ Zaprzengaju konia koliaso [...] nu i z koniam jeździ po tym tokie Bjj99Ado58 Ci na kolesie jego postawilicia, ci na ziemia zdjelicia?

B29Nit244 → **KOŁOSA***żlm*, **KOŁY** *lm*, **POWOZKA** *ż*, **WÓZ** *m*

[Nlp kół’ásó Bjj99Ado58 Mslp na koles’e B29Nit244]

KOLASKA• / KALASKA *ż* 1. ‘wózek’ Kaliaska taka [...] na czterach koliaskach [kółkach]

Brs02Rie50 → **WÓZEK** *m* 1; 2. ‘kolebka, kołyska’ Smw01Kar289 → **KOLEBKA*** *ż*,

KOŁYSKA* *ż*, **LULKA**¹ *ż*, **ŁÓŻECZKA** *ż*, **WOZIK** *m*, **WÓZEK** *m* 2; 3. *lm* ‘kółka’

Brs02Rie50

[Mlp kal’aska Brs02Rie50 Mslp kol’ask’e Smw01Kar289 Mslm kol’askax Brs02Rie50]

KOLĄCY ‘z kolcami, kłujący’ Wdz95Czy75 → **KOLCZASTY**, **KOLUSZCZY**

[mMlp koloncy Wdz95Czy75]

KOLCZASTY ‘z kolcami, kłujący’ Wdz95Czy75 → **KOLĄCY**

[mMlp kolčasty Wdz95Czy75]

KOLE *ndm* → **KOŁO**² *ndm*

KOLEBAĆ SIĘ* / **KALEBAĆ SIĘ•** *ndk* ‘wahać się’ A teraz wnuki, tak nie wiem, tak

kalebamy sie do jakiej posyłać [szkoły] można i do polskiej Bwk99Pab187

[ter1lm kal’ébamy še Bwk99Pab187]

KOLEBKA* / **KALEBKA** *ż* ‘kołyska, kolebka dla dziecka’ Bkb73Giu115 → **KOLASKA*** *ż* 2

[Mlp ka’leпка Bkb73Giu115]

KOLEGA / **KULEGA** / **KOLEGO** / **KULEGO** *m* ‘towarzysz nauki, pracy, kolega’ Dubrali

się dwa kuliegi Łpt72Zda160 On znalaz kolego Wdz95Czy73 Kolego przedmówca

W83Tur17

[Mlp kolego/kulego W83Tur17 k^ul’lega/k^al’jega/kol’lega/kol’lego Łpt72Zda160 Clp kul’legu Łpt72Zda160

Blp kolego Wdz95Czy73 kol’lego Wtr82Saw69 Nlp kul’lego/kul’legem Mslp kul’legu Mlm kul’legi

Łpt72Zda160]

KOLEGANOWAĆ *ndk* → **CHULIGANOWAĆ*** *ndk*

KOLEGO *m* → **KOLEGA** *m*

KOLEGOWAĆ *ndk* ‘być czymś kolegą, przyjaźnić się’ B32Dom227

[bzk kolegować B32Dom227]

KOLEINA *ż* ‘odciśnięty, głęboki ślad kół pojazdu na drodze, koleina’ B32Dom227 →

KOŁOWINA *ż*

[Mlp koleina B32Dom227]

KOLEJ¹ *ż* ‘kolejka, kolejność’ Bjj99Ado67 i in. ♦ Z kolei ‘po kolei’ To on [pastuch] co dzień pasie i wszystkie z kuleji po dniu karmili jego Pdz01Kar468 Tak i z kolei i chudziłim Bjj99Ado67

[Dlp s kúl’ěji Bjj99Ado67 s kul’ěji Pdz01Kar468]

KOLEJ² / KOLEJA / KULEJA *ż* ‘kolej; komunikacja kolejowa’ Tam już był pociąg, kolejka była B12Gol119 Kolej to poza Żermienie idzie W82Tur118 ♦ Żelazna kuleja ‘kolej żelazna’ Alie ojciec na żelaznej koleji pracował, czterdzieści lat odpracował Rzc98Ost-nmw1 Krm01Kar402 → **DROGA** *ż*

[Mlp kolej W82Tur118 kolejka B32Dom227 kol’ėja B12Gol119 kul’ėja Krm01Kar402 Mslp kól’ěji Rzc98Ost-nmw1]

KOLEJA *ż* → **KOLEJ²** *ż*

KOLEJOWIEC[•]m ‘kolejarz’ Kolejowce dobrze wtedy zarabiali Ł95Kar46

[Mlm kolejowce Ł97Kar57 kol’ejofce Ł95Kar46]

KOLEKTYW[•] m ‘kolektywizacja’ No a tak nie ma tego kaliaktywu u Polsce Jrz96Mar64

[Dlp kal’aktyvu Jrz96Mar64]

KOLEDA *ż* **1.** ‘pieśń bożonarodzeniowa’ Chodzenie z kolędami Bkb08Rut96; **2.** ‘prezenty świąteczne od pracodawców dla służby, czeladników na Boże Narodzenie’ Bkb08Rut96

[Mlp kolęda Bkb08Rut96 Nlm z kolędami Bkb08Rut96]

KOLEDKA[•] ż ‘zdr od kolęda’ Na Boże Narodzenie koliendki śpiewali, chodzili, śpiewali, najwięcej na Trzech Króli chodzili W99Rut32

[Blm kol’entki W99Rut32]

KOLEDNIK[•] m ‘kolędnik’ Chodzenie za kolędników Bkb08Rut96 ♦ Paczka/partia kolędników/kolędniców → **PACZEK** *m*

[Mlm kolędniki Bkb08Rut96 Dlm kolędników/kolędniców Bkb08Rut96 Blm kolędników Bkb08Rut96]

KOLEDOWY ‘kolędowy, przeznaczony na kolędowanie i zabawy’ W99Rut32 i in. ♦ Czas kolędowy → **CZAS** *m*

[mMlp kol’endovy W99Rut32 Bkb08Rut98]

KOLEDY *lm* → **KOLADY** *lm*

KOLI → **KOŁO²**

KOLIĆ *ndk* **1.** ‘kłuć’ Nudna jednej, niezdrowa jestem, jak moga ida, ida, a potym tak kto żeby igło kolił, to takie bol Pcn01Kar249; **2.** ‘zarzynać’ Zimo parsiuki kolio, a już nie chce

sie jeść, bo ona słona, bo ona stara Bjw96Mar131 Kolić parsiuka K02Kar227 → **KŁUĆ**
ndk 1

[bzk kol'ic K02Kar227 *ter3lm* kol'o Bjw96Mar131 *prze3lp m* kol'it Pcn01Kar249]

KOLIĆ SIĘ• *ndk* 'kłuć' [...] tam w gardle [krowy] [...] zbiera się tam [...] kupa taka
ościuków tych i kole się i [krowa] chora Bjw99Pab126 → **KŁUĆ SIĘ** *ndk*

[*ter nos* kol'c' s'e Bjw99Pab126]

KOLIK• *m* 'palik, kołek' Koliki napendzo [wbiją] w ziemia, przywionżo żerdź od kolika do
kolika Dgd82a)Par211 → **KOLUK** *m*, **KOLEK** *m*, **SZAKAL** *m 2*

[Dlp kol'ika Blm kol'ik'i Dgd82a)Par211]

KOLONIA• / **OKOLONIA**• *z* 'jednostka osadnicza powstała na terenach oddalonych od
wcześniejszej zabudowy, najczęściej wsi, kolonia' W jednym miejscu wszystkie, wie, nie
wyszedszy na kolońje, to wówczas okolica była K02Zie139 Ziemi była czydzieści
hektarów, a potem wszak zostali się dwadzieścia, jak na okolońja szedlim. [...] Była
wioska, a potem na okolońje rozdzielili K02Zie137

[Blp okolońja K02Zie137 kolońje K02Zie139 Blm okolońje K02Zie137]

KOLONIKI *lm* 'spinki do mankietów' Kolioniki teraz niemodne Bjw97Dwi117

[Mlm kol'ońiki Bjw97Dwi117]

KOŁOSA *lm* 'wóz konny' B32Dom227 → **KOLASA** *ż*

[Mlm kolosa B32Dom227]

KOŁOSOWY• '*przym* od kolosa' Ślady koliosowe Wdz71Giu315

[Mlm kol'osowe Wdz71Giu315]

KOLUCHA* / **KALUCHA** *ż* 'nieruchawa kobyła' No ruszaj, kaliucha ty przekięta
W82Tek215

[Mlp kalucha W82a)Tek290 Wlp kal'uxa W82Tek215]

KOLUCZKI* / **KALUCZKI** *lm 1*. 'igliwie, szpilki drzew iglastych' Brs01Czy98 →
IGIELKI *lm*

[Mlm kal'učk'i Brs01Czy98]

KOLUK• *m* 'mały kołek' Oni z deski tam [...], z jakiego, z koliukow jakich zrobiona
Ppl08Rut62 → **KOLIK** *m*

[Dlm kolukow Ppl08Rut62]

KOLUSZCZY• 'mający kolce, kłujący' Potem przypominałam, że dagiel, chtóron rośni,
takie bardzo koliuszcza on Bjj99Ado72 → **KOLĄCY**

[mMlp kol'úščα Bj99Ado72]

KOLUŹA *ż* → **KALUŹA*** *ż*

KOŁ *m* 'zaostrzony na końcu pal' Koł wbiwasz na darma, tut słup musisz wkopać

Łpt72Zda160 ♦ Choć koł czesz → **CZESAĆ** *ndk* ♦ Koł na głowie czesać *komu* →

CZESAĆ *ndk* ♦ Jak koł połknewszy → **POŁKNAĆ** *dk* ♦ Stanać kołem 'o języku - zaniemówić, odebrać mowę' Język prosto kołem stanewszy W99Rie76

[M,Blp koł B32Dom216,235 Łpt72Zda160 W96Rie85 Bjw97Dwi77 Nlp kołem W99Rie76]

KOŁA *ż* → **KOŁO**¹ *ż, n*

KOŁACZYK *m* 'kóleczo, krążek' Beczułka taka i zasłanienta, a tam dziureczka i tam koło tam taki kołaczyk przybity do tego do tej pałki i tak o hasi sie, hasi sie i masło zbije sie skoro Isz96Mar196

[Mlp kołacyk Isz96Mar196]

KOLCHOZ* / **KOLKOZ*** / **KALCHOZ*** / **CHOŁCHOZ** / **CHAŁCHOZ** *m* 'rolnicza spółdzielnia produkcyjna w ZSRR, kołchoz' A teraz ten kołchoz, teraz ten kołchoz rozpandzajo Str99Pab174 A tutaj taki brygadzysta w kołchozie, taki brygadzysta jedzie na koniu Bht98Pab153 Potam jak chałchoz przysiad to tam byli Ruskie K02Kar299 A potem Niemiac zaszed, znow rozpędzał te chałchozy, potym znow Ruski zaszed, znow do chałchozów K02Kar299 Nie będo z kołchozow wypuskać Bjw97Dwi21 A jak chałchoz stał [nastał], poszłam do kuźni do chałchozu Pdz01Kar466 Jak u nas tam w chałchozie K02Kar299

[Mlp kołxos K02Kar299 xałxos Pdz01Kar466 Dlp xałxozu Pdz01Kar466 Blp kałx'os Str99Pab174 Mslp w kałchozie Bht98Pab153 v kołkożα Orn73c)Masl75 v xałxoz'e Blm xałxozy K02Kar299 Dlm kołxozof Bjw97Dwi21 xałxozuf K02Kar299]

KOLCHOZNY / **KALCHOZNY*** / **CHAŁCHOZNY*** 'przym od kołchoz, kołchozowy, z kołchozu' Ni jednego dnia wychodnego [dnia wolnego od pracy] ni brała, bo żałowała kałchoznej żywioły Kmn99Kar92 Ale widzi, że to kołchozny pan jakiś taki Bht98Pab153 Ja na fermach robiła, krowy kołchozne dujiłam Pcn01Kar249 Był dwor Szymkiejicza, potem kałchozna kantora zrobili Kłw01Kar520 Wypendzili ta kantora kałchozna z tego domu Kłw01Kar520 [...] chałchozne budynki [...] Ong01Kar493

[mMlp kołchozny Bht98Pab153 żBlp kałxozna Kłw01Kar520 żDlp kałchoznej Kmn99Kar92 Mlm xałxozne Ong01Kar493Blm kałxozne Pcn01Kar249]

KOLCHOŹNIK* / **KALCHOŹNIK** / **KALKOŹNIK** / **CHAŁCHOŹNIK** *m* 'członek kołchozu, kołchoźnik' A jemu nie dajo kupić, on nia chałchoźnik był Ong01Kar493 Bo takie chałchozne budynki tylko chałchoźnik miał prawa kupić Ong01Kar493

[Mlp kałxózn'ik/kałkóz'n'ik Mjs73Ana27 xałxoz'n'ik Ong01Kar493]

KOŁDRA / **KOWDRA** *ż* / **KORDŁA** *ż* / **KOŁDRO** *n* 'kołdra pikowana' Kołdra

watowa/watnia Bkb73a)Giu118 Tkali obrusy i kordły tkali, wszystko tkali Brs04Ste120 Te kołdro Grd99Sat194 ♦ Kołdra puchowa 'pierzyna' Bkb73a)Giu118 → **PIERNAT** *m*, **PIERZYNA** *ż*, **PUCHÓWKA** *ż*

[żMlp kołdra Bkb73Giu115 ^lkołdra/^lkovdra/^lkoūdra Bkb73a)Giu118 *n*Mlp kołdro Grd99Sat194 kordło Bkb73a)Giu118 B*lm* kordły Brs04Ste120]

KOŁDRO *n* → **KOŁDRA** *ż*

KOŁDUNY• / **KALDUNY**•/**KUŁDUNY** *lm* 'rodzaj pierożków z ostrym farszem mięsnym gotowanych w rosole' Na zapusty musieli być kułduny Łpt72Zda160 Kałdunów narobim i leżo w lodówce Bjw97Dwi116

[Mlp k'ołdun/kałd'un/k'ūld'un Łpt72Zda160 M*lm* k'ūld'uny Łpt72Zda160 D*lm* kałdunuf Bjw97Dwi116]

KOŁDUNIUK• *m* 'zdr od kołdun, kołdunik' A na święta to pierożków, kołduniuki robi Wdk01Kar246

[M,B*lm* kołduńuk'i Wdk01Kar246]

KOLEK *m* 'kołek' Bkb73a)Giu114 → **KOLIK** *m*, **KOLUK** *m*, **SZAKAL** *m* 2 ♦ Czesać kołki na głowie → **CZESAĆ** *ndk* ♦ Stołka z kołkami → **STOŁKA** *ż*

[M, B*lm* k'ołki Łpt72Zda135, M*slm* kołk'am'i Bkb73a)Giu114]

KOLKQZ *m* → **KOLCHOZ** *m*

KOŁNIERZ* / **KOWNIERZ** *m* 'kołnierz' W82Tur67

[Mlp kovněš W82Tur67 Ł67ParIV-7]

KOŁO•¹ *ż*, *n* / **KOŁA**• / **KÓŁA**• *ż* 1. 'koło, część pojazdu' Z przedniego koła szyna spadła z obody Łpt72Zda160 Zdjeli koły z „Wołgi” Bjw97Dwi36; 2. 'płaszczyzna ograniczona okręgiem, okrąg' Djabeł tak latał i w kole tej nie był, tak latał poza kole, a te króli, to w kole tej siedli W99Rut38; 3. 'koło, kółko – o organizacji, zrzeszeniu' Tutaj po prostu naród taki, żyji w Litwa, żeby jaka kółka organizować, żeby byliby Polaki, to można teraz, łączyliby się Smw01Kar279

[żBlp kuła Smw01Kar279 M*slp* f kol'e W99Rut38 *n*Dlp k'ółka72Zda160 B*lm* koły Bjw97Dwi36]

KOŁO² / **KOLA** / **KOLE** / **KALA** / **KALE** / **KOLI** *przyim* 1. 'w małej odległości, koło, obok, niedaleko kogo-czego' Koło nas W82Tur74 Koło ich L36Szw111 Trzecia [córką] Bronia to kołu Burbiszek ona tam Bjw99Ado59 Czy on też może koło jej beńdzi, chtoż jej wie Bjw99Pab135 I teraz o pełno maskalou, uo kola nas, nie daj Boże Kmj96Mar94 A ten [krzyż] wo, już tak zniszczony, szto kołę darohi Mlr96Mar87 No ja za monż przyszła z

Czyczel, a [one są] tam kolie Mularz niedaleko Stc96Mar75 Daleko, jakieś dziesięć kilometrów kale Ikażni Słb99Pab59 [...] a jak przejedziecie tak już i o Kruki, taka Krzywda jest, to już Białorusia, przez Kowiejew przejechać trzeba koli eta granica Mlr96Mar86 → **MIMO** ndm 2, **POMIMO**² ndm, **WOŹLE** ndm; 2. *przed nazwą obiektem czynności* ‘przy czym’ Samy pracowali kole gruntu W82Tur76; 3. *przed nazwą oznaczająca jakąś ilość, rachubę, miarę czasu* ‘około’ Kala sto lat żył W82Tur76

[koło L36Szw111 W82Tur74 Bjw99Pab135 kółu Bjj99Ado59 kol’e Stc96Mar75 kol’e Mlr96Mar87 kole^a/kala W82Tur76 kōla Kmj96Mar94 kal’e Słb99Pab59 koli Mlr96Mar86 kōła L29Nit243]

KOŁOMAŻ m ‘maż do osi, smarowidło’ B32Dom227 → **MAŻ** ż

[Mlp kołomaż B32Dom227]

KOŁONNA ż ‘kolumna’ B32Dom227

[Mlp kołonna B32Dom227]

KOŁOSZA / **KAŁOSZA** ż ‘nogawka’ Jedna kałosza pubryzgała się Łpt72Zda124 Szyji takie gaci co jedna kałosza dłuższa a druga krótsza Łpt72Zda156 Sabaka za kałosza chwycił Bjw97Dwi116 Jak teraz chodzo, jedna kałosza czerwona, druga czarna Użp01Kar259

[Mlp kołosza B32Dom227 kołośa W82Tur74 kał’ośa Łpt72Zda156Użp01Kar259 kał’ośa Wdz71Giu320 Błp kał’ośa Bjw97Dwi116 kał’ośa Łpt2Zda124,156 C,Msłp kał’ośy/kał’os’e/kał’os’a Łpt72Zda156]

KOŁOWINA / **KALAWINA** / **KULUWINA** ż ‘odciśnięty, głęboki ślad kół na drodze, koleina’ Na drodze do Jaszun kuluwiny byli głymbokie do piasty Łpt72Zda160 → **KOLEINA** ż

[Mlp k^uł^uł^uina/koł^uł^uina/k^ał^ał^aina Łpt72Zda160 Młm k^uł^uł^uiny Łpt72Zda160]

KOŁOWRÓTEK / **KARAWLUTAK** / **KOROWŁÓTEK**• m ‘urządzenie do wytwarzania przędzy z włókien – kołowrotek’ Tedy przyniesim karauliutak du chaty, kuńdziałka zrobim i przeńdzim Brł73Sud194 Jedna przędzy len na korowłótku, druga paczesi przeńdzi W82Rei39 → **WITUSZKA** ż 1

[Mlp kołowrutek L29Nit243 Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi22 Błp karauł’utak Brł73Sud194 Msłp korowłutku W82Rei39]

KOŁTUN / **KALTUN** / **KULTUN** / **KALTIUN**• m 1. ‘zbity kłęb włosów na głowie powstały skutkiem brudu i wszawicy’ Kaltiuna podszczygać ni można, mówio co człowiek umrzy Łpt72Zda160; 2. *łm* ‘długie zmierzwione włosy, kudły’ Wn00Daw90

[Mlp kalt’un/kult’un/k’ołtun Dłp kalt’u’na Łpt72Zda160 Młm kaltuny Wn00Daw90]

KOŁUPAĆ / KAŁUPAĆ / KUŁUPAĆ *ndk* ‘dłubać, wiercić’ Patrzeć hadka jak kułupi w nosia Łpt72Zda160 → **KROPSZTAĆ** *ndk*

[*bzk k^ułupac’/k^ułupac’/kołupac’* Łpt72Zda160 *ter3lp* k^ułupi Łpt72Zda160]

KOŁY *lm* ‘wóz konny’ Wyciągni koły z gumna i zakładaj konia Łpt72Zda160 Wypaliwali [dziegieć] dla kołou Ł67ParIV-5 Tam koły stawiali Ppl08Rut62 → **KOLASA** *z*

[*M,Blp* k^oły Łpt72Zda160 *Blp* koły Ppl08Rut62 *Dlm* kóło Ł67ParIV-5]

KOŁYCHAĆ / KAŁYCHAĆ / KUŁYCHAĆ / KOŁYSAĆ• *rzad. ndk* 1. ‘huścić, bujać, kołysać’ On moje dzieci kołychał, i, jak on pienknie śpiewał Mst01Kar372 Kołychalim buciki włożywszy do necki K02Kar173 → **PAŁAĆ** *ndk*; 2. ‘machać, kiwać’ U nas mówili: ni kułychaj nugami, bo diabła kułyszysz Łpt72Zda160 → **TRZEŚĆ** *ndk* ♦ Bogatemu czort dzieci kołysz → **BOGATY**

[*bzk k^ułyxac’/kałyxac’/kołyxac’* Łpt72Zda160 *ter1lp* kołyxam/kołyša Łpt72Zda160 *ter2lp* kołyxaš/kołyšyš/kułyšyš Łpt72Zda160 *ter3lp* kołyxa/kołyšy Łpt72Zda121,160 k^ułyšy Łpt72Zda121 *ter1lm* kołyχ^lałni/kołyšym Łpt72Zda160 *ter2lm* kołyχ^lac’e/kołyšyc’e Łpt72Zda160 *ter3lm* kołyχ^lało/kołyšo Łpt72Zda160 *prze3lp* kółyxał Mst01Kar372 *prze1lm* kołyxal’im K02Kar173 *roz* *lp* k^ułyχ^lał Łpt72Zda160]

KOŁYCHAĆ SIĘ / KAŁYCHAĆ SIĘ / KUŁYCHAĆ SIĘ *ndk* ‘bujać się, huścić się, kołysać się’ Kałychał sia na sęku i złamał jabłonka Łpt72Zda160 Nie kołychaj sie tak mocno Bjw97Dwi117 → **HOJDAĆ SIĘ** *ndk*

[*bzk k^ułyxac’* s’e/kałyxac’ s’a/kołyxac’ s’e Łpt72Zda160 *prze3lp* m kałyxał s’a Łpt72Zda160 *roz* *lp* kołyxaj s’e Bjw97Dwi117]

KOŁYCHANKA• *z* ‘kołysanka’ Moje dzieci kołychał, śpiewał, jak to powiedzieć, kołychanki te K02Kar173

[*Blm* kółyxaŋk’i Mst01Kar372 K02Kar173]

KOŁYSAĆ *ndk* *rzad.* → **KOŁYCHAĆ** *ndk*

KOŁYSECZKA* / **KAŁYSECZKA** *z* ‘zdr od kołyska’ Bkb73a)Giu115

[*Mlp* kały^lsečka Bkb73a)Giu115]

KOŁYSKA* / **KAŁYSKA** *z* ‘dziecięce łóžeczko na biegunach, kołyska’ Bkb73a)Giu115 → **KOLASKA*** *z* 2

[*Mlp* kałyska Bkb73a)Giu115]

KOM *m* 1. ‘bryła ciasta, gliny, plasteliny, itp.’ Takim komam gliny w oczy jemu rzucił Łpt72Zda160 Gruodas, to taka bryłka, kom ziemi L96Męd71 Duży kom Brs01Czy98 → **KOMIAK*** *m*; 2. *kulin.* ‘kartofle z makiem, groch z makiem’ B32Dom227

[*Mlp* kom B32Dom227 Łpt72Zda160 L96Męd71 Brs01Czy98 *Nlp* k^lom^am Łpt72Zda160]

KOMANDA¹ / **KUMANDA** *z* ‘komenderowanie, rozkazywanie’ [...] to on tak, trypnuł nogę,
moja kumanda, mówi, beńdzia, a nie wasza Wdg01Kar438

[Mlp komanda K02Kar301 kumanda Wdg01Kar438]

KOMANDA² *z* ‘drużyna, zespół’ B32Dom248 ♦ Pożarna komanda ‘drużyna straży pożarnej’
B32Dom248

[Mlp komanda B32Dom248]

KOMANDYWAĆ* / **KAMANDYWAĆ**• *ndk* ‘dowodzić, rozkazywać; też: zarządzać’ Nu,
tam miał taka mniszka jedna, chćóra już tutaj kamandywała, gospodynia była
Kwn01Kar407 → **KOMENDEROWAĆ** *ndk* 1

[prze3lp *z* kamandywała Kwn01Kar407]

KOMAR *m zool.* ‘owad – komar’ Bkb83a)Giu89 ♦ Chudy jak komar ‘bardzo chudy, chudy
jak szczapa’ Bkb83a)Giu89

[Mlp komar Bkb83a)Giu89]

KOMARUK *m* ‘*zdr* od komar’ W86Dub72 i in.

[Mlp komaruk W86Dub72 Bjw97Dwi63]

KOMBAJN• *m rol.* ‘maszyna do sprzętu i młócenia zboża’ Prosto pyl kurzy sia tylko, ci sieli
ci też młócu kombajnem BjjAdo67

[Nlp kombájnem BjjAdo67]

KOMBEL *m* → **KOMEL** *m*

KOMEL / **KOMIEL** / **KOMIAL** / **KOMBEL** / **KUMEL** *m* ‘dolna część snopa, łodygi
zboża’ Żyta to kombli do podwórzu, a kłosy tak do srodku nałożo Trk06Rut362 Raz komli,
raz kłosy kładni ud ściany, będzi równa Łpt72Zda161 Zabierajsia do roboty, bo kumlem
po gębie pomacam W80Tek69

[Mlp kóm’el’/kómbel’ Wdz71Giu321 k’ońel’/k’ońal’ Łpt72Zda161 kumel W87Smo54 Nlp kumlem
W87Smo54 k’uml’em W80Tek69 B/m kombli Trk06Rut362 k’oml’i Łpt72Zda161]

KOMENDEROWAĆ *ndk* 1. ‘dowodzić, rozkazywać’ B32Dom227 → **KOMANDYWAĆ***
ndk ; 2. ‘wysyłać służbowo’ B32Dom227

[bzk komenderować B32Dom227]

KOMENDERÓWKA *z* ‘wyjazd służbowy, polecenie wyjazdu’ Być w komenderówce
B32Dom227

[Mlp komenderówka Ms/p w komenderówce B32Dom227]

KOMIAK* / **KAMIAK** *m* ‘bryła ciasta, gliny, plasteliny itp.’ Taki kamiak ciasta ni wejdzi
du brytwana Łpt72Zda156 → **KOM** *m* 1

[Mlp kań'ak Łpt72Zda156]

KOMIEL *m* → **KOMEL** *m*

KOMINEK *m* ‘osłona lampy naftowej, blaszany klosz lampy’ Jeszcze ja mam lampa ta i
kominek jest taki Użp01Kar256 → **DAFNIJUS** *m*

[Mlp kom'inek Użp01Kar 256]

KOMIOLEK* / **KAMIOLEK** *m* ‘pień drzewa rosnącego’ Brs01Czy98

[Mlp kam'olek Brs01Czy98]

KOMISAR *m* ‘oficer polityczny w wojsku radzieckim, komisarz’ Komisar Żyd był wtenczas
Bjj99Ado73

[Mlp komisár Bjj99Ado73]

KOMITETCZYK* *m* ‘członek komitetu’ On był najstarszym komitetczykiem Bjw97Dwi45

[Nlp komitetčyk'em Bjw97Dwi117 Nlp kom'itetčyk'em Bjw97Dwi45]

KOMLUK* / **KAMLUK** *m* ‘ucięty kawał gałęzi’ W99Rie69

[Mlp kamluk W99Rie69]

KOMORA / **KUMORA** *ż bnac.* ‘niewielka izba bez okien do przechowywania zapasów
żywności’ W kumory jest jama wielka na kartofli i żarny Łpt72Zda161 Była też taka
kumora, nazywała sie. W tej kumory taki przedsionak i du kuchni wchodziło sie
Ong01Kar398

[Mlp kom'ora/k'm'ora Łpt72Zda161 kum'ora Ong01Kar397 Mslp kum'ory Łpt72Zda161 kum'ory
Ong01Kar398]

KOMORKA *ż* ‘*zdr* od komora’ Te domy takie wie, komorka przez srodek, no dawniejsze
takie K02Zie155 Robili takie zasieki (na kartofle) w komorce, bo piwniców nie mieli
Wtr84Saw175

[Mlp komorka K02Zie155 Mslp komorce Wtr84Saw175]

KOMORNIK *m* ‘mierniczy’ I tam komornika jeden syn był i on powiedział, ty biedny nie
masz gdzie podziać sie, to chodź mierzyć [...] to oni aż za Kowno [udali się] K96Saw77

[Mlp komornik B32Dom227 Dlp komornika K96Saw77]

KOMÓRE CZKA* / **KUMURE CZKA*** *ż* ‘*zdr* od komora’ Taka kumureczka zrobilim sia
K02Kar265

[Blp kum'rečka K02Kar265]

KOMPANIORKA* / **KAMPANIORKA** *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 →
BADZINA *ż*

[Mlp kampanjorka Bkb83a)Giu98]

KOMPAS(T)IROWAĆ *ndk* ‘potwierdzać rezerwację’ Potrzeba było kompasować bilety w
Moskwie K02Zie141

[bzk kompasować K02Zie141]

KOMPLET *m* ‘zbiór przedmiotów stanowiących pewną całość’ Bkb73a)Giu118 ♦ Pościelny
komplet ‘komplet bielizny pościelowej’ Bkb73a)Giu118

[Mlp komplet Bkb73a)Giu118]

KOMPOWSKI• ‘odnoszący się do miejscowości Kompie’ To on był przywiozszy stara
plany kompowskie, kiedyś to odrysowane, to ja dobrze wiem [gdzie] byli granicy
Kmp01Kar430

[Blm kompowskie Kmp01Kar430]

KOMPRES *m* ‘okład leczniczy’ B32Dom227 ♦ Stawiać kompres → **STAWIAĆ** *ndk*

[Blp kompres B32Dom227]

KOMUNALNY• ‘należący do samorządu miejskiego’ Rzc98Ost-nmw4 ♦ Komunalne
mieszkanie → **MIESZKANIE** *n*

[nMlp kómunal’ne Rzc98Ost-nmw4]

KOMUNIST• *m* ‘komunista’ Szukałam komunista Ł95Kar43 → **KOMUNISTY** *m*

[Blp komuńista Ł95Kar43]

KOMUNISTY / **KAMUNISTY** / **KUMUNISTY** *m* ‘komunista’ Zrobił się taki kamunisty
Łpt72Zda161 [...] i on pracuji diriektaram sawchoza, kamunisty Wdz73Cze200 Tych
komunistych tyko tam łapali, szczaliali Niemcy K02Kar202 → **KOMUNIST** *m*

[Mlp komuńisty Wrn08Koz32 k^umuńisty/kamuńisty/komuńisty Łpt72Zda161 kamun’isty Wdz73Cze200
Blm komuńistyx K02Kar202]

KONCIASTY → **KANCIASTY***

KONCY *lm* → **KONIEC** *m*

KONCZAĆ• *ndk* ‘umierać’ [...] że tam który choruje poślie operacji, że bardzo potem już jak
on koncza, już przed umieraniem, że strasznie jemu boli, że on bardzo męczy się
Bjw96Mar126

[ter3lp konča Bjw96Mar126]

KONCZONY → **KOŃCZONY***

KONCZYĆ *dk* → **KOŃCZYĆ** *dk*

KONCZYĆ SIĘ *dk* → **KOŃCZYĆ SIĘ** *dk*

KONCZYK *m* ‘*zdr* od koniec, koniuszek’ Przewionzujim w motkach nitko, bo czasem zarwie się nitka, to odłonczami te pasemka i potem znajdzie nitka i konczyk ten
Kml96Mar110

[M,Blp končyk Kml96Mar110]

KONEWKA / KUNEWKA *ż* ‘drewniany czerpak z długą rączką do wody’ Sama ni weźmi kunewki i wody z wiadra ni zaczerpni Łpt72Zda161 → **KOWSZ** *m*

[Mlp kon'efka/k'un'efka Łpt72Zda161 Dlp k'un'efki' Łpt72Zda161]

KONFESJONAŁ• *m* ‘konfesjonał’ Te konfesjonały [...] robili [...] na zamówienie
Bnk96Mar164 → **SPOWIEDNICA** *ż*

[Blm konfesjonały Bnk96Mar164]

KONFISKOWAĆ *dk* ‘skonfiskować’ Wzieli konfiskowali i zawieźli do kołchozu
Jzr04Kar41

[prze3lm konf'iskoval'i Jzr04Kar41]

KONFUZ *m* ‘stan zakłopotania, konfuzja’ Jaki [...] konfuz dla mnie zdarzywszy się
Bkb84Ado14

[Mlp konfuz Bkb84Ado14]

KONIAČY ‘odnoszący się do konia, koński’ Koniacza kielbasa W82Tur68 → **KOŃSKI***

[mMlp koniaczy W86Dub77 koňačy žMlp koňača W82Tur68]

KONICZEK• *m* ‘*zdr* od konik’ My koniczka nie mielim K02Kar266

[Dlp końička K02Kar266]

KONICZYNA* / **KONIUCZYNA** / **KANIUCZYNA** / **KUNIUCZYNA** / **KANIUSZYNA**

ż bot. ‘roślina pastewna, koniczyna’ Cała gumna ma kaniuczyny, a krowy słaniają się
Łpt72Zda161

[Mlp koniuczyna W82Rei37 W83Tur16 kańušyna W82Tur73 kon'učyna Wdz71Giu321

k'unuč'yna/kańuč'yna/końuč'yna Łpt72Zda161 kuńučyna K02Kar155 Dlp k'ańuč'yny Łpt72Zda161]

KONIEC *m* **1.** ‘skrajna część, moment, w którym coś się kończy, koniec’ Był aż do konca, pokąd nie pochowany Obc99Rie84 Na jeziorze na tym była taka podłoga położona w tamtym koncu Nlb01Mor252; **2.** ‘obszar położony po którejś stronie od mówiącego, od obiektu, strona’ Mało jest, no jest, ale ot ten uo koniec to oni wszystkie przyjezne Pkl96Mar50; **3.** ‘skraj, najdalszy kraniec’ Pod koniec Litwy, w Grodnie, w Niemienczyne, Pabradie, w Wilniusie Rkw96Mar58 ♦ Dom na dwa końce ‘dom rozdzielony sienią na

dwie mieszkalne części' I ciasno tu chociaż na dwa końce dom Krn96Mar116 ♦ Koncy
konców/w końcu końców 'ostatecznie, koniec końcem' Cienżkie roboty [robiłam]
wszystko [stale], koncy końców ni bogactwa ni zdrowja Ł67ParIII-30 ♦ Patrzej konca →
PATRZAĆ *ndk* ♦ Po koncu 'na końcu, na krańcu' Tam dwa braci po koncu żyli
Szn98Kon101

[Mlp koniec Pkl96Mar50 Dlp konca Kmj99Pab84 Obc99Rie84 Blp koniec Rkw96Mar58 koniec L36Szw110
Mslp koncu Szn98Kon101 Nlb01Mor252 końcu B32Dom228 Mlm koncy Gjd83Ana66 koncy koncu
Ł67ParIII-30 Dlm końców B32Dom228 Blm końce Krn96Mar116]

KONIEC² *przyim*, *czego* 'przy końcu, na końcu *czego*' Koniec chaty leży W82Tur86

Powiedzieli, że trzeba dla tej nieboszczki głowa ściońć i położyli koniec nog Śwt01Kar380
[...] i z drugiej strony pustawia. Koniec łóżka pustawia Żgw01Kar485

[koniec W82Tur73,86 końac Żgw01Kar485 końac Śwt01Kar380]

KONIECZNIE *ndm* 'oczywiście, ma się rozumieć' B32Dom228 i in.

[koniecznie B32Dom228 L96Męd72]

KONIKI / KUNIKI *lm* 'łyżwy' Poszed na kuniki i wykaczał się w śniegu Łpt72Zda161

[Mlm koń'iki/kuń'iki Łpt72Zda161 Blm kuń'iki Łpt72Zda161]

KONIUCZYNA *ż* → **KONICZYNA*** *ż*

KONIUCZYNISKA / KANIUCZYNISKA / KUNIUCZYNISKA *n* / **KANIUSZYNISKA**

n, 'koniczynisko, pole po skoszonej koniczynie' Pókil ni pudrośni na kuniuczynisku, ni
pędzaj tam krów Łpt72Zda161

[Mlp kańuśyńiska W82Tur73 k"ńućyń'iska/kańućyń'iska/końućyń'iska Łpt72Zda161 nMslp k"ńućyń'isku
Łpt72Zda161]

KONIUSZNIA *ż* 'stajnia dla koni' W koniuszni dziesięć lat pracował Bjw97Dwi117

[Mlp koniusznia Wn00Daw98 Mslp końuśni Bjw97Dwi117]

KONNICA* / **KONICA** *ż* 'jazda konna, konnica' W kuonicy [służy] K01a)Kar146

[Mslp f kponicy K01a)Kar146]

KONNO* / **KONO** *ndm* 'konno' Rano widza, ktoś kono jedzi K96Saw77 Kono jedzi
W82Tur106

[kono K96Saw77 k"ono W82Tur106]

KONONIZACJA *ż* → **KANONIZACJA*** *ż*

KONOPAS *m* 'pastuch koni' U Różyckich taki konopas był, pojechał na stróża do Kowna i
też potrafił życzyć K96Saw75

[Mlp konopas K96Saw75]

KONOPIE* *lm* / **KONOPLI** / **KANOPLI** / **KUNOPLI** *lm* / **KANOPIA** *ż* ‘roślina

włóknodajna, konopie’ Kanopia taka sieli, twarog z tej kanopi, ziarna tłucli Użp01Kar261
Konopia sieli, mówili: sieja, sieja konopieja na świętego Andrzeja W99Rut35 Kunopli
putrzebne w chacia, czy jaka wirówka skrócić, czy pastronak Łpt72Zda161

[M,B*lm* kãnop’a Użp01Kar261 M*lm* k^un’opl’i/k^an’opl’i/konopl’i Łpt72Zda161 D*lm* kãnop’i Użp01Kar261
B*lm* konopã W99Rut35]

KONOPLANKA* / **KANAPLANKA** *ż* ‘chustka bawełniana’ Poszła i przynosi no, w takim
wzroście czterdzieści lat, czterdzieści pieńć, taka baba, taka kanaplanka, dawniej
nazywali chustki Trt96Mar186

[M*lp* kanaplanka Trt96Mar186]

KONOPLANNY / **KANAPLANNY** / **KUNUPLANNY** ‘z konopi, konopny’ Robi
konoplianne wirówki Łpt72Zda161

[mM*lp* konopl’anny/k^un’pl’anny/k^an’pl’anny Łpt72Zda161 B*lm* konopl’anne Łpt72Zda161]

KONOPLI *lm* → **KONOPIE*** *lm*

KONOWAŁ / **KUNOWAŁ** *m* ‘człowiek zajmujący się kastrowaniem ogierów’ U nas był
jedyń konował, co czyścił ogiery Łpt72Zda161

[M*lp* kon’ował/k^un’ował Łpt72Zda161]

KONSERWATORIA *ż* ‘konserwatorium’ Studiuję w konserwatorii W01Mas38

[M*lp* konserwatorja B32Dom202 M*slp* konserwatorii W01Mas38]

KONSKI → **KOŃSKI***

KONSOLACJA* *ż* *bnac.* ‘stypa’ Na konsolacji dużo ludzi było Bjw97Dwi117

[M*slp* konsol’ac’ji Bjw97Dwi117]

KONSOLAT *m* ‘konsulat’ Kowno była stolica i konsoliat był polski, większy kontakt z
Polakami tutaj Wdg01Kar459

[M*lp* konsol’at Wdg01Kar459]

KONSYLECZEK *m* ‘mały kęs, kawałeczek’ Miensa, ja jego nie jem, nie moga, choć
konsyleczak tylko zjem, to głowa krenci K01a)Kar148 → **KASENIUTEK** *m*

[M*lp* konsylečak K01a)Kar148]

KONTENTY / **KUNTENTY*** *z kogo, z czego bnac.* ‘zadowolony z kogo, z czego’ Że ty nie
kontenty z jego Bjj99Ado65 No to teść nic nie przeciw i teściowa kuntenta Łp01Kar415

[mM*lp* kontenty Bjj99Ado65 zM*lp* kuntenta Łp01Kar415]

KONTORA* / **KANTORA** *ż* / **KANTOR*** *m* ‘biuro przedsiębiorstwa’ Poszed pod
kantorem, na Boże Narodzenie, na pierwszy dzień, pod oknem pedsiedaciela i powiesił sie

Pkl96Mar51 Traktora nie dają nam, a tylko tym, chto w kantorze siedzi Bjw97Dwi116
Chodziłem do pracy, tam cała buchalteria była, w kantorze pisali po rusku Smw01Kar283

[Mlp kantora B32Dom225 Nlp kantorem Pkl96Mar51 Ms/p v kantoże Bjw97Dwi116 Smw01Kar283]

KONTORSZCZYK* / **KANTORSZCZYK** *m* ‘pracownik biurowy’ B32Dom225 →

SŁUŻĄCY *m*

[Mlp kantorszczyk B32Dom225]

KONTROL *m* ‘nadzór’ Znajdował się pod ciągłym kontrolem rodziców Wn99Dwi145 →

POWIERKA *ż*

[Mlp kontrol B32Dom228 Nlp pod kontrolem Wn99Dwi145]

KONWERT• *m* ‘koperta’ My [...] pieniędzy do konwerta i pocztówkę dawać bendo

Kmj96Mar95 → **KOPERT** *m*

[Dlp konverta Kmj96Mar95]

KOŃ *m* ‘zwierzę pociągowe, koń’ Ogon odetno koniu W83Tur20 Dawniej bardzo była w modzia koni kraść Bjj99Ado71 Jak kradną koni to kradną, to zawsze jadą w nocy paść ich Bjj99Ado71 A tak sama krowy byli, jaki cztery, para konij Dgd82a)210 Pociąg gdzie dochodził, to my przyjeżdżaliśmy, tam wysyłali koni i nas z furmanem przywozili [paniczów] na wakacje K02Zie144 O dawniej to konimi du Łonikszt [Onikszt] jeździli Bjj99Ado69 Maneż przywióz, końma kręci W82Tur71 ♦ Być i koniem i na koniu ‘być na wozie i pod wozem’ L82Roj237 ♦ Czarny koń ‘o maści konia, kary koń’ B32Dom216 ♦ Koń bije tyłem → **BIĆ** *ndk* ♦ Koń stajenny ‘koń do zaprzęgu’ Ale tam do tego powozu to mieliśmy takie stajenne konie [...], karmione dobrze, do pracy nie brane były K02Zie145 [...] a tu była [stanowisko] dla koni stalennych K02Zie145 ♦ Silny/zdrowy jak koń ‘mocny jak koń’ BL82Giu230 → **BYK** *m*

[Mlp koń B32Dom216 BL82Giu230 kon’ Bkb83a)Giu93 C/p koniu W83Tur20 B/p kón’a Bjj99Ado58, 69 Nlp koniem L82Roj237 kón’am Bjj99Ado58 Ms/p na koniu L82Roj237 M,Dlm koń Bjj99Ado69 K02Zie145 Dlm końij Dgd82a)210 B/lm kóni Bjj99Ado69,71 końe K02Zie 144 N/lm końma W82Tur71 kón’imi Bjj99Ado69]

KOŃCZONY* / **KONCZONY**• ‘skończony’ Dwadzieścia minut i modły konczona

Wdg01Kar439 Szkoła konczona Ł95Kar53

[żMlp končona Ł95Kar53 Mlm končona Wdg01Kar439]

KOŃCZYĆ / **KONCZYĆ** *dk* **1.** ‘dokończyć, ukończyć’ Ja kończył Wdz95Czy78; **2.**

‘skończyć – o szkole’ Nie wierzyłem sam, że udało mi się kończyć medycynę

Kw01Kar395 Ona kończyła szkołę, na robote, żeby wzięli Ł95Kar53 Tego roku szkołę

konczyli Ł95Kar53 Konczył gimnazjum B32Dom228 Moj brat nierodzony no to polskie gimnazja konczył K99Zie19 Córki ubiedwie polskie gimnazjum konczyły K99Zie16 Wiem, że cztery klasy Lusja kończyła tylko Bht98Pab181 → **SKONCZAĆ** *dk*, **SKOŃCZYĆ** *dk*; **3. kim** ‘ukończyć naukę zawodu jako *kto*, zostać *kim*’ Konczyła szwaczko K02Kar241

kończywszy *ipu* [...] nu to on kończywszy był leśna szkoła Bj99Ado61

[*bzk* konczyć B32Dom228 końčyc’ Kw01Kar395 *ter3lp* konča Bjw96Mar126 *prze1lp m* końčył Wdz95Czy78 *prze3lp m* konczył B32Dom228 końčył K99Zie19 *prze3lp z* kończyła Bht98Pab181 końčyla Ł95Kar53 K02Kar241 *prze3lm* końčyli Ł95Kar53 *prze3lm z* końčyla K99Zie16 *ipu* kōn’čy^fšy był Bj99Ado61]

KOŃCZYĆ SIĘ• / **KONCZYĆ SIĘ**• *dk* ‘dobiec końca, skończyć się’ Konczy się przez miesiąc Ł95Kar53 A tak to co, już konczył się polski język Bht98Pab176 A potam wojna kuńczyła się Kjd01Kar284 No wot, my tam puki wojna kunczyła się ji tam miszkali. Wojna konczyła się, wtenczas przyjechał papuś İlk98Ost525

[*ter3lp* końčy s’e Ł95Kar53 *prze3lp m* konczył się Bht98Pab176 *prze3lp z* kunczyła še/kōnčyla še İlk98Ost5(25) kuńczyła s’a Kjd01Kar284]

KOŃSKI* / **KONSKI** ‘koński’ Wielki wilk i konia zadusi, ten wilk nazywa się konski Bjw99Pab137 Kanska ulica W83Tur18 → **KONIACZY** ♦ Koński doktor → **DOKTOR** *m* ♦ Kanski wilk → **WILK** *m*

[*mMlp* konski Bjw99Pab137 konsk’i Ł95Kar41 konski Kml99Pab117 *zMlp* kanska W83Tur 18]

KOOPERATYWA* / **KOPERATYWA**• *z* ‘sklep spółdzielczy’ Siostra pracowała w koperatywie, no ona ksionżeczke przynosi, to mama piekła z kope jaj, a ja piekłam tort czekoliadny Brz96Mar168 Una pracowała w koperatywie Brz96Mar169

[*Mslp f* koperatyve Brz96Mar168,169]

KOOPERATYWNY* / **KUPERATYWNY** ‘spółdzielczy’ Teraz to ma ona dom ten, ma postawiwszy kuperatywny dom Bjw99Pab135

[*mMlp* kuperatyvny Bjw99Pab135]

KOP *m* ‘czub, czubek, górka’ Ni można do wiaczaja sypać zboża z kopam Łpt72Zda216

[*Nlp s* k’opam Łpt72Zda216]

KOPA *z bnac.* ‘dawna jednostka handlowa = 60 szt.’ W99Rie61

[*Mlp* kopa W99Rie61]

KOPACZ *m* ‘mężczyzna kopiący kartofle’ W82Tur114

[*Mlp* kopač W82Tur114 *Mlm* kopačy W82Tur71]

KOPACZKA *ż* **1.** ‘narzędzie ogrodnicze do kopania ziemniaków, motyka’ W99Rie69 →
KOPACZUK *m*; **2.** ‘kobieta kopiąca kartofle’ W82Tur115 i in.

[Mlp kopaczka W99Rie69 kopačka W82Tur115]

KOPACZUK *m* ‘narzędzie ogrodnicze do kopania ziemniaków, motyka’ W86Dub72 i in. →
KOPACZKA *ż* **1**

[Mlp kopaczuk W86Dub72 kopacz'uk W99Rie69]

KOPAC' *ndk* ‘kopać’ Łpt72Zda184

kopawszy/kupawszy *ipu* Kopawszy kartoflia dzielili my na parzonka, nasionka i wielka
kartoflia Łpt72Zda174 Pazury pułamali się kupawszy kartoflia Łpt72Zda184

[ipu kop'afsy Łpt72Zda174 kup'afsy Łpt72Zda184]

KOPANIA *ż* ‘kopanie, wykopki ziemiołódów’ Ciongni sie do samej zimy ta kopania
Wtr84Saw175

[Mlp kopańa Wtr84Saw175]

KOPCIŁKA *ż* **1.** ‘lampka (oliwna lub naftowa) bez szkła’ B32Dom228; **2.** ‘urządzenie do
wędzenia mięsa’ W99Rie61; **3.** ‘zadymione pomieszczenie’ Jak w kopciłce W99Rie61

[Mlp kopciłka B32Dom228 Mslp w kopciłce W99Rie61]

KOPER* / **KOPR** *m bot.* ‘roślina przyprawowa, koper’ Kopr nadaji sia du kwaszenia
ugórków Łpt72Zda161 → **KOPRA** *ż*

[Mlp kopr Łpt72Zda161]

KOPERATYWA *ż* → **KOOPERATYWA*** *ż*

KOPERT *m* ‘koperta’ B32Dom228 → **KONWERT** *m*

[Mlp kopert B32Dom228]

KOPIĆ *ndk* ‘układać w kopki’ Trzeba było kopić Brs02Rie50

[bzk kopić Brs02Rie50]

KOPKI ‘kopny, grząski’ Kopka droga B32Dom228 Jak na drodze dużo piasku, śniegu jak
mąka, my mówim, co droga jest kopka Łpt72Zda161

[mMlp kopki B32Dom228 k'opki Łpt72Zda161 żMlp k'opka Łpt72Zda161]

KOPLICA *ż* → **KAPLICA*** *ż*

KOPNA *ż* ‘mała sterta siana, słomy, kopa’ Kopny to jak małe Ł67ParIII-13

[Mlp kopna B32Dom228 M/m kopny Ł67ParIII-13]

KOPR *m* → **KOPER*** *m*

KOPRA• *ż bot.* ‘roślina przyprawowa, koper’ Na schyłku włożyć kopry K02Kar181 →

KOPER* *m*

[Dlp kopry K02Kar181]

KOPUSTA *ż* → **KAPUSTA** *ż*

KOPYŁ *m* ‘kopyto szewskie, drewniana forma na but’ Kup kopył i szewc niepotrzebny

Bjw97Dwi117 Jedne mówio kopył, inne prawidła Łpt72Zda161 → **KOPYŁKI** *lm* ,

PRAWIDŁA *lm*

[M,Blp kopył B32Dom228 Bjw97Dwi117 k'opył Łpt72Zda161 kópył Wdz71Giu320 Blp k'opył

Łpt72Zda161]

KOPYŁKI *lm* ‘kopyto szewskie’ B32Dom228 → **KOPYŁ** *m*

[Mlm kopyłki B32Dom228]

KOPYŁY / **KAPYŁY** / **KUPYŁY** *lm* ‘prostopadłe paliki łączące płozy z korpusem sań’

Kopyły w saniach muszo być dębowe Łpt72Zda161

[Mlm kop'ły/k'p'ły/k'a'p'ły Łpt72Zda161]

KOPYT *m* / **KOPYTA** *ż* ‘rogowa osłona na kończynach zwierząt, kopyto’ Kopyt konski

W82Saw77 [Krowa] dała kopytem Orn94Masl132 Raszpiliem wyrównuji kopyty

Łpt72Zda161

[mMlp kopyt B32 Dom228 W82Tur69 W82Saw77 Orn94Masl197 k'opyt Łpt72Zda161 mDlp kop'yta

Łpt72Zda161 mClp kop'ytu Łpt72Zda161 mNlp kopytem Orn94Masl132 żMlp kopyta Orn82Masl197 żClp

kop'yc'e Łpt72Zda161 Blm kop'yty Łpt72Zda161]

KOPYTA *ż* → **KOPYT** *m*

KORA• *ż* ‘kora drzewna, zewnętrzna warstwa pnia’ Poza korze jakieś tam zarodki [żuków]

W82Tur117 ♦ Drzy korę póki drze się → **DRZEĆ SIĘ*** *ndk*

[Blp korę L82Roj239 Nlp k'oże W82Tur117]

KORCZYĆ SIĘ• *ndk* ‘krzywić się, wykrzywiać się, skręcać się’ Sam też korczy się [z bólu]

przez noc krzyczy Ł67ParIII-55

[ter3lp korčy s'e Ł67ParIII-55]

KORDŁA *ż* → **KOŁDRA** *ż*

KOREJWISZCZANY ‘korejwiski, pochodzący ze wsi Korejwiszki lub mieszkający w

Korejwiszkach’ W86Dub77

[mMlp korejwiszczany W86Dub77]

KORENNYJ* / **KARANNYJ*** ‘rdzenny’ Ale oni nie takie, jak to mówi się, nie takie karannyje Biełarusy jak to zaczęto po cieliwizoru mówić, że oni już takie karannyje
Kmn99Kar90

[Mlm karann^{ly}je Kmn99Kar90]

KORIDOR* / **KALIDOR** *m* ‘korytarz’ Taki dom duży był. Potym pamiętam też i kalidor. W tym kalidorze wendlarnia była, wie, tam żarny stali Kwn01Kar398 To był taki kalidor postawiony, prosto z drugiego piontra szedli do kuściołu prosto K02Kar309

[Mlp kal’idor K02Kar309 Blp kal’idor Mslp f kal’id^oże Kwn01Kar398]

KORJER *m* → **KARJER*** *m*

KORKA *ż* ‘skórka (od chleba)’ B32Dom228 → **SKORIŁECZKA** *ż*, **SKORYNECZKA** *ż*, **SKORYNKA** *ż*, **SKÓRONECZKA** *ż*

[Mlp korka B32Dom228]

KORKOWINA *ż* → **KARKOWINA*** *ż*

KORM* *m rol.* ‘karma, pasza dla bydła, zwierząt gospodarskich’ Każdy dzień iszła na robotę, wozili korm, siana Ł67ParII-33

[Blp korm Ł67ParII-33]

KORMORAZDACZNIK *m rol.* ‘dozownik paszy’ Gjd83Ana69

[Mlp kormorazdaśn’ik Gjd83Ana69]

KORMUSZKA* / **KARMUSZKA*** *ż* ‘skrzynka na paszę dla bydła’ W chlewie byli takie zagrodzona, karmuszki nazywali Ppl08Rut62

[Mlm karmuszki Ppl08Rut62]

KOROBKA* / **KAROBKA*** *ż* ‘pudełko’ Pietardy to niewielkie takie karobki L13Kar366

[Mlm karopk’i L13Kar366]

KOROMYSŁ *m* / **KOROMYSŁO** *n* ‘nosidła do wiader’ B32Dom228 i in.

[mMlp koromysł B32Dom228 nMlp koromysło B32Dom228 Grd99Sat194]

KOROMYSŁO *n* → **KOROMYSŁ** *m*

KORONA / **KORÓNA** / **KURONA*** *ż* 1. ‘korona, atrybut stroju monarchy’ Ł84Par134;
2. ‘koronka – wyrób pasmanteryjny’ Już taka kurona spliotu narzucają Bjj99Ado6 Nie, [ręcznik był] swojej roboty, tkany, tylko korony dorabiane na samym brzegu Bjjw96Mar134 Ja, wie pani, zrobiłaby, żeby nici miałyby, takie kuróny [...] Mck99Pab153
U nas tutaj to na wsi rencznik z koronami Bjjw96Mar134 → **KORONKA** *ż*

[Mlp korona/koruna Ł84Par134 Blp kuróna Bjj99Ado63 Mlm korony Bjjw96Mar134 Blm kuruny Mck99Pab153 Nlm koronami Bjjw96Mar134]

KORONKA / KORÓNKA *ż* ‘koronka, ażurowa ozdoba z nici’ [...] tu ja zrobiła kurónek
Mck99Pab154 → **KORONA** *ż*

[Mlp koronka/korunka Ł84Par134 korunka Bjw97Dwi22 B/m kurunek Mck99Pab154]

KOROSTA* / KAROSTA / KROSTA *ż* ‘świerzb – choroba skórna’ Karosta ni prosta a
pąska [pańska] charoba Łpt72Zda157 Na krostę z tych brudów chorowali Bjw97Dwi117

[Mlp kar^losta Łpt72Zda157 krostą B32Dom229 Blp krostę Bjw97Dwi117]

KOROTYSZ* / KARATYSZ *m* ‘krótka belka w ścianie’ → **KŁOC** *m*

[Mlp karat^lyś Brs01Czy98]

KORÓWAJ / KARAWAJ / KRAWAJ *m* ‘drożdżowe ozdobne ciasto weselne’ A Boże,
piekli kury i to wszystko co robili, piekli zajęcy i karawaj Bjw96Mar130 Na weselie piekli
karawaj Bjw96Mar130 Nu tedy, tedy tam ten karawaj pieko taki Kml96Mar107 Nie, z
karawajem do kościoła nie idzie, jego rozrzynają Bjw96Mar133 Zawsze chlieb, sol na
stolie, krawaj ten był Bjw96Mar133 W swaci szedli oni, to zwykle parsiuka piekła na
swaci obiad, karawoju te krenciła tam K02Kar293

[Mlp korowaj Dom228 karaváj/koróváj Jsn82Wer149 kravaj Bjw96Mar133 Blp karavaj Kml96Mar107

karav^laj Bjw96Mar130 Nlp karavajem Bjw96Mar133 B/m karavoji K02Kar293]

KOROWAJCZYK* / KARAWAJCZYK *m* ‘mały kawałek ciasta pozostawiony w dzieży
na zakwas’ Troche, żeby kwas już nie wyprowadzić, razczynka mówili, karawajczyk taki
Kmj96Mar93

[Mlp karavajczyk Kmj96Mar93]

KOROWAJNIK* / KARAWAJNIK *m* ‘serwetka pod korowaj’ U nas przywieziony taki
karawajnik na stoł... taka ładna [serweta] Kml96Mar107

[Mlp karavajnik Kml96Mar107]

KOROWKA *ż* → **KRÓWKA** *ż*

KOROWODZIĆ SIĘ *ndk* ‘chodzić ze sobą – o dziewczynie i chłopcu’ W99Rie69

[bzk korowodzić się W99Rie69]

KORÓNA *ż* → **KORONA** *ż*

KORÓNKA *ż* → **KORONKA** *ż*

KORSZUN* / KARSZUN / KARSZUN *m zool.* ‘jastrząb’ My gadamy karszun, po polsku
jastrząb żeż karszun L13Kar365 Karszun i karszun, a jak tu po polsku beńdzie
prawidłowo? L13Kar365 Karszun lieci ni machając zanadto skrzydłami Łpt72Zda157
Karszun spuścił się nad lasem Bjw97Dwi116 ♦ Żeb kogo karszuny zjedli → **ZJEŚĆ** *dk*

[Mlp karszun B32Dom225 karšun Bjw97Dwi16 karš'un L13Kar365 karš'un/k'aršun Łpt72Zda157 Blp karšuna L13Kar365 Mlm karszuny W99Rie75]

KORSZUNIAK* / KARSZUNIAK *m* 'pisklę jastrzębia, młody jastrząb' Ona przemienia się w karszuna, potem malutki taki karszuniak W99Rut103

[Mlp karszuniak W99Rut103 karšuńak W82Tur73]

KORYTA *ż, n* / **KARYTA** / **KURYTA** / **KORZYTA** *ż* 'koryto' U Szpurgisa naliwajo wody du kuryta i ona jest ni taka zimna Łpt72Zda162 Przyjdi [konytroler] u korzyta palcem i patrzy z kim ty karmił świnia Ł67ParII-54

[żMlp koryta W82Tur71 karyta W25Nit29 k'ryta/kor'lyta/kar'lyta Łpt72Zda162 kożyta Drn73Par51 nDlp kur'lyta Łpt72Zda162 Blp kożyta Ł67ParII-54 Dlm korytof W82Tur71]

KORYTKA *ż* **1.** 'drewniane naczynie zwykle z calizny drewna' Słoma kładni sie do korytki Orn73a)Masl76; **2.** 'pierścień łączący końce śnic tylnej osi z rozworą' W99Rie69

[żMlp korytka W99Rie69 żDlp korytk'i Orn73a)Masl76]

KORZENEK* / KORZENIEK* *m* 'zdr od korzeń, korzonek' Kopali korzenki Ppl08Rut64

[Mlm kożeń'k'i Smw01Kar286 Blm kożenki Ppl08Rut64]

KORZEŃ *m* **1.** 'podziemna część pnia drzewa, rośliny'; **2.** *lm* korzni *przen.* 'o pochodzeniu od jakich przodków, z jakiego rodu' Jego, jak powiedzieć, korzni, zawsze mówił, że w prelskim rajonie. Wszystko prawda, że ojciec mówił, nasze korzni w Prelach, a wiency tuty nie ma [krewnych o naszym nazwisku] Rzc98Ost-nmw25

[Mlm koźni Rzc98Ost-nmw25]

KORZINA [r-zi] / **KARZINA** [r-zi] *ż* 'kosz pleciony' Tut karzina na plecach. Te chłopcy z karzino. Ona wlażła do karziny i stoi Żgw01Kar487 Kosz majo z sobo, karzina jaka, za stołem nałożo i jako gdzie pójdo na ławeczka i popijo szampany K02Kar293

[Mlp korz'ina Gjd83Ana69 karz'ina Żgw01Kar487 K02Kar293 Dlp karz'iny Żgw01Kar487 Blp karżina K02Kar293 Nlp karz'ino Żgw01Kar487 Mlm karz'iny Ł67ParII-9]

KORZINECZKA* [r-zi] / **KARZINECZKA*** [r-zi] *ż* 'zdr od korzina, mały pleciony koszyk' Karzinieczka wziąwszy L91Zow546

[Blp karzinieczka L91Zow546]

KORZINKA [r-zi] / **KARZINKA** [r-zi] *ż* 'zdr od korzina, koszyk pleciony z przykrywką' Tam mieli takie karzinki, to jajek, to bułków jakich nabioro Wdg01Kar450 Nasili święcić pełna karzinka: szynki, jajak i kiłbasy Łpt72Zda157 Tyku karzinka wieźmisz, czy kuszyczak K02Kar293 Karzinka siaczkowa [do noszenia sieczki] trawy, alie we dwóch niesli, no to wela to kilogramow L13Kar365 → **KOSZYCZEK** *m*

[Mlp korzinka B32Dom228 M,Blp karz'inka K02Kar293 L13Kar365 karz'inka Łpt72Zda157 Blm karz'iny'k'i Wdg01Kar450]

KORZYSTAĆ *ndk* czym 'korzystać z czego' B32Dom207

[bzk korzystać B32Dom207]

KORZYSTAĆ SIĘ *ndk* czym 'korzystać z czego, posługiwać się czym' B32Dom228

♦ Korzystać się autorytetem 'cieszyć się autorytetem, mieć autorytet' B32Dom228

[bzk korzystać się B32Dom228]

KORZYSTNY 'pożyteczny (człowiek, postęp)' B32Dom228

[mMlp korzystny B32Dom228]

KORZYTA *ż* → **KORYTA** *ż, n*

KOSA *ż* 1. *bnac* 'warkocz' U Anżely długa kosa Bjw97Dwi117 Ja miała kosa wielka taka i mamusia była z koso Żjm01Kar515 Zrobio taka włókna, taka cienka, cienka włókna zrobio i tam związo jak kosy, potym przesunu, związo ich K02Kar332 → **WARKOCZ** *m*;
2. 'śledziona wieprzowa' B32Dom228

[Mlp kosa B32Dom228 Bjw97Dwi117 Wn00Daw99 Blp kosa Żjm01Kar515 Nlp kosó Żjm01Kar515 Blm k^uosy K02Kar332]

KOSARZ• *m* 'kosiarz' Potym ubdarzali wie, i kusarzow ubdarzali i tych pudbiaraczków,[...] nu podarki dawali Wdg01Kar447 Rubili dożynki, przychudzili te kosarzy, te rubotnicy z wiankiem spliecionym z pszenicy Śwt01Kar382 → **KOSIEC** *m*

[Blm kusażof Wdg01Kar447 Mlm kosaży Śwt01Kar382]

KOSECZKA• *ż* 'zdr od kosa, warkoczyk' [...] koseczki moje byli piękne bardzo Zjm01Kar514,515 Perkalowa chusteczka najwięcej biała, koseczki splecione gładko Kłw01Kar523

[Mlm kosečk'i Żjm01Kar514 kusečk'i Kłw01Kar523]

KOSIAK *m* 'brona drewniana z żelaznymi zębami idącymi na ukos' Wdz71Giu321

[Mlp kos''ák Wdz71Giu321]

KOSIĆ *ndk* 'zezować, mieć zeza' B32Dom229 → **KOSIĆ SIĘ** *ndk* 1

[bzk kosić B32Dom229]

KOSIĆ SIĘ *ndk* 1. 'zezować, mieć zeza' B32Dom229 → **KOSIĆ** *ndk*; 2. 'boczyć się' W99Rie69

[bzk kosić się B32Dom229 W99Rie69]

KOSIEC / **KASIEC** *m* 'kosiarz' Marny kosiec z jego, tylko sobia stecka wykosi Łpt72Zda162 → **KOSARZ** *m*

[Mlp k'os'ec/k's'ec Łpt72Zda162]

KOSIŁKA *ż* 'maszyna rolnicza, kosiarka' Maszyny były kasiłki. Nie miałem maszyny, u nas mało ziemi było Ł67ParIII-12

[Mlp kos''iłka Wdz71Giu321 Mlm kas'iłki Ł67ParIII-12]

KOSIWIE / **KOSIWJE** / **KASIWJO** *n* 'trzonek, drzewce kosi, kosisko' Kosiwie miała rączka wychiliona z liszczyzny Łpt72Zda162 Złamał kasiwjo Łpt72Zda162 →

KOSOWISKO *n*, **OSADKA** *ż* 1, **UKOWIATKA** *ż*

[M,Blp kos'iv'e/kos'iv'je/kas'iu'lo Łpt72Zda162]

KOSKA• *ż* 'zdr od kosa 1, warkoczyk' Ona mnie koski spłotła, wstążeczki zawiązała Kłw01Kar523 Pirożki pośle wyczesania takie plietli, koski takie Kml96Mar109

[Blm kosk'i Kłw01Kar523 koski Kml96Mar109]

KOSO *ndm bnac.* 'krzywo' B32Dom229 ♦ Koso patrzeć 'krzywo patrzeć na co, patrzeć krzywym okiem, nie aprobować czego' B32Dom229

[koso B32Dom229]

KOSOGOR* / **KASAGOR** *m* 'duże płatki śniegu (sic!- tak w oryginale)' Wdz71Giu317 i in.

[Mlp kasagór Wdz71Giu317 kasag'or Brs01Czy98]

KOSOŁAPIEC* / **KOSAŁAPIEC** *m* 'człowiek o krzywych, koślawych nogach' Chodzi taki kosałapiec Bjw97Dwi117 → **KLISZAWY**

[Mlp kosałap'ec Bjw97Dwi117]

KOSOŁAPY* / **KASAŁAPY** *m* 'człowiek o krzywych, koślawych nogach' Bjw97Dwi117 → **KLISZAWY**

[mMlp kasałapy Bjw97Dwi117]

KOSOOCZY 'mający zeza, zezowaty' Bkb83a)Giu86 → **KSOOKI**, **KOSOWATY***, **KOSY**, **ZEZIERATY**, **ZEZOWATY**

[mMlp kosoočy Bkb83a)Giu86]

KSOOKI / **KASAOKI** 'mający zeza, zezowaty' Muchlia, co żył w Ukminiszkach, był kasaoki Łpt72Zda157 Od dziecka był ksooki chłopczyk taki Pps91Kru170 → **KOSOOCZY**

[mMlp kosook'i/kasaok'i Bkb83a)Giu86 kasa'oki Łpt72Zda157 kosa'oki Pps91Kru170]

KOSOPLOTKA* / **KASAPLOTKA** *ż* 'wstążka do włosów' W73Giu109 → **LENTA** *ż* 1, **WSTĄŻKA** *ż*, **WSTĘGA** *ż*

[Mlp kasaplotka W73Giu109]

KOSOWATY* / **KASAWATY** ‘mający lekkiego zeza’ Bkb83a)Giu86 i in. →

KOSOOCZY

[mMlp kasavaty Bkb83a)Giu86,100]

KOSOWISKO *n* / **KASAWISKA** *ż* ‘kosisko, trzonek, drzewce kosi’ Wdz71Giu323 →

KOSIWIE *n*

[Mlp kosov’isko/kasav’iska/kosov’iska Wdz71Giu323]

KOSTECZKA *ż* ‘pestka (w owocach)’ B32Dom229

[Mlp kosteczka B32Dom229]

KOSTIUM / **KOSTIUM**• / **KOŚCIUM** / **KOŚĆJUM** / **KAŚCIUM**• *m* **1.** ‘ubranie męskie, garnitur’ Ładnie wyglądał, był w czarnym kostiumie Wn99Dwi148; **2.** ‘kostium damski’ Kupiła kwiaty, kościu^m sobie kupiła i niosła Bjw99Pab135 W jednych sukienkach w jednych kościu^mach nawleiksz^y Bjj99Ado65 Ja kościu^m miałam biały taki, śliczny kościu^m K02Kar286; **3.** ‘ubrania, stroje’ Soldaci chodzo przebrane takie nu, czarna kościu^my im Użp01Kar260 Kaściu^my zagraniczne Wdz95Czy78

[Mlp kostium/kościu^m Bjw97Dwi101 kośćju^m W83Tur19 kos’c’u^m Ł67ParIII-18 Blp kos’c’u^m Bjw99Pab135 K02Kar286 Mslp kostiumie Wn99Dwi148 Mlm kośc’u^my Użp01Kar260 kos’c’u^my Wdz95Czy82 kas’c’u^my Wdz95Czy78 Mslm kös’c’u^max Bjj99Ado65]

KOSTRA *ż* ‘paździerze’ Trzepim, kostra wysypuje się, a pakulki zostajo, to potrzepki Kml96Mar109 Kostra, odchody takie drobniejsze Kml96Mar109 [...] jak już kostra ta odstaji, wtedy my ich na tarlica, tarli i worki tkali Trk01Rur363 Póki kostra ta już udstaji Bjj99Ado63 Na liucht kostra sypim Bjw97Dwi117 Potrenso tak i ładny lien, prosto wszystka kostra wysypi się, wot czysty Dgd82Par258 I tak i trzepisz jegu aż póki tej kostry nie ma Bjj99Ado63 Lien dobrze tarć w łaźni, nu ciężko wymieść wtedy kostra, tak jej wszędzia naliezi Łpt72Zda162 → **KOSTRYCA*** *ż*, **KOSTRZYNA** *ż*

[Mlp kostra W82Tur74 Kml96Mar109 Trk01Rut363 kóstra Bjj99Ado63 kyostra L29Nit243 k'ostra Łpt72Zda162 Dgd82Par258 Dlp kóstry Bjj99Ado63 Blp kostra Bjw97Dwi117]

KOSTRYCA* / **KASTRYCA**• *ż* ‘paździerze’ A potem takim trapłom z drzewa zrobiona taka i obijali ton kastryce Isz96Mar190 → **KOSTRA** *ż*

[Blp kastryce Isz96Mar190]

KOSTRZYNA• *ż* ‘paździerze’ Lien wyczyszcz^o, trzeba żeby on był czysty, bez koszczyⁿy W82Rei39 → **KOSTRA** *ż*

[Dlp koszczyⁿy W82Rei39]

KOSTYL* / **KASTYL** *m* **1.** ‘kula inwalidzka’ Na kastyliach liata prędzej jak na nogach Łpt72Zda158 Ja z kastyłami przyszląm, myśla, wyda [wyjdę] choć ogród popiela Kłw01Kar524; **2.** *lm rol.* ‘żelazne zęby w bronie’ Wdz71Giu321 → **ZĄB** *m* **2;** **3.** *przen.* ‘człowiek chudy lub o długich, chudych nogach’ Bkb83a)Giu86 → **CHUDY** ♦ Mrugajła na kastyliach → **MRUGAJŁA** *m*

[Mlp kastył Bkb83a)Giu86 kastyl’ Łpt72Zda158 Mlm kastyl’i Wdz71Giu321 W82Tek283 Nlm kastyl’ańi Kłw01Kar524 Mslm na kastyl’ax W82Tek216 kastyl’ał Łpt72Zda158]

KOSY ‘mający zeza, zezowaty’ Ten Jureczek od urodzenia kosy Bjw97Dwi117 →

KOSOOCZY

[mMlp kosy Bjw97Dwi117 Bkb83a)Giu86,92 Wn00Daw99]

KOSYNEK *m* → **KOSYNKA** *ż*

KOSYNKA *ż* / **KOSYNEK** *m* ‘trójkątna bawełniana chustka na głowę’ Kosynka weź na pole Bjw97Dwi117 Zawiązała kosynek w kwiatki czyrwone Łpt72Zda162 → **KLINEK** *m*

[mM,Blp kos'ynek/kus'ynek Łpt72Zda162 żMlp kosynka B32Dom229 Blp kosynka Bjw97Dwi117]

KOSZAŁKA*ż / **KASZAŁKA*** *ż* ‘pleciony kosz z przykrywką’ Moja babunia to miała koszałka taka spleciona i pełna trawow nałożona Ppl08Rut64

[Blp koszałka Ppl08Rut64]

KOSZENIUTEK *m* ‘zdr od koszyk, koszyczek’ W82Tur112

[Mlp košeńutek W82Tur112]

KOSZKAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘grzebać’ Kura koszka się w piasku B32Dom229; **2.** *przen.* ‘grzebać się, guzdrać się’ Mama to zawsze koszka się Bjw97Dwi117 → **KROPSZTAĆ SIĘ** *ndk*, **MARUDZIĆ** *ndk*, **RYĆ SIĘ** *ndk*, **SZMULAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk koszkać się B32Dom229 ter3lp koszka się B32Dom229 koška s’e Bjw97Dwi117]

KOSZTOWAĆ *ndk* *komu* **1.** ‘kosztować kogo, wymagać nakładów pieniężnych’ Dużo jemu będzie kosztować ten sąd Wn99Dwi147 Jeżeli postanowicie kupić znicze, to będą wam kosztowały W01Mas101; **2.** ‘próbować jedzenia, picia’; **3.** ‘być wynikiem trudu, wysiłku’ Jemu nic nie kosztuji pojechać Bjw97Dwi81

kosztowawszy *ipu* Do armii on wódki nie był kosztowawszy W91a)Ado100

[bzk kosztować B32Dom207 Wn99Dwi147 ter3lp koštuji Bjw97Dwi81 przy3lp będą kosztowały W01Mas101 ipu koştowawszy W91a)Ado100]

KOSZULA* *ż* ‘koszula’ W koszule chodził. Był w koszule BL82Giu231 → **RUBASZKA** *ż* **1** ♦ Koszulę w zębach nosić ‘być małym dzieckiem’ Spodni nie wkłada, a koszule w zębach

nosi BL82Giu231 ♦ Urodzić się w koszuli ‘w czepku się urodzić’ L82Roj240 →

CZEPIEC *m*

[Błp košule BL82Giu231 Mslp w koszuli L82Roj240 košule BL82Giu231]

KOSZYCZEK* / **KUSZYCZAK*** *m* ‘zdr od koszyk, koszyczek’ Tyku karzinka weźmisz
czy kuszyczak, du kuszyczka nałóžo jajków K02Kar264 → **KORZINKA** *ż*

[Błp kušyčak Dłp kušyčka K02Kar264]

KOŚ-KOŚ-KOŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania konia’ Mgn73Pie172 → **KOŚKA-KOŚKA-KOŚKA** *wykrz*, **KOZIUŃKA-KOZIUŃKA-KOZIUŃKA** *wykrz*, **KOŹ-KOŹ-KOŹ** *wykrz*, **KUZIA-KUZIA-KUZIA** *wykrz*, **KUŹ-KUŹ-KUŹ** *wykrz*

[kos’-kos’-kos’ Mgn73Pie172]

KOŚCIAWY ‘bardzo chudy, kościsty’ Bkb83a)Giu100

[mMłp kos’c’avy Bkb83a)Giu100]

KOŚCIOŁ / **KOŚCIOŁ** *m* ‘świątynia katolicka, kościół’ Był kościół Bjw97Dwi21 W liesie wodokciński kościół Mtr01Kar233 Przyjeżdża do Wodokt na mszo, a kościół [tam] jest Mtr01Kar233 Franeczek, synoczek, pomóż nam, jakoś ten kościół odzyskać, wiesz, tak już chce się choć umrzeć, żeby mieć swój kościół Bnk96Mar161 I polskie kościoła byli K99a)Zie256

[Młp košćol/košćul Mtr01Kar233 kos’c’oł Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi21 M,Błp kos’c’ul/kos’c’oł Bnk96Mar161 Mslp w košćielu L34Szw184 Młm košćioła K99a)Zie256]

KOŚCIOŁECZEK *m* ‘zdr od kościół, kościółek’ A kościółek to u nas był malieńki w Idolcie, wioskowy taki kościołeczek Słb96Mar31

[Młp košćoleček Słb96Mar32]

KOŚCIOŁEK *m* ‘zdr od kościół, kościółek’ Poszed do sielsawietu do predsiedatiela, dali deski i ludzi, robio taki jak kościółek Kmj96Mar94 A tu Zadiely, tak zniszczony, był kościółek ładny, [...] im kościoła nie ma, tylko stoi taki [zwykły budynek] Mlr96Mar87

[Młp kos’c’olek Mlr96Mar87 Kmj96Mar94 Błp kos’c’olek Mlr96Mar87]

KOŚCIUKI* *lm lekc.* ‘kości’ Kupi to tych tam jakichkoliak tanszych, to kościuków, i wiezie K02Kar261

[Dłm košćukuf K02Kar261]

KOŚCIUM *m* → **KOSTIUM** *m*

KOŚCIUMEK* *m* ‘zdr od kościum’ Mama jemu kościumek, mówił, kupiwszy, taki nowieńki Pps91Kar177

[Błp kos’c’umek Pps91Kru177]

KOŚĆ *m* **1.** ‘część szkieletu ludzkiego, zwierzęcego, kość’ Wtr82Saw77; **2.** ‘ość rybia’ Niech pani nie je tej ryby, bo ma dużo kości Wn99Dwi148 → **OŚCIUKIEL** *m*; **3.** ‘ość, ostra łuska plewy w ziarnie’ Kość w chlebie B32Dom229 ♦ Dojść do żywego kościa → **DOJŚĆ** *dk*

[Mlp kość B32Dom229 Bjw97Dwi102 Dlp kos’c’a Wtr82Saw77 Mlm koście B32Dom229 Dlm kości Wn99Dwi148]

KOŚKA-KOŚKA-KOŚKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania konia’ Mgn73Pie172 → **KOŚ-KOŚ-KOŚ** *wykrz*

[kós’ka-kós’ka-kós’ka Mgn73Pie172]

KOŚNAĆ• *dk* ‘machnąć kosą’ W sobotę zupełnie, o tak o, kośnęła parę raz, machnęła i, dla kozy trawy, jak schwyciła serce, a-ja-jaj Stc96Mar82

[prze3lp ż kośnęła Stc96Mar82]

KOTLETA *ż* ‘kotlet’ B32Dom229 i in ♦ Odbijane kotlety ‘bite kotlety, kotlety schabowe’ B32Dom 229 i in. ♦ Rąbane kotlety ‘kotlety siekane, mielone’ B32Dom253

[Mlp kotleta B32Dom229 Mlm kotlety B32Dom229,238]

KOTLETKA *ż* ‘zdr od kotleta, kotlecik’ B32Dom229

[Mlp kotletka B32Dom229]

KOTOMKA* / **KATONKA**• *ż* ‘tobołek, pakunek’ Ja pięć lat [...] nosiłam katonki dla męża [do więzienia K02Kar301

[Blm katonk’i K02Kar301]

KOTUCH / **KATUCH** *m* **1.** ‘kojec, klatka dla kur’ B32Dom229; **2.** ‘pomieszczenie dla kurcząt pod piecem’ Kury siedzą w chlewia, a jak wielkie mrozy, to w katuchu, co jest pod pieco Łpt72Zda162; **3.** ‘małe pomieszczenie, rupieciarnia’ W twojej chacie jak w katuchu Łpt72Zda162 No to taki ot kotuchi porobiwszy każdy sobie, tak o mieszkamy Glt99Pab178

[Mlp kotuch B32Dom229 kotuχ W82Tur75 k^at^uχ/k^otuχ Łpt72Zda162 Nlp kat^uχem/kot^uχem Łpt72Zda162 Ms/p f kotuχu W82Tur70 kat^uχu/kat^uuše/kot^uχu Łpt72Zda162 Mlm kotuži Glt99Pab178 kat^uχi/katuχ’i/kot^uχi Łpt72Zda162]

KOTUSZEK *m* ‘zdr od kotuch’ W82Tur75

[Mlp kotušek W82Tur75]

KOWALICHA *ż* ‘żona kowala’ W86Dub76

[Mlp kowalicha W86Dub76]

KOWALISZCZANY *m* ‘pochodzący z Kowaliszek lub mieszkaniiec Kowaliszek’

W86Dub78

[mMlp kowaliszczany W86Dub78 Bjw97Dwi70]

KOWALUK *m* **1.** ‘syn kowala’ W86Dub72 i in.; **2. lekc. rzad.** ‘kował’ Bjw97Dwi63

[Mlp kowaluk W86Dub72 kowaliuk Bjw97Dwi63]

KOWDRA *ż* → **KOLDRA** *ż*

KOWIENSKI ‘kowieński’ Kiejdanski rejon i tutaj kowienski K99Zie23

[mMlp koʋenski K99Zie23]

KOWIOR• / **KAWIOR•** *m* ‘ozdobna gruba tkanina, dywan’ Kciałaby te nu kowry odmienić

Drn73Par215 Kawiorow nic nie było Brs02Rie50

[Mlp kavior Grd12Ste337 M,Blm kovry Drn73Par215 Dlm kaʋorof Brs02Rie50]

KOWNIERZ *m* → **KOLNIERZ*** *m*

KOWSZ *m* ‘drewniany czerpak do wody z długą rączką’ W99Rie69 → **KONEWKA** *ż*

[Mlp kowsz W99Rie69]

KOZA *ż* **1. zool.** ‘koza’ W naszej chacie było sześć kozów Bjw97Dwi48; **2.** ‘urządzenie do

noszenia cegieł na plecach’ W99Rie61; **3.** ‘urządzenie domowej konstrukcji służące do

krajania sieczki’ W99Rie61; **4.** ‘pomocnicze sanki doczepiane do sań’ Większe sanki

duczone do sań, jak wozi się drzewa, nazywają kozo Łpt72Zda200 → **KARUKI** *lm*

♦ Wyrosszy wielki jak brzoza, a durny jak koza → **DURNY**

[Mlp koza W99Rie61 kʰoza Łpt72Zda200 Nlp kʰozo Łpt72Zda200 Dlm kozuf Bjw97Dwi48]

KOZEREK *m* → **KOZYREK** *m*

KOZIAWKA *ż* ‘każdy owad’ B32Dom229

[Mlp koziawka B32Dom229]

KOZINY ‘kozi’ Mleczko smaczne, genste, tylko dla dzieci kupują ta kozine mleko

Kml96Mar111

[mMlp koziny W86Dub77 Bjw97Dwi69 nBlp kozʹine Kml96Mar111]

KOZIOŁ / **KAZIOŁ** *m zool.* ‘samiec kozy, kozioł’ Kazioł albo kozioł [nazywają]

Mdn96Mar151 ♦ Patrzyć jak kozioł na woda ‘patrzeć jak wół/cielę na malowane wrota’

BL82Giu227

[Mlp kozʹoł BL82Giu227 Blp kazʹoł/kʰozʹoł Mdn96Mar151]

KOZIOŁEK• *m zool.* ‘konik polny’ [...] drugie to o koziołki taka jest, zialona, skakaju

Pdz01Kar476

[Mlm kozʹołkʹi Pdz01Kar476]

KOZIULEK• *m* ‘koźlę, koziołek’ Koziulka hoduje, już taki wielki Bbt99Pab226

[Błp koz’ulka Bbt99Pab226]

KOZIUŃKA-KOZIUŃKA-KOZIUŃKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania konia, żrebaka’

Mgn73Pie172 → **KOŚ-KOŚ-KOŚ** *wykrz*

[koz’uńka-koz’uńka-koz’uńka Mgn73Pie172]

KOZYR¹ *m* ‘daszek u czapki’ W99Rie61 → **BRYLIK** *m*

[Młp kozyr W99Rie61]

KOZYR² *m* **1.** ‘atu w kartach’ Świnia grałab, jak sześć kuzyrów miałab Łpt72Zda162; **2.**

przen. ‘ważna osoba’ Łpt72Zda162

[Młp k’ozyr Łpt72Zda162 Błm kuz’yruf Łpt72Zda162]

KOZYREK / KOZEREK / KUZYREK / KAZYRAK *m* ‘daszek u czapki’ Uderwiesz ud czapki kuzyreka i będzie beret Łpt72Zda162 → **BRYLIK** *m*

[Młp kozyrek B32Dom229 W99Rie61 kozerek B32Dom229 W99Rie61 kuz’lyrek/koz’lyrek/kaz’lyrak Łpt72Zda162 Błp kuz’lyrek Łpt72Zda162]

KOZYRQK *m* ‘daszek u czapki’ Wdz71Giu320 → **BRYLIK** *m*

[Młp kozyrók Wdz71Giu320]

KOZYTAĆ *ndk* ‘łechtać, łaskotać’ B32Dom229 → **KUCINIAĆ** *ndk*, **KUCINIAĆ SIĘ** *ndk*, **ŁASKOTAĆ** *ndk*

[bzk kozytać B32Dom229]

KOŹ-KOŹ-KOŹ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania konia’ Mgn73Pie172 → **KOŚ-KOŚ-KOŚ** *wykrz*

[koz’-koz’-koz’ Mgn73Pie172]

KOŹLAK *m bot.* ‘grzyb maślak’ Jsn82Wer150

[Młp kóźlak Jsn82Wer150]

KOŹLUK *m* ‘młode kozy, koźlę’ W86Dub72

[Młp koźluk W86Dub72]

KOŹAŁY ‘brudny’ Ł84Par143 → **KAREŁY**

[mMłp kożały Ł84Par143]

KÓLESZKO *n* → **KÓLECZKO** *n*

KÓŁA *ż* → **KOŁO**¹ *ż,n*

KÓLECZKO / KÓLESZKO *n* ‘małe kółko, kólecze’ I wyciskam takie kółeczki

Brz96Mar170 Małe kuleszko, duże kuleszko K99a)Zie258

[Mlp kułęczko/kuleszko K99a)Zie258 BIm kułęczki Brz96Mar170]

KÓZECZKA ż ‘zdr od kózka 1’ Mleka mam, kózeczka daje [...] dwa litry mleka
Bbt99Pab226

[Mlp kuzečka Bbt99Pab226]

KRADKIEM ndm → **UKRADKIEM*** ndm

KRADNAĆ ndm ‘kraść’ Wot u nas na ogrodzie stali kradnać Rzc98Ost-nmw13 Żeby ni
kradli trzeba gałonzki, trzeba położyć, i tedy tam ochraniajo, a uot już dwa trzy roki
kartofli ni kradno mnie, tyko kapusta trochu kradno Rzc98Ost-nmw14

[bzk kradnońc’ Rzc98Ost-nmw13 ter3Im kradno prze3Im kradli Rzc98Ost-nmw14]

KRAJ• m 1. ‘kraina, strony, okolice’ Nie była u nas pu polsku [szkoły] tutaj w tych krajach,
nie była Wdg01Kar439; 2. ‘skraj, obrzeże, brzeg’ Na krajach miasta Ł67Par 2-14

[Mlp kraj Ł67ParIII-6 Mslm krajax Ł67Par 2-14Mslm v krajax Wdg01Kar439]

KRAJANKA ż kulin. ‘kanapka’ A tam trzeba było jim też i poczenstować, dać i kielbasy i
krajanki, jakieś i pieniądzw trzeba było i po kieliszku też Krs98Ost-nmw3

[Mlp krajanka Ł97Kar57BIm krajanki Krs98Ost-nmw3]

KRAJKA ż ‘szeroki pas tkaniny do spowijania niemowlęcia, powijaki’ W99Rie69 →
PAS¹ m, **SPOWIJACZ** m

[Mlp krajka W99Rie69]

KRAJNY → **SKRAJNY***

KRAKAĆ ndk ‘krakać’ Ncz02Koz67 ♦ Krakać według wrony ‘jeśli wejdiesz między
wrony, musisz krakać tak jak one’ Ja musza krakać według wrony Ncz02Koz67 →
GWAGAĆ ndk

[bzk krakać Ncz02Koz67]

KRAM• m bnac. / **KRAMA** ż ‘sklep’ Czy tam drogu bardzu była z kramu kupować
Bjj99Ado64 Było gotowych podkowów, można było kupić i z kramu, a ja robiłam sam
podkowy Pdz01Kar467 I do magazynu zajść nia moga, du kramu K02Kar326 Farby
bywali w kramie Użp01Kar259 Po kramach winszujo z muzyko Użp01Kar260 Weźmi
korzinku i schodź do kramy W86Tek189 Teraz o, to Litwini swoje kramy wszeńdzie majo,
a raniej to Żydzi K02Kar325 Żydowska te kramy byli K02Kar326 → **ŁAWKA** ż,
MAGAZYN m, **SKLEP** m 1

[mDlp kramu/kramy Pdz01Kar467 K02Kar326 krámu Bjj99Ado64 zMlp krama B32Dom229 Dlp kramy
W86Tek189 Pdz01Kar467 K02Kar326 Mslp kram’e Użp01Kar259 M,BIm kramy K02Kar325 Mslm kramax
Użp01Kar260]

KRAMA *ż* → **KRAM** *m*

KRAMEK• / **KRAMIK** *m* / **KRAMKA** *ż* ‘*zdr* od kram, sklepik’ O, do kramku zajda

K02Kar266; **2.** ‘kosz z towarami domokrażcy’ Ł84Par139

[Mlp kramik L12Rut285 mDlp kramku K02Kar 266 żMlp kramka B32Dom229 Ł84Par139]

KRAMIK *m* → **KRAMEK** *m*

KRAMKA *ż* → **KRAMEK**• *m*

KRAMNY• ‘sklepowy’ Za kucza anuczów dustanisz trochi kramnych rzeczy Łpt72Zda164

Teraz wszystka odzienia kramna Ł84Par139

[Mlm kramna Ł84Par139 Dlm kramny Łpt72Zda164]

KRAPIWNIK *m* ‘nieślubne dziecko’ Bkb83Giu77 → **BACHUR** *m* **2**

[Mlp krap’ivn’ik Bkb83Giu77]

KRAPSZTA *m, ż* → **KROPSZTA*** *m, ż*

KRAPSZTAĆ *ndk* → **KROPSZTAĆ*** *ndk*

KRASIĆ *ndk* **1.** ‘malować’ I ot te okraski w kościele co jest, to mówiem, beńdziem, o, krasić

Ikż96Mar19; **2.** ‘farbować’ Nitki tam kraszon i farbujesz, tam dostanisz ot worek, takij kawałeczek Drn73b)Par213 Może tam gdzie kupisz farby krasić szerść Brs04a)Ste128

[bzk krasić Ikż96Mar19 Brs04a)Ste128 ter3lm krašon Ł67ParI-24 Drn73a)Par104 Drn73b)Par213]

KRASIWY ‘ładny, przystojny’ Bkb83a)Giu87 → **CUDOWNY**

samyj krasiwyj *stnw* ‘najładniejszy’ Brs04a)Str112

[Mlp kras’ivy Bkb83a)Giu87 stnw samy krasivyj Brs04a)ste112]

KRASOWAĆ *ndk* ‘kwitnąć – o zbożu’ Krowy najmocniej giliujo, jak żyta krasuji

Łpt72Zda148 Żyta krasuji w maju, w czerwcu, a owies później Łpt72Zda162

[bzk kras’ovac’ Łpt72Zda148,162 ter3lp kras’uji Łpt72Zda148,162]

KRASOWAĆ SIĘ *ndk* ‘pięknie wyglądać’ B32Dom229 i in.

[bzk krasować się B32Dom229 ter3lp kras’uji s’’a Wdz71Giu321]

KRAWAĆ-DIWAN *ż, m* → **DIWAN-KRAWAĆ** *m*

KRAWAJ *m* → **KORQWAJ** *m*

KRAWAT *m* ‘krawat’ Brs01Czy98 → **HALSZTUK** *m*

[Mlp kravat Brs01Czy98]

KRAWATKA *ż* ‘*zdr* od krawat, krawat’ Brs01Czy98 → **HALSZTUK** *m*

[Mlp kravatka Brs01Czy98]

KRAWCA *m* ‘krawiec’ Orn95Mas1123

[Mlp krafca Orn95Mas1123]

KRAWCZUK *m* ‘syn krawca’ W86Dub72

[Mlp krawczuk W86Dub72]

KRĄCZEK *m* → **KRUCZEK**¹ *m*

KRĄG *m* ‘otoczenie, okolica’ Wo, naszy krong skroś tak po polsku [rozmawia]. Tutej wo większynia Polaki Smw01Kar280 To teraz krong ludzi tak, jeden abo dwa w każdym domku Smw01Kar276

[Mlp krong Smw01Kar276,280]

KRĄGIEM *ndm* **1.** ‘wokół, dookoła’ Tu krongiem folwarki, majątki Btn96Mar46 A tu krongiem już Białoruś, byli zamknięte, teraz odkryli [kościół] Btn96Mar47 A u nas procesja krągiem kościoła czszy razy ubejdo Rzc98Ost-nmw11 → **NAOKOLE** *ndm*, **NAOKOLICZNIE** *ndm*, **OKOLICZNIE** *ndm*, **NAOKRĄG** *ndm*, **SKROŚ** *ndm*, **WKRĄG** *ndm*; **2.** ‘okrążając, obchodzić wokół’ U nas procesja krągiem kościoła trzy razy obejdo Rzc98Ost-nmw11; **3.** ‘dookoła, okrężną drogą’ On prowadził krongiem [...], poza jelniaku Pps91Kru172 → **KRĄGLAK** *m*

[kronǵ'em Pps91Kru172 krongem Btn96Mar46 krongem Rzc98Ost-nmw11 krongem Btn96Mar47]

KRĄGLEŃKI• ‘*zdr* od krągły’ Jak po polsku powiedzieć, dreuliane takie, kronglieńkie, pokrywka Kmj96Mar93 Nasiona konopi, pamiętam takie drobńeńkie, z lnu, kronglieńkie Kml96Mar109

[Mlm kr'ongl'eńke Kmj96Mar93,109]

KRĄGLUTKO *ndm* ‘okrągło, okrąglutko’ Wdz95Czy75 i in.

[kronǵlutko Wdz95Czy75,78]

KRĄGŁOWATY ‘okrągławy’ Warsztat pustawiu tak jak ta sofa, tyku że on szyrszy beńdzie, nu taki krunǵuwaty trocha Brt01Kar317

[mMlp krunǵuwaty Brt01Kar317]

KRĄGŁY *bnac.* / **KRUGŁY**• **1.** ‘okrągły’ U nas w Krasławiu wiszo medaliony takie krągłe Krs99Ost112 Była tak taki wałak, krągły, taki burzyniec Użp01Kar256 U papy był taki stoł wielki, krongły Rzc98Ost-nmw16 Wielkie takie, krugłe obronczki, pieńć gram czy wiele Bbt99Pab226 → **OKRĄGŁY 1**; **2.** ‘zaokrąglony, o krągłych kształtach’ A była taka tłusta, pełna, krągła, prędko chodziła Bht98Pab152 ♦ Krągła sierota → **SIEROTA** *m*, ż

[mMlp krongły Ł67ParIII-33 krongły Rzc98Ost-nmw16 Użp01Kar256 żMlp krągła Bht98Pab152 W82Rei37 krongła W82Rei37 'kronǵła Bkb83Giu83 Mlm krongłe Krs99Ost112 krugłe Bbt99Pab226]

KRĄKACZ *mzool.* ‘kruk’ W25Nit30 i in.

[Mlp krąkacz W25Nit30 krongać W82Tur83,84,85]

KRĄŻAĆ *ndk* ‘krajać w krążki, siekać, rozdrabniać, szatkować (np. kapustę)’ B32Dom229

[*bzk* krążyć B32Dom229]

KRECHTAĆ *ndk* → **KREKTAĆ** *ndk*

KRECHTANIE *n* ‘cichy płacz dziecka; ciche biadolenie’ W99Rie69

[Mlp krechtanie W99Rie69]

KREDA* / **KREJDA** *ż* ‘kreda do pisania w kawałkach; kreda w proszku’ Napisał na drzwiach święconą krejdą W99Rie61 Potym krejdo pisali dawnij takie krzyżyki Żgw01Kar485 Przyszed ze szkoły całen w krejdzie upeckany Wtr79Saw206 Matka, gdzie wy moja krejda podzieli Wtr79Saw206 Zaznacz krejdo na dźwiach Wtr79Saw206 To tedy krejdo namalujim Brs04Ste120

[Mlp krejda Wtr79Saw205 W82Tur67 Blp krejda Wtr79Saw206 Nlp krejdą W99Rie61 krejdo

Smw01Kar285 krejdo Wtr79Saw206 Żgw01Kar485 Brs04Ste120 Mslp krejż’e Wtr79Saw206]

KREJCI *lm* **1.** ‘zwyczaj weselny zabierania przez tzw. cyganów z domu panny młodej wszystkiego, co wpadnie w ręce’ Jak przyjedzie wesela do młodego, to wyrusza orszak po krejci. Krejci to szafa, komoda, kufer, lustra, poduszki, trąby [zwoje] kużelu. Co tyka wpadła w renka bystro chwyтали, na woz i wieźli do młodego Wtr84Saw173; **2.** ‘posag’. No to przód mieli bardzo już krejci wielkie K01a)Kar153 → **POSAG** *m*, **PRIDANE** *n*

[M,Blm krejci Wtr84Saw173 Mlm krejc’i K01a)Kar153]

KREJDA *ż* → **KREDA*** *ż*

KREJKA *ż* / **KREJK•** *m* **1.** ‘szczyt dachu’ W adrynach tylko jedna belka była, bo to aż w krejk składało się zboża Trk06Rut362; **2.** ‘listewka drewniana przy szczycie dachu’ To samy wierzch dachu, krejka Trk06Rut362

[mBlp krejk Trk06Rut362 zMlp krejka Trk06Rut362 Mlm krejki Trk06Rut362]

KREKOWINA / **KRYKUWINA** *ż* ‘żabi skrzek’ Hadka ta krekowina, a ty łazisz i ni hadzisz sia Łpt72Zda162

[M,Blp kr^yk^u’lina/kreko’lina Łpt72Zda162]

KREKTAĆ / **KRECHTAĆ** / **KREPTAĆ** *ndk* **1.** ‘o żabach – rechotać, skrzeczeć’ Wyjdzisz, bywała, na podwórz, żaby krekczo, ptaszki śpiwajo Łpt72Zda162 Krekczo żaby Trk06Rut366 Koło tej kuderki, to już tak żaby krechczo Trk06Rut366 Żaby kreptajo, kreptajo Gjd82Ana189; **2.** ‘skwierczeć’ Cości krekczy na plicie, smažo się skwarki Łpt72Zda162

[*bzk* krechtać/krektać Trk06Rut366 kreptac’ Gjd82Ana189 kr^lektac’ Łpt72Zda162 *ter1lp* krepča *ter2lp*

krepcyś *ter3lp* krepčy Gjđ82Ana189 krečč'y Łpt72Zda162 *ter1lm* kreptam'i *ter2lm* kreptat'e *ter3lm*
Gjđ82Ana189 krečno/krečno Trk06Rut366 kreptaĵo Gjđ82Ana189 kr'ekčo Łpt72Zda162]

KRENT• *m* 'brzeg' Ta sidziba była bardzu ładna, była na kręcie rzeki Kjd01Kar286 A tam Szuszuwa (rzeka) już granica była [...] jedni na jednym kreńcie, drugi na drugim kreńcia Ong01Kar494 Na krencie przy wodzie K01a)Kar153 O tu żyji, koniac wioski, nad krentem przy wodzie K02Kar313

[Nlp krentem K01a)Kar153 K02Kar313 Ms/p kreńc'e Kjd01Kar286 kreńc'e/kreńc'aOng01Kar494]

KREPDASZYNOWY• 'z krepdeszyny, krepdeszynowy' Krepdaszynowa chustka Brs01Czy98

[zMlp krepdašynova Brs01Czy98]

KREP-MOROKIEN *m* 'krepa, gatunek jedwabiu' Bo mama bardzo ładnie odziewała mnie, jak u wzrosłych, no u panienek te sukienki duże z mongolu, krep morokien, był taki materiał Trt96Mar183

[Mlp krep morok'en Trt96Mar183]

KREPKI 'mocny' Bkb83a)Giu98 → **MOCNY, SILNY**

[mMlp krepk'i Bkb83a)Giu98]

KREPKO *ndm* 'mocno' Taka wot deska na kłodce, żeby ona stała krepko i roncza wyrzeźbiona, żeby trzymać renko Kml96Mar109 Tak krepku spał, że nie słyszał Jzr04Kar68 → **MOCNO** *ndm*, **SILNO** *ndm*

[krepko Kml96Mar109 krepku Jzr04Kar68]

KREPTAĆ *ndk* → **KREKTAĆ** *ndk*

KREW *m*, *z* 'krew' Poszed z nosa krew Bjw97Dwi39 Zakażenia krwy W82Tur102 ♦
Zarażenie krwi → **ZARAŻENIE** *n*

[mMlp kref Bjw97Dwi39 zDlp kr'vi Trt96Mar184 krwy W82Tur102]

KREWNIAK• *m* 'należący do tej samej rodziny, krewny' Tam nasz krawniaki Ign73Sud189 → **CZELADŹ** *z* **2**

[Mlm kravn'lak'i Ign73Sud189]

KREWNY• *m* 'członek tej samej rodziny, krewny' Oni dalekie nam krewne Paszkowicze, dalekie krewne, ojcowski ród był K02Zie146

[Mlm krevne K02Zie146 krévne Ł67ParIII-19]

KREĆAĆ• *ndk* 'wyrabiać przez kręcenie, wirować' Jak poczęli [zaczęto używać] maszyny, to przywozili mleko i krencali śmietane K02Zie146

[prze3lm krencali K02Zie146]

KRĘCENIE *n* ‘nazwa czynności, kręcenie’ B32Dom229 ♦ Kręcenie głowy ‘zawroty głowy’
B32Dom229

[Mlp kręcenie B32Dom229]

KRĘCIĆ• *ndk* ‘kręcić’ K02Kar228 ♦ Głowa kręci ‘mieć zawroty głowy, kręci się w
głowie’[...] to bardzo skleroza, zaraz głowa kreńci K02Kar228 Nia moga [jeść mięsa],
choć konsylieczak tylko zjem, to głowa kreńci K02Kar228 ♦ Kręcić mozgi ‘zawracać
głowę’ Nie kręć mózgów nadaremnie W99Rie76

[ter3lp kreńc’i K02Kar228 rozk lp kręć W99Rie76]

KRĘCIĆ SIĘ• *ndk* ‘obracać się, kręcić się’ BL82Giu230 ♦ Kręci się jak wiejurak →
WIEJUREK *m*

[ter3lp krenc’i s’e BL82Giu230]

KRĘCIEJ *m* ‘człowiek kręcący sznury’ W82Tur113

[Mlp kreńcej W82Tur113]

KRĘCIEL *m* ‘krętacz, oszust’ Taki kręciel kuźdego uszuka Łpt72Zda162

[Mlp kręciel B32Dom229 kr’leńc’el’ Łpt72Zda162]

KRĘCONY ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMlp krencony Bkb83a)Giu99]

KRĘCOWŁOSY ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMlp krencovłosy Bkb83a)Giu99]

KRĘDZIERZAWY ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMlp krenz’ezawy Bkb83a)Giu99]

KROBA *ż* ‘plecionka, koszyk słomiany, koszałka’ B32Dom229 → **KROBKA** *ż*

[Mlp kroba B32Dom229]

KROBKA *ż* ‘*zdr* od kroba, pleciony koszyk słomiany, koszałka’ Ot krobka zy słomy
spliciona, a patrzaj jaka mocna Łpt72Zda163 Kosz albo krobka taka, co zboże siać,
nakładajo. Krobki wystawujo i świenco Str99Pab169 Słoma i szłokszeni leszczyny krobki
robili Trk06Rut364 → **KROBA** *ż*

[Mlp krobka B32Dom229 Blp kropka Str99Pab169 kr’opka Łpt72Zda163 Blm krobki Trk06Rut364 kropki
Str99Pab169]

KROCHKI• ‘kruchy, chrupiący’ I te bondy pieczesz, żółte, krochkie Trk06Rut4nma →
CHRUPKI

[Mlm krochkie Trk06Rut4nma]

KROCHMAL• *m* ‘mąka kartoflana’ W ta pora krochmal rozprowadza się osobno W82Rei38

[B*lp* krochmal W82Rei38]

KROCHWIA *ż* ‘krokiew’ Krochwi byli pudgniłe, grebiest ni trzymałsia mocna i tak zsunęła
sia na ziemia Łpt72Zda162

[M*lp* kr'oχ'va Łpt72Zda162 M*lm* kr'oχ'vi Łpt72Zda162]

KROCIŃKI → KRÓCIŃKI

KROIĆ *ndk* **1**. ‘ciąć na kawałki’ Kroji sia owsianka [słoma owsiana] W82Tur99 Tam i
drzewa krojić tam i wszystko K02Kar283; **2**. ‘dokonywać uboju, zarzynać bydło, świnie,
drób’ Pierw krojim barany, bo jedyn starczy na cała stada Łpt72Zda116 Na Boże
Narodzenie zawsze krojiło się bydło, to już miensa wystarczało Rzc98Ost-nmw26 A
szykujo to i wieprza, i wieprza tutaj krojo, czy tam cielaka, czy co Rkw96Mar56 Ja też nie
liubie krojić ich Ł67ParIIa-62 → **RŻNAĆ** *ndk* **1** ♦ Kroić *po jakimu* ‘mówić biegle w
jakim języku’ Tutejsze wszystko tak kroji po rosyjsku, że jak nie wiem co Mdn96Mar146

[b*zk* krojie' Ł67IIa-62 K02Kar283 *ter1lm* kr'ojim Łpt72Zda116 *ter3lp* kroji Mdn96Mar146 *ter3lm* krojo
Rkw96Mar56 *ter nos* kroji śa W82Tur99 *prze nos* krojiło s'e Rzc98Ost-nmw26]

KROK• *m* ‘krok’ B32Dom229 ♦ Krokiem jechać ‘jechać stępa, wolnym krokiem’

B32Dom229 ♦ Przyjąć kroki → **PRZYJAĆ** *dk*

[N*lp* krokiem B32Dom229 B*lm* kroki B32Dom251]

KROKWIA• *ż* ‘krokiew, element konstrukcji dachu’ Krokwi byli, grabiasty, nu i pośła słoma
ta Ppl08Rut62

[M*lm* krokwi Ppl08Rut62]

KROLIK m → KRÓLIK m

KROPELKA• *ż* ‘*zdr* od kropła, kropelka’ Ind99Ost300 ♦ Co do kropelki ‘jota w jotę,
kropka w kropkę’ W kościółku co do kropelki po polsku wiem, no a tak mówić [...] już ni
tak letko Ind99Ost300 → **KAPELKA** *ż*

[D*lp* kropel'ki Ind99Ost300]

KROPSZTA* / **KRAPSZTA** *m*, *ż* ‘osoba marudna, powolna, guzdrała’ Krapszta ty,
nadojadło już czekać, kiedy ty już coś zrobisz L10Rut14 → **DOLBUCHA** *m*, *ż* **2**

[M*lp* krapszta L10Rut14]

KROPSZTAĆ* / **KRAPSZTAĆ** *ndk* ‘dłubać (w nosie)’ W31Otr82 → **KOLUPAĆ** *ndk*

[b*zk* krapsztać W31Otr82]

KROPSZTAĆ SIĘ *ndk* ‘grzebać się, guzdrać się’ Ojciec musi znowu w chlewie kropszczy
się W80Tek70 Monż tu kropszczy się i kropszczy się przy tej altance L10Rut14 →

KOSZKAĆ SIĘ *ndk 2*

[*bzk* kropszczać się W80Tek70 W87Smo54 L07Rut192 *ter3lp* kropszczy się L10Rut14 kropšćy s'e^a W80Tek70]

KROPŚCINIA *m, ż 1.* ‘osoba marudna, powolna, guzdrała’ Całymi dniami siedzi w chlewie kropścienia ta L86Tek88 → **DOLBUCHA** *m 2; 2.* ‘ktoś, kto dłubie w nosie’ Trzeba tej kropścini paluchi odrąbać W82Tek216

[*Mlp* kropśc'ina L86Tek88 *Clp* kropśc'ini W82Tek216]

KROSIONKI *lm* ‘*zdr* od krosny, krosienka’ Krosionki dla matowania nitki Kml96Mar110
Ona ma takie wyrzeźbiona dziurka i wsuwa się liaska i do krosionek Kml96Mar110

[*Mlm* kros'onki Kml96Mar110 *Dlm* kros'onek Kml96Mar110]

KROSNY *lm* ‘warsztat tkacki, krosna’ Na ogół to jest krosny Kml96Mar110 Siadam do krosnów Kml96Mar110

[*Mlm* krosny Kml96Mar110 *Dlm* krosnuf Kml96Mar110]

KROST *m* ‘pryszcz, krosta’ ♦ Chłop w chałupie, krost na dupie W86Tek188

[*Mlp* krost W86Tek188]

KROSTA *ż* → **KOROSTA*** *ż*

KROSTAWY ‘krosowaty, pokryty pryszczami’ B32Dom229

[*mMlp* krostawy B32Dom229]

KROSZKA *ż* ‘okruch, okruszyna’ Jedna kroszka chleba wystarczy na uleczenie
Pps91Kru170

[*Mlp* kroška Pps91Kru170 *Mlm* kroszki B32Dom229]

KROTKAWY* ‘krótkawy, przykrótki’ [Spódnica] może i krotkawa, sprytniej iść jak nia
długa Ign73Sud189

[*żMlp* krotk'awa Ign73Sud189]

KROWECZKA* *ż* ‘*zdr* od krowa, krówka’ O, kroweczka przyprowadza o tutaj K02Kar264
→ **KRÓWKA** *ż*

[*Blp* krovečka K02Kar264]

KROWIACZY ‘*przym* od krowa, krowi’ W86Dub77 → **KROWINY, KROWSKI**

[*mMlp* krowiaczy W86Dub77]

KROWINIEC *m* ‘krowie łajno’ W99Rie61

[*Mlp* krowiniec W99Rie61]

KROWINY ‘*przym* od krowa, krowi’ Gnoj krowiny Wdz71Giu321 → **KROWIACZY**

[mMlp krowiny Ł84Par138 W86Dub77 Bjw97Dwi69 krov'iny Wdz71Giu321]

KROWISZCZA *ż* **1.** 'krówsko' W86Dub76 i in.; **2. przen.** 'o niezgrabnej, dużej kobiecie' W82Tek214 i in. → **KOBYLISZCZA** *ż* **2**

[Mlp krowiszcza W82Tek214 W86Dub76]

KROWKA *ż* → **KRÓWKA** *ż*

KROWSKI 'przym od krowa, krowi' Ł84Par138 → **KROWIACZY**

[mMlp krowski Ł84Par138]

KRÓBECZKA *ż* 'zdr od króbka, łubianeczka, wypłatane pudełeczko' B32Dom229

[Mlp króbeczka B32Dom229]

KRÓBKA *ż* 'łubianka, wypłatane pudełko' B32Dom229

[Mlp króbka B32Dom229]

KRÓCIŃKI / KROCIŃKI 'zdr od krótki, króciutki' Ł67Par 3-14 ♦ Tobie króciŃki nos 'masz króciutki nos – o osobie, która mówi coś w żartach, nabiera kogoś' Ł67Par 3-14

[mMlp kr'ocinki L36Szw110 krúc'ínki Ł67Par 3-14]

KRÓCIEŃKO *ndm* 'zdr od krótko, króciutko' Nu a jeżeli tak krócieŃko powiedzieć, to [...] Kjd01Kar286

[kr'uc'eŃko Kjd01Kar286]

KRÓŁ *m* 'król, monarcha' Bkb08Rut97 ♦ Trzy Króli, Trzy/Trzej Królowie 'święto Trzech Króli' Bkb08Rut97

[Mlp Król Bkb08Rut97 Mlm Króli/Królowie Bkb08Rut97]

KRÓLESTWA *ż* 'kraj rządzony przez króla, monarchia, królestwo' Francja – taka królestwa wielka Ł67ParIV-25 Ani jedna królestwa tylie nie pocierpiawszy jilie Polska Ł67ParIII-44

[Mlp krul'estva Ł67ParIII-44 Ł67ParIV-25]

KRÓLIK / KROLIK *m zool.* 'królik' Wdz71Giu324 i in. → **TRUS** *m*, **TRUSIUK** *m* ♦ Mieć króliki w głowie 'mieć zajaczki w głowie, mieć zielono w głowie' L82Roj236 ♦ Ocz jak u królika → **OCZY** *lm*

[Mlp król'ik Wdz71Giu324Dlp krulika BL82Giu229 Mlm króliki L82Roj236 krol'ik'i/krul'ik'i Wtr82Saw71 Blm króliki L82Roj236]

KRÓTKI 'mający małą długość, niedługi' B32Dom230 ♦ Krótki kłoc → **KŁOC** *m* ♦ W krótkim czasie → **CZAS** *m*

[mMlp krótki B32Dom230 mNlp krótkim B32Dom230]

KRÓTKO• *ndm* 'krótko' Drn73Par214

króciej *stw* Nu i tak i przewodzisz [spędzasz] króciej czas Drn73b)Par214 Prawda, jak co,

jak jest co pracować, to wszystko króciej przechodzi Drn73b)Par214

[stw kruc'ej Drn73b)Par214]

KRÓWKA / KROWKA / KAROWKA *z* 'zdr od krowa, krówka' Nam jedna krowka ostałaś Ł67ParI-20 Jeszcze krowka jest, krowka trzymam Krn99Pab243 Teraz chcemi krowka druga wyrościć młodzińka Drn73b)Par215 Pójda podam krowkaj wody pić Ign73Sud189 Raniej miałem krowka K02Kar265 Chora była, ani domu ani krowki Gjd82a)Ana248 Ona mnie mleczka przynasza za krowku K02Kar265 Koło krowkow trzeba [chodzić] Bjw97Dwi48 Sześć krówkow W82Tur71 → **KROWECZKA** *z* ♦ Boża korowka 'biedronka' Pietruszka nazywajem, a dzieci – bożaja karouka Skn99Pab251 → **ANDRZEJEK** *m*, **PIETRUSZKA** *z*

[Mlp krowka Ł67ParI-20 krowka Krn99Pab243 krówka/krówka Mjsz73Ana39 karołka Skn99Pab251 Dlp kr' ofk'i Gjd82a)Ana248 Blp krowka Drn73b)Par215 Krn99Pab243 K02Kar265 za krowku K02Kar265 Clp krófkaj Ign73Sud189 Dlm krowkof Bjw97Dwi22,48 krufkow W82Tur71]

KRUCIOŁKA *z* 'karuzela na lodzie' Przez lioł aż du ziemi wbiwali gruby koł, du koła przywiązywali żerdka, a du żerdki sanki i tak robili kruciołka Łpt72Zda163

[M,Blp kruc'iołka Łpt72Zda163]

KRUCZEK / KRUCZAK / KRĄCZEK • *m* 1. 'haczyk' Zapiera [zamyka] na kruczek Brs02Rie50 Na kruczkach wszystko pozamykane Bjw97Dwi117 U mnie tam ustrojony kruczak teraz tuta, hak taki, nu Brs04Ste114 Drzwiczki z krączkiem Ł84Par143 → **HACZEK** *m*; 2. 'szydełko' Dużo porobiła kruczkiem, jeszcze tamte zime robiła Mck99Pab153 → **SZTUCIK** *m*, **SZYDEŁKO** • *n*, **TAMBUREK** *m*; 3. 'konik (od haftki)' B32Dom230 → **HAFTKA** *z*; 4. 'przyrząd do kręcenia sznurka' Kruczek kreńcić sznurek W82Tur100 Dawaj dwa kruczki, kunopli i za gudzina będzi wirówka Łpt72Zda163; 5. 'jedna ósma litra' Za pasienia krowy przez tydzień dostał kruczek wódki Łpt72Zda163; 6. *lm przen.* 'ręce' Wn00Daw99

[Mlp kruczek B32Dom230 kruček W82Tur100 Brs01Czy101 krúček Wdz71Giu322 kručak Brs04Ste114 krúček Wdz71Giu320 M,Blp kruček Brs02Rie50 kr'uček Łpt72Zda163 Nlp kručkem Mck99Pab153 kronč'em Ł84Par143 Mlm kruczki Wn00Daw99 Blm kr'učki Łpt72Zda163 Mslm kručkax Bjw97Dwi117]

KRUCZKA • *z* *bot.* 'roślina warzywna i pastewna, brukiew' Kruczki liści nałamio, wymyjo, pokrojo, miensa nałożo do jej i tuszo Trk06Rut366 → **BRUCZKA** *z*

[Dlp kruczki Trk06Rut366]

KRUCZKOWY • 'z brukwi, brukwiany' Kruczkowa liści Trk06Rut11nma

[Mlm kruczkowa Trk06Rut11nma]

KRUGŁY → KRAŁY

KRUHOTAC *ndk* ‘chrząkać, kwiczeć – o świni’ W82Tur76

[*bzk kruhotać ter1lp kruhoćy* W82Tur76]

KRUK¹ *m* **1.** ‘hak’ Żelazny kruk Bjj99Ado59 To jak chwycą od studni za kruki i do policjantów, i do tego oratora litewskiego K96Saw75 Ta zwionzana snopy z jakim krukiem wyciongasz z wody Bjj99Ado59 → **HAK** *m*; **2. przen.** ‘duży, długi nos’ Wn00Daw99 ♦ Krukiem siedzieć B32Dom230 a) ‘siedzieć natrętnie, przesiadywać’ Jak przyszła, to do wieczora siedziała krukiem Bjj99Ado59; b) ‘ślęczeć nad jakąś pracą’ Czy to taka pilna robota, żeby siedzieć krukiem? W99Rie62

[*Mlp kruk B32Dom230 Bjj99Ado59 W99Rie61 Wn00Daw99 Npl krukiem B32Dom230 W99Rie62 krúkem Bjj99Ado59 Blm kruki K96Saw75*]

KRUK² *m* ‘widły do gnoju z trzema zębami’ → **WIDŁY** *lm* **1**

[*Mlp kruk Wdz71Giu321*]

KRUPA *ż* **1. lm** ‘kasza niegotowana’ Wtedy kubeczek krup do wody tej W82Rei38 Tak samo jenczmiennie krupy robili. Tam i kasza z krupów jenczmiennych gotowali W99Rut97 [...] że może ktoś [by] dał kawałeczek słoniny czy może krup, czy garstkę mąki Bht98Pab155; **2.** ‘ziarnko kaszy’ Krupnik taki, co jedna krupa ni zawsze znajdziesz w łyżce Łpt72Zda163; **3. lm** ‘kasza gotowana’ Będzim krupy gutować na śniadania Łpt72Zda163 ♦ Krupy perłowe/ perłowa krupa ‘kasza perłowa niegotowana’ W82Rei38 ♦ Krupy zieleńcowe ‘niegotowana kasza z niedojrzałego żyta’ B32Dom230 ♦ Tatarczana krupa ‘niegotowana kasza gryczana’ B32Dom261

[*Mlp krupa B32Dom230,242 ,261 M,Blp krupa Łpt72Zda163 Mlm krupy W82Rei38 Grd99Sat194 M,Blm krupy Łpt72Zda163 Dlm krup W82Rei38 Bht98Pab155 krupów W99Rut97 Blm krupy W99Rut97*]

KRUPIANNY• ‘z kaszy perłowej’ Bkb08Rut96 ♦ Krupianna kasza → **KASZA** *ż*

[*żMlp krupianna W99Rut40 Bkb08Rut96*]

KRUPNIK *m kulin.* ‘gęsta kasza jako składnik potrawy wigilijnej’ Bkb08Rut95 →

GRUCA *ż*

[*Mlp krupnik Bkb08Rut95*]

KRUPNY• ‘duży’ Potem szli do krupnych gospodarzy Wdz95Czy77

[*Dlm krupnych Wdz95Czy77*]

KRUST *m* → **CHRUSTY**² *lm*

KRUSZNIA / CHRUSŃNIA *ż* **1.** ‘palenisko w łaźni obłożone kamieniami’ Krusznia to w łaźni liczy się piec ta L10a)Rut345 Potym do łaźni, stawiami rzędami w łaźni, palim piec

taki, krusznia z kamieni złożona, i suszym ten lien Kml96Mar109 Na krusznia wody polieji Bjw97Dwi117 Chruśni byli takie, woda leli i szed ten duch W80Tek69; 2. ‘pryzma kamieni zebranych na polu’ To w polu kruszni. Krusznia kamieni. Udumyśnie kruszni to i my robim to. Ot, kamieni zbierajo i kładno L10a)Rut345 Kamieni same rosno, to ich puzbierasza i rzucisz na krusznia, a za rok ich pełna Łpt72Zda163 Kruszni to i my robim. Ot kamieni zbierajo i kładno tak Trk06Rut-nma12

[Mlp krusznia L10a)rut345 kruśńa Kml96Mar109 chruśńia W87Smo51 chruśńia/kruśńia W99Rie67 M,Blp kr'łuśńa Łpt72Zda163 Blp kruśńa Bjw97Dwi117 M,Blm kruszni L10a)Rut345 Mlm χrus'ńi W80Tek69 Blm kruszni Trk06Rut-nma12

KRUSZYĆ* / **KRYSZYĆ** *ndk* ‘łamać na drobne cząsteczki, kruszyć’ Ni krysz chleba na ziemia Łpt72Zda163

[bzk kr'yšyc' Łpt72Zda163 rozk lp kryš Łpt72Zda163]

KRUŚCI *lm* → **CHRUSTY**² *lm*

KRUŻKA *ż* ‘kubek’ Ł13Kun452 → **KUBEK** *m*

[Mlp kruška Ł13Kun452]

KRUŻOCZKA *ż* ‘zdr od krużka, kubeczk’ Ł13Kun452 → **KUBECZEK** *m*

[Mlp kružočka Ł13Kun452]

KRWAWNIK* / **KRYWAWNIK** *m bot.* ‘krwawnik pospolity’ Jak mam babka i krywawnik ni bojam sia skalaczenia Łpt72Zda114 Po naszemu takie zioła jest, krywaunik może, nu po polsku może inaczej nazywa sie Trt96Mar185 Na siano poszed i przebił na ten krywaunik noge i zarażenie poszło Trt96Mar185

[Mlp kryvaunik Trt96Mar185 Blp kryv'avnik Łpt72Zda114 kryvaunik Trt96Mar185]

KRWIOPIJCA* / **KRYWAPIJCA** *m* ‘człowiek ciągnący zyski z cudzej pracy, wyzyskiwacz’ Oj on krywapijca, na piniędzach śpi, sam wszystko robi, nu innych też uszukuji Łpt72Zda163

[Mlp kryvap'ijca Łpt72Zda163]

KRYKSUCHA *ż* ‘krzykaczka, kobieta krzykliwa’ Ł84Par143

[Mlp kryk'sucha Ł84Par143]

KRYKSUN *m* ‘krzykacz, człowiek krzykliwy’ Ł84Par143

[Mlp kryk'sun Ł84Par143]

KRYKUWINA *ż* → **KREKOWINA** *ż*

KRYMULKI *lm* ‘nasiona traw, kawałki kłosów itp. w ziarnie zboża’ W82Tur90

[Mlm krymulk'i W82Tur90]

KRYNICA *ż* 1. ‘źródło’ Ugrzęz du kuliana jak duchodził du krynicy Łpt72Zda214; 2. ‘otwór w dójce krowy’ Nu krynica to i widać, że pod brzuchem krowy Bjw99Pab127

[Mlp kryńica Bjw99Pab127 Dlp kryńicy Łpt72Zda214]

KRYNICZNY• ‘źródłany’ [...] i studnia z kryniczno wodo Nwd73Wer187

[żNlp kryn’’lično Nwd73Wer187]

KRYSA• *ż* ‘szczur’ Krysy, szczury, wielki taki [z] długimi ogonami Dgd82a)Par 221 →

PAC *m*, **PACUK** *m*

[Mlm krysy Dgd82a)Par221]

KRYSZA *ż* ‘dach’ Krysza wszystka była zgniła Brs02Rie50 → **DACH** *m*

[Mlp kryša Brs02Rie50]

KRYSZYĆ *ndk* → **KRUSZYĆ*** *ndk*

KRYTERIA *ż* ‘kryterium’ Ta kryteria tu nie pasuje W01Mas38

[Mlp kryteria W01Mas38]

KRYWAPIJCA *m* → **KRWIOPIJCA*** *m*

KRYWAWNIK *m* → **KRWAWNIK*** *m*

KRYWAWY• ‘z krwi, z krwią ubitego zwierzęcia’ Krew nie psuji sie [nie marnuje się], a bliny krywawa jakie smacze żeż byli Nmn81Tek87

[Mlm krywawa Nmn81Tek87]

KRZAK• *m* ‘krzak’ [...] hajda do krzaków Łpt72Zda127 → **CHRUSTY** *lm*

[Dlm kšlakuf Łpt72Zda127]

KRZĄKAĆ *ndk* → **CHRZĄKAĆ*** *ndk*

KRZŚCIĆ *ndk* → **CHRZCIĆ** *ndk*

KRZCINKI *lm* → **CHRZCINKI*** *lm*

KRZCINY *lm* → **CHRZCINY*** *lm*

KRZCZONY → **CHRZCZONY**

KRZEPIWA *ż* *bot.* ‘pokrzywa’ Który łachudra, tak on tylko wyjedzie i krzepiwa tylko zostanie się [po nim] tedy i bylnik, więcej nic Drś96Mar25

[Mlp kšepiva Drś96Mar25]

KRZESEŁEK *m* / **KRZESEŁKA** *ż* ‘krzeselko’ [...] posadziwszy na taki krzeselak K01a)Kar157 Posiedź na miętkiej krzeselkie Wdz95Czy85

[mM,Blp kšaselak K01a)Kar157 żMlp kšeselka Mslp kšeselke Wdz95Czy85]

KRZESIWA *ż* ‘krzesiwo’ Taka krzesiwa Orn73a)Mas176 [...] mojej krzesiwie

Orn73c)Masl83

[Mlp kšes'iva Orn73c)Masl76 Clp kšes'iv'e Orn73c)Masl83 Blp kšes'iva Orn73c) 83 kšes'iva
Wdz71Giu316]

KRZESŁO *n* / **KRZESŁA**• *ż* **1.** 'krzesło' No w salunie to było stół, sofka, kilka krzesłów albo kilkanaście, u nas krzesły byli, na wsi to było inaczej K02Zie153 → **STÓŁ**² *m*; **2.** 'fotel' B32Dom230; **3.** 'element wozu konnego' Orczyk do przedniej krzesły przymocował Orn73c)Masl83

[nMlp krzesło B32Dom230 kšesło BL73Giu114 žDlp krzesły Orn73c)Masl83 Mlm kšesły K02Zie153
Orn73c)Masl82 Dlm kšesłuf K02Zie153]

KRZEST *m* → **CHRZEST*** *m*

KRZESTNY → **CHRZESTNY**

KRZYCZĘĆ• / **KRZICZĘĆ** *ndk* 'płakać – o dziecku' Dzieciuk krzyczy W82Tur90 → **BECZĘĆ** *ndk*

[ter3lp kšyčy Bkb83a)Giu88 kšičy W82Tur90]

KRZYDŁA *n* → **SKRZYDŁA** *n*

KRZYKNAĆ• *dk* 'zawołać głośno, podniesionym głosem, krzyknąć' W91Ado87
krzyknewszy *ipu*

[ipu kšyknefšy W91Ado87]

KRZYKUN *m* 'człowiek krzykliwy, krzykacz' Popędź krzykuna tego W82Tek213

[Mlp krzykun W86Dub75 Blp kšykuna W82Tek213]

KRZYWDA *ż* 'zakręt drogi' A jak przejedziecie tak już i o Kruki, taka krzywda jest, to już Biełarusia, przez Kowiejew przejechać Mlr96Mar86

[Mlp kšyvda Mlr96Mar86]

KRZYŻ• *m rel.* 'narzędzie męki Chrystusa' ♦ Jak z krzyża znienty 'o bardzo mizernym, wychudzonym człowieku' BL82Giu230

[Dlp kšyža BL82Giu230]

KRZYŻOWAĆ• *ndk* 'opasywać na krzyż' Nu bierze ręcznik ładny i swata tak uo krzyżuje Kml96Mar107

[ter3lp kšyžuje Kml96Mar107]

KRZYŻOWANIE *n* 'przedmiot w kształcie krzyża' No wie pani, ni to maliutkie pomniki, niemałe takie, krzyżowanie, alie takich kamieniow, tablicow to nie była bardzo wielkich Mtr01Kar239

[Mlp kšyžoŭańe Mtr01Kar239]

KRZYŻOWAŃKA ż ‘część maślnicy – kij z kółkiem drewnianym, którym bije się masło’
Brs01Czy99

[Mlp kżyżowańka Brs01Czy99]

KRZYŻOWATKA ż ‘skrzyżowanie dróg’ Poza drogą Łupianka szkoła, wo, na
krzyżowatkie, tam wszystkie łupianskie L13Kar370 → **SUCHRESTJE** *n*

[Mlp krzyżowatka Ł67ParIV-9 Mslp kżyżowatk’e L13Kar370]

KRZYŻOWY ‘przym od krzyż, krzyżowy’ K02Kar228 ♦ Krzyżowe dni → **DZIEŃ** *m*

[Mlm kżyżowa K02Kar228]

KRZYŻÓWKA ż ‘skrzyżowanie dróg’ Na krzyżówca domeczek żółcieńki Jzr04Kar56

[Mslp kżyżufca Jzr04Kar56]

KSIĄDZ / **KSIEDZ** *m* ‘duchowny katolicki, ksiądz’ Ludzi dużo, ludzi bez księdza, no jaż
mówię, że u nas tak jeszcze był ksiądz, tak jeszcze troszka Mlr96Mar88 No księdz potem,
w sześćdziesiontem jakim roku już wrócił, odsiedział, jak to powiedzieć, za rok dwa
Ikz96Mar20 Tam wszystka szlachta, jak księdz mówi, bajory tam leżą [pochowani]
wszystkie, bajory K99Zie13 To te same Biełarusy, tylko katolicy, tak księdz im mówili
G96Dąb192 Wiecie, te księżowie teraz oni nie bardzo umieją [...] po polsku i nie bardzo
uchotne Łp01Kar411 Te ksienie dali [przysłali] z Polski Wrn08Koz33 ♦ Jak ksiądz
proboszcz → **PROBOSZCZ** *m* Łpt72Zda137

[Mlp ks’onc Łpt72Zda137 Mlr96Mar88 kšenc Ikz96Mar20 K99Zie13 Dlp kšenza Mlr96Mar88 Mlm księdz
G96Dąb192 ks’enżove Łp01Kar411 ks’enży Wrn08Koz33 Blm ks’enże Wrn08Koz33]

KSIĄŻĘ / **KSIEŃĆ**• *m* ‘tytuł arystokratyczny, książę’ Ten obraz [...] książę Radziwiłł jego,
nu, prezentował dla kościoła Drś99Pab56 [...] dwa ksieńcia, no i oni jeden drugiemu
objawili wojna, dwa ksieńcia [...] i zbierają się tych ksieńców różna Kmp01Kar430

[Mlp ks’qže Drś99Pab56 Dlp kšeńca/ks’ęnc’a D’lm ks’ęnc’uf Kmp01Kar430]

KSIĄŻKA ż **1.** ‘książka’ Była książka w trzech tomach, ale gdzieś przepadła Bht98Pab308
Na przykład moja siostra wie [o Janie i Cecylii], moja rodzina to wszystka wie i szwagier
ten Zaniewski, to bardzo czyta te książki Bht98Pab310; **2.** ‘dowód tożsamości dokument,
legitymacja’ K96Saw76; **3.** ‘książeczka oszczędnościowa’ Wszystkie moje pieniądze na
książce zostali. [...] wszystko na książkiłożyli Kmn99Saw91 ♦ Książka kułacka ‘dowód
tożsamości z adnotacją, że jest się kułakiem’ Wraz kułackie książki zrobili K96Saw76
♦ Przeprowadzić przez książki → **PRZEPROWADZIĆ** *dk*

[Mlp książka Bht98Pab310 Mslp książce Kmn99Saw91 Blm książki B32Dom250 Bht98Pab310
Kmn99Saw91 ks’ionszki K96Saw76]

KSIEŃĆ → **KSIAŻĘ** *m*

KSIEDZ *m* → **KSIAĐZ** *m*

KSIEDZOWSKI ‘należący do księdza, dotyczący księdza’ Księdzowskiej łaski ni
putrzybują Łpt72Zda163

[*mMlp* ks’enz’ofski Łpt72Zda163 *zDlp* ks’enz’ofskej Łpt72Zda163]

KSIEŻYC *m* ‘księżyc’ BL82Giu230 → **MIESIĄC** *m* 2; ♦ Głowa jak księżyc → **GŁOWA**

z ♦ Twarz jak księżyc w pełni ‘o okrągłej pełnej twarzy’ BL82Giu230 ♦ Wyglądać jak
księżyc w pełni ‘o osobie o zaokrąglonych kształtach i pełnej okrągłej twarzy’ Wyglonda
jak ksienżyc w pełni BL82Giu230

[*Mlp* ks’enzyc BL82Giu230 Bkb83a)Giu89]

KSIEŻYCOWY• ‘księżycowy’ BL82Giu231 → **MIESIĄCZNY** ♦ Księżycowa twarz →
TWARZ *m*

[*zBlp* ks’enzycova BL82Giu231]

KSZTAŁT *m* ‘postać, forma’ B32Dom251 ♦ Przyjmować kształty → **PRZYJMOWAĆ** *ndk*

[*Blm* kształty B32Dom251]

KŚCINY *lm* → **CHRCINY*** *lm*

KTAKOLAK → **KTOKOLWIEK***

KTO / **CHTO** *zaim osobowy, pytajny i względny* 1. ‘kto’ Jak kto komu podoba się Ł67ParIV-
8 [...] a chto mog, chto żyw jeszcze, to do Polski wyjechali K02Zie147 A chto jej wie tam
Krm01Kar406 Wszystkich, kto byli przeciw władzy K02Kar236 Albo kto owieczki
trzymali, łoju [mieli] K02Kar236; 2. w funkcji rzeczownego *zaim względnego* ‘co’ Nie
chco płacić [wiecej], dlatego nie chco płacić, że jim nie ma z kogo, nie ma z kogo, nu wot
Ł67ParII-32 A což teraz, kim ż ty teraz zajedzisz, z awtobusam? Ł67ParII-52 Palcem
[sprawdza w korycie] i patrzy z kim ty karmił świnia Ł67ParII-54 Len był, z kogo
wierówki wijo Drn73Par51 Dlatego nie chco płacić, że jim nie ma z kogo Drn73Par51 U
korzyta palcami i patrzy, z kim ty karmił świnia Drn73Par51 U mnie pensja słaba taka,
biore osiemdziesiąt lity, no to kto za to kupić? Rdk99Pab205 ♦ Być jak *kto* być ‘być kim –
o pokrewiństwie’ A potem wot takij Dukalskil, ten już był jak szwagra tem naszym starym
Dgd82a)Par207 ♦ Jak kiedy → **KIEDY** ♦ Jak kogo ‘niektórych’ Niemcy wypendzali jak
kogo Poliaków, Litwinów nie ruchali K02Kar177 ♦ Jak kto/chto, jak kiedy kto ‘każdy po
swojemu, każdy jak sam chce’ Rud99Pab-nmw ♦ Komu powiedziane → **POWIEDZIEĆ**
dk ♦ Komu to trzeba ‘komu to potrzebne, po co to komu’ B32Dom22 ♦ Kto by to nie był
‘ktokolwiek by to był’ B32Dom230 ♦ Kto...kto/chto...chto... ‘jeden...drugi, jeden...inny’

No i w Jankowiczach rozmawiali kto po litewsku, kto po polsku dawniej, w jakim roku ja nie pamiętam Mlr96Mar87 Do tej szkoły nikt nia chodził tam, chto pójdzie, chto nie pójdzie Ppl08Rut56 ♦ Kto *kogo* wie ‘kto wie’ Ktoż ich wie lepiej, czy nie lepiej Mlr96Mar86 ♦ Ni w kogo → **NIKT** *zaim*

[Mlp kto B32Dom230 Ł67ParIV-8 Dgd82a)Par207 Mlr96Mar86 Rdk99Pab205 K02Kar236 chto Ppl08Rut56 xto K02Zie147 χto Krm01Kar406 Dlp kogo B32Dom237 Drn73Par51 Ł67 ParIV-8 Ł67ParII-32 K02Kar96 Clp komu B32Dom228 L96Med97 Blp KtoRdk99Pab205 Nlp s kim Drn73Par51 kím Ł67ParII-52,54]

KTOKOLAK → KTOKOLWIEK*

KTOKOLWIEK* / KTOKOLEK / KTÓKOLEK / KTÓKOLAK / KTAKOLAK / CHT

OKOLWIAK* *zaim nieokreślony, komunikuje dowolność wyboru osoby* ‘ktoś, ktokolwiek’ Może tam ktukoliak był w tej jamie Łpt72Zda163 Zamawiali od róży, jeśli ot róža majo chtokolwiak Wdg01Kar444

[Mlp ktuk'ol'ek/ktuk'ol'ak/ktok'ol'ek/kt'k'ol'ak Łpt72Zda163 Blp χtokol'v'ak Wdg01Kar444]

KTOŚ / KTÓS / KTOŚĆ / KTÓSĆ / CHTÓS *zaim nieokreślony, komunikuje o*

niezidentyfikowanej osobie ‘ktoś’ Mama mówi, ktoś szalony do nas tam stuka się Kłw01Kar526 Jeszcze chtós jest polskiej krwi do komapanii Kw01Kar396 Tam któs u nas Bjw96Mar124 → **KTOŚCI**

[Mlp ktos'/ktus' Mjsz73Ana39 Bjw96Mar124 Kłw01Kar526 ktoś W86Dub78 χtuś Kw01Kar396 ktus'c' Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi22]

KTOŚCI / KTÓSĆI / KTOŚCIK *zaim nieokreślony, komunikuje o niezidentyfikowanej osobie* ‘ktoś’ W86Dub78 i in. → **KTOŚ**

[Mlp ktości B32Dom230 W86Dub78 któsći Bjw97Dwi72 ktościk W86Dub78]

KTOŚĆ → KTOŚ

KTÓKOLAK → KTOKOLWIEK*

KTÓKOLEK → KTOKOLWIEK*

KKTÓRY• / CHTÓRY•/ KTÓREN / CHTÓREN *zaim pytajny i względny, wskazuje znany obiekt lub osobę* 1. ‘który’ Poczęli bogatych wywozić na Syberje, chtóra taki jeszcze bogatsze byli Kmp01Kar427 Nu, oto tam należli sia ludzi, chtóra na tym zostali Kmp01Kar429 Ji wot ten Dubicki wziął jedna siostra, który ja mówił, że tam zginął w Sibiru Ł67ParI-70 Ta staruszka, która u nas umarła Ł67ParI-46 Któren nie ma ziemi był skierdziam, jemu zbożam płacili i karmili tego skierdzia Trk06Rut364 Chtóran wygra, chtóran przegra Kmp01Kar430 Chtóren biedniejszy, któren bogatszy K02Kar268 Któran pozostaje w majątku K02Kar268 Popiół, któran z drzewa K02Kar268 Nasz ksiądz proboszcz, któryn przyjeżdża K02Kar268 Jeśli sonsiad chtóren umie po polsku, to ja po

polsku rozmawiam Krm01Kar405; **2.** *sygnalizuje jakąś część całości* ‘niektóry’ [...] bo szkoła w Jodkiewiczach była i uczyli się, które dziewczynki uczyli się, które chłopcy uczyli się po rusku Bht98Pab129-130 A którym to bardzo dobrze Bht98Pab131 Bo które rozumieją, które nie rozumieją Bht98Pab167 A chtóry mocno głodowali, chtóry prosto nie mieli co jeść Igl04Rut434 ♦ Jak któren raz → **RAZ** *m* ♦ Jak który ‘niektóry’ Brakuji nawet jak których i książek W01Mas91

[Mlp któren Bjw97Dwi72 Krm01Kar405 Trk06Rut364 kturen Ł67ParI-70Bjw93Dwi42 K02Kar268 χturen Krm01Kar405 χturan Kmp01Kar430 xturen/xturan K02Kar268 kturan/kturyn K02Kar268 Dlm których W01Mas91 Mlm które Bht98Pab129-130,167 χtura Kmp01Kar427,429 chtóry Igl04Rut434 Clm którym Bht98Pab131]

KTÓRYNIEBĄDŹ *zaim przymiotny, komunikuje dowolność wyboru* ‘którykolwiek, ktokolwiekbądź’ B32Dom230

[mMlp któryniebądź B32Dom230]

KTÓRYŚCI *zaim przymiotny nieokreślony, komunikuje, że chodzi o jeden z wielu obiektów osób* ‘któryś’ Bjw93Dwi42

[mMlp kturys’c’i Bjw93Dwi42]

KTÓS → **KTOŚ**

KTÓSĆ → **KTOŚ**

KUB *m* **1.** ‘zbiornik, rezerwuar’ B32Dom230; **2.** ‘sześcian’ [...] stawili ta zboża do takich kubów, po dziesięć [...] mendli nazywali się Pdz01Kar467

[Mlp kub B32Dom230, Dlm kubuf Pdz01Kar467]

KUBANKA *ż* ‘okrągła czapka z denkiem bez daszka i z futrzanym otokiem’ W73Giu115

[Mlp kubanka W73Giu115]

KUBECZEK *m* ‘zdr od kubek’ Ł13Kun452 → **KRUŻOCZKA** *ż*

[Mlp kubeč’ek/kubečik Ł13Kun452]

KUBEK *m* ‘kubek, małe naczynie z uszkiem do napojów’ Ł13Kun452 → **KRUŻKA** *ż*

[Mlp kubek Ł13Kun452]

KUBEŁ *m* ‘wiadro’ B32Dom230 → **WIADRA** *ż*

[Mlp kubeł B32Dom230]

KUBINEK* / **KUBINAK** *m* ‘pojemnik na naftę w lampie’ Jak ta liampa, taka niawielka, no ten kubinak szkliany, tam tej karasiny wlejesz Użp01Kar256 → **PUZYR** *m* **1**, **RZEPKA** *ż*

[Mlp kub’inak Użp01Kar256]

KUBIZDEL *m* ‘niejadalny grzyb’ W82Tur108

[Mlp kuǒizdel W82Tur108]

KUCHCIA-KUCHCIA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania świń’ → **CIOCH CIOCH** *wykrz*

[kuchcia-kuchcia Trk06Rut365]

KUCHĆ-KUCHĆ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania świń’ → **CIOCH CIOCH** *wykrz*

[kuchć-kuchć Trk06Rut365]

KUCHIENY• ‘*przym* od kuchnia, kuchenny’ Plita kuchiena Wdz71Giu316

[żMlp kux’ëna Wdz71Giu316]

KUCH-KUCH *wykrz* ‘okrzyk przywoływania świń’ Kuch-kuch świnië wołali Trk06Rut365
→ **CIOCH CIOCH** *wykrz*

[kuch-kuch Trk06Rut365]

KUCIA *ż* → **KUTIA** *ż*

KUCINIAĆ• *ndk* ‘łaskotać’ Kucinia on bardzo Trk06Rut360 → **KOZYTAĆ** *ndk*

[ter3lp kucinia Trk06Rut360]

KUCINIAĆ SIĘ *ndk* ‘łaskotać’ Ejs94Kru117 → **KOZYTAĆ** *ndk*

[bzk kuc’n’ac’ s’e Ejs94Kru117]

KUCIUCZEK *m* → **KOCIUCZEK** *m*

KUCJA *ż* → **KUTIA** *ż*

KUCOWAĆ *ndk* ‘o owcy – być w okresie rui’ Zakrujili owieczka, co ni kurowała druga
jesień Łpt72Zda164

[bzk kuc’ovac’ Łpt72Zda164 *prze3lp* ż kuc’owała Łpt72Zda164]

KUCU-KUCU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania owiec’ W82Tur111 → **BAŚ BAŚ** *wykrz*,
BAZIA BAZIA *wykrz*

[kuc’u-kuc’u W82Tur111]

KUCYJA *ż* → **KUTIA** *ż*

KUCZA *ż* ‘gromadka, kupa, stos’ Na drodze leżała kucza śmieci Bjw97Dwi117 Kucza, takie
słowo zrusiałe, kucza siana W82Rei37 Spendzisz [ziarno] u kucza Ł67ParIII-49

[Mlp kucza B32Dom230 W82Rei37 kuća Bjw97Dwi117 Mlp k’uća Łpt72Zda164 Blp kuća Ł67ParIII-49]

KUCZERAWY* / **KUCZARAWY** ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 →
KĘDZIARZ *m*

[mMlp kućarawy Bkb83a)Giu99]

KUCZERGA *ż* → **KOCZERGA** *ż*

KUCZEREŹKA *ż* → **KOCZEREŹKA*** *ż*

KUCZKA *ż* **1.** ‘*zdr* od kucza, gromadka, kupka’ Trzaski zgrabiaj w kuczka Łpt72Zda164 Na św. Helena ojciec patrzył zawsze na obłoki, żeby takie długie, nie kuczkami, to już konopie będą długie Kml96Mar109; **2.** ‘pęczek zgrabionej gryki, koniczyny, lnu itp.’ Rączkami własnymi wyrrywami, wionżym w snopki, snopki, w snopkach oni stojo, po cztery snopki ustawiami w kuczki Kml96Mar109 Aszukiwali my siebie i rubili małe kuczki gryki, żeby byłob ich więcej Łpt72Zda164 [Len] postawim w takie kuczki, przywiezim du chaty jego, du gumna, na tok Brł73Sdud194; **3.** *lm* ‘pomieszczenie, gdzie Żydzi modlą się w święto Szałasów’ Wpuścili my Żydam du kuczak wrona Łpt72Zda164 [M,Blp k’učka Łpt72Zda164 Dlm k’učak Łpt72Zda164 Blm kučki Kml96Mar109 Brł73Sud194 k’učki Łpt72Zda164 Nlm kučkańi Kml96Mar109]

KUCZMA *ż* ‘splot potarganych sznurów, wiecheć’ B32Dom230

[Mlp kuczma B32Dom230]

KUĆCIA *ż* → **KUTIA** *ż*

KUĆJA *ż* → **KUTIA** *ż*

KUDACHTAĆ *ndk* ‘gdakać’ Kura kudachczy W82Tur76 Kura kudachczy już potym Trk06Rut366

[bzk kudaχtać W82Tur76 ter3lp kudachczy Trk06Rut366 kudaχčyW82Tur76]

KUDERKA• *ż* ‘*zdr* od kudra, sadzawka’ Takie (miejsce), gdzie woda stoi... to nazywali kuderki Trk06Rut368 Koło tej kuderki, to już jak żaby krechczo Trk06Rut366 →

BIZULKA *ż*

[Dlp kuderki Trk06Rut366,368 Mlm kuderki Trk06Rut366]

KUDRA *ż* ‘sadzawka’ Jak jedziesz od Wilna, jest na lewa renka tam taka błotka, kudra nazywała się, kudra i bizulka nazywali jej Trk06Rut368 → **BŁOTO** *n 3*

[Mlp kudra Trk06Rut368]

KUDRAWY ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[mMlp kudravy Bkb83a)Giu99]

KUDY *wykrz* ‘okrzyk odpędzania krów’ Mgn73Pie171 → **A GDZIE** *wykrz*

[kud'y Mgn73Pie171]

KUDY-GDZIE *wykrz* ‘okrzyk odpędzania krów’ Mgn73Pie171 i in. → **A GDZIE** *wykrz*

[kud'y-gʒ'le Mgn73Pie171 W82Tur76]

KUG• *m* ‘sąg drzewa w kształcie piramidy’ Jak wiecej mieli drzewa, to kugi składali. Jeśli już pad strzecho nia przechodzi, to wtedy składajo Ppl08Rut64

[Blm kugi Ppl08Rut64]

KUKARDA *ż* → **KOKARDA** * *ż*

KUKAREKU *wykrz dźwiękonaślada*. ‘o pianiu koguta, kukuryku’ Dosyć tobie kakareku i kakareku W82Tur100

[kakarek^u W82Tur100]

KUKAWIUK *m* ‘pisklę kukułki, kukułczę’ Nu i kukawiuk potem wyleciał z gniazda, taki wielki był K02Kar261

[Mlp kukav^{luk} K02Kar261]

KUKAWKA *ż* ‘kukułka’ U nas na kukawka mówio niktóre ziaziula, a niktóre kukułka Łpt72Zda164 Kukawka miensam tylko żyji Ign73Sud188 Mówio, że jeśli kukawka przylieci na zieliony lias, to rok bugaty, a jeśli na ciemny lias, niebugaty rok Pcn01Kar250 Kukawka trzeba jak kuka, mieć kopiejek w kieszeni, to ji beńdziesz miał zawsze. A tak, to póki kukawka nie wysłuchasz kukać, to ji kopiejki nie wyrzucaj z kieszeni, noś Żgw01Kar486 W zeszłym roku to może dwa razy słyszałam kukawki kukania K01a)Kar151 → **KUKUŁKA** *ż*, **ZAZUŁA** *ż*

[Mlp kukafka Ign73Sud188 Pcn01Kar250 Żgw01Kar486 Dlp kukafki K01a)Kar151 M,Blp kuk^{afka} Łpt72Zda164 Blp kukafka Żgw01Kar486]

KUKIEŁKA • *ż* ‘wiązka czegoś w kształcie kukielki’ Jak jego zupełnie wyrabiamy do okuratności, to potem skrencami taka kukielka, potem jeszcze czeszym Kml96Mar109

[Blp ku^{kelka} Kml96Mar109]

KUKŁA *ż* ‘lalka’ W73Giu114 → **LALKA** *ż* 1

[Mlp ^lkukła W73Giu114]

KUKOWAĆ *ndk* ‘kukać – o głosie kukułki’ Kukawka kukuji Łpt72Zda164 [...] teraz do Jana już teraz ona nie kukuji, już jej przeszed sezon Śwt01Kar385 Drugi raz bardzo rano kukuji, jeszcze liasy nie popenkawszy się, ona kukuje do świętego Jana K02Kar224 Ona kukuje do świantego Piotra, a później ona przestaje L13Kar365

[bzk kuk^{ovac} Łpt72Zda164 *ter3lp* kukuje L13Kar365 kukuji K02Kar224 kuk^{uji} Łpt72Zda164 Śwt01Kar385]

KUKSOWATY ‘o człowieku bez ręki’ L09Rut164

[mMlp kuksowaty L09Rut164]

KUKSA *ż* 1. ‘pięść, kułak; też: kikut’ B32Dom230; 2. ‘człowiek kaleki, bez dłoni lub bez palców u nogi’ Aj, chodzi z kukso cały czas, zakręcona i zakręcona ta renka, nic robić nie moży L09Rut164 → **BUKSA** *ż* 2

[Mlp kuksa B32Dom230 Nlp z kukso L09Rut164]

KUKSNAĆ• *dk* ‘uderzyć pięścią’ To u nas kiedyś mówili, jak ktoś komu uderzy, to kuksnął, kuksa czy tam kułakiem, czy coś L09Rut164

[*prze3lp m* kuksnoł L09Rut164]

KUKUCIA• *ż* *piesscz.* ‘świnka, prosię’ Kukucia, chodź dam jeść Trk06Rut365 →

KUKULA *ż*

[*Wlp* kukucia Trk06Rut365]

KUKUCISZCZANY ‘mieszkaniec Kukuciszek lub pochodzący z Kukuciszek’ W86Dub78 i in.

[*mMlp* kukuciszczany W86Dub78 Bjw97Dwi70]

KUKUĆ-KUKUĆ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania świń’ Kukuć-kukuć [świnie] woła się Trk06Rut365 → **CIOCH CIOCH** *wykrz*

[*kukuć-kukuć* Trk06Rut365]

KUKULA *ż* *piesscz.* ‘świnka’ L07Rut195 → **KUKUCIA** *ż*

[*Mlp* kukula L07Rut195]

KUKUŁKA *ż* *zool.* ‘kukułka’ Ł84Par139 → **KUKAWKA** *ż*

[*Mlp* kukułka Ł84Par139]

KUKUTKA *ż* ‘świneczka’ W82Tur111

[*Mlp* kukutka W82Tur111]

KUL *m rol.* **1.** ‘duży wymłócony snop – o niezmierzwionej słomie, także duża wiązka chrustu i in.’ Kuli słomy składali pud gumnam Łpt72Zda164 Żelim to na kuli. Wybieralim kul taki ze słomy i dach nakrywali Łp01Kar417 Kuli wionzali taki, wielkie snopy takie i potym tymi kulami kryli Trk06Rut362 A kul wy związali? Równieńki kul, wielki taki Obc99Rie85 Przynios słomy trzy kuli na pościłka dla żywioł Wtr79Saw209 Do pieca pchało sie kul chrustu, ni drwa, a kul chrustu Rzc98Ost-nmw26 → **KULAWA** *ż*; **2.** ‘snop zboża przed omłóceniem’ Kulī – żyto wiążon Ł67ParIII-13

[*Mlp* kul W87Smo54 Łpt72Zda164 kul’ W73Giu117 Obc99Rie85 *Blp* kul’ Rzc98Ost-nmw26 Łp01Kar417 kul’ Obc99Rie85 *Mlm* kuli W87Smo54 Trk06Rut362 kúl’i Wdz71Giu324 *Blm* kul’i Wtr79Saw209 Łp01Kar417 k’ul’i Łpt72Zda164 kul’i Ł67ParIII-13 *Nlm* kulami Trk06Rut362]

KULACIJA → **KOLACJA*** *ż*

KULAĆ SIE *ndk* ‘przewracać się, fikać koziołki’ Jak bociana obaczysz, kulać sie trzeba, jak bociana pierwszy raz obaczyłeś, to kulali sie, to wpół nie boli Żgw01Kar486 Kulali sie po polu Bjw97Dwi117

[*bzk* kul’ac’ s’e Żgw01Kar486 *prze3lm* kul’al’i s’e Bjw97Dwi117]

KULANA *ż* → **KOLANA** *ż, n*

KULARKA *ż* ‘młocarnia’ Wdz71Giu324 → **MŁÓCARKA** *ż*

[Mlp kul’árka Wdz71Giu324]

KULAWA• *ż* ‘duży snop’ Wdz71Giu324 → **KUL**² *m*

[Mlm kul’avy Wdz71Giu324]

KULEGA *m* → **KOLEGA** *m*

KULEGO *m* → **KOLEGA** *m*

KULEJA *ż* → **KOLEJ**² *ż*

KULICZEK *m* ‘zdr od kul’ Taki kuliczek zwionży sie i położy sie Igl04Rut429 →

KULIK *m*

[Mlp kuliczek Igl04Rut429]

KULIGAN *m* → **CHULIGAN** *m*

KULIGANOWAĆ *ndk* → **CHULIGANOWAĆ*** *ndk*

KULIK• *m* ‘zdr od kul, snopek’ Tedy wiezim kuliki te na polia i rościełami, ścielim jego na dyrwanie Kml96Mar109 No i tedy już podymujem, wionżym w kuliki, przywozim i suszym Kml96Mar109 Późni ten len już ścielo na łonka, tedy zwionżo kulki, przywiozo jego już do domu Igl04Rut429 → **KULICZEK** *m*

[Blm kul’iki Kml96Mar109 kulki Igl04Rut429]

KULINARIA *lm* ‘wyroby garmazeryjne’ Ł97a)Kar76

[Mlm kulinaria Ł97a)Kar76]

KULISZ *m* ‘górna część nogi, udo, biodro’ Wdz71Giu324 → **KULSZA** *ż*, **KULSZNIA** *ż*

[Mlp kul’iś Wdz71Giu324]

KULITURA *ż* → **KULTURA*** *ż*

KULKA *ż* ‘fikanie, przewracanie się’ B32Dom230

[Mlp kulka B32Dom230]

KULOWY• ‘ze snopów o niezmierzwionej słomie’ Słoma kulowa Bkb73Giu117

[żMlp ku’lova Bkb73Giu117]

KULSZA / KULSZNIA *ż* 1. ‘górna część nogi, udo, biodro’ Kulsza nazywali wo co, biodra, z litewskiego, pamientam, ja niewielka byłam, ale nazywali kulsza, to widać biodra. W kulszni boli, mówili L10a)Rut346 Ot mnie kulsza boli, rwie jak obcengami Wtr79Saw209 Kulsza nazywali wo co, biodro, z litewskiego pamientam, ja niewielka byłam, ale nazywali kulsza, to widać biodra L09Rut166 W kulsznia wderzył się, siniak

bendzi Wtr79Saw209 Nu jak kto idzi tam, czy upadnie, czy tam zwali się z czego, [...] nu to moży wybić sobie kulsznia L09Rut166 W kulszniach, to w samym kumpiaku, kulszni to nazywajo, już prosta rozmowa, to stare ludzi takie oni już to mówiwszy L09Rut166 →

KULISZ *m*; 2. ‘*kulin.* udko drobiu’ W31Otr82

[Mlp kulsza W31Otr82 B32Dom230 L09Rut166 L10a)Rut346 kulsznia L09Rut166 k^lul’ša Wtr79Saw209 k^lul’šña Wtr79Saw209 Blp kulsza/ kulsznia L09Rut166 k^lul’šña Wtr79Saw209 Mslp w kulszni L09Rut166 L10a)Rut346 Mlm kulszni L09Rut166 Mslm w kulszniach L09Rut166]

KULSZECZKA *ż* ‘*zdr* od kulsza 2, udko ptaka’ L10a)Rut346

[Mlm kulszeczki L10a)Rut346]

KULSZNIA *ż* → **KULSZA** *ż*

KULTURA* / **KULITURA** *ż* ‘kultura’ Zupełnie kultura jina W82Tur106

[Mlp kultura W82Tur106]

KULTURALNY* ‘kulturalny’ Ncz02Koz74 → **KULTURNY**

kulturalniejszy *stw* Troszko takie ludzie przyjdo kulturalniejsze Ncz02Koz74

[stwMlm kulturalniejsze Ncz02Koz74]

KULTURNO* *ndm* ‘kulturalnie’ Ncz02Koz68

kulturniej *stw* [...] to my też rozmawiamo po polsku... ja myślę, że to dalikatniej, ładniej, że to kulturniej, mnie tak się zdaje [...] Ncz02Koz68 U nas, u Polaków tego nie ma, wszystko więc [bardziej] kulturniej Obc99Rie83

[stw kul’turniej Ncz02Koz68 kul’turńej Obc99Rie83]

KULTURNY ‘kulturalny’ Święty Kazimierz był kulturny, uczony, był święty, chodził do kościoła bosi L91Zow530 [Polak] uczony, kulturny, [a] Łotysz – jemu nie było praw Ł67ParIII-26 Pierwej bardzo kulturne [byli] K02Kar156 [Jak] matka rozmawia po polsku, o zdaje się, że takie kulturne, a już jak po prosu, o zdaj się, że nieładnie Ncz02Koz68

kulturniejszy *stw* No inteligentniejsze byli takie, kulturniejsze byli, po polsku rozmawiali na okolicach tamtych Bht98Pab118 Zdaje się, że bliżej Wilna, bliżej miasta powinny byli być jakoś kulturniejsze ludzie Bjw99Pab127

[mMlp kulturny Bkb83a)Giu87 L91Zow530 kul’turny Ł67ParIII-26Mlm kulturne K02Kar156 kul’turne Ncz02Koz68 stwMlm kulturniejsze Bht98Pab118 kulturńejše Bjw99Pab127]

KULTYWACIJA *ż* ‘spulchnianie ziemi kultywatorem, kultywacja’ Na wiosna kultywacja robia Bjw97Dwi50 Robia kultywacja Bjw97Dwi18

[M,Blp kul’tyvac’ija Bjw97Dwi18,50]

KUŁACKI ‘*przym* od kułak’ K96Saw76 ♦ Książka kułacka → **KSIĄŻKA** *ż*

[Mlp kułacka K96Saw76]

KUŁACKIE • *rzecz n* ‘wpisana do dokumentów przynależność do klasy społecznej kułaków’

Bo to zdjęli kułackie i powiedzieli, że musisz organizować kołchoz za to Bht98Pab181

[Blm kułackie Bht98Pab181]

KUŁACTWO • *n* **1.** ‘status kułaka’ Za tym bratem [z powodu brata] co w wojsku, to już zdjęli z kułactwa, monż poszed do kołchozu Str99Pab174; **2. zb** ‘osoby zakwalifikowane do grupy społecznej kułaków’ Jak przyszli [Sowieci], od razu nam pietnaście tysieny rubli podatku dali, kułactwu Kmj99Par81

[Dlp kułactwa Str99Pab174 Clp kułactvu Kmj99Pab81]

KUŁACZYĆ *ndk* ‘rozkułaczać’ Ja słyszała, że bendo kułaczyć, to wzięła jedno krowe wyprowadziła i sprzedała Str99Pab174

[bzk kułaczyć Str99Pab174]

KUŁAK / **KUŁAK** *m* **1.** ‘kułak, pięść’ L82Roj240; **2.** ‘kułak, zamożny chłop’ A później wojna przyszła, i już później użę kułaki Stc96Mar80 Tak do kołchozu nie przyjmowali, że to kułak, nie ma prawa być w kołchozie Str99Pab174 A tam, kułaki, więcej ziemi, nu bogatszy, że ot i kułak [...] Oj, wywozili, bogatszy jaki tam, kułaki, kułaki, wywozili wszystkich Kmj96Mar94; **3. rol. tech.** ‘złączka dwu prętów łączących kierat z osią maszyny’ Wdz71Giu321 i in. ♦ Gwizdać w kułak → **GWIZDAĆ** *ndk*

[Mlp kułák/kułak Wdz71Giu321,322 kuł^lak Kmj96Mar94 Str99Pab174 Błp kułak L82Roj240 Mlm kułaki Stc96Mar80 Kmj96Mar94]

KUŁDUNY *lm* → **KOŁDUNY** *lm*

KUŁTUN *m* → **KOŁTUN** *m*

KUŁTURKA • *ż* ‘dom kultury’ [...] kułturka jak wymurowali to tamej [tam] tańcy robio Kłw01Kar520 → **KLUB** *m*

[Błp kułturka Kłw01Kar520]

KUŁUPAĆ *ndk* → **KOŁUPAĆ** *ndk*

KUŁUWINA *ż* → **KOŁOWINA** *ż*

KUŁYCHAĆ *ndk* → **KOŁYCHAĆ** *ndk*

KUŁYCHAĆ SIĘ *ndk* → **KOŁYCHAĆ SIĘ** *ndk*

KUMANDA *ż* → **KOMANDA**¹ *ż*

KUMEL *m* → **KOMEL** *m*

KUMIECOWAĆ *ndk* ‘być kumieciem, parobkiem’ Igl04Rut432

[bzk kumieciować Igl04Rut432]

KUMIECIUK *m* ‘dziecko kumiecia’ LK12Saw292

[Mlp kumieciuk LK12Saw292]

KUMIEĆ *m* **1.** ‘chłop, rolnik’ Romanowski był, familja tego kumiecia, nu mówi, twój jeden kumieć zabił koguta Użp01Kar261; **2.** ‘najemny robotnik folwarczny’ Poszedłem dla pana chata stawić, umiałem, nu ji ten pan tam kumieciów grumada nabrawszy, on miał czterech kumieci Żgw01Kar484 Jedzim do ojczyma, a kumiecie już mówią, ot Swiszczewski musi już ucieka K96Saw77 Nie najmowaliśmy tych, jak nazywali u nas, kumieci, to tych kumieci u nas nie było K02Zie151 Tu tym panum wszystkim zastawili pu uosiemdziesiąt haktarów, a reszta tym kumieciam wszystkim takim małoziamielnym ruździalili ich ta ziemia Kjd01Kar282 U (dziedzica) byli kumiecie, które u niego pracowali K99a)Zie255 A jich te robotnicy kumiecie byli, bimbali nazywali sia Użp01Kar261 → **BIMBAŁ** *m*

[Mlp kumieć K96Saw72 LK12Saw292 kum’ec’ Użp01Kar261 Dlp kum’ec’a Użp01Kar261 Mlm kumiecie K99a)Zie255 K96Saw77 kum’ec’ K01a)Kar153 kum’ec’i Użp01Kar261 kum’ec’e K02Kar280 Dlm kum’eci K02Zie151 kum’ec’uf Żgw01Kar484 Clm kum’ec’am Kjd01Kar282 Blm kum’eci K02Zie151 kum’ec’i Żgw01Kar484]

KUMORA *ż* → **KOMORA** *ż*

KUMORECZKA *ż* → **KOMÓRECZKA*** *ż*

KUMP* *m* ‘szynka’ Tyko uo mięsa skradli, kump wynieśli Wdk01Kar247 Dała wiela tam monki, kump dała tylny, pomogła Wdg01Kar441 To najczęściej kump pieczy, wandzony kump, już jego obgotuje trocha, a potym do pieca i pieczy Wdg01Kar441 → **KUMPIA** *ż*, **KUMPIAK** *m* **1, 2**, **OKOREK** *m* **2**

[Blp kump Wdk01Kar247, 441 Pdz01Kar477]

KUMPEL *m* ‘człowiek niskiego wzrostu’ W82Tur108 → **KARAPUZ** *m*

[Mlp kumpel W82Tur108]

KUMPELEK / **KUMPIELEK** *m* ‘piętka chleba, przylepka’ A pierwszy kumpeliek nazywał sia, bywało lubim młoda te kumpelki Użp01Kar258 → **GORBUSZKA*** *ż*

[Mlp kumpel’ek Użp01Kar258 kumpielek W31Otr83 W83Tur22 Blm kumpelk’i Użp01Kar258]

KUMPIA *ż* ‘szynka’ Potam ta mięsa, ta kumpia, ta słonina pachnie takim dymem Kjd01Kar281 Była kawałek kumpi, wielka kumpia, wielka miensa od parsiuka Igl04Rut430 → **KUMP** *m*

[Mlp kumpia Igl04Rut430 kump’a Kjd01Kar281 Dlp kumpi Igl04Rut430]

KUMPIACZEK *m* ‘*zdr* od kumpiak, szyneczka’ Na domie i trzymali jego, słoninka,
kumpiaczki, kielbaska Ig104Rut430 Zobacz jaki mieściński kumpiaczek w sklepie
zachwyciła Wtr79Saw210

[Mlp kumpiaczek W82Rei37 kumpłaček Wtr79Saw210 Blp kumpłaček Wtr79Saw210 M/m kumpiaczki
Ig104Rut430]

KUMPIAK / KUMPIĄK *m* **1.** ‘udo zwierzęce, najczęściej wieprzowe’ Kawałek kumpiaka
odrombisz, do zupy włożysz Wtr79Saw209 Gotowała kapusta z kumpiakiem
Wtr79Saw209; **2.** ‘szynka jako mięso spożywcze lub wędlina’ Kumpiaki robiłam, soliłam,
potem zawijałam w papiery W80Tek69 Kumpiaki to my sami swoje solim Trk06Rut362
Kumpiak najlepiej wędzić Bjw97Dwi117 Szynka, kumpiaki cały wywendzo w łaźni
L10a)Rut344 Kawałek kumpiaką włożyła da kosza do święcenia Łpt72Zda164 → **KUMP**
m; **3.** *lm* ‘tylna część ciała człowieka, pośladki; biodro’ To po dawnemu nazywali
kumpiak, teraz biodry. A kiedyś to mówili kumpiak boli L10a)Rut344 A teraz to na
biodrze, na kumpiaku Orn73c)Mas179 Biczam w kumpiak jak zajechał, aż znak został
Łpt72Zda164 To u nas taki durny pies był, że on Tereski pogryz, to tak o kumpiak i
wyrwał L09Rut167 Jak ona szedła, jak śliznęła i z kumpiaka noga złamała L09Rut167 →
BIODRO *n*

[Mlp kumpiak W31Otr83,84 W82Rei37 W83Tur22 W87Smo55 Wn00Daw99 L07Kar190 L09Rut167
L10a)Rut344 kumpłak/k'łumpak Łpt72Zda164 Dlp kumpiaka L09Rut167 kumpaka Wtr79Saw209 kumpłak'a
Łpt72Zda164 Blp kumpiak L09Rut167 kump'ak Bjw97Dwi117 kumpłak Łpt72Zda164 Nlp kumpakem
Wtr79Saw209 Mslp na kum'p'aku Orn73c)Mas179 M/m kumpiaki Wn00Daw99 Trk06Rut362 B/m kumpiaki
L10a)Rut344 kumpłaki W80Tek69]

KUMPIELEK *m* → **KUMPELEK** *m*

KUMULATOR *m* → **AKUMULATOR*** *m*

KUMUNISTY *m* → **KOMUNISTY** *m*

KUNA* / **KUNNA** *ż zool.* ‘kuna’ W82Tur107

[Mlp kunna W82Tur107]

KUNDZIAŁKA *ż* → **KĄDZIAŁKA** *ż*

KUNDZIELA *ż* → **KĄDZIEL** *ż*

KUNDZIUCZAK *m* → **KINDZIUCZEK*** *m*

KUNEWKA *ż* → **KONEWKA** *ż*

KUNIKI *lm* → **KONIKI** *lm*

KUNIUCZYNA *ż* → **KONICZYNA*** *ż*

KUNIUCZYNISKA *ż* → **KONIUCZYNISKA** *ż*

KUNNA *ż* → **KUNA*** *ż*

KUNOPLI *lm* → **KONOPIE*** *lm*

KUNOWAŁ *m* → **KONOWAŁ** *m*

KUNTENTY → **KONTENTY**

KUNUPLANNY → **KONOPLANNY**

KUPCZA *ż* ‘akt własności’ A to po ojcu i to napisano, że to kupcza znaczy [...] Imiennie ta o kupcza dana, no już przy caru [...] Bht98Pab143

[Mlp kupcza Bht98Pab143]

KUPERATYWNY → **KOOPERATYWNY***

KUPIĆ *dk* ‘nabyć za pieniądze, kupić’ Na trzy ruble kupić mleka B32Dom207 [...] kupić z kramu Pdz01Kar467

kupiwszy *ipu* A to ja kupiwszy ichnej mamy dom Stc96Mar82 Pod Warszawą ma dom kupiwszy K99Zie27 Na rynku kupiwszy Bjw97Dwi77 Czy już macie kupiwszy plita W91a)Ado98 Te książki ona miała kupiwszy dawno W91a)Ado101 U magazynie Walka była kupiwszy chleba i cukru W91a)Ado100

[bzk kupić B32Dom207,208 kup’ic’ Pdz01Kar467 *ipu* kupifšy L29a)Szw75 W91a)Ado98,99,100,101 kup’ifšy Bjw97Dwi77 kuřifšy Stc96Mar82 K99Zie27]

KUPIĆ SIĘ• *dk* ‘nabyć za pieniądze, kupić sobie’ Co ja chce, kupiam się K02Kar213

Kupilim się butelka wina K02Kar230 A potem jak wyszłam zamuż, to kupilim się ten dom K02Zie161

[prze1lm kup’ilim s’e K02Zie161 kup’il’im še K02Kar230 przy1lp kup’am še K02Kar213]

KUPLA 1. ‘karty zabierane przez najwyżej licytującego gracza w tysiąca’ Na ręku nie miał, myślał, co w kupli co dobierzy Łpt72Zda164; **2. rzad.** ‘zakup’ Ni udała się kuplia, buty ciasnawe Łpt72Zda164

[Mlp k’upl’a Łpt72Zda164 Ms/p k’upl’i Łpt72Zda164]

KUPLICA *ż* → **KAPLICA*** *ż*

KUPOWAĆ• / KUPYWAĆ• *ndk* ‘nabywać za pieniądze, kupować co, w czym, z czego’

Teraz wszystko my kupujim z kramu K02Kar326 Czy kupujicie mleko Bjw97Dwi19 Ona zawsze kupowała dla mnie kwiaty W01Mas59 (Ojciec) tam kupywał w Użwarmie majątek K02Zie140

kupowawszy *ipu* Dawniej kupowawszy ziemia [...] Stc96Mar83

[ter1lm kupujim K02Kar326 ter2lm kup’ujic’e Bjw97Dwi19 prze3lp m kupywał K02Zie140 prze3lp *ż* kupowała W01Mas59 *ipu* kupovafšy Stc96Mar83]

KUPRA• *ż* ‘grzbiet, garb’ Kupra nie wyprostujesz, nie ma czasu Bjw97Dwi117 Dzieci latają, to jeszcze w kupra dostają, że nanieś się wszędzie L09Rut164 Ona jego za kupra i do matki L09Rut164

[Błp kupra Bjw97Dwi117 L09Rut164 kupa Wdz71Giu324]

KUPRATY ‘garbaty’ Człowiek kupraty L09Rut164 Była gospodynia taka u jego kuprata L09Rut164

[mMłp kupraty Brs01Czy99 L09Rut164 *ż*Młp kuprata L09Rut164]

KUPYŁY *lm* → **KOPYŁY** *lm*

KUPYWAĆ *ndk* → **KUPOWAĆ** *ndk*

KURA *ż* ‘kura, ptak domowy’ B32Dom211 ♦ Afrykańska kura ‘perliczka’ B32Dom211

[Młp kura B32Dom211]

KURACZY• ‘*przym* od kura, kurzy’ Tu zamieciesz, tu rozdrapio – kuracza robota W82Tur68
Kuracze pijory [pióra] W82Tur100 → **KURZYN**

[*ż*Młp kuraża W82Tur68 Młm kuraże W82Tur 100]

KURAPATKA *ż* → **KUROPATWA*** *ż*

KURASLEP *m* → **KUROŚLEP*** *m*

KURAŚLEPKA *ż* → **KUROŚLEPKA*** *ż*

KURCZAK *m rzad.* ‘piskę kury, kurczę’ W83Tur19 → **KURCZUK** *m*

[Młp kurczak W83Tur19]

KURCZAWY ‘człowiek o wijących się włosach’ Bkb83a)Giu99 → **KĘDZIARZ** *m*

[Młp kurčavy Bkb83a)Giu99]

KURCZEĆ *ndk* → **KIERCZEĆ** *ndk*

KURCZUCZEK *m* ‘*zdr* od kurczuk, kurczątko’ Kurczuczki jedzą mleka i twarog, a później można będzie nakryć chleba Łpt72Zda164 → **CIPLUCZEK** *m*

[Młp kurč'uček Łpt72Zda164 Młm kurč'učki Łpt72Zda164]

KURCZUK / **KURCZUK** *m* ‘piskę kury, kurczę’ Kurczuków wypuskali do naszego owsa Łpt72Zda164 Tam kura siedziała i kurczuki małe były Bjw99Pab132 To wysiedziała ona tych kurczuków, ale trzymali ich w domu Bjw99Pab133 Kurczuki całe dzień nie karmione pendzają się Wtr82Saw79 A to trzeba wybierać kurczuki i sypać do czapki włożywszy dla kwoktuchy K02Kar261 → **CIPLUK** *m*

[Młp kurczuk W83Tur19 kurczuk Bjw97Dwi63 kurč'uk L96Szw110 kurčuk Wm08Koz92 kurč'uk Orn73c)Masl76 kurč'uk/k'určuk Łpt72Zda164 Młm kurczuki B32Dom230 kurčuki Wtr82Saw79 Błm kurčukuv Bjw99Pab133 kurč'uk'i K02Kar261 kurčuki Bjw99Pab132 kurč'ukuf Łpt72Zda164]

KURCZULAK *m* ‘pisklę kury, kurczak’ W82Tur109 → **CIPLUK** *m*

[Mlp kurčul'ak W82Tur109]

KURDUPEL *m* ‘człowiek niskiego wzrostu’ Taki kurdupel, że w ludziach nie obaczysz

W99Rie62 Kurdupel to może taki i grubszy. Kurdupel, jeżeli jego chco obrazić L09Rut161

→ **KARAPUZ** *m*

[Mlp kurdupel W99Rie62 L09Rut161]

KURDUPELEK *m* ‘*zdr* od kurdupel’ Nu taki mały, aj taki kurdupelek L09Rut161

[Mlp kurdupelek L09Rut161]

KURECZKA *ż* ‘mała, młoda kurka’ Żyli baba z dziadem. Oni mieli kureczka. Jednego razu

kureczka mówi, ja wam znalazła ziarenka Kls73a)Cze224 Kury, kureczki i psiuczuk,
więcej nic nie mam K02Kar265 Trzeba tylko wybierać, która okrągła, kureczki bendo,
okrągła jajeczki, to kureczki K02Kar265

[Mlp kurečka W82Tur90 M,Blp kurěčka Kls73a)Cze224 Mlm kurečk'i K02Kar265]

KURELEK *m* ‘przrząd pszczelarski do podkurzania uli’ Mdn99Par197

[Mlp kurelek Mdn99Par197]

KUREWNIK *m* ‘mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia, rozpustnik’ Bkb83a)Giu100

→ **BABIARZ** *m*

[Mlp kurevn'ik Bkb83a)Giu100]

KURĘCINA *ż* ‘kurze mięso’ My ani kuręciny, ani gęsiny ni jemi, my lubim najlepiej

świnina Łpt72Zda210

[M,Blp kurencl'ina Łpt72Zda148 Dlp kureńcl'iny Łpt72Zda210]

KURIER *m* dawne ‘goniec, posłaniec’ B32Dom230

[Mlp kurjer B32Dom230]

KURIERSKI dawne ‘pospieszny, przesyłany przez umyślnego w trybie pilnym’

B32Dom230 ♦ Kurjerski pociąg → **POCIĄG** *m*

[mMlp kurjerski B32Dom230]

KURINY → **KURYN**

KURIOZ• *m* ‘kuriozum, niezwykła rzecz’ Różne kuriozy W01Mas37

[Mlm kuriozy W01Mas37]

KURKI• *lm* ‘gra towarzyska zwykle w czasie wieczornic’ Bawili się w kurki Bkb08Rut95

[Blm kurki Bkb08Rut95]

KUROCZKA *ż* *zool.* ‘kuropatwa’ B32Dom230 → **KUROPATWA***

[Mlp kuroczka B32Dom230]

KURONA *ż* → **KORONA** *ż*

KURAPATKA *ż* → **KURAPATWA*** *ż*

KUROPATWA* / **KURAPATKA** *ż zool.* ‘kuropatwa’ Kurapatka dobry pies tak pud zima
moży złapać Łpt72Zda164 W lesie widzieli [...] kuropatki Nwd73Wer187 →

KUROCZKA *ż*

[M,Blp kur^aplatka/ kuraplatka Łpt72Zda164 B/m kurôp^aatk’i Nwd73Wer187]

KUROSAD *m* ‘kurza grzęda’ W82Tur75

[Mlp kurosad W82Tur75]

KUROŚLEP* / **KURAŚLEP** *m pot.* ‘kurza ślepota – o chorobie oczu’ Brs01Czy99

[Mlp kurasl’ep Brs01Czy99]

KUROŚLEPKA* / **KURAŚLEPKA** *ż bot.* ‘anemon, zawilec’ Kuraśliepki jest białe, oni
rosno jak jeszcze jest zimno, raniej jak łataci Łpt72Zda164]

[Mlp kuras’l’lepka Łpt72Zda164 M/m kuras’l’lepki Łpt72Zda164]

KURS• *m* ‘rok nauki na wyższej uczelni’ Na drugim kursie L96Męd74 Wnuczka już po
polsku nie umie, studiuje, na drugim kursie K99Zie16 Studenci drugiego kursu na
wycieczkę nie pojadą W99Dwi148 Ale z drugiego kursu przyszło odejść, litowska mowa
mnie zbiła Pnk01Kar419 Kim ona będzie [...] ja tam nie wiem, to trzy kursy już przeszła,
jeszcze dwa kursy K02Kar306

[Dlp kursu W99Dwi148 Pnk01Kar419 Mslp kursie L96Męd74 kurse K99Zie16 B/m kursy K02Kar306]

KURSANT *m* **1.** *dawne* ‘student’ B32Dom230; **2.** ‘kursant, słuchacz kursów’ B32Dom230

[Mlp kursant B32Dom230]

KURSANTKA *ż* **1.** *dawne* ‘studentka’ B32Dom230; **2.** ‘kursantka, słuchaczka kursów’
B32Dom230

[Mlp kursantka B32Dom230]

KURSTAĆ *ndk* ‘poganiać, zmuszać do czego’ L07Rut192

[bzk kurstać L07Rut192 L11Rut72]

KURWA *ż wulg.* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż*

[Mlp kurwa Bkb83a)Giu98]

KURWINA / **KURWINIA** *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ W86Dub75 i in. → **BADZINA** *ż*

[Mlp kurwina W86Dub76 kurwinia W86Dub75]

KURWISZCZA *ż* *wulg.* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Co jego opentała wionzać sia z
tako kurwiszczo W82Tek214 → **BADZINA** *ż*

[Mlp kurwiszcza W86Dub76 Bjw97Dwi66 kurvíšča W82a)Tek289 Nlp s kurvíščo W82Tek214]

KURYNNY → **KURZYNY**

KURYNY → **KURZYNY**

KURYTA *ż* → **KORZYTA** *ż*

KURZĘCINA *ż* → **KURECINA** *ż*

KURZYĆ *ndk* **1.** ‘palić papierosy’ Teraz i baby kurzo Bjw97Dwi117; **2.** ‘dymić’ [Żeby] tyko
cziut cziut kurzyłaby, toka nia biłaby płomie, cziut cziut kurzyła Kjd01Kar281; **3.** ‘kurzyć,
podkurzać’ A to bywało kurzym świętymi [ziołami], teraz już nie kurzyłam K02Kar291 A
w kominie to kawki robio gniazda sobie [...] tak tedy jich kurzo abo siatka jaka nakładajo
Bjw99Pab133

[bzk kurzyć W99Rie62 *ter1lm* kużym K02Kar291 *ter3lm* kużo Bjw97Dwi117 Bjw99Pab133 *prze1lp* *ż*
kużyłam K02Kar291 *prze3lp* *ż* kużyła K02Kar291 *prze nos* kużyła Kjd01Kar281 *war3lp* *ż* kużyłaby
Kjd01Kar281]

KURZYĆ SIĘ• *ndk* ‘unosić się – o dymie’ Dym ten kurzy sie, kiwa sie Użp01Kar256

[*ter3lp* kuży s’e Użp01Kar256]

KURZYNY / **KURYNNY**• / **KURYNY** / **KURINY**• ‘*przym* od kura, kurzy’ Jajki kurine
Rzc98Ost-nmw12 Kurzyna pjury W82Tur65 Kuryunny gnoj suszo i do pędzenia wódki
bioro; taka wódka nazywajo białogłówka Łpt72Zda165 [Tchórz] to on nie je miensa
kurnego, ali on tyko wypiji krew, krew tyko wypiji Bjw99Pab132 → **KURACZY**

[mMlp kurzyny W86Dub77 kuryny Bjw97Dwi69 mDlp kurnego Bjw99Pab132 mBlp kurlyunny
Łpt72Zda165 Mlm kufine Rzc98Ost-nmw12 kużyna W82Tur65]

KUSI *wykrz* ‘okrzyk do psa na polowaniu’ Mgn73Pie173 → **URWIJ GO** *wykrz*, **WEŹ GO**
wykrz

[kus’i Mgn73Pie173]

KUSZETKA *ż* ‘wersalka’ Wdz73Giu115 i in. → **DYWAN**¹ *m*

[Mlp kuszетка B32Dom230 kušetka Wdz73Giu115,122]

KUSZYCZAK *m* → **KOSZYCZEK*** *m*

KUTAĆ *ndk* ‘opatulać, otulić’ Nie kutaj ty tego dzieciuka Bjw97Dwi117

[bzk kutać B32Dom230 *roz k lp* kutaj Bjw97Dwi117]

KUTAĆ SIĘ *ndk* ‘otulać się, okręcać się np. szalem’ B32Dom230

[bzk kutać się B32Dom230]

KUTAR *m* → **CHUTOR** *m*

KUTASIKI *lm* ‘frędzelki’ Jiszczo_o takie uździenicy, o, co koniu na morda nakładali sie, to jiszczo_o on takich bryzguciuw zrobi, kutasiki, jak u Cyganów zrobi Trk06Rut367 →

BRYZGUCI *lm*

[Mlm kutasiki Trk06Rut367]

KUTIA / KUCIA / KUCJA / KUĆCIA / KUĆJA / KUCYJA *ż* **1.** *kulin.* ‘kutia – potrawa wigilijna z kaszy z miodem i słodkimi dodatkami’ Kucia jemi na koncu pu śledziach i rybach Łpt72Zda163 → **GRUCA** *ż*; **2.** ‘wieczera wigilijna’ Kucja zaczynać można jak gwiazdy pukało się na niebie Łpt72Zda163 W czasie kuci musi być dwanaście potraw W82Rei38 Na kucia wszystko z postam, już bez mięsnych potrawów K02Kar294 Przed kucio wiaczorem słoma ciągnim, jeśli długa to długi wiek żyć Pcn01Kar249 Jak kucia jedji – siana nakładli Hk98Ost5(25); **3.** ‘dzień wigilii Bożego Narodzenia’ To nazywała się kucyja, wigilia, wieczorem sianka nałoży całe stoł, tutaj opłatek na talerzyczku W99Rut33 W kucia musim pirogi piekć i mięsa gutować Łpt72Zda163 To kiedy kućja – ojciec przynosi siana i na siana obrusy i wtenczas kładno opłatki Rzc98Ost-nmw12 → **WIGILDZIEŃ** *m*; ♦ Bogata/tłusta kucia ‘niepostna wieczerza w wieczór sylwestrowy’ Bogata kucia to przed Nowym Rokiem W99Rut33 Przed Nowym Rokiem sylwestrowa noc, zbierali się, robili tłusta kucia W99Rut33 ♦ Kuci dzień → **DZIEŃ** *m*

[Mlp kutia Grd99Sat194 Bkb08Rut97 kucja B32Dom230 kuća/kucyja W99Rut33 k'ucia W82Rei37 kućcia/kucyja Bkb08Rut97 kuc'ja Rzc98Ost-nmw12 kuc'a/kuc'c'a/kuc'ja K02Kar294 k'uc'ja/k'uc'a Łpt72Zda163 Dlp kuci W82Rei38 kući K02Kar294 kuc'i Wdg99Pab236 Blp kuća W99Rut33 kuc'a Hk98Ost-5(25) kuc'a/kuc'ja/kuc'c'a K02Kar294 k'uc'ja/ k'uc'a/k'uća Łpt72Zda163 Nlp kuc'o Pcn01Kar249]

KUZIA-KUZIA-KUZIA *wykrz* ‘zawołanie na konia’ Mgn73Pie172 → **KOŚ-KOŚ-KOŚ** *wykrz*

[k'luz'a-k'luz'a-k'luz'a Mgn73Pie172]

KUZYŃ *m* ‘dalszy krewny, kuzyn’ Obc99Rie82 i in. → **CZELADŹ** *ż* **2** ♦ Na kuzyny/kuzynki ‘odwiedziny u krewnych’ jak my poznali się na na kuzynki, ojciec swatem był, a ja (...) druhno Obc99Rie82

[Blm kuzyny Obc99Rie82]

KUZYREK *m* → **KOZYREK** *m*

KUŹ-KUŹ-KUŹ *wykrz* ‘zawołanie na konia’ Mgn73Pie172 → **KOŚ-KOŚ-KOŚ** *wykrz*

[kuz'-kuz'-kuz' Mgn73Pie172]

KUŹDEN → **KAŹDY**

KUŻDY → **KAŻDY**

KUŻDYJ → **KAŻDY**

KUŻDYN → **KAŻDY**

KUŻEL *m* ‘cienkie płótno domowego wyrobu’ Kužel, kužel to już musi być cieniutkie i bielutkie Kml96Mar110 Już jak za monż szli, to już żeby były trąby [zwoje] kużeliu Kml96Mar110 Trzeba było tkać ubranie, i ubranie bywało tkali, no i kužel, obrusy na stół Bht98Pab140 Kužel cienki jak kramny materiał może być Łpt72Zda165 Kužel wyściela się na łonkach i długi czas bieli się Wtr84Saw171 Nici przygotowawia do tkania kużelu Wtr84Saw171

[Mlp kužel Bht98Pab140 kužel’ Kml96Mar110 kúžel’ Onk99Ado43 k’užel’ Łpt72Zda165 Dlp kužel’u Wtr84Saw171 Kml96Mar110 Blp kužel’ Wtr84Saw171 Kml96Mar109,110]

KUŻELNY ‘kuželny, z kużelu’ Miał dwie kuželne koszule Łptw72Zda165 Trapka taka, trapka kuželna L13Kar364

[mMlp kužel’ny Łpt72Zda165 żMlp kužel’na L13Kar364 nMlp kuželno Bkb73Giu119 BIm kuželne Łpt72Zda165]

KUŻELOK• *m* ‘zdr od kužel, kużelek’ A samy lien to już robili kužel i moczyli, bili kużelok Kml96Mar109

[Blp kužel’lok Kml96Mar109]

KWADRATNY ‘kwadratowy; tu:prostokątny’ U papy był taki stoł wielki, krongły, nie taki kwadratny, taki masiwny był Rzc98Ost-nmw16

[mMlp kvadratny Rzc98Ost-nmw16]

KWAJSZAS *m* ‘człowiek głupi, gapiowaty’ Taki nierozumny, to kwajszas, albo niedopieczony L10Rut16

[Mlp kwajszas L10Rut16]

KWAKTUCHA *ż* → **KWOKTUCHA** *ż*

KWALIFIKOWANY• ‘wykwalifikowany’ Nie mamy raczej odpowiednio doświadczonej, kwalifikowanej kadry policyjnej W01Mas82

[żDlp kwalifikowanej W01Mas82]

KWARCIRA• *ż* ‘mieszkanie’ Może ty kwarcira chcesz przemienić; prendko, za jaki rok komunalna zrobion kwarcira Ł67ParIII-57 → **KWATERA** *ż*

[Blp kvarc’ira Ł67ParIII-57]

KWARTA *ż* ‘miara objętości ciał płynnych i sypkich, około pół litra’ U nas ośmina to trzy pudy abo dwadzieście cztery kwarty, a kwarta to mniej jak liter Łpt72Zda181

[Mlp kv^larta Mlm kv^larty Łpt72Zda181]

KWARTAŁ *m* **1.** ‘część miasta między dwiema przecznicami’ B32Dom231; **2.** ‘działka, kwatera’ [Lasy] byli pudzilionie na te kwartały, jak mówili, gdzie kto mog paść na swoim Rzc98Ost-nmw25

[Mlp kwartał B32Dom231 Blm kwartały Rzc98Ost-nmw25]

KWAS *m* **1.** ‘każdy kwaśny płyn’ W99Rut99 i in.; **2.** ‘zakwas na ciasto chlebowe’ No, chleb jak piekli? Mieli takie dzieży duże, kwas robili, no rozczyinka Sdr99Pab161 →

KWASINY *lm* ♦ Kwas chlebny ‘kwas chlebowy – napój orzeźwiający’ Kwas chlebny robi się zy skórynek, drożdży i cukru Łpt72Zda129 Jemi groch, gotujim, parzym jego, z kwasam takim chlebnym wszystko zjadami. Kwas chlebny z monki rozprawadzany ten kwas chlebny W99Rut99 ♦ Znać się na czymś jak świnia na kwasie → **ZNAĆ SIĘ** *ndk*

[Mlp kwas W99Rut99 kvas Sdr99Pab161 Dlp kwasu Orn73b)Masl216 Blp kvas Łpt72Zda129 Nlp kwasam W99Rut99 Mslp na kwasie L82Roj239]

KWASINY *lm* ‘zakwas’ No to kwas ten zlać da drugiej dzieżki i na tyk kwasinak klep zarozczynić Orn73a)Masl216 To już chleb dobry na tych kwasinach Orn73b)Masl216 Kwasiny od kwasu, gęstwina ta Orn73b)Masl216 → **KWAS** *m* **2**

[Mlm kwas’iny Orn73b)Masl216 Mslm kwas’inak/kwas’inax Orn73b)Masl216]

KWASNY ‘kwaśny’ Łpt72Zda197 i in. ♦ Kwasne mleko → **MLEKO** *n*

[mMlp kwasny Ł84Par135 Bjw97Dwi27 zBlp kv^lasna Łpt72Zda197 nDlp kwasnegoTrk06Rut361]

KWASORÓD *m* *dawne* ‘tlen’ B32Dom231

[Mlp kwasoród B32Dom231]

KWASZENINA / **KWASZANINA** *ż* ‘galareta z nówek’ Du kwaszaniny bierzysz nogi, uszy świńskie, łycz i gutujisz Łpt72Zda165 Kwaszaniny nikt jeść nie chce Bjw97Dwi117 → **STUDZIENINA** *ż*

[Mlp kwaszenina B32Dom231 W99Rie65 kwaszanina W86Dub76 W82Rei37 kvaśań’ina Łpt72Zda165 Dlp kvaśańiny Bjw97Dwi117 kvaśań’iny Łpt72Zda165]

KWASZENINKA * / **KWASZANINKA** *ż* ‘*zdr* od kwaszenina, galareta z nówek’ Dawniej jeżli bal jaki, kump, kwaszaninka tam, masła, śledzi, tam nie była takich wywijanych rozumajitych jak teraz wymyślajo K02Kar287

[Mlp kwaszaninka W82Rei37 kvaśańinka K02Kar287]

KWATERA *ż* **1.** ‘stancja, mieszkanie sublokatorskie’ Na kwatery [mieszkać] Ł67ParIV-6 On tam u krawca był na kwatery Ł67ParI-59 Córka pojechała do Pałangi z koleżanko [...] oni tam znalazzy kwatere [...] tam powiedzieli im jaka ulica, jaki tam nomer gdzie na

kwatere, oni pojechali, no to im jak powiedzieli to [nie trafiły] Mdn99Pab194; 2.
 ‘mieszkanie’ Dobrze ma, kwatera Kmj96Mar91 A to już moja była kwatera Kmj96Mar91
 To jeszcze skarbowa taka kwatera to my z takim Donejczem wykupiwszy Mtr01Kar241
 Mają swoje kwatery w Grodnie [...] Bht98Pab137 [...] na mnie była kwatera, [...] Kmj96Mar93
 One teraz dla kwater zrobione Drś96Mar25 Oni majo przyszykowawszy kwatera W91a)Ado98
 Nu tamyka i kwatere dali już im i dobrze żyjo, dobrze Kmj96Mar92 Kwatera w Warszawie sprzedali
 Brs02Rie50 Była ruskich tam taka wioska, tam była kwatera próżna, tam moja mamusia poszła żyć
 K02Kar197 Zbiórka u naszej kwatery Wdz95Czy76 W mojej kwaterza K02Kar197 Już tam żyjo, już kwateryż swoje
 Mlr96Mar86 Potem już [...] na powrót w kwaterze Użp01Kar255 → **BUT²** *m*

[Mlp kwatera B32Dom231 kvatera Kmj96Mar91,93 Mtr01Kar241 K02Kar197 Dlp kwatery Wdz95Czy76
 Blp kvatera W91a)Ado98 Mtr01Kar241 Brs02Rie50 kvatere Kmj96Mar92 Mdn99Pab194 Mslp na kwatery
 Wrn08Koz33 na kvatery Ł67ParI-59 Ł67ParIV-6 kvateże Użp01Kar255 v kvateża K02Kar197 Mlm kwatery
 Mlr96Mar86 Dlm kfater Drś96Mar25 Blm kwatery Bht98Pab137]

KWATERANIEC• *m* ‘sublokator’ Mamy kwateranca z Korei Bjw97Dwi117 →

KWATERANT *m*

[Blp kwateranca Bjw97Dwi117]

KWATERANT• *m* ‘sublokator’ Teraz takie kwateranci żyjo, nie płaco, to sądem wyrzucił, to
 teraz za kwatera maszyna kupił nowa K02Kar307 W drugim koncu (domu) mieszkali
 kwateranty W99Rie62 → **KWATERANIEC** *m*

[Mlm kwateranty W99Rie62 kvateranc’i K02Kar307]

KWATERKA¹ *ż* ‘miara objętości ciał płynnych = ¼ litra’ W99Rie62

[Mlp kwaterka W99Rie62]

KWATERKA² *ż* ‘*zdr* od kwatera, pokoik’ Ja roszy w kurnej chacie, nie była kumina, ni nic
 [...] taka o kwaterka jak ta, jak nasza kuchnia [...] Wdg01Kar435

[Mlp kvaterka Wdg01Kar435]

KWATEROWAĆ SIĘ• *ndk* ‘zamieszkiwać’ Tutaj przedmieście, wszystkie kwaterowali się
 tutaj Nlb01Mor252

[prze3lm kfaterovali še Nlb01Mor252]

KWESTIA *ż* ‘kwestia’ B32Dom267 ♦ Wzbudzić kwestię → **WZBUDZIĆ** *dk*

KWIATECZEK* / **ĆWIATECZEK** *m* ‘*zdr* od kwiatek, kwiateczek’ B32Dom216

[Mlp ćwiateczek B32Dom216]

KWIETNY• ‘przym. od kwiat, kwiatowy’ Śwt01Kar383 ♦ Kwietna niedziela →

NIEDZIELA ż

[zDlp kv’etnej Śwt01Kar383]

KWIŚĆ ndk → **KWITNAĆ** ndk

KWITANCJA ż ‘kwit, pokwitowanie’ Kwitancja daj jemu Bjw97Dwi117

[Mlp kwitancja B32Dom231 Blp kv’itanc’ja Bjw97Dwi117]

KWITNAĆ / **KWIŚĆ** ndk ‘kwitnąć’ Wiszni to uoni rano poczynają kwiśc K01a)Kar156 To sadzo ugórki jak bez kwitnie, a pamidory sadzili jak jażmin kwitnie Dtn01Kar303 Wiszni, jak dawniej, wiszni kwitnu, mówili, kartofli można sadzić Dtn01Kar303

[bz k kv’is’c’ Dtn01Kar303 k’vis’c’ K01a)Kar156 ter3lp kv’itnè ter3lm kv’itnũ Dtn01Kar303]

KWOCHTAĆ ndk → **KWOKTAĆ** ndk

KWOCHTUCHA ż → **KWOKTUCHA** ż

KWOKTAĆ / **KWOCHTAĆ**• ndk ‘gdakać – o kurze, chcącej siedzieć na jajkach’ To oni tutaj nie kwoczko te kury Bjw99Pab133 Każda kura moży co rok kwoktać Łpt72Zda165 Kura kwochczy Żgw01Kar487 → **KIERCZEĆ** ndk

[bz k kwoktać B32Dom231 kv’oktac’ Łpt72Zda165 ter3lp kvoχćy Żgw01Kar487 ter3lm kvokčo Bjw99Pab133]

KWOKTUCHA• / **KWOCHTUCHA** / **KWAKTUCHA** ż ‘kura w okresie wysiadywania jaj, kwoka’ Dobra kwaktucha nigdy ni schodzi z jajek i wtedy ni ma bałtunów Łpt72Zda165 A to trzeba wybierać kurczuki i sypać do czapki wyłożywszy dla kwoktuchy Żgw01Kar487 → **SAKOTUCHA** ż

[Mlp kwochtucha Ł84Par137 kvakt’uχa Łpt72Zda165 Dlp kvoktuχy Żgw01Kar487]

KWOŁY / **CHWOŁY** ‘chorowity, słaby’ Ł84Par144 → **CHERLAK*** m

[mMlp kwoły/chwoły Ł84Par144]

KYCI-KYCI-KYCI wykrz ‘okrzyk przywoływania kota’ Mgn73Pie174 → **KC-KC-KC** wykrz

[k’yc’i-k’yc’i-k’yc’i Mgn73Pie174]

KYC-KYC wykrz ‘okrzyk przywoływania kota’ Kot zwącha jidzenia, ni musisz krzyceć kyc-kyc Łpt72Zda165 → **KC-KC-KC** wykrz

[kyc-kyc Łpt72Zda165]

KYĆ wykrz → **A KYĆ** wykrz

KYĆ-KYĆ-KYĆ wykrz ‘okrzyk przywoływania kota’ Mgn73Pie174 → **KC-KC-KC** wykrz

[kyc'-kyc'-kyc' Mgn73Pie174]

KYRCZEĆ *ndk* → **KIERCZEĆ** *ndk*

KYSZ *wykrz* 'okrzyk odpędzania kur' Mgn73Pie175 i in. → **A KYSZ** *wykrz*

[kyš Mgn73Pie175 kyš-kyš Mgn73Pie175]

KYSZ-KYSZ *wykrz* 'okrzyk odpędzania kur' Mgn73Pie175 → **A KYSZ** *wykrz*

[kyš-kyš Mgn73Pie175]

KYŚ-KYŚ-KYŚ *wykrz* 'okrzyk przywoływania kota' Mgn73Pie174 → **KC-KC-KC** *wykrz*

[kys'-kys'-kys' Mgn73Pie174]

L

LA → **DLA**

LABORATORJA *ż* / **LABORATOR**• *m* 'laboratorium, pracownia badań, analiz'

Dwadzieście dziewięć lat robiłam w laboratorium i teraz jeszcze pracowałam K02Kar512

[Mlp laboratorja B32Dom231 Mslp v laboratože K02Kar512]

LACZEGO → **DLACZEGO**

LAĆ *ndk* **1.** 'powodować cieknięcie, lać' Na chruśnia zimna albo letna woda leli, na ławkach siadali, chwostali sia Nmn81Tek88; **2.** 'znosić jajka bez twardej skorupki' Jeżeli kura jajka leji [...] to wtedy jej dajo łuska [jeść] W99a)Rut104; **3.** 'bić, sprawiać lanie' Bkb83a)Giu88 → **BIĆ** *ndk* **1** ♦ Jak kto wiadrem leje 'leje jak z cebra – o ulewnym deszczu'

Bkb83a)Giu88 ♦ Leje jak z wiadra 'leje jak z cebra – o ulewnym deszczu' L99Kar54

Deszcz, jak kto wiadrem leje Brs04a)Ste129 ♦ Ołowie lać 'sposób wrózenia na św.

Andrzeja' Na Andrzeja, jak bywa, ołowie leji, ołowia rozpuścisz i lejisz W99Rut34

[bzk l'ac W99Rut34 ter2lp l'ejiš W99Rut34 ter3lp leje L99Kar54 leji W99a)Rut104 l'eje Bkb83a)Giu88 prze3lm leli Nmn81Tek88]

LAĆ SIĘ• *dk* 'nalewać sobie' Mama zgutuwawszy była makaronów, mówi teraz dlia mnie, mówi lij sia, bu już wszystkie pujadszy Kłw01Kar527

[roz k lp l'iĭ s'a Kłw01Kar527]

LADA *ż* 'urządzenie do wkładania grubych bali na wóz' Bez liady ni dalib rady włożyć birwiona na woz Łpt72Zda165

[Mlp l'lada Dlp l'lady Łpt72Zda165]

LAK *m* 'lakier' B32Dom231

[Mlp lak B32Dom231]

LAKARSTWA *ż* → **LEKARSTWO** *n*

LAKSA *ż* ‘biegunka’ Dostał takiej laksy, że aż strach W99Rie62 → **DRYSTACZKA** *ż*

[Mlp laksa Dlp laksy W99Rie62]

LAKSÓWKA *ż* ‘biegunka’ Laksówka chwyciła W99Rie62 → **DRYSTACZKA** *ż*

[Mlp laksówka W99Rie62]

LALECZKA• *ż* **1.** ‘zdr lalka – o zabawce’ Bjw99Pab-nmw → **LALKA** *ż* **1;** **2.** ‘żrenica’ Ja oka bardzo skaliaczyłam [...] drzewa rombałam i prosto lialieczka wybiłam Żjm01Kar512 → **LALKA** *ż* **2**

[Blp l'al'ečka Żjm01Kar512]

LALKA *ż* **1.** ‘lalka – zabawka’ Jak lalka BL82Giu229 A uoni ze mną tak jak lialke Trt96Mar184 → **KUKŁA** *ż*; **2.** ‘żrenica’ W ciemności kota lialki wielkie Bjw97Dwi117; **3.** ‘gałka oczna’ Doktor cała lialka wyjął jakości łyżko Łpt72Zda165 ♦ Wyglądać jak lalka gipsowa ‘mieć nieruchomą twarz bez mimiki’ BL82Giu230

[Mlp lalka BL82Giu229 l'al'ka Bkb73Giu114 l'al'ka BL82Giu230 l'al'ka Łpt72Zda165 Blp l'al'ka Łpt72Zda165 l'al'ke Trt96Mar184 Mlm l'al'k'i Bjw97Dwi117]

LAMENTOWAĆ / **LEMANTOWAĆ** *ndk* ‘lamentować’ A u wioscy lamentują. [...] U nas nikt tak nie [robił], nie ma mowy wyczytywać czy tam krzyczeć, czy to lamentować, nie Bht98Pab127 → **GŁOSIĆ** *ndk*

[bzk lamentować Bht98Pab127 lemantować B32Dom231 ter3lm lamentują Bht98Pab127]

LAMPA / **ŁAMPA** *ż* ‘lampa’ Lampa kierasinowa Brs01Czy98 Łampa kierasinowa Wdz71Giu323 U Świni szczecina obsmalo z łampo Ł67ParIV-28

[Mlp łampa Wdz71 l'ampa Brs01zy98 Giu323 Nlp z łampo Ł67ParIV-28]

LAMPECZKA / **ŁAMPECZKA** *ż* ‘żarówka’ Z lampeczku taku Jzr04Kar59 Łampeczki wypalili sie Ł67ParIII-64

[Nlp l'ampečku° Jzr04Kar59 Mlm łampečki Ł67ParIII-64]

LAMPUSZKA *ż* ‘zdr od lampa, lampka’ B32Dom231

[Mlp lampuszka B32Dom231]

LAMPUTEczKA *ż* ‘zdr od lampa, mała lampka’ Lamputeczka malusienka pali sia, nafty nalana [...] Igl04Rut433

[Mlp lamputeczka Igl04Rut433]

LANOWAĆ SIĘ *ndk* → **LENOWAĆ SIĘ** *ndk*

LAPSIUK *m* → **LAPSZUK** *m*

LAPSZ• *m* ‘stary przerośnięty grzyb’ Odejdzī śliepa pobjnia, bo rozdepcza jak liasz

L86Tek88 → **LAPSZUK** *m*

[Błp l’apš L86Tek88]

LAPSZUK / **LAPSIUK**• *m* 1. ‘stary przerośnięty grzyb’ Jakie tam grzyby, same liaszuki

Bjw97Dwi117 Grzybki to ja nie marynowałam, suszyłam, raudoniczki, borawiczki, liapsiuki K02Kar281 → **LAPSZ** *m*; 2. *przen* ‘stary człowiek’ Wyglądał on jak ten lapszuk – chudy, zgarbiwszy się Bkb84Ado16 → **TRUHLACINA** *ż*

[Młp lapszuk W86Dub72 Bjw97Dwi64 Młm l’apšuk’i Bjw97Dwi117 Błm l’apšuk’i K02Kar281]

LAPT *wykrz dźwiękonaśl.* ‘pac!, bęc!’ Co [coś] tam liapt i spadła ta renka, pokruszona kości i żyły porąbane Ong01Kar495

[l’apt Ong01Kar495]

LAS *m* 1. ‘obszar porośnięty drzewami, las’ [...] dookoła nas lasy były, lasy K02Zie144

Orzechi rosno po góreczkach. Gdzie jodłowy lias Ł67ParIV-10 Tam liasy wielkie Ł67ParIV-5; 2. ‘drewno budulcowe’ Ojciec poprosił liasu, ona [księżna] darowała Ł67ParIII-32 ♦ Im dalej w las tym więcej grzybów / jagodów ‘im dalej w las, tym więcej drzew’ L82Roj236

[Młp l’as Ł67ParIV-10 Dłp lasuW83Tur19 l’asu Ł67ParIII-32 Błp las L82Roj236 Młm lasy K02Zie144l’asy Ł67ParIV-5]

LASANEK• / **LASONEK**• *m* ‘lasek’ Tu niedaleko za tym lasankiem sadzili te tulpany

Krn99Pab244 [...] w tym liasonku byli tam rozstrzelone te bobtowskie Żydzi Kmp01Kar427 Już był kałchoz, to przanieśli o ta o sama droga, za tym liasonkiem była ferma ptaszków Ong01Kar490

[Nłp lasankem Krn99Pab244 l’ason’k’em Ong01Kar490 Msłp l’asonku Kmp01Kar427]

LASECZKA• *ż* ‘gałązka, patyczek’ Malinów takie liaseczki, ziółki suszyli z malin

K02Kar265

[M,Błm l’asečk’i K02Kar265]

LASEM *ndm* ‘w lesie’ [...] tam już lasem to był jeden majątek, tam drugi majątek [...]

K02Zie144

[lasem K02Zie144]

LASKA *ż* ‘kij do podpierania się’ B32Dom231 → **GÓRALKA** *ż* ♦ Pomieniał stryjek toporek na laskę → **POMIENIAĆ** *dk*

[Młp laska B32Dom231 Błp laskę L82Roj237]

LASNY → **LEŚNY**

LASONEK *m* → **LASANEK** *m*

LAŚ-LAŚ-LAŚ *wykrz dźwiękonaśl.* ‘kłap-kłap-kłap – dźwięk naśladowący kłapanie zębów’ I zembami liaś-liaś-liaś Brs04a)Ste134

[l’as’’ l’as’’ l’as’’ Brs04a)Ste134]

LAŚNIK• / LASNIK *m* ‘leśniczy lub gajowy’ A mój ojciec, ojciec był kilka liat tym liaśnikiem, jak tu po polsku, gajowym Kjd01Kar279

[Mlp l’as’nik Ł67ParIII-7 Nlp l’as’nik’em Kjd01Kar279]

LATA¹ *ż, n* → **LATO**^{*} *n*

LATA² **1.** *lm* ‘lata – miara czasu’ Jaki laty dwa u niego był Drn73Par52; **2.** *ż* ‘rok’ Ta lata Mjs73Ana28 ♦ Być *ilu* lat ‘mieć *ile* lat, być w *jakim* wieku’ Już byłem szesnastu liat, już i nie uczyłem sie daliej K02Kar255 ♦ Lat/lata dwa (trzy) temu nazad ‘dwa, trzy lata temu’ Wot dwa liata temu nazad Drn73Par52 ♦ Moich lat ‘mający tyle samo lat, w moim wieku’ Moik lat W82Tur88 ♦ Od potopu lat → **POTOP** *m* ♦ Ostatnie lata ‘w ostatnich latach’ Rodzice tylko po polsku mówili, a teraz te ostatnie lata ludzie rozmawiają różnie już Bht98Pab175 ♦ Tymi latami ‘w ostatnich latach’ Tymi latami mało mjodu [było] Ign73Sud189 ♦ Wejść w lata → **WEJŚĆ** *dk* ♦ W to lato ‘tego lata, w tym roku’ Aha i w to już na Święto Trójcy, w to liato tylicz już było dzieciów Isz96Mar193 ♦ Z młodych lat ‘od młodości’ Śpiewam, śpiewam, a z młodych liat śpiewam, na chórze śpiewam Rkw96Mar55 ♦ Z szkolnych lat → **SZKOLNY**

[żMlp l’ata Mjsz73Ana28 Blp l’ato Isz96Mar193 Mlm lata Bht98Pab175 l’ata/l’aty Drn73Par52 Dlm lat B32Dom231 l’at Rkw96Pab55 Slb99Pab60 Wlk01Kar265 K02Kar255]

LATAĆ• *ndk* **1.** ‘unosić się w powietrzu, latać’ BL82Giu227 ♦ Latać jak motyla ‘latać jak motyl’ BL82Giu227; **2.** ‘biegać, uganiać się’ Młoda dziewczynki koło toraw latali i krzyczeli nagłos: Nasza Polska, nasza wojska [...] W01Kur183 A my pastuchy [...] wypandzami i peńdzim [bydło] na polia, stoi uon tyku chuliera, a nam liataj, a ten skierdź stoi on jak pan [...] Żgw01Kar485

[ter3lp lata Bl82Giu227 prze3lm latali W01Kur183 rozk lp l’at’aj Żgw01Kar485 ict żMlp l’e’at’ajonca]

LATAJĄCY• *przen.* ‘stale zmieniający miejsce pobytu; tu: objazdowy’ Urn01Kar328 ♦ Latająca biblioteczka Urn01Kar328 → **BIBLIOTECZKA** *ż*

[ict żMlp l’e’at’ajonca Urn01Kar328]

LATARNIA *ż* ‘urządzenie oświetlające zamontowane na słupie’ BL82Giu230 ♦ Twarz jak latarnia ‘duża twarz o błyszczącej lub jasnej cerze’ BL82Giu230

[Mlp latarn’a BL82Giu230]

LATECZKO• *n* ‘roczek’ [...] a jaż wtedy miała jakichś sześć liatieczkow dietionak
Gjd82a)Ana248

[*Dlm* l’at’lečkof Gjd82a)Ana248]

LATO* *n* / **LATA**¹ *ż*, ‘najcieplejsza pora roku – lato’ Liata była dyszczowa Łpt72Zda165
Przez liata ja bywała co nabiora, przez zima możem przeżyć Mtr01Kar236 Cała liata
Smw01Kar285 Bardzo lata upała jakaś była W82Tur104 ♦ Babia lata ‘babie lato, okres
wczesnej jesieni’ Babia lata, to jak na jesień takie pajanczyny biała liatajo Łpt72Zda113

[*żMlp* lata Łpt72Zda113 W82Tur104,105 l’ata Smw01Kar236 l’lata Łpt72Zda113,165 Blp l’ata
Mtr01Kar236 *nMlp* l’ato Isz96M ar193]

LAUDAŃCZYK• *m* ‘szlachcic z Laudy’ Moi teściowie już oni urodzeni Laudańczycy byli
K02Zie150

[*Mlm* laudańczycy K02Zie150]

LAWINA* / **ŁAWINA** *ż* ‘lawina’ B32Dom198

[*Mlp* ławina B32Dom198]

LAZUREK* / **ŁAZUREK** / **ŁOZUREK** *m* ‘farbka do bielizny’ B32Dom232 i in.

[*Mlp* łazurek B32Dom232 łozurek Brs01Czy99]

LAZUROWY* / **ŁAZUROWY** ‘błękitny, lazurowy’ B32Dom199

[*mMlp* łazurowy B32Dom199]

LAZURKOWANIE* / **ŁOZURKOWANIE** *n* ‘farbkowanie bielizny’ Brs01Czy99

[*Mlp* lozurkowanie Brs01Czy99]

LECIEĆ *ndk* ‘biec’ Lieco pod okna i słuchajo, co rozmawiajo W99Rut34 [...] czego wy
jedziecie, czego lećcie tam [...] Str99Pab172 Lecieli pod okna Bkb08Rut95 [...], a ty leć
tu, leć tam, zawróć krowa Żgw01Kar485

leciawszy *ipu* Laciawszy pa kamienich raskraiła pienta Łpt72Zda85

[*bzk* l’ec’ec’ *ter2lm* l’lećiće Str99Pab172 *ter3lm* l’eco W99Rut34 *prze lm* lecieli Bkb08Rut95 *roz k lp* l’ec’
Żgw01Kar485 *ipu* l’ec’l’afsy Łpt72Zda85]

LECZENIA *ż* ‘leczenie’ Wdz95Czy79

[*Mlp* leczęna Wdz95Czy79]

LEDWIE NIELEDWIE *ndm* ‘o minimalnym trwaniu czegoś, przez krótki czas’ Tam ledwie
nialedwie był taki ksiądz, słabo umiał [po polsku] K02Kar122

[l’edv’e ńal’edv’e K02Kar122]

LEDZINKO *ndm* ‘leciutko’ Smw01Kar286

[l’eż’ij’ko Smw01Kar286]

LEJCY *lm* ‘lejce’ Liejcy rzymienne mieli bugatsze liudzi, a my to wili z kunopli

Łpt72Zda165 → **SZLEJA** *ż*

[M,B*lm* l’ejcy Łpt72Zda165]

LEJCZYNA *ż* ‘jedna lejca’ B32Dom231 → **SZLEJA** *ż*

[M*lp* leyczyna B32Dom231]

LEJKA *ż* ‘lejek’ Ta sama lejka bierzy du naliwania nafty i samagonki Łpt72Zda166 Bez lejki nie wlejisz Bjw97Dwi40

[M*lp* lejka B32Dom231 L99Kar50 M,B*lp* l’ejka Łpt72Zda166 D*lp* lejk’i Bjw97Dwi40]

LEK *m* ‘lek, lekarstwo’ Ona bardzo młoda umarła, przecież po wojnie nie było tych lek, nie było czym [leczyć] płucy Bjw96Mar134 → **LEKARSTWO** *n*

[D*lm* l’ek Bjw96Mar134]

LEKARKA* / **LEKARZKA** *ż* ‘lekarka’ Ł95Kar40 → **DOKTORKA** *ż*

[M*lp* l’ekaška Ł95Kar40]

LEKARSTWO* / **LEKARSTWA*** / **LAKARSTWA*** *ż* ‘lek, lekarstwo’ Każda apteka powinna posiadać lekarstwo, bynajmniej jedną z grupy odnośnie do choroby W01Mas40 [...] wiem, jaka lekarstwo trzeba dać, ale nie mam ja jej K02Zie140 [...] i do niemieckiego szpitalu, wie, które polne byli, zawiozła i dali lekarstwy [...] i wyzdrowiał K02Zie140 Liakarstwy dawała Smw01Kar286 On [za] lekarstwa i tak drogo brał Stc96Mar78 A teraz nie ma nijakich lekarstw Stc96Mar78 Różnych tam lekarstwów jest Stc96Mar78 A jak tak co wypiszo, no tak co to, receptam żeż nie bendziesz leczyć [...] a teraz zupełnie nie ma, mówi, i na Litwie tych lekarstwów Stc96Mar78 → **LEK** *m* ♦ Przyjąć lekarstwo → **PRZYJĄĆ** *dk*

[żD*lp* lekarstfy K02Zie140 B*lp* lekarstwo B32Dom251W01Mas40 lekarstfo K02Zie140 D*lm*

l’ekarstv/l’ekarstfuv Stc96Mar78 B*lm* l’ekarstva Stc96Mar78 lekarstfy K02Zie140 l’akarstvy

Smw01Kar286]

LEKARZKA *ż* → **LEKARKA*** *ż*

LEKCJA / **LEKCIA** / **LEKCYJA*** *ż* **1.** ‘lekcja szkolna’ Już teraz spóźniłam sia na liekcia, nu po litewsku pyta, gdzie byłaś? Wdk01Kar243 No, no uczo, tak i ksiądz jidzie na liekce Brż96Mar172 Nu a w szkoliz [księża] nie chodzo, ali stara sie nasz ksiądz, żeby do szkoły wprowadzić lekcyja [religii] Kmj96Mar92 Musieli po polsku uczycz, alie dali nam zeszyt, dali ksionzeczka ta uczycz sie, to była jeden dzień lekėja pisana, drugi czytana K96Saw74; **2.** ‘wykład’ Lekcję będzie u was miał profesor z Polski Wn99Dwi148; **3.** ‘odczyt, referat’ B32Dom216; **4.** ‘zadanie domowe, praca domowa’ No lekcyji robiłam przy tej liampie

Użp01Kar256 Czeba [trzeba] lekci zrobić znaczy, a żadnych liampów nia było

Użp01Kar256 ♦ Czytać lekcję → **CZYTAĆ** *ndk* ♦ Trzymać lekcje → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Mlp lekcja B32Dom231 Bjw97Dwi103 liekćja K96Saw72,74 Blp lekcję B32Dom216 Wn99Dwi148 l'ekća Wdk01Kar243 lekcyja Kmj96Mar92 B/m l'ekce Wkn01Kar421 l'ekcyji/l'ekći Użp01Kar256 na l'ekce Brz96Mar172]

LEKKI / LETKI / LECHKI• 1. 'łatwy' Mój ojciec piąty pułk piechoty, w Wilnie służył, był letki karabin maszynowy [...] Mdn96Mar148; 2. 'lekki' [...] i ona obracała się i wiatrem mienkine te, ona letka, to jej wypendzało naprzód [...] Slc99Pab203 ♦ Lekka nazywa → **NAŻYWA** z ♦ Lekki na język *kto* 'ktoś łatwo opanowuje język obcy' A ona też na język była lekka, język jej lekko dawał się Rzc98Ost28 ♦ Lekki na rękę *kto* 'ktoś ma szczęśliwą rękę do czego' Andrzejka mama była liechka na rękę Obc99Rie81

[mMlp lekki B32Dom231 letki Mdn96Mar148 zMlp lekka Drś96Mar25 letka Slc99Pab203 l'exka Obs99Rie81].

LEKKO / LETKO *ndm* 1. 'bez obciążenia, lekko' Kmn99Kar80; 2. 'łatwo' B32Dom231 Nu, alia pięć lit zarobisz, nu wszystka jedna już lżej była przeżyć, niżli teraz pięćdziesiąt lity K02Kar333

ldziej *stw* 'lżej' Jeżeli kto chce uczyca ' [to] ldziej ruska uczyca ji 'niż?' łotewska Ł67ParIII-29

lehczej *stw* 'lżej' W99Rie69

liezej/lizej *stw* A rozmawiać między sobą już my rozmawiamy po litewsku więcej, już lizej, tu naokoło wszystkie [tak rozmawiają] Wdg01Kar455 Im liezej po litewsku [rozmawiać] K01a)Kar150

[lekko B32Dom231 lietko Kmn99Kar80 *stw* l'żej K02Kar333 l'ezej K99a)Zie258 K01a)Kar150 l'iżej Wdg01Kar455 lehczej W99Rie69 l'z'ej Ł67ParIII-29]

LEKKOMYŚLNY* / **LETKOMYSŁY** / **LETKOMYSNY**• 'lekkomyślny' Bo kawaler letkomysły, on Boga nie boi B32Dom231

[mMlp letkomysły B32Dom231 zMlp letkomysna Bkb83a)Giu98]

LEKOWAĆ SIĘ *ndk* 'leczyć się' Chory człowiek, to jedzie lekować się Wdr73Wer228

[bzk l'e^ak'ovac' s'e Wdr73Wer228]

LEMANTERZYK *n* → **ELEMENTARZYK** *m*

LEMANTOWAĆ *ndk* → **LAMENTOWAĆ** *ndk*

LEMIESZKA z 'staropolska potrawa z wyprażanej maki, obecnie charakterystyczna dla regionalnej kuchni wiejskiej Lubelszczyzny, prązucha' B32Dom231

[Mlp lemieszka B32Dom231]

LEN / LON• *m* ‘*bot.* ‘roślina włóknodajna, len’ Len jak wyrośni to rwio, trzo jego, nu przędo jego W83Tur21 L’en maczyli, raniej zajmowali [się] lionem dużo Ł67ParIII-14 Lnianiszczce – polie lion gdzie rośni Ł67ParIII-10 I czysty lien, to z tych już, linu tego, to bywało i bliuzki i sukienki i koszulki szyjem z linu Užp01Kar259 Liny te tarlim K02Kar186 Przędliśmy i lien i wełna Wdg01Kar462 I lion trzeba sprząść i wełna Wdg01Kar462

[Mlp len W83Tur19,21 l’en Ł67ParIII-14 l’en/l’on Ł67ParIII-10 Užp01Kar259 Dlp l’inu Užp01Kar259 Blp l’en/l’on Wdg01Kar462 Nlp l’ońm Ł67ParIII-14Mlm l’iny K02Kar186]

LENCIAWATY ‘dość leniwy’ Bkb83a)Giu100

[mMlp l’en’c’avy Bkb83a)Giu100]

LENIĆ SIĘ• *ndk* ‘ociągać się, lenić się’ A jak kto leni się pracować to ji, i co tam, ten nie dostaje Btn96Mar44 Leniem sie wstawać Kml99Pab121 → **LENOWAĆ SIĘ** *ndk*

[ter1lp l’ėnem s’e Kml99Pab121 ter3lp leńi še Btn96Mar44]

LENIUCH *m* ‘próżniak, leniuch’ Bkb83a)Giu101 → **HULTAJ** *m* 1

[Mlp l’en’uχ Bkb83a)Giu101]

LENIUCHA *m*, *z* ‘próżniak, leniuch’ Bkb83a)Giu101 → **HULTAJ** *m* 1

[Mlp l’en’uχa Bkb83a)Giu101]

LENIWIEC *m* ‘próżniak, leń’ I znów cały dzień leżysz, ty leniwiec W82Tek216 → **HULTAJ** *m* 1

[Mlp l’ėńiėvec W82Tek216]

LENIWY ‘próżniak, człowiek leniwy’ Bkb83a)Giu87 → **HULTAJ** *m* 1

[Mlp l’en’ivy Bkb83a)Giu87]

LENOWAĆ SIĘ• / **LANOWAĆ SIĘ**• *ndk* ‘ociągać się, lenić się’ Lenujam sie wcześnie wstać Bjw97Dwi117 To matka mówi, idźcia przynieścia w nocy woda, to już nie lenujim sia, pójdzim W99a)Rut98 A chto tak nia robił, to ubogi był, chtëry lianował sie tak robić Żjm01Kar518 Ja patrza teraz strasznie lienujo się pracować młode liudzi [...] a wie pani, chto pracować nie lienował się, było zawsze dobrze Mtr01Kar233 Chtëre [niektórzy] lianowali się uczyć K02Kar326 → **LENIĆ SIĘ** *ndk*

[ter1lp l’enujam s’e Bjw97Dwi117 ter3lp l’enuje s’e Bkb83a)Giu88 ter1lm lenujim sia W99a)Rut98 ter3lm lienujo še K02Kar224 l’enujo še Mtr01Kar233 prze3lp m l’enoval še Mtr01Kar233 l’anovał s’e Żjm01Kar518 prze3lm l’anova l’i s’e K02Kar326]

LENSZUN *m* ‘mańkut’ Brs01Czy99 → **LEUSZNIA** *m*, **LEUSZNIĄK** *m*, **LEWSZAK** *m*,
LEWSZUN *m*, **MAJKUS** *m*, **MAJKUT** *m*, **MAŃKUTNIK** *m*

[Mlp l'enšun Brs01Czy99]

LENTA *ż* **1.** ‘wstażka’ Wdz71Gju322 → **KOSOPLOTKA** *ż*, **WSTAŻKA** *ż*, **WSTĘGA** *ż*; **2.**
‘taśma’ I potem takie na co dzień to nosili takie [...] szary kolor, a tutaj czarnym takim, czy
lenta, czy sznurek, jakiś robiona takie coś i takie zaszpilania, to był szlachecki taki stroj
K02Zie151

[Mlp lenta K02Zie151 l'énta Wdz71Gju322]

LENTAMERZ *m* → **ELEMENTARZ** *m*

LEŃ *m* ‘próżniak, leń’ Bkb83a)Giu87 → **HULTAJ** *m* **1**

[Mlp l'en' Bkb83a)Giu87]

LEONARDY• *m* ‘imię męskie, Leonard’ Przyjechała Wandka z Lieonardym. Zięć Żyndulów
pobił Lieonardego W82a)Tek291

[Dlp L'eonardego Nlp L'eonardym W82a)Tek291]

LIEPIEJ *ndm*, ‘stw od dobrze – lepiej’ ♦ Lepiej brać niż dawać → **BRAĆ** *ndk*

[stw lepiej B32Dom210 l'lepej Łpt72Zda122]

LEPIETAĆ *ndk* ‘mówić prędko, trajkotać’ B32Dom231 → **BALBOTAĆ** *ndk*,

[bzk lepietać B32Dom231]

LEPIETUCHA *ż* ‘kobieta lubiąca dużo mówić, gadatliwa kobieta’ B32Dom231 →
BALBOTUCHA* *ż*

[Mlp lepietucha B32Dom231]

LEPSZY / **LEPSZYJ** ‘stw od dobry – lepszy’ Biedniejsze lepsza ludzi Brs04Ste112 A
monż też [chory], nu ten trochi już lepszyj, pracuji Ł67ParI-10

[mMlp l'épšyj Ł67ParI-10 Mlm l'epša Brs04Ste112]

LESNY → **LEŚNY**

LESOPILKA *ż* / **LESAPILKA**• *ż* ‘tartak’ Ja ze swego liasu nacięłam dziesięć przycepów, ale
akuratnych drzewa, mielim do lesapilki wieźć, nie powiezim, pokrojam, wczoraj piły
wyustrzyli K02Kar301

[Dlp l'esap'ilk'i K02Kar301]

LESZCZYŃKA• *ż* ‘gałązka leszczyny’ Jej taka zrobiu taka wykroji lieszczyŃka, ruszczepi i
niteczka nu i idzi Łp01Kar413

[Blp l'eščyŃka Łp01Kar413]

LESZYĆ *ndk* ‘zaznaczać granice pola kołkami, żerdziami’ Ł84Par145

[*bzk* ¹leszyć Ł84Par145]

LEŚNY• *też m* / **LESNY** / **LASNY** *m* 1. ‘przym od las, leśny’ [Jagody] *liasny* rozmajite Ł67ParIII-15; 2. ‘partyzant’ Potam leśna byli, moja razem do szkoły, chto szedli, wyszli du *liasu*, du jich bandy idź Śwt01Kar388 Alie żeby tak szedli bandytować do *liasów*, ni *liesnych* ni była, ni była tych partyzanów Mtr01Kar236 Tam straszna tych *lieśnych* była dużo tam Kjd01Kar284 → **PARTYZAN** *m*, **ZIELONY*** *m*, **ZIELUK** *m* ♦ *Lasny* *świni* → **ŚWINIA** *ż*

[*mMlp* ¹esny Bjw97Dwi27 *lasny* Ł95Kar40 *Mlm* ¹es’na Śwt01Kar388 ¹asny Ł67ParIII-15 *Dlm* ¹esnyχ Mtr01Kar236 ¹eśnyχ Kjd01Kar284]

LETKI → **LEKKI***

LETKIE *lm anat.* ‘płuca’ Ona [zachorowała] na zapalenie *letkie* Wdz95Czy77 *Płuca* to już nazywajo *letkie* Mdn96Mar150 *Salsason* robi sia z *lietkich*, serca i uszów Łpt72Zda166 → **PŁUCA*** *lm*

[*Mlm* *letkie* B32Dom231 W99Rie62 *letke* Wdz95Czy77 Mdn96Mar150 ¹letke Łpt72Zda166 *Dlm* ¹etkix Łpt72Zda166]

LETKO *ndm* → **LEKKO*** *ndm*

LETKOMYSŁY → **LEKKOMYŚLNY***

LETKOMYSNY → **LEKKOMYŚLNY***

LETNI* / **LETNY**• ‘przym od lato – letni’ W99a)Rut104 ♦ *Letnia* *pora* → **PORA** *ż*

[*żMlp* ¹etna Bjw97Dwi27 *żNlp* *letno* W99a)Rut104]

LETNIEŃKI• ‘*zdr* od letni’ Wdz04Jas85

[*żMlp* ¹letieńka Wdz04Jas85]

LETNIK *m* ‘człowiek przebywający na lotnisku, lotnik’ Tu zawsze przyjeżdżali *letniki* z Warszawy Bht98Pab135 *Mama* *nasza* zawsze trzymała też *letniki* Bht98Pab135 → **DACZNIK** *m*

[*M,Blm* *letniki* Bht98Pab135]

LETNY → **LETNI***

LEUSZNIA *m, ż* ‘mańkut’ Jak to po polsku, po naszymu *lieusznia*, *lieuszniak* [nazywali] Rkw99Pab105 → **LENSZUN** *m*

[*Mlp* ¹euśń’a Rkw99Pab105]

LEUSZNIĄK *m* ‘mańkut’ Rkw99Pab105 → **LENSZUN** *m*

[*Mlp* ¹euśń’ak Rkw99Pab105]

LEW *m zool.* ‘lew’ BL82Giu230 ♦ Zdrów jak lew ‘zdrowy jak byk’ BL82Giu230

[Mlp lef BL82Giu230]

LEWSZAK *m* ‘mańkut’ Bkb83a)Giu100 → **LENSZUN** *m*

[Mlp lefšak Bkb83a)Giu100]

LEWSZUN *m* ‘mańkut’ Bkb83a)Giu100 → **LENSZUN** *m*

[Mlp lefšun Bkb83a)Giu100]

LEWY• ‘lewy’ Trk06Rut368 ♦ Na lewa ręka → **REKA** *ż* ♦ Wziąć z prawą/lewą ręką ‘wziąć prawą/lewą ręką’ [...] pani z liewo renko z misy nia weźmi [...] żeby mogliby ja podniosą, żeby z prawo ręko wziość z tej półmiski włożyć do talerzyka sobie Użp01Kar262

[żBlp lewa Trk06Rut368 Nlp l’evo Up01Kar262]

LEZO *n* ‘szyber’ Wdz71Gju316 → **JUSZKA** *ż*

[Mlp l’ezo Wdz71Gju316]

LEŻĆ *ndk* **1.** *dezapr.* ‘włazić, wdrapywać się, pchać się’ Staryńki liazon patrzyć, ganki wysokie Ł67ParIII-45 To wszystko jedno liazo te rybaki na liod ten, liazo [...] Glt99Pab179 Liudzie zawsze są niedyscyplinowane, liazo żeby tam gdzieś dojść, liazo jeden przez drugiego Krs98Ost-nmw3; **2.** ‘wchodzić, wdrapywać się’ Kiedy ja raz liaza na chliawuszak, pełny chliawuszak kaczkow K02Kar332 Majtki przeszarpał do drzewa liazonc K02Kar332 → **KARABKAĆ SIĘ** *ndk*, **WZBIERAĆ SIĘ** *ndk*; **3.** ‘mieścić się, wchodzić’ To była [książka], że nie lezie do tornistra K99Zie28; **4.** ‘naprzykrzać się *komu*, zaczepiać *kogo*, starać się dotknąć’ B32Dom231 → **PRZYSTAWAĆ** *ndk* ♦ Leżć do dziewczyny ‘naprzykrzać się dziewczynie, usiłować dotykać, kleić się’ B32Dom231 ♦ Leżć na zapiątki → **ZAPIĘTEK** *m*

[bzk leżć B32Dom231 L97Kar57 *ter1lp* l’aza K02Kar332 *ter3lp* lezie B32Dom231 leże K99Zie28 *ter3lm* l’azon Ł67ParIII-45 lięzo Wdz71Gju321 l’azoKrs98Ost-nmw3 Glt99Pab179 *war3lp* l’azby Wdg01Kar446 *ipw* l’azonc K02Kar332]

LEŻEĆ• /**LEŻAĆ**• *ndk* ‘zachowywać pozycję poziomą, leżeć’ [...] że leżali moje stroi B32Dom205 ♦ Leżeć jak płast ‘leżeć nieruchomo, plackiem’ Leży jak płast W99Rie62

[*ter3lp* leży W99Rie62 *prze3lm* leżali B32Dom205]

LEŻEJ *ndm* → **LEKKO** *ndm*

LEKAĆ SIĘ *ndk* ‘bać się, obawiać się, lękać się’ [...] ledwo gdzie pojedziesz, to lękali sie, okno odkryjisz, to zalezi kto i wyciągni [ukradnie] Kmn99Kar84 Ja bardzo lenkałam się krów doić W83Tur22 Bo ona pracowała tu w tym muzeum, to lenkała sie Krn96Mar115 Pioruny szczelajo, albo grom grzmi, grzmoty, albo pioruny, lękajo się [ludzie] Pls96Mar35

Zajechalim do znajomych, a oni też w liesie siedzo, wynioszszy swoje rzeczy, też lienkajo sie Wtr96Saw77 I mama jak zobaczyła ten krzyż i stała tak lienkać sie we śnie Trt96Mar186 To teraz już tak wyszła u nas, nikt nie chce po polsku, kiedy [czasem] i lienka sie odezwać K99a)Zie256 Wtedy nie wiedzieli, jakiś straszny zwierz, nikogo nie lękał się L91Zow551 [...] była cała biblioteka polska, bardzo ładna byli książki [...] tak ona wszystkie spaliła, lenkała sie, żeby nie wywieźli Kmj99Pab79 A mówie, ty stary, czego ty sie lenkasz Kmj99Pab89 Ni linkaj sie, on ciebie ni wkąsi Łpt72Zda166 Lienka się robić [co] Ł67ParIV-2 Lienkajon sia młody [chodźć do kościoła], że od roboty ich odłonczy Ł67ParII-48 Nu, teraz lienkajon sa te, już które uczone jest Ł67ParII-49 Ja ich nie lienkam, da, co mnie staremu zrobio Ł67ParII-49 → **BAC** *ndk*

[bzk lękać się B32Dom231 lękać s'e Pls96Mar35 l'enkać się Trt96Mar186 l'ęnkac' się Łpt72Zda166 *ter1lm* l'enkam Ł67ParII-49 *ter2lp* l'enkaś s'e Kmj99Pab89 *ter3lp* lienka się K99a)Zie256 l'enka się K99Zie17 *ter3lp* l'enka s'e Ł67ParIV-2 *ter3lm* lienkajo s'ie K96Saw77 lękajo s'e Pls96Mar35 *ter3lm* l'enkajon s'e^a Ł67ParII-48,49 *prze3lp m* lękał się L91Zow551 *prze3lp z* lenkałam się W83Tur22 lenkała s'e Krn96Mar115 Kmj99Pab79 *prze3lm* lękali się Kmn99Kar84 *roz k lp* ni l'ęnk'aj s'e Łpt72Zda166]

LĘKLIWY • 'lękliwy, bojaźliwy' Nie zaprosiłam do mieszkania od razu, tak zlienklałam sie [...] a teraz u nas w Litwie różnych wydarzeń to i lienkliwa Wdg99Pab233

[zMlp l'enkl'iva Wdg99Pab233]

LICHA z 'lichu, coś złego, zły duch' Jaka licha jego tu przyniosła Łpt72Zda166

[M,Blp l'ixa Łpt72Zda166]

LICHI → **LICHY***

LICHO *ndm* 'złe, trudno' Żydom lichu było Obc99Rie85 → **DRENNIE*** *ndm*

[l'ixo Obc99Rie85]

LICHY* / **LICHI** 'liczy, marny' Wdz71Gju316 → **DO NICZEGO**

[mMlp l'ix'i Wdz71Gju316]

LICIER / **LITER**² *m dawne* 'zaświadczenie o prawie do ulgowego lub bezpłatnego przejazdu kolejną' B32Dom231

[mMlp licier B32Dom231 liter B32Dom232]

LICZYĆ *ndk* **1.** 'liczyć, rachować' Bjw96Mar132; **2.** 'uważać, sądzić' Ja liczę, że to Białoruś B99Rut196 Liczę, że tak być nie powinno Grd93Bre164 Ja liczę, że wszystko idzie do tego L91Zow549; **3.** 'przewidywać, spodziewać się' Licza, że będziesz Bjw97Dwi109; **4.** 'uważać się za kogoś' Ja Polakiem licza Bjj99Ado60; **5.** *kim* 'uważać kogo co za kogo, za co' Takie my Poliaczy, kiedy nas nie liczo za Poliaków K02Kar333 Wędziagoła to oni

liczyli Warszawa, wyśmiewali, że tu wszystkie tu naokoło po polsku K99Zie17 Litwini
jego świętym liczyli Pps91Kru176 ♦ Jechać świnie liczyć ‘ogłądać majątek pana młodego’
A jak do młodego przyjeżdżają tam, to mówi się, świnie liczyć, pojechali świnie liczyć
Bjw96Mar132 Nu jedźcie tedy, jak to mówią, świnie liczyć jedźcie tam do niego
Kml96Mar106 Pojechali świnie liczyć Orn73a)Masl85

[*bzk* liczyć B32Dom231 *l’iyc’* Orn73a)Masl85 Bjw96Mar132 Kml96Mar106 *ter1lp* liczę L91Zow549
Grd93Bre164 B99Rut196 *l’i’a* Bjw97Dwi109 *li’a* Bjw99Ado60 *ter3lm* *l’i’o* K02Kar333 *prze3lm* liżyli
Pps91Kru176 K99Zie17]

LICZYĆ SIĘ *ndk kim* ‘uważać się *za kogo, za co*, być uważanym *za kogo, za co*, być
zaliczanym do jakiejś grupy’ Miejscowy już liczą się K02Kar333 Tylko jeden człowiek,
on liczy się Rosjanem, ale też już dawno żyje, żona ma Polka z Ejszyszek, i tutaj żyje,
pracuje ona Kmn99Kar87 Kulwieci to już szlachty liczy się Jnw01Cze84 Też oni liczą się
Białorusy, ale jak ich, tylko że tam już oni zapisane Białorusy, ale oni takie same jak i
my Kmn99Kar90 Kto chodził do kościoła, liczył siebie Polakiem B96Doł180 Męża
rodzicy to oni byli, obywateliowie liczyli się K02Kar333 Byli chłopcy Polacy, nie liczyli się
szlachta K99a)Zie255 No my wszystko, jedno liczyli się wszędzie tutaj Polacy, Polacy
Slc99Pab200 ♦ Liczy się odkrytym/zakrytym *co* (np. zebranie) → **ODKRYTY**

[*bzk* liczyć się B32Dom231 Kmn99Kar85 *ter1lp* *l’i’cam* się^a K02Kar333 *ter3lp* liczy się Kmn99Kar87 *l’i’cy*
s’^a K02Kar333 *ter3lm* liczą się Kmn99Kar90 *prze3lp m* liczył siebie B96Doł180 *prze3lm* liczyli się
K99a)Zie255 liżyli się Slc99Pab200 *l’i’cyli* i s’^e^a K02Kar333 *ter nos* liczy się B32Dom270 Bht98Pab138
ličys’a Jnw01Cze84]

LIĆWIAK *m* → **LITWIAK** *m*

LIFCZYK *m* ‘stanik, biustonosz’ B32Dom231

[*Mlp* lifczyk B32Dom231]

LIFLANDIJA• *z* ‘Inflanty’ Po Liflandii chodził [do pracy sezonowej] Ł67ParIII-24

[*Mslp* po *L’ifl’andii* Ł67ParIII-24]

LIFT *m* ‘windy, dźwig’ B32Dom231

[*Mlp* lift B32Dom231]

LIGUSTRA• *z bot.* ‘liguster’ I biała akacja sadziliśmy i wtenczas ligustra, a jak ona w
polskim języku [będzie] to Pan Bóg jej święty wie Mdn99Pab190

[*Blp* ligustra Mdn99Pab190]

LIKWIDOWAĆ• *dk* ‘zlikwidować’ Tylko potem likwidowali to naszą bibliotekę K02Zie153
[...] uczestniczył w powstaniu, to wszystko likwidowali i babcia jeszcze nieduża została
się, to dziadki [ją] hodowali K02Zie154

[*prze3lm* likv'idovali K02Zie153,154]

LILIIJA / LILIIJA *ż bot.* 'lilia' O to, to widze, że to lilija to, *lilija* wodna Bjw99Pab129

[*Mlp* l'il'iija/lil'iija Bjw99Pab129]

LILIIOWY* / LIŁOWY 'o kolorze – liliowy' B32Dom231

[*mMlp* liłowy B32Dom231]

LIMONAD *m* 'lemoniada' B32Dom231

[*Mlp* limonad B32Dom231]

LINIA *ż* 'linia, też *przen.*' Hdc03Kard43 ♦ Być po linii *jakiej* 'pochodzić z rodziny *jakiej*/
jakiego rodu' Mama po linii szlachećianka Hdc03Kard43

[*Mslp* linii Hdc03Kard43]

LINIANY → **LNIANNY**

LINEJKA *ż* 'jednoosobowy pojazd konny do jazdy okrakiem' To obok była, liniejka taka była. Wie pani liniejka, czy nie wie co to znaczy, to tylko jeden koń zaprzęgał i tak usiądziesz i tak nazywała się u nas liniejka. I jedziesz, tak okrakiem, tu było, gdzie nogi położyć, i tak brat zawsze jeździł, to liniejka nazywała się u nas K02Zie145 Do kościoła i wot zimo w saniach ili tam na liniejkach różnych Rzc98Ost-nmw16

[*M,Blp* liniejka K02Zie145 *Mslm* liniejka Rzc98Ost-nmw16]

LIPA *ż bot.* 'lipa' Bkb83a)Giu88 ♦ Zdrowy jak lipa 'zdrowy jak rydz' Bkb83a)Giu88

[*Mlp* l'ipa Bkb83a)Giu88]

LIPKI 'lepki' Lipki śnieg długo nie polieży Bjw97Dwi118

[*mMlp* lipki B32Dom232 l'ipk'i Bjw97Dwi118]

LIPNAĆ *ndk* **1.** 'lepić się' B32Dom232; **2.** *przen.* 'kleić się, lgnąć *do kogo*' Wszystkie chłopcy do niej lipną W99Rie69 → **PRZYLIPAC** *ndk*

[*bzk* lipnać B32Dom232 *ter3lm* lipną W99Rie69]

LIPNY• 'lipowy' I potem lipa [...] i kwiatki takie lipne to też zbieramy [...] suszym, herbatę pijem, już to na przeziębienia Glt99Pab178

[*Blm* lipne Glt99Pab178]

LISA *ż zool.* 'lis' Lisa wzięła pierożek i zjadła. Lisa zaśmiała się, oglądnęła się, wzięła cielię i pobiegła. Jedzie, jedzie lisa, patrzy, że wilk idzie. Wysłała lisa niedźwiedzia. Przychodzi lisa, zaprzęgnęła cielię i krzyczy: no! I mówi dla lisy: lisa lisa, wzięm*ię* podwie*ź* mnie choć jedna łapka. [...] I niedźwiedź mówi, liso liso, podwie*ź* mnie choć jedna łapka Kls73a)Cze224 Wścieklizna to jeżeli jaki wściekła żywioła wkońsi, zachoruj*ci* człowiek,

jeżeli czy lisa jaka, czy pies jaki K02Kar181 ♦ Chytry jak lisa ‘chytry jak lis’ BL82Giu227
♦ Rudy jak lisa ‘rudy jak lis’ BL82Giu227

[Mlp lisa BL82Giu227 l’isa K02Kar181 l’isa Kls73a)Cze224 Dlp l’isy Blp l’isa Wlp l’iso/l’isa
Kls73a)Cze224]

LISICA *ż* ‘grzyb pieprznik jadalny, kurka’ → **LISICZKA** *ż* **1**, **LISIURKA** *ż*,
WOWIARUSZKA *ż* **2**

[Mlp l’is’ica Jsn82Wer150]

LISICZKA *ż* **1**. *bot.* ‘grzyb pieprznik jadalny, kurka’ Lisiczka to żydowski grzyb, on ni
rubaczywieji Łpt72Zda166 Jak tylko pojawio sie te wowieruszki, lisiczki po naszymu, to
grabiami wygrabana ziemia Trk06Rut368 → **LISICA** *ż*; **2**. ‘sztaba żelazna lub drewniana,
w której porusza się górny kamień żaren’ Drzywlianna lisiczka psuji sia a żyliazna psuji
mlion Łpt72Zda166

[Mlp l’is’icka Brs01Czy102 l’is’lička Łpt72Zda166 Mlm lisiczki Trk06Rut368]

LISIUK *m* ‘lisek’ W86Dub72

[Mlp lisiuk W86Dub72]

LISIURKA *ż* ‘grzyb pieprznik jadalny, kurka’ → **LISICA** *ż*

[Mlp l’is’urka Brs01Czy102]

LIST *m* **1**. ‘liść, listek rośliny’ Bondy też na tej łapacie i listy kapuściane trzeba duże
Trk06Rut361 → **LIŚĆ** *m* **1**; **2**. ‘list, pismo’ List jest komuś B32Dom207 ♦ List bobkowy
‘liść laurowy’ Dokłada się [...] cybulki, bobkowego listu trocha ji zgotuje sie to wszystko
razam [...] i wyliewa sie [...] W82Rei38 ♦ Zakazny list ‘list polecony’ B32Dom267

[Mlp list B32Dom207,267 Dlp listu W82Rei38 Blm listy Trk06Rut361]

LISTENIUTEK *m* ‘listeczek’ W82Tur112 → **LIŚCIK** *m*, **LIŚCIUK** *m*

[Mlp listeńutek W82Tur112]

LISTOPERZ *m zool.* ‘nietoperz’ Ł67ParIII-8

[Mlp l’istópeš Ł67ParIII-8]

LISZ *ndm* ‘tylko’ O, dziadzia lisz to był u Kuropatach, teraz uznała Jrz96Mar66

[liš Jrz96Mar66]

LISZEK¹ *m* ‘liczba nieparzysta, nie do pary’ Kto do pary przyniesi, kto do liszka W99Rut34
→ **LISZKA**¹ *ż*

[Dlm l’iška W99Rut34]

LISZEK² *m* ‘nadmiar, to, co zostaje ponad potrzebę’ W82Tur76

[Mlp lišek W82Tur76]

LISZKA¹ *ż* ‘liczba nieparzysta, nie do pary’ Jak ni para to jest liszka, a jak ni liszka to jest para Łpt72Zda166 → **LISZEK**¹ *m*

[Mlp l'liška Łpt72Zda166]

LISZKA² *ż* *zool.* ‘gąsienica’ B32Dom232

[Mlp liszka B32Dom232]

LISZKOWAĆ *ndk* ‘zbywać’ W82Tur76

[bzk liškovać W82Tur76]

LISZNI / **LISZNY**[•] ‘zbędny, zbyteczny’ Trzeci liszni Bjw97Dwi118 Miała lisznie nasiony ugórków, nu to dała Łpt72Zda166 [...] płacił, znaczy, rząd dla ludzi, u kogo było takie liszne pomieszczenie i tam ot klasy byli Drś96Mar26 → **ZBĘDNY**

[mMlp liszni B32Dom232 liśniW82Tur76 l'išni Bjw97Dwi118 l'lišni Łpt72Zda166 nMlp lišne Drś96Mar26 Blm l'liš'ne Łpt72Zda166]

LISZNY → **LISZNI**

LIŚCIK[•] *m* ‘zdr od liść 1, listek’ A potem ten chleb podраста, podраста, a potem kto do tych formuł, a kto pramo, aha, taka łapata i kładnie się liścik Isz96Mar195 [...] kawałeczek tego liścika wrzucisz i zalejesz wrzątkiem i uoczy przemyjisz [...] Kml99Pab113 → **LISTENIUTEK** *m*

[Dlp l'is'c'ika Kml99Pab113 Blp l'isćik Isz96Mar195]

LIŚCIUK[•] *m* ‘listek’ [...] wie, liściuki suszyli z malin K02Kar261 → **LISTENIUTEK** *m*

[Blm l'isc'uk'i K02Kar261]

LIŚĆ[•] *m* **1.** *bot.* ‘liść’ Natarkujim ciasta i te bondy na kapuściane liści i do pieca

Trk06Rut361 → **LIST** *m* **1;** **2.** ‘arkusz’ [...] przywiozu liść bliachy [...] Łp01Kar416

[Blp l'is'c' Łp01Kar416 Blm liści Trk06Rut361]

LITANKA *ż* → **ALTANKA**^{*} *ż*

LITAR *m* → **LITER**¹ *m*

LITER¹ / **LITAR** *m* ‘miara objętości płynów, litr’ Liter samogonu, płacisz dwadzieścia marek Wdz95Czy73 Liter wódki chce za ta słoma, co gniji za gumnam Łpt72Zda166 Stawio liter na stół W82Rei38 Nu toż litar mleka, nu toż wiele na buchanka chleba trzeba? Kmn99Kar92 → **LITRA** *ż*, **LITRUK** *m*

[Mlp litar Kmn99Kar92 l'iter Wdz95Czy73 l'liter/l'it'r Łpt72Zda166 Blp liter W82Rei38]

LITER² *m* → **LICIER** *m*

LITERA *ż* ‘litera, znak alfabetu’ B32Dom243 ♦ Pisać przez dużą literę ‘pisać wielką literą’ B32Dom243,248 → **BUKWA** *ż*

[Mlp litera B32Dom232 Blp literę B32Dom248]

LITERATOR *m* 1. ‘literat’ B32Dom232; 2. ‘historyk literatury’ [Syn] on literator białoruski Kmj99Pab81

[Mlp literator B32Dom232 Kmj99Pab81]

LITEWIEC• *m* ‘Litwin, człowiek narodowości litewskiej’ [...] tam Poliak, wszystkie byli Poliak. Litewców, nie była Litewców i tam dalej Jzr04Kar51 Aj, my Litewcami piszysia, ale my u nas zawsze po polsku gadali w domu Jzr04Kar43 → **LITEWSKI**•² *m*, **LITWIAK**• / **LIĆWIAK** *m*, **LITWIN** *m*, **LITWINIUK** *m*

[Dlm L’itefcuf/L’itefcuf Jzr04Kar51 Nlm L’itefcam’i Jzr04Kar43]

LITEWKA *ż* ‘Litwinka, kobieta narodowości litewskiej’ Ni to Litewka, ni to Polka, już miaszanka Jzr04Kar47

[Mlp L’itefka Jzr04Kar47]

LITEWSKI¹ ‘litewski’ Litewskie i ruskie słowy Gjd83Ana 72Szkola liteska, no ale jest przedmioty polskie Nmn90Wan130 [Wnuk] musi pewno, że do liteskiej pójdzi Nmn90Wan130

[mMlp liteŋski W82Tur67 ŋMlp liteska Nmn90Wan130 ŋDlp liteskiej Nmn90Wan131]

LITEWSKI•² *m* ‘Litwin, osoba narodowości litewskiej’ A pani litewska, chrzczona w kościele? Ong99Ado73 Tu litewskie wszystkie, ja nie tu, moja u ojczyzna w Pubrzeziu Śwt01Kar384 Ktokolwiek z litewskich pokręci się, przemienim ta tema i zacznim po litewsku rozmawiać K02Kar268 [W Wilnie] w kościele po polsku jest naznaczone dni takie, a tutaj tylko po litewsku, mało polskich jest, wiecej litewskich Bjj99Ado73 → **LITEWIEC** *m*

[ŋMlp litéfska Onk99Ado73 litéfska Onk99Ado51 Mlm l’itef’s’k’e^a Śwt01Kar384 Dlm litéfskix Onk99Ado73 l’itefsk’ix K02Kar268]

LITRA• *ż* ‘miara objętości płynów, litr’ Na wiadra pół litry soli K02Kar181 → **LITER**¹ *m*

[Dlp l’itry K02Kar181]

LITRUK• *m* ‘litr’ [Za] wszystko, co zrobił, dałam dwadzieście litów i pół litruku ostatniej K02Kar262 → **LITER**¹ *m*

[Dlp l’itruku K02Kar262]

LITWIAK• / **LIĆWIAK** *m* ‘człowiek narodowości litewskiej, Litwin’ Tam Sołoki już Litwiaki wszystkie, tam już Litwiaki Jzr04Kar51 Teraz Litwiakami porobili sie

Smw01Kar282 Od Rymszan u ta o strona, to tu wszystkie Litwiaki [...] tam już Litwiaki. Oni więcej po litewsku Smw01Kar267 Tu nie była Litwiakow W82Tur31 U nas mieszane, ile tu tych Litwiakow, tylko siedem wiosek. A reszta Polaki, Białorusy G96Dąb189 Była tylko rodzina musi jedna Lićwiakow, a tak wszystkie Polaki Jzr04Kar42 →

LITEWIEC *m*

[Mlp Lićvak W82Tur67 Mlm Lićvaki W82Tur67 L'it'v'ak'i Jzr04Kar51 L'it'v'ak'i Smw01Kar267 Dlm Litwiakow G96Dąb189 Grd96Eng137 Litvakof W82Tur31 L'ic'v'akof Jzr04Kar42 N/m L'itv'akam'i Smw01Kar282]

LITWIN• *m* 'człowiek narodowości litewskiej, Litwin' Ojcy litwiny byli Gjd83Ana66 →

LITEWIEC *m*

[Mlm l'itv'iny Gjd83Ana66]

LITWINIEĆ• *ndk* 'lituanizować się, stawać się Litwinem' A teraz więcej litwinieju [...]

Bjj99Ado68 Tak i teraz wszystkie litwiniejo K99Zie17

[ter3lm litviņejo K99Zie17 lit'vin'ėju Bjj99Ado68]

LITWINIUK *m dezapr.* 'człowiek narodowości litewskiej, Gjd83Ana66 Litwin' A tamten

Litwiniuk i czytał roman y [powieści], dla Stefy dawał roman y Wlk01Kar267 →

LITEWIEC *m*

[Mlp l'tiv'iułuk Wlk01Kar267]

LIWOLWER *m* → **REWOLWER*** *m*

LIZAĆ SIĘ *ndk przen.* 'całować się' Wn00Daw99]

[bzk lizać się Wn00Daw99]

LIZUCHA *ż* 'kobieta, która się podlizuje' W86Dub76 i in.

[Mlp lizucha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

LIZUN *m* 'człowiek, który się podlizuje' W82Tur66 i in.

[Mlp lizun Wn00Daw93 liz'un W82Tur66]

LNIANISZCZE *n* **1** 'pole po uprzątniętym lnie' Ł84Par137; **2.** 'pole obsiane lnem'

Lnianiszcz e – polie lion gdzie rośni Ł67ParIII-10

[Mlp lnianiszcz e Ł84Par137 l'ńńišče Ł67ParIII-10]

LNIAANY / **LINIANY**• 'lniany' Lnianne pakuli mogo być takie dobre jak gorszy lien

Łpt72Zda166

[mMlp l'ńlanny Łpt72Zda166 żMlp lińana K99a)Zie258 Mlm l'ńłanne Łpt72Zda166]

LOCH• *m* 'piwnica wykopana w ziemi' Zrobi taki loch sobie Orn73c)Mas174

[Blp lox Orn73c)Mas174]

LOD *m* → **LÓD** *m*

LODOWNIA* / **LODÓWNIA** *ż* ‘przechowalnia lodu latem, także zimne pomieszczenie’
B32Dom232

[Mlp lodownia B32Dom232]

LODÓWNIA *ż* → **LODOWNIA*** *ż*

LODOWY ‘lodowy’ W99Rut31 ♦ Lodowy dzień → **DZIEŃ** *m*

[mMlp lodowy W99Rut31]

LOKALNY ‘*przym* od lokal, lokalowy, mieszkaniowy’ B32Dom232

[mMlp lokalny B32Dom232]

LOKOMOBILA* / **ŁOKOMOBILA** *ż* *rol. tech.* ‘lokomobila’ B32Dom199

[Mlp lokomobila B32Dom199]

LOKOMOTYWA* / **ŁOKOMOTYWA** *ż* ‘pojazd trakcyjny, lokomotywa’ B32Dom199

[Mlp lokomotywa B32Dom199]

LOLKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Aleksander’

[Nlp l'ol'ełm/l'ol'k^am/l'ol'ko Łpt72Zda56]

LON *m* → **LEN** *m*

LOŃKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Leon’ W86Dub73

[Mlp Lońka W86Dub73]

LOTEREJA *ż* ‘loteria’ B32Dom232

[Mlp lotereja B32Dom232]

LOTO* / **ŁOTO** *n* ‘lotto – gra planszowa’ Kupił jemu łoto, niachaj ma choć jedna cacka
Łpt72Zda126

[M,Blp łoto Łpt72Zda126]

LOZUREK *m* → **ŁAZUREK*** *m*

LOZURKOWANIE *n* → **LAZURKOWANIE*** *n*

LÓD / **LOD** *m* ‘lód’ Z sadzawki [trzeba] wyciągać len, cienżka robota, jeżeli zapóźni się na
przykład w jesieni i liod aż stoi, to przebić ten liod, przebiju liod i wyciongaju

Bjj99Ado59

[Mlp l'ud/l'od Mjsz73Ana38 l'ot Bjw93Dwi37 Bjj99Ado59 Blp l'ot Bjj99Ado59]

LUBICIELKA *ż* ‘amatorka’ Bkb83a)Giu98 ♦ Lubicielka mężczyzn ‘kobieta lekkich
obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż, ż*

[Mlp lub'ic'elka Bkb83a)Giu98]

LUBIĆ• *ndk* 1. ‘kochać’ Lubię jej B32Dom207 A ja nie lubiła [swojego męża], trzeba było wyjść, stara dziewczyna [...] Bjw96Mar123 Ni on mnie nie lubił, ni ja jego nie lubiła i tak poženili sie i żyli [...] A tak wie, jeden drugiego nie lubili Bjw96Mar124; 2. ‘lubić’ Bkb84Ado15 ♦ Kto kogo lubi, ten tego czubi → **CZUBIĆ** *ndk*
lubiwszy *ipu* Lubiwszy zagabywać panienków Bkb84Ado15

[*ter1lp* lubię B32Dom207 *prze3lp m* l’ubił Bjw96Mar124 *prze1lp ż* l’ubiła Bjw96Mar123,124 *prze lm* l’ubił’i Bjw96Mar124 *ipu* lubiwszy Bkb84Ado15]

LUBIĆ SIĘ *ndk* ‘mieć romans, kochać się’ Sąsiadki mąż poszed w armię, a ona z drugimi zaczęła się lubić Ppk06Str192

[*bzk* lubić się Ppk06Str192]

LUCHT / LUFT *m* 1. ‘strych, poddasze’ Na lucht kostra kładnim Bjw97Dwi118 →

LUCHTO *n*; 2. ‘przewód w piecu odprowadzający dym’ Widza ja nizamknięty liucht, tak ja za juszka i dawaj zamykać Łpt72Zda166

[*mMlp* luft B32Dom232 l’u_{xt} Łpt72Zda166 *mBlp* lucht Bkb08Rut95 luxt Bjw97Dwi118 l’u_{xt} Łpt72Zda166 *nBlp* l’uchto W99Rut35 *nDlp* l’uchta W99Rut35]

LUCHTO• *n* ‘strych, poddasze’ Że nie trzeba na liuchto iść W99Rut35 [...] bo jedna dziewczyna jak poszła, to zobaczyła truna, to jak leciała z tego liuchta to i zabiła sia W99Rut35 → **LUCHT** *m* 1

[*nBlp* l’uchto *nDlp* l’uchta W99Rut35]

LUCIERANIN *m* → **LUTERANIN*** *m*

LUD• *m* ‘ludzie’ [Tu] ni liudu była, nic nie była, nu wot – puszcza Ł67ParIV-11 Teraz ludu mało w kościele Ł67ParIV-13

[*Dlp* l’udu Ł67ParIV-11,13]

LUDŮK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Ludwik’ LiudŮk był podpiwszy i pobił mnie podynka, choć jego chaliera W80Tek69

[*Mlp* l’udluk W80Tek69]

LUENZIE *lm* ‘ludzie’ Nie chco płacić ludzim Dgd82a)Par213 ♦ Majątkowe ludzie ‘właściciele majątku’ To nie to, że takie dawniejsze byli, które majątkowe ludzie, że to byli, ach, zbierają tylko bogactwo i więcej tych hektarów; a im generałam [zależało] na tych dwóch majątkowych Bht98Pab149 ♦ Polskie ludzie ‘Polacy’ Tu niedalieko jest ten dwor, też polscy, polskie liudzi byli Mtr01Kar237 ♦ Szlachetne ludzie ‘szlachta’ Ot w naszej wiosce, tam duża wioska, to z jednego końca to byli takie szlachetne liudzi, Anieliewskie,

Stawskie, takie nazwiska byli, to tego, znaczy mówili po polsku Chr96Mar206 Babcia była ze szlachetnych ludzi. Majątku nie miała, ale tak szlachetna B96Cie203

[Mlm ludzie Bht98Pab149 l'uŹi Chr96Mar206 Bjw97Dwi47 Mtr01Kar237 Dlp ludzi B96Cie203 Clm l'udz'im Dgd82a)Par213]

LUZINA *Ź* 'osoba, człowiek' [Sąsiadka] sympatyczna luzina [...] K02Zie138 →

CZŁOWIEK *m* 1

[Mlp luzina K02Zie138]

LUZINKA *Ź* 'zdr od luzina, osóbką' Ona taka sprawiadliwa luzinka Ign73Sud189

[Mlp l'uŹ'liŹka Ign73Sud189]

LUFT *m* → **LUCHT** *m*

LULIK *m* bot. 'roślina lecznicza, lulek' Brs01Czy99

[Mlp l'ul'ik Brs01Czy99]

LULKA¹ *Ź* 'kolebka, kołyska' Bkb73Giu115 → **KOLASKA**^{*} *Ź* 2, **KOLEBKA**^{*} *Ź*,

KOŁYSKA^{*} *Ź*, **ŁÓŻECZKA** *Ź*, **WOZIK** *m*, **WÓZEK** *m* 2

[Mlp l'ulka Bkb73Giu115]

LULKA² *Ź* 'fajka' Nu, sok z liulki co lieci gorzki jak zaraza Łpt72Zda166 → **FAJKA** *Ź* 1

[Mlp l'ul'ka Łpt72Zda166 Dlp l'ul'ki Łpt72Zda166]

LUN / **LUŃ** *m* 'bagniste miejsce, mokradło, trzęsawisko' Koło rzeków byli te luny

Trk06Rut362 Luny byli, tylko luny byli koło rzek, tak jak idzisz, to lun ten chyła sie, można do jego wpaść Trk06Rut362 Jest takich, takich lunów. Lun, ot naokoło błoty, tam jagody pójdó baby zbierać, jak tyku bliżej tego lunu, a, mówi, lun przerwał sie i poszła skroś ziemi. Jak stanisz i kołyszysz się, to luń Trk06Rut362 → **TRZĘSAWISKO** *n*

[Mlp lun Igl04Rut430 Trk06Rut362 luń Trk06Rut362 Dlp lunu Igl04Rut430 Mlm luny Trk06Rut362 Dlm lunów Igl04Rut430]

LUNA *Ź* → **ŁUNA** *Ź*

LUNDRA *Ź* 'skorupa przymarznętego śniegu' Wdz71Gju324

[Mlp l'undra Wdz71Gju324]

LUŃ *m* → **LUN** *m*

LUPA^{*} / **ŁUPA**¹ *Ź* 'przyrząd optyczny, lupa' B32Dom232

[Mlp lupa B32Dom232]

LURBA *Ź* 1. 'duża kość zwierzęca' L10Rut16; 2. *pogard.* 'duży nos' Pps94Kru118 ♦ Lurba powiesiwszy → **POWIESIĆ** *dk*

[Mlp liurba L10Rut16 l'urba Pps94Kru118 Blp l'urbu Ejs94Kru118]

LUSTERKA *ż* ‘lusterko’ Niputrzebna dla mnie liusterka, ja i tak ładna Łpt72Zda167 Idzie na liucht z lusterko, świeca trzeba i liusterka trzeba [...] i liusterki stawiają W99Rut35 Lusterki stawili, szli na lucht z lusterką Bkb08Rut95

[Mlp l’ustlerka Łpt72Zda167 Blp l’usterka W99Rut35 Nlp lusterką Bkb08Rut95 l’usterko W99Rut35 Blm l’usterki W99Rut35 lusterki Bkb08Rut95]

LUSTERUSZECZKA *ż* ‘zdr od lusterko, lustreczko’ W86Dub74 → **LUSTERUSZKA** *ż*
[Mlp lusteruszcza W86Dub74]

LUSTERUSZKA *ż* ‘zdr od lusterko, lustreczko’ W86Dub74 → **LUSTERUSZECZKA** *ż*
[Mlp lusteruska W86Dub74]

LUSTRA¹ *ż, n* **1.** ‘lustro’ Szafa z liustro przywieźli Antony Łpt72Zda167; **2.** ‘toaletka’ Podaj grzebyk mnie z liustry W86Tek190 → **ZWIERCIADŁO** *n*

[żMlp l’lustra Łpt72Zda167 żDlp l’ustry W86Tek190 żNlp l’lustro Łpt72Zda167 nMlp l’lustro Bkb73Giu114 W86Tek190]

LUSTRA² *ż* ‘żyrandol’ B32Dom232

[Mlp lustra B32Dom232]

LUTCZYK *m* ‘luteranin?’ Nie ma tych liuczyków Ł67ParIII-68 → **LUTERANIN** *m*

[Dlm l’ucykof Ł67ParIII-68]

LUTERANIN*/ **LUCIERANIN** *m* ‘luteranin’ Ł67ParIII-11 → **LUTCZYK** *m*

[Mlm l’uc’erań Ł67ParIII-11]

LUTY• ‘silny, ostry’ Liute mrozy Wdz95Czy74

[Mlm l’ute Wdz95Czy74]

LUZNY• ‘luźny’ Luzna ubrania Wtr82Saw75

[żMlp l’uzna Wtr82Saw75]

Ł

ŁABAN *m* → **ŁOBAN*** *m*

ŁABATY → **ŁOBATY***

ŁABIAKI *lm* ‘dachówki itp. na szczycie dachu’ W82Tur75

[Mlm łabaki W82Tur75]

LABORATOR *m* → **LABORATORJA** *ż*

ŁABUNIĆ SIĘ *ndk* ‘podlizywać się, przymilać się’ Ja do pani zaczynam łabunić się, jak to mówi się, podlizywać się, żeby ze wszystkich stron, żeby tak podchód taki zrobić, to mówi

sie łabuni sie L11Rut72 On łabunił sia, łabunił sia i tutaj pojechał L11Rut73 →

GLAMUNIUNIAĆ *ndk*

[*bzk łabunić się ter3lp łabuni się prze3lp m łabunił się L11Rut73*]

ŁACH *m* ‘*pogard.* o ubraniach’ Łachi pod pachy i w nogi Łpt72Zda167 → **ŁACHMAN** *m*,

RYZA *ż*, **SKURLI** *lm*, **TRANTY** *lm*

[*Mlp łax Nlp łaxam / łaxam Mslp łaxu / łas’e Mlm łaxi Łpt72Zda167*]

ŁACHMAN / **ŁACHMAN** *m* ‘stare zniszczone ubranie lub nędzna tkanina’ Dobrych rzeczy nie dają, same łachmany Łpt72Zda167 → **ŁACH** *m*

[*Mlp łaxm'an / łaxman Blm łaxm'any Łpt72Zda167*]

ŁACHMYTKA *ż dawne* **1.** ‘kobieta trudniąca się zbieraniem starych szmat, gałganiarka’ B32Dom232; **2.** ‘kobieta lekkich obyczajów’ B32Dom232 → **BADZINA** *ż*

[*Mlp łachmytka B32Dom232*]

ŁACHUDROWATY *pogard.* ‘człowiek niesolidny, godny pogardy’ W82a)Tek289

[*mMlp łaxudrowaty W82a)Tek289*]

ŁAD• *m* ‘ład, porządek’ ♦ Zrobić ład ‘dojść do ładu’ [...] to już biero wódka, piwa i jado swaty. A jak już tam ład zrobjo, to wtenczas jado u swaty Srd73Wer226

[*Blp ład Srd73Wer226*]

ŁADKA *ż* → **OŁADKA** *ż*

ŁADNIE / **ŁADNO** *ndm* ‘ładnie’ Zobaczylib jak u nas tu w kościele ksiondz ładnie modli sie, ładno wszystko, prosze do nas zajść Słb99Pab59

[*ładne/ładno Słb99Pab59 ładn’e L02Rut83*]

ŁADNIEŃKO *ndm* ‘*zdr* od ładnie, ładniutko’ Bjw93Dwi36

[*ładnieńko Bjw93Dwi36*]

ŁADNIŃKI ‘*zdr* od ładny, ładniutki’ Ładninki bocianiuczek Łpt72Zda120 Taka wełna biała, ładninka Ł67ParI-29 Nu i teraz u mnie taka wełna biała, ładnińka, wymyta jest Drn73Par215

[*mMlp ładnińki Łpt72Zda120 zMlp ładnińka Ł67ParI-29 ładn'in'k'a Drn73Par215 ładnieńka Wrn99Koz22*]

ŁADNO *ndm* → **ŁADNIE** *ndm*

ŁADNOŚĆ *ż* ‘uroda’ Ona nieładna [...], srednia taka, ładności wielkiej [nie ma]. Nu, ty nie pleć [...], ładność srednia taka, dziwka jak dziwka, tylko że chroma Ł67ParI-62

[*Mlp ładnos'c' Dlp ładnós'c'i Ł67ParI-62*]

ŁADNY 1. ‘ładny, sprawiający estetyczne wrażenie’ Mówio, że park to ładny Brz96Mar171
Bardzo ładny kościół kiedyś był tutaj w Widzach Btn96Mar47 Katolicki cmentarz i ładny,
czysty Mlr96Mar85; **2.** ‘urodziwy, przystojny – o człowieku’ Bkb83a)Giu87 →

CUDOWNY

ładniejszy *stw jak kto co* ‘ładniejszy od kogo, czego’ Już ruski ten mnie zdaje się
ładniejszy język, jak ten białoruski, jakiś ładniejszy, a ten prosty [...] Ncz02Koz67
samy ładny *stnw* ‘najładniejszy’ Samo ładne miejsce tam Iłza, jezioro ładne Rzc98Ost-
nmw23

[mMlp ładny Bkb83a)Giu87 Btn96Mar47 Mlr96Mar85 Brz96Mar171 *stw mMlp* ładniejszy Ncz02Koz67
nstnw samo ładne Rzc98Ost-nmw23]

ŁADYSŁAW *m* → **WŁADYSŁAW*** *m*

ŁADZIĆ *ndk* ‘żyć zgodnie’ B32Dom232 → **TOSOWAĆ** *ndk*, **ZGODOWAĆ** *ndk*

[bzk ładzić B32Dom232]

ŁAGA ż 1. ‘szpara w podłodze’ Brs01Czy99 → **SLEGA ż; 2.** *lm* ‘pomost z drążków, z żerdzi
nad sienią lub klepiskiem’ Brs01Czy99

[Mlp łaga Brs01Czy99 Mlm łag’i Brs01Czy99]

ŁAGIER *m 1.* ‘miejsce tymczasowego pobytu, np. turystów, obóz’ B32Dom232; **2.** ‘miejsce
przymusowego odosobnienia więźniów, obóz karny’ Rok w niewoli siedział, w łagierach,
taki los wypad nam, że dziś tu a jutro tam Skn96Mar70 I wie pani, moja kochana, zabili
mego brata i ojca w Kabłyczewie, w tym łagrze Niemcy Isz96Mar197 Tych jeńców
polskich znaczy się sondzili pokazowym sondem i w łagier śmierci w Majdanku
Kmj99Pab83

[Mlp łagier B32Dom232 Brs02Rie50 Blp łager Kmj99Pab83 Mslp łagże Isz96Mar197 Mslm łägerax
Skn96Mar70]

ŁAJAĆ *ndk bnac.* ‘wyzywać, besztać, strofować’ Rugać się i łajać ona umie Łpt72Zda167
Ksiądz krzyczy za to, łaje Drj99Pab54 → **RUGAĆ** *ndk*

[bzk łajac’ *ter1lp* łajam/łaja *ter2lp* łajis Łpt72Zda167 *ter3lp* łaje Drj99Pab54 łaji *ter1lm* łajim *ter2lm*
łajic^a *ter3lm* łajo Łpt72Zda167]

ŁAJAĆ SIĘ *ndk z kim* ‘wymyślać komu, strofować, besztać, krzyczeć na kogo’ Nu tak, ta
babka taka podła, łaji się z swoim mężem Bjw99Pab135 [...] jak łajajon się niekiedy
L10Rut14 Mama łaje się, mówi bezwstydnicy K02Kar229 Potym już jak dzieci zaczęli do
szkoły chodzić, to zaczęli łajatca, że dzieci nie umieju po litewsku Jzr04Kar65 →

RUGAĆ SIĘ *ndk*, **SWARZYĆ SIĘ** *ndk*

[bzk łajać się B32Dom232 łajatca Jzr04Kar65 *ter3lp* łaje s'e K02Kar229 łajji s'a Bjw99Pab135 *ter3lm*
łajajon się L10Rut14]

ŁAJANKA z 'połajanka' Jadwigiszczu ty, to było najgorsze słowo, jeżeli powie, to łajanka
była taka nadto wielka Pps91Kru185

[Mlp łajanka Pps91Kru185]

ŁAJDAK / ŁEJDAK• *m* 1. 'próżniak, obibok' A praletariat był taki, no biedny, łajdak [...] *Kmj99Pab81* → **HULTAJ** *m* 1; 2. 'pijak' Teras wszystkie łajdaki, wszystkie pijo
Bjw97Dwi103 Dobry człowiek, alie łajdak Bjw97Dwi103 Byli jakieś pijaki, łejdaki
Kmp01Kar429 → **ALKASZ** *m*

[Mlp łajdak Bjw97Dwi103 łajdak *Kmj99Pab81* Mlm łajdak'i Bjw97Dwi103 łejdaki *Kmp01Kar429*]

ŁAK• *m* 'farba do lakierowania' Wtenczas było można kupić taki łak [...] on różnokolorowy
był, czem malować te jajki Rzc99Ost-nmw9

[Blp łak Rzc99Ost-nmw9]

ŁAKCZYWIE *ndm* 'chciwie, łakomie' Piji łakczywie aż strach patrzeć Łpt72Zda167 Piji
łakczywie a ugonam macha, a głowo kręci ten ciliuczek Łpt72Zda132

[łakč'lyve Łpt72Zda132,167]

ŁAKCZYWY 'pazerny, chciwy, łapczywy' Ludzi łakczywe, wszystko sobie zabralib
Łpt72Zda167

[mMlp łakč'yvy Mlm łakč'yve Łpt72Zda167]

ŁAKOTAĆ *ndk* 'trząść się, dygotać' Przyleciała do osiny, to osika zaczęła łakotać, to ona
patrzy, że ona ukaże, że tu stoi L91Zow535

[bzk łakotać L91Zow535]

ŁAŁOWNIK• *m* 'osoba chodząca w czasie Wielkanocy od domu do domu z pieśniami
życzeniowymi' Kiedyś całymi nocami spokoju nie było, łałowniki chodzili – jedne
przeszły, drugie przyszły L91Zow547 Łałowniki zbierali się Bjw97Dwi118 Łałowniki
śpiewali pod oknami Trk06Rut362 A, łałowniki, mówi, dzisiaj zapraszają zaranie,
przychodzi wo, już wam butelka, mówi, beńdzie L13Kar365 → **AŁAŁOWNIK** *m*

[Mlm łałowniki Trk06Rut362 łałowniki/łałownicy L91Zow547 łałovník'i Bjw97Dwi118 Blm łałovník'i
L13Kar365]

ŁAŁUTNIK *m* *pogard.* 'o człowieku w połatany ubraniu' W99Rie70

[Mlp łałutnik W99Rie70]

ŁAŁYMKA / OŁYMKA z 'pieśń życzeniowa śpiewana wieczorem w czasie Wielkanocy
pod oknami sąsiadów' A za łałymkę 8 jajek trzeba było dać, inaczej mówią: tania córka

L91Zow547 [...] łalownicy znali też szydercze łalymki „na opak” L91Zow547 To śpiewajo dla nich różne pieśni, nazywali łalymki Bjw97Dwi118 Lepsz zaśpiewam panu łalymka Śwc83Wer141 → **AŁAŁYMK** *ż*

[Mlp łalymka/ołymka W99Rie70 Blp łalymkę L91Zow547 łalymka Śwc83Wer141 Blm łalymki L91Zow547 łalymk'i Bjw97Dwi118]

ŁAŁYMNİK• / **OŁYMNİK**• *m* ‘chodzący w czasie Wielkanocy z pieśniami życzeniowymi W99Rie70 → **AŁAŁOWNIK** *m*

[Mlm łalymniki/ołymnicy W99Rie70]

ŁAMAC *ndm* **1.** ‘rozdzielać na kawałki, łamać’ Te opłatki łamajo W82Rei38; **2.** ‘rozbijać, burzyć’ Łamać dom B32Dom232 Łamać szybę B32Dom232 → **PRUC** *ndk*

[bzk łamać B32Dom232 ter3lm łamajo W82Rei38]

ŁAMAC *SIĘ** / **ŁOMAC** *SIĘ*• *ndk* ‘uginąć się, pękać pod ciężarem, naciskiem’ Na weselu gospodyni już tyle miała wszystkiego narobiwszy, aż stoły łomali sia W91Ado99

[prze3pl łomali s'a W91Ado99]

ŁAMAŃSKA *ż* ‘łamanie w kościach, ogólne złe samopoczucie’ Jakości łamańska mnie wzięła, boki bolio, nogi bolio Łpt72Zda167 Na grypa i różna łamańska najlepiej nałamać malińniku, nagutować i wypić Łpt72Zda169

[M,Blp łamańsk'a Łpt72Zda167]

ŁAMBIACZKI *lm* → **ŁĘBIACZKI** *lm*

ŁAMBIAKI *lm* → **ŁĘBIAKI** *lm*

ŁAMPA *ż* → **LAMPA** *ż*

ŁAMPECZKA *ż* → **LAMPECZKA** *ż*

ŁAMPIECKI *lm* ‘przyrząd podtrzymujący nitkę przy snuciu’ U nich zrobione takie łampiecki, żeby zakładać ta nitka i nitka ta snujim Trk06Rut362

[Mlm łampiecki Trk06Rut362]

ŁANCUG *m* / **ŁANCUH** *m* → **ŁAŃCUCH** *m*

ŁANCUŻEK *m* → **ŁAŃCUSZEK*** *m*

ŁANIA *ż zool.* ‘samica jelenia’ BL82Giu227 → **ŁAŃ** *m, ż* ♦ Dziewczyna jak łania/jak łań ‘dorodna dziewczyna’ BL82Giu227 → **ŁAŃ** *ż* **RZEPA** *ż*

[Mlp łań'a BL82Giu227]

ŁAŃ *m, ż* ‘łania’ L99Kar50 ♦ Chłopiec ja łań ‘dorodny chłopiec’ BL82Giu227 ♦ Dziewczyna jak łania/jak łań ‘dorodna, postawna dziewczyna → **ŁANIA** *ż* BL82Giu227

[Mlp łań L99Kar50 łań' BL82Giu227]

ŁAŃCUCH• / ŁANCUG• / ŁANCUH / ŁANCUH / ŁANCUCH• *m* ‘szereg połączonych ogniw metalowych, łańcuch’ Postronki lepsze jak łańcuchi Łpt72Zda167 Na łańcugu Wdz95Czy78 Nu i ta krowa jego obkreśliła łańcuchem, jaki łańcuch był to koło jego tak zakreśliła Bjw99Pab139

[Mlp łańcug Bjw99Pab139 łańc'uy/ł'ancug Łpt72Zda167 Nlp łańcugem Bjw99Pab139 łańc'u'ym Łpt72Zda167 Mslp na łańcuhu W83Tur18 łańcugu Wdz95Czy78,80 łańc'uyu Łpt72Zda167 Mlm łańcuchi B32Dom199 łańc'u'yi Łpt72Zda167]

ŁAŃCUSZEK* / ŁANCUŻEK *m* ‘zdr od łańcuch, łańcuszek’ Bjw97Dwi27

[Mlp łańcużek Bjw97Dwi27]

ŁAPACION *m* ‘deseczka z otworem, w którym porusza się górny koniec mlona w żarnach’ Łapacion bywa drzywlianny, bywa żyliazny, jak dużo w żarnach musi się mlieć, to lepiej żyliazny zrobić Łpt72Zda167

[Mlp łąpac'lon Łpt72Zda167]

ŁAPĄĆ *ndk* ‘chwycić, łąpać ręką albo przyrządem’ Łaski nie łąpaliśmy, ono bardzo miłe zwierzątko [...] po co jego łąpać Mdk96Mar140 Strasznie łąpali [...] ale ja byłam uciekłam Śwt01Kar388 → **CHWYTAĆ** *ndk* ♦ Łapane dziecko → **DZIECKO** *n*

[bzk łąpac prze1lm łąp'aliśmy Mdk96Mar140 łąpanye ż'ecko Bkb83Giu77]

ŁAPATUCHA *ż* → **ŁOPOTUCHA*** *ż*

ŁAP CAP *wykrz* ‘w pośpiechu, szybko, bez namysłu’ Łpt72Zda127 → **ŁAPU CAPU** *wykrz*

[łap cap Łpt72Zda127]

ŁAPCIUKI• *lm* ‘kapcie, pantofle domowe’ Łapciuki mama robiła na wrzecienie

Orn73c)Mas79 → **TAPKI** *lm*, **TAPTIUKI** *lm*

[Blm łąpc'uki Orn73c)Mas79]

ŁAPCIUŻNIK *m* ‘człowiek noszący łąpcie z łyka’ W82Tur75

[Mlp łąpćużnik W82Tur75]

ŁAPIENIA• *ż* ‘zupa z liści brukwi’ [...] słoniny nałożo i tuszo taka łąpienia Trk06Ryt366

[Blp łąpienia Trk06Ryt366 L07Rut195]

ŁAPKA• *ż* ‘zdr od łąpa, łąпка’ ♦ Chodzić na zadnich łąpkach ‘nadszakiwać *komu*, znać mores wobec *kogo*’ B32Dom236

[Mslp łąpkach B32Dom236]

ŁAPOTAĆ *ndk* → **ŁOPOTAĆ*** *ndk*

ŁAPU CAPU / ŁAPU CAPU *wykrz* ‘w pośpiechu, szybko, na łąpu capu’ Tak my łąpu capu poskładali rzeczy i hajda da krzaków Łpt72Zda127 → **ŁAP CAP**

[łapu capu/łap^u cap^u Łpt72Zda127]

ŁAPUCH *m* → **ŁOPUCH** *m bot.*

ŁAROK[•] *m* ‘budka jako sklepik’ I te takie łaroki [...] piwa pełna, pijo meszczyźni i kubiety

Pcn01Kar253 → **BALAGAN** *m*

[Mlm łaroki Pcn01Kar253]

ŁASKA¹ *ż* ‘pieszczota’ B32Dom232

[Mlp łaska B32Dom232]

ŁASKA² *ż* → **ŁASTKA**[•] *ż*

ŁASKAWY ‘łagodny, miły’ BL82Giu226 ♦ Łaskawy jak cielak → **CIELAK** *m*

[Mlp łaskawy BL82Giu226]

ŁASKOTAĆ / **ŁOSKOTAĆ** *ndk* ‘łechtać, łachotać’ Orn73a)Mas174 → **KOZYTAĆ** *ndk*

[bzk łaskotać B32Dom232 łoskotać Orn73a)Mas174]

ŁASKUT *m* → **ŁOSKUT** *m*

ŁASOWAĆ *ndk* ‘jeść, wyjadać z łakomstwa coś smacznego’ B32Dom232

[bzk łasować B32Dom232]

ŁASTKA / **ŁASKA**^{•2} *ż* ‘zool. ‘łasica’ Łaska? Jest u nas łaski, jest. Łaska, to ona szkody nie robi, łaski nie łapaliśmy Mdn96Mar140 Łaśtki szcurki łowio W82Tur103

[Mlp łaska Dlp łaski M,Blm łaski Mdn96Mar140 łasćki W82Tur103]

ŁASUN *m* ‘łasuch, łakomczuch’ Na smaczne, to on łasun W96Rie94

[Mlp łas^un W96Rie94]

ŁATAĆ *m* / **ŁATACI** *lm bot.* ‘kaczeniec’ Łataci rosno na mokrych łąkach i już w kwietniu oni kwitno Łpt72Zda167 → **KACZENIEC** *m*

[Mlp łat^ać Łpt72Zda167 Mlm łataci W82Tur73 łataćⁱ Łpt72Zda167]

ŁATGALEC *m* ‘Łatgalczyk, człowiek narodowości łotewskiej pochodzący z Łatgalii’ Ja jestem z miszanej rudziny, mamusia Polka, ojciec Łotysz, Łatgaliec raczej Rzc98Ost nmw27

[Mlp ładgal[’]ec Rzc98Ost-nmw27]

ŁATRA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż*

[Mlp łatra Bkb83a)Giu98]

ŁATWICA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Brs01Czy99 → **BADZINA** *ż*

[Mlp łatw[’]ica Brs01Czy99]

ŁATYSKI → **ŁOTYSKI**

ŁATYSZ *m* → **ŁOTYSZ** *m*

ŁAWA *ż* **1.** ‘sprzęt do siedzenia’ Pud ściano w kuźdej chcie stali ławy Łpt72Zda168 → **ZYDEL** *m*; **2.** ‘pas pola, zagon’ Ławy węższe robi się na pudmokłym poliu a szersze na suchim Łpt72Zda168 → **GRZĘDA** *ż*

[Mlp ława W73Giu115 Łpt72Zda168 M,Blm ławy Łpt72Zda168]

ŁAWINA *ż* → **LAWINA*** *ż*

ŁAWKA*/ ŁAUKA* *ż* ‘sklep, sklepik’ Łauki, jakich sto łauków [w miasteczku] była Ł67ParIV-4 → **KRAM** *m*

[Mlm łauki Dlm łaukuf Ł67ParIV-4]

ŁAZA *ż* → **ŁOZA*** *ż*

ŁAZARET *m* dawne ‘lazaret, szpital głównie wojskowy’ B32Dom198 → **BOLNICA** *ż*

[Mlp lazaret B32Dom198]

ŁAZARZ *m* ‘słaby, osłabiony człowiek’ Bkb83a)Giu89

[Mlp łazaś Bkb83a)Giu89]

ŁAZUREK *m* → **LOZUREK*** *m*

ŁAZUROWY → **LAZUROWY***

ŁAŻNIA* *ż* ‘łaźnia przydomowa’ Wiedzim do łaźni, żeby wysech len, mocna pali sie łaźnia W84Saw170 → **CIEPLICA** *ż*

[Dlp łaż'ni Blp łaż'nia W84Saw170]

ŁĄCZNIK *m* ‘buhaj, byk rozplodowy’ B32Dom232

[Mlp łącznik B32Dom232]

ŁĄKA*/ ŁOŃKA* *ż* ‘łąka’ Baćka przyjedzie z tamtej łoŃki, pojedziecie na tą łonka Bjw96Mar130 → **ŁUG** *m*

[Dlp łoŃki Blp łonka Bjw96Mar130]

ŁEB *m* ‘czoło’ L82Roj237 i in. ♦ Bić łbem → **BIĆ** *ndk* ‘oddawać cześć komu, bić czołem’

L82Roj237 ♦ Łeb jak bania → **BANIA** *ż* ♦ Na łeb na głowę ‘na łeb na szyję’ Ł97a)Kar77

[Mlp łeb B32Dom232 BL82Giu230 łep BL82Giu230 Blp łeb Ł97a)Kar77 Nlp łbem L82Roj237]

ŁECHTAĆ / LEKTAĆ / ŁYCHTAĆ *ndk* **1.** ‘chleptać, pić łapczywie’ Wn00Daw99; **2.** *przen.* ‘pić alkohol’ Wn00Daw99

[bzk łechtać/lektać/łychtać Wn00Daw99]

ŁEJDAK *m* → **ŁAJDAK** *m*

ŁEKTAĆ *ndk* → **ŁECHTAĆ** *ndk* **2**

ŁĘBIACZKI / ŁAMBIACZKI *lm* ‘zdr od łębiaki – lęty, nać buraków, brukwi’

Trk06Rut360

[Mlm łębiaczki/łambiaczki Trk06Rut360]

ŁĘBIAKI / ŁAMBIAKI *lm* ‘nać buraków, brukwi’ W runklach łambiaki i w buraczkach łambiaczki nazywają się Trk06Rut360

[Mlm łębiaki L07Rut193 łambiaki Trk06Rut360]

ŁĘCZEK *m* ‘mały łukowato wygięty pręt przy kosisku koło ostrza kosi’ Du kuszenia małego owsa łęczek musi być ubwiązany anuczo, bo owies ni pułoży się w przekos
Łpt72Zda168

[Mlp łęček/łęćak Łpt72Zda168]

ŁĘK• *m* ‘łukowato wygięty pręt’ Razgini mieli takie łenki zachilona Trk06Rut363

[M,Blm łenki Trk06Rut363]

ŁĘPA *ż* → **ŁUPA**² *ż*

ŁĘPATY → **ŁUPATY**

ŁOBAN* / **ŁABAN** *m* ‘wół bez rogów’ W82Tur66 i in.

[Mlp łab'an W82Tur66,76]

ŁOBATY* / **ŁABATY** **1.** ‘z dużym łbem’ Beńdziemi sprzedawać ta łabata krowa W80Tek69; **2.** ‘bezrogi, bez rogów’ W82Tur76

[mMlp łabaty W82Tur76 W87Smo56 żMlp łabata W87Smo56 łab'ata W80Tek69]

ŁODYG *m* → **ŁODYGA** *ż*

ŁODYGA *ż* / **ŁODYG** *m* ‘podłużna, podstawowa część rośliny, łodyga’ Na tej łodydze Orn94Masl139 Bez tego łodygu Orn94Masl133

[mMlp łodyk Orn82Masl202, 205 mDlp łodyga Orn82Masl202 Orn94Masl133 łodygu Orn94Masl133 mClp łodygu mBlp łodyk Orn82Masl205 Orn94Masl133 mNlp łodyg'əm mMslp łodygu Orn82Masl205 żMlp łodyga Orn82Masl202,205 żDlp łodyg'i Orn82Masl205 Orn94Masl133 Clp łodygøj Orn83Masl205 żBlp łodyga Orn82Masl202 Orn94Masl 205 żNlp łodygo Orn82Masl205 Orn94Masl 133 żMslp łodyże Orn94Masl139 łodyżə Orn82Masl205 Orn94Masl133]

ŁODYR *m* ‘leń, próżniak’ Bkb83a)Giu87 → **HULTAJ** *m* **1**

[Mlp łodyr Bkb83a)Giu87]

ŁOJ *m* → **ŁÓJ*** *m*

ŁOKOMOBILA *ż* → **ŁOKOMOBILA*** *ż*

ŁOKOMOTYWA *ż* → **ŁOKOMOTYWA*** *ż*

ŁOMAC *się* *ndk* → **ŁAMAC** *się** *ndk*

ŁONECZKA *ż* ‘*zdr* od łąka, łączka’ A tam zarośnienie, gdzie tylko łoneczka, zarośnienie nie
daj Boże Kmj99Pab86 Na łoneczce kułu rowu trawa sechni, tam krety ryjo Łpt72Zda168
Jak raz ta sama łoneczka [...] tam koło tego kamienia jamka byli wykopawszy
Pps91Kru181 Skosić łoneczka nieduża Brs04Ste111 ♦ Łoneczki lasowe ‘polanki leśne’
Ł67ParIV-13

[Mlp łonečka Pps91Kru181 Kmj99Pab86 łonéčka Ł67ParIII-20 łonlečka Łpt72Zda168 Blp łonečka
Brs04Ste111 Mslp łonlečce Łpt72Zda168 Mlm Ł67IVParIII-20]

ŁOŃKA *ż* → **ŁĄKA** *ż*

ŁOPATECZKA• *ż* ‘*zdr* od łopata, łopatka’ Łopateczku wziół malenku Wdz95Czy81

[Blp łopatečku Wdz95Czy81]

ŁOPJEN *m* → **ŁOPIAN*** *m*

ŁOPIAN* / **ŁOPJEN** *m bot.* ‘łopian, łopuch’ Brs01Czy97 → **DZIEDOWNIK*** *m*

[Mlp łopjen Brs01Czy97]

ŁOPOTAĆ* / **ŁAPOTAĆ** *ndk* **1.** ‘łopotać – o odgłosie uderzenia jakiejś płaszczyzny o
powietrze’ Gęsi łapoczko skrzydłami i mogo wderzyć dziecka Łpt72Zda167; **2.** ‘mówić
dużo i niezbyt sensownie’ Łapatała i łapatała, a nikt jej ni słuchał Łpt72Zda167 →
BALBOTAĆ *ndk*

[bzk łap'otac' ter3lm łap'očo prze3lp *ż* łapa'tała Łpt72Zda167]

ŁOPOTUCHA* / **ŁAPATUCHA** *ż* ‘kobieta lubiąca dużo mówić, trajkotka, papla’ Tej
łapatuchi nicht ni przygada Łpt72Zda167 → **BALBOTUCHA*** *ż*

[Mlp łapat'uxa Dlp łapat'xi Łpt72Zda167]

ŁOPUCH / **ŁAPUCH** *m bot.* ‘łopian’ Łapuchi na poliu, gospodarz lieni się robić
Łpt72Zda167 No to duże liście, to łapuchy Kml99Pab114 → **ŁOPIAN*** *m*

[Mlp łap'ux Kml99Pab114 Mlm łapuxy Kml99Pab114 łapu'xi Dcs13Koz389 łap'u'xi Łpt72Zda167]

ŁOSINY• ‘*przym* od łoś, łośi’ Łosina miensa Orn73c)Masl76

[*ż*Mlp łoś'ina Orn73c)Masl76]

ŁOSIUŁ *m* ‘młody łoś, łośię’ W86Dub72

[Mlp łośiuk W86Dub72]

ŁOSKOTAĆ *ndk* → **ŁASKOTAĆ** *ndk*

ŁOSKUT / **ŁASKUT** *m* ‘szmata’ To już nie ma ubrania, a prawie same łośkuty W96Rie94
→ **RYZA** *ż* **3**, **SZMATA** *ż*, **TRAPA** *ż*

[Mlp łośkut Mlm łośkuty / łośkuty W96Rie94]

ŁOT *m dawne* ‘łut – dawna jednostka masy = 12,8 kg’ B32Dom232

[Mlp łot B32Dom232]

ŁOTEWKA *ż* ‘kobieta narodowości łotewskiej, Łotyszka’ Matka Łotewka Ł67ParIII-61 Żon
nabrali Łotewek Ł67ParIII-67

[Mlp łotefka Ł95Kar40łotéfka Ł67ParIII-61Dlm łotévek Ł67ParIII67]

ŁOTEWSKI ‘łotewski’ Ł67ParIII-20 → **ŁOTYSKI** ♦ Łotewskie czasy → **CZAS** *m*

[mMlp łotéfski Ł67ParIII-20]

ŁOTO *n* → **ŁOTO*** *n*

ŁOTR / **ŁOTRA** *m* ‘człowiek niegodziwy, łotr’ Bkb83a)Giu101 → **BESTIUHA** *m* ♦ Pijany
jak łotr, (co Pana Jezusa wydał) BL82Giu230

[Mlp łotr BL82Giu230 łotr/łotra Bkb83a)Giu101]

ŁOTRA *m* → **ŁOTR** *m*

ŁOTYSKI / **ŁATYSKI** ‘łotewski’ A ta łatyska maszyna, no, brat przyjechał i *ż* zieńciem
Pkl96Mar49 I wszystkie dokumenty na łatyskim Prz09Jan196 Córka do łatyskaj pracy
chodzi Prz09Jan196 → **ŁOTEWSKI** ♦ Łotyski czas → **CZAS** *m*

[mMlp łotyśki Ł67ParIII-20 mMsłp łatyskim Prz09Jan196 *ż*Mlp łatyska Pkl96Mar49 *ż*Dlp łatyskaj
Prz09Jan196]

ŁOTYSZ • **ŁATYSZ** *m* ‘mężczyzna narodowości łotewskiej, Łotysz’ Nas w ogóle Łotysi
tak zaciaśnili Ł95Kar46

[Mlm Łotyśi Ł95Kar46 łatyś'i Wdz04Jas85]

ŁOUKIAŁA *ż* ‘krowa z białą łysiną na czole’ W82Tur108 → **ŁYSOCHA** *ż*

[Mlp łoukała W82Tur108]

ŁOUKIS *m* ‘zwierzę z białą łysiną na czole’ W82Tur108

[Mlp łoukis W82Tur108]

ŁOWCZY *m* ‘nadleśniczy’ Pan nadleśny u nas nazywajo łouczy Ł67ParIII-7

[Mlp łóŭcy Ł67ParIII-7]

ŁOWIĆ *ndk* ‘łapać, chwycić’ B32Dom232 → **CHWYTAĆ** *ndk*

[bzk łowić B32Dom232]

ŁOWKO *ndm* ‘sprytnie’ W99Rie62

[łowko W99Rie62]

ŁOZA / **ŁAZA** *ż* **1.** ‘wiklina do wyrobu koszy itp.’ → **BLINDA** *ż* **1;** **2.** *bot.* ‘wierzba, łoża
krzaczasta’ Łoza to już liczy się rojst Trk06Rut367 → **BLINDA** *ż* **2**

[Mlp łoża Trk06Rut367 łazá Ł67ParIII-6 Ł67Par67IV-10]

ŁOZOWY* ‘wiklinowy, wierzbowy’ Witki łozowe Trk06Rut-nma

[Mlm łozowe Trk06Rut-nma]

ŁOZUREK *m* → **LAZUREK*** *m*

ŁOŹNIAK *m* ‘zarośla krzewów wierzbowych’ W99Rie70 → **BLINDA** *ż* 1

[Mlp łóżniak W99Rie70]

ŁOŻYĆ* *ndk* 1. ‘kłaść, wkładać’ Trzeba łożyć piórnik do teczki Bjw97Dwi103 To jak trumnę robią, to strużki łożą B96Doł206 Złe dusze siedzą tam [w piekle] w ogniu, a te grzeczniejsze ludzie to smolaki im łożą L91Zow543 Łożo kawałkami mięso i jedzo Bjw97Dwi118 Nu łoż swoja jedna łapka [...] nu i druga łoż Kls73Cze224 Łoże, łoże i od razu tam grzeje sie te [oliwę], ji trzeba kieliszek śpiirtu, żeby nie palili się [pączki] Brż96Mar170 Do truny łożyli czasek [trzaski] Mtr01Kar239 A potem mama łożyła jich [bochenki] na takie dżżywniane [...] Rzc98Ost-nmw20 Ja ściele białe ubrussek lniany, pud ubrussek łoże siana troszki Rzc98Ost-nmw23 Na stół łużyli siana, uobrus nakrywali Rzc98Ost-nmw26 A tak nic u nas nikt nie łożą więcej [do trumny] Nlb01Mor251 → **KŁAŚĆ** *ndk*; 2. ‘odkładać, oszczędzać, wpłacać’ Łożyli na książka Kmn99Kar78 [...] to liękali się, okno odkryjisz, to zaliezi kto i wyciągni, wszystko na książki łożyli, na książce teraz to można powiedzieć, że zginęło, uniżenie [obniżki] paszło Kmn99Kar91 Dwie, trzy krowy trzymali i mleka zdawali i wszystko łożyli na książka Kmn99Kar92; 3. ‘dawać, dodawać’ *ndk* ‘kłaść; tu: dodawać, nakładać’ Gnoju to oni nie łożo, gnoj tam stoi prze chliwie Ł67ParII-29 Potam drożdży łożym, nakryjim Mtr01Kar242 Kasza z pensaku gotuje sie i niektórzy łożo jeszcze grochu białego W99Rut40 → **KŁADNĄĆ** *ndk*

[bzk łożyć Kmn99Kar85 łożyć Bjw97Dwi103 Mtr01Kar242 *ter1lp* łoże Brż96Mar170 Rzc98Ost-nmw23 *ter1lm* łożym Mtr01Kar242 *ter3lm* łożą L91Zow543 B96Doł206 łożo Ł67IIPar-29 Bjw97Dwi118 W99Rut40 łożq Nlb01Mor251 *prze3lpż* łożyła Rzc98Ost-nmw20 *prze3lm* łożyli Kmn99Kar78,91,92 łożył i Brż96Mar174 Mtr01Kar239 łużyli Rzc98Ost-mw26 *rozkl lp* łoś Kls73Cze224]

ŁOŻYĆ SIĘ *ndk* ‘kłaść się’ Doktor kazał łożyć się do szpitala Bjw97Dwi103 Prześcieradła łoży się na pierzyna W73Giu119

[bzk łożyć s’e Bjw97Dwi103 *ter3lp* łoży s’e W73Giu119]

ŁÓJ* / **ŁOJ** *m* ‘tłuszcz z niektórych zwierząt hodowlanych, łój’ Owieczki szmeliec łoj nazywał sia Użp01Kar256 Ciepły ten łoj Użp01Kar256 [...] albo kto uowieczki czszymał i łoju ma Użp01Kar256

[Mlp łoj Dlp łożu Użp01Kar256]

ŁÓŻECZEK *m* → **ŁÓŻECZKA** *ż*

ŁÓŻECZKA *ż* / **ŁÓŻECZEK** *m* ‘łożeczko dziecinne, też: kołyska’ Bjw97Dwi65 →
KOLASKA * *ż* 2

[*mMlp* łu'żeček Bkb73Giu115 *żMlp* łożeczka Bjw97Dwi65 łuzeczka W86Dub74 łu'žečka Bkb73Giu115]

ŁÓŻKA *ż, n* → **ŁÓŻKO** *n*

ŁÓŻKO *n* / **ŁÓŻKA** *ż* ‘łożko’ Ciężka łożka W83Tur16 A co ja mogła robić, tylko uczyli mnie w pokojach, uczyli łożki zasłać, stół, pokojówka, ali jeszcze obuczali, jeszcze Jrz96Mar67 Do łożki W83Tur20 Koło kuchni był taki pokoik, i tam ich łożka stała [...] K02Zie144 U nas byli dwie łożki i cztery ławy Łpt72Zda168 W chacie łożki nie ma Orn73c)Masl78 [w piekle] są tam żelazne łożki, takie czerwone, napalone, ludzie siedzą w takich gromadach, a ogień tam spod spodu pali się L91Zow543

[*żMlp* łożka W83Tur16 łuska K02Zie144 ł'uska Łpt72Zda168 *żDlp* do łożki W83Tur20 łuszki Drn73Par52 łuski Orn73c)Masl78 *nMlp* łusko W73Giu114 *Mlm* łożki L91Zow543 ł'uski Łpt72Zda168 *Blm* łuski Jrz96Mar67]

ŁUBECZKA *ż* ‘korytko z kory do gry jajkami wielkanocnymi’ To dawniej jajki kaczali, ot zbiorom sie wielkie dorosłe i malutkie, taka łubeczka, nu i koci te jajka Żgw01Kar488 →
ŁUBEK *m*

[*Mlp* łubečka Żgw01Kar488]

ŁUBEK *n* ‘korytko z kory do gry jajkami wielkanocnymi (kaczanie jajek)’ Łubki z kory robili, tu wyżej, tu niżej L91Zow547 → **ŁUBECZKA** *ż*

[*Mlp* łubek W99Rie70 *Blm* łubki L91Zow547]

ŁUCZYNA *ż* ‘łuczyno’ Wieczorem łuczyna palili Bjw97Dwi118 W wojna to łuczyny szczapali [...] łuczyny było, jak nie było nafty Kmj99Pab90 Bierzy się dłuższa kłodka sosnowa, szczepi się na cienka łuczyna Łpt72Zda168 A potem już łuczyny oni sobie szczepali Kml96Mar112 → **BŁONKA** *ż*

[*Mlp* łuczyna B32 Dom232 W99Rie62 łu'čyna Bkb73Giu115 *Blp* łučyna Bjw97Dwi118 łu'čyna Łpt72Zda168 *Mlm* łuczyny Kmj99Pab90 *Blm* łučyny Kml96Mar112]

ŁUCZYNKA *ż* ‘*zdr* od łuczyna, łuczyno’ Naszczepał łuczynki i związał w kul Łpt72Zda168 Łuczynki takie wtykali i opalali się Kml96Mar112 Wody wlejo do jakiej miseczki i łuczynki położy W99Rut35 → **BŁONKA** *ż*

[*Mlp* łu'čynka Bkb73Giu115 łu'čynka Łpt72Zda168 *Mlm* łuczynki W99Rut35 łu'čynki Łpt72Zda168 *Blm* łuczynki Kml96Mar112]

ŁUCZYWA *ż* → **ŁUCZYWO** *n*

ŁUCZYWO *n* / **ŁUCZYWA** *ż* ‘kawałek smolnego drewna używanego do oświetlania, łuczywo’ B32Dom232 → **BŁONKA** *ż*

[*żMlp* łuczywa B32Dom232 łu^lczyva Bkb73Giu115 *nMlp* łu^lczyvo Bkb73Giu115]

ŁUG¹ *m* ‘łąka’ I tam taki wygon, no ług – jak nazywa się Bht98Pab123 Na krótkim ługu Ł67ParIII-68 → **ŁAKA** *ż*

[*Mlp* ług Bht98Pab123 *MsIp* ługu Ł67ParIII-68]

ŁUG² *m* ‘ług, środek piorący’ [...] bielizna myć my robili szczolak, to nazywał się ług, ług z wodo Bjw99Pab123 → **SZCZOŁOK** *m*

[*Mlp* łuk Bjw99Pab123]

ŁUNA* / **LUNA** ‘łuna, światłość’ Wziął ten krzyż i szed wieczoram już do swego domu nios, to luna nad im była aż póki zanios krzyż do chaty Pps91Kru169

[*Mlp* luna Pps91Kru169]

ŁUPA¹ *ż* → **LUPA*** *ż*

ŁUPA² / **ŁĘPA**[•] *ż* **1.** ‘warga’ Broda ostra, dolnia łupa udstająca, to i ni ładnia Łpt72Zda168 Siedzi hadota łupy rozdziawiwszy W80Tek70 O, idzie, łempy namalowała, kiedyś tak mówili, bo mało kto malował L09Rut165 → **USTA** *ż*; **2.** ‘kobieta kapryśna, pyszniąca się’ Ot łupa idzie, nikogo nie widzi L09Rut165

[*Mlp* łupa W87Smo56 L09Rut165 L10Rut16 łupa Łpt72Zda168 *Mlm* łupy W31Otr83,84 Wn00Daw99 łupy Wdz71Giu324 łempy/łepy Wn00Daw99 *Blm* łempy L09Rut165 łupy W80Tek70]

ŁUPACZ *m* ‘człowiek o dużych obwisłych wargach’ W82Tur65

[*Mlp* łup^lać W82Tur65,84]

ŁUPAĆ *ndk* ‘rozcinać na kawałki’ Siedzi na piecu cały dzień i łuczynka łupi Łpt72Zda168

[*bzk* łupac[•] *ter3lp* łupi Łpt72Zda168]

ŁUPATY / **ŁĘPATY** ‘mający duże obwisłe wargi’ Łempaty człowiek Trk06Rut360

Łupaty mówio, że to już duże ma usta takie L09Rut165 ♦ Łupaty oczci → **OCZY** *lm*

[*mMlp* łupaty L09Rut165 łup^laty/łempaty W82Tur84 łupaty Trk06Rut360 *Mlm* łupaty BL82Giu228]

ŁUPIĆ[•] *ndk* ‘bić, zadawać razy’ [...] mówi, ty głupia, ty durna i wszystko, a ona weźmi i łupi jej Drj99Pab52 Mama wtedy [...] łupiła nas K02Kar291 → **BIĆ** *ndk* **1**

[*ter3lp* łupi Drj99Pab52 łup^li Bkb83a)Giu88 *prze3lp* *ż* łup^lila K02Kar291]

ŁUPIĆ SIĘ[•] *ndk* ‘bić siebie wzajemnie, bić się’ W Żejmach tam też bardzo dużo Polaków, bili sia na chorach [w kościele], łupili sia Łitwini, i u nas tak samo Wdg01Kar453

[*prze3lm* łup^lil^li s^la Wdg01Kar453]

ŁUPIENIE• *n* ‘bicie’ On mówi niech ona sama jidzie, a że ty łupieniem, to [jej nie zmusisz]
Drj99Pab52

[Nlp łupieniem Drj99Pab52]

ŁUSKA *ż* **1.** ‘łupiny, obierzyny’ Uparzył [ugotował] z łusko [kartofle] Bjw97Dwi118 Łuska
ud kartofli gutujim dla kur Łpt72Zda168 Malowali rozmajicia, kto jak czym mog i farbo z
łusko. Najlepsze, najzdrowsze, najlepsze jajka zjeść [farbowane] z łusko z cebuli
Str99Pab169; **2.** ‘skorupka jaja’ Ona w łusce jajka ta Orn73Masl90 Łuska ni schodzi jak
jajka jest świeża Łpt72Zda168; **3.** ‘łuska rybia’ Już ni pamiętam, jak nazywa się ta ryba, co
nie ma łuski Łpt72Zda168; **4.** ‘łupież we włosach’ Łuska za kołnierz sypi się
Bjw97Dwi118

[Mlp łuska B32Dom232 Bjw97Dwi118 M,Blp łuska Dlp łuski Łpt72Zda168 Nlp łusko Bjw97Dwi118
Str99Pab169 Mslp łusce Orn73Masl90]

ŁUSTA *ż* ‘pajda, duża kromka chleba’ Jak kiedyści bułki chleba byli wielkie, to jednej łusty
przez całą bułka ni dał rady zjeść Łpt72Zda168 Ojciec, jaka ogromienna łusta ty udkroił,
ty jej nie obziawisz Wtr79Saw210 → **SKIBA** *ż* **2**

[Mlp łusta B32Dom232 łusta Łpt72Zda168 Wtr79Saw210 Dlp łusty Łpt72Zda168 Blp łusta Wtr79Saw210]

ŁUSTECZKA• *ż* ‘*zdr* od łusta, kromeczka’ Dcs13Koz388

[Mlm łustečki Dcs13Koz388]

ŁUSZCZANIEC / **ŁUSZCZENIEC** *m bot.* ‘orzech laskowy wyluszczający się sam,
łuszczak’ Na zima dobre tylko łuszczancy Łpt72Zda168

[Mlp łuszań'ec/łuszeń'ec Mlm łuszań'cy Łpt72Zda168]

ŁUSZCZYĆ *ndk* ‘obierać ze skorupki’ [...] bez renki [...] nie mogłam jeszcze utrzymać noża,
kartofla trzeba uskrobać, łuszczyć nia moga [...] potym nauczyłam sie wszystko i z jedno
renko [...] Ong01Kar498 Łuszczyć siemki W96Rie102

[bzk łuszczyć W96Rie102 łuszyć' Ong01Kar498]

ŁUSZCZYĆ SIĘ• *ndk* ‘odchodzić z łuski, skorupki’ Urzechi duśpiałe łuszczo się same
Łpt72Zda180

[ter3lm łuščo s'e Łpt72Zda180]

ŁUŻA *ż* ‘kałuża’ B32Dom232 → **KALUŻA** *ż*

[Mlp łuża B32Dom232]

ŁYCHTAĆ *ndk* → **ŁECHTAĆ**² *ndk*

ŁYCZ *m* 1. ‘ryj świni’ Du kwaszaniny bierzysz nogi, uszy świńskie, łycz i gutujisz

Łpt72Zda165 Świnia łyczam ryji ziemia Łpt72Zda169; 2. *pogard.* ‘twarz człowieka’ W łycz dostał Bjw97Dwi118

[Mlp łycz B32Dom232 Wn00Daw99 Blp łycz Łpt72Zda165 Bjw97Dwi118 Nlp łyczam Łpt72Zda169]

ŁYCZKA• *ż* ‘belka na naramiennikach’ Chwalił się on, że ma dwie łyczki, gdzie tam łyczki, gdzie te jego łyczki Kłw01Kar529 → **NAŁYCZKA** *ż*

[M,Blm łyczki Kłw01Kar529]

ŁYCZKO• *n bot.* ‘zdr od łyko’ Koszy pletli z tej żyłwicy, z tych łyczków i z leszczyny z tych łyczków Trk06Rut368 → **ŁYKO** *n*, **SZŁOKSZNIA** *ż*, **ŻYŁWICA** *ż*

[Dlm łyczków Trk06Rut368]

ŁYKO• *n bot.* ‘łyko leszczyny’ Trk06Rut368 → **ŁYCZKO** *ż*

[Dlm łyków Trk06Rut368]

ŁYNDA• *ż* 1. *lm pogard.* ‘noga o grubej łydce’ Ejs94Kru118; 2. ‘człowiek leniwy, nierób’

Ty całymi dniami tylko chodzisz, ot tobie dobrze, toż nie masz co robić, łynda ty

L10Rut14 → **HULTAJ** *m* 1

[Wlp łynda L10Rut14 Mlm łyndy Ejs94Kru118]

ŁYSOCHA *ż* ‘nazwa krowy z białą plamą na łbie’ Krowy nazywali łysocha, margocha, jak łatki takie Trk06Rut-nma → **ŁOUKIAŁA** *ż*

[Mlp łysocha Trk06Rut-nma]

ŁYSOWATY ‘łysawy’ Bjw97Dwi68

[mMlp łysowaty Bjw97Dwi68]

ŁYSY ‘bez włosów na głowie, bez sierści – o zwierzęciu, łysy’ ♦ Łysy jak pies → **PIES** *m*

[mMlp łysy BL82Giu230]

ŁYŻA *ż* ‘narta’ B32Dom233

[Mlp łyża B32Dom233]

ŁYŻECZKA *ż* ‘dołek (pod piersiami)’ Boli mnie pod łyżeczką B32Dom232 → **ŁYŻKA** *ż* 2

[Mlp łyżeczka Nlp łyżeczką B32Dom233]

ŁYŻENIUTKA *ż* ‘zdr od łyżka 1, łyżeczka’ W82Tur90

[Mlp łyżeńutka W82Tur90]

ŁYŻKA *ż* 1. ‘sztuciec stołowy, łyżka’ Łyżka do zupy Ł13Kun453; 2. ‘dołek (pod piersiami)’

B32Dom233 → **ŁYŻECZKA** *ż* ♦ Przez łyżkę ‘o rzadkiej potrawie, np. kaszy’

B32Dom250

[Mlp łyżka B32Dom233 łyśka/ųyśka Ł13Kun453 Blp łyżkę B32Dom250]

ŁZAWIĆ SIĘ• *ndk* ‘wydzielać łyzy, łązawić’ Latem na słońcu oczy łązawio się Bjw97Dwi89

[ter3lm łązav’o s’e Bjw97Dwi89]

M

MACAJŁA *m* ‘maruda? (sic!)’ W86Dub75

[Mlp macajła W86Dub75]

MACHAWIK *m* → **MOCHOWIK*** *m*

MACHLAR *m* ‘krętacz’ Ni wierza ja tobia, takiemu machliaru Łpt72Zda169

[Mlp machlar Bkb83a)Giu100 machl’ar Clp machl’aru Łpt72Zda169]

MACHLOWAĆ *ndk* ‘kłamać, zmyślać; oszukiwać w interesach, robić kręactwa’ Oj, nie machluj Ł84Par141 Machliował i teraz machliuji, ni można jemu wierzyć Łpt72Zda169

[bzk machlować Wn00Daw99 machl’ovac’ ter3lp machl’uǝi prze3lp m machl’lovał Łpt72Zda169 rozklp machl’l’uj Ł84Par141]

MACHLOWANIE *n* ‘oszukiwanie, kręactwo’ Wn00Daw99

[Mlp machlowanie Wn00Daw99]

MACHORKA *ż* ‘tytoń gorszego gatunku’ On sam huđuji machorka i sam przyrzandza Łpt72Zda169 → **TABAK** *m*, **TABAKA** *ż*

[M,Blp mach’orka Łpt72Zda169]

MACHOWIK *m* → **MOCHOWIK*** *m*

MACIERZYŃSTWO *n* ‘najgorsze rosyjskie przekleństwo’ U nas mocno macierzyństwo przyjęte Brs02Rie50

[Mlp maćeżyństfo Brs02Rie50]

MACIUGAĆ SIĘ / MACIUKAĆ SIĘ *ndk* ‘przeklinać, używać przekleństw’ Wn00Daw99

[bzk maciugać się/maciukać się Wn00Daw99]

MACIUK *m kulin.* ‘nadziany mięsem i uwędzony żołądek wieprzowy’ W86Dub72 → **KIŃDZIUK** *m*

[Mlp maciuk W86Dub72]

MACIUKAĆ SIĘ *ndk* → **MACIUGAĆ SIĘ** *ndk*

MACOCH *m* ‘ojczym’ Bkb83Giu78 → **OJCZAK** *m*, **OJCZUL** *m*, **OJCZYM** *m*

[Mlp macoχ Bkb83Giu78]

MACOCHA *ż* ‘nierodzona matka, druga żona ojca, macocha’ To ona mówi, że mnie macocha dała robota taka, że ja nic nie zrobia Kls73Cze223 Macocha już zobaczyła, że to bardzo dobrze Kls73Cze223 I ona przypendziła krówkę, krówka do domu i uodaje macosie ten [przebrany] mak Kls73Cze223 Ona [...] macosie uodała nitki Kls73Cze224 Macocha dotkni, matka nabiji, żal taki samy Łpt72Zda169 Przy macosie W82Tur70 →

MACZYCHA *ż*, **MAMKA** *ż*, **NIERODZONA MATKA** *ż*

[Mlp macóxa Kls73Cze223 mac'oxa Łpt72Zda169 Bkb83Giu81 mac'oxa/mac'ęxa Bkb83Giu77 Clp macosie B32Dom199 mac'os'e Łpt72Zda169 Mslp macosie B32Dom199 macośe W82Tur70 macós'e Kls73Cze223,224]

MACZANKA *ż* ‘smażona słonina wraz z tłuszczem, najczęściej zaprawionym śmietaną’ Na śnidania maczanka i bliny Łpt72Zda169 Potem kasza z maczanko W82Rei38

[Mlp mač'anka Łpt72Zda169 Nlp maczańko W82Rei38]

MACZECHA *ż* *bot.* ‘kozibród’ Brs01Czy99

[Mlp mačexa Brs01Czy99]

MACZETA *ż* *rel.* ‘meczeta’ Wrn08Koz32

[Mlp mačeta Wrn08Koz32]

MACZKA *ż* ‘draska na pudełku zapalek’ [...] a maczka, maczka, a jak po waszemu? Kmj99Pab90 → **SIARKA** *ż*

[Mlp mačka Kmj99Pab90]

MACZTA / HMACZTA *ż* ‘maszt’ Brs01Czy99

[Mlp mačta Brs01Czy99 γmačta Brs01Czy98]

MACZYCHA *ż* ‘macocha’ Ł67ParIII-17 → **MACOCHA** *ż*

[Mlp mačyxa Ł67ParIII-17]

MAGAZYN / MAGAZIN• *m* 1. ‘sklep’ Na przykład ja przychodzę do siebie w magazyn, ja zawsze mówię „dzień dobry” [...] Obc99Rie82 Żeby płótna z jakiegoś magazynu? Swojej roboty wszystko było Mdn99Pab195 Ona w magazynie pracuje Mcl99Pab156 Kupisz w magazyni Ł84Par141 Nie, tutaj nie było głodu na wsi, to w mieście, tak im jeśli do magazynu nie przystawio, to już oni wsio Drś96Mar23 U Dryświatach były magazyny i w Opsie byli magazyny Brs02Rie50 Wszystkiego była, wszystka można była kupić, magazyny łamali się K96Saw75 Nawet zejść do magazynu, kupić co, nie było słyhać po litewsku Wdk01Kar244 Potem jeszcze produktowy dwa magazyny jest [w Ławaryszkach] Bjw99Pab143 Nie, nie robili [wianków] z żywych [kwiatów], specjalna kupowało się w magazynie Kml96Mar107 Nie ma w magazynach, nie ma, a coż myślicie, gdzież ono

beńdzie, kiedy nie chco pracować Jrz99Pab95 → **KRAM** *m*; 2. ‘skład, magazyn’
Prowianckie magazyny B32Dom249 → **SKŁAD** *m* 1 ♦ Magazyn chlebny ‘sklep z
pieczywem’ W cetrum miasteczka [...] magazyn na jichnym tym pliacu [...] chlebny
Mck99Pab159 ♦ Magazyn książkowy ‘księgarnia’ Tam był kiedyś książkowy magazyn
Krs99Ost107 ♦ Trzymać magazyn ‘mieć, prowadzić sklep’ → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Mlp magazyn Gjd83Ana69Bjw97Dwi108 Mck99Pab159 Kmn99Kar85 Krs99Ost107 Dlp magazynu
Drś96Mar23 Mdn99Pab195 Wdk01Kar244 Blp magazyn W91a)Ado102 Kmn99Kar89 Brs02Rie50
mag'azyn Obc99Rie82 Mslp magazynie Brz96Mar169 Mck99Pab156 magazyn'e W91a)Ado100 magaz'ine
Kml96Mar107 magazyn'e Mjs73Ana23 maga'zyn'i Ł84Par141 Mlm magazyny B32Dom249 K96Saw75
Bjw99Pab143 Mcl99Pab156 Brs02Rie50 Mslm magazynax Brs02Rie50 magaz'inax Jrz99Pab95]

MAGAZYNIERZ *m* ‘magazynier’ No to będzie [z niej] jakiś magazynierz, i magazynierz to
magazynierz Rzc98Ost-nmw27

[Mlp magazynieś Rzc98Ost-nmw27]

MAGIELOWAĆ *ndk* ‘wałkować białzinę maglownicą, maglować’ To na stole siuda-tuda
[...] mówili magielować Bjw99Pab124
→ **WAŁKOWAĆ** *ndk*

[bzk mag'el'ovac' Bjw99Pab124]

MAGILNIK *m* → **MOGILNIK** *m*

MAGŁOWNICA *ż* *rzadko* ‘deska z korbami do maglowania’ Łpt72Zda169 → **WAŁEK** *m*

[Mlp magłownica Łpt72Zda169]

MAHILNIK *m* → **MOGILNIK** *m*

MAJ• *m rel.* ‘nabożeństwo majowe’ Mnie taki kaszel zabiwa, a jak idą już na maj, tak musze
koniecznie czy cukru kawałeczek Kmj96Mar92 → **MAJOWE** *n*

[Blp maj Kmj96Mar92]

MAJAK / **MAJAK** *m* ‘wieża triangulacyjna’ Stawiają takie majaki na górach, alia na co –
my ni wiemi Łpt72Zda169

[Mlp m'ajak/maj'ak Blm maj'aki Łpt72Zda169]

MAJĄTEK• *m* ‘majątek ziemski; duże gospodarstwo rolne’ Potym kupiłam taki majontak
stary, ten majontak podreperowałam trocha nu i sprzedałam majontak Łp01Kar415
♦ Być pod majątkiem ‘należać do majątku, wchodzić w skład majątku ziemskiego’ [Las] ja
nie wiem, hektaróu może tysonc, ten lias był pod majontkiem Ł67ParIII-31

[Blp majontak Łp01Kar415 Nlp majontk'em Ł67ParIII-31]

MAJĄTKOWY• 1. ‘należący do dworu, dworski’ [...] i poniżanska ta wioska przecinała aż do majątkowej Bht98Pab109; 2. ‘posiadający majątek ziemski’ [W kościele] to było też takich państwa ławka, też majątkowych K02Zie146 ♦ Majątkowa pani → **PANI** ż ♦ Majątkowa wioska → **WIOSKA** ż ♦ Majątkowe ludzie → **LUDZIE** *lm*

[żMlp majątkowa Bht98Pab151 żDlp majątkowej Bht98Pab109 Mlm majątkowe Dlm majątkowych Bht98Pab149 majontkovyx K02Zie146]

MAJKA ż ‘koszulka typu T-shirt, też podkoszulek’ Wdz71Giu324 → **MANISZKA** ż

[Mlp majka Wdz71Giu324]

MAJKUS *m* ‘człowiek leworęczny, mańkut’ Bkb83a)Giu89 → **LENSZUN** *m*

[Mlp majkus Bkb83a)Giu89]

MAJKUT *m* ‘człowiek leworęczny, mańkut’ Bkb83a)Giu89 → **LENSZUN** *m*

[Mlp majkut Bkb83a)Giu89]

MAJOWE* / **MAJOWA**• ż *rel.* ‘nabożeństwo majowe’ Tam już zawsze zebrali się ze wsi, po polsku ta majowa udprawiali Kw01Kar397 → **MAJ** *m*

[Blp majova Kw01Kar397]

MAJSTER / **MAJSTRA** / **MAJSTRY** *m* ‘majster, fachowiec’ Byli takie majstry, z prostych desek zrobio biała truna Mtr01Kar240 Wstawaj, majstra przyszed W82Tur69 Przy tym majstru uczy się Orn95Masl125

[Mlp majster Bkb83a)Giu101 majstra W82Tur69 majstra Bkb83a)Giu101 Orn95Masl125 majstry Dcs13Koz390 Ms/p majstru Orn95Masl125 Mlm majstry Mtr01Kar240 K01a)Kar150]

MAJSTERNIA ż ‘warsztat rzemieślniczy’ B32Dom233 i in.

[Mlp majsternia B32Dom233 W99Rie62]

MAJSTRA *m* → **MAJSTER** *m*

MAJSTROWY ‘umiejący majsterkować’ Bkb83a)Giu100

[mMlp majstrovy Bkb83a)Giu100]

MAJSTRY *m* → **MAJSTER** *m*

MAJTECZKI *lm* ‘zdr od majtki 2’ [Dla kobiet] dawniej byli takie o cieniutkie, tam o takie majteczki, musieli być z kużelu Bjw99Pab123

[Mlm majtečki Bjw99Pab123]

MAJTki / **MAJTUKI** *lm* 1. ‘spodnie’ Marynarka cała, a majtki pudarli się Łpt72Zda169 To przendli len, tkali nu i swoje majtki uszyli, koszula swoja taka z kużelu Bjw99Pab123 Jakij raz szyła sobi tam i mężu majtki zszyła i koszulka Drn73b)Par214 [Z] pakulnicy

mężczyznom gaci, majtki sfarbujem Użp01Kar259 Nu co, po jakich uosiem, siedem liat bez majtek dzieci, chłopczyki liatali Użp01Kar259 Juzik ma porwane majtki Bjw97Dwi103 Kupiłam bratu majtki Bjw97Dwi103 Majtki zszyła menżu i koszulka, a teraz wot ni moga Ł67ParI-25 Litwin, ale miał takie, o takie nosili oni majtki B96Stra196 Ja majtki podarłem W82Tur103 To do drzewa wlaż, wlaż, majtki przeszrpał, na drzewa wlaż K02Kar333 → **GACI** *lm*, **SPODNI** *lm*; **2.** ‘reformy damskie’ Nosi majtki barchanowe Łpt72Zda169

[Mlm majtki B32Dom233 Wn00Daw99 majłtuki Ł84Par136 młajtki Łpt72Zda169 Dlm majtek Uż01Kar259 Blm majtki L91Zow531 B96Stra196 majtk’i Drn73b)Par214 majłki Ł67ParI-25 W82Tur103 majtk’i Bjw97Dwi103 Użp01Kar259 K02Kar333 majtki Bjw99Pab123 młajtki Łpt72Zda169]

MAJTUKI *lm* → **MAJTUKI** *lm*

MAK• *bot. m* ‘mak’ ♦ Jak maku ‘bez liku’ W82Tur98

[Dlp maku W82Tur98]

MAKARONCZYKI *lm* ‘zdr od makarony’ Tam te same makaronczyki to osobno, a te osobno było i kisiel sami gotowali taki z owsa, z owsianej mąki Isz96Mar190

[Mlm makarłončyki Isz96Mar190]

MAKARONY *lm* ‘makaron’ Drobnikutko [pokrojone] to makarony mogo być Mdn99Pab190 No co dawniej było: [...] czy jakieś krupy tam, pęczak, makarony często robili Ppk06Str176

[Mlm makarony Mdn99Pab190]

MAKOWNIK• *m* ‘ciasto z masą makową’ Ciasto na bułki, kładzie się mak tarty i zawija się takie długie. To makowniki, po polsku makowce W99Rut41

[Mlm makovníki W99Rut41 Blm makarony Ppk06Str176]

MAKOWY• ‘przym od mak, makowy’ W99Rut40 i in. ♦ Makowe mleko → **MLEKO** *n*

[mNlp makowym Bkb08Rut95 nMlp makove W99Rut40]

MAKÓWKA *ż* **1.** ‘makówka, główka maku’ BL82Giu229; **2.** ‘potrawa wigilijna – kluski lub bułeczki z makiem’ Kucia jedli, postne jedzenie gotowali, makówki, grzybówki W99Rut41 ♦ Główka jak makówka ‘o kształtnej, niedużej głowie’ BL82Giu229

[Mlp makufka BL82Giu229 Mlm makufki W99Rut41]

MAKRADŁA *ż* → **MOKRADŁA** *ż*

MAKUCHA *ż* ‘pozostałość po wyciśnięciu roślin oleistych stanowiąca paszę dla bydła, makuch’ Ud makuchi krowy mleka dają dużo Łpt72Zda169

[Mlp makucha W86Dub76 makłuxa Dlp makłuxi Łpt72Zda169]

MAKUSZKI *lm* 1. *kulin.* ‘rodzaj naleśników z makiem’ Smażym makuszki, alie wie takie te makuszki, byli blinki cieńkie, napieczysz i potem z makiem zaleisz cukrem przesypawszy W99Rut41; 2. ‘bułeczki z nadzieniem makowym’ Bkb08Rut96

[*Mlm* makuszki Bkb08Rut96 *M,Blm* makuški W99Rut41]

MAKUTRA *ż* ‘donica do ucierania, makutra’ Grd99Sat194

[*Mlp* makutra Grd99Sat194]

MALARACJA *ż* → **MELIORACJA*** *ż*

MALEC *m* ‘młody chłopak’ U naszym kałchozie tut takich młodech jakich pieńć jest tech już malcuu, nu chłopcow Ł67ParII-32

[*Mlp* mál’ec Ł67ParIV-9 *Dlm* mal’cuų Ł67ParII-32]

MALENA *ż* → **MOLENN*** *ż*

MALENIĘCZKI / **MALENIACZKI** ‘*zdr* od maleńki, maluteńki’ Dziadźka twoj malieniaczki i ty malieniaczki jak on Łpt72Zda169 Malieniaczki kawałak Łpt72Zda170

[*mMlp* malèniecckiW83Tur19,20 mal’leńački Łpt72Zda169, 170]

MALENKI → **MALEŃKI**

MALENSTWO *n* → **MALEŃSTWO** *n*

MALEŃKI / **MALENKI*** / **MAŁIŃKI** ‘*zdr* od mały, maleńki’ Łopateczku wzioł malenku Wdz95Czy81 Malinki, cieninki aż strach patrzeć Łpt72Zda169

[*mMlp* malińki W86Dub77 mal’en’k’i Bkb83a)Giu100 m’al’iŋki Łpt72Zda169 *żMlp* malenka W82Tur89 *żBlp* malenku Wdz95Czy81]

MALEŃKOŚĆ* / **MALENKOŚĆ*** *ż* ‘wczesne dzieciństwo, okres wczesnego dzieciństwa’ W83Tur18 i in. ♦ Od malenkości ‘od wczesnego dzieciństwa’ W83Tur18 ♦ Za maleńkości ‘w dziecinstwie’ On za malienkości był z kołycki wypadszy i w mozgach jemu wytrzensła sia wszystka W82Tek291 Ona za maleńkości [jak była maleńka] z kołycki wypadła W86Tek186 ♦ Z maleńkości ‘od dzieciństwa’ Jakoś już oni z maleńkości [tak przyzwyczajeni] Bht98Pab114

[*Dlp* maleńkości Bht98Pab114 malenkości W83Tur18 mal’ėńkos’c’i W82Tek291 W86Tek186]

MALEŃSTWO* / **MALENSTWA** *n* ‘dzieciństwo, lata dziecięce’ Ł67ParII-17 i in. →

MAŁOLECTWO *n* ♦ Od malenstwa/maleństwa ‘od dziecka, od lat dziecinnych’ Po polsku od malienstwa, a teraz, teraz po polsku ja, pa rusku rozumiem Brs02Rie41 Jak ja od malieństwa żyja w tym samym miejscu Bjj99Ado67My nacji litewskiej, my od maleństwa rozmawiamy po litewsku Plb99Str47 ♦ Z malenstwa ‘od dziecka, od dziecinnych lat’ No ja taka przywyczka wie, z malienstwa Użp01Kar257 Ja tak z malenstwa, ja przywykszy z

malienstwa. Ja muoga ktuo po litewsku rozmawia, a chto po puolsku – po puolsku
Szt01Kar508 Jak dziecko nauczy się z maleństwa nie zapomni jego, broń Boże
Brż96Mar176 Z malienstwa rozmowa była, nu, z mamaj po łotewsku, z ojcem po polsku
Ł67ParII-17

[Mlp malienstva K99a)Zie23 Dlp maleństwa Plb99Str47 malienstva K99a)Zie23 mal'ienstva Užp01Kar257
Brs02Rie41 malienstva/malen'stva Szt01Kar508 ōd mal'énstva Ł67ParII-17 Bjj99Ado67 z maleństwa
Brż96Mar176]

MALERACJA *ż* → **MELIORACJA*** *ż*

MALIARAWACJA *ż* → **MELIORACJA*** *ż*

MALINIAK• *m* ‘krzewy malin’, zdrewniałe łodygi malin’ Kiedy nie trzeba liściaw [...] tych
nałamio sie wo i gotujo, maliniak ten Ppl08Rut64

[Blp maliniak Ppl08Rut64]

MALINNIK *m* ‘maliniak, krzewy maliny’ Na grypa i różna łamańska najlepiej nałamać
malinńiku, nagutować i wypić Łpt72Zda169

[Mlp mal'innik Dlp mal'inniku Łpt72Zda169]

MALINY *lm* ‘krzew i owoce, maliny’ W82Tur71 i in. ♦ Czarne maliny ‘jeżyny’ Brs01Czy98
→ **JEŻEWIKA** *ż* ♦ Sinia maliny ‘jeżyny’ Zubaczyła koło rzeki takie te sinia maliny, takie
uoni maliju rency i twarz, straszna maliujo Ong01Kar494 → **JEŻEWIKA** *ż*

[Mlm maliny Brs01Czy98 Dlm malinof W82Tur71 Blm mal'iny Ong01Kar494]

MALIŃKI → **MALEŃKI**

MALOWANY• ‘pokryty farbą, malowidłami, malowany’ Wdg01Kar450 ♦ Malowane jajka
→ **JAJKA** *ż*

[M,Blm mal'ovana Wdg01Kar450]

MALOWIDŁO• *n* ‘substancja do malowania, farba’ [Jajka] malujo, a takie uo maluwidły
takie iskustwiene te oni przebiwajo przez łuske [...] Str99Pab169 No to przywieźli [z
Polski] jakiego malowidła Str99Pab170

[Dlp malowidła Str99Pab170 Mlm maluwidły Str99Pab169]

MALTINIS *m* ‘uprażone i utłuczone ziarna, wrzucone na wrzątek i jedzone np. z olejem,
tłókno’ W82Tur92

[Mlp maltinis W82Tur92]

MALUCIEŃKI → **MALUSIEŃKI**

MALUGA *ż* ‘dynia’ W82Tur97 → **BANIA**¹ *ż*

[Mlp maluga W82Tur97]

MALUGOWATY / MAŁĘNGOWATY ‘z natartym karkiem – o koniu’ W82Tur84

[mMlp malugovaty/małęngovaty W82Tur84]

MALUSIENKI / MALUCIENKI ‘zdr od mały, małeńki, maluteńki’ Malusińki jak szczurak

W82Tur100 Cały czas ja ji malusieńka była, to wszystko jedno chudziłam du kumuńji, wszystkie nabożenstwa byli pu polsku Ind99Ost301 A była[m] malusieńka, że pierwsze wspomnienia tu mnie była, wie, liat cztery Kjd01Kar284 No jeszcze ja malusieńka była, wtedy stroili jego [kościół] studenci z Wilna Drś99Pab56 Dziaciuczek tam malusińki dwóch, trzech miesiency K02Kar267 Bialińkie takie maluciańkie Jzr04Kar55 →

MALUSIUTKI ♦ Małusieńki-malusieńki ‘bardzo mały’ B32Dom233

[mMlp małusieńki B32Dom198 malusieńki-malusieńki B32Dom233 malusińki K02Kar267 małusińki W82Tur66,100 mał^lus^leńk^li Bjw97Dwi31 mał^lus^li^lij^lk^li K02Kar128 zMlp malius^leńka Ind99Ost301 mał^lus^leńka Drś99Pab56 Kjd01Kar284 Mlm mał^luc^lańk^le Jzr04Kar55 mał^lus^leńk^le Bjw93Dub36]

MALUSIUTKI • ‘zdr bardzo mały, maluteńki’ A też malusiutka, tak ta jeszcze tylko zaczyna mówić, to jeszcze sama taka wo Btn96Mar46 Takie malusiutkie bułeczki W99Rut34 →

MALUSIENKI

[Mlp małusutka Btn96Mar46 Mlm mał^lusutk^le W99Rut34]

MALUTKI¹ ‘zdr od mały, malutki’ [Wydaje się] malutki jak poza ziemi [przy ziemi] idzi W82Tur117

samy malutki stnw ‘najmniejszy’ Ja sama malutka Gjd82a)Ana248 To tak uszeregowaliśmy się na boisku koło szkoły, na takim trawniku, ja sama malutka, w dziesiątej klasie takie panny u mnie były W01Mas72

[mMlp malutki W82Tur117 zMlp s^lama mał^lutka Gjd82a)Ana248 stnw sama malutka W01Mas72]

MALUT’KI² *rzecz m* ‘mały chłopczyk, małe dziecko’ Trzeba dać jeść malut’kiemu W82Tur103

[Clp małut’kemu W82Tur103]

MAŁADIOŻ *m* → **MŁODZIEŻ** *m*

MAŁADUCHA *ż* → **MOŁODUCHA** * *ż*

MAŁADZIEC *m* → **MOŁODIEC** * *m*

MAŁADZIECKI → **MOŁODZIECKI** *

MAŁADZIEK *m* ‘pan młody’ Do maładzieka jak przyjda wszystka swadźba Brs02Rie50 →

MŁODY² *m*, **ŻENICH** * *m*

[Mlp maładz’ek Dlp maładzek^la Brs02Rie50]

MAŁADZIOŻ *ż* → **MŁODIEŻ** *m*

MAŁAFIEJKA *m* ‘sperma’ Jemu jiszczē małafiejka ni pryska, a udaji starego Łpt72Zda169

[Mlp małaf^lejka Łpt72Zda169]

MAŁANKA *ż* ‘błyskawica bez grzmotu’ [Bez] piorunów bez nic to małanka u nas nazywajo, która pali tylko tak Pls96Mar35 Mówio, co małanka pali kłosy Łpt72Zda169 →

BLISKAWICA *ż* ♦ Szybki jak małanka ‘szybki jak błyskawica’ BL82Giu226

[Mlp małanka B32Dom233 Pls96Mar35 małanka BL82Giu226 mał^lanka Łpt72Zda169]

MAŁAROŚJA *ż* → **MAŁOROŚJA** *ż*

MAŁENGOWATY → **MALUGOWATY**

MAŁO *ndm* ‘niewiele, mało’ ♦ Mało czego → CO ♦ Mało większy → **WIELKI**

[mało Kbs99Pab149]

MAŁOKRÓWIJA *n med.* ‘anemia’ Rob, rob i podjeść nie była kiedy [...], tedy pewna małakrowija stała Ł67ParI-21

[Mlp małakróvija Ł67ParI-21]

MAŁOLECTWO• *n* ‘dzieciństwo, lata dziecięce’ Cienżko oni żyli z małaliectwa Ł67ParII-24 → **MAŁENŚTWO** *n*

[Dlp małal^lectva Ł67ParII-24]

MAŁOMÓWIĄCY ‘małomówny’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY**, **MILCZĄCY**, **MILCZEK** *m*, **NIEGADAJĄCY**, **NIEMOWNY** 1, **NIEMÓWCA** *m*, **NIEMÓWIĄCY**

[ict mMlp małomuv^loncy Bkb83a)Giu87]

MAŁOMÓWNY ‘niewiele mówiący, milczek’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWIĄCY**

[Mlp małomuvny Bkb83a)Giu87]

MAŁOROŚJA / **MAŁAROŚJA** *ż* ‘Małarośja – oficjalna tendencyjna nazwa obszarów Ukrainy w okresie caratu’ Małarośja, nazywa sie Małarośja, tam wyjichali Ilk98Ost-nmw5(25) A potem wyjechaliśmy du Rasyji. Du, aj Bożeż mój, du Ukrajiny jaż tam, charkowska obłast’. Małarośja nazywa sie, Małarośja Ilk98Ost-nmw5(25)

[Mlp Małarośja/małarośja Dlp małarośji Ilk98Ost-nmw5(250)]

MAŁOWACIE *ndm* ‘za mało, trochę za mało’ Dokupiłam się trocho małowacie siana K02Kar270

[małowac^le K02Kar270]

MAŁOWATY ‘nieduży, dość niskiego wzrostu’ Bjw97Dwi68

[mMlp małowaty Bjw97Dwi68]

MAŁOWIELE *ndm* ‘niewiele; też: niedługo’ Ale poczekawszy małowiele [...] Bkb84Ado17

[małowiele Bkb84Ado17]

MAŁOZIEMIELNY* / **MAŁOZIAMIELNY**• ‘małorolny’ Tu tym panum wszystkim
zustawili pu uosiemdziesiąt haktarów, a reszta tym kumieciom wszystkim takim
małoziamielnym ruździalili ich ta ziemia Kjd01Kar282

[C_{lm} małoz’am’el’nym Kjd01Kar282]

MAŁY¹• ‘niewielkich rozmiarów, mały’ B32Dom234 i in. ♦ Z dużej tęczy mały deszcz →
TECZA ż ♦ Z/od małych dni → **DZIEŃ** *m* ‘od dziecka, od dzieciństwa’ Alie z małych dni
stykałem się z polskou kulturou [...] nu i z małych dni stykałem się z polskou scenou
Kwn01Kar394 Boże mój, od małych dni i ja, i siostra i brat, wszystkie po polsku
uczyliśmy się K99Zie16 [Mnie] z małych dni oddali dla cudzym Ł67ParIII-52
mniejszy *stw* a) ‘mniejszy *od kogoś*’ Mniejszy za jego B32Dom234; b) *stw.* ‘niższy,
młodszy’ Mniejsze klasy Brż96Mar172

samy mały *stnw* ‘najmniejszy; najmłodszy’ No tak, ja, starsza ode mnie siostra [...] i
Kazimierz, samy mały B12Gil117 I tutaj sportują sportowcy, znaczy, od samych małych,
od lat 10 do dobrych sportowców wysokiej klasy W01Mas72

samyj mniejszy *stnw* ‘najmłodszy’ Ostałem się, a brat samyj mniejszy trzy roki miał, ja
samo głowo byłem, szesnaście lat miałem Ikż99Pab70

[D_{lm} małyx K99Zie16 małyx Ł67ParIII-52 małyx Kwn01Kar394 *stw mMlp* mniejszy B32Dom234 M_{lm}
mniejsze Brż96Mar172 *stnw mMlp* samy mały B12Gol117 samyj mniejszy Ikż99Pab70 *stnw Dlm* samych
małych W01Mas72]

MAŁY²• *m* ‘osoba niedorośła, dziecko’ Ikż96Mar17 ♦ Od starego do małego → **STARY**² *m*

[D_{lp} małego Ikż96Mar17]

MAŁYSZ *m* ‘małe dziecko, niedorośłe zwierzę, niewyrośnięta roślina’ On małysz, alia ni
durny, swój rozum ma Łpt72Zda170

[M_{lp} małysz Łpt72Zda170]

MAŁŻEŃSTWA ż ‘małżeństwo’ Szósta kapłastwa, siódma małżęstwa Łpt72Zda170

[M_{lp} małżęstwa Łpt72Zda170]

MAMA ż *pieszcz.* ‘mama’ Papa szliachta, a mama to nie Ł06Ost457 A mama znała nawet
jenzyki Ł06Ost457 Do mamy krewnych Ł06Ost457 → **MATKA** ż

[M_{lp} mama D_{lp} mamy Ł06Ost457]

MAMEŃKA• ż *pieszcz.* ‘*zdr* od mama’ → **MAMULA** ż, **MAMUSIA** ż, **MAMUSIUTKA** ż,
MAMUTKA ż, **MAMYŃKA** ż, **MATEŃKA** ż, **MATULKA** ż

[W_{lp} m'ameńko L36Szw110]

MAMICHA *ż lekc.* ‘o matce’ W82Tek289

[Mlp mańiɣa W82Tek289]

MAMINY• ‘należący do mamy’ U nas może dwadzieścia, to jeszcze maminy, zostało się dwadzieścia piwoników Bht98Pab106

[Mlm maminy Bht98Pab106]

MAMKA¹ *ż 1.* ‘zdr od mama’ Tutej już była w domu mamki robota Ł13Kar372 Lien posiejo, to li mamka lien ten wymoczy czy wyścieli Ł13Kar372 A mamka pacierzy mówiła po polsku Ł13Kar372; **2.** ‘macocha’ Bkb83Giu77 → **MACOCHA** *ż*

[Mlp mamka W96Rie95 Ł13Kar372 ¹mamka Bkb83Giu77 Dlp mamki Ł13Kar372]

MAMKA² *ż* ‘smoczek’ W96Rie95 → **SOSIŁKA** *ż*, **SOSKA** *ż*

[Mlp mamka W96Rie95]

MAMOCZKA *ż* ‘zdr od mama’ Tam moja mamoczka rodziwszy się była, tam jejna rodzina była Ł13Kar373

[Mlp ¹mamočka Ł13Kar372]

MAMULA *ż* ‘zdr pieszcz. od mama’ Ł06Ost457 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp mamul’a Ł06Ost457]

MAMUŃKA *ż pieszcz.* ‘zdr od mamunia’ Mamuńka ni pujdzi do kuścioła Łpt72Zda170 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp mam’uńka Łpt72Zda170]

MAMUSIA *ż* ‘zdr od mama’ Jak mamusia do nas mówiła? Mamusia moja mówiła po polsku Ł06Ost457 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp mamuśa Ł06Ost457]

MAMUSIUTKA *ż* ‘zdr od mama’ Bkb83Giu74 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp mamu’s’utka Bkb83Giu74]

MAMUTKA *ż* ‘zdr od mama, mamusia’ Mamutka tak kiedyś mówiła Igl04Rut433 Mamutka była polska W82Tur111 Mamutka, my bosy wszystkie Ł13Kar374 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp mamutka W82Tur111 W86Dub74 Igl04Rut433 Wlp mamutka Ł13Kar374]

MAMYŃKA *ż* ‘zdr od mama, mameńka’ Łpt72Zda170 Mamyńka złota, daj mnie ta chustka ziloną Łpt72Zda170 → **MAMENKA** *ż*

[Mlp m’amyńka Łpt72Zda170]

MANIEBRY *lm* → **MANEWRY*** *lm*

MANEWRY* / **MANIEBRY** *lm* ‘ćwiczenia wojskowe, manewry’ Na maniebrach dobra
płacili za furmanki Łpt72Zda170 Po maniebrach zawsze znachodzili patrony Łpt72Zda184

[*Mlm* mań'ebry *Mslm* mań'ebraz Łpt72Zda170,184]

MANIEŻ *m* ‘kierat’ Manieży jest drzywlianne i z czyhunu, na drzywliannych ni tak cienżko
koniam Łpt72Zda170 Manież przywioz W82Tur71

[*Mlp* m'ańeś Łpt72Zda170 *Blp* mańeś W82Tur71 *Mlm* mań'eży Łpt72Zda170]

MANISZKA *ż* *dawne* ‘półkoszulek’ B92Dom233 i in. → **MAJKA** *ż*

[*Mlp* maniszka B32Dom233,248]

MANIUŁ *m* ‘imię męskie, *zdr* od Marian’ Co Maniuku zrobisz Wtr82Saw77

[*Mlp* Maniuk W86Dub72 *Bjw*97Dwi63 *Clp* mańuku Wtr82Saw77]

MANKIET* / **MANŻET•** *m* ‘mankiet’ B32Dom293

[*Mlm* manżety B32Dom233]

MANNOWY* / **MANOWY•** ‘*przym* od manna’ Jzr04Kar62 ♦ Kasza manowa → **KASZA** *ż*

[*żBlp* manova Jzr04Kar62]

MANUFAKTURA *ż* ‘sklep bławatny, sklep z tkaninami; też tkaniny’ A on sklep miał,
manufaktura u jego była Rzc98Ost-nmw5

[*Mlp* manufaktura Rzc98Ost-nmw5]

MANŻET *m* → **MANKIET*** *m*

MAŃKA WSTAŃKA• *ż* ‘laleczka o nazwie *wańka wstańka*’ Przynosi w tej misce, jak
dawniej takie byli mańki wstańki, takie z różowej massy Trt96Mar186

[*Mlm* mańki fstańki Trt96Mar186]

MAŃKUTNIK *m* ‘człowiek leworęczny, mańkut’ Bkb83a)Giu89 → **LENSZUN** *m*

[*Mlp* man'kutnik Bkb83a)Giu89]

MARCHIEW / **MARKIEW** *ż* ‘marchew’ B32Dom199 i in. → **MARCHIEWKA** *ż*,
MARCHWIA *ż*

[*Mlp* marchiew B32Dom199 mark'ef Orn82Mas202]

MARCHIEWKA *ż* ‘*zdr* od marchew, marchewka’ Do tej kapusty jabłuszka [...] krajała
mamusia na takie plasterki, marchiewka zawsze Wdg01Kar462 → **MARCHIEW** *m*

[*Mlp* marchiewka W83Tur19 mar'żefka *Bjw*93Dub38 *Blp* mar'żefka Wdg01Kar462]

MARCHIEWNIK / **MARCHEWNIK** *m* ‘nać marchwi’ Marchwia wyrywa sia, jak
marchiewnik żółcieć zaczyna Łpt72Zda170

[*Mlp* mar'ż'evnik/mar'ż'evnik Łpt72Zda170]

MARCHOWNIK *m* ‘dzika marchew’ Brs01Czy99

[Mlp marzovník Brs01Czy99]

MARCHWIA / **MARKWIA** *ż* ‘marchew’ Marchwia ma w srodku taka serca Łpt72Zda170

Trzeba marchwia do zupy dodać Bjw97Dwi118 Marchwia urodziła w tym roku

Bjw97Dwi41 → **MARCHIEW** *ż*

[Mlp markw’a Orn82Mas202 marx’va Bjw93Dub40 marxv’a Bjw97Dwi41 m’arχ’va Łpt72Zda170 Blp marxv’a Bjw97Dwi118]

MARCOWY ‘przym od marzec, marcowy’ ♦ Marcowa panna → **PANNA** *ż* ♦ Marcowy

kawaler → **KAWALER** *m*

[mMlp marcowy żMlp marcowa L82Roj241]

MARDIUŁ *m* ‘pstry wół’ W82Tur92

[Mlp mard’luk W82Tur92]

MAREŻKA *ż* → **MEREŻKA** * *ż*

MARGIAŁA *ż* ‘krowa czarna z białym, pstra krowa’ W82Tur108 → **MARGOCHA** *ż*,

MARGULA *ż*, **MARGULKA** *ż*

[Mlp margąła W82Tur108]

MARGOCHA *ż* ‘krowa czarna z białym, pstra krowa’ Jak czarna krowa, to czarnocha, jak czarna z białym, to margocha Trk06Rut362 → **MARGIAŁA** *ż*

[Mlp margocha Trk06Rut362]

MARGUĆ *m* ‘byk o pстрыm umaszczeniu; też imię byczka’ Ejs94Kru117

[mMlp Marg’uc’ Ejs94Kru117]

MARGULA *ż* ‘krowa czarna z białym, pstra krowa’ I krasula i margula, czarnulka

Trk06Rut362 → **MARGIAŁA** *ż*

[Mlp margula Trk06Rut362]

MARGULKA *ż* ‘krowa czarna z białym, pstra krowa’ Trk06Rut-nmw → **MARGIAŁA** *ż*

[Mlp margulka Trk06Rut-nmw]

MARIANICHA *ż* ‘żona Mariana’ W82a)Tek289

[Mlp Marianicha W82a)Tek289]

MARKA • *ż* ‘znaczek pocztowy’ ♦ Herbowe marki *dawne* ‘znaczki skarbowe’ B32Dom222

[Mlm marki B32Dom222]

MARKIEW *ż* → **MARCHIEW** *ż*

MARKOTNIEĆ *ndk bnac.* ‘smutnieć, pośepnieć’ Piersz markotniał, markotniał, a później puwiesił się Łpt72Zda170

[*bzk mark'otnieć prze3lp m mark'otniał Łpt72Zda170*]

MARKOTNOŚĆ *ż bnac.* ‘nuda, smutek’ W96Rie95

[*Mlp markotność W96Rie95*]

MARKOTNY *bnac.* ‘smutny’ W99Rie62

[*mMlp markotny W99Rie62*]

MARKWIA *ż* → **MARCHWIA** *ż*

MARMYTAĆ *ndk* → **MURMYTAĆ** *ndk*

MARNA *ndm* 1. ‘złe, niedobrze, marnie’ Bkb83a)Giu95 → **DRENNIE*** *ndm*;

2. ‘nadaremnie, niepotrzebnie’ Marna tracić Bkb83a)Giu95

[*marna Bkb83a)Giu95*]

MARNEŃKI ‘*zdr* od marny, marniutki’ Bkb83a)Giu96 i in. → **NĘDZNIEŃKI**

[*mMlp marnen'k'i Bkb83a)Giu96,100*]

MARNY ‘mający niską wartość, złą jakość, marny, lichy’ Bkb83a)Giu96 → **DO NICZEGO**

[*mMlp marny Bkb83a)Giu96*]

MARNOTRAWIEC *m* 1. ‘partacz, lichy robotnik’ Bkb83a)Giu86 i in. → **PARTACZ** *m*,

PARTAK *m*, **PARTOŁA** *m*, **PECKIEL** *m* 1, **PSOTNIK** *m*; 2. ‘marnotrawca’

Bkb83a)Giu88 i in.

[*Mlp marnotraw'ec Bkb83a)Giu86,87,88*]

MARSZAŁEK• *m* ‘družba, też: starszy družba na weselu’ Młodego prowadzon do śliubu družki, a młoda prowadzo marszałki B29Nit247

[*Mlm marżałki B29Nit247*]

MART *m* ‘marzec – nazwa miesiąca’ W Rydze, w Rydze byłem w marcie Ł67ParIII-17 →

MARZEC *m*

[*Mslp marc'e Ł67ParIII-17*]

MARUDNIE *ndm* ‘wolno, opieszale’ Te topoli kiepsko rośli, marudnie Obc99Rie85

[*marudnie Obc99Rie85*]

MARUDNIK *m* ‘guzdrała, maruda, marudziarz’ B32Dom233 → **DOLBUCHA** *m*, *ż* 2

[*Mlp marudnik B32Dom233*]

MARUDZIĆ *ndk* ‘zwlekać, guzdrać się’ Idźcia, idźcia, nie marudźcia W82Tur106 →

KOSZKAĆ SIĘ *ndk* 2

[bzk marudzić B32Dom233 rozk lm maruća° W82Tur106]

MARYSIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Marian W82a)Tek288

[Mlp Marys’luk W82a)Tek288]

MARZEC *m* ‘marzec – nazwa miesiąca’ Ł67ParIII-17 → **MART** *m*

[Mlp małec Ł67ParIII-17]

MASIERDUSZKA *ż bot.* ‘macierzanka’ Różowe pachnionce, nu masierduszka u nas nazywajo Kml99Pab113 → **WIECZERNIK** *m*

[Mlp mas’erduška Kml99Pab113]

MASIWNY ‘masywny’ U papy był taki stoł, wielki, krągły, taki masiwny był Rzc98Ost-nmw16

[mMlp mašivny Rzc98Ost-nmw16]

MASŁA *ż* → **MASŁO** *n*

MASŁABOJKA *ż* → **MASŁOBOJKA** *ż*

MASŁO *n* / **MASŁA** *ż* ‘masło’ Masła ta wprost taka zamarznienta W83Tur16 ♦ Postne masło ‘olej roślinny’ Posna masła Brs02Rie51 Postnego masła Brs02Rie51 Posne masło peńdzili Brs02Rie51 ♦ Ni smalec ni masło → **SMALEC** *m* ♦ Wyglądać jak pączek w maśle → **PĄCZEK** *m*

[żMlp masła W83Tur16 Brs02Rie51 nMlp masło B32Dom233 L82Roj239 nDlp masła Brs02Rie51 nBlp masło Brs02Rie52 nMlp mas’l’e BL82Giu229]

MASŁOBOJKA / **MASŁABOJKA** *ż* ‘drewniane naczynie do wyrobu masła’ Masłabojka ud dołu musowie być szersza, a ud góry węższa Łpt72Zda170

[Mlp masłobojka W99Rie58,70 masłab’ojka Łpt72Zda170]

MASSA• *ż* ‘tworzywo sztuczne, masa’ [...] z różowej massy Trt96Mar186

[Dlp massy Trt96Mar186]

MASTIKA• *ż* ‘pasta do podłogi’ A koło ołtarza, zaczy te, mastiko [nacierają] Bjw99Pab141

[Nlp mast’iko Bjw99Pab141]

MASZCZYŹNIUK *m* → **MĘŻCZYŹNIUK*** *m*

MASZERNIK *m bot.* ‘olszówka – gatunek grzyba’ Brs01Czy99

[Mlp mašerńik Brs01Czy99]

MASZTAB *m* ‘skala, zakres’ B32Dom233

[Mlp masztab B32Dom233]

MASZYNA *ż 1.* ‘samochód, auto’ Sobie kupisz nowa maszyna i będziesz jeździć

Bjw97Dwi118 Teraz na Białorusi żyjo, po kawrach kaczejon się. Każdy jeden ma maszyna

Kml99Pab108 Zarabiali [...] każdy maszyne, każdy ma Rkw96Mar58 [Sąsiadka] jedna żyje, tak ona w Komajach [...] może maszynoj przyjedzie Czł96Mar89-90 Tutaj o, pracuje na maszynie, on gaz wozi Glt99Pab178 I to piechoto, bo tych maszynów, to tyle jeszcze nie byli narobiwszy W91a)Ado99 I, pamiętam, powieźli, ale to wieźli czym, nie maszynami, furmankami, końmi, wozami Bht98Pab151 Nocowali tutaj, a jak już jaka maszyna jidzie, to u nas takie sygnały Isz96Mar192 Już, już wszystkie rzeczy wyniesiono na maszyne z kościoła Isz96Mar192 Aha, a jak były rzeczy na maszynie tak oni już, żeby wieźli, to kobiety wszyscy pokładali się pod te koła Isz96Mar192 Oj popadały kobiety pod te maszyne, a oni ruszają maszyno jechać Isz96Mar193 Pani Wanda przyjechała na maszynie, zabrała mnie Rzc98Ost-nmw4 Na tych koniach, na koniach, jeszcze maszyn to ni było Rzc98Ost-nmw16 I swój transport majo, maszyna Obc99Rie82 Trzysta litów za maszyna daj drzew Kmn99Kar92 → **TAKSÓWKA** ż; **2.** ‘mechanizm, urządzenie mechaniczne, przyrząd’ Kml96Mar110 i in. ♦ Maszyna kierować ‘prowadzić samochód’ Córka sama ona umie maszyna kierować a syn bardzo kaleki Igl04Rut432 ♦ Stiralna maszyna ‘pralka’ A teraz nie daje [do pralni], teraz sama [piołę], maszyna jest ta stiralna i tej maszynaj myji Kml99Pab118 ♦ Szwejna maszyna ‘maszyna do szycia’ Ot tak podobna jak maszyna szwejna Kml96Mar110 → **MASZYŃKA** ż

[Mlp maszyna L97Kar59 Wn00Daw100 Grd12Ste337 mašyna Pkl96Mar49 Kml96Mar110,118 Isz96Mar192 Brs02Rie50 Blp maszyna Kmn99Kar92 Obc99Rie82 Igl04Rut432 mašyne Rkw96Mar58 Isz96Mar192 Bjw97Dwi118 Kml99Pab108 Nlp mašyno Isz96Mar193 mašynaj Kml99Pab118 mašynoĭ Czł96Mar90 Mslp na mašyńe Isz96Mar192 Rzc98Ost-nmw4 Glt99Pab178 Dlm mašynuf W91a)Ado99 maš'yn Rzc98Ost-nmw16 Nlm maszynami Bht98Pab151]

MASZYNISTY m ‘tu: maszynista kolejowy’ W82Tek291

[Mlp maszynisty W82Tek291]

MASZYŃKA ż **1.** ‘zdr od maszyna 1, samochód’ Z daleka maszynko przyjeżdżają jakieś dwóch ludzi, zachodzą do nas Pps91Kru175 Wszystkie maszynkami jadą K02Kar266; **2.** ‘żelazko na żar, na duszę’ A potem nalieźli się maszynki, żaru nałożo do tej maszynki, zamkno, prasowałam z żarem z maszynko Użp01Kar256 ♦ Maszynka do pisania ‘maszyna do pisania’ Ł97Kar58 ♦ Maszynka do szycia ‘maszyna do szycia’ A, to dawniejsze. maszynka do szycia Kmj99Pab79 → **MASZYNA** ż

[Mlp maszynka Ł97Kar58 mašynka Kmj99Pab79 Dlp mašynk'i Użp01Kar256 Nlp mašynko Użp01Kar256 Pps91Kru175 M,Blm mašynk'i Użp01Kar256 Nlm mašynkam'i K02Kar266]

MAŚCIKOWAĆ ndk ‘pastować podłogę’ Podłoga [w kosciele] wymyta [...] bendo maścikować koło ołtarza Bjw99Pab141

[bzk mas'c'ikovac' Bjw99Pab141]

MAŚLANICA *ż* 'maselniczka, naczynie stołowe na masło' Maślianica z pukrywko kupił na kirmaszu Łpt72Zda170

[M,Blp mas'l'ańica Łpt72Zda170]

MAŚLANICZKA *ż* 'zdr od maselniczka, maselnica' B32Dom233

[Mlp maślaniczka B32Dom233]

MATAĆ *ndk* → **MOTAĆ*** *ndk*

MATAWIDŁA *ż* → **MOTOWIDŁO** *n*

MATEŃKA *ż* 'zdr pieszcz. od matka, mateńka' Mcl99Pab157 → **MAMEŃKA** *ż* ♦ **Mateńka** Boska 'Matka Boska' Pacierze odmawiała zawsze [...] i teraz udmawia i **Mateńka** Boska mnie pomaga Mcl99Pab157

[M,Wlp M'ateńka Mcl99Pab157]

MATERAC / **MATRÁS** *m* 'gruby podkład do spania, materac' Bkb73Giu114 i in. → **MATRACA** *ż*

[Mlp ma'terac Bkb73Giu114,115 ma'tras W73Giu116 matrás Wdz71Giu314]

MATKA *ż* 'matka' Tak, matka była patomstwiennaja dwaranka, jeszcze dokumenty są mamusi mojej Ł06Ost457 → **MAMA** *ż* ♦ Jaka matka, taka córka, jaki baćka taki syn 'jaka góra taka górka, jaka matka taka córka. Jaki dąb, taki klin, jaki ojciec taki syn. Niedaleko pada jabłko od jabłoni' L82Roj239 ♦ Matka krzestna 'matka chrzestna' No i jedna matka i uojciec krzestny, przecież jak tego krzczo syna, to ojciec trzyma, a jak dziewczynka, to matka krzestna Bjw96Mar135 ♦ Nierodzona matka 'macocha' Bkb83Giu77 →

MACOCHA *ż*, **MAMKA** *ż* ♦ Ojciec z matką → **OJCIEC** *m* ♦ Tej samej matki nierówne dziatki 'z jednego drzewa krzyż i łopata' W82Tur114

[Mlp matka L82Roj239 Bkb83Giu77 Bjw96Mar135 Ł06Ost457 Dlp ma'tki W82Tur114 Blp matki

Mcl99Pab158Nlp ,atko Bkb83Giu75 Mslp o matk'i Gj83Ana71]

MATNIK *m* 'specjalna komórka w ulu dla pszczelej matki, matecznik' W **matniku** siedzi królowa Łpt72Zda170

[M,Blp m'atník Mslp m'atniku Łpt72Zda170]

MATOR *m* → **MOTOR*** *m*

MATOWANIE *n* → **MOTOWANIE*** *n*

MATOWIDŁA *ż* → **MOTOWIDŁO*** *n*

MATRACA *ż* 'materac' W73Giu114 → **MATERAC** *m*

[Mlp ma'traca W73Giu114]

MATRAS *m* → **MATERAC** *m*

MATULKA *ż* ‘*zdr* od matula’ W82Tur113 → **MAMENĆKA** *ż*

[Mlp matulka W82Tur113]

MATUSZKA *ż* → **MOTUSZKA*** *ż*

MATYCZKA *ż* → **MOTYCZKA*** *ż*

MAZAĆ SIĘ* *ndk* ‘brudzić się’ Pracuji prawie rok traktorystem, na traktorze, maże sie, ażeby tylko dostać prypiska Pst96Mar100

[ter3lp maże s’e Pst96Mar100]

MAZAKLIS *m* ‘brudas – o dziecku’ W82Tur109 → **MURZA** *m, ż*, **MURZIAK** *m*,
ZAMARACHA *m, ż*

[Mlp mazaklis W82Tur109]

MAZOL *m* → **MOZOL** *m*

MAZOŁ *m* → **MOZOL** *m*

MAZURKA *ż* ‘taniec – mazur’ Ł67ParIII-38 ♦ Polka mazurka ‘taniec, rodzaj polki z figurami’ Ł67ParIII-38

[Mlp mazúrka Ł67ParIII-38]

MAZURZ *m* ‘odgnieciona skóra, pod którą zbiera się woda, odgniotek’ Brs01Czy99

[Mlp mazuś Brs01Czy99]

MAZURZYSTA* *m* ‘przezvisko Polaków na Litwie Kowieńskiej’ No pewnie, pewnie, mazurzyści nazywali nas, mazuristai, mazuristai, to znaczy od mazura [...] od mazura to mazurzyści tak. (Brat koleżanki Litwinki mówił) o bylibyśmy wszyscy koledzy dobrzy, ale ty złożyłaś się z tymi mazurzystami. [...] jak był pan Ryszard i rozmawialiśmy, ja też tak powiedziałam, mazurzyści, on tak oczy, a to jeszcze jedna nazwa, wiem mówi teraz, jak Polaków nazywali K02Zie148

[Mlm mazużyści Nlm mazużystam’i K02Zie148]

MAŻ *ż* ‘smar’ ♦ Maż do butów ‘pasta do butów’ B32Dom233 ♦ Maż do osi ‘smarowidło (smar) do wozów’ B32Dom233 → **KOŁOMAZ** *ż*

[Mlp maż B32Dom233]

MAĆIĆ* / **MEĆIĆ** *ndk* ‘bełtać, czynić mętnym, mącić’ Ni meńć wody Łpt72Zda171

[bzk m’ęńćić rozk lp meńć Łpt72Zda171]

MAĆZEJSZY → **MAĆZNY**

MAĆZNY* ‘miałki, bardzo drobno zmielony’ Mlr99Pab253

mącejszy *stw* ‘bardziej mączny, bardziej mialki’ Tam koło kamnia była mąka taka mącejsza Mlr99Pab253

[*z*Mlp mącejśa Mlr99Pab253]

MĄDREJSZY → **MĄDRY**

MĄDRY / **MUDRY** ‘mądry’ W25Nit30 i in. → **DOMĄDRZAŁY** ♦ Mądry Salomon ‘przemądrzały, mądry jak Salomonowe portki’ BL82Giu228

mądrejszy *stw* ‘mądrzejszy’ Gjd83Ana70

mądrzejszy *stw* ‘mądrzejszy’ Bjw97Dwi69

[*m*Mlp mondry BL82Giu228 mudry W25Nit30 *stw m*Mlp mądrzejszy Bjw97Dwi69 mondrejśy Gjd83Ana70]

MĄDRZE* / **MUNŹE•** *ndm* ‘mądrze, rozsądnie’ K02Kar127

mun(d)rzej / **munżej** *stw* ‘mądrzej’ K02Kar127

[*stw* mun^lżej K02Kar127]

MĄKA *z* ‘mąka’ BL82Giu230 ♦ Blady jak mąka ‘o bezkrwistej, bladej cerze’ BL82Giu230 ♦ Szara mąka ‘mąka razowa’ [Nie] biała mąka, a taka szara, co była Rzc98Ost-nmw20 I ten chleb był bardzo smaczny, bardzo smaczny był ten z szarej mąki Rzc98Ost-nmw20

[Mlp monka BL82Giu230 monka Rzc98Ost-nmw20 Dlp monki Rzc98Ost-nmw20]

MAŹ *m* / **MEŹ** *m* ‘mąż’ Ach, który ten Jadzi menż? Dgd82a)Par208 I monża uczyła jeszcze po rusku pisać Wdz73Cze200 → **CHŁOP** *m*, **MÓJ** *m*, **STARYK** *m* ♦ Za mąż/za męż/za menż ‘(wyjść) za mąż’ Siostra wyszła za mąż potam Mtr01Kar242 Za Litwinów powychodzili za mąż K99Zie16 Jadzi siostra, Lonia, za Dubickim była za menż Dgd82a)Par208

[Mlp monś Bkb83Giu81 KWs12Ana32 menś Dgd82a)Par208 KWs12Ana32 męś Ł95Kar39 KWs12Ana32 Dlp menża W83Tur18 menża Bkb83Giu81 ^lmenża Bkb83Giu78 Blp m^lonża Wdz73Cze200 za muś K99Zie16 Mtr01Kar242 za menś Dgd82a)Par222]

MEBEL *m zb* ‘meble’ Bkb73Giu114 → **MEBLA** *z*

[Mlp ^lmebel Bkb73Giu114]

MEBLA *z zb* ‘meble’ Bkb73Giu114 → **MEBEL** *m*

[Mlp ^lmebla Bkb73Giu114]

MECH• / **MUCH•** *m bot.* ‘mecz’ Muchu włożyć, dobrze dopasować, włożysz muchu, żeby nia przechodziłaby powietrza Żgw01Kar484 Mechem obrosszy Wdz95Czy73

[Dlp muχu/m^uχu Żgw01Kar484 Nlp mexem Wdz95Czy73,80]

MEDARDZIUK *m* ‘syn Medarda’ Bjw97Dwi63

[Mlp Medardziuk Bjw97Dwi63]

MEDYCYNSKI• ‘medyczny’ Medycynska szkoła kończyłam K02Kar125

[*zBlp* medycynska K02Kar125]

MEDZIA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Medard’ Medzia jechał do Bujwidz Bjw97Dwi18 →

MEDZIUK *m*, **MEDŹKA** *m*

[*Mlp* Medz’a Bjw97Dwi18 Meż’a Bjw93Dwi40]

MEDZIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Medard’ W86Dub72 → **MEDZIA** *m*

[*Mlp* Medziuk W86Dub72]

MEDŹKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Medard’ Medźka kogoś zaprosiwszy Bjw97Dwi77 →

MEDZIA *m*

[*Mlp* Mec’ka Bjw97Dwi54 Meż’ka Bjw97Dwi77]

MEKSZTY *lm* ‘wiązane buciki dziecięce z krótka cholewką’ Ejs94Kru118

[*Mlm* m’ekšty Ejs94Kru118]

MELDOWAĆ *ndk* ‘oznajmiać, raportować’ Mam jajków [...] meldować gdzie kłaść,
dałabym [wam] jajków Bbt99Pab226

[*bzk* mel’dovac’ Bbt99Pab226]

MELEKO *n* → **MLEKO** *n*

MELERACJA *ż* → **MELIORACJA*** *ż*

MELIORACJA* / **MALARACJA**• / **MELERACJA** / **MALIARAWACJA** *ż* ‘melioracja’

[...] tam un teraz, wie, malaracji powyrabiane, już nie można powiedzieć w jakim to
miejscu [...] Pps91Kru177 Na koloni byli wszystkie, teraz meleracja szedła – do miasta
uciekli K02Kar83 Teraz u nas to rojsty wykasowali jak maliarawacja [była] Trk06Rut13

[*Mlp* maliarawacja Trk06Rut13 mel’eracja K02Kar83 *Mlm* malaracji Pps91Kru177]

MELIOROWAĆ* / **MILIROWAĆ**• *ndk* ‘przeprowadzać meliorację, meliorować’ A tutaj
jak już Ruski nadeszed, milirowali poli te wszystkie Łpt01Kar410

[*prze3lm* mil’irual’i Łpt01Kar410]

MELIROWANY• ‘emaliowany’ Ona tak śni, i mówi, bierze tako miske melirowana, naliewa
wody i poszła do drugiej [...], do drugiego pokoju Trt96Mar186

[*zBlp* mel’ir’ovana Trt96Mar186]

MENDEL / **MENDAL** *m* ‘dziewięć snopów zboża ustawionych razem i przykrytych snopem
dziesiątym’ Żyta i pszanica stawia się w mendli, a gryka i owies w kuczki Łpt72Zda171
Podbierałim i stawili w takie mendli, mendli, mendli jak wyschli na poliu, wtedy do
domu Żjm01Kar517

[Mlp m'endel/m'endal Łpt72Zda171 Dlp mendl'a Br196Kon78 M,B/m mendl'i Żjm01Kar517 m'endl'i Łpt72Zda171]

MENTUS *m* → **MIĘTUS*** *m*

MEREŻKA* / **MAREŻKA** *ż* 'rodzaj haftu, mereżka' Ja umia wyszywać i mareżka zrobić
Łpt72Zda170

[Mlp mar'eška Blp mar'eška Łpt72Zda170]

MERYKA *ż* → **AMERYKA** *ż*

MERYKANKA *ż* → **AMERYKANKA*** *ż*

MERYTURA *ż* → **EMERYTURA*** *ż*

MESZKA* / **MOSZKA** *ż* 'boleśnie żądająca mała muszka' Meszki spokoju nie dają
Bjw97Dwi118

[Mlp moszka Ł84Par135 M/m meszki B32Dom233 mešk'i Bjw97Dwi118]

METEOROLOG* / **MITROŁOG*** *m* 'meteorolog' Dawniej nie była tych mitrologów,
liudzi wiadzieli [...] ud siebie jeden drugiemu tak przedawał [przekazywał] ta swoja
wszystka [wiedzę o pogodzie] Dtn01Kar303

[D/m m'itrologuf Dtn01Kar303]

METOD* *m* 'metoda' Przecież człowiek ciągle się uczy, wyszukuje coraz nowszych
metodów wykładania [...] więc z czasem minie strach, znajdzie się swój własny metod
przeprowadzania lekcji W01Mas37 Tym metodem zadania nie rozwiązesz Wn99Dwi145

[Blp metod W01Mas37 Nlp metodem Wn99Dwi145 D/m metodów W01Mas37]

METROPOLIT* *m rel.* 'metropolita' Przebywała delegacja wraz z wileńskim metropolitą
W01Mas70

[Nlp metropolitą W01Mas70]

METRYKACJA *ż* 'zawarcie związku małżeńskiego w urzędzie' Ja w pięćdziesiątym
trzecim szliub wzięła pu wojnie [...] ja poszłam piechotu do kościoła [...] mąż przyjechał
[...] ruwerem, metrykacja nasza było dwudziestego siódmego czerwca Kłw01Kar522

[Mlp metrykac'a Kłr01Kar321 metrykacja Kłw01Kar522]

MĘCIĆ *ndk* → **MĄCIĆ*** *ndk*

MĘCZENIA *ż* 'męka, męczenie się' Ł67ParIV-7

[Mlp menčėňa Ł67ParIV-7]

MEŃTUS *m* → **MIĘTUS*** *m*

MEŹ *m* → **MAŹ** *m*

MEŹCZYŻNA *m* ‘mężczyzna’ Mężczyzny po litewsku gadali Gjd83Ana66 →

MEŹCZYŻNIUK* *m* ♦ Lubicielka mężczyzn → **LUBICIELKA** *ż*

[Mlp mężczyzna Dcs13Koz387,398 Mlm męszczyzny Gjd83Ana66Dlm manšczyzn Bkb83a)Giu98]

MEŹCZYŻNIUK* / **MASZCZYŻNIUK** *m* ‘mężczyzna’ Tamten maszczyżniuk robił

K02Kar262 → **MEŹCZYŻNA** *m*

[Mlp mašczyz’l’uk K02Kar262]

MEŹNOŚĆ* *ż* ‘męstwo’ Za meźność Grd93Bre165

[Blp meźność Grd93Bre165]

MEŹOWSKI* ‘należący do męża’ [...] dwie siostry było meżowskie, dwoje rodziców było

Obc99Rie83

[Mlm mežofske Obc99Rie83]

MEŹUK* *m* ‘zdr od mąż, meżulek’ Pierwej biedna byli weselki, pamientam i družeczki

miałam cztery, swaci i menżuka i wszystko K02Kar262 → **MEŹULEK** *m*

[Blp manżuka K02Kar262]

MEŹULEK *m* ‘meżulek’ A uot ja dla swego menżulka uowiec wypasłam, zawsze, krowy

patrzac K02Zie138 → **MEŹUK** *m*

[Mlp men’zul’ek Bkb83Giu81 Dlp menżulka K02Zie138]

MIACZ *m* ‘piłka do gry’ Bkb73Giu115 i in. → **PIŁKA** *ż*

[Mlp m’ač Bkb73Giu115 Brs01Czy99]

MIADATKI *lm bot.* ‘nagietki’ Miadatki, to oni, trzeba ich siać, oni nia rojstowa, oni już

ogrodowa Ppl08Rut64

[Mlp miadatka Mlm miadatki Ppl08Rut64]

MIAŁKAWY ‘niezbyt miałki’ Sol miałkawa, nu ni nadto słona Łpt72Zda171

[mMlp m’ačl’avy/m’ałk’avy žMlp m’ałk’ava Łpt72Zda171]

MIAŁKI / **MIELKI*** 1. ‘drobno zmielony, sypki’ Sol moży być miałka albo bujna

Łpt72Zda171; 2. ‘drobny’ Ni moga wot takiego nic co mielkiego wot z igłaj brać szyc

Drn73Par214

[mMlp m’ałki Łpt72Zda171 mDlp m’ełk’ego Drn73Par214 žMlp m’ałka Łpt72Zda171]

MIAŁSZY *ipu* → **MIEĆ** *ndk*

MIANKINA *ż* → **MIEKINA** *ż*

MIANTUZ *m* → **MIĘTUS*** *m*

MIARA* *ż* ‘miara’ B32Dom251 i in. ♦ Oczy na/w miarze stoją ‘oczy znieruchomiały’ I

wtedy oczy już na miarze stojo, już powieki nie zakrywajou sie, nie mrugnie ni razu

Pps91Kru181 Oczy w jednej miarze, nawet nie łypnie oczyma Pps91Kru174 Człowiek nie może tyle oczy trzymać w jednej miarze i nie mrugnąć Pps91Kru176 ♦ Przyjąć miary ‘przedsiewziąć kroki, zastosować środki’ B32Dom251

[Mslp m’aże Pps91Kru174,181 m’aże Pps91Kru176 Błm miary B32Dom251]

MIARKOWAĆ• *ndk* 1. ‘ustalać *co* na jakiej podstawie, określać *co*’ Wiadomo, więcej Polaków, to miarkowali na polska niedziela K02Zie138; 2. ‘rozumieć, orientować się, kojarzyć’ Ł67ParIII-65

[*ter2lp* m’arkujíš Ł67ParIII-65 *prze3lm* m’arkovali K02Zie138]

MIASARUBKA• *ż* ‘maszynka do mięsa’ Pokroił mięso i na miasorubku skręcił Brs04a)Ste128

[Błp miasorupku Brs04a)Ste128]

MIASTA *ż* → **MIASTO** *n*

MIASTECZEK• *m* ‘małe miasto, miasteczko’ On chodził na ta, nu, w miasteczek na budostwa pracować Ł67ParI-21 → **MIASTECZKA** *ż*

[Błp m’astéček Ł67ParI-21]

MIASTECZKA *ż* ‘małe miasto, miasteczko’ Tu uot Wędziagoła jest taka miasteczka K99Zie28 Niewielka miasteczka taka K99Zie23 Bardzo piękna była miasteczka, była tu, to spaliła się Szt01Kar503 A już Pacuneli – miasteczka K02Kar177 Spaliła się, bardzo piękna była miasteczka K02Kar177 U minskiej guberni, miasteczka Hłuboka, adres jemu był Ł67ParII-7 → **MIASTECZEK** *m*

[*żMlp* m’astečka Szt01Kar503 K02Kar177 m’astečka K99Zie21,23,28 m’astéčka Ł67ParII-7]

MIASTO *n* / **MIASTA** *ż* ‘miasto’ Miasto odrzuciło nasze propozycje [...] ona chce jedenastu tysięcy [hektarów] W01Mas40 Co słychacia w mieście? W82Tur107 Jak pojechał u Tallin, taka miasta Ł67Par2-57 ♦ Głowa miasta → **GŁOWA** *ż*

[*żMlp* m’asta Ł67Par2-57 *nMlp* miasto W01Mas40 W82Tur101 *nDlp* miasta B32Dom221 *ż* miasta W83Tur19 *Mslp* w mieście Ł95Kar40 *v* m’ésie W82Tur107]

MIASTOWY ‘miejski, z miasta’ B32Dom233 i in.

[*mMlp* miastowy B32Dom233 m’iastovy Wdz95Czy71]

MIATA• *ż* *bot.* ‘mięta’ Ż miaty Jsn82Wer147

[*Dlp* *ż* m’áty Jsn82Wer]

MIATIEŻ• *m* *dawne* ‘powstanie, bunt’ Ja że w miatieżu rodziwszy się W82Tur92

[*Mslp* w m’atieżu W82Tur92]

MIATIEŻNIK• *m* *dawne* ‘buntownik’ W82Tur92

[Mlm m'e³ieżniki W82Tur92]

MIATEŻNY* / **MIETIEŻNY** *dawne* 'powstańczy, z okresu powstania' W mietieżnym roku W82Tur92

[mMlp mēēżny Mslp mēēżnym W82Tur92]

MIAUKNAĆ• *dk* 'miauknąć, zamiauczyć – o kocie' W91Ado87
miauknewszy *ipu* W91Ado87

[ipu m'auknešy W91Ado87]

MIAURA *ż bot.* 'rzęsa wodna' Brs01Czy99 → **MORWA** *ż*

[Mlp m'aŭra Brs01Czy99]

MAWSZY *ipu* → **MIEĆ** *ndk*

MAZDRA *m bot.* 'cienka warstwa łyka pod korą' Jak ni ździeras z kory z miazdro, tak pasy zostajo Łpt72Zda171

[Mlp m'azdra Mslp m'azdro Łpt72Zda171]

MICZA *ż* 'czepek nakładany pannie młodej po zdjęciu wianka' [...] zdejmij wianek młodej, wtenczas nałóż taka jak czapeczka, nasze łotysze nazywajon micza Ł67ParIII-45

[Mlp mīča Ł67ParIII-45]

MICZEĆ *ndk* → **MYCZEĆ*** *ndk*

MIECHI *lm* 'miech kowalski' Duji miechi aż hudzi Łpt72Zda171

[Mlm m'ēxi Dlp m'ēxuf Blp m'ēxi Łpt72Zda171]

MIECIELICA *ż* → **MIETIELICA*** *ż*

MIECIOŁKA *ż bot.* 'skrzyp polny' Brs01Czy99 → **JODEŁKA** *ż 1*

[Mlp m'ec'ółka Brs01Czy99]

MIECŁOZA• *ż bot.* 'odmiana wierzby karłowatej' Narwali miecłozy L91Zow539 [...] a potem biją miecłozą, tak jak Pana Jezusa L91Zow539

[Dlp miecłozy Nlp miecłozą L91Zow539]

MIECZKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Mieczysław' Heńka ni taki raskoł jak Mieczka, on grzeczniczki Łpt72Zda150 Mieczka pudrośni i będzi drugi artaj w chacia Łpt72Zda180
Cały rok trapił sie, co z jego Mieczkiem beńdzi Łpt72Zda212 → **MIECZUK** *m*

[Mlp Mieczka Bjw97Dwi64 m'ēčka Łpt72Zda150,180,204 Nlp mēčk'em Łpt72Zda212]

MIECZUK *m* 'imię męskie, *zdr* od Mieczysław' Bjw97Dwi64 → **MIECZKA** *m*

[Mlp Mieczuk Bjw97Dwi64]

MIECZUNIA *m* 'imię męskie, *zdr* od Mieczysław' Bjw97Dwi64

[Mlp Mieczunia Bjw97Dwi64]

MIEĆ *ndk* ‘mieć, posiadać’ I teraz już nie mam księdza, nasz ksiądz zachorował K02Zie138
Alfabet łaciński nie miał wystarczającą ilość znaków W01Mas110 Za to teraz wo zdrowia
ni mam Kmn99Kar91 Nie mieli wrogów Ł67ParIII-11 Bo zatem, że o nic nie mam
pomocy, co nam te polskie dają? Kmn99Kar92 Trzymała się, dopóki mogła, to trocha
zapasu było, a dalej to nie mam Kmn99Kar92 ♦ Mieć słowo → **SŁOWO** *n* ♦ Na pamięci
mieć → **PAMIEĆ** *ż* ♦ Nie ma / nie ma / nie ma / nie ma *komunikuje o nieostnieniu czegoś,*
braku czegoś ‘nie ma’ Jeden tak żyje, drugi na chleb nie ma Kmn99Kar90 [...] mówio, że i
głosować za nich nie chcemy, za to, że nie ma żadnej pomocy, nie dali Kmn99Kar92
[Polaków tu] nie ma [...] już nie ma, ja jeszcze zastałam, drugi jakiś staruszek został się
Wdk01Kar245 Hoduj się jakaś żywiołka i tej nie ma Kmn99Kar93 [Żyć] ciekawie, ale co
tam, jak zdrowia nie ma, bardzo i ciekawe. [...] A teraz nie ma nijakich lekarstw. [...] *Stc96Mar78*
Jest gdzieś i brat w Polsce, ale teraz już nic nie pisze, ni wiadomości nijakiej
nie ma tam Stc96Mar81 Może nie chciała się zajmować, gadać nie chce, no z tego domu,
bo tam nikogo nie ma *Stc96Mar83* ♦ Za kim co mieć ‘ktoś jest winien co komuś, należy się
komu coś od kogo’ B32Dom268

mialszy *ipu* Żeby miałszy cieńsze nici, to byłaby związawszy sweter na drutach
W91a)Ado101

miawszy *ipu* Ona tego nie miawszy Bjw97Dwi54

miejac *ict* Moja teściowa mając osiemdziesiąt lat poszła do Szydłowa, u nas Szydłowa to
już to cudowne miejsce takie tam, Matka Boska Szydłowska K02Zie152

[*bzk* mieć B32Dom233,268 *ter1lp* nie m'am Kmn99Kar92 *ter1lp* ni m'am Kmn99Kar91 nie mam
Kmn99Kar92 *ter3lp* nie m'a Kmn99Kar92,93 *ne* m'a *Stc96Mar78,80,81, 82,83* *Mtr01Kar236* *na* 'ma
Wdk01Kar245 *nim'a* *Wdz95Czy75* ni m'a Kmn99Kar90 *ter1lm* mam *W83Tur21* *ma*ni K02Zie138,152 *prze*
3lp m miał W01Mas110 *prze3lm* *mal'i* Ł67ParIII-11 *ipw* *mejonc* K02Zie152 *ipu* miawszy L99Kar52 m'afsy
Bjw97Dwi54 m'afsy W91a)Ado101,102 *nos* *na* 'ma Uzp01Kar255]

MIEĆ SIĘ• *ndk* **1.** ‘być w jakimś stanie, sytuacji, położeniu’ No, ale dobrze, uny dobrze
mieli się te parobki Brz96Mar168; **2.** ‘*formy cz. przeszłego* – przy informowaniu, że coś
powinno być wykonane’ Siostra miała się mnie adres dać, tak umarła, a mnie tak uot jak
Jrz96Mar68 Uot pierwszego miały się lekce być w szkole Brz96Mar172 [Dzisiaj] miały się
być egzekwie Bjw99Pab142

[*prze3lp* *z* miała s'a Jrz96Mar68 *prze3lm* *mel'i* se Brz96Mar168 *mały* s'e Brz96Mar172 Bjw99Pab142]

MIEDSIOSTRA *z* ‘pielęgniarka’ Była dadzona [przydzielona] miedsiostra Brs02Rie50 U
nas trzy synowe – jedna uczycielka, druga miedsiostra Nmn90Wan130

[Mlp miętsostra Brs02Rie50 miets'ostra Nmn90Wan130]

MIEDZIANY* / **MIEDZIANNY** 'wykonany z miedzi, miedziany' W86Dub77

[Mlp miedzianny W86Dub77]

MIEDŹWIEDZINY 'przym od miedźwiedź, niedźwiedzi' W86Dub77

[mMlp miedźwiedziny W86Dub77]

MIEDŹWIEDZIUK *m zdr* 'niedźwiadek' W86Dub72

[Mlp miedźwiedziuk W86Dub72]

MIEDŹWIEDŹ *m* → **NIEDŹWIEDŹ*** *m*

MIEJSCA *ż* → **MIEJSCE** *n*

MIEJSCE *n* / **MIEJSCA** *ż* **1.** 'punkt lub obszar w przestrzeni, miejsce' Miejsca nasza

Ind99Ost303 [...] postawić w ta ciepła miejsca Bjw97Dwi18 Wygracowana ta miejsca Wdk99Zie23 W druga miejsca idzi Orn73c)Masl179 Można puwiedzieć i Dynaburg taka miejsca ciekawa Ł95Kar42 Taka piękna miejsca jest K02Kar177 Na grziby, na jagody miejsca dobra Ł67ParIII-38 → **MIESTO** *n*; **2.** 'posada, etat, zatrudnienie' A potem jemu miejsca dali u Warklanach za mechanika Ł67ParII-58 W łotyski czasy Poliakom wielkiego miejsca nie można było zająć Ł67ParIII-20 ♦ Miejsce zabrać/zająć 'usiąść' Miejsce zabrać, miejsca zająć B32Dom233 ♦ Widne miejsce 'wysokie stanowisko' B32Dom264 ♦ W miejsce 'zamiast' B32Dom233 ♦ W ta miejsca 'zamiast tego, na miejsce tego' Skr99Pab152

[żM,Blp miejsca Ind99Ost303 mjejsca Ł67ParIII-38 Ł67ParII-58 K99Zie23 m'ejsca Ł95Kar42,48 m'ejsca K02Kar177 żBlp m'ejsca Orn73c)Masl179 m'ejsca Bjw97Dwi18 mjejsca Skr99Pab152 żMslp nMlp miejsce B32Dom264 nDlp mjejsca Ł67ParIII-20 nBlp miejsce B32Dom233]

MIEJSCOWOŚĆ *ż* 'miejsce, teren' Chodzili, tam tylko miejscowość była taka głęboka, no ale przeważnie kto chodzi, to znali Bht98Pab188

[Mlp miejscowość Bht98Pab188]

MIEKINA *ż* → **MIEKINA** *ż*

MIELNIK *m* 'młynarz' Mielnik, jak u nas, nu może młynar nazywał się po polsku, u nas mielnik Mlr99Pab253 → **MŁYNAR** *m*

[Mlp mielnik Mlr99Pab253]

MIEŁKI → **MIAŁKI**

MIENCIĄĆ *ndk* 'ostrzyć kosę osełką zwaną miętaszka' Ejs94Kru117

[bzk m'enc'iac' Ejs94Kru117]

MIENIAĆ *ndk* ‘zastępować jedno drugim, zmieniać’ Jak mieniali sie władzy, to i szkoły mieniali Smw01Kar278 Mieniał stare cacki na nowe Łpt72Zda171 Spokoju nie ma, wot piniendzy miniajo, wot tam tego nie ma, tego nie ma Drj99Pab53

[*bzk m'ėnac'Łpt72Zda171 ter3lm m'ėnajo Drj99Pab53 prze3lp m m'ėnał Łpt72Zda171 prze3lm m'ėnał'i Smw01Kar278*]

MIENIAĆ SIĘ *ndk* ‘zamieniać się’ Mni [mniej] wiency tak po rosyjsku rozmawiamy, no z ksiendzem po polsku, a z kulizanko miniajem sie, nu, przydo wnuki, a przyszli, zdrastrwujcie, tak i pu polsku i pu rusijsku Ind99Ost300 [...] alie oni mieniajo sie Bjw96Mar133 Alia tak Bóg dał potam, wszystka po trochu zaczęła mieniać sie i my zostali Śwt01Kar388 Szkoły mieniali sie każdy rok Smw01Kar278 [...] przez pięćdziesiąt lat mamy ta ciemięga i nic się nie mieni Bht98Pab169 Cały czas tak jest, jaka władza – mienia sie Mtr01Kar235

[*bzk m'ėnac' s'e Śwt01Kar388 ter3lp mieni się Bht98Pab169 m'ėna še Mtr01Kar235 ter1lm miniajem się Ind99Ost300 ter3lm m'ėnajo s'e Bjw96Mar133 prze3lm m'ėnał'i' s'e Smw01Kar278*]

MIENIĆ *dk* ‘zastąpić jedno drugim, zmienić’ Teraz już jak Litwa stała, to już może te paszporty mienili, ale jak raniej tu wszyscy Pulacy byli K02Kar271

[*prze3lm m'ėnil'i K02Kar271*]

MIENIĆ SIĘ *dk* ‘zmienić się’ Przewrót zrobił sia, te piniendzy mianili sia Rsz01Kar369 Bo tu dużo bardzo mianiło sia tych księdzów datnowskiej parafii Rsz01Kar369

[*prze3lm m'ėnil'i s'a prze nos m'ėniło s'a Rsz01Kar369*]

MIENKINA *ż* → **MIĘKINIA** *ż*

MIENKKI → **MIĘKKI***

MIESIĄC *m* **1.** ‘dwunasta część roku, miesiąc’ Chłopczyk ma trzy miesiący Bjw97Dwi24

Dwa miesiący przeszło W01Mas56 [...] potem my czekamy, przeszło jeszcze trzy miesioncy, nijakiech dokumentow nie ma Ikz96Mar16 My prawie w jednym roku urodziwszy się i w jednym miesiencu Mtr01Kar233; **2.** *bnac.* ‘księżyc’ Miesionc świeci, tak o światło tak Żgw01Kar486 → **KSIEŻYC** *m*; **3.** ‘używany w połączeniu z nazwami miesiący’ Maj miesiąc, marzec miesiąc B 32Dom233 Ona trzyma mnie za kołnierz chwyciwszy tuta, w zimowu poru, w liutym miesiencu Ong01Kar498

[*Mlp miesiąc B32Dom233 m'es'onc Żgw01Kar486 Mslp m'ėsencu Mtr01Kar233 m'e's'encu Ong01Kar498 Mlm miesiący W01Mas56 m'es'ency Bjw93Dwi37 m'ėsoncy Ikz96Mar16 Blm m'es'ency Bjw97Dwi24*]

MIESIĄCZNY• ‘księżycowy’ A taka noc była miesionczna, świetła Grt73Sud191 →

KSIEŻYCOWY

[*z*Mlp m'es'ončna Grt73Sud191]

MIESTNY• 'miejscowy' Tu już nie ma miestnych ludzi Hdc03Kard45

[Dlm miestnych Hdc0303Kard45]

MIESTO *n* 'punkt lub obszar w przestrzeni, miejsce' Iść nie mogą, wot po rownym mieście to tylko troszeczki [kawaleczek], jak wiencej nierowno, tak nie mogą Ł67ParI-1→

MIEJSCA *ż*/ **MIEJSCE** *n* 1

[Mslp m'es'c'e Ł67ParI-1]

MIESZAĆ¹ *ndk* 1. 'płatać, mylić' Dzieci w szkole stali jenzyk mieszać Wdz73Cze201;

2. 'przeszkadzać' Mam jedna brodawka, ona mnie nie miesza Wdg01Kar444 Nie meszajcie prasować Bjw97Dwi118 Ja tobie mieszam, czy co? Ł84Par141

[*bzk* mieszać B32Dom233 m'ešac' Wdz73Cze201 *ter1lp* 'm'ešam Ł84Par141 *ter3lp* m'eša Wdg01Kar444 K02Kar333 *roz*k *lm* mešajc'e Bjw97Dwi118]

MIESZAĆ² *ndk* 'orać po raz drugi' Później naczyna się mieszać na jęczmień, mieszań pobranuje, naczyna siać jęczmień B29Nit247

[*bzk* m'ešac B29Nit247]

MIESZAĆ SIĘ• *ndk* 'mylić się' Ja już teraz to mieszam się, bo teraz to nichto już ten język nie wspomina B96Kol188 A o już mój Tadzik, o mój mąż, on miesza się [...] Bht98Pab164

[*ter1lp* mieszam się B96Kol188 *ter3lp* miesza się Bht98Pab164]

MIESZANIEC• *m* 'człowiek mający rodziców różnej narodowości' Nasza wioska taka, wot ni Polaki, ni Litwini, mieszaczy Smw01Kar284 Wot Jadzia, [tam] dzie wy byli, Romcia taka, nu wot moja żona, te już naturalne Polki, a te wszyscy już mieszaczy jest Dgd82a)Par207 Ja jestem z miaszancow, uojciec pięknie po puolsku mówi, a matka to już nia umi B29Nit244

[Mlm m'ešancy Dgd82a)Par207 Smw01Kar284 Dlm m'ášancof B29Nit244]

MIESZANY• 'składający się z różnych elementów, niejednolity, niejednorodny'

Hdc03Kard43 ♦ Mowa mieszana → **MOWA** *ż*

[*z*Mlp mieszana Hdc03Kard43]

MIESZAŃ *ż* 'pole dwa razy zaorane' B29Nit247

[Mlp m'ešan B29Nit247]

MIESZCZANIN *m* *dawne* 'człowiek o drobnomieszczańskich poglądach' B32Dom233

[Mlp mieszczanin B32Dom233]

MIESZKAĆ• *ndk* ‘przebywać na stałe, mieszkać’ Kiedy mieszkamy w Łotwie, musimy być Łotyszami Ł67ParIII-1 W Polsce mieszkają Ł67ParIII-1 Graf Borch mieszkał w Warkłanach Ł67ParIII-2 → **ŻYĆ** *ndk*

[*ter1lm* mēškāmy *ter3lm* mēškājōn Ł67ParIII-1 *prze3lp* mēškał Ł67ParIII-2]

MIESZKANIA *ž* → **MIESZKANIE** *n*

MIESZKANIE *n* / **MIESZKANIA**• *ž* 1. ‘dom mieszkalny’ W trzydziestym dziewiątym przyjechali do mieszkania i tedy w gminie w Komajach taki Kalinouski był [...] Jrz96Mar66 Ktoś do mieszkania przyjedzie, czy jakie goście [...], zawsze musieli być ciastka Bht98Pab126 Strzałkowscy – parę mieszkań jest w Zaniewiczach Strzałkowskich Bht98Pab138 O tutej awtobus stanowi się przed mieszkaniem [...], mnied nie trzeba iść czekać L13Kar366 Szkoła tam była, w mieszkaniu razem Bht98Pab144 A u sąiadki w jednym końcu mieszkania biedne ludzie mieszkali, staruszkowie [...] Bht98Pab150 [...] na lewo takie mieszkanie, to była szkoła, za polskich czasów to była szkoła [...] Tego młodego już syna, co to teraz, o, [jego] mieszkanie jeszcze stoi [...] Bht98Pab157 U nas był polski język w mieszkaniu stale Bht98Pab176 Mało w jakim mieszkaniu tak po polsku rozmawiają Kmn99Kar87 To takie mieszkanie stare, małe, ale już ono było troszke, remont prowadzili Isz96Mar198 Ja sama żyje, to jeszcze dziady moje może żyli, to może dwieście lat już temu mieszkaniu Isz96Mar198 Niejaka ta mieszkania Ilk98Ost-nmw27 Ja w mieszkaniu to po polsku rozmawiała, a z moich dzieci śmieli się w szkole wszystko Ncz02Koz69 Alie my pu polsku rozmawialim, pu litewsku nie rozmawialim w mieszkaniu L12Kar199 → **CHATA** *ž* Wychowali się na kolonii [...], już tam sześć mieszkań była B12Gol31; 2. ‘pokój’ Oni w jednym mieszkaniu [...] a ten porucznik w drugim mieszkaniu, w drugim końcu mieszkania Bht98Pab151 W tamtej mieszkani Orn73c)Masl84 → **KAMBARUK** *m* ♦ Komunalne mieszkanie ‘mieszkanie w budynku należącym do samorządu miejskiego’ a) ‘mieszkanie wynajmowanym od samorządu miejskiego’ Kiedy uojciec pracował [na żelaznej kolei], to u nas tam było komunalne mieszkanie i my w jednym domu żyli Rzc98Ost-nmw4; b) ‘w ZSRR – mieszkanie kilkupokojowe, gdzie w każdym pokoju zakwaterowywano inną rodzinę, korytarz, kuchnia i węzeł sanitarny był wspólny’

[*žMlp* mēškaņa Ilk98Ost-nmw27 mēškaņe Rzc98Ost-nmw4 *žMslp* m’eškaņi Orn94Masl130 m’eškaņi Orn73c)Masl84 *nMlp* mieszkanie Bht98Pab157 mēškaņe Isz96Mar198 *Dlp* mieszkania Bht98Pab126,150 mēškaņa Jrz96Mar66 Chr96Mar206 *Clp* mēškaņu Isz96Mar198 *Nlp* m’eškaņ’em L13Kar366 *Mslp* mieszkaniu Bht98Pab144,151,176 Kmn99Kar87 Ncz02Koz69 L12Kar109 *Dlm* mieszkań Bht98Pab 138,158 B12Gol31]

MIEŚĆ• *ndk* ‘zamiatać, zgarniać miotłą’ L82Roj239 ♦ Nowy wienik czysto miecie →
WIENIK *m*

[*ter3lp* miecie L82Roj239]

MIETIELICA*/ **MIECIELICA** *ż* ‘zawieja śnieżna’ Ł67ParIII-16 → **ZAWIEJKA** *ż*

[*Mlp* m̥ec’el’ica Ł67ParIII-16]

MIETIEŻNY → **MIATEŻNY***

MIETŁO• *n* ‘miotła’ Przechodze ja koło tego cmentarza, raptem jakby ktoś jakimś mietłem
rzuca o stachiety Kls73Cze225

[*Nlp* m’ëtłəm Kls73Cze225]

MIEŻDU *kogo, czego przyim* ‘między *kim, czym*’ [...] też Litwiny, mieźdu Polakow jedne
jest Litwiny Jsn82a)Wer252 → **MIEDZY** *przyim*

[*m’ëždu* Jsn82a)Wer252]

MIĘCIEŃKI ‘*zdr* od miękki, mięciutki’ Zobacz jaki mięcinkini kumpiaczek w sklepie
zachwyciła Wtr79Saw210

[*mMlp* m̥’enc’iŋk’i Wtr79Saw210]

MIEDZY *co, czego przyim* ‘między *kim, czym*’ Między jaswonska a babtowska włos(ć)
K02Kar250 Taka była miłusc miendzy ludzi K02Kar250 → **MIEŻDU** *przyim* ♦ Między
innym ‘przykładowo, nawiasem ’ A tak między innym mówiąc, trzeba się będzie nam
dobrze nad tym zastanowić L96Med77 ♦ Między tem ‘tymczasem, w tym, pomimo to’
B32Dom233

[między B32Dom233 L96Męd77 m’ęzy K02Kar250]

MIĘKCZEJSZY → **MIĘKKI***

MIĘKINA / **MIEKINA** / **MIANKINA** *ż* ‘plewy’ Drobna miankina da chleba dakładali a
bujniejsza dla kur miaszali Łpt72Zda171

[*Mlp* miękina B32Dom233,243 m’ek’ina Wdz71Gju321 *M,Blp* m̥eŋk’ina/m̥iŋk’ina/m̥aŋk’ina Łpt72Zda171]

MIĘKINKA• *ż* ‘*zdr* od miękinia’ Z miekinko taki [chleb], kartofli daje sie, raszczyna
KmJ96Mar93

[*Nlp* m̥ekinko KmJ96Mar93]

MIĘKISZ *m bnac.* ‘część miękka produktu jadalnego’ Skórynki jeść ni moga, jem tylko
mienkisz Łpt72Zda171

[*M,Blp* m̥’eŋkiš Łpt72Zda171]

MIĘKKI* / **MIENKKI** / **MIĘTKI 1.** ‘miękki’ Raz, to było końdzelia i było lien mienkki
Isz96Mar191; **2.** ‘łagodny’ Miał taki miętki charakter W99Rie62

miakczejszy *stw* ‘bardziej miękki’ W jeziorze woda miakczejsza Orn73c)Masl79 Na
uwśianisku lepiej bosa chodzić jak pu żytnisku, ona ni tak kłuji, jest miękczjsza
Łpt72Zda182

mienciejszy / **mienczejszy** *stw* ‘bardziej miękki’ Przynieść kartofli i oczyścić; scerkować
ta kartoflia przaz carka, potem dołożyć gutowanej trocha, żeby ona była mięczejsza
Mjs73a)Ana178

[*mMlp* miętki W99Rie62 *mēnkkī* Isz96Mar191 *m’entk’i* Dcs13Koz386 *Dlp* *m’entk’ego* Dcs13Koz386
stwMlp z *mēnkč’ejša* Łpt72Zda182 *m’enč’ejša* Mjs73a)Ana178 *m’əkčejša* Orn73c)Masl79]

MIĘKKO* / **MIĘTKO** *ndm* ‘miękko’ Jajko w śmiatku, tzn. na miętko W99Rie62

[miętko W99Rie62]

MIĘSA *ż* / **MIĘSO** *n* ‘mięso’ Miensa świeża gotuji Orn73c)Masl79 Nu ta mięsa to do tego
wandliarnia była [...] Wywędzim ta mięsa a potam na [góra] pod dacham wiaszalim
Kjd01Kar281 Dawka ta mięsa, jeść nie benda Bjw97Dwi115 ♦ W cudzej stronie i żuk
mięso → **ŻUK** *m*

[*żMlp* *m’ensa* Kjd01Kar281 *m’ęsa* Bjw97Dwi115 *żBlp* *m’ensa* Orn73c)Masl79 Kjd01Kar281 *nMlp* mięso
L82Roj239]

MIĘTKI → **MIĘKKI***

MIĘTKO *ndm* → **MIĘKKO*** *ndm*

MIĘTLIWY ‘mały, niepozorny’ L86Tek89 → **MIZERNY 1, NIEOKAZAŁY**

[*mMlp* miętliwy L86Tek89]

MIĘTUS* / **MĘTUS** / **MIANTUŻ** *m* ‘ryba – miętus’ Ł67ParIV-26

[*Mlp* *méntus* Wdz71Giu324*Mlm* *mántużył*67ParIV-26]

MIGDAŁ• *m* ‘nasiono migdałowca, migdał’ L82Roj237 ♦ Myśleć o rajskich migdałach
→ **MYŚLEĆ** *ndk*

[*Mslm* migdałach L82Roj237]

MIKAĆ *ndk* ‘myć – o krowie’ W82Tur101 → **MYCZEĆ** *ndk*

[*bzk* *mikać* W82Tur101]

MIKOŁAJEWSKI → **NIKOŁAJEWSKI**

MILA• *ż* *dawne* ‘mila – jednostka miary długości (w Polsce równa 7146m lub 8534 m)’ Jakie
może, jak dawniej mówili, to trzy mili, jak to dawniej było Chr96Mar203

[*Mlm* *mīl’i* Chr96Mar203]

MILCZĄCY ‘milczek, człowiek mało mówny’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY**

[Mlp m’ilčoncy Bkb83a)Giu87]

MILCZEĆ• *ndk* ‘nie wydawać głosu, milczeć’ W91a)Ado94

milczawszy *ipu* Tyko Juziuk milczawszy W91a)Ado94

[*ipu* mil’čafšy W91a)Ado94]

MILCZEK *m* ‘człowiek mało mówny’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY**

[Mlp m’ilček Bkb83a)Giu87]

MILEJSZY → **MILY**

MILEŃKA• *ż* ‘forma adresatywna: milutka’ Jak ja rada, co ty przyjichała milinka moja

Łpt72Zda171 No po polsku, mileńka, to tu nikt nie mówi B96Dąb → **DUSZEŃKA** *ż*

[*ż*Mlp mileńka B96Dąb189 *ż*Wlp m’il’iŋka Łpt72Zda171]

MILEŃKI / **MILIŃKI** ‘forma adresatywna: milutki’ Ach Boże mileńki, Boże Chr96Mar204

→ **KOCHANIEŃKI** *m*

[*m*Mlp m’il’iŋki Łpt72Zda171 mileńki W86Dub77 *m*Wlp m’il’eńki Chr96Mar204]

MILIŃKI → **MILIEŃKI**

MILIROWAĆ *ndk* → **MELIOROWAĆ*** *ndk*

MILUTKA *ż* ‘forma adresatywna: milutka’ To kiedyś, ooo, milutka moja, proszę wiedzieć

B96Życ195,196 → **DUSZEŃKA** *ż*

[Wlp milutka B96Życ195]

MILOCZKA• *ż* ‘forma adresatywna: mój drogi/miły, moja droga/miła’ B32Dom233 →

DUSZEŃKA *ż*

[Wlp miłoczka B32Dom233]

MILAJA *ż* ‘forma adresatywna: miła’ Jakie tam Polacy, Białorusy oni, miłaja B96Dąb189

[Wlp miłaja B96Dąb189]

MILY• ‘miły’ Bjw97Dwi69

milejszy *stw* ‘milszy’ Bjw97Dwi69

najmilejszy *stnw* ‘najmilszy’ Bjw97Dwi69

samy najmilejszy *stnw* ‘najmilszy’ Bjw97Dwi69

[*stw* *m*Mlp milejszy *stnw* *m*Mlp najmilejszy Bjw97Dwi69]

MIMO 1. *przyim* ‘obok, koło’ I kiedy chodziłam z mamusią mimo apteki [...] to takie

zapachy te piękne, to wszystko [...] mnie to odurzało, że ja mimo apteki przejść ni mogłam

Rzc98Ost-nmw28 → **KOŁO**² *ndm*; 2. ‘oprócz’ B32Dom233 → **POMIMO** *ndm* 1

♦ Puścić mimo głaz → **PUŚCIĆ** *dk*

[mimo B32Dom233 Ł97Kar57 L82Roj239 mimo Rzc98Ost-nmw28]

MINAĆ[•] *dk* ‘minąć, upłynąć’ W83Tur18 i in.

minewszy *ipu* W83Tur18 / **minuwszy** *ipu* Ja [...] osiemdziesiąt lat minuwszy
Str99Pab172

[*ipu* minewszyW83Tur18 minufsy Str99Pab172]

MININGIT[•] *m med.* ‘zapalenie opon mózgowych’ Potym zachuruwała miningitym, głowa
coś tam, zapalenie ci jak Łp01Kar417

[Nlp m’ining’itym Łp01Kar417]

MINIONY[•] ‘poprzedzający, ubiegły’ Chciałem powiedzieć o tym, że w miniony tydzień
mieliśmy dosyć sporo wydarzeń W01Mas127

[mBlp miniony W01Mas127]

MINISTRA *m* ‘minister’ Co to ten ministra nasz robio, czort, wo, przepraszam, on zrobił [...]
Drj99Pab52

[Mlp mīnīstra Drj99Pab52]

MINÓWSZY *ipu* → **MINAĆ** *dk*

MINUTNIK *m* ‘minutowa wskazówka w zegarze’ W zegarku masz minutnik i godzinnik
Łpt72Zda171

[M,Blp min’utník Łpt72Zda171]

MIOD *m* → **MIÓD** *m*

MIODOWY[•] ‘przym od miód, miodowy, z miodem’ İlk98Ost-nmw4(24) ♦ Miodowa woda
→ **WODA** *ż*

[żBlp miodovo İlk98Ost-nmw4(24)]

MIOTŁA[•] *ż* ‘przrząd do zamywania, miotła’ BL82Giu227 → **WIENIK** *m* ♦ Siedzieć jak
mysz pod miotłą → **SIEDZIEĆ** *ndk*

[Nlp m’otła BL82Giu227]

MIÓD *rzad.* / **MIOD** *m* ‘miód’ Miod do wódki kładni Bjw97Dwi21 Oni tylko miod jedzo, a
wiecej z nich nic, z tych trutniów Dgd82a)Par211

[Mlp miod W83Tur17 Ł84Par134 m’od Bjw97Dwi21 m’od/ m’ud Mjsz73Ana39 m’ot Wdz71Giu315
Bjw93Dub37 Blp m’od Dgd82a)Par211 Bjw97Dwi21]

MIRKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Mirosław’ Mirka był swatawszy sie do Ignaśki

W91a)Ado100

[Mlp Mirka W91a)Ado100]

MIRT *m* → **MIRTA** *ż*

MIRTA *ż* / **MIRT**• *m rzad. bot.* ‘mirt’ Chłopcom przyczepiali mirt z tako wstonżko

Kml96Mar107 Z mirty, z ruty, najwiencyj tutaj z mirty był taki wianeczek, potem do weliona tutaj przyczepiają Bjw96Mar132 To wili wianeczek z mirty Kml96Mar107 Ta mała taka mirta, to siostry dziewczynka przyszła, posadziła [...] Przez liata jaka wyrosła mirta Glt99Pab183 Mirta nadaji sia du wianków szliubnych Łpt72Zda171 Spletlim z mirty wianeczki K02Kar181 [Wianuszek] z mirty był, z mirty był İlk98Ost-nmw27

[mBlp mirt Kml96Mar107 zMlp mirta Glt99Pab183 m'irta Łpt72Zda171 zDlp mirta Bjw96Mar107,132 İlk98Ost-nmw27 m'irty K02Kar181]

MISA *ż* ‘salaterka’ Ł13Kun451 → **SALATERKA** *ż*, **SALA****T****NICA** *ż*

[Mlp misa Ł13Kun451]

MISZ *ż* → **MYSZ*** *ż*

MITROŁOG *m* → **METEOROLOG*** *m*

MIZERAK *m* ‘człowiek chudy, szczupły’ Bkb83a)Giu100 → **CHUDY**

[Mlp m'izerak Bkb83)Giu100]

MIZERNY 1. ‘niepozorny’ Bkb83a)Gju96 → **MIĘTLIWY**; 2. ‘chudy, szczupły’

Bkb83a)Giu96 → **CHUDY**

[mMlp m'izerny Bkb83a)Giu96]

MLECZARNIA *ż* ‘w gospodarstwie wiejskim – pomieszczenie, gdzie przechowywano i wyrabiano przetwory mleczne’ [...] i tam kiedyś sery wyrabiali, a później, gdzie już była ta mleczarnia, tak ot dalej od domu, [...] to był klomb taki K02Zie145

[Mlp mleczarńa K02Zie145]

MLECZKA• *ż* ‘*zdr* od mleko’ Przyszła biednieńka taka z dzbanuszkim, mlieczka zbierała, dzbanek taki trzyma Słb96Mar32

[Blp ml'ečka Słb96Mar32]

MLECZLIWO *n* ‘nabiał’ Tylko mlieczliwo je Bjw97Dwi118 → **MLECZNE** *n*

[M,Blp ml'ečl'ivo Bjw97Dwi118]

MLECZNA *rzecz ż* ‘mleczarnia’ U nas mleczna była wszystek czas Igl04Rut431

[Mlp mleczna Igl04Rut431]

MLECZNE *n rzecz* ‘nabiał’ Raz na tydzień jeździł z mlecznym da Wilni Łpt72Zda171 →

MLECZLIWO *n*

[Mlp ml'lečne/ml'lečn^a 171 Nlp ml'lečnym Łpt72Zda171]

MLECZNIAK *m bot.* ‘mlecz’ Pośła był taki mleczniak, nazywał się Ppl08Rut65,66

[Mlp mleczniak Ppl08Rut65,66]

MLEĆ• *ndk* 1. ‘przerabiać na mąkę, mleć’ Młyn był w Wilkiszkach pupsuty, mliel mąka, a ni robił pąsaku Łpt72Zda185 Nu on tu mliel wszystkim, pytliował i razowu mliel

Ong01Kar493; 2. ‘pleść, dużo mówić’ Bkb83a)Giu87 → **BALBOTAĆ** *ndk*

mlety *ibt* ‘mielony, zmielony’ Ragojsza – pszenna monka i w żarnach mleta L10a)Rut344

[ter3lp mel'e Bkb83a)Giu86 prze3lp m mlei B32Dom234 ml'el Łpt72Zda185 Ong01Kar493 ibt mMlp mleta L10a)Rut344]

MLEKA *n* → **MLEKO** *n*

MLEKO *n* / **MLEKA** *ż* / **MLEKO** *n* / **MELEKO** *n rzad.* / **MLIKO**• *n rzad.* / **MLIKA** *ż*

rzad. ‘mleko’ Żbiera ta mleka i wiezi Orn73c)Masl52 Siedem tygodni ni mlika, ni miensa, ni tłuszczu żadnego, nic, wyposzczo, tak zmizernieji [...] Pdz01Kar477 Jest koniec

miesionca tak tylko chleb i mleka Ł95Kar42 Mlieki i chleba nie kupisz Ł95Kar42 Mlieka

parza Bjw97Dwi18 Ta mlieka bendzim wozić Ł67ParI-68 Co już tam z tego mleka

Ł67ParI-68 Woziłem mleko jakie cztery liaty Ł67ParIII-15 Teraz na chleb i mlieke nie

chwyta Ł95Kar42 Bywało pierwej niesiesz ta mleka, że i taniaj płacili, ale była na pół

miasienca Pnk01Kar421 Zimo jemi po wienkszej części mięsa a liatem mlieka

Łpt72Zda171 Brali mliko, śmitana Wdz95Czy72 ♦ Biały jak mleko → **BIAŁY** ♦ Kwasne

mleko ‘zsiadłe mleko ‘zsiadłe mleko’ Ruzbełtać kwasna mlieka z mąko gryczanno i

cybulio, zjad i dobra Łpt72Zda197 [...] ci śmiatanki, ci kwasnego mleka Trk06Rut361

♦ Makowe mleko ‘sok wydzielający się z utartego maku’ Z makowym mlekiem

Bkb08Rut95 Makowe mlieko – mak uciera się, potym sypie się cukier do maku i zaparza

się goronco wodo. I śliżyki tam wrzucajo, to makowe mlieko W99Rut40 ♦ Matczyne

mleko nie wytar pod nosem → **NOS** *m* ♦ Mleko parzone ‘mleko przegotowane’ No,

różnego pytają się mleka, czy to gotowanego, parzonego, słodkiego, kwaśnego [...]

Bht98Pab110

[zMlp mleka Wdz95Czy73 Ł97Kar58 ml'eka Ł95Kar42 ml'ika L29Szw72 ml'leka/ml'ļeka Łpt72Zda171

żDlp ml'ek'i Ł95Kar42 żBlp ml'eka Orn73c)Masl52 Bjw97Dwi18,52 Pnk01Kar421 ml'eka Ł67ParI-68

ml'leka Łpt72Zda97 ml'leka Łpt72Zda171 ml'eko Ł95Kar42,48 żNlp z ml'eko Orn94Masl131 nMlp ml'eko

W99Rut40 mel'eko W99Rut40 K99a)Zie258 nDlp mleka Bht98Pab110 mlika TRk06Rut36 ml'eka Ł67ParI-

68 ml'ika PdZ01Kar477 nBlp ml'eko BL82Giu231mleko Ł67ParIII-15 mliko Wdz95Czy72 nNlp mlekiem
Bkb08Rur95 z ml'eKem Orn94Masl131]

MLIKA *ż* → **MLEKO** *n*

MLIKO *n* → **MLEKO** *n*

MLON *m* 'drażek, za pomocą którego poruszany jest górny kamień żaren' Dobry mlion musi być obkuty na koncach i musi mieć takie szpiencyki na koncach Łpt72Zda171

[Mlp ml'on Łpt72Zda171]

MŁEKO *ż* → **MLEKO** *n*

MŁOCIĆ *ndk* → **MŁÓCIĆ*** *ndk*

MŁOĆWIT / **MŁÓĆWIT*** *m rol.* 'młocarz, człowiek młócający zboże cepem' Młóćwity zaczynali młócić u czwartaj, a jedli u siódmaj Łpt72Zda172

[Mlp mł'oc'vit/mł'oż'vit Mlm mł'c'v'ity Łpt72Zda172]

MŁODA* *ż* 'panna młoda' Przyjeżdża, liczy sia, młody z družbantem du młodej i tam u młodej družki zabrawszy sia. Cała wesela wyjeżdżają du młodego, a bywa tak, że cały czas, cała wesela bywa u młodaj Dtn01Kar297 → **MOŁODUCHA** *ż*

[Dlp mł'odej Mslp młodaj Dtn01Kar297]

MŁODY*¹ / **MŁODYJ** 'mający niewiele lat, młody' Józia już żenaty, a Aliksandra młodyj, nie żeniwszy Ł67ParII-26 Nu dlatego, że młody nie chco u kałchozi pracować Ł67ParII-32 Tut takich młodech jakich pieńć jest Ł67ParII-32 ♦ Młody kawaler → **KAWALER** *m*
♦ Z młoda 'za młodu' Ja z młoda kiedyścio ojciec niezdrowy był, a ziemi niemało było. taka arała i kosiła [...] Stc96Mar79 ♦ Z młodych lat → **LATA**²

młodszy *stw na ... za kogo, od kogo* 'młodszy o... od kogo' [...] bo ona na pięć lat młodsza za mnie, też już na pensji Bht98Pab138 Siedem czy wiela za męża był młodszy
K02Kar247 A drugi też tak samo żyji, młodszy trocha, nu ji tam dobra żyji Łp01Kar414
Wot syn młodszyj doma jest Dgd82a)Par222 Aj wszystko jedno, zdrowia nie miała ja i młodsza, tak aby jak Stc96Mar82 Susza [suszę], zgotują, która młodsza, takie burawiki to zawżda susza Wdk01Kar246 I u mnie trzy braci byli, starsi za mnie dwa i jeden młodszy
Wdz73Cze201 Bo my jak młodsze byli, a te o bolszewiki przyszli, to my po białarusku nauczyli się Bht98Pab130

młodszy/ młóczy *stw* 'młodszy' A brat był ode mnie trzy laty młodszy Ppl08Rut56 A druga [cóрка] też wyjechała, młodsza ta Ilk98Ost-nmw34 Ona młodsza Ł67ParIII-30 Ta wot siostra, młodsza ode mnie, umarła Ł67ParI-65 Poki młodsze byli jechali [na jagody] Ł67ParII-62

młodziejszy *stw* ‘młodszy’ Bjw97Dwi69 Młodziejsza była Brs04Ste112

maładziejszy *stw* ‘młodszy’ Wrn99Koz23

samy młodszy (młódszy) *stnw* ‘najmłodszy’ Ja wo w kołchozia żyja, a samy młodszy brat nie Bjj99Ado68 Siostra sama młódsza Ł06Ost462 Ta Romcia sama młódsza Ł67ParII-27

[*mMlp* młody Ł67ParII-32 ^lmłody Bkb83Giu81 młodyj Ł67ParII-26 *Mlm* młody Ł67ParII-32 *Dlm* młodech Ł67ParII-32 młodyx Rkw96Mar55 *stw mMlp* młódszy B32Dom200,234 W83Tur18 Kmn99Kar79 Ppl08Rut56 młudzy Ł84Par134 młutŝy Bkb83Gju76 K02Kar247 młútŝy Wdz71Giu316 młutŝyj Dgd82a)Par222 młóczy Bjj99Ado59 młučŝy Bjw93Dub37 Łpt01Kar414 ml'utŝi Wdz73Cze201 młodziejszy Bjw97Dwi69 *stw mNlp* młutŝym Drn73Par61 *stnw mMlp* samy młotŝy Bkb83Giu76 sámŝy młócy Bjj99Ado68 *stw zMlp* młódsza Bht98Pab138 młutŝa Ł67ParIII-30 Stc96Mar82 młučŝa Ł06Ost462 Ilk98Ost-nmw34 młútŝa Ł67ParI-65 młoŝejŝa Brs04Ste112 *stnw zMlp* sama młučŝa Ł06Ost462 *Mlm* młódsze Bht98Pab130 młutŝa Wdk01Kar246 młutŝe Ł67ParII-62]

MŁODY² m ‘rzecz ‘kawaler biorący ślub, pan młody’ I młody prowadzi młodo przez ten środek [...] do ołtarza Iszk96Mar195 → **MAŁADZIEK m**

[*Mlp* młody Iszk96Mar195 *Dlp* młudegŭ /mł^udego Dtn01Kar297]

MŁODZIAŻ ż → **MŁODZIEŻ ż**

MŁODZIEŃKI ‘*zdr* od młody, młodziutki’ On ten o młodziénki [fikus] ja zahodowała, to już ten beńdzie Glt99Pab183 Młodziénki jest to i durninki Łpt72Zda172 Widzi, że ładna dziewczynka idzie młodziénka i napakowana [obładowana] kłosami Bht98Pab153 Ja mówie, temu że ja nawet dziewczynoj nie była, ja mówie młodziénko i mnie mama tak siło za monŝ, bije mnie, żeby ja za monŝ szła Chr96Mar206 Na zapowiedzi? To ty taki stary, a to taka młodziánka, taka cieniutka Chr96Mar205 Ja jeszcze byłam młodziinka, po polsku do spowiedzi szedłam K02Kar267 Teraz chcemi krowka druga wyrościć młodziínka, nu wot Drn73b)Par215 Bardzo młodziénkie wychodzo [za mąż] Bjw97Dwi118

[*mMlp* mł^oŝénki Glt99Pab183 mł^oŝínki/mł^oŝ[’]ínki Łpt72Zda172 *zMlp* młodziénka Bht98Pab153 ^lmłóŝ[’]ínka K02Kar267 mł^oŝánka Chr96Mar205 mł^oŝénko Chr96Mar206 *zBlp* mł^odz[’]in[’]ka Drn73b)Par215 *Mlm* mł^oŝénk[’]e Bjw93Dwi36 młóŝ[’]énke Bjw97Dwi118 mł^oŝ[’]énk[’]e Bjw97Dwi31]

MŁODZIEŻ m / **MŁODZIAŻ** / **MAŁADZIOŻ** / **MAŁADIOŻ ż** ‘osoby młode, młodzież’

Taki młodzież Drj96Mar28 Wieczór, nu to wianek wiją, młodzież zebrany, wianek uwijajo dla młodej Bjw96Mar132 Dzie młodzież był, to zbierali sie K01a)Kar150 Jak ja przypomna tu teraz ta młodziaż nikomu nia warte Kj01Kar282 A teraz to bardzo dużo młodziaży Bjw96Mar133 Było tak, młodziaży tyle było u nas w wiosce dużo Glt99Pab182 Teraz maładzioż pu litewsku do komuńji [przystępuje] K02Kar301 Młodziaż teraz nie ido [do kościoła], lienkajon sie, że od roboty ich odłonczy Ł67ParII-48 Wie, maładioż wszystkie braci na wesela zaprusili K02Kar301 Cały maładzioż w moim wieku, wszystka

tu po polsku Krm01Kar403 Zasiadają młodziaz K02Kar235 Młodziaz musieli zaprosić,
dziewczynek K02Kar235 Ala to maładzioż tak wyrabiał Śwt83Wer150

[mMlp młoż'eż Bjw96Mar132 młoż'eś Drj96Mar28 K01a)Kar150 młoż'aś Ł67ParII-48 mała'ż'oż/mała'd'oś
K02Kar301 małaż'oś Krm01Kar403 małaż'oś Śwc83Wer150 zMlp młożaś Kjd01Kar282 młoż'aś
K02Kar235 zDlp młożaży Glt99Pab182 młoż'aży Bjw96Mar133 młoż'eży K02Kar186 Blp młoż'eś
K02Kar235]

MŁODZIŃKI• 'zdr od młody – młodziutki' Krowka młodzińka Ł67ParI-31

[zMlp młoż'inka Ł67ParI-31]

MŁODZIWA *n* → **MŁODZIWO** *n*

MŁODZIWO / **MŁODZIWA** *n* 'siara – o mleku' Jedne przepadają za młodziwami, inne
świniami wyliwają Łpt72Zda172 Młodziwa my nigdy nie jedli Bjw97Dwi118

[Mlp młodziwo B32Dom234 mł'ż'iva/młoż'iva/młaż'iva Łpt72Zda172 Dlp młoż'iva Bjw97Dwi118 Nlp
młoż'ivam Łpt72Zda172]

MŁOT / **MŁÓT** *m* 'duży młotek, młot' Mjs73Ana39

[Mlp młot/młut Mjs73Ana39]

MŁÓCARKA• *z rol.* 'młocarnia' A młócili kto miał młocarka konna tam, bo takiej młóćarki
pod tok [na prąd] to nie było u nas tego jeszcze do wojny Slc99Pab203 → **KULARKA** *z*

[Dlp młucarki Blp młucarka Slc99Pab203]

MŁÓCIĆ* / **MŁOCIĆ** *ndk* (także *z czym*) 'młócić *czym*' Mendli jak wyschli na poliu, wtedy
do domu, a młocim już w zimowa pora, kiedy czasu jest Żjm01Kar517 W dwadzieścia
siódmym roku pierwszy raz z maszyną młócili żyta, do tego czas tylko renkami
Ł67ParIII-12 Młócili z renkami Ł67ParIII-49

[bzk młócić Ł84Par134 *ter1lm* młoc'im Żjm01Kar517 *prze3lm* młoc'il'i Ł67ParIII-12,49]

MŁÓĆBA *z rol.* 'młocka' Kusami kusili, ręko, tam i młódźba, koni zakładali, maszyna była
Wdg01Kar459

[Mlp młuż'ba Wdg01Kar459]

MŁÓĆWIT *m* → **MŁOĆWIT** *m*

MŁÓDSZY → **MŁODY**

MŁÓT *m* → **MŁOT** *m*

MŁYNAR *m* 'młynarz' Mielnik, jak u nas, nu może młynar nazywał się po polsku, jakoś tak
myśle Mlr99Pab253 → **MIELNIK** *m*

[Mlp młynar Mlr99Pab253]

MNIEJSZY → **MAŁY**

MNOŻYĆ *ndk* na co ‘mnożyć przez co’ Mnożyć na cztery B32Dom207

[*bzk* mnożyć B32Dom207]

MOC *ndk* → **MÓC*** *ndk*

MOCHOWICZEK *m bot.* ‘zdr od mochowik, podgrzybek’ W82Tur73

[*Mlp* mochoviček W82Tur73]

MOCHOWIK* / **MACHAWIK** / **MUCHOWIK** *m* ‘podgrzybek’ BL82Giu226 i in. ♦ Stary jak mochowik ‘stary grzyb – o człowieku’ BL82Giu226 → **LAPSZUK** *m 2*

[*Mlp* machowik/muchowik W99Rie70 maḡavik BL82Giu226]

MOCNIEĆ *ndk* ‘o winie: przybierać coraz więcej alkoholu, krzepnąć’ Wina czym więcej stoi, tym więcej mocniej Łpt72Zda172

[*bzk* m'ocnec' *ter3lp* mocn'ej̃i Łpt72Zda172]

MOCNO *ndm 1.* ‘mocno, z dużą siłą’ Bkb83a)Giu98 → **KREPKO** *ndm*; **2.** ‘bardzo’ Jemu głowa mocno dobra jest Dgd82a)Par214 Mnie mocno była interesnie obaczyć ten [...] pamiatnik Jzr04Kar53 Krzisz ładny mocno zrobił, u jego wszystko co drzewa [jest ładne] L13Kar361 Pogrzeb [odbył się] mocno dobrze, mocno wiele ludzi było Ł67ParI-51 [On] pjanica mocno wielki Ł67ParII-23 Dzieciecilna mocno dobra narosła Dgd82a)Par223 Mocno ładnie była L02Rut83 → **HANIEBNIE** *ndm*
mocniej *stw ndm* ‘bardziej’ L36Szw111

[mocno Ł67ParI-51 Ł67ParII-23 Dgd82a)Par214,223 L02Rut83 Jzr04Kar53 L13Kar361 *stw* mocn'ej̃i L36Szw111]

MOCNY ‘mający dużą siłę, silny’ Ł67ParIII-44 i in. → **KREPKI** ♦ Mocny na zdrowie *kto* → **ZDROWIA** *n, ż* ♦ Mocny sam sobą ‘mający dużo siły, silny’ [...] ja taki chłopak, mocny sam sobu, w pracy wytrzymały Dgd82Par258
mocniejszy *stw* ‘mający więcej siły, silniejszy’ Polska w dawne czasy była mocniejsza od wszystkich Ł67ParIII-44

[*mMlp* mocny Bkb83a)Giu98 m'ocny Dgd82Par258 Wlk01Kar268 *stw* *zMlp* mocn'ej̃sa Ł67ParIII-44]

MOCZA• *ż* ‘mocz’ Nie, moczy na badania nie nosiłam Wn99Dwi146

[*Dlp* moczy Wn99Dwi146]

MOCZAŁKA *ż* ‘gąbka, myjka’ B32Dom234

[*Mlp* moczalka B32Dom234]

MOCZONKA• *ż* ‘grzyb nadający się do marynowania’ Marynujo, po naszymu te moczonki, jak u nas nazywajo. [...] tu nazywajo chto moczonki, chto jakie L13Kar370

[B_{lm} močonki L13Kar370]

MODA• *z* ‘moda, przejściowy obyczaj’ W82Rei37 i in. ♦ Pójść w moda ‘stać się modnym, przyszła moda *na co*’ Tak jak poszed ten w moda rak Bjw96Mar124 ♦ Wyprowadzać się z mody → **WYPROWADZAĆ SIĘ** *ndk*

[D_{lp} mody W82Rei37 B_{lp} moda Bjw96Mar124]

MODŁACY ‘pobożny’ Bkb83a)Giu87 → **BOGOBOJNY**

[mM_{lp} modloncy Bkb83a)Giu87]

MODLIĆ• *ndk do kogo* ‘modlić się *do kogo*’ Jeśli modliliśmy du Maryji, to proszę pani już nam nie trzeba było inszych K02Kar228 → **MODLIĆ SIĘ** *ndk*

[prze1_{lm} modl’il’is’mi K02Kar228]

MODLIĆ SIĘ *ndk komu* ‘modlić się *do kogo*’ Modlić się bogu B32Dom207 Od dziecinnych lat on zawsze modlić się lubił Bogu Pps91Kru170 Zrobił tu w Rezekne wot ta grekokatolicka [cerkiew] i uni tam modlon się Bogu Rzc98Ost-nmw7 → **MODLIĆ** *ndk*

[bzk modlić się B32Dom207 modlic’ s’e Pps91Kru170 ter3_{lm} modlon się Rzc98Ost-nmw7]

MODLITEWKA• *z* ‘zdr od modlitwa’ [...] i nie pamiętam, jaka modlitewka my mówili. Zawsze przed nauką trzeba ta modlitewka i siadasz w ławki, i uczysz się Bht98Pab130 Pukropił, przyżegnał się, mudlitewka udczytał, nia śpiewał Kłw01Kar530 Taka modlitewka on mówił Pps91Kru170 → **PACIÓREK** *m*

[B_{lp} modlitewka Bht98Pab130 modlitefka Pps91Kru170 mudl’itefka Kłw01Kar530]

MODLITWA *z* ‘modlitwa’ Pnk01Kar424 ♦ Odczytać modlitwa → **ODCZYTAĆ** *dk*

[B_{lp} modl’itva Msl_p modl’itv’e Pnk01Kar424]

MOGĆ *ndk* → **MÓC*** *ndk*

MOGILNIK / MAGILNIK / MUGILNIK / MAHILNIK *m* ‘cmentarz’ Koło mogilniku autobus zatrzymali Bjw97Dwi118 Babie tylko osiemdziesiątka stukniewszy, a ona na mogilnik zebrawszy się odprowadzić W91a)Ado99 Janczyk chodził na stary mugilnik i kopał i szukał złotych zembów Łpt72Zda172 → **CMENTARZ** *m*

[M_{lp} mogilnik W83Tur21 Wn00Daw100 m^ug’il’nik/m^ag’il’nik/moǵ’il’nik/maǵ’il’nik Łpt72Zda172 D_{lp} mog’il’niku Bjw97Dwi118 B_{lp} mogil’nik W91a)Ado99 m^ug’il’nik Łpt72Zda172]

MOGIŁA• *z* **1.** ‘grób’ Jest na poliu nowe mogiły [...] Mtr01Kar239; **2.** ‘cmentarz’ Mogiły razdrobili Brs02Rie50

[M_{lm} mog’iły Mtr01Kar239 B_{lm} moǵiły Brs02Rie50]

MOGIŁECZKI *lm* ‘zdr od mogiłki, cmentarzyk’ A tutaj byli ładne mogiłeczki Pps91Kru185

[M_{lm} mogiłeczki Pps91Kru185]

MOGIŁKI *lm* ‘cmentarz’ Bo jak ksionc, jak ksionc na mogiłkach był, ja poprosiła, żeby krzyż wyświecił, to mówi, a kto to Trt96Mar185 A ona poszła od razu na mogiłki Bht98Pab121 Nasza okolica tak była tu wrzucona. I mogiłki swoje mieli B96Stra196 Książdz nie chodzi na białaruskie mogiłki B96Stra186 Tam mogiłki jest, to my tam na te mogiłki schodzimy się tam, litańja odśpiewami i wieczne odpocznienie K02Kar287 → **CMENTARZ** *m*

[Mlm mogiłki B32Dom234 Grd99Sat194 mŭg’ilk’i K02Kar287 Blm mogiłki B96Stra186,196 Bht98Pab121 mug’ilk’i K02Kar287 Mslm mogiłkax Trt96Mar185 Krm01Kar404]

MOGIŁNY ‘*przym* od mogiła, cmentarny’ Za płotem, za mogiłnym płotem, i teraz w Świątbrości jest zamogiłny płot Śwt01Kar380

[Mlp mog’iłny Nlp mog’iłnym Śwt01Kar380]

MOGIŁY *lm* ‘cmentarz’ Jak na mogiły [...] umarłego przywieźli, nu i wot oni modlion się pa polsku Ł67ParII-4 [...] mogiły Tu jich ojcowie pochowane na tych mogiłach K02Kar287 Tu na Karmiałowskich mugiłach tu i dziadulki i babulki tu wszystkie puchowane Krm01Kar404 Tunel pod rzeką okopany, aż na mogiły tunel K02Kar287 [Samobójców] za mogiły chowali, bez kościoła, bez dzwonu Śwt01Kar380 W Pacuneliach, o, mogiły jest Mtr01Kar239 Tyle kamieni zwieziona na te mogiły Mtr01Kar239 Ja jak raz na mogiłach byłam, pojechawszy rowerem, jachali turyści Mtr01Kar239 → **CMENTARZ** *m*

[M,Blm mog’iły Mtr01Kar239 Śwt01Kar380 K02Kar287 mogiły Ł67ParII-4 Mslm mog’iłaχ Mtr01Kar239 Kjd01Kar288 Krm01Kar404 K02Kar287]

MOHORYCZ *m* dawne ‘podarek pieniężny lub poczęstunek przy sprzedaży albo kupnie, borysz, litkup’ B32Dom234 → **BORYSZ** *m*

[Mlp mohorycz/moyoryč B32Dom234]

MOJ → **MÓJ**¹

MOKĆ• *ndk* ‘moknąć’ W91Ado87 i in.

mokszy *ipu* W91Ado87

[*ipu* mokšy W91Ado87,90]

MOKRADŁA / MAKRADŁA / MUKRADŁA ż ‘grząska, podmokła gleba, teren bagnisty’ Mukradła to mokra polia i łąka, a rojsta to jak na mokrym rosno małe krzaki Łpt72Zda172 → **BŁOTNIK** *m*

[Mlp m^ukr^ladła /mokr^ladła/makr^ladła Łpt72Zda172]

MOKROŚĆ• *ż* ‘podmokły grunt, teren bagnisty’ Nasza wieś na mokości stoi W82Tur96 →
BŁOTNIK *m*

[Mslp mokrości W82Tur96]

MOKSZY *ipu* → **MOKĆ** *ndk*

MOLENN* / **MALENA** *ż* ‘dom modlitwy staroobrzędowców’ U Widzach spalona
cerkiew, tylko malena jest Btn96Mar48

[Mlp malena Btn96Mar48]

MOŁODIEC* / **MAŁADZIEC** *m* ‘zuch’ Ł84Par143

[Mlp mała'dziec Ł84Par143]

MOŁODZIECKI* / **MAŁADZIECKI**• ‘zuchowaty, zuch’ Nasze chłopczyki byli bardzo
kułturne pierwej, bardzo maładzieckie byli Wlk01Kar277

[Mlm małaż'ecke Wlk01Kar277]

MOŁODUCHA* *ż* / **MAŁADUCHA** *ż* ‘panna młoda’ Ł84Par137 → **MŁODA** *ż*

[Mlp maładucha Ł84Par137]

MOMENT• *m* ‘chwila’ W01Mas127 i in. ♦ W/na dany moment ‘w chwili obecnej’ Nawet
teraz w dany moment w Polsce znaleźliśmy klub sportowy w Gdyni W01Mas127 Ogółem
na dany moment u nas jest czterdzieści osób [...] ale na dany moment teraz nabieramy
[rekrutujemy] W01Mas127 ♦ W pewne momenty ‘w niektórych momentach/ chwilach’
Dlatego ograniczamy się w pewne momenty W01Mas127

[Blp moment W01Mas127,134 Blm momenty W01Mas127]

MONGOL• *m* ‘mongol – rodzaj jedwabnej tkaniny’ Bo mama bardzo ładnie odziewała mnie,
jak u wzrosłych, no u panienek te sukienki duże z mongolu, krep morokien, był taki
materiał Trt96Mar183

[Dlp mongolu Trt96Mar183]

MORDZISZCZA *ż* *dezapr. pogard.* ‘duża twarz’ W86Dub76 i in.

[Mlp mordziszczka W86Dub76 Bjw97Dwi66]

MOROZIK• *m bot.* ‘zimotrwał’ Brs01Czy99

[Mlm moroz'ik'i Brs01Czy99]

MORWA *ż bot.* ‘rzęsa wodna’ No to wrodi morwa [...] to morwa po naszymu Bkw99Pab129
→ **MIAURA** *ż*

[Mlp morwa Bkw99Pab129]

MORZA *ż* ‘zbiornik wodny, morze’ Wn99Dwi146 ♦ Wybierać się jak czajka za morze →
WYBIERAĆ SIĘ *ndk*

[*żM,Blp* morza Wn99Dwi146]

MOSIĄDZ* / **MOSIĘDZ** *m* ‘stop miedzi z cynkiem, mosiądz’ B32Dom200

[*Mlp* mosiędz B32Dom200]

MOSIĘDZ *m* → **MOSIĄDZ*** *m*

MOSKAL• *m* *pogard.* ‘Rosjanin’ I teraz, o, pełno maskalow, uo koła nas, nie daj Boże [...] Kmj96Mar94 Te moskali, co tu jest, prześladowali starowierou Ł67ParIII-42

[*Mlm* moskál’i Ł67ParIII-42 *Dlm* maskaloū Kmj96Mar94]

MOSKIEWKA *ż* → **MOSKOWKA** *ż*

MOSKOWKA / **MOSKIEWKA** *ż* ‘Rosjanka’ Jednemu tak pomahała, poszła do ksiendza i z dzieckiem, on katolik, a ona maskouka Kmj96Mar94

[*Mlp* maskouka Kmj96Mar94 moskévka Wdz71Giu316]

MOSZKA *ż* → **MESZKA** *ż*

MOŚCIK *m* ‘*zdr* od most, mostek’ Parowiec podchodzi do takiego mościku Bht98Pab109 Patrzy, jak rybka na mościku stoi Wdz95Czy85

[*Mlp* mos’c’ik Smw01Kar286 *Dlp* mościku Bht98Pab109 *Mslp* mos’c’iku Wdz95Czy85]

MOTAĆ* / **MATAĆ** *ndk* ‘zwijać’ Matać można na wituszka i na kłembak Łpt72Zda170 Ta liaseczka ma roncza i ze szpuli matami Kml96Mar110

[*bzk* matać Ł84Par136 *m’atac’* Łpt72Zda170 *ter1lm* matañi Kml96Mar110]

MOTJA• *ż* ‘na Litwie – spółka rolna, spółdzielnia’ Jego nie wzięli do mot’ji Bjw97Dwi118

[*Dlp* mot’ji Bjw97Dwi118]

MOTOCYK(L)• / **MOTOCYKL•** *m* / **MOTOCYKLA** *ż* ‘motocykl’ Motocykla na miejscu zagasła, już stoi Bjj99Ado69 Motocyk zaprowadził Bjw97Dwi118 Motocyklam przyjeżdża K02Kar196 Predsiedatiel naszy przyjeżdża na motocyklu i mówi [...] Wdz04Jas100 → **MOTOCYKLETKA** *ż*

[*mBlp* motocyk Bjw97Dwi118 *mMslp* mo^ato^acyklu Wdz04Jas100 *mNlp* motocyklam K02Kar196 *żMlp* motocykla Bjj99Ado69]

MOTOCYKLA *ż* → **MOTOCYKL** *m*

MOTOCYKLETKA *ż* ‘motocykl’ B32Dom234 → **MOTOCYKL** *m*

[*Mlp* motocykletka B32Dom234]

MOTOR* / **MATOR**• *m* ‘silnik’ A już potem znaleźli się parówki [maszyny parowe], co matorem paździli [i] młócili K02Kar334

[Nlp mat^oorem K02Kar334]

MOTORNY ‘z silnikiem, napędzany silnikiem’ Maszyny były motorne Ł67ParIII-49

[Mlm motorne Ł67ParIII-49]

MOTOWANIE* / **MATOWANIE**• *n* ‘zwijanie’ Krosionki dla matowania nitki Kml96Mar110

[Dlp matowańa Kml96Mar110]

MOTOWIDŁO• *n* / **MATOWIDŁA** *ż* ‘w tkactwie – przyrząd do zwijania nici na motki, motowidło’ Takie byli motowidła, matowidła ona ma cztery takie pałki, taki krzyżaczek i na krzyżaczek przybiwa się, patyki takie wstawiają się i w dole i w górze Kml96Mar110 Z tej matowidły my już nie zdejmuję, tylko zdejmuję jeżeli na motki robimy, to już osobiście [...] Kml96Mar110 Namatała nici na matawidła Łpt72Zda170

[*ż*Mlp matowidła Kml96Mar110 matawidła Łpt72Zda170 *ż*Dlp matowidły Kml96Mar110 *n*Blp matawidła Łpt72Zda170 Mlm matowidła Kml96Mar110]

MOTUSZKA* / **MATUSZKA**• *ż* ‘drewienko do nawijania nici’ Później rozwijają nici na matuszka albo na motki i suszą B29Nit246

[Blp matuška B29Nit246]

MOTYCZKA* / **MATYCZKA** *ż* ‘*zdr* od motyka’ Maleniaczki kawałek buraków matyczko wyhakała Łpt72Zda170

[Mlp mat^yčka Nlp mat^yčko Łpt72Zda170]

MOTYLA *ż* ‘motyl’ BL82Giu227 → **MOTYLKA** *ż*, **MOTYLUK** *m* ♦ Latać jak motyla → **LATAĆ** *ndk*

[Mlp motyla BL82Giu227]

MOTYLKA• *ż* ‘*zdr* od motyla – motylek’ Nie zabijaj motylki Bjw97Dwi40 → **MOTYLA** *ż*

[Dlp motyl[’]k[’]i Bjw97Dwi40]

MOTYLKI *lm bot.* ‘groszek pachnący’ [...] to musieli być różne kwiaty przy domu: astry, goździki, piwonii te były, astry modne były kwiaty, motylki, wszystkie kwiaty, jakie kto [miał] i teraz hoduję Bht98Pab195

[Mlm motylki Bht98Pab195]

MOTYLUK *m* ‘motylek’ W86Dub72 → **MOTYLA** *ż*

[Mlp motyluk W86Dub72]

MOWA ż ‘język’ Ind99Ost300 i in. ♦ Idzie / szedła mowa → **IŚĆ** *ndk* ♦ Mowa mieszana ‘miejskowa gwara łącząca elementy wszystkich funkcjonujących na danym obszarze kodów’ Hdc03Kard43 ♦ Mowa mówić → **MÓWIĆ** *ndk* ♦ Na *jakiej* mowie ‘w jakim języku, po jakimu’ Kto jak chce modli się, alia na polskim, alia na polskiej mowie to więcej w kościele K99Zie18 ♦ Prosta mowa ‘lokalna gwara białoruska’ Kml99Pab- nmw ♦ Swoja mowa ‘regionalna lub gwarowa odmiana języka białoruska – mowa prosta’ Ot ni ruski, prosto taki swój język był, wot ni ruski, ni białaruski, a prosto taki uot swoja mowa, a polski był trochę zaniechany Ind99Ost300

[Mlp mowa Ind99Ost300 mova Ł95Kar51 Kml99Pab- nmw Mslp mo’wie’ K99Zie18]

MOWIĆ *ndk* → **MÓWIĆ** *ndk*

MOWNY → **MÓWNY**

MOZG *m* → **MOZGI** *lm*

MOZGI / **MÓZGI** *lm* / **MOZG** *rzad.* / **MÓZG** *m* 1. *anat.* ‘mózg’ Insulkt? To na mozgi zlewa się krew Bbt99Pab230 → **MÓZG** *m*; 2. *kulin.* ‘mózg, mózdzek’ Mozgi dukładam du wiraszczaki Łpt72Zda172 ♦ Kręcić mozgi → **KRĘCIĆ** *ndk* ♦ Szukać po dupie mózgów → **SZUKAĆ** *ndk*

[Mlm mozgi/ mózgi B32Dom234 m’ozgi Łpt72Zda172 Dlm mozguf W86Tek186 mózgów W99Rie76 Blm mózgi Bbt99Pab230]

MOZGI *lm* → **MÓZGI** *lm*

MOZOL / **MOZOŁ** / **MOZOŁ** / **MAZOŁ**• / **MAZOŁ** *m* ‘odcisk, nagniotek’ Mazoły na rencach twardziejsze zrobio się potam Łpt72Zda172 Nabilem mazoł na nodze Bjw97Dwi118 → **NAGNIOTKA** ż

[Mlp mozol B32Dom234 m’ozol/moz’ol/m’az’ol Łpt72Zda172 Blp mazol’ Bjw97Dwi118 Mlm maz’oły Łpt72Zda172]

MOZOŁ *m* → **MOZOL** *m*

MOŻLIWIE / **MOŻLIWO** *ndm* ‘możliwe’ Całkiem możliwe, że się pomyliłem L96Męd42

[możliwie L96Męd42 możliwo L99Kar52]

MOŻNA *ndm* *rzadko* → **MOŻNO** *ndm*

MOŻNO / **MOŻNA** *ndm* ‘można, wolno’ Po szkole można połączyć Bjw97Dwi118 Życ można Brs02Rie50 Nie można W83Tur17 Ja mówię, nie można. No to tak, jak nie można, to nie można Chr96Mar206 Można do szpitalia ksiendza, można wprowadzać [...], znaczy wyprowadzają chorego albo wychodzą chorzy, które mogą, które nie mogą, bywa na wózek wywożą chorego Bjw96Mar136 Tak gorońco, że wprost zemdleć można Wtr84Saw175 [...] ten profesor mówi tak, chciałem z wiosny [operować], był silny i

możno było, a teraz coś, już słaby [...] Bjw96Mar126 [Za cara] w Polsce nie można była
ziemi kupić Polakum Bjj99Ado61 ♦ Można być → **BYĆ** *ndk* ♦ Nie można powiedzieć →
POWIEDZIEĆ *dk* ♦ Przejeść nie można → **PRZEJEŚĆ** *dk*

[możno W83Tur17 W86Dub78 Bjw97Dwi71 można Wtr84Saw175 Ł95Kar38 Bjw96Mar126,136
Chr96Mar206 Bjw97Dwi118 Brs02Rie50 można Bjj99Ado61]

MOŻNOŚĆ• z ‘możliwość’ Pdz01Kar471 ♦ Wiele możliwości ‘w miarę możliwości’ Na stole,
wiele możliwości, była śliżki, kompoty, śledzie Pdz01Kar471

[Dlp możnos’c’i Pdz01Kar471]

MOŻNY• *bnac*. ‘bogaty, zamożny’ Ruski nadeszed i poczeli cisnąć tych możnych ludziów
Mtr01Kar237

[Blm możnyχ Mtr01Kar237]

MÓC* / **MOC** / **MOGĆ** *ndk* 1. ‘móc, być w stanie, mieć możliwość’ Ja moga pukać,
kiedy interesna jest Drn73Par213 Tego ja powiedzieć nie moga Ł67ParI-59 Ni moga ja
znaleźć Ł67ParI-39 Ranić to dwadzieścia hektary była, to on móch ‘mógł’ lepiej żyć
Ł67ParI-8 [...] ja tu za mąż poszła do Zaniewicz, to nie mogę nic powiedzieć Bht98Pab120
Ja nie mog. Nie mog przyjechać Bjw97Dwi32 On nawet może kupić za te pieniądze
W01Mas91 No wot teraz zbieramy, te figury zbieramy, kto mog przechować. Tak, kto
mog przechować, to nowe robimy, już częstka jest w kościele u nas Ikz96Mar19 On
mogba [mógłby] doma żyć Dgd82a)Par222 Benda mogć Smw01Kar286; 2. ‘potrafić,
umieć’ I mogę czytać i pisać mogę Bht98Pab167 Słuchałam radio, choć gramatykę tak nie,
ale czytać mogę B12Gol29 Wot oni już dziesięć wiency lat i wszystko ‘wciąż’ po polsku
tylko, a po łotewsku jeszcze i teraz dobrze tak ni może mówić Ł67ParII-16 Oni rozumieć
rozumieją, ale rozmawiać nie mogą Bht98Pab175 Oni wszystko rozumieją, no mówić nie
mogą nijak Bht98Pab177 Wcale nie rozmawiają, nie mogą [po polsku] Bht98Pab179 Ona
polski język rozumie, a rozmawiać nie może abo nie chce Brs04Ste114 ♦ Może być ‘być
może’ Młody wyszli do miasta, w mieście może być więcej już po litewsku [rozmawiają]
Wdg01Kar455 ♦ Nie móc przenieść → **PRZENIEŚĆ** *dk*

mogszy *ipu* W91Ado87,90

[*bzk* móc B32Don250 moka’ Smw01Kar286 *ter1lp* mogę B32Don250 Bht98Pab120,167 B12Gol29 moga
Ł67ParI-39,59 Drn73Par213,214 *ter3lp* może Wdg01Kar455 może W01Mas91 *ter3lp* może Ł67ParII-16
Brs04Ste114 *ter2lm* ‘możyc’ e Bjw97Dwi31 *ter3lm* mogą Bht98Pab175,177,179 *prze1lp m* mok Ikz96Mar19
Bjw97Dwi21,32 mug/mog Mjsz73Ana39 mux Ł67ParI-8 *war m* mokba Dgd82a)Par222 *ipu* mokšy
W91Ado87,90]

MÓJ¹ / MOJ *zaim dzierz* ‘o pokrewieństwie, przynależności do *kogo*, *mój*’ Mój mąż

Bjw97Dwi21 No monż jeszcze mój pracuje Btn96Mar45 Papuś mój miał desińć haktar w
ziemi, nie był pan, ale guspudarzuk taki był Jnw01Cze85 Moj tylko za płotem był, mąż
Orn73d)Mas195 Moj uojciec Mtr01Kar232 I mój brat, mój brat wziął jego siostra
Bbt99Pab227 Za to mój brat jeden wyjechał do Polsczy bardzo dawno Żjm01Kar516 Moj
wujek, mojego ojca brat, oni dwajuradnyje Ł67ParIV-1 Mój bracienik Ł67ParIII-23
Siedzisko ojców mojejch w tej wsi, tam moja mama w tamtej wsi mieszkała Mlr96Mar86
♦ Boże mój → **BÓG** *m* ♦ Moich lat → **LATA²** *lm* ♦ Mojego wieku ‘w moim wieku’ →
WIEK *m* ♦ Po mojemu ‘według mnie, moim zdaniem’ B32Dom208

[mMlp mój Ł67ParIII-23 Ł67ParIV-1 mój/ muj Mjsz73Ana38 muj Łpt72Zda204 Bkb83Gju81 Bjw97Dwi21
mój Orn73d)Mas195 Bbt99Zie23 Jnw01Cze85 mój Btn96Mar45 Bjw97Dwi21 Bbt99Pab227 Mtr01Kar232
Żjm01Kar516 mDlp mojego Żjm01Kar515 mClp mojemu B32Dom208 Wlp mój Bnk99Pab210 zMlp moja
Mlr96Mar86 Dlm moik W82Tur88 mojex Mlr96Mar86]

MÓJ² *m rzecz* ‘mąż’ Bkb83Giu81 → **CHŁOP** *m 3* ♦ Mój chłop → **CHŁOP** *m* ♦ Mój staryk
→ **STARYK** *m*

[Mlp muj Bkb83Giu81 Łpt72Zda204]

MÓWIĆ / MOWIĆ[•] *ndk dla kogo* ‘komunikować coś słowami *komu*, mówić’ Ja mówił dla
wnuka Dcs13Koz389 Potem ja mowie tak, wiesz co Krysia, dawaj my napiszem do
Grodna ten wiersz, co kiedyś pisał z Polski Sławomir Worotyński z Bielsko Białej
Bnk96Mar160 Ja mowie tak tak, jeżeli i wy chcecie, to my wam damy cegły, my wam
damy strojmaterial [material budowlany], znaczy te wszystkie deski, tam wszystko, a wy
nam oddajcie [kościół] Bnk96Mar162 Tu bywału ja i mowia dzieciom Kłw01Kar525 [...] i
nas przestrzegali i dla mnie mówili, nie rozmawiajcie po polsku K02Zie147 Było
Litwinów takich dobrych, że nas przestrzegali, oni wiedzieli więcej jak my Polacy, bo dla
Polaków nikt nic nie mówił K02Zie149 On dla mnie mówi, ja bardzo chcę nauczyć się
K99Zie18 Mówi dla szwagra K99Zie24 Jeżeli dla ksiendza niaprawda będziesz mówić, a
jeśli umrzysz, Pan Bóg grzechy nie odpuści Użp01Kar261 Pani co ja zrobiłam, dla
proboszcza podniosłam [podałam], mówia, kotliety Użp01Kar262 ♦ Jak sobie nie mōw
‘cokolwiek byś powiedział, mów sobie co chcesz’ Jak sobie nie mów, ale to porządny
człowiek. Jak sobie nie mów, ale ja mam racja W99Rie60 ♦ Mowa mówić ‘przemawiać,
wygłaszać’ Przychodzili z miasta Trzy Króli, szedli przez cały miesionc, mowy mówili,
pieśni śpiewali W99Rut36 ♦ Mówić jak adwokat ‘wypowiadać się mądrze, sensownie, ze
swadą’ Mówi jak adwokat BL82Giu230 ♦ Mówić jak kaznodzieja ‘przemawia jak
duchowny do wiernych’ Mówi jak kaznodzieja BL82Giu230 ♦ Mówić na *jakim* języku

‘mówić po *jakiemu*, w *jakim* języku’ B32Dom235 ♦ Mówiono było ‘mówiło się, była mowa o *czym*’ Mówiono było dużo, lecz rezultaty nie jest tak pocieszające W01Mas70 ♦ Mówić po swojemu → **SWÓJ** ♦ Nie mów hop, aż nie staniesz na nogi → HOP *wykrz mówiący ipu* Nia moga ścierpieć nia mówiący nic Ong01Kar498 I choć niektóre mówiący, że ona skompidrała straszona [...] W91Ado94

[*bzk* mówić B32Dom235 Brs07Smu284 *muv*’ić Użp01Kar261 *ter1lp* mówia W83Tur21 *mo*’e Bnk96Mar160,162 *mov*’a Kłw01Kar525 *muv*’a Użp01Kar262 *ter3lp* mówi W01Mas59 *muv*’i BL82Gju230 *muv*’i Kls73Cze224 *mu*’i K99Zie18,24 *ter3lm* *mo*’o K99Zie23 *prze3lp m* *mu*’i K02Zie149 Dcs13Koz389 *prze3lm* *mo*’i K99Zie23 *mu*’i K02Zie147 *ipu* mówiący Bkb84Ado17 *mu*’i W91Ado94 *mu*’i Ong01Kar498 *prze nos* mówiono było W01Mas70 *roz k lp* mów W99Rie60]

MÓWNY / MOWNY • 1. ‘rozmowny, gadatliwy mężczyzna’ → **BAŁBOTLIWY**;

2. ‘gadatliwa kobieta’ Jak ktoś mówny taki, ja nie mówna Obc99Rie83 Nu i jednego razu do mnie, no taka kobieta mówna spotkali się, często spotykamy Skn96Mar72 →

BAŁBOTUCHA * *ż*

[*mMlp* *muvny* Bkb83a)Giu85 Obc99Rie83 *żMlp* *muvna* Obc99Rie83 *movna* Skn96Mar72]

MÓZG / MOZG *m anat.* ‘mózg’ Mjsz73Ana39 i in.

[*Mlp* *mozg/ muzg* Mjsz73Ana39]

MÓZGOWNIA *ż dezapr.* ‘tępa głowa’ Wn00Daw100

[*Mlp* *mózgownia* Wn00Daw100]

MÓZGOWY • ‘*przym* od mózg, mózgowy’ Śwt01Kar379 ♦ Mózgowa choroba →

CHOROBA *ż* ‘choroba psychiczna’ [...] bo taka kręci się mózgowia choroba Śwt01Kar379

[*żMlp* *muzgowa* Śwt01Kar379]

MROWISKO *n rzad.* ‘mrowisko’ Łpt72Zda172 → **MURAWIEJNIK** *m*

[*Mlp* *mrowisko* Łpt72Zda171]

MROWKA *ż* → **MRÓWKA** *ż*

MROZ *m* → **MRÓZ** *m*

MROZNY ‘bardzo zimny, mroźny’ B32Dom234

[*mMlp* *mrozny* B32Dom234]

MRÓWKA / MROWKA *ż zool.* ‘mrówka’ Mjs73Ana39 → **MURASZKA** *ż*

[*Mlp* *mrówka/ mrówka* Mjs73Ana39]

MRÓZ / MROZ *m* ‘temperatura poniżej 0°, mróz’ Jak duży mroz Bjw97Dwi21 Deszcz ni deszcz, mroz ni mroz, a my musieli chodzić na polia Łpt72Zda172 ♦ Dziad Mróz →

DZIAD *m* ♦ Mróz trzęsi *kogo ndk* ‘ktoś ma dreszcze’ Oni wo, jak mroz trzensi, tamparatura, to ich zgotować i wypić Ppl08Rut64 → **TRZAŚĆ**

[Mlp mroz Ppl08Rut64 mros Łpt72Zda172 Bjw97Dwi21 Mróz Bkb08Rut96 Blp mroz/mruz Mjs73Ana38]

MRUGAĆ• *ndk* ‘mrugać’ [...] nie mruga Pps91Kru176 → **MRUGAĆ SIĘ** *ndk*, **MYRGAĆ** *ndk*

[ter3lp mruga Pps91Kru176]

MRUGAĆ SIĘ• *ndk* ‘mrugać’ To łyzy z łoż plynno, a nie mruga, powieki nie mrugajo sie, patrzysz na jego Pps91Kru176 → **MRUGAĆ** *ndk*, **MYRGAĆ** *ndk*

[ter3lm mrugajo s’e Pps91Kru176]

MRUGAJŁA *m* ‘człowiek mający nerwowy tik twarzy’ W86Dub75 ♦ Mrugajła na kostylach ‘przeciętnej urody, urodą nie grzeszy’ Jaki on tam ładny, ot mrugajła na kastyliach W82Tek216 → **KOSTYL*** *m*

[Mlp mrugajła W86Dub75 mrugajła W82Tek216]

MRUKOWATY ‘małomówny, mrukliwy’ W82a)Tek289

[mMlp mrukovaty W82a)Tek289]

MSZA• / **MSZO** / **MYSZO** / **MYSZA**•² / **IMSZA**• / **JIMSZA**• ż ‘ceremonia kościelna, msza święta’ Mszo świenta Śwt01Kar379 Druga mszo K01a)Kar144 Ksiondz odprawiał żesz msze po polsku Isz96Mar198 Jemu bogactwa nie trzeba, on, ci umiera [ktoś], czy człowiek tam myszo zakupuji, to on piniendzy nie bierzy Dtn01Kar294 Nasza, moja mama upuwiadała, że była jedna mszo polska, druga litewska Wlk12Kar112 Wiencej już tam w kościele bywa wiencej po litewsku, po polsku tylko bywa mszo o jedenastej Kmj96Mar95 [...] tam od samego rana śpiewajo po polsku i mszo polskie i konczy sie wszystko po polsku Kmj96Mar96 Jak Różancowa, przyjeżdża [ksiądz] do Wodokt na mszo Mtr01Kar233 Dajcie na mszo Mtr01Kar239 To uot teraz o, mszo zamówiłam na piątek drugi Krn99Pab243 Jak czyjaś mszo, czy pogrzeb Bjw97Dwi36 Jak przydu Litwini, mszo pa litewsku, to tedy Polaki krzyczno nie, nie trzeba Smw01Kar280 [Ksiądz po polsku] rozumawiał, alia jimszy nie była, a w Łopkach pu polsku [msza] Krm01Kar407 Tam dzieś tysionc dziewienset czszydziestym szóstym roku była po litewsku i po polsku myszo K01a)Kar151 Ja zakupie imszu za bydło Brs04a)Ste127 Z rana na pierszy mszo była Ilk98Ost-nmw26 ♦ Mszo/msza trzymać/utrzymywać → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Mlp mszo Wlk12Kar112 mšo Kmj96Mar95,96 Bjw97Dwi36 Rzc98Ost-nmw11 Krn99Pab243

Śwt01Kar379 K01a)Kar144 Smw01Kar280 myšo Dtn01Kar294 K01a)Kar151 Dlp ĵimšy Krm01Kar407 Blp mše Isz96Mar198 mšo/mša K02Kar319 mšo Bjw97Dwi36 Krn99Pab243 Mtr01Kar233,239 myšo

Dtn01Kar295 K02Kar319 imšu Brs04a)Ste127 Mslp mšo Ilk98Ost nmw26 Mlm myšy Śwt01Kar378 Dlm mšuf Pdz01Kar469 imšy Krm01Kar407 Blm myšy Śwt01Kar378 mšom Żgw01Kar479]

MSZO *ż* → **MSZA** *ż*

MŚCIĆ *ndk* *komu* ‘mścić się *na kim*’ B32Dom207

[*bzk* mścić B32Dom207]

MUCH *m* → **MECH** *m*

MUCHA *ż* ‘mucha’ Mjs73Ana23 i in. ♦ Bić się jak mucha w wyszce → **BIĆ SIĘ** *ndk* ♦ Na kimś widzieć muchę, a na sobie niedźwiedzia nie widzieć → **WIDZIEĆ** *ndk*

[Mlp mucha Blp muchę L82Roj239 Mslp mǫx’e/ mǫs’e/ mǫs’e Mjs73Ana23 Mlm mǫx’i Bjw97Dwi27 muži Bjw93Dwi38 mǫx’i Wdz71Giu316]

MUCHAMOR / **MUCHAMOR** *m* ‘grzyb trujący, muchomor’ Muchamorami muchi trujim Łpt72Zda172

[Mlp muχamor/muχam’or Nlm muχam’oraMi Łpt72Zda172]

MUCHOWIK *m* → **MOCHOWIK*** *m*

MUCZELNIK *m* *bot.* ‘jagodnik, mącznik’ W82Tur73

[Mlp mučeln’ik W82Tur73]

MUDRY → **MĄDRY**

MUFTA *ż* **1.** ‘mufka, zarękawek’ Takie futry mieli, no futry nazywali się, futry, mufty, jechali [...] czy tam do kościoła jechali K02Zie159; **2.** ‘gniazdo masztu’ Brs01Czy99

[Mlp mufta Brs01Czy99 Blm mufty K02Zie159]

MUGILNIK *m* → **MOGILNIK** *m*

MUKRADŁA *ż* → **MOKRADŁA** *ż*

MULAĆ *ndk* ‘ocierać, ugniatać’ B32Dom234

[*bzk* mulać B32Dom234]

MULAR *m* → **MURARZ** *m*

MULARZ *m* → **MURARZ** *m*

MULTAN* *m* ‘gatunek tkaniny bawełnianej, multan’ Knot wstawił no, jak tu powiedzieć, z multanu tu, nu jak powiedzieć, z baju, baj, taka była ciepła udzienia Użp01Kar256

[Dlp mul’tanŭ Użp01Kar256]

MUNDRZEJ *ndm* → **MĄDRZE** *ndm*

MUNDUROWAĆ* *ndk/dk* ‘umundurować’ Potym już jego mundurowali, dali forma niemiecka, wszystko Brż96Mar178

[*prze3lm* munduroval’i Brż96Mar178]

MUNŻEJ *ndm* → **MĄDRZE** *ndm*

MUR *m* ‘element budowli z cegieł, kamieni, bloków itp.’ BL82Giu230 ♦ Gruby jak mur ‘o tęgim człowieku’ BL82Giu230

[Mlp mur BL82Giu230]

MURACHA• *ż* ‘mrówka’ B12Gol122 ♦ Murachy poszli po cieie ‘mrówki przeszły po cieie’
Jakoś murachy poszli po cieie, aż ja usiondłam B12Gol122

[Mlm muraży B12Gol122]

MURASZKA / **MURAWKA**• / **MURÓWKA** *ż* ‘mrówka’ Siedzi na rudych muraszках
Bjw97Dwi118 Muraszki, oni nie konsajo sie, oni siukajo się. Ona nie konsa, ona tyko
puści i tedy szczypi bardzo L13Kar369 A ja myślje, skond tutej muraszki L13Kar370 To
ziemne murawki. Murówka – muraszka po prostemu, muraszki L13Kar372 Czyrwone
muraszki kunsajo, a czarne chodzo pu tobie i nic Łpt72Zda172 → **MRÓWKA** *ż*

[Mlp murufka L13Kar372 mur'aška Mlm murašk'i L13Kar369,370,372 murafk'i L13Kar372 mur'aški
Łpt72Zda172 Dlm mur'ašak Wtr82Saw69 Mslm muraškax Bjw97Dwi118]

MURARZ• / **MULARZ** *m* **1.** ‘murarz’ A syn on’ nu, muliarz Ł67ParII-23 Czwarty syn
kamienszczykiem, murarzym Mjs373a)Ana178 Potem te muliarzy, tynkarzy, wszystkie
tam uczylim się w jednej szkolie, nu Szt01Kar510 Cztery syny byli; oni robili ten kościół
nasz, mularzy byli wszystkie Iwt06Mor125 → **KAMIEŃSZCZYK** *m*; **2.** ‘rzemieślnik
stawiający piece, zdun’ B32Dom234 → **MURSZCZYK** *m*, **ZDUN** *m*

[Mlp mularz B32Dom234 mul'aż KWs12Ana31 mul'aš Ł67ParII-23 Nlp mur'ażym Mjs73a)Ana178 Mlm
mul'aży Szt01Kar510 Iwt06Mor125]

MURAWIEJNIK / **MURAWIELNIK** *m* ‘mrowisko’ Murawielnik to tam, gdzie muraszki
takie kopcy nagromadzajo Łpt72Zda172 Aj, tutej murawiejnik, a ja myślje skond tutej
muraszki L13Kar370 → **MROWISKO** *n*

[Mlp mura'le'ńnik Łpt72Zda172]

MURAWIELNIK *m* → **MURAWIEJNIK** *m*

MURAWKA *ż* → **MURASZKA** *ż*

MURMYTAĆ• / **MARMYTAĆ** *ndk* ‘mamrotać’ Coś tam murmyczy, widocznie nie
spodobało się W96Rie96

[bzk marmytać ter3lp murmyczy W96Rie96]

MUROG *m* ‘dobry gatunek trawy lub siana z suchych łąk’ W82Tur73

[Mlp murok Dlp murogu W82Tur73]

MUROWANKA *ż* ‘budynek murowany’ [...] tam jeszcze taka była, murowanka nazywała się, bo nasz dom to nie był murowany, a tamten był murowany K02Zie144

[Mlp murovanka K02Zie144]

MUROWANNY• ‘murowany’ Dawniej ja już nie pamiętam, w tym domku murowannym pod spodem była piwnica K02Zie145

[Nlp murovannym K99a)Zie258 K02Zie145]

MUROŻNY• ‘porośnięty gęstą trawę’ Murożna łąka W82Tur73

[Mlp murożna W82Tur73]

MURÓWKA *ż* → **MURASZKA** *ż*

MURSZCZYK *m* ‘rzemieślnik stawiający piece, zdun’ KWs12Ana31 → **MURARZ** *m* 2

[Mlp murščykKws12Ana31]

MURZA [r-z] *m,ż* ‘dziecko z brudną buzią’ Murza jakiś L10Rut9 → **MAZAKLIS** *m*

[Mlp murza L10Rut9]

MURZACIEŃKI• [r-z] ‘umorusany’ [Dzieci] murzacieńkie takie chodzo L10Rut15

[Mlm murzacieńkie L10Rut15]

MURZAĆ [r-z] *ndk* ‘walać, brudzić, morusać’ B32Dom234

[bzk mur’zać B32Dom234]

MURZAĆ SIĘ [r-z] *ndk* ‘brudzić się’ Murzać się tylko umiejo Bjw97Dwi118

[bzk murzac’ s’e Bjw97Dwi118]

MURZATY [r-z] ‘brudny, umorusany’ No przeważnie to dzieci takie, dzieci kiedyś chodzili takie murzate, teraz to już tak nie ma L10Rut9 → **WYMURZANY**

[mMlp murzaty Bjw97Dwi30 Trk06Rut360 mur’zaty B32Dom234 Mlm murzate L10Rut9]

MURZIAK• [r-z] *m* ‘brudas’ Murziak ty, czemu ty taki murzaty jak kot Trk06Rut360 →

MAZAKLIS *m*

[Wlp murz’ak Trk06Rut360]

MUSI / **MUSIĆ**² *part* ‘chyba, prawdopodobnie, pewnie’ Nu, moja rodzina pochodzi, musi, z Litwinów, no jakżesz, no, po ojcu Mlr96Mar87 Teraz to musi, może stamtąd, że to z Rosji te, z tej elektrowni, poszło to powietrze i zmieniło się Bht98Pab107 [...] przyjdzie za dzień i oni wywozić już nie mogli, w dzień nie mogli, musi oni coś bezprawnie robili Bht98Pab151 Temu chłopcu musi jakie trzy lata Bjw97Dwi103 Takie szlachetne liudzi musi byli Bjw97Dwi103 Musi miała osiemnście lat, jak zaczęła szyć Bjw97Dwi103 Teraz już, musi, nie wiem, czy jest jakiś dwadzieścia gospodarzy w Surkontach B96Stra197 To

on to kapryсны taki zrobił sie, aby cokolwiek, tak boli mnie, ty wiesz, mnie musi rak
 Bjw96Mar124 No u diadi sad duży był, to jak dali u tego szeździesiont musi sotek
 Jrz96Mar65 Ja to chuć byłam musi w piunty kliasie czy w szóstyj, to ja ji torty [robiłam]
 Brż96Mar168 Byli musi szliachty Brs02Rie50 Musi beńdzi deszcz Łpt72Zda172 W
 Polszczy już musi inny [język], jakoś tak z pociskiem [...] Ncz02Koz70 Nie wiem, czy
 będę, musi powinnam przyjść Wn99Dwi148 Poczekawszy musi parę dni, przychodzi do
 nas Josel BL84Ado17 Chłopczyk już musi jakiech sześć lat, a dziewczynka musi czwarty
 roczek [...] Btn96Mar44 ♦ Musi być ‘chyba’ Aj, te łapci pletli, musi być pletli z żytniej tej
 słomy zdaj sia pletli, a ot nia przyszła sie nosić Igl04Rut432

[musi B96Stra197 BL84Ado17 Bht98Pab107,151 Wn99Dwi148 Igl04Rut432 musić B32Dom234 mus’i
 Jrz96Mar65 Mlr96Mar87 Bjw96Mar124 Bjw97Dwi103 Ncz02Koz70 musi Btn96Mar44 Kmj96Mar94
 Brż96Mar168 Brs02Rie43,50 m’us’i Łpt72Zda172]

MUSIĆ¹ *ndm* ‘stosować przymus, zmuszać’ Ni musiał jej du ruboty Łpt72Zda172

[bzk m’uścić prze3lp m m’uścił Łpt72Zda172]

MUSIĆ² *ndm* → **MUSI** *ndm*

MUSIEĆ• *ndk* ‘nie mieć wyboru, musieć’ A co kiedy ni Poliak, a dzieci musiała uczyć, no
 alie jak jemu podobało się tak i rubili Ind99Ost298 → **DOLŹEN*** *ndk*

[prze3lp z mus’ala Ind99Ost298 prze3lm muśeli K99Zie23]

MUSOWIE / **MUSOWO** *ndm* **1.** ‘pod przymusem, musi się, trzeba’ Niby ni musowie, a
 musisz dawać Łpt72Zda172 Jedenaście tych dzieci i musowo jeszcze było napiec ciastek
 Bht98Pab125; **2.** ‘koniecznie, obowiązkowo’ Jak chcesz wjechać du gumna, musowie
 padwarotnica wyrzucić Łpt72Zda182 Żeb ja musowie przyjechał BL84Ado16

[musowie BL84Ado16 mus’oŵe Łpt72Zda182 mus’oŵe/mus’oŵa Łpt72Zda172 musowo Bht98Pab125]

MUSOWO *ndm* → **MUSOWIE** *ndm*

MUSZKA *z* ‘muszka – rodzaj krawata’ Wdz71Giu320 → **BANCIK** *m*

[Mlp muška Wdz71Giu320]

MUSZTUK / **MUSZTUK** *m* ‘cygarniczka, fifka’ Najlepsze musztuki robił z wiszni
 Łpt72Zda173

[M,Blp m’uštuk/mušt’uk M,Blm mušt’uki Łpt72Zda173]

MUZA *z* ‘rozgotowana potrawa (kasza, kluski)’ B32Dom234

[Mlp muza B32Dom234]

MUZEUM *m* ‘muzeum’ Muzeum wszystko zabrał kiejdański K02Kar185 → **MUZIEJ** *m*

[Mlp muzeum K02Kar185]

MUZIEJ *m* / **MUZIEJA** *ż* ‘muzeum’ [...]a to byli u jego w muzeju, bo jest i rzondowa muzejia [...] nowy też taki dom duży, to tam muziej jest Krn99Pab244 → **MUZEUM** *m*

[*mMlp* muz’ej *Mslp* muz’aju *żMlp* muz’aja Krn99Pab244]

MUZIEJA *ż* → **MUZIEJ** *m*

MUZYKA• *ż* ‘instrument muzyczny’ A kto grał? Na częm? Muzyka jaka miała? Ilk98Ost-nmw8(28)

[*Blp* muzyka Ilk98Ost-nmw18]

MUZYKALNY ‘muzyczny’ Muzykalna szkoła B32Dom234 To gimnazju było, gdzie teraz muzykalna szkoła Rzc98Ost-nmw3 U nas nie ma muzykalna wioska Ł67ParIII-47

[*mMlp* muzyczny *żMlp* muzykalna B32Dom234 Ł67ParIII-47 Rzc98Ost-nmw3]

MUŻNIEĆ *ndk* ‘rozklejać się, rozgotowywać się (o kluskach, kaszy)’ B32Dom234

[*bzk* muźnieć B32Dom234]

MUŻYK *m* ‘chłop, wieśniak’ Jak muzyk, to on choć i bogaty, on już nie staje [szlachcicem] B96Życ194 W czterdziestym ósmym roku poszła do pierwszej klasy – to jeszcze my dzielili się: szlachta i muzyki, szlachta i muzyki Bht98Pab120 Teraz tyku muzyków rozumajitych naszła, Żemajczów wszystkich, [dawniej] duża była Poliaków Wdk01Kar245 W Papierni żyjo całkiem inne od raubowskich. My ich chamy nazywali, muzyki. My się z nimi nie kolegowali B96Kol185 W Papierni tam muzyki. Oni polske, no muzyki B96Kol186 → **CHŁOP** *m* 2

[*Mlp* muzyk B96Życ194 *Mlm* muzyki B96Kol 185,186 Bht98Pab120 *Dlm* muzykuf Wdk01Kar245]

MYCZEĆ* / **MICZEĆ**• *ndk* ‘muczeć, ryczeć’ Krowa miczy do cieluka, czego miczysz? W82Tur101 → **MIKAĆ** *ndk*

[*ter3lp* mićy *ter2lp* mićyś W82Tur101]

MYĆ *ndk* 1. ‘myć, usuwać brud za pomocą wody i środków myjących’ Myła wszystko, no jednym słowem myła naczynia K02Zie144 Rency pękajo jak ich myjisz Łpt72Zda173; 2. ‘usuwać brud za pomocą wody i środków piorących, prać’ Myć bieliznę B32Dom234 Myć zaplamioną bieliznę można i w zimnej wodzie Wn99Dwi148 To przeważnie z wełna na motki, a potem jich myjim Kml96Mar110 Ja to i myć szedłam, i żyta podbierać szedłam i nawóz nakładać du wozów K02Kar291 Jiszcę jak Józef był niżonaty myła jemu kuszuli i wszystka Łpt72Zda173 A bielizna, to już myła się, wtedy już kilka osób tam myło K02Zie144

mywszy *ipu* Łpt72Zda101

[bzk myć B32Dom234 Bjw97Dwi104 Wn99Dwi148 myc' Łpt72Zda173 K02Kar291 *ter2lp* m'yjiś
Łpt72Zda173 *ter1lm* myjim Kml96Mar110 *ter3lm* myjo Trk06Rut366 *prze3lp* ż myła K02Zie144 m'yla
Łpt72Zda173 *prze nos* myła s'e K02Zie144 *ipu* m'yfšy Łpt72Zda101]

MYĆ SIĘ *ndk* 1. 'myć samego siebie, myć się' B32Dom234 i in.; 2. 'kąpać się' B32Dom234

[bzk myć się B32 Dom234 *ter1lm* myjim s'a Smw01Kar286]

MYDLANNY 'mydlany' Beńdzim robić mydlianne burbułki Łpt72Zda173

[mMlp mydl'anny M,Blm mydl'anne Łpt72Zda173]

MYDŁA ż 'mydło' Szara mydła ni mydli sie, nu wymyji każdy brud Łpt72Zda173

[Mlp m'ydła Łpt72Zda173]

MYRGAĆ *ndk* 'poruszać szybko powiekami, mrugać' W99Rie70 → **MRUGAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk myrgać W99Rie70]

MYSZ / MISZ / MYSZA¹ ż *zool.* 'mysz' A w garnku mysza siedzi Bjw97Dwi41 To u nas
nazywajon' sia myszy, na te maleńkie, mniejsze Ncz02Koz72 → **SZCZUR** *m*,
SZCZUREK *m* ♦ Siedzieć jak mysz pod miotłą → **SIEDZIEĆ** *ndk*

[Mlp myś Orn82Mas1197 BL82Giu227 myša Orn82Mas1197 Bjw97Dwi41 miś Ł67ParIII-8 Mlm myszy
Ncz02Koz72]

MYSZA¹ ż → **MYSZ** ż

MYSZA² ż → **MSZA** ż

MYSZACZY 'właściwy myszy, mysi' W86Dub71 → **MYSZYNY**

[mMlp myszaczy W86Dub77]

MYSZKA[•] ż 'zdr od mysz, myszka' ♦ Jak myszki ogonek → **OGONEK** *m*

[Dlp myšk'i BL82Giu230]

MYSZO ż → **MSZA** ż

MYSZYNY 'właściwy myszy, mysi' W86Dub77 → **MYSZACZY**

[mMlp myszyny W86Dub77]

MYŚLEĆ / MYŚLIĆ *ndk* 'analizować w umyśle, myśleć' Trzeba myśleć Ł95Kar50 →

DUMAĆ *ndk* ♦ Myśleć o rajskich migdałach 'myśleć o niebieskich migdałach, myśleć o
rzeczach błahych, nieistotnych' L82Roj237 ♦ Nie myślana 'nie do pomyślenia' Prosza,
zupełnie nie, ni myślana, że ona taka moży być Drn73b)Par214

myślawszy *ipu* Ja myślawszy, że [to] ty... W91Ado94

[bzk myśleć L82Roj237 mys'l'ic' Ł95Kar50 *ibt* żMlp mys'l'ana Drn73b)Par214 *ipu* mus'l'afšy W91Ado94]

MYŚLIĆ *ndk* → **MYŚLEĆ** *ndk*

MYŚLIWY• *m* ‘człowiek, który poluje na dziką zwierzynę, myśliwy’ Bht98Pab143 →

POŁOWNICZY *m*

[Nlp myśliwym Bht98Pab143]

N

NA¹ *przyim 1. przy oznaczaniu miejsca* ‘na kim, czym, w kim, czym, na co’ [...] no na brzegu miasteczka był majontek, oni do nas przyjeżdżali (...) K02Zie146 Na mieszkaniu, na kwaterze B32Dom208 A jak tam na Warszawie, czy tak samo bardzo deszcz nie leje (...) K02Zie146 Ale on na tancy i wszeńdzie jeździł Mcl99Pab160 Najpierw kładniemy na telerzyk opłatki. Roześcielamy na stole siana i stawiamy to wszystko na stole W82Rei38 Ona, ta Stambrowska, na dom przyszedzsy Bjw99Pab142; **2. przy oznaczaniu kierunku** ‘do’ Przy Stalinie lenkali się listy [zagraniczne] trzymać, żeby nas nie wywieźli gdzieś na Sybir Kmj99Pab77 I byli wywiozszy na Kazachstan, aż w Kazachstan Brż96Mar177 [...] to na ten Kazachstan powywozili [...]. Na Kazachstan Obc99Rie81 Oni na Polskę powyjeżdżali, po miastach młodzież powyjeżdżała B96Stra193; **3. przy określaniu przygotowywania się do zawodu, zajęcia** ‘za kogo’ Na traktorystow uczyli Brs02Rie53; **4. przy oznaczaniu sumy zapłaty** ‘za’ To kobiety na jeden złot grabio Wdz95Czy87 Oni po dwanaście kopiejek, tak na rubel to bardzo dużo, na rubel dwadzieścia, to dziesięć paczków Bjw99Pab128; **5. w zwrotach porównawczych przy określaniu różnicy czasu, wieku itp.** ‘o’ Wyższa gdzieś ode mnie na centymetrów dziesięć W01Mas130 A wszystkoż jedno mąż był na dwanaście lat starszy, tak wszystko jedno już stare obydwu byli Ste96Mar79; **6. przy określaniu podobieństwa** ‘do kogo, do czego’ On podobny na ojca. Na rodzina niczuć niepodobny Kml99Pab-nmw; **7. przy określaniu czasu, wyprzedzenia w czasie** ‘o, na’ Na dwa dni przedtym B32Dom207; **8. przy określaniu środka komunikacji** N – *bez odpowiednika* Jechać na samochodzie W01Mas125 Na dorożkarzu jechać B32Dom218; **9. przy określaniu celu i miejsca** z B i z Ms ‘na co, w czym’ Na prace, na praca/na robota ‘do pracy’ Przy Polsce wyjeżdżali niektórzy, tam oni wyjeżdżali na prace [...] Drś96Mar24 Troszku poduczy, później na prace Drś96Mar24 Nu i tam na prace naprawiali, znaczy, to tam trzeba coś robić, to tam trzeba akopy kopać Słb96Mar34 Na praca chudziła du kałchozu, pracowała, wszystkież tylko po białorusku, inaczy nijak Pdg99Ost301[...] ale jak poszli te kołchozy, poszli razam na robota [...] Ncz02Koz66 A na pracy to tak, pracowało się Bht98Pab180 A tej pracy, gdzie czy oni byliby, czy w szkole, czy na pracy, wszędzie ruski, białoruski język Bht98Pab165 ♦ Na czysto → **CZYSTO** *ndm*

♦ Na dany moment, w dany moment → **MOMENT** *m* ♦ Na dwie/trzy potrawy [obiad itp.] → **POTRAWA** *ż* ♦ Na dzisiaj → **DZISIAJ** ♦ Na głucho → **GLUCHO** *ndm* ♦ Na ile wiem → **WIEDZIEĆ** *ndk* ♦ Na *jakim* języku ‘w *jakim* języku’ [...] ale rozmawiali między sobą tylko na polskim języku Bht98Pab164 Wszystko pracują w kantorach tych o, na ruskim i białaruskim Bht98Pab164 Ale to zawsze w domu rozmawiało się na polskim języku. [...] Te wnuki, jak do spowiedzi przystępowali, to do spowiedzi uczyli się na polskim języku Bht98Pab178 Kiedyś to było jedno i to samo, córka moja uczyła się na litewskim języku w Wilnie, a teraz w Lidzie żyje na Białorusi B96Cich201 Nie mówie, ja nie z Polski [...] nu wie, na polskim tak o z kim rozmawiam [...] Ncz02Koz64 Postawili uczyliszcza i zaczęłam na litewskim języku uczyćsja Bjj99Ado67 Nu i zaczęłam ja tam pracować i książki te kupować już na litewskim języku Kjd01Kar285 ♦ Na każdy dzień → **DZIEŃ** *m* ♦ Na kuzyny/kuzynki → **KUZYŃ** *m* ♦ Na prosto → **PROSTO** *ndm* ♦ Na rozsrocza → **RASSROCZKA*** *ż* ♦ Na swoim języku ‘we własnym, swoim rodzimym języku’ My rozmawiali po polsku, a oni na swoim języku Bht98Pab167 ♦ Na teraz → **TERAZ** ♦ Na wiele się da → **WIELE** *ndm* ♦ Na wyprzódki ‘na wyścigi’ → **WYPRZÓDKI** *lm*

[na B32Dom207,208,218 Srd73Wer227 Pps91Kru175 Wdz95Czy87,177 Drś96Mar24 Słb96Mar34 Stc96Mar79 Kml96Mar110 Brz96Mar171 B96Doł180 B96Stra193 B96Cie201 Bht98Pab164,165,167, 178,180 Bjj99Ado61,67 Kmj99Pab-nmw Kmj99Pab77 Bjw99Pab128,142 Mcl99Pab160 Wdk99Pab218 Obc99Rie81,82 Pdg99Ost301 W99Rie62,76 W01Mas125,127,130,134 Kjd01Kar285 Brs02Rie53 K02Zie146,152 Ncz02Koz66]

NA² *wykrz*, ‘wyraża wolę dania komu czego ‘bierz, weź, masz’ Na tobie zapalki Ł67ParIII-52 Na, zry, ty starocina Łpt72Zda173 Na tobie dula, co przysłała babula W82Tur103 ♦ Na ciučka, na! *wykrz* a) ‘nawoływanie psa, szczenięcia’ Mgn73Pie113 → **CHODŹ TU** b) ‘przywoływanie psa do jedzenia’ Łpt72Zda173

[na Ł67ParIII-52 Mgn73Pie173 W82Tur103 na/n'a Łpt72Zda173 ná c'úc'ka, ná Mgn73Pie113]

NABIĆ *dk* ‘zbić, pobić’ W91Ado93 → **NAŁUPIĆ** *dk*

nabiwszy *ipu* Napewnie, że ojciec mocno jej nabiwszy W91Ado93 Byli złapawszy i nabiwszy, ale ja byłam uciekłam Śwt01Kar388

[*ipu* nab'ifšy W91Ado93 Śwt01Kar388]

NABIEDRYKI *lm* ‘szeroki pas twardej skóry leżący na bokach zaprzęzonego konia’ Naprawiał nabiedryki te, co byli za wielkie Łpt72Zda173

[M,Blm nabedr'lyki Łpt72Zda173]

NABIELNICA *ż* ‘rama w warsztacie tkackim, w której osadzona jest płochą’ Berda stawi się w nabielnica, co nabiwa płótno Kml96Mar110 Płótna rzadka, ni ma siły nabilnico przybiwać Łpt72Zda173

[Mlp nabel’ńlica/nabil’ńlica/nałal’ńlica Łpt72Zda173 Blp nabel’ńlica Kml96Mar110 Nlp nabil’ńlico Łpt72Zda173]

NABIERAĆ *ndk* ‘termin drukarski – składać (czcionki)’ B32Dom234

[bzk nabierać B32Dom234]

NABIERAĆ SIĘ• *ndk czego* ‘przyswajać sobie pewne cechy, nabywać *co*, nabierać *czego*’

W ciągu życia nabieramy się wielu nowych cech L96Męd77

[ter1lm nabieramy się L96Med77]

NABITY *bnac.* ‘całkowicie, ciasno napelniony, napchany’ O podlas wszystkich gospodarski był minami nabity pod góro Ong01Kar494

[ibt m Mlp nab’ity Ong01Kar494]

NABIWAĆ• *ndk* ‘ubijać, ciasno upychać’ [...] nabielnica co nabiwa płótno, tam podnożki takie jest Kml96Mar110

[ter3lp nařiva Kml96Mar110]

NABIWANY• ‘napchany, napelniony’ Sianiki [sienniki] byli nabiwana słomo W01Kur183

[ibt Mlm nabiwana W01Kur183]

NABOJKI *lm* ‘fleki’ Nabojki u Niemenczynie podbiwała Bjw97Dwi118

[M,Blm nabojk’i Bjw97Dwi118]

NABOR *m* → **NABÓR****m*

NABOŻENSTWA *ż* → **NABOŻENSTWO** *n*

NABOŻENSTWO *n* / **NABOŻENSTWA** *ż* ‘obrzęd religijny, nabożeństwo’ U nas wieczorem beńdzie majowe nabożenstwo, pół ósmej, tam do kościoła zaszłście? Brs96Mar38 Z którego to roku mamy te polskie nabożenstwa? K02Zie143 U nas w kościele jest dwie nabożenstwy, jedna po polsku, druga po litewsku Wdg01Kar457 Rano nabożenstwa była K02Kar177 Dawni w Datnowie była nabożensta polskie, do wojny K02Kar177 [...] ale za czasów okupacji niemieckiej zupełnie nas, zupełnie skasowali ta polska nabożenstwa K02Zie148 W Wędziagole to tam były boje, jak wyrugowali polska nabożenstwo K02Zie148

[żMlp nabożenstva K02Zie143 K02Kar177 żBlp nabożenstva K02Zie143 żBlp nabożenstvo (sic!)

K02Zie148 nMlp nabożenstvo Brs96Mar38 Kwn99Zie23 nabożenstva K02Kar177 nBlp nabożenstwo K02Zie148 Mlm nabużenstvy Wdg01Kar457 Blm nabożenstfa K02Zie143]

NABOŻNY *bnac.* ‘pobożny’ Bkb83a)Gju87 → **BOGOBOJNY**

[mMlp nabożny Bkb83a)Gju87]

NABÓJ• *m* ‘jednostka amunicji, nabój’ Po manewrach [...] to nabojów ile chcesz

Łpt72Zda184 → **PATRON** *m*

[Dlm nab'ojuf Łpt72Zda184]

NABÓR* / **NABOR**• *m* ‘skład drukarski, druk’ Maszynopis idzie do naboru L96Męd77

[Mlp nabor B32Dom234 Dlp naboru L96Męd77]

NABRAĆ *dk* **1.** ‘wziąć pewną ilość’ [Polacy] żon nabrali Łotewek [...], mieszanka

Ł67ParIII-67; **2.** ‘zgromadzić, zebrać, zwerbować’ W jedenastej klasie mieliśmy egzamin na stypendium [...] i kto tam ilieś punktów nabrał, to później dostaje stypendium podczas studiów B12Gol129 [...] ale Katerina carowa nie nabrała całego pułku i popuściła do domu ich K02Zie139 To z lasu nie wychodziłam, maliny, poziomki, grzyby [...] przez lata ja bywała co nabjora, przez zima możem przeżyć Mtr01Kar236 [...] tych sto czterdziestu osiemdziesiąt jeden on nabrał Ł95Kar50; **3.** *co* ‘przyswoić sobie pewne cechy, nabrać czego, nauczyć się czego’ Nabrał umiejętność W01Mas112 Ja też dzisiaj na ranku poszłam nabrałam dwa litry jagodów. Wczoraj poszła, już trzy litry nabrała Isn82a)Wer254 ; **4.**

‘termin drukarski – złożyć czcionki’ B32Dom234

nabrawszy *ipu* Kto chce – kminu kładnie, jeżeli nie mam, jeżeli nie nabrawszy [zebrać, nazbierać], to tak upiekie Pdz01Kar476

[bzk nabrać B32Dom234 Mtr01Kar236 Isn82a)Wer254 *prze3lp m* nabrał Ł95Kar50 W01Mas112 B12Gol129 *prze1lpz* nabrałam/nabrała *prze3lp z* nabrała K02Zie139 *prze3lm* nabrał'i Ł67ParIII-67 *przy1lp* nab'jora *ipu* nabrafszy Pdz01Kar476]

NABRAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘zgromadzić się, zebrać się’ Bkb84Ado15; **2.** *czego* ‘dostać czego, - o chorobach, insektach’ Nabierzy sie pchłów Ł67ParIII-58; **3.** ‘najeść się, napić się alkoholu ponad miarę’ B32Dom234 → **NAŻARĆ SIĘ** *dk* **2**

nabrawszy się *ipu* I śpiewaków było i ludzi nabrawszy się Ł95Kar52 Gości nabrawszy się pełna chata Bkb84Ado15 Tak dużo ludzi nabrawszy się w ichnej chacie. Nie powierysz, jak dużo ludzi nabrawszy się w ichnej chacie Pps91Kru172

[bzk nabrać się B32Dom234 *przy3lp* nabeży s'e Ł67ParIII-58 *ipu* nabrawszy się Bkb84Ado15 nabrafszy s'e Pps91Kru172 Ł95Kar52]

NABRZĘKNAĆ• *dk* ‘spuchnąć, obrzęknąć’ Wdz04Jas99

nabrzększy *ipu* Wo, też nogi nabrzększy, no tylko trochu Wdz04Jas99

[*ipu* nabżenkszy Wdz04Jas99]

NABRZYDŃĆ• *dk* ‘zbrzydnąć, uprzykrzyć się’ Już tak nabrzydła, dwa tygodnie adleżała [w szpitalu], uo dzisiaj córka przyjechała i zabrała Krn96Mar117

[*prze nos* nabżydła Krn96Mar117]

NABUDOWAĆ SIĘ• *dk* ‘wybudować sobie, zbudować, pobudować’ Już teraz tyle nabudowali się, najechali [...], postroili się tutaj wszędzie Slc99Pab198 → **NASTAWIĆ** *dk*, **NASTROIĆ**² *dk*, **POBUDOWAĆ** *dk*, **POSTAWIĆ** *dk* 2, **POSTAWIĆ SIĘ** *dk*, **POSTROIĆ** *dk*, **POSTROIĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lm* nabudovali še Slc99Pab198]

NACANALIST• *m* ‘nacjonalista’ Oj [Litwini to] nacanaliści, już takie nacisty Brż96Mar175

[*Mlm* nacanaliści/nacaliści Brż96Mar175]

NACHALNIE *ndm* ‘na siłę, przymusowo’ Córka tam mieszkała pod lasem, to nachalnie wysyłali, żeby do posiołku Skr99Pab150 Nachalnie wysyła mnie Ażł01Kar343

[*naxalnie* Skr99Pab150 *naxalnie* Ażł01Kar343]

NACHAŁ *m* ‘natręt, zuchwalec’ B32Dom235

[*Mlp* nachał B32Dom235]

NACHILIĆ *ndk* → **NACHYLIĆ** *ndk*

NACHŁYNAĆ• *dk* ‘nagromadzić się, przybyć gromadnie’ Tyle ludzi nachłynęło W99Rie62 → **NAPŁAWIAĆ** *ndk*

[*prze nos* nachłynęło W99Rie62]

NACHODKA *m*, *ż* ‘nieślubne dziecko’ Bkb83Giu77 → **BACHUR** *m* 2

[*Mlp* nałotka Bkb83Giu77]

NACHODZIĆ *ndk* ‘znajdować’ Wtedy ido [do lasu] zbierać trzaski [chrust], to już bendo nachodzić ptaszeczek Ł84Par140 → **ZNACHODZIĆ** *ndk*

[*bzk* naxodz’ić Ł84Par140]

NACHODZIĆ SIĘ• *ndk* ‘znajdować się’ To ot, gdzie ja teraz tu nachodzam się Kmp01Kar430 W Warklanach jest, nachodzon sio tam jaki już tutejszy łotewski Puliaki, a tak mała jest → **ZNACHODZIĆ SIĘ** *ndk* Ł67ParII-3

[*ter1lp* *naxożam* s’e Kmp01Kar430 *ter3lm* *naxożon* s’o Ł67ParII-3]

NACHOWAĆ• *dk* ‘pochować pewną liczbę osób, pogrzebać’ Za mogiły chowali [...] za płotem była nachowana K02Kar271

[*prze nos* naxovana K02Kar271]

NACHYLIĆ• / **NACHILIĆ** *dk* ‘schylić, pochylić’ Nachylił głowę W86Dub79

[*bzk* nażylić W82Tur66 *prze3lp m* nachylił W86Dub79 *przy3lm* nachilim W83Tur19]

NACINA *ż* ‘łodygi z liśćmi roślin okopowych, nać’ Nacina wielka wyrosła W99Rie62 ♦

Słaby jak nacina ‘słaby jak niemowlę’ BL82Giu226 → **BADYL** *m*

[*Mlp* nacina W99Rie62 *nac’ina* BL82Giu226]

NACISKANY• ‘znajdujący się pod presją, uciskany’ (...) jednym słowem Polacy tutaj

zawsze trochę byli naciskani, trochę prześladowani byli K02Zie148

[*ibt Mlm* naciskań K02Zie148]

NACJA *ż* *bnac.* ‘naród’ Była tam i Niemców i Łotyszów i Estów, różnej nacji była

K02Kar326 Chto beńdzie jakiej nacyji K02Kar326

[*Mlp* nacja B32Dom235 *Dlp* *nac’ji/nacyji* K02Kar326]

NACJOLIZACJA *ż* → **NACJONALIZACJA*** *ż*

NACJONALIZACJA* *ż* / **NACJOLIZACJA**• *ż* ‘nacionalizacja, upaństwowienie własności

prywatnej’ [...] ale tak wszystkie majątki były polskie, dlatego oni zrobili nacjolizacje

K02Zie142

[*Blp* nacjolizacje K02Zie142]

NACJONALNOŚĆ *ż* ‘narodowość’ B32Dom235

[*Mlp* nacjonalność B32Dom235]

NACJONALNY ‘narodowy’ B32Dom235

[*mMlp* nacjonalny B32Dom235]

NACLEŻNIK *m* → **NOCLEŻNIK** *m*

NACÓŁKI *lm* ‘podłóżne płaskie naczynie drewniane, niecka’ To parzyli owies, potem jego

suszyli, a potem w żarnach jego ucierali, a potem nacółki byli takie, i o tak machasz, te

ościuki, ta łuska odchodzi W06Rut12 → **NECKA** *ż*

[*Mlm* nacółki W06Rut12]

NACZAĆ *dk* → **NACZAĆ** *dk*

NACZALNIK *m* ‘kierownik, naczelnik’ Jak zaszed ten naczalnik jich, jak oni poszli sie w

ogrody, przyjechała maszyna i pujachali K02Kar301 Naczalnika jednego dziecka my kścili

Brs02Rie51

[*Mlp* naçal’nik K02Kar301 *Dlp* naçal’ńlika Brs02Rie51]

NACZALNY• ‘początkowy’ Ja naczela i konczyła polska naczalna [szkołę] tut o w

Tryczunach Smw01Kar278 → **POCZĄTKOWY**

[zB/p naćal'na Smw01Kar278]

NACZALSTWA *ż* → **NACZALSTWO** *n*

NACZALSTWO *n* / **NACZALSTWA** *ż* 'dyrekcja, kierownictwo' Ja i jeszcze dwóch
człowieków wzięli pojechaliśmy w rajspalkom, no to naczałstwo mówi, co ty będziesz
robić, bardzo wielkie pieniądze potrzeba Ikż96Mar15 Naczałstwa wyborna [wybieralne]
Mjs73Ana24

[zM/p naćal'stva Mjs73Ana24 naćal'stfa Krm01Kar404 nM/p naćalstvo Ikż96Mar15]

NACZAĆ / **NACZAĆ**• *dk* 'zacząć, rozpocząć' Wot, widzicie, jak teraz mogę naczońć
mówić i nie konczyć Prz09Jan197 Jak monka nacznie palić się ogniem, to tedy już nie sadź
[chleba] do pieca Kmj99Pab92 Noga naczeła boleć Ł84Par138 A potem prawa noga
naczeła w kolenie boleć Ł67ParI-1 Naczeła prawa strona boleć Ł67ParIII-59 U nas nie ma
cerkwy tylko kościół, a u Postawach, jak naczełi [remont kościoła], tak pop przyszed,
powiedział, żeby przyszed, i dał sześć tysienicy ksiendzu na remont Kmj96Mar94 Ten
wystarał się i dzwony naczełi zwonić, i organisty przyjeżdża [...] Kmj96Mar95 Jak nacznie
mówić Rzc98Ost19 → **POCZAĆ** *dk*, **STAĆ**¹ *dk* 2, **STANAĆ** *dk* 2, **WZIAĆ** *dk* 3,
ZACZAĆ *ndk*

[bzk n'aćońć' Prz09Jan197 *prze3lp* *ż* naćeła Ł84Par138 naćeła Ł67ParI-1 Ł67ParIII-59 *prze3lm* naćeł'i
Kmj96Mar94 naćeł'i Kmj96Mar95 *przy3lp* naćeł Rzc98Ost-19 Kmj99Pab92]

NACZAĆ SIĘ• *dk* 'zacząć się, rozpocząć się' Najpierw polskie bywali modły [w kościele],
nu to już siedzu wszystkie, jak tyku naczni się litewskie, to wszystkia uciekaju K02Kar271
→ **POCZAĆ SIĘ** *dk*

[*przy3lp* naćni s'e K02Kar271]

NACZEJ *ndm* → **INACZEJ** *ndm*

NACZELNICA *ż* → **NICZELNICA** *ż*

NACZERPAĆ• *dk* *bnac.* 'czerpiąc nabrać, zaczerpnąć' Pps91Kru173

naczerpawszy *ipu* [Wody] naczerpawszy może dzie z rzeki ci studni [...] daje, a ten
człowiek płaci Pps91Kru173

[*ipu* naćerpařy Pps91Kru173]

NACZY *ndm* → **ZNACZY** *ndm*

NACZYNAĆ *ndk* 'zaczynać' L29Nit274 → **POCZYNAĆ** *ndk*, **ZACZYNAĆ** *ndk*

[bzk naćynać L29Nit274]

NACZYNIA *n* → **NACZYNIE** *lm*

NACZYNIAC• *ndk* ‘nadziewać, faszerować’ [...] nu i naczyniało się grzybami [...] stawili do pieca, piekli Trk06Rut368

[*prze nos* naczyniało się Trk06Rut368]

NACZYNIENIE• *n* / **NACZYNIA**• *z* ‘przedmioty użytkowe w gospodarstwie domowym, naczynia’ Czy sprzątnę, czy co tam, naczynia jaka pomyć mogą Btn99Pab63 Do kuchni za naczyniem idą tylko brygadzystki W01Mas131

[*zBlp* naćyńa Btn99Pab63 *nNlp* naczyniem W01Mas131]

NACZYŃKA• *z* ‘*zdr* od naczynie’ W Czysty czwartek prowadzili konie do rzeki myć, wszystko, jaka naczyńka jest, do sadzawki myć L91Zow546

[*Mlp* naczyńka L91Zow546]

NADAJADAĆ *ndk* → **NADOJADAĆ** *ndk*

NADAWAĆ• *dk* ‘dać dużo, też: wielokrotnie’ W91Ado93

nadawawszy *ipu* Jakich ona mnie lekarstw nadawawszy W91Ado93

[*ipu* nadawafsy W91Ado93]

NADEJŚĆ• *dk* **1.** ‘wkroczyć, wejść’ Jak Ruski nadeszed Łp01Kar410 Jak Ruski nadeszed, począł wywozić z tych wielkich dworów Mtr01Kar234 Jak już nadeszli Niemcy, tam różne partyzany i do lasu, a u nas spokojnie była Mtr01Kar236; **2.** ‘zebrać się w jednym miejscu, przyjść’ W91a)Ado99; **3.** ‘dojść do jakiegoś miejsca w odpowiednim czasie’ Bkb84Ado13 **nadeszedszy** *ipu* Nadto dużo było nadeszedłszy ludzi W91a)Ado99 Okuratnie i Wincuśka z Kaziunią nadeszedłszy, Dziergaczowa nadeszedłszy Bkb84Ado13

[*prze3lp m* nadešet Mtr01Kar234,236 Łp01Kar410 *prze3lm* nadeśl’i Mtr01Kar236 *ipu* nadeszedłszy Bkb84Ado13 nadešetšy W91a)Ado99,100]

NADEPTNAĆ• *dk* ‘nadepnąć, nastąpić na coś’ B32Dom235

[*bzk* nadeptnać B32Dom235]

NADGROBEK / **NADGRÓBEK**• *m* ‘pomnik na grobie zmarłego, nagrobek’ O tam Miłosza nadgrobek. Miłosz przyjeżdża tu, do jego Polaki przyjeżdżają latem Wdg99Pab232 A ten kamień był tak w formie nadgróbka i na tym kamieniu taki jak krzyżyk był Pps91Kru175 Jemu nadgrobki kładlim K02Kar326 Już pomnik postawiony, to i ja tam wpisana, i nadgrobek leży. Już przyszykowane miejsce Ppk06Str76 Nadgrobek dzieci mi już kupili, już leży . [...] moje wnuczki kupili nadgrobek Ppk06Str76

[*Mlp* nadgrobek Wdg99Pab232 Ppk06Str76 *Dlp* nadgrupka Pps91Kru175 *Blp* nadgrobek Ppk06Str76 *Blm* nadgrobk’i K02Kar326]

NADMUCHAĆ *bzk* ‘nadmuchać’ B99Eng96 ♦ Przeciw wiatru nie nadmuchasz/podmuchasz
‘głową muru nie przebijesz’ → **WIATR** *m*

[*przy2lp* nadmuchasz B99Eng205]

NADOJADAĆ / NADAJADAĆ / NADUJADAĆ *ndk* ‘uprzykrzać się’ Bendziem jim
nadojadać bez przerwy Bnk96Mar162 Jak już nadojada krencać [odmawiać w kółko],
nadojada, to potem siadamy i Zdrowaś Maria, Bogurodzica [śpiewamy] Pnk01Kar425 Inny
raz tak już nadajedaje Rzc98Ost-18

[*bzk* nadojadać B32Dom235 W99Rie63 nadojadac’ Bnk96Mar162 nadoj^ladac’/nad^ui^ladac’/
nadaj^ladac’ Łpt72Zda173 *ter3lp* nadojada/nado^ujada Pnk01Kar425 nadajedaje Rzc98Ost18]

NADOJEŚĆ *dk* ‘dokuczyć, sprzykrzyć się’ A jak nadajadła ta wojna Jrz96Mar64 I szyć już
nadojadło na starość Bjw97Dwi118 Nadojadło już mnie słuchać o tym W99Rie63 A mnie
już nadojadło, nadojadło to życie [...] a za to że chora, że boli Mdk99Pab193 Już tak to
nadojadło, użę naprawdę drugi raz pomyślisz, [...] żeby to nie było tego Obc99Rie82
Nadojadła siedzieć na tym słońcu Łpt72Zda173 Jak jemu ni nadoje temu wałakicie
wałęsać sia pu cudzych ludziach Łpt72Zda215 Błazga aż nadoje słuchać L10Rut11 Już
nadojedli [Litwini] oni nam Rkw99Pab102 Mnie tak nadojadło Ł67ParIII-51 Mnie tak
nadojadło Ł67ParIII-51A już jemu nadojadło czekać Wlk01Kar275
nadojadszy *ipu* Tym doktoram też nadojadszy [pacjenci] Ł67ParI-9 Taki inny raz mówi,
że du tego nadojadszy jest ta biednota Dgd82a)Par211

[*bzk* nadojeść B32Dom235 Ł97a)Kar76 nad^ojes’c’ Łpt72Zda215 *prze3lp* z nadajadła Jrz96Mar64 *prze3lp* n
nadojadło K02Kar294 nadojadło Bjw97Dwi118 Mdk99Pab193 Obc99Rie82 W99Rie63 Wlk01Kar275
nadojadło Ł67ParIII-51 nadoj^ladła Łpt72Zda173 *prze3lm* nadojedl’i Rkw99Pab102 *przy3lp* nadoje
L10Rut11 nad^oje Łpt72Zda215 *ipu* nadojatšy Ł67ParI-9 Dgd82a)Par211 W91Ado87]

NADOMNIK *m* ‘mężczyzna, mąż, który wzenił się w gospodarstwo żony’ Mama była na
Litwie rodziwszy sie, ojciec już był nadomnik, nie wiem gdzie on rodziwszy sie
L13Kar369 Wałuca, cioci mojej rodzonej monż, już też jakiści był nadomnik L13Kar369

[*Mlp* nadomnik L13Kar369]

NADPIS• *m* ‘napis’ [...] wstąpcie i zobaczycie, ile jest nadpisow litewskich a ile polskich
K02Kar326

[*Dlm* natp’isuf K02Kar326]

NADRUKOWAĆ *dk* ‘napisać na maszynie do pisania’ Nadrukować na maszynie do pisania
B32Dom235 → **NAPIECZĘTOWAĆ** *dk*

[*bzk* nadrukować B32Dom235]

NADTACZAĆ *ndk* ‘sztukować, nadsztukowywać’ W82Tur80

[*bzk* nadtaczać W82Tur80]

NADTO *ndm* **1.** ‘bardzo’ [...] obchodził się nadto ładnie B96Cie203 Jemu nadto było źle B96Życ194 To mnie nadto dobrze B96Stra198 I mnie tak, jak tym Surkontom: jak polski ksiądz, to mnie nadto dobrze B96Stra198 Po rosiejsku, to ja lepiej, mnie podoba się, nadto mnie nie podoba się ten białoruski Ncz02Koz67 Nato silnie czuji się Bjw97Dwi118 Nadto hadkie te tarakany, dla mnie hadsze jak pluski Łpt72Zda211; **2.** *bnac.* ‘zbyt, za nadto’ Pomidory to nie nadto dawno, te pomidory byli i tu jak ja została się, to też nie nadto sadzili Bht98Pab107 Ja już nadto nie pamiętam, jak oni tam i rozmawiali Grd96Kol189 Nadto dużo było nadeszedłszy ludzi W91a)Ado99 I ta macocha jej nato nie lubiła Kls73Cze223

[nadto Grd96Kol189 B96Życ194 B96Stra198 B96Cich203 Bht98Pab107 BL08Stra97 nato Bjw97Dwi118 natto Kls73Cze223 natto W91a)Ado99 Ncz02Koz67 n'atto Łpt72Zda211]

NADUĆ *dk* ‘oszukać, zwieść’ Ona chciała mnie naduć Szn98Kon102

[*bzk* naduć’ Szn98Kon102]

NADUĆ SIĘ *dk* ‘stać się zarozumiałym; nadąsać się’ Naduł się jak paw Łpt72Zda173

[*bzk* n'aduc’ s’e *prze3lp m* n'aduł się Łpt72Zda173]

NADUJADAĆ *ndk* → **NADOJADAĆ** *ndk*

NADUŻYWAĆ *ndk co, czym* ‘używać w nadmiernej ilości, nadużywać czego’ [...] którzy nadużywają alkohol W01Mas111

[*bzk* nadużywać B32Dom235 *ter3lm* nadużywają W01Mas111]

NADZIAĆ *dk* ‘włożyć na siebie’ B32Dom235

[*bzk* nadziać B32Dom235]

NADZIAŁ *m* ‘przydzielona przez państwo lub w wyniku parcelacji ziemia’ W Andrukjańcach mieli gospodarzy po włóce ziemi [...]. Było wszystkiego siedem nadziałów Śwc83Wer147

[*Mlp* nadział B32Dom235 *Dlm* naż’ałof Śwc83Wer147]

NADZIELIĆ• *dk kogo* ‘przekazać na własność grunta, nadać ziemię’ I car nadzielił ich za Baranowiczami, tam gdzie padstancja, tam Trt96Mar184

[*prze3lp m* nażel’ił Trt96Mar184]

NADZIELONY• ‘otrzymany z nadziału’ Tak, że potem została ziemia nadzielona w Dajnowie wsi Ejs99Smu155

[*ibt zMlp* nadzielona Ejs99Smu155]

NADZIEWAĆ• *ndk* ‘wkładać, ubierać *kogo*’ Różowy kolor dziewczynce zawsze nadziawajo
Kml96Mar106 → **ODZIEWAĆ** *ndk*, **UBIERAĆ** *ndk* 4

[*ter3lm* naʒ’avaio Kml96Mar106]

NADZIEWAĆ SIĘ• *ndk* ‘ubierać się’ Tkali i szyli, nadziawali się i chodzili Brs02Rie52 →
NAWLEKAĆ SIĘ *ndk*, **ODZIEWAĆ SIĘ** *ndk* 1, **UBIERAĆ** *ndk* 4 **UBIERAĆ SIĘ** *ndk* 4

[*prze3lm* nadźawal’i še Brs02Rie52]

NADZORZE [d-z] *n* ‘pora dnia przed wschodem słońca’ Brs01Czy99

[*Mlp* nadzoże Brs01Czy99]

NAFTA *ż* ‘nafta’ Bkb73Giu115 → **KIERASIN** *m*

[*Mlp* ʰnafta Bkb73Giu115]

NAGANIAJ• *m* ‘bura, skarcenie’ ♦ Dać/dostać naganiaj ‘dać burę’ Za łożenia pu cudzych
grzędach dostał naganiaj Łpt72Zda173

[*Blp* nagańʰaj Łpt72Zda173]

NAGIETKA *ż* ‘*bot.* nagietek’ Nagietka to taki kwiat, nu i krowa my tak nazwali
Łpt72Zda173

[*Mlp* naǵʼetka Łpt72Zda173]

NAGNIOTKA *ż* ‘nagniotek, odcisk’ B32Dom235 → **MOZOL** *m*

[*Mlp* nagniotka B32Dom235]

NAGOTOWAĆ• *dk* ‘ugotować większą ilość czego’ L82Roj236 ♦ Nagotować kaszy
‘nawarzyć piwa, narobić kłopotu, zamieszania’ L82Roj236

[*bzk* nagotować L82Roj236]

NAGRODZIĆ• *dk* ‘zrobić wiele przegród’ W chlewie przegrodtki nagrodzona Brs02Rie55

[*ibt Mlm* nagrodzona Brs02Rie55]

NAGRUBIĆ• *dk* ‘naubliżyć *komu*, odnieść się ordynarnie *do kogo*’ Nasza okolica trzyma się
bardzo dobrze, taka kulturalna. Nie nagrubi człowiekowi bez potrzeby Plb99Str53

[*przy3lp* nagrubi Plb99Str53]

NAGRUZIĆ• *dk* ‘załadować, naładować’ Tam nagruzisz trawy na jego i on wiezie
Trk06Rut361 Cały woz nagruzili W99Rie63

[*prze3lm* nagruzili W99Rie63 *przy2lp* nagruzisz Trk06Rut361]

NAHAJKA• *ż* *bnac.* ‘skórzany bicz z krótka rękojeścią’ ♦ Spod nahajki ‘pod goźbą bicza’
Przyjdzie [do pomocy] jak to mówi się, jak to za wojny mówili, spod nahajki tej, jak
poprosisz kogo – pomoże, a potem nie ma czasu Ikż96Mar16

[Dlp nayajki Ikz96Mar16]

NAHODOWAĆ• dk 1. ‘wychować więcej niż jedno dziecko’ K02Kar271; **2.** ‘wyhodować’

Wiele ja tego mięsa nahodowała Kmn99Kar91

nahodowawszy ipu Dziewięć dzieci nahodowawszy K02Kar271

[prze3lp m nayodovał Chr96Mar204 prze3lp z nahodowała Kmn99Kar91 ipu nayodovavšy K02Kar271]

NAHRAMOŹDZIĆ dk ‘bezladnie napęłnić, zagracić’ Całe sieni nahramoździł licha wie
czym Łpt72Zda173

[bzk nayram'oz'z'ic' prze3lp m nayram'oz'z'il Łpt72Zda173]

NAJAĆ dk bnac. ‘wynająć’ A trzeba wszystko nająć, trzeba nająć człowieka, płacić, za gaz i
światło zapłacić i wszystko, żeby nie ta krowa trzymał, to ja nie wiem Kmn99Kar86 To
robić nie było komu, nie było kogo nająć i nie było za co nawet Prz09Jan197 Już nie było
polskiej szkoły, tylko najmowali nauczyciela du chaty, a moje ojcowie biednie żyli, mnie
nie najeli, to nie umia po polsku czytać Wdg01Kar434

[bzk nająć Kmn99Kar86 n'ajońc' Prz09Jan197 prze3lm najeli Wdg01Kar 434]

NAJDŁUŻ ndm ‘najdłużej’ Trzy tygodni najdłuż, żeby nie zgniły w wodzie Bjj99Ado58

[stnw najdluś Bjj99Ado58]

NAJDOWAĆ ndk ‘znajdować’ Nic dubrego ni najduja Łpt72Zda173 Mówi, kopcie tu.

Wykopalim i znajdujem kamień, duży kamień Kmp01Kar430 → **ZNAJDOWAĆ ndk**

[bzk najd'ovac' ter1lp najd'uja Łpt72Zda173 ter1lm najdujem Kmp01Kar430]

NAJDOWAĆ SIĘ• ndk ‘znajdować się’ Alie już nie wiem wielia teraz Poliaków najduji się
Pcn01Kar251 Tu chtóre familji dawniejszych też jeszcze najduji sie K02Kar271 →

ZNAJDOWAĆ SIĘ* ndk

[ter3lm najduji s'e K02Kar271 najduji s'e Pcn01Kar251]

NAJDZIONY ‘znaleziony’ Taki kamień najdziony, kamień ukrongły taki Kmp01Kar431

[ibt mMlp najz'ony Kmp01Kar431]

NAJECHAĆ• dk ‘przyjechać gromadnie, zjechać się’ I potem kołchozy te stali stanowić, nu i
najechali te, jak to mówi sie po naszymu – moskale Mar96Ikz19 → **NAJECHAĆ SIĘ dk**
najechawszy ipu Bo już tutaj młodych najechawszy Pcn01Kar251 Pakulnia tam, co domy
wielkie, to tam najechawszy jest Ruskich Btn96Mar44 No byli tutaj starowierów dużo
przy Polskaj, alie i teraz wiencej, że najechawszy i nazad nie wracajo do Rosji, tutaj
mieszkajo Btn96Mar48 Teraz to Ruskich najechawszy, to Litwinów K99Zie15 Teraz
wiencej z wojny najechawszy i nazad nie wracajo Btn99Pab66

[*prze3lm najexali Mar96Ikž19 ipu najexafšy Btn99Pab66 najexafšy Btn96Mar44 K99Zie15 najaxafšy Pcn01Kar251*]

NAJEMNIK• *m bnac.* ‘robotnik najemny’ Wyważali takich bugatszych, wo takich, które najemników trzymali [...]. Terez dużo ich powróciło nazad, żyjo w swoich domach
Szt01Kar506

[*Blm najemnikuf Szt01Kar506*]

NAJEŚĆ SIĘ• *dk* ‘najeść się, zjeść do syta’ Wtr79Saw207 → **PODJEŚĆ** *dk*, **POJEŚĆ** *dk*, **ZJEŚĆ** *dk*

najadłszy się *ipu* Wstydu najadszy się Wtr79Saw207

[*ipu najatšy s’e Wtr79Saw207*]

NAJEZDNY• / **NAJEZDSZY** ‘będący przybyszem, przyjezdny’ Raniej tu była dużo [Polaków], teraz trocha mniej, teraz najezdnych tych Litwinów jest Łp01Kar411 A teraz tutaj najezszy naród Sml01Kar281 → **POZAJEZDNY**, **PRZYJEZŻY**, **ZAJEZDNY**

[*mMlp naješšy Sml01Kar281 Dlm najeznyχ Łp01Kar411*]

NAJEZDSZY → **NAJEZDNY**

NAJGORSZY ‘najgorszy’ W01Mas72 i in.

samy najgorszy *stnw* ‘najgorszy’ Poniedziałek to samy najgorszy dzień tygodnia
W01Mas72

[*stnw mMlp samy najgorszy W01Mas72*]

NAJLEPSZY ‘*stnw od dobry*, najlepszy *z*’ Najlepszy od wszystkich B32Dom235

samy najlepszy *stnw* ‘najlepszy’ A tylko polskie drożdże same najlepsze, z Polski
Brż96Mar169

[*stnw mMlp samy najlepszy B32Dom235 stnw Mlm same najl’epše Brż96Mar169*]

NAJLIŻEJ *ndm* → **NAJLŻEJ*** *ndm*

NAJLŻEJ* / **NAJLIŻEJ** *ndm* ‘*stnw od letko*, najlżej’ Ja, mówi, moga wywołać [dusze] tylko topielników i wisielników. Najliżej jemu było wywołać [duszę] wisielnika i topielnika Pps91Kru184

[*stnw najliž’ej Pps91Kru184*]

NAJMŁODSZY• / **NAJMŁÓDSZY**• ‘*stnw od młody*, najmłodszy’ Bkw99Pab185 i in.

samy najmłodszy *stnw* ‘młodszy od innych, najmłodszy’ To [wnuczka] sama najmłodsza moja Bkw99Pab185 Ta sama najmłodsza córka była Ong01Kar497

[*stnw žMlp sama najmločša Bkw99Pab185 sama najmłuča Ong01Kar497*]

NAJMŁÓDSZY → **NAJMŁODSZY**

NAJMNIEJSZY *stnw* od mały, najmniejszy' Bkb83Giu76 i in. ♦ Najmniejszy syn →

SYN *m*

samy najmniejszy *stnw* 'mniejszy od innych, najmniejszy' Sama najmniejsza jednostka W01Mas72

[*stnw mMlp* najmn'eišy Bkb83Giu76 *stnw žMlp* sama najmniejsza W01Mas72]

NAJMOWAĆ *ndk bnac*. 'wynajmować' Trzeba najmować ludzi i płacić ni wiadomo wiele

Kmn99Kar91 Nigdy nikogo nie najmowała, żeby kogoś prosić się Obc99Rie83 A u nas byli zawsze najmowane pastuszki Bht98Pab109 Nie miałem swojej ziemi, najmuwałem chaty Wdg01Kar435 Najmowali robotników Ł67ParIII-32 Tam w Wojdziejewicach, tam dawniej najmowali nauczyciela i po chatach karmili jego i w swojej wiosce, każde dzieci chodzili Chr96Mar206 Najmowali nauczyciela do chaty Wdg01Kar434 Pan taki [był] dwory mieli, służonych najmuwali Szt01Kar507

[*bzk* najmować Kmn99Kar91 *ter3lm* najmujo Bjw97Dwi23 *prze3lp* z najmowała Obc99Rie83 *prze1lm* najmuwał'im Wdg01Kar435 *prze3lm* najmoval'i Ł67ParIII-32 najmoval'i Chr96Mar206 Wdg01Kar435 najm'oval'i Szt01Kar507 *ibt Mlm* najmowane Bht98Pab209]

NAJOMNY• *m* 'wynajęty pracownik' Te wszystkie najomne, ciężko oni pracują, ten dach już trzy miesiące nie możemy никак zrobić, i czterdzieści tysięcy my domówili się zapłacić im Ikz96Mar16

[*Mlm* najomne Ikz96Mar16]

NAJPEWNI(E) *ndm* 'prawdopodobnie' A to Dziechcierzówka po polsku nazywali się, nu i najpewnie tu ten dziegieć pędzili Ł67ParI-23

[*najpevnie(j)* Ł67ParI-23]

NAJPIERSZ *ndm* 'na początku, najpierw' [...] który najpierw chwyci ten śliżyk, to ta najpierw za mąż wyjdzie W99Rut40 → **NAJPIERWIEJ** *ndm*

[*najperš* W99Rut40]

NAJPIERWIEJ *ndm* 'najpierw, na początku' B32Dom235 → **NAJPIERSZ** *ndm*

[*najpierwiej* B32Dom235]

NAJPIERWSZY• 'pierwszy' Było bardzo cienżko jak poszli w najpierwsze dni do szkoły Krn96Mar116

samy najpierwszy *stnw* 'pierwszy' Ola, ta sama najpierwsza, co już namówiła zwać budynak Ong01Kar500

[*žMlp* najp'erfša Ong01Kar500 *Blm* najperfše Krn96Mar116]

NAJPRZÓD *ndm bnac.* ‘na początku, najpierw’ Najprzód był sieniunas, a potem on ożenił się z jego córką i został się wójtem K96Saw77 Jak wesele wyprawujo, to najprzód u młodej Wtr84Saw173 Najprzód to Ruskie byli zaszedszy, a potem Niemcy zaszli K02Kar253 → **WPRZÓD**

[najpszud K96Saw77 najpšut Wtr84Saw173 K02Kar253]

NAJSŁODZIEJSZY *stw* → **SŁODKI**

NAJSTARSZY• ‘*stw* od stary, najstarszy z *kogo, czego*’ Ja najstarsza od wszystkich, nas siedmiu było, i w Polszczy dwie siostry, brat Kml96Mar111
samy najstarszy *stnw* ‘najstarszy’ Córka sama najstarsza tu żyji niedaleko Ong01Kar490 Dla męża było tylko dwanaście lat, drugiemu było czternaście, a samemu najstarszemu szesnaście lat było Msz01Kar371 → **STARY**

[*mClp* najstaršemu Msz01Kar371 *žMlp* najstarša Kml96Mar111 Ong01Kar490]

NAJŚĆ•¹ *dk* ‘znaleźć’ Zajdziem na polie, pszynica jaka najda, zmielim na żornach i jedlim Pcn01Kar249 To oni bardzo dzieciów ubiwali, a matka Bośka dowiedziała się, że i jej najda, to ona jego [Pana Jezusa] wzięła i leciała L91Zow535 → **ZNALEŹĆ** *dk*

[*przy1lp* najda Pcn01Kar249 *przy3lm* najda L91Zow535]

NAJŚĆ•² *dk* ‘o osobach – przyjść, naschodzić się’ Kłw01Kar522 → **NAJŚĆ SIĘ** *dk*,
POPRZYCHODZIĆ• *dk*

naszedzsy *ipu* Teraz wo, naszedzsy tu takich, wie [...] że nie rozmawiaju, nie rozumieju. Teraz ich bardzo dużo najechawszy z całej Litwy Kłw01Kar522

[*ipu* našetšy Kłw01Kar522]

NAJŚĆ SIĘ• *dk* ‘zejść się, naschodzić się’ Familia zjadon sie, sonsiady najdon sie tam, zejdon sie, potym zbioron sie maładiož, wiaczory zrobio, muzykanty jak zagrajo polka Žgw01Kar485 → **NAJŚĆ**² *dk*

[*przy3lm* najdon s’e Žgw01Kar485]

NAJTWARDZIEJSZY *stnw* → **TWARDY**

NA JUTRO *ndm* ‘nazajutrz, na drugi dzień’ Ona mocno zlienkała sia od tego [...] i wot jej na jutro i odebrała noga i jej była czyternaście lat Ł67ParI-52

[na jutro Ł67ParI-52]

NAJWIĘCEJ* / **NAWIĘCE(J)** *ndm* ‘najwięcej, maksymalnie dużo’ Nawience to mnie mąż dopomagał Ł95Kar49

[*stnw* nav’ence Ł95Kar49]

NAJWIĘKSZY 1. ‘*stnw* od duży, większy od innych, największy’ B32Dom235 i in.;

2. ‘najstarszy, na najwyższym szczeblu’ Tu czwarta klasa sama największa klasa
Ł95Kar49

samy największy *stnw* ‘największy’ Na Zielna samy najwienkszy fest bywa
Wdg01Kar437

[*mMlp* największy B32Dom235 najv'ejkšy Wdg01Kar437 *zMlp* najv'enkša Ł95Kar49]

NAJWYŻSZY *stnw* → **WYSOKI**

NAJZDRÓWSZY• ‘*stnw* od zdrowy, zdrowszy od innych, najzdrowszy’ Najlepsze,
najzdrowsze jajko zjeść [malowane] z łusko cebuli Str99Pab169

[*nMlp* najzdruřše Str99Pab169]

NAKACZAĆ• *dk* ‘rozwałkować’ [Ciasto] nakaczamy na takie jak palczyk i wtedy kroim
W99Rut41

[*przy1lm* nakačamy W99Rut4]

NAKALUSZKA *ž* **1.** ‘zakrzywione szydło’ Brs01Czy99 → **SZUJÓWKA** *ž*; **2.** ‘szydło do
robienia dziurek w podeszwie na drewniane kołeczki’ Brs01Czy99

[*Mlp* nakal'uška Brs01Czy99]

NAKIDKA *ž* **1.** ‘płaszcz od deszczu’ Wdz71Giu320; **2.** ‘ornat’ Kupił ten jagżesz jemu, na
msze nakidka, przywióz jemu, dał Kmj96Mar94

[*Mlp* nak'itka Wdz71Giu320 *Blp* nakitka Kmj96Mar94]

NAKŁADNA *ž* ‘pisemne zlecenie przewozu’ B32Dom235

[*Mlp* nakładna B32Dom235]

NAKOLOROWAĆ *dk* ‘pokolorować’ Ot, jeżeli jego [stary mebel] nakolorować i trochu
odszlifować , bylib [...] Rzc98Ost16

[*bzk* nakol'orovac' Rzc98Ost16]

NAKOPAĆ *ndk* ‘wykopać dużo *czego*, nakopać’ Brs04a)Ste127

nakopawszy *ipu* Była nakopauszy kwiaty Brs04a)Ste127

[*ipu* nakopauszy Brs04a)Ste127]

NA KRAĞŁAK *ndm* ‘okrężna drogą’ Pps91Kru172 To on nie poprowadził to drożko, on
poprowadził na krağłak... ludzi zobaczyli, że on krąży tutaj... Pps91Kru172

[*Blp* na krongłak Pps91Kru172]

NAKRĘCAĆ *ndk* ‘okręcać dookoła *czego*, nawijać’ Nakręcasz na kaczałka kuszulia ci co i
magliujisz wałkam Łpt72Zda169 Na kaczałka nakręca się bilizna i wałkiem naciska się i
kacza się pu stolie Łpt72Zda156

[*bzk* nakr^lencać *ter2lp* nakr^lencaš Łpt72Zda169 *ter nos* nakr^lenca še Łpt72Zda156]

NAKRĘCIĆ• *dk* ‘nawinać’ Łpt72Zda82

nakręciwszy *ipu* Łpt72Zda82

[*ipu* nakren’c’lifšy Łpt72Zda82]

NAKRĘCIĆ SIĘ• *dk* ‘znaleźć się niespodziewanie, nawinać się’ Jak tam nakręcił się, kto i tego ot ja nie rozumiem, czy oni muszo dzieciom ten dom ustępować, a swój nowy szukać, czy, czy oni na stare miejsce przyliatują [bociany], nie wiem Bjw96Mar123

[*prze3lp* nakrenc’ił s’e Bjw96Mar123]

NAKRĘCYWAĆ *ndk* ‘nakręcać’ Wdz04Jas86

[*prze3lm* nakrëncyv^lal’i/ nakrëncyval’i Wdz04Jas86]

NAKROIĆ• *dk* ‘naciąć’ Papa moj pójdzi nakroi [łozy] jak można, przyniesi i koszyki popleci Kmj99Pab91 Wianek robili z żyta, kłosow nakrojim i tedy robim wianek Wtr84Saw173

[*przy3lp* nakroji Kmj99Pab91 *przy3lm* nakrojim Wtr84Saw173]

NAKRYĆ *dk* ‘pokryć dachem’ U nas niedawno zaczęli tylko robić, okna wstawione, a nakryć niedługo, wieżaż jedna jest już zrobiona, wstawiona, druga beńdzie, staro powalili Pls96Mar35 ♦ Nakryć stół ‘nakryć do stołu’ Kiedy już wszystko było przygotowane, trzeba było nakryć stół W01Mas105

nakrywszy *ipu* Na stół nakrywszy W91Ado91

[*bzk* nakryć Pls96Mar35 W01Mas105 *ipu* nakryfšy W91Ado91]

NAKSZY → INAKSZY

NAKUŚAĆ• *dk* ‘nabić pięścią, dać kilka kuksańców’ To pamiętam kiedyś, jeszcze musi nie chodziłam do szkoły, myśle co tutaj oni mówio – mówi nakuksał, nakuksał tam kogo L09Rut164

[*prze3lp* nakuksał L09Rut164]

NALAĆ *dk* **1.** ‘napełnić płynem, nalać’ Łpt72Zda85 i in.; **2.** ‘napadać – o deszczu’ Ł67ParI-12

nalawszy *ipu* Sam nalawszy, sam wypiwszy Łpt72Zda85 Bardzo wielia, mówion, deżdzu jest naliawszy Ł67ParI-12

[*bzk* nal’ać Kml96Mar-nmw *ipu* nal’afšy Ł67ParI-12 Łpt72Zda85]

NALEWKA* / NALIWKA ž ‘napój alkoholowy, nalewka’ B32Dom235 → **NASTOJKA** ž

[*Mlp* naliwkaB32 Dom235]

NALEŻĆ *dk* → **ZNALEŻĆ** *dk*

NALEŻĆ SIĘ *ndk* → **ZNALEŻĆ SIĘ** *ndk*

NALEŻAĆ SIĘ• *ndk* ‘być częścią czego, należeć do czego’ Kurejwowie też do szlachtów należeli sia K02Zie137

[*prze3lm* należeli s’a K02Zie137]

NALEŻEĆ• *ndk* w czym ‘należeć do czego’ Byli powstańcy, należeli w powstaniach K02Kar246

[*prze3lm* nal’eżel’i K02Kar246]

NALEŻYTY• ‘podrośnięty, większy’ Oni same mieszkajo w Wilnie, pracujo, a tutaj dzieci przywiezione [...] już takie należyte, nie trzeba na rencach trzymać ich Btn96Mar44

[*Mlm* należyte Btn96Mar44]

NALIWKA *ż* → **NALEWKA*** *ż*

NAŁADZIĆ *dk* ‘przygotować, przyrzadzić, zorganizować’ B32Dom235

[*bzk* naładzić B32 Dom235]

NAŁADZIĆ SIĘ• *dk* ‘wdrożyć się; przygotować się’ Wtr82Saw72

[*przy1lp* nałażem s’e Wtr82Saw72]

NAŁĄCZONY• ‘nadany, przydzielony’ Herby mieli, naczy im nałączone byli K99Zie29

[*ibtMlm* nałončone K99Zie29]

NAŁOWCZYĆ SIĘ *dk* ‘nabrać wprawy, wdrożyć się’ W96Rie96

[*bzk* nałowczyć się W96Rie96]

NAŁOŻYĆ *dk* ‘włożyć coś na siebie, na kogo’ Trzeba nałożyć świąteczne ubranie, nałożyć ubranie do kościoła Rkw99Pab103 Brązowych butów ja ni nałoża Łpt72Zda122 Nie mogą widzieć bez okuliarou [ale] póki już nałożysz [...] Ł67ParI-26

nałożywszy *ipu* Jak to czapka nie po ludzku nałożywszy W91Ado93

[*bzk* nałożyc’ Rkw99Pab103 *przy1lp* nał’oża Łpt72Zda122 *przy3lp* nałóżyš Ł67ParI-26

ipu nałożyfšy W91Ado93]

NAŁOŻYĆ SIĘ• *dk* ‘nakłaść sobie, dodać czego’ Zrobiłem kulaska taka, nałożym sie du jaszczyka tego gazety i wiozam sia Szt01Kar511

[*przy1lp* nał’ożym s’e^a Szt01Kar511]

NAŁUPIĆ• *dk* ‘dać łupnia, zbić’ I oni nałupili jego i wypandzili, on poszed do Datnowa Ong01Kar500 → **NABIĆ** *dk*

[*prze3lm* nałup’il’i Ong01Kar500]

NAŁYCZKA• *ż* ‘belka na naramiennikach’ On du chaty wchodzi, czapka pienkna, nałyczki dwie tutaj, ubrawszy sia [...] papu ze mnie śmiał się, że sznurku w trzewiku nia miałem, a pupatrzcie jaki pienkny przyjechałem, ubrany pienknie Kłw01Kar529 → **LYCZKA** *ż*

[Mlm nałyčk’i Kłw01Kar529]

NAMARYNOWAĆ• *dk* ‘zamarynować pewną ilość czego, namarynować’ Brs04Ste117
namarynowawszy ipu Brs04Ste117

[ipu namarynovavšy Brs04Ste117]

NAMAZAĆ *dk* ‘posmarować’ Namazać chleb masłem B32Dom235 → **POSMAROWAĆ** *dk*, **ZASZMAROWAĆ** *dk*

[bzk namazać B32Dom235]

NAMĘCZYĆ SIĘ• / **NAMENCZYĆ SIĘ** *dk* ‘zmęczyć się, namęczyć się’ Jak ja dziś namenczyłam się Żjm01Kar518
namęczywszy się ipu Wy nie mówcie, że wy namęczywszy się, nigdy nie wierze, wy nie pracowawszy Żjm01Kar518

[prze1lp *ż* namenčylaŋ s’e ipu namenčyfsy s’e Żjm01Kar518]

NAMIOTKA *ż* ‘dawne nakrycie głowy chłopek białoruskich’ B32Dom235

[Mlp namiotka B32Dom235]

NAMÓWIĆ• *dk* ‘naopowiadać, nagadać’ Ja pani namówie, namówie Rkw96Mar57

[przy1lp namóve Rkw96Mar57]

NAMYŚLIĆ SIĘ• *dk* ‘wymyślić’ No i namyśliłsia, nauczył konia pod swój rozum, żeby skakał na ogień gdzie, na jama jaka, na strach jaki mógł lecieć ten koń L91Zow550

[ter1lp namyśliłsia L91Zow550]

NA-NA-NA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania psa’ Mgn73Pie173 → **CHODŹ TU** *wykrz*

[ná-ná-ná Mgn73Pie173]

NANIEŚĆ• *dk* ‘naprzynosić’ Adkąd to stołów nanieśli Wdz95Czy86

nanioszszy ipu Ja myślę co tyle jajków, a to Chalusia bołtunów nanioszszy W82Tek213

[prze3lm nańes’li Wdz95Czy86 ipu nañošsy W82Tek213]

NANOSIĆ *ndk* ‘przynosić’ ♦ Nanosić rany ‘zadawać rany’ B32Dom235

[bzk nanosić B32Dom235]

NA NOW *ndm* ‘na nowo, ponownie’ Trzy razy sprzedawaliśmy wszystko, wybieraliśmy się do Polski [...] później na now swoje kupujem, drożej płacimy za swoje, o tak K02Zie152

[na nov K02Zie152]

NAOCZNIK *m* ‘klapa osłaniająca z boku oko konia’ Bez naoczników [koń] lęka się, sam nie wie czego Łpt72Zda173

[Mlp na'ócznik Dlm na'ócznikuf Łpt72Zda173]

NAODLA *ndm* ‘z rozmachem’ Tu tak naodla janykiem jak puliżnisz, to strasznie kłula Wdg01Kar443 Mnie powiedzieli, że jak nów, trzeba naodla wodo zmyć i trzy Zdrowaś Maryji zmówić Wdg01Kar448

[naüod'l'a Wdg01Kar443,448 K02Kar 283]

NA ODWRÓT *ndm bnac.* ‘przeciwnie, odwrotnie’ B32Dom235

[naodwrót B32Dom235]

NA OGÓŁ *ndm* ‘ogólnie, wszystko razem, łącznie’ Cztery takie byli [...], podnożki takie jest [...] wątek i osnowa, cewka [...] na ogół to jest krosny Kml96Mar110

[naoguł Kml96Mar110]

NAOKOLE *ndm* ‘wokół, ze wszystkich stron, w całej okolicy’ Bo to wszystkie Polacy, naokole Polskich było więcej K02Kar120 → **KRAĞIEM** *ndm 1*

[naokol'e K02Kar120]

NAOKOLICZNIE *ndm* ‘wokół, ze wszystkich stron, w całej okolicy’ Wo tam była Wendziałoła, jak od nas to jakich dziesięć kilometrów do kościoła była, to tam naokolicznie Polacy K96Saw74 Naokolicznie tutaj chowają się K01a)Kar157 → **KRAĞIEM** *ndm 1*

[naokolicznie K96Saw74 na okol'icznie K01a)Kar157]

NAOKRĄG *ndm* ‘wokół, ze wszystkich stron, w całej okolicy’ Dalej te Montekiszki byli wywiezione i tak naokrąg [...] wywieźli na Sybir Smw01Kar275 → **KRAĞIEM** *ndm 1*

[na okroŋk Smw01Kar275]

NAPADANIE• *n* ‘napad, atak’ Bo to tyła napadania na Polaków była, że myśla sobie, że jeżeli oni będą uczycz się po polsku, to daleko nie pójda K96Saw75

[Dlp napadania K96Saw75]

NAPAKOWAĆ• *dk 1.* ‘napęlić ponad miarę, obładować’ Widzi, że ładna dziewczynka idzie młodzieńka i napakowana kłosami Bht98Pab153; **2.** ‘przepełnić’ Ala tak była napakowana tam uczyliszcza [szkoła], że nie było gdzie podziać się Szt01Kar506

[ibt žMlp napakowana Bht98Pab153 napakovana Szt01Kar506]

NAPALIĆ SIĘ• *dk* ‘nagrząć się, zgrzać się’ Pójdziem do mieszkania, a to my napalili się na słońcu Pkl99Pab67

[prze1lm napalili się Pkl99Pab67]

NAPARSTEK / NAPIORSTEK *m* ‘naparstek’ Wdz71Giu320

[Mlp napárstek/nap’órstok Wdz71Giu320]

NAPĄŚĆ / NAPAŚĆ *dk* **1.** ‘zaatakować, zrobić napad’ [...] napaście na kościół i nie wychodźcie z jego Ikź96Mar19; **2.** ‘trafić *na co*, znaleźć *co*’ Kiepsko już jest tak napaść dobra farba Drn73Par214 ♦ Napadło *kogo, co* ‘o stanach psychicznych, fizjologicznych – ogarnęło *kogo co*’ [...] żeby jakaś zaraziłość nie napadła Ong01Kar495 I kcieli już piłować jej ta druga noga, żeby zarażenia nie napadła K02Kar308
napadszy ipu Jakby fiksacja jaka napadłszy Bkb84Ado16

[bzk nap^las^c’ Drn73Par214 *prze3lp* z napadła Ong01Kar495 K02Kar308 *roz*k *lm* napaście Ikź96Mar19 *ipu* napadłszy Bkb84Ado16]

NAPCHNĄĆ• *dk* ‘nawpychać’ I z Żemajti i z Ałkszałti, ze Żmudzi i tutaj z tych brzegów, napchnęli tutaj i ja ich połowa nie znam i wszystko K99Zie30 Poduszczecka zrobiła, ale mało piór, trza beńdzie rozpruć poduszke i napchne wtedy dużo piór Mcl99Pab153 ♦
Bitkom napchnąć → **BITKOM** *m*

[*prze3lm* napxneli K99Zie30 *przy1lp* napxne Mcl99Pab153]

NAPEŁNIAĆ *ndk* ‘ładować – o baterii, akumulatorze’ U nas było radio, ale z bateriami, czsza było napełniać w tym no, w młynie, jakoś zapełniali, kumulatory były tam K02Zie144

[bzk napełniać K02Zie144]

NAPEWNIE / NAPEWNI *ndm* ‘na pewno, bez wątpienia’ Napewnie że ojciec mocno jej nabiwszy W91Ado93 Napewnie, taki dohowor był z Niemcami, że oni wyjechali Drś96Mar24

[napewnie Ł97a)Kar76 napewnieW91Ado93 napevńe Drś96Mar24 napewn’i Rzc98Ost-nmw37 Drn82a)Par221]

NAPĘDZIĆ• *dk* **1.** ‘nawbijać nawsadzać’ Koliki [paliki] napendzo w ziemia i przywionżo żerdź Dgd82a)Par211; **2.** ‘wprawić w ruch, nakręcić’ Zegarki nie wiadomo jak napendzone Kml99Pab121

[*przy3lm* napendzo Dgd82a)Par211 *ibt* Mlm napenżone Kml99Pab121]

NAPIĆ SIĘ• *dk* ‘upić się’ Napije się i sąsiadom nie daje spokoju Wn99Dwi148 →

NAŻARĆ SIĘ *dk* **2** ♦ Napiwszy sia jak bela → **BELA** *z*
napiwszy się *ipu* BL82Giu228

[*przy3lp* napije się Wn99Dwi148 *ipu* nap’ifşy s’a BL82Giu228]

NAPIEC• *dk* ‘nagrzać’ [...] latem gorońco, napiecie słońce, tak wieczorem to prędzej do Niemna, wykapał się i dobrze śpi się Bht98Pab187

[przy3lp *n* napiecie Bht98Pab187]

NAPIECZĘTOWAĆ *dk* ‘napisać na maszynie’ B32Dom235 → **NADrukOWAĆ** *dk*

[*bzk* napieczętować B32Dom235]

NAPIEKĆ / **NAPIEKĆ** *dk* **1.** ‘upiec dużo *czego*’ W91a)Ado101; **2.** ‘usmażyć dużo *czego*’

Kosi, kosi łapci, pojedzim do babci, babcia blinków napieczy Łpt72Zda174

napiekszy *ipu* Miała napiekszy smacznych ciastek, ale w gości nikt nie przyszedł

W91a)Ado101 Babcia napiekłszy takich smacznych bułeczek W91Ado93

[*bzk* na^lekc’/n^la^lekc’ *przy3lp* na^le^lcy Łpt72Zda174 *ipu* nap^lek^lsy W91Ado87,93 W91a)Ado101]

NAPIJAĆ SIĘ *ndk* ‘upijać się’ B32Dom235

[*bzk* napijać się B32Dom235]

NAPILNIK *m* ‘pilnik’ Brali kawałek deski i wbiwali drut albo ćwieki długie i zaostrozali na końcach napilnikiem, przywiązywali da kija i byli ości Łpt72Zda181

[*Mlp* napilnik B32Dom235 *Nlp* na^lil’^likem Łpt72Zda181]

NAPIORSTEK *m* → **NAPARSTEK** *m*

NAPISAĆ• *dk* **1.** ‘napisać’ To tam napisano było, jakoś pamientał ja, a teraz mnie głowa kończy się Kmj99Pab87; **2.** ‘namalować’ Bardzo dużo u niego było napisano tych obrazów Krs99Ost107

napisawszy *ipu* Mama była list już napisawszy W91a) Ado99 Do policji byli napisawszy Bkb84Ado15 Spalili się, tych piusenek rozumajitych mama napisawszy miała K01a)Kar151

[*roz^k lp* na^li^lš Bjw93Dwi36 *ipu* napisawszy Bkb84Ado15 napisaf^lsy W91a)Ado98,99 napisaf^lsy K01a)Kar151 *ter nos* napisano Krs99Ost107 napisano Kmj99Pab87]

NAPISYWAĆ• *ndk* ‘pisać, robić napisy’ Na drzwiach napisywali krejdaj kiedyści Jzr04Kar70

[*prze3lm* nap^lisyval’i Jzr04Kar70]

NAPITEK *m bnac.* ‘napój, zwykle alkoholowy’ [...] i napitek swój przywiozła K02Kar333 To cukierki dajo, czy napitków jakich K02Kar333

[*Mlp* nap^litek/nap^litak Mjs73Ana23 *Blp* nap^litak K02Kar333 *Dlm* nap^litkuf Wdg01Kar452 K02Kar333]

NAPLEŚĆ• *dk* ‘wpleść’ U grzywach naplecione wstążki Wdz95Czy74

[*ibt Mlm* naplec’one Wdz95Czy74,86]

NAPLURZOLIĆ• [*r-z*] *dk* ‘zrobić byle jak, napsuć’ Czego ty tu naplurzolił? W80Tek70

[*prze3lp* napliurzolił W87Smo59 napl'urzoł'ił W80Tek70]

NAPŁAWIAĆ• *ndk* 'przybywać gromadnie, napływać' Potem napławiała rozmaitych tutaj Żemajti [Żmudzinów], po litewsku, po litewsku i po litewsku wszystko K99Zie30 →
NACHLYNAĆ *dk*

[*prze nos* napławiała K99Zie30]

NAPŁODZIĆ SIĘ• *dk* 'namnożyć się' W91a)Ado99

napłodziwszy się *ipu* Boż sam wiesz [wieszisz], ile tych bandytów co wozy rabowali było
napłodziwszy się W91a)Ado99

[*ipu* napłodziłsys'a W91a)Ado99]

NA POBOKU *ndm* 'obok' Wodokty [Bilewiczów] no to tutaj zaraz, za dwieście metrów,
stund prawie widać, o tutaj na poboku z drugiej strony Wdk99Pab218

[na poboku Wdk99Pab218]

NAPOMINAĆ *ndk* 'być podobnym pod jakimś względem, przypominać' B32Dom236

[*bzk* napominać B32Dom236]

NAPOMNIEĆ *dk* 'przypomnieć sobie' Napomnieć dobre czasy L99Kar52

[*bzk* napomnieć L99Kar52]

NAPRAWDA *ndm* 'naprawdę' [...] naprawda to wszystko zdarzywszy się było
W91a)Ado100

[naprawda W91a)Ado100]

NAPRAWIAĆ *ndk* 'kierować' Nu i tam na prace naprawiali, znaczy, to tam trzeba coś robić,
to tam trzeba akopy kopać Słb96Mar34 No Poliaków, to znaczy po dokumentach ja Polak,
Polaków do wojska nie brali, naprawiali tak, albo w szachty pracować, albo [...] Słb96Mar34
I było też, jak na przykład było, nazywali my bryhadzır ten, to on naprawia:
nu idzicie tam baby na Ułanowskiego polia Kmn99Kar90 Bo oni jechali najpierw do
Podborza do ksiendza, a on ich naprawiał do Feliksa Pps91Kru172

[*bzk* naprawiać Kmn99Kar85 *ter3lp* naprawia Kmn99Kar90 *prze3lp m* napr'av'ał Pps91Kru172 *prze3lm*
napr'aval'i Słb96Mar34]

NAPRAWIĆ *dk* 'skierować' B32Dom236

[*bzk* naprawić B32Dom236]

NAPRAWOWAĆ• *ndk* 'naprawiać, reperować' [...] nie pędzili nigdzie te kazione, żeby te
drogi naprawowali, szlachty nie pędzili K99Zie30

[*prze3lm* napravovali K99Zie30]

NAPROSTKI *ndm* ‘na przełaj’ Zobaczyli że on krąży tutaj, [to] te drugie naprostki i poszli
Pps91Kru172 → **NA PROSTO** *ndm*

[napr^oostki Pps91Kru172]

NAPROSTO *ndm* ‘wprost, po prostu’ Już jak znajomili się i gadali o posagu, naprosto nie
żanili się, ziemia, pieniędzy [dawali w posagu] WdgKar451 → **PROSTO** *ndm*

[naprosto WdgKar451]

NA PROSTO *ndm* ‘na przełaj’ Do Komaj siedem kilometry, a jeżeli tam na prosto, to jakie
sześć kilometry Jrz96Mar68 My poszli na prosto, póki on prowadził Pps91Kru174 →
NAPROSTKI *ndm*

[na prosto Pps91Kru174 Jrz96Mar68]

NAPROWADZAĆ *ndk* ‘przeprowadzać, prowadzić’ B32Dom236 i in. ♦ Naprowadzać
porządek ‘robić porządek’ Jidź do Polski i tam modlij się jak chce, tu prządka nie
naprowadzaj K02Kar272 ♦ Naprowadzać sprawki ‘zasięgać informacji, dowiadywać się’
B32Dom236 i in. ♦ Naprowadzać śledztwo ‘prowadzić dochodzenie’ B32Dom257 i in.

[*bzk* naprowadzać B32Dom236,257,260 *rozsk lp* naprova^laj K02Kar272]

NAPROWADZIĆ *dk* ‘nastroić – o instrumentach muzycznych’ Oj, nijak nie mogo
naprowadzić swoje dudki Kml99Pab121

[*bzk* naprova^ż’ić Kml99Pab121]

NAPRÓŻNIE / NAPRÓŻNO *ndm* 1. ‘bez rezultatu, nadaremnie’ Łpt97a)Kar76;
2. ‘niepotrzebnie’ Martwi mnie to. Napróžno! B32Dom236

[napróžno B32Dom236 napróźnie Ł97a)Kar76]

NAPRZECIW *ndm* *czego* ‘przeciwko, przeciw *komu, czemu*’ A jeden raz z Mińska mówili
też, po radju mówili, co nie trzeba naprzeciw już rzondu iść Stc96Mar8 Była baba
kiepska i naprzeciw Boga szła L91Zow536 No i potam już ja uświadczyłam się, ci nia
beńdzi naprzciw, z Wacławu mówie pogadalim, że chcemi żenić się Łp01Kar415 →
NAPRZECIWKU *ndm*, **PRZECIW** *ndm* 2

[naprzeciw L91Zow536 napšećif Stc96Mar78 Łp01Kar415]

NAPRZECIWKU *ndm* ‘przeciwko, przeciw *komu, czemu*’ Nu nic on naprzeciwku nie miał,
pumagał, co ja nie mogłam Ong01Kar498 → **NAPRZECIW** *ndm*

[napšac’ifku Ong01Kar498]

NAPRZÓD ‘na czele, przed innymi, na przedzie’ [...] a naprzód konno [jadą], ubrane te
mężczyzny już w żołnierskie ubrania Bht98Pab129

[naprzód Bht98Pab129]

NARABIAĆ• *ndk* ‘robić *co*, zajmować się *czym*’ Na wieczory takie zjeżdżajon sia uoni, tam pijo, hulajo, długu narabiali bywało Użp01Kar264

[*prze3lm* narab’al’i Użp01Kar264]

NAROGI *lm* → **NAROHĲ** *lm*

NA RANKU ‘rano’ Na ranku już tamtyj córki, Tereski, monż przyszed Mck99Pab159

[na ranku Mck99Pab159]

NAREST *m* → **NEREST** *m*

NARESTA *ż* → **NEREST** *m*

NAROBIC• *dk* ‘zrobić, przygotować dużo *czego*’ W91Ado99

narobiwszy *ipu* Na weselu gospodyni już tyle miała wszystkiego narobiwszy, aż stoły łomali sia W91Ado99 I to piechoto, bo tych maszynów, to tyle jeszcze nie byli narobiwszy W91Ado99

[*ipu* narobifšy W91Ado97,99]

NAROCZNA *ndm* ‘umyślnie’ Ł67Par3-14

[naróčna Ł67Par3-14]

NAROD *m* → **NARÓD** *m*

NARODNYJ ‘ludowy’ Raniej była taka szkoła narodnaja, rosyjska szkoła Ł67ParIII-1

[*Mlp* naródnaja Ł67ParIII-1]

NARQGI / **NARAHĲ** *lm rol. rol.* ‘żelazna część sochy, która ryje ziemię’ Wyrabiali żelaza, narogi do sochi i wszystka żelaza, co trzeba była wyrabiali Srd73Wer229 Młode liudzi już ni wiedzo ani co to socha, ani narahĲ Łpt72Zda174

[*Mlm* naray’i/naray’i Łpt72Zda174B *lm* nar’oği Srd73Wer227]

NAROH *m rol.* ‘żelazne połączenie głównych części pługa’ Wdz71Giu321

[*Mlp* nárox Wdz71Giu321]

NAROSNAĆ *dk rol.* ‘wyrosnąć’ Dzieńcielina mocno dobra narosła Ł67ParII-30 Kukuruza jinnyj raz narośni taka, że jak lias Ł67ParII-29

narosszy *ipu* Taki wot prosto jak taki mnie [rożki] narosszy jest Ł67ParI-7

[*prze3lp* ż narosła Ł67ParII-30 *przy3lp* naros’ni Ł67ParII-29 *ipu* naroššy Ł67ParI-7]

NARÓD / **NAROD** *m* ‘lud’ Prosty narod W82Tur40

[*Mlp* naród B32Dom236 narot W82Tur40]

NARÓWNIE *ndm* ‘tak samo, jednakowo, w tym samym stopniu’ B32Dom236

[narównie B32Dom236]

NARWAĆ *dk* **1.** ‘narwać, nazrywać’ Łpt72Zda205; **2.** ‘zropieć, obrać’ W96Rie96
narwawszy *ipu* Pełna zapazucha stręków miał narwawszy Łpt72Zda205

[*bzk* narwać W96Rie96 *ipu* narv^lafšy Łpt72Zda205]

NARWOWAĆ *ndk* → **NERWOWAĆ** *ndk*

NARWOWAĆ *SIE* *ndk* → **NERWOWAĆ** *SIE** *ndk*

NARYSOWAĆ* *dk* ‘narysować’ W91a)Adu96

narysowawszy *ipu* Teresa jest narysowawszy wrona W91a)Adu96 Brat już jest
narysowawszy rysunek W91a)Adu96

[*ipu* narysovašy W91a)Ado95,96]

NARYW *m* ‘wrzód, ropień’ Naryw grzać trzeba Bjw97Dwi118 Ruzkroił naryw brzytvo,
ropa puliała sia Łpt72Zda174 [...] od kości naryw idzie Trk06Rut363 → **NIZIPIRŚNICA**
ż, **SKUŁA** ż, **WRZÓD*** *m*

[*Mlp* naryw B32Dom236 Trk06Rut363 L10a)Rut344 *Blp* naryv Bjw97Dwi118 M,*Blp* n'aryf Łpt72Zda174]

NARYWAĆ *ndk* ‘obierać, ropieć (o wrzodzie)’ Zaczyrwiniła sia noga, tak musi będzi
narywać Łpt72Zda174

[*bzk* narywać B32Dom236 nar^lyvac' Łpt72Zda174]

NARZĘDZIA ż ‘narzędzie’ Bucz to taka narzędzia du łapania ryb Łpt72Zda124

[*Mlp* naž'eņž'a Łpt72Zda124]

NARZUCALNIK *m* ‘człowiek ładujący obornik na wóz w czasie tłoki’ W82Tur114

[*Mlp* nažucal'nik W82Tur114]

NARŻNAĆ* [r-ž] / **NAŻNAĆ*** *dk* ‘nazarzynać, ubić’ U nich tam indyków nażnienta,
napiaczona Użp01Kar263

[*ter nos* nažnienta Użp01Kar263]

NASAD *m* ‘poprzeczna belka łącząca stramy dwóch płóz’ Wdz71Giu314

[*Mlp* nasát Wdz71Giu314]

NASADZAĆ* *ndk* ‘posadzić sadzonki roślin’ Wo, przyjedzie córka, nasadza ogrodów
Żgw01Kar480

[*przy3lp* nasaža Żgw01Kar480]

NASIAĆ* *dk* ‘posiać większą ilość, nasiać’ W91Ado94

nasiawszy *ipu* To mama tyle nasiawszy? W91Ado94

[*ipu* nas'afšy W91Ado94]

NASIAŚĆ• *dk* ‘siaść na czymś w kilkoro’ Nu, takie sanie byli, to jak nasiońdziem i pieńciu i sześciu i na tych saniach z góry [...] Trk06Rut364

[przy1*lm* nasiońdziem Trk06Rut364]

NASIDŁY *lm* → **NOSIDŁA** *lm*

NASIEDLAĆ• / **NASIELAĆ**• *ndk* ‘osiedlać kogo’ Szło to wszystko z Rosji, bo tutaj tylko wszystko było nasiedlane Rosjanami Bht98Pab181 [...] tu też nasielają innych ludzi [...] Obc99Rie81 → **POSIELAĆ** *ndk*

[ter3*lm* naśel’ają Obc99Rie81 ibtM*lm* nasiedlane Bht98Pab181]

NASIEDLIĆ• *dk* ‘osiedlić’ Od powstania tu musi być nasiadlona Ruskie Śwt01Kar378

[ibtM*lm* nas’ad’l’ona Śwt01Kar378]

NASIELAĆ *ndk* → **NASIEDLAĆ** *ndk*

NASIENTA / **NASIONA** *ż* / **NASIONO**• *n* ‘nasienie, nasiona’ A kwiat fioletowy prosty, i rośnie taka kłujonka szyszka, potem osypuje się nasienta Bht98Pab194 To już można poznać sucha nasienta Bjj99Ado58 [...] pomagamy czasem dobrym słowem, czasem jakimś nasieniem, czasem techniką W01Mas51

[żM*lp* nasienta Bht98Pab194 nas’ona/nas’en’a Orn82Mas199 żB*lp* nas’én’a Bjj99Ado58 nN*lp* nasieniem W01Mas51]

NASIŁKI *lm* → **NOSIŁKI** *lm*

NASIONA *ż* → **NASIENTA** *ż*

NASIONKA *ż* ‘ziemiaki przeznaczone do sadzenia, sadzeniaki’ Kopawszy kartofla dzielili my na parzonka, nasionka i wielka kartofla Łpt72Zda174

[M,B*lp* nas’lonka Łpt72Zda174]

NASIONO *n* → **NASIENTA** *ż*

NASIUKAĆ SIĘ• *dk* ‘zsiusiać się’ Siedem braci śpioncych [...] [jak] pogoda brzydka, deszcz iszed, to brat jeden nasiukał się Mdn96Mar152

[prze3*lp* nas’ukał się Mdn96Mar152]

NASKROBAĆ *dk* ‘naobierać, naskrobać’ Naskrobać taki sagan kartofli to ni chachyńki Łpt72Zda201

[bzk naskr’obać Łpt72Zda201]

NASÓWKA *ż* → **NOSÓWKA** *ż*

NASTAĆ• *dk* **1.** ‘zacząć istnieć, powstać’ Jak Polszcz nastała W82Tur33; **2.** ‘zacząć, naciskać, nalegać’ Jak nastał na tego księdza Chr96Mar206

[prze3*lp* m nastał Chr96Mar206 prze3*lp* ż nastała W82Tur33]

NASTARCZYĆ SIĘ *dk* ‘nadażyć z dostarczaniem, nastarczyć’ B32Dom236

[*bzk* nastarczyć się B32Dom236]

NASTAWIAĆ SIĘ• *ndk do czego* ‘nastawiać się, przygotowywać się *do czego*’ I już
nastawiamy się do tego i pracujemy W01Mas102

[*ter3lm* nastawiamy się W01Mas102]

NASTAWIĆ• *dk* ‘nastawiać, nabudować’ A teraz już tam zrobiła się miasteczka, ludzi dużo,
nastawili budynków Łp01Kar411 → **NABUDOWAĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lm* nastav’il’i Łp01Kar411]

NASTAWUJĄCY ‘zarozumiały, wyniosły’ Puszedział miesiąc w Wilni, a nastawujący zrobił
się, że bez figi ni du nosa Łpt72Zda174 → **DUMNY**

[*mMlp* nastavuj’loncy Łpt72Zda174]

NASTAWYWAĆ *ndk* ‘nastawiać, włączać jakiś mechanizm’ Plastikę nastawuji W82Tur92

[*bzk* nastawywać B32Dom236 *ter3lp* nastavuji W82Tur92]

NASTAWYWAĆ SIĘ *ndk* ‘być zarozumiałym, robić z siebie ważnego, wywyższać się’
Szlachta rozmawiała tylko po polsku i nastawywała się Ejs94Kru114

[*bzk* nastawywać się W96Rie96 *prze3lp* nastawywała s’e Ejs94Kru114]

NASTĘPOWAĆ *ndk* **1.** ‘stąpając naciskać nogami’ Tam podnożki takie jest i ja nastempuje
nogami, przestempuje Kml96Mar110; **2.** ‘następować, nadchodzić’ No i następuji moment,
kiedy nie mogą się rozliczyć ze swoimi klientami W01Mas91; **3.** *bnac.* ‘nacierać,
atakować’ B32Dom236

[*bzk* następować B32Dom236 *ter1lp* nastempuje Kml96Mar110 *ter3lp* następuji W01Mas91]

NASTĘPOWANIE *n woj.* ‘natarcie, ofensywa’ B32Dom236

[*Mlp* następowanie B32Dom236]

NASTOJASZCZO *ndm* **1.** ‘prawdziwie, naprawdę’ A wie, już ja nie wiem, nastojaszcz lat
jak o ten polski język Kmn99Kar87; **2.** ‘dość dużo, sporo’ Mieliśmy tych pieniędzy
nastojaszcz Kmn99Kar91 Miała ja trocha pieniędzy, nastojaszcz, bo zatem, że my, tego,
we dwóch pracowali Kmn99Kar92

[*nastojaszcz* Kmn99Kar87,91,92]

NASTOJASZCZY **1.** ‘prawdziwy’ Już tam nastajaszcz miasteczka Smw01Kar280 →
ISTNY; **2.** ‘dość duży, spory’ Wtedy ja była nastojaszcz Kmn99Kar82 Wtedy, to ja
dobrze pamiętam, wtedy ja była nastojaszcz, może liat miała jakich osiem, miała
Kmn99Kar88

[*mMlp* nastojaszczy W99Rie63 *z*Mlp nastojaszczka Kmn99Kar82,88 nastajašča Smw01Kar280]
NASTOJCZYWY ‘stanowczy, uparty’ Bkb83a)Giu96 → **STANÓWCZY**

[*mMlp* nastojczyvy Bkb83a)Giu96]
NASTOJKA *z* ‘nalewka’ B32Dom236 → **NLEWKA** *z*

[*Mlp* nastojka B32Dom236]
NASTOLNICA *z* ‘deska do prac kuchennych, stolnica’ W99Rie70 → **DENKO** *n* 2

[*Mlp* nastolnica W99Rie70]
NASTOLNIK *m* ‘serweta, obrus’ Nastolnik bioro na stoł, jak swaty przyjiżdżajo, albo ksiądz chodzi pu kulieńdzia Łpt72Zda174 → **SERWETA** *z*

[*Mlp* nastolnik W99Rie70 *M*,*Blp* nastol’nik Łpt72Zda174]
NASTRAJAĆ• *ndk* ‘przyszywać, szykować’ I rozmaitości już nastrajajo Rkw96Mar56

[*ter3lm* nastrajajo Rkw96Mar56]
NASTROIĆ¹ *dk* 1. ‘przygotować pewną ilość potraw’ Maryśka wszystkiego na imieniny nastroiła Bjw97Dwi104 To już nastrojone oj, oj, oj, teraz nakupujo wszystkiego Rkw96Mar56 → **PODGOTOWAĆ** *dk*, **PODGOTOWIĆ** *dk* 1, **PRZYBRAĆ** *dk*; 2. ‘naprawić, zreperować’ Nastroił nam telewizor Bjw97Dwi104 → **SPRAWIĆ** *dk* 1

[*bzk* nastroić W99Rie70 *prze3lp m* nastroił *prze3lp z* nastroiła Bjw97Dwi104 *ibt lm* nastrojone Rkw96Mar56]

NASTROIĆ•² *dk* ‘zbudować’ A te już nastrojone [siedlisko] Mlr96Mar86 →
NABUDOWAĆ SIĘ *dk*

[*ibt Mlp n* nastrojone Mlr96Mar86]
NASUNAĆ• *dk* ‘nałożyć, nakłaść’ W91Ado93

nasunewszy *ipu* Nasunewszy do sumki jednych [samych] książek W91Ado93
[*ipu* nasunevšy W91Ado93]

NASUSZYĆ• *dk* ‘wysuszyć pewną ilość czego’ Brs04Ste117
nasuszywszy *ipu* Rosno bardzo borowiki, [ja] nasuszywszy była Brs04Ste117

[*ipu* nasušyřy Brs04Ste117]
NASUSZYĆ SIĘ• *dk* ‘nasuszyć (sobie)’ Na zima nasuszym sia tych liściów nałożym, nałożym tam gdzie chlew czy siana, oni pienkna wyschno Pdž01Kar477

[*przyl1m* nasuřym s’a Pdž01Kar477]
NASYP *m* ‘wsypa na pierzynę’ W73Giu114 → **NASYPKA** *z* 2, **WSYP** *m*, **WSYPA** *z* 1,
WSYPKA *z* 2

[Mlp ¹nasyp W73Giu114]

NASYPAĆ• *dk* ‘nałożyć na *co* do *czego* drobnych przedmiotów, nakłaść’ A w tym barszczu kostka nasypana, a tam rubaki, miensa zrubaczawszy K02Kar275

nasypawszy *ipu* Dziewczęta przychodzo, no koleżanki, nasypia talierz, gryziem orzechy, chłopcom dajim, chłopcy przynoszo, nam kieszeni nasypawszy dajo Mtr01Kar236

[*przy1lp* nasyp’a Mtr01Kar236 *ibt* zMlp nasypana K02Kar275 *ipu* nasypaŃy Mtr01Kar236]

NASYPKA *z* 1. ‘wsypka na poduszkę’ B32Dom236 → **WSYPKA** *z*; 2. ‘wsypa na pierzynę’ → **NASYP** *m*

[Mlp nasypka B32Dom236 na¹sypka W73Giu114]

NASZ → **NASY** *m*

NASZAĆ *ndk* ‘nosić’ B32Dom236

[*bzk* naszać B32Dom236]

NASZEDSZY *ipu* → **NAJŚĆ**² *dk*

NASZELNIK *m* → **NASYLNIK** *m*

NASZKLIĆ• *dk* ‘oszklić, wstawić szyby’ Podłoge stawili i okny tam naszklili [...], nu uokny też tak sama naszklone Wdz04Jas97

[*prze3lm* naškl’il’i *ibt* naškl’jone^a Wdz04Jas97]

NASY / **NASZ** / **NASYJ** *m* *zaim* *dzierz* ‘nasz’ Naszy kościół tak pięknie u nas też zrobił Brż96Ziel172 Jak ja tam [słyszałam], naszy akcent jest jiny jak polski prawda, i zupełnie jest inny Brż96Mar177 [...] a naszy był język, to tak jak pisało w piśmie, tak i rozmowa była, a ich, tych Polaków – warszawiaków, była zupełnia inna rozmowa [...] Ncz02Koz68 Różnioń się, zato że polski język, a naszy tut polski, tu nia zrównać, nia zrównać Ncz02Koz71 To ja... daleko, pani do polskiego, jak to rozmawiajo, od razu poznasz akcent polski, jak przyjedzie z Polski, a naszy taki prosty Ncz02Koz71 No, taki naszy prosty jenzyk Ejs99Smu154 [...] ci wasz ci nie? Nasz! Wdg01Kar437 Naszy wojsko Str99Pab174 Naszy goście z Polski Ł95Kar40 Nie uczo się ich jenzyka w naszech szkołach Mdn99Pab194 Antoś, naszy syn ten starszy Mcl99Pab159 Syn naszyj starszyj Ł67ParIII-65 I nasi dzieci tutej bawili się i też siostry zakonnne z nimi, z nimi ich uczyły, i chór, i wszystkich śpiewać Isz96Mar196 On był naszy krewny W86Tek189 ♦ Po naszymu ‘po naszymu, jak u nas’ Nu najechali te, jak to mówi się po naszymu, moskale, jak po polsku starorzadowcy te najechali [...] Ikz96Mar19

[mMlp naś Wdg01Kar437 naśy Wdz71Giu316 W86Tek189 Bjw93Dwi42 Brz96Mar172,177 Mcl99Pab159
Ejs99Smu154 naśyj Ł67ParIII-65 mClp po n'aśemu Ikz96Mar19 nMlp naszy Ncz02Koz67,71 naśy
Str99Pab174 Mlm naśy Ł95Kar40 nasi Isz96Mar196 Dlm naśex Mdn99Pab194]

NASZYJ *m zaim dzierz* → **NASZ** *m zaim dzierz*

NASZYLNİK / NASZELNIK *m* 'pas rzemienny w uprzęży idący od chomąta do końca dyszla' Kantar lepszy jak naszelnik, bo koń ni zerwi sie Łpt72Zda174

[Mlp naszynik B32Dom236 M,Blp naś'el'nik Łpt72Zda174]

NAŚCIELIĆ• *dk* 'pościelić, przykryć czym' Naścieli biała sarweta, siadami i kucia jemi K02Kar272

[przy3lp nas'c'el'i K02Kar272]

NAŚCIOBAĆ• *dk* 'zbić, nasmagać' Nu i naściobał po łydkach W99Rie76

[prze3lp m naściobał W99Rie76]

NAŚLADOWAĆ *ndk* 'dziedziczyć' Dzieci zawsze naśladowują najgorsze cechy każdego z rodziców L96Męd78

[bzk naśladować ter3lm naśladowują L96Męd78]

NAŚLEDNIK• *m* 'spadkobierca' Naśledników pełna chata Bjw97Dwi118

[Dlm nas'l'ednikuf Bjw97Dwi118]

NAŚMIAĆ SIĘ *dk* 'naśmiać się, śmiać się długo' Łpt72Zda85

naśmiawszy się *ipu* Naśmiawszy sia my, aż brzuchi penkali Łpt72Zda85

[bzk naśmiać się ipu nas'm'afsy s'a Łpt72Zda85]

NAŚMIECHAĆ SIĘ *ndk nad kim* 'nabijać się z kogo, drwić z kogo' Bkb83a)Giu95

[bzk nas'mexac' s'e Bkb83a)Giu95]

NAŚMIESZYĆ• *dk* 'rozsmieszyć' Naśmieszył mnie Bjw97Dwi73

[prze3lp naśmieszył Bjw97Dwi73]

NAŚPIEWAĆ• *dk* 'nagrać śpiew' Nu naśpiewali, zebrali się, jedna siostra, druga, i siostry córka, i brat rodzony i uot kasiety przywieźli Kml96Mar111

[prze3lm nas'peval'i Kml96Mar111]

NATAPURZONY → **NATAPURZYĆ SIĘ** *dk*

NATAPURZYĆ• *dk* 'nastroszyć, natapirować' Wtr79Saw207

natapurzywszy *ipu* Łpt72Zda92

[ipu natapużyfşy Wtr79Saw 207]

NATAPURZYĆ SIĘ *dk* ‘nastroszyć się, nadąsać się, najeżyć się’ Ud samego rana chodzi natapurzony jak indyk Łpt72Zda174 Chodzi jak indyk natapurzony W96Rie96
natapurzywszy się *ipu* Chodzi włosy natapurzywszy, głowa jak przetak, ot tobie paniusia miastowa Wtr79Saw207

[*bzk* natapurzyć się W82Tek215 natap^użyć s’^e Łpt72Zda174 *ibt mMlp* natapurzony W96Rie96 natap^użony Łpt72Zda174]

NATARĆ *dk* → **NATRZEĆ*** *dk*

NATARKOWAĆ• *dk* ‘natrzeć na tarce’ Mama natarkuje tej gryżyny posnej Gjd82a)Ana248
Natarkujim ciasta i te bliny na kapuściane liści i do pieca Trk06Rut361

[*przy3lp* natark^uje Gjd82a)Ana248 *przy3lm* naratkujim Trk06Rut361]

NATKNAĆ• *dk* ‘narobić wgłębień’ [Jak] te bachuny kiedyś byli [to] takie same, pieko du tego podobne, jeszcze palcami natkno Sdr99Pab162

[*przy3lm* natkno Sdr99Pab162]

NATŁUKĆ / NATŁUKĆ *dk* ‘potłuc, utłuc’ Siemia musisz natłukć, natłukć aż olej zapachni Łpt72Zda174

[*bzk* nat^lukć / n^latłukć Łpt72Zda174]

NATOCZYĆ¹ *dk* ‘doszyć, nasztukować’ Brs01Czy100

[*bzk* natočyc’ Brs01Czy100]

NATOCZYĆ•² *dk* ‘naostrzyć’ Piłę wezmo tam taka stara, która już nie natoczona, no znajdo wot, wiecie, i dawaj pili Rzc98Ost18

[*ibt Mlp* ż natočona Rzc98Ost18]

NATRZEĆ* / NATARĆ / NATARĆ *dk* ‘natrzeć, nasmarować’ Ja tak myślia sobia: musza natarć sobia noga kamforo, bo ni dujda Łpt72Zda174

[*bzk* n^latare’ / nat^larc’ *przy1lp* n^laśa *przy2lp* n^laśys *przy3lp* n^laśy *przy1lm* n^laśym *przy2lm* n^laśyc’a *przy3lm* n^laśo Łpt72Zda174]

NA TU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania psa, zwykle do jedzenia’ Mgn73Pie173 → **CHODŹ TU** *wykrz*

[na tu Mgn73Pie173]

NATURALNIE *ndm* ‘jak należy, dobrze’ [Córka] uczy sie w Rydze, naturalnie uczyła sie Ł67ParIII-28

[natural’^{ne} Ł67ParIII-28]

NATURALNY• ‘prawdziwy; o narodowości – z krwi i kości’ Jest tu Poliaki u nas naturalny Ł67ParIII-1 Ojcy ojców byli naturalne Polaki Ł67ParIII-20 Wot Jadzia, [...] Romcia taka,

nu wot moja żona, te już naturalne Polki Dgd82a)Par207 Naturalne Polki Ł95Kar40 →
ISTNY

[Mlm natural'ne Dgd82a)Par207 Mlm natural'ny Ł67ParIII-1natural'ne Ł95Kar40 Ł67ParIII-20]

NATUSZYĆ• *dk* 'nasmażyć, udusić' Jak kto miał, tak ten jadł, jeśli nic nie miałam, może i
kartofla natuszyłam, jadłam, bo ja nic nie miałam K02Kar294

[*przełp* ż natuszyłam K02Kar294]

NATWORZYĆ• *dk* 'narobić' W91Ado94

natworzywszy *ipu* Ona takiej cudy natworzywszy, że czysta bieda wyszedłszy W91Ado94

[*ipu* natwożyły W91Ado94]

NAUCZYCIEL• / **UCZYCIEL**• *m* 'nauczyciel' Nauczyciel znał mnie [...] nauczyciel z
Wilna, on tu pracował Słb96Mar34 Nauczycieli z Polski wiedzo o Polsce, ale tu trzeba o
Rydzę, o Łotwie Ł95Kar46 Jak poszli do rosyjskiej szkoły, to nauczycielowie odprawiali
te dzieci do domu [...]. I odsyłali tych dzieci do domu i sami przychodzili nauczycielowie
po swojemu tam cośi z nimi [...] Bht98Pab172 W gimnazjum polskim (...) sympatyczni
nauczycielowie byli K02Zie141 A my z siostrą Janiną uczyliśmy się w domu,
nauczycielowie byli najmowani, a później do gimnazjum K02Zie142 Po mojemu tutaj
Michniewicz i Moczoń nauczycielowie byli, no to ich deportowali do Łży, gdzie litewski
brzeg K02Zie154 Ci wszyscy nauczycielowie, większa część w mogile Ł95Kar46
Nauczycieli sami wybierali Bjw97Dwi20 Tam nauczycielowie żyją Bjw97Dwi47 My w
samym początku uczyliśmy się w domu, nauczycielów najmowali, a później przeszliśmy
do gimnazjum K02Zie142 O, uczyciele, co jest koło kościoła – to oni z Litwy B96Stra199
Uczycielowie to ukradkiem jechali, które chcieli K02Kar304 Wszystkie te dzieci tam i te
uczyciele nasze tam Hk98Ost-nmw2(22) Dzieci było dużo [i] ich uczyciele Hk98Ost-
nmw4(24) Tu uczycieli najwiecej [pilnują, obserwują] szkolników Ł67ParII-50

[Mlp naučyc'el Słb96Mar34 Mlm nauczycieli Ł95Kar46 uczyciele B96Stra199 učyc'el'e Hk98Ost-nmw2(22)
Hk98Ost-nmw4(24) nauczycielowie B32Dom204 Bht98Pab172 naučyc'el'ov'e Ł95Kar46 K02Zie141,142,154
naučyc'el'ov'e Bjw97Dwi47 Mtr01Kar234 učyc'el'ov'e K02Kar304 Hk98)st-nmw2(22),24 uyc'el'i Ł67ParII-
50 Dlm nauczycielów B32Dom204 naučyc'eluf K02Zie142 Blm naučyc'el'i Bjw97Dwi 20,47]

NAUCZYCIELKA / **UCZYCIELKA**• / **WUCZYCIELKA** *ż* 'nauczycielka' Bratowaj
córka – ona nauczycielka Drj99Pab52 Ona beńdzi nauczycielka Dgd82a)207 Córka za
nauczycielką pracuje w Kiemierach Dgd82a)218 Córka jest uczycielką Ł67ParII-13 Teraz
wy już nauczycielką, nie? Dgd82a)220

[Mlp naučycelka Drj99Pab52 naučyc'el'ka Dgd82a)207, 218 vučycelka W82Tur105 Nlp učyc'el'kaj
Dgd82a)220 učyc'el'kij Ł67Par-II-13]

NAUCZYĆ SIĘ *dk co, za kogo, od kogo* ‘nauczyć się czego, od kogo’ W domu mieliście nauczyć się na pamięć gawędę Syrokomli „Kruk” W01Mas112 Tam nauczy się za jakiego trachtarysta Dgd82a)218

nauczywszy się *ipu* Teraz po polsku pacierzy mówia i różaniec, bo ja miałam nauczywszy się po polsku Żjm01Kar513 Tak oni pa polsku nauczywszy sia Smw01Kar277

[*bzk* nauczyć się B32Dom208 W01Mas112 *przy3lp* naučy s’e Dgd82a)218 *ipu* naučyřšy s’e Żjm01Kar513 naučyřšy s’a Smw01Kar277]

NAUKA *ż* ‘ogół wiedzy ludzkiej, nauka’ W83Tur18 i in. ♦ Nauka dla wnuka ‘nauczka dla potomnych’ L82Roj239 ♦ Wynieść nauki → **WYNIEŚĆ** *dk*

[*Mlp* nauka L82Roj239 *Nlp* z naukon W83Tur18 *Blm* nauki K99Zie16]

NAWALCZYĆ• *dk* ‘wywalczyć’ A wot pastawskije nawalczyli [że zwrócono parafii plebanię] Mlr96Mar88

[*prze3lm* navalčyli Mlr96Mar88]

NAWALIĆ• *dk* ‘zgromadzić, nasypać dużo w jednym miejscu, na przykład o śniegu’ W91a)Adu96

nawaliwszy *ipu* Na ulice tyle śniegu nawaliwszy W91Adu89

[*ipu* navalifšy W91Adu89 W91a)Adu96]

NAWALIĆ SIĘ• *dk* ‘nazwalać się’ Rzc98Ost26

nawaliwszy [się] *ipu* A tedy wszystek lias był czysty, wywoziło się wszystkie te uot, chrust ten [...], a teraz nie wiesz gdzie przejść, drzewa nawaliwszy [się] Rzc98Ost27

[*ipu* navalijšys’ Rzc98Ost27]

NAWALNICA• *ż* ‘silna ulewa, burza’ W lecie, jak zniwo, różne nawalnicy bywajo Glt99Pab178

[*Mlm* navalńicy Glt99Pab178]

NAWAŻAĆ• *ndk* ‘nawozić, przywozić’ Ludzi pomagali, przyjezdne wszystkiego naważali, i jedzenia i piniendzy Pps91Kru183

[*prze3lm* nawažal’i Pps91Kru183]

NAWĘDZIĆ• *dk* ‘nałowić wędką’ Ryby nawendził w jezierz L84Par140

[*prze3lp m* navendz’ił L84Par140]

NAWIAZAĆ• *dk* ‘przywiązać’ A on nawionży na nasza łonka konia, nawionży Bjw99Pab131 Nawionzana pałka, o, jak wienik Kmj99Pab92

[*przy3lp* nařonžy Bjw99Pab131 *ibt żMlp* nařonzana Kmj99Pab92]

NAWIĄZYWAĆ• *ndk* ‘nakładać i zawiązać *na kim co*’ Nawionzuju chustaniutka na głowa
L13Kar374

[*ter3lm nav'onzuju* L13Kar374]

NAWIĆ• *dk* ‘nawinać’ Naprzeńdzisz, na wituszki nawijisz Bjj99Ado64 → **ZMATAĆ** *dk*

[*przy2lp navijis* Bjj99Ado64]

NAWIEDZAĆ *ndk* ‘odwiedzać’ Już jak pochowaju, jak zakopiu, no to chto beńdzia
nawiedzać, swoja tylko Pdz01Kar474

[*bzk nawez'ać* Pdz01Kar474]

NAWIEDZIĆ *dk* ‘odwiedzić’ [...] zachodzo sąsiedzi uot nawiedzić, to po polskiemu
rozmawiamy najwiecej wszystkie Rsz01Kar367

[*bzk nawez'ic* Rsz01Kar367]

NAWIĘCEJ *ndm* → **NAJWIĘCEJ*** *ndm*

NAWLEC SIĘ *dk* → **NAWLEKĆ SIĘ** *dk*

NAWLECZKA ż **1.** ‘poszewka na poduszkę’ Pokazywała tym jakby teściam, co na
agliańdziny przyjichali, ilia ma paduszak, nawleczak, ranczników Łpt72Zda174
Nawleczki bardzo łatwo szyć Bjw97Dwi118 No to z lnu nawleczka ta, co już na wierzch
na poduszka kupowali Mdn99Pab191 → **POWŁOCZKA** ż, **POSZEWKA** ż; **2.** ‘poszwa
na pierzynę’ Trzeba sprząść, wytkać, wtedy mamy prześcieradły, nawleczki, a chto tak nie
robił, to ubogi był Żjm01Kar518 → **CZECHOŁ*** *m* **2**; **3.** ‘pokrowiec (na meble)’
B32Dom 246

[*Mlp nawleczka* B32Dom236, 246 *nawlečka* Mdn99Pab191 *na'vlečka* Bkb73Gju114,119,123 *navl'ečka*
Łpt72Zda174 *Mlm nawlečk'i* Ł29Nit246 *Dlm navl'ečak* Łpt72Zda174 *Blm navl'ečk'i* Bjw97Dwi118
Żjm01Kar518]

NAWLEKAĆ SIĘ• *ndk* czym ‘ubierać się *w co*’ Nawliakali sia najwięcej domuwymi
Bjj99Ado64 → **NADZIEWAĆ SIĘ** *dk* **1**

[*prze3lm navl'akális'a* Bjj99Ado64]

NAWLEKĆ• / **NAWLEC** *dk* **1.** ‘ubrać, włożyć ubranie’ Koszula wywrócona, ci na odwrót,
tak nawliek jegu Bjj99Ado70 → **OBLEKĆ** *dk*, **ODZIAĆ** *dk*, **ZAWLEC** *dk* **1.**; **2.** ‘nawlec,
np. igłę’ B32Dom222 → **ZAWLEC** *dk* **2**

nawleklszy *ipu* W jednych sukienkach, w jednych kościumach nawliekszy Bjj99Ado65

[*bzk nawlec* B32Dom222 *prze3lp m navl'ek* Bjj99Ado70 *ipu navl'ékšy* Bjj99Ado65]

NAWLEKĆ SIĘ / **NAWLEC SIĘ** *dk* ‘ubrać się, włożyć na siebie ubranie’ Nie mam czym
nawlekcia W82Tur72 Pojechalim do lasu [...] wszyscy nawleklam sie, żeby wiesz te

kleszczy nie wczepili się K02Kar272 Obuć się nie była czym, nawlekc się Ppl08Rut56 →
NAWLEKĆ *ndk 1*

[bzk navl'ekća W82Tur72 prze1lm navl'ekl'im s'e K02Kar272]

NAWOJ / NAWOJ *m* 'wał drewniany w krosnach do nawijania przędzy' Nakręć nawoj i
zatkni kołak Łpt72Zda174

[M,Blp n'avoĵ/nav'oj Łpt72Zda174]

NAWOZ *m* → **NAWÓZ** *m*

NAWÓZ / NAWOZ *m 1.* 'nawóz sztuczny' K99Zie23 → **POSIEW** *m*, **TRASZE** *lm*,
UDOBRENIA *ż 1; 2.* 'nawóz naturalny, obornik' Wdz71Giu323 → **GNÓJ*** *m*

[Mlp návus/návós/navós Wdz71Giu323 navos K99Zie23]

NAWRÓT *m* 'powtórne podejście, powtórny kurs' B32Dom236 ♦ Drugim (trzecim itp.)
nawrotem 'za drugim razem, za drugim podejściem' B32Dom236

[Mlp nawrót Nlp nawrotem B32Dom236]

NAWSKROŚ *ndm* 'na wylot' I tam leciała ta woda nawskroś gdzieś Wtr84Saw175 →
SKROŚ *1 ndm*

[na fskr'os' Wtr84Saw175]

NAWYGLĄDZIĆ* *dk* 'uprasować; wymaglować' I [...] nawygladzi tak jak maszynko
Użp01Kar256 → **WYGLĄDZIĆ** *dk*

[przy3lp navygłaŝ'i Użp01Kar256]

NAWYPŁAT *ndm* 'na raty' Pan jemu potam dał tu kawał liasu takiego, wyrombał, i karczuj,
nawypłat Jnw03Ado139

[navypłat Jnw03Ado139]

NAZAD / NAZAD *ndm 1.* 'w kierunku odwrotnym, z powrotem' Nazad maszyno przyjechali
Bjw97Dwi118 No byli tutaj starowierów dużo przy Polskaj, alie i teraz wiencej,
najechawszy i nazad nie wracajo do Rosji, tutaj mieszkajo Btn96Mar48 Patrzy i wtedy
przyjeżdża, nu jeżeli ona idzie, a jeżeli nie, to ona jemu zwraca ta butelka wódki nazad i
nie jedzie Kml96Mar106 Iść nazad Brs02Rie51 Polacy jechali nazad, kaźden do swego
domu Rzc98Ost-nmw3; **2.** 'wstecz, przed kilkoma laty' Pare lat nazad to ja bym wam dał
całe dokumenty B99Pob180 Pieńdziesiont teraz lat nazad odrzucić, sama zdrowia byłam
Ong01Kar496 No ja dwa roki nazad [...] dwa liata nazad też jeździła do Polski
Nlb01Mor249; **3.** 'do tyłu' Uo tak nazad, taka chustka zawionzana, jak na wsi
Trt96Mar186 ♦ Tam i nazad 'tam i spowrotem' Chodzi i chodzi tam i nazad, tłuczy się cała

noc Wdg01Kar451 ♦ (Temu) nazad z *określeniem czasu* ‘temu, wstecz’ Moja mama już szesnaście lat temu nazad chorowała Dgd82a)Par215 Mąż umar już czasydziesięci lat temu nazad i ja sama jedna żyje Rzc98Ost-nmw4 Wot dwa lata temu nazat to była i źle Dgd82a)Par215 Dwa dni temu nazad B32Dom219 Dwie niedziele nazad [...] msze święte odprawował ksiondz Józef, przyjeżdżał Brż96Mar173

[nazad B32Dom219 B99Pob180 Ong01Kar496 nazat Dgd82a)Par215 Btn96Mar48 Kml96Mar106 Brż96Mar173 Trt96Mar186 Bjw97Dwi18 Rzc98Ost-nmw3,4 nazat Ł67Par2-55 nazat Nlb01Mor249 Wdg01Kar451 n'azat/naz'at Brs02Rie51]

NAZAD, STOJ NAZAD *wykrz* ‘zawołanie na konia, żeby się zatrzymał’ Nazad kasztan, stoj nazad Łpt72Zda174 → **CZSZSZ** *wykrz*

[n'azat/naz'at Łpt72Zda174]

NAZBIERAĆ* / **NAŻBIERAĆ**• *dk* ‘zebrać dużo, nazbierać’ L29Szw72

nazbierawszy *ipu* Pełne koszy naźbierawszy jagód L29Szw72

[*ipu* naźbierałszy L29Szw72]

NAZBIERAĆ SIĘ• *dk* ‘zejść się jakimś miejscu, zebrać się’ Nazbierali się do mnie koleżanki i ja płacze i oni płaczo razem ze mno Chr96Mar205

[*prze3lm* nazbierał' i še Chr96Mar205]

NAZNACZAĆ *ndk* **1.** ‘przeznaczać, wyznaczać’ Jak Pan bóg naznaczał każdemu, jaki ma obowiązek, co ma spełnić i kiedy, dla diabła nic nie wyznaczył B91Zow548; **2.** ‘kierować *kogo* na jakieś stanowisko’ Wtedy zaczęli tu naznaczać młodych specjalistów z Litwy Smw01Kar275

[*bzk* naznaćac' Smw01Kar275 *prze3lp m* naznaczał B91Zow548]

NAZNACZYĆ *dk* **1.** ‘wyznaczyć, ustanowić’ B32Dom236 W kuściele po polsku jest naznaczona dni takie Bjj99Ado73 Jest żesz naznaczony co ten, opieki te, kobieta jedna pracuji, nigdy ona nie pomogła [...] Kmn99Kar91; **2.** ‘op proponowanych przez lekarza środkach medycznych – zaordynować, przepisać’ Przez doktora lepiej kiedy już naznaczy jakie tam okuliary [są potrzebne] Ł67Par2-55 Nu wot, doktor już naznaczył, a nie godzon sa Ł67Par2-56

[*bzk* naznaczyć B32Dom236 *prze3lp m* naznaćył Ł67Par2-56 *przy3lp m* naznaćy Ł67Par2-55 *ibt m* Mlp naznaczony Kmn99Kar91 *ibtMlm* naznaćóna Bjj99Ado73]

NAZWANIA *ż* → **NAZWANIE** *n*

NAZWANIE *n* / **NAZWANIA** *ż* ‘nazwa, miano’ Czertopałoch, może on to i jest, tak, czertopałoch i żywokost męski, nazwanie Bht98Pab194 Wot jedna jaka ta nazwania była

taka lepsza, ja już ni pomnia Drn73b)Par214 [...] tylko że u nas nazwania druga
L13Kar362

[*nMlp* nazwanie Bht98Pab194 *żMlp* nazvan'a Drn73b)Par214L13Kar362 nazváña Ł67ParI-28]

NAZWISKA *ż* → **NAZWISKO** *n*

NAZWISKO• / **NAŻWISKO** *n* / **NAZWISKA** *ż* **1.** ‘nazwa rodowa, nazwisko’ Nazwiska
polska Ł67ParIII-68 A ja za Liudkiewicza wyszłam, staropolska familia, polska nazwiska
Mtr01Kar232 Teścia ta była nazwiska Dubickij Drn73Par52 U nas taka
nierozpowszechniona nazwiska Ł95Kar42 [...] jak wyście dopuścili, że wam nazwiski
pomienili [...] oni nie mówio tak, jak ona brzmi ta nazwiska, ale wszystko zakanczajo po
swojemu. Później już zaczęli dbać, zaczęli wojować o to, żeby w dowodach była, była jaka
tam nazwiska K02Zie151 Szedłem do Polakaw tam, to oni mówia – jak nazwiska? Mówia
Tumienas. A wiesz nie wychodzi, to oni mnie zrobili Tuminski Szt01Kar508 Te dwie
nazwiski jest Drn73Par52 Nażwisko nie ma [na liście], ali ja wiem, że w czszydziestym
dziewiontym tak tylko w Kuropatach szczelali w jesieni Jrz96Mar66 Nażwisko łoteskie u
nich Krs99Ost108 No to wszystko polskie nażwiska były Krs99Ost111 Sinkiewicz, a nie
Zinkiewicz, jezd Zinkiewiczzy nażwiska tak samo Rkw99Pab104 → **FAMILIA** *ż* **3; 2.**
‘ród, grupa osób spokrewnionych’ Statkiewicz, ona nie z nazwiska Bohatyrowiczów
Bht98Pab134 Leontyna Zaniewska ona tu dawno mieszka, ale ona z drugiego nazwiska,
ona była Strzałkowska Bht98Pab134

[*żMlp* nazvíska Ł67ParIII-68 nażwiska Rkw99Pab104 nazv'iska Drn73Par52 Ł95Kar38,42,48 Szt01Kar508
żBlp nazv'iska Brz96Kon76 Mtr01Kar232 K02Zie151 *nMlp* nażwisko Krs99Ost108 nażviško Ł95Kar41
nDlp nazwiska Bht98Pab134 *nBlp* naz'v'isko Jrz96Mar66 *Mlm* nazwiski Drn73 Par52 Krs99Ost111
nażwiska Krs99Ost111 *Blm* nazv'isk'i K02Zie151]

NAZYWAĆ• *ndk* **1.** *na kogo* ‘określić *kogo* mianem nazywać *kogo*’ I te z tamtych stron, ze
wschodu nazywali na naszych żołnierzy: „zza Niewy[...] żołdaty, ziemliaki zza Niewy”
Bht98Pab138 [...] Janusz jak pójdzie już do tego, no swego tam [synka] w sadzik oddaje,
to on już, to na wszystkich pan nazywa, pan, pani Bht98Pab172 [...] a jak taki o starszy tut
jest Diczkanieć, to ja zawsze na niego panam nazywam, pan Diczkanieć Ncz02Koz65;
2. ‘nazywać się, nosić jakieś miano’ Potem byli dwa takie majonteczki Podworskich, ale ja
tego i nie wiem, jak oni nazywali, ja już nie pamiętam tego ja Kmn99Kar90 Teraz nazywa
Darwiniki, a wcześniej nazywali Dziegcierówka Ł67ParII-9

[*ter1lp* nazywam Ncz02Koz65 *ter3lp* nazywa Ł67ParII-9 nazywa Bht98Pab172 *prze3lm* nazywali
Bht98Pab138 Kmn99Kar90 nazyval'i Ł67ParII-9]

NAŻBIERAĆ *dk* → **NAZBIERAĆ*** *dk*

NAŻWISKO *n* → **NAZWISKO** *n*

NAŻARĆ SIĘ *dk* *wulg.* 1. ‘zjeść wiele, łapczywie, nażreć się’ Wn00Daw95 → **NABRAĆ**

SIĘ *dk* 2; 2. ‘upić się’ Nażar sie hary Bjw97Dwi118 → **NAPIĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* nażarć się Wn00Daw95 *ter1lp* nażar s’e Bjw97Dwi118]

NAŻNAĆ *dk* → **NARŻNAĆ*** *dk*

NAŻNICY *lm* → **NOŻYCY** *lm*

NAŻYCY *lm* → **NOŻYCY** *lm*

NAŻYCZYĆ *dk* ‘pożyczyć *komu*’ Alie ona jest taka trocha wie, liubi wypić, to gdzie ja jej moga zażyczyć [...] ja i tak jestem nażyczywszy takim młodym ludziom Pcn01Kar253 → **POŻYCZYĆ** *dk*

nażyczywszy *ipu* [...] ja i tak jestem nażyczywszy takim młodym ludziom Pcn01Kar253

[*bzk* nażyčyc’ Pcn01Kar253 *ipu* nażyčyfšy Pcn01Kar253]

NAŻYĆ *dk* ‘dorobić się’ Wszystko tak drogo, mieszkanie płacić tak drogo, co tu można nażyć? Bwk99Pab187

[*bzk* nażyć Bwk99Pab187]

NAŻYWA *ż* ‘dochód, zysk’ Drś96Mar25 ♦ Lekka nażywa ‘łatwy chleb, łatwa zdobycz’ I teraz, żeby było czut lżej, tak, jest żesz takich, którzy lubio taka lekka nażywa Drś96Mar25

[*M,Blp* nażywa Drś96Mar25]

NECKA / **NIEĆKA*** *ż* ‘podłużne płaskie naczynie drewniane, niecka’ Necka zawsze pożyczali Bjw97Dwi118 W chacia musi być necka wielka i mała Łpt72Zda174 [...] żeby ja dziś [ciasta] z niecki wzięwszy W82Tur103 Kułychali buciki włożywszy do necki K02Kar164 → **NACUŁKI** *lm*

[*Mlp* n'lecka Łpt72Zda174 *Dlp* niećki W82Tur103 neck'i K02Kar164 *Blp* necka Bjw97Dwi118 *Mlm* necki B32Dom236]

NEREST / **NAREST** *m* / **NARESTA** *ż* ‘tarło ryb’ W82Tur74 i in.

[*mMlp* nerest W82Tur74 narest *żMlp* naresta Orn82Mas1197]

NERESTOWAĆ *ndk* ‘odbywać tarło’ W82Tur74

[*bzk* nerestować W82Tur74]

NERW *m* *anat.* ‘nerw’ K02Kar186 ♦ Nerw bierze *kogo* ‘denerwuje się *kto*’ Ong01Kar495 i in.

[*Mlp* nerv Ong01Kar495 K02Kar186]

NERWNY ‘nerwowy’ On nerwny, uczyca nie moży Ł67ParIII-62

[*mMlp* nerwny B32Dom236 nervny Ł67ParIII-62]

NERWOWAĆ / NARWOWAĆ *ndk* ‘denerwować’ I wot w jesieni, prawda nie, my na wiosna, wczesno wiosno śpiłowali ten klion, żeby nie nerwować bocianów Bjw96Mar122
Nia chciałam pani narwować Użp01Kar262

[*bzk nervovac’ Bjw96Mar122 narvovac’ Użp01Kar262*]

NERWOWAĆ SIĘ* / **NARWOWAĆ SIĘ*** *ndk* ‘denerwować się’ Nia mogłam zasnąć, cała noc narwowałam sia, płakałam Ong01Kar492 → **PRZEŻYWAĆ** *ndk* 1

[*prze1lp ż narwołałam s’a Ong01Kar492*]

NERWOWY ‘o człowieku chorym psychicznie’ Bkb83a)Giu85

[*Mlp nervovy Bkb83a)Giu85*]

NĘDZNIEŃKI* ‘marnutki’ Jabłuszcзки takie nendźnieńkie Bjj99Ado65 → **MARNEŃKI**

[*Mlm nén’ż’n’en’k’e Onk99Ado43 Bjj99Ado65*]

NI¹ *part przecząca* ‘ani’ Teraz w tych Antoginiach nie ma ni jednego człowieka z tych dawnych K99a)Zie255 Tedy jest cmentarz jeszcze o tutaj uo, tak samo też to Białarusia, ale ni jednej chaty już nie ma [...] Mlr96Mar85 Moja mama to trochu umiała po litewsku, a teściowa ni trochu Żjm01Kar513 ♦ Ni gdzie ‘nigdzie, ani gdziekolwiek indziej’ I on nie idzie ni do kłuba, ni dzie nie idzie, nic Ikż96Mar18 ♦ Ni jeden ‘żaden, ani jeden’ Ja to nie mam widziawszy ni jednego [...], a tylko tak mówio Ł67ParII-50 Oni mówio, że [są] Puliaki, jaki to oni Puliaki, oni tam ni jeden nie rozumie po polsku rozmawiać Ł67ParII-2 ♦ Ni siaki, ni taki ‘ni taki ni owaki, byle jaki’ [Po wybuchu] ja wstałem nia siaki ni taki, jak pijany, nie pijany taki Żgw01Kar483 U nas rozmowa ni siaka ni taka Smw01Kar284 ♦ Ni taki ni owaki ‘ni taki ni owaki, byle jaki’ Taki jenzyk mieszany u nas, ni taki ni owaki Śwc83Wer141 ♦ Ni tego ni siego ‘ni to ni sio’ Ł67ParI-26 ♦ Ni w jaki sposób → **SPOSÓB** *m* ♦ Ni za co ‘za nic, w żadnym razie’ Ja nie byłab ni za co szedszy [za męż] Ł67ParI-18 ♦ Ni żaden *zaim* ‘żaden’ Puszcza – taki samy Poliaki jak u nas, staryki po polski rozumieli, a młody niżaden, nie wszyscy Ł67ParIII-23

[*ni K99a)Zie255 ni Ł67ParI-18,26 Ł67ParII-50 Ł67ParIII-23 Śwc83Wer141 Mlr96Mar85 Smw01Kar284 Kw01Kar393 Żgw01Kar483 Żjm01Kar513 ni g³le Ikż96Mar18*]

NI² *part* → **NIE** *part*

NIA *part* → **NIE** *part*

NIACZAJNIA *ndm* → **NIECZAJNIO*** *ndm*

NIADZIELKA *ż* → **NIEDZIELKA** *ż*

NIAJUŻ *ndm* → **NIEJUŻ** *ndm*

NIAKIEPSKI → **NIEKIEPSKI***

NIASPOINY → NIESPOINY*

NIUDAŁY → NIEUDAŁY

NIWIELA *ndm* → **NIEWIELA*** *ndm*

NIC *zaim przeczący* ‘nic’ B32Dom236 i in. ♦ Bez nic ‘bez niczego’ Teraz bez nic zostali się, na gołej pensji Kmn99Kar92 [Bez] piorunów bez nic to małanka u nas nazywajo, która pali tylko tak Pls96Mar35 Ona bez grzmotu, bez nic, bez piorunów, tylko tak uot, łypnie tak uot i wszystko Pls96Mar35 → **NISZCZYMNY** ♦ Do niczego ‘lichy, marny’ Bkb83a)Giu96 → **DRENNY 1, KIEPSKI, LICHY*, MARNY** ♦ Nic niczego ‘zupełnie/całkiem nic’ Igl04Rut432 ♦ Nic sobie a) ‘dość ładny/dobry, całkiem ładny/dobry, niczego sobie’ B32Dom236 A ta połędwiczka nic sobie Kml99Pab118 b) ‘nieźle, nienajgorzej’ Nie było tu pogody [...], a teraz już tak nic sobie Ł67ParI-10 [Oni] też nic sobie [żyją], tylko zdrowia kiepska jim obydwum Ł67ParII-21 Nic sobie, nic sobie, dobrze była, a kóry rok nie wyrosła, to źle była Ł67ParII-35 → **NICZEGO** *ndm*, **NICZEGOWATY** *ndm* ♦ Nie bać się nic → **BAĆ SIĘ** *ndk*

[nic B32Dom236,244 Ł67ParI-10 Ł67ParII-21,35 Ikż96Mar16 Pls96Mar35 Kml99Pab118 Kmn99Kar92 Igl04Rut432 ničego Bkb83a)Giu96 nic sob’e Pps92Kru179]

NICHT *zaim* → **NIKT** *zaim*

NICHTO *zaim* → **NIKTO**

NICIELNICA *ż* → **NICZELNICA** *ż*

NICZELNICA / NICIELNICA* *rzad.* / **NACZALNICA / NACZELNICA*** *ż* ‘nicielnica – część krosna’ Na podwórzu wysuszo, a potem nawijajo w takie krosna, wprowadzajo w nicielnice, a potem w berdo W82Rei39 Niczelnica i bedra Kml96Mar110 Niczelniców moży być cztery pary i osim Łpt72Zda175 Stawi się krosny, zakłada się niczelnicy i berda i depczy się nogami Wtr84Saw171 Naczelnicy byli, berda, naczalnicy warstat pustawiu [...] wiem, że ud naczalniców nitki te pary snuji Brt01Kar317

[Mlp ničel’nica Kml96Mar110 ničel’ńlica/ničyl’ńlica/ničal’ńlica Łpt72Zda175 Mlm naçal’ńicy/naçal’ńicy Brt01Kar317 Dlm naçal’ńicuf Brt01Kar317 Blm nicielnice W82Rei39 ničel’ńlicy Wtr84Saw171Dlm ničel’ńlicuf Łpt72Zda175]

NICZEGO *ndm* ‘nieźle, nienajgorzej’ B32Dom236 ♦ Niczego sobie ‘nieźle, niebrzydko; niezły, niebrzydki’ Siedem tygodni trze było pościć, niczegu sobia był Wielkanoc, jak jeszcze ja maleńka była Wdg01Kar450 Nu, du tych por niczego sobi [urodzaj] nu ni tak, jak zeszła liata Dgd82a)Par215 → **NIEDRENNIE** *ndm*, **NIEKIEPSKO** *ndm*

[niczego B32Dom236 ničego Dgd82a)Par215 ničegũ Wdg01Kar450]

NICZEGOWATY ‘dość ładny, niebrzydki’ ♦ Niczegowaty sobie ‘dość ładny, niebrzydki’

B32Dom236 → **NIC** *zaim*, **NICZEGO** *ndm*

[*mMlp* niczegowaty B32Dom236]

NICZTOŻYĆ* / **NISZTOŻYĆ** *ndk* ‘likwidować, niszczyć’ Cała była polityka, komsomolcy i wszystko, więcej nic, poczęli zakrywać [zamykać szkoły polskie], niszczyć K02Kar301

[*bzk* ništożyc’ K02Kar301]

NIE / **NI²** / **NIA** ‘*part przecząca*’ Ale skąd ona, to ja nie wiem Bjw96Mar135 W Polsce? Nie, nie była Brz96Mar173 Dla mnie wcale nie pasuje, nie, nie Bjw96Mar136 Teraz ja nie wiem, teraz nia ma, nie zbierają się [młodzi na wieczornice] Użp01Kar255 Wyście nia wiecie mjesta Janowa Kjd01Kar280 Ni trzeba, ni widzi, ni mogą, ni wiem Wtr82Saw69 Ni mam, ni poszła Ł95Kar36 Ni ma nic u niego Skn99Pab251 Ja to nia mogą powiedzieć Kjd01Kar282 Nu co, nia odbroniś [zabronisz] ty mnie Brt01Kar309 Staruszek umar w Sybirze, nia wrócił Mtr01Kar234 Jaż nia wróca na ziemię po śmierci Swc83Wer140

[*ńe* Bjw96Mar135,136 Brz96Mar173 Włj01Kar355 *ńi* Wtr82Saw69 *n’i* Ł95Kar36 *ńe^a* Mtr01Kar234 Brt01Kar309,311 *ńi* Skn99Pab251 *n’ə* Swc83Wer140 *ńa* Użp01Kar255]

NIEAKURATNY ‘niechlujny, nieporządny, brudny’ Bkb83a)Giu87 i in. → **BRUDAK** *m*

[*mMlp* n’eakuratny Bkb83a)Giu87,90]

NIEBA *ż, n* ‘niebo, niebiosy’ Ta nieba Wn99Dwi146 Nieba taka czysta W82Tek284 Takiego czorta du nieba ni wezno Łpt72Zda175 ♦ Nieba od ziemi ‘niebo a ziemia’ Ja pamiętam jak ja rosłam i jak teraz nasza rosnu – nieba od ziemi – kiedyś osimnaści dzieci [w rodzinie], to jedyn drugiego hodował Brt01Kar308 ♦ Pod odkrytym niebem ‘pod gołym niebem, na świeżym powietrzu’ B32Dom239

[*żMlp* nieba Wn99Dwi146 *ńeba* W82Tek284 Brt01Kar308 *nDlp* *ńeba* Łpt72Zda175 *Nlp* niebem B32Dom239]

NIEBOSZCZYCA *ż* ‘nieboszczka’ A babcia nieboszczyca mówiła, na co te dziewczęta uczyć, tylko rozpusty nabywają Bht98Pab184 Nieboszczyca pani dobra była Bjw97Dwi118

[*Mlp* nieboszczyca Bht98Pab184 *ńeboščyca* Bjw97Dwi118]

NIE BOŚ *wykrz podkreślający skuteczność działania* ‘zobaczysz!’ Nie bój się! Jak dobrze dostał, to nie boś, drugi raz nie poszedł W96Rie97

[*nie boś* W96Rie97]

NIECH / **NIECHAJ** / **NIECHAJ** / **NIEKAJ** *part służąca do tworzenia opisowego trybu rozkazującego* ‘niech, niechaj’ I nie bardzo ja tam rozumiem, stara, w tych politykach, a

tam tak, chto jich wie, a tak co chco, niechaj to i robio, aby żyć nam dali, żyć już

Stc96Mar77 Niech go/to/ich ...itp. kaczki → **KACZKA**¹ *ż*

[ńex K02Zie145 niechaj/niekaj W83Tur16,19 n'exaj Wdz71Giu314 ńex'aj W82Tur66 ńex'aj Stc96Mar77]

NIECHCĄC *ndm* 'niechętnie, od niechcenia' Pyta [...] oni niechcąc odpowiadają,
odpowiadają Obc99Rie85

[ńexconc Obc99Rie85]

NIECHLUJ *m* 'człowiek niechlujny, nieporządny, brudny' Bkb83a)Giu87 → **BRUDAK** *m*

[Mlp n'exluj Bkb83a)Giu87]

NIECHTÓRY → **NIEKTÓRY***

NIECZAJNO* / **NIECZAJNIA** *ndm* 'bez uprzedzenia, niespodziewanie' Ja chcę nieczajnia
przyjechać du nich Kłw01Kar529

[ńaćajńa Kłw01Kar529]

NIECZYSTY 'z błędami, niepoprawny – o języku' Polski, on nieczysty z Polski, z Polakiem
to my nia domówilibi sie Jzr04Kar50 Rozmowa wiadomo, może i nieczysta,
niegramatyczna Jzr04Kar50

[mMlp n'eč'isty zMlp n'eč'ista Jzr04Kar50]

NIEĆKA *ż* → **NECKA** *ż*

NIEDALECZKO *ndm* 'zdr od niedaleko' Ł97a)Kar75

[niedaleczko Ł97a)Kar75]

NIEDALEKI 'ograniczony umysłowo' B32Dom237

[mMlp niedaleki B32Dom237]

NIEDAŁOKO *ndm* 'niedaleko' [...] tutaj uo nidaloko, jak jedziecie Jankowicze, tedy
podjechać troszke na polu, Smirgenie, tam cmentarz niewielki, ale on katolicki cmentarz i
ładny i czysty Mlr96Mar85

[ńidaloko Mlr96Mar85]

NIEDAWNO* / **NIEDAWNA** *ndm* 'w niedalekiej przeszłości, niedawno' Kmn99Kar78

[niedawna Kmn99Kar78]

NIEDBAJŁOŚĆ *ż* 'niedbałość' Niedbajłość to taka nasza wstrętna narodowa cecha
L96Męd78

[Mlp niedbajłość L96Męd78]

NIEDOBRY• 'o małej wartości, złego gatunku, lichy' Iwt06Mor114 ♦ Niedobrego rozumu
jest kto → **ROZUM** *m*

[Dlp ni dobrego Iwt06Mor114]

NIEDOIMKA *ż* ‘zaległość w podatkach’ B32Dom237

[Mlp niedoimka B32Dom237]

NIEDOJEŚĆ• *dk* ‘jeść za mało, być niedożywionym’ Pps91Kru183

niedojadszy *ipu* Pił on wódka i niedojadszy był Pps91Kru183

[*ipu* n’edójačšy Pps91Kru183]

NIEDOLEGA *m, ż* ‘niezdara, niedolega’ Bkb83a)Giu88 → **APIKUŁA** *m, ż*

[*m,żMlp* n’edolenga Bkb83a)Giu88]

NIEDOLEGOWATY ‘niedoleżny’ Bkb83a)Giu96 i in.

[*mMlp* n’edolengowaty Bkb83a)Giu96,100]

NIEDOLEŻNY ‘chorowity, słabego zdrowia’ Bkb83a)Giu86 → **NIEZDOLNY** 2

[*mMlp* n’edoleżny Bkb83a)Giu86]

NIEDOMAGAĆ• *ndk* ‘być niezdrowym’ Bkb83a)Giu88 → **CHERLAĆ*** *ndk*

[*ter3lp* n’edomaga Bkb83a)Giu88]

NIEDOPIECZONY ‘gapowaty, mało bystry, tępy’ Taki nierozumny, to [...] niedopieczony

L10Rut11 → **BAŁDAWIESZKA** *m, ż*

[*Mlp* niedopieczony L10Rut16]

NIEDORAJDA *m, ż* ‘niezdara, niedolega’ Bkb83a)Giu88 → **APIKUŁA** *m, ż*

[*m,żMlp* n’edorajda Bkb83a)Giu88]

NIEDOROZUMIENIE• *n* ‘nieporozumienie’ Kiedyś w Jeziorosach byli polskie msze, przed wojno, ot, ale potam tam jedna polska druga litewska, takich niedorozumień trochę
Jzr04Kar49

[*Dlm* nedorozum’eni Jzr04Kar49]

NEDOSIEDZIANY ‘gapowaty, mało bystry, tępy’ Taki nierozumny, to [...] niedopieczony, często nazywali niedosiedziawszy się, mówili o wo ten niedosiedziany L10Rut16 →

BAŁDAWIESZKA *m, ż*

[*ibt mMlp* niedosiedziany *ipu* w funkcji orzecznika przymiotnego niedosiedziawszy się L10Rut16]

NEDOSIEDZIWSZY SIĘ *ipu* → **NEDOSIEDZIANY** *ibt*

NIEDOŚPIAŁY ‘niedojrzały’ Chwyta mnie uskoma, jak zjem niduśpiałe jabki Łpt72Zda181

[*ibt mMlp* niedośp’ały L29Nit244 *ibt Mlm* nidus’p’ałe Łpt72Zda181]

NIEDÓSZŁY ‘niedoszły’ To nasz niedoszły lekarz W83Tur18

[*mMlp* niedoszły W83Tur18]

NIEDRENNIE *ndm* ‘nieźle’ Teraz, pani, można, i u nas i w kałchozie pracujo, można żyć, zarabiajo się dobrze, żyje się niedrennie Btn96Mar44 → **NICZEGO** *ndm*

[ńedreńne Btn96Mar44 n’edrenn’e L13Kar362]

NIEDRENNY ‘niezły’ Ale oni niedreny taki pany byli Jzr04Kar66 → **NICZEGO** *ndm*

[ńedreny Jzr04Kar66]

NIEDUŻEŃKI• ‘*zdr* od nieduży’ Niedużeńkie byli obydwie, skromne, malutkie, takie niewysokie, tak Bht98Pab158

[Mlm niedużeńkie Bht98Pab158]

NIEDZIELA *z* 1. ‘siódmy dzień tygodnia, niedziela’ Ł67ParIII-16; 2. ‘tydzień’ Ł67ParIII-16

To tam chyba był, chyba ze trzy niedzieli w Francji Isz96Mar199 Adwent, to cztery niedzieli adwentowe W99Rut29 ♦ Kwietna niedziela ‘Niedziela Palmowa’ Potym taka mamy ut kwietnej niedzieli palmy mamy, to my ich posuszym, nie wyrzucamy Śwt01Kar383 ♦ Palmowa Niedziela *rzadko* ‘Niedziela Palmowa’ L91Zow545 ♦ Przez niedziele ‘za dwa tygodnie’ Krs99Ost110 ♦ Wierzbna Niedziela ‘Niedziela Palmowa’ Ostatnia w poście niedziela, to Wierzbna Niedziela nazywała się Pdz01Kar468 Na Wierzbna Niedziela, jak te ziółki święcu Pdz01Kar475

[Mlp niedziela L91Zow545 ńez’el’a Ł67ParIII-16 n’eʒ’el’a Pdz01Kar468 Dlp k’vɛtnaj ńaʒ’el’i Śwt01Kar383 Blp niedz’elie Krs99Ost110 n’eʒ’el’a Pdz01Kar468,475Mlm ńeʒel’i Isz96Mar199 ńedziel’i W99Rut29]

NIEDZIELAMI *ndm* ‘w niedziele’ To jak oni tu poszli do biskupa poprosili, żeby polskie tylko jedno nabożeństwo, żeby było niedzielami K02Zie143 Nabożeństwo niedzielami mamy K99a)Zie258 Z Rymszan ksiondz przyjeżdża niedzielami Smw01Kar280

[ńedźelam’i K02Zie143 ńedz’elam’i K99a)Zie258 ńeʒ’el’am’i Smw01Kar280 ńaʒ’eʌ’am’i Pdz01Kar471]

NIEDZIELKA / NIADZIELKA *z* ‘*zdr* od niedziela’ Buwałaż piachotu każda niadzielka [...] da kaściołku L13Kar368

[M,Blp niadzielka Ł97a)Kar75 n’aʒ’el’ka L13Kar368]

NIEDŹWIEDŹ / MIEDŹWIEDŹ *m zool.* ‘niedźwiedź’ Miedźwiedzi byli jeszcze ni tak dawno u nas Łpt72Zda171 ♦ Burczeń jak niedźwiedź ‘burczeń, mrukliwie zrzędzić’ Burczy jak niedźwiedź BL82Gju230 ♦ Burkliwy jak niedźwiedź ‘stale wyrażający niezadowolenie mrucząc pod nosem’ BL82Giu230 ♦ Na kimś widzi muchę, a na sobie niedźwiedzia nie widzi → **WIDZIEĆ** *ndk* ♦ Niepowrótne jak niedźwiedź ‘niezdarny jak nieźwiedź’ BL82Gju227

[Mlp ńeʒ’vɛć W82Tur67 m’ɛʒ’vɛʒ’ Łpt72Zda171 Mlm ńeʒ’v’ɛʒ’i Łpt72Zda171 n’eʒ’v’eʒ BL82Giu230]

NIEGADAJĄCY ‘małowówny’ Bkb83a)Giu98 → **MAŁOMÓWNY**

[mMlp n’egadajōncy Bkb83a)Giu98]

NIEGDZIE *ndm* **1.** ‘gdzie niegdzie, miejscami’ Brzegi byli naokoło muliste, ale niegdzie była przystempne Wtr84Saw171; **2.** ‘gdzieś, w jakimś miejscu’ Tut niegdzie obrazik jest B96Stra198

[niegdzie B96Stra198 ñegz’e Wtr84Saw171]

NIEGOSPODARSKI ‘niegospodarny’ Bkb83a)Giu90

[mMlp n’egospodarsk’i Bkb83a)Giu90]

NIEGRAMOTNY• ‘nieumiejący czytać i pisać, niepiśmienny’ Ani kłasa [nie skończyłam] i ja niegramatna cała życia Krm01Kar403

[zMlp ñagramatna Krm01Kar403]

NIE JAK ‘jakby, zupełnie jak’ Ale czuć [prawie] nie jak rynek, targujon się, wiera posagu dadzon Wdg01Kar451

[ñe jak Wdg01Kar451]

NIEJAKI → **NIJAKI**

NIEJASNO *ndm* ‘w sposób trudny do zrozumienia, niejasne’ Niejasno było, jakiego typu lekcja W01Mas70

[niejasno W01Mas70]

NIEJEDNAKOWIE *ndm* ‘niejednakowo, różnie’ Niejednakowie bywa Brs04Ste119

[niejednakowie Brs04Ste119]

NIEJUŻ / **NIAJUŻ** ‘czyżby, czyż’ Niejuż tak będzie Kmj99Pab85 Niajuż on taki, taki silny Łpt72Zda175 Niejuż ja tak długo benda menczyca Ł67ParIII-53 → **A NIE JUŻ**

[nejuś Ł67ParIII-53 ñej’uś Kmj99Pab85 ñaj’uś Łpt72Zda175]

NIEJUŻ TO ‘czyż, czy to’ B32Dom237

[nie już to B32Dom237]

NIEKAJ *ndm* → **NIECHAJ** *ndm*

NIEKIEDY *ndm*, w wyrażeniu ♦ Kiedy niekiedy ‘od czasu do czasu’ Babcia kiedy niekiedy przyjdzie K02Zie139

[ñekedy K02Zie139]

NIEKIEPSKI* / **NIAKIEPSKI** *bnac.* ‘niezły, dość dobry’ A liata dobra, ciepła, niekiepska liata Ł67ParI-12

[mMlp *ńak'epsk'i Ong01Kar499 źMlp *ńińeńska Ł67ParI-12]**

NIEKIEPSKO / NIKIEPSKO *ndm bnac.* ‘całkiem dobrze, nieźle’ Niekiepsku żylim
Pdż01Kar471 → **NICZEGO** *ndm*, **NIEDRENNIE** *ndm*

[niekiepsko Kmn99Kar78 *ńe^a k'pskũ Pdż01Kar471]*

NIEKONIECZNIE *ndm* ‘nie obowiązkowo’ Nam niekoniecznie po polsku Mjsz73Ana25
[n'e kon'ěčn'e Mjsz73Ana25]

NIEKTAR *m* ‘część lampy naftowej, jaka?’ Liampy byli prymusowe, prymus taki jak
niektar, niawielki Użp01Kar256

[Mlp *ńektar Użp01Kar256]*

NIEKTÓRY* / NIECHTÓRY* ‘nie każdy, niektóry’ I do Komaj [do kościoła] chodzo
niechtóre, które parafii komajskiej, te tutaj chodzo do Komaj [...] Czł96Mar89

♦ Niektóry/niektórzy czas ‘jakiś czas’ → **CZAS** *m*

[mMlp *ńektůży čas Ł67ParIV-6 Mlm *ńexture Czł96Mar89]**

NIEŁADNY* ‘nieładny’ BL82Giu230 → **BRZYDKI** ♦ Nieładny jak ciemna noc → **NOC** *ż*
[źMlp *n'eladna BL82Giu230]*

NIE MA / NIE MA / NI MA **1.** *forma zaprzeczona od być* ‘nie ma, brak’ A teraz to nie ma
zapowiedzi, rozpisali się na jutro Bjw96Mar129 Na jutro ni ma Jrz96Mar66 Tam był
Krukowo dwór, a tutaj ni ma, tam dwory byli Jrz96Mar68 Ten dwór, to tam budynków nie
ma, tylko dawniejszy tok był Pdż01Kar464 Teraz nie ma już tych kołchozów Stc99Pab98
Teraz nic nie pismo, ni wiadomości nijakiej nie ma Stc96Mar81; **2.** *z czas lub rzecz w M*
‘nie robi się czego, nie odbywa się co, brak czego’ U naszej wsi nie ma grajon na
skrzypcach Ł67ParIII-47 U nas nie ma muzykalna wioska Ł67ParIII-47 ♦ Nie ma *u kogo*
‘nie ma kto, brakuje komu’ Budować, no co, pieniędzy nie ma u nas Ikż96Mar16 ♦ Nie ma/
nie było/ nie będzie nikomu → **NIKT** *zaim*

[*ter3lp* *ńe ma Ł67ParIII-47 ńe m'a Ikż96Mar16 Stc96Mar81 Bjw96Mar129 Stc99Pab98 Pdż01Kar464 ńi m'a*
Jrz96Mar66,68]

NIE MA JAK ‘nie wypada’ Jsn82Wer150

[n'ěma jak Jsn82Wer150]

NIEMCZUK *m pogard.* ‘Niemiec’ W86Dub72 → **NIEMIEC**¹ *m*

[Mlp *niemczuk W86Dub72 *ńemč'uk KWs12Ana34]**

NIEMIEC^{•1} *m* ‘człowiek narodowości niemieckiej, Niemiec’ Mdk96Mar147 i in. →

NIEMCZUK *m* ♦ Przy Niemcach ‘za niemieckich rządów, za Niemców’ Tam widzisz
przy wojnie, tam przy Niemcach, Niemcy u nas przyszli Prz09Jan197 ♦ Za

Niemcami/Niemcomi/ Niemcoma ‘za okupacji niemieckiej, za Niemców’ To już za Niemcami, a Zaniewskich tu nie było; A Zaniewski to za Niemcami przyszedł, to Strzałkowskich dom Bht98Pab136 Za Niemcami to była już warta taka. Za Polskim nie pamientam, jakby kto wartował, a za Niemcami była Mdk96Mar147

[Mlm n'emcy Prz09Jan197 Nlm Niemcami Bht98Pab136 niemcami Mdk96Mar147 niemcom'i/nemcoma Dcs13Koz388 Mslm n'emcax Prz09Jan197]

NIEMIEC² m ‘niemy mężczyzna, niemowa’ Bkb83a)Giu87 → **NIEMOWA m**,
NIEMOWNY 2, NIEMOWY m, NIEMY

[Mlp n'em'ec Bkb83a)Giu87]

NIEMIECKI ‘przym od Niemiec, niemiecki’ Ł67ParIII-11 ♦ Niemiecki czas → **CZAS m**

[mMlp nieńeck'i Ł67ParIII-11]

NIEMIŁOŚĆ• z ‘nieprzyjaźń, wrogie uczucia’ Oni [Litwini] mają do nas straszną niemiłość L96Męd79

[Blp niemiłość L96Męd79]

NIEMKA z ‘niema kobieta, niemowa’ Bkb83a)Giu87 → **NIEMOWA z 2**

[Mlp n'emka Bkb83a)Giu87]

NIEMKINKA• m ‘kobieta narodowości niemieckiej, Niemka’ Żona ma Niemkinka, uzeniwszy się kiedyś tu po wojnie, Niemkinki córka i żona ta K02Kar326

[Blp Niemk'inka Mlm Niemk'ink'i K02Kar326]

NIEMOWA m, z 1. m ‘niemy mężczyzna, niemowa’ Bkb83a)Giu87 → **NIEMIEC² m; 2. z**
‘niema kobieta, niemowa’ Bkb83a)Giu87 → **NIEMKA z**

[Mlp n'emova Bkb83a)Giu87]

NIEMOWNY 1. ‘małomówny’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY; 2. ‘niemy’**
Bkb83a)Giu87 → **NIEMIEC² m**

[mMlp n'emovny Bkb83a)Giu87]

NIEMOWY ‘niemy mężczyzna, niemowa’ Bkb83a)Giu87 → **NIEMIEC² m**

[mMlp n'emovy Bkb83a)Giu87]

NIEMÓWCA m ‘małomówny, milczek’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY**

[Mlp n'emufca Bkb83a)Giu87]

NIEMÓWIĄCY ‘małomówny, milczek’ Bkb83a)Giu87 → **MAŁOMÓWNY**

[ict mMlp n'emuv'oncy Bkb83a)Giu87]

NIEMY ‘człowiek niemy, niemowa’ Bkb83a)Giu89 → **NIEMIEC² m ♦ Niemy jak ryba →**

RYBA *ż*

[*mMlp* n'emy Bkb83a)Giu89]

NIEOCHAJNOTA *m*, *ż* 'człowiek niechlujny' W82Tur76 → **BRUDAK** *m*

[*m,ż Mlp* nieoχajnota W82Tur76]

NIEOCHAJNY 'niechlujny' Nieochajna taka kobieta W82Tur76 → **BRUDAK** *m*

[*mMlp* nieoχajny Bkb83Giu87,91 *żMlp* nieoχajna W82Tur76,97]

NIEODKRYTY• 'skryty, nieuczyny' Bratowa [Litwinka] nu ona taka nieodkryta
Iwt06Mor117

[*żMlp* nie 'otkryta Iwt06Mor117]

NIEOKAZAŁY *bnac.* 'niepokażny, niepozorny' Bkb83a)Giu96 → **MIĘTLIWE**

[*mMlp* n'eokazały Bkb83a)Giu96]

NIEOPOWIEDZIANY 'nie do opowiedzenia, niedający się opowiedzieć' Niedługo
pocieszyła się [małżeństwem] pijak, nieopowiedziany babnik Mcl99Pab159

[*mMlp* nieopowież'any Mcl99Pab159]

NIEPALONY 'nieogrzewany' Pusty dom [...] niepalony [...] zimowo poro nikt nie pali
Str99Pab172

[*mMlp* nepal'ony Str99Pab172]

NIEPARNY• 'nieparzysty' Taka szafa i w szafie numerowana [półki], po jednej stronie
parna, po drugiej nieparna Ażł01Kar340

[*Mlm* nieparna Ażł01Kar340]

NIEPEŁNOWARTOŚCIOWY 'o człowieku – niepełnosprawny lub niedorozwinięty' [...]
rodzi się więcej dzieci niepełnowartościowych L96Męd79

[*mMlp* niepełnowartościowy *Dlm* niepełnowartościowych L96Męd79]

NIEPEŁNY• 'niecałkowity, niekompletny' Bkb83a)Giu89 ♦ Niepełnego rozumu *kto* →
ROZUM *m*

[*mDlp* n'pełnego Bkb83a)Giu89]

NIEPIĘKNY• 'brzydki' Słowa litewska, słowa niepienkna, słowa niska Smw01Kar284 →
BRZYDKI

[*żMlm* nep'ęnkna Smw01Kar284]

NIEPIJUSZCZY 'niepijący, nieużywający alkoholu' Zieść niepijuszcy Bbt99Pab224

[*mMlp* nepijušcy Bbt99Pab224]

NIEPOJĘTNY *bnac.* 'nierozgarnięty, tępy' Bkb83a)Giu88 → **BAŁDAWIESZKA** *m, ż*

[mMlp n'epojentny Bkb83a)Giu88]

NIEPOTRZEBNO *ndm* *komu* 'niepotrzebne *komu*, nie potrzebuje *ktoś*' Nu co jemu kupisz, czy szwetr jaki, czy tam kryształ jaki, jemu niepotrzebno Kmj96Mar95

[ńepotšebno Kmj96Mar95]

NIEPOWODUNEK *m* 'niepowodzenie, niepomyślny obrót spraw' [Jak kura zniesie jajko o dwu żółtkach] to niepowodunek będzie, niadobrze Żgw01Kar487

[Mlp ńapowodunak Żgw01Kar487]

NIEPOWRÓTNY 'nieobrotny, ociężały' B32Dom237 ♦ Niepowrotny jak niedzwiedź → **NIEDŹWIEDŹ** *m*

[mMlp niepowrotny B32Dom237 n'epovrutny BL82Giu227]

NIEPRAKTYCZNIE *ndm* 'niezbyt sprawnie, niedoskonale' [...] potrafią mówić po polsku, ale tak niepraktycznie Bht98Pab118

[niepraktycznie Bht98Pab118]

NIEPRAWDY *wykrz* *zaprzeczający prawdziwości wypowiedzi* 'nieprawda' Jakby tam jaki adwokat [...] on mówi, zaopiekował się jím wtedy. – Nieprawdy, nieprawdy, zaraz adwokat Wdk99Pab214

[ńepravdy Wdk99Pab214]

NIEPRAWDZIWIE *ndm* 'nieprawidłowo, nieczysto' [...] też tak niaprawdziwie pu polsku rozmawia już Włj01Kar355

[ńaprawž'íve Włj01Kar355]

NIEPRAWDZIWIY• 'nieprawidłowy, nieczysty' I teraz taka już litewska mowa nieprawdziwa [...] już mieszane, i ja o słowa po polsku, druga słowa po litewsku wmieszują [wtrącam] Śwt01Kar384 → **NIESPRAWIEDLIWY**

[žMlp ńe^apravž'iva Śwt01Kar384]

NIEPRZYJEMNIE *ndm* *dla kogo* 'nieprzyjemnie, przykro *komu*' Nieprzyjemnie [...] nam to jest W01Mas104

[nieprzyjemnie W01Mas104]

NIERACHA *m*, ż 'brudas, niechluj' Bkb83a)Giu87 i in. → **BRUDAK** *m*

[m,ž Mlp nieracha W86Dub76 n'eraχa Bkb83a)Giu87]

NIERMAŚĆ *ż* 'stan chorobowy, utrata sił' Pps94Kru117

[žMlp n'lermas'c' Pps94Kru117]

NIERODZONY / **NIEURODZONY**• 'nierodzony – o pokrewieństwie drugiego stopnia'

W25Nit29 i in. ♦ Nierodzona córka ‘pasierbica’ Bkb83Giu78 → **PACÓRKA** *ż* ♦
Nierodzona matka ‘macocha’ Bkb83Giu77 → **MACOCHA** *ż* ♦ Nierodzona siostra →
SIOSTRA *ż* ♦ Nierodzone dzieci → **DZIECKO** *n* → **PASIERBY** *lm* ♦ Nierodzony brat
→ **BRAT** *m* ♦ Nierodzony syn → **SYN** *m*

[*mMlp* nierozony K99Zie19 *n’ero’żony* Bkb83Giu78 *nirozony* Kjd01Kar289 *żMlp* nirozona Kjd01Kar286
n’ero’żona Bkb83Giu77,78 *żDlp* nierodzonej K02Zie147 *Mlm* *n’ero’żony* Bkb83Giu78 nieurodzona
W25Nit29]

NIERÓWNY ♦ ‘nie taki sam, nie identyczny’ W82Tur103 ♦ Tej samej matki nierówna dziatki
W82Tur103 → **MATKA** *ż*

[*Mlm* nieruvna W82Tur103]

NIERYMŚCIĆ SIĘ ♦ / **NIERYMTAĆ SIĘ** ♦ *ndk* ‘tęsknić, smucić się’ Jak jego długo nie ma,
to mnie i nierymści się L11Rut73 Przyda z roboty, nie ma co robić, patrzam [...] nierymta
się, naukoło tej sadzwiki chodza i płacza L11Rut73

[*ter nos* nierymści się/nierymta się L11Rut73]

NIESERIOŹNIE *ndm* ‘niepoważnie’ Takiego nazywali bałbatun, jeżeli mówi dużo i
nieserioźnie L10Rut10

[*nieserioźnie* L10Rut10]

NISKŁADNY ‘nieudany, niełatwy’ Taka życia nieskładna Ł67ParIII-37

[*żMlp* nieskładna Ł67ParIII-37]

NIESŁYCHANY ♦ ‘dotychczas nie słyszany, nieznany’ Można zaśpiewać, proszę bardzo,
kiedy ładna pieśń jakaś niesłychana zaśpiewajo po polsku K02Zie158

[*żB/p* niesłykana K02Zie158]

NIESPORNÝ ♦ / **NIASPORNÝ** ♦ ‘niewydajny, szybko zużywający się’ L29Nit244

[*mMlp* nasporny *żMlp* nasporna L29Nit244]

NIESPRAWIEDLIWIE *ndm* ‘niepoprawnie, nieprawidłowo’ Wy niesprawiedliwie
rozmawiacie K01a)Kar141 Po polsku niesprawiedliwie K02Kar334 My niasprawiadliwia
po polsku godami Jzr04Kar50

[*n’esprav’edl’iv’e* K02Kar334 *nespravedil’ive* K01a)Kar141 *n’asprav’adl’iv’a* Jzr04Kar50]

NIESPRAWIEDLIWY ♦ ‘niepoprawny, nieprawidłowy’ Wszystko miaszała [się], i litewski i
polski, takie gawędy byli niesprawiedliwe K02Kar334 → **NIEPRAWDZIWY**

[*Mlm* *n’esprav’edl’ive* K02Kar334]

NIESPRAWNY ♦ ‘zepsuty, nieczynny’ Piła niesprawna Bjw97Dwi118

[*żMlp* nespravna Bjw97Dwi118]

NIESZCZĘŚĆ *z* ‘nieszczęście’ W tym piekła wszystkia nieszczęści Orn73Masl79 Jeśli [słomka] złamana to może być jaka nieszczęść Pcn01Kar249 Nieszczęść jaka popodnie K01a)Kar150 Może być jaka nieszczęść K01a)Kar150

[*z*Mlp *ńe^aščeńs’c’* Pcn01Kar249 *ńeščeńs’c’i* K01a)Kar150 *Mlm n’eščen’s’c’i* Orn73Masl79]

NIESZLACHETNY ‘nieszlachecki, nie taki jak u szlachty’ [...] prosty język, niszliachetny taki już [...] Ncz02Koz64

[*m*Mlp *niszl’achetny* Ncz02Koz64]

NIEŚĆ *ndk* ‘iść trzymając coś, nieść’ Cześ, ty pamientasz jak w stawia ryby łapałasz, niośłasz i do kanału puszczałasz? L34Szw183 ♦ Konie niosą ‘konie bardzo szybko biegną ciągnąc powóz’ ’B32Dom237

niośszy *ipu* Oni [coś] byli niośszy Łpt72Zda102

[*bzk* nieść B32Dom237 *ter1lp* niosa W83Tur16 *ter3lp* niesisz L34Szw184 W83Tur17 *ter1lm* niesim W83Tur17 *ter2lm* niésicia L34Szw184 *ter3lm* niosą B32Dom237 nioso W83Tur18 *prze1lp m* (sic!) niośłam L34Szw183 nioślem W83Tur17 *prze2lp m* (sic!) niośłasz L34Szw183 *prze3lp m* niośł W83Tur17 *n’os* Wdz71Gju315 *ipu* *ń’oszy* Łpt72Zda102]

NIEŚPIAŁY• ‘niedojrzały’ Pomidory jeszcze nieśpiałe Bjw97Dwi122

[*Mlm* *ńes’p’ale* Bjw97Dwi122]

NIETAKTYCZNOŚĆ *z* ‘nietaktowność, brak taktu’ B32Dom237

[*Mlp* *nietaktyczność* B32Dom237]

NIE TO CO *ndm* ‘nie tylko, że’ A u mnie nie to co, już w tym roku jak tam godzina tylko różnica z tym już z tym czasem Brz96Mar178 → **CO** *zaim*

[*ńe* Brz96Mar178]

NIETYKAJŁA *m, z* ‘niedotykałski, niedotykałska’ W82Tur108

[*m, z*Mlp *ńetykajła* W82Tur108]

NIEUCZONY• ‘taki, który nie chodził do szkoły’ A nieuczona i du szkoły nawet mnie nie puścili Wdg01Kar453

[*ibt z*Mlp *ńaũčona* Wdg01Kar453]

NIEUDAŁEŃKI• ‘niedołężny’ Przy ojcach siedziała, bo byli takie nieudaleńkie Bjw97Dwi119

[*Mlm* *ńeud’al’ej’k’e* Bjw97Dwi31 *ńeudal’ėńk’e* Bjw97Dwi119]

NIJAKI ‘żaden’ Bez ksionżków nijaka uczenie sie Ł67ParIII-29

[*n*Mlp *ńijaka* Ł67ParIII-29]

NIEUDAŁOTA / NIAUDAŁOTA *m, z* ‘niedołęga, niezdara’ Alie i nieudałota

Bjw97Dwi119 Oj ty nieudałota W82Tek214 Jakiści on niaudałota, nic jemu nie wychodzi
Łpt72Zda175A co on tam nacuduj i z tako nieudałoto W86Tek88 → **APIKUŁA** *m, ż*

[*m,żMlp* nieudałota Bjw97Dwi119 n'udał'ota/ńeudał'ota/ńaudał'ota Łpt72Zda175 *Nlp* nieudałoto L86Tek88
Wlp nieudałota W82Tek214]

NIEUDAŁY / NIAUDAŁY 'niezręczny, niezgrabny' Ćwieka nawet ni wbiji, taki niudały
chłopiec Łpt72Zda175

[*mMlp* nieudały 86Tek89 niud'ały/ńeud'ały/ńauid'ały Łpt72Zda175]

NIEUDOBIE *n* 'nieużytek, nieurodzajna gleba' Drena ziemia i kimsy, nieudobie
Wdz71Giu322

[*Mlp* nieudob'e Brs01Czy100 n'eudób'e Wdz71Giu321 n'eudób'e Wdz71Giu322]

NIEUDOBNI *ndm* 'nie wypada' Bywało w kościele koleżanki już po polsku, onie nie ido,
mnie nieudobnie i ja nie ida, choć i rozumia po polsku Pdz01Kar470

[ńe'udobńe Pdz01Kar470]

NIEUK *m, ż* 'osoba która nie chce się uczyć, nie ma potrzebnych wiadomości, nieuk'
Bkb83a)Giu88 → **BAŁDAWIESZKA** *m, ż*

[*Mlp* n'euk Bkb83a)Giu88]

NIEUMIEKA *m, ż* 'niezdara, oferma' Bkb83a)Giu88 → **APIKUŁA** *m, ż*

[*m,żMlp* n'eum'eka Bkb83a)Giu88]

NIEURODZONY → **NIERODZONY**

NIEURÓWNOWAŻONY 'niezrównoważony' B32Dom237

[*mMlp* nieurównoważony B32Dom237]

NIEUSTĘPLIWY *bnac.* 'bezkompromisowy, nieustępliwy' Bkb83a)Giu99 →

NIEUSTĘPNY

[*mMlp* n'eustempl'ivy Bkb83a)Giu99]

NIEUSTĘPNY 'nieustępliwy, bezkompromisowy' Bkb83a)Giu99 → **NIEUSTĘPLIWY**

[*mMlp* n'eustempny Bkb83a)Giu99]

NIEUWIERZENIE *n* 'brak wiary, niewiara' Było takie niewierzenie wpierw [...]

B96Doł184 To u głupich ludzi było te niewierzenie, że oni nie wierzyli w Boga
B96Do185

[*Mlp* niewierzenie B96Doł184,185]

NIEWAŻNY• 'niewiele wart, niewartościowy' Litwini nieważne ludzi Bjj99Ado74

[*Mlm* n'evážne Bjj99Ado74]

NIEWDALAĆ *ndk* ‘niedomagać’ Moje rodzicy zaczęli niewdalać Bjw97Dwi119

[*bzk* ńevdal’ac’ Bjw97Dwi119]

NIEWIADOMY ‘nieznajomy, nieznany’ A dawniej, widzi, była moda, swatowia jeździli,
tam niewiadomy, nieznajomy przyjedzi, przywiozu jakiego K02Kar343

[*mMlp* ńiv’adomy K02Kar343]

NIEWIASTA *ż* ‘synowa’ Moja niewiasta, czy jak powiedzieć, syna żona Ł67ParIII-10

[*Mlp* ńev’asta Ł67ParIII-10]

NIEWIDANY ‘nadzwyczajny, niespotykany’ W99Rie70

[*mMlp* niewidany W99Rie70]

NIEWIDOMY ‘niewidomy, ociemniały’ Bkb83a)Giu87 → **CIEMNY**²

[*mMlp* n’ev’idomy Bkb83a)Giu87]

NIEWIDZĄCY ‘niewidomy, ociemniały’ B83a)Gju87 → **CIEMNY**²

[*mMlp* n’ev’iżoncy Bkb83a)Gju87]

NIEWIDZIMKA *ż* ‘wsuwka do włosów’ Wdz71Giu320

[*Mlp* n’ev’iż’imka Wdz71Giu320]

NIEWIDZIMY ‘niewidomy, ociemniały’ Bkb83a)Giu87 → **CIEMNY**²

[*mMlp* n’ev’iż’imy Bkb83a)Giu87]

NIEWIELA * / **NIAWIELA** *ndm* ‘niewiele, mała ilość’ Nu niawiela tam razy zamówiła [...] wylaczyła musi przez tydzień czasu Bjj99Ado70

[n’av’él’a Bjj99Ado70]

NIEWIELACZKI• ‘*zdr* od niewielki’ Jak kto robi pączki [to trzeba robić] o taka okrągła, ale taka niewielaczka Orn73b)Masl217 → **NIEWIELCZYŃKI**

[*Mlm* n’əw’éləčk’a Orn73b)Masl217]

NIEWIELCZYŃKI / **NIEWIELKIEŃKI**• / **NIEWIELEŃKI**• ‘*zdr* od niewielki’ O, takie niewielkieńkie takie wo wianeczki powije Kml99Pab112 W Jaśwojniach i tu jest takie niewieleńkie, malutkie mogliki K02Kar267 → **NIEWIELACZKI**

[*mMlp* ńev’elčynki Wtr82Saw73 *Mlm* ńev’el’ėńk’e K02Kar267 *Blm* ńev’el’keńke Kml99Pab112]

NIEWIELEŃKI → **NIEWIELCZYŃKI**

NIEWIELKIEŃKI → **NIEWIELCZYŃKI**

NIEWIESTKA / **NIEWIASTKA** *ż* ‘synowa’ Ot niewiestka, synowa, to już przewośławna Btn96Mar46 → **SYNOWA** *ż*

[*Mlp* ńev’estka Btn96Mar46 ni’vastkaMhl12Ost129]

NIEWINY• ‘taki, który nie zawinił, niewinny’ Bjw97Dwi31

[ɛMlp ńev’ina Bjw97Dwi31]

NIEWISNY ‘niewidomy, ociemniały’ Bkb83a)Giu87 → **CIEMNY**²

[mMlp n’ev’isny Bkb83a)Giu87]

NIEWYBORNÝ ‘niewybredny, nieprzebierający’ Z soñsiadami, jeśli Litwin – po litewsku [rozmawiamy], jeśli Ruski – po rusku. My taki niewyborny, jaki człowiek, tak my rozmawiamy, nie wymagamy od drugiego, żeby tak rozmawiał jak ja Jzr04Kar50

[Mlm n’evyborny Jzr04Kar50]

NIEWZNAK *ndm* ‘nieoczekiwanie, niespodziewanie’ [...] aż tu, niewznak, zaczynamy mówić w obcym języku L96Męd80

[niewznak L96Męd80]

NIEZACZEPIONÝ• ‘niezamknięty na haczyk’ Krzyczka, Wandzia wpuskaj, a ona mówi [drzwi] niezaczapiona Wdg01Kar446

[ibt Mlm n’e^azačapona Wdg01Kar446]

NIEZAKONNY• ‘tu: z nieprawego łoża, nieślubny’ Bkb83Giu77 → **BACHUR** *m* 2

♦ Niezakonne dziecko → **DZIECKO** *n*

[nMlp n’eza’konne Bkb83Giu77]

NIEZAMIENIONÝ ‘niezastąpiony’ B32Dom237

[mMlp niezamieniony B32Dom237]

NIEZBĘDNY• *bnac.* ‘nieodzowny, niezbędny’ W01Mas72

samy niezbędny *stnw* ‘najpotrzebniejszy’ Niektóre są już w takim niezbyt pięknym wyglądzie (podręczniki), są doklejane, szepiane, ale same niezbędne są W01Mas72

[stnwMlm same niezbędne W01Mas72]

NIEZDOLNY 1. ‘niemający zdolności do nauki’ Bkb83a)Giu88 → **BAŁDAWIESZKA** *m*, ż; **2.** ‘niedoleźny’ Młode powyjeżdżali do Polski, w ogóle do miasta powyjeżdżali, tu zostało się jeden, dwa ludzi, i te niezdolne Smw01Kar276 → **NIEDOŁĘŻNY**

[mMlp n’ezdolny Bkb83a)Giu88 Mlm ńezdol’ne Smw01Kar276]

NIEZDROWOŚĆ ż ‘choroba, brak zdrowia’ Poruchać ni moga palcami, wszystka martwa, taka niezdrowość była Ilk98Ost-nmw7(27)

[Mlp ńezdrowość Ilk98Ost7(27)]

NIEZDROWY ‘chorowity, słabego zdrowia’ Ja z młoda, kiedyści ojciec niezdrowy był, a ziemi niemało było, tak arała i kosiła [...] Stc96Mar79

[mMlp ńezdrovy Stc96Mar79]

NIEZGUŁA* / **NIEZHUŁA** *m, ż* ‘niezdara, niedołęga’ W82Tur108 → **APIKUŁA** *m, ż*

[m,żMlp ńezhuła W82Tur108]

NIEZHUŁA *m, ż* → **NIEZGUŁA** *m, ż*

NIEZROŚLY ‘niedorośli’ Jak ja jeszcze niezrosły byłam Bjj99Ado68

[mMlp n’ezrosły Bjj99Ado68]

NIEZWŁÓCZNIE *ndm* ‘niezwłocznie’ W83Tur17

[niezwłocznie W83Tur17]

NIEŻYPIRSZNIK *m* ‘głęboki wrzód na palcu’ Nie wiem po litewsku jak, po polsku to niżypirsznik Trk06Rut363 → **NIZIPIRŚNICA** *ż 1*

[Mlp nieżypirsznik Trk06Rut363]

NIJAK / **NIJAK** *ndm* ‘zupełnie, w żaden sposób’ Lat może jakie pięć, nijak nie kwitła [piwonia] Bht98Pab108 [...] lepiej nijak nie mów, jaka ja tobie ciotka Ncz02Koz65

[nijak B32Dom237 Bht98Pab108 nij^lak Ncz02Koz65]

NIJAKI *bnac.* / **NIEJAKI** **1.** ‘żaden’ Najgorzej, że nie ma tu nigdzie nijakiego ni zawodu [fabryki], nic Kmn99Kar90 Bez ksionżków nijaka uczenie się Ł67ParIII-29 A teraz nie ma nijakich lekarstw Stc96Mar78 Potem my czekamy, przeszło jeszcze trzy miesioncy, nijakiech dokumentow nie ma Ikż96Mar16 ; **2.** ‘lichy, marny’ Bitnik to nijaki Bjj99Ado62 Zdrowia bardzo niejaka mam K99Zie23 To już niejaka klacz Orn73Mas174 Pójdźim do mieszkania, chuć i niejaka ta mieszkania Ilk98Ost-nmw7(27) Obuć się nie była czym, nawlekc się. Niejaka była życia Ppl08Rut56 ♦ Ni w jaki sposób → **SPOSÓB** *m*

[mMlp niĵaki Bjj99Ado62 mDlp ni jakiego Kmn99Kar90 ni v ĵak’i Kw01Kar393 żMlp niejaka Ppl08Rut56 ńejaka K99Zie23 n’ejaka Orn73Mas174 ńejaka Ilk98Ost7(27) nMlp ńiĵka Ł67ParIII-29 Dlm niĵakix Stc96Mar78 ńiĵakex Ikż96Mar16]

NIKCZEMNY *bnac.* **1.** ‘podły’ Bkb83a)Giu96; **2.** ‘nie nadający się, do niczego’ Bkb83a)Giu96 → **DO NICZEGO**

[mMlp n’ikčemny Bkb83a)Giu96]

NIKIEDY *ndm* ‘nigdy’ Tu nigdy naokoło, tu nikiedy nie usłyszysz nigdzie, chto by rozmawiałby [...] po litewsku Wdg01Kar455 A już trzynastego niekiedy przymrozków nie bywa Dtn01Kar303

[ńik’edy Wdg01Kar455 Dtn01Kar303]

NIKIEPSKO *ndm* → **NIEKIEPSKO** *ndm*

NIKOLAJEWSKI• / MIKOŁAJEWSKI• ‘za cara Mikołaja’ Jak moj tatuś poszed na wojna nikołajewska, to ja miała pionty roczek. No to widzi, pani, ta mikołajewska wojna przepadła, tatuś z wojny nie wrócił Str99Pab171 Potem ta bolszewizna przyszła pośle tej nikołajewskiej wojny Str99Pab171

[zMlp mikołajefska zDlp nikołajefskoj Blp nikołajefska Str99Pab171]

NIKT / NICHT 1. *zaim rzeczowny, przeczący, odnoszący się do osób* ‘nikt’ Na poliewodztwo nicht nie idzi Bjw97Dwi118 Oni nie lubili, nicht tego polskiego języka ani w urzędzie nie lubili, ani te we wsi nie lubili [...] Ncz02Koz69 Pisz tak jak i ja, bo mnie nicht nie uczył, polskich szkół nie było K02Zie147 Nicht tu nie rozmawiał po litewsku K02Kar167 Nicht nic nie mówi K02Kar167; **2.** *zaim rzeczowny przeczący, odnoszący się do przedmiotów* ‘nic’ Wot daleko dobrze wydza interesnie, a blisku nikt ni moga widzieć, nijak bez okularou Drn73Par214 A z blisku nikt ni moga widzieć nijak Drn73Par51 ♦ Nie ma/nie było/nie będzie nikomu ‘nie ma/nie miał kto’ Nie było nikomu za tym patrzeć Pst96Mar99 ♦ Ni w kogo ‘u nikogo’ B32Dom237 ♦ Nĭ z kim ‘z nikim’ Męza matka za wcale po litewsku nie rozmawiała też nĭ z kim K02Zie162

[nikt Drn73Par51 n’ikt Drn73Par214 nicht Ncz02Koz69 niχt W82Tur66 K02Kar167 ħixt Wdz95Czy78 Bjw97Dwi118 K02Zie147,167 Clp ħikomu Pst96Mar99 Dlp ni w kogo B32Dom237 Nlp ħi s k’im K02Zie162]

NIKTO / NICHTO *zaim rzeczowny przeczący odnoszący się do osób* ‘nikt’ Nichto jim tam nie płacił, oni sami dobrze zrobili Bjw99Pab140 Nikto nie dziwuj sie Ł67ParIII-36 I nichto, nico, niwiadomo nic Bjj99Ado70 I miał butelka wódki w kieszeni, jak nichto nie widzi, to on, trochi popiji tej wódki Bjw99Pab131 Żadne państwo nic nie mówiło, nic, nikto Sdr99Pab165

[ñikto Sdr99Pab165 ñiktó Ł67ParIII-36 n’ikt’o Bjw97Dwi32 nixtó Bjj99Ado70 ħixt’o Bjw99Pab131, 140]

NI MA → NIE MA

NINIEJSZY ‘teraźniejszy, obecny’ A teraz wie, niniejszy paszport, to nic tam nie pismo oni Pnk01Kar421

[mMlp ħiñejšy Pnk01Kar421]

NIISKI• 1. ‘mający małą wysokość, niski’ W82Tur106 i in.; **2.** ‘nieszlachetny, pośledni, gorszy od innych’ Słowa litewska, słowa niepiękna, słowa niska Smw01Kar284 **niższy** *stw za kogo, przed kim* ‘niższy od kogo’ On był dużo niższy za mnie K02Kar247 Ja nisza przed tobo W82Tur106

samy niski *stnw* ‘najniższy’ No ji teraz Polacy na samym takim, no, materialnym niskim poziomie Śwt01Kar393

samy niższy *stnw* ‘najniższy’ Rost samy niższy Brs04Ste112

[*mMslp* nisk’im Śwt01Kar393 *zMlp*ńska Smw01Kar284 *stw mMlp* niży K02Kar247 *stw zMlp* niża W82Tur106 *stnw mMlp* samy niży Brs04Ste112 *mDlp* niżego K01a)Kar146]

NISKOROSŁY• ‘niskopienny’ Takie niskorosłe te [drzewka] Bht98Pab123

[*Mlm* niskorosłe Bht98Pab123]

NISZCZYMNY ‘bez niczego’ B32Dom237 → **NIC (BEZ NIC)**

[*mMlp* niszczymny B32Dom237]

NISZTOŻYĆ *ndk* → **NICZTOŻYĆ*** *ndk*

NITKA• *z* ‘splot włókien do szycia, nić’ W82Tur68 ♦ Bez nitki, bez igły szyta → **SZYĆ** *ndk*

[*Dlp* nit’k’i W82Tur68]

NIUCH *m* ‘węch’ Wilki, a także samo inne zwierzęty, majo niuch Łpt72Zda175 →

WĘCH *m*

[*M,Blp* nux Łpt72Zda175]

NIUCHAĆ *ndk* ‘wąchać, węszyć’ Wódki ni będą nawet niuchać Łpt72Zda175

[*bzk* n’uxac’ Łpt72Zda175]

NIWA *z bnac.* ‘pole’ [...] wszystko bohatyrewicka była niwa Bht98Pab109 I wywozisz na niwa Bjj99Ado59 Te snopy rozciągaju po niwie Bjj99Ado59 I też na niwa trzeba patrzeć Bjj99Ado59 [Len] nu i on też na niwie bywa, też para tygodn, póki wyleży sia Bjj99Ado59 Potam na niwa wywiezi sia i ścieli [len] L29Nit243 → **POLE** *n*

[*Mlp* niwa Bht98Pab109 *Blp* niva L29Nit243 Bjj99Ado59 *Mslp* niwie Bht98Pab108 nív’e Bjj99Ado59 *Mlm* niwy Bht98Pab108]

NIWKA• *z* ‘*zdr* od niwa’ Kwadratowe takie [zagony] o, nazywali niwy, niwki. A na niwce to to w tym roku posiałem, a na niwie to to posiane Bht98Pab 108 → **POLETEK** *m*

[*Mslp* niwce *Mlm* niwki Bht98Pab108]

NIZ• *m* ‘dolna część, dół’ Bo potem powiedzo, że dliaczego napisali do Grodna, a nie napisali do Waranowa, nie napisali do Bieniaków, czszeba zaczynać z niz, z samego dołu, z niższej stupieńki Bnk96Mar161

[*Dlm* nis Bnk96Mar161]

NIZANKA *z* ‘nanizane na łodygę trawy owoce, jagody’ U nas tak robili: wrywa sia długa trawa i nanizuji się poziomki – taka to nizanka Łpt72Zda175

[*Mlp* niz’anka Łpt72Zda175]

NIZIEŃKO *ndm* ‘zdr od nisko, niziutko’ Smw01Kar286

[ńiz’ej’ko Smw01Kar286]

NIZIŃKI / NIŻYŃKI ‘zdr od niski, bardzo niski, niziutki’ Świnarnik zrobił nizinki, musim tam rakam wchodzić Łpt72Zda175

[mMlp ńliziŃki/ńlizi’iŃki Łpt72Zda175]

NIZIPIRŚNICA *ż* **1.** ‘głęboki wrzód na palcu’ Kiedyś ojciec nizipirśnica miał w renku, liczy sie od kości naryw idzie Trk06Rut363 → **NARYW** *m*, **NIEŻYPIRSZNIK** *m*; **2.** ‘bot. roślina lecznica, lecząca wrzody’ Trawa jest nizipirśnica, na rojstach ona rośnie Trk06Rut363

[M,Blp nizipirśnica Trk06Rut363 L10a)Rut344]

NIŻYŃKI → **NIZIŃKI**

NO¹ *sp*, przy wyrażeniu treści niezgodnej z poprzedzającą wypowiedzią **1.** ‘ale’ No mnie nie cofneli [klasę niżej] Słb96Mar34 I znaczy, przy okupacji szkoły byli, no ja nie poszedłem Słb96Mar34 Mój ojciec nie po czystu mówił, no dziadek to na pewno [znał] czysty polski język Bht98Pab164 Była szlachta. I nawet mój dziadek był. I miał przydomek. No ja już zniszczyłem [dokumenty] B99Pob180 Tam jeszcze on nie urzondzony jak trzeba [kościół], no już poprawili, dużo poprawili, dach pokryli Btn96Mar47 A później już zebranie, no my nie dawali spokoju Bnk96Mar164 Tu choć drogo, no jest, a tam i za drogo nie ma Drj99Pab53; **2.** *wykrz przy podkreślaniu treści swojej wypowiedzi* ‘no’ No, oni teraz rozmawiają po polsku, no B96Kol189 Ja jeszcze młoda wtenczas była, no jeszcze dziecko Pkl96Mar49 No, z cerkwi nikt nie wypędzał tut, nic nie robili Ikź96Mar19

[no Ikź96Mar19 Słb96Mar34 Btn96Mar47 Pkl96Mar49,50 Bnk96Mar164 B96Kol189 Bht98Pab164] Drj99Pab53 B99Pob180]

NO² *wykrz* **1.** ‘okrzyk odpędzania krowy’ Mgn73Pie171,172 → **A GDZIE!**; **2.** ‘okrzyk odpędzania konia’ Mgn73Pie172 → **A KUZIA** *wykrz*; **3.** okrzyk popędzania, poganiania konia’ Mgn73Pie172 → **EBLA** *wykrz*

[no! Mgn73Pie171 nó! Mgn73Pie172]

NOC *ż* ‘czas od zachodu do wschodu słońca, noc’ BL83Giu 230 i in. ♦ Dniom i w nocy → **DZIEŃ** *m* ♦ Nieładny jak ciemna noc ‘brzydki jak noc, bardzo brzydki’ BL83Giu 230

[Mlp noc BL83Giu 230 Ms/p v nocy Ikź96Mar19]

NOCLEŻNIK / NACLEŻNIK / NUCLEŻNIK *m* ‘człowiek przyjmowany na nocleg’ Nuclieżniki mówili, co będo wszystkich ludzi wywozić Łpt72Zda175 Nocleżników (narodu) szmat nabrawszy się BL84Ado15

[Mlp nucl'leżnik/nocl'leżnik/nacl'leżnik Mlp nucl'leżniki Łpt72Zda175 Dlm nocleżników BL84Ado15]

NO, DO DOMU *wykrz* 'okrzyk poganiania krów' Mgn73Pie171 → **A DO CHLIEWA** *wykrz*

[no do domu! Mgn73Pie171]

NOGA *ż* 'kończyna dolna, noga' Dwa wrócili bez nog z wojny Mtr01Kar236 ♦ Brać nogi za plecy 'brać nogi za pas' L82Roj239 ♦ Górzysta/górsta noga 'noga o wysokim podbiciu' Rkw99Pab105 ♦ Mieć głowę na nogach 'umieć w porę usunąć się, uciec' L82Roj239 ♦ Nie mów hop, aż nie staniesz na nogi → **HOP** *wykrz* ♦ Nogi jak kłody/kłodki → **KŁODA** *ż* ♦ Nogi jak stęporę → **STĘPOR** *m*

[Mlp noga Rkw99Pab105 W83Tur18 Nlp nogo/nogom W83Tur18 Mlm nog'i BL82Giu228 Bjw97Dwi122 Dlm nog W83Tur18 Mtr01Kar236 Blm nogi L82Roj237,239 Mslm na nogach L82Roj239]

NOS *m* 'narząd powonienia, nos' Jak co ni tak, to nosa odwróci i nie chce z tobo rozmawiać Bkb83a)Giu97 ♦ Bez figi ni do nosa → **FIGA** *ż* ♦ Matczyne mleko nie wytar pod nosem 'mieć mleko pod nosem' BL82Gju231 ♦ Nie wtykaj nosa bez sprosa → **WTYKAĆ** *ndk* ♦ Nos jak kartofel → **KARTOFEL** *m*

[Mlp nos BL82Giu231 DAnosaŁpt72Zda174 Blp nosa Bkb83a)Giu97L82Roj239 Nlp nosem BL82Giu231]

NOSIDŁA / NOSIDŁY / NUSIDŁY *lm* 'przyrząd do noszenia ciężarów na ramionach, nosidło' Ciężko nosić trawa du rzeki bez nusidlów Łpt72Zda175 → **NOSIŁKI** *lm*

[Mlm nos'idła Wdz71Gju316 n^as'idły/n^us'idły/nos'idły Dlm n^us'idłuf Łpt72Zda175]

NOSILSZCZYK *m* 'tragarz' B32Dom237

[Mlp nosilszczyk B32Dom237]

NOSIŁKI / NASIŁKI / NUSIŁKI *lm* 'przyrząd do noszenia ciężarów na ramionach, nosidła' Nasiłki pękli, jak braznął imi ob kamieni Łpt72Zda175 Mój monż szed z nusilkami gnoju przynieść Kłw01Kar527 → **NOSIDŁA** *lm*

[Mlm nas'iłki Wdz71Giu321 nas'iłki/n^us'iłki/nos'iłki Łpt72Zda175 Nlm n^us'iłkam'i Kłw01Kar527]

NOSÓWKA / NASÓWKA / NUSÓWKA *ż* 'chustka do nosa' Nusówka wyszywana wkłada jak pan du bocznej kieszce Łpt72Zda175 Oni tkali, nawet nosówka wytkiwali, tak sprzęndzi i wytka nawet nosówka Łp01Kar418

[Mlp nosówka B32Dom237 W83Tur23 Bjw97Dwi104 M,Blp n^us'ufka/n^as'ufka/nos'ufka Łpt72Zda175Blp n^usufka Łp01Kar418]

NOTA *ż* 'znak muzyczny, nuta' W83Tur17

[Mlp nota W83Tur17]

NOTARJUS *m* 'rejent, notariusz' B32Dom237

[Mlp notarjus B32Dom237]

NOWINKI ‘zdr od nowy, nowiutki’ Jiszcze nowinki pantofelak, nu obcas odpad

Łpt72Zda176

[mMlp n^oo^oin^oki Łpt72Zda176]

NOWOBRANIEC *m* ‘rekrut’ B32Dom237

[Mlp nowobraniec B32Dom237]

NOWY• ‘nowy’ W83Tur18 i in. ♦ Nowy wienik czysto miecie → **WIENIK** *m*

nówszy *stw* ‘nowszy’ W82Tek285

[mMlp nowy L82Roj239 *stw m* nówszy W82Tek285 W83Tur18]

NOZDRY *lm* ‘otwory nosowe, nozdrza’ Nozdry ze strachu robio się wielkie Łpt72Zda176

[Mlm n^oozdry Łpt72Zda176]

NOŻ *m* → **NÓŻ** *m*

NOŻEŃKA *ż* ‘zdr od noga, mała nóżka’ W86Dub74

[Mlp nożeńka W86Dub74]

NOŻKA *ż* → **NÓŻKA** *ż*

NOŻNICY *lm* → **NOŻYCY** *lm*

NOŻYCY / **NAŻYCY** / **NUŻYCY** / **NAŻNICY** / **NOŻNICY** / **NOŻNICY** *lm* ‘nożyce’

Pułoż nużycy du kumody Łpt72Zda176 U nas jest nożnicy, co blacha tno Wtr79Saw206

Te nożnicy tylko do włosów Bjw97Dwi119 Tympymi nożnicami ni będą strzygć awieczak
Łpt72Zda176

[Mlm nożnicy Wtr79Saw206 Bjw97Dwi119 n^ażn^oicy/nożn^oicy/n^ożn^oicy n^uż^oicy/noż^oicy/naż^oicy Blm nuż^oicy
Nlm n^ożn^oicami Łpt72Zda176]

NOŻYCZEK / **NOŻECZEK** *m* ‘zdr od nóż – sztuciec stołowy’ Ł13Kun453 → **NOŻYK** *m*

[Mlp nożyček/nożyč’ek/nožeček Ł13Kun453]

NOŻYK *m* ‘zdr od nóż – sztuciec stołowy’ Ł13Kun453 → **NOŻYCZEK** *m*

[Mlp nożyk Ł13Kun453]

NOŻYSZCZA *ż* ‘niezgrabna duża noga’ W86Dub76

[Mlp nożyszczka W86Dub76]

NÓWSZY → **NOWY**

NOŻ / **NOŻ** *m* ‘nóż – sztuciec stołowy’ Noż położ Bjw97Dwi21 ♦ Rączka noża →

RĄCZKA *ż*

[Mlp noż W83Tur17 noż/nuż Mjsz73Ana38 noś/nuś Wdz71Gju315 Ł13Kun453 M,Blp noś Bjw97Dwi21
Dlp noża B32Dom253]

NÓŻKA *ż* / **NOŻKA** *ż* ‘zdr od noga, mała nóżka’ Nożki malutkie Bjw97Dwi22 Jich nożki

bjąła W82Tur101 Nic, ni nożek nima, nic u niego [...] tylko morda malutka i ogonek
Skn99Pab251 [Kurczak] tylko wykluwa się z jajek, już sam na swoich nożkach [stoi], ono
szuka jeść Pkl99Pab68

[Mlp nożka W86Dub73 nóżka/nużka Mjsz73Ana39 Mlm noški Bjw97Dwi22 n"ošk'i W82Tur101 Dlm nożek
Skn99Pab251 Ms/m noškax Pkl99Pab68]

NU *wykrz – przy podkreślaniu treści wypowiedzi ‘no’* Wtedy, nu zbierają się ludzie, krewnym
dają znać Rkw96Mar56 Nu, wpierw śpiewaków proszą Rkw96Mar56 Nu, a w szkoliż nie
chodzi [na religię] Kmj96Mar92 Nu, w szkole to już po polsku i dzieci ładnie rozmawiają
po polsku Kmn99Kar87 Nu, oni tym różnili, że mieli dużo ziemi Kmn99Kar90 Nu w
ogóle, nu pewna, że ładniej ubierali się jak już te proste ludzi, bo za tym że im było łatwiej
Kmn99Kar90 Nu to i idźmy Kmn99Kar90 Wszyskiego starczy, wszyskiego jest, nu wie,
tylko o, kopiejki brakuje Kmn99Kar92 Nu coś, mama męczyła się, zaraz zaczęła
kombinować K96Saw73 Nu, tutaj oni pod biletem pojechali K96Saw73 Nu o, strzelanina
wtedy była, nu i strachu wtedy była K96Saw74 To on popatrzył, pomyślał sobie, że nu coś
dzieci, ale majątek u mamy jest K96Saw74 Nu i teraz coś, wróć tam, co tam robić
Wtr96Saw77

[nu Drn73b)Par213 Rkw96Mar56 Kmj96Mar92 K96Saw73,74,77 Kmn99Kar87,90,92]

NUCLEŹNIK *m* → **NOCLEŹNIK** *m*

NUDA *m*, *z rzadko* ‘o człowieku ślamazarnym, nudnym’ Bkb83a)Giu86

[Mlp nuda Bkb83a)Giu86]

NUDNO *ndm* ‘smutno, tęskno *komu*, nudzi się *kto*’ Nudna jednej Pcn01Kar249 Monz nie
żyje, umarszy, ale wie pani nudno jednej bardzo Krn99Pab242 Jemu tam teraz i nudnu
Jnw03a)Ado151 → **NIERYMŚCIĆ SIĘ** *ndk*

[nudno Krn99Pab242 nudna Pcn01Kar249 nudnu Jnw03a)Ado151]

NUDNY ‘smutny, markotny’ Czego taki nudny? Bjw97Dwi119 ♦ Nudny jak dwór Tamerlana
→ **DWÓR** *m*

[mMlp nudny L82Roj239 Bjw97Dwi119]

NUMER• *m* ‘liczba określająca kolejne miejsce, wielkość, rozmiar, numer’ ♦ Za numerem
‘pod numerem’ B32Dom210

[Nlp numerem B32Dom210]

NUSIDŁY *lm* → **NOSIDŁA** *lm*

NUSIŁKI *lm* → **NOSIŁKI** *lm*

NUSÓWKA *ż* → **NOSÓWKA** *ż*

NUTRUK *m* ‘młode nutrii’ W86Dub72

[Mlp nutruk W86Dub72]

NUŻYCY *lm* → **NOŻYCY** *lm*

NYĆ *dk* ‘doskwierać, tu: marnieć’ Jest oczy ludzka, znaczy się niedobra, popatrzy na żywioła i ta żywioła nyc poczyyna Pdz01Kar475

[bzk nyc’ Pdz01Kar475]

O

O¹ / OB *przyim, przy określaniu lub wskazywaniu przedmiotu, przebiegu zdarzenia, czasu, osoby, z B, N, Ms ‘o’* Przyszedł przykaz o takich, że nikogo [z bliskich] nie ma, nu tak trzeba [im] pomagać Jrz99Pab Nie wiemy o tym, no nic a nic Slc99Pab201 Każdej niedzieli o dziewiontej na watywie przychodzo wszystko wojsko do kościoła Ikz99Pab70 Jak stukni ob ziemia W99Rut38 ♦ O ile razy więcej /większy... ‘ile razy więcej’ B32Dom239

[o B32Dom239 Ikz99Pab70 Jrz99Pab94 ʷo Slc99Pab201 ob W99Rut38]

O² / OT / UO/ UOT / WO 1. *part wskazująca ‘o’* A o tutaj Ikz99Pab70 Jaki to las, to o takie zarośle Czł99Pab99 A o tam z tyłu Bjw99Pab125 Nu ot, strzelanina wtedy była, nu i strachu wtedy była K96Saw74 Ot, jeszcze pani Steni mamy majątek arendował, swojej ziemi nie miał K96Saw74 I ledwo my z tych długów wyszli, to ot widzi, wszystka zniszczyli, zbyli K96Saw76 Ot, u mnie mąż on Ukrainiec, ale ja w dokumentach Polka Drś99Pab55 Wo tak cmentarz za rzeczkom, teraz śmiecie tam ubierajo [sprzątają] Drj99Pab54 Taka łapata była, łapata, wo taka wo, drewlana Kmj99Pab92 Ali wo, w zeszłym roku w Postawach [...] to anioł pański śpiewali Jrz99Pab94 Ji wot te Darwinski tutaj i żyjo do tego czasu Dgd82a)Par211; **2.** *part. wzmacniająca treść następującej po niej wypowiedzi ‘a jednak, a właśnie że’* A ot pójdziesz! B32Dom211 Ot nie pójdę B32Dom241 → **WOT** ♦ Tut o/uo/wo → **TUTAJ** *zaim*

[o Ikz99Pab70 Czł99Pab99 Bjw99Pab125 K96Saw74,75,76 Drś99Pab55 vo Drj99Pab54 ʷoKml96Mar106 Krm96Mar115 Kmj99Pab92 Jrz99Pab95 wot Dgd82a)Par211]

O³ / OT / WO / WOT *wykrz ‘o’* [...] ta gmina była spalona, uot, w wojnie spalili, ja nie wiem, partizany Drś96Mar25 I szkoła była u nas na górze, polska szkoła, uot ten, uot, budynek, co teraz pan powiedział Drś96Mar25

[ot B32Dom211,241 uot Drś96Mar25]

OB *przyim* → **O**¹

OBACZYĆ *bnac.* / **UBACZYĆ**[•] *dk* ‘zobaczyć’ Wybrawszy się ja [...] obaczyć

Bkb84Ado16 Można było zjeździć obaczyć [kościół] Stc96Mar81 Zajechać, możecie obaczyć do kościoła, tak ładnie w kościele u nas Stc96Mar81 Tu wo, ten, znaczy się, kościół i proszę obaczyć jak zmarnowany Drj96Mar27 Puwrać z wojska i mnie ubaczył i mnie spodobał Wdg01Kar435

[*bzk obaczyć Bkb84Ado16 Stc96Mar81 obaczyć Drj96Mar27 prze3lp ũbaczył Wdg01Kar435*]

OBARZANKA *ż* → **OBWARZANKA** *ż*

OBBIERAĆ *ndk* → **OBIERAĆ** *ndk*

OBCAS^{*} / **QBSAC** / **OBŚAC** **ABSAC** / **UBŚAC**[•] *m* ‘obcas’ Ubsacy puwykrzywiali się i chodzić wstył Łpt72Zda177 → **KABLŮK** *m*

[*Mlp 'opsac/aps'ac Mlm ups'acy Łpt72Zda177*]

OBCHODZENIE *n* ‘sposób bycia, zachowanie się’ To jaka to obchodzenie w kościele pijanego człowieka Szt01Kar502 → **OBCHÓD** *m*

[*Mlp opχożenie^a Szt01Kar502*]

OBCHODZIĆ¹ *ndk* ‘wzbudzać zainteresowanie, obchodzić *kogo*, interesować *kogo*’

♦ Obchodzić milczeniem ‘pomijać milczeniem’ B32Dom237

[*bzk obchodzić B32Dom237*]

OBCHODZIĆ² *ndk* ‘wschodzić – o zasianych nasionach,’ Zasiane zboże już obchodzi B32Dom237

[*bzk obchodzić ter3lp obchodzi B32Dom237*]

OBCHODZIĆ SIĘ / **UBCHODZIĆ SIĘ**[•] *ndk* **1.** ‘mieć jakiś sposób bycia’ A u niego język obchodzi się taki ładny [...] i od tego oni i szlachta nazywają się. Szlachcic miał co to drugie, obchód z ludźmi, obchodził się nadto ładnie B96Cie203; **2.** ‘czcić jakiś ważny dzień, obchodzić, świętować’ Byli Jonini [dzień św. Jana] to u nas ubchodzili się, ale ja nie byłam, bo za to, że żałoba Wdg01Kar456 ♦ Obchodzić się tanio ‘tanio/drogo kosztować’ B32Dom237

[*bzk obchodzić się B32Dom237 prze3lp obchodził się B96Cie203 prze3lm upχoż'il'i sie Wdg01Kar456*]

OBCHÓD *m* ‘sposób bycia, zachowanie się’ A była szlachta nieuczona, no szlachcic był z urodzenia. U niego i drugi obchód w domu B96Cich203 → **OBCHODZENIE** *n*

[*Mlp obchód B96Cich203*]

OBCIĄG *m* **1.** ‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Giu121 → **CZECHŁO** *n*; **2.** ‘poszwa na pierzynę’ Bkb73Giu121 → **CZCHOŁ**^{*} *m* **2**

[Mlp opć'ork Bkb73Giu121]

OBCZEPIĆ• *dk* 'objąć rękoma, obłapić' K02Kar287

obczepiwszy *ipu* Wnuczki bardzo miłe, przyjeżdżają, oczepiwszy, jedna całuje, druga całuje K02Kar287

[*ipu* obćyp'ifšy K02Kar287]

OBCZEPYWAĆ• *ndk* 'obejmować rękami, obłapiać' Płot oczepują, czy du pary czy nie du pary, jeżeli du pary – dobrze, zamonż wydzisz Wdg01Kar449 Płot oczepywali Bkb08Rut95

[*ter3lm* "općapujō Wdg01Kar449 *prze3lm* oczepywali Bkb08Rut95]

OBDAŃCIE *ndm* 'nędznie, jak obdarty' Jak już jutro będzie Wielkanoc, z wieczora idziem do kościoła, już żołdaci obdarcie ubrawszy się, nu wie już takie papierowe czapki im, szabli zrobiona Użp01Kar260

[obdarc'e Użp01Kar260]

OBDAŃC → **OBEDRZEĆ•** *dk*

OBDAŃKA• / **ABDAŃKA•** *z* 'czyszczenie ziarna z łuski, oddzielanie plew od ziarna' O, pani, smaczny był chleb, nie taki jak teraz, a potem żeż bogatszy byli, abdańku [ziarna] zrobim, żytnia chleb dobry taki biały Kmj96Mar93

[Blp abd'orku Kmj96Mar93]

OBDAŃC• / **ODDAŃC•** *ndk* 'dzielić rozdawać, obdaŃc *czym*' To biedniaków im oddaŃc, znaczy kawałki ziemi [...] Kmp01Kar427

[*prze3lm* "oŃel'al'i Kmp01Kar427]

OBEBAŃC / **UBEBAŃC** *dk* 1. 'pozbawić wierzchniej warstwy, obrać' Łpt72Zda176;

2. 'zerwać owoce z drzew, krzaków' Musim ubebaŃc nidoŃpiałe gruszki, bo pukradno bachury Łpt72Zda176 Jedna drzewa była słodka, to i obebralim jeszcze nidoŃpiawszy L29a)Szw74; 3. 'zabrać przemocą, ograbić ze wszystkiego' No, nic nie poradzisz [...], żePolska jest obabrana, okradziona B12Gol108

[*bzk* obebaŃc Trk06Rut-nma ob'ebrac'/ub'ebrac' *prze1lm* obebralim L29a)Szw74 *przy1lp* obb'ora *przy2lp* obb'eżyš *przy3lp* obb'eży *przy1lm* obb'eżym *przy2lm* obb'eżyc'e *przy3lm* obb'oro Łpt72Zda176 *ibtMlp* *z* ababrana B12Gol108]

OBEDRZEĆ *rzad* / **UBEDRZEĆ•** *rzad* / **OBDAŃC** / **UBDAŃC** / **OBDAŃC** *dk* 'ściągnąć, zerwać, oberzeć' Ni mogą obdaŃc kory z tej kłody jodłowej Łpt72Zda176

obdarszy *ipu* Psy jego nie jeden raz byli obdarszy, za to on tak boisia ich W91a)Ado99

[bzk 'obdarc'/'ubd'arc' przy1lp ub'edża przy2lp ub'edżyś przy3lp ub'edży przy1lm ub'edżym przy2lm ub'edżyc'a przy3lm ub'edżo Łpt72Zda176 ipu obdarśy W91a)Ado87,99]

OBEJŚĆ *dk* 'wzejść – o roślinie' Obeszła pszenica Bjw97Dwi119 Jak tok ziemia [stratowali] potym gryka i kartofla wyrosła, potym obeszło, tak że nic nie szkodziło zbożu Pps91Kru182 ♦ Obejść milczeniem 'pominąć milczeniem' B32Dom237

[bzk obejść B32Dom237 prze3lp ż obešla Bjw97Dwi119 prze3lp n obeśló Pps91Kru182]

OBEJŚĆ SIĘ• *dk* 'obrzędzić zwierzęta gospodarskie' W miadzielia raniej wstaniesz, przybierzesz się, krowka podojisz, tam obejdzi sia i da kaściołku L13Kar368

[ter nos abejż'i s'a L13Kar368]

OBEŁGA ż 'obelga, zniewaga' W82Tur105

[Mlp obelga W82Tur105]

OBETRZEĆ *dk* → **OBTARĆ** *dk*

OBEZPIECZYĆ *dk* czym 'zapewnić co' Muszo mnie obezpieczyć i drzewam Kmn99Kar78

[bzk obezpieczyć Kmn99Kar78,85]

OBGADAĆ* / **OGADAĆ**• *dk* 'powiedzieć o kimś coś niepoehlebnego, obgadać, oszkalować' Wykorzysta ciebie jeszcze i ogada W86Dub79

[przy3lp ogada W86Dub79]

OBGOLIĆ SIĘ• *dk* 'ogolić się' K02Kar272 i in.

[prze1lp m (sic!) obgol'ila m s'a K02Kar272]

OBIAD *m* 'główny posiłek w środku dnia, obiad' ♦ Obiad na dwie/trzy potrawy →

POTRAWA ż ♦ Swaci obiad 'poczęstunek dla gości weselnych w drugi dzień wesela, który gospodyni przyjęcia weselnego przygotowała własnym sumptem' To zwykle parszuka piekła na swaci uobiad, karawoji te krenciła Brt01Kar315 ♦ Żałobny obiad 'poczęstunek dla uczestników pogrzebu, stypa' Wielie liudzi będzie na żałobnym obiedzie Mtr01Kar240 Zakopajo i wtedy już proszo na uobiad żałobny, uobiad żałobny wtedy Rkw96Mar57

[Mlp obiad B32Dom207 'ob'iat Brt01Kar315 Blp uobiat Rkw96Mar57 Mslp ob'eże Mtr01Kar240]

OBIADOWAĆ *ndk* 'jeść obiad' Igl04Rut432

[bzk obiadować Igl04Rut432]

OBIAZACIELNO *ndm* 'obowiązkowo' Obiazacielno żeby byłoby obrączka świencona Brs02Rie52 → **OBOWIĄZKOWIE** *ndm*

[ob'az'ael'no Brs02Rie52]

OBIECANKA* / **UBIECANKA** *ż* ‘obietnica, na którą nie można liczyć’ ♦ Obiecanka
cacanka, a durnemu radość ‘o obietnicy rzuconej na wiatr’ Mówi, że odda na jesieni, a ja
jemu wtedy mówia: ubicanka cacanka a durnemu radość Łpt72Zda126

[Mlp u^{bi}canka u^{bi}canka Łpt72Zda126]

OBIECYWAĆ• *ndk* ‘przysięgać komuś coś, obiecywać’ B32Dom237 ♦ Obiecuje być
‘zapowiada się’ B32Dom237

[ter3lp obiecuje B32Dom237]

OBIEDWIA *ż* → **OBIEDWIE** *ż*

OBIEDWIE / **OBIEDWIA** / **OBYDWIE**• *rzad.* ‘rodz *ż* od obydwaj, obie, obydwie’

Obiedwie córki [...] przyszli do chaty odziawszy się Bkb84Ado17 No to moje córki
ubiedwie polskie gimnazjum kończyły Dtn99Pab239 I później w jedna strona, a i można
na obiedwia [pączki smażyć] Orn73b)Mas217 Strzemiony zgubiłam obiedwie
Orn73a)Masl87 Obiedwie matek majo Bkb73Giu85 Przebralim sie obiedwia i jidzim
K02Kar209 W ubiedwich kulanach te narasty takie K02Kar209 Obydwumi garściami
Orn73a)Masl85

[Mlm obiedwie Bkb73Giu85 Bkb84Ado17 ubiedwie Dtn99Pab239 u^{be}d^{ve} K99Zie16 ob’edv’a K02Kar209
Blm ob’edw’a Orn73b)Masl217 ob’edw’e Orn73a)Masl87 Nlm obydwum’i Orn73a)Masl85 Mslm v
ub’edv’ix K02Kar209]

OBIERAĆ• / **OBBIERAĆ** *ndk* **1.** ‘usuwać wierzchnią warstwę, obierać ze skórki’ Ta jabłka
obbierać, to tam grzybki przygotować W99a)Rut96; **2.** ‘obrywać, zrywać owoce z drzew,
krzaków’ Mało jeszcze tej biedy, pamiętam, lato, gorąco, wiszni obierali Bht98Pab153

[bzk obbierać W99a)Rut96 prze3lm obierali Bht98Pab153]

OBIJAĆ *ndk* → **OBIWAĆ** *ndk*

OBIJANIK *m* ‘typ łodzi używanej do pływania po błotach’ B32Dom237

[Mlp obijanik B32Dom237]

OBIWAĆ / **ABIWAĆ** / **OBIJAĆ**• *rzad* / **ABABIWAĆ** *ndk* ‘uderzeniami narzędzi wyłuskić
nasiona, objać z ziarna’ Wozim, wieziem do gumna, teraz trzeba obiwać, główki to bardzo
pracowicie obiwali, nie cepami, a takimi kłódkami albo pralnikiem Kml96Mar109 Jego
tym objali to siemie Isz96Mar190 A potem takim trąpłom, z drzewa zrobiona taka, i
objali ton kastyce Isz96Mar190 On ma ościuki i po zbożu bijo, obiwojo te ościuki
Trk06Rut363 Lien rościli, lien ababiwali, lien ten suszyli Brs04Ste120 Żeb twojimi
kaściami dzieci hruszki abiwali W46Pab- nmw

[*bzk obivac' Kml96Mar109 ter3lm obiwajo Trk06Rut363 prze3lm obival'i Kml96Mar109 obijał'i*
Isz96Mar190 abačival'i Brs04Ste120]

OBIWANIE• *n* 'wyluskiwanie nasion uderzeniami narzędzi, obijanie' Po obiwaniu, jak
siemiena od jego już odbierzym, tedy wionżym po kilka Kml96Pab109

[*Mslp obivańu Kml96Pab109*]

OBJAŚNIAĆ SIĘ *ndk* 'rozmawiać, porozumiewać się' Objasniać się na ruskim języku
B32Dom237

[*bzk objaśniać się B32Dom237*]

OBJAWIAĆ *ndk* 'ogłaszać, oświadczać' B32Dom237

[*bzk objawiać B32Dom237*]

OBJAWIĆ• *dk* 'ogłosić, oświadczyć' ♦ Objawić wojna 'wypowiedzieć wojnę' O, oni jeden
drugiemu objawili wojna Kmp01Kar430

[*prze3lm "objav'il'i Kmp01Kar430*]

OBJAWIENIE / OBLAWIENIE *n* 'ogłoszenie, plakat' [Ludzie] wiedzo, oblawienie jest
Kml99Pab121

[*Mlp ob'jav'en'e Mjs73Ana24 obl'aćeńe Kml99Pab121*]

OBJAŻDŻKA *ż* 'objazd' B32Dom237

[*Mlp objażdżka B32Dom237*]

OBJEŻDZIĆ• *dk* 'podróżując, odwiedzić wiele miejsc' Pps91Krup176
objeżdżwszy *ipu* To już pół świata był objeżdżwszy Pps91Krup176

[*ipu objeż'żifšy Pps91Krup176*]

OBKĄSAĆ* / **UBKĄSAĆ**• *dk* 'pogryźć' To był jedan człowiek, bywało obkonsajo psy, on
tam zamówi, zamówi Pdz01Kar576 Psy ściekła jak obkāsajo [...] nu to on zamówi [...]
K02Kar272

[*przy3lm upkonsajo K02Kar272 upkonsajo Pdz01Kar476*]

OBKRAJAĆ* / **UBKRAJAĆ**• *ndk* 'obcinać' Rezakiem ubkrajasz kupyta a raszpieliam
wyrównywujisz Łpt72Zda196

[*ter2lp upkr'ajaš Łpt72Zda196*]

OBKRAŚĆ *dk* → **OKRAŚĆ** *dk*

OBKRAŻONY 'otoczony ze wszystkich stron' Już obkronżony Wdz95Czy75

[*ibt mMlp opkronżony Wdz95Czy75*]

OBKRĘCIĆ• *dk* ‘owinać wokół, opleść *czym*’ A tu w jednym miejscu tutaj taka krowa, uona bodła się [...] nu i ta krowa jego obkręciła łańcuchem [...] i ciągała jego tam po krzakach Bjw99Pab139 → **OBWINĄĆ** *dk*

[*prze3lp* opkrenc’iła Bjw99Pab139]

OBKRYĆ• *dk* ‘okryć, przykryć *czym*’ Deski upkryjo dywanami pienkna Pdz01Kar473

[*przy3lm* upkryjo Pdz01Kar473]

OBKRYWAĆ• *ndk* ‘okrywać, przykrywać *czym*’ Ja i grzałka i ścianka wypalie, ja i grzałka, ja jego obkrywam Bjw96Mar126

[*ter1lp* obkrywam Bjw96Mar126]

OBLAĆ *dk* ‘oblać, polać *kogo, co*’ Łpt72Zda176

[*bzk* ‘obl’ac’ *przy1lp* ubl’eja *przy2lp* ubl’ejiš *przy3lp* ubl’eji *przy1lm* ubl’ejim *przy2lm* ubl’ejica *przy3lm* ubl’ejo Łpt72Zda176]

OBLAWIENIE *n* → **OBJAWIENIE** *n*

OBLAZŁY 1. ‘wyliniały, wytarty, wyłysiały, łuszczący się’ B32Dom238; 2. ‘wyblakły, taki, który stracił kolor’ B32Dom238

[*mMlp* oblazły B32Dom238]

OBLECIEĆ• *dk* ‘odpaść, odlecieć’ Ona potem, brodaweczka ta, obleci W99a)Rut102 → **ODWALIĆ SIĘ** *dk*

[*przy3lp* obleci W99a)Rut102]

OBLĘKĆ SIĘ *dk* ‘ubrać się, włożyć na siebie ubranie’ Ona nie pośpiała sie obłękć i goła uciekała Wdg01Kar458 Ta wymyjisz [wypierzesz], ta [inną] obleczysz sia Brt01Kar318 → **NAWLEKĆ** *dk* 1

[*bzk* ‘obl’ekc’ s’e Wdg01Kar458 *przy2lp* uobl’ečyš’s’a Brt01Kar318]

OBLEPIĆ• *dk* ‘przykleić, nakleić’ Przyjechała córka, oblepiła ot szpalery, bo było już oberwane Kmj96Mar92 → **WYKLEIĆ** *dk*

[*prze3lp* z oblepiła Kmj96Mar92]

OBLEWAĆ SIĘ* / **UBLEWAĆ SIĘ**• *ndk* ‘oblewać, polewać *kogo, co*’ Na Wilkanoc ubliwajo sie wodo Łpt72Zda176

[*prze3lm* ubl’iv’ajao s’e Łpt72Zda176]

OBLEWAKA ż ‘gołoledź, ślizgawica’ B32Dom238 → **GOŁOLOD** *m*

[*Mlp* oblewaka B32Dom238]

OBLACZYSTY* / **ABLACZYSTY** ‘kabłąkowaty, wygięty w pałąk’ Ja mogła prędko żać, pani, taki sierp był wielki ablaczysty taki, jak ja zaczepie tak dużo Mac99Pab158

[mMlp abłaczysty Mac99Pab158]

OBŁAMON* / **ABŁAMON*** *m* ‘niezdara, niedołęga, ciamajda’ Ech, ty abłamon, takiej głupstwy nie potrafisz zrobić W96Rie82 → **DUPOWATY**

[Wlp abłamon W96Rie82]

OBŁAUCH / **ABŁAUCH** *m, ż 1.* ‘człowiek o dużych lub obwisłych uszach’ W82Tur75 → **OBŁOUCHATY*** **1; 2.** ‘niedorajda’ Staśka, ty abłaucha Bjw97Dwi113 → **DUPOWATY**

[mMlp oblauch/abłlauch W96Rie97 zWlp abłauxa W82Tur75 Bjw97Dwi113]

OBŁAUCHI / **OBŁAUCHY** → **OBŁOUCHY***

OBŁEJDA* / **ABŁEJDA** *m* ‘niezdara, niedołęga, ciamajda’ Chodzi jak jaki abłejda W96Rie82 → **DUPOWATY**

[Mlp abłejda W96Rie82]

OBŁĘDA* *m, ż* ‘obłąkaniec’ Chodzo jak obłendy, czasem pójdo gdzie Str99Pab172

[Mlm obłendy Str99Pab172]

OBŁONA / **UBŁONA** *ż* ‘brzegowa deska ucięta z pnia’ Obłona to jakby deska, ale ni deska, bo z jednej strony nirówna, ukrungława Łpt72Zda176 → **OBZOISTA** *ż*, **OPOLEK** *m*

[Mlp obłona/ubłona Łpt72Zda176]

OBŁOUCHATY* / **ABŁAUCHATY** **1.** ‘człowiek mający duże odstające uszy; zwierzę z obwisłymi uszami’ Ależ to człowiek abłauchaty W96Rie82 → **OBŁAUCH** *m; 2.* ‘pogard. ślamazarny, niezdarny’ L86Tek89 → **DUPOWATY**

[mMlp abłauchaty W96Rie82 abłauxaty L86Tek89]

OBŁOUCHI → **OBŁOUCHY***

OBŁOUCHY* / **OBŁAUCHY** / **ABŁAUCHI** / **ABŁAUCHY** / **OBŁOUCHI** /

UBŁAUCHI **1.** ‘człowiek mający duże odstające uszy, zwierzę o dużych obwisłych uszach’ Te świni, co my kupili, to jest abłauche i majo krótkie nosy Łpt72Zda176 → **OBŁOUCH** *m, ż; 2.* ‘niezdara, niedołęga, ciamajda’ W96Rie82 → **DUPOWATY**

[mMlp oblauchy B32Dom238 abła'uxi/ubła'uxi/obło'uxi Mlm abła'uxe Łpt72Zda176]

OBŁOUSZNIK / **ABŁAUSZNIK** / **UBŁAUSZNIK** *m* ‘człowiek lub zwierzę o dużych obwisłych uszach’ Abłausznikami my nazywali całą rodziną Kaziuczycchi, bo oni mieli wielkie uszy, nu świni takie, co majo opuszczone uszy, też nazywali obłousznikami Łpt72Zda176 → **OBŁOUCH** *m, ż 1*

[Mlp abła'uśnik/ubła'uśnik/obło'uśnik Nlm abła'uśnikami/obłouśnik'ałmi Łpt72Zda176]

OBŁÓŻNIE *ndm* ‘wymagający leżenia w łóżku, obłożnie’ Obłożnie chory Wtr82Saw71

[obłożnie W83Tur17 obłuźnie Wtr82Saw71]

OBMANIĆ / ABMANIĆ / UBMANIĆ *dk* ‘oszukać’ Patrzaj, żeby ciebie ni ubmanilib
miastowe przykupki Łpt72Zda176

[*bzk* obmanić W99Rie63 *abm*’ańic’/*ubm*’ańic’/*obm*’ańic’ *war3lm* ubmań’il’ip Łpt72Zda176]

OBMAZAĆ• *dk* ‘obsmarować, pokryć *czym*’ Położyli te kamienie i cementem obmażo i
wszystko Mdn96Mar142

[*przy3lm* obmażo Mdn96Mar142]

OBMYĆ• *dk* ‘przeprać, uprać’ Przyjeżdża, trocha obmyji, wypłucz te odzianiuki
K02Kar291

[*przy3lp* obmyji K02Kar291]

OBMYŁKA *ż* → **OMYŁKA*** *ż*

OBNALICZKA* / **ABNALICZKA** *ż* ‘listwa, deska przybita z zewnątrz do futryny i do
ściany, obramowanie futryny’ Brs01Czy97

[*Mlp* abnal’ička Brs01Czy97]

OBNIUCHAĆ / ABNIUCHAĆ / UBNIUCHAĆ *dk* ‘obwąchać’ Krowie zawiąż oczy i
pudsuń ciliuka cudzego, tak ona ubniucha jego i pozna, co ni jej Łpt72Zda177

[*bzk* ubń’uħac’/*abń*’uħac’/*obń*’uħac’ *przy3lp* ubń’uħa Łpt72Zda177]

OBNOSEK *rzad.* / **ABNOSEK / UBNOSEK** *m* ‘o odzieży – rzecz noszona, używana,
zniszczona’ U jej rzeczy dobraj ni znajdziesz, sama tam barachło i abnoski Łpt72Zda177

[*Mlp* abn’osak/*ubn*’osek/*abn*’osek/*obn*’osek/*ubn*’osak *Mlm* abn’oski Łpt72Zda177]

OBNOŻKA *ż* ‘pyłek, który zbiera pszczoła z kwiatów’ Brs01Czy100

[*Mlp* obnoška Brs01Czy100]

OBOD / OBQD *m* / **OBODA / ABODA / UBODA** *ż* **1.** ‘felga, obręcz koła samochodu’
Orn94Mas1132; **2.** ‘drewniana obręcz koła wozu konnego’ Nie dojechał, bo obod złamał
się W96Rie97 Na pudgniłe obody naciągnęli nowe szyny, gdzie oni rozum majo
Łpt72Zda177

[*mMlp* obot Orn82Mas1202 W96Rie97 obót Wdz71Giu314 *mDlp* oboda Orn94Mas1132 *żMlp* oboda
Orn82Mas1202 Orn94Mas1132 *ub*’oda/*ab*’oda/*ob*’oda *Blm* ob’ody Łpt72Zda177]

OBODA *ż* → **OBOD** *m*

OBOI *lm* ‘tapety’ Ściana wykleił obojami W99Rie63 → **SZPALER** *m*

[*Mlm* oboi *Nlm* obojami W99Rie63]

OBOJĘTNIE *ndm* ‘strasznie, niebezpiecznie’ Nocą tamtędy iść obojętnie W96Rie97 Koło
cmentarza iść obojętnie W46Pab-nmw → **STRASZNO¹** *ndm* ♦ Haniebnie obojętnie
‘bardzo strasznie’ W lesie mnie było haniebnie obojętnie W99Rie76

[obojętnie W83Tur23 W96Rie97 W99Rie76 obojętnie W46Pab-nmw]

OBORKI *lm* ‘zdr od obory, paski lub sznurki do wiązania łapci’ W82Tur74 → **OBORY** *lm*

[Mlm oborki W82Tur74]

OBORY *lm* ‘paski lub sznurki do wiązania łapci na nogach’ Patrzaj, toż obory rozwiązali się W96Rie97 → **OBORKI** *lm*

[Mlm obory W82Tur74 W96Rie97]

OBOWIĄZEK• *m* ‘obowiązki służbowe, praca w ramach zatrudnienia’ Ł67ParIIa)-58

♦ Sprawiać obowiązki ‘wykonywać, sprawować obowiązki’ B32Dom257 ♦ Wypełniać obowiązek ‘wykonywać swoją pracę’ A wot syn już pjanica, nu on swój obowionzek wypełnia tam Ł67ParIIa)-59

[Blp obovionzek Ł67ParIIa)-59 Blm obowiązki B32Dom257]

OBOWIĄZKOWIE / **OBOWIĄZKOWO** *ndm* ‘koniecznie, obowiązkowo’ Czy to obowiązkowo teraz czy nie? W01Mas124 Na Nowy Rok obowiązkowie musieli być pączki, obowiązkowie pączki, pierogi i pączki Rzc98Ost-nmw8 → **OBIĄZĄCIELNO** *ndm*

[obowiązkowie W86Dub78 Bjw97Dwi71 obowiązkowo B32Dom238 W01Mas124 obovskoŋe Rzc98Ost-nmw8]

OBOWIĄZKOWO *ndm* → **OBOWIĄZKOWIE** *ndm*

OBOWIĄZKOWY ‘zgodny z przepisami, konieczny, przymusowy’ B32Dom238

[mMlp obowiązkowy B32Dom238]

OBOZ *m* ‘kolumna transportowa’ B32Dom238

[Mlp oboz B32Dom238]

OBRABIAĆ• *ndk* ‘uprawiać ziemię’ A teraz tyko tam w jednym miejscu trochu kartofli sadzim i wszystko to, my bardzo rady, że oni obrabiajo tam ziemia, wiecia L13Kar368

[ter3lm obrab’ajo L13Kar368]

OBRABOWAĆ• *dk* ‘okraść, obrabować’ Wdg01Kar442

obrabowawszy *ipu* Byli kościół uobrabowawszy i teraz dzwonki ukradli, krzyży ukradli [...] Wdg01Kar442

[ipu uobrabovavšy Wdg01Kar442]

OBRAĆ• *dk* ‘wybrać na podstawie głosowania’ Jego obrali za brygadzira Wdz73Cze200 → **WYBRAĆ** *dk* 1

[prze3lm ôbr'al’i Wdz73Cze200]

OBRAD• *m* ‘zespół tradycyjnych czynności towarzyszących jakiejś uroczystości, obrzęd’ Nu obrady terażniejsze, to ido do zaksu, tak samo obrady jest, kuma i kum, mat’, ojciec i tam przy tym stojo, przy tych [...] Kml96Mar106 Dużo takich rzeczy, obradów u nas jest, obradów Kml96Mar106 → **PAPROCI** *lm*

[Mlm obrady Dlm obraduf Kml96Mar106]

OBRAŃIAĆ *ndk* ‘bronić’ Jak pisarz te sprzeczności wykrywa, usprawiedliwia i obrania. Będę tę rację obraniała W01Mas80

[bzk obraniać B32Dom238 *ter3lp* obrania *przy3lp* ż będę obraniała W01Mas80]

OBRAZ *m* ‘obraz, malowidło’ ♦ Obraz święty ‘obraz o treści religijnej’ Bkb73Giu115

[Mlp ¹obras Bkb73Giu115]

OBRAZAK *m* → **OBRAZEK** *m*

OBRAZEK• *m* / **OBRAZAK**• *m* ‘mały obraz, obrazek’ Postawił obrazek świętej Heleny Wdz95Czy85 → **OBRAZIK** *m* ♦ Patrzyć jak na obrazek ‘patrzeć z zachwytem’ Patrzy jak na obrazak B82Giu227

[Blp obrazek Wdz95Czy85 obrazak BL82Giu227]

OBRAZIK *m* ‘*zdr* od obraz lub mały obraz, obrazek’ A potem Jadwiga ochrzciła Litwinów. Tut niegdzie obrazik jest, jak chrzciała B96Stra198 Nic tam (do trumny) się nie wkłada. Różaniec tylko na rękę i szkaplery, i obrazik z patronką B96Doł206 Ilia krzyżów tam była i obrazików i czego tam na tej górza nie było nastawiona Bjj99Ado76 A w renke dajo obrazik i różaniec na renke namatajo Bjw99Pab139 → **OBRAZEK** *m*

[Mlp obrazik B96Stra198 Blp obrazik B96Doł206 obraz’ik Bjw99Pab139 obrazik B96Doł206 Bjw99Pab139 Dlm obrazikuf Bjj99Ado76]

OBRAZOWAŃJE• *n* ‘wykształcenie’ On [ma] obrazowańje Brs02Rie51

[Blp obrazowańje Brs02Rie51]

OBREBYWAĆ *ndk* ‘szyciem zabezpieczać brzeg tkaniny przed strzępieniem się, obrębiać’ B32Dom238

[bzk obrębywać B32Dom238]

OBREČZ• *m* ‘przyrząd w kształcie koła, obręcz’ Na juro [kaszę] wysypuje się na reszoto, w środek obrencza położonego na ziemi ji woła się kur W82Rei38 Taki obręcz przynoszo duży i postawio pośrodku obrencza krupy te W99Rut40 → **OBREČZA** *ż* ♦ Trzymać w obręczach → **TRZYMAĆ** *ndk*

[Dlp obrencza W82Rei38 obrenča Blp obrenč W99Rut40 Ms/m v obrenčax Bnk96Mar164]

OBREČZA *ż* ‘obręcz’ L99Kar50 → **OBREČZ** *m*

[Mlp obręcza L99Kar50]

OBROCZYK* / **UBROCZYK** *m* ‘zapłata w naturze, zapłata w postaci odrobku’ Odbywalim osimdziesiąt dni za chata, dawali obroczyk taki Wdg01Kar435

[M,Blp ũbroczyk W91Ado86 Wdg01Kar435]

OBRONIĆ• *dk* ‘ustrzec przed czymś, obronić’ Bkb84Ado15

obroniwszy *ipu* Ojciec jej [ją] był obroniwszy Bkb84Ado15

[*ipu* obroniwszy Bkb84Ado15]

OBROSNAĆ• *dk* ‘porosnąć, pokryć się roślinami’ Wdz95Czy84

obrosszy *ipu* Z jednej strony mechem obrosszy Wdz95Czy84

[*ipu* obrosszy Wdz95Czy84]

OBROTNY* / **OBRÓTNy** ‘dotyczący obrotu gotówkowego lub towarowego, obrotowy’ Bjw97Dwi22 → **OBROTOWY***

[*mMlp* obrutny Bjw97Dwi22]

OBROTOWY* / **OBRÓTOWY** ‘obrotowy’ Podatek obrótowy W83Tur18 → **OBROTNY***

[*mMlp* obrótowy W83Tur18]

OBRÓCIĆ SIĘ / **ABRUCIĆ SIĘ**• / **UBRÓCIĆ SIĘ**• *dk* **1.** ‘odwrócić się *do kogoś*’ Obrócić się do kogo z prośbą B32Dom238; **2.** ‘zamienić się *w co*, przybrać inną postać’ Ubrócił się w kozła Bjj99Ado65 A ta zbuntowana dziecko na Litwina obróciła się, a każdy Litwin Polaka nie lubi Mcl99Pab155 → **WYWRÓCIĆ SIĘ** *dk*

obróciwszy się *ipu* Hdie abróciwszy, wszeńdzie pa białorusku mówio Mlr99Pab254

[*bzk* obrócić się B32Dom238 *prze3lp m* ubrócił s’a Bjj99Ado65 *prze3lp z* obruc’iła s’e Mcl99Pab155 *ipu* abruc’ifšy Mlr99Pab254]

OBRÓTNy → **OBROTNY***

OBRÓTOWY → **OBROTOWY***

OBRUGAĆ / **ABRUGAĆ** / **UBRUGAĆ** *dk* ‘zwymyślać, złajać’ Morda zbili, ubrugali jak psa i puścili Łpt72Zda177

[*bzk* ubr^lugać/abr^lugać/ubrug^lać/obr^lugać *prze3lm* ubrug^lali Łpt72Zda177]

OBROUSEK* / **UBROUSEK**• *m* ‘zdr od obrus’ Ja ściele biały łubrusek lniany, pud ubrusek łożę siana troszki Rzc98Ost-nmw23

[*Blp* ũubrusek/ubrusek Rzc98Os-nmw23]

OBROUSIEĆ• *dk* ‘zrusyfikować się’ Jest dzieci nie bierzowane u nas, to jeździli do Łotwy

[...] u nas tu nie ma, nie, już tak obrusili Drs99Pab56 → **POMOSKALEĆ**• *dk*,

ZMOSKALEĆ *dk*, **ZROUSIEĆ** *dk*, **ZRUSYFIKOWAĆ SIĘ**• *dk*

[*prze3lm* obrus'eli Drs99Pab56]

OBRYCA *ż* 'część uprząży końskiej, uzda' W99Rie70 → **UZDECZKA** *ż*

[*Mlp* obryca W99Rie70]

OBRYNDAĆ SIĘ* / **ABRYNDAĆ SIĘ** *dk* 'zabrudzić się, ochlapać się' Ejs94Kru118 →
OBRYZGAĆ SIĘ *dk*, **ZACHWOSTAĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* abr'lyndacca Ejs94Kru118]

OBRYZGAĆ* *dk* 'ochlapać' Samochód obryzgał błotem cała ubrania W96Rie97 →
OBRYNDAĆ SIĘ* *dk*

[*prze3lp* obryzgał W96Rie97]

OBRYZGAĆ SIĘ* *dk* 1. 'ochlapać się' W96Rie97; 2. 'wystrzępić się' Kałoszy [nogawki]
w majtkach już obryzgali się, trzeba podszyć W96Rie97 → **POBRYZGAĆ SIĘ** *dk*,
POSZCZEPAĆ SIĘ *dk* 1

[*prze3lm* obryzgali się W96Rie97]

OBRYKNAĆ *dk* 'skwaśnieć, skisnąć – o mleku' Trk06Rut363
obrzykszy *ipu* Mleko obrzykszy Trk06Rut363

[*bzk* obrzyknać *ipu* obrzykszy Trk06Rut363]

OBSSAC *m* → **OBCAS*** *m*

OBSADZAĆ *ndk* 'omawiać, rozpatrywać, dyskutować nad czym' B32Dom238

[*bzk* obsadzać B32Dom238]

OBSERWATORJA *ż* 'obserwatorium' B32Dom202

[*Mlp* obserwatoria B32Dom202]

OBSERWOWAĆ* *ndk* 'przestrzegać' Wszystko jedno katolicy ludzi, oni ta swoją święta
obserwują Mtr01Kar235 Oni zawsze posty obserwują K01a)Kar158 Jeszcze są takie
[ludzie, którzy] obserwują [język polski], nie wiem, z nich bardzo słabe byli Pulacy,
bardzo słabe Krs99Ost108

[*ter3lm* opservują K01a)Kar158 opservują Mtr01Kar235 ópservują Krs99Ost108]

OBSKORUZŁY / **OSKORUZŁY** 'brudny, z zaskorupiałym brudem' Chodził obskoruźły
W96Rie97 Żebraczka w obskoruźłym kaftanie W96Rie97 → **KAREŁY**

[*mMlp* obskoruźły W96Rie97 oskoruźły W99Rie71 *mNlp* z obskoruźłym W96Rie97]

OBSKORUŻNIETY 'brudny, z zaskorupiałym brudem' W96Rie97 → **KAREŁY**

[*mMlp* obskorużnięty W96Rie97]

OBSOLUTNIE *ndm* → **ABSOLUTNIE** *ndm*

OBSTAŁOWAĆ* *dk* 'zamówić wykonanie czegoś' Bkb84Ado14

obstalowawszy *ipu* My muzykantów aż z Karszuniszek obstalowawszy Bkb84Ado14

[*ipu* obstalowawszy Bkb84Ado14]

OBSTANOWKA *ż* ‘meble, urządzenie w mieszkaniu’ Jemu [synowi] wszystko dobra – i kwatera i obstanowka, wszystko co jest Ł67ParII-21

[*Mlp* obstanówka Ł67ParII-21]

OBSTAWYWAĆ• *ndk* ‘obstawiać *co* czym, ustawiać wokół czegoś’ Kwiatami okładają i wtedy kwiatami obstawują Rkw96Mar55

[*ter3lm* obstawują Rkw96Mar55]

OBSYPNIK / ABSYPNIK / UBSYPNIK *m rol.* ‘pług do podsypywania ziemniaków’ Ubsypnik na długi nos i udkłada ziemia na dwa boki Łpt72Zda177

[*Mlp* ubs'ypnik/abs'ypnik/obs'ypnik Łpt72Zda177]

OBSYPYWAĆ / ABSYPYWAĆ / UBSYPYWAĆ *ndk rol.* ‘podsypywać obsypnikiem krzaki kartofli’ Kartofli dwa razy, a to i wiencaj musisz obsypywać Łpt72Zda177

[*bzk* ubsyp'yvac'/absyp'yvac'/obsyp'yvac' Łpt72Zda177]

OBSZCZEŻYTIE• *n* ‘tu: hotel robotniczy; bursa, dom akademicki’ Czwarty [syn] kamieńszczykim, murarzem, alia on na obszczym żyti żyji Mjs73Ana178

[*Mslp* na 'opščym ž'yt'i Mjs73Ana178]

OBSZCZY• ‘ogólny, powszechny’ Obszcza koliektywizacja Brs02Rie52 → **OGÓLNY**

[*žMlp* opšča Brs02Rie52]

OBSZMORGAĆ• *dk* ‘obskubać gałązkę z liści, oberwać’ Żeby mieć czym ściobnąć po koniu, witka brzozowa obszmorgał W96Rie105

[*prze3lp m* obszmorgał W96Rie105]

OBSZMULANY• ‘brudny, wyświechtany’ Miał na sobie jakaś obszmulana ubrania W96Rie97

[*žBlp* obszmulana W96Rie97]

OBSZYTKA• *ż* ‘larwa chruścika, używana jako przynęta na ryby’ Trzeba poszukać w wodzie obszytków W96Rie97

[*Dlm* obszytków W96Rie97]

OBŚMIAĆ• *dk kogo* ‘wyśmiać’ No i widzi pan, ja wtedy jich obśmiałam Brż96Mar177

[*prze1lp* *ż* opśmiałam Brż96Mar177]

OBTARĆ / OBTARĆ / ABTARĆ / UBTARĆ / OBETRZEĆ• *dk rzad.* ‘wytrzeć, otrzeć’ Obetrzy dziecku twarzyczka, a to chodzi brudna Łpt72Zda177

[bzk opt^larc' /optarc' /upt^larc' /apt^larc' rozk lp obe^łš'y Łpt72Zda177]

OBUCZAĆ *ndk* 'uczyć, nauczać' Komandował tym, dwieście siedem ludzi było, nu już na froncie, na ćwiczenia trzeba było obuczać, i z Krakowa tam i z Łodzi i rozmaitych tam so Skn96Mar73 Przychodziła nauczycielka obuczać po polsku K02Kar327

[bzk obu^ćac' Skn96Mar73 K02Kar327 prze3lm obu^ćal'i Jrz96Mar67]

OBUCZONY• 'wyćwiczony, wyuczony' Mieli broń, mieli wojska obuczona Śwt01Kar390

[žMlp uobu^ćona Śwt01Kar390]

OBUCZYĆ *dk* za kogo, kim 'wyuczyć na kogo' I chciał mnie obuczyć za kucharku

Jrz96Mar67 Nu co tam, tynkarzem obuczyli i wsio Szt01Kar510

[bzk obu^ćyc' Jrz96Mar67 prze3lm uobu^ćyl'i Szt01Kar510]

OBUĆ SIĘ *dk* 'włożyć buty, obuwać, obuć się' Do lasu też boso, kiedyś nie było ubuwszy sie, nicht nie ubuwał sie Mcl99Pab158 Obuć sie nie była czym Ppl08Rut56

obuwszy się *ipu* Mcl99Pab158

[bzk obu^ć sie Ppl08Rut56 ipu obu^ćsy s'e Mcl99Pab158]

OBUI *m* → **OBUI** *m*

OBUI• *m* / **OBUI** *m* 'obuwać' Karteczka napiszy to co czeba materiału jakiegoś, obuja, to robotnicy dostajo za ta karteczka Użp01Kar264 Ja obuwa umiała nie rwać, ja jakoś tak o chitrze, jedno nogo by to jak na powietrzu tancyła Str99Pab172 → **OBUIA** *ž*

[mMlp obuj W82Tur74 Blp obu^ć Str99Pab172 mDlp obu^ćja Użp01Kar264]

OBUIAĆ SIĘ• *ndk* 'wkładać buty, obuwać' Do lasu też boso [...], nicht nie obuwał sie Mcl99Pab158

[prze3lp obu^ćwał s'e Mac99Pab158]

OBUIA *ž* 'obuwać' Wojena obuwa W01Kur183 → **OBUI** *m*

[žMlp obu^ćwa W01Kur183]

OBWARZANKA / **OBARZANKA** / **UBARZANKA** *ž* / **BAŻANAK** *m* 'obwarzanek' Ot smaczna obwarzanka W83Tur20 Na kiarmaszu musowie kupić ubarzanki wielkie i malienackie dla dzieci Łpt72Zda176 Ach jaka smaczna obwarzanka W86Tek189 Kupił cała wiercinka obwarzanków W96Rie97 Na chujinka no byli i cukierki, naprawdę cukierki ale i bażanki wiesili i ciastka Rzc98Ost-nmw26

[mMlp bażanak Rzc98Ost-nmw26 Mlp ž obwarzanka W83Tur20 obważanka W86Tek189 obažanka/ubažanka Łpt72Zda176 Blp "bažanki Łpt72Zda176 Dlm obwarzanków W96Rie97 Blm bażanki Rzc98Ost-nmw26]

OBWIJAĆ *ndk* 'owijać coś wokół czegoś' ♦ Obwijać wełnę w bawełnę 'owijać w bawełnę' L82Roj237

[bzk obwiać L82Roj237]

OBWINAĆ• *dk* ‘owinać coś dookoła czegoś’ Bkb84Ado14 → **OBKRĘCIĆ** *dk*
obwinęwszy *ipu* Ja szyja czerwonym hałsztukiem obwinęwszy Bkb84Ado14

[*ipu* obwinęwszy Bkb84Ado14]

OBWINIAĆ *ndm* w czym ‘oskarżać o co’ B32Dom238

[bzk obwiniać B32Dom238]

OBYCZAJ / **ABYCZAJ** *m* ‘zwyczaj, obrządek’ Tam takie obyczaji robio i tak dalej, [...] tam
jest inny trochu obyczaj Rzc98Ost-nmw17 No takie uot obyczaje Rzc98Ost-nmw18

[*Mlp* abyčaj *Mlm* obyčaje Rzc98Ost-nmw17,18]

OBYDWA *licz 1. o dwu osobach płci męskiej* ‘obydwaj’ Kiedy wojna, zabierali, jak moje
bracia obydwu na wojnie zabrate, zabite, nie wrócili Kml96Mar111 Syny to oba żenili się
zaraś, dwóch poraś, to jeden raś było wesele obydwóch Krn96Mar116; **2. o dwu osobach**
różnej płci ‘obydwoje, oboje’ A wszystkoż jedno mąż był na dwanaście lat starszy, tak
wszystko jedno już stare obydwu byli Stc96Mar79 Stare jesteśmy obydwu Kml96Mar111

[*mMlm* obydwu Stc96Mar79 Kml96Mar111 *Dlm* obydwóch Krn96Mar116]

OBYDWIE → **OBIEDWIE**

OBYSK *m* ‘rewizja, przeszukanie’ Enkawede [...] oni znaczy przyjechali u nas robili obysk, u
mnie była dużo polskich ksionżek Kw01Kar398

[*M,Blp* 'obysk Kw01Kar398]

OBYWATEL *m* ‘właściciel nieruchomości, miejscowy właściciel ziemski’ Menża rodzicy,
to oni byli uobywatelowie liczylu sia, byli oni wywiezione na Sibir Wdg01Kar438 →

OBYWATELUS *m*

[*Mlp* obywatel B32Dom238 ůobyvatel'ov'e^a Wdg01Kar438]

OBYWATELUS• *m* ‘właściciel nieruchomości, miejscowy właściciel ziemski’ I tam w tych
dworach właścicielami byli Polacy, no żmudczy Polacy, znaczy obywatelusy K99a)Zie256
→ **OBYWATEL** *m*

[*Mlm* obywatelusy Kwn99a)Zie256]

OBZIAWIĆ• *dk* ‘objąć kromkę, kawałek jedzenia szeroko otwartymi ustami’ Ojciec, jaka
ogromienna łusta ty odkrojił, ty jej nie obziawisz Wtr79Saw210

[*przy3lp* obz'aviš Wtr79Saw210]

OBZOISTA / **UBZOISTA** *ż* ‘brzegowa deska ucięta z pnia’ Obzoista to nizupelnie deska, bo
nie ma czterech kantów, ona utpiłuwana z boku kłody Łpt72Zda177 → **OBLONA** *ż*

[*Mlp* obzo'ista/ubzo'ista Łpt72Zda177]

OBZYWAĆ• *ndk* ‘przezywać *kogo*’ Obzywali, że my szlachta Mhl12Ost126 →

OBZYWAĆ SIĘ *ndk*

[*prze3lm* obzywali Mhl12Ost126]

OBZYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘przezywać *kogo*’ Bo to śmiejali się „harbatyje szlachta”. Oj,

obzywali się Bht98Pab120 → **OBZYWAĆ** *ndk*

[*prze3lm* obzywali się Bht98Pab120]

OBŻERGAĆ / OŻARGAĆ *dk* 1. ‘osiadłać, okiełznać’ Obżergał jak konia i pojechał

Bjw97Dwi119 Czemu Stasiuk nie ożargał bułanej W80Tek69; 2. ‘okraczyć, usiąść

okrakiem’ On jego obżergał i bił kułakam Wtr79Saw210

[*bzk* obżergać W31Otr83 W83Tur22 ożargać W87Smo57 *prze3lp* obżergał Wtr79Saw210 Bjw97Dwi119 ożłargał W80Tek69]

OBŻYĆ SIĘ• *dk* ‘przyzwyczaić się do określonych warunków życia, zagospodarować się w nowym miejscu’ Jak już obżyli się, dobrze było Ł67ParIV-4

obżywszy się *ipu* Potem już ludzie byli obżywszy się już przy tym kołchozie, potem sowchozy zrobili, jakoś [...] obżyli się ludzie, nieźle zarabiali Slc99Pab203

[*prze3lm* uobżyli się Slc99Pab203 obżył i s’e Ł67ParIV-4 *ipu* uobżyłszy się Slc99Pab203]

OCENKA* / **ACENKA**• *ż* ‘stopień szkolny, ocena’ A do kościoła dzieci, które do szkoły chodzo, dowiedzo się, to musztruj to wtedy, acenki stawio, krzycz to nauczyciele

Btn99Pab63 Acenki drene stawili Brs02Rie49

[*Blm* acenki Btn99Pab63 Brs02Rie49]

OCHAJNY ‘schludny, czysty, zadbany’ Bkb83a)Giu87 → **AKURATNY**

[*mMlp* očajny Bkb83a)Giu87]

OCHAPKA• *ż* ‘naręcze’ ♦ W ochapka ‘obejmując naręcze oburącz’ W96Rie106

[*Blp* ochapka W96Rie106]

OCHMISTRZY尼亚 *ż* *przest.* ‘ochmistrzyńi’ W99Rie63

[*Mlp* ochmistrzyńia W99Rie63]

OCHMYLIĆ• *dk* ‘spuścić z tonu’ W96Rie97

ochmyliwszy *ipu* ♦ Ochmyliwszy uszy ‘z nosem na kwintę’ Poszedł uszy ochmyliwszy W96Rie97

[*ipu* ochmyliwszy W96Rie97]

OCHOTA* / **UCHOTA**• *ż* ‘polowanie’ Król pujechał na uchota Brł73Sud193

[*Blp* uxłota Brł73Sud193]

POCHOTNIE *ndm* ‘chętnie’ B32Dom238

[ochotnie B32Dom238]

POCHOTNY* / **UCHOTNY*** ‘chętny’ Teraz oni [księża] nia bardzu umieju [po polsku] i nie bardzu uchotne Łp01Kar411

[Mlm uχotne Łp01Kar411]

POCHRONKA / **UCHRONKA** *z dawne* ‘nazwa przedszkola w okresie międzywojennym’ A ja już jak była w ochronce Jrz96Mar67 Uczyliśmy wszystkie w ochronce tej, ochronka była İlk98Ost-nmw2(22) U grafini była taka uchronka dla dzieci, że ot kiedy [rodzice] na robote jido czy co, to dzieci du tej uchronki İlk98Ost-nmw11(31) → **SADIK** *m*

[Mlp oxronka İlk98Ost-nmw22 uxronka İlk98Ost-nmw31 Dlp uxronKi İlk98Ost-nmw31 Mslp v oxronce Jrz96Mar67 İlk98Ost-nmw22]

POCHWACIĆ / **ACHWACIĆ*** / **UCHWACIĆ** *dk* ‘dopuścić do ochwatu u konia, do zapalenia miękkich części kopyta’ Zmęczonego napoił zimno wodo i achwacił konia Łpt72Zda177

[bzk aχv^lac[’]ic[’]/uχv^lc[’]ic[’]/oχv^lac[’]ic[’] *prze3lp m* aχv^lac[’]ił Łpt72Zda177]

OCIEPLEĆ* *dk* ‘ocieplić się’ Teraz może już jak ociepleje, suszej beńdzie Glt99Pab179

[przy3lp oc[’]epl[’]eje Glt99Pab179]

OCUCIĆ* / **OCZUCIĆ** / **ACZUCIĆ** / **UCZUCIĆ** *dk* ‘ocucić’ W łaźni jak wliaz na poł, a tam jak dali duchu, tak zrobił sia niprzytomny, musieli jego uczucić wodo Łpt72Zda177

[bzk u^luc[’]ic[’]/a^luc[’]ic[’]/o^luc[’]ic[’] Łpt72Zda177]

OCZECZKI *lm* ‘zdr od oczy, oczka, oczęta’ Smw01Kar286 → **OCZENIATKI** *lm*

[Mlm očečki Smw01Kar286]

OCZENIATKI *lm* ‘zdr od oczy, oczęta’ W86Dub74

[Mlm oczeniatki W86Dub74]

OCZESAĆ / **UCZESAĆ** *dk* ‘ociosać’ Uczesał kłoda i czekał pukil Jaśka ni przydzi Łpt72Zda177

[bzk o^lesac[’]/u^lesac[’] *prze3lp m* u^lesał Łpt72Zda177]

OCZEWISTY → **OCZYWISTY***

OCZEWIŚCIE *ndm* → **OCZYWIŚCIE*** *ndm*

OCZUCHAĆ SIĘ / **ODCZUCHAĆ SIĘ*** *dk* **1.** ‘ocknąć się, oprzytomnieć’ Szmat czasu przeszło nim odczuchał się W96Rie97; **2.** ‘wrócić do zdrowia, dojść do siebie’ B32Dom238 i in.

[bzk oczuwać się B32Dom238 *prze3lp m* odczuwał się W96Rie97]

OCZUCIĆ *dk* → **OCUCIĆ*** *dk*

OCZY / OCZI *rzad. lm 1.anat.* ‘organ wzroku, oczy’ → **OKO** *n*; **2.** ‘złe spojrzenie, rzucenie uroku przez spojrzenie’ Ja w żadne oczy nie wierze, w żadne uroki nie wierze

Bjw99Pab128 ♦ Dziać się w oczach *czyich* → **DZIAĆ SIĘ**¹ *dk* ♦ Iść przez oczy ‘pchać się natrętnie, bezwzględnie, nachalnie’ Nic jego nie obchodzi, tylko idzi przez oczy; lezi przez oczy W99Rie60 ♦ Łupaty oczci ‘wyłupiaste oczy’ BL82Giu228 → **WYŁUPIASTY** ♦ Mieć skaleczone oczy ‘mieć chore oczy, uszkodzony wzrok’ Ma skaleczone oczy Bkb83a)Giu89 ♦ Oczy jak chabry/oczy jak wołoszki ‘niebieskie oczy, oczy jak bławatki BL832Giu226 ♦ Oczy jak wołoszki ‘niebieskie oczy, oczy jak bławatki BL832Giu226 ♦ Oczy/oczi jak u królika’ czerwone wyłupiaste lub małe czerwone oczka’ BL82Giu229 ♦ Oczy na miarze stoją → **MIARA** *ż* ♦ Oczy nie pokazują → **POKAZYWAĆ** *ndk* ♦ Podkowy pod oczima → **PODKOWA** *ż* ♦ Świńskie oczi ‘małe oczy w bardzo jasnej oprawie’ BL82Giu230

[Mlm ocy Drn73Par214 oči BL82Giu226,228 Blm ocy Bkb83a)Giu89 uocy Bjw99Pab128 Mslm w oczach L91Z0w549]

OCZYŚCIĆ *dk 1.* ‘usunąć wszystko z wnętrza czegoś, opróżnić’ B32Dom238; **2.** ‘obrać, zdjąć zewnętrzną warstwę’ Przynieść kartofli i oczyścić, scerkować ta kartoflia przaz carka Mjs73Ana178

[bzk oczyścić B32Dom238 oč'ys'c'ic' Mjs73Ana178]

OCZYWISTY* / OCZEWISTY ‘nie budzący wątpliwości, bezsporny, oczywisty’ B32Dom238

[mMlp oczewisty B32Dom238]

OCZYWIŚCIE* / OCZEWIŚCIE *ndm* ‘oczywiście, rozumie się’ B32Dom238

[oczewiście B32Dom238]

OD *przyim 1. przy określaniu miejsca* ‘od’ I od domu gdzie pójdzisz? Kmn99Kar86 Od domu do Solecznik pojedzisz, to tam jest, trzeba wiele przejechać, osiemdziesiąt lity to trzeba na droga tylko Kmn99Kar86; **2. przy określaniu przedmiotu, z którego coś pochodzi** ‘z’ [Wnuki] po polsku nie bardzo. A mniejszy też [wnuk], ot ksionżki świętej to czytają. Ten starszy troche lepiej umie Isz96Mar197 [...] od salonu wychodziło się, pokój był gościnny K02Zie144Protokół od dnia...B32Dom249; **3. przy określaniu przyczyny zjawiska** ‘przez’ Żeby deżdzu, polane od deżdzu Rkw99Pab105 ♦ Zostać od kogo ‘być,

zostać osieroconym przez *kogo*’ Bo ja od mamy też mała zostałam się [...] byłam pewnie siedem, osiem, miałam lat Kw01Kar398

[od B32Dom223,238,249 Rkw99Pab105 Kmn99Kar86 Kw01Kar398 K02Zie144 ot Isz96Mar197 W01Mas132]

ODACĆ *dk* → **ODDAĆ** *dk*

ODANNY• *ipb* → **ODDAĆ** *dk*

ODAWAĆ *ndk* → **ODDAWAĆ** *ndk*

ODBALOWAĆ *dk* ‘bawić się na rewanżowym przyjęciu’ [...] a dzisiaj u mnie baliowali, na drugi już tam za tydzień, ci kiedy jaka święta, do drugiego dworu. To taka była moda Przez cały rok wszystko muszo odbaliować Użp01Kar262

[*bzk* òdbal’ować Użp01Kar262]

ODBIEGNAĆ *dk* ‘odbiec, oddalić się biegnąc’ W91Ado87

odbiegszy *ipu* W91Ado87

[*bzk* odb’egnon’c’ *prze3lp m* odb’ek *prze3lp ż* odb’egła *ipu* odb’eksy W91Ado87]

ODBIELIĆ *dk* ‘wybielić’ Też brzydka nitka, ale to trza było odbielić, taki proszek jest [co] odbiela Mck99Pab154

[*bzk* uodb’el’ic’ *ter3lp* uodb’ela Mck99Pab154]

ODBIERAĆ *ndk* **1.** ‘odłączać, sortować’ Czysta zboża bejsowali, odbierali Trk06Rut363; **2.** ‘zbierać, sprzątać, uprzątać’ Wierzyli, nie odbierali u stołu, że przyjdą, które umarszy Pdż01Kar472; **3.** ‘paraliżować, powodować bezwład’ Noge odbiera Btn96Mar45 Noga odbiera i wszystko, ręka, noga, ot Btn96Mar45; **4.** ‘amputować’ Ale późni doktor popatrzył się, przyszedł z rana i mówi [...] zostaje wam noga, nie będziem odbierać [...] no ji zaczęli leczyć Ilk98Ost-nmw27 → **ODEJMYWAĆ** *ndk*

[*bzk* odb’erać Ilk98Ost-nmw27 *ter3lp* odb’era Btn96Mar45 *prze1lm* uodb’e’ral’im Pdż01Kar472 *prze3lm* odbierali Trk06Rut363]

ODBIWAĆ• / **ODBIJAĆ** *ndk* **1.** ‘odbijać, usuwać przez odbijanie’ Piersz tak odbiwają kora, a potem już czesze Bjw99Pab130; **2.** *kulin.* ‘bić – o mięsie’ ; **3.** ‘zniechęcać *do czego*, odciągać *od czego*’ Oni odbiwali wszystkie dzieci od wiary, wtedy straszna było, aż póki ten Gorbaczow nie znalazł się B96Kol188 ♦ Odbijane kotlety → **KOTLETA** *ż*

[*ter3lm* odb’ivają Bjw99Pab130 *prze3lm* odbiwali B96Kol188 *ibt Mlm* odbijane B32Dom229,238]

ODBIWAĆ SIĘ* / **UDBIWAĆ SIĘ**• *ndk* *od kogoś* ‘bronić się *przed kim*, odpierać atak’ Zza liasu Niemcy udbiwali się od Ruskich Krm01Kar406

[*prze3lm* udb’ival’i s’e Krm01Kar406]

ODBOLEĆ *dk* ‘przeboleć, przestać ubolewać’ Tego odboleć nie może Bjw97Dwi73 Ja tego nie mogę odboleć W86Dub79

[*bzk* odboleć W86Dub79 Bjw97Dwi73]

ODBRONIĆ• *dk* ‘zabronić, zakazać’ Co ty mnie mówia zrobisz [...] nie odbronzisz ty mnie, chto pójdzie, ten pójdzie K02Kar272

[*przy2lp* "odbrońś K02Kar272]

ODBRZMIEWAĆ• *dk* ‘rozbrzmiewać’ Niech odbrzmiewa polska pieśń K02Kar272

[*ter3lp* odbżm’eva K02Kar272]

ODBUCHAĆ• *dk dezapr.* ‘odbyć, odsłużyć, odpracować’ Trzy lata odbuchał ja w wojsku, trzy lata w ruskim wojsku odbuchał, w sawieckim Iwt06Mor112

[*prze3lp* odbuxał Iwt06Mor112]

ODBYWAĆ *ndk* ‘odpracowywać, płacić za co własną pracą’ Żylim biedna, nia mielim swojaj ziemi, najmowalim chata, odbywalim dla gospodarzy, chtóre wielkie, odbywalim osimdziesiąt dni za chata Wdg01Kar435 Potam czeba odbywać ludziom, które dla nas pomagali kopać Wtr84Saw175 Już nie pańszczyźniki, ale jakieś tam dwa dni, czy trzy dni, czy ile tam w tygodniu, czy w miesioncu musieli odbywać K02Zie154 ♦ Odbywać wakaruszki → **WAKARUSZKI** *lm*

[*bzk* odbywać K02Zie154 odbyvac’ Wtr84Saw175 *prze1lm* odbyval’i Mtr01Kar235 r"odbyval’im Wdg01Kar435]

ODBYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘odbywać się, mieć miejsce’ W91Ado99

odbywawszy się *ipu* Nu i prawda, sama sala, w której wieczorynka pod folklur odbywawszy sia, wyglądała jak ta lalka W91a)Ado99

[*ipu* odbyvafšy s’a W91a)Ado99]

ODCHODY *lm* ‘śmiec, resztki, odpady’ Wdz71Giu321

[*Mlm* otxódy Wdz71Giu321]

ODCHODZIĆ• *ndk* ‘iść oddalać się’ Kmj99Pab84 i in. ♦ Odchodzić od pamięci → **PAMIĘĆ** *ż*

[*prze3lp m* otxoz’ił Kmj99Pab84]

ODCHWYCIĆ• *dk* ‘zaczerpnąć powietrza, nabrać tchu’ Kmp01Kar432 → **ODCHWYCIĆ SIĘ** *dk*

odchwyciwszy *ipu* To ona odchwyciwszy ducha [...] ani obejrzała się [...] Kmp01Kar432

[*ipu* otxvyc’ifšy Kmp01Kar432]

ODCHWYCIĆ SIĘ *dk* 1. ‘zaczerpnąć, nabrać tchu’ Mama, daj mnie kwaśnego mleczka udchwycić sia Śwt01Kar390 → **ODCHWYCIĆ** *dk*; 2. ‘ożyć’ To zdaje się, że odchwyciło się, i trawka, wszystko, zdaje się, że i dyszać lepiej tako powietrze K02Zie146 → **ODCHWYCIĆ** *dk*, **ODCHWYAC SIĘ** *dk*

[*bzk utxyyc’ic’ s’a Śwt01Kar390 prze3lp n otxfyćilo še K02Zie146*]

ODCHWYTAĆ SIĘ• *dk* ‘złapać oddech, nabrać tchu’ No to padajonca choroba, mówi, że trzeba ziemio jego zasypać, potrzymać trocha, wtedy on odchwytą się prędko K01a)Kar154 → **ODCHWYCIĆ SIĘ** *dk* 1

[*ter3lp uotxvyta s’e K01a)Kar154*]

ODCHYLAĆ• *ndk* ‘odgiąć’ Dcs13Koz389

[*prze3lm otχ’il’al’i Dcs13Koz389*]

ODCISNAĆ* / **UCISNAĆ** *dk* ‘odcisnąć, wycisnąć *co na czym*’ Nu, pierwszy bochan zrobi chleba i musi krzyż ucisnąć Użp01Kar258

[*bzk uc’isnońc’ Użp01Kar258*]

ODCZUCHAĆ SIĘ *dk* → **OCZUCHAĆ SIĘ** *dk*

ODCZYTAĆ• *dk* ‘przeczytać głośno, wygłosić’ ♦ Odczytać modlitwa ‘zmówić modlitwę’ Z początku modlitwa o(d)czytamy, po modlitwie litańja Pnk01Kar424

[*przy1lm očytamy Pnk01Kar424*]

ODCZYTYWAĆ SIĘ *ndk* ‘zdawać sprawę, składać sprawozdanie’ B32Dom238

[*bzk odczytywać się B32Dom238*]

ODDAĆ / **ODAC**• *dk* 1. ‘oddać, zwrócić’ Ochotnicy nie chcieli śledczemu oddać broń, z której strzelano W01Mas110 Za dług odaje temu Irszy Żydowi Użp01Kar264 Nu to ja odam jemu klucze, on przybiegnie już modlić sie Pst96Mar99 Ja tobie oddam z swego kieszenia W82Tur107 Ona przypędziła [krowy, które pasła] do domu i macosze uodała nitki Kls73Cze224 Oddaliśmy ten gmach dla firmy Ł95Kar45 Jak Rosjanie oddali dla Litwy Wilno, to wtedy tylko brat móg przyjechać z Wilna, a tak nie móg przyjechać K02Zie140 Ależ ktoż ich odda? Kmn99Kar92; 2. ‘przekazać’ [...] ziemia tak samo była w kołchozie, teraz odana do tej spółki K02Zie146; 3. ‘przydzielić, skierować’ Przy nim pracowalim znaczy dwóch odana ludzi [...] Kmp01Kar430; 4. ‘posłać na n aukę, do szkoły’ Matka mnie uddała du tej szkoły Rzc98Ost-nmw3 → **PUŚCIĆ** *ndk* ♦ Oddać cześć ‘zasalutować, oddać honory wojskowe’ B32Dom238 ♦ Oddać/przyznać sprawiedliwość ‘przyznać słuszość, rację’ B32Dom257

odawszy *ipu* Nie ma odawszy jeszcze Wln63Par84

[*bzk oddać B32Dom258 W01Mas110,116 ter3lp odaje Użp01Kar264 prze3lp ż "odała Kls73Cze224
 uodałam K01a)Kar146 uudała Rzc98Ost-nmw3 prze1lm oddal'is'my Ł95Kar45 prze3lm oddali K02Zie140
 przy1lp odam Pst96Mar99 "odam W82Tur107 przy3lp odd'a Kmn99Kar92 prze3lp m odałem W83Tur19
 rozk lp odaj W83Tur19 ipu odavšy Wln63Par84 ibt žMlm odana K02Zie146 prze nos odana Kmp01Kar430]*

ODDANY / ODANY → ODDAĆ *dk* [

ODDARĆ / UDDARĆ *dk* ‘odedrzeć’ Musieli uddarć poła na zawiązania nogi Łpt72Zda177

[*bzk 'oddarc'/udd'arc' przy1lp od'edža przy2lp od'edżyš przy3lp od'edży przy1lm od'edżym przy2lm
 od'edżyc'a przy3lm od'edžo Łpt72Zda177]*

ODDAWAĆ / ODAWAĆ• / UDAWAĆ• *ndk* **1.** ‘zwracać właścicielowi, oddawać’ I ona przypendziła krówkę, krówka do domu, i odaje macosie ten mak Kls73Cze223 I ten plac odawał ludziom Wdk99Pab214; **2.** ‘posyłać, umieszczać, kierować na naukę’ Najmowano nauczycielkę w domu, z tym, że jak już nie było takiej nauczycielki, która by potrafiła wszystkie przedmioty tak ekstra nauczyć, wówczas już odawało się [dzieci do gimnazjum] K02Zie133 I taki był zwyczaj, że dzieci jak najdłużej uczyły się w domu, nie udawano do gimnazjum K02Zie133 → **PUSKAĆ** *ndk* **3;** **3.** ‘wydzielać zapach, czuć czym’ Naszy gospodarz nia lubi wendzonego, dymam jemu oddaji, i wszystko Ign73Sud189 ♦ Oddawać cześć ‘salutować, oddawać honory wojskowe’ B32Dom238

[*bzk oddawać B32Dom238 ter3lp "odaje Kls73Cze223 od'aji Ign73Sud189 prze1lp uodałam K01a)Kar146
 prze3lp m odawał Wdk99Pab214 3lm uodaval'i K01a)Kar146 prze nos odawało śę/udavano K02Zie133]*

OD DAWNA* / ADAWNA *ndm* ‘od dawna, od dawnych czasów’ My już tak adawna družnie żyjim L13Kar369

[*adavn'a L13Kar369]*

ODDZIAŁ• *bnac.* / **ODZIAŁ•** / **UDZIAŁ•** *m* **1.** ‘klasa w szkole, oddział’ Jeśli jak do szkoły dzieci chodzo, to drugie(go) udziału nie przejdzie Pcn01Kar250 Tu w Kownie dwa pierwsze oddziały konczyłem Kwn01Kar394; **2.** ‘jednostka wojskowa’ Wstompil do do tego Bliny oddziału do [...] w Lidzie, w żandarmerii on Brż96Mar170 Może i pani zapisze sie do naszego oddziału Śwt01Kar388

[*Dlp ożału Brz96Mar170 oż'ału Śwt01Kar388 uż'ału Pcn01Kar250 Blm odż'ały Kwn01Kar394]*

ODDZIELEŃJE* *n* [od-dzie] / **ADDZIELEŃJE•** *n* [ad-dzie] ‘oddział, dział przedsiębiorstwa itp.’ Oj dużo, tutaj u nas w tym addzielenju pieńć dajarak [dojarek] majo [...] Btn96Mar45

[*Mslp aż'ż'eleńju Btn96Mar45]*

ODDZIELNIE* [od-dzie] / **UDZIELNIE** *ndm* ‘oddzielnie, osobno’ Udzielnie na poliu była wendliarnia Kjd01Kar281

[uʒˈelˈnɛ Kjd01Kar281]

ODEBRAĆ• / UDEBRAĆ• *dk* **1.** ‘wziąć z powrotem, odebrać, zabrać’ Jeżeli ty darmo udebrałasz, kto odebrał tobie, wszystko jedno, to była moja ziemia K99Zie27; **2.** ‘oddzielić, odłączyć’ Po obiwaniu, jak siemiena od jego już odbierzym, tedy wionżym po kilka Kml96Mar109; **3.** ‘sparaliżować, spowodować bezwład’ A u niego było zlijańnie, to jego, to pół, pół tak odebrane u niego Pst96Mar100 [...] i mowa była odebrana, i nogi byli odebrana i nie rozmawiał, i nie chodził i wyzdrowiał [...] K02Zie140 I wot jej najutro i odebrała noga [...], i wot noga stała mniejsza, mniejsza. Sama rośni, a ta noga ni rośni Ł67ParI-52

[*prze3lp* odebrał *prze2lp m* (sic!) udebrałaš K99Zie25,27 *przy1lm* odbeżym Kml96Mar109 *ibt zMlp* odebrana Pst96Mar100 K02Zie140 *ibt nMlp* odebrane Pst96Mar100 *ibt Mlm* odebrana K02Zie140 *prze nos* odebrała Dgd82a)Par217 odebrała Ł67ParI-52]

ODEJMOWAĆ *ndk* ‘zabierać co, pozbawiać czego’ B32Dom238

[*bzk* odejmować B32Dom238]

ODEJMYWAĆ *ndk* ‘tu: amputować’ Nie gangrena a trond [...] i ot [noga] ona byłaby mnie odjenta, chcieli odejmywać, wcale chcieli odejmywać Hk98Ost-nwm27 No ji zaczęli leczyć [nogę] no ji ni udjęli → **ODBIERAĆ** *ndk*

[*bzk* odejmywać *prze3lm* udjęli *ibt z Mlp* odjenta Hk98Ost-nwm27]

ODEJŚĆ• *dk* **1.** ‘przenieść się, przeprowadzić się’ Tu udeszłam du domu uot, to przez ta wojna ot Kjd01Kar284 Nu i widzi, pużyli wiela, udeszli tutaj, nie zgodzili sia tam, udeszli tutaj K02Kar320; **2.** ‘obejść dookoła’ I jidzie procesja, procesja udejdzie trzy razy, późni zaczyna sie rezurekcja Rzc98Ost-nmw11

[*prze3lp m* udešla (sic!) Kjd01Kar284 *prze3lm* udeśl’i K02Kar320 *przy3lp* udejże Rzc98Ost-nmw11]

ODEJŚĆ SIĘ• *dk* ‘opuścić dane miejsce’ Ja nie odejden sie Dcs13Koz398

[*przy1lp* odejden še Dcs13Koz398]

ODEKOŁON *m* → **ODIEKOŁON*** *m*

ODEMKNAĆ *dk* ‘otworzyć’ A już jak odemknienty był kościół, to tutej w swoim kościele już pierwsza komunია była dzieci Isz96Mar191 Odemknij drzwi, ktoś puka W99Rie63 Tutaj [...] drzwi odemkneli, a tam wszystkie byli zamkniente Ł67ParIII-47 → **ODKRYĆ** *dk* **1**

[*bzk* odemknąć B32Dom238 *prze3lm* odemknl'i Ł67ParIII-47 *rozk lp* odemknij W99Rie63 *ibt mMlp* odemkńenty Isz96Mar191]

ODEMRZEĆ• *dk* 'umrzeć' Dcs13Koz396

odumarszy *ipu* Dcs13Koz396

[*ipu* odūumaršy Dcs13Koz396]

ODEMŚCIĆ SIĘ• *dk* 'zemścić się' Jan mówił, że odemści się Bjw97Dwi73,119

[*przy3lp* odems'c'i s'e Bjw97Dwi119]

ODEMYKAĆ *ndk* → **ODMYKAĆ** *ndk*

ODETKAĆ* / **UDETKAĆ•** *dk* 'wytkąć, wykonać tkaniem' Osnowa tu taka prosta, a potem wełnu odetczym, nu odetkuje wełno, osnuje to już prosto, bawełna, bawełna, prosta nici, a odetka już, to liczy się już wełna Brt01Kar318

[*przy3lp* udetka Brt01Kar318 *przy1lm* udečšym Brt01Kar318]

ODETKIWAĆ* / **UDETKIWAĆ•** *ndk* 'tkać, wykonywać tkaniem' Osnowa tu taka, wie, prosta, nu odetkuj wiłno. Sprzędzi [...] te wełny i potem, wie, udetkuj, farbujo rŏżnie Brt01Kar318

[*ter3lp* udetkuj Brt01Kar318 *ter3lm* udatkujŏ Brt01Kar318]

ODEZWAĆ SIĘ• *dk* 'odezwać się, przemŏwić, zagadnąć kogoś' W91a)Ado99

odezwawszy się *ipu* Tak to tak, odezwawszy sia ja do kuma W91a)Ado99

[*ipu* odezvašys'a W91a)Ado99]

ODGADNĄĆ• *dk* 'odgadnąć, zgadnąć' W91Ado87

odgadnewszy *ipu* W91Ado87

[*ipu* odgadnešy W91Ado87]

ODGASIĆ• *dk* 'zgaŝić' Nabierz węgla i odgaŝ dla ŝelazka W96Rie97 → **OGASIĆ** *dk*

[*rozk lp* odgaŝ W96Rie97]

ODGŁOS *m* 'echo' Między brzyźniakiem a liasam kułu Sosnowskich ruzchodzi się najliepiaj odgłos Łpt72Zda178

[*Mlp* 'odgłos Dlp odgł'osu/udgł'osu Łpt72Zda178]

ODGOTOWAĆ SIĘ *dk* 'o mleku – zwarzyć się' B32Dom238 → **ODSKOCZYĆ** *dk*

[*bzk* odgotować się B32Dom238]

ODHODOWAĆ* / **UDHODOWAĆ•** *dk* 'wychować, odchować' Sześci dzieci

udhuduwałam Pcn01Kar248

[*prze1lp* ŝ udyuduwałam Pcn01Kar248]

ODIEJAŁO* / **ODZIEJAŁO** *n* 'koc' Dla córki odziejało jakie dadzo Brs04Ste109

[Mlp ożęjało Brs04Ste109]

ODIEKOŁON* / **ODEKOŁON** / **ADIEKAŁON*** / **DIKAŁON*** / **DYKAŁON*** *m* ‘woda kolońska’ Chłopcy jido panienek dikałonem polewać. Dawniej nie była tego dykałonu, woda zaleli, nu polewania taka [w poniedziałek wielkanocny] Żgw01Kar487 Na trzeci dzień jido pulewać chłopcy, idzie, niesi się rencznik jeden, adiekałonu i jido z rania. Gdzie dziewczynów jest, spio gdzie, to zaleju adiekałon K02Kar299

[Mlp odekołon B32Dom238 Dlp ad’ekałonu K02Kar299 dykałonu Żgw01Rut487 Blp ad’ekałon K02Kar299 Nlp d’ikałonem Żgw01Rut487]

ODINOKA* *ż* / **ADZINOKA** *ż* ‘samotna’ No wo teraz ja jedna żyje, adzinoka Jrz99Pab94
→ **JEDNA** *ż* **2**

[żMlp aż’inoka Jrz99Pab94]

ODINOKI* / **ADZINOKI*** ‘samotny’ Jrz99Pab-nmw → **JEDEN** *ż* **3**

[Mlp aż’inoki Jrz99Pab-nmw]

ODJAĆ* *dk* **1.** ‘odłączyć, zabrać z jakiegoś miejsca, odsunąć’ Kura ta odjełem i w gniazdo podsypałem[jajka do wysiadywania] Żgw01Kar487; **2.** ‘amputować odciąć’ No i zaczęli [nogę] leczyć, no ji ni udjeli , ale teraza mnie wszyskamartwa İlk98Ost-nmw7(27); 3. ‘sparaliżować, pozbawić możliwości poruszania’ Z tej nogaj było co mnie, jaka to choroba [...] i uot ona był a mnie odjenta İlk98Ost-nmw7(27)

[prze1lp m od’jełem Żgw01Kar487 prze3lm udjeli İlk98Ost-nmw7(27) ibt żMlp odjenta İlk98Ost-nmw7(27)]

ODJECHAĆ* *dk* ‘odjechać, wyjechać’ Bwk99Pab188

odjechawszy *ipu* Nasze już byli odjechawszy [do Polski], [mąż] uparł się nie jechać i wszysko Bwk99Pab188

[ipu odjexafsy Bwk99Pab188]

ODJEŚĆ SIĘ *dk* ‘najeść się do syta po długim niedojadaniu’ Pusiedział u ciotki z miesiąc, odjad się i teraz wygląda jak dawniej Łpt72Zda178

[bzk odjes’c’ še prze3lp m ‘odjat s’e prze3lm odj’edl’i s’e przy1lp ‘odjem s’e przy2lp ‘odjes s’e przy3lp ‘odje s’e przy1lm odj’emni s’e przy2lm odj’ec’e s’e przy3lm odj’eżo s’e Łpt72Zda178]

ODKARASKAĆ SIĘ* / **UDKARASKAĆ SIĘ** *dk* ‘odczepić się, uwolnić się’ Już jakkolwiek gładku [...] jakkoliak gładziej powiesz [żeby] odkaraskać się Pdz01Kar472

[bzk utkaraskac’ s’e Pdz01Kar472]

ODKAZAĆ / UDKAZAĆ• *dk* ‘odmówić, nie zgodzić się’ No to już jakkoliak odkazesz, nu to dla tego swata już przeniesisz [przekazesz], że znaczy się nie pójdziesz K02Kar327 → **ODKAZAĆ SIĘ** *dk*, **ODMÓWIĆ** *dk*, **ODPOWIEDZIEĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* odkazać B32Dom238 *przy2lp* utkażyś K02Kar327]

ODKAZAĆ SIĘ *dk* ‘odmówić, nie zgodzić się, zrezygnować’ To grzech odkazać się od tego B96Doł211 Wnuczka mówi, że ja brać nie muszę, ale odkazać się, to grzech B96Doł211 → **ODKAZAĆ** *dk*

[*bzk* odkazać się B96Doł211]

ODKAZYWAĆ SIĘ• *ndk* *od czego* ‘odmawiać czego’ Odkazuję się od picia Bjw97Dwi119 → **ODMAWIAĆ SIĘ** *ndk*, **ODPOWIADAĆ** *ndk*, **ODPOWIADAĆ SIĘ** *ndk*, **ODRZEKAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter1lp* odkazuję s’e Bjw97Dwi119]

ODKĄD TO* / **ADKĄND TO** *ndm* ‘skąd, skądś’ Adkąd to stołów nanieśli Wdz95Czy86

[*atkłont* to Wdz95Czy86]

ODKĄSIĆ / ADKĄSIĆ / UDKĄSIĆ *dk* ‘odgryźć’ Masz, udkąś kawałak, nu ni zjedz wszystkiego Łpt72Zda178

odkąsiwszy *ipu* Udkonsiwszy zmarszczył sia Łpt72Zda85

[*bzk* utk^lqs^{’ic}/otk^lqs^{’ic}/atk^lqs^{’ic} *roz*k *lp* utk^lqs[’] Łpt72Zda178 *ipu* utk^us^{’l}ifsy Łpt72Zda85]

ODKLUCZYĆ *dk* ‘otworzyć, także otworzyć kluczem’ Ten nieboszczyk wierzch odkliuczył, do jamy wleciał Mtr01Kar240 Odkluczyli już ta szafa K02Kar319 Oni raz poszli, drzwi odkluczyli, wynieśli wszystko K02Kar319 → **ODSZCZEPIĆ** *dk*

[*bzk* odkluczyć W83Tur19 *prze3lp* *m* otkl[’]učkył Mtr01Kar240 *prze3lm* otkl[’]učkył^{’i} / ^uotkl[’]učkył^{’i} K02Kar319]

ODKŁAD / ADKŁAD *m* ‘odkładanie czegoś na później, zwłoka’ Najgorsza rzecz to adkład, jak raz udłożysz, to już i ni pójdzi Łpt72Zda178

[*Mlp* atkl^lat/otkl^lat Łpt72Zda178]

ODKŁONIĆ SIĘ• *dk* ‘podzielić się, stworzyć odgałęzienie’ A Polacy odkłoniли się i na drugie poszli, rozeszli się na dwie organizacje B96Doł180

[*prze3lm* odkłoniли się B96Doł180]

ODKOS *m* ‘stok nasypu lub wykopu’ Na guścincu wzięli się za czuby i pu udkosie pukucili się [potoczyli się] du rowu Łpt72Kar178 Pociąg zwałił się z odkosu W99Rie63

[*Mlp* ^lotkos Łpt72Zda178 *Dlp* otkosu W99Rie63 *Ms/p* utk^los^{’e} Łpt72Kar178]

ODKREŚCIĆ SIĘ• *dk* ‘odwrócić się, obrócić się’ Tam przade mno on stał tylko wziął i odkreścił sia i, wie, tak biji jego do podłogi głowa Wdg01Kar448

[*prze3lp m* otkreścił s’a Wdg01Kar448]

ODKROIĆ• *dk* ‘uciąć, odciąć’ My tyku tym krowom sznur odkrojilim K02Kar284
odkroiwszy *ipu* Jak duża była [roślina] to już ja była odkroiwszy, no potem bardzo ona postarzała, powysychała Glt99Pab184

[*prze1lm* otkrojil’im K02Kar284 *ipu* otkroiłszy Glt99Pab184]

ODKRYCIE• *n* ‘uroczyste otwarcie’ Ja chce, pani, pokazać o to, żeby zbudować i zrobić o te odkrycie [kościół] Ikż96Mar19

[*Blp* otkryc’e Ikż96Mar19]

ODKRYĆ *dk* 1. ‘otworzyć’ Odkryć okno W82Rej37 Cztery ewangelji położym, odkryjim ksionżeczka K02Kar297 Ja odkryła oczy, a on stoi. Stoi w tym, w czym ja go pochowała B96a)Doł209 W domu [siedzimy, nigdzie] ni bywamy, ledwo gdzie pojedzisz, to lękali się, okno odkryjisz, to zalezi kto i wyciągni Kmn99Kar84 Nie mogę odkryć tych drzwi Wn99Dwi148 Poszła odkryć magazyn Bjw97Dwi105 Odkryj drzwi Bjw97Dwi57 →

ODEMKNAĆ *dk*; 2. ‘zapoczątkować działalność, zacząć działać’ U nas tylko teraz odkryli litewska szkoła, litewski o ten jeden klas Kmn99Kar86 Uo, aż potem ja już podrasła, to już szkoła odkryli tu w domu o tu po sąsiedztwie, taki domek był Kmn99Kar88 Wszędzie pujeżdżił, tak on [minister] wtedy odkrył gdzie kościoły, gdzie cerkwa odkrył Drj99Pab52 A teraz już w Widzach odkryli kościół Pkl96Mar50 A tu krongiem już Białoruś, byli zamkniente [kościół], teraz odkryli Btn96Mar47 W tym, w Opsie nie zniszczony był kościół, muzeum, a teraz odkryli, oddali Btn96Mar47 A jak przyjechał ksiondz, ten odkryli kościół, to zaczął on po białorusku Brż96Mar176 Spokojniej było także, dlatego że tam kościół odkryty B12Gol109 ♦ Odkryć pomnik ‘odsłonić pomnik’ B32Dom238

[*bzk* odkryć B32Dom238 W82Rej37 otkryć Wn99Dwi148 Bjw97Dwi105 *prze3lp m* utkr’ył Drj99Pab52 *prze1lp* z odkryła B96a)Doł209 *prze3lm* odkryli Kmn99Kar84,86,88 otkryl’i Btn96Mar47 Brż96Mar176 atkr’ył’i Pkl96Mar50 *przy2lp* odkryjisz Kmn99Kar84 Wn99Dwi148 *przy3lm* odkryjim K02Kar297 *rozklp* atkr’ył Bjw93Dwi36 Bjw97Dwi57 *ibt Mlp m* otkryty B12GOL109]

ODKRYĆ SIĘ• *dk* ‘otworzyć się’ [...] tylko w niedziele [...] odkryji się, o Wdz04Jas97

[*przy3lp* atkr’yji s’e^a Wdz04Jas97]

ODKRYTKA / ADKRYTKA / UDKRYTKA *z* ‘kartka pocztowa, pocztówka’ Odkrytka przysłał z chabarowskiego kraju Łpt72Zda178 Bo ni było ni prezentu, ni odkrytki Bht98Pab106 Na poczcie otkrytki kupuje Bjw97Dwi119 → **POCZTÓWKA** *z*

[Mlp odkrytka B32Dom238 M,Blp otkr'ytk'a/atkr'ytk'a/utkr'ytk'a Łpt72Zda178 Dlp odkrytki Bht98Pab106 Blm otkrytk'i Bjw97Dwi119]

ODKRYTY ‘otwarty, odemknięty’ Poliecieli, gmina odkryta, wszystkie wywiezione Jrz96Mar66 Odkryta drzwi W82Rej37 ♦ Liczy się odkrytym/zakrytym *co* ‘uważam *co* (np.zebranie) za otwarte/zamknięte, otwieram/zamykam (np.)zebranie’ B32Dom270 ♦ Pod odkrytym niebem → **NIEBO** *n*

[mMlp odkryty B32Dom239 zMlp odkryta Jrz96Mar66 nNlp odkrytym B32Dom244 Mlm odkryta W82Rei37]

ODKRYWAĆ• *dk* 1.‘otwierać’ Trumna była zakryta, a u ruskich odkrywali trumnę Bht98Pab126 Nie otkrywaj drzwi, muchi przyleco Bjw97Dwi105 → **ODMYKAĆ** *dk*;
2. ‘wznawiać ruch’ Przejdzie procesja – wtedy odkrywajo droge Iwn04Mor78

[ter3lm odkrywajo Iwn04Mor78 prze3lm odkrywali Bht98Pab126 rozk lp otkrywaj Bjw97Dwi105]

ODKRYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘otwierać się’ W tych ceglach była taka okna, ta okna otkrywała się Bjw97Dwi105 → **ODMYKAĆ SIĘ** *ndk*, **OTWARZAĆ SIĘ** *ndk*

[prze3lp z otkrywała s'e Bjw97Dwi105]

ODKUPIĆ SIĘ• *dk* ‘nabyć, kupić’ Odkupiłam się kwaterka tu i żyja Mtr01Kar232

[prze1lp z otkup'ilałm še Mtr01Kar232]

ODKWITAĆ• *ndk* ‘przekwitać, kończyć okres kwitnienia’ A potem już jak [len] odkwitał, wtenczas wyrrywali, wyrrywali, przywozili do domu Isz96Mar190

[prze3lp otkvitał Isz96Mar190]

ODLECZYĆ• *dk* ‘wyleczyć’ Taki był w siniakach pobity, alie odleczyli jego tu, paczszyli dobrze w szpitalu Krn99Pab243 → **WYLECZAĆ** *ndk*

[prze3lm odl'ečyl'i Krn99Pab243]

ODLECZYĆ SIĘ• *dk* ‘wyleczyć się’ Odleczyła się, teraz już lepiej Bjw97Dwi119 Chorowała, ale odleczyła się Bjw97Dwi73

[prze3lp z odleczyła się Bjw97Dwi73 odlečyla s'e Bjw97Dwi119]

ODLEŻEĆ• **ODULEŻEĆ**• *dk* ‘przeleżeć, leżeć jakiś czas’ Już tak nabrzydła, dwa tygodnie adlieżała [w szpitalu], uo dzisiaj córka przyjechała i zabrała Krn96Mar117

[prze3lp z adl'eżała Krn96Mar117przy3lp oduleży K99a)Zie258]

ODLICZAĆ SIĘ• *ndk* ‘różnić się, wyróżniać się’ Jakoś troszeczkę odliczali się B96Stra200

[*prze3lm* odliczali się B96Stra200]

ODLIGA *ż* ‘odwilż’ Odliga znowu i ciepło Bjw97Dwi119 Żeb odliga jaka przyszedłszy
Bkb84Ado16 Po mrozie będzie odliga. Zbiera się na odliga W96Rie97 Deszcz przejdzie,
mrozu nie ma, ot i odliga Trk06Rur361

[*Mlp* odliga B32Dom239 W96Rie97 Trk06Rur361 odl’iga Bkb84Ado16 Bjw97Dwi119 B/*lp* odliga
W96Rie97]

ODLIW• *m* ‘odpływ’ Cały czas odliwy, przyliwy Bjw97Dwi119

[*Mlm* odl’ivy Bjw97Dwi119]

ODŁĄCZYĆ SIĘ *dk* ‘odejść, wyjść, opuścić jakieś miejsce’ Odłączyć się B32Dom239

[*bzk* odłączyć się B32Dom239]

ODŁOŻYĆ *dk* ‘wyprząc konie’ Odłożyć konia W96Rie97 Konia odłożym, napoim,
nakarmim Wtr84Saw172

[*bzk* odłożyć W96Rie97 *przy1lm* odłożym Wtr84Saw172 *rozkl1lm* odłożmy W83Tur17]

ODMALOWAĆ• *dk* ‘pomalować, pokryć warstwą farby’ Kab i teraz admaliawałby jaje [ją]
Brs02Rie50

[*war3lp m* admal’awałby Brs02Rie50]

ODMARĆ• *dk* ‘umrzeć’

odmarszy *ipu* Nia wiadomo ni gdzie puchowana, ni gdzie odmarszy Kmp01Kar431

[*ipu* ^uotmaršy Kmp01Kar431]

ODMATAĆ / ADMATAĆ / UDMATAĆ *dk* ‘odmotać, odwinąć’ Ta jedna pasma odmataj
na kłębek Łpt72Zda178

[*bzk* udm’atac’/odm’atac’/adm’atac’ *rozkl lp* odmat’aj Łpt72Zda178]

ODMAWIAĆ SIĘ• *ndk* ‘odmawiać, nie zgadzać się, uchylać się’ Jak tylko mogli, tak
odmawiali się Bnk96Mar163 Elektryfikacja trzeba zrobić w kościele [...] władza nie
odmawia się. [...] my nie mamy już piniondzy już więcej, mówie, za szczot kołchoza
można zrobić, władza nie odmawia się Ikż96Mar17 → **ODKAZYWAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* odma’wa še Ikż96Mar17 *prze3lm* odma’wał’i s’e Bnk96Mar163]

ODMIENIAĆ• *ndk* ‘zamieniać, wymieniać coś na coś’ Kciałaby, nu, te kowry odmienić,
mówion że w Jekabpiłs odmieniajon, bardzo ładne dajon Ł67ParI-30

[*ter3lm* odmieñajon Ł67ParI-30]

ODMIENIĆ *dk* ‘wymienić, zmienić’ Kciałaby te, nu, kowry odmienić Drn73Par215

Mówion, że w Jekapili odmieniajon, bardzo ładne dajon Drn73Par215

[*bzk* odmienić Ł67ParI-29 odm'en'ic' *ter3lm* odm'en'ajon Drn73Par215]

ODMODLIĆ SIĘ• *dk* 'pomodlić się, zmówić modlitwę' Nu i posy znaczy, [a] te panowie jedzo z miensem. Kotlety proboszcz też wzioł, znaczy, jeść [...] nia patrzajcie dziewczenta co, mówi, proboszcz robi, uon odmodli sia Użp01Kar263 Różaniec odmówiłam, że i ja odmodliłam sia Użp01Kar263

[*prze1lp* ż ódmodl'ila s'a Użp01Kar263 *przy3lp* odmôdl'i s'a Użp01Kar263]

ODMÓWIĆ SIĘ *dk* 'odmówić, nie zgodzić się, wymówić się *od czego*; zrzec się *czego*' B32Dom239 → **ODKAZAĆ** *dk*

[*bzk* odmówić się B32Dom239]

ODMYKAĆ / UDMYKAĆ• / UDEMYKAĆ• *ndk* 'otwierać' Ja rosszy w kurnej chacie, nie była kumina ni nic, udmykalim drzwi, trzeba drzwi odmykać [w celu wietrzenia] Wdg01Kar435 O, ludzi udemykajo drzywi, wpuszczajo [koledników] Dtn01Kar299

[*bzk* odmykać B32Dom239 odmykac' Wdg01Kar435 *ter3lm* "odemykajo Dtn01Kar299 *prze3lm* ũdmykalim Wdg01Kar435]

ODMYKAĆ SIĘ• *ndk* 'otwierać się' Tylko wypowiedziawszy to, odmykają się drzwi Bkb84Ado17 → **ODKRYWAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lm* odmykają się Bkb84Ado17]

ODNAJMYWAĆ *ndk* 'odnajmować, wynajmować *komu, od kogo*' B32Dom239

[*bzk* odnajmywać B32Dom239]

ODNASZAĆ• *ndk* 'odnosić, zwracać' Tam nic nie odnaszasz, ja sam zajda [po to] K02Kar211

[*ter2lp* odnaśaś K02Kar211]

ODNOSIĆ SIĘ* / UDNOSIĆ SIĘ• *ndk* 'przenosić się, przesiedlać się' Z genstej wsi udnosili sia na pola, i mieli swoja ziemia w jednym kawałku Kmp01Kar428

[*prze3lm* udnos'il'i s'a Kmp01Kar428]

ODNOŚNIK *m dawne, rzad.* 'pismo (urzędowe)' B32Dom239

[*Mlp* odnośnik B32Dom239]

ODOWAĆ *ndk* → **HODOWAĆ** *ndk*

ODOWANY → **HODOWANY**

ODPARZYĆ• *dk* 'ugotować w wodzie na wolnym ogniu' Odparzym kartofli i zjemy z sołoduchą W96Rie103 Odparzym kartofla, wtenczas stłuczym wałkiem Trk06Rut14

[*przy1lm* odparzym W96Rie103 Trk06Rut14]

ODPASYWAĆ *ndk* ‘paść, wypasać’ Nam nie trzeba krów odpasywać, nam nie trzeba za paszem iść nigdzie Kml96Mar111

[*bzk* odpasyvac’ Kml96Mar111]

ODPIĆ SIĘ *dk* ‘napić się do syta’ Złoży cukru, otpić się nie można Orn73b)Mas216

[*bzk* otpic’ s’^a Orn73b)Mas216]

ODPINAC *ndk rzadko* ‘odpinać’ Łpt72Zda178 → **ODSZPILAĆ** *ndk*

[*bzk* odpinać Łpt72Zda178]

ODPISAĆ• *dk co* ‘odpisać *na co*, dać odpowiedź pisemną’ Nie odpisałam jemu list Ł95Kar49

[*prze1lp* odp’isałam Ł95Kar49]

ODPŁACIĆ *dk* ‘wyplacić, oddać należność’ Michał [...] odpłacił jemu za jego część Ł67ParII-25

[*prze3lp m* odpłac’ił Ł67ParII-25]

ODPOCZAĆ• *dk* ‘odpocząć’ W91a)Ado103

odpoczywszy *ipu* Za para godzin ty już będziesz sprzątnwszy i odpoczywszy i wtedy spotkamy się W91a)Ado103

[*ipu* otpoçyfšy W91a)Ado103]

ODPOCZNIENIE *n* ‘odpoczynek, spoczywanie’ → **ODPOCZYNEK** *m*

♦ Wieczne odpocznienie ‘wieczny odpoczynek racz mu (jej, im) dać Panie – formuła modlitwy za zmarłych’ Drś02Ste88 → **POKÓJ**² *m*

[*M,Blp* odpocznienie Drś02Ste88]

ODPOCZYNEK *m* ‘odpoczywanie, spoczywanie’ ♦ Wieczny odpoczynek racz mu (jej, im) dać Panie ‘formuła modlitwy za zmarłych’ Drś02Ste88 → **ODPOCZNIENIE** *n*

[*M,Blp* odpoczynek Drś02Ste88]

ODPORZĄDZIĆ• *dk* ‘wyremontować’ Jrz04Kar53

odporzondziwszy *ipu* On [ksiądz] tam był i kliebańja odporzondziwszy Jrz04Kar53

[*ipu* otpožon’dz’ifšy Jrz04Kar53]

ODPOWIADAĆ• *ndk* ‘nie zgadzać się, odmawiać’ Dzierektor z kałchozu nigdy nie odpowiadał, daję autobus zawsze Brs02Rie52 → **ODKAZYWAĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp m* otpowiadał Brs02Rie52]

ODPOWIADAĆ SIĘ• *ndk* ‘odmawiać, nie chcieć zrobić czegoś’ A my nie odpowiadali się, mówim, nu trzeba ludziom pomohć, co zrobisz Igl04Rut434 Kiedy chcesz, odpowiedź się Igl04Rut432 → **ODKAZYWAĆ SIĘ** *ndk*

[*prze3lm* odpowiadali się *rozk lp* odpowiedź się Igl04Rut434]

ODPOWIEDZIALNY ‘odpowiedni’ B32Dom239

[*mMlp* odpowiedzialny B32Dom239]

ODPOWIEDZIEĆ SIĘ• *dk* ‘odmówić, nie zgodzić się’ Drzewa trzeba do chaty nanosić, nie odpowiesz się Igl04Rut434 → **ODKAZAĆ** *dk*

[*przy2lp* odpowiesz się Igl04Rut434]

ODPRACOWAĆ *dk* ‘przepracować jakiś czas, odpracować’ Kmn99Kar92

odpracowawszy *ipu* Ja tyle lat odpracowawszy Kmn99Kar83 Coż ta za piensija, ja tyle lat odpracowawszy Kmn99Kar92

[*bzk* odpracować Kmn99Kar85 *ipu* odpracowawszy Kmn99Kar83,92]

ODPRAWIAĆ / ODPRAWLAĆ• *ndk* **1.** ‘przesyłać drogą pocztową itp., wysyłać’ To ja każdemu przeczytam i zaadresuje spowrotnie jak już odprawiać Nlb01Mor249 [...] te piniondze składamy, do banku odprawlamy, potem co kupujemy Ikż96Mar17; **2.** ‘odsylać z powrotem’ Jak poszli do rosyjskiej szkoły, to nauczyciele odprawiali te dzieci do domu [...] Bht98Pab172

[*bzk* отправаć Nlb01Mor249 *ter1lm* отправlamy Ikż96Mar17 *prze3lm* odprawiali Bht98Pab172]

ODPRAWIAĆ SIĘ• *ndk* ‘ruszać z miejsca, odjeżdżać – o środkach transportu’ Ja jím z sobo wszystko przygotowała i tylko my przyjechali, tylko poznachodziła tej pani, tych ludzi pozbierała i pociąg na Moskwe odprawia się Bnk96Mar163

[*ter3lp* отправа s’e Bnk96Ziel163]

ODPRAWIĆ / UDPRAWIĆ• *dk* **1.** ‘wysłać drogą pocztową itp.’ B32Dom239 i in.; **2.** ‘wykonać wg ustalonego zwyczaju’ To on udprawuje razem i msza jak zdaji się, to udprawi i który starszy liudzi som, to do spowiedzi chodzo Drj96Mar28 **odprawiwszy** *ipu* Pps91Kru179 ♦ Odprawić pokutę ‘odbyć pokutę’ [...] to ja wtedy przypomniała, że ja pokuty nia odprawiwszy pps91Kru179

[*bzk* odprawić B32Dom239 *przy3lp* отправи Drj96Mar28 *ipu* отправишy Pps91Kru179]

ODPRAWIĆ SIĘ *dk* ‘wyruszyć, ruszyć’ Odprawić się w drogę B32Dom239

[*bzk* odprawić się B32Dom239]

ODPRAWLAĆ *ndk* → **ODPRAWIAĆ** *ndk*

ODPRAWOWAĆ¹ *ndk* → **ODPRAWYWAĆ¹** *ndk*

ODPRAWOWAĆ² *ndk* → **ODPRAWYWAĆ³** *ndk*

ODPRAWYWAĆ¹ / **UDPRAWYWAĆ•** / **UDPRAWOWAĆ•** *ndk* ‘wykonywać *co* wg ustalonego zwyczaju’ Pa radii msza odprawuje teraz w kościele [...] Ncz02Koz67 To on udprawuje razem i msza jak zdaji się, to udprawi i który starszy liudzi som, to do spowiedzi chodzo Drj96Mar28 Na ranku idziem do kościoła i odprawujem wtedy, na poczontku świencona woda pijem Wdg99Pab233 Ręce, nogi mu rozwiązują na cmentarzu, wszystko odprawują, zakrywają, przykrywają [...] i do dołu B96Doł213 To jeszcze ksiondz ten Edward msza święta udprawywał w zakonie, dał jej aż do Ojca Świętego błogosławieństwo rodzinne Brż96Mar173 Dwie niedziele nazad [...] msze święte odprawywał ksiondz Józef, przyjeżdżał Brż96Mar173

[*bzk* odprawywać B32Dom239 *otpravyvac’* Dcs13Koz392 *ter3lp* *otprawuje* Ncz02Koz67 *otpravuje* Dcs13Koz392 *utptavuje* Drj96Mar28 *ter1lm* *otpravujem* Wdg99Pab233 *ter3lm* *odprawują* B96Doł213 *prze3lp m* *utpravoval’otpravyval* Brż96Mar173]

ODPRAWYWAĆ^{2•} *ndk* ‘odbudowywać, remontować, naprawiać’ Te pałacy teraz dużo odstawujo już, dużo odprawujo K02Kar272 → **ODSTAWYWAĆ** *ndk*,
WOSTANAWLAĆ *ndk*

[*ter3lm* *otpravujo* K02Kar272]

ODPRAWYWAĆ^{3•} / **ODPRAWOWAĆ•** *ndk* ‘wysyłać, odsyłać’ [...] do Polszczy odprawywali, polskie wojska organizowało sie, do Polskiej odprawowali Smw01Kar273

[*prze3lm* *otpavyval’i/otpravoval’i* Smw01Kar273]

ODPROSIĆ• *dk* ‘wyprosić’ Chciał Niemiec jego zabić, ale [...] generałowej córka, ona tylko odprosiła Mdk99Pab196

[*prze3lp* *z* *otprosiła* Mdk99Pab196]

ODPROWADZIĆ• *dk* ‘odprowadzić, towarzyszyć komuś w drodze’

odprowadziwszy *ipu* Żeby ty powiedział, że chcesz do domu, to byłaby ciebie odprowadziwszy W91a)Ado102 → **PRZEPUŚCIĆ** *dk*

[*ipu* *otprovażifsy* W91a)Ado102]

ODPUSKAĆ *ndk* 1. ‘zwalniać, pozwalać odejść, puszczać’ Jak pociorki powiem, to [ksiądz] odpuska do domu Żjm01Kar514 Długo nie odpuskali jego z niewoli Bjw97Dwi105 → **PUSKAĆ** *ndk* 1; 2. ‘wypuszczać, luzować’ Wyciongujusz [...] i potym już odpuskasz Trk06Rut-nma; 3. ‘wydawać sprzedany towar’ B32Dom239

[*bzk* odpuskać B32Dom239 *ter2lp* odpuskasz Trk06Rut-nma *ter3lp* odpuska Żjm01Kar514 *prze3lm* odpuskali Bjw97Dwi105]

ODPUST *m rel. rzadko* ‘odpust’ Łpt72Zda178 → **FEST** *m*

[*Mlp* 'otrust Łpt72Zda178]

ODPUŚCIĆ *dk* **1.** ‘puścić, zwolnić, pozwolić odejść’ Nauczyciel mnie nie odepuscił z lekcji Bjw97Dwi105 W wojsku poprosił po polsku, żeby do domu odpusćili, to on, ten lejtnant mówi, wiesz co, odpuszcza ciebie, tylko Piłsudskiego portret wyrzuć won jego K02Kar298 Odpuszczo jego na dwa tygodnie Dgd82a)Par212 A potem już jich, [...] aswabadziciel Nikolał był, wot ten już ich odpusćił od tej roboty Dgd82a)Par212;
2. ‘popuścić, poluzować’ Potem jak truna zakrywajo, muszo już odpusćić, żeb nie bylib nogi związane Mtr01Kar240; **3.** ‘wydać’ Odpusćić pieniądze B32Dom239 Odpusćić towar B32Dom239

[*bzk* odpusćić B32Dom239 odpusćić Mtr01Kar240 *prze3lp m* otpus’c’ił Dgd82a)Par212 Bjw97Dwi105 *prze3lm* otpus’c’ił’i K02Kar298 *przy1lp* otpušč’a K02Kar298 *przy3lm* otpušč’o Dgd82a)par217]

ODREZANKA* / **ADRAZANKA** *ż* ‘karabin ze skróconą lufą, obrzynek’ Udkroi kawałak lufy i będzisz mieć adrazanka Łpt72Zda111

[*Mlp* adraz’anka Łpt72Zda111]

ODREZIANKI *lm* ‘stare buty po odcięciu cholew’ Brs01Czy100

[*Mlm* otreżank’i Brs01Czy100]

ODROBIĆ• *dk* **1.** ‘zdrobić coś, do czego było się zobowiązany, tu: odrobić lekcje, zadanie’ W91Ado98; **2.** ‘odtworzyć według stanu pierwotnego’ O, ten w Opsi, jak to wojno wzięli kościół, oni zrobili koncertnyj zał w kościele, wszystko odrobili, wszystko Ikż96Mar19; **3.** ‘cofnąć rzucony na kogoś urok’ I jeżdżiła do Wołkowyska i ona [osoba zdejmująca uroki] odrobiła i była zdrowa Ppk06Stra192

odrobiwszy *ipu* Ma napisawszy, odrobiwszy [...] W91Ado98

[*prze3lp* *ż* odrobiła Ppk06Stra192 *prze3lm* odrobili Ikż96Mar19 *ipu* odrobifšy W91Ado98]

ODROBOTEK / **ADRABOTAK** / **UDRUBOTEK** *m* ‘spłacanie zobowiązań pracą, odrobek’ Bywała, wzięli pud mąki na udrubotak i żyć musieli du żniw Łpt72Zda178

[*M,Blp* udrub’otek/adrab’otak/odrob’otek/udrub’otak Łpt72Zda178]

ODRODZIĆ *dk* ‘odrodzić się’ Trudno jest odrodzić nam Ł95Kar52

[*bzk* odro’żić Ł95Kar52]

ODROSTEK / **ADROSTAK** / **UDROSTEK** *m* ‘młody pęd wyrastający z pnia, odrost’ Wszystkie udrostki musim na wiosna puudkrajac Łpt72Zda178

[Mlp udr'ostek/odr'ostek/adr'ostak M,Blm udr'ostki Łpt72Zda178]

ODRYGAĆ SIĘ *ndk* ‘odbijać się po przejeździe’ Bjw97Dwi31 i in.

[bzk odrygać się W99Rie70 *ter3lp* odryga s'e Bjw97Dwi31]

ODRYNA / ODRYNIA / ADRYNA / UDRYNA *ż* **1.** ‘stodoła, szopa’ Koły [wóz konny] stali w adrynia na toku Łpt72Zda178 I chlew i odryna i wszystkie gospodarskie chruminy jest sąsiadów Mtr01Kar241 Postaw woz do odryny W96Rie98 A tutaj pod kołchoz za odryną [zabrali]. Odrynę rozebrali [...] Bht98Pab124 W adrynach tylko belka jedna była Trk06Rut362 A tam była udryna wcześniej, a potem kałchoz jak się len, to zrobili osiać K02Kar287 Siana w odrynia już wszystko sporządkowana K02Kar287 Idź tam do odryni Brs04Ste116; **2.** ‘wozownia’ Odryna to wozownia K02Zie150 Ji odrynia ji chlewy ji łąnia budowałem Ł67ParIV-13 Tak ładnie była ubrana [przystrojone], udrynia w adnych [w samych] brzaskach była Ł67ParI-36 Byli takie odryny wielkie Ł67ParIII-49

[Mlp odryna B32Dom239 Mtr01Kar241 K02Zie150 adryna B29Nit247 Mlp udryńa Ł67ParI-36 adr'yna/udr'yna/odr'yna Łpt72Zda178 udryna K02Kar287 Dlp odryny W96Rie98 odryni Brs04Ste116 Blp odrynę Bht98Pab124 Blp odryńa Ł67ParIV-13 Mslp v odryńa K02Kar287 v adr'yna Łpt72Zda178 Nlp odryną Bht98Pab124 Mlm odryny Ł67ParIII-49 Mslm w adrynach Trk06Rut362]

ODRYNKA *ż* ‘*zdr* od odryna – mała szopa’ On nie miał, tylko te budyneczki, ta chatka, chlew, odrynka i garaż K02Kar287 Latem w odrynce krowy stoją Bjw97Dwi119

[Blp odryńka K02Kar287 Mslp odrynce Bjw97Dwi119]

ODRZEKAĆ SIĘ *ndk* ‘odmawiać, nie zgadzać się na coś, nie chcieć zrobić czegoś’

Ł97a)Kar76 → **ODKAZYWAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk odrzekać się Ł97a)Kar76]

ODRZUCIĆ *dk* **1.** ‘odliczyć, opuścić z ceny’ Ali ja pięćset odrzuciła jemu już, co robić Kmj96Mar92; **2.** ‘odjąć, ująć’ Pięćdziesiąt teraz lat nazad odrzucić, sama zdrowa byłam Ong01Kar496 ♦ Odrzucić/odwalić kitę → **KITA** *ż*

[bzk odrzucić Ł82Roj236 ożuc'ie' Ong01Kar496 *prze1p* z odżuc'ila Kmj96Mar92]

ODRZUT *m* ‘to co zostało odrzucone przez kosiarkę poza pokos, odrzut’ Tam wiesz, tam dzie ogólna koszona, to tak wo odrzuty zgrabują Bjw96Mar130

[Blm odżuty Bjw96Mar130]

ODSĄDZAĆ / ADSANDZAĆ / UDSANDZAĆ *ndk* ‘odbierać sądownie’ Złożył prośbę do sądu, chce od pana adsandzać ten klin polia kała goścince Łpt72Zda178

[bzk uts'anżac'/ots'anżac'/ats'anżac' Łpt72Zda178]

ODSKOCZYĆ *dk* ‘o mleku – zwarzyć się’ B32Dom239 → **ODGOTOWAĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* odskoczyć B32Dom239]

ODSMAGAĆ* / **UDSMAGAĆ*** *dk* ‘wysmagać, dać baty’ Ojciec przyszedł da mnie,
wierówko udsmagał Dgd82Par258

[*prze3lp m* utsm^lagał Dgd82Par258]

ODSROCZKA *z* ‘odroczenie’ B32Dom239

[*Mlp* odsrocza B32Dom239]

ODSROCZYĆ / **ODSTROCZYĆ** *dk* ‘odroczyć’ B32Dom239

[*bzk* odsroczyć/odstroczyć B32Dom239]

ODSTAĆ *dk* ‘1. ‘odczepić się, przestać dokuczać komuś’ Czy ty odstanisz ode mnie?
Bjw97Dwi105; 2. ‘pozostać w tyle’ B32Dom239

[*bzk* odstać B32Dom239 *przy2lp* otstańš Bjw97Dwi105 *roz k lp* odsatań Bjw97Dwi119]

ODSTAŁY ‘zacofany’ B32Dom239

[*mMlp* odstały B32Dom239]

ODSTAWAĆ *ndk* 1. ‘odchodzić, oddzielać się’ [Chleb pieczony] na liściach dobrze odstaji
Bjw97Dwi19 Lieży dwa miesiency czasu poki włókna ni odsatni Wtr84Saw170 →

ODSTAWAĆ SIĘ *ndk*; 2. ‘pozostawać w tyle’ B32Dom239

[*bzk* odstawać B32Dom239 *ter3lp* odstaji Bjw97Dwi193 *przy3lp* otstańi Wtr84Saw170]

ODSTAWAĆ SIĘ* *ndk* ‘oddzielać się, odchodzić’ Jak często deszcz przechodzi, to prendko
odstaje się [odchodzą paździerze od włókna] W82Rei39 → **ODSTAWAĆ** *ndk* 1

[*ter3lp* otst^laje się W82Rei39]

ODSTAWIĆ *dk* ‘odbudować’ Wo już odstawili za sześć lat kościół Bjw97Dwi119

[*bzk* ɔstav’ic’ *prze3lm* otstav’il’i Bjw97Dwi119]

ODSTAWIĆ SIĘ *dk* ‘podać się do dymisji’ [...] a powiedzieli, że on musiałby odstawić się,
tak jak Śledziawiczius odstawił się, afiora [afere] zrobiwszy K02Zie155

[*bzk* otstav’ic’ še *prze3lp m* otstav’il’ še K02Zie155]

ODSTAWIONY* / **UDSTAWIONY*** 1. ‘odchylony, odgięty’ Odstawiona kuksa W96Rie98;

2. ‘odbudowany’ Warszawa [...] teraz utstawiona miasta [...] jeszcze większa pustawili
Śwt01Kar390 → **ODSTAWIĆ** *dk*

[*ibt zMlp* odstawiona W96Rie98 utstav’ona Śwt01Kar390]

ODSTAWKA *z* ‘dymisja’ B32Dom239

[*Mlp* odstawka B32Dom239]

ODSTAWNY ‘dymisjonowany’ B32Dom239

[mMlp odstawny B32Dom239]

ODSTAWYWAĆ• *ndk* ‘odbudowywać, remontować’ A te pałacy [...] teraz dużo odstawujo już Szt01Kar507 → **ODPRAWYWAĆ**² *ndk*

[ter3lp 0ststavujo Szt01Kar507]

ODSTĄPAĆ *ndk* ‘odstępować, cofać się, być w odwrocie – o wojsku’ Jak oni odstąpali, wtedy nasze chłopcy też byli Ł67ParIII-22 → **ODSTĘPOWAĆ** *ndk*

[prze3lm otstompál’i Ł67ParIII-22]

ODSTĘPOWAĆ *rzad.* / **UDSTĘPYWAĆ** *ndk* ‘cofać się, być w odwrocie – o wojsku’ Jak Niemiec udstempywał Krm01Kar406 → **ODSTĄPAĆ** *ndk*

[bzk odstępować B32Dom239 prze3lp m utstempywał Krm01Kar406]

ODSTROCZYĆ *dk* → **ODSROCZYĆ** *dk*

ODSTROIĆ• *dk* ‘odbudować’ Kościół ten odstroił wszystak on Jrz04Kar53 →

ODSTAWIĆ *dk*

[prze3lp odstroił Jrz04Kar53]

ODSTYGAĆ* / **UDSTYGAĆ**• *ndk* ‘stygnąć’ Para ta idzi, ali tam idzie tam gdzie już zimno i udstyga i tam już i tam już od razu na woda Kjd01Kar283

[ter3lp utstyga Kjd01Kar283]

ODSUPONIĆ *dk* ‘rozwiązać, odwiązać sponie’ W82Tur75

[bzk otsuponić W82Tur75]

ODSZCZEPIĆ *dk* ‘odhaczyć, otworzyć z haczyka’ W96Rie98 → **ODKLUCZYĆ** *dk*

[bzk odszczepić W96Rie98]

ODSZPILAĆ / **ADSZPILAĆ** / **UDSZPILAĆ** *ndk* ‘odpinać’ W kościele trza było udszpilać.

W kościele odszpiliali wianeczek i obronczki ksionc świecił [...] Wdg01Kar442 →

ODPINAĆ *ndk*

[bzk utšp’il’ac’ Wdg01Kar442 utšp’ilac’/atšp’ilac’/otšp’ilac’ Łpt72Zda179 prze3lm ʷotšp’il’al’i Wdg01Kar442]

ODSZPILIĆ / **UDSZPILIĆ**• *dk* ‘odpiąć’ Ni mog wleźć na wirzchołak, tak udszpilił gaci i zaczęli jemu spadać Łpt72Zda179

[bzk odszpilić B32Dom239 W83Tur23 prze3lp m utšp’il’ił Łpt72Zda179]

ODŚWIĄTKOWAĆ *dk* ‘uczcić święto, odświętować’ B32Dom239 → **ODŚWIECIC** *dk*

[bzk odświątkować B32Dom239]

ODŚWIĘCIĆ• / UDŚWIĘCIĆ• / UŚWIĘCIĆ•¹ *dk* ‘uczcić święto, odświętować’ Teraz
uświęcilim pięćdziesiątletnie życie Pcn01Kar252 Już sześćdziesiąt osiem lat, odświęcilim
ta złotna wesela już z mężem K02Zie146 → **ODŚWIĄTKOWAĆ** *dk*

[*prze1lm us’v’ęnc’il’im Pcn01Kar252 otśv’ęncilim K02Zie146*]

ODTAÐ *ndm* / **OTAÐ** *ndm* ‘stąd, od tego miejsca’ A mój mąż nie stąd [...] dwadzieścia pięć
nawet kilometry odtąd Bht98Pab158 Żona [pochodzi] odtąd jeszcze dziesięć kilometrów
odtąd Slc99Pab199

[*odtąd Bht98Pab158 ottont Slc99Pab199 otont K01a)Kar146 otont K01a)Kar146*]

ODULEŻEĆ → **ODLEŻEĆ** *dk*

ODWALIĆ• *dk* ‘oderwać, odłączyć’ W99Rie76 i in.♦ Odwalić kitę → **KITA** *ż*

[*prze3lp m odwalił W99Rie76*]

ODWALIĆ SIĘ• *dk* ‘odpaść, oderwać się’ Jag zaszła słońca, to rybi ogun odwalił się a
Marysia zastała się [stała się] dziewicą, kubietu Brł73Sud193 [...] popchneli troszku, te
odwalili się na śpinu Ł67ParIII-45 → **OBLECIEĆ** *dk*

[*prze3lp m odv’al’ił s’e Brł73Sud193 prze3lm odval’ił’i s’e Ł67ParIII-45*]

ODWALNICA* / **UDWALNICA** *ż* ‘odkładnica pługa’ Potem odwalnica jest, co ziemia
rzuca tak na bok Pdz01Kar466 → **POLICA** *ż* **2**

[*M,Blp ūdval’nica Pdz01Kar466*]

ODWAŻAĆ* / **UDWAŻAĆ•** *ndk* ‘odwozić’ Daleko ten kościół, mugały tu na miejscu,
ksiendza odważami Pdz01Kar473

[*ter3lm ūdważam’i Pdz01Kar473*]

ODWIECZNY ‘od pokoleń, od wieków – o osobach’ Odwieczne, odwieczny był Polak i
tyle K99Zie31 No było takich odwiecznych (Litwinów), kiedy jeszcze tutaj przed kilkaset
laty K99Zie31

[*mMlp odvéčny K99Zie31 Mlm odvéčne K99Zie31 Dlm odvéčnyx K99Zie31*]

ODWITAĆ SIĘ *dk* ‘pożegnać się’ Odwitać się nie przyszła Bjw97Dwi119 → **ROZWITAĆ**
SIĘ *dk*

[*bzk odv’itac’ s’e Bjw97Dwi119*]

ODWLEKAĆ• *ndk* ‘rozpraszać, przeszkadzać’ Pisz sobie [...], a to ja odwlekam cię
B12Gol111

[*ter1lp odvl’ekam B12Gol111*]

ODWODEK *m* ‘zakładany nowy rój pszczeli’ Brs01Czy100 → **ROJENIE** *n*

[Mlp otvodek Brs01Czy100]

ODWOKAT *m* → **ADWOKAT** *m*

ODWRÓCIĆ SIĘ* / **ADWRÓCIĆ SIĘ*** *dk* ‘odwrócić się, przekręcić się na inną stronę’

L13Kar371

odwróciwszy się *ipu* [...] szerść do głowy adwróciwszy się L13Kar371

[*ipu* advruc’ify s’e L13Kar371]

ODYMACZKA* / **ADYMACZKA** *ż* ‘szmata, ścierka do chwytania gorących garnków’ Bez

adymaczki puparzysz ręcy Łpt72Zda111 Adymaczko stołu nie wycieraj Bjw97Dwi113

Taką odymaczką chcesz garnek wycierać W96Rie98

[Mlp adymaczka Bjw97Dwi113 adym’ačka Dlp adym’ački Łpt72Zda111 Nlp odymaczką W96Rie98

adymačko Bjw97Dwi113]

ODYNARKI* / **ADYNARKI** *lm* ‘podstawka na czterech nóżkach służąca do jednoczesnego

smażenia blinów na dwóch patelniach’ Bez adynarak ni upieczysz w piecu blinau, ba ad

spodu będzi syrowy, a zwierzchu spalony Łpt72Zda111

[Mlm adyn’arki Dlm adyn’ar’k Łpt72Zda111]

ODZIAĆ *dk* ‘ubrać, włożyć na siebie’ Palta odziała Ł67ParIII-35’ Puczykaj troszki, tylko

udziejim dzieci w kapoty i pójdzim razem Łpt72Zda179 → **NAWLEKĆ** *dk* 1

odziawszy *ipu* Tylko już odziawszy byli tak jak [należy] Ł67ParI-80

[bzk ‘oż’ac’ Łpt72Zda179 prze3lp ż oż’ała Ł67ParIII-35 przy1lp oż’‘eja/oż’lena przy2lp oż’‘ejiš/oż’leńiš

przy3lp oż’‘eji/oż’leńi przy1lm oż’‘ejiim/uż’‘ejiim/oż’leńim przy2lm oż’‘ejiic’a/oż’leńic’a przy3lm oż’‘eji/oż’leno

Łpt72Zda179 *ipu* oż’afšy Ł67ParI-80]

ODZIAĆ SIĘ* *dk* ‘ubrać się’ Bkb84Ado17 → **NAWLEKĆ** *dk* 1

odziawszy się *ipu* Obiedwie córki [...] przyszli do chaty odziawszy się Bkb84Ado17

[*ipu* odziawszy się Bkb84Ado17]

ODZIAŁ *m* → **ODDZIAŁ** *m*

ODZIANIUKI* *lm* ‘lekc. odzież, ubrania’ Syn przyjeżdża z Kiejdan, trocha obmyji,

wypłuczy te odzianiuki Ong01Kar493

[Blm ‘oż’ańuk’i Ong01Kar493]

ODZIANY* / **UDZIANY*** ‘ubrany’ Cała asystencja była ładnia udziana Łpt72Zda113

[ibt ż Mlp uż’ana Łpt72Zda113]

ODZIEJAŁO *n* → **ODIEJAŁO*** *n*

ODZIELAĆ *ndk* → **OBDZIELAĆ*** *ndk*

ODZIENIA *ż* → **ODZIENIE** *n*

ODZIENIA / ADZIENIA•/ UDZIENIA ż / ODZIENIE• / UDZIENIE• / ADZIENIA•_n

‘odzież, ubranie’ I odzienia u nich już nie takie. Takie jakieś prościejsze odzienie nosili B96Stra200 [Ona] sprzedaji tam odzienia [...] wot tak oni żyjo Ł67ParII-13 I kupić co [trzeba], ji odzienia ji jedzenia Ł67ParII-33 Teraz wszystka odzienia kramna Ł84Par139 Nowa udzienia pułóż w kumodzia, nałoż dzisiej rubaszka czarna Łpt72Zda179 Grafinia wydawała takie udzienie Ilk98Ost-nmw31 Kiedy zwałkuji się aż błyszczcy ta udzienia Użp01Kar256 Taka była ciepła udzienia K02Kar177 → **STRÓJ¹** *m*, **UBIÓR*** *m*, **UBRANIE** *n*

[żMlp o'dz'en'a Ł84Par139 uż'eńa Użp01Kar256 K02Kar177 żBlp oż'eńa Ł67ParII-13,33

aż'eńa/uż'eńa/oż'eńa Łpt72Zda179 nBlp odzienie B96Stra200 użeńe Ilk98Ost-nmw31 Mlm odzienia B96Stra200]

ODZIEWAĆ• *ndk* ‘ubierać’ Bo mama bardzo ładnie odziewała mnie [...] Trt96Mar183 → **NADZIEWAĆ** *ndk*

[prze3lp ż ożewała Trt96Mar183]

ODZIEWAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘ubierać się’ Czym ty odziewać się beńdziesz, sukienku [...]

Ign73Sud190 Odziewa sie tak, na głowa taki kapelusz Mdk99Pab197 → **NADZIEWAĆ SIĘ** *ndk*; **2.** *kim* ‘przebierać się za kogo, za co’ Trzemi królami odziewali sia W99Rut38

[bzk oż'eńac' s'e Ign73Sud190 ter3lp oż'eva s'e Mdk99Pab197 prze3lm odz'eval'isa W99Rut38]

ODZNACZAĆ* [d-z] / **OZNACZAĆ•** *ndk* ‘obchodzić, świętować’ Ja mówię, że nie oznaczałem pietnastego maja, bo ja Poliak. No uot i oznaczaliście dzień burżuaznoj Łotwy Krs99Ost107

[prze1lp m oznaczałem prze2lm oznacz'alis'e Krs99Ost107]

ODZYWAĆ [d-z] *ndk* ‘odwoływać z funkcji, ze stanowiska’ B32Dom239

[bzk odzywać B32Dom239]

ODZYWAĆ SIĘ *ndk* *na czymś, komu* ‘odbijać się na kim, na czym’ Odzywać się na zdrowiu B32Dom 239 Wszędzie wszystko odzywa się dzieciom Wdg01Kar456

[bzk odzywać się B32Dom239 ter3lp ożywa s'e ter3lm ożyvaion s'e Wdg01Kar456]

ODŻYĆ *dk* ‘przemieszczać w jakimś miejscu, mieszkać jakiś czas’ Ja tam odżyła pietnaścia liat Ł67ParI-5

[prze3lp ż odżyła Ł67ParI-5]

OFICJANT *m* ‘kelner’ B32Dom239

[Mlp oficjant B32Dom239]

OFIARA• *z* ‘wyrzeczenie się lub podarowanie czegoś na jakiś cel’ B32Dom251 ♦ Przynosić ofiary → **PRZYNOSIĆ** *ndk*

[*Blm* ofiary B32Dom251]

OFORMIĆ* / **UFORMIĆ**• *dk* **1.** ‘załatwić formalności, załatwić oficjalnie *co*’

Szt01Kar511; **2.** ‘przyjąć do pracy *kogo* sporządzając odpowiednie dokumenty’

Szt01Kar511

oformiwszy *ipu* Mnie byli uformiwszy, wie, już mogłem robić i robić Szt01Kar511

[*ipu* uform’ifšy Szt01Kar511]

OGADAĆ *dk* → **OBGADAĆ*** *dk*

OGASIĆ *dk* ‘zagasić, ugasić’ Ogasić ta płomień Orn82Masl204 → **ODGASIĆ** *dk*

[*bzk* ogas’ic’ Orn82Masl204]

OGIEŃ *m* **1.** ‘ogień’ Bkb83a)Giu89 i in. **2.** ‘ognisko’ U nas palili ogień. Ogień te i prygali tam, biegali Rzc98Ost-nmw10; **3.** ‘światło, oświetlenie’ Ona na tych drutach, to ona buwało i bez ognia robi na pamięć L13Kar368 ♦ Rozłożyć ogień → **ROZŁOŻYĆ** *dk* ♦ Ryży jak ogień ‘marchewkowo-rudy’ Bkb83a)Giu89

[*Mlp* og’eń Bkb83a)Giu89 *Dlp* ogña L13Kar368 *Blm* ogñe Rzc98Ost-nmw10]

OGŁADNAĆ• *dk* ‘obejrzyć’ W91a)Ado98

oglądnewszy *ipu* W91a)Ado98

[*ipu* ogl’ondnefšy W91a)Ado98]

OGŁADNAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘obejrzyć się’ B32Dom239; **2.** ‘rozejrzeć się, zbadać warunki’ To teraz na razie jest wyjechawszy do Ameryki na parę czasu [...] tam oglondnoć się Kwn01Kar396

oglądnewszy się *ipu* W91Ado87

[*bzk* oglądnać się B32Dom239 oglondnoc’ s’e Kwn01Kar396 *ipu* ogl’ondnefšy s’a W91Ado87]

OGŁĘDZINY / **AGLAŃDZINY** / **UGLEŃDZINY** / **OHLADINY**• *lm* ‘oglądanie gospodarstwa narzeczonego przez rodziców narzeczonej’ Na ohladiny [pojechali]

Kmj96Mar97 Zwyczajno jado zobaczyć do młodego, kiedy nie wiedzo jego, jak on żyje, a jak wiedzo, to nie jado na ohladiny Kmj96Mar97 Na ugleńdzinach byli i cości im ni pudubała sia Łpt72Zda179

[*Mlm* ugl’eńš’liny/agl’ańš’liny/ogl’eńš’liny Łpt72Zda179 *Blm* oyl’ađiny Kmj96Mar97 *Ms/m* ugl’eńš’inaŋ Łpt72Zda179]

OGONEK *m* ‘*zdr* od ogon, ogonek’ ♦ Jak myszki/szczury ogonek ‘jak mysi ogonek – o czymś malutkim, podobnym do mysiego ogonka’ BL82Giu230

[Mlp ogonak BL82Giu230]

OGÓLNIE* / **UGÓLNIE** *ndm* ‘w ogóle, całkowicie’ Wszystkia tu, ja nia stond, ja teraz tu żyja, rudziwszy się ja w Szulanach, a tam wszystkia ugólnie po polsku Krm01Kar405

[ugul’ne^a Krm01Kar405]

OGÓLNY ‘wspólny, należący do ogółu’ [...] tam gdzie ogólna koszona [...] Bjw96Mar130
→ **OBSZCZY**

[mMlp ogólny B32Dom239 zMlm ogulna Bjw96Mar130]

OGÓRECNIAK / **AGURECNIAK** / **UGÓRECNIAK** *m* ‘nać ogórków’ Agurecznik pożółk i już ogórki ni będo rosnać Łpt72Zda179

[M,Blp agur’lečnik/agur’ločnik/ugur’lečnik/ogur’lečnik Łpt72Zda179]

OGÓREK* / **AGÓREK*** *m* ‘ogórek’ Dwie półśliedziówki agórków nakwasili Łpt72Zda191

[Dlm agurkuf Łpt72Zda191]

OGÓRENIATEK *m* ‘zdr od ogórek, ogóreczek’ W86Dub74

[Mlp ogóreniatek W86Dub74]

OGRADA *ż* ‘ogrodzenie’ Taka ograda była i tam oni cały [czas] odstoją do samego już niszpora, potem ich tam błogosławio Rzc98Ost-nmw16

[Mlp ograda Rzc98Ost-nmw16]

OGRADKA → **OGRODKA** *ż*

OGRAFKA *ż* → **AGRAFKA** *ż*

OGRANICZAĆ SIĘ *ndk czym* ‘ograniczać się do kogo, czego, czym, poprzestawać na czym’
Ogranicza się małem B32Dom239 Nie ograniczamy się tylko tą działalnością W01Mas103

[bzk ograniczać się *ter3lp* ogranicza się B32Dom239 *ter3lm* ograniczamy się W01Mas103]

OGROD *m* ‘ogród’ Jeszcze sama rucham się i łąka trocha pokosza i ogrod mam posadziwszy Mtr01Kar233 I ogrod jest, dali Ł67ParI-57 Wszystkia dobra rośni, ogrod dobryj Ł67ParII-37 Tut po ogrodach oni [krowy] chodzo Ł67ParII-38; **2.** ‘ogrodzenie, płot’ Płot też nazywajo ogrodem, aharod Ł67ParIII-9

[Mlp ogrod W83Tur17 M,Blp ogrot Mtr01Kar233 Ł67ParII-37 Ł67ParI-57 Nlp ogrodem Ł67ParIII-9 Mslm ogrodax Ł67ParII-38]

OGRODA* *ż* ‘ogrodzenie’ Kury nie bendo gubić jaja poza swojo ogrodo ji bendo wiecej jaj nieść W82Rei38

[Nlp ogrodo W82Rei38]

OGRODCZYK *m* → **OGRÓDCZYK** *m*

OGRÓDCZYK / OGRODCZYK / UGRODCZYK• *m* ‘*zdr* od ogród, ogródek’ Swój

ogrodczyk [jest] Ł67ParIII-64 Ogródczyk mam, o i kapustitie, i cebulki, wszystkiego mam K02Kar343 [...] i ugrodczyków nie było takich u nich, i powiem co jeszcze, no tak o kuło samego domu, to on był inszy ten, dopatrzony K02Zie158 → **OGRODECZEK** *m* [Mlp ogrutczyk K01a)Kar154 ogroczyk Ł67ParIII-64 B/p ogrutczyk K02Kar343 D/m ugročykuf K02Zie158]

OGRODECZEK *m* ‘*zdr* od ogród, ogródek’ W83Tur17 → **OGRODCZYK** *m*

[Mlp ogrodeczek W83Tur17]

OGRODKA *ż* / **OGRADKA** / **AGRADKA** *ż* ‘ogrodzenie wokół grobu na cmentarzu’ Mamy mojej pomnik, taka wielka tam agratka biała, napis po polsku u mamusi Pk196Mar51

[Mlp ogratka/agratka Pk196Mar51 M/m ogrotki Ł67ParIII-70]

OGRODOWIZNA* / **UGRODOWINA**• *ż* ‘warzywa, ogrodowizna’ A tam jeszcze drugie ogrodowiny trzeba posadzić K02Kar327

[B/m ůgrodov’iny K02Kar327]

OGRODOWY• ‘o roślinach uprawianych w ogrodach’ Ppl08Rut64

[M/m ogrodowa Ppl08Rut64]

OGROMIENNY• ‘ogromny, bardzo duży’ Stoły ogromienne przynaszami na podwórek Wtr84Saw173

[B/m ogrońenne Wtr84Saw173]

OGRONOM *m* → **AGRONOM*** *m*

OGRÓDCZYK / OGRODCZYK *m* / **UGRODCZYK**• *m* ‘ogródek’ Ogródczyk mam, o i kapustitie, i cebulki, wszystkiego mam K02Kar343 [...] i ugrodczyków nie było takich u nich, i powiem co jeszcze, no tak o kuło samego domu, to on był inszy ten, dopatrzony K02Zie158

[Mlp ogrutczyk K01a)Kar154 B/p ogrutczyk K02Kar343 D/m ugročykuf K02Zie158]

OGRÓDEK *m* ‘kojec dla dziecka’ Bkb73a)Giu116 → **JASIELKI** *lm*

[Mlp o!grudek Bkb73a)Giu116]

OGRYZKA• *ż* ‘ogryzek’ Ogryzka wyrzuć do wiadra B97Dwi40

[B/p ogryska B97Dwi40]

OGRZEWAŁNIA* / **UGRZEWAŁNIA**• *ż* ‘urządzenie grzewcze, piec do suszenia zboża’

W toku jeszcze byli takie [...] ugrzewalni, nałożu tego zboża i tam ciepłu [...] nu i wysuszu Łp01Kar417

[M/m ůgževal’ni Łp01Kar417]

OHLADINY *lm* → **OGLEĐZINY** *lm*

OHŁOBLA *ż* → **HOŁOBLA** *ż*

OJCE / OJCY *lm* **1.** ‘rodzice’ Miałam krowa jak ojcy żyli Bjw97Dwi119 To musim zająś do domu du ojców puprosić jak ojcy puszczu wtedy prowadzim te panienki na te wiaczory i potem musim udprowadzić Kjd01Kar282 Powiedział ojcam Bjw97Dwi18 Potem my żylim już tutej bliżej [...] ja z ojcami żyłam Bbt99Pab227 → **BAĆKI** *lm*; **2.** ‘przodkowie’ Ojcy ojców byli naturalne Poliaki Ł67ParIII-20

[Mlm ojcy Ł67ParIII—20 W83Tur20 Bjw97Dwi119 ojcy Bjw93Dwi40 ^lojce ^lojcy Bkb83Giu75 ^uojcy Krm96Mar115 ^oojcy^c Kjd01Kar282 Dlm ojcuł Ł67ParIII-20 ojcuł Kjd01Kar282 Clm ojcam Bjw97Dwi18 Nlm ojcami Bbt99Pab227]

OJCIEC *m* ‘ojciec’ Bkb83Giu75 i in. → **BAĆKA** *m* ♦ Ojciec krzestny/chrzestny ‘ojciec chrzestny’ No i jedna matka i ojciec krzestny, przecież jak tego krzczo syna, to ojciec krzestny trzyma Bjw96Mar135 ♦ Ojciec męża ‘teść’ Bkb83Giu81 ♦ Ojciec z matką ‘rodzice’ Bkb83Giu 75,81

[Mlp oj^cec Bjw96Mar135 ^lojceec Bkb83Giu75]

OJCOWIE *lm* ‘rodzice’ Wszystko zastawiliśmy, tylko pieniondzy wzięli ojcowie i du Wilienszczyzny Kjd01Kar285 Starsza ludzie wiencaj pu polsku, a już młode to które ojcowie po polsku, a oni już po litewsku. W domu póki w ojców bylim tu pu polsku i pacierzy i do pierwszej komunii doszlim Jnw01Cze88 Uojcowie byli Poliaki. Moje uojcowie Chatkiejiczowie byli Mtr01Kar232 → **BAĆKI** *lm*

[Mlm ojcov^e Jnw01Cze88 o^lcov^e Bkb83Giu75 ojcow^e Kjd01Kar285,286 ^uojcov^e Mtr01Kar232 Dlm ojcuł Kjd01Kar282 uojcuw/uojcuv Jnw01Cze88 Clm ojcam Bjw97Dwi18 Nlm u^lcamⁱ Kjd01Kar285]

OJCOWIZNA *ż* ‘majątek odziedziczony po ojcu, ojcowizna’ Bolesław został tu na ojcowiźnie, jeszcze był ten dom stary K02Zie154 To teraz gdzie moja ojcowizna była tylko polia. Nie ma już ani jednego budynku K96Saw77 → **OJCZYZNA** *ż*

[Mlp ojcowizna K96Saw77 Mslp ojcovⁱz[’]nie K02Zie154]

OJCY *lm* → **OJCE** *lm*

OJCZAK *m* ‘ojczym’ Bkb83Giu78 → **OJCZUL** *m*, **OJCZYM** *m*, **MACOCH** *m*

[Mlp ^lojczak Bkb83Giu78]

OJCZUL *m* ‘ojczym’ Bkb83Giu78 → **OJCZAK** *m*, **OJCZYM** *m*, **MACOCH** *m*

[Mlp ^lojczul Bkb83Giu78]

OJCZULEK *m* ‘zdr pieszcz. od ojciec’ Rozmawiami tu pu polsku, ojczulek pu polsku i mama pu polsku Krm01Kar407 W Linkowcu u pana Zawiszy ojczulek przychodził na karty Wdk99Pab216 Ojczuliak robił prostym robotnikam Wdg01Kar436 → **BACIA** *m*

[Mlp ojčulek Wdk99Pab216 ojčulek Bkb83Giu74 ojčul'ak Wdg01Kar436 ʰojčul'ek Krm01Kar407]

OJCZULKI *lm* 'zdr od ojce, rodzice' Tak i ojczulki wszystkie byli uparszy sie [...] jechać
Krm01Kar408 → **BAĆKI** *lm*

[Mlm ʰojčul'ki Krm01Kar408]

OJCZYM *m* 'ojczym' Bkb83Giu81 → **OJCZAK** *m*

[Mlp ʰojčym Bkb83Giu81]

OJCZYŃKA *m* 'zdr od ojciec, ojczulek' W96Rie98 → **BACIA** *m*

[Mlp ojczyńka W96Rie98]

OJCZYSTY* / **UCZYSTY** 'ojczysty' Uczysty język Wdk99Zie22 → **RODNY** **2**

[mMlp učysty Wdk99Zie22]

OJCYZNA* / **UJCYZNA*** **ż** **1.** 'miejsce urodzenia' Wtedy przyjechaliśmy już na miejsce
mojego urodzenia [...] potem już tutaj na jego ojczyznie K02Kar334; **2.** 'strony rodzinne'
[...] ja rodziła się tutaj, tutaj takie Sienkiewiczzy przyjeżdżali z Wilna, toż ojczizna ichna,
to my, my wszystkie razem Jrz04Kar62; **3.** 'majątek dziedziczony po ojcu, po rodzicach,
ojcowizna' Jak grzmot dał tam w drzewa na naszej ojczyźnie, i spaliła się wszystka góra
K02Kar334 → **OJCOWIZNA** **ż**;

[Mlp ojčyzna Ł67ParIII-17 ojč'izna Jrz04Kar62 Blp ojčyzne K02Zie135 Mslp ůjčyzńe K02Kar334]

OJER *m* → **AJER** *m*

OKA **ż** → **OKO** *n*

OKAJANY 'przeklęty' W96Rie98 → **PRZEKŁĘTY***

[mMlp okajany W96Rie98]

OKALAĆ* *ndk* 'okładać, licować' No i zaczęli budować te ściany, to okaliali cegło, no tak
po troszeczkę, po troszeczkę [odbudowali] Bnk96Mar165 → **OPIERZYĆ** *dk*

[prze3lm okal'al'i Bnk96Mar165]

OKAPĄĆ SIĘ* *ndk* 'kapać z dachu' Wenzelki te wtedy zakopywali, dzie okapi się, dzie ten
dach Rkw96Mar58

[przy3lp okapi s'e Rkw96Mar58]

OKAZAĆ *dk* 'okazać co, wyrazić jakieś uczucia komu' ♦ Okazać przysługę 'wyświadczyć
przysługę' B32Dom240

[bzk okazać B32Dom240]

OKAZAĆ SIĘ* *dk* 'ukazać się' Djabeł nikomu, nikomu nie okazał się W99a)Rut103

[prze3lp okazał się W99a)Rut103]

OKIENKA• z ‘zdr od okno, okienko’ No, świroń był bardzo dobry murowany, trzechpiętrowy, no i tam w tym świrniu wędzone mięso trzymali, tam byli okienki specjalne zrobione i solili mienso K02Zie146 U nich byli mniejsze i okienki takie K02Zie158

[Mlm ok’enk’i K02Zie146,158]

OKIENNICA* / **UKIANICA**• z ‘okiennica’ Ukienicy zamknienta K01a)Kar146

[Mlm ukańicy K01a)Kar146]

OKIENNY ‘przym od okno’ okienny’ B32Dom259 ♦ Szkło okienne → **SZKŁO** n

[nMlp okienne B32Dom259]

OKŁAD m ‘pensja, wysokość pensji’ B32Dom228 → **ZAROBOTEK** m, **ZARPLATA** z

[Mlp okład B32Dom228]

OKŁOT / **AKŁOT** / **AKAŁOT** m ‘na wpół wymłócone snopy, czyli wykłócone’ W tym torpia ni ma miejsca na akałot Łpt72Zda179 Zbierz akałot i przywiej jego dobrza Łpt72Zda179

[Mlp okłot W99Rie70 M,Blp akałot/akłot/okłot Łpt72Zda179]

OKNA z ‘okno’ Zamknęli [ich] tam, gdzie ni okny, ni drzwi, po prostu nie ma jakaś taka [nie ma możliwości], żeby uciekli K02Zie149 Okny ni udmykajo się ani zimo ani liatam Łpt72Zda179 Okna zakryta, ciemno Mtr01Kar240

[Mlp okna Łpt72Zda179 uokna Mtr01Kar240 Dlp okny K02Zie149 Mlm okny Łpt72Zda179]

OKO• n / **OKA** z ‘oko’ Ślepy na jedna oka Orn73c)Masl83Podbita oka W83Tur16 Liewa oka w prawa kisenia zyzuji Łpt72Zda179 Jednej oki [nie ma] Orn73c)Masl85 Siana niosłam, pochyliłam się, do uoka wprułam, teraz boli uoka Mtr01Kar235 Alie to tak fajt, uoczy, jego uoczy i przywrócili się, uoczy, wie, straszne takie, już nie było uocz, alie tem białem taki i zgaśli Bjw96Mar128 Oka prawa radość dawa, oka lewa łza wylewa W83Tur16 → **OCZY** lm ♦ Jak okiem zerknąć ‘gdzie okiem sięgnąć, tak daleko, jak tylko można zobaczyć’ Oj, oj, jak popatrzysz, to jak okiem zerknąć K96Saw75

[zMlp oka W83Tur16 oki Łpt72Zda179 uoka Mtr01Kar235 zDlp ok’i Orn73Masl85 uoka nDlp uoka Mtr01Kar235 Blp oka Orn73c)Masl83 nNlp okiem K96Saw75 Mlm uocy Dlm uoc Bjw96Mar128]

OKOLEĆ• / **OKALEĆ** dk ‘zesztywnieć z zimna’ Tak zimno, że zupełnie okolał W96Rie98 A żeb ty okolał W96Rie98 → **SKIERESZEĆ** dk

[bzk o’kalec’ Ł84Par145 prze3lp m okolał W96Rie98]

OKOLICA / **OKOLIĆA** / **UKOLICA**• / **WOKOLICA**• z 1. ‘wieś szlachecka’ Tam nawet, wie pan, była okolica, nazywała się i taka dawniejsza szlachta była, potomstwo było z

szlachty dawniejszej Brż96Mar175 Od okolicy wieś różniła się strojem i mow
 K02Zie151 Byli wielkie ukolicy u nas Pdz01Kar471 Wszystkie ubywateli naokoło,
 wszystkie okolice, mająteczki, wyjechali do Polski, jak musieli, jak ta przesiedlenia była
 K99Zie30 No szlachecki dom trochę różnił się, bo polskie okolicy nazywali się, a nie wieś.
 Wieś to już była litewska, wioska litewska – wieś, a polska to okolica, jak ta przesiedlenia
 była K02Zie149 Szlachta to okolica, takie szlachta, jest już Zaniewiczzy [...] Bht98Pab118
 No i raz nas zbierała się okolica i chłopcy zbierali się i dziewczynki Bht98Pab130 On ze
 Staniewicz, też tam okolica Bht98Pab137 Okolicy byli i wioski byli. Tak w okolicach po
 drugiemu B96Ban198 A w Raubach szlachta [...] nie Białorusy, a w Rodzi okolica, nie
 wieś, a okolica B96Doł185 To była okolica, jakichś trzydzieści pięć domów. A tak wsio
 Litwa, Litwa, Litwa, Litwa B96Stra196 Nasza wioska pisała się okolica. Dzie więcej było
 tych dworzaninów, tak już ta wioska liczyła się tam okolica B96Życ194; 2. ‘okolice, bliski
 teren’ Nie ma już w okolicy teraz Polaków K96Saw77 To pamionka po wojnie, kto na
 naszej okolicy [...] kto z tych wiosek nie wrócił, to w cześć tego postawili, i wszystko, tut
 nikt nie zakopany, nikt, nie ma nic Skn96Mar72 Tutaj i wokolicami tutaj, tu też nasielajo
 drugih ludzi Obc99Rie81 → **OKOLICZNOŚĆ** *z rzadko*, **OKOŁODOK** *m*

[Mlp okolica B96Doł185 B96Życ194 B96Stra196 Bht98Pab118,130,137,141,166 K02Zie149 okolica
 B32Dom240 ok'ol'ica Brż96Mar175 ok'ol'ica Bj99Ado67 Dlp okolicy K96Saw77 Bht98Pab108 K02Zie151
 ok'olicy K02Zie151 Blp okolicę B96Stra196 Mslp w okolicy K96Saw77Ł67ParIII-9 ok'olicy Skn96Mar72
 Mlm okolice K99Zie30 okolicy Bht98Pab164 B96Ban198 ok'olice K02Zie149,151 u'k'ol'icy Pdz01Kar471
 Nlm wokol'icami Obc99Rie81 Mslm okolicach B96Ban198 Bht98Pab164]

OKOLICZKA *z* ‘zdr od okolica 1’ Tylko mała taka okoliczka została Bht98Pab157

[Mlp okoliczka Bht98Pab157]

OKOLICZNIE *ndm* ‘wokół, dookoła’ Okolicznie wszystkie tutaj, naokolicznie tutaj chowają
 się [są grzebani] K01a)Kar157 → **KRAĞIEM** *ndm* 1

[okol'icne K01a)Kar157]

OKOLICZNOŚĆ *z* 1. ‘okolica, wieś szlachecka’ Okoliczność tu była, wszyscy Polacy tu
 byli język prosty Kmn99Kar88 → **OKOLICA** *z* 1; 2. ‘okolice, bliski teren’ O, z naszej
 K02Kar334 Nu wie, ja nie wiem, u nas tutaj o, na okoliczności gdzie, to więcej taki
 okoliczności, „wojinom pogibszym na frontach”, z jednej wsi, z drugiej wsi tam, to i owo
 tam, z wiosek tam było ludzi, jakich dwadzieścia nie wróciło [z wojny] Skn96Mar72 →
OKOLICA *z* 2

[Mlp okoliczność Kmn99Kar85,88 okol'icność K02Kar334 Dlp okolicnos'ci Skn96Mar72 Mslm na
 okoliczności Kmn99Kar88]

OKOLICZNY* / **UKOLICZNY*** ‘ze wsi szlacheckiej, z okolicy’ Nicht nie powię, chiba ukuliczna chto tut po polsku rozmawia Bjj99Ado66 Chiba ukuliczna [ludzie] Onk99Ado34

[Mlm ukulična Onk99Ado34 Bjj99Ado66]

OKOLONIA *ż* → **KOLONIA** *ż*

OKOŁO *ndm* ‘koło czego, blisko czego’ Tam gdzie ten, około ołtarza, taka ograda była i tam oni cały odstojo do samego już niszpora Rzc98Ost-nmw16

[około Rzc98Ost-nmw16]

OKOŁODOK *m* ‘okolica, okoliczne gospodarstwa’ [...] w okołodku naszym nie ma

Ł67ParIII-8 → **OKOLICA** *ż*

[Mslp okołodku Ł67ParIII-8]

OKONCZYĆ* *dk* ‘ukończyć, skończyć – o nauce, szkole’ On dwa roki uczył sia, a tylko szkoła okonczył i nie przyszed do domu Ł67ParI-58

[prze3lp *m* okóčnył Ł67ParI-58]

OKOŃ* / **OKUŃ** *m* ‘gatunek ryby – okoń’ BL82Giu230 ♦ Tłusty jak okuń → **TLUSTY**

[Mlp okun’ BL82Giu230]

OKOPA* / **UKOPA** *ż* ‘okop’ Wypełźlim z liasu i potym taka ukopa zrobiona była, [my] do tej ukopy Żgw01Kar483

[Mlp ukopa Dlp ukopy Żgw01Kar483]

OKOREK / **AKORAK** / **UKOREK** *m* **1.** ‘golonka, goleń wieprzowa’ Ja zawsza zostawuja akorak Łpt72Zda179; **2.** ‘szynka’ Okorek pokroiła Bjw97Dwi119 → **KUMP** *m*

[Mlp okorek W99Rie70 M,Blp ak'orak/uk'orek/ok'orek Łpt72Zda179 Blp okorek Bjw97Dwi119]

OKOT *m* ‘wąsy w kłosie’ W życie jest okoty Orn73c)Mas179 → **OŚCIUKI** *lm*

[Mlp okot L07Rut193 Mlm okoty Orn73c)Mas179]

OKRAJCZYK / **AKRAJCZYK** / **UKRAJCZYK** *m* **1.** ‘piętka chleba, przylepka’ Zawsze z nowej bułki adkrojem ten akrajczyk i zjem sobia Łpt72Zda179 Weźmisz okrajczyk

[chleba] pocałujisz Užp01Kar257 Okrajczyk odkrojusz K02Kar266 → **GORBUSZKA*** *ż*;

2. ‘niewielki kawałeczek jakiegoś wypieku’ Tego akrajczyka ni starczy na dziś

Łpt72Zda179 Okrajczyk, to już skibeczki K02Kar266 Młodym dajo po okrajczyk

[korowaja] na weseli Orn73c)Mas179

[Mlp okrajczyk B32Dom240 M,Blp okrajčyk K02Kar266 akr'ajčyk/ukr'ajčyk/okr'ajčyk Dlp akr'ajčyka

Łpt72Zda179 Blp okrajčyk Užp01Kar257, 258 Mslp okrajčyku Orn73c)Mas179]

OKRAJEC *m* **1.** ‘piętka chleba’ Daj mnie okrajec z masłem Bjw97Dwi119 →

GORBUSZKA* *ż*; **2.** ‘reszta z dużego bochenka chleba’ W99Rie70

[Mlp okrajec B32Dom240 W99Rie70 Blp okrajec Bjw97Dwi119]

OKRAJUSZEK* / **AKRAJUSZAK** *m* ‘zdr od okrajec’ Smw01Kar286

[Mlp akrajuśak Smw01Kar286]

OKRASKA• *ż* ‘malowidła na ścianach’ I ot te okraski w kościele co jest, to mówiem, beńdziem, o, krasieć Ikż96Mar19

[Mlm okraski Ikż96Mar19]

OKRAŚĆ• / **OBKRAŚĆ•** *dk* ‘zabrać coś komuś po kryjomu, okraść’ Sami nie robio, tylko tak okradno, obkradno Bjw99Pab130

[przy3lm okradno/obkradno Bjw99Pab130]

OKRĄGLY• ‘okrągły’ B32Dom240 → **KRĄGLY** ♦ Okrągła sierota → **SIEROTA** *m, ż*

[żMlp okrągła B32Dom240]

OKRĄŻYĆ / **OKRĘŻYĆ** / **UKRĘŻYĆ** *dk* ‘otoczyć wojskiem’ Musieli ukrężyć Petesza [budynek szkoły zawodowej], bo tam Niemcy chiba stali, abo kto Łpt72Zda179

[bzk okrażyc B32Dom240 okr'ężyc'/ukr'ężyc' Łpt72Zda179]

OKRĘŻYĆ *dk* → **OKRĄŻYĆ** *dk*

OKROPNY• ‘wielki, bardzo duży’ To były też okropne jarmarki tutaj były kiedyś do pierwszej wojny Krs98Ost-nmw44

[Mlm okropne Krs98Ost-nmw14]

OKRYWAĆ *ndk* → **OBKRYWAĆ** *ndk*

OKŚCIUKI *lm* → **OŚCIUKI** *lm*

OKULARA *ż* ‘okulary’ To żeż ukuliara to sam widziałam, rzucona, połamana Bjj99Ado69

[Mlp okul'ara Bjj99Ado69]

OKUŁACZYĆ• *dk* ‘rozkułaczyć, odebrać majątek’ Tylko my wróciłim, zrazu nas okułaczyli K96Saw76 → **ROZKUŁACZYĆ** *dk*, **SKUŁACZYĆ** *dk*

[prze3lm okułaczyli K96Saw76]

OKUŃ *m* → **OKOŃ*** *m*

OKUPOWAĆ• *ndk* *komu* ‘zajmować obce terytorium, okupować *kogo, co*’

okupowawszy *ipu* I ruskie i białaruskie też byli okupowawszy nam Wdk01Kar244

[ipu okupovafšy Wdk01Kar244]

OKURAT *ndm* → **AKURAT** *ndm*

OKURATNIE *ndm* → **AKURATNIE** *ndm*

OKURATNOŚĆ *ż* → **AKURATNOŚĆ*** *ż*

OKURATNY → **AKURATNY**

OKUREK / AKURAK / UKUREK *m* ‘niedopałek papierosa’ Ot małysz, akurki zbirajo,
jak nichto ni widzi i w krzakach kurzo Łpt72Zda180 → **KANCZARUK** *m*

[Mlp okurek B32Dom240 ak^lurak/uk^lurek/ok^lurek/uk^lurak B/m ak^lurki Łpt72Zda180]

OKURKI *lm* ‘przedświt’ Wstali okurki jak pietuch zaśpiewał W82Tur118 → **OKURY** *lm*

[okurki W82Tur119]

OKURKIEM *ndm* ‘wczesnie rano’ Okurkiem młócili W82Tur119

[okurk^{em} W82Tur118,119]

OKURY *lm* ‘przedświt’ W okurak wstawali W82Tur119 → **OKURKI** *lm* ♦ W okurach ‘o
świecie’ Przychodzi s świrna w okurach W82Tur107

[Mlm okury W96Rie98 Mslm okurach W82Tur107,119 W96Rie98]

OKUSZERKA *ż* → **AKUSZERKA** * *ż*

OKUTAĆ / UKUTAĆ *dk* ‘owinąć, opatulić’ Było zimno, to okutała W96Rie99

[bzk okutać B32Dom240 ukutać B32Dom262 *prze1lp* ż okutała W96Rie93]

OLA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Aleksander’ A Olu zabrali i kilku ludzi byli zabrawszy
Pps91Kru172

[Mlp Ola Pps91Kru172 B/lp Olu Pps91Kru172]

OLCHOWIK • *m bot.* ‘gatunek grzyba, olszówka’ Brs01Czy100

[Mlm ol[’]xov[’]ik[’]i Brs01Czy100]

OLEJ / OLEJ *m* ‘ciekły tłuszcz roślinny, olej’ Smażyli na oleju Brs02Rie51 → **OLEJA** *ż*,
OLIWA *ż* ♦ Nie mieć w głowie oleju ‘nie mieć oleju w głowie’ Nie ma w głowie oleju,
panie Macieju L82Roj238

[Mlp ol[’]ej[’] Brs02Rie51 Dlp oleju L82Roj238 Mslp ol[’]ej[’]u Brs02Rie51]

OLIEJA *ż* ‘olej, tłuszcz roślinny’ Ind99Ost303 → **OLEJ** *m*

[żMlp olieja Ind99Ost303]

OLEŃ* / ALEŃ *m zool.* ‘jelen’ Alieni jest tut, spotkałem tut samo niedaleko Ł67ParIII-7

[Mlm al[’]ėni Ł67ParIII-7]

OLIŃKA *ż* ‘imię żeńskie, *zdr* od Olga’ B32Dom240

[Mlp Olińka B32Dom240]

OLIWA • *ż* ‘olej’ Na oliwie, wszystko było posne W99Rut42 → **OLEJ** *m*

[Mslp ol[’]iv[’]e W99Rut42]

OLIWNY • ‘oliwkowy, oliwny’ Kjd01Kar281 ♦ Oliwne antonówki → **ANTONÓWKA** *ż*

[Mlm ol[’]ivn[’]e Kjd01Kar281]

OLTANA *ż* → **ALTANA*** *ż*

OLUK* *m* ‘imię męskie, *zdr* od Aleksander’ Nie ma tutaj Oluka Pps91Kru185

[Dlp ol'uka Pps91Kru185]

OLŻBIETA *ż* → **ELŻBIETA*** *ż*

OŁADKA / AŁADKA / UŁADKA / ŁADKA* *ż* ‘racuszek, smażony placek z mąki lub ziemniaków’ Ołatki jest grubsze i mniejsze jak bliny i można ich jeść bez wiraszczaki Łpt72Zda180 Oładki z tarkowanych kartofli, albo bliny W96Rie98 I te ślodzi i kisielki, grzybki gotowane i smażone i jeszcze blinczyki takie czy aładki. Jak to po polsku powiedzieć, aładki nie, pliacki Isz96Mar189 Ołatków nasmaża i jem ze śmietano Bjw97Dwi119 I tak coś mamusia im gotowała, zacierka gotowała, ładki, bliny [...] Bht98Pab153 → **PLACEK** *m*

[Mlp oładka W96Rie98 ul'atka/ał'atka/oł'atka Łpt72Zda180 Mlm oładki B32Dom240,252 W96Rie98 Bkb08Rut96 ałatki Isz96Mar189 oł'atki Łpt72Zda180 Dlm ołatkuf Bjw97Dwi119 Blm ładki Bht98Pab153]

OŁOŁOWNIK *m* → **AŁAŁOWNIK** *m*

OŁÓW *m* **1.** ‘ołów’ U nas na stacyji tego ołowia było dużo Rzc98Ost-nmw13; **2.** ‘ciężarek do wędki’ Zaczepił sia ołów ob jakaści różga, abo co i wędka porwał Łpt72Zda180
♦ Ołowie łać → **LAĆ** *ndk*

[Mlp 'ołuf Łpt72Zda180 Dlp ołówa Rzc98Ost-nmw13 oł'ołu/ul'ołu/ał'ołu Łpt72Zda180 ołówa W99Rut34 Blm ołóve W99Rut34]

OŁTAR *m* → **OŁTARZ** *m*

OŁTARZ*/ OŁTAR* *m* ‘stół ofiarny do odprawiania mszy, ołtarz’ Pięć ołtarzow było i bardzo ładny byli ołtarzy Wdz04Jas97 Bardzoż ładnie było w kościele, obchodzili ołtary po całej, po Hoduciszkach szli, procesja, postawione ołtary byli [...] Stc96Mar76

[M,Blm ołtary Stc96Mar76 ołtaży Dlm ołtažov Wdz04Jas97]

OŁUN *m* → **AŁUN*** *m*

OŁYMKA *ż* → **ŁAŁYMKA** *ż*

OŁYMNIAK *m* → **ŁAŁYMNIAK** *m*

OMŁOT* / **UMŁOT** *m* ‘młócenie, omłot’ B32Dom262

[Mlp umłot B32Dom262]

OMYŁKA *rzad.* / **OBMYŁKA** / **ABMYŁKA** / **UBMYŁKA** *ż* ‘błąd, pomyłka, omyłka’

Taka baryłka Pam Bóg stworzył przez obmyłka Łpt72Zda176 Wczoraj miałem obmyłka W83Tur17

[Mlp omyłka Łpt72Zda180 ubm'yłka/abm'yłka/ obm'yłka Łpt72Zda176 Blp obmyłka W83Tur17]

ON¹ *m zaim osobowy m* ‘on’ Dubicki, on bogaty był człowiek Ł67ParII-27 On jej mocno lubił Dcs13Koz392 [...] nu, on prowadził swadźbe, prowadził porządek na swadźby Kml96Mar107 Brat w jego był, ten ożenił się Ł67ParII-20 Ten brat jego był bragadzirem Ł67ParII-24 Dużo jemu będzie kosztować ten sąd Wn99Dwi147 Najbardziej odpowiadał jemu program polityczny demokratów Wn99Dwi146 Adres taki jemu był Ł67ParII-7 Tutaj wot jemu gospodarstwa jest Ł67ParII-8 Odplacił jemu za jego czeńść Ł67ParII-25 Za niego nie poszła Bjw97Dwi61 Nu wot, jego wzięli i wychowali Ł67ParII-11 Tam jego pochowali już towarzysze Ł67ParII-7 Nie płacił za jego. Czort jego wie, gdzie podziąć, gdzie jego sprzedać Kmn99Kar81 Nu i nic nie dostają za jego Kmn99Kar86 Pływanie jego nie interesuje Wn99Dwi146 A jak przyszli sowioci w trzydziestym dziewionym roku, to go dło te zerwali i biały orzeł ze szkoły i zrzucili i deptali go Trt96Mar184 Bardzośmy walczyli o niego Isz96Mar192 U jego tam poszło na same piaciorki [piątki] Wdz73Cze201 U jego zdolność bardzo dobra Wdz73Cze201 Tylko drugą żonę córka z im żyje ‘mieszka’ Ł67ParII-8 I tak o my ż jim znali się bardzo dobrze i kiedy uon był cieniżko chory, on mnie prosił do siebie w czasie jego cieniżkiej choroby Bnk96Mar159 Spał, to podusieczka specjalna jemu była twarda [...] że specjalnie jemu była jakaś tam twarda K02Zie146 Daj jemu w skórę, temu rozpustnikowi Weź jego L96Męd36 Bolał mu nerki L96Męd48 → **TEN** *m*

ona *z lp* ‘ona’ Ja jej przyniosła całą bułkę Brz96Mar169 U jej pomidory kupowała Bjw97Dwi60 On tam chodził do jej, no tam wesela miała być Bjw99Pab136 Tak została się, jo nie wywieźli, ona uczyła się, lekarko była i jo też nie wywieźli, tylko mama wywieźli K02Zie141 Ja do Pietrusia jej zawiozę Chr96Mar204 Żona w Warszawie wziął, tam zastała się bugata matka, jej widziałam, jak spacerowała po sadzie Mjs73a) Ana177 To ja sam bende jej [uczyć], ja jej wyuczę. U mnie jest trzy cukierni i ja jej wyuczę Chr96Mar204 Czort jej wie Dcs13Koz392 Z jej chodził do szkoły Bjw97Dwi60 [...] ale po prostu nie wiedzą, co z nią zrobić W01Mas77 Ja z jo po litewsku rozmawiam Kmn99Kar81 Nosim się z jo Kmn99Kar81 Wleźli na wisznę my ż jo W82Tur72

ono *n lp* ‘ono’ B32Dom206

oni / oni / woni *lm* ‘oni’ Taki dwa towarzysze sabraliś oni i przyszli tutaj Ł67ParII-9 Oni byli mody i jim siostry byli Ł67ParII-9 I jim dał tutaj już ziemi Ł67ParII-10 Do ich nie musisz się zwracać Wn99Dwi147 U ich ekonom taki, znaczy tam gospodarz na ten dwór Użp01Kar264 Na wieczory jakie zjeżdżają się uoni, tam pijo, hulają Użp01Kar264 U jich uroki ido, a ty waziła się na jich rowerach Ign73Sud189 Do nich, do Bujwidz, chciał przyjechać Bjw97Dwi61 Z imi lepiej nie mieć do czynienia. Trzeba przygotować

wystąpienie porządnie, imi nie pokierujesz Wn99Dwi147 Z imi nie chcieli kolegować
Bjw97Dwi60 Ż nimi była nad morzem Bjw97Dwi61

[Mlp on Ł67ParII-27 Stc96Mar83 Kml96Mar107 Dcs13Koz392 Dlp nego Bjw97Dwi61Dlp jego Ł67ParII-
20,24 Kmn99Kar81 W01Mas77 u jego Bjw93Dwi42 Clp jemu jemu Ł67ParII-7,8,25 L96Med36
Wln99Dwi147jemu/mu W01Mas75 jemma K02Zie146 mu L96Męd48 Blp jego Ł67ParII-11 L96Męd36
Wn99Dwi146 Kmn99Kar86 go Trt96Mar184 L96Męd36 o nego Isz96Mar192 u j'ego Wdz73Cze201 Nlp
jim Ł67ParII-8,9 ż jim Bnk96Mar159 Mlp ona K02Zie141 żDlp jej Bjw97Dwi60 do jej Bjw99Pab136 Blp
jo K02Zie141 jej Mjs73a)Ana177 jej Chr96Mar204 Dcs13Koz392 Nlp z ją W01Mas77 z jo Kmn99Kar81 ż
jo W82Tur72 z jej Bjw97Dwi60 Mslp u jej/u nej Bjw93Dwi42 Mlp ono B32Dom206 Blp go B32Dom206
Mlm ohi Ł67ParII-9 uón'i/vón'i Mjsz73Ana33 "ohi Użp01Kar264 Dlm B32Dom206 o j'ix/do nix
Bjw93Dwi42 do nix Bjw97Dwi61 Clm jim Ł67ParII-10 Blm j'ix Ign73Sud189 u ix Użp01Kar264 Nlm z imi
Wn99Dwi147 nim'i Bjw97Dwi61 z' imi Bjw97Dwi60]

ON² / UN *part wskazująca* 'o, o tam, tam' A on, może wasze chodzo? Stc96Mar83 Un, un,
un poza oborze leci W82Tur76 On traktor, to uot on doji, tutaj jeszcze, tego, światłość nie
przeprowadzona do krów Btn96Mar44 A on tutaj wo krowy stojo, un, un widać, pani
Btn96Mar44

[on Stc96Mar83 on/un Btn96Mar44 un W82Tur76]

ONDYNARCZYK• *m* 'robotnik folwarczny pobierający ordynarię' Teraz już ordynarczyki
miejsca nie majo W29Nit244 → **ORDYNARYSTY*** *m*

[Mlm ondynarčkyki W29Nit244]

ONEGDYŚ *ndk* 'kiedyś; niedawno' Onegdys pszczoły byli w dupliach albo w kłodach
Łpt72Zda142 Był ja onegdys pojechawszy Bkb84Ado15

[on'egdys' Łpt72Zda142 Bkb84Ado15]

ONO *part wznamcniająca* 'też, właśnie' ♦ Tak ono i jest 'tak właśnie jest' Ależ pomocy, no
ksionc też mówill na cmentarzu, że mało, że piniondze dajecie, trzebaż i pomagać
pracować, tak ono i jest Ikz96Mar18

[ono Ikz96Mar18]

ONOR *m* → **HONOR*** *m*

ONUCZA / ANUCZA / UNUCZA ż 'onuca' Anuczy, anuczy zbirajcia da kuczy
Łpt72Zda180

[Mlp onuča W82Tur99 an'uča/un'uča/on'uča Łpt72Zda180 W82Tur76 Mlm onuczy W99Ric70 M,Blm an'učy
Łpt72Zda180]

ONUCZKA ż 'szmatka, gałganek' W73Giu109 → **RYZA** ż 2, **SZMATEK** *m*, **TRAPKA** ż

[Mlp onučka W73Giu109]

ONUCZNIK / ANUCZNIK / UNUCZNIK *m* ‘handlarz starzyzną, starą odzieżą’ Za tylią szmat anucznik dają tylko dwa kubki Łpt72Zda180

[Mlp an^hučník/un^hučník/on^hučník Łpt72Zda180]

ONY *lm* → **ON¹** *m*

OPALAĆ SIĘ• *ndk* 1. ‘oświetlać’ A potem już łuczyny oni sobie szczepali, łuczynki takie wtykali i opalali się Kml96Mar112; 2. ‘spalać się’ To wszystko opadało, jak opaliali się te wszystkie iskierki do wuody, żeby ni czadu nie było w domu, ni smrodu, i to gasło wszystko Kml96Mar112

[prze3lm opalał’i s’e Kml96Mar112]

OPALIĆ SIĘ• *dk* ‘poparzyć się płomieniami, ogniem’ Potem, trzy lata temu wstecz, wnuczka się opaliła, benzyno się opaliła, to siedem miesiency wraz z córką wnuczka byli w szpitalu [...] Drj96Mar30

[prze3lp z še opaliła Drj96Mar30]

OPALONY• ‘poparzony płomieniami, ogniem’ Tak już pokryte ma ciało, nogi, nogi o tu wszystko opalone było, tylko sam żółondek został i tu piersi [...] Drj96Mar30

[ibt Mlm opalone Drj96Mar30]

OPALAĆ *ndk* ‘czyścić z plew zboże na niecce lub przetaku’ Dosyć czysta zboża, to i opalać dużo nie przyjdzi się W99Rie63

[bzk opalać W99Rie63]

OPARCIE• *n* ‘oparcie’ W01Mas105 ♦ W oparciu *na co* ‘w oparciu *o co*’ Żeby było wszystko realne, bez pośpiechu, bez hasła, w oparciu na ustawodawstwo litewskie W01Mas105

[Mslp w oparciu W01Mas105]

OPARĆ SIĘ *dk* ‘oprzeć się’ Ł97a)Kar74

[bzk oparć się Ł97a)Kar74]

OPARZYĆ• / **UPARZYĆ**• *dk* ‘obgotować, lekko ugotować’ Uparzona kartofelka ubieram szakalkiem W99Rut43

[przy1lp opaże Glt99Pab180 ibt zBlp upażona W99Rut43]

OPASNY / APASNY ‘niebezpieczny’ Bardzo jest, jak to powiedzieć, taki opasny czas, różne chuliganizmy K02Kar299 [...] taki apasny czas K02Kar309

[mMlp opasny/apasny K02Kar299,309]

OPATRYWAĆ• *ndk* ‘dbać *o co*, oporządzać *co*’ To ludzie tak czczą ten grób, ten grób opatrujon Isz96Mar194 → **DOPATRYWAĆ** *ndk*

[*ter3lm* opatrujōn Isz96Mar194]

OPATRYWAĆ SIĘ* / **UPATRYWAĆ SIĘ•** *ndk* ‘robić obrządek, oporządzać w gospodarstwie’ A w zimie najwięcej męszczyźni opatrywali sia, żywioł dużo [mieli]
Łp01Kar417

[*prze3lm* ūpatryval’i s’a Łp01Kar417]

OPATRYWKA* / **UPATRYWKA** *z* ‘obrządek w gospodarstwie, obrządzanie inwentarza’
O gudzynie trzeciaj, czwartaj siedza aż póki wiaczorna, jak mówi, upatrywka nia
przychodzi Kmp01Kar433

[*Mlp* upatryfka Kmp01Kar433]

OPATRZEĆ *dk* → **OPATRZYĆ** *dk*

OPATRZYĆ / **OPATRZEĆ** *dk* 1. ‘obejrzyć, odgadnąć, zobaczyć’ Jsn82Wer149;

2. ‘oporządzić, obrobić’ Dziewień hektarów trza była i zasieli, czszeba opaczeć i czszeba skopać [...] B99Pab223

[*bzk* opačšyc’ Jsn82Wer149 opačeć B99Pab223]

OPATRZYĆ SIĘ• *dk* ‘ogarnąć się, ubrać się’ My obiad podjemi, opatrzym się, idzim na wakaruszki Mtr01Kar235

[*przy1lm* opačšym s’e Mtr01Kar235]

OPERACYJA• / **APERACJA** / **REPYRARCJA** *z* ‘zabieg chirurgiczny, operacja’ Tak może jak żeby on już, a jemu repyracja była Kmj96Mar93 ♦ Pod operacja ‘na operację’ Tam jak prześwielili wiosno i od razu jego z miejsca pod operacyja, od razu Bjw96Mar125 Wiesz co, mówi, ja pojade pod operacje Bjw96Mar126

[*Mlp* aperacja K01a)Kar144 aparacja K02Kar132 repyracyja Kmj96Mar93 B/lp pod operacyja Bjw96Mar125 pod operację Bjw96Mar126]

OPIĄĆ* / **APIĄĆ** *ndm* ‘znowu, ponownie’ [...] bo oni nie wychodzili, to my tego wezwali tego, połnomoczny przyjechał z Wiciebska, apiać trzy dni sroku dali Ikż96Mar16 →
ZNOW *ndm*

[a’p’ać Ikż96Mar16]

OPIEKAĆ• *ndk* ‘smażyć z obu stron’ Opiekam te bliny Trt96Mar186

[*ter1lp* o’pekam Trt96Mar186]

OPIEKOWYWAĆ SIĘ *ndk* ‘opiekować się’ Jak mamusia umarła [...], to musiałam już opiekowywać się w domu swoimi siostrami młodszymi K02Zie135

[*bzk* op’ekovywać še K02Zie135]

OPIERAĆ SIĘ *ndk* ‘używać czego jako podpory, wspierać się, opierać się *na kim*’ Nie opieraj się Bjw97Dwi32 ♦ Opierać się *na kogo* ‘opierać się *na kim*’ B32Dom240

[*bzk* opierać się B32Dom240 *rozk lp* nie op’er’aj s’e Bjw97Dwi32]

OPIERZYĆ* / **UPIERZYĆ** *dk* ‘oszałować, oblicować’ [Chata] jeżeli kcesz, to możesz upierzyć deszczułkami Żgw01Kar484 → **OKAŁAĆ** *ndk*

[*bzk* up’eżyć Żgw01Kar484]

OPIŁKI *lm* ‘trociny’ Potym sypali piłowinki, takie opiłki, które drzewa piłuji sia Wdg01Kar462 → **PIŁOWINKI** *lm*, **PIŁOWINY** *lm*

[*M,Blm* op’ilk’i Wdg01Kar462]

OPISAĆ* / **UPISAĆ*** *dk* ‘zapisać *komu* w spadku’ Tu moi babci dom był na mnie opisany i wszystko Rzc98Ost-nmw36

[*ibt mMlp* upisany Rzc98Ost-nmw36]

OPLAUSZYĆ *dk* ‘wymierzyć komuś policzek, uderzyć kogoś w twarz’ W96Rie98 Za taka gawęda trzeba było oplauszyć W96Rie98

[*bzk* oplauszyć W96Rie98]

OPŁATECZEK* / **UPLATECZEK*** *m* ‘*zdr* od opłatek’ Potem upłateczkami kaźden pozdrawiamy K02Kar264

[*Nlm* upłatečkami K02Kar264]

OPŁATEK* *m* ‘opłatek’ Opłatek zostawywali dla krówki W99Rut42 Te opłatki łamajo, dzielo sie jedno z drugimi W82Rei38

[*Blp* opłatek W99Rut42 *Blm* opłatki W82Rei38]

OPŁATKA* *ż rel.* ‘opłatek’ Opłatka ta kładzie się na talerzu W99Rut42 Przeżegna się, ta opłatka obdzieli, wtedy zaczynajo już kolacja jeść W99a)Rut98 Najpierw kładniemy na talierzyk opłatek. Ile osób tyle opłatek W82Rei38

[*żBlp* opłatka W99Rut42 W99a)Rut98 *żDlm* opłatek W82Rei38]

OPOŁEK *m* ‘brzegowa deska ucięta z pnia, obrzynek przy cięciu desek’ W99Rie70 → **OBLONA** *ż*

[*Mlp* opołek W99Rie70]

OPOŚLE *ndm* → **POŚLE** *ndm*

OPOŚLEDZAĆ* *ndk* ‘nie krzywdzić, nie pomijać’ Predsiedaciel dobry, nie opośledza starych Bjw97Dwi119

[*ter3lp* nie opos’l’edza Bjw97Dwi119]

OPOWIADAĆ• *ndk dla kogo* ‘opowiadać *komu*’ Opowiadała dla mnie, że ja dla pani
opowiem tak, jak ona mnie opowiadała Bbt99Pab223 → **ROZPOWIADAĆ** *ndk*

[*prze3lp* z opo^oadała Bbt99Pab223]

OPOWIEDZIEĆ• *dk dla kogo* ‘opowiedzieć *komu*’ O skutkach palenia, o zgubności jego
opowie dzisiaj dla Państwa [...] W01Mas59

[*przy1lp* opo^oem Bbt99Pab223 *przy3lp* opowie W01Mas59]

OPOŹNIĆ *dk* ‘opóźnić’ W83Tur17

[*bzk* opo^ozić W83Tur17]

OPOŹNIENIE *n* ‘opóźnienie’ W83Tur17

[*Mlp* opo^ożnienie W83Tur17]

OPRACOWAĆ• *dk* ‘obrobić, wykończyć’ A teraz my nie zbieramy się jeszcze upraszać
kogo, żeby przyjeżdżał w tech murach, jak to mówi się, nie opracowanych Ikz96Mar18

[*ibtDlm* opracovanyx Ikz96Mar18]

OPRACOWYWAĆ *ndk* ‘przygotować pod uprawę’ Ziemia trzeba opracowywać drewniano
socho, drewniano bronno Bjw97Dwi105 → **PORABIAĆ** *ndk*, **ROBIĆ** *ndk* 3, **URABIAĆ**
ndk, **WYRABIAĆ** *ndk*

[*bzk* opracovyvac’ Bjw97Dwi105]

OPRAWA *ż* ‘rama obrazu’ Bkb73Giu114 → **RAMA** *ż*

[*Mlp* op^orava Bkb73Giu114]

OPRAWIAĆ• *ndk* ‘dbać o porządek, sprzątać’ I jak zawiozą jego na cmentarz, to te płótno
oddawali tym, co te mogiły oprawiali [...]. Dawniej to było ciężko, to oni sobie tam chodzą
na ta mogiła, oprawują tam, i sobie koszuli z tego szyli [...] B96Doł213 →

DOPATRYWAĆ *ndk*

[*ter3lm* oprawują *prze3lm* oprawiali B96Doł213]

OPRAWIĆ* / **APRAWIĆ**• *dk* ‘poprawić, naprawić’ Potym [...] już kuścioła aprawili trocha
[...] to tu zabili deskami ot tak Wdz04Jas97

[*prze3lm* apra^ovil’i Wdz04Jas97]

OPRAWYWAĆ* / **UPRAWYWAĆ**• *ndk* ‘utrzymywać w porządku, oporządzać’ Chtoś
przyjeżdża tu, oprawujo skiepy [grobowce], powykopane tam wszystko Szt01Kar507 →

DOPATRYWAĆ *ndk*

[*ter3lm* upravujō Szt01Kar507]

OPROWADZAĆ• *ndk* ‘wprowadzać do kościoła kobietę po urodzeniu dziecka’ Przecież ksiondz oprowadzał po tygodniu po kościele, bo ja sama też chodziłam do uprowadzenia Bjw96Mar133 → **WPROWADZAĆ** *ndk*

[*prze3lp m* óprował Bjw96Mar133]

OPROWADZENIE *n* → **WPROWADZENIE*** *n*

OPROWADZIĆ• / **UPROWADZIĆ**• *dk* **1.** ‘otoczyć’ Murem było uprowadzone Brż96Mar171; **2.** ‘doprowadzić’ I oprowadził to eliektryczne ocieplenie, to ksiondz Bohdan Isz96Mar193

[*prze3lp* oprowadził Isz96Mar193 *ibt nMlp* uprowadzone Brż96Mar171]

OPSZAŁY ‘niemrawy, gnuśny’ W96Rie98

[*mMlp* opszwały W96Rie98]

OPTEKA *ż* → **APTEKA** *ż*

OPUCHOŁ *m* ‘opuchnięte miejsce’ Brs01Czy100

[*Mlp* 'opuxol' Brs01Czy100]

OPUSKAĆ / **APUSKAĆ** / **UPUSKAĆ** *ndk* ‘kierować ku dołowi, zniżać, opuszczać’ Musim pumału upuskać ta kłoda, bo moży nogi pułamać Łpt72Zda180

[*bzk* op'uskac'/up'uskac'/ap'uskac' Łpt72Zda180]

OPUŚCIĆ *dk* **1.** ‘skierować ku dołowi, opuścić, obniżyć’ Bjw97Dwi77 ; **2.** ‘wrzucić (list do skrzynki)’ B32Dom240

opuściwszy *ipu* Kot chyba chory siedzi główka opuściwszy Bjw97Dwi77

[*bzk* opuścić B32Dom240 *ipu* opus'c'ifşy Bjw97Dwi77]

OPUŚCIĆ SIĘ* / **APUŚCIĆ SIĘ**• *dk* ‘opaść, opuścić się’ Pkl96Mar50

opuściwszy się *ipu* Włosami apuściwszy się, siedzi jak czuczela Pkl96Mar50

[*ipu* apus'c'ifşy s'e Pkl96Mar50]

OPYŁONY• ‘pokryty pyłem, kurzem, zakurzony’ Tam końmi jeździli po tym kościele, tam traktory chodzili, wszystko opylone, zniszczone Bnk96Mar164

[*Mlm* opylone Bnk96Mar164]

ORACZ *m* ‘oracz’ Wdz71Giu321 → **ORATY** *m*, **ORTAJ** *m*

[*Mlp* óraç Wdz71Giu321]

ORAĆ *ndk* *czym, z czym* ‘orać’ Patrzy, gospodarz ore pole Kls73Cze225 Orałem, pamientam, za ojca Kls73Cze225 Z koniami orali Ł67ParIII-12 ♦ Orać w razorka ‘orać, odkładając skiby na zewnątrz’ Wdz71Giu321 ♦ Orać w skład ‘orać, odkładając skiby do środka’ Wdz71Giu321

[*bzk orac''/órac''* Wdz71Giu321 *ter3lp óre* Kls73Cze224 *prze1lp m orálem* Kls73Cze225 *prze3lm orál'i* Ł67ParIII-12]

ORANIE• *n* ‘orka’ Ide z orania Kls73Cze225

[*Dlp orán'a* Kls73Cze225]

ORATOR *m bnac.* ‘mówca’ Przyszedł orator, wlażł na beczka i zaczął po litewsku rozmawiać K96Saw75 To jak chwycą od studni za kruki i do polićjantów, i do tego oratora litewskiego K96Saw75

[*Mlp orator Dlp oratora* K96Saw75]

ORATY *m* ‘rataj, oracz’ B32Dom240 → **ORACZ** *m*

[*Mlp oraty* B32Dom240]

ORCZYK / WORCZYK *m rol.* ‘drewniany drążek do zakładania postronków, orczyk’ Taki bronkt zrobili, orczyk jak my nazywali Trk06Rut367 → **BRONKT** *m*

[*Mlp orczyk/worczyk* Ł84Par135 *Blp orczyk* Trk06Rut367]

ORDER *m* ‘urzędowe pismo stwierdzające przydział *na co*’ B32Dom240

[*Mlp order* B32Dom240]

ORDYNARIA* / **ARDYNARIA•** / **ANDYNARIA•** / **ARDYNARJE** *lm* ‘zapłata w naturze za pracę, ordynaria’ W Rakancach była trocha większa andyanria jak w Dwurzyszczach Łpt72Zda112 A płacili, wie, tak pani, jak: najwięcej ardynarje dawali, zboża, drzewa, ogrodu [...] Użp01Kar263

[*Mlp andyn'arja* Łpt72Zda112 *Blp ardynar'je* Użp01Kar263 *Mlm ardynarje* K01a)Kar144]

ORDYNARYJNY *dawne* ‘pospolity, zwykły, prosty’ B32Dom240

[*mMlp ordynaryjny* B32Dom240]

ORDYNARYSTY* / **ANDYNARYSTY•** *m* ‘robotnik folwarczny otrzymujący wynagrodzenie głównie w naturze’ Andynarysty andynarystemu ni równy, w Kunach żyjo w brudzia i gnoju a w Rakancach lepiej Łpt72Zda112 → **ONDYNARCZYK** *m*

[*Mlp andynar'ysty Clp andynaryst'emu* Łpt72Zda112]

ORENDA *ż* → **ARENDA** *ż*

ORENDOWAĆ *ndk* → **ARENDOWAĆ** *ndk*

ORESZNIK* / **ARESZNIK** *m* ‘zagajnik leszczynowy’ Aresznik – co tam arechau jest Ł67ParIV-10

[*Mlp arešnik* Ł67ParIV-10]

ORGAN *m* → **ORGANY** *lm*

ORGANIST *m* → **ORGANISTA** *m*

ORGANISTA / ARGANISTA / ORGANISTY / ARGANISTY / URGANISTY

/ **ORGANIST** / **ORGANISTO** *m* ‘organista’ Czy pamięta organista, musi nie pamięta
Sud99Pab161 Ten wystarał się i dzwony naczali dzwonić, i organisty przyjeżdża,
naprawili organy Kmj96Mar95 Jeden organisty Ł95Kar43 Zachrystian [i] organisty
śpiawajo już K02Kar202 A to uo kobiety uo tak to, jak organist Isz96Mar196 Janiski
ksiądz wziął organistego Szn98Kon102 Jak ni dasz za upłatki krobki żyta organistemu, to
nosem kręci Łpt72Zda180 Był taki [on] organistym był Bjj99Ado67 Kto mógłby być
organistem W01Mas69 On żesz arganistym pracował Kmj96Mar92 Arganistego, musi już
zieńć był arganistym, tak wypeńdzili, rozpeńdzili Kmj96Mar95 Tedy tam arganista tam już
grał Rzc98Ost-nmw17 Tutaj ksiondz był i organisto był i zachrystjan L13Kar372

[Mlp organista Sud99Pab161 orgańisty Ł95Kar43 Kmj96Mar95 arganista Rzc98Ost-17 arganisty
K01Kar132 argańista Rzc98Ost-nmw17 argańisty K02Kar202 Wm08Koz32 urgańlisty/orgańlisty/argańlisty
Łpt72Zda180 organ’isty/argan’isty Mjs73Ana27 orgańlist Isz96Mar196 organisto L13Kar372 Dlp
argańistego Kmj96Mar95 Blp arganistego Szn98Kon102 Clp orgańlistemu Łpt72Zda180 Nlp arganistym
Kmj96Mar95 Bjj99Ado67 organistem W01Mas69 arganistym Kmj96Mar92]

ORGANISTY *m* → ORGANISTA *m*

ORGANIŚCIUK *m* ‘syn organisty’ W82Tek288

[Mlp organis’c’luk W82Tek288]

ORGANIZOWAĆ• *dk* ‘zorganizować’ I ot oni tutaj organizowali szkoła Rzc98Ost-nmw3

[prze3lp orgańizovali Rzc98Ost-nmw3]

ORGANY / ARGANY *lm* / ORGAN *m* / WARGONY• *lm* ‘organy’ Organ będzie grał

Wdz95Czy79 U nas unisztożony bardzo pienkny był organ, który nawet zaniesiony w tej
ksionżce istorii o Grodnie. Taki organ był u nas, pliatonowe byli te wszystkie tam jakieś
czenści do tego organa, bardzo drogi organ Bnk96Mar160 A organy grały, organ grał i
śpiewali Weni Kreator, bo u nas był organista Isz96Mar195 Chor pienknie śpiewa,
wargony dobra sprawił ten ksiondz Dtn01Kar295 Byli tam wargony nikomu warte
K02Kar315

[Mlp organ Wdz95Czy79 Bnk96Mar160 Isz96Mar195 Dlp organa Bnk96Mar160 M/m organy Isz96Mar195
argany W82Tur66 vargony Dtn01Kar295 B/m vargony Dtn01Kar295 K02Kar315]

ORKIESTR *m* / ORKIESTRA / ORKESTRA *ż* ‘orkiestra’ Ten uorkiestr teraz bardzo grał, bywało i przez noc Użp01Kar260 Prowierali słuch [...], wzięli do tej orkiestry. Tam wiecej chłopcy grali w tym orkiestrze B12Gol119 W tej szkole [...] mieli swaja orkestra B12Gol119

[mMlp orkiestr B32Dom240 'ork'estr Užp01Kar260 mMs/p ork'estše B12Gol119 žDlp ork'estry
B12Gol119]

ORLICA* / **ORZLICA** *ž zool.* 'samica orla' W82Tur64 i in.

[Mlp ożlica W82Tur64,105]

OROWAĆ *ndk* → **HOROWAĆ** *ndk*

ORTAJ / **ORTAJ** / **ARTAJ** *m* 'człowiek orzący ziemię, oracz' Z Tedeusza ortaj słaby

Bjw97Dwi119 Ojciec orzy, Rysiunia lejcy trzyma, a już ten co orzy i bronuji, to u nas ortaj
nazywał się Wtr79Saw210 Mieczka pudrośni i będzi drugi artaj w chacia Łpt72Zda180 U
dziedzica ortajem służył Wtr79Saw210 Już ortaje wyszli w pole W96Rie98 → **ORACZ** *m*

[Mlp ortaj W31Otr83 W96Rie98 Bjw97Dwi119 ortaj Wtr79Saw210 órtaj/ortáj Wdz71Giu321,323,324
art'aj/ortáj Łpt72Zda180 Nlp ortajem Wtr79Saw210 Mlm ortaje W96Rie98]

ORTEŚJA *ž* → **HORTENSJA*** *ž*

ORUŻJE* *n* 'broń, też karabin' Daj im orużyja Brs02Rie52 → **STRZELBA** *ž*,
WINTÓWKA *ž*

[Blp or'użyja Brs02Rie52]

ORZEŁ* / **ORZOŁ** *m zool.* 'orzeł' Z szabru [z tłuczonego kamienia] zrobiony był orzoł
Łpt72Zda180 Orzła zabitego Orn73a)Mas90

[Mlp 'ożoł Łpt72Zda180 ożoł Orn73a)Mas90 Dlp ożła Orn73a)Mas90 Orn73c)Mas83]

ORZEŁEK* / **ORZOŁEK** / **URZOŁEK** *m* 'znak w kształcie orła, orzełek' Urzołki mieli na
czapkach i wszystko jak wujśka Łpt72Zda180 Ktoś mi pokazywał zdjęcie – moja mama w
czarnej sukience z białym orzołkiem K02Zie158

[Mlp už'olek/oż'olek Łpt72Zda180 Nlp ożoł'em K02Zie158 D,Blm už'ołki Łpt72Zda180]

ORZLICA *ž* → **ORLICA*** *ž*

ORZOŁ *m* → **ORZEŁ*** *m*

ORZOŁEK *m* → **ORZEŁEK*** *m*

ORZYSKA *n, ž* → **RŻYSKO*** *n*

ORZYSKO *n* → **RŻYSKO*** *n*

OSA* / **OSWA** *ž zool.* 'osa' A oswy straszne Ł67ParIII-57 Tut oswy czarne, tucza jak stani
cieplej Ł67ParIII-58 → **WAPSA** *ž*

[Mlp osva W82Tur67 Mlm osvy Ł67ParIII-57,58]

OSADKA *ž rol.* **1.** 'rękojeść kosy' Wdz71Giu321 → **KOSIWIE** *n*; **2.** 'stylisko wideł'
Wdz71Giu321. → **WIDŁOWISKO** *n*

[Mlp osátka Wdz71Giu321]

OSADKI *lm* ‘muliste cząstki wytrącone z cieczy, osad, fusy’ Słomy pułóžo tam, żeby
ściekała przez słoma, tam już te osadki żeby nie popadali, żeby czysta już piwa
Dgd82Par259

[Mlm os^latk’i Dgd82Par259]

OSECHNAĆ• *dk* ‘stać się suchym z wierzchu, wyschnąć dookoła’ W82Rei37

[przy3lp osechnie W82Rei37]

OSELKA *ż rzad.* ‘osełka do ostrzenia’ Łpt72Zda180 → **BRUSEK** *m*

[Mlp osełka Łpt72Zda180]

OSET* / **OSQT** *m bot.* ‘roślina zielna o kłujących nasionach, osot’ Osot był taki koluszczy
Ppl08Rut65,66

[Mlp osot W82Tur67 Ppl08Rut65,66 Nlp osotem W82Tur67]

OSIEĆ *ż rol.* ‘suszarnia lnu lub zboża’ Później takie usieci byli Bjj99Ado63 Potem była
uosieć, uosieć gdzie lien wycierali. Ona osobnie stała tak, żeby ta osieć wybronić, to dalej
już by nie szła, ogień by nie szed K02Zie140 Manszczyźni to tarli len w tych osieciach tam
K02Kar288 On nas wypendził z tej chatki, w stogu żyłim, w usieci z dziećmi K02Kar288
→ **SUSZNIA** *ż*, **SUSZYŁKA** *ż*

[M,Blp uośeć/ośeć K02Zie140 Mslp v us’ec’i K02Kar288 Mlm us’éci Bjj99Ado63 Mslm v “os’ec’ax
K02Kar288]

OSIEMNASTY *licz* ‘osiemnasty’ Bkb83a)Giu89 ♦ Tuman osiemnasty → **TUMAN** *m*

[mMlp os’emnasty Bkb83a)Giu89]

OSIŁEK *bnac.* / **ASIŁAK** / **USIŁEK** *m* ‘silny, dobrze zbudowany człowiek, siłacz’ Bywa
tak, co rodzo się już asiłki, małysz narodzi się i chodzi ud razu Łpt72Zda180

[Mlp os’iłak Bkb83a)Giu93 as’iłak/us’iłek/os’iłek Mlm as’iłki Łpt72Zda180]

OSIM *licz* ‘osiem’ Nie było ziemi tak wielie, tylko osim hektaruu Ł67ParIII-23

[M os’im Ł67ParIII-23]

OSINNIK* / **ASINNIK** *m* ‘las osikowy’ Ł67ParIV-10

[Mlp as’innik Ł67ParIV-10]

OSINA / **ASINA** / **USINA** *ż bot.* ‘osika’ Liści na osinie trzęso się, bo Judasz na takim
drzewia powiesił sia Łpt72Zda180 ♦ Zamorska asina ‘topola’ Ł67ParIII-6

[Mlp osina W99Rie71 as’ina Ł67ParIII-6 as’lina/os’lina/us’lina Mslp os’lińe Łpt72Zda180]

OSISZENTKA *ż* → **ASYSTENTKA** *ż*

OSKOMA / ASKOMA / USKOMA *z* ‘drętwienie zębów po zjedzeniu kwaśnych owoców’

Chwyta mnie uskoma, jak zjem niduśpiałe jabki Łpt72Zda181

[Mlp ask^loma/usk^loma/osk^loma Łpt72Zda181]

OSKORUZŁY → OBSKURZŁY

OSKRZYPNAĆ• *dk* ‘ochrypnąć’ W99a)Rut103 i in.

oskrzyprzy *ipu* A jeżeli [kukułka] kuka po świętym Piotrze, to ona już oskrzypszy,
potem jej zakłada gardła W99a)Rut103

[*ipu* oskrzyprzy W99a) Rut103]

OSŁODNIEĆ• *dk* ‘stać się słodkim’ Żeby ono [rozczyn na słoduchę] osłodniała W82Rei38

[*prze3lp n* ^uosłodniała W82Rei38]

OSNOWAĆ SIĘ *dk* ‘utworzyć się, powstać’ Jak osnowała się Łatwija Ł67ParIII-23

[*prze3lp z* osnowała s^e Ł67ParIII-23]

OSOBISTY 1. ‘osobny’ B32Dom240; **2.** ‘specjalny’ Takich osobistych u nas ni było, no kto
umie, osobistego człowieka, mówie pani, nie było Bjw99Pab127 → **SPECJALNY**

[*mMlp* osobisty B32Dom240 *Dlp* osobistego *Dlm* osobistych Bjw99Pab127]

OSOBIŚCIE / USUBIŚCIE *ndm* ‘specjalnie’ Z tej matowidły my już nie zdejmujim, tylko
zdejmujim jeżeli na motki robim, to już osobiście krosionki dla matowania nitki
Kml96Mar110 To jeszcze czszeba osobiście umieć Slc99Pab201 To już usubiście zbierali
sia już tam, rubili wiczuryunki Iwt06Mor119 → **SPECJALNIE** *ndm*

[osobiście B32Dom240 osobis^ce Kml96Mar110 osobiście Slc99Pab201 usubis^ce Iwt06Mor119]

OSOBNIE *ndm* → **OSOBNO*** *ndm*

OSOBNO* / OSÓBNO / OSOBNIE / OSÓBNIE *ndm* ‘oddzielnie, nie razem, osobno’ Oni
byli osobnie chowane, z tej strony B96Doł204 Późnij postaviliśmy swoje mieszkani,
żyliśmy już osobnie Obc99Rie83 Żyjim w jednej chacie, nu jemi usóbnie Łpt72Zda181 Nu
i kuždyj raz uda się a teraz osóbnie te nie ma takich farbów prawidłowych Drn73Par214
Była osieć gdzie len wycierali, ona usubnie tak stała [...] to dalej już K02Zie140 Czyste
ziarno wychodziło, a mieńkinia już osóбно odchodziła; gorsze ziarno, które popuste, to
ono osóбно szło Slc99Pab203 Te główki zbijali, te główki trzeba suszyć osóbnie
Bjj99Ado58 Osobnie trzeba powiedzieć o Litwinach L96Męd42

[osóбно B32Dom240 osubno Dcs13Koz387 osubno/ȳosubno Slc99Pab203 osobnie B96Doł204 L96Męd42
Bjw97Dwi71 osobńe Obc99Rie83 usubnie K02Zie140 osubn^e Drn73Par214 osúbⁿe Bjj99Ado58
osóbn^e/osúbⁿe Mjs73Ana39 os^lubńe/us^lubńe Łpt72Zda181]

OSOBNY* / **OSÓBNY 1.** ‘oddzielony od innych, oddzielny, osobny’ Wszystkie andynarysty w czwórakach majo usóbne drzwi Łpt72Zda181 Osóbny domik tam był, żyłim wiele czasu Łp01Kar415 Ja osóbne mieszkanie miała Bjw99Pab130; **2.** ‘specjalny’ Skierdź był, trąba miał. Człowiek osóbny [...] nazywa się skierdź Żgw01Kar484 → **POOSOBNY**

[mMlp osóbny W83Tur17 osubny Bjw97Dwi22 Żgw01Kar484 os'ubny/us'ubny Łpt72Zda181 ũsubny Łp01Kar415 nBlp osubne Bjw99Pab130 Dcs13Koz387 Mlm osubne Dcs13Koz387 Blm us'ubne Łpt72Zda181]

OSOBOWY ‘tu: personalny’ B32Dom238 ♦ Stół osobowy → **STÓŁ¹ m**

OSOKA* / **ASOKA** / **ASAKA** *z bot.* ‘trawa turzyca’ W ciletniku miejscami trawa nidobra, asoka, jej nie chco jeść krowy Łpt72Zda132 Ikswa, asaka, u nas tak nazywajo, krowy nie jedzo Kmj99Pab77 → **WIKSWA z**

[Mlp as'oka Łpt72Zda132 asak'a Kmj99Pab77]

OSOŁOWIAŁY ‘apatyczny, osowiały’ Co tak siedzisz osołowiały W96Rie98

[mMlp osołowiały W96Rie98]

OSOT m → **OSET* m**

OSÓBNIE ndm → **OSOBNO* ndm**

OSÓBNO ndm → **OSOBNO* ndm**

OSÓBNOŚĆ• z bnac. ‘oddalenie, odosobnienie, osobność’ Na osóbności W83Tur17

[Mslp osóbności W83Tur17]

OSÓBNY → **OSOBNY***

OSPA¹ z ‘tłucz (owies grubo mielony, dawniej tłuczony)’ B32Dom240 → **OSYPKA z**

[Mlp ospa B32Dom240]

OSPA^{2*}/ WOSPA z med. ‘ospa’ Umar(ł) na wospa Ł67ParIV-3

[Blp vospa Ł67ParI-3]

OSTAĆ• dk bnac. ‘zostać, pozostać’ Ostańcie z Bogiem B96Eng214 Ostała tam kuźnia W86Dub79 → **OSTAĆ SIĘ dk**

ostawszy ipu [...] a my nie wyszli i wszystko i tak ostawszy wszystko zrobione i addali [kościół] Ikz96Mar19

[prze3lp z ostała W86Dub79 rozk lm ostańcie B96Eng214 ipu ostałszy Ikz96Mar19]

OSTAĆ SIĘ• dk bnac. 1. ‘przetrwać w tym samym miejscu, zostać, pozostać’ Brs02Rie52; **2.** ‘znaleźć się w jakiejś sytuacji, być, zostać’ Zadowoliona ostała sia z takiego prezenta Brs02Rie51; **3.** ‘zostać, pozostać’ Nam jedna krowka ostałaś Ł67ParI -20 → **OSTAĆ dk**

[prze3lp z ostała śa Brs02Rie52 ostałas' Ł67ParI-20]

OSTANOWIĆ SIĘ / ASTANOWIĆ SIĘ• *dk* 1. ‘zatrzymać się, zaprzestać ruchu’ Jak jechali, astanawyli się i poszli oni szukać ojca Izr04Kar53; 2. ‘zatrzymać się, tu: zatrzymać się na pobyt’ Ona знаła gdzie ostonowicsa, u trajurodnaj siostry, ta ona ostanowiłasia u niej Rzc98Ost-nmw14

[*bzk ostan^lo^vicsa Rzc98Ost-nmw14 prze3lp ostanov^lilas’a Rzc98Ost-nmw14 prze3lm astanavyl’i s’e Izr04Kar53*]

OSTANOWKA / OSTATÓWKA / ASTANÓWKA• / ASTANOWKA• *ż* 1. ‘miejsce zatrzymywania się środków przewozu osób, przystanek’ Na astanówce stoi Mjs73Ana24 Raz pojechawszy stoje na astanowce Sud99Pab164 Jak jedziesz z Brodzinicz piertwszy dom gdzie i autobusnaja astanowka pod dachiem; 2. ‘zwłoka, przeszkoda, opóźnienie’ Za mną nie będzie ostanówki B32Dom240 → **ZASTANÓWKA** *ż* 2

[*Mlp ostanowka/ostanówka B32Dom240 astanofka Gjđ83Ana69 óstanúfka Wdz71Giu315 astanowka Brs04a)Ste127 Dlp ostanówki B32Dom240 Mslp na astanovce Sud99Pab164 na astanófce Mjs73Ana24*]

OSTANÓWKA *ż* → **OSTANOWKA** *ż*

OSTATNI^l ‘znajdujący się na końcu, ostatni’ Kmj99Pab-nmw i in. ♦ Ostatni dzień →

DZIEŃ *m* ♦ Ostatnie czasy → **CZAS** *m* ♦ Ostatnie lata → **LATA** *lm*

[*mMlp ostatni Mlm ostatnie W01Mas129*]

OSTATNI^{2*} / USTATNI• *lm* ‘pozostali’ Spotkamy się kiedy[w większym gronie, to] po rosiejsku, no we dwóch bendziemy rozmawiać pu polsku ?, a ustatnie stojo, niładnież tak jak nie rozumiejo [...] Ind99Ost300

[*Mlm ustatnie Ind99Ost300*]

OSTAWIĆ• *dk* ‘odejść z jakiegoś miejsca, opuścić jakieś miejsce’ Niemiecka okupacja, a front był tak do pietnastego, tak pietnastego front nas ostawił, a tu przyszli, znaczy, Ruski Słb96Mar33

[*prze3lp m osta^vil Słb96Mar33*]

OSTROWOK*/ ASTRAWOK *m* ‘*zdr* od ostrow, mała wyspa, wysepka’ Ł67ParIII-14 → **WYSPA** *ż*

[*Mlp astravók Ł67ParIII-14*]

OSTROŻNIE* / OSTRÓŻNIE / ASTROŻNIE / USTRÓŻNIE / OSTROŻNO *ndm*
‘rozważnie, ostrożnie’ Ostróżnie ty chodź z łuczynko du kumory Łpt72Zda180

[*ostróżnie W83Tur17 ostrużńe Wtr82Saw71 ostrużńe Ł67ParIII-65*

ostr^lużńe/ustr^lużńe/astr^lożńe Łpt72Zda181ostrožno W86Dub78 Bjw97Dwi71]

OSTROŻNO *ndm* → **OSTROŻNIE*** *ndm*

OSTROŻNY* / **OSTRÓŻNY** / **USTRÓŻNY** ‘działający z rozwagą, ostrożny’ Mały on był a ustróżny, ni ma co puwiedzieć Łpt72Zda181

[mMlp ostróżny B32Dom200W83Tur17 ostrużny Wtr82Saw71 ostr^lużny/ustr^lużny Łpt72Zda181]

OSTRÓŻNIE *ndm* → **OSTROŻNIE*** *ndm*

OSTRÓŻNY → **OSTROŻNY**

OSTRUŻKI *lm* ‘odpadki przy obróbce drewna, ostrużyny, wióry’ Jak truna robio, to te ostrużki takie jest Bjw99Pab139 → **STRUŻKA** *ż*

[Mlm ostruški Bjw99Pab139]

OSTRZEGAĆ SIĘ* *ndk* ‘starać się unikać czegoś, wystrzegać się’ Ostrzegaj się Kasia, bo [...] W86Dub79

[roz^k lp ostrzegaj się W86Dub79]

OSTRZYGC* *dk* ‘obciąć, skrócić włosy, sierść, ostrzyć’ Ostrzygc włosy Wtr82Saw79

[bzk oščykć Wtr82Saw79]

OSWA *ż* → **OSA*** *ż*

OSWOBADZAĆ* *ndk* ‘opuszczać, opróżniać’ Przeszło gdzie to miesionc [kościół] oni nie oswabażdżajo Ikż96Mar16

[ter3lm osvabažǵajo Ikż96Mar16 L07Rut193]

OSWOBODZIĆ *dk* ‘uczynić pustym, opróżnić’ Nu wot, tak my [...] umówili się, my srok jaki, żeby nam oswobodzić kościół Ikż96Mar16

[bzk osvobożić Ikż96Mar16]

OSYPAC* / **ASYPAC** *dk* ‘posypać czym’ sieczka z żytniaj słomy musisz asypać czym i poliać wodo Łpt72Zda181

[bzk as^lypac Łpt72Zda181]

OSYPKA / **ASYPKA** / **USYPKA** *ż* ‘otręby lub mąka z grubo mielonego zboża do posypywania sieczki’ Sieczka z żytniaj słomy musisz asypać czym i poliać wodo, bo ona twarda, żywiola jej ni jadłab bez asypki Łpt72Zda181 → **OSPA** *ż*

[Mlp as^lypka/us^lypka/os^lypka Dlp os^lypki Łpt72Zda181]

OSYPYWAĆ SIĘ* *ndk bnac.* ‘odpadać, odrywać się, obsypywać się – o drobnych cząstkach’ I tak o przeszło, niedużo i już wszystko osypuje się, sypie się z wierzchu, z boku, tam już sypie się Brs96Mar38

[ter3lp osypuje s^le Brs96Mar38]

OSYSTENT *m* → **ASYSTENT** *m*

OSYSTENTKA *ż* → **ASYSTENTKA** *ż*

OSZAKI *lm* ‘plewy’ Tak to smakuje, jak psu oszaki W96Rie98 Jak wieji, to oszaki dalej odlatują, zboża drobniejsza bliżej Trk06Rut363

[*Mlm* oszaki W96Rie98 Trk06Rut363 L07Rut193]

OSZERZYĆ *dk* ‘zdominować’ Ty nie chłop, ciebie żonka oszerzyła W80Tek69

[*bzk* oszerzyć *prze3lp* *ż* oszerzyła W87Smo56 ożeżyła W80Tek69]

OSZMIAŃCZUK *m* ‘mieszkaniec Oszmiany lub pochodzący z Oszmiany’ W83Tur20

[*Mlp* oszmiańczuk W83Tur20]

OSZMOŁY *lm* ‘rękawice robocze o jednym palcu’ W96Rie98

[*Mlm* oszmoły W96Rie98]

OSZORCHNIAŁY ‘pokryty szronem, oszroniony’ W96Rie98

[*mMlp* oszorchniały W96Rie98]

OSZUKAĆ* / **ASZUKAĆ*** *dk* ‘oszukać, wprowadzić w błąd’ Łpt72Zda181 →

ZMACHLOWAĆ *dk*

[*przy3lp* aśluka Łpt72Zda181]

OSZYBKA* *ż* ‘błąd, pomyłka’ Gjd83Ana 69

[*Dlm* oşybək Gjd83Ana 69]

OŚCI *lm ryb.* ‘oścień, rodzaj widełek do łowienia ryb’ Zachwyć ości, pójdźmy na szczupaki W96Rie98 Brali kawałek deski i wbiwali drut albo ćwieki długie i zaostżeli na końcach napilnikiem, przywiązywali da kija i byli ości Łpt72Zda181

[*Mlp* ość *Mlm* ości B32Dom240 ‘os’c’i Łpt72Zda181 *Blm* ości W96Rie98]

OŚCIUKI / **OKŚCIUKI** / **UŚCIUKI*** *lm* ‘wąsy w kłosie zboża’ Kupa zbiera się uściuków tych i kole się i ona [krowa] chora Bjw99Pab126 Ościuki zbożowe, ale owsiane to nie takie szkodzone […]. Jenczmień, on ma ościuki i po zbożu bijo, obiwajo te ościuki a potem mieli Trk06Rut363 Nosił snopy i nabrało się ościuków za koszula W96Rie98 → **OKOT** *m*

[*Mlm* ościuki W96Rie98 okściuki W86Dub72 Trk06Rut363 *Dlm* ościuków W96Rie98 us’c’ukuf Bjw99Pab126 *Blm* ościuki Trk06Rut363]

OŚCIUKIEL *m* ‘rybia ość’ Wtr82Saw74 → **KOŚĆ** *m 2*

[*Mlp* os’c’uk’el’ Wtr82Saw74]

OŚLEPNAĆ* *dk* ‘oślepnąć, stracić wzrok’ W91Ado87

oślepszy *ipu* W91Ado87

[ipu os'l'epšy W91Ado87]

OŚMINA / AŚMINA / UŚMINA ż 'jednostka miary równa 3 pudom, 48 kg' U nas ośmina to trzy pudy abo dwadzieście cztery kwarty, a kwarta to mniej jak liter Łpt72Zda181 Ośmina kartofli B32Dom241 Kupił ośmina kartofli W96Rie98

[Mlp ośmina B32Dom241 W96Rie98 as'm'ina/us'm'ina/os'm'ina Łpt72Zda181 Blp ośmina W96Rie98]

OŚWIEĆCIĆ* / UŚWIEĆCIĆ² dk 'poddąć obrzędowi święcenia, poświęcić' Nieśtli jałowca takie drzewki uświecić, ksionc świecił i przynaszali do domu Pdz01Kar468

[bzk us'v'eńc'ic' Pdz01Kar468]

OT² wykrrz → **O³ 1**

OTAWA* / ATAWA / UTAWA ż rol. 'trawa z drugiego lub kolejnego pokosu' Atawa [to trawa] kiedy skoszona Ł67ParIII-14

[Mlp atáva Ł67ParIII-14]

OTCZAJANY 'odważny, podejmujący ryzyko' Ojciec [...] taki otczajany był Ł67ParIII-66

[mMlp otčájany Ł67ParIII-66]

OTOMANA* / ATAMANA ż 'wersalka' Bkb73Giu115 i in. → **DYWAN¹ m**

[Mlp ata'mana Bkb73Giu115,122]

OTOSA / ATOSA ż rol. 'rzemień lub żelazny pręt łączący przednią oś wozu z hołobłą' Przy jednej hołobli otosa Orn73Masl84 Na atosia ni pujedzisz, jak hałobla złami sia, koń przylęknie sia Łpt72Zda113 Wjeżdżali pod pogórak, woz cienszki, workow nałożona i atosia pokłoniła się i zastanowka w drodze Wtr79Saw210 Każden wóz miał dwie hołobli, a po bokach byli atosy W80Tek69

[Mlp otosa B32Dom241 Orn73Masl84 atosia W31Otr82 W80Tek69 W87Smo50 ot'osa/at'osa Wtr79Saw210 Mslp at'os'a Łpt72Zda113 Mlm otosy W99Rie71 at'osy W80Tek69]

OTPUSK m 'urlop' Ojciec w odpusku Bjw97Dwi119 Odpuszczo jego na dwa tygodni w otpusk ten Ł67Par2-56

[Mlp odpusk B32Dom239 Blp odpusk Ł67Par2-56 Mslp v odpusku Bjw97Dwi119]

OTRAMENT m → **ATRAMENT* m**

OTRĘBIE lm dawne 'otręby' B32Dom241 → **OTRĘBINY lm**

[Mlm otrębie B32Dom241]

OTRĘBINY• lm 'otręby' Rzc98Ost-nmw20 → **OTRĘBIE lm**

[Blm otrymbiny Rzc98Ost-nmw20]

OTRUDZIĆ• dk 'zmęczyć, znurzyć' Głosu nie otrudzę W86Dub79

[przy1lp otrudzę W86Dub79]

OTRUTA / ATRUTA / UTRUTA ż ‘trucizna’ Mówiła, co napiji sia atruty, jak będzim jej
bić Łpt72Zda181

[Mlp atr^luta/utr^luta/otr^luta Dlp atr^luty Łpt72Zda181]

OTRZYMAĆ ndk ‘dostawać coś, otrzymywać’ No to ja też wypisałam, od nowego roku
bende uotrzymać [Kurier Wileński] Brż96Mar17 ♦ Otrzymać (w)styd *od kogo* →
WSTYD m

[bzk uoćšymać Brż96Mar173]

OTWARZAĆ SIĘ• ndk ‘stawać się dostępnym, nie zamkniętym, otwierać się’ [...] a potem
już pośle tego bendzie otwarzać sia nieba i bendzie widać Gjđ82a)Ana249 →
ODKRYWAĆ SIĘ ndk

[bzk otv^lażať s’a Gjđ82a)Ana249]

OTWORZYĆ SIĘ• dk ‘powstać, utworzyć się’ A faktycznie potem otworzyła sia i polska
wojska i z tym samym Niemcem wojowali Wdk01Kar244

[prze3lp ż otvożyła s’a Wdk01Kar244]

OWCZARNIK m rol. ‘pomieszczenie dla owiec, owczarnia’ Ł84Par137 i in.

[Mlp owczarnik Ł84Par137 ofčarník Brs01Czy100 BL82Wer136]

OWCZYNA / AWCZYNA / UWCZYNA ż ‘skóra owcza, barania’ Owczyny suszyli na
piecy Bjw97Dwi119 Uwczyna suszy sia pomało, żeby nie popękała, a wyprawiać jej ni
każdy putrafi Łpt72Zda181

[Mlp owczyna W96Rie98 M,Blp ufč^lyna/ofč^lyna/afč^lyna Łpt72Zda181 Blm ofčyny Bjw97Dwi119]

OWCZYNKA / AWCZYNKA / UWCZYNKA ż ‘zdr od owczyna’ Na kużuszek putrzebne
trzy uwczynki Łpt72Zda182

[Mlp ufč^lynka/afč^lynka/ofč^lynka/ufč^lynki Łpt72Zda182]

OWIECZKA / AWIECZKA ż ‘zdr od owca, owieczka’ Tympymi nożnicami ni benda
strzygć awieczak Łpt72Zda176 ♦ Głupi jak owieczka ‘bardzo głupi, głupi jak but’
BL82Giu230

[Mlp owieczka BL82Giu230 av^lečka BL82Giu230 Dlm av^lečak Łpt72Zda176]

OWIECZYNY / UWIACZYNY• ‘owczy’ I znaczy, łoj ten smaży, ten uowieczyny łoj
Użp01Kar256 Kożuch z uwiaczynych tych skór uszywali Łp01Kar418 Owieczyna brzuchy
K02Kar267 → **BARANINY**

[mMlp uov^lečyny Użp01Kar256 Mlm uov^lačyna K02Kar267 Dlm uv^lačynx Łp01Kar418]

OWIES / OWIOS m bot. ‘owies’ Wdz71Giu323 i in.

[Mlp ov'es Wdz71Giu323 óv'os Wdz71Giu321]

OWIOS *m* → **OWIES** *m*

OWŁADAĆ *dk* 'zdobywać panowanie *nad czymś*, owładnąć, zawładnąć *kim, czym*'

B32Dom241

[bzk owładać B32Dom241]

OWOC• *ż rzadko* 'owoce' Roślina ta owoc prowadziła bardzo szybko, nu polewać trzeba było Wkn01Kar422 ♦ Przynosić owoce → **PRZYNOSIĆ** *ndk*

[Blp ov^uoc Wkn01Kar422 Blm owoce B32Dom251]

OWSIANISKO / **OWSIANISKA** *n* / **AWSIANISKA** *ż, n* / **UWSIANISKA** *n rol.* 'pole po skoszonym owsie' Na uwsianisku lepiej bosa chodzić jak pu żytnisku, ona ni tak kłuji, jest miękczejsza Łpt72Zda182

[Mlp owsianisko B32Dom241 ufs'ańliska/afs'ańliska/ofs'ańliska Mslp ufs'ańlisku Łpt72Zda182]

OWSIANKA *ż, n* / **AWSIANKA** / **UWSIANKA** *ż rol.* 'słoma owsiana' Z uwsianki takiej babki ni zrobisz równaj jak z żytniaj słomy Łpt72Zda182

[Mlp ufs'lańka/afs'lańka/ ofs'lańka Dlp ufs'lańki Łpt72Zda182]

OZADKI *lm rol.* 'plewy z resztkami ziarna' Wdz71Giu321

[Mlm ozátk'i Wdz71Giu321]

OZIORO *n* → **JEZIORO*** *n*

OZNACZAĆ *ndk* → **ODZNACZAĆ*** *ndk*

OZNACZAĆ SIĘ• *ndk* 'wyrażać jakąś treść, mieć jakieś znaczenie, znaczyć' To oznaczało się, że na swadźby odznaka była Kml96Mar107

[prze nos oznaćało s'e Kml96Mar107]

OZNAJMYWAĆ *ndk* 'informować oficjalnie, oznajmiał' B32Dom241

[bzk oznajmywać B32Dom241]

OŻREBIĆ SIĘ* / **OŻREBIĆ SIĘ** / **UŻREBIĆ SIĘ** / **UŻREBIĆ SIĘ** *dk* 'urodzić żrebię, ożrebić się' Łpt72Zda182

ożrebiwszy się *ipu* Kubyła užrybiwszy sia, zaczęła kasać i brykać sia Łpt72Zda182

[bzk užr'ebic' s'e/užr'ebic' s'e/ožr'ebic' s'e *ipu* užryb'ifšy s'a Łpt72Zda182]

OŻARGAĆ *dk* → **OBŻERGAĆ** *dk*

OŻENIAĆ SIĘ• *ndk na kim, kogo* 'zawierać związek małżeński, żenić się z *kim*'

Wdz71Giu315

[ter3lm óžen'ajo s'a Wdz71Giu315]

OŻENIĆ SIĘ / UŻENIĆ SIĘ• *dk na kim, z kim, kogo* ‘zawrzeć związek małżeński, ożenić się z *kim*’ Ożenić się na kim Ł97Kar59 Jak ta żona umarła, on ożenił się druga K02Kar241 Poznał się i użenił się na mamusi K02Kar246 To wtedy[babcia] użeniła się z naszym dziadulkiem Bjj99Ado60 On na jej koleżance ożenił się Bjw97Dwi84
ożeniwszy się *ipu* Jeszcze póki ni użyniwszy się z prostymi tymi dziwczętami sobie śmieję się, dręczy się [droczy się] Mjs73Ana177[...] tak on tam był ożeniwszy się i tam żył Stc96Mar82

[*bzk ożenić s’e Ł97Kar59 prze3lp m ożenił s’e Bjw97Dwi84 prze3lp m ożenił s’e K02Kar246 ożenił s’a K02Kar241 użenił s’e K02Kar246 prze3lp ż użeniłas’a Bjj99Ado60 ipu ożeniłszy s’a Stc96Mar82 użyn’liłszy s’a Mjs73Ana177*]

OŻREBIĆ SIĘ *dk* → **OŻREBIĆ SIĘ*** *dk*

ÓSMY• *licz* ‘ósmi’ Brs96Mar38 U nas wieczorem beńdzie majowe nabożenstwo, pół ósmej tam do kościoła zaszłicie? Brs96Mar38

[*Dlp ósmej Brs96Mar38*]

ÓSYMKA *ż* ‘ósemka’ Ósymka biji twoja dama, bo kozyr Łpt72Zda182

[*Mlp us’ymka Łpt72Zda182*]

P

PA *przyim* → **PO** *przyim*

PABADZIACHA *m, ż* → **POBADZIACHA** *m, ż*

PABIRY *lm* ‘ziarno wykruszone ze snopa’ L07Rut195

[*Mlm pabiry L07Rut195*]

PABRIAKUSZKA *ż* → **POBRIAKUSZKA*** *ż*

PAC• *m* ‘szczur’ *Pacy* bywajo w kumorze, w gumnie i na poliu Łpt72Zda182 Jest myszów i pacow Dcs13Koz396 Pełno ich tutaj i szczurów i paców Bjw97Dwi108 → **PACU**K *m*,
KRYSA *ż*

[*Mlm p’acy Ł72Zda182 Dlm pacow Dcs13Koz396 pacuf Bjw97Dwi108*]

PACANKA *ż* ‘mała dziewczynka, podlotek’ Ja jeszcze pacanka taka byłam Mtr01Kar239 Już moich liat byli, pacanki Mtr01Kar237 Jeszcze ja póki taka pacanka była, do szkoły chodziłam Użp01Kar256 → **BACHURYCA** *ż*

[*Mlp pacanka Mtr01Kar239,241 Użp01Kar256 Mlm pacank’i Mtr01Kar237*]

PACHNIĄCY* ‘wydzielający przyjemny zapach, pachnący’ Kadzidło francuskie pachniące
W83Tur21 Była na żółtych ajerach takich pachniących i na kapuścianych liściach, na
ajerach smaczniejszy [chleb], pachni więcej [...] co byli te pachniące ajery Pcn01Kar250
Różowe, pachnionce, nu masierduszka nazywajo Kml99Pab113

[nMlp pachniące W83Tur21 Mlm paχńonce Pcn01Kar250 Mslm paχńoncyχ Pcn01Kar250]

PACHOŹY → **POCHOŹY***

PACHT* *wykrz naśladujący dźwięk wystrzału* ‘paf’ Trzyma pistolet, pacht’ Śwt01Kar390

[patχt’ Śwt01Kar390]

PACIESZNIE *ndm* → **POCIESZNIE*** *ndm*

PACIÓREK *m* ‘*zdr* od pacierz, paciorek’ Udmawiali paciórek za twoja grzeszna dusza
Łpt72Zda182 → **MODLITEWKA** *ż*

[Mlp paciórek W83Tur17 pac’urek Wtr82Saw71 Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi22 Dlp paciórka W83Tur17 M,Blp
pac’lurek/pac’lurak Łpt72Zda182]

PACIÓRKI *lm* ‘korale’ Paciórki robio dzieci z rzymbiny [jarzębiny] Łpt72Zda182

[M,Blm pac’lurki Łpt72Zda182]

PACI-PACI-PACI *wykrz 1.* ‘okrzyk przywoływania kur’ Mgn73Pie175 → **CIK-CIK-CIK**
wykrz; 2. ‘okrzyk przywoływania kurcząt’ Mgn73Pie175 → **CIK-CIK-CIK** *wykrz 2*

[p^lac[’]i-p^lac[’]i-p^lac[’]i! Mgn73Pie175]

PACÓRKA *ż* ‘pasierbica’ Wdz71Giu324 i in. → **PASIERBICA** *ż*, **NIERODZONA**
CÓRKA

[Mlp pácurkaWdz71Giu324 pa^lcurka Bkb83Giu78]

PACUK *m* ‘szczur’ [...] na te szczury, to u nas nazywajoń sia myszy, na te maleńkie,
mniejsze, a pacuki to takie wielkie, to pacuk, a po ruskomu krysy, pacuki [...] Ncz02Koz72
Andrzejewskiego nazywajo pacukiem niwidoma czemu Łpt72Zda182 → **KRYSA** *ż*

[Mlp pacuk B32Dom241 W86Dub72 Bjw97Dwi108 Ncz02Koz72 pac^luk Łpt72Zda182 W96Rie99
Wtr82Saw73 Mlm pacuki Ncz02Koz72 Nlp pac^lukem Łpt72Zda182]

PACZECZEK *m* ‘*zdr* od paczek, paczuszka’ [...] pa piatnaścia centów przy Litwia o taki
paczeczak L13Kar374

[Mlp pačėčak L13Kar374]

PACZEK *m* / **PACZKA** *ż* **1.** ‘paczka, pudełko, opakowanie z jakąś zawartością’ Dwanaście
sztuk zdaje się w paczku, czy co, to bardzo dużo Bjw99Pab129 Na rubel dwadzieścia
dziesięć paczków, dziesięć paczków takich wot, o, paczka [...] Bjw99Pab129; **2.** ‘grupa

znajomych ludzi, kompania' Bkb08Rut96 i in. ♦ Paczka/partia kolędników/kolędniców
'zespół, grupa kolędników' Bkb08Rut96

[mMlp paczek B32 Dom241 L99Kar50 paček Bjw93Dwi39 mMs/p pačku Bjw99Pab129 Dlm pačkuf
Bjw99Pab129 žMlp paczka Bkb08Rut96 pačka Bjw99Pab129]

PACZENIUTEK• *m* 'zdr od paczek, paczuszka' [...] o takiańki wo, muji [mówi]
paczaniutki maliusienkie sprzedawali na rynku L13Kar374

[Blm pačan'utk'i L13Kar374]

PACZESIE• *lm* / **PACZEŚ**• *ż* *rzadziej* 'włókno lnu lub konopi gorszego gatunku' Z pakulów,
z paczesi tam pani, to te prześcieradły takie tkali już z paczesio Bjw99Pab124 A już z
paczesi, pakulnicy, to mężczyznom gaci, majtki sfarbujem Užp01Kar259 Jedna przędzie
lien na kołowrótku, druga paczesi przędzie W82Rei39 Na włosianny szczotce nazywa się
paczesie W82Rei39

[Dlp pačes'i Užp01Kar259 Nlp pačes'o Bjw99Pab124 Mlm paczesie W82Rei39 W99Rie63 pačes'i
Užp01Kar259 Blm paczesi/pacześie W82Rei39]

PACZESNY• 'z grubego włókna' Płótno paczesne już taka grubsza Kml96Mar110

[nMlp pačesne Kml96Mar110]

PACZEŚ *ż* → **PACZESIE** *lm*

PACZEŚNICA *ż* 'zgrzebne lniane płótno, płótno tkane z odpadów lnianych' Na worki bierzy
sia pacześnica i to gruba Łpt72Zda182

[Mlp pacześnica W99Rie63 M,Blp pač's'ńlica/pačes'ńlica Łpt72Zda182]

PACZKA *ż* → **PACZEK** *m*

PADAĆ• *ndk* 'padać' Bjw97Dwi77 i in.

padawszy *ipu* Tam nie przejdziysz, bo deszcz padawszy Bjw97Dwi77

[ipu padařsy Bjw97Dwi77]

PADAJĄCY• *ict* 'padający' Wdg01Kar443 i in. ♦ Padająca choroba → **CHOROBA** *ż*

[ict žMlp padajonca Wdg01Kar443,448]

PADAROŻNIK *m* → **PODOROŻNIK*** *m*

PADBRZUSIE *n* → **PODBRZUSIE** *n*

PADCHADZAĆ *ndk* → **PODCHADZAĆ*** *ndk*

PADCHADZIASZCZY → **PODCHADZIASZCZY***

PADCHMIELIĆ SI *dk* → **PODCHMIELIĆ SIĘ** *dk*

PADCZARYCA• / PODCZARYCA• / PUDCZARYCA• *ż* ‘pasierbica’ Druga żona nienawidziła podczrycy,[...] wszystko robiła podczaryca. U pudczarycy był cieluczak
Nwd73Wer186

[Mlp pôtčar'ycy Dlp putčar'yey/pôtčar'yey Nwd73Wer186]

PADIAGIEŁA *ż* ‘imię krowy’ W82Tur92

[Mlp pad'ağęła W82Tur92]

PADHROBY *lm* → **PODGRIOBY** *lm*

PADŁA *ż* **1.** ‘padlina’ Psy roznoszą padła z jamów Łpt72Zda182; **2.** *dezapr.* ‘podły, niegodziwy człowiek’ Ot padła, obiecał i nie zrobił W99Rie63

[Mlp padła B32Dom241 W99Rie63 Blp p'adła Łpt72Zda182]

PADNIEBIENIA *n* → **PODNIEBIENIA** **ż, n*

PADNIĘTY• *bnac.* ‘osłabiony, bez sił’ Wie pani, zachorowawszy ja już który miesionc, jakaści o padnienta, już chyba blisko śmierć Str99Pab168

[ibt zMlp padńenta Str99Pab168]

PADNOSEK *m* → **PODNOSEK** **m*

PADODIJALNIK *m* → **PODODIEJALNIK** **m*

PADOSPĄŃ *m* ‘pas de espagne – taniec hiszpański’ Tanczyli różne tancy i padespań tanczyli
Ł67ParIII-38

[Mlp padospań Ł67ParIII-38]

PADROSTEK *m* → **PODROSTEK** *m*

PADSIEDZIOŁEK *m* → **PODSIEDZIOŁEK** *m*

PADSTRZECHA *ż* → **PODSTRZECHA** *ż*

PADSYTA *ż* → **PODSYTA** *ż*

PADSZPILIĆ *dk* → **PODSZPILIĆ** *dk*

PADŚCIELKA *ż* → **PODŚCIOŁKA** **ż*

PADŚWIECZNIK *m* → **PODŚWIECZNIK** **m*

PADWAROTNICA *ż* → **PODWOROTNICA** **ż*

PADZIOMKA [d-z] *ż* → **POZIOMKA** *ż*

PAGALUK• *m* ‘kawałek drewna, polano’ [On] ani pagaluka drzewa nie kupuji K02Kar313
→ **POLANO** *n*

[Dlp pagal'uka K02Kar313]

PAGÓRECZEK * / **POGÓRECZEK** *m* ‘zdr od pagórek’ Wysłałam na pogóreczek
K02Kar264

[Błp pogureček K02Zie160 pogurečak K02Kar264]

PAGÓREK* / **PAHUREK•** / **POGÓRAK•** / **POGÓREK** / **PUGÓREK•***m* ‘niewielkie

wzniesienie, pagórek’ Z pohurku jak dał sia w słup [...] i na miejscu zabił sie

Mdn99Pab190 Wjeżdżali pod pogórak, woz ciężki, workow nałożona i otosa pokłoniła się

Wtr79Saw210 Na pogórku K01a)145 Ja prędku na pogórek, pogóreczek, tu nasza mogiła,

menża już trzy lata, o czwarty rok, jak pochowałam K02Zie160 → **PODWZGÓREK** *m*,

PRZYGÓREK *m*, **WZGÓREK** *m*

[Młp pogur^ak W82a)Tek285 Dłp payurku Mdn99Pab190 Dłp pogurku/pugurku K01Kar97 Błp pogurek

K02Zie160 pogurak Wtr79Saw210 Mslp na pugurku K01a)145]

PAHALASZKA• *ż* ‘gruby kij’ Weż jaka pahalaszka, to nie będzi obojętnie iść po nocy

W96Rie99 → **PATYKA** *ż*, **SZAKAL** *m*, **SZAKALŮK** *m*

[Błp pahalaszka W96Rie99]

PAHRIEMUSZKA *ż* → **POHRIEMUSZKA*** *ż*

PAHULANKA *ż* → **POHULANKA** *ż*

PAHUREK *m* → **PAGÓREK*** *m*

PAJAĆ *ndk* ‘lutować’ B32Dom241

[bzk pajać B32Dom241]

PAJĄCZYNA *ż* → **PAJĘCZYNA*** *ż*

PAJĄK *m* ‘ozdoba z kolorowych papierków i paciorków zawieszana u pułapu’ Bkb73Giu114

[Młp ʔpajɔŋk Bkb73Giu114]

PAJEŚNICA *ż* → **POJAŚNICA** *ż*

PAJĘCZYNA* / **PAJĄCZYNA** *ż* ‘pajęczyna’ B32Dom241

[Młp pajączyna B32Dom241]

PAJŮK *m* ‘deputat żywnościowy, racja żywnościowa’ B32Dom241

[Młp pajɔk B32Dom241]

PAJŮN *m* → **POJŮN** *m*

PAK• *m* ‘duża skrzynia, paka’ Nie ma już miejsca w zasieku, trzeba zboża wsypać do paku

W96Rie99

[Młp pak L99Kar50 Dłp paku W96Rie99]

PAKLE / **PAKŁY** *lm przen.* ‘włosy’ Wn00Daw100

[Młm pake/pakły Wn00Daw100]

PAKOŚĆ *ż* dawne ‘świństwo’ B32Dom241

[Mlp pakość B32Dom241]

PAKROWIEC *m* → **POKROWIEC** *m*

PAKULI *lm* → **PAKUŁY** *lm*

PAKULIE *lm* → **PAKUŁY** *lm*

PAKUŁKI *lm* ‘zdr od pakuły’ Trzepim, kostra wysypuje się, a pakułki zostają, to potrzebki

Kml96Mar109 → **POTRZEPKI** *lm*

[Mlm pakul’ki Kml96 Mar109]

PAKULNY• ‘z pakul’ Pakuli te spod trzepaczki, pakulna płótna, to już na worki paczesna
płótna Kml96Mar110 → **PAKULNIANY**

[z Mlp pakulna Kml96 Mar110]

PAKULNIANY• ‘z pakul’ Bywało i bliuski i sukienki i koszulki szyjmy z linu a już i
pakulniane [...] sukienka, to mnie bardzo pięknie było pakulniane Użp01Kar259 →
PAKULNY

[Mlm pakulniane Użp01Kar259]

PAKUŁY *rzad.* / **PAKULI** / **PAKULIE** / **PEKULI**•*lm* ‘pakuły, odpady włókna lnu lub
konopi’ Lien trzepi się, czeszy się, żeby pakuli udłączyć Łpt72Zda182 O prząść umiałam, i
wełna i lien i pakuli i paczesi, byli szczotki takie Użp01Kar259 Co zostaje na żelaznych
szczotkach, nazywa się pakulie W82Rei39 Nu a już lien jak czesze przez dzewniane
szczotki, potem przez żelazne, to bywają i pakuli i paczesi i czysty lien Użp01Kar259
Czeszo ten lien, trzepio, pekul(i) te odłanczają W80Tek69 A on z jakich tam pakuli coś
krenci ten bachor, a babulka wiencej przendu Łp01Kar418 Tylko tam poza pakulach nie
iść [z ogniem] W82Tur118 → **POTRZEPKI** *lm*

[Mlm pakuły Wdz71Giu324 pakulie W82Rei39 M, Blm pakul’i Użp01Kar259 Blm pakuli/pekuli W80Tek69
pakul’i Łpt72Zda182 Dlm pakul’i Łp01Kar418 Blm pekuli 80Tek69 Mslm pakulaż W82Tur118]

PALAMIOT *m* → **PULEMIOT**• *m*

PALCZATKA *z* ‘rękawiczka z pięcioma palcami’ Palczatka to jak ma pięć palców, a
rękawica ma jeden palc *Łpt72Zda183* Wiąza palczatki Brs02Rie51

[Mlp palczatka B32Dom241 palč'atka Łpt72Zda183 Blm pal'čatki Brs02Rie51]

PALCZYK *m* ‘zdr od palec, paluszek’ Nakaczamy na takie jak palczyk i wtedy krojimy i
napieczesz w piecu W99Rut41

[Mlp palčyk W99Rut41]

PALEC *m* ‘jeden z pięciu członów dłoni lub stopy, palec’ BL82Giu227 ♦ Jeden (jedna, jedniutka) jak palec ‘sam/sama/samotna jak palec’ Ja jedna jak paliec BL82Giu227 ♦ Wskazeczny palec ‘palec wskazujący’ Brs01Czy102 ♦ Zakalec przez palec → **PALEC** *m*

[Mlp pal’ec BL82Giu227 Brs01Czy102]

PALARES *m* → **PUGILARES*** *m*

PALENA *ż* → **POLANO** *n*

PALIANKA *ż* → **POLANKA****ż*

PALICA *ż* → **POLICA** *ż*

PALIĆ / **POLIĆ****ndk co 1.* ‘niszczyć ogniem, palić *co*’ A tak była dalej, bili się, polili chruminy Mtr01Kar236; **2. co** ‘palić w *czym*, podtrzymywać ogień’ Palić piec B32Dom241 Piec palić trzeba Orn73b)Masl216 Každyń dzień nie beńdziesz palić piec ten K02Kar241

[bzk palić B32Dom241 palic’ Orn73b)Masl216 pal’ic’ K02Kar241 *prze3lm* pol’il’i Mtr01Kar236]

PALIĆ SIĘ**ndk* ‘palić się, płonąć’ Póki piec pali się Orn73b)Masl216 ♦ Na złodzieju czapka pali się → **CZAPKA** *ż*

[ter3lp pali się L82Roj236 pali_s’o° Orn73b)Masl216]

PALITA *ż* → **PALTA** *ż, n*

PALIWA *ż* ‘paliwo’ Ta paliwa droga, nie majo na paliwa wziońć ni skond K99Zie24

[M,Blp paliva K99Zie24]

PALIWKA *ż* → **POLEWKA****ż*

PALMA *ż* ‘ozdobione gałazki wierzby święcone w Niedzielę Palmową’ [...] nioso palmy święcić do kościoła. Święci ksiądz palmy od grzmotu Żgw01Kar485 → **WIERZBA** *ż*

[Blm pal’my Żgw01Kar485]

PALMOWY* ‘palmowy’ L91Zow545 ♦ Palmowa Niedziela *rzad.* → **NIEDZIELA** *ż*

[żMlp Palmowa L91Zow545]

PALOWAĆ *ndk* → **POLOWAĆ** *ndk*

PALTA *m, ż* / **PALTO** *m, n* / **PALITA****ż* ‘wierzchnie ciepłe okrycie, palto’ Na co dzień kapota nałożysz i dobrza, palta zastawiali na nidzielia i jak gości przyjiżdżajo Łpt72Zda183 Pojada i kupia palita jesiena W82Tur106 Ona poleciała do szafy, ten palta i nie wie czyj, ten palto, chto [zostawił] Pnk01Kar423 Ona widziała czy on w palcie przeszedł, czy co, zostawił Pnk01Kar423

[mMlp pal’ta/pal’to Pnk01Kar423 mMsłp pal’će Pnk01Kar423 żMlp palta Ł67ParIII-35 pal’ta Pnk01Kar423 żBłp p’al’ta Łpt72Zda183 p’alita W82Tur106 nMlp pal’to Pnk01Kar423]

PALTO *m, n* → **PALTA** *ż*

PALTUSZKA *n* ‘*zdr* od palto, paltocik’ [...] była (z) swojej wnuczka*j*, paltuszka szukała, nie ma, w Warklianach nie dostali Ł67ParIII-54

[Dlp pal’túška Ł67ParIII-54]

PALUSZEK *m* ‘*zdr* od palec, paluszek’ ♦ Jedniutki/(jedniutka)/sam (sama) jak paluszak ‘sam/sama jak palec’ BL82Giu227 → **PIEŃ** *m*

[Mlp paluśak BL82Giu227]

PAŁAĆ• *ndk* ‘potrząsać *czym* w płaskim naczyniu w celu odsiania, wymieszania’ Pałali w necce kłumpiaki Bkb08Rut95 → **KOŁYCHAĆ** *ndk* 1

[prze3lm pałali Bkb08Rut95]

PAŁANKA *ż* ‘małe niecki do oczyszczania z plew ziarna, kaszy itp.’ W82Tur74

[Mlp pałanka W82Tur74]

PAŁATA *ż* ‘sala szpitalna’ Teraz przed Wielkanocu przychodzili wszystkie du pałaty wypuwiadać pu szpitalach ludzi, przyszed proboszcz wypuwiadać Kłw01Kar521 W białych pałatach Wdz95Czy76 Jak nasz dom taka pałata, ona jedna była na srodku, tam podkluczona wszystkie te instrumenty różna K02Kar302

[Mlp pałata K02Kar302 Dlp pałaty Kłw01Kar521 Mslm pałatax Wdz95Czy76]

PAŁATKA¹ *ż* 1. ‘namiot’ B32Dom241; 2 ‘mały przenośny sklepik’ W99Rie71; 3. ‘ławka w łaźni’ W99Rie71 → **POŁATKA** *ż*

[Mlp pałatka B32Dom241 W99Rie71]

PAŁATKA² *ż* → **POŁATKA** *ż*

PAŁECZKA *ż* ‘*zdr* od pałka 2, laseczka’ A organisty był z pałeczko, chodzi sobie po chacie z pałeczko Szn98Kon102 [Starość], co zrobisz, co zrobisz, z pałeczkami chodzim, co zrobisz [...] trzeba na smentarz patrzeć Mdn99Pab195 → **GÓRALKA** *ż*

[Mlp pałeczka B32Dom241 Nlp pałeczko Szn98Kon102 Nlm pałeczkami Mdn99Pab195]

PAŁKA *ż* 1. ‘kij’ Dwie pałki laszcznowe pszynieścia Bjj99Ado65; 2. ‘laska do podpierania się’ Musze chodzić z pałko K02Kar298 Tak wot osimdziesiunt osim liat było mnie w maju [...] ja troche z pałko [chodzę] Hk98Ost-nmw1 A gdzie moja pałka [...], bo tak bojem się upaść Hk98Ost-nmw8 → **GÓRALKA** *ż*; 3. *rol.* ‘drążek idący od środka dyszla do łba konia’ Wdz71Giu321 → **DRACZEK** *m*; 4. *lm* ‘patykowate nogi’ Wn00Daw100

[Mlp pałka B32Dom241 Hk98Ost-nmw8 Wn00Daw100 pałka Wdz71Giu321 Nlp pałko Hk98Ost-nmw1 K02Kar298 Mlm pałki Bjj99Ado65 Wn00Daw100]

PAŁONICZKI *lm zool.* ‘kijanki’ Z żaburyny robio się pałoniczki, a z ich robio się żaby Łpt72Zda183

[Mlm pał'ońički Łpt72Zda183]

PAŁONIK *m* 'łyżka wazowa, chochla' Du naliwania zacirki ci kliocak z sagana du misak bierzy sia pałonik Łpt72Zda183

[M,Blp pał'ońik Łpt72Zda183]

PAMASKALEĆ *dk* → **POMOSKALEĆ*** *dk*

PAMIĄTKA *ż* 'pamiątka – napis na nagrobkach' Pamiątka od żony i córki z rodziną Drś02Ste88 Pamjontka od żony. Pamiątka od żony i córki Drś02Ste88

[Mlp pamiątka/pamjontka Drś02Ste88]

PAMIESZCZIK *m* → **POMIESZCZYK** *m*

PAMIĘĆ* *m*, *ż* 'zdolność umysłu do przyswajania i przechowywania przeżyć, wiadomości, pamięć' B32Dom207 i in. ♦ Na pamięci mieć 'pamiętać, mieć w pamięci' B32Dom207 ♦ Na *czyjej* pamięci, na *czym* pamięciu 'na ile kto pamięta, za *czyjej* pamięci'. A tak to na moim pamięciu taka jedna Banejciówna Anusia umarła młoda Mtr01Kar239 Tut te ziemie wszystkie, na mojej pamienici, to wszystko gospodarkom takim małym, tu żyło jakich pięńdziesiont gospodarzy Ikź99Pab70 Na mojej pamięci nie takie ludzie byli Ł67ParIII-36 Na mojim pamięci tu wszystkie Polacy byli, wszystkie Polaci Bjj99Ado60 Dawniej piękniej bywało, dawniej na moim pamięciu tak Użp01Kar255 Na mojim pamięciu nia była tego K02Kar184 ♦ Nie w pamięci *kto* 'ktoś nie pamięta' [...] nu mówili, że to chłop, a dlaczego, ja nie wiem. Nie w pamięci Bht98Pab131 To tylko ojcowie wiedzieli, ja nie w pamięci w którym roku [to było] Łp01Kar413 ♦ Odchodzić od pamięci 'tracić przytomność' A mnie zabrali i rozstrzał, osiem żołnierzy a mnie jednego prowadzo [...], trzy razy odchodził od pamięci, [...] w poniedziałek mieli rozstrzelać Kmj99Pab84 ♦ Wiecznej pamięci 'Panie świeć nad jego duszą' A ksiądz, wiecznej pamienici, Paczyniewski, pokazał na ...B12Gol106 ♦ W *czyjej* pamięci 'przypomina się komu co, wraca pamięć o czym' I teraz to wszystko dzieje się w mojej pamięci L91Zow549 ♦ Za *czyjej* pamięci/za *czym* pamięciem, za *czyją* pamięcią 'za *czyjej* pamięci, ile kto pamięta' [...] klebańje przy mojej pamięci to pobudowali Mdn99Pab192 Rosyjskie [rodziny] za moju pamienici dwie byli Kmp01Kar432 A już za mojej pamienici, kiedy ja miałam już trzynaście, piętnaście lat, to działała „Puchodnia” Kmp01Kar433 Za mojo pamienicio Orn73c)Masl 84 To za moim pamięćciem tylko jeden przyszed tu, kupił ziemia Kmp01Kar431

[żDlp pam'eńci B12Gol106 mNlp pam'eńc'em Kmp01Kar431 mMsłp pańeńcu Bjj99Ado60 Mtr01Kar239 pam'eńc'u K02Kar184 Użp01Kar255 żDlp pańenc'i Kmj99Pab84 pańeńc'i Kmp01Kar432 pa'm'eńc'i Kmp01Kar433 żNlp pam'en'c'o Orn73c)Masl 84pam'eńc'oⁿ Kmp01Kar432 żMsłp pamięci B32Dom207

L91Zow549 Bht98Pab131 pańc' i Ikz99Pab70 pańc' i L67ParIII-36 pańc' i Wdz04Jsn97 f pam' eńc' i
Łp01Kar413]

PAMIĘTAĆ* / **POMIĘTAĆ**•*ndk* 'mieć w pamięci, pamiętać' Już więcej nie pomietam
Gjd82a)Ana250 No to pomientam, mówie Kw01Kar394 → **PAMIĘTAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk pomietać W83Tur17 ter1lp pońentam Kw01Kar394 pom' entam Gjd82a)Ana250]

PAMIĘTAĆ SIĘ• *ndk* 'pamiętać' Ji pamientajo sie, gdzie trzeba iść, wchodzo, rodzice z
tyłu, a dzieci w przód Brz96 Mar172 → **PAMIĘTAĆ** *ndk*

[ter3lm pańentajo še Brz96Mar172]

PAMIĘTNIK•*m* 'pomnik' Jeszcze jest różne ludzie, daze pamiętniki te rozbiwają
Nlb01Mor251 → **POMNIK** *m*

[Blp pań' entniki Nlb01Mor251]

PAMIOT *m* → **POMIOT** *m*

PAMPECZEK *m* → **PEPECZEK*** *m*

PAN *m* **1.** 'pan, pani – *forma adresatywna* używana w stosunku do mężczyzn i do kobiet
(sic!)' Widzi pan Brz96 Mar176 Do nas jak [ksiądz] przyjeżdżał, wie pan, to zaczął po
rusku kazanie mówić, to ludzie sprzeciwili sie. To wie pan, przestał Brz96Mar176 Tak
przeciwnie, wie pan Brz96 Mar176 Ja kiedyś pojechałam, wie pan, do Polski
Brz96Ma177; **2.** 'właściciel ziemski, dziedzic' Rozpędzali tych panów Bjw97Dwi21
♦ Dworny pan 'dziedzic, właściciel dworu' Tutaj jego ziemia była [...] tego pana
dwornego Krm01Kar407 ♦ Pan towarzysz '*forma adresatywna* używana w początkach
władzy radzieckiej na Białorusi Wschodniej' B32Dom241 ♦ Pan z całej gęby 'pan całą
gębą, prawdziwy pan' L82Roj237

[Mlp pan B32Dom241 L82Roj237 Brz96Mar176,177 Mlm panov'a Dcs13Koz290 Dlp pana Krm01Kar407
Dlm panof Bjw97Dwi21]

PANA *ż* → **PANNA** *ż*

PANCZOSZKA *ż* → **PONCZOSZKA*** *ż*

PANDZAĆ *ndk* → **PĘDZAĆ** *ndk*

PANI / **PANIA** *ż* **1.** '*forma adresatywna* – pani' Ja pani powiem, było tak Chr96Mar205
Siedzi i wie pani i wszystko paczy Chr96Mar205 Alia powim, pania, ja stara jestem, alia
Bóg jest Mjs73Ana178; **2.** 'właścicielka dworu' Bht98Pab151 i in. ♦ Majątkowa pani
'dziedziczka, właścicielka dworu' [...] ta majątkowa pani, właścicielka majątku
Bht98Pab151

[Mlp pani Bht98Pab151 Wlp p'an'a Mjs73Ana178 Clp pańi Chr96Mar205]

PANIA *ż* → **PANI** *ż*

PANIALECZKA• *ż* ‘*forma adresatywna* – panienko’ Jak pomyśla, panialaczki, ila ludzi umarszy L11Rut75

[Wlm panilaczki L11Rut75]

PANICZKA / **PANIECZKA** *ż* **1.** ‘*forma adresatywna* – paniusiu’ Ot, tego już nie wiem, nie wiem, paniczka kochana Bjw99Pab126 → **DAMULEŃKA** *ż*; **2.** *m* ‘paniątko, panek’ Mój ty paniczka W86Dub74

[M,Wlp paniczka W83Tur19 W86Dub74 panieczka B32Dom241 p^lanička W82Tur66 Wtr82Saw73 Bjw99Pab126]

PANIENKA / **PANIEŃKA** *ż* ‘*zdr* od panna, panienka’ B32Dom241 i in. ♦ Stara panienka ‘stara panna’ B32Dom241 Potem kobieta taka przysła, taka Stefania, stara panienka Wdg01Kar440 → **DZIEWKA** *ż*, **PANNA** *ż*

[Mlp panieńka B32Dom241 pańenka Wdg01Kar440]

PANIENKOWAĆ *ndk* ‘brać udział w zajęciach, rozrywkach odpowiednich dla panienki’ My tam panienkować chodziłim Igl04Rut432

[bzk panienkować Igl04Rut432]

PANIENSKI **1.** ‘odnoszący się do panny, właściwy pannie, panieński’ Kml96Mar107; **2.** ‘o nazwisku: z domu, panieński’ A jak panienska nazwiska [to] była Małecka Stc96Mar79 ♦ Panienski wieczór → **WIECZÓR** *m*

[mMlp pański Kml96Mar107 *ż*Mlp pańska Stc96Mar79]

PANIUCHAĆ *dk* → **PONIUCHAĆ** *dk*

PANIENSTWA• *ż* ‘stan kobiety niezamężnej, panieństwo’ Tutaj już mojej panienstwie stanęła granica Orn73d)Masl195

[Clp pan’en’s’t’w’e Orn73d)Masl195]

PANIUTKA• *ż* *forma adresatywna*, *zdr* od pani’ A co tobie paniutka, co ty, chora Igl04Rut433 → **DAMULEŃKA** *ż*

[Wlp paniutka Igl04Rut433]

PANNA / **PANA** *ż* ‘panna’ Gdzie pana jest bugata, to woźli w swaty, tam zaznajumili i tam ożenił się Wdg01Kar462 i in. → **DZIEWKA** *ż* **1** ♦ Marcowa panna ‘stara panna’ L82Roj241 ♦ Panna na wydaniu ‘dorosła panna’ BL82Giu230 ♦ Stara pana ‘stara panna’ Po polsku [rozmawia] Szwułkunówna, taka stara pana, taka babulka Bjj99Ado66 → **DZIEWKA** *ż*, **PANIENKA** *ż*

[Mlp panna BL82Giu230 L82Roj241 pana Bjw97Dwi31 Wdg01Kar462 pána Bjj99Ado66]

PANOCZEK *m* ‘*forma adresatywna, zdr od pan*’ Dziękują, panoczku, za dobra słowa
Łpt72Zda183

[*Mlp panoczek B32Dom241 pan'oček/pan'očak Łpt72Zda183 Wlp pan'očku Łpt72Zda183*]

PANOWIE• *lm* ‘*forma adresatywna, sposób zwracania się do mężczyzn i kobiet (sic!)*’ I
tylko tutaj, uo kapliczka, uo, panowie, żeby jaka tam kapliczka, tam budeczka Drj96Mar28

[*Wlm panové Drj96Mar28*]

PANSAK *m* → **PEČAK** * *m*

PANSKI¹ ‘pański, charakteryzujący pana; należący do pana’ Panska mowa W83Tur18

[*mMlp pansk'i Ł95Kar41 zMlp panska W83Tur18*]

PANSKI•² ‘boski pochodzący od boga’ Jrz99Pab94 i in. ♦ Anioł panski → **ANIOŁ** *m*

[*mBlp panski Jrz99Pab94 K99Zie23*]

PANSTWA¹ *z* ‘państwo, wyższe warstwy społeczeństwa’ Ona panstwy strasznej udaji,
wielka mi panstwa, sami gołodupcy W86Tek190

[*Mlp panstva W86Tek190 Blp panstvy W86Tek190*]

PANSTWA² *z, n* → **PANSTWO** *z, n*

PANSTWO *n* / **PANSTWA**² *z, n* ‘zorganizowana politycznie społeczność zajmująca jakieś
terytorium, państwo, kraj’ Szwajcaria panstwo mondre, nigdy nie wojowało, a też krzyczy
– Szwajcaria dla Szwajcarów Brz99Pab207 Panstwa powstała K99a)Zie258 Ta panstwa
powstała K99Zie24 → **GOSUDARSTWO*** *n*

[*nMlp panstvo Brz99Pab207 zMlp panstva Jrz99Pab94 K99Zie23,24 K99a)Zie258*]

PANTAŁYK• *m* w wyrażeniu: ♦ Zbić z pantałyku ‘zmylić, zbić z tropu kogo’ W99Rie76

♦ Zbić się z pantałyku ‘pomylić się, pogubić się, zdezorientować się’ [On] zbiwszy się z
pantałyku Wtr79Saw207

[*Dlp pantałyku Wtr79Saw207 Wtr82Saw81 W99Rie76*]

PANTOFELKA *z* ‘*zdr od pantofel, pantofelek*’ B32Dom241

[*Mlp pantofelka B32Dom241*]

PANTOFLE *lm* ‘lekkie obuwie bez cholewek, pantofle’ No, ale to pantofli już gorsze

Bjw99Pab143 → **TUFLI** *lm*

[*Mlm pantofl'i Bjw99Pab143*]

PAŃSZCZYŹNIK• *m* ‘chłop pańszczyźniany’ Musieli odbywać we dworach, nie wiem jak
oni tam, już nie pańszczyźniki, ale jakieś tam dwa dni, czy trzy dni w tygodniu K02Zie154

[*Mlm pańšczyźnik'i K02Zie154*]

PAPA *bnac.* / **PAPO** / **PAPU** *m* ‘tata, ojciec’ Po polsku w domie, wo, uczyli. Mama, papa po polsku Bjj99Ado63 Kiedy mój papa, ojciec, był aż w Mogilewie Bjj99Ado68 Mój papa był to już akuratny Polak Pnk01Kar420 No ji my zaczęli tu mieszkać [...], papa ustawił też kuźnię, kuwalem był İlk98Ost-nmw5 Mama z papom po polsku K99Zie14 Na co, papa, to potrzebne ta polszczyzna K99Zie16 Dokumentów u papy nie było Ind99Ost297 Papa szlachta, a mama to nie Ł06Ost456 Idź papu wołaj Ł06Ost456 Papa szlachta, a mama to nie, dziadek był spod Warszawy tam, to pra-, pra- dziadek był i ich, kiedy wstańje Poliaczy zrobili i wtenczas w Warszawie wszystko ich na Syberię wysłali, tak on poszed aż tutaj Ind99Ost297 U papy jest, jak tu powiedzieć, ksionżka jest, skond my znaleźlim się Wlk12Kar110 Tedy ja mówia, nie benda, papa, wiencj bronować, benda orać Dgd82Par258 Ojcowie pracowali, papo wieczny pokój, umiał dachy kryć, to szedli na kulonia, to słomo dachy wszystkim pukrywszy Wdg01Kar 435 Papo był muzykant, papu z basem, tym wielkim [...] Najwiecej papu śpiewał, papu bardzo pienknie śpiewał Kłw01Kar523 To on mówi dla ojca, mówi, papu mówi, Józiuk goły, bosy, on nic nie ma, jemu dużo trzeba Bbt99Pab227 → **BAĆKA** *m* ♦ Papa Rzymski ‘papież’ B32Dom241

[Mlp papa B32Dom241 İlk98Ost-nmw5 Ind99Ost297 Pnk01Kar420 Ł06Ost456 pápa Bjj99Ado63,68 papo Wdg01Kar 435 papu/papo Kłw01Kar523 Dlp papy Rzc98Ost-nmw16 Ind99Ost297 Ł06Ost456 Wlk12Kar110 Blp papu Ł06Ost456 Nlp papom K99Zie14 Wlp p'apa K99Zie16 Dgd82Par258 papu Bbt99Pab227]

PAPAR *m* → **POPAR** *m*

PAPARĆ *ż* → **PAPROĆ*** *ż*

PAPAROĆ *ż* → **PAPROĆ*** *ż*

PAPASKI *lm* → **POPASKI** *lm*

PAPECKAĆ *dk* → **POPECKAĆ** *dk*

PAPIER *m* ‘papier’ B32Dom222 i in. ♦ Papier herbowy *dawne* ‘papier stemplowy – papier ze znakami wodnymi lub stemplami oznaczającymi wysokość opłaty skarbowej’ B32Dom222 ♦ Papier pocztowy *dawne* ‘papier listowy’ B32Dom243

[papier B32Dom222, B32Dom243]

PAPIERECZEK* *m* ‘zdr od papier’ [...] na stoły rozłożym, no, na papiereczki, suszym K02Kar264

[Blm pap'erečk'i K02Kar264]

PAPIEROSA *ż* ‘papieros’ B32Dom241 → **CYGARETA** *ż*

[Mlp papierosa B32Dom241]

PAPIEROSKA *ż* ‘zdr od papierosa, papierosik’ B32Dom241 → **CYGARETKA** *ż*

[Mlp papiroska B32Dom241]

PAPIEROWY ‘papierowy’ B32Dom264 ♦ Worek papierowy → **WOREK** *m*

[mMlp papierowy B32Dom264]

PAPIN ‘należący do taty’ Dziadunio, papin już ojciec Ł06Ost459

[mMlp pařin Ł06Ost459]

PAPKA¹ *m* ‘zdr od papa, ojciec, tata’ Papka nożyk wziewszy pójdzie ciełuszeczka rznońc da chliewa. Aj, papka, taka pienkna ciełuszeczka L13Kar373

[M,Wlp papka Dlp papk’i L13Kar373]

PAPKA² *ż* ‘tekturowa teczka na papiery’ B32Dom241

[Mlp papka B32Dom241]

PAPO *m* → **PAPA** *m*

PAPOR *m* → **POPAR** *m*

PAPORT’ → **PAPROĆ*** *ż*

PAPROĆ* / **PAPAROĆ** / **PAPARĆ** / **PAPORT**’ *ż* ‘bot. paproć’ W suchim liesie paparoć ni rośni Łpt72Zda183 A to gartenzja, gortenzja, a to paport’ taka, a białe to narcyzy Brs96Mar39 Ido paparcia szukać da lasu na Jana Ppl08Rut65

[Mlp papar’oc’ Łpt72Zda183 paport’Brs96Mar39 paparc’ L07Rut 195 Blp paparcia Ppl09Rut65]

PAPROCI *lm* ‘zwyczaje, obrzędy’ Cała była polityka, komsomolcy i wszystko, więcej nic, poczęli zakrywać, nicztożyć, te wszystkie paproci wyszli z mody K02Kar313 →

OBRADY *lm*

[Mlm paproć’i K02Kar313]

PAPRUHA *ż* → **POPRUHA*** *ż*

PAPUGA *ż* *zool.* ‘papuga’ BL82Giu230 ♦ Czerwony jak papuga ‘o osobie czerwonej, rumianej na twarzy, z wypiekami itp.’ BL82Giu230

[Mlp papuga BL82Giu230]

PAPU *m* → **PAPA** *m*

PAPUK *m* ‘tata, tatuś’ Papuk to nie był prawdziwy Litwin K02Kar262 Papuk mój polski był Onk99Ado51 Paszport miał iszcze biały, polski, mój papuk Bjj99Ado62 Ja z Taraspola Janowskiego rajona, tam mój papuk miał ziemia Pdz01Kar465 W Polskiej papuka brat umarszy, a papuka bratowa jeszcze żyji Wdg01Kar436 Papuk u nas te na strojkach, to w kuźni [pracował] L13Kar367 Po polsku [rozmawiali], mama Żiemajciówna była, a papuk Maliackas. I papuka pa polsku rozmawiali rodzicy L13Kar367 → **BAĆKA** *m*

[Mlp papuk K02Kar262 L13Kar367 pap'uk Pdž01Kar465 papúk Onk99Ado51 Bj99Ado62 Dlp papuka Wdg01Kar436 L13Kar367]

PAPUŚ *m* 'zdr od papa, tata' Wtenczas przyjechał papuś z Moskwy Ł06Ost456 → **BACIA** *m*

[Mlp papuś Ł06Ost456]

PARA^{•1} *z* **1.** 'dwa' Przyjechali na para wozow Bjw97Dwi21 Jak jadąc na para koni Bj9Ado69 → **PARĘ** *ndm* 1; **2.** 'komplet składający się z dwu przedmiotów' Spodeczek i kruzka – para dla herbatki albo kawki Ł13Kun452 → **SERWIS** *m*

[M,Blp para B29Nit246 para L96Med81 para Bjw97Dwi21Ł13Kun452]

PARA² *ndm* → **PARĘ** *ndm*

PARACHÓD *m* 'parowiec, parostatek, statek parowy' B32Dom242

[Mlp parachód B32Dom242]

PARADA^{•z} 'efektowny orszak jako widowisko uliczne, parada' Tut uo u nas niedawno krzciny byli, to tak samo z parado jeździli Kml96Mar106

[Nlp parado Kml96Mar106]

PARADNY 'galowy, odświętny' B32Dom242 i in.♦ Forma paradna → **FORMA** *z* ♦ Paradna drzwi → **DRZWI** *lm* ♦ Paradny chod → **CHOD** *m*

[mMlp paradny B32Dom242 zMlp paradna B32Dom220 Blp paradnaWdg01Kar445]

PARAFIA^{*} / **PARAPJA** / **PORAFIA** *z* 'kościelna jednostka administracyjna, parafia' Smołwienska porafija W82Tur105

[Mlp parafia W82Tur 83 poraf'ija W82Tur105 poráfja Wdz71Giu315 parap'ja K02Kar175]

PARALIŻOWAĆ[•] / **PARALIZOWAĆ**[•] *dk* 'spowodować bezwład jakiejś części ciała, sparalizować' Był ksiądz staruszek w Ligoninie, jego paraliżowało Mtr01Kar233 On paralizowany był Dgd82a)Par208 Ja wiem, co leżo tacy paraliżowani Ł95Kar52

[ibt mMlp paralizowany Dgd82a)Par208 ibt mMlm paral'izovańi Ł95Kar52 *prze nos* paral'izowało Mtr01Kar233 paral'izowało K02Kar212]

PARAKONNY → **PAROKONNY**^{*}

PARALIĆZ *m med.* 'paraliż' Nu, taka choroba jak paralićz Ł67ParI-49

[Mlp paral'ić Ł67ParI-49]

PARALIZOWANY 'sparalizowany, dotknięty paraliżem' Ostatnia córka [Dąbrowskiego] u mnie żyła sześć lat. Ona była paralizowana i ja już, jak moja żona jej krewna była, to [...] Ł67ParII-20 On czterdziesti piontego roku rodzony, nu, jak powiedzieć, paralizowany był [...], uczycia wcalie nie mog Ł67ParII-20

[ibt m paral'izovany ibt z paral'izo^vna Ł67ParII-20]

PARAPJA *ż* → **PARAFIA*** *ż*

PARASIACZY → **POROSIACZY***

PARASOLIK / **PARASONIK*** *m* ‘*zdr* od parasol, parasolka’ A parasolik tam biały, coś jeszcze – o tak tato opowiadał Bht98Pab143 O dzisiaj i nie tak wrodo gurońco i musza brać parasonik, znaczy sia, od słońca głowa chować K02Kar288 → **ZONTIK** *m*

[Mlp parasolik B32Dom242 Bht98Pab143 Blp parasońik K02Kar288]

PARAZJEŹDŹAĆ SIĘ *dk* → **POROZJEŹDŹAĆ SIĘ*** *dk*

PARCEL* *m* ‘działka ziemi wydzielona z większego obszaru, parcela’ Sprzedawali ziemia siak tak, wychodzili na parcel W99a)Rut104

[Blp parcel W99a)Rut104]

PARCIANNY ‘z grubej, zgrzebnej tkaniny, parciany’ Du kuściołu też chodzi w rubaszce parciannej Łpt72Zda183 Miętki rzemień nadaji sia na papruha i bywajo też papruhi parcianne Łpt72Zda183

[mMlp parc’lanny żMsłp parc’lannej Mlm parc’lanne Łpt72Zda183]

PARCIEJNY* ‘partyjny, członek partii politycznej; tu: partii komunistycznej’ Tak jest słychać, że ona parciejna, a ten mój gałgan nie Ł67ParI-56

[żMlp parc’ejna Ł67ParI-56]

PARCIUCZEK *m* → **PARSIUCZEK** *m*

PARĆ *ndk* → **PRZEĆ*** *ndk*

PARECZKI *lm* → **PORZECZKI****lm*

PARĘ / **PARE** / **PARA**² *ndm* 1. ‘dwa’ [Len] mokni dni para albo trzy B29Nit246;

2. ‘przybliżona liczba od 2 do 9, parę, kilka’ Tylko para tych młodych zostało

Kmn99Kar86 Na ścianie wisi para obrazów L96Męd81 ♦ Na parę czasu → **CZAS** *m*

[Mlp parę B32Dom242 para B29Nit246 L96Męd81 Kmn99Kar86 pare Kw01Kar396]

PARĘCZ *ż* → **POREĆCZ** *ż*

PARĘCZY *lm* → **POREĆCZE*** *lm*

PARFUMY *lm* → **PERRFUMA** *ż*

PARK* *m* ‘zajeżdźnia, parking pojazdów komunikacji miejskiej’ W Wilnie mieszka tutaj koło trolejbusnego parku Kbs99Pab147

[Dlp parku Kbs99Pab147]

PARKAL *m* → **PERKAL*** *m*

PARKAN *m* ‘mały, niski płot, parkan’ Wdz71Giu 315 → **PŁOT** *m*

[Mlp parkán Wdz71Giu315]

PARKANIK *m* ‘*zdr od parkan*; niski płotek’ Taki ładny był parkanik Bht98Pab106 →

PŁOCIK *m*

[Mlp parkanik Bht98Pab106]

PARNY• ‘parzysty’ Szafa numerowana, po jednej stronia parna, po drugiej nieparna

Ażł01Kar340

[Mlm parna Ażł01Kar340]

PAROBCZAK *m* ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ Bkb83Giu81 → **CHŁOPAK** *m*

[Mlp pa'ropčak Bkb83Giu81]

PAROBCZYCHA *ż* ‘żona najemnego robotnika rolnego’ W86Dub76

[Mlp parobczycha W86Dub76]

PAROBCZYNA *ż* ‘*pieszcz.* o parobku’ W86Dub76

[Mlp parobczyzna W86Dub76]

PARODA *ż* → **PORODA*** *ż*

PAROKONNY* / **PARAKONNY** ‘do zaprzęgania w parę koni’ Na dobry tok wjedzisz parakonnym wozam i śliadu ni będzi Łpt72Zda212

[Mlp parak'onny Nlp parak'onnym Łpt72Zda212]

PARÓWKA• *ż rol.* ‘młocarnia napędzana parą’ Raniej capami młócili [...] a już potem znaleźli się parówki, co matorem pandzili, młócili K02Kar334

[Mlm parufk'i K02Kar334]

PARSIUCZEK / **PARCIUCZEK**• *m* ‘*zdr od parsiuk*, prosiaczek’ Parsiuczek jeszcze mały Bjw97Dwi37 Parsiuczak jak rysunak Wtr79Saw211 To że przynajmniej mieć, żeby chleba mieć, jakiego parciuczka zakłuć Brż96Mar173 Ni sprzydawajcia tego rabego parsiuczka Łpt72Zda183 Wozili malutkie parsiuczki, jakie dwa tygodni podchowane, na rynek do Mejszagoły sprzedawać Wtr79Saw211 No to jeden raz uciekli parsiuczki u nas [...], nu te parsiuczki naszymy uciekli Jzr04Kar70 [Na] Wielkanoc no co szykowali – jajko, parsiuczków upieko ci szyneczka cielenca, ci kielbasy Str99Pab170 → **KABANCZYK** *m*

[Mlp parsiuczek W83Tur22 parsi'uček Bjw97Dwi37 pars'učak/pars'uček Łpt72Zda183 Wtr79Saw211 Dlp pars'učka Łpt72Zda183 Blp par'učka Brż96Mar173 Mlm pars'učki Jzr04Kar70 Dlm par'uşčuf Str99Pab170 Blm pars'učki Wtr79Saw211]

PARSIUK / **PARSZUK** *m* ‘prosiak, wieprzek’ Parsiuk czuchany W82Tur75 Pamiętasz, jak Anton pędzał nas za to, co parsiuk nam uciek i porył buraki Łpt72Zda184 Ze słomy robio te kuli, specjalni już te kuli robio, parsiuka smalić Igl04Rut429 Sam kłuji parsiuka Bjw97Dwi119 Karmim parsiuka, jak już tłusty parsiuk, to zakolim jego i roźbiora się na

różne czeńści Wtr79Saw211 Parsiuki huduwałam i dzieci huduwałam Pcn01Kar249
 Rodzicy młodej posag dawali, pieniendzy, krowa, parsiuka, konia, jak któren bogaty
 Wtr84Saw173 Byli ukraszczy parsiuka, ci owieczka Brł73Sud194 Zimo parsiuki kolio, a
 już nie chce sie jeść, bo ona słona, bo ona stara Bjw96Mar131 Ja jedno krowe
 wyprowadziła i sprzedała, a dwie zabrali i dwa parsiuki Str99Pab174 Na Wielkanoc i na
 Boże Narodzenia zawsze kłuli parsiuka W80Tek69 A jak już bal i kogutów i parszuków
 maliutkich zakolio, upieko takiego nadziewanego Użp01Kar262 No i para parszuków,
 krów, żywioł trzymalim Łp01Kar417 Jeszcze krówka miałam i dwa parszuki
 Ong01Kar492 Świnia z parszukami Ong01Kar499 → **KABANIŮK m**

[Mlp parsiuk W31Otr83 B32Dom242 W83Tur22 parśuk W82Tur75 parś'uk W87Smo57 pars'uk/p'ars'uk
 Wtr79Saw211 pars'uk/p'ars'uk Łpt72Zda184 B/p parsiuka Igl04Rut429 pars'uka Wtr79Saw211
 Wtr84Saw173 Bjw97Dwi119 pars'luka Brł73Sud194 W80Tek69 Mlm pars'uki Bjw96Mar131 parśuk'i
 Ong01Kar492 Dlm parśuków Łp01Kar417 Użp01Kar262 Blm parśuki Str99Pab174 pars'uk'i Pcn01Kar249
 Nlm parśukam'i Ong01Kar499]

PARSIULACZEK m 'zdr od parsiuk, prosiaczek' W82Tur112 → **KABANCZYK m**

[Mlp parśulaček W82Tur112]

PARSIULAK m 'prosiak, wieprzek' W82Tur112 → **KABANIŮK m**,

[Mlp parśul'ak W82Tur112]

PARSKAĆ SIĘ ndk 'strzępić się – o tkaninie' B32Dom242 → **BRYZGAĆ SIĘ ndk**

[bzk parską się B32Dom242]

PARSZŮK m → **PARSIŮK m**

PARSZYWIEC• m 'człowiek wyglądający obrzydliwie' Paszoł won ty parszywiec
 W82Tek216 → **HADOTA m 2**

[Wlp paršy'vec W82Tek216]

PARSZYWY• 'zły, byle jaki, nieładny' Taka pogoda parszywa W83Tur21

[žMlp parszywa W83Tur21]

PARTACZ / PARTACZ m 'pracujący niedbale, partacz' Mój dziad to partacz, wszystka
 psujii Łpt72Zda184 → **MARNOTRAWIEC m 1**

[Mlp partač Bkb83a)Giu92 part'ač Łpt72Zda184]

PARTAK m 'pracujący niedbale, partacz' Bkb83a)Giu100 → **MARNOTRAWIEC m 1**

[Mlp partak Bkb83a)Giu100]

PARTIZAN m → **PARTYZAN m**

PARTOŁA ž 'pracujący niedbale, partacz' Bkb83a)Giu88 → **MARNOTRAWIEC m 1**

[Mlp partola Bkb83a)Giu88]

PARTYZAN• / PARTIZAN• / PARTYZANT• *m* ‘uczestnik podziemnej walki zbrojnej, partyzant’ A potem spalili partyzany Isz96Mar196 To partyzańe tam szukali tych Żydów, dusili Mtr01Kar233 Ni była tych partyzanów Mtr01Kar236 Alie to jak partizany chodzili i Niemcy, to partyzany spalili to szkołę Isz96Mar198 [...] ta gmina była spalona, uot, w wojnie spalili, ja nie wiem, partizany Drś96Mar25 A była lesnych, była, nazywali się u nas partyzany K02Kar310 → **LESNY** *m*

[Mlm partyzany Isz96Mar196,198 K02Kar310 partyzanty Dcs13Koz390 partyzańe Mtr01Kar233 partizany Drś96Mar25 Isz96Mar198 Dlm partyzanuf Mtr01Kar236]

PARZENICA• *ż* ‘odór gotowanej okopowizny’ Czuć, jakaś parzenica W96Rie99

[Blp parzenica W96Rie99]

PARZONKA• *ż* ‘drobne ziemniaki przeznaczone dla świń’ Kopawszy kartoflia dzielili my na parzonka, nasionka i wielka kartoflia Łpt72Zda184

[Blp paż'otka Łpt72Zda184]

PARZONY• ‘gotowany, przegotowany’ Parzone mleko B32Dom242 Parzona mleka Orn73c)Masl83 Pijim parzona mleka Bjw97Dwi52

[żMlp pażona Orn73c)Masl83 żBlp pażona Bjw97Dwi52 nMlp parzone B32Dom242]

PARZYĆ *ndk* ‘doprowadzać do wrzenia, przegotowywać’ Parzyć mleko Bjw97Dwi105

[bzk parzyć Bjw97Dwi105]

PAS¹ *m* ‘szeroki pas tkaniny do spowijania dziecka’ Wdz71Giu320 i in. → **KRAJKA** *ż*

[Mlp pas Wdz71Giu320 Brs01Czy101]

PAS² *m* ‘tęcza’ Jak słońca świeci i deszcz leji, na niebi pas Ł84Par142. → **DUGA** *ż*, **WIASOŁKA** *ż*

[Mlp pas Ł84Par142]

PASADZKA *ż* → **POSADZKA** *ż*

PASECZEK• *m* ‘*zdr* od pasek, wąski zagon pola’ Gospodarzy majo, uo, pasczki Pkl96Mar50

[Blm pasečki Pkl96Mar50]

PASEK• *m* ‘wąski zagon pola’ Takie długie paski, w każdym polu paski, paski takie [...] potem żbiwalim jich do jednego miejsca i mieli swoja ziemia w jednym kawałku Kmp01Kar428 → **SZNUREK** *m*

[Mlm paski Kmp01Kar428]

PASIEKA *ż* ‘poręba, karczowisko’ Na pasiece zawsze rośli jagody Bjw97Dwi119 →

PLONTUNKA *ż*

[Mlp pasieka B32Dom242 Mslp pas’ece Bjw97Dwi119]

PASIERB / **PASIERZB** / **POSIERB** *m* ‘syn męża lub żony z poprzedniego małżeństwa, pasierb’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONY SYN**

[Mlp ‘pas’erp/‘pas’ešp/‘pos’erp Bkb83Giu78]

PASIERBIC *m* ‘syn męża lub żony z poprzedniego małżeństwa, pasierb’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONY SYN**

[Mlp pás’erbic Bkb83Giu78]

PASIERBICA / **PASIERZBICA** / **POSIERBICA** *ż* ‘córka męża lub żony z poprzedniego małżeństwa, pasierbica’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONA CÓRKA**

[Mlp pas’er‘bica/ pas’eš‘bica/ pos’er‘bica Bkb83Giu78]

PASIERBY / **PASIERZBY** *lm* ‘nierodzone dzieci, pasierbowie’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONE DZIECI**

[Mlp pa’s’erby/pa’s’ešby Bkb83Giu78]

PASIERZB *m* → **PASIERB** *m*

PASIERZBICA *ż* → **PASIERBICA** *ż*

PASIERZBY *lm* → **PASIERBY** *lm*

PASILNY → **POSILNY**

PASIOŁEK *m* → **POSIOŁEK*** *m*

PASIOŁOK *m* → **POSIOŁEK*** *m*

PASKROBAK *m* → **POSKROBEK*** *m*

PASKUDNY ‘zły, przykry, niezdolny’ Ale paskudny człowiek, nigdy prawdy nie powie W99Rie71

[mMlp paskudny W99Rie71]

PASKUDZTWO* / **PASZKUCTWO** *n* / **PASZKUDZTWA*** *ż* 1. ‘rzecz brzydka lub niesmaczna, paskudztwo’ Ja by tej paskudztwy nie jadła W82Tek213 →

SZKARADZIEŃSTWO *n*; 2. ‘robactwo, insekty’ Parzyli ta odzienia, bo toż paskudztwa różna była Nmn81Tek88

[żMlp paskudztwa Nmn81Tek88 nMlp paškuctvo Bjw97Dwi28 żDlp paškucfty W82Tek213]

PASMA *ż* ‘pasma, pęczek nici, włókien’ Motek dzieli się na takie części poprzywiązane nitko, taka część to jedna pasma Łpt72Zda184 Wiele tam pasman, dwadzieścia dwie pasmy, dwadzieścia Bjj99Ado64 A już grubsza płótna tu już mniej pasem Bjj99Ado64

[Mlp p^lasma Łpt72Zda184 Mlm pásmy Dlm pásman/pássem Bj99Ado64]

PASPORT *m* → **PASZPORT*** *m*

PASSZY *ipu* → **PAŚĆ** *ndk*

PASTAJANA *ndm* → **POSTOJANNO*** *ndm*

PASTKA *ż* ‘pułapka (na myszy)’ B32Dom242 → **CHWASTKA*** *ż*

[Mlp pastka B32Dom242]

PASTRONAK *m* → **POSTRONEK** *m*

PASTRZECHA *ż* → **PODSTRZECHA** *ż*

PASTUCH• *m* ‘pastuch’ Ona idzie do pastuchów i mówi, pastuchi pastuchi, weźcie rumiany pierożek i dajcie jedne owca Kls73a)Cze224 Pastuchi dwóch pomyslieli, damo Klsa)73Cze224 → **SKIERDŹ** *m*

[Mlm pastúxi Dlm pastúxuf Kls73a)Cze224]

PASTUSZAK *m* → **PASTUSZEK** *m*

PASTUSZECZKA *ż* ‘*zdr* od pastuszka, dziewczynka pasąca bydło, gęsi’ Bardzo wcześniej [rano] przybiegła pastuszcza Krs99Ost110 Jeszcze ja taka byłam pastuszcza, dzieciak Ppl08Rut58

[Mlp pastuszcza Krs99Ost110 Ppl08Rut58]

PASTUSZEK / **PASTUSZAK** *m* ‘*zdr* od pastuch, też mały chłopiec pasący bydło, gęsi’ Najmowane pastuszki z jednej wioski, to musieli każdy swoje krowy zagonić do tego pastuszka Bht98Pab109 Pastuszakiem bywszy Bkb84Ado17

[Mlp pastuszak W86Dub74 Dlp pastuszka Bht98Pab109 Nlp pastuszakiem Bkb84Ado17 Mlm pastuszki Bht98Pab109]

PASTUSZYŁA *m* *pogard.* ‘pastuch’ W82Tur108 → **SKIERDZIAŁA** *m*

[Mlp pastuśiła W82Tur108]

PASYŁKA *ż* → **POSYŁKA*** *ż*

PASYNKI *lm* ‘pasierbowie’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONE DZIECI**

[Mlm ^lpasynk’i Bkb83Giu78]

PASYNOK *m* ‘syn męża lub żony z poprzedniego małżeństwa, pasierb’ Bkb83Giu78 → **NIERODZONY SYN** *m*

[Mlp ^lpasynok/^lpasyna^ck Bkb83Giu78 Mlm ^lpasynk’i Bkb83Giu78]

PASZ• *m* ‘pasza’ Nam nie trzeba krów odpasywać, nam nie trzeba za paszem iść nigdzie Kml96Mar111 → **POSZOR** *m* **1**

[Nlp paśem Kml96Mar111]

PASZA *ż* ‘pastwisko’ Krowa przyprowadziłam na pasza K02Kar335 W nocy nie trzymam [konia] na paszach, skraść mogą K02Kar335 Najenta była pasza sąsiadów, gdzie paść trzeba ta krowa K02Kar335 Padczeryca popędziła krowy paść na pasze Nwd73Wer186

[Mlp paša Ł67ParIII-9 K02Kar335 Błm paše Nwd73Wer186 pašy K02Kar335Msłm na pašax K02Kar335]

PASZCZĘKA / PASZCZEMKA *ż* ‘zęby, szczęka z zębami’ Wn00Daw100

[Mlp paszczęka/paszczemka Wn00Daw100]

PASZKUCTWO *n* → **PASKUDZTWO*** *n*

PASZNIA *ż* 1. ‘ziemia orna’ W82Tur74 i in.; 2. ‘żyzne i jeszcze nie wymłócone zboże’ I składowali tam i jaka paszni, żyta ci jenczmień jaki Ppl08Rut62

[Mlp pašña W82Tur74,99 Błm paszni Ppl08Rut62]

PASZPORT* / **PASPORT** *m* ‘dowód osobisty; paszport’ Nu, paspart nawet u mnie jest, paspart [polski], mogę pokazać Iwt06Mor121

[Mlp pasport B32Dom242 paspart Iwt06Mor121]

PAŚĆ• *dk* ‘paść, pilnować bydła na pastwisku’ Tam pasz poza olszniaku W82Tur118 Paśli z całej okolicy w jednym miejscu, wspólnie pastli krowy Pdz01Kar468

passzy *ipu* W91Ado87

[ter3lp paši W82Tur118 prze3łm pas’l’i/pastl’i Pdz01Kar468 ipu paššy W91Ado87]

PATAŁACHA *ż* ‘kobieta roztrzępana’ W86Dub76

[Mlp patałacha W86Dub76]

PATAROCZA *ż* → **POTOROCZA*** *ż*

PATAROCZYNA *ż* → **POTOROCZYNA*** *ż*

PATOMSTWIENNYJ → **POTOMSTWIENNYJ***

PATRON / **PATRON** *m* ‘nabój do broni palnej’ Pu maniebrach zawsze znajdowali patrony, jak przyszła wojna, to naboju i granatów ilie chcesz Łpt72Zda184 → **NABÓJ** *m*

[Mlp p’atron Błm patr’ony Łpt72Zda184]

PATRUCHA *ż* → **POTRUCHA** *ż*

PATRUL *m* ‘grupa żołnierzy, policjantów pełniących służbę patrolową’ B32Dom242

[Mlp patrol B32Dom242]

PATRYJANT *m* → **REPATRYJANT*** *m*

PATRYJOT *m* ‘patriota’ On taki patryjot Ł97a)Kar73

[Mlp patryjot Ł97a)Kar73]

PATRZAĆ / **PATRZYĆ** / **PATRZEĆ** *ndk* 1. ‘kierować wzrok, postrzegać wzrokiem, patrzeć’ Paczszam, a tu kościół pali się Bjw97Dwi50 Siedzo, patrzaço, robić nie chco

Ł95Kar51 Koni w zemby patrzą Bjw99Pab126 No i tam, i tam Polacy rdzenni, którzy tam od wieków, to też patrzą niebardzo tak przychylnie na tych Polaków, którzy wyjeżdżali Brz99Pab207 Moje oczy nie patrzą W83Tur21; 2. ‘oglądać, np. film itp.’ Potem na cień patrzą i jaka figurka pokazywała się z tego W99Rut29 A pani patrzyła ta „Dzikarka”, taka, to koncert idzie w telewizji Skr99Pab152 W raju jest ładnie, kwiaty kwitno, klomby, tylko spaceruj i patrzaj L91Zow543 Ty paczszaj. która [fotografia] potrzeba, która niepotrzeba Ilk98Ost-nmw 9(29); 3. *co* ‘doglądać, pilnować *kogo, czego*, opiekować się *kim, czym*’ A uot [ona] patrzyła za wszystkim porządkom, za porządkiem Rzc98Ost-nmw24 Nie było nikomu za tym patrzeć Pst96Mar99 Nu tu cześnie człowieka, kto to paczszalby, jeżeli tu nic ni patrzeć to nic i ni będzie Kjd01Kar286 Miał włoka ziemi i nie patrzył, opuścił gospodarka swoja Śwc83Wer146 No a kto na ziemi, dzieci muszo karmić, patrzeć, wszystko Stc96Mar77 I potem ten robotnik, co pracował tam, patrzył ta szkoła w Zaniewiczach Bht98Pab181 Uon tak też tak samu ma swój dom, nu i też on jeździ patrzeć Kjd01Kar287 Akurat menża siostra pojechała jego patrzeć, a on już dwoje sutek leżał w trupiarni Bjw99Pab139 Jest tylko cmentarz tak, gdzie my jeszcze jeździmy i patrzymy Kjd01Kar286 Nicht tak nie patrzy jak kubiety, dla dzieci wszystko niesi Pcn01Kar249 Kto by patrzył naszych przodków groby K02Kar240 → **DOPATRYWAĆ** *ndk*; 4. *czego* ‘zwracać uwagę *na co*, zważać *na co*’ [...] ona i prosiła i wszystko, żeby nie sprzedawali już jemu, ale wszystkoż jedno nie patrzą Stc96Mar81 Jak mój tatuś bardzo już jak on nas wychowywał i mówił, że paczajcie, honor jest nade wszystko K99Zie30 Tego to nie patrz u nas, ja mówia Kmn99Kar92 Ranij żenili się, [to] bardzo patrzyli, Polak że był z Polakiem i w mój czas, to chcieli wot tylko Polaków Rzc98Ost-nmw24; 5. ‘oglądać, sprawdzać’ Patrzyli pierydaczu Mjsz73Ana24 Ona poszła do magazynu [...], ona patrzy te sukiemki Rzc98Ost-nmw28 W rence jedna i druga renka pałki takie długie i tak patrzą gdzie twardo, gdzie można stompic B12Gol123; 6. ‘uważać, mieć się na baczności’ A mamusia mówi tak – ty patrzaj z tymi Żydówkami, nie bardzo, ty patrzaj, bo ciebie zabiorą, ukradną u mnie na mace Rzc98)st-nmw28 ♦ Koso patrzeć → **KOSO** *ndm* ♦ Nie patrz, nie patrzcie *na kogo, na co* ‘nie zwracaj /nie zwracajcie uwagi’ No tobie mówie, [jeśli] nie podoba sie, to zawróć sie, nie patrz na mnie, że ja przeżegnała się Brz96Mar176 ♦ Nie patrząc *na* ‘nie zważając na, pomimo czego, bez względu na’ B32Dom237 ♦ Patrzaj / patrzycie a) ‘zobacz, zwróć uwagę’ Wo pani, patrzaj, jak to teraz niektóre grubijany [są] Kml99Pab119 No i wot, patrzaj Wdz95Czy75 Ale on, Harbaczow, dał ziemie, i patrzycie, kto chce nabrał się [tej ziemi], mogo pracować Jrz99Pab94; b) ‘nagle, naraz’ Patrzaj, nalazszy sia już i patrzaj – już nie ma Wdg01Kar444 ♦ Patrzeć za

czym ‘pilnować, doglądać czego’ Milicja na koniach, znaczy, oni patrzali za porzondkiem i wszystko B12Gol100 ♦ Patrzej konca ‘bądź przewidujący, zważaj na konsekwencje’ [Ona] mówi, nie idź, patrzaj konca, co beńdzie Kmj99Pab84 ♦ Patrzej tylko ‘uważaj no’ Patrzej tylko, mówi, oni nie chco, żeby wiedzieli Kłw01Kar529 ♦ Patrzyć po kieszeni → **KIESZEŃ** *m,ż* ♦ Patrzyć jak baran na malowane wrota → **BARAN** *m* ♦ Patrzyć jak kozioł na woda → **KOZIOŁ** *m* ♦ Patrzyć jak na obrazek → **OBRAZEK** *m*

[*bzk* patrzeć B32Dom229 L82Roj240 patšec’ Stc96Mar77 Bjw99Pab139 pačšec’ Kjd01Kar286, 287 pačšyc’ Pst96Mar99 p’atšac’ Łpt72Zda113 *ter1lp* pačša/pačšam Wm05Koz217 pačšam Bjw97Dwi50 *ter3lp* pačšy Rzc98Ost-nmw28 Pcn01Kar249 patšy BL82Giu227 pátšy Bjj99Ado62 *ter1lm* patšymy Kjd01Kar286 *ter3lm* patrzo Kmn99Kar92 pačšo Wdr73Wer229 patrzają Ł97Kar57 patrzajo W83Tur21 patšajo Ł95Kar51 pačšajo Bjw99Pab126 *prze3lp m* patrzał Bht98Pab181 pácšal Śwc83Wer146 pačšył K02Kar240 *prze2lp z* pačšyła Skr99Pab152 *prze3lp z* pačšala Rzc98Ost-nmw24 *prze3lm* patšali Stc96Mar81 patšal’i Brž99Pab207 W99Rut29 B12Gol100,123 pačšali Rzc98Ost-nmw24 patšył’i Mjsz73Ana24 *roz k lp* patrzaj L91Zow543 patš’aj Wdz95Czy75 Rzc98Ost-nmw(28) Kmj99Pab84 Kml99Pab119 pačšaj Ilk98Ost-nmw9(29) pačš’aj Bjw97Dwi32 Kłw01Kar529 pačš’aj Wdg01Kar 444 nie pač Brž96Mar176 *roz k lm* pačajće K99Zie30 pačšyc’e Jrz99Pab94 *war3lp m* pačšalby Kjd01Kar286 *ict* pačšajonc Dcs13Koz400 *ipw* patrzac B32Dom237]

PATRZEĆ *ndk* → **PATRZAĆ** *ndk*

PATRZYĆ *ndk* → **PATRZEĆ** *ndk*

PATUSY *lm* → **POTUSY*** *lm*

PATYCZEK• *m* ‘patyczek, drewienko’ Trk06Rut368 → **SZAKAL** *m*, **SZAKALIK** *m*

[*Mlm* patyczki Trk06Rut368]

PATYKA *ż* *rzadko* ‘patyk’ BL82Giu227 → **DRZAZGA** *ż* ♦ Chudy jak patyka ‘chudy jak patyk, jak szczapa’ BL82Giu227

[*Mlp* patyka BL82Giu227]

PAUSZORKI *lm* → **PÓLSZORKI*** *lm*

PAWESELE *n* ‘poprawiny po przyjęciu weselnym, zwykle w domu pana młodego’ Przez tydzień do młodego w gości przyjeżdżają, już pawesele robio Srd73Wer227

[*Blp* p’ave^asele^a Srd73Wer227]

PAWIESTKA *ż* → **POWIESTKA** *ż*

PAWITUCHA *ż* → **POWITUCHA*** *ż*

PAWLINA *ż* ‘Paulina – imię żeńskie’ B32Dom242

[*Mlp* Pawlina B32 Dom242]

PAWOZKA *ż* → **POWOZKA** *ż*

PAWUK *m* ‘młody paw’ Pawuk jiszczę nie ma takich ładnych piór jak paw Łpt72Zda184

[Mlp pav¹uk Łpt72Zda184]

PAZIOMKI *lm* → **POZIOMKI** *lm*

PAZNOKĆ / **PAZNOKĆ** *m* ‘paznokcie’ Ubstrzygła wielki paznokć na nodze Łpt72Zda184

[M,Blp pazn¹okc¹/p¹aznokc¹ Łpt72Zda184]

PAZUCH *m* → **PAZUCHA** *ż*

PAZUCHA• *ż* / **PAZUCH**• *m* ‘pazucha, zanadrze’ Za pazuchiem [pieniądze] trzymał Bjw97Dwi27

[żNlp pazuchą Bjw97Dwi27 mNlp za pazux¹em Bjw97Dwi27]

PAZUR / **PAZUR** *m* **1.** ‘pazur zwierzęcia’ Karszun wpiji się pazurami i zabiji kura na miejscu Łpt72Zda184; **2.** ‘paznokcie’ Pazury pułamali się kupawszy kartoflia Łpt72Zda184

[Mlp p¹azur/paz¹ur Mlm paz¹ury Łpt72Zda184 Nlm pazur¹ami Łpt72Zda184]

PĄCZEK *m kulin.* ‘pączek’ Na Nowy Rok obowiązkowie musieli być pączki, obowiązkowie pierogi i pączki. Bez pączek ni można, to ni Nowy Rok Rzc96Ost-nmw8 ♦ Wyglądać jak pączek w maśle ‘wyglądać kwitnąco, mieć zaokrągloną figurę’ BL82Giu229

[Mlp ponček BL82Giu229 Mlm pōčĕki Rzc98Ost-nmw8 Dlm pōček Rzc98Ost-nmw8]

PĄCZOCHA *ż* → **POŃCZOCHA*** *ż*

PĄSAK *m* → **PĘCAK*** *m*

PĄSAKOWY → **PĘCAKOWY*** **PCZALNIK** *m* → **PSZCZELNIK*** *m*

PCZELNIK *m* → **PSZCZELNIK*** *m*

PCZOŁA *ż* → **PSZCZOŁA** *ż*

PECKAĆ *ndk* ‘brudzić, plamić’ Ni widzisz, co peckasz obrus Łpt72Zda185

[bzk peckać B32Dom242 peckac¹ W82a)Tek283 p¹eckac¹ Łpt2Zda185 ter2lp p¹eckaś Łpt72Zda185]

PECKAĆ SIĘ• *ndk* ‘brudzić się’ Dzieci nie peckajcie się Bjw97Dwi119

[roz¹k lm peckajc¹e s¹e Bjw97Dwi119]

PECKIEL *m* **1.** ‘partacz, fuszer’ B32Dom242 → **MARNOTRAWIEC** *m* **1;** **2.** ‘maruda, guzdrała’ B32Dom242 → **DOLBUCHA** *m, ż*

[Mlp peckiel B32Dom242]

PEDAL *ż* ‘mechanizm dźwigowy uruchomiany nogą, pedał’ B32Dom242

[Mlp pedal B32Dom242]

PEJSOWAĆ / **BEJSOWAĆ** *ndk* ‘oczyszczać zboże z plew’ L07Rut194

[bzk pejsować L07Rut194 bejsować Trk06Rut363]

PEKULI *lm* → **PAKUŁY** *lm*

PEŁŃ *m* → **PEŁŃ** *m*

PELUSZKA / **PIELUSZKA** / **PIALUSZKA** *z bot.* ‘groch pastewny, peluszka’ Pialiuszku pumieszał z janczmieniem i owsam Łpt72Zda185

[*Mlp* peluszka W99Rie71 *pel*’uška Wdz71Giu320 *pal*’uška/*pil*’uška/*pel*’uška *Blp* *pal*’ušku Łpt72Zda185]

PEŁNIE *ndm* ‘całkowicie, zupełnie’ K02Kar270

[*pełne* K02Kar270]

PEŁNIŃKI ‘*zdr* od pełny, pełniutki’ *Pełninka* karzinka czarniców nazbirała Łpt72Zda185

[*mMlp* *pełniŃki*/*pełniŃki* *zBlp* *pełniŃka* Łpt72Zda185]

PEŁNOPRAWNY ‘całkowicie uprawniony, korzystający z pełni praw’ B32Dom242

[*mMlp* pełnoprawny B32Dom242]

PEŁNY **1.** ‘pełny, napełniony po brzegi’ *Pełna* rezgini siana W82Tur103 *Pełna* garść W82Tur108; **2.** ‘całkowity, kompletny’ *Pełny* kurs nauki B32Dom242; **3.** ‘tęgi, otyły’ *A* ona była taka tłusta, pełna, krągła, prędko chodziła Bht98Pab152 *Pełnej* twarzy i sama taka pełna Wdk99Pab192 To tam pan Lucjan, brat Wiszniewskiego pana, pełny taki stoi, historyczne zdjęcie Wdk99Pab216 [...] a on był taki pełny, brzuchaty Bht98Pab157 *Moja* córka taka pełna B32Dom241 Taki ładny ksiądz był, pełny Jzr04Kar53 → **BRZUCHATY** ♦ *Pełna* beczka aresztantów → **ARESZTANT** *m* ♦ *Pełne* prawo → **PRAWO** *n* ‘niczym nieograniczone prawo’ B32Dom242 ♦ *Pełne* uszanowanie → **USZANOWANIE** *n* ♦ *Pełny* razpełny ‘bardzo pełny, wypełniony po brzegi, pełny, pełniusieńki’ [Dawniej] każdy jechał [do kościoła], z każdej chaty dwa trzy człowieku, pełny razpełny kościół Ł67ParII-47

[*mMlp* pełny B32Dom242 Bkb83a)Giu86 Bht98Pab157 Wdk99Pab216 Jzr04Kar53 pełny razpełny Ł67ParII-47 *zMlp* pełna B32Dom242 W82Tur108 Bht98Pab152 Wdk99Pab192 *zDlp* pełnej Wdk99Pab192 *zBlp* pełna Łpt72Zda112 *nMlp* pełne B32Dom242 *Mlm* pełna W82Tur103]

PEŁŃ• / **PEŁŃ•** *m*, *z* ‘pełnia – o fazie księżyca’ W82Tur104 i in. ♦ Na pełniu ‘w czasie pełni’ Na schyłku lepiej tam, albo na pełniu K02Kar184 ♦ Samego pełnia ‘w kulminacyjnym punkcie pełni księżyca’ W 82Tur104 ♦ Twarz jak księżyc w pełni → **KSIEŻYC** *m* ♦ Wygląda jak księżyc w pełni → **KSIEŻYC** *m*

[*mDlp* pełnia W82Tur104 *mMslp* na pełniu K02Kar184 *zMslp* v pełni BL82Giu230]

PEŁZAĆ• *ndk* ‘pełzać’ Robaki pełzają Bjw97Dwi20

[*ter3lm* pełzają Bjw97Dwi20]

PEŁZNAĆ• *ndk* ‘wypadać’ *Pełzną* włosy B32Dom242 Bardzo mnie pełźno włosy Bjw97Dwi105

[*ter3lm* pełzną B32Dom242 pełźno Bjw97Dwi105]

PENCAK *m* → **PE**ĆCAK* *m*

PENSAK *m* → **PE**ĆCAK* *m*

PENSAKOWY → **PE**ĆCAKOWY*

PENSIA *ż* → **PENSJA** *ż*

PENSJA / **PENSIA**• / **P**E**NSIJA**• / **PEN**S**JA**• / **PE**Ś**JA** / **PE**Ś**JA** / **PI**E**NSIJA**• *ż* ‘emerytura’

On zarabia, kuźden zarabia, kuźden ma pensji, starsi troszka ma pensji Bjw96Mar131 Te piniędzy, co ja ich teraz mam położone – ni trzeba byłoby ni krowy ni co, ja mogłaby i tej piensii ni brać Kmn99Kar92 A starszym nu to wie, pensija dostajim, żyjim tak Kmn99Kar86 Ja już na pensi, monż na pensi i ja Btn96Mar44 Teraz ta, tam wszystkoż, tak pensje dajo, no Drś96Mar23 [...] bo ona na pięć lat młodsza za mnie, też już na pensji Bht98Pab138 Teraz peńsja dostawa Brs02Rie52 Dajo nam pieńśja Brs02Rie52 Wszystkie piensje dostajemy Rkw96Mar59 Chcem na pensija iść Ł67ParIII-21 Pracowali w kalchozie, a teraz już na pensija siedzim, a tylko u nas tej pensiji [mało] Ł67ParI-22 → **EMERYTURA** *ż* ♦ Wyjść/wychodzić na pensija ‘przejsć/przechodzić na emeryturę’ Ojciec tylko na pensija był wyszedzsy K02Kar335 Ona stara już, wychodzi na pensjo teraz, w tym roku Wdk99Pab212 Teraz na peńśja wyszłem K02Kar335 No ja traktorystem robiłem cały czas, teraz na pensja wyszłem K02Kar274

[Mlp pensja B32Dom242 pęśa B32Dom242 pęśja B32Dom198 Dlp pęś’ji Ł67ParI-22 p’iensiji Kmn99Kar92 Blp pensję B32 Dom266 pensja K02Kar274 penśje Drś96Mar23 pens’ija K02Kar335 p’ensija Kmn99Kar86 peńśja/peńś’ja Brs02Rie52 pęś’ja Ł67ParIII-21 pens’ji Bjw96Mar131 pensjo Wdk99Pab212 Mslp pensji Bht98Pab138 penśi Btn96Mar44 pens’ji Bjw96Mar131 Blm pens’je Rkw96Mar59]

PENSJONIER• / **PENSJANIER**• / **PIE**Ń**SJONIER**• *m* ‘emeryt’ Pensjonierzy nie chco wyjeżdżać Ł95Kar45 Tam same pensjonierzy zbierajo się Kbs99Pab146 Teraz [sąsiadka] była pojechawszy do Hoduciszek i mówi, co lepszego to na tałony, a my pieńsionierzy, nam tałonów nikt nie daje [...] Rkw96Mar58 → **EMERYTA** *m*

[Mlm pensjońliery Ł95Kar45 pens’jońery Kbs99Pab146 peńś’jońery Rkw96Mar58]

PENS**JA** *ż* → **PENSJA** *ż*

PEŃ**KA** *m* ‘pęk’ Wielki bicz taki i na wielkiej biczowisce, peńka taka przywiązana

Użp01Kar260 → **KITA** *ż*

[Mlp peń’ka Użp01Kar260]

PEREL**KA**• *ż* ‘zdr od perła, perełka’ BL82Giu228 ♦ Białe jak perełki ‘o białych drobnych zębach’ → **BIA**L**Y** ♦ Zęby jak perełki ‘o białych drobnych zębach’ → **Z**A**B** *m*

[Mlm pareł’i BL82Giu228]

PERFUMA *ż* / **PARFUMY** *lm* ‘perfumy, pachnidło’ Droga perfuma kupujesz Bjw97Dwi40
Parfumy pachno Wdz95Czy73

[M,Blp perfuma Bjw97Dwi40 Mlm perfumy Wdz95Czy73]

PERKAL* / **PARKAL** *m* ‘barwiona cienka tkanina bawełniana, perkal’ Cienkie płótno
jeszcze lepiej jak parkal K02Zie159

[Mlp parkal K02Zie159]

PERŁÓWKA *ż* ‘kutia – potrawa wigilijna z gotowanego pęczaku z miodem i przyprawami’
Bkb08Rut95 → **GRUCA** *ż*

[Mlp perłówka Bkb08Rut95]

PERSWADOWAĆ *ndk bnac* ‘tłumaczyć, przekonywać’ W99Rie71 i in. ♦ W ręcy pana
perswaduja ‘(za) pańskie zdrowie’ W99Rie76

[bzk perswadować W99Rie71 ter1lp perswaduja W99Rie76]

PETARDA* / **PIETARDA** *ż* ‘petarda – ładunek wybuchowy’ Pietardy to niewielkie takie
karobki L13Kar366

[Mlm p’etardy L13Kar366]

PETELKA *ż* → **PĘTELKA** **ż*

PETLA *ż* → **PĘTLA** **ż*

PEWNY *w czym* ‘pewny czego’ Jestem w tym pewny W01Mas104 ♦ W pewne momenty →
MOMENT *m*

[mMlp pewny W01Mas104 Blm pewne W01Mas127]

PĘCAK* / **PĘSAK** *m* / **PENCĄK** / **PENSAK*** / **PĄSAK** / **PANSAK** *m* 1. ‘gruba kasza
jęczmienna, pęczak’ Tylko kasza jęczmienna u nas tak naukoło, po rusku perłowa, czy po
białorusku, a u nas to nazywała się pencąk Jrz96Mar68 Pensak to krupy te wielkie.
Gotowali ten pensak na kasza W99Rur39 Młyn był w Wilkiszkach pupsuty, mliel mąka, a
ni robił pąsaku Łpt72Zda185 Kutia z pansaku Bkb08Rut95; 2. ‘zupa z pęczakiem’ Z rana
jak nagutuwali pąsaku, tak jedli cały dzień Łpt72Zda185

[Mlp pensak W99Rur39 W99Rie71 penc’ak Jrz96Mar68 pansak Bkb08Rut95 pąs’ak/p’ęsak Łpt72Zda185 Dlp
pansaku Bkb08Rut95pąs’aku Łpt72Zda185 Blp pensak W99Rur39]

PĘCAKOWY* / **PĄSAKOWY** / **PĘSAKOWY** / **PENSAKOWY*** ‘z pęczaku’ Łpt72Zda185
♦ Pęczakowa kasza → **KASZA** *ż*

[mMlp pąsak’owy/pęsak’owy Łpt72Zda185 żMlp pensakova W99Rut37 pąsak’ova Łpt72Zda185]

PĘCHAWINA *ż* → **PĘCHOWINA*** *ż*

PECHIERZ *m* ‘bąbel powstały wskutek otarcia skóry, pęcherz’ W butach szed du kościoła i narobił pęchierzy Łpt72Zda185

[Mlp pęxeš Dlm pęxeży Łpt72Zda185]

PECHOWINA*ż / **PECHAWINA***ż ‘bąbel powietrzny na wodzie, bańka powietrzna na wodzie’ Ona [żaba] puszcza takie jak śluz, a w tym śluzu pęchawiny takie, jak oczka malutkie Skn99Pab251 → **BURBUŁKA** ż 2

[Mlm pęxaŵiny Skn99Pab251]

PEĆCINA*/ **PEĆTINA***ż ‘część nogi konia tuż nad kopytem, pęcina’ W82Tur93

[Mlm peńćiny W82Tur93]

PEĆCZEK* / **PENCZEK** *m* 1. ‘pączek rośliny’ Drzewa ni wyschła, bo pęcзки pukazujo się Łpt72Zda185; 2. ‘mała wiązka, pęczek’ Pójda robić peńćki W82Tur99 → **KITA** ż

[Mlp p'ęńček Mlm p'ęńćki Łpt72Zda185 Blm peńćki W82Tur99]

PEĐZAC* / **PANDZAC*** *ndk* 1. ‘gonić, wyganiać’ Pamiętasz, jak Anton pędzał nas za to, co parsiuk nam uciek i porył buraki Łpt72Zda184 A krowki pandzajo do domu w obiad Ign73Sud189 → **GANIAĆ** *ndk*; 2. ‘wypędzać, wyganiać, zmuszać do opuszczenia’ Do posiołków niektóre same poszli, niektóre na razie pendzali siło, żeby szli na posiołki Btn99Pab66; 3. ‘kręcić, mieszać, wirować – o biciu masła, oleju itp.’ Tako pendzasz, pendzasz wszystko ta śmietanka, no i zbiwa się masło Glt99Pab182 → **GANIAĆ** *ndk*

[ter2lp penżaš Glt99Pab182 ter3lm penżajo Ign73Sud189 prze3lp m p'enżał Łpt72Zda184 prze3lm penżali Btn99Pab66]

PEĐZAC SIĘ* *ndk* ‘gonić, biegać’ Kurczuki [...] pędzajo się Wtr82Saw79

[ter3lm penżajo s'e Wtr82Saw79]

PEĐZIC *ndk* 1. ‘wyganiać, wypędzać; też skazywać na zesłanie’ Szlachta pędzili, jak powstanie było kiedyś Bht98Pab1181 Za to oni nie pendzo, że ode mnie mały pożytek im bendzi Ł67ParII-49; 2. ‘wyrabiać, produkować domowym sposobem’ Na dziarewni pendził ktoś posne masło Brs02Rie49; 3. ‘napędzać, wprawiać w ruch’ Na uogniu nagrzać i wychylać figurna takie, no te skrzydły co jest śnieg pędzu Łp01Kar416 Potam znaleźli się parówki [maszyny parowe], co matorem pańdzili, młócili Pdz01Kar467; 4. ‘wznosić, ciągnąć do góry – przy budowaniu’ Nu i zakładasz pierwszy wianek naukoło i pędzisz, i musisz wypazować, muchu włożyć, dobrze dopasować Żgw01Kar484; 5. ‘wbijać’ Palili ręce i igły pendzili pod paznokci Pps01Kru183 ♦ Nie pędź Pana Boga do drzewa ‘nie przypieraj kogoś do muru’ K02Zie159

[*bzk pędzić B32Dom242 ter2lp peńż'is Żgw01Kar484 ter3lm penzo Ł67ParII-49 penżu Łp01Kar416 prze3lp m peńdził Brs02Rie49 prze3lm pędzili Bht98Pab118 peñżili Pps01Kru183 pañż'il'i Pdz01Kar467 rozk2lp penć K02Zie159*]

PĘDZIĆ SIĘ *ndk* ‘gonić, zmuszając do ucieczki’ Jak Niemiec wyszedł dalej, już podeszedł tam dalej, a Ruskie dawaj jego pędzić się K02Kar229

[*bzk peñż'ic' s'a K02Kar229*]

PĘK / PUK• m 1. ‘pęk kwiatowy’ Pęk róży w wodzie nie rozpuści się Łpt72Zda185; **2.** ‘pęd nasienny kapusty i innych roślin’ Puki nazywają, peńki, peńki, w te peńki idzie tu ta, niedobra już kapusta i buraki tak bywają w peńkach tych Rkw99Pab103; **3.** ‘wiązka podłużnych przedmiotów’ Pęk sęków niesie Łpt72Zda185 → **KITA ż**

[*Mlp peńk Łpt72Zda185 Mlm peńki/puk'i Blm peńki Mslm peńkax Rkw99Pab103*]

PĘKAĆ SIĘ *ndk* ‘pękać, rozpadać się’ Jak zaczęło strączyć pękacie W82Tur99

[*bzk p'ękać W82Tur99*]

PĘKNAĆ SIĘ•dk ‘pęknąć, rozpaść się’ [Kureczak] noskiem przebiję jajeczko, widzieć, że już pęknie i wtedy ona już dalej rozciąga, rozciąga się, większa i większa niż on wyjdzie Mdn96Mar153

[*prze3lp m peńk s'e Mdn96Mar153*]

PĘP m ‘żołądek u ptaków’ Pęp to najsmaczniejsza rzecz Bjw97Dwi119

[*Mlp pęp Bjw97Dwi119*]

PĘPECZEK* / PAMPECZEK• m ‘zdr od pępek, pępuszek’ Koło pampeczka [jemu] smarowała Wdg01Kar443

[*Dlp pampečka Wdg01Kar443*]

PĘSAK m → **PĘCAK* m**

PĘSAKOWY → **PĘCAKOWY***

PĘŚA / PĘŚJA ż → **PENSJA ż**

PĘTANINA ż ‘coś spletanego, płatanina’ Brs07Smu284

[*Mlp pentanina Brs07Smu284*]

PĘTELKA / PETELKA / PIETELKA ż ‘uszek z nici, tasiemki przy ubraniu, pętka’ Wdz71Giu320 i in.

[*Mlp pentél'ka/p'etél'ka Wdz71Giu320 petél'ka Wdz71Giu322*]

PĘTINA ż → **PĘCINA*ż**

PĘTLA• / PETLA ż 1. ‘sznur, powrót związany w pierścień, wiązadło z powrota na nogi zwierzęcia, pętla’ On już nie pierwszy raz, jego z pentli zdejmował. O tak znerwuje

sztokolwiek jego, wtenczas on już do petli lezie Pkl96Mar51 → **KIŁPA** ż; **2.** *lm* ‘wnyki, sidła’ Petli, petli stawiali, i lisa popada Bjw99Pab125

[Mlp petla B32Dom242 Dlp pentli/petli Pkl96Mar51 Blm petli Bjw99Pab125]

PĘTO• *n* **1.** ‘powróż’ Palta odziała, pentem podwionzana Ł67ParIII-35; **2.** ‘pęto’ Koń ruzpętał się i stracił pęta Łpt72Zda185

[Blp p'lenta Łpt72Zda185 Nlp pentem Ł67ParIII-35]

PIACZEŃKO *n* → **PIECZEŃKO*** *n*

PIACZĘTOWAĆ *ndk* → **PIECZĘTOWAĆ** *ndk*

PIACZONKA ż → **PIECZONKA** ż

PIACZURKA ż → **PIECZURKA** ż

PIALUSZKA ż → **PELUSZKA** ż

PIARSZACZKA ż → **PIERSZACZKA** ż

PIATAKUMPIA ż ‘połędwica’ Piatakumpia w puzyr składali i suszyli na liata Łpt72Zda185
→ **POŁĘDWICA** ż

[M,Blp patak'umpa Łpt72Zda185]

PIATNIK *m* → **PIĘTNIK*** *m*

PIATRUK *m* → **PIETRUK** *m*

PIĄTEK• *m* ‘piątek’ K01a)Kar151 ♦ Piątkami ‘co piątek, w piątki’ To mama nie dawała [jedzenia] i piontkami ji przaz adwent z miensem K01a)Kar151

[Nlm p'ontkami K01a)Kar151]

PIĄTER *m* → **PIĘTRO*** *n*

PIĄTRO *n* → **PIĘTRO** * *n*

PIĄTY*/PJONTY• *licz* ‘piąty’ W82Tur101 ♦ Przez pjonta dziesionta ‘piąte przez dziesiąte, pobieżnie’ A dlatego my chuoć przez pjonta dziesionta a zachwytyami na pruostry jenzyk W82Tur101

[zBlp pjonta/pjonta W82Tur101]

PICZURKA ż → **PIECZURKA** ż

PIĆ• *ndk* **1.** ‘spożywać napoje, pić’ W91Ado93i in; **2.** ‘spożywać alkohol, upijać się’

Ł67Par2-59; **3.** ‘zażywać lekarstwa’ Czy pije pani te lekarstwa? Wn99Dwi148 U lekarza tutaj była, pije, takie mam lekarstwa te Glt99Pab176

piwszy *ipu* a) ‘spożywać napoje, pić’ Ja od samego rana nie jadłszy, nie piwszy

W91Ado90 b) ‘spożywać alkohol, upijać się’ Jeżeli nie ma piwszy, on i nie chce, nie pije, a kiedy wot z towarzyszem [wówczas pije] Ł67Par2-59

[*ter3lp* pije Wn99Dwi148 *pije* Glt99Pab176 *ipu* pifsy W91Ado90,93 W91a)Ado97 *piſy* Ł67Par2-59]

PIĆCIE *n* ‘napój, picie’ B32Dom242

[*Mlp* pićcie B32Dom242]

PIEC¹ *ż, m rzad.* ‘urządzenie grzewcze, piec’ Ciepła piec W83Tur20 Piec wielka

Wdz95Czy79 Ta piec Grd99Sat194 Piec była powyżej Ł67ParIII-12 Piec taka była z kamieni Wtr84Saw175 U mnie i teraz jest taka piec Kmj99Pab92 I był piec i była wszystka Kw01Kar397 Pzeważnie byli piecy Kjd01Kar287 Na jutro w piecy napalisz Bjw97Dwi39 W piecy dymi, ni można wytrzymać Łpt72Zda185 Z piecy żar wygartujo Wjd99Pab256 [...] i taka żelazna piec będzie latać po polu i ludzi zapędzać będą do tej piecy [...] ale ludzie do tej piecy nie zechcą iść L91Zow548 No jak potym już piec gotowa, opalona [...], wengli wszystkie won, czysto wymieciesz, żeby tam ni było tego popiołu w tym piecu Rzc98Ost-nmw20 Zrobi taki buchanak [...] i do piecu. Piecy byli takie, nie takie jak taraz Glt99Pab181 No i kartofli w piecu upieczym W99Rut99 Wstawi się do piecu ciepłego W82Rei38 → **PIECZKA** *ż*, **PIECZYK** *m* ♦ Palić piec ‘palić w piecu’ B32Dom208 → **CIEPLIĆ** *ndk* ♦ Piec piekarniany ‘piec chlebowy’ Piec taki duży piekarniany, chleb wypiekać, no tutaj piece to wszędzie byli K02Zie153

[*mMlp* *pec* K02Zie153 *p’ec* Kw01Kar397 *mDlp* *piecu* W82Rei38 *pecu* Glt99Pab 181 *m Blp* *piec* B32Dom208 *mMslp* *pecu* Rzc98Ost-nmw20 *p’ecu* Orn94Masl131 W99Rut99 *żMlp* *piec* B32Dom205 W83Tur20 L91Zow548 Grd99Sat194 *pec* Ł67ParIII-12 Wtr84Saw175 Wdz95Czy79 Rzc98Ost-nmw20B Kmj99Pab92 *żDlp* *piecy* L91Zow548 *pecy* Wjd99Pab256 *ż Blp* *piec* B32Dom208 *żMslp* *p’ecy* Orn94Masl131 Bjw97Dwi39 *p’ecy* Łpt72Zda185 *Mlm* *p’ecy* Kjd01Kar287 *pecy* Glt99Pab181]

PIEC² *ndk* → **PIEKĆ** *ndk*

PIECHO / **PIECHU** / **PIECHOTA** / **PIECHTA** *ndm* ‘piechotą, na nogach’ Piecho

[chodzimy] Ł84Par136 A pieńć i pół kilometra [do Litwy] w to strone, a piechu, piechu Pkl96Mar50 Wtedy naszy chłopcy też byli, piechto przyszli Ł67ParIII-22

[piecho/p’eχoto Ł84Par136 *peχu* Pkl96Mar50 *peχto* Ł67ParIII-22]

PIECHOTA *ndm* → **PIECHO** *ndm*

PIECZARKA• *ż* ‘piekarnik’ Ale tej pieczarki, gdzie wszystko piekłam, już nie ma

Bjw97Dwi119 → **DUCHÓWKA** *ż*

[*Dlp* *p’ečark’i* Bjw97Dwi119]

PIECZENIE *n* ‘herbatniki, ciastka’ B32Dom242

[*Mlp* *pieczenie* B32Dom242]

PIECZEŃKO* / **PIACZEŃKO**• *n* ‘zdr od pieczenie, ciasteczka, herbatniki’ Piaczeńka dasz
Brs02Rie51

[Dlp piaeńka Brs02Rie51]

PIECZĘĆ• *ż* ‘piętno, znamię’ B32Dom242 i in. ♦ Wycisnąć *na czym* pieczęć ‘odcisnąć
piętno *na czym*’ B32Dom265

[Blp pieczęć B32Dom242 B32Dom265]

PIECZĘTOWAĆ / **PIACZĘTOWAĆ**• *ndk* 1. ‘drukować’ Pójda tam, wezma gazety, nu
gdzież ich piaczentujo, stamtąd wezma Szt01Kar511; 2. ‘pisać na maszynie’ B32Dom242

[bzk pieczętować B32Dom242 *ter3lm* p’acentuj”o Szt01Kar511]

PIECZKA• *ż* ‘piec kuchenny’ Postawie na pieczka, zakryje miednica i potem dokładam
jajka, masło Brż96Mar169 → **PIEC**¹ *m, ż*

[Blp na pęcka Brż96Mar169]

PIECZONKA• *ż* / **PIACZONKA**• *ż* ‘wątroba’ Można jeść piaczonka smażona i syrowa
Łpt72Zda185

[Blp pác’ońka/pić’ońka/pęc’ońka Łpt72Zda185]

PIECZONY• ‘smażony’ Ryba pieczona W99Rut37

[żMlp p’ečona W99Rut37]

PIECZOWISZCZA/ PIECZOWIŚCIA *n* ‘część przednia pieca chlebowego stanowiąca
płytę kuchenną’ Piec musi być z pieczowiściem Orn82Masl200 Na tym pieczawiszczu
Orn82Masl200 Pod pieczowiszczem Orn82Masl200 Piec na pieczowięciu Orn82Masl200

[Mlp p’ēcow’is’c’a/p’ēcow’išča Dlp p’ēcow’is’c’a Clp p’ēcow’is’c’u Blp p’ēcow’is’c’a Nlp
p’ēcow’s’c’əm/p’ēcow’iščəm Mslp p’ēcow’i s’c’u/p’ēcaw’išču Mlm p’ēcow’is’c’i/p’ecow’iščy Dlm
p’ēcow’is’c’of Blm p’ēcow’is’c’i/p’ēcow’iščy Nlm p’ēcow’is’c’am’i Mslm p’ēcow’is’c’ax Orn82Masl200]

PIECZURA *ż* ‘dawny piec chlebowy’ I w tym domie i ta pieczura jeszcze jest ta
Kml96Mar112

[Mlp pęcura Kml96Mar112]

PIECZURKA / PIACZURKA / PICZURKA *ż* ‘wnęka w bocznej ścianie pieca do
przechowywania rzeczy, chronionych przed wilgocią’ Zapałki nichaj leżo w piczurce, ty
ich ni ruznoś Łpt72Zda185

[Mlp pić’urka/pać’urka/pęc’urka Mslp pić’urce Łpt72Zda185]

PIECZYK *m* ‘piecyk’ Bjw97Dwi28 → **PIEC**¹ *ż, m*

[Mlp p’ečyk Bjw97Dwi28]

PIEGASTY → **PIEGATY**

PIEGATY / PIEGASTY ‘piegowaty’ Cynki te na twarzy, piegasta taka twarz Wdg01Kar444
→ **JASKÓŁOWATY**

[mMlp p’egaty Bkb83a)Giu100 zMlp p’a’gasta Wdg01Kar444]

PIEGI *lm* ‘piegi’ Nazywali piegi, a jak wyprowadzali [usuwali], to ja nie wiem
W99a)Rut103 → **CYNKI** *lm*

[Mlm piegi W99a)Rut103]

PIEGOWATY *rzad.* ‘piegowaty’ Bkb83a)Giu86 → **JASKÓŁOWATY**

[mMlp p’egovaty Bkb83a)Giu86]

PIEKARNIANY ‘przym od piekarnia’ K02Zie153 ♦ Piec piekarniany → **PIEC** *m,ż*

[mMlp p’ekarn’any K02Zie153]

PIEKĆ / PIEC² *ndk* 1. ‘poddawać działaniu wysokiej temperatury, piec’ Ni będzim dzisiaj
piekć ołatek Łpt72Zda185 Chleb trzeba umieć piekć K02Kar227 Albo, pani, bułka jaka
piekć to również i masła położyć i jajko wbić Orn73b)Masl216 Ten domowy żytni, to nie
stała piekć, pirog piekąc to można dobra upiakć Pcn01Kar250 Ona dwa razy w tygodniu
chleb pieczy, te dzieci roznaszajo ten chleb kawałkami i znow trzeba pekć Żjm01Kar518;
2. ‘smażyć’ Bliny piekli Użp01Kar261 Ja na gazie pieka Brż96Mar169 Mam taka od
konserwy, uot ślodzi, taka wielka blaszka i tam naliewam oliwy i pieke, przykrywam
Brż96Mar169 ♦ Piekć spokojnie ‘piec na wolnym ogniu’ Babki piekli, bardzo uważnie ich
piekli, żeby nia spaliliby sia, kładli do formów, póki oni podymion sia, potym do pieca,
spokojnie ich pieko Śwt01Kar383

[bzk piekć W83Tur21 p’ekć Bjw97Dwi58 K02Kar227 p’ekć Łpt72Zda185 Orn73b)Masl216 Bjw93Dwi42
Pcn01Kar250 Żjm01Kar518 *ter1lp* peke/peka Brż96Mar169 *ter3lp* p’ećy Żjm01Kar518 *ter3lm* p’eko
Śwt01Kar383 *prze3lm* p’ekl’i Użp01Kar261 Śwt01Kar383 *ipw* p’ekonc Pcn01Kar250]

PIELONKA *ż* ‘pielucha’ Pielonki teraz kupić nie problem Bjw97Dwi120 Ania jeszcze w
pielonkach była Ejs99Smu159

[Mlp pielonka B32Dom242 p’el’ónka Wdz71Giu320 Dlm p’el’onek Wtr84Saw174 Blm p’elonk’i
Bjw97Dwi120 Mslm pielonkach Ejs99Smu159]

PIELUSZKA *ż* → **PELUSZKA** *ż*

PIENIĄDZE / PIENIĄDZY / PIENIĘDZY *lm* ‘pieniądze’ Te pieniądze, co ja ich teraz mam
położone, [to] ja mogłaby i tej piensii nie brać Kmn99Kar92 Moje pieniądze, te rubli
zmarnowali sia Kmn99Kar81 Miała pieniądze, bo nic nie kupowali ni mebli ni nic, a kto to
wiedział, że tak będzie i wszystkie moje pieniądze na książce zostali Kmn99Kar91 Miała
pieniędzy zarobione, na starość położone Kmn99Kar91 Mieliśmy tych pieniędzy

nastojaszco Kmn99Kar91 Piniędzy wzioł Bjw97Dwi24 Uciekł z pieniędzami W83Tur20
→ **GROSZ** *m* ♦ Bujne pieniądze ‘pieniądze o dużych nominałach’ B32Dom214

[Mlm pieniądze B32Dom214 pieniądze W83Tur18 piniędzy Kmn99Kar81,91 p'en'onzy Ł95Kar39 p'in'enzy
Kmn99Kar92 Dlm piniędzy Kmn99Kar91 M,Blm p'ięndzy Bjw97Dwi24 Blm piniędzy Kmn99Kar91 Nlm
pieniędzami W83Tur20]

PIENIĄDZY *lm* → **PIENIĄDZE*** *lm*

PIENIĘDZY *lm* → **PIENIĄDZE*** *lm*

PIENKNY → **PIĘKNY***

PIENSIJA *ż* → **PENSJA** *ż*

PIENTNIK *m* → **PIĘTNIK*** *m*

PIEŃ *m* ‘podziemna część drzewa, pień, pniak’ L82Roj236 i in. ♦ Samotny jak pień ‘sam jak
kołek, sam jak palec’ L82Roj236 → **PALEC** *m*

[Mlp pień L82Roj236 Ł84Par140]

PIEŃŚJONIER *m* → **PENSJONIER** *m*

PIEPRZ *m* ‘pieprz – ostra przyprawa kulinarna’ Pojemniczek pieprz sypać Ł13Kun454 →
PIEREC *m*

[Mlp pępś Ł13Kun454]

PIERASIALENIEC *m* → **PIERESIELENIEC*** *m*

PIERDUN *m* *wulg.* ‘ten co puszcza bąki’ W86Dub75 i in.

[Mlp pierdun W86Dub75Bjw97 Dwi65]

PIEREC *m* *kulin.* ‘pieprz – ostra przyprawa kulinarna’ Pojemniczek dla pierca Ł13Kun454
→ **PIEPRZ** *m*

[Mlp përec Ł13Kun454]

PIEREDACZA• *ż* ‘program, audycja – głównie radiowa’ Mjsz73Ana24

[Blp p'erydăcu Mjsz73Ana24]

PIEREKLICZKA *ż* ‘apel, sprawdzanie obecności podczas zbiórki’ B32Dom243

[Mlp pierekliczka B32Dom243]

PIERESADKA *ż* ‘przesiadka, przesiadanie się’ B32Dom243

[Mlp pieresadka B32Dom243]

PIERESIELENIEC* / **PIERASIALENIEC**• *m* ‘przesiedleniec, osoba przesiedlona’ [...] jak zaszli Ruskia, pierasialienców tych zażywali [osiedlali] Ong01Kar493

[Dlm p'eras'al'encuf Ong01Kar493]

PIEREWÓDCZYCA *ż* ‘tłumaczka’ Jedna [cóрка] pierewodczyca na anglijski jenzyk
Ł67ParII-23

[Mlp p̑erevótczyca Ł67ParII-23]

PIERIEKROSTEK *m* ‘skrzyżowanie’ [Autobus] on czut’ ten pieriekrostek mija, tak on tak
pieriekrostek z tej strony jeziora Kbs99Pab148

[M,Blp p̑efekrostek Kbs99Pab147,148]

PIERIOD *m* ‘okres’ Borowikow dwa pieriody bywajo Ł67ParIII-38

[Mlm p̑eriody Ł67ParIII-38]

PIERNAT *m rzad.* ‘pierzyna’ Bkb73Giu118 → **KOŁDRA PUCHOWA**

[Mlp p̑’ernat Bkb73Giu118]

PIEROG *m* → **PIERÓG** *m*

PIERÓG / PIEROG / PIROG *m 1.* ‘słodkie ciasto drożdżowe’ Mnie bardzo smakował
pieróg „Milda” Wn99Dwi148 Na Wilkanoc, a i na Zilione Świątki też, piekli pirogi z puda
mąki Łpt72Zda186 Pirog piekąc to można dobra upiakć Pcn01Kar250 [Hrabina] dużo
materiału białego, flaneli, cały piróg spieczony daje, pake cało niesie, daje Brż96Mar168;
2. ‘o trójkątnym lub czworokątnym kształcie ciasta’ Pieróg to taki duży, czworokontny
W82Rei37; **3.** *lm przen.* ‘piersi kobiece, biust’ Wn00Daw100

[Mlp pieróg B32Dom243 Bjw97Dwi105 pierog Wn00Daw100 pieruk W82Rei37 p̑’erog/p̑’erok Łpt72Zda186
p̑’irok W82Tur67 Blp p̑’irok Pcn01Kar250 p̑’iruk Brż96Mar168 p̑’irók/ p̑’irok Wdz04Jas90 Mlm pierogi
Wn00Daw100 M,Blm p̑ir’oگی Łpt72Zda186]

PIEROŻEK* / PIROŻEK• *m 1.* ‘zdr od pieróg, bułeczka’ Z makiem robili pierożki
K02Kar284; **2.** ‘zwój w kształcie kukielki’ Pirożki poślie wycziesania takie plietli, koski
takie, pirożki takie lniane Kml96Mar109 W te pirożki jego sporządkowali Kml96Mar109

[M,Blm p̑’erošk’i K02Kar284 Blm p̑iroški/p̑iroški Kml96Mar109]

PIERSZ *ndm 1.* ‘dawniej, kiedyś’ Piersz tak nie pili Bjw97Dwi120 Kręcił się jak piersz tak i
teraz Kmn99Kar90 → **DAWNIEJ** *ndm*; **2.** ‘na początku, najpierw’ [...] a piersz tu
strasznia, szlachta nazywali i przeki nazywali, nicht nie ośmielił się dużo mówić po polsku
Ncz02Koz69 Bo piersz była ruska [szkoła], już lat dziesięć jak po polsku Kmn99Kar87 →
PIERW *ndm 2*, **PIERWIEJ** *ndm 2 ♦* Sama piersz ‘na samym początku’ Nie pamientam,
ja dzieckiem jeszcze była, jak sama piersz oni wyjeżdżali Smw01Kar274

[piersz Kmn99Kar87,90 Smw01Kar274 Ncz02Koz69 p̑’erš Bjw97Dwi120]

PIERSZACZKA / PIARSZACZKA / PIRSZACZKA *ż* ‘krowa po pierwszym ocieleniu
się’ Pierszaczki ni mieli sprzydawać, a ta stara krowa raba Łpt72Zda186

[Mlp pírš'ačka/përš'ačka/párš'ačka Dlp përš'ački Łpt72Zda186]

PIERSZYNA ż 'pole zaorane po raz pierwszy' W82Tur74

[Mlp përşy'na W82Tur74]

PIERŚĆ• ż 'pierz' Twe dziecia mała płaczy zgłodniała, chce pierść Brł73Sud193 [...] matka karmi pierściu już dzieciuka Pdz01Kar475 Taki kaszel, że aż w pierściach [boli] W96Rie99

[Blp p'ers'c' Brł73Sud193 Nlp p'ers'c'ũ Pdz01Kar475 Mlm pierści W82Rei37 Mslm pierściach W96Rie99]

PIERUN *m* → **PIORUN** *m*

PIERW *ndm* 1. 'dawniej, kiedyś, przedtem' U nas to pierw często kto miał [mirt], a teraz jakoś nie widać Sdr99Pab163 → **DAWNIEJ** *ndm*; 2. 'na początku, najpierw' I ido pierw, jak u nas, zaks [urząd stanu cywilnego] nazywa się Sdr99Pab162 → **PIERSZ** *ndm*

[perf Sdr99Pab162,163]

PIERWIEJ *ndm* 1. 'dawniej, przedtem' Wesoło bawili się pierw, jak dawniej Sdr99Pab162 Pierwej tam kobieta łódka przewoziła Bjw97Dwi120 Tu był majątak pierwij takiego Horodeckiego Bjj99Ado60 Pierwej to była cała no odpoczynek w kościele Mtr01Kar234 Jak pierwej w domie robili te truny Mtr01Kar239 → **DAWNIEJ** *ndm*; 2. 'na początku, najpierw' Pierwej lien wyczeszysz się Użp01Kar259 → **PIERSZ** *ndm* 2

[p'erv'eĭ Bjw97Dwi120 Mtr01Kar234,236,239 Użp01Kar259 p'ėir'v'ij Bjj99Ado60 perf Sdr99Pab162,163]

PIERWSZE *rzecz n* 'zupa (pierwsze danie)' B32Dom243

[Mlp pierwsze B32Dom243]

PIERWSZOPOCZĄTKOWO *ndm* 'pierwotnie, początkowo' B32Dom243

[pierwszopoczątkowo B32Dom243]

PIERWSZOPOCZĄTKOWY 'pierwotny, początkowy' B32Dom243

[mMlp pierwszo początkowy B32Dom243]

PIERWSZY 'pierwszy' B32Dom242 i in. ♦ Na pierwszy wygląd → **WYGLĄD** *m*

♦ Pierwsze piętro → **PIĘTRO** *n* ♦ Pierwszy syn → **SYN** *m* ♦ Przy pierwszych bolszewikach → **BOLSZEWIK** *m*

samy pierwszy *stnw* 'najpierwszy' Sama pierwsza szkoła – to była [...] W01Mas72

[mMlp 'p'ersh'y Bkb83Giu76 ery Drj96Mar30nMlp pierwsze B32Dom242 Mslm pierwszych B32Dom251 ż *stnw* sama pierwsza W01Mas72]

PIERWSZYNA ż 'pierwszyna, coś co ma miejsce po raz pierwszy' Dla mnie to nie pierwszyna W96Rie99

[Mlp pierwszyna W96Rie99]

PIERZYNA ż ‘pierzyna’ Bkb73Giu118 → **KOŁDRA PUCHOWA**

[Mlp pieżyna Bkb73Giu118]

PIES *m* ‘pies’ L91Zow554 → **SOBAKA** *m* ♦ Łysy jak pies ‘łysy jak kolano’ BL82Giu230

♦ Pies i powieszony przywyka → **PRZYWYKAĆ** *ndk* ♦ Rudy jak pies ‘rudy jak wiewiórka’ BL82Giu230

[Mlp pies L91Zow554 p’es BL82Giu230]

PIESEK *m* ‘zdr od pies, młody piesek’ Psiuk – no to piesek Mdn99Mar140 Takiego pieska grabinia nam podarowała Hk98Ost-nmw3(23) → **PSIUCZEK** *m*, **PSIUCZUK** *m*, **PSIUK** *m*, **SOBACZKA** ż 1, **SZCZENIUK** *m* 1

[Mlp peszek Mdn99Mar140]

PIESTUNEK *m* ‘najmłodszy syn’ Bkb83Giu76

[Mlp p’estunek Bkb83Giu76]

PIESZNIA ż ‘narzędzie rybackie do rozbijania lodu’ W82Tur74

[Mlp peśńa W82Tur74]

PIEŚNIA ż ‘pieśń, piosenka’ Znam ta pieśnia Łpt72Zda186 Piesnia druga zaśpiewasz Bjw97Dwi120 Może jeszcze jedna pieśnia zaśpiewasz Bjw97Dwi41 Wszystkie panienki sabrane, to ta pieśnia śpiewali taka wioskowa Kml96Mar107 Byli takie pieśni, które śpiewali do tego do [...] jak ubierali, w panienski wieczór śpiewane Kml96Mar107 ♦ Na czym wozie/wózku siedzisz/jedziesz, ta/temu pieśnia śpiewasz → **WÓZ** *m*

[M,Blp p’es’na Łpt72Zda186 Blp peśńa Kml96Mar107 p’es’na Bjw97Dwi41,120 Mlm pes’ni Kml96Mar107]

PIETARDA ż → **PETARDA*** ż

PIETELKA ż → **PĘTELKA*** ż

PIETNIK *m* → **PIĘTNIK** *m*

PIETRAK *m* ‘imię męskie, zdr od Piotr’ W82Tur66 → **PIETRUK** *m*

[Mlp P’etr’ak W82Tur66]

PIETRUK / **PIATRUK*** *m* ‘imię męskie zdr od Piotr’ W82Tur66 → **PIETRAK** *m*

[Mlp P’etr’uk W82Tur66 Dlp P’atruka L29a)Szw72]

PIETRUSZKA ż ‘biedronka’ Pietruszka nazywajem, a dzieci bożaja karouka, ot tak po prostemu Skn99Pab251 → **BOŻA (KOROWKA)**

[Mlp petruška Skn99Pab251]

PIETRUS / **PIOTRUS** *m* ‘imię męskie, *zdr* od Piotr’ Ja do Pietrusia jej zawioze

Chr96Mar204 Pietrus jej nie weźmie Chr96Mar204

[*Mlp* Piotrus Ncz02Koz69 petrus Chr96Mar204 *Dlp* petruśa Chr96Mar204]

PIETUCH / **PIETUCH** *m* ‘kogut’ Pietuch wyleciał z kurniku Br173Sud193 Trzeba tylko

wybierać, która okrągła jajka, bo długie jajki [to będą] pietuchy, a okrągła jajeczki – kureczki Żgw01Kar487 Bijo się jak pituchi Łpt72Zda186 Tak gadała, gadała [długo], aż pietuch zaśpiewał B29Nit244 → **KOGUT** *m* ♦ Puścić czerwonego pietucha ‘puścić czerwonego kura, podpalić’ L82Roj240

[*Mlp* pietuch W99Rie63 petux B29Nit244 W82Tur101 p’etux Br173Sud193 pátux/pítux/p’etux

Łpt72Zda186 *Blp* pietúcha L82Roj240 *Mlm* p’etuxy Żgw01Kar487 pítuxi Łpt72Zda186]

PIETUSZEK• *m* ‘kogucik’ Krowa mam, prosiaków, kurów, pietuszka afrykańczyka

Bjw97Dwi120 Malowane cukierki, pietuszki z cukru Wtr84Saw172

[*Blp* p’etuśka Bjw97Dwi120 *Mlm* petuśki Wtr84Saw172]

PIĘDZIA / **PIĘDŹ** *ż* ‘dawna miara długości równa 8 cali, piędź’ Orn94Mas1132 i in.

[*Mlp* p’en’c’ Orn94Mas1134 p’en’ż’a Orn94Mas1132]

PIĘDŹ *ż* → **PIĘDZIA** *ż*

PIĘKNOŚĆ• *ż* ‘piękno, uroda’ [...] tego aniołka [z nagrobka], zreperowałem i, znaczy, postawiłem tak jak trzeba, nie dla piniendzy, ale dla pienkności cmentarza [...]

Kmj99Pab90

[*Dlp* penkności Kmj99Pab90]

PIĘKNY* / **PIENKNY** ‘ładny, przystojny – o człowieku’ Bkb83a)Giu87 → **CUDOWNY**

♦ Płacić pięknym za nadobne, a złym za złe → **PŁACIĆ** *ndk*

samy piękny *stnw* ‘najpiękniejszy’ Ja mówię, Boże mój Boże, samyj piękny szczęśliwy dzień w życiu moim był, kiedy powiedzieli nam, że kościół będzie otwarty Bnk96Mar163

[*Mlp* penkny Bkb83a)Giu87 pękny Bnk96Mar163 *Nlp* pięknym L82Roj237]

PIĘTA• *ż* ‘tylna część stopy, pięta’ ♦ Ujść w pięty ‘dać się komu we znaki, dotknąć do żywego’ W pięty uszło L82Roj239

[*Blm* pięty L82Roj239]

PIĘTNIK* / **PIENTNIK** / **PIETNIK** / **PIATNIK** *m* ‘wrzeciądz, dawne drewniane zawiasy

do drzwi’ Pietnik, to drewniane kruki z jedłowca Brs01Czy100 Na góry, na dolie byli pientniki, takie wgłębienia jakby Łpt72Zda186

[*Mlp* p’etnik Brs01Czy100 p’entník/p’atnik Łpt72Zda186 *Mlm* pētní’iki Łpt72Zda186]

PIĘTRO*/ PIĄTRO *n* / **PIĄTER** *m* ‘piętro, kondygnacja’ Drugi pionter Wdz95Czy79

Robili domy na pięć piontrow Ł95Kar47 ♦ Drugie piętro ‘druga kondygnacja, pierwsze piętro’ B32Dom243 ♦ Pierwsze piętro ‘pierwsza kondygnacja, parter’ B32Dom243
♦ Trzecie piętro ‘trzecia kondygnacja, drugie piętro’ B32Dom243

[*mMlp* p̌ionter Wdz95Czy79 *nMlp* piętro B32Dom243 p’ontro Ł95Kar39 *Blm* piontrof Ł95Kar47]

PIJACZUHA / PIJANICZUHA *m* ‘człowiek pijący nałogowo, pijak’ W86Dub76 → **AŁKASZ** *m*

[*Mlp* pijaczuha/pijaniczuha W86Dub76]

PIJAK *m* ‘człowiek pijący nałogowo, pijak’ Bkb83a)Giu101 → **AŁKASZ** *m*

[*Mlp* pijak Bkb83a)Giu101]

PIJAKA *m* ‘człowiek pijący nałogowo, pijak’ Bkb83a)Giu101 → **AŁKASZ** *m*

[*Mlp* pijaka Bkb83a)Giu101]

PIJANICA *m* *rzad.* → **PJANICA** *m*

[*Mlp* pij¹anica W83Tur19]

PIJANICY *lm* ‘*bot.* borówki bagienne, łochynie’ Pijanicy przy błocie rosno Orn73a)Masl77

[*Mlm* pijanicy Orn73a)Masl77]

PIJANICZUHA *m* → **PIJACZUHA** *m*

PIJANY *rzad.* → **PJANY**

PIJUN *m* ‘człowiek pijący nałogowo, pijak’ Cała bakłaszka chciał wypić, ot pijun

Łpt72Zda115 → **AŁKASZ** *m*

[*Mlp* pij¹un Łpt72Zda115]

PIJUŚ *m* ‘człowiek pijący nałogowo, pijak’ Bkb83a)Giu100 → **AŁKASZ** *m*

[*Mlp* pijus’ Bkb83a)Giu100]

PIKA *ż* ‘długa laska z brzękadłami – rekwizyt kolędników’ Bkb08Rut100

[*Mlp* pika Bkb08Rut100]

PIKIER• *m* ‘rodzaj gry w karty, poker?’ Niachaj bawio sia w chawanki, a ni w pikiera

Łpt72Zda130

[*Blp* pik¹era Łpt72Zda130]

PIKLOWAĆ *ndk* ‘przesiewać mąkę przez pytel, pytlować’ W82Tur101

[*bzk* pikl¹ować W82Tur101]

PILIĆ *ndk* ‘piłować, ciąć piłą’ A żony bratu kazali, żeby on pilił. Tam takie, wiecie, piłe wezmo tam taka stara, która już nienatoczona [...] znajdo, wot, i dawaj pili. Wot on pilił, pilił szybko Rzc98Ost-nmw18

[*bzk* pilić W83Tur22 *prze3lp m* pilił Rzc98Ost-nmw(18) *roz k lp* pili Rzc98Ost-nmw18]

PILSZCZYK *m* ‘drwal, tracz’ Pilszczyki smagonka pędzo i pijo, a mała robio Łpt72Zda186

[*Mlp* pilszczyk W83Tur22 B32Dom243 W99Rie71 *p'ilščy Mlm p'ilščyki* Łpt72Zda186]

PILŚĆ• / PYLŚĆ *ż* ‘sierść zwierzęcia’ Pies ma czarna pilść Bjw97Dwi120 → **SIERŚĆ** *ż*, **SZERŚĆ** *ż*

[*Mlp* pył's'c' W82Tur101 Brs01Czy101 *Blp p'il's'c'* Bjw97Dwi120]

PILWISZCZANY ‘mieszkaniec Pilwiszek lub pochodzący z Pilwiszek’ W86Dub78 i in.

[*mMl* pilwiszczany W86Dub78 Bjw97Dwi70]

PIŁKA *ż* ‘piłka’ Bkb73Giu115 → **MIACZ** *m*

[*Mlp* piłka Bkb73Giu115]

PIŁAWINY *lm* → **PIŁOWINY** *lm*

PIŁOWINKI• *lm* ‘*zdr* od piłowiny, trociny’ Potym sypali piłowinki, takie opilki, które drzewa piłuji sia Wdg01Kar462 → **OPIŁKI** *lm*

[*Blm* p'ılov'ŋk'i Wdg01Kar462]

PIŁOWINY / PIŁAWINY / PIŁUWINY *lm* ‘trociny’ Wzieli oni zjedli cieliu i napchali piłowinów i postavili koło płotu Kls73a)Cze224 Piławinami oka zatrząs Łpt72Zda186 Piłowalim drzewo, to i piłowinów nabrało się W96Rie99 → **OPIŁKI** *lm*

[*Mlp* pıluv'ıny/pılav'ıny/pılov'ıny Łpt72Zda186 *Dlm* piłowinów W96Rie99 p'ıluv'inuf Kls73a)Cze224 *Nlm* pılavın'aıni Łpt72Zda186]

PIŁUWINY *lm* → **PIŁOWINY** *lm*

PINDŹAK*/ BINDŹAK *m* ‘marynarka’ Ł67ParIII-18

[*Mlp* bindżák Ł67ParIII-18]

PIŃCZUK *m* ‘mieszkaniec Pińska lub pochodzący z Pińska’ W83Tur20

[*Mlp* pińczuk W83Tur20]

PIOŁUN / PIOŁYN *m bot.* ‘roślina zielna o szaro-zielonych liściach, piołun’[...] a piołun to już drugie, piołun siwieńki taki Kml99Pab112 → **CZARNOBYL** *m*

[*Mlp* piołun Kml99Pab112 piołyn B32Dom243]

PIONJE *lm* → **PIWONIA*** *ż*

PIONY *lm* → **PIWONIA*** *ż*

PIORO / PIÓRO• *n* / **PIÓRA** *ż* **zb** 1. ‘pióro ptasie’ Na jednej piórze Gjd83Ana 70 ♦ Gdzie ptaszka leci, tam pióra sypi się → **PTASZKA** *ż*; 2. ‘przyrząd do pisania’ B32Dom253 ♦ Rączka od pióra → **RĄCZKA** *ż*

[Mlp *n* p’oro Wdz71Giu315 Mlp *ż* p’ura Wlk01Kar268 Dlp *n* pióra B253 Mslp *p’ur’e* Gjd83Ana70]

PIORUN• / PIERUN• *m* ‘piorun’ Pioruni jich wiedzo. Grzmoty bijo i pieruni Orn73a)Masl78

[Mlm *p’orun’i/p’erun’i* Orn73a)Masl78]

PIOTRUŚ *m* → **PIETRUŚ** *m*

PIOTRY *m* ‘imię męskie – Piotr’ Trzeba Piotremu pomóc Wtr82Saw77

[Mlp Piotry Łpt72Zda55 potryⁱ W82Tur69,101 Clp Piotremu Wtr82Saw77 p’otru/potr^lemu Łpt72Zda35 Mslp p’otrym/p’otše/p’otša Łpt72Zda58]

PIÓRA *ż* → **PIORO** *n*

PIPKA• *ż* ‘cygarniczka, lufka’ Cygaretki [...] nu i pipke, ta fajka w kieszeniu Szn98Kon102

[Blp pipke^a Szn98Kon102]

PIROG *m* → **PIERÓG** *m*

PIROŻEK *m* → **PIEROŻEK*** *m*

PIRST *m* *rzad., przest.* ‘palec’ W82Tur94

[Mlp pirst W82Tur94]

PIRSZACZKA *ż* → **PIERSZACZKA** *ż*

PISAĆ *ndk* 1. ‘pisać’ Piszycie często wypracowania Bjw97Dwi19 Piszysz to wypracowanie i nie wiesz, czy będzie dobrze [mówiący mówi o sobie] B32Dom208; 2. ‘zapisywać’ O była bieda, do tych komsomołów pisali dzieci Bht98Pab177 ♦ Pisać na czarno ‘pisać na brudno’ Ł97Kar59 ♦ Pisać z wielkiej litery → **LITERA** *ż* ♦ Po poczcie pisać → **POCZTA** *ż*

[bzk pisać B32Dom208,243 Ł97Kar59 *ter3lp* piszysz B32Dom208 *ter2lm* pl’iśc’e Bjw97Dwi19 *prze3lm* pisali Bht98Pab177]

PISAĆ SIĘ• *ndk* 1. ‘mieć nazwę, używać nazwy, nazwiska’ Oni po powstaniu piszą się Strzałkowscy Bht98Pab138 Gdzieś do osiemdziesiątego piątego roku to pisała się jedna połowa okolicy Buraki [...]. Buraki pisali się [dlatego], że jak byli tu Niemcy [...] i coś tam Niemcy zapisali, że tam ludzie bardzo dużo buraków sadzili [...]. I tak pisali się aż dotychczas. Ale to może już lat dziesięć, już wszystko pisze się Zaniewiczze, już skasowali Buraki Bht98Pab139 Oni wiedzą, że Polaki, i piszą się po polsku, ale [...]Bht98Pab169; 2. *kim, rzadziej kto* ‘podawać się w dokumentach *za kogo*’ My pisali sia poliaki, bo nacjonalność pisze się, to pisze się chto poliak, no my pisali się poliaki Krn96Mar116 A

piszo sie Poliakami, a tego, a słowa nie umie [po polsku] Brż96Mar178 Kto katolik to pisze się Polakiem B96Kol190 Młodzi też się piszą Polakami B96Kol190 To tylko jedna rodzina pisała się jako Polacy, a reszta to Białorusini B12Gol28; **3.** ‘zapisywać się, zgłaszać swój akces, wstępować *do czego*’ Nie pisali się do kołchozu Bjw97Dwi120

[*ter3lp* pisze się B96Kol190 Bht98Pab139 piše s’e Krn96Mar116 B96Kol190 *ter3lm* piszą się Bht98Pab138,139,169 B96Kol190 pišo s’e Brż96Mar178 *prze3lp* ż pisała się Bht98Pab139 B12Gol28 *prze3lm* pisali się Bht98Pab139 pisal’i s’e Bjw97Dwi120 písal’i s’a Krn96Mar116]

PISANIE *n* ‘czynność pisania’ Ł97Kar58 ♦ Maszynka do pisania → **MASZYNKA** *ż*

[*Dlp* pisańa Ł97Kar58]

PISATIEL • *m* ‘pisarz, literat’ On pisze o jakich dwóch pisatielej, którzy przeciw cara [byli] Kmj99Pab81 [Chce] pojechać [...] materiał zebrać, wszystkich tych co piszo ksionżki, znaczy się wszystkich pisateli tych Kmj99Pab81

[*Dlm* písateľ’i/ písateľ’ej Kmj99Pab81]

PISEMKA • *n* ‘zdr od pismo, list’ Bronek często pisze pisemki Wdz95Czy85

[*Blm* písemki Wdz95Czy85]

PISKLIWY ‘płaczliwy’ Bkb83a)Giu87 → **BEKSA** *m, ż*

[*mMlp* p’iskl’ivy Bkb83a)Giu87]

PISKUN • *m zool.* ‘ryba piskorz’ Podobny na piskuna Bjw97Dwi120 Piskuny jak na wenza podobna Ł67ParIV-26 → **WIJUREK** *m*, **WJUN** *m 1*

[*Dlp* p’iskuna Bjw97Dwi120 *Mlm* piskuný Ł67ParIV-26]

PISMA *ż* ‘pismo, tekst napisany’ W pismie W83Tur19 ♦ Pisma święta ‘pismo święte’ U nas była świenta pisma Ind99Ost303

[*Mlp* pisma Ind99Ost303 *Ms/p* w pismie W83Tur19]

PISTON / PISTON *m* ‘spłonka, kapiszon w broni palnej’ Iglica stukni w piston i wystrzeli Łpt72Zda186

[*M,Blp* p’iston/pist’on Łpt72Zda186]

PISZCZEĆ • *ndk* ‘o płaczu dziecka’ Bkb83a)Giu88 → **BECZEĆ** *ndk*,

[*ter3lp* p’iščy Bkb83a)Giu88]

PIŚMIENNY ‘umiejący dobrze pisać’ Człowiek piśmienny na cała parafia bujwidzka Bjw97Dwi18 ♦ Piśmienny stół → **STÓŁ** *1 m*

[*mMlp* piśmienny B32Dom243 p’is’m’enny Bjw97Dwi18 pis’m’eny Bjw97Dwi31]

PIŚMIENY• *lm* ‘pismo, dokument na piśmie’ On [ksiądz] dostał, pujechał do kurii, dostał piśmieny, to prosili Poliaki, żeby pukazać i wzięli my jego, pujechalim do kurii i mówim ci wasz, ci nie? Nasz, prosze uodać Wdg01Kar437

[B*lm* p’iśm’eny Wdg01Kar437]

PIWA *ż, n* → **PIWO** *ż, n*

PIWNIA• *ż* ‘bar piwny, wyszynk piwa’ Nu, ale wypić lubił trochę, cały czas w piwni pracował Kłw01Kar527 → **KABAK** *m*

[M*slp* f pívni Kłw01Kar527]

PIWNICA•*ż* ‘piwnica’ Na Litwie [na Litwie wileńskiej] mówili sklep na piwnica K02Zie150 Potem kamuszkciem przycisznisz, wyniesisz do piwnicy Nmn81Tek88 [Na kartofle] to robili takie zasieki w komorze, bo piwnicow ni mieli Wtr84Saw175 → **PODW****Ą** *m*, **POGRZEB** *m*, **SKLEP** *m* 2

[D*lp* piwnicy Nmn81Tek88 B*lp* p’ivńica K02Zie150 D*lm* pívnicof Wtr84Saw175]

PIWNY ‘*przym* od piwo’ Browar piwny B32Dom214 ♦ Piwny dzbanek → **DZBANEK** *m*

[mM*lp* piwny B32Dom214]

PIWO *ż, n* / **PIWA** *ż* 1. ‘piwo’ Kiedyści piwa kupowali na garcy, ot była dobra, taka z szumam Łpt72Zda186; 2. ‘kwas chlebowy’ Na Boża Narodzenia to już tam wszystko [...], piwo zrobi swoja chlebna [...] nu i piwo smaczna Pnk01Kar422

[zB*lp* p’iva Łpt72Zda186 nM*lp* p’iwo nB*lp* p’ivo Pnk01Kar422 p’iva Wdz71Giu316 nN*lp* p’ivem/p’ivam Łpt72Zda186]

PIWONIA* *ż* / **PIONJE** / **PIONY** *lm bot.* ‘piwonia’ To róże, piońje, piony, tak, później tam chryzantemy tam dalej jest Brs96Mar39

[M*lm* piońje/piony Brs96Mar39]

PIWSZY *ipu* → **PIĆ** *ndk*

PIZDOWATY *wulg.* ‘człowiek kłamliwy, niesumienny’ L86Tek89

[mM*lp* pizdowaty L86Tek89]

PIZDUN *m* *wulg.* ‘kłamca, osoba gadatliwa, gaduła, kłótnik’ Wn00Daw93

[M*lp* pizdun Wn00Daw93]

PJANCZUSZKA *m, ż pogard.* ‘*zdr* pijak, pijaczka – osoba lubiąca zaglądać do kieliszka’ Wn00Daw93 → **PJANIUSZKA** *m*

[M*lp* pjanczuska Wn00Daw93]

PJANICA *m* / **PIJANICA** *ż* *rzadko* ‘alkoholik, pijak’ Jeżeli chłopiec weźmie za butelka, to jego żona będzie pjanica W99Rut35 Już ja mówię, te pjanicy u nas w wiosce, Boże, strach wyjść na ulice Str99Pab173 To [gdyby] za jakiego pjanicu byłab wyszedzsy, tak pewni i gorzej byłab byuszy Drn73a)Par98 Ona u jednego tu pjanicy była Kmj99Pab89 Dwie córki i syn, nu ten syn takij pjanica, a córki rozumne Ł67ParII-23 A syn też, nu on muliarz, a tylko pjanica mocno wielki Ł67ParII-23 To za jakiego pjanicu byłab wyszedzsy Ł67ParI-19 Ja wiek przeżył tylko jeden raz był siondszy, a wot syn pjanica Ł67ParIIa)-59 → **AŁKASZ** *m*

[Mlp pjanica Bjw97Dwi103 pij'anica W83Tur19 pjańica Ł67ParIIa)-23,59 pjańica W99Rut35 Dlp pjańicy Kmj99Pab89 Blp pjańicu Ł67ParI-19 pjan'icu Drn73a)Par98 Mlm pjańicy Str99Pab173]

PJANIUSZKA *m*, *ż* *pogard.* ‘pijaczek, pijaczka’ [...] a taki pjaniuszka, nie oduczyć [picia] wot ja i syna mam, nie oduczyć, pani to choroba musi Str99Pab173 → **AŁKASZ** *mż*

[Mlp pjańuška Str99Pab173]

PJANKA *ż* ‘pijatyka, popijawa’ Pracował przy tych traktorach, samochodach tych w kołchozie, [to tam] pjanki, byli pjanki B12Gol122 Dawniej zbioron sie młode, tanczo tam, nu i du gudziny dwunastej albo mniej, albo i wiencyj, nu a takich pjanków nie była Ł67ParII-42

[Mlp pjanka Ł84Par137 Mlm pjank'i B12Gol122 Dlm pjankuf Ł67ParII-42]

PJANSTWA *n* ‘pjaństwo’ A teraz z tym pjanstwam już mocno źlie, nawet i młody i stare i wszystkie pijo Ł67ParII-42

[Nlp pjanstwam Ł67ParII-42]

PJANY / **PJANYJ** / **PIJANY** *rzad.* ‘pjany’ To pjany, to sobie tam gdzieś robi, to choć pod płotem będzie siedział [...] Kmn99Kar91 Musisz prost przejść, to nie pjany, daruje, a już jeżeli schwiawał sia – pan Łukasz pjany, proszę, kiepsko, drugi raz będziesz pjany, pójdiesz sobie Użp01Kar264 Niech on jakij beńdzie pjanyj, a swój obowionzek wypełnia Dgd82a)Par208 Jedziemi pjana W01Kur183 Czy zwariował, czy pjany poszedł Kmj99Pab76 → **PODKIEROZNY, PODPIWSZY, WYPIŁY, WYPIWSZY** ♦ Pijany jak bel → **BEL** *m* ♦ Pijany jak łotr (co Pana Jezusa wydał) → **ŁOTR** *m* ♦ Pijany jak trzmiel → **TRZMIEL** *m*

[mMlp pjany Kmn99Kar79,91 pjanyj Ł67Par2-60Dgd82a)Par208 pijany BL82Giu227,230 B96Cich215 p'ijany BL82Giu226 Kmj99Pab76 Użp01Kar264 Mlm pjana W01Kur183]

PJONTY *licz* → **PIĄTY** * *licz*

PLAC *m* ‘plac, tu: działka ziemi uprawnej’ Miał plac od kołchozu i ten plac ludziom oddawał
Wdk99Pab214

[M,Blp plac Wdk99Pab214]

PLACEK• *m* ‘placek, racuch’ Jak to po polsku powiedzieć, aładki nie, pliacki Isz96Mar189
Pliacki z makiem bardzo lubiłam, jak byłam jeszcze mała, tak bardzo lubiłam pliacki z
makiem Isz96Mar189 → **OŁADKA** *ż*

[M,Blm pl’acki Isz96Mar189]

PLAGOWAĆ• *ndk rzad.* ‘pomagać, być skutecznym’ On piji te ziołka, bo jemu plagują
W96Rie99

[ter3lm plagują W96Rie99]

PLAMISTY ‘piegowaty’ Bkb83a)Giu86 → **JASKÓŁOWATY**

[mMlp plam’isty Bkb83a)Giu86]

PLAN* / **PLAN**• *m* ‘plan, wykres, szkic’ Na karcie wymierzy tam te rozmiary, ten plan wyda
i musisz zrobić według jego Łp01Kar416

[Blp plan Łp01Kar416]

PLANT *m* / **PLANTA** *ż* ‘szosa’ Ja pracowałam, taka była organizacja, co przypatrywali drogi
– planty, jak nazywa się plant po litewsku, soszy Łp01Kar415 Plant tak idzie od Kiejdan
na Poniewież Szt01Kar502 Lipluny już o i za plantem, tam była już wioska K02Kar320
Tam plant taki idzie od Kiejdan na Poniewież K02Kar320 To tam przy tamtym plancie za
lasem żylimy K02Kar320 Małeckiego dwór [...] niedaleko planty, nic tam nie ma, tyku
taki mur stoi Bjj99Ado74 → **SZOSA*** *ż*

[mMlp pl’ant Łp01Kar415 K02Kar320 pl’ant Szt01Kar502 Nlp pl’antem K02Kar320 Mslp pl’ańc’e

K02Kar320 żMlp pl’anta Onk99Ado52 żDlp pl’anty Bjj99Ado74 Mlm pl’anty Łp01Kar415]

PLANTA *ż* → **PLANT** *m*

PLANTOWAĆ* / **PLINTOWAĆ** *ndk* ‘karczować, przygotowywać teren pod uprawy’ My
plintowali te krzaki Ł84Par135

[bzk pl’int’ovac’ Ł84Par134 prze3lm pl’intov’al’i Ł84Par135]

PLAPA *m*, *ż* 1. ‘gadatliwy mężczyzna’ L10Rut12 → **BALBOTLIWY**; 2. ‘gadatliwa kobieta’
Myślisz, że ona ważny człowiek, plapa taka ze strach, dzisiaj to mówi, jutro to L10Rut11
→ **BALBOTUCHA*** *ż*

[Mlp plapa L10Rut11]

PLAPACZ *m* ‘gadatliwy mężczyzna’ Ten plapacz wszystko wygadał L10Rut12 →
BALBOTLIWY

[Mlp plapacz L10Rut12]

PLAPAC *ndk dezapr.* ‘mówić, gadać’ Poczęła plapać po litewsku Ong01Kar492

[bzk pl’apac’ Ong01Kar492]

PLAPATUN *m* ‘gadatliwy mężczyzna’ Plapatun jak mamusia, wszystko mówi i mówi
L10Rut11 → **BALBOTLIWY**

[Mlp plapatun L10Rut11]

PLARZA [r-z] *m, ż* → **PLURZA** *m, ż*

PLASKAĆ *ndk* **1.** ‘klaskać w dłonie, bić brawo’ Jeden sawiet gada, a inne plaskają i plaskają Łpt72Zda186; **2.** ‘uderzać otwartą dłonią, czymś co wydaje klaszczący odgłos’ Plaskał ręką po tyłku Łpt72Zda186 Nie plaskaj tym młotkiem Bjw97Dwi120;
3. ‘wydawać mlaskający dźwięk’ Aż skóra trzeszczy, aż paznokci plaskają na nogach Wtr84Saw175 Oni wykręcają język, a my plaskamy tak Brż96Kon75

[bzk plaskać B32Dom243 pl’askac’ Łpt72Zda186 *ter1lm* pl’askamy Brż96Kon75 *ter3lm* pl’askają

Wtr84Saw175 pl’askają *prze3lp m* pl’askał Łpt72Zda186 *roz k lp* pl’askaj Bjw97Dwi120]

PLASNAĆ• *dk* ‘uderzyć otwartą dłonią lub czymś, co wydaje klaszczący odgłos’ Czasem nabiję i plaśnię ręką po tyłku Łpt72Zda209

[przy3lp pl’as’ni Łpt72Zda209]

PLASTR / **PLAZDER**• *m* ‘płat wosku z miodem, plaster’ Mieliśmy dużo pszczoł, każda dziecka z wioski dustała plastr miodu Łpt72Zda186 Czemu wy nie przychodzicie po plazdry, może już pszczołkow nie macie? Ign73Sud189

[M,Blp pl’ast Łpt72Zda186 Blp pl’azdry Ign73Sud189]

PLASZYK• *m* ‘bandyta’ Nu i teraz nie spokojna, złudziejów jest, plaszyków chodzą, no wsi napadają, kradną żywy K02Kar313 → **BANDYCIUHA** *m*

[Dlm pl’ażykuf K02Kar313]

PLAŚĆ / **PLAŚT**• *dźwiękonaśl. wykrz* ‘pac, bęc’ Plaść po głowie W82Tur93 Plaść w mordę W46Pab-nmw Nioso tam na te tam kładka, i, plaść, plaść tym pralnikiem Bjw99Pab124

[plaś W82Tur93 plaść W46Pab-nmw Bjw99Pab124]

PLATYNA* / **PLATYNA** *ż* ‘platyna’ Złota droga kosztuje, a platyna jeszcze więcej Wtr79Saw206

[Mlp platyna Wtr79Saw206]

PLAZDER *m* → **PLASTR** *m*

PLAŻ• *m* ‘plaża’ Kiedy przyszliśmy na pusty plaż, było już ciemno Wn99Dwi145

[Blp plaż Wn99Dwi145]

PLAŻYĆ• *ndk* ‘bić, uderzać’ Plaży po mordzie i nic Bjw97Dwi120

[*ter3lp* pl’aży Bjw97Dwi120]

PLĄTAĆ *ndk* ‘mylić’ Nie wolno plątać tych rzeczy L96Męd81 → **PUTAĆ** *ndk*

[*bzk* plątać L96Męd81]

PLĄTAĆ SIĘ• *ndk* ‘mylić się’ U mnie *er* z *wu* płacze się L96Męd81

[*ter3lp* płacze się L96Męd81]

PLEBAŃJA• / **PLEBANIJA**• / **KLEBANIA** / **KLEBANIJA** / **KLABANIJA** /

KLEBAŃJA• *ż* ‘plebania’ On chce mieszkać u nas w Postawach, nu nam plebaniji nijak nie chco oddać Pst96Mar101 Dziecki sadzik mieści się u plebaniji Pst96Mar101 Potem tu księdzu plebanie pobudowali a tamten spaliło się [...] potem księdzu to pobudowali już klebanie, przy mojej pamięci to pobudowali ta klebańja Mdn99Pab192 To uo klebanija była komajskiego kościoła [...] Mlr96Mar87 A tam ładny był dom, klebanija, ładna taka drzewianna i sklep tak uot Mlr96Mar88 Do klebańji zanios Wdz95Czy73 Ot klebanij [od plebanii] Wdz95Czy80

[*Mlp* klebańija Mlr96Mar87,88 kl’abańija K02Kar151 kl’ébańja Ł67ParIII-71 D,*Mslp* plebańiji

Pst96Mar101 klebańji Wdz95Czy73 klebańj (sic!) Wdz95Czy80

Blp plebańje/klebańe/klebańja/plebańje Mdn96Mar192]

PLECIUCH *m* ‘plotkarz’ Bkb83a)Giu99 → **PLOTKARZ** *m*, **PLOTUCH** *m*

[*Mlp* pl’ec’ux Bkb83a)Giu99]

PLECO•*n* *anat.* ‘ramię’ Miała tam walizeczke taka malieńka [...], wzięli na jedno pleco, na drugie, w rence, jedna i druga reńka pałki takie [do badania gruntu na drodze] B12Gol123 → **RAMIEŃ** *m*, **RAMIONA**¹ *ż*

[*Blp* pl’eco B12Gol123 *Mlm* plecy B32Dom243]

PLECY• *lm* **1.** ‘plecy, górna tylna część tułowia’ L82Roj239 ♦ Brać nogi za plecy → **NOGA** *ż*; **2.** ‘ramiona’ B32Dom243 → **PLECO** *n*

[*Blm* plecyL82Roj239 *Nlm* plecyma B32Dom243]

PLEĆ *ndk* ‘pleć, oczyszczać z chwastów’ Ona wyszła ogrod pleć Ong01Kar497 Lien siali, a potem plieli, ziele wybierali Isz96Mar190

[*bzk* pl’ec’ Ong01Kar497 *prze1lp* *ż* plełam B32Dom243 *prze1lm* pl’el’i Isz96Mar190]

PLEJSKONI *lm* → **PŁASKONIE** *lm*

PLEMIANICA *ż* → **PLEMIANNICA** *ż*

PLEMIANIK *m* → **PLEMIANNIK** *m*

PLEMIANNICA / PLEMIANICA / PLEMIENNICA / PLEMIENICA /

PLIAMIENNICA *ż* ‘córka brata lub siostry, bratanica, siostrzenica’ Pamiątka od plemienicy Drś02Ste88 W Warszawie żonka i pliemienica Brs02Rie51 Moja plemiannica przyjechała, ona zapomniała i rozmawiać po rusku Słb99Pab59 Wun przyjechała plemiannica [...] aj babcia, jak pienknie mówisz po polsku Smw01Kar285 Brata córka – plemienica Ł06Ost464 → **BRATANICA** *ż*

[Mlp pl'e'mań'nica Słb99Pab59 pl'e'm'ań'nica Kws12Ana33 pl'e'm'anica Bkb83Giu83 pl'em'anica Smw01Kar285 pl'em'eń'nica/pl'am'eń'nica Brs01Czy100 pl'e'm'eń'nica Brs02Rie51 plim'nica Ł06Ost464 Dlp plemienicy Drś02Ste88]

PLEMIANNIK / PLEMIANIK / PLEMIENNIK / PLEMIENIK *m* ‘syn brata lub siostry, bratanek, siostrzeniec’ Baronowa była dobra taka i u niej był plemianik Drś96Mar24 Ona tak jak wdowa żyła, i była wzięta, taki też swój, znaczy, plemianik, tak on tak lubił tam wypić Drś96Mar24 Tam teraz plemiannik żyje Bht98Pab143 To naszy tut plemiannik z Białorusi motocykl tu stawia u mnie Bjw99Pab136 Kiedy mój plemienik był proboszczem Ł06Ost464 U mnie jest plemienik i jest sioszczeniec Ł06Ost464 A te plemieniki, to rodzonego brata dzieci. Oni nie tylko moje plemieniki, ony moje jest chrześniki Ł06Ost464 → **BRATANEK** *m*

[Mlp plemiannik Bht98Pab143 plemiennik Ł79a)Kar76 pl'e'mań'nik Drś96Mar24 pl'e'm'ań'nik Kws12Ana33 pl'e'm'anik Bkb83Giu83 pl'e'mań'nik Bjw99Pab136 pl'e'm'en'ik Bkb83Giu83 pl'em'eń'nik/pl'em'eń'nik/pl'em'ań'nik Brs01Czy100 pl'e'm'eń'nik Ł06Ost464 Mlm pl'e'm'eń'niki Ł06Ost464]

PLEMIENICA *ż* → **PLEMIANNICA** *ż*

PLEMIENIK *m* → **PLEMIANNIK** *m*

PLEMIENNICA *ż* → **PLEMIANNICA** *ż*

PLEMIENNIK *m* → **PLEMIANNIK** *m*

PLEN• *m* ‘niewola, odosobnienie żołnierzy przeciwnika w obozie’ Zabrał do plenu

Bjw97Dwi120 No jii on był w mikołajewskim wojsku dwa lata, na froncie dwa lata, w plenie był niemieckim [...] Brż96Mar170 Z plenu niemieckiego wrócił Brż96Mar170

[Dlp pl'enu Bjw97Dwi120 s pl'enu Brż96Mar170 Mslp pl'eńe Brż96Mar170]

PLENCZYK• *m* ‘jeniec wojenny’ Przyszed on [...] wszystkie byli w polu, [...], i patrzy z tego boru wychodzi jakich może dwadzieścia tych ruskich plencyków, jak nazywali, no i przelenk się K02Zie139 → **PLENNY*** *m*

[Dlm plencykuf K02Zie139]

PLENNY*/ PLENY• *rzecz m* ‘jeniec wojenny’ Nu plienych tych pędzali, pędzali, nu pliene te, wielia jich zabiwali. Idzi Niemiacy, wi(n)towko tacht’ w głowa, ten leży, ciągnie
Wdg01Kar409 Ji był plac zrobiony, palili jich, plienych tych Krm01Kar409 [...] gdzie koło lasów chowali się te plene, to że przychodzili i jeszcze była, zrazu dawali, dzielili się, a potem już i sami nie mieli K02Zie140 → **PLENCZYK** *m*

[Mlm plene K02Zie140 pl’ene Krm01Kar409 Blm pl’enyχ Krm01Kar408,409]

PLENY *m* → **PLENNY*** *m*

PLEPKIS *m* ‘gadatliwy mężczyzna’ L10Rut12 → **BALBOTLIWY**

[Mlp plepkis L10Rut12]

PLEŚCI *ndk* → **PLEŚĆ** *ndk*

PLEŚĆ* / **PLEŚCI** *ndk* **1.** ‘wyplatać, wykonywać jakieś przedmioty plotąc’ Pleści koszyki
Kmj99Pab91 Nawet taki był biedny, to on plotł takie koszy, robił takie kłumpi
K99a)Zie255; **2.** ‘gadać, dużo mówić’ → **BALBOTAĆ** *ndk*

[bzk pl’es’c’i Kmj99Pab91 ter3lp plec’e Bkb83a)Giu87 prze3lp m plotł K99a)Zie255]

PLEŚNIA *ż* ‘pleśń’ Już pleśnia w tym słoiku Bjw97Dwi41

[Mlp pl’es’ña Bjw97Dwi41]

PLETWA *ż* ‘pletwa’ Wijun ma większa pletwa na ugonie Łpt72Zda186

[M,Blp pl’etva Łpt72Zda186]

PLEWA *ż* **1.** ‘cienka elastyczna warstwa w organizmie żywym, błona, błonka’ Wołowina ładna, ale z plewami Bjw97Dwi120 Wendliny robiłam, boczki, polendwicy [...] marynowałam, w plewy zawijałam albo w papiery Nmn81Tek87; **2. med.** ‘przepuklina’ Kozłowski ma pliewa W80Tek69

[Mlp pliewa W87Smo57 Blp pl’eva W80Tek69 Blm plewy Nmn81Tek87 Nlm pl’evami Bjw97Dwi120]

PLEWAĆ *ndk* → **PLUWAĆ** *ndk*

PLEWKA *ż* **1.** ‘zastygnięta warstwa na płynie, kożuch’ W krupniku pliewki pływajo Łpt72Zda187; **2.** ‘błonka pod skorupką jajka’ Jajko tyko w takiej plewce [...] to bywa tak, że onaż tam i rozbije się i wyleje się ta jajka Bjw99Pab133; **3. lm** ‘zdr od plewa 1, błonka (w mięsie)’ B32Dom243

[Mlp pl’efka Łpt72Zda187 Mslp pl’efce Bjw99Pab133 Mlm plewki B32Dom243 pl’efki Łpt72Zda187]

PLIAMIENNICA *ż* → **PLEMIANNICA** *ż*

PLINTOWAĆ *ndk* → **PLANTOWAĆ*** *ndk*

PLIRPA *m*, *ż* **1.** ‘gadatliwy mężczyzna’ W82Tur94 i in. → **BALBOTLIWY**; **2.** ‘gadatliwa kobieta’ W82Tur94 i in. **BALBOTUCHA*** *ż*

[Mlp plirpa W82Tur94 L10Rut12]

PLIRZINIA• [r-zi] / **PLIRZINA** [r-zi] *m*, ż **1.** ‘gapa, oferma’ Czego siedzi jeszcze tam ta plirzina? W82Tek216 → **GOMÓŁA*** *m*, ż; **2.** ‘pieszczotliwie o marudzie, ofermie’ Nie kałup sia [nie dłub w nosie] ty plirzinia L86Tek88

[Mlp pl'irz'ina W82Tek216 Wlp plirzinia L86Tek88]

PLISECZKA ż *zool.* ‘zdr od pliszka’ W82Tur67

[Mlp plisečka W82Tur67]

PLISIUK• *m zool.* ‘piskłę pliszki’ Należłim gniazdeczka pliski, patrze plisiuki te byli maleńkie K02Kar262

[Mlm pl'is'uk'i K02Kar262]

PLISKA ż ‘*zool.* pliszka’ W82Tur67

[Mlp pliska W82Tur67]

PLITA¹ ż → **PŁYTA** ż

PLITA² ż ‘cegła’ Trk06Rut-nma

[Mlp plita Trk06Ru-nma]

PLIWO *m* ‘nazwa czynności od pleć, pielienie’ Tkałam i krosny miałam, a teraz wyszłam tak na swobodno, tylko pliwo, świni Kml96Mar109

[Mlp pl'ivo Kml96Mar109]

PLON• *m* ‘nazwa pieśni dożynkowej’ Pożniemy żyto, plon śpiewamy W82Rei37

[Blp plon W82Rei37]

PLONTUNKA ż ‘wyrąbana część lasu, poręba’ Brs01Czy100 → **PASIEKA** ż

[Mlp pl'ontunka Brs01Czy100]

PLOS *m* ‘głęboka toń w jeziorze’ W82Tur69 i in.

[Mlp plos Mslp plośe W82Tur69 plos'e Orn73a)Mas1102]

PLOTKAR *m* → **PLOTKARZ** *m*

PLOTKARZ / **PLOTKAR** *m* ‘plotkarz’ Bkb83a)Giu99 i in. → **PLECIUCH** *m*

[Mlp plotkaś Bkb83a)Giu99 plotkar Bkb83a)Giu100]

PLOTKI• *lm* ‘plotki’ Robi, zbiera plotki, plotki roznosi sprowadza Bkb83a)Giu89 →

BAJKA ż **2**

[Blm plotk'i Bkb83a)Giu89]

PLOTUCH *m* ‘plotkarz’ Bkb83a)Giu99 → **PLECIUCH** *m*

[Mlp plotuχ Bkb83a)Giu99]

PLUCHAĆ *ndk* ‘wpadać, wskakiwać z pluskiem do wody’ To my na ten kamień stanowim się i wtenczas z góry w ta woda pluchać Bht98Pab187

[*bzk* pluchać Bht98Pab187]

PLUCHAĆ SIĘ *ndk* ‘pryskać wodą, pluskać się’ Ni pliuchaj sia tak na wszystkie strony Łpt72Zda187 → **PLURZAĆ SIĘ** *ndk*

[*bzk* pluchać się B32Dom243 pl’luchac’ s’a rozk lp pl’luchaj s’a Łpt72Zda187]

PLUCY *lm* → **PLUCA** *lm*

PLUĆ *ndk* ‘spluwać, pluć’ L82Roj240 → **PLUWAĆ** *ndk* ♦ Pluć na coś ‘gwizdać na wszystko, mieć wszystko w nosie’ L82Roj240 [...] dobrze płacili, jeżeli niadobrze – ja pliuł i poszed Ł67ParIII-24

[*bzk* pluć L82Roj240 *prze3lp m* pl’uł Ł67ParIII-24]

PLUGASTWA• *ż pogard.* ‘o robactwie, insektach’ W łaźni na drążkach odzienia wisi i parzy się z to plugastwo, bo kiedyści haniebnie dużo robactwa było W86Tek190

[*Nlp* pl’ugastvo W86Tek190]

PLUMPNAĆ• *dk* ‘wpaść z pluskiem do wody’ Użę plumpnie tam jedna chtóra Kml99Pab121

[*przy3lp* pl’umpnie Kml99Pab121]

PLURZA [r-z] / **PLARZA**[r-z] *m, ż pogard.* ‘maruda, oferma, ślamazara’ W82Tek216 Poszła won z to plarzo hadko L86Tek88 → **GOMÓŁA*** *m,*

[*Mlp* plurza W82Tek216 plarza L86Tek88 W87Smo57 *Nlp* pl’arzo L86Tek88]

PLURZAĆ SIĘ• [r-z] *ndk* ‘pluskać się’ On nie kąpi się a tylko plurza się W96Rie99 → **PLUCHAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* plurza się W96Rie99]

PLURZOLIĆ *ndk* ‘brudzić chlapiąc, rozchlapywać’ W87Smo59

[*bzk* plurzolić W87Smo59]

PLURZOŁA [r-z] *m, ż pogard.* ‘maruda, oferma’ Nie moga patrzeć na plurzoły tej L86Tek88 Czego nie dotkni wszystko popsuci plurzoła ta W82Tek215 → **GOMÓŁA*** *m*

[*m,ż Mlp* plurzoła L86Tek88 pl’urzoła W82Tek215 W87Smo59 *Dlp* pl’urzoły L86Tek88]

PLUSKA *ż* → **PLUSKWA** *ż*

PLUSKWA• *ż* / **PLUSKA** *ż zool.* ‘pluskwa – insekt’ Pluski jest wytrzymałe na gurącość i na mroz Łpt72Zda187 Kiedyś , pamientam, plusek bardzo dużo było w naszych tam Koluszanach Kml99Pab115

[Mlp pl'uska Mlm pl'uski Łpt72Zda187 pl'uski/pl'uskwy Kml99Pab115 Dlm pl'usek Kml99Pab115]

PLUSZKIS *m* 'mężczyzna, który dużo mówi lub obmawia' I plepkis i pluszkis, jażeli tam dużo mówi L10Rut12 *m* → **BALBOTLIWY**

[Mlp pluszkis L10Rut12]

PLUŚ *wykrz dźwiękonaśl.* 'chlap, chlup, plusk' [...] pluś do wody W82Tur114

[pluś W82Tur114]

PLUWAĆ• / PLEWAĆ• *ndk* 'wypuszczać z ust ślinę, flegmę, pluć' Ale pan był bardzo niedobry, jak miał tych plennych, przynosił im jeść, to pluwał do talerza Wdg01Kar451 Alie od razu to uon [bocian] połyka, połyka, a potem od siebie przyjdzie i tam im [bocianiątkom] pliuwa do gemby Bjw96Mar123 → **PLUĆ** *ndk* ♦ Plewać/pluwać na wszystko 'gwizdać na wszystko, mieć wszystko w nosie' Plewam na wszystko L82Roj237 Pluwasz na wszystko Bjw97Dwi120

[ter1lp plewam L82Roj237 ter2lp pl'uwaś Bjw97Dwi120 ter3lp pl'uwa Bjw96Mar123 prze3lp pl'uwał Wdg01Kar451]

PLUWAĆ SIĘ• *ndk* 'opluwać się wzajemnie' Tylko raz [my] pliuwali się Bjw96Mar124

[prze1lm pl'uwal'i s'e Bjw96Mar124]

PŁACHTA *ż* 'prześcieradło' Bkb73Giu119 → **PODŚCIÓŁKA** *ż* 2, **POKRYCIE** *n*,
POŚCIŁKA *ż* 2, **PRZEŚCIERADŁO** *n*

[Mlp 'płaxta Bkb73Giu119]

PŁACIĆ / PŁOCIĆ• *ndk dla kogo, za co* 'płacić komu' Rodzice płacili dla jej, żeby ona uczyła Kmn99Kar88 Mnie kołchoz płoci z tonny cztery ruble, tona zawieźć mleka – cztery rubli. Nu mnie mocno mała wychodzi Ł67ParII-37 ♦ Płacić pięknym za nadobne, a złym za złe 'odpłacać tą samą monetą, płacić pięknym za nadobne' L82Roj237

[bzk płacić L82Roj237 ter3lp płoc'i Ł67ParII-37 Dgd82a)Par211 prze3lm płacili Kmn99Kar83,88]

PŁACZLIWY 'często płaczący – o dziecku' Bkb83a)Giu99 → **BEKSA** *m, ż*

[mMlp płacł'ivy Bkb83a)Giu99]

PŁAKAĆ *ndk* 'płakać – o dziecku' Bkb83a)Giu88 → **BECZEĆ** *ndk*

[bzk płakac' Bkb83a)Giu88]

PŁAKSA *m, ż* 'osoba skłonna do płaczu, płaczek' Bkb83a)Giu87 → **BEKSA** *m, ż*

[Mlp płaksa Bkb83a)Giu87]

PŁAKSIWY 'płaczliwy – o dziecku' Bkb83a)Giu87 i in. → **BEKSA** *m, ż*

[mMlp płaks'ivy Bkb83a)Giu87,99]

PŁAKUN *m* 'osoba skłonna do płaczu, zwykle o dziecku' Bkb83a)Giu100 → **BEKSA** *m, ż*

[mMlp płakun Bkb83a)Giu100]

PŁAKUŚ *m* ‘dziecko skłonne do płaczu’ Bkb83a)Giu87 → **BEKSA** *m, ż*

[mMlp płakus’ Bkb83a)Giu87]

PŁAN *m* → **PLAN*** *m*

PŁASKI* / **PŁOSKI*** ‘o równej płaszczyźnie, płaski’ Żeby nitka była równa, żeby nie kosmaciła się, żeby była płaska W82Rei39

[żMlp płaska W82Rei39]

PŁASKIENKI ‘*zdr* od płaski, bardzo płaski’ Krzyżyk taki ło, takiej ło wielkości [...] płaskieńki taki Pps91Kru181

[mMlp płask’ęki Pps91Kru181]

PŁASKONIE / **PLEJSKONI** *lm bot.* ‘męska odmiana konopi’ Konopi, konopi i płaskoni, to z płaskoniów zdaj się wychodzą te nasiona, tak jak i lien z siemienia Kml96Mar109
Konopi sieli, płaskoni wybierali [...] białe płaskoni, póki on zapylał te konopie, które do siana. Te płaskoni my wybierali, snopki ładnie wionzali. My płaskoni moczyli, my musi jakie pięć tygodni płaskoni moczyli w kanale Trk06Rut363 → **PŁASKUNY** *lm*

[Mlm płaskoni Kml96Mar109 pl’ejiskón’i Wdz71Giu324 M,Blm płaskoni Trk06Rut363 Dlm płaskońuf Kml96Mar109]

PŁASKONOGI ‘człowiek mający płaskostopie’ Bkb83a)Giu99 → **PŁASKOSTOP** *m*,
PŁASKOSTOPIEC *m*, **PŁASKOSTOPY**, **PŁASKOSTUPNY**

[mMlp płaskonog’i Bkb83a)Giu 99]

PŁASKOSTOP *m* ‘człowiek mający płaskostopie’ Bkb83a)Giu99 → **PŁASKONOGI**

[Mlp płaskostop Bkb83a)Giu99]

PŁASKOSTOPIEC *m* ‘człowiek mający płaskostopie’ Bkb83a)Giu99 i in. →
PŁASKONOGI

[Mlp płaskostop’ec Bkb83a)Giu99,100 Brs01Czy100]

PŁASKOSTOPY ‘mający płaskostopie’ Bkb83a)Giu99 → **PŁASKONOGI**

[mMlp płaskostopy Bkb83a)83Giu99]

PŁASKOSTUPNY ‘mający płaskostopie’ Bkb83a)Giu99 → **PŁASKONOGI**

[mMlp płaskostupny Bkb83a)Giu99]

PŁASKUNY *lm bot.* ‘męska odmiana konopi’ [...] nazywali u nas płaskuny W82Tek213 →
PŁASKONIE *lm*

[Mlm płaskuny W82Tek213]

PŁAST *m* ‘warstwa’ W99Rie62 ♦ Leżeć jak płast → **LEŻEĆ** *ndk*

[Mlp płast W99Rie62]

PŁASTINKA *ż* ‘płyta gramofonowa’ Gramofon gra, płastinki nastawuji W82Tur92

[Mlp płastinka Blm płastinki W82Tur92]

PŁASTKI *lm* ‘odpadki po drugim czesaniu lnu lub konopi’ Płastki jest lepsze jak pakuli zwykłe, z ich można wyprząść cienkie nitki Łpt72Zda187

[Mlm płastki Łpt72Zda187]

PŁASZCZADKA *ż* → **PŁOSZCZADKA*** *ż*

PŁASZCZĄK *m* → **PŁOSZCZĄK*** *m*

PŁASZKA• *ż* ‘duże, długie polano’ Wrzuć ta płaszka na woz W96Rie99

[Blp płaszka W96Rie99]

PŁATA *ż* **1.** ‘płaca, wynagrodzenie za pracę’ Płata ta to ja nie wiem jaka, i karmić karmili K02Kar302 Nu, a tuty płata [...] tylko pieniondzami [płacą] Ł67ParII-34 Nu dwadzieście, nu trzydzieście rubli, ji wszystka [cała] płata Ł67ParII-39; **2.** ‘zapłata, opłata’ To on drugi raz płata wzięł za ta truna Bjw99Pab138 On nie brał płaty, jak ona biedna już została sie Bjw99Pab138 [Książdz] znaczy, żadnej płaty nie wzięł B12Gol107

[Mlp płata B32Dom243 Ł67ParII-34,39 K02Kar302 Dlp płaty Bjw99Pab138 B12Gol107 Blp płata Bjw99Pab138]

PŁATEK *m* ‘chustka na głowę’ Wdz71Giu323

[Mlp płatek Wdz71Giu323]

PŁATIENIEK• *m* ‘ręcznik?, chustka na głowę?’ A nu tkła ja, sukno tkła, nu grubsze na kastiumy i płatieniek [...] tak sobie i na święta płatieniek tkła Jrz96Mar68

[Blp płateńek Jrz96Mar68]

PŁATYNA *ż* → **PŁATYNA*** *ż*

PŁOCIĆ *ndk* → **PŁACIĆ** *ndk*

PŁOCIK• / **PŁOTCIK** *n* ‘zdr od płot, płotek’ O tam prosto taki płotcik żelazny Wdg99Pab232 → **PARKANIK** *m*

[Mlp płotcik Wdg99Pab232 Dlp płoc’iku Drn73Par71]

PŁOCINA• *ż* ‘jedna sztacheta płotu – deska, palik, pręt’ Płocinów na płot przywieźli Bjw97Dwi120 → **SZTACHETA*** *ż*

[Dlm płoc’inuf Bjw97Dwi120]

PŁOMIA *n* → **PŁOMIEŃ** *n*

PŁOMIENIA *ż* → **PŁOMIEŃ** *m*

PŁOMIEŃ *m* / **PŁOMIA** *n* / **PŁOMIENIA** *ż* ‘język ognia nad płonącym przedmiotem, płomień’ Za wszystkim tam jakich stali piec, szob tyko cziut cziut kurzyłaby, toka nia byłaby płomie, cziut cziut kurzyła Kjd01Kar281

[*mMlp* płom’a Orn82Mas193 płom’en’ Orn82Mas193 *nDlp* płom’e^a Kjd01Kar281 *żMlp* płom’en’a Orn82Mas193]

PŁOSKI → **PŁASKI***

PŁOSZCZADKA* / **PŁASZCZADKA** *ż* ‘niewielki plac o utwardzonej nawierzchni’ Tu byli, wieczorki rubili [...], wielka płaszczadka tam, musi więcej jak pół hektara tam płaszczadka Krm01Kar406

[*Mlp* płaścátka Krm01Kar406]

PŁOSZCZĄK* / **PŁASZCZĄK*** *m* ‘gruba spłaszczona belka drewna, podkład kolejowy’

Tam [jeden] stoi na górze na tych kozłach, położy ten płaszcząk, a jeden na dolie i ciąga ją ta piła i piłują Bjw99Pab130 [Teraz] nie, nie takie płaszczaki tam drzewnianne, patrze teraz cymantowe Bjw99Pab131

[*Blp* płaścłak Bjw99Pab130 *Mlm* płaścaki Bjw99Pab131]

PŁOT* *m* ‘ogrodzenie z desek, płot’ Wjd99Pab256 → **PARKAN** *m* ♦ Płoty grodzić → **GRODZIĆ** *ndk*

[*M,Blm* płoty Wjd99Pab256]

PŁOTCIK *m* → **PŁOCIK** *m*

PŁOZ *m* → **PŁOZA** *ż*

PŁOZA *ż* / **PŁOZ** *m* ‘część jezdni, sań, płoza’ Szyna odpadła z jednego płoza Łpt72Zda187

[*mMlp* płoż *mDlp* płoza *mNlp* płożem *żMlp* płoza *żDlp* płozy *żClp* płoż’e *żNlp* płożo Łpt72Zda187]

PŁÓD* *m* ‘rozplenienie, rozród, rozmnożenie’ Na płód jakie dwa, trzy zostawia [kaczki] Wdk01Kar246

[*Blp* płut Wdk01Kar246]

PŁÓTNA *ż* ‘płótno’ Moczyli płótna w rzece i ruzściłali na łące Łpt72Zda187 Grubsza płótna Onk99Ado51 A już grubsza płótna tu już mniej pasem Bjj99Ado64 Wytcesz biała płótna i na łonce słali na noc, na rosa Brł73Sud194 Przyjść popatrzeć na ta płótna nasza Orn73c)Mas179

[*Mlp* plútna Onk99Ado51 Bjj99Ado64 *M,Blp* płućtna Łpt72Zda187 *Blp* plútna Orn73c)Mas179 płućtna Brł73Sud194]

PŁÓTNIANNY ‘płócienny, z płótna’ Masz kościum, masz futra, a co ty tam miał: płótnianne gaci i chadaki Łpt72Zda187 Prześcieradło płótnianne Mcl99Pab191

[mMlp płutń'anny Łpt72Zda187 nMlp płutń'anne Mc199Pab191 M,B/m plótń'anne Łpt72Zda187]

PŁUCA• / PLUCY• *lm* 'płuca' Plucy miała chore Bjw97Dwi120 Mój zieńć zachorował, byli już plamy na płucach, to tylko tym leczyli Kmj99Pab91 [...] stała chorować na plucy [...], trzy rany byli na płucach. Nie otwarcie byli suchoty, ale byli trzy rany Łp01Kar413 On bardzo po wojnie był zachorowawszy na zapalenie płuców, on był bardzo słaby Kłw01Kar521 Ona bardzo młoda umarła, przecież po wojnie nie było tych lek, nie było czym [leczyć] plucy Bjw96Mar134 → **LETKIE** *lm*

[Dlm pl'ucuf Kłw01 Kar521 Blm plucy Bjw96Mar134 pl'ucy Bjw97Dwi120 Łp01Kar413 Ms/m pl'ucax Kmj99Pab91 Łp01Kar413]

PŁYCIEJSZY *stw* → **PŁYTKI**

PŁYT *m* 'tratwa' B32Dom243 i in.

[Mlp płyt B32Dom243 W82Tur74]

PŁYTA• / PLITA¹ *z* 'trzon lub blat kuchenny, płyta kuchenna' Rozpał pod plitą W99Rie63 Na plicie wszystko robia Bjw97Dwi120 Nasza plita tak była zrubiona, że na jej można była gotować i ona ugrzewała chata Łpt72Zda187 Chata zimna, trzeba topić plita Ł67ParIII-58 A i teraz u nas plity te u wszystkich Kmj99Pab78 W nowych dzielnicach są płyty elektryczne Wn99Dwi148 Ja tak stoje przy plicia, a patrze przez ganek K02Kar295 Mnie trzeba zaraz plita palić i ciasto robić Rzc98Ost-nmw21 Do naczynia i na plita Rzc98Ost-nmw13

[Mlp plita B32Dom243 pl'ita Łpt72Zda187 Blp plita Rzc98Ost-nmw14 pl'ita Ł67ParIII-58 W80Tek69 Bjw97Dwi26 Nlp pod plitą W99Rie63 Ms/lp pl'ic'e Bjw97Dwi120 pśy pl'ic'a K02Kar295 M/m płyty Wn99Dwi148 pl'ity Kmj99Pab78]

PŁYTKI• 'płytki' Bjw97Dwi120 i in.

płyćiejszy *stw* 'bardziej płytki, płytszy' Woda pływćiejsza Bjw97Dwi120

[stw mMlp pływćiejszy Bjw97Dwi69 stw zMlp pływćejša Bjw97Dwi120]

PŁYTNİK *m* 'flis, flisak, oryl' B32Dom243 i in.

[Mlp płytnik B32Dom243 płytnik W82Tur74]

PO / PA / PU *przyim* **1.** *przy określaniu osoby, przedmiotu, który ktoś zamierza zabrać z dawnego miejsca*, z B 'po' *kogo, po co* 'Ja po jej pobiegłem, prendko mówie, chodź coś zobacz Bjw96Mar128; **2.** *przy określaniu osoby, przedmiotu, na które skierowane jest działanie*, z Ms 'w kogo co, po kim-czym' A potem wychodzili i kamieńmi po nas Bht98Pab130; **3.** *przy określaniu podstawy, tytułu do dokonania się danej czynności*, z Ms 'według czego, zgodnie z czym' O drugiej po naszym czasie Bjw99Pab141 No Poliaków, to znaczy po dokumentach ja Polak, Polaków do wojska nie brali, naprawiali tak, albo w

szachty pracować, albo [...] Słb96Mar34 No tak ruski, tak u nas żesz gadajo, co ruski i mówio tam, co kiedy chcecie Litwa, tak i tylko po starej granicy Litwa Stc96Mar77 Po starych planach to nazywała się, gdzie my teraz siedzim, tu byli Kompy Tucewicze Kmp01Kar429 [...] zabierali po rocznikach do Niemiec Bht98Pab187 Co niedziela tańcy, przyjeżdżali po zaproszeniach B96Stra196 Inni idą kupić coś po reklamie W01Mas131; 4. *przy określaniu źródła, podstawy, wzoru czego*, z Ms ‘z czego, na podstawie czego’ Matka dała książkę i to był elementarz, to po tym jednym elementarzu to wszystkich, wszystkich uczyli Bht98Pab180 Po polsku ja wiem, choć nie wszystko tam może, alie my po książkie wszystko czytamy Ind99Ost300 I konkurs był, tego, po rysunkach papieża Krs99Ost108 Niektóre dane po rejonie sołecznickim odpowiadają tym złym wskaźnikom i rejonu wileńskiego W01Mas131; 5. *przy określaniu osoby uprawnionej do czego*, z D ‘do spraw czego’ [...] kiedy wróciłem się, poszedłem do tego po religii, który jest połnomoszny w rajispalkomie, a co będziem robić? Ikż96Mar16; 6. *przy określaniu miejsca*, z Ms ‘na, przy’ [...] a po tej ulicy gdzie my żyli Wdz95Czy87 Znaczy oni zrobili zasadzke na transport, który szedł z Witebska widocznie po tej drodze Krs99Ost110 Zabawy robili po domam, bo teraz to po klubam tam, pa rozmajitym, a kiedyś po domam, po gospodarzom Skr99Pab152; 7. *przy określaniu dodatkowej nazwy czego*, z Ms ‘o’ Zatrzymaliśmy też [...] Zbigniewa Mackiewicza po przezwisku Kot (...) Donatasa Miliunasa po przezwisku Senelis W01Mas131 ♦ Po czystu → **CZYSTO** ndm ♦ Po drugiemu → **DRUGI** ♦ Po dużo → **DUŻO** ndm ♦ Po języku jakim → **JĘZYK** m ♦ Po niewoli → **PONIEWOLI** ndm ♦ Po połowach chodzić → **CHODZIĆ** ndk ♦ Po połowie → **POŁOWA** ż ♦ Po prawym/lewym ręku, po prawej/lewej ręce → **RĘKA** ż ♦ Po porządku → **PORZĄDEK** m ♦ Po radiu → **RADJA** n ♦ Po sąsiedztwie → **SĄSIEDZTWO** n ♦ Po talonu → **TALON** m ♦ Po telefonie → **TELEFON** m ♦ Po telegrafie → **TELEGRAF** m ♦ Po telewizorze → **TELEWIZOR** m

[przyim po B32 Dom246 Wdz95Czy87 Ikż96 Mar16,19,196 Słb96Mar34 Stc96Mar77,78 Czl96Mar89 Bjw96Mar128 Brż96Mar179 Isz96Mar197 B96Stra196 B96Ban198,199,200 W96Rie100 Bht98Pab130,165,180,187 Bjw99Pab141 Glt99Pab178 Kbs99Pab146 Skr99Pab152 Krs99Ost 107,108,110 W01Mas131 Kmp01Kar429 Ncz02Koz67 pa Ncz02Koz67 pó Kbs99Pab146 po/pó Ind99Ost299]

POATOSTOGOWAĆ dk ‘spędzić wakacje’ Igl04Rut432

[bzk poatostogować Igl04Rut432]

POBADZIACHA• / PABADZIACHA m, ż ‘włóczęga, włóczykij’ Gdzie wałęsałeś się cała noc, ty pobadziacha W82Tek214 → **BADZIAJŁA** m, ż

[Mlp pabażaxa W82Tur75 Wlp pobaż’axa W82Tek214]

POBAŁOWAĆ SIĘ*/ POBAŁOWACSA *dk* ‘pobawić się’ A co ty chcesz? Ty chcesz
pobałowacsa Rzc98Ost-nmw1

[*bzk* pobałowacsa Rzc98Ost-nmw1]

POBIĆ *dk* **1.** ‘zadać wiele ciosów, zbić, nabić’ Mąż pobił żonka W86Dub79; **2.** ‘uśmiercić, zabić, pozabijać’ On jak wziął Kamieńskiego córka, no a Kamińskich już pomordowali, pobili, no to cały majątek jemu został się, Strzałkowskiemu Bht98Pab156 Tam one jest pochowane, zakopane [...] i to Niemcy ich pobili Kml99Pab120 → **POMORDOWAĆ** *dk*, **POROZSTRZELAĆ** *dk*, **POUBIWAĆ** *dk*; **3.** ‘uderzając rozbić, stłuc’ Pobić szybę B32Dom243

pobiwszy *ipu* Bjw97Dwi54 ♦ Pobić rekord ‘ustanowić rekord’ Grzeška rekord pobiwszy Bjw97Dwi54

[*bzk* pobić B32Dom243 *prze3lp* m pobił W86Dub79 *prze3lm* pobili Bht98Pab156 pobił’i Kml99Pab120 *ipu* pob’ifsy Bjw97Dwi54]

POBIEC / POBIEGĆ *dk* ‘udać się biegiem, podążyć biegnąc’ W82Tur66 i in.

[*bzk* pob’ekć/pobeć W82Tur72 *ter3lp* pob’ek W82Tur66]

POBIEGĆ *dk* → **POBIEC** *dk*

POBIELIĆ• *dk* ‘pomalować na białe, pobielić’ W91Ado91

pobieliwszy *ipu* Przyjechała do domu, a tam wszystko porobiwszy: ściany pobieliwszy i wykleiwszy, podłoga pomalowawszy W91Ado91

[*ipu* pob’elifsy W91Ado91]

POBIERAĆ• *ndk* ‘zabierać, brać’ I pobiera się w te pora ji do cieplicity W82Rei39

[*ter* nos pob’iera się W82Rei39]

POBLISKU *ndm* ‘w małej odległości, w pobliżu’ Bo to poblisku miasto Bht98Pab138

[poblisku Bht98Pab138]

POBOJNIA• *m, ż* ‘gapa, oferma’ Odejdź ślepa pobjonia, bo rozdepcza jak lapsz L86Tek88
→ **GOMÓŁA*** *m, ż*

[*Wlp* pobjonia L86Tek88]

POBOŻNY ‘pobożny’ On żeż pobożny, on bywszy zachrystianem Kmj96Mar93 →

BOGOBOJNY

[*Mlp* pobożny Kmj96Mar93]

POBOŻYĆ SIĘ• *dk* ‘przysiąc, zakląć się na Boga’ Poboż się, że prawda Bjw97Dwi114

[*roz* *k lp* poboś s’e Bjw97Dwi114]

POBRAĆ• *dk* ‘wziąć wiele lub z wielu miejsc’ Wtr79Saw207 i in. ♦ Cholera pobierz *co*
‘niech diabli wezmą *co*’ Chuliera pobierz te cukierki Wdg01Kar440

pobrawszy *ipu* Już trzy braci, z jednej wioski my wszystkie, no jak wszystkich żonów
pobrawszy i trzech braci z jednej wioski, to z tych Glit Glt99Pab182 Chodzo za rence
pobrawszy Wtr79Saw207

[*rozklp p^uob’eš Wdg01Kar440 ipu pobrafšy Wtr79Saw207 Glt99Pab182*]

POBRIAKUSZKA* / **PABRIAKUSZKA** *ż* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ W73Giu114
→ **BARABAJKA**

[*Mlp pabr’a’kuška W73Giu114 pabr’a’kuška Bkb73Giu114*]

POBRYZGAĆ* / **PUBRYZGAĆ**• *dk* ‘popryśkać, pchlapać’ Pubryzgali jego błotem
Łpt72Zda124

[*prze3lm pubryzg’ali Łpt72Zda124*]

POBRYZGAĆ SIĘ• *dk* ‘postrzepić się, wystrzepić się’ Jedna kałosza pobryzgała się
Łpt72Zda124 → **OBRYZGAĆ SIĘ** *dk* 2

[*prze3lp ż pobryzg’ala s’a Łpt72Zda124*]

POBRZEKADŁO *n* ‘brzękadło’ Taki jakiś był u niego w ręku [...], takie pobrzekadło takie
wielkie Krs98Ost-nmw3

[*Mlp pobżękadło Krs98Ost-nmw3*]

POBRZEKNAĆ• *dk* ‘spuchnąć, obrzęknąć’ Biedny, jak on męczył się [...] pobrzęknięty, u
nas leżał, cała noc tylko prosił wody pić Pps91Kru184

[*ibt mMlp pōbżękn’enty Pps91Kru184*]

POBUDOWAĆ• *dk* ‘zbudować, wybudować’ Oni pobudowali dom W86Dub79 →
NABUDOWAĆ SIĘ *dk*

[*prze3lm pobudowali W86Dub79*]

POBUDZIĆ• *dk* ‘przerwać sen komu, obudzić’ Jak mnie nie będzie dobrze, to ja ciebie
pobudze Bjw96Mar127 A myślę, gdzie tam, już tam nie jeden nieboszczyk obudzi, tam nie
jeden przed śmiercią pobudzi, wie, myślę Bjw96Mar127 To ja jego pobudziła za dziesięć
pu ósmym Mcl99Pab154

[*przy3lp pobuż’i Bjw96Mar127 prze1lp ż pobuż’iła Mcl99Pab154 przy1lp pobuże Bjw96Mar127*]

POBUSIAĆ *dk* ‘dać buzi, pocałować’ B32Dom243 → **BUZIA*** *ż*

[*bzk pobusiać B32 Dom243*]

POBYĆ• *dk* ‘pozostać jakiś czas w danym miejscu, pobyc’ Ncz02Koz70

pobywszy *ipu* [...] my po polsku rozmawiamy i pani o polsku rozmawia już pobywszy [...]
Ncz02Koz70

[*ipu* pobywszy Ncz02Koz70]

POBYWAĆ• *ndk* ‘być, przebywać’ Świeczki palim, pobywamy dłużej [na cmentarzu], tam uprzątywamy Śwt01Kar383

[*ter1lm* pobywamy Śwt01Kar383]

POCHILONY ‘przeięty, odchylony od pionu, pochylony’ Co to za budynek stary, pochilony B32Dom199

[*mMlp* pochilony B32Dom199]

POCHMIELIĆ SIĘ *dk* → **PODCHMIELIĆ SIĘ** *dk*

POCHODNIAK•*m* ‘członek organizacji polonijnej na Litwie o nazwie „Pochodnia” Książek tu było dużo, tylko potem likwidowali ta nasza biblioteka, pochodniacy my, „Pochodnia” była, [...] potem powiedzieli, że zanadto po polsku K02Zie153

[*Mlm* poxodniacy K02Zie153]

POCHODY *lm* ‘wyprawy (wojenne, krzyżowe)’ B32Dom243

[*Mlm* pochody B32Dom243]

POCHOROWAĆ• *dk* ‘zachorować’ Ja tym infartom jak pochorowała, nie moge zupełnie ni chodzić, ani nic Stc96Mar78 → **ZACHOROWAĆ** *dk*, **ZANIEMOGĆ** *dk*, **ZASŁABIEĆ** *dk*, **ZASŁABNAĆ** *dk*

[*prze3lp* z poxorowała Stc96Mar78]

POCHOWAĆ• / **PUCHOWAĆ**• *dk* **1.** ‘ukryć, schować’ Wtr79Saw207 i in.; **2.** ‘pogrzebać, złożyć do grobu’ [...] a jej córka bardzo młoda zmarła, do Kruwont pochowali K02Zie137 **pochowawszy** *ipu*. Chata odemknęta, wywalona wszystka ta chata, a słonina bylim pochowawszy, to tam popatrzyłem, tam leży ona Żgw01Kar483 Jak pokazałem byłem pochowawszy, to ona byłaby ukradła Szt01Kar502 Miała pochowawszy złotnikow Wtr79Saw207

[*prze3lm* poxovali K02Zie137 *ipu* poχovavšy Żgw01Kar483 poxovafšy Wtr79Saw207 puχóvavšy Szt01Kar502]

POCHOWAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘ukryć się, schować się w czym, gdzie’ I jeżeli jidzie człowiek, to uon pochowa sie, żeby nie widział, żeby nabrałby jabłek ten człowiek K02Zie139 A pies wilka znał musi, pochował się tam pod świreń Bjw99Pab137 My nie mogli nigdzie pochowac sia Jzr04Kar64 Pochowami się do lasu gdziesi K96Saw73; **2.** zostać

pogrzebanym' Jak to trze beńdzie mnie pochować się K02Kar229 → **POGRZEBAĆ SIĘ**
dk

[*bzk poxovac s'e K02Kar229 poxovac s'a Jzr04Kar64 prze3lp m poxował s'e Bjw99Pab137 przy3lp poxova
še K02Zie139 przy1lm pochowami s'ie K96Saw73*]

POCHOWANIE• *n* 'pochówek' A trzeba było pochowanie [opłacić], trzeba msza zakupić
Kmn99Kar92

[*Blp pochowanie Kmn99Kar92*]

POCHOŻY* / **PACHOŻY** *na kogo, na co* 'mający cechy zbieżne z *kimś, z czymś*, podobny
do kogo, do czego' Węgoż pachozy na żmija Bjw97Dwi119 U nas, wiecie co, u nas [język]
taki ni pachozy by to do białoruskiego, nu jaka tu nasza rozmowa Smw01Kar284 To takie
małe bochonki, ale pachozę te bachuny kiedyś byli Sdr99Pab162 → **PODOBNY**

[*mMlp paçoży Bjw97Dwi119 Smw01Kar284 Mlm paxoże Sdr99Pab162*]

POCHRZCIĆ• *dk* 'ochrzcić' Ot, mówi, ja znajde kościół ji pokrzcimy, u mnie, mówi ot jest
syn jeden, będzie [chrzestnym ojcem], a ja bende krzestna mama Rzc98Ost14

[*przy1lm pòks'c'imy Rzc98Ost14*]

POCHUDNIEĆ• *dk* 'stać się szczuplejszym, schudnąć' To tak ja pójda w otpusk, w urlop, to
mnie ta moja [żywiola] pochudnieji Kmn99Kar92

[*przy3lp pochudnieji Kmn99Kar78,85,92*]

POCHWALONKA *ż* 'o zwrocie: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus' Mówio
pochwalonka Bjw97Dwi120 Myślieli, że to dobry człowiek, pochwalionka puwiedział,
grzeczny wydawał się Łpt72Zda187

[*M,Blp poχval'łonka Łpt72Zda187 Blp poxwalonka Bjw97Dwi120*]

POCHWALONY• *rzecz m* 'skrót od zwrotu: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus' No
to weszed, znaczy on [ksiądz] powiedział pochwalonego po litewsku, ja po polsku jemu
odpowiedziałam K99Zie18 Przeżegnałem się, pochwalunego mówia jemu Kłw01Kar522
♦ Dawać pochwalonego 'mówić na przywitanie formułkę: Niech b ędzie pochwalony
Jezus Chrystus' Jak przychodzi do chaty, to mówi dobry wieczór, albo pochwalonego daje
Wdr73Wer228

[*Blp poxvalonegoWdr73Wer228 poxval'onego K99Zie18 poχval'unego Kłw01Kar522*]

POCHYLAĆ SIĘ* / **PUCHYLAĆ SIĘ**• *ndk* 'powyginać się, pogiąć się' [...] cukoliek [...] *pułami*
sia tam, ci maszyny puchylajon sia jakie, ci co trzeba wyrównać Łp01Kar416

[*ter3lm puχyl'aĵon s'a Łp01Kar416*]

POCIĄG *m* 1. ‘zestaw wagonów komunikacji kolejowej’ B32Dom230; 2. ‘skłonność, upodobanie *do czego*’ → **CIĄG** *m do czego* ♦ Kurjerski pociąg ‘pociąg pośpieszny’ B32Dom230 ♦ Prędkie pociąg ‘pociąg pośpieszny’ B32Dom248

[*Mlp* pociąg B32Dom230,248]

POCIEKAWIĆ SIĘ *dk* ‘zainteresować się’ Ale ja nie widziała, kilka razy chciała pociekawić się, ale wie, jak się tak nie odważyła się Glt99Pab181

[*bzk* poćekawić się Glt99Pab181]

POCIEKOWAĆ / PUCIEKOWAĆ *dk* ‘o zwierzętach domowych – być w okresie wzmożonego popędu płciowego’ Nareszcie pucikowała ta biała uwieczka Łpt72Zda187

[*bzk* poc’ek’ować/puc’ik’ować/p’c’ak’ować Łpt72Zda187 *prze3lp* z puc’ikuv’łała Łpt72Zda187]

PO CIEMKU *ndm* ‘po ciemku’ B32Dom246 → **CIEMNIE** *lm*

[*po* ciemku B32Dom246]

POCIEMNIEĆ• *dk* ‘ściemnić się’ Bkb84Ado15

pociemniawszy *ipuW* ta pora już pociemniawszy było Bkb84Ado15

[*ipu* pociemniawszy Bkb84Ado15]

POCIEPLIĆ* / **PUCIEPLIĆ**• *dk* ‘napalić w piecu’ Drzewam puciepliu, tak jak łaźnia dawniej była u nas, nu i wysuszu Łp01Kar417

[*przy3lm* pūc’epł’u Łp01Kar417]

POCIERPIEĆ• / **POCIERPIAĆ** *dk* ‘znieść, przeżyć, wycierpieć’ Oj Boże, Boże dużo pocierpiał ten kościół i ludzie z zaborem Isz96Mar193 Biedne ludzie Polacy, Polska pocierpiała, oj-ój Kmj99Pab83 Nie mogę pocierpieć K02Kar213 → **PRZENIEŚĆ** *dk*, **PRZEPUŚCIĆ** *dk* 3, **PRZEŻYĆ** *dk* 2, **ZAŻYĆ** *dk* 1

[*bzk* poc’erp’ac’ K02Kar213 *prze3lp* m poćerpał Isz96Mar193 *prze3lp* z poćerpała Kmj99Pab83]

POCIESZNIĘ* / **PACIESZNIĘ** *ndm* ‘drwiący’ Kbs99Pab145 ♦ Pocieszenie traktować → **TRAKTOWAĆ** *ndk*

[*pac’eśnie* Kbs99Pab145]

POCIOTEK *m rzad.* 1. ‘daleki krewny’ Bkb83Giu81; 2. ‘mąż ciotki’ Bkb83Giu81

[*Mlp* po’c’otek Bkb83Giu81]

POCISZEJ *ndm* → **CICHO*** *ndm*

POCZAĆ• *dk* *bnac.* ‘zacząć’ Począno wojować, atomy rzuca i zniszczą ta cała kula [ziemska] K99Zie24 A już potem poczęła wojny, co i pomieszała się K99Zie15 A on pisać nie umiał, a ja poczełam jemu pokazywać litery Wdz73Cze200 W Lientwarowie pracować puczełam

już kierowniczo biblioteki Kjd01Kar285 Wtedy już puczełem po litewsku rozmawiać
Krm01Kar405 Jak pocznie po polsku mówić, to chwyta się ruskie słowy Kwn01Kar396
Potym brony żelazna poczelim robić Pdz01Kar466 Świstać poczał Bkb84Ado16 Kapać się
ludzie poczęli Bkb84Ado16 Poczęli uczyć się po litewsku rozmawiać K02Kar272 →

NACZAĆ *dk*

poczęwszy *ipu* Poczęwszy on w języku bładzić Bkb84Ado15 Poczęwszy niby to krząkać,
niby pod nosem uśmiechac się Bkb84Ado16 Aż wapna ze stalowania poczęwszy sypać się
Bkb84Ado15

[*prze1lp m* počełem Krm01Kar405 *prze3lp m* poczał Bkb84Ado16 počoł Wdk01Kar244 *prze1lp ż* pučełam
Kjd01Kar285 počełam Wdz73Cze200 *prze3lp ż* počeła K99Zie15 *prze1lm* počeł'im Pdz01Kar466 *prze3lm*
poczęli Bkb84Ado16 počeł'i K02Kar272 *przy3lp* pōčne Kwn01Kar396 *przy3lm* počno K99Zie24*ipu*
poczęwszy Bkb84Ado15,16]

POCZAĆ SIĘ• *dk bnac*. 'zacząć się' Wojna jak poczęła się, byli Niemcy, że Poliaków łapali,
wywozili Mtr01Kar232 Jak wyjeżdżali [z Polski] wojna, późni wojna puczęła się w
czternastym roku Ilk98Ost-nmw5 Tego nie moga powiedzieć skąd to poczęła się wszystko
Bjj99Ado68 → **NACZAĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp ż* počeła się Mtr01Kar232 pučeła się Ilk98Ost-nmw5 *prze3lp n* pōčełas'a Bjj99Ado68]

POCZĄTKOWY* / **PUCZĄTKOWY**• 'mający miejsce na początku, początkowy'

Pnk01Kar421 → **NACZALNY** ♦ Początkowa szkoła → **SZKOŁA** *ż*

[*żMlp p"oč"ontkova* Pnk01Kar421]

POCZCIWY 'rzetelny, solidny' Bkb83a)Giu87 → **AKURATNY** 1

[*mMlp poče'ivy* Bkb83a)Giu87]

POCZEKAĆ• *ndk kogo, czego* 'poczekać, zaczekać na kogo, na co' Poczekaj mnie

Bjw97Dwi83 Aha, poczekaj, jeśli mam to dam Użp01Kar264 ♦ Poczekaj! 'chwilczkę,
moment, poczekaj chwilczkę' Poczekaj [...], to może tu, zaraz zobaczymy Ilk98Ost-
nmw9(29)

poczekawszy *ipu* Poczekawszy jeszcze jakich latow kilka, żadna panienka w moja strona
nie spojrze Bkb84Ado17 Poczekawszy musi pare dni przychodzi do nas Josel
Bkb84Ado17

[*roz k lp* poczekaj Bjw97Dwi83Ilk98Ost-nmw9(29) poče'kaj Użp01Kar264 *ipu* poczekafšy Bkb84Ado17]

POCZERK *ż* 'charakter pisma' Niewyrazna ta poczark Brs02Rie42

[*Mlp počark* Brs02Rie42]

POCZERPNĄĆ• *dk* 'nabrać jakimś naczyniem, zaczerpnąć' Poczerplim wody K02Kar272

[*prze1lm počerpl'im K02Kar272 przy2lp poczerpnisz Trk06Rut13*]

POCZĘWSZY *ipu* → **POCZAĆ** *dk*

POCZKI *lm anat.* ‘nerki’ Zdrowia nieważne, serca i poczki dokucza Brs04a)Ste128 →
CYNADRY *lm*

[*Mlm poczki Brs04a)Ste128*]

POCZTA• *z* ‘poczta’ B32Dom208 ♦ Po poczcie pisać ‘wysłać listy drogą pocztową’
B32Dom208

[*Mslp poczcie B32Dom208*]

POCZTALJON / **POCZTYLJON** *m* ‘listonosz’ B32Dom243

[*Mlp pocztaljon/pocztyljon B32Dom243*]

POCZTALJONKA* / **POCZTYLJONKA** *z* ‘listonoszka’ Brs04a)Ste128

[*Mlp pocztyljonka Brs04a)Ste128*]

POCZTOWY ‘pocztowy’ B32Dom243 ♦ Pocztowy papier → **PAPIER** *m*

[*mMlp pocztowy B32Dom243*]

POCZTÓWKA• *z* ‘kartka pocztowa do korespondencji, zwykle ozdobna’ My [...] pieniędzy
do konwerta i pocztówke dawać bendo Kmj96Mar95 → **ODKRYTKA** *z*

[*Blp počtufke Kmj96Mar95*]

POCZTYLJON *m* → **POCZTALJON** *m*

POCZWAR *m* ‘odrażająca postać, poczwara’ BL82Giu227 → **HADOTA** *m 2* ♦ Brzydki jak
poczwar ‘brzydki jak noc, jak upiór’ BL82Giu227

[*Mlp počvar BL82Giu227*]

POCZYNAĆ• *ndk bnac.* ‘zaczynać, rozpoczynać co’ Takiej mowy poczyna Bkb84Ado10 →
NACZYNAĆ *ndk*

[*ter3lp poczyna Bkb84Ado10*]

POCZYNAĆ SIĘ• *ndk bnac.* ‘zaczynać się’ Tu Lawda, ona poczyna się od Kirkiuł
K02Kar272

[*ter3lp počyna s'e K02Kar272 prze nos počynała s'e Smw01Kar286*]

POCZYŚCIĆ *dk* ‘trochę oczyścić’ B32Dom246

[*bzk poczyścić B32Dom243*]

POD¹ / **PUD** *przyim 1. przy wyrażaniu, że coś lub ktoś znajduje się poniżej* ‘pod co, pod
czym’ On już trzy lata już jak pod ziemio, a ja jeszcze żyje Bbt99Pab228 A pod głowa
poduszka jest Bjw99Pab139; **2. przy wyrażaniu, że coś lub ktoś staje się obiektem**
działania ‘na co’ Jak prześwietilili wiosno i od razu jego z miejsca pod operacyja, od razu

Bjw99Pab125 Wiesz co, mówi, ja pojade pod operacje Bjw99Pab126; **3. przy wyrażaniu bliskości w stosunku do czego** ‘nad co, w pobliżu czego’ Przybiegli my wszystkie i pytamy, kto dzisiaj w brzeg idzie pod Niemen babki robić Bht98Pab154 [...] a już jak gorąco po obiedzie, to zawsze pędzą pod Niemen, to postoją w wodzie, postoją ponapiwają się, a potem już pod Niemnem pasą krowy. [...] Wszędzie ścieżeczki byli takie, jakoś przeważnie raniej krowy paśli pod Niemnem. [...] I naprzeciw każdej chaty prawie – każdy dom, który nad tym Niemnem, który dalej to już nie tak, ścieżeczka była i pod Niemen każdy po swojej ścieżeczce chodzili Bht98Pab188; **4. przy wyrażaniu, że coś lub ktoś znajduje się w strefie oddziaływania czego** ‘w czym’ Nu najwięcej w wiosce pieko pud piecem caglanym, o już jak my piecem pod eliektrycznym Pcn01Kar250 ♦ Pod akompaniament → **AKOMPANIAMENT** *m* ♦ Pod rząd a) ‘z kolei, po kolei; b) równo w jeden rząd’ B32Dom245 ♦ Pod światło → **ŚWIATŁO**¹ *n* ♦ Pod zastaw ‘na zastaw’ → **ZASTAW** *m*

[pod B32Dom245 Bht98Pab154,188 Bjw99Pab125,126, 139 W01Mas131 pot Bht99Pab228 pūd Pcn01Kar250]

POD² m 1. ‘dno w piecu chlebowym’ Pod nirówny zrobił sia, musza zamazać glino szczyliny Łpt72Zda187 → **PODÓŁ** *m*, **TOK** *m* **3; 2.** ‘klepisko w stodole’ W31Otr83 → **TOK** *m* **1**

[Mlp pod W31Otr83 pot Łpt72Zda187]

PODAĆ *dk* **1.** ‘dać’ B32Dom243 i in.; **2.** ‘zadać paszę’ Podać krowie Dcs13Koz390 ♦ Podać na rozwód → **ROZWÓD** *m* ♦ Podać na zapowiedzi → **ZAPOWIEDZI** *lm* ♦ Podać prośbę ‘złożyć podanie’ B32Dom249 ♦ Podać przykład ‘dać przykład’ B32Dom243

[bzk podać B32Dom243,249,251 Ł97a)Kar76 p"odac' K02Kar184podac' Dcs13Koz390 *ter3lm* podaĵon Isz96Mar194 *przy3lm* pōdāzu Bjj99Ado65]

PODAĆ SIĘ¹ *dk* ‘udać się, pójść, skierować się’ Tak i ja podał sia tam, tak wo i walczyłem Jrz96Mar63 Jeden jak wojna była, złapali i on podał się do polskiej wojska K02Zie137

[*prze1lp m* podał's'a Jrz96Mar63 *prze3lp m* podał s'e K02Zie137]

PODAĆ SIĘ² *dk* → **PODDAĆ SIĘ**^{*} *dk*

PODANIA[•] *ż* ‘podanie’ Trzeba pisać jakaś podania Bjw97Dwi18 → **PROSZENIE** *n*, **ZAJAWA** *ż*, **ZAJAWLENIE** *n*

[Blp podańa Bjw97Dwi18]

PODARĆ / **PUDARĆ** *dk* → **PODRZEĆ**^{*} *dk*

PODARĆ SIĘ *dk* → **PODRZEĆ SIĘ**^{*} *dk*

PODARECZEK[•] *m* ‘zdr od podarek, prezencik’ No tak, mam już taki malusieńki podareczek, książka do modlitwy Kbs99Pab147

[B/lp podareček Kbs99Pab147]

PODAREK / PUDARAK• *m* ‘podarunek, prezent’ Świenty Jan i ksionc Jan, tak tutaj

źbierajo sie podarek, no a naszymu ksiendzu na co jemu podarek, dyk wszystkie mówio nie bendzim podarek kupować Kmj96Mar95 To kiedyś tutaj tak, jeżeli historia daleka, głęboka sięgnąć to Urniaż, to tyko ja nie mogę teraz powiedzieć detalicznie, jaki król, jakiemu Monkiewiczowi pułkownikowi za zasługi, to było podarek K02Zie149 A u nas to podarki przynioso, jeżeli zaproszone Kml96Mar108 Żbieraj piniendzy na pudarek, kupim pudarek i zanesisz Krm01Kar401 Podarkow nie było Bjw97Dwi21 → **DARUNEK** *m*

[Mlp podarek Kmj96Mar95 K02Zie149 Brs04a)Ste128 B/lp podarek Kmj96Mar95 pudarak Krm01Kar401 Dlm podarkof Bjw97Dwi21 B/lm podarki Kml96Mar108]

PODARUNEK• *m* ‘podarunek, prezent’ Wszystkie tedy, uot, podarunki nioso Rzc98Ost-nmw17 → **DARUNEK** *m*

[B/lm podarunki Rzc98Ost-nmw17]

PODAWACZ* / PUDAWACZ• *m* ‘człowiek podający snopy na wóz’ Ong01Kar496

[Dlp pūdavača Ong01Kar496]

PODAWAĆ• *ndk* **1.** ‘ofiarowywać, dawać’ A toż naszy dziady, oniż chodzili bosi, wszystko i piniondze nie mieli, [ale] wszystko podawali [na budowę kościoła] Ikż96Mar19; **2.** składać, wnosić prośbę, podanie’ Podawali do Horbaczowa Btn99Pab62 Ja mówie, ty podawaj ty jego na elementy [alimenty] Mcl99Pab160

[prze3lm podawali Ikż96Mar19 podawal’i Btn99Pab62 rozk lp podav’aj Mcl99Pab160]

PODBAĆ• *dk* ‘zatroszczyć się, zadbać o co’[...] ich dziwo brało, że ja z tej strony tak rozmawiam, a ja jeszcze troszku podb^{am}, tu uoni za głowa brali się [...] Ncz02Koz64

[przy1lp z podb^{am} Ncz02Koz64]

PODBAWIĆ *dk* ‘dodać trochę’ Proszę pić kawa, ja podbawie [...] co to znaczy w tej filizance wypić Brż99Pab208 → **DOBAWIĆ** *dk*

[bzk podbawić B32Dom243 przy1lp podba^{ve} Brż99Pab208]

PODBIERACZKA* / PUDBIARACZKA• *ż* ‘kobieta podbierająca zboże w czasie żniw’

Potem obdarzali i tych pudbiaraczków, dawali chusteczki, nu podarki dawali Wdg01Kar447

[B,Dlm pūdb’aračkuf Wdg01Kar447]

PODBIERAĆ• *ndk* ‘dobierać coś odpowiedniego, wybierać’ [Zmarłemu] albo kto krzyżyk, albo kto obrazek święty jaki tam podbierajo tam, w ręce Rkw96Mar56

[ter3lm podb^{erajo} Rkw96Mar56]

PODBIWANY• ‘podbijany, przybijany od dołu’ A to już podbiwane deski, ot, no to więcej trzeba było desek jak na dwa sufity Kmj99Pab78

[Mlm podbivane Kmj99Pab78]

PODBRZUSIE / PADBRZUSIE / PUDBRZUSIE *n* **1.** ‘skóra ze słoniną wieprza, podbrzusze’ Ilie razy ruzbierał parsiuka, zawsze udkrajał piersz padbrzusia Łpt72Zda187; **2.** ‘boczek z brzucha wieprza’ W99Rie71

[Mlp podbrzusie W99Rie71 M,Blp podbž'us'e/pudbž'us'e/padbž'us'a Łpt72Zda187]

PODCHADZAĆ* / **PADCHADZAĆ**• *ndk wkr* ‘podchodzić, zbliżać się’ Jedny chłopcy, drugie, wraz podchadzajo [by zaprosić do tańca] L13Kar370

[ter3lm patɣazajo L13Kar370]

PODCHADZIASZCZY* / **PADCHADZIASZCZY** ‘odpowiedni’ Dla takiej smarkuchi kawaler jak raz padchadziaszczy Łpt72Zda182 → **PODCHODZĄCY**

[mMlp patɣaʒ'lašɕy Łpt72Zda182]

PODCHLEBCA *m* ‘człowiek schlebiający komuś, pochlebca’ B32Dom243 →

PODCHLEBNIK *m*

[Mlp podchlebca B32Dom243]

PODCHLEBNIK *m* ‘człowiek schlebiający komuś, pochlebca’ B32Dom243 →

PODCHLEBCA *m*

[Mlp podchlebnik B32Dom243]

PODCHMIELIĆ SIĘ / PADCHMIELIĆ SIĘ / POCHMIELIĆ SIĘ / PUCHMIELIĆ

SIĘ *dk* ‘wypić za dużo alkoholu, podchmielić się’ Z samego rana podchmielił się i śpiewa Łpt72Zda187

[bzk puɣm'el'ic' s'e/poɣm'el'ic' s'e/patɣm'el'ic' s'e prze3lp m potɣm'el'it s'e Łpt72Zda187]

PODCHODZĄCY **1.** ‘właściwy, odpowiedni, przydatny, nadający się’ Podchodząca ubrania

Wtr82Saw70; **2.** *do kogo-czego* ‘mający zbieżne cechy, podobny’ Białoruski prosty, podchodzący do tego języka, o jak my rozmawiamy B96Žyc191/192 →

PODCHADZIASZCZY*

[mMlp podchodzący Bjw97Dwi106 W99Rie71 B96Žyc191/192 zMlp potɣoʒ'onca Wtr82Saw70]

PODCHODZIĆ•**1** *ndk* ‘być odpowiednim, pasować’ Zielona czapka nie podchodzi do tego płaszcza Bjw97Dwi106 Ten autobus mnie nie podchodzi Bjw97Dwi106

[ter3lp potɣodz'i Bjw97Dwi106]

PODCHODZIĆ^{•2} *ndk* ‘rosnąć – o cieście’ Podchodzi ciasto B32Dom243 →

PODEJMOWAĆ SIĘ² *ndk*, **PODNASZAĆ SIĘ** *ndk*, **PODNOSIĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* podchodzi B32Dom243,246]

PODCHÓD *m* ‘podejście, umiejętność postępowania z kimś’ B32Dom246

[*Mlp* podchód B32Dom243]

PODCHYLAĆ *ndk* ‘podwijać, by coś było krótsze’ Nie, nie dla mnie, ja nakładałem, renkawy tak o trzeba podchyłać, wcale [ten sweter] nie pasuje, nie Bjw96Mar136

[*bzk* potxyl’ac’ Bjw96Mar136]

PODCIĄGAŃĆ *dk* ‘ciągnąć, unieść do góry lub przybliżyć’ B32Dom243 ♦ Podciągnąć podwładnego ‘wystrofować, dać burę osobie podwładnej’ B32Dom243

[*bzk* podciągnąć B32Dom243]

PODCIEPLIĆ[•] *dk* ‘napalić’ Jak dobrze podcieplisz to ciepło Bjj99Ado61

[*przy2lp* pō’c’épliš Bjj99Ado61]

PODCZARYCA *ż* → **PADCZARYCA** *ż*

PODCZĄS *ndm* ‘czasami, często’ Podczas samej przychodzi się cienżko pracować w domu i na swojij działce Wdr73Wer229

[*pôtč’las* Wdr73Wer229]

PODDAĆ SIĘ^{*}/**PODAĆ SIĘ**^{•2} *dk* ‘zrezygnować, zaprzestać starań, walki’ Nie poddali się K01a)Kar146

[*prze3lm* podal’i še K01a)Kar146]

PODDAWAĆ[•] *ndk* ‘dodawać’ [...] jak on sobie energii poddawał Bht98Pab154

[*prze3lp m* poddawał Bht98Pab154]

PODDENKO *n* ‘spodek pod szklankę, filiżankę’ Kubek z poddenkiem Ł13Kun452 →

BLUDECZKO *n*, **DONICZKA** *ż*, **PODSTAWKA** *ż*, **SPODEK** *m*

[*Nlp* poddenkiem Ł13Kun452]

PODEBRAĆ *dk* **1.** ‘dobrać coś lub kogoś odpowiedniego’ I ksiondz był taki podabrany, co ten sam umiał i pu polsku i po litewsku Kmp01Kar432; **2.** ‘pozbierać, podnieść coś, co spadło’ B32Dom244

podebrawszy *ipu* To świni odebrali [...] tych spandzili w jeden chlew podabrawszy, gdzie wienkszy Kmp01Kar429

[*bzk* podebrać B32Dom244 *ibt* po^udabrany Kmp01Kar432 *ipu* po^udabrašy Kmp01Kar429]

PODEJMOWAĆ / PODYMOWAĆ•*ndk* 1. ‘umieszczać coś wyżej, podnosić’ Nogi w góra podymuji Bjj99Ado72 No i tedy już podymujem, wionżym w kuliki, przywozim i suszym Kml96Mar109 I tedy podymujem ta wieka i bierzem w renke lnu i wsuwami w ta wziawa i trzemi Kml96Mar109; 2. ‘zaczynać działanie, akcję, wszczynać, wzniecać’ A tych Polaków, jak oni podejmowali te powstania [to ich wysiedlili], Rosjan przystali tu na posielenia Bjj99Ado63 ♦ Podejmować na hura ‘podrzucać na hura’ Gospodarza schwytali i podejmowali na hura W99Rut101

[*bzk* podejmować B32Dom244 *ter3lp* pōdymúji Bjj99Ado72 *ter1lm* podymujem Kml96Mar109 *prze3lm* podejmowali W99Rut101 *podejmováli* Bjj99Ado63]

PODEJMOWAĆ SIĘ*¹ / **PODYMOWAĆ SIĘ**•¹ *ndk* / **PODYMAĆ SIĘ**•*ndk* ‘podnosić się, wstawać’ Wtedy jedna mówi, co pani podymuje się, to mówi, przyjechawszy z Ukrainy jego krewny i śpiwaków dwanaści Drj96Mar29 Wstana ja i pójda, podymiam sia i łop, i ta ręka tak o zostaji sia Ong01Kar494 Gałęzi podymujo się w góra, a kanarki oczy dziubiu Brł73Sud193 Czapiola jest taka [...] garki tak o podymuje się Rkw99Pab102

[*ter1lp* podym’am s’a Ong01Kar494 *ter3lp* podymuje s’e Drj96Mar29 Rkw99Pab102 *ter3lm* podymujo s’e Brł73Sud193 *przy3lp* podym’e s’e Pcn01Kar250 *nos* podymuje s’a Rkw99Pab102]

PODEJMOWAĆ SIĘ•² / **PODYMAĆ SIĘ**•² *ndk* ‘rosnąć – o cieście’ Jeżeli drożdże dobre to i dobrze wychodzi i smaczny i podymie się dobrze Pcn01Kar250 Zarozczynione [ciasto] chodzi, potem podejmuje się ładnie Glt99Pab181 → **PODCHODZIĆ**² *ndk*

[*ter3lp* podejmuje s’e Glt99Pab181 *przy3lp* podym’e s’e Pcn01Kar250]

PODEJŚCIE *n* ‘umiejętności postępowania z kimś, nawiązywania kontaktu’ B32 Dom244

[*Mlp* podejście B32Dom244]

PODEJŚĆ*dk* ‘podejść, zbliżyć się’ Podeszed do okna Mcl99Pab159 I podeszet do mnie i pyto (sic!) Obc99Rie84 → **PODLEŹĆ** *dk*; 2. ‘nadać się, pasować’ I tak powiedział – jeśli moja krew podejdzi temu choremu, pomożym, a jeśli i krew nie podejdzi, to nie pomoży Wdz04Jas98; 3. ‘iść, chodzić’ Wcalie już podejść nie może żona Ł67ParII-21 **podeszedszy** *ipu* To trocha dalij podaszedszy Bjj99Ado69 Trocha daliej podeszedszy na liewo tak, może cztery kilometry Wdk01Kar244 Uo kobieta niedawna do mnie przyjeżdżała, do magazynu była podeszedszy, mówiła [...] Kmn99Kar93 Ona też była na miny podeszedszyOng01Kar495

[*bzk* pōdejs’c’ Ł67ParII-21 *prze3lp* podešed Mcl99Pab159 podešet Obc99Rie84 *przy3lp* podejż’’i Wdz04Jas98*ipu* podeszedszy Kmn99Kar79,83,93 *ipu* podešetšy Wdk01Kar244 pōdašēcŷy Bjj99Ado69 podašēcŷyOnk99Ado50 pode^ašēcŷy Ong01Kar495]

PODEMNIAKI *lm* ‘gatunek nieszlachetnych grzybów’ K02Kar314

[*Mlm* pòdemńaki K02Kar314]

PODEPCHNAĆ• *dk* ‘pchając, wsunąć pod coś, podepchnąć’ W91Ado87

podepchnwszy *ipu* W91Ado87

[*ipu* podepchnęŝy W91Ado87]

PODERWAĆ *dk* ‘podkopać (zaufanie, autorytet)’ B32Dom244

[*bzk* poderwać B32Dom244]

PODERWAĆ SIĘ *dk* ‘podnosząc coś ciężkiego uszkodzić sobie coś w organizmie’

B32Dom244

[*bzk* poderwać się B32Dom244]

PODESCHNAĆ *dk* ‘nie całkiem wyschnąć, podeschnąć’ Łpt72Zda95

podsechszy/podsechnewszy *ipu* Łpt72Zda95

[*ipu* pots'ęŝy/potseŝn'ęŝy Łpt72Zda95]

PODESZWICA* / **PUDYSZWICA** *ż* ‘twarda skóra wewnątrz buta, do której przybija się

podeszwę’ Przydyptała sia pudeszwa i pudyszwica, chodza jak bosy Łpt72Zda188 →

PODNOSKA *ż*

[*Mlp* pud'ŝv'lica/pudyŝv'lica Łpt72Zda188]

PODFEBEL *m* ‘stopień oficerski w dawnym wojsku, feldfebel’ A podfebel Józafata

B32Dom244

[*Mlp* podfebel B32Dom244]

PODFRYZOWAĆ / **PUDFRYZOWAĆ** *dk* ‘podkręcić włosy szczypcami’ Jechał du Polski

tak i pudfryzował sobia włosy Łpt72Zda188

[*bzk* putfryz'ovac'/potfry'ovac' *prze3lp m* putfryz'ovał Łpt72Zda188]

PODGOTOWAĆ *dk* ‘przygotować, naszykować, zrobić’ B32Dom244 → **NASTROIĆ**¹ *dk 1*

[*bzk* podgotować B32Dom244]

PODGOTOWIĆ / **PUDGOTOWIĆ**• *dk 1*. ‘przygotować, naszykować, zrobić’ Ja dzieciom

śniadania pudgotowiłam, pujedlim śniadania i jidzim Ong01Kar494 → **NASTROIĆ**¹ *dk 1*;

2. ‘przygotować kogo na co, do czego’ Tak samo papieża trzebaż podgotowić, żebyż

nigdzie nic, a to wszystkie panstwa obruszy sie Iksz99Pab72 Magdy córke też

podgotowiłam [do komunii] Ł06Ost458 Ja dzieciom śniadanie podgotowiłam K02Kar302

[*bzk* podgotować Iksz99Pab72 *prze1lp ż* podgotováłam Ł06Ost458 pudgotov'íłam Ong01Kar494

půdgotov'íłam K02Kar302]

PODGÓRA* / **PUDGÓRA•** *z* ‘podnóże, zbocze góry’ Nu i my wyszlim du pudgóry do sklepu [do piwnicy] Ong01Kar493 I wraz wszystkie przylacielu du pudgóry K02Kar316

[Dlp pudgury K02Kar316 pũdgury Ong01Kar493]

PODGRZAĆ* / **PUDEGRZAĆ** *dk* ‘nieco ogrzać, podgrzać’ Zbierała się ta śmiałanka, a ta mleczka trzeba była podegrzać zawsze Wdg01Kar463

[bzk pũdegżac’ Wdg01Kar463]

PODHRIOBY* / **PADHROBY** *lm* ‘gatunek grzybów’ Padhroby pod listami rosno, białe, chrupkie Ł67ParIII-6

[Mlm padyróby Ł67ParIII-8]

PODJADZNY *ipu* → **PODJEŚĆ** *dk*

PODJAĆ *dk* **1.** ‘podnieść, unieść do góry’ Podjolem [figurkę] tego aniołka, zreperowałem i postawiłem tak jak trzeba Kmj99Pab90 Ja ogon [koniowi] podjełam Bjj99Ado72 Wyszede, renka podniół Brł73Sud194; **2.** ‘zaorać’ [Ziemia] najlepiej tak, że od razu podniół jo pługiem, dobrze tylko zaorz a potem przyorz Dgd82Par258

[bzk podjąć B32Dom244 *prze1lp m* podjolem Kmj99Pab90 podn’oł Brł73Sud194 *prze1lp* *z* podjełam Bjj99Ado72 *prze3lp m* podn’oł Dgd82Par258 *roz k lp* podejm’i Bjj93Dwi36]

PODJAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘podnieść się, wstać’ Za plecy podymi się i niesie Ong01Kar498 →

PODNIĘŚĆ SIĘ *dk* **1;** **2.** ‘wystartować, wznieść się do góry’ Tu te stali, malutkie istriebitieli [myśliwce], nu ji ni jeden nie podjoł się [...] Krm01Kar408; **3.** ‘wzrosnąć, osiągnąć lepszy poziom’ Od tego i apetyt podjoł się i wszystku poszło mnie na lepsze Łp01Kar413[...] podjęła się kultura K02Zie153; **4.** ‘wyrosnąć – o cieście’ Postawie na ciepłe miejsce i on [chleb] podymie się Rzc98Ost-nmw20; **5.** ‘pochodzić, wziąć początek’ Ł67ParIII-22

podjawszy się *ipu* Jeżeli on katolik, on Polak, z jakiego korzeni podjawszy się Ł67ParIII-22

[*prze3lp m* podjoł się Krm01Kar408Łp01Kar413 *prze3lp* *z* podjęła się K02Zie153 *przy3lp* podym’i s’e Ong01Kar498 podymie się Rzc98Ost-nmw20 *war3lm* pudjeliby s’e Krm01Kar408 *ipu* podjefszy s’e Ł67ParIII-22]

PODJECHAĆ• *dk* ‘zbliżyć się jadąc, podjechać’ Bkb84Ado13 i in.

podjehawszy *ipu* Troszeczek na Kowno podjehawszy, za lasami przody była kulońji Wdg01Kar438 Tymczasowie sanki [...] pod ganek podjehawszy Bkb84Ado13 Pudjehawszy pud hala puszyła du przykupki Łpt72Zda85

[*ipu* podjehawszy Bkb84Ado13 pod’jəxəfšy Wdg01Kar438 p’djəxəfšy Łpt72Zda85]

PODJEŚĆ / PODJEŚĆ / PUDJEŚĆ• *dk* 1. ‘zjeść, najeść się’ Pomyślisz, na co żyjisz, człowiek, podjesz, idziesz, śpisz Mtr01Kar235 Obiad podjemi, opatrzym się, idzim na wakaruszki Mtr01Kar235 Podjedlim śniadania, przebralim sia obiedwia i idzim Ong01Kar494 → **NAJEŚĆ SIĘ** *dk*; 2. ‘jeść, odżywiać się’ Jemi masła, śmietana, pracujonc trzeba podjeść też Ł67ParIII-64

podjadszy *ipu* Teresa już była podjadłszy W91a)Ado100 Już dawno podjadszy W91a)Ado98 Ja już pudjadszy, nic więcej nie chce Łpt72Zda188 Niekiepsko już podjadszy, chleba jest Ł67ParI-19 Tylko już podjadszy byli Ł67ParI-80

[*bzk* podjeść B32Dom244 podljeść W82Tur66 p'odjes'c' Łpt72Zda188 pódjes'c' Ł67ParIII-64 *prze1lp m* p'odjat/pudj'at Łpt72Zda188 *prze1lp z* pudj'adła Łpt72Zda188 *prze1lm* pudj'edli Łpt72Zda188 púd'jed'l'im Ong01Kar494 *przy1lp* p'odjem/pudj'em Łpt72Zda188 *przy2lp* podlješ W82Tur66 podješ Mtr01Kar235 p'odješ/p'd'ješ Łpt72Zda188 *przy2lp* pudj'eš W82Tur66 *przy 3lp* p'odje/pudje Łpt72Zda188 *przy1lm* podjem'i Mtr01Kar235 pudj'e'mi Łpt72Zda188 *przy2lm* pudj'ec'e Łpt72Zda188 *przy3lm* pudj'e'zo Łpt72Zda188 *ipu* podjatšy W91a)Ado98 W91a)Ado100 pad'jačšy Jzr04Kar69 pudj'atšy Łpt72Zda188 podjátšy Ł67ParI-19,89]

PODKAWALER *m* ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ Brs01Czy100 → **CHŁOPAK** *m*

[*Mlp* potkaval'er Brs01Czy100]

PODKAZYWAĆ• *ndk* ‘podpowiadać’ A tam jeden młody ksiondz to jimi reguliuje, ji uon z nimi śpiewa i podkazuje Brz96Mar172 To już stare podkazywali i dawniej tak robili nasze dziady W99Rut37

[*ter3lp* potkazuje Brz96Mar172 *prze3lm* potkazyval'i W99Rut37]

PODKIERZONY ‘zamroczony alkoholem, podpity’ W99Rie71 → **PIJANY**

[*mMlp* podkierzony W99Rie71]

PODKLUCZYĆ* / **PUDKLUCZYĆ**• *dk* ‘uruchomić włączając, podłączyć’ I tam podkluczona wszystkie te instrumenty K02Kar319

[*ibtMlm* pũtklučona K02Kar319]

PODKŁAD• *m* ‘podkład kolejowy, belka pod szyny’ A teraz na kolei pod tym pociągiem cymmentowe te porobione takie podkłady, a mój mąż [...] czesał te podkłady drzewniane Bjw99Pab130 → **SZPAŁA** *ż*

[*M,Blm* potkłady Bjw99Pab130]

PODKOCIĆ SIĘ• *dk* ‘tocząc się zbliżyć, podtoczyć się’ Podkoć się bliżej ściany W82Tur106

[*roz k lp* podk'loć śa W82Tur106]

PODKOSIĆ SIĘ• *dk* ‘ugiąć się pod kim – o nogach’ Aż mnie nogi podkosili sie

Dcs13Koz396

[*prze3lm* potkos’il’i s’e Dcs13Koz396]

PODKOWA• *ż* ‘podkowa’ BL82Giu230 ♦ Podkowy pod oczima ‘podkrążone oczy’

BL82Giu230

[*Mlm* podkovy BL82Giu230]

PODKRĘCIĆ• *dk* ‘podkręcić’ K99Zie25

[*prze2lp m* potkrenćileś K99Zie25]

PODKRZEPIĆ SIĘ• *dk* ‘zjeść w celu wzmocnienia się’

podkrzepiwszy się *ipu* Troche była i podkrzepiwszy sia Stc96Mar78

[*ipu* potkšepifšy s’a Stc96Mar78]

PODKUP *m* ‘wręczenie łapówki, przekupienie, przekupstwo’ B32Dom244

[*Mlp* podkup B32Dom244]

PODKUPIĆ *m* ‘wręczyć łapówkę, przekupić’ B32Dom244

[*bzk* podkupić B32Dom244]

PODKURSTAĆ *dk* ‘namówić, zachęcić’ A tak wiedzo, może jeszcze podkurstali, że dawaj
prendzej jedź, i na bok wali się maszyna L10Rut12 → **PODMÓWIĆ** *dk*

[*bzk* podkurstać L10Rut12 *prze3lm* podkurstali L10Rut12 L10a)Rut346]

PODLAS *m* ‘miejsce, teren pod lasem’ Wszystak o ten o podlias wszystak gospodarski był
minami nabity Ong01Kar494

[*Mlp* podl’as Ong01Kar494]

PODLE *ndm* → **PODLUG** *ndm*

PODLETAK *m* → **PODLOTEK*** *m*

PODLEŹĆ• *dk* 1. ‘podejść, zbliżyć się’ W82Tur66 → **PODEJŚĆ** *dk*; 2. ‘wejść, wczłgać
się pod coś’ A papa [przed ostrzałem] do siana z braciszkiem podleźli, a taka babuła była
[...], wiecie wo, żarny byli mleć zboża, nu ji podliazła, niechaj mnie biju, głowa tyko nia
pobijo, tyłak niech bijo Jzr04Kar63

[*prze2lp m* podl’as W82Tur66 *prze3lp ż* podl’azła *prze3lm* podl’ez’l’i Jzr04Kar63]

PODLIZA *m* ‘lizus’ B32Dom244

[*Mlp* podliza B32Dom244]

PODLIZAĆ SIĘ *dk* ‘przypochlebić się, przymilić się’ B32Dom244

[*bzk* podlizać się B32Dom244]

PODLIZYWAĆ SIĘ *ndk* ‘przypochlebiać się, przymilać się’ B32Dom244 →

GŁAMUNINIAĆ SIĘ *ndk*

[*bzk* podlizywać się B32Dom244]

PODLOTEK* / **PODLETAK** *m* ‘chłopiec w wieku 14-18 lat’ Bkb83Giu81 →

CHŁOPAK *m*

[*Mlp* podletak Bkb83Giu81]

PODŁAWA* *ż* ‘miejsce pod ławą’ W82Tur116 Pełna podławy śmieci W82Tur116

[*Mlm* podławy W82Tur116]

PODŁOŻYĆ* *dk* ‘podrzucić, dołożyć go ognia’ Pani Zosiu, podłóż w kacielnii, żeby nie zagasła Kmn99Kar78

[*roz* *k lp* podłóż Kmn99Kar78,79]

PODŁÓŻKA *ż* ‘miejsce pod łóżkiem’ W82Tur116

[*Mlp* podłóżka W82Tur116]

PODŁUG / **PODLE** / **PODYG** *ndm* **1.** ‘wzdłuż czego, przy czym’ Brzozowa aleja naokoło stawu szedła, to podyg muru Wdk99Pab214; **2.** ‘ze względu na’ Ona nie pracuje [...] no, podle wnuka, musi wnuka patrzeć, bo jego mama tabletków napiła się i umarła Kbs99Pab145; **3.** ‘według czego, w oparciu o co’ Podług starych jeszcze ojców takie gry [były] Łp01Kar413 Wraz po wojnie podług tych pradiadków dokumentów wyjechał do Warszawy Żjm01Kar516

[podług L12Rur285 podle Kbs99Pab145 podług Łp01Kar413 Żjm01Kar516 podyg Wdk99Pab214]

PODŁUGIWATY → **PODŁUGOWATY**

PODŁUGOWATY* / **PODŁUGIWATY*** ‘mający wydłużony kształt, podłużny’ To jeszcze u mnie i jest półmiska taka, nu podługiwata taka Użp01Kar262 Wszystkie takie czuć [trochę] podługowate Bht98Pab108

[*żMlp* podług’ivata Użp01Kar262 *Mlm* podługowate Bht98Pab108]

PODŁY ‘świadomie wyrządzający krzywdę, podły, zły’ Takie brązowe mrówki, to podle Skr99Pab150 ♦ Podły jak czort → **CZORT** *m*

[*mMlp* podły Bkb83a)Giu96 BL82Giu230 *Mlm* podle Skr99Pab150]

PODMAŚLIĆ *dk* ‘dodać masła’ B32Dom244

[*bzk* podmaścić B32Dom244]

PODMAZAĆ* / **PUDMAZAĆ•** *dk* ‘dołożyć trochę zaprawy murarskiej’ Potam trocha
pudremontowali [...] pudmazali troszeczką, pudklajili, pudłoga wysmarowali
Ong01Kar493

[*prze1lm* pŭdmazal’i Ong01Kar493]

PODMIATAĆ *ndk* ‘zamiatać’ A co tam jemu dadzo [jaką pracę] ulica podmiatać?
Kmn99Kar86

[*bzk* podmiatać B32Dom244 Kmn99Kar86]

PODMIEŚĆ *dk* ‘zamieść’ B32Dom244 i in.

podmiotszy *ipu* W91Ado88

[*bzk* podmieść B32Dom244 *ipu* podm’otšy W91Ado88]

PODMIOTKA¹ *ż* ‘zelówka’ B32Dom244 → **PODNOSEK** *m*, **PRZECIAŹKI** *lm*

[*Mlp* podmiotka B32Dom244]

PODMIOTKA² *ż* ‘rodzaj zakwasu’ Albo jeszcze zrobić podmiotka na kwas

Orn73b)Mas216 Utuszyć i ta kasza, i wtenczas ta podmiotka rozprowadzić wodę

Orn73b)Mas216

[*Blp* pødm’otka/pødm’otka Orn73b)Mas216]

PODMÓWIĆ• *dk* ‘namówić’ Chiba matka podmówiła W86Dub79 → **PODKURSTAĆ** *dk*

[*prze3lp* *ż* podmówiła W86Dub79]

PODMUCHAĆ• *dk* ‘dmuchać jakiś czas’ Wdg99Pab234 ♦ Przeciw wiatru/przed wiatrem nie
podmuchasz → **WIATR** *m*

[*przy2lp* podmuchaš Wdg99Par234]

POD MYSZKA *ż* *anat.* ‘miejsce pod pachą’ Pod myszku przyniesisz Ł67ParII-53

[pod myškŭ Ł67ParII-53]

PODNASZAĆ SIĘ• *ndk* ‘rosnąć – o cieście’ Oni [ciasto na bułki] padnaszają się

Orn73b)Mas217 → **PODCHODZIĆ**² *ndk*,

[*ter3lm* pødnašajon s’ə Orn73b)Mas217]

PODNIEBIENIA *ż, n* / **PODNIEBIENIE** / **PADNIEBIENIA** *n* / **PUDNIEBIENIA**

/ **PADNIEBIENIA** *ż* **1. anat.** ‘górne sklepienie jamy ustnej’ Przyklijła się skórka du

pudnibienia Łpt72Zda188; **2.** ‘wewnętrzna, górna powierzchnia pieca chlebowego’ Z

padniabienia wypadli dwie cegły Łpt72Zda188 W piecu [nazywa się] padniebieńja, u mnie

i teraz jest taka piec Kmj99Pab92 Nazywała się góra podniebienie, a dół podkładka

taka Wjd99Pab225

[*z*Mlp podnieb'eńjə Kmj99Pab92 p^udńib'eńa zC,MsIp podneb'eńi Łpt72Zda188 *z*Nlp padn'eb'en'ej Orn73c)Masl78 *z*Nlp /podneb'eńo Łpt72Zda188 *n*Mlp podnieb'eńe Wjd99Pab225 podneb'eńe *n*Dlp padnab'eńa nC,MsIp podneb'eńu Łpt72Zda188 padn'eb'en'u Orn73c)Masl78 *n*Nlp podneb'eńem Łpt72Zda188]

PODNIEŚĆ *dk* 1. 'pomóc nieść' B32Dom244; 2. 'wręczyć, podać' A mnie popadła dla tego księdza te kotliety podnieść Użp01Kar262 Menża matka syru podniesie Ł67ParIII-45

[*bzk* podnieść B32Dom244 podnieść Użp01Kar262 *przy3lp* podnes'i Ł67ParIII-45 *roz*k *lp* podnieś B32Dom244]

PODNIEŚĆ SIĘ• *dk* 1. 'podnieść się, unieść się' Bkb84Ado14 → **PODJAĆ SIĘ** *dk*; 2. 'wyrosnąć – o cieście' A później podniesi się on w góra Orn73b)Masl216 **podniewszy się** *ipu* Pył do góry podniewszy się Bkb84Ado14

[*przy3lp* podn'es'i s'ə Orn73b)Masl216 *ipu* podniewszy się Bkb84Ado14]

PODNOSEK* / **PADNOSEK** / **PADNOSAK** / **PUDNOSEK** *m* 'zelówka' Przybijim padnoski i będą jeszcze dobre buty Łpt72Zda188 → **PODMIOTKA**¹ *ż*

[Mlp padn'osak/pudn'osek/padn'osek M,BIm padn'oski Łpt72Zda188]

PODNOSIĆ *ndk* 'podawać, wręczać' Ja w strachu [...] podnosić temu księdzu Użp01Kar262 Ja podniosła [tak], żeby mogliby z prawo ręko wzięść z tej półmiski Użp01Kar262 Nu i podnosisz, teraz, siedzi pani przy stole, żeby wiedzieć z której strony Użp01Kar262

[*bzk* podnos'ić *ter2lp* podnos'is Użp01Kar262 *przy1lp* podnosa Użp01Kar262]

PODNOSIĆ SIĘ• *ndk* 'rosnąć – o cieście' Niechaj podnoszą się te pączki Orn73b)Mas217 → **PODCHODZIĆ**² *ndk*

[*ter3lm* podnošon s'ə Orn73b)Mas217]

PODNOSKA *ż* 'twarda skóra wewnątrz buta, do której przybija się podeszwę' Wdz71Giu320 → **PODESZWICA** *ż*

[Mlp podnóska Wdz71Giu320]

PODNOŻKA• / **PUDNOŻKA**• *ż* 1. 'podstawienie nogi komu' Ja z jim weźnim się buwało i ja jego nie moga przewalić bez podonżki tej, ni on mnie Ong01Kar96; 2. *lm* 'rodzaj pedałów w krosnach' Tam podnożki takie jest i ja nastempuje, nogami przestempuje Kml96Mar110 A [to] co nogi stawi si i depcze sie, to nazywa sia podnożki Nwd73Wer85 → **DEPTAK** *m*

[Dlp pūdnošk'i Ong01Kar496 Blp podnoška K01a)Kar155 MIm podnoški Kml96Mar110 podn'oški Nwd73Wer85]

PODOBAĆ *ndk co* ‘upodobać sobie’ Ten znaczy jej syn, tylko jedynak był [...] i on jej podobał i ożenił się z nią Ejs99Smu155

[*bzk* podobać Ł95Kar53 Ł97a)Kar76 *prze3lp m* podobał Ejs99Smu155]

PODOBAĆ SIĘ• *ndk dla kogo* ‘podobać się komu’ Nie podobają się dla aparatu nasze mordy Kwn99Zie24 Dla mnie najbardziej podoba się W01Mas59 Dla mnie tam nie bardzo się podoba Brs96Mar38

[*ter3lp* podoba się W01Mas59 podoba s’ę Brs96Mar38 *ter3lm* podobają się K99Zie24]

PODOBIADEK / PUODOBIADEK *m* ‘drugie śniadanie’ Zaniósł na polia pudubiadek Łpt72Zda188

[*Mlp* pudob’adək Mjs73Ana28 M,*Blp* pudub’adek/podob’adek Łpt72Zda188]

PODOBNY *na kogo, na co* ‘mający zbieżne cechy, podobny *do kogo, do czego*’ Na ojca podobny Mhl12Ost130 Oniż podobne na psie języczki te listki takie, babki, wiecie? Bht98Pab194 Na co podobny B32Dom207 Byli szerszni, oni podobne na te gili Trk06Rut362 → **POCHOŻY*** ♦ Podobne jak rodzone bracia ‘podobni jak dwie krople wody’ BL82Giu228 → **BRAT** *m*

[*mMlp* podobny B32Dom207 Mhl12Ost130 *Mlm* podobne BL82Giu228 Bht98Pab194 Trk06Rut362]

PODODIEJALNIK* / **PADODIEJALNIK** *m* ‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Giu115 i in. → **CZECHŁO** *n*

[*Mlp* padodi’jalnik Bkb73Giu115 padadi’jalnik Bkb73Giu121 *Mlm* podobne BL82Giu228]

PODOIĆ *dk* ‘wydoić’ Macham jej, choć, choć, koza podój Stc96Mar82
podoiwszy *ipu* Przyszła krowa podoiwszy Bjw97Dwi76 Jak ty iszczę spał, to ja już była krowy podoiwszy Łpt72Zda82

[*bzk* podoić B32Dom244 *roz k lp* pod’oĵ Stc96Mar82 *ipu* podoiŃy Bjw97Dwi76 po’do’liŃy Łpt72Zda82]

PODOŁAĆ SIĘ• *dk* ‘pomocować się, spróbować kto silniejszy’ Chodź, podołamy się, pójdź w dółki W99Rie75

[*przy1lm* podołamy się W99Rie75]

PODOŁKI / PODOŁY / PUDOŁY *lm* ‘dół spódnicy, płaszcza’ Ty Maryśka pupraw pudoły, wyrównaj, bo oni wyszli krzywe Łpt72Zda188

[*Mlm* podołki W99Rie71 M,*Blm* pod’oły/pud’oły Łpt72Zda188]

PODOŁY *lm* → **PODOŁKI** *lm*

PODONKI *lm* ‘męty, fusy w cieczy’ B32Dom244

[*Mlm* podonki *Blp* B32Dom244]

PODOROŻNIK* / **PADAROŻNIK** *m bot.* ‘babka lancetowata’ To ta babka, mnie tak zdaje się, to podobne, to na pewno ta babka, to padarożnik, to psie języczki, to babka ta. [...] mnie się zdaje, że to ten padarożnik [...] Bht98Pab194 → **BABKA**⁴ *ż*

[Mlp padarożnik Bht98Pab194]

PODOSINIAK* / **PADASINIAK*** *m bot.* ‘grzyb koźlarz czerwony’ Marynować to musi dobrze i borowiki i padasiniaki i maśliaki L13wKAr370

[B/m padas’ińak’i L13wKAr370]

PODOŚKA *ż* ‘część metalowa w drewnianych osiach’ W99Rie71

[Mlp podośka W99Rie71]

PODÓŁ* *m* ‘dno pieca chlebowego’ Wymiatali podół żeby czysty był Kjd01Kar287 → **POD**² *m*

[Blp poduł Kjd01Kar287]

PODPACHA* *ż* ‘wglębie pod stawem ramiennym, pacha’ [...] ja tego bachuruka du podpachy [...] Ja wstałem ni siaki, ni taki, jak pijany, nie pijany taki i tego bachura du pot pachy ji tam do jich, du rowu tego Żgw01Kar483 → **POD MYSZKA** *ż*

[Dlp potpaży Żgw01Kar483]

PODPALIĆ *dk* ‘rozniecić ogień’ Podpalić piec B32Dom244

[bzk podpalić B32Dom244]

PODPASKA *ż* ‘fartuch noszony na spódnicy, zapaska’ W99Rie71

[Mlp podpaska W99Rie71]

PODPĘDZAĆ *ndk* ‘zmuszać do szybszego poruszania się, popędzać, poganiać’ B32Dom244

[bzk popędzać B32Dom244]

PODPIEC* *m* ‘wnęka, wgłębienie pod piecem’ A pójdzieci wy, gałgani, do podpieca W82Tur116 W podpiecu W82Tur116

[Dlp potpęca Mslp potpęcu W82Tur116]

PODPINKA / **PUDPINKA** *ż* **1.** ‘rzemień łączący dwie hołoble w zaprzęgu jednokonnym’ Padpinka ona pudtrzymuji hałobli, żeby ni zniżali się i mucuji cała upręż Łpt72Zda188; **2.** ‘ciepłe przypinane podbicie w ubraniu’ Kurtka z podpinką W99Rie71; **3.** ‘poszwa na kołdrę’ W73Giu115 i in. → **CZECHŁO** *n*

[Mlp potpinka W73Giu115,121 putp’ińka/patp’ińka/potp’ińka Łpt72Zda188 Nlp podpinką W99Rie71]

PODPISAĆ• *dk* 1. ‘zaprenumerować *co*’ Bo i Kraszewski to cały jest podpisany [...]

Bht98Pab180 → **PODPISAĆ SIĘ** *dk*; 2. *komu co* ‘przepisać na kogo, zapisać *komu*’ To wot ona wszystko podpisała, cały majontek mnie Ł67ParII-13

[*prze3lp* ż potpisała Ł67ParII-13 *ibt m Mlp* podpisany Bht98Pab180]

PODPISAĆ SIĘ *dk* 1. ‘wziąć ślub cywilny’ A teraz oni podpisali się i żyją, dzieci w kościele pachrzcili B96Kol188; 2. *na co* ‘zaprenumerować *co*’ Podpisać się na [gazetę] „Orkę”

B32Dom244 → **PODPISAĆ** *dk* 1

[*bzk* podpisać się B32Dom244 *prze3lm* podpisali się B96Kol188]

PODPISKA ż ‘przedpłata, prenumerata (gazet)’ B32Dom244

[*Mlp* podpiska B32Dom244]

PODPISYWAĆ• *ndk* ‘prenumerować’ Można, można, gazety podpisują Krn96Mar117

[*ter3lm* potpisują Krn96Mar117]

PODPIŚ• ż ‘podpis’ Nu potem ja zbierał takie podpisi, gdzie człowiek [osób] dwadzieścia pięć my podpisali Ikż96Mar15 [...] też robimy podpisi te, żeby co wiecej podpisać, to nie wyrzuci tego papierka Ikż96Mar17

[*Blm* p'otpiśi Ikż96Mar15,17]

PODPIWSZY *ipu w funkcji przym* ‘nietrzeźwy, pijany’ To pani już jak widzi, że podpiwszy, „panie Łukaszu, niech pan przejdzie jedno desko przez cały pokój” Użp01Kar264 →

PIJANY

[*ipu* potp'ifsy Użp01Kar264]

PODPŁOMYK *m* ‘zwykle prostokątny placuszek z jęczmiennej mąki’ Jeszcze taki byli pieczone z jęczmiennej monki, takie krajało się kawałeczki i to nazywało się podpłomyk [...] i to nie było z maku Isz96Mar190

[*Mlp* potpłomyk Isz96Mar190]

PODPŁOT *m* ‘miejsce pod płotem’ Pełna podpłoty W82Tur116

[*Mlp* potpłot *Mlm* potpłoty W82Tur116]

PODPOWIATKA ż ‘przewiewna szopa dobudowana do obory, stodoły’ Podpowiatka na drzewo Brs01Czy100 → **POWIATKA** ż, **POWIEĆ** ż

[*Mlp* potpov'atka Brs01Czy100]

PODPRAWIĆ *dk* ‘trochę poprawić’ B32Dom244

[*bzk* podprawić B32Dom244]

PODPROWADZAĆ *ndk* ‘zwodzić, oszukiwać, wyprowadzać w pole’ B32Dom244 →
ZAWODZIĆ¹ *ndk*

[*bzk* podprowadzać B32Dom244]

PODPROWADZIĆ *dk* ‘zwieść, oszukać, okpić, wyprowadzić w pole’ B32Dom244

♦ Podprowadzić pod bank → **BANK** *m*

[*bzk* podprowadzić B32Dom244 *prze1lm* *potprova3’il’i* Jrz96Mar64]

PODPUCHNĄĆ•*dk* ‘trochę spuchnąć’ My zleźli, jidziem, a ja, znaczy, z tyłu ide i, znaczy, płacze, ja prosto potpuchła Chr96Mar205

[*prze1lp* z *potpuxła* Chr96Mar205]

PODRABIAĆ SIĘ• *ndk* *za kogo* ‘udawać kogoś’ Podrabiam się za osobę genialno Ł95Kar41

[*ter1lp* *podrab’am s’e* Ł95Kar41]

PODRAPKOWAĆ *dk* ‘zabronować’ W82Tek290 → **ZABRONOWAĆ** *dk*

[*bzk* *podrapkować* W82Tek290]

PODRAD *m* ‘zlecenie dostawy na piśmie, list przewozowy’ B32Dom244

[*Mlp* *podrad* B32Dom244]

PODRADCZYK *m* ‘dostawca’ B32Dom244

[*Mlp* *podradczyk* B32Dom244]

PODRAMECZKA *ż* ‘nieduża ramka na fotografię, obrazek’ Taka jest podrameczka bardzo ładna Brz96Mar173

[*Mlp* *podramečka* Brz96Mar173]

PODRĘCZNICZEK *m zdr* od podręcznik’ Ł97a)Kar75

[*Mlp* *popdręczniczek* Ł97a)Kar75]

PODRĘKA *ż* ‘pod rękę’ W83Tur23 i in. ♦ Za podręka ‘pod rękę’ Wziął żona za podręka W83Tur23 Za podręka wziewszy prowadzo Żgw01Kar488

[*M,Blp* *podręka* W83Tur23 *Blp* *podreńka* Żgw01Kar488]

PODROBIĆ *dk* ‘rzucić urok’ Teściowie jej podrobili. Za Lidę jeździli do takiego, co pdrabia. Sam ten baćko mnie mówił, że jej podrobili. Jak przychodzi ta pora, co ją podrobili, to taki ból chwycił wszędzie Ppk06Stra192

[*ter3lp* *podrabia prze3lm* *podrobili* Ppk06Stra192]

PODROBNIĘ *ndm* ‘szczegółowo’ Napisz wszystko podrobnie Bjw97Dwi120 →

DETALICZNIE *ndm*

[*podrobnie* Bjw97Dwi120]

PODROST**m* ‘dorastający chłopiec, dziewczynka, podłotek’ Dwie takie wnuczki, o, już podrosty K02Kar343 → **PODŁOTEK*** *ż*

[Mlm podrosty K02Kar343]

PODROSTEK / **PADROSTEK** / **PADRASTEK** *m* ‘dorastający chłopiec, wyrostek; też dorastająca dziewczynka, podłotek’ Padrostek już niczego sobie, moży baćku pomagać Łpt72Zda188 My tam i śpiawaliśmy, my, dzieciuk jeszcze byłam, taka nu, podrastek, mniejsza jak ta ot wnuczka L13Kar373

[Mlp podrostek B32Dom244 podrastek L13Kar373 pod^lroste^ak Bkb83Giu81 podr^lostek/pudr^lostek/padr^lostek Łpt72Zda188]

PODROZUMIEWAĆ *ndk* *coś pod czymś* ‘domyślać się czegoś w czymś’ B32Dom245

[bzk podrozumiewać B32Dom245]

PODRÓWNAĆ *dk* ‘trochę wyrównać’ B32Dom245

[bzk podrównać B32Dom245]

PODRÓWNYWAĆ *ndk* ‘trochę wyrównywać’ B32Dom245

[bzk podrównywać B32Dom245]

PODRÓŻ *m* ‘podróż’ Szczęśliwy podróż młoda wyprawia B32Dom245

[M,Blp podróż B32Dom245]

PODRYWAĆ *ndk* ‘niszczyć, psuć’ B32Dom245 ♦ Podrywać autorytet ‘podkopywać autorytet’ B32Dom245

[bzk podrywać B32Dom245]

PODRZEĆ* / **PODARĆ** / **PUDARĆ** *dk* ‘podrzeć’ Chciała pudarć kartka Łpt72Zda187 Ja majtki [spodnie] podarłam W82Tur103

[bzk p^lodarc’/pud^larc’ Łpt72Zda187 prze1lp *m* podarłam (sic!) W82Tur103 przy1lp p^lodża Łpt72Zda187 przy2lp p^lodżyś przy3lp p^lodży przy1lm p^lodżym przy2lm p^lodżyc’a przy3lm p^lodżo Łpt72Zda187]

PODRZEĆ SIĘ* / **PODARĆ SIĘ*** *dk* ‘pokłócić się lub pobić się’ Żona oddzielnie żyje, ponieważ jak tam podżżo sie jak koci i tak oddzielnie mieszka Kbs99Pab145

[przy3lm pożżo sie Kbs99Pab145]

PODRZEŻNIAĆ *ndk* ‘przedrzeźniać’ B32Dom245 → **DRAŻNIĆ** *ndk* 1

[bzk podrzeźniać B32Dom245]

PODRZUCIĆ *dk* ‘położyć gdzieś po kryjomu, podrzucić’ Ł67ParII-11

podrzuciwszy *ipu* Chłopczyka znalazli pod dembem, podrzuciwszy jaka tam młoda dziwka była Ł67ParII-11

[*ipu* podżuc'ifšy Ł67ParII-11]

PODSANKA *ż* 'doczepiane sanki pomocnicze do wożenia dłużyc' Wdz71Giu321 →

KARUKI *lm*

[*Mlp* podsánka Wdz71Giu321]

PODSECHNAĆ *dk* → **PODESCHNAĆ** *dk*

PODSIAŚĆ *dk* 'przysiąść się, dosiąść się do kogo' B32Dom245

[*bzk* podsiaść B32 Dom245]

PODSIEDZIOŁEK / **PADSIEDZIOŁEK** / **PUDSIEDZIOŁEK** *m* 'część uprzęży

zakładanej na grzbiet konia przy hołoblach' Poprzym pudsiziołek przychodzi pudpinka i trzyma hałobli Łpt72Zda188

[*Mlp* podsiediołek W99Rie71 M,*Blp* puts'iz'iołek/pots'eż'iołek/pats'aż'iołak Łpt72Zda188]

PODSINIAĆ *ndk* 'dodawać farbki/ultramaryny do krochmalenia białizny' B32Dom245

[*bzk* podsiniać B32Dom245]

PODSINIĆ *dk* 'dodać farbki/ultramaryny do krochmalenia białizny' B32Dom245

[*bzk* podsinić B32Dom245]

PODSKREBACZ *m* 'najmłodszy syn' To samo podskrebacz zostałśia W82Rei37 →

POSKROBEK* *m*, **POSKREBUSZEK** *m*

[*Mlp* potskrebacz W82Rei37]

PODSTAWEK *m* → **PODSTAWKA** *ż*

PODSTAWKA *ż* / **PODSTAWEK** *m* 'spodek pod szklankę, filiżankę' Krużka z podstawkej

Ł13Kun452 → **BLUDECZKO** *n*

[*mMlp* podstawek B32Dom245 *żMlp* podstawka B32Dom245*Nlp* potstafkę Ł13Kun452]

PODSTĄPIĆ *ndk* 'podejść do kogo, zbliżyć się' B32Dom245 → **DOSTĄPIĆ SIĘ** *ndk*

[*bzk* podstąpić B32Dom245]

PODSTRZECHA / **PASTRZECHA**• *ż* 'miejsce pod okapem strzechy' Rozciągni sznur

koło podstrzechi W82Tur116 Kiedy nia mieli jakiej pastrzechi, kiedyści dachi taki niski byli, opuszczony, to pod te postrzechi składali drzewa Igl04Rut491 Dawniej jak słomo kryli, to byli takie wienksze padstrzechi, to tam pad strzechami była [drzewo] złożona Ppl08Rut62 → **PODSTRZESIE** *n*

[*Mlp* po(t)stšexa *Dlp* potstšeži W82Tur116 pastrzechi Igl04Rut431Ppl08Rut62]

PODSTRZESIE• *n* 'miejsce pod okapem strzechy' Poszła wiesić białizna koło podstrzesia

W82Tur116 → **PODSTRZECHA** *ż*

[Mlp potstšeša Dlp potstšeša W82Tur116]

PODSUSIEDZIE *n* ‘zamieszkiwanie kątem w cudzym domu’ B32Dom245 ♦ Na podsusiedziu ‘kątem’ B32Dom245

[Mlp podsusiedzie Dlp podsusiedzia Mslp podsusiedziu B32Dom245]

PODSWATAĆ• *dk* ‘poswatać’ I tam podswatali starszego człowieka, no on tam nie nadawał się na męża, ale na przykład miał dom, miał książeczki [oszczędnościowe], no i ona wyszła za mąż Sdr99Pab166

[prze3lm potsfatali Sdr99Pab166]

PODSYPAĆ• *dk* ‘podłożyć kwoce jajka do wysiadywania’[...] to dwanaście sztuczek [kurcząt] mam, [...] i posadzili, podsypali ich te cztery, to ona [kwoka] ich prowadzi, wie, wszędzie Mdn96Mar153 [...] ja kupiłem dwadzieścia jajek kaczynych i podsypałem na chlawuszkę Żgw01Kar487 Wtenczas podsypałasz pod kura z czapki [...], z czapko podsypywać, oni wszystka razem wychodzą Żgw01Kar487 Zaniósłem [jajka] z czapku, kura odjełem, w gniazdo podsypałem Żgw01Kar487

[prze1lp m potsypałem prze2lp m potsypałaś (sic!) Żgw01Kar487 prze1lm potsypali Mdn96Mar153]

PODSYPYWAĆ *ndk* ‘podkładać kwoce jajka do wysiadywania’ Jajeczki [...] z czapko podsypywać [trzeba] Żgw01Kar487

[bzk potsypyvac’ Żgw01Kar487]

PODSYTA / PADSYTA / PUDSYTA *ż* ‘woda z dodatkiem słodzonego, tartego maku’ Z podsytą Bkb08Rut95 Padsyty jak zjesz, to pić ni chce się Łpt72Zda189 → **SYTA** *ż*

[Mlp pots'yta/puts'yta/pats'yta Dlp pats'yty Łpt72Zda189 Nlp podsytą Bkb08Rut95]

PODSZPILIĆ / PADSZPILIĆ / PUDSZPILIĆ *dk* ‘podpiąć’ Padszpil jedna poła, tak lepiej będzie zbierać kartofli Łpt72Zda189

[bzk patš'pil'ic'/putš'pil'ic'/potš'pil'ic' rozk lp patš'pil' Łpt72Zda189]

PODŚCIŁKA *ż* → **PODŚCIÓŁKA**• *ż*

PODŚCIÓŁKA• / **PADŚCIŁKA** / **PODŚCIŁKA** / **PUDŚCIŁKA** *ż* **1.** ‘słoma, którą podściela się w oborze, w stajni’ Jak ni ma słomy na pudściłka, to i gnoju ni będzie Łpt72Zda189; **2.** ‘prześcieradło, płachta’ Z kądzieli pościółki takie tkali Mdn99Pab191 → **PŁACHTA** *ż*

[Mlp podściłka Trk06Rut364 puts'c'iłka/pats'c'iłka/pots'c'iłka Łpt72Zda189 Blp puts'c'iłka Łpt72Zda189 Blm pos'c'ułki Mdn99Pab191]

PODŚMIECHAĆ SIĘ• *ndk* ‘lekko się uśmiechać’ A tu widzę idzie tak po prostu idzie i podśmiecha się Bht98Pab155

[*ter3lp* podśmiecha się Bht98Pab155]

PODŚNIEŻNIK *m* ‘*bot.* przebiśnieg’ Brs01Czy100

[*Mlp* pots’neźnik Brs01Czy100]

PODŚPIEWÓWKA• *ż* ‘przyśpiewka’ To takie podśpiewówki wszystko byli Nmn81Tek86

[*Mlm* pots’piewufki Nmn81Tek86]

PODŚWIECZNIK* / **PADŚWIECZNIK**• *m* ‘świecznik’ I świece, i świece [stawiają] musi jest padświeczniki, a wtedy po trzy tam, czy co Rkw96Mar56 A u nas ni było elektryczności, to takie świece byli, a te padświeczniki takie ładne Rzc98Ost-nmw25

[*Mlm* pats’wlečníki Rkw96Mar56 pats’wlečníki Rzc98Ost-nmw25]

PODŚWINEK *m* ‘młody wieprzek, wieprzak’ B32Dom245 → **KABANIUK** *m*

[*Mlp* podświnek B32Dom245]

PODTRZEŻWIEĆ *dk* ‘nieco otrzeźwieć’ B32Dom245

[*bzk* podtrzeźwieć B32Dom245]

PODTRZYMANY ‘używany, nie nowy’ B32Dom245

[*mMlp* podtrzymany B32Dom245]

PODTRZYMYWAĆ *ndk* *kogo* ‘wspierać, udzielać poparcia’ B32Dom245

[*bzk* podtrzymywać B32Dom245 Ł97a)Kar76]

PODTUSZYĆ SIĘ• *dk* ‘podpiec się, poddusić się’ Podtuszy się kurka w duchuweczce W82Rei37

[*przy3lp* pottuszy sie/pottłuszy sie W82Rei37]

PODUCZYĆ SIĘ• *dk* ‘poduczyć się’ Onk99Ado50

poduczwszy się *ipu* Czy on już poduczwszy sia trocha? Onk99Ado50

[*ipu* pödučýšys’a Onk99Ado50]

PODUMYWALNIK *m* ‘stojak pod miskę do mycia’ Brs01Czy100

[*Mlp* podumyval’nik Brs01Czy100]

PODURNIEĆ• *dk* ‘zgłupieć’ Wy sami piersz podurniejecie Pps91Kru181 →

ZDURNIEĆ *dk*

[*przy2lm* pödurn’lejac’e Pps91Kru181]

PODWAŁ *m* 1. ‘piwnica’ Ja bała sie leżć do tego podwału Bjw97Dwi120 To zbierało się gdzie trzeba, to podwał jaki, to okna Drś96Mar26 → **PIWNICA** *ż*; 2. ‘suterena’ B32Dom245

[*Mlp* podwał B32Dom245 podvł Drś96Mar26 Dlp podwału Bjw97Dwi120]

PODWIACZÓRAK *m* → **PODWIECZOREK*** *m*

PODWIECZOREK / **PODWIACZÓRAK**• / **PODWIECZÓREK** *m* ‘posiłek między obiadem a kolacją, podwieczorek’ To podwiaczurak dajo o jakiej czwartej godzinie
Użp01Kar257

[Mlp podwieczórek W83Tur17 podvečorek Ł67ParIII-15 podvečurek Wtr82Saw82 Blp podv’ačurak
Użp01Kar257]

PODWIECZÓREK *m* → **PODWIECZOREK****m*

PODWŁADNY *rzecz* ‘podlegający komuś służbowo’ B32Dom249 ♦ Przeciagnąć
podwładnego → **PODCIĄGNAĆ** *dk*, **PRZECIAGNAĆ** *dk*

[Blp podwładnego B32Dom249]

PODWOROTNICA* / **PADWAROTNICA**• *ż* ‘próg w stodole’ Jak chcesz wjechać du gumna, musowie padwarotnica wyrzucić Łpt72Zda182 Ni musicia parć tych drzwi, udłożcia padwarotnica i same udemkno sie Łpt72Zda183

[Blp padvar'otnica Łpt72Zda182,183]

PODWORZ *m* → **PODWÓRZ** *m*

PODWÓREK / **PODWÓRAK** *m* ‘plac przy domu, podwórko’ Nasz podwórek Ł95Kar42
Tu doniosła do drzwi, odpoczęła troche, alie jego wyniosłam na podwórek, wyniosła
Bjw96Mar127 Stoły powynaszami na podwórak i tedy śpiewami rozmajite pieśni
Wtr84Saw173 Przyjeżdżamy my na swój podwórek Chr96Mar206 → **PODWÓRKA** *ż*,
PODWÓRZ *m*; ♦ Z podwórka ‘z zewnątrz, z nadworu’ I w środku tak pięknie i z
podwórka pięknie Brz96Mar172

[Mlp podwórek Bjw97Dwi36 podwurek Ł95Kar42 podvurak Wrn08Koz32 podwórek Ł97a)Kar79 Dlp
podvurka Brz96Mar172 Blp podvurek Bjw96Mar127 Chr96Mar206 podvurak Wtr84Saw173]

PODWÓRKA• *ż* ‘plac przy domu, podwórko’ Ta podwórka Ł95Kar38 Jak my mogli
wykorzystać ta podwórka Ł95Kar42 → **PODWÓREK** *m*,

[Blp podvurka Ł95Kar38,42,48]

PODWÓRZ / **PODWORZ** *m* ‘plac przy domu, podwórze’ Każdy musiał mieć uporządkony
podwórz Bht98Pab105 Wyjdzisz na podwórz Bjw97Dwi120 I wot wie co, ta noc ja jego
jeszcze na podwórz wynaszam, wynaszam jeszcze jego na podwórz Bjw96Mar127 I
wynosić to wszystko na podwórz, na podwórz, żeby tego nie było. Wszystko to
wytrachajut i na powrót do domu B96Doł213 Jak tylko ja wyjda na podwórz, tak oni [...] Ł67ParI-19 Pójdzimcia na podwórz pusiedzieć chwilka Łpt72Zda189 Huliali tam, potem
tańczyli na podworzu Krn96Mar116 Bywała wyjdu na podworz Bj99Ado73 Jak tylko ja

wyjdą na podwórz, to oni z binoklem tutaj Dgd82a)Par221 Stoją koni na podwórzu
B32Dom245 → **PODWÓREK** *mż* ♦ Schodzić/wyjsć na podwórz ‘wyjsć do ubikacji’
B32Dom245 Brzuch jej boli, w nocy trzy razy chodziła na podwórz Łpt72Zda189

[Mlp podwórz Bht98Pab105 podvoš W82Tur92 Dlp podwórza B32Dom245 Blp podwórz B32Dom245
B96Doł213 podvuš Dgd82a)Par221 podvuž Bjw97Dwi120 podvuš Ł67ParI-19 Bjw96Mar127]
p'odvuš Łpt72Zda189 pódvoš Bjj99Ado73 Mslp podwórzy B32Dom245 na podvožu Krn96Mar116]

PODWZGÓREK *m* ‘małe wzniesienie, pagórek’ Zbierali się i do kościoła przynosili, po
poświęceniu na placu – u nas taki ładny podwzgórek – to jajki tam kaczali L91Zow547 →
PAGÓREK* *m*

[Mlp podwzgórek L91Zow547]

PODYG *ndm* → **PODLUG** *ndm*

PODYMOWAĆ *ndk* → **PODEJMOWAĆ** *ndk*

PODYMAĆ SIĘ *ndk* → **PODEJMOWAĆ SIĘ**^{1*} *ndk*

PODYMOWAĆ SIĘ¹ *ndk* → **PODEJMOWAĆ SIĘ**^{1*} *ndk*

PODYMOWAĆ SIĘ² *ndk* → **PODEJMOWAĆ SIĘ**² *ndk*

PODYNIA• / **PUDYNIA**• *ż* ‘gliniany garnek na mleko’ W podyniach glinianych

K02Kar281 W tych pudyniach glinianych, tu, tu zbierała się śmietanka K02Kar281 →

PODYNKA *ż*

[Mslm podyńach/pudyńax K02Kar281]

PODYNKA / **PODYŃKA**• / **PUDYNKA**• *ż* ‘zdr od podynia, gliniany garnek bez ucha na

mleko’ Luduk był podpiwszy i pobił mnie podyńka, choć jego chalera W80Tek69

Pożyczyć podynki Bkb84Ado10 Podyńki z mlekiem Orn73c)Masl7 Mleka tu też w

glinianych, nazywali się podynki K02Kar281 → **PODYNIA** *ż*

[Mlp podynka W31Otr83 W83Tur22 W87Smo58 Dlp podynki Bkb84Ado10 Blp podyńka W80Tek69 Mlm
pudyńki K02Kar281 podyń’k’i Orn73c)Masl79]

PODZIAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘znaleźć sobie miejsce, podziać się’ Dzie podzieni się, jak ja tutaj

rudziwszy się Bjj99Ado76 → **DZIAĆ SIĘ**² *dk*; **2.** ‘zniknąć, być nie wiadomo gdzie’

podziawszy się *ipu* Gdzie ona podziawszy się Wtr79Saw207

[przy1lp podzianę się/podzienę się B32Dom245 przy3lp pōz’énis’a Bjj99Ado76 *ipu* poź’afšy s’a
Wtr79Saw207]

PODZIELIĆ• *dk* na co ‘podzielić przez co’ Tego nie podzielisz na dwa Wn99Dwi147

[przy2lp poź’eliš Wn99Dwi147]

PODZIENNIE *ndm* ‘na dniówkę, w systemie opłaty za dzień pracy’ B32Dom245

[podziennie B32 Dom245]

PODZIENNY *rzecz m* ‘wyróbnik, płatny od dniówki’ B32Dom245

[mMlp podzienny B32Dom245]

PODZIÓMKI/PADZIÓMKI *lm* → **POZIOMKI** *lm*

PODZOLISTY• [d-z] ‘bielicowy – o gatunku gleby’ Podzolista ziemia Brs01Czy100

[z̥Mlp potzol’ista Brs01Czy100]

PODZOŁ [d-z] / **POZOŁ** *m rol.* **1.** ‘bielica, gleba bielicowa’ Brs01Czy100; **2.** ‘warstwa podglebia’ Brs01Czy100

[Mlp potzoł/poz’oł Brs01Czy100]

PODZWONIĆ / **POZWONIĆ**• *dk* **1.** ‘zadzwoić, uderzyć w dzwon’ A my dzwon w sobotę zaczępili [...] w niedzielę pozwonili Ikż99Pab72; **2.** ‘zatelefonować’ Sasiadka ma telefon, to ja zajde, podzwonie, to już oni przyleco tutej na miejsce Bbt99Pab223 My wraz podzwonim i dowiem się K96Saw77 A ja nie wiem, czy moja siostra nierodzona nie wie babuni, ot ja wraz podzwonię K02Zie155 I wot poprosisz co, pozwonie tem [...] że w niedzielę będziem pracować Ikż96Mar17 I potem ja pozwonił palićji Rzc98Ost-nmw15 → **ZADZWONIĆ** *dk*

[bzk podzwonić B32Dom245 *prze1lp m* pōzvoñił Rzc98Ost-nmw15 *prze1lm* pozvoñili Ikż99Pab72 *przy1lp* pozvoñe Ikż96Mar17 Bbt99Pab223 K02Zie155 pozwonia L10Rut15 *przy3lm* podzwonim K96Saw77]

PODŻARY ‘pies ciemnej maści z podpalanym brzuchem’ B32Dom245

[mMlp podżary B32Dom245]

PODŻYŁY ‘człowiek w starszym wieku’ Już taki podżyły mężczyzna Bjw97Dwi120 To stary, który popierał stary rząd i tam Polaki, który już no takie podżyłe po lat czterdzieści, które już byli przy starym reżymie Polski Skn96Mar73 A te starsze ludzi, podżyłe, umarszy K02Kar327 → **STARY**², **STARYK** *m*, **STARZEC** *m*

[mMlp podżyły B32Dom245 W96Rie99 podżyły Bjw97Dwi120 Mlm podżyłe Skn96Mar73 podżyłe^a K02Kar327]

POET *m* ‘poeta’ Wypisywał jak poet jaki Wdz95Czy79,86

[Mlp poet Wdz95Czy79,86]

POGANIN•*m* ‘pogard. przezwisko Litwinów’ My nazywamy jich najwięcej „poganiny”, nie lubim Litwinów Iwt06Mor117

[Mlm poganiny Iwt06Mor117]

POGANSTWA *ż* ‘pogaństwo’ Ł67ParIII-44

[Mlp pogánstva Ł67ParIII-44]

POGASIĆ *dk* ‘uiścić, spłacić zadłużenie’ Pogasić należność B32 Dom245 Pogasić rachunek B32Dom245

[*bzk* pogasić B32Dom245]

POGAWĘDKA *ż* ‘rozmowa’ Nie wiem, bo to była jakaś pogawędka, że tylko na dwa lata [będzie ten ksiądz], alie może nie Isz96Mar199 → **GADANIE**

[*Mlp* pogawentka Isz96Mar199]

POGIBNAĆ• *dk* ‘zginać, stracić życie’ Tatuś rano [wcześnie] pogib Brs02Rie52 → **PRZEPAŚĆ**² *dk*, **ZGINAĆ** *dk*

[*ter3lp* poǳip Brs02Rie52]

POGLĄD *m* ‘wygląd’ W82Tur96 ♦ Na pogląd ‘z wyglądu’ W82Tur96

[*M,Blp* pogląont W82Tur96]

POGLĄDAĆ *ndk* → **SPOGLĄDAĆ*** *dk*

POGLADZIĆ / **PUGLADZIĆ** *dk* ‘pogłaskać’ Puchwalił jego, pugładził rękę pu główce i cukierka dał Łpt72Zda189

[*bzk* pogłʌʒ’ic’/pugłʌʒ’’ic’ *prze3lp m* pugłʌʒ’ił Łpt72Zda189]

POGNIĆ• *dk* ‘zgnieć’ Ł95Kar52 i in. → **ZAGNIĆ** *dk*, **ZGNIĆ** *dk*

pogniwszy *ipu* Sufit pognifszy okropnie był Wdz95Czy84 A kościół to pogniwszy Ł95Kar52

[*ipu* pognifšy Wdz95Czy84 Ł95Kar52]

POGNIEWAĆ *dk kogo* ‘rozgniewać, wywołać w kimś gniew’ B32Dom245

[*bzk* pogniewać B32Dom245]

POGODA / **POHODA** *ż* ‘pogoda’ Wdz71Giu317 → **POWIETRZA*** *ż 2* ♦ Stoi *jaka* pogoda → **STAĆ**¹ *ndk*

[*Mlp* pogoda B32Dom258pogóda Wdz71Giu317]

POGOŚCIĆ SIĘ *dk* ‘pobyć trochę w gościach’ Dawniej lubiła i schodzić gdzie i pogościć się i ubrać się, a teraz nic nie chce się Mdn99Pab193

[*bzk* pogos’c’ic’ s’e Mdn99Pab193]

POGÓRAK *m* → **PAGÓREK*** *m*

POGÓRECZEK *m* → **PAGÓRECZEK*** *m*

POGÓREK *m* → **PAGÓREK** *m*

POGRABOLIĆ• *dk* ‘pomieszać, przegarnąć’ My z bratem pograbolilim łyżko i położyli te łyżki K02Kar313

[przy1lm pograbol'il'im K02Kar313]

POGRYŹĆ• *dk* 'pogryźć' Dcs13Koz396

pogryzsy *ipu* Dcs13Koz396

[ipu pogryšy Dcs13Koz396]

POGRZAĆ• *dk* 'zagrzać' W niedziele poszła, z rana wody pogrzała na gazie [...]

Stc96Mar82

[prze3lp pogżała Stc96Mar82]

POGRZEB¹ *m* 'pogrzeb, pochówek' Ja, o, na pogrzeby chodza śpiewać [...] o, polska

kantyczka mam, tam rozmaita piesnie takia pogrzebna Kjd01Kar279 → **SCHOWANIE** *n*

[Blm pogżeby Kjd01Kar279]

POGRZEB² *m* 'piwnica' B32Dom245 → **PIWNICA** *ż*, **PODWĄŁ** *m*, **SKLEP** *m* **2**

[Mlp pogrzeb B32Dom245]

POGRZEBAC SIĘ• *dk* 'chować swoich zmarłych' [...] jedne pogrzebajo sie w Grejciach, a

drugie w Śmirginiach, a te już wsi teraz ich nie ma, oni zniesione tam Mlr96Mar85 →

POCHOWAĆ SIĘ *dk* **2**

[ter nos lm pogżebajo s'e Mlr96Mar85]

POGRZEBIAĆ• / **PUGRZEBIAĆ**• *ndk* 'grzebać, chować' Ona nie miała takich bardzo

nikogo, sońsiedzi [...] jej [...] pugrzebiali, to ona była umarszy Wdg01Kar446

[prze3lm pūgżab'al'i Wdg01Kar446]

POGRZEBIĆ *dk* 'pogrzebać, pochować' Tam pogrzebili jego na brasławskich mogiłach

Wdz95Czy83 Jego pogrzebili w Polsce, da, tam on skonczył swoja żyźniu Ł67ParIV-3

Chciało się z ksiendzem pogrzebić Brs04Ste109

[bzk pogżebić Brs04Ste109 prze3lm pogżebili Wdz95Czy83 pogżebil'i Ł67ParIV-3]

POGRZEBNY• 'pogrzebowy' [...] rozmaita piesnie takia pogrzebna Kjd01Kar279

Pugrzebna pieśni K02Kar261 → **POGRZEBOWY**

[żMlm po"gżebna Kjd01Kar279 pugżebna K02Kar261]

POGRZEBOWY• 'pogrzebowy' Fotografii jest pogrzebowa i waselna Mtr01Kar238 →

POGRZEBNY

[Mlm pogżebowa Mtr01Kar238]

POGRZYBOWAĆ *dk* 'spędzić jakiś czas na grzybobraniu' Igl04Rut432

[bzk pogrzybować Igl04Rut432]

POHALUK *m* ‘patyk, sucha gałąź, kijek’ Pójdysz po krowa, weź pohaluk Bjw97Dwi120 →
ŻAGARUK *m*

[Mlp pohaluk W86Dub73 Bjw97Dwi64 Blp pohaluk Bjw97Dwi64,120]

POHODA *ż* → **POGODA*** *ż*

POHRIEMUSZKA* / **PAHRIEMUSZKA** *ż* ‘grzechotka – zabawka dziecięca’ W73Giu114
→ **BARABAJKA** *ż*

[Mlp payr’e’muška Bkb73Giu114]

POHUKAĆ•*dk* ‘zawołać’ Pohukaj jego na obiad Ł84Par114 → **POWOŁAĆ** *dk* 1

[roz^z lp poh’ukaj Ł84Par141]

POHULAĆ•*dk* *bnac.* ‘potańczyć, pobawić się’ Nie mielim z czego wesela robić, zakąska
dalim, trocha pohulialim i wszystko Wdg01Kar435 Przeszły czwartek był Jan, powiesili
wianek, potem pohuliaju, pośpiwaju [...] gdzieś inaczej – to nioso i na woda wianki
ploto Wdg01Kar454

[prze^z lm poyul’al’im Wdg01Kar435 przy^z lm poyul’ajũ Wdg01Kar454]

POHULANKA / **PAHULANKA** / **PUHULANKA** *ż* ‘huczna zabawa z piciem alkoholu’
Pjanica ty, nic ni robisz, ciąglia na puhulianki chodzisz i za babami latasz Łpt72Zda189

[Mlp poyul’lanka/puyul’lanka/payul’lanka Blm puyul’lanki Łpt72Zda189]

POJADAĆ•*ndk* ‘zjadać, pożerać’ A taki zwierz duży na wioski szedł na chaty, ludzie
cierpieli, dzieci pojadał, żywioły bardzo L91Zow550

[prze^z lp pojadał L91Zow550]

POJAGODOWAĆ *dk* ‘spędzić jakis czas na zbieraniu jagód’ Igl04Rut432

[bzk pojagodować Igl04Rut432]

POJAŚNICA / **PAJEŚNICA** *ż* ‘krzyż, kręgosłup lędźwiowy’ Coś wlażło i boli w pojaśnicy
W96Rie99 Pajeśnica od schylania boli Bjw97Dwi119 → **WPÓŁ** *m*

[Mlp pojaśnica B32Dom245 pajes’nica Bjw97Dwi119 Mslp pojaśnicy W96Rie99]

POJAŚNIĆ *dk* ‘wyjaśnić, objaśnić’ B32Dom245 → **ROZJAŚNIĆ** *dk*

[Mlp pojaśnić B32 Dom245]

POJAŻDŻKA *ż* ‘wyprawa, podróż, wyjazd’ B32Dom245

[Mlp pojażdżka B32Dom245]

POJECHAĆ•*dk* *na czym, czym, za czym* ‘udać się jakimś środkiem lokomocji, pojechać
czym, za czym, po co’ Pojechał na maszynie K02Kar245 Pojechała do Wilna za
kurczakami Bjw97Dwi84

pojechawszy *ipu* [Sąsiadka] jedna żyje, tak ona w Komajach pojechawszy, tak nie ma, do kościoła [pojechała] Czł96Mar90 A teraz my pojechawszy tam, to dziesięć tysięcy rubli kosztuje Ł95Kar52 Oni byli pojechawszy na święta do domu W91a)Ado100 Była ja raz tam pojechawszy, ale jeszcze dziewczynaj była Smw01Kar267 Córki dwie byli pojechawszy w szkoły [...] potem wnuczka była pojechawszy, wyższa szkoła Str99Pab168 W Wilnie nie była pojechawszy K99Zie25 [...] braci dwa pojechawszy do Polskiej i siostry trzy pojechawszy i wszystkie tam Ncz02Koz70 Byłam pojechawszy rowerem Mtr01Kar239 To on był w Polsce pojechawszy tam z ekskursja Pcn01Kar252 Pojechawszy teraz do domu Ł67ParIII-58 Wtenczas (oni) bywszy pojechawszy Ł67ParIII-57

[*prze3lp m* pojechał K02Kar245 *prze3lp ż* pojechała Bjw97Dwi84 *ipu* pojechawszy Ncz02Koz70 pojechał W91a)Ado100,101 pojechał Ł67ParIII-58 K99Zie25 Ł95Kar52 pojechał Czł96Mar90 Str99Pab168 pojechał Mtr01Kar239 Pcn01Kar252 pojechał Smw01Kar267 Ł67ParIII-57]

POJEMNICZEK /PUJEMNICZEK *m zdr* ‘tu: małe naczynie, pojemnik na przyprawę kuchenne’ Ł13Kun455 → **SZTUKA** *ż*

[*Mlp* pojemniček/pujemniček Ł13Kun455]

POJEŚĆ *dk* ‘najeść się, zjeść’ [Kura] poje tam, czego znajdzie i znowu idzie siadać Bjw99Pab134 Pojeść wszystko B32Dom245 Dwa jajeczki zgotowała, dała pojeść, nu on pojad Pps91Kru175 A co dać pojeść pani, może mleczka? Pkl99Pab68 → **NAJEŚĆ SIE** *dk*

pojadszy *ipu* [...] ni jeden nie wstanie pojadszy [...] zawsze żeby przeżegnał się [po jedzeniu] Pkl96Mar51

[*bzk* pojeść B32 Dom245 pojeść Pkl99Pab68 pojeś’c’ Pps91Kru175 *prze3lp m* poje’at Pps91Kru175 *przy3lp* poje’e Bjw99Pab134 *ipu* poje’at Pkl96Mar51 *war lm* poje’edl’iby Bjw99Pab134]

POJĘTNY• ‘rozumiały’ Ksiądz musi według tego rozmawiać [...] Kazania mówi po polsku, czasami i po prostu, żeby ktoś zrozumiał lepiej. Miesza się, żeby było więcej pojętne B96Życ205

[*ter3lp n* pojętne B96Życ205]

POJŁA *ż* ‘płynny pokarm dla bydła’ Mleka nie dajo, pojło pojo Bjw97Dwi120 Łapczywie piji poją jak szalony Łpt72Zda189 Nalej pojęły do wiadra i zanieś krowom W96Rie100

[*M,Blp* pojął Łpt72Zda189 *Dlp* pojęły W96Rie100 *Nlp* pojło Bjw97Dwi120 pojął Orn94Masl130]

POJMOWAĆ *ndk pod czym* ‘rozumieć przez co’ B32Dom245

[*bzk* pojmosfera B32Dom245]

POJUN* *m* / **PAJUN** *m* ‘cieleń pojone z pojemnika, które nie ssało matki’ Te kupcy kupować już [...] jido, wo tut sysun, tut pajun. A pajun już, on już szerść do głowy tak odwróciwszy sie, już chudziejszy dużo L13Kar370/371

[*Mlp* paj^lun L13Kar370/371]

POKACZAĆ* / **PUKACZAĆ** *dk* 1. ‘potoczyć’ Jajki kaczałim, pokaczasz jajka, potym drugi kacza K02Kar288; 2. ‘wymaglować’ Mówili magieliować, już ładnie, delikatnie, a tak to pukaczać, pokaczać Bjw99Pab124 → **ZWAŁKOWAĆ** *dk*

[*bzk* pukać/pokać Bjw99Pab124 *przy2lp* p^uokać K02Kar288]

POKACZAĆ SIĘ* / **PUKACZAĆ SIĘ*** *dk* ‘poturlać się, poobracać’ Nadojadło siedzieć, choć pokaczam sie Kłw01Kar524

[*przy1lp* pukać s^e Kłw01Kar524]

POKALECZYĆ* *dk* ‘zranić, poranić’ Była pokaleczona dużo ludzi W82Tur118 → **SKALECZYĆ** *dk* 2

[*prze nos* pokaleczona W82Tur118]

POKALECZYĆ SIĘ* / **PUKALECZYĆ SIĘ*** *dk* ‘odnieść rany, zostać rannym’ Mąż tak samo był wyjechałszy na wojna, potym pukalieczył sia Pcn01Kar249 → **SKALECZYĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp m* pukać eczył s^a Pcn01Kar249]

POKAŃCZAĆ ‘ukończyć’ Teraz, wie, takie o niektóre po cztery klasy, po pięć, po sześć pokanczali Kmn99Kar86

[*bzk* pokańczać Kmn99Kar79 *prze3lm* pokanczali Kmn99Kar86]

POKARMIĆ *dk* ‘nakarmić’ Nie wiadomo czym dzieci pokarmić, jak ich pokarmić Bwk99Pab187 Matka pokarmiła, a potem on bardzo jeszcze płkał [...] i drugi raz pokarmiła Mdn99Pab196

[*bzk* pokarmić B32Dom246 pokańić Bwk99Pab187 *prze3lp* z pokarmiła Mdn99Pab196]

POKARPANY* ‘podrapany, pokryty zadrapaniami’ Nogi o takie pokarpane, takie straszne B12Gol123

[*ibt Mlm* pokarpane B12Gol123]

POKAZAĆ *dk* ‘zeznać, złożyć zeznania’ B32Dom246

[*bzk* pokazać B32Dom246]

POKAZAĆ SIĘ* *dk* ‘wydać się, odnieść wrażenie’ Ja tak na numery zobaczyła, tak mnie pokazało się, że litewski autobus Mlr96Mar86

[*prze nos* pokazało s'e Mlr96Mar86]

POKAZANIE *n* 'zeznanie' B32Dom246

[*Mlp* pokazanie B32Dom246]

POKAZYWAĆ *ndk* 1. 'pozwalać zobaczyć, obejrzyć coś' Drn73Par214 i in. ♦ Oczy nie pokazują 'oczy nie widzą' A teraz wot ni moga, nie wychodzi więcej i oczy nie pokazujon dobrze Drn73Par214; 2. 'zeznawać, składać zeznanie' B32Dom246

[*bzk* pokazywać B32Dom246 *ter3lm* pokazujon Drn73Par214]

POKAĆ *ndm* 'zanim; dopóki' Pokąd oni zaczynają wybierać się i to spakować się i nadchodzi ranek Bht98Pab151 Na tance, pani, nie zbierali się, pokont ta nie przyszła taka życia polska Str99Pab171 Blask był na niebie [...] i tak ciongnęło się, pokond on do domu zaszed Pps94Kru174 Był aż do końca, pokont nie pochowany Obc99Rie84 → **POKI** *ndm*, **POKIEM** *ndm*, **POKUŁ** *ndm*, **PÓKI** *ndm* 2, **PÓKIL** *ndm*

[pokąd Bht98Pab151 pokont Obc99Rie84 pokont Pps94Kru174 Str99Pab171]

POKI *ndm* → **PÓKI** *ndm*

POKIEM *ndm* 'zanim, pokąd, dopóki' Wątpie, pokiem w ręce nie weźmie Bjw96Mar136 → **POKAĆ** *ndm*

[pokem Bjw96Mar136]

POKIĆKANY *bnac.* 'pogmatwany, poplątany' W99Rie71

[*mMlp* pokićkany W99Rie71]

POKLONIC SIĘ•*dk* 'zgiąć się, wygiąć się, pochylić się' Wjeżdżali pod pogórak, woz cienżki, workow nałożona i atosa pokłoniła się i zastanowka w drodze Wtr79Saw210

[*prze3lp* z pokłoniła s'e Wtr79Saw210]

POKLÓCONNY• 'skłócony' Oni są pokłóconne K99a)Zie258

[*Mlm* pokłuconne K99a)Zie258]

POKOCIĆ•*dk* 'przewrócić i potoczyć, poturlać' Jak on taka wielka paszcza miał, ten zwierz, jak zagodził jego i pokocił jego, pani. I pokocił jego i zabił L91Zow551 → **PRZEKULIĆ** *dk*

[*prze3lp m* pokocił L91Zow551]

POKOCIĆ SIĘ / **PUKOCIĆ SIĘ**•*dk* 'potoczyć się, poturlać się' Gdzie jajka pokoci się, stukni, to już jego Żgw01Kar488 Biorą jajki malowane, czerwone i po takiej rynience, po kawałku drzewa, żeby się pokociło L91Zow547 Piłka pokociła się na droga Bjw97Dwi117 Na guścincu wzięli się za czuby i pukucili się du rowu Łpt72Zda178 → **PRZEKULIĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp* ż pokoc'ila s'e Bjw97Dwi117 *prze3lp* n pokociło się Ł91Zow547 *prze3lm* pukuc'ili s'e
Łpt72Zda178 *przy3lp* pokoc'i s'e Żgw01Kar488]

POKOJ *m* → **POKÓJ**¹ *m*

POKOJOWY '*przym* od pokój' Brs01Czy102 ♦ Tapeczki pokojowy → **TAPECZKI** *lm*

[*Mlm* pokojowy Brs01Czy102]

POKOLENIA *ż, n* 'pokolenie' Ta średnia pokolenia to inna Ł95Kar38 Ta średnia, młoda pokolenia to inna Ł95Kar42 Ta średnia, młoda pokolenia komuniz zniszczył Ł95Kar42 Ta średnia pokolenia stracona dla polskości Ł97Kar58 My już piąta pokolenia idziem K99Zie23 Ja nie wiem, czy to czwarte, czy piąte pokolenia krewnych K02Zie146

[*żMlp* pokolenia Ł97Kar58 pokoleńa Ł97a)Kar71 pokol'eńa K02Zie146 pokol'en'a Ł95Kar38,42,48 *nMlp* pokoleńa K99Zie23]

POKONFISKOWAĆ[•] *dk* 'skonfiskować' Jzr04Kar68

pokonfiskowawszy *ipu* [...] i zawieźli do kolchozu wszystko pokonfiskowawszy Jzr04Kar68

[*ipu* pokonf'iskovafšy Jzr04Kar68]

POKOŃCZYĆ *dk z kim, czym* 'zerwać kontakty z kim, skończyć znajomość' B32Dom246

[*bzk* pokończyć B323Dom246]

POKOSIĆ *dk* 'skosić kosą lub maszyną' Przydzi się taki o ogród pokosić, wie, ile to trzeba zapłacić? Kmn99Kar92; **2.** 'kosić jakiś czas' Jeszcze sama rucham się i łąka trocha pokosza i ogrod mam posadziwszy Mtr01Kar233

[*bzk* pokosić Kmn99Kar92 *przy1lp* pokoša Mtr01Kar233]

POKOSIĆ SIĘ[•] *dk* 'spojrzeć z ukosa' Człowiek przyjdzi tut, postoji, pokosi sie i pójdzi Ł67ParII-41

[*przy3lp* pokos'i s'e Ł67ParII-41]

POKOSZTOWAĆ[•] *dk* 'skosztować, spróbować jedzenia dla oceny smaku' W91a)Ado99 i in.

pokosztowawszy *ipu* Pierwsza danie ona była pakosztowawszy W91a)Ado99 Trzeba byłoby, żeby ona wszystko byłaby pakosztowawszy W91a)Ado101

[*ipu* pakoštovafšy W91a)Ado99, 100,101]

POKÓJ¹ / **POKOJ** *m* 'pomieszczenie w domu mieszkalnym, pokój' B32Dom263 ♦ Wanny pokój 'łazienka' B32Dom263 → **WANIENKA** *ż*

[*Mlp* pokój B32Dom263]

POKÓJ² *m* ‘spokój’ Bbt99Pab227 i in. ♦ Wieczny pokój ‘wieczny odpoczynek, Panie świeć nad jego/jej duszą; świętej pamięci’ Porządny człowiek był, wieczny pokój Wdk99Pab213 Już mama, wieczny pokój, [gospodarstwo] prowadziła Bbt99Pab225 Moja teściowa, bywała kiedy, wieczny jej pokój, pozwalała, robcie wieczorki Krm01Kar400 W Czerwonym Dworze był hrabia, jeździł ojciec, wieczny pokój, bywało rente zawozi tam, płaci Bbt99Pab227 Wieczny pokój, moja mama udmawiała ud róży [zamawiała chorobę – różę] Bj99Ado70 A moja, wieczny pokój, matka, mówiła [...] Rzc98Ost10 →

ODPOCZNIE *n*, **ODPOCZYNEK** *m*

[*Mlp* pokuj Rzc98Ost10 Wdk99Pab213 Bbt99Pab225,227 Krm01Kar400 pókuj Bj99Ado70,]

POKREWIEŃSTWO *n* / **POKREWIENSTWA** *ż* ‘pochodzenie od wspólnego przodka, pokrewieństwo’ Pokrewienstwa nie była jeszcze taka bardzo daleka K02Zie154 ♦ Dalsze pokrewieństwo ‘dalsza rodzina’ Bkb83Giu81

[*nMlp* pokrev’en’stwo/pokry’v’en’stwo Bkb83Giu81 *żMlp* pokrev’ienstva K02Zie154]

POKROIĆ • **PUKROIĆ** • *dk* **1.** ‘pociąć, podzielić na kawałki’ Jedna necka pokroiła, znaczy, porombała Km99Pab91 Szach, szach, i pokroiła W82Tur103; **2.** ‘pozarzynać’ Pokrojili krowy Str99Pab174; **3.** ‘pokaleczyć, poranić’ I rency pokrojisz, choć i w renkawicach Łp01Kar416

[*prze3lp* *ż* pokroiła Km99Pab91 pokro’iła W82Tur103 *prze1lm* pokrojili Str99Pab174 *przy2lp* pūkrojiś Łp01Kar416]

POKROSTAWIEĆ *dk* ‘dostać krost’ B32Dom246

[*bzk* pokrostawieć B32Dom246]

POKROWIEC / **PAKROWIEC** *m* **1.** ‘poszwa na kołdrę’ Na imieniny dostałam pokrowiec i prześcieradło Wn99Dwi148 → **CZECHŁO** *n*; **2.** ‘poszwa na pierzynę’ Bkb73Giu121 → **CZECHOL** • *m*

[*Mlp* pokrov’ec Bkb73Giu121 pa’ krov’ec Bkb73Giu115 *Blp* pokrowiec Wn99Dwi148]

POKRÓCIĆ *dk* ‘nieco skrócić’ B32Dom246

[*bzk* pokrócić B32Dom246]

POKRYCIE *n* ‘prześcieradło’ W73Giu19 → **PLACHTA** *ż*

[*Mlp* pokryc’e W73Giu119]

POKRYSZYĆ SIĘ • / **PUKRYSZYĆ SIĘ** • *dk* ‘pokruszyć się’ Puszczerbiono dłuto ni zrobisz, deska pukryszy sia Łpt72Zda138

[*przy3lp* pukr’yśy śa Łpt72Zda138]

POKRYWADŁO *n* ‘baranica, okrycie futrzane na nogi używane zimą w podróży końmi’

W99Rie79

[Mlp pokrywadło W99Rie71]

POKRZYWDZIĆ• *dk* ‘skrzywdzić, wyrządzić krzywdę’ Pokrzywdzili ciebie Wtr82Saw79

[prze3lm pokšyvž’il’i Wtr82Saw79]

POKUL *ndm* ‘dopóki, pokąd’ Pokul tu po polsku ksiądz nie spowiada, to, mówi, ja jade tam do Wandziagoła K99Zie18 → **POKAĆD** *ndm*

[pokul’ K99Zie18]

POKUPEK *m* → **POKUPKA** *ż*

POKUPKA *ż* / **POKUPEK** / **PUKUPEK** *m* ‘zakup, sprawunek’ Niudany pukupek dzisiejszy Łpt72Zda189 Pokupki do domu przyniosła Bjw97Dwi120

[mMlp pok’upek/puk’upek Łpt72Zda189 żMlp pokupka B32Dom246 Mlm pokupki W99Rie72 Blm pokupk’i Bjw97Dwi120]

POKURYĆ *dk* → **POKURZYĆ** *dk*

POKURZYĆ• / **POKURYĆ**• *dk* ‘okurzyć dymem, okadzić’ To trzeba było ziółkami, i bywało trocha pokurzym jego [chorego] Wdg01Kar444 Jest takie czarownicy, umie mlika udebrać, mówili tak [...] nu to pokurzym, pokurzym i wtedy już prowadzim [krowy] na pasza Pdz01Kar475 Pod wymia dla każdej [krowy] pokurzysz, żeby mlika nie odebraliby Pdz01Kar475 Dymu zrobili, dymom tym pokuryli jego i wszystko przeszło Mdn99Pab136

[przy1lm pokużym Wdg01Kar444 Pdz01Kar475 prze3lm pokuryli Mdn99Pab196 przy2lp pokużyš Pdz01Kar475]

POKWAPIĆ SIĘ•*dk* 1. ‘pośpieszyć się’ Jania wyszła za monż za pijaka, za niedobrego, pokwapiła się Mcl99Pab159; 2. ‘połakomić się’ Ale on był bardzo ładny, młody był, no i pokwapił się na bogatszą Bht98Pab156

[prze3lp m pokwapił się Bht98Pab156 prze3lp ż pokwapiła się Mcl99Pab159]

POKWASZAĆ *ndk* ‘konserwować drogą kiszenia, kisić’ W82Tek290

[bzk pokwaszać W82Tek290]

POLA *ż* → **POLE**¹ *n*

POLACZKA / **PULACZKA**• *ż* ‘Polka’ Moje dzieci też, córka polaczka pisze się, jeden syn Polak pisze się, drugi Litwin pisze się Krn96Mar116 Tu Domaszejiczowa tu taka staruszka jest, Polaczka Mtr01Kar231 Przyjechała Polaczka z Warszawy K02Kar302 A żona to Polaczka [w paszporcie] wszystko jedno została Łp01Kar411 Pierwszy paszport to jeszcze

póki była młoda, też w Polaczki zapisawszy [...] teraz na paszporcie Litwinka

Pnk01Kar421 O, użenił się z Pulaczką Jnw03Ado140 → **POLKA** ż, **POLSKA**³ ż

[Mlp polačka Krn96Mar116 Pol'ačka Mtr01Kar231 K02Kar302 Pól'ačka Łp01Kar411 Błm pul'ačk'i

Pnk01Kar421 Nlp pul'ačko Jnw03Ado140]

POLACZUK• / **PULACZUK**• *m pogard.* 'Polak' Alia puki te Puliaczuki nauczon się te
eilierashti [wiersze] to ji my nauczym się Pdz01Kar470

[Młm Pul'ačuk'i Pdz01Kar470]

POLAK / **POLAK** *m* 'Polak' A ojciec Pałak Smw01Kar283 Tu około nas, to wszystkie
Polaki Kbs99Pab144 Uojcowie byli Poliaki Mtr01Kar232 Poliaki chodzili do niego,
rozmawiali z nim Ł95Kar45 Rzeczywiste Polacy, to warszawiaki, poznaniaki. Ot to
Polaki. Raduńska parafia wsie Polaki. Oni wsie Polaki, wszystkie Polaki G96Dąb189 →
POLSKI²*m* ♦ Przy Polakach na Białorusi 'w okresie władzy polskiej (VIII 1919-VII
1920)' B32Dom251 ♦ Za Polakami 'za polskiej władzy, za polskich czasów' [...] bo to
jeszcze za Poliakami Brz96Mar169

[Mlp Pał'ak Smw01Kar283 Młm Polacy/Polaki G96Dąb189 Pol'aki Ł95Kar45 pol'acy / pól'aki

Kbs99Pab144 l'ak'i Mtr01Kar232 Nłm pol'akami Brz96Mar169 Mslm Polakach] B32Dom251

POLANA ż, *n* → **POLANO** *n*

POLANKO* *n* / **POLANKA**• *n*, ż / **PALIANKA** / **PALIENKA**• / **PULANKA**•¹ 'zdr od
polano, polanko' Długi ćwiek wbiwam du jakiejś pulianki i tym szerść wrywam ze
świni Łpt72Zda208; **2.** 'mała żerdź, żerdka' Żagini z polanków zbiwali Trk06Rut366

[Mlp pał'anka Ł67ParIII-6 Dlp pul'anki Łpt72Zda208 Młm pał'enk'i Dcs13Koz386 Dłm polankow

Trk06Rut366]

POLANO *n* / **POLANA** ż, *n* / **PALENA** ż / **PULANA** ż 'polano, szczapa' Kłodka szczepi się
na puliany Łpt72Zda189 → **PAGALUK** *m*

[nMlp polano B32Dom246 W99Rie72 żMlp pul'ana/pol'ana/pal'ena Błm pul'any Łpt72Zda189]

POLAŃCZYK•*m* / **PULIANCZYK**•*m* 'patyczek, drewienko' I ja ze sobo książeczka biora
jak pędza krówki, to za sobo biora, to na polańczykach liczyła, żeby chociaż dokładnie, i
przepisze Ejs99Smu140 → **DRZAZGA** ż

[Mlp pul'añcyk Dcs13Koz394Mslp poliańczykach Ejs99Smu140]

POLATAJKA ż 'imię krowy' W82Tur111

[Mlp polatajka W82Tur111]

POLATUCHA ż 'kobieta latawica' W86Dub76 i in.

[Mlp polatucha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

POLĆ *m* → **POLEC** *m*

POLE¹ *n* / **POLA** *ż* ‘pole, ziemia orna pod uprawy’ Taka nasza pola nierówna Brł96Kon76

Polia nidobrze zaurana Łpt72Zda189 Jeździli Litwini na ta pola grunwaldzka K99Zie24
Przez swoja pola K99Zie24 Na poli widzi ogień Orn73c)Masl80 Nikogo nie ma w domu,
ani tataj ani mamaj, na poli, poszedszy Brł73Sud194 Łoza [...] on rośni na poli
Kmj99Pab91 Zielańki na polu nie rosno Orn73c)Masl80 → **NIWA** *ż* ♦ A szo do pola
wykrz → **A SZO** ...wykrz

[żM,Blp pola K99Zie24 żMlp pol’a Brł96Kon76 p’ol’a Łpt72Zda189 żMslp poli Orn73c)Masl80
Kmj99Pab91 pol’i Orn94Masl131 na p’ol’i Brł73Sud194 Mlp pol’e Ł67ParIII-10 nDlp do pól’a
Mgn73Pie171 nMslp na polu Orn73c)Masl80 Orn94Masl131 na pol’u Orn94Masl131]

POLE² *n* ‘margines’ B32Dom246

[Mlp pole B32Dom246]

POLEC / **POLĆ** / **POLĆ** *m* ‘płat, poć słoniny z połowy boku wieprzowego’ Z jednej
świni wychodzo cztery polcy sianiny i padbrzusia Łpt72Zda189

[Mlp polć/polć W82Tur105 p’ol’ec/p’ol’ac Mlm p’olcy Łpt72Zda189]

POLECIEĆ• *dk* ‘pobiec’ Dziewczyny poliecieli Bjw97Dwi53

[prze3lm pol’ec’el’i Bjw97Dwi53]

POLETEK *m* ‘zdr od pole, poletko, półko’ Ten poletek tak i nazywał się. Jeden poletek
Brzezina nazywa się, drugi ni poletek tylko miejscowość ziemi nazywa się Bht98Pab108
→ **NIWKA** *ż*

[Mlp poletek B32 Dom246 M,Blp Bht98Pab108]

POLEWKA* / **POLIWKA**ż / **PALIWKA**ż / **PULIWKA**ż ‘wodnisty składnik zupy’

Naliej puliwki trocha, zanadto u mnie gęsty bulion Łpt72Zda189

[Mlp pul’lifka/pol’lifka/pal’lifka Łpt72Zda189 Dlp pul’lifki Łpt72Zda189]

POLEWNIK• *m* ‘dyngusiarz, ten co w czasie Wielkanocy polewa wodą osoby’ Już drugi
dzień, to już pulawajo, puliawników jest Brt01Kar315

[Dlm pul’avnikuf Brt01Kar315]

POLEŹĆ *dk* ‘wejść, wleźć’ Nogami nie polezisz Bjj99Ado59 Na piec poleźć i na piecu spać
Rkw99Pab102

[bzk pol’es’c’ Rkw99Pab102 przy2lp pól’ęziš Bjj99Ado59]

POŁĘDWICA* / **POLINDWICA**• *ż* ‘mięso z łędwiowej części tuszy, połędwica’

W82Tur98 → **PIATIKUMPIA** *ż*

[Dlp polindwicy W82Tur98]

POŁĘDWICZKA• ż ‘zdr od połędwica, połędwiczka’ Za dużo w połędwiczki czosnaku, za dużo Kmj99Pab118 → **PIATIKUMPIA** ż

[Mslp pol’endvíčki Kmj99Pab118]

POŁĘKAĆ SIĘ• dk ‘wystraszyć się, przestraszyć się’ Ja polenkałam się K02Kar272 [...] a nagorzej te takie, które wielkie, mięsne kury, to te polenkali się tego mrozu, polenkali się, nu Bjw99Pab132 → **PRZESTRASZYĆ SIĘ** dk

[prze1lp ż polenkałam się K02Kar272 prze3lm polenkał’i s’e Bjw99Pab132]

POLICA / **PALICA** / **PULICA** ż **1.** ‘półka’ W łaźni na policy stoi Bjw97Dwi120; **2. rol.** ‘odkładnica pługa’ Ja mówia: palica, a on to nazywa odkładnica i ni mogli dugadać się Łpt72Zda189 → **ODWALNICA*** ż ♦ Położyć/kładnąć/łożyć zęby na polica → **POŁOŻYĆ** dk

[Mlp polica B32Dom246 pol’ica Wdz71Giu321 pal’lica/pul’lica/pol’lica Łpt72Zda189 Blp polica W99Rie63 Mslp pol’icy Bjw97Dwi120]

POLICEJSKI• rzecz. m ‘policjant’ Przyjeżdżajon dwa Niemcy i dwa policejskie [...] do tej wioski Pnk01Kar420

[Mlm pol’icejsk’e Pnk01Kar420]

POLICZEK* m / **POLICZKO** n / **PULICZKA** ż ‘boczna część twarzy, policzek’ Dcs13Koz394

[żMlp pul’ička Dcs13Koz394 nMlp policzko L99Kar50]

POLIĆ ndk → **PALIĆ** ndk

POLIĆJA lp ‘policja’ Jak tylko poleciecieli, to przyszła policja aresztowacz K96Saw75

[Mlp policja K96Saw72, 75]

POLITECZKA• / **PULITECZKA**• ż ‘półeczka’ Zrobili takie politeczki, wrodzie krama [...] złożona pięknia na politeczkach Wdg01Kar452 → **POLEK** m

[Blm pol’itečk’i Mslm pŭl’itečkax Wdg01Kar452]

POLIWANEK m ‘glazurowany garnek gliniany’ Pełny poliwanek mleka W96Rie100

[Mlp poliwanek W96Rie100]

POLIWKA ż → **POLEWKA*** ż

POLIZNAĆ* / **PULIZNAĆ**• dk ‘polizać, liznąć’ Jak językiem polizniesz, to strasznie kłuło Wdg01Kar443

[przy2lp pŭl’izniš Wdg01Kar443]

POLKA• *ż* ‘Polka, kobieta narodowości polskiej’ Wot Jadzia, dzie wy byli, Romcia taka, nu wot moja żona, te już naturalne Polki, a te wszyscy już mieszance jest Dgd82a)Par207 → **POLACZKA** *ż*

[Mlm Polki Dgd82a)Par207]

POLNY• ‘dotyczący pola walki, wojskowy, polowy’ Ona zaraz koni założyła i do niemieckiego szpitalu, wie, które polne byli, zawiozła i dali lekarstwy K02Zie140

[Mlm polne K02Zie140]

POŁODOWY ‘jedna z nazw dnia świętowanego w okresie Wielkanocy’ L91Zow546

♦ Polodowy dzień ‘środa – czwarty dzień po Wielkanocy i czwarty dzień Bożego Narodzenia’ L91Zow546 → **DZIEŃ** *m*

[mMlp polodowy L91Zow546]

POLOT• *m* ‘latanie, lot’ Te już przyjdo, po poliocie znów wracajo na noc, a ten biedny jeden, a ten biedny jeden [sam] Bjw96Mar123

[Mslp po pol’oc’e Bjw96Mar123]

POŁOWAĆ / **PALOWAĆ** / **PULOWAĆ** *ndk* ‘o krowie: być w okresie popędu płciowego’ Tyrolka paliuji, da byka musim prawadzić Łpt72Zda189

[bzk pul’i’ovac’/pol’i’ovac’/pal’i’ovac’ Łpt72Zda189 *ter3lp* pol’uċe BL82Wer133 pal’i’uċi Łpt72Zda189]

POŁOWNICZY• *m* ‘myśliwy’ On był polowniczym, myśliwym Bht98Pab143 → **MYŚLIWY** *m*

[Nlp polowniczym Bht98Pab143]

POŁOWY• ‘*przym* od pole, polny’ I prowadzim, aż oni mogli na Ignalina przejść, żeby ten gościeniec duży poliwyma steckami obejść Wdz73Cze202

[Nlm pol’ov’yma Wdz73Cze202]

POLSETKA *ż* → **PULSETKA** *ż*

POLSKA•¹ *ż* ‘Polska, państwo polskie’ A w Polsce dużoż ksienżyż [...] u nas skompo, trzeba na Białoruś z Polszczy, bo teraz uo, jeden ksiondz, tak toż zupełnież tak nie można Stc96Mar78

[zDlp Pol’ski Kmj99Pab80 Blp na Polskę B96Stra193 Polsko Skn96Mar70 Pol’sko Bjw96Mar136 Nlp Pol’sko Brz96Mar177 Mslp Polsce Stc96Mar78 Pol’sce Rkw96Mar56 Ncz02Koz70 Pol’sca Ncz02Koz70]

POLSKA•² *ż* *odmiana przymiotnikowa* ‘Polska, państwo polskie’ Jest tam w Polskiej takich Łp01Kar416 [...] braci dwa pojechawszy do Polskiej i siostry trzy pojechawszy Ncz02Koz70 A uona późni uciekła, musi du Polskiej Mjs73Ana177 Mniej już Polaków, to wyjechali do Polskiej K99Zie15 A ja pochodzę może być i z Polskiej Bht98Pab139 [...] i z

Polskiej przyjeżdżał prezydent Mościcki Bht98Pab139 Ale już jak wyjechali do Polskiej, to tam prawdopodobnie bardzo dobrze mieli się Bht98Pab155 Nawet w Polskiej była ona wyjechawszy też tam Ilk98Ost-nmw14 Do Polskiej nigdy oni ni jździli, nigdy Rzc98Ost-nmw23 Wszystkie do Polskiej, pojechali do Polskiej z dziećmi. Do Polskiej powyjeżdżali Dcs13Koz398 → **POLSKA**¹ z ♦ Przy Polskaj/za Polskiej ‘za czasów państwa polskiego, za Polski’ No byli tutaj starowierów dużo przy Polskaj, alie i teraz wiencej, z Rosji najechawszy i nazad nie wracajo do Rosji, tutaj mieszkajo Btn96Mar48 To przy Polskaj jeszcze [kościół był] Btn96Mar47 Za Polskiej to było życia, było życia wszystkim i swoboda Bht98Pab136

[Dlp Polskiej Bht98Pab139,140,155 Pol’skiej Ncz02Koz70 Pòl’sk’ej Smw01Kar273 pol’sk’ej Rzc98Ost-nmw23 D,Msłp pol’sk’ej Dcs13Koz398 Msłp Polskiej Bht98Pab136 Polsk’ej Łp01Kar416 Pol’skiej Ilk98 Ost-nmw14 u Pol’skiej Mjs73Ana177 Pol’skiej K99Zie15 Polska Btn96Mar47 Polsk’ej Btn96Mar48]

POLSKA³ z *rzecz* ‘Polka, kobieta polskiej narodowości’ O, Sosnowska też Polska, rozmawia po polsku K02Kar267 Juszkieiczowa była Polska, Chmielewska była Polska, Pulaki Wdg01Kar434 → **POLACZKA** z

[zMsłp polska Wdg01Kar434 pòl’ska K02Kar267]

POLSKI¹ *przym* ‘polski’ Polskie wojsko organizowało się, do Polskiej odprawiali Smw01Kar273 ♦ Polska wiara → **WIARA** z ♦ Polskie ludzi → **LUDZIE** *lm* ♦ Na polskiej mowie/na polskim języku ‘w języku polskim’ Kto jak chce modli się, alia na polskim, alia na polskiej mowie to więcej w kościele K99Zie18 I Nu, także na polskim języku rozmawiał tylko mój dziadunia i moja babunia Ł67ParII-2 ♦ Po polskiemu/ po polsku ‘po polsku’ Ot jak zajadę tam do mamy krewnych, do wszystkich, da tak oni wszyscy po polsku i wot teraz jak ja z nimi spotykam się, ot ja inaczej nie mogę, tylko pó polsku, jak spotykam się z krewnymi uod razu po polskiemu, czy po telefonie Ind99Ost299 [...] ona mnie i uczyła po polskiemu B12Gol128 Dubickiego żona, nu wot, u tego Dubickiego zaczęli już oni tutaj rozmawiać po polski Ł67ParII-2 Mego menża ojciec też on zajmował się rozmawiać po polsku Ł67ParII-2 Wcale nie rozmawia po polskiemu Ł67ParIV-5 A tu wszystkie umieją po polsku, taki kraj był więcej po polskiemu Żjm01Kar512

[mCłp po polskiemu B12Gol128 po pol’skiemu/po pol’sku Ł67ParII-2 Ind99Ost299 po pol’sk’emu Żjm01Kar512 pa pol’ski Ł67ParII-2 po pol’skiemu Ł67ParIV-5 mMsłp na pol’skim K99Zie18 zMsłp pol’ska Chr96Mar203 zMsłp na pol’skiej K99Zie18 Młm polsk’e Smw01Kar273 pòl’sk’e Mtr01Kar237]

POLSKI² *rzecz m* ‘człowiek narodowości polskiej’ Tutej mału polskich jest Onk99Ado51 Kilka takich była polskich Onk99Ado51 Papuk mój polski był Bjj99Ado66 Wiencej to jest dużo polskich K02Kar267 Dużo było Polskich, starszy pomarli Ł67ParIV-5 → **POLAK** *m*

[mMlp pól's'ki Bj99Ado66 Mlm pôlscy Mtr01Kar237 Dlm Pól'sk'ix Ł67ParIV-5 pôl'sk'ix K02Kar267 pól's'kix Onk99Ado51]

POLSKOWAĆ *ndk* ‘starać się wymawiać zgodnie z normą poprawnej polszczyzny’ Wacia, tak uona [jak] zacznie polskować Brs02Rie44 → **POLSZCZYĆ** *ndk*

[bzk pol'skovać Brs02Rie44]

POLSZA *ż* → **POLSZCZA** *ż*

POLSZCZ *ż* → **POLSZCZA** *ż*

POLSZCZA / **POLSZCZ** / **POLSZA** *ż* ‘Polska, państwo polskie’ Jeszcze Polszcza nie zginęła Mtr01Kar232 Byli Sobrubowie Polacy, wyjachali do Polszczy Mtr01Kar231 Trzymał za Polszcza Bj99Ado74 Polszcz była zawsze pod zaborem, to Ruskie tutaj, to Wilnius, to czort, to diabeł B96Kol188 A rozmaicie [mówią], nasz ksionc ciekawy, Polak, z Polszczy Km96Mar94 Dadzieścia lat byli pad Polszczaj Mjr96Kol188 Przy Mikołaju kiedyś była Białoruś może, a wtenczas pod Polszcze poszła Pkl96Mar50 Na Polszczy też jest prawosławne, Polaki ich Łemki nazywają B96Dąb188 A druga córka wyjechała [...] młodsza ta, wyjechała też do Polczy[...] i tam ona uczy się İlk98Ost-nmw14(34) Wywieziona byli, potem z Rosji prosto wyjechali do Polczy, mama jedna została się Wdg01Kar456 [Rozmawiamy] nie tak czysto jak w Polszczy Jzr04Kar50 ♦ Przy Polszcze ‘za czasów państwa polskiego, za Polski’ Jak my przy Polszcze byli, to my pa polski rozmawiali B96Kol188

[żMlp Pôlšča Mtr01Kar232 Polszcz B96Kol188 Dlp Polščy Km96Mar94 Stc96Mar78 Pôlščy Mtr01Kar231Dlp Pol'sy Wgd01Kar456 pol'sy İlk98Ost-nmw14(34) Blp pól'sča Bj99Ado74 Polšče Pkl96Mar50 Nlp Polszczaj B96Kol188 Mslp Polszcze B96Kol188 na Polszczy B96Dąb188 f Pol'sčy Jzr04Kar50]

POLSZCZA *ż* → **POLSKA**¹ *ż*

POLSZCZYĆ• *ndk* ‘wymawiać poprawnie po polsku, mówić poprawną polszczyzną’ Nu, to już oni te już bardzo polszczo, tak [ładnie], prawia jak i w Polsce Ncz02Koz464 → **POLSKOWAĆ** *ndk*

[ter3lm pol'szczo Ncz02Koz64]

POŁ *m* **1.** ‘wysoko umieszczona, półka do leżenia w łazni’ W łazni kładniesz się gdzie chcesz i chwoszczysz się, jak gurąco to na ziemię położysz się, a jak za mała duchu to na poł wleżesz Łpt72Zda131 → **POŁATKA** *ż*; **2.** ‘miejsce do spania z desek między piecem chlebowym a ścianą’ Połóż się na poł Łpt72Zda190

[M,Blp poł Łpt72Zda131,190]

POŁADNIEĆ *dk* ‘wyładnieć’ B32Dom246 i in. → **POPIĘKNIEĆ** *dk*

poładniawszy *ipu* Ty teraz poładniawszy Bjw97Dwi77

[*bzk* poładnieć B32Dom246 *ipu* poładńafsy Bjw97Dwi77]

POŁAJAĆ SIĘ *dk* ‘pokłócić się, powyzywać się’ Inne raz tam połajać się trzeba Ł67ParI-79

[*bzk* połajac’ s’a Ł67ParI-79]

POŁOTIENIEC *m* ‘ręcznik’ Takie [o wielkości] jak ten pałatieniec Rzc98Ost-nmw18

[*Mlp* pałat’leńec Rzc98Ost-nmw18]

POŁATKA• / **PAŁATKA**² *ż* ‘wysoko umieszczona, półka do leżenia w łazni’ Chwostał się na ostatniej połatce W99Rie75 → **POŁ** *m* **1**

[*Mlp* pałatka W99Rie71 *Mslp* połatce W99Rie75]

PO ŁATYNSKU ‘po łacinie’ A książd w kościele po łatynsku [modli się] Grd96Eng129

[po łatynsku Grd96Eng129]

POŁĆ *m* → **POLEC** *m*

POŁDNI *ndm* ‘w południe, w południowej porze’ Ł67ParIII-15

[poūdńi Ł67ParIII-15]

POŁDURAK *m* → **PÓŁDUREK*** *m*

POŁDURNIA *m* → **PÓŁDURNIA*** *m*

POŁEK *m* ‘półka’ Kąfitury postaw na połak Łpt72Zda190 → **POLITECZKA** *ż*

[*M,Blp* p’oła^ak/p’ołek Łpt72Zda190]

POŁGŁUPAK *m* → **PÓŁGŁUPEK*** *m*

POŁGŁUPI → **PÓŁGŁUPI***

POŁGŁUPY → **PÓŁGŁUPI***

POŁKA *ż* **1.** ‘pieluszka’ Nożki prościńkie, taraz połki wkładajo, kiedyści wystrzegali się, żeby nożki nie były krzywe Wtr84Saw174; **2.** ‘serwetka, ściereczka’ W99Rie72

[*Mlp* połka W99Rie72 *Blm* połki Wtr84Saw174]

POŁKNAĆ• *dk* ‘połknąć’ BL82Giu228 i in.

połknewszy/polknewszy *ipu* ♦ Jak kij/koł połknęwszy ‘jakby kij połknął, jak słup soli’ Ja stałam jak koł połknewszy Bjw97Dwi77

[*ipu* połknefsy Bjw97Dwi77 połkn’efsy BL82Giu228]

POŁKOWNIK *m* ‘pułkownik’ Ł95Kar40

[*Mlp* połkovník Ł95Kar40]

POŁODNIK *m* → **POŁOJNIK** *m*

POŁOJNIK / POŁODNIK / POŁONIK *m* **1.** ‘warząchew, chochla’ Połonik brudny
Bjw97Dwi120 Ważm_i połojnikiem Brs02Rie51; **2.** *iron.* ‘osoba wysoka i chuda’
Wn00Daw100 → **CHUDY**

[Mlp połonik W99Rie72 Wn00Daw100 połońnik Bjw97Dwi120 połodnik Brs01Czy100 połońnik
Brs01Czy100 Nlp połońnikiem Brs02Rie51]

POŁONIK *m* → **POŁOJNIK** *m*

POŁOTIENIEC* *m* / **PAŁATIENIEC** *m* ‘ręcznik’ Rzc98Ost-nmw18

[Mlp pałat’leńec Rzc98Ost-nmw18]

POŁOWA• / PÓŁOWA• *ż* ‘jedna z dwu równych części, połowa’ Drudzy wydawali na
pułowa, wiewa zboża namłócisz na mojej ziemi, puolowa daj dla mnie, a puolowa arendarza
K01a)Kar157 ♦ Na puolowę ‘w puolowie’ Ludność została na puolowę wymordowana
L96Męd52 ♦ Na puolowę większy / mniejszy *itp.* ‘o puolowę większy/mniejszy’ B32Dom236
♦ Po puolowach chodzić → **CHODZIĆ** *ndk* ♦ Po puolowie ‘w puolowie, pół na pół’ Z dawna
tutaj mieszane ludzie żyją, po puolowie katolicy i prawosławni B96Ban200 ♦ Z puolową / z
pułowoj ‘i pół’ A tatuś mnie zostawił, jeszcze osiem lat nie było, siedem z puolową
B96Ban202 Tak w trzydziestym dziewionym, ja tu ukończyłam sześć klias z puolowoj
Bnk96Mar165

[M,Blp puolova/pűłova K01a)Kar157 pűłowa Żgw01Kar479 Blp puolowę B32Dom236 L96Męd59 Nlp puolową
B96Ban202 puolowoj Bnk96Mar165 Mslp puolowie B96Ban200 Mslm puolovax Żgw01Kar479]

POŁOWNIK* / **PÓŁOWNIK** *m* ‘dzierzawca ziemi za puolowę plonów’ Wielia zboża
namłócisz na mojej ziemi, puolowa daj dla mnia, a puolowa arendarza, puolownicy byli, tak
nazywali Wdk01Kar244 Te już, które ziemi nie majo, puolownicy liczyli jich, nu u
bagatszych oni robio K02Kar343 Pułownik mówi takóž, że teraz dużo kto do Rośji
wyjechał, to ja moga na te miejsca wyjechacz, gdzie puste domy, a mama zostaji na
popiołach K96Saw74 Nu to puolownik dał wóz jeden i pojechalim K96Saw73 Nu a
pułownik swoje dzieci wywiózł tam gdzieś do niespalonych, a ja biedulka tam jedna
wałam się K96Saw74 Nu mama mówi do puolownika, jakoliek pomaga ja tobia, ty
pomosz mnie jakikoliek domek stawicz K96Saw74 I on miał kontrakt zrobiony na kilka
lat, na puolowa sam płacił arenda, ale puolownicy jemu pracowali K96Saw74 A ja
gospodyniowałam, miałał może lat osim, to skrobałam kartofli dla puolowników i sobia
K96Saw74 Nu coź robić, mama z dziećmi tylko i puolownicy K96Saw73

[Mlp puolownik K96Saw72,73,74 Dlp puolownika K96Saw74 Mlm puolownicy K96Saw73,74 puolownicy
K02Kar343 puolownicy Wdk01Kar244 Dlm puolownikuf K96Saw74]

POŁOŻENIE / PUŁOŻENIE• *n* ‘sytuacja, warunki’ Ale o, wtedy położenie było takie, że [...] B12Gol108 → **STAN** *m* ♦ Być/chodzić w położeniu ‘być w odmiennym stanie, w ciąży’ A ja w położeniu byłam z Witkiem K96Saw77 Jak chodzisz w położeniu nie trzeba nigdzie chodzić pod sznury Wdg01Kar443 [...] i sama w pułożeniu chodza K02Kar306 → **CIEŻ** *m*

[Mlp położenie B12Gol108 Mslp w położeniu K96Saw77 puł^oożeniu Wdg01Kar443 f pułożeniu K02Kar306]

POŁOŻYĆ *dk* **1.** ‘umieścić na czymś, położyć’ Poł^oż na telewizor Bjw97Dwi21 Noż po^oż Bjw97Dwi21; **2.** ‘włożyć, dodać’ Woda w^ożyć i soli po^ożyć Orn73Masb)215 No i cukru po^ożyć, później tam wanilii do bułki Orn73b)Mas216 Później, nu dajmy na to, można i masła po^ożyć i śmiatany Orn73b)Mas216; **3.** ‘włożyć, ponieść’ Tyle pracy po^ożył Wdz95Czy86; **4.** ‘złożyć do banku’ Miała piniędzy zarobione, na starość po^ożone Kmn99Kar91 ♦ Po^ożyć do stołu ‘włożyć do szuflady w biurku’ B32Dom246 ♦ Po^ożyć/kładn^oć/ł^ożyć/zęby na polica ‘doznawać głodu, wbić zęby w ścianę’ W99Rie63 ♦ Po^ożyć trudu → **TRUD** *m*

położywszy *ipu* Teraz mielim i tych rublów, o, położywszy w banku Mtr01Kar241

[bzk po^ożyć B32Dom246 W99Rie63po^ożyc’/p^oł^ożyc’ Orn73b)Mas215,216 p^oł^ożyc’ Orn73b)Mas216

prze2lp m po^ożył^o K99Zie25 *prze3lp m* po^ożył Wdz95Czy86 Isz96Mar192 *prze1lm* po^ożył’i

Bjw96Mar131 *roz k lp* po^oż W83Tur17 po^oł^oš Bjw97Dwi21 *ibt Blm* po^ożone Kmn99Kar91 *ipu* po^ożyfšy Mtr01Kar241]

POŁGŁUPI → PÓLGŁUPI*

POŁSIEROTA *m, ż* → **PÓLSIEROTA** *m, ż*

POŁUGŁUPAK *m* → **PÓLGŁUPEK*** *m*

POŁUGŁUPIEC *m* ‘półgłupek, ograniczony, niedorozwinięty’ Bkb83a)99 →

GŁUPKOWATY

[Mlp po^ogłup’ec Bkb83a)Giu99]

POŁUROZUMNY → PÓLROZUMNY*

POŁUWARIAT *m* → **PÓLWARIAT*** *m*

POŁZAĆ *ndk* ‘pełzać’ Cała liata na kulianach trzeba tam [na polu] po^ozać, źlie, źlie z plieniem nam idzi Ł67ParII-40

[bzk p^ołzac’ Ł67ParII-40]

POMACHAĆ• *dk* ‘tu: pokiwać’ [Doktor] pomachał głowej Ł67ParIII-40

[*prze3lp m* pomaxał Ł67ParIII-40]

POMACZKA• *z* ‘sos ze śmietany’ Do blinów robili pomaczka z tłuszczu i śmietany

Nmn81Tek88

[Błp pomaczka Nmn81Tek88]

POMADZIĆ *ndk* ‘wymościć’ Dali piętnaście rubli eliektryku, ten zrobił jeszcze taka żelazna reszotka, wliaż tam na ten słup i po [...] i zrobili tam i pomadzili Bjw96Mar122

[prze3łm pomaż’il’i Bjw96Mar122]

POMAGAĆ• *ndk dla kogo* ‘udzielać pomocy, pomagać *komu*’ Współpracują w tym sensie, że pomagają po prostu dla nas W01Mas591 Dzieci chętnie pomagają dla bibliotekarki

Ł95Kar45

[ter3łm pomagają W01Mas59 pomagają Ł95Kar45]

POMALOWAĆ• *ndk* ‘pokryć farbą, pomalować’ W91Ado91 → **ZAPOMALOWAĆ** *dk*

pomalowawszy *ipu* Przyjechała do domu, a tam wszystko porobiwszy: ściany pobielwszy i wykleiwszy, podłoga pomalowawszy W91Ado91

[*ipu* pomal’ovašy W91Ado91]

POMAŁO *ndm* ‘bez pośpiechu, powoli’ Uwczyna [skóra owcza] suszy się pomało, żeby nie popękała, a wyprawiać jej ni każdy putrafi Łpt72Zda181

[Młp pom’alo Łpt72Zda181]

POMARĆ• *dk* ‘umrzeć’ Tam babcia moja i dziadek pomarli B96Życ193 → **UMRZEĆ** *dk*, **WYMRZEĆ** *dk*, **WYUMIEARAĆ** *dk*, **ZDYRDZIĆ SIĘ** *dk*, **ZMARĆ** *dk*

[prze3łp z pomarla Wdz95Czy86 prze3łm pomarli B96Życ193]

POMARKOTNIEĆ• *dk* ‘pomarkotnieć, posmutnieć’ Bkb84Ado16 i in.

pomarkotniawszy *ipu* Siedzi pomarkotniawszy Bkb84Ado16 Mirek był cały dzień pomarkotniawszy W91a)Ado100 Czy długo on będzie chodzić tak pomarkotniawszy? W91a)Ado103

[*ipu* pomarkotniawszy Bkb84Ado16 pomarkotn’afšy W91a)Ado100,102,103]

POMASAŻOWAĆ *dk* ‘pomasować, wykonać masaż’ [...] trzeba popędzać [krowę] i trochę trzeba pomasażować boki Bjw99Pab126

[bzk pomasażować Bjw99Pab126]

POMAŚLIĆ *dk* ‘posmarować masłem’ B32Dom246

[bzk pomaślić B32Dom246]

POMEŻNIEĆ *dk* ‘zmężnieć’ B32Dom246

[bzk pomeżnieć B32Dom246]

POMIENIAĆ•*dk* ‘zamienić’ ♦ Pomieniał stryjek toporek na laskę ‘zamienił stryjek siekierkę na kijek’ L82Roj237

[*prze3lp m* pomieniał L82Roj237]

POMIENIĆ•*dk* ‘zmienić’ [...] jak wyście dopuścili, że wam nazwiski pomienili K02Zie151

[*prze3lm* pom’enił K02Zie151]

POMIERZYĆ•*dk* ‘zmierzyć, przymierzyć coś z odzieży’ Pojechali kupić tam ubrania.[...] sukieneczkie, nu, pomierzyła, mówie – ta dobra B12Gol123

[*prze1lp ż* pom’ęzyła B12Gol123]

POMIESZAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘poprzenosić się, trafić w różne miejsca, pomieszać się’ A już potem poczęła wojny, to i pomieszała się tych ludziów Bbt99Pab226; **2.** ‘pomylić się’ Żeby nie pomieszać się, jak nie umie kto, pomieszają się, a chtëre umio [tańczyć] bardzo pięknie wychodzi Użp01Kar255 → **ZMYLIĆ SIĘ*** *dk*

[*bzk* pom’ęśać s’e Użp01Kar255 *prze nos* pomęśała s’e Bbt99Pab226 *przy3lm* pom’ęśają s’e Użp01Kar255]

POMIESZANY / PUMIESZANY 1. ‘pomieszany, wymieszany’ [Język] pumieszany Mjs73Ana24 Takie popłatane i litewskie i ruskie słowy, kraj taki pomieszany, że nie daj bóg Gjd83Ana72 → **PRZEŁAMANY, SPĘTANY, ZMIESZANY**; **2.** ‘taki, który brał udział w czym, zamieszany w co’ Miał związek z kimś tam, z Polakami, z tamtymi, coś i łon tam, w tym był pomieszany tam, na tych Sowietow on kiedyś Obc99Rie82; **3.** ‘psychicznie chory, obłąkany’ A ten chłopak w turmie, to on pomeszany Bbt99Pab228 → **DURNY 1**

[*mMlp* pomeśany Bbt99Pab228 pomęśany Obc99Rie82 pom’ęśany Bkb83a)Giu85 pum’ęśany Gjd83Ana72 pum’ęśany Mjs73Ana24]

POMIESZCZENIE• *n* ‘izba, pomieszczenie’ Ona [szkoła] była w takich pomieszczeniach po chatach, może w dwóch tam, trzech Drś96Mar26

[*Mslm* pomęśczeńax Drś96Mar26]

POMIESZCZYK / PAMIESZCZIK *m* ‘właściciel majątku, dziedzic’ Jeszcze jak ten pamieszczik, ten wo był, Czechowicz, wo tut niedaliek [..] Jrz96Mar67 Kiedyś żył tam jakiś pomieszczyk i on ta ziemia sprzedał W99a)Rut104

[*Mlp* pomieszczyk W99a)Rut104 pańeščik Jrz96Mar67]

POMIESZKANIE *n* ‘mieszkanie’ B32 Dom246 → **BUT**²

[*Mlp* pomieszkane B32Dom246]

POMIEŚCIĆ• *dk* ‘umieścić’ Ależ wszystkoż jedno do urzędu szed, tam czego przyjechawszy, jakoś jegoż tam pomieścili gdzieś [...] Stc96Mar82

[*prze3lm* pomes’c’ili Stc96Mar82]

POMIĘDZY *czego* ‘pomiędzy czym’ W samym kącie pomiędzy dwóch lasów K02Kar251

[*pom’enzý* K02Kar251]

POMIĘKCZEĆ *dk* ‘zmięknąć’ B32Dom246

[*bzk* pomiękczyć B32Dom246]

POMIĘTAĆ *ndk* → **PAMIĘTAĆ*** *ndk*

POMIMO *ndm* 1. ‘obok, koło *kogo, czego*’ Pójdziecie pomimo to wstąpcie i zobaczycie ile jest nadpisów litewskich, a ile polskich K02Kar335 → **KOŁO**² *ndm*; 2. ‘oprócz, bez’ B32 Dom246 i in. → **MIMO** *ndm* 2

[*pomimo*B32 Dom246 *pom’imo* K02Kar335]

POMINUTNIE *ndm* ‘co chwila’ B32Dom246

[*pominutnie* B32Dom246]

POMIOŁ *m* → **POMIOŁA** *ż*

POMIOŁA *ż* / **POMIOŁ** *m* / **POMIOŁO** *n* ‘miotłka sosnowa do wymiatania pieca chlebowego’ Jak widział, co mnie już i tak i tak złapio, tak ja udawał, że pomioła łamał Łpt72Zda190 Pomioła taka zrobiona z sosny i wymiote tej pałkaj Kmj99Pab92 Z tako krótko pomioło Orn94Mas1130 Trzeba piec wymieść pomiołą W96Rie100

[*mMlp* pomioł B32Dom246 *zMlp* pomioła B32 Dom246 *pońoła* Kmj99Pab92 *M,Blp*

poń’oła/puń’oła/pań’oła Łpt72Zda190 *zDlp* pomioły B32Dom246 *zNlp* pomiołą W96Rie100 *pəm’oło* Orn94Mas1130 *nMlp* pom’oło Wdz71Giu317]

POMIOŁO *n* → **POMIOŁA** *ż*

POMIOT / **PAMIQT** *m* ‘pomiot, odchody’ W71Giu323 → **SZUDA** *ż*

[*Mlp* *póm’ot/pám’ót* Wdz71Giu323]

POMŁODZIĆ *dk* ‘odmłodzić’ B32Dom246

[*bzk* pomłodzić B32Dom246]

POMNIĆ• *ndk* ‘pamiętać’ Wot jedna jaka ta nazwania była taka lepsza, ja już ni pomnia Drn73b)Par214 → **PAMIĘTAĆ** *ndk*

[*ter1lp* *pomn’a* Drn73b)Par214]

POMNIK *m* 1. *komu* ‘pomnik *kogo, czego*’ Pomnik Katarzynie II W01Mas104 Naprzeciwo pomnika St. Moniuszce W01Mas104 → **PAMIĘTNIK** *m*; 2. ‘nagrobek’ Tam mój mąż

pochowany, kamienny pomnik, powiesił się Pk196Mar51 ♦ Odkryć pomnik → **ODKRYĆ**
dk

[Mlp pomnik B32Dom238 W01Mas104 pomnik Pk196Mar51 Dlp pomnika W01Mas104]

POMNOŻYĆ• *dk na co* ‘wykonać mnożenie, pomnożyć *przez co*’ Pomnoż na cztery
Wn99Dwi147

[rozklp pomnoż Wn99Dwi147]

POMOC•*m*, *z* ‘pomoc, pomaganie’ Dała taki pomoc dla Ruskich K02Kar184 [...] ależ bez
waszej pomocy ja nie zrobię jeden Ikż96Mar17 To tak rodzina wielka, ale pomoc to nie
ma tam, bo oni jak daleko Bbt99Pab228 ♦ Prędką pomoc ‘pogotowie ratunkowe’
B32Dom248

[mMlp pomoc Bbt99Par228 mBlp pūomȳoc K02Kar184 zDlp pomocy Ikż96Mar17]

POMOCNY ‘uczynny’ Bkb83a)Giu87 → **DOBRO CZYNNY**

[mMlp pomocny Bkb83a)Giu87]

POMOCOWAĆ• / **PUMOCOWAĆ**• *dk* ‘dotykem sprawdzić, czy dobrze się trzyma’ Ja
podejda do jednej sztankietki [sztachety] i pumocują, patrza – mocno trzyma się
Wdg01Kar445 Pumocowałam jedna [sztacheka] Wdg01Kar446

[przy1lp pūmocują Wdg01Kar445 prze1lp z pūmocowałam Wdg01Kar446]

POMOHĆ *dk* → **POMÓC*** *dk*

POMOGĆ *dk* → **POMÓC*** *dk*

POMORDOWAĆ• *dk rzad.* ‘pomordować, pozabijać’ [...] a Kamińskich już pomordowali,
pobili Bht98Pab156 → **POBIĆ** *dk 2*

[prze3lm pomordowali Bht98Pab156]

POMOSKALEĆ• / **PAMASKALEĆ**• *dk* ‘zmoskaleć, zrusyfikować się’ A jak do wojska
poszli, tak wszystkie oni pamaskaleli Pk196Mar50 → **OBRUSIEĆ** *dk*

[prze3lm pamaskaleli Pk196Mar50]

POMÓC* / **POMOGĆ** / **POMÓGĆ** / **POMOHĆ** *dk* ‘pomóc’ Nie miał kto pomóc

Bjw97Dwi21 Wyjechał, żeby zarobić pieniędzy i pomóc wypłacić te długi K96Saw73
Klemens, teraz możesz pomóc jemu W82Tur72 Choćby z Wilna przyjeździ, daleko, co on
może pomóc Bbt99Pab228 A my nie odpowiadali się [odmawialiśmy], no trzeba ludziom
pomohć, co zrobisz Igl04Rut434 Ja każdemu człowiekowi pomóc musza K02Kar227
Pomoż postawić Bjw97Dwi21 → **DOPOMÓC*** *dk*
pomogsz *ipu* W91Ado88

[bzk pomokć K96Saw73 pomokć Bjw97Dwi21 pom'okć W82Tur66,72 pomukć Bbt99Pab228 pomukć K02Kar227 pomohć Igl04Rut434 *prze3lp m* pom'ok Wtr82Saw71 *roz k lp* pom'oś Bjw97Dwi21 *ipu* pom'okśy W91Ado88]

POMPURYNA *ż* → PUMPURYNA *ż*

POMYĆ *dk* 1. 'umyc' Potem jak ja śniegu wzięła, rence pomyła wie, od błota Glt99Pab176;

2. 'uprać, wyprać' A to grube nici [...] pomyła jich trocha w proszku Mcl99Pab153 [...] który po polsku więcej rozmawiali, to powia wyprać [bieliznę], a który nie, to pamył po prostu, po polsku, pomyła Ncz02Koz72 → **WYMYĆ *dk***, **WYPRACĆ *dk***

[bzk pomyć B32Dom246 *prze1lp m* pam'yl Ncz02Koz72 *prze1lp ż* pomyła Mcl99Pab153 Glt99Pab176 Ncz02Koz72 *przy2lp* pamyjiś Smw01Kar289]

POMYĆ SIĘ *dk* 'umyc się; wykąpać się B32Dom246 i in.'

[bzk pomyć się B32Dom246 *przy2lp* pamyjiś s''a Smw01Kar289]

POMYSŁOWIE *ndk* 'pomysłowo' W86Dub78

[pomysłowie W86Dub78]

POMYŚLAWSZY *ipu* → POMYŚLIĆ *dk*

POMYŚLEĆ• / POMYŚLIĆ• *dk* 'pomyśleć' Bkb84Ado17 i in.

pomyślawszy *ipu* W91a)Ado98

pomyśliwszy *ipu* Pomysliwszy, ja pytam Bkb84Ado17 W pora pomysliwszy Bkb84Ado13

[*ipu* pomysliwszy Bkb84Ado13,17 pomysl'afśy W91Ado87 W91a)Ado98]

POMYŚLIWAĆ *ndk* 'zastanawiać się, myśleć od czasu do czasu o czym' L96Męd83 →

ROZMYŚLAĆ SIĘ *ndk*

[bzk pomyśliwać L96Męd83]

PONABIERAĆ• *dk* 'nabrać, wziąć dużo' Jrz99Pab94

ponabierawszy *ipu* No a tutaj ziemi ponabierawsze wszystkie żyjo, co darmowe [...] nabrali, ile chcąc Jrz99Pab94

[*ipu* ponaberafsze Jrz99Pab94]

PONABRAĆ• *dk* 'nabrać, wziąć dużo' Wdz95Czy84

ponabrawszy *ipu* A tam oficerów ponabrawszy Wdz95Czy84

[*ipu* ponabrafsy Wdz95Czy84,86]

PONAD *przyim*, *komunikuje, że coś znajduje się powyżej lub obok czego* 'nad czym, przy czym' [...] a kiedyś to było ścieżka ponad brzegiem Niemna Bht98Pab154

[ponad Bht98Pab154]

PONAPISAĆ• *dk* 'napisać, ponapisywać' W91Ado93

ponapisawszy *ipu* Jakiegoś głupstwa na kartka ponapisawszy W91Ado93

[*ipu* ponapisafšy W91Ado93]

PONAPIWAĆ SIĘ• *dk* ‘wypić dużo, napić się’[...] a już jak gorąco po obiedzie, to zawsze pędzą pod Niemen, to postoją w wodzie, postoją ponapiwają się, a potem już pod Niemnem pasą krowy Bht98Pab188

[*przy3lm* ponapiwają się Bht98Pab188]

PONARZEKAĆ• *dk* ‘narzekać jakiś czas, ponarzekać’ Bjw97Dwi76

ponarzekawszy *ipu* Ponarzekawszy pojechał do chaty Bjw97Dwi76

[*ipu* ponarzekafšy Bjw97Dwi76]

PONASZPILAĆ *ndk* ‘poprzypinać, poprzyczepiać szpilkami’ B32Dom246

[*bzk* ponaszpilać B32Dom246]

PONCZOCHA *ż* → **POŃCZOCHA*** *ż*

POŃCZOSZKA* / **PANCZOSZKA** *ż* ‘*zdr* od pończocha, pończoszka’ Nu i tak zima idzi, grabolsia tam, panczoszki zwiąż Drn73b)Par213

[*Mlp* panczoszka W83Tur16 pančoška Ł95Kar38 pan'čoška Ł84Par135M,*Blm* pančošk'i Drn73b)Par213]

PONIEŚĆ*dk* W96Rie96 w *zwrocie*: ♦ Poniosło kogo na uchaby → **UCHABY** *lm*

[*prze nos* poniosło W96Rie96]

PONIEWOLI / **PUNIEWOLI** *ndm* ‘chcąc nie chcąc’ Nauczyłam sie puniewoli, zastawili

[zmusili] *pu* polsku czytać Włj01Kar352

[*pu* ŋevol'i Włj01Kar352]

PONIUCHAĆ / **PANIUCHAĆ** / **PUNIUCHAĆ** *dk* ‘zbadać węchem, powąchać’ Paniuchaj czym to pachni Łpt72Zda190

[*bzk* puń'uxac'/pań'uxac'/poń'uxac' *roz*k *lp* pań'uxaj Łpt72Zda190]

PONOCNIK *m zool.* ‘puchacz’ Ponoćnik krzyczy W82Tur103

[*Mlp* ponoćnik W82Tur103]

PONOŻY *lm* ‘rodzaj pedałów w krosnach pod nogami tkacza’ Ponoży jest po to, żeby podnosić i opuskać niczelnicy Łpt72Zda190 → **DEPTAK** *m*

[*Mlm* pon'oży Łpt72Zda190]

POŃCZOCHA• / **PONCZOCHA**• / **PĄCZOCHA** *ż* ‘pończocha’ Dziura w ponczosie Bjw97Dwi29

[*Mlp* pączocha B32Dom242 *Ms*/*lp* pończosie B32Dom199 pončos'e Bjw97Dwi29 *Mlm* ponczochi B32Dom199 ponczochy W83Tur18]

POOBIADAĆ• *dk* ‘zjeść obiad’ Poobiadami i wtedy pani sobia pójdzi Ign73Sud189

[przy1lm poob’jad’ami Ign73Sud189]

POOBIEDNI• ‘odbywający się w drugiej połowie dnia’ To były kursy poobiednie i to na wolontariuszach, to nie szkoła posyłała, a posyłali rodzice K02Zie133

[Mlm poob’ednie K02Zie133]

POODKRAJAĆ* / **PUUDKRAJAĆ** *dk* ‘obciąć wiele, w wielu miejscach, poobcinać’
Wszystkie udrostki musim na wiosna puudkrajac Łpt72Zda178

[bzk puutkr’ajac’ Łpt72Zda178]

POORAC• *dk* ‘wykonać orkę, zorać’ Poorali na zima Wdz71Giu322

[prze1lm pooral’i Wdz71Giu322]

POOSOBNY ‘osobny, oddzielny, poszczególny’ B32Dom246 → **OSOBNY*** 1

[mMlp poosobny B32Dom246]

POPADAĆ *ndk* 1. ‘trafiać się, zdarzać się’ A jeżeli popadajo drożdzy już stare, już wtenczas bardzo ciężko upiekc Pcn01Kar250 Nie ma takich, żeby już byli takie zakajane [zawzieci], alie popada, różnych popada Pcn01Kar251; 2. ‘udawać się’ Nia mogą tak chwalić sia bardzo, alie popada dobrze Pcn01Kar250; 3. ‘przypadać, wypadać w określonym czasie’ Jeżeli [wigilia] popada w sobote ili w niedziele, to dobrze, a gdy w iny dzień, to nie. Ludzi pracujo Nmn90Wan131

[bzk popadać B32Dom246 *ter3lp* popada Nmn90Wan131 pópada Pcn01Kar250,251 *ter3lm* popadajo Pcn01Kar250]

POPADAĆ SIĘ *ndk* 1. ‘znajdować się w jakiejś sytuacji, okazywać się w czym’ I takie która popadali się w bieda, już to ona wtenczas jich jakus tak mówiła Kjd01Kar284; 2. ‘trafiać się, zdarzać się’ Jak popada się, tak i idziesz Krm01Kar402

[bzk popadać się B32Dom246 *ter3lp* popada s’e Krm01Kar402 *prze3lm* po“padal’is’e Kjd01Kar284]

POPALIĆ SIĘ• *dk* ‘spalić się’ Kościół popalił się Bjw97Dwi120 → **SPALIĆ SIĘ** *dk*

[*ter3lp* popal’ił s’e Bjw97Dwi120]

POPAR / **PAPAR** / **PAPOR** *m* ‘ugór, pole pozostawione odłogiem dla odpoczynku ziemi’
Nu tak była kiedyści, co trzecia czeńś ziemi zapuszczona była na papar, potym łubin już zaczeli siać Łpt72Zda183

[Mlp popar B32Dom246 popar/papor Brs01Czy100 Blp pap’ar Łpt72Zda183]

POPARĆ• *dk* ‘ruszyć w drogę’ I od razu jego w maszyna wparli i poparli Pps91Kru178

[*prze3lm* poparli Pps91Kru178]

POPARĆ SIĘ• *dk* ‘ruszyć szybko naprzód, pobiec’ Jak lato, to już chwosty zadarli i poparli sie, gilujo krowy Trk06Rut362

[*prze3lm* poparli sie Trk06Rut362]

POPASKI / PAPASKI / PUPASKI *lm* ‘wypędzanie krowy na dodatkowe pasienie’ Kto jedna krowa ma, na popaski na miedza zaprowadzi Łpt72Zda190

[M,Blm p^ap^aaski/pup^aaski/pop^aaski Łpt72Zda190]

POPAŚĆ *dk* **1.** ‘trafić, dostać się’ Nie popad do wrotów Bjw97Dwi120 Nu to poszłam do wujka, do Janowa popadłam Kjd01Kar280 A on biedny nie mógł popaść do tego wagonu, to on między tymi wagonami jechał K02Zie141 To spolszczona Białoruś, część z Rosji popadło pod Polszcę B96Doł180 Czut czut nie pupadłam do Saksonii Krm01Kar401 Gniewa się, naco [dlaczego] nie może dalej popaść Ł84Par140 Oni znaczy si, była wojna i brat, znaczy si menża, popad w niewola tam Drj96Mar29 [Gagarin] jak się zabił, to czuł, że do piekła nie popadnie, szedł za nauka, nic złego ludziom nie zrobił L91Zow543 W jesieni, jeżeli deszcz, mokro – wszystko [koniec. kłapa], nie można na polie popaść Ł67ParIII-24 Ona mówi – ja pupadła teraz u raj, stond ni pojada nazad już tam Ł67ParI-47 Jeżeli chcesz gdzie lepiej popaść K02Kar229 Pod kombajna popadli Wrn08Koz37 Jak ja do spowiedzi popadła, to ja po polasku, bo nei umiem po białorusku Mhl12)st127; **2.** ‘dostać się, zostać przyjętym na studia’ Ona już byłab dawno skończywszy, ona nie popadła [od razu], trzydzieście tylko przyjenli Ł67ParIII-28; **3** ‘trafić się, znaleźć się’ Potem dla mamy człowiek popadł, że on ożeni się i zabierzy nas razem K96Saw74 A oni tak popadli, dobrze, to był dzień nieprzyjemny i oni nie mogli jich przyjońc Bnk96Mar163 Alie tam takiego popadli biskupa, tam do jakiego ruskiego, który doprowadził ich na ten dzień nieprzyjemny Bnk96Mar163; **4.** ‘zdarzyć się’ No i przeczesali i tak o popadło, Pan Bóg tak dał, że Niemiec znachodzi ta ksionżeczka, uodwraca, akurat litania Brz96Mar177; **5.** ‘dostać, nabawić się czego’ I popadli krosta [świerzb] W82Tur96 ♦ Gdzie popadło ‘byle gdzie, gdzie bądź, gdziekolwiek’ B32Dom221 ♦ Jaki popadło ‘bez różnicy, różny’ [...] pamiętam drenne i dobre czasy, jakie popadło [...] Ncz02Koz71

popadszy *ipu* Oni walczyli w polskiej armii z Niemcem i do niewoli popadszy

Kmj99Pab83 On jak był na polskiej wojnie jeszcze i do plenu do Giermanii był popadszy Stc96Mar81

[*bzk* popaść K02Zie141 K02Kar229 pópas’c’ Ł67ParIII-24 po’pas’c’ Ł84Par140 *prze1lp m* sic! popadłam Kjd01Kar280 *prze3lp m* popadł K96Saw74 popad Bjw97Dwi120 popat Drj96Mar29 *prze1lp z* pupadłam Krm01Kar401 popadła Mhl12Ost127 popádła Ł67ParIII-28 pupádła Ł67ParI-47 *prze3lp n* popadło

Brz96Mar177 B96Doł180 Ncz02Koz71 *prze3lm* popadł'i Bnk96Mar163 Wrn08Koz37 ppopadli W82Tur96
przy3lp popadnie L91Zow543 *ipu* popatšy Stc96Mar81 Kmj99Pab83]

POPAŚĆ SIĘ *dk* **1.** 'trafić się' Nauczyciele popadli się Polaki K02Kar302 Żeby kumpeliek
popadby sia Użp01Kar258 I jaki tylko nie popad sie grzyb, to wszystkie zabierajo, choć i
gorzkie Jsn82a)Wer255 Popad się grzyb Jsn82Wer147; **2.** 'dostać się, trafić, wpaść' Popad
sie do turmy K02Kar229 Znaczy, był na granicy doktorem, w niewolie popad sie
B12Gol105 ♦ Jak popadni się 'jak się trafi, jak się zdarzy' Gjđ83Ana66

[*bzk* popaść się B32Dom246 *prze3lp m* popat s'e K02Kar229 B12Gol105 popat s'e Jsn82Wer147 popat s'e
Jsn82a)Wer255 *prze3lm* popadł'i še K02Kar302 *przy3lp* popadn'i s'e^a Gjđ83Ana66 *war3lp m* popadby s'a
Użp01Kar258]

POPATRZAĆ • / **POPATRZEĆ** *dk* **1.** 'zatrzymać na kim, na czym wzrok, popatrzeć'

Niechaj wstaliby, popatrzali, co się teraz dzieje na świecie B96Doł204 [...] pani,
popaczszaj, moja kura z jajkiem Użp01Kar260 Popatrzamy, popatrzamy mówi, jak oni
spodobajo sie Bbt99Pab227 Jeszcze posiedzim, jeszcze popatrzamy Hk98Ost-nmw14; **2.**
'doglądnać, oporządzić' Idziem konia popatrzeć K02Kar240

[*bzk* popačsec' K02Kar240 *prze3lm* popatrzali B96Doł204 *przy1lm* pupačšamy K99Zie22
popačšamy/pupačamy Bbt99Pab227 pōpačšamy Hk98Ost-nmw14 *roz k lp* popačšaj Użp01Kar260]

POPATRZEĆ *dk* → **POPATRZAĆ** *dk*

POPECKAĆ / **PAPECKAĆ** / **PUPECKAĆ** *dk* 'pobrudzić, zabrudzić, poplamić' Pupeckać
każdemu łatwa, nu czyścić i myć ni chce się nikomu Łpt72Zda190 Nu drystucha, majtków
nie popeckałaś? W82Tek215

[*bzk* popeckać B32Dom246 pup'leckac'/pop'leckac'/pap'leckac' Łpt72Zda190 *prze3lp* z popeckałaś
W82Tek215]

POPEŁNIĆ *dk* 'uzupełnić' B32Dom246

[*bzk* popełnić B32Dom246]

POPEŁNIEĆ *dk* 'utyć' B32Dom246

[*bzk* popełnieć B32Dom246]

POPEŃDZIĆ *dk* **1.** 'wypędzić, odpędzić, odgonić' B32Dom246; **2.** 'kontynuować, robić dalej'
[...] dyno robi i do wierzchu popeńdzili Trk06Rut367

[*bzk* popeńdzić B32Dom246 *prze3lm* popeńdzili Trk06Rut367]

POPEKAĆ SIĘ • *dk* 'rozpuścić się, puszczać pączki' K02Kar229

popękawszy się *ipu* Jeszcze lasy nie popankawszy się K02Kar229

[*ipu* popanjkafšy s'e K02Kar224, 229]

POPIEŁ *m* → **POPIOŁ** *m*

POPIELEK• *m* ‘*zdr* od popieł, popiołek’ [Na chlebie] może i być dzie popiełku troszki i to, mąka, ale my zawsze na liściach piekli Wjd99Pab257

[Dlp pópelku Wjd99Pab257]

POPIEKĆ *dk* ‘upiec’ Położyć ta ciasta da brytwanków i popiekć Orn73b)Masl216 →

UPIEKĆ *dk* 1

[*bzk* pop’ekc’ Orn73b)Masl216]

POPIĘKNIEĆ *dk* ‘wypięknąć, wyładnieć’ Jeszcze ma czas popięknąć Bjw97Dwi120 →

POŁADNIEĆ *dk*

[*bzk* popięknąć Bjw97Dwi73 pop’enkńec’ Bjw97Dwi120]

POPIŁOWAĆ• *dk* ‘pociąć piłą na kawałki’ W91a)Adu97 i in; 2. ‘ściąć piłą’ Najwiecej ona rośnie o tak, jak gdzie las popiłowany, po takich [porębach] Kml99Pab113

popiłowawszy *ipu* Drowa już popiłowawszy? W91a)Adu97 Drzewa byliby popiłowawszy, żeby kto pomógł W91a)Ado102

[*ibt m Mlp* popiłowany Kml99Pab113 *ipu* popiłowafšy W91a)Ado97,102]

POPIOŁ / **POPIEŁ** *m* ‘popiół’ Popioł z kościoła przynosili Bjw97Dwi21 Z piecy, z piecy dym, sadza, popieł, węgiel Wjd99Pab256 Spalili sia nasza budynki, nic nie zostało sia, tylko popieł Pnk01Kar428 ♦ Spodek do popiołu → **SPODEK** *m*

[*Mlp* popel Wjd99Pab256 Pnk01Kar428 popól/popół Wdz04Jas90 M,B/p pop’oł Bjw97Dwi21Dlp pop’ołu Bkb73Giu115]

POPLĄTANY• ‘pomieszany, zmieszany’ Takie poplontane i litewskie i ruskie słowy Gjd83Ana72

[*Mlm* popl’ontane Gjd83Ana72]

POPLEĆ• *dk* ‘przez krotki czas powyrywać chwasty, poplec’ Ona wyszła ogrod plec, pupieła troszczka, przyszła, w drugim dniu i umarła Ong01Kar497

[*prze3lp* z pupl’ela Ong01Kar497]

POPLUCHAĆ SIĘ• *dk* ‘popluskać się’ To lecim w woda, popluchamy się, a wtenczas mokre po piasku i takie o bałwany powyłazą Bht98Pab186

[*przyl1m* popluchamy się Bht98Pab186]

POPLUWAĆ SIĘ• *dk* ‘opluć się wzajemnie’ Tak, pfu na ciebie, pfu na ciebie uon, i tak my polpuwali się Bjw96Mar124

[*prze11m* popl’uval’i s’e Bjw96Mar124]

POPLĄCIĆ SIĘ *dk* ‘przyplącić (*czym*), ponieść konsekwencje *czego*’ B32Dom246

[bzk popłacić się B32Dom246]

POPOIĆ *dk* ‘napoić większą liczbę chętnych’ Dwadzieścia pięć krów popoić trzeba
Szt01Kar505

[bzk papojic’’ Smw01Kar289 póp^oojie’ Szt01Kar505]

PO POLSKU → **POLSKI**¹

POPRADUCHA *ż* ‘prządka’ Kws12Ana32 → **POPRZĘDNICA** *ż*, **POPRZĘDUCHA**,
PRZĄDKA *ż*, **PRZĘDZIEJA** *ż*, **PRZĘDZIEJKA** *ż*

[Mlp popradyxa Kws12Ana32]

POPRAWOWAĆ *ndk* ‘poprawiać, doprowadzać do porządku’ Wczorej tam na cmentarzu
byli, trochę śniegu [było], to i tam poprawowali Glt99Pab176

[bzk poprawować B32Dom247 *prze1lm* poprawovali Glt99Pab176]

POPROSIĆ• *dk* ‘zwrócić się z prośbą, prosić’ Teraz poproszę odpowiedzieć na pytania
W01Mas116 Na początku lekcji poproszę przypomnieć, co było zadane do domu
W01Mas116

[przy1lp poproszę W01Mas116]

PO PROSTU *ndm* → **PROSTY**

POPROWADZIĆ SIĘ• *dk* ‘ułożyć się, udać się’ On mnie potem straszyl, [że] tam życie nie
poprowadzi sie. Tu nie poprowadziła sie życia, tam nie poprowadzi sie, to ja ciebie, mówi,
zabije, że ty wyjedziesz Str99Pab175 → **POWODZIĆ SIĘ** *ndk*

[przy3lp poprovaşi še *prze3lp* *ż* poprovaşıła še Str99Pab175]

POPRUĆ• *dk* **1.** ‘zerwać, rozwiązać małżeństwo’ Klr01Kar321; **2.** ‘rozebrać, zburzyć’ A ta
szopa tedy popruli Wdz04Jas97
popruwszy *ipu* On z tamtą nie zmetrykowawszy sia, a z naszo popruwszy też metrykacja
Klr01Kar321

[*prze3lm* po^aprul’i Wdz04Jas97 *ipu* popruřsy Klr01Kar321]

POPRUHA* / **PAPRUHA**• *ż* ‘pas podtrzymujący siodło, popręg’ Miętki rzemień nadaji sia
na papruha i bywajo też papruhi parcianne Łpt72Zda183

[Blp papr^luya Mlm papr^lu’i Łpt72Zda183]

POPRYSKAĆ* / **POPYRSKAĆ**• *dk* ‘popryskać, pokropić’ Przód popyrskaj drobno na
anuczka i prasuj Łpt72Zda194

[roz^k lp popyrsk^la’j Łpt72Zda194]

POPZEBIWAĆ• *ndk* ‘przebić, poprzekłuwać wielu miejscach’ Tak boso pójdziecie? A
nożków nie poprzebiwacie? Bwk99Pab186

[przy2lm popšećivaće Bwk99Pab186]

POPZRĘDNICA ż ‘prządka’ Kws12Ana32 → **POPRAĐUCHA** ż

[Mlp popšećdnica Kws12Ana32]

POPZRĘĐUCHA / **PUPZRĘĐUCHA** ż ‘kobieta zajmująca się przędzeniem’ Wiaczoram
bywała, puprzęduchi żbioro się, przędo, śpiawajo Łpt72Zda190 → **POPRAĐUCHA** ż

[Mlp pupšend'uxa/popšend'uxa Łpt72Zda190 Mlm pupšend'uxi Łpt72Zda190]

POPZRZYBIWAĆ* / **PUPZRZYBIWAĆ*** dk ‘przybić w wielu miejscach, poprzybijać’

Puprzybiwał balaski w płocie, żeby uwieczki ni włazili Łpt72Zda115

[prze3lp m p'pšyć'ivał Łpt72Zda115]

POPZRZYCHODZIĆ* dk ‘przyjść, przybyć – o wielu osobach’ Brż99Pab209 → **NAJŚĆ²** dk

poprzychodziwszy *ipu* W Brażelcach para takich, który można powiedzieć

poprzychodziwszy tu za mąż, to teraz mieszkanie pozajmowawszy Brż99Pab209

[*ipu* popšyxoćifšy Brż99Pab209]

POPZRZYJECHAĆ* dk ‘przyjechać, nazjeżdżać się – o wielu osobach’ [Dzisiaj]

poprzyjechali – trzeba sprzątnąć [po nich] i zrobić Mdn99Pab193

[prze3lm popšyćexali Mdn99Pab193]

POPZRZYJEŻDŹAĆ* dk ‘przyjechać, najechać, nazjeżdżać się – o wielu osobach’

poprzyjeżdżawszy *ipu* Tu i Biełorusy, tu i z Rosji poprzejeżdżawszy czyste Ruskie

G96Dąb189

[*ipu* poprzejeżdżawszy G96Dąb189]

POPZRZYMARZIWAĆ* [r-zi] dk ‘przymarznąć, poprzymarzać’ Bjw99Pab132

poprzymarziwawszy *ipu* Był taki kogut [...] jemu nogi byli poprzymarziwawszy, taki

mroz był wielki Bjw99Pab132

[*ipu* popšymarz'ivašy Bjw99Pab132]

POPUSKAĆ* dk ‘posłać do szkoły’ Już popuskali dzieci tylko do litewskiej szkoły i do

litewskiej, że to nie postąpisz [nie dostaniesz się] z polskiej nigdzie Mcl99Pab155

[prze3lm popuskali Mcl99Pab155]

POPUSKAĆ SIĘ* ndk ‘rozpuścić się, rozmięknąć’ I jak zimowy wiatyr to bardzo pulchna,

gotujesz, to ona popuska sie [kartofle], taka jak mydła Żgw01Kar489

[ter3lp popuska s'e Żgw01Kar489]

POPUŚCIĆ• *dk* ‘powypuszczać, pozwolić odejść’ Mamy wujek był w Kateriny pułku [...] ale Katerina carowa nie nabrała całego pułku i popuściła do domu ich K02Zie139 Indyczuki [...] ona jich popuści, oni sami chodzą tam zbierają coś Klr01Kar322

[*prze3lp* z popuściła K02Zie139 *przy3lp* popuści Klr01Kar322]

POPYRSKAĆ *dk* → **POPRYSKAĆ*** *dk*

POPYTAĆ• *dk za co* ‘zapytać, wypytać o co’ [...] nigdy ona nie pomogła, ni poradziła, ni popytała za to [czy] mnie trzeba może pomóc Kmn99Kar91

[*prze3lp* z popytała Kmn99Kar91]

PORA z 1. ‘okres, czas trwania’ Wojenno poro tu dużo maszynow było napchano

Ign73Sud189; 2. ‘doba’ Jeżeli człowiek umiera, to leży odkryty, na trzecia, znaczy, na trzecia pora chuwają Iwt06Mor114 → **SUTKA** z ♦ Cała pora ‘cały czas’ I tedy tam pali się cała pora Rzc98Ost-nmw(10) A my służyli [do mszy], da, nu przy ołtarzu, chodzili cała pora [aż] do jedynastego klasa i potem już nam było zabronione Rzc98Ost-nmw17 ♦ Czuć nie pora ‘prawie całą dobę’ Ja tak ich składam, ji bez wody składam, rządami przesypują, i potem trzeba trzymać czuć nie pora, woda nie zalewać Żgw01Kar488 ♦ Do tych por ‘dotąd, dotychczas’ Jak do tych por, to można żyć i chleba jest i du chleba Łpt72Zda140 Do tych por żyli zgodnie W99Rie59 Nu, du tych por niczego sobie [urodzaj], nu ni tak jak zeszła liata Ł67ParI-11 ♦ Letnia pora ‘lato, okres letni’ Lietno poro, zbierają łuski kurynych jajek i bijo tam, trzo i karmio kury tymi łuskami W99a)Rut104 ♦ Pusta pora ‘najgorszy, nieodpowiedni czas’ Od [...] drugiego dnia nie można [kisić ogórków], sama pusta pora, nic nia ma Żgw01Kar488 ♦ Sama pora ‘najlepsza, najodpowiedniejsza pora’ Solić ogórki trzeba na schyłku, na kalendarz patrzeć [...] szóstego już sama pora ogórki solić Żgw01Kar488 ♦ W ta pora / w te pore: a) ‘akurat teraz, obecnie’ W83Tur17; b) ‘wtedy, w tym czasie’ W ta pora tylko zabierali młodych mężczyzn na prace Pnk01Kar420 W te pora słodzi się ta woda W82Rei37 W te pora ona zastyga W82Rei38 W te pore przeschnie W82Rei39 ♦ Z ranszej pory ‘dawniej, wcześniej’ Ja jeszcze z ranszej pory, to nic nie wiedziałam, a teraz to już po litewsku trzeba cokolwiek powiedzieć Ong01Kar490 ♦ Z tych por ‘od tamtej pory’ Z tych por, jak kupiła ołówek, włożyła w siumycka Ł63Par83

[*Mlp* pora Żgw01Kar488 *Dlp* pory Ong01Kar490 *Blp* pora Rzc98Ost-nmw10,17 pora/pore W82Rei37,38,39 pora W83Tur17 Iwt06Mor114 K01a)Kar155 Pnk01Kar420 *Nlp* poro W99a)Rut104 p'oro Ign73Sud189 *Dlm* por B32Dom218 Ł63Par84 do tych por W99Rie59 du tyx pór Ł67ParI-11 do tyx p'or/d^a tyx p'or/d^u tyx p'or Łpt72Zda140]

PORABIAĆ• *ndk* ‘obrabiać, uprawiać ziemię’ To ja sama pracowałam i ogrody sama porabiałam Bbt99Pab223 → **OPRACOWYWAĆ** *ndk*

[*prze1lp* ż porabiałam Bbt99Pab223]

PORADZIĆ *dk dla kogo* ‘poradzić *komu*’ Ale kogo by tu poradzić dla was, kogoś tu dla was poradzić? Kbs99Pab146

[*bzk* porążyć Kbs99Pab146]

PORAFIA *ż* → **PARAFIA** * *ż*

PORANEK• *m* ‘rano’ Wdg99Pab234 i in. → **RANEK** *m* ♦ Na poranku ‘rano’ Pierwsza msza po polsku, dobrze, my na poranku idziem od jedenastej do pół do pierwszej, a druga po litewsku Wdg99Pab234 ♦ Z poranka ‘rano, z rana’ Najwięcej ścielon [len] z poranku, póki rosa B29Nit246

[*Mslp* poranku Wdg99Pab234 s porątku B29Nit246]

PORANIĆ• *ndk* ‘zranić’ Poranione wszyscy Brs02Rie51

[*ibt Mlm* porańone Brs02Rie51]

PORANKOWY• ‘*przym* od poranek’ Igl04Rut432 ♦ Porankowa strona → **STRONA** *ż*

[*żDlp* porankowaj Igl04Rut434]

PORASIOK• *m* ‘wieprzek, prosiak’ Trzymałam porasioka, trzymałam jednego, a potem dwóch trzymałam Bbt99Pab227 → **KABANIUK** *m*

[*D,Blp* poras’oka Bbt9Pab227]

PORAZ *ndm* ‘za jednym razem, jednocześnie’ Syny to oba żenili się zaraz dwóch, poraż, to jeden raz był, było wesele obydwóch Krn96Mar116

[*poras* Krn96Mar116]

PORĄBAĆ• *dk* ‘rąbiąc zabić, zarąbać siekierą’ Potem nie nieśli się, to ja już jich porombiała te kury Bjw99Pab132

[*prze1lp* ż porombiała Bjw99Pab132]

POREJŚCIE *n* ‘miejsce wokół bagna’ W31Otr83

[*Mlp* porejście W31Otr83]

PORĘCZ / **PARĘCZ** *ż* ‘oparcie lub podłokietniki krzesła, fotela’ B32Dom247

[*Mlp* poręcz/paręcz B32Dom247]

PORĘCZE* / **PARĘCZY**• *lm* ‘rusztowania przy obiektach budowlanych’ I kobiety chodzili po tych parenczach uo tej wysokie, taka wysoka i na pół metra [szerokości] i nie bojo sie Bnk96Mar164

[Mslm parenčax Bnk96Mar164]

POREĆCZYĆ¹ *dk* ‘polecić wykonanie *czego*’ Poręczyć komu co zrobić B32Dom247

[bzk poręczyć B32Dom247]

POREĆCZYĆ^{•2} *dk* ‘udzielić poręczenia, poręczyć *za kogo*’ Kto poręczył za niego? Ł95Kar52

→ **POREĆCZYĆ SIĘ** *dk*

[prze3lp m porenčył Ł95Kar52]

POREĆCZYĆ SIĘ *dk* ‘udzielić poręczenia, poręczyć *za kogo*’ Nikt nie chciał za jego poręczyć się Bjw97Dwi89 → **POREĆCZYĆ²** *dk*

[bzk porenčył s’e Bjw97Dwi89]

PORKAĆ *ndk* ‘dźgać’ W96Rie100

[bzk porkać W96Rie100]

PORNAĆ[•] *dk* ‘dźgnąć’ Pornął nożem W96Rie100

[prze3lp pornął W96Rie100]

POROBİĆ[•] / PUROBİĆ[•] *dk* **1.** ‘pracować jakiś czas, popracować’ Teraz jesli ja siana nie mam, ja pójda du jegu, tam jakie trzy cztery dni purobia, on mnie pół hektara jakiej łąki pokosić [da] Krm01Kar407; **2.** ‘zrobić’ W91Ado91 i in.

porobiwszy *ipu*[...] tam, w tamtym koncu porobiwszy ładnie Str99Pab98 Przyjechała do domu, a tam wszystko porobiwszy W91Ado91

[przy1lp pur^uob’a Krm01Kar407 *ipu* porobifšy W91Ado91 porobifšy Str99Pab98]

POROBİĆ SIĘ[•] *dk* ‘stać się, zrobić się’ Ciocia porobiła sie Litwinka Ejs99Smu155

[prze3lp ż porobiła sie Ejs99Smu155]

PORODA^{*} / PARODA **ż 1.** ‘rasa’ Krowa moja dobrej parody Bjw97Dwi119; **2.** ‘cecha rodzinna’ [...] też z tych Siemaszków pochodzę, no o takie, o, taka nasza paroda Bht98Pab158

[Mlp paroda Bht98Pab158 Dlp parody Bjw97Dwi119]

PORODOWY[•] ‘porodowy’ Mcl99Pab158 ♦ Porodowy dom → **DOM** *m*

[Dlp porodowego Mcl99Pab158]

PORODZIĆ[•] / PARODZIĆ[•] *dk* ‘urodzić, wydać na świat’ Rodziły i na poliu, rodziły, żyto pójdzie żońć, na poliu porodzi, przyniesie dzieciuka Kml96Mar108 To było nie tak dawno, jakieś lat czterdzieści, jechali i porodziła Kml96Mar108 I wot umarła, porodziła dziewczynku i pogrzeb L13Kar374

[przy3lp porož’i Kml96Mar108 prze3lp ż porož’iła Kml96Mar108 paraž’iła L13Kar374]

PORODZINNIĆ SIĘ• *dk* ‘spokrewnić się, stać się rodziną’ Potym już porodzinnili się, rodziny, i oni tam wszystko świątkowali, jak to jeszcze było kiedyś B96Życ193

[*prze3lm* porodzinnili się B96Życ193]

POROSIACZY* / **PARASIACZY** ‘prosiący’ W82Tur68

[*mMlp* paraś^laćy W82Tur68]

POROSNAĆ• *dk* ‘zarosnąć’ Bkb84Ado16

porosszy ipu Kawałeczek dyrwanu pyrnikiem porosszy Bkb84Ado16

[*ipu* porosszy Bkb84Ado16]

POROSZA ż ‘warstwa świeżego śniegu’ B32Dom247

[*Mlp* porosza B32Dom247]

POROWNOWAĆ• *dk* ‘zrównać, uczynić równymi’ O nie, żadnego z wioską do czynienia nie mieli. [...]A teraz już tak nie ma. Jakoś jak zaszli te sawiety, tak już porownowali B96Stra200

[*prze3lm* porownowali B96Stra200]

POROZEBRAĆ• *dk* ‘porozbierać, zburzyć’ Pozabrali, gumny też, też porozebraliż, nie ma ż nic u nikogo Str99Pab98 → **POWALIĆ** *dk*, **POWRÓCIĆ** *dk* 2, **POZNASZAĆ** *dk*, **ROZBURZYĆ*** *dk*, **ROZNIEŚĆ** *dk*, **ROZPRUĆ** *dk* 1, **ROZRUSZYĆ** *dk*, **ROZSZCZEPAĆ** *dk* 1, **ZBIĆ** *dk* 1, **ZŁAMAĆ** *dk* 2, **ZWALIĆ** *dk* 1

[*prze3lm* porozebral’i Str99Pab98]

POROZJAŚNIAĆ *dk* ‘wyjaśnić wszystko, powyjaśniać, poobjaśniać’ B32Dom247

[*bzk* porozjaśniać B32Dom247]

POROZJEŹDŹAĆ• *dk* ‘wyjechać w różne strony, porozjeżdżać się’ Mieszkajo tu Polaki – Indykiły i Podugowo, a w Podugowie już nie ma [...] na pasiołok znieśli się wyjechali do miasta, wszędzie porozjeżdżali ludzie Skr99Pab150 → **POROZJEŹDŹAĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lm* poroz’jiżżał’i Skr99Pab150]

POROZJEŹDŹAĆ SIĘ* / **PARAZJEŹDŹAĆ SIĘ**• *dk* ‘wyjechać w różne strony, porozjeżdżać się’ Smw01Kar275

porozjeżdżawszy ipu Nie ma tut, staryczki zostawszy sie [...] parazjeżdżawszy sie ludzie Smw01Kar275

[*ipu* parazjeżżałszy s’e Smw01Kar275]

POROZLATAĆ SIĘ• *dk* ‘wyjechać w różne strony, porozjeżdżać się, rozproszyć się’ Dzieci porozlatali sia, ona sama żyła w tym budynku Ong01Kar492 A potam już wszystkia porozlatali sia te dzieci i uon zachorował, wyłamał żebry w liesia Ong01Kar497

[*prze3lm* porozl’atal’i s’a Ong01Kar492,497]

POROZMYKAĆ SIĘ* / PURUZMYKAĆ SIĘ• *dk* ‘pootwierać się’ Drzwi puruzmykaji sia i wszystku tam co pupadło to rzucaji Bjj99Ado70

[*prze3lm* puruzmykájis’a Bjj99Ado70]

POROZPĘDZAĆ* / POROZPĄDZAĆ• *dk* ‘wygonić, rozpędzić w różne strony’ Przyszli Niemcy patryjanci do Litwy, Polaków porozpędzali Mtr01Kar233

[*prze3lm* porosponzał’i Mtr01Kar233]

POROZSTRZELAĆ• *dk* ‘rozstrzelać wiele osób’ Żydów [...] prosto porozstrzeliali kiejdańskich i jesionowskich i bobtowskich Kmp01Kar427 → **POBIĆ** *dk* 2

[*prze3lm* poroščal’al’i Kmp01Kar427]

POROZUMIEĆ• *dk* ‘zrozumieć’ Rozmowa ta nie jest czysto polska, mieszanka, może wy tu nie porozumiecia Łp01Kar418

[*przy2lm* porūzum’iec’a Łp01Kar418]

POROZUMIEĆ (SIĘ)• *dk* ‘umówić się, porozumieć się’ Bjw96Mar132

porozumiawszy ipu Już oni porozumiawszy, już ona ubrana do ślubu Bjw96Mar132

[*ipu* porozuńafšy Bjw96Mar132]

POROZŻYĆ SIĘ• *dk* ‘zagospodarować się’ No tak póki porozżyli się, to te nutrii, te drogie oni [hodowali] Bbt99Pab225

[*prze3lm* porozżyli s’e Bbt99Pab225]

PORT *m* ‘gruba ściśła tkanina lniana’ W82Tur74

[*Mlp* port W82Tur74]

PORTMANKA *ż* ‘portmonetka’ Ojej, ukradli mnie portmanka W83Tur17 Gdzieści podziałam portmanka, miałam jej w kieszeniu W86Tek188 → **BUMAŻNIK** *m*

[*M,Blp* portmanka W83Tur17 portmańka W86Tek188]

PORTNIANY• 1. ‘z tkaniny zwanej port’ W82Tur74; 2. ‘lniany’ Portniana nitka W82Tur74

[*żMlp* portńana W82Tur74]

PORUCHAĆ *dk* ‘poruszyć, ruszyć’ Potym on [chleb] tam posiedzi, koło godziny, troszki kaczergo jego pociągami i z miejsca poruchami, że może lepiej upieczysie Żjm01Kar517 Nicht nie poruchał a nic K02Kar174 Palcy, poruchać ni moga palcami Iłk98Ost-nmw7

[bzk poruxać Hk98Ost-nmw7 *prze3lp* poruxał K02Kar174 *przy1lm* poruxam'i Żjm01Kar517]

PORUCHAĆ SIĘ* / **PURUCHAĆ SIĘ*** *dk* 'poruszyć się' Krzyczy a psik, a psik, a kot
nawet ni purucha się Łpt72Zda112 → **PORUCHNAĆ SIĘ** *dk*

[*przy3lp* pur'uxa še Łpt72Zda112]

PORUCHNAĆ SIĘ* *dk* 'poruszyć się' W82Tur66 → **PORUCHAĆ SIĘ*** *dk*

[*rozlk lp* poruxń'is W82Tur66]

PORUGAĆ* *dk* 'nawymyślać komuś, skrzyczeć kogoś' I sam siebie porugasz Ł67ParI-14

[*przy2lp* porugaš Drn73a)Par102 porúgaš Ł67ParI-14]

PORUGAĆ SIĘ* *dk* 'nawymyślać sobie wzajemnie' Drn73a)Par102

[*przy2lp* porugaš s'i Drn73a)Par102]

PO RUSKU 'po rosyjsku' [...] rozmawiali po rusku Ł67ParIII-20

[po rusku Ł67ParIII-20]

PORWAĆ *dk* **1.** 'podrzeć' B32Dom247; **2.** 'wyrwać, zerwać, zebrać z pola' Potem jego [len]
trzeba porwać W82Rei39

[*bzk* porwać B32Dom247 W82Rei39]

PORWANY 'podarty' Miał na sobie porwana koszula W99Rie64

[*mMlp* porwany B32Dom247 *Blp* z porwana W99Rie64]

PORYSOWAĆ* *dk* 'narysować, wyrysować' Na tej blachy porysujisz i szczyżysz
Łp01Kar416

[*przy2lp* pòrysujis Łp01Kar416]

PORZĄDEK *m* 'porządek' B32Dom235 i in. ♦ Naprowadzać porządek ♦

NAPROWADZAĆ *ndk* ♦ Po porządku 'po kolei, według kolejności' B32Dom246 ♦

Porządek dnia 'porządek dzienny, program zebrania, obrad itp.' B32Dom235 ♦ W
porządku dnia 'na porządku dziennym, w programie dnia' B32Dom265

[*Mlp* porządek B32Dom235 *Msip* porządku B32Dom246,265 pożontku K02Kar272]

PORZĄDKOWAĆ *ndk* 'robić porządek' Nie była nikomu robić ni porządkować
Bjj99Ado60 → **PORZĄDKOWAĆ SIĘ*** *ndk*

[*bzk* pōžontkóvac' Bjj99Ado60]

PORZĄDKOWAĆ SIĘ* / **PURZĄDKOWAĆ SIĘ** *ndk* 'porządkować, robić porządek'
Purządkować sie trzeba K02Kar229 → **PORZĄDKOWAĆ** *ndk*

[*bzk* pūžontkovac' s'e K02Kar229]

PORZĄDKOWY 1. ‘lubiący porządek’ Bkb83a)Giu91; 2. ‘czysty, schludny, zadbane’ Bkb83a)Giu87,91 → **AKURATNY**

[mMlp požontkovy Bkb83a)Giu87,91]

PORZĄDNO *ndm* ‘porządnie’ L99Kar52

[požondno L99Kar52]

PORZĄDNY ‘czysty, schludny, zadbane’ Bkb83a)Giu87 → **AKURATNY**

[mMlp požondny Bkb83a)Giu87]

PORZECZKI* / **PARECZKI** *lm* ‘porzeczek’ Kury obierajo i pareczki też Ł67ParII-63

[Mlm parečki Ł67ParIII-15 Blm parečki Ł67ParII-63]

PORZUCAĆ• *dk* ‘pozzucać, pozwalać’ Porzucali [aresztowanych] z wozów i znęcali się Bht98Pab149

[prze3lm porzucali Bht98Pab149]

PORZUCIĆ• *dk* ‘opuścić, porzucić kogo, co, zostawić’ Ong01Kar492

porzuciwszy *ipu* A on, żona porzuciwszy, on nic nie miał, tylko te budyneczki Ong01Kar492

[ipu požuc’ifšy Ong01Kar492Dcs13Koz396]

PORŻNAĆ• *dk* ‘porżnać, pokroić; też: pokaleczyć czymś ostrym’ Dcs13Koz396

porżnewszy *ipu* Dcs13Koz396

[ipu porżnefšy Dcs13Koz396]

POSADZIĆ• / **PUSADZIĆ**• *dk* 1. ‘posadzić, zaprosić do zajęcia miejsca’ Wdg01Kar440 i in.; 2. ‘zasadzić roślinę’ Bjw97Dwi77 i in.; 3. ‘wsadzić do więzienia’ Pps91Kru178 i in. **posadziwszy** *ipu* Swaci wieźli w baleja posadziwszy, ciongneli te družbanci

Wdg01Kar440 Jeszcze sama rucham się i łąka trocha pokosza i ogrod mam posadziwszy Mtr01Kar233 Na rynku kupiwszy, posadziwszy Bjw97Dwi77 A mnie wypuścili prendko, to jeżeli mnie posadziwszy razem z Homułkom i ja dłużej posiedział, potem Homułka wypuścili Skn96Mar73 Mama byli posadziwszy, i tylko ojca chorego i mnie mała nie ruszyli Pps91Kru178

[ipu posażifšy Pps91Kru178 Skn96Mar73 Mtr01Kar233 posaż’ifšy Bjw97Dwi77 pûsąż’ifšy Wdg01Kar440]

POSADZKA* / **PASADZKA**• / **PUSADZKA** ż 1. ‘spód, dno pieca chlebowego’ A jak na łapacie, to z mąki na pasadzka prosto Orn73b)Mas216 → **POD**² *m* 1; 2. ‘klepisko w stodole’ Pościeli te tak [snopy] w toku na pasadzka i tym cepam biji Łp01Kar417 → **POD**² *m* 2

[Błp pusacka Łp01Kar417 Błp pə'sacka Orn73b)Mas216]

POSAG• *m* ‘posag’ A bywa, że już jak młoda bogata, jak już posagu dają młodemu temu, a jak bywa nie, nie [dają] tych posagów Bjw96Mar129 To musi ojciec posag, albo ilia tam tych pieniędzy dać Jsn82a)Wer253 → **KREJCI** *lm*

[Dłp posagu Bjw96Mar129 Błp pósak Jsn82a)Wer253 óDłm posagóf Bjw96Mar129]

POSESOR* / **PASASOR** *m* ‘dzierżawca’ Dcs13Koz390 → **ARENDARZ** *m*

[Młp posesor Dcs13Koz396 Młm pasasory Dcs13Koz390]

POSFÓR *m* → **FOSFOR*** *m*

POSIEDZIEĆ• *dk* ‘posiedzieć’ Bjw97Dwi76

posiedziawszy *ipu* Posiedziawszy rozeszli się Bjw97Dwi76

[*ipu* pos'ez'afšy Bjw97Dwi76]

POSIELAĆ SIĘ• *ndk* ‘osiedlać się, przybywać na stały pobyt’ [Nowi] posielają się, u nas dużo domów namurowali Kml99Pab121 → **NASIEDLAĆ** *ndk*

[*ter3lm* pos'el'ajo s'e Kml99Pab121]

POSIELANIEC* / **PUSIELANIEC**• *m* ‘osadnik’ Pusielancy chcieli swoje postawić prawo Onk99Ado63

[Młm pus'el'ancy Onk99Ado63, 63]

POSIELENIA* *n* / **PUSIELENIA**• *ż* ‘osiedlenie’ Rosjan przyzwali [wezwali] na pusielenia Bjj99Ado63

[Błp pusiel'én'a Bjj99Ado63]

POSIELIĆ SIĘ• *dk* ‘osiedlić się, przybyć na stały pobyt’ W 1850 roku dziadek pusielił się, wot ich było troje braci, było takich Gsp99Ost297 → **ZAMIEŚCIĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp m* pósielił się Gsp99Ost297]

POSIERB *m* → **PASIERB** *m*

POSIERBICA *ż* → **PASIERBICA** *ż*

POSIEW *m* **1.** ‘siew, sianie’ B32Dom247; **2.** *lm* ‘zasiewy, obsiane pola’ B32Dom247 Grad wybił posiewy L91Zow546; **3.** ‘nawóz sztuczny’ Wdz71Giu321 → **NAWÓZ** *m*

[Młp pós''ef Wdz71Giu321 Młm posiewy B32Dom247 Błm posiewy L91Zow546]

POSILNY / **PASILNY** / **PUSILNY** ‘pożywny, sycący’ Jak pusilny obiad zjem o pierwszej, to niputrzebny dla mnie pudwiczórek Łpt72Zda190

[*mM,Błp* pus'il'ny/pos'il'ny/pas'il'ny Łpt72Zda190]

POSINIEĆ• *dk* ‘zsinieć, nabrać sinej barwy’ Wtr79Saw207

posiniawszy *ipu* Wtr79Saw207

[ipu pos'inafsy Wtr79Saw207]

POSIOŁEK* / **PASIOŁEK** / **PASIOŁOK** *m* 'osiedle, osada' Kazali na pasiołek iść

Bjw97Dwi119 Do pasiołkow niektóre same poszli, niektóre na razie pendzali siło, żeby szli w pasiołki Btn96Mar46 W ogóle, o tutaj, o ta o miejscować tylko uo tak pasiołok, on widać beńdzie Btn96Mar44 A które [kolonie] nazywajo pasiołok Btn96Mar46 [...] i duże po kałchozach te pasiołki Btn96Mar47

[Mlp paśołok Btn96Mar44,46 M,Blp pas'ołek Bjw97Dwi119 Mlm paśołki Dlm paśołkof Btn96Mar47 Blm paśołki Btn96Mar46]

POSKREBUSZEK *m* 'ostatni syn' Bkb83Giu76 → **PODSKREBACZ** *m*

[Mlp poskr'e'bušek Bkb83Giu76]

POSKROBEK* / **PASKROBEK** / **PASKROBAK** *m* 'ostatni syn – najmłodsze dziecko'

Udały paskrobak Łpt72Zda184 → **PODSKREBACZ** *m*

[Mlp paskr'obak/paskr'obek Łpt72Zda184]

POSKUĆ *dk* 'poszczuć' Poskuj psami tych złudzieji, co przez płot przelażo Łpt72Zda190

[bzk p'oskuc' prze1lp m p'oskuł prze1lp z posk'uła prze1lm pusk'uł'i rozk lp posk'uł Łpt72Zda190]

POSŁE *ndm* → **POŚLE** *ndm*

POŚLAĆ¹ *dk* *za kim, czym* 'wyprawić kogo w jakim celu, posłać po kogo, po co' Posłali jego za doktorko Bjw97Dwi84

[bzk posłać B32Dom247 prze3lm posłali Bjw97Dwi84]

POŚLAĆ² *dk* 'uporządkować posłanie, pościelić, posłać' W chlewach u nas takie posłane te słomy Bht98Pab110

[ibt Mlm posłane Bht98Pab110]

PO SŁOWIAŃSKU 'w języku cerkiewnosłowiańskim' Batiuszka w cerkwi modli się po słowiańsku Grd96Eng129

[po słowiańsku Grd96Eng129]

POŚLUGIWAC^{*} / **PUSŁUGIWAC**[•] *ndk* 'usługiwać' No tyko pan był i kilka, które tam jemu pusługiwali, więcej tam nic nie było Łp01Kar411

[prze3lm pūsług'ival'i Łp01Kar411]

POŚLUSZNY 'usłużny' Bkb83a)Giu87 → **DOBROCZYNNY**

[mMlp poslušny Bkb83a)Giu87]

POŚLYCHI *lm* 'słuchy, wieści' No takie [są] posłychi, że najpewniej zabierze jego papież na dwa lata do Italii Ikz99Pab71 → **HASŁA***

[Mlm posłyxi Ikz99Pab71]

POSMAROWAĆ* / **POSZMAROWAĆ**•*dk* ‘pokryć warstwą jakiejś substancji, posmarować’ [...] i poszmarowała i przepadli brodawki Rkw99Pab105 → **ZASZMAROWAĆ** *dk*

[*prze1lp* z pošmarowała Rkw99Pab105]

POSNY → **POSTNY**

POSPAĆ• *dk* ‘wyspać się, spać odpowiednio długo’ W91Ado93

pospawszy *ipu* Bardzo zle dziś wyglondasz, musi nie pospawszy W91Ado93

[*ipu* pospafšy W91Ado93]

POSPRZEDAWAĆ• *dk* ‘sprzedać wiele czego’ Latem to kapustę, to jabłka z Polski tu posprzedają Bht98Pab137

[*przy3lm* posprzedają Bht98Pab137]

POST *m* ‘zakaz spożywania niektórych potraw, post’ Wdr73Wer228i in. ♦ Suchy post ‘ściśły post, niejedzenie gotowanych potraw’ W tym adweńcia piątek, sobota i środa suchi post W99Rut99 ♦ Z postem ‘postny, bez okras, bez mięsa’ Na kucia wszystko z postam, już bez mięsnych potraw K02Kar294 Kucia robili, z postem jeść wszystko, i śledzi i kto co miał Pdz01Kar467 Kiedyści to wcale z postem jedli, a teraz to dwa dni jakie, bo mówio narod słaby, czy co Wdr73Wer228

[*Mlp* post W99Rut99 *Nlp* postem Pdz01Kar467 postem K02Kar294 *p'oste*^am Wdr73Wer228]

POSTAMENT *m* → **POSTUMENT*** *m*

POSTANOWIENIE *n* ‘rozporządzenie urzędowe, uchwała’ B32Dom247

[*Mlp* postanowienie B32Dom247]

POSTARYNA *ż* ‘starzy ludzie, starcy’ Smw01Kar276 → **STARYNA** *ż*, **STAROCINA** *ż*

[*Mlp* postaryna Smw01Kar276]

POSTARZEĆ• *dk* ‘zestarzeć się’ Jego to była ziemia, on sprzedał, postarzał, nie była komu robić Bjj99Ado60 Ja tu i postarzała i umrza K02Kar228

[*prze3lp* *m* postażał Bjj99Ado60 *prze3lp* *ż* postażała K02Kar228]

POSTAW *m* / **POSTAWA** *ż* ‘sztuka materiału utkanego w domu’ W99Rie72 → **STAN** *m* 2

[*mMlp* postaw *żMlp* postawa W99Rie72]

POSTAWA *ż* → **POSTAW** *m*

POSTAWIĆ *dk* 1. ‘postawić w jakimś miejscu, nadać czemuś pozycję stojącą’ Postaw wodę na kawę Wn99Dwi148; 2. ‘wybudować, wznieść budowlę’ Postawili taka niewielka chatuszka Ong01Kar498 → **NABUDOWAĆ SIĘ** *dk*; 3. ‘tu: zatrudnić, umieścić w pracy, dać zajęcie’ A ot na robocie, niby to nic, a na samej rzeczy starajom się też tak samo

swoich postawić B12Gol110; 4. ‘ustalić, wprowadzić’ Już granice, już postawił Stalin, że tutaj Białoruś, a tam Polska została Bht98Pab152 → **USTANOWIĆ** *dk* 1 ♦ Postawić rekord ‘ustanowić rekord’ Postawiwszy rekord Bjw97Dwi32 ♦ Postawić sztukę ‘wystawić, odegrać’ B32Dom247

♦ Postawić zegarek ‘nastawić zegarek’ B32Dom247

postawiwszy *ipu* Gdzie sanki mamy postawiwszy Bkb84Ado14 Musi krowy byli postawiwszy Brs02Rie50 Piekarnię miała postawiwszy K99Zie27 Postawiwszy dom mają K99Zie27 Tu syn wrócił teraz, teraz w Kiejdanach tam dom postawiwszy Kjd01Kar281

[*bzk* postawić B32Dom247 Wn99Dwi148 postav’ic’ B12Gol110 *prze3lp m* postawił Bht98Pab152 *prze1lm* postav’il’i Ong01Kar498 *rozk lp* postaw Wn99Dwi148 *ipu* postawiwszy Bkb84Ado14 postaviſſy W91a)Ado96 postaviſſy K99Zie27 Brs02Rie50 postav’ifſy Bjw97Dwi32 po”stav’ifſy Kjd01Kar281]

POSTAWIĆ SIĘ• *dk* ‘pobudować się, zbudować sobie, dla siebie’ Potem nam dał ziemi pan ten, nu my tu postawili sie, żyli Śwt01Kar386 Żyjo w swoich domach, postawili się już i wszystko Szt01Kar506 Pożanilim sia i potam ta chatuszka postawilim sia Ong01Kar498 Musi lat trzydzieście jakich jak postawili się dom. A my tutaj jak postawilim się dom Ppl08Rut55 → **NABUDOWAĆ SIĘ** *dk*

[*prze1lm* postawili sie/postawilim sie Ppl08Rut55 postav’il’i s’e Śwt01Kar386 Szt01Kar506 postav’il’im s’a Ong01Kar498]

POSTĄPIĆ *dk* *na co, do czego, w co* 1. ‘dostać się, zapisać się do szkoły, na studia’ Tereska nie postompi do instytutu Bjw97Dwi106 Postompiła do uniwersytetu Brs02Rie52 Potem du tego technikuma, bibliotekarskiego technikumu, postompiłam, nu a ja tam postumpiłam zatym, że tam była, jak to nazywa się, bursa Kjd01Kar285 W Moskwie postompił u konserwatorium Pst96Mar100 A wtedy on postompił u Grodnu, u sielski ciehnikum Wdz73Cze201 Ten co w Wilnie, to Polak, a ten co tutaj w Ejszyszkach, chciał postompić na studia, robił paszport, zapisał się Litwinem Ejs99Smu156; 2. ‘zostać zatrudnionym, dostać pracę’ Postompił pracować na poczta Bjw97Dwi106 No ji tego uo może bardzo trudno beńdzie na praca im postompić, alie niech wiedzo kim je, kim je, kim oni byli, ich rodzice i oni kim bendo Brz96Mar179 Ruska tyko szkoła jest w Zarasaj, tedy konczon ruska szkoła, [bo inaczej] nigdzie nie moży postompić pracować L13Kar361

[*bzk* postąpić B32Dom247 Ejs99Smu156 postompić Pst96Mar100 Brz96Mar179 postomp’ic’’ L13Kar361 *prze3lp m* postompił Pst96Mar100 postomp’il’ Wdz73Cze201 Bjw97Dwi106 *prze1lp z* postomp’ilam/postump’ilam Kjd01Kar285 *prze3lp z* postomp’iła Brs02Rie51 *przy3lp* postomp’i Bjw97Dwi106]

POSTĄPIĆ SIĘ *ndk* ‘ustąpić, nie upierać się przy swoim zdaniu’ B32Dom247

[*bzk* postąpić się B32Dom247]

POSTĘPOWAĆ *ndk* ‘starać się o przyjęcie do szkoły, na uczelnię’ Będzie postępować do technikum B*97Dwi*120

[*bzk* postempovac’ B*97Dwi*120]

POSTNY• / POSNY / POŚNY / POŚNI• 1. ‘postny’ Tam taka postna ciasta, oliwy leji sia no i maku wsypi sia W*99Rur*96 Posnym bulionem cały dzień karmiła Ł*72Zda*190 Piekli takie, żeby wszystko było pośnie, śleżyczki pośnie kacza się W*82Rei*37 Różne przyprawy pośnie W*82Rei*38 A jeszcze wigilia u nas była z dwunastu potraw [...] wszystko posne było R*98Ost-nmw* 8; **2.** ‘jałowy – o ziemi’ B*96Mar*131 ♦ Postne masło → **MASŁO** *n* **pośniejszy** *stw* ‘bardziej postny, postniejszy’ W sklepie my kupowali, no to tam puśniejsze więcej G*95Pab*181 Jak ziemia taka pośniejsza B*96Mar*131

[*mMlp* p^losny/p^los’ny Ł*72Zda*190 *zMlp* postna W*99Rur*96 posna B*02Rie*51 *nMlp* postne B32Dom247 posne R*98Ost-nmw*8 B*02Rie*51 pośnie W*82Rei*37 p^uośnie W*82Rei*38 *nDlp* postnego B*02Rie*51 *nNlp* p^losnym Ł*72Zda*190 *stw* *zMlp* pos’nejša B*96Mar*131 *stw* *nMlp* puśniejše G*99Pab*181]

POSTOJ *m* ‘kwatery, stacjonowanie, biwak’ B32Dom247

[*Mlp* postoj B32Dom247]

POSTOJAŁKA *ż* ‘słodka śmietanka’ W*99Rie*72

[*Mlp* postojalka W*99Rie*72]

POSTOJANNO* / PASTAJANA *ndm* ‘stale, ciągle’ Teraz syn pastajana co tydzień przyjeżdża z Kiejdan O*01Kar*493

[pastajana O*01Kar*493]

POSTRACHA *ż* ‘coś lub ktoś budzący strach, postrach’ [...] gałazki brzożowe to „postracha dla dzieci”, świętej witeczce dzieci bywają „posłuszne”, „to dla nich zdrowo” L*91Zow*549 → **STRASZYDŁA** *ż*

[*Mlp* postracha L*91Zow*549]

POSTRADAĆ *dk* *czego* ‘stracić co’ Na przykład, jeżeli wnuk raptem może postradać roboty B12Gol102

[*bzk* posytradać B12Gol102]

POSTROIĆ *dk* ‘zbudować, wznieść budowlę’ Ja mieszkałam, ja tu, teraz my postrojili ten domek sobie, uo mamy B*96Mar*170 A później postroili szkołę oni D*96Mar*26 A wtedy tam postroili zawód M*96Mar*87 Ja nie wiem, jak oni tu dostali ziemię, postroili sobie tu domek i żyją B*98Pab*134 To jego kościół, Czechowicza, on tam panem postrojony, i plac

jego był i renek był Jrz99Pab93 No tutaj już kałchozy postrojone, uo, te domy, wo
Mlr96Mar86 → **NABUDOWAĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* postroić Brs02Rie53 *prze1lm* postrojił i Brz96Mar170 *prze3lm* postroili Drś96 Mar26 Mlr96Mar87
Bht98Pab134 postroili i Brs02Rie53 *ibt mMlp* postrojony Jrz99Pab93 *ibt zMlp* postrojona Brs02Rie53 *ibt*
Mlm postrojone Mlr96Mar86]

POSTROIĆ SIĘ• *dk* ‘pobudować się, pobudować sobie, dla siebie’ Nabudowali sie,
najechali i tak [...] dużo, dużo postroili sie tutaj wszędzie Slc99Pab198 →
NABUDOWAĆ SIĘ *dk*

[*prze3lm* postrojili śe Slc99Pab198]

POSTRONEK / PASTRONAK / PUSTRONEK *m* ‘gruby powróż’ Postronek z jednego
konca gruby, a z drugiego cięszy Łpt72Zda190

[*Mlp* pastr^lonak/pustr^lonek/postr^lonek Łpt72Zda190]

POSTRZELAĆ• *dk* 1. ‘pozabijać wystrzałami, wystrzelać’ Na ta ulica patrze, pendzo ludzi,
o, i na Hoduciszki, i poszczelali Kml99Pab83 Bo was wszystkich postrzelam W86Dub7; 2.
‘ostrzelać, zniszczyć ostrzałem’ Bardzo ten dom postrzalali, że nie było na podłodze gdzie
być Wdg01Kar436

[*prze3lm* pošcel’al’i Kml99Pab83 poš’al’al’i Wdg01Kar436 *przy1lp* postrzelam W86Dub79]

POSTRZYGAĆ SIĘ *ndk* ‘strzyc się’ U nas maszynka była postrzygać się Kmj99Pab85

[*bzk* postšygac’ s’e Kmj99Pab85]

POSTUKAĆ SIĘ• / **PUSTUKAĆ SIĘ**• *dk* ‘zapukać do drzwi’ Przyjdzi kto, postukał sia,
weszedł, porozmawiał Kłw01Kar524 Postukałam sie do okna, oni aż przeliękli sie
Żgw01Kar486

[*prze1lp m* pustukał s’a Kłw01Kar524 *prze1lp z* postukałam s’e^a Żgw01Kar486]

POSTUMENT• / **PUSTAMANT**• *m* ‘podstawa, podpórka’ [...] korytka taka [...] na takim
postumencie postawiona, żeby ona równo biegłaby ta jajka Str99Pab170 Trzeba [...]
pustumant zrobić, du tego postumentu czszeba przyszrubować lemiesz Pdz01Kar466

[*Blp* pustumant Dlp p^oostamentu Pdz01Kar466 Ms/p postamenće Str99Pab170]

POSUSZYĆ• *dk* ‘wysuszyć’ Chleb taki był, jak zmlóco, posuszo, bijo tam, stupy takie byli,
nu i berłowy, mówili, chleb Kmj96Mar93

[*przy3lm* posušo Kmj96Mar93]

POSUWAĆ SIĘ• *ndk* ‘przemieszczać się w terenie’ Jego do sztabu zabrali i w kancelarie, no
to uony tak posuwali się, ji Kraków byli, ji Poznań tam wszeńdzie po całej Polsce
Brz96Mar171

[*prze3lm* posuwał' i še Brż96Mar171]

POSUWAJŁA *m* 'dezapr. przezwisko osoby szybko chodzącej?' W82Tur108

[*Mlp* posuwajła W82Tur108]

POSYLAĆ• *ndk* 'posyłać, wysyłać' Bkb84Ado13

posyławszy *ipu* On nie takich wierszow posyławszy Bkb84Ado13

[*ipu* posyławszy Bkb84Ado13]

POSYŁKA* / **PASYŁKA**• *z* 'paczka dostarczana drogą pocztową' Żeby nie córka, ona to pasyłka przyszle, to przyjedzie przywiezie, pasylki przysylajo Kmj96Mar92

[*Blp* pasyłka Kmj96Mar92 *Blm* pasylki Kmj96Mar92]

POSZAROWAĆ *dk* → **POSZOROWAĆ*** *dk*

POSZCZEPAĆ *dk* 'porąbać drzewo' Jiszcze nie umiałam drzewa poszczepać, potem nauczyłam się wszystko i z jedno rękó drzewa poszczepia i popiłuja Ong01Kar499

poszczepawszy *ipu* On przyszedł pomagać, ale brat był już poszczepawszy [drzewo] W91a)Ado99

[*bzk* poščepac' Ong01Kar498 *przyl1p* poščep'a Ong01Kar499 *ipu* poščepafšy W91a)Ado99]

POSZCZEPAĆ SIĘ• *dk* **1.** 'postrzepić się' W82Tur101; **2.** 'posiekać się, popękać, spierzchnąć' Jeszcze bachury bylim, [ojciec] o teraz, wypędzi bronować bosy. Nogi poszczepion się tam Żgw01Kar482 → **OBRYZGAĆ SIĘ** *dk* **2**

poszczepawszy się *ipu* Zapiątki poszczepawszy sia W82Tur101

[*przyl3lm* poščep'on s'e Żgw01Kar482 *ipu* poščepafšy ša W82Tur101]

POSZED WON *wykrz* **1.** 'okrzyk odpędzania psa' Mgn73Pie173 → **A ŚCIUĆ** *wykrz*; **2.** 'okrzyk odpędzania kota' Mgn73Pie173 → **A KYĆ** *wykrz*

[*pôšed von!* Mgn73Pie173]

POSZEDSZY *ipu* → **PÓJŚĆ** *dk*

POSZEWKA *z* **1.** 'powłoczka na poduszkę' Bkb73Giu114 i in. → **NAWELECZKA** *z*;

2. 'poszwa na koldrę' B32Dom247 → **CZECHŁO** *n*

[*Mlp* poszewka B32Dom247 pošefka Bkb73Giu114,119,120]

POSZKODOWAĆ• *dk* 'pożalować' Wdz04Jas87

[*prze3lp* z pôškodovłała Wdz04Jas87]

POSZKODZIĆ *dk* **1.** 'okazać się szkodliwym, zaszkodzić' Jak już poszkodzo oczy, tedy taki jest, to takie zioła jest, urocznik, trzeba zaparzyć Mdn99Pab195 To on jak nie chce, żeby poszkodzili [niedobre oczy], to on paczszy Mdn99Pab 196; **2.** 'uszkodzić, zepsuć' B32Dom247

[*bzk* poszkodzić B32Dom247 *prze3lm* poškoż'ili Mdn99Pab196 *przy3lm* poškožo Mdn99Pab195]

POSZLI *roz*k → **PÓJŚĆ** *dk*

POSZLUBOWAĆ *dk* 'udzielić sakramentu małżeństwa' Nas poszlubowali, tak my pojechali tam [...] du swoji rudziny Iłk98Ost-nmw-6 Pojado do kościołu nu ji tam poszliubujō Ł67ParII-44 Tam póki nas poszlubujō Iłk98Ost-nmw13(33) → **POŚLUBIĆ** *dk*

[*prze3lm* pošl'ubovali Iłk98Ost-nmw6 *przy3lm* pošl'ubujō Ł67ParII-44 pošl'ubujō Iłk98Ost-nmw13(33)]

POSZMAROWAĆ *dk* → **POSMAROWAĆ*** *dk*

POSZOŁ WON *wykrz* 'okrzyk odpędzania psa' Mgn73Pie173 → **A ŚCIUĆ** *wykrz*

[poš'oł von! Mgn73Pie173]

POSZOR / **POSZUR** *m* 1. 'karma dla bydła i innych zwierząt domowych' Adrynia, to była żyta i tam wszystka z poszorem Trk06Rut363 Co za czasy, już i poszoru nie staji W80Tek69 Poszoru nie mieli Wtr79Saw211 Gumny byli na poszory Ppl08Rut62 → **PASZ** *m*; 2. 'słoma zmieszana z sianem lub koniczyną' Przódy koniami musielim poszoru nawieźć K02Kar281

[*Mlp* poszor W31Otr83 W83Tur22 W87Smo60 pošur Brs01Czy101 p'łosor Wtr79Saw211 pošur Wdz71Giu324 *Dlp* pošoru Wtr79Saw211 W80Tek69 K02Kar281 *Nlp* poszorem Trk06Rut363 *Blm* poszory Ppl08Rut62]

POSZOROWAĆ* / **POSZAROWAĆ*** *dk* 'szorować jakiś czas, potrzeć' Tak trocha poszarowali, poszarowali ta brodawka i kładli nitka pod capli W99Rut102

[*prze3lm* poszarowali W99Rut102]

POSZTYWNIEĆ *dk* 'zesztywnieć' B32Dom247

[*bzk* posztywnieć B32Dom247]

POSZUKIWAĆ* *ndk co* 'poszukiwać czego' Poszukując to, no zaciekawilem się W01Mas111

[*ipw* poszukując W01Mas111]

POSZUR *m* → **POSZOR** *m*

POSZWA *ż* 'poszwa na kołdrę' W73Giu115 i in. → **CZECHŁO** *n*

[*Mlp* pošwa W73Giu115,121]

POSZYĆ *dk* 'uszyć' Leży kawałek baju, a nie wiem co dzieciom poszyć Łpt72Zda115

Puszyj bakiesza, w takiej sukienca najładniej będzi Łpt72Zda117 Sukienka poszyła sobie Bjw97Dwi120 Poszyjem na piersi [staniczki] i tu takie, trusiki kolorowe jakie

Bht98Pab187 Mnie suknie poszyła W86Dub79 → **SPOSZYĆ** *dk*, **USZYĆ** *dk*, **ZSZYĆ** *dk*
poszywszy *ipu* Sukna już poszywszy? W91a)Ado97 Spodnica poszywszy? W91Ado91

[bz k poszyć B32Dom247 p'osyc' Łpt72Zda115 *prze3lp* ż poszyła W86Dub79 poşyla Bjw97Dwi120 *przy1lm* poszyjem Bht98Pab187 *roz k lp p"şlyj* Łpt72Zda117 *ipu* poşyşy W91Ado91 W91a)Ado97]

POŚCIĆ• *dk* 'pościć, zachowywać post' Wdg99Pab236 ♦ Pościć na sucho 'nie jeść gotowanych potraw' Ale jeżeli piątek, to na sucho już pościm Wdg99Pab236

[*ter1lm* pos'c'im Wdg99Pab236]

POŚCIEL• *ż, m* **1.** 'pościel, komplet pościeli' W73Giu118 → **CAŁY KOMPLET** *m*; **2.**

'łóżko z pościelą' Trzy miesiency na pościeli leżała Śwt01Kar379 Moja mamuśka leżała już prawie za wszystkim na pościelu, ale już mało chodziła Pnk01Kar424 Leży na ubłożnym puścielu K01a)Kar150

[*mMslp* pos'c'el'u K01a)Kar150 Pnk01Kar424 *żMlp* 'pos'c'el' W73Giu114,118 *żMslp* pos'c'el'i Śwt01Kar379]

POŚCIELNY '*przym* od pościel, pościelowy' W73Giu118 ♦ Komplet pościelny →

KOMPLET *m*, **POŚCIEL** *ż* **1**

[*mMlp* pos'c'el'ny W73Giu118]

POŚCIŁKA *ż* → **POŚCIÓŁKA** *ż* **2**

POŚCIÓŁKA• / **POŚCIŁKA** *ż* **1.** 'podściółka w oborze' Grabali nawet szynnik [igliwie] na pościłka Trk06Rut346 → **PODŚCIÓŁKA*** *ż* **1**; **2.** 'prześcieradło, płachta' Mdn99Pab191 → **PŁACHTA** *ż*

[*M,Blp* pościłka Trk06Rut364 *Blm* pos'c'ułki Mdn99Pab191]

POŚLA *ndm* → **POŚLE** *ndm*

POŚLE / **POSLE** / **POŚLA** / **PÓSLE** / **OPOŚLE** *ndm* **1.** *przyim* 'po, w następnej

kolejności' Pośle żyta. Pośle nas przyszli W82Tur76 Białorusie zrobili pośle tej wojny Ł95Kar43 Na ryby pośle pracy Bjw97Dwi50,120 Pośle żyta W82Tur76 Jeżeli poślia dziecka też do kościoła nie ma prawa, a to sześć tygodni poślie dziecku Bjw96Mar133 A potem poślie szluby siadają na konie i jado do domu Kml96Mar106 [...] jeśli przed wojskiem nia weźmi [nie ożeni się] ten chłopiec, to on ciebie i nia weźmi i poślie, puowiedziała Pcn01Kar249 Opośle nas przyszli W82Tur76; **2.** 'później, potem, w późniejszym czasie' I córka i syn uczyli się dobrze, a poslie trocha cienież stało się, czy zalienili się Wdz73Cze201 A pośla przyszli tutaj żyć Ppl08Rut55 Pośla, jak zaszli kołchozy, to wtedy do kałchozu pandzili każden dzień pracować Ppl08Rut56 A poślia przyszlim my du chałchozu, użylim się, teraz żyjim Wdk01Kar248 I posle mówio, że jeśli kukawka przyleci na zielony las, to rok bugaty Wdk01Kar250 [...] pośle puścili gołych i bosych Wdk01Kar254 Puśle czemodan nałożyli Wdk01Kar254 → **POTYM** *ndm* ♦ Pośle temu/tego 'po tym' Powiadali, że kamień rósł i Matka Boska szła przez pole i zbiła mocno

nogę [...] i pośle temu kamień nie rośnie L91Zow536 [...] a potem już pośle tego bendzie
otwarzać się nieba i bendzie widać Gjđ82a)Ana249

[posłe W82Tur76 L91Zow536 posl'e Ł95Kar43 Bjw96Mar133 Wdk01Kar250 pos'l'e Kml96Mar106
Bjw97Dwi50,120 Pcn01Kar249 p'osl'ê Wdz73Cze201 p'os'l'e/p'o s'l'e^a Gjđ82a)Ana249 pos'l'e/posl'e
Pcn01Kar249, 250 pośła Ppl08Rut55,56 pos'l'a Bjw96Mar133 Wdk01Kar248 pusl'e Wdk01Kar254 opośle
W82Tur76]

POŚLIZNAĆ• *dk* 'poślizgnąć się' Mama poszła worki płukać do sadzawki, jak poślizła, jak
dała, też żebry wyłamała i dwa trzy dni pużyła tyku i umarła Ong01Kar497

[*prze3lp* z pos'l'izła Ong01Kar497]

POŚLUBIĆ *dk* 'wziąć ślub, zostać poślubionym' Jadon do kościołu, tam poślubion,
śpiewajon, pijon, jedzon, weselon [...] → **POSZLUBOWAĆ** *dk*

[*przy3lm* pos'l'uōn Ł67ParIII-17]

POŚMIECIĆ *dk* 'naśmiecic' B32Dom247

[*bzk* pośmiecic B32Dom247]

POŚNI → **POSTNY**

POŚNIEJSZY → **POSTNY**

POŚNY → **POSTNY**

POŚPIAĆ / **POŚPIEĆ** *dk* 1. 'zdążyć' Pusiedź jiszcz trochi, puśpiejisz na kuliacija

Łpt72Zda191 No jak po Niemcach my wrócili, to już nasza żywiołka pośpieli wywieźć do
Kowna, puściutki chlew zostawili, ale budynki jeszcze byli K96Saw76 A te

Michnziejczowie pośpieli wyjechać, tych nie zachwycili Ruskie Mtr01Kar237 Żenić się
pośpiejesz, jeszcze młody Łp01Kar 415 Przestraszyli się tak, że ona nie pośpiała oblekć się
i goła uciekała stamtąd Wdg01Kar458 Tylko pośpieli z kościołu wyjść, znaczy sia, z Krok,
i przyjechał dziadek K02Kar327 → **DOŚPIAĆ** *dk* 2; 2. 'dojrzeć – o plonach' To, co
pośpiało na drzewach Kmp01Kar427 → **DOJRZEĆ**¹ *dk*

pośpiawszy *ipu* Swat, nie pośpiawszy progu przeżergać, odzywa się Bkb84Ado17

[*bzk* pośpiac B32Dom247 pośpieć B32Dom247 p'ośpac' Łpt72Zda191 *prze3lp* z pos'p'ala Wdg01Kar458
prze3lp n pos'p'alo^a Kmp01Kar427 *prze3lm* pos'pieli K96Saw76 pos'p'el'i K02Kar327 pośp'el'i/puśp'el'i
Mtr01Kar237 *przy2lp* pus'p'ejiš Łpt72Zda191 puśp'ejiš Łp01Kar 415 *ipu* nie pośpiawszy Bkb84Ado17]

POŚWIĘCYWAĆ• *ndk* 'święcić, poświęcać' Gałazeczka weźmim, kapelka [wody
święconej] i poświencujim Śwt01Kar385

[*ter1lm* posv'encuji^m Śwt01Kar385]

POŚWIĘTKOWAĆ• *dk* ‘poświętować, świętować jakiś czas’ Dwa dni poświętkujim, potym jidzim robim W99Rut37

[*przy1lm* pośvéntkujim W99Rut31]

POT• *m* ‘pot, wydzielina skóry’ Ppl08Rut64 ♦ Wybiwać na poty → **WYBIWAĆ** *ndk*

[*Blm* poty Ppl08Rut64]

POTANCOWAĆ• *dk* ‘potańczyć’ Potem już potancujo Rzc98Ost-nmw18 → **POTANCZYĆ** *dk*

[*przy3lm* potancujo Rzc98Ost-nmw18]

POTANCZYĆ• / **POTAŃCZYĆ**• *dk* *rzadziej* ‘potańczyć’ No to oni chco potanczyć Str99Pab172 → **POTANCOWAĆ** *dk*

potańczywszy *ipu* Trzeba było powiedzieć, to byłby i z tobo potańczywszy W91a)Ado101

[*bzk* potańczy Str99Pab172 *prze3lp m* potańczył Bjw97Dwi27 *prze3lm* potańczyli Wtr82Saw75 *przy3lm* potańčo Bjw97Dwi27 *ipu* potan’чышы W91a)Ado101]

POTANIEĆ *dk* ‘stanieć, mieć niższą cenę’ B32Dom247

[*bzk* potanieć B32Dom247]

POTARĆ / **POTARĆ** *dk* / **PUTARĆ** *dk* ‘potrzeć’ Klipeka putrzy giaspapierem [papierem ściernym] Łpt72Zda191

[*bzk* p'otarc'/put'arc' Łpt72Zda191 *roz k lp* putš'y Łpt72Zda191]

POTELEGRAFOWAĆ *dk* ‘zatelegrafować; nadać telegram’ B32Dom247

[*bzk* potelegrafować B32Dom247]

POTĘPIENIA* / **POTOMPIENIA**• *ż* ‘potępienie’ A który popadni sia na to potompienia do piekła Gjđ82Ana250

[*Blp* potomp'en'a Gjđ82Ana250]

POTOGRAPSZCZYK *m* → **FOTOGRAFSZCZYK** *m*

POTOMKOWY• ‘tradycyjny, znany od pokoleń’ B32Dom247 → **POTOMNY** ♦

Potomkowa, potomna piosenka ‘dawna piosenka’ B32Dom247

[*żMlp* potomkowa/potomna B32Dom247]

POTOMNY• ‘tradycyjny, znany od pokoleń’ B32Dom247 → **POTOMKOWY**

[*żMlp* potomna B32Dom247]

POTOMPIENIA *ż* → **POTĘPIENIA*** *ż*

POTOMSTWIENNYJ* / **PATQMSTWIENNYJ**• ‘z dziada pradziada, rodowity’

Rzc98Ost-nmw1 i in. ♦ Potomstwiennaja dworanka → **DWORZANKA** *ż*

[Mlp pat'omstfënnaja Rzc98Ost-nmw8 pat'omstfën:aja Rzc98Ost-nmw1]

POTOP• *m* ‘wielki rozlew wód, potop’ ♦ Od potopu lat ‘od zarania dziejów’ [Nazwa] Wilki, to od potopu lat Wilki [o nazwie wsi] Wlk01Kar265

[Dlp potopu Wlk01Kar265]

POTOPNY ‘niezgrabny’ B32Dom247

[mMlm potopny B32Dom247]

POTOROCZA*/ **PATAROCZA**• *ż* ‘czupiradło’ Ignaska patarocza swoja przywioz Bjw97Dwi119 → **CZUCZUNDRA** *ż*

[Blp pataroča Bjw97Dwi119]

POTOROCZYNA* / **PATAROCZYNA** *ż* ‘zawalidroga’ Stoisz jak pataroczyna i ni dajisz kuram zamieszać Łpt72Zda184

[Mlp patar'očyna Łpt72Zda184]

POTRACIĆ *dk* **1.** ‘zużyć, wydać’ B32Dom247; **2.** ‘pogubić’ Zagwoński potracił W82Tur103

[bzk potracić B32Dom247 *prze3lp m* potracił W82Tur103]

POTRAKTOWAĆ *dk* ‘poczęstować, ugościć’ Jak zakoli się, zrobia kielbasy i potraktuja kto przydzi Wdk01Kar246 Wszystkich potraktowała tym winem i jabkami obdarzyła Brł73Sud193 Śpiwaju jaka kolenda i trzeba cokolak jich potraktować, ugaszczami Śwt01Kar379 Kiedyści nic nie dawali, nu jeśli co tam potraktować L13Kar373

[bzk potraktovac' Śwt01Kar379 Jzr04Kar70 L13Kar373 potraxt'ovac' Ign73Sud188 *prze3lp ż* potraktov'ala Brł73Sud193 *przy1lp* pōtraktują Wdk01Kar246]

POTRANCAĆ *ndk* → **POTRĄCAĆ** *ndk*

POTRATA *ż* ‘strata, szkoda’ B32Dom247

[Mlp potrata B32Dom247]

POTRAWA• *ż* ‘odpowiednio przyrządzone jedzenie stanowiące część składową posiłku; także *przest.* danie B32Dom207 ♦ Obiad (kolacja) na dwie/trzy potrawy ‘obiad/kolacja z dwóch/trzech dań’ B32Dom207

[Blm potrawy B32Dom207]

POTRĄCAĆ / **POTRANCAĆ** / **PUTRĄCAĆ**• *ndk* **1.** ‘trącać, szturchać’ Heńka widział, jak on jego putrącał Łpt72Zda191; **2.** ‘odliczać, ujmować jakąś kwotę’ Zawsze mnie potrancali z peńśji W83Tur18

[bzk putr'ącac'/potr'ącac' Łpt72Zda191 *prze3lp m* putr'ącał Łpt72Zda191 *prze3lm* potrancali W83Tur18]

POTRUCHA / **PATRUCHA** *ż* ‘zmierzwiłone pokruszone siano’ Bywała kolka, nu to potrucha ta ud siana du torby, sparzu i dukładaju, nu i przechodzi bywała Pdz01Kar476

[Mlp potruca W99Rie71 patruca W86Dub76 Blp potruxa Pdz01Kar476]

POTRYBUSZYĆ•*dk* ‘wypatroszyć’ Oni [sowieci] pokłuli [pozabijali], pożarli, pokrojili krowy, potrybuszyli, po dzisiejszy dzień nie ma Str99Pab174

[*prze3lm* potrybużyli Str99Pab174]

POTRZA / **POTRZEBA** *ndk z bzk* ‘trzeba, jest niezbędne, konieczne’ Poczsa było kompasinować bilety w Moskwie K02Zie141

[počša K02Zie141 potrzeba K02Kar255]

POTRZEBA *ndm* → **POTRZA** *ndm*

POTRZEBIAĆ SIĘ *ndk* ‘wysychać, schnąć, kruszyć się’ W główkach, zilioną główki, a potem dopiero jak on zacznie potrzebiać się, jak się potrzebił, to już jego trzeba zaczynać wrywać Kml96Mar109

[*bzk* potšećać s’e Kml96Mar109 *prze3lp* potšebił s’e Kml96Mar109]

POTRZEBNOŚĆ *z* ‘potrzeba, konieczność’ Miejsowe tutaj, większość, to po prostu więcej rozmawiali, no ale już potrzebnosć, to była po polsku wszystko Slc99Pab201

[Mlp počšebnos’c’ Slc99Pab201]

POTRZEBOWAĆ•¹ *ndk co* ‘potrzebować czego, odczuwać potrzebę, brak czegoś’ Jeżeli rząd potrzebują te ziemi W01Mas91 Tam wskazane w tych ankietach, co potrzebuje szkoła W01Mas111

[*ter3lp* potrzebuje W01Mas111 potrzebują W01Mas91]

POTRZEBOWAĆ•² *dk* ‘zażądać, złożyć zapotrzebowanie; prosić o kogo, o co’ [...] trzeba swoich ksienży uczyć, nie trzeba z Polski potrzebować, trzeba swoich ksienży uczyć Stc96Mar79 Ojciec przez Czerwony Krzyż znalazł mnie no i ojciec potrzebował, żeby mnie zawieźli do Polski B12Gol118

[*bzk* potrzebować B32Dom248 potšebovac’ Stc96Mar79 *prze3lp m* potšebował B12Gol118]

POTRZEPANIE• *n* ‘trzepanie – o lninie, konopiach’ Pośle trzepania [lnu] czesać trzeba jego Kml96Mar109

[Dlp potšepańa Kml96Mar109]

POTRZEPKI *lm* ‘odpady po tarcu lnin’ Trzepim, kostra wysypuje się, a pakulki zostają, to potrzebki Kml96Mar109 → **PAKULKI** *lm*

[Mlm potšepki Kml96Mar109]

POTRZEŻWIĆ *dk* ‘wytrzeźwić’ B32Dom248

[*bzk* potreżwić B32Dom248]

POTURAĆ *ndk* ‘zwracać uwagę, dbać’ W82Tur76 i in.

[bzk poturać W82Tur76,81]

POTURGAĆ• *dk* ‘poruszać, potrząsnąć, poprzesuwać’ Łapata [...] na tej do piecy i tak poturga, żeby ta bułka zleciała Kbs99Pab149

[przy3lp poturga Kbs99Pab149]

POTUSY / PATUSY *lm* ‘*bot.* widłak, drobna roślina płożąca’ Brs01Czy101

[Mlm potusy/patusy Brs01Czy101]

POTYM *ndm* ‘w chwili następnej po czymś, potem, później’ Bjw93Dwi36 → **POŚLE** *ndm* 2

[potym Bjw93Dwi36]

POUBIWAĆ• *dk* ‘pozabijać’ Powieźli [Żydów] na jakieś punkty ububrawszy [obrabowali] ich puubiwali Krm01Kar427 Ich puubiwali, prosto pod ziemia żywych puubiwali K02Kar225 → **POBIĆ** *dk* 2

[prze3lm puub’ival’i Krm01Kar427 K02Kar225]

POUMARĆ *dk* → **POUMIERAĆ** *dk*

POUMIERAĆ• / POUMARĆ• *dk* ‘umrzeć – o wielu osobach, wymrzeć’ Dumbrowski te też, ojciec umarł i córki poumarli, ostatnia córka u mni żyła Ł67ParII-13 Siostry poumarli i rodzicy też Ł67ParIII-13

poumierawszy *ipu* Wszystka poumierawszy, tyko ja jedna zostawszy K99Zie25 W moim wieku wszystka już poumierawszy Krm01Kar403 Dużo czasu przeszedzsy, to już te panowie wielkie poumierawszy Wdg99Pab231 Więcej wszystkie poumierawszy już Steczkowskie Mtr01Kar231

[prze3lm poumarl’i Ł67ParII-13 Ł67ParIII-13 *ipu* poumierafšy Wdg99Pab231 K99Zie25 poum’erafšy Mtr01Kar231 Krm01Kar403]

POWALIĆ• *dk* ‘zburzyć – o budowlach’ U nas niedawno zaczęli tylko robić, okna wstawione, a nakryć niedługo, wieża jedna jest już zrobiona, wstawiona, druga beńdzie, staro powalili Pls96Mar35 Okna powybijali, powalili wszystko i nicht tej ziemi teraz nie szuka Kłw01Kar520 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[prze3lm povalili Pls96Mar35 pòval’il’i Kłw01Kar520]

POWALIĆ SIĘ• *dk* 1. ‘upaść bezwładnie całym ciałem’ On wziął i zemdłał, zupełnie zemdłał, powalił się Mdn99Pab196 Krowa powaliła sie, pokociła sie i była zdechszy, ale niezupełnie W-Pab nma → **ZAWALIĆ SIĘ** *dk* 1; 2. ‘przewrócić się, zwalić się – o przedmiotach’ Taka deska, siądzie na ta [deska], żeby ona nie powaliła sia i kołowrotek nogo kręcisz i przedziesz Mdn99Pab191 → **ZAWALIĆ SIĘ** *dk* 2

[prze3lp m povalił s’e Mdn99Pab196 prze3lp ż povaliła s’a Mdn99Pab191]

POWAR• *m* ‘kucharz’ Ona piersz powarom była, no powarom to też trzeba zdawać egzamin,
no wyuczyła się powarom, nu a potem już jej znaczy na tego, brali już tam drugich
powarow, a ona tylko doglądała Bjw99Pab135

[Nlp p'ovarom Dlm p'ovarof Bjw99Pab135]

POWAZINIAĆ SIĘ *dk* → **POWAŻYNIAC SIĘ** *dk*

POWAŻNY• ‘nacechowany powagą; ważny, nie do zlekceważenia’ Brs01Czy101 ♦ W
poważnym stanie → **STAN** *m*

[mMslp poważnym Brs01Czy101]

POWAŻYNIAC SIĘ / **POWAZINIAĆ SIĘ** *dk* ‘powozić się’ Dawaj na lodzie
powaziniami się Igl04Rut430

[bzk poważyniac się W31Otr84 przy1lm powaziniami się Igl04Rut430]

POWDOWIEĆ *dk* ‘owdowieć’ B32Dom248

[bzk powdowieć B32Dom248]

POWESELIĆ *dk* ‘rozweselić’ Czy można ten dom poweselić? L91Zow547

[bzk poweselić L91Zow547 p'vasel'ic' Wdg01Kar450]

POWESELINY *lm* ‘poprawiny po przyjęciu weselnym’ Trk06Rut-nma → **PAWESELE** *n*

[Mlm poweseliny Trk06Rut-nma]

POWIATKA / **PUWIATKA** / **POWIETKA** *ż* ‘zadaszenie na narzędzia i sprzęt lub

przewiewna szopa dobudowana do obory, stodoły’ Składami drzewo do powiatki

Bjw97Dwi52 Chłamu jest dość pud puwiatko, na co du chaty wnosić Łpt72Zda129 Rąbał

drzewo pud puwiatko Łpt72Zda191 Czego Stasiuk szuka w naszej powiatce W80Tek69 →

PODPOWIATKA *ż*

[Mlp powiatka W87Smo60 powietka B32Dom248 po'atka W82Tur75 p'u'latka/po'latka/pa'latka

Łpt72Zda191 Dlp pov'atki Bjw97Dwi52 Nlp pu'latko Łpt72Zda129,191 Mslp po'latce W80Tek69]

POWIĄZANY• *do czego* ‘pozostający w związku z *kim, czym*’ [...] ja tylko wybrała jakie
herby były powiązane do rodziny Strzałkowskich Bht98Pab147

[ibt Mlm powiazane Bht98Pab147]

POWIDŁA• *ż* ‘powidła’ To jeszczej do srodku jaka jagoda, tam wiśnia, włoży się, czy
pawidły jakiej troszczka Orn73b)Mas217 Uszki z powidłami robia Bjw97Dwi36

[Dlp pə'w'idły Orn73b)Mas217 Mlm pov'idła Wdz71Giu316 Nlm pov'idłami' Bjw97Dwi36]

POWIEĆ *ż* ‘przewiewna szopa dobudowana do obory, stodoły’ W82Tur75 →

PODPOWIATKA *ż*

[Mlp po'ec' W82Tur75]

POWIEDZIEĆ / PUWIEDZIEĆ• *dk dla kogo* **1.** 'wyrazić słowami, powiedzieć *komu*' Ja powiem i on powie dla nauczycielki Bjw97Dwi32 Dla słuchaczy co ja mogę za parę minut powiedzieć W01Mas59 Ten zabił tego koguta, nu i dla pani nie powiedział Uż01Kar261 Ale jak za to [o tym] powiedzieć [...] tego nie wiem Bjj99Ado68 Nu i powiedź, taka pogoda parszywa W83Tur21; **2.** *komu* 'kazać, polecić' I powiedzieli im dół kopać dla siebie w lesie przy drodze Bht98Pab149 ♦ Komu powiedziane 'do kogo mówię? słuchasz / słuchacie czy nie?' Przestańcie wreszcie rozmawiać i szeptać. Komu powiedziane! L96Męd97 ♦ Nie (można) powiedzieć a) 'nie da się opowiedzieć' Nu nie. Nie powiedzieć. Byli tam i młode i dziewczęta Kmn99Kar90 U nas nie powiedzieć jaki język, ni rosyjski, ni białoruski, aby co, tak jak wszyscy mówion, tak po rosyjsku my nie mówiem Brs96Mar37 Prosto tak i nie powiedzieć – nasz język białoruski, ni on polski taki Kmn99Kar88 Tak wszystkie cieszyli się, nie można powiedzieć, nie można opisać Bnk96Mar163; b) 'nie można powiedzieć' Młodym to nie powiedzieć, że lietko i we wsi jeszcze Kmn99Kar86 c) 'nie można narzekać' Młodsza [synowa], nie powiedzieć, że ona kiepska, ale taka, lubiła z drugimi zajmować się Btn99Pab63 No teraz u nas też, nie powiedzieć tutaj [...] taki biały chleb Glt99Pab181 ♦ Powiedzieć pod ucho → **UCHO** *n* ♦ Prawie powiedzieć 'można powiedzieć, prawdę mówiąc' A tutaj po polsku rozmawia mało kto, ale prawie powiedzieć i nikt, tylko po litewsku i po rusku i po białarusku Stc96Mar75 **powiedziawszy** *ipu* Jedyn raz była puwiedziawszy tak, co jeśli przed wojskiem nia weźmi ten chłopiec, to on ciebie i nia weźmi i pośle, puwiedziała Pcn01Kar249J eżeli ty by była powiedziawszy, to kupiłab tobie te kolczyki W91a)Ado102

[*bzk* powiedzieć W83Tur19 Kmn99 Kar86,88,90 W01Mas59 po'ez'ec' Brs96Mar37 Bnk96Mar163 Stc96Mar75 po'ez'ec' Btn99Pab63 Glt99Pab181 pov'ez'ec' Bjj99Ado68 *prze3lp m* pov'ez'al Użp01Kar261 *prze3lp z* puv'ez'ala Pcn01Kar249 puw'edz'ala Dgd82a)Par219 *prze3lm* powiedzieli Bht98Pab149 *przy1lp* pov'lem Bjw97Dwi32 pov'lem W82Tur66 *przy3lp* pov'le Bjw97Dwi32 *rozkl lp* powiedź/powiedź W83Tur21 pov'ec' W82Tur66 pov'ec' Bjw97Dwi32,58 K02Kar223 *rozkl1m* powiedźmy W83Tur21 *ibt Mlm* powiedziane L96Męd97 *ipu* pov'ez'afšy W91a)Ado99,102 puv'ez'afšy Pcn01Kar249]

POWIEDZIENIE• *n* 'zachowanie ucznia w szkole' Za powiedzienie stopni stawio Bjw97Dwi120

[Blp pov'edz'eńe Bjw97Dwi120]

POWIEK• *m* 'powieka' Rzensy na powieku Orn94Mas131

[Mslp na pav'eku Masl94Orn131]

POWIERKA *z* 'sprawdzanie, kontrola' B32Dom248 → **KONTROL** *m*

[Mlp powierka B32Dom248]

POWIERZYĆ *dk* ‘uwierzyć’ Wo, pani powierzy, że ja mogła tyle [lat] odpracować
Kmn99Kar91

[bzk powierzyć B32Dom248 Kmn99Kar85 *przy3lp* powierzy Kmn99Kar85,91]

POWIESIĆ• *dk* **1.** ‘powiesić, umieścić nad podłożem, podstawą’ Ejs94Kru118; **2.** ‘zwiesić, opuścić ku dołowi’ Ejs94Kru118
powiesiwszy *ipu* ♦ Lurbu powięsiwszy ‘zwiesić nos na kwintę’ Ejs94Kru118

[*ipu* pow’lesiųsy Ejs94Kru118]

POWIESTKA / PAWIESTKA *ż* ‘urzędowe zawiadomienie’ Męża pawiestka sina była
Bjw97Dwi119 Do ręki dał tej powiestki Bkb84Ado10

[Mlp powiestka B32Dom248 pav’estka Bjw97Dwi119 Dlp powietski Bkb84Ado10]

POWIETKA *ż* → **POWIATKA** *ż*

POWIETRZA *ż, n* / **PUWIETRZA** *ż* / **POWIETRZE** *n rzad.* **1.** ‘powietrze’ To zdaje się, że odchwyciło się i ta trawka, wszystko, zdaje się, że i dyszać lepiej tako powietrzo
K02Zie146 Powietrzo duszno dychać cienżko Orn73c)Masl84; **2.** ‘pogoda’ Powietrza była zła W82Tur90 Powietrza dobrego prosili u świętego Piotra Śwt01Kar383 Ci tu ta powietrza taka, toż cały maj blisko byli przymrozki K02Kar321 → **POGODA*** *ż* ♦
Chmurna powietrza ‘pochmurna pogoda’ Żgw01Kar489 ♦ Ładna powietrza ‘ładna pogoda’
I nauki ksiądz odprawuje na polu, jeżeli ładna powietrza K01Kar268 ♦ Zimne powietrze
‘chłodna pogoda’ Kielbasy (robi się) jak zakuoli się, tylko jak zimne powietrze
Wdk01Kar246

[żMlp po’večša W82Tur90 puv’ečša K02Kar321 pòuv’ečša K01Kar268 pùv’ečša Żgw01Kar489 žNlp

pov’etšo K02Zie146 powetšo Orn73c)Masl84 nMlp pôv’etše^a Wdk01Kar246 Dlp pùv’ečša Śwt01Kar383]

POWIEŻĆ *dk* ‘zawieźć’ Ł97a)Kar75

[bzk powieźć Ł97a)Kar75]

POWIJSZOWAĆ *dk* → **POWINSZOWAĆ** *dk*

POWINSZOWAĆ / POWIJSZOWAĆ *dk kogo* **1.** ‘powinszować, złożyć życzenia *komu*’

Musimy powinszować naszego dyrektora Wn99Dwi147 Złożyli się już, kupili podarek
[...], weszłam i powinszowałam jou Krm01Kar401 Czy powijszowała Jana? Bjw97Dwi81;
2. ‘pozdrowić’ Także chciałby [...] powinszować pracowników radia W01Mas101

[bzk powinszować Ł97a)Kar76 Wn99Dwi147 W01Mas101 *prze3lp* ż povinšovałam Krm01Kar401
povjšovała Bjw97Dwi81]

POWINSZOWANIE *n* ‘gratulacje, powinszowania’ Śpiewają kolendy [...] potem już powinszowanie dla gospodarzy robio W99Rut36

[M,Blp po^oinszowanie W99Rut36]

POWISNAĆ *dk* ‘zawisnąć’ B32Dom248

[bzk powisnąć B32Dom248]

POWITAĆ *dk* z *czym* ‘przywitać; złożyć życzenia z okazji *czego*’ Powitać wszystkich z piątą już olimpiadą W01Mas102

[bzk powitać W01Mas102]

POWITUCHA¹ *z* **1.** ‘kobieta pełniąca czynności akuszerki’ W86Dub76 → **BABKA**¹ *z* **2;**

2. ‘powijak’ [Dziecko] w powitusie W82Tur70

[Mlp powitucha W86Dub76 Mslp pov^oituśe W82Tur70]

POWITUCHA^{2*} / **PAWITUCHA** *z* ‘*bot.* ‘powój polny’ Słoma z pawituchy smaczna, krowy bardzo jedzo bez niczego Łpt72Zda184

[Mlp pa^oit^ouxa Nlp pa^oit^ouxo Łpt72Zda184]

POWLECZENIE *n* ‘poszwa na pierzynę’ Bkb73Giu121 → **CZECHOL**^{*} *m* **2**

[Mlp po^olecze^on^oe Bkb73Giu121]

POWLEKĆ *dk* ‘powlec’ W82Tur72

[bzk povlekć W82Tur72]

POWŁOCZKA *z* **1.** ‘poszewka na poduszkę’ Bkb73Giu119 → **NAWLECZKA** *z*; **2.**

‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Giu119 → **CZECHŁO** *n*

[Mlp po^ołłočka Bkb73Giu119]

POWŁOKA *z* ‘poszwa na kołdrę’ Bkb73Giu115 i in. → **CZECHOL**^{*} *m*

[Mlp pov^ołoka Bkb73Giu121 po^ołłoka Bkb73Giu115]

POWODZIĆ SIĘ[•] *ndk* ‘wieść się, dobrze iść’ To nieprawda, jeżeli komuś powodzi się, to powodzi się, a bratu nie, bratu prawda, jemu matematyka o tak, najtrudniejsze zadania rozwiąże [...] jemu nie powodzi się gramatyka K02Zie147 Rozumiem, rozmawiam trochę, ale mnie nie tak powodzi się [idzie] po litewsku K02Zie138 → **POPROWADZIĆ SIĘ** *dk*

♦ Niby się powodzi dla miłej Łodzi ‘?’ L82Roj239

[ter3lp powodzi się L82Roj239 povodźi się K02Zie138,147]

POWOŁAĆ / **PUWOŁAĆ**[•] *dk* **1.** ‘zawołać, poprosić kogo o przyjście’ Tak tu i powoła mnie, żeby ja przyszła Pnk01Kar424 [Ja] powołali do telefonu W91a)Ado102 →

POHUKAĆ *dk*; **2.** ‘zaprosić’ On powołał nas na obiad Żgw01Kar484

[*bzk* powołać B32Dom248 *przy3lp* puwoła Pnk01Kar424 *prze3lp* pŭwołał Żgw01Kar484 *prze3lm* powołali *roz* *k lp* powołał Bjw93Dub36]

POWOZKA / PAWOZKA *ż* ‘furmanka, podwoda’ Pawozkaj musisz wieźć Smw01Kar291
→ **KOLASA** *ż*

[*Mlp* powozka B32Dom248 *Nlp* pavoskaj Smw01Kar291]

POWROZIANY• ‘zrobiony z powroza’ Powroziana uwięź W82Tur65 Na powrozianym uwięziu W82Tur65

[*mMlp* povrożanym *żMlp* povrożana W82Tur65]

POWRÓCIĆ *dk* 1. ‘obrócić, odwrócić’ I sześć lat jej [ją] na renkach trzeba było i powrócić [...] i wszystko Ł67ParII-13; 2. ‘zburzyć – o budynkach’ [Pałac w Zawiszy] powrócony, tylko jest jeszcze świron ten sam dworny Śwt01Kar377 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*bzk* powrócić B32Dom 248 *povruc’ic’* Ł67ParII-13 *ibt mMlp* povrucony Śwt01Kar377]

POWRÓCIĆ SIĘ *dk* ‘obrócić się’ B32Dom248

[*bzk* powrócić się B32Dom248]

POWRÓT• *m* ‘powrót’ W91a)Ado101 ♦ Z powrotem [*określoną ilość* dni, miesięcy, lat itp.] ‘temu, wstecz’ Mama ta bluzka miała uszywszy już para lat z powrotem, ale nie razu nie nakładała W91a)Ado101 → **TEMU NAZAD, WSTECZ**

[*Nlp* povrotem W91a)Ado101]

POWRÓTNY ‘powrotny’ Bilet powrotny W83Tur18

[*mMlp* powrotny W83Tur18 *povrutny* Bjw97Dwi22]

POWSADZIĆ• *dk* ‘dokwaterować’ I do tej wdowy z dwiema córkami powsadzili

[*dokwaterowali*] ta pani Strzałkowska z dziećmi swoimi i z tą chorą babcią Bht98Pab150

[*prze3lm* powsadzili Bht98Pab150]

POWSTANIA / PUWSTANIA *ż, n* ‘powstanie’ Tutaj jak była powstania, Chmielewski taki, koło kościoła jest pochowany, uczestnik był w tym powstaniu [...] potym jak powstania była, to Ruskie wszystkich ich zesłali na Sybir, a stamtąd przysyłali Ruskich Wdg01Kar458 Kiedy na Litwie puwstania była K02Kar177

[*żMlp* pofstańa/pŭfstańa Wdg01Kar458 *pŭfstańa* K02Kar177 *nMslp* pofstańiu Wdg01Kar458]

POWSTAŃCZYK• *m* ‘powstaniec’ Mojej babci tatuś znaczy był powstańczykiem, wszystkie majątki skonfiskowali, jakie byli tylko K02Zie150 Byli powstanczy, należeli w powstaniach K02Kar344

[*Nlp* pofstańczyk’em K02Zie150 *Mlm* pofstańczy K02Kar344]

POWSTAWIONY• ‘wstawiony, wmontowany’ Powstawione wszystkie okna były [...] to kamieniami wszystkie okna wybite Żjm01Kar516

[Mlm powstav’one Żjm01Kar516]

POWTORZYĆ *dk* → **POWTÓRZYĆ*** *dk*

POWTÓRZYĆ* / **POWTORZYĆ**• *dk* ‘powtórzyć’ Ł95Kar39

[przy1lm poftożymy Ł95Kar39]

POWYCHODZIĆ• *dk* ‘wyjść – o wielu osobach, powychodzić’ Bnk96Mar164

powychodziwszy *ipu* A tu z balnicy powychodziwszy wszystkie Bnk96Mar164

[*ipu* powyxożifšy Bnk96Mar164]

POWYCHYLANY ‘pogięty’ [Kwiat doniczkowy] stary już, już on powychylany Glt99Pab183

[mMlp powyxył’any Glt99Pab183]

POWYJEŹDŹAĆ• *dk* *na co* ‘wyjechać – o wielu osobach’ *do czego* Oni na Polskę powyjeżdżali, po miastach młodzież powyjeżdżała B96Stra193

powyjeżdżawszy *ipu* Młodych dziewczyn też [nie ma], wszystkie powyjeżdżawszy do miast Btn99Pab64

[*prze3lp* powyjeżdżała *prze3lm* powyjeżdżali B96Stra193 *ipu* powyjeżžafšy Btn99Pab64]

POWYŁAPAĆ• *dk* ‘wyłapać wielu, powylapywać’ [Żydów] powylapali, powylapali i pozamykali do gietaw Kmp01Kar427

[*prze3lm* powyłapał’i Kmp01Kar427]

POWYMARZIWAĆ• [r-z] *dk* ‘wymarznąć – o wielu roślinach, powymarzać’ Bjw96Mar131 **powymarziwawszy** *ipu* [Drzewa] też powymarziwawszy Bjw96Mar131

[*ipu* povymarz’ivašy Bjw96Mar131]

POWYRĄBAĆ• *dk* ‘wyrąbać, powyrąbywać’ Dużo [lasów] powyrombali, teraz tylko młode zostali się Ł67ParIII-7

[*prze3lm* powyrombál’i Ł67ParIII-7]

POWYSPOWIADYWAĆ• *dk* ‘wyspowiadać wiele osób’ Wdz04Jas84

[*prze3lp m* povyspoʹad’lywał Wdz04Jas84]

POWYSECHNAĆ• *dk* ‘wyschnąć – o wielu roślinach, przedmiotach, powysychać’ Ale o, z farbo jiszczę byli [słóiczki], ale już powysechli wszystkie olejne farby Rzc98Ost-nmw16

[*prze3lm* pövysexli Rzc98Ost-nmw16]

POWYSZENIE *n* → **POWYŹSZENIE*** *n*

POWYWAŻAĆ• *dk* ‘wywieźć – o wielu osobach, powywozić’ Było tu bardzo dużo w dawniejszych czasach Puliaków, alie co, wszystkich na Sibir powyważali Wdg01Kar460 → **POWYWIEŻĆ** *dk*

[*prze3lm* powyvažal’i Wdg01Kar460]

POWYWIEŻĆ• *dk* ‘wywieźć – o wielu osobach’ Jrz96Mar66 → **POWYWAŻAĆ** *dk* **powywiozszy** *ipu* Ja do nich chodziła i nocowała i byli powywiozszy nu uot mówie, wszystkie moje że szczenscie, ja została, a rodzina [...] Jrz96Mar66

[*ipu* powy’oššy Jrz96Mar66]

POWYŻSZENIE*/ **POWYSZENIE** *n* ‘awans’ Dostał powyszenie Bjw97Dwi120

[M,B/*p* powyšeńe Bjw97Dwi120]

POZA *przym.*, *czego*, z D,N,Ms *oznacza kierunek lub miejsce dalsze, znajdujące się na zewnątrz lub za określonym punktem, granicą* ‘koło czego, obok czego, przy czym’ Tymczasem jakoś niedobrze na pociąg siadł, zachwiał się, naleźli poza pociągu, głowa pobita, nie rozmawiał już wcale K96Saw73 To podyg muru poza samo rzeko Wdk99Pab214 Gdzieś poza jelniaku, ale gdzie tam te ludzie pomiścili się Pps91Kru173 To tam poza drodze Kw01a)Kar154 Djabeł taki latał i w kole tej nie był, tak latał poza kole, a te króli to w kole tej szedli W99Rut38 Wchodzisz przez wróty i tam poza kościoła cmentarz Kw01a)Kar154 Poza samim kramie. Szedlim poza kramie, tam kram jest, poza kramie pierwsza chata Kw01a)Kar154 Tam ludzkie dzieci ido poza rzece i leżo Kw01a)Kar154 Kolej poza Żejmie, wie, jidzi. Aż do samych Sużan poza telefonie [linii telefonicznej]. Tamu pasi poza olszniaku. Wtenczas [cień] i poza człowieku idzi. Tylko tam poza pakulach ni idź. Co chodzisz poza garkach? Taki row, zupełnie poza tej ścienie. A poza naszej wsi była pokaleczona dużo ludzi [...] W82Tur118 ♦ Poza rania/ranie → **POZARANIE** *ndm*

[poza W82Tur118 Pps91Kru K96Saw73,173 W99Rut38 Wdk99Pab214 Kw01a)Kar154 pozã/poza Uzp01Kar257]

POZABIERAĆ• *dk dla kogo* ‘odebrać, pozabierać *komu*’ Wszystkiego pozabierali dla człowieka Dcs13Koz389

[*prze3lm* pozaberal’i Dcs13Koz389]

POZAJEZDNY• *m* ‘będący przybyszem, przyjezdny’ W Bieniakoniach tam też bardzo dużo tych pozajezdnych pozajeżdżawszy Brz99Pab209 → **NAJEZDNY**

[*Dlm* pozajezdnyx Brz99Pab209]

POZAJEŻDZAĆ• *dk* ‘przyjechać – o wielu osobach, najechać’[...] ale oni już to wie u nas
więcej po dziesięciu latach żyjo, pozajeżdżali tak to z Białorusi, tak to tam za Donu, ze
wszystkich stron Kmn99Kar87

pozajeżdżawszy *ipu* W Bieniakoniach tam też bardzo dużo tych pozajezdnych
pozajeżdżawszy Brż99Pab209

[*prze3lm* pozajeżdżali Kmn99Kar87 *ipu* pozajeżdżałszy Brż99Pab209]

POZAJMOWAĆ• *dk* ‘pozajmować, zająć wiele czego’ Brż99Pab209

pozajmowawszy *ipu* Mieszkanie te pozajmowawszy Brż99Pab209

[*ipu* pozajmowałszy Brż99Pab209]

POZAKRYWAĆ• *dk* ‘zlikwidować działalność, pozamykać’ [...] a tak zakryli, później byli
kiedyś szkoły, potem pozakrywali te szkoły K02Zie148

[*prze3lm* pozakrywali K02Zie148]

POZALAZAĆ• *dk* ‘powłazić, wleźć’ Pps91Kru170

pozalazawszy *ipu* Aż na piecy, na kominu siadzieli pozalazawszy ludzi Pps91Kru170

[*ipu* pozalazałszy Pps91Kru170]

POZAPOMINAĆ• *dk* ‘zapomnieć o wielu sprawach, pozapominać’ Wdg99Pab232

pozapominawszy *ipu* Tyle lat, wie, ludzie pozapominawszy, pozapominawszy i zmieszane
takie Wdg99Pab232

[*ipu* pozapominałszy Wdg99Pab232]

POZARANIE *ndm* ‘przed świtem’ No poza rania rano słońca wschodzi i musisz być w
robocie Użp01Kar257 No to poza ranie zajemi a potem już jidzim na śniadania
Użp01Kar257

[*pozarańa* Użp01Kar257]

POZASTUDZAĆ *dk* ‘zaziębić wiele osób, pozaziębiać’ B32Dom248

[*bzk* pozastudzać B32Dom248]

POZAWCZORAJ *ndm* ‘przedwczoraj’ Pozawczoraj silny wiatry wiał W86Tek186

[*pozawczoraj* Grd99Sat194 *pozawczoraj* W86Tek186]

POZAWODZIĆ *dk* ‘zaprowadzić, pozaprowadzać’ B32Dom248

[*bzk* pozawodzić B32Dom248]

POZDRAWIAĆ *ndk* z czym ‘składać życzenia z okazji czego, gratulować czego’
B32Dom248

[*bzk* pozdrawiać B32Dom248]

POZDROWIĆ• *dk* z czym ‘złożyć życzenia z okazji czego, pogratulować komu’ Pozdrowili mnie Grd12Ste338

[*prze3lm* pozdrowili Grd12Ste338]

POZDROWIEJ *ndm* ‘nieco zdrowiej’ Jak tam baba puszcpeczy to będzi puzdrowiej Bj99Ado72

[*stw* puzdrov’ëj Bj99Ado72]

POZIELENIEĆ• *dk* ‘stać się zielonym, pozielenieć’ BL84Ado16 i in.

pozieleniawszy *ipu* Chodził pozieleniawszy BL84Ado16

[*ipu* pozieleniawszy BL84Ado16 poz’el’en’afsy W91a)Ado100]

POZIEMIELNY• ‘gruntowy – o podatku’ Cienżku była żyć, trza była ta poziemiela ruzmajita płacić Brt01Kar309

[*Blm* poz’em’el’na Brt01Kar309]

POZIEMKA / POZIÓMKA / PUZIÓMKA *ż rzad.* / **POZIOMKI** *lm* /

POZIOMKI• / **POZIEMKI** / **POZIÓMKI** / **PAZIÓMKI** /

PODZIÓMKI / PADZIÓMKI *ż* ‘poziomki’ Poziomki, co rosno na słońcu jest słodkie

Łpt72Zda191 [Latem] to z liasu nie wychodziłam, maliny, poziomki, grzyby, orzechy

Mtr01Kar236 [W lesie] poziomki też [są] Ł67Par2-61 Te poziomki kury obierają, taka

szkoda robio Ł67Par2-63 To jak idzie po te poziomki do liasu, to bierze nas Mcl99Pab183

Padziomak bardzo dużo była tutaj, bardzo L13Kar373 W tym roku u lesie [...] padziomak

to jest wo tutaj u brzerżniaku L13Kar373 → **SINICY** *lm 2*

[*Mlp* poziomka B32Dom248 poz’umka/p^uz’umka Łpt72Zda191 *Mlm* poz’l’omk’i/poz’l’umki/poz’l’umk’i

Łpt72Zda191 poz’omk’i Ł67Par2-61 paz’omk’i Ł67ParIII-14 poz’umk’i Mtr01Kar236 poz’’umki

Mjsz73Ana39 *Dlm* poz’umak / poz’’umak L13Kar373 *Blm* poz’umki Ł67Par2-63 Mcl99Pab183]

POZIUMKA *ż* → **POZIOMKA** *ż*

POZŁUĆ SIĘ• *dk* ‘pokłócić się’ Drugi raz i pozłujim się tam i pobijim się i ożenim się

Uż01Kar264 Już oni żyli, żyli dwa, ję pozłuli się i wezmą rozłonka K02Kar295

[*prze3lm* pozłuli s’a K02Kar295 *przy3lp* pozłuji s’a K02Kar295 *przy1lm* pozłujim s’a Uż01Kar264]

POZNACHODZIĆ• *dk* ‘odszukać wiele czego, znaleźć’ Ja ję z sobo wszystko

przygotowała i tylko my przyjechali, tylko poznachodziła tej pani, tych ludzi pozbierała i

pociąg na Moskwę odprawia się Bnk96Mar163

[*prze1lp* *ż* poznaxożyła Bnk96Mar163]

POZNAĆ• *dk* ‘poznać, rozpoznać’ Ł95Kar52

poznawszy *ipu* Krzesło zrobi, to nie poznawszy, że to kupowane Ł95Kar52

[*ipu* poznać Ł95Kar52]

POZNAJOMIĆ *dk* ‘zapoznać się, zaznajomić się z kimś’ Ja już poznał Wdz95Czy84 →
POZNAJOMIĆ SIĘ *dk*, **ZAPOZNAĆ** *dk*, **ZAPOZNAJOMIĆ** *dk*, **ZAZNAJOMIĆ SIĘ**
ndk

[*bzk* poznać Wdz95Czy84 *prze1lp m* poznał Wdz95Czy84,86]

POZNAJOMIĆ SIĘ / **PUZNAJOMIĆ SIĘ**• *dk* ‘poznać się, zawrzeć znajomość z kimś’ A
bywa [...] poznajomili się, zjawienia zdali, uot weselie i wsio Bjw96Mar129 No tam jego
siostra u nas na kwaterze mieszkała, on przychodził do siostry no i tak poznajomili się
Krn96Mar115 Jeden prosto poznał się Brs02Rie54 [...] no i tak poznajomili się jedne z
drugimi i stamtąd wszystko przybywali Bht98Pab159 Ten samyj młodszy to ma też z
Polski chrzestnych, bo to [dzieci] bardzo dobrze poznajomili się Bht98Pab169
Poznałem się z żono, nu to tak o na wieczorki jak szedlim poznajomilim się
Pdz01Kar467 Puznajomili się u Grycanów. Była na tłokie i puznajomili się tak, no ji
poznajomili się, tak i wszystko Ilk98Ost6(26) → **POZNAJOMIĆ** *dk*

[*bzk* poznać się Ł97a)Kar76 *prze3lp m* puznałem s’e Pdz01Kar467 poznał się Brs02Rie54
prze3lm poznajomili się Bht98Pab159,169 poznał i s’e Krn96Mar115 Bjw96Mar129 puznał
śe/puznałomili/poznałomili śe Ilk98Ost-nmw6(26) puznałomil’im s’a Pdz01Kar467]

POZNANIA *ż* ‘poznanie, rozpoznanie’ [...] na przykład szlachcie nigdy łapcie nie włożył,
zawsze buty miał, no tak to już była pierwsza poznanie po obuwiu K02Zie151

[*Mlp* poznać K02Zie151]

POZNANIEC *m* ‘poznaczyk, żołnierz oddziału generała Dowbor-Muśnickiego’
B32Dom248

[*Mlp* poznaniec B32Dom248]

POZNAŃSKI ‘*przym* od Poznań, poznański’ B32Don248 ♦ Poznanska wojna → **WOJNA** *ż*

[*żMlp* poznańska B32Don248]

POZNASZAĆ• *dk* ‘zburzyć, rozebrać budynki’ A tutaj ilie tut domów było, to widzi teraz
tam poznaszane domy tam Glt99Pab183 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*ibt Mlm* poznaszane Glt99Pab183]

POZNAWSZY *ipu* → **POZNAĆ** *dk*

POZNIEJ *ndm* → **PÓŻNO** *ndm*

POZOŁ *m* → **PODZOŁ** *m*

POZOR• *m* ‘pozór, złudzenie’ Ł67ParIII-26 ♦ Trzymać w pozoru *kogo* ‘łodzi się *kto*, wydaje się *komu*’ Po rusku rozmawiają [...], nie jinteresuji sie, sam siebie trzyma w pozoru, że Poliak Ł67ParIII-26

[Mslp f pozoru Ł67ParIII-26]

POZOSTAĆ• *dk* ‘zostać, stać się *kim, czym*’ Tak uwielbili jego, że on obronił diariewni, dzieci, tak utytułowali jego świętym wtedy, teraz to bohater pozostałby, a kiedyś to święty Ł91Zow551 → **POZOSTAĆ SIĘ** *dk*, **ZOSTAĆ** *dk* 1, **ZOSTAĆ SIĘ** *dk* 1

[war3lp *m* pozostałby Ł91Zow551]

POZOSTAĆ SIĘ• *dk* ‘zostać, stanowić resztę’ Para chat pozostało sie [...] Obc99Rie81 → **POZOSTAĆ** *dk*

[prze *nos* pozostało się Obc99Rie81]

POZWOLEŃSTWA *ż* ‘pozwolenie’ Pozwoleństwa na broń ma wybrawszy Bkb84Ado14

[Mlp pozwoleństwa Bkb84Ado14]

POZWONIĆ *dk* → **PODZWONIĆ** *dk*

POZYCZYĆ *dk* → **POŻYCZYĆ** *dk*

POZYWAĆ *ndk* ‘wzywać’ Ł97a)Kar75

[bzk pozywać Ł97a)Kar75]

POŹNIEJ *stw* → **PÓŹNO** *ndm*

POŹNO *ndm* → **PÓŹNO** *ndm*

POŻAR* / **POŻOR** *m* ‘pożar’ Orn73a)Masl74 i in.

[Mlp pożor Orn73a)Masl74 Orn73c)Masl77]

POŻARNIK *m* ‘strażak’ B32Dom248 → **POŻARNY** *m*

[Mlp pożarnik B32Dom248]

POŻARNY• ‘*przym* od pożar, pożarowy’ B32Dom248 ♦ Pożarna komanda →

KOMANDA² *ż*

[żMlp pożarna B32Dom248]

POŻARNY *m* ‘strażak’ B32Dom248 → **POŻARNIK** *m*

[Mlp pożarny B32Dom248]

POŻAĆ *dk* ‘skończyć żniwa, zżąć’ Pożniemy żyto, plon spiewamy W82Rei37 Jak późni żyta, to na arżysku puszcza krowa, świni Brł73Sud195 Jak późno pierwszy snop, przynoszo do domu i stawio w kąt na ławie [...] i on stoi ten snop i to nazywa się przeżynki W99Rut101

[bzk po^lońć W82Tur66 przy3lp po^zn'i Br173Sud195 przy1lm po^zniemy W82Rei37 przy3lm po^zno W99Rut101]

POŻENIĆ• dk 'pobrać się, zawrzeć związek małżeński' Przyszed z wojska i pażenili i pojechali na Śwerdłowsk Wdz95Czy84 → **POŻENIĆ SIĘ** dk

[prze1m pażenił'i Wdz95Czy84]

POŻENIĆ SIĘ• dk 'pobrać się, ożenić się' My pożenili się Bjw97Dwi120 Ja byłam dwadzieścia pieńć, a on dwadzieścia, no tak i pożenilim się Bbt99Pab227 No i przez dwa lata pożenili się Obc99Rie83 Ojciec, jak pożenili się, tak cienżko zachorował i syna takiego pochowała i całe życie krzyż nosła Trt96Mar186 Pożenili sia Litwinki [z Litwinkami] K02Kar241 → **POŻENIĆ** dk

[prze1lm pożenilim s'e Bbt99Pab227 prze3lm pożenił'i še Obc99Rie83 pożenił'i s'e Trt96Mar186 Bjw97Dwi120 pożenił'i s'a K02Kar241]

POŻEŃKA ż 'zdr od poźnia 2, także mała łąka' Ł67ParIII-10

[Mlp póżeńka Ł67ParIII-10]

POŻNIA• ż 1. 'ściernisko' To szła, mówi, ja po poźni, gdzie byli ścięte kłosy [...]

Bht98Pab153 → **RŻYSKO*** n; 2. 'łąka' Ł67ParIII-9

[Mlp późnia Ł67ParIII-9 Mslp po poźni Bht98Pab153]

POŻOR m → **POŻAR*** m

POŻYCZYĆ / **POZYCZYĆ** dk u kogo 'pożyczyć od kogo, komu' B32Dom208 i in. → **NAŻYCZYĆ** dk

[bzk pożyczyć B32Dom208 pozyczyć W83Tur19 pożyczyc' W82Tur67]

POŻYĆ• dk 1. 'pożyć, pobyc przy życiu' Bbt99Zie25; 2. 'pomieszkać' [...] był taki niewielki pokoik, nu my tam pużylim Łp01Kar415 Nu, wiela czasu tam pużylim Łp01Kar415 **pożywszy** ipu Jeżeli wy kuchacie się teraz i będziecie się kochać do śmierci, to pożywszy Bbt99Zie25 Choć paru lat byłaby pożywszy jak człowiek, żeby tak ciężko na starość nie zachorowawszy W91a)Ado101

[prze1lm pūżylim Łp01Kar415 ipu pożyfşy W91a)Ado101 K99Zie25]

POŻYWAĆ• ndk 'miewać się, czuć się' No, jak wy pani pożywacie, zdrowa?

Dgd82a)Par208 Wot jak syn mój pożywa Ł67ParI-48 A jak sonsiedzi pożywają? Ł67ParI-70

[ter3lp m pożywa Ł67ParI-48 ter2lm pożywac'e Dgd82a)Par208 ter3lm pożywają Ł67ParI-70]

PÓJŚĆ• dk 1. 'pójść, idąc, skierować się w jakąś stronę, podążyć' Miał swój lias, to jak pódo dzieci na grzyby, borowiki tam rośli, to on strzelał S1b96Mar32 A dzie pójdziecie?

Bjw96Mar130 A z to kobieto, coż wy, jaż widze, jakieście ludzie, żeście mało gadali zupełnie i poszła ona Stc96Mar83 Jak moje wnuki ido [do spowiedzi] po polsku, to im nic nie mówi, odpowiada po polsku, a jednej to pani poszedła wnuczka, to raz on powiedział, jak ty wstydu nie masz K02Zie143 I mama przypatrywała udój krowy, krów, i jak poszedli pleć, robotniki przypatrywała K02Zie144 My na śmierć du Mińska pójdziem, to mówia, ja nia pójda, tu nia pójszed, to my siedmiu ucieklim, to my wszystkia zustalim sie żywa, a te chtëra szedli tam i poszli Kjd01Kar283 Poszlim my aż do Wilna Kjd01Kar283 Pójdzimcia na podwórz pusiedzieć chwilką Łpt72Zda189; 2. ‘powstać, zacząć się’ Ale jak poszli te kołchozy, poszli razam na robota, musim rozmawiać po rosyjsku] Ncz02Koz66 To może z półtora roku, jak poszła białoruska szkoła B96Życ191; 3. ‘ruszyć z miejsca, odjechać’ I ot ją posadził do pociąga i pociąg poszed Rzc98Ost-nmw4 ♦ Paszoł won *wykrz* → **WON** ♦ Poszedł deszcz, śnieg ‘zaczął padać deszcz, śnieg’ O siódmej my byliby spotkawszy się, ale deszcz poszedł W91a)Ado102 ♦ Poszli ‘chodźmy, chodź’ Puszli, rączki pomyjem Ejs99Smu159 ♦ Pójść do góry ‘pójść w górę, wzrosnąć – o cenach’ Wydatki też do góry jest poszedłszy W91a)Ado96 ♦ Pójść na smarkę → **SMARKA** ż ♦ Pójść w dolki → **DOŁKI** *lm* ♦ Pójść w moda → **MODA** ż

poszedłszy *ipu* Michałuk do Bułanki poszedłszy Bkb84Ado13 Poszedłszy do sąsiedzi, chciała opowiedzieć nowina, ale już byli zamkniewszy się W91a)Ado99 Taki świat poszedłszy, że nauka potrzebna Bkb84Ado14 ♦ Pójść w prymaki → **PRYMAKI** *lm* ♦ Żeb *kto* skroś ziemia poszedłszy/przewalił się ‘żeby się pod ziemię zapadł, niech *kogo* piekło pochłonie’ Żeb oni skroś ziemi poszedłszy Bkb84Ado16

[*prze1lp m* pułšet Kjd01Kar283 *prze3lp m* pośed Ł67ParII-7 Ł67ParIII-27 Rzc98Ost4 pošet W91a)Ado102 Bjw96Mar124 pułšet Kjd01Kar283 *prze3lp* ż poszła B96Życ191 pośła Stc96Mar83 pośedła K02Zie143 *prze3lp n* pośł’o Kmn99Kar92 *prze1lm* pośł’im Kjd01Kar283 *prze3lm* poszl’i Ncz02Koz66 pośł’i Kjd01Kar283 pośedli K02Zie144 *przy1lp* pułda Kjd01Kar283 *przy1lm* pójdzim W99Rie75 pułżem Kjd01Kar283 *przy2lm* pójdziecie 83Tur19 p’uż’ic’e Bjw97Dwi31 p’uż’ec’e Bjw96Mar130 *przy3lm* pudo Słb96Mar32 Bjw96Mar130 *rozk lp* poszèd W83Tur19 *rozk lm* puszli Ejs99Smu159 *rozk przy lm* p’uż’imc’a Łpt72Zda189 *ipu* poszedłszy Bkb84Ado13,14,16 pošetšy W91a)Ado 96,99,102]

PÓKI / POKI / PÓKIL *sp*, *przy określaniu górnej granicy czasu po opisanej czynności*,

zdarzeniu ‘zanim, pokąd, dopóki’ Poki młody człowiek, zdrow, to i dobrze było

Mtr01Kar235 Żyji tu poki umrzy Ign73Sud188 Ja póki za mąż nie wyszła [...]

Bjw97Dwi120 Nu a te już tak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej du trzeciej wioski zalecisz poki dostanisz Drn73b)Par213 [Len] leży dwa miesiency czasu, poki włókna nie odstani Wtr84Saw170 Pukil on wypędził wódka, ja jemu jermiak poszył

Łpt72Zda155 Sernik wiesz i on wisi, pukil syrawatka ni wyciekni Łpt72Zda206 Pókil on wypędził wódka, ja jemu jermiak poszył Łpt72Zda155 Sernik wiesz i on wisi, pókil syrawatka ni wyciekni Łpt72Zda206 Łotewskiej rozmowy nie słyszeli poki poszli do szkoły Ł67ParIII-62 → **POKAÐ** *ndm*

[puk'i Bjw97Dwi120 puk'i/pok'i Mtr01Kar235 poki Ł67ParIII- 62 p'oki Ign73Sud188 Dgd82a)Par207 Wtr84Saw170 poki K99Zie23 pok'i Drn73b)Par213 p'ukil Łpt72Zda155,206]

PÓKI CO 'tymczasem' B32Dom248

[póki co B32Dom248]

PÓKIL *ndm* → **PÓKI** *ndm*

PÓŁ *ndm* 'połowa, jedna druga całości' Pcn01Kar252 ♦ Na pół arendy → **ARENDA** *z*

[puł Pcn01Kar252]

PÓŁBRAT *z* 'brat cioteczny, stryjeczny' Bkb83Giu83 i in. → **NIERODZONY BRAT**

[Mlp puolbrat L12Rur285 'pułbrat Bkb83Giu83 półbrat/pułbrat K02Kar317]

PÓŁCZWARTA *ndm bnac./ PÓŁCZWARTE* *ndm* 'trzy i pół' Półczwarta funta chleba pużyczyła u Kaziuczycchi Łpt72Zda191 Półczwarte tygodnia jak przypada Boża Narodzenia Użp01Kar261

[pułčv'arta Łpt72Zda191 puolčvarte Użp01Kar261]

PÓŁDUREK*/ POŁDURAK *m* 'ograniczony, niedorozwinięty, przygłupi' Bkb83a)Giu99 → **GLUPKOWATY**

[Mlp połdurak Bkb83a)Giu99]

PÓŁDURNIA*/ POŁDURNIA *m* 'ograniczony, niedorozwinięty, przygłupi' Bkb83a)Giu99 → **GLUPKOWATY**

[Mlp połdurńa Bkb83a)Giu99]

PÓŁGŁUPEK*/ POŁGŁUPAK / POŁUGŁUPAK *m* 'ograniczony, niedorozwinięty, półgłupek' Bkb83a)Giu99 → **GLUPKOWATY**

[mMlp połgłupak/poługłupa'k Bkb83a)Giu99]

PÓŁGŁUPI*/ POŁGŁUPI / POŁGŁUPY 'ograniczony, niedorozwinięty, przygłupi' Bkb83a)Giu99 → **GLUPKOWATY**,

[mMlp połgłup'i/poługłupy Bkb83a)Giu99]

PÓŁMISKA *z* 'półmisek' To jeszcze u mnie i jest półmiska taka, nu podługowata taka Uż01Kar262 Żeby z prawo ręko wziąć z tej półmiski Użp01Kar262 Nu i teraz do stołu trzeba nosić na takiej półmisce Użp01Kar262

[Mlp pułm'iska Dlp pułm'isk'i Mslp pułm'isce Uzp01Kar262]

PÓŁOWA ż → **POŁOWA** ż

PÓŁOWNIK m → **POŁOWNIK*** m

PÓŁÓSMA ż 'siedem i pół' Za pastucha da dwadzieście litów i półósma puda żyta

Łpt72Zda191

[pułusma Łpt72Zda191]

PÓŁPANEK m 'młodzieniec, chłopiec powyżej 18 lat' Bkb83Giu83

[Mlp pułpanek Bkb83Giu83]

PÓŁPEŁNIA ż 'faza księżycy przy której widoczna jest połowa jego tarczy' Nidobrze wróży półpełnia tej, co rodzi dziecka Łpt72Zda191

[Mlp pułpełnia Łpt72Zda191]

PÓŁPIĄTA ż 'cztery i pół' Mieczka miał półpiąta roku, jak źleciał z wyszek Łpt72Zda191

[Mlp pułpiąta Łpt72Zda191]

PÓŁROCZA ż 'połowa roku, półrocze' Ostatnia półrocza W01Kur181

[Mlp półrocza W01Kur181]

PÓŁROZUMNY* / **POŁUROZUMNY** 'przygłupi, niespełna rozumu' Bkb83a)Giu99 →
GLUPKOWATY

[mMlp połurozumny Bkb83a)Giu99]

PÓŁSANI lm 'krótkie pomocnicze sanki doczepiane do sań głównych' Takie sanki jak półsani Trk06Rut362 → **KARUKI** lm

[Mlm półsani Trk06Rut362]

PÓŁSANKI lm 'krótkie doczepiane sanki' Trk06Rut362 → **KARUKI** lm

[Mlm półsanki Trk06Rut362]

PÓŁSIEROTA / **POŁSIEROTA** m, ż 'dziecko, któremu umarło jedno z rodziców'

Bkb83Giu83

[Mlp pułs'erota/połos'erota Bkb83Giu83]

PÓŁSIOSTRA ż 'siostra cioteczna, stryjeczna' Moja półsiostra szedła [do spowiedzi]
K02Zie138 → **NIERODZONA SIOSTRA**

[Mlp pułs'ostra K02Zie138 L12Rut285pułs'ostra Bkb83Giu83 pusiostra/półsiostra K02Kar317]

PÓLSKRZYNEK m 'małe pudełko przytwierdzone wewnątrz kufra lub skrzyni'

Bkb73Giu114 → **PRZYSKRZYNEK** m, **SKRZYNECZKA** ż, **SPRZYKRZYNEK** m

[Mlp pułskšynek/pułskšynak Bkb73Giu114]

PÓLSUKIENEK *m* ‘tkanina z lnianej osnowy i wełnianego wątku’ Z pólstukienku szyli gaci [spodnie] i kapoty Łpt72Zda191

[Mlp pólstuk^lenek/pólstuk^lenak Dlp pólstuk^lenku Łpt72Zda191]

PÓLSZNUR• *m* ‘połowa wąskiego zagonu pola lub lasu’ [...] te wąskie sznurki tylko do połowy gospodarzu dane, to nazywali się pólshnury W99a)Rut104 → **PÓLSZNUREK** *m*

[Mlm pólshnury W99a)Rut104]

PÓLSZNUREK• *m* ‘połowa długiego wąskiego pola lub lasu’ Lasy nazywali się, gdzie ja żyłem, to nazywali się pólshnurki W99a)Rut104

[Mlm pólshnurki W99a)Rut104]

PÓLSZORKI*/ **PAUSZORKI** *lm* ‘lekka uprząż’ Bogatsze gospodarze mieli pauszorki, a my mieli chomont, duha i wsio Łpt72Zda184

[M,Blm pauš^lorki Łpt72Zda184]

PÓLSZÓSTA *ż* ‘pięć i pół’ Pólshósta metra szczyrzeni Łpt72Zda191

[pólš^lusta Łpt72Zda191]

PÓLSLEDZIÓWKA *ż* ‘beczka o pojemności 50 litrów’ Dwie pólshledziówki ogórków nakwasili Łpt72Zda191

[Mlp pólš^l’l’ež^l’ufka Blm pólš^l’lež^l’ufki Łpt72Zda191]

PÓLTORÓWKA *ż* ‘deska o grubości 1,5 cala, tj. 3,81cm’ Du szaliowania półtarówki za grube Łpt72Zda191

[Mlp pólš^l’ufka/pólš^l’ufka/półš^l’ufka Mlm pólš^l’ufki Łpt72Zda191]

PÓLTRZECIA *ż* ‘dwa i pół’ Z puda żyta półtrzecia litra spirytusu wypędzisz Łpt72Zda191

[pólš^l’ec’a/pólš^l’ec’a Łpt72Zda191]

PÓŁWARIAT*/ **POŁUWARIAT** *m* ‘niespełna rozumu’ Bkb83a)Giu99 →

GLUPKOWATY

[mMlp połuwarjat Bkb83a)Giu99]

PÓŁWIECZNY ‘człowiek w średnim wieku’ Bkb83a)Giu88

[mMlp pólš^l’ečny Bkb83a)Giu88]

PÓŁWIEKU ‘połowa życia’ ♦ W półwieku ‘w sile wieku’ Bkb83a)Giu88

[pólš^l’eku Bkb83a)Giu88]

PÓŚLE *ndm* → **POŚLE** *ndm*

PÓŹNIEJ *stw* → **PÓŹNO** *ndm*

PÓŹNO / **PÓZNO** / **POŹNO** *ndm* ‘późno’ W83Tur17 i in.

później/później/późnej *stw* a) ‘po upływie jakiegoś czasu’ I znaczy późnij wojna. I znaczy, było tak, że później w trzydziestym dziewięćciu roku, kiedy trzeba było ruski uczyć, to dla nas klasa cofali Słb96Mar34 [...] później nosili ubrania inna K02Zie151 To już później zaczęli wojować z tym, żeby była tam zapisana Polak, Polka K02Zie151; b) *czego* ‘później niż *co*, po *czym*’ Ale ksiądz, wszystko jedno, przynoszo chleb i on późni mszy święci ten chleb Rzc98Ost-nmw13

[puzno B32Dom248 Bjw97Dwi27 Drś 02 Ste88 Rzc98Ost-nmw22 późno W83Tur17 *stw* późni Rzc98Ost-nmw13 później Wdz04Jas85 puznej/puźnej/puz’nij Słb96Mar34 poz’nej/pozn’ej K02Zie151]

PÓŻNY* / PUZNY ‘późny, następujący w końcowym okresie’ B32Dom248

[*mMlp* puzny B32Dom248]

PRABABCIA ż ‘prababcia’ Bkb83Giu81 → **PRABABKA*** ż

[*Mlp* pra'bac'a Bkb83Giu81]

PRABABKA*/ PRZEBABKA ż ‘prababcia’ Bkb83Giu81 → **PRABABCIA** ż

[*Mlp* pše'bakpa Bkb83Giu81]

PRABABULKA ż ‘prababcia’ Bkb83Giu81 → **PRABABUNIA** ż, **PRABABUSIA*** ż

[*Mlp* praba'bul'ka Bkb83Giu81]

PRABABUNIA ż ‘prababcia’ Bkb83Giu82 → **PRABABULKA** ż

[*Mlp* praba'bun'a Bkb83Giu82]

PRABABUSIA* / PRZYBABUSIA ż ‘prababcia’ Bkb83Giu81 → **PRABABULKA** ż

[*Mlp* pšybab'us'a Bkb83Giu81]

PRABOJ *m* → **PROBOJ** *m*

PRACA ż 1. ‘praca zawodowa, zarobkowa, wykonywany zawód’ I potem już poszła na praca, pracowała no i za monż wychodziła Krn96Mar118 A na pracy mnie nie trzymali Kjd01Kar288 → **ROBOTA** ż; 2. ‘praca, wysiłek’ Trudno, trudno, ciężka praca w kościele, przy kościele cienżka praca Pst96Mar101 → **TRUD** *m* ♦ Birża pracy → **BIRŻA** ż

[*Mlp* praca B32Dom213 Pst96Mar101 *Dlp* pracy B32Dom213 *Blp* praca Krn96Mar118 *Mslp* pracy Kjd01Kar288]

PRACOWAĆ *ndk* 1. ‘wykonywać jakieś czynności, pracować’ A tak co? Pracujisz. Prawda, jak co, jak jest co pracować, to wszystko króćiej przechodzi Drn73b)Par214 Pracuji na zawodzie Bjw97Dwi84 Wtedy na fabryce pracował Bjw97Dwi84 A nic, tylko pracuj Km99Kar86 Pracuj i pracuj, nie ma nijakiej tobie odpoczynku, robota i robota Stc96Mar83 No to w Kobylniku to nie było ksiendza, a u nas to i pracował i za czasy, i w pięńdziesiont drugim roku i w pińdziesiontym Mlr96Mar86; 2. ‘być czynnym,

funkcjonować, działać’ Polska szkoła do wojny pracowała przecież Iwn04Mor77 Po wojnie [kościół] pracował jakich cztery lata Ikż96Mar18 Biblioteka pracuje latem do siódmej Wn99Dwi148 Nikt sie nie modlił, nigdzie nie chodził, bo nie było [kościół], tutaj pracowały dwie prawosławne cerkwie Mhl12Ost129; **3.** ‘działać, być sprawnym’ Ot u mnie tyliwizor ni pracuje, zepsuł się i wszystko Rzc98Ost-nmw21; **4.** *kim, za kogo, jak kto* ‘wykonywać jakiś zawód, pracować *jako kto*, być *kim*’ Szoferem może pracować Kmn99Kar84 Ja pracował, tego, jeszcze tem starszym majstrem na budowie Ikż96Mar15 Kto ma u nas dobra pamięć doktorem pracuje Nmn90Wan131 Mechanikiem pracowałem K02Kar241 Córka za nauczycielka pracuji Dgd82a)Par218 Pracuji jak krawiec Dgd82a)Par208 Pracuji jak mechanikam Dgd82a)Par220 ♦ Pracować jak czarny wół → **WÓŁ* m** ♦ Pracować jak sobie ‘pracować rzetelnie, jak dla siebie’ [On] pracuje jak sobie Bkb83a)Giu95

pracowawszy *ipu* Sylwestry był pracowawszy prowiantowym u Piłsuckiego W82a)Tek292 Żeby on dobrze siebie prowadziwszy, to by był pracowawszy do tej pory W91a)Ado101 To wszystkie wiedzp, że one kiedyś pracowawsz w szkole W91Ado93 Sam ja w tej firmie pracowawszy W91Ado94 Jaki tydzień pracowawszy Ł67ParIII-58

[*bzk* pracować Kmn99Kar83,84 W01Mas102 *pracovac*’ Drn73Par214 *ter1lp* pracuję W01Mas102 *ter2lp* pracujiś Drn73b)Par214 *ter3lp* pracuje BL82Giu227 Bkb83a)Giu95 Nmn90Wan131 Wn99Dwi148 pracuji Dgd82a)Par208,218,220 Bjw97Dwi84 *prac’uji* Wdz73Cze200 *pracuje*Rzc98Ost-nmw21 *ter3lm* *pracuja* Wrn05Koz217 *prze1lp m* pracowałem K02Kar241 *prze3lp m* pracował Ikż96Mar18 Mlr96Mar86 B12Gol100 *pracował* Ikż96Mar15 Bjw97Dwi84 *prze3lp ż* pracowała Iwn04Mor77 *prze3lm ż* pracowały Mhl12Ost129 *rozsk lp* *prac’uj* Kmn99Kar86 Stc96Mar83 *ipu* *pracovafšy* W82a)Tek292 W91Ado93,94 W91a)Ado101 K02Kar212 *pracovaüşy* Ł67ParIII-58]

PRACOWITY ‘mający zamiłowanie do pracy, chętny do pracy, pracowity’ Bkb83a)Giu87 → **ROBOCZY², ROBOTNIK m 2, ROBOTNY, STARANNY**

[*mMlp* *pracov’ity* Bkb83a)Giu87]

PRACZKARKA *ż* ‘tara do bielizny’ Brs01Czy101 → **TARKA** *ż*

[*Mlp* *pračkarka* Brs01Czy101]

PRADZIADUK m ‘pradziadek’ W86Dub72 i in. → **PRADZIADULEK m,**
PRADZIADUNIA m

[*Mlp* *pradziaduk* W86Dub72 Bjw97Dwi63 *Nlp* *pradziadukiem* Bjw97Dwi64]

PRADZIADULEK m ‘*zdr* od pradziadek’ Jak nasza mówili że naczy moi, nie dziadulek, a pradziadulak, on w Polsce żył Bjj99Ado61 Jak już mój dziadulek czy pradziadulek przyjechał, to już ten pan postawił dom, a tam drugie kurne byli chaty Kwn01Kar397 →

PRADZIADUK *m*

[Mlp praż'adul'ek Kwn01Kar397 praż'adul'ek Onk99Ado52 prąż'adulak Bj99Ado61]

PRADZIADULKOWIE *lm* 'pradziadkowie, pradziadek i prababcia' Mojego menża
pradziadulkowie dzwony kupiwszy do kościoła i na dzwonach napisana jest familia ich
Wdg01Kar439 → **PRADZIADY*** *lm*

[Mlm praż'adul'kov'α Wdg01Kar439]

PRADZIADUNIA *m* 'pradziadek' Bjw97Dwi64 → **PRADZIADUK** *m*

[Mlp pradziadunia Bjw97Dwi64]

PRADZIADY* / **PRZEDZIADY** *lm* 'pradziadkowie' Znaczą dziady nasze, dziady i
przedziady, wszystkie to Polacy Plb99Str50 Tak, szlachty, jak to mówi się, od dziady
przedziady byli, tak o Pulacy trzymali się Pdg99Ost297 → **PRADZIADULKOWIE** *lm*

[Mlp pšeżady W82Tur65 Mlm przedziady Plb99Syt50 Blm przedziady Pdg99Ost297]

PRAKCIKANT* *m* 'praktykant, osoba odbywająca praktykę' Nu a tutaj takich siakich
pralcikantów przyszlön Ł67ParI-8

[Dlm prac'ikantuū Ł67ParI-8]

PRAKTYCZNY* 'przydatny do jakichś celów' U nas jak to bardzo jenzek tak nie bardzo
praktyczen, taki o jenzek tutejszy, już inaczej, tam w Warszawie inaczej rozmawiają
Bjw96Mar137

[mMlp praktyčən Bjw96Mar137]

PRAKTYKOWAĆ* *ndk kogo* 'badać, sprawdzać' I potem jego zabrali [...] praktykowali
jego Pps91Kru180

[prze3lm praktykəvali Pps91Kru180]

PRAKTYKOWAĆ SIĘ *ndk* 'ćwiczyć, uczyć się czegoś poprzez pracę' Jak tego też [...],
żeby Żyd jeszcze nade mną praktykował się Bjw96Mar125 Ja ni pójde, żeby [na mnie]
praktykował się Bjw96Mar125 Sama uczyłaś, przysłuchujesz się ich jenzeka, praktykujesz
się Bkb82Cze131

[bzk praktykować się B32Dom248 ter2lp praktykúješ s'e Bkb82Cze131 prze3lp m praktykował s'e
Bjw96Mar125]

PRALNIK / **PRANIK** *m 1.* 'drewniany przyrząd do prania, kijanka' Praniki, takie z drzewa
zrobione Isz96Mar190 Płótna składasz w taka harmoszkę i bijisz pranikiem, potem na
trawa ruzściełasz Łpt72Zda192 Pranikim wybijim, poniesim, na słońca pościelim, tedy
trzy tygodni puleży Brł73Sud194 Wyodpierają pralnikami, żeby nitka była równa

W82Rei39; 2. ‘drewniany przyrząd do młócenia, obijania główek lnu’ Wieziem do gumna, teraz trzeba obiwać główki, to bardzo pracowicie obiwali, nie cepami, a takimi kłódkami albo pralnikiem Kml96Mar109 W te pore przeschnie, ji wtedy wiezim jego do stodoły, ji potem młóćim jego [len] pralnikiem W82Rei39 Gęba twoja jak pralnik zrobiwszy się Bkb84Ado14 I jak już suchi, to wiezim do gumny i kładnim w rzędy na tok, i obijamy główki, pralnikiem W84Saw170

[Mlp pralnik B32Dom248 Bkb83Ado14 pralnik Łpt72Zda192 Nlp pralnikiem W82Rei39 pralnikem W84Saw170 Kml96Mar109 pralnikem Łpt72Zda192 pralnikim Brł73Sud194 Mlm pralnik Isz96Mar190 Nlm pralnikami W82Rei39]

PRAMAKI *lm* → **PRYMAKI** *lm*

PRAMO *ndm* ‘po prostu, bezpośrednio’ A potem ten chleb podраста, podраста, a potem kto do tych formuł, a kto pramo, aha, taka łapata i kładnie się liścik [na łopatę] Isz96Mar195 → **PROSTO**²

[pramo Isz96Mar195]

PRANIK *m* → **PRALNIK** *m*

PRAS *m* ‘żelazko’ Nu, prasowali, pras był. I teraz pras jest, wengli wsypajo [...] i tak prasujo Brs04a)Ste128

[Mlp pras Brs04a)Ste128]

PRAŚNICA *ż* → **PRZEŚLICA*** *ż*

PRAWA *ż* → **PRAWO*** *n*

PRAWADYR *m* → **PROWODYR** *m*

PRAWDOMÓWCA *m* ‘osoba zawsze mówiąca prawdę’ Bkb83a)Giu101 →

PRAWDOMÓWIEC *m*, **PRAWDOMÓWNY**, **PRAWDZIWY** 1, **SPRAWIEDLIWY**

[Mlp pravdomuvca Bkb83a)Giu187,91]

PRAWDOMÓWIEC *m* ‘osoba zawsze mówiąca prawdę’ Bkb83a)Giu100 →

PRAWDOMÓWCA *m*

[Mlp pravdomuv’ec Bkb83a)Giu100, 101]

PRAWDOMÓWNY ‘osoba zawsze mówiąca prawdę’ Bkb83a)Giu87 →

PRAWDOMÓWCA *m*

[Mlp pravdomuvny Bkb83a)Giu100]

PRAWDZIWY 1. ‘prawdomówny’ Bkb83a)Giu87 → **PRAWDOMÓWCA** *m*;

2. ‘prawdziwy, zgodny z prawdą’ Bkb83a)Giu87 → **ISTNY**

[mMlp pravž’ivy Bkb83a)Giu87]

PRAWIA *ndm* → **PRAWIE** *ndm*

PRAWIĆIELSTWA *ż* ‘rząd; tu: instytucja państwowa’ Nu, a on mówi, że praw*ić*ielstwa
tobie płaci Ł67ParII-38

[Mlp pra*ć*iel’s^{el}st^{va} Ł67ParII-38]

PRAWIĆ• *ndk* ‘odprawiać – o mszy’ Po polsku msza pra*wi*ła się Nlb01Mor251 →
TRZYMAĆ *ndk*

[prze nos *ż* pra*wi*ła s*ę* Nlb01Mor251]

PRAWIDŁA *lm* ‘drewniana forma szewska na but, prawidło’ Jedne mówio kopył, inne
prawidła Łpt72Zda161 → **KOPYŁ** *m*

[Mlm pra*wi*ł*l*da Łpt72Zda161]

PRAWIDŁOWO / PRAWIDŁOWIE *ndm* 1. ‘zgodnie z przepisami, prawidłowo’

W86Dub78; 2. ‘poprawnie’ Żeby tu ja pra*wid*łowie puwidział*am* pu litewsku

Kjd01Kar285

prawidłowiej *stw* ‘poprawniej, bardziej prawidłowo’ Patrzy, jak oni mówią i śmieje się, to
uczeń pra*wid*łowiej mówi Wdk99Zie31

[pra*wid*łowo/prawidłowie Ł97a)Kar76 pra*wid*łowie L29a)Szw72 W86Dub78 Bjw97Dwi71 pra*vi*ł*ov*’e
Kjd01Kar285 *stw* pra*vi*ł*ov*ej Wdk99Zie31]

PRAWIDŁOWY• 1. ‘zgodny z przepisami, właściwy’ L91Zow545; 2. ‘odpowiedni, dający
dobry rezultat, dobrze działający’ Nu i [nie] ku*ży*d*y* raz uda się, a teraz o*ś*ó*bn*ie te nie ma
takich fa*rb*ów pra*wid*łowych Drn73b)Par214 Teraz o*ś*ó*bn*ie nie ma takich fa*rb*ów
pra*wid*łowych Ł67ParI-28

[*ż*Mlp pra*wid*łowa L91Zow545 Dlm pra*vi*ł*ov*yx Drn73b)Par214 pra*vi*ł*ov*yx Ł67ParI-28]

PRAWIE / PRAWIA *ndm* ‘niedokładnie taki, niemal taki’ Oni niebieskie, pra*wia* światł*e*

Kml99Pab113 Mama bardzo słabo, pra*wie* mów*ła*, pra*wie* jak moje wnuki K99Zie13

♦ Pra*wie* powie*dz*ieć → **POWIEDZIEĆ** *dk*

[pra*ve* K99Zie13 Stc96Mar75 pra*va* Kml99Pab113]

PRAWNUK* / **PRZEWNUK**•*m* ‘prawnuk’ A tego, a uona to cały czas, tam unuki jest, już
przeunuki, u unuczki chłopczyk i dziewczynka Btn96Mar44

[Mlm p*ş*eunuki Btn96Mar44]

PRAWO *n* / **PRAWA** *ż, n* ‘ogół przepisów i norm prawnych, prawo’ Taka pra*wa*

Onk99Ado51 Kiedyś była taka pra*wa* Bjw97Dwi18 To oni mieli tam większa pra*wa* jaka

tam była K02Kar177 → **ZAKON** *m* ♦ Być w pra*wie* ‘mieć pra*wo*’ B32Dom214 ♦ Mieć

pra*wa* na co ‘mieć pra*wo* do czego’ Jeden Michał tyku ma na to pra*wa* K02Kar247 ♦ Pełne

prawo ‘niczym nieograniczone prawo’ B32Dom242

[Mlp *ž, n* prava Bjw97Dwi18 práva Onk99Ado51 Mlp *n* prawo B32Dom242 Blp prava K02Kar177
K02Kar247 Mslp prawie B32Dom214]

PRAWORY → PROWORY*

PRAWOSŁAWIE* / PRZEWOSŁAWIJA *n* ‘wyznanie chrześcijańskie obrządku
wschodniego, prawosławie’ W82Tur65

[Mlp pševaslaŭija W82Tur65]

PRAWOSŁAWNY* / PRZEWOSŁAWNY* ‘wyznawca prawosławia, prawosławny’ A jaki
sen mama śniła, jeszcze panienka była i do niej przychodzi koleżanka i mówi, Liza, to
prawosławno święto, i uona mówi, Liza, dawaj dzisiaj powróżym Trt96Mar185 Jest
prawosławna wiencej Btn96Mar47 Ot niewiestka, synowa, to już przewosławna
Btn96Mar46

[žMlp pševoslawna Btn96Mar46 nMlp pravoslawno Trt96Mar185 Mlm pravoslawna Btn96Mar47]

PRAWOWAĆ SIĘ* *ndk* ‘udowadniać swoje racje, sprzeczać się’ To i prawujo sie te baby
Mtr01Kar241 My stoim i prawujim sia, ja płacza, on mnie wymawia Ong01Kar497

[ter1lm prawujim s’e^a Ong01Kar497 ter3lm pravujo še Mtr01Kar241]

PRAWY* ‘znajdujący się po przeciwnej stronie w stosunku do strony lewej’ Pani z lewo
renko z misy nia weźmi [...], trzeba [...] z prawo renko wziońść z tej półmiski
Użp01Kar262 ♦ Po prawej ręce/ręki, po prawym reku → **REKA** *ž*

[žNlp pravo Użp01Kar262 Mslp pravom Kmp01Kar427 pravaj Ign73Sud189]

PRAZ → PRZEZ

PRAŹKI / PRUTKI *lm* ‘druty do dziania’ Wdz71Giu322 → **DRUTY** *lm*

[Mlp prątek B32Dom248 Ł84Par143 Mlm prątki B32Dom248 Bjw97Dwi106 próntk’i/prutki Wdz71Giu322]

PREDSIEDACIEL *m* ‘przewodniczący’ Predsiedaciel sielsawieta Brs02Rie52 Potem
predsiedaciel kałchoza to też był z Rosji Bht98Pab181 Predsiedaciel złuji się
Bjw97Dwi121 To ojciec był predsiedacielem i kołchoz nazywał się Adama Mickiewicza
Bht98Pab181 Nu wot, przedsiedatiel, ja mówie, już predsiedatiela ja nie boje się,
pracowałem tutaj, trzydzieści dziewięć lat ja pracowałem w tem kołchozie Ikż96Mar17

[Mlp predsiedaciel Bht98Pab181 predśedačel Brs02Rie52 preds’edac’el’ Bjw97Dwi121 pŕedsedačel
Ikż96Mar17 pras’adat’al’ K02Kar302 Dlp predśedačela Ikż96Mar17 Nlp predsiedacielem Bht98Pab181]

PREDSIEDACIELKA *ž* ‘przewodnicząca’ Sama predsiedacielka była Brs02Rie52

[Mlp predśedačel’ka Brs02Rie52]

PREMAKI *lm* → **PRYMAKI** *lm*

PRES *m* dawne ‘przycisk do papierów; suszka’ B32Dom248

[Mlp pres B32Dom248]

PRETENSJA• *ż* ‘pretensja’ ♦ Być w pretensji *do kogo, czego* ‘rościć sobie prawo *do czego*, być zainteresowanym *kim, czym, chcieć czego*’ A ja w pretensji byłam do jego pędzelków, więc on te pędzelki chował w jamie w podłogę i nakrywał Krs99Ost112

[Mslp pretensji Krs99Ost112]

PREZENTOWAĆ *dk* ‘dać w prezencie, w darze’ [...] ten obraz [...] książkę Radziwiłł jego, nu, prezentował [...] dla kościoła Drś99Pab56

[bzk prezentować B32Dom248 *prze3lp* prezentował Drś99Pab56]

PREZYDENTY *m* ‘prezydent’ Smw01Kar285

[Mlp prezydenty Smw01Kar285]

PRĘDKI ‘odbywający się w szybkim tempie’ Prandkiego, szach siach i pokrojiła

W82Tur103 ♦ Prędka pomoc → **POMOC** *ż* ♦ Prędki pociąg → **POCIĄG** *m*

[mMlp prędkie B32Dom248 prentki mDlp prantkego W82Tur103 *ż*Mlp prędka B3Dom248]

PRĘDKO *ndm* 1. ‘pośpiesznie, szybko’ Alie też tak uot na prędku, na prędku trudno przypominać Kjd01Kar279 → **SKORO** *ndm*; 2. ‘bezzwłocznie, niebawem’ Prędko pójde B32Dom248

prędzej *stw* a) ‘szybciej’ Wielie trzy miesiency, to dwa miesiency to już te zajawlenia ciągnie sia cywilne [...] a na Białorusi to prendzej Bjw96Mar129; b) ‘wcześniej’ W Poczobutach prędzej byli [pomidory] jak u nas Bht98Pab107

[prędko B32Dom248 prentku Kjd01Kar279 *stw* prędzej Bht98Pab107 Wdz04Jas85 prędzej W83Tur19 prentzej Bjw96Mar129 Bjw93Dwi37]

PRĘDZIEŃKO / PRĘDZIŃKO *ndm* ‘zdr od prędko, prędziutko, szybciutko’ B32Dom248 i in.

[prędzieńko B32 Dom248 prentz’in’ko Ł84Par138 pr’eńz’ęńko Bjw93Dwi36 prēnz’inko Ł67ParIII-65 pr’eńdz’ęńko Bjw97Dwi31]

PRIDANE• *n* / **PRYDANYJE**• *lm* ‘posag’ A skrzynia to była na pridane Mdn99Pab192 → **KREJCI** *lm*

[Blp pridane Mdn99Pab192 Blm pryd’anyje Isz96Mar195]

PRIHON / PRYHON• *m* dawne ‘pańszczyzna, obowiązek odrabiania pańszczyzny’ Jak prihon chodzili, to po litesku [rozmawiali], po prihonie po polsku [...] chtura nie szli na prihon, to już po polsku gadali W82Tur57 Naszego ojca jakiś dziaduk czy pradziaduk, jak

kiedys przyhon bywszy, i tam on coś zagniewał tego szlachty swego, pana, i on zagniewawszy się zmienił nazwiska, żeby nigdy szlachtam nie byłby Jzr04Kar47]

[M,Blp prihon Mslp prihońe W82Tur57 Mlp pryhon Jzr04Kar47]

PRPIEK *m* → **PRYPIEK** *m*

PRIPRAWA *ż* → **PRZYPRAWA** **ż*

PRISZCZKA *ż* → **PRYSZCZKA** * *ż*

PRKA-PRKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania cieląt’ W82Tur111

[p,ka p,ka W82Tur111]

PRKUTKA *ż* ‘młoda krówka’ W82Tur111

[Mlp p,kutka/p,kufka W82Tur111]

PROBA *ż* → **PRÓBA** * *ż*

PROBLEMA *ż* **1.** ‘coś, co sprawia trudność, problem’ Dla dzieci też problema z płaceniem Ł95Kar42 Z odmianą rzeczowników nijakich nie mamy problem W01Mas37; **2.** ‘poważne zagadnienie, kwestia’ Nie rób problemy tam, gdzie jej nie ma Wn99Dwi145 Najwięcej uwagi poświęcił problemie patriotyzmu W01Mas37

[Mlp problema Ł95Kar42 Dlp problemy Wn99Dwi145 Clp problemie D/m problem W01Mas37]

PROBOJ / **PRABOJ** *m* ‘skobel’ Praboja ni wyrwisz, jak zachilisz koncy na drugiej stronie deski Łpt72Zda191

[Mlp proboj B32Dom248 prab'oj Dlp prab'oja Łpt72Zda191]

PROBOSZCZ *rzadko* / **PROBORSZCZ** *m* ‘ksiądz zarządzający parafią, proboszcz’ Przy tamtym proborszczu K02Kar175 Była parapja, ksiondz, proborsz, wikary K02Kar175 Naszemu wieku ten proboszcz, wie, jemu trudno dostało się kapłaństwo Pst96Mar100 ♦ Jak ksiądz proboszcz ‘o schludnym, czystym mężczyźnie’ Czyścińki, błyszczy jak ksiądz proborszcz Łpt72Zda137

[Mlp proboszcz L99Kar51 probośc Pst96Mar100 proborśc K02Kar175 pr'oborśc Łpt72Zda137 Mslp proboršču K02Kar175]

PROBOWAĆ *ndk* → **PRÓBOWAĆ** *ndk*

PROBÓSTWO *n* ‘parafia podlegająca proboszczowi, probostwo’ W83Tur18

[Mlp probóstwo W83Tur18]

PROCEŚJA *ż* ‘procesja, uroczysty pochód obrzędowy’ Wtr82Saw75

[Mlp procesja Wtr82Saw75]

PRODAŻNY ♦ ‘przeznaczony do sprzedania’ Ł67ParIII-26 ♦ Prodażna skóra ‘sprzedajna skóra, sprzedajny człowiek’ Ł67ParIII-26

[*z*Mlp prodážna Ł67ParIII-26]

PRODUKTOWY ‘spożywczy’ Ten ogólny sklep jest, potem jeszcze produktowy dwa magazyny jest Bjw99Pab143 → **PROWIANCKI**

[*m*Mlp produktóvy Mjsz73Ana23 Mlm produktovy Bjw99Pab143]

PRODUKTY• *lm* ‘artykuły spożywcze, żywność’ Nam aby żyć, żeby było produktow i wszystko Rkw96Mar59 U nas nie ma, u nas i produktów już mało dotychczas jeszcze Btn99Pab64 Ona przyjeżdża do rodziców, żeby produkty zabrać jakieś Rzc98Ost-nmw4

[*D*lm produktuf Btn99Pab64 produktof Rkw96Mar59 Blm pródukty Rzc98Ost-nmw4]

PROFESJA• *z* *bnac*. ‘zawód, specjalność, fach’ Kuwalem robiłem, różnych takich profesjów ja pracowałam Łp01Kar415

[*D*lm profesjuf Łp01Kar415]

PROG *m* → **PRÓG*** *m*

PROGRAMA *z* **1**. ‘zbiór informacji o tym, z czego składa się impreza lub zebranie, program’ Programą przewidywała różne ciekawe imprezy Wn99Dwi145 To rosyjska programą na Litwie Ł95Kar42; **2**. ‘rozporządzenie, przepisy regulujące jakieś zobowiązanie’ Nu, akurat dwadziestego dziewiątego zmar, a programą wyszła z pierwszego i poszła do socubieziepieczenia [...] Kmn99Kar86 Mnie też ciężko, pani, mąż zmar, dwa dni do tej programy nie dożył, co już za jego płacić Kmn99Kar86

[*M*lp programą B32Dom202, 249 Ł95Kar42 Kmn99Kar86 Wn99Dwi145 *D*lp programy Kmn99Kar86]

PRORWA *z* *bot*. ‘turzyca’ Nu, takie rośnie, prorwa, trawa taka rośnie w ogrodach, prorwa, gotujo tej trawy [i leczy niestrawność u krowy] Bjw99Pab125

[*M*lp prorva Bjw99Pab113]

PROSA *z* *bot*. ‘roślina zbożowa, proso’ U nas prosa ładnia rosła na kamieńniku Łpt72Zda192

[*M*lp pr'losa Łpt72Zda192]

PROSIACZEK *m* ‘*zdr* od prosię, prosiaczek’ Wzięła dwóch prosiaczków Wdz95Czy85 → **KABANCZYK** *m*

[*M*lp pros'aček Blm pros'ačkuf Wdz95Czy85]

PROSIAK•/ **PROSIUK** *m* ‘prosię, wieprzek’ Prosiuka jakiego [hodować] Dcs13Koz292→ **KABANIUK** *m* ♦ Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosiaka → **KŁOPOT** *m*

[*M*lp pros'uk Wrn08Koz32 Blp prosiaka L82Roj237 pros'uka Dcs13Koz292]

PROSIANNY / **PRUSIANNY** ‘*przym* od proso, jaglany, z prosa’ Kasza prosianna byłab dobra, żeby ni musiałob się wypłuwać łusek Łpt72Zda192

[mMlp pros'anny/prus'anny zMlp pros'anna Łpt72Zda192]

PROSIATKA / PRUSIATKA• *n* 'zdr od prosię, prosiątko' W86Dub74 [...] trzymała tych prusiątek Brs04a)Ste134→ **KABANCZYK** *m*,

[Mlp prosiatka W86Dub74 Blm pruśatak Brs04a)Ste134]

PROSICIEL *m* 'petent, interesant' B32Dom249

[Mlp prosiciel B32Dom249]

PROSIĆ *ndk u kogo, co* **1.** 'zwracać się z prośbą, prosić *kogo, o co*' Nauczyciel prosi określić zaimki W01Mas116 Prosił u Naruńca Bjw97Dwi82 Prosili u świętego Piotra K02Kar245 Chciał prosić u agronoma Bjw97Dwi82 W sprawie udziału starostwo prosi się zwracać do [...] W01Mas116 Najbardziej proszą najprostsze leki W01Mas103; **2.** 'żądać określonej ceny' B32Dom249 ♦ Prosić słowa → **SŁOWO** *n* ♦ Proś nie proś 'ile by się nie prosiło, jakbyś nie prosił' Choroba psychiatryczna, proś ty jego nie proś, nie rozmawia Ł67ParIII-62 **prosiwszy** *ipu* Ja jej suknią kupiła, bo ona prosiwszy W91Ado90

[bzk prosić B32Dom208,209,249 pros'ic' Bjw97Dwi82 *ter1lp* proszę B32 Dom249 *ter3lp* prosi W01Mas116 *ter3lm* proszą W01Mas103 *prze3lp m* pros'ił Bjw97Dwi82 *prze3lm* pros'il'i K02Kar245 *roz k lp* pros' nie proś' Ł67ParIII-62 *ipu* prosifšy W91Ado90 *ter nos* prosi się W01Mas116]

PROSIĆ SIĘ• *ndk* 'prosić *o co*, chcieć *czego*' Kura już sakoczy, prosi się jajka nieść Trk06Rut366

[*ter3lp* prosi się Trk06Rut366]

PROSIŹ *m* → **PROSIĄK** *m*

PROSNA 'prośna – o świni' Prosne świni też pędzali na wygon, patrzali tylko, żeby ich nie bić Łpt72Zda192

[zMlp prosna W99Rie72 pr'osna Mlm pr'osne Łpt72Zda192]

PROST *ndm* → **PROSTO** *ndm*

PROSTO¹ *ndm* 'bez odchylenia w którąkolwiek stronę, prosto' Iść pani, i iść prosto poza lesie W82Tur117

[pr^oosto W82Tur117]

PROSTO² / **PROST** *ndm* **1.** 'po prostu, bez zabiegania o coś' Jeden prosto poznał się Brs02Rie52 Gdzie wesele, nie zajdzie nikt prost, tylko chto proszony Kmj96Mar92; **2. part** *wzmacniająca, dotyczy przywoływanej czynności* 'po prostu, wprost' Pani jak ja nienawidzę tych słów, to ja prosto nie mogę Chr96Mar207 Ja prosto nie wiem tego' Ł67ParIII-3 Jakaś czary prost, wierzyli [...], że [od tego] uślepisz Swt01Kar381 No,

prosto on sobie choroba jak umówił, jak umówił Bjw96Mar124 A to bardzo kiepsko jak człowiek prosto nie wie, kto on jest taki K02Kar307 Drś99Pab57 → **PRAMO** *ndm* **proszcze/ proszcej** *stw* ‘zwyczajniej, w mnie skomplikowany sposób’ No, jeśli już kto tak bardzo modnie tkął, to modnie, a jeśli proszche, to proszcej Drś99Pab57

[prost Kmj96Mar92 Uż01Kar264 Swt01Kar381 prosto Ł67ParIII-3 Jrz96Mar68 Bjw96Mar124 Chr96Mar207 Swt01Kar381 Brs02Rie52 K02Kar307 *stw* prošče/prošcej Drś99Pab57]

PROSTY 1. ‘zwyczajny, niewyszukany’ Jeden ubrany w prostym ubraniu wiejskim [...] w butach prostych [...], a drugi to już ubrany tak jak trzeba Pps91Kru169; 2. ‘szczerzy, otwarty – o człowieku’ Bkb83a)Giu91; 3. ‘niewykształcony, z prostego ludu’ Ojciec był wieśniak prosty, on ledwie mog napisać swoje nazwisko Rzc98Ost-nmw1 ♦ Prosta mowa → **MOWA** ż ♦ Po prostu / po prostemu ‘lokalną gwarą białoruską’ Gadał po prostu i po polsku Pps91Kru169 O, szwagier, to on lepi lubi po prostemu rozmawiać Sdr99Pab164 **prościejszy** *stw* ‘zwyklejszy’ I odzienie u nich już nie takie. Takie jakieś prościejsze odzienie nosili B96Stra200

najprościejszy *stnw* ‘najbardziej prosty’ [...] to ta strona na Turgieli, pod Oszmiany, na Mińsk, to tam najprościejszy język, Białoruś Jsn82a)Wer151

[Mlp *m* prosty Bkb83a)Giu91 prōsty Rzc98Ost-nmw1 Clp prostemu Sdr99Pab164 Mslp prostym Pps91Kru169 Mslm prostych Pps91Kru169 žMlp prosta Kml99Pab-nmw *stw* mMlp pros’t’ėjšy Jsn82Wer148 *stw* nMlp prościejsze *stnw* Mlp *m* B96Stra200 po prostu Kml99Pab114 pō prostu Pps91Kru169]

PROSZCZEJ *ndm* → **PROSTO** *ndm*

PROSZENIE *n* ‘podanie, wniosek’ B32Dom249 → **PODANIA** ż

[Mlp proszenie B32Dom249]

PROŚBA ż ‘tu: podanie, wniosek’ B32Dom249 ♦ Podać prośbę → **PODAĆ** *ndk*

[Blp prośbę B32Dom249]

PROŚCIEJSZY → **PROSTY**

PROŚCIEŃKI• ‘*zdr* od prosty’ Ona [sukienka] była taka wąska, prościeńka K02Kar267

[žMlp prosc’ėńka K02Kar267]

PROTOKOŁ *m* ‘protokół, urzędowy opis przebiegu zdarzenia, czynności’ B32Dom268

♦ Zanieść do protokołu → **ZANIEŚĆ** *dk*

[Dlp protokołu B32Dom268]

PROWADZIĆ *ndk* 1. ‘kierować, zarządzać’ Jeżeli do niego, to jego swat był i swat porządek prowadził, tam kiedy jechać, kiedy iść, kiedy co robić Kml96Mar108; 2. ‘sprawować nad czymś pieczę, kierować przebiegiem czegoś’ On mówi, zebranie trzeba prowadzić,

wszystko ludziom oznajmić Ikż96Mar16 ♦ Prowadzić siebie ‘zachowywać się’ Jak ona prowadzi siebie Bjw97Dwi121

prowadziwszy *ipu* Żeby on dobrze siebie prowadziwszy, to by był pracowawszy do tej pory W91a)Ado101

[*bzk* provażić Ikż96Mar16 *ter3lp* prowaz’i Bjw97Dwi121 *prze3lp m* provaż’ił Kml96Mar108 *ipu* prowaz’ifşy W91a)Ado101]

PROWADZIĆ SIĘ• *ndk* ‘wieść się, dobrze iść, udawać się’ [...] takie żartobliwe, piosenki dla młodzieży, dla dziewczynów, nawet dla starszych pań [...] takie błogosławieństwa, żeby wszystko prowadziło się, żeby wszystko bardzo dobrze w domu L91Zow547 Komu prowadzi się pszczoły, tak oni i nie odlatują. A przeważnie mówio tak: jak w rodzinie zgodnie żyjo, to i pszczoły prowadzi się Mdn01Pab197 → **POWODZIĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lm* prova3o s’e Mdn01Pab197 *prze3lp n* prowadziło się L91Zow547]

PROWIANCKI• ‘spożywczy’ Prowianckie magazyny ‘składy żywności’ B32Dom249 → **PRODUKTOWY**

[*Mlm* prowianckie B32Dom249]

PROWÓDYR / **PROWODYR** / **PRAWADYR** *m* ‘inicjator złych czynów’ Mieczka prawadyram był zawsze, on zawsze wymyśli niwiadoma co i wszędzie wlezi Łpt72Zda192

[*Mlp* pravad’yr/pr^uv’odyr/prov’odyr *Nlp* pravad’yram Łpt72Zda192]

PROWOKATORSKI ‘prowokacyjny’ B32Dom249 ♦ Prowokatorski ton → **TON** *m*

[*mMlp* prowokatorski B32Dom249]

PROWORY* / **PRAWORY** ‘żwawy, ruchliwy’ Nu, on nic sobi, zdrowy, o taki prowory jak koń Ł67Par2-57

[*mMlp* pravory Ł67Par2-57]

PRÓBA* / **PROBA** *ż* ‘badanie w celu sprawdzenia czegoś, próba’ Wtr82Saw71

[*Mlp* proba Wtr82Saw71]

PRÓBOWAĆ • / **PROBOWAĆ**• *ndk* *kogo, co* **1.** ‘doświadczać, robić coś na próbę, próbować *kogo, czego*’ Swoje siły w konkursie próbuje W01Mas111; **2.** ‘kosztować, oceniać smak’ Probujcie ciastki Ł95Kar47

[*ter3lp* próbuje W01Mas111 *roz k lp* prob’uj W82Tur66 *roz k lm* probuje’e Ł95Kar39,47 *ibt* probujonc Wtr82Saw71]

PRÓG* / **PROG** *m* ‘poprzeczne podwyższenie na podłodze pomiędzy pomieszczeniami’ [...] prog – deska taka Ppl08Rut62

[Mlp prog Wtr82Saw70 Ppl08Rut62 prok Drś02Stc88]

PRÓŻNIAK *m* ‘leń’ Bkb83a)Giu100 → **HULTAJ** *m* 1

[Mlp prużn’ak Bkb83a)Giu100]

PRÓŻNO *ndm* ‘pusto’ I próżna i próżna i ziemi duża liasem kończy zachodzić [zarastać]
Bjj99Ado75

[prużna Bjj99Ado75]

PRÓŻNY ‘niczym niewypełniony, pusty’ Tam była kwatera próżna, tam moja mamusia tam była, poszła żyć Szt01Kar505 Wprzód była, kościoły pełna byli, a teraz próżne, nima, nikt do kościoła nia idzi Szt01Kar504 → **PUSTY**

[mMlp próżny B32Dom249 zMlp prużna Szt01Kar505 M/m prużne Szt01Kar504]

PRRR *wykrz* ‘okrzyk zatrzymywania konia’ Mgn73Pie172 → **CZSZSZ** *wykrz*

[prrr Mgn73Pie172]

PRSIUTKA *z zdr pieszcz.* ‘krówka’ W82Tur111

[Mlp p,śutka/p,śufka W82Tur111]

PRŚ PRŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ W82Tur111 → **PRUKUT-PRUKUT-PRUKUT** *wykrz*, **PRUŚ-PRUŚ-PRUŚ!** *wykrz* **PRUŚKA-PRUŚKA-PRUŚKA** *wykrz*, **PTRUŚ-PTRUŚ-PTRUŚ** *wykrz*, **PTUŚKA-PTUŚKA-PTUŚKA** *wykrz*, **TPRUKU-TPRUKU-TPRUKU** *wykrz*, **TPRUSIA-TPRUSIA-TPRUSIA** *wykrz*, **TPRUŚ-TPRUŚ-TPRUŚ** *wykrz*, **TPRUŚKA-TPRUŚKA-TPRUŚKA** *wykrz*, **TRUK-TRUK-TRUK** *wykrz*, **TUSIA-TUSIA-TUSIA!** *wykrz* **TUŚ-TUŚ-TUŚ** *wykrz*, **TUŚKA-TUŚKA-TUŚKA** *wykrz*

[p,ś p,ś W82Tur111]

PRUCZNIK *m bot.* ‘roślina o kędzierzawych liściach i dużych białych kwiatach w kształcie kielichów, odmiana datury’ Brs01Czy101

[Mlp prućnik Brs01Czy101]

PRUĆ• *ndk* ‘burzyć, rozwalać’ Tam jak pałac stawili, na nowo pruli, to znaleźli tam jakich złotych rzeczy Śwt01Kar382 → **ŁAMAC** *ndk* 2

[prze3lm pruli Śwt01Kar382]

PRUKUT-PRUKUT-PRUKUT *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ-PRŚ-PRŚ** *wykrz*

[prukút-prukút-prukút!Mgn73Pie171]

PRUSIANNY → **PROSIANNY**

PRUSIATKA *n* → **PROSIATKA** *n*

PRUŚ-PRUŚ-PRUŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ-PRŚ-PRŚ**
wykrz

[prus’-prus’-prus’! Mgn73Pie171]

PRUŚKA-PRUŚKA-PRUŚKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ-PRŚ-PRŚ** *wykrz*

[prús’ka-prús’ka-prús’ka !Mgn73Pie171]

PRUTKI *lm* → **PRĄTKI** *lm*

PRYDANYJE *lm* → **PRIDANE** *n*

PRYGAC’• *ndk* ‘skakać’ Ciałuszcza prygała, skakała Igl04Rut432 Drugi raz te pijane ludzie, menżczyzny, tam biegają, prygają [przez ognisko], da zaczepił się i w ten ogień Rzc98Ost-nmw10

[ter3lm prygają Rzc98Ost-nmw10 prze3lp prygała Igl04Rut432]

PRYGNAĆ• *dk* ‘skoczyć’ Gadzina [żmija] straszna [...] i ona jak zobaczy człowieka, to ona tak skurczy się, jak prygni, jak prygni ta gadzina, to może na człowieka skoczyć Bjw99Pab137 → **SKOCZYĆ** *dk*, **SKOKNAĆ** *dk*

[przy3lp prygni Bjw99Pab137]

PRYHON *m* → **PRIHON** *m*

PRYKASZCZYK *m* ‘subiekt (w handlu), ekonom (na folwarku)’ B32Dom249

[Mlp przykaszczyk B32Dom249]

PRYKŁAD• *m* ‘kolba karabinu’ Nu to jidu [jeńcy] walion się, ten jeszcze przykładam dał, dobił Krm01Kar409

[Nlp przykładam Krm01Kar409]

PRYŁAWEK• *m* ‘łada sklepowa’ Ona już nie stoi za przyławką Bjw97Dwi121

[Nlp przyławk’em Bjw97Dwi121]

PRYMAKA *m* ‘zięć, który przyszedł mieszkać do gospodarstwa żony’ Ł84Par145

[Mlp przyłmaka Ł84Par145]

PRYMAKI / **PRAMAKI** / **PREMAKI** *lm* ‘zamieszkanie po ślubie w gospodarstwie żony, wżenie się w gospodarstwo żony’ Ł67ParII-7 i in. ♦ Pójść/wyjść/wyszedszy w/u prymaki/premaki ‘wżenie się w gospodarstwo żony’ Michała brat tam on żyje u Łowanach [...], tam on u premaki wyszedszy jest Ł67ParII-22 ♦ Wypuścić w premaki ‘wypłacić należną część dziedziczonego po rodzicach gospodarstwa bratu, który przenosi się do gospodarstwa żony’ Michał brata wypuścił już, oni dwa byli brata, w te premaki wypuścił Ł67ParII-25

[Błp prymáki Ł67ParII-22 Ł67ParIII-27 pramáki Ł67ParII-7 premáki Ł67ParII-22,25]

PRYMUS *m* ‘przenośna „maszynka” naftowa lub spirytusowa do gotowania, oświetlania’

Liampy byli prymusowe, prymus taki jak niektar, niawielki Użp01Kar256

[Młp prymus Użp01Kar256]

PRYMUSOWY ‘*przym* od prymus, jak w prymusie, do prymusu’ Użp01Kar256

[mMłp prymusowy Użp01Kar256]

PRYNCYP *m* ‘zasada’ B32Dom249

[Młp pryncyp B32Dom249]

PRYNCYPIALNIE *ndm bnac.* ‘bezkompromisowo, zasadniczo’ B32Dom249

[pryncypialnie B32Dom249]

PRYNCYPIALNY *bnac.* ‘bezkompromisowy, zasadniczy’ Dziadulek to taki był

pryncypialny, żeby jej kosami nie kosić, a tym sierpem Łp01Kar417

[mMłp pryncypjalny B32Dom249 pryncyp’alny Łp01Kar417]

PRYNUKA• *ż* ‘zaproszenie do jedzenia’ Bez prynuki gości nie czenstujon się W99Rie75

[Dłp prynuki W99Rie75]

PRYPIEK / PRIPIEK *m* ‘nieduża płyta przed czeluścią pieca chlebowego’ Alie razem piec postawiony i plita zrobiona, prypiek nazywał się taki. A jeżeli jest duży taki pripiek, to robili plita Wjd99Pab256 → **PRZYPIECEK** *m*

[Młp pripek/pr’ypek Wjd99Pab255,256]

PRYPISKA *ż* ‘zameldowanie, meldunek, dokument poświadczający miejsce zamieszkania’

Gdyby to choć białoruska prypiska była, to może by jeszcze przyjeliby okonczyć, a to maskouska prapiska Pst96Mar100 Pracuji prawie rok traktorystem, na traktorze, maże się, ażeby tylko dostać prypiska Pst96Mar100

[M,Błp prypiska Pst96Mar100]

PRYSKAĆ• *ndk* ‘pryskać – o rozpryskiwaniu się drobnych cząstek’ Pryskała ta światła

Bjw97Dwi35 → **PURSZKINIAĆ** *ndk*, **PYRSKAĆ** *ndk*

[prze3łp ż pryskała Bjw97Dwi35]

PRYSŁUCHIWAĆ SIĘ *ndk* → **PRZYSŁUCHIWAĆ SIĘ*** *ndk*

PRYSZCZ *m* / **PRYSZCZA** *ż* ‘wykwit na skórze, pryszcz’ Orn82Masl197

[Młp pryšč Orn82Masl197 žMłp pryšča Orn82Masl197]

PRYSZCZA *ż* → **PRYSZCZ** *m*

PRYSZCZKA*/ **PRISZCZKA** *ż* ‘nieduży wykwit na skórze, pryszczyk’ W82Tur90

[Mlp priščka W82Tur90]

PRYŚNIĆ *dk* → **PRZYŚNIĆ** *dk*

PRYŚPIEWUSZKA *ż* → **PRZYŚPIEWUSZKA*** *ż*

PRYWILIEGIJI *lm* ‘przywileje’ U jich drugi przywilegiji byli Ł67ParIII-47

[Mlm pryvil’egiji Ł67ParIII-47]

PRZACIWNY → **PRZECIWNY**

PRZAKUPKA *ż* → **PRZEKUPKA** *ż*

PRZAMYŚLIĆ *dk* → **PRZEMYŚLEĆ*** *dk*

PRZĄDKA *ż* ‘prządka, kobieta umiejąca prząść’ Kws12Ana 32 → **POPPRZĘDNICA** *ż*

[Dlp pšontki Kws12Ana 32]

PRZĄŚĆ• / **PRZEŚĆ** *ndk* ‘prząść’ Wełna wiencej nie przondon Drn73Par215 Len, nu przędzo jego W83Tur21

[bzk przęść B32Dom249 *ter3lm* przędzo W83Tur21 pšondon Drn73Par215]

PRZĄŚNICA *ż* → **PRZEŚLICA*** *ż*

PRZE *przyim* → **PRZY** *przyim*

PRZEBABKA *ż* → **PRABABKA*** *ż*

PRZEBIĆ *dk* ‘pozbawić życia wiele osób, zwierząt, pozabijać’ B32Dom249 ♦ Przebić wszystkich ‘pozabijać wszystkich’ B32Dom249

[bzk przebić B32Dom249]

PRZEBIERLIWY ‘wybredny’ Bkb83a)Giu88 i in. → **GARNY**¹

[mMlp pšeb’erl’ivy Bkb83a)Giu88,100]

PRZEBIJAĆ *ndk* *kogo* ‘przerywać *komu*’ B32Dom249

[bzk przebijać B32Dom249]

PRZEBIWAĆ• *ndk* **1.** ‘przebijać, przekłuwać’ Uparzona kartofelka ubierami szakalkiem, przebiwami kolorowymi papierkami, słomko [...] to bumbul wychodzi W99Rut43; **2.** ‘przechodzić, przenikać, przedostawać się przez coś’ [Farby] to oni przebiwajo przez łuske, bywa jajko i niesmaczne Str99Pab169

[*ter1lm* pšeb’ivami W99Rut43 *ter3lm* pšebivajo Str99Pab169]

PRZEBIWAĆ SIĘ• *ndk* ‘z trudem radzić sobie’ Nie najmowali cudzych [do pracy], sami przebiwali sia Ł84Par142

[*prze3lm* pšeb’i’val’i s’e Ł84Par142]

PRZEBORNY ‘wybredny’ Bkb83a)Giu99 → **GARNY**¹

[mMlp pšeborny Bkb83a)Giu99]

PRZEBÓRKA *z* ‘przedziałek we włosach’ Brs01Czy101

[Mlp pšeburka Brs01Czy101]

PRZEBRAĆ *dk kogo* **1.** ‘skrzyczeć *kogo*, dać burę *komu*’ B32Dom249; **2.** *co* ‘przeciągnąć co ponad miarę; przesadzić’ O, już dwadzieścia minut przebraliśmy dzisiaj L96Męd84

[bzk przebrać B32Dom249 *prze1lm* przebraliśmy L96Męd84]

PRZEBRAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘przebrać się za *kogo*’ Użp01Kar260 → **STROIĆ SIĘ** *ndk* **2;** **2.** ‘przedostać się z trudem’ B32Dom249; **3.** ‘zmienić miejsce zamieszkania, przeprowadzić się’ Podzielili ziemia i na futery przebrali się ludzie Smw01Kar277 Przebrali się do nowego domu Wtr82Saw79 → **PRZEJECHAĆ** *dk* **1**

przebrawszy się *ipu* Nu te [biorący udział w jasełkach], co już takie przebrawszy się Żydzie, to wrona majo nieżywa Użp01Kar260

[bzk przebrać się B32Dom249 *prze3lm* pšebrał’i s’e Smw01Kar277 Wtr82Saw79 *ipu* pšebrafšy s’e Użp01Kar260]

PRZEBUDZIĆ SIĘ• *dk* ‘obudzić się’ Bkb84Ado16 → **PRZECZCHNAĆ SIĘ** *dk*

przebudiwszy się *ipu* Jakby tylko ze snu przebudziwszy się Bkb84Ado16

[*ipu* przebudziwszy się Bkb84Ado16]

PRZEBUNTOWAĆ• *dk* ‘zbuntować, nastawić wrogo do *kogo*’ Jak ona ciebie przebuntowała K02Kar272

[*prze3lp* *z* pšebuntowała K02Kar272]

PRZECHADZAĆ• *ndk* ‘przechodzić, przemieszczać się w inne miejsce’ L13Kar368

♦ Przechadzać granica ‘przekraczać granicę’ Przechadzali granica, bo wtedy złapywali nas [...], to buwała mama przeprowadzi nas [przez granicę do innej Republiki] do kościołu L13Kar368

[*prze3lm* pšexaʒal’i L13Kar368]

PRZECZARCONY ‘wynędzniały, wychudzony’ Chodził jak pies przecharcony W96Rie100

[Mlp przecharcony W96Rie100]

PRZECHILIĆ SIĘ• *dk* ‘schylić się, pochylić się’ Ona przechyliła się do tej rzeczki woda pić Grt73Sud191

[*prze3lp* *z* pšex’il’iła s’a Grt73Sud191]

PRZECHODZĄCY ‘przejściowy, mający tymczasowy charakter’ No ciężko jest taki uokres przechodzący, wie K99Zie28

[mMlp pšexoʒoncy K99Zie28]

PRZECHODZIĆ• / **PRZYCHODZIĆ**• *ndk* ‘przechodzić koło czego, idąc mijać co’ I

jednego razu, kiedy ja miałem osiemnaście lat, przychodzi koło tego cmentarza, nu i co ja widze? Kls73Cze225 Przechodze ja koło tego cmentarza, raptem jakby ktoś jakimś mietłem rzuca o stachiety Kls73Cze225

[*ter1lp pżexódze/pšyxódze* Kls73Cze225]

PRZECHOŻY *m* ‘przechodzień’ B32Dom249

[*Mlp przechoży* B32Dom249]

PRZECIĄGNAĆ *dk* ‘podać *co* *komu*, przeciągnąć *co do kogo*’ ♦ Przeciągnąć podwładnego ‘dać naganę, burę podwładnemu, pracownikowi’ B32Dom249 → **PRZEBRAĆ** *dk* 1 ♦ Przeciągnąć w gazecie ‘skrytykować w prasie, w gazecie’ B32Dom249 ♦ Przeciągnąć rękę → **REKA** *ż*

[*bzk przeciągnąć* B32Dom249]

PRZECIĄŻKI *lm* *dawne* ‘zelówka’ B32Dom249 → **PODMIOTKA**¹ *ż*

[*Mlm przeciążki* B32Dom249]

PRZECIEKĆ / **PRZECIEKĆ** *dk* ‘przeciec, przesączyć się przez *co*’ Woda wszystka ni moży przecieć na doł i ruzliewa sie Łpt72Zda192

[*bzk pšec’lekc’/pšlec’ekc’* Łpt72Zda192]

PRZECIEPLIĆ *dk* ‘przepalić w piecu’ To już [nawet jak] i nic nie robia jeść tam u tym piecy, alie jemu [mężowi] przecieplia, on lubi mocno polrzyć na tym piecu L13Kar369

[*bzk pšećeplić* W82Tur75 *przy1lp pšec’’eplia* L13Kar369]

PRZECIERPIEĆ *dk* 1. ‘wycierpieć, znieść cierpienia’ Ł67ParIII-44 Ani jedna królietwa tylicie nie przecierpiwszy jilie Polska Ł67ParIII-44; 2. ‘poczekać cierpliwie’ B32Dom249 **przecierpiawszy** *ipu* W91Ado85

[*bzk przecierpieć* B32 Dom249 *ipu* *przecierpiawszy* W91Ado85 *pšećerpašy* Ł67ParIII-44]

PRZECIW¹*ndm* ‘naprzeciw(ko), na vis a vis’ Tam stodoła taka stała duża przeciw obory Bht98Pab156 → **NAPRZECIW** *ndm*

[*przeciw* Bht98Pab156]

PRZECIW² / **PRZECIWKO** *ndm* *rzadko* *kogo*, *czego* ‘przeciwko, przeciw *komu*’ Przeciwko rządu W83Tur20 Ona poszła przeciw Bogu i za to kara L91Zow536 Polacy nie ido tak przeciw Litwinów, a tu straszna idzie propaganda przeciw Polaków K02Zie143 [...] wojowali przeciw Niemców K02Kar250 Przeciw wroga Grd93Bre165 ♦ Przeciw wiatru nie nadmuchasz → **WIATR** *m*

[*przeciw* B32Dom208 L91Zow536 Grd93Bre165 B96Stra197 Bht98Pab156 *pšećif* K02Zie143 K02Kar250

przeciwno W83Tur20]

PRZECIWNIE / PRZACIWNIE / PRZECIWNNO *ndm* ‘obrzydliwie, wstrętnie’ To nie to, że my stare już inaczej, tak to przeciwnie było, ale co zrobisz Bht98Pab129 Tak przeciwnie, wie pan, my wszystkie Polacy, a on [ksiądz] po rusku rozmawia Brż96Mar176 Jak raz ja poszłam do kościoła i usłyszałam jak dwa chory śpiewali, to bardzo przeciwnie, to ja przestraszyłam się i wyszłam K96Saw76 Jak przyszedł z wujśka to ja by przeciwnie była po polsku rozmawiać Jnw01Cze87 Ale po polsku lepszy, bo jak pa prostu, to przeciwnie Jsn82a)Wer149 Ja nie [boję się śmierci], ale piasek to przeciwno tak Kml96Mar111

[przeciwnie Bht98Pab129 pszec’iwnie K96Saw76 pšec’ivne Brż96Mar176 pšec’ivn’e Jnw01Cze87 pšec’ivno Kml96Mar111 pšec’ivn’e Jsn82a)Wer149]

PRZECIWNY / PRZACIWNY 1. ‘nieprzyjemny. wstrętny’ Jak pijany, to taki przeciwny robi się Bjw97Dwi106 To jak rodzina, jak charakter. Jak u mnie zięć Ruski. A on przeciwnego nic nie ma B96Życz194 Przeciwny jakiś zrobiwszy się BL84Ado14 Taka przeciwna rozmowa, jak gęś z gęśią rozmawia W82Tur39 → **SKWIERNY**; **2.** ‘wrogi’ Pobij się, ale tak żeby przeciwni byli [...] to nie Mtr01Kar236; **3.** ‘zły’ Nic on takiego przeciwnego nie mówił, namawiać zaczął dlaczego to nie ma w kościele w niedzielę po litewsku, tylko po polsku K96Saw75; **4.** ‘nieustępliwy’ Bkb83a)Giu91

[mMlp przeciwny B32Dom249 W83Tur23 BL84Ado14 pšec’ivny Bkb83a)Giu91 Bjw97Dwi106 pšac’ivny Bkb83a)Giu91 žMlp pšec’ivna W82Tur39 nDlp przeciwnego B96Życz194 pszec’iwnego K96Saw75 Mlm pšec’ivne Mtr01Kar236]

PRZECKNAĆ SIĘ *dk* → **PRZECZCHNAĆ SIĘ** *dk*

PRZECZCHNAĆ SIĘ / PRZECKNAĆ SIĘ• *dk rzad.* ‘ocknać się, obudzić się’ I on jak przecknął się, tak jemu zrobiło się strasznie, że on ochrzcił tego drugiego syna co miał L91Zow544 I ja przeczknęła się, wot jak Wdz04Jas100 W nocy przeczchna się i myśla o wszystkim Łpt72Zda192 Tyko przed mową zasypiał. Konczy mówić, przeczchnie się. To musi ja mówić. Nu, mówił Pps91Kru181 → **PRZEBUDZIĆ SIĘ** *dk*

[bzk przeczchnąć się W83Tur23 pš’ec’χnoć s’e Łptw72Zda192 przel1p m przecknął się L91Zow544 przel1p ż przeczknęła się Wdz04Jas100 przy1lp pš’ec’χna s’e Łpt72Zda192 przy3lp pšec’χn’e s’e Pps91Kru181]

PRZECZYCHAĆ SIĘ *ndk* ‘budzić się ze snu’ W83Tur23

[bzk przeczychać się W83Tur23 pšec’yxac’ s’e Bjw97Dwi28]

PRZECZYTAĆ• *dk* ‘czytając zapoznać się z treścią, przeczytać’ W91a)Ado96 i in.

przeczytawszy *ipu* Potop – czytała się ta ksionżka, to ja już jestem przeczytawszy prawie

na pamięć Wdk99Pab219 Helenka już dawno była przeczytawszy ta książka W91a)Ado99
Wstęp ja też przeczytawszy W91a)Ado100

[ipu pšečytavšy W91a)Ado99,100,101 pšečytafšy Wdk99Pab219]

PRZEĆ* / **PARĆ** *ndk* **1.** ‘przeć, napierać, pchać’ Ni musicia parć tych drzwi, udłożcia padwarotnica i same udemkno sie Łpt72Zda183; **2.przen.** ‘tu: wysyłać, wywozić’ [...] ich wywieźli. Na Urały, wszystkich parli na Urały L12Rut283; **3.** ‘jeść łapczywie’ B32Dom242 → **ŻREĆ*** *ndk*

[bzk parć B32Dom242 W83Tur21 parć Łpt72Zda183 Bjw93Dwi42 parć Ł95Kar50 *prze3lm* parli L12Rut283 *ipu* p'aršy Łpt72Zda104]

PRZED *przyim* **1.** ‘przy określaniu czasu – przed czym, wcześniej niż’ Przed wojskiem W82Tur102 Prze(d) to wojno W82Tur107 Monż zmar i syn i synowa tu przed sześciu latami, wie Kw01Kar396 → **DO 4**; **2.** ‘przy określaniu miejsca – przed kim, czym’ ♦ Przed wiatrem nie nadmuchasz / nie podmuchasz → **WIATR m**; **3.** ‘przed stopniem wyższym od’ Ja nisza [niższa] przed tobo W82Tur107

[pšed/pšet W82Tur102,106,107 pšet Kw01Kar396]

PRZEDAĆ *dk* **1.** ‘sprzedać, odstąpić za pieniądze’ Już coniebondź swego trzeba [...] sprzedać, [...] pieniendzy dostać Ł67ParII-35 Krów i świń sprzedała Ł95Kar48 Wszystko przedali Bjw97Dwi121 Potem już mnie nie pudubała się, sprzedałam. Poszłam u drugiego tu kupiłam Łp01Kar415 Nu, dyk on jo chce sprzedać [mieszkanie] Kmj96Mar91 Potem już ten dwor przadali, to drugie panowie kupili K02Kar272 Ojciec sprzedał krowa i jej [ją] wykupił Mhl12Ost132 → **SPRZEDAĆ** *dk*; **2.** ‘przekazać, podać coś do wiadomości za czyimś pośrednictwem’ Przedać ukłony Bjw97Dwi74; **3.** ‘podać co przez kogo’ Przedać do Niemenczyna Bjw97Dwi74 Czy może sprzedać jej list Bjw97Dwi74 Przedać 50 centów Bjw97Dwi74; **4.** ‘złożyć, przedstawić’ Wnuczka [...] sprzedała dokumenty w Poniewiezu na buchalterstwo uczyć sia Wlk01Kar265

przedawszy *ipu* BL82Giu228 ♦ Chodzi jak ziemia przedawszy ‘chodzi jakby mu kto rodzinę wymordował’ BL82Giu228

[bzk sprzedać Bjw97Dwi74 pšedać Ł67ParII-35 Kmj96Mar91 pšedac’ Bjw97Dwi121 *prze1lp* pšadałam Łp01Kar415 *prze3lp* pšedała Ł95Kar48 Wlk01Kar265 *prze3lm* pšedali Cz196Mar89 *prze3lm* pšedal’i Bjw97Dwi121 pšadal’i K02Kar272 pšedafšy BL82Giu228]

PRZEDAWAĆ *ndk* **1.** ‘sprzedawać, odstępować za pieniądze’ Przyjeżdżali rządowe rybaki łowić ta ryba [...] oni nam przedawali i jedli ta ryba Wtr84Saw171 Pojechał do Wilni kapustę przedawać W86Dub79 Co rodziło to przedawali Bjj99Ado74 I krowa przedawali i świni Bjj99Ado74; **2.** ‘podawać, przekazywać co za czyimś pośrednictwem’ Weźni du

renki nosówka tam, ci cokolwiek weźni i jeden drugiemu przedaji Łp01Kar412; **3.** ‘przekazywać do wiadomości za czymś pośrednictwem’ Zapisywać nicht nie zapisywał, ustnie przedawali najczęściej, teraz to wiecej piszo, a kiedyś to tyko tak ot przedawali z pokolenia na pokolenie, przedawali K02Kar307

[bzk przedawać W86Dub79 Bjw97Dwi121 ter3lp pšedaji Łp01Kar412 prze3lm pšedawal’i K02Kar307 pšedawali Bjj99Ado74 pšedawal’i Wtr84Saw171]

PRZEDAWAĆ SIĘ•ndk ‘być na sprzedaż’ No, a ziemia przedawała się. I oni, znaczyć, tutaj zakupili B96Stra200

[prze3lp ż przedawała się B96Stra200]

PRZEDŁOŻYĆ•dk ‘zapropnować’ No przyjechała tam do sierocinca no ji przedłożyli dla moi mamy, mama zgodziła się, przyjechała Brż96Mar170

[prze3lm pšedłóżył’i Brż96Mar170]

PRZEDNIA ż ‘najlepszy pokój w domu’ Przednia – to tam niby spalnica, niby czyściejsza, jaki tut pokoji Ł67ParIII-48

[Mlp pšedńa Ł67ParIII-48]

PRZEDNIK m **1.** ‘przód wozu’ W99Rie72; **2.** ‘sznur podtrzymujący żerdź przy zwózce zboża’ Jeszcze założy jakie [...] kamień na ten przednik, żeb wiecej wagi była Bjj99Ado58

[Mlp przednik W99Rie72 Blp pšed’nik Bjj99Ado58]

PRZEDÓJKA ż ‘krowa, która dwa lata nie cielila się i wciąż jest dojna’ B32Dom249

[Mlp przedójka B32Dom249]

PRZEDRAŻNIAĆ / PRZYDRAŻNIAĆ ndk ‘przedrzeźniać’ Książdz ni da tobia ruzgrzyszenia za to, co ty łajisz się, przydrażniasz, bijisz sia Łpt72Zda192 → **DRAŻNIĆ** ndk **1**

[bzk pšydr’ażńac’/pšedr’ażńac’ Łpt72Zda192 ter2lp pšydr’ażńaš Łpt72Zda192]

PRZEDRUKOWAĆ dk ‘przepisać na maszynie’ Przedrukować na maszynie B32Dom249

[bzk przedrukować B32Dom249]

PRZEDSTAWIAĆ ndk ‘wyobrażać sobie’ B32Dom249 ♦ Przedstawiać sobą ‘być kim, czym, stanowić co’ B32Dom249

[bzk przedstawiać B32Dom249]

PRZEDSTAWIĆ dk ‘wyobrazić sobie’ Ale słuchajcie, wot, przedstawmy taka sytuacja Ł95Kar52 Przedstawmy taka sytuacja Ł95Kar38 ♦ Przedstawić sobie ‘wyobrazić sobie’ Przedstawić sobie, co ja przeżyłam Bjw96Mar128 Proszę przedstawić sobie Brs02Rie52

[*bzk* pšastawić Brs02Rie52 pšecstaŋić' Bjw96 Mar128 *przy1lm* pšetstavmy Ł95Kar38,52]

PRZEDSTAWIĆ SIĘ• *dk dla kogo* 'podać swoje nazwisko w czasie poznawania kogoś, przedstawić się *komu*' Przedstaw się dla naszych słuchaczy W01Mas59

[*roz k lp* przedstaw się W01Mas59]

PRZEDSTAWIENIE *n* 'widowisko teatralne, sztuka teatralna' B32Dom258 i in.

♦ Stawiać przedstawienie, spektakl, sztukę → **STAWIAĆ** *ndk*

[*Blp* przedstawienie B32Dom258]

PRZEDSTAWOWAĆ*/ PRZYDSTAWOWAĆ *dk* 'wyobrażać sobie' Ci wy przydstawujecie, dwie pary rudziła, umarli i siedem zarośli K02Kar273

[*bzk* przydstawować K02Kar273 *ter3lm* pšytsavujic'e K02Kar273]

PRZEDTEM *ndm* 'jakiś czas wstecz, dawniej' Jak, o, którego zabili ksiendza naszego przedtem w Wilnie Stc96 Mar80 → **DAWNIEJ** *ndm*

[*pšettem* Stc96Mar80]

PRZEDZIADKOWIE *lm* 'pradziadkowie' Dcs13Koz390

[*Mlm* pšez'atkov'e Dcs13Koz390]

PRZEDZIADY *lm* → **PRADZIADY*** *lm*

PRZEEGZAMINÓWKA *z* 'powtórny egzamin, egzamin poprawkowy' B32Dom249

[*Mlp* przeegzaminówka B32Dom249]

PRZEGIBAĆ *ndk* 'przeginać, zanadto zgiąć' B32Dom249

[*bzk* przegibać B32Dom249]

PRZEGŁODNIEĆ• *dk* 'wygłodzić się' Pdz01Kar477

przegłodniewszy *ipu* Mama upuwiada – siedem tygodni wyposzczo, tak zmizerniji [...] a potym na święta, mówi obje sie, bywa takich, że i umierali, wie, przegłodniewszy Pdz01Kar477

[*ipu* pšegłod'ne^afšy Pdz01Kar477]

PRZEGŁYT *m* 'przelyk u zwierząt' Brs01Czy101 → **GIERDUK** *m*

[*Mlp* pšegłyt Brs01Czy101]

PRZEGON *m* 'droga pędzenia bydła na pastwisko' Kiedyści była taka szersza jakby droga, co nazywali przegon, i tam pędzili krowy na wygon Łpt72Zda192

[*Mlp* pš'egon Łpt72Zda192]

PRZEGRAĆ *dk komu* 'przegrać na rzecz kogo' B32Dom249 i in.

przegrawszy *ipu* Jak jego [jajko] zbijo, to on już przegrawszy, to taka gra, bili jajki Str99Pab170

[*bzk* przegrać B32Dom249 *ipu* pšegrařy Str99Pab170]

PRZEGRODKA *ž* ‘ścianka działowa, przegrodka’ Skrzynia, otwierała się ona przegrodka miała, do tej skrzyni składali Mdn99Pab191 → **PRZEZOGRODKA** *ž*

[M,B/*p* pšegrotka Mdn99Pab191]

PRZEJAŚKA *ž* → **PRZEJAŹDŹKA*** *ž*

PRZEJAŹDŹKA*/ **PRZEJAŚKA**• *ž* ‘przejażdżka’ Letki uprząż do przejaśki W82Tur103

[D/*p* pšejaśki W82Tur103]

PRZEJECHAĆ *dk* **1.** ‘przeprowadzić się, zmienić miejsce zamieszkania’ Przedtem przedali użę pole zastane i przejechali już do Bagien, a teraz ja jeden został się, już stary Cz196Mar89 Przejechać na inne mieszkanie B32Dom250 Przejechać na drugie mieszkanie B32Dom250 → **PRZEBRAĆ SIĘ** *dk* **3;** **2.** ‘najechać na *kogo, co*, potrącić pojazdem *kogo*’ Wtr79Saw207

przejechawszy *ipu* Byli jego przejechawszy na moście Wtr79Saw207

[*bzk* przejechać B32Dom250 *prze3lm* pšejechali Cz196Mar89 *ipu* pšejechafsy Wtr79Saw207]

PRZEJEŚĆ *dk* ‘zjeść wszystko’ B32Dom25 ♦ Przejeść nie można ‘tak dużo, że niepodobna, nie da się wszystkiego zjeść’ B32Dom250

[*bzk* przejeść B32Dom250]

PRZEJŚCIA *n* ‘zdarzenie, przykre przeżycie’ Ze mno tyko było wie, puste ze mno przejścia, takie puste przejścia było, no wprost, no gdzie tam porównywać Bjw99Pab128

[M/*p* pšejs’c’a Bjw99Pab128]

PRZEJŚCIOWY• ‘taki, który dużo przeżył’ O, męża siostra opowiadała, ona przejściowa taka kobieta, już stara [...] to ona opowiadała Kml99Pab108

[*žM/p* pšejsćova Kml99Pab108]

PRZEJŚĆ• *dk* **1.** ‘przeżyć, doświadczyć’ Wdk01Kar247; **2.** ‘minąć’ Wdg01Kar440; **3.** ‘zmienić wyznanie, narodowość itp.’ [...] jak tu nam mówili wszystko, że on był Żydem, ale potem on przeszedł na polską wiarę i tutaj żył Kmn99Kar89; **4.** ‘przerobić, poznać w procesie nauki’ W91Ado93

przeszedłszy *ipu* A uon, rozumie, taki świat przeszedłszy Wdk01Kar247 Ja już nie pamiętam, tyle lat przeszedłszy Wdg01Kar440 My już wszystkie tematy [w szkole] przeszedłszy W91Ado93

[*prze3lp m* przesz’ed Kmn99Kar89 *ipu* pšešetŷy W91Ado93 Wdk01Kar247 Wdg01Kar440]

PRZEK *m* ‘przez wisko Polaka’ [...] to on na mnie rzuca się, że ja jego po polsku wołałam, bo to śmieją się z niego, że to przek Palak Bht98Pab171 A na ulicy dzieci znow [przezywają]

nas]: przekli, przekli Wdz73Cze201 A piersz to strasznie, i szlachta nazywali i przekli nazywali Ncz02Koz69 [Syna w wojsku] przek będą nazywać Mhl12Ost126

[Mlp przek Bht98Pab171 Mhl12Ost126 Mlm przeki Ncz02Koz69 pšlek'i Wdz73Cze201]

PRZEKARMIĆ *dk* 'wykarmić, wyżywić przez jakiś czas' Ja jednej krowy przekarmić nie mogłem, teraz już pomagajo, żeby trzymał [krowy] Ikz99Pab70

[bzk pšekarmić Ikz99Pab70]

PRZEKŁĘTY* / **PRZYKŁĘTY** 'zasługujący na przekleństwa' O Żydziucha przyklienty, had przeklienty Bjw96 Mar125 → **OKAJANY**

[mMlp pšykl'enty Bjw96Mar125]

PRZEKŁADKA•*ž* 'listwa poprzeczna' Brona drzewiana, z drzewa zrobiona i stalowe takie gwoździ, nu przekładki takie, zęby po prostu tam wstawione Słb99Pab61

[Mlm pšekłatki Słb99Pab61]

PRZEKOLIĆ• *dk* 'przekłuć' Szydło [szydłem] przekoli Orn73c)Mas179

[przy3lp pšekoli Orn73c)Mas179]

PRZEKONANIE *n* 'pewność czego, przekonanie co do czego' B32Dom226

♦ Wynieść przekonanie → **WYNIEŚĆ** *dk*

[Blp przekonanie B32Dom226]

PRZEKONANY *w czym* 'pewny czego, przekonany co do czego' W czym był przekonany W01Mas102

[ibt mMlp przekonany W01Mas102]

PRZEKOS• *m* 'pas skoszonej trawy lub zboża, pokos' Córka z roboty przyjdzie to do siana pojado, a ja to uo pójde, jak uona poszła, Wojuciowa, rozbiwać te przekosy Bjw96 Mar130 Razbiwajo przekosy, o tak o idzie sie, razbiwa się, razbiwa sie, tedy oni poliežo, a tedy o dziś, robije sie, a na jutro przewróci sia Bjw96Mar130

[Blm pšekosy Bjw96Mar130]

PRZEKRÓCIĆ *dk co* 'zmusić do zaprzestania, zaniechania czego' B32Dom250

[bzk przekrócić B32Dom250]

PRZEKRYWAĆ•*ndk* 'kryć na nowo' Takie szczyty, jak nazywajo, dachy, szczyty, to były takie o, jak te później, to już przerabiali i przekrywali, to zrobili prawie wszędzie takie jak te szpiczaste K02Zie150

[prze3lm pšekrywali K02Zie150]

PRZEKULIĆ *dk* 'przewrócić i potoczyć' B32Dom250 → **POKOCIĆ** *dk*

[*bzk* przekulić B32Dom230]

PRZEKULIĆ SIĘ *dk* ‘przewrócić się’ Kulasa [kolasa] przekuliła się Pdz01Kar475 →
POKOCIĆ SIĘ *dk*

[*bzk* przekulić się B32Dom250 *prze3lp* pšekul’iła s’e Pdz01Kar475]

PRZEKUPKA / PRZAKUPKA / PRZYKUPKA *ż* **1.** ‘przekupka’ Przykupki wilięskie uszukujo Łpt72Zda192; **2.** ‘plotkarka’ Już ta Jańka to taka przykupka, wszystkich ubgada Łpt72Zda192

[*Mlp* pš’k’upka/pšek’upka/pš’k’upka Łpt72Zda192 *Mlm* pšyk’upki Łpt72Zda192]

PRZEŁĘKNIE *n* ‘przestrach’ Taka kobieta, tak ona zamawia, oczy zamawia, zamawia róża, tedy jak te przlęknie teź, jak przełęknie się Mdn99Pab196 Od przełęknięcia zamawiali Wdz04Jas98 Od przelenknienia była taka u nas babulia, tam na dziarewni, i ona zamawiała od przelenknienia, od nerwów Jzr04Kar71

[*Mlp* pšelenknie Mdn99Pab196 *Dlp* pšelenkniea Wdz04Jas98 pšel’enk’en’a Jzr04Kar71]]

PRZELOT *m* **1.** ‘kłos, który ma co drugie ziarno’ Bywa i taki kłos, co nie ma wszystkich ziarków. Nazywajo jego przelot Łpt72Zda192 [...] nu to takie ziółki zbierali, przeliot dawali, takie ot żółciańkie kwiatuszki dawali. Wie jak dawniej doktorów nie bardzo była Wdg01Kar448; **2.** ‘przesło w płocie’ Brs07Smu285 → **SPRZESTRZEŃ** *ż*

[*Mlp* przelot Brs07Smu285 pšel’ot Wdg01Kar448 pš’el’ot Łpt72Zda192]

PRZEŁAMANY ‘zmieszany – o używaniu różnych kodów językowych w czasie porozumiewania się’ Daleko im do gadania [po polsku] oni tylko przełamany język, siak tak, taki język tych szlachtów Ncz02Koz71 → **POMIESZANY** **1**

[przełamany Ncz02Koz71]

PRZEŁAZIĆ *ndk* ‘przechodzić, przedostawać się’ Trzeba przełazić na druga strona (ulicy) K99a)Zie260

[*bzk* pšelażić K99a)Zie260]

PRZEŁĄB *m* → **PRZERĘBLA** *ż*

PRZEŁĘBIA *ż* → **PRZERĘBLA** *ż*

PRZEMAWIAĆ• *ndk* ‘rozmawiać’ Pojechałem do Olita [...] tam też niektórzy po polsku przemawiali, specjalnie [to] zanotowałem K01Kar395 → **GADAĆ** *ndk*

[*prze3lm* pšemav’al’i K02Kar395]

PRZEMIANA *ż* **1.** ‘zmiana’ Wielka przemiana była już potem po wojnie Mtr01Kar237; **2.** ‘pauza, przerwa w szkole pomiędzy lekcjami’ My *ż* nimi bawim się na przemienie w kotka i myszkie, w broda, w piekara, w palka–skakałka, w chuwanki, w piłka Nwd73Wer187

[Mlp pšem'ana Mtr01Kar237 na pšem'en'e Nwd73Wer187]

PRZEMIENIAĆ• *ndk bnac.* 'zmieniać, nadawać inną postać czemu' [...] jak wyście dopuścili, że wam nazwiski pomienili i dzisiaj mówi nie Kwaśniewski, a Kwasniauskas, Kwasniewskis, oni i dzisiaj przemieniają, to u nas nich nie pytał, pisali i wszystko K02Zie151

[ter3lm pšem'eñajo K02Zie151]

PRZEMIENIĆ *dk* 'zmienić' Moż(e) ty kwarcira chcesz przemienić ? Ł67ParIII-57]

[bzk pšemeñic' Ł67ParIII-57]

PRZEMIENIĆ SIĘ• *dk* 'zmienić się, objąć swoją zmianę w wykonywaniu obowiązków' Nu i bardzo pięknie przez całą noc te żołdaci pilnują, przemieni się, drugie przychodzi Użp01Kar260

przemieniwszy się *ipu* Już teraz przemieniwszy się czasy Mtr01Kar234

[przy3lp pšem'eñi s'a Użp01Kar260 *ipu* pšem'eñiŝy še Mtr01Kar234]

PRZEMIERZYĆ SIĘ *dk* 'omylić się przy mierzeniu' B32Dom250

[bzk przemierzyć się B32Dom250]

PRZEMÓWCA / PRZEMÓWCY *m* 'tłumacz' A przemówca był Polak, on później opowiadał [...] to tu ten przemówcy potem opowiadał, że dużo ja wam pomóg Kmj99Pab84 → **TŁUMACZNIK** *m*

[Mlp pšemufca Dlp pšemufcy Kmj99Pab84]

PRZEMÓWCY *m* → **PRZEMÓWCA** *m*

PRZEMYSŁ *m* dawne 'rzemiosło, zajęcie – zwykle o myśliwstwie, rybołówstwie' B32Dom250

[Mlp przemysł B32Dom250]

PRZEMYŚLEĆ*/ PRZAMYŚLIĆ• *dk* 'rozmyślić się, zmienić zdanie' Potem i znów przemysliłam Ong01Kar493

[prze1lp z pšamys'liłam Ong01Kar493]

PRZENASZAĆ SIĘ• *ndk* 'przenosić się' No to już na świętego Jerzego przenaszają się [kumiecie do innych pracodawców] Użp01Kar263

[ter3lm pšenašajon s'e Użp01Kar263]

PRZENASZYWAĆ• *ndk* 'ustnie przekazywać wiadomości' [...] nu to ojca tam był trocha znajomy, niby krewny tam, to wraz przenaszują tu [...], na stacji pociąg jest, już stoi, czeka, to już wiemy, to już wszystko zostawijmy, uciakamy, to nie wywieźli Śwt01Kar385 → **PRZENOSIĆ** *ndk* 2

[*ter3lp* pšenašujī Śwt01Kar385]

PRZENIEŚĆ *dk* **1.** ‘znieść, przeżyć, przeboleć’ Litwini nie mogli przenieść, że Polacy tak dobrze żyją K96Saw75 Tu osłabiałam, nie mogłam przenieść tego smrodu takiego, teraz przywykłam K02Kar273 → **POCIERPIEĆ** *dk*; **2.** ‘donieść’ I złapali [na kradzieży] i przenieśli dyrektorki Krm01Kar401; **3.** ‘przekazać wiadomość, powtórzyć’ Nu, to dla tego swata już przeniesisz jak, że znaczy się nie pójdziesz [za mąż za swatanego], nie podoba się Pdz01Kar472 ♦ Nie móc przenieść ‘nie móc znieść’ Przenieść nie mogę B32Dom250

[*bzk* przenieść B32Dom250 pszenies’c’ K96Saw75 pšeñe’s’c’ K02Kar273 *prze3lm* pšeñes’l’i Krm01Kar401 *przy2lp* pšañes’iš Pdz01Kar472]

PRZENOSIĆ / **PRZYNOSIĆ**•² *ndk* **1.** ‘znosić, przeżywać’ B32Dom250; **2.** ‘donosić, przekazywać wiadomości’ To czensto bardzo w nocy i tam dla tatusia przynoszon, że o ta noc Niemcy pojadon menźczyzn zbierać, albo tam czeladzi wywozić Pnk01Kar420 → **PRZENASZYWAĆ** *ndk* ♦ Przenosić cierpienia ‘cierpieć B32Dom250

[*bzk* przenosić B32Dom250 *ter3lm* pšynošon Pnk01Kar420]

PRZEOODZIEWAĆ SIĘ• *ndk* ‘przebierać się za kogoś’ Wiele, wiele takich [zwyczajów], przeodziewaliś tam różnie Rzc98Ost-nmw12 → **STROIĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lm* pšəoʒ’evalis’ Rzc98Ost-nmw12]

PRZEORYNA *z* ‘boks, przegroda w stajni’ B32Dom250

[*Mlp* przeoryna B32Dom250]

PRZEPAŚĆ•¹ *z* ‘mnóstwo, moc’ B32Dom250

[*Mlp* przepaść B32Dom250]

PRZEPAŚĆ•² *dk* ‘zginąć, ponieść śmierć’ A Niemcy zmarzli, przepadli. Chto du Rośji dopadni, to tam i przepadni, Rośja straszna Śwt01Kar391 → **POGIBNAĆ** *dk*

[*prze3lm* pšapadl’i Śwt01Kar391 *przy3lp* pšapadni Śwt01Kar391]

PRZEPATRZAĆ•*ndk* ‘przeglądać’ To właśnie ten enkawedzista powiedział, mówi my przepaczami i, jednym słowem, my zwrócimy. Pani, chto tam zwróci. Zapalili i [książki] do pieca wrzucili Kw01Kar399

[*przy1lm* pšepačam’i Kw01Kar399]

PRZEPIĆ SIĘ• *dk* ‘rozpić się, przepić pieniądze, majątek’ Pan przepił się, poczał sprzedawać swoją ziemię Wdk01Kar244

[*prze3lp* m pšep’it śa Wdk01Kar244]

PRZEPIECZĘTOWAĆ *dk* ‘przepisać na maszynie’ B32Dom250

[*bzk* przepieczętować B32Dom250]

PRZEPIS *m* ‘spis ludności’ Znaczy z początku, jak pierwszy przepis był, nu to wszystkich Białorusy zapisywali Drś99Pab55 Teraz jak przepis, teraz już nie przymuszali nikogo Drś99Pab56

[Mlp pšėpis Drś99Pab55,56]

PRZEPISAĆ *dk* → **PRZYPISAĆ*** *dk*

PRZEPISAĆ **SIĘ*** *dk* ‘przepisać sobie, zrobić odpis dla siebie’ K02Kar231

przepisawszy się *ipu* Ja mam przepisawszy się dużo i dla takiej swojej koleżanki dawszy K02Kar231

[*ipu* pšep’saššy s’e K02Kar231]

PRZEPISYWAĆ **SIĘ*** *ndk* ‘korespondować’ Także przepisuje się z koleżanką z Polski Wdr73Wer229

[*ter1lp* pšėpis’uje s’e Wdr73Wer229]

PRZEPIWAĆ *ndk* ‘przepijać, tracić na alkohol’ On nie przepiwał, bo on aniczego nie pije Djl73Wer222

[*prze3lp* pšėpiwał Djl73Wer222]

PRZEPLÓT *m* ‘szeroka drabina do przyciskania zboża, siana na wozie, na stercie’ Teraz nie ma tego i dzieci nie wiedzą przeplotów tych Bj99Ado63

[Mlp przeplot B32Dom250 Dlm pšėpl’ótuf Bj99Ado63]

PRZEPODAWAĆ* / **PRZYPODAWAĆ*** *ndk* *co* ‘wykładać *co*, uczyć *czego*’ On teraz w seminarium podaje, przypodaje Bjw96Mar134 Ona teraz przypodaje języki w uniwersytecie Ilk98Ost-nmw14(34) Jak by chciał, żeby po polsku mówili, żeby w szkole przypodawali polski język Iwn04Mor77

[*ter3lp* pšypodaje Bjw96Mar134 Ilk98Ost-nmw14(34) *prze3lm* pšypudawali Iwn04Mor77]

PRZEPOWIEŚĆ *ż* → **PRZYPOWIEŚĆ*** *ż*

PRZEPRACOWAĆ* *dk* ‘przepracować, pracować jakiś czas’ W91a)Adu99 i in.

przepracowawszy *ipu* Całe życie przepracowawszy Kmn99Kar83 On przepracowawszy był dużo lat, ale mieszkania [jemu] nie dali W91a)Adu99

[*ipu* przepracowawszy Kmn99Kar83,91 pšėpracovaššy W91a)Adu99]

PRZEPRAWIĆ *dk* ‘poprawić (np. błąd w tekście)’ B32Dom250

[*bzk* przeprawić B32Dom250]

PRZEPROWADZAĆ *ndk* **1.** ‘instalować, doprowadzać, zakładać’ A tutaj światło przeprowadzali, aż het tam Bjw96Mar122; **2.** *co, kim* ‘organizować, urządzać’ Nauczyciel,

który od dawna jest zaciekawiony, żeby dzieci mówiły po litewsku, przeprowadza ciekawe imprezy W01Mas80 W szkole imienia J. I. Kraszewskiego jest przeprowadzany Duńczykami eksperyment W01Mas103; 3. ‘dokonywać przekładu z jednego języka na drugi, tłumaczyć, przekładać’ B32Dom250 → **PRZETŁUMACZAĆ** *ndk*; 4. ‘odprowadzać na wieczny spoczynek’ Trumna przy krzyżu, jak to kiedy, jak kogo duża rodzina, to niosą tego zmarłego, przeprowadzają Ppk06Str97 → **PRZEPUSKAĆ**¹ *ndk* 2

[*bzk* przeprowadzać B32 Dom250 *ter3lp* przeprowadza W01Mas80 *ter3lm* przeprowadzają Ppk06Str97 *prze3lm* pšeprovažal’i Bjw96Mar122 *ibt mMlp* przeprowadzany W01Mas103]

PRZEPROWADZIĆ *dk* 1. ‘doprowadzić, zainstalować’ Tut u nas to jest [światło], a tam do nich nie ma, tylko słupy, a przeprowadzić nie przeprowadzili Btn96Mar45 On traktor, to uot on doji, tutaj jeszcze, tego, światłość nie przeprowadzona do krów Btn96Mar44; 2. ‘dokonać przekładu z jednego języka na drugi, przełożyć, przetłumaczyć’ B32Dom250; 3. ‘przeliczyć na inną walutę’ No a jeżeli przeprowadzić na nasze pięset złotych Rkw96Mar58 ♦ Przeprowadzić przez książki ‘zaksięgowć’ B32Dom250 ♦ Przeprowadzić rozkazem *dawne* ‘wydać oficjalne rozporządzenie o przyjęciu do pracy’ B32Dom250

[*bzk* przeprowadzić B32Dom250 pšeprovažić Btn96Mar45 pšeprovaž’ic’ Rkw96Mar58 *prze3lm* pšeprovažili Btn96Mar45 *ibt žMlp* pšeprovažona Btn96Mar44]

PRZEPUSKAĆ¹ / **PRZEPUSZCZAĆ**[•] *ndk* 1. ‘towarzyszyć komuś w drodze, odprowadzać’ [...] z tyłu idzie tak nie za wszystkim żeby na zapiątki liazby, dalej, dalej, przapuska mnie i wszystko Wdg01Kar446 To mnie mąż przepuskał du pracy potam, to lękałam się iść Wdg01Kar446 → **PRZEWODZIĆ** *ndk*; 2. ‘odprowadzać zmarłego na wieczny spoczynek’ Te same wioskowe ludzi, sąsiedzi jeden drugiego przepuskajo K02Kar288 I ojca z Sybiru udwieźli, też kości przepuszczalim, kości udwieźli, był umarszy w tym, w Warkucia K02Kar292 Pierwej z koniami przepuszczalim, teraz pięknie przepuszczaju [...] bryczka, koń i wieźlim K02Kar292 → **PRZEPROWADZAĆ** *ndk* 4

[*ter3lp* pšapuska Wdg01Kar446 *ter3lm* pšapuskajo Pdž01Kar469 K02Kar288 pšepuščaju K02Kar292 *prze3lp m* pšapuskał Wdg01Kar446 *prze3lm* pšepuščal’im/pšapuščal’im K02Kar292]

PRZEPUSKAĆ^{•2} *ndk* ‘przepuszczać, przekręcać co przez co’ Mak przepuska się przez maszynka W99Rut41

[*ter nos* pšepuska še W99Rut41]

PRZEPUSTKA[•]/ **PRZEPUSKA**^{•ž} ‘dokument upoważniający do wejścia na jakiś teren, przepustka’ Bez przepuski W82Tur103 Po przepustcy Brž96Kon77

[*Dlp* pšepuski W82Tur103 *MsIp* po pšapuscycy Brž96Kon77]

PRZEPUSZCZAĆ *ndk* → **PRZEPUSKAĆ**¹ *ndk*

PRZEPUŚCIĆ *dk* 1. ‘towarzyszyć komuś w drodze, odprowadzić’ Czy przepuścił ciebie do domu? Bjw97Dwi106 Ja jeszcze żadnej dziewczyny z tańców nie przepuścił Bjw97Dwi106 → **ODPROWADZIĆ** *dk*; 2. ‘odprowadzić zmarłego na wieczny odpoczynek’ A potam na mugily znów, jama poświenci, przepuścim i zakopim, a potem obiad [żałobny] Pdz01Kar473; 3. ‘przeżyć, doznać’ Bjj99Ado67 → **POCIERPIEĆ** *dk*; 4. ‘oddać, przekazać’ Potym przyjechał jego brat, wtedy bratu osim hektary przepuścił ojciec tej ziemi Igl04Rut431

przepuściwszy *ipu* To on już wszystkiego przepuściwszy wszystkiego, jak to mówili widziawszy Bjj99Ado67

[*bzk* przepuścić Bjw97Dwi106 *prze3lp m* pšepuścił Igl04Rut431 pšepus’c’ił Bjw97Dwi106 *przyłm* pšapus’c’im Pdz01Kar473 *ipu* pšepus’ci’šy Onk99Ado50 Bjj99Ado67]

PRZEPUŚCIĆ SIĘ[•] *dk* ‘poronić, stracić ciążę’ Nu oni zahodowali tylko cztery dzieci, z dwumi przepuściła sie, tak samo ciężko pracowała i przepuściła sie Ong01Kar497

[*prze3lp* z pše’pus’c’iła s’e Ong01Kar497]

PRZEPUŚKA *ż* → **PRZEPUSTKA** *ż*

PRZERABIAĆ SIĘ[•] *ndk* *na kogo, na co* ‘zmieniać się *w kogo, w co* innego, przybierać inną postać; też: zmniejszać narodowość, wyznanie’ Ona przerabia sie na [...], nu jak powiedzieć, nu ja i nie wiem – karszun L13Kar365 Przerabiali sie pani, w dawniejszych czasach przy ruskim to bardzo przerabiali się K99Zie14 → **PRZEWRAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* pšerab’a s’e L13Kar365 *prze3lm* pšerabali še K99Zie14]

PRZERAŻLIWIE *ndm* ‘w sposób budzący grozę, przeraźliwie’ Przeraźliwie krzyczy Wtr82Saw75

[pšerazl’i’vė Wtr82Saw75]

PRZERAŻLIWY ‘taki, który przeraża, przeraźliwy’ Bjw97Dwi27

[*mMlp* pšerazl’ivy Bjw97Dwi27]

PRZEREGISTRACJA *ż* ‘ponowna rejestracja’ B32Dom250

[*Mlp* przeregistracja B32Dom250]

PRZERĘBLA / **PRZEŁĘBIA** *ż* / **PRZEŁĄB** *m* ‘przerębel’ On nawet zimo w przyrębli umie ryb nałapać Łpt72Zda193 → **CIUSZKA** *ż*

[*Mlp* pšyr’embli’a/pš’a’r’embli’a/pšer’embli’a Łpt72Zda192 pšelem’b’a pšelomp Orn82Masl202 *Mslp* pšyr’embli’i Łpt72Zda193 pšelemb’i pšelemb’u Orn94Masl132]

PRZEROBIC *dk* ‘zmienić, przerobić’ I teraz ich trudno przerobić i co ty im zrobisz

K99Zie14 → **PRZEWROCIĆ** *dk*

[*bzk pšerobić K99Zie14*]

PRZERWAĆ *dk* ‘rozsadzić, wydostać się na zewnątrz, pęknąć’ Tobie róża nie daji wrzodu
przerwać Igl04Rut431

[*bzk przerwać Igl04Rut431*]

PRZERYWAĆ *ndk kogo* ‘przerywać *komu*, wchodzić *komu* w słowo’ B32Dom250

[*bzk przerywać B32Dom250*]

PRZERZNAĆ *dk* ‘przeciąć’ Wam żyłu przerzneli Dcs13Koz396

[*prze3lm pšerzneli Dcs13Koz396*]

PRZESANCZAĆ *ndk* → **PRZESĄCZAĆ** *ndk*

PRZESANCZAĆ SIĘ *ndk* → **PRZESĄCZAĆ SIĘ*** *ndk*

PRZESĄCZAĆ / **PRZESANCZAĆ** / **PRZYSANCZAĆ** *ndk* ‘filtrować’ Woda z rzeki
możno przesanczać przez cadziłka Łpt72Zda193

[*bzk pšes'q'čac' / pš'v's'q'čac' / pšes'ančac' Łpt72Zda193*]

PRZESĄCZAĆ SIĘ* / **PRZESANCZAĆ SIĘ** *ndk* ‘przesączać się, przeciekać’ Woda
zaczęła się już przesanczać W83Tur18

[*bzk przesanczać się W83Tur18*]

PRZESECHNAĆ *dk* ‘przeschnąć, stracić za dużo wilgoci’ I też na niwa trzeba patrzeć, żeby
[len] bardzu nie przesechnął by Bjj99Ado59

[*war3lp m pšeséxnoł by Bjj99Ado59*]

PRZESIEDLONY* / **PRZESIELONY** ‘przeniesiony na inne miejsce stałego pobytu,
przesiedlony’ Zaniewskie, Zmarzeł [r-z] jeszcze był jakiś przesieleny Bht98Pab144

[*mMlp przesieleny Bht98Pab144*]

PRZESIELONY → **PRZESIEDLONY ***

PRZESŁADOWAĆ *ndk* → **PRZEŚŁADOWAĆ** *ndk*

PRZESTAWOWAĆ SIĘ •*ndk* ‘popisywać się, wygłupiać się’ Zlituj się, nie przestawuj się
W99Rie76

[*roz k lp nie przestawuj się W99Rie76*]

PRZESTĘPOWAĆ •*ndk* ‘przestępować’ Tam podnożki takie jest i ja nastempuje, nogami
przestempuje Kml96Mar110

[*ter1lp pšestempuje Kml96Mar110*]

PRZESTRASZAĆ SIĘ •*ndk* ‘doznawać uczucia lęku, strachu’ [...] jak się [dzieci]

przestraszają L91Zow549

[*ter3lm* przestraszają się L91Zow549]

PRZESTRASZYĆ SIĘ• *dk* ‘doznać uczucia lęku, strachu’ Bjw97Dwi77 → **POLEKAĆ SIĘ** *dk*

przestraszywszy się *ipu* Przed egzaminem była przestraszywszy się Bjw97Dwi77

[*ipu* pšestrašyŝy s’e Bjw97Dwi77]

PRZESTUDA• z ‘przeziębienie’ Zbiera [ziola] od przestudy Brs02Rie52

[*Dlp* pšestudy Brs02Rie52]

PRZESTUDZIĆ *dk* ‘przeziębnić, zaziębnić’ B32Dom250 → **ZASTUDZIĆ** *dk*

[*bzk* przestudzić B32Dom250 *prze3lp m* pšestuŝ’il Wdz95Czy77 *przy2lp* przestudzisz B32Dom220]

PRZESTUDZIĆ SIĘ *dk* 1. ‘wystygnać, przestygnąć’ Herbata już się przestudziła Bjw97Dwi107; 2. ‘przeziębnić się, przemarznąć’ Mocno przestudził się i dostał zapalenia płuc Bjw97Dwi107 On przestudził się silno i jemu założyło uszy Śwc83Wer149

[*bzk* przestudzić się B32Dom250 *prze3lp m* pšestudz’il s’e Bjw97Dwi107 pšestuŝ’il s’a Śwc83Wer149 *prze3lp* ŝ przestudziła się Bjw97Dwi107]

PRZESTYGNAĆ• *dk* ‘przemarznąć’ [Mirta] w zimie troche przestygła ona, ale teraz o zaczęła pukać [listki] troche wiosno Glt99Pab183

[*prze3lp* ŝ pšestygła Glt99Pab183]

PRZESYLAĆ *ndk* ‘przysyłać’ Znaczy, siostra przesyłała jeszcze z Polski te gazety Brs04Ste118

[*prze3lp* ŝ pšesyłała Brs04Ste118]

PRZESZEDSZY *ipu* → **PRZEJŚĆ** *dk*

PRZESZKADZYWAĆ• / PRZESZKODZYWAĆ• *ndk* ‘przeszkadzać, utrudniać’ Kościół też przeszkadzuji wielie Ł67ParIII-29 To nie przeszkodzuji Ł67ParIII-38

[*ter3lp* pšeškaŝuji Ł67ParIII-29 pšeškoŝuji Ł67ParIII-38]

PRZESZKODZIĆ• *dk dla kogo* ‘przeszkodzić *komu*’ No co przeszkodziło tam dla nich wyuczyć dziecko Brż96 Mar178

[*prze3lp n* pšeškoŝiło Brż96 Mar178]

PRZESZŁADOWAĆ *ndk* → **PRZEŚŁADOWAĆ** *ndk*

PRZESZŁOROCZNY ‘zeszłoroczny, ubiegłoroczny’ To u mnie jałowiec [...] wo, przeszłoroczny [...] to takie robio u nas palmy Glt99Pab177

[*mMlp* pšeślōročny Glt99Pab177]

PRZESZŁY• ‘ubiegły, zeszły’ Reniusia w Polszcza mieszka, pisuje. Była przeszła liata przyjachawszy Śwt01Kar386

[zMlp pšešla Śwt01Kar386]

PRZESZMULANY• ‘znoszony, przetarty’ Nu tak, czasami przeszmulane tam już i dziurki jest, no takie stare, takie stare L10Rut 14

[Mlm przeszmulane L10Rut14]

PRZESZPILAC *ndk* ‘inaczej zapinać’ B32Dom250

[bzk przespilać B32Dom250]

PRZEŚCIERADŁA *ż* → **PRZEŚCIERADŁO** *n*

PRZEŚCIERADŁO *n* / **PRZEŚCIERADŁA** *ż* ‘prześcieradło’ Prześcieradła na spodzie biała Orn73c)Masl76 Prześcieradło okryta Orn73c)Masl79 Na tej prześcieradle Orn73c)Masl 84 Nu i ubrusy wot tkali i prześcieradły Dgd82Par258 → **PŁACHTA** *ż*

[zMlp pšes’c’eradła Orn73c)Masl76 pšes’c’e’radła Bkb73Giu118 zNlp pšes’c’eradło Orn73c)Masl79 zMslp pšes’c’eradl’e Orn73c)Masl 84 nMlp pšes’c’iradło/ pšes’c’e’iradło/pšes’c’a’radło Bkb73Giu118 Blm pšes’c’ir’adły Dgd82Par258]

PRZEŚLADOWAĆ / **PRZESLADOWAĆ**• / **PRZESZLADOWAĆ** •*ndk* ‘prześladować’

To wie, przesladowali mnie, przyjechał Wierszajtis z gminy, ty tu nie siedź mówi, bo do brata pojedziesz, ty może z kołchozu uciekasz K96Saw77 ♦ Prześladować cel ‘dążyć do celu’ B32Dom250

[bzk prześladować B32Dom250 ter3lp pšeśladowuje K99Zie23 ter3lm pšeśladowo K99Zie23 przellm przesladowali K96Saw77]

PRZEŚMIEWAĆ• *ndk kogo* ‘wyśmiewać się z kogo’ Łotyszy prześmiewajon jeżeli on katolik, on Polak Ł67ParIII-22

[ter3lm pšes’mevájon Ł67ParIII-22]

PRZEŚWIĘCIĆ• *dk* ‘przechrzcić’ Poszedł do kościoła, był u spowiedzi, ksiądz jego prześwięcił, przepisał i wszystko, i z Żyda zrobił się człowiek B96Stra187

[prze3lp m prześwięcił B96Stra187]

PRZETAPIAĆ *ndk* ‘przetapowywać’ ♦ Przetapiać mleko ‘przetapowywać mleko’ B32Dom250

[bzk przetapiać B32Dom250]

PRZETARĆ *dk* → **PRZETRZEĆ*** *ndk*

PRZETŁUMACZAĆ•*ndk* ‘tłumaczyć, przekładać na inny język’ Ale że tylko nie umieli przetłumaczyć po polsku, to ja im przetłumaczała z polskiego na ruskie Pps91Kru182
→ **PRZEPROWADZAĆ** *ndk* 3

[*prze3lp* ż przetłumaczała Pps91Kru182]

PRZETŁUMACZYWAĆ *ndk* ‘tłumaczyć, przekładać na inny język’ Ale że tylko nie umieli przetłumaczyć po polsku, to ja im przetłumaczała z polskiego na ruskie Pps91Kru182
→ **PRZEPROWADZAĆ** *ndk* 3

[*bzk* przetłumaczywać Pps91Kru182]

PRZETRĄCIĆ SIĘ•*dk* ‘doznać urazu, potłuc się’ Ale nie zabił się, wiadomo, przetrącił się trocha K96Saw76

[*prze3lp m* pszetronc’ił s’e K96Saw76]

PRZETRZAŚNAĆ* / **PRZYTRZAŚNAĆ**• *dk* ‘zrewidować, przeszukać’ A jich zatrzymali, przetrzęśli i później co, jedziemy już Kmj99Pab87

[*prze3lm* pšytšeńśl’i Kmj99Pab87]

PRZETRZEĆ* / **PRZETARĆ** *dk* ‘trąć, uszkodzić lub precisnąć na wylot’ L99Kar51

[*bzk* przetarć L99Kar51]

PRZEUCZYĆ SIĘ *dk* → **PRZYUCZYĆ SIĘ** *dk*

PRZEUCZYWSZY SIĘ *ipu* → **PRZYUCZYĆ SIĘ** *dk*

PRZEWALIĆ•*dk* ‘przewrócić, zwalić z nóg’ Chto chtórego przewali ten przegra, żarty takie Ong01Kar496

[*przy3lp* pše^aval’i Ong01Kar496]

PRZEWALIĆ SIĘ•*dk* ‘zapaść się w głąb czego, wpadając pogrążyć się’ W99Rie64

♦ Żeb *kto* skroś ziemia przewalił sie → **SKROŚ** *ndm*

[*prze 3lp* przewalił sie W99Rie64]

PRZEWĄŻAĆ• *ndk* ‘skłaniać się do czego, wybierać co’ Nu o niektóre też o tak ludzie jedno do polskiej, drugie do litewskiej, ale już teraz większość przeważa do litewskiej iść Kmn99Kar86

[*ter3lp* przeważa Kmn99Kar86]

PRZEWĄŻNO *ndm* ‘przeważnie, w większej części’ I bywa dwie matki [w ulu], i oni dwie matki nie mogą być, to jedna wychodzi ze swojej rodziny, przeważno stara wychodzi, a młoda zostaje Mdn99Pab197

[*pševažno* Mdn99Pab197]

PRZEWIĄSŁA *ż, n* → **PRZEWIĄSŁO** *n*

PRZEWIĄSŁO *n* / **PRZEWIĄSŁA** / **PRZEWIĄSŁA** *ż* ‘powróśło’ No to zawiążują
[krowie] taka przewiąsła i tedy powietrza wychodzi Bjw99Pab125 Przewiąsła moży być
kręcona do wiązania snopa i wiązana kłosami do wiązania babak Łpt72Zda193 Tej
przewionśle Orn73c) Masl78

[*żBłp pševonsła Bjw99Pab125 żMłp pšv'qsla/pšev'qsla/pšv'qsla Łpt72Zda193 żCłp pšew'ons'l'a Orn73c)*
Masl78 *nMłp* przewiąsło B32Dom250]

PRZEWIEDZIĆ *dk* ‘odwiedzić, przyjść z wizytą’ Pobieglą [...] jo przewiedzić Brs02Rie52

[*bzk pševiedzić Brs02Rie52*]

PRZEWIERZAĆ• *ndk* ‘sprawdzać’ Ale w Kownie mówią, że przewierzają pasporty
K96Saw77

[*ter3lm pszewieżają K96Saw77 rozk lp pšev'eš Wdz04Jas85*]

PRZEWIERZYĆ *dk* ‘sprawdzić’ B32Dom250

[*bzk przewierzyć B32Dom250*]

PRZEWIEŹĆ *dk* → **PRZYWIEŹĆ** *dk*

PRZEWIĘDNAĆ *dk* ‘zwiędnać’ B32Dom250

[*bzk przewiędnąć B32Dom250*]

PRZEWILŻYĆ / **PRZYWILŻYĆ** *dk* ‘zmoczyć, zwilżyć’ Gardło przywilżyć trzeba
W86Dub79

[*bzk przewilżyć B32Dom250 przywilżyć W86Dub79*]

PRZEWŁÓCZYĆ SIĘ *dk* ‘powłóczyć się (jakiś czas)’ B32Dom250

[*bzk przewłóczyć się B32Dom250*]

PRZEWNUK *m* → **PRAWNUK*** *m*

PRZEWODKA *ż* ‘instalacja elektryczna’ Mnie trzeba przewodka na chutor [...] i przyszła
maszyna wczoraj, ja myślę, że oni będą przewodka robić Jrz99Pab94

[*M,Błp pševodka Jrz99Pab94*]

PRZEWODZIĆ• *ndk* ‘odprowadzać, towarzyszyć komuś w drodze’ Był ostatni dzień w
szkole, bal wypusknij jak był, to wszystka klasa mnie do domu przewodziła już nad
rankiem K02Kar307 → **PRZEPUSKAĆ**¹ *ndk* 1 ♦ Przewodzić czas ‘spędzać czas’ Nu i tak
i przewodisz króciej czas Drn73b)Par214

[*ter2lp pševodz'is Drn73b)Par214 prze3lp ż pševož'ila K02Kar307*]

PRZEWOSŁAWIJA *n* → **PRAWOSŁAWIE*** *n*

PRZEWOSŁAWNYY → **PRAWOSŁAWNYY**

PRZEWOZIĆ *ndk* → **PRZYWOZIĆ*** *ndk*

PRZEWRAĆ SIĘ• *ndk* na kogo, na co ‘zmieniać się w kogo, w co, zmieniać swą postać’

Ona [kukułka] kukuje do świąntego Piotra, a później [...] przewraca się na karszuna
L13Kar365 → **PRZERABIAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp pševraca s’e* L13Kar365]

PRZEWROCIĆ• / **PRZYWRÓCIĆ**• *dk* 1. ‘przewrócić, odwrócić co spodem na wierzch’

Nu znaczy przywrócone oczy i takie wie, patrzy takim, nieżywymi oczyma patrzy
Bjw96Mar128; 2. ‘zmienić, zamienić w co’ Dużo Polaków jest [...] cała wioska, teraz nie
ma już, wszystkie po litewsku, przewrócili Litwini Szt01Kar503 A jejnyj dom tut
przewrócili na świrna Ł67ParII-27 → **PRZEROBIC** *dk*

[*prze3lm pševruc’il’i* Szt01Kar503 Ł67ParII-27 *ibt* Mlm pšyvrucone Bjw96Mar128]

PRZEWROCIĆ SIĘ• / **PRZYWRÓCIĆ SIĘ**• *dk* 1. Odwrócić się spodem na wierzch, na

bok, obrócić się’ Alie to tak fajt uoczy, jego uoczy i przywrócili się, uoczy, wie, straszne
takie, już nie było uocz, alie tem białem takim i zgaśli Bjw96 Mar128; 2. ‘zmienić się – o
władzy, ustroju, zmienić narodowość, wyznanie’ Nu i żyli pod Polszczaj. No a jak to
przewróciła się, wojna Polszcza z Niemcami. Potem tutaj zaszli Sowiety Smw01Kar281
Polaki przewrócili się na Litwinów Jzr04Kar48 Ona nie mówi [popolsku], nazwiska
polska, przewróciła Ł67ParIII-67 Mama uczyła nas pacierzy, wszystko po polsku, a
potam jak poszli do szkoły, to wszystka pa litewsku przewróciła się, wszystko Jzr04Kar49

[*prze3lp ž pševruc’ilas’* Ł67ParIII-67 *prze3lp n pševruc’ila s’a* Smw01Kar281 *pšavruc’ila s’e* Jzr04Kar49
prze3lm pšyvru’il’i s’e Bjw96Mar128 *pševruc’il’i s’a* Jzr04Kar48]

PRZEWYBIERAĆ *ndk* ‘ponownie wybierać, wybierać nowy skład’ B32Dom250

[*bzk przewybiać* B32Dom250]

PRZEWYBORY *lm* ‘wybory nowego składu’ B32Dom250

[*Mlm przewybyry* B32Dom250]

PRZEZ / **PRAZ** *przyim* z B 1. *przy określaniu czasu dzielącego od czegoś* ‘za’ Przez [za]

trzy dni było nasza wesela Kłw01Kar527; 2. *przy określaniu czasu trwania* ‘w ciągu, w
czasie czego’ Przez (w ciągu) jaki cztery miesioncy trzy pogrzeby Dgd82a)Par219 Przez
kucia [w czasie Wigilii] bardzo warożo Żgw01Kar486 Nierodzona siostry w Polskiej żyju,
ci przed wojnu ci przaz wojna [wyjechali] Wdg01Kar436 Przaz wojna tu była potyczka,
Niemcy od Kiejdan szedli Szt01Kar503 Czszeba będzie dla księdza mówić przez
spowiedź Użp01Kar261; 3. *przy określaniu powtarzającej się odległości* ‘w odległości
czego, odstępie czego’ Trzeba pisać przez dwie linie L96Męd59; 4. *przy określaniu
odstępu w czasie* ‘co drugi’ Przywiozo chlieb przez dzień, już można jeść ilie chcesz

Ł67ParII-54; **5.** *przy wymienianiu pośrednictwa* ‘za pośrednictwem’ Ja z Wilna, ja jechał do wojska praz ten, przez Zwionzek Patryjotów [...] Jrz96Mar63 Patrzymy przez telewizor seriały Kwn99a)Zie259; **6.** *przy określaniu środka lub narzędzia czynności* ‘poprzez co, w drodze czego’ Jak tam oni oddają [kościół], przez wojne, walczyć trzeba Mlr96Mar87; **7.** *przy określaniu czasu, który minął* ‘po czym, po upływie czego’ Pięćdziesiąt lat modlili się, on przez pięćdziesiąt lat wziął do nas przyjechał Bht98Pab144; **8.** *kogo, co; przy określaniu osoby, przedmiotu, o którym (nie) posiada się informacji* ‘o kim, czym’ A przez pchły jak zaczął opowiadać Ł67ParIII-58 Wy wiecie przez jego Ł67ParI-48 Nu i przez jego wiencej nic ja nie wiem przez Kostusia Dgd82a)Par219 Nu, tak wot przez Michała, nu coż ja chciał mówić przez jego Dgd82a)Par219; **9.** *kogo co z B, z rzeczownikiem lub zaimkiem oznaczającym obiekt wypowiedzi, myśli, uczucia* ‘o kim, o czym’ Nu wot, przez braci ja wiencej nic nie mogą powiedzieć Dgd82a)Par219 Nu wot tak, przez Michała. No coż ja chciał mówić przez jego Dgd82a)Par219 ♦ Przez dzień → **DZIEŃ** *m* ♦ Przez łyżkę → **ŁYŻKA** *ż*

[przez B32Dom250 Bht98Pab144 pšez Dgd82a)Par219 Jrz96Mar63 Mlr96Mar87 L96Męd59 pšez Dgd82a)Par219 pšes Ł67ParI-48 Ł67ParII-7,54 Ł67ParIII-58 Kml99Pab-nmw Kwn99a)Zie259 Użp01Kar261 Kłw01Kar527 pšaz Wdg01Kar436 Szt01Kar503 pše*s Żgw01Kar486 pras Jrz96Mar63]

PRZEZIEWAĆ *dk* ‘nie zauważyć, przegapić’ B32Dom250

[*bzk* przeziwać B32Dom250]

PRZEZIMEK *m* ‘zwierzę, które przeżyło jedną zimę’ Dwa przezimki na wiosna udpasim i sprzedami wtedy Łpt72Zda193

[*Mlp* pšez’limk/pšyz’limk/pšaz’lim^ak Łpt72Zda193 *Mlm* pšez’limki Łpt72Zda193]

PRZEZIMKA *ż* ‘jałówka, która przeżyła jedną zimę’ Ona jest wielka jak na przyzimka Łpt72Zda193

[*M,Blp* pšyz’limka/pšez’limka/pšaz’limka Łpt72Zda193]

PRZEZOGRODKA• *ż* ‘ścianka przedzielająca, przegródka’ W chlewie przezogrodki nagrodzona Brs02Rie52 → **PRZEGRODKA** *ż*

[*Mlm* pšezogrotki Brs02Rie52]

PRZEWAC• *dk* **1.** ‘nadać nazwę, miano’ Jak ta pasiolka zrobili, to przazwali Żagójczy Żgw01Kar478; **2.** ‘nadać przezwisko, przydomek’ W91Ado94
przewawszy *ipu* Zato jego i cyganem przewawszy W91Ado94

[*prze3lm* pšazval’i Żgw01Kar478 *ipu* pšezvavšy W91Ado94]

PRZEŻEĞNAĆ SIĘ* / **PRZYŻEĞNAĆ SIĘ**• *dk* ‘przeżegnać się’ Ja przyżegnałam sia,

mówia teraz dla jego, wszystko wypuwiadam K02Kar273

[*prze1lp* pżyżegnałam śa K02Kar273]

PRZEŻERGAĆ *dk* ‘przekroczyć, przestąpić’ Chciała przeżergać ruczaj i ni udała się Łpt72Zda193 Swat, nie pośpiawszy progu przeżergać, odzywa się Bkb84Ado17 Sonsiadka wejdzī, choć prog przeżergaj Wtr79Saw210

[*bzk* pšeżergać Bkb84Ado17 pšeż'ergać Łpt72Zda193 *roz*k *lp* pšeżerg'aǵ Wtr79Saw210]

PRZEŻYĆ• *dk* **1.** ‘utrzymać się przy życiu, przeżyć’ W91a)Ado96 i in. → **POCIERPIEĆ** *dk*; **2.** ‘znaleźć w sobie siły do przeżycia czego, znieść’ Dtn99Pab240

przeżywszy *ipu* Tyle lat przeżywszy, sto lat, toż śmierci już trzeba Rdk99Pab205 Stara [jestem] pani, już tyle jest przeżywszy na tym świecie W91a)Ado96 To i pierwszej o cały wiek przeżywszy i przy Śmietonie Mtr01Kar236 Tak nie chcem już wojny, już przeżywszy, tak już bardzo strasznie Dtn99Pab240

[*ipu* pšeżyfšy W91a)Ado96 Rdk99Pab205 Dtn99Pab240 Mtr01Kar236]

PRZEŻYŃKI *lm* ‘zwyczaj ustawiania w domu pierwszego zżętego snopa’ Pierwszy snop przynoszo do domu, stawia w kąt na ławie i on stoi ten snop i to nazywa się to przeżynki W99Rut101

[*Mlm* przeżynki W99Rut101]

PRZEŻYWAĆ *ndk* **1.** ‘denerwować się’ To uona we śnie tak zlenkała się i słyszy Kulieszy, mego ojca głos, cicho, cicho, mówi głos, nie przeżywaj tak Trt96Mar186 → **NERWOWAĆ SIĘ** *ndk*; **2.** *za kogo, za co* ‘przejmować się *kim, czym* Tak zrosyfikowali się ludzie i obojętni ludzie – oni nie przeżywają za swoje Krs99Ost107; **3.** ‘wydawać na życie, na utrzymanie’ Dużo przeżywać B32Dom250

[*bzk* przeżywać B32Dom250 *ter3lm* pšeżywajo Krs99Ost107 *roz*k *lp* nie pšeżywaǵ Trt96Mar186]

PRZEŻYWANIE• *n* ‘zamieszkiwanie’ A tam, jeden tam z Sandomierza, tam z oficerem tam mówili, a tam tak nie beńdzie, nu i wizy tam trzy byli, tymczasowa i stała, nu, przeżywania tut w Sawieckim Sajuzie, nie puskali mnie [...] Skn96 Mar73

[*Dlp* pšeżywańa Skn96 Mar73]

PRZĘDZIEJA *ż* ‘przędka’ W82Tur109 → **POPRZĘDUCHA** *ż*

[*Mlp* pšeńǵeja W82Tur109]

PRZĘDZIEJKA *ż* ‘przędka’ Uona przędziejka jest ważna W82Tur113 → **POPRZĘDUCHA** *ż*

[*Mlp* pšeńǵejka W82Tur109,113]

PRZEŚĆ *ndk* → **PRZAŚĆ** *ndk*

PRZEŚLICA* / **PRZEŚNICA** / **PRZAŚNICA** / **PRAŚNICA** *ż* ‘prześlica, deska, do której przywiązuje się kądziel’ Przaśnica zrobiona jest z dwóch desek, na jednej siedzi się, do drugiej kądziela przywiązują się Łpt72Zda192 Prześnicy, ona z ogonem, i siadami i skubim za ta kondziela Kml96Mar109 Taka praśnica z deski zrobiona Isz96Mar191

[Mlp przaśnica B32Dom249 pšeńś'nica Kml96 Mar109 pr'aśnica Isz96Mar191 pšąs'ń'lica /pšųs'ń'lica /pšąs'ń'lica Łpt72Zda192 Mlm pšeńś'ńicy Kml96Mar109 pšąs'ń'lica/pšųs'ń'lica/pšąs'ń'lica Łpt72Zda192]

PRZEŚNICA *ż* → **PRZEŚLICA*** *ż*

PRZOD¹ *m* ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu117 → **SPOD** *m* **2**, **SZCZYT** *m* **3**, **TYLNIK** *m*, **TYŁ** *m* **3**, **TYŁEK** *m*, **ZATYŁEK²** *m*

[Mlp pšot Bkb73Giu117]

PRZOD² *m* → **PRZÓD¹** *m*

PRZODEK¹ *m* ‘przednia część wozu, przednie koła z osią’ Złamał się rozwót i koni puciągnęli samy przodak Łpt72Zda193

[Mlp pš'odek/pš'odak Łpt72Zda193]

PRZODEK² *m* ‘wezgłowie, szczyt łóżka od strony głowy’ Bkb73Giu116 → **PRZYCZÓŁEK** *m*, **PRZYGŁOWNIK** *m*, **PRZYGŁÓWEK*** *m*, **SZCZYT** *m* **2**, **WEZGŁOWIE** *n*

[Mlp 'pšodek Bkb73Giu116]

PRZODKI *lm* ‘część buta okrywająca przednią część stopy’ Przodki pupekane, zatyłki zdeptane, to baszmaki, a ni buty Łpt72Zda193

[Mlm pš'otki Łpt72Zda193]

PRZÓD¹ *m* / **PRZOD²** *m* ‘przednia część czegoś’ Przod swetra szyrzy jest jak tył Łpt72Zda193 ♦ W przód ‘do przodu, na przód’ Ji się pamientajo, gdzie trzeba iść, wchodzi, rodzice z tyłu, a dzieci w przód Brż96Mar172

[Mlp przod W83Tur17 pšut Brż96Mar172 pšut/pšot Łpt72Zda193]

PRZÓD² *ndm* → **WPRZÓD** *ndm*

PRZÓDAJ *ndm* → **PRZÓDY** *ndm*

PRZÓDEJ *ndm* → **PRZÓDY** *ndm*

PRZÓDI *ndm* → **PRZÓDY** *ndm*

PRZÓDNI ‘dawny, wcześniejszy’ Przódni moje liaty Ł67ParIV-6

[Mlm pšúdni Ł67ParII-6]

PRZÓDNIEJ *ndm* → **PRZÓDY** *ndm*

PRZÓDNY• ‘wyróżniający się wysoką jakością, przedni, bardzo dobry’ Oj ja przódna pamięć miałam Mjs73Ana178

[zB/p pśudna Mjs73Ana178]

PRZÓDY / **PRZÓDI** / **PRZÓDAJ** / **PRZÓDEJ** / **PRZÓDNIEJ** *ndm* ‘dawniej, we wcześniejszym czasie, kiedyś’ Przódy tego nie trzeba było Bjw97Dwi121 [...] przódy smaczny chleb był, a teraz pogorszyło się wszystko Brż96 Mar174 Przódy nia było słyhać (...) po litewsku Wdk01Kar244 Przódy więcej pu polsku a teraz tak weszło w moda pu litewsku wiencaj chwytamia Jnw01Cze87 Przódy przy carze, sto dwadzieścia lat ta Litwa była zabrana K99Zie31 Przódaj nie było ni kupić z czego, ni co kupić K02Kar328 Przódaj tu nicht nie rozmawiał po litewsku K02Kar328 Ja przódi taka była żwawa Str99Pab168 A przódniej kosz albo krobka taka [do świecenia] nakładno [...] nałoży wszyskiego Str99Pab169 → **WPRZÓD** *ndm 2*

[pśudy Brż96Mar174 Bjw97Dwi121 K99Zie31 Jnw01Cze87 Wdk01Kar244 pśudaj/pśudej K02Kar328 pśud‘i Str99Pab168 pśudnej Str99Pab169]

PRZY / **PRZE** *przyim z Ms komunikuje o bliskiej odległości* ‘przy czym, koło czego’ U niego guzeniatak przy brywi W82Tur112 Renia ir Misio żyji w Polsce i tam przy Warszawie gdzie to Pcn01Kar251 Gnoj tam stoi prze chlewie Drn82a)Par224 Wot taki kawałek ziemi u nas prze domie Drn82a)Par224 ♦ Przy czym tu → **CO zaim** ♦ Prze Łatwii ‘w okresie niepodległej Lotwy’ Tam prze Łatwiji po łotewsku mówili Drn82a)Par224 ♦ Przy Litwie ‘za litewskich czasów’ Przy Litwie tamtej, nu przy tamtej, wie, Litwi K02Kar249 Kiedy, wie pani, przy Litwie było więcej takich polskich dworów K02Kar249 ♦ Przy Niemcach ‘za Niemców’ W82Tur90 ♦ Przy *czyjej* pamięci → **PAMIĘĆ ż** ♦ Przy pierwszych bolszewikach → **BOLSZEVIK m** ♦ Przy Polakach (na Białorusi) → **POLAK m** ♦ Przy Polsce ‘za polskich czasów’ Przy Polsce Brs02Rie52 Ołtarz przy Polski kupili drogi Wdz95Czy87 ♦ Przy śmierci → **ŚMIERĆ ż**

[przy B32Dom251,252 Ł97a)Kar76 pśy W82Tur90 Wdz95Czy87 Mdn99Pab192 Pcn01Kar251 Brs02Rie52 K02Kar249 pśe Drn82a)Par224 ps‘i W82Tur112]

PRZYBABUSIA ż → **PRABABUSIA* ż**

PRZYBADZIAĆ SIĘ• *dk* ‘przybłąkać się’ Bkb84Ado15

przybadziawszy się *ipu* W stancji, gdzie tancy odbywali się, przybadziawszy się był parsiuk Bkb84Ado15

[*ipu* przybadziawszy się Bkb84Ado15]

PRZYBAWIĆ *dk* ‘dodać, dać dodatkowo’ B32Dom250 → **DOBAWIĆ** *dk*,

[bzk przybawić B32Dom250]

PRZYBIERAĆ *ndk* **1.** ‘sprzątać’ B32Dom251 → **SPRZĄTAĆ*** *ndk*, **UBIERAĆ** *ndk* **1;** **2.** ‘przystrajać’ I te druhny przybierajo ten welion, a jinni wijon wianuszek z ruty i śpiewajon piosenki, już takie weselne Isz96Mar194; **3.** ‘przygotowywać przyjęcie, urządzać’ Alie przyjechał mama prosić, żeby to mama przyszła przybierać jemu wesele Chr96Mar204 → **NASTRAJAĆ** *ndk*

[bzk przybierać B32Dom251 pšyberać Chr96Mar204 *ter3lm* pšyberajo Isz96Mar194]

PRZYBIERAĆ SIĘ* *ndk* ‘przymierzać się, wybierać się’ A teraz już przybieram sia być nieboszczykiem Wdk01Kar244 → **ZBIERAĆ SIĘ²** *ndk*

[*ter1lp* pšyb’eram śa Wdk01Kar244]

PRZYBIWAĆ *ndk* ‘przybijać, wbijać’ Przybiwał ćwieki Łpt72Zda193 Takie byli motowidła, matowidła ona ma cztery takie pałki, taki krzyżaczek i na krzyżaczek przybiwa się, patyki takie wstawiajo sie i w dole i w górze Kml96Mar110

[bzk pšyb’livać Łpt72Zda193 *prze3lp m* pšyb’livał Łpt72Zda193 *nos ter* pšyb’liva s’e Kml96Mar110]

PRZYBORY* *lm bnac.* ‘narzędzia’ [Lekarze] chcieli piłować jej ta druga noga, alia ona nie dała, tu tych przyborów nia maju, piłów mieli Ong01Kar495 → **PRZYRZĘDY** *lm*

[*Dlm* pšyboruf Ong01Kar495]

PRZYBRAĆ *dk* **1.** ‘posprzątać, zrobić porządek’ Przybrać ze stołu B32Dom251 Miaszkanie przybieżysz Brs02Rie52; **2.** ‘przystroić, upiększyć’ Świencone, u nas stół, było przybrane zawsze ji od jagód gałonzkami wybierzmy pięknie Brz96Mar168 → **UBRAĆ** *dk*; **3.** ‘przygotować potrawy na przyjęcie, urządzić’ Jinszy to i bardzo dobrze może przybrać wigilia, a drugi nie bardzo W99Rut33 → **NASTROIĆ¹** *dk* **1;** **4.** ‘zabrać, zagarnąć dla siebie’ A te [pieniądze] córka przybrała Kmj96Mar92 → **PRZYSWOIĆ** *dk*

[bzk przybrać B32Dom251 pšybrać W99Rut33 *prze3lp z* pšybrała Kmj96Mar92 *ibt nMlp* przybrane Brz96Mar168 *przy2lp* pšybeżyś Brs02Rie52]

PRZYBRAĆ SIĘ *dk* **1.** *do czego* ‘zabrać się, wziąć się *do czego*’ B32Dom251 → **ZEBCAĆ** *dk*; **2** ‘sprzątnąć, uporządkować’ W niadziela raniej wstaniesz, przybierzesz sie [...] i da kaściołku L13Kar368

[bzk przybrać się B32Dom251 *ter nos* pšyb’eże s’e L13Kar368]

PRZYCHADZAĆ *ndk* ‘przychodzić’ Do mnie, wo, przychadzajo Jzr04Kar48

[*ter3lm* pšyxadzajo Jzr04Kar48]

PRZYCHODZIĆ *ndk* → **PRZECHODZIĆ** *ndk*

PRZYCHODZIĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘zdarzać się’ Różnie przychodziło się Bjw97Dwi121 Mnie

przychodziło się [z ludźmi] z Polszczy rozmawiać Bjj99Ado67 [...] a teraz już jak przychodzi się, nie ma z kim, jak przychodzi się, tak i rozmawia się Stc96Mar76 Teraz mało przychodzi się rozmawiać po polsku Pnk01Kar419; **2.** ‘trzeba, musi się’ Przychodzi się schodzić B32Dom251 Nu, przychodziło się nie tylko swoje robić, a znaczy, jeszcze pomagać obcym Słb99Pab60 [...] ale tutaj najczęściej przychodzi się mówić na takim łamanym języku Bht98Pab167 Nu, tak i robimy co już przychodzi się, jak któregoś raz Ł67ParI-70; **3.** ‘dobrze, łatwo iść’ B32Dom251 Nauka przychodzi się jemu lekko B32Dom251

[*bzk* przychodzić się B32Dom251 *ter nos* przychodzi się B32Dom251 Bht98Pab167 pšyxož'i s'e Stc96Mar76 pšyxož'i s'e Pnk01Kar419 pšyxóž'i s'e Ł67ParI-70 *prze nos* pšyxodz'ilo s'e Bjw97Dwi121 pšyxož'ilo s'e Słb99Pab60 pšyxož'ilo s'a Bjj99Ado67]

PRZYCIKAĆ SIĘ *ndk* ‘skradać się, zbliżać się ukradkiem’ W96Rie100

[*bzk* przycikać się W96Rie100]

PRZYCZESAĆ *dk* ‘uczesać’ B32Dom251

[*bzk* przyczesać B32Dom251]

PRZYCZESAĆ SIĘ *dk* ‘uczesać się’ B32Dom251

[*bzk* przyczesać się B32Dom251]

PRZYCZÓŁEK *m* ‘wezgłowie łóżka, szczyt łóżka od strony głowy’ Bkb73Giu116 →

PRZODEK² *m*

[*Mlp* pšy'čulek Bkb73Giu116]

PRZYCZYNIĆ *dk* *co komu* ‘zrobić, wyrządzić’ ♦ Przyczynić przykrość ‘sprawić przykrość’ B32Dom251 ♦ Przyczynić rany ‘zadać rany, zranić’ B32Dom251

[*bzk* przyczynić B32Dom251]

PRZYDAWAĆ *ndk* ‘nadawać’ ♦ Przydawać znaczenie ‘przywiązywać wagę’ B32Dom251

[*bzk* przydawać B32Dom251]

PRZYDRAŻNIAĆ *ndk* → **PRZEDRAŻNIAĆ** *ndk*

PRZYDSTAWOWAĆ *dk* → **PRZEDSTAWOWAĆ*** *dk*

PRZYDUREK *m* ‘przygłupi, ograniczony umysłowo, niedorozwinięty’ Bkb83a)Giu99 →

GŁUPKOWATY

[*Mlp* pšydurek Bkb83a)Giu99]

PRZYDURKA *m*, *ż* ‘przygłupi, ograniczony umysłowo, niedorozwinięty’ Bkb83a)Giu99 →

GŁUPKOWATY

[*Mlp* pšydurka Bkb83a)Giu99]

PRZYDURKOWATY 1. ‘przygłupi, ograniczony umysłowo, niedorozwinięty’ Bkb83a)Giu100 → **GLUPKOWATY**; 2. ‘głupi, nierozsądny’ Bkb83a)Giu100 → **DURNOWATY**

[mMlp pšydurkovaty Bkb83a)Giu100]

PRZYGARBIĆ SIĘ• *dk* ‘zgarbić się’ Żjm01Kar514

przygarbiwszy się *ipu* To jedna taka staruszka przygarbiwszy się chodziła Żjm01Kar514

[*ipu* pšygarb’iŃsy s’e Żjm01Kar514]

PRZYGARŚĆ *z* ‘tyle, ile da się zagarnąć dłonią, np. pęk zboża zagarniany do jednego ścięcia sierpem’ Na snop dają cztery przygarści, pięć, inne mniej Łpt72Zda193 → **GARŚĆ** *z*

[Mlp pšlygars’c’ Blm pšlygars’c’i Łpt72Zda193]

PRZYGATAWIAĆ *ndk* → **PRZYGOTAWIAĆ** *ndk*

PRZYGATAWIAĆ SIĘ *ndk* → **PRZYGOTAWIAĆ SIĘ** *ndk*

PRZYGLĄDAĆ SIĘ *dk* *do czego* ‘przyglądać się czemu’ B32Dom208

[*bzk* przyglądać się B32Dom208]

PRZYGLÓWEK* / **PRZYGLÓWEK** *m* ‘wezgłowie, szczyt łóżka od strony głowy’ Bkb73Giu116 → **PRZODEK**² *m*

[Mlp pšyglówek Bkb73Giu116]

PRZYGLÓWNIK *m* ‘wezgłowie łóżka, szczyt łóżka od strony głowy’ Bkb73Giu116 → **PRZODEK**² *m*

[Mlp pšyglówn’ik Bkb73Giu116]

PRZYGLUPEK *m* ‘przygłupi, ograniczony umysłowo, niedorozwinięty’ Bkb83a)Giu99 → **GLUPKOWATY**

[Mlp pšyglupa’k Bkb83a)Giu99]

PRZYGOTAWIAĆ / **PRZYGATAWIAĆ**• *ndk* ‘przygotowywać’ Te zakonnice jak przyjechali, zaczęli dzieci do spowiedzi przygotawiać Bht98Pab178 Wyprawili, ja w niedzielę, ja w kościele nie była, cały dzień przygotawiała jim Bnk96Mar163 Nu, kucia przygotowaniami, znaczy się, wieczorem zbierami się już K02Kar303 Też bywa trochę przygotawiają K02Kar211 → **PRZYGATAWIAĆ SIĘ** *ndk* 2, **PRZYRZANDZAĆ** *ndk*, **STROIĆ** *ndk* 2

[*bzk* przygotawiać Bht98Pab178 *ter3lp* pšygata’va Wtr82Saw79 *ter1lm* pšygatav’am’i K02Kar303 *prze1lp* *z* pšygata’wała Bnk96Mar163 *przy3lm* pšygatav’ajo K02Kar211]

PRZYGOTAWIAĆ SIĘ• / PRZYGATAWIAĆ SIĘ•*ndk* 1. ‘przygotowywać się’ Córka ma dwie córki, to jedna za monż wyszedszy, a druga przygotowia się Bbt99Pab223; 2. ‘przygotowywać, szykować’ Tak na kucia przygatawiami sia wszystkiego Kłw01Kar529 → **PRZYGOTAWIAĆ** *ndk*

[*ter3lp* pšygota’va sie Bbt99Pab223 *ter1lm* pšygata’v’am’i s’a Kłw01Kar529]

PRZYGOTOWIĆ• *dk* ‘przygotować’ Ja im tam kury smażyła, kupiła wszystko, eliegancko przygotowila, duze torby z sobo Bnk96Mar163 To na kucia przegotowi sia. Wszystko to przegotowi sia i czekami póki gwiazdka zaświeci W99Rut97 I tu powoła mnie, żeby ja przyszła, bo ja przegotowiłam, że już trzeba dla mamusi mojej ksiendza Pnk01Kar424 → **PRZYRZĄDZIĆ** *dk*

[*prze1lp* z pšygotovála Bnk96Mar163 pšygotovála Pnk01Kar424 *przy nos* przegotowi sia W99Rut97]

PRZYGOTOWIĆ SIĘ• *dk* ‘przygotować się’ K02Kar303

przygotowiwszy się *ipu*[...] kiedy ja już przygotowiwszy sia K02Kar303

[*ipu* pšygotov’ifšy s’a K02Kar303]

PRZYGOTOWIENIA• *n* ‘przygotowanie, przygotowywanie *czegoś*’ U nas nie ma żadnych przygotowieniów takich, co sam przygotowisz, to wszystko Glt99Pab180

[*Dlm* pšygotovéñuf Glt99Pab180]

PRZYGÓREK• *m* ‘niewielkie wzniesieni terenu, pagórek’ Było ciężko, bardzo ślisko, po tych przygórkach chodzić i krowy poić, i to wykopali studnię Bht98Pab189 → **PAGÓREK*** *m*

[*Mslm* przygórkach Bht98Pab189]

PRZYJAĆ *dk* ‘usunąć coś z jakiegoś miejsca, uprzątnąć’ Przyjąć ze stołu B32Dom251 ♦ Przyjąć kroki ‘przedsięwziąć kroki, wszcząć interwencję’ B32Dom251 ♦ Przyjąć lekarstwo ‘zażyć lekarstwo’ B32Dom251 ♦ Przyjąć miary ‘przedsięwziąć kroki, wszcząć interwencję’ B32Dom251 ♦ Przyjąć udział ‘wziąć udział’ B32Dom251 ♦ Przyjąć w uwagę ‘wziąć pod uwagę, uwzględnić’ B32Dom251

[*bzk* przyjąć B32Dom251 *rozklp* przyjmi B32 Dom198, 251]

PRZYJECHAĆ• *dk* ‘przyjechać, przybyć środkiem lokomocji’ W91a)Ado97 i in.

przyjechawszy *ipu* Wczoraj do nas w gości była ciocia przyjechawszy W91a)Ado99

Tutaj, tut, mało jest, tylko, o które jest przyjezdne, tak do naszego kałchozu przyjechawszy, to tamte Btn96Mar44 I proszę bardzo, tak dzisiaj uon przyjechawszy, ten miorski [ksiądz] Drj96Mar27 Ale też rozmawiali z tymi, co tu przyjechawszy K99Zie17 Był taki warożbit przyjechawszy Mtr01Kar240 Dzieciż z Wilna przyjechawszy, wszyscy

po litewsku [mówią] Stc96Mar80 To kiedy do Strużanki była koleżanka z miasta przyjechał W91a)Ado99 Schodź do Alki, ona będzie już przyjechał, bo uczy się tylko do trzeciej W91a)Ado103 Sympatyczni nauczyciele byli, no prawda, że bardzo już tam tak, pan Artur taki był, wyjechał do Polski, tu spotykaliśmy się, tu przyjechał K02Zie141 Teraz ksiądz przyjechał pacunelski do tego dworu Użp01Kar262 Tam byli wojewody przyjechał Orn95Mas1126 A do Świętobrości był przyjechał nowy młody ksiądz Śwt01Kar380

[ipu pšyjechafšy W91Ado89 W91a)Ado97,99,103 K99Zie17 pšyjeħafšy Mtr01Kar240 Pcn01Kar253 Użp01Kar262 Śwt01Kar380 L13Kar370 pšyjeħafšy Wtr79Saw207 Orn95Mas1126 Drj96Mar27,29 Btn96Mar44 Stc96Mar80,82 K02Zie141 pšyjeħafšy Ilk98Ost-nmw7(27)]

PRZYJEMNY ‘sympatyczny, miły’ Ale on zawsze przyjemny ksiądz Bht98Pab114

[mMlp przyjemny Bht98Pab114]

PRZYJEŻŹY / **PRZYJEŹDŹY**• *m* ‘będący przybyszem, przyjezdny, nie miejscowy’ Żona jego przyjeżdża jaka to z polszczy Ł67ParII-26 U nas jest bardzo dużo przyjeźdźców Obc99Rie82 Przyszli takie Białorusy i przyjeźdźcy, katolicy, tylko nacja białoruska, a tak katolicy, du kuściołaż chodzo Gsp99Ost301 A teraz już dużo przyjeźdźców jest Pnk01Kar419 → **NAJEZDNY**

[žMlp pšyježža Ł67ParII-26 Mlm przyjeźdźce Gsp99Ost301 Dlm pšyježžyx Obc99Rie82 pšyježžyx Pnk01Kar419]

PRZYJEŹDŹAĆ• *ndk* ‘przybywać jakimś środkiem lokomocji, przyjeżdżać’ To na druga tam sobota, bo toż przyjeżdżali subotami, dajo na zapowiedzi kiedyśi Bjw96Mar129 Już młody przyjeżdża do tej uo panienki ze swatem Bjw96Mar129 → **PRZYJEŹDŹYWAĆ** *ndk*

[ter3lp pšyježža prze3lm pšyježžał’i Bjw96Mar129]

PRZYJEŹDŹY *m* → **PRZYJEŻŹY** *m*

PRZYJEŹDŹYWAĆ• *ndk* ‘przyjeżdżać’ [...] na Zielna tyku specjalnie przyjeżdżali i z Kowna, żeby tyku po polsku usłyszeć Wdg01Kar437 Bardzo dużo z miasta przyjeżdżali, zakupowali myszy Wdg01Kar438 → **PRZYJEŹDŹAĆ** *ndk*

[pre3lm pšyježžyval’i Wdg01Kar437]

PRZYJĘCIE• *n* ‘wizyta w gabinecie lekarskim’ Pójść na przyjęcie do doktora Brs02Rie52

[Blp pšyjeńće Brs02Rie52]

PRZYJMAĆ• *ndk* ‘przyjmować’ A w spowiedzi czy bywałaś? Sakramenta czy przyjmowałaś? B96Doł205 → **PRZYJMOWAĆ** 1 *ndk*

[*prze2lp* z przyjmował B96Doł205]

PRZYJMOWAĆ *ndk* 1. ‘pozwalać uczestniczyć, brać udział’ My jeszcze bachury takie bylim, nas z wieczorynki wypandzali, nas nie przyjmowali Żgw01Kar481 → **PRZYJMAĆ** *ndk*; 2. ‘robić porządki, sprzątać’ Ze stołu w wigilii wieczór nie przyjmowali, dusze przychodzo zmarłe tej rodziny W99Rut30 ♦ Przyjmować kształty ‘przybierac postać, formę czego’ B32Dom251 ♦ Przyjmować pod uwagę ‘brać pod uwagę’ B32Dom251.254 ♦ Przyjmować udział ‘brać udział’ B32Dom251

[*bzk* przyjmować B32Dom251 *prze3lm* pšymoval’i W99Rut30 pšymoval’i Żgw01Kar481]

PRZYJMY• *lm* ‘zamieszkanie młodego po ślubie w gospodarstwie żony’ On do niej przyszedł w przyjmy, w przystępy ten Tadzik Bht98Pab136 → **PRZYSTĘPY** *lm*

[*Blm* przyjmy Bht98Pab136]

PRZYJŚĆ *dk* 1. ‘przyjść, przybyć’ Nasza sąsiadka zawsze przyjdzie pod wieczór Bht98Pab107; 2. ‘wypaść, mieć okazję’ W mieście mnie nie przyszła żyć Mtr01Kar233 → **PRZYJŚĆ SIĘ** *dk* 3. ‘o zjawiskach atmosferycznych – nadejść, zdarzyć się’ Bkb84Ado16 ♦ Przyjść do siebie ‘odzyskać przytomność’ B32Dom251 ♦ Przyjść/przychodzić w przystępy → **PRZYSTĘPY** *lm*

przyszedzsy *ipu* Ona dobra kobieta była, tyko do mnie w niedziela była przyszedzsy, posiadała, pogadała, buwała ci krowa podoji L13Kar368 Ja jej mówiłam, jak byli przyszedzsy K99Zie25 A już Niemców nie było, byli Ruskie znow przysieczszsy K02Zie140 Żeb odliga jaka przyszedłszy Bkb84Ado16 My domówili się spotkać się o piątej, tak że oni muszo być już przyszedłszy W91a)Ado104 Nu, wiela on miał [lat] z wojska przyszedzsy Bj99Ado70 Przyszedzsy do mnie wczoraj wieczorem Reginka W91a)Ado99

[*bzk* przyjść B32Dom 251 W83Tur19 *prze3lp* m przyszed Bht98Pab137 przyszed W83Tur19 *przy3lp* przyjdzie Bht98Pab107 *przy2lm* przyjdziecie *rozklp* przyjdzi B32Dom198 *ipu* przyszedłszy Bkb84Ado16 pszysieczszsy L12Kar107 pšyšetšy K99Zie25 W91Ado94 W91a)Ado95,99,103,104 pšyšetšy Bj99Ado70 pšyšečšy K02Zie140 L13Kar368 *prze nos* pšyšla Mtr01Kar233]

PRZYJŚĆ SIĘ• *ndk* 1. ‘musieć, trzeba’ Przydzi się kogo wziąć [do pomocy] Kmn99Kar82 Te łapci taki pletli, musi być pletli z żytniaj z tej słomy zdaj się pletli, a ot nie przyszła się nosić tych Igl04Rut432 Ale z drugiego kursu przyszło odejść, litowska mowa mnie zbiła Pnk01Kar 419 No i co, wie pani, przyszło się zdjonać sutana Pst96Mar100 Z takim pastuchem przyszło się żyć K02Kar230 Sufit rosech się [rozsechł się], potem przyszło się jego żbiwać Brs02Rie52 → **PRZYJŚĆ** *dk* 2; 2. ‘wypaść, zdarzyć się’ My stara to teraz rozmawiami jak się przyjdzie – pa prostu Śwc83Wer143 ♦ Cierp Zosia, koli tak

przyszłósia → **CIERPIEĆ** *ndk* ♦ Tęgo komuś się przyszło → **TEGO** *ndm*

[*prze nos* przyszło się B32Dom261 przyszło sia L82Roj239 pšyšla sie Igl04Rut432 pšyšlo s'e Pst96Ma100 pšyšlo śa Brs02Rie52 pšyšlo s'e^a K02Kar230 pšyšloś Pnk01Kar419 *przy3lp* przydzi sie Kmn99Kar82 pšýjdžə s'ə Swc83Wer143]

PRZYKAZ *m* 'rozkaz, rozporządzenie' Do Mińsku, mówi, przyszed przykaz [...], że trzeba pomagać takim Jrz99Pab94 Nu, alie potem przykaz przyszed, że zatrzymana, nie wyjedziecie [do Polski] Łp01Kar413

[*Mlp* pšykas Jrz99Pab94 Łp01Kar413]

PRZYKAZAĆ• *dk* 'rozkazać, wydać rozkaz' Zaraz jich przykazali rozdziewać Wdz95Czy86

[*prze3lm* pšykazal'i Wdz95Czy86]

PRZYKĄSKA *ż* 'sposób picia herbaty z odgryzaniem cukru z kostki' B32Dom251

[*Mlp* przykąska B32Dom251]

PRZYKŁĘTY → **PRZEKŁĘTY***

PRZYKŁAD *m* 'wzór; ilustracja czegoś' B32Dom243 i in. ♦ Podać przykład → **PODAĆ** *dk*

[*Blp* przykład B32Dom243 *Nlp* przykładem B32Dom251]

PRZYKRÓCIĆ *dk* 'ukrócić, powściągnąć, ująć w karby' B32Dom251

[*bzk* przykrócić B32Dom251]

PRZYKROŚĆ *ż* 'nieprzyjemność, niemiłe uczucie' B32Dom251 i in. ♦ Przyczynić przykrość → **PRZYCZYNIĆ** *dk* ♦ Wot i przykrość w ta pora 'no i wynikła przykrość, nieprzyjemność' W46Pab-nma

[*Mlp* przykrość W46Pab-nma *Blp* przykrość B32Dom251]

PRZYKRZA / **SPRZYKRZA** *m*, *ż* 'osoba dokuczliwa' Bkb83a)Giu87 → **DOKUCZLIWY**

[*Mlp* (s)pšykša Bkb83a)Giu87]

PRZYKUPKA *ż* → **PRZEKUPKA** *ż*

PRZYLATAĆ• *ndk* 1. 'przyłatywać – o ptakach, owadach' Dzie oni mieli gniazdo, nie wiem, alie przyliatali, wszystko jedno przyliatali Bjw96Mar122; 2. 'przybiegać' Przylata chto-to, że dzieciuk tego naczalnika [...] złamał noga Pps91Kru182

[*ter3lp* pšyl'ata Pps91Kru182 *prze3lm* pšyl'atal'i Bjw96Ma122]

PRZYLEŻNY 'staranny, należyty' Brs07Smu285

[*mMlp* przyleżny Brs07Smu285]

PRZYLIPAC *ndk* 'łgnać do kogo' Wn00Daw100 → **LIPNAĆ** *ndk* 2

[*bzk* przylipać Wn00Daw100]

PRZYLIPNAĆ• *dk* 'przykleić się, przylepić się; też *przen.* przylgnać do kogo' Tak przylipło,

że oderwać trudno W96Rie94

przyłipszy *ipu* Była przyłipszy do mnie Bkb84Ado15 Ona już dawno była do mnie przyłipszy W91a)Ado99

[*prze3lp n* przyłipło W96Rie94 *ipu* przyłipszy Bkb84Ado15 pšyłipšy W91a)Ado99]

PRZYLIW• *m* ‘przyptyw – o prądach wodnych’ Przyliwy i odliwy w wodzie zależo od księżyca Bjw97Dwi121

[*Mlm* pšyl’ivy Bjw97Dwi121]

PRZYŁADZIĆ SIĘ• *dk* ‘nabrać nawyku’ [Szeszek] tych pińdziesiąt kur zadusił, już on gdzie przyładzi się, to już on [...] Bjw99Pab133

[*przy3lp* pšyłaż’i s’e Bjw99Pab133]

PRZYŁĄCZYĆ• *dk* ‘włączyć, wcielić, przyłączyć’ Ja żesz Poliakiem byłem, tak mnie da polskiej armii przyłanczyli Jrz96Mar63

[*prze3lm* pšyłańcył’i Jrz96Mar63]

PRZYMANKA *ż* ‘przynęta zwabiająca zwierzynę’ Położysz czy tam słoniny, czy bułki jakiej, coś położysz, przymanka taka dla jego [szczura] i tym się łapie przeważnie Mdn96Mar140

[*Mlp* przymanka Brs07Smu285 pšymanka Mdn96Mar140]

PRZYMARZNAĆ• [r-z] *dk* ‘przywrzeć do czegoś wskutek mrozu, przymarznąć’

przymarzszy [r-z] *ipu* Jak siedzi na żerdce tak i potem nie może zleźć, przymarzszy te kury, bardzo wielki mroz był Bjw99Pab132

[*ipu* pšymarššy Bjw99Pab132]

PRZYMKNĄĆ *dk* ‘przyłączyć się do jakiegoś ugrupowania politycznego, społecznego, zacząć podzielać czyjeś poglądy’ B32Dom251

[*bzk* przymknąć B32Dom251]

PRZYMOWAĆ• *ndk* ‘przyjmować, gościć’ Tedy już mama czy tam sama młoda przymuje to wszystko, zaściela obrusem i przymuje gości Kml96 Mar105

[*ter3lp* pšymuje Kml96 Mar105]

PRZYMOWKA *ż* 1. ‘powiedzonko’ Ktoś powtarza ciongle „nu”, ma przymouku „nu” Bkbb83a)Giu94 → **PRZYMÓWISKO** *n*; 2. ‘przezvisko’ Bkb83a)Giu94

[*Mlp* pšymouka Bkb83a)Giu94 *Blp* pšymouku Bkb83a)Giu94]

PRZYMÓWISKO *n* ‘powiedzonko’ Na kont tego jest takie, przymówisko W96Rie101 → **PRZYMOWKA** *ż* 1

[Mlp przymówisko W96Rie101]

PRZYMROZEK*/ PRZYMRÓZEK• *m* ‘przymrozek’ [...] potem jak dali przymrózki takie mocna i wie wymarзли [wiśnie] Wkn01Kar421

[Mlm pšymrusk’i Wkn01Kar421]

PRZYMUREK *m* ‘mały murek przy bocznej ścianie pieca chlebowego, ułatwiający wejście na piec’ Stań na przymurek i zubacz, czy sucha ścirka na piecu Łpt72Zda193

[M,Blp pšym'urek/pšym'urak Łpt72Zda193]

PRZYMUSOWIE *ndm* **1.** ‘pod przymusem, wbrew woli, przymusowo’ Musieli przymusowie jeździć do Pieteszy [skrót od Profiessionalno-tiechniczeskaja szkoła] żwir wozić na droga Łpt72Zda193; **2.** ‘obowiązkowo’ O taki jakby przymusowie i pacierzy i wszystka byli, i na pogrzebach śpiewaliśmy po polsku Żjm01Kar512

[przymusowie K02Kar270 pšymus'oŕe/pšymus'oŕa Łpt72Zda193 pšymus'oŕe Żjm01Kar512]

PRZYMYSKAĆ *ndk* ‘stykać się, graniczyć na styk’ B32Dom251

[bzk przymyskać B32Dom251]

PRZYMYSŁEĆ• *dk* ‘wymyślić’ Każdy coś przymysłi Bjw97Dwi73 Różnie, jak kto przymysłi, nazywali Trk06Rut-nma Ot takie, sam co tam przymysłał, jak nacznie tam mówić Rzc98Ost-nmw 19 Nu tak, což tut takiego śmiesznego już opowiedzieć, ni moga nic przymysłieć Ł67ParII-4

przymysławszy *ipu* Gienka, widać, nowa bajka już przymysławszy W91Ado96

[bzk pšymys'l'ec' Ł67ParII-4 *prze3lp m* pšəmys'l'ał Rzc98Ost-nmw29 *przy3lp* przymysłi Bjw97Dwi73 Trk06Rut-nma *ipu* pšymysl'afšy W91Ado94,96,98]

PRZYNASZAĆ• *ndk* ‘niosąc, dostarczać, przynosić’ To on chodził od jednego do drugiego, przynaszał te koszy i takie nowiny wszystkie znaszał, taki ciekawy człowiek K99a)Zie255 Robili palmy takie zy jałowcu [...] przynaszali du domui jedan drugiemu po głowie i „wierzba bije nie zabije, za sześć noc Wielkanoc” Wdg01Kar450 Ja przynaszam pani wata W83Tur18 Papa przynasza tego siana K02Kar211 Ajerów przynaszałam K02Kar211

[*ter1lp* przynaszam W83Tur18 *ter3lp* pšynaša Wtr82Saw79 K02Kar211 *prze3lp m* przynaszał K99a)Zie255 *prze3lm* pšynašal'i Wdg01Kar450 *prze3lp ž* pšynašalam K02Kar211]

PRZYNIEŚĆ• *dk* ‘niosąc, dostarczyć, przynieść’ Jeszcze i przynios Bjw97Dwi21 Przyniozby z lasu drzewa Bjw97Dwi21 Chleb przynios Bjw97Dwi32 ♦ Czort przyniośł → **CZORT** *m*

przynioszszy *ipu* Irka była weselne zdjęcie przyniosszy zobaczyć W91Ado100 Dziewczyna z grupy miała przyniosłszy sprzedać łańcuszki srebrne W9a)Ado101 [...] to i

gitara, to te skrzypka przyniosszy L13Kar372

[*prze3lp* pšyńos Bjw97Dwi21 pšyń'os Bjw97Dwi32 pšyńus Bjw96Mar128 *war3lp m* pšyńozby Bjw97Dwi21
ipu pšyn'ošy W91a)Ado100,101 pšyn'ošy L13Kar372]

PRZYNIESĆ SIĘ• *dk* 'przynieść sobie' Ppl08Rut62

przynioszyszy się *ipu* Witki takie mieli przynioszyszy się, tymi witkami wiązali Ppl08Rut62

[*ipu* przynioszyszy się Ppl08Rut62]

PRZYNOSIĆ¹ *ndk* 'niosąc, dostarczać, przynosić' ♦ Przynosić korzyść 'dawać korzyść, być pożytecznym' B32Dom251 ♦ Przynosić ofiary 'składać ofiary' B32Dom251 ♦ Przynosić owoce 'wydawać owoce (o drzewie); też przen.' B32Dom251 ♦ Przynosić szkodę 'wyrządzać szkodę' B32Dom251

[*bzk* przynosić B32Dom251]

PRZYNOSIĆ² *ndk* → **PRZENOSIĆ** *ndk*

PRZYODZIAĆ SIĘ *dk* 'ubrać się' L29a)Szw72

przyodziawszy się *ipu* To ona tylko letko przyodziawszy się L29a)szw72

[*ipu* pšyo'zašy śa L29a)szw72]

PRZYPALIĆ *dk* 'zapalić, przypalić papierosa od innego już palącego się' ♦ Dać przypalić 'podać ogień w celu zapalenia papierosa' L82Roj240

[*bzk* przypalić L82Roj240]

PRZYPARĆ / **PRZYPARĆ** *dk* 'przyprzeć' Musisz przyparć do rzeki i popchnąć Łpt72Zda194

[*bzk* pš'yparc'/pšyp'arc' Łpt72Zda194]

PRZYPARSZY SIĘ *ipu* → **PRZYPRZEĆ SIĘ** *dk*

PRZYPATRYWAĆ• *ndk* 'doglądać, nadzorować' On też tak samu ma swój dom, nu i też on jeździ patrzeć, dom swój przypatruji, nu i my tak (...) jednym słowem my przypatrujim swoje domy Kjd01Kar287 Furman przypatrywał koni K99a)Zie260 I mama przypatrywała udój krowy, krów i jak poszedli pleć, robotniki przypatrywała K02Zie144 I przypatrywała śniadanie [mama] K02Zie145 Ja pracowałam, taka organizacja była, co przypatrywali drogi, przypatrywali szosy Łp01Kar415

[*ter3lp* pšypatruji *ter1lm* pšypatrujim Kjd01Kar287 *prze3lp m* pšypatrywał K99a)Zie260 *prze3lp z* pšypatrywała K99a)Zie260 K02Zie144,145 *prze3lm* pšypatrywał'i Łp01Kar415]

PRZYPIECEK•/ **PRZYPIECZEK** *m* 'część przednia pieca chlebowego oddzielona murem i zasłoną drewnianą lub metalową' Jak putrzeba gotować jaki jeden sagan abo dwa, to starczy na przypiecku ruzpalić ogień Łpt72Zda194 Przypieczek był przy piecu

Nmn81Tek88 → **PRZYPIEK** *m*

[Mlp przypieczek Nmn81Tek88 pšypl'ecek/pšypl'ec^ak Ms/p pšypl'ecku Łpt72Zda194]

PRZYPIOŁEK *m* ‘dolna część spódnicy, fartucha ujęta za brzegi’ Pełny przypiołak wiszni narwała Łpt72Zda194 → **PRZYPÓŁ** *m*

[Mlp pšypl'olek/pšypl'olak Łpt72Zda194]

PRZYPISAĆ*/ **PRZEPISAĆ** •*dk* ‘zameldować, wydać zgodę na stały pobyt’ Potem zaczął się starać, żeby jakolwiek przepisali K96Saw77

[prze3lm pszepisali K96Saw77]

PRZYPISAĆ SIĘ *dk* ‘zameldować się, dostać zgodę na stały pobyt’ Nu a tak, w mieście trudno przypisać się, a jak u kałchozie, proszę bardzo, tam robotników brak Pst96Mar100 I poszedł tym traktorystom popracować i wtedy, jak dostał już pracę, przypisali Pst96Mar100 Wtedy pojechał do Kowna i już na Litwie, jak na Litwie mieszkał, i wtedy tylko przypisali Pst96 Mar100

[bzk pšypl'sac' s'e prze3lm pšypl'sal'i Pst96Mar100]

PRZYPISANY ‘zameldowany, posiadający dowód zameldowania’ Jak już kto na emeryturze, to ten nie przypisany, na przykład i dzieci nie ma, czy nicht nie przypisany, to dają jedna tona [węgla] darmo Glt99Pab179

[ibt mMlp pšypl'sany Glt99Pab179]

PRZYPLASKAĆ *dk* ‘przyklepać’ B32Dom251

[bzk przyplaskać B32Dom251]

PRZYPLATAĆ SIĘ• *dk* ‘przyplatać się, zjawić się bez zaproszenia’ Jeden taki komunista przyplatał się do nas i trzeba była jego karmić i pojąć K96Saw76

[prze3lp m pszyplatał s'ie K96Saw76]

PRZYPOŁ *m* → **PRZYPÓŁ** *m*

PRZYPODAWAĆ *ndk* → **PRZEPODAWAĆ*** *ndk*

PRZYPOMINAĆ• *ndk* ‘odzywać w pamięci, przypominać się’ Ja przypominam, jaki tam był piękny park [...] Bht98Pab149 Ot i dzieci nasze też przypominają Słb96Mar33

[ter1lp przypominam Bht98Pab149 ter3lm pšypl'minajo Słb96Mar33]

PRZYPOMNIEĆ *dk* ‘odzyć w pamięci, przypomnieć sobie’ Nie mogą przypomnieć Ł67ParII-10 Nu tak na prędko nie przypomnisz K02Kar228 Tak uot na prendku, na prendku trudno przypomnieć K02Kar228 Ja nie przypomnę, czy [...] on o tym powiedział L96Męd40

przypomniawszy *ipu* W91Ado87

[*bzk pšypomnec' Ł67ParII-10 pšypomniac' K02Kar228 przy1lp przypomnę L96Męd40 przy2lp pšypomniš K02Kar228 ipu pšypomn'afšy W91Ado87*]

PRZYPOMNIEĆ SIĘ• *dk dla kogo* 'odżyć w czyjejs pamięci, przypomnieć się'
Bkb84Ado14

przypomniawszy się *ipu* Przypomniawszy się dla mnie taka zagadka Bkb84Ado14

[*ipu przypomniawszy się Bkb84Ado14*]

PRZYPOMNIENIE *n* 'wspomnienie' Ot, z wesela ja nie mam nic przypomnienia
Igl04Rut431

[*Mlp przypomnienie Igl04Rut431 Dlp przypomnienia Igl04Rut431*]

PRZYPOWIEŚĆ*/ PRZEPOWIEŚĆ•*z* 'opowiadanie' Bardzo papa był taki, wiela on umiał
takich o przepowieści dzieciom Msz01Kar371

[*Dlm pšepov'es'c'i Msz01Kar371*]

PRZYPIÓŁ / PRZYPOŁ• *m* 'dolna część spódnicy, fartucha ujęta za brzegi' Nabrała
grzybów do przypołu, bo nie miała karzinki W96Rie101 → **PRZYPIOŁEK** *m*

[*Mlp przypół Dlp przypołu W96Rie101*]

PRZYPRAWA* / PRIPRAWA *z kulin.* 'przyprawa do potraw' Ł13Kun454

[*Dlm pripraf Ł13Kun454*]

PRZYPRAWIĆ• *dk* 'dorobić, przmocować' To takie kociołki byli, przyprawili soszki takie i
tak na dworze prosto gotowali K96Saw74 Cep, taka długa pałka przyprawi cep i pościeli w
toku [snopy] na posadzka i tym cepam bili Łp01Kar417 → **PRZYSTROIĆ** *dk 2*

[*prze3lm pszyprawili K96Saw74 przy3lm pšyprav'i Łp01Kar417*]

PRZYPROWADZYWAĆ• *ndk* 'przyprowadzać' [...] tu konia mam i co wieczór
przyprowadzują, w nocy nia trzymam na paszach, skraść mogu Śwt01Kar389

[*ter1lp pšyprovažują Śwt01Kar389*]

PRZYPRZEĆ SIĘ• *dk dezapr.* 'przyjść, przyjechać – zwykle o kimś niepożądanym'
Mtr01Kar241

przyparszy się *ipu* To znow osiem tysięcy przyparszy się dajo [za opuszczenie swojego
gospodarstwa], wyjdzi ty do priegłaudy [dom opieki] Mtr01Kar241

[*ipu pšyparšy še Mtr01Kar241*]

PRZYRODA *z* 'natura, cecha wrodzona' Piegasta taka twarz, ja nie wiem od czego to,
przyroda może [taka] K02Kar335 Tak mnie cokolwiek, wie, zręczniej, już ja po polsku
[zaczynam mówić], dlatego przyroda jest przyroda K02Zie160

[Mlp pšyroda K02Zie160 pšyr^uoda K02Kar335]

PRZYRODNY¹ ‘mający wspólnego jednego z rodziców, przyrodni’ Przyrodny brat
Bjw97Dwi27

[mMlp pšyrodny Bjw97Dwi27]

PRZYRODNY² **1.** ‘dany przez naturę, wrodzony’ Tak tu wszystkie byli kulturowe ludzie, oni nauki nie mieli kiedyś, tylko przyrodna kultura, przyrodna B96Stra193; **2.** ‘rodzinny’ W wioscy, tej swojej przyrodnej wioscy K02Kar308

[Blp z przyrodna B96Stra193 Mslp pšyrodnej K02Kar308]

PRZYRODZENIE[•] *n* ‘natura’ Z przyrodzenia tak już jest, że oni [katolicy] więcej najsilniejsze do wiary tej do Boha Ppk06Str104

[Dlp przyrodzenia Ppk06Str104]

PRZYROMKI *lm* ‘kawałki materiału na ramionach koszuli’ Żeby kuszulia dopasować lepiej przyszywane były przyromki Łpt72Zda194

[Mlm pšyr^lomki Łpt72Zda194]

PRZYROSNAĆ[•] *dk* ‘na trawale złączyć się z czymś, przyrosnąć’ Żjm01Kar512

przyrosszy *ipu* Ni pochylić się, nic nie można robić. Nie, nie przyroszy jeszcze ta lialieczka do uoka Żjm01Kar512

[ipu pšyrošy Żjm01Kar512]

PRZYRZANDZAĆ *ndk* ‘przyrządzać’ On sam huđuji machorka i sam przyrządza Łpt72Zda169 → **PRZYGOTAWIAĆ** *ndk*

[bzk pšyž^lanžac’ Łpt72Zda169 ter3lp pšyž^lanža Łpt72Zda169]

PRZYRZĄDZIĆ[•] *dk* ‘przygotować, przyrządzić’ K99Zie27 → **PRZYGOTOWIĆ** *dk*

przyrządziwszy *ipu* A potem jeszcze mięsa zjemy, co mamy przyrządziwszy K99Zie27

[ipu pšyžonšifšy K99Zie27]

PRZYRZĘDY *lm* ‘narzędzia’ U mnie te wszystkie te przyrządy [były] Kml96Mar109 → **PRZYBORY** *lm*

[Mlm pšyžendy Kml96Mar109]

PRZYSADA *z* ‘aleja, szpaler posadzonych krzewów, drzew’ B32Dom251

[Mlp przysada B32Dom251]

PRZYSANCZAĆ *ndk* → **PRZESĄCZAĆ** *ndk*

PRZYSIĄC[•] *dk* ‘przysiąc, złożyć przysięgę’ Bjw97Dwi24 Już moja kochana na wiek przysiężysz B32Dom251

przysięgszy *ipu* Bjw97Dwi24

[przy1lp przysiężysz B32Dom251 prze3lp m pšys'ęnk Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi24 ipu pšys'ęnkšy Bjw97Dwi24]

PRZYSIĄŚĆ• *dk* 'przysiąść się' [...] tak jakby nudno była, on przysiond du nas, nu prosza, pośpiewajcie K02Kar228

[prze3lp m pšys'ond K02Kar228]

PRZYSIĘGA• *z* 'przysięga' B32Dom217 ♦ Doprowadzić do przysięgi 'odebrać przysięgę od kogoś, zaprzysiąc kogoś' B32Dom217

[Dlp przysięgi B32Dom217]

PRZYSIĘGSZY *ipu* → **PRZYSIĄC** *dk*

PRZYSKRZYNEK *m* 'małe pudełko przytwierdzone wewnątrz kufra, skrzyni' Bkb73Giu114 → **PÓLKRZYNEK** *m*

[Mlp pšy'skšynek/pšysk'szynak/pšy'skrynak Bkb73Giu114]

PRZYSKWARZYĆ *dk* 'przysmażyć' Mięsa przyskwarz na patelni i potem włoż du kapusty Łpt72Zda194

[bzk pšyskav'ażyc' Łpt72Zda194 rozk lp pšyskv'aš Łpt72Zda194]

PRZYSŁOWIA *z* 'przysłowie' Wtr82Saw68

[Mlp pšysl'owa Wtr82Saw68]

PRZYSŁUCHIWAĆ **SIĘ•**/ **PRYSŁUCHIWAĆ** **SIĘ•** *ndk* *czego* 'uważnie słuchać, przysłuchiwać się *czemu*' Przysłuchuje sie ich jenzyka, praktykuje sie BL82Wer131

[ter1lp prysłuchuje s'e BL82Wer131]

PRZYSŁUGA *z* *dawne* 'służba, osoby posługujące' B32Dom252 ♦ Okazać przysługę → **OKAZAĆ** *dk*

[Mlp przysługa B32Dom252 Blp przysługę B32Dom240]

PRZYSPOSOBIENIA *z* 'urządzenie, narzędzie' Jak we młynie, tak tam przystrojone, taka była przysposobienia Mlr99Pab253 [Do prania] balieja drewniana też, tam różna przysposobienia takie była Bjw99Pab124

[M,Blp pšysposobeńa Mlr99Pab253 Mlm pšysposobeńa Bjw99Pab124]

PRZYSTARAĆ **SIĘ•** *dk* 'postarać się' A teraz żesz małe i małe uczą się i uczą się dzieci razem tam już oni przystarali się Stc96Mar79

[prze3lm pšystaral'i s'e Stc96Mar79]

PRZYSTAWAĆ *ndk* *do kogo* 'zaczepiać kogo' Nie przystawajcie wy do jego Brs04Ste116 → **LEŻĆ** *ndk* 4

[bzk przystawać B32Dom252 rozk *lm* pšystav^laiće Brs04Ste116]

PRZYSTAWIĆ•*dk* ‘dostarczyć’ Nie, tutaj nie było głodu na wsi, to w mieście tak im, jeśli do magazynu nie przystawio, to już oni wsio Drś96Mar23 Stamtąd wezme, przystawia innym Szt01Kar511

[przy1lp pšystav’a Szt01Kar511 przy3*lm* pšystavó Drś96Mar23]

PRZYSTAWYWAĆ• *ndk* ‘dostarczać’ Ja dobra tam przystawywałam [gazety] tam do kjosku w mieście Szt01Kar510

[prze1lp *m* (sic!) pšystavywałam Szt01Kar510]

PRZYSTAWYWAĆ SIĘ•*ndk* ‘dostosowywać się’ Mniejsza [dzieci] przystawują się do większych K99Zie19

[ter3*lm* pšystavujo še K99Zie19]

PRZYSTĘPY• *lm* ‘zamieszkanie po ślubie w gospodarstwie żony’ Bht98Pab136 i in. → **PRZYJMY** *lm* ♦ Przyjść/przychodzić w przystępy ‘zamieszkać po ślubie w gospodarstwie żony’; [...] ale on znalazł sobie żonę, i przyszedł w przystępy, i tu został Bht98Pab137 [...] jak to powiadają ludzie starsze, że ot, ktoś przyjdzie w przystępy Bht98Pab138 Mamusia była z Jodkiewicz, a ojciec to poszedł w przystępy, bo mama nie miała braci Bht98Pab140 A tu o w przystępy do córek przychodzili, zasiedlali się [...] inna nazwiska poszli Bht98Pab158

[B*lm* przystępy Bht98Pab136,137,138,140,158]

PRZYSTOJNY ‘ładny, przystojny’ Bkb83a)Giu87 → **CUDOWNY**

[mMlp pšystojny Bkb83a)Giu87]

PRZYSTROIĆ• *dk* 1. ‘dobudować coś do istniejącego budynku’ Świrć przystrojona Orn82Mas201; 2. ‘przyprawić’ Taka broda sobie przystroi W99Rut39 → **PRZYPRAWIĆ** *dk*

[przy3lp pšystroi W99Rut39 ibt žMlp pšystrojona Orn82Mas201]

PRZYSTRZYGĆ / **PRZYSTRZYGĆ** *dk* ‘skrócić włosy, przystrzyc’ Chciał przystrzygć Heńku włosy nad oczami Łpt72Zda194

[bzk pšystš^lykc’/pš^lyštšykc’ Łpt72Zda194]

PRZYSWAJAĆ• *ndk* ‘zabierać na własność, przywłaszczać’ Ja cudzej rzeczy nie przyswajam Ł95Kar52

[ter1lp (n’e) pšysvajam Ł95Kar52]

PRZYSWATAĆ•*dk* ‘poswatać, wyswatać’ Bkb84Ado15

przyswatawszy *ipu* Stary był przyswatawszy Bkb84Ado15

[*ipu* przyswatawszy Bkb84Ado15]

PRZYSWOIĆ• *dk* ‘przyłączyć, przywłaszczyć, uznać za swoje’ To prawdziwa Wileńszczyzna nasza, no alie jakoś, zaniedbali, zostawili [nas Polaków] biednych sierotów, Białoruś teraz przyswoiła do siebie cześć, Litwa do siebie cześć Brz96Mar174 → **PRZYBRAĆ** *dk* 4

[*prze3lp* ż pšysfojiła Brz96Mar174]

PRZYSZEDSZY *ipu* → **PRZYJŚĆ** *dk*

PRZYSZPILAĆ• *ndk* ‘przypinać szpilką, agraftką’ I kukardka przyszpilaju dla młodego K02Kar295 Najwięcej starsza družka chtura była [...] to uona plotła ten wianeczek ji uona przyszpiliła najpierw du liewaj strony Wdg01Kar442

[*ter3lm* pšyšp’il’ajũ K02Kar295 *prze3lp* ż pšyšp’il’ala Wdg01Kar442]

PRZYSZPILIĆ *dk* ‘przypiąć szpilką, agraftką’ Graftko przyszpiliła kukarda du sukienki Łpt72Zda164 I wielka chustka przyszpilona do tego Jsn82a)Wer253

[*bzk* przyszpilić B32Dom252 W83Tur23 *prze3lp* ż pšyšpil’ila Łpt72Zda164 *ibtMlp* ż pšyšp’il’ona Jsn82a)Wer253]

PRZYSZRUBOWAĆ•*dk* ‘przymocować śrubą, przyśrubować’ Ni szrubuj, Józef w kuźni przyszrubuji Łpt72Zda208

[*przy3lp* pšyšrub’uji Łpt72Zda208]

PRZYSZYKOWAĆ• *dk* ‘przygotować, przyszykować’ W91a)Ado98

przyszykowawszy *ipu* Oni majo przyszykowawszy kwatery W91a)Ado98

[*ipu* pšyšykovafšy W91a)Ado98]

PRZYŚNIĆ/ PRYŚNIĆ• *dk* ‘przyśnić się komu’ Ona tam przyśni, że coś robi sia W99Rut103 Prosiła, żeby jej Matka Boska praściła, i ot – mówi – na trzecią noc pryśniła B96Doł185

przyśniwszy *ipu* Może jaki haniebnie sytraszny sny przysniwszy W91Ado93

[*przy3lp* przyśni W99Rut103 *prze1lp* ż pryśniła B96Doł185 *ipu* pšysnišy W91Ado93]

PRZYŚPIEWUSZKA*/ PRYŚPIEWUSZKA ż ‘krótka okolicznościowa piosenka, przyśpiewka’ B32Dom249 → **PODŚPIEWÓWKA** ż

[*Mlp* pryśpiewuszka B32Dom249]

PRZYŚWIĄTEK *m* ‘mniej uroczysty dzień świąteczny’ L91Zow546

[*Mlp* przyświątek L91Zow546]

PRZYŚWIRON• *m* ‘rodzaj podsienia przed świrnem’ Staruszek siedzi na przyszwirnia i płaczy B29Nit245

[Mslp pšys'virňa B29Nit245]

PRZYTABŁOWAĆ• *dk* ‘przydźwigać, przytaszczyć’ Żagar z lasu przytabłował
Wtr79Saw214 → **PRZYTARABANIĆ** *dk*

[*prze3lp* pšytabłował Wtr79Saw214]

PRZYTAIĆ SIĘ• *dk* ‘przyczać się’ W91a)Ado100 i in.

przytaiwszy się *ipu* Gdzie jego sumnienia, przytaiwszy sia była? W91a)Ado100 [...] oni
malusieńkie i przytaiwszy sień W46Pab-nma

[*ipu* pšytaifšy s'a W91a)Ado100 pšytaifšy s'eń W46Pab-nma]

PRZYTALINA• *z* ‘zagłębienie, płaski dołek na polu, łące’ Po przytalinach jeszcze woda stoi
W96Rie101

[Mslm przytalinach W96Rie101]

PRZYTARABANIĆ• *dk* ‘przydźwigać, przytaszczyć’ Przytarabanił z lasu wiązka gałęzi
W99Rie65 → **PRZYTABŁOWAĆ** *dk*

[*prze3lp m* przytarabanił W99Rie65]

PRZYTOCZYĆ *dk* ‘dodać coś zmyślonego’ [...] a mogli i ludzie przytoczyć nie wiadomo co
Bht98Pab153

[*bzk* przytoczyć Bht98Pab153]

PRZYTRZĄSNAĆ *dk* → **PRZETRZĄSNAĆ*** *dk*

PRZYTULIĆ SIĘ• *dk* ‘przytulić się, przylgnąć’ Onk99Ado50

przytuliwszy się *ipu* A potem druga ta, przytuliwszy sia Onk99Ado50

[*ipu* pšytulifšys'a Onk99Ado50]

PRZYUCZYĆ SIĘ• / **PRZEUCZYĆ SIĘ**• *dk* ‘nauczyć się czego stopniowo’ Ksiądz to też
on taki Litwin, ale przy ruskim jak przyjechał, to przyuczył się trocha K02Zie138 Nawet
my szedlim du szkoły, do pierszegu udziału, to ja nie usłyszawszy tej mowy. Ji było trudno
bardzo póki przeuczyłam się Wdg01Kar447

przyuczywszy się *ipu* Nasz [ksiądz] to umiał po polsku, był przeuczywszy się, a ten to nie
wiem K02Zie138 Wtedy po litewsku troche zaczęłam mówić, wprost samo przez siebie
przyuczywszy sie przy ludziach Smw01Kar284

[*prze1lp m* pšyućył še K02Zie138 *prze1lp z* pše'ućyłam s'e Wdg01Kar447 *ipu* pšeućyfšy še K02Zie138
pšyućyfšy s'e Smw01Kar284]

PRZYWANDROWAĆ *dk* → **PRZYWĘDROWAĆ*** *dk*

PRZYWAŻAĆ *ndk* ‘wioząc, dostarczać, przywozić’ Sobie do jedzenia [kartofle] na zima
przyważali Wtr84Saw175 Co oni nie przyważajo wozami, Boże, maszynów to nie było,

wozami [wozili] Str99Pab169 Teraz u nas w sklepach pełno wszystkiego jest [...] prywaciarzy, oni tam przyważają, tam wyrabiają, przyważają Glt99Pab182 Mieliliśmy taki wykopany sklepik [piwniczkę], i tam za zimo przyważali lód, zasypio i znow przyważają K02Kar211 Cały rok im mleko przyważałam W83Tur18 Swaty i asystenty przyważają dla młodej chustka taka ż wiankiem, wielka taka Jsn82a)Wer252

[bzk przyważać W82a)Tek286 *ter3lp* pšyvaža Wtr82Saw79 *ter3lm* pšyvažajo Str99Pab169 Glt99Pab182 pšyvažajo Jsn82a)Wer252 *prze1lp* ž przyważałam W83Tur18 *prze3lp* ž pšyvažala K02Kar211 *prze3lm* pšyvažal'i Wtr84Saw175]

PRZYWĘDROWAĆ*/ PRZYWANDROWAĆ *dk* ‘przywędrować’ [Jaś i Kasia] przywandrowali do ciemnego lasu B32Dom263

[bzk przywandrować B32Dom200, 252 *prze3lm* przywandrowali B32Dom263]

PRZYWIEŹĆ•/ PRZEWIEŹĆ• *dk* ‘wioząc, dostarczyć, przywieźć’ Już przed śmiercio przewieźlim ksiendza, nawet ni chciał spowiadać się przed śmiercio, że Litwin ksiondz K02Kar273

przywiozszy *ipu* To on był przywiozszy stara plany kompowskie, kiedyś to odrysowane, to ja dobrze wiem [gdzie] byli granicy Kmp01Kar430 Ojciec z Moskwy buty ma przywiozłszy W91a)Adu98 Janka tyle ładnych bluzek była z Polski przywiozłszy W91a)Ado100 Ciotka była przywiozłszy kwiaty sprzedawać W91a)Ado100

[*prze1lm* pšev'ežl'im K02Kar273 *ipu* pšyv'oššy Kmp01Kar430 pšyv'oššy W91a)Ado98,100]

PRZYWIKAĆ *ndk* → **PRZYWYKAĆ** *ndk*

PRZYWILAĆ SIĘ• *ndk* ‘przymilać się, podlizywać się’ Ona przywila się do siebie, zato ona i wybuntowała K02Kar314 → **GŁAMUNINIAĆ** *ndk*,

[*ter3lp* pšyv'il'a s'e K02Kar314]

PRZYWILIĆ• *dk* ‘zwabić’ Ona moża myśliła, moża on jo przywili K02Kar314

[*przy3lp* pšyv'il'i K02Kar314]

PRZYWILŹYĆ *dk* → **PRZEWILŹYĆ** *dk*

PRZYWŁASZCZYĆ *dk* ‘zabrać bezprawnie, przywłaszczyć sobie B32Dom252
PRZYSWAJAĆ• *ndk*

[bzk przywłaszczyć B32Dom252]

PRZYWOZIĆ*/ PRZEWOZIĆ• *ndk* ‘przywozić’ A on z Polski, mówił, tak on często do Polskiż wszystkoż jeździ i biskupa przewoził z Polski Stc96Mar78

[*prze3lp m* pševoz'il Stc96Mar78]

PRZYWRÓCIĆ *dk* → **PRZEWRÓCIĆ** *dk*

PRZYWRÓCIĆ SIĘ *dk* → **PRZEWRÓCIĆ SIĘ** *dk*

PRZYWYCZKA *z* ‘nawyk, przyzwyczajenie’ Bo to przywyczka taka, od dawnego Bht98Pab178 Już taka przywyczka, nic nie zrobisz Bjw97Dwi121 Dawniejsza już przywyczka taka Mtr01Kar240 A taka przywyczka wie, z malienstwa Użp01Kar257

[Mlp przywyczka Bht98Pab178 pšyvyčka Bjw97Dwi121 Mtr01Kar240 Użp01Kar257]

PRZYWYKAĆ•/ PRZYWIKAC• *ndk* ‘przyzwyczajać się’ W82Tur10 ♦ Pies i powieszony przywyka ‘do wszystkiego można przywyknąć’ Jak my dawniej żyli, to nam teraz bardzo przeciwnie. Mówio, pies i powieszony przywyka. Musim przywykć do wszystkiego Żjm01Kar516

[*ter3lp* pšyvyka Żjm01Kar516 pšyvíka W82Tur101]

PRZYWYKĆ *dk* → **PRZYWYKNAĆ** *dk*

PRZYWYKNAĆ• / PRZYWYKĆ *dk* *do czego, czego* ‘przyzwyczaić się, przywyknąć’

Ludzie do wszystkiego przywykli Bjw97Dwi121

przywykszy *ipu* Ludzie byli przywykszy do wszystkiego Bjw97Dwi20 I teraz już ludzi przywykszy w tym [...] Stc96 Mar83 Do takiej pracy oni byli przywykszy W91a)Ado99 On już dawno byłby przywyklszy do wódki, gdyby nie jego brat W91a)Ado102 Widzi, ja teraz po litewsku wiecej przywykszy rozmawiać Żjm01Kar512 Gazety to kupuji sia i przynosi, przywykszy tutaj czytać Nmn90Wan131 Nu prosta i żałka zdawać [stare ruble], jak nie ma przywykszy jeszcze du takich Drn73b)Par215 Przywykszy do wódki musi wypić, bez picia nie może Wdz95Czy84 On jest przywykszy Wtr79Saw207 Ja przywykszy rubli Ł95Kar52 [...] tylko tak ot przywakszy my swoim jenzkiem [rozmawiać] Ilk98Ost-nmw2(22) [...] jak nie ma przywykszy do takich [sposobów], to... Ł67ParI-30

[*bzk* pšyvykc’ Żjm01Kar516 *prze3lm* pšyvykl’i Bjw97Dwi121 *ipu* przywykszy Drn73b)Par215 Nmn90Wan131 pšyvykšy L29a)SZw72 Ł87ParI-30 Wtr79Saw207 W91a)Ado99,102 Wdz95Czy84 Ł95Kar52 Stc96 Mar83 Bjw97Dwi20Ilk98Ost-nmw2(22) Żjm01Kar512]

PRYZNAĆ *dk* 1. ‘uznać’ On przyznał, że to Litwin, mówi Litwin, Litauen majne kamrat Brż96 Mar178; 2. ‘o diagnozie lekarskiej – rozpoznać, postawić diagnozę’ Aj, mnie wszystkie choroby doktor przyznała, a co to ja wiem, co to jest, mam dużo Glt99Pab176 ♦ Przyznać winnym ‘uznać za winnego’ B32Dom252 ♦ Przyznać/oddać sprawiedliwość → **ODDAĆ** *dk*

[*bzk* przyznać B32Dom252,257 *prze3lp* m pšyznał Brż96Mar178 *prze3lp* ž pšyznała Glt99Pab176]

PRYZNAWAĆ *ndk* ‘uznawać’ Tylko jedna prawosławna wyszła za Polaka. Alie uona i przeszła na polska wiara wszystko, ale nic nie przyznaje, no i co ty zrobisz Chr96 Mar203

Krzyża oni nie przyznają, wierzą w Boga, ale krzyża na siebie nie kładą B96Doł181 Tam w Rosji jejna mama też nic nie przyznawała i nie uczyli, i wszystko niet Boha, niet Boha, tak oni prosto wychowane Kmj99Pab81 Doktorowie to nie przyznawali ta róża, dali maściów rozmajitych. A od tych maściów bywa jeszcze wiecej Wdg01Kar444 Nie przyznają nas za Polaków, a w czym my Poliaci z Kowieńszczyzny jesteście gorsi od innych? K02Kar335; 2. ‘o diagnozie lekarskiej – rozpoznawać, stawiać diagnozę’ Rency bolon, nie mogą na pola jida pracować, przyznajon, że remacizm Ł67ParIII-29 ♦ Przyznawać winnym ‘uznawać za winnego’ B32Dom252

[bzk przyznawać B32Dom252 Ł97a)Kar75 *ter3lp* pšyznaŕe Chr96Mar203 *ter3lm* przyznają B96Doł181 pšyznąją K02Kar335 pšyznajon Ł67ParIII-29 *prze3lp* ŕ pšyznała Kmj99Pab81 *prze3lm* pšyznał’i Wdg01Kar444]

PRYZYWAĆ• *dk* ‘wezwać, powołać’ Rosjan przyzwali na pusielenia Bjj99Ado63

[*prze3lm* pšyzváli Bjj99Ado63]

PRYZYIW *m* ‘pobór (do wojska), nakaz stawienia się, wezwanie’ B32Dom252

[*Mlp* przyzyw B32Dom252]

PRYZYIWAĆ *ndk* ‘przywoływać, powoływać, wzywać’ B32Dom252

[*bzk* przyzywać B32Dom252]

PRYZYIWNY *m* ‘poborowy’ B32Dom252

[*Mlp* przyzywny B32Dom252]

PRYZĘGNAĆ SIĘ *dk* → **PRZEŻEGNAĆ SIĘ*** *dk*

PRYZYŻYĆ• *dk* ‘przyjąć się – o roślinach’ Posadzon kapusta albo buraki i polewajo póki przyżyji, i rośnie do jesieni B29Nit246

[*ter3lp* pšyżyji B29Nit246]

PRYZYŻYMAĆ *ndk* ‘stosować ucisk polityczny’ I tych starowieraw stali przyżymać Rzc98Ost-nmw6

[*bzk* pšyżymac’ Rzc98Ost-nmw6]

PSIACZY ‘*przym* od pies, psi’ Psiaczy ogon’ W82Tur68 → **PSINY** ♦ Psiacza szerść → **SIERŚĆ** ŕ

[*mMlp* psiaczy W86Dub77 W82a)Tek289 pšačy’ W82Tur68 *zMlp* psiacza Wn00Daw94]

PSIK *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kota’ Mgn73Pie174 → **A KYĆ** *wykrz*

[ps’ik Mgn73Pie174]

PSINY ‘*przym* od pies, psi’ Ł84Par138 → **PSIACZY**

[*mMlp* psiny Ł84Par138]

PSIUCZAK *m* → **PSIUCZEK** *m*

PSIUCZEK / **PSIUCZAK** *m* ‘*zdr* od pies, piesek’ Pugładż psiuczka, daj jemu kostka miętka, on taki ładninki Łpt72Zda194 I mieli zdaje sia psiuczka jakiego Bjj99Ado72 →

PIESEK *m*

[Mlp pśuczek Bjw97Dwi64 psiuczak 86Dub73 ps’učak Wrn08Koz32 Des13Koz292 ps’luček/pš’učak Blp ps’lučka Łpt72Zda194 Blp ps’učka Bjj99Ado72 Nlp ps’’učk’em Smw01Kar286]

PSIUCZUK *m* ‘*zdr lub pieszcz.* psiak, psiaczek’ Kury, kureczki i psiuczuk K02Kar262 →

PIESEK *m*

[Mlp ps’učuk K02Kar262]

PSIUK *m* ‘*zdr lub pieszcz.* piesek, szczeniak, mały pies’ Niczego sobie psiuk, czutki nawet Łpt72Zda194 A tam sąsiadów psiuk był Namruk Mtr01Kar241 Ten psiuk [szczeka], a to dobra Bjj99Ado72 A tutaj nic nie ma, tylko ma kury i psiuka i kota i wszystko[...] psiuk to piesek Mdn96Mar140 Psiuka mam i kotów mam K02Kar262 Na Boże Narodzenie psiuka podarowała, psiuka, takiego pieska to ona, grabinia, nam podarowała İlk98Ost-nmw 3(23) → **PIESEK** *m*

[Mlp psiuk B32Dom252 W86Dub72 ps’učuk Łpt72Zda194 Bjj99Ado72 Mtr01Kar241 ps’učuk Onk99Ado52 Blp ps’učuka Mdn96Mar140 K02Kar262 pšuka İlk98Ost-nmw3(33)]

PSOTLIWY ‘psotny, lubiący psocić’ Bkb83a)Giu91

[mMlp psotl’ivy Bkb83a)Giu91]

PSOTNIK *m* ‘człowiek nieudolnie wykonujący swą pracę, partacz’ Bkb83a)Giu88 →

MARNOTRAWIEC *m* 1

[Mlp psotn’ik Bkb83a)Giu88]

PSTROKACIUTKI* / **STRAKACIUTKI**• ‘*zdr* od pstrokaty’ W82Tur112

[žMlp strakačutka W82Tur112]

PSTROKATY* / **STROKATY** 1. ‘odznaczający się różnaitością barw, pstry’ Strokate ziarenki W99Rut43 Tak ot i żyje i menczam się na tym strukatym świecie K02Kar344; 2. ‘pokryty piegami, piegowaty’ Bkb83a)Giu86 → **JASKUŁOWATY**

[mMlp strokaty Bkb83a)Giu86 W99Rie65 Mlm strokate W99Rut43 Mslp strukatym K02Kar344]

PSTRYCZKA *ž* ‘lekke uderzenie palcem w nos, pstryczek’ Tak ja dał jemu pstryczka w nos Łpt72Zda194

[Mlp pstryczka B32Dom252 M,Blp pstr’lyčka Łpt72Zda194]

PSZCZELARZ* / **PSZCZOLARZ** *m* ‘hodowca pszczół, pszczelarz’ Jedyń był pszczolarz, ale on już umar Bjw97Dwi121 → **BITNIK** *m*

[Mlp pšcol'aš Bjw97Dwi121]

PSZCZELNIK*/ PCZALNIK / PCZALNIK *m* 'pszczelarz' Słaby pczalnik jestem Ł67ParI-75 To ja kiepski pczalnik jestem Dgd82a)Par207 → **BITNIK** *m*

[Mlp pčel'nik Ł67ParIV-24 pčal'nik Ł67ParI-75 pčal'n'ik Dgd82a)Par207]

PSZCZOLARZ *m* → **PSZCZELARZ*** *m*

PSZCZOŁA / PCZOŁA *ż* 'owad hodowany dla miodu i wosku, pszczoła' A potem wylengujo się te pszczołki, matka wielka jak dwa razy pszczoła Mdn99Pab197 Gospodarzu pczoły zginewszy Ł67ParIII-57

[Mlp pczola B32Dom 242 pščola Mdn99Pab197 Mlm pčoly Ł67ParIII-57]

PSZCZOŁKA• *ż* 'zdr od pszczoła, pszczołka' Trocha kupili pszczołkow Bjw97Dwi22

[Mlm pščółki Mdn99Pab197 Blm pščółkof Bjw97Dwi22,48]

PSZECISZ → **PRZECIEŻ***

PSZENICA *ż* 'obtluczone z łusek ziarno pszenicy na kutię wigilijną' Pszenica była taka tłuczona, jak tam perlówka to ta pszenica tak gotowali [...] nazywali po prostu pszenica W99Rut40

[Mlp pšenica/pšeńica Blp pšeńica W99Rut40]

PSZENICZNIANKA *ż* 'słoma pszeniczna' W82Tur99

[Mlp pšeničňanka W82Tur99]

PSZENICZNY 'z mąki pszennej, pszenny' To pszeniczny chleb, też tu [był], trzeci gatunek, też był Rzc98Ost-nmw20

[mMlp pšyňičny Rzc98Ost-nmw20]

PSZENNY* / PSZENY• 'pszenny' A już do wina więcej słodka taka rzeczy, z takich pszenych Orn73b)Masl218 Z pszenej [mąki] K01a)Kar146

[Dlp pšenej K01a)Kar146 Dlm pšenyx Orn73b)Masl218]

PTASZECZKA *ż* **1.** 'zdr od ptaszka, ptaszek' Ptaszczka wysoko leci W01Mas37 Cości to jest, jeżeli ot ptaszeczka, jeżeli ot jedzisz, i drugi raz do maszyny da się do okna i zabij się, to niedobrze L13Kar366; **2.** 'bułeczki w kształcie ptaszków wypiekane w okresie Bożego Narodzenia' Wróbelki, wówieruszki, ptaszeczki. Figurki wypiekali takie W99Rut41

[Mlp ptaszeczka W83Tur20 W01Mas37ptašečka Jzr04Kar71 L13Kar388Mlm ptaszeczki Bkb08Rut95 Blm ptašečki W99Rut41]

PTASZKA / PTUSZKA *ż* **1.** 'zdr od ptak – ptaszek' Ptaszka poleciała Bjw97Dwi40

Przyleciała ptaszka W83Tur20 Ptaszka leci K02Kar182 Ta ptaszka Grd99Sat194 Znaczy

tutaj jest na drzewie gniazdo, w tym gnieździe jest taka ptaszka W01Mas37 Ci panienka jaka, ci ptaszka jaka K02Kar182 I właśnie kot zobaczył, że nie ma tej ptaszki W01Mas37 Jak ptaszka przyłecić, znaczy wiosna przyszła W86Tek189 → **PTASZUK** *m*; **2.** ‘ozdoba choinkowa wyplatana ze słomy w kształcie ptaszka’ Dużo czego robili ze słomy, kto jaka ptaszka zrobi W99Rut43 ♦ Ferma ptaszków → **FERMA** *ż* ♦ Gdzie ptaszka leci, tam pióra sypią się ‘gdzie drwa rąbią, tam wióry lecą’ Wlk01Kar268

[Mlp ptaszka B32Dom252 W86Tek189 Grd99Sat194 W01Mas37 ptaszka/ptuszka W83Tur20 ptaśka Bjw97Dwi40 Wlk01Kar268 K02Kar182 Wrn08Koz32 Dlp ptaszki W01Mas37 Blp ptaśka W99Rut43 Dlm ptaśkuf Ong01Kar490]

PTASZNIK•*m* ‘kurnik, pomieszczenie dla kur i innego drobiu’ Nu to potym mnie predsiadatiel ten już przeniósł z dziećmi do tego ptasznika. O taki kambaruk tyku był, o taki jak te drzwi. Cztery dzieci i ja piąta – i po dwa po trzy spalim Ong01Kar490

[Dlp ptaśnika Ong01Kar490]

PTASZUK *m* ‘ptaszek, pisklę ptaka’ Oni tam już majo, oni gdzieś majo te ptaszuki Bjw99Pab133 Gniazda ptaszków K02Kar262 → **PTASZKA** *ż*

[Mlp ptaśzuk Ł84Par137 Dlm ptaśkuf K02Kar262 Blm ptaśuki Bjw99Pab133]

PTASZYNA *m*, *ż* **1.** *m* ‘ptaszyna *zdr* od ptak’ Powiedz mi, szara ptaszyno, po co się zbłąknął w te mury B32Dom252; **2.** *ż* ‘samiczka ptaka’ Oni tam już majo gdzieś [gniazdko], bo ptaszyna jest tam Bjw99Pab133

[*m,ż* Mlp ptaszyna B32Dom252 *m*Wlp ptaszyno B32Dom252 *ż*Mlp ptaśyna Bjw99Pab133]

PTASZYNNY• ‘*przym* od ptaszyna, ptasi’ Wielkości jak jajko ptaszynne W82Rei37

[*n*Mlp ptaszynne W82Rei37]

PTRUŚ-PTRUŚ-PTRUŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krowy’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** *wykrz*

[ptrus’-ptrus’-ptrus’ ! Mgn73Pie171]

PTUSZKA *ż* → **PTASZKA** *ż*

PTUŚKA-PTUŚKA-PTUŚKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krowy’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** *wykrz*

[pt’us’ka-pt’us’ka-pt’us’ka Mgn73Pie171]

PU *przyim* → **PO** *przyim*

PUBLIKA *ż* ‘publiczność’ B32Dom252

[Mlp publika B32Dom252]

PUBRYZGAĆ *dk* → **POBRYZGAĆ*** *dk*

PUCHMIELIĆ SIĘ *dk* → **POCHMIELIĆ SIĘ** *dk*

PUCHOWAĆ *dk* → **POCHOWAĆ** *dk*

PUCHOWY• ‘puchowy, z puchu’ Bkb73Giu118 ♦ Kołdra puchowa → **KOŁDRA** *ż*

[*żMlp* pu'xova Bkb73Giu118]

PUCHÓWKA *ż* ‘pierzyna’ B32Dom252 → **KOŁDRA PUCHOWA** *ż*

[*Mlp* puchówka B32Dom243, 252]

PUCHYLAĆ SIĘ *dk* → **POCHYLAĆ SIĘ*** *dk*

PUCIEKOWAĆ *dk* → **POCIEKOWAĆ** *dk*

PUCIEPLIĆ *dk* → **POCIEPLIĆ*** *dk*

PUCY• *lm* ‘wydatne policzki’ Isz, jakie pucy zahodował W99Rie64

[*Blm* pucy W99Rie64]

PUCZAŃKOWY → **POCZAŃKOWY***

PUĆKA *ż zool.* ‘sowa pójdzka’ Kto pućka zubaczy, moży umarć Łpt72Zda194

[*M,Blp* p'uc'ka Łpt72Zda194]

PUD¹ *m* ‘jednostka masy równa 16,38 kg’ Musi jaki pud, czy wiecej posadziła kartofli

Kmj96Mar92 Pięć pudów zboża Bjw97Dwi35 Du wielkiego worka wejdzi sześć pudów

żyta Łpt72Zda194 Mierzyli na pudy W82Rei37 U żniwie kobieta żnie dwa pudy żyta

Wdz95Czy82 Ona [...] sześć pudów dała żyta Jrz99Pab93 Bułków tych cała piec, z jakich dwóch pudy Nmn81Tek88

[*Mlp* put Łpt72Zda194 W82Rei37 *Blp* put Kmj96Mar92 *Dlm* puduf Bjw97Dwi35 Jrz99Pab93 p'luduf

Łpt72Zda194 pudy Nmn81Tek88 Wdz95Czy82 *Blm* pudy W82Rei37]

PUD² *przyim* → **POD**¹ *przyim*

PUDARAK *m* → **PODAREK** *m*

PUDARĆ *dk* → **PODARĆ** *dk*

PUDAWACZ *m* → **PODAWACZ*** *m*

PUDBIARACZKA *ż* → **PODBIERACZKA*** *ż*

PUDBRZUSIE *n* → **PODBRZUSIE** *n*

PUDEGRZAĆ *dk* → **PODGRZAĆ*** *dk*

PUDELENIATKA *n* ‘zdr od pudełko, pudełeczko’ Malusieńkie takie pudeleniatki

L13Kar376

[*Mlm* pudelen'atk'i L13Kar376]

PUDFRYZOWAĆ *dk* → **PODFRYZOWAĆ** *dk*

PUDGOTOWIĆ *dk* → **PODGOTOWIĆ** *dk*

PUDGÓRA *ż* → **PODGÓRA*** *ż*

PUDJEŚĆ *dk* → **PODJEŚĆ** *dk*

PUDKLUCZYĆ *dk* → **PODKLUCZYĆ*** *dk*

PUDEŁKA *ż n* ‘sztywne opakowanie, pudełko’ Przywioz jej pudełka z cukierkami

Łpt72Zda194

[M,Blp pudełka Łpt72Zda194]

PUDGOTOWIĆ *dk* → **PODGOTOWIĆ** *dk*

PUDMAZAĆ *dk* → **PODMAZAĆ*** *dk*

PUDNIEBIENIA *ż* → **PODNIEBIENIA** *ż, n*

PUDNOSEK *m* → **PODNOSEK*** *m*

PUDNOŻKA *ż* → **PODNOŻKA** *ż*

PUDOBIADEK *m* → **PODOBIADEK** *m*

PUDOŁY *lm* → **PODOŁY** *lm*

PUDPINKA *ż* → **PODPINKA** *ż*

PUDRA *ż* ‘puder, proszek kosmetyczny’ B32Dom252

[Mlp pudra B32Dom252]

PUDROSTEK *m* → **PODROSTEK** *m*

PUDSIEDZIOŁEK *m* → **PODSIEDZIOŁEK** *m*

PUDSYTA *ż* → **PODSYTA** *ż*

PUDSZPILIĆ *dk* → **PODSZPILIĆ** *dk*

PUDŚCIŁKA *ż* → **PODŚCIŁKA*** *ż*

PUDYNIA *ż* → **PODYNIA** *ż*

PUDYNKA *ż* → **PODYNKA** *ż*

PUDYSZWICA *ż* → **PODESZWICA*** *ż*

PUGŁADZIĆ *dk* → **POGŁADZIĆ** *dk*

PUGÓREK *m* → **PAGÓREK*** *m*

PUGRZEBIAĆ *ndk* → **POGRZEBIAĆ** *ndk*

PUHULANKA *ż* → **POHULANKA** *ż*

PUJEMNICZEK *m* → **POJEMNICZEK** *m*

PUK *m* → **PEK** *m*

PUKACZAĆ *dk* → **POKACZAĆ*** *dk*

PUKACZAĆ SIĘ *dk* → **POKACZAĆ SIĘ** *dk*

PUKALECZYĆ SIĘ *dk* → **POKALECZYĆ SIĘ*** *dk*

PUKOCIĆ SIĘ *dk* → **POKOCIĆ SIĘ** *dk*

PUKROIĆ *dk* → **POKROIĆ** *dk*

PUKRYSZYĆ SIĘ *dk* → **POKRYSZYĆ SIĘ*** *dk*

PUKUPEK *m* → **POKUPKA** *ż*

PULA• *ż* ‘kula, nabój bojowy’ Samemu nie ma zdrowia, jaka pulia trzeba szukać, a coż
menczyca Ł67ParIII-37

[Błp pul’a Ł67ParIII-37]

PULACZKA *ż* → **POLACZKA** *ż*

PULACZUK *m* → **POLACZUK** *m*

PULANA *ż* → **POLANO** *n*

PULANKA *ż* → **POLANKA** *ż*

PULEMIOT*/ PALAMIOT• *m* ‘kulomiot, karabin maszynowy’ Jak zagrajo paliamioty [...] my do tej ukopy Żgw01Kar483 To oni pozbierali [ludzi] u rat [rząd] pastawili i z pulemiota bili Iwt06Mor125

[Dłp pul’emota Iwt06Mor125 Młm pal’am’oty Żgw01Kar483]

PULICA *ż* → **POLICA** *ż*

PULITECZKA *ż* → **POLITECZKA** *ż*

PULIWKA *ż* → **POLEWKA*** *ż*

PULIZNAĆ *dk* → **POLIZNAĆ*** *dk*

PULOWAĆ *ndk* → **POLOWAĆ** *ndk*

PUL-PUL-PUL/ PUL’-PUL’-PUL’ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kur’ Pps94Kru117 →
CIK-CIK-CIK *wykrz*

[pul-pul Pps94Kru117 pul’-pul’-pul’ Mgn73Pie175]

PULSETKA / POLSETKA *ż* ‘ściągacz w wyrobach dziewiarskich’ W99Rie72

[Młp pulsetka/polsetka W99Rie72]

PULOŻENIE *n* → **POŁOŻENIE** *n*

PUMIESZANY → **POMIESZANY**

PUMOCOWAĆ *dk* → **POMOCOWAĆ** *dk*

PUMPURYNA / POMPURYNA *ż* ‘bot. kaczeńce’ To pumpuryna, tak nazywaju u nas, tak nazywali zawsze moje rodzice Kml99Pab114 Rośnie na bardzo niskich miejscach, na bagnach, to pumpuryna, ali to prawidłowo to kaczeniec Kml99Pab115 →

KACZENIEC *m*

[Młp pumpuryna Kml99Pab114,115 pompuryna Brs01Czy100]

PUNDIEL• *m* ‘motek, zwój’ Potem w takie pundieli zwiunzuju Bjj99Ado63

[B*lm* pund’eli Bjj99Ado63]

PUNIA *ż* ‘stodoła, szopa’ Składajo [siano] do puni kiedy jest miejsca Ł67Par2-10

[M*lp* punia B32Dom252 púna Ł67ParIII-13 D*lp* puńi Ł67Par2-10]

PUNIEWOLI *ndm* → **PONIEWOLI** *ndm*

PUNIUCHAĆ *dk* → **PONIUCHAĆ** *dk*

PUNT *m* → **FUNT** *m*

PUPASKI *lm* → **POPASKI** *lm*

PUPECKAĆ *dk* → **POPECKAĆ** *dk*

PUPRZĘDUCHA *ż* → **POPRZĘDUCHA** *ż*

PUPRZYBIWAĆ *dk* → **POPRZYBIWAĆ*** *dk*

PURA *ż* ‘miara masy równa około 4 pudom’ Bywała zasieji, dawniej na pury rachowali, nie na kilogramy. Taka miara była pury nazywali. A ta pura ważyła kuło czterech pudy Dgd82Par258

[M*lp* p'ura Dgd82Par258 M,B*lm* p'ury Dgd82Par258]

PUROBIĆ *dk* → **POROBICĆ** *dk*

PURSZKINIAĆ *ndk* ‘pryskać, opryskiwać’ L07Rut195 → **PRYSKAĆ** *ndk*

[bzk purszkiniać L07Rut195]

PURUCHAĆ SIĘ *dk* → **PORUCHAĆ SIĘ*** *dk*

PURUZMYKAĆ SIĘ *dk* → **POROZMYKAĆ SIĘ*** *dk*

PURZĄDKOWAĆ SIĘ *dk* → **PORZĄDKOWAĆ SIĘ*** *dk*

PUSADZIĆ *dk* → **POSADZIĆ** *dk*

PUSADZKA *ż* → **POSADZKA*** *ż*

PUSIA ‘pół’ Jeszcze dwa i pusia dołożyłam tysienicy i kupiłam jemu maszyna K01a)Kar153

[pus’a K01a)Kar153]

PUSIELANIEC *m* → **POSIELANIEC*** *m*

PUSIELENIA *ż* → **POSIELENIA*** *ż*

PUSILNY → **POSILNY**

PUSKAĆ *ndk* 1. ‘puszczać, pozwalać iść, wypuszczać’ Matka cie puska [na wieczorynki]

Dcs13Koz392 Nu i, a tego, oni mieli w dokumentach Poliak i uoni bali sie Poliaków na front na razie puskać Brż96Mar177 A tam, to owo, jeden tam z Sandomierza, tam z oficerem tam mówili, a tam tak nie beńdzie, to to, to owo, nu i wizy tam trzy byli, tymczasowa i stała, nu, przeżywania tut w Sawieckim Sajuzie, nie puskali mnie

Skn96Mar73 Nie puskał on mnie nigdzie, choć płacz K96Saw77 Ni puskał tam chodzić przez swoją łąkę Łpt72Zda194 → **ODPUSKAĆ** *ndk* 1; 2. ‘wpuszczać, pozwalać wejść’ [...] staniewickich dzieci nie puskają na katechizma polskie Bht98Pab130 I cokolwiek trzeba dać tym, co śpiawają za stołem, bo tak – nie puskać za stołem Jsn82a)Wer253 → **PUSZCZAĆ** *ndk*; 3. ‘włączać, uruchamiać’ Tam oni idą, rozmawiają, to telewizor puska, tu co Krn96Mar117 A pani plonka tam kiedy będzie puskać? Stc96Mar79; 4. ‘wydzielać, wypuszczać z siebie’ Mocz do wody i ona puska syrość W82Rei39 ♦ Puskać czmot w oczy ‘oszukiwać, tumanić, mydlić oczy *komu*’ Puskał czmot w oczy, tumanił W96Rie86 → **CZMUCIĆ** *ndk* ♦ Puskać do szkoły ‘posyłać do szkoły’ A dlaczego nie puskać mnie do szkoły Ł67ParIII-65 Mówie, że trzeba do szkoły dziewczynki puskać Krn96Mar117 A nie, ja tu do szkoły nie puszczam mówi Krn96Mar117 → **ODDAWAĆ** *ndk* 2 ♦ Puskać tuman w oczy ‘mydlić oczy *komu*, oszukiwać’ Tak coż tuman w oczy puskaś? W99Rie76 ♦ Puskać wianki ‘puszczać wianki na wodę w noc świętojańską’ No jest niektóre w kraju, gdzie puskali, wianki, da, a w Łatgalii nie puskali ni w Łotwie Rzc98Ost-nmw9

[*bzk* puskać B32Dom252 Krn96Mar117 Brz96Mar177 puskać Stc96Mar79 p^luskac’/pusk^lac’ Łpt72Zda194 *ter1lp* pušcam Krn96Mar117 *ter2lp* puskaś W99Rie76 *ter3lp* ż puska W82Rei39 Dcs13Koz392 *ter2lm* puskać’e Ł67ParIII-65 *ter3lm* puskają Bht98Pab130 puskać Jsn82a)Wer253 puskać Krn96Mar117 *prze3lp* m puskał K96Saw77 W96Rie86 p^luskał Łpt72Zda194 *prze3lm* puskali Skn96Mar73Rzc98Ost-nmw9 Grd12Ste337]

PUSŁA ż ‘pęcherz’ Moczowa pusła L09Rut168

[*Mlp* pusła L09Rut168]

PUSŁUGIWAĆ *ndk* → **POSŁUGIWAĆ*** *ndk*

PUSTAMÓWIEC *m* → **PUSTOMÓWIEC*** *m*

PUSTAMÓWNIK *m* → **PUSTOMÓWNIK*** *m*

PUSTELNIK *m* ‘pustelnik, człowiek świątobliwy, żyjący w odosobnieniu’ ♦ Jeden jak pustelnik ‘sam, jak palec’ BL82Giu227

[*Mlp* pusteln’ik BL82Giu227]

PUSTOMÓWIEC*/ PUSTAMÓWIEC *m* ‘człowiek wiele mówiący, używający słów bez treści’ Bkb83a)Giu99 i in. → **PUSTOMÓWNIK*** *m*

[*Mlp* pustamuv’ec Bkb83a)Giu 99,100]

PUSTOMÓWNIK*/ PUSTAMÓWNIK *m* ‘człowiek wiele mówiący, używający słów bez treści’ Bkb83a)Giu99 i in. → **PUSTOMÓWIEC*** *m*

[*Mlp* pustamuvn’ik Bkb83a)Giu 99,100]

PUSTOSZ• *ż* ‘pustkowie, teren bezludny’ A wał narodu [...] tut i aż pod pustosz, tam dzie ten kamień, strasznie [dużo] narodu. I kamień taki był o tu tak, jak nie dochodząc do tej pustoszy Pps91Kru177

[Dlp pustoży Blp pustoż Pps91Kru177]

PUSTOWAĆ SIĘ *ndk* ‘być niezagospodarowanym, być pustym’ [...] ono obrabiają tam ziemia, wiecia, żeby ona nie pustoszała się L13Kar368

[war3lp *ż* pustoszała się s’a L13Kar368]

PUSTRONEK *m* → **POSTRONEK** *m*

PUSTUKAĆ SIĘ *dk* → **POSTUKAĆ SIĘ** *dk*

PUSTY•1. ‘pusty, niezapełniony’ Żgw01Kar488 → **PRÓŻNY**; 2. *rol.* ‘jałowy – o glebie’

Gnoju nie ma, ziemia pusta, ji ta trawa mocno rośnie Ł67ParII-29 ♦ Pusta pora → **PORA** *ż*

[*ż*Mlp pusta Ł67ParII-29 Żgw01Kar488]

PUSZCZAĆ• *ndk* ‘wpuszczać, pozwalać wejść’ Nie chco puścić żebraków do mieszkania, my to zawsze puszczali [...] było żebraków Słb96Mar32 → **PUSKAĆ** *ndk* 2

[*prze1lm* puścili Słb96Mar32]

PUSZKA *ż* ‘armata, działo’ B32Dom252

[Mlp puszka B32Dom252]

PUŚCIAK• *m* ‘rzecz mało ważna, głupstwo’ Ale to wszystko puściaki Bjw97Dwi121

[Mlm pus’c’aki Bjw97Dwi121]

PUŚCIĆ *dk* 1. ‘pozwolić wyjść, wypuścić’ Puścili z turmów Bjw99Ado73 → **WYPUŚCIĆ** *dk*; 2. ‘pozwolić wejść, wpuścić’ Nie chco puścić [żebraków do mieszkania] Słb96Mar32; 3. ‘skierować na naukę, posłać’ Prawda, ja puściłam do litewskiej szkoły K96Saw 75 Jak ja szesnaście lat miałam to mama puściła trocha uczysz się szyć dla siebie do Kowna K96Saw 76 To już powiedziałam od razu, choć ja nie wiem jak będą pracować, a puszcza uczysz się K96Saw75 No i puścili tutaj, no to tu wosiem klas u nas tylko była, tych już szkoły Krn96Mar118 Dzieciuka trzeba do szkoły puścić Wdk99Zie17 W Moskwie ochronka polska była dla Polaków, w Moskwie, chodzili my i wo tam nas [...] puścili do pierwszej komuńji i spowiedzi Ilk98Ost-nmw5(25) → **ODDAĆ** *dk* 4; 4. ‘włączyć, uruchomić’ Ja to radio puszcze z Polski i słucham K02Zie138; 5. ‘umieścić coś w środku, wewnątrz czegoś’ I do tych wałków puścisz pu garści i znowu bieżysz Bjw99Ado63 ♦ Puścić czerwonego pietucha → **PIETUCH** *m* ♦ Puścić mimo głąz *co* ‘puścić coś mimo uszu’ L82Roj239

[*bzk* puścić L82Roj239,240 puścić Wdk99Zie17 pus’c’ie’ Słb96Mar32 *prze3lp* *ż* pus’c’iłam K96Saw75

pus'c'ila K96Saw 76 *prze3lm* puścili Ik98Ost-nmw5(25) pus'c'i'i Krn96Mar118 Bjj99Ado73 *przy1lp*
puszcza K96Saw75 pušče K02Zie138 *przy2lp* pús'ciš Bjj99Ado63]

PUŚCİLKA *ż* → **PODŚCIÓŁKA*** *ż*

PUŚNIA *ż* 'zaspa śnieżna' L07Rut195 → **HURBA** *ż* 1

[Mlp pus'nia L07Rut 195]

PUT' PUT' *wykrz* 'okrzyk przywoływania kur' Jak kury, to wołali put' put' put'

Trk06Rut365 U nas to i put'-put' i cik-cik kury wołali Trk06Rut365 → **CIK-CIK-CIK**
wykrz

[puť puť W82Tur92,93 Trk06Rut365]

PUTAĆ *ndk* 'płatać, mylić jedno z drugim' B32Dom252 → **PLĄTAĆ** *ndk*

[bzk putać B323Dom252]

PUTARĆ *dk* → **POTARĆ** *dk*

P~~U~~TI-P~~U~~TI-P~~U~~TI *wykrz* 'okrzyk przywoływania kur' → **CIK-CIK-CIK** *wykrz*

[púťi púťi pú Mgn73Pie175]

PUTIA *ż* 'kura' Daj putiam W82Tur 92

[Mlp puťa W82Tur92 Clm puťam W82Tur92]

PUT'KA *ż* 'zdr od putia – kurka' A czy wypędziła put'ki? W82Tur93

[Mlp puťka W82Tur93,112 Blm puťk'i W82Tur93]

PUTRACAĆ *ndk* → **POTRACAĆ** *ndk*

PUWIATKA *ż* → **POWIATKA** *ż*

PUWIEDZIEĆ *dk* → **POWIEDZIEĆ** *dk*

PUUDKRAJAĆ *dk* → **POODKRAJAĆ*** *dk*

PUWIETRZA *ż* → **POWIETRZA** *ż*

PUWOŁAĆ *dk* → **POWOŁAĆ** *dk*

PUWSTANIA *ż, n* → **POWSTANIA** *ż, n*

PUZNAJOMIĆ SIĘ *dk* → **POZNAJOMIĆ SIĘ** *dk*

P~~U~~ZYR / P~~U~~ZYR *m* 1. 'zbiornik na naftę w lampie' Knot wyciąga nafta z puzyra

Łpt72Zda194 → **KUBINEK** *m*; 2. 'zabawka z wysuszonego i nadmuchanego pęcherza zwierzęcego' Wysuszony puzyr jest taki lutki jak pióra Łpt72Zda194

[Mlp puz'yr/p'uzyr Dlp puz'yra Łpt72Zda194]

PYCHA *m, ż* 'człowiek zarozumiały, mający wysokie mniemanie o sobie' Bkb83a)Giu87 →

DUMNY

[Mlp pyχα Bkb83a)Giu87]

PYCHAK *m* ‘człowiek zarozumiały, mający wysokie mniemanie o sobie’ Bkb83a)Giu100 → **DUMNY**

[Mlp pyχak Bkb83a)Giu 100]

PYL *ż* → **PYL¹** *m*

PYLIĆ *ndk* ‘kurzyć, rozsiewać kurz’ B32Dom252

[bzk pylić B32Dom252]

PYLINKA *ż* ‘pyłek, cząsteczka pyłu’ B32Dom252

[Mlp pylinka B32Dom252]

PYLĲ-PYLĲ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kur’ Na kury wołać można: cip-cip albo pylĲ-pyli

Łpt72Zda194 → **CIK-CIK-CIK** *wykrz*

[pyl’li-pyl’li Łpt72Zda194]

PYLŚĆ *ż* → **PILŚĆ** *ż*

PYL¹ *m, ż* / **PYL** *m, ż* ‘kurz, pył’ Pył do góry podniewszy się Bkb84Ado14 Skąd ta pyl bierzy sie Ł67ParIII-59

[Mlp pyl B32 Dom252 pyl’ Ł67ParIII-59 pył Bkb84Ado14]

PYL² *m* ‘zapał, niepohamowana chęć’ B32Dom252

[Mlp pył B32Dom252]

PYLKI ‘zapalczywy’ B32Dom252

[mMlp pyłki B32Dom252]

PYRNIK *m bot.* ‘perz’ Pyrnik ni wyschni i ni zgniji, zawsze odżyji, jego tylko spalić

Łpt72Zda194 Kawaleczek dyrwanu pyrnikiem porosszy Bkb84Ado16

[Mlp p^lyrnik Łpt72Zda194 p^lym’ik Wdz71Giu321 Nlp pyrnikiem Bkb84Ado16]

PYRSKAĆ *ndk* ‘pryskać’ B32Dom252 → **PRYSKAĆ** *ndk*

[bzk pyrskać B32Dom252 p^lyrskac’ Łpt72Zda194]

PYSZLIWY 1. ‘zarozumiały, mający wysokie mniemanie o sobie’ Bkb83a)Giu100 →

DUMNY; 2. ‘wybredny’ Bkb83a)Giu100 → **GARNY¹**

[mMlp pyśl’ivy Bkb83a)Giu100]

PYSZNY 1. ‘zarozumiały, mający wysokie mniemanie o sobie’ Bkb83a)Giu87 i in. →

DUMNY; 2. ‘wybredny’ Bkb83a)Giu87 i in. → **GARNY¹**

[mMlp pyśny Bkb83a)Giu87,88]

PYTAĆ *ndk* co, o czym, u kogo ‘pytać o co, o kogo’ Pyta prawidła o częściach mowy

W01Mas102 → **PYTAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk pytać K02Kar245 ter3lp pyta W01Mas102]

PYTAĆ SIĘ• *ndk* o czym, u kogo ‘pytać’ I pyta się u Gieni, kto z rodziny przyjechał
Obc99Rie84 → **PYTAĆ** *ndk*

[ter3lp pyta się W01Mas102 pyta s’ e Obc99Rie84]

PYTANIE• *n* o czym ‘pytanie o kogo, o co’ Nauczycielka zadaje pytania o przyimku
W01Mas104 ♦ Dać pytanie ‘zadać pytanie, zapytać’ Jak dasz pytanie, to uon odpowie, a
nie dasz pytania, to uon i koncza mowa Pps01Kar183 ♦ Wzbudzić pytanie →
WZBUDZIĆ *dk* ♦ Zadawać się pytaniem → **ZADAWAĆ SIĘ** *ndk*

[Mlp pytanie B32Dom267 Pps0Kar183 Dlp pytan’a Pps01Kru183 Blp pytania W01Mas104 Nlp pytaniem
B32Dom267]

PYTLOWANY ‘pytlowy, przesiany przez specjalne sito’ Mąka pytlawana pukazała się u nas
już po tamtej wojnie Łpt72Zda194

[mMlp pytl’ov^lany Łpt72Zda194 zMlp pytlav^lana Łpt72Zda194]

R

RABEŃKI / RABIŃKI ‘zdr od raby, pstrokaty’ Wtr82Saw73

[mMlp raben’k’i Bkb83a)Giu100 r^la^lbiŃki Wtr82Saw73]

RABINIK *m bot.* ‘przytulnia żółta’ Brs01Czy101

[Mlp rab’i^lnik Brs01Czy101]

RABIŃKI → **RABEŃKI**

RABY 1. ‘pstry’ Był dziad i baba, mieli krówka raba Łpt72Zda195; 2. ‘piegowaty, dziobaty’
B32Dom252 → **JASKÓLOWATY**

[mMlp raby B32Dom252 Bkb83a)Giu86 r^laby zM,Blp r^laba Łpt72Zda195]

RACHMANY *dawne* ‘oswojony, swojski, potulny’ B32Dom252

[mMlp rachmany B32Dom252]

RACHOTAĆ *ndk* → **RECHOTAĆ*** *ndk*

RACHOWAĆ *ndk* ‘uważać za kogo, za co’ Roczny żreback też jeszcze nie koń, takiego
można rachować że konik Ł84Par142 → **LICZYĆ** *ndk*

[bzk ra^lχovac’ Ł84Par142]

RACHWIJA *ż* → **REKWIJA*** *ż*

RADIKUL *m* ‘damska torebka’ W99Rie72

[Mlp radikul W99Rie72]

RADJA•ż / **RADJO**• *n rzadko* ‘odbiornik radiowy’ On radji bardzo słucha Bjw97Dwi36 No, do radji prowad jakiś [robili] Jrz99Pab94 Na cały świat msza święta słuchają ludzie z radji, bo już z telewizora, to nic nie dosłyszysz się po polsku, tylko z radji [...]. Msza święta to zawsze słucham z radji z Polski Mcl99Pab154 Teraz sami przez radio mówio, słysze Jrz99Pab94 [...] o sami teraz po radju [mówili] [...] Jrz99Pab95 ♦ Po radju ‘przez radio’ A potem to już po radiu słyszeliśmy, jak tam było Isz96Mar196 Pa radii msza odprawuje teraz w kościele [po białorusku], a tak ładnie modłoń się [...] Ncz02Koz67 W Mińsku ksiondz odprawiał [mszę] i po radiu po tym Isz96Mar197 Jrz99Pab95

[żDlp radji Jrz99Pab94 Mcl99Pab154 rad’ji Bjw97Dwi36 nBlp radjo Jrz99Pab94 nMslp rad’ju Jrz99Pab95]

RADJO ż → **RADJA** *n*

RADNIA ż → **RODNIA*** ż

RADYSKA ż → **REDYSKA*** ż

RADZI *czego* ‘z powodu *czego*, ze względu *na co*’ Radzi żywioły W99Rut40

[radz’i W99Rut40]

RADZIUHA• ż ‘gruba mocna tkanina domowego wyrobu z lnu i konopi’ Siedzenia na bryczce pokryta radziużą W96Rie101

[Nlp radziużą W96Rie101]

RADZIUŻKA ż ‘*zdr* od radziuha’ W96Rie101

[Mlp radziużka W96Rie101]

RADZYNKA ż → **RODZYNKA** ż

RAGANA ż ‘wiedźma’ Prawdziwa ragana, lata, krzyczy Bjw97Dwi121 → **WIEDŹMA** ż

[Mlp ragana Bjw97Dwi121]

RAGOJSZA *m, ż kulin.* **1.** ‘chleb z pszennej mąki’ Ragojsza – to pszenna mąka i w żarnach mleta. Ragojsza nazywalim, że ona taka gruba monka L10a)Rut344; **2.** ‘chleb z dodatkiem mąki gryczanej’ Ragojszy piekli z gryczanej monki. Piekli taka ragojsza, robili taka słoducha parzona, żytnia monka [...] i dobawłali gryczano monka, zamieszali, ona była z dwóch zbóżów. Ragojszy, żytnia monka, potym gryczana monka sypie, ciemny, i nazywają się ragojszy Trk06Rut363 Na Wszystkie Święty ragojszy pieko, Zaduszny Dzień to wszystkie na mogiły ido, świeczki stawio, chti idzi, to niesi tego ragojszy L10a)Rut344 → **ROGOJSZ** *m*

[Mlp ragojsza L07Rut191 L10a)Rut344 Blp ragojsza M,Blm ragojszy Trk06Rut363 L10a)Rut344]

RAGUCI *lm* ‘duże sanie gospodarskie’ Zimo byli sani, raguci nazywali, to takie już proste raguci, te które nawóz wozić, siano wozić. [Zimą] w raguciach i w saneczkach. Raguci, to drzewa woz nałożysz, tak wszystkiego, a saneczki tylko tam przejechać, czy do Kościoła, czy u gościna. Drzewa wozić to raguci Igl04Rut430

[Mlm raguci W82Tur97 Igl04Rut429 Mslm w raguciach Igl04Rut429]

RAGULKA *ż* ‘imię krowy’ To ragulka, to ryzulutka, to grazulka rozmajitych jimiów krowy majo Trk06Rut362

[Mlp ragulka Trk06Rut362]

RAHACZ *m* → **ROGACZ*** *m*

RAHOTAĆ *ndk* → **RECHOTAĆ*** *ndk*

RAHOŹKA → **ROGOŹKA*** *ż*

RAJON *m* → **REJON** *m*

RAK *m* **1. zool.** ‘rak – skorupiak’ L82Roj239; **2. med.** ‘rak, nowotwór złośliwy’ W

Ejszyszkach w szpitalu umar, z raka Pps91Kru175 ♦ Ni rak ni ryba’ni to ni owo’

L82Roj239 ♦ Ty taki i ja taki – pójdziem z tobo łowić raki Pab-nmw

[Mlp rak L82Roj239 Dlp raka Pps91Kru175 Blm raki Pab-nmw]

RAKIEĆ / RAKIAĆ* *m* ‘przyrząd do nawijania nici, przędzy’ Przy rakiaciu; trzy rakiaci W82Tur98

[Mlp rakieć W99Rie72 rak’ec’ Mslp rakaću Mlm rakaći W82Tur98]

RAKIETA* *ż* ‘fajerwerk’ To już rakiety rzucają, strzelają, i już jak ksiondz śpiewa gloria, dzwoni Isz9Mar190

[Blm rakety Isz96Mar190]

RAKIETNY* *woj.* ‘rakietowy’ I tu zrobili, jak tam, rakietna baza, tam największe bunkiery postavili K02Kar303

[żBlp rak’etna K02Kar303]

RAKOWY ‘przym od rak; tu: onkologiczny’ Bjw96Mar125 ♦ Szpital rakowy →

SZPITAL *m*

[mMlp rakovy Bjw96Mar125]

RAKRUTY *lm* → **REKRUTY*** *lm*

RAMA *ż* ‘rama, obramowanie obrazu’ Bkb73Giu114 i in. → **OPRAWA** *ż*

[Mlp ‘rama Bkb73Giu114]

RAMIĄCZKA *lm* ‘kawałki materiału wszyte na ramionach koszuli męskiej’ Wdz71Giu320 i in.

[Mlm ram'ončka Wdz71Giu320]

RAMIEŃ *m* 'ramię, bark' Lewy ramień W82Tur64 → **PLECO** *n*

[Mlp raień Orn73a)Masl89 W82Tur64]

RAMIONA¹ *ż* 'ramię, bark' Prawa ramiona W82Tur64 Na jedna ramiona wziął kosz, na druga kosa Łpt72Zda195 → **PLECO** *n*

[Mlp rańona W82Tur64 Blp rań'ona Łpt72Zda195]

RAMIONA² *lm* 'plecy, tylna górna strona tułowia' B32Dom252 → **SPINKA** *ż*

[Mlm ramiona B32Dom252]

RAMKI *lm* 'ograniczony zakres czego, ramy, granice' B32Dom252 ♦ W ciasnych ramkach 'w ścisłych granicach' B32Dom252

[Mlm ramki Mslm ramkach B32Dom252]

RANA *ż* 'zranienie, uszkodzenie ciała' B32Dom251 ♦ Przyczynić rany →

PRZYCZYNIĆ *dk*

[Blp rany B32Dom251]

RANDELEK *m* → **RONDELEK*** *m*

RANEK• *m bnac* 'początek dnia, rano, ranek' Brł73Sud 194 i in. ♦ Na ranku 'rano' To często w radio śpiewają. [...] piąta godzina na ranku B96Stra197 Wo już dzisiaj zaroszczynić koło obiadu, a nawet i na ranku Orn73b)Mas215 Na ranku jak mamusia wstaje, to zbiera ze stołu i szuka jakie ziarneczki bendu na stole, to jęczmieniu, to żyta. To taki bendzi urodzaj W99Rut97 Sylwestry był do nas na ranku zajszedzsy W82a)Tek291 Często dla tatusia przynoszon, że o ta noc Niemcy pojadon menszczyn zbierać, i my nie spaliśmy w domu. Na ranku wstaliśmy, mamusia rano wyszła, jadon dwa policyjskie Pnk01Kar420 Wypalim ciaplicy wieczorem i na ranku Brł73Sud 194 Potem nie mogę zasnąć, a na ranku boli mnie głowa L96Męd84 → **PORANEK** *m*

[Mslp na ranku B96Stra197 L96Męd84 Pnk01Kar420 na ranę Orn73b)Mas215 W82a)Tek291 W99Rut97 na r'anku Brł73Sud 194 Jsn82Wer149]

RANIEC *m* 'tornister' B32Dom252 → **SUMKA** *ż 2*

[Mlp raniec B32Dom252]

RANIEJ / **RANIJ** *ndm stw* → **RANO**² *ndm*

RANIEŃKO / **RANINKO** *ndm* 'bardzo rano, o świcie, raniutko' Ranieńko jechali, bywała jeszcze szarówka, to wyjeżdżali i jedzim W99Rut98 Rāninko udzieli się i poszli na rataty Łpt72Zda195

[ranieńko W99Rut98 r'ańiņko/r'ańiņka Łpt72Zda195]

RANIONY *rzecz m* ‘ten, który odniósł rany, ranny’ Tam, mówił, i ranione i uwięzieni byli
Krs99Ost111 Nie bój się, bo Poliaczy nie zabijają ranionych Krs99Ost110

[*mMlp* raniony Krs99Ost110 *Mlm* ranione Krs99Ost111 *Dlm* ranionych Krs99Ost110]

RANKAWA *ż* → **RĘKAW** *m*

RANKAWICA *ż* → **RĘKAWICA** *ż*

RANNIEJSZY *stw* → **RANNY**

RANNY **1.** ‘odbywający się rano, poranny’ Ida na msza ranna Łpt72Zda195 i in.; **2.**

‘wczesny’ Tego roku mroz ten takirany wyszed Klr01Kar321

ranniejszy a) ‘ranny, poranny’ B32Dom252; b) ‘wcześniejszy’ A które raniejsze, jeżeli na
słonce [jagody], to już jest Jsn82a)Wer255

ranszy *stw* ‘wcześniejszy’ Bo uona konczywszy polska szkoła w tamtych rańszych latach w
Datnowie Włj01Kar352

samy rańszy *stnw* ‘najwcześniejszy’ Czaromcha [...] ta jest sama rańska Ł67ParIV-11

[*mMlp* r'anny Łpt72Zda195 rany Rsz01Kar321 *zB/p* r'anna Łpt72Zda195 *Mlm* rańjša Jsn82a)Wer255
stnw mMlp ranniejszy B32Dom252 *stnw zMlp* sama rańska Ł67ParIV-11 *Mslm* rańšyx Włj01Kar352]

RANO¹ *n* ‘wczesna pora dnia, rano, ranek’ Krs99Ost110 → **RANEK** *m* ♦ Pod rano ‘nad
ranem’ No, pod rano przypelz jakiś kozak jeden raniony i bardzo się przestraszył, że do
Polaków trafił Krs99Ost110 ♦ Z rania/z ranu ‘rano, z (samego) rana’ Teraz wieczorem
idziemy, że z ranu tam pełno w kościele Rzc98Ost-nmw11 Siana ta cała zgrabialim i
niesim z rania dla żywioł, pościelim wszystkim im już, święta Kłw01Kar526 Poszłam z
rania du krowy Kłw01Kar526 Z rania do domu wracami K02Kar160 Czwarta gudzina z
rania, czakami K02Kar160 Z ranu ja ide na praca Rzc98Ost-nmw36 I wieczorem późno, i
z ranu rano jidziesz, różnie bywa Rzc98Ost-nmw36

[*Dlp* z rańa Użp01Kar260 z ranu Rzc98Ost-nmw36 *B/p* rano Krs99Ost110]

RANO² *ndm* ‘wcześnie’ Tatuś rano pogib Brs02Rie52 Uojciec rano umar, nu i ta matka już
została sia Użp01Kar262

raniej / **raniej** / **ranij** *stw* **1.** ‘dawniej, w przeszłości’ A raniej już tego starszego [syna] to
długo dzieci w szkole drażnili Bht98Pab176 Wszędzie ścieżeczki byli takie, jakoś
przeważnie raniej krowy paśli pod Niemnem Bht98Pab188 Raniej to byli pod zaborem
polskim. Polska żesz była, aż do Mińska B96Kol190 A raniej co było, trzeba kolejki stać
Wdz95Czy87 To w czternastym roku my wyjechali, a to ranij że było, ta w roku może
jakim dzisiątym Ilk98Ostnmw23 Przeżyli dużo czego [...] jak tak wspomni sie jak raniej
była, jak ranij była, a jak teraz Ilk98Ostnmw26 Raniej ludzi kosili sierpem Bjj99Ado57

Mówili ranij kiedyś, ranij to mówili, że to w jedna niedziela była polska [msza] Bj99Ado72 [Szkola] polski była, polski była raniej, szkoła była Pk196Mar49 My raniej, tak póki dzieci małe byli, to jeszcze po polsku tak cały czas my rozmawialiśmy, no a później tak stópnioowo poszło już, rosyjski cały czas ten jenzyk Pdg99Ost298 Jak raniej byli kołchozy, wie przyjeżdżali tutaj, dostawali domy i żyli młode [...] Kmn99Kar86 Dzieci już po polsku, bo raniej, gdzie byli te ruskie klasy, to już więcej po rusku, a teraz po polsku Kmn99Kar87 Raniej tutaj wapszcze po litewsku mało kto i gadał K02Kar328 Jak my raniej kosilim, podbieralim i stawilim w takie mendli K02Kar328 A raniej dziesięć ludzi jakich, dwie bryki, koni po para założone Mtr01Kar239 Raniej służyli w majontku nasze przodkowie Ł67ParIII-2 A raniej rozmawiali po polsku Ł67ParIII-2 To rosni, nu ni tak, raniej lepiej rosła Ł67ParII-29 → **DAWNIEJ** *ndm*; 2. ‘przed czymś, co miało miejsce’ Chtóren raniej przyjedzi Wdk01Kar247 Szejset lat raniej ochrzcił, to oni znaczy, że kulturę raniej mają K99Zie31 To było jeszcze raniej, przed wojno K96Saw75 On raniej wyjechał do Ameriki Bj99Ado67 Raniej trzeba myśleć Bjw97Dwi121 Raniej nikogo nie było Brs02Rie52Dcs13Koz392 Przy samym gościncu Stankiejcz żył, też polski, dość tylko raniej, jak ja jeszcze niezrosły byłem Bj99Ado68 ♦ Dość raniej/ więcej raniej ‘znacznie wcześniej’ To już tu więcej raniej jeszcze przed wojną to tu i Litwinów nie była K99Zie15 ♦ Od raniej ‘od zawsze, od dawnych czasów’ Wszystka rodzina, mama tatuś po polsku rozmawia i Polacy byli od raniej i dziadulki, no to i ja musze po polsku K99Zie14 **ransze / transzej / raniej** *ipu* ‘dawniej’ Na Dworzańskiej [ulicy], ona ransze, raniej ona tak nazywała się Rzc98Ost-nmw35 No oni to ransze nazywali się szlachty, ja nie wiem czego Ind99Ost297 Ranszej byli ludzi, [którzy] wiencej chudzili do kościoła, taraz nie ma zawszyskim, młodziaż nie jidzi K02Kar303

[rano Rzc98Ost-nmw96 Użp01Kar262 Brs02Rie52 ransze Ind99Ost297 ranšej K02Kar303 *stw* raniej B32Dom252 Wdz95Czy87 B96Kol189,190 Bjw97Dwi121 Bht98Pab176,187,188 Pdg99Ost298 Gsp99Ost301 rańej Pk196Mar49,50 K96Saw75 K99Zie14,15,31Hk98Ost-nmw 23,26 Kmn99Kar84, 86,87 Wdk01Kar243,245,247 Brs02Rie52 rán'ej/rán'ej Bj99Ado57,58,67,68,76 rańej/ra'ńej K02Kar328 rāńij/rān'ij Bj99Ado72 ráńej Ł67ParIII-2 ráńij Ł67ParII-29 r'lańij Dgd82Par258 rańej Hk98Ost-nmw23ran'iej Ncz02Koz64 rań'ej Bjw97Dwi32 ra'ńej Mtr01Kar239 rán'ej Bj99Ado68 ranše/rańej Rzc98Ost35]

RANSZE → **RANO²** *ndm*

RANSZEJ *stw* → **RANO²** *ndm*

RANSZY → **RANNY**

RAPUCHA / RAPUGA / RAPUHA *ż* → **ROPUCHA*** *ż*

RASADA *ż* → **ROZSADA*** *ż*

RASALENIA *ż* → **ROSOLENIA** *ż*

RASALENKA *ż* → **ROSOLENKA*** *ż*

RASCHLASTAĆ *dk* → **ROZCHLASTAĆ** *dk*

RASCIAPA *m, ż* ‘niezdara’ W96Rie101 → **APIKUŁA** *m, ż*

[Mlp rasciapa W96Rie101]

RASZOSKA / **RAZCZOSKA** / **ROSZCZOSKA** *ż* ‘grzebień’ W Turgieliach sprzydawali
razczoski z blachi Łpt72Zda196 → **GRZEBUSZEK** *m*

[Mlp razczoska B32Dom253 roščoska Brs02Rie52 rasč'oska/rašč'oska B/m rošč'oski Łpt72Zda196]

RASIEJA *ż* → **ROSIEJA** *ż*

RASIEJSKI → **ROSYJSKI**^{1*}

RASIJSKI → **ROSYJSKI**^{1*}

RASKAŁYCHAĆ *dk* → **ROZKOŁYCHAĆ** *dk*

RASKĄSIĆ *dk* → **ROZKĄSIĆ** *dk*

RASKOŁ *m* ‘łobuz, chuligan, niegrzeczny chłopiec’ Ot Mieczka raskoł, wszędzie wlezi i zła
narobi Łpt72Zda195 → **ANTYCHRYST** *m* 2

[Mlp rask'oł Łpt72Zda195]

RASKRYWAĆ *ndk* → **ROZKRYWAĆ** *ndk*

RASPORKA *ż* → **ROZPORKA*** *ż*

RASPUSTNY → **ROZPUSTNY**

RASSROCZKA* / **ROSROCZKA*** / **RAZSROCZKA** *ż* ‘rozłożenie na raty’ B32Dom253 ♦
Na rozsrocza ‘na raty’ W99Rie62 ♦ W razsroczkę / na rozsroczkę ‘na raty’ B32Dom253

[Mlp razsrocza B32Dom253 Blp rossroczkę B32Dom253 rozsrocza W99Ri262]

RASTŁUKĆ *dk* → **ROZTŁUKĆ** *dk*

RASTRIEPAĆ *dk* → **ROZTRZEPAĆ*** *dk*

RASYJA *ż* → **ROSIEJA** *ż*

RASZCZYNA *ż* → **ROZCZYNA** *ż*

RASZKA / **RIASZKA** *ż* 1. ‘szaflik, kubeł na pomyje’ B32Dom253 i in.; 2. *dezapr.* ‘szeroka
twarz’ Gęba jak raszka Kmj96Pab-nmw

[Mlp raszka B32Dom253 raszka/riaszka Wn00Daw100 raška Kmj96Pab-nmw]

RASZOTKA *ż* → **RESZOTKA** *ż*

RASZPEL / **RASZPIEL** / **RASZPIL** *m* ‘pilnik, zdzierak do drewna i skór’ Kupyta musza
zawsza raszpielam puwyrównywać, żeby za pudkowa ni wystawała Łpt72Zda195

[Mlp raszpil W99Rie72 r'ašpel Mslp rašp'elam Łpt72Zda195]

RATIELUKI *lm* 'kółka w krosnach' W82Tur92

[Mlm ra'eluki W82Tur92]

RAUDONICZEK• *m bot.* 'zdr od raudonik' Raudoniczki, borowiczki, grzybki to ja nie marynowałam, suszyłam K02Kar314

[Mlm raudoničk'i K02Kar314]

RAUDONIK• *m bot.* 'grzyb – koźlarz czerwony' Nu raudoniki jest, a wiencej tam, jakie tam, susza, zgotują które młodsza K02Kar314

[Mlm raud'ońik'i K02Kar314]

RAUGIENIA *ż* → **ROUGIENIA** *ż*

RAUGIENI *lm* → **ROUGIENI** *lm*

RAZ *m* **1.** 'w liczeniu – raz, jeden' Ł67ParI-67 i in.; **2.** 'jednokrotnie, raz' Drj96Mar28 i in.

♦ Drugi raz 'czasem, czasami' Tak ja mówie drugi raz, aż tu Rosija tam u Łotwi [...]

Drj96Mar28 Ale jeżeli (wnuk) tam nie powie co już dobrze, drugi raz zaśmieje się chto, a nie będę mówić K99Zie16 Ja pomyślia drugi raz, może dalekie krewne Mtr01Kar238 [...]

ji to drugi raz i sutka nie wykiszym Kłw01Kar517 Drugi raz pomyślisz, żeby choć dzie przed smiercio pożyć Obc99Rie82 Drugi raz zapominam nawet, kiedy niedziela

Mjs73Ana178 Trzeba drugi raz, i nie ma Glt99Pab180 Ot ptaszeczka, jeżeli ot jedzisz, i drugi raz do maszyny jak da się do okna [...] L13Kar366 ♦ Inny raz 'niekiedy, czasami'

Inny raz jest to takim po prostu dla nich natchnieniem dążyć do czegoś W01Mas129 Tak inny raz mówi, że du tego nadojadszy jest ta biednota Dgd82a)Par211 Już tak inny raz wot moja mama mówiła Ł67ParII-4 Inny raz tuty studenty taki przyjado Ł67ParII-41 A teraz

kukuruza jinnyj raz narośni taka, że jak lias Ł67ParII-29 ♦ Jak któren raz 'jak kiedy, jak wypadnie' Nu, tak i robim co już przychodzi się, jak ktoren raz Ł67ParI-70 ♦ Jak w sam

raz 'akurat, właśnie wtedy' A ona raz tam była, jak w sam raz nałożyła jego marynarkę, biegła za im, córka była nie w domu Drj96Mar30 [...] to jej na Zofji pietnaście jak w sam

raz spełniło się pietnastego maja Drj96Mar30 ♦ Już raz 'skoro już' Już raz Polska

wypuściła swoją encyklopedię i swoja gramatyka i ona nie przerabia [nie zmienia faktów]

K99Zie31 ♦ Każdy raz 'za każdym razem' Nu i nie kuźdyj raz uda sie, a teraz osóbnie to nie ma takich farbów prawidłowych Drn73b)Par214 ♦ Od razu 'zrazu, na początku' Od

razu anioł pański śpiewamy, a później tak rozmaite piosenki śpiewamy Rkw96Mar56 ♦ W ten raz 'w tym czasie' On bierze za krzyż, w ten raz westchnie, podbije oczy w góra

Pps91Kru180 ♦ W tydzień, miesiąc, rok raz ‘raz na tydzień, na miesiąc, raz do roku, raz dziennie’ B32Dom265

[Mlp raz B32Dom265 Drn73b)Par214 Mjs73Ana178 Drj96Mar28,30 K99Zie16,31 W01Mas129,134 Glt99Pab180 Obc99Rie82 ras Mtr01Kar238, Kłw01Kar517 rás Ł67ParI-67,70 Dlp od razu Rkw96Mar56 Mlm razy K01a)Kar157 Blp raz Pps91Kru180]

RAZAK / ROZAK / ROZAK *m* **1.** ‘mokradło, bagnisty teren’ Rojsty byli, bagny z hajerem, to była razaki Trk06Rut367 → **BŁOTNIK** *m*; **2. rol.** ‘część tnąca umieszczona przed lemieszem pługa’ Wdz71Giu323

[Mlp razak/rozak Wdz01Czy101 różak/razák Wdz71Giu323 Mlm razaki Trk06Rut367]

RAZBIWAĆ *ndk* → **ROZBIWAĆ** *ndk*

RAZBURYĆ *dk* → **ROZBURZYĆ*** *dk*

RAZCZOSKA *ż* → **RASCZOSKA** *ż*

RAZDALEKO *ndm* ‘bardzo daleko’ Tak my daleko razdaleko Smw01Kar284

[razdal’eko Smw01Kar284]

RAZDARĆ *dk* → **ROZDARĆ** *dk*

RAZDUĆ *dk* → **ROZDUĆ** *dk*

RAZEM *ndm* ‘jednocześnie’ Krzesna matka jeszcze razem była i ciotka Wdg01Kar442

[razam Wdg01Kar442]

RAZGINIE *lm* → **REZGINIE*** *lm*

RAZGRABAĆ *dk* → **ROZGRABAĆ** *dk*

RAZŁANCZAĆ *ndk* → **ROZŁĄCZAĆ** *ndk*

RAZMIESIĆ *dk* → **ROZMIESIĆ** *dk*

RAZOMKNAĆ SIĘ *dk* → **ROZEMKNAĆ SIĘ*** *dk*

RAZOWY* / **ROZOWY** / **RUZOWY** ‘razowy, z razowej mąki’ Na co dzień chleb rozowy najlepszy Łpt72Zda198 O już [o tej porze] zaczynają przyjeżdżać, przychodzą na mleczko, na mleczko, na zsiadłe mleko, to na rozowy chlebek, zawsze przyjeżdżali Bht98Pab189 On monka rozowa mieli Orn73a)Masl83 Z żytniej monki, jeżeli robisz już ruzowy [chleb], też na ruzowy zmielo Pdz01Kar477

[mMlp rozowy W83Tur17 roz’ovy/ruz’ovy Łpt72Zda198 mBlp rozowy Bht98Pab189 rúzovy Pdz01Kar477 żM,Blp rozowa Orn73c)Masl83]

RAZPAWIADAĆ *ndk* → **ROZPOWIADAĆ** *ndk*

RAZPORKA *ż* → **ROZPORKA*** *ż*

RAZRZUCIĆ *dk* → **ROZRZUCIĆ*** *dk*

RAZSROCZKA *ż* → **RASSROCZKA*** *ż*

RAZSZPILIĆ *dk* → **ROZSZPILIĆ** *dk*

RAZTREPAĆ *dk* → **ROZTRZEPAC*** *dk*

RAZTRZĘSAĆ *ndk* → **ROZTRZĄSAĆ** *ndk*

RAZWAŁKI *lm* → **ROZWAŁKI** *lm*

RAZWEDŹGAĆ *dk* → **ROZWEDŹGAĆ** *dk*

RAZWIEDKA* / **ROZWIEDKA** *ż* ‘zwiad, rozpoznanie’ To o ty Niemcy szedli, a partyzany tego człowieka przepuścili, który szed jak rozwiedka, a ich cop, i zaczęli bicca
Wdz73Cze202

[Mlp rôzv'letka Wdz73Cze202]

RAZWÓD *m rol.* ‘drążek, za pomocą którego wydłuża się wóz’ Dłuższy razwód założ,
będzim kłody wozic Łpt72Zda196

[Blp razv'ot Łpt72Zda196]

RAZY *ndm przy mnożeniu, określaniu krotności* W ile razy więcej B32Dom264 O ile razy więcej B32Dom236 Ona dwa razy na tydzień chleb pieczy K01a)Kar157

[razy B32Dom236,264 K01a)Kar157]

RAZZIAWIAKA *m, ż* → **ROZDZIAWIAKA** *m, ż*

RAZZIAWIĆ *dk* → **ROZDZIAWIĆ** *dk*

RAŹDZIAWIACHA *m, ż* → **ROZDZIAWIAKA*** *m, ż*

RAŹGINI *lm* → **REZGINIE*** *lm*

RĄBAĆ *ndk* **1.** ‘rozłupywać na kawałki czymś ostrym, rąbać’ B32Dom253 i in.; **2.** ‘zabijać siekierą, ostrym narzędziem’ No, ale gdziekolwiek kupio te stare [kury], to rombio
Bjw99Pab133 ♦ Rąbać cukier ‘rozłupywać głowę cukru’ B32Dom253 ♦ Rąbane kotlety →
KOTLETA *ż*

[bzk rąbać B32Dom253 *ter3lm* rombo Bjw99Pab133 *ibtMlm* rąbane B32Dom253]

RĄCZKA *ż* **1.** ‘uchwyt, trzonek’ B32Dom253; **2.** ‘obsadka, trzonek do którego wkłada się stalówkę’ W99Rie72 ♦ Rączka drzwi ‘klamka’ Kot na roncezka skoczy i drzwi odkryji
Bjw97Dwi121 ♦ Rączka noża ‘trzonek’ B32Dom253 ♦ Rączka od garnka ‘ucho, uchwyt garnka’ B32Dom253 ♦ Rączka od pióra ‘obsadka’ B32Dom253

[Mlp rączka B32Dom253 W99Rie72 Blp roŋčka Bjw97Dwi121]

REAKCJONIER *m dawne* ‘wstecznik, reakcjonista’ B32Dom253

[Mlp reakcjonier B32Dom253]

RECEPT *m* / **RECEPTA*** *ż* **1.** ‘pisemne zlecenie lekarza na lek, recepta’ Recept wypisała
Bjw97Dwi40 A jak tak co wypiszo, no tak co to, receptam żesz nie beńdziesz leczyć [...] a

teraz zupełnie nie ma, mówi, i na Litwie tych lekartwów Stc96Mar78 Przychodzą ludzie z receptami i nieraz, jeżeli zwykłe leki, które można bez recepta, to dajemy i bez recepty W01Mas37 Piotrowski dobry lekarz, dał mnie recept amerykański W86Tek188; **2.** ‘przepis’ Smaczne ciastka, poprosze o recept Ł95Kar42 Poeta proponuje skorzystać z tego receptu szczęścia Wn99Dwi145

[mM,Blp recept W86Tek188 Bjw93Dwi39 Bjw97Dwi40 mDlp receptu Wn99Dwi145 bez recepta W01Mas37 mBlp recept Ł95Kar42 mNlp receptem W01Mas37,127 receptem Stc96Mar78 zDlp recepty Nlm receptami W01Mas37]

RECEPTA *z rzad.* → **RECEPT** *m*

RECHOTAĆ* / **REHOTAĆ** / **RAHOTAĆ** / **RACHOTAĆ** / **ROHOTAĆ** *ndk 1.* ‘śmiać się głośno, rubasznie’ Ta Halka dobra dziwczyna, nu rachoczy, że uszy zatykał Łpt72Zda195 Rahotał, aż brzuch bolał Bjw97Dwi121; **2.** ‘rechotać – o żabach’ Żaby w kałużach składają żaburyny i rachoczno wtedy Łpt72Zda195

[bzk rehotać/rahotać Wn00Daw90 rohotać B32Dom253 raχ'otac' ter3lp raχ'očy ter3lm raχ'očo Łpt72Zda195 prze3lp m račotał Bjw97Dwi121]

RECHWA *z rol.* ‘pierścień żelazny, żelazne okucie na śnicach lub piaście wozu’ Rechwa można nakładać jak jest czerwona trochi ud guruncości Łpt72Zda196

[M,Blp r'eχva Łpt72Zda196]

REĆKA *z* → **REDŹKA** *z*

REDYSKA* / **RADYSKA** / **RODYSKA** / **RUDYSKA** *z* ‘rzodkiewka’ Radyska rzadko kto tam sadził, młodsze, pamiętam, lubili jej sadzić, bo ona czerwöninka, ładna Łpt72Zda196 → **REĆKA** *z*

[M,Blp r^ud'yska/rad'yska/rod'yska Łpt72Zda196]

REDŹGINI *lm* → **REZGINIE*** *lm*

REDŹKA / **REĆKA** *z* ‘rzodkiewka’ W82Tur73 → **REDYSKA*** *z*

[Mlp rećka W82Tur73]

REGISTROWAĆ *ndk* ‘rejestrować, zapisywać’ B32Dom253

[bzk registrować B32Dom253]

REJA *z rol.* ‘pomieszczenie do suszenia zboża, suszarnia’ Suszyli w rejach, potem bili cepami Ł67ParIII-12

[Nlm v réjax Ł67ParIII-12]

REJKA *ż* **1.** ‘gruby pręt metalowy, szyna’ Puwiesz na drucia rejka i będzi baraban
Łpt72Zda196; **2. zdr** ‘szyna kolejowa’ Jak pociong jidzie, żeby awarja czasem, ci rejka
penknie L13Kar366 → **RELSA** *ż*

[Mlp rejka L13Kar366 M, Blp r^lejka Łpt72Zda196]

REJLSA *ż* → **RELSA** *ż*

REJON• / **RAJON**• *m* **1.** ‘jednostka administracyjna w Związku Radzieckim – odpowiednik powiatu w Polsce’ Znaczy z poniewieskiego rejonu ojcowie K02Kar258 Drugi tam w pokrojskim rajone. Siostra tutaj, ona w kiejdańskim rajonie mieszka K02Kar258; **2.** ‘miejska dzielnica mieszkaniowa w Związku Radzieckim’ Mieszkam w nowym rejonie, w Pilaite Wn99Dwi148

[Dlp rejonu K02Kar258 Mslp w rejonie Wn99Dwi148 v rajońe K02Kar258]

REJSTA *ż* ‘bagno’ W31Otr83 → **ROJST** *m*

[Mlp rejsta W31Otr83]

REKORD• *m* ‘rekord’ Postawiwszy rekord Bjw97Dwi32

[Mlp rek^lort Bjw97Dwi32]

REKRAĆJA *ż* ‘przyjemność, rozrywka’ To była dla dzieci wielka rekr(e)acja, cieszyli sie, że przywieźli z festu dla jich goścince Wtr84Saw172

[Mlp rekracja Wtr84Saw172]

REKREACYJNY• ‘o sali szkolnej służącej do zebrzań uczniowskich, zabaw szkolnych, akademii itp.’ Drś96Mar26 ♦ Sala rekreacyjna → **SALA** *ż*

[żMlp rekreacyjna żMslp rekreacyjnej Drś96Mar26]

REKRUTY* / **RAKRUTY**• *lm* ‘wojsko, służba wojskowa’ Nu i nasz dieduk ut Poniewieża w rakrutach Jnw03Ado139

[Mslm rakrutax Jnw03Ado139]

REKWIJA* / **RACHWIJA**• *ż rel.* ‘śpiewana msza za zmarłych, requiem’ Rachwija zaśpiewajcie K02Kar167

[Blp raxv[’]ija K02Kar167]

REKWIZYCJA• *ż* ‘obowiązkowe odstawianie płodów rolnych państwu’ A potem chodziłam do Sieniuna [do wójta] i mówiłam, że nasze rekwizycji odane. Wszystko jedno nie patrzyli i wywieźli K96Saw77 Na wiosna trzeba była rekwizycja dacz, a my nie mami z czego K96Saw76

[Blp rekwizycji K96Saw76 Mlm rekwizycji K96Saw77]

RELIGIJNY ‘odznaczający się pobożnością’ Bkb83a)Giu87 i in. → **BOGOBOJNY**

[mMlp religijny Bkb83a)Giu87]

RELSA•/ REJLSA• ż ‘szyna kolejowa’ No te żelazna takie rejlsy jest Użp01Kar257 →
REJKA ż

[Mlm relsy B32Dom253 rejlsy Użp01Kar257]

REMANTIOR *m* ‘mechanik-remontowiec’ Trzeci syn też w mieści pracuji, na kulieji,
remantior parawozów Mjs73Ana178

[Mlp remant’lor Mjs73Ana178]

REMBECZ *m* ‘grubszy brzeg kosy’ Wdz71Giu324

[Mlp rémbeč Wdz71Giu324]

REMIZA ż *dawne* ‘dorożka’ B32Dom253

[Mlp remiza B32Dom253]

REMIZNIK *m dawne* ‘dorożkarz’ B32Dom253 → **DOROŻKARZ** *m*

[Mlp remiznik B32Dom253]

RENDATOR *m* → **ARENDATOR** *m*

REŃKA → **REKA** ż

RENTA• ż **1.** ‘czynsz dzierżawny’ Trzeba było pracować, trzeba było zebrać [pieniądze]
zapłacić renta, zebrać Bbt99Pab226; **2.** ‘emerytura za wysługę lat lub renta z powodu
inwalidztwa’ Ja, pani, renty dostaje tylko sto lity, a wszystko tak drogo Bwk99Pab187 →
EMERYTURA ż

[Blp renta Bbt99Pab226 Dlp renty Bwk99Pab187]

REPAJROWAĆ *ndk* → **REPATRIOWAĆ** *ndk*

REPATRIOWAĆ• / REPARJOWAĆ• *ndk* ‘powrócić do ojczyzny’ Repatriować się [...] no
część powyjeżdżała, część reparjowała do Polski K02Zie147 Bo starsi powymierali, a
młodszy repatriowali do Polski K02Zie147

[prze3lp ż repar’jowała prze3lm repatr’ijowali K02Zie147]

REPATRIANT* / **PATRIANT•** *m* ‘osoba powracająca do kraju po długim pobycie na
obczyźnie, repatriant’ Przyszli Niemcy patryjanci do Litwy Mtr01Kar232

[Mlm patryjańci Mtr01Kar232]

REPYRACYJA ż → **OPERACYJA** ż

RESPUBLIKA ż ‘państwo o ustroju republikańskim, tu: Republika Radziecka/Sowiecka’
B32Dom253 i in.

[Mlp republika B32Dom253]

RESTORAN *m* / **RESTORANA**• *ż* ‘restauracja, jadalnia’ Z restorany jedzenie przynoszo
Bjw97Dwi121

[mMlp restoran B32Dom253 żDlp restorany Bjw97Dwi121]

RESTORANA *ż* → **RESTORAN** *m*

RESZATO *n* → **RZESZOTO*** *n*

RESZOTKA• / **RASZOTKA** *ż* **1.** ‘metalowa siatka, krata’ Dali pietnaście rubli eliektryku,
ten zrobił jeszcze taka żelazna reszotka, wliaz tam na ten słup i po [...] i zrobili tam
[gniazdo dla bocianów] Bjw96Mar122; **2. rol.** ‘poprzeczna belka osadzona na grabisku’
Wdz71Giu321 → **GŁÓWKA** *ż* **3**

[Mlp raśotka Wdz71Giu321 Blp reśotka Bjw96Mar122]

RESZOTO *n* → **RZESZOTO*** *n*

RESZYĆ• *dk* ‘postanowić’ Objawienie napisali i reszyli Mjsz73Ana24

[prze3lm rešýl’i Mjsz73Ana24]

REWOLWER* / **LIWOLWER** *m* ‘wielostrzałowa krótka broń bębnowa, rewolwer’

[Mlp livolver W82Tur67]

REZAK *m* ‘przystroj do obcinania kopyta końskiego’ Rezakiem ubkrajasz kopyta a
raszpielam wyrównywujisz Łpt72Zda196

[Mlp r'ezak Nlp rez'akem Łpt72Zda196]

REZGINI *lm* → **REZGINIE*** *lm*

REZGINIE* / **REZGINI** / **REŻGINY** / **REDŻGINI** / **RAZGINI** / **RAZGINIE** /

RAŻGINI *lm rol.* ‘rodzaj siatki na pałkach do noszenia siana trawy’ Sznury purwane w
reżginach, ni mam czym przynieść trawy Łpt72Zda196 U nas i teraz jest te rezgini
Trk06Rut363 Rażgini mieli, takia łenki zachylona Trk06Rut363 Bywała od Karużów
razgini pożyczca i słoma na podściłka przyniosa Wtr79Saw211 My takie reżgini mieli,
siana, słoma żywiołam nosili Wtr79Saw211 Pełna reżgini siana W82Tur103

[Mlm rezgini/rażgini Trk06Rut363 razginie L31Otr83 r'ezgini Ejs94Kru117 reżgińi W82Tur103

r'ez'giny/r'eż'gińi Łpt72Zda196 Blp r'ezgińi/razgińi Wtr79Saw211 Mslp r'ez'ginax Łpt72Zda196]

REZINOWY ‘gumowy’ Ł67ParIII-18 Buty rezinowe Ł67ParIII-18

[Mlm rez'inóve Ł67ParIII-18]

REZINY *lm* ‘opony gumowe w wozie konnym’ B32Dom253

[Mlm reziny B32Dom253]

REZOLUCJA *ż* ‘zbiorowa uchwała podjęta przez jakieś gremium, rezolucja’ B32Dom253 i
in ♦ Rezolucja po *czym* ‘uchwała w związku z *czym*’ Rezolucja po dokładzie B32Dom253
♦ Wynieść rezolucję → **WYNIEŚĆ** *dk*

[Mlp rezolucja B32Dom253 Blp rezolucję B32Dom266]

REZORIEKCJI *lm* → **REZUREKCJE*** *lm*

REZUREKCJE* / **REZORIEKCJI** *lm* ‘rezurekcja, uroczyste nabożeństwo wielkanocne z procesją’ Nu i później jak ido dookoła kościoła z rania rezoriekcji bywajo Użp01Kar260

[Mlm rezor’ekcji Użp01Kar260]

REŻGINY *lm* → **REZGINIE*** *lm*

RĘBIEC / **RĘBIC** *m* ‘zgrubienie, szrama na ciele’ [...] tak majo tylko pierwszy cieluczek, to jeden rembic, drugi rembiec, rembcy, rembcy, rembcy. I tak, póki ona nie cielna, to ona ma różki [gładkie] Bjw99Pab126

[M,Blp rembéc/rembic Mlm rempcy Bjw99Pab126]

RĘCZYĆ *ndk* ‘być opłacalnym, wydajnym’ Jeżeli jaszczurka przeleci [drogę krowie] to ta krowa beńdzie renczyć W99a)Rut104

[bzk renczyć W99a)Rut104]

RĘKA / **RENKA** *ż* **1.** ‘kończyna górna człowieka, ręka’ Wszystko rankomi cza było wyciskać Wdk01Kar245 Rankomi wszystko trzeba było Użp01Kar258 Nie mogę nic robić rękomi K02Zie138 Ja podniosą [podam], żeby z prawo rękó wziońść z tej półmiski Użp01Kar262 Nu i len też przeszłego roku tylko renkami ubierali Dgd82a)Par208; **2.** ‘przyrząd w kształcie ręki’ [...] z rękomi taki jest szesz Drn73b)Par214 Jesteście widziauszy taki z renkami dzie czeszon Drn73b)Par215 ♦ Brać nogi w ręce → **NOGA** *ż* ♦ Letki na rękę *kto* ‘*ktoś* ma szczęśliwą rękę *do czegoś*’ Andrzeja mama, lechka na renke Obc99Rie81 → **LEKKI** ♦ Na lewa ręka ‘z lewej strony’ Jak jedzisz od Wilna, jest na lewa renka tam taka koło błotka, jaziorka, kudra nazywała sie Trk06Rut368 ♦ Po prawym/lewym rękū, po prawej lewej ręce ‘po prawej/lewej stronie’ Jak pójdzisz, to ten dom będzi po lewym rękū W96Rie100 Po prawej renki tej Broni dom Ign73Sud189 [...] nadjeżdżając, to po prawom renku w tym lasonku Kmp01Kar427 ♦ Przeciągnąć rękę ‘udzielić pomocy komu, podać komu pomocną dłoń’ B32Dom249 ♦ Siedzieć ręce złożywszy → **SIEDZIEĆ** *ndk* ♦ W rency pana perswaduja → **PERSWADOWAĆ** *ndk* ♦ Wziąć pod swoja renka ‘wziąć pod swoją opiekę’ Jeden graf wzioł do siebie drugich braci, pod swoja renka wzioł, to pewno było w Rosji Ł67ParIII-27

[M,Blp renka Ł67ParIII-27 Mlp reŋka W82Tur64 Blp rękę B32Dom249 renka Trk06Rut368 renke Obc99Rie81 Blm ręce L82Roj239 renca Wdg01Kar440 Nlp renko W83Tur18 z reŋko Użp01Kar262 Mslp rence Btn96Mar43 ręku W96Rie100 reŋku Kmp01Kar 427 Mlm rency/reŋki Dlm reŋkof/rencof W82Tur64 Nlm renkamyDgd82a)Par208 reŋkamy/rencarŋi W82Tur64 renkom'i Drn73b)Par214,215 renkoŋi K02Zie138 rankom'i Wdk01Kar245 raŋkom'i Użp01Kar258 Mslm reŋkaŋ/renczaŋ W82Tur64 rękam B32Dom247]

REKAW *m, ż* / **REKAWA** / **RANKAWA** / **RYNKAWA** *ż* ‘część ubrania, rękaw’ Długi rękaw Orn82Masl194 Długi rękaw wszyć Orn82Masl202 Uszyj sukienka mnie bez rękawow Or82Masl202 Rękawa krzywa wszyta Łpt72Zda196 Jedna rękawa Orn82Masl194 Przyszyła jedna rękawa Orn82Masl202 Szeroko rękawo machnęła Orn82Masl202 Rękawy krótsza Orn82Masl202

[mMlp reŋkaf Orn82Masl194,202 mClp reŋkaw'ə mBlp reŋkaf mMslp reŋkaw'ə Orn82Masl202 žMlp ryŋkava Orn94Masl132 r'ŋk'l'ava/reŋk'l'ava/raŋk'l'ava Łpt72Zda196 reŋkawa Orn82Masl194,202 žDlp reŋkawy žClp reŋkawaj žBlp reŋkawa žNlp reŋkawo M,Blm reŋkawy Dlm reŋkawof Clm reŋkawə Nlm reŋkawam'i Mslm reŋkawax Orn82Masl202]

REKAWA *ż* → **REKAW** *m, ż*

REKAWICA / **RANKAWICA** / **RYNKAWICA** *ż* ‘ochrona na dłoń z jednym palcem’

Palczatka to jak ma pięć palców, a rynkawica ma jedyn paliac Łpt72Zda196

[Mlp r'ŋke'lica/reŋka'lica/raŋka'lica Łpt72Zda196]

RIABOLICY* / **RIABALICY** ‘piegowaty lub mający dzioby na twarzy’ Bkb83a)Giu86 → **JASKÓŁOWATY**

[mMlp r'abal'icy Bkb83a)Giu86]

RIASZKA *ż* → **RASZKA** *ż*

RIBA *ż* → **RYBA** *ż*

RIBKA *ż* → **RYBKA*** *ż*

RICZEĆ *ndk* → **RYCZEĆ*** *ndk*

RIMARZ *m* → **RYMARZ*** *m*

ROBACZLIWY ‘pełen robaków, nadjedzony przez robaki, robaczywy’ Robaczliwe śliwki

B32Dom253 Robaczliwe maliny B32Dom253 Robaczliwych grzybów w tym roku mało było Bjw97Dwi121

[mMlp robaczliwy Mlm robaczliwie B32Dom253 mDlm robačl'ivyx Bjw97Dwi121]

ROBIĆ *ndk* **1.** ‘robić coś, wykonywać’ Robcie prendzej Bjw97Dwi21 Tak budniem dniem, dniami mocnu robili, a wot w świenty nie robili L13Kar362 Sery robi sie swoje

Glt99Pab182; **2.** *kim* ‘pracować jako kto’ Pan Okulec robił w tej aptece Wdk99Pab211

Dwadzieście dziewięć lat robiłam w laboratorze Żjm01Kar512 Gdzie ona robi?

Bjj99Ado59 Teraz osiemnaście lat nikt nie robi Ł67ParI-3 Kowalem robiłam Łp01Kar415

Ja na fermach rubiła, krowy kałchozne dujiłam Pcn01Kar249 [Ona] siekretarkaj w sońdzie

robiła Jzr04Kar56; 3. ‘obrabiać, uprawiać ziemię, rolę’ Najwięcej gospodarki rolnicze,

ziemia robili Mtr01Kar233 Mój ojciec z bratem usimdziesiont hektary robili Pcn01Kar254

Mój ojciec uczył się na organistę, ale potym ojciec jego umar, musiał ziemię robić

B12Gol31 → **OPRACOWYWAĆ** *ndk* ♦ Co nie robisz ‘cokolwiek byś robił’ Teraz i

podwiązujesz ich [pomidory], i co nie robisz, i wszystko jedno Bht98Pab107 ♦ Robić bajki

→ **BAJKA**¹ *ż* ♦ Robić cudy → **CUD** *m* ♦ Robić wizyty → **WIZYTA** *ż* ♦ Robić zbytnie →

ZBYTNIE *lm*

robiwszy *ipu* Ta robota robiwszy bratW91Ado90 Ona robiwszy na fabryce W91Ado92

Żebyż to już po jakiej oni tam ustawie robiwszy, tak równoż robiwszy, dzialwszy sia [...]

Stc96Mar76 A [ja] nie ma nic robiwszy, tylko wionzała [robiłam na drutach] Ł67ParI-6]

[*bzk* robić B32Dom253 rob’ic’ Bkb83a)Giu95 *ter2lp* robisz Bht98Pab107 *ter3lp* robi Bjj99Ado59 robi

Ł67ParI-3 Glt99Pab182 *prze1lp m* robił L91Zow530 robił Wdk99Pab211B12Gol31 *prze1lp ż* rub’iła

Pcn01Kar249 robiłam Żjm01Kar512 rúb’iłam (sic!) Łp01Kar415 *prze3lp ż* rob’iła Jzr04Kar56 *prze3lm* robili

L91Zow530 rob’il’i Mtr01Kar233 L13Kar362Pcn01Kar254 *roz k lm* ropc’e Ł95Kar39 Bjw97Dwi21 *ipu*

robiłszy W91Ado90,92 robiłszy Stc96Mar76 robiłszy Ł67ParI-6 *ter nos* robi s’e Glt99Pab182]

ROBNY• ‘uprawnny’ My przyszlím, liczy sia, na ziemia du chrustów, do takiej bembni, ni

palca położyć w robnej ziemi K02Kar344

[*żMslp* robnej K02Kar344]

ROBOCZY¹ *rzecz m* ‘robotnik, pracownik fizyczny’ B32Dom253 W tym majątku tyle była

roboczych, wszystkie pracowali Ilk98Ost-nmw31 Sponsora żadnego nie ma [...],

roboczych nie było B12Gol101 → **ROBOTNIK** *m*

[*Mlp* roboczy *Mlm* robocze B32Dom253 *Dlm* rubożył Ilk98Ost-nmw31 B12Gol101]

ROBOCZY² ‘pracowity’ Bkb83a)Giu87 → **PRACOWITY**

[*mMlp* roboży Bkb83a)Giu87]

ROBOTA• *ż* ‘zatrudnienie, praca zarobkowa’ Poszli razam na robota [...] Ncz02Koz66 A bez

roboty, sama rozumiesz [jest trudno] B12Gol110 → **PRACA** *ż* ♦ Gorący na robota →

GORĄCY ♦ Wziąć kogo w robotę → **WZIĄĆ** *dk* ♦ Wziąć się za robotę → **WZIĄĆ SIĘ**

dk ♦ Zajadły do roboty → **ZAJADŁY**

[*Dlp* roboty B12Gol110 *Dlp* roboty Bkb83a)Giu95 *Blp* robotę B32Dom267 robota Dgd82a)Par217

Ncz02Koz66]

ROBOTNIK *m* 1. ‘pracownik wykonujący pracę fizyczną, robotnik’ Tam robotniki pracujo

Bjw97Dwi46 → **ROBOCZY**¹ *m*; **2.** ‘człowiek pracowity, chętny do pracy’ Bkb83a)Giu87
→ **PRACOWITY**

[Mlp robotn’ik Bkb83a)Giu87 Mlm robotnik’i Bjw97Dwi47]

ROBOTNY ‘pracowity’ Bkb83a)Giu87 → **PRACOWITY**

[mMlp robotny Bkb83a)Giu87]

ROCHAĆ *ndk* ‘o świni: chrząkać’ Świnia zawsze rocha, jak karmi prusiaki Łpt72Zda196

[bzk r^loχac’ ter3lp r^loχa Łpt72Zda196]

ROD *m* → **RÓD*** *m*

RODAK *m* ‘krewny, krewniak’ Ali teraz już on umarszy ten rodak, już ja nie wiem [...]

szwagier tego Marczewskiego Wkn01Kar421 → **FAMILIAK** *m*

[Mlp rodak Wkn01Kar421]

RODINA *ż* → **RODZINA**² *ż*

RODNI → **RODNY**

RODNIA* / **RADNIA** *ż* ‘rodzina, krewni, osoby spokrewnione’ W82Tur75 →

CZELADŹ *ż* **2**

[Mlp radń’a W82Tur75]

RODNY / **RODNI** **1.** ‘o pokrewieństwie pierwszego stopnia, rodzony’ Mój rodni brat

B96Doł181 Mój rodni brat u tych baptystów, to my często kłócim się B96Doł181 Z mojej strony byli rodne siostry Mtr01Kar235 Nie rodny brat, naszy ojcy byli rodne bracia – bracienik Ł67ParIII-31; **2.** ‘ojczysty, rodzimy’ A my już swój rodny język nie zapominami Pcn01Kar251 Jeżeli ot po polsku, swój rodny język i międzynarodowy, [to jesteś] dziś na Białorusi, jutro we Francji czy gdzie, i tym międzynarodowym językiem wszyscy. A swój [język] trzeba lubić Plb99Str39 → **OJCZYSTY**

[mMlp rodny Ł67ParIII-31 Pcn01Kar251 Plb99Str39 rodni B96Doł181 ródny Ł67ParIII-31 Mlm rodne Mtr01Kar235 rodny Ł67ParIII-31]

RODY *lm* ‘poród’ Byli takie babki, rody przyjmowali Bjw97Dwi121 Babunia zmarła po rodach Kjd01Kar286

[Mlm rody B32Dom253 Blm rody Bjw97Dwi121 Ms/m rodax Kjd01Kar286]

RODYSKA *ż* → **REDYSKA*** *ż*

RODZENIE* / **RUDZENIE*** *n* / **RODZENIA*** *ż* ‘moment przyjścia na świat, urodzenie’

Brat mój starszy troche, pare lat [starszy] on, dwadziestego pierwszego roku rodzenia Śwt01Kar390 Ja trzydziestego roku rodzeni Ppl08Rut56

[żDlp rodzeni Ppl08Rut56 nDlp rużęńa Śwt01Kar390]

RODZEŃSTWO *n* 1. ‘dzieci tych samych rodziców, bracia i siostry’ Bkb83Giu81, 82;

2. ‘rodzina, krewni, osoby spokrewnione’ Z rodzeństwa, wie, dziadulki i prdziadulki byli takie nazwane Polaki litewskie K02Kar336 → **CZELADŹ** *ż* 2

[Mlp ro^lžen’stvo Bkb83Giu81,82 Dlp ro^lženstva Bkb83Giu81K02Kar336]

RODZICE / RODZICY *lm* ‘ojciec i matka, rodzice’ Moje rodzicy zaczęli chorować

Bjw97Dwi20 → **BAĆKI** *lm* ♦ Rodzice chrzestne ‘chrzestni rodzice’ A teraz już kiedy bez ślubu, tak żeby choć chrzestne rodzice już bylib ś ślubem Stc96Mar80 Za stoł siadajo przeważnie chrzesne rodzice Kml96Mar107 Rodzice siadajo przy młodych [...] i chrzesnych rodziców zapraszajo Kml96Mar107

[Mlm rodzicy Bjw97Dwi20 ro^lż’ice Kml96Mar107 ro^lż’icy Ł67ParIII-13 ro^lż’ice/ro^lż’icyBkb83Giu75 Dlm ro^lż’icufKml96Mar107]

RODZICHA *ż* ‘położnica’ Brs01Czy101

[Mlp ro^lż’ixa Brs01Czy101]

RODZICIELI• *lm* ‘rodzice’ Kažo przeczytać [nazwiska] rodzicieli Brs02Rie52 →

BAĆKI *lm*

[Dlm rodzićel’i Brs02Rie52]

RODZIĆ• *dk* ‘urodzić się, przyjść na świat’ Tutaj rodziła i tutaj mieszkam Kmn99Kar86 A ja niedaleko, tu ja rodziłam w Komajskoj gmini Jrz96Mar68 → **RODZIĆ SIĘ** *dk*,

URODZIĆ SIĘ *dk*

rodziwszy *ipu* W Litwi rodziwszy, zlitwiniawszy Onk99Ado50 My tu rodziwszy, tu dziady pradziady, nigdzie nie bylim ni wyjechawszy Krm01Kar404

[prze1lp *ż* ro^lż’iłam Jrz96Mar68 rodziła Kmn99Kar86 *ipu* ro^lż’iły Onk99Ado50 ru^lż’iły Krm01Kar404]

RODZIĆ SIĘ• *dk* ‘urodzić się, przyjść na świat’ Ot i tam moja rodina, gdzie rodiła sia

Jrz96Mar68 Polak ten, kto w Polsce rodził sie G96Dąb192 Bo monż to tutaj rodził się i tutaj wyros Slc99Pab200 [Dokumenty] tam ślubne byli, potem kiedy rodził się, o takie, jeszcze dziesienskie [dokumenty] Ikż96Mar20 Trzy roki u nas dzieci nie było, wtenczas rodził sie pierwszy syn Ł67ParI-84 Nu potem, za osiem liat rodził sie drugij chłopiec Ł67ParI-85 → **RODZIĆ** *dk* ♦ W czepcu rodzić się → **CZEPIEC** *m*

rodziwszy się *ipu* Dzie podzieni sia jak ja tutej rudziwszy sia Bjj99Ado76 Moja córka rudziwszy sia w czterdziestym roku [...] pietnastego czerwca rudziwszy sia Pcn01Kar249 U Janiny rodziwszy sia dwoje dzieci W91a)Ado97 Ona tutaj rodziwszy się, ona tutaj żywszy cały wiek, to ona wam opowie o wszystkim Btn96Mar43 Jeszczeż ja w dwudziestem roku rodziwszy sia, tak jeszczeż ja wtedy w wojnie rodziwszy sia

Stc96Mar79 W Wodoktach krzczona ja, tu rodziwszy się, tu i postarzała i umrze
Mtr01Kar235 Mamusia moja rodziwszy się w Marcieniskach Żjm01Kar516 Taki on
rodziwszy się Bkb84Ado14

[*prze3lp m* rodził się G96Dąb192 roził się Slc99Pab200 roził się Ikż96Mar20 róż'it s'e Ł67ParI-84,85
rad'ius'ə Bjw99Pab127 *prze1lp* ż rodziła s'a Jrz96Mar68 *ipu* rodziwszy się Bkb84Ado14 rozifsy s'a
W91a)Ado97 rożifsy się Btn96Mar43 Mtr01Kar235 roż'ifsy s'e Żjm01Kar516 roż'ifsy s'a Stc96Mar79
ruż'ifsy s'a Pcn01Kar249 ruż'ifsys'a Bjj99Ado76]

RODZIMA ż 1. 'rodzina, krewni, osoby spokrewnione' W82Tur75 → **CZELADŹ** ż 2; 2.
'rodzina jako podstawowa komórka społeczna' → **CZELADŹ** ż 4

[*Mlp* rożima W82Tur75]

RODZINA¹ ż 1. 'rodzina, krewni, osoby spokrewnione' Bkb83Giu81 → **CZELADŹ** ż 2;
2. 'rodzina, podstawowa komórka społeczna' Cała rodzina K02Zie148 → **CZELADŹ** ż 4,
SIEMJA ż

[*Mlp* rodzina K02Zie148 roż'ina Bkb83Giu81]

RODZINA² / **RODINA** ż 'ojczyzna, kraj rodzinny, miejsce urodzenia' Wracać na rodzinę
B32Dom253,256,265 [...] wtedy oni wracali tu na rodzina, a niektóre i tam zostawszy się
Btn96Mar48 [Moja] kobieta z rodziny nie chce [wyjechać] Ł67ParIII-25 Stalin jak umar,
to jim dali swoboda, dzie chcecie jedźcie, to ona na rodzina, wszystkie da Rasieji
wyjechali Smw01Kar278 Ot i tam moja rodina, gdzie rodziła się Jrz96Mar68

[*Mlp* rodzina B32Dom253 r'od'ina Jrz96Mar96 *Dlp* roż'iny Ł67ParIII-25 *Blp* rodzinę B32Dom265 na rożina
Btn96 Mar48 roż''ina Smw01Kar278]

RODZINA³ ż 'ojcowizna' Niedaleko Datnowa tutaj dwa kilometry, tam moja rodzina, znaczy
była tam, a potem już ja wyszedłem za mąż Dtn99Pab239 → **OJCOWIZNA** ż

[*Mlp* rożina Dtn99Pab239]

RODZONY[•] 1. 'o pierwszym stopniu pokrewieństwa, rodzony' BL82Giu228 i in. ♦ Podobne
jak rodzone bracia → **BRAT** *m* ; 2. 'związany z miejscem, w którym się ktoś urodził,
urodzony' Te które tu rodzona po polski rozmawiali K99Zie16 I menża rodzicy i my
wszyscy tutaj rodzona nie bylim wyjechawszy Wdg01Kar438

[*Mlm* rożona K99Zie16 rŭżona Wdg01Kar438]

RODZYNKA / **RADZYNKA** / **RUDZYNKA** / **ROZYNKA**[•] ż 'suszone winogrona,
rodzynek' Jedna rudzynka du ciasta, druga du gęby Łpt72Zda196 Rozynki [...] do tego
twarogu Rzc98Ost-nmw11

[*Mlp* rodzynka Bjw97Dwi41 r^uż'ynka/r^aż'ynka/roż'ynka Łpt72Zda196 *Blm* różynki Rzc98Ost-nmw11]

ROG *m* → **RÓG*** *m*

ROGACZ* / **RAHĄCZ** *m rol.* ‘część sochy, rogacz’ Na rahacz da sochi była taka drzewa
razwidliona dabilirana Łpt72Zda195

[M,Blp ray'ać Łpt72Zda195]

ROGATKI *lm* ‘ozdobne bramki, gdzie pobierano „okup” od młodej pary wracającej od
ślubu’ Spotykali już, chtóra. Już te rogatki robili, wie takie, to oni już spotykali
K02Kar308

[Mlm rogatki K02Kar308]

ROGOJSZ *m* ‘bułka lub mały chlebek z pszennej lub jęczmiennej mąki z dodatkiem mąki
gryczanej’ Rogojszy te, wie, takie bułeczki K02Kar281 → **RAGOJSZA** *ż*

[Mlp rogojsz W31Otr83 Mlm rugojşy Wlk01Kar272]

ROGOJSZEK• *m* ‘zdr od rogojsz’ Piekłam i chlebak i rogojszki, wszystku piekłam
Wlk01Kar272

[Blm rogojşk'i Wlk01Kar272]

ROGOŹKA / **ROHOŹKA** / **RAHOŹKA** *ż* ‘pęk cienkich wiórów używany zwykle do
szorowania się w łaźni’ Przód namocz rahożka, to ni beńdzi drapać za mocna
Łpt72Zda195

[M,Blp ray'oška Łpt72Zda195 royoška/rogoška W82a)Tek287]

ROHOTĄĆ *ndk* → **RECHOTAĆ*** *ndk*

ROJ *m* → **RÓJ** *m*

ROJENIE *n* ‘zakładanie przez pszczoły nowego roju’ Brs01Czy100 → **ODWODEK** *m*

[Mlp rojenie Brs01Czy100]

ROJST *m* ‘bagnisty, podmokły teren porośnięty krzakami’ Na rojście ładna trawa, ale krowy
grzęzno Łpt72Zda197 Trawa [taka] na rojstach ona rośnie Trk06Rut363 Kudra to ten samy
rojst Trk06Rut368 Gdzie nie schowam się, ci w lesie, ci w rojście, psy wszeńdzie najdo
W80Tek69 Chodziłim po rojstach, wikswa kosili, solo posypywali, żeby smakowała dla
krow Wrt79Saw211 → **REJSTA** *ż ♦* Iść na rojsty ‘iść do licha, do diabła’ Żeb ty na rojsty
poszedłszy Bkb84Ado16 Idzi ty na rojsty! W99Rie76

[Mlp rojst W31Otr83 W83Tur22 W87Smo61 Trk06Rut368 L07Rut190 Dlp r'oįsta Łpt72Zda197 Mslp
r'oįs'c'e Łpt72Zda197 W80Tek69 Mlm rojsty Bjw97Dwi98 Blm Bkb84Ado16 W99Rie60,76 Mslm na
rojstach Trk06Rut363 v rojstax Brz96Kon78 po rojstax Wtr79Saw211 v r'oįstax Wtr82Saw70]

ROJSTOWY• ‘rosnący na rojstach, bagnistych, podmokłych łąkach’ Czaczotka to taka
brzoza rojstowa Łpt72Zda134

[*z*Mlp rojst^lova Łpt72Zda134]

ROJŚCIK *m* ‘*zdr* od rojst’ L29Szw74

[Mlp rojścik L31Otr83 W83Tur22 rojścik L29Szw74]

ROK *m* **1.** ‘jednostka rachuby czasu, rok; z liczebnikami 2,3,4 – roki, z pozostałymi – roków’

Ja u [księdza] dziekana pracował dwa roki, żyłem u dziekana dwa roki Ł67ParIII-23
Roków pieńć temu nazad Ł67ParIII-25; **2.** *uż. się zamiast* „lata” On dwa roki uczył się
Dgd82a)Par215 Cztery roki na wojnie ja był Dgd82a)Par215 Już...dziewieńdziesiont
czwarty rok mnie Śwc83Wer140 ♦ Inny rok ‘w niektórych latach’ Inny rok u nas w sadzie
borowiki dużo rośli Ł67ParIII-38 ♦ Każdy rok ‘co roku, rok rocznie’ I teraz każdy rok
kwitnie Bht98Pab108 Szkoła każdy rok wypuszcza tyle specjalistów, tylu uczniów
W01Mas129 I to prawie każdy rok powtarza się Krs99Ost110 ♦ Spotykać Nowy Rok →
SPOTYKAĆ *ndk* ♦ Ten (samy) rok ‘w tym (właśnie) roku’ U nas na tej wisience tam co
rok było a czerwoniutko, a ten rok ni jednej jagodki nie ma Bjw96Mar131 To znaczy, że
ten rok zamąż wyjdiesz W99Rut34 Ja pamientam, on w ten samy rok zaczął mówić
Pps91Kru170 ♦ Więcej roku ‘ponad rok’ U mnie kulizanka była Kurtis Marija, tak my
zawsze po polsku gadali, alie już wiency roku jak ona zmarła, teraz ani z kim,
zapomniałam, już ni tak, jak raniej, a raniej ni mogła[m] po rusku mówić, kiedy żyła[m] z
mężem Ind99Ost301 ♦ Winszować z Nowym Rokiem → **WINSZOWAĆ** *ndk*

[Mlp rok Śwc83Wer140 Bjw96Mar131 Krs99Ost110 W99Rut34 Dlp roku Ind99Ost301 Blp rok
B32Dom257Pps91Kru170 W99Rut34 Nlp rokiem B32Dom257,270 Mlm rok’i Dgd82a)Par215 róki
Ł67ParIII-23 Dlm rokuf Ł67ParIII-25]

ROL *ż* ‘postać odgrywana przez aktora, rola’ B32Dom253

[Mlp rol B32Dom253]

ROLNICTWA *ż* ‘uprawa i hodowla roślin, praca na roli’ Cieżka była ta rolnictwa
K02Kar177

[Mlp rolnictwa K02Kar177]

ROMAN *m* ‘utwór literacki, powieść’ B32Dom253

[Mlp roman B32Dom253]

ROMANS *m* ‘pieśń liryczna, muzyka do takiej pieśni, romanca’ B32Dom253

[Mlp romans B32Dom253]

ROMKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Roman’ Bjw93Dwi40 → **ROMUK** *m*

[Mlp Romka Bjw93Dwi40 Bjw97Dwi64]

ROMUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Roman’ Bjw97Dwi64 → **ROMKA** *m*

[Mlp Romuk Bjw97Dwi64]

RONDEL *m* **1.** ‘każdy garnek z jedną rączką lub dwoma uszkami’ To po polsku będzie rondel L96Med86 → **GARNEK** *m*; **2.** ‘dezapr. kapelusz’ Wn00Daw100

[Mlp rondel L96Med86 Wn00Daw100]

RONDELEK* / **RANDELEK** *m* ‘zdr od rondel, rondelek’ B32Dom252 → **GARNCZEK*** *m*

[Mlp randelek B32Dom252]

ROPUCHA* / **RAPUHA** / **RAPUGA** *ż* ‘zool. lądowy płaz bezogonowy – ropucha’ Rapuha taka hadka łązi na gumniku Łpt72Zda195 W każdej błocie rapuhow jest Orn73a)Masl78 Rapuga i do mieszkania wskoczy Orn73a)Masl77 Przy rapuzie W82Tur70

[Mlp rapuha W82Tur70 rapuga Orn73a)Masl77 rap^uya Łpt72Zda195 rap^uya Mjsz73Ana29 Ms^lp rapuże W82Tur70 D^lm rapuhof Orn73a)Masl78]

ROSA *ż* ‘kropelki wody osadzające się na powierzchni gruntu, roślin, rosa’ L82Roj238 ♦ Nim słońce wzejdzie, rosa obeschnie ‘nim słońce wzejdzie, rosa oczy wyje’ L82Roj238

[Mlp rosa L82Roj238]

ROSADA *ż* → **ROZSADA*** *ż*

ROSIEJA / **RASIEJA** / **RASYJA*** / **ROS^uSIJA*** / **ROS^uIJA** / **RUSIEJA** *ż* ‘państwo we Wschodniej Europie i północnej Azji, Rosja’ Te pierasialency, te z Rasieja Ong01Kar491 Za kramo pierwszy brat mieszka, jeden w Rusieji uzenił sia Kłw01Kar522 Tak ja mówie drugi raz, aż tu Ros^usija tam u Łotwi, to znaczy si [...] i Rusieja była, tak pani Drj96Mar28 A potem wyjechaliśmy do Rasyji Ilk98Ost-nmw25 → **ROSJA** *ż*

[Mlp Ros^u’ija/Rus^u’eja Drj96Mar28 ros^u’eja W82a)Tek286 D^lp rasyji Ilk98Ost-nmw25 z Ras^u’eja ng01Kar491 Ms^lp v Rus^u’eji Kłw01Kar522 R^los^u’iji Drj99Pab53]

ROSIEJSKI → **ROSYJSKI**^{1*}

ROSIJA *ż* → **ROSIEJA** *ż*

ROSIJANIN* *m* ‘mężczyzna narodowości rosyjskiej – Rosjanin’ Jak Rosijanie oddali dla Litwy Wilno, to wtedy tylko brat móg przyjechać z Wilna, a tak nie móg przyjechać (...) K02Zie140 → **ROSJAN** *m*, **ROSJANIN** *m*, **ROSYJSKI**², **RUSKI**² *m*

[Mlm rosijańe K02Zie140]

ROSIJSKI → **ROSYJSKI**^{1*}

ROSJA* / **ROŚJA** *ż* ‘państwo we wschodniej Europie i północnej Azji, Rosja’ Ale mówią, że wszystko jedno nie pojedziemy do Rośji K96Saw73 Nu i tutaj biedowali jeszcze, że chleba nie ma, jeszcze sama nosiłam im chleba, a oni kazali nam wyjeżdżać do Rośji K96Saw73

Jak wyjeżdżać do Rosji? K96Saw73 Pułownik mówi także, że teraz dużo kto do Rosji wyjechał, to ja mogą na te miejsca wyjechać, gdzie puste domy, a mama zostają na popiołach K96Saw74 A u nich nie ma tam w Rosji Drj99Pab53 On gdzieś był wywieziony do Rosji, czy co Łp01Kar412 → **ROSIEJA*** ż

[Mlp Rośja W83Tur19 K96Saw72 Dlp Rośji K96Saw73,74 Rośiji Łp01Kar412 Ms/p Rosji Drj99Pab53]

ROSJAN *m* ‘człowiek narodowości rosyjskiej, Rosjanin’ Jsn82Wre149 → **ROSIJANIN** *m*

[Mlp rós’jan Jsn82Wre149]

ROSJANKA* / **RUSYJANKA**• ż ‘kobieta narodowości rosyjskiej, Rosjanka’ Puotem uzenił się z Rusyjanko Krm01Kar400

[Nlp Rusyjankò Krm01Kar400]

ROSNAĆ• *ndk* ‘o żywych organizmach, ludziach – rozwijać się, zwiększać swoje wymiary, rosnać’ Bj99Ado50 → **ROŚĆ** *ndk*

rosszy *ipu* Roszszy tutaj, [to] jak nie beńdzia umiał Bj99Ado60

[ipu róššy Bj99Ado60]

ROSOLENIA / **RASALENIA** ż ‘sok z kiszonych buraków’ Rasalenia i ćwiklenia to to samo, z buraczków robio Trk06Rut363 → **ĆWIKLENIA** ż

[Mlp rosolenia/rasalenia Trk06Rut363]

ROSOLENKA*/ **RASALENKA** ż ‘*zdr* od rosolenia’ Ona kwaszo te buraczki, ich krojo [...] i zalewajo kwasnym mlekiem, ta rasalenka Trk06Rut363 → **ĆWIKLENIA** ż

[M,B/p rasalenka Trk06Rut363]

ROSOŁKOWY ‘bordowy, ciemnoczerwony’ Taki piękny rosołkowy kolor W96Rie101

[Mlp rosołkowy W96Rie101]

ROSÓŁ *m* 1. ‘zupa – rzadki, czysty wywar z warzyw’ Czerwony, ładny rosół [z buraków] W82Rei37 U nas to rosół grzybowy gotujo, wszystko musi być postne W99Rut30;

2. ‘solanka, roztwór soli w wodzie’ [...] jednego [parsiuła] zakłuła, o, rosołu zrobiła i w rosół jego złożyła, to mienso zalała zimnym rosołem Str99Pab174

[Mlp rosół W82Rei37 Dlp rosołu Str99Pab174 B/p rosół Str99Pab174 rosół W99Rut30 Str99Pab174 Nlp rosołem Str99Pab174]

ROSSROCZKA ż → **RASSROCZKA*** ż

ROSZCZOSKA ż → **RASCZOSKA** ż

ROST *m* ‘wysokość człowieka, wzrost’ B32Dom253 i in. ♦ Być rostem ‘być wzrostu’ Czemu ksiondz, tyle lat był i wie jaki [jestem] rostem, i dla czego on tak Bjw96Mar137 ♦ Być godny rostem → **GODNY**

[Mlp rost B32Dom253 Nlp rostem Bjw96Mar137 roste^am Kmp01Kar430]

ROSTOWY• ‘o roślinach rosnących dziko, nie sianych’ Miadatki, to trzeba ich siać, oni nia rostowa, oni już ogrodowa, on musi od wantrobaw Ppl08Rut64

[Mlm rostowa Ppl08Rut64]

ROSYJSKI^{1*} / **ROSIJSKI**• / **ROSIEJSKI**• / **RASIEJSKI**• / **RASIJSKI**• / **RUSIEJSKI**•

‘dotyczący Rosji, Rosjan, rosyjski’ Ikż96Mar20 i in. ♦ Po rosijsku/rosyjski/rosiejsku ‘po rosyjsku, w języku rosyjskim’ Katechizmu pu polsku uczyli się, a rozmawiajom po rosijsku w domu, ni bardzo umiejo rozmawiać, jaki ni rozmawiajo, jak z nami mamusia zawsze rozmawiała Ind99Ost299 „Ujezd” pisał się po rasijski Ikż96Mar20 Du rusiejskiej i do łotewskiej [szkoły], po łotewsku też nie rozmawiajo, po łotewsku nasze ni rozmawiajo Ind99Ost299 Spotkamy się kiedy, po rosiejsku, no we dwóch bendziemy rozmawiać pu polsku, a ustatnie stojo, niładnież tak jak nie rozumiejo, mni wiency tak po rosyjsku rozmawiamy, no z ksiendzem po polsku, a z kóliżanko miniajem się, nu, przydo wnuki, a przyszli, zdrastfujcie, tak i pu polsku i pu rusijsku Ind99Ost300 → **RUSKI**¹

[mClp rosyjsku/rusijsku/rosiejsku Ind99Ost300 raśijski Ikż96Mar20 rosijsku Ind99Ost299 ros’ęjsku

Iwt06Mor112 żMlp raśéjska Bjj99Ado74 żDlp rusiejskiej Ind99Ost299]

ROSYJSKI² *rzecz m* ‘człowiek narodowości rosyjskiej, Rosjanin’ On mówi [po rosyjsku] bo on Rosyjski był L91Zow544 → **ROSIJANIN** *m*

[Mlp rosyjski L91Zow544]

ROŚCIĆ• *ndk* ‘uprawiać, hodować rośliny’ Tam kwiaty ruścili i rubili wianki Rzc98Ost-nmw36 Lien rościli Brs04Ste120 ♦ Rościć dzieci ‘wychowywać dzieci’ Ł67ParIII-63 → **HODOWAĆ** *ndk*

[bzk ros’c’ic’ Ł67ParIII-63 prze3lm rościł’i Brs04Ste120 rus’c’ili Rzc98Ost-mw36]

ROŚĆ *ndk* ‘rosnąć’ Już nie tak [...], rość rośni, a tylko ni tak, ranij lepiej Ł67ParII-29 → **ROSNAĆ** *ndk*

[bzk ros’c’ ter3lp ros’ńe Ł67ParII-29]

ROŚJA *ż* → **ROSJA** *ż*

ROUGIENIA / **RAUGIENIA** *ż* / **ROUGIENI** *lm* ‘potrawa z wysuszonych kielków żyta, kwas żytni’ W31Otr83 i in. Raugieni robili z monka żytnia Brs04Ste109 → **SOŁODUSZKA** *ż*

[Mlp rougienia W31Otr83 raugienia L07Rut193 Bkb08Rut94 raugeńa W82Tur82 Blm raugieni

Brs04Ste109]

ROW *m* → **RÓW** *m*

ROWCZAK• *m* ‘mały rów’ [Ksiądz samobójców chował] w rowczaku B96Doł204 →
KANAWKA *ż*

[Mslp rowczaku B96Doł204]

ROWER• *m* ‘rower’ Łpt72Zda212 → **WELOCYPED** *n*

[Mlm ruv'ery Łpt72Zda212]

ROZAK *m* → **RAZAK** *m*

ROZBAŁOWAĆ SIĘ• ‘rozleniwić się, stać się leniwym, rozpuszczonym’ Nie wiem jak w Polsce, tutaj ludzi rozbałowane Jrz99Pab94 → **ROZBESTWIĆ SIĘ*** *dk*, **ROZHULAĆ SIĘ** *ndk*, **ZABESTLIWIĆ** *dk*

[ibt Mlm rozbałowane Jrz99Pab94]

ROZBAWIĆ *dk* ‘rozcieńczyć’ B32Dom253

[bzk rozbawić B32Dom253]

ROZBESTWIĆ SIĘ*/**ROZBEŚCIĆ SIĘ**• *dk* ‘stać się bezczelnym, rozpuszczonym, wymagającym zbyt wiele’ Bjw96Mar131 → **ROZBAŁOWAĆ** *dk*

rozbeściwszy się *ipu* Ot wie, żeby powiedzieć, taki no nie bardzo tanio, alie tylko o tak już rozbeściwszy się ludzie, rozbeszczone ludzie teraz Bjw96Mar131

[ibt Mlm rozbeščone ipu rozbes'c'ivšy s'e Bjw96Mar131]

ROZBEŚCIĆ SIĘ *dk* → **ROZBESTWIĆ SIĘ*** *dk*

ROZBIERAĆ *ndk* **1.** ‘wnikliwie rozważać coś, rozpatrywać’ Jego zajawlenia nie rozbierali na zebraniu Bjw97Dwi107 Na lekcjach rozbieraliśmy zdania złożone Wn99Dwi148 My rozbierali zdania złożone Bjw97Dwi107; **2.** ‘rozumieć, orientować się’ Na pracy [...], chto już nie umiał, Polak, tak napiszy pu polsku, też ruzbirali Iwt02Mor112 Teraz nie rozbierajon, nie jinteresuji się Ł67ParIII-26

[bzk rozbierać B32Dom254 *ter3lm* rozberajon Ł67ParIII-26 *prze1lm* rozbieraliśmy Wn99Dwi148 *prze3lm* rozb'eral'i Bjw97Dwi107 ruzbirali Iwt06Mor112]

ROZBIERAĆ SIĘ *ndk* **1.** *w czym* ‘rozumieć *co*, orientować się *w czym*’ To do kościoła pojedzim, to już on rozbiera się troche w kościele Bht98Pab176 To napewno, kto wiecej rozbiera sie na tym Slc99Pab202; **2.** ‘porządkować, dochodzić do ładu’ Kiedyś ten kościół, jak tam się rozbierali i rzucali te bumahi Ikż96Mar20

[bzk rozbierać się B32Dom254 *ter3lp* rozbiera się Bht98Pab176 rozbera še Slc99Pab202 *prze3lm* še rozbierali Ikż96Mar20]

ROZBITEK* / **ROŻBITEK**• *m* ‘ten, kto uratował się z działań wojennych’ Wszyscy uciekinierzy, wszyscy roźbitkowie, wszyscy po powstaniu tego puciekali Krs99Ost111

[Mlm roźbitkowie Krs99Ost111]

ROZBIWAĆ / RAZBIWAĆ• / RUZBIWAĆ *ndk* 1. ‘uderzeniem rozbijać, kruszyć’

Brukarszczyki ruzbiwajo kamieni młotami Łpt72Zda197 Jeszcze jest różne ludzie, daże pamiętniki [pomniki] te rozbiwają Nlb01Mor251; 2. ‘narzędziami rolniczymi rozganiać’ Razbiwajo przekosy, o tak o idzie się, razbiwa się, razbiwa się, tedy oni poliežo, a tedy o dziś, rozbije się, a na jutro przewróci się [...] Bjw96Mar130 Córka z roboty przyjdzie to do siana pojado, a ja to uo pójde, jak uona poszła, Wojiciowa, rozbiwać te przekosy Bjw96Mar130 Też pójde rozbiwać, żeby sechło dobrze, zieńć pojechał też na maszynie rozbiwać Bjw96Mar130

[bzk rozbivac’ Bjw96Mar130 rozb’ivac’/ruzb’ivac’/ruz’b’ivac’ Łpt72Zda197 *ter3lm* razbivajo Bjw96Mar130 ruzbiv’ajo Łpt72Zda197 rozbivajq Nlb01Mor251 *ter nos* razbiva s’e Bjw96Mar130 *przy nos* rozbije s’e] Bjw96Mar130]

ROZBOJNIK *m* → **ROZBÓJNIK*** *m*

ROZBOLEĆ SIE• *dk* ‘rozboleć, zacząć boleć’ W91a)Ado99 i in.

rozbolawsz się *ipu* Głowa była rozboliawszy się W91Ado99 A czy nie będzie głowa rozbolawszy się, że tak długo czytasz? W91a)Ado103

[*ipu* rozbol’afšys’a W91a)Ado99,102,103]

ROZBÓJNIK* / ROZBOJNIK / RUZBÓJNIK• *m* ‘ten kto uprawia rozbój, bandyta’

Myśliła, że jego chto napad, ci psy, ci ruzbójniki B29Nrt245

[Mlp rozbojnik W83Tur17 Mlm ruzbujniki B29Nit245]

ROZBRANIAĆ *ndk* ‘rozdzielać bijących się’ To ja chodziła rozbraniać jech Bjw96Mar123

No, rozbroniłam Bjw96Mar123

[bzk rozbrańac’ Bjw96Mar123]

ROZBRONIĆ• *dk* ‘rozdzielić bijących się’ No, rozbroniłam [bijące się bociany]

Bjw96Mar123 → **ROZŁĄCZAĆ** *ndk*

[*prze1lp* ż rozbrońiłam Bjw96Mar123]

ROZBRZĘKNAĆ• *dk* ‘spuchnąć, obrzęknąć’ Cały tydzień jak rozbrzenkli mnie nogi

Wdz04Jas99]

[*prze3lm* rozbżeńkl’i Wdz04Jas99]

ROZBURZYĆ* / RAZBURYĆ• *dk* ‘zburzyć lub rozebrać jakąś budowlę’ Tam wszystko

tam razburyli, nie ma nic Jrz96Mar66 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*prze3lm* razburyli’i Jrz96Mar66]

ROZCHLASTANY• ‘niedopięty, porozpinany, rozchełstany’ Chodzi w rozchlastanej koszuli W96Rie101

[zMs/p rozchlastanej W96Rie101]

ROZCHLASTAĆ / RASCHLASTAĆ / RUSCHLASTAĆ *dk* ‘rozpłatać, rozciąć’

Ruschliastał jemu morda Łpt72Zda197

[bzk rusχl¹astac’/rosχl¹astac’/rasχl¹astać *prze3lp m r^usχl¹astał* Łpt72Zda197]

ROZCHŁYSTAĆ *dk* ‘niedbale, nieporządnie zapiąć, rozchylić, rozchełstać’ Wstydu nie zna, du kuścioła ruzchłystany chodzi Łpt72Zda197

[bzk rosχl¹ystac’ *ibt mMlp* rusχl¹yst¹any Łpt72Zda197]

ROZCHŁOD *m* → **ROZCHÓD*** *m*

ROZCHODOWAĆ *ndk* ‘wydawać pieniądze’ B32Dom254

[bzk rozchodować B32Dom254]

ROZCHÓD* / **ROZCHŁOD** *m* ‘wydatek, strata’ Mniej korzyści, więcej ruchoda

Pcn01Kar250 Wiele było rozchodow Brs02Rie52

[Mlp rosch¹od Brs02Rie52 Dlp rusχoda Pcn01Kar250 Dlm rosxodof Brs02Rie52]

ROZCIELIĆ SIĘ• *dk* ‘wydać na świat ciele, ocielić się’ Wlk01Kar270

rozcieliwszy się *ipu* Cialica nie rozcialiwszy się jeszcze Wlk01Kar270

[ipu rozc¹al¹ifšy s¹a Wlk01Kar270]

ROZCIEPLIĆ *dk* ‘rozpalić w piecu’ W82Tur75

[bzk rośćeplić W82Tur75]

ROZCZAPIERZYĆ / ROZTAPIERZYĆ / ROZTOPIERZYĆ *dk* ‘rozłożyć, rozciągnąć coś szeroko, nastroszyć’ W99Rie72

[bzk rozczapierzyć/roztapierzyć/roztopierzyć W99Rie72]

ROZCZUCHAĆ SIĘ *dk* ‘otrząsnąć się ze snu’ B32Dom254

[bzk rozczuchać się B32Dom254]

ROZCZYNA / RASZCZYNA / RUSZCZYNA *ż* ‘rozczyn, zakwas do chleba’ Rączyna musi być zawsze w dzieżce Łpt72Zda197 Dwa czy trzy dni kiśła ta rączyna Pcn01Kar250 → **ROZCZYNKA** *ż*, **ZAROZCZYNA** *ż*

[Mlp rasčyna Pcn01Kar250 rašč¹yna/rušč¹yna/rosč¹yna Łpt72Zda197]

ROZCZYNIAC• *ndk* ‘przygotować rozczyn, rozczyńać ciasto’ Rączynka, to rozczyniali pierw jego [...] to na noc rozczyniali ta rączynka Sdr99Pab161 → **ZAROZCZYNIAC** *ndk*

[*prze3lm* rosčyńali Sdr99Pab161]

ROZCZYNIĆ• *dk* ‘przygotować rozczyń, rozczynić ciasto’ Mama jak piekła z żytniej mąki, to ona rozczyńnie Pcn01Kar250 → **ZAROZCZYNIĆ** *dk*

[*przy3lp* rosčyńe (sic!) Pcn01Kar250]

ROZCZYŃKA *ż* ‘rozczyń’ No, chleb jak piekli? Rozczynka robili. To na noc rozczyńiali ta rozczyńka Sdr99Pab181 Wtedy rozczyńka podejmi się Bjw97Dwi121 Ta rozczyńka nie bardzo gęsta Orn73b)Mas216 → **ROZCZYŃA** *ż*

[*Mlp* rozčyńka Bjw97Dwi121 roščyńka Orn73b)Mas216 *Blp* rosčyńka Sdr99Pab181]

ROZDARĆ / **ROZDARĆ** / **RAZDARĆ** / **RUZDARĆ** *dk* ‘drąc rozdzielić na kawałki, rozedrzeć, rozerwać’ Ni dam rady ruzdarć anuczy Łpt72Zda197

[*bzk* r^uzd^larc’/roz^dlarc’/r^ozdarć’/raz^dlarc’ Łpt72Zda197 *przy1lp* rozedrzę L99Kar52]

ROZDAWAĆ SIĘ *ndk* ‘dawać się słyszeć, rozlegać się’ Głos się rozduje B32Dom254

[*bzk* rozdawac się B32Dom254 *ter3lp* rozduje się B32Dom221,254]

ROZDROBIĆ• *dk* ‘podzielić na mniejsze części’ Tyko mogiły razdrobili [podzielili według wyznań] Brs02Rie53

[*prze3lm* razdrob’il’i Brs02Rie53]

ROZDROBIĆ SIĘ• *dk* ‘podzielić się na mniejsze części, rozdrobnić się’ Potem rozdrobilisia Bjj99Ado61

[*prze3lm* rōzdrōbīlis’a Bjj99Ado61]

ROZDUĆ / **RAZDUĆ** *dk* ‘dmuchając napęlić powietrzem, rozduć’ Puzyr zanadto rozduł Łpt72Zda197

[*bzk* r^ozduc’/r^azd^luc’ *prze3lp* m r^ozduł Łpt72Zda197]

ROZDZIAĆ SIĘ• *dk* ‘rozebrać się’ Tak ona rozdziała sie Rzc98Ost-nmw17

[*prze3lp* ż roz’ż’ala s’e Rzc98Ost-nmw17]

ROZDZIAŁ *m* ‘dzielenie jakiejś całości na części, podział’ Rozdział majątku B32Dom254

[*Mlp* rozdział B32Dom254]

ROZDZIAWIAĆ• *ndk* **1.** ‘otwierać szeroko usta’ Bjw99Pab125; **2.** ‘poszerzać otwór’ [Gdy krowa jest wzdęta, to] zawiążuj jej taka przewiąsła, rozdziawuj o tam z tyłu, butelka, trzeba odbić dno, i wstawić do tyłka i wtedy powietrza ta wychodzi Bjw99Pab125

[*ter3lm* roz’ż’awuj Bjw99Pab125]

ROZDZIAWIAKA / **RAZZIAWIAKA** / **RAŹDZIAWIACHA** *m, ż* ‘gapa, oferma, fujara’ Nic ty ni widzisz, nic ni słyszysz, nic ni putrafisz, stoisz jak razziawiaka Łpt72Zda196 Ani

on tam ładny, ani mondry, ot raǳdziawiacha L86Tek88 I czego ta roǳdziawiacha zęby
suszy W82Tek214 Idź zobacz, jak ta roǳdziawiaka tam rozkrzyczała się Br173Sud193 →
GOMÓŁA* *m, ż*

[Mlp roǳdziawiaka W86Dub75 razz'av'aka Łpt72Zda196 roz'ż'av'aka Br173Sud193 raż'áva L86Tek88
roz'ż'av'axa W82Tek214]

ROZDZIAWIĆ• / ROZZIAWIĆ / RAZZIAWIĆ / RUZZIAWIĆ *dk* 'otworzyć szeroko
usta' Zubacza ząbki, ni linkaj sia, ruzziaw bużka Łpt72Zda198
rozdziawiwszy *ipu* Już cały dzień siedzi wiapła gemba rozdziawiwszy L86Tek88

[bzk ruzż'av'ić/rozz'av'ić/razż'av'ić *roz* *lp* ruzż'av'af Łpt72Zda198 *ipu* roż'ávifšy L86Tek88]

ROZDZIAWIĆ SIĘ• *dk* 'otworzyć szeroko usta' Nikomu o tym nawet nie rozziawisz się
L10Rut12

rozdziawisz się *ipu* Siedzi rozdziawiwszy się W82Tek214 Leci baba rozdziawiwszy sia
L29Szw74 Słucha rozziawisz się Wtr79Saw207

[przy2lp rozziawisz się L10Rut12 *ipu* roz'avifšy s'e Wtr79Saw207 roż'avifšy še W82Tek214 roż'avifšy ša
L29Szw74]

ROZDZIEWAĆ *ndk* 'zdejmować z kogoś odzież, rozbierać kogoś' Zaraz ich przykazali
rozdziawać Wdz95Czy84,86

[bzk roz'ż'evac' Wdz95Czy84,86]

ROZDZIEWAĆ SIĘ *ndk* 'zdejmować z siebie ubranie, rozbierać się' Prosza rozdziawać się
Ł84Par140

[bzk roz'dz'evac' s'e Ł84Par140]

ROZEBRAĆ• *dk* 'rozłożyć na części, zlikwidować usuwając części czegoś' Mury te
razabranne Dcs13Koz388

[ibt Mlm razabranne Dcs13Koz388]

ROZEBRAĆ SIĘ *dk* 'zorientować się' Tak tu szeset lat jakich ten cmentarz. Tam trudno,
pani, rozebrać sie, oni [nagrobki] takie zarośnięte i zazieleniawsze, tak tam trudno rozebrać
się Bjw99Pab142 Trudno teraz rozebrać sia Wdg01Kar454

[bzk rozebrać' s'e Bjw99Pab142 rùzebrać' s'a Wdg01Kar454]

ROZECZKA• *ż* 'rózeczka, mała różga' Wrn99Koz21 → **RÓZENIUTKA** *ż*

[Mlm rozeczki Wrn99Koz21]

ROZEGRANKA *ż* 'remis' Dwa razy była rozebranka Bjw97Dwi121

[Mlp rozebran̩ka Bjw97Dwi121]

ROZEJŚĆ SIĘ• *dk* 1. ‘przesiedlić się w różne miejsca, poprzenosić się’ Ł63Par83; 2.

‘rozwieść się – o małżonkach’ Mjs73Ana178

rozeszedszy się / rozejszedszy się *ipu* Już byli na chutor rozeszedszy się Ł63Par83

Czwarty [syn] kamieńszczykim, murarzym, alia on na obszczym żyti żyji. Ruzejszedszi sia z żono Mjs73a)Ana178

[*ipu* rozeszedszy się Ł63Par83 ruzejš'etši s'a Mjs73Ana178]

ROZEMKNAĆ SIĘ* / **RAZOMKNAĆ SIĘ**• *dk* ‘otworzyć się, stanąć otworem’ Wszistkie drziwi razemkneli sia Bj99Ado70

[*prze3lm* razemknélis'a Bj99Ado70]

ROZERWAĆ / ROZORWAĆ• *dk* ‘podzielić szarpnięciem, rozerwać’ Rożaniec rozorwawszy przywionzywali Onk99Ado50

[*ipu* rōzorvá'šy Onk99Ado50]

ROZETA *z* ‘*bot.* nazwa kwiatu – cynia’ Rozeta była taka jeszcze i astry te Bht98Pab108

[*Mlp* rozeta Bht98Pab108]

ROZEZŁUĆ SIĘ• *dk* ‘rozzłościć się’ Król Herod potem rozezłuł sia i znaczy sia, że narodził sia Mesyjasz, już beńdzi wyższy od jego W99Rut100

[*prze3lp m* rozezłuł sia W99Rut100]

ROZEUĆ SIĘ *dk* → **ROZZUĆ SIĘ** *dk*

ROZGRABAĆ / RAZGRABAĆ / RUZGRABAĆ *dk* 1. ‘robiąc coś pozostawić wszystko rozrzucone, rozgrzebać’ Szukawszy młotka ruzgrabał cały drywotnik Łpt72Zda197;

2. ‘grabiąc rozsunać *co* na boki’ Ruzgrabał siana na dwa wały Łpt72Zda197

[*bzk* rozgr'abac'/ruzgr'abac'/razgr'abac' *prze3lp m* ruzgr'abał Łpt72Zda197]

ROZHODOWAĆ *dk* ‘powiększyć liczebność hodowlanych zwierząt, uprawianych roślin, wyhodować’ B32Dom254

[*bzk* rozyodować B32Dom254]

ROZHUKAĆ SIĘ• *dk* ‘rozszać się, rozhałasować się, wszcząć awanturę, krzyki’ Rozhukał się jak świnia w deszcz’ W96Rie101

[*prze3lp m* rozhukał się W96Rie101]

ROZHULAĆ SIĘ• *dk* ‘zacząć hulać, bawić się bez umiaru’ Co tam tych dwieście lity?

Nadtoż rozhula się z nimi? Kmn99Kar86

[*przy3lp* rozhula się Kmn99Kar86]

ROZHULTAIĆ SIĘ• *dk* ‘rozleniwzić się, rozpuścić się’ Polacy rozhultaili się, jeżdżą, targują, aż przykro, toż okropne rzeczy L91Zow549 A teraz rozhultajili sie wie, że mleko do mlieczarni nioso Bjw96Mar131 → **ROZBAŁOWAĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lm* rozhultaili się L91Zow549 rozγul’tajil’i s’e Bjw96Mar131]

ROZJAŚNIĆ *dk* ‘wyjaśnić, wytłumaczyć’ B32Dom254 → **POJAŚNIĆ** *dk*

[*bzk* rozjaśnić B32Dom254 Ł97a)Kar75]

ROZJECHAĆ SIĘ• *dk* ‘wyjechać w różnych kierunkach, rozjechać się’
rozjechawszy się *ipu* Wszędzie oni byli, rozjechawszy się Ł95Kar52

[*ipu* rozjexafšy s’e Ł95Kar52]

ROZKACZAĆ• *dk* ‘rozwałkować’ [...] z łusko zgotujo kartofla, potym obierali, stłuko, monki trocha dosypio, rozkacza, pociska, potym w piecu upieczu Trk06Rut368

[*przy3lp* rozkacza Trk06Rut368]

ROZKAZ *m* ‘zarządzenie, rozporządzenie’ Taki jest rozkaz rektora, sesja do 24 czerwca Wn99Dwi148 ♦Przeprowadzić rozkazem → **PRZEPROWADZIĆ** *dk*

[*Mlp* rozkaz Wn99Dwi148 *Nlp* rozkazem B32Dom250]

ROZKĄSIĆ / RASKĄSIĆ / RUSKĄSIĆ *dk* ‘gryząc rozdrobnić zębami, rozgryźć’ Rozkąś ten cukier na kawałeczki Łpt72Zda197 Nie rozkąsisz, połamisz zęby Bjw97Dwi121

[*bzk* rosk'qs'ic'/rusk'qs'ic'/rask'qs'ic' Łpt72Zda197 *przy2lp* roskqs'iš Bjw97Dwi121 *rozk lp* rosk'qs' Łpt72Zda197]

ROZKIERACZYĆ SIĘ• / ROZKIARACZYĆ SIĘ• / ROZKIERATAĆ SIĘ• /

ROZKIERECZYĆ SIĘ / ROZKIERETAĆ SIĘ• *dk* ‘szeroko rozstawić nogi, rozkraczyć się’ Mówio rozkiereczył się, albo papoż rozkiereczywszy się L09Rut162

rozkiaraczywszy się *ipu* Czego stoisz razkiaraczywszy sie Trk06Rut360

rozkiaratawszy się *ipu* Chodzi rozkiaratawszy sie drugi taki, nu taki jakiś nieudały, nogi szeroko, rozkiaratawszy się L09Rut162

[*bzk* rozkiereczyć się/rozkieretać się *prze3lp m* rozkiereczył się L09Rut161 *ipu* razkiaraczywszy sie Trk06Rut360 rozkiaratawszy sie/rozkiereczywszy się L09Rut161]

ROZKIERAKA *ż* **1.** ‘przezvisko człowieka przysadzistego lub rozkraczonego, także niezdarnego’ Co ty stojisz, rozkieraka ty L09Rut162; **2.** ‘*pot.* taboret o rozszerzających się nóżkach’ My stoim i paczszym, co to takiego jest razkieraka, a to taburetkka razkieraka Trk06Rut360

[*Mlp* razkieraka Trk06Rut360 *Wlp* rozkieraka L09Rut162]

ROZKŁADUSZKA• *ż* ‘łóżko polowe’ Tam położa [jego] na rozkładuszkka Bjw96Mar127

[Błp roskładuška Bjw96Mar127]

ROZKOŁYCHAĆ / RASKAŁYCHAĆ / RUSKOŁYCHAĆ *dk* ‘wprawić w wahadłowy ruch, rozkołysać’ Ruzkołychał czaromcha i zlieciał na ziemia Łpt72Zda197

[bzk r^askał^lyħac’/ruskoł^lyħac’/roskoł^lyħac’ *prze3lp m* ruskoł^lyħał Łpt72Zda197]

ROZKOPAĆ• *dk* ‘rozgrzebać, rozkopać’ W91a)Ado100

rozkopawszy *ipu* Kury byli cały ogród rozkopawszy W91a)Ado100

[*ipu* roskopašy W91Ado93 W91a)Ado100]

ROZKOPKI• *lm* ‘wykopaliska archeologiczne’ My kiedyś tam razkopki prowadzili w kołchozie, kiedy ja pracował jeszcze, to tam jedne kości Ikż96Mar20

[Błm raskopki Ikż96Mar20]

ROZKOSY *lm* ‘ukośna deseczka na wieżach’ Brs01Czy101

[Młm roskosy Brs01Czy101]

ROZKOSZ *ż* ‘zbytek, bogactwo, przepych’ B32Dom254

[Młp rozkosz B32Dom254]

ROZKOSZNY ‘luksusowy, z przepychem’ B32Dom254

[mMłp rozkoszny B32Dom254]

ROZKRAJAĆ• *ndk* ‘rozcinać’ Cokolwiek jest przywiezione do Rezekne i to zapieczętowano i oni [kolejarze] to rozkrajajo, a to [ołów] rzucajo, no ji on [ojciec] przyniesie nam dzieciom, my bawimy sie Rzc98Ost-nmw13

[ter3łm roskrajajo Rzc98Ost-nmw13]

ROZKROIĆ• / **RUZKROIĆ**• *dk* ‘rozciąć, skaleczyć’ Ruzkroił naryw brzytwa, ropa puliała sia Łpt72Zda174 Ci roskroju renka, ci tam cokoliak krew bardzo leci – zamówio i wsio, zatrzymujo Jzr04Kar71

[*prze3lp m* r^uskr^loił Łpt72Zda174 *przy3łm* roskroju Jzr04Kar71]

ROZKRYĆ• *dk* ‘wykryć’ [Zmowa] została rozkryta Grd93Bre164

[ibt žMłp rozkryta Grd93Bre164]

ROZKRYWAĆ• / **RASKRYWAĆ**• *ndk* 1. ‘otwierać’ I prendzej uokna rozkrywajcie

Trt96Mar184; 2. ‘zdejnować pokrycie dachu’ Jak cienżki był rok dla żywioł, poszoru nie mieli, to raskrywali stodoła i ta słoma kroili na sieczka Wtr79Saw211

[*prze3łm* raskryval’i Wtr79Saw211 *roz k lm* roskryvajće Trt96Mar184]

ROZKUŁACZYĆ• / **RUZKUŁACZYĆ**• *dk* ‘odebrać mienie ruchome i nieruchome

bogatym chłopom, właścicielom ziemskim’ Bo to nas rozkułaczyli, to to wszystko chowali my [...] Bht98Pab144 Jak przyszli Ruskie, potem ruskułaczyli, na szczénscia tyku nie

wywieźli Kw01Kar398 Nas roskułaczyli, wie pani, nawet centryfuga stała, nawet, nawet i ta zabrali Kw01Kar399 → **OKUŁACZYĆ** *dk*

[*prze3lm* roskułaczyli Bht98Pab144 roskułacył'i Kw01Kar399 ruskulačyl'i Kw01Kar398]

ROZKUTAĆ *dk* 'zdjąć z kogoś nadmiar odzieży z kogoś opatulonego' B32Dom254

[*bzk* rozkutać B32Dom254]

ROZKWASIĆ *dk* 'mocno zranić, rozbić' B32Dom254

[*bzk* rozkwasić B32Dom254]

ROZLEWAĆ *ndk* 'nalewać porcjami do pojemników' Rozlewać herbatę B32Dom254

Nalewali u zbanki, rozlewali w szklanki i pili Jsn82a)Wer254

[*bzk* rozlewać B32Dom254 *prze3lm* rozlǽvál'i Jsn82a)Wer254]

ROZLICZAĆ• *ndk* **1.** 'dostrzegać różnicę, rozróżniać' No na polskim języku to ja pisać i czytać rozma... ni ni, rozliczam czy po polski, czy po ruski Nlb01Mor249; **2.** 'robić różnicę, dawać odczuć komuś różnicę' Ja na kuchni byłam, to on przyjdzi, nawet nie rozliczał, on cukierków przyniesi Mjs73Ana177

[*ter1lp* rozličam Nlb01Mor249 *prze3lp m* ro"zl'iłiłał Mjs73Ana177]

ROZLICZYĆ *dk* 'odprawić, wydalić z pracy, wypłacając należność' B32Dom254

[*bzk* rozliczyć B32Dom254]

ROZŁANCZAĆ *ndk* → **ROZŁĄCZAĆ** *ndk*

ROZŁĄCZAĆ / RAZŁANCZAĆ / ROZŁANCZAĆ / RUZŁĄCZAĆ *ndk* 'rozdzielać osoby będące razem, rozłączać; rozdzielić coś połączonego' Nie rozłanczaj ich [...], jak beńdzie można razem tutaj przyjedziecie B12Gol124 Szczepiwszy się byli jak pituchi, musieli ich ruzłanczać' Łpt72Zda197 Druty rozłanczać trzeba będzie W83Tur18

[*bzk* rozłanczać W83Tur18 r"zl'ąćac'/ruzł'ańćac'/rozł'ąćac'/rozł'ańćac'/razł'ańćac' Łpt72Zda197 *roz k lp* rozłćanaj B12Gol124]

ROZŁOŻYĆ *dk* 'rozniecić, rozpalić' ♦ Rozłożyć ogień 'rozpalić ogień, ognisko' W99Rie64

[*bzk* rozłożyć W99Rie64]

ROZMAICIA *ndm* 'różnorodnie, niejednakowo, rozmaicie' To rozmaicia [leczyli brodawki] Rkw96Mar58

[*rozmaic*'a Rkw96Mar58]

ROZMAITOŚĆ *z* 'różnorodność, niejednakowość' ♦ Jest (było, będzie) rozmaitość 'jest (było, będzie) rozmaicie' Rozmaitość było, no ale już przeżyli wszystkie te piekło, teraz już lżej Drś96Mar24

[Mlp rozmaitos'c' Drś96Mar24]

ROZMAWIAĆ *ndk* 'porozumiewać się słowami, rozmawiać' Braniali żeż, że nie można rozmawiać po polsku Wdg01Kar455 Nu i dzieci moje już rozmawiają wiecej pu liewsku Wdg01Kar455 Czysto po polsku, tak jak w Polszczy rozmawiają, to tut mało kto rozmawia. My po polsku rozmawiamy, ale wszystko jedno w Polszczy już musi inny [...] akcent rozmowy, trocha inny Ncz02Koz70 Tu nikiedy [nigdy] nie usłyszysz nigdzie chto rozmawiałby, jak ja roslam, żeby chto rozmawiałby po litewsku, tu tylko była po polsku Wdg01Kar455 Mama to i nie rozmawiała wcale po litewsku Wdg01Kar455 Jak indyk z kaczoem tak ja z zięciem rozmawiam Dtn99Pab240 Czemu wy do nich rozmawiacie po rosyjsku Ł95Kar53 → **GADAĆ** *ndk*, **ROZMAWIAĆ SIĘ** *ndk* ♦ Rozmawiać po swojemu → **SWÓJ**

[bzk rozmav'ac' Wdg01Kar455 *ter1lp* rozma'vam Dtn99Pab240 *ter3lp* rozmawia Ncz02Koz70 *ter1lm* rozmawiamy Ncz02Koz70 rozma'va'ni K99Zie24 rozmav'am'i Wdg01Kar455 *ter2lm* rozmav'ac'e Ł95Kar53 Wdg01Kar455 *ter3lm* rozmawiają Ncz02Koz70 rozmav'ajō Wdg01Kar455 *prze3lp* ż rozmav'ala *prze3lm* rozmawiali Brs07Smu284 *war3lp* m rozmav'alby Wdg01Kar455]

ROZMAWIAĆ SIĘ• *ndk* 'rozmawiać między sobą, porozumiewać się' To trzeba się rozmawiać B12Gol103 U nas, na przykład, dzieci miendzy sobo rozmawiali się po polsku, a teraz wszystkie już wszeńdzie [rozmawiają] po litewsku Wdg01Kar455 → **GADAĆ** *ndk*; **ROZMAWIAĆ** *ndk* 1

[bzk rozmav'ac' s'e B12Gol103 *prze3lm* rozmav'al'i s'e Wdg01Kar455]

ROZMIENIĆ *dk* 1. 'wymienić większe nominały pieniędzy na mniejsze' B32Dom254;

2. 'wymienić na inną walutę' No coż, oni potem już rozmienili te pieniądze Sdr99Pab165

[bzk rozmienić B32Dom254 *prze3lm* rozmiēnili Sdr99Pab165]

ROZMIESIĆ / **RAZMIEŚCIĆ** / **RUZMIESIĆ** *dk* 'zamiesić, zagnieść ciasto, glinę, zaprawę murarską' Razmiasila ciasta chlebowa w małaj dziezca Łpt72Zda198 → **ZAMIESIĆ** *dk*, **ZAMIESZAĆ** *dk*

[bzk r^uzi'les'ic'/rozi'les'ic'/razi'les'ic' *prze3lp* ż razmas'ila Łpt72Zda198]

ROZMOKNAĆ• *dk* 'stać się lepkim, mokrym od wody, deszczu' L13Kar373

rozmokszy *ipu* Padziomak to jest wo tutej u brzeźniaku, ależ rozmokszy. Wczoraj szli, toż rozmokszy, nie można wziońść u renka L13Kar373

[bzk rozmokšy L13Kar373]

ROZMOWA ż 1. 'rozmowa, rozmawianie' Już wiency po łotewsku rozmowa Ł67ParII-17;

2. 'język, mowa' My musim przyjąć taka rozmowa, jaka trzeba. Jaki rząd, my jemu

podczyniajemsia G96Dąb192 Jak w Polska rozmawiajo [...] tak i tu, o taka sama rozmowa Ncz02Koz63 → **GADANIE** *n* ♦ Wieść rozmowa ‘prowadzić rozmowę, rozmawiać’ Które pu polsku, z tym pu polsku już rozmowa wiedli Ł67ParII-18

[Mlp rozmowa Ncz02Koz63 M,Blp rozmowa Ł67ParII-18 Blp rozmowa G96Dąb192]

ROZMÓWIĆ SIĘ *dk* **1.** ‘zacząć rozmawiać, wszcząć rozmowę’ Jakiś podżyły człowiek, [...] rozmówili się tam Btn99Pab63 → **ZAMÓWIĆ** *dk*, **ZAROZMAWIAĆ** *dk*; **2.** ‘omówić z kimś jakąś sprawę, wyjaśnić coś w rozmowie’ B32Dom252

[*bzk* rozmówić się B32Dom253 *prze3lm* rozmuvil’i še Btn99Pab63 *przy1lm* rozmuv’im s’a Gjd83Ana68 *roz* *lp* rozmuv się B32Dom253]

ROZMUŻNIEĆ *dk* ‘rozgotować się (o kaszy, kluskach)’ B32Dom254

[*bzk* rozmużnieć B32Dom254]

ROZMYŚLAĆ SIĘ• *ndk* ‘zastanawiać się, rozważać’ No to ona teraz pisze do mnie [...] z Polski, chce zabrać mnie na stały pobyt. Rozmyślali się, ale nie, nie na stały pobyt, w goście to pojade Sdr99Pab167 → **POMYŚLIWAĆ** *ndk*

[*prze3lm* rozmyślali s’e Sdr99Pab167]

ROZNASZAĆ• *ndk* ‘roznosić, wynosić’ Czensto [chleb] pieke, dobry, te dzieci kawałami roznaszajo ten chleb, znow trzeba piec Żjm01Kar 518

[*ter3lm* różnašajò Żjm01Kar518]

ROZNERWOWAĆ SIĘ• *dk* ‘zdenerwować się’ On poty [potem] roznarwui się Śwc83Wer149 → **ZNERWOWAĆ SIĘ** *dk*

[*przy3lp* roznarwui s’e Śwc83Wer149]

ROZNIEŚĆ• *dk* ‘zburzyć, zrujnować – o budynkach’ [mieliśmy] swoje zabudowania [gospodarskie], tam było postawione, ale później roznieśli wszystko, jak nas wywieźli K02Zie141 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*prze3lm* rozniešli K02Zie141]

ROZOREK• *m rol.* ‘bruzda’ Rozorek tu trzeba zrobić Bjw97Dwi121 → **BRUZNA** *ż*

[Blp rozorek Bjw97Dwi121]

ROZORKA• *m rol.* ‘bruzda’ Wdz71Giu321 → **ROZOREK** *m* ♦ Orać w razorka → **ORAĆ** *ndk*

ROZOWY → **RAZOWY***

ROZPARĆ / **ROZPARĆ** / **RUZPARĆ** *dk* ‘rozepchnąć, rozciągnąć’ Może uda się ruzparć te buty kapyłami Łpt72Zda198

[bzk rozp^larc'/r^losparc'/r^usp^larc' Łpt72Zda198]

ROZPATRYWAĆ• *ndk* 'ogłądać, przyglądać się, badać wzrokiem' Wosk [...] na woda leli, i jaka figura wyleje się, rozpatrywali, przewidywali, co to może być W99Rut34

[prze3lm rozpatrywal'i W99Rut34]

ROZPINAC• *ndk* 'przybijać do krzyża, krzyżować' [...] oni przecież Pana Jezusa rozpinali na krzyżu B96Doł185

[prze3lm rozpinali B96Doł185]

ROZPISAC SIĘ *dk* **1.** 'złożyć podpis, podpisać się' Rozpisać się ja nie moga Bjw97Dwi107 Bez ciebie nie dadzo paczki, bo trzeba rozpisac się Bjw97Dwi107 Ja nieuczony że człowiek, ja i nie razpisać sia nie umiem Gjđ82a)Ana249; **2.** 'zawrzeć cywilny związek małżeński' Oni tyko rozpisali się, żyjo bez szliubu Bjw97Dwi107 No i ona wyszła za monż, rozpisali się, cywilny szlub i kościelny Sdr99Pab166 → **ZMETRYKOWAĆ SIĘ** *dk*

[bzk rozpisac się B32Dom254 Ł97a)Kar75 ros'p'isac' s'e Bjw97Dwi107 rasp'lisat' s'a Gjđ82a)Ana249
prze3lm rospisali še Sdr99Pab166 ros'p'isal'i s'e Bjw97Dwi107]

ROZPISANIE *n* 'rozkład, plan' B32Dom254

[Mlp rozpisanie B32Dom254]

ROZPISKA *ż* 'kwit, pokwitowanie' B32Dom254

[Mlp rozpiska B32Dom254]

ROZPISYWAĆ SIĘ• *ndk* **1.** 'podpisywać się, składać podpis' Wszystkie takie wo, jak moj syn, to on i teraz pu rusku rozpisuji sia Iwt06Mor118; **2.** 'brać ślub cywilny' To tutaj był taki młody chłopiec do jej przyszedzsy, żył. Ale onie nie rozpisywali sie, tak żył. A potem mówio, on umar Mdn99Pab190

[ter3lp rospisuji s'a Iwt06Mor118 prze3lm rozpisywali s'a Mdn99Pab190]

ROZPŁACIĆ SIĘ *dk* 'zapłacić, uiścić należność' B32Dom254

[bzk rozplacić się B32Dom254]

ROZPŁODZIĆ SIĘ• *dk* 'rozmnożyć się' Wot Dukalskich rozplodziłoś bardzo dużo, a Dżianowskich tylko trzy Ł67ParI-31

[prze nos rospłoz'itos' Ł67ParI-31]

ROZPŁYWAĆ *ndk* 'rozpływać się' Nie rozpływaj jak woda B32Dom254

[bzk rozpływać rozk lp rozpływaj B32Dom254]

ROZPORKA* / **RASPORKA** *ż* 'rozpórka, beleczka pomiędzy krokiewiami powyżej połowy ich wysokości' Razporka mucuji się pukil jiszcze krochwi ni pustawi sie Łpt72Zda196

[M,Blp rasp^lorka Łpt72Zda196]

ROZPOŚCIWSZY SIĘ *ipu* → **ROZPUSCIĆ SIĘ** *dk*

ROZPOWIADAĆ• / RAZPAWIADAĆ• *ndk* ‘opowiadać’ To dla nas sam rozpowiadał, wtedy jak tylko było zabronione u nas L91Zow544 W Polski pienknie, bardzo dobrze tam, jak uo rozpowiada Henryk, Henryk, mąż Marija rozpowiada Iłk98Ost-nmw14(34) A moja mama [...] rozpowiadała, z jichnej wioski, z tych Czyrun, mówiła, mocno dużo była młodziaży L13Kar368 To wy macie rodziców, tu rodzice żyli, niech wam rozpowiadają Str99Pab168 To, o, mama moja razpawiała ji ojciac Smw01Kar280 → **OPOWIADAĆ** *ndk*

[*ter3lp* rozpo^oada Iłk98Ost-nmw14(34) *ter3lm* rozpo^oadają Str99Pab168 *prze1lp m* rozpowiadał L91Zow544 *prze1lpż* rozpav^oadała L13Kar368 raspaw^oadała Smw01Kar280]

ROZPROWADZAĆ *ndk* rozcieńczać, rozrzedzać’ Kwas cytrynowy rozprowadza te wszystkie kamienie, wie pani Wdk99Pab217 W te pora krochmal rozprowadza sie osobno W82Rei38 Ji wtedy rozprowadza się w przegotowanej wodzie W82Rei37 Ta sacharina rozprowadza się w tej słoducie W82Rei38

[*bzk* rozprowadzać B32Dom254 *ter3lp* rosprovaża Wdk99Pab217 *ter nos* rosprowa^oadza się W82Rei37,38]

ROZPROWADZIĆ *dk* ‘roz mieszać, rozrobić, rozpuścić w wodzie’ Tam trzeba, tego, rozprowadzić. Ja na wodzie rozprowadzała, bo mleka ni było Rzc98Ost-nmw20

[*bzk* rósprovażić *prze3lp ż* rósprovaża Rzc98Ost-nmw20]

ROZPRUĆ• *dk* **1.** ‘rozebrać, zburzyć – o budynkach’ Mama jak umarła, to ja przyjechała do siostry, dom rozpruli i postawili tutaj Igl04Rut434 → **POROZEBRAĆ** *dk*; **2.** ‘rozwiązać, zlikwidować’ Ruski jak zaszedł pierwszy raz, rozpruł wszystkie te, gospodarzów tych Żgw01Kar482

[*prze3lp m* rozpruł Żgw01Kar482 *prze3lm* rozpruli Igl04Rut434]

ROZPRUĆ SIĘ• *dk* ‘rozlecieć się, ulec zniszczeniu’ I potem wszystkie porozlatali sia te dzieci i on zachorował [...] prendka umar [...] i tak rozpruła sia gniazda Ong01Kar497 Kołchozy rozpruli się Mtr01Kar231

[*prze3lp* rozpruła s’a Ong01Kar497 *prze3lm* rozprul’i še Mtr01Kar231]

ROZPUSTNICA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu97 → **BADZINA** *ż*

[*Mlp* rospusn’ica Bkb83a)Giu97]

ROZPUSTNIK *m* ‘babiarz, mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ Bkb83a)Giu100 → **BABIARZ** *m*

[*Mlp* raspus’n’ik Bkb83a)Giu100]

ROZPUSTNY• / RASPUSTNY• **1.** ‘rozpuszczony’ Rozpustne dziecko B32Dom254;

2. ‘babiarcz, mężczyzna prowadzący rozwiązły tryb życia’ Bkb83a)Giu98 → **BABIARZ** *m*

[*z*Mlp raspusna Bkb83a)Giu98 *n*Mlp rozpustne B32Dom254]

ROZPUŚCIĆ SIĘ• / RUZPUŚCIĆ SIĘ• / ROZPOŚCIĆ SIĘ• *dk* ‘rozkwitnąć, rozwinąć się’ Pęk [pączk] róży w wodzie ni ruzpuści się Łpt72Zda185

rozpościwszy się *ipu* To on jeszcze nie rozpościwszy się, tylko bumbulki Trk06Rut360

[*przy3lp* rusp^lus’c’i s’e Łpt72Zda185 *ipu* rozpościwszy się Trk06Rut360]

ROZRĄBIĆ• *dk* ‘porąbać’ Kiedy, wiecie, kupili nowe meble [...] i no co my będziem tamte [stare trzymać], wzięli jich rozrąbili, wsio, a potem przez jakich pięć lat mówim, ot durne. Potem też [stół] ruzrombili jego Rzc98Ost-nmw16

[*ter1lm* rozròmbili/ruzrombili Rzc98Ostnmw16]

ROZRUSZYĆ• *dk* ‘zrujnować, zniszczyć; też rozwiązać, zlikwidować’ Kiedy chodziliśmy do księdza do Słobudki, ksiądz nam powiedział, piszcie zajawa, kościół był bardzo rozruszony nasz, jeszcze zajawa na tego ministra, który w Wiciebsku jest Ikż96Mar15 No, to musi dojść do tego, że one [kołchozy] rozruszone będą B99Eng201 →

POROZEBRAĆ *dk*

[*ibtm*Mlp rozrušony Ikż96Mar15 *blt* *przy3lm* będą rozruszone B99Eng201]

ROZRYĆ• *dk* ‘rozkopać’ Teraz to już nie dojadę, dlatego że [...] rozryte wszystko B12Gol101

[*ibt* Mlp *n* rozryte B12Gol101]

ROZRZUCIĆ* / RAZRZUCIĆ• *dk* ‘rozzrucić, porozrzucać’ Onk99Ado50

rozrzuciwszy *ipu* Tak wiencej razrzuciwszy Onk99Ado50

[*ipu* ražžuti^fšy Onk99Ado50]

ROZRZUCIĆ SIĘ• *dk* ‘rozpaść się’ Teraz, jak rozrzucił się ten Sawiecki Sajuz, i Białoruś już została sama, to teraz wprowadzają białoruski język B96Žyc191

[*prze3lp* rozrzucił się B96Žyc191]

ROZRZYNAĆ• *ndk* ‘tnąć nożem dzielić na części, rozkrawać’ Nie, z karawajem do kościoła nie idzie, jego rozżynają Bjw96Mar133

[*ter3lm* rožžynajo Bjw96Mar133]

ROZSADA* / ROSADA / RASADA• / RASSADA• *ż* ‘rozsada, flanca’ Rasada kapusty i bruczki hadujim w skrzynce, w chacie Łpt72Zda195 Rosada na kapusta W82Tur107 →

FLANCA* ż, KALIWA ż

[Mlp rosada W82Tur107 Dlp rassady Ł97a)Kar71 Blp ras^aada Łpt72Zda195]

ROZSAKOTAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘zacząć dużo gdać – o kurach’ L10Rut12 i in.; **2.** ‘rozgadać się, zacząć dużo i głośno mówić’ Na kobiety czasem mówio – rozsakotała się za dużo. Rozsakotała się na cała wioska L10Rut12

[*prze3lp* ż rozsakotała się L10Rut12]

ROZSANDZAĆ• *ndk* ‘rozsądzać, rozstrzygać’ I on już tam rozsandza. Ci każy brać ta pierwsza czy [...] Orn73d)Mas197

[*ter3lp* rossanża Orn73d)Mas197]

ROZSIELIĆ SIĘ• *dk* ‘osiedlić się na jakimś obszarze’ Jakim sposobem ta Kustownica rozsieliła sie, to tego ja nie wiem, tylko ja wiem, że panszczyzny nie robili, w nas pana nie było Kst73Wer213

[*prze3lp* ż rôs’c’el’ila s’e Kst73Wer213]

ROZSKWARZAĆ SIĘ• *ndk* ‘podsmażać się’ Słoninka rozkwarza się w ta pora W82Rei38

[*ter3lp* roskfarza sie W82Rei38]

ROZSROCZKA *ż* → **RASSROCZKA** * *ż*

ROZSTAWYWAĆ *ndk* ‘ustawiać w pewnej odległości jedno od drugiego, rozstawiać’ B32Dom254

[*bzk* rozstawywać B32Dom254]

ROZSTROIĆ SIĘ• *dk* ‘rozbudować się’ I tu najechali wtedy Litwinów. Rozstroili sie Smołwy wtedy Smw01Kar275

[*prze3lm* rosstroil’i s’a Smw01Kar275]

ROZSZCZEPAC* / **RUZSZCZAPAC**• *dk* ‘rozebrać, zrujnować, zburzyć – o budynkach’ Te pałacy rozszczapali, teraz dużo odstawujo, już dużo odprawujo K02Kar272 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*prze3lm* ruščapal’i K02Kar272]

ROZSZCZEPIĆ SIĘ• *dk* ‘pęknać, rozłamać się’ Jak ten chleb kiepski, to on tedy rozszczepi sia Użp01Kar257

[*przy3lp* roščep’i s’a Użp01Kar257]

ROZSZERZYĆ SIA• *dk* ‘urosnąć, zwiększyć swoją objętość – o cieście’ Jeżeli ciasta będzie miętka, rozszerzy sia i sklieji sia Użp01Kar258

[*przy3lp* rożyży s’a Użp01Kar258]

ROZSZPILIĆ / **RAZSZPILIĆ** / **RUSSZPILIĆ** *dk* ‘odpiąć guziki, haftki itp., rozpiąć’ Płaszcz rozszpilił Bjw97Dwi121 Razszpł manynarka, bo gurąca dzisiaj Łpt72Zda198

[bzk rozszpilić B32Dom254 rusšp'il'ic'/raššp'il'ic'/rosšp'il'ic' Łpt72Zda198 *prze3lp m* roššp'il'it

Bjw97Dwi121 *roz k lp* rasšp'il' Łpt72Zda198]

ROZŚCIEŁAĆ* / **RUZŚCIEŁAĆ•** *ndk* 'rozkładać, rozpościerać na jakiejś powierzchni, rozścielać' Płótna składasz w taka harmoszką i bijisz praniem, potem na trawie rozścielasz Łpt72Zda192

[*ter2lp russ'c'leśaš* Łpt72Zda192]

ROZŚMIAĆ SIĘ• *dk* 'roześmiać się, zaśmiać się' A ten pan rozśmiał się Bht98Pab110

[*prze3lp m* rozśmiał się Bht98Pab110]

ROZTAPIERZYĆ *dk* → **ROZCZAPIERZYĆ** *dk*

ROZTŁUKĆ / **ROZTŁUKĆ** / **RASTŁUKĆ** / **RUSTŁUKĆ** *dk* 'uderzając czymś rozdrobnić, rozłupić' Ni dam rady rozłupić urzecha Łpt72Zda198

[*bzk rosti'lukć/rusti'lukć'/rast'lukć'/rust'lukć'* Łpt72Zda198]

ROZTOPIERZYĆ *dk* → **ROZCZAPIERZYĆ** *dkg*

ROZTOPNIEĆ• *dk* 'roztopić się, stopnieć' Jak roztopnieją śnieg, wszystkie łonka zapływają wodą Ign73Sud189

[*przy3lp* rostopn'leji Ign73Sud189]

ROZTRACIĆ *dk* 'wydać, wydać na próżno' Pieniędzy wszystkie roztraciła i nic nie kupiła dobrego Ł84Par140

[*bzk* roztracić *prze3lp* ż roś

ROZTRZĄSAĆ / **RAZTRZEŚAĆ** *ndk* 'potrząsając rozrzucać' Bardzo ciężko roztrząsać gnoj na polu Łpt72Zda198

[*bzk* rusťś'asac'/rośťś'asac'/rastś'ęsac' Łpt72Zda198]

ROZTRZĄSNAĆ• *dk* 'rozwać, pozabierać, porozciągać we wszystkie strony' Kołchoz ten. Roztrząsnięte wszystko było, żeby żadnego ładu nie było [...]. Zabierali i krowy i konie [...] B99Eng203

[*ibt nMlp* roztrzasnięte B99Eng203]

ROZTRZEPAĆ* / **RAZTRIEPAĆ•** *dk* 'nadszarpnąć, nadwerekować zdrowie' Będziemy i wieże budować, jeszcze jaż mówię tak, ja już rozstrzepałem zdrowie, jeden, jeden, idę pracuje, wszystko [...] Ikź96Mar16

[*prze1lp m* rastřepałem Ikź96Mar16]

ROZUM *m* 'zdolność myślenia, rozum' Bkb83a)Giu89 i in. ♦ Niepełnego rozumu *kto* 'o człowieku, który postradał zmysły' Niepełnego rozumu Bkb83a)Giu89 ♦ Nie suknia ozdobi człowieka, a rozum → **SUKNIA** ż ♦ Nie swego/niedobrego rozumu *kto* 'ktoś jest

niedorozwinięty umysłowo' [...] był nie tego, niedobrego rozumu, ni swego rozumu, no przekroił sobie wieny Iwt06Mor114 ♦ Rozum z tyłu mieć 'wolno myśleć' Ja byłam na matematyka taka tempa, ja myślę, ale ja nie umiem, rozum z tyłu, z tyłu tam K02Zie156

[Mlp rozum L82Roj238 K02Zie156 Dlp rozumu Bkb83a)Giu89 Iwt06Mor114]

ROZUMIEĆ *ndk pod czymś* **1.** 'rozumieć przez co' Co rozumiemy pod tym W01Mas102;
2. 'pojmować, wyobrazić sobie' Pokruszona kości i żyły porombane, możecie rozumiać, pani Ong01Kar495

[bzk rozumieć B32 Dom254 rozum'ac' Ong01Kar495 *ter3lm* rozumiemy W01Mas102]

ROZWALIĆ SIĘ• *dk* 'rozpaść się, rozlecieć się na kawałki' W82Tur88
rozwaliwszy się *ipu* Kata [chata] rozwaliwszy się ze wszystkim W82Tur88

[*ipu* rozwalifsy śa W82Tur88]

ROZWAŁKI / RAZWAŁKI *lm* 'sanie do jednokonnego zaprzęgu' Da sań zakładali gnajówki albo razwałki Łpt72Zda200 Razwałki z tyłu szersze z przodu węższe, żeby lepiej byłob siedzieć Łpt72Zda196

[Mlm rozwałki W99Rie72 razv'ałki Łpt72Zda196 M,Blm rozv'ałki Łpt72Zda200]

ROZWEDŹGAĆ / RAZWEDŹGAĆ / RUZWEDŹGAĆ / ROZWADŹGAĆ• *dk*
'rozmazać coś brudząc wokół, rozpaprać' Rozwedźgał miód po całej chacie Łpt72Zda198
[...] Rozwadźgał po talerzu W96Rie102

[bzk rozvežgac'/ruzvežgac'/razvežgac' *prze3lp* razvežgał Łpt72Zda198 rozwadźgał W96Rie102]

ROZWESELIĆ *dk* 'rozweselić' Potym wiaczoram chodzo już, zapytają się, można dom rozwaselić, nu śpiawajo [...] Wdg01Kar450 → **POWESELIĆ** *dk*

[bzk rözvasel'ic' Wdg01Kar450]

ROZWIĆ *dk* 'rozszerzyć horyzonty, podwyższyć inteligencję, rozwinąć' B32Dom254

[bzk rozwić B32Dom254]

ROZWITAĆ SIĘ• *dk* 'pożegnać się' Ona wychodzi [...], to rozwita się ze mno pięknie Śwc83Wer147 → **ODWITAĆ SIĘ** *dk*

[*przy3lp* roz'vita s'e Śwt83Wer147]

ROZWIEDKA *ż* → **RAZWIEDKA** * *ż*

ROZWITANIE SIĘ* / **RUZWITANIE SIĘ** *n* 'pożegnanie' Te družki zbierali się, u dziewczynki družki zbierali się, a u chłopca družbańcy, oplakiwali tej młodej, ostatni wieczór – rozwitanie się [z panną młodą] Ażł01Kar341

[Mlp rüzv'itańe s'e Ażł01Kar341]

ROZWLEC• *dk* ‘rozebrać, zdjąć ubranie z *kogo*’ [...] póki przygotowili tam położyć mnie [w szpitalu], nic nie pamientam, i rozwlekli K01a)Kar157

[*prze3lm* rozvl’ekl’i K01a)Kar157]

ROZWODKA *ż* ‘kobieta rozwiedziona, rozwódka’ Bkb83Giu83

[*Mlp* roz’vodka Bkb83Giu83]

ROZWORY *lm* ‘wóz drabiniasty’ W99Rie72

[*Mlm* rozwory W99Rie72]

ROZWÓD• *m* ‘rozwód, unieważnienie małżeństwa’ ♦ Podać na rozwód ‘wystąpić o rozwód’ Ł97a)Kar76

[*Blp* rozwód Ł97a)Kar76]

ROZYNKA *ż* → **RODZYNKA** *ż*

ROZZIAWIĆ *dk* → **ROZDZIAWIĆ** *dk*

ROZZIAWIĆ SIĘ *dk* → **ROZDZIAWIĆ SIĘ** *dk*

ROZZUĆ SIĘ• / **ROZEZUĆ SIĘ**• *dk* ‘zdjąć sobie buty, rozzuć się’

[*roz k lp* roz’ujśa W82Tur66]

ROZZUWACZKA *ż* ‘przyrząd służący do zdejmowania butów z cholewami’ Brs01Czy101
→ **SOBACZKA** *ż* 2

[*Mlp* rozuvačka Brs01Czy101]

ROŻBITEK *m* → **ROZBITEK*** *m*

ROŻDZIAWIACHA *ż* → **ROZDZIAWIAKA** *ż*

ROŻA *ż bot.* ‘róża’ [wianek] z starej roży B32Dom 254

[*Dlp* roży B32Dom254]

ROŻANIEC *m* → **RÓŻANIEC*** *m*

ROŻANCOWY → **RÓŻAŃCOWY***

ROŻEK* / **RÓŻEK** *m* ‘*zdr* od róg’ W83Tur17

[*Mlp* różek W83Tur17]

RÓD* / **ROD** *m* ‘osoby pochodzące od jednego przodka, ród’ [...] a tak to rodzina cała bardzo taka družna, ta Monkiewiczów. Rod też był taki przyjazny, jedni z drugimi K02Zie148 Ot taki nasz rod, ot co K01a)Kar142 ♦ Z rodu ‘z pochodzenia’ No ja nie wiem, jak uoni z rodu byli Mtr01Kar232

[*Mlp* rot K01a)Kar142 K02Zie148 *Dlp* rodu Mtr01Kar232]

RÓG* / **ROG** *m* ‘wyrostek kostny na łbie zwierzęcia, róg’ I krówka tak wzięła znowu i na jeden rog, na drugi, zakręciła ten lien, i z tego lnu wyszli nitki Kls73Cze224

[Mlp rog W83Tur17 Blp rok Kls73Cze224]

RÓJ / ROJ *m* ‘pszczoła rodzina z jednego ula, rój’ Potam roj przysiad, trzy roi [pszczele] przyszli Bjj99Ado62

[Mlp roj Bjj99Ado62 Trk06Rut366 roj/ ruj Mjsz73Ana39 Mlm roi Bjj99Ado62]

RÓW / ROW *m* ‘podłużny dół w ziemi, rów’ Mjsz73Ana39 i in.

[Mlp row W83Tur17 rov/ruv Mjsz73Ana39]

RÓWIENSKI ‘będący rówieśnikiem, równy wiekiem, w równym wieku’ On z Wandoj rówieński Wdz95Czy81

[mMlp ruvenski Wdz95Czy81]

RÓWNAĆ *ndk* ‘porównywać’ Obc99Rie81 → **RÓWNOWAĆ** *ndk*, **ZRÓWNAĆ**² *dk* ♦ Nie równać ‘nie da się porównać’ Pamiętam swoje dzieciństwo, to ni równać, jak to teraz Obc99Rie81

[bzk ruvnać Obc99Rie81]

RÓWNIE *ndm* → **RÓWNO**¹ *ndm*

RÓWNIENKI ‘*zdr* od równy, równiutki’ A kuli wy związali? Równieńki, kul wieliki taki Obc99Rie85

[mMlp r¹uvnieńki Obc99Rie85]

RÓWNIENKO *ndm* ‘*zdr* od równo¹, bez zakrzywień, równiutko’ [...] może tam Zdrowaś Maryja zmówił czy co, dość – przeżegnał się zamówił [zaczął odmawiać] pacierzy i wrzucił ten chleb, co by się kościół nie zapalił, ogień tak równieńko szedł, nigdzie nie buchnął L91Zow551

[równieńko L91Zow551]

RÓWNO¹ / **RÓWNIE** *ndm* ‘równo, bez zakrzywień, płasko’ B32Dom 265 i in. ♦ Na równo *być z kim* ‘być równym innym, dorównywać innym’ I teraz to ta sama ta pańszczyzna nie chce postawić ludzi, żeby na równo, żeby wszystkie pany byli, albo wszystkie proste Str99Pab169 ♦ Wszystko / wsio równo/równie → **WSZYSTKO** *ndm*

[równo B32Dom265 B99Pob180 ruvno Str99Pab169 równie W82a)Tek290 W86Dub78 Bjw97Dwi71 ruvnie K02Kar270]

RÓWNO² *sp* ‘jakby’ [Brodawkę] zwionzałem strząsnełem bojko i równo znikła, spadła. Wraz to nie, ala za para tygodni Śwt01Kar385

[ruwno Śwt01Kar385]

RÓWNO³ *czego* ‘do czego, aż do czego, równo z czym’ W82Tur73

[ruvno W82Tur73]

RÓWNOWAĆ *ndk* ‘porównywać’ Tak nie była (co) równować, dużo czyściej żyli [szlachta]
K02Zie159 → **RÓWNAĆ** *ndk*

[*bzk ruvnovac* K02Zie159]

RÓZENIUTKA *ż* ‘rózeczka, mała różga’ W82Tur112

[*Mlp ruzeńutka* W82Tur112]

RÓŻNY → **RÓŻNY**

RÓŻA *ż* **1. bot.** → **ROŻA** *ż*; **2. med.** ‘zakaźna choroba skórna’ A ot, widzicia, róża. Róża na nodze była najwiecej Jzr04Kar71

[*Mlp ruża* Jzr04Kar71]

RÓŻANCOWY → **RÓŻAŃCOWY***

RÓŻANIEC* / **ROŻANIEC** *m* ‘sznur koralików do odliczania odmawianych modlitw, różaniec’ Wtr82Saw71 i in.

[*Mlp rożaniec* W83Tur17 W82a)Tek285 rożańec Wtr82Saw71]

RÓŻAŃCOWY* / **RÓŻANCOWY** / **ROŻANCOWY*** ‘*przym* od różaniec, różańcowy’
Nabożeństwo różancowe W83Tur17

[*mBlp rużancovy* Isz96Mar193 *nMlp* różancowe W83Tur17]

RÓŻAŃCZYK *m* **1.** ‘*zdr* od różaniec’ Ja tylko po polsku modłę się [...] Polskie książki i różańczyk Grd96Eng131; **2.** ‘członek bractwa różańcowego’ To ja to do Wasiliszek, to do Żołudka, to do Lidy jadę do Kosciola. [...] Do różańczyków się zapisywała B96Stra193

[*Mlp* różańczyk Grd96Eng131 *M,Blp* rużańczyk Isz96Mar193 *Dlm* różańczyków B96Stra193]

RÓŻEK *m* → **ROŻEK*** *m*

RÓŻNIĆ* *ndk* ‘różnić się’ Nu, oni tym różnili, że mieli dużo ziemi Kmn99Kar82 →
RÓŻNIĆ SIĘ *dk*

[*prze3lm* różnili Kmn99Kar82]

RÓŻNIĆ SIĘ* *dk* z *czym* ‘być odmiennym od innych, różnić się *czym*’ I jak się różni poziom młodzieży na Litwie z tym poziomem [...] W01Mas102 → **RÓŻNIĆ** *ndk*

[*ter3lp* różni się W01Mas102]

RÓŻNY* / **RÓŻNY** ‘złożony z niejednakowych elementów, różny’ Na chuinka cały miesiąc dzieci robio różne cacki Łpt72Zda129 Ludzi teras różne jest Bjw97Dwi47 Różne takie zabawy byli Krm01Kar400

same różne *stnw* ‘najróżniejsze’ Różne takie, krakowiaki tam [...] zginki tam takie, same różne Hk98Ostnmw28

[mMlp ruzny W82Tur67 Mlm różne W83Tur19 ruzne Krm01Kar400 ruźne Bjw97Dwi47 Blm ruzne Łpt72Zda129 stnw Mlm same ruźne İlk98Ostnmw28]

RÓŻÓWKA *z* ‘odmiana ziemniaków’ Cztery brzożny różówki w ogrodzie pusadzili
Łpt72Zda198

[Mlp ruźufka Łpt72Zda198 Dlp ruźufki Łpt72Zda198]

RUBASZKA *z* **1.** ‘koszula’ Łpt72Zda198 → **KOSZULA** *z*; **2.** ‘bluza’ Chodzi w niedzielia i w budni dzień w brudnaj rubaszce Łpt72Zda198

[Mlp rubaszka B32Dom254 rubaška Ms/p rubaške Łpt72Zda198]

RUBEL *m rol.* ‘drąg do przyciskania siana na furze’ B32Dom254

[Mlp rubel B32Dom254]

RUBIASTY• ‘z ząbkami’ Ta wałkownica taka rubiasta Użp01Kar256

[zMlp rub’asta Użp01Kar256]

RUCH *m* ‘zmiana położenia, ruch’ ♦ Samy ruch ‘największy ruch’ Bjw97Dwi121

[Mlp ruχ Bjw97Dwi121]

RUCHAĆ *ndk* ‘dotykać, zmieniać położenie czegoś, ruszać’ On tobia nic ni zrobił i ty jego ni ruchaj Łpt72Zda198 Dzieci nie ruchajcie, bo to nie wasze Bjw97Dwi121 Takie gospodarzuki bylim, to takich nie ruchali Mtr01Kar237 Czego on płacze? Ja mówie – nie ruchaj. On nadto żałuje Bjw99Pab132 [...] wywieźli do Saksonii, a nas nia ruchali Śwt01Kar389

[bzk r^uχac’ Łpt72Zda198 prze3lm ruχal’i Mtr01Kar237 Śwt01Kar389 rozk lp ruχ^aǫ Bjw99Pab132 ruχ^aǫ Łpt72Zda198 rozk lm ruχajc’e Bjw97Dwi121]

RUCHAĆ SIĘ• *ndk* **1.** ‘wykonywać ruchy ciałem, poruszać się’ Ale tak rucha sie dobrze i teraz, też taka apercja była cienżka Isz96Mar199 [Tańce] nie takie jak teraz, no tak, [teraz] ruchajon sie tak tyko, ruchajon sie, a wtedy byli różne [...] różne tance byli İlk98Ost-nmw8(28) Jeszcze sama rucham się i łąka trocha pokosza i ogrod mam posadziwszy Mtr01Kar233; **2.** ‘odbywać stosunek płciowy’ Adam i Ewa nie zjedli jabłka tylko się ruchali i dlatego jest chrzest za ten grzech L91Zow533

[ter1lp ruχam s’e Mtr01Kar233 ter3lp ruχa še Isz96Mar199 Mtr01Kar233 ter3lm ruχajon še İlk98Ost-nmw8928) prze3lm ruchali się L91Zow533]

RUCHNAĆ• *dk* ‘poruszyć, dotknąć’ Żeby byłby to ruchnoł Brs04Ste116

[prze3lp m ruχnoł Brs04Ste116]

RUCHNAĆ SIĘ• *dk* ‘ruszyć się, poruszyć się’ My byli takie pod strachem. Nic nigdzie nie ruchnij sie, a ciebie trzęso, a ciebie straszo B99Eng204

[roz^k lp ruchnij sie B99Eng204]

RUCZAJ *bnac.* / **RUCZAJ** *m* ‘strumień, potok’ Jak większy ruczaj to już nazywają rzeko
Łpt72Zda198

[Mlp ruč^laj/r^lučaj Łpt72Zda198]

RUDAK *m* ‘człowiek rudy, rudowłosy’ Bkb83a)Giu86 → **RUDY, RYŻY, ŻÓŁTY**

[Mlp rudak Bkb83a)Giu86]

RUDY ‘mający rude włosy, rudy’ BL82Giu230 i in. → **CZERWONY** ♦ Rudy jak lisa →
LISA ż ♦ Rudy jak pies → **PIES** *m*

[mMlp rudy BL82Giu230 Bkb83a)Giu86]

RUDYSKA ż → **REDYSKA*** ż

RUDZENIE *n* → **RODZENIE*** *n*

RUDZIUTKA ż ‘nazwa rudej kury’ W82Tur112

[Mlp rużutka W82Tur112]

RUDZYŃKA ż → **RODZYŃKA** ż

RUGAĆ *ndk bnac.* 1. ‘wyzywać, łąjać, besztąć’ Rugał jego od najgorszych słów

Łpt72Zda198 → **ŁAJAĆ** *ndk*; 2. ‘przezywać, określać kogoś przezwiskiem’ Nas w ogóle
tak Łotyszy rugajon Ł67ParIII-22

[bz^k r^lugac’ Łpt72Zda198 ter3^{lm} rugajon Ł67ParIII-22 prze3^{lp} m r^lugał Łpt72Zda198]

RUGAĆ SIĘ *ndk* 1. ‘przeklinać kląć, używać przekleństw’ Mówił, że jest szlachcic, a taki
cham^uć, a ruga sia, a pliuji i brudny aż śmierdzi Łpt72Zda128; 2. ‘kłócić się, awanturować
się’ Wn00Daw100 → **ŁAJAĆ SIĘ** *ndk*

[bz^k rugać się Wn00Daw100 ter3^{lp} r^luga s^a Łpt72Zda128 ter3^{lm} rugają s^o Wrv05Koz217]

RUKOWIATKA ż ‘rękojeść, drzewce kosy’ Wdz71Giu321 → **KOSIWIE** *n*

[Mlp rukov’átka/rukovjátka Wdz71Giu321]

RULOWY* ‘sterowy’ Brs01Czy101 ♦ Rulowe wiosło → **WIOSŁO** *n*, **RULÓWKA** ż

[nMlp rul’ove Brs01Czy101]

RULÓWKA ż ‘wiosło na tratwie służące do sterowania’ Brs01Czy101

[Mlp rul’ufka Brs01Czy101]

RUMKA ż ‘kieliszek’ Ł13Kun453 → **BAKAŁ** *m*, **KIELICH** *m*, **KIELISZEK** *m*,

LAMPKA ż

[Mlp rumka Ł13Kun453]

RUMOCZKA ż ‘zdr od rumka, kieliszeczek’ Ł13Kun452 → **BAKAŁ** *m*

[Mlp rumočka Ł13Kun452]

RUNKIEL• / RUNKUL• *m bot.* ‘burak pastewny’ W runklach łambiaczki i w buraczkach łambiaczki nazywają się, a kartoflanki, to już kartoflanik. Krowce trzeba dać łambiaczki runkla Trk06Rut360 Gdzie te runkuli oni sieją, mocno trawa rośnie Ł67ParII-29 [...] kukuruza lepi jedzą, albo te wot tych różnych runkuluu, czy co tam Ł67ParII-30

[Dlp runkla Trk06Rut360 Mlm runkle/runkli Trk06Rut367 rúnkul’i Ł67ParII-29 Dlm runkul’u Ł67ParII-30 Mslm runklach Trk06Rut360]

RUPIĆ• *dk kogo* ‘przyprawiać o zatorowanie, niepokoić *kogo*’ Mnie rupi i rupi L31Otr83
Wszystko jej rupi, nijak spokojnie nie może L11Rut73

[ter3lp rupi W31Otr83 L11Rut73]

RUPIĆ SIĘ• *dk* ‘pałać chęcią zrobienia czegoś’ Ot rupi się i rupi się, żeby tak pójść, żeby dowiedzieć się L11Rut73

[ter3lp rupi się L11Rut73]

RUPLIWY ‘dbały, zapobiegliwy’ B32Dom254

[mMlp rupliwy B32Dom254]

RUSCHLASTAĆ *dk* → **ROZCHLASTAĆ** *dk*

RUSIEJA *ż* → **ROSIEJA** *ż*

RUSIEJSKI → **ROSYJSKI**^{1*}

RUSKAŚIĆ *dk* → **ROZKAŚIĆ** *dk*

RUSKI¹ ‘rosyjski’ B32Dom254 i in. ♦ Po rusku ‘po rosyjsku’ A po rusku, to wie, trochę ono podobne do polskiego Krn99Pab246 → **ROSYJSKI**^{1*}

[mMlp ruski B32Dom254 Mslp po rusku Krn99Pab246]

RUSKI² / **RUŚKI**• *rzecz m 1.* ‘człowiek narodowości rosyjskiej, Rosjanin’ Czyste Ruskie, Ruskie czyste, to nie Białorusy to Moskwiczy, też prawosławne B96Dąb189 →

ROSIJANIN *m*; **2.** *rzecz lm* ‘władza radziecka, czasy radzieckie’ Nu jak ja przy Ruśkim dobrze żyłam Wdk01Kar244

[Mslp Ruśkim Wdk01Kar244 Mlm Ruskie B96Dąb189 rúsk’e Jsn82Wre149]

RUSKOŁYCHAĆ *dk* → **ROZKOŁYCHAĆ** *dk*

RUSSZPILIĆ *dk* → **ROZSZPILIĆ** *dk*

RUSTŁUKĆ *dk* → **ROZTŁUKĆ** *dk*

RUSYJANKA *ż* → **ROSIJANKA*** *ż*

RUSZAĆ SIĘ• ‘ruszać się’ Ł82Roj239 ♦ Ruszać się jak słoń po butelkach → **SŁOŃ** *m*

[ter3lp rusza się Ł82Roj239]

RUSZCZYNA *ż* → **ROZCZYNA** *ż*

RUSZYĆ• *dk* ‘zmienić położenie, ruszyć się’ Chodźci, ruszyci, chodźci tutaj, zajdźci siuda
Drj96Mar29

[roz*k lm* rušyc’i Drj96Mar29]

RUŚ• *ż* ‘Rosja’ Ona przy Rusi wyhodowała się i po rusku wszystko..., nie umie po polsku
Grd96Eng126 → **ROSJA** *ż*

[Msl*p* Rusi Grd96Eng126]

RUŚKI → **RUSKI**²

RUZBIWAĆ *ndk* → **ROZBIWAĆ** *ndk*

RUZBÓJNIK *m* → **ROZBÓJNIK*** *m*

RUZCHLASTAĆ *dk* → **ROZCHLASTAĆ** *dk*

RUZDARĆ *dk* → **ROZDARĆ** *dk*

RUZGRABAĆ *dk* → **ROZGRABAĆ** *dk*

RUZKROIĆ *dk* → **ROZKROIĆ** *dk*

RUZKUŁACZYĆ *dk* → **ROZKUŁACZYĆ** *dk*

RUZŁACZAĆ *ndk* → **ROZŁACZAĆ** *ndk*

RUZMIESIĆ *dk* → **ROZMIESIĆ** *dk*

RUZOWY → **RAZOWY***

RUZPARĆ *dk* → **ROZPARĆ** *dk*

RUZPUŚCIĆ SIĘ *dk* → **ROZPUŚCIĆ SIĘ** *dk*

RUZSZCZAPAĆ *dk* → **ROZSZCZEPAĆ*** *dk*

RUZŚCIEŁAĆ *ndk* → **ROZŚCIEŁAĆ*** *ndk*

RUZWEDŹGAĆ *dk* → **ROZWEDŹGAĆ** *dk*

RUZWITANIE SIĘ *n* → **ROZWITANIE SIĘ*** *n*

RUZZIAWIĆ *dk* → **ROZDZIAWIĆ** *dk*

RUŻZIAWIĆ *dk* → **ROZDZIAWIĆ** *dk*

RWACZKA• *ż* ‘kobieta rwąca len’ Tu rządami tak i idut rwaczki Bjj99Ado63 → **RWIEJA**
ż, **RWIEJKA** *ż*

[Mlm rvácki Bjj99Ado63]

RWAĆ / **RYWAĆ** *ndk* **1.** ‘wyciągać z ziemi, rwać, wrywać’ Siejali lenek na Helena, tedy
pielim, tedy rywali len Brł73Sud194 Len rwio rwiejki W82Tur113 Cybula rywać
K01a)Kar150; **2.** ‘drzeć – o odzieży, obuwiu – niszczyć’ Str99Pab172; **3.** ‘zrywać z kim,

kończyć znajomość z kim' B32Dom254 ♦ Rwie na wanity *kogo* 'zbiera się na torsje komu, ma nudności *kto*' Łpt72Zda215

[*bzk* rwać B32Dom254 *rvac*' Str99Pab172 *rywać* K01a)Kar150 *ter3lm* *rwio* W83Tur21 *rv'o*W82Tur113
prze3lm *ryv'ali* Brł73Sud194 *ter nos r'vé* Łpt72Zda215]

RWIEJA ż 'kobieta wyrywająca len' W82Tur113 → **RWACZKA** ż, **RWIEJKA** ż

[*Mlp* *r'veja*W82Tur113]

RWIEJKA ż 'kobieta wyrywająca len' Od pół dnia len *rwio* *rwiejki* W82Tur113 →
RWACZKA ż

[*Mlp* *r'vejka* *Mlm* *r'ejki* W82Tur113]

RYBA / **RIBA** ż 'ryba' Ni uchotnica ja do ryby W82Tur96 Na *riba* Gjd83Ana69 ♦ Gość nie
ryba, nie zawsze bywa świeży → **GOŚĆ** *m* ♦ Niemy jak ryba 'o człowieku pozbawionym
daru mowy, niemowie' ♦ Ni rak ni ryba → **RAK** *m* 'ni to, ni sio / ni owo' L82Roj239

[*Mlp* *ryba* L82Roj239 Bkb83a)Giu89 *r'iba* Gjd83Ana69 *Dlp* *ry'by* W82Tur96 *Blp* *ryba* W01Mas51 na *r'iba*
Gjd83Ana69 *Nlm* *rybą* W01Mas51]

RYBIANY• 'przym od ryba – rybi' [Zupa] na rybianyk głowach Orn73a)Masl85

[*mMslm* na *ryb'anyk* Orn73a)Masl85]

RYBKA* / **RIBKA** ż 'zdr od ryba' Jak *ribka* Gjd83Ana69

[*Mlp* *r'ipka* *Blp* *r'ipka* Gjd83Ana69]

RYBOWAĆ *ndk* 'łowić ryby na wędkę' Jak opowiadali, że mój dziadek taki młody umarł, że
strasznie lubił rybować, jak przemarzył raz, drugi raz na tej rybie K02Zie155 Syn z Kowna
przyjechał i rybuje K01a)Kar157 → **WĘDZIĆ**² *ndk*

[*bzk* *rybować* K02Zie155 *ter3lp* *rybuje* K01a)Kar157]

RYCYNA ż 'rycyna' Ciongno, ciongno jak *rycyna* Kml99Pab121 → **KASTORKA** ż ♦
Ciagnąć jak *rycyna* → **CIĄGNAĆ** *ndk*

[*M,Blp* *rycyna* Kml99Pab121]

RYCZEĆ* / **RICZEĆ**• *ndk* 'wydawać ryk, donośny głos – o zwierzętach, ryczeć' Czego
riczysz W82Tur90

[*ter2lp* *ričyš* W82Tur90 *ter3lp* *ričy* W82Tur95]

RYĆ SIĘ *ndk* 'grzebać się, guzdrać się, grzebać się' B32Dom254 → **KOSZKAĆ SIĘ** *ndk* 2

[*bzk* *ryć* się B32Dom254]

RYDLÓWKA ż 'łopata sztychówka, rydel' Samo rydlówko ni da sia tego wykopać, kirka
putrzebna na ta gruda Łpt72Zda198 Rydlówko nie dasz rady Bjw97Dwi121

[Mlp rydlówka B32Dom254W99Rie72 rydl'ufka Łpt72Zda198 Nlp rydl'ufko Bjw97Dwi121 rydl'ufko Łpt72Zda198]

RYDZIK *m bot.* 'nazwa kwiatu, jakiego?' Później był o taki rydzik posadzony Bht98Pab107

[Mlp rydzik Bht98Pab107]

RYGAĆ *ndk* 'wymiotować' Pił jak świnia, a teraz ryga jak druga świnia Łpt72Zda198 →

WANITOWAĆ *ndk*

[bzk rygac' Bjw97Dwi31 r'ygac' ter3lp r'lyga Łpt72Zda198]

RYŁKO *n* 'szyjka od butelki; dziobek (czajnika)' B32Dom255

[Mlp ryłko B32Dom255]

RYŁO *n* 'przednia wydłużona część pyska zwierzęcia; ryj świni' B32Dom232 i in. →

ŁYCZ *m*

[Mlp ryło B32Dom232,254]

RYMARZ* / **RIMARZ** *m* 'rzemieślnik wyrabiający przedmioty ze skóry, rymarz'

W82Tur90

[Mlp rimaš W82Tur90]

RYNEK• *m* 'miejsce zbiorowego handlu pod gołym niebem, targ' Co wyrościsz zawieziesz na rynek i sprzedasz Brs02Rie53

[Blp na rynek Brs02Rie53]

RYNKAWA *ż* → **REKAW** *m, ż*

RYNKAWICA *ż* → **REKAWICA** *ż*

RYSAK *m dawne* 'kłusak' B32Dom255

[Mlp rysak B32 Dom255]

RYSIĄ *ndm* 'kłusem' B32Dom255

[rysią B32Dom255]

RYSIUNIA *m* 'imię męskie, *zdr* od Ryszard' Ojciec orzy, Rysiunia lejcy czyma [trzymaj]

Wtr79Saw210

[Mlp Rysiunia W86Dub74 Bjw97Dwi64 rys'uña Wtr79Saw210 W82a)Tek288]

RYSK *m* 'ryzyko' B32Dom255

[Mlp rysk B32Dom255]

RYSKOWAĆ *ndk* 'ryzykować' B32Dom255

[bzk ryskować B32Dom255]

RYŚKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Ryszard' W82a)Tek288

[Mlp Rys'ka W82a)Tek288]

RYWAĆ *ndk* → **RWAĆ** *ndk*

RYZA *ż* **1.** *lm* 'łachy, szmaty, starzyzna' Tak ryzam tu zawionży, zawini tu, zaszyji

Żgw01Kar487 → **SKRULI** *lm*; **2.** 'ścierka, szmata' W73Giu109 → **ŁOSKUT** *m*

[Mlp rýzaW73Giu109 Nlm ryzam Żgw01Kar487]

RYŻAJKA *ż* 'krowa rudej maści' W82Tur111 → **RYŻOCHA** *ż*, **RYŻULKA** *ż*

[Mlp ryżajka W82Tur111]

RYŻOCHA• *ż* 'krowa rudej maści' A krowy byli margochi i ryżochi Trk06Rut-nma →

RYŻAJKA *ż*, **RYŻULKA** *ż*

[Mlm ryżochi Trk06Rut-nma]

RYŻOWY 'przym od ryż, z ryżu' B32Dom226 ♦ Kasza ryżowa → **KASZA** *ż*

[żMlp ryżowa B32Dom226]

RYŻULKA *ż* 'krowa rudej maści' Trk06Rut362 → **RYŻAJKA** *ż*, **RYŻOCHA** *ż*

[Mlp ryżulka Trk06Rut362]

RYŻY 'koloru palonej cegły, rudy' Włosy jej ryże jak konia Łpt72Zda198 → **CZERWONY**

♦ Ryży jak ogień → **OGIEŃ** *m*

[mMlp ryżyB32 Dom255 W99Rie64 Wn00Daw101 ryży Bkb83a)Giu86,89 r'ży Łpt72Zda198 Mlm r'ży Łpt72Zda198]

RYŻYK *m* 'grzyb – rydz' [...] było duża [...] i ryżykow Jsn82a)Wer255 ♦ Zdrowy jak ryżyk 'zdrowy jak rydz' BL82Giu226

[Mlp rýżyk Jsn82Wer150 BL82Giu226 Mlm ryżyk'i L13Kar370 Dlm rýżykof Jsn82a)Wer255]

RZADKO *ndm* 'powoli, wolno, tu: cedząc słowa' Jak zaczęła rzadko gadać, żeby dłużej było B29Nit244

[żatko L29Nit244]

RZĄD¹• *m* 'osoby, przedmioty znajdujące się jeden za drugim lub jeden obok drugiego, rząd, szereg' Tu rządami tak i idut rwaczki Bjj99Ado63 ♦ Pod rząd → **POD**¹ *ndm*

[Nlm żondámi Bjj99Ado63]

RZĄD²• *m* **1.** 'rząd, kierownictwo państwa' Uot kto gdzie w rządzie jakim Nlb01Mor250;

2. 'zarząd' [...] już tam na tym zebraniu mówiłem, jak wybierali my rząd ten parafialny Ikż96Mar19 → **UPRAWA** *ż*, **URZĄD**² *m*

[Blp rząd B2Dom245 żont Ikż96Mar19 Mslp żońże Nlb01Mor250]

RZĄDCA *m* → **RZĄDCY** *m*

RZĄDCA *m bnac.* / **RZĄDCY** *m* ‘administrator majątku ziemskiego, rządcą’ A potem ludzie co, no tam im pomógł jeden rzonca, powiedział, że akupirawać Ikż96Mar19 Majontek tu był, pan w Warszawie mieszkał, a tutaj tylko był rządcy taki Bjw99Pab138

[Mlp żonca Ikż96Mar19 żoncy Bjw99Pab138]

RZĄDEM / **RZĘDEM** *ndm* ‘obok, bardzo blisko siebie’ Ot my żyli, kiedy żyli w Pacełujewkie, [...] da, a rządem żyli ta rudzina starowierców Rzc98Ost-nmw6 Obydwa tam [gospodarze] rządem jim byli. Józefa bracienik też spalił się Ł67ParIII-30 Tam rządem blisko było, to tamty stronie rzeki Rzc98Ost-nmw22 Za to, że rządem był państwowy lias i to bydło pasło się w tym lesie Rzc98Ost-nmw25 A wot jeden krawiec, a drugi wot tut, rzenden żyje z nam Dgd82a)Par215 Obydwa tam rzendem byli Dgd82a)Par215

[żondem Rzc98Ost-nmw6 żendem Ł67ParIII-30 Dgd82a)Par215 Rzc98Ost-nmw22,25]

RZĄDOWY• ‘należący do administracji państwowej, urzędowy, państwowy’ Już jak moj tatuś poszedł na wojna nikolajewska [...] jak ubrał się w ta rządowe ubrania, to ja krzyczała [...] Str99Pab171 Nie można [kupować wódki domowej roboty], ta nie można, co robio, rządowa gdzie kupisz, to nikt tam nie przyczepi się Bjw99Pab136 → **KAZIONNY**

[nBIm żondove Str99Pab171 żBIm żondova Bjw99Pab136]

RZECZ *ż* ‘wytwór pracy ludzkiej, przedmiot’ B32Dom237 i in. ♦ Na samej rzeczy ‘w istocie, w rzeczywistości’ B12Gol110 ♦ W tym / nie w tym rzecz ‘o to/nie o to chodzi’ B32Dom237

[Mlp rzecz B32Dom237 B12Gol27 MsIp żeczy B12Gol110]

RZECZEWISTOŚĆ *ż* → **RZECZYWISTOŚĆ*** *ż*

RZECZEWISTY → **RZECZYWISTY***

RZECZUŁKA• / **RZYCUŁKA** *ż* ‘mała wąska i płytka rzeka’ Te rzyczułki, co wpływały do stawu Wąskojcza, ni mieli nazwy Łpt72Zda199 → **RZECZUSZKA** *ż*

[Mlp żeč'ułka/żyč'ułka Łpt72Zda199 MIm żyč'ułki Łpt72Zda199]

RZECZUSZKA• *ż* ‘*zdr* od rzeka, mała wąska i płytka rzeka, rzeczka’ Na dnu rzeczki ona tak [rośnie], na takiej rzeczuszcze, a na Wilii ona tam nie bywa Bjw99Pab129 →

RZECZUŁKA *ż*

[MsIp żečušce Bjw99Pab129]

RZECZYWISTOŚĆ* / **RZECZEWISTOŚĆ** *ż* ‘to co obiektywnie istnieje, rzeczywistość’ B32Dom255

[Mlp rzeczewistość B32Dom255]

RZECZYWISTY* / **RZECZEWISTY 1.** ‘obiektywnie istniejący, rzeczywisty’ B32Dom255
→ **ISTNY**; **2.** ‘prawdziwy, autentyczny, nie podrobiony’ Rzeczywiste Polacy to
warszawiaki, poznaniaki, ot ot Polaki Plb99Str62

[mMlp rzeczewisty B32Dom255 Mlm rzeczywiste Plb99Str62]

RZEKĆ *dk* ‘odezwać się, powiedzieć, rzec’ W82Tur72 → **RZEKNAĆ** *dk*

[bzk żekć W82Tur72]

RZEKNAĆ *dk* ‘odezwać się, powiedzieć, rzec’ B32Dom255 → **RZEKĆ** *dk*

[bzk rzeznąć B32Dom255]

RZEMUSZEK *m* ‘wąski pasek (ze) skóry, rzemyczek’ B32Dom255

[Mlp rzemuszek B32Dom255]

RZEPA *ż* *bot.* ‘pastewna roślina warzywna, rzepa’ BL82Giu229 ♦ Dziewczyna jak rzepa
‘dobrze zbudowana, dorodna dziewczyna’ → **ŁANIA** *ż*

[Mlp żepa BL82Giu229]

RZEPKA *ż* ‘okrągły pękaty pojemnik na naftę w lampie’ Taka rzepka szklana, tam tej
karasiny wlejesz Użp01Kar256 → **KUBINEK** *m*

[Mlp żepka Użp01Kar256]

RZESZOTO* / **RESZOTO** / **RESZATO*** *n* ‘sito z dużymi otworami, rzeszoto’ Reszoto
kapusty W82Rei39 Wezme do reszota W82Rei38 Wysypuje się na reszoto W82Rei38
Pirogi też raniej do reszata nakładni kawałkami Jsn82a)Wer254

[Mlp reszoto W82Rei39 Dlp reszota W82Rei38 rėsata Jsn82a)Wer254 Blp reszoto W82Rei38]

RZETELNY* / **RZYTELNY** ‘dotrzymujący zobowiązań, solidny, rzetelny’ Bkb83a)Giu87
→ **AKURATNY 1**

[mMlp żytelny Bkb83a)Giu87]

RZĘBINA *ż* → **JARZĘBINA*** *ż*

RZĘDEM *ndm* → **RZĄDEM** *ndm*

RZNONĆ [*ż*] *ndk* → **RŻNAĆ** [*r-ż*] *ndk*

RZODKIEWKA *ż* ‘rzodkiewka’ Łpt72Zda199 → **RODYSKA** *ż*

[Mlp rzodkiewka Łpt72Zda199]

RZUCAĆ *ndk* ‘porzucać *co*, przestawać robić *co*, zaniechać *czego*’ B32 Dom255 i in. ♦

Rzucać iść/chodzić gdzie ‘przestawać/przestać uczęszczać’ Rzucać chodzić do szkoły B32
Dom255 Dużo kto rzucał do kościołu iść L13Kar368

[bzk rzucać B32Dom255prze3lp *m* żucał L13Kar368]

RZUCIĆ• *dk* 1. ‘opuścić kogoś, porzucić *kogo*’ Już dzieci zaczęli jej [nauczycielka] krytykować, śmieli się musi ż jej [...] to ona i rzuciła, pojechała stąd Ncz02Koz69;

2. ‘przestać robić co, wykonywać co’ Od tego ja rzuciła płakać, zaczęła modlić się Pps91Kru194

rzuciwszy *ipu* Żona porzuciwszy jego, tak samo, żona rzuciwszy, on nic nie miał, tylko te budyneczki Ong01Kar492 Kto jego wie... może gdzie żonka rzuciwszy, nu tedy żonka przyjedzi Bjw99Pab135

[*prze1p* ż rzuciła Ncz0Koz69 żuciła Pps91Kru184 *ipu* żucifsy Ong01Kar492 żuc’ifsy Bjw99Pab135]

RZYCZUŁKA *ż* → **RZECZUKA** *ż*

RZYSEK *m* → **RŻYSKO*** *n*

RZYSKA *ż* → **RŻYSKO*** *n*

RZYTELNY → **RZETELNY***

RŻEWNİK [r-ż] *m* ‘pole po skoszonym zbożu’ Ł67ParIII-30

[*Mlp* rżévńik Ł67ParIII-30]

RŻNAĆ• [r-ż] / **RZNAĆ** [ż] *ndk* 1. ‘dokonywać uboju, zarzynać’ Bjw97Dwi29 → **KROIĆ** *ndk* 2; 2. ‘bić, wymierzać karę cielsną’ Bkb83a)Giu88 → **BIĆ** *ndk* 1

[*bzk* rżnońć Bjw97Dwi29 *ter3lp* rżn’e Bkb83a)Giu88]

RŻYSKO* [r-ż] *n* / **RZYSKA** [ż] *ż* / **RZYSEK** [ż] *m* / **ORZYSKA** [ż] *n, ż* / **ORZYSKO** [ż] *n* / **ARŻYSKA**• [r-ż] *n* ‘ściernisko, pole po żętych zbożu’ Ta rzyska Bjw97Dwi29 Przez orzysko bliżej Bjw97Dwi119 Ta orzyska Bjw97Dwi29 Krowy nosem mogą wybrać trawa z arżyska wyższego pu zbożu żętego sierzpam Łpt72Zda113 Jak żyta późni, to na arżysku puszcza krowa Brł73Sud195 → **POŻNIA** *ż*

[*mMlp* żysek Ł84Par137 *żMlp* rzyska/ orzyska Bjw97Dwi29 *nM,Blp* orzysko Bjw97Dwi119 *nDlp* arżyska/rżyska Łpt72Zda113 *nMslp* arżysku Brł73Sud195]

S

S *przyim* → **Z** *przyim*

SABACZKA *ż* → **SOBACZKA** *ż*

SABAKA *ż* → **SOBAKA** *ż*

SABIRAĆ *ndk* → **SOBIRAĆ*** *ndk*

SABRANY → **SOBRANY***

SAD *m* ‘sad owocowy’ ♦ Dzieckij sad ‘przedszkole’ W dzieckij sad chodziła a potem do polskiej szkoły B12Gol112 → **SADIK****m*

[Błp sad B12Gol112]

SADDEK *m* **1.** ‘ogródek’ W Widzach przy szkole sadek był Wdz95Czy85; **2.** ‘zdr od sad, mały sad’ Tutaj sadek, tak tutaj mojej [...], siostrzenica, uo, żyje, siostry córka i chrzestna córka [...] No tak ja niby tutaj już koło jich, to jichny sadek bywszy Stc96Mar82

[Młp sadek Wdz95Czy85 Stc96Mar82]

SADIBA *ż* → **SIEDZIBA** *ż*

SADIK* / **SADZIK** *m* ‘przedszkole’ Dużo lat był sadzik Mlr96Mar88 A chłopczyk, a co to nie wiem, aparacja była, to nie pozwalajo w sadzik. No jak w sadzik nie pozwalajo, wtedy dziewczynka też nie ma gdzie dziać się Btn96Mar44 Toż i wnuczka w Wilnie mieszka, ż dziećmi przyjechawszy, to też do sadziku [chodzą], nie wiem po polsku jak, przedszkole, tak? Btn99Pab62 Poszła do sadziku Brs02Rie53 → **OCHRONKA** *ż* *dawne* ♦ Dziecki sadzik ‘przedszkole’ To pobudowali dziecki sadzik, ale potem, wie, jak to już poszło to razwał, to ten już dziecki sadzik sprzedali Kmn99Kar89

[Młp saż’ik Mlr96Mar88 Dłp sadziku Brs02Rie53 s’aż’iku Btn99Pab62 Błp sadzik Kmn99Kar89 sażik Btn96Mar44]

SADŁA *ż* → **SADŁO** *n*

SADŁO *n* / **SADŁA** *ż* ‘słonina’ W99Rie72

[Młp sadło/sadła W99Rie72 Dłp sadły Nmn81Tek88]

SADŁÓWKA *ż* *kulin.* ‘rolada z sadła i mięsa, rodzaj wędliny wieprzowej’ Sadła pozszywali tako szarszatko i mięsa tam napychali, jak do sadły tej mięsa różnych kawałków włoży, zaszyjo, nazywali sadłówka Nmn81Tek88

[M,Błp sadłówka Nmn81Tek88]

SADOWQD* *m* ‘ogrodnik, specjalista w dziedzinie sadownictwa’ Wdz71Giu318

[Nłp sadovódem Wdz71Giu318]

SADZA *ż* *bot.* ‘sporysz zbożowy’ Wdz71Giu321 → **CZARNOZIARKA** *ż*

[Młp sáža Wdz71Giu321]

SADZAĆ* *ndk* **1. rol.** ‘sadzić rośliny’ Tutej my nie mamy, to i nie widze, żeby kto sadzał mięte Glt99Pab178 → **SADZIĆ** *ndk* **1;** **2.** ‘usadawiać, usadzać’ Teraz to mówią, że tak zawsze dziewczynkę i chłopaka sadzi [nauczycielka w jednej ławce], a dawniej nie [...] Bht98Pab129

[ter3łp sadzi Bht98Pab129 prze3łp m sażał Glt99Pab178]

SADZAWEK *m* ‘mały staw, sadzawka’ Dzie sadzawek dzie takie moczyły [mokradła] kupali umysna Bj99Ado63 → **BŁOTO** *n* **3**

[Mlp saʒávuk Bj99Ado63]

SADZENIA *ż* ‘sadzenie’ Bjw93Dwi39

[Mlp saʒeńa Bjw93Dwi39]

SADZIBA *ż* → **SIEDZIBA** *ż*

SADZIĆ *ndk* **1.** ‘umieszczać sadzonki w ziemi, sadzić rośliny’ → **SADZAĆ** *ndk* **1;**

2. ‘usadawiać, sadzać, sadowić’ A na jutro już rano, po śniadaniu już to to sadzo, tego, babka i dziadka do tych, nu najwięcej to dziadka nie sadzo, tylko babki [...] nu i sadzo i wiozo tam na koły jakieś i tam jakaś taczka wezmo i wiozo jich Kml99Pab111 Ojciec już prowadzi ich do mieszkania, do stołu sadzi Jsn82a)Wer253 Pamientam jak nas wieźli końmi w saniach. Dużo śniegu było, przewracali się te sanie. Później znowu nas sadzili w te sanie, do pociągu wieźli B12Gol116 → **SADZAĆ** *ndk* **2; 3.** ‘wbijać, wtykać, wsadzać, wkładać’ [...] igły pod paznokci sadzili, on nic nie pamiętał Pps91Kru169; **4.** ‘wkładać do pieca’ Piec wymieść i sadzić do pieca bułki Orn73b)Mas216 [...] chleb do pieca, tak o znaczy, i sadzi do piecy wielkiej Jsn82a)Wer254; **5.** ‘osiedlać, dokwaterowywać’ I znów do niego sadzą ta pani Strzałkowska Bht98Pab152 Swoja ludzi zażywali, sadzili ich tam i żyli w tym budynku Ong01Kar491 → **ZAŻYWAĆ**² *ndk*

[bzʒ saʒ’ic’ Orn73b)Mas216 *ter3lp* saʒ’i Jsn82a)Wer253,254 *ter3lm* sadzą Bht98Pab152 saʒo Kml99Pab111 *prze3lm* saʒ’ili Pps91Kru169 saʒ’il’i Ong01Kar491 B12Gol116]

SADZIK *m* → **SADIK*** *m*

SAFANDUŁA *m, ż* ‘niedorajda, niezdarą, oferma, niedołęga’ Co mnie pomoży taki safandula Łpt72Zda199 → **APIKUŁA** *m, ż*

[Mlp safand’uła Łpt72Zda99]

SAGAN / **SAGAN** *m* **1.** ‘garnek żeliwny’ W99Rie64; **2.** ‘duży garnek kuchenny’ Na adynarkach możysz postawić tylko sagany proste, a te szersze z góry przywróć się Łpt72Zda199

[Mlp sagan W99Rie64 s’agan/sag’an B1m sag’any Łpt72Zda199]

SAK *m* ‘sieć rybacka w kształcie worka rozpiętego na kabłąku’ Jedyń żerdko biji w wodę i straszy ryby, a drugi sak trzyma przy brzegu Łpt72Zda199

[M,B1p sak Łpt72Zda199]

SAKATUCHA *ż* **1.** ‘gdacząca kura’ W86Dub76; **2.** ‘gadatliwa kobieta’ Kobieta, że to dużo mówi, to sakatucha L10Rut12 Jańka to nasza sakatucha, ona jak zacząć mówić, to ni ma końca Łpt72Zda199 → **BALBOTUCHA*** *ż*; **3.** ‘pyskata kobieta’ Jak on wytrzymuj z to sakatucho W82Tek215

[Mlp sakatucha W86Dub76 L10Rut12 sakat^luxa Łpt72Zda199 Nlp sakatuxo W82Tek215]

SAKO-PASAKO *ndm* ‘jako-tako’ Po roku [...] wiecej już rok była, słysze już mama tam sako-pasako mówi [po litewsku] K02Zie156 → **SIAKO TAKO** *ndm*

[sako-pasako K02Zie156]

SAKOTAĆ *ndk* **1.** ‘gdakać’ Kura gdaczy, jak jajka zniesi albo jak przestraszysz, a sakoczy jak ma dobry humor Łpt72Zda199 Czyrwone kury sakoczo, ni będo nieść jajak Łpt72Zda199 Kura sakoczy W82Tur76 Sakoczy kureczka W82Tur90 Kura sakoczy, to do gniazda chce Trk06Rut1366 → **KIERCZEĆ** *ndk*; **2.** ‘dużo mówić, gadać’ Sakatucha jak ta kura, sakoczy i sakoczy bez konca L10Rut12 → **BALBOTAĆ** *ndk*

[bzk sakotać W82Tur76 W82Tek215 sak^lotać Łpt72Zda199 *ter3lp* sakoczy Trk06Rut366 L10Rut12 sakoćy W82Tur76 sak^loćy Łpt72Zda199 sak^uoćy W82Tur90 *ter3lm* sak^loćo Łpt72Zda199]

SALA *ż* ‘duży, zwykle reprezentacyjny, pokój’ ♦ Sala rekreacyjna ‘aula szkolna’ Takich siedem sal było takich i sala rekreacyjna, tam była scena Drś96Mar26 Byli jeszcze takie lampy, zapalali ot w tem, w sali rekreacyjnej, sześć takich lamp Drś96Mar26

[Mlp sal’a Mslp v sal’i Dlm sal’ Drś96Mar26]

SALATERKA *ż* ‘salaterka, misa do potraw’ Ł13Kun451 → **MISA** *ż*, **SALATNICA** *ż*

[Mlp sal’aterka Ł13Kun451]

SALCESON* / **SALSASON** / **SELCESON** *m* ‘wędlina z głowizny, salceson’ Byli na stolie i kiłbasy i salsason wielki i smaczny, a mięsa była nidugutuwana Łpt72Zda199

[Mlp selceson B32Dom255 salsas^lon Łpt72Zda199]

SALIDOŁA *ż* ‘smarowidło do drewnianych osi wozu’ Brs01Czy101

[Mlp sal’idoła Brs01Czy101]

SALKA *ż* **1.** ‘*zdr* od sala, salonik, pokój paradny w domu mieszkalnym’ Mieli ładny dom z salkami, byli sieni, był ganek i stancji W86Tek186 [...] napalił dobrym drewnem salke i za wcześniej zamknął piec i oczadział Wdk99Pab213; **2.** ‘aula, świetlica szkolna’ Szkoła taka z salko, dwupiętrowy [budynek], wygodne nawet klasy byli, salka taka wygodna Drś96Mar26; **3.** *też lm* ‘facjata, mieszkanie na poddaszu’ Miała mieszkania na salkach W96Rie102

[Mlp salka Drś96Mar26 Blp sal’ke Wdk99Pab213 Nlp salko Drś96Mar26 Mslp salce W96Rie102 Nlm sal’kami, W86Tek186 Mslm salkach W96Rie102]

SALSASON *m* → **SALCESON*** *m*

SALUN* *m* ‘reprezentacyjny pokój, zwykle stołowy, salon’ No w salunie to było stół, sofa, kilka krzeseł albo kilkanaście K02Zie153

[Mslp v saluńe K02Zie153]

SALUTKA *m* ‘imię żeńskie, *zdr* od Salomea’ W86Dub74

[Mlp Salutka W86Dub74]

SALADUCHA *ż* → **SOŁO**DUCHA* *ż*

SALADUSZKA *ż* → **SOŁO**DUSZKA* *ż*

SALAFAN *m* → **CELO**FAN* *m*

SALAPIAKA *m, ż* → **SOŁO**PIAKA* *m, ż*

SALATKA *ż* ‘*zdr* od sałata’ BL82Giu230 ♦ Delikatny jak sałatka ‘bardzo delikatny, wiotki’ BL82Giu230

[Mlp sałatka BL82Giu230]

SALATNICA *ż* ‘salaterka, misa do potraw’ Ł13Kun451 → **MISA** *ż*

[Mlp sałatnica Ł13Kun451]

SAM¹ / **SAMY** *zaim 1. wskazuje, że nie ma innych osób wykonujących opisaną czynność*

‘sam, w pojedynkę’ Nu i proszę, tak wszystko sama i sama, alie ja zadowoliona

Bjw96Mar122 → **JEDEN**; **2.** ‘osobiście’ Ja sama jest Wilmontówna [z domu]

Wrn05Koz218; **3.** ‘tylko, wyłącznie’ Złamał się razwot i koni puciągnęli samy przodak

Łpt72Zda193 Zebrali się sama wdowy Orn73a)Masl93 ♦ Mocny sam sobą → **MOCNY** ♦

Sam drugi (trzeci..., siódmy itp.) ‘we dwoje, we troje, w siedmioro itp.’ Uona zostawszy
sia sama siódma sirota od rodzic K01Kar357 ♦ Sam jeden ‘sam, bez towarzystwa’

Przyjechali same jedne Isz96Mar199 [My] sami jedna na jednosielu W82Tur103♦ Sam po
siebie ‘oddzielny, niezależny’ To zaścianek był on samy, sam po siebie Czl96Mar89 ♦

Sam po sobie ‘rozumie się samo przez się, oczywiście’ [Wielkanoc] babki te wysokie
piekła, później pierogisame pu sobie już te byli Rzc98Ost-nmw9 ♦ Sam przez siebie ‘sam z
siebie, z własnej woli’ A uoni ze mno tak jak lialke, nu cosz ja po polsku, do szkoły nawet
nie chodziła, sama przez siebie nauczyła się Trt96Mar184 Kto tak wyjechał, sam przez
siebie, niektóre, jak mój brat jeden, w wojsku był polskim Wdg01Kar460 Po polsku uczyła
sia, pa polsku ja sama przez siebie Brs02Rie42 A rosyjski to ja opanowałem sam przez
siebie, tak uot, niegramatycznie Mdn96Mar149 ♦ Sam sobą ‘własną wolą’ A jak oni sami
sobo tak zrobili, tak im nikt nie daje nic, nikt i nie daje Stc96Mar76

[mMlp sam Dgd82Par258 Stc96Mar76 Mdn96Mar149 Trt96Mar184 Wdg01Kar460 sam/samy Czl96Mar89

mM,Blp s'amy Łpt72Zda193 zMlp sama Orn73a)Masl93 Bjw96Mar122 Trt96Mar184 K01Kar357

Brs02Rie42 Wrn05Koz218 nMlp same B32Dom255 Mlm same Isz96Mar199 Rzc98Ost-nmw9 sañi
Stc96Mar76]

SAM² / **SAMY**² / **SAMYJ** *w roli formantu stopnia najwyższego przymiotników i*

przysłówek ‘naj – lub bez odpowiednika’ Sam najlepszy B32Dom255 On [kołchoz] u nas sam pierwszy był Drś96Mar24 Ja mówię, Boże mój Boże, samyj piękny szczęśliwy dzień w życiu moim był, kiedy powiedzieli nam, że kościół będzie otwarty Bnk96Mar163 To była nasza sama długa podróż Grd93Bre164 To jest sama ważna sprawa Grd93Bre164 Samo główne nawieńcej to mnie mąż dopomagał Ł95Kar49 Du Wielkanocy post samy też wielki K02Kar269 Jeden w Ameryce, samy najstarszy [brat] K02Kar269 A u nich samy młodszy syn był chory na gruźlica kości Bht98Pab151 A sama młodsza Pelia to w Wilniu Bjj99Ado59 Dawno, dawno już, przed wojno, bo już, a Boże, samej młodszej córce, a dziwie się, nie pamientam, już czterdzieści lat robi się starszemu synu, tak to już zdaj się dawno, to już dawno Bjw96Mar130 ♦ Na samej rzeczy → **RZECZ** ż ♦ Sama doba → **DOBA** ż ♦ Sama piersz → **PIERSZ** ndm ♦ Sama pora → **PORA** ż ♦ Sama siła → **SIŁA**¹ ż ♦ Samy ruch → **RUCH** m

[mMlp sam B32Dom255 Drś96Mar24 samy Grd93Bre164 Bjw93Dwi42 Bjw97Dwi121 Bht98Pab151 K02Kar269 samyj Bnk96Mar163 żMlp sama Grd93Bre164 Smw01Kar274 Żgw01Kar488 sama Bjj99Ado59 Bkb83a)Giu88 żClp samej Bjw96Mar130 żMlp samej B12Gol110 nMlp samo Ł95Kar49 Mlm same Rzc98Ost-nmw9]

SAM³ m, **SAMA**³ ż ‘pan, pani – adresatywny zwrot grzecznościowy’ Ojcowie gdzie samego pochowane? Bjj99Ado60 A gdzie sama pracuji, czy sam był? Bjw97Dwi121

[mMlp sam Bjw97Dwi121 mDlp samégu Bjj99Ado60 żMlp sama Bjw97Dwi121]

SAMAGON m → **SAMOGON*** m

SAMAGONKA / **SAMAHONKA** ż → **SAMOGONKA** ż

SAMANICA ż ‘miejsce porośnięte krzaczkami i mchem’ W31Otr83

[Mlp samanica W31Otr83]

SAMASIEJKA ż → **SAMOSIEJKA*** ż

SAMATUHIEM → **SAMOTUHEM*** ndm

SAME lm → **SAM**¹zaim, **SAMY**³

SAMKA ż zool. ‘samica’ Zakrojim królika, i tak jest cztery samcy, a jedna samka

Łpt72Zda199

[Mlp s'amka Łpt72Zda199]

SAMOCHWAŁ m ‘o osobach – samochwała’ Bkb83a)Giu97

[Mlp samoxywał Bkb83a)Giu97]

SAMODZIAŁ ż ‘tkanina domowego wyrobu z wełny owczej’ W99Rie72

[Mlp samodział W99Rie72]

SAMODZIAŁOWY* ‘własnej roboty’ To wino było samodziałowe, to u szlachty

Bht98Pab125 → **SAMODZIELNY, SAMOTKANY**

[nMlp samodziałowe Bht98Pab125]

SAMODZIELNY ‘uszyty z samodziału, samodziałowy’ Jeden ubrany w prostym ubraniu wiejskim [...] w butach prostych, kościu samodzielny Pps91Kru169 →

SAMODZIAŁOWY

[mMlp samoż’elny Pps91Kru169]

SAMOGON* *m* / **SAMAGON** *m* ‘bimber, samogon’ Samagon pukosztowałam, udkurkuwałam pukosztowałam, samagon [...] papu przyniós butelieczka samagona. On przyniós samagona butelieczka Kłw01Kar528 Tam wiecie, tam robili samogon Rzc98Ost-nmw10 → **DOMÓWKA** *ż*

[M,Blp sama’gon Dlp samagonu/samagona Kłw01Kar528 Blp samog’on Rzc98Ost-nmw10]

SAMOGONKA* / **SAMAGONKA** / **SAMAHONKA** / **SAMOHONKA** *ż* ‘wódka domowej roboty, bimber, samogon’ Policja przed wojno w kucia [w Wigilię] nigdzie ni jįdziała, tak Kaziuczonki samogonka zawsze pędzili Łpt72Zda199 Nu tu takij samohonki wypendził tam ile butelek i piwa zrobił Ł67ParI-51 → **DOMÓWKA** *ż*

[M,Blp samag’onka/samay’onka Łpt72Zda199 Dlp samahonk’i Dgd82a)Par209 samoyónki Ł67ParI-51]

SAMOŁOT / **SAMOŁOT** *m rzad.* ‘samolot’ Wdz71Giu314 → **AEROPŁAN*** *m*

[Mlp samol’ót/ samól’ot Wdz71Giu314]

SAMOSIEJKA* / **SAMASIEJKA** *ż* ‘tytoń uprawiany na własne potrzeby’ My ni pany, my zawsze samasiejka kurzyli i kurzym Łpt72Zda199

[M,Blp samas’iejka Łpt72Zda199]

SAMOTNA *ż* **1.** ‘samotna kobieta’ Bkb83Giu83 → **JEDNA** *ż* **2;** **2.** ‘jedynaczka, jedyna córka’ Bkb83Giu83 → **JEDYNACZKA** *ż* **2**

[Mlp sa’motna Bkb83Giu83]

SAMOTNY¹ ‘żyjący w samotności, bez towarzystwa’ L82Roj236 i in. ♦Samotny jak pień → **PIEŃ** *m*

[Mlp samotny L82Roj236]

SAMOTNY² *m* **1.** ‘samotny mężczyzna’ Bkb83Giu83 → **JEDEN** *m* **3;** **2.** ‘jedynak, jedyny syn’ Bkb83Giu83 → **JEDYNAK** *m* **2**

[Mlp sa’motny Bkb83Giu83]

SAMOTUHEM* / **SAMATUHIEM** *ndm* ‘ciągnąć ręcznie, bez konia, traktora’ My nawet

branowali samatuhiem jak koni pozabirali Łpt72Zda199

[samat¹u¹em Łpt72Zda199]

SAMOUCZEK *m* → **SAMOUCZKA** *ż, m*

SAMOUCZKA *m, ż* / **SAMOUCZEK** *m rzadziej* ‘samouk’ Ja samouczka Brs02Rie53 On pisał bardzo ładnie i samouczek był, alie pisał Brz96Mar171 O ten o sąsiad on kuje, ale to on tylko taki samouczka, ale on koni kuje K02Kar303 A mama była szwaczka, samouczka. Ale żadnej szkoły nie uczyła, była samouczka K02Kar303

[mMlp samouček Brz96Mar171 m,żMlp samoučka Brs02Rie53 K02Kar303]

SAMOWOLNY ‘samoistny’ U nas, u nas ten nasz język, to ja nie mam pojęcia, to taki samowolny język, wymyślony G96Dąb190

[mMlp samowolny G96Dąb190]

SAMY¹ *zaim* → **SAM**¹ *zaim*

SAMY² → **SAM**²

SAMY³ *m(ż sama, n same, lm same)*wyraz uściślający relacje przestrzenne lub

czasowe ‘akurat, właśnie, dokładnie, aż’ My do trzydziestego dziewiątego roku byliż pod polskim, same moje było dzieciństwo Mdn99Pab192 Na samy rynek krasławski, tutaj [ich] przywieźli Krs99Ost11

[mM,Blp samy Krs99Ost111 nMlp same Mdn99Pab192]

SAMYJ → **SAM**²

SANATORIA• *ż* ‘sanatorium’ Leczył się w sanatorji Bjw97Dwi37 W sanatorji w Druskiennikach. W sanatorji był K02Kar182

[Mslp f sanatorji K02Kar182 sanator’ji Bjw97Dwi37]

SANDALI *lm* ‘sandaly, przewiewne obuwie letnie’ B32Dom255 i in.

[Mlm sandali B32Dom255 sandal’i Bjw97Dwi26]

SANNY• ‘nadający się do jazdy saniami’ B32Dom255 ♦ Sanna droga → **DROGA** *ż*

[żMlp sanna B32Dom255]

SAPOREK• *m* ‘osad w fajce’ Trzeba musztuk przeczyścić, a to saporku za dużo W96Rie102

[Dlp saporku W96Rie102]

SARAFANIK / **SARAFIANIK** *m* ‘luźna sukienka bez rękawów’ Brs01Czy101 →

BEKIESZKA *ż*

[Mlp saraf’añik/sarafañik Brs01Czy101]

SARNA *ż zool.* ‘sarna, kopytny ssak leśny’ Sarna wielka, wienkszy jak koń. U sarnach rogi
Ł67ParIII-7 Spotkałem tut samo niedaleko sarna malieńka Ł67ParIII-7

[Mlp sárna Mslm sárnax Ł67ParIII-7]

SASIŁKA *ż* → **SOSIŁKA*** *ż*

SAUCHOZ *m* → **SOWCHOZ*** *m*

SAWIETY *lm* → **SOWIETY** *lm*

SĄD• *m* ‘organ wymiaru sprawiedliwości, sąd’ Ong01Kar499 ♦ Stać/stanąć/stawać na sąd
‘podać do sądu, wszcząć sprawę sądową’ Nu i tak potym na sąd wstawalim, opisali
wszystko i na sąd, stalim na sąd Ong01Kar499 I Wielu, nu pieńć razy trzeba była wstawać
na sąd Brt02Kar312

[Blp sont Ong01Kar499 Brt01Kar312]

SĄDZENIE / **SUNDZENIE**• *n* ‘los, przeznaczenie’ Ot, człowiek, ja nie wiem, czy to
sądzenie, czy to co, nic nie zrobisz Kml96Mar111 To moje sądzenie B12Gol123 Taka Pan
Bóg dał sundzenie dla mnie Mck99Pab156

[Mlp sonżeńe Kml96Mar111 B12Gol123 Blp sunżeńe Mck99Pab156]

SĄSIAD• *m* ‘ktoś, kto mieszka w pobliżu, sąsiad’ Bo kupione po niskiej cenie u sąsiedzi
W01Mas68 On od sunsiedziej wot tak zbiera ta mleka i wiezie, wozi Dgd82a)Par212 Ja od
swojich sonsiady wiem, i z kułakim jeszcze zajedzi swojej żony Dgd82a)Par212

[Dlm suns’edz’ej/sons’ady Dgd82a)Par212 Blm sąsiedzi W01Mas68]

SĄSIADA *ż* ‘sąsiadka’ Ja poszed na posterunek, a przed nami o tak przez ulice u sąsiady
jeden policjant litewski żył Kmj99Pab83 A jeden raz był u mnie taki kogut, to on szed,
szed, przez ulice, szed tam i tutaj, chodził do sąsiady. I tam i wzięła maszyna i zabiła jego,
no i sąsiada mówi, bierzcie jego Bjw99Pab132

[Mlp sons’ada Bjw99Pab132 Dlp sonśady Kmj99Pab83 sons’ady Bjw99Pab132]

SĄSIEDZTWO• / **SOSIEDZTWO**• *n* ‘mieszkanie w pobliżu kogo, czego, sąsiadowanie’ A
u mnie kiedyś, kiedy ja byłam jeszcze młoda, kiedy mój syn hodował się, mieszkała jedna
nauczycielka, w sosiedztwie, a potem mieszkali w tym pokoju u mnie póki swój dom
budowali Bnk96Mar161 ♦ Po sąsiedztwie ‘po sąsiedzku, w sąsiedztwie’ Tutaj wo, tutaj o
po sąsiedztwie mieszka po tej stronie Barkowski Kmn99Kar84 Uo, aż potem ja już
podrastała, to już szkoła odkryli tu w domu o tu po sąsiedztwie, taki domek był
Kmn99Kar88 Tutaj po sąsiedztwie też Zofia mieszka [...] Kmn99Kar89 I tutaj po
sąsiedztwie ni u kogo nie ma, nie widziała ja Glt99Pab178 → **RZĘDEM** *ndm*

[Mslp sąsiedztwie Kmn99Kar84,88,89 sonśectw’e Glt99Par178 sos’etsf’e Bnk96Mar161]

SCHNAĆ* / **SECHNAĆ** *ndk* ‘stawać się suchym, schnąć’ Poczęwszy on sechnąć

Bkb84Ado16 Zamiast bukieta [stawiam], potem jak zaczo sechnąć, cała chata zapyli się
Bjw99Pab129 Już troszku sechnie mocniej [siano] Bjw96Mar130 Też pójde rozbiwać
[pokosy], żeby sechło dobrze, zięńć pojechał też na maszynie rozbiwać Bjw96Mar130
Teraz zrobiła sia gorąco i wszystku sechnie Bjj99Ado58

[*bzk sechnąć Bkb84Ado16 sexnoić Bjw99Pab129 ter3lp sexńe Bjw96Mar130 séxn’ě Bjj99Ado58 prze3lp n sechło Bjw96Mar130*]

SCHODNY ‘przystępny – o cenie’ B32Dom255

[*mMlp schodny B32Dom255*]

SCHODZIĆ *dk, ndk* **1.** *dk* ‘iść, osiągnąć jakiś punkt, pójść w jakieś miejsce, pójść i wrócić’

Trzeba schodzić do sąsiada Bjw97Dwi107 Schodza zaraz du sklepu Łpt72Zda200 W
niedziela zawsze schodza do kościoła Bjw97Dwi107 A teraz jak ide, tak i do kołchoza
proszę, to piasku nawozić, to coś zrobić, nu jakich trzy razy schodzisz, jeden raz pomoże
[...] Ikź96Mar17 Ot jak do kościoła schodzisz tam, paciezesz mówisz pa polsku

Brs02Rie43 Ona mówi: pani, schodź – mówi na mnie – pani Zosiu, podłóż w kacielnii,
żeby nie zgasła Kmn99Kar91 Schodź no, zawołaj Kaziuka starego W86Dub79 [...] bo
jemu z wieczora już trocha głowa bolała, ale ja mówia: schodź do doktorki Kmn99Kar91
Nie ma czasu schodzić, ni moge dom zustawić Rzc98Ost-nmw21; **2.** *ndk* ‘schodzić z góry
na dół’ Patrzej, jak ja schodza z góry Łpt72Zda200 ♦ Schodzić na podwórz →

PODWÓRZ *m*

[*bzk schodzić B32Dom255 Kmn99Kar85 Grd99Sat194 sxoź’ic’ Bjw97Dwi107 Rzc98Ost-nmw21 sx’oź’ic’
Łpt72Zda200 prze3lm sxoź’il’i Bjw97Dwi107 przy1lp sxoża Bjw97Dwi107 sx’oża Łpt72Zda200 przy2lp
sxođiś Brs02Rie43 sxođiś Ikź96Mar17 rozk lp schodź W86Dub79 Kmn99Kar91*]

SCHODZIĆ SIĘ• *ndk* ‘zgadzać się, wykazywać podobieństwo’ A tu Gienia, u nas nie

schodzi sie z Gienio, ona mówi, że tak jej historii uczył [nauczyciel] Mdn99Pab192

[*ter 3lp sxoź’i s’e Mdn99Pab192*]

SCHOPNAĆ• *dk* ‘zerwać się, skoczyć’ Ala ja nie słyszałam jak on weszed du chaty,

przychodzi, jak schopna ja, przelenkłam sie bardzo Brt01Kar311

[*przy1lp sxopna Brt01Kar311*]

SCHOWAĆ• *dk* **1.** ‘schować, ukryć’ Wtr82Saw81 → **SKRYĆ**; **2.** ‘złożyć do grobu,

pochować’ [...] nu i potym wiezim do kościoła tam, mszo święta i schowamy

Śwt01Kar379 [...] żyć, żyć, ale wiesz, lepiej umarć, to schowajo i już wszystko

Rdn99Pab205 I ona była z tych stron ta guspodynia księdza, [...] i ona tutaj była

schowana, przywieźli jo z końmi, z trunu i tu ten sam ksiądz, u którego ona była już schowana i schowali jo Śwt01Kar380 Powiozo teraz serca [Piłsudskiego] na rosy [cmentarz na Rossie] du Wilna chować, bo matka jego schuwana Iwt06Mar115 **schowawszy ipu** Dobrze schowawszy Wtr82Saw81

[*prze3lm sɣoval'i* Śwt01Kar380 *przy1lm sɣovamy* Śwt01Kar379 *przy 3lm sɣovajo* Rdn99Pab205 *ibt žMlp* sxuvana Iwt06Mar115 *sɣovana* Śwt01Kar380 *ipu sɣovafšy* Wtr79Saw207 Wtr82Saw81]

SCHOWANIE• *n* ‘pochówek, pogrzeb’ Nu ji po tym schowaniu zaczęła się w plebani niepokój straszny Śwt01Kar380 → **POGRZEB**¹ *m*

[*Mslp sɣůvańu* Śwt01Kar380]

SCHUDNĄĆ• *dk* ‘stać się szczuplejszym, stracić na wadze’ W91a)Ado100 i in.

schudszy ipu Studentka była schudszy od tej nauki [...] Ojciec był schudszy od przeżycia W91a)Ado100 Babcia już zupełnie schudszy W91a)Ado97 Helenka nie była tak schudszy W91a)Ado102

[*prze3lp m schud prze3lp ž schudła ipu schutšy* W91a)Ado97,100,102]

SCHUDNIEĆ• *dk* ‘stać się szczuplejszym, stracić na wadze’ W91Ado87 → **SCHUDNĄĆ** *dk*

schudniawszy ipu W91Ado87

[*ipu schudńafšy* W91Ado87]

SCHWYCIĆ• *dk* ‘przyłapać *na czymś*, zaskoczyć, zastać’ Jak raz ona schwyciła mnie w cudzym cechu Krm01Kar401

[*prze3lp ž sɣvyc'ila* Krm01Kar401]

SCHYLEK *m* 1. ‘końcowy moment, zakończenie’ Na schyłku kroja czosnku, czarnych porzeczek liściów, krzanu pukopia kurzeniów, wrzuca K02Kar312 Na schyłku włożyć [do kisenia ogórków] kopry K02Kar181; 2. ‘ostatnia kwadra księżyca’ [...] to już liczym schyłak, za wszystkim maleńki miesiąc [księżyc], zachylony, schyłek K02Kar312 → **DELCZA** *ž*

[*Mlp sɣyłak* K02Kar312 *Mslp na sɣyłku* K02Kar181,312]

SCHYLIĆ *dk* ‘wygiąć’ Najpierw trzeba dyszał schylić, pustumant zrobić, do tego pustamentu trzeba przyszrubować lemiesz Pdz01Kar466

[*bzk sɣyl'ic'* Pdz01Kar466]

SCIEMNIEĆ *dk* → **ŚCIEMNIEĆ*** *dk*

SCZEPIĆ SIĘ• *dk* ‘szczepić się, zewrzeć się’ Łpt72Zda197

szczepiwszy się ipu Szczepiwszy się byli jak pituchi, musieli ich ruzłanczać Łpt72Zda197

[ipu ščep'ifšy s'e Łpt72Zda197]

SCZESAĆ *dk* 'zgreplować, poddać wełnę owczą procesowi wyczesania' Liepij była jeżeli
swoja wełna mogli szesać, wot teraz tak, no kto wie jaka tam dadzon Ł67Par I-30 Jak
raniej – zawoź swoja wełna i szczeż Ł67ParI-29

[bzk ščésac' Ł67Par I-30 rozk lp ščéš Ł67ParI-29]

SECHNAĆ *ndk* → **SCHNAĆ*** *ndk*

SELCESON *m* → **SALCESON*** *m*

SEMINAR *m* → **SEMINARIUM** *n*

SEMINARIA *ž* → **SEMINARIUM** *n*

SEMINARIUM* *n* / **SEMINAR*** / **SIEMINAR*** *m* / **SEMINARIA** *ž* **1.** 'rodzaj zajęć na
uczelni lub posiedzenie naukowe' Na seminarze kraje przeprowadzą dyskusję W01Mas38
W piątki zawsze jedzie na seminar Wn99Dwi146; **2.** 'w okresie międzywojennym
pogimnazjalna szkoła nauczycielska' Ja wtedy zaczęłam już pracować. Pracowałam, bo
skończyłam seminarium, nie seminarium, to były kursy dwuletnie nauczycielskie
K02Zie135; **3.** 'seminarium duchowne' Przedtem była w nas ta seminaria duchowna, Riga,
w Łotwie naszy kleryki uczyli się Ikż 99Pab73 W Kalwarii seminarię budują
Wn99Dwi146 On będzie tam jakieś tam czasy zajmować się w tej seminarii Ikż 99Pab71
Tam Polska profesorów daje w seminarium bardzo Ikż 99Pab71 A ten ksiądz taki był, on
tam teraz uczy się w Polsce, w sieminare Ikż96Mar20

[mDlp seminaru W01Mas38 mBlp seminar Wn99Dwi146 mMsIp seminarze W01Mas38 šeīnare
Ikż96Mar20 žMlp seminaria Gsp99Ost303 šeīnarja Ikż99Pab73 žBlp seminarię Wn99Dwi146 žMsIp
šeīnarja Ikż99Pab71 nBlp sem'inarium K02Zie135 šeīnarjum Ikż99Pab71]

SEPARACJA* / **SEPERACJA** *ž* 'separacja, oddzielenie' B32Dom255

[Mlp seperacja B32Dom255]

SEPARATOR* / **SUPARATOR*** *m* 'centryfuga, urządzenie do wytracania śmietany z
mleka' [...] jeszcze pamiętam dzieckiem byłam, że była tych supatorów Wdg01Kar463

[DIm supatoruf Wdg01Kar463]

SEPAROWAĆ* / **SUPAROWAĆ** *ndk* 'przepuszczać przez centryfugę' [...] supatorów,
które suparować mleka Wdg01Kar463

[bzk suparovac' Wdg01Kar463]

SEPERACJA *ž* → **SEPARACJA*** *ž*

SER / **SYR** *m* 'twaróg, biały ser' Na słońcu można ser na kość wysuszyć Łpt72Zda200 A syr
i bardzo smaczny Kml96Mar111 Menža matka syru podniesie [poda, wręczy] Ł67ParIII-

45 Wszystko sami [robiliśmy] i chleb sama i masła sami bilim i syry składałim
Pdz01Kar476 Chto miał, syrow tam, to nu taka, nu to dawali goścince Pdz01Kar468

[M,Blp ser/syr Łpt72Zda200 syr W82Tur67,90 Kml96Mar111 D,Blp syru Ł67ParIII-45 M,Blm syry
Pdz01Kar476 Dlm syrof Pdz01Kar468]

SERCA *z anat.* ‘serce’ Serca Jizusa Chrystusa Łpt72Zda200 Moja serca nawaliła
Bjw93Dwi39 Ta serca nawaliła Bjw97Dwi18 Serca boli Ł95Kar38 Boli serca
K99a)Zie258 ♦ Serca drapi → **DRAPĄĆ** *ndk*

[zMlp serca Bjw93Dwi39 Bjw97Dwi18 K99a)Zie258 Ong01Kar499 nMlp serca Ł95Kar38,42,48 s'erca
Łpt72Zda200]

SERDECZNIK *m med.* ‘osoba chora na serce’ [Syn] był serdecznik, szkoła była ruska bliżej,
to poszed do ruskiej Krm01Kar400

[Mlp serdecznik Krm01Kar400]

SERDELKA ♦ *z* ‘serdelek’ Zjedz choć jedną serdelkę Wn99Dwi145

[Blp serdelkę Wn99Dwi145]

SERDEŃKA *z* ‘zdr od serce, serduszko’ Serdeńka boli W86Dub74 → **SERDUSZKO** *n* 1

[Mlp serdeńka W86Dub74]

SERDUSZKO *n* / **SERDUSZKA** / **SYRDUSZKA** *z* 1. ‘zdr od serce, serduszko’ Zrobił się
czyrwoninki, serduszka jego zaczęła bić jak młotom Łpt72Zda200 → **SERDEŃKA** *n*; 2.
bot. ‘serduszka’ Ale u nas tak, serduszko takie, piwonie, mnie już była piwonia
Bht98Pab107 [...] jak on nazywa się ten kwiat, u nas serduszki, siersoszki, jak kto mówi
Brs96Mar39 → **SIEROŹKI** *lm*

[zMlp serd'uška/syrd'uška Łpt72Zda200 nMlp serduszko Bht98Pab107 Mlm serduški Brs96Mar39]

SERJOZNY ‘poważny’ B32Dom255

[mMlp serjozny B32Dom255]

SERNICZEK *m* ‘zdr od sernik, woreczek do odciskania sera’ Serniczek, a malutki żeż [na
mleko kozie], od krowy większy trzeba Stc96Mar78

[Mlp serniček Stc96Mar78]

SERNIK ♦ / **SYRNIK** ♦ *m* ‘worek do odciskania sera’ Sernik wiesz i on wisi, pukil
syrawatka ni ściekni, a potym kamieniam naciskasz Łpt72Zda200 Sery też robi swoje, tam
takie serniki wyszywajo [szyją] z merli Glt99Pab182

[Blp s'ernik/s'yrynik Łpt72Zda200 Blm serniki Glt99Pab182]

SERWATECZKA ♦ / **SYRAWATYCZKA** *z* ‘zdr od syrawatka’ Syrawatyczka jest?
Ł67ParIII-52

[Mlp сыграватычка Ł67ParIII-52]

SERWATKA* / **SYRAWATKA** / **SYROWATKA** ż ‘płyn wydzielający się przy przerobie mleka na twaróg, serwatka’ Sernik wieszysz i on wisi, pukil syrawatka ni wyciekni Łpt72Zda206

[Mlp syrowatka W99Rie73 syrovatka W82Tur67 syravlatka Łpt72Zda206]

SERWETA ż ‘nakrycie na stół, obrus’ Naścieli [matka] biała serweta, siadami i kucia jemi K02Kar272 → **NASTOLNIK** *m*

[Mlp serweta B32Dom255 Blp serveta K02Kar272]

SERWIS *m* ‘komplet nakrycia stołowego dla jednej osoby’ Spodek i filiżanka – serwis do cherbaty, dla herbaty serwis Ł13Kun452 → **PARA** ż

[Mlp serwis Ł13Kun452]

SETKA• / **SOTKA•** ż ‘miara gruntu, ar’ [...] a sadu to chibo siedemdziesiąt setek Bht98Pab123 Trzydzieści setek dadzą Bht98Pab123 A teraz wszystko dają, co chcesz, a tedy nie można było, jeżeli krowa, to tedy i sotki i dom, nu i ni krowy, ni koni, tak nic nie dawali Jrz96Mar65 No u diadi sad duży był, to jak dali u tego szeździesiąt musi sotek Jrz96Mar65 W Białarusi tylko czszydzieści dają [arów], siedemdziesiąt, szeździesiąt sotek dali Jrz96Mar65 Sotki moje nie sadzone, a u nich wszystko zrobione Jrz99Pab94

[Mlm sotki Jrz96Mar65 Jrz99Pab94 Dlm setek Bht98Pab123 sotek Słb96Mar33 Jrz96Mar65]

SETNIA ż **1.** ‘sto jednostek systemu monetarnego, setka’ Ja wziął tylko cztery setni i pół za jej [jej] majontek, za wszystko co tam było Dgd82a)Par218; **2.** ‘sto sztuk’ A teraz już Polaków tuty u Warklanach mało jest, może jaka setnia, jeszcze i nie ma Ł67ParII-46

[Mlp setńa Ł67ParII-46Blm setn’i Dgd82a)Par218 setni Ł67ParII-13]

SĘCZEK *m* ‘gałązka wyrastająca z głównego pnia’ Wieniki du łaźni robi się z sęczków brzoźowych Łpt72Zda200 → **GAŁĄŻ** *m, ż*

[Mlp s’ęńček/s’ęńčak Dlm s’ęńčkuf Łpt72Zda200]

SĘDZIA / **SĘDŹDZIA** *m* ‘osoba uprawniona do sądenia, sędzia’ B32Dom199 i in.

[Mlp sędździa B32Dom199 senż’a Dlp senż’i Orn95Masl124]

SĘK *m* ‘gałąź’ Łpt72Zda147 → **GAŁĄŻ** *m, ż*

[Mlp senk Łpt72Zda147]

SFARBOWAĆ• *dk* ‘ufarbować’ Z wełny sfarbuj Drn73Par214 A już z paczesi, pakulnicy to mężczyznom gaci, majtki sfarbujem Użp01Kar259 [...] tam sfarbujisz i sukienka i majtki jakie sfarbujisz tym paczeczkim wiecej Ł13Kar374

[przy2lp sfarbujiš L13Kar374 przy1lp sfarbujī Drn73Par214 przy3lp sfarbúji Ł67ParII-29 przy1lm sfarbujēm Użp01Kar259]

SFERA ż ‘tu: warstwa ludności, klasa społeczna’ Słb96Mar31 ♦ Wyższe sfery ‘wyższe niż chłopskie i robotnicze warstwy społeczne’ [...] na zabawach jak cokolwiek, jak goście, takie o wysze sfery, wtedy stanowczo trzeba po polsku [mówić]. A jak z kim, jak jaż mówie, jak kto już, takie wysze sfery, to po polsku już Słb96Mar31

[Mlm sfery Słb96Mar31]

SI *zaim zwrotny* → **SIĘ** *zaim zwrotny*

SIA *zaim zwrotny* → **SIĘ** *zaim zwrotny*

SIABER *m* 1. ‘kum, przyjaciel’ B32Dom255; 2. ‘wspólnik’ Znaliaz się siaber, za moje piniędzy chce zarobić Łpt72Zda200

[Mlp siaber B32Dom255 s’laber Łpt72Zda200]

SIABRUK *m* ‘pogard. Białorusin’ W86Dub72

[Mlp siabruk W86Dub72]

SIADAĆ *ndk* → **WSIADAĆ** *ndk*

SIADUCHA ż ‘kura wysiadująca kurczęta’ Ł84Par137 → **KWOKTUCHA** ż

[Mlp siaducha Ł84Par137]

SIADZENIA ż → **SIEDZENIA** ż

SIADZIBA ż → **SIEDZIBA** ż

SIAK *ndm*, w wyrażeniu: Tak i siak Dgd82a)Par208 → **TAK**

SIAKĄCZ *m* → **SIĘKACZ** *m*

SIAKI TAKI• ‘o czymś, czego nie da się precyzyjnie ocenić’ ♦ Ni siaki ni taki ‘ni taki ni owaki, nie wiadomo jaki’ U nas rozmowa ni siaka ni taka Smw01Kar284

[mMlp ní s’ak’i ní tak’i Żgw01Kar483 zMlp s’’aka taka Smw01Kar284]

SIAKO TAKO *ndm* ‘jakoś, jako tako’ [...] i ja pobiegłem szybko trzymać egzaminy, na lekcje tam. I siako tako mnie udało się Kw01Kar395 → **SAKO-PASAKO** *ndm*

[s’ako tako Kw01Kar395]

SIAK TAK *ndm* ‘jako tako’ W domu jeszcze siak tak rozmawiają, a już między sobą tylko po litewsku K99Zie17 Nie mówili nic [po litewsku], tam nauczyciel przyjechał, doktor, siak tak zmówili się [porozumieli się], a tak żeby uczyliby się, tam nie było szkółów K02Zie156 → **SAKO-PASAKO** *ndm*

[siak tak K99Zie17 s’ak Dgd82a)Par208 s’ak tak K02Zie156]

SIAM I TAM *ndm* ‘i tam i siam, i tu i tam’ [...] mój brat starszy Piotruś, to wie co, i pracował

i siam i tam, i nigdy nie rozmawiał po prostu, tylko po polsku [...] Ncz02Koz69

[siam i tam Ncz02Koz69]

SIANA• ż, *n* ‘siano’ Siana niosłam, pochyliłam się Mtr01Kar235 W żaginiak siana wyskni
Orn73c)Masl79 Grabel weźmie tam w stodole na sienie Pkl96Mar50

[żMslp śeńe Pkl96Mar50 nMlp s’ana Orn73c)Masl79 Blp s’ana Mtr01Kar235 Mslp s’an’a Orn73c)Masl84]

SIANKA• ż ‘zdr od siano, sianko’ Na sianka ta potrawa wszystka stawioW99Rut42

[Blp śanka W99Rut42]

SIANOKOS / **SIANOKOS** / **SIANUKOS** / **SIENOKOS** *m* ‘sianokosy’ Wdz71Giu323 →
SIANOWAŁ *m*, **SIANOŻĘĆ** ż

[Mlp s’anúk/s’anókos/s’anokós Wdz71Giu323 s’enokós Ł67ParIII-13]

SIANOWAŁ *m* ‘sianokosy, okres i miejsce koszenia łąk’ Wdz04Jas85 → **SIANOKOS** *m*

[Mlp s’anav’ał Wdz04Jas85]

SIANOŻĘĆ ż ‘łąka kośna’ B32Dom255 → **SIANOKOS** *m*

[Mlp sianożęc B32Dom255]

SIARCZYKI *lm przest.* ‘zapałki’ Siarczyki zamokli W96Rie102 → **SIARNIK** *m*,
ZAPALEK *m*, **ZAPAŁKA** ż

[Mlm siarczyki W96Rie102]

SIARDZITY → **SIERDZITY***

SIARKA ż ‘draska na pudełku zapałek’ U nas niektóre mówio siarka, ali więcej maczka
Kmj99Pab90 → **MACZKA** ż

[Mlp s’arka Kmj99Pab90]

SIARNICZEK *m* / **SIARNICZKA** ż ‘zdr od siarnik, zapałka’ B32Dom255 → **SIARNIK** *m*

[mMlp siarniczek B32Dom255 zMlp siarniczka B32Dom255,268]

SIARNICZKA ż → **SIARNICZEK** *m*

SIARNIK *m* ‘zapałka’ B32Dom255 → **SIARCZYKI** *lm*

[Mlp siarnik B32Dom255]

SIARUN *m* 1. ‘pogard. o małym chłopcu, zasraniec’ W86Dub75 → **BACHUR** *m* 1; 2. *obelż.*
‘zasraniec, zafajdaniec’ Siedzo siaruny te w brudzie W82Tek213 → **DRYSTUN** *m* 2

[Mlp siarun W86Dub75 Mlm s’aruny W82Tek213]

SIADAĆ *ndk* → **SIADAĆ** *ndk*

SIĄŚĆ *dk na co* 1. ‘przybrać pozycję siedzącą, sięść’ A on tak o siąd przy mnie Pps91Kru172
Ja nigdy nie siadłam W83Tur21 Siondli na woz Bjw97Dwi21; 2. ‘osiąść, osiedlić się’
[Pojechałabym] siondłaby gdzie tu bliżej siostry mojej w Olsztynie, i żyłab jak pani

Str99Pab175

siądszy / sionczszy *ipu* Jedny w karty graju, drugi śpiawaju sionczszy L13Kar372 Tylko jeden raz był siondszy Ł67Par2-59

[*bzk* sięć B32Dom255 *prze3lp m* siadł B32Dom205,255 s'ont Pps91Kru172 *prze1lp* ż siadłam W83Tur21 *prze3lm* s'ondl'i Bjw97Dwi21*war1lp* ż śondłaby Str99Pab175 *ipu* s'iontšy Dgd82a)Par215 s'ontšy Ł67Par2-59 s'ončšy L13Kar372]

SIBIR *m* → **SYBIR*** *m*

SIBIRIJA *ż* → **SYBERIA** *ż*

SIDZENIA *ż* → **SIEDZENIA** *ż*

SIDZIBA *ż* → **SIEDZIBA** *ż*

SIE *zaim zwrotny* → **SIĘ*** *zaim zwrotny*

SIEBIE *zaim zwrotny* 'siebie, się' Bjw97Dwi121 i in. W domu bali się ludzie przyznawać do tego, że sa Polakami, zapisywali siebie jako Białorusini Mhl12Ost129 → **SIĘ*** *zaim* ♦ Nic sobie → **NIC** ♦ Niczego → **NICZEGO** ♦ Niczegowaty sobie → **NICZEGOWATY** ♦ Pracować jak sobie → **PRACOWAĆ** *ndk* ♦ Prowadzić siebie → **PROWADZIĆ** *ndk* ♦ Przedstawiać sobą → **PRZEDSTAWIAĆ** *ndk* ♦ Przyjść do siebie → **PRZYJŚĆ** *dk* ♦ Wychodzić z siebie → **WYCHODZIĆ** *ndk*

[*Dlp* siebie B32Dom250,265 B siebie Mhl12Ost129 s'eb'e W91a)101 Bjw97Dwi121 *Nlp* sobą B32Dom249]

SIECZKARKA *ż rol.* 'sieczkarnia' Wdz04Jas94

[*Mlp* s''ečkarka Wdz04Jas94]

SIEDEMDZIESIĄT* / **SIEDYMDZIESIĄT** *licz* 'siedemdziesiąt' Bjw93Dwi36

[*Mlp* s'edymdz'es'ont Bjw97Dwi19 s'edymž'es'ont Bjw93Dwi36]

SIEDEMDZIESIĄTLETNI* 'siedemdziesięcioletni' To są siedemdziesiont, siedemdziesiątletnie śpiewacy Ł95Kar50

[*Mlm* s'edemž'es'atl'etńe Ł95Kar50]

SIEDEMNAŚCIE* / **SIEDYMNAŚCIE** *licz.* 'siedemnaście' Siedymnaście lat Bjw97Dwi19

[*Mlp* s'edymnas'c'e Bjw97Dwi19]

SIEDLIĆ *ndk* 'osiedlać' Ł97a)Kar75

[siedlić Ł97a)Kar75]

SIEDYMDZIESIĄT → **SIEDEMDZIESIĄT***

SIEDYMNAŚCIE → **SIEDEMNAŚCIE***

SIEDZENIA / **SIADZENIA** *ż* / **SIDZENIA*** *n* 'miejsce do siedzenia, siedzenie' Na wozie zrobili dwa sidzenia dla gości i dla furmana Łpt72Zda200

[Mlp s'ez'eńa/s'aż'eńa/s'iz'eńa Blp s'iz'eńa Łpt72Zda200]

SIEDZIAŁKA ż 'kojec dla dziecka' Bkb73Giu116 → **JASIELKI** *lm*

[Mlp s'ez'alka Brs01Czy101 ś'ez'alka Bkb73Giu116]

SIEDZIBA• / **SADZIBA** / **SADIBA** / **SIADZIBA**• / **SIDZIBA** / **SZADZIBA** / **SUDIBA** ż

'zagroda, posesja, siedlisko' Na siedzibie można już kosić ta atawa Łpt72Zda181 To tutaj przyjechałam do tej, już jak to nazywa się, usadźba po rosyjsku, siedziba czy jak Kjd01Kar286 Taka wioska pięć kilometrów od naszego, siedziby tej Kjd01Kar286 To uo moja teraz sadiba wcale już tu wygląda inaczej Kmp01Kar427 Bo tu mieli się jeszcze jedna sadziba stawić K02Kar282 Ja tu trzydzieścia osiem lat gajowym byłem, cały wiek po lesie i po lesie, tutaj moja rodzina, o, o tu za tymi Żarami tam moja szadziba była Kjd01Kar279 Piękna sadziba Mtr01Kar234 [...] można do jej zejść, tam idąc na fermę, za Datnowem [...] pierwsza sadziba od Datnowa K02Zie147 A tutaj ja mam sadziba, dziewiętnaście sotek Bbt99Pab227 Nam było tam już jego brat i był tam siadziba zająwszy, że tam on poszedł, już tam miał prawo wziąć Str99Pab175 Gdzie bocian, gdzie jaskółka jest, tam szczęśliwy te chruminy, ta sudiba, mówi, tam piorun nigdy, grzmot nie zapali K02Kar315 → **SIEDZISKO** *n*, **USADŹBA** ż

[Mlp sadz'iba K02Zie147 sad'iba Kmp01Kar427 sażiba Mtr01Kar234 K02Kar282 s'iz'iba Kjd01Kar286 sażiba Kjd01Kar279 sud'iba K02Kar315 Dlp s'ez'iby/s'iz'iby Kjd01Kar286 Blp saż'iba Bbt99Pab227 K02Kar282 s'aż'iba Str99Pab175 Mslp s'ez'ibe Łpt72Zda181]

SIEDZIEĆ *ndk* **1.** 'być w pozycji siedzącej, siedzieć' L82Roj239 i in.; **2.** 'mieszkać' Pierwej to tam kobieta łódź przewoziła, co siedzi po tamtej stronie Bjw97Dwi121 Po każdym majątku Polak siedział, chłom nie siedział K99Zie13 ♦ Na beczce dużo siedzieć → **BECZKA** ż ♦ Na czym wozie/wózku siedzisz, ta/temu pieśń śpiewasz → **WÓZ** *m* ♦ Na dwóch gałęziach siedzieć 'na dwóch stołkach siedzieć' L82Roj239 ♦ Siedzieć jak mysz pod miotłą 'siedzieć cichutko, lekko' Siedzi jak mysz pod miotłą BL82Giu227 ♦ Siedzieć krukiem → **KRUK**¹ *m* ♦ Siedzieć na kaszy *u kogo* 'być na garnuszku *u kogo*' U mamusi przesiedziałem na kaszy K01Kar395 ♦ Siedzieć ręce złożony 'siedzieć z założonymi rękami' Alia my nia siedzieliśmy ręca złożony, my pojachalim do kurii do biskupa Wdg01Kar440

siedziawszy *ipu* [...] codziennie w bibliotece siedziawszy W91Ado94

[bz k siedzieć BL82Giu227 L82Roj239 W99Rie62 *ter3lp* s'edz'i Bjw97Dwi121 *prze3lp* m śeżał K99Zie13 K01Kar395 *prze3lm* s'ez'el'im Wdg01Kar440 *ipu* s'ez'afsy W91Ado94]

SIEDZISKO *n* 'miejsce zamieszkania, osiedlenia, siedlisko' Siedzisko ojców moich w tej

wsi, tam moja mama w tamtej wsi mieszkała, w Czeczelah [...] a wo, to wo, sąsiad nasz, to ojców siedzisko i wot te to ojców, a te już nastrojone Mlr96Mar86 → **SIEDZIBA** ż

[Mlp šeʒisko/šeʒ'isko Mlr96Mar86]

SIEJAĆ *ndk* 'siać' Dcs13Koz399

[bzk siejać Dcs13Koz399]

SIEKACZ / **SIKACZ** / **SIKACZ** *m* 1. 'narzędzie do siekania kartofli i buraków' Siekaczy jest prosta i takie jak ósymka Łpt72Zda200 I do tego koryta obrombi, taki siakacz jest, a potem zmieli W99Rut41; 2. 'tasak, przyrząd kuchenny' Grzyby odgotuji, wymyji, potem siakaczem takim porombajo W99Rut42

[Mlp siekacz W99Rie64 s'lekač/s'ak'ač/šik'ač Łpt72Zda200 šak'ač W99Rut41 Nlp šakačem W99Rut42 Mlm s'ek'ačy Łpt72Zda200]

SIELSOWIET *m* 'rada wiejska' Z sielsawietu nie chcom iść [pomagać] i on powiedział, co trzeba, tak trzeba [pójść] do sielsawietu i oni muszo wszystko przestarzełym [starym ludziom] zrobić Jrz99Pab94 Nazywami sielsowiet albo apilinka Bjw97Dwi113 → **APILINKA** ż

[Mlp s'elsovet Bjw97Dwi113 Dlp s'el'savetu Jrz99Pab94]

SIEMIA *n* → **SIEMIE** *n*

SIEMIENIA ż → **SIEMIE** *n*

SIEMIENIAKI• *lm* 'ziemiaki przeznaczone do sadzenia' Potem trzeba wytrząść te siemieniaki Bjj99Ado58

[Blp s'em'en'aki Bjj99Ado58]

SIEMIEŃ *m* → **SIEMIE** *n*

SIEMIE• *n* / **SIEMIA** ż, *n* / **SIEMIEŃ** *m* / **SIEMIENIA**• ż 'nasiona roślin oleistych, siemień'

Od lnu nazywami siemia Orn82Masl205 Z tego siemia olej Orn73c)Masl83 Obić siemia Orn82Masl204 Tu wysuszy ta siemia i młócu Bjj99Ado63 Siemiem zalewa sia Orn82Masl204 Czysta siemia lnianna Łpt72Zda200 Olij nie ten wo co teraz, ala taki olij był, co siał sia siemień i ten siemień wymłóci sia i wtedy mieli sia i przepędza sia na olij [...] W99Rut99 W siemieniu Orn82Masl204 W worku siemień spleśniała Orn82Masl204 Rozegrzać siemieniem Orn82Masl204 Ta siemia; ta siemienia; siemienia sucha i ona młóci sia; siemienia wymłócona Onk99Ado51 I uoni, ta siemienia bywa jakie para miesieny na powietrzu Bjj99Ado58 I tylku na spodzie zostaji sia siemienia już wymłócona Bjj99Ado58 [...] na tych żerdziach [...] nieśli ta siemienia, te główki suszyli na słońcu Bjj99Ado58 Wymłócisz gotowa siemienia Orn82Masl204 Siemieni dużo, rozegrzać siemienio,

siemienia gorąca przykładać Orn82Masl205 Lniana nasiona nazywa sie siemienia
Wtr84Saw170 Z siamieni K01a)Kar144 Tu wysuszy ta siemia i młocu Bjj99Ado63
Siemienia sucha, i ona młóci sia ta siemienia Onk99Ado51 I ten przednik też cisni te
siemienia Bjj99Ado58 Po obiwaniu, jak siemienia od jego już odbierzmy, tedy wiążym po
kilka Kml96Mar109 Z siemieniu olej robi sia Orn82Masl204 Konopi, konopi i płaskoni, to
z płaskoniów zdaj się wychodzo te nasiona, tak jak i lien z siemienia Kml96Mar109
Jeszcze dokładajo siemi Orn82Masl204 Takie szczotki jest i czochra ta siemia Bjj99Ado63

[mMlp s'em'en' Orn82Masl204 W99Rut99 mDlp s'em'en'u Orn82Masl204,205 s'em'en'a Orn82Masl205
śeńeńa Wtr84Saw170 Kml96Mar109 s'em'en'a Onk99Ado51 Bjj99Ado58 mBlp s'em'en' mNlp
s'em'en'əm mMsIp s'em'en'u Orn82Masl204 zMlp s'em'a Orn82Masl205 s'ēm'a Onk99Ado51 s'ēńa
Łpt72Zda200 śeńeńa Wtr84Saw170 Kml96Mar109 s'em'én'a Bjj99Ado58 s'em'en'a Orn82Masl205
s'em'én'a Onk99Ado51 s'em'en' Orn82Masl 204 zDlp s'em'i Orn82Masl204s'm'en'i Orn82Masl205 zBlp
ta s'ēm'a Bjj99Ado63 s'em'en'a Orn82Masl204,205 s'em'én'a Bjj99Ado58 zNlp s'em'en'o Orn82Masl205
nM,Blp s'em'a Orn82Masl204,205 s'em'en'i Orn82Masl204 śańeńi K01a)Kar144 nDlp s'em'ea
Orn73c)Masl83 s'ēńeńa Kml96Mar109 nNlp s'em'əm Orn82Masl204 Blm s'ēńeńa Kml96Mar109]

SIEMIKLASOWY• ‘siedmioklasowy’ Tutaj u nas siemiklasowa polska szkoła była
Iwn04Mar77

[zMlp s'ēmikl'asova Iwn04Mar77]

SIEMINAR *m* → **SEMINARIUM*** *n*

SIEMJA *z* ‘rodzina jako komórka społeczna’ U mnie siemja wielka, družyna wielka, matka
starenka L13Kar369 Jedna siemja u Barchowie byli Poliaki Ł67ParIII-66 → **CZELADŹ** *z*,
RODZINA² *z*

[Mlp s'em'ja L13Kar369 s'e mja Ł67ParIII-66]

SIEMKI• *lm* ‘pestki słonecznika, dyni’ Łuszczyc siemki W96Rie102

[Blm siemki W96Rie102]

SIEMSETNY *licz* ‘siedemsetny’ W tysionca siemsetnym [tutaj] bywszy kościół drzewniany
Ł67ParIII-3

[MsIp s'emsetnym Ł67ParIII-3]

SIENI *lm* / **SIEN** *z* ‘pomieszczenie prowadzące do wnętrza domu, sień’ Stoi w sieniach
Bjw97Dwi121 Sień nazywa sia, może on po polsku i nie sień, nu my nazywamy sień
K01a)Kar150

[mMlp śeń K01a)Kar150 Mlm sieni B32Dom255 Mslm s'eńax Bjw97Dwi121]

SIENNIK *m* ‘miejsce składowania siana lub słomy’ Bkb73Giu117 → **SŁOMNIK** *m*

[Mlp 's'eńik Bkb73Giu117]

SIENOKOS *m* → **SIANOKOS** *m*

SIEN¹ *ż* → **SIENI** *lm*

SIEN² *zaim zwrotny* → **SIĘ*** *zaim zwrotny*

SIENKI *lm* 'zdr od sieni' Kuchnia, sieńki K01a)Kar150 → **SIONEK** *m*

[Mlm śeńki K01a)Kar150]

SIERDZITY* / **SIARDZITY** 'zły, rozgniewany, wrogo usposobiony' Bkb83a)Giu98 →
GNIEWLIWY

[mMlp s'arz'ity Bkb83a)Giu98]

SIEROCINA *m, ż* *piaszcz.* 'zdr od sierota, sierotka' W86Dub76 → **SIEROTYŃKA** *m, ż*

[Mlp sierocina W86Dub76]

SIEROTA / **SIROTA** *m, ż* 'dziecko, któremu umarli oboje lub jedno z rodziców, sierota' B32Dom255 i in. ♦ Krągła sierota 'całkowita sierota, dziecko niemające obojga rodziców' Bkb83Giu83 Sierota okrągła B32Dom255

[mDlp tego s'erota mClp temu s'erotu Orn94Masl133 żMlp sierota B32Dom255 s'e'rota Bkb83Giu82/83 s'i'rota Bkb83Giu83 żDlp tej s'eroty żClp tej s'erotaj Orn94Masl133]

SIEROTYŃKA / **SIROTYŃKA** *ż* 'zdr od sierota, sierotka' Biednińka sirotyńka, sama została sia Łpt72Zda200 → **SIEROCINA** *m, ż*

[Mlp s'ir'otyńka/s'er'otyńka Łpt72Zda200]

SIEROŻKI *lm bot.* 'serduszka – nazwa kwiatu' [...] jak on nazywa się ten kwiat, u nas serduszki, sioroszki, jak kto mówi Brs96Mar39 → **SERDUSZKO** *n 2*

[Mlm s'eroški Brs96Mar39]

SIERP* / **SIERZP** *m rol.* 'ręczne narzędzie do żęcia, sierp' Ranij byli taki krzywy sierpy. Żałem jeszcze sierpem Ł67ParIII-12 Sierpami żęli Dcs13Koz387 I płaczysz i jęczysz, ale bierzysz sierzp i idziesz w pole znowu Kmn99Kar89 Krowy nosem mogą wybrać trawa z arżyska wyższego, pu zbożu żętego sieszpa Łpt72Zda113 Raniej ludzi kosili sierzpem Bjj99Ado57 Żyta kusili kusami, ręku sierzpem, tyku dziadulki moja żęli tymi, tym sierzpem, jo, byli sierzpy, tymi siarzpami bywała tak [...] a tym sierzpem jak kosi tu ona bierzy i ono cała piekni składa Łp01Kar417 Z sierzpami idzim i śpiewami Wtr84Saw179 Podbierami i sierzpami takimi w snopki wionżym K02Kar172

[Mlp sierzp Kmn99Kar80 s'ešp Wdz71Giu323 Blp sierzp Kmn99Kar89 s'erpem Ł67ParIII-12 Nlp s'ešpem Brz96Kon78 Łp01Kar417 Dcs13Koz387 s'ešpam Łpt72Zda113 s'ešpēm Bjj99Ado57 Mlm s'erpy Ł67ParIII-12 s'ešpy Łp01Kar417 Dcs13Koz387 Nlm s'ešpaŋi Wtr84Saw179 s'ešpam'i K02Kar172

Dcs13Koz387,398 s'ěšpam'i/s'ašpaŋi Łp01Kar417]

SIERPIEŃ• / SIERZPIEŃ• *m* 'nazwa miesiąca, sierpień' Do sierpnia. Siedymnastego sierpnia Dcs13Koz386

[Dlp s'erpńa/s'ěšpńa Dcs13Koz386]

SIERŚĆ/ SZERŚĆ *ż* 'owłosienie zwierząt, sierść' Brs01Czy101 → **PILŚĆ** ♦ Psiacza szerść 'o rzadkich cienkich włosach w szaro-rudym kolorze' Wn00Daw94

[Mlp szerść Wn00Daw94 s'ers'c' Brs01Czy101 šers'c' L13Kar371]

SIERZP *m* → **SIERP*** *m*

SIERZPIEŃ *m* → **SIERPIEŃ** *m*

SIEUBA *ż* → **SIEWBA** *ż*

SIEWBA / SIEUBA *ż* 'siew' Żytnia sieuba W82Tur67 Jarzynowa sieuba W82Tur98 O sieubie zboża B29Nit247

[Mlp siewba B32Dom255 śeũba W82Tur67,98 Msłp s'euǵb'e B29Nit247]

SIEWIEC *m* 'człowiek siejący ziarno, siewca' Zdaji się tobie, co siewcam kuždy moży być Łpt72Zda201

[Mlp s'le'ėvec Nlp s'lefcam Łpt72Zda201]

SIE* / **SIE** / **SIEŃ²** / **SIA** / **SIO** / **SI** *rzad., zaim zwrotny* 'się' Zmiłuj się Bju97Dwi24 Sam chciał uczyć się na ksiendza, toż niech uczy się Isz96Mar200 Jak sucha pogoda, to może cztery tygodni [len] ścieli się Kml96Mar109 [...] to znaczy się Rusieja była Drj96Mar28 [...] że tu prosto rujnuje się [kościół] Drj96Mar27 [...] woda zagotuje się Brs02Rie50 Modłoń się. Rugają się Wrn05Koz217 → **SIEBIE** *zaim zwrotny*

[s'ėn Bju97Dwi24 śe Isz96Mar200 s'a Kml96Mar109 s'i Dgd82a)Par218 s'i/s'e Drj96Mar27,28 s'o Wrn05Koz217 śi Brs02Rie50]

SIKĄCZ *m* → **SIEKĄCZ** *m*

SIKUCHA *ż* **1.** 'dziewczynka mocząca się w nocy' Nu wielka już dziwczyna a sikucha taka Łpt72Zda201; **2.** 'o bardzo młodej dziewczynie, smarkula' Taka sikucha na zabawa chce iść Łpt72Zda201 Dziewczyna jeszcze sikucha, alie za chłopcami ogląda się W82Tek215 → **BACHURYCA** *ż*

[Mlp sikucha W86Dub76 śikuxa W82Tek215 s'ik'uxa Łpt72Zda201]

SIKUN *m* **1.** 'chłopiec moczący się w nocy' Słoma gniji, gdzie ten sikun śpi Łpt72Zda201; **2.** 'pogard. o małym chłopcu, smarkacz' Wn00Daw93 → **BACHUR** *m* **1**

[Mlp sikun W86Dub75 Bju97Dwi65 Wn00Daw93 s'ik'lun Łpt72Zda201]

SILNO *ndm* ‘mocno, bardzo’ Litwini tak silno wierzyli, zawsze było pełno ludzi

Pps91Kru180 → **HANIEBNIE** *ndm*

[silno Pps91Kru180]

SILNY 1. ‘silny, mocny – o sile fizycznej’ Bkb83a)Giu88 → **KREPKI**; **2.** ‘zamożny, bogaty’ [Polskich szkół] nie, nie była, tyku litewski. I to chtóry silny, te uczyli sie. Jak i teraz tak samo, chtóry silny uczon sia, a chtóry biedniejszy, te nie majo czym uczycia

Jzr04Kar65 ♦ Silny jak byk ‘silny jak tur’ → **BYK** *m*

♦ Silny jak dąb ‘bardzo silny’ → **DĄB** *m* ♦ Silny jak koń ‘bardzo silny’ → **KOŃ** *m* ♦ Silny jak tur ‘bardzo silny’ → **TUR** *m*

najsilniejszy *stnw* Ppk06Str104

[mMlp s’ilny BL82Giu30 Bkb83a)Giu88 Mlm s’il’ny Jzr04Kar65 stnw najsilniejszy Ppk06Str104]

SILA¹ *z* ‘zdolność do wysiłku, siła’ Ale u jego jest siła K02Kar254 ♦ Być (nie) w sile ‘(nie)

być w stanie, (nie) móc’ Postarzeje, [i wtedy] ludzie nie w sile ubrabiać ta ziemia

Kmp01Kar429 ♦ Być w siłu ‘nadawać się, być odpowiednim do czego’ [...] oni w siłu być

rycerzami Kmp01Kar430 ♦ Diabełska siła ‘nieczysta siła, diabelskie moce’ W82Tur105

♦ Sama siła/u samej sile ‘okres, gdy człowiek najwięcej sił, jest w sile wieku’

Bkb83a)Giu88 ♦ Spaść z sił ‘opaść z sił, stracić siły’ W96Rie108 ♦ Swojo siło ‘własnymi

siłami’ Wdz71Giu315 ♦ W sile wieku → **WIEK** *m* ♦ Wybić się z sił → **WYBIĆ SIĘ** *dk*

[Mlp siła W82Tur105 s’iła Bkb83a)Giu88 K02Kar254 Blp siłu Kmp01Kar430 Nlp s’iło Wdz71Giu315

Mslp¹ s’il’e Bkb83a)Giu88 Kmp01Kar429 Dlm sił B32Dom265 W96Rie108]

SILA² *ndm*, też *z* ‘dużo, wiele’ Temu nazad wielka siła już lat Bjj99Ado68 Nu ja siła

widziałam [znałam] przepowieści rozmaitych Bjj99Ado72 Tuty jakiś kupiac jechał i miał

siłu pieniędzy z sobu Bjj99Ado69 Tam siła Polaków jest K01a)Kar157 O stare ludzi już

siła co mogu powiedzieć K01a)Kar157 Nie siłu ja mam rodzenstwa K01a)Kar157

[Mlp siła Bjj99Ado68 K01a)Kar157 Blp siła Bjj99Ado72 siłu Bjj99Ado69 siłu K01a)Kar157]

SIMPATYCZNY ‘ładny, przystojny – o człowieku’ Bkb83a)Giu87 → **CUDOWNY**

[mMlp s’impatyczny Bkb83a)Giu87]

SINI / SINY 1. ‘niebieski’ Podasinowik jak rozkroisz, to on sini robi się od razu

Kml99Pab114 Kosacze, to kosacze, a to takie uo jak i u nas ogrodowe takie i żółtym

kwitno, czasem sinym, kosacze Bjw99Pab129 Męża powiestka sinia Bjw97Dwi121 Truna

była niebieska, taka sinia Mtr01Kar239 Przynios takie sinie kwiaty, nie wiem, jak oni

nazywajo się Łpt72Zda201 → **HOLUBY**; **2.** ‘granatowy’ Wot sinia też [farba] ja kilkoro

raz próbowała Drn73b)Par214 Jeszcze dosypała więcej siniej [farby] Drn73b)Par214 ♦

Sina maliny → **MALINY** *lm* ♦ Sini kamień → **KAMIEŃ** *m*

[*mMlp* sini/ siny B32Dom255 śini Trk06Rut361 śińi Kml99Pab114 s'lińi Łpt72Zda201 *mNlp* s'inym Bjw99Pab129 *zMlp* s'in'a Drn73b)Par214 s'ińa Bjw97Dwi121 K02Kar295ż s''ińa Mtr01Kar239 *Dlp* s'in'ej Drn73b)Par214 *Mlm* s'lińe Łpt72Zda201]

SINICY *lm* 1. 'czarne jagody' → **CZARNUSZKI** *lm*; 2. 'poziomki' Później to o takie chrusty dalej widno tam bywa sinicy, czarnuszki Wlk01Kar266 → **POZIOMKA** *ż*

[*Mlm* s'ińicy Wlk01Kar266, K02Kar288]

SINIEŃKI• / **SINIŃKI** 'niebiesciutki' Batyst w *sinieńkie* kwiatki Łpt72Zda201 A to *sinieńkie* [kwiatki], już troszke ciemniejsze Kml99Pab113

[*mMlp* s'lińinki Łpt72Zda201 *Mlm* s'lińeńke Kml99Pab113 *Blm* s'lińinke Łpt72Zda201]

SINIO *ndm* 'na granatowo' Dawniej farba sinio, czarno i nosim te domowe wszystkie [ubrania] Użp01Kar259

[s'io Użp01Kar259]

SINIOWATY 'w granatowym odcieniu' W86Dub77

[*mMlp* siniowaty W86Dub77]

SINKA• / **SIŃKA** *ż* 'farbka do bielizny' Przynieś mi sinki Bjw97Dwi121 Przed wojno, pamiętam, sprzedawali sinka w takim złotym papierku Łpt72Zda201

[*Mlp* sińka B32Dom255 W96Rie102 M,Blp s'linka Łpt72Zda201 *Dlp* s'ink'i Bjw97Dwi121]

SINY → **SINI**

SIŃKA *ż* → **SINKA** *ż*

SIO¹ *wykrz* 'okrzyk odpędzania krowy' Mgn73Pie171 → **A GDZIE** *wykrz*

[s'o Mgn73Pie171]

SIO² *zaim* → **SIE** *zaim*

SIODŁA *ż, n* 'siodło' Nasza siodła zy starego dywana i siana będzi ni gorsza ud wujskuwego Łpt72Zda201 Kobieta bez siodła nie jeździ, jak bez siodły siońdzi Orn73Mas178

[*zMlp* s'iodła Łpt72Zda201 *zDlp* s'odły Orn73Mas178 *zNlp* s'odło *nDlp* s'odła *nNlp* s'odłom Orn94Mas1131]

SIOJA *zaim n* 'to; tamto' Łpt72Zda112 ♦ Ani toja ani sioja/ani sioja ani toja 'ni to, ni sio, nie wiadomo co' Gada cości, ani toja ani sioja, ot plieci jak durnawaty Łpt72Zda112

[s'oja Łpt72Zda112]

SIONEK *m* 'zdr od sień, sionka' Z ganku do sionku, a z sionku jedna drzwi do jednego pokoju druga drzwi do drugiego pokoju a czszecia drzwi do kuchni była Kjd01Kar280 Taki sionek postawiony K01a)Kar150 → **SIENKI** *lm*

[*Mlp* sonek K01a)Kar150 *Dlp* sonku Kjd01Kar280]

SIORBAĆ *ndk* ‘chleptać, pić lub jeść głośno’ Siorbisz aż burbulki pukazujo sie Łpt72Zda201

[*bzk* siorbać B32Dom256 W99Rie64 ś'orbac' *ter2lp* s'lorbiš Łpt72Zda201]

SIORŚKI → **SZORSTKI***

SIOSTRA *ż* ‘córka tych samych rodziców, siostra’ Bkb83Giu79 i in. ♦ Siostra nierodzona : a)

‘siostra stryjeczna, cioteczna’ [...] no i Paszkowiczów druga rodzina była, mojej nierodzonej siostry brat był taki, później tam brat był taki, wszyscy tam po polsku K02Zie147 [...] szwagier tego Marczewskiego, potem siostra nierodzona, też oni polskie Wkn01Kar421 Nierodzona siostry w Polskiej żyju, ci przed wojnu, ci przaz wojna [wyjechali do Polski] Wdg01Kar436 → **PÓLSIOSTRA** *ż*; b) ‘siostra przyrodnia’ A [...] jeszcze moja nirodzona siostra jest w Kiejdanach Kjd01Kar286

[*Mlp* s'ostra Kjd01Kar286 Wkn01Kar421 's'ostraBkb83Giu79 *Dlp* śostry K02Zie147 *Mlm* śostry Wdg01Kar436]

SIOSTRUNIA *ż* ‘*zdr* od siostra, siostrunia’ Bkb83Giu79 i in.

[*Mlp* s'o'strun'a Bkb83Giu79,82]

SIO-TO *zaim* ‘to i owo, to i tamto’ Tu wioskowe chudzili na rubota du dworu, sio-to L12Kar107

[*sio-to* L12Kar107]

SIROTA *m, ż* → **SIEROTA** *m, ż*

SIROTYŃKA *m, ż* → **SIEROTYŃKA** *m, ż*

SISZKA *ż* → **SZYSZKA** *ż*

SITECZKA *ż* ‘siteczko’ Mak przepuska się przez maszynka, taka osobista siteczka jest W99Rut41

[*Mlp* śitečka W99Rut41]

SITUSZECZKA *ż* ‘*zdr* sitko, siteczko’ W86Dub74

[*Mlp* situszeczka W86Dub74]

SITUSZKA *ż* ‘*zdr* sitko, siteczko’ W86Dub74

[*Mlp* situszka W86Dub74]

SIUDA **TUDA** *ndm* ‘to tu, to tam, i w tę i we w tę’ [...] pliaść, pliaść, pliaść tym pralnikiem, siuda tudą, pobili, popaľaskali, powiesili Bjw99Pab124 → **TUDY** **SIUDY**

[s'ud'la tud'la Bjw99Pab124]

SIUDEMU-TODEMU *ndm* ‘jako tako’ A wy Polacy siudemu-todemu, siudemu-todemu rozmawiacie. To już wy i rozmawiajcie po polsku Plb90Str49

[siudemu todemu Plb90Str49]

SIU DO STADY *wykrz* ‘okrzyk poganiania krowy’ Mgn73Pie171 → **A DO CHLEWA**
wykrz

[s’^hu do st^hady! Mgn73Pie171]

SIULIĆ *ndk* ‘proponować *co*, namawiać *do czego*’ Ja już siuliłem tej Anusi Wojuciówny
[sweter] dla menża Bjw96Mar136 Mnie dziś szliczne parsiuczki na rynku siulili
Wtr79Saw212 Siulił, że ożenił się z Waruśka W96Rie102

[bzk s’^hul’ic’ Wtr79Saw212 *prze1lp m s’ul’ilem* Bjw96Mar136 *prze3lp* siulił W96Rie102 *prze3lm s’ul’il’i*
Wtr79Saw212]

SIUMYCZKA *ż* → **SUMOCZKA** * *ż*

SIWAJKA *ż* ‘krowa siwej maści’ W82Tur109 i in. → **SZAMOCZA** *ż*, **SZEMAJKA** *ż*,
SZEMKA *ż*

[Mlp śivajka W82Tur109,111]

SIWIEŃKI ‘*zdr* od siwy, siwiutki’ Piołun siwieńki taki Kml99Pab112

[mMlp siwieńki W86Dub77 s’^hiweńki Kml99Pab112]

SIWKI *lm bot.* ‘gatunek grzybów, gołąbki’ [...] a już to siwki, to oni teraz zaczynają się
Kml99Pab114 → **SUROJEŻKA** *ż*

[Mlm s’^hifki Kml99Pab114]

SIWY 1. ‘białoszary, jasnopopielaty – o kolorze, też maść konia, krowy’ Krowy takie siwe,
szamowate Trk06Rut364 → **SZAMOWATY**, **SZEMY**; **2.** ‘o włosach pozbawionych
barwy’ BL82Giu230 ♦ Siwy jak jabień (kwitnąca) → **JABŁOŃ** *ż*

[mMlp s’^hivy BL82Giu230 Bkb83a)Giu83 Mlm siwe Trk06Rut364]

SKACINA *ż* → **SKOTINA** * *ż*

SKACZAĆ • *dk* ‘rozwałkować’ Ciasto zrobisz, skaczasz, potem nożem kroisz i upieczysz
W99Rut40

[przy2lp skačas W99Rut40]

SKACZOK *m zool.* ‘konik polny’ Ł67ParIII-10

[Mlp skačók Ł67ParIII-10]

SKALECZYĆ • *dk 1.* ‘zranić, poranić’ Papa wieczny pokój, umarszy, maszyna skaliaczyła i
umar Żgw01Kar512 → **POKALECZYĆ** *dk*; **2.** ‘zdeprawować’ Brż96Mar176 ♦ Mieć
skaleczone oczy ‘mieć uszkodzony wzrok’ Ma skaleczone oczy Bkb83a)Giu89
skaleczywszy *ipu* No ten już balszewizm to strasznie jich skaleczywszy te młodzież
Brż96Mar176

[*prze3lp* z skal'ačila Żgw01Kar512 ibt *lm* skal'ečone Bkb83a)Giu89 *ipu* skal'ečyřšy Brż96Mar176]

SKALECZYĆ SIE• *dk* 'zranić się, doznać poważnego urazu' A ojczym mój akurat skaleczył się K96Saw77 → **POKALECZYĆ SIE** *dk*

[*prze3lp* *m* skaleczył s'ie K96Saw77]

SKAMIEJKA *ż* 'ławka, ława do siedzenia' A potem mama łożyła jich [bochenki] na takie drżzywniane, taka sidzenie, ta skamiejka, na nich łożyła, tam potem nakrywała Rzc98Ost-nmw20

[skarnejka Rzc98Ost-nmw20]

SKANDAL* / **SZKANDAŁ** *m* 'awantura, skandal' To jak zawsze przydzisz trocha wypiwszy uo, to już szkandał. Nu jak szkandał, [to] musiałam [musiałem] rzucić ta rubota Szt01Kar510

[*Mlp* szkandał B32Dom259 škandał Szt01Kar510]

SKANDALISTA* / **SZKANDALISTA**• *m* 'człowiek urządzający skandale' [...] raniej takie byli szkandalisty [...], a teraz tak sobie i żyjo. Sojużnie Szt01Kar506

[*Mlm* škandal'isty Szt01Kar506]

SKANFUZIĆ *dk* → **SKONFUZIĆ*** *dk*

SKAPIĘC *m* → **SKOPIEC** *m*

SKARACZ / **SKARĄCZ** *m* 'płachta, rodzaj dużego ręcznika z trokami' Wytkany materiał, tylko że on był o taki szerokości, a koncy byli takie nitki plecione, to związywali i tak na plecyc brali i wynosili trawa z rojsta. Skaracz ten o tak podsunie się, to na plecach niesie się Trk06Rut363 → **SKARINIS** *m*

[*Mlp* skarač/skarač Brż96Kon76 B/*p* skaracz Trk06Rut363]

SKARBOWY 'należący do skarbu państwa, państwowy' Był skarbowy las Mtr01Kar236 → **KAZIONNY**

[*mMlp* skarbovy Mtr01Kar236]

SKARINIS *m* 'ręcznik, ścierka' W82Tur90 → **SKARACZ** *m*

[*Mlp* skarińis W82Tur90]

SKARMIĆ *dk* 'wykarmić, wyhodować' Tyk nie ma z czego świnka skarmić, też monki dostać ni można Ł67Par II-54

[*bzk* skarmić Ł67Par II-54]

SKARPETKI* / **SZKARPETKI** *lm* 'skarpetki' Bjw93Dwi38

[*Mlm* škarpetk'i Bjw93Dwi38 Bjw97Dwi28]

SKARYNKA *ż* → **SKORYNKA** *ż*

SKAWRONEK *m* → **SKOWRONEK****m*

SKAZYTELNY• ‘ze skazą, z wadą’ Już ona [kura] musi skazytelna była, pierwszego jajka i nie zniosła W82Tur101 → **BRAKOWLIWY**

[żMlp skazytelna W82Tur101]

SKAZYWAĆ• *ndk* ‘nakazywać, zalecać’ Ji powiedzieliby, dzieci, trzeba, wiara nasza skazuje, i polski jenzyk uczo Brż96Mar172

[ter3lp skazuje Brż96Mar172]

SKĄDSI *ndm* ‘wskazuje na nieokreślone źródło, miejsce, skądś’ [...] płynie skądsi ta strumyk, a gdzie jego początek nikt nie wie gdzie jego źródła Bjw99Pab127

[skonts’i Bjw99Pab127]

SKĄPIDRYŁA *m*, ż ‘skąpiradło’ I choć niektóre mówiwszy, że ona skompidryła straszona, gospodyni dla tego była jak trzeba W91Ado94

[Mlp skompidryła W91Ado94]

SKĄPIEC* / **SKEPIEC** *m* ‘skąpiec, sknera’ B32Dom256

[Mlp skąpiec B32Dom256]

SKĄPO• *ndm* ‘niewystarczająco, mało, skąpo’ Stc96Mar81

skąpiej ‘*stw* od skąpo, mniej’ A teraz żesz tak samo już skompiej pewno, nie bardzo wszystkiego majo, skompiej też Stc96Mar81 Teraz tak jeszcze jego już skompiej, a pierw żeż było wielie chcesz Stc96Mar81

[stw skomp^{le}ej Stc96Mar81]

SKĄPOWATY ‘skąpawy’ W82a)Tek289

[mMlp skompowaty W82a)Tek289]

SKĄPSTWO* / **SKEPSTWO** *n* ‘przesadna oszczędność, skąpstwo’ B32Dom256

[Mlp skąpstwo B32Dom256]

SKĄPY ‘nadmiernie oszczędny, skąpy’ BL82Giu230 ♦ Skąpy jak świnia → **ŚWINIA** ż

[mMlp skompy BL82Giu230]

SKĄSAĆ• *dk* ‘pogryźć, ugryźć’ Smw01Kar286 → **SKĄSIĆ** *dk*

[prze3lp skonsał Smw01Kar286]

SKĄSIĆ• *dk* ‘pogryźć, ugryźć’ Szed Pan Jezus przez wieś i nie skąsił jego żaden pies L91Zow554 → **SKĄSAĆ** *dk*

[prze3lp m skąsił L91Zow554]

SKEPIEC *m* → **SKĄPIEC*** *m*

SKEPSTWO *n* → **SKĄPSTWO*** *n*

SKIBA *ż* **1.** ‘oddzielany pługiem pas gleby podczas orki’ W99Rie72; **2..** ‘pajda chleba’
W99Rie72 → **ŁUSTA** *ż*

[Mlp skiba W99Rie72]

SKIBECZKA* *ż* **1.** ‘*zdr* od skiba 1’ K02Kar226; **2.** ‘kromeczka’ Okrajczyk, to już skibeczki
te, a pierwszy kumpeliek nazywał się Użp01Kar258

[Mlm sk’ibečk’i Użp01Kar258 K02Kar266]

SKIEKIERESZEĆ *dk* ‘zesztywnieć na chłodzie’ W99Rie72 → **OKOLEĆ** *dk*

[bzk skiekiereszeć W99Rie72]

SKIERDZIAŁA *m* *pogard.* ‘pastuch’ W82Tur108 → **PASTUSZYŁA** *m*

[Mlp skerżała W82Tur108]

SKIERDŹ / **SZKIERDŹ*** *m* ‘starszy pasterz’ Był kiedyś skierdź, ale i krowa była, od
siedemdziesięciu, był stary taki człowiek i pasł. Kiedyś byli pastuchi takie, skierdzi
nazywali. Skierdź, to już on starszy jaki człowiek, on nad krowami był jak starszy,
odpowiedzialny Trk06Rut364 Nu jak kolejka, u kogo dwie krowy, dwa dni jego karmi
tego szkierdzia Trk06Rut364 Każden jeden gospodarz dawał pastucha, a potam skierdź
był, nazywał się K02Kar282 → **PASTUCH** *m*

[Mlp skierdź W31Otr83 Trk06Rut364 L07Rut190 skerć W82Tur108 sk’erż’ K02Kar282 Blp
skierdzia/szkierdzia Nlp skierdziam Mlm skierdzi Trk06Rut364]

SKIERSTULA *ż* → **SKIERSTULI** *lm*

SKIERSTULI / **KIERSTULI*** *lm* / **SKWIERSTULA*** *ż* *rzad.* **1.** ‘poczęstunek po zabiciu
wieprza’ Kłujim parsiuka, kto pomaga, na kierstuli prosimi W80Tek69 Przychodzo na
skwierstula, no to ten jusznik gotujo, to tam smažo, czenstujo już tym miensem. To i teraz
już mówio, chodź do mnie na skwierstula Trk06Rut364 → **SKIERSTUNY** *lm*,
SKIERSTUWI *lm*, **ŚWIEŻYNA** *ż*; **2.** ‘mięso dla rzeźnika po zabiciu wieprza jako
dodatek do zapłaty’ Skierstuli przynios Bjw97Dwi121

[żBlp skwierstula Trk06Rut364 Mlm kerstuli W80Tek69 Blm kerstuli W80Tek69 sk’erstul’i Bjw97Dwi121]

SKIERSTUNY / **SKWIERSTUNY*** / **KIERSTUNY** *lm* **1.** ‘poczęstunek z okazji zarżnięcia
wieprza’ W31Otr83; **2.** ‘mięso dla rzeźnika po zarżnięciu wieprza jako dodatek do zapłaty’
Skwierstuny zawsze dawali Bjw97Dwi121 → **SKIERSTULI** *lm*

[Mlm skierstuny W31Otr83 kierstuny W87Smo53 Blm skv’erstuny Bjw97Dwi121]

SKIERSTUWI* / **SKIARSTUWI*** *lm* **1.** ‘poczęstunek po zabiciu wieprza’ Sasiadka zawsze
mnie o taka misa przynasza skiarstui Trk06Rut364 Skierwstui zanio [sąsiadom],

kawałeczak miensa Trk06Rut364 Jak zakolim parsiuka, to robim skierstuwⁱ, zaprosim
sonsiadów na świeżynka, nagotujim miensa, wantroby usmaża, jak ido do domu to też
każdemu pakunek daja Wtr79Saw212 → **SKIERSTULI 1** *lm*; **2.** ‘mięso dla rzeźnika po
zarznięciu wieprza jako dodatek do zapłaty’ → **SKIERSTULI 2** *lm*

[D*lm* skierstuwⁱ Trk06Rut364 skierstuwⁱ B*lm* Trk06Rut364 L07Rut195 skerst^uuⁱ Wtr79Saw212]

SKIKAĆ *ndk* ‘skakać’ On tak na głowa i skika (o psie) Ł67ParIII-59

[ter3*lp* skika Ł67ParIII-59]

SKILAŃDŹ / SZKILAŃDŹ *m* ‘żołądek wieprza’ Ł07Rut191 → **KINDZIUK** *m*

[M*lp* skilańdź L07Rut191 szkilańdź Trk06Rut-nma]

SKISŁY ‘kwaśny, skwaśniały’ W99Rie72

[mM*lp* skisły W99Rie72]

SKISNAĆ• *dk* ‘skwaśnić’ W82Tur72

skisszy *ipu* W82Tur72

[*ipu* sk’iśy W82Tur72]

SKLAUT *m* ‘deska na szczycie dachu przytrzymująca słomę strzechy’ Wdz71Giu324

[M*lp* skl’aut Wdz71Giu324]

SKLEP *m* **1.** ‘pomieszczenie, w którym sprzedaje się towary, sklep’ Barchanu ni było w
sklepia Łpt72Zda116 → **KRAM** *m*; **2.** ‘piwnica, loch’ Wszystkie kartofli ni wchodzo du
skliepu, większa pułowa trzyma na jamach Łpt72Zda201 Kartofla, buraki, marchwia
trzymam w skliepie Bjw97Dwi108 Mój skliep ciepły, nic nie marźni Bjw97Dwi108 [...]
albo tego, no piwnica, i to często na Litwie mówili sklep na piwnica, często sklep mówili
tak. Bo czasami tak zastanowi się, idę do skliepa, a to idzie do piwnicy, tylko tak
K02Zie150 Zakryć do skliepa i wsio [...] i oni nie gnijo K02Kar336 → **PIWNICA** *ż*; **3.**
‘grobowiec’ Jest tam skliep taki, na wierzchu krzyży postawione i polskie napisy
Kjd01Kar288 Okrongły kościół jest, pod kościołem skliep jest. Graf Borch u tym skliepie
był [pochowany] Ł67ParIII-67 ♦ Sklep bławatny ‘sklep tekstylny, sklep z materiałami
tekstylnymi’ ♦ Trzymać sklep/magazyn → **TRZYMAĆ** *ndk*

[M*lp* sklep B32Dom243,256 L97Kar57 K02Zie150 skl’ep Ł67PARIII-67Łpt72Zda201 Bjw97Dwi108

Kjd01Kar288 skl’ep D*lp* skl’lepu Łpt72Zda201 skl’epa K02Zie150 K02Kar336 M*slp* skl’ep’e Bjw97Dwi108
skl’ep’e Mjsz73Ana23 skl’ep’e Ł67ParIII-67 skl’lepa Łpt72Zda116]

SKLEPEK / SKLEPIK *m* ‘*zdr* od sklep 2, piwniczka’ Swój sklepek jest Ł67ParIII-42

Mieliśmy taki był wykopany sklepik i tam za zimo przyważali liód Wdg01Kar462

[M,B*lp* skl’ep^epek Ł67ParIII-42 skl’ep’ik Wdg01Kar462]

SKLIĆ *ndk* → **SZKLIĆ*** *ndk*

SKLUCZYĆ *dk* ‘zamknąć na klucz’ K02Kar319 → **ZAKLUCZYĆ** *dk*

[*bzk* skluczyć K02Kar319]

SKLUT *m* **1.** ‘topór ciesielski z szerokim ostrzem i małym toporzyskiem’ Taki skłut wielki miał [...] nu taki jak wielka siekiera, taka roncza wielka, nu Bjw99Pab130 Święty Józaf trzyma w ręku skliut Łpt72Zda201 → **BANDAŻ** *m*; **2.** ‘przezvisko wysokiej przygarbionej kobiety’ L11Rut76

[M,Blp skłut L07Rut190 L11Rut76 skl’ut Łpt72Zda201 Bjw99Pab130]

SKŁAD¹ *m* **1.** ‘miejsce magazynowania, magazyn’ A kościół był tam, owszem, założono u nas, czy skład zrobiony Ikż96Mar15 Uot w tym roku, może jakim pińdziesiont siódmem, tam był skład, jeszcze sama wozila zdawać zboże Mlr96Mar87 Tam był urządzony jeden czas skład Ł67ParIII-33 → **MAGAZYN** *m* **2;** **2.** ‘szopa na narzędzia, niepotrzebne rzeczy’ To my nazywaliśmy skład, bo to każda wieś i każda okolica miała taka swoja specyjalna nazwa na wszystko K02Zie150

[Mlp skład Ł67ParIII-33 skłat Ikż96Mar15 Mlr96Mar87 K02Zie150]

SKŁAD² *m* *rol* ‘o sposobie układania czegoś od zewnątrz do środka’ Wdz71Giu321 ♦ Orać w skład → **ORAĆ** *ndk*

[*bzk* orac’/órac’ Wdz71Giu321]

SKŁADAĆ• *ndk* ‘ustalać porządek postępowania’ Siadajo [wesela] za stołem przy tej wódce i domawiajo sie tam, kiedy ona idzie, czy nie idzie, a jeśli idzie, to tedy już składajo taki czas, na jaki tam czas Kml96Mar106 ♦ Składać wesele → **WESELE** *n*

[*bzk* składać Bjw96Mar129 *ter3lm* składajo Kml96Mar106]

SKŁADANKA *ż* ‘składka, zrzutka wśród gości weselnych na dodatkowy poczęstunek’ Jsn82Wer149

[Mlp składanka Jsn82Wer149]

SKŁADNIE ‘składnie, w sposób uporządkowany, sprawnie’ W83Tur19

składniej *stw* W83Tur19

[*stw* składniej W83Tur19]

SKŁADOWSZCZYK *m* ‘magazynier’ Nu ji tam dobra żyji tam jednym słowam. On składowszczyk on tam. Zabudowy pustawiwszy piękna wszystkie Łp01Kar414

[Mlp składowščyk Łp01Kar414]

SKŁADÓWKA• *ż* ‘komórka’ Poleć do składowki na ogrod i przynieś szakali na rozpałka Wtr79Saw212

[Dlp składufki Wtr79Saw212]

SKŁADZIK *m* **1.** ‘mały spichrz, magazyn na zboże’ Wyarfawana zboża zanięś da składziku Łpt72Zda112; **2.** ‘zdr od skład 2, mała szopa’ K02Zie150; **3.** ‘nieduże pomieszczenie do przechowywania warzyw, żywności, komora’ Potem mieli składzik taki [...] w chatach Ppl08Rut62 → **WARZYWNIA** *ż*

[Mlp składzik K02Zie150 Dlp skłaz’liku Łpt72Zda112 Blp składzik Ppl08Rut62]

SKŁOPOCIĆ *dk* ‘zaprzątnąć umysł’ No mnie Pam Bóg jakoś dawszy pamięć, alie bojem się, żeby mnie głowa nie skłopocić, żeby mnie choć lżej umarć, żeby z pamięcio Str99Pab168

[bzk skłopocić Str99Pab168]

SKOBEL *m rzad.* ‘żelazne uszko, na które zakłada się kłódkę, skobel’ Łpt72Zda201 → **PRABOJ** *m*

[Mlp skobel Łpt72Zda201]

SKOBKI *lm* ‘nawias’ B32Dom256

[Mlm skobki B32Dom256]

SKOKNAĆ• *dk* ‘skoczyć’ Du tej pory du przeszlegu roku, jak mnie krowa podeptała, skokła, w przeszłym roku noga złamała Kłw01Kar523 → **PRYGNAĆ** *dk*

[prze3lp z skokła Kłw01Kar523]

SKOŁOWACIAŁY **1.** ‘zdezorientowany, półprzytomny, oszołomiony’ W99Rie72; **2.** ‘zziębnięty, odrętwiały z zimna’ W99Rie72

[mMlp skołowaciały W99Rie72]

SKOMKAĆ• *dk* ‘zgnieść, zmiąć’ Skomkał papier i rzucił Bjw97Dwi121 Znalaz jakaś skomkana koszula W96Rie103

[prze3lp skomkał Bjw97Dwi121 ibt zBlp skomkana W96Rie103]

SKONCZAĆ *dk* → **SKOŃCZAĆ*** *dk*

SKONCZENIE *n* ‘koniec’ ♦ Skonczenie świata ‘koniec świata’ Pps91Kru183 [...] że beńdzie skończenie świata, i nie tylko ludzi bendo palić się, a i ziemia bendzie palić się Pps91Kru183

[Mlp skončen’e Pps91Kru183]

SKONCZYĆ *dk* → **SKOŃCZYĆ** *dk*

SKONCZYĆ SIĘ *dk* → **SKOŃCZYĆ SIĘ*** *dk*

SKONFUZIĆ* / **SKANFUZIĆ**• *dk* ‘zawstydzić, skonfundować’ Na czysto jego skanfuził W99Rie64

[*prze3lp m* skanfuził W99Rie64]

SKOŃCZAĆ* / **SKONCZAĆ•** *dk* ‘skończyć, ukończyć – o szkole nauce’ Prz09Jan196 →
KOŃCZYĆ *dk* 2

skonczawszy *ipu* No a wnuki dziesińć klas skonczawszy tut sami i technikum tut sami
Prz09Jan196

[*ipu* skonč'aušy Prz09Jan196]

SKOŃCZYĆ• / **SKONCZYĆ•** *dk* 1. ‘doprowadzić do końca, zakończyć’ L29a)Szw71;

2. ‘ukończyć – o szkole, nauce’ Alie więcej [osób] co już rozumieć, to rozumi [ci] co
nauka skonczywszy w Paniwieżu Pcn01Kar252 → **KOŃCZYĆ** *dk* 2

skończywszy/ skonczywszy *ipu* Skonczywszy robota przyda do domu L29a)Szw71

Kolacje byli skonczywszy BL84Ado15 Józek szkoła jeszcze nie skończywszy

W91a)Ado97 Wtedy ja już był skonczywszy szkoła W91a)Ado99 Obiad byli skończywszy

W91a)Ado99 Obiad byliby skończywszy, ale tu sąsiadka przyszła W91a)Ado102 Za trzy

lata brat już będzie skonczywszy szkoła W91a)Ado103 Na twój przyjazd musim być

skończywszy remont W91a)Ado104 Robotniki musieli być skończywszy remont dużo

raniej [wcześniej] W91a)Ado104 *ipu* Ona już byłab dawno skonczywszy Ł67ParIII-28

[*prze3lp* skončyla Ł95Kar41 *ipu* skonczywszy BL84Ado15 W91a)Ado97,99,103 skończywszy

W91a)Ado102,104 Pcn01Kar252 skončyfšy L29a)Szw71Ł67ParIII-28]

SKOŃCZYĆ SIĘ* / **SKONCZYĆ SIĘ•** *dk* ‘skończyć się, dobiec końca’

skonczywszy się *ipu* Byłoby źlie skonczywszy się do turmy chcieli posadzić

Bjw97Dwi123

[*ipu* skončyfšy sie Bjw97Dwi123]

SKOPAĆ• *dk* ‘zakończyć wykopywanie, wykopać’ Kartofla potym kopio, też tłoka. Jedne do
drugich idziem z kartoflo. U jednych skopim, idzim do drugich Użp01Kar255 →

WYKOPAĆ *dk*

[*przy1lm* skop'im Użp01Kar255]

SKOPIEC / **SKOPIEC** / **SKAPIEC** *m* ‘wykastrowany baran’ Mój [mąż] uczyscił wszystkie
barany i mami same skopcy Łpt72Zda201

[*Mlp* sk'łópec/skań'ec M,B~~lm~~ sk'łopcy Łpt72Zda201]

SKORIŁECZKA *ż* ‘skórka chleba’ Skoriłeczka chleba W82Rei38 → **KORKA** *ż*

[*Mlp* skoriłeczka W82Rei38]

SKORŁUPKA *ż* → **SKORUPKA*** *ż*

SKORO *ndm* ‘w krótkim czasie, prędko’ Beczułka taka i zasłanienta, a tam dziureczka i tam

koło tam taki kołaczyk przybity do tego do tej pałki i tak o hasi sie, hasi sie i masło zbije
sie skoro Isz96Mar196 → **PRĘDKO** *ndm* 1

[skoro Isz96Mar196]

SKORUPKA* / **SKORŁUPKA** *ż* ‘skorupka’ Wdz71Giu317

[Mlp skorłupka Wdz71Giu317]

SKORYNA *ż* ‘skórka chleba’ Pierwszy ja mówia chlieb jak upiekłam, tak jak książka
skoryna odwalila sie Użp01Kar258 → **KORKA** *ż*

[Mlp skoryna Użp01Kar258]

SKORYNECZKA* *ż* ‘*zdr* skórka od chleba’ Ja ukroje skoryneczka BL08Stra99 →
KORKA *ż*

[Blp skoryneczka BL08Stra99]

SKORYNKA / **SKARYNKA** / **SKÓRYNKA** *ż* ‘*zdr* od skoryna, skórka chleba’ Ud pieca
zalieży, czy skórynka będzie cienka i żółcińska, czy gruba na pół palca Łpt72Zda201
Skorynki nie jem, zębów nie mam Bjw97Dwi122 Skorynka chleba odkroji Orn73a)Masl71
→ **KORKA** *ż*

[Mlp skorynka B32Dom256 skarynka Brs02Rie53 skor'yŋka/sk^ar'yŋka/skur'yŋka Łpt72Zda201 Dlp skoryŋk'i
Bjw97Dwi122 Blp skorynka Orn73a)Masl71]

SKORZYSTAĆ *dk* *czym* ‘odnieść pożytek, korzyść, skorzystać z czego’ B32Dom256

[bzk skorzystać B32Dom256]

SKORZYŚĆ* *ż* ‘korzyść’ To nia moga wszystka skorzyść mieć K02Kar344

[Blp skożyść K02Kar344]

SKOSIĆ* *dk* ‘skosić trawę, zboże’ Drn73a)Par111

skosiwszy *ipu* Żyto wczora, już wczora skosiwszy Drn73a)Par111

[ipu skos'ifšy Drn73a)Par111]

SKOSIĆ SIĘ* *dk* ‘spaczyć się, skrzywić się’ Okno się skosiło B32Dom229

[prze3lp n skosiło się B32Dom229]

SKOTINA* / **SKACINA** *ż* ‘bydlę, też *przen.*’ To nie człowiek a skacina Bjw97Dwi121

[Mlp skac'ina Bjw97Dwi121]

SKOWRONEK*/ **SKAWRONEK** *m zool.* ‘skowronek’ Ł67ParIII-10

[Mlp skavrónek Ł67ParIII-10]

SKÓRA* *ż* ‘skóra’ B32Dom 265 i in. ♦ Skóra da kości ‘osoba bardzo chuda, skóra i kości
Gjd83Ana 69 ♦ Wyłazić ze skóry ‘wysilać się na coś’ B32Dom265

[Mlp skura Gjd83Ana69 Dlp skóry B32Dom265]

SKÓRONECZKA *ż* ‘zdr od skoryna’ Wszyscy tak o na mące piekli, smaczna skóroneczka taka. A my zawsze na liściach piekli. Ajer z rzeki jeszcze wyrzynali i słali na łopata i kładli buchanka, wtynczas skóroneczka pachła Wjd99Pab257 → **KORKA** *ż*

[Mlp skuronečka Wjd 99Pab257]

SKÓRYNKA *ż* → **SKORYNKA** *z*

SKÓRZANNY ‘ze skóry, skórzany’ W86Dub77

[mMlp skórzanny W86Dub77]

SKRA• *ż* *bnac.* ‘iskra’ Że Antychryst będzie jeździł żelaznym piecem, tak jak tanki chodzili sowieckie, to skry bryzgali L91Zow549

[Mlm skry L91Zow549]

SKRAJNY* / **KRAJNY** ‘skrajny, brzegowy’ No to litewskie „galinis” znaczy krajny Ejs99Smu155 → **ZBRZEŻNY**

[mMlp krajny Ejs99Smu155]

SKRAŃDIS *m* ‘żołądek wieprza’ Skrańdis i do niego mienso napchno Trk06Rut367 → **BRZUCH** *m*

[Mlp skrańdis Trk06Rut367]

SKRAŚĆ *dk* *od kogo bnac, dla kogo* ‘ukraść komu’ Dla mnie nie skradno, bo nie mam nic W46Pab nmw Nu i czterech żołdatów stojo, a te Żydzi, im trzeba skraść ten, Pana Boga krzyż ten [...] a żołdaci tak szczerze pilnujo [...] Jeżeli nie skradno to Żydom wielki nostolis [strata], że nie skradli Chrystusa znaczy sia. [Żołdaci] pilnujo Żydów, żeby Chrystusa nie skaradliby Użp01Kar260 Tyko uo mięsa skradli, kump wynieśli Wdk01Kar247 Już oni skradno od żołdatów K02Kar144 → **UKRAŚĆ** *dk*

[bzk skraść/skras’c’ Użp01Kar260 Śwt01Kar389 *prze3lm* skradl’i Wdk01Kar247 Użp01Kar260 *przy3lm* skradno W46Pab nmw Użp01Kar260 K02Kar144 *war3lm* skradl’iby Użp01Kar260]

SKRĘCIĆ *dk* ‘zwinąć’ Musi gdzie teraz [...] wzieli musi skrencili gdzie, gdziekoliak leżo jeszcze te obrazy Wdz04Jas98

[*prze3lm* skrećc’’il’i Wdz04Jas98]

SKROMNIEŃKI ‘skromniutki, niewystawny’ Była jedna wesela tutaj [...] taka skromnieńka K02Kar267

[mMlp skromnieńki *ż*Mlp skromnieńka K02Kar267]

SKROŚ *bnac.* / **SKROŚĆ** *ndm 1.* ‘na wylot’ Nasza ziemia to jak [deszcz] nalieji, tak jak na talierzu ji stoi woda na wierzchu, ni przypuszcza skroś, wot tak Ł67ParII-37 Lun, mówi,

przerwał sia i poszła skroś ziemia Igl04Rut430 → **NAWSKROŚ** *ndm*; 2. ‘wokół’ Nu u Rymszanach to już po litewsku. Wo naszym krąg skroś tak po polsku Smw01Kar280 A ziemia wilenska była skrość nasza już Smw01Kar282 Tak chodził skroś tego W99Rie64 → **KRAGIEM** *ndm* 1; ♦ Na skroś ‘na wylot, zupełnie’ Na skroś przemokł W99Rie64 Kula przeszła na skroś W99Rie64 ♦ Żeb *kto* skroś ziemia poszedłszy/przewalił się ‘niech *kogo* piekło pochłonie, żeby się *kto* pod ziemię zapadł’ A żeb ty skroś ziemia przewalił się W99Rie64 Żeb żeż skroś ziemia poszedłszy W99Rie76 Żeb oni skroś ziemi poszedłszy Bkb84Ado16

[skroś W99Rie64,76 Igl04Rut430 skros’ Ł67ParII-37 Bkb84Ado16 skros’’ Smw01Kar280 skrość Smw01Kar282]

SKRULI• *lm* ‘szmaty, łachy’ Nu co on [złodziej] weźmie, te skruli tutej co wiszo Brt01Kar310 → **RYZA** ż 1

[B*lm* skrul’i Brt01Kar310]

SKRUŻOWINY *lm* ‘plewy i niewyrośnięte kłoski, odpady przy wianiu zboża’ W82Tur74

[M*lm* skrużoviny W82Tur74]

SKRYĆ• *dk* ‘ukryć’ [...] i tak jego nie skryjesz nigdzie Ikż96Mar20 → **SCHOWAĆ** *dk* 1

[*przy2lp* skryjęś Ikż96Mar20]

SKRYHOTAĆ• *ndk* ‘zgrzytać’ Zębami ze złości Naruniec skryhotał Bjw97Dwi122

[*prze3lp* skryyotał Bjw97Dwi122]

SKRYPUCHA ż ‘mąka gryczana’ W96Rie103

[M*lp* skrypucha W96Rie103]

SKRYTO *ndm* ‘potajemnie, skrycie’ Wszystko było skryto zrobione Bht98Pab166

[skryto Bht98Pab166]

SKRYTUL *m* ‘koło garncarskie’ W31Otr83

[M*lp* skrytul W31Otr83]

SKRYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘chować się, ukrywać się *przed kim*’ [...] tak my spotykali się zawsze, podpowiadali jemu, żeby jich i nas nie złowili, on skrywał się [...] pod Drujo Kmj99Pab84

[*prze3lp m* skrywał się Kmj99Pab84]

SKRZYDLATKA ż ‘*zdr* od skrzydło, skrzydełko’ W86Dub74

[M*lp* skrzydlatka W86Dub74]

SKRZYDŁA / KRZYDŁA *n* 1. ‘narząd lotu ptaków, skrzydło’ Pustrzelił śrutam skrzydła dla wrony Łpt72Zda202 Bocian plisku [ptak pliszka] wynasza i z plisku przylatuje, bo na

krzydła wsiońdzi[...] i niesi jej K02Kar326; 2. ‘przedmiot w kształcie skrzydła, część – zwykle ruchoma – w urządzeniu mechanicznym’ No i takie krzydły trze było wychylać [wyginać] Łp01Kar416

[M,Blp skš'ydła Łpt72Zda202 kšydła K02Kar326 B/m kšydły Łp01Kar416]

SKRZYKNAĆ• *dk* ‘zawołać’ Bjw96Mar128

skrzyknewszy *ipu* Może ja niedobrze zrobiła, żeby ja jego może strwożywszy, strząsszy jego, skrzyknewszy Bjw96Mar128

[*ipu* škšyknefšy Bjw96Mar128]

SKRZYNECZKA *ž* ‘małe pudełko przytwierdzone wewnątrz kufra, skrzyni’ Bkb73Giu114
→ **PÓLSKRZYNEK** *m*

[Mlp skšy'nečka Bkb73Giu114]

SKRZYPECZKA *ž* ‘*zdr* od skrzypka’ B32Dom256

[Mlp skrzypeczka B32Dom256]

SKRZYPKA *ž* ‘smyczkowy instrument muzyczny, skrzypce’ B32Dom256

[Mlp skrzypka B32Dom256 skšypka Brs02Rie53]

SKRZYPNAĆ• *dk* ‘skrzypnąć, zaskrzypieć’ W91Ado87

skrzypnewszy *ipu* [Drzwi] skrzypnewszy W91Ado87

[*ipu* skšypnefšy W91Ado87]

SKUĆ *ndk* ‘zachęcać psa do ataku, szczuć’ Sam widział, jak ty skuł Reksem nasze kury Łpt72Zda202

[*bzk* skuc' *prze2lp m* skuł Łpt72Zda202]

SKUJA *ž* ‘igliwie, szpilki drzew iglastych’ Skuji sypio się za kołnierz jak gałonzi poruchasz Wtr79Saw212 → **IGIELKI** *lm*

[Mlp sk'uja Wtr79Saw212 M/m skuj'i Wtr79Saw212]

SKUJKI *lm* ‘*zdr* od skuja, igliwie’ Już skujki leżą pod choinko, czeba bendzi rozebrać Wtr79Saw212

[M/m skujki/skuj'ki Wtr79Saw212]

SKULIĆ SIĘ• ‘stoczyć się, sturlać się i spaść’ Skulił się z dachu W96Rie103

[*prze3lp* skulił się W96Rie103]

SKUŁA *ž* ‘obrzęk wrzodowy, początkowe stadium wrzodu’ Ze skuły robi się naryw i wrzod Łpt72Zda202 → **NARYW** *m*

[Mlp sk'ula Dlp sk'uły Łpt72Zda202]

SKUŁACZYĆ• *dk* ‘rozkułaczyć – odebrać zamożnym chłopom mienie, ziemię i inwentarz’

[...] no i pracowali, pani coż, pracowali nie najgorzej i mieli nie najgorzej, a teraz skułaczyli, jak przyszła ta sawiecka własć Str99Pab174 → **OKUŁACZYĆ** *dk*

[*prze3lm* skułaczyli Str99Pab174]

SKUŁPTURA• z ‘rzeźba’ Była tu nawieziona różnych skulpturów, tam intieriesna, tam i ołtarz i wszystko; wszystkie te bożynki, wszystkie nożykim wyrabione z drzewa Jzr04Kar53

[*Dlm* skulpturuf Jzr04Kar53]

SKURCZYĆ SIĘ• *dk* ‘skurczyć się, zgiąć się’ L29a)Szw74

skurczywszy się *ipu* Przeszedł skurczywszy się, myślał że nie zobacza L29a)Szw74

[*ipu* skurczyfšy się L29a)Szw74]

SKURLI• / **SKURLI** *lm* ‘szmaty, łachmany’ Nu co weźmie, te skurli tutaj co wiszu, nu co on może wziość wiencaj K02Kar315 Wszystkie takie o skurli, łachmany, co tyku mogłam K02Kar315 → **RYZA** z 1

[*Mlp* škurl’i Blp skurl’i K02Kar315]

SKWARKA z ‘skwarek, skwarka’ Gości częstowali jajkami smażynymi, kiłbaso i skwarkami Łpt72Zda202 Skwarku trzeba Jsn82Wer147

[*Mlp* skwarka Bjw97Dwi41 skv’arka Łpt72Zda202 Blp skv’arku Jsn82Wer147 N/m skvark’ami Łpt72Zda202]

SKWARZYĆ• *ndk* ‘doprawiać skwarkami z tłuszczem’ Zupy w zimie, jak krowa zarwi, to skwarzyli Wtr84Saw171 [...] kartofli trocha [...] chto skwarzył, chto bielił, chto posna jadł Trk06Rut-nma

[*prze3lp m* skwarzył Trk06Rut-nma *prze3lm* skvażyłi Wtr84Saw171]

SKWIERNY ‘wstrętny’ Jak przywykszy pić, taki skwierny Wln63Par84 → **PRZECIWNY** 1

[skwierny Wln63Par84]

SKWIERSTULA z → **SKIERSTULI** *lm*

SKWIERSTUNY *lm* → **SKIERSTUNY** *lm*

SLEGA z ‘szpara w podłodze’ Brs01Czy99 → **LAGA** z 1

[*Mlp* sl’ega Brs01Czy99]

SLEPY → **ŚLEPY***

SLEŻYKI *lm* → **ŚLEŻYKI** *lm*

SLICZNIE *ndm* → **ŚLICZNIE*** *ndm*

SLICZNY → **ŚLICZNY***

SLIWA z → **ŚLIWA*** z

SLIWKA *ż* → **ŚLIWKA*** *ż*

SLIWKI *lm* → **ŚLIWKI** *lm*

SŁABAK *m* ‘człowiek chorowity’ W86Dub74 → **CHERLAK*** *m*

[Mlp słabak W86Dub74]

SŁABIEĆ• *ndk* ‘podupadać’ Przepił on dużo tam, ten i dwor słabiał, bo on do bankrotu sprowadził Użp01Kar264

[prze3lp *m* słab’ał Użp01Kar264]

SŁABIEJSZY → **SŁABY**

SŁABIEŃKI / **SŁABIŃKI** ‘*zdr* od słaby, słabiutki’ Ogórki, ale słabieńkie, słabieńkie oni tam, jak o takie dobre parniki tak tam bywasz i ładne ogórki Stc99Pab98

[mMlp słabieńki W86Dub77 słańki Wtr82Saw75 Mlm słańke Stc99Pab 98]

SŁABIEŃKO / **SŁABIŃKO** *ndm* ‘*zdr* od słabo, słabiutko’ W86Dub78

[słabieńko/słabińko W86Dub78]

SŁABINKA *ż* ‘miejsce, gdzie nieć wątku jest słabo przybita płochą’ Łpt72Zda120

[Mlp słańka Łpt72Zda120]

SŁABOSILNY ‘o niewielkiej sile fizycznej, słaby’ B32Dom256

[mMlp słabosilny B32Dom256]

SŁABOŚĆ *ż* ‘ciężka choroba’ B32Dom256 → **BOLEŹNIA** *ż*

[Mlp słabość B32Dom256]

SŁABOWACIŃKO *ndm* ‘*zdr* od słabowato, słabiutko, dość słabo’ W82a)Tek290

[słabowacińko W82a)Tek290 W86Dub78]

SŁABOWAĆ• *ndk* ‘chorować’ Bkb83a)Giu88 → **CHERLAĆ*** *ndk*

[ter3lp słabuje Bkb83a)Giu88]

SŁABOWATO *ndm* ‘dość słabo’ W86Dub78

[słabowato W86Dub78]

SŁABOWATY ‘dość słaby, słabawy’ [...] a język, akcent nieczysto polski, bu do szkół nie chodziwszy polskich tu, tu j akcent ich taki słabowaty Ncz02Koz71

[mMlp słabowaty W82a)Tek289 W86Dub77 Ncz02Koz71]

SŁABOWITY ‘człowiek mający słabe zdrowie, chorowity’ Bkb83a)Giu86 → **CHERLAK*** *m*

[mMlp słabov’ity Bkb83a)Giu86]

SŁABY 1. ‘słaby, mało odporny’ Mdn99Pab195; 2. ‘wąty, chorowity’ B32Dom256 →

CHERLAK* *m* ♦ Słaby jak badyl → **BADYL** *m* ♦ Słaby jak nacina → **NACINA** *ż*
słabiejszy *stw* ‘słabszy’ [...] te młodzież wszystko, pokolenia idzie gorzej, gorzej,
słabiejsze, słabiejsze, nu co robić Mdn99Pab195

[*mMlp* słaby B32Dom256 Bkb83a)Giu86 *stw nMlp* słabejše Mdn99Pab195]

SŁAĆ *ndk* **1.** ‘słać, rozkładać, rozpościerać’ W te pora wieziem jego [len] na łąkę słać
W82Rei39; **2.** ‘posyłać’ Bjw97Dwi29

[*bzk* słać W82Rei39 *prze1lp* śl'em Bjw97Dwi29]

SŁAJE *lm* → **SZŁAJE** *lm*

SŁAWIĆ SIĘ *czym* ‘słynąć z czego’ B32Dom256 → **SŁYNAĆ SIĘ** *dk*

[*bzk* sławić się B32Dom256]

SŁODKI / **SŁOD'KI** ‘słodki – o smaku’ To słot'ka do wina zakonska taka Orn73b)216

słodziejczy *stw* ‘słodszy’ Bjw97Dwi69

najsłodziejczy *stnw* ‘najsłodszy’ Bjw97Dwi69

[*stw mMlp* słodziejczy *stnw mMlp* najslodziejczy Bjw97Dwi69 *żMlp* slot'k'a Orn73b)216]

SŁODUCHA *ż* → **SOŁODUCHA*** *ż*

SŁODZIENKI ‘zdr od słodki, słodziutki’ B32Dom256

[*mMlp* słodzieńki B32Dom256]

SŁOIK *m* ‘dzieczeczka (sic!)’ B32Dom256 → **BANKA** *ż* **1**

[*Mlp* słoik B32Dom256]

SŁOMA* *ż* / **SŁOMY** *lm* ‘żdźbła zbóż po wymłóceniu, słoma’ Ścielim jego na polu tym,
takie długie słomy jego, kaczami K02Kar186

[*M,Blm* słomy K02Kar186]

SŁOMNIK *m* ‘miejsce składowania siana lub słomy’ Bkb73Giu117 → **SIENNIK** *m*

[*Mlp* ¹słomnik Bkb73Giu117]

SŁOMY *lm* → **SŁOMA** *ż*

SŁONCA *ż* / **SŁONCE** *n* → **SŁOŃCE*** *n*

SŁOŃ *m zool.* ‘słoń’ L82Roj239 ♦ Robić z igły słonia → **IGŁA** *ż* ♦ Rusza się jak słoń po
butelkach ‘rusza się jak słoń w składzie porcelany’ L82Roj239

[*Mlp* słoń *Blp* słonia L82Roj239]

SŁOŃCE* *n* / **SŁONCE** *n, ż* / **SŁONCA** *ż astr.* ‘słońce’ Słońce goronce W83Tur18

Zaciemniała słońca K99Zie24 Wstałam przed słońcom; przed słońca wschodam

W82Tur70 Przed wschodem słoncy Smw01Kar289 Słońca spuści sia K02Kar177 ♦ Nim

słońce wszędzie, rosa oblesnie → **ROSA** *ż*

[*żMlp* słońca K99Zie24 słońca K02Kar177 *żDlp* słoncy Smw01Kar289 *nMlp* słońce W83Tur18 Ł95Kar41
Gjd83Ana 66Wdz95Czy78 Bjw97Dwi27 K99Zie23 *nDlp* słońca W82Tur70 *nNlp* słoncom W82Tur70]

SŁOTA• *ż* ‘płyn z kielkującego ziarna zbóż, sól’ I to słoto zamoczyć Mtr01Kar242

[*Nlp* słoto Mtr01Kar242]

SŁOWA *ż* → **SŁOWO** *n*

SŁOWECZKO *n* → **SŁÓWECZKO*** *n*

SŁOWNIK / **SŁÓWNIK** *m* ‘uporządkowany zbiór leksemów, słownik’ B32Dom200

[*Mlp* słownik/słownik B32Dom200]

SŁOWO *n* / **SŁOWA** *ż* ‘wyraz, jednostka języka, słowo’ No to po rusku tam słowa jaka
Krn96Mar117 W Polsce każda słowa iniej K02Kar177 Ja to już na Polskiej żyła, to ja po
litewsku nie umiała wcale, ani jednej słowy nie znała Krn96Mar116 Nicht nam nie mówił
słowy Pkl96Mar49 Po litewsku żadnej słowy, wszystkia pu pulsku Wdg01Kar436 Moja
mama to nic nie rozumiała [po litewsku] ni słowy jednej powiedzieć Wdg99Pab233 No uot
ja rozmawiam z wami, jaż też putam [myślę] i białruska słowa wrzucam [...] a niektóra
słowa ja nie rozumiem Nlb01Mor250 Do widzenia i dzień dobry po litewsku, dwie słowy
K99Zie14 Pani jak ja nienawidze tych słówów, to ja prosto nie mogę Chr96Mar207 ♦
Jednu słowu ‘jednym słowem’ Jednu słowu, na wiosce dziewczenty już zostać sia nie
chciawszy W91Ado94 ♦ Mieć słowo: a) ‘mieć głos’ B32Dom256; b) ‘udzielać głosu’
Słowo ma towarzysz [...] B32Dom256 ♦ Prosić słowa ‘prosić o głos’ Proszę słowa
B32Dom249 ♦ W jedna słowa ‘jednym słowem’ Brz96Kon76

[*żMlp* słowa Krn96Mar117 K02Kar177 *żDlp* słowy Pkl96Mar49 Krn96Mar116 Wdg99Pab233 K99Zie13
Wdg01Kar436 *żBlp* słowa W91a)Ado99 Brz96Kon76 słowa Nlb01Mor250 *żNlp* słowu W91Ado94 *nMlp*
słowo *nDlp* słowa B32Dom249 *nBlp* słowo B32Dom256 *Mlm* słowy Gjd83Ana72 K99Zie14 *Dlm* słów/słów
Mjsz73Ana39 słowuf Chr96Mar207]

SŁÓWECZKO* / **SŁOWECZKO**• *n* ‘*zdr* od słowo, słoweczko’ On wychował troje synów,
ani jeden nic w polskim języku nie założy [nie użyje] ani słoweczka, ni słoweczka
Brz99Pab210

[*Dlp* słoweczka Brz99Pab210]

SŁÓWNIK *m* → **SŁOWNIK** *m*

SŁUCHAĆ• *ndk* *kogo, co* ‘słuchać *kogo, czego*, odbierać, rozumieć czyjaś wypowiedź’

Słuchacie ten tekst W01Mas111 → **SŁUCHAĆ SIĘ** *ndk* ♦ Kto matki nie słucha ten w
palce dmucha → **DMUCHAĆ** *ndk*

[*ter3lp* słucha L82Roj238 *ter2lm* słuchacie W01Mas111 *roz k lp* słuchaj Bjw97Dwi32 słuch'aj Bjw93Dwi36]

SŁUCHAĆ SIĘ• *ndk* ‘odbierać, rozumieć czyjaś wypowiedź, słuchać’ Moja córka w sądzie, ona w Ałksztach uciwszy, słucha się telewizji, patrzy jak oni mówio K99Zie31 → **SŁUCHAĆ** *ndk*

[*ter3lp* słuxa še K99Zie31]

SŁUCHY *lm* ‘pogłoski’ B32Dom256 → **HASŁA*** *ż*

[*Mlm* słuchy B32Dom256]

SŁUGA• *m bnac.* ‘osoba wynajęta do prac gospodarskich, do usługiwaia’ Mjs73Ana23

[*Ms lp* sług'e/słúże Mjs73Ana23]

SŁUP / **STŁUP** *m* ‘pionowy element konstrukcyjny w kształcie walca, graniastosłupa, słup’
Taki stłup camantowy stał K02Kar170 [...] jak słup, tak prosta w góra Bjj99Ado76 Stłup od słupa tam, ci jak, ci gdzie jaka droga [...] Brt01Kar314 → **SZULA** *ż*, **SZUL** *m ♦* Tęgi jak słup ‘gruby jak bela, jak beczka’ BL82Giu230

[*Mlp* słup BL82Giu230 stłup K02Kar170 Bjj99Ado76 Brt01Kar314 *Dlp* stłupa Brt01Kar314]

SŁUŻASZCZY• *m* ‘pomocnik, osoba usługująca’ [Po kołędzie] da dla księdza pieniądze, a tym służaszczym zboża wsypiu do woreczka Kłw01Kar530

[*C lm* służaščym Kłw01Kar530]

SŁUŻĄCY *rzecz m* ‘urzędnik, biuralista’ B32Dom256 → **KONTORSZCZYK*** *m*

[*Mlp* służący B32Dom256]

SŁUŻBA *ż* ‘praca na posadzie państwowej, etat’ Jeśli służba miała sia, w szkole robiła sia [pracowało się] jakim tam, nie wolnu była du kościoła iść K02Kar308 Jak poszed na służba, po łotewsku nie rozumiał, po rusku najlepiej było. Ze starszych rozmawiali porusku Ł67ParIII-20 ♦ Być na służby ‘pracować na etacie w instytucji państwowej’ Jak na służby byłem [...], ja służył w dwadzieści pierszym [roku] Ł67ParIII-22 ♦ Zająć służba rządowa ‘dostać pracę/ zatrudnienie w instytucji państwowej’ Zajońć służba rzondowa źlie było katolikam Katol^uikam było źlie zajońć służba rzondowa, źlie było katol^uikam Ł67ParIII-11

[*Mlp* służba B32Dom256 Ł67Par2-4 Ł67ParIII-11,20 *Blp* służba K02Kar308 *Ms lp* służby Ł67ParIII-22]

SŁUŻBISTY ‘o urzędniku zbyt pedantycznie przestrzegającym przepisów, służbista’ Jak sołtysam jego zrobili, zrobił sia taki służbisty Łpt72Zda202

[*Mlp* służb'isty Łpt72Zda202]

SŁUŻYCIEL *m* ‘ten, kto wykonuje dla kogoś prace fizyczne, gospodarskie, posługacz’
B32Dom256

[Mlp służyciel B32Dom256]

SŁUŻYĆ *ndk* ‘pracować na posadzie państwowej, na etacie, mieć stałą pracę’ Pieńć synów było [...], wszyscy służyli, wszyscy zarabiali Brs04a)Ste13 ♦ Przykładem służyć ‘być wzorem dla kogoś, świecić przykładem’ B32Dom251
służywszy *ipu* Dcs13Koz396

[bzk służyć B32Dom251,256 *prze3lm* służył i Brs04a)Ste13 *ipu* służyfšy Dcs13Koz396]

SŁYCHAĆ *ndk* **1.** ‘istnienie i odbieranie słuchem jakichś dźwięków, słyhać’ Co dubrego słyhać u was Łpt72Zda202 → **SŁYCHAĆ SIĘ** *dk*; **2.** ‘daje się czuć węchem’ Słyhać było jak pachni wędzona mięsa Łpt72Zda202 Słyhać przyjemny zapach Grd99Sat194 Kiełbaska u niej, smaczna, czosnaczek słyhać Kml99Pab118; **3.** ‘czuć, odczuwać’ O tut na plecach słyhać jak kłuji Łpt72Zda202 Takie brązowe mrówki jest, to podłe, nic nie słyhać [...] nie piecze? Skr99Pab150

[bzk słyhać B32Dom256 Grd99Sat194 słyxac’ Kml99Pab118 słyxac’ Skr99Pab150 słyħac’ Łpt72Zda202]

SŁYCHAĆ SIĘ *dk* ‘o istnieniu jakichś dźwięków, słyhać’ Co dobrego słyhacia?
W82Tur97 Co słyhacia w mieście? W82Tur107 → **SŁYCHAĆ** *ndk* **1**

[bzk słyħać W82Tur97,107]

SŁYNAĆ SIĘ *dk* ‘słynać z czego’ Litwa słynie się świerdłami, i wożo [zagranicę]
Jrz99Pab250 → **SŁAWIĆ SIĘ** *dk*

[ter3lp słyńe s’e Jrz99Pab250]

SŁYSZEĆ *ndk* *kogo, co* **1.** ‘odbierać jakieś dźwięki, słyszeć’ Stanisławowa słyszała, jak ty rugał sia Łpt72Zda202 Ja ją nie słyszę w klasie W01Mas110; **2.** ‘czuć węchem’ Wącham i słysza ja taki smrod Łpt72Zda202; **3.** ‘odczuwać’ Przez sen też słysza, jak kości bolio Łpt72Zda202 [...] tylko jak jemu przejdzie ten atak, to wtedy on słyszy ten ból
Pps91Kru169

słyszawszy/szłyszewszy *ipu* Ja już była słyszawszy ta gawęda W91a)Ado99 Wie, nie słyszawszy tej rozmowy, a tam zrazu po litewsku Krn96Mar116 Ona słyszawszy ta gawenda W91a)Ado102 Ja byłem słyszewszy L29Szw71 Nie ma słyszawszy, żeby on s swojej mamaj rozmawiałby po polsku Ł67ParIII-26

[bzk słyšec’ Łpt72Zda202 ter1lp słyszę W01Mas110 słyša Łpt72Zda202 ter3lp słyšy Pps91Kru169
prze3lp z słyšła Łpt72Zda202 *ipu* słyšafšy W91a)Ado99,102 Krn96Mar116 słyšaŭšy Ł67ParIII-26 słyšefšy L29Szw71 Dcs13Koz396]

SŁYSZNO *ndm nos* 1. ‘słyszać, słyszy się, chodzą słuchy’ Słyszno było, że [oni, przodkowie] byli niby z Wilno przesłane, czy tak szedli, szukali miejsca Ł67ParIII-20; 2. ‘czuć, odczuwać zmysłami’ Nic nie słyszno [ból], trochi lepiej [czuję się] Ł67ParIII-50 [słyšno Ł67ParIII-20,50]

SMACZNIEŃKI ‘*zdr* od smaczny, smaczniutki’ Bjw97Dwi71

[mMlp smacznieńki Bjw97Dwi71]

SMACZNIEŃKO *ndm* ‘*zdr* od smaczno, smaczniutko’ Bjw97Dwi71

[smacznieńko Bjw97Dwi71]

SMACZNO *ndm* ‘smacznie’ Bo tam bardzo smaczno i dużo gotują B99Rut194

[smaczno Bjw97Dwi71 B99Rut194]

SMACZNY• *komu* ‘wzbudzający apetyt, smakowity’ Wapna im smaczna Orn73c)Masl76 → **SMAKOWAĆ** *dk*

[żMlp smačna Orn73c)Masl76]

SMAGLE *ndm* ‘prędko, dziarsko, energicznie’ Szedł smagle W96Rie103 Smagle zajechał na dziedziniec W96Rie103

[smagle W96Rie103]

SMAGŁY ‘dziarski, silny, energiczny’ Ni padchadzi da jego, on smagły, jak da w pupa, ni puzbierasz się Łpt72Zda202 A drugie koni te smagła, dobra Onk99Ado51

[mMlp sm'agły Łpt72Zda202 Mlm smągła Onk99Ado51]

SMAKOWAĆ• *dk dla kogo* ‘smakowac *komu*’ [...] wikswa solo posypywali, żeby smakowała dla krow Wtr79Saw211 → **SMACZNY**

[prze3lp ż smakowała Wtr79Saw211]

SMALAŁAK *m* → **SMOLAŁAK** *m*

SMALEC / **SZMALEC** / **SZMELEC** / **SZMELC** *m* ‘wytopiony tłuszcz ze słoniny lub sadła, smalec’ Uowieczki szmeliec łoj nazywał się Użp01Kar256 To takie brytwańki pasmarować czym, szmalcom jakim, czy czym Orn73b)Masl216 ♦ Ni smalec ni masło ‘ni pies, ni wydra’ L82Roj239

[Mlp smalec L82Roj239 šmal'ec Bjw93Dwi38 Bjw97Dwi28 šmel'ec Użp01Kar256 šmelc Bjw87Pab-nmw Nlp šmalcə'm Orn73b)Masl216]

SMALIĆ / **SMOLIĆ** *ndk* ‘smalić, opalać’ Słonina parsiuka parzonego nie taka smaczna jak smalonego Łpt72Zda202 Gdzie smoliu parsiuka, wieprza na przykład, nie można chodzić przez te miejsca Wdg01Kar443

[bz k sm'al'ic' Łpt72Zda202 ter3lm smol'ŭ Wdg01Kar443 ibt mDlp smalon'ego Łpt72Zda202]

SMARKA• ż ‘wykreślenie, usunięcie, wymazanie’ ♦ Pójść na smarka ‘pójść na marne, na straty’ Wszystko poszło na smarka Kmn99Kar92

[Błp smarka Kmn99Kar92]

SMARKACZKA ż ‘lampa naftowa bez szkła; świeca łożowa’ Jeszcze nie było ni elektry ni lampów, to ja pamiętam, że była, smarkaczka nazywali, podobna taka o wielkości, nalana karasiny Užp01Kar255 Lampa wielka już dobra, a wiencej to smarkaczki K02Kar328

[Młp smarkačka Užp01Kar255 Młm smarkačk’i K02Kar328]

SMARKUCHA• ż ‘o niedorośleń lub małej dziewczynce, smarkula’ Dla takiej smarkuchi kawaler jak raz padchadziaszczy Łpt72Zda182 → **BACHURYCA** ż

[Dłp smark’uży Łpt72Zda182]

SMARKUĆ m ‘o młodym chłopcu lub dziecku, smarkacz’ W86Dub75 → **BACHUR** m 1

[Młp smarkuć W86Dub75]

SMAROWAĆ* / **SZMAROWAĆ** ndk ‘powlekać powierzchnię jakąś substancją, smarować’ Trzeba było czym szmarować jego Trk06Rut362 Dożdzy rozprawiała ji plecy szmarowała Wdg01Kar443

[bz k szmarować Trk06Rut362 šmarovac’ Bjw97Dwi28 prze3lp ż šmarûwała Wdg01Kar443]

SMAROWIDŁA / **SZMAROWIDŁA** / **SZMARAWIDŁA** / **SZMARUWIDŁA** ż

‘substancja służąca do smarowania, smarowidło’ Koły ni naszmarowana ciężka ido, musisz mieć szmarawidła Łpt72Zda202

[Młp šmarawidło Brs01Czy101 M,Błp šmarav’idła/šmaruv’idła/šmarov’idła/smarov’idła Łpt72Zda202]

SMARSZCZOK / **SMARŻOK**• m bot. ‘grzyb – piestrzenica kasztanowata, smardz’

Najraniej rosno smarszczki, nu majo oni w sobia atruta Łpt72Zda202 Toż i jaż mówie, że smarżki, ali od razu to pierwsze grzyby smarżki, to siwki nieprawidłowo [...] pierwsze z samej wiosny smarżki Kml99Pab114

[Młp smaršč’ok Młm smaršč’ki Łpt72Zda202 smaršk’i Kml99Pab114]

SMARŻOK lm → **SMARSZCZOK** m

SMAŻONKA ż ‘ziemniaki ugotowane w mundurkach, pokrojone i podsmażone’ Smażonki ni można przypieć zanadto, ona musi być żółta a ni czarna Łpt72Zda202

[Młp smaž’oņka Dłp smaž’oņki Łpt72Zda202]

SMENTAR m → **CMENTARZ** m

SMĘTNIE ndm → **SMUTNO** ndm

SMIATKA ż → **ŚMIATKA** ż

SMIESZLIWY → **ŚMIESZLIWY***

SMIESZNIE *ndm* → **ŚMIESZNIE*** *ndm*

SMIETA *ż* ‘kosztorys, budżet’ B32Dom256

[Mlp smieta B32Dom256]

SMOKTAĆ *ndk bnac.* ‘ssać’ Sasilka z anuczki [ze szmatki] smoczezy i ni płaczy

Łpt72Zda202

[bzk smoktać W99Rie64 sm'oktac' ter3lp sm'okčy Łpt72Zda202]

SMOLACZEK•m ‘zdr od smolak, kawałeczek smolnego drewna’ Na ruzpałka wzięła

smuliaczka i trochi szakali Łpt72Zda206

[Blp smul'lačka Łpt72Zda206]

SMOLAK / **SMALAŁK** *m* ‘smolne drzewo, szczapa’ Drzewa ni zawsza sucha, ni pali sia bez

smaliaków Łpt72Zda202

[Mlp smolak W99Rie64 sm'olak/smal'ak Dlm smal'akuf Łpt72Zda202]

SMOLIĆ *ndk* → **SMALIĆ** *dk*

SMOLUCH *m* ‘brudas’ Bkb83a)Giu87 → **BRUDAK** *m*

[Mlp smolux Bkb83a)Giu87]

SMOLUCHA *ż* ‘brudna kobieta, brudaska’ W86Dub76

[Mlp smolucha W86Dub76]

SMOŁA *ż* ‘żywica’ Smoła to taka, co ścieka z jodły i sosny, smoła bywa też w kawałkach

Łpt72Zda203 → **ŻYŁWICA** *ż* 1

[Mlp sm'ola Łpt72Zda203]

SMORODINY / **SMRODZINY•** / **SMURADINY** / **SMURODINY** *lm* / **SMRODZINA** *ż*

‘czarne porzeczki’ Smrodziny byli Wdz95Czy84 Smrodzin w tym roku nie mieli

Bjw97Dwi122 W Akminiszkach cały ogrod był zasadzony smrodzinami Łpt72Zda203

[...] aj to czarne takie to smorodiny te, a te parzeczki, porzeczki czerwone, a czarne, a

czarne smuradiny, smurodiny Rkw99Pab103 Ilie tutaj było, uot i tych smorodinów w tym

roku nie ma, a [zeszły] rok była Rkw99Pab104

[żMlp smr'oż'ina Łpt72Zda203 Mlm smrodziny W99Rie64 smroż'iny Wdz95Czy84

smorođiny/smurođiny/smurađiny Rkw99Pab103 Dlm smrodz'in Bjw97Dwi122 smorođinuf Rkw99Pab104

Nlm smr'oż'inañi Łpt72Zda203]

SMORODZINÓWKA• *ż* ‘nalewka z czarnych porzeczek’ Wódka pendzili w naszych

stronach. Robili smorodzinówka i żytnia Nmn81Tek88

[Blp smorodz'inufka Nmn81Tek88]

SMOTR *m* ‘przegląd, pokaz, lustracja’ B32Dom256

[Mlp smotr B32Dom256]

SMRODZINY *lm* / **SMRODZINA** *ż* → **SMORODINY** *lm*

SMRÓD• *m* ‘przykry zapach, odór, smród’ To wszystko opadało, jak opaliali się te wszystkie isierki do wody, żeby ni czadu nie było w domu, ni smrudu, i to gasło wszystko
Kml96Mar112 Nie mogłam przenieść tego smrudu takiego, teraz przywykłam
Wdg01Kar442

[Dlp smrudu Kml96Mar112 Wdg01Kar442]

SMURADINY / **SMURODINY** *lm* → **SMORODINY** *lm*

SMUTNO / **SMĘTNIE** *ndm* ‘smutne’ Smutno jest to [...] Ł97Kar57 Tak smętnie zrobiło się na świecie Pps91Kru173

[smutno Ł97Kar57 smętn'e Pps91Kru173]

SNARAD / **ŚNARAD**• *m* ‘pocisk bojowy, nabój’ My siedzimy w tej okopie, jak spadnie snarad, poczęła ziemia sypać się Żgw01Kar483 Nu tak Warszawa żbili, ni jednegu domku nie zostało się zdruwego, Niemcy parli uciekając [...] jeszcze bombami i śnaradami dawali, jeszcze Warszawa żeby rozbić Śwt01Kar390 Tu taki kościół [...] te snarady [...] oni pabili, pabili żeż jego Wdz04Jas97

[Mlp sna'rat Żgw01Kar483 Mlm snarady Wdz04Jas97 Nlm s'naradam'i Śwt01Kar390]

SNIEGULA *ż* ‘w rosyjskiej tradycji bajkowej – wnuczka Dziadka Mroza, odpowiednika Świętego Mikołaja, towarzysząca mu w wędrówkach’ Nowy Rok i Snieguolia była razem z Nowym Rokiem Brt01Kar316 → **ŚNIEGURKA** *ż*

[Mlp Śnag'ol'a Brt01Kar316]

SNOWADŁO *n* ‘przrząd w warsztacie tkackim do nawijania pasm, snowadło’ Snowadły takie usnujisz Bjj99Ado64

[Mlp snowadło W99Rie73Blm snõvädly Bjj99Ado64]

SNUĆ *ndk* ‘układać nitki osnowy, nawijać na snujki osnowę’ Snuji się usnowa, żeby wiedzieć, ile ścian jej będzie i żeby przygutować nici do tkania płótna Łpt72Zda203

[bzk snuć ter nos sn'ujji s'a Łpt72Zda203]

SNUJKI *lm* ‘przrząd obrotowy do nawijania osnowy’ Wszystkie snujki jest wielkie do ziemi do staliowania, małych u nas ni była, była tylko wituszka mała, nu wituszka ni snujki Łpt72Zda203

[Mlm sn'ujki Łpt72Zda203]

SOBACZKA / **SABACZKA** / **SUBACZKA** *ż* 1. *zool.* ‘zdr od pies, piesek’ Pchłów dużo ma

sabaczka Łpt72Zda203 Trzymam sobaczki Tarzan i Filka Bjw97Dwi122 → **PIESEK** *m*;

2. ‘przyrząd do zdejmowania butów z cholewami’ Byz sabaczki sam ni zdejmisz butów
Łpt72Zda203 → **ROZZUWACZKA** *ż*

[Mlp sab^lačka/s^bačka/sob^lačka Dlp sob^lački Łpt72Zda203 BIm sobačkⁱ Bjw97Dwi122]

SOBACZY ‘przym od sobaka, psi’ → **SOBACZYNY** ♦ Mieć sobacze szczęście →

SZCZĘŚCIE *n* ‘mieć pieskie szczęście’ L82Roj239 ♦ Sobacza dola → **DOLA** *ż*

[mMlp sobaczy W86Dub77 żMslp sobaczej L91Zow535 nBlp sobacze L82Roj239]

SOBACZYNY ‘psi’ W86Dub77 → **SOBACZY**

[mMlp sobaczyny W86Dub77]

SOBAKA / SABAKA / SUBAKA *m, ż* ‘pies’ Zły wasz sabaka i cała noc wyji Łpt72Zda203

Sobaka szczeka Brs02Rie53 Ala udważny, sabaki lęka sia Łpt72Zda112 → **PIES** *m*

[Mlp sobaka Brs02Rie53 sab^laka/sub^laka/sob^laka Łpt72Zda203 Dlp sab^laki Łpt72Zda112]

SOBIE *zaim zwrotny* ‘C i Ms od siebie – sobie’ B32Dom236 i in. ♦ Nic sobie → **NIC** *zaim* ♦

Niczego sobie → **NICZEGO** *zaim* ♦ Niczegowaty sobie → **NICZEGOWATY** ♦

Pracować jak sobie → **PRACOWAĆ** *ndk* ♦ Przedstawiać sobie → **PRZEDSTAWIAĆ**

ndk ♦ Przedstawiać sobą → **PRZEDSTAWIAĆ** *ndk* ♦ Przyjść do siebie → **PRZYJŚĆ** *dk*

[sobie B32Dom236,241,251 sob^e Bkb83a)Giu95 so^beBjw96Mar128 sobą B32Dom249]

SOBIRAĆ* / **SABIRAĆ*** *ndk* ‘zbierać’ K02Kar305 → **ZBIERAĆ** *ndk 1*

[prze3Im sabⁱiralⁱ K02Kar305]

SOBOTA* / **SUBOTA** / **SYBOTA*** *ż* ‘szósty dzień tygodnia, sobota’ B32Dom200 i in.

♦ Sybotami ‘w soboty’ K01a)Kar151 ♦ Zborna sobota ‘wieczór panieński przypadający
zwykle w sobotę’ W sybota jak wianek wili, to dziewczyny zbierali sia u młodej w ten
wieczór. Toj nazywali zborna sybota i pieśnia taka nawet śpiawali Śwc83Wer143

[Mlp sóbota B32Dom200,256,258 subota W83Tur17 sybóta Śwc83Wer143NIm sybotami K01a)Kar151]

SOBRANY* / **SABRANY*** ‘zgromadzony w jednym miejscu, zebrany’ Wszystkie panienki

sabrane, to ta pieśnia śpiewali taka wioskowa Kml96Mar107

[MIm sabrane Kml96Mar107]

SOCHA *ż rol.* ‘narzędzie do orki, socha’ [...] albo socho albo łopato B29Nit246 →

ŻAGRA *ż*

[Mlp so^χa Gjđ83Ana71 Dlp so^χi Dcs13Koz389 Nlp so^χo B29Nit246]

SOCUBEZPIECZENIA* *n* ‘instytucja ubezpieczenia socjalnego’ I poszła ja do

socubezpieczenia [...] i powiedzieli [...] nu nic nie dostaja Kmn99Kar86

[Dlp socubezpieczenia Kmn99Kar86]

SOCZYWKA *ż* *bot.* ‘soczewica’ Jak nie ma grochu, to i soczywka dobra W99Rie64

[Mlp soczywka W99Rie64]

SODOMAGOMORA *ż* ‘bałagan, nieporządek’ W99Rie64

[Mlp sodomagomora W99Rie64]

SOFA *ż* ‘kanapa z oparciem’ Warsztat [tkacki] postawiu tak jak ta sofa Brt01Kar317 →

DYWAN *m*

[Mlp sofa Brt01Kar317]

SOJUZ *m* ‘zgoda, przyjaźń’ Pani nu musi słyszała kiedyś w Wilniu, jakoś musi teraz już dobra, dobra, sojuz że Polaki z Litwinami K02Kar303 → **TOS** *m*, **ZGODA** *ż*

[Mlp so'jus K02Kar303]

SOJUŹNIE *ndm* ‘zgodnie, w zgodzie’ [...] Poliaki z Litwinami [nie żyli zgodnie] bardzo byli zakajanne, pani. Terez sojuźnie, pięknie żyjo [...], a raniej takie byli skandalisty [...], a teraz tak sobie i żyjo. Sojuźnie Szt01Kar506 → **DRUŹNIE** *ndm*

[sòjuz'ne Szt01Kar506]

SOL *ż* → **SÓL** *ż*

SOLETNIK *m bot.* ‘gatunek kwiatów doniczkowych, jakich?’ Brs01Czy101

[Mlp sol'etnik Brs01Czy101]

SOLKA *ż* ‘*zdr* od sol’ Jajka wbić, solki pusypać i jeść Łpt72Zda127 Dokłada się [...] solki trocha W82Rei38 [Do święcenia] co sam przygotowisz [...] no co, my jajka, solka, no masła, serek kawałeczek tam [...] chleba, no chto bułeczki jakie robi Glt99Pab180 [...] to solki tamej, sody, ci śmietaki, ci kwasnego mleka, to takie piekli na blachach Trk06Rut361 Tutaj solka może być Ł13Kun454

[Mlp solka Glt99Pab180 sol'ka Ł13Kun454 Dlp solki Łpt72Zda127 W82Rei38 Trk06Rut361]

SOLNICA *ż* ‘pojemnik, naczynie na sól’ Ł13Kun453 → **SOLNICZKA** *ż*, **SOŁONKA** *ż*

[Mlp solnica Ł13Kun453]

SOLNICZKA / **SULNICZKA** / **SOŁNICZKA** *ż* ‘*zdr* od solnica, pojemniczek na sól’ Ł13Kun453 → **SOLNICA** *ż*, **SOŁONKA** *ż*

[Mlp solnička/sol'nič'ka/sulnička ka/sulnič'ka/sołnička Ł13Kun454]

SOŁONKA *ż* ‘pojemnik na sól, solniczka’ Ł13Kun453 → **SOLNICA** *ż*, **SOLNICZKA** *ż*

[Mlp solonka Ł13Koz453]

SOLOWY ‘*przym* od sól, w wyrażeniu: ♦ Worek solowy *przest.* → **WOREK** *m*

[mMlp solowy W96Rie103]

SOŁDAT *m* *bnac.* ‘żołnierz’ Jak już jutro będzie Wielkanoc, z wieczora idziem do kościoła już żołdaci obdarcie ubrawszy się, krzyż położy Chrystusa [...] nu i czterech żołdatów stojo, a te Żydzi, im trzeba skraść ten [krzyż] a żołdaci tak szczerze pilnujo Użp01Kar260 Wszędzie byli żołdaci Kjd01Kar284 → **ŻOŁNIERZ** *m*

[Mlp soldat Brs02Rie53 Mlm żołdacy/żoldac'i Użp01Kar260 żołdac'i Kjd01Kar284 Dlm żołdatuf Użp01Kar260]

SOŁODUCHA* / **SALAŁDUCHA** / **SŁODUCHA** *ż* ‘rodzaj zupy z zaparzanej mąki’

Saladucha brzuch ruzduji a człowiek głodny Łpt72Zda199 Post taki był, pościli. Moja mama saladuchi narobi z żytniej mąki, mleka dzieciom też nie dawała W99Rut31 Słoducha z żytniej mąki W82Rei38 Ale tak zimą, post i mleka nie ma [...] to saladucha taka rozprowadzała się. To postoi tak, przykwaśniej, smaczna, o Ppk06Str177

[Mlp saladucha W82Tek212,215 W86Dub75,76 saladuxa Łpt72Zda199 słoducha W82Rei38 Dlp saladuchi W99Rut31 saladuży Dcs13Koz389 Blp saladucha Ppk06Str177]

SOŁODUSZKA* / **SALAŁDUSZKA** *ż* 1. ‘kwas żytni’ Użp01Kar257 → **ROUGIENIA** *ż*;

2. ‘zakalec’ Zrobi sia saladuszka taka, zakalec Użp01Kar257 → **ZAKALEC** *m*

[Mlp saladuška Użp01Kar257]

SOŁOPIAKA* / **SALAPIAKA** *m, ż* ‘gapa, oferma’ W86Dub75 → **GOMÓŁA*** *m, ż*

[Mlp salapiaka W86Dub75]

SOŁTYSICHA *ż* ‘żona sołtysa’ W86Dub76

[Mlp sołtysicha W86Dub76]

SONDAK *m* → **SUDAŁAK** *m*

SONDAKI / **SUNDAKI** *lm* ‘kiszzone buraczki’ A jeszcze dawniejsza gospodyni to nazywali sondaki. Takie czarwone buraczki. [...] to jedna taka kubieta, tu uona częstowała tymi, nazywała sundaki, te buraczki – sundaki Wdg01Kar463

[Mlm sòndak'i/sundak'i Wdg01Kar463]

SOROJEŻKA *ż* → **SUROJEŻKA** *ż*

SORT *m* / **SORTA** *ż* ‘gatunek’ Tam wypitka, kto może, pije, kto może, je, czekolada, tam cukierki różnego sortu B96Ban199 Jest ich [mirtu] dwa sorty, jest jedna która kwitnie [...] Glt99Pab184 Pierwszy sort wychodzi len Bjj99Ado59

[mMlp sort B32Dom256 W99Rie64 sórt Bjj99Ado59 mDlp sortu B96Ban199 żMlp sorta B32Dom256 Mlm sorty Glt99Pab184]

SORTA *ż* → **SORT** *m*

SOSENNIK *m* ‘las sosnowy’ Ł67ParIV-10

[Mlp sosénnik Ł67ParIV-10]

SOSIEDZTWO *n* → **SĄSIEDZTWO** *n*

SOSIŁKA* / **SASIŁKA** *ż* ‘smoczek z przeżutego chleba w szmatce’ Przyżujesz chleba, włożysz da anuczki i będzi sasiłka Łpt72Zda200 → **SOSKA** *ż*

[Mlp saślilka Łpt72Zda200]

SOSISKA• *ż* ‘parówka’ Sosiski lubi Bjw97Dwi122

[Blm sos’isk’i Bjw97Dwi122]

SOSKA• *ż* ‘smoczek’ Kup soska jemu Bjw97Dwi122 Daj dziecku sosku W99Rie64 →

MAMKA *ż* 2

[Blp soska Bjw97Dwi122 Wn00Daw101 sosku W99Rie64 Mlm soski Wn00Daw101]

SOSNA *ż* *bot.* ‘sosna – drzewo rosnące’ ♦ Szara sosna ‘srebrny świerk’ Nu a tu, że bardzo dużo drzewa, które byli takie bardzo ładne, takie sosny byli szare, takie ładne [...]

Drś96Mar25

[Mlp sosna Mlm sosny Drś96Mar25]

SOSTAW *m* → **SUSTA**W *m*

SOSZA *ż* → **SZOSA**• *ż*

SOSZKA• *ż* ‘nóżki, podpórki’ To takie kociołki byli, przyprawili soszki takie i tak na dworze prosto gotowali K96Saw74

[Blm soszki K96Saw74]

SOŚNIAK• *m* ‘lasek, zagajnik sosnowy’ Kiedyś sośniaki byli Bjw97Dwi48 My mieli kawałek sośniaka L91Zow552

[Dlp sośniaka L91Zow552 Mlm sos’ńak’i Bjw97Dwi48,53]

SOTKA *ż* → **SETKA** *ż*

SOTYJ *licz* ‘setny; tu: setna część hektara’ Dwadzieści tych [...] sotych, dwadzieści dadziona Ł67ParII-39

[Dlm sótyx Ł67ParI-11 sotex Ł67ParII-39]

SOWCHOZ* / **SAUCHOZ**• *m* ‘sowchoz’ Pracowałam w chałchozie, w sauchozie, proste ruboty Wdk01Kar247

[Mslp sauxoz’e Wdk01Kar247]

SOWCHOZNY ‘sowchozowy’ Ł84Par138

[mMlp sowchozny Ł84Par138]

SOWIECIARZ *m* ‘człowiek pochodzący ze Związku Radzieckiego i zatrudniony w instytucji sowieckiej lub wojsku’ Ł97a)Kar75

[sowieciarz Ł97a)Kar75]

SOWIECIUK *m* ‘dziecko przyjezdnej rodziny sowieckiej’ W86Dub72

[Mlp sowieciuk W86Dub72]

SOWIECKI• ‘właściwy Sowietom, Rosji sowieckiej’ ♦ Po sowiecku ‘po rosyjsku’ Zaszli Sowiety, zaczęłam rozmawiać po sowiecku, zaczęła uczyć się pisać, czytać po sowiecku, nauczyła się Smw01Kar284

[po sov’ecku Smw01Kar284]

SOWIETY / **SAWIETY**• *lm* ‘władza radziecka, Sowietci’ To chował się jak Sowiety przyszli Bjw97Dwi122 O, kościół i jak rozbili przy Sawietach, może w pięćdziesiąt czwartym, piątym Drj99Pab54 ♦ Za sowietami ‘za Sowietów’ Jak ja jeszcze chodziła [do szkoły] za Sowietami [...] Bht98Pab120

[Mlm Sov’ety Bjw97Dwi122 Nlm za sowietami Bht98Pab120 Mslm sa’vetax Drj99Pab54]

SOWINY ‘przym. od sowa, sowy’ My byli znalazzsy gniazda sowina Nwd73Wer187

[mMlp sowiny Ł84Par138 Ł97a)Kar75 zB/p sov’lina Nwd73Wer187]

SOWIUK• *m* ‘pisklę sowy’ W gniaździe byli malutkie sowiuki. My nie ruchali gniazdeczka NrW73Wer187

[Mlm sov’luk’i NrW73Wer187]

SÓL / **SOL** *ż, m* ‘minerał służący do przyprawiania potraw, sól’ Same ważne rzeczy to chleb i sol Łpt72Zda203 Zawsze chleb, sol na stole, krawaj ten był Bjw96Mar133 A pani terez to jak już nosim, jajka, sol i chleb [do święcenia], a raniej pani i parsuczka piekli, kabaniuczka i masła w maselnicy, sery Str99Pab169 Przygarść soli Orn94Mas1131 Z chlebem i solem W82Tur70 Jak już ten sol obmyjo Nmn81Kar441 Kupiła jedna sol Orn73a)Mas174 Wianak splioto piękna i spotykali w bramie, spotykali soliam, z winum [...] wianeczki spletli na kieliszki i soli, winka wielim Wdg01Kar441 Coś do soli, sztuka do soli. Dla suli, naczynie dla soli Ł13Kun454 ♦ Sol Agaty ‘sól poświęcona w dniu św. Agaty’ Ot, jak świnię przychodzą, te dzikie świnię i zwrócą [poryją] cały kawałek kartofli. A ja wezmę świętej Agaty do ziemi soli i ot nasypię i położę gdzieś, zakopię do ziemi – nie przyjdzie, przejdzie koło tej kartofli jakby kto jej odpędził L91Zow553

[mD/p sol’u Orn94Mas1131 mB/p sol Nmn81Tek85 mN/p solam Wdg01Kar441 sol’am K02Kar184 s’olem W82Tur70 zM/p sol W83Tur17 L91Zow551 sol/sul Ł13Kun454 sol’/sul’ Mjsz73Ana38 sol’ Łpt72Zda203 Bjw96Mar133 zD/p soli L91Zow553 soli/suli Ł13Kun454 sol’i Orn94Mas1131 Wdg01Kar441 zB/p sol

Orn73a)Masl74 sol' Str99Pab169]

SPAĆ• *ndk* 'spać' Śpiem twardo Bjw97Dwi50 W nocy ja nie śpić W83Tur21 Śpić, nie budź mnie Bjw97Dwi50

spawszy *ipu* Aż ciężko słowa powiedzieć jak nie spawszy, głowa ciężko bywało [po wieczorku] Mtr01Kar235

[*ter1lp* śpić W83Tur21 śp'ę/śp'em/s'p'im Bjw97Dwi50 *ipu* spařy Mtr01Kar235]

SPAKOWAĆ• *dk* 'ułożyć jakieś przedmioty do pojemników, spakować' Słb99Pab59

spakowawszy *ipu* A ja spakowauszy i tak mówię do syna, czy kto przyjedzie tedy pośle plimieńnicy paczkę Słb99Pab59

[*ipu* spakovářy Słb99Pab59]

SPALENISKI *lm* 'pogorzelnicy' Nu potem mama już pojechała ze mną razem, tam stryj za lasem mieszkał, ale tam już była sześć rodzin, te spaleniski wszystkie do jednego miejsca żechali się K96Saw74

[*Mlm* spalieniski K96Saw74]

SPALERYŻOWAĆ *dk* → **SPARALIŻOWAĆ** *dk*

SPALIĆ SIĘ• *dk* 'spalić się, spłonąć' [...] tylko nia ten dom był, ten spaliwszy się

Kmp01Kar432 Bardzo dawno jeszcze tu tak taki spalił się od grzmotu K02Kar250 [...]

kościół dzwoniący od groma spalił się Ł67ParIII-3 → **POPALIĆ SIĘ** *dk*

spaliwszy się *ipu* Kmp01Kar432 Taujeny, tam był dwór,[...] cześć spaliwszy się, ruzwaliony Włk12Kar107

[*prze3lp* spal'ił s'e K02Kar250 spal'ił s'e Ł67ParIII-3 *ipu* spaliwszy s'ie Włk12Kar107 spal'ifřy s'a Kmp01Kar432]

SPALNA *ř* → **SPALNIA** *ř*

SPALNIA / **SPALNA** *ř* 'pokój sypialny, sypialnia' W większych chatach jest i kuchnia i spalnia, i dla gości Łpt72Zda203 Tam niby spalnia, niby czystsza [izba] Ł67ParIII-48

[*Mlp* spal'na Ł67ParIII-48 sp'al'na Łpt72Zda203]

SPAMIĘTAĆ *dk* 'zachować w pamięci, zapamiętać' Prząd wojnu, o ja jeszcze niwelka była, po polsku uczylić się [...] nu ja nie wiem jaki rok był wtedy, nie moga spamiętać Pdz01Kar470

[*bzk* spam'entac' Pdz01Kar470]

SPANCEROWANY• 'opancerzony' Był rycerz uzbrojony, jego nikt nie mógł zabić, bo spancerowane ubranie miał L91Zow529

[*nBlp* spancerowane L91Zow529]

SPARALIŻOWAĆ* / **SPALERYŻOWAĆ•** / **SRARYŻOWAĆ•** *dk* ‘dotknąć paraliżem, pozbawić władzy, możliwości ruchu w jakiejś części ciała, sparaliżować’ I ta

Reinigierowa, już jego żona, ale ona była sparyżowana, to jeszcze do pierszej komunii nas doprowadzała Kmn99Kar89 Ona była sparyżowana w takim, wie, krześle siedziała, w koszu takie [...] Kmn99Kar89

[przy3lp spaleryżuji K99Zie22 *ibt* żMlp sparyżowana Kmn99Kar89]

SPARĆ• *dk* ‘zepchnąć, stłoczyć’ Kałchozy, sparli do kałchozów [...] wszystkich spandzili, robili w jednym kotle Jzr04Kar41

[prze3lm sparli’i Jzr04Kar41]

SPARĆ SIĘ• *dk* ‘zebrać się, stłoczyć się, wepchnąć się’ Które do Janowa, do Kowna, a które jeszcze biedaki, to tam Preszagołka niedaleko, to tam Piatra Ćwirki kołchoz zrobili, to tam do tego kołchozu sparli się K96Saw77

[prze3lm sparli s’ie K96Saw77]

SPARNIŃKI ‘podwójny, zrosnięty z dwóch części’ W82Tur66 → **SPORYSZ** *m*

[mMlp sp’arnińk’i W82Tur66]

SPARSZYWIEĆ *dk* ‘stać się złym, nieuczciwym człowiekiem’ Nu tak terez Brońka sparszywiał, ludzi jego lienkajo sie Łpt72Zda203

[bzk spars’lyvec’ prze3lp m spars’lywał Łpt72Zda203]

SPARTOLIĆ *dk* ‘zrobić coś nieudolnie, po partacku, zepsuć’ Kołka zaczesać ni umie, wszystko on spartoli Łpt72Zda203

[bzk spart’ol’ic’ przy3lp spart’ol’i Łpt72Zda203]

SPARTOWKI *lm* → **SPORTOWKI*** *lm*

SPARYŻOWANY *ibt* → **SPARALIŻOWAĆ** *dk*

SPARZYĆ SIĘ• *dk* ‘zagotować się, ugotować się we wrzątku’ Znaczy wie, jak jajka sparzy sie, czasem pęknie Glt99Pab179

[przy3lp spaży še Glt99Pab179]

SPASAĆ• *dk* ‘przepasać, opasać’ [...] paskiem spasz sie Ign73Sud189

[przy nos sp’aše s’a Ign73Sud189]

SPAŚĆ• *dk* ‘upaść’ No był taki wypadek, naleli benzyny, a potem śrubek, co zakrenca się, spad im Drj96Mar30 ♦ Spadło z nieba *komu co* ‘ktoś niespodziewanie otrzymał coś potrzebnego, pożądanego’ Jadło by sień jadło, żeby z nieba spadło. Ale zrobić i nalać, to można sień powalać Kml96Mar-nmw ♦ Spaść z sił → **SIŁA**¹ *ż*

spadszy *ipu* ♦ Jak spadszy z dachu ‘jak z księżycza spaść’ Do pierwszego oddziału ja nie

słyszała tej mowy, zaszłam [do szkoły] jak spadszy z dachu Wdg01Kar447

spawszy *ipu* U nas [...] hujtawka taka jeszcze była, wysoko, wysoko tak padniós sie i spawszy była Wdz04Jas96

[*prze3lp m* spat Drj96Mar30 *prze3lp n* spadło Kml96Mar-nmw *ipu* spačšy Wdg01Kar447 spařšy Wdz04Jas96]

SPAŚĆ SIĘ• *dk* ‘uratować się’ No ja ud Giermañji spaśła sie Rzc98Ost-nmw22

[*prze1lp z* spaśła s’e Rzc98Ost-nmw22]

SPATRZYĆ• *dk* ‘przyjrzeć się, zobaczyć’ Wdg01Kar452

spatrzywszy *ipu* Dziaciuk ja byłam, nie spatrzywszy dobrze, nu jednym słowam [...] Wdg01Kar452

[*ipu* spačšyřšy Wdg01Kar452]

SPECJALNIE* / **SPECYJALNIE** *ndm* ‘specjalnie, umyślnie’ Ale poduszeczki to pamiętam, że specyjalnie jemmu była, jakaś tam twarda mała K02Zie146 →

OSOBIŚCIE *ndm*

[specyjalne K02Zie146]

SPECJALNY* / **SPECYJALNY*** ‘przeznaczony wyłącznie do danego celu, dla danej osoby, specjalny’ Spał (ksiądz), to poduszeczka specjalna jemu była twarda K02Zie146 To mieli tako maszyne, wykrencali, z ramkami przynosiło się i było specyjalne taka beczka i krenciło się (miód) K02Zie145 → **OSOBISTY 2**

[*zMlp* specjalna K02Zie146 *nMlp* specyjalne K02Zie145]

SPECYJALNIE *ndm* → **SPECJALNIE*** *ndm*

SPECYJALNY → **SPECJALNY**

SPEKTAKL* / **ŚPIEKTAKL**• *m* ‘sztuka sceniczna, przedstawienie’ [...] w Kustrownicy [...] przed wojno i śpiektakli u nas stawiali na polskim jenzyku Kst73Wer213

[*Blm* s’p’ekt’akl’i Kst73Wer213]

SPEKULANTKA* / **SZPIKULANTKA** *z* ‘kobieta trudniąca się spekulacją, spekulantka’ A potem ta szpikulantka jak przyszła, nabuntowała, nabuntowała Ong01Kar499

[*Mlp* šp’kul’antka Ong01Kar499]

SPEŁNIAĆ SIĘ• *ndk* ‘spełniać się’ A ot wiecia co, nie zawsze spełnia się sen [...] drugi raz jak pełnia, wtedy najwiecej spełnia sie Jzr04Kar71

[*ter3lp* speln’a s’e Jzr04Kar71]

SPEŁNIĆ SIĘ• *dk* *komuś* ‘ukończyć – o latach’ A ona, dwanaście lat, to jej na Zofji piętnaście jak w sam raz spełniło sie piętnastego maja [...] Drj96Mar30

[*prze nos* spełniło się Drj96Mar30 *przy3lp* spełnił się Wdz04Jas85]

SPĘTAĆ *dk* ‘związać’ Potem papy zapeńdzili do saraju [do chlewa], spantali, chcieli zapalić [...] Jzr04Kar68

spantawszy *ipu* Papy byli spantawszy i potem bili, zapańdzili da liasu Jzr04Kar68

[*prze3lm* spantali *ipu* spantafšy Jzr04Kar68]

SPĘTANY ‘poplątany, pomieszany’ My rozmawiamy tak jak po Wilenszczyźnie u nas rozmawiali. A my tak z prostego rozmawiamy. Tu tak wot mieszana wszystko.[...] spentany jenzyk Brs07Smu283 → **POMIESZANY 1**

[*ibt mMlp* spentany Brs07Smu283]

SPICHLERZ *m* / **SPIKLERZ**• *m* ‘spichlerz’ A zabudowania, obora, stodoła, potem wozownia, tak nazywali tam gdzie wozy tam umieszczali na zimę [...] spichlerz [to] świroń, jak to na Litwie nazywali [...] tam dom mieszkalny i świroń albo lepiej spichlerz K02Zie150 Zabrali wsio, krowy, stodoły, spiklerze pobrali, pobrali i konie [...] B99Eng204 → **ŚWIREŃ** *m*, **ŚWIRNIK** *m*

[*Mlp* sp’ixl’eš K02Zie150 *Blm* spiklerze B99Eng204]

SPICY• *lm* ‘druty do robótek dziewiarskich’ Chto spicy [przynosił], chto kądzieli zaprzędził Brs02Rie53 → **DRUTY** *lm* **2**, **PRĄTKI** *lm*

[*Blm* spicy Brs02Rie53]

SPIEC• *dk* ‘piekąc doprowadzić do gotowości, upiec’ Ja i na jo mówił, że miensa spiecz, i wesela bendzi nam Dgd82a)Par217

[*przy2lp* spieczysz W99Rut99 *rozklp* spēč Dgd82a)Par217]

SPIEC SIĘ *dk* ‘osiągnąć gotowość dzięki pieczeniu, upiec się’ To na bułka posadzisz takich wróbelków [z ciasta]. Taki ładny wróbelek wyjdzi, spieczysz W99Rut99

[*przy3lp* spieczysz W99Rut99]

SPIERSZ / **SPIERSZA** *ndm* ‘najpierw, na początku, początkowo, dawniej’ Byli i spiersza żarny Brs02Rie53 Spiersz z jednego liemanterzyka zaczynały Brs04Ste118 → **DAWNIEJ** *ndm*

[*spierša* Brs02Rie53 *šperš* Jzr04Kar71 Brs04Ste118]

SPIESZYĆ *ndk* → **ŚPIESZYĆ**• *ndk*

SPIESZYĆ SIĘ *ndk* → **ŚPIESZYĆ SIĘ**• *ndk*

SPIEWAĆ *ndk* → **ŚPIEWAĆ** *ndk*

SPIEWAK *m* → **ŚPIEWAK**• *m*

SPIKLERZ *m* → **SPICHLERZ** *m*

SPILIĆ *dk* ‘spiłować, ściąć piłą’ Możesz ty spilić? Rzc98Ost-nmw18 → **SPILOWAĆ*** *dk*

[*bzk* spilić’ Rzc98Ost-nmw18]

SPIKULANT• / **SPIKULANT•** *m* ‘spekulant’ Cukru tego nie była, trzeba była ad
spikulantów tych przywozić, skonś oni tam przywozili L13Kar368

[*Mlm* šp’ikul’anty Dcs13Koz394 *Dlm* sp’ikul’antuf L13Kar368]

SPILOWAĆ* / **ŚPILOWAĆ•** *ndk* ‘ściąć piłą, spiłować’ I wot w jesieni, prawda nie, my na
wiosna, wczesno wiosno spiłowali ten klion, żeby nie nerwować bocianów Bjw96Mar122
→ **SPILIĆ** *dk*

[*prze1lm* s’piłoval’i Bjw96Mar122]

SPINA* / **ŚPINA** *ż* ‘tylna część ciała człowieka od pasa w górę, plecy’ Wot ni moga zejść,
jak nogi i śpina boli mocno Drn73b)Par215 Ogier był śpina pokonsawszy Wln63Par82
Mnie śpina boli Dgd82a)214 Odwalili sie na spinu Ł67ParIII-45

[*Mlp* śpina Dgd82a)214 s’p’ina Drn73b)Par215 *Blp* śpina Wln63Par82 śpínu Ł67III-45]

SPINKA *ż* ‘zdr od spina, plecki’ Zakryj furteczkę [lufcik], bo spinę przestudzisz
B32Dom220 → **RAMIONA²** *lm*

[*Mlp* spinka B32Dom220 *Blp* spinę B32Dom220, 256]

SPIRT *m* ‘wysokoprocentowy alkohol, spirytus’ ♦ Suchy spirt ‘paliwo syntetyczne w
kostkach’ Potam mówi, że trzeba jego spalić, du talierzyczka ji jegu wianeczak ji mój
wianeczak, i suchy spirt był, ukrąży taki i zapaliali Wdg01Kar442

[*Mlp* sp’irt Gjđ83Ana69 Wdg01Kar442]

SPISAĆ *dk* **1.** ‘ułożyć tekst pisany o kimś lub o czymś, opisać’ Ja tutaj, w naszej gazecie też
było spisane Rkw96Mar57; **2.** ‘skreślić z ewidencji’ Przychodzi mnie odpowiedź, taka
mnie przychodzi odpowiedź, że wasze pismo pałuczyli, znaczy list, kościół wasz oddanny
jest pod skład i on spisanny, nie ma już tego kościoła Bnk96Mar162

[*bzk* spisać B32Dom257 *ibt mMlp* spisaný Bnk96Mar162 *ibt nMlp* spísane Rkw96Mar57]

SPISAĆ SIE¹ *dk* ‘nawiązać korespondencję’ Potem już jak spisali si, za jaki miesionc czy
wiencej, tedy przyszli [wrócił] do domu Dgd82a)Par218

[*prze1lm* sp’isal’i s’i Dgd82a)Par218]

SPISAĆ SIE² *dk* ‘zarejestrować związek małżeński w urzędzie stanu cywilnego, wziąć ślub
cywilny’ Oni zeszliś [...] i spisali sie u Madonie. Potem już jak spisali sie, za jaki miesionc
czy wiencej, przyszli do domu Ł67ParI-53

[*prze3lm* spísál’i s’e Ł67ParI-53]

SPISEK *m* ‘rejestr, spis, lista’ B32Dom257 i in.

[*Mlp* spisek B32Dom257 Bjw97Dwi108]

SPISYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘korespondować’ Ja spisuje się z Polsko, bo mam i rodzinę i jeszcze mój nauczyciel mieszka tam Dtn99Pab238 Tak o i spisuję się z listami K02Kar318 [...] dziadek jeszcze spisywał się z swoim stryjem z Wołynia, to może z Wołynia pochodzili [...] tylko tyle wiem, bo mamusia opowiadała, że spisywał się jeszcze K02Zie150

[*ter1lp* spisyuję się Dtn99Pab238 *ter1lm* sp’isuję się K02Kar318 *prze3lp m* sp’isywał się K02Zie150]

SPLANOWAĆ• *dk* ‘wykonać projekt techniczny, zaprojektować coś’ [...] z majątku był, przy cesarzu w Rydze politechnike skończył, wie pani, inżynier był, zbudował, splanował kaplice żyburtąnsko, a uot gdzie leży, pod płotem, na poniewierce Wdk99Pab214

[*prze3lp m* spl’anovał Wdk99Pab214]

SPLCIONY• ‘pleciony, wyplatany’ Kaszałka taka splciona Ppl08Rut64

[*ibt zMlp* splciona Ppl08Rut64]

SPLETNI• *lm* ‘plotki’ A ty chodziła gdzie, spletni robiła? Drj96Mar28 → **BAJKA** *ż*

[*Blm* spl’etni Drj96Mar28]

SPLAKAĆ SIĘ• *dk* ‘rozplakać się’ W91a)Ado99

splakawszy się *ipu* Kiedy ojciec przyjechał do domu, moja siostra była splakawszy się W91a)Ado99

[*ipu* splakafsy s’a W91a)Ado99]

SPLAT *m* ‘suma, którą trzeba spłacić, splata; spłacanie’ L99Kar50

[*Mlp* splat L99Kar50]

SPLAW *m* ‘stop (kruszców)’ B32Dom257

[*Mlp* splaw B32Dom257]

SPOD¹ *m* → **SPÓD*** *m*

SPOD² *m* ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu116 → **PRZÓD**¹ *m*

[*Mlp* spot Bkb73Giu116]

SPODECZK / SPUDECZEK *m* ‘*zdr* od spodek, talerzyk, podstawka’ Kubeczek i spodeczek. Kubeczek ze spodeczkiem. Spodeczek i krużka Ł13Kun452

[*Mlp* spodeček/spodeč’ek Nlp ze spodeč’kem/s spudeč’kem Ł13Kun452]

SPODEK *m* ‘talerzyk, podstawka pod szklanę’ Kubeczek ze spodkiem Ł13Kun452. ♦

Spodek dla popiołu ‘popielniczka’ Bkb73Giu115 → **BLUDECZKO** *n*, **DONICZKA** *ż*, **PODDENKO** *n*, **PODSTAWKA** *ż*

[Mlp spodek B32Dom257 Ł13Kun452 !spodek Bkb73Giu115 Nlp spotkłem Ł13Kun452]

SPODNI• *przym* ‘będący pod czymś, pod spodem’ B32Dom257 i in. ♦ Spodnia spodniczka
→ **SPÓDNICZKA*** *ż*

[żMlp spodnia B32Dom257 spódn’a Wdz71Giu320]

SPODNICA *ż* ‘dolna część uprania damskiego, spódnica’ Ł84Par134

[Mlp spodnica Ł84Par134 Ł97a)Kar72]

SPODNICZKA *ż* → **SPÓDNICZKA*** *ż*

SPODNIE•/ **SPODNI** *lm* ‘dolna część ubrania męskiego z nogawkami, spodnie’ Spodni nie wkłada, a koszule w zembach nosi BL82Giu230 → **GACIE** *lm*

[Mlp spodni Ł67ParIII-18 Dlm spodn’i BL82Giu230]

SPODOBAĆ• / **SPUDOBAĆ**• *dk kogo* ‘obdarzyć sympatią *kogo*’ On spodoba ta dziewczyna Wtr82Saw68 On mnie bardzo spodobał i powiedział dla mnie, że jedziemi do Kowna, ja będę w gimnazji nauczycielem i ciebia zapisza K96Saw75 Mój mąż puwracał z wojska i mnie obaczył i mnie tak spudobał [...] że potym ożanilim sie Wdg01Kar435 Młody był Żyd, spodobał sobie dziewczynę, poszedł do kościoła, wziął ślub i przepisał się na Polskiego B96Stra187

[*prze3lp m* spodobał K96Saw75 B96Stra187 spũdobał Wdg01Kar435 *przy3lp* spodoba Wtr82Saw68]

SPODZIEWAĆ SIĘ *ndk na, co* ‘mieć nadzieję *na co*’ B32Dom208

[*bzk* spodziewać się B32Dom208]

SPOGLĄDAĆ* / **POGLĄDAĆ**• *ndk* ‘kierować wzrok, spojrzenie, spoglądać’ A on tylko na mnie poglonda i śmieje się Kml99Pab146

[*ter3lp* pogl’onda Kml99Pab146]

SPOHADAĆ *ndk komu* **1.** ‘współczuć *komu*, być wyrozumiałym *względem kogo*’

B32Dom257 i in.; **2.** *kogo, co* ‘gardzić’ Coż kum, spohadasz moja gościna? W99Rie75

[*bzk* spohadać/spoyadac’ B32Dom257 spohadać W82Tur76 *ter2lp* spohadasz W99Rie75]

SPOHADLIWY ‘współczujący’ W82Tur76 → **SPOHADNY**

[*mMlp* spohadliwy W82Tur76]

SPOHADNY ‘współczujący; wyrozumiały’ W96Rie103 → **SPOHADLIWY**

[Mlp spohadny W96Rie103]

SPOJRZEĆ* / **SPÓJRZEĆ** *dk* ‘skierować wzrok, spojrzenie, spojrzeć’ Spójrzał tak na mnie Wtr82Saw71

[*bzk* spojrzeć W83Tur18 spujżec K99Zie22 spujżec *prze3lp m* spujżał Wtr82Saw71]

SPOJRZENIE* *n* / **SPÓJRZENIA** *ż* ‘spojrzenie’ Wtr82Saw71

[Mlp spujżenia Wtr82Saw71]

SPOKOJNIE *ndm* ‘bez pośpiechu, tu: na wolnym ogniu’ Babki piekli [na Wielkanoc],
uważnie ich piekli, żeby nie spaliliby się [...] do pieca, spokojnie ich pieko Śwt01Kar383

[spukojnie Śwt01Kar383]

SPOKOJNOŚĆ• *ż* ‘brak hałasu, niepokoju wewnętrznego, spokój’ Nie dają spokojności
L02Rut80 Te wrony nie dają spokojności K02Kar328

[Dlp spokojnos’c’i K02Kar328 spokojnos’c’i L02Rut80]

SPOKOJNY ‘zachowujący spokój, opanowany, o łagodnym usposobieniu’ BL82Giu230

♦ Spokojny jak baran → **BARAN** *m*

[mMlp spokojny BL82Giu230]

SPOLACZEĆ *dk* ‘spolonizować się’ K99Zie17

spolaczawszy *ipu* Oni takie spoliaczawszy te Ruskie K99Zie17

[ipu spol’ačafšy K99Zie17]

SPOMNIEĆ *dk* → **WSPOMNIEĆ*** *dk*

SPONAT *m* → **EKSPONAT*** *m*

SPOR *m bot.* ‘pasożytniczy grzyb – szkodnik zbożowy, sporysz’ Spor – gruba czarna ziarka
w życie Orn73c)Masl79 → **CZARNOZIARKA** *ż*

[Mlp spor Orn73c)Masl79]

SPORNIE *ndm* ‘sprawnie, wydajnie’ Tak jemu spornie szła robota W96Rie103

[spornie W96Rie103]

SPORNY ‘wydajny’ Mały kawałek a taki sporny W96Rie103

sporniejszy *stw* od sporny ‘bardziej wydajny’ Sucha mydła dużo sporniejsza W96Rie103

[mMlp sporny stw žMlp sporniejsza W96Rie103]

SPORTKOŚCIUM *m* ‘strój sportowy’ Ł67ParIV-8

[Mlp sportkós’c’um Ł67ParIV-8]

SPORTOWAĆ *ndk* ‘uprawiać sport’ Igl04Rut433

[bzk sportować L99Kar54 Igl04Rut433]

SPORTOWKI*/ **SPARTOWKI** *lm* ‘spodenki sportowe’ Ł67ParIV-8

[Mlm spartóŭki Ł67ParIV-8]

SPORYSZ / **SPORYSZ** *m* ‘dwa zrosnięte ze sobą ziarna, owoce, kłosy, kartofle’ Sporysza
panience jeść nie trzeba Bjw97Dwi122 Bywają takie kłosy, my ich sporyszami nazywali,
co jakby z dwóch kłosów składał się Łpt72Zda203 → **SPARNIENKI**

[Mlp sporysz B32Dom257 sp'oryš/spar'yš Łpt72Zda203 spar'yš Wdz71Giu324 Dlp sporyša Bjw97Dwi122]

Nlm sporyślańi Łpt72Zda203]

SPORZĄDKOWAĆ• *dk* 1. ‘uporządkować, ułożyć do przechowywania plony i in.’ Pirożki poślie wyczesania takie pletli, koski takie, pirożki takie lniane. W te pirożki jego sporządkowali Kml96Mar109 Przyjeżdżał tu i prazydent [...] taka miejsca piękna miejsca sporządkowana. Była pięknie i dom był dwupiętrowy Łp01Kar411 Siana w odrynia już wszystka sporzondkowana K02Kar273 [W gospodarstwie] no tak było wszystko sporzadkowane K02Zie145 → **SPORZĄDZIĆ** *dk*; 2. ‘rozprawić się z kim, zrobić z *kim*, z *czym* porządek’ Później jak tam z Litwinami, to ultimatum Polacy powiedzieli, albo wy zgadzacie się, albo my was tu sporządkujemy K02Zie140 Polaków sporządkowali w czasie okupacji niemieckiej K02Kar273

[*bzk* sporzadkować LK12Saw292 *prze3lm* spożontkował’i Kml96Mar109 K02Kar273 *przy1lm* spożontkujemy K02Zie140 *ibt zMlp* spożontkovana Łp01Kar411 K02Kar273 *ibt nMlp* spożontkovane K02Zie145]

SPORZĄDZIĆ• *dk* ‘uporządkować, ułożyć do przechowywania plony’ W jesieni żbierajo z ogrodu i sporzondzajom B29Nit246 → **SPORZĄDKOWAĆ** *dk* 1

[*prze3lm* spożonżajom B29Nit246]

SPORZYĆ *ndk* ‘pomagać, wspierać, darzyć pomyślnością’ Bóg będzie sporzyć W96Rie103
♦ Spor Boże, sporz Boże *rzadkie* ‘szczęść Boże, dopomóż Bóg’ W96Rie103

[*bzk* sporzyć *roz k lp* sporz/spor W96Rie103]

SPOSOBNOŚĆ *z* ‘zdolność’ B32Dom257

[*Mlp* sposobność B32Dom257]

SPOSOBNY ‘mający zdolności umysłowe, zdolny’ [...] jeżeli on bardzo sposobny, nikt jego nie dopuszczał wot do wyższej własti, a teraz będo uczyć i za granice posyłać jeżeli bardzo na co sposobny Jrz99Pab95

[*mMlp* sposobny B32Dom257 Bkb83a)Giu92 Jrz99Pab95]

SPOSÓB• *m* ‘określony tryb postępowania, sposób’ ♦ Ni w jaki sposób ‘w żaden sposób’ [...] wyżej na pagórku stoi stary budynek, przedwojenny, własność byłej Pochodni [...] i ni w jaki sposób nie możemy odzyskać Kw01Kar393

[*Blp* sposup Kw01Kar393]

SPOSZYĆ *dk* ‘uszyć’ Majtków sposzyć Bkb84Ado10 → **POSZYĆ** *dk*

[*bzk* sposzyć Bkb84Ado10]

SPOTKAĆ• *dk* 1. ‘natknąć się *na kogo*, *na co*, spotkać’ W91a)Ado99; 2. ‘przywitać’ La syna wlelim wódki a la synowej wina, chleba i spotkalim K02Kar308

spotkawszy ipu Była wczoraj spotkawszy dużo znajomych W91a)Ado99

[*bzk spotkać* Ł97a)Kar76 *ter1lm* spotkał'im K02Kar308 *ipu* spotkał'sy W91a)Ado98,99]

SPOTKAĆ SIĘ• *dk* 'spotkać jeden drugiego' W91a)Ado102 i in.

spotkawszy się ipu O siódmej oni już byli spotkawszy się, ale deszcz poszedł

W91a)Ado102 [...] ale przypomniał dlatego, co my byli już spotkawszy się na feście Bkb84Ado15

[*ipu* spotkawszy się Bkb84Ado15 spotkał'sy s'a W91a)Ado102,103]

SPOTKANIE• *n* 'przychylenie się do czyjegoś żądania, uwzględnienie czyjejś potrzeby' ♦

Iść na spotkanie 'iść *komu* na rękę, wyjść naprzeciw, popierać kogo' Gorkom zupełnie w tym nie idzie na spotkanie jaczajce B32Dom224

[*Blp* spotkanie B32Dom257]

SPOTNIEĆ• *dk* 'pokryć się potem, spocić się' Tylia musisz mieszać [miesić chleb], póki sputniejesz Użp01Kar258 Włożył się te kotliety, a ja sputniałam Użp01Kar262 Nawet nie łypnia uoczyma, spotnieje cały i mówi Pps91Kru174

spotniawszy ipu Nu ja teraz mieszam jego mieszam, już tyle sama sputniawszy i wszystko macam ta ściany [ścianki dzieży] Użp01Kar258

[*prze1lp* z sputniałam Użp01Kar262 *przy2lp* sputniejesz Użp01Kar258 *przy3lp* sputn'eje^a Pps91Kru174 *ipu* sputniał'sy/sputniał'sy Użp01Kar258]

SPOTRZEBIĆ SIĘ• *dk* 'przydać się' To mnie spotrzebi się Bjw97Dwi122

[*przy nos* spočšeb'i s'e Bjw97Dwi122]

SPOTYKAĆ *ndk* 'witać' Matka z ojcam w drzwiach, na schodach spotykali [młodą parę]

K02Kar308 ♦ Spotykać Nowy Rok 'witać Nowy Rok' B32Dom257

[*bzk* spotykać B32Dom257 *ter1lm* spotykał'i K02Kar308]

SPOTYKIWAĆ SIĘ• *ndk* 'spotykać się' Powiedzieli, Józefa żeby nie spotykiwałaby się ze Stanisławem K02Kar210

[*war3lp* z spotyk'ivalaby s'e K02Kar210]

SPOWIADAĆ *ndk* 1. 'przyjmować wyznanie grzechów, spowiadać *kogo*' [...] spowiedniców nie było, spowiadali na krzesłach, a ludzi w trzy rzędy aż przez cały kościół

Bank96Mar164; 2. *komu* 'wyznawać grzechy, spowiadać się' Był litewski ksiądz, nie chcem mu spowiadać K02Kar241

[*bzk* spov'adać K02Kar241 *prze3lm* spořadali Bank96Mar164]

SPOWIEDNICA• / SPÓWIEDNICA• z 'konfesjonał' Te konfesjonały, spowiedniców nie było, robili Bank96Mar164 Moga cukoliek nia tak powiedzieć, mówia, przepędzicie ze

spowiednicy Klw01Kar521 Nie bardzo my tak do tej spowiedzi, zacznie [ksiądz] łąć się w tej swojej spowiednicy K02Kar328 → **KONFESJONAŁ** *m*

[Dlp spuv'ednicy Klw01Kar521 spov'adn'icy Jzr04Kar63 Mslp spov'ednicy K02Kar328 Dlm spo'ednicuf Bnk96Mar164]

SPOWIJACZ / **SPOWIWIACZ*** *m* 'szeroki pas tkaniny do spowijania dziecka' I takie spowiwiaczy byli i spowiji sie, bo jak nie spowijisz to ona ni spi, przyuczona dzieci do tego Wtr84Saw174 → **KRAJKA** *ż*

[Mlp spov'ijać Brs01Czy101 Mlm spo'ivacy Wtr84Saw174]

SPOWIWIACZ *m* → **SPOWIJACZ** *m*

SPOWROTNIE *ndm* 'zwrotnie' To ja każdemu przeczytam i zaadresuje spowrotnie jak już [list] odprawiać Nlb01Mor249

[spovrotne Nlb01Mor249]

SPÓD* / **SPOD** *m* 'miejsce pod czymś, na dnie czegoś, spód' Zasklepione było piec tak uo, zasklepione, a spod [nazywał się] tok Slc99Pab204 To on mówił, my wasze książki [dokumenty] pod spod wsunim K96Saw76 Ten komunista żarł, pił i łął wszystko, że nasze książki pod spod chowa, to nas nie wywiozą K96Saw76

[Mlp spot Slc99Pab204 Blp spot K96Saw76]

SPÓDNICZKA* / **SPODNICZKA** *ż* 'dolna część ubioru kobiety, spódniczka' ♦ Spodnia spodniczka 'halka' B32Dom257

[Mlp spodniczka B32Dom257 W71Giu320 Ł84Par134]

SPÓJRZEĆ *dk* → **SPOJRZEĆ*** *dk*

SPÓJRZENIA *n* → **SPOJRZENIE*** *n*

SPÓLNY → **WSPÓLNY***

SPÓŁETNIK *m* 'wspólnik' Bkb83a)Giu100

[Mlp spu'etn'ik Bkb83a)Giu100]

SPÓŁKA* / **WSPÓŁKA** *ż* 'spółka' I tam nasza ta spółka jest Klr01Kar319

[Mlp fspółka Klr01Kar319]

SPÓR *m* *za kogo* 'konflikt, brak zgody co do jakiejś sprawy, spór *o kogo, o co*' Za Jagnę był taki spór między ojcem a synem W01Mas104

[Mlp spór W01Mas104]

SPÓWIEDNICA *ż* → **SPOWIEDNICA** *ż*

SPRACOWAĆ 'opracować' Trzeba jaki miesiąc wszystko, wszystko te póki spracować Rzc98Ost-nmw19

[*bzk spracovac' Rzc98Ost-nmw19*]

SPRAKTYKOWAĆ• *dk* 'wypróbować' ♦ Spraktykować po sobie 'przekonać się, doświadczyć na sobie' To ja po sobie spraktykowała, że mnie oczy boleli, [...] jak pomyła oczy wodo Oli [Ola – imię męskie] i mnie oczy przestali boleć Pps91Kru170

[*prze1lp* z spraktykowała Pps91Kru170]

SPRAWA z 'sprawa' ♦ Takie sprawy 'tak to jest, tak się rzeczy mają' No, tak uot, takie, apni, sprawy Sdr99Pab164

[*Mlm sprawy Sdr99Pab164*]

SPRAWECZKA• z 'zdr od sprawa' Smw01Kar286 ♦ Takie spraweczki 'takie sprawy' Jak ja pamiętam, to też pamiętam, wszystko po polsku, po polsku wszystko, takie spraweczki Ilk98Ost-nmw4(24) No, ale tu na miejscu, nie trzeba wozić, tu udrazu, takie spraweczki, ot Ilk98Ost-nmw13(33)

[*Mlm spravečk'i Smw01Kar286 spravečk'i Ilk98Ost-nmw4(24),13(33)*]

SPRAWIAĆ *ndk* 'urządzać, wyprawiać – o przyjęciach, świętach, imprezach' My to bardzo dobrze zawsze sprawiali Wigilie i Wielkanoc Brz96Mar168 ♦ Sprawiać obowiązki 'pełnić obowiązki' B32Dom257

[*bzk sprawiać B32Dom238,257 prze3lp spravl'i Brz96Mar168*]

SPRAWIAĆ SIĘ *ndk* z czym 'dawać sobie radę z czym' B32Dom257

[*bzk sprawiać się B32Dom257*]

SPRAWIĆ *dk* 1. 'naprawić, zreperować' Sprawia tobie te drzwi Ł84Par142 Cokolwiek zrobić, czy tam konia podkuć [...] czy tam płuzak sprawić Brs04Ste120 Pracować [potrafi] – wszystko robi [...], i zagrodki sprawi, wszystka robota on moży robić Ł67ParI-49 → **NASTROIĆ**¹ *dk*; 2. 'przygotować' Jeden raz mnie była, sprawiła farba, buch tut, wszystka przędza spsuła, ni tego ni siego Drn73b)Par214 'przygotować, zrobić' Jeden raz farba sprawiła i [...] wszystka przędza zepsuła Ł67ParI-26; 3. 'kupić coś, zwłaszcza z ubrania, wyposażenia domu' Sprawiła sobie nowa suknia Ł84Par142

sprawiwszy *ipu* [...] akurat na 1 kwietnia sobie taka cuda sprawiwszy W91Ado94

[*bzk sprawić Ł84Par138 sprav'ić Brs04Ste120 prze1lp z sprav'ila Drn73b)Par214 sprav'ila Ł67ParI-26 spravl'ila Ł84Par142 przy1lp sprav'a Ł84Par142 przy3lp sprav'i Drn73a)Par103 spravi Ł67ParI-49 ipu spravifsy W91Ado94*]

SPRAWIĆ SIĘ *dk* 1. 'zdażyć, zdołać' Ni sprawił się uciekć z sadu i skóra mnie wyłojł ten kacap Łpt72Zda214 Tak i nie sprawili sie wziąć Bjw97Dwi122 [Do szkoły] jakich osiem kilometrów było. A ja była taka maliutka, drobna, ojej [...] Wielkie ido sprytnie, a ja nie

moge sprawić się Smw01Kar278; **2.** ‘poradzić sobie, uporać się, zakończyć jakąś pracę’ Jak to u nas mówi się, zakryli stranu, że chleba [zboża] nie mamy swego, a teraz już jednemu Harbaczowowi trudno sprawić się, żeby to wszystko [naprawić] Kmj99Pab76 No to zabrali, jedna krowa, sprawiła się, ja słyszała, że bendo kułaczyć, to wzięła [...] jedno krowe wyprowadziła i sprzedała Str99Pab174 [Panna młoda] odjeżdża z domu, powinna sprawić się z obrusem wszystko na podłoga ściągnąć Brs02Rie53; **3.** ‘powstać, utworzyć się’ I wot widzicie jaka wioska sprawiła się teraz Ł67ParI-23

sprawiwszy się ipu Z robotą sprawiwszy się, my jęczmień i żyta wymłóciwszy [...] Bkb84Ado17

[bzk správic’ s’e Kmj99Pab76 správic’ še Brs02Rie53 sprav’c’ s’e Smw01Kar278 *prze3lp m správil’ s’e* Łpt72Zda214 *prze3lp z správil’a s’e* Ł67ParI-23Str99Pab174 *prze3lm sprav’il’i s’e* Bjw97Dwi122 *ipu* sprawiwszy się Bkb84Ado17]

SPRAWIEDLIWIE / SPRAWIADLIWIA ndm 1. ‘prawdziwie, zgodnie z prawdą’ Do Polssczy Białorusow najechało dużo, alie i Poliaki tam, wie, jedne chwalon się, drugie sprawiedliwie piszo Bjw96Mar131 Stanisław skond rodziwszy się to i nie mogę powiedzieć sprawiedliwie K02Kar337; **2.** ‘poprawnie, zgodnie z regułami’ Czyż my sprawiadliwia gadamy Jzr04Kar50

[sprav’edl’iv’e K02Kar337 správedl’iv’e Bjw96Mar131 sprav’adl’v’a Jzr04Kar50]

SPRAWIEDLIWOŚĆ z ‘słuszność’ B32Dom257 ♦ Sprawiedliwość oddać/przyznać → **ODDAĆ dk**

[Mlp sprawiedliwość B32Dom257]

SPRAWIEDLIWY ‘prawdomówny’ Bkb83a)Giu87 → **PRAWDOMÓWCA m**

[mMlp sprav’edl’ivy Bkb83a)Giu87]

SPRAWKA z 1. ‘zaświadczenie, świadectwo’ Ja musiałem [od] swego ksiendza wziońść taka sprawka, żeby tam dostawić, myślałem, że tam szlub benda brać K02Kar308 Od lekarzów te sprawki Bjw97Dwi108 [...] trzeba było mieć sprawka, skąd, gdzie mieszkasz, i znaczy, mnie nigdzie nie zapisano B12Gol120 Później już z ta sprawka pojechała do Grodna, dostała metryka B12Gol120 → **ZAPISKA z 1; 2.** ‘informacja uzyskiwana na prośbę, żądanie’ B32Dom236 i in. ♦ Naprowadzać /zaprowadzić sprawki → **NAPROWADZAĆ ndk, ZAPROWADZIĆ dk**

[Mlp sprawka B32Dom257 Blp spráfka K02Kar308 B12Gol120 Mlm spráf’i Bjw97Dwi108 Blm spráf’i Mjsz73Ana24 Blm sprawki B32Dom236,257]

SPRAWNY ‘sprawny, dobrze działający’ [...] zawsze kazali żeby zęby byli sprawni, żeby nie dziurawa nic Wdg01Kar443

[mMlp spravny Bkb83a)Giu93 Mlm spravna Wdg01Kar443]

SPRAWYWAĆ *ndk* ‘reperować, naprawiać’ Ł84Par142

[bzk spravvyvać Ł84Par142]

SPRAŹKA *ż* → **SPRZĄCZKA** * *ż*

SPREZENTOWAĆ / **SPREZENCIĆ** • *dk* ‘zrobić komuś prezent, podarować’ Był dwór, był sprezentowany dla jakiegoś tam Monkiewicza K02Zie154 Mam pamionka, mnie [to] swaci sprezeniła Wdg01Kar442

[bzk sprezentować B32Dom257 *prze3lp ż* sprażać’iła Wdg01Kar442 *ibt mMlp* sprezentovany K02Zie154]

SPRĘŻYNA * / **SPRZANŻYNA** • *ż rol.* ‘brona sprężynowa, kultywator’ Pu litewsku drapaki, pu polsku sprzanżyny K02Kar117 → **DRAPAK** *m*

[Mlm spšanżyny K02Kar117]

SPROBOWAĆ *dk* → **SPRÓBOWAĆ** *dk*

SPROS *m* ‘pytanie, zapytywanie *kogo o co*’ L82Roj239 ♦ Nie wtykaj nosa bez sprosa → **WTYKAĆ** *ndk*

SPROŚCIEĆ • *dk* ‘stracić dobre maniery, stać się prostakiem’ I teraz ja już przy tych dzieciach ja naprawdę, już bardzo sprościała, te ostatnie czasy Bht98Pab173

[*prze3lp ż* sprościała Bht98Pab173]

SPROWADZIĆ *dk 1.* ‘spowodować przybycie kogoś lub dostarczenie czegoś, sprowadzić’ Pdz01Kar473 i in.; **2.** ‘oszukać, wywieść w pole’ B32Dom257 ♦ Sprowadzić do bankrotu → **BANKROT** *m*

sprowadziwszy *ipu* Muzyka byli sprowadziwszy Pdz01Kar473

[Mlp sprowadzić B32Dom257 *prze1lp m* sproważyć Użp01Kar264 *ipu* sproważyć Pdz01Kar473]

SPRÓBOWAĆ • / **SPROBOWAĆ** • *dk* ‘poznać smak potrawy, wypróbować działanie czego, spróbować’ Ł95Kar39 i in.

[*rozklp* sprubuj Bjw97Dwi32 sprobuje Ł95Kar39]

SPRÓCHNIEĆ • / **STRUKNIEĆ** • *dk* ‘rozsypać się w próchno, stać się próchnem, spróchnieć’ Ta gniazda tam i strukniała Orn73Masl76

spróchniawszy *ipu* [...] lipa, która ona taka już stara spróchniawszy Mdn99Pab197

[*prze3lp ż* strukniała Orn73Masl76 *ipu* spruxniafszy Mdn99Pab197]

SPRÓŻNIĆ *dk* ‘opróżnić, wypróżnić’ B32Dom257

[bzk spróżnić B32Dom257]

SPRYK *m* → **SPRYKA** *ż*

SPRYKA *ż* / **SPRYK** *m* ‘jeden z prętów łączących piastę koła pojazdu z obręczą, szprycha’

Do przedniego spryka Orn94Masl132

[mMlp spryk Orn82Masl197 mDlp spryka Orn94Masl132 zMlp spryka Orn82Masl197]

SPRYTNIŃKO ndm ‘zdr od sprytnie, pomysłowo’ W82a)Tek290

[sprytńiko W82a)Tek290]

SPRZANTAĆ ndk → **SPRZĄTAĆ*** ndk

SPRZANŻYNA ż → **SPRĘŻYNA*** ż

SPRZĄCZKA* / **SPRĄŻKA** ż ‘zapięcie paska, klamerka, sprzączka’ Biwszy działko
jakości sprązko jego stuknął Łpt72Zda203

[Mlp spr'qška Nlp spr'qško Łpt72Zda203]

SPRZAŚĆ• dk ‘wysnuć, skrócić nitkę z włókna, sprząść’ Masz kondziel, i żeby sprzondła,
żeby nitki bylib, jak przypędzisz krowa do domu Kls73Cze224

[prze3lp ż spšondła Kls73Cze224]

SPRZĄT m → **SPRZĘT** m

SPRZĄTAĆ* / **SPRZANTAĆ** ndk ‘doprowadzać do porządku i czystości, sprzątać’ Ida
sprzantać, jeszcze nie sprzantałam W83Tur18 Sprzantam w kościele Bjw97Dwi122
Poliecieli baby, poszli [kościół] sprzantać Bjw99Pab141 → **PRZYBIERAĆ** ndk 1

[bzk sprzantać W83Tur18 spšantac' Bjw93Dwi38 Bjw99Pab141 ter1lp spšantam Bjw97Dwi122 ter3lp
spšonta/spšánta Mjs73Ana39 prze1lp sprzantałam W83Tur18]

SPRZĄTNAĆ• dk ‘doprowadzić do porządku i czystości, sprzątnąć’ Jakoś może kościół
sprzątniemy Bjw99Pab141

sprzątnwszy ipu Córka i w domu sprzątnwszy, i bielizna wymywszy W91Ado93 To
była sprzątnwszy w domu? W91a)Ado100 Ja byłab sprzątnwszy w domu, gdyby nie
przyszli koleżanki W91a)Ado102 Czy ty już sprzątnwszy? W91Ado90

[przy1lm spšontńemy Bjw99Pab141 ipu spšontnefšy W91Ado90,93 W91a)Ado100,102,103]

SPRZECZNY ‘kłótny, nieskory do zgody’ Bkb83a)Giu91

[mMlp spšečny Bkb83a)Giu91]

SPRZEDAĆ• dk ‘odstąpić za pieniądze, sprzedać’ Sprzedaj ta drena świnka W82a)Tek291
→ **PRZEDAĆ** dk 1

sprzedawszy ipu No to byłaby pani przywioszszy, to sprzedawszy tutaj Glt99Pab180

[rozklp spšed'aj W82a)Tek291 ipu spšedafšy Glt99Pab180]

SPRZEDAWAĆ• ndk ‘odstępować za pieniądze, sprzedawać’ ♦ Choć sprzedawaj czego
‘bardzo dużo, wielka ilość czego’ W mieście tarakanów choć sprzedawaj Bjw97Dwi122 →
ZAWALENIE n

[*roz k lp spšedavaj Bjw97Dwi122*]

SPRZEDAWCZYCA *ż* ‘sprzedawczyni, ekspedientka’ Córka jest nauczycielkij, a sama tam, jakij to, jużta sprzedawczyca, spradaji tam odzienia Ł67ParII-13

→**SPRZEDAWCZY尼亚** *ż*

[*Mlp spšedafčyca Ł67ParII-13*]

SPRZEDAWCZY尼亚 *ż* ‘sprzedawczyni, ekspedientka’ Bjw93Dwi40 →

SPRZEDAWCZYCA *ż*

[*Mlp spšedafčyńa Bjw93Dwi40*]

SPRZESTRZEŃ *ż* ‘przesło, część płotu od słupka do słupka’ Brs01Czy101 → **PRZELOT**
m 2

[*Mlp spšeščeń Brs01Czy101*]

SPRZĘK *m* → **SPRZĘT** *m*

SPRZĘT / **SPRZĄT** / **SPRZĘK** *m* ‘przedmioty służące do wytwarzania czegoś, wykonywania prac, sprzęt, narzędzia’ Płuh, brona, socha, cały ten sprzęt gospodarczy [...] to też u mnie cały ten sprzęt i teraz jest [...] co było wtenczas i [...] cały sprzęk i brona drzewniana, z drzewa zrobiona i staliowe takie gwoździ Słb99Pab60 Miał cały sprzęt rolniczy Śwc83Wer146

[*Mlp spšent/spšont/spšenk Słb99Pab60,61 Blp spšont Śwc83Wer146*]

SPRZYKRZA *m, ż* → **PRZYKRZA** *m, ż*

SPRZYKRZYNEK *m* ‘małe pudełko przytwierdzone wewnątrz kufra, skrzyni’

Bkb73Giu114 → **PÓLSKRZYNEK** *m*

[*Mlp spšy'kšynak Bkb73Giu114*]

SPSUĆ *dk* ‘uszkodzić, zepsuć’ [...] wszystka przędza spsuła, ni tego ni siego Drn73Par214 Zdrowia mnie spsuta Ł84Par138

[*bzk spsuć Ł84Par138 prze1lp ż spsuła Drn73b)Par214 ibt žMlp spsuta Ł84Par138*]

SPSUĆ SIĘ• *dk* ‘utracić sprawność, nie nadawać się do użytku, zepsuć się’ Śwt01Kar389

spsuwszy sia *ipu* Nia mą traktorów, częściów nia majo, spsuwszy sia wszystka Śwt01Kar389

[*ipu spsušy s'a Śwt01Kar389*]

SPUCHNĄĆ• *dk* ‘obrzęknąć, spuchnąć’ Wdz04Jas98

spuchszy *ipu* Mnie nogi byli takie spuchszy Wdz04Jas98

[*ipu spuxšy Wdz04Jas98*]

SPUDECZEK *m* → **SPODECZEK** *m*

SPUDOBAĆ *dk* → **SPODOBAĆ** *dk*

SPUR• *m* ‘drobne śmieci, drzazgi, trzaski’ Nu, wyczyścili te spur, wszystko, chwała Bogu, uweszli [do pomieszczenia] Wdz04Jas99 → **SZPURY** *lm 1*

[Błp spur Wdz04Jas99]

SPUSKAĆ• *ndk* ‘opuszczać z góry w dół, spuszczać’ Teraz umarła dwadzieścia siedem [lat], kobietka [...] chłopczyk krzyczy mamó, do tego malieńkie rączki rozstawiwszy, do tego do piasku matke spuskajo, mąż też pad(ł) Kml99Pab109

[ter3lm spuskajo Kml99Pab109]

SPUSKAĆ SIĘ• *ndk 1.* ‘zachodzić – o słońcu’ Oj było wesoło. Zbierajon się młode wszyscy śpiewaju. Słońce spuska się z piusenkami Kłw01Kar523; **2.** ‘lądować’ W Wilnie [...] widziała samolioty jak spuskali się Nwd73Wer187

[ter3lp spuska s’e Kłw01Kar523 prze3lm spuskali s’a Nwd73Wer187]

SPUŚCIĆ• *dk* ‘dorzucić, dodać, dołożyć’ Na tym, u mnie jeszcze dziża taka była, no i rozczyniała mamusia, pamientam i uona i czasami kartofielka spuści Brz96Mar174

[przy3lp spuści Brz96Mar174]

SPUŚCIĆ SIĘ• *dk* ‘o słońcu: zejść’ A potam pracujim w poliu póki słońca spuści się, no i znow chce się jeść Użp01Kar257

[przy3lp spus’c’i s’a Użp01Kar257]

SPUWIEDNICA *ż* → **SPOWIEDNICA** *ż*

SPUŻYĆ• *dk* ‘zbić, sprać, wychłostać’ Jak nie wezma dziażka, jak nie spuża ciebie W96Rie87

[przy1lp spuża W96Rie87]

SPYTAĆ *dk u kogo, czego* ‘zapytać kogo, zwrócić się z pytaniem’ Szedł Jezus, zaszedł do mężczyzny w pole, spytał drogi, gdzie iść i on mu powiedział L91Zow536

[bzk spytać B32Dom209 prze1lp m spytał L91Zow536]

SRAZU *ndm* → **ZRAZU** *ndm*

SREBNIŃKI ‘*zdr* od srebrny’ Srebniki łańcużek Ł84Par138

[mMlp ‘srebn’in’k’i Ł84Par138]

SREDNI → **ŚREDNI***

SREDZTWO* / **ŚREDZTWO**• *n* ‘środek – o leku’ Nu kiedyś średstwa nie była takiego, tu żona zachuruwała Łp01Kar416

[Dlp śretstva Łp01Kar416]

SROCZNY ‘natychmiastowy, niecierpiący zwłoki’ B32Dom257

[mMlp sroczny B32Dom257]

SROCZUK *m* ‘młode sroki, sroczę’ W86Dub72

[Mlp sroczuk W86Dub72]

SRODEK *m* → **ŚRODEK*** *m*

SRODKI *lm* → **ŚRODKI*** *lm*

SROGI 1. ‘zagniewany, zły, obrażony’ Babcia była bardzo niezadowoliona, jednym słowem była bardzo sroga Kjd01Kar287 → **GNIEWLIWY**; 2. ‘ostry, surowy’ B32Dom257

[mMlp srogi B32Dom257 zMlp sroga Kjd01Kar287]

SROK *m* ‘termin’ Nu wot, tak my [...] potem, umówili się my srok jaki, żeby nam oswobodzić kościół Ikź96Mar16 [...] bo oni nie wychodzili, to my tego wezwali tego, połnomoczny przyjechał z Wiciebska apiać, trzy dni sroku dali Ikź96Mar16

[Mlp srok Dlp sroku Ikź96Mar16]

STABAR *m* ‘badył, łodyga’ Wo, biała stabary teraz rosno Ppl08Rut64,65 Maliny, te stabary, to bardzo dobra dobra od temperatury ci od kaszlu Ppl08Rut64

[Mlp stabar Ppl08Rut65 Mlm stabary Ppl08Rut64,65]

STACJA• *z* ‘miejsce zatrzymywania się środków lokomocji, stacja, przystanek’ Kilometr od tej kapliczki do autobusnej stacji Bnk96Mar165 → **STANCJA** *z* 2

[Dlp stacji Bnk96Mar165]

STAĆ¹ *ndk* 1. ‘stać, być w pozycji stojącej’ Koni moje ido, ido, ja nie mogłem stać Kls73a)Cze225 Zostałam się jedniutka, jedna jak stoja Mtr01Kar232 → **STOJAĆ** *ndk*; 2. ‘zacząć jakąś czynność’ Ja stałem pomagać Ł67ParIII-2A głos jaki piękny był, stanie godzinki śpiewać, tylko słuchałby dzień i noc Pps91Kru183 No to ona stanie opowiadać, jak to dawniej się modlili B96Kol188 I on stał pracować i uczyć się, siedem klias okonczył Wdz73Cze201 Może w pięndziesiont ósmym jakim roku już, i stał pracować Ikź96Mar19 Ja pierwsza stała sadzić ogórki Bht98Pab107 I krowy stałam paść i doić, stała służyć, wszystkiego stała widzieć Mtr01Kar232 [My] stali pisać do Moskwy Brź96Mar172 Jak zachco, to może stano uczyć się Wdz73Cze201 Dzieci i w szkole stali język mieszać Wdz71Giu313 [...] mówili, że będzie predsiedatiel stroić dom, no, wtedy on nie zechciał, no już ludzie stali krzyczeć Mlr96Mar88 Przyszedł Pan Jezus i tych ludzi stamtąd zabrał i ich przechrzczył i stali oni w Boga wierzyć B96Doł180 Potem już stali nam płacić w kołchozach Ikź99Pab70 A potem już jak to było troszki swobodniej, pozwoliono było, ksienża z tych więzień już stali wracać, tu do nas Isz96Mar199 → **NACZAĆ** *dk*; 3.

‘zrobić się, stać się, nastać’ Potem rzucił się Stalin na Litwa, to już stali drugie porządki, poczeli bogatych wywozić na Syberję Kmp01Kar427 I wojna już stała B96Kol189 Mówie, teraz macie pieniondze, jeżeli po tysioncce dać, nic wam nie stanie Ikz96Mar19 To wszystko nie stanie zrazu Mlr96Mar88 W czternastym roku wojna, w dwudziestym Polska stała i co, nie było nic Bht98Pab183 I Litwa stała w osiemnastym roku Kjd01Kar283 Potem [...] już stała panno, jak my tancyli, jakie tancy byli Str99Pab172 Potem stali my biedne B96Stra196 Ale jak przyszli ruskie, to my ubodzy stali K96Saw75 A to było w roku, jak zmar Stalin, to już stało wolniej Isz96Mar193 I stali powoliutku, dostaliśmy pliebanie tam, no i tak ot już po troszku stało u nas lżej Bnk96Mar164 Oj pani, już teraz gorzej stało Btn96Mar45 No i do pieca, wrzontkiem zalieje się, żeby stałaby skórka ta z wierzchu chleba, no tak Brz96Mar174 Wyuczy się za jakiego uczyciela, czy doktora, to może i stanie szlachcic, weźmie to szlachectwo polskie B96Cie203 I u nas w domu ja nie wiem co stało, nie wiem co stało, nie wiem, co stało, takie nieszczęście, że ni u kogo napewnie nie ma Rzc98Ost-nmw23 Nie była tu pogody [...], a teraz iznow stała Ł67ParI-10 → **STAĆ SIĘ** *dk*; 4. ‘zdarzyć się’ I przez swoją życia nie stało mnie tak, żeby być gdzie w kościele, gdzie po polsku nabożeństwa Śwt01Kar387 ♦ Jeden/jedna jak stoję ‘sam/sama jak palec’ Zostałam się jedniutką, jedna jak stoja Mtr01Kar232 ♦ Nie stało ‘zabrakło’ Ja to mała byłam, mnie pewnie pieńć lat tylko było, alie mnie tak wszystko podobalo się, że jak Polski nie stało to ja płakałam z tymi pannami Trt96Mar183 ♦ Stać na kolanach → **KOLANA** *ż* ♦ Stać za czym ‘stać po co’ Stali za chlebem Bjw97Dwi84 ♦ Stać za świadka → **ŚWIADEK** *m* ♦ Stały chłody ‘były, trwały, trzymały mrozy’ B32Dom257 ♦ Stoi pogoda ‘jest pogoda, utrzymuje się pogoda’ B32Dom258

[*bzk* stać B32Dom257 Bht98Pab150 stac’ Kls73a)Cze225 *ter1lp* stoja Mtr01Kar232 *ter3lp* stoi B32Dom258 L96Męd97 *prze1lp m* stąłem Ł67ParIII-2 *prze3lp m* stał Wdz73Cze201 Kls73a)Cze225 Ikz96Mar19 *prze1lp* ż stała Ł67ParI-10 B96Kol189 B96Do1211 Bht98Pab107,183 Str99Pab172 Kjd01Kar283 stałam/stała Mtr01Kar232, 239 stała Pcn01Kar249 *prze3lp n* stało Rzc98Ost-nmw23 *prze3lm* stałyB32Dom257stali Mlr96Mar88 Bnk96Mar164 K96Saw75 B96Do180 B96Stra196 Ikz99Pab70 stal’i Brz96Mar172 Isz96Mar199 Bjw97Dwi84 Kmp01Kar427 stál’i Wdz71Giu313 st’al’i Wdz73Cze201 stały B32Dom257 *prze nos* stało Btn96Mar45 Bnk96Mar164 Trt96Mar183 Isz96Mar193 B96Cie201 Bht98Pab124 Śwt01Kar387 *przy3lp* stanie B96Cie203 stan’e Pps91Kru183 B96Kol188 stańe Ikz96Mar19 Mlr96Mar88 *przy3lm* stano Wdz73Cze201 *war3lp* ż stałaby Brz96Mar174]]

STAĆ^{•2} *ndk* ‘wystarczać’ Tak i pracowałam pracowałam, póki wyszłam na pensja i stała wszystkiego Szt01Kar505 → **CHWYTAĆ** *ndk* 2

[*prze nos* stała Szt01Kar505]

STAĆ³ *dk* ‘musieć, przypaść w udziale’ [...] ja to nie stało mnie żebrować K02Kar227

[*prze nos* stało K02Kar227]

STAĆ SIĘ• *dk* ‘nastąpić, zdarzyć się, stać się, zrobić się’ I córka i syn uczyli się dobrze, a posle trocha cieniej stało się, czy zalienili się Wdz73Cze201 → **STAĆ**¹ *dk* 3

[*prze3lp* st¹alo s’¹a Wdz73Cze201]

STADA *ż* ‘gromada zwierząt, stado’ Na pszanicy sidziała tyliu czasu stada wróbli Łpt72Zda203 Do naszej stady już nie łączon się Orn73c)Masl77 Pastuch chodzi koło stady Orn73c)Masl78

[*Mlp* stada Orn73c)Masl77 st¹ada Łpt72Zda203 D*lp* stady Orn73c)Masl77,78]

STADIA• *ż* ‘faza, etap jakiegoś procesu, stadium’ Na razie jest to w stadii takiej do rozstrzygnięcia W01Mas38

[*Ms**lp* stadii W01Mas38]

STAFUK *m* → **STEFUK** *m*

STAJAŁKA *ż* → **STOJAŁKA** *ż*

STAJANKA *ż* → **STOJANKA*** *ż*

STAJE• *lm* ‘miara długości powierzchni – staje, część tzw. sznura’ Zabrunował trzy staji owsa Łpt72Zda204

[*B**lm* st¹aji N*lm* staj¹a¹ni M*slm* st¹ajax Łpt72Zda204]

STAJENNY ‘*przym* od stajnia’ K20Zie145 ♦ Koń stajenny → **KOŃ** *m*

[*M**lm* stajenne D*lm* stajennyx K02Zie145]

STAKAN *m* ‘szklanka do napojów’ Ł13Kun452 → **SZKLANKA** *ż*

[*M**lp* stakan Ł13Kun452]

STAKANCZIK *m* ‘*zdr* od stakan, szklaneczka’ Ł13Kun452 → **SZKLANECZKA** *ż*

[*M**lp* stakančik Ł13Kun452]

STALAWANIA *n* → **STALOWANIE** *n*

STALNICA *ż* → **STOLNICA** *ż*

STALOWANIE / **STALAWANIA** *n* 1. ‘belki podtrzymujące sufit’ Za cienie belki na staliawania Łpt72Zda204 Zrobisz okny i za okny, potym wierzch, stalowania, to już potym belki zakładasz Żgw01Kar484; 2. ‘sufit’ Aż wapna ze stalowania poczęwszy sypać się Bkb84Ado15 Do stalowania głowo dostaji Bjw97Dwi122 Pamyj mnie staliawania Brs02Rie53

[*M**lp* stal¹owa¹na Wrn05Koz218 stalav¹a¹na/stal^uv¹a¹na/stal^uv¹a¹ne/stalov¹a¹ne Łpt72Zda204 D*lp* stalowania Bkb84Ado15 stal¹owa¹na Bjw97Dwi122 B*lp* stal¹owa¹na Żgw01Kar484 stal¹awa¹na Brs02Rie53 stal¹av¹a¹na Łpt72Zda204]

STALWAGA / STALWAHA *ż* ‘poprzeczny drążek z hakami, który leży na dyszlu, stelwaga’ Da stalwahi przyczepia sia bronkty na dwa koni Łpt72Zda204

[Mlp stal’v’aga/stal’v’aya Dlp stal’v’a’yi Łpt72Zda204]

STAŁY ‘dojrzały, w dojrzałym wieku, stateczny’ On taki stały, taki rozumny chłopiec İlk98Ost-nmw13(33)

[mMlp stały W82Tur76 İlk98Ost-nmw13(33)]

STAMBURY•/ STUMBURY• *lm* ‘łodygi, badyle’ Ci ich z korzeniami, ci ich tylko te stambury, kwiaty ci liści parzyć. A ona mówi, i z tymi kwiatami, stumburami tymi i z liśćmi wysuszyć [...] Trk06Rut360 → **SZTYMBURKI** *lm*

[Blm stambury Nlm stumburami Trk06Rut360]

STAN• *m* **1.** ‘całokształt okoliczności, warunki, w jakich się ktoś lub coś znajduje, stan’ Brs01Czy101; **2.** ‘sztuka materiału utkanego w domu, postaw’ Jak u swaty jeździli, to dawali podarki: płótna kawałek i taki wytkany swojaj roboty pojas, i rencznik, i stan pałatna Sdr73Wer226 → **POSTAW** *m* ♦ W poważnym stanie ‘w ciąży’ Brs01Czy101 → **CIEŻ** *m*, **POŁOŻENIE** *n*

[Blp stan Sdr73Wer226 Mslp stańe Brs01Czy101]

STANAĆ *dk* **1.** ‘przybrać pozycję stojącą; znaleźć się w jakimś miejscu w pozycji stojącej, stanąć’ Ja chce w tej chwili stanonć, sam nie wiem czego nie stał Kls73a)Cze225; **2.** ‘stanąć, zatrzymać się’ Ja chce w tej chwili stanonć, sam nie wiem czego nie stał. Koni moje idon, idon, ja nie mogłem stać [zatrzymać się] Kls73a)Wer225; **3. rzadko** ‘zacząć’ To on stanął u pana tu pracować Jnw03Ado139 Jak zachco, to może stano uczyć sie Wdz73Cze201 → **NACZAĆ** *dk*; **4.** ‘zdarzyć się, wypaść’ Może czasem stanie i zajechać K02Kar318 ♦ Stanąć dębem → **DĄB** *m* ♦ Stanąć dybem → **DYBEM** ♦ Stanąć kołem (o języku) → **KOŁ** *m* ♦ Stanąć na kolana/na kolanach → **KOLANA** *ż* ♦ Stanąć na sąd → **SĄD** *m* ♦ We front stanąć ‘stanąć w szyku i zasalutować’ B32Dom264 **stanewszy** *ipu* Póki ja doszła do sąsiadki, on [dziecko] już był stanewszy na krzesło W91a)Ado99 Był stanewszy na kolejka Bjw97Dwi77 Zima tamtego roku haniebnie jak zołka stanęwszy Bkb84Ado13

[bzk stanąć B32Dom257,264 stánonc’ Kls73a)Cze225 prze3lp *m* stanol W96Rie87 Jnw03Ado139 stał Kls73a)Cze225 prze3lm staneli W96Rie87 przy3lm st’ano Wdz73Cze201 ipu stanewszy W99Rie76 stanęwszy Bkb84Ado13 stanefšy W91Ado87 W91a)Ado99 Bjw97Dwi77 przy nos stańe K02Kar318]

STANCJA / STACJA *ż* **rzad. 1.** ‘duży pokój’ W stancji, gdzie tancy odbywali się przybadziawszy się był parsiuk Bkb84Ado15 Nu znaczy sia ta bukowa [boczna izba]

potym ten mały, stańcja, to trzy, duży. Ta stańcja to już bardzo duża Kw01Kar398;

2. ‘miejsce zatrzymywania się środków lokomocji, stacja, przystanek’ Za Ongirami, za to stancio autobusno, nad krętem Ong01Kar500 → **STACJA** *ż*

[Mlp stancja B32Dom257 stańcja/stańc’ja Kw01Kar398 Nlp stanc’o Ong01Kar500 Mslp w stancji Bkb84Ado15]

STANOWCZY* / **STANÓWCZY** ‘podejmujący categoryczne decyzje, zdecydowany, stanowczy, uparty’ Bkb83a)Giu96 → **NASTOJCZYWY**

[mMlp stanufcy Bkb83a)Giu96]

STANOWIĆ *ndk* ‘zakładać, organizować, ustanawiać’ I uot tak, i potem, kołchozy te stali stanować i u nas tak ten kościół rozebrali Ikż96Mar19

[bzk stanowić Ikż96Mar19]

STANOWIĆ SIĘ• *ndk* 1. ‘przybierać pozycję stojącą, stawać’ [...] w progu zawsze krzyż był. I stanowi się, i nie pamiętam, jaka modlitewka mówili Bht98Pab130 To my na ten kamień stanowim się i wtenczas z góry w ta woda pluchać Bht98Pab187 → **STAWAĆ** *ndk*; 2. ‘przechodzić po woli w inny stan, zmieniać się, robić się’ Narwiesz tej trawy i nakruszysz i od niej taka piana stanowiła się to tym my myli [prali] Bjw99Pab123 [...] jak świat stanowił się L91Zow538; 3. ‘zatrzymywać się, stawać – o środkach lokomocji’ Tutej awtoławki u nas chodzo, u nas stanowion sie, to przychodzo wszystkie, czekajo na ławeczki tej L13Kar366 O, tutej awtobus stanowił się przed mieszkaniem, mnie bardzo wygodnie była L13Kar366

[ter1lm stanowim się Bht98Pab187 ter3lm stanov’on s’e L13Kar366 prze3lp m stanowił się L91Zow538 stanov’il s’e L13Kar366 prze3lp ż stanoowała s’e Bjw99Pab123 ter nos stanowi się Bht98Pab130]

STANOWISKO• *n* ‘funkcja, posada w urzędzie, instytucji’ Ł97Kar57 i in. ♦ Zabierać stanowisko → **ZABIERAĆ** *ndk*

[Blp staniwisko Ł97Kar57]

STANOŻKA *ż* → **STONÓŻKA*** *ż*

STANÓWCZY → **STANOWCZY***

STAPLAĆ• *ndk* ‘opalać, ogrzewać’ A jest zbudowane takie zmurowane piecy, ścianki taki, z drzewkiem rozpalali i stapliali całe mieszkanie, całe pokoje Kml96Mar112

[prze3lm stapl’al’i Kml96Mar112]

STARANNY ‘pracowity, dobrze wykonujący pracę’ Bkb83a)Giu87 → **PRACOWITY**

[mMlp staranny Bkb83a)Giu87]

STARĆ *dk* → **ZETRZEĆ*** *dk*

STAREŃKI / STARYNKI¹ ‘zdr od stary, starutki’ My stareńke Bjw97Dwi31 [On] był przyjechałszy do tego wo, da Mieczka stareńskiego Smw01Kar267 Kapota starynka nosi już czwarty rok Łpt72Zda204 Taka starenka jedna, Frania, z Wilna [...] pamiętam, taka starenka Pps91Kru183

[mMlp st'aryńki Ł97a)Kar71 st'aryńk'i Ł95Kar37 st'aryńki/st'arynki Łpt72Zda204 Dlp stareńk'ego Smw01Kar267 žMlp st'areńka Wdz04Jas85 starenka Pps91Kru183 st'areńka Smw01Kar286 žBlp st'arynka Łpt72Zda204 Mlm stareńk'e Bjw97Dwi31]

STARGOWAĆ• dk ‘utargować’ Niewiele dziś stargowała Bjw97Dwi73

[prze3lp ż stargowała Bjw97Dwi73]

STARIK *m* → **STARYK** *m*

STARINNY → **STARYNNY**

STAROCINA ż ‘starowina – o starym człowieku lub zwierzęciu’ Starocina taka, ledwie na nogach stoi, a wódka chce pić Łpt72Zda204 → **POSTARYNA** ż

[Mlp star'oc'ina Łpt72Zda204]

STARODAWNIEJSZY ‘stary, dawny’ Tutaj pochowany koło drogi też tam prosto wlezi [natknie się] na ten pomnik, to tam starodawniejszy pomnik, tam już ony mogą przeczytać Bjw99Pab142 → **STAROŻYTNY, STARYNNY**

[stw mMlp starodawniejšy Bjw99Pab142 Mlm staro'dawn'ejše^a Wdz04Jas86]

STAROWATY ‘starawy, niezbyt stary’ Ł84Par137 i in.

[mMlp starowaty Ł84Par137 W86Dub77 Bjw97Dwi68 Ł97a)Kar75]

STAROWINA / STARUWINA ż ‘deska wyrżnięta ze środkowej części pnia’ Deski jest obzoisty, obłony i starowiny i du tego mogą być różnej grubości Łpt72Zda204

[Mlp star'v'ina/staro'v'ina/starav'ina Mlm staro'v'iny Łpt72Zda204]

STAROŻYTNY ‘starodawny’ A tam ogromny dom był, starożytny Wdk99Pab219 →

STARODAWNIEJSZY

[mMlp starożytny Wdk99Pab219]

STARSZENSTWO *n* ‘ludzie stojący na czele grupy osób, starszyzna’ Wsio starszenstwo stoi wcale [w pełnym składzie] B32Dom257

[Mlp starszenstwo staršenstwo B32Dom257]

STARUCHA ż ‘stara kobieta’ A ona, starucha, w domu Wdz95Czy86 → **BABEŃKA** ż 2

[Mlp staruxa Wdz95Czy86]

STARUNIA *m* ‘zdr pieszcz od staryk, starzec, stary mężczyzna’ Bkb83a)Giu87 →

STARUSZEK *m*, **STARYCZOK** *m*, **STARYK** *m*

[Mlp starun'a Bkb83a)Giu87]

STARUSZEK *m* 'zdr pieszcz. starym mężczyźnie' Bkb83a)Giu87 → **STARUNIA** *m*

[Mlp staruše*k Bkb83a)Giu87]

STARUSZKA • *ż* 'zdr pieszcz. stara kobieta' Dzieci bawiły się na ulicy, na dworze byli, i staryki tam, staruszki byli na dworze Pkl99Pab68 → **BABEŃKA** *żż*

[Mlm staruški Pkl99Pab68]

STARUWINA *ż* → **STAROWINA** *ż*

STARY•¹ / **STARYJ** 'mający wiele lat, stary' Ja już staryj był, miał czterdzieści lat

Dgd82a)Par216 Nie ma z kim rozmawiać, tylko staryje ze starymi pomiędzy sobo

Wdz71Giu313 ♦ Stara dziewczka → **DZIEWKA** *ż* 1 ♦ Stara panienka → **PANIENKA** *ż*

♦ Stara panna → **PANNA** *ż* ♦ Stary jak mochawik → **MOCHOWIK** * *m*

starszy/starszyj *stw kogo, od kogo, za kogo, na ile* 'starszy' Ten starszyj [brat] przyjechał tam do swojej żony Dgd82a)Par210 U nas, jak ja pamiętam, pan, pani, tak rozmawiali, teraz, to już starszych mnie nie ma, nu tu już po imiu nazywajo [...] Ncz02Koz65 I jest też kobieta stara, dwa laty starsza jeszcze mnie, no i jest młodsza trochę mnie Str99Pab168 I u mnie trzy braci byli, starsi za mnie dwa i jeden młodszy Wdz73Cze201 Mojej siostry, za mnie starszej, wesela była całe tygodnie Wtr84Saw174 My bylim dzieci, a on już był starszy za nas, ten panicz Śwt01Kar377 Matka przemawiała, nie że się, bo starsza za ciebie, uona za jego starsza bywszy K02Kar247 Nu znaczy, był brat na dwa lata starszy, dwudziestego szóstego roku, ja znaczy [...] Ślb96Mar34 No nie stary, on na siedem lat ode mnie starszy, a ja dwadzieścia siedem lat, też już wie Bjw96Mar124 Wywieźli jich i syn troszki starszy ode mnie był, pewnie na jakie dwa lata Kjd01Kar289 Wysłałam za wdowca, wdowiec był na dziewiętnaście lat starszy ude mnie İlk98Ost-nmw6(26) [Jak] stanie starszyj Ł67ParIII-63 Syn naszej starszyj Ł67ParIII-65

starzejszy *ipu* Wrn99Koz23

najstarszy *stnw* od stary 'najstarszy' Najstarsza od nas siostra Ł67ParIV-3

samy starszy *stnw* od stary 'najstarszy' To samy starszy na froncie na wojnie ubity

Bjj99Ado68 Sama starsza wnuczka moja, jej 14 lat B96Kol188 Zaraz po wieczery sama starsza dziewczynka w rodzinie słuchała, w której stronie szczekają psy W01Mas72 Sama starsza byłam z drużyny [z rodzeństwem] L13Kar369

samy najstarszy *stnw* od stary 'najstarszy' Wrn08Koz37

[mMlp stary BL82Giu226 staryj Dgd82a)Par216 *ż*Mlp stara B32Dom241 Str99Pab168 Wdg01Kar440 Mlm

starýje Wdz71Giu313 Nlm starými Wdz71Giu313 *stw mMlp* starý Ślb96Mar34 Bjw96Mar124

Kjd01Kar289 Śwt01Kar377 İlk98Ost-nmw6(260 starýj Dgd82a)Par210 Ł67ParIII-63,65 starzejszy

Wrn99Koz23 *Dlp m* staršego Ł67ParIII-63 *stw źMlp* starša Str99Pab168 K02Kar247 *stw źDlp* staršej
 Wtr84Saw174 *stwMlm* st'arši Wdz73Cze201 *Dlm* starszych Ncz02Koz65 *stnw mMlp* sámy stáršy
 Bjj99Ado68 samy staršy/samy najstaršy Wrn08Koz37*stnw źMlp* sama starsza B96Kol188 W01Mas72sama
 starša L13Kar369 najstárša Ł67ParIV-3]

STARY² *m* ‘człowiek w sarszym wieku’ Stare to w kalesonach idą [kąpać się], potem
 zdejmie w wodzie, obmyje się i znów naciąga Bht98Pab187 → **PODŻYŁY** ♦ Dom
 starych → **DOM** *m* ♦ Od starego do małego ‘od starego do małego’ W niedzielę posłałem
 ten ich maszyny te kamnie wozić, tak oni od starego do małego wszyscy zebrali się
 wszyscy, pomagajo, co mogo Ikź96Mar17

[*mMlp* stary Bkb83a)Giu87 *mDlp* starego Ikź96Mar17 *Mlm* stare Bht98Pab187 starýie *Dlm* staryχ
 Mtr01Kar241 *Nlm* starými Wdz71Giu313]

STARYCZOK• *m* ‘*zdr pieszcz.* od staryk, staruszek’ Nie ma tutaj młodych, staryczki
 zostawszy sie Smw01Kar275 Nie ma ludzi, nie ma ludzi [do pracy], tylko te staryczki jest
 A jak my staryczki. To nas już do piekła nie zapendzi Ł67ParII-40 → **STARUNIA** *m*

[*Mlp* staryč'ok Wdz04Jas85 *Mlm* staryčk'i Smw01Kar275 starýčki Ł67ParII-40,49]

STARYJ → **STARY¹**

STARYK / **STARIK**• *m* ‘stary mężczyzna, też *zdr pieszcz.*’ [...] tam był ksiądz taki, po
 koleńdzie tutaj chodził, ten staryk Ikź96Mar20 Ja taki staryk wierzoncyj Ł67ParII-50 Stariki
 zbioro sia, bo jak u nas, to stariki po litewsku W82Tur57 Dzieci bawiły się na ulicy, na
 dworze byli, i stariki tam, staruszki byli na dworze Pkl99Pab68 A potam już staryki
 poumierali, a syn został się Smw01Kar274 → **STARUNIA** *m* ♦ Mój staryk ‘mąż’ Mój
 staryk ni ustąpi nikomu Łpt72Zda204 → **CHŁOP** *m*

[*Mlp* staryk W82Tur44,66 Bkb83a)Giu87 starýk Ł67ParII-50 star'yk Łpt72Zda204 Ikź96Mar20 *Mlm*
 staryk'i W82Tur66 starik'i W82Tur57,66 staryk'i Smw01Kar274 starik'i Pkl99Pab68]

STARYNA z 1. ‘stary, duży las, starodrzew’ Ł67ParIII-4; 2. *zb* ‘stary człowiek, starzy ludzie’
 Mówi jak do szliubu jidzisz, tu wie, wezmu zawój i dla męża na nogi zarzucu, znaczy sie
 staryna, staryna ludzi kiedyś gadajo, jeśli zawój zarzucił młodej na nogi, to już żony
 wierzch musi być Wdg01Kar441 → **POSTARYNA** z

[*Mlp* staryna Wdg01Kar441 staryná Ł67ParIII-4]

STARYNNY• / **STARYNY**• / **STARINNY** ‘stary, dawny, starodawny’ Starynne metryki
 Bjw97Dwi122 Staryna ludzi kiedyś gadajo K02Kar303 A u niego był [stół] taki starinny,
 jeszcze zrobiony ręczny Rzc98Ost-nmw16 → **STARODAWNIEJSZY***

[*mMlp* stařin:y Rzc98Ost-nmw16*Mlm* staryna K02Kar303 starynne Bjw97Dwi122]

STARYNY → **STARYNNY**

STARYŃKI¹ → STAREŃKI

STARYŃKI² *rzecz lm* ‘staruszkowie’ Ł67ParIII-45

[Mlm staryńki Ł67ParIII-45]

STARYZNA ż → STARZYZNA* ż

STARZEC *m* ‘stary mężczyzna’ Bkb83a)Giu87 → **PODŻYŁY**

[Mlp stażec Bkb83a)Giu87]

STARZEC^ć *ndk* ‘stawać się starym, starzec się’ [Moja mama ma 81lat] i nie starzeje, mama nigdy nie starzeje Stc96Mar78

[ter3lp stażęje Stc96Mar78]

STARZYZNA* / STARYZNA ż ‘starzyzna, stare rzeczy’ Żydy zbirajo różna staryzna Łpt72Zda204

[M,Blp star'yzna Łpt72Zda204]

STASIECZKA *m* ‘imię męskie, *zdr od* Stanisław’ Nasz Stasieczka W86Dub74 →

STASIUK *m*, **STAŚKA** *m*

[Mlp Stasieczka W86Dub74]

STASIUK *m* ‘imię męskie, *zdr od* Stanisław’ Czego Stasiuk szuka w naszej powiatce

W80Tek69 Samy starszy brat nazywał się Stasiuk W82a)Tek291 Powieć Stasiuku, żeb nie zachodził więcej do nas W82a)Tek291 To wtedy o Stasiuk [...], Franuk Smolskich, jeszcze kto był, i zaczęli naśmiewać się z jego Pps91Kru176 Mówi, Stasiuk, ty zasadź kurczuków, gańskiuków Żgw01Kar487 → **STASIECZKA** *m*

[Mlp Stasiuk W86Dub72 Bjw97Dwi63 Stasiuk W83Tur20 stas'luk W80Tek69 Pps91Kru176 Stas'luk Clp Stas'uku W82a)Tek291 Wlp Sta's'uk Żgw01Kar487]

STAŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr od* Stanisław’ Rzucąla Jurku a capnął cukierka Staśka i terez beczo Łpt72Zda127 → **STASIECZKA** *m*

[Mlp Staśka W86Dub73 Stas'ka Bjw93Dwi40 Bjw97Dwi64 st'as'ka Łpt72Zda127]

STATIBA *ż* ‘budowa’ To on żaż idzie i na statiby, gdzie jego nie ma Zrs04Kar52 →

BUDOWNICTWO *n*

[Blm stat'iby Zrs04Kar52]

STATUJKI *lm* ‘ustawione w mieszkaniu fotografie rodzinne’ Wdz01Czy101

[Mlm statujk'i Wdz01Czy101]

STAUBUN *m* ‘wybujął pęd nasienny rośliny warzywnej’ Cybulia, jak pójdzi w staubuny, wielka ni wyrośni Łpt72Zda204 Staubuny te, to nawet na nasiona, oni jak dośpieji sie, cybulka z jej siemi nowa wyrasta Trk06Rut361 Staubuny w cybuli wylamała kilka

Trk06Rut361 Mówio, poszła cybula w staubuny Łpt72Zda204

[M,Blp staub^lun Łpt72Zda204 M,Blm staubuny Trk06Rut361 staub^luny Łpt72Zda204]

STAWAĆ *ndk* ‘przybierać pozycję stojącą, stawać’ B32Dom257 → **STANOWIĆ SIĘ** *ndk* 1

♦ Stawać na kolana → **KOLANA** *ż* ♦ Stawać na sąd → **SĄD** *m*

[*bzk* stawać B32Dom257]

STAWARYL• *m* ‘gotowy element budowlany z paździerzy, trzciny’ A później na te same miejsce, na ten sam fundament przywieźli stawaryl, stawari^lli, ot ten, co jest klub, póki nowy zbudują Drś96Mar25

[Blp stavar^lyl Blm stavar^lili Drś96Mar25]

STAWIAĆ / STAWIĆ *ndk* 1. ‘umieszczać jakąś rzecz gdzieś, stawiać’ Kwiaty w wazonach byli u mnie, a teraz nie ma gdzie stawić Kmj99Pab91 Akcent stawimy w języku polskim na przedostatniej sylabie od końca W01Mas83 Stawili takie [...] pałki [...] z boku przybita takie rogi Bjj99Ado58 Stawili butelka W99Rut35 I u nas teraz uo te cerkwy, uo też jest, no co, konie stawili tutaj, zblukali przyjechali te ministra [...] Ikź96Mar18; 2. ‘ustawiać w jakimś porządku’ Wszystkie nas dzieci stawia koło drzwi W99Rut32 Stawili zboża do takich kubów, po dziesięć, co związane takie Pdz01Kar467 Pobieralim i stawilim w takie mendli K02Kar212 → **STAWYWAĆ** *ndk*; 3. ‘wznosić coś, budować’ Nic nie stawio, nie remontują Pcn01Kar254 Mój pradziadek stawiał ten kościół, co u nas jest Ejs99Smu154 Poszedłem dla pana chata stawiać, umiałem, z bratem stawilim domy Żgw01Kar484 Pomniki stawili tak samo, alie też mniej. A teraz kamieni [na cmentarzu] strasznie stawio Mtr01Kar239 Nu stary dom, jakich musi sto lat była jak stawiony był Ong01Kar491 → **STROIĆ** *ndk* 1; 4. ‘wystawiać stopnie’ No, nie stawia stopni [...] tylko zaliczenie W01Mas83 A do kościoła znowuż dzieci, które chodzą [...] to musztrujo, wtedy acenki stawio Btn99Pab63 Aceńki drene stawili Brs02Rie53; 5. ‘nastawiać, włączać, uruchamiać jakiś aparat’ Radio, to już ja tak szczerze go słucham, na Polsko stawie i tylko w niedzielie Bjw96Mar136; 6. ‘wstawiać do wnętrza’ O, bratowa mówi, jak kiedyś w Podbrodziu trzymali [kozy], mówi bratowa, ja nigdy [mleka] do wody nie stawiała Kml96Mar111 Kiedyś, ja nie wiem czemu [trumne] do kaplicy stawili, bywało, kiedyś stawili Bjw99Pab141; 7. ‘dostarczać, zdawać do skupu’ Bieda, bieda i bieda, za mleka [które] też stawie jeszcze za listopad nie płacone, nie majo pieniędzy Wdk99Pab212 ♦ Stawiać kompres ‘przykładać kompres’ B32Dom228 ♦ Stawiać spektakl, przedstawienie, sztukę ‘wystawiać, grać sztukę, dawać przedstawienie’ B32Dom257,258

[*bzk* stawiać B32Dom227,258 stavić Kmj99Pab91 stav^lic Żgw01ar484 *ter1lp* sta^lve Bjw96Mar136

Wdk99Pab212 *ter3lp* sta'vi W99Rut32 *ter1lm* stawimy W01Mas83 *ter3lm* stawia' W01Mas83 sta'vo
 Kml96Mar106 Btn99Pab63 stav'o Mtr01Kar239 Pcn01Kar254 *prze3lp m* stawil' Ejs99Smu154 *prze1lp z*
 sta'vila Kml96Mar111 *prze1lm* stav'ilim K02Kar212 stav'il'im Żgw01Kar484 *prze3lm* stavili Bjj99Ado58
 Brs02Rie53 sta'vili Ikz96Mar18 sta'vil'i K99Rut35 stav'il'i Mtr01Kar239 sta'vil'i Pdz01Kar467
 Bjw99Pab141 *ibt mMlp* stav'ony Ong01Kar491]

STAWIĆ *ndk* → **STAWIAĆ** *ndk*

STAWIĆ SIĘ• *ndk* 'budować się' My żylim w Kiebujiczach, a potem tu stawilim sia
 Rsz01Kar362

[*prze1lm* stav'il'im s'a Rsz01Kar362]

STAWIONY *ibt* → **STAWIĆ** *ndk*

STAWYWAĆ• *ndk* 'stawiać, ustawiać' Dziury świdrowalim, półki robiłim, stawywalim, ji
 zwalim do jednego miejsca [...] Pdz01Kar466 → **STAWIAĆ** *ndk* 2

[*prze1lm* stavyval'im Pdz01Kar466]

STĄPOR *m* → **STĘPOR** *m*

STAŻECZKA *ż* → **WSTAŻECZKA** *ż*

STAŻKA *ż* → **WSTAŻKA** *ż*

STECKA / **STEĆKA**• *ż* 'wąski wydeptany pas ziemi, dróżka, ścieżka' W strona Turgiel my
 szli stecko basanoż Łpt72Zda204 I prowadzim, aż oni mogli na Ignalina przejść, żeby ten
 gościeniec duży poliwyma steckami obejść Wdz73Cze202 Niemcy wyjeżdżając wszędzie
 miny zostawili, droga nie droga, stecka nie stecka wszystek o ten podlas był minami nabity
 Ong01Kar494 Blisko tej stecki W82Tur 103 To przejdó tam stecko to tam takich
 Stambrowskich pomniki. Tam som stecki, tam nie ma trawy Bjw99Pab142 Zrubili sia dwie
 stecki, jedna dalej a druga prosto przez te maliny K02Kar329

[*Mlp* stecka Bjw99Pab142 Ong01Kar493 st'lecka Łpt72Zda204 *Dlp* stecki W82Tur103 *Nlp* stecko
 Bjw99Pab142 st'lecko Łpt72Zda204 *Mlm* stecki Bjw99Pab143 *Blm* steck'i K02Kar329 *Nlm* steck'am'i
 Wdz73Cze202]

STEFUK / **STAFUK** *m* 'imię męskie, *zdr* od Stefan' W86Dub72 i in.

[*Mlp* Stefuk W86Dub72 Sta'fuk Pps91Kru181]

STELMACH* / **STELMAK**• *m* 'kołodziej' Tak wiadomo Polacy, takie stelmaki o te, co tu
 mieszkajo, stelmaki, nie wiesz ty Ilk98Ost-nmw11

[*Mlm* stelmaki Ilk98Ost-nmw11]

STEMPEL* / **SZTEMPEL** *m* 'stempel, pieczęć' B32Dom260

[*Mlp* sztempel B32Dom260]

STEND *m* ‘gazeta ścienna’ Jest tam w naszym towarzystwie [w Związku Polaków] stend, to tam [...] ja odała [różne materiały] Rzc98Ost-nmw4

[Mlp stend Rzc98Ost-nmw4]

STERCZEĆ* / **STYRCZEĆ** / **TERCZEĆ** *ndk* ‘wystawać ponad jakąś powierzchnię, sterczeć’ Ł84Par135 Taki woz wieźli wódki, butelki tak i terczeni Ł67ParIII-52

[bzk sterczeć B32Dom258 terczeć Ł84Par135 *prze3lm* terčal’i Ł67ParIII -52]

STĘGA *ż* → **WSTĘGA** *ż*

STĘKAJŁA *m* ‘ten, co stęka’ W86Dub75

[Mlp stękaJła W86Dub75]

STĘKNAĆ* *dk* ‘wydać ciężkie, jęczące westchnienie, stęknąć’ W91Ado87

stęknewszy ipu W91Ado87

[ipu stenknefsy W91Ado87]

STĘPA / **STUPA*** *ż* ‘kłoda wydrążona w kształcie kielicha, moździerz drewniany’ Chleb taki był, jak zmlóco, posuszo, bijo tam, stupy takie byli, nu i berłowy, mówili, chleb Kmj96Mar93

[Mlp stępa W99Rie73 Mlm stupy Kmj96Mar93]

STĘPOR / **STĄPOR*** *m* ‘duży tłuczek do stępy’ ♦ Nogi jak stąpory ‘grube niekształtne nogi’ Bjw97Dwi122

[Mlp stępor W99Rie73 Mlm stompory Bjw97Dwi122]

STIMBIR *m* ‘nasada ogona’ W92Tur94

[Mlp sťimbir/sťimbiř Mlm sťmbiry/sťimbiři W82Tur94]

STIRALNY* ‘do prania, piorący’ ♦ Stiralna maszyna → **MASZYNA**

[z Mlp sťiral’na Kml99Pab118]

STKANY* *dk* ‘zrobiony na warsztacie tkackim, utkany’ [...] a ubierali sie, uot, i mąż tak samo i spodnie te stkane i rubaszka tkana była, wszystko wytykali sami Mdn99Pab191

[Mlm stkane Mdn99Pab191]

STŁUP *m* → **SLUP*** *m*

STOĆ *ndm* ‘na sztorc, sztorcem, górną krawędzią, kantem do góry’ Na stoć jak zapalka Bjw97Dwi122 ♦ Stoć głową → **GŁOWA** *ż*

[stoć W96Rie104 stoc’ Bjw97Dwi122]

STODOŁA *ż* ‘budynek, w którym składa się zboże, siano, itp.’ A stodoła to już była tam, gumno takie Slc99Pab202 → **GUMNO** *n*

[Mlp stódoła Slc99Pab202]

STOG *m* → **STÓG*** *m*

STOGRAMOWKA• *ż* ‘kieliszek o pojemności 100 gramów’ Wdz04Jas90

[Dlm stogramovek Wdz04Jas90]

STOJACZEK *m* **1.** ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*; **2.** ‘snopy zboża ustawione na polu’ Snopki powiązać, postawić stojaczki po pięć snopów W82Rei39

[Mlp stoł'jaček Bkb73Giu114 Blm stojaczki W82Rei39]

STOJAĆ *ndk* ‘rzad. stać’ [...] kiedyś tutaj zamek stojał B96Stra200 I potem cała msza oni stali. Stojali tam gdzie ten, około ołtarza Rzc98Ost-nmw16 → **STAĆ**¹ *ndk* **1**

[bzk stojać Dcs13Koz299 prze3lp *m* stojał B96Stra200 stojali Rzc98Ost-nmw16]

STOJAK *m* **1.** ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*; **2.** ‘podstawki, kozły’ Potam stawim stojaki i czepaczko czepim ta kostra Wtr84Saw1701

[Mlp stojak Bkb73Giu114 Blm stojaki Wtr84Saw170]

STOJAŁKA / STAJAŁKA / STUJAŁKA *ż* ‘chodzik dla dziecka’ On silny taki, przywrócił stujałka i sam chodzi rakiem Łpt72Zda204 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlp stoł'jałka Bkb73Giu114 staj'ałka/st'j'ałka/stoj'ałka Łpt72Zda204 Blp st'j'ałka Łpt72Zda204]

STOJANKA* / **STAJANKA** *ż* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlp staljanka Bkb73Giu114]

STOJECZKA *ż* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlp stojęčka Bkb73Giu114]

STOJKA *ż* **1.** ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*; **2.** ‘podstawienie bryczki (furmanki) jako formy opłaty za dzierżawioną ziemię’ A my mielim w kontrakcie dać pięćdziesiąt pięć stojek, gdzie panowie jado, czy na bal czy na stacje Wdk99Pab216 Stojki te pędzo, furmanki Wdk99Pab220

[Mlp stołka Bkb73Giu114 Mlm stojki Wdk99Pab220 Dlm stojek Wdk99Pab216]

STOLAROWAĆ *ndk* → **STOLARZOWAĆ** *ndk*

STOLARZOWAĆ• / **STOLAROWAĆ**• *ndk* ‘zajmować się stolarką’ Nu mój uojciec to był stoliarzem, zimowo poro stoliarzował tam, co czeba było zrobić Wdk01Kar244 Syn w Zarasach stolaruje Igl04Rut432

[ter3lp stolaruje Igl04Rut432 prze3lp *m* stolażował Wdz95Czy77 stół'ażował Wdk01Kar244]

STOLARZYCHA *ż* ‘żona stolarza’ W86Dub76

[Mlp stolarzycha W86Dub76]

STOLECIE *ż* → **STULECIE*** *ż*

STOLICZEK *m* ‘*zdr* od stolik, mały stołek’ Bkb73Giu114 → **STOLECZEK** *m*, **STOLEK** *m*, **TABORECIK** *m*, **TABORETKA** *ż*, **ZYDELEK** *m*, **ZYDELUK** *m*

[Mlp sto^{li}ček Bkb73Giu114]

STOLICZNY ‘stołeczny’ B32Dom258

[mMlp stoliczny B32Dom258]

STOLIK *m* ‘mały stołek’ Bkb73Giu114 → **STOLEK** *m*, **TABORECIK** *m*, **TABORETKA** *ż*, **ZYDELEK** *m*, **ZYDELUK** *m*

[Mlp ^lstolik Bkb73Giu114]

STOLNICA / **STALNICA** / **STULNICA** *ż* **1.** ‘deska do prac kuchennych’ W99Rie70 → **DENKO** *n* **2;** **2.** ‘szuflada w stole’ Korków puszukaj w stulnicy Łpt72Zda204

[Mlp stolnica W99Rie70 stol^ńica/stal^ńica/stul^ńica Mslp stul^ńicy Łpt72Zda204]

STOLUSZKA* / **STALUSZKA** *ż* ‘sto gramów wódki’ Gadzina złapywali i gadzina ta wódku zaliawali, wódku zalieji nu i uot na czczo jak tam wypijisz tam jaka, nu staliuszka niawielka tej gadziny i ud tegu tak i apetyt podjął sie Łp01Kar413

[M,Blp stal^uška Łp01Kar413]

STOŁ *m* → **STÓŁ**¹ *m*

STOLECZEK *m* ‘*zdr* mały stołek’ Bkb73Giu114 → **STOLICZEK** *m*

[Mlp sto^{le}ček/sto^{le}čak Bkb73Giu114]

STOLEK / **STÓLEK** *m* ‘mały stolik’ Bkb73Giu114 → **STOLIK** *m*

[Mlp ^lstolek/^lstulek Bkb73Giu114 stólek W83Tur17]

STOLKA / **STÓLKA** *ż* **1.** ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m*;

2. ‘część, bryt – w krawiectwie’ B32Dom258 ♦ Stołka z kołkami ‘chodzik dla dziecka otoczony balustradką z palików’ Bkb73Giu114 ♦ We dwie stołki ‘w dwoje (złożyć), o sposobie składania przedmiotu, zwykle tkaniny’ B32Dom258

[Mlp stołka B32Dom258 ^lstołka/^lstułka Bkb73Giu114 B/m stołki B32Dom258]

STOŁOWA / **STUŁOWA*** *ż* **1.** ‘jadalnia, pokój stołowy’ Teraz z tego przedpokoju prosto była stołowa (...) K02Zie144 No nie wiem, jak u nas w domu to był tak, salon, była kuchnia, była sypialnia, była stołowa, i był przedpokój i był dziecinny pokój, no ale to wszystko spaliło się, z tego nie zostało nic, tylko wspomnienie K02Zie150;

2. ‘ogólnodostępny zakład żywienia zbiorowego, stołówka’ Ja pracował w obszczepicie w stułowej, ja produkty przewoził [dowodziłem] Kmj99Pab85

[Mlp stołova K02Zie144,150 Mslp stułovej Kmj99Pab85]

STONÓŻKA* / **STANOŻKA** *z zool.* ‘stonoga’ W każdej chacie w mokrych miejscach jest stanożki Łpt72Zda204

[Mlp stan'oška Mlm stan'oški Łpt72Zda204]

STOP *m* → **STOPA** *ż*

STOPA *ż* / **STOP** *m* ‘stopa, część nogi’ Orn82Mas1197

[mMlp stop żMlp stopa Orn82Mas1197]

STORA* / **SZTORA** *ż* ‘zasłona na okno’ Sztory ładne kupiła Bjw97Dwi122

[Mlp sztora B32Dom260 Blm štory Bjw97Dwi122]

STORKNAĆ• *dk* ‘zrzucić, strącić, także *przen.*’ Młodzież teraz nie ido [do kościoła], lienkajon sia, że od roboty ich odłonczy, [...] z miejsca storkni ‘wyrzuci z posady’ Ł67ParII-48

[przy3lp storkni Ł67ParII-48]

STOSOWNY* / **STÓSONY** ‘taki, który najlepiej się nadaje, stosowny’ B32Dom258

[mMlp stósowny B32Dom258]

STOWARZYSZENIA *ż* ‘dobrowolny związek grupy osób, stowarzyszenie’ Stowarzyszenia żeńska Smw01Kar285

[Mlp stovażyšeńa Smw01Kar285]

STÓG* / **STOG•** *m rol.* ‘stóg’ [Zebrane siano] u stoch kiedy jest miejsca składajon, czy do stoga Ł67ParIII-13

[Dlp do stóga Blp stóx Ł67ParIII-13]

STÓŁ¹ / **STOŁ** *m* ‘mebel z blatem na nóżkach, stół’ Kanciasty stoł najlipiej pasuji w chacie i najmniej miejsca zajmuj Łpt72Zda204 Dawniej szykowało się wyprawe, płótna, dywany, obrusy na stoł, ręczniki [...] Mdn99Pab191 A pu jidnemu ni sadza za stoł i ni karmia, uot Rzc98Ost-nmw16 ♦ Adresny stoł/stół adresowy ‘biuro adresowe’ B32Dom211,258 ♦ Nakryć stoł → **NAKRYĆ** *dk* ♦ Piśmienny stoł ‘biurko’ B32Dom243 ♦ Położyć do stołu → **POŁOŻYĆ** *dk* ♦ Stół osobowy ‘(wy)dział personalny’ B32Dom258 ♦ Za stoł ‘do stołu’ Za stoł siadajo przeważnie chrzesne rodzice Kml96Mar107 Przyszedł do mnie za stoł Bjw97Dwi21

[Mlp stół B32Dom211,243258 W01Mas105 M,Blp stoł Łpt72Zda204 W83Tur17 Kml96Mar107

Bjw97Dwi21 Mdn99 Pab191 Dlp stołu B32Dom246 Blp stuł Bkb73Giu114 stoł Rzc98Ost-nmw16]

STÓŁ² *m* ‘krzesło lub stołek – mebel służący do siedzenia’ No i ona tutaj wyjdzie na ulice,

siądzie wo, gdzie na jaka stół i siedzi Btn96Mar44 → **KRZESŁO** *n* 1

[Mlp stuł Bkb73Giu114 Blp Btn96Mar44]

STÓLEK *m* → **STOLEK** *m*

STÓŁKA *ż* → **STOLKA** *ż*

STÓSOWNY → **STOSOWNY***

STRACH[•] *m* ‘strach, lęk, niepokój wywołany obawą przed czymś’ ♦ Być przy strachu ‘żyć w strachu’ [...] zabierali, brali i wyważali, to my przy strachu bylim, ale co zrobisz Wdg99Pab234

[Mslp straxu Wdg99Pab234]

STRACHAJŁA *m*, *ż* ‘człowiek tchórzliwy’ Kto by pomyślał, że ta strachajła taka żywuszcza W82Tek216

[Mlp strachajła W86Dub75 straxajła W82Tek216]

STRACHOWAĆ *ndk* ‘ubezpieczać co lub kogo w instytucji ubezpieczeniowej’ B32Dom258

[bzk strachować B32Dom258]

STRACHÓWKA *ż* ‘ubezpieczenie, rata ubezpieczeniowa wpłacana instytucji ubezpieczeniowej’ Przed wojno też musowie było płacić strachówka Łpt72Zda205

[Mlp strachówka B32Dom258 M, Blp strax'ufka Łpt72Zda205]

STRACIĆ *dk* 1. ‘zgubić’ Koń ruzpętał się i stracił pęta Łpt72Zda185 Brusak stracił na poliu, musza inny wziąć Łpt72Zda212 Ja straciła nosówka B32Dom258 → **ZGUBIĆ** *dk*;

2. ‘stracić, utracić, zostać pozbawionym czegoś’ Wln63Par84

straciwszy *ipu* Ani jedna królestwa tyle nie przecierpiawszy jile Polska, była straciwszy swoja podległość Wln63Par84

[bzk stracić B32Dom258 str'ac'ic' Łpt72Zda212 prze1lp *m* str'ac'ił prze3lp *m* str'ac'ił Łpt72Zda185,212 prze3lp *ż* straciła B32Dom258 *ipu* straciwszy Wln63Par84]

STRACIĆ SIĘ *dk* ‘zmieszać się, stracić rezon’ B32Dom258

[bzk stracić się B32Dom258]

STRAKACIUTKI → **PSTROKACIUTKI***

STRASZENY ‘wzbudzający przerażenie, straszny, okropny’ Potam woz taki stał straszenny, z koniam co jedzi Wdg01Kar440

[mMlp strašeny Wdg01Kar440]

STRASZLIWIE *ndm* ‘bardzo, mocno, bez umiaru’ Na werandzie leżała płacząc [...] ale to już potem walierjane piła straszliwie trzy łyżki Krs98Ost-nmw1 Przed maturo straszliwie biegałyśmy też tam, na kolianach przed świętym, prosiłyśmy Krs98Ost-nmw2 →

HANIEBNIE *ndm* 1

[strašlīve Krs98Ost-nmw1,2,3]

STRASZNIE / **STRASZNO**² *ndm* ‘bardzo, mocno’ I wtedy jeszcze wymieszać, dobrze strasznie wymieszać, aż od rąk odstanie, podejdzie i od razu na stół Brz96Mar169 Już on tych nia lubił Litwinów straszno Łp01Kar415 Ja patrza, teraz strasznie lienujo sie pracować młode liudzi Mtr01Kar233 On był Polak, on tam wielki majontak strasznie miał, dużo ziemi miał Brt01Kar311 → **HANIEBNIE** *ndm* 1

[strašne Brz96Mar169 Mtr01Kar233 Brt01Kar311 straszno Ł97a)Kar76 strašno Łp01Kar415]

STRASZNIENKA *ndm* ‘*zdr* od straszno, tu bardzo strasznie’ A jak zaszli do kościoła, a jakżeż tam strasznieńka było Wdz04Jas99

[str'ašnieńka Wdz04Jas99]

STRASZNO¹ *ndm* ‘przerażająco, strach, strasznie’ Tam już straszno iść, takie krzaki zarośnięte, i woda tak jakoś podeszła Bht98Pab188 Dalej ida i taki wielki kocioł ze smoła się gotuje i jej straszno zrobiło się Ł91Zow544 → **OBOJĘTNIE** *ndm*

[straszno Ł91Zow544 Bht98Pab188]

STRASZNO² *ndm* → **STRASZNIE** *ndm*

STRASZYDŁA *ż* ‘ktoś lub coś wzbudzający strach, straszydło’ Myślieli sobia, co za straszydła idzi Łpt72Zda205 → **POSTRACHA** *ż*

[Mlp straš'ydła Łpt72Zda205]

STRATOWAĆ* / **ZDRATOWAĆ** *dk* ‘zmiażdżyć depcząc po kim, czym, zdeptać, stratować’ Tak zdratowali gryka [...] i owios zdratowali Pps91Kru173

[bzk zdratować W99Rie74 *prze3lm* zdratowali Pps91Kru173]

STRAK* / **STREK** / **STREČZ** *m* / **STREČZA** *ż* *bot.* ‘owoc wielonasienny, strąk’ Pełna zapazucha stręków miał narwawszy Łpt72Zda205 Temu stręczu Orn82Masl197 W tym stręczu jest groch Orn82Masl197 Ani jednej stręczy Orn82Masl 197 Dał jedna stręcz Orn82Masl197 Tych stręczow nazbiera Orn82Masl197 Zjad wszystkia stręczy Orn82Masl197 On stręczami nie wyłuszczy Orn82Masl197 Bob tak sama w stręczak Orn92Masl197 ♦ Włosy jak strąki → **WŁOSY** *lm*

[mMlp strejk Łpt72Zda205 Bjw93Dwi37 mMlp strenč W82Tur99 Orn82Masl197 mClp strenču mMslp strenču žMlp strenča/strenč žDlp strenčy žBlp strenč žNlp strenčo Orn82Masl197 Mlm stronki BL82Giu229 strenčy Orn82Masl197 Dlm str'ejkuf Łpt72Zda205 strenčof Clm strenčəm Blm strenčy Nlm strenčəm'i Mslm strenčak Orn82Masl197]

STRELKA *ż* *zool.* ‘ważka’ Ł67ParIII-10

[Mlp strélka Ł67ParIII-10]

STRĘCZ *m, ż* → **STRAK** *m*

STRĘCZA *ż* → **STRAK** *m*

STRĘCZEK *m* ‘*zdr* od strāk, strączek’ Płaskie stręczki grochu ziliunego można gutować i jeść Łpt72Zda205

[Mlp str^lęńček/str^lęńčak BIm str^lęńčki Łpt72Zda205]

STREK *m* → **STRAK** *m*

STROIĆ¹ *ndk* ‘budować, wznosić budynki’ Będziemy stroić dom Bjw97Dwi122 O ta scena zrobili te chłopcy, które strolili kościół Drś96Mar26 Kościół strojili, on przy Polsce strojony Brs02Rie53 A ta cerkiew strojona w tysionc dziewiencet piątym roku Ikź96Mar20 → **BUDOWAĆ** *ndk*, **STAWIAĆ** *ndk* 3

[bzk stroić’ Bjw97Dwi122 *prze3lm* stroili Drś96Mar26 stroj^{il}’i Brs02Rie53 *ibt mMlp* strojony Brs02Rie53 *ibt žMlp* strojona Ikź96Mar20]

STROIĆ² *ndk* 1. ‘przyrządzać, przygotowywać’ Umiem ja, i gospodynio była i po pogrzebach, po weselach chodziła, wszędzie stroiła Pkl99Pab68 Wigilia stroili i mama wszystkiego stroiła W99Rut33 Stroili duża potrawow Brs04Ste110 → **PRZYGOTAWIAĆ** *dk*; 2. ‘przebierać się *za kogo*’ Stroili anioła i diabła [...] chodzili po wiosce, śpiewali W99Rut38 Ten samy wieczór ja strojам sia za Nowego Roku a sosiadka biora stroja za Starego Roku W99Rut39; 3. *bnac*. ‘urządzać, organizować’ Kiedyś to zabawy stroili po chatach W99Rut96 → **PRZYBIERAĆ** *ndk* 3 ♦ Stroić wesele → **WESELE** *n*

[bzk stroić B32Dom258 stroj^{ic}’ Wtr84Saw173 *ter1lp* stroja W99Rut39 *prze1lp* ż stroiła W99Rut33 Pkl99Pab68 *prze3lm* stroili W99Rut96 stroil’i W99Rut33,38 stroj^{il}’i Brs04Ste110 struj^{il}’i Brł73Sud194]

STROIĆ SIE¹ *ndk* ‘budować dla siebie, do swojego użytku, budować się’ B32Dom258

[bzk stroić się B32Dom258]

STROIĆ SIE^{•2} *ndk* ‘przebierać się za jakąś postać’ Ten samy wieczór ja strojам sia za Nowego Roku a sosiadka biora stroja za Starego Roku W99Rut39 → **PRZEODZIEWAĆ SIE** *ndk*

[*ter1lp* strojам sia W99Rut39]

STROITIEL *m* ‘robotnik pracujący na budowie’ Gjd83Ana69

[MIm stroj^{it}’el’i Gjd83Ana69]

STROJ *m* → **STRÓJ**^{*1} *m*

STROJENIE *n* ‘zabudowanie, budowla’ B32Dom258

[Mlp strojenie B32Dom258]

STROJENIE *Się* *n* ‘przebieranie się za kogo, ubieranie się za jakąś postać’ Strojenie się za Nowy i Stary Rok Bkb08Rut96

[Mlp strojenie się Bkb08Rut96]

STROJKA• *z* ‘budowa, budownictwo’ Na strojce pracuji Mjsz73Ana24 Przy strojce, ja wiela, czszydziejście cztery laty rubilem goro K02Kar304 → **BUDOSTWA** *z*

[Mslp strojce K02Kar304 strojce Mjsz73Ana24]

STROJNIE *ndm* ‘elegancko, szykownie’ I na Litwie ładnie i tutaj ładnie, o jej jak bardzo ładnie teraz, tak strojnie [...], dużo ludzi zbierają się, dużo Bjw96Mar133 → **SZYKARNIE** *ndm*

[strojnie Bjw96Mar133]

STROJONY *ibt* → **STROIĆ** *ndk*

STROKACIUTKI → **PSTROKACIUTKI***

STROKATY → **PSTROKATY***

STROMKI(J) ‘stromy’ Stromkij brzeg Ł67ParIII-5

[mMlp strómkij Ł67ParIII-5]

STRONA *z* ‘przestrzeń znajdująca się w jakimś kierunku od miejsca, z którego się je określa, strona, bok’ Tu ta do Wilii strona, wszystkie po polsku rozmawiali Kml01Kar405 Po jinyh stronach Drj99Pab52 → **BOK** *m* 2 ♦ Być w stronie ‘być na uboczu, nic nie znaczyć’ Łotysz – jemu nie było praw, był w stronie Ł67ParIII-26 ♦ Porankowa strona ‘wschód, strona wschodnia’ Słupy z porankowaj strony do wieczornaj Igl04Rut432 ♦ Po stronach ‘po bokach’ I młody prowadzi młodo przez ten środek, oni [asystenci] po stronach, do ołtarza i potem też już jak weźmą ślub, też oni rostepujon się [...] Isz96Mar195 ♦ Słyszy, że dzwonią, ale nie wie, w której stronie → **DZWONIĆ** *ndk* ♦ Stronami ‘w innych miejscach, stronach’ I prawie u nas deżdzu nie było, cały maj, był deżdż tam stronami, a tutaj, a tutaj w naszym miejscu i nie było Str99Pab97 ♦ W cudzej stronie i żuk mięso’ → **ŻUK** *m* ♦ W stronie ‘z boku’ Ja kupiła [dom] tutaj już bliżej, ja tam dalej była, w stronie Stc96Mar77 ♦ Z strony ‘z zewnątrz’ Teraz wszystko z strony [tu: z importu] kupuj im Pnk01Kar405

[Mlp strona Kml01Kar405 Dlp strony Pnk01Kar405 Igl04Rut432 Mslp stronie L82Roj236,239 strone Ł67ParIII—26 Stc96Mar77 Nlm stronami Str99Pab97 Mslm stronax Isz96Mar195 Drj99Pab52]

STRONICA• *z* *rzadkie* ‘zasiek, sasek w stodole, spichrzu’ Już pełna stronica założył żytem W96Rie104 W gumnach byli stronicy, tam złożona siana w jednej, a w drugiej bywa

paszni te, żyta ci [czy] jenczmień Ppl08Rut62 Torp to jest nałożona zboża, a tam ten kawałek nazywa się stronica L10a)Rut344 → **TORP** *m*, **ZAGRODKA** *ż* 2, **ZASIEK** *m*

[Mlp L10a)Rut344 B/p stronica W96Rie104 M/m stronicy Ppl08Rut62]

STRÓJ*¹ / **STROJ** *m* ‘ubiór’ I [...] tak dużo strojów na weselu, dużo ludzi zbierają się, dużo Bjw96Mar133 I potem takie na co dzień to nosili takie (...) szary kolor, a tutaj czarnym takim, czy lenta, czy sznurek jakiś robiona takie coś i takie zaszpilania, to był szlachecki taki stroj K02Zie151 → **ODZIENIE** *n*

[Mlp stroj K02Zie151 D/m strojuf Bjw96Mar133]

STRÓJ² *m* ‘zasady prawne określające sposób funkcjonowania państwa, ustrój’ ♦ Strój cesarski ‘monarchia, ustrój państwowy w Rosji przedrewolucyjnej’ B32Dom258

[Mlp strój B32Dom258]

STRÓŻ *m* ‘ten, kto pilnuje czegoś, dozorca, woźny’ B32Dom204 i in.

[Mlp stróż B32Dom258 M/m stróżowie B32Dom204,258]

STRÓŻÓWKA *ż* ‘stróżka, kobieta-stróż lub żona stróża’ B32Dom258

[Mlp stróżówka B32Dom258]

STRUCHNIONY• ‘taki, który zmienił się w próchno, spróchniały’ Struchnione drzewo Brs01Czy101

[nMlp struchnione Brs01Czy101]

STRUKATY → **PSTROKATY***

STRUKNIEĆ *dk* → **SPRUCHNIEĆ** *dk*

STRUMEK / **STRUMYK** *m* ‘mała rzeczka, strumyk’ Nie płynie tu strumek wonski

B32Dom258 Płynie skądś ta strumyk, a gdzie jego początek, nikt nie wie Bjw99Pab127

No, strumyk tam przepływa taki, no on chyba i bez nazwy żadnej Mdn96Mar141

[mMlp strumek B32Dom258 strumyk Mdn96Mar141 Bjw99Pab 127]

STRUŻKA *ż* ‘wiór, strużyna, małe płaskie ścinki drewna’ B32Dom258 → **OSTRUŻKI** *lm*

[Mlp strużka B32Dom258 M/m strużki B32Dom258]

STRWOŻYĆ• *dk* ‘przerywać czyjś spokój, poruszyć’ Bjw96Mar128

strwożywszy *ipu* Może ja niedobrze zrobiła, żeby ja jego może strwożywszy, strząsszy jego, skrzyknewszy Bjw96Mar128

[ipu strwożyfşy Bjw96Mar128]

STRYCHÓWKA *ż* ‘przyrząd do wyrównywania słomy używanej do krycia dachu’

Strychówka jest skosna i ma ząbki, strychówko wyrównuji się słoma, żeby spadzisto

komliami spadała Łpt72Zda205

[Mlp stryχ^lufka Nlp stryχ^lufko Łpt72Zda205]

STRYJ *m* ‘stryj, brat ojca’ Bkb83Giu79 → **DZIADZIA** *m* 1

[Mlp stryj Bkb83Giu79]

STRYJASZEK *m* ‘zdr od stryj’ Bkb83Giu79 → **WUJASZEK** *m* 2

[Mlp stry^ljaše^ak Bkb83Giu79]

STRYJECZNY ‘krewny ze strony stryja’ Bkb83Giu81 ♦ Stryjeczny brat → **BRAT** *m*

[Mlp stryj^lečny Bkb83Giu81]

STRYJEK *m* ‘zdr od stryj’ Bkb83Giu79 → **DZIADZIA** *m* 1

[Mlp stryje^ak Bkb83Giu79]

STRYJENKA / **STRYJEŃKA** *ż* *rzadko* ‘żona stryja, stryjenka’ A to najwiecej jeszcze mówili stryjenka Ncz02Koz65 → **WUJENKA** *ż*

[Mlp stryjenka Ncz02Koz65 stryj^lenka Bkb83Giu80 stryjeńka B32Dom258]

STRYŻEŃ *m* ‘rdzeń’ B32Dom258

[Mlp stryżeń B32Dom258]

STRZĄSNAĆ *dk* ‘poruszyć czymś gwałtownie, strząsać, potrząsać’ Jeżeli drzewo nie owocuje, to po Wigilii trzeba wyjść i strząsać tym drzewem W99Rut36

strząsszy *ipu* Może ja niedobrze zrobiła, żeby ja jego może strwożywszy, strzonszy jego [umierającego męża], skrzyknewszy Bjw96Mar128

[bzk ščonsnoć W99Rut36 *ipu* stšonšy Bjw96Mar128]

STRZEC* / **STRZEGĆ** *ndk* ‘kontrolować, sprawdzać, pilnować, strzec’ Nie można było [...], nu teraz to już można karmić [świnie], nikt już nie strzeży tego Ł67ParII-54 ♦ Boże strzeż → **BÓG** *m*

[bzk ščsekc’ Bjw93Dwi42 Bjw97Dwi58 *ter3lp* stšeży Ł67ParII-54 *roz*k ščeš Kjd01Kar284]

STRZEGĆ *dk* → **STRZEC*** *dk*

STRZELAĆ *ndk* *kogo* ‘rozstrzeliwać, zabijać strzałem z broni palnej’ Teraz będzim strzelać Polaków Bjj99Ado74 Jak była rewolucja tylko uczonych strzelali Bjj99Ado73 Wozili i szczelali w Kuropatach i w jamy, i ogrodzili [...] Nazwisko nie ma, ali ja wiem, że w czszydziestym dziewiątym tak tylko w Kuropatach szczelali w jesieni Jrz96Mar66 Przy Niemcach dużo wywiezione z Białarusi, tam i szczszelali jich i zabiwali i na robote wywozili Btn96Mar48 To znaczy ich tam strzelali i bili, katowali różnymi sposobami, znęcali się Bht98Pab150 A tak była dalej bili się, polili chruminy, szczeliali jedne drugich

Mtr01Kar236 Tych komunistów tyko tam łapali i szczaliali, a tam potam tych Żydek jak szczaliali bardzo strasznie była Niemcy Kjd01Kar283 Litwini Żydów szczalali K02Kar241 Tu samo strzelali jich [Żydów] Ł67ParIV-4 → **BIĆ** *ndk* 3

[*bzk* stšel'ac' Bjj99Ado73,74 *ter3lm* stšel'ajo Jzr73Cze199 *prze3lm* strzelali Bht98Pab150 ščšelał'i Btn96Mar48 ščel'al'i Jrz96Mar66 Mtr01Kar236 K02Kar241 ščal'al'i Kjd01Kar283 stšel'ali Bjj99Ado73,74 stšel'al'i Ł67ParIV-4]

STRZELBA• *ž* 'karabin' Niemcy i Litwiny [...] szczelby te mieli, no i pendzo i pendzo [...] starych i młodych [Żydów] Iwt06Mor116 → **ORUŻJE** *n*

[*Blm* ščel'by Iwt06Mor116]

STRZEMIAK *m* 'drzazga wbita w ciało' Ciężko spód paznokcia wyjąć strzemiak, on później narywa i paznokć schodzi cały Łpt72Zda205 → **STRZEMKA** *ž*

[*M,Blp* stš'emiał Łpt72Zda205]

STRZEMIONA *ž* 'oparcie dla nóg jeźdźca przy siodle, strzemię' Orn73c)Masl89 i in.

[*Mlp* stšem'ona Orn73c)Masl89 stšemona W82Tur64]

STRZEMKA *ž* 'drzazga wbita w ciało' B32Dom258 → **STRZEMIAK** *m*

[*Mlp* strzemka B32Dom258]

STRZEŻ*/ **SZCZEŻ** *m* 1. 'szyrzyżenie owiec, strzyża; runo zestrzyżone z owiec' Bo jak raniej zawioz swoja wełna i szesz, teraz więcej tak nie, teraz zawieszisz, to tylko możesz nitka dostać nie swoja Drn73b)Par215; 2. 'przyrząd do strzyżenia owiec, strzyżarka' Taki jest szczież, taki z renkami, dzie czeszon [wełnę] Ł67ParI-29

[*M,Blp* sčės Drn73b)Par214,215 *Mlp* ščės Ł67ParI-29]

STRZYC* / **STRZYGĆ** *ndk* 1. 'skracać lub obcinać włosy, sierść, strzyc' Będzimy dzisiaj strzygć uwieczki Łpt72Zda205; 2. 'wycinać nożycami' Wymierzasz sam na tej blachy, porysujesz i sczyżysz Łp01Kar416 ♦ Strzyc uszami 'poruszać uszami – o koniu' Koń już uszmi strzeży Kml99Pab121

[*bzk* strzygć L36Szw110 stšykc' Łpt72Zda205 *ter1lp* strzyżę L99Kar52 *ter2lp* ščyżyš Łp01Kar416 *ter3lp* stšeży Kml99Pab121 *ter1lm* strzyżą L99Kar52]

STRZYGĆ *ndk* → **STRZYC*** *ndk*

STRZYMYWAĆ 'trzymać, chować, tu: o inwentarzu żywym' Ten majontek i strzymuwali te, i bydła [...] Ilk98Ost-nmw3(23)

[*prze1lm* stšymuvali Ilk98Ost-nmw3(23)]

STUCZYĆ• *ndk* 'stukać' Święty Piotrze w kluczy stuczy, aż niebieska brama huczy B96Doł205

[*ter3lp* stuczy B96Doł205]

STUDENTKA• *ż* ‘dziewczyna ucząca się na wyższej uczelni, studentka’ ♦ *Uczyć się*
studentką ‘studiować, być studentką’ Aha, jeszcze tak u mnie było, dziewczyny moje, toż
jeszczeż Krysia uczyła się studentko, Lusia też uczyła się Bjw96Mar128

[*Nlp* studentko Bjw96Mar128]

STUDZIENINA *ż* ‘galareta z mięsa’ W99Rie65 → **KWASZENINA** *ż*

[*Mlp* studzienina W99Rie65]

STUKAĆ SIĘ• *ndk* ‘pukać do drzwi’ Na ranku już tamtyj córki Tereski mąż przyszedł ji
stuka się w uokno, siódma była godzina McI99Pab159 Nikogu nie ma we dnia, a w nocy
stuka się ktoś Wdg01Kar451

[*ter3lp* stuka się McI99Pab159 stuka się Wdg01Kar451]

STUKNAĆ• *dk* ‘uderzając czymś wywołać dźwięk, stuknąć’ Bjw87Pab-nmw i in.
stuknewszy *ipu* ♦ *Stuknewszy komu ile lat* ‘ktoś skończył *ile lat*’ Babie tylko
osiemdziesiątka stuknewszy [...] W91a)Ado99

[*ipu* stukneŝy W91a)Ado98,99]

STUL *m* ‘welon panny młodej’ Stul – przezroczysta rzadka szata na głowie Ł67ParIII-17 →
WELON* *m*, **ZAWOJ** *m*

[*Mlp* stul’ Ł67ParIII-17]

STULECIE* / **STOLECIE** *n* ‘okres stu lat, stulecie’ B32Dom258

[*Mlp* stolecie B32Dom258]

STULNICA *ż* → **STOLNICA** *z*

STUŁOWA *ż* → **STOŁOWA** *ż*

STUMBURY *lm* → **STAMBURY** *lm*

STUPA *ż* → **STĘPA** *ż*

STUŻKA *ż* → **WSTAŻKA** *ż*

STWOŁ *m* ‘pień drzewa rosnącego od korzeni do korony’ Ł84Par140

[*Mlp* stwoł Ł84Par140stwół Ł67ParIII-6]

STWORZENIA *ż, n* ‘istota żywa, człowiek lub zwierzę, stworzenie’ Miła stworzenia te małe
ciepliuczki Łpt72Zda133

[*Mlp* stwożēnia Łpt72Zda133]

STYD *m* → **WSTYD*** *m*

STYDNO *ndm na kogo* ‘wstydy’ Na dzieci mnie stydna po rusku mówić Ł67ParII-19

[stydna Ł67ParII-19]

STYPENDIA• *ż* ‘okresowa pomoc finansowa dla studentów i uczniów, stypendium’ Nie wszyscy studenci otrzymują stypendię Wn99Dwi146 Chciałabym życzyć [...] dla studentów trochę więcej pieniążków czyli wyższych stypendii W01Mas38

[B*lp* stypendię Wn99Dwi146 D*lm* stypendii W01Mas38]

STYRCZEĆ *ndk* → **STERCZEĆ*** *ndk*

SUBACZKA *ż* → **SOBACZKA** *ż*

SUBAKA *ż* → **SOBAKA** *ż*

SUBOTA *ż* → **SOBOTA*** *ż*

SUCHEKWIAT *m bot.* ‘kocanka, nieśmiertelnik’ Brs01Czy101 → **SUCHOTNIK** *m 2*

[M*lp* sux^lekv^{at} Brs01Czy101]

SUCHEŃKI• / **SUCHINKI** ‘*zdr* od suchy, suchutki’ Suchinka siana, można już wozić Łpt72Zda205 Sucheńkie takie i żółte, ta dramulka, o takiej wysokości Kml99Pab115

[mM*lp* s^użiŋki žM*lp* s^użiŋka Łpt72Zda205 M*lm* s^ucheńke Kml99Pab115]

SUCHERLAWY ‘chuderlawy, szczupły’ W82Tur76 i in.

[mM*lp* sucherlawy W96Rie104 suχarl^{avy} W82Tur76]

SUCHI → **SUCHY**

SUCHIJ → **SUCHY**

SUCHINKI → **SUCHEŃKI**

SUCHO *ndm* ‘sucho’ W99Rut30 i in. ♦ Na sucho ‘bez gotowanego jedzenia’ Na sucho poćcim W99Rut30

suszej *stw* ‘bardziej sucho’ Teraz może już jak ociepleje, suszej będzie, może gdzie maszyna jaka dostaniem Glt99Pab179

[sucho W99Rut30 *stw* suś^lej Glt99Pab179]

SUCHOSTOJ *m* ‘wyschnięte stojące drzewo’ W82Tur77 i in. → **SUCHOSTOJKA** *ż*

[M*lp* sucha^lstoj Ł84Par143 suχastoj^ł W82Tur77]

SUCHOSTOJKA *ż* ‘wyschnięte, stojące drzewo’ Wybierać musim jaka suchastojka du spiłowania Łpt72Zda205 → **SUCHOSTOJ** *m*

[M, B*lp* suχast^lojka Łpt72Zda205]

SUCHOTNIK *m 1. bnac.* ‘człowiek chory na gruźlicę, gruźlik’ Zimo ani liatem suchotniki ni umirajo Łpt72Zda205; **2. bot.** ‘kocanka’ Suchotniki rosno tylko na dyrwanach i w bardzo suchich miejscach Łpt72Zda205 → **SUCHEKWIAT** *m*

[M*lp* suχ^lotnik M*lm* suχ^lotniki Łpt72Zda205]

SUCHOTY *lm bnac.* ‘gruźlica płuc’ Nijidnakowe bywajo suchoty, liudzi umirajo na suchoty

pu misiącu, a bywa co i trzy liata churuji i daliej żyji Łpt72Zda205

[M,Blm sux^loty Łpt72Zda205]

SUCHOWATY ‘szczupły, chudy, chuderlawy’ Ł84Par137

[mMlp suchowaty Ł84Par137]

SUCHRESTJE *n* ‘skrzyżowanie dróg’ Ł67ParIV-9 → **KRYŻOWATKA** *ż*

[Mlp suxréts’je Ł67ParIV-9]

SUCHY / **SUCHI** / **SUCHIJ** **1.** ‘suchy’ No i nie bardzo suchij ten len, stał do lata

Dgd82a)Par211; **2.** ‘szczupły, chudy’ ♦ Suche walizki → **WALIZKA** *ż* ♦ Suchy by deska
→ **DESKA** *ż* ♦ Suchy post → **POST** *m*

suchszy *stw* ‘suchszy, bardziej suchy’ Suchszego drzewa przyniosa Orn73c)Masl77

[mMlp suchi W83Tur19 W99Rut99 suži Wtr82Saw74 sužij Dgd82a)Par211 zMlp suxa Bkb83a)Giu89 Mlm
suxe K02Zie152 *stw nDlp* suxšego Orn73c)masl77]

SUCZYNKA *ż* ‘zdr od suka, suczka’ Suczynka malutka Bjw97Dwi122

[Mlp sučynka Bjw97Dwi122]

SUDAŁ / **SONDAK** *m zool.* ‘ryba sandacz’ B32Dom256 i in.

[Mlp sudał B32Dom258 sondak B32Dom256]

SUDAKI *lm* → **SONDAKI** *lm*

SUDIBA *ż* → **SIEDZIBA** *ż*

SUDNIK *m* ‘przybita do ściany półka na talerze, kubki i inne naczynia’ Brs01Czy101 →
ZAŁOŻNIK *m*, **ZASUDNIK** *m*

[Mlp sudník Brs01Czy101]

SUKADŁA *ż* ‘przyrząd do nawijania nici na cewkę’ Sukadła putrzebna du nakręcania nici na
cewka i du skryncania nici zy sobo Łpt72Zda205

[Mlp suk^ladła Łpt72Zda205]

SUKIENKA *ż* ‘wierzchni jednocześnie ubiór kobiecy, sukienka’ Sukienka tu taka była
sinia z białym i czerwona nitki byli K02Kar295 → **SUKNIA** *ż*

[Mlp suk^lenka W73Giu119 suk^lenka K02Kar295]

SUKINSYN *m dezapr.* ‘wyzwisko’ Ja jemu wliaza du ugrodu temu sukinsynu Łpt72Zda205

[Mlp sukins^lyn Łpt72Zda205 C^lp sukins^lynu Łpt72Zda205]

SUKNIA *ż* ‘jednocześnie strój kobiecy, zwykle elegancki, suknia’ Sukniof jest białych
Bjw97Dwi21 Suknia już poszywszy? W91a)Ado97 → **SUKIENKA** *ż* ♦ Nie suknia zdobi
człowieka, a rozum ‘nie suknia zdobi człowieka, a człowiek suknię’ L82Roj238

[Mlp suknia Ł82Roj238 Blp sukn'a W91a)Ado97 Dlm sukńof Bjw97Dwi21]

SULNICZKA *ż* → **SOLNICZKA** *ż*

SUMA *ż* 'zbiór określonej liczby przedmiotów, ogół wrażeń itp.' B32Dom263 ♦ Wazna
suma 'pokaźna suma pieniędzy' B32Dom263

[Mlp suma B32Dom263]

SUMASZEDSZY *m* / **SUMASZEDSZA** *ż, m* 'wariat/wariatka, obłąkany/obłąkana'

Pijaniutki jak sumaszedsza jakiś Bjw97Dwi122 → **DURNY** **1**

[m,ż,Mlp sumaszedszy B32Dom258 sumašečša Bjw97Dwi122]

SUMIENIA *ż, n* 'zdolność umysłu pozwalająca ocenić własne postępowanie, sumienie' Ta
sumienia Ł95Kar38 Czy u ciebie jest sumienia? Ł95Kar42

[żMlp sumienia Ł95Kar48 sum'en'a Ł95Kar38 sum'eńa Ł95Kar42 sum'eńa Ł97a)Kar71 Nlp sum'en'ej
Orn73c)Masl78 nDlp sum'en'a Orn94Masl130]

SUMIOT *m* 'zaspa śnieżna' B32Dom258 → **HURBA** *ż* **1**

[Mlp sumiot B32Dom258]

SUMKA *ż* **1.** 'torba lub teczka do noszenia różnych przedmiotów, też torebka damska' Sumki
na bokach u nich Wdz95Czy82; **2.** 'teczka lub tornister szkolny' Bijo sie te szczaniuki
sumkami pu głowach Łpt72Zda205 → **RANIEC** *m*

[Mlp sumka B32Dom258 s'umka Łpt72Zda205 Mlm sumki Wdz95Czy82 Nlm sumk'ańi Łpt72Zda205]

SUMOCZKA* / **SIUMYCZKA** *ż* 'zdr od sumka 1, torebka damska' Z tych por ja kupiła
ołówkę, włożyła w siumyczka [...] Ł63Par83 → **SUMKA** *ż* **1**

[M,Blp s'umyczka Ł63Par83]

SUNAĆ *dk* → **WSUNAĆ** *dk*

SUNAĆ SIE• *ndk* 'poruszać się powoli, bez wstrząsów' [...] jakby kto saniami sunął się
Bkb84Ado17 → **SUWAĆ SIE** *ndk* ♦ Sunąć się jak żółw/jak żółwa 'iść żółwim krokiem,
iść powoli' Sunie sie jak żółw BL82Giu227

[ter3lp sun'e s'e BL82Giu227 prze3lp m sunął się Bkb84Ado17]

SUNDAKI *lm* → **SONDAKI** *lm*

SUNDZENIE *n* → **SĄDZENIE** *n*

SUP *m* 'zupa' [talerz] do zupy, żeby jeść sup Ł13Kun451 Talerz dla supu Ł13Kun451

[Clp supu Blp sup Ł13Kun451]

SUPARATOR *m* → **SEPARATOR*** *m*

SUPAROWAĆ *ndk* → **SEPAROWAĆ*** *ndk*

SUPON *m* → **SUPOŃ** *m*

SUPONIA *ż* → **SUPON** *m*

SUPON *m, ż* / **SUPON** *m* / **SUPONIA** *ż* ‘rzemień surowcowy do wiązania chomąta’ Ja tylko nogo pumagam zaciskać **suponiam** klieszczy Łpt72Zda206 Ten zgniły **supon** W82Masl203 **Supon** może być z sznurka W82Masl203 **Suponiam** chomąt ścionguji sia, skórzanym **suponem** W82Masl203 Taka **suponia** jest W82Masl203

[*mMlp* **supon** W99Rie73 *s'upoń* Łpt72Zda206 *supon/supon* Orn82Masl202 *mNlp* *s'upoń*^a*m* Łpt72Zda206 *suponəm/supon'əm* *żMlp* **supon'a** Orn82Masl202,203 *Mlm* **suponie** B32Dom258]

SUROJEŻKA / **SYROJEŻKA** / **SYRAWIEŻKA** / **SOROJEŻKA**• *ż bot.* ‘grzyb – surojodka’ Naukoła byli liasy, alia my jakości grzybów ni zbirali, ot dzieci czasam **surawieszak** nazbiral i jaki jeden **burowik** Łpt72Zda206 **Burowiczki**, **syrajeżki** nu i **raudoniki** jest Wdk01Kar246 Takie **sorajeżki** nazywajo sie, różnych grzybów jest K02Kar296 [...] była dużo **syrowieżkow** Jsn82a)Wer255 → **SIWKI** *lm*

[*Mlp* **surojeszka** W99Rie73 **syrojeszka** B32Dom259 *syrov'eška* Jsn82Wer150 *sura'leška/syra'leška* Łpt72Zda206 *Mlm* **syraješk'i** Wdk01Kar246 **soraješk'i** K02Kar296 *Dlm* *sura'lešak* Łpt72Zda206 *syrov'leškof* Jsn82a)Wer255]

SUROWIEC *m* ‘gatunek niegarbowanej skóry do wyrobów rymarskich’ W99Rie73

[*Mlp* **surowiec** W99Rie73]

SUROWIEŻKA *ż* → **SUROJEŻKA** *ż*

SUROWY → **SYROWY**

SUSTAW / **SOSTAW** *m* / **SUSTAWA** *ż anat.* ‘staw, połączenie kości’ **Sustawy** strasznie bolo Bjw97Dwi122 Jej tutaj jest, w tym, no jak to powiedzieć, w grzbiecie wyszedzsy **sustawy** dwie K02Kar296 I ot palcy wykreńcili sia i zapalenie **sustaw** była Szt01Kar505 Też smarowali sia od tych **sustawów**, jak bolo Łp01Kar414 Bo mnie tego, **sostawy** i na **sustawy** naczy dziś leczy Wdz04Jas98 Kułu kuźdego **sustawa** taki wot narosszy jest Ł67ParI-7

[*mMlp* **sustaw** *żMlp* **sustawa** B32Dom258 *Dlp* **sustava** Ł67ParI-7 *Mlm* **sustavy** Bjw97Dwi122 K02Kar296 *söst'avy* Wdz04Jas98 *Dlm* **sustav** Szt01Kar505 *sustavuf* Łp01Kar414 *Blm* **sustavy** Wdz04Jas98]

SUSZ *m, ż* ‘susza, długotrwały okres bez opadów’ Ten **susz** był tutaj taki, łąki poczęli czerniać wszędzie Pnk01Kar421 W przeszłym roku też była **susz**, już jakie dwa miesiąca była Pnk01Kar422 **Susz** była, a pompa daleko Ł95Kar43 **Lipiac** sama **susz** Ign73Sud188 I deszcz i **susz** i wszystko Ł67ParII-36 → **ZASUCHA** *ż*

[*mMlp* **susz** B32Dom258 *suš* Ł67ParII-36 Pnk01Kar421 *żMlp* *suš* Ign73Sud188 Ł95Kar43 Pnk01Kar422]

SUSZKA• *ż* ‘suchy mały precelek’ Tedy byli takie, **suszki** nazywaliśmy [...] to było tak, jakby powiedział zaraz bażanek, ale pukrojone ot takie krótkie kawałeczki Rzc98Ost-

nmw26

[Mlm suški Rzc98Ost-nmw26]

SUSZNIA• ż ‘pomieszczenie z urządzeniami do suszenia, suszarnia’ Wot jest suszni takie specjalne zrobiona Bjj99Ado59 → **OSIEĆ** ż

[Mlm súšni Bjj99Ado59]

SUSZYĆ ndk ‘czynić suchym’ W82Tek214 ♦ Suszyć zęby → **ZĄB** m

[ter3lp sušyW82Tek214]

SUSZYŁKA ż ‘pomieszczenie z urządzeniami do suszenia, suszarnia’ B32Dom259 → **SUSZNIA** ż

[Mlp suszyłka B32Dom259]

SUTANA• ż ‘sutanna’ No i co, wie pani, przyszło się zdjąć sutana [...] Na ostatnim kursie zdjął sutane, zdjeli sutane, no i co robić, gdzie podziać się [...] Pst96Mar100

[Blp sutana/sutane Pst96Mar100]

SUTKI lm / **SUTKA**•ż rzad. ‘okres dwudziestu czterech godzin, doba’ [Chleb] rozcynam i czszymami cała sutka ji to ji drugi raz i sutka nie wykiszym [...] potym piec palim [...] i sadzim do pieca Kłw01Kar517 → **PORA** ż 2 ♦ Dwoje (troje, czworo) sutek ‘dwie (trzy, cztery) doby’ Jutro rano czworo sutek będzie Bjw99Pab141

[Blp sutka Kłw01Kar517 Żjm01Kar517 Mlm sutki B32Dom259sutki Ł67ParIII-nmw15 Dlm sutek Bjw99Pab141]

SUTRA ż 1. ‘zła, wredna baba’ Sutra, to taka wredna baba czy cokolek, to sutra L10Rur16;
2. ‘flejtuch, brudas, kocmołuch’ Hadko jak ta sutra po kuchni kręci się W96Rie104

[Mlp sutra W96Rie104 L10Rur16]

SUTUŁOWATY ‘garbaty, przygarbiony’ B32Dom259

[mMlp sutułowaty B32Dom259]

SUWAĆ SIĘ• ndk ‘wlec się, wolno się posuwać’ Ot, suwa się jak worek z gównam, wiapła ta W80Tek70 → **SUNAĆ SIĘ** ndk

[ter3lp s'uva s'e W80Tek70]

SWABODA ż → **SWOBODA** ż

SWACHA ż rzad. ‘kobieta, która pełni rolę gospodyni na weselu’ Na jutro, a na jutro już idon, czy jadon, czy idon druhny, druhowie i młodzi i swat, swacha do kościoła Isz96Mar194 → **SWACI** ż, **SWACIA** ż 2, **SWACIEJA** ż, **SWAŁKA** ż, **SWATYNIA** ż

[Mlp s'faksa Isz96Mar194]

SWACI ż ‘kobieta, która pełni rolę gospodyni na weselu’ Z jego [strony], przepraszam, ż

jego jest swat, a ż jej swaci Bjw96Mar133 I ta swaci nazywa sie i ta swaci, z jego i z jej rodziny Bjw96Mar134 A już taka tam i waselia, ruska swaci była, w ruskich żyłim, i swat, siostra družko Wdg01Kar435 Jak kancza sie wesela za wszystkim, swaci wzięli w baleji posadziwszy, ciągnęli te družbanci, zdaj sia Wdg01Kar440 To jeśli bugata bardzo swaci bywa, to ona tak robi wszystka swoja [...] i wszystka swoja jedzenia nakraja K02Kar289 Ja siedym razy była za swaci Wtr84Saw174 → **SWACHA** ż ♦ Główna swaci ‘główna gospodyni na weselu’ Tam te swatowie nie liczą sie, tam tylko główny swat i główna swaci to jest cały urząd na weseli, nu osystenci Bjw96Mar134 ♦ Iść w swaci ‘być swatką, pełnić na weselu funkcję gospodyni’ Mama czenstu w swaci często szedli, w swaci bardzo szedli ojcowia naszym Brt01Kar315 ♦ Swaci obiad → **OBIAD** *m*

[Mlp svac’i Bjw96Mar133,134 Wdg01Kar445 K02Kar289 Dlp svac’i Brt01Kar315 Blp sva’i Wdg01Kar440 svac’i Wtr84Saw174 Brt01Kar315]

SWACIA ż 1. ‘matka męża’ Czemu swacia do nas nie przyjeżdża Bjw97Dwi122 →

SWACIEJA ż 1; 2. ‘kobieta, która pełni rolę gospodyni na weselu’ U nas już swat i swacia i osystenty i osystentki Kml96Mar106 Oni tutaj, oni wżenili [...] ja im mówiła, mówie, ja jeszcze za swacia była, jak oni żenili sie w tym domu Stc96Mar82 Mańka bywa na waseliach swacio, ona umia tak robić wszystko ładnia, choć taka gadzina Łpt72Zda206 Razem ido młode za procesjo, jido asystentki, swat z swacio Wtr84Saw72 Tu moja siostra z mężem, byli swacio [na weselu] Ilk98Ost-nmw9(29) → **SWACHA** ż

[Mlp svac’a Kml96Mar106 Bjw97Dwi122 sv’ac’a/sv’ac’i Łpt72Zda206 Blp svac’a Stc96Mar82 Nlp sva’o Ilk98Ost-nmw9(29) svac’o Wtr84Saw172 sv’ac’o Łpt72Zda206]

SWACIĆ• *ndk* ‘radzić komuś małżeństwo z proponowanym przez siebie kandydatem, być swatem, swatać’ Swatów to było dwóch kiedyści, z jejnyj strony swacił Bjw96Mar133

[prze3lp *m* svac’ił Bjw96Mar133]

SWACIEJA ż 1. ‘matka męża, teściowa’ Już moja swacieja, już ta męża mama, też Ruska B96Życ194 → **SWACIA** ż 1; 2. ‘powinowata będąca krewną jednego współmałżonka w stosunku do krewnych drugiego współmałżonka’ B32Dom259 → **SWACHA** ż

[Mlp swacieja B32Dom259 B96Życ194]

SWAD’BA ż → **SWADŹBA** ż

SWADŹBA / **SWAD’BA**• ż 1. ‘ślub i wesele’ Na swaćbie jego byli Wdz95Czy76 A teraz już jest, już swad’by robion, posyłajo swaty, jeżdzo ji posyłajo swatów, a tak [...] Stc96Mar76 Przyjeżdżajo i robio swadźbu Kml96Mar106 Nu i tedy swadźba, hulajajo, a teraz to często nie hulajajo Kml96Mar106 → **WESELE** *n*; 2. ‘swatanie kogo z kim’ Jak ta łapatucha

zaczni swatać, to zy swadźby nic ni wyjdzi Łpt72Zda206; **3.** ‘orszak weselny’ Do maładzieka jak przyjada wszystka swadźba Brs02Rie50 Jak jaka swadźba. Chtóre nie u swadźbie, szli patrzeć Brs02Rie53 Swadźba wielka idzie do zagsu, czasem i do kościoła bywa, rzadko kto do kościoła idzie Kml96Mar106 Cała swadźba za stołam srodkowym pusadził Łpt72Zda206

[Mlp svadźba Brs02Rie50,53 svaż’ba Kml96Mar106 sv’aż’ba Dlp sv’aż’by Łpt72Zda206 Blp svaż’bu Kml96Mar106 sv’aż’ba Łpt72Zda206 Mslp svac’bie Wdz95Czy76,78 svadźbe Brs02Rie53 Blm svadby Ste96Mar76]

SWALKA• / SWANKA• **z 1.** ‘druhna’ Cała swadźba, młodego swat, trzy albo cztery družbanty i swalki, przyjeżdżają do młodej Sdr73Wer226; **2.** ‘gospodyni na weselu’ Tam swat z swankaj położył na stoł [karawaj], krajo ten karawaj i dają już gościom tego karawaja kosztować Sdr73Wer226 → **SWACHA** **z**

[Mlp sv’ankaj Mlm sv’alki Sdr73Wer226]

SWARSZCZYK• *m* ‘spawacz’ [...] stałem pracować swarszczykiem tam Łp01Kar416

[Nlp svarščyk’em Łp01Kar416]

SWARZYĆ SIĘ *ndk* ‘gniewać się, złościć się, krzyczeć na kogoś; też: klócić się’ Przestań swarzyć się, pogodzim się W99Rie65 Nasz piesek był dwa roki [...] i swarzą się w nocy i wzystku i wot [piesek] wypłakał Jzr04Kar72 → **KLÓCIĆ SIĘ** *ndk*

[bzk swarzyć się B32Dom259 svażyć się W99Rie65 *ter1lp* svażam s’a Jzr04Kar72]

SWAT *m* ‘ten, kto swata, pośredniczy w zawieraniu małżeństwa, swat’ A nu, teraz [...] osystetniki, osystenty, swat i swacia jest Kml96Mar106 Był taki zwyczaj u nas, byli [...] druwny, družbanci, swat, swaci Wdg01Kar461 W swaci [w swaty] bardzo czensto szedli ojcowie nasi K02Kar289 ♦ Główny swat ‘główny swat’ Tam te swatowie nie liczą się, tam tylko główny swat i główna swaci to jest cały urząd na weseli, nu osystenci Bjw96Mar134

[Mlp svat Kml96Mar106 Bjw96Mar134 Wdg01Kar461 Mlm svat’ly K02Kar329 svatové Bjw96Mar134 Blm svac’i K02Kar289]

SWATAĆ SIĘ• *ndk* ‘swatać się *do kogo*, proponować małżeństwo *komu*, posyłać swaty do wybranki’ Bkb84Ado17 i in.

swatawszy się *ipu* Ja był swatawszy się Bkb84Ado17 Mirka był swatawszy się do Ignąski W91a)Ado100 On będzie swatawszy się do Helenki W91a)Ado103

[*ipu* swatawszy się Bkb84Ado15,17 svatafšy s’a W91a)Ado100,103]

SWATOSTWO *n* ‘funkcja swata, swatanie’ [Z] której strony psy szczekają, liczy się, z tej strony swaty przyjadu, swatowstwa K02Kar329

[Mlp svatofsva K02Kar329]

SWATYNIA• ż ‘kobieta, która pełni rolę gospodyni na weselu’ Ja była swatynią
Bht98Pab125 → **SWACHA** ż

[Nlp swatynią Bht98Pab125]

SWAWOLNY* / **SWOWOLNY** ‘postępujący według właszej woli’ Bo wdowa jest
swowolna B32Dom259

[żMlp swowolna B32Dom259]

SWETACZ* *m* → **SWIETOCZ** *m*

SWETER• / **SZWETR**•*m* ‘dziana bluza, sweter’ Właśnie mnie przysłał sweter niedawno, ale
taki wielki rozmiar Bjw96Mar136 Nu co jemu kupisz, czy szwetr jaki, czy tam kryształ
Kmj96Mar95

[Blp sveter Bjw96Mar136 švetr Kmj96Mar95]

SWETEREK* / **CWETEREK**• *m* ‘zdr od sweter, sweterek’ Cweterka nie ma
Orn73a)Masl71

[Dlp cweterka Orn73a)Masl71]

SWIETOCZ* / **SWETACZ** *m* ‘łuczywo’ Bkb73Giu115 → **BŁONKA** ż

[Mlp ^lsvetač Bkb73Giu115]

SWIRSZNIA ż → **ŚWIRSZNIA** ż

SWOBODA / **SWABODA**• ż ‘wolność, niezależność’ Dali swaboda, ziemia bierz

Smw01Kar286 Była wienksza swoboda, że gdzie chciał i można była pójść, a tutaj nie,
trzeba każdy dzień iść na rubota Ł67ParII-34 Koń swój, załóż i pojedź, tyk swobodaz była,
można była jeździć Ł67ParIIa)-53

[Mlp swoboda B32Dom259 svoboda Ł67ParIIa)-53 svuboda Ł67ParII-34Blp svabôda Smw01Kar286]

SWOBODNIE*/**SWOBODNA** *ndm* ‘bez przeszkód, swobodnie’ A tylko iść można do
kościół swobodna Ł67ParIIa)-50

swobodniej *stw* ‘bardziej swobodnie, korzystając z większej swobody’ W kałchozie rzecz
taka, tam już w kałchozie trochu swabadniej była Ł67ParII-34

[svabodna Ł67ParIIa)-50 *stw* svabadńej Ł67ParII-34]

SWOBODNY 1. ‘wolny, opróżniony, niczym nie zajęty’ Ja poszedłem znow do

rajispałkoma, [pytać] nu, kiedyż nam będzie swobodny kościół, bo oni nie wychodzili [...]
Ikź96Mar16 [...] tam jedna miejsca sprzedaje się, swobodna będzie Kbs99Pab147; 2.

‘wolny od zajęć, pracy’ No kiedy jim tam wychodzi swobodny czas Użp01Kar262 Kto na
poliu pracuji te już niedziela [mają] swobodna Ł67ParIII-61 A tylko już jak swobodny

czas, kiedy dostanie co, jaka buteleczka [to upija się] Ł67Par2-59; 3. ‘nie krępujący ruchów, poruszania się’ Młodzież [...] jak swobodna chwila, tai i biegnie do klubu Kst73Wer213 [...] i do tego kamienia wkuwa się taka no pałka i obstalowanie tam swobodno Kbs99Pab149

[mMlp swobodny B32Dom259 svobodny Ł67Par2-59 Ikż96Mar16 svòbòdny Użp01Kar262 žMlp swobodna ł67ParII-34 svobodna Kbs99Pab147 svob'odna Kst73Wer213 nMlp svobodno Kbs99Pab149 Ł97a)Kar76]

SWOJ → SWÓJ

SWOJSKI ‘swój, tutejszy’ Miejscowy, swojski ksiondz Pls96Mar35

[mMlp sfojski Pls96Mar35]

SWOŁOCZUHA *m, ż dezapr.* ‘drań’ W86Dub76 i in. → **DRANIUHA** *m, ż*

[Mlp swołaczucha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

SWORZEŃ* / **SZWORON** / **SZWORAN** / **SZWORYN** *m* ‘sworzeń, element w urządzeniu technicznym’ Jakby ni szworan, ni można byłob skręcać wozem ani na lewa, ani na prawa Łpt72Zda209 Na tym sworzniu okrenca się cały wóz Orn73c)Masl84

[Mlp šv'oron/šv'oran Łpt72Zda208,209 švorýn Wdz71Giu321 svożeń Orn73c)Masl75 švóryn Wdz71Giu321 Msłp svožn'u Orn73c)Masl84]

SWOWOLNY → SWAWOLNY*

SWÓJ / **SWOJ** ‘własny, należący do osoby mówiącej, także o czymś własnego wyrobu, pomysłu, swój’ Już Bagnony, tam w Bagnonach jest swoj cmentarz, w Sakunach swoj cmentarz majo Czl96Mar 90 Franeczek, synoczek pomoż nam, jakoś ten kościół odzyskać, wiesz, taki już chce się choć umrzeć, żeby mieć swoj kościół Bnk96Mar161 Swoj pobudowali Bjw97Dwi21 Mówiła ja swojaj mamaj Bjw97Dwi44 Bardzo smaczny swój pieczony chleb Krn99Pab244 ♦ Nie swego rozumu *kto* → **ROZUM** *m* ♦

Rozmawiać/mówić po swojemu ‘rozmawiać/ mówić we własnym, rodzimym języku’ A w domu my póki byli wszystkie i tatuś żył, mamusia, więcej rozmawiali po polsku, po swojemu, po polsku Brs07Smu284 ♦ Swoja mowa → **MOWA** *ż* ♦ Swojo siło → **SIŁA** *ż*

[mMlp svoj/svuj Mjsz73Ana38 svoj Wdz71Giu315 Czl96Mar90 sfoj Czl96Mar90 svój Krn99Pab244 Błp svoj Bjw97Dwi21 sfoj Bnk96Mar161Dłp svego Iwt06Mor114 sfego Iwt06Mor114 mCłp swojemu Brs07Smu284 žMlp swoja Ind99Ost300 žCłp svojaž Bjw97Dwi44 žNłp svojo Wdz71Giu315]

SY przyim → Z przyim

SYBERIA* / **SIBIRIJA*** *ż* ‘azjatycka część terytoriów Federacji Rosyjskiej – miejsce zesłań skazańców, wywózki deportowanych, Syberia’ Siostra moja jedna w Polsce mieszka, z Syberii do Polski pojachali Wdg01Kar460 To teraz z Syberji wrócił, wrócił z Syberji

Wdk99Pab220 Ta pani Reinigierowa, a tego, ten już pan, on tego, jego wywieźli gdzieś na Sibirija Kmn99Kar89 Menż został sia w Sibiryji, ona przyjechała Ł67ParII-27 Część nie z własnej winy gdzieś to na Syberje musieli pojechać K02Zie147 A córka Alina była wywieziona na Syberje, dlatego że od dwadziestu hektarów już wywozili K02Zie154 → **SYBIR*** *m*

[Dlp Syberji Wdk99Pab220 Syber'ji Wdg01Kar460 Blp syberje K02Zie147 syber'je K02Zie154 Sibirija Kmn99Kar89 Mslp f S'ibiryji Ł67ParII-27]]

SYBERYJSKI* 'syberyjski' B32Dom259 ♦ Syberyjska zaraza → **ZARAZA** *ż*

[żMlp syberyjska B32Dom259]

SYBIR* / **SIBIR*** *m* 'Syberia' A młodszego [brata] wywieźli już u Sibir tam człowiek umarł Ł67ParII-12 Ten, który ja mówił, że tam zginął w Sibiru Ł67ParII-27 Było tu bardzo dużo w dawniejszych czasach Polaków, ale co, wszystkich na Sibir powyważali Wdg01Kar460 Lienkał się, że jego wywozu do Sibiru L12Kar107 → **SYBERIA** *ż*

[Dlp s S'ib'iru K02Kar150 do S'ibiru Wlk12Kar107 Blp S'ib'ir Wdg01Kar460 S'ib'ir Ł67ParII-12 Mslp f S'ib'iru Ł67ParII27]

SYBOTA *ż* → **SOBOTA*** *ż*

SYGARETKA *ż* → **CYGARETKA** *ż*

SYLWESTRY *m* 'imię męskie, Sylwester' W82a)Tek291 i in.

[Mlp Sylwestry Wtr82Saw77 W82a)Tek291 Łpt72Zda55 Clp Syl'v'estru/Syl'vestr'emu Mslp Syl'v'estrym/Syl'v'est'se/Syl'v'est'sa Łpt72Zda55]

SYN *m* 'dziecko płci męskiej, syn' Najmłodszy syn Bkb83Giu76 Najmniejszy syn

Bkb83Giu76 Pierwszy syn Bkb83Giu76 Najstarszy syn Bkb83Giu76 O synie i wspominać nie chce Bjw97Dwi46 Syny moje duże, ładne, wysokie Bjw97Dwi47 → **CHŁOPAK** *m* 2,

CHŁOPIEC *m* 2 ♦ Chrzestny syn 'chrześniak' Dwóch synów krzestnych mam

W82Tur100 ♦ Najmniejszy syn 'najmłodszy syn' Bkb83Giu76 ♦ Nierodzony syn 'pasierb'

Bkb83Giu78 ♦ Pierwszy syn 'najstarszy syn' Bkb83Giu76 ♦ Syn pierwszego męża

'pasierb' Bkb83Giu78 ♦ Syna wnuczka → **WNUCZKA** *ż* ♦ Syna wnuk → **WNUK** *m*

[Mlp syn Bkb83Giu76,78,82 Dlp syna Bkb83Giu84 Mslp syńe Bjw97Dwi46 Mlm syny Bjw97Dwi47Dlm synof W82Tur100]

SYNACZEK *m* → **SYNECZEK** *m*

SYNAK *m* → **SYNEK** *m*

SYNECZEK / **SYNACZEK** *m* 'zdr od syn, synecek' Bkb83Giu76 → **SYNEK** *m*, **SYNOK** *m*, **SYNUK** *m*, **SYNULEK** *m*, **SYNUŚ** *m*

[Mlp syneczek Ł97a)Kar75 sy^lneček/sy^lnaček Bkb83Giu76]

SYNEK / SYNAK *m* ‘zdr od syn, synek’ Bkb83Giu76 → **SYNECZEK** *m*

[Mlp ^lsynek/^lsynak Bkb83Giu76]

SYNOWA *ż* ‘żona syna, synowa’ Btn96Mar46 → **NIEWIESTKA** *ż*

[Mlp synova Btn96Mar46]

SYNOK *m* ‘zdr od syn, synek’ Wdz95Czy85 → **SYNECZEK** *m*

[Mlp syn^lok Wdz95Czy85]

SYNUK *m* ‘zdr od syn, synek’ Przyszła mama do mnie, nia mama, mój zdaj sie synuk ten starszy Algimant Kłw01Kar526 A moje chłopcy byli, synuki dwa, czterdziestu liat ich miałam Kłw01Kar526 → **SYNECZEK** *m*

[Mlp sy^lnuk Mlm synuk^li Kłw01Kar526]

SYNULEK *m* ‘zdr od syn, synalek’ Bkb83Giu76 → **SYNECZEK** *m*

[Mlp sy^lnul^lek Bkb83Giu76]

SYNUŚ *m* ‘zdr od syn, synuś’ Bkb83Giu76 → **SYNECZEK** *m*

[Mlp ^lsynus^l Bkb83Giu76]

SYPA *ż* → **WSYPA** *ż*

SYPAĆ *ndk* ‘podkładać kwoce jajka do wysiedzenia’ A to trzeba wybierać kurczuki [jajka] i sypać [...] dla kwoktuchy Żgw01Kar487

[bzk sypac^l Żgw01Kar487]

SYPAĆ SIĘ• *ndk* ‘sypać się, wysypywać się z czego’ ♦ Gdzie ptaszka leci, tam pióra sypi sie → **PTASZKA** *ż*

[ter3lp syp^li s^le Wlk01Kar268]

SYPKA *ż* → **WSYPKA** *ż*

SYPKI ‘złożony z bardzo drobnych nie spojonych cząstek, sypki’ Ot pusadź na pudmokłym poliu sypka kartoflia, a zubaczysz, że jak wyrośni ni będzie sypka Łpt72Zda206

[mMlp s^lypki żMlp s^lypka Łpt72Zda206]

SYR *m* → **SER** *m*

SYRAWATKA *ż* → **SERWATKA****ż*

SYRAWĄTYCZKA *ż* ‘zdr od syrawatka’ Syrawatyczka jest? Ł67ParIII-52

[Mlp сыгвáтычка Ł67ParIII-52]

SYRAWIEŻKA *ż* → **SUROJEŻKA** *ż*

SYRDUSZKA *ż* → **SERDUSZKO** *n*

SYRNIK *m* → **SERNIK** *m*

SYRODÓJ *m* ‘mleko prosto od krowy’ B32Dom259

[Mlp syrodój B32Dom259]

SYROJEŻKA *ż* → **SUROJEŻKA** *ż*

SYROP *m* ‘słodki i gęsty sok owocowy’ B32Dom259

[Mlp syrop B32Dom259]

SYROŚĆ *ż* **1.** ‘wilgoć’ B32Dom259; **2.** ‘kwas’ [...] i ona puska syrość, woda będzie syrowata W82Rei39

[Mlp syrość B32Dom259 Blp syrość W82Rei39]

SYROWATKA *ż* → **SERWATKA** **ż*

SYROWATY• ‘kwaśnawy’ [...] i ona puska syrość, woda będzie syrowata W82Rei39

[żMlp syrowata W82Rei39]

SYROWY / **SUROWY** *rzadziej* ‘surowy, niepoddany obróbce cieplnej’ Jaśka syrowe uszy
świńskie je, tylko muszo być z szerści usmalione Łpt72Zda206 Syrowa kartofla z sieczką
wysieczesz i na patelni wysmażysz Trk06Rut-mna

[mMlp syrowy B32Dom259 surowy B32Dom258 syrovy Bjw93Dwi36 syr^lovy Łpt72Zda206 żBlp syrowa
Trk06Rut-mna BIm syr^love Łpt72Zda206]

SYS *przyim* → **Z** *przyim*

SYSTEMA *ż* ‘system’ Cała systema B32Dom259 [...] zapozna się z systemą W01Mas37

[Mlp systema B32Dom259 Nlp systemą W01Mas37]

SYSTEMT *m* → **ASYSTENT** *m*

SYSTEMTKA *ż* → **ASYSTENTKA** *ż*

SYSUN *m* ‘małe prosię lub cielę ssące maciorę’ Jakież to parsiuczek, toż jeszcze sysun
W96Rie104 Sysun on bliszcz, przy krowie chtóry bywszy cieluczek, taki tłuszczanki,
pienkny L13Kar370

[Mlp sys^lun Wtr82Saw73 W96Rie104 L13Kar370]

SYSZCZYK• *m* ‘szpieg, wywiadowca, tajniak’ Jak pójdzie dzieci do szkoły, to kogoś z
nauczycieli, czy kogo, takich syszczykow, jak ja nazywam, wyprawiali patrzeć czyje to
dzieci [rozmawiają po polsku] Ncz02Koz72 → **SZPION** *m*

[BIm syszczykow Ncz02Koz72]

SYTA *ż* ‘słodzony miodem wywar z tartego maku lub słodzona woda jako dodatek do potraw
wigilijnych’ Syta nazywa się ta woda W82Rei37 Je sie, jeśli kto lubi z syto W82Rei38
Chcieli to i groch dokładali i jedli też z syto makowo W99Rut40 [...] wrzucają się do
wody z makiem – syta nazywa się woda W82Rei37 Woda u nas syta nazywa się, słodka

woda czysta Rzc98Ost-nmw23 → **PODSYTA** *ż*

[Mlp syta W82Rei37 Rzc98Ost-nmw23 Nlp sytą Bkb08Rut95 syto W82Rei38 W99Rut40]

SZABER *m* ‘tłuczony kamień do utwardzania dróg’ Nasz guściniac był brukowany, a lidzki zrubiony z szabru Łpt72Zda206

[Mlp šlaber Dlp šlabru Łpt72Zda206]

SZACH-SIACH *ndm* *dźwiękonaśl.* ‘ciach-ciach’ Szach siach i pokroiła W82Tur103 → **SZRACHĆ** *ndm*

[šax-šax W82Tur103]

SZACHTA• / SZAKTA• *ż* ‘kopalnia głębinowa’ No Poliaków, to znaczy po dokumentach ja Polak, Polaków do wojska nie brali, naprawiali tak, albo w szachty pracować, albo [...] Słb96Mar34 On dziesięć lat pracował, w szktach pracował K02Kar304

[Błm f šaxty Słb96Mar34 Mslm f šaktax K02Kar304]

SZACUNEK *m* ‘poszanowanie, uznanie dla kogoś, szacunek’ B32Dom259 →

USZANOWANIE *n*, **UWAŻENIE** *n* ♦ Szacunek zupełny ‘wielki, najgłębszy szacunek’ B32Dom259 → **PEŁNY**

[Mlp szacunek B32Dom259]

SZADZIBA *ż* → **SIEDZIBA** *ż*

SZADŹ *ż* ‘okiść na drzewach lub na sierści zwierząt zimą’ Jak u nas, po naszymu, to nazywa się szadz albo szerań Ncz02Kar73 → **SZERAŃ** *ż*

[Mlp szac W99Rie73 Ncz02Koz73]

SZAFa *ż* ‘wysoki mebel na odzież i inne rzeczy, szafa’ ♦ Szafa garderobiana ‘szfa na ubrania’ No w salunie to było stół [...], szafa garderobiana, kredens K02Zie153

[Mlp šafa K02Zie153]

SZAFIOR *m* → **SZOFER** *m*

SZAK → **WSZAK**

SZAKAL / SZAKAL *m* **1.** ‘patyk, szczapa’ Szakali przynieś na rospalka Bjw97Dwi108 Na ruzpalka wzięła smuliaczka i trochi szakali Łpt72Zda206 Narąb szakali, tyka sucha polana wybierz Wtr79Saw212 Te szakali prosze zbierać do palenia Trk06Rut-mna [...] to sami zrobio wraz prędko jakich szakalow tam, czy co Wdg01Kar441 [...] lecielim szakali nieść K02Kar282 → **DRZAZGA** *ż*; **2.** ‘kołek’ Trk06Rut368 → **KOLIK** *m*

[Mlp szakal W31Otr83 W87Smo61 Trk06Rut368 šakal’/šak'al Łpt72Zda206 Wtr79Saw212 Młm szakali L31Otr83 Wn00Daw101 Dłm šakal’i Bjw97Dwi108 šak'al’i Łpt72Zda206 Wtr79Saw212 šakal’of Wdg01Kar441 Błm szakali Trk06Rut-mna šakal’i K02Kar282]

SZAKALIK *m* 1. *zdr* od szakal 1, mały patyczek, drewnienko' Oparzona kartofelka obierami szakalkiem W99Rut43 [kartofel] przebiwany szakalkiem i upięszony kolorowymi papierkami Bkb08Rut95 A ja szakalków takich jak zapalczki nawiąawszy i przekładam i licze tam Ejs99Smu154 A Polska przyszła, zaraz już mnie szkoła zrobili, to u nas nie było jeszcze papierów nie było nic, to ot tylko na szakalkach Str99Pab17 → **DRZAZGA** *ż*;

2. 'kołeczek' Trk06Rut368 Szakaliki takie, patyczki przybite do tej deski Trk06Rut368 → **POLAŃCZYK** *m*

[Mlp szakalik W83Tur22 Nlp szakalkiem Bkb08Rut95 šakalk'em W99Rut43 Mlm szakaliki Trk06Rut368 Dlm szakalków Ejs99Smu154 Mslm šakal'kax Str99Pab171]

SZAKALUCZEK• *m* 'zdr od szakal 1, drobne polana' Drzewa penczek nazywali, penczek to takie drobninki szakaluczki, żagarki Nmn 81Tek88

[Mlm szakaluczki Nmn81Tek88]

SZAKALUK *m* 'patyk, szczapa, kawałek suchej gałęzi' Poszła won, bo jak dam szakalukiem w głowa, to mozgi na wierzch wyjdo W80Tek70 Rombałam szakaliuki, szakaluk może taki jak palec, jak leciał, jak dał prosto po uoku Żjm01Kar512 Ot suche szakaluki przynios, pali się, aż trzeszczy Wtr79Saw212 → **DRZAZGA** *ż*

[Mlp szakaluk W83Tur22 W86Dub73 šaka'l'uk Żjm01Kar512 šakal'uk Wtr79Saw212 Nlp šakal'uk'em W80Tek70 Mlm szakaluki L31Otr83 Blm šakal'uk'i Żjm01Kar512 šakal'uk'i Wtr79Saw212]

SZAKAŁADKA *ż* → **SZOKOŁADKA** *ż*

SZAKTA *ż* → **SZACHTA** *ż*

SZALONY 1. 'o zwierzętach – wściekły, chory na wściekliznę' Szalony pies B32Dom259

Szalony pies jej wkąsił za noga Łpt72Zda206; 2. 'o człowieku – chory umysłowo, obłąkany' My liękali się szalionej z Wilkiszek Łpt72Zda206 → **DURNY** 1

[mMlp szalony B32Dom259 šal'loni żDlp šal'lonej Łpt72Zda206]

SZALUGI *lm* 'wieszak z kołkami na ubrania' Szalugi u nas nazywajo się tak po prostu [...] a u nas nazywajo szalugi Kmj99Pab78 → **SZARAGI** *lm*, **WIESZAŁKA** *ż* 1

[Mlm šaluği Kmj99Pab78]

SZAŁAMUCIĆ *ndk* 'zawracać głowę' B32Dom259 → **DURZYĆ** *ndk*

[bzk szałamucić B32Dom259]

SZAŁAPUT *m* 'przesadnie ruchliwe dziecko' Wszędzie wkręci się, wszędzie wlezi ten szałaput, spukaju z nim nie ma Łpt72Zda206

[Mlp šała'put Łpt72Zda206]

SZAŁON *m* → **ESZELON*** *m*

SZAŁPUŚNI *lm bot.* ‘podbiał’ Szałpuśni to w lasach, w lesie rośli Ppl08Rut64,65

[Mlm szałpuśni Ppl08Rut64,65]

SZAŁTANOSY *lm* ‘pierogi z twarogiem, podawane zazwyczaj na zimno’ W31Otr83

[Mlm szaltanosy W31Otr83]

SZAMATUCHA *ż* ‘burda, bójka, szamotanina’ [...] jak nie zrobi sie szamatucha W96Rie104

[Mlp szamatucha W96Rie104]

SZAMOCHA *ż* ‘krowa lub koń szarej maści’ Szamocha, to taka ciemna bordowa [...] kolor taki, u nas była w kołchozie taka Trk06Rut364 → **SIWAJKA** *ż*

[Mlp szamocha Trk06Rut364]

SZAMOWATY / **SZEMOWATY**• ‘siwy, popielaty – o maści krowy, konia’ Koni czarne, to oni szamowate. Krowy takie siwe, szamowate. Bywa taka szamowata krowa, nu ona taka z odcieniami. Szara, taka szemowata krowa [była] Trk06Rut364 → **SIWY**

[mMlp szamowaty L07Rut195 żMlp szemowata Mlm szamowate Trk06Rut364]

SZAMPANA• *ż* ‘gatunek wina – szampan’ [...] pójdó na ławeczka i popijó szampany K02Kar293

[Dlp sampany K02Kar293]

SZAMPAŃSKI* / **SZYMPAŃSKI**• ‘*przym* od szampan, szampański’ Brł73Sud193 ♦
Szympańskie wino → **WINA**² *ż, n*

[nNlp šymp'an'sk'im Brł73Sud193]

SZAMPUN• *m* ‘płynne mydło do mycia włosów, szampon’ Szampuniam nie myja Bjw97Dwi50

[Nlp šampuńam Bjw97Dwi50]

SZANSA• *ż* *do czego* ‘możliwość, prawdopodobieństwo powodzenia, sukcesu, szansa *na co*’
Będą mieć większe szanse do wstąpienia na wyższe uczelnie W01Mas104

[Blm szanse W01Mas104]

SZANTRAPA / **SZANTRAPA** *ż* ‘małowartościowy człowiek’ W99Rie65

[Mlp szantrapa/szntra'pa W99Rie65]

SZAPKA *ż* → **CZAPKA** *ż*

SZARABAN• *m* ‘rodzaj bryczki’ Pod szarabanam W82Tur70

[Nlp šarabanam W82Tur70]

SZARACZKOWY ‘uszyty z szaraku – sukna samodziałowego z domowej, niefarbowanej wełny, tkane z czarnej i białej nici’ W szaraczkowych majtkach chodzi i w piątek i w

świętek Łpt72Zda206

[mMlp šaračk'ovy Mslm šaračk'ovy Łpt72Zda206]

SZARAGI• *lm* ‘wieszak w postaci ramy z kołkami na ubrania’ Na szaragach miejsca nie ma
Bjw97Dwi122 → **SZALUGI** *lm*

[Mslm šaragax Bjw97Dwi122]

SZARAK *m* ‘sukno samodziałowe z domowej, niefarbowanej wełny, tkane czarnej i białej
nici’ Nauczycielka zwykły szarak pafarbowała i paszyła dzieciom ładne kapoty
Łpt72Zda207

[M,Blp šar'ak Łpt72Zda207]

SZARAMYGA *m*, *ż* ‘człowiek nieokrzesany, szaraczek’ Nu szlachta [...] oni takie
delikatnyje, po polsku [mówili], takie bardziej wspaniałyje, nie takie szaramygi jak my
Plb99Str31

[Mlm szaramygi Plb99Str31]

SZARENKI• ‘*zdr* od szary 1, szarutki’ I ot tkali czasem konopli tej znaczy, ona taka była z
bliski [błyszcząca], taka szarenka aż Drś99Pab57 W gniazdeczku byli sześć jajczak,
jajeczki byli szarenkie Nwd73Wer188

[žMlp š'areńka Drś99Pab57 Mlm š'arên'k'e Nwd73Wer188]

SZARMANKA / **SZARMANTKA** *ż* ‘katarynka’ B32Dom259

[Mlp szarmanka/szarmantka B32Dom259]

SZAROŚWISTKI *lm* ‘przezwisko wojska radzieckiego – od koloru szyneli (świtek)’ O,
Poliaki drużyńje, no, nie lubili sowietów, szaroświstki i szaroświstki nazywali ich, no szare
szyneli te, szare świstki, nie inaczej [...] Skn96Mar73

[Mlm šarośf'istki Skn96Mar73]

SZAROWAĆ *ndk* → **SZOROWAĆ*** *ndk*

SZARSZATKA *ż* → **SZERSZATKA** *ż*

SZARŚCIANY → **SZERŚCIANY**

SZARY• **1.** ‘kolor szary’ [...] no szare szyneli te [mieli], szare Skn96Mar73; **2.** ‘o włosach –
siwy’ [...] patrzo, mnie szarych włosów, mnie szare włosy zrobili się, przeżyło się, nie daj
Boże Kmj99Pab85 ♦ Szara mąka → **MAKA** *ż* ♦ Szara sosna → **SOSNA** *ż* ♦ Szare
wieczory → **WIECZÓR** *m*

[Dlp šarej Rzc98Ost-nmw20 Mlm szare Bkb08Rut97 šare Drś96Mar25 Skn96Mar73 Dlm šaryx
Kmj99Pab85]

SZARZYĆ *ndk* ‘karmić bydło (w okresie zimowym)’ W31Otr83

[bzk szarzyć W31Otr83]

SZASZEK *m* → **SZESZEK** *m*

SZASZKA / **SZESZKA** *ż zool.* ‘tchórz’ Musi szaszka jajki podbierać W80Tek70 →

SZASZQK *m*, **SZASZUK** *m*, **SZESZEK** *m*, **SZESZK** *m*, **TCHÓRZ** *m*

[Mlp ślaška W80Tek70 szesza Trk06Rut364]

SZASZKI *lm* ‘warcaby – gra palnszowa’ Cała niedziela grali w szaszki Łpt72Zda207 →

WARCABY *lm*

[M,Blm ślaški Łpt72Zda207]]

SZASZQK / **SZESZQK** *m 1. zool.* ‘tchórz’ Szaszki w sonsiedztwie gensi małych porzneli

Ł67ParIII-8 Tak żywuszczych jak koty i szaszki nigdzie nie widział Łpt72Zda207 →

SZASZKA *ż*, **SZESZEK** *m*; **2.** ‘coś wykradzonego z własnego domu’ Jak bačka ni dawał piniendzy, tak syn szaszok wynosił i sprzydawał za wódka najczęściej Łpt72Zda207

[Mlp šešók Wdz71Giu324 Blp šaš'ok Mlm šaški Ł67ParIII-8 šašk'i Łpt72Zda207]

SZASZUK *m zool.* ‘tchórz’ W82a)Tek283 → **SZASZKA** *ż*

[Mlp šaš'uk W82a)Tek283]

SZASZUKI *m* ‘zeschnięte odchody’ Ty, oficer, idź szaszuki pozbierać W80Tek70

[Mlm szaszuki W87Smo61 Blm šaš'uکی W80Tek70]

SZATEN *m* ‘mężczyzna o ciemnych włosach, szatyn’ Bkb83a)Giu86

[Mlp šaten Bkb83a)Giu86]

SZATROWANY ‘z przesianej mąki’ Bahatyry [bogacze] mogo jeść chleb szatrowany co dzień Łpt72Zda207

[mMlp šatrov'any Łpt72Zda207]

SZCZANIUK *m* → **SZCZENIUK** *m*

SZCZANIUCZEK *m* → **SZCZENIUCZEK** *m*

SZCZAPA *ż* ‘kawałek kloca rozłupanego na kilka części’ Szczapy bywają metrowe i troche krótsze, a jak zupełnie krótka, to już nie szczapa a puliana Łpt72Zda207 ♦ Chudy jak szczapa ‘chudy jak patyk’ Błahi, chudy jak szczapa BL82Giu226 → **SZCZEPKA** *ż*

[Mlp ščapa BL82Giu226 šč'apa Mlm šč'lapy Łpt72Zda207]

SZCZARNIEĆ• *dk* ‘stać się czarnym albo czarniejszym, szernieć’ W91a)Ado100 i in.

szczarniawszy/szczyrniawszy *ipu* Mjs73Ana37 Człowiek był szczarniawszy od pracy, od przemęczenia, od nerwów W91a)Ado100 Ojciec Elki szczarniawszy siedzi W91Ado91

[ipu ščarn'afšy W91Ado91 W91a)Ado100 ščyrn'afšy Mjs73Ana37]

SZCZAUK *m* → **SZCZAWUK** *m*

SZCZAW *m* **1.** ‘*bot.* szczaw zwyczajny’ Tylie zbirania, za taki worak szczawiu dostał dwa złoty Łpt72Zda207 → **SZCZAWUK** *m* **1;** **2.** ‘zupa szczawiowa’ Na obiad szczaw będzi i kartofli Łpt72Zda207

[Mlp ščaf Dlp šč'avu Łpt72Zda207]

SZCZAWNİK *m* ‘łodyga wyrośniętego szczawiu’ Nawet krowy ni bardzo chco jeść szczawniku grubego Łpt72Zda207

[Mlp šč'avnik Dlp ščavn'liku Łpt72Zda207]

SZCZAWUK / **SZCZAUUK** *m bot.* **1.** ‘szczaw zwyczajny’ Na wiosna ni umrzysz, grzyb jaki znajdziesz, szczauk rośni wszędzie Łpt72Zda207 → **SZCZAW** *m* **1;** **2.** ‘szczaw koński’ Szczawuk może ten, szczawuk nie kwaśny, to dawniej robili [...] mówili że zbierali ten szczawuk tam tarli jego, jak już to wojna, jak hlód [głód] Rkw99Pab103

[M,Blp ščav'uk Rkw99Pab103 Blp šča'uk Łpt72Zda207]

SZCZEBŁA *ž* ‘szczebel’ Dwie szczebli złamali się w drabinie, musisz ich naprawić Łpt72Zda207

[Mlp šč'ebła Blm šč'ebli' Łpt72Zda207]

SZCZEKAĆ• *ndk* **1.** ‘szczezać – o psie’ A on mówi – sabaka szczeka Brz96Mar176 → **BRECHAĆ** *ndk*; **2.** ‘mówić nieprawdę, kłamać, pleść głupstwa’ Nie słuchajcie tego brechuna, toż szczeka niestworzone rzeczy W96Rie84 → **BRECHAĆ** *ndk*
♦ Nie każdy kasa, kto szczeka → **KASAĆ** *ndk*

[ter3lp szczeka L82Roj237 W96Rie84 ščeka Brz96Mar176]

SZCZENIĆ SIĘ *ndk* ‘wydawać na świat potomstwo – o niektórych zwierzętach, też o żmii’ A gadzina to mówili tak, ona jak już będzi tam szczenić się, ona wlezi na drzewo [...] Bjw99Pab137

[bzk ščėnic' s'e Bjw99Pab137]

SZCZENIUCZEK / **SZCZANIUCZEK** / **SZCZYNIUCZEK** *m* ‘*zdr* od szczeniuk, młody piesek, szczeniaczek’ Ni ciungaj za uszy szczyniuczka, jemu boli jak i tobia Łpt72Zda207

[Mlp ščań'učak/ščėń'uček/šč'ń'uček Dlp ščyń'učka Łpt72Zda207]

SZCZENIUUK / **SZCZANIUUK** / **SZCZYNIUUK** *m* **1.** ‘szczenię’ Wzięli szczaniuka, nichaj będzi w chacia na razia, potym buda zrobim Łpt72Zda207 → **PIESEK** *m*; **2.** ‘smarkacz’ Bijo się te szczaniuki sumkami pu głowach Łpt72Zda205 → **BACHUR** *m* **1**

[Mlp szczeniuk W83Tur19,20 ščėńuk Bjw93Dwi39 ščań'uk/ščyń'uk/šč'ėńuk Blp ščańuk'a Łpt72Zda207 Mlm ščań'uki Łpt72Zda205]

SZCZEPAC• *ndk* ‘rąbać, rozrąbywać’ Kłodka szczepi sia na puliany Łpt72Zda189

[bzk szczepać W99Rie65 *ter nos šč'epi s'a* Łpt72Zda189]

SZCZEPIONKA *ž rol.* ‘w ogrodnictwie – zraz’ Dziki drzewo, z jego nic nie ma już, dzikie to więcej ona z ziemi, jest o tutaj tak samo, szczepionka, szczepionka czszeba, czszeba gałązka, jeszcze mój brat tutaj brał, żeby to zaszczepić Rkw99Pab103 → **ZRAZKA** *ž*

[M,Blp ščeponka Rkw99Pab103]

SZCZEPKA *ž 1.* ‘trzaska’ B32Dom259 i in. **2.** ‘deseczka’ A nam był taki z szczepek, nu z desek Dgd82a) 211; **3.** ‘szczupła dziewczyna’ Wn00Daw101 ♦ Chudy jak szczepka ‘chudy jak patyk’ Błahi, chudy jak szczepka BL82Giu226 → **SZCZAPA** *ž*

[Mlp szczepka B32Dom259 W99Rie65 Wn00Daw101 ščepka BL82Giu226 Ł84Par135 Dlm s ščepek Dgd82a)211]

SZCZERBATY ‘wyszczerbiony’ ♦ Szczerbaty garnek ‘o szczerbatym człowieku’ Bkb83a)Giu89

[mMlp ščerbaty Bkb83a)Giu89]

SZCZERY* / **SZCZYRY** ‘prawdziwy, niekłamany’ Ta [jest] szczyra Polka Ł67ParIV-4

[žMlp ščýra Ł67ParIV-4]

SZCZERZE *ndm* ‘rzetelnie, gorliwie’ Nu i czterech żołdatów stojo, a te Żydzi, im trzeba skrać ten [krzyż] a żołdaci tak szczerze pilnujo Użp01Kar260

[ščeže Użp01Kar260]

SZCZĘDZIĆ• *ndk* ‘oszczędzać, skąpić’ Jak idziem du polia już siać piersza garść jak siejim, ja też niosa ciąglia świanconaj wodka mam wialkanocnaj, butalieczka przyniasiona, to ji tak szczedzim cały rok po trocha Śwt01Kar385

[*ter1lm* ščen'ž'im Śwt01Kar385]

SZCZĘŚCIA *ž,n* → **SZCZĘŚCIE*** *n*

SZCZĘŚCIE *n* / **SZCZĘŚCIA** *ž dla kogo* ‘pomyślny los, powodzenie w życiu, szczęście’ A jaka tam szczęścia Bjw96Mar122 Czemu to dla mnie szczęścia zginęła Onk99Ado51 ♦ Mieć sobacze szczęście ‘mieć pieskie szczęście’ L82Roj239

[žMlp ščens'c'a Bjw96Mar122 Ł67ParIV-6 ščen's'c'a Onk99Ado51 nBlp szczęście L82Roj239]

SZCZĘŚLIWIEŃSZY → **SZCZĘŚLIWY**

SZCZĘŚLIWY• ‘mający szczęście, doznający szczęścia, szczęśliwy’ Brs02Rie44

szczęśliwieńszy *stw* ‘szczęśliwszy’ Szczęśliwieńszy jak to człowiek wygląda jak po polsku, jak po polsku to po polsku rozmawiali Brs02Rie44

[*stw mMlp* ščeńšlivenšy Brs02Rie44]

SZCZOŁOK* / **SZCZOŁAK•** *m* ‘ług’ A bielizna myć, bielizna myć robili szczolak to nazywał się ług, ług z wodo [...] nasypywali popiołu, zawiązywali do węzła i zamaczali do wody Bjw99Pab123 → **ŁUG²** *m*

[Błp ščołak Bjw99Pab123]

SZCZOT *m* ‘rachunek’ Liczy sia na moim szczocie dwadziescia dwa hektary ziemi K02Kar304 ♦ Za szczot czyj ‘na czyj koszt’ Ona już i pokupowała tam, nu, jednym słowem za swój wszystkie szczot patrzyła tego ksiendza bardzo dobrze Bnk96Mar164 [...] my nie mamy już piniondzy już więcej, mówie, za szczot kołchoza można zrobić, władza nie odmawia się Ikż96Mar17

[M,Błp ščot Ikż96Mar17 Bnk96Mar164 Mslp na ščoc’e K02Kar304]

SZCZOTY *lm* ‘liczydło’ B32Dom259

[Mlm szczoty B32Dom259]

SZCZUKA *z* ‘gatunek ryby, szczupak’ Ł67ParIV-26

[Mlm ščuki Ł67ParIV-26]

SZCZUR *m* / **SZCZURA•** *z zool.* ‘mysz’ Kot wielka szczura złapał Bjw97Dwi40 →

KRYSA *z*, **MYSZ** *z* ♦ Jak szczury/myszki ogonak ‘jak mysi ogonek’ → **OGONEK** *m*

[mMłp szczur B32Dom241 zBłp szczura Bjw97Dwi108 zDłp ščury BL82Giu230 zBłp ščura Bjw97Dwi40]

SZCZURA *z* → **SZCZUR** *m*

SZCZURAK *m* → **SZCZUREK** *m*

SZCZUREK• / **SZCZURAK** *m zool.* ‘zdr od szczur, mysz’ Malusińki jak szczurak

W82Tur100 Łańtki szczurki łowio W82Tur103 → **MYSZ** *z*

[Młp ščur'ak W82Tur100 Mlm szczurki B32Dom259 Błm ščurki W82Tur103]

SZCZURUK *m zool.* ‘młoda mysz’ W86Dub72

[Młp szczuruk W86Dub72]

SZCZYNIUCZEK *m* → **SZCZENIUCZEK** *m*

SZCZYNIUK *m* → **SZCZENIUK** *m*

SZCZYPAC *ndk* ‘zrywać coś nagłymi ruchami, skubać, zrywać’ Wiśnie szczypać K02Kar337

szczypawszy *ipu* Łpt72Zda99

[bzk ščypac’ K02Kar337 ipu ščyp'afšy Łpt72Zda99]

SZCZYPAC SIĘ *ndk* ‘boleśnie ścisnąć skórę *komu*, szczypać *kogo*’ Gęsi [...] już leci szczypać się Trk06Rut366

[bzk szczypać się Trk06Rut366]

SZCZYPCZYKI *lm* ‘klamerki do bielizny’ Btr01Kar316

[Mlm ščypčyč’i Brt01Kar316]

SZCZYR *m bot.* ‘pospolity chwast, szarłat’ Szczyr sam sieji się, nihto jego ni sieji

Łpt72Zda207

[Mlp ščyr Łpt72Zda207]

SZCZYRY → **SZCZERY**

SZCZYT *m* **1.** ‘szczyt dachu’ Takie szczyty jak nazywajo, znaczy dachy, szczyty to były takie o jak te później to już przerabiali i przekrywali, to zrobili prawie wszędzie już te takie spiczaste, a to był taki trochę łamany, taki ten szczyt, już to było tak i to koniec taki łamany i to wierchrzyk taki, taki jak czapka jaka K02Zie150; **2.** ‘wezgłowie łóżka, szczyt łóżka od strony głów’ Bkb73Giu116 → **PRZODEK**² *m*; **3.** ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu116 → **PRZOD** *m*

[Mlp ščyt Bkb73Giu116 ščyt K02Zie150 Mlm ščyty K02Zie150]

SZCZYTAĆ[•] *ndk* **1.** ‘liczyć, rachować’ Potym szczytamy, chto do pary, chto do lizski W99Rut34 → **LICZYĆ** *ndk* **1**; **2.** ‘uważać, być zdania’ Oni chcą odróżnić się od nas, nas szczytają, jako zupełnie proste ludzie B96Žyc192 → **LICZYĆ** *ndk* **2**

[ter1lm ščytamy W99Rut34 ter3lm szczytają B96Žyc192]

SZCZYTAĆ SIĘ[•] *ndk* ‘uważać się’ Ja już szczytam się jakby Białoruski, chociaż ja Poljakiem piszę się w paszporcie B96Cich202 [...] my choć w Białarusi, ale mówia, szczytamo się Polaki [...] Ncz02Koz69 → **LICZYĆ SIĘ** *ndk*

[ter1lp szczytam się G96Dąb191 B96Cie202 ter1lm szczytamo się Ncz02Koz69]

SZED *ndk* → **IŚĆ** *ndk*

SZEDLI *ndk* → **IŚĆ** *ndk*

SZEDŁA *ndk* → **IŚĆ** *ndk*

SZEDŁAM *ndk* → **IŚĆ** *ndk*

SZEFEL *m* / **SZEFAL** *m* → **SZUFEL** *m*

SZEJMA[•] *ž* ‘rodzina jako komórka społeczna’ Trzy czy cztery szejmy było wywieziona K01a)153 → **CZELADŹ** *ž* **4**

[Mlm šejmy K01a)153]

SZELKI *lm rzad.* ‘szelki’ Łpt72Zda207 → **SZLEJKI** *lm*

SZELMOWATY ‘niezbyt uczciwy, chytry’ A tylko wszyscy nie płaco te gospodarzy, inny taki jest szelmowaty i nie zapłaci Ł67ParII-38

[mMlp šel'movaty Ł67ParII-38]

SZEMAJKA / SZEMOJKA ž 'krowa o szarej maści' W82Tur111 → **SIWAJKA** ž

[Mlp šemajka/šemojka W82Tur111]

SZEMKA ž 'krowa szarej maści' Szemka, jak szara taka krowa Trk06Rut364 → **SIWAJKA** ž

[Mlp szemka Trk06Rut364]

SZEMOJKA ž → **SZEMAJKA** ž

SZEMOWATY → **SZAMOWATY**

SZEMY 'siwy – o maści konia' L07Rut195 → **SIWY**

[mMlp szemy L07Rut195]

SZEPIELAWY 'wadliwie wymawiający niektóre spółgłoski, sepleniący' W82Tur76

[mMlp šepelavy W82Tur76]

SZEPKIEM ndm 'o mówieniu półgłosem, szeptem' I tak szeptkiem mówi, ale słyhać na całą chata Pps91Kru173

[šepk'em Pps91Kru173]

SZEPTAĆ SIĘ ndk z kim 'rozmawiać z kimś półgłosem, szeptać między sobą' B32Dom245

[bzk szeptać się B32Dom245]

SZEPTUCHA ž 'znachorka' W86Dub76

[Mlp szeptucha W86Dub76]

SZEPTUN m 1. 'znachor' Szeptun żył Bjw97Dwi32 Szeptuny różne byli Bjw97Dwi122 Nie o żadnych szeptunach, co diabłu dusze oddali L91Zow530 → **ZAGADOCZNIK** m; 2. 'gazy wydalone z organizmu' W chacie śmierzdziała, musi szeptuny puszczały W82Tek213

[Mlp szeptun W82Tek212 šeptun Bjw97Dwi32 Mlm šeptuny Bjw97Dwi122 Kws12Ana32BIm šeptuny W82Tek213 Mslm o szeptunach L91Zow530]

SZERAŃ ž 'szron, okieść na drzewach' Ncz02Koz73 → **SZADŹ** ž

[Mlp szerań Ncz02Koz73]

SZEROCZYŃIA* / **SZYROCZYŃIA** ž 'wymiar poprzeczny, szerokość' W86Dub75 → **SZERZYŃIA** ž

[Mlp szyroczynia W86Dub75]

SZEROKI* / **SZYROKI** 'mający znaczny wymiar poprzeczny, szeroki' Szyroki, ogromny listek na kalinie B32Dom260 A sam sieł na wóz szyroki B32Dom260

szyrszy stw 'szerszy' I człowiek jeżeli dużo ziemi masz, na tym przypuśćmy dziesięć hektarów tych miadziów [nazwa pola], to jeżeli ty dużo ziemi masz, twój sznur szyrszy,

jeżeli mało to tylko paseczek K02Zie139 Przod swetra szerszy jest jak tył Łpt72Zda193
szerzej *kogo, przym stw m,ż, n* ‘szerszy’ [...] A ona oj, gdzie moja ta [...] przyłożyć, jak
ona szerzej mnie Kab99Pab147

[mM,Blp szYROKI B32Dom201,260 Grd93Bre163 *stw mMlp* šyršy K02Zie139 šlyršy Łpt72Zda193 šezej
Kab99Pab147]

SZERSZATKA / SZARSZATKA *ż* ‘duża igła do cerowania z szerokim uszkiem’ Sukna
cyrować tylko szarszatko, mało igło nic ni zrobisz Łpt72Zda207

[Mlp szerszatka Ł84Par144 šeršatka W82Tur74 šaršátka Wdz71Giu320 šarš'atka Łpt72Zda207 Nlp
szarszatko Nmn81Tek88 šarš'atko Łpt72Zda207]

SZERŚCIANY• / SZARŚCIANY• 1. ‘wełniany’ Była jakaś perkalowa sukienka, nu może
jedna jakaś szarściana Kst73Wer213 → **WEŁNIANNY**; **2.** ‘z włosia’ Czeszo [len]
szczotko albo żelazno kto ma [...] a później szerściano B29Nit246 → **WŁOSIANNY**

[Mlp šars'c'ana Kst73Wer213 Nlp šerściano B29Nit246]

SZERŚĆ *ż* ‘sierść, owłosienie zwierząt’ Długi ćwiek wbiwam du jakiejści pulianki i tym
szerść wyrywam ze świni Łpt72Zda208 Brodawki, nu czym oni, szerścio wiąźali
Pdz01Kar476 → **PILŚĆ** *ż*

[M,Blp szerść B32Dom259 Blp šers'c' Łpt72Zda208 Bjw97Dwi28 Nlp šers'c'o Pdz01Kar475]

SZERZYNIA / SZYRZYNIA / SZYRZYŃ *ż* ‘szerokość’ O, jak stoł szyrzynia demby takie
pospiłowane K02Kar266 → **SZYROCZYNIA** *ż*

[Mlp szerzynia B32Dom259 W82Tek216 L86Tek89 šyżyńa W82Tur69 K02Kar266 šyżyn'a /šyżyn'/šyżyn'a
Orn82Masl196]

SZEST• *m* ‘długi duży kij, drąg’ Taki ten szest robili Rzc98Ost-nmw10

[Blp šest Rzc98Ost-nmw10]

SZESZEK / SZASZEK *m 1.* ‘zool. tchórz’ Jest szeszek, który kury łapi, to on siedzi, w
budynkach siedzi Bjw99Pab132 Śmierdzi uon, szeszek ten Bjw99Pab132 Nie wiadomo
wiele tych szeszków Bjw99Pab133 Jest szeszki, kury jedli Trk06Rut364 → **SZASZKA** *ż*

[Mlp szeszek W25Nit31 szaszek/szeszek W31Otr83 šešek Bjw99Pab132 š'ešek Wtr79Saw213 Mlm szeszki
Trk06Rut364 Dlm šeškuf Bjw99Pab133]

SZESZK *m zool.* ‘tchórz’ Śmierdzisz jak szeszk Wtr79Saw213 → **SZASZKA** *ż*

[Mlp š'ešk Wtr79Saw213]

SZESZKA *ż* → **SZASZKA** *m*

SZESZQK *m* → **SZASZQK** *m*

SZEŚĆKLASOWY ‘sześcioklasowy’ [...] i kiedy organizowała polska podstawowa szkoła

sześćklasowa Rzc98Ost-nmw3

[zMlp šeśkl'asova Rzc98Ost-nmw3]

SZKANDALISTA *m* → **SKANDALISTA*** *m*

SZKANDAŁ *m* → **SKANDAL*** *m*

SZKAPLER• *m* ‘medalik lub kawałek sukna z wizerunkiem świętych, szkaplerz’ Nic tam (do trumny) się nie wkłada. Różaniec tylko na rękę i szkaplery, i obrazik z patronką B96Doł206

[Blm szkaplery B96Doł206]

SZKAPLERNY• ‘*przym.* od szkapler, szkaplerzowy’ ♦ Matki Boskiej Szkaplernej ‘święto Matki Boskiej Szkaplerznej’ Nikt nie wie, czy to beńdzie jeszcze na Różancowa, czy to beńdzie na Matki Boskiej Szkaplernej, bo szesnastego to beńdzie, beńdzie pierwsza komunია dzieci Bjw96Mar134

[zDlp škaplernej Bjw96Mar134]

SZKARADZIEŃSTWO *n* ‘ktoś lub coś budzący odrazę, paskudztwo, szkarada, też czyn szkaradny’ B32Dom259 → **PASZKUDZTWO** *n*

[Mlp szkaradzieństwo B32Dom259]

SZKARPETKI *lm* → **SKARPETKI*** *lm*

SZKIELET* / **SZKILET** *m* ‘szkielet’ BL82Giu228 ♦ Chudy jak szkilet → **CHUDY**

[Mlp šk'él'et/šk'il'et Mjs73Ana38 šk'ilet BL82Giu228]

SZKIEŁKA *z* ‘*zdr* od szkło 1, szybka’ [...] takie okny szkło, okna byli kolorowe, szkiełki takie Iwt06Mor114

[Mlm škełki Iwt06Mor114]

SZKIERDŹ *m* → **SKIERDŹ** *m*

SZKILET *m* → **SZKIELET*** *m*

SZKIŁAŃDŹ *m* → **SKIŁAŃDŹ** *m*

SZKIR → **A SZKIR** *wykrz*

SZKIRA → **A SZKIRA** *wykrz*

SZKIRKA• *z* ‘skóra na karku’ ♦ Za szkirka ‘za kark’ Przyznaj sia, to ciebia za szkirka i du Rasieji Krm01Kar409

[Blp šk'irka Krm01Kar409]

SZKLANECZKA *z* ‘*zdr* od szklanka, szklaneczka’ Ł13Kun452 → **STAKANCZIK** *m*

[Mlp šklanečka Ł13Kun452]

SZKLANKA *z* ‘szklanka do herbaty, napojów’ Ł13Kun452 → **STAKAN** *m*

[Mlp šklanka/škl'anka Ł13Kun452]

SZKLANNY 'zrobiony ze szkła lub ze szkłem, szklany' Józef wybudował chata i szklianny ganek pustawił, tylko ni szaliował ścian Łpt72Zda206 Wybudował ganek szklianny Łpt72Zda208

[mMlp szklanny W86Dub77 W83Tur19 šklanny Bjw97Dwi31 mB/m škl'anny Łpt72Zda206,208]

SZKLAR *m* 'rzemieślnik wstawiający szyby, szklarz' W Turgielach szklar chata ładna pustawił i skliep z cukierkami założył Łpt72Zda208

[Mlp šklar Łpt72Zda208]

SZKLIĆ* / **SKLIĆ*** *ndk* 'wstawiać szyby, szklić' Okny sklił Bjw93Dub99

[prze3lp skl'ił Bjw93Dub99]

SZKŁA *ż* → **SZKŁO** *n*

SZKŁO *n* / **SZKŁA** *ż* **1.** 'szyba' Pobili szkła Wtr82Saw77 → **ŚCIOKŁA** *lm*; **2.** 'szkiełko do lampy' Szkło/szkła do lampy Orn73c)Masl76 ♦ Szkło okienne 'szyba' B32Dom259

[nMlp szkłoB32Dom259 škło Orn73c)Masl76 žMlp škla Orn73c)Masl76 žBlp škla Wtr82Saw77 Mlm szkły W83Tur20 L99Kar51]

SZKODA *ż* 'strata materialna lub moralna, uszczerbek B32Dom241 i in. ♦ Przynosić szkodę → **PRZYNOSIĆ** *ndk*

[Blp szkodę B32Dom241]

SZKODNO *ndm* 'szkoda, żal' Polaków trochi szkodno Ł67ParIII-44

[škódno Ł67ParIII-44]

SZKODOWAĆ / **SZKUDOWAĆ** *ndk* **1.** 'skąpić, ograniczać wydatki, żałować' Hultaj ty był, ni uczył sie fachu, a [ja] niczego tobie ni szkodował Łpt72Zda208; **2.** 'litować się, współczuć' Nie ma co jego szkodować Bjw97Dwi122 → **ŻAŁOWAĆ** *ndk*, **ŻAŁOWAĆ SIE** *ndk*

[bzk szkodować Grd99Sat194 škodovac' Bjw97Dwi122 škod'ovac'/škud'ovac' Łpt72Zda208 prze1lp m škod'ovał Łpt72Zda208]

SZKODZĄCY* 'przynoszący szkodę, zgubne skutki, szkodliwy' Ościuki zbożowe, ale owsianne, to nie takie szkodzonec [...] Trk06Rut363

[ict Mlm szkodzonec Trk06Rut363]

SZKOLNIK *m* 'uczeń' Nu tu i szkolników jest Ł67ParIIa)-50

[Dlm škol'nikuf Ł67ParIIa)-50]

SZKOLNY* 'przym. od szkoła, szkolny' ♦ Z szkolnych lat 'od szkolnych la/czasów, od ławy szkolnej' Tak, jest daze taki polski wierszyk, taki pamiętam z szkolnych lat Słb99Pab60

[Dlm školnyx Słb99Pab60]

SZKOŁA• ż ‘instytucja zajmująca się nauczaniem dzieci i młodzieży, szkoła’ [Dzieci] piszo tak jak i ja, bo mnie nicht nie uczył, polskich szkoł nie było K02Zie147 ♦ Początkowa szkoła ‘szkoła podstawowa’ Jak szedłam do szkoły, to byli, nu początkowa szkoła, to była cztery działy tyko Pnk01Kar421 → **NACZALNY**

[Mlp szkoła Dlm škol K02Zie147]

SZKOŁKA ż → **SZKÓŁKA*** ż

SZKÓŁKA* / **SZKOŁKA** ż ‘zdr od szkoła, szkółka’ W83Tur17

[Mlp szkołka W83Tur17]

SZKUDOWAĆ ndk → **SZKODOWAĆ** ndk

SZKURLI lm → **SKURLI** lm

SZKURODZIŲR m ‘dezapr. zdzierca – wyzwisko’ Wo, wo tyko jak zezłuje się – szkuradzior, to po złości tylko tak mówio, że to skóra rwiesz, skóra rwiesz Bjw99Pab127

[Mlp škuraż’or Bjw99Pab127]

SZLABAN m ‘drewniana szeroka ława do spania ze schowkiem na pościel’ Bkb73Giu115 i in.

[Mlp šlaban Bkb73Giu115,122]

SZLABANEK m ‘zdr od szlaban’ Bkb73Giu115

[Mlp šla’banek Bkb73Giu115]

SZLACHECTWA / **SZLACHOCTWA** n ‘szlachectwo, status szlachectwa’ ♦ Być przy szlachectwie ‘być szlachcicem’ W82Tur66 → **DWORZAŃSTWO** n

[Mlp šlax’ectva/šlax’octva Mslp šlaxectvé W82Tur56,66]

SZLACHETNY•¹ ‘szlachecki’ Czł96Mar203 i in. → **DWORZAŃSKI** n ♦ Szlachetna wioska → **WIOSKA** ż ♦ Szlachetne ludzi → **LUDZIE** lm

[z Mlp šlaxetna Czł96Mar89 Chr96Mar203 Mlm szl’achetne Ncz02Koz64 šxl’aetne Bjw97Dwi47]

SZLACHETNY•² rzecz m ‘szlachcic’ Z jednego końca, nu jakich ż dziesięć osób szlachetnych Chr96Mar205 → **DWORZANIN** m

[Mlm šl’aetne Bjw97Dwi47 Dlm šl’axetnyx Chr96Mar205]

SZLACHOCTWA n → **SZLACHECTWA** n

SZLACHTA / **SZLEKTA** ż zb / **SZLACHTY** lm 1. ‘szlachta, stan szlachecki’ Szlachta bujwidzka; szlachta podwilejska; szlachta bezdańska; szlachta podbrzeziańska; szlachta słowiańska LS94Cze159 O szlachcie hanuszyszkiej LS94Cze159 Waszkiewicz Wacław był, to on też był ze szlachtów K02Zie154 No to szlachta była Chr96Mar205 Już to są

prawosławne przeważnie, a już szlachta to wszystkie katoliki Bht98Pab118 [...] tam tylko jedno szlachta idą [...] Ten już cham, on nie idzie do szlachtów Bht98Pab118 Czasem byli i biedniejsze szlachta, bogatsze byli i biedna szlachta, ale wszystko jedno mieli swój honor szlachecki Bht98Pab126W naszej okolicy wszystkie szlachta. Też szlachta powyjeżdżali. Też szlachty nazywali się. Mało szlachty było Dcs13Koz392 U Białorusi nie ma szlachtów, Białorus, to jest Białorus. A u Polaków jest i szlachta jeszcze G96Dąb191 U nas kiedyś byli i szlachty to bieżnielna, nie mieli ziemi, bieżnielna szlachty Brs02Rie41 [...] tak i język [niepoprawny] tych szlachtów Ncz02Koz64 My szlachty, Ryniarze, byli K99Zie29 Tyko kiedyś byłam u szlachtów w Kompach, był polski wieczorak Wkn01Kar425 Ja nie wiem dlaczego ich tak przezywali szlachtami, że to w polskim języku oni przeważnie Brz99Pab209 Tu nazywają ich szlachty, no Posolcz to szlachty, no oni tam nieprawdziwe szlachty, ale tam no oni już przeważnie w polskim języku rozmawiają Brz99Pab209 Szlachta to była drobna szlachta. My śmieli się że jak siądzie pies, to ogon za granicą K99a)Zie256; **2.** ‘szlachcic’ Teraz już tego nie będzie, [żeby] za szlachtów wychodzić Bht98Pab128 Bo wszystkie byli u nas jak nazywali się szlachta, wszystkie Bht98Pab147 To Litwini na nas szlekta, szlekta – śmieli się Jzr04Kar47 → **DWORZANIN** *m*; **3.** *dezapr.* ‘pogardliwe przezwisko Polaków stosowane przez Litwinów’ Dzieci nie wiedzą, że nasze dzieci Puliaki, aby dowiedzą się, to szlekta, inaczej nie nazywają LS94Cze159 [...] nie przyznaje się, że oni umieją [po polsku], a to wszędzie – a szlekta, o-joj LS94Cze159

[*Mlp* szlachta G96Dąb191 Bht98Pab118,126,147K99a)Zie256 ślachta/śl’ekta LS94Cze159
śl’aktaChr96Mar205 śl’akta Dcs13Koz392 śl’ekta Jzr04Kar47 śl’ekta Bjj99Ado66 *Dlp* śl’akty Bjj99Ado73
Mslp o ślachcie LS94Cze159 *Mlm* śl’akty Czl96Mar89 K99Zie29 Brs02Rie41 śl’akty Brz99Pab209 śl’akty
Dcs13Koz392 *Dlm* szlachtów G96Dąb191 Bht98Pab118,128 szl’achtów Ncz02Koz64 śl’aktuf K02Zie154
śl’aktuf Wkn01Kar425 śl’aktuf Dcs13Koz392 *Blm* szlachtów Bht98Pab128 *Nlm* śl’aktańi Brz99Pab209]

SZLACHTOWAĆ *ndk* ‘oprawiać i ciąć na kawałki ubite zwierzę’ Ni kuždy umie szlachtować, my Jaśku prosim, on nam szlachtuji Łpt72Zda208

[*bzk* śl’akt’ovac’ *ter3lp* śl’akt’uji Łpt72Zda208]

SZLACHTUNEK *m* ‘stan szlachecki; szlachcic’ Co winien ten szlachunek, że Żeligowski zabrał [Wilno]? Bjj99Ado76

[*Mlp* śl’aktunek Bjj99Ado76]

SZLACHTY *lm* → **SZLACHTA** *ż*

SZLAĆ SIĘ *ndk* ‘włączyć się’ B32Dom259 → **BADZIAĆ SIĘ** *ndk* **1**

[*bzk* szlać się B32Dom259]

SZLAD *m* → **ŚLAD** *m*

SZLAHA• *ż* ‘gruby ostrugany kawał drewna do wbijania, rozpierania czegoś’ Tak nie rozszczepisz, weź szlaha, stuknij po obuchu W96Rie104

[B*lp* szlaha W96Rie104]

SZLEJA *ż* ‘najprostrza uprząż szorowa, zwykle parciana, lejce’ Bkb83Giu84 → **LEJCY** *lm*, **LEJCZYNA** *ż*

[M*lp* szleja M*lm* szleji Bkb83Giu84]

SZLEJKI *lm* ‘szelki do spodni’ Brzuch wielki, szlejki nosi Bjw97Dwi122 Brzuch jak kaduszką, to i majtki na szlajkach nosić musisz Łpt72Zda208

[M*lm* szlejki B32Dom259 Bjw97Dwi122 śl’lejki Łpt72Zda208 B*lm* śl’eik’i Bjw97Dwi122 M*slp* śl’lejkax Łpt72Zda208]

SZLEKTA *ż* → **SZLACHTA** *ż*

SZLINA *ż* ‘rodzaj gliny stosowany do wyrobu garnków’ L07Rut190

[M*lp* szlina L07Rut190]

SZLIPS *m* ‘krawat’ Ł67ParIV-8 → **HALSZTUK** *m*

[M*lp* śl’ips Ł67ParIV-8]

SZLOPANCY *lm* ‘obuwie (zwykle domowe) bez pięt’ ♦ Drewniane szlopancy ‘drewniaki’ Brs01Czy102

[M*lm* śl’opancy Brs01Czy102]

SZLUB *m* → **ŚLUB** *m*

SZLUBNY → **ŚLUBNY***

SZLUBOWAĆ•*ndk* ‘udzielać skramentu małżeństwa’ Wot nas z rana szlubowali [...] to ni w niedzielą, może w sobota Hk98Ost-nmw26

[*prze3lm* śl’ubovali Hk98Ost-nmw26]

SZLUBOWAĆ SIĘ *ndk* → **ŚLUBOWAĆ SIĘ*** *ndk*

SZLUBOWANY → **ŚLUBOWANY***

SZLUBOWNIK• *m* ‘osoba biorąca ślub’ To czasami po cztery szlubowniki było, cztery pary od razu Śwc83Wer143

[B*lm* ślubovnik’i Śwc83Wer143]

SZLUBOWNY ‘*przym.* od szlub, ślubny’ Jak umarła teściowa i teść, koszula szlubowna, kościom szlubowny [im założyli], starucha i ta udzienia szlubowna Włj01Kar358 O, córka i tam syn, szlubowne i nasze pośrodku [zdjęcie] z menżem Msz01Kar372

[M*M*,B*lp* śl’ubovny żM,B*lp* śl’ubovna Włj01Kar358 M*lm* śl’ubovne Msz01Kar372 śl’ubovna Włj01Kar358]

SZLUCHA *ż pogard.* ‘kobieta lekkich obyczajów’ B32Dom259 → **BADZINA** *ż*

[Mlp szlucha B32Dom259 Wn00Daw101]

SZLUCHNAĆ• *dk* ‘wylać energicznie, chlusnąć’ Szluchnęła pomyje pod nogi W96Rie104

[prze3/p *ż* szluchnęła W96Rie104]

SZLUMPY *lm* ‘stare, rozdeptane buty’ W96Rie104

[Mlm szlumpy W96Rie104]

SZLURY *lm* ‘obuwie na drewnianej podeszwie bez zapiętków’ W96Rie104

[Mlm szlury W96Rie104]

SZŁAJE / **SŁAJE**• / **SZWAJE**• *lm* ‘duże sanie robocze lub sanie do przewozu ludzi’ Szłaji to sanie tak nazywali Trk06Rut364 Koni paru założy do szwaj, nasiadają młodzież, wielki bicz [...] no i jado przez wioska Użp01Kar260 Jeździli przez zapusty dawniej z kunie, założy do słaż tego konia i jado do swoich tam znajomych Dtn01Kar299 W szłajach jadu po śniegu, jak bywa Brt01Kar316 → **SZŁAJKI** *lm*

[Mlm szłaje L07Rut191 słaże/słaji Trk06Rut364 słaży W82Tur99 Dlm słaż Dtn01Kar299 svaż Użp01Kar260 Mslm słaż Brt01Kar316]

SZŁAJKI *lm* ‘zdr od słaże, duże robocze sanie’ L07Rut191 → **SZŁAJE** *lm*

[Mlm szłajki L07Rut191]

SZŁOKSZNIA *ż* / **SZŁOKSZNIE** *lm* ‘warstwa łyka pod korą, łyko wierzby i in. roślin’ Koszy pletli z tej żyłwicy [...] ta wszystka kora z wierzchu zdejmują, a potem taka szłoksznia idzie z tych szłoksniów pletli koszyki Trk06Rut368 Słoma i szłoksni leszczyny, krobki robili Trk06Rut364 → **ŁYKO** *n*

[Mlp szłoksznia Trk06Rut368 Mlm szłoksni Trk06Rut364 słołokšn’e Ejs94Kru117 Dlm szłoksniów Trk06Rut368]

SZMALCOWAĆ *ndk* ‘brudzić czymś tłustym’ Kuźnia ni kościoł, tut fartuch nałoż, to ni będzisz szmalcować gaci Łpt72Zda208

[bzk šmal’c’ovac’ Łpt72Zda208]

SZMALEC *m* → **SMALEC*** *m*

SZMARAWIDŁA / **SZMAROWIDŁA** / **SZMARUWIDŁA** *ż* → **SMAROWIDŁA*** *ż*

SZMAROWAĆ *ndk* → **SMAROWAĆ*** *ndk*

SZMAT *ndm* ‘dużo, wiele’ Nocleżników (narodu) szmat nabrawszy się Bkb84Ado15

[szmat Bkb84Ado15]

SZMATA *ż* ‘szmata, gałgan’ W73Giu109 → **ŁOSKUT** *m*

[żMlp šmata W73Giu109]

SZMATEK *m* ‘zdr od szmata, szmatka, gałganek’ W73Giu109 → **ONUCZKA** *ż*

[*mMlp* šmátek W73Giu109]

SZMELC *m* → **SMALEC*** *m*

SZEMELEC *m* → **SMALEC*** *m*

SZMOCIE *lm rzad.* ‘śmiecie’ B32Dom259

[*Mlm* szmocie B32Dom259]

SZMORHAĆ *ndk 1.* ‘pociągać nosem’ Nosówki nie ma, szmorha nosem Bjw97Dwi122 →

SZNIRPAĆ *ndk*, **SZNIRPOTAĆ** *ndk*; **2.** ‘smagać (batem)’ B32Dom260; **3.** ‘zrywać
nagłym, zdecydowanym ruchem’ W82Tur76

[*bzk* szmorzać B32Dom260 šmorhać W82Tur76 *ter3lp* šmorza Bjw97Dwi122]

SZMULAĆ• *ndk* ‘szurać’ Szmula nogami L11Rut74

[*ter3lp* szmula L11Rut74]

SZMULAC SIĘ• *ndk* ‘robić coś powoli, guzdrać się’ Coś tam robi pomalu, że ot szmula sie
tylko, nie robota, a szmula sie, nie śpieszy tam, niby szmula sie ale tam roboty tej nie
widać L11Rut74 → **KOSZKAĆ SIĘ** *ndk 2*

[*ter3lp* szmula sie L11Rut74]

SZMUTKI• *lm* ‘ubrania, ciuchy’ Podalam pieniędzy, zwieźlim te wszystkie szmutki,
sprzedalam druga i tak rok pożyłam, pogniewalam sia z jo, z to córko Ong01Kar491 Moje
szmutki zbiera i wiezie K02Kar214

[*Blm* šmut’k’i Ong01Kar491K02Kar214]

SZNICY *lm* → **ŚNICE*** *lm*

SZNIRPAĆ / **SZNIRPIĆ** *ndk* ‘pociągać nosem, pochlipywać’ Czego tam sznirpisz?

L11Rut74 On nie płaczy, tylko sznirpi L11Rut74 Czego sznirpisz, czego sznirpisz,
prześtań sznirpić L11Rut74 → **SZMORHAĆ** *ndk*

[*bzk* sznirpać/sznirpić *ter2lp* sznirpisz *ter3lp* sznirpi L11Rut74L10a)Rut345]

SZNIRPOTAĆ *ndk* ‘pociągać nosem’ W82Tur94 → **SZMORHAĆ** *ndk*

[*bzk* šnirpotać/šnirpotać W82Tur94]

SZNIRPY *lm pogard.* ‘nozdrza’ L11Rut74

[*Mlm* sznirpy L11Rut74]

SZNUKAĆ *ndk* ‘szukać, przetrząsać kąty w poszukiwaniu czegoś’ W99Rie73

[*bzk* sznukać W99Rie73]

SZNUR *m 1.* ‘wąski zagon pola’ Zapędź krowy na piąty sznur, tam taka ładna dzińcilinka

Łpt72Zda144 Ziemia była sznurami i była wioska dołem [...] a ziemia była sznurami takimi podzielona Smw01Kar277 Byli snury, potem zaścianki zrobili, podzielili wszystkim skłipy [działki ziemi], po wiela dali, dziewiańć tam komu, komu trzydzieścia [haktarów] Jzr04Kar52; **2.** ‘pas pastwiska należący do danej kolonii, okolicy czy gospodarza’ I wygony szedli [...] ale jak sznurami szedli, to sznur nazywa się miadzie, sznur żarzyska, sznur siesieczszy, nu jeszcze tu, ja to nie wiem[...] wszystkie były sznurami K02Zie139

[Mlp šnur K02Zie139 Blp šnur Łpt72Zda144 Mlm šnury Jzr04Kar52 Nlm šnurami K02Zie139 šnuram’i Smw01Kar277]

SZNUREK• *m* ‘zdr od sznur 1, pasek pola, wąski zagon’ Ziemia była nie rozdzielona, takimi sznurkami szedła uona Bjj99Ado68 Nazywalim sznurkiem, takie długie paski i w każdym polu paski i paski Kmp01Kar428 Osiam domów była i wszystkia mieli po takim sznurku, wo, ziemi my Jzr04Kar62 → **PASEK** *m*

[Nlp šnurk’em Kmp01Kar428 Mslp šnurku Jzr04Kar62 Nlm šnurkami Bjj99Ado68]

SZNURENIATEK *m* ‘zdr sznurek, sznureczek’ Sznureniatek cienińki W82Tur99 →

WIERÓWKA *ž*

[Mlp šnureńatek W82Tur68]

SZNURKI *lm* ‘sznurowadła’ B32Dom260

[Mlm sznurki B32Dom260]

SZNYRAĆ *ndk* ‘szperać, szukać’ Policjanci sznyrali po kątach W99Rie73

[bzk sznyrać W99Rie73 prze3lm sznyrali W99Rie73]

SZO *wykrz.* ‘okrzyk odpędzania krów’ Mgn73Pie171 → **A GDZIE** *wykrz*

[šo Mgn73Pie171]

SZOFER• / **SZAFIOR** *m* ‘kierowca’ Mąż szoferem jest, a ona tutaj komendantym pracuji Mjs73Ana178 → **KIEROWNIK** *m*

[Mlp szafior Ł97a)Kar77 Nlp šoferem Mjs73Ana178]

SZOFEROWAĆ• *ndk* *czym* ‘być zawodowym kierowcą czego’ Te może dzieci, żył syn, córka, syn jeszcze cały czas to drogę przejeżdżał, autobusem szuferował Kłw01Kar520

[prze3lp *m* šuferował Kłw01Kar520]

SZOFERUCZAK *m* *lekcew.* ‘szofer’ W86Dub73 → **SZOFER** *m*

[Mlp szoferuczak W86Dub73]

SZOFERUK *m* ‘syn szofera’ W86Dub72

[Mlp szoferuk W86Dub72]

SZOKOŁADKA* / **SZAKAŁADKA**•ż ‘zdr od szokoład, czekoladka’ Potem moja wnuczka [mówi] – cukierka dasz, wtedy szakaładke? [...] ja mówię, no, kupie Rzc98Ost-nmw2
[Błp šakałatke Rzc98Ost-nmw2]

SZOROWAĆ* / **SZAROWAĆ** ndk ‘trąć czymś oczyszczać, szorować’ Mama krzyczy, tylko nie szaruj blaszki, co do pieca trzeba sadzić, wie piekć, bo beńdzi deszcz, przaz wesela twoja deszcz Wdg01Kar441

[bzk szarować B32Dom259 rozk lp šar'uj Wdg01Kar441]

SZORSTKI* / **SIORŚKI** ‘mający chropowatą powierzchnię, szorstki’ W82Tur103
[mMlp š'oršk'i W82Tur103]

SZOSA* / **SOSZA** ż ‘droga o utwardzonej nawierzchni, szosa’ Sosza asfaltowa Ł67ParIV-9
Ja pracowałam, taka była urganizacja, co przypatrywali [...] soszy, przypatrywali soszy
Łp01Kar415 → **BOLSZAK** m, **GOŚCINIEC** m, **PLANT** m
[Mlp sosza W83Tur19 sōša Ł67ParIV-9 Mlm sošy Łp01Kar415]

SZOSNIK m rel. ‘szósta niedziela po Wielkanocy’ To kiedyści [...] do dziewientniki i szosnik był [...] wszystkie świentkowali Jzr04Kar69
[Mlp šos'n'ig Mlm šos'n'ik'i Jzr04Kar69]

SZPACZUK m zool. ‘pisklę szpaka, młody szpak’ W86Dub72
[Mlp szpaczuk W86Dub72]

SZPAKÓWKA ż ‘budka dla szpaków’ W82Rei37 i in.
[Mlp szpakówka L99Kar54 Wn00Daw101 szpakufka W82Rei37]

SZPALERY• lm ‘tapeta’ Padklejali i szpalieram Brs02Rie53 Przyjechała córka, oblepiła ot szpalery, bo było już oberwane Kmj96Mar92 Na kuchni będę klejic szpaleri
Brs04a)Ste129 → **OBOI** lm
[Nlp špal'eram Brs02Rie53 Błm szpaleri Brs04a)Ste129 špalery Kmj96Mar92]

SZPAŁA ż ‘podkład kolejowy’ B32Dom260 → **PODKŁAD** m
[Mlp szpała B32Dom260]

SZPARKI ‘szybki, żwawy, sprawnie wykonujący pracę’ W99Rie73
[mMlp szparki W99Rie73]

SZPIENCZYK• m ‘boleć’ Dobry mlion musi być obkuty na koncach i musi mieć takie szpiencyki na koncach Łpt72Zda171
[Błm špenč'yki Łpt72Zda171]

SZPIKULANT m → **SPIKULANT** m

SZPIKULANTKA *ż* → **SPEKULANTKA*** *ż*

SZPILEJA• *ż* *bot.* ‘modrzew’ To na drodze u nas sadzili takie, szypownik sadziliśmy i akacja żółta sadziliśmy i szpileje sadziliśmy Mdn99Pab190

[B*lm* špileje Mdn99Pab190]

SZPILKA *ż* ‘zaostrzony, metalowy pręcik z główką, szpilka’ Wdz71Giu322 →

BUŁAWKA *ż*

[M*lp* šp’il’ka Wdz71Giu322]

SZPILUKI *lm* ‘igliwie’ W86Dub73 → **IGIEŁKI** *lm*

[M*lm* szpiluki W86Dub73]

SZPION• *m* ‘szpieg’ Mjsz73Ana31 → **SYSZCZYK** *m*

[M*lm* šp’óny Mjsz73Ana31]

SZPITAL *m, ż* ‘zakład leczenia zamkniętego, szpital’ Orn94Masl131 → **BOLNICA** *ż*

♦ Szpital rakowy ‘szpital onkologiczny’ Przenieśli ten szpital z Połockij, a wtedy był rakowy ten szpital, Połocka Bjw96Mar125

[*m,żMlp* špital’ Bjw96Mar125 *mMslp* v špital’u Orn94Masl131 *żMslp* v špital’i Orn94Masl131]

SZPORY *lm* ‘ostrogi’ B32Dom260

[M*lm* szpory B32Dom260]

SZPURY *lm* **1.** ‘drobne drzazgi, trzaski’ Ostatnie szpury przyniosłam z trzaśnika W80Tek70

→ **DRZAZGA** *ż*; **2.** ‘strzępy’ W80Tek70 → **BRAZGUL** *m*

[M*lm* szpury W87Smo61 B*lm* šp’ury W80Tek70]

SZRACHĆ *wykrz* *dźwiękonaśl.* ‘ciach’ A śmierć stoi i słucha i koso szrachć, i mówi [...]

głowy ścinać benda W99Rut38 → **SZACH-SIACH** *ndm*

[šrachć W99Rut38]

SZRAM *m* ‘blizna, szrama’ Kiedy był mały, pies jego pogryzł, stąd szram Wn99Dwi145

[M*lp* szram Wn99Dwi145]

SZRAPNEL* / **SZRAPNELA**• *ż* ‘odłamek pocisku’ Dwie szrapneli przeszli, jedna o teraz

jeszcze mam [...] nie dałam ni uperować doktorom K02Kar182 → **SZROT** *m*

[M*lm* šrapnel’i K02Kar182]

SZRAPNELA *ż* → **SZRAPNEL*** *m*

SZROT *m* ‘odłamek pocisku’ Tyku mnie tikszo o tak o, świszczko wkoła, a ziemia kiedy sypie się na mnie i te szroty kiedy sypion się, a ja nia czuja, ci tu pupadła, ci nia pupadła, tyko krzyczka po litewsku Ong01Kar494 → **SZRAPNEL** *m*

[Mlm šroty K01a)Kar151 Ong01Kar494]

SZRUBA *ž* → **ŚRUBA*** *ž*

SZRUBKA *ž* → **ŚRUBKA*** *ž*

SZRUBOWAĆ *ndk* → **ŚRUBOWAĆ*** *ndk*

SZRUBSZTAK *m* → **ŚRUBSTAK*** *m*

SZRYFT *m* ‘czcionka, krój pisma’ B32Dom260

[Mlp szryft B32Dom260]

SZTACHETA* / **SZTANKIETA**• *ž* ‘sztacheta w płocie’ A gdzie tam te wróżby, liacieli na pole i bahury [bachory] wszystkie sztankiety takie dubierali. Jeżeli du pary użeni sia abo za mąż wyjdiesz Kłw01Kar526 → **PŁOCINA** *ž*

[Mlm štank’ety Brs01Czy102 Blm štaŋk’ety Kłw01Kar526]

SZTACHETKA* / **SZTANKIETKA**• / **SZTAPKIETKA**• *ž* ‘zdr od sztacheta’ [...] u jej takie byli strasznie wąskie sztankietki, płoty zagrodzona. Jak ja jida, ja pudejda kołu jednaj sztankietki i pumocuja, paczsza mocno czszyma sie Wdg01Kar445

[Dlp štaŋ’k’etk’i Wdg01Kar445 Mlm štaŋ’k’etk’i Wdg01Kar445 štaŋkietki K01a)Kar150]

SZTACKI ‘dawne cywilny’ B32Dom260

[mMlp sztacki B32Dom260]

SZTAMP *m* / **SZTAMPA** *ž* ‘pieczęć narożna’ B32Dom260

[mMlp sztamp B32Dom260 žMlp szampa B32Dom260]

SZTAMPA *ž* → **SZTAMP** *m*

SZTANKIETKA *ž* → **SZTACHETKA*** *ž*

SZTANKIETA *ž* → **SZTACHETA*** *ž*

SZTAPKIETKA *ž* → **SZTACHETKA*** *ž*

SZTAT *m* ‘stałe zatrudnienie w jakiejś instytucji, etat’ B32Dom260

[Mlp sztat B32Dom260]

SZTATNY ‘etatowy pracownik państwowy’ Ja żež pani była sztatno, sześć lat pracowałam po wojnie jak deputatko Mjs73Ana178

[mMlp sztatny B32Dom260 žNlp štatno Mjs73Ana178]

SZTEMPEL *m* → **STEMPEL*** *m*

SZTERY → **CZTERY**

SZTOKOLWIEK *ndm* → **COKOLWIEK*** *ndm*

SZTORA *ž* → **STORA*** *ž*

SZTRAF *m* ‘mandat, kara pieniężna’ [...] złapywali nas a tedy karali, trze była sztrafu płacić
L13Kar368

[*Mlp* sztraf Smw01Kar287 LK12Saw292 *Dlp* štrafu L13Kar368]

SZTUCIK *m* ‘szydełko’ A jeszcze na tamte zime robiła, dużo porobiła ludziom, też
kruczkciem, sztucikiem, jak to mówio we wsi, sztucik McI99Pab153 → **KRUCZEK** *m* 2

[*Mlp* štuc’ik McI99Pab153 *Nlp* štuc’ikem McI99Pab153]

SZTUKA• *ż* 1. ‘pojedyncza osoba’ Siedem sztuk wyhodowało się i wszystkie za mąż
powychodzili W82Rei37 → **CZŁOWIEK** *m* 1; 2. ‘pojedynczy nieduży przedmiot’
Sztuka[solniczka] do soli Ł13Kun454; 3. ‘popis zręczności, sztuczka’ Na kartach sztuki
pokazuji W82Tur93 W adwencie w fanty grali, sztuki tam pokazywali [...] jak chto umiał
W99Rut37 To tam była sztukow, tam śmiech był Żgw01Kar486

[*Dlm* sztuk W82Rei37 štukof Żgw01Kar486 *Blm* štuki W82Tur93 W99Rut37]

SZTUKATURKA *ż* ‘tynk’ B32Dom260

[*Mlp* sztukaturka B32Dom260]

SZTYK *m* *woj.* ‘bagnet’ B32Dom260

[*Mlp* sztyk B32Dom260]

SZTYLPY *lm* *dawne* ‘wysokie skórzane cholewy zakładane do kamaszy’ W99Rie73

[*Mlm* sztylpy W99Rie73]

SZTYMBURKI *lm* *bot.* ‘łodygi’ Botwina gotowali, chłodnik robili, buraczków sztymburków
bywa pokroisz, kropu, cybulki – bardzo smaczne jedzenie Trk06Rut360 →

STAMBURY *lm*

[*Mlm* sztymburki *Dlm* sztymburkow Trk06Rut360]

SZUDA *ż* ‘odchody, ekskrementy’ To nie porządek, żeby w chlewie tyle szudy była
W80Tek70 → **POMIOT** *m*

[*Mlp* szuda W31Otr83 šudaW82Tur99 *Dlp* šudy W80Tek70]

SZUFEL / **SZEFAL** *m* 1. ‘szufla’ Takie byli kubelki zrobiona, przegrani [ziarno] pałku, żeby
równy byłoby, szefal nazywał się, nu i tak żeby równy byłoby Żgw01Kar479 Jest szufel,
czy nie ma łopaty Bjw97Dwi40; 2. ‘szeroki nos’ Wn00Daw94

[*Mlp* szufel L99Kar50 Wn00Daw94 šufel’ Bjw97Dwi40 šefal’ Żgw01Kar479]

SZUFELEK• *m* ‘*zdr* od szufel, szufelka’ Pod wozik, [dziecka] na szufeliak troszeczka, ziółki
zapalim trocha, pokurzym tymi ziółkami Wdg01Kar444

[*Blp* šufel’ak Wdg01Kar444]

SZUFLICZKA *ż rol.* ‘szufla – narzędzie gospodarcze’ Była szufliczka i szufliczko rzucasz, ziarka ta rozliatuj, a pliewy bliżej Ł67ParIII-49

[Mlp šúfl’ička Nlp šúfl’ičko Ł67ParIII-49]

SZUJÓWKA *ż* ‘zakrzywione szydło’ Brs01Czy99 i in. → **NAKALUSZKA** *ż 1*

[Mlp šujufka Brs01Czy99,102]

SZUKAĆ• *ndk kogo, co* ‘szukać czego’ Uczniowie cicho czytają i szukają przysłówki

W01Mas111 ♦ Szukać po dupie mózgów ‘szukać wczorajszego dnia’ I czego tu ona ryji sia w naszej chacie, musi szuka po dupie mózgów W86Tek186

szukawszy ipu Szukawszy młotka ruzgrabał cały drywotnik Łpt72Zda197

[ter3lp šuka W86Tek186 ter3lm szukają W01Mas111 ipu šukafšy Łpt72Zda197]

SZUKINIA / SZUKINA *m, ż* ‘szczerbaty człowiek’ Czego zemby szczerzysz, ty szukinia

W80Tek70 U tej szukini gamba jak dupa W82Tek216

[Mlp szukinia W87Smo62 szukina W86Dub75 Dlp šukini W82Tek216 Wlp šukiña W80Tek70]

SZULA *ż* ‘słup drewniany – podpora budynku stodoły, chlewu’ W31Otr83 → **SŁUP** *m*

[Mlp szula W31Otr83]

SZUŁ *m* ‘słup drewniany stanowiący podporę w budynku stodoły, chlewu’ Najmiesz dobrego

fachowca, szuł zrobi jak należy, dobrze dach przykryji, to taka stodoła ji postoji

Wtr79Saw213 → **SŁUP** *m*

[Mlp šluš Blp šuł Wtr79Saw213]

SZUŁKA•*ż* ‘deseczka wzmacniająca’ A te dzieży zrobiona, judłowa oni, takie dziazułki, ale

wstawiona szułki jest dembowa Pdz01Kar476 → **DESKA** *ż 1*

[Mlm šułk’i Pdz01Kar476]

SZUM *m 1.* ‘piana’ Upuwiadał Rózi, jak skliep założy i piwa z szumam będzi sprzydawać

Łpt72Zda208; **2.** ‘szum, szmer’ Liubia, jak lias tak szumi mocna i szum taki słyhać

Łpt72Zda208; **3.** ‘hałas, nieskoordynowane dźwięki’ B32Dom260

[Mlp szum B32Dom260 Blp šum Łpt72Zda208 Nlp š’umam Łpt72Zda208]

SZUMIEĆ• *ndk* ‘o niskim bezdźwięcznym odgłosie, też gwarze głosów, szumieć’

szumiawszy ipu Ejs91Ado90

[ipu šum’afšy Ejs91Ado90]

SZUMNA *ndm* ‘wystawnie, hucznie, szumnie’ To już rocznica robio, chto bał zrobi, teraz

bardzo szumna, jak nigdy Pdz01Kar474

[šumna Pdz01Kar474]

SZUMNY ‘huczny’ Teraz bardzo szumna już pogrzeby byli, jak nigdy rżno świnia,
wszystkiego jak wasela zrobio Pdż01Kar474

[Mlm šumna Pdż01Kar474]

SZUPIENIA z ‘kasza owsiana na słodko’ Jak babcia opowiadała, to była i łapienia i szupienia
zupa Trk06Rut366

[Mlp szupienia Trk06Rut1366]

SZURPATY ‘chropowaty, szorstki’ W82Tur76 i in.

[mMlp szurpaty Ł84Par144 W99Rie73 Grd99Sat194 šurpaty W82Tur76]

SZUSTROŚĆ• *m* ‘bystrość, obrotność’ A za jego szustrość wypijemy szóste B32Dom260

[Blp szustrość B32Dom260]

SZUSTRY• ‘zwawy, rezolutny’ [...] nu ona szustra, ona za mnia starsza dużo, ona już
panialia [panienką] była, a ja jeszcze osimnastu lat była Ong01Kar500

[zMlp šustra Ong01Kar500]

SZUSZCZEĆ• *ndk* ‘brzęczeć, bzyczeć’ Tyle muchów w chacie, aż szuszczy W99Rie76

[ter3lp szuszczy W99Rie76]

SZUTKAR *m* ‘człowiek popisujący się trikami, umiejący rozbawić otoczenie, żartowniś’
SmwW01Kar287 → **CHICHOTUN** *m*

[Mlp szutkar SmwW01Kar287]

SZUTLIWY ‘wesoły, lubiący żartować’ Bkb83A)Giu87 → **CHICHOTUN** *m*

[mMlp šutl’ivy Bkb83A)Giu87]

SZWAGIER / **SZWAGRA** *m* ‘mąż siostry, brat męża, brat żony, szwagier’ A potem wot
takij Dukalskil, ten już był jak szwagra tem naszym starym Dgd82a)Par207 Przy szwagru
W82Tur69 → **SZWAGRUK** *m*

[Mlp šwagra Dgd82a)Par207 švagru W82Tur69]

SZWAGRUK *m* ‘szwagier’ W86Dub72 → **SZWAGRA** *m*

[Mlp szwagruk W86Dub72]

SZWAGRUNIA *m* ‘*zdr* od szwagier’ W86Dub74

[Mlp szwagrunia W86Dub74]

SZWAGRY *m* → **SZWAGRA** *m*

SZWAJCAR* / **SZWEJCAR** *m* dawne ‘odźwierny, szwajcar, woźny’ B32Dom260

[Mlp szwejcar B32Dom260]

SZWAJE → **SZŁAJE** *lm*

SZWEJCAR *m* → **SZWAJCAR*** *m*

SZWEJNY ‘do szycia’ Kml96Mar110 ♦ Szwejna maszyna → **MASZYNA** *ż*

[*żMlp* šveĵna Kml96Mar110]

SZWEJSOWAĆ *ndk* ‘spawać, łączyć metale na gorąco’ W99Rie73 → **WARZYĆ** *ndk*

[*bzk* szwejsować W99Rie73]

SZWENDAĆ SIĘ *ndk* ‘włóczyć się, plątać się, niepotrzebnie łązić’ Gdzie ty szwendał sia
całinki boży dzień Łpt72Zda208 → **BADZIAĆ SIĘ** *ndk* **1**

[*bzk* szwendać się W99Rie65 švʹendacʹ sʹe *prze2lp m* švʹendał sʹa Łpt72Zda208]

SZWETR *m* → **SWETER** *m*

SZWĘDAJĄCY* ‘sepleniący’ A w Santaryszkach dawniej była dużo takich szwędających,
nie wymawia jasno tak, wie Kłw01Kar527

[*Dlm* švendajoncyx Kłw01Kar527]

SZWĘDAJNA *m* ‘człowiek sepleniący’ Nie gadaj, nie gadaj, nu już ten szwędajna do mnie
przydzi [w swaty] nu już mówia nia gadaj nia gadaj, jak powiedziałem tak i będzi [...]
przez trzy dni była nasza wesela Kłw01Kar527

[*Mlp* švendajna Kłw01Kar527]

SZWILIPKI *lm* ‘placki z gotowanych kartofli, nadziewane mięsem lub grzybami pieczone w
piecu’ Szwilipki i kakory nazywali ich, na blasze upieczą. Szwilipki to nie jest bondy to
byli kakory Trk06Rut368 → **KOKORY*** *lm*

[*Mlm* szwilipki Trk06Rut368 L07Rut195]

SZWIRHNAĆ* *dk* ‘cisnąć, gwałtownie rzucić’ Te piniendzy szwirhnęła jemu pod nogi
W96Rie105

[*prze3lp* szwirhnęła W96Rie105]

SZWIRSZNIA *ż* → **ŚWIRSZNIA** *ż*

SZWORAN *m* → **SWORZEŃ*** *m*

SZWORON *m* → **SWORZEŃ*** *m*

SZWORYN *m* → **SWORZEŃ*** *m*

SZYBKI ‘odbywający się w dużym tempie, szybki’ ♦ Szybki jak małanka → **MAŁANKA** *ż*

[*mMlp* šypkʹi BL82Giu226]

SZYĆ* *ndk* ‘łączyć nićmi, robić szwy, szyć’ W82Tur68 ♦ Beż nitki i beż jigły szyta ‘grubymi
nićmi szyte’ W82Tur68

[*ibt nMlp* šyta W82Tur68]

SZYCIE• *n* ‘czynność łączenia tkanin itp., robienie szwów’ Kmj99Pab79 ♦ Maszynka do szycia → **MASZYŃKA** *ż*

[Dlp šyc’a Kmj99Pab79]

SZYDEŁKO* / **SZYDELKO** *n* / **SZYDEŁKA** *ż* ‘pręcik do robótek ręcznych, szydełko’ Temburek, a szydełko, to delikatnie Brs01Czy102 → **KRUCZEK** *m* 2

[žMlp šydelka nMlp šydel’ko Brs01Czy102]

SZYDŁA *n* ‘metalowy kołec do przekłuwania twardych materiałów, szydło’ Brońka jednym szydłem skóra przykłuwa a drugim żonka kolni czasam, jak dużo językiem mieli Łpt72Zda209

[Mlp šydła Nlp šydłam Łpt72Zda209]

SZYFIER• *m* ‘eternit’ Szyfiera nie była, ni trzaskow. Dawniej byli wszystkie dachy okryte słomo, całe wioski Ppl08Rut62

[Dlp szyfiera Ppl08Rut62]

SZYJA *ż* ‘szyja – część ciała’ Na mojej szyi Ł97a)Kar77

[szyja Ł97a)Kar77]

SZYKARNIE *ndm* ‘elegantko, strojnie, z przepychem’ No jak już wesele, to swat i osystenty, i asystentów i dużo, po pięć, bardzo szykarnie i muzyka najmuje, wszystko Sdr99Pab162 → **STROJNIE** *ndm*

[šykarńe Sdr99Pab162]

SZYKARNY ‘szykowny, elegancki’ B32Dom260

[mMlp szykarny B32Dom260]

SZYLNİK *m* ‘igłowie’ Słomy była mała, tak my szylnik na padściłka wuzili Łpt72Zda209 Grabali nawet szylnik na pościłka. Szylnik to od sosenków spada, to podściółka była Trk06Rut 364 → **IGIEŁKI** *lm*

[M,Blp szylnik Trk06Rut364 šyl’nik Łpt72Zda209]

SZYMPAŃSKI → **SZAMPAŃSKI***

SZYNA• *ż* ‘opona’ Na pudgniłe obody naciongneli nowe szyny, gdzie oni rozum majo Łpt72Zda177

[BIm šlyny Łpt72Zda177]

SZYPIEĆ• *ndk* ‘wydawać syczący głos, syczeć’ Szypi jak gadzina Bjw97Dwi122

[ter3lp šypi Bjw97Dwi122]

SZYPOWNIK *m* ‘dzika róża’ To na drodze u nas sadzili takie, szypownik sadziliśmy i akacja żółta sadziliśmy [...] Mdn99Pab190 → **SZYPSZYNIK** *m*

[M,Blp šypovnik Mdn99Pab190]

SZYPSZYNIK *m* ‘dzika róża’ Szypszynikiem leczą serca i kątury robio Łpt72Zda209 → **SZYPOWNIK** *m*

[Mlp šypšyn'lik Nlp šypšyn'likem Łpt72Zda209]

SZYPULKA• ‘drzazga, trzaska’ Narob szypulków, to prędzej rozpalisz ogień W96Rie105 → **DRZAZGA** *ż*

[Dlm szypulków W96Rie105]

SZYROCZYŃIA *ż* → **SZEROCZYŃIA*** *ż*

SZYROKI → **SZEROKI***

SZYRSZY *stw* → **SZEROKI***

SZYRYŃIA *ż* → **SZERZYŃIA** *ż*

SZYRZYŃIA *ż* → **SZERZYŃIA** *ż*

SZYRZYŃ *ż* → **SZERZYŃIA** *ż*

SZYSZKA* / **SISZKA** *ż* ‘szyszka – pęd nasienny drzew iglastych’ Ł67ParIII-6

[Mlm s'iški Ł67ParIII-6]

SZYWOROT• *m* ‘tylna część kołnierza’ A ty jego za szyworot i won W99Rie75

[Blp szyworot W99Rie75]

Ś

Ś *przyim* → **Z** *przyim*

ŚCIANA *ż* **1.** ‘pionowa płaszczyzna w budynku, ściana’ Ściana z dykty zrubili Łpt72Zda209; **2. przest.** ‘mur’ B32Dom260; **3.** ‘miara tkanin domowego wyrobu ca. 4 m’ W99Rie73 Na snujkach widzi sia, ili ścian płótina można będzi wytkać Łpt72Zda209 ♦ Postawić do ściany ‘postawić pod ścianą, pod ścianę’ A nas [partyzant] do ściany postawił, my dzieci stojim Jzr04Kar68

[M,Blp ściana B32Dom260 W99Rie73 Jzr04Kar68 s'c'ana Łpt72Zda209 Dlp s'c'any Jzr04Kar68 Dlm s'c'an Łpt72Zda209]

ŚCIANKA• *ż* ‘piec kaflowy w ścianie między dwoma pokojami’ Ja i grzałka i ścianka wypalę, ja i grzałka, ja jego obkrywam Bjw96Mar126 A jest zbudowane takie zmurowane piecy, ścianki taki, z drzewkiem rozpalali i stapliali całe mieszkanie, całe pokoji Kml96Mar112

[Błp s'c'anka Bjw96Mar126 Młm s'c'anki Kml96Mar112]

ŚCIAĞIWAĆ *ndk* 1. 'dopasowywać, ściągąć' Chomont ścionguji sia skórzanym suponem Orn82Masl203; 2. 'przedłużać, odkładać wykonanie czegoś' Tak będo ściongiwać dwa lata, za rok nie ściongno Ł95Kar50

[bzk s'c'ong'ivac'' Ł95Kar50 *ter nos* s'c'onguji s'ə Orn82Masl203]

ŚCIEKŁY → WŚCIEKŁY*

ŚCIELIĆ SIĘ• *ndk* 'leżakować na łące – o lnie' Tedy ścielim jego [len] na dyrwanie.

Rościełali, ścielili, i on ścieli sia. Jak sucha pogoda, to może cztery tygodni ścieli sia Kml96Mar109

[ter1lm s'c'el'im prze3lm s'c'el'il'i *ter nos* s'c'el'i s'a Kml96Mar109]

ŚCIEMNIEĆ* *dk* / **SCIEMNIEĆ** *dk* 'ściemnić się – o zapadającym zmroku' W99Rut32

ściemniawszy *ipu* To już z wieczora przynosi groch, już jak ściemniawszy, wszystkie dzieci stawia koło drzwi i groch sieji po mieszkaniu W99Rut32

[ipu ściemniafsy W99Rut32]

ŚCIERKA* / **ŚCIRKA** ż 'ścierka do naczyń' Matki ni linkajo się, dzieci i ścirko mokro i czasam nabiji i pliaśni ręko po tyłku Łpt72Zda209

[Młp ścirka Ł84Par133 ścirka W82Tur67 s'c'irka Łpt72Zda209 Nłp s'c'irko Łpt72Zda209]

ŚCIERWA ż 'kobieta lekkich obyczajów' Z tako ścierwo ni będa żenić sie Łpt72Zda209 →

BADZINA ż

[Młp ścierwa B32Dom260 Wn00Daw94 s'c'lerwa Łpt72Zda209 Nłp s'c'lerwo Łpt72Zda209]

ŚCIEŚNIAĆ SIĘ *ndk* 'krępować się, wstydzić się' B32Dom260

[bzk ścieśniać się B32Dom260]

ŚCIEŻECZKA ż 'zdr od ścieżka, ścieżynka' A pośrodku była taka ścieżeczka Bht98Pab107

[Młp ścieżeczka Bht98Pab107]

ŚCIEŻYNKA ż 'zdr od ścieżka, wąska ścieżka' Ł67ParIII-5

[Młp s'c'eżynka Ł67ParIII-5]

ŚCINA ż → **TRZCINA*** ż

ŚCIOKŁA *lm* 'szyby' Przyszła pod okna, tak ot przytuliła gembutka da ściokieł, da okna →

SZKŁO *n* 1

[Dłm s'c'ok'eł Ł13Kar374]

ŚCIOBAĆ *ndk* 'ćwiczyć, bić, uderzać, ściagać (batem)' B32Dom260

[bzk ściobać B32Dom260]

ŚCIRKA *ż* → **ŚCIERKA*** *ż*

ŚCISKAĆ / CISKAĆ *dk* **1.** ‘ściskać, gnieść’ Podobala sie ja im maleńka, złapajo, całujo, ciskajo mnie [bo] mama mnie ładnie ubierała Trt96Mar183; **2.** ‘stosować ucisk, represje’ Potem zaczęli coraz więcej ścisnąć i ścisnąć i od okupacji zupełnie zniszczyli K02Kar207

[*bzk* ścisnąć K02Kar207 ciskać B32Dom215 *ter3lm* ciskajo Trt96Mar183]

ŚCISNAĆ / CISNAĆ² *dk* **1.** ‘ciasno opasać, uścisnąć’ Rękę ścisnąć na pożegnanie W86Dub79 [...] wymłócona, ciśnięta, czysta już zboża Onk99Ado58; **2.** ‘stosować ucisk polityczny’ Księży to byli ściśnięte Bbt99Pab222

ścisnewszy *ipu* [...] jakoś do łapy ścisnewszy ten miód Kmp01Kar432

[*bzk* ścisnąć W86Dub79 *ibt* *zMlp* cis’n’enta Onk99Ado51,58 *ibt* *Mlm* s’c’is’ńente Bbt99Pab222 *ipu* sćisnefsy Kmp01Kar432]

ŚCIŚNIENIE *n* ‘ucisk, prześladowanie polityczne’ Ksiądz wyjechał, stary taki był [...] wyjechał, tuty wszystko ściśnienie było, nu i wyjechał Drś99Pab56

[*Mlp* s’c’is’ńenie Drś99Pab56]

ŚCIŚNIĘTY *ibt* → **ŚCISNAĆ** *dk*

ŚCIUĆ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania psa’ Mgn73Pie173 → **A ŚCIUĆ** *wykrz*

[s’c’uc’! Mgn73Pie173]

ŚCIUĆ DO BUDY *wykrz* ‘okrzyk odpędzania psa’ Mgn73Pie173 → **A ŚCIUĆ** *wykrz*

[s’c’uc’ do budy! Mgn73Pie173]

ŚCIUĆ WON *wykrz* ‘okrzyk odpędzania psa’ Mgn73Pie173 → **A ŚCIUĆ** *wykrz*

[s’c’uc’ von! Mgn73Pie173]

ŚLAD / SZLAD *m* ‘odcisk czegoś, pozostałość po czym, ślad’ B32Dom265 i in. ♦ W ślad za tym ‘następnie’ B32Dom265

[*M,Blp* ślad B32Dom265 *Mlp* śl’at Bjw97Dwi28 *Blp* ślad B32Dom265]

ŚLADEM *ndm* ‘naśladowanie kogoś, w ślady’ I dzieci też wszystkie ładne, tylko jedna córka poszła po niej śladem Bht98Pab156

[śladem Bht98Pab156]

ŚLADZIÓWKA *ż* → **ŚLEDZIÓWKA** *ż*

ŚLAPAK *m* → **ŚLEPAK*** *m*

ŚLEDZIĆ[•] *ndk* *za czym* ‘pilnować czego’ Śledzi za czytaniem uczniów W01Mas103

[*ter3lp* śledzi W01Mas103]

ŚLEDZIÓWKA / ŚLADZIÓWKA / ŚLIDZIÓWKA *ż* ‘beczka o pojemności około 100 litrów’ Razsechła się śliadziówka, moży rozlicieć się, ni zapomni namoczyć Łpt72Zda209

[Mlp s'l'iz'ufka/s'l'až'ufka/s'l'ež'ufka Łpt72Zda209]

ŚLEDZTWO• *n* ‘dochodzenie, badanie sprawy, zdarzenia’ B32Dom257 Naprowadzać śledztwo → **NAPROWADZAĆ** *ndk*

[Blp śledztwo B32Dom257]

ŚLEDŹ *ż, m* ‘śledź’ Najpierw jedzo śledź W82Rei38 Smażym śledź na oleju W99Rut99 Słona ta śledź Bjw97Dwi39 Śledź wędzona W82Tur65 Śledź smażona. Śledź z cebulo zalewana tomatem W99Rut42 Dawaj tego śledzia W82Tur65 ♦ Chudy jak śledź (wypatroszona) ‘bardzo chudy, chudy jak szkielet’ BL82Giu230

mMlp śleć *mDlp* śleża W82Tur65 *żMlp* śl'edz' W99Rut42 s'l'ec' Bjw97Dwi39 *żMlp* s'l'ež' BL82Giu230 *żBlp* śledź W99Rut99 ślieć W82Rei38 s'l'ež' BL82Giu230 *Dlm* s'il'ež'uf K01a)Kar150]

ŚLEPAK* / **ŚLAPAK** *m zool.* ‘owad żywiący się krwią zwierząt’ Ni nastraszysz śliapaka, jak pusłyszysz krew i ni udpędzisz, musisz zabić Łpt72Zda209 → **GIL** *m*

[Mlp s'l'ap'ak Łpt72Zda209 *Dlp* s'l'apak'a Łpt72Zda209]

ŚLEPISZCZANY *m* ‘mieszkaniec Ślepiszek lub pochodzący ze Ślepiszek’ Bjw97Dwi70

[*mMlp* ślepiszczany Bjw97Dwi70]

ŚLEPY / **SLEPY** *też rzecz m* ‘pozbawiony wzroku, ślepy’ Bjw97Dwi27

[*mMlp* sl'epy Ł95Kar41 śl'epy Bjw97Dwi27]

ŚLEŻYCZKI• *lm* ‘zdr od śleżyki’ Śleżyczki pośne z mąki kacza się W82Rei37

[*Blm* śleżyčki W82Rei37]

ŚLEŻYKI / **ŚLIŻYKI** / **ŚLIZIKI** *lm* ‘potrawa wigilijna – rodzaj łamańców spożywanych z makiem’ Ciasta na śliziki trochi słodzi się i pieczy się bez drożdży, oni takie wychodzą twarde Łpt72Zda209 Ciasta ta robi się tam taka postna, oliwy leży się no i maku tam wsypie się i pieczy się śliżyki W99Rut40 Piekli śliżyki Wdg01Kar448 Tak to wszystku z monki piekli, śliżyki tam, to bułki K02Kar282 Śliżyków nie piekła, kupiła Bjw97Dwi122 Potem śleżyki, jak nazywamy, takie pieczem Krm99Pab245 No, śliżyki to i teraz pieczym Hk98Ost-nmw4(24) → **BULUKI** *lm*

[*Mlp* s'l'iz'ik Łpt72Zda209 *Mlm* śliżyki B32Dom260 s'liżyki Hk98Ost-nmw4(24) s'l'izyki Wdz71Giu324 *Dlm* s'l'izykuf Bjw97Dwi122 *Blm* sl'izyk'i Wdg01Kar448 K02Kar282 śl'izyki W99Rut40 sl'eżyki Krm99Pab245 s'l'iz'iki Łpt72Zda209]

ŚLICZNIE* / **SLICZNIE** *ndm* ‘bardzo ładnie, pięknie’ Ale on okoczył konserwatorium po pienii, a jak on słicznie śpiewa, jaki ma głos słiczny Pst96Mar100

[slične Pst96Mar100 sl'ičn'e Ł95Kar41]

ŚLICZNY* / **SLICZNY** ‘bardzo ładny’ [...] ma głos sliczny Pst96Mar100 Tam była
ogromna łąka, to prosto bryczki i koni jadą, sliczne Wtr96Saw75

[mMlp sličny Pst96Mar100 Mlm sliczne Wtr96Saw75]

ŚLIDZIÓWKA *ż* → **ŚLEDZIÓWKA** *ż*

ŚLIWA* / **SLIWA** *ż* ‘śliwa, śliwka – drzewo i owoc’ Ł67ParIII-15

[Mlm s’l’ivy Ł67ParIII-15]

ŚLIWKA* / **SLIWKA*** *ż* ‘śliwka – drzewo i owoc’ Jabłoni, gruszki, sliwki, to mało było, bo
były wymarzły K02Zie145

[Mlp sliwki K02Zie145]

ŚLIWKI / **SLIWKI*** *lm* ‘słodka śmietanka’ Sliwki do ciasta kładnim Bjw97Dwi109 →
ŚMIETANKA *ż*

[Mlm śliwki B32Dom260 Blm sl’ifk’i Bjw97Dwi109]

ŚLIZIKI *lm* → **ŚLEŻYKI** *lm*

ŚLIŻYKI *lm* → **ŚLEŻYKI** *lm*

ŚLOZA *ż* ‘łza’ Piersz łązi z tym Mowszo, a potem śliozy lieji Łpt72Zda209 Nie, nie może
[płakać po zmarłym dziecku], bo dziecku ciężko. Ślozy matki ciężkie B96Dof205

[Mlp s’l’loza Łpt72Zda209 M,Blm ślozy B96Dof205 W99Rie73 s’l’lozy Łpt72Zda209]

ŚLUB* / **SZLUB** *m* ‘obrzadek zawarcia związku małżeńskiego, ślub’ W niedziela będzi ich
szlub W99Rie65 A teraz jeżeli ot [...] pierw idą do zaksu, a potem idą do ślubu do kościoła
Bjw96Mar132 Nawet w kościele jak brali ślub, jak u niektórych welon, ten długi [...] Słb96Mar32
I wot ten ślub ja widziałam, ja miałam może jakich dziesięć [lat] Słb96Mar32
Wzięli w niedzielę szlub, a w wtorek jiszcz hulali Łpt72Zda208 Jado, pierwszy jedzi swat
na przedzi, potem młody jedzie s swatom, a zzadzi jedzie młoda z drugim swatem i jado do
szliubu [...] Kml96Mar106 A potem pośle szlubu siadajo na konie i jado do domu
Kml96Mar106 Jak siostra zabiła się, walion jak do szliubu, walion założony, ruty gałązki
wsunięte Mtr01Kar238 ♦ Brać ślub ‘zawierać kościelny związek małżeński’ Mój mąż ruski
był, no ale też na polska wiara przechodził i ślub brali w Puskach Pkl96Mar49 A jilie
tutej już zaczęli śliuby brać młodzi i dzieci chrzcic Isz96Mar192 [...] dwanaście bralim
ślub Ong01Kar498 ♦ Dawać ślub ‘udzielać sakramentu małżeństwa’ Trzy tygodni żeby
przeszli już ten, zapowiedź, a potem tylko [ksiądz] szlub daje Ong01Kar498

[Mlp szlub B32Dom259 ślub W99Rie65 ślub Wdz95Czy77 śl’up Łpt72Zda208 Dlp ślubu/s’l’ubu
Bjw96Mar132 śl’ubu/ślubu Kml96Mar106 śl’ubu Mtr01Kar238 Blp ślub Słb96Mar32 Pkl96Mar49
śl’ub/s’l’ub Ong01Kar498 śl’up Łpt72Zda208 Bjw93Dwi38 Blm śl’uby Isz96Mar192]

ŚLUBNY* / **SZLUBNY*** ‘odnoszący się do ślubu, ślubny’ To portret zrobili my z tego zdjęcia, szlubne, tu to my jak w szlubie, to już taki strój Glt99Pab183

[nMlp ślubne Glt99Pab183]

ŚLUBOWAĆ / **SZLUBOWAĆ** *ndk* ‘udzielać ślubu’ Tutaj złotne weselia, ksiondz nas szliubuje Ilk98Ost-nmw9(29)

szlubowawszy *ipu* ‘brać ślub’ Dwa roki jak oni sejszliś, a szliubowawszy oni nie ma w kościele [...], a tylko spisali sie tak Ł67ParI-55

[ter3lp śl’ubuje Ilk98Ost9(29) prze3lm ipu śl’ubovašy Ł67ParI-55]

ŚLUBOWAĆ SIĘ *ndk* / **SZLUBOWAĆ SIĘ** *ndk* ‘brać ślub, zawierać związek małżeński’ U mnie nijakiego wesela nie było, szliubowali sie, jeden wieczor trochi była piwa Ł67ParIII-36 Tu, tu my szlubowali sie Ilk98Ost9(29)

[prze1lm ślubovali še Ilk98Ost9(29) śl’ubováł’i s’e Ł67ParIII-36]

ŚLUBOWANY* / **SZLUBOWANY** ‘zaślubiony’ [...] tutej spisuji gdzie krzczony, gdzie szliubowany jestasz, skąd rodam jestasz, kto ojcowie, takie wszystku Wdg01Kar440

[mMlp śl’ubowany Wdg01Kar440]

ŚLUSAK *m* ‘część zamka u drzwi’ A to pewnie kliamka i wszystko. Nawet nie wiem. O, o to pewnie ślusak Kmj99Pab79

[Mlp s’lus’ak Kmj99Pab79]

ŚMIACIUCH *m* → **ŚMIĘCIUCH** *m*

ŚMIAŁO *ndm* ‘odważnie, śmiało’ Wdz04Jas85

śmielej *stw* ‘odważniej, z większą śmiałością’ Wdz04Jas85

[stw s’mel’lej Wdz04Jas85]

ŚMIATEK *m* → **ŚMIATKA** *ż*

ŚMIATKA / **SMIATKA** *ż* / **ŚMIATEK** *m* *tylko w wyrażeniu*: ♦ Jaja w śmiatku/s’miatku ‘jajka na miękko’ B32Dom224,255

[mMlp śmiatek B32Dom260 żMlp smiatka B32Dom256 śmiatka B32Dom260 s’miatka B32Dom255 Blp s’miatku B32Dom255]

ŚMIECHOTKA *ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’

Bkb83a)Giu99 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp s’m’ęotka Bkb83a)Giu99]

ŚMIECHULA *ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’

Bkb83a)Giu99 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp s’m’ęula Bkb83a)Giu99]

ŚMIECIUCH / ŚMIACIUCH *m zool.* ‘śmieciusza, ptak z rodziny skowronków’ Śmiaciuch
ma taki czub na głowia, czemu jego tak nazywajo, to ja ni wiem Łpt72Zda209

[Mlp s' mac' uχ/s' m' ec' uχ Łpt72Zda209]

ŚMIEJUCHA *ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’
Bkb83a)Giu99 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp s' mej uχa Bkb83a)Giu99]

ŚMIERĆ• *m, ż* ‘śmierć’ Już przed śmiercim przywieźlim księdza, nawet nie chciał
spowiadać się przed śmiercio, że Litwin ksiądz Mtr01Kar237 Jeszcze dwie siostry byli
przed śmiercim K02Kar184 ♦ Przy śmierci *przest.* ‘na łożu śmierci’ B32Dom252

[mNlp s' m' erc' im Mtr01Kar237 śm' erc' im K02Kar184 żNlp s' m' erc'o Mtr01Kar237 żMs/p śmierci
B32Dom252]

ŚMIERDUN *m* **1.** ‘ten, co śmierdzi’ W86Dub75 i in.; **2.** *lm* ‘brudne i przepocone męskie
skarpety’ Wn00Daw93

[Mlp śmierzun W86Dub75 Bjw97Dwi65 Wn00Daw93 Mlm śmierzuny Wn00Daw93]

ŚMIERDZIUCHA *ż* ‘niedomyta kobieta’ W86Dub76 i in.

[Mlp śmierzucha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

ŚMIESZKA *ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’
Bkb83a)Giu99 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp s' m' eška Bkb83a)Giu99]

ŚMIESZKI *lm* ‘błahostka, drobnostka’ [...] a matematyka, to bardzo dobrze uczyłam się, u
mnie matematyka to była śmieszki Skr99Pab151 → **CHACHYŃKI** *lm*

[Mlm śmeški Skr99Pab151]

ŚMIESZLIWA *rzecz ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’
Bkb83a)Giu88 i in.

[żMlp s' m' eśl' iva Bkb83a)Giu99]

ŚMIESZLIWY / SMIESZLIWY *rzecz m* ‘chłopiec, mężczyzna skłonny do śmiechu z byle
okazji’ Bkb83a)Giu88 i in. → **CHICHOTUN** *m*

[mMlp sm' eśl' ivy Bkb83a)Giu88]

ŚMIESZNA *rzecz ż* ‘dziewczyna, kobieta skłonna do śmiechu z byle okazji, śmieszka’
Bkb83a)Giu99 → **CHICHOTKA** *ż*

[Mlp s' m' ešna Bkb83a)Giu99]

ŚMIESZNIÉ* / **SMIESZNIÉ** / **ŚMIESZNO** *ndm* *komu* ‘śmiesznie; śmiech ogarnia *kogo*, śmiesz *co kogo*’ Słysz baba śpiewaje, a oni postawili magnitafon, nu i śpiewa magnitafon, baba śpiewa, nu i śmiesznie Kml99Pab116 Mnie śmieszna Ł67ParIV-4

[s'mešnie Kml99Pab116 s'mešna Ł67ParIV-4]

ŚMIESZNIK *m* ‘chłopiec, mężczyzna skłonny do śmiechu z byle okazji’ Bkb83a)Giu100 → **CHICHOTUN** *m*

[Mlp s'm'ešn'ik Bkb83a)Giu100]

ŚMIEESZNO *ndm* → **ŚMIESZNIÉ*** *ndm*

ŚMIESZNY *rzecz m* ‘chłopiec, mężczyzna skłonny do śmiechu z byle okazji’ Bkb83a)Giu87 i in. → **CHICHOTUN** *m*

[mMlp s'm'ešny Bkb83a)Giu87]

ŚMIETANKA• *ż* ‘słodka śmietanka’ [...] koze podojím, mleko mam [...], jak mnie gdzie trzeba, śmietanke mam i wszystko Kml96Mar111 → **ŚLIWKI** *lm*

[Blp ś'mietanke Kml96Mar111]

ŚMIETOŃSKI ‘odnoszący się do okresu rządów Antanasa Śmietony na Litwie Kowieńskiej’ K02Kar194 ♦ Przy Śmietońskim czasie ‘za czasów Śmietony na Litwie’ Była święty przy Śmietońskim czasie K02Kar194

[mMlp s'm'etońsk'im K02Kar194]

ŚNARAD *m* → **SNARAD** *m*

ŚNIADAĆ* / **ŚNIEDAĆ** *ndk* ‘jeść śniadanie’ Będzím śniedać na poliu Łpt72Zda210

[bzk s'ń'edac' Łpt72Zda210]

ŚNIADANIA *ż* / **ŚNIADANIE** / **ŚNIEDANIE** / **ŚNIDAŃNIA** *n* ‘pierwszy posiłek w ciągu dnia, śniadanie’ Pusilna śniadania Łpt72Zda210 Śnidańnia o godzinie ósmej Ł67ParIII-15 Idzím na śniadania K02Kar177

[žMlp s'ńad'ańa Łpt72Zda210 nMlp śniedanie K02Kar152 s'ńidańńia Ł67ParIII-15 s'ńa'd'ańe/s'ńad'ańe Łpt72Zda210 Blp śńadańa K02Kar177 Mslp s'n'adan'i Orn94Masl130]

ŚNICE* / **SZNICY**• *lm* ‘drewniana, rozwidlona część wozu, w której osadzony jest dyszel’ Stuknuł młotkam w ręką zamiast w sznicy Łpt72Zda208

[M,Blm šń'icy Łpt72Zda208]

ŚNIEDAĆ *ndk* → **ŚNIADAĆ*** *ndk*

ŚNIEDANIE *n* → **ŚNIADANIA** *ż*

ŚNIEG *m* ‘śnieg’ B32Dom223 i in. ♦ Idzie śnieg → **IŚĆ** *ndk*

ŚNIEGURKA *ż* ‘postać baśniowa w kulturze rosyjskiej, królewna Śnieżka’ Bkb08Rut96

[Mlp Śniegurka Bkb08Rut96]

ŚPIAŁY ‘dojrzały’ Jak [len] przekwitni, robion się główki, jak już robion się bronzowe, to len śpiały Wtr84Saw170 Jeńcmień juś śpiały W82Tur99

[mMlp śpały W82Tur76,99 s’pały Wtr84Saw170]

ŚPIEKTAKL *m* → **SPEKTAKL** *m*

ŚPIEWACZNY• ‘śpiewający, lubiący śpiewać’ Mąż moj to on z bardzo śpiawacznej takaj rudziny wychodził K02Kar274

[zDlp s’p’avačnaj K02Kar274]

ŚPIESZKA *ż* ‘o wczesnej odmianie warzyw’ Ł72Zda 157 ♦ Kapusta śpieszka → **KAPUSTA** *ż*

[zMlp s’p’eška Łpt72Zda157]

ŚPIESZYĆ / **SPIESZYĆ** *ndk* ‘wykonywać coś z pośpiechem, śpieszyć się’ Proszę nie spieszyć, spokojnie L96Męd40 → **ŚPIESZYĆ SIĘ*** *ndk*

[bzk spieszyć Ł97a)Kar76 L96Męd40]

ŚPIESZYĆ SIĘ* / **SPIESZYĆ SIĘ**• *ndk* ‘wykonywać coś z pośpiechem, śpieszyć się’ Wtr82Saw75 → **ŚPIESZYĆ*** *ndk*

[roz k lp spēšaj s’e Wtr82Saw75]

ŚPIEWAĆ / **SPIEWAĆ**• *ndk* ‘śpiewać’ Tu słyhać śpiawaju, tu śpiawaju i my [idziemy] na wiaczory śpiawając Kjd01Kar282 Śpiawalim tam ruzmaicia Kjd01Kar282 Spiawali i na łatynskim jazyku Brs02Rie50 I śpiawaju: nu, talar tu, talar tam, ja talara w renku mam Łp01Kar412 ♦ Na czym wozie/wózku siedzisz, temu musisz piosenka śpiewać → **WÓZ** *m*, **WÓZEK** *m*

[bzk śpiewać Ncz02Koz67 *ter3lm* śp’e^avajū/sp’avaĵu Kjd01Kar282 sp’avaĵū Łp01Kar 412 *prze3lp* *ż* sp’evała Ł95Kar41 *prze1lm* śp’aval’im Kjd01Kar282 *prze3lm* spaval’i Brs02Rie50 *ipw* śp’avaĵonc Kjd01Kar282]

ŚPIEWAK* / **SPIEWAK**• *m* ‘człowiek wykonujący utwory śpiewane, śpiewak’ Ł95Kar41

[Mlm sp’evacy Ł95Kar41]

ŚPIEWKA *ż* ‘próba śpiewu chóralnego’ B32Dom260

[Mlp śpiewka B32Dom260]

ŚPIĘCZYK *m* ‘malutki sworzeń’ Śpięczyk wsadź i będzi trzymać sie ta kliamka Łpt72Zda210

[M,Blp s’p’leńczyk Łpt72Zda210]

ŚPIŁOWAĆ *dk* → **SPIŁOWAĆ*** *dk*

ŚPINA *ż* → **SPINA*** *ż*

ŚREDNI* / **SREDNI** ‘znajdujący się pomiędzy małym a dużym, średni’ ♦ W średnim wieku / średniego wieku (por. w sile wieku) → **WIEK** *m*

[*mMlp* sredni Ł84Par135 *Dlp* s'redn'ego *Ms/p* s'redn'ego]Bkb83a)88]

ŚREDZTWO *n* → **SREDZTWO*** *n*

ŚRODA* / **SRODA** *ż* ‘dzień tygodnia, środa’ Ł67ParIII-16

[*Mlp* sroda Ł67ParIII-16]

ŚRODCHATA• *ż* ‘środek chaty’ Na środchacie tam Łp01Kar412

[*Ms/p* śrotȳac'e Łp01Kar412]

ŚRODEK* / **SRODEK•** *m* ‘miejsce jednakowo oddalone od brzegów, środek’ Te domy, takie wie, komorka przez srodek, no dawniejsze takie K02Zie155 [...] a kłosy tak do srodku wkładali Trk106Rut362 Nu co on tam w srodku wleźć moży Dgd82a)Par223

[*Dlp* srodku Trk06Rut362 *B/p* srodek K02Zie155 *Ms/p* f srodku Dgd82a)Par223]

ŚRODKI* *lm* / **SRODKI** *lm* ‘wnętrzości’ Raz na tydzień musza srodki nauliwic wódko Łpt72Zda203 Srodki zaboileli W82Tur103

[*Mlm* srołki W82Tur103 *B/m* sr'otki Łpt72Zda203]

ŚRÓD *przyim* → **WŚRÓD** *przyim*

ŚRUBA* / **SZRUBA** *ż* W naszym chlewia był zamak na szruba Łpt72Zda208

[*Mlp* szruba B32Dom199 śr'uba Łpt72Zda208 *B/p* śruba Bjw97Dwi28 śr'uba Łpt72Zda208]

ŚRUBEK *m* → **ŚRUBKA*** *ż*

ŚRUBKA* / **SZRUBKA** *ż* / **ŚRUBEK** *m* ‘*zdr* od śroba, śrubka’ Stalwaga szr**u**bkami przykręcił Łpt72Zda208 No był taki wypadek, naleli benzyny, a potem śrubek, co zakrenca sie, spad im Drj96Mar30

[*mMlp* śrubek Drj96Mar30 *żMlp* śr'upka Łpt72Zda208 *N/m* śr'upkami Łpt72Zda208]

ŚRUBOWAĆ* / **SZRUBOWAĆ** *ndk* ‘przymocowywać śrubą, wkręcać śrubę’ Ni szr**u**bi, Józef w kuźni przyszrubuji Łpt72Zda208

[*bzk* śrub'ovac' Łpt72Zda208 *roz/k* lp śrub'uj Łpt72Zda208]

ŚRUBSTAK* / **SZRUBSZTAK** *m* ‘imadło kowalskie, ślusarskie’ W99Rie73

[*Mlp* szrubsztak W99Rie73]

ŚWIADCZYĆ• *ndk* *co* ‘obrazować *co*, świadczyć o *kim*, *czym*; być świadkiem *czego*’ Co prawda suche liczby szanownym słuchaczom niewiele świadczą W01Mas103

[*ter3lm* świadczą W01Mas103]

ŚWIADECTWO *n* ‘poświadczenie, zaświadczenie’ B32Dom268 ♦ Załogowe świadectwo
‘list zastawny, świadectwo zastawne’ B32Dom268

[Mlp świadectwo B32Dom268]

ŚWIADEK• *m* / **ŚWIADKA**• *ż* ‘osoba obecna przy czymś i mogąca to opisać, świadek’ A
mnież zalięży, żeb więcej [osób było], on mnie, mnież wtedy wypędził, jak nas więcej, on
już nie ma prawa wtedy, on ma świadki, jak nas pare, on nas wygonił i wszystko
Bnk96Mar162 ♦ Na świadkach ‘przy świadkach’ [notatki] jeszcze piszemy na świadkach
Ikż96Mar17 ♦ Stać za świadka ‘być świadkiem’ Nikt nie mógł stać za świadka, tylko tamta
jedna staruszka, która opowiadała i która widziała Bht98Pab150

[żMlp świadka B32Dom260 mBlp świadka Bht98Pab150 Mlm świadki B32Dom260 Blm s’vatki

Bnk96Mar162 Mslm s’vatkach Ikż96Mar17]

ŚWIADKA *ż* → **ŚWIADEK** *m*

ŚWIAKROWA *ż* → **ŚWIEKROWA** *ż*

ŚWIARZEPA *ż* → **ŚWIERZEPA** *ż*

ŚWIAT *m* ‘glob ziemski, świat’ Pps91Kru183 i in. ♦ Od potopu świata ‘od zarania dziejów’
Dawno oni tu [starowiercy], jak mówio ludzi – od potopu świata. Wioska była kiedyś
Parkówka, tu żyli Ppl08Rut58 ♦ Skończenie świata → **SKOŃCZENIE** *n*

[Dlm świata Ppl08Rut58 s’v’atu Pps91Kru183]

ŚWIATLEĆ• *ndk* **1.** ‘jaśnieć, robić się jaśniejszym’ On na zima robi się ciemny, a na lata
światlieja L13Kar370; **2.** ‘rozwidniać się’ Już światleji W82Tur107

[ter3lp s’v’atl’ēja L13Kar370 ter nos s’vatleji W82Tur107]

ŚWIATLEJSZY *stw* → **ŚWIATŁY**

ŚWIATŁA¹ *ż* → **ŚWIATŁO**¹ *n*

ŚWIATŁA² *ndm* → **ŚWIATŁO**² *ndm*

ŚWIATŁO¹ *n* / **ŚWIATŁA**¹ *ż* **1.** ‘światło, oświetlenie’ Batarejka daji światła biała, czerwona
i zilion, jak przysunisz szkiełki Łpt72Zda210 Pryskała ta światła Bjw93Dwi39;

2. ‘elektryczność’ Mdn99Pab190 i in. → **ELEKTRA** *ż*, **ŚWIATŁOŚĆ** *ż* ♦ Pod światło ‘na
prąd’ [...] a teraz jest maszynka pod światło i bardzo dobrze tarkować [ziemniaki] i prędko
i ręce nie bolo Mdn99Pab190

[Mlp s’vatła Bjw93Dwi39 M,Blp s’v’atła Łpt72Zda210 nBlp s’f’atło Mdn99Pab190]

ŚWIATŁO² / **ŚWIATŁA**² *ndm* ‘widno, jasno’ Teraz dwanaście [dwunasta godzina] jeszcze
światło Kml99Pab121 Była już jaka druga godzina, piersza o taka, miesionc świeci tak
światło K02Kar337 Zrobiła sia już światła, a ty śpisz hultaj Łpt72Zda210

światlej/świetlej *stw* ‘widniej, jaśniej; też *przen.*’ Świetlej, ot wogle wejdiesz w ta strona i w ta strona, duzo świetlej mieszkali, szlachetna strona, niżeli te [chłopi] K02Zie159

[s'v'atło K02Kar337 s'vatło Kml99Pab121 s'v'atła Łpt72Zda210 *stw* s'vatf'lej Łpt72Zda210 s'f'etl'ej K02Zie159]

ŚWIATŁOŚĆ *ż* ‘prąd elektryczny, światło elektryczne’ On traktor to uot on doji, tutaj jeszcze, tego, światłość nie przeprowadzona do krów Btn96Mar44 → **ELEKTRA** *ż*, **ŚWIATŁO**¹ *n* 2

[Mlp s'vatłość Btn96Mar44]

ŚWIATŁOZIELONY ‘jasnozielony’ Niektóre robili z brzozowych liści [farbę], wtedy uona taka światłazielona Rzc98Ost-nmw11

[ż Mlp s'vatłaz'el'ona Rzc98Ost-nmw11]

ŚWIATŁY / ŚWIETŁY• **1.** ‘jasny’ Ja już tylko ten biały [piekłam], światły ten [chleb] Pcn01Kar250 Bywa taki białowaty, światły [grzyb] Kml99Pab114 Kupił światłe dzinsy Bjw97Dwi122 A to on w światłym kościecie koło siniego stoi Kml99Pab121; **2.** ‘jasny, widny’ A taka noc była miesięczna, świetła Grt73Sud191; **3.** ‘rozumny, oświecony’ Światły człowiek K02Zie159

światlejszy/świetlejszy *stw* a) ‘jaśniejszy’ Ja wot ta żykietka farbowwała. Ja chciała taka światlejsza żykietka Drn73b)Par214 [Koń] albo kary taki, nia za wszystkim czarny, światlejszy L13Kar370; b) ‘bardziej oświecony, mądrzejszy, mający większa wiedzę’ No i powiem [...] duzo było tych takich świetlejszych [bardziej oświeconych, rozumnych] ludzi K02Zie159

[mMlp światły B32Dom260 s'v'atły Bkb83a)Giu87 s'vatły Kml99Pab114 mBlp s'v'atły Pcn01Kar250 mMslp v s'vatłym Kml99Pab121 żMlp s'v'letła Grt73Sud191 Blm s'v'atle Bjw97Dwi122 *stw*Mlp m s'v'atl'ejšy L13Kar370 *stw* żM,Blp s'v'atl'ejša Drn73b)Par214 żBlp s'vatl'ejša Ł67ParI-27 Dlm s'f'etlejšyx K02Zie159]

ŚWIAŻYNA *ż* → **ŚWIEŻYNA** *ż*

ŚWIĄTKI *lm* ‘zdr od święta’ W96Riw82 ♦ Zielone Świątki ‘Zielone Święta, święto zesłania Ducha Świętego’ Na Zielone Świątki posypano podłoga ajerem W96Rie82 [...] jakurat Zielone Świontki byli, w Rosi, i to mojej bratowej matka i brat przyjeżdżali przez nasza wioska i wzięli mnie do Rosi Chr96Mar204

[Mlp Śvontki Chr96Mar204 Blm Świątki W96Rie82]

ŚWIĄTKOWAĆ / ŚWIĘTKOWAĆ• *ndk* ‘świętować,’ Ja to z dziectwa świątkuje Boże Narodzenie polskie. [...] Świątkuje i swoje, ale świątkuje i polskie B96Doł185 Jak ja stała

pamiętać, to wszystko tak świątkują B96Stra187 No święta tak o, tak świątkujemy Kmj99Pab81 Nu ot, my świątkowali, u nas święto, oni że nie świątkowali nawet na kołchoznych robotach, wszystko jedno poszli Kmj99Pab80 Na Wielkanoc trzy dni świątkowali, potem drugi dzień już szedli polewać kubietów Wdg01Kar450 My to samo, trzymami się, jak świątkowaliśmy od razu, tak i teraz Pdz01Kar471 Oni tam świątkowali jak naszy, znaczy u nich święty te, to i polskie, i ruskie B96Życ193 Andrzeja to nie świątkowali, ale tylko wróżyli W99Rut29 U nas świontkujo [dzień św. Agaty] Rzc98Ost-nmw13 No i święto – ty świątkuj swoje, a jak chcesz, a ty swoje B96Życ193

[bzk świątkować B32Dom260 *ter1lp* świątkuję B96Doł185 *ter1lm* s'v'ontkujemy Kmj99Pab81 *ter3lm* świątkują B96Doł184 B96Stra187 s'v'ontkujo WrnKoz217 śv'ontkujo Rzc98Ost-nmw13 *prze1lm* s'v'ontkoval'i Wdg01Kar450 śv'ontkovali Kmj99Pab80 s'v'ontkoval'im Pdz01Kar471 *prze3lm* s'ventkovali W99Rut29 s'v'antkoval'i K02Kar329 B96Życ193 *rozklp* świątkuj B96Życ193]

ŚWIECA / ŚWICA *ż* 'świeca' Potem świca palili [...] zapali o dwunastej jedyna świeca po kuci i mówi, paczszaj przez liustra i pokaży się ten tobie twój chłopiec Wkn01Kar423 Zustaw świce dwie, wszystko, mówi [ksiądz], ja przyde, ja zapale Wkn01Kar424 A potem wosk topio, świca zapalio i kapio do wody Żgw01Kar486

[Mlp s'lv'eca Bkb73Giu114 Blp s'v'ica/s'v'eca Wkn01Kar423 Żgw01Kar486 Blm śv'icev Wkn01Kar424]

ŚWIEKIER *m* → **ŚWIEKR*** *m*

ŚWIEKR* / **ŚWIOKR** / **ŚWIEKIER** / **ŚWIOKIER** / **ŚWIOKOR** *m* 'ojciec męża, świekr'

Jeszcze mój dziadek, jeszcze to uopowiadał, jak to kiedy ojciec, świokor nasz, sprzedał lias i kupował mająteczek i kupił te pałacy, te domy Kml96Mar112 → **TEŚĆ** *m*

[Mlp 's'v'ek'er/s'v'okr/s'v'ok'er Bkb83Giu81 s'vokor Kml96Mar112]

ŚWIEKROWA / ŚWIAKROWA *ż* 'teściowa, matka męża, świekra' Pamiętam świekrowa

swoju Brs02Rie54 [...] a moja świekrowa [...] bardzo taka była, nu ona była [skora] do śmiechu, była taka prędką Mdn99Pab196 Twoja świekrowa jak rodzona matka

Bjw97Dwi122 → **ŚWIEKRÓWKA** *ż*, **ŚWIEKRUCHA** *ż*

[Mlp świekrowa Ł84Par137 s'vekrova Mdn99Pab196 s'v'akrova Bjw97Dwi122 Blp śvekrova Brs02Rie54 s'vakróva Ł67ParIII-59]

ŚWIEKRÓWKA *ż* / **ŚWIEKROWKA** *ż* 'matka męża, świekra' Bkb83a)Giu83 Matka

przyjechała [...], świekrowka już jej Jzr04Kar65 → **ŚWIEKROWA** *ż*

[Mlp s'v'ekrofa Jzr04Kar55 s'v'ek'rufka/s'v'ek'rofa Bkb83a)Giu83]

ŚWIEKRUCHA *ż* 'matka męża, świekra' Świekrucha nie rozmawiała [po litewsku]

Ejs99Smu155 To świekrucha nie rozmawiała, nie. Ona po litewsku nie umiała, a ta już

świkrucha ż jo nie rozmawiała za to, że ona po litewsku nie umiała BL08Str99 →

ŚWIEKROWA *ż*

[Mlp świekrucha Ejs99Smu155 BL08Str99]

ŚWIERGOTAĆ* / **ŚWIRGOTAĆ•** / **ĆWIRGOTAĆ•** *ndk* ‘o ptakach – świergotać, ćwierkać’ W82Tur94

[ter3lp śvířgočy/ćvířgočy W82Tur94]

ŚWIERZBIEĆ *ndk co komu* ‘dawać uczucie nieprzyjemnego łaskotania, swędzieć kogo’

Świerzbieli plecy, to drapał Łpt72Zda140 Waliuku rence świerzbio Bjw97Dwi81 Język świerzbi Bjw97Dwi122

[bzk świerzbieć B32Dom260 ter3lp świerzbi B32Dom208,260 s’v’ežb’i Bjw97Dwi122 ter3lm s’v’ežb’o Bjw97Dwi81 prze3lm s’véžbel’i Łpt72Zda140]

ŚWIERZEPA / **ŚWIARZEPA** / **ŚWIRZEPA** *ż bot.* ‘chwast polny żółto kwitnący, świerzop, ognicha’ Cała wiosna świni karmim świerzepo i gniło kartoflio Łpt72Zda210 →

ŚWIERZOP *ż*, **ŚWIREPICA** *ż*

[Mlp s’véžlepa/s’vīžlepa/s’važlepa Nlp s’véžlepo Łpt72Zda210]

ŚWIERZEPKA / **ŚWIREPKA** *ż bot.* ‘zdr od. świerzepa’ Wdz71Giu321 i in.

[Mlp s’v’ižepka Wdz71Giu323 s’v’irépka Wdz71Giu321]

ŚWIERZOP *m bot.* ‘chwast polny żółto kwitnący, świerzop, ognicha’ Świerzop może być du metra wielkości Łpt72Zda210 → **ŚWIERZEPA** *ż*

[Mlp s’v’ežop Łpt72Zda210]

ŚWIETŁY → **ŚWIATŁY**

ŚWIEŻO *ndm* ‘chłodno’ B32Dom260 → **CHŁODNO** *ndm*

[świeżo B32Dom260]

ŚWIEŻY ‘chłodny’ B32Dom260 → **CHŁODNY**

[mMlp świeży B32Dom260]

ŚWIEŻYNA / **ŚWIAŻYNA** / **ŚWIŻYNA** *ż* ‘usmażone mięso ze świeżo ubitego wieprza’

Prusili na świżyna i samagonka sąsiadów, co pumagali świnią smalić Łpt72Zda210 →

SKIERSTULI *lm*

[M,Blp s’v’ižyna/s’važyna/s’véžyna Łpt72Zda210]

ŚWIEŻYNKA *ż* ‘zdr od świżyna’ Nagotuja miensa, zaprosim sonsiadow na świeżynka Wtr79Saw212

[Mlp svéżynka W82Tur74 Blp svéżynka Wtr79Saw212]

ŚWIĘTA *ż* → **ŚWIĘTO** *n*

ŚWIĘTKOWAĆ *ndk* → **ŚWIĄTKOWAĆ** *ndk*

ŚWIĘTO *n* / **ŚWIĘTA** *ż* ‘uroczysty dzień, poświęcony uczczeniu się jakiegoś wydarzenia religijnego lub państwowego, święto’ Litewska święta Brż96Kon76 Ci kiedy jaka święta do drugiego dworu [jechali] Użp01Kar262 Wszystko jedno katolicy liudzi oni ta swoja święta obserwujō Mtr01Kar235 Wielka święta była [Piotra i Pawła]. Nigdy nie była odkładana. Jak teraz fest. Jak przypada tak i święto. A teraz już odkładajo na niadzielia. To katolicka święta wielka Śwt01Kar383

[*żMlp s’v’enta Brż96Kon76 Użp01Kar262 s’v’enta Śwt01Kar383 żBlp s’v’enta Mtr01Kar235 nMlp s’v’ento Śwt01Kar383*]

ŚWIĘTY ‘święteczny, obchodzony jak święto’ W99Rut32 ♦ **Obraz** święty → **OBRAZ** *m*

♦ **Pisma** święta → **PISMA** *ż* ♦ Święty tydzień → **TYDZIEŃ** *m* ♦ Święte wieczory → **WIECZÓR** *m*

[*mMlp śvénty W99Rut32 s’v’enty Bkb73Giu115 żMlp śfienta Ind99Ost303Mlm święte Bkb08Rut97*]

ŚWINARNIK *m* → **ŚWINIARNIK** *m*

ŚWINIA• *ż zool.1.* ‘świnia, sztuka trzody chlewnej’ Świniomi handlowałam W82Tur102 → **KABAN** *m*; **2.** ‘grzyb koźlarz czerwony’ [...] a podasiṇawik to on czerwonieṇki z wierzchu [...] uon twardy, ali jak rozkroisz to on sini robi sie od razu [...] świni nazywajo ten sini Kml99Pab151 ♦ Dzika świnia ‘dzik’ Dzikie świni puryli żyta Łpt72Zda144 ♦ Jechać świnię liczyć → **LICZYĆ** *ndk* ♦ Liasny świni / lesnyje świni ‘dziki’ Liasny świni – mało jich tu jest Ł67ParIII-71 Świni, liesnyji świni w okołodku naszym nie ma Ł67ParIII-8 ♦ Znać się na czym jak świnia na kwasie’ → **ZNAĆ SIĘ** *dk*

[*Mlp świnia L82Roj239 Mlm s’v’iṇi Łpt72Zda144 s’v’iṇi Ł67ParIII-8,71 Blm świṇ Orn73a)Masl85 śviṇi Kml99Pab114 Nlm śviṇom’i W82Tur102*]

ŚWINIACZY 1. ‘odnoszący się do świni, świński’ Nie ma żłobow, jeden jaki majo świniaczy W82Tur68 → **ŚWIŃSKI 2;** **2.** ‘przeznaczony dla świń, świński’ [tak głodny], że byłby jadszy świniacze jadło L29a)Szw72

[*mMlp świniaczy Ł84Par138 W86Dub77 mBlp śviṇačy W82Tur68 nBlp świniacze L29a)Szw72*]

ŚWINIARKA *ż* ‘pracownica doglądająca trzodę chlewną’ To były trzy służące, znaczy jedna była pokojówka, na pokojach wszystko robiła, druga była świniarka, świni paczyła [a] trzecia tak w polach pracowała K02Zie144

[*Mlp śfiṇarka K02Zie144*]

ŚWINIARNIK / ŚWINARNIK *m* ‘chlewnia, chlew dla świń’ Świnarniki budują się małe i niskie, ledwie tam wejdzie człowiek Łpt72Zda210 Tu miałem ten, jak to, ten chlew [...], świniarnik Kjd01Kar280 Świniarnik był duży, obora to było wjeżdżali, zjeżdżali, tak jak drugie piętro, tam siano było K02Zie145 → **CHLEW** *m*

[Mlp świniarnik W99Rei73 s'vin'arnik Łpt72Zda210 śf'inarńik K02Zie145 Blp śv'inarńik Kjd01Kar280 M,Blm s'vin'arniki Łpt72Zda210]

ŚWININA *ż* ‘mięso wieprzowe, wieprzowina’ My ani kuręciny, ani gęsiny ni jemi, my lubim najlepiej świnina Łpt72Zda210 → **KABANINA** *ż*

[M,Blp s'vin'ina Łpt72Zda210]

ŚWININY ‘wieprzowy’ Wdz71Giu321 → **KABANI**

[mMlp s'v'ininy Wdz71Giu321]

ŚWINIUŁ *m* ‘świniak, wieprzek’ Nu, świniuł malutki K02Kar262 → **KABANIUŁ** *m*

[Mlp s'v'in'uk K02Kar262]

ŚWINNY• / SWINY ‘wieprzowy’ I wie o te [...] na każdego jednego gospodarza ma świnego miensa Bjw96Mar131 [...] tylko, że miensa świne ni kładli nigdy Rzc98Ost-nmw10 → **KABANI**

[zMlp świnna W82Rei37 nDlp s'vinego Bjw96Mar131 nBlp śvine Rzc98Ost-nmw10]

ŚWINOBÓJ *m* ‘masarz, rzeźnik’ B32Dom233 i in. → **ZARĄBACZ** *m*

[Mlp świnobój B32Dom233,260]

ŚWINOMATKA *ż* ‘maciora’ Gospodarka mała teraz, a dawniej żaź było i czszy krowy, i świni, i świnamatki. Po czszy świnamatki czszymała Brs04Ste134

[M,Blm s'v'inamatki Brs04Ste134]

ŚWINSKI → **ŚWIŃSKI**

ŚWINSTWA *ż* → **ŚWIŃSTWO*** *n*

ŚWINTUCHA *ż* ‘kobieta zachowująca się wulgarnie, wulgarna kobieta’ W86Dub76 i in.

[Mlp świntucha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

ŚWIŃCZA *ż* ‘zdr od świnia lub mała świnka’ W82Rei37

[Mlp świńcza W82Rei37]

ŚWIŃSKI• / ŚWINSKI 1. ‘o mięsie – wieprzowy’ U nas trzy siedemdziesiąt mięso świnskie, dobre mięso Drj99Pab53 → **KABANI**; **2.** ‘świński, ze świni, dla świń’ Szczotka swinska, na grubsza płótny Kml96Mar109 → **ŚWINIACZY** ♦ Świńskie oczi → **OCZY** *lm*

[mMlp švinski Ł84Par138 žMlp švinska Kml96Mar109 nMlp švinske Drj99Pab53 Mlm s'vin'sk'e
BL82Giu230]

ŚWIŃSTWO* *n* / **ŚWINSTWA**• *ż* ‘brzydki, szkodzący komuś postępek, świństwo,’ Jak ona
mogła zrobić dla jej takie świnstwa W82a)Tek292

[Blp s'vinstwa W82a)Tek292]

ŚWIOKIER *m* / **ŚWIEKR*** *m*

ŚWIOKOR *m* → **ŚWIEKR*** *m*

ŚWIOKR *m* → **ŚWIEKR*** *m*

ŚWIRAN *m* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRAŃ *m* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRC *ż* → **ŚWIRŚĆ** *ż*

ŚWIRĆ *ż* → **ŚWIRŚĆ** *ż*

ŚWIREN *m* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIREŃ / **ŚWIREN** / **ŚWIRON** / **ŚWIROŃ** / **ŚWIRAN** / **ŚWIRAŃ** *m* / **ŚWIRNA**

ż / **ŚWIRNIA** *ż* ‘spichrz, spichlerz’ A byli świrny, mieli wszystkia świrny, jak na
gospodarca. To zboża sypali tam Ppl08Rut62 U Adol̄fawych i Kaziuczonków byli świrny,
oni tam trzymali zboża, a czasam ślanina wędzona Łpt72Zda210 Świrny byli, składy, które
bogatsze takie przy majątkach, to mieli świren taki, tam takie zasieki porobione, zboże
sypali Trk06Rut367 W świrnie zasieki byli, do zasieków wszystko sypali. U naszej mamy
był świren, potem do kołchozu zabrali Trk06Rut367 Świren mieli my przy chacie, zboża w
zagrodkach tam trzymali Wtr79Saw213 Mąż jej złapał w świrnie, jak z obcym dziadem
tłukła się W80Tek70 Świren na klucz zamykam Bjw97Dwi122 [...] a świran nazywa tu ten
gdzie zboża sypać, tam zasieki to nazywa się świran Kjd01Kar280,281 No świroń był
bardzo dobry murowany, trzechpiętrowy, no i tam w tym świrniu wędzone mięso trzymali,
tam byli okienki specjalne zrobione i solili mięso K02Zie146 Potem taki świran miałem
kupiwszy K02Kar283 W świrnie świrgoczy W82Tur94 Czego ona tam chodziła poza
świrnie W82Tur117 Pełna świrna chleba była Dgd82a)Par209 Dom murowany i tam
świrna murowana Ł67ParII-27 A jejnyj dom tut przewrócili ‘zmienili’ na świrna Ł67ParII-
27 → **SPICHLERZ** *m*

[mMlp świreń W83Tur22 świren W31Otr83 B32Dom261 LK12Saw292 švireń W82Tur94,117 šv'iren

Wtr79Saw213 s'v'iran/s'v'iren Łpt72Zda210 šv'iran Kjd01Kar281 K02Kar287 šv'irań Kjd01Kar280

s'w'irən/ s'w'irən' Orn82Masl202 s'v'iren Ejs94Krup117 Bjw97Dwi122 šv'ron Śwt01Kar377 sf'iron

K02Zie146,150 Blp świren Trk06Rut367 šv'iren Wtr79Saw213 šv'ron K02Kar283 Mslp świrnie

Trk06Rut367 šv'irne W80Tek70 švir'ne W82Tur94,117 s'f'irnu K02Zie146 žMlp s'w'irna Dgd82a)Par209

M,Blp s'vírna Ł67ParII-27 s'w'irn'a Orn82Masl202 Mlm świrny Trk06Rut367 s'vírny Łpt72Zda210 M,Blm świrny Ppl08Rut62]

ŚWIREPICA *ż* *bot.* 'chwast polny żółto kwitnący, świerzop, ognicha' Ł84Par143 →
ŚWIERZEPA *ż*

[Mlp świ'repica Ł84Par143]

ŚWIREPKA *ż* → **ŚWIERZEPKA** *ż*

ŚWIRGOTAĆ *ndk* → **ŚWIERGOTAĆ*** *ndk*

ŚWIRNA *ż* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRNIA *ż* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRNIK *m* 'spichrz' Budynki tam, spichrze, jak po naszymu, po polsku spichrze, po naszymu świrnik Str99Pab98 → **SPICHLERZ** *m*

[Mlp s'f'irnik Str99Pab98]

ŚWIRON *m* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRONEK *m* **1.** 'zdr od świron lub mały spichrz' Przyniósł z świronka owsa dla konia Łpt72Zda210 Wo tu taki był świronak, on w tym świronku był Igl04Rut430 To się u nas nazywa świronek L96Męd80

[Mlp świronek B32Dom261 W83Tur22 L96Męd80 świronak Igl04Rut430 s'vir'onak/s'vir'onek Łpt72Zda210 Dlp s'vir'onka Łpt72Zda210 Mslp świronku Igl04Rut430]

ŚWIRON *m* → **ŚWIREŃ** *m*

ŚWIRSZNIA / **SWIRSZNIA** / **SZWIRSZNIA** *ż* 'żuraw studzienny' Nazywało się szwirsznie, żurawie i tak czerpali i studnie były z kamienia zbudowane Trk06Rut367 Józaf pierwszy u nas zrobił studnia na korba, może ona troche i lepsza jak świrsznia Łpt72Zda210 → **ŚWIRŚĆ** *ż, m*, **ŻURAW** *m*

[Mlp szwirsznia Trk06Rut367 s'virśń'a/s'virśń'a Łpt72Zda210 swirśń'a Eis94Kru117 Mlm swirsznie Trk06Rut367]

ŚWIRŚĆ / **ŚWIRC** / **ŚWIRĆ** *ż* 'żuraw studzienny' Gdzie ta świrc wisi [...] Świrc przystrojona [...] Wiadra przypięta przy świrci [...] Na śwircy wiadra [...] Świrciami woda czerpno Orn82Mas201 → **ŚWIRSZNIA** *ż*

[Mlp świrść W99Rie73 s'w'irc'/s'w'irc Orn73a)Masl73 Orn82Masl201 zDlp s'w'irc'i/s'w'ircy mDlp s'w'irc'a Clp s'w'irc'ej Mslp s'w'irc'i/s'w'ircy Mlm s'w'irc'i Dlm s'w'irc'of Clm s'w'irc'əm Nlm s'w'irc'am'i Orn82Masl201]

ŚWIRZEPA *ż* → **ŚWIERZEPA** *ż*

ŚWISTAĆ *ndk* ‘wydawać gwizdy, świsty, gwizdać, świstać’ Ładnia Berniuk świszczy
piusenki wesole Łpt72Zda211 Tak o świszcz wkoło, a ziemia kiedy sypie się
Ong01Kar494 → **GWIZDAĆ** *ndk*

[*bzk s’v’listac’ ter3lp s’v’lišcy Łpt72Zda211 s’v’išče Ong01Kar494*]

ŚWISTAŁKA *ż* ‘gwizdek’ Trawa podługowata i ni wąska zanadto wsadź między palcy,
dmuchni i bądź ładna świstałka Łpt72Zda211 → **GWIZDAŁKA** *ż*

[*Mlp s’vst’alka/s’v’listauka Łpt72Zda211*]

ŚWISTEK *m* ‘gwizdek’ Z rzymbiny i liszczyzny, nu z olchi, tylko on brudzi na żółto,
wszystkie pastuchi umieją robić świstki Łpt72Zda211 → **GWIZDAŁKA** *ż*

[*Mlp s’v’istek/s’v’istak Łpt72Zda211 s’v’istek Wdz71Giu323 s’vistek Bkb73Giu114 Mlm s’v’istki
Łpt72Zda211*]

ŚWISTOK *m* ‘gwizdek’ Bkb73Giu114 → **GWIZDAŁKA** *ż*

[*Mlp s’vist’ok Bkb73Giu114*]

ŚWISTUN *m* **1.** ‘człowiek gwizdzący lub umiejący ładnie gwizdać’ Ni świszcz nad uchem,
taki świstun naliaz się Łpt72Zda211 → **GWIZDACZ** *m*; **2.** ‘gatunek ptaka’ Świstuny
napali na naszy sad, że ich cholera W82Tek213

[*Mlp świstun W82Tek213W86Dub75 Bjw97Dwi65 s’v’istun Bkb83a)Giu92,100 śvist’un W82a)Tek289
s’vist’un Łpt72Zda211 Mlm s’fistuny W82Tek213*]

ŚWIŚCIOŁKA *ż* ‘gwizdek’ Bkb73Giu114 → **GWIZDAŁKA**

[*Mlp svi’s’c’ołka Bkb73Giu114*]

ŚWIŻYNA *ż* → **ŚWIEŻYNA** *ż*

T

TA¹ *zaim wskazujący, rodzaj od ten* → **TEN¹** *m*

TA² *zaim wskazujący, rodzaj od ten* → **TEN²** *m*

TABACZNY• *dawne* ‘tytoniowy, z tytoniu’ Wyroby tabaczne B32Dom266

[*Mlm tabaczne B32Dom266*]

TABAK *m* ‘tytoń’ W99Rie73 → **MACHORKA** *ż*

[*Mlp tabak W99Rie73*]

TABAKA* / **TOBAKA** *ż* ‘tabaka’ W83Tur17 → **MACHORKA** *ż*

[*Mlp tobaka W83Tur17*]

TABARETKA *ż* → **TABORETKA** *ż*

TABŁOWAĆ• *ndk* ‘dźwigać, nieść coś ciężkiego’ Tabłuji kosz kartofli W96Rie105 →

TARABANIĆ *ndk*, **TASZCZYĆ** *dk*

[*ter3lp* tabłui W96Rie105]

TABORAT *m* → **TABORET** *m*

TABORECIK *m* ‘*zdr* od taboret, stołek’ Bkb73Giu114 → **STOLIK** *m*

[*Mlp* tabor'ec'ik Bkb73Giu114]

TABORET / **TABURAT** / **TABORAT** / **TOBORET** *m* taboret, stołek, mebel do siedzenia bez oparcia’ Bkb73Giu114 i in. → **STOLEK** *m*

[*Mlp* tabo'ret Bkb73Giu114,123 to'boret/ta'borat/ta'buret Bkb73Giu114]

TABORETKA / **TABURETKA** / **TABARETKA** / **TOBORETKA** / **TUBARETKA** *ż*

‘nieduży taboret, stołek’ Taboretka połamał Bjw97Dwi122 → **STOLIK** *m*

[*Mlp* taboretka W99Rie65 Wrn08Koz32 taburetkatubaretka B32Dom258,262 tabu'retka Bkb73Giu114,123 tabo'retka/taba'retka/tobo'retka Bkb73Giu114 B/*lp* taboretka Bjw97Dwi122]

TABURAT *m* → **TABORET** *m*

TABURETKA *ż* → **TABORETKA** *ż*

TACH TACH *wykrz dźwiękonaśl.* ‘trach trach’ Wyjeżdżają [Niemcy], krow szczelią, gdzie popadła jaka żywiola, tach tach niemcy uciekając Jzr04Kar64

[*tax tax* Jzr04Kar64]

TACHT’ *wykrz dźwiękonaśl.* ‘trach’ Jidzi Niemiec, wintowko tacht’ w głowa, ten leży Krm01Kar409

[*taχ't* Krm01Kar409]

TACZAĆ SIĘ• *ndk* ‘walać się, turlać się’ Jeden diabeł pijany tacza się, a dusze pracują L91Zow543 → **KACZAĆ SIĘ** *ndk 1*

[*ter3pl* tacza się L91Zow543]

TACZKI• ‘*zdr* od taki, takutki, tyści’ Taczka malienka marchwa wyrosła Łpt72Zda211

[*żMlp* t'ačka Łpt72Zda211]

TACZYDŁA *n* → **TOCZYDŁO** *n*

TADY → **WTEDY**

TADZIUK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Tadeusz’ W86Dub72 i in. → **TADZIUNIA** *m*

[*Mlp* Tadziuk W86Dub72 Bjw97Dwi63]

TADZIUNIA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Tadeusz’ W86Dub72 i in. → **TADZIUK** *m*

[*Mlp* Tadziunia Bjw97Dwi64 W86Dub72 Taż'uńa Bjw97Dwi18]

TAJAĆ• *ndk* ‘topnieć’ Ot u kanawkach już taji śnieg, to tylko woda szumi L13Kar364

TAK ¹→ SIAK TAK

TAK *part, sp 1. part twierdząca* ‘tak’ Bjw87Mar-nmw; **2. sp** ‘to’ Tak co zrobisz, co jeden zrobisz? Skn96Marb69 [Sąsiadka] jedna żyje, tak ona w Komajach przyjechałszy, tak nie ma [jej], do kościoła [pojechała] Czl96Mar90 Tak, nie, może maszynyj przyjedzie Czl96Mar90 Nu tak nie wiemy już jak bendzi Drj99Pab52 Awto bus nie chodzi, tak nie można do kościoła pojechać, tylko rowerem Rkw99Pab101 Mnie taki kaszel zabiwa, a jak ida już na maj, tak musze koniecznie czy cukru kawałeczek Kmj96Mar92 A rodzina była duża, sześć dzieci było, ojciec i matka i ciotka niezamężna była, tak dziewięć osób było Stc96Mar80 U nas tak tutaj często słyhać takie [pogłoski] Stc96Mar81; **3. sp** ‘czyż’ Chodzi tylko za wódko, tak pójdzie pracować? Ikz96Mar17 ♦ Tak czy inaczej ‘jakkolwiek bądź’ B32Dom261 ♦ Tak i ‘w ten sposób, wobec tego, więc’ No to jeden tam im i powiedział, jakiego wy tutaj siedzicie, czym prędzej [...] gdzie dalej nogi za pas i żeby was tu nie było. No to oni tak i powrócili, potem tam do krewnych pojechali K02Zie149 ♦ Tak i co, tak i cóż? → **CO** ♦ Tak i siak ‘ciach-mach, rach-ciach’ Nu tut renkawicy tak i siak i jest zwionzane Dgd82a)Par208 ♦ Tak i tak ‘tak czy inaczej’ Tak i tak trzeba coś z tym zrobić L96Męd98 ♦ Tak jak ‘ponieważ, bo’ B32Dom261 ♦ Tak nie tak ‘jakoś, z trudem’ Nu i tego, nu i nic, tak nie tak przypelzlim, myślím, jak bendzi Żgw01Kar483 ♦ Tak o(uo) o tak o ‘o tak, o tak to’ Przynosi [żaby]i ciekawie, że on tam im [bocianom] potem już, jak oni duże, to on tam im przynosi i na kawałki, czy oni sami rwio, o tako Bjw96Mar123 Jeden to, jeden to, jeden wody przyniesie, drugi dżerga, i tego, i tak uo Kml96Mar111 ♦ Tak ono i jest → **ONO** ♦ Tak samo ‘również’ Dzikie drzewo, z jego nic nie ma, jest o tutaj tak samo, szczepionka trzeba, trzeba gałązka, żeby to zaszczepić Rkw99Pab103 ♦ Tak to tak ‘niby tak, może i tak’ Tak to tak, odezwawszy sia ja do kuma W91Ado99 ♦ Tak wo → **WO** ♦ Tak wot → **WO**

[tak B32Dom261Bjw87Mar-nmw Dgd82a)Par208 W91Ado99 Ikz96Mar17 Kmj96Mar92 Kml96Mar111 Skn96Mar69 Stc96Mar80,81 Czl96Mar90 Bjw96Mar123 L96Męd98 Bjw99Pab139 Drj99Pab52 Rkw99Pab101,103 Rkw99Pab103 Żgw01Kar483 K02Zie149 Brs02Rie42]

TAKI¹ / TAKIJ *zaim 1. przy określaniu cechy osób i przedmiotów* ‘taki’, *z rzecz męsko-osob. lm ‘tacy’* Ty taki i ja taki, pójdzim z tobo łowić raki, ty puświecisz, ja pułowia, będo raki po pułowia Łpt72Zda211 Nitki tam kraszón i farbujisz, tam dostanisz ot worek, takij kawałeczek Drn73Par213 Jest taki Poliaki u nas naturalny Ł67ParIII-1 Takima sochamy orali W82Tur102 Za to i kwiatów takiech, no kwiatów za dużo Brs96Mar38 Nu ji w piontek kiermasz takij Ł67ParII-52; **2.** ‘w odniesieniu do osoby bliżej rozmówcy

nieznanej: niejaki' Potem wot takij Dukalski, to ten już był jak szwagra tem naszym starym Dgd82a)Par207 ♦ Ni taki, ni owaki → **NI**¹ ♦ Takie same 'to samo' A to prawie takie że same, tej samej wiary i język podobny B96Doł180 ♦ Taki samy 'taki sam' [Język] taki samy, nie taki już jak pani akcent, taki samy, taki o Polaki, ale takie proste Polaki [...] Ncz02Koz64 ♦ Taki siaki 'jakiś, jaki taki' No, taka siaka pensja zarobiła Str99Pab174 ♦ Taki to 'taki a taki' B32Dom261

[mMlp taki B32Dom261 Bjw87Mar-nmw Ncz02Koz64 tak'i Drn73b)Par213 tak'ij Dgd82a)Par207 t'aki Łpt72Zda211 takij Ł67ParII-52 ták'i Śwt83Wer141mB/p tak'ij Drn73b)Par213 żMlp taka Str99Pab174 Mlm takie B96Doł180 Ncz02Koz64 Mlm taki Ł67ParIII-1 Dlm takex Drś96Mar23 Brs96Mar38 Nlm takim'i/takima W82Tur71,102,103]

TAKI² *part wyrażająca upór, przekorę* 'jadnak, mimo wszystko' Mówili, co ni złapia, a taki złapał szczupaka Łpt72Zda211

[taki B32Dom261 t'aki Łpt72Zda211]

TAKIEŃKI / TAKIAŃKI *zaim* 'zdr od taki, takutki' O takiańki wo, muji [mówi], paczaniutki oni sprzedawali na rynku L13Kar374

[Blm tak'aŋ'i L13Kar374]

TAKIJ → **TAKI**¹

TAKSÓWKA *ż* 'samochód osobowy' Olu wparli w taksówka. I odrazu jego w maszyna wparli i poparli Pps91Kru178 Majątek taki ma, a taksówko ni jeździ jak starosta Łpt72Zda211 → **MASZYNA** *ż*

[Mlp taks'ufka Łpt72Zda211 B/p taksufka Pps91Kru178 N/p taks'ufko Łpt72Zda211]

TAKSZ *wykrz* → **TIAKSZ** *wykrz*

TAKTYCZNOŚĆ *n* 'umiejętność kulturalnego, delikatnego zachowania się, taktowność, takt' B32Dom261

[Mlp taktyczność B32Dom261]

TAKTYCZNY 'delikatny w zachowaniu się, taktowny' B32Dom261

[mMlp taktyczny B32Dom261]

TAKŻE *ndm* 'też, również, także' ♦ Także samo 'tak samo' Tam też także samo, też dużo [krów] Btn96Mar45 I mąż także samo [po polsku rozmawia] Btn96Mar46

[także Btn96Mar45,46]

TALAR *m* 'nazwa dawnej jednostki pieniężnej' Talar tu, talar tam, ja talara w renku mam Łp01Kar412

[Mlp tal'ar B/p tal'ara Łp01Kar412]

TALERKA *ż* ‘blaszana okrągła osłona na lampie naftowej’ Ud szkła talierka nagrzała się
Łpt72Zda211 → **DAFNIJUS** *m*

[Mlp tal’erka Łpt72Zda211]

TALERZ / **TALIRZ** *m* ‘naczynie stołowe, talerz’ Gościu żeż przyniesiony talerz śmiatany
W82Tur107 Talirz głemboki Ł13Kun451 ♦ Głowa jak talerz ‘łysy jak kolano’
BL82Giu230

[Mlp taleś BL82Giu230 taliż Ł13Kun451 Blp taleś W82Tur107]

TALERZYK *m* ‘zdr od talerz’ Duży talerzyk do zupy Ł13Kun452

[tależyk Ł13Kun45]

TALON• *m* ‘talon, kupon, kwit na deficytowe towary’ Rkw96Mar58 ♦ Po talonu, po
talonam, na talony ‘na kartki’ U nas jak co chcesz kupić, to tylko po talonu Rkw96Mar58
Teraz [sąsiadka] była pojechawszy do Hoduciszek i mówi, co lepszego to na talony, a my
pieńsionierzy, nam talonów nikt nie daje [...] Rkw96Mar58 Tu sklep jest, to przywożo
[żywność] to nam i wystarczy tego wszystkiego, co dostaniem po talonam Rkw96Mar53 A
znowu mówio, że zapalki, sól i mydło bendo na talony Drj99Pab53 To jej obieśczeni, że
wódka po talonie [na wesele] dadzo, ale teraz nie dajo Bjw99Pab135

[Mslp po talonu Rkw96Mar58 po talońe Bjw99Pab135 Dlm talonuf Rkw96Mar58 Clm talonam
Rkw96Mar58 Blm talony Rkw96Mar538 Drj99Pab53]

TAM / **TAMA** / **TAMAJ** / **TAMEJ** / **TAMY** / **TAMYKA** *zaim wskazujący* ‘tam’ Tu [to]
wtenczas poszlim tamaj Łp01Kar415 [...] kulturka [dom kultury] jak wymurowali to tamej
tańcy robio Kłw01Kar520 To on tamy wzioł gospodarka, gospodarzem tamy już
Krm01Kar407 Tam jej i jeść pułozo, tamyka i herbaty tam jej i jedzenia jakiego
Dgd82a)Par209 Nu tamyka i kwatere dali już im i dobrze żyjo, dobrze Kmj96Mar92
♦ Tam i nazad → **NAZAD** *ndm* ♦ Tam to ‘tam a tam’ B32Dom261

[tam B32Dom261 Wdg01Kar451 tamaj Łp01Kar415 tamej Kłw01Kar520 tamy Krm01Kar407 t’amyka
Kmj96Mar92 tamyka Dgd82a)Par209]

TAMA → **TAM**

TAMAJ → **TAM**

TAMEJ → **TAM**

TAMBUREK* / **TEMBUREK** *m* ‘szydełko ? [sic!]’ Brs01Czy102 → **KRUCZEK**¹ *m* 2

[Mlp temburek Brs01Czy102]

TAMBURKOWANIE* / **TEMBURKOWANIE** *n* ‘szydełkowanie ? [sic!]’ Brs01Czy102

[Mlp temburkowanie Brs01Czy102]

TAMOŻNIA *ż* ‘komora celna’ B32Dom261

[Mlp tamożnia B32Dom261]

TAMTY *m* *zaim*, *wskazuje obiekty dalsze* ‘tamten’ Tamty pan był dobry Smł01Kar286

Jeszcze poprowadził mnie w tamty koniec Pps91Kru181 Tamty bok K02Kar269 Tamty w Pażejślach teraz K02Kar269 → **TEN**² ♦ Od tamtych czas ‘od tamtych czasów, od wtedy’
Od tamtych czas stojo róże Ł95Kar46 ♦ W te/tamty czasy → **CZAS** *m*

[mM,Blp tamty Pps91Kru181 Smw01Kar286 K02Kar269 nMlp tamte B32Dom261 Dlm tamtyx Ł95Kar46
Blm Bht98Pab166]

TAMY *ndm* → **TAM** *ndm*

TAMYKA *ndm* → **TAM** *ndm*

TANCERKA *ż* ‘kobieta dobrze tańcząca, lubiąca tańczyć’ Bkb83a)Giu99 →

TANCOWNICA *ż*, **TANECZNICA** *ż*

[Mlp tancerka Bkb83a)Giu99]

TANCEWAĆ *ndk* → **TAŃCOWAĆ** *ndk*

TANCOWAĆ *ndk* → **TAŃCOWAĆ** *ndk*

TANCOWNICA *ż* ‘kobieta dobrze tańcząca, lubiąca tańczyć’ Bkb83a)Giu99 →

TANCERKA *ż*

[Mlp tancovn’ica Bkb83a)Giu99]

TANCULKI• *lm* ‘potańcówka, zabawa taneczna, tańce’ A potem do tej Adamkiewiczowej
na wypitki, na tanculki, na śpiewuszki Klr01Kar319 → **TANCY** *lm*, **WAKARUSZKI** *lm*,
WIECZOREK *m*, **WIECZORYNKA** *ż*, **WIECZÓR** *m* 2, **ZABAWA** *ż*

[Blm tanculk’i Klr01Kar319]

TANCY *lm* ‘potańcówka, zabawa taneczna, tańce’ Było i te zabawy robili, wieczoryńka,
granie, muzyka, tancy, było Skr99Pab152 Tak drużnie i na tancy, z tanców, wszyscy w
jednej gromadzie Krm01Kar401 Tancy byli Bjw97Dwi48 I tam tancy byli, tancewali,
duchowyj arkiestr Nlb01Mor252 → **TANCULKI** *lm*

[Mlm tancy Wtr82Saw75 Bjw97Dwi27 Bjw97Dwi48 Nlb01Mor252 Blm tancy Skr99Pab152 Krm01Kar401
Dlm tancuf Krm01Kar401]

TANCZYĆ *ndk* → **TAŃCZYĆ*** *ndk*

TANECZNICA *ż* ‘kobieta dobrze tańcząca, lubiąca tańczyć’ Bkb83a)Giu99 →

TANCERKA *ż*

[Mlp tanečn’ica Bkb83a)Giu99]

TANI* / **TANY** / **TANNY** ‘mający małą wartość, tani’ Pieniendze tanne tam Rkw96Mar58
Co kupić to drogie, co sprzedać to tanne Łpt72Zda211

[mMlp tany W82Tur67 tanny W82a)Tek287 t'anny nMlp t'anne Łpt72Zda211 Mlm tanne Rkw96Mar58]

TANIENKI ‘zdr od tani, taniutki, niedrogi’ Taninka chustka kupiła dla Maniuśki
Łpt72Zda211

[mMlp t'anińki/t'anińki zBlp t'anińka Łpt72Zda211 nMlp tańejk'e Bjw97Dwi31 Mlm t'anińke Bjw93Dwi36]

TANINA z ‘niskie ceny towarów, taniość, tanizna’ W82Tur77

[Mlp tańina W82Tur77]

TANIO* / **TANNA** / **TANNO** / **TANO** ndm ‘po niskiej cenie, tanio’ Za tanna pusprzydawał
kartoflia Łpt72Zda211

[tano W82Tur67 tanno W83Tur19 t'anna Łpt72Zda211]

TANK* m woj. ‘czołg’ Nu potym przyjechała (z) Kowna, milicija ji tam tanki przyszli
Krm01Kar409

[Mlm tanjki Krm01Kar409]

TANNA ndm → **TANIO*** ndm

TANNO ndm → **TANIO*** ndm

TANNY → **TANI***

TANO ndm → **TANIO*** ndm

TANY → **TANI***

TANĆCOWAĆ / **TANCOWAĆ** / **TANCEWAĆ*** ndk ‘wykonywać taniec, tańczyć’ [...] ale
też tam muzyka, tancy, tancujo tam na chrzcinach, a teraz to i muzykant i tancujo tam na
chrzcinach Kml 99Pab111 Tańcowali, pieśni rozmaite śpiewajo, różne takie
Kml96Mar107 Tańcowali polka, tańcowali jeszcze walc, oberek no i kadryla
Rkw99Pab104 I tam tancy byli, tancewalim, duchowyj arkiestr Nlb01Mor252 Każdy
tancuji jak umia, ty też tancuj, a ni szczerz zębów Łpt72Zda211 → **TANĆCZYĆ*** ndk

[bzk tanc'ovac' Łpt72Zda211 ter3lp tanc'uj i Łpt72Zda211 ter3lm tancuj o Kml 99Pab111 prze3lm tańcoval'i
Kml96Mar107 Rkw99Pab104 tancevalim Nlb01Mor252 rozk lp tanc'uj Łpt72Zda211]

TANĆCZYĆ* / **TANCZYĆ** ndk ‘wykonywać taniec, tańczyć’ Muzykanta zaproszo, tanczym
Użp01Kar255 Kto dobrze tanczył Użp01Kar255 Majątki, jak bale były, to zbierało się
tylko towarzystwo polskie, tylko polskie, i przy Litwinach mazura nie można było tanczyć.
Później dowiedzieli, że u nas mazura tanczyli, to czemu tanczyliście, coś takiego wiem, że
było coś takiego K02Zie142 I tam zebrali sie, nu i grali, tanczyli tam, śpiewali tam,
wszystko, no uo tak ot Bjw96 Mar124 → **TANĆCOWAĆ** ndk

[bzk tančyc K02Zie142 tančyc' Ł95Kar41 Užp01Kar255 *ter3lp* tančy Wdz95Czy78 *ter1lm* tančym *ter3lm* tančo *prze3lp m* tančył Užp01Kar255 *prze2lm* tančyliście K02Zie142 *prze3lm* tančyli K02Zie142 tančył'i Bjw96Mar124]

TAPALINA *ž* → **TOPOLINA** * *ž*

TAPCZAN *m* 'tapicerowany mebel do spania bez oparcia' → **DYWAN**¹ *m*

[Mlp 'tapčan Bkb73Giu115,122]

TAPECZKI *lm* 'zdr od tapki, miękkie pantofle domowe' ♦ Tapeeczki pokojowy 'ranne pantofle' Brs01Czy102

[Mlm tapečk'i Brs01Czy102]

TAPKI *lm* 'kapcie, pantofle domowe' Po podłodze w tapkach, na kuchni żeby nie byłab ani wiodzir [wiader] ani kotłów, żeby byłob w domu na glans Brs04a)Ste127 → **ŁAPCIUKI** *lm*, **TAPTIUKI** *lm*

[Mlm tapk'i Wdz71Giu320 Brs01Czy102 Mslm w tapkach Brs04a)Ste127]

TAPTUN *m* → **TOPTUN*** *m*

TAPTIUKI• *lm* 'kapcie, pantofle domowe' Taptiuki obuwali takie na [...] na nogi K02Kar296 → **ŁAPCIUKI** *lm*

[Blm tapt'uk'i K02Kar296]

TAPURZOCZA *ž* 'kobieta wiecznie nadęta' Czego tapurzocha ta tak głowa zadziera W82Tek215

[Mlp tapužoŋa W82Tek215]

TARABANIĆ *ndk* 'nieść z trudem coś dużego i ciężkiego' Tarabanił ja te worki du sklepu za dzinkuja Łpt72Zda211 → **TABŁOWAĆ** *ndk*

[bzk tarab'ańic' *prze1lp m* tarab'ańił Łpt72Zda211]

TARAKAN *m zool.* 'insekt – karaluch' W mieście tarakanów choć sprzedawaj

Bjw97Dwi122 Nadto hadkie te tarakany, dla mnie hadsze jak pluski Łpt72Zda211

[Mlp tarakan B32Dom261 W99Rie65 tarak'an Mlm tarak'any Łpt72Zda211 Dlm tarakanuf Bjw97Dwi122]

TARAZ *ndm* → **TERAZ** *ndm*

TARCIJARKA *ž* → **TERCJARKA*** *ž*

TARĆ *ndk* → **TRZEĆ*** *ndk*

TARĆ SIĘ *ndk* → **TRZEĆ SIĘ*** *ndk*

TAREŁKA *ž* 'talerz' Ł13Kun452 → **TALERZ** *m*

[Mlp terelka Ł13Kun452]

TARGAĆ SIĘ• *dk* ‘szarpać się, trząść się’ A nas do ściany [partyzant] postawił, my dzieci stojim, [ja] targałam się wszystka, jak liści my targali się te Jzr04Kar68

[*prze1lp* ż targałam s’e *prze3lm* targal’i s’e Jzr04Kar68]

TARGI *lm* ‘przetarg, licytacja’ B32Dom261

[*Mlm* targi B32Dom261]

TARGNAĆ• *dk* ‘szarpnąć, pociągnąć gwałtownym ruchem’ Kiedy ona targnęła, cielię przewróciło się Kls73Cze225

[*prze3lp* ż targnęła Kls73Cze225]

TARGOWAĆ *ndk* **1.** ‘sprzedawać’ Ona beńdzie targować [w cukierni] Chr96Mar204;

2. ‘handlować’ Bjw97Dwi54

targowawszy *ipu* Baćka targowawszy Bjw97Dwi54

[*bzk* targować Chr96Mar204 *ipu* targovařy Bjw97Dwi54]

TARKA / CIARKA• **ż 1.** ‘tara do bielizny’ No na przykład o tarka, tarka, ale tak zrobiona

[...] żeby ona ładnie, równo [stała] Str99Pab170 → **PRACZKARKA** **ż; 2.** ‘tarka – przyrząd kuchenny’ Przynieś(ć) kartofli i oczyścić, scerkować ta kartofla przaz ciarka, potem dołożyć gotowanej Mjs73a)Ana 178; **3.** ‘przyrząd do wycierania lnu’ [Len] trzo albo maszyno albo tarkami takimi drewnianymi B29Nit246

[*Mlp* tarka Str99Pab170 Brs01Czy101 *Blp* carka Mjs73a)Ana 178 *Nlm* tarkami B29Nit246]

TARKOWAĆ *ndk* ‘trzeć na tarce kuchennej’ Jest tarka taka, która tarkować Mdn99Pab190

U nas zawsze chrzan tarkujo mężczyzny Łpt72Zda212

[*bzk* tarkować Mdn99Pab190 tark’ovac’ Łpt72Zda212 *ter3lp* tarkuji Trk06Rut5 *ter3lm* tark’ujō Łpt72Zda212]

TARLICA / TARLICA• / **TERLICA** **ż** ‘przyrząd do międlenia lnu i konopii, cierlica’ Już

jak wyschnie, jak już łamie się w renku doskonale, to jest takie narzendzie, tarlica

Kml96Mar109 Ona ma takie na zawiasach, a ta tarlica ma takie wyrzeźbiona

Kml96Mar109 [...] wtedy my już ich [konopie] na tarlica tarli i worki tkali Trk06Rut363

Robi się wielka tłoka, zaprasza się duża sonsiadów i ustawiają tarlica i zaczynami

wycierać len Wtr84Saw170 Na tłoka zawsze ze swojo tarlico chodzić trzeba Łpt72Zda212

→ **TARKA** **ż 3**

[*Mlp* tarl’ica Wtr84Saw170 Kml96Mar109 tarl’ica Łpt72Zda212 terlica W99Rie65 *Blp* tarlica Trk06Rut363 tarl’ica Wtr84Saw170 *Nlp* t’arl’ico Łpt72Zda212]

TARMOSIĆ *m* ‘szarpać potrząsając, targać’ Mały szczyniuk, nu tarmosił jego za nogi, że i

udpędzić ni było jak Łpt72Zda212

[bzk tarmosić W99Rie65 tarm'os'ic' prze3lp m tarm'os'ił Łpt72Zda212]

TARNIEPS *m* → **TURNĚPS*** *m*

TASEK• *m* 'torebka' Przynioso na stół welion w tazku takim Isz96Mar194

[Mslp tasku Isz96Mar194]

TASOWAĆ• *ndk* 'dopasowywać, wyrównywać' Słoma ta kładli jedna na druga, tasowali i witki takie mieli przynioszszy sie, tymi witkami wionzali Ppl08Rut62

[prze3lm tasowali Ppl08Rut62]

TASOWAĆ SIĘ• *ndk* 'pasować' To oni już nia tasujon sia da niczego Ppl08Rut65

[ter3lm tasujon sia Ppl08Rut65]

TASZA• *ż* 'torba' U nas nie w koszyku tylko [...] w taszy jakiej, chto w czym [nieśli do święcenia] Glt99Pab180

[Mslp taśy Glt99Pab180]

TASZCZYĆ *ndk* 'nieść z trudem coś ciężkiego' B32Dom261 → **TABŁOWAĆ** *ndk*

[bzk taszczyć B32Dom261]

TAS'-TAS'-TAS' *wykrz* 'okrzyk przywoływania kaczek' Mgn73Pie175 → **KACH-KACH** *wykrz*

[tas'-tas'-tas' Mgn73Pie175]

TATA *m* *rzadko* 'ojciec' Bkb83Giu83 → **BAĆKA** *m*

[Mlp ˈtata Bkb83Giu83]

TATARAK *m* 'tatarak' Łpt72Zda212 → **AJER** *m*

[Mlp tatarak Łpt72Zda212]

TATARCZANY• 'gryczany' B32Dom261 → **GRYCZANY** ♦ Tatarczana kasza *kulin.* →

KASZA *ż* ♦ Tatarczana krupa *bot.* → **KRUPA** *ż*

[żMlp tatarczana B32Dom261]

TATARKA *ż* *bot.* 'gryka' B32Dom261 → **GRYKA** *ż*

[Mlp tatarka B32Dom261]

TATEK *m* 'zdr od tata, ojciec' Bkb83Giu75 → **BACIA** *m*

[Mlp ˈtatek Bkb83Giu75]

TATKA *m* 'tatuś, ojciec' Mała zostałam się, tatka był, tatka umar i brat jeden umarszy

K02Zie146 Tatka to umiał rozmawiać po litewsku Pcn01Kar252 Ja z dwunastu lat

zostałam sie. Przy tatku, przy bratu roslam Pcn01Kar252 → **BACIA** *m* ♦ Czekał tatka

latka, aż zostanę mężatką → **CZEKAĆ** *ndk*

[Mlp tatka L82Roj237 Pcn01Kar252 K02Zie146 Mslp tatku Pcn01Kar252]

TATUK *m* ‘tato, ojciec’ Tatuk nie miał tołku żadnego Jnw01Cze81 To potem mój tatuk mnie zabrał do domu Szt01Kar506 → **BĄĆKA** *m*

[Mlp tatuk Jnw01Cze81 ta^ltuk Szt01Kar506]

TATULEK• *m* ‘*zdr pieszcz.* – o ojcu, tatuś, ojczulek’ Mielim ładnego deresza takiego, odebrał [koniał] od tatulka Wdk99Pab220 → **BACIA** *m*

[Dlp tatulka Wdk99Pab220]

TATUNIA *m* ‘*zdr od tata, pieszcz.* – o ojcu’ Bkb83Giu75 i in. → **BACIA** *m*

[Mlp ta^ltun’a Bkb83Giu75,83]

TATUŃKA *m* ‘*zdr pieszcz.* – o ojcu, tatuś’ Tatuńka żwir wozi na droga Łpt72Zda212 → **BACIA** *m*

[Mlp ta^luńka Łpt72Zda212]

TATUSIK *m* ‘*zdr od tata, pieszcz.* – o ojcu’ Bkb83Giu75 → **BACIA** *m*

[Mlp ta^ltus’ik Bkb83Giu75]

TATUŚ *m* ‘o ojcu – *zdr od tata*’ Bkb83Giu75 → **BACIA** *m*

[Mlp ^ltatus’ Bkb83Giu75]

TATUŚKA *m* ‘*zdr od tata, pieszcz.* – o ojcu’ Bkb83Giu75 → **BACIA** *m*

[Mlp ta^ltus’ka Bkb83Giu75]

TAUKĄCZ *m* ‘tłuczek’ Siemia tłukli w stępia taukaczam takim grubym Łpt72Zda212

[Mlp tauk^lać Łpt72Zda212 tauk^laćam Łpt72Zda212]

TAŻSZY *stw* → **TEGI**

TCHLINA• *ż* ‘stęchlizna’ Już czuć tchliną W96Rie105

[Nlp tchliną W96Rie105]

TCHÓRZ *m zool.* ‘tchórz’ Po naszymu jego nazywali szaszok, a po polsku tchórz Mdk96Mar140 On postawi ot takie, no faska [pułapka] taka na nich, na tego tchórza Mdk96Mar140 → **SZESZEK** *m 1*

[Mlp txuś Blp txuża Mdk96Mar140]

TCHÓRZANY ‘z tchórza’ Z jego tchórzany czapki to dobry, i czapki szyjo (z) tego szaszka Igl04Rut430

[mMlp txużany Igl04Rut430]

TE¹ *zaim wskazujący lm* → **TEN**¹ *m*

TE² *zaim wskazujący lm* → **TEN**² *m*

TEATR *m* ‘instytucja zajmująca się wystawianiem utworów scenicznych, teatr’ ♦ Zimny teatr ‘teatr zimowy’ B32Dom270

[Mlp teatr B32Dom270]

TECHNICZKA • *ż* ‘kobieta technik’ Mama pracuje w szkole techniczko Wdr73Wer229

[Nlp texničko Wdr73Wer229]

TECHNIKUM *m* / **TECHNKUMA** • *ż* ‘średnia zawodowa szkoła techniczna, technikum’

Potem du tego technikuma, bibliotekarskiego technikumu postompiłam Kjd01Kar285 Ja ukonczyłam ten technikum bibliotekarski Kjd01Kar285 Ona uczy się w technikumie w Białej Wace Bjw97Dwi37 Pracowała w Lyndwarowie [...] i poszła zapisać się na kurs, ale do technikumy na litewskim języku Mcl99Pab155

[Dlp texńikumu/texńikuma Kjd01Kar285 mBlp texńikum Kjd01Kar285 Mslp texńikum’e Bjw97Dwi37 żDlp texńikumy Mcl99Pab155]

TECHNKUMA *ż* → **TECHNIKUM** *m*

TEDY *ndm* → **WTEDY** *ndm*

TEGO* / **TEGU** *wyraz wtrącony, przed wypowiedzią lub w jej trakcie* ‘tego’ Nu, ten starszy w mieście, tegu, wyjechawszy. W Polsce mieszka, a potem córka w mieście jest Mjs73Ana178

[tegu Mjs73Ana178]

TEGU → **TEGO***

TELEFON • *m* ‘urządzenie techniczne, telefon’ ♦ Po telefonie ‘przez telefon’ Po telefonie mówić B32Dom208 [...] syn mój majorom, tak on przyjedzie do domu, czy o po telefonie mówiem, to on po polsku [mówi] Pkl96Mar50 Ot jak zajadę tam do mamy krewnych, do wszystkich, da tak oni wszyscy po polsku i wot teraz jak ja ż nimi spotykam sie, ot ja inaczy ni moge, tylko pu polsku, jak spotykam sie z krewnymi uod razu po polskiemu, czy po teliefonie Ind99Ost299 Wczoraj siostra mnie podzwoniła po telefonie, że mówi pojade do lasu na jagody Kbs99Pab146 ♦ U telefona ‘slucham – odpowiedź przy odbieraniu telefonu’ B32Dom263

[Mslp telefonie B32Dom208 telefona B32Dom263 telefońe Pkl96Mar50 Kbs99Pab146 Ind99Ost299]

TELEGRAF • *m* ‘urządzenie do nadawania i odbioru wiadomości, telegraf’ ♦ Po telegrafie ‘telegraficznie’ Po telegrafie dać znać B32Dom208

[Mslp telegrafie B32Dom208]

TELEGRAMA / TYLIGRAMA / CILIGRAMA *ż* ‘tekst przesyłany telegraficznie, telegram, depesza’ Ta telegrama Grd99Sat194 Telegrama daji Bjw97Dwi122 Jak dojechała, nie wiem, telegramy nie przysłała Wn99Dwi146

[Mlp telegrama/telegramma B32Dom261 telegrama Grd99Sat194 tel’egramą Bjw93Dwi40
tyligrama/ćiligrama W82Tur81 Dlp telegramy Wn99Dwi146 Blp tel’egramą Bjw97Dwi122]

TELEPAĆ SIĘ* / **CIELEPAĆ SIĘ** *ndk* **1.** ‘płacić się’ B32Dom215; **2.** ‘wlec się człapiąc’ W82Tur75

[bzk cielepać się B32Dom215 ćel’epać W82Tur75]

TELEPAJŁO* / **CIELEPAJŁA** *m* ‘niezdara, oferma’ Przyjdzie się do końca menczyć z cielepajło tym L86Tek87 → **APIKUŁA** *m*

[Mlp cielepajła Nlp c’el’epajło L86Tek87]

TELEWIZJA* *ż* ‘przekazywanie programów wizualnych, telewizja’ ♦ Na telewizji ‘w telewizji’ Ł97Kar57

[Mslp telewizji Ł97Kar57]

TELEWIZOR* / **CIELEWIZOR*** *m* ‘odbiornik telewizyjny, telewizor’ Teraz uo, po ciliwizaru pokazują Drj99Pab52 Ciliwizorof ni było Mdn99Pab195 ♦ Po telewizorze ‘w telewizji’ Więcej Białorusy to oni, jak my słuchamy po cielewizoru, to oni już wabszcze tam Białorusy [...] Kmn99Kar88 Ale oni ni takie, ni takie jak to mówi się, karennyje Białorusy, jak to zaczo po cielewizoru mówić, że oni już tam takie korennyje Kmn99Kar90 [...] o pa ciliwizoru wklucze, to mnie aż przeciwnie, jak oni rozmawiają [...] Ncz02Koz67 Nasz język białoruski też nie taki, jak mówio po telewizorze, jest wielka różnica, nasz wiencej taki prościejszy Ncz02Koz67 A no tu na tej tak zwanej Białorusi [...] po teliewizorze, i tego, uo ż Litwy i to dziennik po polsku i tego, szkoły i gazety Brż96Mar179

[Mslp po tel’ewizoże Brż96Mar179 po tel’ewizoru/c’’il’iwizoruNcz02Koz67 po cielew’izoru
Kmn99Kar88,90 c’il’i’vizaru Drj99Pab52 po tel’ewizoże Brż96Mar179 Dlm ćiliw’izorof Mdn99Pab195]

TEMA* *ż* ‘wątek, myśl przewodnia rozmowy, utworu, temat’ Studenty pracują nad różnymi temami Ł95Kar45 Przemienim ta tema i zacniem po litewsku rozmawiać Ażł01Kar337]

[Blp tema Ażł01Kar337 Nlm temam’i Ł95Kar45]

TEMBUREK *m* → **TAMBUREK*** *m*

TEMBURKOWANIE *n* → **TAMBURKOWANIE*** *n*

TEMP *m* ‘szybkość z jaką wykonuje się czynność lub coś się dzieje, tempo’ B32Dom261 Pretensje mam do tempu Ł95Kar44

[Mlp temp B32Dom261 Dlp tempu Ł95Kar44]

TEMU *ndm* ‘temu, wstecz’ Teraz może dwieście czy trzysta lat temu Ł67ParIII-2 →

NAZAD *ndm*

[tému Ł67ParIII-2]

TEMU (ŻE) *sp*, przy wyjaśnieniu przyczyny podanej wcześniej informacji ‘dlatego, że, z tego powodu, że’ My tylko żyli po wojnie z miodu, temu że wszystko zabrali Bht98Pab123
Temu, że tak wszystko jakoś poszło niesprawiedliwie Bht98Pab165 → **ZATEM**¹, **ZATO**
[temu że Bht98Pab123,165]

TEN¹ / **TYN**¹ *zaim* wskazujący *m*, wskazuje na obiekty, osoby postrzegane jako bliskie ‘ten’

Nu, starszyj – ten już naturalnyj Poliak Ł67ParII-19 Ten już tutaj teraz żyji Ł67ParII-8 No
ji było, zamek ładny, tyn pałac, mury były Brż96Mar171 Pójdzim do tego biskupa i on
nakaże i ktoś będzie pracować [spełniał posługę kapłańską] Ikż96Mar18 ♦ Na ten czas ‘w
tym czasie’ Gdyby na przykład obywatel zwrócił się z receptem o nabyciu leków i apteka
nie miała na ten czas takich lekarstw [...] W01Mas127 ♦ Na tym tygodniu → **TYDZIEŃ** *m*
♦ Temu nazad → **NAZAD** *ndm* ♦ Ten samy rok → **ROK** *m* ♦ W ten dzień → **DZIEŃ** *m*
♦ W ten raz → **RAZ** *m*

ta *z zaim* ‘ta’ Tylko wot dzie Jadzia – ta po polsku [mówi] Ł67ParII-17 ♦ W ta pora →
PORA *z*

to/ta/te *zaim n* ‘to’ Chyba że te ciśnienie wysokie jemu dało do głowy Kmn99Kar81

♦ Nie w tem rzecz → **RZECZ** *z* ♦ Ni tego, ni siego ‘ni to, ni sio’ Jeden raz mnie była,
sprawiła farba, buch tut, wszystka przędza spsuła, ni tego ni siego Drn73Par214 ♦ Pośle
temu/tego → **POŚLE** *ndm* ♦ W ślad za tym → **ŚLAD** *m* ♦ W ta miejsca → **MIEJSCE** *n*
W to lato → **LATA**² *z*

te *zaim lm* ‘te’, *męskoosob* ‘ci’ A teraz my nie zbieramy się jeszcze upraszać kogo, żeby
przyjeżdżał w tech murach, jak to mówi się, nie opracowanych Ikż96Mar18 Teraz tylko
cztery kury i te [one] taka szkoda robio Ł67ParII-63 A już te, którzy nie umieli
[litewskiego], to już jak powiedzieć, zakancza się już ich dynastia K02Zie152 Tyma
nogama. Z tymi o maleńkima W82Tur71 ♦ Od tych czas ‘od tego czasu’ Od tych czas tam
nie byłam ł95Kar46 ♦ Tymi latmi → **LATA**² *z* ♦ W te/tamty czasy → **CZAS** *m* ♦ Z tych
por → **PORA** *z*

[mMlp ten Ł67ParII-8,19W01Mas126 tyn Brż96Mar171Dlp tego Ikż96Mar18 t'egoGjd82a)Ana249 mClp
temu B32Dom261 L91Zow536 mBlp ten Pps91Kru180 W01Mas126,127 mMslp tym B32Dom209 zMlp ta
Ł67ParII-17 zBlp ta Pnk01Kar420 Mlm te Ł67ParII-63 K02Zie152 Dlm tych Ł63Par83 tyx Ł95Kar46 tex

Ikz96Mar18 N/m tyńi/tyma/tyńi W82Tur71 t'ym'i Ign73Sud189 nMlp te Kmn99Kar81 nB,Dlp tego
Drn73Par214 nBlp to Isz96Mar193 ta Bjw97Dwi67 Skr99Pab152]

TEN²• *zaim wskazujący m, wskazuje na obiekty, osoby postrzegane jako dalsze 'tamten' [...]*

Szadyko był ksiondz, tego już menża ojca brat był ksiendzem, alie tam w tej wojnie jego musi tam zamencyli, czy coś, nie wiem Stc96Mar79 → **TAMTY** ♦ W te czasy 'w tamtych czasach' W te czasy, jak ja urodziłam się i w szkole uczyłam się, wszystkie tyku pu polsku Wdg01Kar455

[mDlp tego zMslp tej Stc96Mar79 Blm te Wdg01Kar455]

TENŻE *zaim wskazujący m, odnosi się do obiektów, osób podkreślających ich identyczność, tożsamość 'ten sam' ♦ Tenże sam 'ten sam' B32Dom261*

[tenże B32Dom261]

TERAZ / TERA/ TEREZ / TARAZ *ndm* 'w bieżącej, obecnej chwili, współcześnie, teraz' [...]
to wszystkiego było, teraz żyć jak przyszło, to już wiek nie beńdzie żyć [tak dobrze], jak tera żyjo Rkw96Mar58 Moja tera ziemia zasadzona wszystka lasem Sdr99Pab166 Tak chciała strasznie [wyjechać do Polski], tak żałuje tera, że sama została jedna Bwk99Pab188 No, ale już tera zupełnie mało po polsku [...] wszystko Litwini, Litwini Slc99Pab201 Z wojny wrócił chudzinki, a teres patrzaj jaki gruby Łpt72Zda130 Tam Czesława Paszkowicza jest ziemia, tak samo była w kołchozie, taraz odana do tej spółki K02Zie146 ♦ Na teraz 'na chwilę obecną' Żeby na teraz, to wszystko mamusia opowiadałaby [opowiedziałaby], a dawniej nawet w głowie nie było, nikt nie interesował się Brz96 Mar171

[teras Brz96Mar171 tera/teras Rkw96Mar58 tera Sdr99Pab166 Bwk99Pab188 Slc99Pab201 t'eres
Łpt72Zda130 taras K02Zie146]

TERCJARKA* / TARCJARKA / TRUCJORKA *ż* 'kobieta należąca do tercjarstwa, trzeciego zakonu, tercjarka, tu też: dewotka' B32Dom261 i in.

[Mlp tarcjarka Bkb83a)Giu94 truczorka B32Dom261]

TERCZEĆ *ndk* → **STERCZEĆ*** *ndk*

TERLICA *ż* → **TARLICA** *ż*

TERMINÓWKA *ż* 'tymczasowy areszt' Ł97a)Kar76

[Mlp terminówka Ł97a)Kar76]

TERYTORIA *ż* 'wyodrębniony obszar ziemi o określonych granicach, teren' Żeby puścili do Polski, to tu cała terytoria, zostałab tylko jedna chata, a to pojechałib wszystkie do Polski Jrz99Pab249 Są ułożone na terytorii zakładu W01Mas38

[Mlp terytorja Jrz99Pab249 Mslp terytorii W01Mas38]

TESCHNIC *ndk* → **TESKNIĆ*** *ndk*

TESKNIĆ *ndk* → **TESKNIĆ*** *ndk*

TESTAMENT* / **DESTAMENT•** *m* ‘testament’ Destamenty wypisuj *Nmn81Tek86*

[Blm destamenty *Nmn91Tek86*]

TEŚCI *lm* → **TEŚCIOWIE** *lm*

TEŚCIE *lm* → **TEŚCIOWIE** *lm*

TEŚCIOWIE / **TEŚCIE** / **TEŚCI** *lm* ‘rodzice męża lub żony, teściowie’ *Bkb83Giu81*

[Mlm tes’c’ov’e/tes’c’e/tes’c’i *Bkb83Giu81*]

TEŚĆ/CIEŚĆ *m* ‘ojciec żony, teść’ *m* ‘ojciec męża lub żony, teść’ Cieść też po rusku, jedna słowa po rusku, druga po polsku *Ł67ParIII-34* → **ŚWIEKR** *m*

[Mlp c’es’c’ *Ł67ParIII-19,34* tes’c’ *Bkb83Giu81*]

TEĆCZA *ż* **1.** ‘chmura’ Idzi straszna tencza, prendzej pobiegnim do chaty *Ł84Par142*; **2.** ‘tęcza’ Po polsku tencza, po rusku raduga *Ł67ParIII-16* ♦ Z dużej tęczy mały deszcz ‘z dużej chmury mały deszcz’ *L82Roj240*

[Mlp tenča *Ł67ParIII-16* W82Tur84 *Ł84Par142* Dlp tęczy *L82Roj240*]

TEGI **1.** ‘otyły, gruby’ → **PEŁNY**; **2.** ‘mocny, zwięzły, ścisły – o tkaninie, skórze itp.’

Wtr82Saw72 ♦ Tęgi jak słup → **SŁUP** *m*

tąższy *stw* ‘grubszy, mocniejszy’ Bukat był tąższy ad chromu *Łpt72Zda125*

tęższy *stw* ‘grubszy, mocniejszy’ *Wtr82Saw72*

[mMlp teng’i *BL82Giu230 stw3lp* *ż* tenżejša *Wtr82Saw72* t’ąşy *Łpt72Zda125*]

TEGO *ndm* ‘ciężko, trudno’ ♦ Tęgo komuś się przyszło ‘kts był w opalach’ Tęgo mu się przyszło *B32Dom261*

[tęgo *B32Dom261*]

TESKNIĆ* / **TESCHNIC•** / **TESKNIĆ•** *ndk* ‘tęsknić’ *Mjsz73Ana26*

[ter3lp téskn’i/tésxn’i *Mjsz73Ana26*]

TEŻEJSZY *stw* → **TEGI**

TIAKSZ / **TAKSZ** *wykrz* **1.** *wyraża zaskoczenie* ‘a tu, a masz ci’ A tu masz!’ [...] miał rower, pojechał, taksz ona leży tam z jakimś kawalieram na łóżku *Bjw99Pab136*; **2.** *dźwiękonaśl.* ‘o uderzeniu z plaśnięciem’ *W82Tur92* → **TIAKSZT’** *wykrz*

[takş *Bjw99Pab136* fakş *W82Tur92*]

TIAKSZNAĆ *dk* ‘wałnąć, uderzyć z hukiem’ *W82Tur92*

[bzk ʔakšnoń W82Tur92]

TIAKSZT ‘wykrz *dźwiękonaśl.* ‘trzask! – o uderzeniu z plaśnięciem’ A jemu kiedy tiakszt’!
bucht’! i poleciał do wody W82Tur93 → **TIAKSZ** *wykrz 2*

[ʔakszt W82Tur93]

TIELEGA* / **CIELEGA•** ż ‘wóz konny’ Nasza cielega była wziowski Wln63Par84

[Błp cielega Wln63Par84 c’el’egaWdz95Czy77 Dłp c’el’ęgi Wdz95Czy80]

TIEŁAHREJKA ż ‘waciek ocieplana watą kurtka’ L11Rut4

[Młp tielahrejka L11Rut4]

TIETRADKA* / **CIETRADKA** ż ‘zeszyt szkolny’ B32Dom215 → **KAJET** *m*

[Młp cietradka B32Dom215]

TIF*/CIF *m med.* ‘tyfus, dur brzuszny’ Cztery umarli za jeden miesionc, u nich był ten cif, ci
jak Ł67ParI-5

[Młp c’if Ł67ParI-5]

TIKA-TIKA / **TIKA-TIKA-TIKA** *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kurcząt’ Tika-tika to
kurczukom wiecej krzyczeli Trk06Rur363 → **CIK-CIK-CIK** *wykrz 2*

[tika-tika Trk06Rur363 ʔika ʔika, ʔik’a ʔik’a W82Tur92]

TIKSZ 1. *wykrz dźwiękonaśl.* ‘cyk, pac’ A już ta mina była z tyłu mnie, tyku mnie tiksz!
Świszcze wkoło o tak Ong01Kar494; **2.** *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kur’ W82Tur92 → **A**
KYSZ *wykrz*

[ʔ’iks Ong01Kar494 ʔiks W82Tur92]

TIKU *ndm* → **TYLKO** *ndm*

TIKUNIA ż ‘kurczątko’ W82Tur92 → **CIKCIŃKA** ż

[Młp ʔikuńa 82Tur92]

TIKUTKA ż ‘kurczątko’ W82Tur92 → **CIKCIŃKA** ż

[Młp ʔikuʔka W82Tur92]

TILWIKAS *m* ‘zool. bekas’ W82Tur92 → **TILWITIEL** *m*, **TIWILWITIEL** *m*

[Młp ʔil’vikas W82Tur92]

TILWITIEL *m* ‘zool. bekas’ W82Tur92 → **TILWIKAS** *m*

[Młp ʔil’vit’el W82Tur92]

TIOLKA* / **CIOLKA•** ż ‘cielica, młoda krowa, która się jeszcze nie cielila’ Zostawili jedna
krowa na człowieka i jedna ciołka, jeżeli czaliczka Kmp01Kar429 → **CIELICA** ż

[Błp ciołka Kmp01Kar429]

TIŁOCZKA* / CIOŁOCZKA* *ż* ‘*zdr* od tiółka, tu: cielątko’ [...] szczeniśliwa daczakała i
ciołaczka odłonczyłam i ciołaczka pojiłam, mleka do mleczarni woziłam L13Kar371

[Błp c’ołačka/c’ołačku L13Kar371]

TIOSZCZA*/CIOSZCZA *ż* ‘teściowa, matka żony’ Ł67ParIII-19

[Młp c’ośča Ł67ParIII-19]

TIOTIA *ż* **1.** ‘siostra ojca lub matki’ Bkb83Giu80 → **CIOCIA** *ż* **1;** **2.** ‘w mowie dzieci –
każda dorosła obca kobieta’ Bkb83Giu80 → **CIOCIA** *ż* **2**

[Młp ł’ot’a Bkb83Giu80]

TIOTKA *ż* ‘siostra ojca lub matki’ Bkb83Giu80 → **CIOCIA** *ż* **1**

[Młp ł’otka Bkb83Giu80]

TIOSZKA* / CIOSKA *m* ‘osoba o identycznym z kimś imieniu, imiennik’ My z im cioski
Bjw97Dwi114

[Młp cioska B32Dom215 Ł84Par144 Młm c’osk’i Bjw97Dwi114]

TIPUN* / CIPUN / CYPUN *m* ‘pypeć na języku’ ♦ Cipun tobie na język ‘żeby ci język
skołowaciał’ Za taka gadanina, żeś tobie cipun na język W96Rie86

[Młp cip’un/cyp’un W96Rie86]

TISZ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kur’ Tisz na podwórz, tisz W82Tur92 → **A KYSZ** *wykrz*

[t’iš W82Tur92]

TISZA *ż* → **CISZA*** *ż*

TISZEJ *wykrz* ‘okrzyk przy hamowaniu konia w zaprzęgu’ Pr, tiszěj! stój!, wolniej!
W82Tur92 → **CZSZSZ** *wykrz*

[wykrz t’iš’ej W82Tur92]

TISZKOM* / CISZKOM *ndm* ‘szepem, pógłosem, po cichu’ To Ola wszystko tak ciszkom
modli się, ale słyhać na cała chata Pps91Kru173

[cišk’om Pps91Kru173]

TISZYNA *ż* ‘brak wszelkich odgłosów, cisza’ [...] jak da wiatr [...] a potam tiszyna, ticho
stani Gjd82a)Ana249

[Młp t’išlyna Gjd82a)Ana249]

TIUFIĄK*/CIUFLĄK* *m* ‘siennik, materac’ Zrobili ten piec, i prawda, ten posłali ciuflak na
piecy, jeszcze kiedu pospać można L13Kar369

[Błp c’ufl’ak L13Kar369]

TIUHA *wykrz* ‘okrzyk odpędzania wilków’ W99Rie73

[tiuh'a W99Rie73]

TIUL* / **CIUL** *m* 'tu: lekka przezroczysta tkanina ażurowa' A ciul to ten, co nakrywają nieboszczyka B96Doł213

[Mlp ciul B96Doł213]

TIURMA *ż* → **TURMA** *ż*

TIWILWITIEL *m zool.* 'bekas' Tiwilwitiel, on tak i tiwilwikoczy W82Tur92 → **TILWIKAS** *m*

[Mlp tiivilvitel W82Tur92]

TKAĆ *ndk* 'sporządzać tkaninę na warsztacie tkackim, tkać' Tkać, toczem, ty tczesz, tkasz, tczę, tka, tczemi, wy tczecie, oni tczę Kml96Mar110

tkauszy *ipu* Co sama ja jest tkauszy, zrobisz swojimi renkomi Wln63Par85

[bz k tkać ter1lp tčem ter2lp tčeš/tkas Kml96Mar110 ter3lp tka/tczę K02Kar225 tče/тка ter1lm tšerńi/tčerńi ter2lm tčec'e ter3lm tčo Kml96Mar110 ipu tkauszy Wln63Par85]

TKALA *ż* 'kobieta zajmująca się tkaniem, tkaczka' W82Tur75

[Mlp tkala W82Tur75]

TŁA *ż* 'tło' Wielka takia róży w węgłach [i] i taka kramowa ta tła była tych chusteczek Ong01Kar499

[Mlp tła Ong01Kar499]

TŁOCZANIN *m* 'osoba uczestnicząca w tłóce' Tłoki zrobili jednemu, pojado do drugiego tłóczenie Ł67ParIII-50

[Mlm tłóćanie Ł67ParIII-50]

TŁOKA *ż* 'zbiorowa sąsiedzka pomoc w pracach rolniczych, przy budowie itp.' Sami skopali, tłoki nie robili Bjw97Dwi123 Tłoki robili Ł67ParIII-50 Wczora na tłoki bywszy Ł67Par3-14 Nu teraz tłók zupełnie nie ma Ł67ParI-33 Zebrali się na tłoka, to i prędko robota skonczyli W99Rie65 Na tłoka przyszli największe plitkarki ŁptZda212 Kartoflia potym kopio, też tłoka, jedni do drugich idziem z kartoflio Użp01Kar255 Stawim ten len, suszym, a wtedy robim tłoka i wyciarami Żjm01Kar518 Była na tłokie Iłk98Ostn-mw6(26)

[M,Blp tłoka 67ParIII+50 Użp01Kar255 Dlp tłók'i Bjw97Dwi123 Blp tłoka W99Rie65 Żjm01Kar518 tł'oka Łpt72Zda212 Mslp tłóke Iłk98Ost-nmw6(26) Mslp tłoki Ł67Par3-14 Dlm tłók Ł67ParI-33 Blm tłoki Ł67ParIII-50Lk98Ost-nmw6(26)]

TŁOKNA *n* 'tłuczony, rozdrobniony owies' Syrowa ciasta owsiana nazywa się tłokna Orn73c)Masl76 → **TŁUCZ** *m*

[Mlp tłokna Orn73c)Masl76 Dlp tłoknu Orn73c)Masl83]

TLUC* / **TLUKĆ** *ndk* 1. ‘rozdrabniać, miażdżyć uderzając jakimś narzędziem, tłuczkiem, tłuc’ Ja ni mam czasu tłukć kartofli na kuliacja Łpt72Zda212 → **BIĆ** *ndk*; 2. ‘bić, ubijać’ Taka bojka drzewniana i tłukła sia masła Nmn81Tek88 → **HASIĆ** *ndk*

[bzk tłukć W83Tur21 tłucć Łpt72Zda212 Bjw93Dwi42 Bjw97Dwi58 *prze nos* tłukła s’a Nmn81Tek88]

TLUCZ *m* ‘owies grubo mielony’ B32Dom261 → **TŁOKNA** *n*

[Mlp tłucz B32Dom261]

TLUKĆ *ndk* → **TLUC*** *ndk*

TLUMACZNIK• *m* ‘osoba przekładająca teksty, wypowiedzi z jednego języka na drugi, tłumacz’ Ja wszystko rozumiem, byłam tłumacznikiem, mówi, dla kolegów Pcn01Kar252 → **PRZEMÓWCA** *m*

[Nlp tłumacznik’em Pcn01Kar252]

TLUMOK• *m* ‘duży nieforemny pakunek, toból, tobolek’ W99Rie73 → **WĘZEL** *m*

[Mlm tłumoki W99Rie73]

TLUSTY 1. ‘zawierający tłuszcz’ BL82Giu230 i in.; 2. ‘o osobie – gruby, otyły’

Bkb83a)Giu86 i in. → **BRZUCHATY** ♦ Tłusta kucia → **KUTIA** ż ♦ Tłusty jak okuń ‘gruby jak beczka – o bardzo otyłym człowieku’ BL82Giu230

[mMlp tłusty BL82Giu230 Bkb83a)Giu86 żBlp tłusta W99Rut33]

TŁUŚCIENKI ‘zdr od tłusty, tłusciutki, tłusciutki’ Cieluczek aż bliszcz taki tłusiańki, pienkny Ł13Kar371

[mMlp tłuscińki W86Dub77 tłus’c’ińki W82Tek289 tłus’c’ąnk’i Ł13Kar371]

TŁUŚCIOCH *m* ‘człowiek gruby, otyły’ Bkb83a)Giu86 → **BRZUCHATY**

[Mlp tłus’c’oχ Bkb83a)Giu86]

TŁUŚCIOCHA ż ‘gruba, otyła kobieta’ Kws12Ana31 → **LARWA** ż

[Mlp tłust’oχa Kws12Ana31]

T’MA T’MUSZCZA* / **ĆMA ĆMUSZCZA** ż ‘niezliczona ilość, mrowie’ A dzieci to wszystko tam ćma ćmuszka była tych dzieci, co było dużo Ilk98Ost-nmw4(24) To tam jeszcze dwa razy wiency była gości [...] to było t’ma tmuszcza, jak to mówi się, dużo było Ilk98Ost-nmw12(32)

[Mlp t’ma tmuszcza Ilk98Ost-nmw12(32) ćma ćmuszka Ilk98Ost-nmw4(24)]

TO *zaimek n* → **TEN¹** *zaimek m*

TOBAKA ż → **TABAKA*** ż

TOBORET *m* → **TABORET** *m*

TOBORETKA ż → **TABORETKA** ż

TOCZYDŁA *n* → **TOCZYDŁO** *n*

TOCZYDŁO *n* / **TOCZYDŁA** / **TACZYDŁA** / **TUCZYDŁA** *ż* ‘urządzenie do ostrzenia narzędzi w postaci obracanego koła, toczydło’ W kuźni tacydła kręci się nad korytam i tam lieji się woda Łpt72Zda212

[*żMlp* toč'ydła/tuč'ydła/tač'ydła Łpt72Zda212 *nMlp* toczydło W99Rie74]

TOJA / **TOJE** *zaim* wskazujący ‘to’ Łpt72Zda212 ♦ Ani toja ani sioja/ ani sioja ani toja → **SIOJA** *zaim n*

[*Mlp* toja Łpt72Zda212]

TOK *m* **1.** ‘klepisko w stodole, podłoga ubita z gliny’ Tok, to znaczy ta gliniana placówka, na której się młóci Słb99Pab61 Raniej na toku w gumnie młucili Bjw97Dwi109 Na dobry tok wjedzisz parakonnym wozam i śliadu ni będzi Łpt72Zda212 Nie kładź dużo na toku, łatwiej wymłócim W99Rie65 Nu i z koniam jeździ po tym tokie Bjj99Ado58; **2.** ‘stodoła’ Miejsca gdzie składali te zboża nazywa się tok Bjj99Ado58 Nu i potam wozili do toku Bjj99Ado58 W tokach robili już tam zbiory [zebrania], tancy K02Kar296 O to na Wielkanoc zbioron się po tokach, kaczali jajki K02Kar296; **3.** ‘dno pieca chlebowego’ Zasklepione było piec tak o, a spod [spód] tok, tok nazywał się, cegły tam wysłane byli Słc99Pab204 → **POD**² *m* **1**, **PODÓŁ** *m*; **4.** ‘plac, ubite podwórze’ A Jania nasza pracowała na tym toku, taki jest, pietnaście hektary, takie tam materiały, drzewa ludzie kupowali Mcl99Pab156

[*Mlp* tok B32Dom261 Bjj99Ado58 Słb99Pab61 Słc99Pab204 *M,Blp* tok Łpt72Zda212 *Dlp* tóku Bjj99Ado58 *Mslp* na toku Bjw97Dwi109 Mcl99Pab156 W99Rie65 tók'ě Bjj99Ado58 *Mslm* f/po tokax K02Kar296]

TOLAĆ SIĘ• *ndk* ‘turlać się, tarzać się’ [...] pijany ni jeden nie wyjdzi, kołu płotu tolaji się Bjj99Ado72 → **KACZAĆ SIĘ** *ndk* **1**

[*prze3lm* tol'ájis'α Bjj99Ado72]

TOLIK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Anatol’ W86Dub74

[*Mlp* Tolik W86Dub74]

TOLKO *ndm* → **TYLKO** *ndm*

TOLK• *m* ‘porządek, sens; też pożytek’ A jak będzie rzucać się we wszystkie strony – tołku nie będzie B96Doł181 Z tej roboty nie ma nijakiego tołku W99Rie65 Zawsze z tołkiem robił Bjw97Dwi123 Krzyczno pjane, nia ma tołku Mtr01Kar235 Z jego tołku nijakiego Ł67ParIII-63 ♦ Bez tołku ‘bez sensu, chaotycznie’ A tak bez tołku tak [postępują] Drś96Mar24 ♦ Po tołku ‘z sensem, jak należy’ Toż trzeba wszystko, żeby było, toż trzeba, żeby było po tołku Drś96Mar24 → **TOLKOWIE** *ndm*

[Dlp tołku Ł67ParIII-63 Drś96Mar24 B96Doł181 W99Rie65 Mtr01Kar235,239 Nlp tołk'em Bjw97Dwi123
Ms/p tołku Drś96Mar24]

TOŁKOWAĆ *ndk* 'wyjaśniać, tłumaczyć' W99Rie74

[bzk tołkować W99Rie74]

TOŁKOWIE *ndm* 'z sensem' Kmn99Kar84

[tołkowie Kmn99Kar84]

TOMAT• *m* 'sos pomidorowy' Śledź cebulo zalewana z tomatem W99Rut42

[Nlp s tomatem W99Rut42]

TOMKA• *m* 'imię męskie, *zdr* od Tomasz' Tomka, kiedy ty wróciłaś? K99a)Zie259

[Wlp Tomka K00a)Zie259]

TON *m* 'ton głosu, mówienia' B32Dom249 ♦ Prowokatorski ton 'wyzywający, zaczepny ton'
B32Dom249

[Mlp ton B32Dom249]

TOŃ• *z ryb.* 'sieć stawna' Postawili toń na leszczof Orn73a)Masl82 Toń puszczały na
leszczof Orn73a) Masl82

[Blp toń Orn73a)Masl82]

TOPIĆ *ndk* 'palić w piecu, pod kuchnią' Chata zimna, trzeba topić plita Ł67ParIII-58 →
CIEPLIĆ *ndk*

[bzk tópic' Ł67ParIII-58]

TOPOL *m bot.* 'wysokie smukłe drzewo o ciemnozielonych liściach, topola' Topol brzydko
pachni Bjw97Dwi40 → **TOPOLINA** *z*

[Mlp topol Bjw97Dwi40]

TOPOLINA*/**TAPALINA**• *z bot.* 'topola' Ł67ParIV-10 → **TOPOL** *m*

[Mlp tapal'iny Ł67ParIV-10]

TOPÓR *m* 'duża siekiera o wydłużonym ostrzu' Wdz71Giu316 i in.

[Mlp topór B32Dom261 tópor Wdz71Giu316]

TOPTUN* *m* / **TAPTUN** *m* **1.** 'człowiek, który drepcąc, stoi w miejscu' Wn00Daw93;
2. 'mały, niski człowiek' Wn00Daw93

[Mlp taptun Wn00Daw93]

TORBIAŁA *z lekc.* 'torba z tkaniny z uchwytem do noszenia' [Chleb] biały do torbiały, a
juody plus do wody W82Tur114

[Mlp torbąla Dlp torbały W82Tur114]

TOREBKA• ż ‘mała torba’ To szła, mówi, ja po późni, gdzie byli ścięte kłosy i torebkę miała [...] i zbierała kłoski do tej torebki Bht98Pab153

[Błp torebkę Dłp torebki Bht98Pab153]

TORF *m* → **TORP** *m*

TORP / **TORF** *m* / **TORPA** ż **1.** ‘sąsiek w stodole’ W stronicy mogli być po jednej stronie i dwa torpy, w tym torpie siana złożona L10a)Rut344 Najgorzej w gumnie na torpie siano ciskać Bjw97Dwi123 Babki żytnie rzucaj na razia na torp, potym na wyżki złożym Łpt72Zda212 Jak konczy się żytnia żniwa, to snopami całe torpy zawalone Wtr79Saw213 To ten snop żegna się i układa się na dno torpu Łpt72Zda143; **2.** ‘siano lub zboże złożone w stodole’ Torp to jest nałożona zboża, a tam ten kawałek nazywa się stronica L10a)Rut344; **3.** ‘ilość zboża pomieszczona w sąsieku’ Boże, obdarz w polu kopami, w gumnie torpami, a w zasieku workami W80Tek70 → **ZAGRADKA** ż **2**, **ZAGRODKA** ż, **ZASIEK** *m*

[mMłp torp W31Otr83 W87Smo62 L10a)Rut344 torp/torf L07Rut191 M,Błp torp Łpt72Zda212 Dłp ttorpu Łpt72Zda143 Mslp torpie L10a)Rut344 torp’e Bjw97Dwi123 żMłp torpa W31Otr83 W83Tur22 Młm torpy Wtr79Saw213 L10a)Rut344 Nłm torp!ańi W80Tek70]

TORPA ż → **TORP** *m*

TORPEDA ż / **TURPEDA** ż *tech.* ‘torpedo, hamulec na tylnej osi roweru’ Byli ruwery trzyszczotki i turpedy, turpedy ni mieli hamulców na rączkach Łpt72Zda212

[Młp torp!eda/turp!eda Młm turp!edy Łpt72Zda212]

TORSI *lm* → **TORSJE*** *lm*

TORSJE* / **TORSI** *lm* ‘wymioty’ B32Dam261

[Młm torsi B32Dom261]

TOS *m* ‘zgoda’ Jak z nim tos, to i żyji sia W82Tur68 → **SOJUZ** *m*

[Młp tos W82Tur68]

TOSOWAĆ *ndk* ‘zgadzać się, pasować’ On musi trocha nie tosować jak my rozmawiamy Bjj99Ado67 → **ŁADZIĆ** *ndk*

[bzk tösóvac’ Bjj99Ado67]

TOSOWAĆ SIĘ• *ndk* ‘układać się, dobrze iść’ Nie tosuje sia gawęda Bjj99Ado76 → **ZGODOWAĆ** *ndk*

[ter3łp tosúje s’a Bjj99Ado76]

TOWARZYSZ *m* **1.** ‘kolega’ Sam nie pije, tedy nie, a kiedy wot z towarzyszym, jak zaczn[...] , tedy już cały wieczar, inny raz i noc Ł67ParIIa)-59 Kiedy już jemu swoboda,

towarzyszy jest, wot przyniesi tam butelieczka Ł67ParIIa)-60; **2.** ‘zwrot adresatywny, którym w Związku Radzieckim zastąpiono słowo „gospodin” Pan towarzysz → **PAN** *m*

[M,Wlp towarzysz B32Dom241 Nlp toważyšym Ł67ParIIa)-59 Mlm toważyšy Ł67ParIIa)-60]

TOWARZYSZYĆ• *ndk* ‘spędzać razem czas, sympatyzować ze sobą, przyjaźnić się’ Jeszcze my towarzyszyliem trzy lata Ong01Kar496

[prze1lm töważyšyl’im Ong01Kar496]

TOŻ *part* ‘przecież, wszak’ A na wsi toż ławy byli najczęściej K02Zie153 A w Polsce dużoż ksienżyż [...] u nas skompo, trzeba [księży] na Białoruś z Polsczy, bo teraz uo [...] jeden ksiondz, tak toż zupełnież tak nie można Stc96Mar78 → **PRZECIEŻ*** *ndm*

[toż K02Zie153 toś Stc96Mar78]

TOŻ SAMO ‘tak samo’ No, to oni tam toż samo szlachta – i po polsku, i w kościele B96Stra198

[toż samo B96Stra198 tożsamo B32Dom261]

TPRUKU-TPRUKU-TPRUKU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** **PRŚ** *wykrz*

[tprúku-tprúku-tprúku Mgn73Pie171]

TPRUSIA-TPRUSIA-TPRUSIA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** **PRŚ** *wykrz*

[tprús’a-tprús’a-tprús’a Mgn73Pie171]

TPRUŚ-TPRUŚ-TPRUŚ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** **PRŚ** *wykrz*

[tprus’-tprus’-tprus’ Mgn73Pie171]

TPRUŚKA-TPRUŚKA-TPRUŚKA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ** **PRŚ** *wykrz*

[tprús’ka-tprús’ka-tprús’ka Mgn73Pie171]

TPRRR *wykrz* ‘okrzyk zatrzymywania konia’ Mgn73Pie172 → **CZSZSZ** *wykrz*

[tprrr...! Mgn73Pie172]

TRACHOMA *z med.* ‘choroba oczu – jaglica’ Brs01Czy102

[Mlp traxoma Brs01Czy102]

TRACHTAMENT *m* → **TRAKTAMENT** *m*

TRACTORYSTA *m* → **TRAKTORZYSTA*** *m*

TRACHTOWAĆ *ndk* → **TRAKTOWAĆ** *ndk*

TRACIĆ *ndk* 1. ‘gubić’ Tracić pieniądze B32Dom265 i in.; 2. ‘nadaremnie ponosić koszty, wydawać pieniądze bez pożytku’ B32Dom265 i in. Marna tracić ‘tracić’ Bkb83a)Giu95

[*bzk* tracić B32Dom261,265, Bkb83a)Giu95]

TRAFIĆ *dk* ‘przyjść w określonym czasie’ Tak bardzo ludności będzie, księży, wielki fest będzie, przyjść trafić Ikż99Pab72

[*bzk* trafić Ikż99Pab72]

TRAFIEJI *lm* → **TROFIEJE*** *lm*

TRAKTAMENT *m* / **TRACHTAMENT** *m* ‘poczęstunek’ Traktamentu żadnego nie było Bjw97Dwi123 Trachtament jaki zrobić Jzr04Kar70 Kiedyści nic nie dawali. Nu jeśli co tam, potraktować, trachtament jaki zrobić L13Kar373

[*Mlp* traktament W99Rie74 traxtament W32Tur66 *Dlp* traktamentu Bjw97Dwi123 *Blp* traxtament Jzr04Kar70 traxtament L13Kar373]

TRAKTORUK* *m* ‘zdr od traktor’ Kupił ten traktoruk K02Kar262

[*Blp* trakto'ruk K02Kar262]

TRAKTORYST *m* → **TRAKTORZYSTA*** *m*

TRAKTORYSTA *m* → **TRAKTORZYSTA*** *m*

TRAKTORYSTY *m* → **TRAKTORZYSTA*** *m*

TRAKTORZYSTY *m* → **TRAKTORZYSTA*** *m*

TRAKTORZYSTA* / **TRAKTORZYSTY** / **TRAKTORYSTA** / **TRAKTARYSTA*** / **TR**

AKTURYSTY* / **TRAKTORYST*** / **TRACHTORYSTA** *m* ‘kierowca prowadzący traktor, traktorzysta’ Raz jeden traktorysta, nu, kumbajnem jechał Szt01Kar508 Co robi ? Poszed do kołchozu, ustrojłsja za, na traktarysta Pst96Mar100 Pracuji prawie rok traktorystem, na traktoru, maże się [brudzi się], ażeby tylko dostać prypiska [zameldowanie] Pst96Mar100 Poszłam za traktorysta, pouczyłam sia, nu stałam trakturystym K02Kar304

[*Mlp* traktorysta Szt01Kar508 traxtorysta Wdz95Czy78 traktożysty Orn95Masl135 *Dlp* traktożystego *Clp* traktożystemu Orn95Masl123 *Blp* traktarysta Pst96Mar100 traktòrysta K02Kar304 *Nlp* traktorystem Pst96Mar100 trakturystym K02Kar304]

TRAKTOWAĆ *ndk* ‘częstować’ Oni majo swoich, traktuji [...], traktuje Użp01Kar261 Te cukierki puszką nosiłam, rozdziłiłam wszystkim, traktowałam wszystkich Wdg01Kar440 Na wieczorynkach traktowali herbato, ciastkami Bjw97Dwi123 Zawsze mnie trachtowali rybo Ign73Sud189 ♦ Pocieszenie traktować ‘wyśmiewać się, drwić z kogo’ Pacieszenie, strasznie pacieszenie traktują tych Polaków Kbs99Pab145

[*bzk* traxtovać W82Tur66 *ter3lp* traktuje/traktuj*i* Uzp01Kar261 *ter3lm* traktuj*o* Kbs99Pab145 *prze1lp* traktowałam Wdg01Kar440 *prze3lm* traktował*i* Bjw97Dwi123 traxtował*i* Ign73Sud189]

TRANCAĆ SIĘ *ndk* → **WTRANCAĆ SIĘ** *ndk*

TRANTY• *lm* ‘stara odzież, łachmany’ Nu, koło domu nosili takie stare tranty, tranty stare takie tam, wyszmulane takie L10Rut14 → **RYZY** *lm* **1**

[*Blm* tranty Wn00Daw101 L10Rut14]

TRAPA• *ż* ‘ścierka, szmata’ Ser wylewa się na trapa W82Tek291 → **RYZA** *ż* **3**

[*Blp* trapa W82Tek291]

TRAPACZKA *ż* → **TRZEPACZKA** *ż*

TRAPECZKA• *ż* ‘*zdr* od trapka, szmatka’ A wtedy weźmim ot jaka trapeczka, czyścieńka tak zetrzym L13Kar374

[*Blp* trapečka L13Kar374]

TRAPIĆ SIĘ *ndk* ‘niepokoić się, martwić się’ Cały rok trapił się, co z jego Mieczkiem będzie Łpt72Zda212

[*bzk* tr'apic' s'e *ter1lp* tr'apa s'e/tr'apem s'e *ter2lp* tr'apiš s'e *ter3lp* tr'api s'e *ter1lm* tr'apim s'e *ter2lm* tr'apic'i s'e *ter3lm* tr'apo s'e *prze3lp* m tr'apił s'e Łpt72Zda212]

TRAPKA *ż* ‘*zdr* od trapa, szmata, ścierka’ Trapka kuźelna L13Kar364 Usiondź*i* i nie bałbocz mnie, bo dam trapko po oczach W80Tek70 Nalałam wiadro wody [...] umylałam tam ta trapka, co już mleka cedziła się Kbs99Pab146 Pożujesz chleba, kawałeczek cukru [...] i do płótnianej trapki włożysz i dasz zamiast tego smoczka, i dzieci, widzi, zdrowe byli Mdn99Pab195 Położysz tutaj, chusteczkaj ci jakaj trapkaj abwionżysz Jzr04Kar56 Przecedzisz ten popieł przez trapku Brs04a)Ste129 → **ONUCZKA** *ż*

[*Mlp* trapka B32Dom261 W99Rie65 Wn00Daw101 L13Kar364 *Dlp* trapki Mdn99Pab195 *Blp* trapka Kbs99Pab146 trapku Brs04a)Ste129 *Nlp* trapko W80Tek70 trapkaj Jzr04Kar56]

TRAPŁO *n* → **TREPŁO*** *n*

TRASKAWKI *lm* → **TRUSKAWKI*** *lm*

TRASZE• *lm* ‘nawóz sztuczny’ Traszów nie było, dawniej żadnych traszów nie było, pospór taki był K02Kar315 → **NAWÓZ** *m*

[*Dlm* trašuf K02Kar315]

TRAWA *ż* / **TRAWY**• *lm* ‘zioła lecznicze’ Nacierala różnymi trawami Rzc98Ost-nmw19

[Koszalka] pełna traw nałożona i wszystkia tylko trawami tymi laczyli się Ppl08Rut64

Trawa taka jest nizipirśnica, na rojstach ona rośnie L10a)Rut344 → **ZIOŁA** *ż*

[*Mlp* trawa L10a)Rut344 *Dlm* trawaw *Nlm* trawami Ppl08Rut64 trawa*ni* Rzc98Ostn-mw19]

TRĄBA *ż* **1.** ‘rura’ Tromby popenkali od mrozu Bjw97Dwi109 Woda niesmaczna, bo tromby żelazne Bjw97Dwi109 Za kuchnio wykopana jama i zakopana i tylko taka tromba wsadzona jak komin i ta tromba nie zakryta Kml99Pab117 Piec taka była z kamieni, a w tych kamieniach była wmurowana tromba, i ona była włożona do beczki, te kamieni ogrzewała się i grzała się razem woda w tej beczce do mycia Wtr84Saw175; **2.** ‘zwój’ Już jak za monż szli, to już żeby były tromby kużelu Kml96Mar110 Potem trzeba płótna w trąba skrócić i na wałek i wymaglować Nwd73Wer185

[Mlp trąba B32Dom261 tromba Kml99Pab117 Wtr84Saw175 Blp tr'omba Nwd73Wer185 M/m tromby Kml96Mar110 Bjw97Dwi109]

TRĄBACZ *m* → **TREBACZ*** *m*

TRĄBECZKA *ż* ‘zdr od trąba 1, rureczka’ Taka trąbeczka w tym knocie Użp01Kar255

[Mlp trąbeczka B32Dom261 trombečka Użp01Kar255]

TRĄBKA *ż* **1.** ‘zdr od trąba, rurka’ Dobrze ta trąbka wstawi się, i ta trąbka idzie, i tam takie nazywa się chłodnik, taka kręcona Kjd01Kar283 Bywa sok z klonu, nisko trzeba prześwidrować, potem zrobić trompka, po tej trombce, żeby ono wyciekało Kml99Pab120; **2.** ‘tuba’ Ja pamiętam u nas, u dziada, była jakaś trombka, jeszcze skrencony [zwinięty] ten był [dokument] B99Pob180; **3.** ‘zabawka dziecięca, trąbka do trąbienia’ Bkb73Giu114 → **DUDKA** *ż*

[Mlp trombka B99Pob180 trompka Bkb73Giu114 M, Blp trompka Kml99Pab120 Kjd01Kar283 Mslp trompce Kml99Pab120]

TRĄCAĆ *ndk* **1.** ‘lekko uderzać, dotykać’ Ni trącaj ta beksa, nagada matce ni widoma co Łpt72Zda212; **2.** *do czego* ‘uderzać w co, razić, porażać – o piorunie’ [Burza] dawniej bardzo troncała, strasznu, ni była tych słupów elektrycznych ni czego, gdzie tronci, tam pali Kłw01Kar524 Grzmot nie trąca do tego domu K02Kar245 Takie krzyżyki na każdej oknie, żeby grzmot nie troncałby Żgw01Kar485

[bzk tr'q"cac' Łpt72Zda212 *ter3lp* tronca K02Kar245 *prze3lp* ż truncała Kłw01Kar524 *przy3lp* tronc'i Kłw01Kar524 *war3lp m* troncał by Żgw01Kar485 *roz k lp* tr'q"caj Łpt72Zda212]

TRĄCENIE• *n* ‘uderzenie piorunu, huk wybuchu, wystrzału’ [Jak] usłyszeli stuk, troncenia [...] ona [sąsiadka] też na miny podeszedszy Ong01Kar495

[Blp troncen'a Ong01Kar495]

TRĄCIĆ• *dk* ‘uderzyć – o piorunie’ Gdzie bociana gniazda koło domu, to mówi szczęśliwie, grzmot nie tronci Żgw01Kar486

[*przy3lp* tronc'i Żgw01Kar486]

TREJNI *lm* ‘spodnia część wozu’ W82Tur75

[Mlm trejni W82Tur75]

TRELIĆ *ndk* ‘dużo mówić, mówić bez sensu, paplać’ Trelish cały wieczór bez tołku

Łpt72Zda213 → **BALBOTAĆ** *ndk*

[bzk tr'el'ic' Łpt72Zda212 ter2lp tr'el'is Łpt72Zda212]

TRENZLA *ż* ‘uzda z cugłami’ W99Rie74

[Mlp trenzla W99Rie74]

TREPLŌ* / **TRAPŁŌ*** *n* ‘trzepaczka do wybijania paździeży’ A potem takim trapłom, z drzewa zrobiona taka, i obijali ton kastryce Isz96Mar190 → **TRZEPACZKA*** *ż* 1

[Nlm trapłom Isz96Mar190]

TREPY *lm* 1. ‘prymitywne schody’ W99Rie74; 2. ‘zdeptane obuwie’ W99Rie74

[Mlm trepy W99Rie74]

TRĘBACZ* / **TRĄBACZ** *m* ‘trębacz’ K02Kar149

[Mlp trąbacz K02Kar149]

TRĘBOWAĆ *ndk* ‘ubijać ziemię lub kamienie kładąc nawierzchnię drogi’ Ten kawałek goścince koło mostu brukarszczyki już trębujo Łpt72Zda213

[bzk tremb'ovac' ter3lm tremb'ujo Łpt72Zda213]

TRĘBÓWKA / **TRYMBÓWKA** *ż* ‘narzędzie do ubijania kamiennej nawierzchni drogi’

Trębówki byli kiedyś z drzewa dębowego, terez bywajo żyliazne Łpt72Zda213

[Mlp tremb'ufka/trymb'ufka Mlm tremb'ufki Łpt72Zda213]

TRINOŹKI *lm* → **TRZYNÓŹKI*** *lm*

TROCHA *ndm* → **TROCHE** *ndm*

TROCHE / **TROCHA** / **TROCHI** / **TROCHO** / **TROCHU** *ndm* ‘komunikuje o niewielkim stopniu cechy lub zakresu zjawiska, troche’ No mówią tam trocha [po polsku], ale tak [niezbyt dobrze] Bht98Pab118 Tylko że nasza młodzież może trocha nie wiedzą Bht98Pab125 Potem, poczakawszy trocha, mówi, beńdzim już i my żenić sia Orn73d)Masl196 Solki trocha W82Rei38 Alie ot jakoś trocha podleczy sia i dalej, dalej żyjemy Obc99Rie83 To tylko jeden raz trocha z Litwinami Polacy [bili się] K96Saw75 Ale nie zabił się, wiadomo, przetrącił się trocha K96Saw76 To różnili się domy trocha, różnili się tym, że mieli zawsze werandy, ganki, o takie podobne jak nasz K02Zie149 [...] tylko że akcent trocho rozmowy inny [...] Ncz02Koz71 Tam nie było tak dużo ludzi, ale było trocho Pps91Kru171 On był taki [...] że jakby trocho niedorozwinięty Pps91Kru172 I już on wszystko jedno zaniesie po swemu, choć trocho, na przykład, błogosławionaś ty

między niewiastami [...] Ncz02Koz72 Trochi dalej za Sawickim wioski trzy [Polacy] po rusku rozmawiają Ł67ParIII-26 Ja młodszy i trochi wyszy W82Tur106 Niektóre jeszcze ludzi jak u nas, oni jeszcze na przykład mieli ziemi trochu więcej, to żyli dobrze [...] Kmn99Kar90 ♦ Czut' troche 'troszeczkę, odrobinę' Jest jedna, która kwitnie, ale tam takie listki czut' troche dłuższe, a tam takie okrągłejsze Glt99Pab184

[troxe Glt99Pab184 trocha K96Saw75,76 Bht98Pab118,125 troxa Orn73d)Masl196 W82Rei38 Obc99Rie83 K02Zie149 trochi B32Dom261 troży Ł67ParIII-26 W82Tur106 trocho Pps91Kru171,172 Ncz02Koz71,72 trochu Kmn99Kar90]

TROCHI *ndm* → **TROCHE** *ndm*

TROCHO *ndm* → **TROCHE** *ndm*

TROCHU *ndm* → **TROCHE** *ndm*

TROFIEJE* *lm* / **TRAFIEJI** *lm* 'zdobycze, łupy będące dowodem odniesionego zwycięstwa, trofea' I bardzo dobre tam byli trafieji, oni dużo upolowali Bht98Pab143

[Mlm trafieji Bht98Pab143]

TROJANKA *z* 'mieszanina trzech płynów' Butelka wódki, butelka oliwy i co, i słodkiego mleka [...] i teraz taka trojanka ta, nu i wlewa się jej do żołądka Bjw99Pab125

[Mlp trojanka Bjw99Pab125]

TROK *m* 'sznurek, tasiemka do wiązania części ubrania' Patrzaj, troki beltają się na kamaszach Łpt72Zda213

[Mlp trok Mlm tr^loki Łpt72Zda213]

TROLEJBUSNY* 'trolejbusowy' W Wilnie mieszka tutaj koło trolejbusnego parku Kbs99Pab147

[mDlp trol'ejbusnego Kbs99Pab147]

TROMBOZA *z med.* 'zakrzepica' Nogi bolo, tak bolać, ci to trombuoza, ci to ramatyz K02Kar310

[Mlp tr^uomb^uoza K02Kar310]

TRON* *m* 'trzonek, rączka' Nazywali wienik i na trony takie drewniany nasadzali i wygardywali ten popiół Kjd01Kar287 → **TRONKA** *z*, **TRZONEK*** *m*

[Blm trony Kjd01Kar287]

TRONKA *z* 'trzonek, rączka' Pałka, na pałka tako o tronka, a późni taka koczerga zrobiona Wjd99Pab256 → **TRON** *m*

[Mlp tronka Wjd99Pab256]

TRONEK *m* → **TRZONEK*** *m*

TROSZECZKA *ndm* → **TROSZECZKĘ*** *ndm*

TROSZECZKĘ* / **TROSZECZKA** / **TROSZECZKI** / **TROSZECZKO** /

TROSZECZKU *ndm* ‘troszeczkę, niedużo’ To jeszczej do środka jaka jagoda, tam wiśnia, włoży się, czy pawidły jakiej troszeczką Orn73b)Mas217 Bo tam u was inaczej troszeczką, wszystko [...] inaczej Skr99Pab150Potem jenczmień trzeba bendzi kosić, troszeczeki jest posiana Ł67ParI-10 Troszeczeki zagotuje się W82Rei38 [...] i po troszeczeki daje krowom, owieczkom W82Rei38 Teraz mamy problem troszeczeku, pani chyba słyszała Kwn01Kar392

[trošečka Orn73b)Mas217 Skr99Pab150 trůšečka Wdg01ar442 troszeczeki W82Rei38 trošečki Ł67ParI-10 troszeczeko/troszeczeku B32Dom261 trošečku Kwn01Kar392]

TROSZECZKI *ndm* → **TROSZECZKĘ*** *ndm*

TROSZECZKO *ndm* → **TROSZECZKĘ*** *ndm*

TROSZECZKU *ndm* → **TROSZECZKĘ*** *ndm*

TROSZKA *ndm* → **TROSZKĘ*** *ndm*

TROSZKĘ* / **TROSZKA** / **TROSZKI** / **TROSZKU** *ndm* ‘nieco, niewiele, troszkę’ A

potem już jak to było troszki swobodniej, pozwoliono było, ksienża z tych wieńzień już stali wracać, do nas Isz96Mar199 Kilometr, może wiecej troszka Czl99Pab99

[troszku B32Dom261 troška Czl99Pab99 troški Isz96Mar199]

TROSZKI *ndm* → **TROSZKĘ*** *ndm*

TROSZKU *ndm* → **TROSZKĘ*** *ndm*

TROŚĆ *ż* ‘płaski szczebelek w płosze warsztatu tkackiego’ Berda już stara, jak tu tkać, jak trości ni umocowane, ruchajo się Łpt72Zda213

[Mlp tros’c’ Mlm tr’os’c’i Łpt72Zda213]

TRUCHLACINA *ż* 1. ‘zbutwiały kawałek drewna’ Wn00Daw101 → **TRUCHŁAK** *m*; 2. *m*, *ż* ‘stary człowiek’ Wn00Daw101 → **LAPSZUK** *m* 2

[Mlp truchlacina Wn00Daw101]

TRUCHŁAK *m* ‘zbutwiały kawałek drewna’ Taki truchlak to i na opał się nie przyda W96Rie106 → **TRUCHLACINA** *ż* 1

[Mlp truchlak W96Rie106]

TRUCJORKA *ż* → **TERCJARKA*** *ż*

TRUD* *m* ‘praca, wysiłek’ Wszystko musimy swojo siło, swoim trudem dabywać

Wdz73Cze201 → **PRACA** *ż* 2 ♦ Położyć trudu ‘włożyć wysiłek, pacę’ O, jilie on trudu tutej położył Isz96Mar192

[Dlp trudu Isz96Mar192 Nlp tr^lude^am Wdz73Cze201]

TRUDADZIEŃ *m* → **TRUDODIEN****m*

TRUDNIE *ndm* ‘niełatwo, ciężko, trudno’ Żeby tak polskiej rodziny, to już trudnie, wszystkich na Sybir powyważali Wdg01Kar460 Ale nie tak łatwo zebrać rodziny w teraźniejszym czasie, żeby tak [...] to już trudnie K02Kar270

[trudnie Wdg01Kar460 K02Kar270]

TRUDNIŃKI ‘zdr od trudny’ Ł84Par138

[Mlp trudniŃki Ł84Par138]

TRUDNOWACIŃKO *ndm* ‘zdr od trudnowato, dość trudno’ W86Dub78

[trudnowaciŃko W86Dub78]

TRUDNOWAĆ *ndk* ‘być w trudnym okresie życia, mieć trudności, cierpieć’ Nu a ja jemu powiedziałam tak, no dobrze, alie jeżeli będziesz ty trudnować i tobie będzie bardzo boleć, nu ja tobie już nic nie pomoge, nic nie pomoge Bjw96Mar125

[bzk trudnovac’ Bjw96Mar125]

TRUDNOWATO *ndm* ‘dość trudno’ O te dzieci moje rozumieć oni rozumiejo, a rozmawiać to trudnowato Kmj99Pab76

[trudnowato W86Dub78 trudnovato Kmj99Pab76]

TRUDNOWATY ‘trudnawy, nie bardzo trudny’ Trudnowaty ten egzamin K02Kar267

[mMlp trudnowaty W86Dub77 trudnovaty K02Kar267]

TRUDODIEN* / **TRUDADZIEŃ*** *m* ‘dniówka robocza’ Tam po kilka gram dawali na ten trudadzień, nu Jzr04Kar69

[Blp trudadzeń Jzr04Kar69]

TRUK-TRUK-TRUK *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krów’ Mgn73Pie171 → **PRŚ PRŚ** *wykrz*

[truk-truk-truk Mgn73Pie171]

TRUMNA *ż* → **TRUNA** *ż*

TRUMQ *n* ‘toaletka z lustrem’ Bkb73Giu123

[Mlp tru^lmo Bkb73Giu123]

TRUNA / **TRUMNA*** *ż* *rzadkie* ‘podłużna skrzynia z wiekiem, w której grzebie się zmarłego, trumna’ Truna była niebieska, taka sinia Mtr01Kar239 Pierwiej w domie robili te truny Mtr01Kar239 Dawniej nie była tej truny, na deska kładli, na deska. Teraz to wszystko można kupić, a przód póki trumna zrobio, to na desce Śwt01Kar379 Kiedyś truny byli zabite Bjw97Dwi123 Rahożka kładno du truny, lepsza jak słoma Łpt72Zda213

Ułożyli i u trunia pochowali Brs02Rie53 Powieźli z truną na mogilnik W99Rie65 →
GRÓB* m 2

[Mlp truna Łpt72Zda213 Bjw97Dwi31 Mtr01Kar239,240 Dlp truny Śwt01Kar379 tr^luny Łpt72Zda213 Blp truna W99Rut35 Brs02Rie53 trumna Śwt01Kar379 Nlp z truną W99Rie65 Mslp trun'a Brs02Rie53 Mlm truny Bjw97Dwi123 Blm Mtr01Kar239]

TRUS m zool. 'królik' Z trusów białych, takich angorów, ot fajna wełna Łpt72Zda213 →
KRÓLIK m

[Mlp trus B32Dom261 Dlm tr^lusuf Łpt72Zda213]

TRUSIUŁ m 'zdr od trus, króliczek' Wdz71Giu324

[Mlp trus'úk Wdz71Giu324]

TRUSIKI• lm 'zdr od trusy, damskie lub dziecinne majteczki' Poszyjem na piersi [staniczki]
i tu takie trusiki kolorowe jakie Bht98Pab187

[Blp trusiki Bht98Pab187]

TRUSKAWKI* lm / TRASKAWKI lm 'truskawki' K02Kar155

[Mlm traskafk'i K02Kar155]

TRUSY• lm 'majtki; damskie lub dziecinne kąpielówki' Gumka w trusach penkła
Bjw97Dwi123 Trusy masz Bjw97Dwi32

[Blm trus^ly Bjw97Dwi32 Mslm trusax Bjw97Dwi123]

TRUŚLIWY 'tchórzliwy, bojący się' Jak o w zeszłym roku, to wszystkie [bocianiątka]
wyliecieli, a jeden taki truśliwy był Bjw96Mar123

[mMlp trus^livy Bjw96Mar123]

TRWAŁY / TRYWAŁY 'istniejący przez długi czas, trwały' B32Dom201

[mMlp trwały/trywały B32Dom201]

TRWOGA* / TRYWOGA ż 'uczucie niepokoju, trwoga' W82Tur67 i in.

[Mlp try^lvoga W82Tur67,81]

TRWOŻNY / TRYWOŻNY 'zatrważający, alarmujący' B32Dom261

[mMlp trwożny/trywożny B32Dom261]

TRWOŻYĆ* / TRYWOŻYĆ ndk 'niepokoić, poruszyć' I [czy trzeba umierającego]
trywożyć, ot tego już ja nie wiem Bjw96Mar128

[bzk try^lvożyc' W82Tur81 trəvożyc' Bjw96Mar128]

TRYBA ż 'koło zębate, tryb' W tej trybie ząb jeden odbity Łpt72Zda213

[Mlp tr^lyba Mslp tr^lybe Łpt72Zda213]

TRYBRAT *m ryb.* ‘rodzaj sieci rybackiej’ Ł84Par143

[Mlp trybrat Ł84Par143]

TRYBUCH *m 1.* ‘żołądek zwierzęcia’ Żarłoczna była świnia, trybuch jak u krowy

Łpt72Zda213 Trybucha nie wyrzucam, pieka jak kiszki Bjw97Dwi123 Do niego mienso do tego trybucha napchno, mocno napchno do tego brzucha i potam zaszyjo Trk06Rut367 → **BRZUCH** *m 2; 2. kulin.* ‘flaki’ Smaczny trybuch na sucho i z poliwko Łpt72Zda213 ż

[Mlp trybuχ Łpt72Zda213 Dlp trybuxa Bjw97Dwi123 Trk06Rut367 Mlm trybuži Wtr82Saw74]

TRYMBÓWKA *ż* → **TRĘBÓWKA** *ż*

TRYNOŻEK *m* → **TRZYNÓŻKI*** *lm*

TRYNOŻKI *lm* → **TRZYNÓŻKI*** *lm*

TRYNÓŻKI *lm* → **TRZYNÓŻKI*** *lm*

TRYPNAĆ *dk* ‘stuknąć nogą o podłoże, tupnąć’ My prosili [...] to on tak trypnuł nogo, moja kumanda, mówi, beńdzia, a nie wasza Wdg01Kar438

[prze3lp trypnuł Wdg01Kar438]

TRYUMFALNY B32Dom262 w zwrocie: ♦ Tryumfalny wóz → **WÓZ** *m*

[mMlp tryumfalny B32Dom262]

TRYWAŁY → **TRWAŁY**

TRYWOGA *ż* → **TRWOGA*** *ż*

TRYWOŻNY → **TRWOŻNY**

TRYWOŻYĆ *ndk* → **TRWOŻYĆ*** *ndk*

TRZAPACZKA *ż* → **TRZEPACZKA** *ż*

TRZASENIUTKA* / **CZSZASENIUTKA** *ż* ‘zdr od trzaska, mała drzażga’ Przyniesisz może mnie suchich czszaseniutkow W82Tur112 Daj ty mnie czszaseniutkow z pieca W82Tur68

[Mlp čšaseñutka W82Tur 112 Dlm čšasañutkof W82Tur68,112]

TRZASKA / **CZSZASKA*** / **CZASKA*** *ż 1.* ‘trzaska, patyczek’ Przynieś trzasek z trzaśnika Bjw97Dwi123 Pazbiraj na drywotniku trzaski i zagrabiaj piłowiny Łpt72Zda213 →

DRZAZGA *ż; 2.* ‘wiór’ Do truny łożyli czasek, czaski, jak drzewo zhebliujo Mtr01Kar239 Ćwieczkami wykuj poduszeczka z czasek Mtr01Kar239 Z prostych desek zrobio biała truna, czasek pościelo, poduszeczka z czasek Mtr01Kar240; **3.** ‘łuczywo’ Bkb73Giu115 → **BŁONKA** *ż*

[Mlp trzaska B32Dom262 łʽaska Bkb73Giu115 łʽaska Łpt72Zda213 Mlm trzaski W99Rie74 čask’i Mtr01Kar239 Blm čask’i/łʽaski Łpt72Zda213 Dlm časek Mtr01Kar239,240 čšasek Bjw97Dwi123]

TRZASKI• *lm* ‘dranica’ [...] nie była [...] trzaskow, dawniej byli wszystkie dachy okryte słomą Ppl08Rut62 To już posła zaczęli trzaski tu taką robić, maszyną mieli, to przywiozły drzewa i kłodeczki pokrojo Ppl08Rut62 → **DRANKA** *ż*

[D*lm* trzaskow B*lm* trzaski Ppl08Rut62]

TRZAŚNIK / CZSZAŚNIK• *m* ‘miejsce na podwórku, gdzie rąbie się drzewo’ Przynieś trzasek z trzaśnika Bjw97Dwi123 → **DRYWOTNIK** *m*

[M*lp* trzaśnik D*lp* čšas’nika Bjw97Dwi123]

TRZAŚIANKA *ż* → **TRZEŚIANKA** *ż*

TRZAŚĆ* / **TRZEŚĆ** *ndk* ‘trząść’ Trzęsie, trzęsie, tak rzuca na boki Pps91Kru176 → **KOŁYCHAĆ** *ndk 2* ♦ Mróz trzęsi kogo ‘ktoś ma dreszcze’ Oni wo, jak mroz trzensi, tamparatura, to ich[zioła] zgotować i wypić Ppl08Rut64

[b*zk* trzęść B32 Dom262 ter3*lp* trzeński Ppl08Rut64 čšens’e Pps91Kru176]

TRZAŚĆ SIĘ• *ndk* ‘trząść się, dygotać’ ♦ Trzęsie się jak fybra ‘trzęsie się jak w febrze, jak galareta’ BL82Giu228

[ter3*lp* tšens’e s’e BL82Giu228]

TRZCINA* / **CZCINA** / **ŚCINA** *ż bot.* ‘roślina z rodziny traw, o wysokiej łodydze, z kwiatkami w postaci wiechy, rosnąca przy brzegach wód i na mokradłach, trzcina’ Z brzegu jeziora bywa taka ścina Orn73a)Masl71 W jeziorzy jest ścina taka Orn73a)Masl77 [...] woda zaczęła się ji co tam, tak ta czcina i rośnie teraz Jrz96Mar65

[M*lp* s’c’ina Orn73a)Masl 71,77 čc’ina Jrz96Mar65]

TRZEBA / **CZA** *ndm 1.* ‘powinno się, należy, trzeba’ Wszystko rankami cza było wyciskać Wdk01Kar245; **2.** *komu* ‘ktoś powinien, ktoś musi’ Więc trzeba już teraz (rodzicom) z uczniami zastanowić się, żeby oni taką jakąś odpowiedzialność przed sobą wyrabiali W01Mas138 Wykładowcom trzeba pouczyć się W01Mas138 Bezrobotnym rejonu wileńskiego nie trzeba jeździć do Wilna W01Mas138 To komu trzeba było zarobić, to szli i pracowali do jego Kmn99Kar89 To jemu trzeba wdrapać się [...] na to drzewo W01Mas138 Mnie trzeba robić. Trzeba mi tam pójść B32Dom234 Jim nie trzeba było szukać [mieszkania], mieszkanie dadzona osobnie Ł67ParIII-24 ♦ Co trzeba ‘bardzo dobrze, jak należy’ Starszy syn żyje co trzeba Ł67ParII-21 Tylko córki jego co trzeba dobra żyjo Ł67ParII-23 ♦ Jak trzeba być ‘jak należy, jak się patrzy, jak przystało’ A kobiety u was pijo? U nas pijo, jak trzeba być Stc96Mar81 [Z niego] gospodarz byłby jak trzeba być Ł67ParIII-63 ♦ Komu to trzeba → **KTO** *zaim*

[trzeba B32 Dom228,234 Kmn99Kar89 W01Mas138 tšebaŁ67ParII21,23 Ł87ParIII-24,63]

čšeba Stc96Mar81 ča Wdk01Kar245]

TRZECMILIONOWY ‘trzymilionowy’ Litwa to niewielki [...] trzechmilionowy kraj
L96Męd90

[mMlp trzechmilionowy L96Męd90]

TRZECPIĘTROWY ‘mający trzy kondygnacje, dwupiętrowy’ No, świroń był bardzo
dobry murowany, trzechpiętrowy, no i tam w tym świrniu wędzone mięso trzymali [...]
K02Zie146

[mMlp čšexp’entrowy K02Zie146]

TRZEĆ* / **TARĆ** / **CIERĆ**• *ndk* **1.** ‘trzeć, pocierać czymś o coś’ Za mocna ni można tarć
zapalki Łpt72Zda211 [Len] cierli w takich ciernicach tych drzewnianych Isz96Mar190; **2.**
‘międlíč len, konopie’ Tarki takie drewniane, że czszo ten len W82Rei39 Len jak wyrośni
to trzo jego W83Tur21 I trzo tarkami B29Nit246
tarszy ipu W91Ado87

[bzk tarć W82Tur72 tarc’ Łpt72Zda211 *ter1lp* łšem Wtr82Saw72 *ter3lm* trzo W83Tur21 czszo W82Rei39 tšo
B29Nit246 *prze3lm* c’erl’i Isz96Mar190 *ipu* taršy W91Ado87]

TRZEĆ SIĘ* / **TARĆ SIĘ** *ndk dezapr.* ‘tańczyć na parkiecie’ W00Daw95

[bzk tarć się W00Daw95]

TRZEPACZ *m* ‘gadatliwy mężczyzna, gaduła’ Bkb83a)Giu100 → **BALBOTLIWY**

[Mlp tšepač Bkb83a)Giu100]

TRZEPACZKA / **TRZAPACZKA** / **TRAPACZKA** *ž* **1.** ‘przyrząd drewniany do
czyszczenia lnu z paździerzy’ Tedy przyniesim trapaczka, trzepim len Brł73Sud194 →
TREPLO* *n*; **2.** *m, ž* ‘gadatliwy mężczyzna, pleciuch, papla’ Wn00Daw101 i in. →
BALBOTLIWY; **3.** ‘plotkarka lub gadatliwa kobieta’ W99Rie74 → **BALBOTUCHA*** *ž*
♦ Język jak trzapaczka ‘o osobie gadatliwej, plotkującej’ BL82Giu228

[Mlp trzepaczka W99Rie74 trapaczka Wn00Daw101 tšapačka BL82Giu228 Blp trap’ačka Brł73Sud194]

TRZEPACĆ• *ndk* **1.** ‘oczyszczać z paździerzy’ Brł73Sud194 i in.; **2.** *przen.* ‘gadać, paplać
szybko, dużo mówić’ Bkb83a)Giu87 → **BALBOTACĆ** *ndk* ♦ Trzepać językiem ‘mleć
językiem, dużo mówić; też plotkować’ Bkb83a)Giu89

[*ter3lp* tšep’e Bkb83a)Giu87,89 *ter1lm* tšep’im Brł73Sud194]

TRZEPACĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘plotkować’ W00Daw147; **2.** ‘pleść, paplać, dużo mówić’
W00Daw147 → **BALBOTACĆ** *ndk*

[bzk trzepać się W00Daw147]

TRZEPADŁO• *n* ‘drewniany postument, na którym trzepie się len’ Zrobiona w doma takie trzepadły Onk99Ado51

[Mlm tšepádły Onk99Ado51]

TRZEPAK *m* ‘gadatliwy mężczyzna, gaduła, papla’ Bkb83a)Giu 99 → **BALBOTLIWY**

[Mlp tšepak Bkb83a)Giu99]

TRZEPJEJKA *ż* ‘kobieta trzepiąca len’ W82Tur113

[Mlp tšepějka W82Tur113]

TRZEPIOŁA *ż* ‘pogrzebacz, ożóg’ Brs01Czy102 → **HACZEK** *m*

[Mlp tšep’oła Brs01Czy102]

TRZESZCZOTKA* / **TRZYSZCZOTKA**• *ż* ‘typ roweru’ Byli ruwery trzyszczotki i turpedy, turpedy ni mieli hamulców na rączkach Łpt72Zda212

[Mlm tšyšč’otki Łpt72Zda212]

TRZEŻWY* / **CZSZEŻWY** ‘trzeżwy’ Bjw97Dwi27

[Mlp čšežvy Bjw97Dwi27]

TRZĘSAWISKO• *n* ‘grząski podmokły teren, mokradło, trzęsawisko’ [...] nie można było przejść, trzensawiski byli Trk06Rut367 → **LUN** *m*

[Mlm trzensawiski Trk06Rut367]

TRZĘSIANKA / **TRZĘSIONKA** *ż* ‘mieszanina słomy z sianem lub trawą jako pasza dla bydła’ Trzyńsianka robi się z jinczmienki, uwsionki, żytniej słomy i siana Łpt72Zda213 Słoma z trawo, wikswo tako mieszałi, trzesianka robili W80Tek70 Do słomy dodawali siana i to nazywała się trzensianka, to dawali krowom Wtr84Saw172

[Mlp tšens’ańka Wtr84Saw172 tšens’onka Brs01Czy101 M,Blp tšąs’l’ańka/tš’s’l’ańka/tšəs’l’ańka Łpt72Zda213 Blp tšəs’ańka W80Tek70]

TRZĘSIEJKA *ż* ‘kobieta roztrząsająca obornik’ W82Tur113

[Mlp tšęšejka W82Tur113]

TRZĘSKI ‘o podłożu – uginający się, trzęsący się pod nogami’ B32Dom262

[mMlp trzęski B32Dom262]

TRZĘSOWISKA• *ż* ‘trzęsawisko’ Pependziła gąski na trzensowiska Śwc83Wer142

[Blp tšensovíska Śwc83Wer142]

TRZĘŚĆ *ndk* → **TRZAŚĆ*** *ndk*

TRZMIEL *m zool.* ‘trzmień’ ♦ Pijany jak trzmień ‘pijany jak bąk’ Wylazi ten batiuszka, pijany jak trzmień. Wylazł, stać nie może B96Cie215

[Mlp trzmiel B96Cich215]

TRZONEK* / **TRONEK*** *m* ‘rękojeść, rączka, trzonek’ Bierz za tronki, ni za ostry koniac
Łpt72Zda213 Łopata taka, na tronku taka Sdr99Pab162 → **TRON** *m*

[Ms/p tronku Sdr99Pab162 M,B/m tr'łonki Łpt72Zda213]

TRZY* / **CZSZY** / **CZY**¹ ‘trzy’ Czy [trzy] atary [hektary] ziemi mam Pcn01Kar249 To
jachali turyści jakich czy [trzy] liata [temu], nu i zaszli na mogiły Mtr01Kar239 ♦ Trzy
Króli, Trzy/Trzej Królowie → **KRÓL** *m*

[Mlp trzy/trzej Bkb08Rut97 čsy Wdk99Zie13 čy Mtr01Kar239 Pcn01Kar249]

TRZYMAĆ / **CZSZYMAĆ** *ndk* 1. ‘żywić, ponosić koszty utrzymania, utrzymywać’ A
potem cztery lata w Wilnie jeszcze uczyli, trzymali Krn96Mar118 [...] i ni trzymaj tej
krowy – żlie, a trzymać – bardzo dużo oddajisz na ludzi Kmn99Kar91; 2. ‘przyjmować
lokatorów, wynajmować komu mieszkanie’ Mama nasza zawsze trzymała też letniki
Bht98Pab135 ♦ Trzymać dzierżawę ‘dzierżawić’ B32Dom262 ♦ Trzymać/wytrzymać
egzamin(y) ‘zdawać/zdać egzamin(y)’ I ja pobiegłem szybko czytać egzaminy
Kw01Kar395 Ja pobiegłem szybko trzymać egzaminy Kw)1Kar395 Ja ud razu nie
wytrzymałam prawy [egzaminu na prawo jazdy], gdzie tam wytrzymasz, nie wytrzymałam
K02Kar321 ♦ Trzymać lekcje ‘prowadzić lekcje’ To on tak już lekcje trzymał
Wkn01Kar42 ♦ Trzymać magazyn ‘mieć sklep, być właścicielem sklepu’ [...] on był
Żydem, ale potem on przeszedł na polska wiara i tutaj żył. On tutaj magazyn trzymał i
wszystko Kmn99Kar89 ♦ Trzymać/utrzymywać mszo/msza ‘odprawiać mszę’ Była tutaj
Polska i mszo trzymał ksiądz przy Śmietonie K02Kar319 Jim cinżku tam, dlatego że trzeba
dwoja mszów trzymać, dla Litwinów i dla Polaków K02Kar319 Ji tam on modlił się i
myszo trzymał Dtn01Kar295 Trzeba dwoja mszów trzymać, dla Litwinow i dla Poliaków
Pdz01Kar469 W Wańdziagolie po polsku rozumie w kościele, ksiądz, on ma dwie mszom,
trzyma pierw polska a potym litewska Żgw01Kar479 Mszo trzyma sam jeden, nikt nie
usługuje jemu K02Kar319 Msza utrzymuje pu łacinie, a potem ewangelia pu polsku
K02Kar319 → **PRAWIĆ** *ndk* ♦ Trzymać sklep/ magazyn ‘mieć, prowadzić własny sklep’
On tutaj magazyn trzymał i wszystko, bardzo był akuratny człowiek Kmn99Kar89
♦ Trzymać w obręczach ‘stosować ucisk polityczny, ograniczać wolność’ No i potem już
dłuższy czas nas trzymali w takich cienżkich obrenczach Bnk96Mar164 ♦ Trzymać za
człowieka ‘uważać za człowieka’ Moja mama Litwinka była, nie umiała ze wszystkim pu
polsku, to jej nie trzymali za człowieka Jnw01Cze81 ♦ Trzymać zakład ‘założyć się’
B32Dom262

[*bzk* trzymać B32Dom262 Kmn99Kar85,91 *čšymac'* Pdz01Kar469 K02Kar319 *čymac'* Kw01Kar395 *ter3lp* *čšyma* Żgw01Kar479 K02Kar319 *prze3lp* trzymał Kmn99Kar89 *tšymał* Wkn01Kar421 *čš'y'mał* K02Kar319 *prze3lp* z trzymała Bht98Pab135 *prze3lm* *tšymali* Jnw01Cze81 *čšymali* Bnk96Mar164 *čšymal'i* Krn96Mar118 *roz k lp* trzym^laj Kmn99Kar91 *čšym^laj* Bjw97Dwi32]

TRZYNOŻKI *lm* → **TRZYNÓŻKI*** *lm*

TRZYNÓŻKI* / **TRZYNOŻKI•** / **TRYNÓŻKI•** / **TRYNOŻKI** / **TRINOŻKI** / **CZSZYN**

OŻKI *lm* / **TRYNOŻEK** *m* ‘postument z prętów na trzech nóżkach służący do stawiania garnków nad ogniem’ To na trinożki stanowili, takie byli żelazne czszynożki, tam jeść gotowali Wdj99Pab256 Ni zawsze piec trzeba palić, na przypiecku można, na trynożkach jeden sagan nagutować Łpt72Zda213

[*Mlp* trynożek Ł84Par143 try^lnożek W82Tur74 *Mlm* trynóżki B32Dom262 tryn^loški Łpt72Zda213 *Blm* trinoški/*čšynoški* Wjd99Pab256 *Mslm* tryn^loškax Łpt72Zda213]

TRZYSZCZOTKA *ż* → **TRZESZCZOTKA*** *ż*

TU *zaim* wskazujący, *rzad.* ‘tu, tutaj, w danym miejscu’ [...] oni tu dostali ziemię

Bht98Pab134 → **TUTAJ** *ndm* ♦ Tu wo → **TUTAJ** *ndm*

[tu Bht98Pab134]

TUBARETKA *ż* → **TABORETKA** *ż*

TUCZYDŁA *n* → **TOCZYDŁO** *n*

TUDA → **SIUDA**

TUDY SIUDY *ndm* ‘to tu, to tam; i tu i tam; to tam, to siam’ Tudy siudy Wdz04Jas85 →

TUDA SIUDA *ndm*

[tudyⁱ s'udyⁱ Wdz04Jas85]

TUFLI *lm* ‘obuwie damskie bez cholewek, pantofle, także półbuty męskie’ Wdz71Giu320 Na nogach noszono jakie buciki, czy tufli, jakie Kst73Wer213 Zerwali tufli Ł67ParIII-70 → **PANTOFLI** *lm*

[*Mlm* túfli Wdz71Giu320 tuflⁱ Ł67ParIII-18 *Blm* t^luflⁱ Kst73Wer213 túflⁱ Ł67ParIII-70]

TUMAN / **TUMAN** *m* **1.** ‘mgła’ Tuman na pomidory bardzo szkodzi Bjw97Dwi123 Jak tuman wiczoram na łące, na jutro będzie na pewno puga Łpt72Zda213; **2.** ‘kłęby pyłu, kurzu, śniegu’ Za furmanko tuman pyłu pudnosi się i ni widać nic Łpt72Zda213; **3.** ‘tępak, człowiek ograniczony, nie mający zdolności do nauki’ Bkb83a)Giu89 →

BAŁDAWIESZKA *m*, *ż* ♦ Puskać tuman w oczy → **PUSKAĆ** *ndk*

♦ Tuman osiemnasty ‘wyjątkowo tępy człowiek, kompletny tepak’ Bkb83a)Giu89

♦ Widzieć jak przez tuman ‘widzieć jak przez mgłę’ BL82Giu226

[*Mlp* tuman Bkb83a)Giu88,89 Bjw97Dwi123 tuman/tum^lan Łpt72Zda213 *Blp* tuman BL82Giu226]

TUPCZYĆ *ndk* ‘dreptać, chodzić małymi krokami’ W99Rie74 → **TUPKAĆ** *ndk*

[*bzk* tupczyć W99Rie74]

TUPKAĆ *ndk* ‘dreptać, chodzić małymi krokami’ W99Rie74 → **TUPCZYĆ** *ndk*

[*bzk* tupkać W99Rie74]

TUR *m zool.* ‘wymarły przodek bydła domowego, tur’ BL82Giu230 ♦ Silny jak tur ‘bardzo silny, mający nadludzką siłę’

[*Mlp* tur BL82Giu230]

TURMA / **TIURMA**• *ż* ‘więzienie’ Dostały się do turmy Brs02Rie53 Brata zamknęli du tego, du turma Kjd01Kar284 Błoby źle skończywszy się, do turmy chcieli posadzić Bjw97Dwi123 Siedział w turmie Brs02Rie53 Siedział w turmie, akuratnie wojna zaczęła się, nu i wyszed zdrowy Łpt72Zda214 W tych kołchozach, to jak w tiurmach albo giettach Bht98Pab164 Tych wszystkich białoruskich kierowców [przywódców] do tiurmy wsadzili B96Doł181 Puścili z turmów i teraz aszcze jest ta familia Bjj99Ado73

[*Mlp* turma Łpt72Zda214 *Dlp* turmy Bjw97Dwi123 Brs02Rie53 tiurmy B96Doł181 *Blp* turma Kjd01Kar284 *Mslp* v turmie Brs02Rie53 tūrmie Łpt72Zda214 *Dlm* tūrmu^f Bjj99Ado73 *Mslm* tiurmach Bht98Pab164]

TURNEPS* / **TARNIEPS**• *m* ‘rzepa pastewna’ To dawniej tarnieps taki dawny, gryżyna sadili Gjđ82Ana248 → **GRYŻYNA** *ż*

[*Mlp* tarn^leps Gjđ82Ana]

TURPEDA *ż* → **TORPEDA** *ż*

TUSIA-TUSIA-TUSIA *wykrz* ‘okrzyk przywoływania krowy’ Mgn73Pie171 → **PRŚ PRŚ** *wykrz*

[*t*us’a-*t*us’a-*t*us’a Mgn73Pie171]

TUSZONY* / **DUSZONY*** ‘gotowany pod przykryciem w niewielkiej ilości wody, tłuszczu, duszony; smażony’ Tu i kotletów nałożona, naokoła kartoflia tuszona Upż01Kar262 Grzybki jemi tuszone Brs02Rie53 [Na święta] byli kiełbasy, duszona kapusta, to już obowiązkowie Rzc98Ost-nmw8 O, ta była zawsze tuszona kapusta, później byli pierogi Rzc98Ost-nmw8

[*żMlp* tušona Użp01Kar262 *ibt* *żMlp* dušona/tušonaRzc98Ost-nmw8 *Mlm* tušone Brs02Rie53]

TUSZYĆ *ndk* **1.** ‘smażyć, gotować pod przykryciem na wolnym ogniu w niewielkiej ilości tłuszczu i wody’ Tuszo najwięcej kury Pdz01Kar477 [...] wymyjo, pokrojo, miensa, słoniny nałożo i tuszo Trk06Rut366 Jeździli po wioskach, kupowali alwas i tuszyła [na lekarstwo] Kmj99Pab91 Mięso tuszyli Brs02Rie53; **2.** ‘gasić ogień’ B32Dom262

[bzk tuszyć B32Dom262 Brs02Rie53 *ter3lm* tuszo Trk06Rut366 tušo Pdž01Kar477 *prze1lp* tużyła
Kmž99Pab91 *prze3lm* tużył'i Brs02Rie53]

TUSZYĆ SIĘ• *ndk* 'smażyć się pod przykryciem na wolnym ogniu w niewielkiej ilości
tłuszczu i wody, dusić się' Kapusta z grzybami tuszy się Bjw97Dwi109

[*ter3lp* tuży s'e Bjw97Dwi109]

TUŚ-TUŚ-TUŚ *wykrz* 'okrzyk przywoływania krowy' Mgn73Pie171 → **PRŚ PRŚ** *wykrz*

[tus'-tus'-tus' Mgn73Pie171]

TUŚKA-TUŚKA-TUŚKA *wykrz* 'okrzyk przywoływania krowy' Mgn73Pie171

→ **PRŚ PRŚ** *wykrz*

[t'us'ka-t'us'ka-t'us'ka Mgn73Pie171]

TUT → **TUTAJ**

TUTA *ndm* → **TUTAJ** *ndm*

TUTAJ / TUTEJ / TUT / TUTA / TUTY / TUTYJ *zaim wskazujący 1.* 'w tym miejscu,
tutaj, tu' [...]a my już tutaj, mieszkamy, my tu już mieszkamy dwadzieścia jakieś siedem
lat Mlr96Mar86 A teraz tutaj jest i w Żydomli kapliczka mała Obc99Rie82 No i puścili
tutaj, no to tu wosiem klas u nas tylko była, tych już, szkoły Krn96Mar118 Ja pamientam
jak tutej z chorongwiami chodzili po Rezekne Rzc98Ost-nmw2 Dzieci w Łatwii, brat w
Polsce, drugi brat w Łatwii, ja trzeci, siostra tu i wsio, wiecej nie ma Skn96Mar71 Tut
był taki graf Borch Ł67ParII-8 Jaki tu pokoji Ł67ParIII-48 Nie był a tu pogody Ł67ParI-
10 Tut weselia była jednej krewniaczki Ł67ParI-13 To już oni mówili, że tu ogórki nie
rosną Bht98Pab107 Bo tu pracy nie ma wszystkim Bht98Pab137 To ich przysyłali i do
Witebska i tuty na Grodzienszczyznę. Wyjeżdżali, nadzielali tu ziemia Bht98Pab147 Ale
tu najwięcej przychodzi się mówić na takim łamanym języku Bht98Pab167 Rozmaicie
rozmawiamy, no ale tu swoi więcej są, wszystkie jakoś tak po polsku rozmawiają.
Bht98Pab175 Czysto po polsku, tak jak w Polsce rozmawiają, to tu mało kto rozmawia
Ncz02Koz70 To tu we wsi nikt młody nie zostaje Obc99Rie82 To tutej nikomu
niepotrzebny był ten litewski K02Zie153 To oni nas przestrzegali, że uciekajcie
przyjeżdżają Niemcy, będą Niemcy tutej K02Zie149 Wrócili [z Syberii] najwięcej już tutej
mniej [...] ale jest, jest, jeszcze dużo tutej jest Polaków K02Zie147 A nasza babunia...ona
tutej...i jej babunia tutej żyła i moja babunia Bjj99Ado75 U mnie tutej trzy córki w swojej
wiosce tutej Chr96Mar203 Tutej był zamknięty kościół Isz96Mar191 A już jak
odemknięty był kościół, to tutej w swoim kościele już pierwsza komunia była dzieci
Isz96Mar191 To w Wodoktach to wie pani tutej jaki Litwin kiedy był, to też po polsku
umiał i nie rozmawiał po litewsku K99Zie14 Nie, nie ma tuty w naszej wiosce Ł67ParII-

28 Wot u nas [...] wot tutyj sonsiad ten po łotewsku i drugij po łotewsku, i trzeci tuty już wiency po łotewsku Ł67ParII-17 I tutyj przyszli Dukalski Ł67ParII-8 Góra szejdziesion lat jak tuta żyjemySzt01Kar501 Przez wojna tuta była potyczka, Niemcy od Kiejdan szedli Szt01Kar503 Nu, co jakiego można było tuta kupić Brs04Ste119 Jak on uciak tuty Jnw03Ado139 [...] kiedy wastańje Poliacy zrobili i wtenczas w Warszawie wszystko ich na Syberię wysłali, tak on poszed aż tuty Ind99Ost297 [...] no ji tuty majontek ten wyrabiał Ilk98)st-nmw2(22) I jim dał tuty już ziemi Dgd82a)Par209 Uojciec i matka tuty pochowane Rzc98Ost-nmw1 Wot tuty ta karteczka [fotografia], co grafinia, wot tuty uo. A ja wo jestem, o tuty ja jestem Ilk98Ost-11(31); 2. ‘w tym momencie, w tej chwili’ W zeszłym roku było pięć [bocianów], a w tym roku, w tym roku, tut ja nie rozumiem tej jeszcze ich, jego życia, życiorysu ich nie rozumiem Bjw96Mar123 Alie tut mnie siły nie było, wie Bjw96Mar127 → **TU zaim** ♦ Tut o/uo/wo ‘o tu, właśnie w tym miejscu’ Tak w kościele [ślub] brali tut uo w tym uo Krn96Mar115 Tut uo u nas niedawno krzciny byli, to tak samo z parado jeździli Kml96Mar106 ♦ Tut/tuty samo ‘właśnie tu, w tym samym miejscu’ Alieni [jelenie] jest tut, spotkałem tut samo niedaleko Ł67ParIII-7 Wtedy tego Władysława zastrzelili u dziwnastym roku, tuty sama wot, u Darwinikach Ł67ParII-12 ♦ Tutajwo/uo ‘o tutaj’ A on tutaj wo krowy stojo, un, un widać, pani Btn96Mar44 A tutaj, wo, gdzie nasze takie chaty to wszyscy Polacy Mlr96Mar86 Tutaj wo, tutaj o po sąsiedztwie mieszka po tej stronie Barkowski mieszka Kmn99Kar89 Tak i tutaj uo Brz99Pab207

[tutaj Obc99Rie82 tutaj Mlr96Mar86 tutej Bht98Pab139,183 K99Zie14,18 K02Zie147,149,153 tutej Dgd82a)Par208 Brz96Mar178 Isz96Mar191,192 Chr96Mar203,204 Rzc98Ost-nmw2 Trk06Rut364 tutaj Bjj99Ado75 tut Ł67ParI-10,13 Ł67ParII-8 Ł67ParIII-7,48 Drn73b)Par213 Ikz96Mar19 Btn96Mar44 Skn96Mar71,72 Mlr96Mar86 Kmj96Mar92 Kml96Mar106 Krn96Mar115,118 Bjw96Mar123,127 Bnk96Mar160,163 Brz96Mar170,171 Bht98Pab107,123,124,134,137,147, 167, 175 Dtn99Zie29 Obc99Rie81,82 Kmn99Kar90 Ncz02Koz63,65,69,70,71 Trk06Rut361 tuta Szt01Kar501,503 Brs04Ste119 tuty tuty Ł67ParII-12,17,28 Ilk98Ost-nmw11(31) Dgd82a)Par209,216 Bht98Pab167 Ilk98Ost-nmw2(22)Ind99Ost297 Jnw03Ado139 tut/tuty Ilk98Ostn-mw2(22) tuty Rzc98Ost-nmw1 tutyj Ł67ParII-8,17]

TUTEJ → TUTAJ

TUTEJSZY ‘miejscowy, taki jak w danym miejscu’ Bjw96Mar137 ♦ Tutejszy język ‘język miejscowy, taki jakim posługuje się autochtoniczna ludność miejscowa’ U nas jak to bardzo jenzyk tak nie bardzo praktyczan, taki o jenzyk tutejszy, już inaczej, tam w Warszawie inaczej rozmawiajo Bjw96Mar137

[mMlp tutejšy Bjw96Mar137]

TUTY → **TUTAJ**

TUZAĆ *ndk* → **TUZGAĆ** *ndk*

TUZGAĆ / **TUZAĆ** *ndk* ‘tarmosić, targać, szarpać’ Chwycił za kołnierz i tak tuzgał, że aż strach W99Rie75 Nie tuzgaj ty tak dzieciaka W99Rie75

[*bzk tuzgac' Bkb84Ado10 tuzacB32Dom262 prze3lp m tuzgał rozk lp tuzgaj W99Rie75*]

TUZGAĆ SIĘ• *ndk* ‘szarpać się wzajemnie, tarmosić się, szarpać się’ Dzieciuczki, nie tuzgajcie się W99Rie75

[*roz k lm tuzgajcie się W99Rie75*]

TWARDY• ‘szybki, słabo uginający się, twardy’ ♦ Twardy Litwin ‘zatwardziały Litwin’

Tam już takie twarde Litwini byli Wdk01Kar243 → **ZAJADLIWY**, **ZAJADŁY**,

ZAKAJANY, **ZAKALONNYJ**, **ZAKLANNY**, **ZAKUPANY**, **ŻAGARYSTY**

twardziejszy *stw* ‘twardszy, bardziej twardy’ Mazoły na rękach twardziejsze zrobio się potam Łpt72Zda172

najtwardziejszy *stnw* najtwardszy’ Bjw97Dwi69

[*Mlm twarde Wdk01Kar243 stw mMp twardziejszy Bjw97Dwi69 stwMlm tvarz' 'ejše Łpt72Zda172 stnw mMp najtwardziejszy Bjw97Dwi69*]

TWARDZIŃKI ‘*zdr* od twardy, twardziutki’ Zrobił się twardzinki ten ser ud słońca Łpt72Zda214

[*mMp tv'arz' iŋki/tv'arz' iŋki Łpt72Zda214*]

TWAROG *m* 1. ‘twaróg, ser biały’ Bliny macza się w tłuszczu, wiraszczaca abo w twarogu

Łpt72Zda214; 2. *kulin*. ‘pasta’ Kanopia taka sieli, twarog z tej kanopi, ziarna tłuki

Użp01Kar261

[*Mlp twarog W82Tek285 tv'arok Łpt72Zda214 Blp tvarok Użp01Kar261 Ms/p tvar'ogu Łpt72Zda214*]

TWAROŻNIKI *lm* ‘bułeczki z serem’ Śwt01Kar383

[*Mlm tvaroż'nik'i Śwt01Kar383*]

TWARZ *m, ż* ‘twarz, oblicze’ Twarz zrobił się pienkny Ł67ParIII-58 Twarzu nie widać.

Widziała z twarza. Która z twarzy ładniejsza Orn94Masl131 Jak dał po twarzu, to wie, tak

i pieńc palców i było na jej K02Kar184 Która z twarzy ładniejsza Orn94Masl131 Nie ma

kropki krwi w twarzy BL82Giu230 Z tako twarzo Orn94Masl131 ♦ Księżycowa twarz

‘twarz okrągła jak księżyc w pełni’ Twarz ma księżycowa BL82Giu231 ♦ Twarz jak

księżyc w pełni → **KSIEŻYC** *m* ♦ Twarz jak latarnia → **LATARNIA** *ż* ♦ Twarz jak

walizka → **WALIZKA** *ż*

[mMlp tvaš Ł67ParIII-58 tfaš BL82Giu231 mDlp tvažu/tvaža Orn94Masl131 mMslp po tvažuK02Kar184
zDlp tvaży zNlp tvažo Orn94Masl131 zMslp tfaży BL82Giu230 zDlm tvaży Orn94Masl131]

TWARZYCZKA• z ‘zdr od twarz, buzia’ Obetrzy dziecku twarzyczka Łpt72Zda177 →
BUSIAK m

[Blp tvažlyčka Łpt72Zda177]

TIWILWIKOTAĆ• ndk ‘o śpiewie bekasa’ On tak i twiwilwikoczy W82Tur92

[ter3lp tviivilvikuoči W82Tur92]

TWOJ → **TWÓJ***

TWÓJ* / **TWOJ** *zaim dzierżawczy odnoszący się, należący do tego, do kogo się mówi ‘twój’*

Twoj ojciec Bjw97Dwi21 Mnie zdaji si twoj ojciec obwionzywał sad przewionsłem, żeby
urodzaj był dobry W99Rut37 Twoj syn Wtr82Saw70

[mMlp twoj Wdz71Giu315 Wtr82Saw70 mM,Blp twoj Bjw97Dwi21 K99Zie23 W99Rut37]

TY *zaim osobowy odnoszący się do osoby, do której się mówi ‘ty’* Po drodze będzie tobie
wpaść do księgarni Korczyńskiego? W01Mas75 Dziękuję tobie za próbę W01Mas75 Ci
[tobie] tego nikt nie powie Wn99Dwi146 Przez cię spóźniłam się do pracy Wn99Dwi146
Matka cię [ciebie] puska. Beńdziem cię chować[ciebie wychowywać] Dcs13Koz392 ♦ Co
z tobą? ‘co ci jest, co ci dolega?’ B32Dom215 ♦ Ty u mnie (nie) będziesz... ‘(nie)
będziesz mi tu...’ B32Dom262 ♦ Ty u mnie nie kłam → **KŁAMAĆ** ndk ♦ Ty u mnie
zatancujesz **ZATANCOWAĆ** dk

[Mlp ty B32Dom262 Clp tobie W01Mas75 ci Wn99Dwi146 Blp cię Wn99Dwi146 cie Dcs13Koz392 Nlp
tobą B32Dom215]

TYC *wykrz dźwiękonaśl.* ‘o podtykaniu, dawaniu czegoś komuś’ Mówio: temu tyc, temu tyc,
a sobie nic Wdk01Kar246

[tyc Wdk01Kar246]

TYDZIEŃ m ‘część miesiąca licząca 7 dni, tydzień’ B32Dom209 i in. ♦ Każdy tydzień ‘co
tydzień’ W każdy tydzień przyjeżdżała do nas siostra zakonna B12Gol31 ♦ Na tym
tygodniu ‘w tym tygodniu’ B32Dom209 ♦ Święty tydzień ‘okres od Bożego Narodzenia
do Nowego Roku’ Po Bożym Narodzeniu pierwszy tydzień to, już święty tydzień, święte
wieczory W99Rut32 ♦ Wśród tygodnia ‘w środku tygodnia’ Ta święta ona przypadała
wśród tygodniu Wdg01Kar439 ♦ W tydzień raz → **RAZ**

[Mlp tydzień B32Dom265 W99Rut32 B12Gol31 Dlp tygodniu Wdg01Kar439 Blp tydzień B32Dom265 Mslp
tygodniu B32Dom209]

TYK part → **DAK** part

TYKAĆ• *ndk* ‘wskazywać palcem, wytykać’ [...] bo i tak tykali palcami nas, prawie że pchali
Bht98Pab164

[*prze3lm* tykali Bht98Pab164]

TYKO *ndm* → **TYLKO** *ndm*

TYKU *ndm* → **TYLKO** *ndm*

TYLA *ndm* → **TYLE** *ndm*

TYLE / **TYLA** *zaim liczebny wskazuje nieokreśloną liczbę czegoś, co się wymienilo w wypowiedzi ‘tyle’* To gmina ona tak rozporządzała się, jeżeli gdzie trzeba na gościny, to wtedy od hektara, to czy Litwin, czy Polak, wiele hektarów ma, musisz tyła zreparowacz K96Saw76 Tam tyła była długów, że wprost opowiedzieć nie można K96Saw76 Alie jak teraz tylia liat nicht nie rozmawia więcej Pcn01Kar252 ♦ Tyle dużo → **DUŻO** *ndm* ♦ Tyle to ‘tyle a tyle’ B32Dom262 ♦ Wiele tyle → **WIELE**

[tyle B32Dom262 K02Zie156 tyl’e Bnk96Mar164 tylia K96Saw76 tyl’a Pcn01Kar252]

TYLIGRAMA *ż* → **TELEGRAMA** *ż*

TYLKO / **TYKO** / **TYKU** / **TIKU** / **TOLKO** *part rzadko 1. wyraża ograniczenie odnoszące się do tych obiektów i stanów, o których jest mowa w zdaniu ‘tylko’* Ojciec Stanisław, daj Boże jemu tyko najwięcej zdrowia K02Zie148 Tyko mogiły razdrobili Brs02Rie52 Tyko raptem ksiondz poszed przez kościół [...], tylko raptem [zadzwoił dzwon], to jak zaczęli płakać, że ksiondz zadzwoił Kml99Pab107 Ona też tyko miała kiedyś dostawszy [...] poczytać te ksionżke Kmp01Kar430 Przychodzili na tancy, na wieczurynki, tyku pu polsku [rozmawiali] Kłw01Kar523 Ja nie w kołchozie, mój diadia tolka był, mnie nie przyjeli Jrz96Mar65; **2.** ‘niedawno, dopiero co’ I córka nie ma [samochodu] tylko wyszła za mąż, teraz nie można kupić Rkw96Mar58 Mnie było siedemnaście lat, jak ja wyszła za mąż, siedemnaście lat tylko było Chr96Mar203 Tylko wtedy zobaczyłem, że [...] B32Dom262 Ja tylko po śmierci Stalina, ja wtedy wróciłem Krs99Ost109 Teraz tyku muzyków rozumajitych naszła, Żemajczów wszystkich Wdk01Kar245 W siedym godzin tylko doma bendzi Ł67ParIII-30 Jeszcze słońca tyko spuści sia i wie, po górze chodzi chto tam Wdg01Kar451 ♦ Jak tylko ‘dopiero’ On może jakich siedem, osiem lat jak tylko pracuje Pst96Mar100 ♦ Tylko co ‘dopiero co, przed chwilą’ Tylko co ja widziawszy zdatnej kobyłki BL84Ado13 Tylko co z kobyły zlazszy Kmj87Pab-nmw

[tylko B32Dom262 BL84Ado13 Kmj87Pab-nmw W91a)Ado101 Pst96Mar100 Kml99Pab107 Krs99Ost109 tyko Bjw97Dwi123 Kml99Pab107 Kmp01Kar430 Brs02Rie52 K02Zie148 tyko Wdg01Kar451 tyko^a Kmp01Kar430 tyl’ko Ł67ParIII-30 Rkw96Mar58 Chr96Mar203 tyku Mjs73Ana177 Wdk01Kar245 Kłw01Kar523 t’iku L29Nit244 tol’kə Jrz96Mar65]

TYLNI ‘tylny’ Wtr82Saw78

[mMlp tyl’ni Wtr82Saw78]

TYLNIK *m* ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu116 → **PRZOD** *m*

[Mlp ‘tyl’nik Bkb73Giu116]

TYŁ *m* **1.** ‘strona przeciwległa do frontu, tył’ Ong01Kar494; **2.** ‘zad zwierzecia’

B32Dom262; **3.** ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu116 → **PRZOD** *m* ♦ Koń bije tyłem → **BIĆ** *ndk* ♦ Rozum z tyłu mieć → **ROZUM** *m* ♦ Z tyłu *kogo* ‘za kim’ Z tyłu jego kazał la mnie iść i modlić się Wdg01Kar442 Już jak ona z tyłu młodej jidzi Wdg01Kar442 A już ta mina była z tyłu mnie Ong01Kar494

[Mlp tył Bkb73Giu116 Dlp tyłu Wdg01Kar442 Ong01Kar494 K02Zie156 K02Kar251 Nlp tyłem B32Dom262]

TYŁEK *m* ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Giu116 → **PRZOD** *m*

[Mlp ‘tyłek Bkb73Giu116]

TYMCZASOWIE *ndm* **1.** ‘na krótki czas, chwilowo, tymczasowo’ W86Dub78; **2.**

‘tymczasem, w tym samym czasie, o czym była mowa wcześniej’ Tymczasowie sanki [...] pod ganek podjechawszy Bkb84Ado13

[tymczasowie Bkb84Ado13 W86Dub78]

TYN¹ → **TEN**¹

TYN² *m* ‘płot wyplatany z gałęzi świerkowych’ Tyn ni taki ładny, nu dobry, bo ani kurczuk ni przyciśni się, ani kaczka Łpt72Zda214 → **TYNINA** *ż* **2**

[Mlp tyn Łpt72Zda214 W99Rie74]

TYNINA *ż* **1.** ‘gałęzie do wyplatania płotu’ W99Rie74; **2.** ‘płot wyplatany z gałęzi świerka’ W99Rie74 → **TYN**² *m*

[Mlp tynina W99Rie74]

TYSIĄC• *m* ‘tysiąc’ To z tysienca jeden wyżywa Trt96Mar185 Dwa tysienicy Bjw93Dwi37

[Dlp tysienca Trt96Mar185 Mlm tys’ency Bjw93Dwi37]

TYSIĄCZKA• *ż* ‘zdr od tysiąc’ Mówie, teraz macie pieniondze, jeżeli po tysioncce dać, nic wam nie stanie Ikż96Mar19

[Mslp tysoncce Ikż96Mar19]

TYSZ *wykrz* ‘okrzyk odpędzania kur’ Tysz, ty Trk06Rut365 → **A KYSZ** *wykrz*

[tysz Trk06Rut365]

TYTUŃ *m* ‘używka do palenia, tytoń’ Dwadzieście złoty za deka tytuniu płacili nam w Polsce, jak my jechali z Rakanc Łpt72Zda214

U

U *przyim 1. przy określaniu osoby lub miejsca, gdzie ktoś lub coś się znajduje, odbywa* ‘u kogo, w czym’ I u nas żesz wszystko cena podwyższył się Stc96Mar77 Zajedźcie i tam ktoś pokieruje, i u Grejciach jest [cmentarz], u Jankowiczach zapytacie, to Białorusia, Jankowicze, zapytacie to oni [powiedzą] Mlr96Mar85 U krześle siedzi, gazeta czyta Wdz95Czy72 Nic nie było u magazynów Wdz95Czy87 U naszej kwatery Wdz95Czy76 Pracowali u wojennych otradach Ł67ParIII-22 U wiecej miejsc byli Ł67ParIII-22 Teraz wieny rozmowa po białorusku u naszym wiośki, wieny Ł67ParII-15 U Czechosłowacji lepiej żyli, może być Ł67ParIII-25 Wospalenije krwi u nogi [w nodze] Ł67ParIII-30 U jesieni oni zabioro wszystko i ty zostań, źle zrobił, mały urodzaj Jrz96Mar64 O, dziadzia, lisz to był u Kuropatach, teraz uznała Jrz96Mar66 Może u czterdziestym pierwszym roku, jak pierwszy nabor był, w czterdziestym pierwszym roku Jrz96Mar66 Tam u Lotwi Drj96Mar28 Okna u Wilnie gdzieś porobione i podłoga stara była, podłoga i drzwi, i wszystko, wszystko Isz96Mar192 Wszystkie u wiosce też rozmawiali, chto mog, wszystkie na polskim języku Brs02Rie41 Ja mieszkałam kiedyś tam u wiosce [...] Btn96Mar46 Kiedy ja jeszcze była u tej ziemliance Nlb01Mor249 Jest przepisane i u zeszycie Nlb01Mor251 Mnie u Polsce cała rodzina, siostry, bracia wszyscy u Polsce Nlb01Mor249; *2. przy wskazywaniu, kierunku celu* ‘do’ U wojska poszed Ł67ParIV-4 A wot jak pujechał u szkołę, on uczył się tym, nu, elektryką Ł67ParIIa)-57; *3. przy komunikowaniu o częstotliwości zdarzeń* ‘na’ Raz u tydzień Wdz95Czy74 A ja jem raz u tydzień Wdz95Czy87; *4. komunikuje o miejscu, w którym coś się odbywa* ‘do kogo, czego’ A wtedy on postompił u Grodnu, u sielski ciechnikum Wdz73Cze201 Ja pupadła teraz u raj Dgd82a)Par216 I wot jak u szkołę chodził, u ta średnia szkoła, też u jego na kwatery był Dgd82a)Par216 Oni szli na robota u majontek, u dwor Dgd82a)Par216; *5. przy określaniu czasu, okresu w którym coś się odbywa* ‘w kogo, w co’ U żniwie kobieta żnie dwa pudy żyta u dzień Wdz95Czy74; *6. przy wskazywaniu osoby, od której czegoś się oczekuje* ‘od kogo, czego’ Pożyczyć u kogo B32Dom208 Kupić u kogo B32Dom208 Dostać u kogo B32Dom208 Dowiedzieć się u kogo B32Dom208 Uczyć się / nauczyć się u kogo B32Dom208 Wziąć u kogo B32Dom209; *7. przy określaniu uczestnictwa w czymś, np. w imprezie, pracy* ‘na czym’ Chture nie u swadźbie szli i patrzeć Brs02Rie53; *8. przy*

wskazywaniu osoby, instytucji, na szkodę której ma miejsce jakieś działanie ‘komu, bez odpow.’ Zabierać u kogo B32Dom209 Odbierać u kogo B32Dom209 U sąsiada ukradł telewizor i dolary Wn99Dwi147; **9.** przy wskazywaniu osoby, od której mówiący zamierza coś uzyskać ‘bez odpow. kogo’ Zapytaj o zgodę u kierowniczkę Wn99Dwi147 Zawsze prosił u babci pieniędzy Wn99Dwi147 ♦ U/w kogo jest/są/był(o)/będzie kto,co → **BYĆ** ndk ♦ U telefona → **TELEFON** m ♦ Wygrać u kogo ‘wygrać z kim’ → **WYGRAĆ** dk

[u B32Dom208,209,262,263 Wln63Par84 Ł67ParIIa)-57 Ł67ParIII-22,25,30 Ł67ParIV-4Wdz73Cze201 Dgd82a)Par216 Wdz95Czy72,74,76,87 Drj96Mar28 Btn96Mar46,47 Jrz96Mar64,65,66,192 Stc96Mar77 Mlr96Mar85 Isz96Mar192 Wn99Dwi147 Nlb01Mor251 K02Kar254 Brs02Rie41,53 u/ū Wdz73Cze201 ũ Mlr96Mar85 Nlb01Mor249w Dgd82a)Par210]

UBACZYĆ dk → **OBACZYĆ** dk

UBARZANKA ż → **OBWARZANKA** ż

UBCHODZIĆ SIĘ ndk → **OBCHODZIĆ SIĘ** ndk

UBDĄRĆ dk → **OBEDRZEĆ*** dk

UBEBRAĆ dk → **OBEBRAĆ** dk

UBIĆ* dk ‘zabić’ [...] że człowieka ubili Ł67ParIII-36 → **ZABIĆ** dk

[prze3lp ubił’i Ł67ParIII-36]

UBIEDWIE → **OBIEDWIE**

UBIERAĆ ndk **1.** ‘sprzątać’ Ja nie bielila i nie ubierała, bo mówili że nie można B96a)Doł209 Najpierw poniosą, a potem ubierają już to wszystko, i wtedy ten chleb też zabiorą B96Doł213 → **PRZYBIERAĆ** ndk; **2.** ‘sprzątać; tu: zbierać plony’ Ł67ParI-66 i in. Jak zaczęli siana ubierać, [to] szli każdyj dzień Ł67ParIII-65 Przyjdzi wot jesień, znowu trzeba ubierać wszystko co Ł67ParI-66 Tam kartofli ubierali, jak już sucha jesień – kombajnem ubiera [się] Ł67ParI-88 Nu ji len też przeszłego roku tylko renkami ubierali Dgd82a)Par208; **3.** ‘dodawać ozdoby, przystrajac’ Zawsze ołtarz ubierałim Krm01Kar400; **4.** czym ‘nakładać na kogoś jego ubranie, ubierać kogo w co’ Miała kościom taki ji ona kazała tym ubierać K01a)Kar152 → **NADZIEWAĆ** ndk

[bzk ubierać B32Dom262 ub’erac’ K01a)Kar152 ußerac’ Ł67ParI-66 Ł67ParIII-65 ter3lp ußera ter3lm ubierają B96Doł213 prze1lm ubierała B96a)Doł209 prze3lm ub’eral’i Dgd82a)Par208 ub’eral’im Krm01Kar400 ußeral’i Ł67ParI-88]

UBIERAĆ SIĘ ndk **1.** ‘ubierać się’ K01a)Kar152 → **NADZIEWAĆ SIĘ** ndk;

2. ‘wynosić się, zabierać się z jakiegoś miejsca’ B32Dom262

[bzk ubierać się B32Dom262]

UBIOR m → **UBIÓR*** m

UBIÓR* / **UBIOR** *m* ‘ubranie, strój, odzież’ Taki ubior mieli Bjw97Dwi21 → **ODZIENIE** *n*

[M,Blp ub’or Bjw93Dwi37 Bjw97Dwi21]

UBITY ‘pozbawiony życia, zabity’ To samy starszy [brat] na froncie, na wojnie ubity
Bjj99Ado68 → **ZABITY**

[ibt ułity Bjj99Ado68]

UBIWAĆ* *ndk* ‘pozbawiać życia, zabijać, uśmiercać’ To oni bardzo dzieciów ubiwali, a
matka Bośka dowiedziała się, że i jej najdą, to ona jego [Pana Jezusa] wzięła i leciała.
Leciała do sosny [...] L91Zow535 → **ZABIWAĆ** *ndk*

[prze3lm ubiwali L91Zow535]

UBKĄSAĆ *dk* → **OBKĄSAĆ*** *dk*

UBKRAJAĆ *ndk* → **OBKRAJAĆ*** *ndk*

UBLEWAĆ SIĘ *ndk* → **OBLEWAĆ SIE*** *ndk*

UBŁAUCHI → **OBŁOUCHY***

UBŁAUSZNIK *m* → **OBŁOUSZNIK** *m*

UBŁONA *ż* → **OBŁONA** *ż*

UBMANIĆ *dk* → **OBMANIĆ** *dk*

UBMYŁKA *ż* → **OMYŁKA** *ż*

UBNIUCHAĆ *dk* → **OBNIUCHAĆ** *dk*

UBNOSEK *m* → **OBNOSEK** *m*

UBOCZ *m* ‘ubocze, ustronie’ L99Kar50

[Mlp ubocz L99Kar50]

UBODA *ż* → **OBOD** *m*

UBOGI* / **WBOGI** ‘o człowieku mającym skąpe środki do życia, ubogi, biedny’ Zostaniesz
się wbogim B32Dom264

[mMlp wbogi mNlp wbogim B32Dom64]

UBORKA *ż rol.* ‘zbiór plonów; żniwa, sianokosy, wykopki oziminy’ Uborka jak chleb
[zboże] zbirajon Ł67ParIII-13

[Mlp ubórka Ł67ParIII-13]

UBRAĆ* *dk 1 rol.* ‘sprzątać, zebrać z pola’ Chcesz [chce się] z pola ubrać Ł67ParIII-55;

2. ‘ozdobić, przystroić’ To my jeszcze w kwiaty ubierzemi ten wianek tr84Saw173 →

PRZYBRAĆ *dk 2*

[bzk ubrać’ Ł67ParIII-55 przy3lm ubeżemi Wtr84Saw173]

UBRAĆ SIĘ• *dk* czym ‘włożyć na siebie ubranie, ubrać się w co’ W91Ado95 i in. →

NAWLEKĆ *dk* 1

ubrawszy się *ipu* Ona już jest ubrawszy sia Wn91a)Ado95 Ja będę ubrawszy sia na ta godzina W91a)Ado103 Teraz już była ubrawszy sia W91a)Ado99 [...] ja jak kiedy raniej jeździła autobusem do Ejszyszek, ci dzie o jada, ubrawszy sia, jada w autobusie, mówi, musi pani z Polski [...] Ncz02Koz64 Z wieczora idziem do kościoła, już sōldaci obdarcie ubrawszy sie Użp01Kar260 Ich był starszy Żyd czerwono ubrawszy sia Użp01Kar260

[*ipu* ubrawszy sia Ncz02Koz64 ubrafsy s’a Użp01Kar260 W91Ado95 W91a)Ado95,99,102,103]

UBRANIA *ż* → **UBRANIE** *n*

UBRANIE• *n* / **UBRANIA** *ż* 1. ‘odzież, ubranie’ Na przykład szlachcic nigdy łapcie nie włożył, zawsze buty miał, no tak to już była pierwsza poznanie po obuwiu, później nosili ubranie inna K02Zie151 Ta ubrania spaliła się Ind99Ost303 Ubrania zimowa Wdz71Giu318 → **ODZIENIE** *n*; 2. ‘coś, co służy do ozdobienia, przybrania’ Ładna wojsko w Polszczy, ale ładnie obczepiona jakimi ubraniami, prawie każdy żołnierz jak oficer Str99Pab171

[*żMlp* ubrán’a Wdz71Giu318 *nBlp* ubranie K02Zie151 *Mlm* ubrania Ind99Ost303 *Nlm* ubrańiańi Str99Pab171]

UBROCZYK *m* → **OBROCZYK*** *m*

UBRÓCIĆ SIĘ *dk* → **OBRÓCIĆ SIĘ** *dk*

UBRUGAĆ *dk* → **OBRUGAĆ** *dk*

UBRUSEK *m* → **OBRUSEK*** *m*

UBSAC *m* → **OBCAS*** *m*

UBSYPNIK *m* → **OBSYPNIK** *m*

UBSYPYWAĆ *ndk* → **OBSYPYWAĆ** *ndk*

UBTARĆ *dk* → **OBTARĆ** *dk*

UBUWSZY SIA *ipu* → **OBUĆ SIĘ** *dk*

UBZOISTA *ż* → **OBZOISTA** *ż*

UCHA *ż* → **UCHO** *n*

UCHABY• *lm* ‘dziury, doły, wyboje w drodze’ ♦ Poniosło *kogo* na uchaby: a) ‘poniosło *kogo* nie wiadomo gdzie’ Poniosło baba na uchaby W96Rie96; b) ‘zniosło na wyboistą drogę’ W96Rie96 Co raz znosiło nasze sani na uchaby W96Rie96

[*Blm* uchaby W96Rie96]

UCHADZAĆ *ndk* → **UCHADZYWAĆ** *ndk*

UCHADZYWAĆ / UCHADZAĆ *ndk za kim, czym* ‘doglądać, pielęgnować’ B32Dom262
→ **DOPATRYWAĆ** *ndk*

[*bzk uchadzać/uchadzywać* B32Dom262]

UCHAŻERKA *ż* ‘kobieta lekkich obyczajów’ Bkb83a)Giu98 → **BADZINA** *ż*

[*Mlp uxażerka* Bkb83a)Giu98]

UCHNAL *m* → **HUFNAL** * *m*

UCHO• *n* / **UCHA** *ż* ‘organ słuchu, ucho’ Mnie jedna ucha [szumi] Wdz95Czy79 Jaśka

Antonawych je syrowa świńska ucha Łpt72Zda214 Za uchem Bjw97Dwi27 ♦

Ochmyliwszy uszy → **OCHMYLIĆ** *dk* ♦ Powiedzieć pod ucha ‘powiedzieć na ucho’ A to ona pod ucha jemu, wot pod ucha tak przyszła i puwiedziała Dgd82a)Par219 ♦ Strzyc uszmi → **STRZYC*** *ndk*

[*żMlp uxa Wdz95Czy79 Blp uxa Dgd82a)Par219* ¹*uxa* Łpt72Zda214 *nNlp* uch’em Bjw97Dwi27 *Blm* uszy W96Rie97 *Nlm* ušmi Kml99Pab121]

UCHODZIĆ¹ *ndk* 1. ‘zmęczyć, zmordować chodzeniem’ B32Dom262;

2. ‘ugłaskać, udobruchać, ułagodzić’ B32Dom262

[*bzk uchodzić* B32Dom262]

UCHODZIĆ² *ndk* ‘być ogólnie przyjętym, akceptowanym’ Łpt72Zda214 ♦ Nie uchodzi ‘nie wypada’ Łpt72Zda214 Ni uchodzi tak pchać się na ta waselia Łpt72Zda214

[*bzk ux¹o³’ic’ter nos ux¹o³’i* Łpt72Zda214]

UCHOTA *ż* → **OCHOTA*** *ż*

UCHOTNY → **OCHOTNY***

UCHÓD *m* ‘dogłádanie, pielęgnowanie’ B32Dom262

[*Mlp uchód* B32Dom262]

UCHRONKA *ż* → **OCHRONKA** *ż*

UCHWACIĆ *dk* → **OCHWACIĆ** *dk*

UCHWALIĆ• *dk co zrobić* ‘uchwalić’ B32Dom209 ♦ Uchwalono *komu* zrobić *co* ‘podjęto uchwałę, powierzenia/wykonania czego *komu co*’

[*prze nos* uchwalono B32Dom209]

UCHYŁ *m* ‘kierunek, specjalizacja’ Szkoła z matematycznym uchylem B32Dom262

[*Mlp uchył Nlp uchylem* B32Dom262]

UCIAĆ• *dk* ‘użądlić, ugryźć’ Gadzina [żmija] utnie krowu, [co] z krowaj zrobić Smw01Kar291

[*przy3lp* utnie Smw01Kar291]

UCIEKAĆ / WCIEKAĆ *ndk* ‘szybko się oddalać, uciekać’ Ł84Par139

[*bzk* uciekać/wciekać Ł84Par139]

UCIEKĆ / WCIEKĆ *dk* ‘szybko się oddalić, uciec’ Ni sprawił się uciekć z sadu i skóra mnie wyłojł ten kacap Łpt72Zda214 On chce uciekć W82Tur72 Ja wciekła tut Ł84Par139
A że wszak nie wszystkie żołdaci mogli uciekć, ukronżyli, oni tu dostali się K02Zie139
uciekszy *ipu* W przeszłym roku była uciekszy z Polski ud dzieci Wdg01Kar436
uciekszy *ipu* Żydzi byli uciekszy Ł67ParIII-69

[*bzk* ućekć W82Tur72 ućekć K02Zie139 wciekć Ł84Par139 uc’lekc’ Łpt72Zda214 *prze1lp* m ^lfc’ek
Wdz71Giu316 *prze1lp* z ^lfc’ekła Ł84Par139 *ipu* ućekšy Wdg01Kar436 uc’ekšy Ł67ParIII-69]

UCIEKSZY *ipu* → **UCIEKĆ** *dk*

UCIERPIEĆ• *dk* ‘doznać szkody materialnej lub fizycznej, ucierpieć’ K99Zie25
ucierpiawszy *ipu* Co trzeci człowiek ucierpiawszy jest K99Zie25

[*ipu* ućerpašy K99Zie25]

UCISNAĆ *dk* → **ODCISNAĆ*** *dk*

UCZASTEK• *m* ‘działka ziemi, nieruchomość ziemską’ Ojciec ichny miał, jak raniej nazywali się, uczastek, czterdzieści hektarów ziemi Ł67ParII-26

[*Blp* učástek Ł67ParII-26]

UCZCIWY ‘rzetelny, solidny’ Bkb83a)Giu87 → **AKURATNY** 1

[*Mlp* ućc’ivy Bkb83a)Giu87]

UCZENIE• *n* ‘uczenie się, nauka’ I z takich książek my uczyli, naczynali swoje uczenie Nlb01Mor249 → **UCZOB** *ž*

[*Blp* ućeńe Nlb01Mor249]

UCZEPIĆ SIĘ* / **WCZEPIĆ SIĘ** *dk* ‘chwycić coś, uczepić się’ Wtr82Saw74 i in.

uczepiwszy się *ipu* Ten bachuruk mnie za noga wczepiwszy się, ji on razem ze mno Żgw01Kar483

[*bzk* fćepić še Wtr82Saw74 *ipu* fćep’išy s’e Żgw01Kar483]

UCZESAĆ *dk* → **OCZESAĆ** *dk*

UCZĘSTNICZAĆ• *ndk* ‘uczęszczać’ Do mnie do przedszkola uczestniczała Ł95Kar53

[*prze3lp* ućestnićała Ł95Kar53]

UCZĘSTNICZYĆ• *dk* *na czym* ‘uczestniczyć w czym, brać udział w czym’ Uczestniczon na mszy świętej, a potem ksiondz daje ślub Isz96Mar194

[*ter3lm* ućestničon Isz96Mar194]

UCZĘSTOWAĆ *dk* ‘poczęstować’ Nie mam [...] was uczenstować czym Rud99Pab205

[*bzk* učenstovać Rud99Pab205]

UCZOB• *ż* ‘uczenie się, nauka’ Dwa lata miała tej uczoby Bjw97Dwi36 To może weźmie się za uczoba, bo my uczyli się dobrze Wdz73Cze201 → **UCZENIE** *n*

[*Dlp* učoby Bjw97Dwi36 *Blp* uč'oba Wdz73Cze201]

UCZOCHRAĆ• *dk* ‘poddać czochraniu, wyczochrać – o lnie, wełnie’ I takie szczotki jest i czochra. I uczochra, ta siemia [wylatuje] Bjj99Ado63

[*przy3lp* učóxra Bjj99Ado63]

UCZONY ‘taki, który chodził do szkoły, ukończył jakąś szkołę’ Ot uczony trochę był i zabrali [aresztowali go]. Z uczonymi, że on razem tam Jrz96Mar66

[*Mlp* učony *Nlm* učonymi Jrz96Mar66]

UCZOT *m* ‘ewidencja’ B32Dom262

[*Mlp* uczot B32Dom262]

UCZUCIĆ *dk* → **OCUCIĆ*** *dk*

UCZYCIEL *m* → **NAUCZYCIEL** *m*

UCZYCIELKA *ż* → **NAUCZYCIELKA** *ż*

UCZYĆ *ndk co* ‘uczyć się czego’ I znaczy, było tak, że później w trzydziestym dziewiątym roku, kiedy trzeba było ruski uczyć, to dla nas klasa cofali Słb96Mar34 Nie mam potrzeby umieć i uczyć jego [języka litewskiego] Wdk99Zie15 A teraz to oni uczą tam po białorusku, i uczą język angielski, uczą język polski Bht98Pab178 I z takich książek my uczyli Nlb01Mor249 Już ot, w tamtym roku to każdy poniedziałek uczyli Isz96Mar196 Grecki język uczyli Krs99Ost107 → **UCZYĆ SIĘ** *ndk 1*

uczywszy *ipu* Moja córka w sądzie [pracuje], ona w Ałksztach uciwszy, słucha się teliewizji, patrzy K99Zie31

[*bzk* uczyć B32Dom262 Wdk99Zie15 učýć Słb96Mar34 *ter3lm* uczą Bht98Pab178 *prze3lm* učyli Krs99Ost107 Nlb01Mor249 učyl'i Isz96Mar196 *ipu* učifšy K99Zie31]

UCZYĆ SIĘ *ndk co 1*. ‘pobierać nauki, uczyć się czego’ I tym tylko ja zadowolony, że już nie to, że dzieci, ale i wnuki swój ojczysty język uczą się Brz96Mar179 → **UCZYĆ** *ndk*; **2. kim, czym, za kogo** ‘kształcić się w jakimś zawodzie, uczyć się na kogo’ Jak za elektryka uczył się Dgd82a)Par218 Ja poszłem za kowala uczyć się Pdz01Kar466 Jedna uczyła się tu nauczycielko K01a)Kar154 Ona uczyła się tu nauczycielku K02Kar241 Uczyłam się [sic!] za kowala K02Kar247

uczywszy się *ipu* [...] czy on na Białorusi **uczywszy** *sia* czy coś [...], miesza białoruski z polskim Ncz02Koz63

[*bzk* uczyć się B32Dom208 *učyc' s'e* Pdz01Kar466 *ter3lm* ućon *s'e* Brz96Mar179 *prze3lp m* ućył *s'a* Dgd82a)Par218 ućyłam *s'e* K02Kar247 *prze3lp z* ućyła *s'e* K01a)Kar154 ućyła *s'e* K02Kar241 *roz k lp* uća W82Tur107 *ipu* **uczywszy** *s'ia* Ncz02Koz63]

UCZYLISZCZA *z* ‘szkoła, zakład naukowy’ To wszystkie dzieci pouciekali do polskiej uczyliszcza K02Kar119 Kiedyś, pani, ja jeszcze taka była malutka, to była w Szatach polska uczyliszcza K02Kar119 Tu niedaleku jest wioska Juszkania, postawili [tam] uczyliszcza i zaczęłam na litewskim jenzyku uczyć *sia* Bjj99Ado 67

[*Mlp* ućył' *išča* *Dlp* ućył' *išča* K02Kar119 *Blp* 'ućilišča Bjj99Ado67]

UCZYNIAĆ• *ndk* ‘wyrządzać, czynić’ Żadnej krzywdy nie uczyniają Bjj97Dwi123

[*ter3lm* ućynają Bjj97Dwi123]

UCZYSTY → **OJCZYSTY***

UDAĆ SIĘ / **WDAĆ SIĘ**• *dk* ‘zakończyć się sukcesem, udać się’ Lecz w tym roku to się zrobić nie udało W01Mas110 Nie wdało się Ł84Par139

[*bzk* wdać się Ł84Par139 *prze nos* udało się W01Mas110 'vdało *s'e* Ł84Par139]

UDAŁY ‘udany’ Udały paskrobak Łpt72Zda184

[*mMlp* ud'wały Łpt72Zda184]

UDAWAĆ•¹ *ndk* ‘nie okazywać, co się rzeczywiście myśli, czuje’ ♦ Udawać cichego z jeziora ludzkiego ‘udawać niewiniątko’ L82Roj239

[*ter3lp* udaje L82Roj239]

UDAWAĆ² *ndk* → **ODDAWAĆ** *ndk*

UDBIWAĆ SIĘ *ndk* → **ODBIWAĆ SIĘ*** *ndk*

UDDARĆ *dk* → **ODDARĆ** *dk*

UDEBRAĆ *dk* → **ODEBRAĆ** *dk*

UDERZYĆ* / **WDERZYĆ** *dk* ‘zadać cios, uderzyć’ W82Tur67 i in.

[*bzk* vdeżyć W82Tur67 *prze3lp m* vdeżył Wtr82Saw74]

UDETKAĆ *dk* → **ODETKAĆ*** *dk*

UDETKIWAĆ *ndk* → **ODETKIWAĆ*** *ndk*

UDHODOWAĆ *dk* → **ODHODOWAĆ*** *dk*

UDKARASKAĆ SIĘ → **ODKARASKAĆ SIĘ*** *dk*

UDKAZAĆ *dk* → **ODKAZAĆ** *dk*

UDKĄSIĆ *dk* → **ODKĄSIĆ** *dk*

UDKRYTKA *ż* → **ODKRYTKA** *ż*

UDMATAĆ *dk* → **ODMATAĆ** *dk*

UDMYKAĆ *ndk* → **ODMYKAĆ** *ndk*

UDNOSIĆ SIĘ *ndk* → **ODNOSIĆ SIĘ*** *ndk*

UDOBRENIA *n* **1.** ‘nawóz naturalny’ Wdz71Giu321 → **GNÓJ*** *m*; **2.** ‘nawóz sztuczny’ Nu
teraz rośnie też [tam], dzie podsiejo ten, udobrenije, to rośnie Ł67ParII-29 →
NAWÓZ *m* **1**

[Mlp udobren’a Wdz71Giu321 Blp udobrenije Ł67ParII-29]

UDPRAWIĆ *dk* → **ODPRAWIĆ** *dk*

UDPRAWOWAĆ *ndk* → **ODPRAWYWAĆ¹** *ndk*

UDPRAWYWAĆ *ndk* → **ODPRAWYWAĆ¹** *ndk*

UDROSTEK *m* → **ODROSTEK** *m*

UDRUBOTEK *m* → **ODROBOTEK** *m*

UDRYNA *ż* → **ODRYNA** *ż*

UDSANDZAĆ *ndk* → **ODSĄDZAĆ*** *ndk*

UDSĄCZAĆ *ndk* → **ODSĄCZAĆ** *ndk*

UDSMAGAĆ *dk* → **ODSMAGAĆ*** *dk*

UDSTĘPYWAĆ *ndk* → **ODSTĘPOWAĆ** *ndk*

UDSTYGACĆ *ndk* → **ODSTYGACĆ*** *ndk*

UDSZPILAĆ *ndk* → **ODSZPILAĆ** *ndk*

UDSZPILIĆ *dk* → **ODSZPILIĆ** *dk*

UDŚWIĘCIĆ *dk* → **ODŚWIĘCIĆ** *dk*

UDUMYŚLNIE *ndm* → **UMYŚLNIE*** *ndm*

UDWALNICA *ż* → **ODWALNICA*** *ż*

UDWAŻAĆ *ndk* → **ODWAŻAĆ*** *ndk*

UDZIAŁ¹ *m* ‘uczestniczenie w czym’ B32Dom251 ♦ Przyjmować udział ‘brać udział’
B32Dom251

[Blp udział B32Dom251]

UDZIAŁ² *m* → **ODDZIAŁ** *m*

UDZIANY → **ODZIANY***

UDZIELNIE *ndm* → **ODDZIELNIE*** *ndm*

UDZIENIA *ż* → **ODZIENIE** *n*

UFORMIĆ *dk* → **OFORMIĆ*** *dk*

UGASZCZAĆ *ndk* ‘proponować poczęstunek, częstować’ Tu nas ugaszczaju, jajków daju
Krm01Kar402

[*bzk* ugaszczać W83Tur18 ugašćaju Krm01Kar402]

UGASZCZAĆ SIĘ• *ndk* ‘uczestniczyć w poczęstunku’ Nu tam potym ugaszczjo się, a już na
trzeci dzień już kobiety szedli pulewać mężczyzn K02Kar211

[*ter3lm* ugašćajo s’e K02Kar211]

UGŁĘNDZINY *lm* → **OGŁĘDZINY** *lm*

UGOŁOWNY ‘kryminalny’ B32Dom262

[*mMlp* ugołowny B32Dom262]

UGÓLNIE *ndm* → **OGÓLNIE*** *ndm*

UGÓRECZNIK *m* → **OGÓRECZNIK** *m*

UGRODCZYK *m* → **OGRÓDCZYK** *m*

UGRODOWINA *ż* → **OGRODOWIZNA*** *ż*

UGRYŹĆ• / **WGRYŹĆ** *dk za co* ‘ugryźć w co, ugryźć’ Pies ugryzł za rękę Wn99Dwi147

Pies ugryz ojca za noga Bjw97Dwi84 → **UKĄSIĆ*** *dk*

[*bzk* vgrys’c’ Wtr82Saw74 *prze3lp m* ugryzł Wn99Dwi147 ugrys Bjw97Dwi84]

UGRZAŹĆ* *dk* / **UGRZEŹĆ** *dk* ‘zagłębić się w czymś lepkim, sypkim, ugrzęznąć’ Ugrzęz
du kuliana jak duchodził du krynicy Łpt72Zda214

[*bzk* ugż’ęs’c’/ugż’eńs’c’ *prze3lp m* ugż’ęs Łpt72Zda214]

UGRZEWAŁNIA *ż* → **OGRZEWAŁNIA*** *ż*

UGRZEŹĆ *dk* → **UGRZAŹĆ*** *dk*

UHĄD• *m* ‘zgadywanie’ ♦ Na uhađ ‘na chybił trafił’ W96Rie96

[*Blp* na uh’ad W96Rie96]

UHRY *lm* ‘zaskórniki, węgry’ Uhry jest W82Tur95 → **INKSZCZUR** *m*

[*Mlm* uhryⁱ W82Tur82,95]

UJADAĆ SIĘ• *ndk* ‘spierać się zażarcie, użerać się’ U nas [...] ujadajon sie bardzo z
ksiendzami, nia zgadzajon sie Wdg01Kar453

[*ter3lm* ujadajon s’a Wdg01Kar453]

UJCZYŻNA *ż* → **OJCZYŻNA** *ż*

UJŚĆ *ndk* ‘opuścić jakieś miejsce, wyjść, pójść sobie’ Proszę sale opuścić. Zabrał czapke,
swoja jesionke i uszedł B96Stra196 ♦ Ujść w pięty → **PIĘTA** *ż*

[*bzk* ujść L82Roj239 *prze3lp m* uszedł B96Stra196]

UKAZAĆ• *dk* ‘uczynić widocznym, wskazać, pokazać’ Przyleciała do osiny, to osika zaczęła łakotać, to ona patrzy, że ona ukaże, że tu stoi L91Zow535

[*przy3lp* ukaże L91Zow535]

UKAZYWAĆ• *ndk* ‘czynić widocznym, wskazywać, pokazywać’ Matka Boska [...] leciała do sosny, sosna skrzypi, ukazuje, gdzie ona stoi L91Zow535

[*ter3lp* ukazuje L91Zow535]

UKĄSIĆ* / **WKĄSIĆ** *dk* **1.** ‘ugryźć, odłączyć od czegoś zębami jakiś kawałek’ Wot, możesz wkonsić jabka Rzc98Ost-nmw18; **2.** ‘wbić żądło lub zaciskając zęby na czym pozostawić ślad, znamię’ Gadzina wkońsiła w palec Wtr82Saw74 → **UGRYŹĆ**

ukąsiwszy/wkąsiwszy *ipu* Wenży jest w tym lesie, drugi rombaki, jest jinnemu ukonsiwszy Wln63Par83

[*bzk* wkąsić B32Dom264 W83Tur18 fkons’ic’ Rzc98Ost-nmw18 *prze3p* fkons’i *prze3lp* ż fkons’iła Jzr04Kar59 fkońs’iła Wtr82Saw74 *ipu* ukonsiwszy Wln63Par83 fkons’ifsy Jzr04kar59]

UKIANICA → **OKIENNICA*** *ż*

UKŁĘKNAĆ• / **WKŁĘKNAĆ**• *dk* ‘ukłęknać’ Odeszłam do domu wkłękłam około łóżka, różaniec odmówiłam Użp01Kar263 [...] różaniec [...] musim głośno mówić, mama słucha się [...] wkłękni Dtn01Kar292

ukłekszy *ipu* Bjw93Dwi37

[*prze3lp* *m* ukl’enk Bjw97Dwi24 *prze1lp* ż fkleńklam Użp01Kar263 *przy3lp* fkl’enkni *przy1lm* fkl’enkńim Dtn01Kar292 *ipu* ukl’enkşy Bjw93Dwi37]

UKOLICA *ż* → **OKOLICA** *ż*

UKOLICZNY → **OKOLICZNY***

UKOŁ *m* ‘zastrzyk’ Czszeba mnie jego wozić ukoła wpuskać, ukoła picilim [penicylina] nazywa sia Wdg01Kar443

[*Mlp* ukoł Wdg01Kar443 Smw01Kar287 *Blp* ukoła Wdg01Kar443]

UKOŃCZONY ‘skończony, zakończony’ Bjw97Dwi27

[*mMlp* ukońçony Bjw97Dwi27]

UKOŃCZYĆ• *dk* ‘skończyć’ Nie ukończyli Bjw97Dwi27

ukończywszy *ipu* To ukończywszy szkołę, ta kulinaryja Glt99Pab181 Syn teraz politechnika ukonczywszy Nmn90Wan130

[*prze3lp* *m* ukońçył *prze3lm* ukońçyli Bjw97Dwi27 *ipu* ukonczyfszy Nmn90Wan130 ukońçyfşy Glt99Pab181]

UKOPA *ż* → **OKOPA*** *ż*

UKOREK *m* → **OKOREK** *m*

UKRADKIEM* / **WKRADKIEM** / **KRADKIEM** *ndm* ‘ukradkiem, po kryjomu, w tajemnicy przed kimś’ Tobia tam pudoba sie ten biedniejszy, a już nie wyjdiesz [za męża za niego], ojcowie nie dopuszczu, nu to chyba kradkim, a już wtedy ciebie ojcowia wyrzeknom sia Pdz01Kar473 [...] to da mieszkania brali takich nauczycieli. To mówili, że wkradkiem uczyli sia, bo rozpandzali Jsn82a)Wer252 Nu, wkradkim uwejdzi tam du spuwiedzi Ł67ParII-67

[kradkiem Dcs13Koz396 kratkim Pdz01Kar473 fkratkim Ł67ParII-48 fkratk’em Jsn82Wer150 Jsn82Wer252]

UKRAJAĆ* *ndk* ‘ucinać, obcinać’ Z mirty [...] na przykład ukrajajo [...] z tego wazona, żeby dla młodej na [...] ten wianuszek Glt99Pab183

[ter3lm ukrajajo Glt99Pab183]

UKRAJCZYK *m* → **OKRAJCZYK** *m*

UKRASZCZY *ipu* → **UKRAŚĆ** *dk*

UKRAŚĆ* *dk* ‘zabrać po kryjomu coś cudzego, ukraść’ Byli kadzidla ukraczszy, byli kościół obrabowawszy i teraz dzwonki ukradli, krzyży ukradli nie tak bardzo dawno

Wdg01Kar442 → **SKRAŚĆ** *dk*

ukraczszy *ipu* Byli ukraczszy parsiuca czy owieczka Brł73Sud194

[prze3lm ukrad’l’i Wdg01Kar442 ipu ukračšy Brł73Sud194 Wdg01Kar442]

UKREŻYĆ *dk* → **OKRAŻYĆ** *dk*

UKURATNY → **AKURATNY**

UKUREK *m* → **OKUREK** *m*

UKUTAĆ *dk* → **OKUTAĆ** *dk*

ULAĆ *dk* → **WLAĆ** *dk*

ULECIEC *dk* → **WLECIEĆ*** *dk*

ULEPSZENIE *w czym n* ‘poprawienie się czego, polepszenie, poprawa’ Ulepszenie w zdrowiu B32Dom262

[Mlp ulepszenie B32Dom262]

ULEŻĆ *dk* → **WLEŻĆ** *dk*

ULICA* *z* ‘przestrzeń poza wnętrzem budynku, ulica’ ♦ Na ulicę ‘na dwór, na zewnątrz pomieszczenia’ Pan Bóg wygnał oboje na ulice pod jabłoń L91Zow536

[Blp ulice L91Zow536]

ULIK *m* ‘*zdr* od ul, ulik’ Jest pczół tylko dwa ulki, mało Ł67ParI-72

[Mlm ul'ki Ł67ParI-72]

UŁADKA *ż* → **OŁADKA** *ż*

UMARĆ / **UMARĆ** *dk* → **UMRZEĆ** *dk*

UMARSZY *ipu* → **UMRZEĆ** *dk*

UMAWIAĆ• *ndk* 'przekomywać, namawiać do *czego*' Nam jako nauczycielam było przykazano nie pozwalać dzieciom, umawiać dzieci, żeby nie chodzili do cerkwi B12Gol115 A teraz u nas już umawiają, dają już ziemia, arendę dają Jrz96Mar64 Byli, że zostawaj się, umawiali, wot tutaj wybieraj gospodarkę jaką, czy tak chcesz zostać się Jrz96Mar63

[bzk umav'ac' B12Gol115 *ter3lm* uma'ają Jrz96Mar64 *prze3lm* uma'ál'i Jrz96Mar63]

UMIEĆ• *ndk* 'umieć, potrafić' ♦ Umieć język 'znać język' Jakie trzy języki umia i chto mnie jak powie, tak ja wszystko odpowiem Wdk01Kar246

umiewszy *ipu* Jest i po polsku, starszy ludzie, który umiewszy [rozmawiać] Jzr04Kar51

[*ter1lp* um'a Wdk01Kar246 *ipu* um'ešy Jzr04Kar51,63]

UMIERAĆ *ndk* *od czego, z czym* 'umierać *na co*, z powodu *czego*' Młode dawniej bardzo mało umierali, tyka taka jeszcze wypadek jaki bywa Mtr01Kar239 Ile [osób] umiera z rakami Ł67ParIV-6

[bzk umierać B32Dom209 *ter3lp* uńiera Ł67ParIV-6 *prze3lm* um'e'al'i Mtr01Kar239]

UMIEWSZY *ipu* → **UMIEĆ** *ndk*

UMIZGAĆ* / **UMYZGAĆ** *ndk* *dla kogo* 'przymilać się, umizgać się *do kogo*' Dla jednej umyzga B32Dom263

[bzk umyzgać *ter3lp* umyzga B32Dom263]

UMŁOT *m* → **OMŁOT*** *m*

UMONTY *lm* 'listwy żelazne łączące oś wozu z progiem i nasadem' Brs01Czy102

[Mlm umonty Brs01Czy102]

UMOTYWOWYWAĆ• *ndk* 'popierać coś dowodami, motywować, uzasadniać' Pani rozdaje zeszyty [...], umotywowuje oceny, omawia błędy W01Mas80

[*ter3lp* umotywowuje W01Mas80]

UMÓWIĆ *dk* 'umówić się, ustalić *coś* wspólnie' Oni umówili z rządem łotewskim, że polska szkoła będzie do szóstej klasy Ł95Kar52 Tak więc umówiliśmy L96Męd40 →

DOMÓWIĆ SIĘ *dk*

[bzk umówić *prze1lm* umówiliśmy L96Męd40 *prze3lm* umuv'il'i Ł95Kar52]

UMÓWIĆ SIĘ• *dk* ‘umówić się, ustalić coś wspólnie’ Umówili się już, kiedy to beńdzie
wszystko gotowe, czy tam dwa tygodnie, trzy tygodnie Bjw96Mar132 → **DOMÓWIĆ**
SIĘ *dk*

[*prze3lm* umu'vil'i s'e Bjw96Mar132]

UMRZEĆ / **UMARĆ** / **UMARĆ** *dk bez dop.* ‘umrzeć od czego, umrzeć na co’ Co ja wiem,
co za miesiąc będzi, moga umarć du tego czasu Łpt72Zda214 Jak nie kręć, a umarć trzeba
W96Rie106 A nasza umarli Bjj99Ado75 W Wodoktach krzczona ja, tu rodziwszy się, tu i
postarzała i umrza. I mąż umarszy Mtr01Kar235 [...] jeśli umrzy człowiek, nogi nu bywajo
takie rozszyrzona, to zawiąży wstążeczku Mtr01Kar240 Tam można umarć na tej górze
K02Kar226 By dał Pan Bóg umarć i dziasiaj bym chciała umarć, nie umieram nijak, nie
umiera się nijak, a umarć to trzeba starym K02Kar226 Umarli od tyfusu K02Kar250 →
POMARĆ *dk*

umarszy ipu [Mąż] już w siedemdziesion pionym roku umarszy Stc96Mar82 Do tego
czasu nasz dziadek był już umarszy Ejs91Ado99 Mama była umarszy Pcn01Kar251
Liewdanscy już w Polsce, alie starzy już umarszy Pcn01Kar251 Ale już dawno umarszy
mama [...] tatka umar i brat jeden umarszy K02Zie146

[*bzk* umrzeć B32Dom209 umarć W83Tur21 W96Rie106 umarc' Wdz95Czy71,83 K02Kar226
'umarc'/um'arc' Łpt72Zda214 *ter1lp* um'eram K02Kar226 *prze3lp m* umar Wdz95Czy71 *prze3lm* umarli
Bjj99Ado75 umarl'i K02Kar250 *przy1lp* umża Mtr01Kar235 *przy3lp* umży Mtr01Kar240 *ipu* umarłszy
Bkb84Ado14 umaršy Ejs91Ado99 Stc96Mar82 Mtr01Kar235 Pcn01Kar251,252 K02Zie146 um'aršy
Gjd82Ana248 *ter nos* um'era s'e K02Kar226]

UMURZAĆ [r-z] *dk* ‘powalać, pobrudzić, umazać’ B32Dom262 → **ZAPECKAĆ** *dk*

[*bzk* umur'zać B32Dom262]

UMURZAĆ SIĘ• [r-z] *dk* ‘pobrudzić się, umazać się’

umurzawszy się ipu Ale ty i umurzawszy się, umurzany taki nie idź L10Rut15

[*ipu* umurzawszy się L10Rut15]

UMURZANY [r-z] ‘umorusany – zwykle o buzi dziecka’ W96Rie106

[*mMlp* umurzany W96Rie106]

UMYŚLNIE* / **UDUMYŚLNIE** *ndm* ‘specjalnie, umyślnie’ Udumyśnie kruszni to i my
robim L10a)Rut 345

[*udumyśnie* L10a)Rut 345]

UMYZGAĆ *ndk dla kogo* → **UMIZGAĆ*** *ndk*

UN → **ON**²

UNICZTOŻYĆ*/ UNISZTOŻYĆ• *dk* ‘zniszczyć, zniweczyć’ U nas uniszczona bardzo
pienknny był organ, który nawet zaniesiony w tej ksionżce istorii o Grodnie Bnk96Mar160
Ta wszystka praca inisztożyli ksiendza, wtedy i jeszcze troszeczkę podsuneli sie
Bnk96Mar165

[*prze3lm* uńištożyl’i Bnk96Mar165 *prze nos* uńištożonə Bnk96Mar160]

UNIEWINNIĆ *dk w czym* ‘uniewinnić’ B32Dom209

[*bzk* uniewinnić B32Dom209]

UNIJACKI ‘greckokatolicki, unicki’ Kościół od nas ten zabrali, bo to mówili, że to jakiś tam
unijacki był Obc99Rie82

[*mMlp* uńijacki Obc99Rie82]

UNISZTOŻYĆ *dk* → **UNICZTOŻYĆ•** *dk*

UNIŻENIE *n* ‘obniżka, spadek wartości, dewaluacja – o pieniądzech’ [Pieniądze] na książki
łożyli, na książce tera to można powiedzieć, że zginęło, uniżenie poszło Kmn99Saw91

[*Mlp* uniżenie Kmn99Saw91]

UNUCZA *ż* → **ONUCZA** *ż*

UNUCZEK *m* → **WNUCZEK** *m*

UNUCZKA *ż* → **WNUCZKA** *ż*

UNUCZNIK *m* → **ONUCZNIK** *m*

UNUK *m* → **WNUK** *m*

UŃDZIEDZIE *ndm* ‘przy wskazywaniu na coś, co jest oddalone, aż tam, hen tam’ Patrzaj,
uńdziedzie on poszed Łpt72Zda214

[*ʽuńʽeʽe/ʽuńʽeʽe* Łpt72Zda214]

UO *part wzmacniająca* → **WO**

UOT *part wzmacniająca* → **O², OT**

UPARTY • ‘uparty’ Bjw97Dwi69

samy uparty *stnw* ‘najbardziej uparty’ Bjw97Dwi69

[*stnw* samy uparty Bjw97Dwi69]

UPARZYĆ *dk* → **OPARZYĆ** *dk*

UPAŚĆ• *dk* ‘paść, polec na wojnie’ Na wojnie jeden upad(ł) brat, [drugi] umar na wospa [na
ospę], obydwu razem [poszli do wojska] Ł67ParIV-3 Naszy chłopcy też byli [na wojnie],
trzy upadli, jeden przyszed bez nogi Ł67ParIII-22

[*prze3lp m* úpat Ł67ParIV-3 *prze3lm* upadł’i Ł67ParIII-22]

UPATRYWAĆ SIĘ *ndk* → **OPATRYWAĆ SIĘ*** *ndk*

UPATRYWKA *ż* → **OPATYWKA*** *ż*

UPECKAĆ *dk* ‘ubrudzić , zabrudzić’ Już ta sukieneczka, siedze u ławki żeby nicht nie dotuliłsiab do mnie, a Boża broń, żeby nie upeckać ta sukieneczka L13Kar365

[*bzk* upeckac’ L13Kar365]

UPECKAĆ SIĘ* *dk* ‘ubrudzić się, pobrudzić się’

upekawszy się *ipu* Upekawszy się na twarzy Wtr79Saw207

[*ipu* upeckavšy s’e Wtr79Saw207]

UPEŁNOMOCNIONY *m* ‘człowiek mający pełnomocnictwa, pełnomocnik’ B32Dom263

[*Mlp* upełnomocniony B32Dom263]

UPIEKĆ *dk* **1.** ‘przygotować potrawę piekąc w piecyku itp., upiec’ A jeżeli popadajo drożdzy już stare, już wtenczas bardzo ciężko upieć [...] pirog piekąc to można dobra upiakć Pcn01Kar250 → **POPIEKĆ** *dk*; **2.** ‘przygotować potrawę smażąc w tłuszczu, usmażyć’ Może ja za słabo upiekła [te jajka] nie wiem, bo ja [lubię] takie wolne jajka Brż99Pab206

upiekszy *ipu* Przyniosłam królików upiekszy na stoł Kłw01Kar529

[*bzk* upieć W96Rie106 up’ekc’/up’akc’ Pcn01Kar250 *prze1lp* ż upékła Brż99Pab206 *ipu* up’ekšy Kłw01Kar529]

UPIERZYĆ *dk* → **OPIERZYĆ*** *dk*

UPIÓR *m* ‘powstający z grobu zmarły duszący ludzi i wypijający z nich krew’ ♦ Czerwony jak upiór ‘czerwony na twarzy, czewony jak rak’ BL82Giu231

[*Mlp* upiór BL82Giu231]

UPITY* *czym* ‘przepojony, przesiąknięty jakimiś poglądami, ideami’ No uczy [ksiądz], alie u nas upite ruskim Brż96Mar172

[*ibtMlm* upite Brż96Mar172]

UPLACIĆ* *dk* ‘zapłacić’ Uplaciłem wszystko Ł67ParIV-12

[*prze1lp* *m* upłac’iłm Ł67ParIV-12]

UPLATA *ż* ‘zapłata’ Wot to już ilie mleka udojisz, tam taka już upłata Ł67ParI-67

[*Mlp* upłata Ł67ParI-67]

UPLATECZEK *m* → **OPLATECZEK*** *m*

UPOMINAĆ* *ndk* ‘napomyknąć, wspominać mimochodem’ O tym śnie ani komu jakoś [...] nie upominała, tylko sobie zawsze miała na myśli B12Gol122

[*prze3lp* ż upom’inała B12Gol122]

UPOSAŻENIE *n* ‘pieniądze przekazywane przez państwo instytucjom na określony cel, dotacja’ B32Dom263

[Mlp uposażenie B32Dom263]

UPOTRZEBIAĆ• *ndk* ‘używać, stosować *coś*’ B32Dom263

[bzk upotrzebiać B32Dom263]

UPOTRZEBOWAĆ• *dk* ‘zużyć’ Wdz04Jas88

[prze3lm upotčeʏboval’i Wdz04Jas88]

UPÓR *m* ‘przedmiot, na którym ktoś lub *coś* może się oprzeć, oparcie’ Na tym grali w te jajki

[...] na tym toku, gdzie młóco, to wymioto, wydrepczo, żeby upór nie byłby na jajko

Str99Pab170

[Mlp upur Str99Pab170]

UPRAWA *ż* ‘zarząd, urząd’ B32Dom263 → **RZĄD**² *m* 2

[Mlp uprawa B32Dom263]

UPRAWYWAĆ *ndk* → **OPRAWYWAĆ*** *ndk*

UPRAWYWAĆ SIĘ *ndk* ‘załatwiać *coś* szybko, uwijać się z wykonaniem *czegoś*’

B32Dom263

[bzk uprawywać się B32Dom263]

UPRAŻKA *ż* ‘uprząż’ Cała uprażka Orn73c)Masl83 → **UPRZAŻ** *m, ż*

[Mlp upraška Orn73c)Masl83]

UPROWADZENIE *n* → **WPROWADZENIE** *n*

UPROWADZIĆ *dk* → **OPROWADZIĆ** *dk*

UPRZAŹYWAĆ• *ndk* ‘sprzątać’ Nu to moja pani, wszystkie Święte, Dzień Zaduszny, nu to

wszystko też takie tradycje, modlitwy wielkie, wspomnienia, świeczki palim, pobywamy

[na cmentarzu] dłużej, tam uprzantywamy Śwt01Kar383

[ter1lm upšantyvamy Śwt01Kar383]

UPRZAŻ *m, ż* / **UPRZEŻ** / **OPRZEŻ** *ż* ‘zestaw pasów zakładanych na konia, uprząż’ Letki

uprząż W82Tur103 → **UPRAŻKA** *ż*

[Mlp uprżeż B32Dom263 upšoš Wdz71Giu314 upšqż W82Tur103 upšqš W82Tur65 ‘opšenš Dcs13Koz394]

UPRZEŻ *ż* → **UPRZAŻ** *m, ż*

UPRZÓD *ndm* → **WPRZÓD** *ndm*

UPUSKAĆ *ndk* → **OPUSKAĆ** *ndk*

URABIAĆ *ndk* ‘uprawiać rolę’ Z puczątku Stasiuki zaczęli urabiać szysnaście hyktarów, terez mniej Łpt72Zda214 Jak kiedy pole urabiali Str99Pab168 [...] wszystko urabiane było L10a)Rut344 → **OPRACOWYWAĆ** *ndk*, **PORABIAĆ** *ndk*, **WYRABIAĆ** *ndk*

[*bzk* ur^lab^ać Łpt72Zda214 *prze3lm* urabiali Str99Pab168 *ibt* Mlp *n* urabiane L10a)Rut344]

URAGAN *m* → **HURAGAN*** *m*

UREGULOWYWAĆ *ndk* ‘ustalać normy, przepisy postępowania, regulować’

Uregulowywać działalność instytucji budżetowych W01Mas80

[*bzk* uregulowywać W01Mas80]

URGANISTY *m* → **ORGANISTA** *m*

UROCZNIK *m bot.* ‘ziele lecznicze odczyniające urok’ Jak już poszkodzo oczy [rzucony urok], tedy taki jest, takie zioła jest, urocznik, czszeba naparzyć i dać wypić Mdk99Pab195

[Mlp uročnik Mdk99Pab195]

UROD *m* → **URODA**² *ż*

URODA¹ *ż* ‘wysokie plony, dobry urodzaj’ Bendzi kartofli uroda Bjw97Dwi123

[Mlp uroda Bjw97Dwi123]

URODA² *ż* / **UROD**[•] *m* ‘wzrost człowieka’ Dobry człowiek był, tyku urodu był niawialkiego Pdz01Kar474

[*ż*Mlp uroda B32Dom263 *mDlp* urodu Pdz01Kar474]

URODZIĆ[•] *dk* ‘urodzić się’ Tutaj urodziła i tutaj mieszka Kmn99Kar82 → **RODZIĆ** *dk*, **URODZIĆ** *SIĘ* *dk*

urodziwszy *ipu* Dawniejsze ludzie, które tam siedemset rok urodziwszy, czy tam w osiemset nie umieli ni cały wiek po litewsku Wdk99Zie31

[*prze3lp* *ż* urodziła Kmn99Kar82 *ipu* uro^żif^{şy} Wdk99Zie31]

URODZIĆ[•]**SIĘ** *dk* ‘urodzić się, przyjść na świat’ Rzc98Ost-nmw14 → **RODZIĆ** *dk*,

URODZIĆ[•] *dk* ♦ Jeszcze się ten nie urodził, coby Bogu dogodził → **DOGODZIĆ** *dk*; ♦

Urodzić się w koszuli → **KOSZULA** *ż*; ♦ W czepcu urodzić się → **CZEPIEC** *m*

urodziwszy się *ipu* A u niej było dziecko urodziwszy się’ Rzc98Ost-nmw14

[*prze3lp* *m* urodził L82Roj238, 240 *ipu* uro^żif^{şy} *şe* Rzc98Ost-nmw14]

UROIĆ *dk* ‘wyobrazić sobie coś nieistniejącego, uroić sobie’ B32Dom209,263

uroiwszy *ipu* Ja sobie uroiwszy Bjw97Dwi54

[*bzk* uroić B32Dom209,263 *ipu* uroi^{şy} Bjw97Dwi54]

URSZULA* / **ARSZULA•** *z* ‘imię żeńskie’ Wo, jeden raz rano chodziła do tej Arszuli, a wilk siedzi na granicy Brs04a)Ste134

[Dlp aršul’i brs04a)Ste134]

URWĬJ GO *wykrz* ‘okrzyk szczucia psem; zawołanie do psa na polowaniu’ Mgn73Pie173

Urwij go! Mgn73Pie173 → **KUSI** *wykrz*

[roz*k lp urv*’ij go! Mgn73Pie173]

URYNALIK *m* ‘nocnik’ W99Rie65

[Mlp urynalik W99Rie65]

URZANDZAĆ *ndk* → **URZĄDZAĆ** *ndk*

URZANDZAĆ SIĘ *ndk* → **URZĄDZAĆ SIĘ*** *ndk*

URZĄD¹ *m* ‘starszyzna, zarząd’ Tam te swatowie nie liczą się, tam tylko główny swat i główna swaci to jest cały urząd na weseli, nu osystenci Bjw96Mar134

[Mlp užond Bjw96Mar134]

URZĄD•² *m* ‘urząd, instytucja administracyjna’ Tak wesele to jeszcze trzeba od urzondu zapiska taka, to w urzońdzie Krn96Mar115 Jest takie, co w kościele nie biero [ślubu], tylko w urzońdzie, a my to już nie chcieli tak Krn96Mar115 → **RZĄD³** *m 2*

[Dlp užond Ms*lp užońž*’e Krn96Zie115]

URZĄDZAĆ / **URZANDZAĆ** *ndk* ‘organizować imprezę, przedsięwzięcie, urządzać’

Urzandzac imieniny Bjw97Dwi24 Jakie my imieniny urzandzali W83Tur18 Niby

„Promień” urzandza festiwali Ł95Kar46 Książdz zawsze urzandza nabożeństwo Ł95Kar53

Jak adwent wtenczas nie wolno ni śpiewać ni zabaw urzandzac W99a)Rut96

[b*zk urzandzac* W99a)Rut96 užanžac’ Bjw97Dwi24 *ter3lp užanža* Ł95Kar39, 46,53 užón3a/užán3a

Mjsz73Ana39 *prze1lm* urzandzali W83Tur18]

URZĄDZAĆ SIĘ* *ndk* / **URZANDZAĆ SIĘ** *ndk* ‘organizować życie korzystnie dla siebie, urządzać się’ Pani to umie urzandzac się W83Tur18

[b*zk urzandzac* się W83Tur18]

URZĄDZIĆ* / **URZOŃDZIĆ•** / **WRZĄDZIĆ** *dk 1*. ‘załatwić przyjęcie do pracy, szkoły’

Potem mnie urzadzili na żelazna kolej pracować, urzondzili tam Rzc98Ost-nmw22 Nawet mój młodszy syn [...] on nie umiał po rosyjsku rozmawiać [jak] ja do przedszkola jego

urzondziłam Rzc98Ost-nmw23; **2**. ‘włączyć’ Chciał broda zgolić i nie może ta maszynka

wrządzić K99Zie24 → **NASTROIĆ¹** *dk 1*

[b*zk vžonž*’ic’ K99Zie24 *prze1lp z užońž*’iłam Rzc98Ost-nmw23 *przy3lm užońž*’iili Rzc98Ost-nmw22]

URZĘDNIK *m* ‘osoba zatrudniona w urzędzie, wykonyjąca pracę umysłową’ B32Dom263 ♦

Ważny urzędnik ‘urzędnik wysokiej rangi’ B32Dom263

[M/p urzędnik B32Dom263]

URZOLEK *m* → **ORZEŁEK*** *m*

URZUCIĆ *dk* → **WRZUCIĆ*** *dk*

USADŹBA *ż* ‘obejście, posesja’ U nas samych usadźba było hektar, a sadu to chibo siedemdziesiąt setek. A u nas to bardzo ładnie było, bo wiecie góra, wielka usadźba jeszcze przed domem [...] Bht98Pab123 Odrynę rozebrali, była wielka na szerokość całej usadźby [...] Bht98Pab124 To tutaj przyjechalim do tej, jak to nazywa się, usadźba, po rosyjsku K02Kar304 → **SIEDZIBA** *ż*

[Mlp usadźba Bht98Pab123 usaż’ba K02Kar304 D/p usadźby Bht98Pab124]

USCHNAĆ* *dk* ‘wyschnąć’ Stawi się ten lien, suszy się, żeby on dobrze usech, a potem [...] czszo ten lien W82Rei39

[prze3lp *m* usech W82Rei39]

USIADAĆ* *ndk* ‘siadać, usadawiać się’ Użp01Kar257

usiadawszy *ipu* Wszystkie z jednej misy jedzo naokoło usiadawszy, chleba krojim Użp01Kar257

[*ipu* us’adafšy Użp01Kar257]

USIAŚĆ* / **WSIAŚĆ*** *dk* **1.** ‘przybrać pozycję siedzącą, usiąść’ Przyjdzi du jego, wsiondzi jedyn tak, drugi tak o, naprzeciw wsiondzie, ten tutaj, a ta w tamty bok Łp01Kar412 **usiądszy** *ipu* Drn73a)Par111; **2.** ‘wsiaść do jakiegoś środka lokomocji’ Zarobiła piniendzy na podróż, usiondła na pociong, tam już był pociąg B12Gol119

[prze1lp *ż* us’ondła B12Gol119 prze3lp fs’onż’e/fs’onż’i Łp01Kar412 rozk lp us’onż’i W82a)Tek287 *ipu* us’ontšy Drn73a)Par111]

USIŁEK *m* → **OSIŁEK** *m*

USINA *ż* → **OSINA** *ż*

USIO → **WSIO**

USKOMA *ż* → **OSKOMA** *ż*

USŁUŻNY ‘chętny do pomocy, usługowy’ Bkb83a)Giu87 → **DOBROCZYNNY**

[mMlp usługowy Bkb83a)Giu87]

USŁYSZEĆ* *dk* ‘odebrać uchem dźwięk, usłyszeć’ W91a)Ado96

usłyszawszy *ipu* Babcia już jest usłyszawszy i idzie do nas W91a)Ado96

[*ipu* usłyšafšy W91a)Ado96]

USMALIĆ *dk* → **OSMALIĆ*** *dk*

USNUĆ• *dk* ‘przygotować snuciem, nasnuć’ Snowadły takie usnujisz Bjj99Ado64

[przy2lp usnúj*i*š Bjj99Ado64]

USOBLIWIE *ndm* → **OSOBLIWIE** *ndm*

USPOSOBIENIA *ż* ‘zespół wrodzonych cech człowieka, charakter, usposobienie’ Taka moja usposobienia Orn73c)Mas176

[Mlp usposobeńa Orn73c)Mas176]

USTA *ż* ‘warga’ Rozbił Mieczku górna usta Łpt72Zda214 → **ŁUPA**² *ż*

[M,Blp ¹usta Łpt72Zda214]

USTAĆ• *dk* 1. ‘zmęczyć się’ Renka ustani pisać wam Ł84Par140 → **ZAMEĆCZYĆ SIĘ** *dk*, **ZMEĆCZYĆ SIĘ** *dk*; 2. ‘przestać’ Ustali śpiewać wtedy po polsku K02Kar273 Jak też tu umar [ksiądz] i ustali śpiewać pu polsku Pnk01Kar423

[prze1lm ustali Pnk01Kar423 ustal’i/ustal’i K02Kar273 przy3lp ustan’i Ł84Par140]

USTANOWA *ż* ‘urzędowe ustalenie, wyznaczenie *czegoś*’ [...] ustanowa granic polsko-sowieckich Skn96Mar69

[Mlp ustanova Skn96Mar69]

USTANOWIĆ• *dk* 1. ‘uczynić obowiązującym, wyznaczyć, ustalić’ Granica ustanowili Skn96Mar69 → **POSTAWIĆ** *dk* 3; 2. ‘postawić’ I był jeden z Italii, to on powiedział, że ja zabiorę z Polski [pomnik Lenina] i powiozę do Italii, jest specjalny park, droga tak i droga tak, ja na tym rogu jego ustanoulię Skn96Mar72 Nam trzeba dach, jak to mówi się, dach będzie na kościele, wieży te ustanowim, i uo ten dach [...] Ikż96Mar17

[prze3lm ustanóvili Skn96Mar69 przy1lp ustanóułę Skn96Mar72 przy1lm ustanóvím Ikż96Mar17]

USTANOWIONY ‘zatwierdzony rozporządzeniem’ Ustanowiony porządek ‘ustalony porządek’ B32Dom263

[mMlp ustanowiony B32Dom263]

USTATNI *lm* → **OSTATNI**^{2*} *lm*

USTAW *m* → **USTAWA** *ż*

USTAWA• *ż* / **USTAW** *m* ‘akt prawny – ustawa, regulamin’ Najważniejsze punkty dotyczące oświaty są zamieszczone w ustawie oświaty W01Mas104

[Mlp ustaw B32Dom263 Ms/p ustawie W01Mas104]

USTAWAĆ• *ndk* ‘męczyć się, odczuwać zmęczenie’ Tak nagotować trzeba dużo [to] ja tak ustaje Mdk99Pab193

[*ter1lp* ustaje Mdk99Pab193]

USTAWIAĆ• *ndk* ‘wyznaczać, ustanawiać’ Ja że był w Polsce po wojnie, jak granica ustawiali, ustanowa granic polsko-sowieckich Skn96Mar69

[*prze3lm* usta¹awali Skn96Mar69]

USTAWIĆ• *dk* ‘wstawić *coś do czegoś*’

ustawiwszy *ipu* To ja pamientam, że do tego kościoła okna był **ustawiwszy**, okna Wdz04Jas97

[*ipu* usta¹ifšy Wdz04Jas93,97]

USTAWYWAĆ• *ndk* ‘umieszczać w określonej pozycji, ustawiać’ I ustawujim kopeczki Wtr84Saw170

[*ter3lm* ustavujim Wtr84Saw170]

USTĄPIĆ *dk* ‘odstąpić’ Nijak nie chco nam ustompic go [kościoła] Pst96Mar101

[*bzk* ustompic’ Pst96Mar101]

USTOWY ‘ustny’ Harmoniczki ustowy L13Kar372

[*Mlm* ustovy L13Kar372]

USTRAJAĆ• *ndk* ‘urządzać’ Brs04Ste114

[*ter3lm* ustrajamy Brs04Ste114]

USTROIĆ *dk* **1.** ‘załatwić, zorganizować’ On wszystko ustroi Bjw97Dwi109 Kurs był ustrojony Brs02Rie54 → **URZĄDZIĆ** *dk*; **2.** *kogo* ‘załatwić pracę *komu*’ Wtedy jego [matka] ustroi tam gdzie ona pracuje, do magazynu Mac99Pab156 Matka Waliuka ustroiła na robota Bjw97Dwi109

[*bzk* ustroić Brs02Rie54 *prze3lp* z ustroiła Bjw97Dwi109 *przy3lp* ustroi Bjw97Dwi109 *ustroji* Mac99Pab156 *ibt mMlp* ustrojony Brs02Rie54]

USTROIĆ SIĘ• *dk* ‘podjąć pracę, zostać przyjętym do pracy’ Poszed do kolchozu, ustroił sia za traktorzystą Pst96Mar100

[*prze3lp* ustr¹ajils’a Pst96Mar100]

USTRÓŻNIE *ndm* → **OSTROŻNIE*** *ndm*

USTRÓŻNY → **OSTROŻNY**

USTRZYC• *dk* ‘uciąć, obciąć’ Kury u mnie do ogrodu nie jido ani nic, nie mogo przez płot przeskoczyć, ustrzyga, ustrzyga do pół skrzydłów i wsio Żgw01Kar487

[*przy1lp* uščyga Żgw01Kar487]

USTUPAKA *m* ‘człowiek uступliwy, skłonny do uступstw’ W86Dub75

[Mlp ustupaka W86Dub75]

USUBIŚCIE *ndm* → **OSOBİŚCIE** *ndm*

USWOIĆ *dk co* ‘nauczyć się czego, przyswoić sobie jakąś wiedzę’ B32Dom263

[bzk uswoić B32Dom263]

USYPAĆ *dk* → **WSYPAĆ*** *dk*

USYPKA *ż* → **OSYPKA** *ż*

USZAK *m* ‘futryna drzewiowa’ B32Dom263

[Mlp uszak B32Dom263]

USZANOWANIE *n* / **USZANOWANIA** *ż* ‘szacunek’ Uszanowania człowiek człowieku

K02Kar177 → **SZACUNEK** *m* ♦ Pełne uszanowanie ‘prawdziwy, głęboki szacunek’

B32Dom242 → **ZUPEŁNY**

[żMlp uśanowania K02Kar177 nMlp uszanowanie B32Dom242]

USZENIATKI *lm* ‘zdr od uszy, uszka’ W86Dub74

[Mlm uszeniatki W86Dub74]

USZKI *lm kulin.* ‘uszka, małe pierożki’ Uszki z powidłami robia Bjw97Dwi36 Uszki grzybowe, uszki robio się z grzybami W99Rut41

[Mlm ušk’i Bjw97Dwi36 W99Rut41]

USZYĆ* *dk* ‘wykonać szyciem, uszyć’ W91a)Ado98 i in. → **POSZYĆ** *dk*

uszywszy *ipu* Mama dla siebie suknia uszywszy W91a)Ado98

[ipu uşyŝy W91a)Ado98,101,104]

USZYSTKO *przyst* → **WSZYSTKO²** *przyst*

USZYWAĆ* *ndk* ‘wykonywać szyciem, szyć’ Kozuch z uwiaczynych tych skór uszywali K02Kar210

[prze3lm uşyval’i K02Kar210]

USZYWAĆ SIĘ* *ndk* ‘obszywać się, szyć dla siebie i rodziny’ Wiesz, wszystko uszywałam się dawniej sama K02Kar230

[prze1lp ż uşywałam s’e K02Kar230]

UŚCIEŁAĆ* *ndk* ‘wyściełać czymś naścielać, mościć’ Taka jak gniazdo sobie robi [...] uścieła słomy Trk06Rut362

[ter3lp uścieła Trk06Rut362]

UŚCISKAĆ* *ndk* (sic!) ‘brać w objęcia, ściskać’ Uściskam cię B32Dom263

[ter1lp uściskam cię B32Dom263]

UŚCIUKI *lm* → **OŚCIUKI** *lm*

UŚMINA *ż* → **OŚMINA** *ż*

UŚPIEĆ / **UŚPIAĆ** *dk* ‘zdążyć’ Nie uspiewisz na autobus Bjw97Dwi123

[bzk uspiew B32Dom263 przy2lp us’p’ejis Bjw97Dwi123]

UŚWIĘCIĆ¹ *dk* → **ODŚWIĘCIĆ** *dk*

UŚWIĘCIĆ² *dk* → **OŚWIĘCIĆ*** *dk*

UTARĆ *dk* 1. ‘usunąć brud wycierając, wytrzeć’ Dziecku utarć nosik Ł95Kar50;

2. ‘rozdrobnić ucierając, utrzeć’ To mak trzeba utarć, to jabłka obbierać W99a)Rut96

[bzk utarć W83Tur21 W99a)Rut96 utarc’ Ł95Kar50]

UTAWA *ż* → **OTAWA*** *ż*

UTKIWAĆ *ndk* → **UTYKAĆ** *ndk*

UTOPIĆ SIĘ* / **WTOPIĆ SIĘ*** *dk* ‘utopić się, utonąć’ BL84Ado16 i in.

wtopiwszy się *ipu* Żeb ja lepiej wtopiwszy się BL84Ado16

[prze3lp ż ftopiła s’e Jzr04Kar59 ipu wtopiwszy się BL84Ado16 W99Rie74]

UTOR / **UTOR** *m* ‘rowek w klepkach, w które wchodzi dopasowywane deski, wátorek’ W beczkach utor musi być trochi spadzisty z jednej strony Łpt72Zda214

[Mlp utor/ut’or Łpt72Zda214]

UTORNIK *m tech.* ‘narzędzie do robienia rowków w klepkach, wátornik’ Co ty plieciysz, utornik to ni maszyna, a taki jakby noż puwykrzywiany Łpt72Zda215

[Mlp ut’ornik Łpt72Zda215]

UTRACIĆ* *dk* ‘stracić’ [...] idzie taka dziewczyneczka, ojca utraciła i przechodzi koło tego miejsca Bht98Pab152

[prze3lp ż utraciła Bht98Pab152]

UTRAKTOWAĆ* *dk* ‘poczęstować’ Utraktuja z jabkiem Drn82a)Par221

[przy1lp utraktuja Drn82a)Par221]

UTRUTA *ż* → **OTRUTA** *ż*

UTRZEĆ* *dk* → **UTARĆ** *dk*

UTUSZYĆ *dk kulin.* ‘uprażyc, udusić’ Utuszyć i ta kasza, i wtenczas ta podmiotka rozprowadzić wodo Orn73b)Masl216

[bzk utusyc’ Orn73b)Masl216]

UTUSZYĆ SIĘ* *dk kulin.* ‘udusić się, upiec się’ W82Rei37

[prze3lp n utuszyło się W82Rei37]

UTWARZAĆ* *ndk* ‘tworzyć’ I od takiego utwarzamy [nowe słowo] W01Mas80

[*ter1lm* utwarzamy W01Mas80]

UTWIERDZIĆ *dk* ‘zatwierdzić’ B32Dom263

[*bzk* utwierdzić B32Dom263]

UTYKAĆ• / UTKIWAĆ• *ndk* ‘tkać, wyrabiać tkaniem’ Tkali wszystko, ręczniki na ściane takie długie [...] wszystko tkali, utykali Mdk99Pab191 Tkali surowy lien, potem z wełno utkiwali, czy tam samy Wdg99Pab235

[*prze3lm* utykali Mdk99Pab191 utkiwali Wdg99Pab235]

UWAGA•ż ‘koncentracja myśli, skupienie się na czym, B32Dom251 ♦ Przyjąć, przyjmować pod / w uwagę → **PRZYJĄĆ** *dk* / **PRZYJMOWAĆ** *ndk*

[*Blp* uwagę B32Dom251,254]

UWAŻAĆ *dk* **1.** ‘darzyć szacunkiem, szanować, poważać’ Spotykali, rozmawiali, wiecie, że oni [chłopi] nas nie uważali Bht98Pab124 [...] wszystkich ludzi on bardzo lubił, uważał, taki bliski był dla wszystkich Bht98Pab149 On jej nie uważa Bjw97Dwi109 A u nas to jeszcze uważają jeden drugiego Bjw96Mar134 Nu rodziceż uważają gości, nie siadają, a chodzą już Kml96Mar107 Był bardzo dobry, bardzo mnie uważał Orn73d)Mas196 Tego księdza bardzo uważają Grd93Bre164 Uważają matki staruchy, przyjeżdżają, pobendo, popatrzają jak, czy choruje, czy lekarstwów K02Kar273; **2.** *kogo* ‘zważać na kogo co’ Alie ruskie to nie, ony tylko przyjdą przeżegnają się, nie uważają nikogo, że siedzą, czy z ich śmieją tam się, czy śmieją się Bjw96Mar136; **3.** ‘cenić’ Teraz kapów rozmaitych ładnych jest, tak nie uważają ich [...] teraz kawry na ścianie Mck99Pab191

[*bzk* uważać B32Dom263 W99Rie65 *ter3lp* uważa Bjw97Dwi109 *ter3lm* uważają Grd93Bre164 uważają K02Kar273 uważają Kml96Mar107 Bjw96Mar134,136 Mck99Pab191 *prze3lp m* uważał Bht98Pab149 uważał Orn73d)Mas196 *prze3lm* uważali Bht98ab124]

UWAŻENIE* / UWAŻEŃNIE *n* ‘szacunek’ Jeżeli to młoda, to młodego swat siada koło młodej, a osyśtenty siadają z jego, znaczy uważenie, uważają Kml96Mar107 →

SZACUNEK *m*

[*Mlp* uważenie Kml96Mar107]

UWAŻEŃNIE *n* → **UWAŻENIE*** *n*

UWCZYNA *ż* → **OWCZYNA** *ż*

UWCZYNKA *ż* → **OWCZYNKA** *ż*

UWEJŚĆ *dk* → **WEJŚĆ** *dk*

UWIACZYNY → **OWIECZYNY**

UWIDZIEĆ• *dk* ‘zobaczyć’ Mama mówi, jak ja uwidziała ten krzyż, to [...] Trt96Mar186
Ale jak śni się, to na dobre. Jak jego w śnie uwidzę, to mnie coś będzie [spotka] dobre
B96Doł209

[*prze1lp* z uwi^ziała Trt96Mar186 *przy1lp* uwidzę B96Doł209]

UWIERZYĆ SIĘ• *dk* w kogo, w co ‘zaufać, zawierzyć komu’ To uwierzyłam się, pani
K01a)Kar148

uwierzywszy się *ipu* A ja uwierzywszy sia w ta święta Agata osobiście L91Zow552

[*prze1lp* z uve^ażyłam s’a K01a)Kar148 *ipu* uwierzywszy sia L91Zow552]

UWIĘKSZYĆ• *dk* ‘powiększyć’ Smw01Kar286

[*prze3lm* uv’ąpkšyl’i Smw01Kar286]

UWIĘŻ *m, ż* ‘to co służy do przywiązywania, uwięź’ Powroziana uwięź W82Tur65 Na
powrozianym uwięziu W82Tur65

[*m,żMlp* uwęś mMs^{lp} na uwężu W82Tur65]

UWIJAĆ• *ndk* ‘wić’ Wieczór, nu to wianek wiją, młodzież zebrany, wianek uwijajo dla
młodej. Dla młodej uwijajo wianek Bjw96Mar132

[*ter3lm* uwi^ajajo Bjw96Mar132]

UWLEC SIĘ *dk* ‘zainteresować się, zachwycać się’ B32Dom263

[*bzk* uwlec się B32Dom263]

UWOLNIĆ *dk* ‘zwolnić, wydalić, usunąć z pracy, ze stanowiska’ B32Dom263

[*bzk* uwolnić B32Dom263]

UWSCHODZIĆ *ndk* → **WSCHODZIĆ** *ndk*

UWSIANISKA *ż* → **OWSIANISKA** *ż*

UWSIANKA *ż* → **OWSIANKA** *ż*

UWTEDY → **WTEDY**

UZDECZKA• *ż* / **UŹDZIECZKO** *n* ‘*zdr* od *uzda*, mała *uzda*’ Kiełzny byli du uzdeczki źle
przymucuwane Łpt72Zda158 → **OBRYCA** *ż*

[*żDlp* uzd^{le}čki Łpt72Zda158 *nMlp* uz”ż”éčko Wdz71Giu316]

UZGODNIĆ SIĘ• *dk* ‘uzgodnić między sobą, dojść do porozumienia’ A mnie płacon tylic
ilie uzgodnilimsia Kmp01Kar429

[*prze1lm* uzgodnil’ims’a Kmp01Kar429]

UZNAĆ•¹ *dk* ‘dowiedzieć się’ O, dziadzia, lisz to był u Kuropatach, teraz uznała Jrz96Mar66

[*prze3lp* ż uznała Jrz96Mar66]

UZNAĆ² *dk kim* ‘uznać za kogo, co’ Uznać winnym B32Dom263

[*bzk* uznać B32Dom263]

UZOR *m* → **WZÓR*** *m*

UZRECH *m* ‘niezaorany przez nieuwagę kawałek pola’ Koń skacze, targa, uzrechi zostają, ja tam ni mogą dać rady z tym koniam Łpt72Zda215

[*Mlp* uzr^{le}χ Łpt72Zda215 *Mlm* uzr^{le}χ’i Łpt72Zda215]

UZWAŁY *lm* ‘wawóz, urwisty brzeg terenu’ Ł67ParIV-9

[*Mlm* uzwały Ł67ParIV-9]

UŻDZIECZKO *n* → **UZDECZKA** *ż*

UŻREBIĆ SIĘ *dk* → **OŻREBIĆ SIĘ*** *dk*

UŻĄK *m zool.* ‘wąż’ Użaki – na tej stronie to nie ma Ł67ParIII-1

[*Mlm* użaki Ł67ParIII-14]

UŻENIĆ SIĘ *dk* → **OŻENIĆ SIĘ** *dk*

UŻREBIĆ SIĘ *dk* → **OŻREBIĆ SIĘ*** *dk*

UŻRYBIWSZY SIA *ipu* → **OŻREBIĆ SIĘ** *dk*

UŻWA *ż* ‘pętla z rzemieni łącząca chomąto z hołoblami’ Na użwy chumąta zakładała się hałoblia i duha Łpt72Zda215 Do chomonta wnizana użwy Drn73Par71 → **HUŻE** *lm*

[*Mlp* użwa W99Rie74 łużva *Blm* łużvy Łpt72Zda215 *Blm* użwy Drn73Par71]

UŻYĆ *dk kogo, co* ‘posłużyć się czymś, użyć kogo, co, czego’ Jeżeli chcemy użyć ten wyraz jako bezokolicznik W01Mas111 [Tę] nazwę [...] użyli bezprawnie W01Mas111

[*bzk* użyć W01Mas111 *prze3lm* użyli W01Mas111]

UŻYĆ SIĘ* *dk* ‘przyzwyczaić się do jakiegoś życia’ A poślia przyszlím my du chałchozu, użylim sia, teraz żyjim Wdk01Kar248

[*prze1lm* użyl’im s’a Wdk01Kar248]

UŻYWAĆ *ndk czego, co* ‘używać, stosować’ Często używa się czasowniki w 1. osobie W01Mas111

używawszy *ipu* Alkoholu dużo używawszy Stc96Mar81

[*bzk* używać B32Dom209,263 *ter nos* używa się W01Mas111 *ipu* użyvařsy Stc96Mar81]

UŻYWIEŃ *n* → **WYŻYWIEŃ*** *n*

W

W / WE *przyim 1.* z Ms *przy oznaczaniu miejsca* ‘w’ Bardzo ładny kościół kiedyś był tutaj w Widzach Btn96Mar47 Ona tak, kiedyś, dawniej w czternastym jakim roku nie było szkół polskich, a ona mieszkała tam w wsi Liubie koło Nowogródka [...] Brż96Mar170 A późni za mąż wyszła do Dwarzyszcza i w domu po polsku rozmawiali Brs02Rie42 Staruszek umar w Sybirze Mtr01Kar234 A państwo nie byli we środku Bjw96Mar134 W przeszłym roku Ł67ParI-89 Nie tak jak w mieście Ł67ParI-85 Zebrali się we wsi dziewczenty Ł67ParI-86 [...] jak ja byłem we wojsku [...] Ncz02Koz67 [...] postawio wa srodku Pdz01Kar468; **2.** z B *przy oznaczaniu kierunku* ‘do’ I byli wywiozszy na Kazachstan, aż w Kazachstan Brż96Mar177 A te, o stare kobiety, które już majon osiemdziesiąt liat mówili, że kiedyś, jak oni jeszcze może w szkołę chodzili, a może jak został sie tamten ksiądz to [...] Isz96Mar194 [...] żebyś te młode nie jszli w kościół Ł67ParII-50; **3.** z B *przy oznaczaniu miejsca, w którym się coś lub ktoś znajduje* ‘u’ Bo teraz uo była, to co wczora przychodziła kobieta, była mówi, hy! Dziewiętnaście par było w Świętej Teresy w Wilnie, bardzo tak dużo Bjw96Mar134 W paszporcie w jich Poliak Brż96Mar179 Suknia splamiona w górze B32Dom221; **4.** z B *przy oznaczaniu czasu* ‘w czasie’ W wojne tutaj zakryli kościół, rozbili, u Widzach Btn96Mar47 Cały zas, i we wojne i po wojnie [kościół był czynny] Ikż96Mar18; **5.** z B *przy oznaczaniu wieku osoby, o której mowa* ‘w wieku’ [...] jak powiedzieć, średnia siostra zmarła panno, w dwadzieścia trzy liata i zmarła panno [...] Chr96Mar203; **6.** z B *przy określaniu godziny* ‘o’ Przychodziła na pewno w godzin jedynaście do domu. Tam zaczynało sie w wosiem Rzc98Ost-nwm11 Po sumie przychodzisz do domu dzie ta w dwa – trzy godzin Rzc98Ost-nwm10 ♦ W/na dany moment → **MOMENT** *m* ♦ W ślad za tym ‘następnie’ B32Dom265 → **ŚLAD** *m*

[w B32Dom 214,221,264,265 Ł67ParI-85 f Ł67ParI Ł67ParII-50 Dgd82a)Par210 Isz96Mar194 Krs99Ost108 W01Mas134 v Btn96Mar47 Chr96Mar203 Brs02Rie42 Rzc98Ost-nwm11 f Wdz95Czy72 Skn96Mar72 Bjw96Mar134 Brż96Mar170,177,179 Mtr01Kar234 we Ł67ParI-86 Ncz02Koz67 ve Ikż96Mar18 Bjw96Mar134 vα Pdz01Kar468]

W CAŁKU *ndm* ‘w całości, bez dzielenia na części’ Zjadł jabłko w całku B32Dom214

[w całku B32Dom214]

WABSZCZE *ndm* → **WOBSZCZE*** *ndm*

WACIUK *m* ‘imię męskie, zdr od Waclaw’ Waciuk Dobrowolskich przyszed Pps91Kru171 → **WACIUNIA** *m*

[Mlp Waciuk W86Dub72 vac¹uk Pps91Kru171]

WACIUNIA *m* ‘imię męskie, zdr od Waclaw’ Bjw97Dwi64 → **WACIUK** *m*

[Mlp Waciunia Bjw97Dwi64]

WAFELKA *ż* ‘*zdr* od wafel, wafelek’ [Jedz] no dobra wafelka Bwk99Pab187 Pani
poczęstuje się wafelką Wln99Dwi145

[Mlp wafelka L99Kar50 vafel’ka Bwk99Pab187 Nlp wafelką Wn99Dwi145]

WAFLA• *ż* ‘wafel’ Zjedz jedna wafla Bjw97Dwi40

[Blp vafł’a Bjw97Dwi40]

WAGA• *ż* ‘rowek między skibami ziemi, bruzda’ Pługiem po dwie wagi tak o brzożny
wyorzo. Para wyorzo, para zostawio. Drugi raz i te ostatnia wagi wyorzo Trk06Rut368 →
BRUZNA *ż*

[Blm wagi Trk06Rut368]

WAGZAŁ *m* → **WOKZAŁ*** *m*

WAJAKA *m* → **WOJAK** *m*

WAJŁAKI / **WAJŁOKI** *lm* → **WOJŁOKI*** *lm*

WAKACJA *ż* → **WAKACJE*** *lm*

WAKACJE* / **WAKAĆJI** *lm* / **WAKACJA** *ż* ‘okres wolny od zajęć szkolnych, wakacje’
Potem mój starszy syn jak raz kończył uczycz się i wakaćji byli K96Saw77 Wakacji byli
Bjw97Dwi20 → **ATOSTOGI** *lm*

[Mlp wakaćja Wtr82Saw75 Mlm wakaćji K96Saw72,77 vakac’ji Bjw97Dwi20]

WAKANSJA *ż* *dawne* ‘wakat, wolna posada’ B32Dom263

[Mlp wakansja B32Dom263]

WAKARUSZKI *lm* ‘wieczorki taneczne’ Z kościoła znów patrzym, na wakaruszki idzim na
tancy Mtr01Kar234 Zrobio wieczory, wakaruszki [...] wieczory cała noc potancuja, potym
Zapusty Żgw01Kar488 Dziawczęta na wakaruszkach bywało też znów zbioro sie
Użp01Kar255 → **TANCULKI** *lm* *ż* ♦ Odbywać wakaruszki ‘urządzać wieczorki’
Wakaruszki odbywali, oj jak było wasoło Mtr01Kar235

[M,Blm vakarušk’i Mtr01Kar234,235 Żgw01Kar488 Mslm na vakaruškay Użp01Kar255]

WALAĆ• *ndk* ‘przewracać, zwałać’ Jest takie krowy, co drzewy waliajo Wtr79Saw206

[ter3lm val’ajo Wtr79Saw206]

WALAĆ SIĘ *ndk* 1. ‘być pozostawionym byle gdzie bez opieki, poniewierać się’ [...] a ja
biedulka tam jedna waliałam sie K96Saw74 → **KACZAĆ SIĘ** *ndk* 2; 2. *po czym* ‘turlać
się, przewracać się’ B32Dom263 → **KACZAĆ SIĘ** *ndk* 1

[bzk walać się B32Dom263 prze1lp *ż* waliałam s’e K96Saw74]

WALANANTÓWKA *ż med.* → **WALANTÓWKA** *ż*

WALANTÓWKA / WALANIENTÓWKA *ż med.* ‘epilepsja, choroba św. Wita’ Pomagała ludziom, walantówka wot tak rzucała to [...] zamawiali i ot pomagała Jzr04Kar71 Walaniantówka wot, jak tut rzucała, wiecia, konfulśji, jak pa polskiemu L13Kar373 → **WALENTACZKA** *ż*

[Mlp valantufka Jzr04Kar71 valaniantufka L13Kar373]

WALDIK *m* ‘imię męskie, *zdr* od Waldemar’ Chodź Waldik, chodź kochany Trt96Mar186

[Wlp Valdík Trt96Mar186]

WALEC *m* ‘taniec – walc’ Krancący się waliec i na krok, krokami jak tanczo Użp01Kar255 Najwięcej [tańczono] walcy Użp1Kar255

[Mlp val’ec Mlm val’cy Użp01Kar255]

WALENTACZKA / WALANTACZKA *ż med.* ‘epilepsja, padaczka’ I jegu wzięła ta wariantaczka, wie, choroba, aha, wariantaczka Bjj99Ado70 Walentaczka jeżeli rzuci, to trzeba ściągiwać z tego miejsca W99a)Rut103 → **EPILEPSJA** * *ż*

[Mlp walentaczka W99a)Rut103 val’antáčka Bjj99Ado70]

WALERIAN • *m bot.* ‘waleriana’ Walerian kopali, kopali korzenki Ppl08Rut64

[Blp walerian Ppl08Rut64,65]

WALIĆ¹ *ndk* ‘przewracać, zwalać, obalać, burzyć’ A tutaj potem jak stali, te, jak te pokazują po telewizji, potem wszystkie krzyże walić i represje, wot i u nas stali mordować wszystko Ikż96Mar18 → **ŁAMAC** *ndk 2*

[bzk walić Ikż96Mar18]

WALIĆ² *ndk* ‘foluszuwać, filcować, spiliśniać’ Samodział potem ten wieźli gdzieś tam du miasta jegu walić, żeby [...] był piękniejszy Łp01Kar418 Waliony jest, zhrempliwany, aż błyszczący wtedy Bjj99Ado64 Na jermiak sukna musi być waliona Łpt72Zda215

[bzk val’ić Łp01Kar418 v’al’ic’ Łpt72Zda215 *ibt m*Mlp val’óny Bjj99Ado64 *ż*Mlp val’ona Łpt72Zda215]

WALIĆ SIĘ • *ndk 1.* ‘przewracać się, padać’ Plenych [jeńców] pandzili jich [...] nu to jidu, walion się, ten jeszcze przykładam dał, dobił Krm01Kar409 I na bok waliła się maszyna L10a)Rut346 ; **2.** ‘wpadać, popadać w co’ [Jak dobry plon] nie wyrośni, nu wot dlatego my u dług i walimsia każdy rok Ł67ParII-36

[ter3lm val’ims’a Ł67ParII-36 *ter3lm* val’on s’e Krm01Kar409 *prze3lp* *ż* waliła się L10a)Rut346]

WALIZKA • *ż* ‘usztyniony prostokątny pojemnik na rzeczy podróżne, walizka’

Drw82Giu320 i in. ♦ Suche walizki ‘puste walizki – o braku w bagażu wartościowych rzeczy’ Tak pojedziemy, to suche walizki, puste, czekaliśmy zrobić tej monki i wziąć ze sobo K02Zie152 → **CZEMODAN** *m* ♦ Twarz jak walizka ‘o dużej kwadratowej twarzy’

Drw82Giu230

[Mlp valiska Drw82Giu230 Mlm valisk'i K02Zie152]

WALON *m* → **WELON*** *m*

WALONEK *m* 'rodzaj wysokich butów z cholewami z wojłoku' Wrn99Koz21 →

WOJŁOKI* *lm*

[Mlp wal'onek Wrn99Koz21]

WALOR• *m* 'dobra opinia' Jakość on wszędzie nie miał waloru, ten człowiek B96Życ194

[Dlp waloru B96Życ194]

WALUK *m* 'imię męskie, zdr od Walenty' Bjw93Dwi37

[Mlp Waluk Bjw97Dwi63 Val'luk Bjw93Dwi37]

WALUSZ *m* → **FOLUSZ*** *m*

WAŁAKITA *m* → **WOŁOKITA**¹* *m*

WAŁEK *m* 'część maglownicy ręcznej' Na kaczka nakręca się bilizna i wałkiem naciska sie i kacza sie pu stolie Łpt72Zda215 → **MAGŁOWNICA** *ż*

[Mlp v'alek Nlp v'ałkiem Łpt72Zda215]

WAŁĘSAĆ SIĘ *ndk rzad.* 'włóczyć się' Ni moga patrzeć jak żyta dośpiała sypi sie, a on wałęsa sia czort wie gdzie Łpt72Zda215

[bzk wałęsać s'e ter3lp wałęsa s'a Łpt72Zda215]

WAŁKOWAĆ *ndk* 'magłować ręczną maglownicą' Wałkować bielizna W99Rie65 → **MAGIELOWAĆ** *ndk*

[bzk wałkować W99Rie65]

WAŁKOWNICA *ż* 'gruba deska z poprzecznymi rowkami do wałkowania bieleziny, maglownica' A potam taka deska z takim fugonam, wałkownica Użp01Kar256 Ta wałkownica taka rubiasta Użp01Kar256

[Mlp wałkownica W99Rie65 vałkovnica Dlp vałkovnicy Użp01Kar256]

WAŁNIANNY → **WEŁNIANNY**

WAŁOJNIK *m* → **WAŁOWNIK** *m*

WAŁOWNIK / **WAŁOJNIK** *m* 'członek zespołu chodzącego z pieśniami na Wielkanoc'

Wałowniki bioro wszystko, co im dasz i wódka też bioro i pośpiwajo wtedy więcej

Łpt72Zda215 → **AŁAŁOWNIK** *m*

[Mlp wałownik/wałojnik L91Zow 547 vał'ovnik Mlm vał'ovniki Łpt72Zda215]

WANA *ż* → **WANNA*** *ż*

WANDAWISKA *ż* → **WĘDOWISKO*** *ż*

WANDLARNIA *ż* → **WĘDLARNIA** *ż*

WANDROWAĆ *ndk* → **WĘDROWAĆ*** *ndk*

WANGELA *ż* → **EWANGELIA*** *ż*

WANGIERYKSZCZY *lm bot.* → **WĘGIERYCZNIK** *m*

WANIENKA* *ż* ‘łazienka’ Mieszkanie składa się z dwóch pokoi, kuchni i wanienki

L96Męd91 → **POKÓJ** *m*

[Dlp wanienki L96Męd91]

WANITOWAĆ *ndk* ‘mieć torsje, wymiotować’ On chory, ciąglia wanituji, jeść ni może, tylko piji Łpt72Zda215 Musi coś zjadł niedobrego, toż wanitował W99Rie65 →

RYGAĆ *ndk*

[bzk vanit'ovac' ter3lp vañit'uji Łpt72Zda215 prze3lp m wanitował W99Rie65]

WANITY* *lm* ‘torsje, wymioty’ A żeb ciebie na wanity ciągało W99Rie65 ♦ Rwie na wanity kogo → **RWAĆ** *ndk*

[Blm wanity W99Rie65 vañ'ity Łpt72Zda215]

WANNA* / **WANA** *ż* ‘duże głębokie naczynie do kąpieli, wanna’ Wszystkie wygody u Wilni, a teraz u wana ulezi Smw01Kar289

[Mlp vana Wtr82Saw76 Blp vana Smw01Kar289]

WANNY ‘przym od wanna, dotyczący łazienki, łazienkowy’ B32Dom263 ♦ Wanny pokój → **POKÓJ¹** *m*

[mMlp wanny B32Dom263]

WANTROBY *lm* → **WĄTROBA*** *ż*

WANYLIA* *ż* ‘wanilia’ To też położyć wanylii, zapachu takiego Orn73b)Mas217

[Dlp wanylii Orn73b)Mas217]

WAPNA *ż, n* ‘wapno, substancja do bielenia’ Aż wapna ze stalowania poczewszy sypać sie Bkb84Ado15 Jest taka wapna Brż96Kon76 Wapna palili swoja Brż96Kon76 Przyd wojno była zarządzenia taka, co wszystkie musieli wapnam bielić chata Łpt72Zda215 Wapna im smaczna Orn73c)Masl76 Z tej gniazdy do wapny wyleco i dziubio Orn73c)Masl77

[żMlp wapna Orn73c)Masl76 Bkb84Ado15 vapna Bjw99Pab138 v'apna Łpt72Zda215 żM, Blp vapnъ Brż96Kon76 żDlp wapny Orn73c)Masl77 nNlp v'apnam Łpt72Zda215]

WAPROS *m* → **WOPROS*** *m*

WAPS *m* → **WAPSA** *ż*

WAPSA *ż* / **WAPS** *m* ‘osa’ Jak te wapsy napadli na mnie Bjw97Dwi123 → **OSA** *ż*

[mMlp vaps Bjw97Dwi123 zMlp vapsa Mlm vapsy Bjw97Dwi123]

WAR *m* ‘wrzątek’ Jak by kto sagan waru na głowa wylawszy Bkb84Ado16 →

KIPIATOK *m*

[Mlp war Ł84Par141 Dlp waru Bkb84Ado16]

WARCABY *lm rzadko* ‘warcaby – gra planszowa’ Łpt72Zda215 → **SZASZKI** *lm*

[Mlm varc'aby Łpt72Zda215]

WARCZUN *m* → **WORCZUN*** *m*

WAREK *m* ‘zdr od war, wrzątek’ Ł84Par141

[Mlp warek Ł84Par141]

WARENIE• *n* ‘konfitury’ Warena nie gotujim Bjw97Dwi52 Warena w nagotowana
Brs02Rie54

[Dlp vareńa Bjw97Dwi52 Dlm vareńaf Brs02Rie54]

WARENIKI *lm* ‘pierogi’ To wareniki z makiem, to z jagodami W99Rut41

[Mlm wareniki Bkb08Rut96 vareńiki W99Rut41]

WARGONY *lm* → **ORGANY** *lm*

WARIAT *m* ‘psychicznie chory, obłąkany, niespełna rozumu’ Bkb83a)Giu85 → **DURNY** **1**

♦ Czysty wariat ‘istny, prawdziwy wariat’ Toż to czysty wariat W99Rie62

[Mlp warjat W99Rie62 varjat Bkb83a)Giu85]

WARIATOWATY ‘lekko upośledzony umysłowo’ Bkb83a)Giu100

[Mlp varjatowaty Bkb83a)Giu100]

WARKOCZ *m* ‘splecione z trzech pasm długie włosy, warkocz’ B32Dom263 → **KOSA** *ż*

[Mlp warkocz B32Dom263]

WAROŻYĆ *ndk* → **WRÓŻYĆ** *ndk*

WARÓŻBA *ż* → **WRÓŻBA** *ż*

WARTOŚCIOWOŚĆ *ż* ‘wartość’ Ł97a)Kar75

[Mlp wartościowość Ł97a)Kar75]

WARTY ‘wart, mający wartość’ Litwini nie lubio Polski, pani, i nas Poliaków tut nie lubio
uoni, Poliak u jich nic nie warty Mck99Pab155

[mMlp warty Mck99Pab155]

WARZYĆ *ndk* ‘łączyć metale na gorąco, spawać’ Nu tu tam stałam [zacząłem] pracować
kuwałem. Nu trza było wszystko tam remontować i warzyć, swarszczykiem tam
Łp01Kar416 → **SZWEJSOWAĆ** *ndk*

[bzk ważyć Łp01Kar416]

WARZYNIEC *m bot.* ‘widłak, roślina płożąca się’ Brs01Czy102

[Mlp ważyńec Brs01Czy102]

WARZYWNIA *ż* ‘spizarnia do przechowywania warzyw itp.’ Potem mieli składzik taki, nazywa się warzywnia. Kapusta tam stoi kwaszona, buraki, jak mówiłam tam, kartofla wsypana. Mieli takie w chatach i nazywali się warzywni Ppl08Rut62 → **SKŁADZIK** *m*

[Mlp warzywnia Ppl08Rut62 W99Rie74 Mlm warzywni Ppl08Rut62]

WARZYWO• *n* ‘jarzyna’ Zazwyczaj my każdy raz warzywo jedli, to kapusta, to botwina [...] Jrz96Mar68

[Blp ważyvo Jrz96Mar68]

WARŻA [r-ż] *ż* ‘sadz na ryby’ W31Otr83

[Mlp warża W31Otr83]

WASELA *ż* → **WESELE** *n*

WASELNY → **WESELNY***

WASILAK *m* → **WASILEK** *m*

WASILEK / **WASILAK** *m* / **WASILKA** *ż bot.* ‘chaber, bławatek’ Bukiet wasilków nazbiralali, alia żyta też pudypitali Łpt72Zda215 Ot lubia kwiaty, wasilki, astry Bjw97Dwi123 W życia to wasilki, nuto oni już nie tasujon się da niczego, sinia kwiatuszki takia Ppl08Rut65 → **WOŁOSZKA** *ż*

[Mlp wasilek B32Dom263 vas’lil’ak/vas’lilek Łpt72Zda215 żMlp wasilka W99Rie74 Mlm wasilki Wtr82Saw74 Ppl08Rut65 Dlm vas’lil’kuf Łpt72Zda215 Blm vas’il’k’i Bjw97Dwi123]

WASILKA *ż* → **WASILEK** *m*

WASOŁA *ndm* → **WESOŁO** *ndm*

WOSOŁO *ndm* → **WESOŁO** *ndm*

WASTAŃJE *n* → **WOSTAŃJE*** *n*

WASZY *zaim. dzierżawczy* ‘wasz’ Powiedz Stasiuk, gdzie waszy tatka W82Tek291

[Mlm vašy Wtr82Saw79 W82a)Tek291]

WATNI• ‘przym od wata, z waty’ Bkb73a)Giu118; Kołdra wotnia Bkb73a)Giu118

[Mlp ż wa’tn’a Bkb73a)Giu118]

WATOWY• ‘przym od wata, z waty’ Bkb73a)Giu118; Kołdra wotowa Bkb73a)Giu118

[Mlp ż wa’tova Bkb73a)Giu118]

WATÓWKA *ż* ‘robocza ciepła kurtka na pikowanej wacie, waciak’ Nu koło domu nosili takie stare tranty [...] wyszumlane takie spodni i watówki jakie, tiałahrejki, jak kiedyś

nazywali L11Rut-mna Babam watówki nazywali sia. A wataj, tam na wierzch taka tkana, tedy watka, paczszewka, nu i wot i watówka taka tyko u chaciach, kała gospodarki
Brs04Ste120

[Mlp vatufka Brs04Ste120 Blp watówki L11Rut-mna vatufki Brs04Ste120]

WATRUSZKA *ż kulin.* ‘sernik na drożdżowym cieście’ Na Zielone Świątki tylko była watruszka pieczona słodka [...] tylko była jeszcze watruszka Rzc98Ost-nmw9

[Mlp watruška Rzc98Ost-nmw9]

WAWIARUSZKA *ż* → **WOWIERUSZKA** *ż*

WAWIORECZKA *ż* → **WIEWIÓRECZKA*** *ż*

WAWIÓRKA *ż* → **WIEWIÓRKA*** *ż*

WAZINIAĆ SIĘ *ndk* → **WAŻYNIAC SIĘ** *ndk*

WAZON *m* **1.** ‘kwiat doniczkowy’ Taki jest wazon, szyrokie liście takie rosno Łp01Kar414 Wazony na oknach stojo Bjw97Dwi123 Z takich, szparagus, u nas wazony takie byli, to z tego wili tam, albo z mirty takiej, [...] Sdr99Pab162; **2.** ‘doniczka do kwiatów’ [Kwiaty] rosno też w wazonach, rosno [...] Sdr99Pab162

[Mlp wazon B32Dom263 vazon Łp01Kar414 Mlm wazony Bjw97Dwi123 Sdr99Pab162 Mslm vazonax Sdr99Pab162]

WAZRĄSŁAŚĆ *ż* → **WZROSŁOŚĆ*** *ż*

WAŻNO *ndm* ‘przysł od ważny, ważne’ W86Dub78

[ważno W86Dub78]

WAŻNY **1.** ‘pokaźny, znacznych rozmiarów, postawny’ Takij menźczyzna ważnyj, też umar z rakim, najwięcej z rakim Dgd82a)Par221; **2.** ‘słynny, znany’ Ona przeńdziejka jest ważna W82Tur113 ♦ Ważna suma → **SUMA** *ż* ♦ Ważny urzędnik → **URZĘDNIK** *m* **samy ważny** *stnw* od ważny ‘najważniejszy’ To jest sama ważna sprawa Grd93Bre164

[mMlp ważny B32Dom263 ważnyj Dgd82a)Par221 żMlp ważna B32Dom263 Grd93Bre164 ważna W82Tur113]

WAŻYNIAC *ndk* ‘wozić’ Nabioro tam wszystkiego do jedzenia i dzieci wiozo, ważyniajo. Na zapusty ojciec konia zaprzęga i nas tedy ważynia Igl04Rut430 **SUMA**

[bzk ważyniać W31Otr84 ter3lp ważynia ter3lm ważyniajo Igl04Rut430]

WAŻYNIAC SIĘ / WAZINIAĆ SIĘ *ndk* **1.** ‘jeździć dla przyjemności, wozić się’

Wieczorem z góry tedy ważyniajo sie, sani wielkie, to z góry ważyniali sie Igl04Rut430 Nu takie sanie byli, to jak nasiądziem i pięciu i sześciu i na tych saniach z góry, to na Zapusty ważyniali się Trk06Rut364 Już tatuś zapzo(ng)ł konia, brazguli, i po

dawniejszemu woził na zapusty, wazinieli sie tak, to rade żeż, krzyczco, jak wasoło
L13Kar373 → **KATAĆ SIĘ** *ndk*; 2. ‘huścić się’ Chco ważyniać sie na desce hybliuwanaj
Łpt72Zda215 → **HIBAĆ SIĘ** *ndk*

[*bzk* ważyniać się W31Otr84 Trk06Rut364 L07Rut194 waziniać się W31Otr83 važ'łyńac' s'e Łpt72Zda215
ter3lm ważyniajo sie *prze3lm* ważyniali sie Igl04Rut430 Trk06Rut364 vaz'in'al'i s'e L13Kar373]

WACHACZ *m* ‘człowiek lubiący wszystko wachać’ Bkb83a)Giu100

[*Mlp* vonxać Bkb83a)Giu100]

WĄSKI• ‘mający mały wymiar poprzeczny, wąski’ B32Dom264 i in.

wąwszy *stw* B32Dom264

węższy *stw* W83Tur19

[*stw mMlp* węższy W83Tur19 wąwszy B32Dom264 W83Tur18]

WĄTPIĆ *ndk* o czym ‘nie być pewnym w prawdziwość czegoś, wątpić w co’ B32Dom209

[*bzk* wątpić B32Dom209]

WĄTROBA• / **WĘTROBA** *ż* / **WANTROBY**• *lm anat.* ‘wątroba’ B32Dom264 Oni [te
ziola] musi od watrobaw Ppl08Rut64 ♦ Zająć za wątrobę → **ZAJAĆ** *dk*

[*Mlp* wętropa B32Dom264 Blp wątrobę L82Roj239 Dlm wantrobaw Ppl08Rut64]

WĄŻ* / **WĘŻ** *m zool.* ‘wąż’ Gjd83Ana 68

[*Mlp* vēš Gjd83Ana68]

WĄŻSZY → **WĄSKI**

WBIJAĆ / **WBIWAĆ** *ndk* 1. ‘uderzając czymś powodować zagłębienie przedmiotu w
podłoże, wbijać’ Koł wbiwasz na darma, tut słup musisz wkopać Łpt72Zda160;

2. ‘wtrącać, wstawiać’ [...] po co wbijać te słowa czy tam drugie jakie, ja pomyśle,
zastanowień sie, nu i wbiwam coś nie tak [...] Ncz02Koz71 ♦ Wbijać sobie w głowę
‘wbijać sobie do głowy, nabierać mocnego przekonania’ Z góry wbijam sobie w głowę, że
lekcja mi się nie uda W01Mas105

[*bzk* wbijać Ncz02Koz71 vbiyac' Łpt72Zda160 *ter1lp* wbijam W01Mas105 wbiwam Ncz02Koz71 *ter2lp*
vbivaš Łpt72Zda160]

WBIWAĆ *ndk* → **WBIJAĆ** *ndk*

WBOŚĆ• *dk* ‘wbić, wetknąć’ Ten nożyk wbodź do ściany Jzr04Kar71

[*roz k lp* vbodz' Jzr04Kar71]

WCALE *ndm* 1. ‘zupełnie, całkiem, całkowicie’ A Grażyna to wcale rzuciła, bo nie mogła
tego ruskiego języka Bht98Pab181 I póki szkoły jeszcze nie było, to ja już wcalie
nauczyłaś czytać po polsku Nlb01Mor249 Tam miasta, tam wcale inaczej Glt99Pab178

Nieprawdziwa my rozmawiami, co [jak] Pulaki przyjado oni wcale inaczej rozmawiajo
Wdg01Kar 454 Wszystkie domy byli zniszczone, wcale zniszczone, nic nie była lłk98Ost-
nmw5(25) Jichny zamek, ichny ten wielki, to zaraz ruźbity [...] wcale był ruźbity lłk98Ost-
nmw12(32) Wcale mało Ł67ParIV-10; **2. określa, że coś dotyczy całości** ‘całkowicie,
wyłącznie’ Wańdziagoła to wcalia polska parafia Pdz01Kar465 Kiedyś to była wcale tyko
sami Polacy byli K02Kar337 ♦ Za wcale ‘zupełnie nic’ Moja dziadkowie nie umieli po
litewsku, za wcale nie umieli K99a)Zie255 Monża matka za wcale po litewsku nie
rozmawiała też, za wcale K02Zie162

[wcale Bht98Pab181 K99a)Zie255 fcale K02Zie162 K02Kar337 fcal’e Glt99Pab178 Nlb01Mor249
Wdg01Kar454 lłk98Ost-nmw5(25),12(32) fcál’e Ł67ParIV-10 fcal’α Pdz01Kar465]

WCHILONY• **1.** ‘wgięty, zagłębiony’ Żebra wchilona jedna Orn73a)Masl76;

2. ‘pochylony’ Pracowali biedne, wchilone całymi dniami Wtr84Saw173

[zMlp fx’ilona Orn73a)Masl76 Mlm fχil’one Wtr84Saw173]

WCHODZINY *lm* ‘przyjęcie z okazji wprowadzenia się do nowego domu’ Wchodzinów
żadnych nie robili Bjw97Dwi123

[Mlm wchodziny Dlp vxodz’inuf Bjw97Dwi123]

WCHYLAĆ SIĘ• *ndk* ‘uginąć się’ Ot fajnie dziewczki tanczu, jak wesoło popatrzeć, aż
podłoga wchyla się Klr01Kar320

[ter3lp fχyl’a s’e Klr01Kar320]

WCIĄGIWAĆ• *ndk* ‘wciągać w płuca, wdychać’ Dawali takie fajki i teraz ja nosza te fajki
[...] jest tam i w Polskiej takich, wciągują du siebie i tam ruszyrza te dychania
Łp01Kar416

[ter1lp fc’oŋguja Wrn05Koz217 fc’uŋguja Łp01Kar416]

WCIĄGNAĆ• *dk* ‘ciągnąć umieścić coś wewnątrz, wciągnąć’

wciągnęwszy *ipu* W83Tur18

[ipu wciągnęwszy W83Tur18]

WCIEKAĆ *ndk* → **UCIEKAĆ** *ndk*

WCIEKĆ *ndk* → **UCIEKĆ** *ndk*

WCISNAĆ• *dk* ‘zagłębić coś używając siły, wdusić’ L29a)Szw73

wcisnęwszy *ipu* L29a)Szw73

[ipu wcisnęwszy L29a)Szw73]

WCZEPIWSZY SIĘ *dk* → **UCZEPIĆ SIĘ** * *dk*

WCZESNO *ndm* ‘w pierwszym, początkowym okresie trwania czegoś, wcześniej’

wcześniej *stw czego* ‘wcześniej niż *co*’ Zacznie funkcjonować nie wcześniej lipca przyszłego roku W01Mas104

[wczesno W82a)Tek290 W86Dub78 *stw* wcześniej W01Mas104]

WCZORAJ• / WCZOREJ / WCZORO *ndm* ‘w dniu poprzedzającym dzień dzisiejszy, wczoraj’ Zaczęli żyta kosić wczorej i ruboty będąci nawał cały miesiąc Łpt72Zda216

[fč^lorej Łpt72Zda216 fčoro/fčóro Wdz71Giu316,317]

WCZOREJ *ndm* → **WCZORAJ** *ndm*

WCZORO *ndm* → **WCZORAJ** *ndm*

WDAĆ SIĘ *dk* → **UDAĆ SIĘ** *dk*

WDERZYĆ *dk* → **UDERZYĆ*** *dk*

WDERZYWSZY *ipu* → **UDERZYĆ*** *dk*

WDOW ‘człowiek owdowiały’ Bjw96Mar123 → **WDOWIEC** *m*

[mMlp vdow Bjw96Mar123]

WDOWA *ż* *kogo* ‘kobieta, której mąż nie żyje, wdowa *po kim*’ Wdowa brata B32Dom264
Córka mojej żony była, a ja brał wdowe Czł96Mar89

[Mlp wdowa B32Dom264 Blp vdoęe Czł96Mar89]

WDOWIEC *m* ‘mężczyzna, którego żona nie żyje, wdowiec, owdowiały’ Ja myślę, ja myślę, o Panie Boże, i ja wdowa i bocian wdow, wdowiec Bjw96Mar123 → **WDOW**

[Mlp vdońec Bjw96Mar123]

WDOWKA *ż* → **WDÓWKA** *ż*

WDOWUNIA *ż* ‘*zdr* od wdowa, wdówka’ W86Dub74

[Mlp wdowunia W86Dub74]

WDOWOL *ndm* ‘dowoli, pod dostatkiem’ Było wszystkiego w dowol W96Rie100 →

WYGODA *ż*

[w dowol W96Rie100]

WDÓWKA / WDOWKA *ż* ‘*zdr* od wdowa, wdówka’ Bkb83Giu83

[Mlp ^lvdufka/^lvdofka Bkb83Giu83]

WDZIUBNAĆ• *dk* ‘włożyć, wetknąć’ Busiak wdziubnął do żylwicy Orn82Mas198

[prze3lp *m* wż^lubnoł Orn82Mas198]

WE *przyim* → **W** *przyim*

WEDŁUG *przym* ‘odpowiednio do *czego*, według *czego*, zgodnie z *czym*’ Wszystka była domowe, jajka swoje była twaróg i śmietana [...] ci tam ilie według czeladzi [dzieci] tam, według rodziny Wdg01Kar463

[według Wdg01Kar463]

WEJŁAKI *lm* → **WOJŁOKI*** *lm*

WEJŚĆ• / **UWEJŚĆ•** *dk* ‘przekroczyć granicę, próg jakiegoś pomieszczenia, wejść’ Do domu weszed i skonał W86Dub79 No to weszed, znaczy on (ksiądz) powiedział pochwalonego po litewsku K99Zie18 Wkradkim uwejdzi tam du spuwiedzi Ł67ParII-48 Uwesзли do kuchni, tam uwejdzisz Ł84Par139 ♦ Wejść w lata ‘postarzyć się, być w starszym wieku’ On już w laty wszedszy Bkb84Ado14
wszedszy *ipu* Bkb84Ado14

[*prze1lp m* weszłem W83Tur21 *prze3lp m* weszedł W83Tur21 weszed W86Dub79 *vešet* Wdz95Czy72 K99Zie18 *prze3lp ż* wszedłam W83Tur21 *prze3lm* wszedli W83Tur21 *uv'eśl'i* Ł84Par139 *przy2lp* u'vejdz'is Ł84Par139 *przy3lp* uvejż'i Ł67ParII-48 *ipu* wszedszy Bkb84Ado14]

WELOCYPED *m* *dawne* ‘rower’ B32Dom264 → **ROWER** *m*

[*Mlp* welocyped B32Dom264]

WELOCYPEDYSTA *m* *dawne* ‘cyklista, rowerzysta’ B32Dom264

[*Mlp* welocypedysta B32Dom264]

WELON* / **WALON** / **WELUM•** / **WELON•** / **WELUN•** *m* ‘przezroczysta tkanina zdobiąca głowę panny młodej, welon’ Jak siostra zabiła się, walion jak do szliubu, walion założony, ruty gałązki wsunięte Mtr01Kar238 Królowa w welumu i korona taka włożona W99Rut39 Welon też rzucali; i tedy z weliunom nakładali Ilk98Ost0-nmw8(28)→
ZAWÓJ *m*

[*Mlp* val'on Mtr01Kar238 *Blp* vel'on *Nlp* vel'unom Ilk98Ost0-nmw8(28) *Ms/p* v vel'umu W99Rut39]

WELUM *m* → **WELON*** *m*

WEŁNIANNY / **WAŁNIANNY** / **WYŁNIANNY** ‘zrobiony z wełny, wełniany’ Wyłnianne rynkawicy bylib najlepszy żeby ni przymakalib Łpt72Zda216 → **SZERŚCIANY**

[*mMlp* wełnianny W86Dub77 *vełni'anny/vałni'anny/vyłni'anny* Łpt72Zda216 *Mlm* *vyłni'anne* Łpt72Zda216]

WEŁNO• *ż* ‘wełna’ Czochrali wełno Bjw97Dwi114 Czochrajo te wełny K01a)Kar151
Prawdziwa wełno kupiła Bjw97Dwi36

[*Blp* wełno Bjw97Dwi36,114 *Blm* wełny K01a)Kar151]

WERESZCZAKA / **WIRASZCZAKA•** *ż* **1.** ‘potrawa z mąki, jaj i słoniny’ Dobawia się jajko – wereszczaka W82Rei38 Ładniej i czyściej to kawałak blina nakłada się na widelec i

wtedy macza sia do wiraszczaki Łpt72Zda217; 2. ‘poczęstunek lub obiad z mięsa ze świeżo ubitego wieprza dla osób pomagających’ [...] boż chto biji, musi wereszczaka żjeść, u nas nazywali objat taki po zabiciu parsiuka, chto pomaga, przychodzi i mówi: nu przyszedłem na wereszczaka do ciebie Nmn81Tek87

[Mlp wereszczaka W82Rei38 M,Blp wereszczaka Nmn81Tek87 vírašč'aka Dlp vírašč'aki Łpt72Zda217]

WERFLI *lm zool.* ‘gatunek gołębi’ Brs01Czy102

[Mlm verfl'i Brs01Czy102]

WESELA *ż* → **WESELE** *n*

WESELE *n* / **WESELA** / **WASELA** *ż* ‘przyjęcie i zabawa z okazji ślubu, wesele’ Weselie, nu kiedyś [...] teraz tak, waselie tak samo i kiedyś i teraz weselia to tak samo, tylko że kiedyś byli weseli biedniejsze, a teraz bogatsze Bjw96Mar129 Już sześćdziesiąt osiem lat, odświeciłem ta złotna wesela już z mężem K02Zie146 Zaczynała się waselia u panny młodej, potam jichali do młodego i jeszcze huliali jaki dzień Łpt72Zda216 Wesela była zrobiona Bjw97Dwi18 Długa waselia Onk99Ado51 Była jedna wesela tutaj, to tengi taki menżczyzna to był młody, a już ta młoda, to kobieta taka skromnieńka K02Kar177 Młodym dają po okrajczyku na weseli Orn73c)Mas179 I wtedy zbiera się do weseli Orn73d)Mas197 Trzy dni pili ta wesela Drn73Par52 Dzień przed Tadziuka wesela Bjw97Dwi46 Tam te swatowie nie liczą się, tam tylko główny swat i główna swaci to jest cały urząd na weseli, nu osystenci Bjw96Mar134 Duża tych weselów Bjw93Dwi40 Bo w niedzielę najwięcej weseliów było Isz96Mar194 Ja szesnaście weseli prowadził Rzc98Ost-nmw17 Jeden raz była tak na jednej weseli Rzc98Ost-nmw18 → **SWADŹBA** *ż* ♦ Składać wesele ‘omawiać organizację wesela, ustalać porządek postępowania’ A no przyjeżdżają weselie składać, składać weselie Bjw96Mar129 Siadają za stołem przy tej wódce i domawiają się tam, kiedy ona idzie, czy nie idzie, a jeśli idzie, to wtedy już składają [weselie], taki czas, na jaki tam czas Kml96Mar106 ♦ Stroić wesele ‘przygotowywać ucztę weselną, urządzać wesele’ Jeżeli spodoba się ta dziewczyna, to umawiają się kiedy wesela stroić, kiedy nieść na zapowiedzi Wtr84Saw173 ♦ Wyrabiać wesela ‘wyprawiać wesele’ Skąd tam po wojnie [...], nie była z czego wesela ta wyrabiać Kłw01Kar523 → **WYPRAWYWAĆ** *ndk* ♦ Złot(n)e wesele ‘złote wesele’ Wesele złotne było nam, złotna weselia, du kościołu szedli, bardzo pienkna była İlk98Ost6(26) Dwadziestego drugiego maja była złotna waselie Pcn01Kar252 Na złote wesele dużo tam była karteczków [fotografii] İlk98Ost-nmw9(29)

[*z*M*lp* *vesela* K02Zie146 *vesel'a* Bjw97Dwi18 K02Kar177*vesel'e* Hk98Ost6(26) *vasel'a* Bjw96Mar129 *vasel'a* Onk99Ado51 *vas'el'a/vys'el'a* Łpt72Zda216 *zDlp* *weseli* Orn73d)Masl197 *zBlp* *wesela* Drn73Par52 *vesela* K02Zie146 *vasel'a* Wtr84Saw173 *zMsip* na *veseli* Rzc98Ost-nmw18 na *vesel'i* Bjw96Mar134 na *vesel'i* Orn73c)Masl79 *nMlp* *weseli* Bjw87Pab-nma *vesel'e* Bjw96Mar129 *ves'el'e* Łpt72Zda216 Bjw96Mar129 *nBlp* *vesel'e* Bjw96Mar129 *nNlp* *vesel'am* Bjw97Dwi46 *Mlm* *vesel'i* Bjw96Mar129 *Dlm* *vesel'uf* Bjw93Dwi40 Isz96Mar194 Bjw97Dwi48 *Blm* *veseli* Rzc98Ost-nmw17]

WESELEJSZY *stw* → **WESOŁY**

WESELIĆ SIĘ* / **WESOLIĆ SIĘ*** *ndk* ‘urządzać wesołe imprezy, weselić się’ Wesolili się u wioski Ł67ParIII-36

[*prze3lm* *vesoli'i* s'e Ł67ParIII-36]

WESELKA* *z* ‘*zdr* od *wesela*’ Pierwej biedna byli *waselki* K02Kar266

[*Mlm* *vasel'k'i* K02Kar266]

WESELNY* / **WASELNY*** ‘*przym* od *wesele*, ślubny’ Fotografii jest pogrzebowa i *waselna* Mtr01Kar238

[*Mlm* *vaselna* Mtr01Kar238]

WESOLEŃKI / **WESOLIŃKI** ‘*zdr* od *wesoły*, *wesolutki*’ Bjw97Dwi71 i in.

[*mMlp* *wesolińki* W86Dub77 *wesoleńki* Bjw97Dwi71]

WESOLEŃKO / **WESOLIŃKO** *ndm* ‘*zdr* od *wesoło*, *wesolutko*’ Bjw97Dwi71

[*wesoleńko* Bjw97Dwi71 *wesolińko* W86Dub78]

WESOLIĆ SIĘ *ndk* → **WESELIĆ SIĘ*** *ndk*

WESOŁO* / **WASOŁO** / **WASOŁA** *ndm* ‘radośnie, *wesoło*’ Oj jak było *wasoło*

Mtr01Kar235,236 Bardzo bardzo była *wasoła* Kjd01Kar282

weselej *stw* ‘*weselej*’ Jak już Polaki występują, to tak jakoś aż *weselej* na duszy Slc99Pab201

[*wasoło* Mtr01Kar235 *wasoła* Kjd01Kar282 *stw* *vesel'ej* Slc99Pab201]

WESOŁY* ‘pełen radości, zadowolenia, *wesoły*’ Bjw97Dwi69 i in.

weselejszy* *stw* ‘*weselszy*’ Pierw, nie mogą mówić, byli czasy dużo *weselejsze* Mtr01Kar235

samy wesoły *stnw* ‘*najweselszy*’ Bjw97Dwi69

[*stwMlm* *weselejsze* Mtr01Kar235 *stnw* *z* sama *wesoła* Bjw97Dwi69]

WESZ / **WSZA** *z* ‘insekt pasożytny na ciele człowieka, *wesz*’ Jaka ta *wesz*. Jedna *wsza* Orn82Masl196 Ani jednej *wszy* Orn82Masl196 Złapał *wsza*, to *wszo* można przestraszyć Orn82Masl196 Jak *wszy* opadają. Nie ma u mnie *wszów*. Świnia ma *wszy* Orn82Masl196

[Mlp wsza L99Kar50 weś/fśa Dlp fśy Clp fśaj/fśej/fśy Blp fśa Nlp fśo Mslp fśy Mlm fśy Dlm fśof/fśuf Blm fśy Nlm fśami Mslm fśak Orn82Masl196]

WETERYNARIUSZ *m* ‘weterynarz’ Ł97a)Kar75 → **DOKTOR** *m*

[Mlp weterynariusz Ł97a)Kar75]

WETERYNARZ *m* *rzadko* ‘weterynarz’ Kml99Pab117 → **DOKTOR** *m*

[Mlp weterynaś Kml99Pab117]

WEZGŁOWIE *n* ‘wezgłowie łóżka, szczyt łóżka od strony głowy’ Bkb73Giu116 →

PRZODEK² *m*

[Mlp vyz'glov'e Bkb73Giu116]

WEŹ GO *wykrz* ‘zawołanie do psa na polowaniu’ Mgn73Pie173 → **KUSI** *wykrz*

[roz^k lp véz' go! Mgn73Pie173]

WĘCH *m* *rzad.* ‘węch, powonienie’ Łpt72Zda217 → **NIUCH** *m*

[Mlp węch Łpt72Zda217]

WĘDAWISKA *ż* → **WĘDOWISKO**^{*} *n*

WĘDLARNIA / **WANDLARNIA** *ż* ‘wędzarnia’ Nu ta miensa, to do tego wandliarnia była Kjd01Kar281 Alie mieli, miała szpiecjalna wandliarnia, gdzie wywędzi ta miensa, zrazu wysolim potam wywędzim, udzielnie na poliu była wendliarnia Kjd01Kar281 Sama w swojej wendlarni wędze Bjw97Dwi123

[M,Blp vandl'arnia/ve^andl'arnia Kjd01Kar281 Mslp vendl'arni Bjw97Dwi123]

WĘDOWISKO^{*} *n* / **WĘDAWISKA** / **WANDAWISKA** / **WYNDAWISKA** *ż* ‘długi kij jako część wędki, wędzisko’ Wyndawiski my zawsze rubili z liszczyzny Łpt72Zda216

[Mlp vynda^v'iska/venda^v'iska/vanda^v'iska Blm v^ynda^v'iski Łpt72Zda216]

WĘDROWAĆ^{*} / **WANDROWAĆ** *ndk* ‘wędrować’ Pójda w świat wandrować Bjj99Ado65 Jaś Kasiu namówił, żebyś wandrowała B32Dom263

[bzk wandrować B32Dom263 vandróvac' Bjj99Ado65 prze3lp ż wandrowała B32Dom263]

WĘDZIAGOLSKI[•] ‘mieszkaniec Wędziagoły lub pochodzący z Wędziagoły’ I ona wendziagolska szlachcianka K02Zie152 Jak wyrugowali polska nobożenstwo, to tam po prostu bili się wendziagolskie, nie ustąpili K02Zie148

[żMlp vendżagolska K02Zie152 Mlm vendżagolsk'e K02Zie148]

WĘDZIĆ^{•1} *ndk* ‘poddawać procesowi wędzenia, wędzić’ A jak wendziła sia, [...] potam ta miensa, ta kumpia, ta słonina pachnie takim dymem Kjd01Kar281

[prze nos ve^anż'ila s'a Kjd01Kar281]

WĘDZIĆ^{•2} *ndk* ‘łowić ryby na wędkę’ Ryby wendził w jazierzu Ł84Par140

[*prze3lp m vendz'it* Ł84Par140]

WĘGIEŁ *m* **1.** ‘miejsce zetknięcia dwu pionowych ścian budowli, narożnik’ Tutaj ta ściana, węgieł ten, gdzie cegły wyłożone [...] to [cegła] na zakaz była robiona Mdn96Mar142; **2.** ‘róg prostokątnego przedmiotu, kant’ Takie węgły zrobić Wdz95Czy75 Nosiła ona takie chusteczki, wielka róży w węglach Ong01Kar499 Taki specjalny kąt nieświęcony był, jeden węgieł na cmentarzu i tam chowali [samobójców] Urn01Kar334 [...] położyła pod węglem ogroda Rzc98Ost-nmw13; **3.** ‘liche pomieszczenie mieszkalne, kąt’ A moje rodzice mieszkali u tych Romerów tam, nu takie węgły dawali, a ot ja urodziła sie tam Rzc98Ost-nmw24

[*Mlp węgeł* Mdn96Mar142 *venğ'eł* Urn01Kar334 *Nlp* węglem Rzc98Ost-nmw13 *B/m* węgły Wdz95Czy75 *venğły* Rzc98Ost-nmw24 *Mslm* węglax Ong01Kar499]

WĘGIEŁEK / WANGIEŁEK *m* ‘*zdr* od węgieł – kąt, róg pomieszczenia’ Aliektra tam w jednym wengielku pali sia, w drugim wangiellku pali sia L13Kar366

[*Mslp* *venğ'ełku/vanğ'ełku* L13Kar366]

WĘGIERKA• *ż* ‘taniec węgierski’ Mazura tancyli, wangiarki [...] Kst73Wer213

[*B/m* *və'ng'lerk'i* Kst73Wer213]

WĘGIERYCZNIK *m* / **WANGIERYKSZCZY** *lm bot.* **1.** ‘podagrycznik pospolity’ Brs01Czy102; **2.** ‘wiązówka, roślina lecznicza’ Byli od garła [...] potem takia wangierykszczy, wo, biała [...] Ppl08Rut

[*Mlp* *venğ'eryčnik* Brs01Czy102 *M/m* wangierykszczy Ppl08Rut64,65]

WĘGŁOWY ‘narożny’ B32Dom264

[*mMlp* węglowy B32Dom264]

WĘSZY *stw* → **WĄSKI**

WĘTROBA *ż* → **WĄTROBA*** *ż*

WĘZEL• *m* ‘tobół, tobolek’ Tu zbierali się, już tam węzły wszystkie wiunzali wyjeżdżać Łp01Kar413 → **TLUMOK** *m*

[*B/m* *venzły* Łp01Kar413]

WĘZINIA *ż* ‘wąskość, wąskie miejsce’ W82Tur81

[*Mlp* *węziña* W82Tur81]

WĘŻ *m* → **WĄŻ*** *m*

WGŁĘBIAĆ SIĘ* / **UGŁYMBLAĆ SIĘ**• *ndk* ‘zagłębiać się, głęboko się zastanawiać’ Ja nie ugłymblałam sie w te książki w ichne Rzc98Ost-nmw8

[*prze ż1lp* *uğlymbl'ałam s'e* Rzc98Ost-nmw8]

WGRYŹĆ *dk* → **UGRYŹĆ** *dk*

WIADERECZKA *ż* ‘wiadereczko – zabawka dziecięca’ Dziecina [dziecinne] tako o
wialkości wiadereczka K02Kar177

[Mlp v’aderečka K02Kar177]

WIADERKA *ż* ‘zdr od wiadro, wiaderko’ Tam wiaderka stoi K99Zie24

[Mlp v’aderka K99Zie24]

WIADOMO / **WIEDOMO** *ndm* ‘jest oczywiste, rozumie się’ [...] tylko nasz [dom] już
stary, wiadomo, to trzeba było wyremontować [...] K02Zie149

[wiadomo B32Dom264 v’edomo K02Zie149]

WIADRA *ż* → **WIADRO** *n*

WIADRO *n* / **WIADRA** *ż* ‘wiadro’ Wiadra przypięta przy świrci. Na śwircy wiadra
Orn82Masl201 Do wiadry położyć Bjw97Dwi36 Ale tu u pani nie ma naszej wiadry żadnej
W82Tur65 Do tego świniaczego wiadra wlej W82Tur65 Pełna wiadra wapny W82Tur107
Dwie wiadry wody przynieś Łpt72Zda216 Bo moja druga córka wo, jednego świniaka
zakłula i to cztery wiadry tłuszczu, i kiedy ona jego źje, i na co on potrzebny
Bjw96Mar131 Wiadry zapomniała Bjw93Dwi39 Nie bierz tej wiadry, dziurawa ona
W86Tek190 A potym zalać wodo [...] a na wiadra pół litry soli i wsio Żgw01Kar489
Wiadrow nie mami Bjw97Dwi21 ♦ Jak kto wiadrem leje / leje jak z wiadra ‘leje jak z
cebra’ L99Kar54

[z Mlp wiadra W83Tur20 w’adra Orn82Mas201 v’adra W82Tur65,107 v’adra Łpt72Zda216 v’adra

Wdz71Giu316 z Dlp wiadry W83Tur20 v’adry W82Tur65 W86Tek190 Bjw93Dwi39 v’adry Bjw97Dwi36

z Blp w’adra Orn82Masl201 n Mlp wiadro B32Dom264 n Dlp wiadra L99Kar54 v’adra W82Tur65 Blp

v’adro/v’adra Żgw01Kar489 n Nlp wiadrem Brs04a)Ste129 n Mslp v v’adr’e Gjd83Ana70 Mlm v’adry

Bjw96Mar131 v’adry Łpt72Zda216 Dlm v’adrof Bjw97Dwi21]

WIAJAŁKA *ż* → **WIEJAŁKA** *ż*

WIALKANOC *m* → **WIELKANOC** *m*

WIALNIA *ż rzad.* ‘maszyna rolnicza, wialnia’ Łpt72Zda216 → **ARFA** *ż*

[Mlp wialnia Łpt72Zda216]

WIANEK / **WIANOK** *m* ‘jeden ze zwyczajów weselnych – przyjęcie w przeddzień ślubu u
panny młodej’ Nu a tedy już jak weselie, to tedy już robi się, zaprasza gości, nu już wianek
[...] Kml96Mar106 Nu śpiewajo na wianku tam pieśni Bjw96Mar133 ♦ Puskać wianki →
PUSKAĆ *ndk*

[Mlp v’anek Kml96Mar106 v’anok Wdz95Czy85 Mslp v’anku Kml96Mar106 Bjw96Mar133 Blm v’anki

Rzc98Ost9]

WIANKOWY• ‘przym od wianek, odnoszący się do przyjęcia w przeddzień ślubu’ [...] śpiewaju na tym wianku pieśni wiankowe, te dawniejsze Kml96Mar106

[BIm wankowe Kml96Mar106]

WIANOK *m* → **WIANEK** *m*

WIAPŁA *m*, ż ‘gapa, oferma’ Ot, suwa się jak worek z gównam, wiapła ta W80Tek70 Już cały dzień siedzi wiapła, gamba roździawiwszy W86Tek88 → **GOMÓŁA*** *m*

[Mlp wiapła W80Tek70 W86Tek88 W87Smo62]

WIARA• ż ‘wyznanie’ ♦ Polska wiara ‘katolicyzm’ Alie uona i przeszła na polska wiara wszystko, ale nic nie przyznaje [Boga], no i co ty zrobisz Chr96Mar203

[Blp wara Chr96Mar203]

WIASOŁKA ż → **WIESIOŁKA*** ż

WIATER *m* → **WIATR** *m*

WIATR• / **WIATER** / **WIATYR** / **WIATRY** *m* ‘wyczuwalny ruch powietrza, wiatr’

Pozawczoraj silny wiatry wiał. Jaka pora straszna, śnieg sypi, wiatry wieją W86Tek186

Sadzisz kartofla i żeby byłby zimowy wiatyr, to pulchna kartofla i wielkie krzaki

Żgw01Kar489 ♦ Idzie jak przed wiatrem → **IŚĆ** *ndk* ♦ Pójść na wiatr ‘pójść z wiatrem,

zmarnować się’ To my już i odkładali ta gotówka na stare lata. A ptrzeż wojne to wszystko

na wiatr poszło Djl73Wer223 ♦ Przeciw wiatru nie podmuchasz/nadmuchasz / Co przeciw

wiatru nadmuchasz ‘nie da się zrobić tego, co jest niemożliwe, głową muru nie przebijesz’

Sud’ba nasza taka, że tutaj Sowiety przyszli i my tutaj robili sie przy ich i my żyjem i my

musimy. A coż ty zrobisz? Gdzie ty udasz się? Co przeciw wiatru nadmuchasz?

B99Eng205 ♦ Przed wiatrem nie podmuchasz/nadmuchasz ‘głową muru nie przebijesz’ No

bo nie zgadzali się, bardzo nie chcieli [iść do kołchozu], ale co zrobisz, przed wiatrem nie

podmuchasz [...] brali i wyważali Wdg99Pab234

[Mlp wjater Wdz95Czy71 w'atry W86Tek186 v'atyr Żgw01Kar489 Blp w'atr Djl73Wer223 Clp wiatru

B96Stra197 B99Eng205 Nlp wiatrem L82Roj239 w'atrem Wdg99Pab234 Mlm w'atryW86Tek186]

WIATRÓWKI *lm* ‘sandale lub lekkie przewiewne pantofle’ Bjw97Dwi109

[Mlm wiatrówki Bjw97Dwi109 Wn00Daw101]

WIATRY *m* → **WIATR** *m*

WIATYR *m* → **WIATR** *m*

WIAWIÓRKA ż → **WIEWIÓRKA*** ż

WIAZINA ż *bot.* ‘wiąz’ Ł67ParIII-6

[Mlp *v*az'ina Ł67ParIII-6]

WIAZY *lm* 'część sań zakładana na tzw. kopyły, czyli na paliki osadzone na płozach' Wiazy jakby związują wszystkie części saniów Łpt72Zda216

[Mlm *v*lazy Łpt72Zda216]

WIAZACZ *m* 'żniwiarz wiążący snopy zboża' W82Tur114 → **WIAZAK** *m*

[Mlp *v*ązać W82Tur114]

WIAZAĆ *ndk* 'robić na drutach, szydełkiem' I wionzać moge Jrz96Mar68 Wieczorami dużo wionża Bjw97Dwi109 Wiąza palczatki Brs02Rie51 Wiąza kofty dla całej rodziny Brs04Ste111 Ja tkąć nie umia, ja przuć umia i wionzać K02Kar298 Syrwetki nawet wiunzali z tego Dgd82Par258

[*bzk* wiązać Ł99Kar54 *v*onzać' Jrz96Mar68 *v*'onzać' K02Kar298 *ter1lp* wiąza Brs02Rie51 *v*'onże B12Gol117 *v*'onża Bjw97Dwi109 *v*onża Brs04Ste111 *prze3lp* z *v*onżała Ł67ParI-6 *prze3lm* *v*'unz'al'i Dgd82Par258]

WIAZAK *m* 'żniwiarz wiążący snopy zboża' W82Tur114 → **WIAZACZ** *m*

[Mlp *v*ązak W82Tur114]

WIAZANKA *ż* 'odzież z dzianiny robionej ręcznie' Ł84Par140

[Mlp *w*iązanka Ł84Par140]

WIAZANY• 'zrobiony na drutach lub szydełkiem' U was to zakiętyczka też wionzana Ł84Par140

[*ż*Mlp *v*'on'zana Ł84Par140]

WICIA *m* 'imię męskie, *zdr* od Wiktor' Dziadzia Wicia; ten dziadzia, no jak to ojca brat Ł06Ost463

[Mlp *W*icia B32Dom264 *v*ic'a Ł06Ost463]

WIĆ• *ndk* 'skręcać, splatać, np. sznur z włókien' Len był, z kogo wierówki wijo Drn73Par51

[*ter3lm* wijo Drn73Par51]

WIĆ SIĘ• *ndk* 'piąć się – o roślinach' A to, nu dziki winograd taki, ot wije się [...] Brs96Mar39

[*ter3lp* *v*ije s'e Brs96Mar39]

WIĆKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Wiktor' Naszy Wićka całkiem zdruniawszy W82Tek291

[Mlp *Wi*ćka W86Dub73 *v*ic'ka W82a)Tek291]

WID• *m* 'to, co się widzi przed sobą, widok, wygląd' ♦ Nie ma/nie zostało widu 'nie ma, nie zostało śladu' No, teraz już i widu nie ma, gdzie żyli, nie ma Wdg99Pab234

[Dlp vídu Wdg99Pab234]

WIDAĆ SIA *ndk* ‘daje się dostrzec, widać’ ♦ Jak widacia ‘widocznie’ W82Tur98

[bzk v^ldaća W82Tur98,101]

WIDELC *m* → **WIDELEC** *m*

WIDELCE *lm* → **WIDELEC** *m*

WIDELCZIK *m* ‘*zdr* od widelec, widelczyk’ Ł13Kun453 → **WIŁOCZKA** *ż*

[Mlp videlč’ik Ł13Kun453]

WIDELEC / **WIDELC** / **WIDELEK** / **WIDELEC** *m* / **WIDELKA** / **WIDELKA** *ż* /

WIDELCE *lm* ‘jeden z przyborów ręcznych wchodzących w skład sztućców z zastawy kuchennej, posiadający uchwyt i zębiska, widelec’ Widelec do tortu Ł13Kun453 → **WIŁKA** *ż*

[Mlp videlec/videlc/videlec/videlek *m*/videlka/videlka *ż* Mlm videlce Ł13Kun453]

WIDELEK *m* → **WIDELEC** *m*

WIDELKA *ż* → **WIDELEC** *m*

WIDELEK• *m* ‘jeden z przyborów ręcznych wchodzących w skład sztućców z zastawy kuchennej, posiadający uchwyt i zębiska, widelec’ Teraz to wszystko delikatno, każdemu talerz, każdemu noż, każdemu widelek Jsn82a)Wer254 → **WIDELKA** *ż*

[Blp v’idélék Jsn82a)Wer254]

WIDELEC *m* → **WIDELEC** *m*

WIDELKA• *ż* ‘jeden z przyborów ręcznych wchodzących w skład sztućców z zastawy kuchennej, posiadający uchwyt i zębiska, widelec’ Później tak pokroić, tak podłuźnie jego i potem tak rozkroić, jak widelka Orn73b)Mas217 I widelko ta zakręcić i ta zakręcisz o tak, od końca Orn73b)Mas217 → **WIDELEC** *m*, **WIDELEK** *m*

[Blp w’idelka Nlp w’idelko Orn73b)Mas217]

WIDŁAK *m bot. rzad.* ‘widłak’ Łpt72Zda216 → **DZIEROZA** *ż*

[Mlp widłak Łpt72Zda216]

WIDŁOWISKO *n* ‘stylisko wideł’ Widły na długich widłowskich Wdz71Giu321 → **OSADKA** *ż*

[Mlp v’idlov’isko Wdz71Giu321 Mslm v’idlov’iskax Wdz71Giu321]

WIDŁY / **WIŁY** *lm* **1. rol.** ‘ręczne narzędzie rolnicze, składające się z drzewca oraz metalowej końcówki z długimi, lekko zakrzywionymi ku przodowi zębami, widły’ Wdz71Giu321 → **KRUK**² *m*; **2.** ‘pogrzebacz – narzędzie do poprawiania ognia w palenisku’ Brs01Czy102 → **HACZEK** *m*

[Mlm v'idły Brs01Czy102 v'idły/v'ily Wdz71Giu321]

WIDNO *ndm* 'widać, być widocznym' Drugi raz nie widno, a drugi raz widno na tym miesiącu [księżycu] K02Kar308

[v'idno K02Kar308]

WIDNY 'okazały, okazały, wybitny, imponujący' B32Dom264 → **WAŻNY 1, 2**

♦ Widne miejsce → **MIEJSCE** *n* ♦ Widny z siebie 'okazały, wspałały' B32Dom264 → **WAŻNY 1**

[mMlp widny B32Dom264 nMlp widne B32Dom264]

WIDOK* / **WYDOK*** *m* 'widok, widziana przestrzeń' ♦ Wyjść na widok 'wyjść na jaw, stać się wiadomym' Wszystko to wyszło na wydok W82Tur102

[Blp vydok W82Tur102]

WIDZIEĆ* *ndk* 'postrzegać wzrokiem, widzieć' Ci widziałasz? W83Tur21 ♦ Mieć/nie mieć widziawszy 'widzieć *co/nie* widzieć *czego*' Ja to nie mam widziawszy ni jednego Ł67ParII-50 ♦ Na kimś widzieć muchę, a na sobie niedźwiedzia nie widzieć 'widzieć żdźbło w cudzym oku, a w swoim belki nie widzieć' Na kimś widzi muchę a na sobie i niedźwiedzia nie widzi Ł82Roj239 ♦ Widzieć jak przez tuman → **TUMAN** *m*

widziawszy *ipu* Jesteście widziauszy taki z renkami dzie czeszon Drn73b)Par215 Jakby nic nie widziawszy Onk99Ado50 Takich obuwów nie widziawszy Wdz95Czy84 Nie widziawszy dobrego nic Stc96Mar80 Taż ja ni poznam jego, ni widziawszy ni razu Łpt72Zda85 Co jest widziawszy, to on robi, co słyszy – nie pamienta Ł67ParIII-63

[bzk v'iz'eć BL82Giu226 ter3lp widzi Ł82Roj239 prze2lp *m* (sic!) widziałasz W83Tur21 *ipu* widziawszy Bkb84Ado13 v'iz'afšy Stc96Mar80 v'idz'aušy Drn73b)Par215 v'iz'afšy Ł67ParII-50 5 v'iz'afšy Łpt72Zda85 v'iz'aušy Wdz95Czy84 v'iz'afšy Bjj99Ado50,69 Onk99Ado50]

WIDZIEĆ SIĘ* *ndk* 'widzieć jeden drugiego, widzieć się' Bkb84Ado14

widziawszy się *ipu* Dawno my nie widziawszy się Bkb84Ado14

[ipu widziawszy się Bkb84Ado14,17]

WIECHA* / **WIEKA**² *z* 'wiecha, tyczka geometry' Wieka przy geometrach nosił W82Tur88

[M,Blp v'eka W82Tur88]

WIECZAJ / **WIECZAJ** *m* 'otwór w górnym kamieniu żaren, gdzie wsypuje się zboże' Ni można da wiaczaja sypać zboża z kopam [z czubem] Łpt72Zda216

[Mlp v'ec'aj/v'ec'aj Dlp v'ac'aj/v'ac'aj Łpt72Zda216]

WIECZERA *z* 'kolacja' Ł67ParIII-15 → **KOLACJA*** *z*

[Mlp v'ec'era Ł67ParIII-15]

WIECZERNIK *m bot.* ‘roślina o kwiatach pachnących wieczorem, wieczornik’ I jeszcze też u nas teraz taki wieczernik był. Bo dużo takiego wieczerniku, dużo wysadzona takim wieczernikiem. A po środku była ścieżeczka wysadzona tym wieczernikiem Bht98Pab107

[Mlp wieczernik Dlp wieczerniku Nlp wieczernikiem Bht98Pab107]

WIECZNY ‘nieograniczony w czasie, niemający początku ani końca, wieczny’

Wdk99Pab213 ♦ Wieczny pokój → **POKÓJ**² *m*

[mMlp věčný Rzc98Ost-nmw10 Wdk99Pab213 Bbt99Pab225]

WIECZOREK• / **WIECZÓREK**• *m* ‘wieczorek taneczny, spotkanie towarzyskie’ W

adwencie na wieczorki chodzili [...] zbierali się na wieczorki W99Rut30 Ot jak zimowo poro na wieczórki z kądzielo zbierali sie Kst73Wer212 → **TANCULKI** *lm*

[Blm věčorki W99Rut30 v'ěč'urk'i Kst73Wer212]

WIECZOREM *ndm* ‘wieczorową porą, wieczorem’ Wieczorem był szlub Bjw97Dwi45

Wieczoram pojechali Bjw97Dwi 45

[v'iečorem/v'iečoram Bjw97Dwi45]

WIECZORNY• ‘zachodni – o stronach świata’ Słupy z porankowej strony do wiaczornaj Igl04Rut434

[zDlp wiaczornaj Igl04Rut434]

WIECZOROWAĆ• *ndk* ‘bawić się na wieczorynkach, na wieczorkach tanecznych’ [...] z kościołu wyszli nu i szto, gdzie wieczory gdzie dziś [się] wiaczoruji [...] Kjd01Kar282 → **WIECZORUSZKOWAĆ** *ndk*

[ter nos v'ačoruj(i) Kjd01Kar282]

WIECZORUSZKOWAĆ• *ndk* ‘bawić się na wieczorynkach, na wieczorkach tanecznych’

Razem weczuruszkuwalimi Bjj99Ado60 Zapraszaliśmy, przyjeżdżali, weczuruszkowali Bjj99Ado64 Zjadu sia kawalerów kilka i weczuruszkuju Bjj99Ado64 Z kościoła wychadzamy, jedny chłopcy, drugie chłopcy, wraz padchadzajo, nu, dziewczynki, dzisiaj tancy, dzisiaj wiaczoruszkujim L13Kar370 → **WIECZOROWAĆ** *ndk*

[ter1lm v'ačuruškujim L13Kar370 ter3lm v'ěčuruškúju Bjj99Ado64 prze1lm v'ěčuruškuválimi Bjj99Ado60 prze3lm v'ěčuruškuváli Bjj99Ado64 v'ěčuruškuváli Onk99Ado43]

WIECZORY / **WIACZORY** *lm* ‘wieczorki taneczne’ Zbierali się młode, robili takie wieczory, tylko nie czensto, rzadko Ł67ParIII-39 → **WIECZERYNKA** *ż* U nas co niedziela wiaczory, jak była dziewczynów, nu to ot jedna niedziela u tej, druga niedziela u tej Pdž01Kar471 Gdzie wiaczory [...] tutaj tu wiaczory w tej wiosce w tej wiosce wiaczory, nu i zmówim sia, i idziem na wiaczory Kjd01Kar282 → **TANCULKI** *lm*

[Błp věčory Ł67ParIII-39 M,Błm v'ečory Pdz01Kar471 v'áčory Kjd01Kar282]

WIECZORYNKA / WIECZERYNKA ž 'wieczorek taneczny, potańcówka' I siewodnia, dziś na tej, na wieczorynka ten podobał sia, na druga wieczorynka pójda, o tam, nu tego k czortu, tamten lepszy Bjw96Mar124 Na weczorynki pójdysz, kiedyś u nas to wiczorynki byli w domu, po domach o tak, o Bjw96Mar124 A tu byli wieczorynki, chodzilim na wieczarynki, subota, niedziela Łp01Kar412 Na wieczorynkach traktowali herbato, ciastkami Bjw97Dwi123 Na wieczorynki chodził Wdz95Czy81 Wieczerynki taki byli, chodzili Ł67ParI-18 → **TANCULKI** *lm*, **WIECZORY** *lm*

[Młp wieczorynka Wn00Daw101 Błp věčorynka Bjw96Mar124 Młm víčorynki Bjw96Mar124 věčérýnki Ł67ParI-18 M,Błm v'eče'rynki Łp01Kar412 Błm věčorynki Wdz95Czy81 večorynki Bjw96Mar124 Mslm v'ečorynkax Bjw97Dwi123]

WIECZÓR / WIECZER *m* 'część doby przed nocą, wieczór' Bkb08Rut97 ♦ Panienski wieczór 'wieczór panienski, spotkanie towarzyskie zaprzyjaźnionych panien z przyszłą panną młodą' Byli takie pieśni, które śpiewali do tego, do... jak ubierali, w panienski wieczór śpiewane Kml96Mar107 ♦ Szare wieczory 'okres od Bożego Narodzenia do Trzech Króli' Bkb08Rut97 ♦ Święte wieczory 'okres od Bożego Narodzenia do Trzech Króli' Bkb08Rut97 ♦ Wigilii wieczór 'wieczór wigilijny' Bkb08Rut98 → **WIGILDZIEŃ** *m* ♦ Z wieczora 'wieczorem' Monka zaparza sie z wieczora, wymiesza sie W82Rei37

[Młp wieczór Bkb08Rut98 věčer Ł67ParIII-15 Dłp wieczora W82Rei37Błp věčur Kml96Mar107 Młm wieczory Bkb08Rut97]

WIEDOMO *ndm* → **WIADOMO** *ndm*

WIEDZIAWSZY *ipu* → **WIEDZIEĆ** *ndk*

WIEDZIEĆ *ndk* 1. 'być świadomym czegoś, wiedzieć *co*, *o czym*' Nie wiesz kto będzie Bjw97Dwi32 Nie wiem ja, jeszcze ja mała rozumiała Jrz96Mar66 Nu wie, ja nie wiem Kmn99Kar88 Ale ja tego nie wiem, jak oni nazywali, ja już nie pamiętam jego Kmn99Kar90 → **ZNAĆ** *ndk*; 2. 'mieć praktyczną wiedzę w jakiejś dziedzinie, znać,umieć *co*' Trzeba wiedzieć polsko gramatyke Ł95Kar53 A polski język troszku wie? Ł95Kar53 Ona pewnie nie wie nimiecki jenzyk, zdaje mi się, że nie Rze98Ost-nmw5 Ten też i po polsku wie i po łotewsku i po rusku mówi Ł67ParII-20 Kurlandcy dużo chto wie niemiecki jenzyk Ł67ParIII-17; 3. 'mieć w pamięci, znać na pamięć' Ja piosenki dużo wiem, nu spiewać, ja nie zaspiewam Jrz96Mar67 Rozmaitych piesni wiem Bjw97Dwi85 Ja nie wiem numeru tej sali L96Męd93 Ja przody umiałem trocha czytać, wiem te litery K02Kar337; 4. 'znać *kogś*, znać się z *kim*' Ja już widział swoja żona dwa roki Ł67ParIII-35 Ja jej wiem Bjw97Dwi111 W Poniewiezu już, [...] wiem wszystkich Bjj99Ado60 Nawet nie wiem

nazwisko jego W01Mas110 ♦ Czort *kogo* (jego, ją, ich ...) wie → **CZORT** *m* ♦ Czort/czart wie jak → **CZORT** *m* ♦ Na ile wiem ‘o ile wiem, o ile mi wiadomo’ Tak, ale tutaj nie jest na przykład określana granica wieku, moży [...], na ile wiem, to nawet po dziewięciu klasach W01Mas130

wiedziawszy *ipu* Żeb wiedziawszy, byłaby kupiła ta torba W82Tek292 Ona wiedziawszy W91Ado90

[*bzk v'ež'ec' Ł95Kar53 ter1lp* wiem W01Mas110,130 *L96Męd93 w'iem Kmn99Kar88 v'em Bj97Dwi85,111 Bj99Ado60 K02Kar337 v'em Jrz96Mar66,67 v'em Bjw97Dwi32 ter2lp v'leš Bjw97Dwi32 ter3lp* wie B96Stra187 B96Žyc191,193 Bht98Pab108 Kmn99Kar88,90 *ve Ł67ParII-20 Ł67ParIII-17 Brs02Rie45 v'e Ł95Kar53 Rzc98Ost-nmw5 ter1lm* wiemi W83Tur21 *prze3lp v'eżał Ł67ParIII-35 ipu v'ežafšy W82Tek292 v'ež'afšy W91Ado90*]

WIEDŹMA *ž* ‘wiedźma, czarownica’ BL82Giu230 → **RAGANA** *ž* ♦ Brzydka jak wiedźma ‘brzydka jak noc’ BL82Giu230

[*Mlp v'ežma* BL82Giu230]

WIEJAŁKA / WIJAŁKA / WIAJAŁKA *ž* ‘duża drewniana szufla, służąca do wiania zboża’ Sypi się wiejałko, miękina zostają blisko Łpt72Zda216 Jak kiedyści ni było jiszczē arfy, to wijająko wieli zboża Łpt72Zda112 To takie, które nie mieli [arfy], to taka jak łyżka wijająka nazywała się Sdr99Pab165 → **ARFA** *ž*

[*Mlp vijałka Sdr99Pab165 vij'łałka/v'ej'łałka/vaj'łałka Nlp v'ej'łałko Łpt72Zda216 v'j'łałko Łpt72Zda112*]

WIEJURAK *m* → **WIJUREK** *m*

WIEK *m* 1. ‘wiek, stulecie’ Kaińska krew – człowiek nie daruje dla człowieka, wieki nie daruje, a Abel nie, był dobry L91Zow531; 2. ‘życie’ [...] tu rodziwszy, tutaj i wiek kończą (...) cały wiek po liesie Kjd01Kar279 Cały wiek już tu, dziady, pradziady tutaj w Litwie urodzili się K02Kar338 ♦ Mojego/mojemu/naszemu itp. wieku ‘w moim wieku’ Już ja pamientam mojego wieku Žjm01Kar515 Przyjachali Ruskie, wozili maszynami, już ja pamiętam [wozili dzieci] mojego wieku Žjm01Kar515 Naszemu wieku ten proboszcz, wie, jemu trudno dostało się kapłaństwa Pst96Mar100 ♦ Od wiek wieków ‘od wieków’ A ja tu ud wiek wieków [...] Kjd01Kar279 ♦ Tego/takiego samego wieku ‘w tym samym wieku’ Nu ot ja nie wiem, musi też takiego samego wieku Bjw99Pab135 ♦ W dobrym wieku ‘w średnim wieku’ Bkb83a)Giu88 ♦ W pół wieku ‘w średnim wieku’ Bkb83a)Giu88 ♦ W sile wieku ‘w sile wieku’ Bkb83a)Giu88 → **DOBA** *ž*, **SILA**¹ *ž* ♦ W średnim wieku/średniego wieku ‘w średnim wieku’ Bkb83a)Giu88

[*Mlp v'ek* K02Kar338 *M,Blp v'ek* Kjd01Kar279 *Dlp v'eku* Bkb83a)Giu88 Žjm01Kar515 *Blp v'eku*

Bjw99Pab135 *Clp* *véku* Pst96Mar100 *Ms/p* *v'eku* Bkb83a)Giu88 *B/m* *wieki* L91Zow531 *D/m* *vékuf*
Kjd01Kar279]

WIEKA¹ *ż* ‘wierzchnia zdejmowana część skrzyni itp., wieko’ I tedy podymujem ta wieka i
bierzem w rękę lnu i wsuwami w ta wziawa i trzemi Kml96Mar109

[*B/p* *véka* Kml96Mar109]

WIEKA² *ż* → **WIECHA**^{*} *ż*

WIELA *ndm* → **WIELE** *ndm*

WIELCZYNIA *ż* ‘wielkość’ [...] o takiej wielczini Ł84Par136

[*M/p* *wielczynia* *D/p* *wielczyni* Ł84Par136]

WIELE / **WIELA** *ndm* **1.** ‘wielka liczba czegoś, dużo’ A i reszta i tutaj wiele lat robił za lukaja
Bjj99Ado68 Trzeba wiele przejechać, osiemdziesiąt kilometrów Kmn99Kar84 Wielu ludzi
będzie na tym obiedzie Mtr01Kar240 Wiele była roboty Dgd82a)Par209; **2.** ‘ile’ Ja dam
królowi wiele chce Bjj99Ado65 Alie już nie wiem, wielu teraz Polaków najdują się
Pcn01Kar251 Tych [buraków] to wiele nam [...], czut’ nie pół hektara Dgd82a)Par210 No
wiele bułków? Orn73b)Mas216 Teraz tak jeszcze jego już skompiej, a pierw żeż było
wielu chcesz Stc96Mar81 Wieleż lat mówię, setki lat mówię już, jak oni tam, Polacy
znaczy, dopatrują K99Zie32 Musi trzydzieście sześć lat, ci wiele, jak my tu żyjmy
Ppl08Rut55 → **ILE** *ndm*; **3.** ‘nieokreślona, pewna ilość’ [...] to tam z ojcowizny wielu
dostał, potem już kupił sobie usóbnie Kwn01Kar397 On wrócił, gdzieś był wywiązany
do Rosji, czy co, to jemu tu, wielu musi spłacił [...] i dom też pustawili dla jego
Kwn01Kar412 Moj brat nierodzony no to polskie gimnazjum kończył, tam wiele klas, a my
to cztery tylko klasy przeszlim K99Zie19 ♦ Jak wiele ‘jak długo’ Aj, Boże, jak wielu
można żyć Stc96Mar78 ♦ Na wiele się da ‘ile tylko się da, ile tylko jest możliwe’ Na
wiele się da, chcę pomagać [...] W01Mas130 ♦ Wiele możliwości → **MOŻNOŚĆ** *ż* ♦ Wiele
czego → **CO** ♦ Wiele tyle ‘trochę, niewiele’ [rozmawiałam] może z dziećmi wiele tyle
K02Zie156 Jak jeździli na rynek może wiele tyle [rozmawiali po litewsku], ale czy tyle
Litwinów było wiele teraz? K02Zie156

[wiele Kmn99Kar78,84 W01Mas130 Ppl08Rut55 *w'ele* Orn73b)Mas216 *v'ele* K02Zie156 *véle* K99Zie19
v'el'e Mtr01Kar240 *véle* Stc96Mar78,81 *véle* Rzc98Ost-nmw16 *véleš* K99Zie32 *w'el'a*
Dgd82a)Par209,210 *v'el'a* Bjj99Ado65,68 *véle'a/v'el'a* Pcn01Kar251 *v'el'a* Kwn01Kar397,412
Pdz01Kar471]

WIELISAPIED *m* ‘rower’ Ł67ParIII-51

[*D/p* *véle'isapéda* Ł67ParIII-51]

WIELKANOC / **WIALKANOC** *m* ‘Wielkanoc – najstarsze i najważniejsze święto

chrześcijańskie, obchodzone na pamiątkę męki, śmierci i zmartwychwstania Pana Jezusa’
A przed Wielkanocem dziewięć tygodni post był Użp01Kar261 Cała noc przed
Wielkanocem już w kościele światło K02Kar184 Niczego sobie był Wialkanoc
K02Kar184 To już zawsze na Wielkanoc było, ona powiedziała, że na Wielkanoc to trzeba
i obrusy białe pościelony na stole i później tego, zieleniny w lesie pójdziem zaraz
nabierzem zielni Rzc98Ost10

[mMlp V’alkanoc K02Kar184 vél’kanoc Rzc98Ost10 Dlp V’elkanocu K02Kar184 Blp vél’kanoc
Rzc98Ost10 Nlp V’elkanocem K02Kar184 V’el’kanocem Użp01Kar261]

WIELKANOCNY ‘*przym* od Wielkanoc, wielkanocny’ Użp01Kar260 ♦ Wielkanocny Żyd
→ **ŻYD** *m*

[mMlm v’elkanocne Użp01Kar260]

WIELKI 1. ‘wielki, duży, znaczny pod względem rozmiarów, również mający duże
znaczenie’ Wszystko jest, jak to mówi się, pomagać tylko słownie, to bardzo dobrze, to
wielko pomoc mnie Ikż96Mar19 U nas ta figura Chrystusa jest [...] taka wielka, wysza
człowieka Ikż96Mar19 To może było jich tam sto, bo już wolniej była, może i więcej
[dzieci] i mniejsi i większy już Isz96Mar193 Dzieci wielkie Ł06Ost459; **2.** ‘starszy, na
wyższym szczeblu’ [...] a po rusku [...] uczo potem już w większych klasach
Krn99Pab246 ♦ Mało większy ‘niewiele większy’ Widzieli jaka to [duża] bułka chleba
jest, to my jeszcze taka mało większa trochę piekli Kbs99Pab149 ♦ Pisać z wielkiej litery
→ **LITERA** *ż* ♦ Wielki grosz → **GROSZ** *m* ♦ Wielki wielki ‘bardzo duży’ B32Dom264 ♦
Wyrosszy wielki jak brzoza, a durny jak koza → **DURNY**
większy *stw za kogo, za co* ‘większych rozmiarów, większy *od kogo, od czego*’ Większy
za jego B32Dom264

samy największy *stnw* ‘największy’ Bjw97Dwi69

samy wielk *stnw* ‘największy’ K02Kar412

[mMlp wielki B32Dom264 L82Roj236 vénkšy Kbs99Pab149 žMlp vélka/vélko Ikż96Mar19 žDlp
wielkiejB32Dom243Mlm vél’ke Ł06Ost459 *stw mMlp* większy B32Dom209,264 *stw ž Blp* vénkša
Kbs99Pab149 *stwMlm* vénkšy Isz96Mar193 *stw Mslm* vénkšyx Krn99Pab246 *stnw mMlp* samy v’elk’i
K02Kar412]

WIENICZEK *m* ‘*zdr* od wienik, miotłka’ Weź winiczek i puzamiataj sieni Łpt72Zda216

[M,Blp v’ñliček/vėñliček/vaňličak Łpt72Zda216]

WIENIK *m 1.* ‘miotła z witek brzozowych, sosnowych’ Ten zdarty wienik ruzwiąż i rzuć du
pieca Łpt72Zda216 Takie spicjalne, takie z tych z gałązków tych, ze sosny, z sosnowych
gałązyk taki, nazywali wienik Kj01Kar287 Wienik taki chwojowy był Kj01Kar287 [...]

teraz szczotki, kiedyś takie [były] wieniki, wienikom jego ścierać, trocha tam przez wienik ten ścierać Mdk99Pab195; 2. ‘pęk brzozowych witek służący do chłostania się w łaźni’ Liści ni udupadno z winika jak jego namoczysz Łpt72Zda217 Wieniki do łaźni z brzozy robiłam Bjw97Dwi123 I wieniki mieli takie krótkie, to wienikami chwoszczono się Wtr84Saw175 → **MIOTŁA** ż ♦ Nowy wienik czysto miecie ‘nowa miotła czysto miecie/zamiata – o wprowadzeniu nowych porządków przez nowego kierownika’ L82Roj239

[Mlp wienik B32Dom264 L82Roj239 W99Rie65 v’ėnik Kjd01Kar287 ėnik Mdk99Pab195 ėłnik Łpt72Zda216 Dlp v’ińlika Łpt72Zda217 Blp ėnik Mdk99Pab195 ėłnik Łpt72Zda216 Nlp v’ėnikom Mlm v’ėniki Mdk99Pab195 Blm v’ėnik’i Bjw97Dwi123 ėėniki Wtr84Saw175 Nlm ėėnikańi Wtr84Saw175]

WIERANDA ż ‘weranda’ Taki długi dom i wieranda taka Kmn99Kar89 → **GANEK** m

[Mlp wieranda Kmn99Kar89]

WIERBA ż → **WIERZBA** ż

WIERCHRZYK m → **WIERSZYK** m

WIERÓWKA / **WIRÓWKA**• ż ‘sznur, sznurek’ Wierówki mocnej znaleźć nie mogą

Bjw97Dwi123 Kunopli potrzebne w chacia, czy jaka wirówka skręcić, czy pastronak Łpt72Zda161 A ojciec przyszedł, dał mnie wierówko i udsmagał Dgd82Par258 Wierówki wijo Drn73Par51 Robi konoplanne wirówki Łpt72Zda161 Przywionzali wierówka do nogi Ł67ParIII-67

[Mlp wierówka B32Dom264 W83Tur22 Ł84Par143 Grd99Sat194 Dlp v’erufk’i Bjw97Dwi123 Blp ėrufka Ł67ParIII-67 v’ir’ufka Łpt72Zda161 Nlp v’er’ufko Dgd82Par258 M,Blm v’erufk’i Drn73Par51 v’ir’ufki Łpt72Zda161]

WIERSZNICA• ż ‘wieko trumny’ [Trumnę] tam postawią koło tej mogiły, wiersznica tam zdejmą, odkryją i które żegnają się pochodzą, swoje rodzone Ppk06Str96

[Blp wiersznica Ppk06Str96]

WIERSZYK / **WIERCHRZYK** m 1. ‘pokrywka’ Wierszykiem słoik przykryja i mleko

kwaśniej Bjw97Dwi123 → **DENKO** n 1; 2. ‘przykrycie’ [A] a to był taki trochę łamany, taki ten szczyt, już to było tak i to koniec taki łamany i to wierchrzyk taki, taki jak czapka jaka K02Zie150

[Mlp wierszyk W96Rie106 v’erxšyk K02Zie150 Nlp v’eršyk’em Bjw97Dwi123]

WIERZĄCY ‘pobożny’ Bkb83a)Giu87 → **BOGOBOJNY**

[mMlp v’ėżoncy Bkb83a)Giu87]

WIERZBA / WIERBA • *ż* ‘wielkanocna palma z udekorowanych gałązek wierzbowych’ Kto śpi – wierbaj bić [trzeba] Drn82a)Par220 Wierzba bije nie zabije, za sześć dni jajka bij, za sześć nocy Wielkanocy Żgw01Kar485 → **PALMA** *ż*

[Mlp v’ėžba Żgw01Kar485 Nlp v’erbaj Drn82a)Par220]

WIERZBNY • ‘przym od wierzba, wierzbowy’ L91Zow545 i in. ♦ Wierzbna niedziela → **NIEDZIELA** *ż*

[żMlp Wierzbna L91Zow545 żM,Blp V’ėžbna Pdz01Kar475]

WIERZCH • *m* ‘góra, górna część czegoś; górna kondygnacja’ To trzeba było autostopem i to na tych [ciężarowych] na wierzchu jechać B12Gol120 Oni tam śpią, tam śpią na wierzchu İlk98Ost-nmw8(28) ♦ Wziąć wierzch ‘być górą’ [Na weselu] tam zawoj zarzucio, ci družka chćóra, ci swaci dla młodego, żeby już wierzch wzięła [młoda] Pdz01Kar474 → **ZWIERZCHNOŚĆ** *ż*

[Blp v’erşy (sic!) Pdz01Kar474 Mslp v’ėşxu İlk98Ost-nmw8 v’ėşxu B12Gol120]

WIERZCHNI • / **WIERZKNI** • ‘górnny – znajdujący się na górze, na zewnątrz czegoś’ Poza tych wierzchnich deskach W82Tur118 Wierzchnia działła ‘górne działła’ Orn73c)Masl76

[żMlp v’ėşkn’a Orn73c)Masl76 Mslm v’ėşǵńiǵ W82Tur118]

WIERZYĆ • *ndk* *czego* ‘przyjmować, uznawać za prawdę, wierzyć w co’ [...] a tam, ni wierza ja tego Pdz01Kar475 ♦ Niech wierzy/wierzą, niech wierzy/nie wierzy ‘możesz/ możecie wierzyć lub nie’ Niech wierzy, nie wierzy, ale [...] Gjd82Ana249

[ter1lp v’ėža Pdz01Kar475 ter3lp v’leży Gjd82Ana249]

WIESIĆ *ndk* ‘zaczepiać coś tak, aby zwisało, wieszać’ Wiesić bielizna W82Tur116 Sernik wieszisz i on wisi, pukil syrawatka ni ściekni, a potym kamieniam naciskasz Łpt72Zda200 A w ręce dajo tedy ten różaniec, wieszo tutaj tedy Rkw96Mar55

[bzk v’ėścić W82Tur116 ter2lp v’les’iś Łpt72Zda200 ter3lm v’ėšo Rkw96Mar55]

WIESIOŁKA • / **WIASIOŁKA** *ż* ‘tęcza przy słonecznej pogodzie’ Wtenczas kiedy deszcz pada i słońca bliszczy, staryki nazywajon wiasiołka Ł67ParIII-16 → **DUGA** *ż*

[Mlp v’asiołka Ł67ParIII-16]

WIESNUSZCZATY ‘piegowaty’ Bkb83Giu100 → **JASKUŁOWATY**

[mMlp v’esnuşčaty Bkb83Giu100]

WIESZAŁKA *ż* **1.** ‘wieszak z kołkami na ubrania’ Brs01Czy102 i in. → **SZALUGI** *lm*; **2.** ‘wieszak, pętka w ubraniu’ Wdz71Giu320; **3.** ‘szatnia’ B32Dom264

[Mlp wieszalka B32Dom264 v’ėşalka Wdz71Giu320 Brs01Czy102]

WIEŚĆ• *ndk* ‘prowadzić’ A jeżeli [ojciec] ni daji [posagu], to do szlubu nie wiedzi

Jsn82a)Wer253 ♦ Wieść rozmowa → **ROZMOWA** *ż*

[*ter3lp v'éd'i Jsn82a)Wer253 prze3lm vedl'i Ł67ParII-18*]

WIEŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Wiesław’ Bjw93Dwi40

[*Mlp V'es'ka Bjw93Dwi40*]

WIEŚNIAK *m* ‘wieśniak, człowiek pochodzący ze wsi’ Uojciec był wieśniak prosty, on ledwie mog napisać swoje nazwisko Rzc98Ost-nmw1 → **CHŁOP** *m 2*

[*Mlp v'ేశńak Rzc98Ost-nmw1*]

WIETRZYSTY• ‘wietrzny’ Tylko powietrza była zła, wietrzysta, zimna W82Tur90

[*żMlp v'ేశysta W82Tur90*]

WIEWIÓRECZKA* / **WAWIORECZKA** *ż zool.* ‘*zdr* od wiewiórka’ W82Tur67 W lesie widzieli wawióreczka Nwd73Wer187

[*Mlp va'v'orečka W82Tur67 Blp vav'ur'ečka Nwd73Wer187*]

WIEWIÓRKA* / **WIAWIÓRKA** / **WAWIÓRKA** / **WOWIÓRKA** *ż zool.* ‘wiewiórka’ Zwinny jak wiawiórka ‘zwinny jak wiewiórka’ BL82Giu228

[*Mlp va'v'urka/vo'v'orka W82Tur67 va'v'urka Ł67ParIII-8 v'av'urka BL82Giu228 vov'v'urka Wdz71Giu318*]

WIEŻA *ż* ‘wieża’ [...] no budujemy [...] będziemy i wieże budować Ikż96Mar16 → **BASZNIA** *ż*

[*Blp v'ėże Ikż96Mar16*]

WIĘC → **WIĘCEJ**

WIĘCEJ / **WIĘCAJ** / **WIĘC** / **WIĘCY** *czego 1.* ‘*stw* od dużo i wiele, *przy określaniu gradacji* więcej niż’ Pracował więcej trzydziestu lat W01Mas104 Była więcejj pięć stopni mrozu u nas Wkn01Kar422 Więcej tygodnia spokoju nie miałem L96Męd58 Więcej roku Wdg01Kar446 Ja tuty wiency roku, rok, półtora na pewno Rzc98Ost-nmw22; **2.** *przy określaniu zwiększonego stopnia nasilenia* ‘więcej; bardziej’ Jedna siostra żyje i ja, więcejj nia ma Żgw01Kar479 Żonka więcej po litewsku [rozmawia] Żgw01Kar479 Ta młodsza tam u babci była, tak ta jeszcze tylko zaczyna mówić, to ta wienc i po rusku [mówi] Btn96Mar46 Wszystko więc kulturniej Obc99Rie83 ♦ (I) dalej wiencej → **DALEKO** *ndm* ♦ Wiencej raniej → **RANO**² *ndm* ♦ Więcej roku → **ROK** *m*

[*stw więcej L96Męd58 v'encej oK99Zie15 W01Mas104 wiency Ind99Ost301 v'encyj Wkn01Kar422 v'encej/v'en'caj Żgw01Kar479 v'encuj Wdg01Kar446 v'enc Btn96Mar46 Obc99Rie83 v'ency Rzc98Ost-nmw22*]

WIĘDŁY ‘zwiądły, zwiędnięty’ B32Dom264

[mMlp więdły B32Dom264]

WIĘKSZY → **WIELKI**

WIĘKSZYŃIA *ż* ‘większa liczebnie część czegoś, jakiegoś zbiorowiska, większość’ Tam pa polsku, patrzysz gadają wszystkie, większyńia Smw01Kar267 Tamż Palaki więcej [...] większyńia Palaki byli, ta strona była nasza, większyńia Palaki byli Smw01Kar277

[Mlp v’ęńkšyńia Smw01Kar267,277,280]

WIGILDZIEŃ *m rel.* ‘zwykle dzień przed świętem Bożego Narodzenia, Wigilia’ W wigildzień postne jedli W99Rut30 → **KUTIA** *ż* **3**, **WIECZÓR** *m*

[Mlp wigildzień Brs08Rut98 Blp v’igildz’ęń W99Rut30]

WIGILEJNY → **WIGILIJNY**

WIGILIA• / **WIGILLA**• *ż rel.* ‘dzień przed świętem Bożego Narodzenia, Wigilia’ Kiedyś moja babcia mówiła, że w wigilla o dwunastej godzinie woda przemienia się w wino W99Rut30 ♦ Wigilii dzień → **DZIEŃ** *m*, **WIGILDZIEŃ** *m* ♦ Wigilii wieczór → **WIECZÓR** *m*

[Dlp wigilii Bkb08Rut98 Blp v’igil’ja/v’igilla W99Rut30]

WIGILIJNY• / **WIGILEJNY**• / **WIGILNY** ‘przym od Wigilia, wigilijny’ W wigilejny wieczór wróżyli W99Rut30 W wigilijny dzień W99Rut30 Wigilny dzień Śwt01Kar378 → **WIGILIJNY**

[mMlp v’igil’ny Śwt01Kar378 mBlp v’igil’ijny/v’igil’ejny W99Rut30]

WIGILNY → **WIGILIJNY**

WIJAŁKA *ż* → **WIEJAŁKA** *ż*

WIJUN *m* → **WJUN** *m*

WIJUREK / **WIEJURAK** *m 1. zool.* ‘piskorz – ryba’ BL82Giu230 → **PISKUN** *m 1; 2.*

‘bardzo ruchliwe dziecko’ Chwilki nie posiedzi ten wijurek Bjw97Dwi123

♦ Kręcić się jak wijurek ‘kręci się jak fryga’ BL82Giu230

[Mlp v’ijurek Bjw97Dwi123 v’ejurak BL82Giu230]

WIJUSZKA *ż bot.* ‘bluszcz’ Brs01Czy102 → **WJUN** *m 2*

[Mlp v’ijuška Brs01Czy102]

WIKNIĘCIE *n* → **WYWICHNIĘCIE*** *n*

WIKSWA / **IKSWA** *ż bot.* ‘turzyca, ostra trawa rosnąca na moczarach’ Wikswa, ziloną taką szeroka trawa Bjw99Pab129 Wikswa to taka trawa szorstka, w błotach rośni Wtr79Saw214 Wikswy krowy nie jedzą Bjw97Dwi123 Oczy w jego takie wonskie, jakby wikswa

przekrojone Wtr79Saw214 Słoma z trawo wikswo tako mieszali, trzęsianka robili
W80Tek70 Solo posypywali, żeby smakowała dla krow wikswa Wtr84Saw172 Ikswā,
asakā, u nas tak nazywajo, krowy nie jedzo Kmj99Pab77 → **OSOKA*** ž

[Mlp wikswa W31Otr84 W87Smo62 L07Rut190 v'iksva Wtr84Saw172 Bjw99Pab129 v'iksvā W80Tek70
v'iksva Wtr79Saw214 iksv'a Kmj99Pab77 Dlp v'iksvy Bjw97Dwi123 Nlp wikswo W87Smo62 v'iksvo
Wtr79Saw214 W80Tek70]

WILĲJA• ž 'nazwa rzeki – Wilia' Kiedyś kiedy tam był czas na Wilija takim [wiejskim
dzieciom] chodzić, krowy trzeba paść, służyli, a teraz uo, na Wilija i na Wilija, siódma
godzina, na Wilija Bjw96Mar131

[Blp V'il'Ĳja Bjw96Mar131]

WILK *m zool.* 'wilk' Wtr82Saw77 i in. ♦ Konski wilk 'duży, mocny wilk zdolny zagryźć
konia' Wielki wilk i konia zadusi, ten wilk nazywa się konski Bjw99Pab137

[Mlp v'il'k Bjw99Pab137 Mlm vilcy Bjw97Dwi47 v'ilcy Wtr82Saw77 w'ilcy/w'ilki Orn82Mas1196]

WILNIA ž → **WILNO** *n*

WILNIUK *m posp.* 'człowiek pochodzący z Wilna, z Wileńszczyzny lub mieszkający w
Wilnie, wilnianin' W82a)Tek288

[Mlp v'iln'luk W82a)Tek288]

WILNIUS *m* → **WILNO** *n*

WILNO• *n* / **WILNIUS**• *m* / **WILNIA** ž *rzadko* 'Wilno' Okna gdzieś u Wilnie porobione
Isz96Mar192 W Wilnie bardzo na tancy chodziłam Kbs990Pab146 A ona pochodzi z pad
Wilniusa, tutejsza Mdn96Mar144 Raniej takie byli skandalisty, chcieli żeby Wilnia była w
Polszcze, a Litwiny chcieli, żeby na Litwi K02Kar177 Wilnia była pod Polsko
Smw01Kar285 Pojechał do Wilni kapustę sprzedawać W86Dub79

[mMslp v'ilnusa Mdn96Mar144 žMlp Vil'na Smw01 Kar285 Ong01Kar506 K02Kar177 nDlp Wilni
W86Dub79 nMs v'ilne Kbs99Pab146 v'il'ne Isz 96Mar192]

WIŁKA ž / **WIŁKI** *lm* 'jeden z przyborów ręcznych wchodzących w skład sztućców z
zastawy kuchennej, posiadający uchwyt i zębiska, widelec' Ł13Kun453 → **WIDELEC** *m*

[Mlp viłka/viūka Mlm viłki Ł13Kun453]

WIŁKI *lm* → **WIŁKA** ž

WIŁOCZKA ž 'zdr od wiłka, widelczyk' Ł13Kun453 → **WIDELCZIK** *m*

[Mlp viłočka Ł13Kun453]

WIŁY *lm* → **WIDŁY** *lm*

WINA¹ ž 'wykroczenie, przewinienie' Ni moja wina, co ty dureń jak but Łpt72Zda217

[Mlp v'ina Łpt72Zda217]

WINA² ż, n ‘wino – napój’ Wina zielona L91Zow547 Winszuje winem zielonem

L91Zow547 Widzi, przy Smiatonie była wina bardzo droga Mtr01Kar242 Chlieb i wina zminiajo sie na ułtarzu w ciała i krew Pana Jizusa Łpt72Zda217 Wina poszła na dno

Brł73Sud193 ♦ Szympańskie wino ‘szampan’ Studnia stoi pod oknam. Z szympanskim winam studnia Brł73Sud193 → **SZAMPANA ż**

[Mlp wina L91Zow547 v'ina Mtr01Kar242 v'ina Łpt72Zda217 v'ina Brł73Sud193 nNlp winem L91Zow547 v'linam Brł73Sud193]

WINCUK m ‘imię męskie, zdr od Wincenty’ W86Dub72

[Mlp Wincuk W86Dub72]

WINIOWY ‘ciemny brunet – o kolorze włosów’ Bkb83a)Giu88 → **BRUNET*m**

[mMlp v'in'ovy Bkb83a)Giu88]

WINKLE lm ‘trójkątne kliny wszywane pod rękawami koszuli’ W73Giu109 → **KLINKI lm**

[Mlm vinkle W73Giu109]

WINNY* / WINY• ‘winny, winien czego’ Ja temu nie wina W83Tur19 → **WINNOWATY**

♦ Przyznać/przyznawać winnym → **PRZYZNAĆ dk**

[mNlp winnym B32Dom252 zMlp wina W83Tur19]

WINOGRAD m bot. ‘winorośl’ A to, dziki winograd taki ot wije się [...] Brs96Mar39

[Mlp v'inogr'at Brs96Mar39]

WINOWAĆ• ndk ‘winić’ Oni wszystko winujo drugich Mtr01Kar233

[ter3lm v'inujo Mtr01Kar233]

WINOWATY ‘odpowiedzialny za coś, obciążony winą, winny’ Dzieci coś winowate

Wdz95Czy86 → **WINNY***

[mMlp v'inovaty Mlm v'inovate Wdz95Czy86]

WINSZOWAĆ ndk kogo bnac. / WIŃSZOWAĆ ndk kogo z czym ‘winszować, składać

życzenia’ Poszła stryja winszować Bjw97Dwi81 Wszystkich was winszuję B96Eng214

Winszuje ichmości, a oni mówią: winszuje wachmości B96Ban200 Po kramach winszujo z

muzyko Użp01Kar260 Ten uorkiestr [...] od rania winszuje wszystkich już tych Żydów i

księży Użp01Kar260 Ona zawsze winszuje nas K02Kar243 To na Wielkanoc księdza

winszujo K02Kar243 I my już te narcyzy bierzym i tate winszowali Bht98Pab106 ♦

Winszować z Nowym Rokiem ‘składać życzenia z okazji Nowego Roku’ B32Dom210

[bzk winszować B32Dom209,210 wińszować B32Dom264 W83Tur18 v'inšovac' Bjw97Dwi81 ter1lp

winszuję B96Eng214 winszuje B96Ban200 ter3lp v'inšuje Użp01Kar260 K02Kar243 ter3lm winszuja

B96Ban200 v'insujo Uzp01Kar260 K02Kar243 *prze1lm* winszowali Bht98Pab106]

WINTOWKA• / **WINTÓWKA** / **WITOWKA**• ż 'karabin' B32Dom264 Jidzi Niemiac,
witowko tacht' w głowa Wdg01Kar409 → **ORUŻJE** *n*, **STRZELBA** ż

[*Mlp* wintówka B32Dom264 *Nlp* v'itofko Wdg01Kar409 *Nlm* v'intofkami Wdz04Jas90]

WINY → **WINNY** *

WIŃSZOWAĆ *ndk* → **WINSZOWAĆ** *ndk*

WIO *wykrz* 'okrzyk poganiania konia' No! Wjo! Eblá! Mgn73Pie172 → **EBLA** *wykrz*

[v'jo Mgn73Pie172]

WIORSTA ż 'dawna rosyjska miara długości = 1066,79 m' Od Kiejdan idzie droga tam
przez Świętobrość już tam, dalej może jakich stąd po prostemu jakich dwadzieścia wiorst
będzie Szt01Kar502 Nu kilamietry, jak nazywaju wiorsty, a pu polsku akuratnie tu ja nie
wiem, co jest, wiorsta dziesięć tysięcy metrów Łp01Kar411 Choć my żyli pod Mińskiem
12 wiorst od Minska B12Gol110

[*Mlp* wiorsta W99Rie66 v'orsta Łp01Kar411 *M,Blm* v'orsty *Dlm* v'orst Łp01Kar410,411 Szt01Kar502
B12Gol110]

WIOSKA ż 'wieś, wioska' Chr96Mar207 → **DZIAREWNIA** ż ♦ Majątkowa wioska 'wieś z
dworem' A tam dalej było Ponizany, wioska, i ponizanska ta wioska przecinała aż do
majątkowej, a potem znowu bohatyrewicka ziemia Bht98Pab109

♦ Szlachetna wioska 'wioska szlachecka, wieś zamieszкана przez szlachtę' A tutaj Wojdy
jest, też po polsku mówili, też szlachetna wioska Chr96Mar207 [...] bu jak już te
szlachetne wioski takie, nu tu już oni te już bardzo polszczo tak [...] Ncz02Koz64 Wiencej
po białorusku, ale już uo w Mularach tam wiencej po polsku, w Czebutach też po polsku,
tam, jak to jak dawniej było, szlachty, szlachetna wioska Cz196Mar89 → **OKOLICA** ż **1**

[*Mlp* wioska Bht98Pab109 v'oska Chr96Mar207 Cz196Mar89 *Mlm* wioski Ncz02Koz64]

WIOSKOWY 1. 'przym od wioska, wiejski' A kościółek to u nas był malieński w Idołcie,
wioskowy taki kościółeczek Słb96Mar32 Wszystkie panienki sabrane, to ta pieśnia
śpiewali taka wioskowa Kml96Mar107 [...] mowa to więcej która wiaskowa [...]

Ncz02Koz66; **2.** 'mieszkający na wsi' My jest wioskowe ludzie B96Cie202 Wszystkie
wioskowe, swoje, z tej samej wioski Krm01Kar402 [...] te same wioskowe te ludzi [...]
Pdz01Kar469 Tu wioska była. Tu wioskowe chodzili na rubota du dworu Włk12Kar107

[*mMlp* v'oskovy Słb96Mar32 ż*Mlp* wiaskowa Ncz02Koz66 ż*Blp* v'oskova Kml96Mar107 *Mlm* wioskowe
B96Cie202 Włk12Kar107 v'oskove Krm01Kar402 v'e^askove Pdz01Kar469]

WIOSŁO *n* ‘wisło’ Brs01Czy101 ♦ Rulowe wiosło ‘wiosło na tratwie służące do sterowania
Brs01Czy101 → **RULÓWKA** *ż*

[Mlp v’osło Brs01Czy101]

WIOSNA• *ż* ‘wiosna – pora roku’ ♦ Z wiosny ‘z nastaniem wiosny, na wiosnę’ Nu to z
wiosny czeremcha kwitnie Bjw99Pab129

[Dlp vosny Bjw99Pab129]

WIOSNOWY• ‘*przym* od wiosna, wiosenny’ Ja już mówię że ach, beńdzim zimowe zdawać,
tylko wiosnowe [zostawiać dla siebie] kupować beńdzim i dość beńdzie Bjw96Mar131

[Blp vosnovə Bjw96Mar131]

WIRASZCZAKA *ż* → **WERESZCZAKA** *ż*

WIRCINIA• *ż* ‘wianuszek czegoś nanizanego na sznurku’ Zniżo na nitka i wysuszo ich, takia
wircinia zrobio Ppl08Rut65 → **WIRCINKA** *ż*

[Blp wircinia Ppl08Rut65]

WIRCINKA *ż* ‘wianuszek czegoś nanizanego na sznurku, wiązka’ Byli większe obarzanki,
to większa wircinka ta Trk06Rut364 → **WIRCINIA** *ż*

[Mlp wircinka Trk06Rut364 L07Rut194]

WIROK *m* ‘listewka z dwiema dziurkami do zwijania nici’ Żeby ni skalieczyć ręki nici mata
sia przez wirok z poliana czy łuczynki Łpt72Zda217 → **WITUSZKA** *ż* 3

[M,Blp virlok Łpt72Zda217]

WIRÓWKA → **WIERÓWKA** *ż*

WIRSZYNIK *m* ‘kierownik’ [...] w wojsku porosił wirszyninka po polsku, żeby do domu
odpuścili K02Kar316

[Mlp wirszynink Ign04Rut434 Blp v’iršiniŋka K02Kar316]

WISIEĆ *ndk* ‘być uciepionym do czegoś, zawieszonym’ B32Dom264 ♦ Wiszący zamek →
ZAMEK *m*

[ict wiszący B32Dom264]

WISIELNIK• *m* ‘wisielec’ A teraz już wszystkie razem. I teraz tu na cmentarzu dwa
wisielniki [są pochowane] B96Doł205

[Mlm wisielniki B96Doł205]

WISZENKA *ż* ‘*zdr* od wisznia, wisienka’ Na Andrzeja trzeba rano wstać, wyłamać wiszenki
gałązki, para gałązków i postawić do wody, a na pierwszy dzień Bożego Narodzenia musi
zakwitnąć ta gałązka W99Rut31

[Mlp víšenka Dlp víšenki W99Rut31]

WISZKA *ż* → **WYSZKA** *ż*

WISZNIA *ż* **1.** ‘drzewo owocowe – wiśnia’ Stare te wiszni, grube, pożytku z nich nie ma Łpt72Zda217; **2.** ‘owoce wiśni’ Graško pestki z wiszni wybierali Łpt72Zda217

[Mlp wisznia B32Dom264 Ł84Par135 višňa Bjw93Dwi38 víšňa Wdz95Czy77 Mlm víšni ł67ParIII-15 v'lišňa M,Dlm v'lišni Łpt72Zda217]

WISZNIOWY ‘dotyczący wiśni, zrobiony z wiśni, wiśniowy’ Liście wiszniowe Wdz95Czy72 Wiszniowych konfiturów mieli dość Łpt72Zda217

[mMlp víšň'ovy Łpt72Zda217 Mlm víšňove Wdz95Czy72,77 Dlm víšň'ovyx Łpt72Zda217]

WITECZKA• *ż* ‘*zdr* od witka, gałązeczka’ Nu weźmi to i witeczku jej przyciśni ta niteczka Łp01Kar414

[Nlp v'itečku Łp01Kar414]

WITKA *ż* ‘cienka długa wiotka gałązka, różga’ Wzięła ona taka witka, taka jak trzy palcy grubinia, długa Ong01Kar494 Witko w skóra daj, to będzie lepszy Łpt72Zda217

[Mlp witka W99Rie66 v'itka Ong01Kar494 v'itka Łpt72Zda217 Blp v'itka Ong01Kar494 Nlp v'itko Łpt72Zda217]

WITUK *m* ‘imię męskie – *zdr* od Witold’ W86Dub72

[Mlp Wituk W86Dub72]

WITUSZKA *ż* **1.** *lm* ‘kołowrotek (sic!)’ B32Dom264 → **KOŁOWRÓTEK** *m*;

2. ‘wijadło w kołowrotku’ Na wituszce mogą być nici długo, a jak zdejmiesz, to masz motek Łpt72Zda217; **3.** ‘drewienko do nawijania nici’ Naprzedzisz, na wituszki nawijisz Bj99Ado64 Zwijami na wituszki W82Tur101 → **WIROK** *m*

[Mlp v'ituška W82Tur74 v'it'uška Mslp v'it'ušce Łpt72Zda217 Mlm wituszki B32Dom264 Blm v'it'uški Bj99Ado64 v'ituški W82Tur101]

WIZIKATORIJA *ż* *dawne* ‘plaster z kantarydyny’ W82Tur101

[Mlp v'izikat'orija W82Tur101]

WIZYTA *ż* ‘odwiedziny’ B32Dom253 ♦ Robić wizyty ‘składać wizyty, odwiedzać kogoś’ B32Dom253

[Blm wizyty B32Dom253]

WJUN *m* / **WIJUN** *m* **1.** *zool.* ‘piskorz – ryba’ Wijun ma większa plietwa na ugonie Łpt72Zda186 W naszym jeziorze czasem i wijuna złapio Bjw97Dwi123 Niektórzy ludzie jedzą wijuny, smakuje im, ja by nie jadła W82Tek213 → **PISKUN** *m*; **2.** *bot.* ‘powój’ Wdz71Giu324 → **WIJUSZKA** *ż*

[Mlp wjun W86Dub75 wjun Bjw97Dwi65 v'ijun Łpt72Zda186 Blp v'ijuna Bjw97Dwi123 Mlm v'ijuny Wdz71Giu324 Blm v'ijuny W82Tek213]

WKĄSIĆ *dk* → **UKĄSIĆ*** *dk*

WKŁĘKNAĆ *dk* → **UKŁĘKNAĆ** *dk*

WKLUCZYĆ• *dk* ‘uruchomić jakiś mechanizm, włączyć’ Telewizor wkluczył

Bjw97Dwi123 Ja radio wkluczyła i słuchała jak modlili się i w kościele i w cerkwi

B96Doł184 [...] o po ciliwizoru wklucze, to mnie aż przeciwnie, jak oni rozmawiają [...]

Ncz02Koz67 Raz, i wkluczyła K02 Kar319 → **WŁANCZAĆ** *ndk*

[prze3lp m fkluczył Bjw97Dwi123 prze1lp ż wkluczyła B96Doł184 prze3lp ż fkl'uzyła K02 Kar319 przy1lp wklucze Ncz02Koz67]

WKŁADYWAĆ *ndk* ‘wkładać, umieszczać wewnątrz’ Kliucz wkładował drzwiam

Ł67ParIII-58

[prze3lp m fkladywał Ł67ParIII-58]

WKŁUĆ *dk* ‘lekko zranić kłując, ukłuć’ Wtr82Saw74 → **WKOLIĆ** *dk*

[bzk fkluć Wtr82Saw74]

WKOCHAĆ SIĘ *dk* ‘zakochać się’ Ł67ParI-19

wkochawszy się *ipu* Tut mama jego była bardzo wkochawszyś Ł67ParI-19 Ona była

wkochawszyś Ł84Par138

[bzk wkochać się *ipu* fkoχafšys' Ł67ParI-19 fko'χafšys' Ł84Par138]

WKOLIĆ• *dk* ‘lekko zranić kłując, ukłuć’ Był diabeł namalowany, czarny, bo dzieciaki

chwytają za ogon, a tam jak wkoli jemu W99Rut38 → **WKŁUĆ** *dk*

[przy3lp fkol'i W99Rut38]

WKORSTAĆ• *dk* ‘zagłębić coś, zwykle cienkiego i zaostzonego w podłoże, wsadzić, wbić’

To ja nie pamiętam jak ja jegu wkorstałam Bjj99Ado72 → **WPRUĆ** *dk*, **ZASTRZEMIĆ** *dk*

[prze1lp ż fkorstałam Bjj99Ado72]

WKRADKIEM *ndm* → **UKRADKIEM*** *ndm*

WKRAĞ *ndm* ‘w otaczającym terenie, wokół, dookoła’ Nu ji dużo wyjechało, wkrağ dużo

wyjeżdżało Smw01Kar274 Maniuki i Bituny i Pakulnie, Karaluncy tu w krong, Wojciszki

[mieszkali Polacy] Btn96Mar46 Pewnie różnie też rozmawiajon, o tu wkrağ u nas, uot tutej

po litewsku mówion Jzr04Kar51 → **KRAĞIEM** *ndm* 1

[f krong Btn96Mar46 fkronk Smw01Kar274 Jzr04Kar51]

WLAĆ / **ULĄĆ** *dk* ‘lejąc wprowadzić do wnętrza, wlać’ Mleka ulejisz Ł84Par139

[bzk wlać/u'lać przy3lp ul'ejš Ł84Par139]

WLEC• *ndk* 'ciągnąć, wlec' Tak i został się [upośledzony], rozmawiać, rozmawiał, a nogi wlok. Z lasko szed, a nogi wlok K02Zie140

[prze3lp m wlok K02Zie140]

WLECIEĆ* / **ULECIEĆ** *dk* 'wpaść' U ta błota można uleciec Ign73Sud189

[bzk ul'ec'ec' Ign73Sud189]

WLEŹĆ / **ULEŹĆ**• *dk* **1.** 'wsiąść, wejść do wnętrza' Trzeba wleźć do autobusu i jechać dwa przystanki K99a)Zie260 A teraz u wanna uliezi Smw01Kar289; **2.** 'idąc znaleźć się, trafić w jakieś miejsce, wejść, dostać się' Koło drogi też tam prosto wlezi na ten pomnik Bjw99Pab142 → **ZALEŹĆ** *dk*

wlazszy *ipu* Dziecko byłoby wliaszzy na te krzesło, ale babcia nadeszła W91a)Ado102 Po co mamusia, lażła do piwnicy, oni sami, oni sami byliby wliaszzy W91a)Ado101

[bzk vleść K99a)Zie260 przy3lp vl'ez'i Bjw99Pab142 ul'ez'i Smw01Kar289 przy3lm wlażą B32Dom264 ipu vlašy W91Ado87 vl'ašy W91a)Ado101,102]

WŁADA *z* 'władze, rządy' Jak śmietańska władza zrobiła sia, to wtedy tyku nalieźli sia [szkoły] Bjj99Ado74

[Mlp włada Bjj99Ado74]

WŁADAĆ *ndk* *kogo, co, czym* **1.** 'mieć na własność, posiadać' Moj uojciec ziemia władał tutaj przy liesie erylajskim Mtr01Kar236 Wszak wie, kto swoje ile ziemi miał, on nie miał prawa jej władać K02Kar243 Wielka bardzo rodzina była u mego już ojca, byli siedem braci była i dwie siostry, władali na tym małym kawałku, arendowali K02Zie138; **2.** *czym* 'umieć posługiwać się czymś, władać czymś' To mało kto w polskim języku włada Brz99Pab209

[bzk władać K02Kar243 ter3lp włada Brz99Pab209 prze3lp m władał Mtr01Kar236 prze3lm władali K02Zie138]

WŁADKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Władysław' Władka ma patylca wydłużona i krzywa Łpt72Zda191 Władka był malienieczki jeszcze Łpt72Zda222 → **WŁADUK** *m*

[Mlp Władka Bjw97Dwi64 vłatka Łpt72Zda191,222]

WŁADUK / **WŁADZIUK** *m* 'imię męskie, *zdr* od Władysław' Ale poproś Właduka, potym Właduk pozwolił Pps91Kru173 Jeszcze Władziuk, siostry syn, malutki był Żgw01Kar483 → **WŁADKA** *m*

[Mlp Właduk Bjw97Dwi64 vład'uk Pps91Kru173 Władziuk W86Dub72 Vła'z'uk Żgw01Kar483 Blp vład'uka Pps91Kru173]

WŁADYSŁAW* / **ŁADYSŁAW** *m* ‘imię męskie Władysław’ Wo, Ładysław, monż, to ja
nie wiem, czy on umi po polsku [spowiadać się] Bjj99Ado66

[Mlp ładýslav Bjj99Ado66]

WŁADZIUK *m* → **WŁADUK** *m*

WŁANCZAĆ *ndk* ‘włączać’ Ł97a)Kar72 → **WKLUCZYĆ*** *dk*

[bzk włančac’ Ł97a)Kar72]

WŁAŚĆ *ż* ‘władza, władze’ Właść jaka-to chcieli i zabrać Brs02Rie54 Pomogła włascć, ludzi
pomogoli Jzr04Kar65

[Mlp vlas’c’ Jzr04Kar65 Blp włascć Brs02Rie54]

WŁAZIĆ *ndk* ‘wspinać się na coś, też: wchodzić do wnętrza’ Proszę włazić po schodach
K99a)Zie260

[bzk włazić K99a)Zie260]

WŁOCZĘGA *m* → **WŁÓCZĘGA*** *m*

WŁOKA *ż* → **WŁÓKA*** *ż*

WŁOKNA *n* → **WŁÓKNO*** *n*

WŁOSIANNY ‘włosiany, z włosia’ Na włosianny szczotce W82Rei39 [...] wyczesać na
szczotkach [...] na włosiannych W82Rei39 → **SZERŚCIANY**

[Mslp włosianny Mslm włosiannych W82Rei39]

WŁOSY *lm* ‘owłosienie głowy ludzkiej’ BL82Giu229 i in. ♦ Włosy jak strąki ‘brudne ,
zlepione włosy BL82Giu229

[Mlm włosy BL82Giu229]

WŁOŚĆ* *ż, m* ‘urząd administracji powiatowej’ Już chwyłali, już do włości wołali
Śwt01Kar385 Rubota dustałam na włości tym Kjd01Kar284

[żDlp wlos’c’i Śwt01Kar385 mMslp włoście Kjd01Kar284]

WŁOŚNIA *ż* *dawne* ‘żyłka wedkarska z włosia końskiego’ W96Rie106

[Mlp włośnia W96Rie106]

WŁOŻYĆ *dk* ‘dać, dodać – o składnikach potraw’ Woda włożyć i soli położyć
Orn73b)Mas215 [...] włoży sie czasami, sypie sie monke, albo listki klonu bioro
Brz96Mar174

[bzk włożyc’ Orn73b)Mas215 rozk lp włoż W83Tur17 ter nos włoży s’e Brz96Mar174]

WŁÓCZĘGA* / **WŁOCZĘGA** *m, ż* ‘człowiek nie mający stałego miejsca pobytu,
włóczęga’ Wtr82Saw71 → **BADZIAJŁA** *m, ż*

[Mlp włóczęga Wtr82Saw71]

WŁÓKA* / **WŁOKA** *ż* ‘włoka, jednostka powierzchni gruntu ornego równa 16 dziesięcinom ziemi,’ Kto miał włoka ziemi, mog żyć ni najgorzej Łpt72Zda217 Te Juskiewiczzy to oni kupili kilka włok Bjw97Dwi47 U jej menża była osiemdziesiąt krow i czterdzieści włok ziemi Wtr84Saw174

[M,Blp włoka Łpt72Zda217 Dlm włok Bjw97Dwi47 wlog Wtr84Saw174]

WŁÓKNA *ż* → **WŁÓKNO****n*

WŁÓKNO* *n* / **WŁÓKNA** *ż* / **WŁOKNA*** *ż*, *n* ‘surowiec naturalny z konopi, lnu do wrobu przędzy, włókno’ Z włókna tego robio [...] Orn73c)Masl77 Jak on [len] już gotowy robi sia, to jego włókna odstajo od łodygi Kml96Mar109 Żeby już włókna była czysta Wtr84Saw170 Odłancza sia włókna Onk99Ado51 Będzie bardzo długa rosło włókna ta lniana W99Rut35

[żMlp włukna Wtr84Saw170 W99Rut35 żBlp włukna Onk99Ado51 nDlp włókna Orn73c)Masl77

Orn94Masl130 nClp włoknu Orn94Masl130 Mlm włókna Kml96Mar109]

WMIEŚCIE *ndm* ‘razem, wspólnie’ No my tak, my przyjdzim w niedziela [...], my wmieście przyjdzim Rzc98Ost-nmw2

[vmes'c'e Rzc98Ost-nmw2]

WMAWIAĆ* *ndk* ‘namawiać do zrobienia czegoś’ I mnie wmawia, jak ty za jego nie pójdiesz, ja [...] Chr96Mar204

[ter3lp vma'va Chr96Mar204]

WMÓWIĆ* *dk* ‘namówić’ [...] nu i mnie wmówili [do wyjścia za mąż] Mtr01Kar238

[ter3lm vmuv'il'i Mtr01Kar238]

WNĘTRZNOŚCI *lm* *rzadko* ‘narządy wewnętrzne człowieka, zwierzęcia, wnętrzności’ Łpt72Zda217 → **SRODKI** *lm*

[Mlm wnętrzności Łpt72Zda217]

WNIEŚĆ SIĘ* *dk* ‘wprowadzić się do mieszkania, domu’ [Dom] był taki stary duży, no syn wnieśli się, a tutaj córka Btn96Mar46

[prze3lm vnešli še Btn96Mar46]

WNUCZECZKA *ż* ‘*zdr* od wnuczka’ To już moja najmłodsza wnucieczka Bwk99Pab185 Najmniejsza wnucieczka Żjm01Kar517 Wnucieczka też du rosyjskiej chodziła szkoły Ł06Ost461 I dyk wnucieczki, o, też mam Brs04Ste118

[Mlp vnučečka Żjm01Kar517 Ł06Ost461 vn'učečka Bwk99Pab185 B/m vn'učečki Brs04Ste118]

WNUCZEK / UNUCZEK *m* ‘*zdr* od wnuk, wnuczek’ Tak teraz syn u Wilni. Dwa unuki jest. Jednemu wo pieńć liat unuczku, da sadziku u litewski L13Kar361 Wnuczek już nie mówi po polsku Ł06Ost461 Unuczek Wiktor Drś02Ste88 → **WNUCZUK** *m*

[*Mlp* vnuček Bkb83Giu82,84 Ł06Ost461 unuczek Drś02Ste88 unűček Ł67ParIII-70 *Clp* unučku L13Kar361]

WNUCZKA / UNUCZKA *ż* ‘wnuczka’ Dzieci i wnuczki i babcia ichna Łatyszka Ł06Ost461 Unuczka była tak nawiózszy Brs02Rie54 A jest trzy unuczki i unuk, wszystkie zamużni Kmj96Mar92 Unuczka z małej cureczkaj L13Kar361 ♦ Syna wnuczka ‘wnuczka ze strony syna’ Bkb83Giu82

[*Mlp* ^lvnučka Bkb83Giu82,84 unučka Brs02Rie54 L13Kar361 *Mlm* vnučki Ł06Ost461 *M,Blm* unučki Kmj96Mar92]

WNUCZUK *m* ‘wnuczek’ Najmniejsza wnűczeczka, wnuczűk dwa liata, a najstarsza do siódmej już klasy Żjm01Kar517 → **WNUCZEK** *m*

[*Mlp* vnu'čuk Żjm01Kar517]

WNUK / ANUK / UNUK *m* ‘wnuk’ Wnuk, ten, co kupił [mieszkanie] Ong01Kar493 To wnuk do łotewskiej szkoły chodzi Ł06Ost461 Kiedy wnuk był maleńki Ł06Ost461 Wnuku udała dom Ł06Ost461 I dzieci i wnuki mówio po łotewsku Prz09Jan196 Już my wszystkie dorosłe, już o wnuków dużo Ł06Ost461 Wo jak dzieci chodzili i unuki do szkoły Brs02Rie41 Nu, unuk bas pracy L13Kar361 [Mam] dwa anuki, ona [cóрка] synów dwóch miała Ong01Kar492 [...] potam przyszał jeden anuk, drugi anuk, trzeci K01a)Kar153 Wnucy dopomagają Jsn82Wer147 Anuki dawali. Wo anuki chodzo L13Kar361 ♦ Nauka dla wnuka → **NAUKA** *ż* ♦ Syna wnuk ‘wnuk ze strony syna’ Bkb83Giu84

[*Mlp* vnuk Bkb83Giu82,84 Ong01Kar493 Ł06Ost461 unuk Kmj96Mar92 L13Kar361 unűk Ł67ParIII-70 anuk Ong01Kar492 K01a)Kar153 *Dlp* wnuka L82Roj239 *Clp* vnuku *Mlm* vnučki Ł06Ost461 unuki Brs02Rie41 vn'uki Prz09Jan196 anuk'i Ong01Kar492 L13Kar361 wnűcy Jsn82Wer147 *Dlm* vnukuv Ł06Ost461 *Blm* anuki Ong01Kar492]

WO / WOT / OT / UO / UOT *part*, *wskazuje na osobę, miejsce, czas, liczbę i in.* ‘o, ot, oto’ A wo tutaj, w Ikaźni tej naszej usadźbie kołchoznej, to bardzo trudno, trudno Ikź96Mar17 [...] a taż malusiutka tak ta, jeszcze tylko zaczyna mówić, to jeszcze sama taka wo Btn96Mar46 Umarły w domu leży, w domu, wo Rkw96Mar56 Jak o ksiądz żeż nasz mówi, co to już w Polsce bardzo kulturnie to już, wo jak, i do krztu dzieci już prowadzo Stc96Mar80 No tutaj już kałchozy postrojone, uo, te domy, wo Mlr96Mar86 A ten [krzyż] wo, już tak zniszczony, szto kolie darohi, protiwo Mlr96Mar87 Wo, do Świeńcian ja pojade, to tam już tak [...] Kmj96Mar96 Nie wstał na Nowy Rok i tak cała zima leżał i czwartego lipca wo tego miesiąca umar Bjw96Mar126 Jak on musiał chować tam te wo krzyżyk

maliutki i ksionżeczka Brż96Mar177 A był taki kamień u nas duży, o taki duży wo jak ten
 ganek mój Bht98Pab187 A bachanka chleba przywożo, wo, trzy dziesięć Kmn99Kar92
 Pracowalim ciężko, wo palcy jak kaczkę zrobiwszy się Użp01Kar257 Piśma wo przyjdzi z
 Polskaj [...] Brs02Rie42 Ji moja dzieci, wo i córka, uoni mówiu pu polsku. Córka poszła
 do pracy tu uo w kantorze L12Kar112 Wot tak, te Poliaki u nas od tego tutaj zaczęli się
 Ł67ParII-2 [...] a żywiły już nie zdawali ni nic, zapasu nic nie miał, wot Kmn99Kar92
 Wot daleko dobrze wydzia interesnie, a blisku nikt [nic] ni moga widzieć nijak bez
 okularou Drn73b)Par214 Ja wot ta żykietka farbowała Drn73b)Par214 Tu może trzy,
 cztery rodziny które rozmawiają po polsku między sobą i ja wot odchodzę i od razu po
 litewsku K99Zie17 Potem zebrali my pieniądze już, wszystkie pieniądze w banku, wot
 Ikż96Mar16 [dawniej była] gmina, polska gmina, wot Drś96Mar25 Wot ja czytam teraz
 polskie „Kobiety i Życie” Słb96Mar32 I wot ten ślub ja widziałam, ja miałam może jakich
 dziesięć [lat] Słb96Mar32 Wot, u mego, u mego unuka było tutaj uo, na nosie było
 Rkw96Mar58 Zniszczony krzyż, jak wot gdzie wy tam astanawili się [...] Mlr96Mar87
 Wot poszedł miensia kupił, chcesz poszedł, co chcesz, to kupisz Bjw96Mar131 No, tam on
 nam różnicy nie robi, czy prosty, czy białoruski, wot, troszkę jakieś słowa inakże
 B96Życ192 Tutaj wot nasza cała wioska Jnw01Cze87 A teraz jak weszło w modę pu
 litewsku wiencaj chwytaim się, wot jak człowiek jinny czy coś – pu litewsku Jnw01Cze87
 Czysta białoruski ciężki język jaki w szkole, wot i studenci i wszyscy to [mówią, że]
 ciężki język Nlb01Mor250 Wot oni przyszli, na kolana wstają. Wot, wiecie, takie jido
 wesela Rzc98Ost-nmw19 Nu ot, starszy brat Kostuś w czyternastym roku wzięli na wojnę
 Ł67ParII-7 → **O² 1** I uot, ta ostatnia noc przed śmiercią [męża] już ja nie zasnęłam
 Bjw96Mar127 Teraz, uot, to już moja córka z dziećmi też [...] gadali [wróżyli] Rzc98Ost-
 nmw13 → **O² 2 ♦** Nu wot / nu i wot / nu to wot ‘no i’ Nu i wot wyszywajesz
 Drn73b)Par213 Nu wot tak my, potem, umówili się my srok jaki, żeby nam oswobodzić
 kościół Ikż96Mar16 Nu to wot, chciałam powiedzieć jemu, ale mnie siły nie było
 Bjw96Mar127 Wot biskup był w Barchowie, wot tego święta Dgd82a)Par208 ♦ Tak wo ‘o
 tak’ A w domu my, tak wo na polskim takim języku Brs02Rie42 Kul ten rozciągnie i tak uo
 tam [...] tej słomaj kryli Bjw99Pab139 ♦ Tak wot ‘tak więc’ Tak wot te dzieci już po
 rosyjsku, już i w domach mają po rosyjsku i wot polski przepada nasz Kmj96Mar96 ♦ Tu
 wo ‘o tu’ Tu wo, ten, znaczy się, kościół i proszę obaczyć, jak zmarnowany Drj96Mar27 A
 już tu wo za rzekę, wo, wo, Jarzewo ostatnie Jrz96Mar68 ♦ Tutaj wo/uo → **TUTAJ**

[wo Bht98Pab187 Kmn99Kar89,91,92 Włk12Kar112 W99Rie74 wo/uo L12Kar112 vo Ikż96Mar17
 Drj96Mar27,28 Btn96Mar44, 46 Rkw96Mar56 Jrz96Mar68 Stc96Mar80 Mlr96Mar86,87 Kmj96Mar96

Bjw96Mar126 Brz96Mar177 Bjw97Dwi123 Użp01Kar257 Brs02Rie41,42 ot Ł67ParII-7 uo Mlr96Mar86
 Bjw99Pab139 Brz99Pab207 wot Dgd82a)Par208 B96Życ192 Kmn99Kar92 vot Ł67ParII-2
 Drn73b)Par213,214 Ikz96Mar16 Drś96Mar25 Drj96Mar28 Słb96Mar32 Rkw96Mar58 Jrz96Mar64
 Mlr96Mar87 Kmj96Mar96 Kml96Mar109 Bjw96Mar127,131 K99Zie17 Jnw01Cze87 Nlb01Mor250
 Rzc98Ost-nmw19 uot Rzc98Ost-nmw13 uot Bjw96Mar127]

WOBSZCZE* / **WABSZCZE** / **WOBSZCZEM** *ndm* ‘zupełnie, całkiem, w ogóle’ Więcej
 Białorusy, to oni jak o my słuchamy po telewizorze, to oni już wabszcze tam Białorusy [...] *Kmn99Kar88*
Kmn99Kar88 To wobszczem męczo się, żeby zdać na litewski, bo trzeba pracować
Kmn99Kar88

[wopszczem/wapszcz'e *Kmn99Kar88*]

WOBSZCZEM → **WOBSZCZE***

WODA *z* ‘woda’ *L82Roj236* i in. ♦ *Jest czego jak wody ‘jest czego jak lodu’ L82Roj236* ♦
 Woda świętej Agaty ‘woda poświęcona w dniu świętej Agaty’ *L91Zow551* Woda święci
 się, woda święci się jak święty Agaty, woda zawsze i chleb Agaty *Rzc98Ost-nmw13* →
AGATA *z* ♦ Miodowa woda ‘woda słodzona miodem’ Miodowo wode z makiem robili i
 jedli *Ilk98Ost-nmw4* → **MAKOWY, SYTA** *z*

[*Mlp* woda *L91Zow551* *Dlp* wody *L82Roj236* woda *Rzc98Ost-nmw13* *Blp* wodę *L82Roj238* vode *Ilk98Ost-nmw4*]

WODKA* *z* ‘*zdr* od woda’ [...] ja też niosa [...] świanconej wuodki mam wialkanocnaj,
 butalieczka przyniaszona *Śwt01Kar385* My tu trocha poświęcujim świancona uod
 Wialkanocy wuodo, wuodku trocha gałazeczka weźnim, kapelka i poświęcujim
Śwt01Kar385

[*Dlp* v^uotk’i *Nlp* v^uotkū *Śwt01Kar385*]

WODOKACZKA *z* ‘pompa, wodociąg, też: pompa uliczna, w której woda podawana jest
 automatycznie z wodociągu’ *B32Dom264*

[*Mlp* wodokaczka *B32Dom264*]

WODOKCIŃSKI ‘*przym* od Wodokty’ W lesie wodokciński kościół *Mtr01Kar233* O ten
 jak wodokciński dwór, może kiedy w książce czytali *Wdk01Kar244*

[*mMlp* wódokciński’i *Mtr01Kar233* *Wdk01Kar244*]

WOGZAŁ *m* → **WOKZAŁ*** *m*

WOJAK / **WOJAKA** / **WAJAKA** *m* ‘wybitny strateg wojskowy, wojownik’ Jeden zadaje
 mnie taki, no na przykład, waprós, jak sie pa rusku mówi, kto był wojakom na kuli
 ziemskiej, nu dawniej i teraz *Skn96Mar72* Hitler to cała Europa był zabrawszy, o to
 wajaka *Skn96Mar72*

[Mlp voĵaka/voĵak Bkb83a)Giu101 vaĵaka Nlp voĵakom Skn96Mar72]

WOJAKA *m* → **WOJAK** *m*

WOJENNY¹ / **WOJENY**¹ ‘związany z wojskiem, należący do wojska’ Okręt duży wojeny
Wdz95Czy76 U nas to wieźli maszynami, ludzi, do Oran, a stamtąd pociong, wojenne
maszyny, no co zrobisz L12Rut283

[mMlp wojenny B32Dom264 voĵeny Wdz95Czy76 Mlm wojenne L12Rut283]

WOJENNY^{2*} / **WOJENY**^{2*} / **WUJENY**[•] *rzecz m* ‘człowiek służący w wojsku, wojskowy’
[...] on był jakim wujenym, on służył w wójsku K02Kar308 Wojena byli Wdz95Czy76 U
mnie munż był prawosławny [...] jakiś wojenny Rzc98Ost-nmw2

[Mlp vòjen:y Rzc98Ost-nmw2 Nlp vŭjenym K02Kar308 Mlm voĵena Wdz95Czy76]

WOJENY¹ → **WOJENNY**¹

WOJENY² *m* → **WOJENNY**^{2*} *m*

WOJŁOKI^{*} / **WAJŁOKI** / **WAJŁAKI** / **WEJŁAKI** / **WUJŁAKI** *lm* ‘walonki, buty
filcowe, wojskowe’ Wajłaki na sucha i mroźna zima nadajo sie Łpt72Zda217 A nogi
[zimą] bywa, że i klumpiuki założy, nie szkarpetki wałniana, nia zimnu, wujłaki tu jest
łapci, a wajłoki byli nu wiecia jak która jak mogli ubierali sia, ubuwali sie Łp01Kar418 →
WALONEK *m*

[Mlp vajłak/vojłak Łpt72Zda217 Mlm vejłaki W82Tur81 vajłaki Łpt72Zda217 vŭjłak’i/vajłok’i
Łp01Kar418]

WOJNA *ż* ‘wojna’ W tysiąc dziewięćset dwadziestym toż jeszcze rosijskaż była wojna,
rosijskaż, rosijskaż wojna, a nie polskaż wojna wtedy była Stc96Mar79 [...] Szadyko był
ksiądz, tego już menża ojca brat był księdzem, alie tam w tej wojnie jego musi tam
zamencyli, czy coś, nie wiem Stc96Mar79 ♦ Do wojny ‘przed wojną’ A uot wszystkie,
wiem, którzy, o te byli w okupację jeszcze, do wojny żyli, wszyscy ludzie ido Ikż96Mar18
I za mojej pamięci do wojny to tak już było; tylko pamiętam jeszcze z dzieciństwa, jeszcze
do wojny [...] Bht98Pab105 ♦ Objawić wojna → **OBJAWIĆ** *dk* ♦ Poznańska wojna
‘wojna sowiecko-polska 1918-1920’ B32Dom248 ♦ Wojno ‘w czasie wojny’ O, ten w
Ops, jak to wojno wzięli kościół, oni zrobili koncertnyj zał w kościele, wszystko odrobili,
wszystko Ikż96Mar19 ♦ W wojnę ‘w czasie wojny’ W wojne tutaj zakryli kościół, rozbili,
u Widzach Btn96Mar47 A Małecki też tak samo, gdzieś tutaj daleko był, tak samo w
wojnie przepad [...] Stc96Mar79 ♦ Zrobić wojnę ‘wszczać, zacząć wojnę’ → **ZROBIĆ** *dk*

[Mlp wojna B32Dom248 wojna Stc96Mar79 Dlp do wojny Ł97Kar57 Bht98Pab105 wojny Ikż96Mar18 Blp wojnę L91Zow548 wojnę Btn96Mar47 wojna Kmp01Kar430 Nlp wojno Ikż96Mar19 Mslp wojnę Stc96Mar79]

WOJOWAĆ *ndk o czym* ‘toczyć spory, klócić się, walczyć o co’ To już później zaczęli wojować o tym, żeby była tam zapisana Polak, Polka K02Zie151 No i trzeci przyleciał bocian i zaczęli oni wojować, bili się, tak bili się, że gniazdo roztrzęśli Bjw96Mar123

[bzk wojować Bjw96Mar123 K02Zie151]

WOJSKA *ż* → **WOJSKO** *n*

WOJSKO / **WÓJSKO** *n* / **WOJSKA** *ż, n* ‘oddziały sił zbrojnych, wojsko’ Jak jechali te polskie husary to pamiętam [...] a jakie ubrane wojska była, pani, teraz czy ona ładna, czy ładna wojsko w Polsce Str99Pab171 Niemiecka wojska uciekła K99a)Zie258 A faktycznie potem otworzyła się i polska wojska i z tym samym Niemcem wojowali Wdk01Kar244 Zdali jego do wojska W99Rie66 Moj dziadźka i ojciec w carskiej wojskie był L12Rut283 Do wojska drugie szedli Mtr01Kar236 Popatrz taki silny, wrócił już z wojska, młody Mtr01Kar238 Jak przyszedł z wojska, to jakby przeciwnie była po polsku rozmawiać Jnw01Cze87 A tak uot bywała w wojsku służyłem [...] w trzydziestym piątym roku do wojska poszedłem a w trzydziestym szóstym wróciłem Kjd01Kar280 Jak przyszedł z wojska Jnw03Ado140 Potam w wojsku byłam Jnw03Ado140

[żMlp wojska K99a)Zie258 K02Kar177 wojska Wdk01Kar244 Str99Pab171 nMlp wojsko Str99Pab171 wojsko B32Dom265 W83Tur18 Kmn99Kar79 nDlp wojska W99Rie66 wojska Jnw01Cze87 wojska Mtr01Kar236,238 Kjd01Kar280 Jnw03Ado140 Mslp ż wojskie L12Rut283 Mslp n wojsku Jnw03Ado140 wojsku Kjd01Kar280]

WOJSKOWY* / **WÓJSKOWY*** ‘związany z wojskiem, przeznaczony dla wojska, wojskowy’ Chto w polskich płaszcach, w polskich wojskowych, chto w kurteczce Obc99Rie84

[Mslm wojskowy Obc99Rie84]

WOKOLICA *ż* → **OKOLICA** *ż*

WOKZAŁ* / **WOGZAŁ** / **WAGZAŁ*** *m* ‘dworzec kolejowy’ Jechać na wagzał Mjsz73Ana24

[Mlp wogzał B32Dom264 Blp na wagzał Mjsz73Ana24]

WOLEJ *ndm bnac.* ‘raczej, lepiej’ Nawet krępowali się przyznać, że Litwin, już wolej mówili każdy, że Polak K02Zie153

[wolej K02Zie153]

WOLIER *m* → **WOLIERA** *ż*

WOLIERA• *ż* / **WOLIER** *m* ‘woliera, duża klatka dla ptaków’ To wie, te kaczki tam
(h)odowane, taki woljer, i te kaczki wypuszczalim z takiej woljery Dtn01Kar302

[Mlp vo'l'jer Dtn01Kar302 ʒDlp vûl'jery Dtn01Kar302]

WOLNO• *ndm* ‘bez ograniczeń w dziedzinie swobód obywatelskich, swobodnie, bez ucisku,
bez prześladowań’ Isz96Mar193 i in.

wolniej *stw* ‘swobodniej’ A to było w roku, jak zmar Stalin, to już stało wolniej

wolnieje *stw* ‘z większą swobodą’ Tuty była jim trochu wolnieje Rzc98Ost-nmw6

[stw vol'nej Isz96Mar193 vol'neje Rzc98Ost-nmw6]

WOLNY ‘rzadki, płynny’ Isn82Wer150 i in. ♦ Wolne jajka ‘jajka nieścięte’ Bo ja to lubie
takie wolne jajka Brz99Pab208 ♦ Wolny żałudek ‘rozwolnienie’ [...] i tak jak chory
człowiek, żałudek jak wolny, to też ony [czarne jagody] zatrzymajo dobrze Jsn82a)Wer255
Jsn82Wer150

[mMlp volny Jsn82Wer150 Jsn82a)Wer255 Blm vol'ne Brz99Pab208]

WOŁ *m* → **WÓŁ*** *m*

WOŁAĆ SIĘ• *ndk kogo* ‘wołać kogo, zapraszać kogo, wzywać’ La księdza zaczęła robić się
straszno w plebańji, wołał sie parafianów, żeby przychodzili do plebani w nocy
Śwt01Kar380 → **ZAWOŁYWAĆ** *ndk*

[prze3lp m wołał s'e Śwt01Kar380]

WOŁANEK *m zool.* ‘wołek zbożowy’ Wdz71Giu323

[Mlp wołanək Wdz71Giu323]

WOŁOKITA¹* / **WAŁAKITA** *m* ‘człowiek niemający stałego miejsca pobytu, włóczęga’
Jak jemu ni nadoje temu wałakicie wałęsać sia pu cudzych ludziach Łpt72Zda215 →
WŁÓCZĘGA *m*

[Mlp wałak'ita Clp wałak'ic'e Łpt72Zda215]

WOŁOKITA² *ż* ‘przeciąganie, odwlekanie załatwianie czego, wydania decyzji’ B32Dom264

[Mlp wołokita B32Dom264]

WOŁOSZKA• *ż* ‘chaber, bławatek’ BL82Giu226 → **WASILEK** *m* ♦ Oczy jak wołoszki
‘oczy jak bławatki, oczy jak chabry’ → **OCZY** *lm*

[Mlp wołošk'i BL82Giu226]

WOŁOWINA *ż* *rzadko* ‘wołowina’ Łpt72Zda217 → **JAŁOWICZYNA** *ż*

[Mlp wołowina Łpt72Zda217]

WOŁYNKA• *ż* ‘wielkanocna pieśń życzeniowa’ L91Zow547 → **AŁAŁYMK** *ż*

[Nlp wołynkami L91Zow547]

WON *ndm* **1.** *wykrz* ‘precz, wynoś się’ Dak i nie wiadomo, może proszę won! Powie Kmj96Mar93 No tu u nas na razie lepiej, nie gorzyj, tam gorzej, tam jeszcze może Litwin iść i powiedzieć, won Poliak stąd...ji mówio Brz96Mar174; **2.** ‘na zewnątrz’ Dali jemu tam jakiegoś tam lekarstwa tego, brak kwasowości, dali jakiegoś lekarstwa dali, że uon wyrzucił won, nie pił Bjw96Mar125 ♦ Paszoł won *wykrz* ‘wynoś się’ W82Tur76

[won W99Rie74 von W82Tur76 Kmj96Mar93 Bjw96Mar125 Brz96Mar174]

WONI *zaim lm* → **ON**¹ *m*

WOPROS* / **WAPROS*** *m* ‘pytanie’ I ten to waproś podaliśmy na zebranie takie, znaczy, jak to powiedzieć waproś, po polsku, no takie pytanie, coś takiego, uo Bnk96Mar161

[Blp vaproś Bnk96Mar161]

WORCZUN**m* / **WARCZUN** *m* ‘osoba mrukliwa, małomówna’ Wn00Daw93 → **BURBIAKLIS** *m*

[Mlp warczun Wn00Daw93]

WORCZYK *m* → **ORCZYK** *m*

WOREK / **WÓREK*** *m* **1.** ‘płasko zszyte opakowanie z tkaniny, papieru, plastiku, służące do przechowywania różnych materiałów, worek’ Bkb83a)Giu89; **2.** ‘torba, torebka’ B32Dom264 ♦ Brzuch jak worek ‘wielki brzuch’ BL82Giu230 ♦ Wórkiem bity ‘przygłup’ Bkb83a)Giu89 ♦ Worek papierowy ‘torebka papierowa jako opakowanie’ B32Dom264 ♦ Worek solowy *przest.* ‘worek z tkaniny zgrzebnej, w jaki dawniej pakowano sól’ W96Rie103

[Mlp worek B32Dom264 W96Rie103 vorek BL82Giu230 Nlp vurek’em Bkb83a)Giu89]

WORENIATEK *m* ‘*zdr* od worek, woreczek’ W86Dub74 → **WORENIUTEK** *m*

[Mlp woreniatek W86Dub74]

WORENIUTEK *m* ‘*zdr* od worek, woreczek’ → **WORENIATEK** *m*

[Mlp voreńutek W82Tur112]

WORONISZCZANY ‘mieszkaniec Woroniszek lub pochodzący z Woroniszek, woroniski’ W86Dub78

[mMlp woroniszczany W86Dub78]

WORÓWKA* *ż zool.* ‘dzika pszczoła leśna’ Brs01Czy102

[Mlm vorufk’i Brs01Czy102]

WOSPA *ż* → **OSPA*** *ż*

WOSPALÉŃJE *n med.* ‘zapalenie, stan zapalny’ Wospaleńje krwi u nogi [w nodze]

Ł67ParIII-30 → **ZAPALÉŃJA** *n*

[Mlp vospal’ėńje Ł67ParIII-30]

WOSTANAWLAĆ• *ndk* ‘przywracać do pierwotnego stanu, odbudowywać, odtwarzać’

Wiara, wraca sie wiara, kościoły wostanawliajo Bnk96Mar159 → **ODPRAWYWAĆ**² *ndk*

[ter3lm vostanavl’aĵo Bnk96Mar159]

WOSTAŃJE* / **WASTAŃJE**• *n* ‘zbrojne wystąpienie w obronie wolności, powstanie’ Papa szliachta, a mama to nie, dziadek był spod Warszawy tam, to pra-, pra- dziadek był i ich, kiedy wastańje Poliaczy zrobili i wtenczas w Warszawie, wszystko ich na Syberię wysłali, tak on poszed aż tuty Ind99Ost297

[Blp wastańje Ind99Ost297]

WOSZNIK *m pogard.* ‘wszarz, człowiek zawszony’ W82Tur75

[Mlp vošńik W82Tur75]

WOT / **UOT** → **WO** *part*

WOWIERUSZKA• / **WAWIARUSZKA** ż **1.** *bot.* ‘grzyb – pieprznik jadalny, kurka’ Jak tyko pojawio się te wowieruszki, lisiczki po naszymu, to grablami wygrabana ziemia Trk06Rut368 → **LISICA** ż **2.** ‘bułeczka w kształcie zwierzątka wypiekana na Boże Narodzenie’ Bkb08Rut95;

[Mlp vav’aruška Brs01Czy102 Mlm wowieruszki Trk06Rut368 Bkb08Rut95]

WOWIÓRKA ż → **WIEWIÓRKA*** ż

WOZ *m* → **WÓZ** *m*

WOZEK *m* → **WÓZEK** *m*

WOZIĆ SIĘ *z kim, z czym* ‘cackać się, certować się *z kim*’ B32Dom265

[bzk wozić się B32Dom265]

WOZIK *m* ‘chodzik dla dziecka’ Bkb73Giu114 i. in. → **BIEGUNCZYK** *m*

[Mlp ʰvozik Bkb73Giu114,115 Blp vʷoz’ik K02Kar266]

WOZOWNIA / **WOZÓWNIA** ż ‘budynek na powozy i wozy, wozownia’ [...] teraz tutaj była taka wozownia Bht98Pab124

[Mlp wozownia/wozuwnia Ł84Par134 wozownia Bht98Pab124]

WOZÓWNIA ż → **WOZOWNIA** ż

WOŻLE *przyim* ‘koło, obok’ [...] i te, które byli, tylko ich uczyli, żeby szed wożle krzyża czy kościoła, żeby szapku nie zdejmował Ikż96Mar18 → **KOŁO**² *ndm*

[voźl'e Ikž96Mar18]

WOŹDŹY *lm* 'powrozy do wiązania ładunku na wozie' W82Tur75

[Mlm vožŷy W82Tur75]

WÓDCA *m* 'kierownik' Jeśli na pracy był wódca ruski, nu tu jakoś trzeba była jemu pisać po rusku Iwt06Mor112

[Mlp vu:ca Iwt06Mor112]

WÓDCZANY 'przym od wódka, monopolowy' Sklep wóczany W82Tur106

[mMlp vučany W82Tur106]

WÓJŁAKI *lm* → **WOJŁOKI*** *lm*

WÓJSKO *n* → **WOJSKO** *n*

WÓŁ* / **WOŁ** *m* 'kastrowany byk, wół' Wdz71Giu315 i in. ♦ Pracować jak czarny wół

'bardzo ciężko pracować, pracować jak wół' Pracuje jak czarny wół BL82Giu227

♦ Zdrowy jak wół 'silny, mocny – o człowieku' Bkb83a)Giu88

[Mlp woł Wdz71Giu315 BL82Giu227 vuł Bkb83a)Giu88]

WÓREK *m* → **WOREK** *m*

WÓZ *rzadziej* / **WOZ** *m* 'wóz konny' Wozam trzeba jechać Bjw97Dwi45 I tego, ja przyszła,

on podjechał koniem, wziół mnie na ręce, na woz wrzucił, a mama rzuciła mnie pantofelki

na woz, bo ja boso była i zakiecił taki rzuciła na woz Chr96Mar205 Wóz, my zleźli,

jidziem, a ja, znaczy, z tyłu ide i, znaczy, płacze, ja prosto podpuchła Chr96Mar205

Przyjechali na para wozow Bjw97Dwi21 [siostra] z wozu spadła, deptała woz [...] koni

przestraszyli się, jak dali ten woz na ziemia, ona padła Mtr01Kar238 → **KOLASA** *ż* ♦

Bywszy na wozie i pod wozem 'raz na wozie, raz pod wozem' BL82Giu228 ♦ Wóz

tryumfalny 'karawan' B32Dom265 ♦ Na czym wozie siedzisz/jedziesz, ta/temu pieśnia

śpiewasz 'tak tańczysz, jak ci zagrają' Na czym wozie siedzisz, ta pieśnia śpiewasz

Ażł01Kar350 A co zrobisz? Jak w przysłowiu mówi się: Na czym wozie jedziesz, temu

pieśni śpiewaj. A co zrobisz B99Eng205 ♦ Woz na drzewnianym chodzie → **CHOD** *m* ♦

Woz na żelaznym chodzie → **CHOD** *m*

[Mlp wóz B32Dom265 woz W96Rie107 voz/vuz Mjsz73Ana39 vus Chr96Mar205 vos Wdz71Giu315

Bjw93Dwi37 Dlp vozu Mtr01Kar238 Blp vos Chr96Mar205 Mtr01Kar238 Nlp vozem BL82Giu228 vozam

Bjw97Dwi45 Ms/p wozie B99Eng205 voz'e BL82Giu228 Ażł01Kar350 Dlm vozof Bjw97Dwi21]

WÓZEK / **WOZEK** *m* 1. 'wózek dziecienny' Ncz02Koz67 i in. → **KOLASKA** *ż* 1;

2. 'chodzik' Bkb73Giu114 → **BIEGUNCZYK** *m* ♦ Na czym wozku siedzisz, temu

musisz piosenka śpiewać 'tak tańczysz, jak ci zagrają' Ncz02Koz67 → **WÓZ** *m*

[Mlp wozek W83Tur17 ¹vuzek/¹vuzyk Bkb73Giu114 Ms/p wozku Ncz02Koz67]

WPADSZY *ipu* → **WPAŚĆ** *dk*

WPAKOWAĆ SIĘ• *dk* ‘wejść bezceremonialnie, wpakować się, wepchnąć się’

wpakowawszy się *ipu* Wszędzie te Litwiny i Litwiny wpakowawszy się Slc99Pab201

[*ipu* fpakovašy še Slc99Pab201]

WPARĆ• *dk* ‘wsadzić, wepchnąć’ Olu wparli w taksówka. I od razu jego w maszyna wparli i poparli Pps91Kru178

[*prze3lm* fparli Pps91Kru178]

WPAŚĆ• *dk* ‘padając dostać się do wnętrza czegoś, wpaść’

wpadszy *ipu* Wpadszy do błoty, suchi nie wstanisz Wtr79Saw207

[*ipu* fpatšy Wtr79Saw207]

WPIERW *ndm* ‘dawniej, przedtem’ Nu, jak dawniej, jak wpierw po polsku, a teraz już dawno, to wiencej po rosyjsku [mówią] Brs96Mar37 Jak wpierw to zawsze Jerosiukowe [nas nazywali], a teraz już jakoś nie Bht98Pab145

[wpierw Bht98Pab145 fperf Brs96Mar37]

WPISAĆ SIĘ• *dk* ‘zapisać się, zgłosić się do czegoś’ Alia du armji z Ruskich można była wyjechać do samej Polsczy, du Polsczy wpisał się Śwt01Kar390

[*prze3lp m* fp’isał s’e Śwt01Kar390]

WPODOBAĆ *dk* ‘spodobać się, przypaść do gustu komuś, spodobać się komu’ W99Rie74 → **ZAGUSTOWAĆ** *dk*

[*bzk* wpodobać W99Rie74]

WPOPRZEK *ndm* ‘prostopadle do długości danego obiektu, w poprzek’ ♦ Wpoprzek zamiarów ‘wbrew zamiarom’ B32Dom265

[wpoprzek B32Dom265]

WPÓŁ *ndm* ‘w pasie’ Jak bociana pierszy raz obaczyłeś to kuliali się, to wpół nie boli Żgw01Kar486 Może i mnie z tej powietrza [z powodu pogody] wpół boli Orn73c)Masl84 → **POJAŚNICA** *ż*

[fpuł Orn73c)Masl84 Żgw01Kar486]

WPROWADZAĆ• *ndk* 1. ‘wprowadzać do kościoła kobietę po ślubie i po urodzeniu dziecka’ Jak już wprowadzał [ksiądz do kościoła] po szliubia, już nie można jakiś czas iść du kościoła poki nie wprowadzi się Pnk01Kar442 → **OPROWADZAĆ** *ndk*; 2. ‘wkładać, wpuszczać coś do środka’ [Nitka] wprowadzajo w nicielnice W82Rei39

[*ter3lm* fprowadzają W82Rei39 *prze3lp m* fprovażał Pnk01Kar442]

WPROWADZENIE* / **UPROWADZENIE**• *n* ‘wprowadzenie’ Przeciż ksiądz oprowadzał po tygodniu po kościele, bo ja sama też chodziłam do uprowadzenia Bjw96Mar133
Kiedys żeż bez uprowadzenia [kobieta po porodzie] nie wejdzi Bjw96Mar133 →

OPROWADZENIE *n*

[Dlp óprovażeńa/uprovażeńa Bjw96Mar133]

WPROWADZIĆ SIĘ *dk* ‘zostać wprowadzonym, przejść obrzęd wprowadzenia do kościoła’
A potam już jak my pużanilim sia, trza była mnie du kościoła wprowadzić sia i pu dziecku trze była wprowadzić sia Pnk01Kar442

[bzk ˈprovaʒ’ic’ s’α przy nos ˈprovaʒ’i s’e Pnk01Kar442]

WPRUĆ• *dk* ‘zagłębić coś cienkiego i zaostzonego w podłoże, wbić’ Siana niosłam, pochyliłam się, do uoka wprułam, teraz boli uoka Mtr01Kar235 → **WKORSTAĆ** *dk*

[prze1lp ż ˈprułam Mtr01Kar235]

WPRZOD *ndm* → **WPRZÓD** *ndm*

WPRZÓD *bnac.* / **WPRZOD** / **UPRZÓD** / **WPRZÓDY** / **PRZÓD**² *ndm* **1.** ‘najpierw, uprzednio’ Prząd przyżygnaj sie, a potym jedz Łpt72Zda193; **2.** ‘dawniej, przedtem, poprzednio’ A na gwiazdke to już dawała, prząd tak nie dawała, potem dużo liat Brż96 Mar168 A prząd to bardzo wielka parafja [była] K99Zie15 I wiecie, wszystko wprzody rodziło Bht98Pab107 A wprzody u mojej babci to nikt nie podwizywał [pomidorów] Bht98Pab107 A my w swoim domu na wsi nie nazywali czy teraz, czy wprząd, my nie nazywali zsiadłe mleko, ale mówili kwaśne mleko Bht98Pab110 Ale jak wprzody to do jakiego domu zajdziesz, po polsku rozmawiają K99Zie17 → **PRZÓDY**; **3.** ‘na przedzie, przed innymi’ Ile trzeba tylko, tyle będziemy mieć, no my to wprzod idziemy [...] Ikż96Mar15 Ich ojciec pił wódkę bardzo, oni szli, Kain szedł wprząd, a Abel z tyłu L91Zow531

[wprząd L91Zow531 Bht98Pab110 prząd L12Rut285 ˈpʃʊt Pls96Mar35 ˈpʃʊt Ikż96Mar15 wprzody Bht98Pab107 ˈpʃʊdy K99Zie17 ˈpʃʊt Łpt72Zda193 Brż96Mar168, 169 K99Zie15 ˈupʃʊt W82Tur67]

WPRZÓDY *ndm* → **WPRZÓD** *ndm*

WPUSKAĆ *ndk* **1.** ‘pozwolić komuś wejść, wpuszczać’ Jak ja pani zaliaciałam do tej Wandeczki, krzycz, Wańdzia wpuskaj Wdg01Kar446; **2.** ‘wtłaczać lek do ciała za pomocą strzykawki, wstrzykiwać’ Szedłem du duktorów. Mnie liaczyli, afilem wpuskali du żył Łp01Kar416 No i raz w miesiąc trzebyła mnie wozić jego ukoła wpuskać, ukoła picilim [penicylina] nazywał się K02Kar304

[bzk ˈɸpuskac’ K02Kar304 ˈprze3lm ˈɸpuskal’i Łp01Kar416 ˈroz k lp ˈɸpus’kaɲ Wdg01Kar446]

WPUŚCIĆ• *dk* ‘umieścić coś we wnętrzu czegoś, włożyć’ Ja tak po troszeczek zagotują,
farba usypia, i troszeczek jaka nitka wpuść i wot trzeba regulować tak Drn73b)Par214

[*roz k lp fpus'c' Drn73b)Par214*]

WRACAĆ• *ndk* 1. ‘kierować w jakąś stronę’ Swe oczy naprzód wracając W86Dub79 2. *co*
‘obracać, kręcić *czym*’ A wilk o tak wo [...] naprzód zabiegni i stoj i tylko wraca głowa i
zembami liaś! liaś! Brs04a)Ste134

[*ter3lp m vraca Brs04a)Ste134 ipw wracając W86Dub79*]

WRACAĆ SIĘ¹• *ndk* ‘zacząć się ponownie, powtarzać się, wracać’ Wiara, wraca się wiara,
kościół wostanawliajo Bnk96Mar159

[*ter3lp vraca s'e Bnk96Mar159*]

WRACAĆ SIĘ²• *ndk* ‘zmieniać się w *kogo*, w *co*, zmieniać swoją postać’ Poslie mówio, że
ona [kukułka] ptakiem wraca sie Pcn01Kar250

[*ter3lp vraca s'e Pcn01Kar250*]

WRAZ *ndm* 1. ‘natychmiast, od razu, zaraz’ Umityguj sie, a to ciebie wraz uspokoja
W99Rie66 Wraz kułackie książki zrobili K96Saw76 My wraz podzwonim i dowiem się
K96Saw77 On wraz znajdzi kolegów Orn95Masl127 Mama wraz o przyjdzie
Bjw96Mar130 Wraz przyniosa Bjw97Dwi110 Jak przejeżdżali z Kiejdan, no to wraz tam
te Ryniarzy K99Zie13 A ja nie wiem, czy moja siostra nierodzona nie wie babuni, ot ja
wraz podzwonię K02Zie155 Wraz po wojnie, podłóg tych pradziadków dokumentów
wyjechał do Polski K02Kar338 To pan wraz pół litra postawił nam K02Kar338 Chłopcy
wraz podchadzajo [i mówią], dzie dzisiaj wasolim sie L13Kar370 Marna jaka rzecz [to
lekarze chcą] wraz kroić Ł67ParIII-41; Troszeczek co zaboli i lieci wraz do doktora
Ł67ParI-9; 2. ‘razem’ Potem trzy lata temu wstecz wnuczka sie opaliła, benzyno sie
opaliła, to siedem miesieny wraz z córko wnuczka byli w szpitalu [...] Drj96Mar30

[wraz B32Dom265 Orn95Masl127 W99Rie66 wras K96Saw76,77 wras Ł67ParI-9 Ł67ParIII-41 Drj96Mar30
Bjw96Mar130 Bjw97Dwi110 K99Zie13 K02Zie155 K02Kar338 L13Kar370]

WRAŻENIE *n* ‘wrażenie’ B32Dom266 ♦ Wynieść wrażenie → **WYNIEŚĆ** *dk*

[wrażenie B32Dom266]

WREDNY 1. ‘szkodliwy’ Taka wredna choroba Łp01Kar418; 2. ‘pełen fałszu, skłonny do
szkodzenia, zły’ On był straszna zły, taki wredny bardzo Ong01Kar496 On wrednej słowy
nie powiedział Bjw97Dwi123

[*mMlp wredny Bkb83a)Giu92 Ong01Kar496 zMlp wredna Łp01Kar418 zDlp wrednej Bjw97Dwi123*]

WRODZI *ndm* → **WRODZIE** *ndm*

WRODZIE (BY) / WRODZI *ndm* ‘jakby, niby to’ To wrodzie jakby duchodzi do duszy
Brż96Kon75 A w Raubach szlachta [...] nie Biełarusy, a wrodzi okolica, nie wieś, a
okolica B96Doł185 Jak wo przyjedzi mój brat, tak ja wrodzieby tak nauczam sia jak on
Brs02Rie45 Potem wrodzie już jemu księdza mieli przywozić, ale nie przyjął księdza
K02Kar304

[vrodz'e Brż96Kon75 vrož'e K02Kar304 wrodzi B96Doł185 vrodžeby Brs02Rie45]

WROIĆ• *dk co* ‘namówić *do czego*, wmówić *co*, wcisnąć *co*’ Pugadała z bławatnikiem i on
jej wroił jakaś suknia Łpt72Zda120

[prze3lp m vrojił Łpt72Zda120]

WROJIĆ SIĘ• *dk 'zool.* o pszczołach – wyroić się’ A te co nie wrojilisia to po dwa wiadra z
ula Bj99Ado62 Ale swoje dwa [roje pszczół] wrojilisia Bj99Ado62

[prze3lm vrojilis'a/urojilis'a Bj99Ado62]

WRONA *z zool.* ‘wrona’ L82Roj237 i in. ♦ Biała wrona ‘biały kruk’ L99Kar54 ♦ Jeżeli
siądziesz między wrony, gwagaj jak i one ‘jeśli wejdiesz między wrony musisz krakać tak
jak one’ L82Roj237 ♦ Krakać według wrony ‘jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać
tak jak one’ Ja musza krakać według wrony Ncz02Koz67

[Mlp wrona L99Kar54 Dlp wrony Ncz02Koz67 Blm wrony L82Roj237]

WRONIUK *m zool.* ‘pisklę wrony, wronię’ Wroniuki zabiera z gniazda, skubi i gutuje jak
kuręcina Łpt72Zda148

[Mlp wroniuk W86Dub72 Bjw97Dwi63 Blm vroń'uki Łpt72Zda148]

WROTA* / **WROTY**• / **WRÓTY**• *lm* ‘wrota, brama’ Nie wiadomo co wyrabia, to wroty
nasze jak chwyci, to poniesie nie wiadomo gdzie W99Rut30 Tyko przy kościele cmentarz
nazywa się, gdzie uo wchodzi się przez wróty i tam puza kuścielia cmentarz Szt01Kar509
A cokolwiek powie^{dz}, to powie wychodź za wroty, i wsio Iwt06Mor118 My taki wróty
robili [...] tych wrótow to tam jakich pietnaście Rzc98Ost-nmw18 ♦ Patrzyć jak baran na
malowane wrota → **BARAN** *m*

[Dlm vrutov Rzc98Ost-nmw18 Blm wrota L82Roj240 vroty W99Rut30 Iwt06Mor118 vruty Szt01Kar509
Rzc98Ost-nmw18]

WROTY *lm* → **WROTA*** *lm*

WROŻBA *z* → **WRÓŻBA** *z*

WROŻYĆ *ndk* → **WRÓŻYĆ** *ndk*

WRÓCIĆ *dk 1.* ‘powrócić, wrócić na dawne miejsce’ [...] gdzie tam wróci chto, czy nie
wróci [...] chto tam wie Pps91Kru182, zwrócić, oddać; **2.** ‘zwrócić, oddać’ Ziemia teraz

jakby wrócili nam, ale wszystko trzeba wykupować Rzc98Ost-nmw21 → **ZWRÓCIĆ**¹
dk 1; 3. ‘zryć, rozkopać, wywrócić’ Świnie przychodzą, te dzikie świnie i zwrócą cały
 kawałek kartofli. A ja wezmę świętej Agaty do ziemi soli i ot nasypię i położę gdzieś,
 zakopię do ziemi [to świnia] nie przyjdzie [...], przejdzie koło tej kartofli, jakby kto jej
 odpędził, po mili pójdzie, tak drugiego [gospodarza] wróci kartofle, na moje nie powróci
 L91Zow552 Jak pocznie wrócić, sieni zawrócić wszystkim czym, już i wy(j)śnie można
 Szn98Kon102; 4. ‘wrzucić, wtrącić’ Przy drodze, tam niadaleko Widz, kanawy kopali
 największe i tych Niemców wszystkich w te kanawy wrócili L13Kar364 → **ZWRÓCIĆ**²
dk

[*bzk vrucic* Szn98Kon102 *prze3lm vruc'ili* Rzc98Ost-nmw21 *vruc''il'i* L13Kar364 *przy3lp wróci*
 L91Zow552 *vrucci* Pps91Kru182]

WRÓCIĆ SIĘ• *dk* ‘przybyć z powrotem na dawne miejsce, wrócić’ [...] kiedy wróciłem się,
 poszedłem do tego po religii, który jest połnomoczny w rajispałkomie, a co będziem robić?
 Ikż96Mar16 Jeżeli on wrócił się tutaj, to soweci jego wzięliby jako zdrajca Brż96Mar178
 [...] poszed na ta wojna i nie wrócił się Kst73Wer214

[*prze1lp m vrućilem* še Ikż96Mar16 *prze3lp m vrućil s'a* Brż96Mar178 *vr'uc'il s'e* Kst73Wer214]

WRÓTY *lm* → **WROTA*** *lm*

WRÓŻBA / WROŻBA / WARÓŻBA• *z* ‘przepowiednia odgadywana z układu kart, zjawisk
 przyrody i in., wróżba’ A rozmaite wróżby byli. Na Andrzeja robili takie wróżby
 W99Rut34 A jeżeli lieci bocian, to już i wyliecisz, puliećisz, dawniej to wróżyli tam,
 waróżyby [byli] K02Kar289 Nu, takie kiedyści byli wrożyby Jzr04Kar70 → **WRÓŻKI** *lm*

[*Mlp vrožba* Bjw97Dwi22 *Mlm wróżyby* Bkb08Rut95 *vrožby* W99Rut34 *Jzr04Kar70 varužby* K02Kar289
Blm vružby/vrožby W99Rut34 *Žgw01Kar486*]

WRÓŻKI *lm* ‘przepowiednia odgadywana z układu kart, zjawisk przyrody i in., wróżby’
 Bkb08Rut95 → **WRÓŻBA** *z*

[*Mlm wróžki* Bkb08Rut95]

WRÓŻYĆ• / **WROŻYĆ** / **WAROŻYĆ**• *ndk* ‘odgadywać przyszłość, wróżyć’ W wigilia
 Andrzeja wroży się W99Rut29 A mnie jeden raz stała wrożyć Mtr01Kar240 Jeden raz
 wróżyłam na życiu Mtr01Kar240 Przez kucia bardzo warożo K02Kar289 To raz oni
 zebrawszy się, byli warożyli K02Kar289 Tak już warożyli [jeśli] pogodny dzień, to dobra
 życia, a jeżeli deszcz, to łzy Wdg01Kar452 To raz oni byli zebrawszy się byli warożyli
 Žgw01Kar486

wróżywszy *ipu* Hipolitu byli wróżywszy, mówiący [...] Bkb84Ado17

[bzk wrożyć W83Tur17 wrożyć Mtr01Kar240 *ter3lm* varožo K02Kar289 *prze1lp* ż vrużyłam Mtr01Kar240 *prze3lm* varożył'i Wdg01Kar452,476 K02Kar289 varożył'i/varużył'i Żgw01Kar486 *ipu* wróżywszy Bkb84Ado17 *ter nos* wroży s'e W99Rut29]

WRZĄDZIĆ *dk* → **URZĄDZIĆ*** *dk*

WRZECIONA *ż* → **WRZECIONO*** *n*

WRZECIONO* *n* / **WRZECIONA** / **WRZYCIONA** *ż* 'przyrząd do przędzenia, wrzeciono'

Młode liudzi już ni wiedzo co to wrzeciona Łpt72Zda217 Łapciuki mama robiła na wrzecienie Orn73c)Masl79

[Mlp vžyc'ona/vžec'ona Orn73c)Masl79 Łpt72Zda217 C/p wžec'on'ə Orn73c)Masl78 Msl/p na wžec'en'ə Orn73c)Masl79]

WRZESZCZEĆ *ndk* 'płakać głośno – o dziecku' Bkb83a)Giu88 → **BECZEĆ** *ndk*

[bzk vžeščec' Bkb83a)Giu88]

WRZOD *m* → **WRZÓD*** *m*

WRZÓD* / **WRZOD** *m* 'nagromadzenie ropy pod skórą, ropień, czyrak, wrzód' Ze skuły robi się naryw i wrzod Łpt72Zda202 → **NARYW** *m*

[Mlp vžot Łpt72Zda202]

WRZUCIĆ* / **URZUCIĆ*** *dk* 'rzucając umieścić gdzieś, wrzucić' Graf Borch wziął ichne dokumenty i w piec urzucił Dgd82a)Par215

[*prze3lp m* užuc'ił Dgd82a)Par215]

WRZYCIONA *ż* → **WRZECIONO*** *n*

WSCHOD *m* → **WSCHÓD*** *m*

WSCHODZIĆ / **UWSCHODZIĆ*** *ndk* 'o ciałach niebieskich – ukazywać się na niebie, wschodzić' Jak przyjdzie koniec świata, słońce będzie wschodzić na zachodzie [...]

L91Zow549 Kiedy słońca jasno uwschodzi na czysta nieba, to już pogoda Ł84Par139

[bzk wschodzić L91Zow549 *ter3lp* ufsxodz'i Ł84Par139]

WSCHÓD* / **WSCHOD** *m* 'ukazanie się słońca nad horyzontem, wschód, wschodzenie' Wtr82Saw70

[Mlp fsxot Wtr82Saw70]

WSI *zaim* uogólniający → **WSZYSTKIE** *zaim*

WSIADAĆ* / **SIADAĆ** *ndk* 'wchodzić do jakiegoś środka lokomocji, wsiadać' Alie że prędku autobus przysiad, ja musiałam siadać i ja początku nie słyszałam i konca nie dowiedziałam sia Bjj99Ado69

[bzk s'adac'Bjj99Ado69]

WSIAK *ndm* 'różnie' No a teraz Kazimierza zachcieli zabrać do Baranowicz, bo to on umie i

po rusku, i po prostu, wsiak mówić Isz96Mar199

[fšak Isz96Mar199]

WSIAŚĆ *dk* → **USIAŚĆ** *ndk*

WSIE *zaim uogólniający* → **WSZYSTKIE** *zaim*

WSIEDLIĆ• *dk* ‘zakwaterować, pozwolić zamieszkać’ Dajcie im domy, wsiedlcie ich w mieszkania L96Męd94 → **ZAŻYWAĆ**² *ndk*

[roz^k *lm* wsiedlcie L96Męd94]

WSIO¹ / **USIO** **1.** *zaim uogólniający* ‘wszystko’ To była okolica, jakichś trzydzieści pięć domów. A tak wsio Litwa, Litwa, Litwa, Litwa B96Stra196 A głównie, że język, język rosyjski, szkoły i wsio, na pracy razem bywają Bht98Pab129;

2. ‘koniec, kłapa’ Nie, tutaj nie było głodu na wsi, to w mieście tak im, jeśli do magazynu nie przystawio, to już oni wsio Drś96Mar23 Tylka teraz nia ida, nia mogam, wsio

Wdk01Kar246 Niemcy zaszli nu i usio Brs02Rie54 → **WSZYSTKO** **3** ♦ I wsio ‘i już, i koniec’ Teraz o, światu niet, tak liampe zapalisz i wsio Kml96Mar112 Tego młodego nie liubi i wsio i nie wychodzi za niego Bjw96Mar129 A bywa że już jak młoda bogata, jak już posagu dajo młodemu temu, a jak bywa nie, a jak bywa nie [dają] tych posagów, poznajomili sie, zajawlenia zdali, uot weselie i wsio Bjw96Mar129 No po rusku najwiency chco rozmawiać ji wsio, ji po polsku tak nie, nie chco Brz96Mar172 Już takich starych mało jest bardzo, jedna i wsio Mtr01Kar235 ♦ Wsio rawno ‘wszystko jedno, mimo wszystko’ Wsio rawno to samo Mjsz73Ana24 → **WSZYSTKO** ♦ Wsio równo a) ‘wszystko jedno, mimo wszystko’ b) ‘bez różnicy, jednakowo’ Ty był szlachcic, a ja Polak i my wsio równo B99Pob180

[wsio B96Stra196 Bht98Pab129 B99Pob180 fšo Mtr01Kar235 Wdk01Kar246 fs’o Mjsz73Ana24

Drś96Mar23 Kml96Mar112 vs’o Bjw96Mar129 Brz96Mar172 us’lo Brs02Rie54]

WSIO² *ndm* → **WSZYSTKO**² *ndm*

WSKAZECZNY ‘do wskazywania, wskazujący’ Brs01Czy102 ♦ Wskazeczny palec → **PALEC** *m*

[mMlp wskazečný Brs01Czy102]

WSKRZESIĆ• *dk* ‘wytworzyć iskrę pocierając krzesiwem o kamień, wykrzesać’ Wskrzеси ten ogień Orn73c)Mas174

[przy3lp fkšes’i Orn73c)Mas174]

WSPOMNIEĆ* / **SPOMNIEĆ** *dk* ‘wrócić myślą do tego, co było, przypomnieć sobie’

Czemu nigdy nie spomnio oni, że tego księdza zamordowali tutaj Bjw96Mar136 Czemu

oni nie spomnom Bjw96Mar136

[*bzk* spomnieć Bjw97Dwi73 *przy3lm* spomno Bjw96Mar136 spomnom Bjw96Mar136]

WSPOMÓC• *ndk* ‘wywołać pożądaný skutek, przydać się do czegoś, pomóc’ Nic nie wspomóże twoja płakania W86Dub79

[*przy3lp* wspomóże W86Dub79]

WSPÓLNY* / **SPÓLNY**• ‘odnoszący się do wielu, wspólny’ A później tutaj taka spólna herbatka Urn01Kar330

[*zMlp* spulna Urn01Kar330]

WSPÓŁCZUJĄCY *m* ‘sympatyk’ Ł97a)Kar76

[*Mlp* współczujący Ł97a)Kar76]

WSPÓŁKA *ż* → **SPÓŁKA*** *ż*

WSTAĆ• *dk* ‘zmienić pozycję na stojącą, podnieść się, wstać’ K02Zie153

wstawszy *ipu* Mamusia coś robi, a ja opowiadam z rana wstawszy, książkę przez noc przeczytam K02Zie153

[*ipu* fstašy K02Zie153]

WSTAWAĆ• *ndk* ‘zmieniać pozycję na stojącą, podnosić się, wstawać’ Wstawam o piątę Bjw97Dwi50

[*ter1lp* vstavam Bjw97Dwi50]

WSTAWYWAĆ• *ndk* ‘umieszczać wewnątrz czegoś, wstawiać’ Dcs13Koz392

[*prze3lm* fstavyval’i Dcs13Koz392]

WSTĄPYWAĆ *ndk* ‘wstępować’ Dcs13Koz392

[*bzk* fstompyvac’ Dcs13Koz392]

WSTĄŻECZKA / **STĄŻECZKA** *ż* ‘*zdr* od wstążka, wstążeczka’ W73Giu109

[*Mlp* fstonžečka/stonžečka W73Giu109]

WSTĄŻKA / **STĄŻKA** / **STUŻKA** *ż* ‘pasek cienkiej tkaniny służącej do ozdoby’ Do kościoła na koniach [jeździli], koni jest ubrane w stonżki Kml96Mar106 →

KOSOPLOTKA *ż*

[*Mlp* wstonżka W83Tur18 fstonška/stonška Wdz71Giu322 W73Giu109 stuška W73 Giu109 Bkb73 Giu109
Blm stonški Kml96Mar106]

WSTECZ *ndm bnac*. ‘z określeniem czasu: wstecz’ ♦ Temu wstecz ‘temu, przedtem’ Potem trzy lata temu wstecz wnuczka się opaliła benzyno [...] Drj96Mar30 → **NAZAD** *ndm*

[*fsteč* Drj96Mar30]

WSTĘGA / STĘGA *ż* ‘pas cienkiej tkaniny do przewiązywania włosów do ozdoby, wstążka do włosów’ W73Giu109 → **KOSOPLOTKA** *ż*

[Mlp fstenga/stenga W73Giu109]

WSTĘPOWAĆ• *ndk* ‘zapisywać się na naukę, zaczynać naukę w jakiejś szkole’ A później, myślę sobie, no cóż, inni gdzieś tam wstępują, trzeba dziecko gdzieś, choć do ruskiej czy do polskiej [szkoły] Bht98Pab177

[ter3lm wstępują Bht98Pab177]

WSTYD* / **STYD**• *m* ‘przykre uczucie spowodowane świadomością niewłaściwego postępowania, wypowiedzi, wstyd’ ♦ Otrzymać wstyd *od kogo* ‘być zawstydzonym *przez kogo*’ Był taki ksiądz [...] otrzymałam bardzo styd od tego księdza Ażł01Kar338

[Blp styd Ażł01Kar338]

WSTYDAĆ SIĘ• *ndk* ‘wstydzić się’ Kalia [koło] kościoła już wstydują się mówić pa prostu Jsn82a)Wer253

[ter3lm fstydąjo s’ə Jsn82a)Wer253]

WSUNAĆ• / **SUNAĆ**• *dk* ‘posuwając, umieścić coś we wnętrzu, wsunąć’ Na pierwszy [bochen] krzyż zawsze zrobim i sunim do pieca Żjm01Kar517

[ter1lm suńim Żjm01Kar517 prze2lp m fsuneleş K99Zie25]

WSYP *m* → **WSYPA** *ż*

WSYPA / **SYPA** *ż* / **WSYP** *m* ‘wsypa na pierzynę’ Bkb73Giu114 i. in. → **NASYP** *m*

[mMlp fsyp/ɥ’syp żMlp ’sypa ’fsypa Bkb73Giu114]

WSYPAĆ* / **USYPAĆ**• *dk* ‘sypiąc, umieścić coś we wnętrzu czegoś, wsypać’ Jak troszeczek zagotują, farba usypia, i troszeczeki jaka nitka wpuść i wot trzeba regulować tak Drn73b)Par214

[bzk usypać Ł84Par139 przy1lp usyp’a Drn73b)Par214]

WSYPKA / **SYPKA** *ż* 1. ‘wsypa na pierze, na poduszkę’ Bkb73Giu114 i. in. → **NASYP** *m*;

2. ‘wsypa na pierze, na pierzynę’ Bkb73Giu114 i. in. → **NASYP** *m*

[Mlp ’syпка Bkb73Giu114,121 fsypka Bkb73Giu119 ’fsypka Bkb73Giu114,121 ɥ’sypka Bkb73Giu114,124]

WSZA *ż* → **WESZ** *ż*

WSZAK / **SZAK** *ndm* ‘przy podkreślaniu oczywistości wyrażonego sądu, przecież’ A potem zaczęli się kołchozy [...] wszak wie, kto swoje ilie ziemi miał, on nie miał prawa jej władać Żjm01Kar516 Ziemi była czydzieści hektarów, a potem wszak zostali się dwadzieścia, jak na okolońja szedlim, odebrali dziesięć K02Zie137 Nie, przełęk się,

przełęk, ze strachu, przez wojne, byli Niemcy zaszedszy, a że wszak nie wszystkie żołdaci mogli ucieck (sic!) [...] K02Zie139Wy to nie wiecie, szak my to dwurzani Wjł01Kar353

[fšak Žjm01Kar516 K02Zie137,139 szak L32Szw184 šak Wjł01Kar353]

WSZEDSZY *ipu* → **WEJŚĆ** *dk*

WSZELAK / **WSIELAK** *ndm* ‘różnie, rozmaicie’ Jest u nas takie, co po litewsku rozmawiają i po prostu... wszelak jest BL08STra100 No wsielak. Po polsku mówi i po litewsku mówi. I tak umie i tak BL08Stra99

[wszelak BL08Stra100 wsielak BL0Stra99]

WSZELAKI• ‘rozmaity, różny’ No, to tak jak teraz – wszelakich jest BL08Stra97

[Dlm wszelakich BL08Stra97]

WSZPILAC• *ndk* ‘wpinąć, przypinać szpilkami’ On to i z ruty wianek pleciony, bo to na głowa wszpilali w wielka chustka przyszpilona do tego Jsn82a)Wer253

[prze3lm fšp’ilál’i Jsn82a)Wer253]

WSZYSCY *zaim uogólniający lm* → **WSZYSTKIE** *lm*

WSZYTEK *zaim uogólniający m* (ż **WSZYSTKA**, *n***WSZYSTKIE**¹ / **WSZYSTKO**¹ /

WSIO¹) ‘komunikuje, że to, o czym mowa, dotyczy całego zbioru ‘cały, wszystek’ [...] no toż jemu staż wszystek szed, co on leczył się [...] Btn96Mar45Wszystki remont robi po maliutku, o jak pięknie Brż96Mar172

♦ Wszystkie jak jeden ‘wszyscy co do jednego’ Tak po białorusku, to wszystkie rozumieją, wszystkie jak jeden Plb99Str37 ♦ Wszystkiego na wszystko ‘tylko, zaledwie’ B32Dom265

♦ Wszystkie Święty ‘Wszyscy Święci’ Smw01Kar286

♦ Wszystko co ‘zupełnie, wszystko, i co tylko, i co kto chce, wszystkiego pod dostatkiem’ Potam zaczęli się kałchozy, wszystku od nas odabrali [...] zapandziłam, odałam wszystku co, zboża i ziemia odobrali Jzr04Kar69 I pola była i ugrody, sady, wszystkiego czego Ilk98Ost-nmw3(23) [...] i twaróg tam, ji śmietane i ryba tam i śledzie ji no wszystkiego czego Ilk98Ost-nmw4 ♦ Wszystko jedno ‘mimo wszystko’ ♦ Za/ze wszystkim ‘zupełnie, całkiem, do cna’ Tu Polaków nie było za wszystkim, połonizowane my jesteśmy K99Zie14 Za sto dwadzieścia lat Litwy nie była za wszystkim K99Zie31 Moja mama Litwinka była, nie umiała ze wszystkim po polsku Jnw01Cze81 → **WSZYSTKO** *ndm* Gdzie oni mieli gniazdo, nie wiem, alie przyliatali, wszystko jedno przyliatali Bjw96Mar122

wszystka/wszystkia *z zaim ‘cała’* Ale nasza wszystka rodzina, mama, tatuś, po polsku rozmawia, i Polacy Wdg99Pab233 Tam wszystka szlachta, jak księdz mówi, bajory tam leżą wszystkie, bajory K99Zie13 Już widzi, że ja sputniawszy wszystka i tego grochu

jeszcze nie naliażłam w dzieży Użp01Kar258 Wszyśkia raniej, wszyśkia pu polsku L12Kar106 Raniej to my wszyśkia, wszyśkia czeladź, tu nie była, żadnego nie była litewskiego słowa Ong01Kar490 Krysza wszyśkia była zgniła Brs02Rie50 [Babka] i taka ona była wszyśkia zębata, lukrowana musiała być Bht98Pab105 Nie wszyśkia wieś [spalili], alie ten naszą, tu strone i tam we środku, pare domy zostało tylko starych Trt96Mar184 Ale teraz ona [noga] mnie wszyśkia jak martwa, poruchać ni mogą palcami Ilk98Ost-nmw7(27)

wszystko¹ *n zaim 1.* ‘ogół rzeczy, ogół spraw, wszystko, całe’ I mówili, tak i umówili sie, co od razu dojedziem, tak wszystko opiszem Pkl96Mar52 To tam wszystko nasze polie Trt96Mar184 Wiecie, co w dietwie uczyło sie, to wszystko pamięta sie długi czas Słb99Pab60 [...] i krowa jest [...] kury, psy, nu i wszystko, gospodarka i uogród, wszystko Pak99Pab67; **2.** *w funkcji liczby mnogiej* ‘wszyscy, wszystkie’ Bardzo u mnie w pamięci już malwy różnokolorowe, wysokie takie wszystko Bht98Pab105 Wszystko pracują w kantorach tych o, na ruskim i białaruskim Bht98Pab164 Ja z Druji, ja trzy kilometry ud Druji, a rodzice też tutejszy wszystko byli Drj96Mar29

wszystkia/wszystkie *zaim lm* ‘*m* wszyscy; *ż, n* wszystkie’ Tu wszystkie mówili po polsku K99a)Zie255 Na drugi rok przyjechał tutaj nauczyciel ze Żmudzi i mówi, no cóż tutaj za porządek, po polsku wszystkie K99a)Zie255 Ale o ten o koniec, to oni wszystkie przyjezdne Pkl96Mar50 A potem jak do kołchozu, to pouciekali uszyśkie Jrz96Mar65 Jak teraz wszyśkia pijana Kj01Kar282 Raniej to my wszyśkia [...] tu nie była, żadnego nie była litewskiego słowa [...] a Ungiry to pu polsku wszyśkia Ong01Kar490 No już oni wszystkie byli starszego wieku K99Zie30 [...] i dzieci moje wszystkie w kościele brali też szlub Krn96Mar115 My, jak my roslim, wszyśkia dzieci, tu wszyśkia pu polsku gadalim Włk12Kar110 Mnie było dobrze tam, wszystkim było u niego dobrze Jrz96Mar65

[*mMlp* fšystek Btn96Mar45 wszyśki B32Dom265 fšystki Brz96Mar172 *Ms/p* fšystkim Jnw01Cze81 fšystkim K99Zie14,31 *żMlp* wszyśkia Bht98Pab105 fšystka Wdg99Pab233 K99Zie13 Użp01Kar258 Ong01Kar490 Brs02Rie50 Ilk98Ost-mnw7(27) *żB/p* fšystkq Trt96Mar184 *nMlp* wszystko B32Dom265 Bht98Pab105 fšystko Pkl96Mar52 Trt96Mar184 Słb99Pab60 Pkl99Pab67 Rzc98Ost-nmw19 fšystku Jrz04Kar69 *D/p* wszyśkiego B32Dom265 fšystkiego Ilk98Ost-mnw3,4 fšystk’ėgu Bj99Ado67 *M/m* wszystkie K99a)Zie255wszyśkie Włk12Kar110 wszyśkia Włk12Kar110 wszyś’kia L12Kar106 fšystk’a Kj01Kar282 Ong01Rut490 fšystke Pkl96Mar50 Jrz96Mar65 Krn96Mar115 Bnk96Mar162 Bht98Pab107,114,131 Kj01Kar288 fšystke/fšyske K99Zie30 fšystk’e Smw01Kar286 ušystke *D/m* fšystkiz *C/m* fšystkim Jrz96Mar65 *mM/m* wszystko Bht98Pab105,164 fšystko Drj96Mar29]

WSZYŚKIA *ż* → **WSZYSTEK** *m*

WSZYSTKI *lm* → **WSZYTEK** *m*

WSZYSTKIE¹ *lm* → **WSZYTEK** *m*

WSZYSTKIE² / **WSZYSTKI** / **WSZYSCY** / **WSIE** / **WSI** *zaim uogólniający, lm od*

WSZYTEK; (dla *rodz m, ż, n* też **WSZYSTKIA** / **WSZYSCY**, dla *rodz ż*

WSZYSTKIE) ‘wszystek,wszystka, wszystko; *lm* wszyscy, wszystkie *m i ż, lm ż*

wszystkie’ Wszyśkia raniej, wszyśkia, pu puolsku, mało kto pu litewsku rozmawiał

L12Kar106

[wszyskie Włk12Kar110 wszyskia Włk12Kar110 wszys’kia L12Kar106]

WSZYSTKO¹ *n* → **WSZYTEK** *m*

WSZYSTKO² / **USZYSTKO** / **WSIO** / **USIO** *ndm przysł 1. ‘stale, wciąż, zawsze’ A to*

wszystko to siedź da myśli, że umierać trzeba będzi prędko Drn73b)Par214 Wszystko nam

mówił: dzieci nie trzeba czynić zło dla człowieka Wdz73Cze201 Co roku, wszystko

dziecko [rodziłam], ot jak, pani było Chr96Mar206 Oj pani, już teraz gorzej stało, gorzej,

tak niczego, wszystkim czyni i z głowo i głowa nie boli wszystko Btn96Mar45 A on, z

Polskiż mówił, tak on często do Polskiż wszystkoż, jeździ i przywozi, ji biskupa przewoził

z Polski on [...] Stc96Mar78 Jak rocznica bywa, żeby dużo ludzi byłob wszystko do

spowiedzi Stc96Mar80 Nu i proszę, tak wszystko sama i sama, ale ja zadowolona

Bjw96Mar122 Już jak było trochę swobodniej, już nie wywozili i ona biednieńka chodziła

wszystko do Grodna Bht98Pab152 [...] Oni na nas wszystko [nazywali] przeki

Bht98Pab172 Terenia to wszystko chora i wszystko i wszystko smakołycki dla jej

Bht98Pab253 Siedzi i wie pani i wszystko paczy Chr96Mar205 O teraz chodzim i do

sielsawietu wszystko idzim i tu rozmawiamy po polsku Kmn99Kar88 Mamusia moja

mówiła po polsku wszystko najczyściej, najlepiej, no a uojciec tak samo jak ji my uot,

najlepiej po prostu mówili, a kościół to po polsku Ind99Ost300; **2 part** ‘koniec, już’ Jeżeli

my nie zrobimy, wszystko, stało się Ikż96Mar19 Jeszcze może jakiś jeden metr przebiegła

[...] to już by, już byłoby wszystko, bo już włosy zaczęły się palić Drj96Mar30 On żesz

pobożny, on bywszy zachrystyjanem, wszystko Kmj96Mar93 I z Żemajti i z Ałkszałti, ze

Żmudzi i tutaj z tych Grzegów. Napchnęli tutaj i ja ich połowa nie znam i wszystko

K99Zie30 Tutej chrzcili i tutej szlub brałam, wszystko Sdr99Pab162 Ale uszystko nie

wierzy się Kmj96Mar93 ♦ I wszystko ‘i koniec, i już, i w ogóle’ Na urganach jak zagra, to,

i głos, no, artysta i wszystko Drj96Mar28 Tak o siedze w domu, koze mam, [...] mleko

pijem i wszystko Brs96Mar37 Noga odbiera i wszystko, ręka, noga, ot Btn96Mar45 [...] on

po polsku mówi i wszystko Pkl96Mar50 To pamiątka po wojnie, kto na naszej okolicy,

tutaj jak był kałchoz imieniem Dzierżyńskiego, trzy tysiące hektarów, kto z tych wiosek

nie wrócił, to w cześć tego postawili, i wszystko, tut nikt nie zakopany, nikt, nie ma nic
 Skn96Mar72 [...] czy jest teraz, czy nie ma, to mówił, orzeł ma być z korono, i wszystko
 Skn96Mar73 Jak przyjechała mówie, co chcecie robcie, ja nie bende, umierać musze tutaj i
 wszystko Kmj96Mar92 [...] przecież oni, te biskupi wszystkie znali, że on uczył sia,
 wszystko tu, i nijak jego nie chcieli Pst96Mar100 Do pierszej klasy ja poszła i wszystko
 Nlb01Mor248 Ja mówiem, nie pójde, i wszystko Rzc98Ost-nmw19 ♦ Wszystko co
 ‘wszystko, co trzeba’ To na czarownica, ona wszystko co wie, ona wszystko co wiedziała
 Dtn01Kar299 ‘absolutnie wszystko, wszystko, co trzeba’ Ojciec umar, dwanaście liat
 [miałem], ja już orał i siana kosił i wszystko co robił Ł67ParI-3Wszystko mieliśmy,
 kartoflie, zboże siali, wszystko co, i groch ji wszystko co, i jenczmień, wszystko co
 Isz96Mar190 ♦ Wszystko/wsio jedno/równo/równie ‘mimo wszystko, mimo to, i tak’
 Gdzie oni mieli gniazdo, nie wiem, alie przyliatali, wszystko jedno przyliatali
 Bjw96Mar122 No i nosze [to, co polecono], a co ona, czy pomaga, boli wszystko i jedno
 Pkl96Mar50 No samodzielna [Polska], ale wszystkoż jednoż tam też partiaż jest
 Stc96Mar76 I co nie robisz, i wszystko jedno Bht98Pab107 Wszystko jedno jego wysłał,
 wysłał tam, dzie to na fwioska stond Brz96Mar175 [...] i byli prawosławne u nas w
 Jodkiewiczach, chodzili, bili się nasze dzieci z imi śnieżkami, i wszystko jedno. Oni
 osobno oddzielali się i my osobno Bht98Pab131 Wszystko jedno uon chociaż troche
 zmienił swoje nacjonalność, alie wszystko jedna nie chciał wyjeżdżać Kjd01Kar288 Ale
 jakoś teraz wszystko równo, chociaż do szkoły polskiej nie chodzili, mogą pojąć
 Bht98Pab177 W kościółku co do kropelki wszystko wiem, no a tak uot jak mówić, tak ni
 mówimy tak za to cienzyj, już ni tak letko, kiedy mówić, ale wszystko równo już wiem
 Ind99Ost300 Wszystko równie po litewsku K02Kar270 ♦ Wszystko równo ‘mimo
 wszystko, i tak’ Truszczeni już bol mniejsza stała, a wszystko równo zupełnij zdrowji nie
 ma Ł67ParI-2 ♦ Wszystkoż/że ‘jednak’ Wszystko że lepiej B32Dom265

[wszystko B32Dom265 B96Życ194 B96DoI212 Bht98Pab107,131,152,172,177,253 Kmn99Kar88
 Ind99Ost300 vszystko Ikz96Mar19 fšystko Ł67ParI-2,3 Drn73b)Par214 Pkl96Mar50,52 Brz96Mar175
 Dtn01Kar299 K02Kar270 fšystko Wdz73Cze201 Drj96Mar28,30 Pls96Mar35 Brs96Mar37 Btn96Mar45
 Skn96Mar72,73 Stc96Mar80 Kmj96Mar92,93 Pst96Mar100 Bjw96Mar122 Isz96Mar190 Chr96Mar205,206
 Nlb01Mor248 Sdr99Pab162 K99Zie30 fšystkoš Stc96Mar76,78,80 Kjd01Kar288 ušystko Kmj96Mar93]

WŚCIBIĆ dk ‘umieścić wewnątrz czegoś, wepchnąć’ To witeczko trzeba wylupić [bydło] i
 znow do chliewa wścibić, to żywioła spokojna Żgw01Kar485 A my koza przawrócilim,
 rogi do ziemi wścibilim i zostawilim Żgw01Kar486

[bzk fšcibić Żgw01Kar485 prze1lm fs’c’ib’il’im Żgw01Kar486]

WŚCIEKŁY / ŚCIEKŁY ‘wściekły, chory na wściekliznę’ Psy ściekła [jak pogryzą], to był jeden człowiek, bywało obkonsajo psy, on tam zamówi, zamówi Pdz01Kar476

[Mlm s’c’ekła Pdz01Kar476]

W ŚLAD *przyim ndm* B32Dom265 ♦ W ślad za tym ‘następnie, zaraz po tym, z kolei’ B32Dom265

[w ślad B32Dom265]

WŚRÓD / WSRÓD / ŚRÓD *przyim ndm, określa środowisko przestrzenne, lub czas akcji* ‘w środku, pośród’ Świenta ona przypadła wśród tygodnia Wdg01Kar439 I wie pani co, on mówi, ja przyjadę śród tygodnia dowiedzieć się, naczy [znaczy], jak już ja powiem Chr96Mar204

[śrut Chr96Mar204 ^fsrut Wdg01Kar439]

WTEDY / UWTEDY / TEDY / TADY *ndm* **1.** *zaim odsyła do jakiegoś czasu, zdarzenia w przeszłości* ‘wówczas, wtedy’ Dwa przezimki na wiosna udpasim i sprzedami wtedy Łpt72Zda193 A po zachodzie słońca to już nie dobrze wtedy Rkw96Mar58 [...] jak komunie daje tak wtedy już, wtedy zakrystian policzy i wtedy mówi, wiele i ludzi było do spowiedzi Stc96Mar80 A mnież zalięży żeb więcej, on mnie, mnież wtedy wypendził, jak nas więcej, on już nie ma prawa wtedy, on ma świadki, jak nas pare, on nas wygonił i wszystko Bnk96Mar162 Razbiwajo przekosy, o tak o idzie się, razbiwa się, razbiwa się, tedy oni poliežo, a tedy o dziś, rozbije się, a na jutro przewróci się Bjw96Mar130 Coż tedy, tedy pełny kościół był, każdy jechał, z każdej chaty Ł67ParII-47To tak jeszcze kiedyś za starych była, za dawnych czasów, to tedy mówio, że tam zmuszali rodzice [do zamążpójścia], że bogaty i tak dalej Kmj96Mar96 [...] tedy w gminie w Komajach taki był Kalinouski Jrz96Mar66 Siadajo za stołem przy tej wódce i domawiajo się tam, kiedy ona idzie, czy nie idzie, a jeśli idzie, to tedy już składajo Kml96Mar106 Nu jedzie tedy, jak to mówio, świnie liczyć jedzi tam do niego Kml96Mar106 Albo żerdzi wezmo, albo pałki i uwtedy przechodzo przez ta rzeczka Wdz73Cze202; **2.** *‘part wskazuje na przyłączenie do danego zbioru kolejnego elementu, również’* Potem Tyszkiewicz, wtedy Szełabryt, Jusiel, wtedy Alechnowicz, Czarniawski [...] Kmn99Kar89 Kupili wtedy pantofli, kościom miał nowy Bjw99Pab139 Tedy jest cmentarz jeszcze o tutaj uo, tak samo też to Biełarusia, ale ni jednej chaty już nie ma Mlr96Mar85 Wtedy ot na tej stronie Juchniewicz mieszka Kmn99Kar89 [...] tutaj uo nidaloko, jak jedziecie Jankowicze, tedy podjechać troszke na polu, Smirgenie, tam cmentarz niewielki, ale on katolicki cmentarz i ładny i czysty

Mr96Mar85 Tam cztery kościoły, katedra i tady, tady Matki Boskiej Bolesnej[...]

Prz09Jan196

[wtedy Kmn99Kar89 ftedy Rkw96Mar58 Stc96Mar80 Bnk96Mar162 Bjw99Pab139 ftedy Łpt72Zda193

vftedy/utedy Wdz71Giu316 tedy Ł67ParII-47 Rkw96Mar55 Jrz96Mar66 Mr96Mar85 Kmj96 Mar96

Kml96Mar106,109 Bjw96Mar130 uftedy Wdz73Cze202 Rkw96Mar55 Kmj96 Mar96 tad'y Prz09Jan196]

WTOPIĆ SIĘ *dk* → **UTOPIĆ SIĘ*** *dk*

WTOPIWSZY SIĘ *ipu* → **UTOPIĆ SIĘ*** *dk*

WTRANCAĆ SIĘ / **TRANCAĆ SIĘ*** *ndk* ‘ingerować bez upoważnienia w cudze sprawy,

wtrącać się’ Ona nie wtranca się Bjw97Dwi24 Po co się wtranca Ł95Kar52 Czego ona

wtranca się do mnie W83Tur18 Ja nigdy nie wtrancam się do małżeństwa W83Tur18 Nie

trancamy się Wdz95Czy73

[*bzk* wtrancać się B32Dom265 ftrancac’ s’e Bjw93Dwi38 Ł95Kar39 *ter1lp* wtrancam się W83Tur18 *ter3lp*

wtranca się W83Tur18 ftranca s’e Ł95Kar53 Bjw97Dwi24 *ter1lm* trancamy s’e Wdz95Czy73]

WTYKAĆ* *ndk* ‘wpychać, wsadzać, wtykać’ ♦ Nie wtykaj nosa bez sprosa ‘nie wtykaj nosa

do cudzego prosa, nie wtrącaj się w nie swoje sprawy’ L82Roj239

[*roz k lp* wtykaj L82Roj239]

WUAL* *m* ‘woalka, tu: welon’ Suknia błenkitna, wual nałożyli L13Kar374

[*Blp* vual’ L13Kar374]

WUCZYCIELKA *ż* → **NAUCZYCIELKA** *ż*

WUJ *m* 1. ‘wuj, brat matki’ Bkb83Giu79 → **DZIADZIA** *m* 2; 2. ‘stryj, brat ojca’

Bkb83Giu79 → **DZIADZIA** *m* 1

[*Mlp* vuj Bkb83Giu79]

WUJASZEK *m* ‘*zdr* od wujek’ Ale to najwięcej [...] wujaszek jeszcze mówili Ncz02Koz65

Poszłam do swego wujaszka, do matki mojej brata Łp01Kar415 → **DZIADZIA** *m* 1, 2

[*Mlp* wujaszek Ncz02Koz65 L12Rut285 vu'jaše^ak Bkb83Giu79 *Dlp* vujaška Łp01Kar415]

WUJEK *m* 1. ‘wujek, brat matki’ Daj wujku ciasteczka W82a)Tek291 → **DZIADZIA** *m* 2;

2. ‘stryjek, brat ojca’ Bkb83Giu79 → **DZIADZIA** *m* 1

[*Mlp* 'vuje^ak Bkb83Giu79 *Clp* vujku W82a)Tek291]

WUJENKA *ż* *rzad.* ‘wujenka’ Papa jeździł [...] du wujenki, du babuni jeździłim

Dtn01Kar299 → **CIOCIA** *ż*

[*Mlp* wujeńka B32Dom265 vu'jenka Bkb83Giu80 *Dlp* wujenk'i Dtn01Kar299]

WUJENY *m* → **WOJENNY**² *m*

WUJKI *lm* ‘wujostwo’ Wychowali się na kolonii [...] wujki nas uczyli czytać po polsku

B12Gol31

[Mlp wujki B12Gol31]

WUJŁAKI *lm* → **WOJŁOKI*** *lm*

WUL-WUL *wykrz* **1.** ‘okrzyk przywoływania gęsi’ Geńsi wołali wul-wul Trk06Rut365 → **GUL-GUL** *wykrz* ; **2.** ‘okrzyk przywoływania kaczek’ Trk06Rut365 → **KACH-KACH** *wykrz*

[wul-wul Trk06Rut365]

WULI-WULI *wykrz* **1.** ‘okrzyk przywoływania gęsi’ Trk06Rut365 → **GUL-GUL** *wykrz* **2.** ‘okrzyk przywoływania kaczek’ Kaczków wołają wuli-wuli Trk06Rut365 → **KACH-KACH** *wykrz*

[wuli-wuli Trk06Rut365]

WUN *part wskazująca* A już Jurkakalnia [to] była Litwa. Wun tak [granica szła] zygżakiem było Smw01Kar269 → **O² 1, WO** *ndm*

[vun Smw01Kar269]

WUT’KA *ż zool.* ‘kaczka’ W82Tur93

[Mlp wuťka W82Tur93]

WUT’ WUT’ *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kaczek’ W82Tur93 → **KACH-KACH** *wykrz*

[wuť wuť W82Tur93]

WUTI-WUTI-WUTI *wykrz* ‘okrzyk przywoływania kaczek’ Mgn73Pie175 → **KACH-KACH!** *wykrz*

[v’ut’i-v’ut’i-v’ut’i Mgn73Pie175]

WY *zaim, zwrot adresatywny* ‘pan, pani, państwo’ Wy [pani] tylko powiedzcie co mówić Ł67ParII-55 Ja benda trzymać [a to] wam [bo pani] cienżko Ł67ParII-55

[Mlp vy Clm vam Ł67ParII-55]

WYARFOWAĆ *dk* → **WYHARFOWAĆ** *dk*

WYARPOWAĆ *dk* → **WYHARFOWAĆ** *dk*

WYBĘŁTAĆ *dk* **1.** ‘roz mieszać, wymieszać’ Wybętał saładucha, żeby na dnie gęszczy ni zastałob Łpt72Zda217; **2.** ‘powiedzieć coś bełkotliwie, wybękotać’ Wybętał cości pud nosam Łpt72Zda217

[bzk wyb’ęltac’ prze3lp m wyb’ęłtał Łpt72Zda217]

WYBIĆ• *dk* ‘obić, okleić *czymś*’ I ja przed Wielkanoc pobielila sufit i nabrała papieru, wybiła [ściany] B96a)Doł209

[*prze3lp* wybiła B96a)Doł209]

WYBIEC• *dk* ‘wyciec z naczynia wskutek wrzenia, wykipieć’ Mleko wybiegło B32Dom213
→ **ZBIEC** *dk*

[*prze3lp n* wybiegło B32Dom213]

WYBIĆ SIĘ *dk* z *czego*, w wyrażeniu: ♦ Wybić się z sił ‘zmęczyć się do utraty sił, stracić siły wskutek ciężkiej pracy lub przeżyć’ B32Dom265

[*bzk* wybić się B32Dom265]

WYBIELAWSZY *ipu* → **WYBIELEĆ** *dk*

WYBIELEĆ• *dk* ‘stać się białym, jasnym, zbieleć’ Wtr82Saw81

wybielawszy *ipu* Ona taka wybielawszy Wtr82Saw81

[*ipu* wybel’afsy Wtr79Saw207 Wtr82Saw81]

WYBIERAĆ• *ndk* 1. ‘wyjmować coś ze środka, wyciągać’ Wybierami z tej wody, rościongami na łonka, wybiela sie, a za pare dni już w czystej wodzie [*płucze się*], rdzawa taka odchodzi Kml96Mar110 Rękawicy tutaj zawiązuje się i wybiera się te ramki [*z ula*] Mdk99Pab197 → **WYCIĄGAĆ** *ndk*, **WYCIĄGIWAĆ** *ndk*; 2. ‘zabierać, wydostawać’ I o Sikorski zabierał z Anglii, Sikorski wybierał tak ot on zabrał jich tam do Polski, tych Poliaków wszystkich on wybierał Jrz96Mar66

[*ter1lm* wybierańi Kml96Mar110 *prze3lp m* wybierał Jrz96Mar66 *ter nos* wybiera s’e Mdk99Pab197]

WYBIERAĆ SIĘ¹• *ndk* ‘wybierać sobie, dla siebie’ [...] u młodej družki zebrawszy sia, potam družki wybierajon sia družbantów K02Kar342

[*ter3lm* wyb’arajon s’a K02Kar342]

WYBIERAĆ SIĘ²• *ndk* ‘zamierzać pójść, pojechać’ ♦ Wybierać się jak czajka za morze ‘wybierać się jak sójka za morze’ Wybiera się jak czajka za morze BL82Giu227

[*ter3lp* wyb’era s’e BL82Giu227]

WYBIERZMOWAĆ• *dk* ‘skarcić, sprawić lanie’ Ja jego wybierzmuja, że on du śmierci będzie pamiętać Łpt72Zda119 → **WYŁOTOSZYĆ** *dk*, **WYLUPIĆ** *dk*

[*przy1lp* wybiżm’uļa Łpt72Zda119]

WYBIJAĆ *ndk* ‘objąć, oklejać *czymś*’ Wszystko można robić, tylko bielić nie można. I wybijać B96a)Doł209

[*bzk* wybijać B96a)Doł209]

WYBIWAĆ• *ndk* 1. ‘o deszczu, gradzie – niszczyć, łamać rośliny, plony’ Modlili się od gradu [...] że grad wybiwa rośliny W99Rut31; 2. ‘uderzając, wytrącać coś z czegoś, wybijać *co z czegoś*’ Kuli takie żyta jak żnio, wtedy wybiwajo i robio te kuli Igl04Rut429 ♦

Wybiwać na poty ‘powodować pocenie się’ [Ziola] zgotować i wypić, to wypatnieji, na poty wybiwajo Ppl08Rut64

[*ter3lp* wyb`iva W99Rut31 *ter3lm* wybiwajo Igl04Rut429 Ppl08Rut64]

WYBORNY• ‘pochodzący z wyboru, wybieralny’ Naczalstwa wyborna Mjsz73Ana24

[*zMlp* výborna Mjsz73Ana24]

WYBRAĆ *dk* **1.** *kim* ‘wybrać *na kogo*’ B32Dom265 → **OBRAĆ**; **2.** ‘wyciągnąć, wydostać, spowodować uwolnienie’ Tu ta Żydóweczka poliaiała i mnie wybrała (...) nu i wybrała mnie i potem wystarała się mnie rubota Kjd01Kar284; **3.** ‘wydostać, wydobyć’ [...] i trzeba język ten wybrać, wyciągnąć Bjw99Pab126; **4.** ‘zdjąć, usunąć’ I tak o trzy tygodni czy cztery w gipsie była. Puwieźli do Kiejdan znowu wybrać ten gips Ong01Kar495; **5.** ‘wyrobić sobie, otrzymać’ Tu już teraz dokumenty litewskie wszystkie wybrali, tak tak teraz już dokumenty wszystkie litewskie Jnw01Cze88 → **WYJAĆ** *dk*

wybrawszy *ipu* Pozwoleństwa na broń ma wybrawszy Bkb84Ado14

[*bzk* wybrać B32Dom209, 265 *vybrac*’ Bjw99Pab126 Ong01Kar495 *prze3lp* *z* wybrała Kjd01Kar284 *prze3lm* wybrali Jnw01Cze89 *ipu* wybrawszy Bkb84Ado14]

WYBREDNY ‘taki, któremu trudno dogodzić, grymaśny’ Bkb83a)Giu88 → **GARNY**¹

[*mMlp* wybredny Bkb83a)Giu88]

WYBUNTOWAĆ• *dk* ‘namówić do sprzeciwu, zbuntować’ [...] zato ona i wybuntowała K02Kar273

[*prze3lp* *z* wybuntowała K02Kar273]

WYBUSIAĆ *dk* ‘ucałować kilkakrotnie’ B32Dom265

[*bzk* wybusiać B32Dom265]

WYBYĆ *dk* **1.** ‘opuścić jakieś miejsce, wyjść, wyjechać’ Wybył z miasta B32Dom265; **2.** ‘przebyć, być jakiś czas’ Tutej czytyrnaście lat wybyłem zakrystianem K02Kar273 Ja tam wybyłam trzy tygodnie u jego K02Kar273 Męża rodzicy [...] byli oni wywiezione na Sibir, dziesięć lat wybyli, brat jeszcze jeden w Irkucku zostawszy sie Kmp01Kar438

[*bzk* wybyć B32Dom265 *prze1lp* *m* wybyłem K02Kar273 *prze3lp* *m* wybył B32Dom265 *prze1lp* *z* wybyłam K02Kar273 *prze3lm* wybył`i Kmp01Kar438]

WYCHADZAĆ *ndk wkr* ‘wychodzić’ Z kościoła wychadzamy L13Kar370

[*ter1lm* vyxazamy L13Kar370]

WYCHIRLEĆ *dk* ‘wyzdrowieć’ Ci wychirleji, ci umrzyW82Tur94

[*bzk* vyŭifleć *przy3lp* vyŭifleji W82Tur94]

WYCHOD *m* ‘wyjście’ B32Dom265 → **WYCHODEK**² *m*

[Mlp wychod B32Dom265]

WYCHODEK^{1*} / WYCHÓDEK *m* ‘ubikacja zwykle w podwórzu’ W wychódku w kuczki każdy siada Łpt72Zda218

[Mlp vyx'udek/vyx'udak Łpt72Zda218 vyx'ud^ak Łpt72Zda136 Ms/p vyx'utku Łpt72Zda218]

WYCHODEK^{2•} *m* ‘sposób rozstrzygnięcia, załatwienia, wyjście’ Niema wychodku [nie ma wyjścia] B32Dom265 → **WYCHOD** *m*

[Dlp wychodku B32Dom265]

WYCHODNOJ / WYCHADNOJ *m* ‘dzień wolny od pracy’ Piątek i sobota wychodnoj Mjsz73Ana24 Wszystkie wychadnyje i sobota i niedziela to przeważnie na wsi [spędzamy] Obc99Rie82

[mMlp vyxodnoj Mjsz73Ana24 vyxadnoj Gjd83Ana69Mlm vyxadnyje Obc99Rie82]

WYCHODZIĆ *ndk* **1.** ‘opuszczać jakieś miejsce, odchodzić’ Ja jeszcze pamiętam tamtych w usiemnastym roku jak Niemcy wychudzili już ja pamiętam Kjd01Kar283; **2.** ‘pochodzić, wywodzić się, być rodem’ I my jesteśmy, i znaczy jak ja również wychodze, my jesteśmy, już ja z bogatym, teraz my piąte pokolenia K99Zie29 Ojciac wychodzi z Warszawa, skąd tam, nu z Polskaj K02Kar275 Mama wychodzi tu od Onikszt, z Sintuwt Bjj99Ado75 Ojciec mój, mój papa, to oni wychodzo od Kłajpedy K02Kar275 No to my wychodzimy z Jerzego gałęzi K99Zie29 On użenił sia s pulaczka, z miejscowo tutaj, od Gelwon... skond wychodziła Jnw03Ado140 ♦ Wychodzić z siebie ‘unosić się, tracić panowanie nad sobą’ B32Dom265

[bzk wychodzić B32Dom265 ter1lp vyxože K99Zie29 ter3lp vyxoži Bjj99Ado75 vyxož'i K02Kar275 ter1lm vyxož'imy K99Zie29 ter3lm vyxožo K02Kar275 prze3lp ž vyxodziła Jnw03Ado140 prze3lm vyxužil'i Kjd01Kar283]

WYCHODZIĆ SIĘ[•] *ndk* ‘przefermentować’ Wychodzi się [piwo] potam smaczna piana Mtr01Kar242

[przy3lp vyxoži še Mtr01Kar242]

WYCHOWANKA *ž* ‘wychowanka’ Ciocia była bezdzietna, to mama wzięli w dzieciństwie na wychowanka Ejs99Smu155 → **HODOWANKA** *ž*

[M,Blp wychowanka Ejs99Smu155]

WYCHOWAWCZYNIA *ž* ‘nauczycielka, pracownica opiekująca się jakąś grupą dzieci, młodzieży, wychowawczyni’ Wychowawczynia była Ł95Kar48 Wychowawczynia nas zawsze broniła Bjw97Dwi41

[Mlp vyxovafčyňa Ł95Kar48 Bjw97Dwi41]

WYCHÓDEK *m* → **WYCHODEK**^{1*} *m*

WYCHWOSTAĆ *dk* ‘wychłostać różgą’ W82Tur75

[*bzk vyxvostać* W82Tur75]

WYCHYLAĆ *ndk* ‘wyginać’ No i takia krzydły [skrzydła], te krzydły czsze była wychyliac figurna takia, nagrzewać, nu tak ot [...] na uogniu nagrzać i wychyliac tam figurnia takie Łp01Kar416

[*bzk vyxyl’ac’* Łp01Kar416]

WYCIĄGAĆ• *ndk* ‘wyciągać, wyjmować, wydobywać’ [len] z jakim krukiem wyciąga się z wody Bjj99Ado59 → **WYBIERAĆ** *ndk* 1

[*ter nos vyc’ongas’a* Bjj99Ado59]

WYCIĄGIWAĆ *ndk* 1. ‘wyciągać, wyjmować, wydobywać’ Kładnu pud głowa i z rania potym wyciongujo K02Kar210 Wtedy za dwa tygodnia wyciąguji sia z wody Bjj99Ado59 → **WYBIERAĆ** *ndk* 1; 2. ‘zaciągać – o śpiewie’ Wyciągiwać jakiej pieśni Bkb84Ado10; 3. ‘skłaniać do powiedzenia’ Nie wyciąguje odpowiedzi od klasy, tylko narzuca swoje zdanie W01Mas80

[*bzk wyciągiwać* Bkb84Ado10 *ter2lp vyc’ongú’iš* Bjj99Ado59 *ter3lp wyciąguje* W01Mas80 *ter3lm vyc’ongujo* K02Kar210 *ter nos vyc’ongú’i s’a* Bjj99Ado59]

WYCIĘNCZAWSZY ‘wycieńczony, mizerny’ Ona taka wycięczawszy Wtr79Saw207

[*ipu w funkcji przydawki vyc’ęcařy* Wtr79Saw207]

WYCIĘPLIĆ• *dk* co ‘napalić w piecu lub innym urządzeniu grzewczym’ Wyciaplicia ciaplica Bjj99Ado65 → **WYPALIĆ** *dk*

[*roz k lm vyc’aplic’a* Bjj99Ado65]

WYCIERAĆ• *ndk* ‘rozcierać coś na miazgę, ucierać’ To ja tak przód żółtka z cukrem wycieram, mocno wytarte Brż96Mar169

[*ter1lp vyćeram ibt lm wytarte* Brż96Mar169]

WYCISKIWAĆ *ndk* ‘wyciskać’ Zaścielałm taka cerata, mam cienieńka, zaścielałm i wyciskuje Brż96Mar169 Trzeba było czym szmarować i wyciskiwać te robaki u cieluka Trk06Rut362

[*bzk wyciskiwać* Trk06Rut362 *ter1lp vyćiskuje* Brż96Mar169]

WYCISNAĆ *dk* ‘cisnąć zostawić ślad, odcisnąć’ ♦ Wycisnąć na czym pieczęć → **PIECZEĆ** ż

[*bzk wycisnąć* B32Dom265]

WYCZESAĆ *dk* 1. ‘ciosaniem nadać kształt, wyciosać’ Hałobli wycesał z brzozy Łpt72Zda218; 2. ‘czesząc, oczyścić włókno, wycesać zanieczyszczenia’ Gęstym grzebieniem wyczyszysz każda wesz i gnida Łpt72Zda218
wyczasawszy ipu A wtedy jeszcze czeszym, a wyczasawszy trzeba sprząść Żjm01Kar518

[*bzk* vyč'lesac' *prze3lp m* vyč'lesał Łpt72Zda218 *przy2lp* vyč'ešyš *ipu* vyčasafšy Żjm01Kar518]

WYCZUCHAĆ SIĘ *dk* 1. ‘wyzdrowieć, odzyskać zdrowie’ Jakości wyczuchał się W96Rie86; 2. ‘otrząsnąć się ze snu, pozbyć się ociężałości sennej’ B32Dom254 i in.

[*bzk* wyczuchać się B32Dom254,265 *prze3lp m* wyczuchał się W96Rie86]

WYCZYTYWAĆ *ndk* 1. ‘odczytywać, ogłaszać’ Wyczytuji zapowiedzi Bjw97Dwi51; 2. ‘głośno opłakiwać zmarłego’ U nas nikt tak nie [robił], nie ma mowy wyczytywać czy tam krzyczeć, czy to lamentować, nie [...] Nie wyczytywali Bht98Pab127 → **GŁOSIĆ** *ndk*, **LAMENTOWAĆ** *ndk*

[*bzk* wyczytywać Bht98Pab127 *ter3lp* vyčytuji Bjw97Dwi51 *prze3lm* wyczytywali Bht98Pab127]

WYCZWARZAĆ SIĘ *ndk* ‘wygłupiać się, błaznować’ Przestanisz ty wyczwarzać się! W96Rie107

[*bzk* wyczwarzać się W96Rie107]

WYDAĆ• *dk* ‘wynająć komuś’ [...] właściwie usóbna szkoły to nie była, a więcej u gospodarzów była szkoła. Wyda gospodarz połowa domu na szkoła, pubędzie, potem drugie miejsca wybieraju Pdz01Kar465

wydawszy ipu A potem w arenda byli wydawszy Bjw97Dwi77

[*przy3lp* wyda Pdz01Kar465 *ipu* vydafšy Bjw97Dwi77]

WYDARĆ / **WYDARĆ** *dk* ‘szarpnięciem wyrwać lub zabrać komuś przemocą, wydrzeć’ Ni mog wydarć z ręki, tak bić zaczął Łpt72Zda218

[*bzk* v'ydarc'/vyd'arc' Łpt72Zda218]

WYDAWAĆ• *ndk* ‘wynajmować komu, puszczać w arendę’ A drudzy wydawali na pułowa, wielia zboża namłócisz na mojej ziemi, pułowa daj dla mnia, a pułowa arendarza Wdk01Kar244

[*prze3lm* vydaval'i Wdk01Kar244]

WYDAĆ* / **WYDUĆ** *dk* ‘uczynić wzdętym, nadać, wydać’ Wyduł swój brzuch jak bęben Łpt72Zda218

[*bzk* v'yduc' *prze3lp m* v'yduł Łpt72Zda218]

WYDEŁBIĆ *dk* ‘wydebić, uzyskać pod naciskiem’ Żona Łotewka, z tej nie wydełbisz nic [żeby mówiła z dziećmi po polsku] Ł67ParIII-27

[przy2lp wydélbiš Ł67ParIII-27]

WYDNIĘĆ• *dk* ‘rozwidnić się’ Wdg01Kar446

wydniawszy *ipu* [...] i zostawia ta pałka, puniosa ja potym wydniawszy ta pałka, a ja szedłam jaka godzina czwarta do pracy Wdg01Kar446

[*ipu* vydńafšy Wdg01Kar446]

WYDOIĆ• *dk* ‘dojąc, wycisnąć mleko z wymienia’ Ł95Kar52

wydoiwszy *ipu* Krów wydoiwszy, mleka sprzedajo Ł95Kar52

[*ipu* vydoifšy Ł95Kar52]

WYDOK *m* → **WIDOK*** *m*

WYDOSTAĆ• *dk* ‘otrzymać, dostać’ Nagrody wielkie wydostaniesz W86Dub79

[przy2lp wydostaniesz W86Dub79]

WYDUĆ *dk* → **WYDAĆ*** *dk*

WYFUROWAĆ *dk* ‘wyrzucić z mieszkania, wykwaterować’ Jak położam się [nie będę mogła wstawać z łóżka], to niech wiozo do priegłaudy [przytułku], chcieli już tu mnie wyfurować Mtr01Kar235

[*bzk* vyfurovać Mtr01Kar235]

WYGARNYWAĆ• / **WYGARDYWAĆ**• *ndk* ‘wydostawać z czegoś przy pomocy odpowiedniego przyrządu, wygarniać’ Była kuczerga nazywali, wygarnywali ten żar Kjd01Kar287 [...] wienik taki chwojowy był [...] i na trony takie drewniany nasadzali i wygardywali ten popiół Kjd01Kar287 → **WYGARTAC** *ndk*

[*prze3lm* vygarynyval’i/vygardyval’i Kjd01Kar287]

WYGARTAC• *ndk* ‘wydostawać z czegoś przy pomocy odpowiedniego przyrządu, wygarniać’ A piec wygartalo się na czysto Slc99Pab204 → **WYGARNYWAĆ** *ndk*

[*prze nos* vygartalo še Slc99Pab204]

WYGLĄD• *m* ‘zewnętrzna postać czegoś, powierzchowność’ ♦ Na pierwszy wygląd ‘na pierwszy rzut oka’ Buzia nic, buzia, nie wiem, jak tam było, od razu na pierwszy wygląd ona była tak jakby opalona słońcem Drj96Mar30

[*Blp* vyglont Drj96Mar30]

WYGLĄDAĆ• *ndk* ‘wyglądać’ L82Roj239 i in. ♦ Wyglądać jak księżyc w pełni → **KSIEŻYC** *m* ♦ Wyglądać jak lalka gipsowa → **LALKA** *ż* ♦ Wyglądać jak żaba w połowinie → **ŻABA** *ż*

[*ter3lp* wygląda L82Roj239 vyglonda BL82Giu230]

WYGLADZIĆ *dk* ‘uprasować wiele rzeczy’ Ł84Par141 → **NAWYGLADZIĆ** *dk*

[*bzk* wygładzić Ł84Par141]

WYGODA• *z* ‘to co komuś dogadza, zaspokaja czyjeś potrzeby’ ♦ *Z* wygodu ‘pod dostatkiem, bez odczuwania braku’ Tak już nie było jak to z wygodą, że wszystkiego
Drś96Mar23 → **WDOWOL** *z*

[*Nlp* wygodu Drś96Mar23]

WYGODOWAĆ *dk* → **WYHODOWAĆ** *dk*

WYGON *m* ‘pastwisko na łące’ I tam taki wygon, no łąg – jak nazywa się Bht98Pab123 Na wygonie trzyma się krowy jakie pięć godzin, a na papaski pędzi się na jedną jaka gudzina
Łpt72Zda218

[*Mlp* wygon Bht98Pab123 *v*lygon *Ms/p* *vyg*łone Łpt72Zda218]

WYGOTOWAĆ• *dk* ‘przygotować gotowaniem, ugotować’ Wygotujesz czarna juszka
W86Dub79

[*przy2lp* wygotujesz W86Dub79]

WYGRABAĆ• *dk* ‘oczyćścić, wygarnąć grabiami, wygrabić’ [...] grabiami wygrabana ziemia
Trk06Rut368

[*ibt zMlp* wygrabana Trk06Rut368]

WYGRAĆ *dk co u kogo* ‘wygrać z kim’ Wygrał u Jana w karty Bjw97Dwi84 My wygraliśmy u chłopców z Butrymańców W99Dwi147

[*bzk* wygrać B32Dom209,265 *ter3lp m* *wygrał* Bjw97Dwi84 *prze1lm* wygraliśmy W99Dwi147]

WYGRUZIĆ *dk* ‘usunąć z czegoś ładunek, wyładować’ W99Rie66

[*bzk* wygruzić W99Rie66]

WYHAKAĆ• *dk* ‘spulchnić ziemię lub oczyćścić z chwastów, obkopać warzywa motyczką’ Malienaczki kawałak buraków matyczko vyhakała Łpt72Zda170

[*prze3lp z* *vy*yakłała Łpt72Zda170]

WYHARFOWAĆ• / **WYARFOWAĆ** / **WYARPOWAĆ** / **WYHARPOWAĆ** *dk rol.*

‘oddzielić ziarno od plew za pomocą arfy, wymłynkować zboże, oczyćścić na wialni’ [...] koni kręcu, młócu, alia potym trzeba jeszcze wyarfować, nie tak jak teraz zrazu wszystko Wdg01Kar447 A jemu gutowa [zboże] już wymłócona i skoszona i zwieziona tyko już jak wyarfujesz, to przychodzi pan i mierzy, już dzieli się Żgw01Kar479 Potym ta żyta trzeba wymłócić, wyharpować Żjm01Kar517 Wyarfawana zboża zanieś da składziku
Łpt72Zda112 Jeszcze trzeba arpować [...] trzeba wyarpować Bjj99Ado58

[*bzk* *vyarfovac*’ Wdg01Kar447 *vyarfovac*’/*vy*arpovac’ K02Kar289 *vy*arpovac’ Żjm01Kar517 *vyarpóvac*’ Bjj99Ado58 *przy2lp* *vyarf*ujsz Żgw01Kar479 *ibt zMlp* *vyarf*vana Łpt72Zda112]

WYHARPOWAĆ *dk* → **WYHARFOWAĆ** *dk*

WYHODOWAĆ• / **WYGODOWAĆ**• *dk* ‘wychować’ Dzieci jest i wszystko wychodowała od osim miesiency dziewczynka K02Kar292 On był siroto, wygodowała jego jakaś krewna, ta taka stara panna Ł67ParI-82 → **WYROŚCIĆ** *dk*, **ZAHODOWAĆ** *dk* 1

[*prze1lp* z wygodowała K02Kar292 *prze3lp* z wygodowała Ł67ParI-82]

WYHODOWAĆ SIĘ• *dk* ‘wychować się’ Ona przy Rusi wychodowała się i po rusku wszystko Grd96Eng126

[*prze3lp* z wychodowała się Grd96Eng126]

WYJĄĆ *dk* ‘o pieniądzach – podjąć, wypłacić; o dokumentach – otrzymać, odebrać’ Wyjąć pieniądze B32Dom265 Wyjąć dokumenty B32Dom265 → **WYBRAĆ** *dk* 5

[*bzk* wyjąć B32Dom265]

WYJĄTEK• *m* ‘coś wyróżniającego się, odbiegającego od innych’ ♦ Za wyjątkiem ‘z wyjątkiem, oprócz *kogo, czego*’ B32Dom269

[*Nlp* wyjątkiem B32Dom269]

WYJECHAĆ• *dk* ‘opuścić dane miejsce jakimś środkiem lokomocji’ Byli Sobrubowie Polacy, wyjachali do Polsczy Mtr01Kar231

wyjechawszy *ipu* Nu ten starszy w mieście, tegu, wyjechawszy, w Polsce mieszka Mjs73Ana178 Mąż tak samo był wyjechawszy na wojna Pcn01Kar249 A pani tutejsza, czy wyjechawszy, czy tam żywszy? Stc96Mar77 I wtedy męża brat wyjechawszy też i siostry już stryjeczne męża wyjechawszy do Polski Stc96Mar82 Młode tam wyjechawszy Kmn99Kar82 Rodziców w domu nie ma, wyjechawszy do krewnych W91Ado94 To ludzie już wyjechawszy tam, to do Polski wyjechali Glt99Pab183 Więcej wszystkie poumierawszy już Steczkowskie, w Polsce byli, też wyjechawszy do Polski Mtr01Kar231 Gusztowtowie, o, wyjechawszy też do Polsczy Mtr01Kar234 Jeszcze nie wyjechawszy z Łotwy, Estonii, mówili Ł95Kar52

[*prze3lm* wyjechali Glt99Pab183 wyjechal’i Mtr01Kar231,237 *ipu* wyjechawszy Kmn99Kar82 wyjechafsy W91Ado94 Ł95Kar52 wyjechafsy Mjs73Ana178 wyjechafsy Stc96Mar77,82 Glt99Pab183 Pcn01Kar249 wyjechafsy/wyjechafsy Mtr01Kar231,234 wyjechafsy Dcs13Koz396]

WYJŚCIE *n* ‘wyjście z domu, pomieszczenia, przejście, przez które można opuścić pomieszczenie’ Ł97Kar59 ♦ Czarne wyjście ‘tylne wyjście’ Ł97Kar59

[*Mlp* wyjście Ł97Kar59]

WYJŚĆ *dk* 1. ‘wychodząc, opuścić dane miejsce, wyjść’ W91a)1Ado103; 2. ‘przenieść się, wyprowadzić się’ A potam już do Kiejdan on wyszedł sobie K02Kar274 No, ja was nie

porucham, że wyjdzi z tego mieszkania, idż do mniejszej K02Zie160; 3. ‘przestać zajmować jakiś teren’ A potam Niemcy wyszli już Kjd01Kar283 ♦ Wyjść na dekret → **DEKRET** *m* ♦ Wyjść na emeryturę ‘przejsć na emeryturę’ → **EMERYTURA** *ż* ♦ Wyjść na pensję → **PENSJA** *ż* ‘przejsć na emeryturę’ ♦ Wyjść na podwórz → **PODWÓRZ** *m* ♦ Wyjść na widok → **WIDOK** *m* ♦ Wyjść/wyszedszy u prymaki / premaki → **PRYMAKI** *lm* ♦ Wyjść/wyszedszy (za mąż) ‘wyjść za mąż’ W tym roku Helenka za mąż już wyszedłszy W91a)Ado99 Ona już jest wyszedłszy za mąż W91a)Ado96 To było jeszcze raniej, przed wojną, ja jeszcze musi za mąż nie była wyszedłszy K96Saw75 Za monż wyszedłszy, wtenczas z menżem tutaj przejechali my i całe życie tutaj żyjem Pkl96Mar49 Ja za ruskiego wyszedłszy Pkl96Mar51 A między sobo, ja kiedyś, jak była za monż wyszedłszy, to i po polsku i między sobo gadali [...] Stc96Mar76 Ona była wyszedłszy za takiego, nu bogaty był człowiek Brż96Mar177 Mama Chatkiejiczówna była moja, wyszeczszy za Ruksztowicza Mtr01Kar232 Ty za mąż jeszcze ni była wyszedłszy, ni była wyszedłszy za mąż Ilk98Ost-nmw26 Za rzeko jest dwie siostry, jedna była za menżem wyszedłszy l67ParIII-21 ♦ Wyjść z głowy ‘przestać pamietać, zapomnieć, wylecieć z głowy’ Nu coż ja chciał mówić, prostaż wyszła z głowy Ł67ParI-61 **wyszedszy** *ipu* Ona będzie wyszedłszy wtenczas na obiad W91a)Ado103 A ona już będzie wyszedłszy do pracy W91a)1Ado103 Siostra była wyszedłszy tam do Mogiliewa Onk99Ado50

[*bzk* wyjść B32Dom265 *prze1lp m* vyšlem K02Kar274 vyšet Rzc98Ost-nmw1 *prze3lp m* vyšat K02Kar274 *prze3lp ż* vyšła Ł67ParI-61 Pkl96Mar49 K02Kar308 *prze3lp n* vyšło W82Tur102 *prze3lm* vyšl’i Kjd01Kar283 *roz k lp* wyjdzi B32Dom265 vyjdzi K02Zie160 vyjż’li Bjw97Dwi57 *ipu* wyszetszy K96Saw 75,77 jest vyšetšy Ł67ParII-22 vyšetšy Ł67ParIII-21 W91Ado87 W91a)Ado96,99,103 vyšetšy Pkl96Mar49,51 Stc96Mar76 Brż96Mar177 Mtr01Kar232 Ilk98Ost-nmw26 vyšetšy Onk99Ado50]

WYKACZAĆ• *dk* ‘rozwałkować wałkiem do ciasta’ Ślezyki to ciasto wykaczane w wałeczek W99Rut40 Zrobi sia [...] krucha ciasta i wykacza sie Orn73b)Masl217

[*przy nos* vykača s’ə° Orn73b)Masl217 *ibt nMlp* vykačane W99Rut40]

WYKACZAĆ SIĘ• *dk* ‘wytarzać się’ Poszed na kuniki [na łyżwy] i wykaczał sie w śniegu Łpt72Zda161 Zawalił się do błota [...] i wykaczano się jego po całej kałuży B29Nit245

[*prze3lp m* vyk’lačat s’e Łpt72Zda161 *prze nos* vykačano s’e B29Nit245]

WYKAŃCZAĆ / WYKANCZAĆ *ndk* ‘doprowadzać coś do końca, kończyć’ B32Dom265 i in.

[*bzk* wykańczać B32Dom265 wykanczaćW83Tur18]

WYKASOWAĆ SIĘ• *dk* ‘zmarnieć, wyginać – oroślinach’ Ja nie mam jurginow,

wykasowali sie Ppl08Rut64

[*prze3lm* wykasowali sie Ppl08Rut64]

WYKIDAJŁA *m* **1.** ‘odźwierny’ W86Dub75; **2.** ‘mężczyzna pilnujący porządku w restauracji, klubie, dyskotecie, wykidajło’ Tego wykidajły znajo w całej parafii Łpt72Zda218

[*Mlp* wykidajła W86Dub75 wykidajła *Dlp* w *funkcji* *Blp* wykidajły Łpt72Zda218]

WYKISNAĆ• *dk* ‘odpowiednio długo przechodzić proces zakiszania, zakisnąć’ Jeżeli [chleb] nie wykiśnie jak czszeba już jemu [...] Użp01Kar257

[*przy3lp* vyk’isnie Użp01Kar257]

WYKLEIĆ• *dk* ‘wykleić, okleić’ W91Ado91

wykleiwszy *ipu* Przyjechała do domu, a tam wszystko porobiwszy: ściany pobieliwszy i wykleiwszy, podłoga pomalowawszy W91Ado91 → **OBLEPIĆ** *dk*

[*ipu* vyk’ejifsy W91Ado91]

WYKLUCZYĆ *dk* ‘odłączyć od dopływu prądu, wyłączyć’ Trzeba wykliuczyć elektryczność Ł84Par141

[*bzk* vyk’l’uycy Ł84Par141]

WYKŁADAĆ¹ *ndk* ‘wyprzęgać’ Wykładaj koni, ni pujudzim teres pu owias Łpt72Zda218

[*bzk* vyk’ladac’ *roz* *lp* vyk’ladaj Łpt72Zda218]

WYKŁADAĆ² *ndk* *wet.* ‘kastrować’ [Jak] oni [prosięta] zaczynajo kamieni tam czy jaki piasek gryźć, to trzeba wykładać Bjw99Pab127

[*bzk* wykładać Ł84Par142 wykładać Bjw99Pab127]

WYKŁAŚĆ *dk* *wet.* ‘wykastrować’ Nam samim był ogier, jego wykładli Ł84Par142 → **WYŁOŻYĆ** *dk* **2**

[*bzk* wykłaść *prze* *lm* vyk’ladl’i *ibt* *mMlpt* wyłożony Ł84Par142]

WYKOPAĆ• *dk* ‘kopiąć, zrobić dół, wykopać’ Pps91Kru181 → **SKOPAĆ** *dk*

wykopawszy *ipu* Koło tego kamienia jamka byli wykopawszy, ludzi woda brali Pps91Kru181

[*ipu* vyk’opašy Pps91Kru181]

WYKRAJAĆ• / **WYKROJAĆ**• *ndk* ‘usuwać chirurgicznie, wycinać, wykrawać’ No to już specjalista wykraja jim te jajki Bjw99127 I kiszka ta ślepa wykrojali, była z tym w szpitalu Dgd82a)Par221

[*ter3lp* wykrają Bjw99Pab127 *prze3lm* wykrojali Dgd82a)Par221]

WYKRĘCIĆ• *dk* ‘wygiąć, zgiąć’ Gwiazda ustroiwszy na kiju. Kij wykrencony ładnie
W99Rut44

[*ibt mMlp* wykrencony W99Rut44]

WYKROIĆ• *dk* ‘krojąc, oddzielić od całości, wyciąć’ Taka wykroji leszczynka Łp01Kar413

[*przy3lp* wykroji Łp01Kar413]

WYKULIĆ SIĘ *dk* ‘wypaść, wytoczyć się z czegoś’ W96Rie107

[*bzk* wykulić się W96Rie107]

WYKUP• *m* ‘opłacenie przez nowożeńców możliwości przejechania przez tzw. „bramę” z kościoła do domu’ Kiedy zajeżdżali z kościoła, to nie puskali tam [...] te jak zakryjo [zamkną drogę] tam wszystko, da. Wykup tam dawaj, wykup tych. My takie wróty rubili. A jeżeli daleko wioska, znajome tam jakie znane, to tam [...] tych wrótow to tam jakich pietnaście. Póki wszystkich wykup da Rzc98Ost-nmw18

[*Blp* wykup Rzc98Ost-nmw18]

WYKUPOWAĆ *ndk* ‘wykupywać’ Ale wszystko trzeba wykupować Rzc98Ost-nmw21

[*bzk* wykupować Rzc98Ost21]

WYKURSTAĆ *dk* ‘wypłoszyć, przynaglić do opuszczenia jakiegoś miejsca’ Ale to śpio, leżo cały dzień, to że nie można wykurstać L11Rut72

[*bzk* wykurstać L11Rut72]

WYKURZYĆ *dk* ‘wypalić papierosa, fajkę’ W82Tur76

[*bzk* wykużyć W82Tur76]

WYKWASIĆ *dk* ‘odpowiednio długo poddawać procesowi zakwaszania’ Jeżeli jego nie wykwaśić, czszeba umieć, chleb umieć czszeba piekć Użp01Kar257

[*bzk* vykvas’ic’ Użp01Kar257]

WYLAĆ• *dk* ‘lejąc, usunąć z jakiegoś naczynia’ Bkb84Ado16

wylawszy *ipu* Jak by kto sagan waru na głowa wylawszy Bkb84Ado16

[*ipu* wylawszy Bkb84Ado16]

WYLATAĆ• *dk* ‘pobiegać po całym opisanym miejscu’ Ja dziaciuk byłam, wliaza na góra, wyliatam, góra czysta, zaliana piękna, nikogu nie ma we dnia, a w nocy stuka sia ktoś Wdg01Kar451

[*ter1lp* vyl’atam Wdg01Kar451]

WYLECZAĆ SIĘ• *ndk* ‘wracać do zdrowia, pozbywać się choroby’ [...] że tam mówi wyleczali się [...] jak co komu boli Pps91Kru177

[*prze3lm* vylećali śe Pps91Kru177]

WYLECZANIE• *n* ‘przywracanie komuś zdrowia, leczenie’ Nie ma takiej możliwości wyleczania tego człowieka W01Mas80

[*Dlp* wyleczania W01Mas80]

WYLECZYWAĆ• *ndk* ‘przywracać komuś zdrowie, stosując środki lecznicze, leczyć’ Tyko byli kilka kobiet, takich zamawiali ud róży [...] nu i wyleczywali Wdg01Kar444 Ty nie słyszał, co ona zamawia, co ona mówi, jakie słowy, czy co, nu i wyleczywali K02Kar210 → **ODLECZYĆ** *dk*

[*prze3lm* vyl’ečyval’i Wdg01Kar444 K02Kar210]

WYLEŹĆ• *dk* **1.** ‘wyjść, wydostać się skądś, też: wysiąść z pojazdu’ Przyjadu młodzi, wyliazu, spotkaju Bjj99Ado65 Panie, jechałam i zdrzemałam w pociągu, wyliazłem [widze] szkoła jakaś Jnw03a)Ado149 → **ZLEŹĆ** *dk*; **2.** ‘dać się zobaczyć, pokazać się’ Ja zadowolona, że słońca wylazła Orn73c)83

[*przy3lm* vyl’azu Bjj99Ado65 *prze3lp m* vyl’azłem Jnw03a)Ado149 *prze3lp ż* wylazła Orn73c)83]

WYLEGIWAĆ SIĘ• *ndk* ‘wydobywać się z jajka, wylęgać się’ [...] matka składa jajczki i czerwie, czerwietki te i potem wylengujo sie te pszczołki Mdk99Pab197

[*ter3lm* wylengujo s’e Mdk99Pab197]

WYLINIAWSZY•¹ ‘w użyciu przymiotnikowym ‘wyliniały’ Kotka wyliniawsza Bkb84Ado16

[*żMlp* wyliniawsza Bkb84Ado16]

WYLINIAWSZY² *ipu* → **WYLINIEĆ** *dk*

WYLINIEĆ• *dk* ‘stracić część sierści, wylinieć’ W91a)Ado99
wyliniawszy *ipu* Stary pies już był wyliniawszy W91a)Ado99

[*ipu* vylin’afšy W91a)Ado99,100]

WYŁAMAĆ• *ndk* ‘uszkodzić łamiąc, połamać’ [...] i on zachorował, wylał żebry w liesia, zapalenia wielka dostał Ong01Kar497 [...] jak dała, też żebry wylała i dwa trzy dni pużyła tyku i umarła Ong01Kar497

[*prze3lp m* wylał *prze3lp ż* wylała Ong01Kar497]

WYŁANCZAĆ *ndk* ‘przerywać dopływ energii, światła, gazu, wyłączać’ Wyłanczać trzeba światło Bjw97Dwi24

[*bzk* vylančac’ Bjw93Dwi38 Bjw97Dwi24]

WYŁNIANNY → **WEŁNIANNY**

WYŁOTOSZYĆ *dk* ‘zbić, sprawić lanie’ B32Dom266 → **WYBIERZMOWAĆ** *dk*

[bzk wyłotoszyć B32Dom266]

WYŁOŻYĆ *dk* 1. ‘wyjąć, wydobyć z czegoś’ Wyłożył z zapazuchi orzechi Łpt72Zda218; 2.

wet. ‘wykastrować’ Parsiuk, to wyłożony, a niewykładany – kiernoz Ł84Par142 →

WYKŁAŚĆ *dk*

wyłożywszy *ipu* [...] jajka wyłożywszy dla kwoktuchy Żgw01Kar487

[bzk wyłożyć *prze3lp m* wyłożył Łpt72Zda218 *ibt mMlp* wyłożony Ł84Par142 wyłożyłszy Żgw01Kar487]

WYŁUPIASTY• ‘wylupiasty, wybałuszony – o oczach’ Wylupiaste oczu BL82Roj226 →

LUPATY

[Mlm wylup’aste BL82Giu226]

WYŁUPIĆ *dk* ‘dać łupnia komuś, zbić’ Nasz [...] ojciec przyjdzie, to on do domu, wierzba biji, każdego dzieciuka tam, o jeźli żywioła wypędza z chlewa, to witeczko trzeba wylupić i znow do chlewa wścibić, to żywioła spokojna [...] ja mówia jak wypędzasz, to wylup, wylup witeczko, niech idzie Żgw01Kar485 → **WYBIERZMOWAĆ** *dk*,

WYŁOTOSZYĆ *dk*

[bzk wylupić Żgw01Kar485 Smw01Kar287 svylup’ic’ K02Kar292 *roz k lp* wylup Żgw01Kar485]

WYMĄDRZAWSZY *w użyciu przymiotnikowym* ‘przemądrzały’ Wie oni takie

wymądrzawszy te kobiety byli, gadajo, gadajo dużo Mtr01Kar240 → **DOMĄDRZAŁY**

[*ipu lm* wymonżałszy Mtr01Kar240]

WYMIA *ż* ‘wymię’ Wymia wielka już zrobiła się przed ocialeniam Łpt72Zda218 Krowa ma wymia Orn82Masl201 Wymi taka duża Orn82Masl201 Różnych wymiów jest Orn82Masl201 Krowy majo wymi ładna Orn82Masl201 Z tej wymi, do wymiu Orn82Masl201 → **WYMIONA** *ż*

[Mlp wym’a Orn82Masl200 vym’i Orn82Masl201 v’ym’a Łpt72Zda218 Dlp wym’i/wym’u Clp wym’ej Blp wym’a Nlp wym’o Mlm wym’i Dlm wym’of Clm wym’əm Blm wym’i Nlm wym’am’i Mslm wym’ak Orn82Masl201]

WYMIONA *ż* ‘wymię’ Wymiona taka twarda Orn82Masl201 Wymiony krów mówio, ci oni dajo dużo mleka Łpt72Zda218 → **WYMIA** *ż*

[Mlp wym’ona Orn82Masl201 vym’ona Mlm vym’ony Łpt72Zda218]

WYMLACAĆ• *ndk* ‘młóć, oddzielać ziarno od kłosów, młócić’ [Zboże] wieźli du toku, składali, potam maszyno wymłacali Pdż01Kar467

[*prze lm* wymłacał’i Pdż01Kar467]

WYMLÓCIĆ• *dk rol.* ‘młóć, oddzielić ziarno od kłosów, wymłócić’ Bkb84Ado17

wymłóciwszy *ipu* Z robotą sprawiwszy się, my jęczmień i żyta wymłóciwszy [...]

Bkb84Ado17

[ipu wymłóciwszy Bkb84Ado17]

WYMNIEJSZAĆ• *dk* ‘ulec zmniejszeniu, zmniejszyć się’ Nu i teraz już troche
wymniejszało K02Kar228

[*prze nos* wymńejaśło K02Kar228]

WYMOKNAĆ• *dk* ‘wymoczyć się, wymoknąć, namoknąć’ B29Nit243 i in.

wymokszysy *ipu* Jeżeli len wymokszysy jak trzeba [...] Onk99Ado50 [Len] jak dobrze
wymokszysy – dwa tygodnie, jak kiepsko – to dłużej B29Nit243

[*ipu* wymokšy B29Nit243 wymókšy Onk99Ado50]

WYMÓWKA• *z* ‘wyrzut, zarzut, napomnienie’ Ł97Kar57 ♦ Dawać wymówki ‘czynić, robić
wymówki’ Ł97Kar57

[*Blm* wymówki Ł97Kar57]

WYMRZEĆ• *dk* ‘wymrzeć, poumierać’ Jak przyjdzie koniec świata, słońce będzie
wschodzić na zachodzie, a kto na nie spojrzy, każdy wymrze. To będzie ten atom
L91Zow549 → **POMARĆ** *dk*

wymarszysy *ipu* Wymarszysy już, nie ma chłóre dobrze rozmawiali [po polsku] L12Rut283

[*przy1lp* wymrze L91Zow549 *ipu* wymarszysy L12Rut283]

WYMURZANY [r-z] ‘ubrudzony, umorusany, zwykle o dziecku’ Bywa i twarz, i twarz, i
ręcy brudne, taki chodzi wymurzany. Wymurzane, i ręcy straszne i nogi L10Rut15 →
MURZATY

[*Mlp* wymurzany *Mlm* wymurzane L10Rut15]

WYMYĆ• *dk* 1. ‘myjąc, doprowadzić do czystości, umyć’ Wymyjsy dobrze ta cydziłka
Łpt72Zda127; 2. ‘wyprać, uprać’ Dubrudź ta kuszulia, to wymyja wtedy Łpt72Zda138 Ta
wymyjisz, ta ubleczysz się K02Kar292 Wszystko płotniane byli, ot wymyjisz, wymyjisz,
powieszisz Mdk99Pab195 I chusteczka wymyjim, no złożym na wałak, zwinim
Użp01Kar256 Nu i teraz u mni taka wełna biała ładnińka wymyta jest Drn73b)Par215 →
POMYĆ *dk*

wymywszysy *ipu* Córka i w domu sprzątniewszysy, i bielizna wymywszysy W91Ado93

[*przy1lp* vym'yjā Łpt72Zda138 *przy3lp* vymyjiš K02Kar292 vymyjiš Mdk99Pab195 *przy1lm* vymyjim
Użp01Kar256 rozk lp vym'yjā Łpt72Zda127 *ibt zMlp* wymyta Drn73b)Par215 *ipu* vymyřšy W91Ado93]

WYMYĆ SIĘ• *dk* ‘zostać usuniętym przez pranie, uprać się’ [...] a to grube nici pani, co
worki tkali ji uo pomyła jich troche w proszku, jeszcze mało za mało się wymyły [...]
Mck99Pab153

[*prze3lm* wymyły še Mck99Pab153]

WYNASZAĆ *ndk* ‘niosąc, usuwać, wynosić’ A z łaźni to ciepła woda nie czeba była wynaszać, bo w podłodze byli dziury wyświdrowane i tam leciała woda Wtr84Saw175 I wot wie co, ta noc ja jego jeszcze na podwórz wynaszam, wynaszam jeszcze jego na podwórz Bjw96Mar127 O i wie co, wynaszałam jego stamtąd do kwiatów. No takiego mężczyzne ja wynaszałam na rękach Bjw96Mar127 → **WYNOSIĆ** *ndk*

[*bzk* vynašać Wtr84Saw175 *ter1lp* vynašam *prze1lp* ž vynašalam Bjw96Mar127]

WYNDAWISKA *ž* → **WĘDOWISKO*** *n*

WYNIEŚĆ *dk* ‘niosąc, usuwać skądś, wynieść’ W91a)Ado96 i in. ♦ Wynieść nauki ‘otrzymać wykształcenie’ Moje dzieci wykształciłem, wszystkie wysokie nauki wynieśli K99Zie16 ♦ Wynieść przekonanie ‘nabrać przekonania, odnieść wrażenie’ B32Dom266 ♦ Wynieść rezolucję ‘powziąć uchwałę’ B32Dom266 ♦ Wynieść wrażenie ‘odnieść wrażenie’ B32Dom266 ♦ Wynieść wyrok ‘wydać wyrok’ B32Dom266
wyniosszy *ipu* Już śmiecia wynioszszy W91a)Ado96 Teresa [śmiecie] wynioszszy W91a)Ado103 Zajechalim do znajomych, a oni też w lesie siedzą, wynioszszy swoje rzeczy, też lękają się K96Saw77

[*bzk* wynieść B32Dom266 *prze3lm* vyñes’li K99Zie16 *ipu* wynioszszy K96Saw77 *vyn’oššy* W91a)Ado96,100,103]

WYNOSIĆ• *ndk* ‘niosąc, usuwać, wynosić’ No potem zebrało się ludzi dużo, wszystkie śmiecie te [z odzyskanego kościoła] wynosili, wszystko, i zaczęli my budować Ikž96Mar16 → **WYNASZAĆ** *ndk*

[*prze3lm* vynošili Ikž96Mar16]

WYNOŚLIWY ‘zarozumiały’ Bkb83a)Giu87 → **DUMNY**

[*mMlp* vynos’l’ivy Bkb83a)Giu87]

WYOBRAŻAĆ *ndk* **1.** ‘tworzyć w umyśle, w wyobraźni jakieś obrazy, zdarzenia, wyobrażać sobie’ B32Dom209 i in.; **2.** ‘być zarozumiałym, zadzierać nosa’ B32Dom209

[*bzk* wyobrażać B32Dom209,266]

WYOBRAŻAKA *m* ‘człowiek zarozumiały’ W86Dub75 → **DUMNY**

[*Mlp* wyobrażaka W86Dub75]

WYODPIERAĆ• *ndk* ‘prać do czysta’ Wtedy cało osnowa namoczo, wyodpierajo pralnikiem, żeby nitka była równa W82Rei39

[*ter3lm* wyotpierajo W82Rei39]

WYPADEK• *m* ‘przypadek, zdarzenie; okazja’ Na wojnie nie byłem, nie miałem takiego wypadku Ł67ParIII-17

[Dlp vypádku Ł67ParIII-17]

WYPALIĆ• *dk* ‘napalić w piecu’ Ja i grzałka i ścianka wypalę, ja jego obkrywam

Bjw96Mar126 → **WYCIEPLIĆ** *dk*

wypaliwszy *ipu* Tatuś był wypaliwszy w domu, ale już wywiało W91Adu99

[przy1lp vypal'e Bjw96Mar126 przy1lm vyp'al'im Brł73Sud194 ipu vypalifšy W91Adu99]

WYPALIĆ SIĘ• *dk* ‘wypalić się, skończyć się palić’ Wtenczas już jak piec wypali się, piec wymieść i sadzić do pieca bułki Orn73b)Masl216

[ter3lp wypali s'ə° Orn73b)Masl216]

WYPALIWAĆ *ndk* ‘wypalać, tu: ekstrahować’ Wypaliwali [dziegieć] dla kołou [do wozów] Ł67ParIV-5

[prze3lm vypal'ivál'i Ł67ParIV-5]

WYPANDZAĆ *ndk* → **WYPĘDZAĆ*** *ndk*

WYPECKAĆ SIĘ *dk* ‘wybrudzić się’ L99Kar54

[bzk wypeckać się L99Kar54]

WYPEŁZNAĆ• *dk* ‘wypaść, wyjść – o włosach’ Po ondulacji wypełzły jej włosy Wn99Dwi148

[prze3lm wypełzły Wn99Dwi148]

WYPĘDZAĆ* / **WYPANDZAĆ**• *ndk* ‘wyprowadzać z pomieszczeń osoby lub zwierzęta’

To pamiętam jak wypandzali krowy, koni Kjd01Kar283 → **WYPĘDZYWAĆ** *ndk*

[prze3lm vypanžal'i Kjd01Kar283]

WYPĘDZIĆ• *dk* **1.** ‘wyprowadzać z pomieszczeń osoby lub zwierzęta, wygonić’ No tak, alie krowy wypeńdzicie Bjw96Mar130; **2.** ‘podciągnąć budowę’ [Budując dom] wyliłasz podmurówka [...] nu i potym wypędzisz du oknów Žgw01Kar484

[przy2lp vypeňž'is Žgw01Kar484 rozk lm vype'ňž'ic'e Bjw96Mar130]

WYPĘDZYWAĆ• / **WYPANDZYWAĆ**• *ndk* ‘wyganiać, wypędzać’ Gałazeczka weźnim

[...] ji krowki jak już na pasza wypędzujim Śwt01Kar385 Pendzo, wypendzujo

Wdz95Czy75 → **WYPĘDZAĆ** *ndk*

[ter1lm vypanžujim Śwt01Kar385 ter3lm vypenžujo Wdz95Czy75]

WYPIĆ• *dk* **1.** ‘napić się’ W91a)Ado96; **2.** ‘być pijanym, podpitym’ Mój zięć też on nie pali nie pije, no wypije kiedy na zebraniu [w towarzystwie] troszeczku Bbt99Pab223 Teraz

moda jak [grabarze] jamy kopio, czeba zafundować wódki, wiozo na mogiły, wypijo,
nakarmio ich tam Mtr01Kar240

wypiwszy *ipu* Już herbaty wypiwszy W91a)Ado96 Mleko już wypiwszy W91Ado91
Młodzież, chłopcy przychodzu na wieczorynka i który wypiwszy, to on wstydzi sia iść
Bjj99Ado72 Nie wypiwshi nic te pieśni nie jidu Onk99Ado50 Nu i wie, wypiwszy trocha
Mtr01Kar240 Wczoraj on był wypiwszy W91a)Ado100 Wypiwszy my już i zakunsiwszy
Łpt72Zda85

[przy3lp wypię Bbt99Pab223 przy3lm vyp'ijō Mtr01Kar240 ipu vypifšy W91Ado91 W91a)Ado96,99,100
vyp'ifšy Mtr01Kar240 vyp'ifšy Łpt72Zda85 vypifšy Onk99Ado50 vypifši Bjj99Ado72]

WYPIJAĆ *ndk* 'pić alkohol, upijać się' [...] wiesz, że mój mąż to lubił wypijać, i wypijał
Bbt99Pab223 Nu i trocha takie familie wypijajo Mtr01Kar240 Ogniska te palą tam no ji
naturalnie wypijają tam wiecej Krs98Ost-nmw3 Ja z tymi, chtóre wypijajo bojko, ja ż
jimi nie składam sie Wlk01Kar267 → **WYPIWAĆ** *ndk*

[bzk wypijać Bbt99Pab223 ter3lm vyp'ijajō Mtr01Kar240 Wlk01Kar267 wypijają Krs98Ost-nmw3
prze3lp m wypijał Bbt99Pab223]

WYPIŁY• 'podpity' Wstyd wypilemu wyjść Bjj99Ado72 → **PIJANY**

[mClp wypilému Bjj99Ado72]

WYPISAĆ *dk* **1.** 'pisząc sporządzić jakiś dokument, druk, formularz' A jak tak co wypiszo,
no tak co to, receptam żeż nie będziesz leczyć [...] a teraz zupełnie nie ma, mówi, i na
Litwie tych lekarstwów Stc96Mar78; **2.** 'zaprenumerować' Wypisać gazetę B32Dom266
Ja teraz sobie wypisała Głos znad Niemna, to będzie od nowego roku [otrzymywać]
Brż96Mar173 No to ja też wypisałam, od nowego roku będę uotrzymać Brż96Mar173; **3.**
'sprowadzić na podstawie pisemnego zaproszenia – o osobach, na podstawie zamówienia –
o przedmiotach' Wypisać kogoś do siebie B32Dom266 Wypisać książkę B32Dom266 ♦
Wypisać pensję *dawne* 'zażądać (pisemnie) z kasy wypłaty pensji' B32Dom266

[bzk wypisać B32Dom266 Bjw97Dwi110 prze1lp ż wypisała/wypisałam Brż96Mar173 przy3lm wypišo
Stc96Mar78]

WYPISAĆ SIĘ *dk* 'zrezygnować z członkostwa, z uczestnictwa w czym; opuścić szpital'
Wypisać się ze szpitala B32Dom266

[bzk wypisać się B32Dom266]

WYPISYWAĆ• *ndk* 'prenumerować' Bo u nas to jak to tam, gazety polskiej nie ma, to
zieńciowie z Wilna przyjeżdżajo, oni wypisujō jeszcze żurnał, ten Magazyn Wilieński, no i
po polsku tylko Brż96Mar179 Ja przód wypisywałam sama Kurier Wilieński, alie teraz

strasznie drogo Brż96Mar173 Ja to gazety *Znad Niemna* wypisuje i czytam B12Gol35 U nas nie jidzie [polska telewizja], radio to słuchamy, czytamy, gazety wypisujemy i u księdza bierzemy ksionżki i dauniejsze jeszcze Isz96Mar196 → **ZAKAZYWAĆ** *ndk* 1

[*ter1lp* wypisuje B12Gol35 *ter1lm* wypisujemy Isz96Mar196 *ter3lm* wypisują Brż96Mar179 *prze1lp* z wypisywałam Brż96Mar173]

WYPITEK• *m* ‘napój’ Napieczone bułki tam i wypitków, wszystkiego Mtr01Kar241

[*Dlm* vyp’itkuf Mtr01Kar241]

WYPITKA *z* *banc.* ‘picie alkoholu, pijatyka’ Tam wypitka, kto może pije, kto może je, tam cukierki różnego sortu B96Ban199 → **WYPIWKA** *z*

[*Mlp* wypitka B96Ban199]

WYPIWAĆ *ndk* ‘pić alkohol’ Boryszów przepić, wypivać Bkb84Ado9 Nu na weseliu stawiają stoły, nu tak zasiadają, wypiwają tam Kml96Mar106 → **WYPIJAĆ** *ndk*

[*bzk* wypivać Bkb84Ado9 *ter3lm* wypivają Kml96Mar106]

WYPIWKA *z* ‘picie alkoholu, pijatyka’ Jaka tam wypiwka, butelka mieli Bjw97Dwi124 → **WYPITKA** *z*

[*Mlp* wypiwka B32Dom266 vyp’ifka Bjw97Dwi124]

WYPIWSZY *w użyciu przymiotnikowym* ‘pijany’ Oni wypiwszy szli do Jaśki, a my jak raz tam stali Łpt72Zda154 Już był wypiwszy W83Tur22 Ten samy nasz Jan prydsidatil sielsawietu [...] to Jeszcze Polska nie zginęła, jeżeli wypiwszy, to Jeszcze Polska nie zginęła [śpiewa] Bjw96Mar133 → **PIJANY**

[*ipu* wypiwszy W83Tur22 wypifşy Bjw96Mar133 wyplifşy Łpt72Zda154]

WYPLAŻYĆ• *dk* ‘wygarnąć, ostro powiedzieć’ Przychodzi Polcia, wyplążyłam wszystku co słyszałam, jak ona ciebie przebuntowała K02Kar290

[*prze1lp* z vypl’ażyłam K02Kar290]

WYPLEWIĆ• *dk* ‘usunąć chwasty z upraw, wypleć’

wyplewszy *ipu* Ogród już wyplewszy? W91a)Ado97

[*ipu* vyplefşy W91a)Ado97]

WYPLUNAĆ• *dk* ‘wypluć’ Wdz04Jas87

[*prze3lp* z vyplun’leła Wdz04Jas87]

WYPŁOWIEĆ* / **WYPLYWIEĆ** *dk* ‘stracić intensywność barw, wyblaknąć’

wypłowiawszy *ipu* Materiał był wypływiawszy W91a)Ado100

[*ipu* vyplyv’afşy W91a)Ado100]

WYPOTNIEĆ• *dk* ‘wypocić się’ To [człowiek] wypatnieji Ppl08Rut64

[*prze3lp* wypatnieji Ppl08Rut64]

WYPOWIEDZIEĆ• *dk* ‘wyrazić słowami, mówiąc, wypowiedzieć, wymówić’

wypowiedziawszy *ipu* Tylko wypowiedziawszy to, odmykają się drzwi Bkb84Ado17

Mama byłaby wypowiedziawszy swoja zdania, gdyby ojca nie bojała sia W91a)Ado102

[*ipu* wypowiedziawszy Bkb84Ado17 vypov’ez’afšy W91a)Ado102]

WYPOWIEDZIEĆ SIĘ *dk* *za kogo, za co* ‘opowiedzieć się *za kim*, na korzyść *czego*’

B32Dom266

[*bzk* wypowiedzieć się B32Dom266]

WYPRACOWAĆ *dk* ‘o ziemi – przygotować do siewu’ Nasz ojciec bardzo lubił, żeby

ziemia dobrze wypracować, bardzo dobrze [...] To wypracujim ziemia prosto wot jak w

ogrodzie Dgd82Par257 Zła ziemia, cienżka glina, wypracować trudno Ł67ParIII-29

[*bzk* vypracovac’ Ł67ParIII-29 vyprac’ovac’ *przy1lm* vyprac’ujim Dgd82Par257]

WYPRĄĆ *dk* ‘oczyścić za pomocą wody i środków piorących, uprać’ [...] który po polsku

więcej rozmawiali, to powia wyprać [bieliznę], a który nie, to pamył Ncz02Koz72 →

POMYĆ *dk*

[*bzk* vyprac’ Ncz02Koz72]

WYPRAWYWAĆ *ndk* ‘urządzać, wyprawiać przyjęcie’ ♦Wyprawywć wesela ‘wyprawiać

wesele’ Jak wesela wyprawujo, to najpierw u młodej Wtr84Saw173 → **WESELE** *n*

[*bzk* wyprawywać B32Dom266 *ter3lm* vypravujo Wtr84Saw173]

WYPROWADZAĆ• *ndk* ‘usuwać’ Piegi jak wyprowadzali, to ja nie wiem W99a)Rut103

[*prze3lm* wyprowadzali W99a)Rut103]

WYPROWADZAĆ SIĘ• *ndk* ‘kończyć istnienie, trwanie czegoś, wychodzić, zanikać’ ♦

Wyprowadzać się z mody ‘wychodzić z mody’ W82Rei37

[*ter3lp* wyprowadza še W82Rei37]

WYPRZANDZAĆ• *ndk* ‘przędąc, sporządzić nici, wyroby tkackie’ Przędę ten len, coś tam

wyprzandzali K02Kar211 [...] a babulka tam więcej przędę ten lien tam cuś, wyprzandali

Łp01Kar418

[*prze3lm* vypšanzal’i K02Kar211 vypšendal’i Łp01Kar418]

WYPRZĄŚĆ *dk* ‘uprząść, sprząść’ Płastki jest lepsze jak pakuli zwykle, z ich można

wyprząść cienkie nitki Łpt72Zda187

[*bzk* v’ypšońs’c’ Łpt72Zda187]

WYPRZÓDKI *lm bnac.* ‘wyścigi, ściganie się’ ♦ Na wyprzódki biegać itp. ‘ścigać się’
B32Dom266 Latajo pu wygonia na wyprzódki Łpt72Zda218

[M,Blm wyprzódki B32Dom266 vypš^lutki Łpt72Zda218]

WYPUSKAĆ *ndk 1.* ‘wypuszczać, pozwalać wyjść’ Gieńka wypuskała świni, to nichaj terez zapędza Łpt72Zda218 Nie będą z kołchozow wypuskać Bjw97Dwi21 Nie bedo wypuskać Bjw97Dwi124; **2.** ‘wydawać drukiem’ A te gazety wypuskajo, jak ja był, jak ona, ludowa [Trybuna Ludu] Skn96Mar73 → **WYPUSZCZAĆ** *ndk 2*

[bzk wypuskać Bjw97Dwi21,124 vyp^luskac Łpt72Zda218 ter3lm wypuskajo Skn96Mar73 prze3lp z wypusk^lała Łpt72Zda218]

WYPUSZCZAĆ• *ndk 1.* ‘produkować towary na rynek’ Duże byli [okna] bardzo widne, teraz takich nie wypuszczajo Drś96Mar26; **2.** ‘wydawać drukiem’ To w Warszawie byli gazety, Niemcy wypuszczali Bht98Pab151 → **WYPUSKAĆ** *ndk 2*

[ter3lm wypuśc^lajo Drś96Mar26 prze3lm wypuszczali Bht98Pab151]

WYPUŚCIĆ• *dk 1* ‘wypuścić, zwolnić, umożliwić odejście’ Ł67ParII-25; **2.** ‘posłać na naukę’ A już jak czszynaście minęło, w czternasty rok już mnie w szkole wypuścili [...] to jeden tylko rok w szkole była Str99Pab171 ♦ Wypuścić w prymaki → **PRYMAKI** *lm wypuściwszy ipu* Dzieci wypuściwszy do litewskich szkół, alie po polsku i tylko po polsku [rozmawialiśmy] Brż96Mar179 → **PUŚCIĆ** *dk 3*

[prze3lp wypuś^lc’ił Ł67ParII-2 prze3lm wypuścili Str99Pab171 ipu wypuściłszy Brż96Mar179]

WYPUŚCIĆ SIĘ *dk* ‘wybrać się gdzieś’ Nam trzeba wypuścić sia. Pojedzim do Wilna i kupim sobia obronczki Brł73Sud196

[bzk wypuś^lc’ec’ s’^a Brł73Sud196]

WYPUŚCINY *lm* ‘wieczór panieński w przeddzień ślubu, także zabawa na pożegnanie chłopca idącego do wojska’ Dziewczyny już wieczór ten, dziewczynki zbierali się, moza i chłopcy, nu i oni tam już wypuskali, wypuściny takie, a na jutro już wesela K02Kar297 Najwięcej grali u nas na wypuścinach, u braci jak wychodzili cztery do wojska, grali siedem muzykantów Brt01Kar314

[Mlm vypuś^lc’iny K02Kar297 vypuś^lc’iny Wdg01Kar452 Mslm vypuś^lc’inax Brt01Kar314]

WYRABIAĆ *ndk rol.* ‘obrabiać, uprawiać ziemię’ Jak ta ziemia będziesz wyrabiać? Trzeba i konia, trzeba i krowa Bbt99Pab227 Ziemie odebrali swoje, no to zieć wyrabiał tam w przeszłym roku, kosił [...] Bbt99Pab223 A wszystkiego pięć haktarów była, sządziesiont arów, ala tyku tak stoi, więcej nie wyrabiami K02Kar274 Ziemia wyrabiali Drn82a)Par220

No ji tuty majontek ten wyrabiał Ilk98Ost-nmw2 → **OPRACOWYWAĆ** *ndk* ♦ Wyrabiać wesela → **WYRABIAĆ** *ndk*

[*bzk* vyrab'ać Bbt99Pab227 Kłw01Kar523 *ter1lm* vyrab'am'i K02Kar274 *prze3lp m* vyrab'ł Bbt99Pab223 Ilk98Ost-nmw2 *prze3lm* vyrab'al'i Drn82a)Par200]

WYRABIAĆ SIĘ *ndk* 'broić, swawolić, dokazywać' Zimo, na podwórz mniej wychodzo jak większe mrozy, i w chacia wyrabiajo się te dzieci Łpt72Zda218 Siedź cicho, nie wyrabiaj sie Bjw97Dwi110 → **BUJANIĆ** *ndk*

[*bzk* vyr'ab'ac' s'e *ter3lm* vyrab'lajo s'e Łpt72Zda218 *rozk lp* vyrab'aj s'e Bjw97Dwi110]

WYRĘCZYĆ *dk* **1.** 'otrzymać (pieniądze)' B32Dom266; **2.** 'wybawić (z kłopotu)' B32Dom266

[*bzk* wyręczyć B32Dom266]

WYROBIĆ *dk* **1.** 'przepracować jakiś czas' To tam trzy liata wyrubiłam Kj01Kar284 Ja tam wyrubiłam dziesińc lat stolarzem K02Kar274 Wyrubiłam w fermie trzydzieści osiem lat K02Kar274; **2.** 'wypracować, zapracować sobie' Każdy chce wyrobić sobie pensja Mdk99Pab195

[*bzk* wyrobić Mdk99Pab195 *prze1lp m* (sic!) vyrub'ilaM Kj01Kar284 vyrub'ilaM K02Kar274 *prze1lp z* vyrub'ilaM K02Kar274]

WYROBIĆ SIĘ• *dk* 'stać się jakimś, zmienić się, przeobrazić się' Łp01Kar415

wyrobiwszy się *ipu* Już ten Poliak straszny wyrubiwszy sia. Już on tych nia lubi Litwinów straszno Łp01Kar415

[*ipu* vyrub'ifsy s'a Łp01Kar415]

WYROBOTAK• *m* 'garbowanie, wyprawianie surowych skór na materiał kuśnierski' W zimie ubierali kozuch [...] kozuch dawali na wyrobotak Łp01Kar418

[*Blp* vyróbotak Łp01Kar418]

WYROK *m* 'wyrok, orzeczenie sądu w sprawie' B32Dom266 ♦ Wynieść wyrok → **WYNIEŚĆ** *dk*

[*Blp* wyrok B32Dom266]

WYROSNAĆ• *dk* **1.** 'urosnąć – stać się starszym, większym'; **2.** 'wychować się, ukształtować swój umysł, charakter' Jnw01Cze88

wyrosniewszy *ipu* No młodzież wyrosniewszy jak las W91Ado87

wyrosszy *ipu* Sama wyrosszy Bkb84Ado12 Wyrosszy [gdy urośnie] pójdzii on do pracy W82Tur106 Wyroszszy ze swego rozmiaru W91Ado87 Choć my i pu polsku wyroszszy, choć i ojce byli nasza polskie, ali już dokumenty mami litewskie Jnw01Cze88 ♦ Wyroszy

wielki jak brzoza, a durny jak koza → **DURNY**

[*prze3lp m* wyrośł W83Tur17 *ipu* vyrosnevšy W91Ado87 vyrošy Wtr82Saw71 vyroššy Bkb84Ado12 W91Ado87 Jnw01Cze88 *ipu* w funkcji właściwej imiesłowu uprzedniego vyr^oośy W82Tur106]

WYROŚCIĆ *dk* 1. ‘o zwierzęciu, roślinie – wyhodować’ Nasza krowa my wyrościli

Ł67ParIII-64 Teraz chcemi krofka druga wyrościć młodzińka Ł67ParI-31 Co wyrościsz, zawieziesz na rynek i sprzedasz Brs02Rie54 → **ZAHODOWAĆ** *dk* 2; 2. ‘o człowieku – wychować’ Nu wot, jego wzeli i wychowali, wyrościli i nazwali Dubickim Ł67ParII-11 → **WYHODOWAĆ** *dk*

[*bzk* vyros’c’ic’ Drn73b)Par215 vyrós’c’ic’ Ł67ParI-31 *prze3lm* vyros’c’il’i Ł67ParII-11 Ł67ParIII-64 *przy2lp* vyr^oościš Brs02Rie54]

WYROZUMIEĆ *dk* ‘zrozumieć, pojąć’ W86Dub79 i in. ♦ Dać wyrozumieć ‘dać do

zrozumienia’ Dam ci wyrozumieć W86Dub79 Czekaj moja luba, dam ci wyrozumieć Śwc83Wer148

[*bzk* wyrozumieć W86Dub79 vyrozúm’êc’ Śwc83Wer148]

WYRÓWNOWAĆ *ndk* ‘wyrównywać, czynić równym’ Tak ut cukoliek zwarzyć

[zespawać], co pułami sia tam, ci maszyny puchyliajon sia jakie, ci co trzeba wyrównować, abu jaka część zrobić tam du czego Łp01Kar416

[*bzk* vyrŭnovać Łp01Kar416]

WYRUDNIEĆ *dk* ‘stać się rudym, przybrać rudy odcień’ B32Dom266 → **ZRUDNIEĆ** *dk*

[*bzk* wyrudnieć B32Dom266]

WYRWAĆ• *dk* ‘wydrzeć z czegoś, tu: wykarczować’ A tutaj moja ziemia była uo, jak

wzięłam uo, a tutaj kaziony sad był zasadzony, to ten kaziony to ja wyrwałam uo z łopatu Kjd01Kar281

[*prze1lp m* vyrvał^am Kjd01Kar281]

WYRZANDZAĆ• *ndk* ‘robić coś niestosownego, wyczyniać, wyprawiać’ Co ty warzandzasz

W83Tur18

[*ter3lp* wyrzandzasz W83Tur18]

WYRZEŻBIAĆ• *ndk* ‘wyrzeźbiać, robić nacięcia’ Cztery takie dyli, oni wyrzeźbiane troszke

Kml96Mar110

[*ibt Mlm* vyžez’bane Kml96Mar110]

WYRZEŻBIĆ• *dk* ‘wyrzeźbić, zrobić nacięcia’ Ona ma takie na zawiasach, a ta tarlica ma

takie wyrzeźbiona Kml96Mar109 Taka wot deska na kłodce, żeby ona stała krepko i ronczka wyrzeźbiona, żeby trzymać renko Kml96Mar109

[ibt żBIm wyżez'bona Kml96Mar109]

WYR'ZNAĆ [r'-z] *dk* 'wyryć, wyciosać z twardego materiału' Wyrzniemy tu na kamieniu rzondem was wszystkich imiona B32Dom266

[bzk wyr'znąć przy3Im wyr'zniemy B32Dom266]

WYSADZIĆ• *dk* 'obsadzić roślinami' Dużo wysadzona takim wieczernikiem; a po środku była taka ścieżeczka, wysadzona tym wieczernikiem Bht98Pab107

[ibt żMlp wysadzona Bht98Pab107]

WYSAŁAPIAĆ• *ndk* 'wytrzeszczać oczy' I czegoż oczy wysałapia? W96Rie107

[ter3lp wysałapia W96Rie107]

WYSANCZAĆ• *ndk* 'wyczerpać, wybrać, czerpiąc' Kto te wode wysancza zawsze W83Tur18

[ter3lp wysancza W83Tur18]

WYSECHNAĆ• *dk* 'stać się suchym, wyschnąć' Trzeba polewać ten ogród, bo wszystku wysechnie Bjj99Ado58

[przy3lp vyséxn'ě Bjj99Ado58]

WYSEP *m* → **WYSPA** *ż*

WYSIEWKI *lm* 'pozostałości z przesiewanej mąki, grube cząstki mąki' Na jutro gospodyni wyciśnie to wszystko przez sito. To zostano wysiewki [...] które wyrzuca się dla żywioły W82Rei37

[Mlm wysiefki W82Rei37]

WYŚLAĆ• *dk* 'wyścielić, wyłożyć, pokryć czymś jakąś powierzchnię' Piec wysłany cegliany Użp01Kar259

[ibt mMlp wysłany Użp01Kar259]

WYŚLÓWIĆ *dk* 'wyrazić słowami, wymówić, wypowiedzieć' O teraz tak, my pu polskiemu rozmawiamy, tak, żaba [żeby, gdyby] ja zajechałabym do Polski, musi być mało które słowa wysłować można byłoby? Pnk01Kar423

[bzk wysłuv'ić Pnk01Kar423]

WYŚLUCHAĆ *dk co* 'posłuchać do końca, wysłuchać czego' Proponujemy państwu wysłuchać wywiad z redaktorem W01Mas116 Bardzo chętnie wysłuchamy te uwagi W01Mas111

[bzk wysłuchać W01Mas116 przy1Im wysłuchamy W01Mas111]

WYSMOKTAĆ *dk* ‘wyssać’ Żeby ten jad dalej nie poszedł [trzeba] wysmoktać

Bjw99Pab128 On nie je jej [kury], on tylko głowa oderwie, krew wysmokecze z kury, to nazywali szaszok Igl04Rut430

[*bzk* vysmoktac’ Bjw99Pab128 *przy3lp* vysmokecze Igl04Rut430]

WYSOCZYŃIA *ż* ‘wymiar od podstawy do wierzchołka, wysokość’ W86Dub75

[*Mlp* wysoczynia W86Dub75]

WYSOKI• ‘mający duży wymiar od podstawy do wierzchołka, wysoki’ Krm01Kar406

wy(ż)szy *kogo, czego*, jak *kto, co* ‘*stw* od wysoki, wyższy od *czego*’ Wysoki kościół, ładny był, nu może wyszy jak ten dom Krm01Kar406 [...] u nas ta figura Chrystusa jest z Słobódki taka wielka, wysza człowieka Ikż96Mar19 ♦ Wyższe sfery → **SFERA** *ż* **samy najwyższy** *stnw* od wysoki ‘najwyższy’ Bjw97Dwi69

[*mMlp* vysok’i Krm01Kar406 *stw mMlp* wyszyW83Tur19 *vyšy* Krm01Kar406 *stw mDlp* vyšego K01a)Kar146 *żMlp* vyša Ikż96Mar19 *Mlm* vyšę Słb96Mar31 *stnw* samy najwyższy Bjw97Dwi69]

WYSOŁOPIĆ *dk* ‘wytrzeszczyć, wybałuszyć oczy, wywalić język’ B32Dom266

[*bzk* wysołopić B32Dom266]

WYSPA *ż* / **WYSEP** *m* ‘wyspa’ Orn94Masl132 → **OSTROWQK*** *m*

[*mMlp* vysep *żMlp* vyspa Orn94Masl132]

WYSPAĆ SIĘ• *dk* ‘spać do osiągnięcia pełnego wypoczynku’ Jzr04Kar69

wyspawszy się *ipu* A teraz wyspawszy się, teraz w czystościach i podjadszy i wszystku Jzr04Kar69

[*ipu* vyspafšy s’e Jzr04Kar69]

WYSTAWKA *ż* ‘wystawiony na pokaz zbiór eksponatów, wystawa’ B32Dom266

[*Mlp* wystawka B32Dom266]

WYSTAWYWAĆ *ndk* ‘wyjmować skądś stawiając na zewnątrz, wystawiać’ [...]

przyważajo wozami [...], krobki wystawujo i święco, no widzisz, a teraz jajka sol i chlieb Str99Pab169

[*bzk* wystawywać B32Dom266 *ter3lm* vystavujō Str99Pab169]

WYSTĄPIENIA• *ż* ‘występ publiczny, popis’ Wszystkie spodobali nasza wystąpienia

Bjw97Dwi35

[*Blp* vystomp’en’na Bjw97Dwi35]

WYSTĘPYWAĆ / **WYSTĄPYWAĆ** *ndk* ‘brać udział w przedstawieniu, popisach,

odtwarzać jakąś rolę, występować’ [...] i częściej dajo występować tam [...] i po

telewizoru, Polaki, i także koncerty tam oni i śpiewają Slc99Pab200 Tam ludzi,
wystompywali śpiewali pieśni Nwd73Wer187

[bzk wystompywać Slc99Pab200 *prze3lp* z wystompywała Dcs13Koz392 *prze3lm* wystompyv'al'i
Nwd73Wer187]

WYSTRZELAĆ• *dk* ‘powystrzelać, powybić’ Nasz sianiunas [wójt] taki był, to mówił,
wystrelali my Żydów, teraz będziemy strzelać Polaków Bjj99Ado74

[*prze1lm* vystšel'ali Bjj99Ado74]

WYSTRZYC• *dk* ‘wyciąć nożyczkami, nożem’ Gazeta Kurier Wileński nazywa się [...] ja
wystrzygła, o widzi, fotografia Klr01Kar319

[*prze1lp* z vyščygła Klr01Kar319]

WYSUSZAĆ• *ndk* ‘susząc pozbawić wilgoci, suszyć’ Gałązki łamane i z malinami razem
wysuszamy ich Glt99Pab178

[*ter1lm* vysušamy Glt99Pab178]

WYSWATOWAĆ• *dk* ‘wyswatać’ Nu, może [swat] drenna wyswatował, ci cokoliak
L13Kar363

[*prze3lp m* vysvatoval L13Kar363]

WYSZEDSZY *ipu* → **WYJŚĆ** *dk*

WYSZKA / WISZKA• z 1. ‘pomost, składowisko nad klepiskiem w stodole’ Mieczka miał
półpiąta roku, jak źliciał z wyszek Łpt72Zda191; 2. ‘ambona myśliwska’ Taka wyszka
zrobiona, wypuścim te kaczki [...] a oni tam te kaczki szczeliają Dtn01Kar302 Takie
wiszki zrobione, siedzieli, szczaliali Dtn01Kar302; 3. ‘nadbudówka na domu
mieszkalnym, także wieżyczka’ L82Roj239 ♦ Bić się jak mucha w wyszce → **BIĆ SIĘ**
ndk

[*Mlp* vyška Dtn01Kar302 *Mslp* w wyszce L82Roj239 *Mlm* wyszki W99Rie74 v'ışk'i Dtn01Kar302 *Dlm*
v'yšek Łpt72Zda191]

WYSZMULAĆ• *dk* ‘wybrudzić’ Nu koło domu nosili takie stare tranty, tranty stare takie
tam, wyszmulane takie spodni i watówki jakie, tielahrejki, jak kiedyś nazywali L11Rut74

[*ibt mMlp* wyszmulany *Mlm* wyszmulane L11Rut74]

WYSZPEROWAĆ• *dk* ‘znaleźć, szperając, wyszperać’ I co, wyszperuje te dwie ksionżki
Ł95Kar53

[*ter2lp* vyšperuje Ł95Kar53]

WYSZY *stw* → **WYSOKI**

WYSZYWAĆ• *ndk* ‘przygotowywać szyjąc coś, szyć’ Sery robi się swoje, tam też takie serniki takie wyszywają z tej merli najlepiej podwójna merli, jest tu u nas materiały takie rzadkie Glt99Pab182

[*ter3lm* vyšyvajō Glt99Pab182 *ibt mMlp* vyšyvány Śwc83Wer148]

WYSZYWANIE *n* ‘haft, wykonany nićmi ozdobny wzór’ Wyszywanie kwiatami W71Giu320 → **WYSZYWKA** *ż*

[*Mlp* vyšyvan’e W71Giu320]

WYSZYWKA *ż* ‘haft, wykonany nićmi ozdobny wzór’ W71Giu320 → **WYSZYWANIE** *n*

[*Mlp* vyšyvka W71Giu320]

WYŚCIELAĆ SIĘ• *dk* ‘wyleżeć się, być poddanym odpowiednio długo procesowi leżakowania – o lnin’ A jak mokra pogoda, to on [*len*] prędzej pospiesznie wyścielia się Kml96Mar109

[*ter3lp* vys’c’el’a s’e Kml96Mar109]

WYŚMIEWAĆ• *ndk* ‘odnosić się drwiąco, szydzić, wyśmiewać się’ A teraz po polsku druga która wyśmiewają Bj99Ado73 Mówie, ty nie wiesz, czy dojedziesz ty, drania ty kawałek, co ty wyśmiewasz z Boga Brż96Mar176 On wyszedł, ja mówie, proszę nie rozmawiać nic, bo przecież wyśmiewają, mówie, tego rozmaite tam to śmiechi, Żydówki rozmaite tam i takie i takie owakie Bjw96Mar135 Wędziagoła to oni liczyli Warszawa, wyśmiewali, że tu wszystkie tu naokoło po polsku K99Zie17

[*ter2lp* vys’mevaš Brż96Mar176 *ter3lm* vys’mevajō Bjw96Mar135 vys’m’evāju Bj99Ado73 *prze3lm* *prze3lp* ž vys’mevāła Ł67ParII-4 vys’mevali K99Zie17]

WYTARĆ *dk* → **WYTRZEĆ*** *ndk*

WYTARĆ SIĘ *dk* → **WYTRZEĆ SIĘ*** *ndk*

WYTKAĆ *dk* ‘przygotować tkaniem’ Trza było wytkać, zrobić odzienia co jaka Łp01Kar418 [...] wszystko wytkali sami, spódnice my tkali, wie Mdk99Pab191

[*bzk* vytkać Łp01Kar418 *prze lm* vytkali Mdk99Pab191]

WYTKIWAĆ• / **WYTYKAĆ**• *ndk* ‘przygotowywać tkaniem, tkać’ [Moje siostry] tu oni tkali nawet i nusówka wytkiwali Łp01Kar418 [...] i taki wytykany, swojej roboty pojas KlsCze226

[*prze3lm* vytk’ival’i Łp01Kar418 *ibt mMlp* vytykany Kls73Cze226]

WYTOWARZYSZYĆ• *dk* ‘chodzić ze sobą jakiś czas’ Ong01Kar498

wytowarzyszywszy *ipu* Trzy liata my wytowarzyszywszy [...] i potem ożeniłim się Ong01Kar498

[ipu vytovažyšyŝy Ong01Kar498]

WYTRAWIĆ *dk* ‘wytrzebić, zniszczyć doszczętnie, wyniszczyć’ A, ruskaja wiera, to znaczy się Ruskie wy. A chcieli wytrawić, żeby Białarusów nicht ich nie znał G96Dąb192

[bzk wytrawić G96Dąb192]

WYTRZEĆ* *ndk* / **WYTARĆ** / **WYTARĆ** *dk* **1.** ‘ścierając *czymś*, oczyścić, wytrzeć, zetrzeć’ Nawet stoła wytarć lieni sie Łpt72Zda218; **2.** ‘o lnie: wytrzeć’ A zanieś do domu, to trzeba ich wytarć, wysuszyć na słonku, wytarć na dłoni [...] Bht98Pab153 Tarki takie drewniane, że czszo ten len. [...] ot wyczszo, to w ta pora trzepać go trzeba W82Rei39 A potem jak wyczszo [...] moczo do wody W82Rei39 Pierwej lien wyczeszysia, jak już wyczyszysia jego, wyczszepi czszepaczko drzewniano jego Użp01Kar259; **3.** ‘utrzeć, rozetrzeć na masę’ [...] żółtka z cukrem [...] mocno wytarte Brz96Mar169

[bzk wytarć Bht98Pab153 v^lytarc’/vyt^larc’ Łpt72Zda218 przy3lm wyczszo W82Rei39 ibtMlm wytarte Brz96Mar169 przy nos wyčšy s’a Użp01Kar259]

WYTRZEĆ SIĘ* / **WYTARĆ SIĘ*** *dk* ‘nabrać ogłady, bywając między ludźmi’

wytarszy sie *ipu* Już uon wytarszy sia Wdk01Kar247

[ipu vytaršy s’e Wdk01Kar247]

WYTRZYMAĆ *dk* ‘zapewnić komuś byt, utrzymanie, utrzymać’ Kwatera, trzy pokoji wytrzymać trzeba K02Kar274 Mimo wszystko każdy starał się wytrzymać te polskość K02Kar274 ♦ Wytrzymać/trzymać egzamin(y) → **TRZYMAĆ** *dndk*

[bzk vyčšymac’ K02Kar274 prze1lp z vyčšymałam K02Kar321 przy3lp vyčšymaš K02Kar321]

WYTUZAĆ *dk* ‘zbić, wytarłosić, wytargać’ B32Dom266

[bzk wytuzać B32Dom266]

WYUCZYĆ* *dk* *co* ‘nauczyć się *czego*; odrobić lekcje’ [...] zrobił sie Polakiem i dzieci wyuczył po polsku K99Zie31

wyuczywszy *ipu* Czy on już lekcje wyuczywszy? Dawno wyuczywszy W91Ado90

[prze3lp m vyučył K99Zie31 ipu vyučšy W91Ado90]

WYUCZYĆ SIĘ *dk* **1.** ‘nauczyć się’ B32Dom266; **2.** *za kogo, kim* ‘przyswoić sobie wiadomości w jakiejś dziedzinie, wyuczyć na *kogo, na co*’ Zdolna była, wyuczyła się za nauczycielkę Wn99Dwi147 Córka starsza wyuczyła się za nauczycielka Bjw97Dwi84 Jednego syna mieli, wyuczył sia w Kownie weterynarzem K02Kar241 Tylko za szwaczka wyuczyła sie K02Kar247

[bzk wyuczyć się B32Dom266 prze3lp m vyučył s’a K02Kar241 prze3lp z wyuczyła się Wn99Dwi147 vyučyła s’e Bjw97Dwi84 K02Kar247]

WYUMIERAĆ• *dk* ‘poumierać, wymrzeć’ To teraz wszystkie wyumierali stare Ppl08Rut57

[*prze3lm* wyumierali Ppl08Rut57]

WYWALIĆ• *dk* ‘zburzyć’ Dom był dwupiętrowy, teraz on tu wywaliony, spalił się, Niemcy spalili Łp01Kar412

[*ibt mMlp* vyval’ony Łp01Kar412]

WYWAŻAĆ *ndk* 1. ‘deportować, zastosować wywózkę jako represję, wywozić’ Nigdzie nia byli wywiazione, nu biedne my, kto nas bendzi wywazać, biedne bylim i biedne umrzym Krm01Kar404 [...] zabierali, brali i wywazali [...] które więcej ziemi mieli Wdg99Pab234 A tutaj Niemcy zaszli, to wywazali do Saksoniji, jak masz robota, to nie wiozo, a tak to wywazali do Saksoniji Żgw01Kar482 Nu tu nic, tylko że o tutaj tych ludzi strasznie wywazali Kjd01Kar283 Dużo wywazali [na Syberię], chłóra mieli po czterdzieścia [hektarów] to tych wywieźli Jzr04Kar41; 2. ‘przewozić kogoś w inne miejsce’ Mieli wszystkich wywazać du Polszczy, była wydana ta miejscowość Gdańsk z Pomorza, a potem nas mieli wywazać pu wojnie dwadziestego piątego marca Kłw01Kar519

[*bzk* vywazać Kłw01Kar519 vyvazac’ Krm01Kar404 *ter3lm* vywazaju Żgw01Kar482 *prze3lm* vywazal’i Wdg99Pab234 Kjd01Kar283 Żgw01Kar482 Jzr04Kar41]

WYWICHNAĆ• / **WYWIKNĄĆ**• *dk* ‘wykręcić ze stawu, zwichnąć’ Babulka moja, prawda, też zamawiała, jeśli wywikni noga o gdziekolwiek koń, czy tam człowiek Łp01Kar414 Tam gdzie krowa, ci koń, ci kto, wywichni, tu do jej przyjeżdżaju zamówić Łp01Kar414

[*przy3lp* vyv’ikni/vyv’ixni Łp01Kar414]

WYWICHNIĘCIE* / **WIKNIĘCIE**• *n* ‘wykręcenie ze stawu, zwichnięcie’ Łp01Kar414 [Zamawiali] od wiknięcia Łp01Kar414

[*Dlp* v’iknenc’a Łp01Kar414]

WYWIESKA *ż* → **WYWIESZKA*** *ż*

WYWIESZKA* / **WYWIESKA** *ż* ‘szyld’ B32Dom266

[*Mlp* wywieska B32Dom266]

WYWIEŚĆ• *dk* ‘wyprowadzić’ My owieczek wypeńdzili, do liasu świń wywiedli Jzr04Kar64

wywiodszy *ipu* W91Ado88

[*prze1lm* vyv’edl’i Jzr04Kar64 *ipu* vyv’otšy W91Ado88]

WYWIEŹĆ• *dk* ‘podać represjom w postaci deportacji, wywieźć’ Nigdzie nie byli wywiazione Krn01Kar404

wywiozszy *ipu* Jego byli wywiozszy Brł73Sud194 I byli wywioszszy na Kazachstan, aż w

Kazachstan Brż96Mar177 To Butrymów byli do Sybiru wywioszy Mtr01Kar237

[ibt Mlm vyv'az'one Krm01Kar404 ipu vy'voššy Brż96Mar177 vyv'oššy W91Ado88 vyv'oššy Brł73Sud194 vyv'ošy Mtr01Kar237]

WYWIKNĄĆ *dk* → **WYWICHNĄĆ** *dk*

WYWIOZSZY *ipu* → **WYWIEŹĆ** *dk*

WYWOŁAĆ• *dk* 'wysłać, poświadczone urzędowo, zaproszenie na przyjazd' Siostra go wywołała i, tak o [...] Bjw96Mar137

[prze3lp ż vyvołała Bjw96Mar137]

WYWOZKA *ż* → **WYWÓZKA** *ż*

WYWÓZKA / **WYWOZKA** *ż* 'wywózka, deportacja' W czterdziestym pierwszym pierwsza wywózka była, najgorsza to była wywózka w czterdziestym pierwszym K02Zie141 → **ZSYŁKA**¹ *ż*

[Mlp vyvuska/vyvoska K02Zie141]

WYWRACAĆ SIĘ• *ndk* 1. 'zmieniać poglądy, narodowość' Tak wszystkie jak by wywracają się Bjj99Ado67; 2. 'radzić sobie, wiązać koniec z końcem' Jest ludzie [...] nie zarabiajon wcale i dużo kto nie pracuji, i cienżko wywracał się Igl04Rut431

[ter3lm vyvracajon's'α Bjj99Ado67 prze3lp m wywracał sie Igl04Rut431]

WYWRÓCIĆ *dk* 'przełożyć, przetłumaczyć' Jak to na polski wywrócić, ot Polak, a nie powiem tego Bjj99Ado68

[bzk vyvrúcić' Bjj99Ado68]

WYWRÓCIĆ SIĘ• *dk* 'zmienić narodowość, poglądy' Nu teraz wywrócili sia już Bjj99Ado68 → **OBRÓCIĆ SIĘ** *dk* 2

[prze3lm vyvrucilis'a Bjj99Ado68]

WYWRÓCISTY 'łatwo wywracający się, niestabilny, wywrotny' B32Dom266

[mMlp wywrócisty B32Dom266]

WYWRÓTKA *ż* 'drzewo wywrócone z korzeniami przez wiatr' Po burzy zawsze znajdziem wywrótka jaka Łpt72Zda218

[M,Blp vyvr'utka Łpt72Zda218]

WYZWAĆ *dk* 'wezwać, polecić stawić się' A daze mnie wyzwala, poczemu wy razgawariwajete po polsku Brż96Mar176 Nasz zawiedawaciel ochrzcił dziecko, i jego potem wyzwali, jak oni mówią, na biuro B96Doł185 Ja jeszcze do polskiej szkoły chodziła, a już moje wnuczki płakali za polski język. Wyzwali matkę, moja córka chodziła do szkoły B96Stra197 Wyzwać pogotowie L99Kar52

[bzk wyzwać L99Kar52 *prze3lp* ż wyzwała Brż96Mar176 *prze3lm* wyzwali B96Doł185 B96Stra197]

WYZEW* / **WYZYW•** *m* ‘poświadczone w urzędzie zaproszenie do przyjazdu w odwiedzinach osób prywatnych’ Ot, jak do Polski wyzywy ja robiła, jeździła do Ejszyszek Jsn82Wer252 → **ZAPOTRZEBOWANIA** *n*

[B*lm* wyżyvy Jsn82Wer252]

WYZYWAĆ *ndk* **1.** ‘wzywać, polecić stawić się, przybyć’ Ja mówiłem kiedyś na zebraniu, tak wyzywajom tam do tego powiatu te różne rzeczy [...] Ikż96Mar18 Przychodzo i rodzinie wyzywajo Kml96Mar108; **2.** ‘wywoływać do odpowiedzi (na lekcji)’ B32Dom266

[bzk wyzywać B32Dom266 *ter3lm* wyzyvajom Ikż96Mar18 wyzyvajo Kml96Mar108]

WYŻARĆ *dk* → **WYŻREĆ*** *dk*

WYŻREĆ* / **WYŻARĆ** *dk* ‘zjeść doszczętnie, wyżreć, wyjeść wszystko’ Wyżar kątury ze słoja Łpt72Zda218

[bzk wyżarc B32Dom266 v^lyżarc’ *prze3lp m* v^lżar Łpt72Zda218]

WYŻYĆ• *dk* **1.** ‘utrzymywać się przy życiu, przeżyć’ I ojciec wyżył Trt96Mar185 Wyżył, a jak nasze przyszli, to jego za kołnierz B12Gol105; **2.** ‘usunąć *kogo skąd*, wygrzyźć *kogo*’ Ji my wszystku jedno jego [księdza] wyżyjim stąd Wdg01Kar440

[*prze3lp m* wyżył Trt96Mar185 B12Gol105 *przy1lm* wyżyjim Wdg01Kar440]

WYŻYNA / **WYŻYNIA** / **WYŻYŃ** *ż* ‘wymiar od podstawy do wierzchołka, wysokość’ Zliciał z takiej wyżyni i kości ni pułamał Łpt72Zda219

[M*lp* wyżyna/wyżynia B32Dom266 wyżyn’a/wyżyn’ Orn82Mas196 wyżyn’a D*lp* wyżyn’i Łpt72Zda219]

WYŻYNIA *ż* → **WYŻYNA** *ż*

WYŻYŃ *ż* → **WYŻYNA** *ż*

WYŻYWAĆ• *ndk* ‘przeżywać, pozostawać przy życiu’ To z tysienca jeden wyżywa Trt96Mar185

[*ter3lp* wyżyva Trt96Mar185]

WYŻYWIENIE* / **UŻYWIENIE** *n* ‘wyżywienie’ [...] na przykład, pani przyjechała do mnie, pani nic nie ma, znaczy się, używienie moje, alie beńdzie płacić za używienie, prawda? Drj96Mar28

[M,B*lp* używieńe Drj96Mar28]

WZBIERAĆ SIĘ *ndk* ‘wdrapywać się na coś, gramolić się na coś’ B32Dom266 → **KARABKAĆ SIĘ** *ndk*

[bzk wzbierać się B32Dom266]

WZBUDZIĆ *dk* ‘zapoczątkować, zainicjować’ ♦ Wzbudzić kwestję, pytanie ‘podnieść

kwestię, poruszyć tmat, zadać pytanie' B32Dom267

[*bzk* wzbudzić B32Dom267]

WZDRAGNAĆ SIĘ• *ndk* 'oburzyć się' No, co my na nich możemy mówić? A oni nas: chamy, barciaki. Chamy to wzdragniesz się, a barciaki to nie B96Stra200

[*przy2lp* wzdragniesz się B96Stra200]

WZERWAĆ• *dk* 'pobudzić do wymiotów, wywołać torsje' Alie on jeszcze jad wszystko tak normalnie, tego, czasem tego tam wzerwie Bjw96Mar126

[*ter3lp* vzervé Bjw96Mar126]

WZERWAĆ SIĘ• *dk* . 'wybuchnąć, eksplodować' Ja wstumpiłam na te kładke i w ten moment wzerwało sie coś Rze98Ost-nmw22

[*prze n3lp* vzervało s'e Rze98Ost-nmw22]

WZGÓREK• *m* 'pagórek, górka' Tam na wzgórku w sliczno sady koszłajkowski dworek stoi Użp01Kar254 → **PAGÓREK*** *m*

[*Mslp* wzgurku Użp01Kar254]

WZIAWA• *ż* 'rozziew, otwór' I tedy podymujem ta wieka i bierzem w renke lnu i wsuwami w ta wziawa i trzemi Kml96Mar109 → **ZIAWY** *lm*

[*Blp* vz'ava Kml96Mar109]

WZIAĆ / **WZIAŚĆ** *dk* **1.** 'wziąć, zabrać' Oj wili, wili, wili, po białym stole puścili, wydzi mamunia z pokoja, wezmi wianeczek ze stoła Bjw96Mar133; **2.** 'zabrać ze sobą; pozwolić wsiąść do pojazdu' I to biegiesz na autobus i modlisz sie, Boże mój Boże, żeb ten choć szofer mnie wziołby Bnk96Mar165; **3.** 'pojąć za żonę' W91a)Ado100 i in.; **4.** 'kupić' Dziś poszed, wzioł cukru Ł67ParIV-67 No ależ, choć drogo [za lekarstwa], ależ weźmiesz Stc96Mar78; **5.** 'zacząć robć co, zapoczątkować co' Jak moja kobieta woźmie mówić po prostemu ż jimi, tak jak pijany chodzi, to tak ona rozmawia [...] Ncz02Koz66 Nu to potym już Litwiny, już jak wzięłam chodzie do szkoły, już Litwiny zabronili polska szkoła L12Rut283 → **NACZAĆ** *dk*; **6.** *wyraz wtrącony* 'weźmy' No Niemcy, wziowszy, jednality naród taki, czy ta narodowość, wszystko i proszę, ile komunistów było Brż99Pab207 ♦ Wziąć/ wziowszy *kogo*, za żona 'wziąć za żonę, ożenić się z kim' Dubicki był wziowszy mujego dziaduni siostra, też Polka Ł67ParII-1 ♦ Niech *kogo*, co czort weźmie → **CZORT** *m* ♦ Wziąć jako *kogo* 'wziąć, uznać za *kogo*' Jeżeli on wrócił [by] sia tutaj, to sowieci jego wzieliby jako zdrajca Brż96Mar178 ♦ Wziąć *u kogo* 'wziąć, pożyczyć od *kogo*' B32Dom209 ♦ Wziąć w robotę 'wziąć w obroty *kogo*, do galopu *kogo*' B32Dom267 ♦ Wziąć z *kogoś* 'wziąć od *kogoś*, np. zapłatę' Z niego nic nie weźmiesz B32Dom210 ♦

Wziąć z prawą/lewą ręką ‘wziąć prawą/lewą ręką’ [...] pani z lewo renko z misy nia weźmi [...] żeby mogliby ja podniosła, żeby z prawo ręko wziość z tej półmiski włożyć do talerzyka sobie Użp01Kar262 ♦ Wziąć wierzch → **WIERZCH** *m*

wziąwszy/wzionwszy/wziwszy *ipu* Nasza cielega była wzionszy Ł67ParIII-54 Wziwszy pod pachy ciangnęła jego jak kłoda Łpt72Zda85 Ta praca my byli wziwszy do domu W91a)Ado100 Sześci lat pracowałam, jak deputatko tej [mnie] wziwszy Mjs73Ana178 Bo żona ma Litwinka wziwszy Smw01Kar284 A drugie maju Litwinki, bracia, wszystki wziwszy Bjj99Ado66

[*bzk* wziąć B32Dom209 wziąć B32Dom267 *vz’ońś* Użp01Kar262 *prze1lp m* wziętem W83Tur18 *vz’eł* Ł95Kar39 *prze3lp m* *vz’oł* Ł67ParIV-6 *prze1lp z* wzięłam L12Rut283 *przy2lp* weźmiesz B32Dom210 *vez’mēś* Stc96Mar78 *przy3lp* *vez’m’i* Bjw97Dwi32 Użp01Kar262 *woźmie* Ncz02Koz66 *roz k lp* *vezmi* Bjw96Mar133 *vez’m’li* Bjw93Dwi36 *war3lp* *vz’ołby* Bnk96Mar165 *war3lm* *vz’el’iby* Brż96Mar178 *ipu ipu* *vz’ońśy* Ł67ParIII-54 *vz’ońśy* Brż99Pab207 *vz’efśy* W91a)Ado100 *vz’efśy* Bkb84Ado12 *vz’efśy* Ł67ParII-1 *vz’efśy* Łpt72Zda85 *vz’éśi* Bjj99Ado66 *vz’efśy* Smw01Kar284 *vz’efśy* Mjs73Ana178]

WZIĄĆ SIĘ / WZIĄŚĆ SIĘ *dk* *za co* ‘podjąć się czegoś, zabrać się *do* czegoś’ Wziąć się coś zrobić B32Dom267 Może ktoś weźmie się tą aulę wyremontować W01Mas117 ♦

Wziąć się za robotę ‘wziąć się do pracy’ B32Dom210

wziwszy się *ipu* Skąd taki wziwszy się Bkb84Ado17

[*bzk* wziąć się B32Dom210,267 wziąć się B32Dom209 *przy3lp* weźmie się W01Mas117 *ipu* wziwszy się Bkb84Ado17]

WZIĄTKA *z 1.* ‘w grze w karty – lewa’ Ani jednej wziętki ni udało się wziąć Łpt72Zda219;
2. ‘łapówka’ B32Dom267

[*Mlp* wziętką B32Dom267 *vz’lontka* *Dlp* *vz’lontki* Łpt72Zda219]

WZIĄŚĆ *dk* → **WZIĄĆ** *dk*

WZIĄŚĆ SIĘ *dk* → **WZIĄĆ SIĘ** *dk*

WZIEWSZY *ipu* / **WZIĄWSZY** *ipu* → **WZIĄĆ** *dk*

WZNIEŚĆ• *dk* ‘zbudować’ Ten kościół wznios, Poliaczy wzniesli ten ten kościół
Wdk01Kar243

[*prze3lp m* *vz’ios* Wdk01Kar243 *prze3lm* *vz’iśl’i* Wdk01Kar243]

WZOR *m* → **WZÓR****m*

WZOROWO *ndm* ‘we wzory’ Jeżeli to już wzorowo tka się Kml96Mar110

[*vzorovo* Kml96Mar110]

WZÓR* / **WZOR** / **UZOR** *m* ‘rysunek, motyw odbity w celu odtworzenia w hafcie itp.,

wzór' Nu a te już, tak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej du trzeciej wioski zalecisz, poki dostanisz Drn73b)Par213

[M,Blp wzor Drn73b)Par213 Mlm uzory L01Kar289]

WZRSTAĆ• *ndk* 'wyrastać' I taki wzrasta lien, że aż prosto wszystko sansiedzi dziwuwali sie Dgd82Par258

[ter3lp wzrasta Dgd82Par258]

WZROK* / ZROK *m* 'zdolność widzenia, wzrok' Troszka niski zrok, pisza uo tak Mjs73a)Ana177

[Mlp zrok Mjs73a)Ana177]

WZROSŁOŚĆ* / WAZRĄSŁAŚĆ• *z* 'pełnoletniość' Jrz96Mar67 ♦ Mieć wazrasłać 'być dorosłym, pełnoletnim' [...] jeszcze ja nie miała wazrąsłaści, nie pracowała, czeba było uczyć się było, a ja [...] Jrz96Mar67

[Dlp wazr'asłas'c'i Jrz96Mar67]

WZROŚLY• 'dorosły' A potem już wzrosłe to z pola przyjdiesz taki spotniawszy i latem gorońco, napięcie słońce [...] Bht98Pab187 [...] jak u wzrosłych [...] panienek te sukienki Trt96Mar183 → **DORODNY**

[Mlm wzrosłe Bht98Pab187 Dlm wzroslyx Trt96Mar183]

Z

Z / ZE / Ż / S *przyim 1. przy określaniu miejsca, z którego ktoś lub coś pochodzi* 'z, ze kim, czym, z kogo, czego' Tam nawet, wie pan, była okolica nazywała się i taka dawniejsza szlachta była, potomstwo było z szlachty dawniejszej Brz96Mar175 [...] o, pani z Związku Radzieckiego, a tak mówi po polsku, aż miło Ncz02Koz63 Teraz uo, jak do kościoła czasem nie jidzie się, o z Warszawy tam msza święta ze kościoła Świętego Krzyża Brz96Mar178 Ja mówiłem tak jeden raz, tak zebrali się do kościoła te księżdy tam, cudze jakieś przyjeżdżali, ż Wilna byli [...] Ikz96Mar18 Ś Pilwiszek Bjw97Dwi28; **2. przy określaniu osoby, która towarzyszy innej, występuje razem z innymi** 'z' Nu umiemo, jak z imi rozmawiamo, to rozmawiamo po prostu Ncz02Koz65 Boże mój, Boże, co ty sobie myślisz, na jego, bo jak ty ż nio, jak to można być Chr96Mar205; Już dzieci zaczęły jej krytykować, śmieli się musi ż jej, że ona.., to ona i rzuciła, pojechała stąd [...] Ncz02Koz69; **3. przy określaniu czasu zapoczątkowującego co** 'od' Z dawna tutaj mieszane ludzie żyją, po połowie katolicy i prawosławni B96Ban200 [...] z tymi starszymi

dziećmi ja z dziecka rozmawiałem po angielsku W01Mas129 A już ja tyle lat żyłam tu i z
 małego dziecka, jak moja babka mówiła, co się Janek nauczy, to Jan będzie umiał
 Bht98Pab168 No to wszystko od przedszkola, od lat dziecinnych Nie, już ja pozapominała,
 z młodu umiała, kiedyś śpiewała Kml96Mar107 [...] z pięciu lat jak zapoznaliśmy się, tak i
 do teraz W01Mas129 Język polski podobał mi się już z pierwszego zajęcia Ł95Kar43 Już
 starszyj syn, wot jak zaczął s siedmiu lat do szkoły [...] Dgd82a)Par211 Jak to się mówi, ja
 w chórze jestem s czternastu lat, a już mam szeździesiont, szeździesiont siódmy rok
 Drj96Mar30 Gdzieś z piętnastu lat, to gdzieś ja sama uczyła się i tylko po polsku
 Bht98Pab180 Ja z dwunastu liat zastałam sia Pcn01Kar252 Z roku 1929 jestem w
 [komitecie] ‘od roku 1929 należę do [komitetu]’ B32Dom271 Pojechał on jakości tak o ż
 wiosny pujechał Bjw96Mar125 Znamy się jeszcze z lat przedszkola W01Mas128 Z
 maleństwa rozmowa była nu z mamaj po łotewsku Dgd82a)Par211; **4. z nazwą narzędzia**
działania w narzędniku – bez odp. Bawi się z piłką Wn99Dwi147 Pojechać z autobusem
 K99a)Zie259 Z rowerami jedzie K99a)Zie259 Z koniem podjeżdżali K99a)Zie259
 Przywieźli jo z końmi K01a)Kar152 Z pociągim jechać B32Dom271 Musi przyjechawszy
 z maszynku K01a)152 A tutaj moja ziemia była uo, jak wzięłam uo a tutaj kaziony sad był
 zasadzony, to ten kaziony to ja wyrwałem uo z łopatu Kjd01Kar281 Ciorły taka długa i
 tak z ronczo wycierami K01a)Kar152 Nu, z maszynami z traktoram skoszo
 Dgd82a)Par220 S kłodaj wiencej ziemia wyrabiali Dgd82a)Par220; **5. przy określaniu**
odzieży, którą ktoś nosi, wkłada ‘w czym’ Ta kobieta chodziła z mojej mamy sukienkami
 K99a)Zie259 Nu co taka jak dura, s takaj [sukienką] będziesz chodzić Drn73b)Par214; **6.**
przy określaniu przyczyny śmierci, kalectwa ‘na z nazwą choroby’ W Ejszyszkach w
 szpitalu umar z raka Pps91Kru175; **7. z N przy oznaczaniu przedmiotu lub osoby**
towarzyszącej ‘z’ Anioł ze skrzydłoma Bkb08Rut97 ♦ Z celem → **CEL** *m* ♦ Z hakiem →
HAK *m* ♦ Z kogo wziąć → **WZIAĆ** *dk* ♦ Z Nowym Rokiem → **ROK** *m* ♦ Z rania →
RANO¹ ♦ Z tyłu kogo → **TYŁ** *m* ♦ Z wieczora → **WIECZÓR** *m*

[z B32Dom270,271 Dgd82a)Par211 W91a)Ado101 Pps91Kru175 Ł95Kar43 Kml96Mar107 B96Ban200
 Bht98Pab168,180 K99a)Zie259 Wn99Dwi147 W01Mas128,129,131 Pcn01Kar252 Kjd01Kar281
 Kłw01Kar526 K02Kar160 Ncz02Koz63,65 ze Brż96Mar178 ż Ikż96Mar18 Bjw96Mar125 Chr96Mar205
 Bjw97Dwi28 Ncz02Koz69 Bkb08Rut97 s Drn73b)Par214 Dgd82a)Par211,220 Drj96Pab30 Brż96Mar175
 z/s K01a)Kar152 ś Bjw97Dwi28]

ZA przyim 1. przy określaniu położenia, miejsca, do którego ktoś zmierza lub się znajduje
 ‘za’ [...] jeszcze dalej za Postawy tam więcej prawosławnych Mlr96Mar88 [...] nie
 zachciała w kołchozie, wyjechała aż za Kaliningrad Kmj96Mar91; **2. przy określaniu**

osoby, przedmiotu, po które się przychodzi, przyjeżdża – za kim, czym ‘po kogo, co’ To samo za tą panią przyjeżdżali Strzałkowską, tylko w nocy Bht98Pab151 Do kuchni za naczyniem idą tylko brygadystki W01Mas131; **3. przy określaniu czasu trwania jakiejś czynności, zdarzenia** ‘w ciągu’ Za cały dzień tylko to zrobiłem B32Dom210 Za dwa dni B32Dom267 Ale za ten pobyt, to ich cztery razy przyjeżdżali wywozić na Sybir Bht98Pab150 A tu Niemiec przyszedł, nu za wiela on, za sutka już był tu w Karmiałowie Krm01Kar408 Za ten okres zaszły zmiany [...] W01Mas128 Tylko za 9 miesięcy mieliśmy 20 osób pogryzionych przez wściekłych psów W01Mas128; **4. przy wprowadzaniu określenia czasów, w których nastąpiło zdarzenie** ‘przy kim, w czasach kogo, czego’ I wojna już stała. Bolszewicy zaszli, potem już dwa klasa za bolszewikami B96Kol189 To już za sowietami to nie puszczali Isz96Mar190 Dzieci uo ta pani uczyła za komunistami Isz96Mar191 W tych czasach za komunistami też był zabrany [kościół] Isz96Mar192 Dwarzanin to jeszcze za carem wyrabiali Bht98Pab117 A tu na karcie tej, na mapie, już inaczej, pisze rosyjskiej, to jak za Mikołajem [...] Bht98Pab158 Za Niemcami to już my wtenczas do Niemiec nie chcieli iść, zabierali po rocznikach do Niemiec Bht98Pab187 A co mówić za Polską było, a co to mogło być, kiedy ona z prochu powstała [...] Bht98Pab183 To już za polskim czasem z Surkontów do pielaskiej dziewczynki chłopak nie chodził, a z naszej wioski dziewczynka nie będzie rozmawiać z tym chłopcem B96Ban198; **5. ‘w zwrotach porównawczych od kogo, czego’** On dużo niższy za mnie K01a)Kar152 On był już starszy za nas K01a)Kar153 Za dwa dni wcześniej B32Dom210; **6. przy określaniu przyczyny uniemożliwiającej wykonanie jakiejś czynności – za kim, za czym** ‘z powodu kogo, czego, przez kogo, przez co Za muchami usiedzieć trudno B32Dom210 Nie można było przejść za ludźmi Pps91Kru174; **7. wskazuje na przekroczenie wymienionej liczby czego** ‘po’ Tak, jest to pani za pięćdziesiątkę W01Mas128 ♦ Lepiej za kogo ‘lepiej od kogoś’ Lepiej za niego B32Dom210 ♦ Za kim co jest → **BYĆ** ndk ♦ Za jakim czasem, np. Za polskim czasem ‘w polskich czasach’ → **CZAS** m ♦ Za kim co mieć → **MIEĆ** dk ♦ Za moim pamięciem → **PAMIĘĆ** m ♦ Za robotę wziąć się → **WZIĄĆ SIĘ** dk ♦ Za wyjątkiem → **WYJĄTEK** m

[za B32Dom210,267,268,269 Isz96Mar190,191,192 Kmj96Mar91 Mlr96Mar88 B96Ban198 B96Kol189 Bht98Pab117,150,151,156,158,183,187 Krm01Kar408 K01a)Kar152,153 W01Mas128,131]

ZA TO / ZA TQ *przyim* **1.** ‘o to’ [...] nigdy ona nie pomogła, ni poradziła, ni popytała za to [o to], co [czy] mnie trzeba może pomóc [...] Kmn99Kar91; **2.** ‘dlatego, z tego powodu, przez to’ [...] mówio, że i głosować za nich nie chcemy, za to że nie ma żadnej pomocy, nie dali Kmn99Kar92 No, za to ji dostaliśmy ten kościół Brz96Mar172 Nie, nie chodziłam

ja do dworu, tylko do gospodarzy chodziłam, a do dworu nie chodziłam za to, że [dwór był już tam, w tamtej stronie Stc96Mar75 Bo za to, że tu wioska, a tam szlachta B96Ban198 → **TEMU**; 3. ‘dzięki temu’ [...] wrzucił ten chleb [Agaty], za to się kościół nie zapalił L91Zow551

[za to L91Zow541 Brz96Mar172 za t'lo Stc96Mar75 B96Ban198 Kmn99Kar91,92]

ZAASTRZAĆ *ndk* → **ZAOSTRZAĆ*** *ndk*

ZABAŁADAĆ SIĘ* *dk* ‘zagrzechotać, zabręczyć’ Potrzęsnał zegarkiem, aż tam w środku coś zabaładało się W96Rie83

[prze3lp n zabaładało się W96Rie83]

ZABARABANIĆ* *dk* ‘zabębnić’ Przeczchnęli się my, jak on zabarabanił w okna

Łpt72Zda116 → **ZABRAZGAĆ** *dk*

[prze3lp m zabarab'anił Łpt72Zda116]

ZABARWIENIA *ż* ‘to, czym dany przedmiot został zabarwiony, barwa, kolor’ Składa się ta wszystka płótna do tej żłukty i zabarwienia wszystka wychodzi W80Tek70

[Mlp zabarw'leńa W80Tek70]

ZABASTOWAĆ *dk* ‘zastrajkować’ B32Dom267

[bzk zabastować B32Dom267]

ZABASTOWKA / ZABASTÓWKA *ż* ‘strajk’ B32Dom267

[Mlp zabastowka/zabastówka B32Dom267]

ZABASTÓWKA *ż* → **ZABASTOWKA** *ż*

ZABAWA *ż* ‘zabawa, potańcówka’ Dziś u mnie o, ja zrobiła w niedzielia, drugi tam już w niedzielia, tam uo koleżanka robi, to u niej już zabawa Bjw96Mar124 Zabawa to nazywali Bjw96Mar124 Uo taka zabawa, bywała na tych zabawach pijanego nigdy nie zobaczysz Kjd01Kar282 → **TANCULKI** *lm*

[Mlp zabawa Bjw96Mar124 Kjd01Kar282 Mslm zabavaχ Kjd01Kar282]

ZABAWIAĆ* *ndk* ‘spędzać czas na rozrywkach, bawić się’ Bardzo pięknie zabawiałim, jak ja przypomna Kjd01Kar282 → **ZABAWIAĆ SIĘ** *ndk*

[prze1lm zabav'al'im Kjd01Kar282]

ZABAWIAĆ SIĘ* *ndk* ‘bawić się na zabawie’ Nu, muzykanty jest, tanczym tam, wszystku, zabawiaju się tak Łp01Kar412 → **ZABAWIAĆ** *ndk*

[ter3lm zabaŋaju śa Łp01Kar412]

ZABEŁTAĆ* / **ZABOŁTAĆ*** *dk* ‘zamącić, zamieszać jakiś płyn’ Zabołtała łyżką w garnku

W96Rie84

[*prze3lp* z zabołała W96Rie84]

ZABESTLIWIĆ SIĘ *dk* ‘zaognić się, rozjątrzyć się’ Klr01Kar321

zabestliwwszy się *ipu* Ja ręka złamałam [...] wybrali ten gips, próbowałam krowa podojć
[nie udało się] jak ona była zabestliwwszy sie ta ręka Klr01Kar321

[*ipu* zabestl’iv’ifšy s’e Klr01Kar321]

ZABEZPIECZENIE• *n* ‘zapewnienie opieki społecznej, bytu’ U nas im [żebrakom] takiego
zabezpieczenia przy Polsce nie było [...] no takiego zabezpieczenia im nie było

Drś96Mar23

[*Dlp* zabespeceńa Drś96Mar23]

ZABIĆ• *dk* ‘zabić, pozbawić życia’ Za dźwie, trzy kopiejki zabiji człowieka Ł67ParIII-36

♦ Zabić duch(t) ‘zaprzec dech, uniemożliwić oddychanie’ Duch zabiło *komu* W99Rie68 →

ZABIWAĆ *ndk*

[*przy3lp* zabiji Ł67ParIII-36 *prze ndm* zabiło W99Rie68]

ZABIĆ SIĘ• *dk* ‘wyczerpać siły, zmęczyć się’ Ja teraz zabiła sie wszystkim Pkl96Mar51

zabiwszy się Siedzi w robocie zabiwszy się Bkb84Ado17

[*prze1lp* z zabiła se Pkl96Mar51 *ipu* zabiwszy się Bkb84Ado17]

ZABIEGAĆ *ndk* ‘zacząć biegać, rozpocząć bieganie’ To już bratowa moja, ciocia, a brat, a
wszystkie zabiegali, a czemuż ty nie powiedziała? B12Gol122

[*prze3lm* zab”egali B12Gol122]

ZABIERAĆ *ndk* ‘brać kogoś ze sobą lub zabierać co komu’ A do nich przyjechali w nocy, w
nocy, zabirali w nocy, w nocy Jrz96Mar66 ♦ Zabierać stanowisko ‘zajmować stanowisko’
Ł97Kar57 ♦ Żal zabiera *kogo* ‘żał ściska serce *komu*’ Mnie to żal, bo mnie mamy [...] ja
została sie od ojca dwa liata od mamy pięć, to mnie żal zabiera [...] Bjw96Mar133

[*bzk* zabierać Ł97Kar57 *ter3lp* załera Bjw96Mar133 *prze3lm* zabiral’i Jrz96Mar66]

ZABIJAĆ SIĘ *ndk* ‘wciskać się, przenikać, wbijać się’ Śnieg zabija się B32Dom267

[*bzk* zabijać się B32Dom267 *ter3lp* zabija się B32Dom267]

ZABIJAK *m* → **ZABIJAKA** *m*

ZABIJAKA / **ZABIJAK** *m* ‘człowiek zadziorny, skłonny do bójek’ Bkb83a)Giu101 i in. →

BIJAK *m*

[*Mlp* zabijaka W86Dub75 zab’ijaka/zab’ijak Bkb83a)Giu101]

ZABITY• ‘pozbawiony życia w sposób gwałtowny, uśmiercony’ Moje bracia obydwu na wojne zabrate, zabite, nie wrócili Kml96Mar111 → **UBITY**

[ibt Mlm zabite Kml96Mar111]

ZABIWAĆ *ndk* **1.** ‘pozbawiać życia w sposób gwałtowny, uśmiercać’ Przy Niemcach dużo wywiezione z Białarusi, tam i szczeszeli jich i zabiwali i na robote wywozili [...] To jeszcze u nas, dzięki Bogu tutaj nie palili tak, nie zabiwali [...] Btn96Mar48 I zabiwali tutaj, prawda [...] potym znaleźli ludzi tam, zwłok kilka Kw01Kar395 Plene te, wielu ich zabiwali K02Kar225 Złodziej taki, co tydzień zabiwał kura sąsiadom Łpt72Zda219 → **UBIWAĆ** *ndk*; **2.** ‘zatykać, utrudniać oddech’ Mnie taki kaszel zabiwa, a jak idę już na maj, tak muszę koniecznie czy cukru kawałeczek Kmj96Mar92 Nos zabiwało Dcs13Koz392 ♦ Zabiwać/ /zabić duch(t)/duchi ‘o braku tchu, utrudnionym oddechu – dech zapierać’ Nu, tak jakości ciężko iść, duchy zabiwa Łpt72Zda219 → **ZABIĆ** *dk*

[bz k zab'ivac' Łpt72Zda219 ter3lp zabiva Kmj96Mar92 zab'iva Łpt72Zda219 prze 3lp m zab'ival Łpt72Zda219 prze3lm zabival'i Kw01Kar395 zabival'i Btn96Mar48 zab'ival'i K02Kar225 prze nos zab'ivalo Dcs13Koz392]

ZABOBON / **ZABABON** / **ZABOBUN** *m* ‘wiara w jakąś magiczną moc, przesąd’ Kuźden jeden wierzy choć troche w zabobony Łpt72Zda219

[Mlp zab'obon/zabab'on/zab'obun Blm zabob'ony Łpt72Zda219]

ZABOŁTAĆ *dk* → **ZABELTAĆ*** *dk*

ZABOTA• ż ‘troska’ Tych zaborów tyle Obc99Rie82

[Dlm zabotuf Obc99Rie82]

ZABÓR• *m* ‘przywłaszczenie sobie cudzej własności, zabranie’ Oj Boże, Boże, dużo pocierpiał ten kościół i ludzie z zaborem Isz96Mar193

[Nlp z zaborem Isz96Mar193]

ZABRAĆ *dk* **1.** *co* ‘usunąć coś skądś, zabrać’ Co tam zabrałaś? W83Tur21 Nu żeby mama ten wianek zabrała Bjw96Mar133 Widzi pani, u nas kościół ten zabranny był Bnk96Mar159; **2.** ‘zabrać *kogo co* wbrew czyjejś woli’ Kiedy wojna, zabierali, jak moje bracia obydwu na wojne zabrate, zabite, nie wrócili Kml96Mar111; **3.** *od/u kogo* ‘zabrać, odebrać *komu*’ Miasto chce duże terytoria od rejonu zabrać W01Mas103; **4.** ‘ogarnąć, opanować’ Nu, mnie śmiech zabrał, jak może to [leczenie] być po telewizorze Wdz04Jas98 ♦ Miejsce zabrać/zająć ‘usiaść, zająć miejsce’ B32Dom233 → **ZAJAĆ** *dk* **zabranny** *ibt m* Widzi pani, u nas kościół zabranny był bnk96Mar98 No, zabrana ziemia, a zostawisz zupełnie mało Str99Pab175 Rzeczy zabranne K99a)Zie258

zabraty *ibt m* [...] moje bracia obydwu na wojne zabrate, zabite, nie wrócili Kml96Mar111
zabrawszy *ipu* Oni byli zabrawszy siakiera i piła W83Tur22 Hitler to cała Europa był
zabrawszy, o to wajaką Skn96Mar72 To bolszewiki nas zabrali, tak jak i Niemcy Polska
byli zabrawszy Brz96Mar177 Wszystko uod was byli zabrawszy K99Ziel25 Toż my nie
byli u tych chamów zabrawszy wszystkie niedzieli, jedna była nasza, druga ich K02Kar245

[*bzk* zabrać B32Dom233 W01Mas103 *prze2lp m* (sic!) zabrałasz W83Tur21 *prze3lp* ż zabrała Bjw96Mar133
prze3lm zabrali Brz96Mar177 *roz k lp* zabiierz W83Tur19 *ibt m Mlp* zabranny Bnk96Mar159 *ibt ż Mlp*
zabranna Str99Pab175 *ibt lm* zabranne K99a)Zie258 *ibt ż Mlm* zabranna Dcs13Koz388 zabrate Kml96Mar111
ipu zabrawszy W83Tur22 był zabrafszy Skn96Mar72 byli zabrafszy Brz96Mar177 K99Ziel25 K02Kar245]

ZABRAĆ SIĘ• *dk* ‘wziąć, chwycić’ Boże, bioram się ja, bioram się, on tak uo zabierze się
mnie za szyję, no i [...] Bjw96Mar127

[*przy3lp* zabeże s’e Bjw96Mar127]

ZABRAKOWAĆ• *dk* ‘zabraknąć’ Sybilla przepowiadała: [...] Kamienia zabrakuje i wody,
miedze, drogi będą poorane, ale chleb będzie drogi L91Zow549

[*przy3lp* zabrakuje L91Zow549]

ZABRANNY *ibt* → **ZABRAĆ** *dk*

ZABRATY *ibt* → **ZABRAĆ** *dk*

ZABRAZGAĆ• *dk* ‘zastukać, zakolać’ Bywa zabrazga kto w nocy, to i strach Trk06Rut360
→ **ZABARABANIĆ** *dk*

[*przy3lp* zabrazga Trk06Rut360]

ZABRONOWAĆ *dk rol.* ‘spulchnić, wyrównać za pomocą brony, zabronować’
W82a)Tek290 → **PODRAPKOWAĆ** *dk*

[*bzk* zabronować W82a)Tek290]

ZABUSZOWAĆ SIĘ• *dk* ‘narozrabiać, awanturować się’ Ona [figurka] tu u jednego
pijanicy [była], on zabuszował się, jak stuk, to ona poleciała i pobiła się Kmj99Pab89

[*prze3lp m* zabušował s’e Kmj99Pab89]

ZACHCIEĆ *dk* ‘nabrać chęci, ochoty, zechcieć’ Tak on mówi, że tobie krowa daj, to i dom
zachcesz Jrz96Mar65 Niachaj Bozia da tobia wszystka, co zachcesz Łpt72Zda122 Jak
zachco, to może stano uczyć się Wdz73Cze201 Jak to była gospodarka: mama nie
zachciała, trzeba było iść kosić i żąć i sierpami żeli, to musiała za mamę iść i w pole
pracować Kmn99Kar89 No a teraz Kazimierza zachcieli zabrać do Baranowicz, bo to on
umie i po rusku, i po prostu, wsiak mówić Isz96Mar199 W goście przyjechawszy,
zachciała na wsi pobyc K02Kar274 A poszli dzieci do łotewskiej szkoły, tak oni już ni

zachcieli rozmawiać pa polsku. Wot oni przyjdo, ja do nich rozmawiam po polsku, a oni mnie odpowiadajon po łotewsku Ł67ParII-6

[bzk zachcieć Kmn99Kar79 *prze3lp* ż zachciała Kmn99Kar89 zaxćała K02Kar274 zaxc'ąła Kmj96Mar91 *prze3lm* zaxc'el'i Ł67ParII-6 Isz96Mar199 *przy2lp* zaxceš Jrz96Mar65 z'axceš Łpt72Zda122 *przy3lm* z'axco Wdz73Cze201]

ZACHCIEĆ SIĘ• *dk* 'nabrać ochoty, chęci' On zachciał się jeść, zachodzi mówi, pani, może masz cokoliak zakońsić K02Kar230

[*prze 3lp m* zaxc'at s'e K02Kar230]

ZACHILIĆ *dk* → **ZACHYLIĆ** *dk*

ZACHODZIĆ *ndk* 1. 'przychodzić, wchodzić do wnętrza' A tam drugi [pokój], proszę do drugiego zachodzić Btn96Mar43 Żeb nie zachodził więcej do nas W82a)Tek291 Zachodzisz, on sprzedaje, mówi po białarusk [...] Bht98Pab167; 2. 'wstępować po drodze' Ja do nich tam zachodzę Bht98Pab190 Aż do wojny, ja jeszcze mały byłem, no chodziłem, ide, zachodzili do cerkwy zachodzili i do kościoła, wszędzie ludzie gromadzili się, a teraz nic nie ma Ikż96Mar18 Do ich przed tańcami zachodzili Bjw97Dwi60 Bo to dusze wszystkich z pokuty wybawione szli do nieba i zachodzili swoje ciała odwiedzać L91Zow542; 3. 'wkraczać, zajmować tereny' Jak balszawik zachodził, to on wyjechał Bjj99Ado74

[bzk zachodzić B32Dom267 zaxość Btn96Mar43 *ter1lp* zachodze Bht98Pab190 *ter2lp* zachodzisz Bht98Pab167 *prze3lp m* zaxoż'il Bjj99Ado74 zaxoż'il W82a)Tek291 *prze3lm* zachodzili L91Zow542 zaxoż'il'i Ikż96Mar18 Bjw97Dwi60 zaxoż'il'i Wdz71Giu315]

ZACHOROWAĆ• *dk* czym 'zachorować na co' Potym zachuruwała miningitym, taka wredna choroba K02Kar240 → **POCHOROWAĆ** *dk*

zachorowawszy *ipu* Choć paru lat byłaby pożywszy jak człowiek, żeby tak ciężko na starość nie zachorowawszy W91a)Ado101 Wie pani, zachorowawszy ja już musi kćóren miesionc Str99Pab168

[*prze1lp* ż zaxuruwała K02Kar240 *ipu* zachorovašy W91a)Ado101 Str99Pab168]

ZACHOWANY• 'ukryty, schowany' [...] tam jedne kości, tam dzwon był zachowany, Niemcy wykopali jeden [...] Ikż96Mar20

[*ibt mMlp* zachowany Ikż96Mar20]

ZACHROMIEĆ *dk* 'zacząć kuleć, okuleć' Koń cości zachromiał, ni będa robić pudorywki Łpt72Zda219

[bzk zaxr'omėc' Łpt72Zda219 *prze3lp m* zaxr'omiał Łpt72Zda219]

ZACHRYSTJA *ż* → **ZAKRYSTIA*** *ż*

ZACHRYSTJAN *m* → **ZAKRYSTIAN*** *m*

ZACHWOSTAĆ SIĘ* *dk* ‘zachłapać się’ Bkb84Ado15 → **OBRYNDAĆ SIĘ*** *dk*

zachwostawszy się *ipu* Po błocie to już tak był zachwostawszy się, tak zamęczywszy się Bkb84Ado15

[*ipu zachwostawszy się* Bkb84Ado15]

ZACHWYCIĆ *dk* **1.** ‘chwycić, wziąć, ująć ręką, rękoma’ Za snop tam zachwycisz i

wyciągujisz Bjj99Ado59; **2.** ‘wziąć ze sobą’ B32Dom267; **3.** ‘złapać, zdążyć zatrzymać’ A te Michniejczowie pośpieli wyjechać, tych nie zachwycili Ruskie Mtr01Kar237

[*bzk zachwycić* B32Dom267 *prze1lp ż zaxvyc’iła* Wtr79Saw210 *prze3lm zaxvyčil’i* Mtr01Kar237 *przy2lp zaxvyciš* Bjj99Ado59]

ZACHWYTAĆ* *ndk* ‘chwytąć, zahaczać’ A dlatego my, choć przez piąta dziesiąta, a zachwyta mi na prosty język W82Tur101

[*ter1lm zaxvytał mi* W82Tur101]

ZACHYLAĆ *ndk* ‘zaginać’ Czeba umieć słomo obwiązać, ta słoma zachyliać, żeby już czysta ta woda potem leciała do kubła Mtr01Kar242

[*bzk zaxyl’ac* Mtr01Kar242]

ZACHYLIĆ* / **ZACHILIĆ*** *dk* ‘zagiąć’ Praboja ni wyrwisz, jak zachilisz koncy na drugiej stronie deski Łpt72Zda191 Moje palcy swoimi zachiliła Szn98Kon103 Rażgini mieli, takie łenki zachylona [...] Trk06Rut363

[*prze3lp ż zaxil’iła* Szn98Kon103 *przy2lp zaxil’iš* Łpt72Zda191 *ibt lm zachylona* Trk06Rut363]

ZACIAŚNIĆ* *dk* ‘wprowadzić ucisk’ Nas w ogóle Łotysi tak zaciaśnili Ł95Kar46

[*prze3lm zacaśnil’i* Ł95Kar46 *zac’as’n’il’i* Ł95Kar40]

ZACIĄGIWAĆ* *ndk* ‘zaciągać, mówić z przeciągłą intonacją’ I ona tak już nauczyła się po litewsku, że i zacionguje ten litewski akcent Ejs99Smu155 [...] już ona tam rodziła się w Polsce, ona już i zaciągają, akcent jest czystym czysty, polski [...] Ncz02Koz70

[*ter3lp zaciągają* Ejs99Smu155 *ter3lm zaciągają* Ncz02Koz70]

ZACICHNAĆ* *dk* ‘ucichnąć’ W91Ado87

zacichnewszy *ipu* W91Ado87

zacichlszy *ipu* W91Ado87

[*ipu zacichnefszy/zacichszy* W91Ado87]

ZACIEKAWIĆ SIĘ* *dk* ‘okazać zainteresowanie, zainteresować się’ Ja byłby i zaciekawiał się Bjj99Ado69

[*prze3lp* zac'akávils'a Onk99Ado50 zac'ak'ávils'a Bj99Ado69]

ZACIEKAWIONY• 'zainteresowany' Ależ my zaciekawieni, żeby do tego doszło [...]

W01Mas92

[*ibtMlm* zaciekawieni W01Mas92]

ZACIERKA• / **ZACIRKA** / **ZACYRKA** *ż kulin.* 'zacierka – rodzaj zupy z drobnymi kluskami' Ł84Par134 ♦ Dostać/dać zacierkę 'zwrot oznaczający nieprzyjęcie przez pannę oświadczyn: dostać kosza, dostać/dać czarną polewkę, odmówić ręki' L82Roj236 → **ARBUZ** *m*

[*Mlp* zacirka Ł84Par134 zaćirka W82Tur94 zacyrka W82Tur65 *Dlp* zaćirki W82Tur94 *Blp* zacierkę L82Roj236 zacyrka W82Tur65]

ZACIRKA *ż* → **ZACIERKA** *ż*

ZACISKIWAĆ• *ndk* 'zaciskać' A tuta idu poza brzegu i zaciskujo te giagny W82Tur117

[*ter3lm* zaćiskujo W82Tur117]

ZACOFAŃSTWO *n* 'zacofanie' To przecież jest zacofaństwo. Przecież to zacofaństwo! L96Męd95

[*Mlp* zacofaństwo L96Męd95]

ZACYRKA *ż* → **ZACIRKA** *ż*

ZACZAĆ• *dk* 'zacząć' Deszczy zaczeli padać Bjw97Dwi47 → **NACZAĆ** *dk*

[*prze3lm* zaćel'i Bjw97Dwi47]

ZACZEM *ndm* 'zanim, nim' B32Dom267

[zaczem B32Dom267]

ZACZEPYWAĆ• *ndk* 'zamykać na haczyk' Po wojnie my w lesie żyłim, to my drzwi nigdy nie zaczepywałim, nigdy [...] nie trzeba było lenkać sia Kłw01Kar524 → **ZASZCZEPIĆ** *dk*

[*prze1lm* zaćepyval'im Kłw01Kar524]

ZACZESAĆ *dk* **1.** 'grzebieniem ułożyć włosy w pewien sposób' Włosy zaczesał na bok z rowkam Łpt72Zda219; **2.** 'zaciosać, zaostrzyć kołek drewniany' Kołka ni umie zaczesać Łpt72Zda219

[*bzk* zaćlesac' Łpt72Zda219 *prze3lp m* zaćlesał Łpt72Zda219]

ZACZYNAĆ *ndk* *z czego* 'przystępować do wykonania, zaczynać *od czego*' Dzieci nie mówią [po polsku] i nie wiem z czego zaczynać [naukę] K99Zie19 → **NACZYNAĆ** *ndk*

[*bzk* zaćynać K99Zie19]

ZACZYRWONIEĆ• *dk* ‘poczerwienieć, zaczerwienić się’ [...] czy cokoliak i zaczyrwonieji
Jzr04Kar59

[przy3lp zaczyrvon’ejj Jzr04Kar59]

ZADARĆ *dk* → **ZADRZEĆ*** *dk*

ZADAWAĆ SIĘ *ndk* ‘zastanawiać się’ B32Dom267 ♦ Zadawać się pytaniem ‘zadawać sobie pytanie’ B32Dom267

[bzk zadawać się B32Dom267]

ZADAWAKA *m* ‘człowiek, który z każdym zadziera’ W86Dub75

[Mlp zadavaka W86Dub75]

ZADAWIĆ *dk* → **ZADŁAWIĆ** *dk*

ZADŁAWIĆ• / **ZADAWIĆ** *dk* ‘udusić’ Święty Jerzy za to został świętym, że napad taki zwierz jak żmija, jak gadzina straszna na wioskę i wszystkie żywioły jad[ł]. Święty Jerzy przyjechał i zadławił jego L91Zow550

[bzk zadawić W82Tur80 prze3lp m zadławił L91Zow550]

ZADNI• ‘tylny’ I babcia z zadniej strony cerkwi [weszła], tam chrzcili mnie, a później [...] to zawsze brała mnie ze sobą do kościoła Mhl12Ost125 ♦ Na zadnich łapkach chodzić → **ŁAPKA** *ż*

[Dlp zadniej Mhl12Ost125 Mslm zadnich B32Dom236]

ZADOWOLONY *czym* ‘taki, który ma powody, by się cieszyć, zadowolony z kogo, z czego’
I tym tylko ja zadowoliony, że już nie to, że dzieci, alie i wnuki swój ojczysty jenzyk uczon sie Brż96Mar179 Ot na przykład czym ja zadowoliona, że tego, ja mało choruje, miałam operacje i wszystko, miałam te operacje, w szpitalu byłam Bjw96Mar122 → **DOWOLNY***

[ibt mMlp zadowolony B32Dom267 zadovol’ony Brż96Mar179 ibt żMlp zadovol’ona Bjw96Mar122]

ZADRAĆ SIĘ• *dk* ‘zadrzeć z kim, zacząć szarpać się z kim’ Jak na służby byłem zadarli sie czaugali (?) z liucieranam [z luteranami] Ł67ParIII-22

[prze3lm zadarl’i s’e Ł67ParIII-22]

ZADRZEĆ* / **ZADARĆ**• *dk* **1.** ‘zadrzeć, unieść coś do góry’; **2.** ‘rozedrzeć, zagryźć’ Ci wilk, ci jaki zwierz mnie zadrze Bjj99Ado65

zadarszy *ipu* Idzi głowa zadarszy Wtr79Saw207 Kopytów zadarłszy Bkb84Ado10

[przy3lp záže Bjj99Ado65 ipu zadaršy Wtr79Saw207 zadarłszy Bkb84Ado10]

ZADRZEĆ SIĘ• *dk* ‘zacząć bić się, szarpać się wzajemnie’ Wezmo chłopcy zmówion sia [...], zadrzon sia Brs04Ste121

[przy3lm zadżon sia Brs04Ste121]

ZADRZEMAĆ• *dk* ‘zdrzemnąć się’ Poł^oż się na łonka i zadrzemaj Brł73Sud192

[roz^k lp zaż^lemaj Brł73Sud192]

ZADUCHA *ż* ‘zaduch, ciężkie powietrze’ L99Kar50

[Mlp zaducha L99Kar50]

ZADURZYĆ *dk* ‘nabić sobie głowę *czym*, wmówić sobie *co*’ Zadurzył sobie w głowie, co jest chory na brzuch, nu i choruji Łpt72Zda219

[bz^k zad^lużyc’ prze3lp m zad^lużył Łpt72Zda219]

ZADZIAĆ *dk* ‘zacześcić, zahaczyć’ B32Dom267

[bz^k zadziać B32Dom267]

ZADZIERAĆ SIĘ• *ndk* ‘bić się, wszczynać bójki’ Pijon, weselon się, a w niektórym miejscu i zadzierajon się Ł67ParIII-34

[ter3lm zaż[’]erajon s’e Ł67ParIII-34]

ZADZIRAKA *m* ‘człowiek zadziorny, wszczynający awantury’ W86Dub75 → **BIJAK** *m*

[Mlp zadziraka W86Dub75]

ZADZIWIĆ SIĘ• *dk* ‘okazać zdziwienie, zdziwić się’ Zadziwił się góral W86Dub79

[prze3lp m zadziwił się W86Dub79]

ZADZWONIC• *dk dla kogo* ‘zatelefonować, zadzwonić *do kogo*’ Zadzwoniła do milicji Bjw97Dwi84 Tamta ciocia zadzwoniła dla tej cioci Ł95Kar45 → **PODZWONIC** *dk*

[prze3lp *ż* zażyoniła Ł95Kar45 Bjw97Dwi84]

ZAGABAĆ *ndk* ‘zacześcić, ruszać’ Idziemy [na noc] do sonsiadów, których wiemy, że nie bendo ich jeszcze zagabać, jeszcze nie bendo wypendzać, wyrzucać Urn01Kar332 Tylko nas nikt nie zagabiał, jak mówie, biednego, tylko bogatych wywozili K02Kar329 →

ZAGABYWAĆ *ndk*

[bz^k zagabać Urn01Kar332 prze3lp m zagabiał K02Kar329]

ZAGABYWAĆ *ndk* ‘zacześcić, zagadywać’ Lubiwszy zagabywać panienków Bkb84Ado15 Już kawalier, panienki zagabuji Bjw97Dwi124 → **ZAGABAĆ** *ndk*

[bz^k zagabywać Bkb84Ado15 zagabyvac’ Bjw97Dwi24 ter3lp zagabuji Bjw97Dwi124]

ZAGADOCZNIK• *m* ‘człowiek umiejący zamawiać choroby’ Jak tutaj ta zagadoczniki, mówi, to zamawiajo, tam już jaka róża tam, jaka tam od wiatru Rkw96Mar57 →

SZEPTUN *m* 1

[Mlm zag^ladočniki Rkw96Mar57]

ZAGASIĆ• *dk* ‘zgasić’ Liampe zagaszo Wdz04Jas96

[przy3lm zagašo Wdz04Jas96]

ZAGASZAĆ• *ndk* ‘gasić, wyłączać’ Liampe zagaszał, światła nie była Wdz04Jas96

[przy3lm zagaśał Wdz04Jas96]

ZAGILOWAĆ *dk* ‘zacząć biegać, kręcić się po pastwisku’ Krowa to giluji, ona jak zagiluji, jak jej goronco Trk06Rut362

[bzk zagilować L07Rut194 przy3lp zagiluji Trk06Rut362]

ZAGŁĘBIAĆ SIĘ• *ndk* w *co* ‘pograżać się, zatapiać się w *czym*, zagłębiać się w *czym*’

Chętnie zagłębia się w rozmyślenia W01Mas102

[ter3lp zagłębia się W01Mas102]

ZAGŁÓWEK *m* ‘tytuł, nagłówek’ B32Dom267

[Mlp zagłówek B32Dom267]

ZAGNIĆ• *dk* ‘ulec procesowi rozkładu, zgnić’ → **POGNIĆ** *dk*

zagniwszy *ipu* Smw01Kar289

[ipu zagñifšy/zagñiũšy Smw01Kar289]

ZAGNIEWAĆ SIĘ• *dk* ‘pogniewać się’ Helcia, ta siostra, zagniewa się i jidzie nie jadszy spać Mck99Pab157

zagniewawszy się *ipu* Ci nie zagniewawszy się czego Bkb84Ado14

[przy3lp zagñeva s’e Mck99Pab157 ipu zagniewawszy się Bkb84Ado14]

ZAGNOIĆ *dk* ‘użyźnić obornikiem’ Ni ma żywioły, ni ma gnoju, a jak ni ma gnoju, ni zagnojisz polia Łpt72Zda219

[bzk zagn'oić przy1lp zagn'oja przy2lp zagn'ojš przy3lp zagn'oji przy1lm zagn'ojim przy2lm zagn'ojic’a przy3lm zagn'ojo Łpt72Zda219]

ZAGODZIĆ• *dk* ‘ukłuć, ugodzić *czym* wbić coś ostrego’ Ten zwierz od razu już skoczył na konia, na jego, a on jemu jak zagodził L91Zow551

[prze3lp m zagodził L91Zow551]

ZAGOTOWIĆ• *dk* ‘przygotować’ Nu tak od razu śledź już mieli zagotowiona, kupiona W99Rut99

[ibt žBlp zagotowiona W99Rut99]

ZAGOŹDZIĆ• *dk* ‘umieścić przeszkody utrudniające przejście, przejazd, zagrodzić’ Antoni

[...] ja mówie, zagożdzili [łakę] Bjw96Mar130 → **ZAGRODZIĆ** *dk*

[prze3lm zagoz’ž’il’i Bjw96Mar130]

ZAGRABAĆ *dk rol.* ‘grabiąc, wyrównać powierzchnię, zebrać grabiami, zagrabić’ Ni dam rady zagrabać całą łonka du ubiadu Łpt72Zda219

[*bzk zagr'abac' Łpt72Zda219*]

ZAGRABIASTOWAĆ• *dk* ‘przymocować łaty dachowe’ Już (dom) postawiony, krokwi postawilim, zagrabiastowalim i wsio, a dach ty kryj jak chcesz Żgw01Kar484 Potem z tymi krokwiami zagrabiastuji i dach nakryjisz K02Kar283

[*przy3lp zagrab'astuji K02Kar283 zagrabastuji prze1lm zagrabastoval'im Żgw01Kar484*]

ZAGRABYWAĆ *ndk rol.* ‘zagrabiąć’ B32Dom267

[*bzk zagrabywać B32Dom267*]

ZAGRAZDAĆ SIĘ *dk* ‘nie móc uporządkować czego, dojść do ładu z *czym*, przysporzyć sobie zbyt dużo pracy’ Igl04Rut430

zagrazdawszy się *ipu* Wie jaki stary, zagrazdawszy się, z pomidorami Igl04Rut430

[*ipu zagrazdawszy sie Igl04Rut430*]

ZAGRODKA• **ż 1.** ‘ogrodzone miejsce dla zwierząt, zagródka’ To trzeba nawoz przynieść [...] no i ten, zagrodka [...] trzeba reperować Bbt99Pab227; **2. zdr** ‘ogrodzenie, płot’ [...] i bydła wypendzi i zagrodki sprawi, wszystka Ł67ParI-49; **3.** ‘sąsiek’ Świren mielimy przy chacie, zboża w zagrodkach tam trzymali Wtr79Saw213 → **STRONICA ż**

[*Blp zagrotka Bbt99Pab227 B1m zagrótki Ł67ParI-49 Mslm zagrotkax Wtr79Saw213*]

ZAGRODZIĆ• *dk* ‘ogrodzić’ Pole swe zagrodził W86Dub79 → **ZAGOŹDZIĆ** *dk*

[*prze3lp m zagrodził W86Dub79*]

ZAGRUZIĆ• *dk* ‘zastawić, zagracić’ Szn98Kon102

zagrzużony *ibt* Wyjść nie można przez drzwi, bo sieni pełne zagrzużona, no to oni przez okna wleźli Szn98Kon102 → **NAPAKOWANY**

[*ibt M1m zagrzużona Szn98Kon102*]

ZAGRUŻONY → **ZAGRUZIĆ** *dk*

ZAGRZAŻNAĆ• *dk* ‘zagłębić się w czymś lepkiem lub sypkim, ugrzęznąć’ Patrze, tanki ido [...] Ruskie zagrzozńli, grzonska była, zagrzozńli oni Żgw01Kar483

[*prze3lm zagzońz'l'i Żgw01Kar483*]

ZAGRZESZYĆ *dk* → **ZGRZESZYĆ*** *dk*

ZAGRZEWAĆ• *ndk* ‘ogrzewać’ Boże, ja żegnam te słońce płomienne, które mnie zagrzewało i świeciło B96Eng214

[*prze3lp n zagrzewało B96Eng214*]

ZAGS• *m* ‘skrót od ros. Zapis’ Aktow Graždanskogo Sostojanija = Urząd Stanu Cywilnego’
Swadźba wielka idzie do zagsu, czasem i do kościoła bywa, rzadko kto do kościoła idzie
Kml96Mar106 Nu obrady terażniejsze, to ido do zagsu, tak samo obrady jest, kuma i kum,
mat’, ojciec i tam przy tym stojo [...] Kml96Mar106

[Dlp zaksu Kml96Mar106 K02Kar305]

ZAGUSTOWAĆ• *w kim* / **ZGUSTOWAĆ**• *dk komu* ‘spodobać się *komu*, upodobać sobie
kogo, co’ → **WPODOBAĆ** *dk*

zagustowawszy/zgustowawszy *ipu* Anciotka zagustowawszy we mnie Bkb84Ado14 Że
już i mama była jemu zgustowawszy Dgd82a)Par213

[*ipu* zagustowawszy Bkb84Ado14 zgustowaŭŭŭŭ Dgd82a)Par213]

ZAGWOŚKA *ż* → **ZAGWOZDKA** *ż*

ZAGWOZDKA / **ZAGWOŚKA**• *ż* **1.** ‘przetyczka przytrzymująca koło na osi wozu’ Stracił
gdzieś zagwozdka i koła spadła W99Rie66 Zagwośki potracił W82Tur103; **2. przen.**
‘problem, kłopotliwa sprawa, szkopuł’ Ot i zagwozdka, jak z tego wyjść W99Rie66

[M,Blp zagwozdka W99Rie66 Blp zagwozdka W99Rie66 Blm zagwośki W82Tur103]

ZAHODOWAĆ *dk* **1.** ‘zapewnić wychowanie dziecku, wychować’ Nu, oni zahudowali tylko
cztery dzieci Ong01Kar497 Trze była dzieci zahudować i wszystkim rosnuć K02Kar274
No ja zahudowałam dwie córki K02Kar274 → **WYHODOWAĆ** *dk*; **2.** ‘wyhodować
zwierzę, roślinę’ [Kwiat] o ten młodzieńki zahudowała, to już ten bendzie Glt01Kar183 →
WYROŚCIĆ *dk*

[*bzk* zahudovac’ K02Kar274 *prze3lp* *ż* zahudowałam K02Kar274 zahudowała Glt01Kar183 *prze3lm*
zahudoval’i Ong01Kar497]

ZAHODOWAĆ SIĘ• *dk* ‘wyhodować sobie’ Ja świnia dobra zahodujam sia Wlk01Kar267

[*przyl1lp* zahodujam s’a Wlk01Kar267]

ZAİKA *m, ż* ‘człowiek jākający się’ Nie rozumiem co mówi ten zaika Bjw97Dwi124 →
JĀKAJĀ *m, ż*

[Mlp zaika Bkb83a)Giu99 Bjw97Dwi124]

ZAİKACZ *m* ‘człowiek jākający się’ Bkb83a)Giu99 i in. → **JĀKAJĀ** *m, ż*

[Mlp zaikač Bkb83a)Giu99,100]

ZAİKAĆ SIĘ• *ndk* ‘jakać się’ Jaszulewicz zaika sie i jego syn też Bjw97Dwi124

[*ter3lp* zaika s’e Bjw97Dwi124]

ZAİKASTY ‘jakała, jākający się’ Brs01Czy102 i in. → **JĀKATY**

[mMlp zaikasty Bkb83a)Giu99 Brs01Czy102]

ZAİKATY ‘jąkała, jākający się’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[mMlp zajikaty Bkb83a)Giu99]

ZAİKNIĘTY ‘jąkała, jākający się’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[mMlp zajikn’enty Bkb83a)Giu99]

ZAJADLIWY ‘broniący czegoś lub zwalczający coś z uporem, z pasją, zawzięty, zażarty, zaciekły’ Innym zabierzy, swego ni popuści, taki zajadliwy ten Kaziuczonak Łpt72Zda219 → **ZAJADŁY, ZAKAJANY, ZAKALONNYJ, ZAKLANNY, ZAKUPANY, ŻAGARYSTY**

[mMlp zajadl’ivy Łpt72Zda219]

ZAJADŁY 1. ‘broniący lub zwalczający coś z uporem, z pasją, zawzięty, zażarty, zaciekły’ Bkb83a)Giu95 i in. → **ZAJADLIWY**; **2.** ‘agresywny, napastliwy’ Zajadły nasz sabaka, ni daruji nikomu, każdego złapi za noga Łpt72Zda219 ♦ Zajadły do roboty ‘pracujący z oddaniem, z zapałem’ Bkb83a)Giu95

[mMlp zajadły Grd96Eng131 zajadły Bkb83a)Giu95 zajadły Łpt72Zda219]

ZAJAWA ż ‘pisemna prośba o załatwienie jakiejś sprawy, podanie’ Kiedy chodziliśmy do księdza do Słobódki, księdz nam powiedział, piszcie zajawa, kościół był bardzo rozruszony nasz, jeszcze zajawa na tego ministra, który w Wiciebsku jest Ikż96Mar15 → **PODANIA** ż

[M,Blp zajava Ikż96Mar15]

ZAJAWIĆ dk **1.** ‘oznajmić, oświadczyć, zakomunikować’ B32Dom267; **2.** ‘donieść, zgłosić’ Nu i wraz zajawili do policji wtenczas Szn98Kon101

[bzk zajawić B32Dom267 prze3lm zajavili Szn98Kon101]

ZAJAWIENIE n → **ZAJAWLENIA** n

ZAJAWKA ż ‘pisemny wykaz rzeczy potrzebnych komuś, zamówienie, zapotrzebowanie’ B32Dom267

[Mlp zajawka B32Dom267]

ZAJAWLENIA / ZAJAWIENIE n **1.** ‘pisemna prośba o załatwienie jakiejś sprawy, podanie’ Wiele, trzy miesiency, to dwa miesiency, to już te zajawlenia ciągnie sia cywilne Bjw96Mar129 Wielie że powiedział miesiency zajawlenia, garadzkaja, wielie Kaziuk, sześć [miesięcy]? Bjw96Mar129 [...] no tam nas nie przyjęli, nie takie, mówio, trzeba zajawlenie [...] Ikż96Mar15 Nu pedsiedaciel ten kręci sie, jak to dzisiaj mówi się, teraz my napisali zajawlienije, też robimy podpisi te, żeby co więcej podpisać [...] Ikż96Mar17

A bywa że już jak młoda bogata, jak już posagu dają młodemu temu, a jak bywa nie, a jak bywa nie [dają] tych posagów, poznałomieli się, zająwlenia zdali, uot weselie i wsio
Bjw96Mar129 My pisali te zająwlenia do Wiciebska Ikz96Mar15 → **PODANIA** ż; 2.
‘doniesienie, zawiadomienie, oznajmienie’ B32Dom267

[Mlp zająwienie B32Dom267 zająvl’eńa Ikz96Mar15 Blp zająvl’eńije Ikz96Mar17 zająvleńa/zająvleńje
Ikz96Mar15 zająvl’eńja Bjw96Mar129]

ZAJĄCZYK *m zool.* ‘zajączek’ [...] biednego zajączyka [...] L29Szw134

[D,Blp zająonczyka L29Szw134]

ZAJĄĆ *dk* ‘zarekwirować, wziąć w posiadanie, zająć’ → **ZANIAĆ** *dk* ♦ Zająć miejsce →
ZABRAĆ *dk* ♦ Zająć za wątrobę ‘dotknąć do żywego kogo’ Coś kogoś zajęło za wątrobę
L82Roj239

zajewszy *ipu* Litwini byli zajewszy ten teren jakoś Brz99Pab209

[bzk zająć B32Dom233 *prze nos* zajęło L82Roj239 *ipu* zająefsy Brz99Pab209]

ZAJĄKA *m* ‘człowiek jākający się’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKAJŁA** *m, ż*

[Mlp zająonka Bkb83a)Giu99]

ZAJĄKACZ *m* ‘człowiek jākający się’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKAJŁA** *m, ż*

[Mlp zająonkač Bkb83a)Giu99]

ZAJĄKUJĄCY ‘człowiek jākający się’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[ibt mMlp zająonkujoncy Bkb83a)Giu99]

ZAJECHAĆ• *dk* ‘jadąc dotrzeć po drodze do jakiegoś miejsca, przyjechać’ A on mówi,
proszę księdza, proszę napisać, ja sam zajade Chr96Mar205 No i jeden zajechał do Polski i
mówi tak [...] tam w Polsce krowy pasie pastuch i po polsku rozmawia Bht98Pab164;
2. ‘pojechać’ Wot przyjdzi świenta, albo tam my chcemy dzie zajechać, czy zająć [...]
Ł67ParII-45

zajechawszy *ipu* Kulesz był do nas zajechawszy W86Tek188

[bzk zajexac’ Ł67ParII-45 *prze3lp m* zajechał Bht98Pab164 *przy1lp* zająade Chr96Mar205 *ipu* zająexafsy
W86Tek188]

ZAJEŚĆ• *dk* ‘zjeść trochę, przekąsić’ No to pozaranie zajemi a potem już jidzim na
śniadania Użp01Kar257 → **ZAKĄSIĆ** *dk* 2

[przy1lm zająem’i Użp01Kar257]

ZAJEWSZY *ipu* → **ZAJĄĆ** *dk*

ZAJEZDNY• *m* ‘przyjezdny’ Tutaj już wie, zajezdne Kmn99Kar86 → **NAJEZDNY**

[Mlm zajezdne Kmn99Kar85,86]

ZAJEŹDŹAĆ *ndk* ‘jadąc docierać gdzieś, przyjeżdżać’ Kmn99Kar85

[bzk zajeżdżać Kmn99Kar85]

ZAJĘCIE• *n* ‘lekcja, wykład, ćwiczenia w zakładzie naukowym’ Na pierwszym, na drugim zajęciu będzie trudno L96Męd26 Na zajęcie chodzi po parę studentek L96Męd26

[Błp zajęcie L96Męd26 Mslp zajęciu L96Męd26]

ZAJĘKAŁY ‘człowiek jākający się, jākala’ Bkb83a)Giu99 i in. → **JĄKATY**

[mMlp zajenkały Brs01Czy102 Bkb83a)Giu99]

ZAJĘKASZ *m* ‘człowiek jākający się, jākala’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKAJŁA** *m*

[Mlp zajenkaś Bkb83a)Giu99]

ZAJĘKLIWY ‘człowiek jākający się, jākala’ Bkb83a)Giu99 → **JĄKATY**

[mMlp zajenkl’ivy Bkb83a)Giu99]

ZAJMAĆ• *ndk* ‘mieć w swoim posiadaniu, zajmować’ Od Bałtyckiego morza aż do Czarnego Morza zajmą Litwa B96Stra198 Nas przyłączyli, myż byli wilienskie, a ony więcej pisali uszystko, żeby znaczy białaruskie i rasijskie, bo to wszystko pod swoje, wot i zajmali, tak i adłanczyli [od Polski] Jrz96Mar64

[prze3lp ż zajmą B96Stra198 prze3lm zajmali’i Jrz96Mar64]

ZAJMOWAĆ SIĘ / ZAJMYWAĆ SIĘ *ndk* ‘pracować, uczyć się, siedzieć nad lekcjami, pracą naukową’ B32Dom267

[bzk zajmować się/zajmywać się B32Dom267]

ZAJMUJĄCY ‘budzący zainteresowanie’ Dak taki był zajmujący chłopiec, tak wciągał młodzież w kółka Kst73Wer213

[mMlp zajmuj’oncy Kst73Wer213]

ZAJŚĆ *dk* **1.** ‘wejść, wstąpić’ Gdzie nie zajdziesz, do urzędu, żeż nie będziesz rozmawiał na polskim języku Bht98Pab167 Zajdziesz do niej Kmn99Kar82 To jeszcze polsko wojsko było, nu dawniejszej Polskiej, to mama poprosiła, żeby ten wojskowy doktor zaszed Trt96Mar184 [...] chcemy dzie zajechać, czy zajść [...] Ł67ParII-45→ **ZEJŚĆ** *dk*;
2. ‘wkroczyć’ Młode moje lata byli, jak Soweci zaszli B96Stra193 Jak zaszli te balszawiki Bjj99Ado74 Ale wszystko przez wojna, jak ruski zaszed Bjj99Ado75 To i potem żeż, już jak odkryli i tutaj ruskie zaszli [...] Btn96Mar48 Jak żyliśmy w Białorusi w tamtej – tam rozmawiali po polsku, a później, kiedy już Rosjanie zaszli, wtenczas zaczęli już i tak i eto drugim językiem Ind99Ost300; **3.** ‘wdrapać się *na co*, wejść *na co*’ Zajdzie na ambone i po rusku, ojej, jak przeciwnie Brz96Mar176; **4.** ‘iść, dotrzeć do jakiegoś miejsca’ Zajdziem

na polie pszynica jaka najda Pcn01Kar249 → **ZEJŚĆ** *dk*; **5.** ‘zgromadzić się w jakimś miejscu, przybyć’ No to wie, w jakich fabrykach z rozmaitych brzegów zaszedszy, jedna po polsku, drugie po rusku, trzecia po litewsku i rozmaite rozmawiajo, jak kto umie, te i rozmawiajo K02Zie163; **6.** ‘nastać’ Wtedy jego wywieźli, jak znaczy, zaszła sowiecka właść, wywieźli jego tego [dziedzica] Słb96Mar32 Pośła, jak zaszli kałchozy, to wtedy do kałchozu pańdzili kaźden dzień pracować Ppl08Rut56

zajszedszy/zaszedszy *ipu* Sylwestry był do nas na ranku zajszedszy W82Tek291

Potem ja raniej zaszedszy Wdz95Czy84 Z tyłu zaszedszy, [...] za kosa pociągna Bkb84Ado17 Koleżanka była zaszedszy do ciebie dwa razy, a ty dzieś chodziła W91a)Ado99

[zajs’c’ Ł67ParII-45 *prze3lp m* zašet Trt96Mar184 zašet Bj99Ado75 zašet Kj01Kar283 *prze3lp z* zašla Słb96Mar32 Ong01Kar499 *prze3lm* zaszli B96Stra193 Ind99Ost300 zaśl’i Btn96Mar48 Kj01Kar283 zašli Bj99Ado74 *przy2lp* zajdziesz Wdz95Czy84 Bht98Pab167 *przy3lp* zajz’e Brz96Mar176 *przy1lm* zajz’em Pcn01Kar249 *roz k lm* zajdziecie Kmn99Kar82 *ipu* zaszedszy Bkb84Ado17 zašetšy W91a)Ado99 Wdz95Czy84 zašečšy K02Zie163 zajšetšy W82a)Tek291]

ZAJZDROSNY → ZAZDROSNY

ZAJZDROŚCIĆ *dk* → **ZAZDROŚCIĆ** *ndk*

ZAJZDROŚCIWY → ZAZDROŚCIWY

ZAJZDROŚĆ *z* → **ZAZDROŚĆ*** *z*

ZAJZDROŚLIWY → ZAZDROŚLIWY*

ZAJZDROWAĆ *ndk* ‘zazdrościć’ W99Rie66 → **ZAZDROŚCIĆ** *dk*

[*bzk* zajzdrować W99Rie66]

ZAKAJANY• / ZAKALANY• ‘zawzięty, zatwardziały, zajadły’ Matka zakajana Łotyszka

Ł67Par3-1’ A żona nie umi, nie to że nie umi, alie strasznie zakajana Pcn01Kar251 Kain miał serce takie zakajane, a Abel był dobry, przeprosi człowieka L91Zow531 Nie ma takich, żeby już byli takie zakajane, alie popada Pcn01Kar251 I tak ja ich nie lubie, Litwinki [Litwini] zakaliane, no może jest [...] i dobrych Litwinów Wdk99Pab221 I takie zakajane, wie, Litwini K02Kar304 Ona Polka, Boże mój, zakajana taka strasznie K02Kar304 → **ZAJADLIWY**

[*z*Mlp zakajana K02Kar304 zakajána Ł67Par3-1 zakajana Pcn01Kar251 *nBlp* zakajane L91Zow531 *Mlm* zakajane K02Kar304 zakajane Pcn01Kar251,252 zakal’ane Wdk99Pab221 *Dlm* zakajanych Jzr04Kar39]

ZAKALANY → ZAKAJANY

ZAKALEC *m* ‘niewyrośnięta, niedopieczona warstwa w cieście, zakalec’ Użp01Kar257 →
SOŁODUSZKA* *ż* ♦ Zakalec przez palec ‘zakalec na palec’ Zrobi się saładuszka taka. O
mówio: „zakaliec przez paliec” Użp01Kar257

[Mlp zakal’ec Użp01Kar257]

ZAKALONNYJ* ‘zawzięty’ To u nas Ruskich takich nie ma, co by byli zakalionnyje takie
Ruscy B96Stra187 → **ZAJADLIWY**

[Mlm zakalionnyje B96Stra187]

ZAKANT *m* ‘*augmenativum* od zakątek, zapadły kąt’ Ścina sie trzy rajony, kiejdański,
poniewieśki i radwiliśki, trzy rajony, toż zakant straszny K02Kar330 → **ZAKANUREK** *m*

[Mlp zakant K02Kar330]

ZAKANUREK *m* ‘zakątek, zapadły kąt’ B32Dom267 → **ZAKANT** *m*

[Mlp zakanurek B32Dom267]

ZAKAŃCZAĆ *ndk* ‘doprowadzać do końca, kończyć’ Zakańczami w subota W83Tur18 →
ZAKONCZYWAĆ *ndk*

[bzk zakańczać B32Dom267 *ter3lp* zakańča Wtr82Saw79 *ter1lm* zakańczami W83Tur18]

ZAKAZ *m* ‘zamówienie, obstalunek’ B32Dom267

[Mlp zakaz B32Dom267]

ZAKAZAĆ *dk* **1.** ‘zamówić, obstalować’ Zakazał kościum na wesela Bjw97Dwi110 Jeździli,
zakażo furmanka i podwozi W99Rut39; **2.** ‘zapowiedzieć, przepowiedzieć’ I on zakazał, że
będzie cud siedemnastego czerwca, okurat w pół roku jego mowy Pps91Kru172

[bzk zakazać B32Dom238,267 *prze3lp* zakazał Pps91Kru172 Bjw97Dwi110 *przy3lm* zakażo W99Rut39]

ZAKAZNY / **ZAKAŻNY** ‘zamówiony’ B32Dom267 i in. ♦ Zakazny list → **LIST** *m*
B32Dom267

[mMlp zakazny B32Dom267 zakażny B32Dom246,253,267]

ZAKAZYWAĆ* *ndk* **1.** *dla kogo* ‘zamawiać *u kogo*, dokonywać obstalunku’ Ty zakazuj
drugi ‘inny’ lepszy [autobus] Ł67ParIII-55 Ja widziała jak ona piekła, i smaczny, to
niektóre zakazywali ludzi dla niej [u niej] Glt99Pab181; **2.** ‘prenumerować, zamawiać’
[To] zalięży od samego człowieka, to on zakazuje (gazetę) Kwn99Zie17 To mama
jakkolwiek zarobi kopiejki, te centy, zakazywała gazeta [polska] K02Kar298 →
WYPISYWAĆ *ndk*;

[*ter3lp* zakazuje K99Zie17 *prze3lp* z zakazywała K02Kar298 *prze3lm* zakazywali Glt99Pab181 *roz k lp* zakazuj
Ł67ParIII-55]

ZAKAŻNY → **ZAKAZNY**

ZAKAŻENIA *z med.* ‘zakażenie’ Zakażenia poszłaby od tego Orn73a)Masl83 Co jemu
zrobiło się? Zakażenia K02Kar177 → **ZARAŻENIE** *n*

[Mlp zakażenia Orn73a)Masl83 K02Kar177]

ZAKĄSIĆ *dk* **1.** ‘spróbować, skosztować’ Patrzy, takie słiczne jabłuszki tam [...] i zakąsił
jabłak Bjj99Ado65; **2.** ‘zaspokoić pierwszy głód, zjeść trochę, przekąsić’ B32Dom267 →
ZAJEŚĆ *dk*

[bzk zakąsić B32Dom267 prze3lp m zakónsił Bjj99Ado65]

ZAKĄSYWAĆ *ndk* ‘zjadać małą porcję, zakąszać’ Proszę zakąsywać K02Kar210 →
ZAKĄSZAĆ *ndk*

[bzk zakonsywać K02Kar210]

ZAKĄSZAĆ *ndk* ‘zjadać małą porcję, zakąszać’ Jak wypija, musza zakąszać, udchuruja
Łpt72Zda220 → **ZAKĄSYWAĆ** *ndk*

[bzk zak'ąšac' Łpt72Zda220]

ZAKIPIEĆ• *dk* ‘wzburzyć się ze złości, zirytować się’ A on, a jego nie trzeba dużo, trochę
coś nie tak powiedział, to już i zakipiał Pst96Mar100 A już jak zakipiał, to on już na
każdego prawie rzuca się, krzyczy Pst96Mar100

[prze3lp m zakípał Pst96Mar100]

ZAKLANNY ‘zawzięty’ A tam Sajgis, za...[...] zaklianny Litwin Brz96Mar175 →
ZAJADLIWY

[mMlp zakl'anny Brz96Mar175]

ZAKŁĄĆ• *dk* ‘zakłąć, rzucić klątwę’ Bo Matka Boska zbiła sobie stopę o kamień i zakłęła,
żeby już więcej [kamienie] nie rosły L91Zow553 Stara była jego chyba zakliewszy
W91a)Ado100

[prze3lp z zakleła L91Zow553 ipu zakl'efšy W91a)Ado100]

ZAKŁĘCIE• *n* ‘uroczyste przyrzeczenie’ B32Dom224 ♦ Istne zaklęcia ‘uroczyste, szczerze
zapewnienie’ Dzie twoje istne zaklęcia B32Dom224

[Mlm zaklęcia B32Dom224]

ZAKŁĘTY• ‘zaczarowany, czarodziejski’ Zaklenta zioła Orn73c)Masl83

[zMlp zakłęta Orn73c)Masl83]

ZAKLUCZAĆ SIĘ• *ndk* ‘zamykać się na klucz’ Ni ja zakluczałam się, ni ja zaczapiałam się
[zamykałam drzwi na haczyk], kiedy chtóren przyszedł, tedy weszed K02Kar319

[prze1lp z zakl'učałam s'a K02Kar319]

ZAKLUCZONY → **ZAKLUCZYĆ** *dk*

ZAKLUCZYĆ *dk* ‘zamknąć na klucz’ Już drzwi zakliuczysz, żeby z tej strony nie weszlib
K02Kar320 Przez drzwi wyszłam z swego kambaruka na kuchnia, zakluczyłam
Ong01Kar492 [Sala parafialna] proboszcz mówi, zakluczona, żeby to po nocach nie
przychodzić Str99Pab172 Drzwi zakliuczone, nie wpuścisz K02Kar320 → **SKLUCZYĆ**
dk

[*bzk* zakluczyć W83Tur23 *prze1lp* z zakl’użyłam Ong01Kar492 *przy2lp* zakl’użyś K02Kar320 *ibt* zMlp
zakl’użona Str99Pab172 *ibt* *lm* zakl’użone K02Kar320]

ZAKŁAD *m* ‘założenie się, zakład o co’ B32Dom213 ♦ Bić się o zakład → **BIĆ SIĘ** *ndk*
♦ Trzymać zakład → **TRZYMAĆ** *ndk*

[M,Blp zakład B32Dom213,262]

ZAKŁADAĆ *ndk* **1.** ‘zaprzęgać konia’ Zakładał konia do bryczki W99Rie66; **2.** ‘poręczać,
składać jako kaucję’ B32Dom268

[*bzk* zakładać B32Dom268 *prze3lp* *m* zakładał W99Rie66]

ZAKŁUĆ• *dk* ‘zakłuć, zabić świniaka’ To parszukasa niajednego zakolim, zakolim,
wywędzim ta mięsa Kjd01Kar281 Jak tłusty parsiuk, to zakolim jego i rozbiera się na
różne części Wtr79Saw211 Jak zakoli się, zrobia kielbasy i potraktują kto przydzi
Wdk01Kar246 A jak już bał i kogutów i parszuków maliutkich zakolio, upieko takiego
nadziewanego Użp01Kar262 Parsiuka zakolo, no i takie szykowali wszystko na (święta) na
stół Str99Pab170 No a tego parsiuka co zakłuła, to musi jakich dziewięździesiont kil
Str99Pab174 Czasami i świnka zakłuta jest, wszystkiego przygotujisz K02Kar338 Parsiuki
zakłute i do batonów złożone K02Kr338

[*prze1lp* z zakłuła Str99Pab174 *przy1lm* zakol’im Wtr79Saw211 Kjd01Kar281 *przy3lm* zakolo Trk06Rur361
zakól’o Str99Pab170 Użp01Kar262 *przy* *nos* zak^uol’i s’e Wdk01Kar246 *ibt* zMlp zakłuta Śwt01Kar378
K02Kar338 *ibt* *lm* zakłute K02Kr338]

ZAKOCHAĆ SIĘ *dk* *z kim, w kogo* ‘poczuć miłość do kogoś, zakochać się *w kim*’ Kto sień z
kim zakocha, nigdy tak nie minie B32Dom268

zakochawszy się *ipu* Myślisz, że ona była zakochawszy sia w nim kiedyś? W91a)Ado99

[*bzk* zakochać się/sień B32Dom268 *przy3lp* zakocha sień B32Dom268 *ipu* zakochaſy s’a W91a)Ado99]

ZAKOŁKA *z med.* ‘ostre zapalenie tkanek przy paznokciu, zastrzał’ Brs01Czy102

[Mlp zakołka Brs01Czy102]

ZAKON *m* ‘prawo’ To już taki był zakon dawniejszy W99Rut100 → **PRAWO*** *n* ♦ Po
zakonie ‘zgodnie z prawem’ A już po zakonie robi Stc96Mar80

[Mlp zakon W99Rut100 Smw01Kar287 Mslp zakonie Stc96Mar80]

ZAKONCZYWAĆ• *ndk* ‘kończyć’ Zakonczywajcia, ja tutaj posiedza Ign73Sud189 →
ZAKAŃCZAĆ *ndk*

[rozklm zakončyv'ajc'a Ign73Sud189]

ZAKONNICZKA *ż* ‘zdr od zakonnica’ Ł97a)Kar75

[Mlp zakonniczka Ł97a)Kar75]

ZAKRĄŻYĆ• *dk* kogo ‘zamącić komu w głowie, opętać’ Może tak no jest, alie kiedy jest wienksze, które uczone, to jido troche i z Sajgusom tym razem, no bojon sie, bo tak jich zakronżyli mocno i nic nie zrobisz Brż96Mar175

[prze3lm zakronžyl'i Brż96Mar175 przy3lp zakronžy Bjw99Pab125]

ZAKRĘCAĆ• *ndk* do czego ‘zawijać w co’ Zakrencam do ciasta Bjw97Dwi35 Mięso do blinów zakrencam Bjw97Dwi114

[ter1lp zakrencam Bjw97Dwi35,114]

ZAKRĘCIĆ• *dk* 1. ‘zawinać’ Bjw97Dwi35; 2. ‘zajechać skręcając z drogi, wstąpić po drodze’

zakrećiwszy *ipu* To ona tu była w Świętobrości, była u nas zakrećiwszy tu ona Śwt01Kar378

[ipu zakrećiwszy Śwt01Kar378]

ZAKRISTJA *ż* → **ZAKRYSTIA*** *ż*

ZAKROIĆ *dk* ‘zarznąć’ Zakroili barana, to i łoju mami du blinów Łpt72Zda220 Na drugi dzień macocha mówi menżu: dawaj weźmim i zakroim tego byczka Nwd73Wer186 Na jutra wzięli byczka i zakroili Nwd73Wer187

[bzk zakr'oic' prze3lm zakr'oijl'i Łpt72Zda220 zakrô'il'i Nwd73Wer187 przy1lp zakr'oja przy2lp zakr'ojiš przy3lp zakr'oji przy1lm zakr'oim Nwd73Wer186 zakr'oijm przy2lm zakr'ojeć'a przy3lm zakr'ojo Łpt72Zda220]

ZAKRYĆ *dk* 1. ‘pozbawić możliwości funkcjonowania, zamknąć’ W wojne tutaj zakryli kościół, rozbili, u Widzach Btn96Mar65 A potem zakryli Czerwony kościół B12Gol100 Nas nazywali Polacy wyrodki, a tak zakryli później, byli kiedyś szkoły potem pozakrywali K02Zie148 W Mińsku byli wszystko zakryte [...], nawet Kalwaryji B12Gol105 Wtedy znaczy zakryli te polsko szkoła B12Gol107 2. ‘zamknąć coś, zasłonić wejście, wlot’ [Trumna była] zakryta, a u ruskich odkrywali trumnę. Zakryta i niosą przez ulicę [...] Bht98Pab126; 3. ‘zamknąć, uniemożliwić przekraczanie, przechodzenie’ Zakryli granicę Grd12Ste337

zakrywszy *ipu* Ja zakrywszy jego w domu W91Ado89

[*bzk* zakryć B32Dom268 Brs02Rie54 *prze3lm* zakryli K02Zie148 Grd12Ste337 zakryl'i
Btn96Mar65B12Gol100,107 *ibt* ż*Mlp* zakryta Bht98Pab126 *ibt nMlp* zakryte B12Gol105 *ipu* zakryfšy
W91Ado89]

ZAKRYSTIA* / **ZAKRISTJA** / **ZACHRYSTJA**• ż 'boczne pomieszczenie w kościele,
zakrystia' Do zakristiji W82Tur90

[*Mlp* zakristja *Dlp* zakr'istiji W82Tur90 zaxryst'ji K02Kar167]

ZAKRYSTIAN* / **ZAKRYSTYJAN** / **ZACHRYSTJAN** *m* 'osoba mająca nadzór nad
zakrystią, zakrystian' Ja zachrystian Bjw97Dwi124 On zachrystjanem w kościele
KmJ96Mar92 To pewno już i zakrystyjan liczy Stc96Mar80 [...] on bywszy
zachrystyjanem KmJ96Mar93

[*Mlp* zaxryst'jan Bjw97Dwi124 zakrystyjan Stc96Mar80 *Nlp* zaxryst'janem KmJ96Mar92,93]

ZAKRYSTYJAN *m* → **ZAKRYSTIAN*** *m*

ZAKRYTY 1. 'zamknięty' Tam nie zakryty był cały czas [kościół] Btn96Mar47 U nas
zakryty kościół Brs02Rie54 Pani Lewarowska, czy poczta zakryta? Bjw97Dwi92 A potem
na Naroczy, to Kobylnik, cerkwa zakryta była KmJ96Mar94; **2.** 'zasłonięty' Okna zakryta,
ciemno, świeca pali się Mtr01Kar240 ♦ Liczy się zakrytym *co* 'uważa się za zamknięte'
Zebranie liczy się zakrytym B32Dom270

[*ibt mMlp* zakryty Btn96Mar47 Brs02Rie54 *ibt* ż*Mlp* zakryta KmJ96Mar94 Bjw97Dwi92 Mtr01Kar240
ibt mNlp zakrytym B32Dom270]

ZAKRYWAĆ *ndk 1.* 'zamykać wlot, otwór do pomieszczenia, pojemnika' Musi dżwi
zakrywać Glt99Pab176 To choć i bliziutko krzyż [...], to wszystko jedno zakrywają,
zakrywają trumna i do krzyża zakryta Bht98Pab127; **2.** 'nakrywać, przykrywać' Przywozi
wódki tam butelka, zakrywa na stół chusteczka i stawia ta butelka Bjw96Mar129 Jeżeli już
młoda ta zgadza się za jego iść to, znaczy się, bierze butelkę i zakrywa stół serweto i
stawia [zakąskę] Bjw96Mar129; **3.** 'przekreślić sprężynę zamka' Ni moge dom zostawić,
zamek coś tam trzeba nowy środek pustawić, bo on ni zakrywa Rzc98Ost-nmw21

[*bzk* zakrywać B32Dom268 zakrywać Glt99Pab176 *ter3lp* zakrywa Rzc98Ost-nmw21 Bjw96Mar129 *ter3lm*
zakrywają Bht98Pab127]

ZAKRYWAĆ SIĘ• *ndk* 'zamykać się' Matka Bosko była ostrobramska i zakrywała się [...],
tylko w niedziele [...] odkryła się, o Wdz04Jas97

[*prze3lp* zakryw'ala s'e Wdz04Jas97]

ZAKRZYWDZONY 'skrzywdzony' Ale ciebie wynagrodzi się, jeżeli zakrzywdzona jest

Orn73d)Masl197

[ibt zMlp zakšywšona Orn73d)Masl197]

ZAKUĆ *dk* ‘przybić gwoździami’ Muszo zakuć [trumnę] ćwiekiem Mtr01Kar240 Potym zkryjo [trumnę], zakujo i do jamy, ćwiekami zakujo Mtr01Kar240 Wina podpiwszy nie zakuli dobrze Mtr01Kar240

[bzk zakuć Mtr01Kar240 *prze3lm* zakul’i Mtr01Kar240 *przy3lm* zakujo Mtr01Kar240]

ZAKUPANY ‘zatwardziały’ Nasz ksiądz taki ordynarny, tak Litwin on jest, taki zakupany Bjw96Mar134 → **ZAJADLIWY**

[mMlp zakupany Bjw96Mar134]

ZAKUPOWAĆ *ndk* ‘kupować coś wartościowego lub większą ilość’ Przy tej Kacierinie [Katarzynie II] można było z drugich stran tu przyjeżdżać zakupować ziemię B96Stra193

[bzk zakupować B96Stra193]

ZAKURCZEĆ• *dk* ‘zagdakać’ Nu ona [kura] koło ciebie siedzi, ona i słomka obrzuca, nu bywa tam jakości kurczy, zakurczy L11Rut72

[przy3lp zakurczy L11Rut72]

ZAKURZYĆ *dk* ‘zapalić papierosa, fajkę’ W83Tur17 i in.

[bzk zakurzyć W83Tur17 zakużyć W82Tur76 W99Rie66]

ZAKURZYĆ SIĘ• *dk* ‘zadymić, przejść dymem’ A okno otworzyłam, drzwi, żeby ten ogień wyszedł, bo zakurzy się wszystko B96a)Doł209

[przy3lm zakurzy się B96a)Doł209]

ZAKUTAĆ *dk* ‘opatulić, owinąć kogoś’ B32Dom268

[bzk zakutać B32Dom268]

ZAKUWAĆ• *ndk* ‘zabijać gwoździami’ Tak niby teraz już, nu wie, rozumnie zakuwajo Mtr01Kar240

[ter3lm zakuwajo Mtr01Kar240]

ZAKWASKA *z* ‘zakwas do chleba’ Chleb jak się robi? Po pierwsze trzeba naczynie takie mieć, żeby tam już zakwaska była Rzc98Ost-nmw19 [...] i tego, i robiła taka zakwaska Rzc98Ost-nmw19

[M,Blp zakvaska Rzc98Ost-nmw19]

ZAKWITNAĆ• *dk* ‘zakwitnąć, rozwinąć się w kwiat’ Glt99Pab175

zakwitszy *ipu* Lipa, to o lipy kwiatki takie lipne, to też zbieramy jak ona zakwitszy, kwiatuszek też zbieramy, suszym, herbatę pijem Glt99Pab175

[ipu zakvičšy Glt99Pab178]

ZALAĆ• *ndk* ‘zalać, pokryć wodą’ W91Ado94

zaliawszy *ipu* Trzeba brać się za remont póki zewszystkim chata nie zaliawszy W91Ado94

[ipu zsl’afšy W91Ado94]

ZALATYWAĆ• *ndk* ‘zabiegać, przecinać drogę’ Jeżeli czasem idziesz [...] i zalatują tobie psy [to] trzeba [...] L91Zow554 Borodziuk [nazwisko ucznia grającego w piłkę na boisku szkolnym], zalatuj, zaliatuj, toż piłka lieci W46Pab-nmw

[ter3lm zalatują L91Zow554 rozk lp zal’atuj W47Pab-nmw]

ZALECIEĆ• *dk* **1.** ‘dojść szybko’ Nu a te już, tak chodziła wzor ten dostawać, tam jeszcze do drugiej, du trzeciej wioski zalecisz poki dostanisz Drn73b)Par213; **2.** ‘nadlecieć’ Zaczęli bomby rzucać [...] i drugi raz zaleciał [samolot] i już żołdatów nabita Krm01Kar408

[prze3lp m zal’ec’ał Krm01Kar408 przy2lp zal’ec’iš Drn73b)Par213]

ZALENIĆ SIĘ• *dk* ‘stać się leniwym, rozleniwzić się’ I córka i syn uczyli sia dobrze, a poslie trocha cienież stało sia, czy zalienili sia Wdz73Cze201

[prze3lm zal’en’li’i s’’a Wdz73Cze201]

ZALETNIKI• *lm* ‘ogrodzone pastwisko całodobowe’ Tam był nasz koń w zaletnikach spantany Żgw01Kar482

[Mslm zal’etnikaž Żgw01Kar482]

ZALEŹĆ• *dk* ‘wejść do wewnątrz, wleźć’ Zalezi kto i wyciągni Kmn99Kar78 W domu [siedzimy], ni bywamy [nigdzie], ledwo gdzie pojedzisz, to lękali sie, okno odkryjisz, to zalezi kto i wyciągni [okradnie] Kmn99Kar84 Jak na kazalnice ksiądz litewski zalezi, to na Polaków [...] i jeszcze i ksiądz czepi sie do Polaków[...] ja mówie, co te Polaki robio dla jego Mck99Pab155 → **WLEŹĆ** *dk* **2**

[przy3lp zalezi Kmn99Kar78,84 zal’ezi Mck99Pab155]

ZALICZYĆ *dk* ‘stwierdzić przynależność kogoś do jakiejś grupy, zaliczyć’ B32Dom268

♦ Zaliczyć z (*dnia...*) ‘być wpisanym do ewidencji, zacząć figurować w ewidencji itp. od...’ Zaliczyć z pierwszego B32Dom268

[bzk zaliczyć B32Dom268]

ZALITY• ‘pokryty całkowicie jakimś płynem, zalany’ U księdza znaleźli jajek, mówili, tam zalite czym, czy w popiele Jrz99Pab93

[ibt Mlm zal’ite Jrz99Pab93]

ZAŁ *m* ‘duże pomieszczenie przeznaczone zwykle na miejsce zebrań, uroczystości, wystaw, sala’ Drugi raz my zebrali się, ja i ta Stasia przyszła [...] tam zał ogromny taki

Kbs99Pab147 → **SALA** *ż*

[Mlp zał Kbs99Pab147]

ZALAŃCZAĆ* / **ZALAŃCZAĆ**• *ndk* ‘przesłać coś łącznie z czymś innym, zwykle z pismem, dokumentem, załączać, dołączać’ Kwity załączam W83Tur18

[ter1lp załączam W83Tur18]

ZAŁOG / **ZAŁÓG** *m* ‘rzecz stanowiąca zabezpieczenie spłaty długu, zastaw’ B32Dom268

→ **ZASTAW** *m*

[Mlp załog/załóg B32Dom268]

ZAŁOGOWY• ‘zastawny, związany z zastawem’ B32Dom268 ♦ Załogowe świadectwo ‘świadectwo zastawne, list zastawny’ B32Dom268

[nMlp załogowe B32Dom268]

ZAŁOŻNIK *m* ‘kuchenna półka, szafka bez drzwiczek na miski i łyżki’ Założnik ma na dole takie ząbki, za te ząbki łyżki drzewlane zakłada się Łpt72Zda220 → **SUDNIK** *m*

[Mlp zał^ożnik Łpt72Zda220]

ZAŁOŻYĆ•¹ *dk* ‘dać początek czemuś, utworzyć, zorganizować’ Pps91Kru172

założywszy *ipu* Wszędzie byli założywszy tu ogrody Pps91Kru172

[ipu założyfšy Pps91Kru172]

ZAŁOŻYĆ•² *dk* **1.** ‘przywiązać zwierzę pociągowe do pojazdu, zaprzęgnąć’ Załóż konia, pojedź na pola W99Rie66; **2.** ‘zapłacić za kogoś z zamiarem późniejszego odebrania’ Nie mam przy sobie pieniędzy, to załóż za mnie, ja tobie oddam W99Rie66

[bzk założyć B32Dom268 rozk lp zał^oż W99Rie66]

ZAŁÓG *m* → **ZAŁOG** *m*

ZAŁÓWKA *ż* → **ZOŁÓWKA*** *ż*

ZAMANCAĆ *ndk* → **ZAMAĆCAĆ*** *ndk*

ZAMARACHA *m, ż* ‘brudas, brudaska – zwykle o dziecku’ W86Dub76 → **MAZAKLIS** *m*

[Mlp zamaraxa W86Dub76]

ZAMARZNAĆ• [r-z] *dk* ‘zamienić się w lód, pokryć się lodem, zamrznąć’ W82Tur117

zamarzszy [r-z] *ipu* Jak nie zamarzszy jezioro, to ona idzie poza brzegu, szuka rybki

W82Tur117

[ipu zamaršy W82Tur117]

ZAMARZYWAĆ• [r-z] *ndk* ‘zamarzać’ Mieliśmy taki wykopany sklepik i tam za zimo przyważali lód. I zaleju wodo, kiedy zamarzywa Wdg01Kar462

[*ter3lp* zamarzywa Wdg01Kar462 K02Kar210]

ZAMAĆCAĆ* / **ZAMANCAĆ** *ndk* ‘mieszając czynić coś mętnym’ Żerdko zamancasz woda i ryb nie widać Łpt72Zda220

[*bzk* zam'ancac' Łpt72Zda220 *ter2lp* zam'ancaš Łpt72Zda220]

ZAMBUK *m* → **ZĘBUK*** *m*

ZAMBULEK *m* → **ZĘMBULEK** *m*

ZAMEK *m* 1. ‘mechanizm do zamykania drzwi, szuflad, zamek, zamknięcie’ B32Dom264;
2. ‘zamknięcie drzwi zawieszane na skoblu, kłódka’ Pienędzy wzięte [skradzione] i znów zamek załuszony był K02Kar298 ♦ Zamek wiszący ‘kłódka’ B32Dom264

[*Mlp* zamek B32Dom264,268 K02Kar298]

ZAMĘCZYĆ SIĘ *dk* → **ZMĘCZYĆ SIĘ** *dk*

ZAMIAR• *m* ‘planowanie czegoś na przyszłość, zamiar, zamierzenia’ B32Dom265

♦ Wpoprzek zamiarów → **WPOPRZEK** *ndm*

[*Dlm* zamiarów B32Dom265]

ZAMIENIAĆ *ndk* ‘zastępować’ L96Męd96

[*bzk* zamieniać *prze1lp* zamieniałem L96Męd96]

ZAMIENIĆ *dk* *co czym* ‘zastąpić *co czym*’ B32Dom210 Część jabłek można zamienić pigwą L96Męd96

[*bzk* zamienić B32Dom210 L96Męd96]

ZAMIESIĆ *dk* ‘zamiesić’ Tak dobrze ciasta zamisiła i jeszcze monka na dnie w rowkach została Łpt72Zda220 → **ROZMIESIĆ** *dk*

[*bzk* zań'es'ic' Łpt72Zda220 *prze1lp* z zańis'liła Łpt72Zda220]

ZAMIESZAĆ• *dk* ‘mieszając połączyć ze sobą różne substancje, zamiesić’ A chlieb zamiesza sie, monki dodaje sie i miesi sie Isz96Mar195 → **ROZMIESIĆ** *dk*

[*ter nos* zańeša še Isz96Mar195]

ZAMIESZKAĆ SIĘ• *dk* ‘zacząć gdzieś mieszkać, osiedlić się, zamieszkać’ Ale pochodzi z dalej, nie z Łop, bo zamieszkali sie w Łopach, a mieszkali kiedyś tam ... Užbolie, Kruwonty, tam ichna ojczyzna była K02Zie137

[*prze3lm* zam'eškali še K02Zie137]

ZAMIEŚCICIEL *m* ‘zastępca’ Pracuje zamieściciel polskiego obszczestwa Brs02Rie54

[Mlp zamieściciel Brs02Rie54]

ZAMIEŚCIĆ *dk* ‘przejąć czyjeś obowiązki, zastąpić *kogoś*’ B32Dom268

[bzk zamieścić B32Dom268]

ZAMIEŚCIĆ SIĘ• *dk* ‘zamieszkać, osiedlić się’ Btn96Mar48

zamieściwszy się *ipu* Niechtóre przyjezne zamieściwszy sie, rosyjskie Btn96Mar48 →

POSIELIĆ SIĘ *dk*

[*ipu* zameściłszy s’e Btn96Mar48]

ZAMKNAĆ SIĘ• *dk* ‘zamknąć wejście do pomieszczenia, w którym się przebywa’

zamknewszy się *ipu* Poszedłszy do sąsiedzi, chciała opowiedzieć nowina, ale już byli zamknewszy sie W91a)Ado99 Oni jest zamknewszy sia W91Ado95 Ja już zamknewszy sie, choć siedze K99Zie25

[*ipu* zamknefszy s’a W91Ado95 zamknefszy śe K99Zie25 zamknefszys’e W91a)Ado99]

ZAMOCOWAĆ SIĘ• *dk* ‘utrwalić, umocnić się’ Ja myślę, że będzie wielki Bóg, jeżeli to wszystko zamocuje się i będzie razem B96Doł181

[przy3lp zamocuje się B96Doł181]

ZAMOREK / ZAMORAK *m* ‘jajko wysiadywane przez kurę, z którego nie wylęgło się kurczę’ Jak kura siedzi, siedzi i z jajka nie ma kurczuka, a bełtun jaki, to wtedy jest zamorak Łpt72Zda220

[Mlp zam'orek/zam'orak Łpt72Zda220]

ZAMÓWIĆ• *dk* ‘odezwać się, zacząć mówić’ [Tam] mało kto w polskim języku włada, a kiedy zamówi, to piąte przez dziesiąte tak Brż99Pab209 Ja przebudza sie mówie: Helenka, ty nic do mnie nie zamówiła? B96Doł205 → **ROZMÓWIĆ SIĘ** *dk* 1

[prze3lp ż zamówiła B96Doł205przy3lp zamuvi Brż99Pab209]

ZAMRUŻYĆ SIĘ *dk* ‘przesłonić oczy powiekami, zmrużyć oczy’ Wtr79Saw207 i in.

zamrużywszy się *ipu* Przylecisz zamrużywszy sie i obejmisz płot W99Rut34

Zamrużywszy sia trafia Wtr79Saw207

[*ipu* zamrużyłszy śe W99Rut34 Wtr79Saw207 zamrużyłszy s’a° Wtr79Saw207]

ZAMULANY ‘powalany, pobrudzony’ B32Dom268

[mMlp zamulany B32Dom268]

ZAMUŻNIA• ‘o kobiecie mającej męża, zameżna’ A jest trzy unuczki i unuk, wszystkie zamużni Kmj96Mar92 Już wszyscy ode mnie odeszli, zamużnie, żonate Nlb01Mor249

[Mlm zamużni Kmj96Mar92 zamużne Nlb01Mor249]

ZANADRZE *n rzadko* ‘zanadrze’ Łpt72Zda220 → **ZAPAZUCHA** *ż*

[Mlp zanadże Łpt72Zda220]

ZANASZAĆ• *ndk* ‘dostarczać do określonego miejsca, zanosić’ [Mleko] du mleczarni
zanaszałam K02Kar211

[prze1lp ż zanaśałam K02Kar211]

ZANIAĆ• *dk* ‘zająć, zaanektować’ B96Dąb191

zaniawszy *ipu* [...] jak nas ta Białoruś zaniawszy B96Dąb191 → **ZAJAĆ** *dk*

[ipu zaniawszy B96Dąb191]

ZANIEMOGĆ *dk* → **ZANIEMÓC*** *dk*

ZANIEMÓC* / **ZANIEMOGĆ** *dk* ‘zachorować lub zasłabnąć’ W82Tur72 →

POCHOROWAĆ *dk*

[bzk zańem'okć W82Tur72]

ZANIEŚĆ *dk* *do czego, w czym* ‘wpisać *do czego*, wymienić *w czym*’ U nas unisztożony

bardzo piękny był organ, który nawet zaniesiony w tej ksionżce istorii o Grodnie

Bnk96Mar160 ♦ Zanieść do protokołu ‘wpisać do protokołu’ B32Dom268

zaniesszy/zaniosszy *ipu* W91Ado88

[bzk zanieść B32Dom268 *ibt mMlp* zańeśony Bnk96Mar160 *ipu* zan'ośszy/zan'eśszy W91Ado88]

ZANOSIĆ• *ndk* ‘wtrącać obce elementy wymowy’ [...] ona od Oszmiany, ona tak śmiesznie

zanosila, [...] miała taki akcent, trocha taki oszmiański Ncz02Koz71

[prze3lp ż zanosila Ncz02Koz71]

ZAOSZCZĘDZIĆ• *dk* ‘zaoszczędzić’ Wtr79Saw207

zaoszczędziwszy *ipu* Miała zaoszczendziwszy pieniędzy Wtr79Saw207

[ipu zaoščęnz'ifšy Wtr79Saw207]

ZAOSTRZAĆ* / **ZAASTRZAĆ** *ndk* ‘ostrzyć, wyostrzać’ B32Dom267

[bzk zaastrzać B32Dom267]

ZAPALENIA• *ż, n med.* ‘stan chorobowy tkanek wskutek zakażenia, zapalenie’ Nu i umar

tutaj, zapalenia jemu pluc co tam była Łp01Kar414 Od zapalenia krwi Ł67ParIII-41 Nie
ma zapaleni Orn73a)Masl78

[Dlp zapaleń Orn73a)Masl78 *Mlp* zapal'eńa Łp01Kar414 *Dlp* zapal'eńa Ł67ParIII-41]

ZAPALIĆ *dk* **1.** ‘celowo wzniecić, podłożyć ogień w celu zniszczenia czegoś, podpalić,

zapalić’ Jak Niemiec udstępował, jego [kościół] zapalili, a chto, ci tu Ruskie zapalili może

Krm01Kar406; **2.** ‘rozpalić ogień w czym’ Zapalić w piecu B32Dom268

[bzk zapalić B32Dom268 *prze3lm* zapal'il'i Krm01Kar406]

ZAPALIĆ SIĘ *dk* ‘zacząć się palić płomieniem’ Bjw97Dwi77

zapaliwszy się *ipu* Kościół zapaliwszy się po szlubie Bjw97Dwi77

[*ipu* zapal'ifsy s'e Bjw97Dwi77]

ZAPALIWAĆ• *ndk* 'zapalać' Każdemu dają świece, oni zapalują się i wtedy śpiewają pieśni
Rzc98Ost-nmw17

[*ter nos* zapal'ują s'e Rzc98Ost-nmw17]

ZAPALEK *m* 'zapalka' Weź grafka [agrafkę], zapalkiem ni dłubaj w uchu Łpt72Zda220 →
SIARNIK *m*

[*Mlp* zap'alak/zap'alək *Ms/p* zap'alķem Łpt72Zda220]

ZAPALKĄ• *ż* 'zapalka' Zapalki z pudełka, pudełki jest, mnie jak uwalili [w sklepie] pudełka
wielka, dyk nie mogę spalić Kmj99Pab90 → **SIARNIK** *m*

[*Mlm* zapalki Kmj99Pab90]

ZAPARĆ *dk* 'zamknąć' Takie zasuweczki robio czykoliek [czy cokolwiek], nu, żeby zaparć
trochu Brs04Ste119

[*bzk* zaparć Brs04Ste119]

ZAPAZUCHA *ż* 'miejsce pod ubraniem na piersiach, zanadrze' Cała zapazucha jabków
nakrad Łpt72Zda220 → **ZANADRZE** *n*

[*M,B/p* zapaz'uxa Łpt72Zda220]

ZAPAŻDZIAŁY 'zaniedbany, marny, wynędzniały' L86Tek89

[*mM/p* zapażdziały L86Tek89]

ZAPECKAĆ *dk* 'zabrudzić, zawalać' B32Dom268 → **UMURZAĆ** *dk*

[*bzk* zapeckać B32Dom268]

ZAPEŁNIĆ *dk* 'wypełnić, wpisać dane do blankietu, ankiety' B32Dom268 Zapełnić ankietę
B32Dom268

[*bzk* zapełnić B32Dom268]

ZAPĘDZIĆ• *dk* 'zagonić, zapędzić; tu: zesłać na Sybir' Co mnie staremu zrobio? Zapendzo
w Sibir? Ł67ParII-49 ♦ Zapędzić *kogo* do deski 'wpędzić *kogo* do grobu' Ale przy takim
rządzie, to będziesz pracował, sam siebie zapędzisz do deski, a zarobić nic nie zarobisz
B99Eng205

[*przy2lp* zapędzisz B99Eng205 *przy3lm* zapenżo Ł67ParII-49]

ZAPIĄĆ *dk* *rzadko* 'zapiąć' Grafko zapiął Bjw97Dwi115 → **ZASZPILIĆ** *dk*

[*bzk* zapiąć Łpt72Zda220 *prze3lp m* zapeł Łpt72Zda220]

ZAPIĄTEK *m* → **ZAPIĘTEK*** *m*

ZAPIĄTKA *ż* → **ZAPIĘTEK*** *m*

ZAPIĘTEK* / **ZAPIĄTEK** *m* / **ZAPIĄTKA** *ż* **1.** ‘pięta nogi’ Bolo mnie zapiątki

W82Tur103; **2.** ‘zapiętek’ Zapjontki poszczepawszy sia W82Tur101 Zapiątki w butach
Rkw99Pab105 ♦ Dusza w zapiętkach → **DUSZA** *ż* ♦ Leżć na zapiątki ‘deptać po piętach’
Z tyłu idzie tak nie za wszystkim, żeby [na] zapiątki lazby, dalej, dalej Wdg01Kar446

[*mMlp* zap^uontek W82Tur98 *żMlp* zapontka Rkw99Pab105 *Mlm* zap^uontki W82Tur101,103 zapontki
Rkw99Pab105 *Blm* zapontki Wdg01Kar446]

ZAPISAĆ• *dk* ‘wpisać jakąś informację’ Wkn01Kar421

zapisawszy *ipu* Pierwszy paszport, to jeszcze póki była młoda, też bylim w Pulaczki
zapisawszy, potem przerabiałem te paszporty Wkn01Kar421

[*ipu* zapisafsy Wkn01Kar421]

ZAPISAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘pisemnie zgłosić swój udział, zapisać się’; **2.** *kim* ‘podać się *za kogo*,
zapisać się *jako kto*’ Zapisali sia Polakami K02Kar241

zapisawszy się *ipu* I byli do Polski zapisawszy sia wyjechać Pcn01Kar248 Ja i sama była
zapisauszy sie da Paznania, ale jakoś nie złożyło sie wyjechać Smw01Kar274 Tak i w
paszporcie Polak zapisawszy sie jestem Szt01Kar502

[*prze3lm* zap^uisalⁱ i śa K02Kar241 *ipu* zap^uisafsy s^ua Pcn01Kar248 zapisafsy s^ue^a Szt01Kar502 zapisau^usy s^ue^a
Smw01Kar274]

ZAPISKA *ż* **1.** ‘zaświadczenie’ Tak, wesele to jeszcze trzeba od urzondy zapiska taka, to w
urzondzie, potem w kościele Krn96Mar115 → **SPRAWKA** *ż* **1;** **2.** ‘notatka, zapisek’
B32Dom268

[*Mlp* zapiska B32Dom268 *Blp* zapiska Krn96Mar115]

ZAPLASKAĆ• *dk* ‘załopotać’ Ta kura wielka przyszła koło mnie, sześć razy zaśpiawała i
skrzydłami zaplaskała, a ja jemu mówia [...] diabeł Kłw01Kar525

[*prze3lp* *ż* zapl^uaskała Kłw01Kar525]

ZAPLEŚĆ• *dk* ‘przeplatając złączyć pasma czegoś, zapleść, spleść’ W91Ado88

zaplotszy *ipu* W91Ado88

[*ipu* zapl^uot^usy W91Ado88]

ZAPŁYĆ• *dk* ‘zostać zalanym, ulec podtopieniu’ Ign73Sud189

zapływszy *ipu* Wszystka łonka zapływszy wodaj Ign73Sud189

[*ipu* zapłyf^usy Ign73Sud189]

ZAPOBIEC *dk* *czego* ‘zapobiec czemu’ Możemy zapobiec zachorowania na różne choroby
W01Mas101

[bzk zapobiec W01Mas101]

ZAPODEJRZYĆ *dk* ‘powziąć podejrzenie’ B32Dom268

[bzk zapodejrzyć B32Dom268]

ZAPODOBAĆ SIĘ• / ZAPUDOBAĆ SIĘ• *dk* ‘spodobać się’ Nu i zaczął przyliatywać jeden bocian, jemu zapodobało się, aha Bjw96Mar122 Ona patrzy te sukienki [...] zapudubała się jedna sukienka Rzc98Ost-nmw28

[*prze3lp* *z* zapudubała *śe* Rzc98Ost-nmw28 *prze3lp* zapodobało *s’e* Bjw96Mar122]

ZAPOMALOWAĆ• *dk* ‘pomalować’ Już nie mógł biedny, dom malowalim, to on choć szczyty zapomalował, ja naokoło pomalowałam, a on szczyty Bbt99Pab224 →
POMALOWAĆ *dk*

[*prze3lp m* zapomal’ował Bbt99Pab224]

ZAPOMINAĆ• *ndk* ‘zapamiętywać’ I każda literka zapominasz, jaka ona wygląda Nlb01Mor249

[*ter2lp* zapominaś Nlb01Mor249]

ZAPOMNIEĆ• *dk* ‘przestać pamiętać, zapomnieć’ Zapomnieli po polsku rozmawiać Słb99Pab58

zapomniawszy *ipu* Już zapomniawszy W91Ado96 Wiesz, to dużo lat, zapomniawszy Pps01Kru177 Dalej miejscowość zapomniawszy Wdk01Kar247

[*prze1lm* zapomnēl’i Słb99Pab58 *ipu* zapomn’afsy Pps91Kru177 W91Ado96 zapomnāfsy Wdk01Kar247]

ZAPOTRZEBOWAĆ *dk* ‘zgłosić zapotrzebowanie *na co*, zażądać *czego*’ B32Dom268

[bzk zapotrzebować B32Dom268]

ZAPOMNIEĆ SIĘ• *dk* ‘pójść w zapomnienie, zostać zapomnianym’ Wiencej nie wiem, wszystkie [wieczorki] zapomnieli się Ł67ParIII-39

zapomniawszyś *ipu* Wszystko już jest zapomniawszyś Ł67ParI-17

[*prze3lm* zapomnēl’i *s’e* Ł67ParIII-39 *ipu* zapomnāfys’ Ł67ParI-17]

ZAPOTRZEBOWANIA• *n* ‘poświadczone w urzędzie zaproszenie do przyjazdu’ My do Polzyczy zbieraliś jeszcze jak u mamy żylim [...] tu dokumenty mam, zapotrzebowania przysłali, to wtedy wypuskali wyjechać Wdg01Kar456 → **WYZEW*** *m*

[B*lp* zapūčšebovaña Wdg01Kar456]

ZAPOWIEDZI *lm* / **ZAPOWIEDŹ** *m* ‘publiczne ogłoszenie zamiaru zawarcia związku małżeńskiego wobec miejscowej wspólnoty parafialnej, zapowiedzi’ Trzy tygodni żeby przeszli, już ten zapowiedź, a potem tylko szlub daje Ong01Kar498 ♦ Podać do/na

zapowiedzi ‘dać na zapowiedzi’ Pojado do kościoła do zapowiedzi podadzu Bjj99Ado65
Dawniej tu moda była na zapowiedzi podać K02Kar184

[mBlp zapov’e^ac’ Ong01Kar498 Dlp zapov’^ézi Bjj99Ado65 Blm zapûv’^éz’i K02Kar184]

ZAPOWIEDŹ *m* → **ZAPOWIEDZI** *lm*

ZAPOZNAĆ• *dk* ‘zawrzeć znajomość z *kim*, poznać’ Dziewczę zapoznałem W86Dub79 →
POZNAJOMIĆ *dk*

[ter1lp *m* zapoznałem W86Dub79]

ZAPOZNAJOMIĆ• *dk* ‘zawrzeć znajomość z *kim*, poznać się’ → **POZNAJOMIĆ** *dk*
zapoznajomiwszy *ipu* Była i z siostrą zapoznajomiwszy i z bratem i z drugą siostrą
Rsz01Kar364

[*ipu* zapoznajom’ifšy Rsz01Kar364]

ZAPÓŹNIĆ SIĘ *dk* ‘nie zdążyć na czas, spóźnić się’ Idź, bo możesz zapóźnić się
W86Dub79 Zapóźniła się na autobus Bjw97Dwi73 Teraz już zapóźniłam się na lekcję
K02Kar274

[bzk zapóźnić s’e W86Dub79 prze1lp ż zapuźniłam śa/zapuz’niłam s’e K02Kar274 prze3lp ż zapóźniła się
Bjw97Dwi73]

ZAPRASZAĆ *ndk* 1. ‘zwracać się z zaproszeniem, zapraszać’ Wypoczywać i leczyć się
bezpłatnie zapraszają W01Mas116 Zapraszamy firmy reklamować się W01Mas116;
2. ‘podawać cenę, żądać ceny’ B32Dom268

[bzk zapraszać B32Dom268 ter2lm zapraszamy W01Mas116 ter3lm zapraszają W01Mas116]

ZAPRAWIŁA *m* ‘przywódca, kierownik’ B32Dom268

[Mlp zaprawiła B32Dom268]

ZAPRAWKA *z pot.* ‘stacja benzynowa’ A tu była kładka taka [...], tam uot gdzie tera
zaprawka, uot tam gdzieś w tamtym miejscu Rzc98Ost-nmw22

[Mlp zaprafka Rzc98Ost-nmw22]

ZAPRESZCZAĆ• *ndk* ‘nie pozwalać na coś, zabraniać’ Mama zapreszczała nam, żeby na
stole co jest, to niech stoi W99Rut98 → **BRANIAĆ** *ndk*

[prze3lp ż zapreszczała W99Rut98]

ZAPROSIĆ *dk* ‘zwrócić się do kogoś z zaproszeniem, zaprosić’ Bjw97Dwi54 i in.
zaprosiwszy *ipu* Kogoś był zaprosiwszy Bjw97Dwi54 Medzka kogoś zaprosiwszy
Bjw97Dwi77

[bzk zaprosić B32Dom268 *ipu* zapros’ifšy Bjw97Dwi54,77]

ZAPROWADZIĆ *dk* 1. ‘uruchomić, włączyć’ Zaprowadzić motocykl, samochód, traktor

Bjw97Dwi110 Zaprowadził motocyk Bjw97Dwi110 → **WKLUCZYĆ** *dk*; 2. ‘zainicjować coś, wszcząć’ I co, już tamta sprzeczka zaprowadził, i [...] tamten pan przegrał

Wdg01Kar463; 3. ‘dać początek czemuś, założyć’ W Polszczy [brat] tam ożenił się i tam rodzinie zaprowadził [...] dużo od nas wyjechali do Polski K02Zie137 ♦ Zaprowadzić sprawki ‘zebrać wiadomości, informacje’ B32Dom268 → **NAPROWADZAĆ** *ndk*

[*bzk* zaprowadzić B32Dom268 Bjw97Dwi110 *prze3lp m* zaprowadz’ił K02Zie137 zaprowadz’ił Bjw97Dwi110 zaprowadz’ił Wdg01Kar463]

ZAPROWADZIĆ SIĘ• *dk* ‘zacząć działać, zaskoczyć – o silniku’ Matocykla sama jak szedła tak i znow zaprowadziła się Bjj99Ado69

[*prze3lp* z zaprowadziła’s Bjj99Ado69]

ZAPRZECZAĆ *ndk* ‘zabraniać, zakazywać czego’ B32Dom268 → **BRANIAĆ** *ndk*

[*bzk* zaprzeczać B32Dom268]

ZAPRZECZYĆ *dk* ‘zabronić, zakazać czego’ No ot, nikt nie może zaprzeczyć, nie pozwolić Btn96Mar47 → **BRONIĆ** *ndk*

[*bzk* zapšęczyć Btn96Mar47]

ZAPRZEDAĆ *dk* ‘umówić się co do sprzedaży i wziąć zادةk’ B32Dom268

[*bzk* zaprzedać B32Dom268]

ZAPRZEDAŹ *z* ‘wzięcie zadatku za coś sprzedawanego na raty’ B32Dom268

[*Mlp* zaprzedaż B32Dom268]

ZAPRZESZŁY• ‘sprzed dwu lat’ Ona dwa lata była, zeszłego roku była i zaprzeszłego roku była, to jej paszport chyba ważny Bjw99Pab141 On przyleciał w tym roku, jeden bocian, i jemu popsuli gniazda [w] zaprzeszłym roku. Oni przylecieli te same bociany na basznia na tym samym miejscu i świeża gniazda zrobili W99Rut103

[*mDlp* zapšeszłego Bjw99Pab141 *mMslp* zaprzeszłym W99Rut103]

ZAPRZĘDZIĆ• *dk* ‘zacząć prząść’ Chto spicy [przynosił], chto kądzieli zaprzędził Brs02Rie53

[*prze3lp m* zapšendz’ił Brs02Rie53]

ZAPUDZIĆ• *dk* ‘nastraszyć’ Tak zapudził, że popamięta W99Rie76

[*prze3lp m* zapudził W99Rie76]

ZAPUSTY• *lm rel. bnac.* ‘zapusty’ Od zapust do Wielkanocy ludzie pościli W82Rei38

[*Dlm* zapust W82Rei38]

ZAPUSZCZAĆ• *ndk* ‘wpuszczać, pozwalać wejść’ Nie zapuszczają tych, Boże broń, nie zapuszczają tych [młodej pary do stołu] to i cukierków dają, szampana dają [...] Ażl01Kar341

[*ter3lm* zapuszczają Ażl01Kar341]

ZAPUŚCIĆ• *dk* ‘zostawić, pozostawić’ Nu tak była kiedyś, co trzecia część ziemi zapuszczona było na papar, potem łubin już zaczęli siał Łpt72Zda183

[*ibt žMlp* zapušč’ona Łpt72Zda183]

ZAPUTNY ‘zapuszczony?’ Zaputny kraj, wiecej czuchny, wiecej po rusku Ł67ParIII-27

[*mMlp* zapútny Ł67ParIII-27]

ZAPYTAĆ *dk u kogo, o czym* ‘zadać pytanie, zapytać kogo, o co’ Chcemy u was zapytać, co to „stryj” Ł67Par2-17 [...] chciałabym Pana zapytać o założeniach pracy [...] W01Mas102 Komisarz [...] zapytany o udziale „Arastu” powiedział [...] W01Mas102 Trzeba zapytać u prezydenta, czy da ludzi nmw96

[*bzk* zapytać B32Dom210 W01Mas102 zapytac’ nmw96 Ł67Par2-17 *ibt mMlp* zapytany W01Mas102]

ZAPYTAĆ SIĘ *dk u kogo, o kogo, o czym*, ‘zadać pytanie, zapytać kogo, o co’ Zapytał się u mamy Bjw97Dwi82 Zapytał się u nauczycielki Bjw97Dwi82

[*bzk* zapytać się W01Mas102 *prze3lp m* zapytał s’e Bjw97Dwi82]

ZARA *ndm* → **ZARAZ*** *ndm*

ZARABIAĆ SIĘ• *ndk* ‘otrzymywać zapłatę za pracę, zarabiać’ Teraz, pani, można, i u nas i w kałchozie, pracują, można żyć, zarabiają się dobrze, żyje się niedrennie Btn96Mar44

[*ter3lm* zarabają się Btn96Mar44]

ZARABOTEK *m* → **ZAROBOTEK** *m*

ZARANIEJ *ndm* ‘zawczasu’ Trzeba zaraniej modlić się Pps91Kru183

[*zar’an`ej* Pps91Kru183]

ZARAPORTOWAĆ SIĘ *dk* ‘zapędzić się (w kłamstwie), zagalopować się’ B32Dom268

[*bzk* zaraportować się B32Dom268]

ZARASTAĆ• *ndk* ‘rosnąć, stać się gotowym do zbiorów – o roślinach, wyrastać’ Przed świętym Antonim posadziłam kapusta i kapusta zarastała w jesieni K02Kar274

[*prze3lp m* zarastała K02Kar274]

ZARAZ* / **ZARA** / **ZAREZ** *ndm* 1. ‘niezwłocznie, od razu’ To nie wiem wiele tam czasu była i zara spalili wszystkie domy, wszystko K96Saw74 → **WRZ** *ndm*; 2. ‘obok, w

poblizu' Tu zarez domek, domek robotnikom, ten został, a sam pałacyk, tego nie ma
Wdg99Pab218 → **WRAZ** ndm

[zara K96Saw74 zares Wdk99Pab218]

ZA RAZ ndm 'za jednym razem' Syny to oba żenili się, za raz dwoch, poraz, to jeden raz był,
było wesele obydwóch Krn96Mar116

[zaras Krn96Mar116]

ZARAZA ż 'zaraza – o chorobie' B32Dom259 ♦ Syberyjska zaraza 'czarna krosta, wąglik,
karbunkul' B32Dom259

[Mlp zaraza B32Dom259]

ZARAZLIWOŚĆ ż 'zakażenie' Potam on napchnął tych merłów [gazy], żółta taka, o, żeby
zarazliwość nie napadła Ong01Kar495

[Mlp zarazl'ivość Ong01Kar495]

ZARAŻENIE n med. 'zakażenie, infekcja' I kcieli już piłować jej ta druga noga, żeby
zarażenia nie napadła K02Kar308 → **ZAKAŻENIA** ż ♦ Zarażenie krwi 'zakażenie krwi'
Kosił i zarażenie krwi poszło Trt96Mar185 U niego było zarażenie krwi ogólne
Trt96Mar184 Proszę pani u jego choroba taka, że zarażenie krwi ogólnej Trt96Mar185

[Mlp zarażenie Trt96Mar184,185 zarażenia K02Kar308]

ZARAŻENIE SIĘ• n przez co 'zachorowanie na chorobę zakaźną, zarażenie się czym' I w
każdej chwili jest możliwość zarażenia się przez wściekliczną W01Mas103

[Dlp zarażenia się W01Mas103]

ZARĄBACZ m 'rzeźnik' Bjw87Pab-nmw → **ŚWINOBÓJ** m

[Mlp zarombać Bjw87Pab-nmw]

ZARĄBEK• m 'rąbek' To ona [krowa] ma rogi taka, a potem już takie zarąbki, zarąbki
robiom się [...] tutaj równe gładkie rogi, a tu całe w zarąbkach Bjw99Pab126

[Mlm zarompki Mslm zarompkax Bjw99Pab126]

ZAREGISTROWAĆ SIĘ dk 'zawrzeć ślub cywilny, zarejestrować związek małżeński' My
chcieliśmy w klubie tam z poczczontku zaregistrowacsa, pokazać się, a wtenczas du
kościółu już iść Ilk98Ost-nmw12(32)

[bzk zaregistrowacsa Ilk98Ost-nmw12(32)]

ZAREKOMENDOWAĆ SIĘ• dk 'pokazać się, dać się poznać z dobrej strony'
zarekomendowawszy się ipu Teraz dobrze on tam zarabia, dobrze zarekomendowawszy
sia Żjm01Kar517

[*ipu zarekomendovášy s'a Žjm01Kar517*]

ZAREZ *ndm* → **ZARAZ*** *ndm*

ZAROBOTEK / ZARABOTEK* *m* ‘zapłata za wykonaną pracę, zarobek’ Słaby tam

zarobotek Bjw97Dwi124 A jak kto ma mały zarobotek, tak czy co, jak tam co Stc96Mar77
Teraz bardzo ludzi jest, na bogactwa wszystkie patrzy bardzo, na pieniądze te, wszystkie te
zarabotki K99Zie28 Szedli na zarabotki, do jich tam najmowali oni i żyto kosić, służących
tam K02Kar297 Bardzo małe zarabotki byli Kłw01Kar458 Moja rudzicy byli takie
biedniejsza, chodzili też tak samo po zarabotkach wszędzie Wdg01Kar438 → **OKŁAD** *m*

[*Mlp zarobotek B32Dom268 Bjw97Dwi124 Blp zarobotek Stc96Mar77 Mlm zarôbotk'i Kłw01Kar458 Blm
zarabotki K99Zie28 zarûbot'k'i K02Kar297 Mslm zarûbotkaž Wdg01Kar438*]

ZARODZIĆ* *dk* ‘dać plon, urodzaj’ Dobra jęczmiony zarodzili Bkb73a)Gju93 Ziemia nie
wyrabiał bardzo dobrze, dawniej jeżeli zarodzi, to zarodzi, to zarodzi żyta Žgw01Kar479

[*prze3lm zaros'ili Bkb73a)Gju93 przy3lp zar'ož'i Žgw01Kar479 K02Kar275*]

ZAROSNAĆ* *dk* 1. ‘dorosnąć, wychować się – o człowieku’ Ja urodzony na Litwie, tutej
koło Pacunel, tam zarosłem, aż do wojska, do dwudziestu lat Wdk99Pab211 I uo, przy
mamie zarosłam Użp01Kar258 Dwie pary rudziła, umarli i siedem zarośli, o K02Kar275
My dwie siostry zaroślim K02Kar275 → **ZROSNAĆ SIĘ** *dk*; 2. ‘zarosnąć, pokryć się
roślinami’ To ja dobrze wiem kiedy (gdzie) byli granicy i to już zarosze tam lasem
Kmp01Kar430; 3. ‘urosnąć – o roślinach’ Tam ten posiał pszenica, to dobrze zarosła
K02Kar275

zarosszy *ipu* Alie bardzo kartoflia uo, trzeba było polewać, ale zarosszy była, oj
Wkn01Kar422 Zarosszy u nas trawaj Smw01Kar291

[*prze1lp m zarosłem Wdk99Pab211 prze1lp ż zarosłam Użp01Kar258 prze3lp ż zarosła K02Kar275 prze1lm
zarosl'im K02Kar275 prze3lm zaros'l'i K02Kar275 ipu zarosszy Wkn01Kar422 Smw01Kar291 ibt Mlm (sic!)
zaroše Kmp01Kar430*]

ZAROŚLINY* *lm* ‘gęste skupisko krzewów, zarośla’ Tutaj nie było takich zaroślinów,
wszędzie do Niemna można było dojść Bht98Pab189 → **CHMYŹNIA** *ż*

[*Dlm zaroślinów Bht98Pab189*]

ZAROŚNIAK *m* ‘teren porośnięty krzewami, młodymi drzewkami’ Tam nad sadzawko ni
orał [...] jakie pień liat i patrzaj jaki zarośniak tam wyros Łpt72Zda220 →

CHMYŹNIA *ż*

[*Mlp zar'os'niak Łpt72Zda220*]

ZAROZCZYNA *ż* ‘rozczyn na ciasto’ Przez dzień ona troche podejmuje sie, zarozczyyna,
potem stoi też, żeby rozczyzna byłaby troche kwasna, bo tak nie wyrośnie Brż96Mar174 →
ROZCZYNA *ż*

[Mlp zarosčyna Brż96Mar174]

ZAROZCZYNIAC• *ndk* ‘rozczyńać, przygotować rozczyn na ciasto’ Z początku jej
zarozczyniasz, ona podkwaśniej ta rozczyzna, a potem zamieszisz Slc99Pab203
Pośłodniej, to potem zarozczyniamy, troszka monki dołożym K02Kar275 →
ROZCZYNIAC *ndk*

[ter2lp zaroščyňaš Slc99Pab203 ter1lm zaroščyn’amy K02Kar275]

ZAROZCZYNIĆ *dk* ‘rozczyńić ciasto’ Trzeba chleba trochę zarozczyńić W86Dub79
Wtenczas ta monka zarozczyni Orn73b)Masl215 Wo już dzisiaj zarozczyńić koło obiadu, a
nawet i na ranku Orn73b)Masl215 → **ROZCZYNIĆ** *dk*

[bzk zaroszczynić W86Dub79 zaroščyn’ie’ Orn73b)Masl215,216 przy3lp zaroščyn’i Orn73b)Masl215]

ZAROZMAWIAĆ• *dk* ‘zacząć rozmawiać, odezwać się’ [...] już matka zarozmawia po
polsku to zdaje się, że te takie kulturne, a już jak po prostu, to zdaj się, że tak nieładnie
Ncz02Koz68 Kiedy mąż do dzieci po litewsku zarozmawiał, oni w płacz Ejs99Smu156 →
ROZMÓWIĆ SIĘ *dk* 1

[przy3lp zarozmawia Ncz02Koz68 prze3lp m zarozmawiał Ejs99Smu156]

ZARPLATA• *ż* ‘wynagrodzenie za pracę, płaca’ Dostajo zarplata Brs02Rie54 → **OKŁAD** *m*

[Blp zarplata Brs02Rie54]

ZARUGAĆ SIĘ• *dk* ‘zacząć się kłócić, wymyślać sobie’ Starzy mężczyźni jak zarugali się,
to po białorusku Hdc03Kard143

[prze3lm zarugali się Hdc03Kard143]

ZARWAĆ• *dk* ‘o krowie – przestać dawać mleko przed ocieleniem się’ Zupy, jak krowa
zarwi w zimie, to skwarzyli Wtr84Saw171 Krowa już zarwała Bjw97Dwi110

[prze3lp ż zarwała Bjw97Dwi110 przy3lp zarvi Wtr84Saw171]

ZARWAĆ SIĘ• *dk* ‘ulec pęknięciu, przerwaniu, urwać się’ Przewionzujim w motkach nitko,
bo czasem zarwie sie nitka, to odłonczami te pasemka i potem znajdzie nitka i konczyk ten
Kml96Mar110

[przy3lp zarvé s’e Kml96Mar110]

ZARYWAĆ• *ndk* ‘o krowie – przestawać dawać mleko przed ocieleniem się’ Krowa zarywa
Bjw97Dwi110 → **ZARYWAĆ SIĘ**¹ *ndk*

[*ter3lp* zaryva Bjw97Dwi110]

ZARYWAĆ SIĘ¹ *ndk* ‘przestawać dawać mleko przed ocieleniem się’ W jesieni [mleka] gorzka zrobi się, jak krowy zarywajon się Ł84Par142 → **ZARYWAĆ** *ndk*

[*ter3lm* zaryvajon s’e Ł84Par142]

ZARYWAĆ SIĘ² *ndk* ‘zagrzebywać się, zakopywać się w czym’ Lubi zarywać się do słomy [o świni] Ł84Par142

[*bzk* zarywać się/zaryvac’ s’e Ł84Par142]

ZARYZYKOWAĆ• / ZREZYKOWAĆ• *dk* ‘zaryzykować, odważyć się’ Radiowy Wincuk nie od razu zaryzykował wyjść na scenę ze swoimi gawędami W01Mas116 A wojskowy raz utopił się. Pływał łódka, zrezykował, skoczył z łódki do wody i jak zanurzył się, to i zanurzył się na wiek Wtr84Saw171

[*prze3lp m* zaryzykował W01Mas116 zrezykował Wtr84Saw171]

ZARZANDZAĆ• *ndk* ‘wydawać polecenia, zarządzać’ W83Tur18

[*ter nos* zarzandza się W83Tur18]

ZARZNAĆ [r-z] / **ZAR’ZNAĆ** [r’-z] *dk* ‘zabić ostrym narzędziem, zarznąć’ Bjw97Dwi29

[*bzk* zarznoć’ Bjw97Dwi29 *prze3lp z* zar’znęła B32Dom269]

ZARZYNEK• *m* ‘obyczaj rozpoczęcia żniw’ Żniwa rozpoczynano zarzynkiem: najpierw chleb z solą kładnie się do żyta i przecina się L91Zow549

[*Nlp* zarzynkiem L91Zow549]

ZASADNY ‘przestrzegający zasad’ Bkb83a)Giu92

[*mMlp* zasadny Bkb83a)Giu92]

ZASADZIĆ• *dk* 1. ‘obsadzić dookoła czego, posadzić przy czym’ Jak przyjeżdżali młodzi z zagsu, to też bywa stoł zasadzony, też [...] trzeba wykup dać, żeby oni, młodzi, siedliby za stoł K02Kar305; 2. ‘posadzić kurę do wysiadywania jajek’ Kura kwochczy, [żona] mówi Stasiuk, ty zasadź kurczuków, gańskiuków [...] ja kupiłem dwadzieścia jajek kaczynych i podsypałem na chlawuszkę Żgw01Kar487

[*roz k lp* zasać Żgw01Kar487 *ibt Mlp m* zasażony K02Kar305]

ZASECHNAĆ *dk* ‘uschnąć – o roślinach’ W82Tur67

[*bzk* zasechnąć W82Tur67]

ZASIAĆ• *dk* ‘posiać na jakiejś powierzchni, zasiać’ Ja połowa działki zasiał Bjw97Dwi32 **zasiawszy** *ipu* Rozparcelowana ziemia, tam zasiawszy Wdg99Pab234

[*prze1lp m* zas’iał Bjw97Dwi32 *ipu* zas’afsy Wdg99Pab234]

ZASIAŚĆ• *dk* 1. ‘zamieszkać, osiedlić się’ Polak jeżeli wyjechał, to zaraz zasiadł Litwin jakiś, no to teraz pomieszany już jest naród K02Zie147 → **ZAŻYC SIĘ** *dk*; 2. ‘zrobić zasadzkę, zasadzić się’

zasiadszy/zasiądszy *ipu* Byli zasiadszy patryjanci Niemcy Mtr01Kar232 W czasie tego powstania, znaczy, u nich tam sklep taki duży, ot, i oni byli zasiądszy, a jednak kozaki ich wybili Kmj99Pab87

[*prze3lp m* zaśondł K02Zie147 *ipu* zaśatšy Mtr01Kar232 zasionszsy Kmj99Pab87]

ZASIEK *m* ‘przegroda na zboże w spichrzu, w stodole, sąsieć’ [Worki zboża] w zasieku W80Tek70 → **TORP** *m* 1

[*Mlp* zašek W99Rie74 *Mslp v* zas’eku W80Tek70]

ZASIELONY• ‘zamieszkany, zasiedlony’ Wilno zasielone naszymi Jrz99Pab95 Przyjeżdżają Niemcy, was bendo sabirali, a tutaj bendo zasieleni Niemcy K02Kar305

[*ibt nMlp* zas’el’one Jrz99Pab95 *ibt Mlm* zašel’eńi K02Kar305]

ZASKOCZYĆ• *dk* ‘wskoczyć’ Ten rozpiłował [pęta] zaskoczył na konia Bj99Ado72

[*prze3lp m* zaskócił Bj99Ado72]

ZASKWARZYĆ• *dk* ‘okraścić skwarkami’ Natarkujisz kartofli i zaskwarzysz Trk06Rut4mna

[*przy2lp* zaskwarzysz Trk06Rut4mna]

ZASŁABIEĆ• *dk* ‘zachorować, być chorym’ Józia zupełnie zasłabiała W99Rie73 →

POCHOROWAĆ *dk*

[*prze3lp z* zasłabiała W99Rie73]

ZASŁABNAĆ• *dk* ‘zachorować’ W91Ado87 → **POCHOROWAĆ** *dk*

zaslabnewszy *ipu* W91Ado87

[*ipu* zaslabnefszy W91Ado87]

ZASŁODZIĆ *dk* ‘posłodzić’ Ł97a)Kar75

[*bzk* zasłodzić Ł97a)Kar75]

ZASŁONIĘTY• ‘zakryty z wierzchu, przykryty’ Beczułka taka i zasłanięta [...]

Isz96Mar196

[*ibt zMlp* zasłańenta Isz96Mar196]

ZASŁONKA *z* ‘szyber w przewodzie kominowym’ A tutaj we środku o to zasłonka

Rkw99Pab102 → **JUSZKA** *z*

[*Mlp* zasłonka Rkw99Pab102]

ZASŁUCHAĆ *dk* ‘wysłuchać’ B32Dom269

[*bzk* zasłuchać B32Dom269]

ZASNAĆ• *dk* ‘zapaść w sen, zasnąć’ W91a)Ado101

zasnewszy *ipu* Ja byłaby zasnewszy troszeczką, żeby nie przyszła koleżanka
W91a)Ado101

[*ipu* zasnefsy W91a)Ado101]

ZASPA *ż* *rzadko* ‘zaspa śnieżna’ Łpt72Zda220 → **HURBA** *ż* 1

[*Mlp* zaspa Łpt72Zda220]

ZASPIRTOWAĆ• *dk* ‘zalać spirytusem’ Ł67ParIII-68

[*ibt nos* zaspirtována Ł67ParIII-68]

ZASTANAWIAĆ SIĘ• *ndk* ‘zatrzymywać się, stawać w miejscu’ I ruch na ulicach
zastanawia się Iwn04Mor78

[*ter3lp* zastanaśa śe Iwn04Mor78]

ZASTANOWIĆ *dk* ‘zatrzymać ruch uliczny, spowodować zaprzestanie ruchu’ B32Dom269

[*bzk* zastanowić B32Dom269]

ZASTANOWIĆ SIĘ *dk* 1. ‘zatrzymać się, stanąć w miejscu’ Od razu trzeba zastanowić się i powiedzieć takie słowa [...] L91Zow554 Autobus zastanowił się Bjw97Dwi110;
2. ‘przestać, poprzestać na czym’ Ojciec, mówi, na tym jeszcze nie zastanowie się, będzie uczyć się dalej Kmj99Pab81; 3. ‘zatrzymać się na pobyt’ W mojej kwaterze tam zastanowili się pobyc troszeczką Ong01Kar493

[*bzk* zastanowić się B32Dom269 L91Zow554 *prze3lp m* zastanov’ił s’e Bjw97Dwi110 *prze3lm* zastanov’ił i s’a Ong01Kar493 *przy1lp* zastanośe s’e Kmj99Pab81]

ZASTANÓWKA / ZASTANOWKA *ż* 1. ‘zatrzymanie się, postój’ [...] ot i zastanowka w drodze Wtr79Saw210 → **ZATRZYMANIE SIĘ** *n*; 2. ‘zwłoka, przeszkoda’ W82Tur77 → **OSTANÓWKA** *ż* 2

[*Mlp* zastanufka W82Tur77 zastanofka Wtr79Saw210]

ZASTARONEK *m* ‘przegroda w stodole, oddzielająca klepisko od sąsiedku’ Młotek leżał na zastaronku, chyba spad na torp Łpt72Zda220

[*Mlp* zastar'onek/zastar'on'a'k Ms/lp na zastar'onku Łpt72Zda220]

ZASTAW *m* ‘przedmiot stanowiący zabezpieczenie spłaty długu’ B32Dom245 → **ZAŁOG** *m* ♦ Pod zastaw ‘na zastaw, w zastaw, pod zastaw’ B32Dom245

[*Blp* zastaw B32Dom245]

ZASTAWYWAĆ *ndk* ‘stawiając wiele czegoś zapełniać, zastawiać’ B32Dom269 Schodzon się wszystkie, zastawujo stoły, siadajo Pdz01Kar474

[*bzk* zastawywać B32Dom269 *ter3lm* zastavujō Pdž01Kar474]

ZASTĄPIĆ• *dk* ‘zasłonić widok stając *przed kim*’ Pływają tam, tylko [nie widać] zastąpili, stoją te dwa Iwaniy Kml99Pab121

[*prze3lm* zastōpil’i Kml99Pab121]

ZASTĘPOWAĆ• *ndk* ‘następować, nadchodzić’ Jesień zastempuji Ł67ParIII-37

[*ter3lp* zastempuji Ł67ParIII-37]

ZASTRZEC* / **ZASTRZEGĆ** *dk* ‘sformułować warunki dające jakieś prawo, zastrzec’ W82Tur72

[*bzk* zastšek W82Tur72]

ZASTRZEMIĆ *dk* ‘wbić sobie drzazgę’ B32Dom269 → **WKORSTAĆ** *dk*

[*bzk* zastrzemić B32Dom269]

ZASTRZYK• *m* ‘zastrzyk, iniekcja’ Mjs73Ana36 → **UKOŁ** *m*

[*Mlm* zastšlyg’i Mjs73Ana36]

ZASTUDZIĆ *dk* ‘spowodować przemarznięcie kogoś, zaziębić’ B32Dom269 →

PRZESTUDZIĆ *dk*

[*bzk* zastudzić B32Dom269]

ZASUCHA *ż* ‘susza, posucha’ Wot wtedy już u nas źlie, kiedy zasuchi wielkie Ł67ParII-35 → **SUSZ** *m*

[*Mlm* zasuży Ł67ParII-35]

ZASUDNIK *m* ‘półeczka, szafka bez drzwiczek na talerze, kubki itp. wisząca na ścianie’

Brs01Czy102 → **SUDNIK** *m*

[*Mlp* zasudnik Brs01Czy102]

ZASUPONIĆ *dk* ‘zawiązać supoń – sznurek przy chomącie’ W82Tur75

[*bzk* zasup’onić W82Tur75]

ZASZCZEMIĆ• *dk* ‘zacisnąć’ [...] tak zaszczemi kula, przytuli do siebie [...] i wszystko

[cały czas] pacierzy mówił Pps91Kru172

[*przy3lp* zašč’emi Pps91Kru172]

ZASZCZEPIĆ• *dk* ‘zamknąć na haczyk’ Zaszczep drzwi Bjw97Dwi124

[*roz k lp* zaščep Bjw97Dwi124]

ZASZMAROWAĆ• *dk* ‘posmarować’ [...] masła na chleb zaszmarujisz K02Kar275 →

NAMAZAĆ *dk*

[*przy3lp* zašmarujiš K02Kar275]

ZASZPAROWAĆ *dk* ‘zalepić szpary’ W82Tur118

[*bzk* zaśpar^uować W82Tur118]

ZASZPILAĆ• *ndk* ‘przypinać’ Potem już na prawa strona [bukiecik] zaszpilali dla młodego tak sama, a wianeczek dla młodej Wdg01Kar442

[*prze3lm* zaśp’il’al’i Wdg01Kar442]

ZASZPILIĆ *dk* ‘zapiąć na guziki, haftki, pętelki i in.’ B32Dom269 i in. → **ZAPIĄĆ** *dk*

[*bzk* zaszpilić B32Dom269 W83Tur23]

ZAŚCIANEK *m* **1.** ‘osada zamieszkiwana przez drobną szlachtę, zaścianek’ U mnie zaścianek był, cztery gospodarze byli po osiemnaście hektarów ziemi mieli Czl96Mar89 Potam tutaj zaścianek przy samym gościncu Bjj99Ado68 Na zaścianku żyli Bjj99Ado59 Od dawna tam takie zaścianki byli nie tyku Bijejki Bjj99Ado61 Podziałili wszystkich na zaścianki Bjj99Ado68 A my z bratami zaczęliśmy pracować jak dostaliśmy zaścianek Bjj99Ado74 A tam na zaścianku bywaliśmy, tam już tylko dwa domy zostali się Stc96Mar77 Zaścianki tutaj małe były, dwa domy tylko byli Stc96Mar83 Dawniej kupowaliśmy ziemię, tam już oni już tylko dwa domy byli, a wtedy w drugim zaścianku jeszcze dwa domy, i jeszcze dwa domy, i jeszcze dwa domy, tam cztery zaścianki Stc96Mar83; **2.** ‘przybudówka’ Taka jedna chałupka i druga, jakiś zaścianek, a u nas cztery pokoje i sieni Bht98Pab143 → **BOKÓWKA** *ż* **2**

[*Mlp* zaścianek Bht98Pab143 zas’c’ának Bjj99Ado68 zas’c’ának Stc96Mar83 zas’c’ának Czl96Mar89 Blp zas’c’ának Bjj99Ado74 Mslp na zas’c’anku Stc96Mar77,83 na zas’c’anku Bjj99Ado59 Mlm zas’c’anki Stc96Mar83 zas’c’anki Bjj99Ado61,67 zas’c’anki/zas’c’ank’e Bjj99Ado61 Blm zas’c’anki Bjj99Ado63,68,74]

ZAŚCIELAĆ• *ndk* ‘rozpościerać jakieś nakrycie na czymś, zaścielać’ Tedy już mama czy tam sama młoda przymuje to wszystko, zaściela obrusem i przymuje gości Kml96Mar105

[*ter3lp* zas’c’ela Kml96Mar105]

ZASPIEWAĆ• *dk* ‘wykonać melodię śpiewając, zaśpiewać’ W91a)Ado98

zaśpiewawszy *ipu* W91a)Ado98

[*ipu* zasp’evafšy W91a)Ado98]

ZATANCOWAĆ *dk* ‘wykonać taniec, zatańczyć’ B32Dom262 ♦ Ty u mnie zatancujesz ‘będziesz tańczył jak ci zagram, ja ci pokażę, dam ci nauczkę’ B32 Dom262

[*przy3lp* zatancujesz B32Dom262]

ZATCHNAĆ *dk* → **ZATKNAĆ** *dk*

ZATEM¹ / ZATYM *sp* ‘dlatego, z tego powodu’ Bo zatem, że o, nic nie mam pomocy, co nam te polskie dają? Kmn99Kar92 Miała ja trocha piniędzy, nastojaszczco, bo za tem, że my tego, we dwóch pracowali [...] Kmn99Kar92 Mąż poszed do kałchozu, no ja nie bardzo poszła, bo zatym, że był chłopczyk trzy latki jeszcze był u mnie Str99Pab174 Nu a ja tam postumpiłam zatym, że tam była, jak to nazywa sie, bursa [...] Kjd01Kar285 Nu, ja swojej babuni to nie pamiętam, zatym że mama była sirota Kjd01Kar286 → **TEMU, ZATO**

[zatem Kmn99Kar85,92 zatym Str99Pab174 Kjd01Kar285,286]

ZATEM² ndm ‘następnie’ B32Dom269

[zatem/za tem B32Dom269]

ZATKNAĆ• / ZATCHNAĆ *dk* ‘zasłonić zatkać otwór’ W82Tur66 i in. Jeśli padła gdzie jaka leży, jak jidzisz i prędko zatkniesz gemba, że śmierdzi Wdg01Kar445
zatkniesz *ipu* W91Ado87

[bzk zatχnoć W82Tur66 przy2lp zatknęś Wdg01Kar445 ipu zatknęśy W91Ado87]

ZATŁÓKA *ż kulin.* ‘omasta ze słoniny wieprzowej’ B32Dom269

[Mlp zatłoka B32Dom269]

ZATO / ZA TO *sp* ‘dlatego, z tego powodu’ [...] tam pszeniczna ziemia była bardzo dobra, zato oni byli i bogate Bht98Pab157 Ja nie byłam, bo zato że żałoba, ja już nigdzie nie ide przez ten rok Wdg01Kar456 Różnioń się, zato że polski język, a naszymy tutaj polski, tu nia zrównać, nia zrównać Ncz02Koz71 Za to oni nie pendzo ‘nie zsyłają’, że ode mnie mały pożytek im bendzi Ł67ParII-49 → **TEMU**

[zato Bht98Pab157 Wdg01Kar456 Ncz02Koz71 za to Ł67ParII-49]

ZATONAĆ• *dk* ‘utonać, zatonać, pójść na dno’ W91Ado87
zatoniesz *ipu* W91Ado87

[ipu zatoneśy W91Ado87]

ZATRACAĆ *ndk* ‘wydawać, tracić pieniądze’ B32Dom269

[bzk zatracać B32Dom269]

ZATRACIĆ *dk* ‘wydać, stracić pieniądze’ B32Dom269

[bzk zatracić B32Dom269]

ZATRACONY• *m* ‘zgubiony, utracony’ [Święty Antoni „pasie koni”] bo zatracone rzeczy on znachodzi z modlitwą L91Zow552

[ibt Błm zatracone L91Zow552]

ZATRATA *ż* ‘wydatek pieniężny’ B32Dom269

[Mlp zatrata B32Dom269]

ZATRUDNIONY• ‘zajęty jakąś pracą, zajęty myśleniem o czymś’ Cały czas pamięć musi być zatrudniona L96Męd96

[ibt zMlp zatrudniona L96Męd96]

ZATRZASKA ż ‘zatrask – rodzaj zapięcia’ Ni móg odszpilić zatraski Łpt72Zda221

[Mlp zařš'aska/začř'aska Łpt72Zda221 Dlp zařš'aski Łpt72Zda221]

ZATRZAŚĆ dk ‘zaproszyć’ Piławinami oka zatrząs Łpt72Zda186

[prze3lp m z'ařšqs Łpt72Zda186]

ZATRZYMANIE SIĘ n ‘postój, przerwa w ruchu’ Zatrzymanie się pociągu B32Dom269 →

ZASTANÓWKA ż 1

[bzk zatrzymanie się B32Dom269]

ZATYLEK¹ m ‘potylicca’ B32Dom269 → **KARSZEŃ** m

[Mlp zatyłek B32Dom269]

ZATYLEK² m ‘szczyt łóżka od strony nóg’ Bkb73Gju116 → **PRZOD**¹ m

[Mlp za'tyłek Bkb73Gju116]

ZATYM ndm → **ZATEM**¹ ndm

ZATYTUŁOWYWAĆ• dk ‘nadawać tytuł czemuś’ Uczniowie opowiadają pierwszą zwrotkę i zatytułowują ją W01Mas80

[ter3lm zatytułowują W01Mas80]

ZAUFANIE n ‘przekonanie, że ktoś nas nie oszuka, zaufanie’ Nie masz zaufańnia B32Dom269 → **DOWIERJE** n

[Mlp zaufańnie B32Dom269 Dlp zaufańnia B32Dom269]

ZAUSZNICE lm bnac. ‘kolczyki’ Brs01Czy102

[Mlm zausznicy Brs01Czy102]

ZAWALENIE• n ‘nagromadzenie zwałów jakichś przedmiotów w jednym miejscu’

W80Tek70 ♦ Do zawalenia ‘zatrzęsienie’ Żagarów mieli w swoim lesie do zawalenia W80Tek70

[Dlp zaval'leńa W80Tek70]

ZAWALIĆ SIĘ• dk ‘upaść, przewrócić się, zwalić się’ I nie pamiętam, jak ja zawałił sie na te brony, żelazne brony Dgd82Par258 Jak ja zawałiła sie, mocno noga wderzyła Ł84Par142 Przychodząc w nocy zawałił sie do błota. Nazajutrz widzieli cała fotografia odbita na błocie B29Nit245 Brynkt' i zawałiła W82Tur93 Nie bendziesz pyć, to nie

zawali sia – trzeba zawalica Ł67ParI-37/38 Napiji sia, zawali sia, leży ji śpi cała noc
Ł67ParII-24 On stary był już [krzyż], tak ot zawalił sie Mlr96Mar87 → **POWALIĆ SIĘ**
dk 1

zawaliwszy się ipu Noga złamał zawaliwszy sie Bjw97Dwi77

[*bzk* zaval'ica Ł67ParI-38 *prze1lp m* zawalił śa W82Tur93 *prze3lp m* zawalił śe Mlr96Mar87 zaval'ił s'e
B29Nit245 *prze3lp m* zaval'its'a Ł67ParI-37 zaval'ił s'e Dgd82Par258 *prze1lp ż* zaval'ila śe Ł84Par142
przy3lp zaval'is'a Ł67ParII-24 *ipu* zaval'ifsy s'e Bjw97Dwi77]

ZAWALINA *ż* 'pierwsza dolna belka budowli, podwalina' Pierwsza bierwiona na
podmurówce – to zawalina Orn73c)Masl76

[*Mlp* zawalina Orn73c)Masl76]

ZAWAŻAĆ• *ndk* 'wioząc, dostarczać w jakieś miejsce, zawozić' [Na święto Matki Boskiej]
Różancowa to wielki fest już, ja sam jachałem i co rok teraz jade jeszcze, już tego roku nie
wiem, czy stanie zajechać, ala syn buwało wszystko zaważał mnie, maszyna ma swoją
Pdz01Kar467 To ludzi już z litości to kartofli zaważajo, to buraczków K02Kar211

[*ter3lm* zaważajo K02Kar211 *prze3lp m* zaważał Pdz01Kar467]

ZAWCZORAJ *ndm* 'przedwczoraj' Kiedy oni wczoraj, zdaje się, czy zawczoraj mówili
przez radio Wdk99Pab212

[*zafčoraj* Wdk99Pab212]

ZAWDZIĘCZAJĄC *ndm* 'dzięki' B32Dom269

[*ict* zawdzięczając B32Dom269]

ZAWIADUJĄCY *m* 'kierownik, zarządca' B32Dom269

[*mMlp* zawiadujący B32Dom269]

ZAWIAS *m* → **ZAWIASA** *ż*

ZAWIASA *ż* / **ZAWIAS** *m rzad.* 'przegubowo połączone okucia umożliwiające otwieranie
okien, drzwi i in., zawias' Bjw97Dwi41

[*żMlp* zawiasa Bjw97Dwi41 *mMlp* zawias Bjw97Dwi41]

ZAWIĄZAĆ SIĘ *dk* 'wszczać się, rozpocząć się' B32Dom269

[*bzk* zawiązać się B32Dom269]

ZAWIĄŻ *ż* → **ZAWIĘŻ*** *ż*

ZAWIEJKA *ż* 'zamieć śnieżna, zawieja' Tu w zimie i śnieg był i zawiejki i on tak chodził
wszystko do mnie B12Gol122 Nie znaleźli drogi, bo była wielka zawiejka B12Gol122 →

MIETIELICA *ż*

[*Mlp* zav'ejka *Mlm* zav'ejk'i B12Gol122]

ZAWIERZYĆ *dk* ‘poświadczyć’ B32Dom269

[*bzk* zawierzyć B32Dom269]

ZAWIESZANNY ‘obwieszony’ Pokój jeden był zawieszanny [...] to tam jeden pokój taka galeria zrobiona K99Zie31

[*ibt mMlp* zażeśanny Wdk99Zie31]

ZAWIEŹĆ• *dk* ‘wioząc, dostarczyć w jakieś miejsce, zawieźć’ Nu potem zawioźli te dokumenty, ja zdałem w Brasławiu Ikź96Mar15 → **ZWIEŹĆ** *dk*

[*prze3lm* zawoźli Ikź96Mar15]

ZAWIEŹĆ* / **ZAWIĄŹ** *z* ‘zawiązka owocu’ Na kucia obwiązywali drzewa, żeby zawionź lepsza była W99Rut30 [...] żeby zawionź była lepsza Bkb08Rut95

[*Mlp* zawionź Bkb08Rut 95 zañońs W99Rut30,37]

ZAWIWAĆ• *ndk* ‘owijać ze wszystkich stron, zawijać’ Na szpulia nitka krenci sie, nitka nacionga i na szpulia zawiwa Kml96Mar110 Blinki takie cienieńkie z monki i zawiwamy i smażył w oleju Krn99Pab245 Nu i potam ruzrabia sia kawałeczki, to gutowany, zawiwa sia mięsa i gutuji sia Mjs73Ana178

[*ter3lp* zařiva Kml96Mar110 *ter1lm* zařivamy Krn99Pab245 *ter nos* zav’řiva s’a Mjs73Ana178]

ZAWLEC *dk* 1. ‘włożyć *co*, założyć *co*, ubrać w *co*’ Mnie taki biały piękny fartuszek zawliekli, pięknie już ubrali Użp01Kar262 → **NAWLEKĆ** *dk* 1; 2. ‘nawlec igłę’ Zawlec igłę B32Dom269 → **NAWLEKĆ** *dk* 2

[*bzk* zawlec B32Dom237,269 *prze3lm* zavł’ekl’i Użp01Kar262]

ZAWODZIĆ•¹ *ndk* ‘oszukiwać, zwodzić’ Mnie młodego daremnie zawodzisz W86Dub79 → **PODPROWADZAĆ** *ndk*

[*ter2lp* zawodzisz W86Dub79]

ZAWODZIĆ² *ndk* ‘uruchamiać, włączać jakiś mechanizm; nakręcać (zegar itp.)’ B32Dom269 → **KLUCZYĆ** *ndk*

[*bzk* zawodzić B32Dom269]

ZAWOJ *m* → **ZAWÓJ** *m*

ZAWOŁAĆ• *dk* ‘wołając, wezwać, zaprosić’ Do jednej wioski, do drugiej i zawołałam jich wszystkich, chłopców i dziewczynek, przyszli, tanczyli Wtr84Saw174

[*prze1lp* z zawołałam Wtr84Saw174]

ZAWOŁYWAĆ• *dk kogo* ‘wzywać, zapraszać’ Nu i nareszcie już tak uo trzecia godzina, już tego, on zawołuje mnie Bjw96Mar128 Zawołuje i ja przychodze do jego Bjw96Mar128 → **WOŁAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lp* zawołuje Bjw96Mar128]

ZAWÓD *m* ‘fabryka’ Najgorzej, że nie ma tu nigdzie ni jakiego ni zawodu Kmn99Kar90 Ot tam ten zawód zrobili, to wot chemiczny ten uot [...] Drś96Mar24 Pracuje też na zawodzie i z synowo często przyjeżdżają do mnie i mówio Bnk96Mar159 Jeszcze tylko szła pieriestrojka na zawodach Bnk96Mar159

[*Mlp* zawód Kmn99Kar85 *Dlp* zawodu Kmn99Kar90 *Blp* zavut Drś96Mar24 *Mslp* na zavoże Bnk96Mar159 *Mslm* na zavodax Bnk96Mar159]

ZAWÓJ / ZAWOJ *m* ‘welon’ [Dziewczyne, gdy umrze] ubierają w suknie białe i zawoj nakładają jej, tak jak do szluby, młoda jak umrze Bjw99Pab139 No to tam zawoj narzucą dla młodego Pdż01Kar475 Wezmu zawoj i dla menża na nogi zarzuci [...] jeśli zawój zarzucił młodej na nogi, to już żony wierzch musi być K02Kar303 → **WELON*** *m*

[*M,Blp* zavoj Bjw99Pab139 zavuj/zavoj K02Kar303 zavoj Pdż01Kar475 *Nlp* zavojem Bjw99Pab110]

ZAWRÓCIĆ• *dk* ‘zarzucić rupieciami, zawalić, poprzewracać’ To jak pocznie wrócić, pełne sieni zawróci wszystkim, wyjść nie można Szn98Kon102

[*przy3lp* zavruci Szn98Kon102]

ZAWRÓCIĆ SIĘ• *dk* 1. ‘zmienić kierunek ruchu’ Tylko ja tu zawrócił się z posterunku na tą ulicę, pędzą ludzie Kmj99Pab83; 2. ‘zmienić położenie ciała, odwrócić się’ No tobie mówię, nie podoba się, to zawróć się, nie patrz na mnie, że ja przeżegnała się Brż96Mar176 → **OBRÓCIĆ SIĘ** *ndk*

[*prze1lp m* zavrucił się Kmj99Pab83 *roz k lp* zavruc się Brż96Mar176]

ZAWRÓTKA *ż* ‘zawrót’ B32Dom269

[*Mlp* zawrótka B32Dom269]

ZAWRZEĆ *dk* ‘zamknąć’ B32Dom269

[*bzk* zawrzyć B32Dom269]

ZAWSZE *ndm* ‘przez cały czas, stale, nieustannie, zawsze’ Kml96Mar110 ♦ Na zawsze ‘na stałe’ A ze szpuli, na szpuli jest widelki i majo zemby i jak grubsza nitka przendzim, to na zawsze ząbki zakładamy Kml96Mar110

[*zafše* Kml96Mar110]

ZAWSZYSTKIM → **ZE WSZYSTKIM**

ZA WTEDY *ndm* ‘wtedy, wówczas’ Teraz [procesje]... a tera z to chodzo, po zaułkach za wtedy szła [...], przez całe miasto szła procesja na Boże Ciało B12Gol100

[za wtedy B12Gol100]

ZAWŹDA *ndm* → **ZAWŹDY** *ndm*

ZAWŹDY / **ZAWŹDA** *ndm* 1. ‘przez cały czas, zawsze’ [Grzyby] zgotują, która młodsza, takie burawiki to zawżda susza Wdk01Kar246 Zawżda zrobia kielbasy i potraktują kto przydzi K02Kar230; 2. ‘przedwcześnie’ Potem zmarł mój monż, zawždy zmar, to i męczyła sie sama Str99Pab174 → **BEZ CZASU**

[zavždy Str99Pab174 zavżda Wdk01Kar246 K02Kar230]

ZAZDROSNY / **ZAJZDROSNY** ‘odczuwający zazdrość, zazdrosny’ Bkb83a)Giu92 i in. → **ZAZDROŚCIWY**

[mMlp zazdrosny Bkb83a)Giu92,99 zajzdrosny Bkb83a)Giu97 W99Rie66]

ZAZDROŚCIĆ• / **ZAJZDROŚCIĆ**• *ndk kogo* ‘odczuwać zazdrość, zazdrościć komu’ Tak bardzo jeden drugiego zajzdroszczo już ludzie teraz Szt01Kar504 → **ZAJZDROWAĆ** *ndk*

[ter3lp zazdros’c’i Bkb83a)Giu92 ter3lm zajzdrosč’o Szt01Kar504]

ZAZDROŚCIWY / **ZAJZDROŚCIWY** ‘odczuwający zazdrość, zazdrosny’ Bkb83a)Giu99 → **ZAZDROSNY**

[mMlp zazdros’c’ivy/ zajzdros’c’ivy Bkb83a)Giu99]

ZAZDROŚĆ* / **ZAJZDROŚĆ** *z* ‘zazdrość’ Bjw97Dwi31 i in.

[Mlp zajzdrosć W99Rie6 zajzdros’c’ Bjw97Dwi31 6]

ZAZDROŚLIWY* / **ZAJZDROŚLIWY** ‘zazdrosny’ Bkb83a)Giu99 → **ZAZDROSNY**

[mMlp zajzdros’livi Bkb83a)Giu99]

ZAZIELENIEĆ• *dk* ‘zazielenieć, pozielenieć’ Bjw99Pab142

zazieleniawszy *ipu* Już oni takie zarośnięte i zazieleniawszy, tak tam trudno rozebrać sie Bjw99Pab142

[ipu zaz’el’eńafšy Bjw99Pab142]

ZAŻŁUĆ SIĘ• *dk* ‘rozzłościć się’ Nu i potem król zazłuł sie i przesyła katu, żeby jej głowa ścieliby K02Kar297 Ja tak zazłułam sia K02Kar297 → **ZEZŁOWAĆ SIĘ** *dk*

[prze3lp m zazłuł s’e K02Kar297 prze1lp z zazłułam s’a K02Kar297]

ZAZNAJOMIĆ SIĘ• *dk* ‘poznać się z kim’ No i oni przyjechali, nie ta która zaznajomiła sie [...], ale druga siostra Brz99Pab210 Tu wieźli w swaty, gdzie pana jest bogata, tam

zaznajumili sie i tam ożenił sie Wdg01Kar462 → **POZNAJOMIĆ** *dk*

[*prze3lp* z zaznajońiła s'e Brż99Pab210 *prze3lm* zaznajońił'i s'e Wdg01Kar462]

ZAZULA / ZIAZULA z 'kukułka' U nas na kukawka mówio, niktóre ziaziula, a niktóre kukułka Łpt72Zda164 → **KUKAWKA** z

[*Mlp* zazula Grd99Sat194 z'az'hul'a Łpt72Zda164 żazula W82Tur73]

ZAZULKA* / ZIAZIULKA / ZIEZIULKA z 'zdr od zazula, kukuleczka' W82Tur73 i in.

[*Mlp* żazulka W82Tur73 zieziulka W99Rie74]

ZAŻUPLINIAĆ• *dk* 'zagapić się' Jeżeli zażupliniasz gdzie, to tam od razu ciebie [...]

K02Kar316

[*ter2lp* zażupl'inaš K02Kar316]

ZAŻYĆ *dk* 1. 'doświadczyć czegoś przykrego, przeżyć' Co ja, pani, zażyła Chr96Mar206 Co to dziecko zażyło Bht98Pab153 Co te ludzie zażyli! Tylko dobrze czyniąc na ziemi, co oni zażyli Bht98Pab153 → **POCIERPIEĆ** *dk*; 2. 'zasiedlić, zagospodarować' [odbudować] pewnoż trudno, nie ma jak już odbudować się, wszystko co i wszystko zażyć i teraz już ludzi przywykszy w tym [...] Stc96Mar83 → **WSIEDLIĆ** *dk*

[*bzk* zażyc' Stc96Mar83 *prze1lp* z zażyła Chr96Mar206 *prze3lp* n zażyło Bht98Pab153 *prze3lm* zażyli Bht98Pab153]

ZAŻYĆ SIĘ• *dk* 'osiedlić się, zamieszkać' I Litwin zażył sia w tym miejscu Jnw03Ado139

Bo tu zażył sia poniewieski Litwin Darwid Jnw03Ado139 Gospodarz kupił i zażył sia K01a)Kar154 Nu i potym Ruskie tam zażyli sia jak on wyjechał Ong01Kar493 →

ZASIAŚĆ *dk*

zażywszy sia *ipu* Tam zażywszy sia i tam ojcu przyszła sia wiela lat tam być u niego Bjj99Ado68

[*prze3lp* zażył s'a K01a)Kar154 Jnw03Ado139 *prze3lm* zażył'i s'a K01a)Kar154 Ong01Kar493 *ipu* zażył'sys'a Onk99Ado50 Bjj99Ado68]

ZAŻYWAĆ•¹ *ndk* 'goić się' Długo rana nie zażywała Bjw97Dwi110

[*prze3lp* z zażywała Bjw97Dwi110]

ZAŻYWAĆ² *ndk* 'osiedlać, zakwaterowywać się' Swoja ludzi zażywali, sadzili ich tam i żyli w tym budynku Ong01Kar491 Nu i potym jak [pan] wyjechał, jak Ruskie zaszli, pierasialenców tych zażywali Ong01Kar493 → **SADZIĆ** *ndk* 4

[*prze3lm* zażywał'i K01a)Kar154 Ong01Kar491,493]

ZĄB• *m* 1. *anat.* 'ząb' Łpt72Zda223 i in.; 2. *lm rol.* 'żelazne zęby brony' Wdz71Giu321 →

KOSTYL* *m* ♦ Ciągać żeby → **CIĄGAĆ** *ndk* ♦ Dzikie zęby 'podwójne zęby, zwykłe u

zwierzęcia' Bjw99Pab127 ♦ Grzać zęby 'szczерzyć zęby' Krowy leżą najadły się [...] a my siedzimy i zęby grzejmy Łpt72Zda22 ♦ Kątnie zęby 'zęby trzonowe' Nie mam już kątnich zębów Łpt72Zda158 ♦ Koszulę w zębach nosić → **KOSZULA** ż ♦ Położyć zęby na policach → **POŁOŻYĆ** dk ♦ Suszyć zęby 'śmiać się, uśmiechać się' I czego ta roździawiacha zęby suszy W82Tek214 ♦ Zęby jak perełki 'o białych drobnych zębach'

[M,Blm zemby Bjw99Pab127 Blm zębmy Wdz71Giu321 Blm zemby W82Tek214 z'emby Łpt72Zda223 Mslm v zembax BL82Giu228]

ZĄBUK• m 'zdr od zęb – ząbek' Zambuki rosno Wlk01Kar267

[Mlm zambuk'i Wlk01Kar267]

ZBADZIAĆ SIĘ dk 'zniszczyć się przez długie używanie' W82Tur75

[bzk zbażać W82Tur75]

ZBADZIANY 'zniszczony, zabrudzony' W82Tur75

[mMlp zbażany W82Tur75]

ZBAN m → **DZBAN** m

ZBANEK m → **DZBANEK** m

ZBAWIĆ dk 'obniżyć (np. temperaturę, cenę)' B32Dom269 → **ZBIĆ** dk 2

[bzk zbawić B32Dom269]

ZBĘDNY rzad. 'zbędny, niepotrzebny' Łpt72Zda221 → **LISZNI**

[mMlp zbędny Łpt72Zda221]

ZBIĆ dk 1. 'zburzyć, zniszczyć' Nu tak, Warszawa żbili, ni jednego domku nie została się zdrowego Śwt01Kar390; 2. 'obniżyć, np. cenę, temperaturę' Zbić z ceny B32Dom269 → **ZBAWIĆ** dk ♦ Zbić budynek 'zburzyć budynek' B32Dom269 → **POROZEBRAĆ** dk ♦ Zbić z pantaląku → **PANTALYK** m

[bzk zbić W99Rie76 B32Dom269 prze3lm z'b'il'i Śwt01Kar390]

ZBIĆ SIĘ• dk 'stracić rezon, zmieszać się, pogubić się' Wtr82Saw81 ♦ Zbić się z pantaląku → **PANTALYK** m

zbiwszy się ipu Zbiwszy się z pantaląku Wtr82Saw81

[ipu zbifsy s'e Wtr82Saw81]

ZBIEC• dk 'wykipieć' Zupa zbiegła B32Dom213

[prze3lp ż zbiegła B32Dom213]

ZBIEGAĆ dk 'pobiec i biegiem wrócić' B32Dom269

[bzk zbiegać B32Dom269]

ZBIERAĆ• / ŻBIERAĆ• *ndk* 1. ‘zgromadzić, skupić w jednym miejscu’ W sobota ta panna młoda zbiera swoich koleżanek wszystkich Isz96Mar194 No wot teraz zbieramy, te figury zbieramy, kto mog przechować Ikż96Mar19 No tak ofiary my nie zbierzemy, coż to, jeżeli oddadzo nam kościół, [to] wszystkie po tysioncu zapisali sie [dać] Ikż96Mar15 Nu potem ja zbierał takie podpisi Ikż96Mar15 I oni [Niemcy] jechali w ta pora tyko zbierali młodych menżczyz na pracę Wkn01Kar420 Idź zbieraj piniendzy na podarak, kupim pudarak Kmn01Kar401 W czasie wojny, to oni zbierali te kwiaty i parzyli i wtedy drewniana wszystkie łóżki wyparzali to trawo Kml99Pab115 → **SOBIRAĆ*** *ndk*; 2. ‘składać, kompletować’ [To] ja już zbierałem tak wszystko, było połamane, tam ambone zebrali, konfesianały dwa zebrali Ikż96Mar19; 3. ‘usunąć, sprzątnąć skądś’ Ten stół [święteczny] nie zbierał sie cały tydzień, tylko tak zmiecie, żeby nie było [okruchów] Rzc98Ost-nmw9

zbierawszy ipu Tutaj taka Kowalinowa szedła grzybufy zbierawszy Onk99Ado50

[*ter3lp* żbera Isz96Mar194 *ter1lm* z’beramy Ikż96Mar19 *prze1lp m* zberałem Ikż96Mar19 zberał Ikż96Mar15 *prze3lm* zb’eral’i Wkn01Kar420 żberali/z’beral’i Bjw96Mar130 z’beral’i Kml99Pab115 *przy1lm* zbeżemy Ikż96Mar15 *rozkl lp* zbera’aj Kmn01Kar401 *ipu* z’birafsy Onk99Ado50 *prze nos m* zberał še Rzc98Ost-nmw9]

ZBIERAĆ SIĘ•¹ / ŻBIERAĆ SIĘ• *ndk* *do kogo, czego* ‘gromadzić się, zbierać się u kogo’

No i potem już po tej wigilii zbieramy sie, gdzie do jednego domu, żeby nie przespać, iść na pasterkę Isz96Mar190 A chłopcy do niego zbierajo sie Bjw96Mar132 Zbierali się i do kościoła [...] L91Zow547 Jak zbierali sie do świetlicy i czytali różne takie zabawy Isz96Mar197 Poliaczy zbierają się na zebraniach w Żwiązku (Polaków Białorusi) Grd93Bre163 I już przyjeżdżamy, wtedy, przywożo nam, jedzim już, gdzie my nu [śpiewamy] i wtedy znów zbieramy sie i znowu zaczynamy piosenki śpiewać Rkw96Mar57 Nu, na wieczór więcej zbierajo się Rkw96Mar56 Nu tak sama [śpiewali], Boże mój, śpiewali tak sama i zbierali sia, a teraz już moda wyszła Kmj96Mar92

[*ter1lm* zberamy s’e Isz96Mar190 z’beramy s’e Rkw96Mar57 *ter3lm* zbierają się Grd93Bre163 z’berajo s’e Rkw96Mar56 zberajo s’e Bjw96Mar132 *prze3lp* z zb’erała s’e Krm01Kar400 *prze3lm* zbierali się L91Zow547 *prze nos lm* zbierali sia Ppl08Rut64 zberal’i še Isz96Mar197 żberal’i s’a Kmj96Mar92]

ZBIERAĆ SIĘ•² *ndk* ‘mieć zamiar, zamierzać zrobić co’ Że większość nawet nie zbiera się na drugi rok iść W01Mas117 → **PRZYBIERAĆ SIĘ** *ndk*

[*ter3lm* zbiera się W01Mas117]

ZBIORY *lm* ‘zebranie, zgromadzenie’ Co subota, co niedziela to największe zbiory byli [...] to zawsza śpiawalim tu Krm01Kar400 → **ZEBRANIA** *ż, n*

[Mlm zbory Krm01Kar400]

ZBIWAĆ / ŻBIWAĆ *ndk* 1. ‘strącać, zbijać’ Sufit rosech sia, przyszło sia jego żbiwać

Brs02Rie52; 2. ‘ubijać’ Byli takie drewniana te bojeczki, no i zbiwali ta masło i robili tak i ona zbiwała, i bijesz tak o, no, i zbiwa sie masło Glt99Pab182 → **HASIĆ** *ndk*

[*bzk* żbiwać Brs02Rie52 *ter3lp* zбіva s’e Glt99Pab182 *ter3lm* żbivajo Wtr82Saw72 *prze3lp* ż żbiwała *prze3lm* zбіwali Glt99Pab182]

ZBLADNAĆ → ZBLEDNAĆ* *dk*

ZBLEDNAĆ*/ZBLADNAĆ* *dk* ‘stać się bladym lub bledszym niż poprzednio, zblednąć’

Bkb84Ado12 i in.

zbladszy *ipu* Mama taka zbladszy Bkb84Ado12

[*ipu* zblatšy Bkb84Ado12 zbl’atšy W91a)Ado100]

ZBŁAKAĆ SIĘ* *dk* ‘zabłądzić’ Powiedz mi [...] po co sień zbłonkał w te mury B32Dom253

zbłakawszy się *ipu* L02Rut79

[*prze3lp* m zbłonkał sień B32Dom253 *ipu* zbłunkašy s’a L02Rut79]

ZBOGACIEĆ* *dk* ‘wzbogacić się’ Te ludzie, które byli przy naczałstwie, to oni zbogacieli, nabrali się, o tak, wszystkiego Sdr99Pab164

[*prze3lm* zbogac’eli Sdr99Pab164]

ZBOMBAŃDEROWAĆ* *dk* ‘zbombardować’ [Samolot] jeden raz przyjechał

zbombańderował, nabił jamów [...] Krm01Kar408 Tu zrazu zbombanderowali Niemcy Krm01Kar408

[*prze3lp* m zbombańderował Krm01Kar408 *prze3lm* zbombanderoval’i Krm01Kar408]

ZBORNÝ ‘o dniu przeznaczonym na zebrania towarzyskie’ Śwc83Wer143 ♦ Zborna sobota → **SOBOTA** *ž*

[*žMlp* zb’orna Śwc83Wer143]

ZBOŹA *ž, n* ‘zboże, ziarno zbożowe, też rośliny zbożowe’ Czysta już zboża Bj99Ado58

Miejsca gdzie składali te zboża nazywa sia tok Bj99Ado58 A zboża ta tanna Swt06Mor118

[*žMlp* zboża Swt06Mor118 zbóža Bj99Ado58 *nB/p* zbóža Bj99Ado68]

ZBRZEŹNY ‘brzegowy’ Tylko oni mieszkali na końcu wsi [...] znaczy krajny czy zbrzeżny Ejs99Smu155 → **KRAJNY**

[*mMlp* zbrzeżny Ejs99Smu155]

ZBRZEKŃAĆ* *dk* ‘opuchnąć, spuchnąć’ A potem już zbrzenk cały i umar Pps91Kru181

[*prze3lp* m zbžeŋk Pps91Kru181]

ZBYSIUNIA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Zbigniew’ W82a)Tek288 i in. → **ZBYSZECZEK** *m*,
ZBYSZKA *m*

[Mlp Zbysiuia W86Dub74 Zbys’uia W82a)Tek288]

ZBYSZECZEK *m* ‘imię męskie, *zdr* Zbigniew’ Dzieci kochane, Zbyszeczek dzisiaj nie idzie
w babki grać [...] Ten Zbyszeczek kulejąc wychodzi z mieszkania Bht98Pab154 →
ZBYSIUNIA *m*

[Mlp Zbyszeczek Bht98Pab154]

ZBYSZKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Zbigniew’ W82a)Tek288 i in.

[Mlp Zbyszka W83Tur20 Zbyška W82a)Tek288 Dlp Zbyszki W83Tur20 Zbyški/Zbyšku W82a)Tek288 Clp
Zbysze W83Tur20 Zbyšce/Zbyšku W82a)Tek288 Blp Zbyški W82a)Tek288 Nlp Zbyško W82a)Tek288
Mslp Zbyšce W82a)Tek288]

ZBYTKI• *lm* ‘psoty, zbytki’ Bkb83a)Giu95 ♦ Robić zbytki → **ZBYTNIE** *lm*

[Blm zbytk’i Bkb83a)Giu95]

ZBYTNIE• *lm* ‘psoty, zbytki’ Bkb83a)Giu95 → **ZBYTKI** *lm* ♦ Zbytnie/zbytki robić ‘robić
kawały, psocić, żartować’ Bkb83a)Giu95

[Blm zbytn’e Bkb83a)Giu95]

ZCHWIAWAĆ SIĘ• *ndk* ‘chwiać się’ Musisz prosto przejść, to nie pjany, daruje, a już
jeżeli schwiał się, [to] pan Łukasz pjany Użp01Kar264

[prze3lp *m* sxv’awał s’a Użp01Kar264]

ZDAĆ *dk* **1.** ‘złożyć w urzędzie – o dokumentach’ W maju zaczęli przyjmować dokumenty. I
ja pojechała i zdała do Grodna dokumenty wszystkie B12Gol124 Nu potem zawiozli te
dokumenty, ja zdałem w Brasławiu Ikż96Mar15; **2.** ‘oddać, przekazać’ Sdr99Pab165;
3 ‘odstawić do punktu odbioru/skupu płodów rolnych’ Ni bardzo suchij ten lien, to ja nie
wiem czy oni teraz zdali jego, czy nie Ł67ParI-89; **4.** ‘nadać (bagaż)’ B32Dom269
zdawszy ipu Ażeby byłaby zdawszy do spółki, byłoby więcej Sdr99Pab165

[bzk zdać B32Dom269 prze1lp *m* zdałem Ikż96Mar15 prze1lp *ż* zdała B12Gol124 prze3lm zdal’i Ł67ParI-89
ipu zdavšy Sdr99Pab165]

ZDAĆ SIĘ *dk* ‘podać się’ A w Brasławiu i rajon tam był, ale wszystko jedno ludzi nie zdali
się Btn96Mar47

[bzk zdać się B32Dom269 prze3lm zdal’i še Btn96Mar47]

ZDAJ SIA → **ZDAWAĆ SIĘ** *ndk*

ZDALEKO *ndm* ‘z daleka, z oddali’ Orn73Masl77 i in.

[zdaleko Orn73Masl77 W82Tur66]

ZDAŃJE *n* ‘budynek’ No i teraz ten klub troszeczkę krótszy, jeszcze był dłuższy, te zdanie
Drś96Mar25

[Mlp zdanie Drś96Mar25]

ZDAROWY → **ZDROWY**

ZDARZYĆ• *dk* → **ZDARZYĆ SIĘ** *dk*

ZDARZYĆ SIĘ•/ **ZDARZYĆ** *dk* ‘wydarzyć się, przydarzyć się, stać się’ Alie nie przyjechał
biskup, tam coś zdarzyło i nie przyjechał B12Gol127

zdarzywszy się *ipu* A i święta prawda, że naprawdę to wszystko zdarzywszy się było
W91a)Ado100 Jaki [...] konfuz dla mnie zdarzywszy się Bkb84Ado14

[*prze nos* zdayło B12Gol127 *ipu* zdarzywszy się Bkb84Ado14 zdażyfşy s’a W91a)Ado100]

ZDATNY• **1.** ‘dobry, miły’ Na życiu swoim nie widziawszy ja tak zdatnej panienki
Bkb84Ado13 Tylko co ja widziawszy zdatnej kobyłki Bkb84Ado13; **2.** ‘zdolny’ Zdatnego
majstry Orn95Masl124

[Blp zdatnego Orn95Masl124 zD,Blp zdatnej Bkb84Ado13]

ZDAWAĆ *ndk* **1.** ‘zdawać, odstawić do punktu odbioru/skupu płodów rolnych’ U mnie
teraz taka ładna, ładna długa wełna, nu prosta i żałka zdawać Ł67ParI-30skupu’ I mleka
zdowalim Bjj99Ado74; **2.** ‘oddawać, powierzać’ I wtedy chto miał piniendzy do sierocińca
zdawali dzieci ji te zakonnice uczyli po polsku czytać Brż96Mar170

[*bzk* zdawać B32Dom269 *zdávac*’ Ł67ParI-30 *prze1lm* zdoválim Bjj99Ado74 *prze3lm* zdaval’i
Brż96Mar170]

ZDAWAĆ SIĘ•¹ *ndk* ‘wydawać się, zdawać się’ Bjw96Mar130 i in. ♦ Zdać się ‘ktoś sądzi,
przypuszcza, wydaje się *komuś*’ A mnie, zdać się, choć i dziesięć umieć języków
rozmawiać, to szczęśliwy człowiek Pcn01Kar252 A kiedy tak, zdać się, nic nie miło
Jrz96Mar64 Dawno, dawno już, przed wojno, bo już, a Boże, samej młodszej córce, a
dziwie się, nie pamiętam, już czterdzieści lat robi się starszemu synu, tak to już zdać się
dawno, to już dawno Bjw96Mar130 My kiedyś, siostry tak samo byli uo, no i córki moje
dwie to też uo teraz, zdać się jak bliźnienta równiutkie równe Bjw96Mar130 [...] my zdać
się po polsku rozmawiamy, ala czyż my tak rozmawiamy, jak w Polska, nie tak
Ncz02Koz63 To mnie zdać się, że to oni jakaś rodzina, jeżeli mówi ciocia Ncz02Koz65
[...] już matka zarozmawia po polsku to zdaje się, że te takie kulturne, a już jak po prostu,
to zdać się, że tak nieładnie Ncz02Koz68 Ot, zdać się, najgorszy wstyd, złodziej
Bjw99Pab131 Jak ja pojechałam potam, na drugi dzień zdać się, do teściowej już [...] Wdg01Kar441

[*ter nos* zdaĵsa Pcn01Kar252 zdaĵ s'e Bjw96Mar130 Bjw99Pab131zdaĵ s'a Jrz96Mar64 Wdg01Kar441 zdaĵ s'ia/zdaĵ s'ie Ncz02Koz63,65,68,71]

ZDAWAĆ SIĘ^{•2} *ndk* 'składać broń, poddawać się' Nie zdawajcie się do niewoli, bo zginiecie w niewoli Kmj99Pab83

[*roz k lm* zdavajće se Kmj99Pab83]

ZDECHŁY 'słaby, bez sił' Bkb83a)Giu89

[*mMlp* zdeχły Bkb83a)Giu89]

ZDECHNAĆ[•] *dk* 'o zwierzęciu – zdechnąć, paść' Wln63Par84 i in.

zdechszy *ipu* Ona była zdechszy Wln63Par84 Krowa powaliła się, pokociła się i była zdechszy, ale niezupełnie W87Pab-nmw

[*ipu* zdechszy Wln63Par84 W87Pab-nmw]

ZDEJMOWAĆ^{*} / **ZDYMOWAĆ**[•] / **ZDYMUWAĆ**[•] *ndk* 'usuwać coś nałożonego na

wierzch' Walon zdymowali i potem chusteczka już obwionzuje Wdg01Kar452

Zdejmowały welion, zdymowali i wianuszek [...] i wszystko co do góry rzucali Ilk98Ost-nmw8(28)

[*prze3lm* zdymovali Wdg01Kar452 zdějmowały/zdymuvali Ilk98Ost-nmw8(28)]

ZDJAĆ / **ZDNIOŃĆ** / **ZNIAĆ**[•] *dk* **1.** 'ściągnąć, zdjąć' Nie muogąś kija ani jak zdniońć

W82Tur68 To księdza zdnieli z ambony, związali i wywieźli W82Tur40 [...] beńdzie

granica znienta, bo Śmiatana sprzedał Litwa Rasieji L13Kar368; **2.** 'skreślić, anulować' Bo

to zdjęli kułackie i powiedzieli, że musisz organizować kołchoz za to Bht98Pab181 Jak

włożysz sto rubli i zdymisz sto rubli Bjj99Ado65; **3.** 'usunąć, także *przen.*' Teraz przeszła

melioracja, zdjenta chrusty [zaposła] K02Kar309 Żnieli jego stamtąd Pps91Kru175 Potem

zmyślili mnie zdjąć stąd K02Kar309; **4.** 'odjąć wykonać odejmowanie' B32Dom269 ♦ Jak

z krzyża znięty → **KRZYŻ** *m* ♦ Zdjąć karty 'przełożyć karty' B32Dom270 ♦ Zdjąć z ceny

'opuścić coś z ceny, obniżyć cenę' B32Dom270

[*bzk* zdjąć B32Dom269,270 zd'jońć' K02Kar309 zhjońć Sdr99Pab162 zdñońć W82Tur68 *przellp m* zdńloł

W82Tur66 *prze3lm* zdjęli Bht98Pab181 zdńeli W82Tur40 źneli Pps91Kru175 *przy2lp* zdýmiš Bjj99Ado65

roz k lp zdejm'i Bjw97Dwi32 *ibt* žMlp zn'enta L13Kar368 *ibt mMlp* zn'enty BL82Gju230]

ZDJĘCIA[•] ż 'fotografia' Na zdjeńci każdy uśmiechnienty Orn73a)Masl80 → **FOTO** *n*

[*Mslp* zd'jen'c'i Orn73a)Masl80]

ZDOBIĆ *ndk* 'ozdabiać, upiększać' L82Roj238 ♦ Nie suknia zdobi człowieka, a rozum →

SUKNIA ż

[*ter3lp* zdobi L82Roj238]

ZDOBNY• ‘zrobiony z drożdżowego maślanego słodkiego ciasta’ Zdobna bułka

B32Dom270 Pierogi pieczone takie, nu mleko, jaje, masło, zdobne w ogólie Rzc98Ost-nmw8 Ciasto zdobne robi sie, [...] późni na wierzch kładnie sie twarog Rzc98Ost-nmw9

[*z*Mlp zdobna B32Dom270 zdóbna Wdz71Giu323 *n*Mp zdobne Rzc98Ost-nmw8 *n*Blp zdóbne Rzc98Ost-nmw9]

ZDOLNY ‘zdolny, obdarzony zdolnościami’ Bjw97Dwi69

samy zdolny stnw ‘najzdolniejszy’ Bjw97Dwi69

[Mlm same zdolne Bjw97Dwi69]

ZDOŁAĆ• *dk* ‘zdołać, podołać, być w stanie’ Stare ludzi, postarzeli już ni zdołajo [śpiewać w chórze] Iwt06Mor119

[*przy3*lm zdołajo Iwt06Mor119]

ZDOR *m* ‘wieprzowa błona brzuszna’ B32Dom270

[Mlp zdor B32Dom270]

ZDOROWY → **ZDROWY**

ZDRADZIĆ• *dk* *komu* ‘zdradzić kogo’ [On] zdradził swojej dziewczynie W01Mas101

[*prze3*lp *m* zdradził W01Mas101]

ZDRATOWAĆ *dk* → **STRATOWAĆ*** *dk*

ZDROWIA• *ż*, *n* ‘zdrowie’ Zdrowia bardzo niejaka mam Dtn99Zie23 Mam zdrowia

K99a)Zie258 Za to teraz wo zdrowia ni mam Kmn99Kar91 Jemu zdrowia słaba, głowka słaba Ł67ParII-20 ♦ Mocny na zdrowie *kto* ‘ktoś jest mocnego zdrowia’ Papuk na zdrowie nie był mocny Wlk01Kar268 ♦ Nie przy zdrowiu ‘nie być zdrowym’ Orn73c)Mas179

[*z*Mlp zdróva Ł67ParII-20 *z*Blp zdrova K99Zie23 K99a)Zie258 *n*Dlp zdrov’a Kmn99Kar91 *n*Blp zdrov’e Wlk01Kar268 *n*Ms/p zdrovu Orn73c)Mas179]

ZDROWIEJSZY *stw* → **ZDROWY**

ZDROWY / **ZDAROWY** 1. ‘wolny od chorób, zdrowy’ Nu jeszcze nie taka stara byłam,

pieńdziesiont teraz lat nazad odrzucić, sama zdrowa byłam K02Kar305 Poki młody

człowiek, zdrow, to i dobrze było Mtr01Kar235; 2. ‘dobrze zbudowany, postawny, silny’

Menżczyzna był ogromny taki, silny, zdrowy był Bjw96Mar127 Nu to uon umar, taki

zdarowy, wysoki, to już osiem dziadów niosło jego na mugły Szt01Kar510 ♦ Zdrowy jak

byk → **BYK** ♦ Zdrowy jak dąb → **DĄB** ♦ Zdrowy jak kamień → **KAMIEŃ** *m* ♦ Zdrowy

jak koń → **KOŃ** *m* ♦ Zdrów jak lew → **LEW** *m* ♦ Zdrowy jak lipa → **LIPA** *ż* ♦ Zdrowy

jak ryżyk → **RYŻYK** *m* ♦ Zdrowy jak wół → **WÓŁ** *m*

zdrówszy *stw* ‘zdrowszy’ A teraz to została sia inwalidy takie wszystkie wszystkie chore,
jakie tam zdrowsze, tylko jeden młodszy człowiek, a to wszystko postaryna Smw01Kar276
zdrowiejszy *stw* ‘zdrowszy’ Zdrowiejszy byli [ludzie] jak teraz Kmj96Mar93

[mMlp zdrowy BL82Gju226,230 Bkb83a)Giu88 Bjw96Mar127 zdorovy/zdarovy K02Kar305 zdarovy
Szt01Kar510 zdrof Mtr01Kar235 zdruf BL82Gju230 zMlp zdrova BL82Gju230 K02Kar305 stwMlp m
zdrówszy B32Dom270 W82a)Tek285 zdrufsy Bjw93Dwi37 Mlm zdrovejšy Kmj96Mar93 stw Mlp z zdrufsa
Dcs13Koz387stw Mlm zdrufse Smw01Kar276 sntw Mlp z najzdrufsa Dcs13Koz387]

ZDUN *m* ‘murarz stawiający piece’ Kws12Ana31 → **MULAR** *m*, **MULARZ** *m*
MURSZCZYK *m*

[Mlp zdun Kws12Ana31]

ZDURNIEĆ *dk bnac*. **1.** ‘zdurnieć, zgłupieć’ Zdurniał i uzenił sie z tako lialko, co nic robić
nie chce Łpt72Zda221 → **PODURNIEĆ** *dk*; **2.** ‘dostać pomieszania zmysłów’ No a syn
pracował na kolei, to tam ktoś zabił jego, a jeden zdurniał syn Bjw99Pab131 [Wódkę]
robio z rozmaitego paskudztwa, i mówi zdurniejo, bywa i umrze i oślepní Bjw99Pab136
zdurniawszy *ipu* Nasz Wićka całkiem zdurniawszy W82a)Tek291Od strachu moja
żoneczka byłaby zdurniawszy, gdyby w czas nie pomogli W91a)Ado102 Ci ty
zdurniawszy Bkb84Ado15 1 Ona już zupełnie zdurniawszy W91a)Ado97 Beńdzie kwasieć
jeszcze, zdurniawszy, na śmietana, mleko to zdał do mleczarni, śmietany kupił
Bjw96Mar13

[bzk zdurnieć Łpt72Zda221 prze3lp m zdurniał Bjw99Pab131 zdurniał Łpt72Zda221 przy3lm zdurniejo
Bjw99Pab136 ipu zdurniawszy Bkb84Ado15 zdurniafsy Wtr79Saw207 W82a)Tek291 Bjw96Mar131
zdurn’afsy W91Ado97,102]

ZDYCHAĆ *ndk* ‘wzdychać’ Wszyscy tylko zaczęli zdychać, oj-ój Kmj99Pab85

[bzk zdyxać Kmj99Pab85]

ZDYMOWAĆ *ndk* → **ZDEJMOWAĆ*** *ndk*

ZDYRDZIĆ SIĘ *dk* ‘umrzeć’ Ł84Par145 → **POMARĆ** *dk*

[bzk zdyrdzić się Ł84Par145 prze3lp m zdyrdził się B32Dom219]

ZDZIECINNIEĆ / **ŻDZIECINIEĆ** *dk* ‘zacząć zachowywać się jak dziecko, zdziecinnieć’
L29a)Szw73

zdziecinniawszy *ipu* L29a)Szw73

[ipu żżećinafsy L29a)Szw73]

ZDZISIUNIA *m* ‘imię męskie, zdr od Zdzisław’ W86Dub74 → **ZDZIŚKA** *m*

[Mlp Zdzisiunia W86Dub74]

ZDZIŚKA *m* ‘imię męskie, *zdr* od Zdzisław’ W86Dub73 → **ZDZISIUNIA** *m*

[*Mlp* Zdziśka W86Dub73]

ZDZIWOWAĆ• *dk* ‘zdziwić się’ Może drugi raz chto zdziwuj i czy co, albo jeśli przelenkni sie Wdg01Kar444

[*przy3lp* zż’ivuj i Wdg01Kar444]

ZE *przyim* → **Z**

ZEBRAĆ• *dk* **1.** ‘skompletować, zgromadzić w jakimś miejscu, zebrać’; **2.** ‘skompletować’ [...] ide pracuje, wszystko, ołtarz zebrałem tam jeden [...] Ikż96Mar16

zebrawszy *ipu* Ma napisawszy, odrobiwszy, prześcierawszy, zebrawszy W91Ado98 Oni majo zebrawszy cała kolekcja W91Ado98

[*prze1lp m* zebrałem Ikż96Mar16 *ipu* zebrafszy W91a)Ado98]

ZEBRAĆ SIĘ• *dk* **1.** ‘zgromadzić się w jakimś miejscu, zebrać się’; **2.** ‘przygotować się, powziąć zamiar’ → **PRZYBRAĆ SIĘ** *dk*

zebrawszy się *ipu* Prosili tam kobiety, my zebrawszy sia [też] poszli prosić Krn99Pab244 Babie tylko osiemdziesiątka stukniwszy, a ona na mogilnik zebrawszy sia odprowadzić W91Ado99

[*ipu* zebrafsys’a W91Ado99 ze^abrafszy s’a Krn99Pab244]

ZEBRANIA *ż, n* **1.** ‘zebranie’ Walna zebrania Ł95Kar38 W styczniu będzie walna zebrania Ł95Kar42; **2.** ‘towarzystwo, zebranie towarzyskie’ Mój zięć nie pije, no wypije kiedy na zebraniu troszeczkę tam, dla kompanii Bbt99Pab223 → **ZBIORY** *lm*

[*żMlp* zebran’a Ł95Kar38,42,48 *nMs/p* zebrnie B32Dom270 *nMslm* na zebrańu Bbt99Pab223]

ZEGAREK• *m* ‘chronometr, zegarek’ B32Dom247 → **GODZINNIK** *m* **1** ♦ Postawić zegarek → **POSTAWIĆ** *dk*

[*Blp* zegarek B32Dom247]

ZEJRZEĆ• *dk* ‘ujrzyć, zobaczyć, dostrzec’ Coś zejrział złego W86Dub79

[*prze3lp m* zejrział W86Dub79]

ZEJŚĆ *dk* ‘iść, dotrzeć do jakiegoś miejsca, pójść, zejść’ Tylku że wot ni moga zejść

Dm73b)Par215 Tam w zakrystyi zejdzi Dgd82a)Par223 → **ZAJŚĆ** *dk* **4;** **2.** ‘iść, wstąpić po drodze’ Tylko warklianski najwiecej wierzoncy, wot w kościeli, zejść w kościół (w) Warklianach – wielie [ludzi] Ł67ParII-47

[*bzk* zejs’c’ Ł67ParII-48 Dm73b)Par215 *przy3lp* zejdz’i Dgd82a)Par223 zejz’i Ł67ParII-48]

ZEJŚĆ SIĘ•¹ *dk* **1.** ‘zejść się, zebrać się’ Pps91Kru173 i in.; **2.** ‘połączyć się w parę małżeńską’ Jak oni zesził i do domu nie przyszli Ł67ParI-53

zeszedszy się *ipu* No, jak o z dziećmi bywa małymi, już chcemy, żeby po polsku ich uczyć, a tak tam zeszedszy sie baby, to tam będziesz mówić po litewsku, po polsku?
Kmn99Kar87 Wieczorem wszystkie byli zeszedszy sie na wieczorki Pps91Kru173

[*prze3lm séjśl'is'Ł67ParI-53ipu zeszedszy sie Kmn99Kar79,87 zeš'ečšy s'e^a Pps91Kru173*]

ZEJŚĆ SIĘ^{•2} *dk* 'minąć, upłynąć' I [...] sześćdziesiąt lat zeszło sie Mtr01Kar235 Już potem jak rok zejdzi sia, to już rocznica robio Pdz01Kar474

[*prze nos zešlo še Mtr01Kar235 przy3lp zejž'i s'a Pdz01Kar474*]

ZELWICHA[•] *ž* 'szwagierka' Ten, który brał już ta moja zelwicha, menža siostra
Bjw99Pab137 → **ZOŁÓWKA**^{*} *ž*

[*Blp zel'vixa Bjw99Pab137*]

ZEMSTYWY 'mściwy' [...] jak tam [jak można] zemstywemu takiemu być L13Kar373

[*Clp m zemstyvemu L13Kar373*]

ZENACZKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Zenon, Zenobiusz' [...] ostatni jej syn Zenaczka ona nazwała. A mój Zenaczka, Zenaczka szczęśliwy, on w czepcu radiłsia, w czepcu
Bjw99Pab127 → **ZENIUŁ** *m*, **ZIUNIUL** *m*, **ZEŃKA** *m*

[*Mlp Z'enačka/Z'enəčkə Bjw99Pab127*]

ZENIUŁ *m* 'imię męskie, *zdr* od Zenon, Zenobiusz' Bjw97Dwi64 → **ZENACZKA** *m*

[*Mlp Zeniuk Bjw97Dwi64*]

ZEŃKA *m* 'imię męskie, *zdr* od Zenon, Zenobiusz' W86Dub73 → **ZENACZKA** *m*

[*Mlp Zeńka Bjw97Dwi64 W86Dub73*]

ZEPSUĆ[•] *dk* 'zepsuć' W91Ado100 → **SPSUĆ** *dk*

zepsuwszy *ipu* W91Ado100

[*ipu zepsufšy W91Ado100*]

ZEPSUĆ SIĘ[•] *dk* 'popsuć się' W91Ado96

zepsuwszy się *ipu* Pogoda już jest zepsuwszy sia W91Ado96

[*ipu zepsufšy s'a W91Ado96*]

ZERKAĆ^{*} / **ZYRKAĆ** *ndk* 'spoglądać' W99Rie75

[*bzk zyrkać W99Rie75*]

ZERKNAĆ *dk* 'spojrzeć, popatrzeć' K96Saw75 ♦ Jak okiem zerknąć → **OKO** *n*

[*bzk zerknąć K96Saw75*]

ZERWAĆ[•] *dk* 'wysadzić w powietrze, zdetonować' Pracowały dwie prawosławne cerkwie.

Jednon później, co na głównej naszej ulicy cerkiew, to zerwali, ten zbili krzyż B12Gol115

[*prze3lm zerval'i B12Gol115*]

ZESŁAĆ SIĘ *dk* 'powołać się' B32Dom270

[*bzk zesłać się B32Dom270*]

ZESTARAĆ SIĘ *dk* → **ZESTARZEĆ SIĘ** *dk*

ZESTARZEĆ• *dk* 'stać się starym, zestarzeć się' Moja matka tu zestarzała i ojciec i oni nie umieli [po łotewsku] Ł97Kar52 → **ZESTARZEĆ SIĘ** *dk*

[*prze3lp ż zestarzała Ł97Kar60 zestażała Ł95Kar52*]

ZESTARZEĆ SIĘ• / **ZESTARAĆ SIĘ**• *dk* 'stać się starym, zestarzeć się' I wiadomo, człowiek wojenny, wojenny człowiek i zestarał się zupełnie Chr96Mar204 → **ZESTARZEĆ** *dk*

zestarczawszy się *ipu* Ty już zestarczawszy się Bkb84Ado14

[*prze3lp m zestarał się Chr96Mar204 ipu zestarczawszy się Bkb84Ado14*]

ZESTOJAĆ• *ndk* 'składać się' Nasza rodzina zestoji z czterech dusz Wdr73Wer229

[*ter3lp zêst'oji Wdr73Wer229*]

ZESZYĆ *dk* 'zszyć, połączyć zszywając' Ł97a)Kar75

[*bzk zeszyć Ł97a)Kar75*]

ZESZYT• *m* 'zeszyt' Druga połowa zeszyta L96Męd31 → **KAJET** *m*

[*Dlp zeszyta L96Męd31*]

ZEŚNIĆ *dk kogo co* 'przyśnić (się) komu' Jak ja ześnia swojej żonki W82Tur71

[*bzk ześnić przy1lp ześńa W82Tur71*]

ZETARĆ *dk* → **ZETRZEĆ*** *dk*

ZETRZEĆ* / **ZETARĆ** / **STARĆ** *dk* 'zetrzeć' Mówie, jakaś tam kobieta sprząta, mówie starć, starć Kmj99Pab82 Ja zaraz zetrze W83Tur21 Pył trzeba zetarć K02Kar277

[*bzk starć Kmj99Pab82 zetarc' K02Kar227 przy1lp zetrze W83Tur21*]

Z ETUL *ndm* 'stąd' Oni z etul, no tam dom kupili BL08Stra100

[*z etul BL08Stra100*]

ZEWSZĄD* / **ZWSZĄD** *ndm* 'zawsząd' Najechnali zawsząd do tego majątku tutaj K99Zie17

[*sfšont K99Zie17*]

ZE WSZYSTKIM / **ZE WSZYSTKIEM** / **ZAWSZYSTKIM** 'całkiem, całkowicie, zupełnie' Ty mnie dobijesz ze wszystkim Pkl99Pab67 Nu [byli] wszystkie Polacy, a potem zlitwiniali za wszystkim Bjj99Ado61 Ze wszystkim spad z sił W99Rie66 Nazwa jakaś jina, jina zawszyskim Śwt01Kar386 Nasze ojcy to nie umieli pu litewsku zawszyskim K02Kar200 [...] albo kary taki [koń], nia za wszystkim czarny L13Kar370 A

jeszcze jak byłam młoda zawszyskim, to można było do Joniszak Orn73d)Masl196 → **NA**
(**CZYSTO**) *ndm*

[ze wszyskim W83Tur23 ze wszyskiem B32Dom270 ze fšystKem Pkl99Pab67 zawszyskim W83Tur16
zaššyskim Bjw99Ado61 W99Rie66 zaššysk'im L13Kar370 zaššysk'im Orn73d)Masl196 Šwt01Kar386
K02Kar200]

ZE WZGLĘDU / ZE WZGLĘDÓW *kogo, czego* 'ze względu na *kogo, co*' Teraz liczba
(rodzin) wzrasta, może ze względów warunków materialnych W01Mas132 Może nie
wygrywają ze względu tego, że u nas jest polska szkoła W01Mas132

[ze względu/względów W01Mas132]

ZEZIERATY 'zezowaty' Bkb83a)Giu86 → **KOSOOCZY**

[*mMlp* zez'eraty Bkb83a)Giu86]

ZEZŁOWAĆ SIĘ• *dk* 'rozłościć się' A tak zezłujo się, to i nazywajo, nazywali kurwa
Bjw99Pab134 Wo, wo, tyko jak zezłuje się, to po złości tak mówio Bjw99Pab127
Przyszed jeden raz pijany, a ja tak zazłulam sia Ong01Kar492 → **ZAZŁUĆ SIĘ** *dk*

[*prze1lp* z zazłulam s'a Ong01Kar492 *przy3lp* zezłuje s'e Bjw99Pab127 *przy3lm* zezłujo s'e Bjw99Pab134]

ZEZNANIE *n* 'świadomość' B32Dom270

[*Mlp* zeznanie B32Dom270]

ZEZNAWAĆ *ndk* 'uświadamiać sobie' B32Dom270

[*bzk* zeznawać B32Dom270]

ZEZOWATY 'zezowaty' Bkb83a)Giu86 → **KOSOOCZY**

[*mMlp* zezowaty Bkb83a)Giu86]

ZEŁBUK* / **ZAMBUK**• *m* 'ząbek' Dziewczyneczka, o teraz rok, zambuki rosno, to co już
tam K02Kar262

[*Mlm* zambuk'i K02Kar262]

ZEŁBULEK / ZAMBULEK• *m* **1.** 'zdr od ząb, ząbek' Zembulek zaboli, to dembowej kory
naskrobisz, zalejisz wrzontkiem i pijisz Igl04Rut433 Nie mam żadnego zembulka
Bjw96Mar130; **2.** 'przedmiot w kształcie ząbka' Tedy na takich szczotkach, zambulki,
zambulki zrobiona, czeszym Brł73Sud194

[*Mlp* zembulek Igl04Rut433 *Dlp* zembulka Bjw96Mar130 *Mlm* zambulki W82Tur113 zamb'ul'k'i
Brł73Sud194]

ZEŁBY *lm* → **ZĄB** *m*

ZGADAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘porozumieć się, wspólnie postanowić, dogadać się’; **2.** ‘zrozumieć czyjaś wypowiedź w danym języku’ A my w domu, to po polsku, mogliśmy i po litewsku zgadać się i po rusku umielim Żgw01Kar489 → **ZMÓWIĆ SIĘ** *dk* **2**

zgadawszy się *ipu* My [...] nie zgadawszy się Bkb84Ado14 A do chaty to zgadawszy się my [...] nie jechać Bkb84Ado16

[*bzk* zgadac’ s’e Żgw01Kar479 *ipu* zgadawszy się Bkb84Ado14,16]

ZGARBIĆ SIĘ• *dk* ‘zgarbić się’ Bkb84Ado16

zgarbiwszy się *ipu* Wyglądał on jak ten lapszuk – chudy, zgarbiwszy się Bkb84Ado16

[*ipu* zgarbiwszy się Bkb84Ado16]

ZGINAĆ• *dk* **1.** *u kogo* ‘zapodziać się, zaginać, przepaść *komu*’ U kogo zginął zegarek B32Dom209; **2.** ‘zginąć, stracić życie’ Moj pierwszy, pierwsza miłość na froncie zginął Mtr01Kar238 → **POGIBNAĆ** *dk*

zginawszy *ipu* Gospodarzu pszczoły zginawszy, ani jednej pszczoły Wln63Par82 Matka (pszczela) pewnie zginawszy Ł67ParIII-57 Ten pierwszy [chłopiec] zginawszy na froncie był Mtr01Kar238

[*prze3lp m* zginął B32Dom209 zg’inoł Mtr01Kar238 *ipu* zginawszy Wln63Par82 zg’inefšy Mtr01Kar238 zg’inefšy/ zg’ineušy Ł67ParIII-57]

ZGINKA *ž* ‘figura w tańcu’ No różne tancy [byli], nie takie jak teraz [...] a wtedy byli różne takie krakowiaki takie tam, zginki tam takie, różne tancy byli Ilk98Ost-nmw89(28)

[*Mlm* zginki Ilk98Ost-nmw89(28)]

ZGŁODNIEĆ• *dk* ‘zголоdnieć’ W91a)Adu96

zголоdniawszy *ipu* Józek już jest zголоdniawszy W91a)Adu96

[*ipu* zголоdn’afšy W91a)Adu96]

ZGŁOSIĆ SIĘ *dk* ‘zgodzić się’ B32Dom270

[*bzk* zgłosić się B32Dom270]

ZGŁÓWACZYĆ• *dk* ‘ruszyć głową, wymyślić’ No jak chto zgłowaczył [tak robił] K02Kar318

[*prze3lp m* zgłuvačył K02Kar318]

ZGŁUMIĆ *dk* ‘zniszczyć, zmarnować’ B32Dom270

[*bzk* zgłumić B32Dom270]

ZGNIĆ• *dk* ‘zgnieć’ → **POGNIĆ** *dk*

zgniwszy *ipu* Jabki zupełnie zgniwszy już W91a)Ado93

[*ipu* zgnišy W91a)Ado93 zgnišy Smw01Kar289]

ZGNIŁY* / **GNIŁY** ‘zgniły’ B32Dom221

[mMlp gniły B32Dom221]

ZGNIŁKA* / **GNIŁKA** ż ‘ulęgalka’ B32Dom221

[żMlp gniłka B32Dom221]

ZGODA ż ‘zgoda’ Bjw99Pab-nmw → **SOJUZ** *m*

[Mlp zgoda Bjw99Pab-nmw]

ZGODOWAĆ• *dk* ‘żyć w zgodzie’ Jeden tysiąc Polaków, a cztery tysiące było Żydów. Ale jakoś zgodowali, bardzo zgodowali Ejs99Smu154 → **ŁADZIĆ** *ndk*

[prze3lm zgodowali Ejs99Smu154]

ZGON• *m* ‘zgon, utrata życia’ ♦ Do zgonu życia ‘do końca życia’ Ja będą czytał z tej księgi do zgonu życia Pps91Kru173 I on dał jemu księga złocista i powiedział jemu: do zgonu życia ty bendziesz z tej księgi czytał Pps91Kru173

[Dlp zgonu Pps91Kru173]

ZGORSZAĆ SIĘ• *ndk* ‘gorszyć się’ Starsze panie się zgorszają Ł95Kar53

[ter3lm zgoršajo Ł95Kar53]

ZGOTOWAĆ *dk* ‘ugotować’ Wódka z miodem zgotowana Bjw97Dwi74 Nu i zgutujim te buraki, zgutujim, potam jak zgutujim, udstyga Kjd01Kar283 [...] i weźmiesz nakroisz tych kawałków i zgotujisz mydła Trk06Rut361 Zgotowali tego koguta K02Kar275 Krowy napaś, to dam jajka jaka zgotują, ci co K02Kar275 [Na Wielkanoc] jajka pienkne ufarbowana [...] szynka zgotowana, cielencina, miensa Żgw01Kar383
zgotowawszy *ipu* Babcia smaczny obiad zgotowawszy W91Ado100

[bzk zgotować W82a)Tek290 Ł97Kar57 prze3lm zgotoval’i K02Kar275 przy1lp zgotują K02Kar275 przy3lp zgotujisz Trk06Rut361 przy1lm zgutujim Kjd01Kar283 ibt żMlp zgotowana Bjw97Dwi74 zgotowana Żgw01Kar383 ipu zgotovafšy W91Ado101]

ZGRABYWAĆ• *ndk* ‘grabiąc zgarniać, zgrabiać’ Tam wiesz, tam dzie ogólna koszona, to tak wo odrzuty zgrabujo Bjw96Mar130

[ter3lm zgrabujo Bjw96Mar130]

ZGRĘPLOWAĆ* / **ZHREPLOWAĆ**• *dk* ‘rozplątać i oczyścić włókna bawełniane, wełniane, lniane za pomocą specjalnego urządzenia, zgręplować’ Waliony jest zhremplowany Bjj99Ado64

[ibt mMlp zhremplovány Bjj99Ado64]

ZGRUPOWANIA ż ‘grupa, zespół ludzi zebranych w jednym miejscu’ Była taka zgrupowania ludzi K99Zie23

[Mlp zgrupowania K99Zie23]

ZGRYWAĆ• *ndk* ‘grać, wystawiać sztuki’ A to przedstawienia zgrywali, dużo gości zaproszonych zapraszali B96Stra193 Ja zgrywała kiedyś i przedstawienie B96Stra196 U nas inteligientnie była, gramafon był, ja sama zgrywała przedstawienia B96Stra197 [...] w pałacu wszyscy parobki przychodzą z dziećmi i zgrywają jasełka, szopka zgrywają, Herod, i białe jest tak Brz96Mar168 Bywało jeszcze z Polski, jeszcze przy Litwie, przyjeżdżali, zgrywali, wie K02Zie138 My w szkole zgrywamy scenkę po łotysku Ilk98Ost-nmw9(29)

[*ter1lm* zgrywamy Ilk98Ost9(29) *ter3lm* zgrywają Brz96Mar168 *prze1lp* z zgrywała B96Stra196, 197 *prze3lm* zgrywali B96Stra193 zgrywali K02Zie138]

ZGRYZIONY ‘zmartwiony’ Czegoż taki zgryziony? W99Rie66

[*mMlp* zgryziony W99Rie66]

ZGRYŹĆ* / **ZRZYŹĆ** *dk* ‘zgryźć, pogryźć’ Wołowa kielbasa zgotowana, mówi taka twarda, że jej zrzyść nie można K02Zie157

[*bzk* zżyść K02Zie157]

ZGRZESZYĆ* / **ZAGRZESZYĆ**• *dk* ‘zgrzeszyć’ Jaż zagrzeszyła na wieki B96Doł185 [...] kłami, a to mówi, ja niczoho nie zrobiła i ja nie zagrzeszyła Drj96Mar28

[*prze1lp* z zagrzeszyła B96Doł185 zagżeżyła Drj96Mar28]

ZGUBIĆ• *dk* ‘zgubić’ W82Tur97 → **STRACIĆ** *dk* 1

zgubiwszy *ipu* Ci nie podkowa zgubiwszy W82Tur97

[*ipu* zgubiłszy W82Tur97]

ZGUSTOWAĆ → **ZAGUSTOWAĆ** *dk*

ZGWAŁTOWAĆ *dk* ‘zgwałcić’ B32Dom270 → **ZNAHALIĆ** *dk*

[*bzk* zgwałtować B32Dom270]

ZHĬBINA z ‘część nogi końskiej tuż pod pęcina’ Chwyć noga nad zhĭbino i trzymaj chwilka Łpt72Zda221

[*Mlp* zŷlibina Łpt72Zda221 *Nlp* zŷlibino Łpt72Zda221]

ZHRĘPLOWAĆ *dk* → **ZGRĘPLOWAĆ*** *dk*

ZIALONY → **ZIELONY*** *m*

ZIARANIUTKA z ‘zdr od ziarno – ziarenko’ Nu to najdzim to owies, to żyta, gdzie jaka wiesz ziaraniutka W99Rut98 → **ZIARECZKO** *n*

[*Mlp* ziaraniutka W99Rut98]

ZIARECZKO• / **ZIERNECZKO**• *n* ‘zdr od ziarno – ziarenko’ Jest u jich takie drobne ziareczka Kml99Pab114 Niema tu dla cie zierieczko B32Dom270 → **ZIARANIUTKA** z

[Błp zierieczko B32Dom270 Młm z'arečka Kml99Pab114]

ZIARKA ż 'ziarnko' W82Tur98 → **ZIARECZKO** *n*

[Młp żarka W82Tur98]

ZIARNIUCZAK *m* 'zdr od ziarno – ziarenko' Wrn08Koz32 → **ZIARECZKO** *n*

[Młp z'arńuček Wrn08Koz32]

ZIARNA ż 'zboże' ♦ Chlebowa ziarna 'ziarno zbożowe' Konczo kosić żyto, pszanica, chlebowa ziarna Mtr01Kar241

[M,Błp żarna Mtr01Kar241]

ZIAWY *lm zool.* 'szeroki otwór gębowy' Wtr82Saw74 → **WZIAWA** ż

[Młm z'avy Wtr82Saw74]

ZIAZIULKA ż → **ZAZULKA*** ż

ZIAZULA ż → **ZAZULA** ż

ZIELA ż / **ZIELE** *n* 'zióło; też chwast' Ziela święco w kościele Orn82Masl199 Taka ziela Orn82Masl199 Lien siali, a potem plieli, zielie wybierali Isz96Mar190 Na ziela siond Orn82Masl199 Z tej zieli Orn82Masl199 Z to ziele Orn82Masl199 → **ZIOŁA** ż

[żMłp z'ela żDłp z'eli żCłp z'eli Orn82Masl199 żBłp z'ela Isz96Mar190 żNłp z'elq żMslp z'eli Orn82Masl199 nM,Błp żel'e Isz96Mar190 Młm z'eli Dłm z'el/z'elof Cłm z'eləm Błm z'ela Nłm z'elam'i Mslm z'elak Orn82Masl199]

ZIELAŃKI 'grzyby zielonki?' Zielańki na polu nie rosno Orn73Masl180

[Młm z'elan'k'i Orn73Masl180]

ZIELEŃCOWY 'zrobiony z niedojrzałego żyta' B32Dom230 ♦ Krupy zielencowe 'kasza żytnia, z niedojrzałego ziarna żyta' B32Dom230

[Młm zielencowe B32Dom230]

ZIELONIEŃKI 'zdr od zielony – zieloniutki' Zilionińkie listki pokazują się Łpt72Zda221 → **ZIELONIUTKI**

[mMłp z'il'łonińki/z'al'łonińki/z'el'łonińki Łpt72Zda221 M,Błm z'il'łonińke Łpt72Zda221]

ZIELONIUTKI* *bnac* 'zdr od zielony – zieloniutki' Już jest jagody, ale jeszcze zielaniutki Jsn82Wer148 → **ZIELONIEŃKI**

[Młm z'elan'utk'e Jsn82Wer148]

ZIELONY* / **ZIALONY*** *rzecz m* 'partyzant' [...] zialone i te w lasach siadzieli Krm01Kar409 → **LEŚNY** *m*

[Młm z'al'łone Krm01Kar409]

ZIELUK* *m* 'partyzant na Litwie z okresu II wojny światowej' Zialuki nazywali się, zialuki

zalone i te w lasach siedzieli, zastrzelili tych zialuków K02Kar263 A była leśnych, nu jak oni nazywali sia u nas, partyzany [...] u nas zialuki nazywali sie, zialuki, zalone Krm01Kar409 → **LEŚNY** *m*

[Mlm z'al'uki Krm01Kar409 z'al'uk'i K02Kar263 Dlm z'al'ukuf K02Kar263]

ZIEMIA• *ż* 'ziemia, grunt, powierzchnia globu ziemskiego' ♦ Dzielnica ziemi → **DZIELNICA** *ż* ♦ Nieba od ziemi → **NIEBA** *ż, n* ♦ Żeb kto skroś ziemia poszedzsy/przewalił sie → **SKROŚ** *ndm*

ZIEMIATKA• *ż* 'zdr od ziemia' Ma ziemiatki tej trzy dziesięciny W82Tur68

[Dlp żematki W82Tur68]

ZIERNECZKO *n* → **ZIARECZKO** *n*

ZIEZIUŁKA *ż* → **ZAZULKA*** *ż*

ZIMNA *ndm* → **ZIMNO*** *ndm*

ZIMNI → **ZIMNY**¹

ZIMNIEŃKI 'zdr od zimny – zimniutki' Ronczki zimnińkie zrobili się od mrozu Łpt72Zda222

[mMlp z'imniŃki/z'imniŃki Mlm z'imniŃke Łpt72Zda222]

ZIMNIUSIEŃKI• 'zimniutki' Wody zimniusieńkiej do tej dzieży [wlać] W82Rei38

[żDlp zimniusień'kéj W82Rei38]

ZIMNO* / **ZIMNA** *ndm* 'zimno' W82Tur90 → **CHŁODNO** *ndm*

[żimna W82Tur90]

ZIMNOŚĆ• *ż* 'zimno, chłód' Wyniesisz do piwnicy i leży tam w zimności tej Nmn81Tek88

[Mslp w z'imnos'c'i Nmn81Tek88]

ZIMNOWATY 'zimnawy' Wiatry jakości zimnowaty W82a)Tek291

[mMlp z'imnovaty W82a)Tek291]

ZIMNY¹/**ZIMNI** 'przym od zima – zimowy' B32Dom270 → **ZIMOWY** ♦ Zimni teatr → **TEATR** *m*

[mMlp zimny/zimni B32Dom270]

ZIMNY² 'zimny, chłodny' Kmj96Mar-nmw → **CHŁODNY** ♦ Zimne powietrze → **POWIETRZE** *n*

[mMlp z'imny Kmj96Mar-nmw]

ZIMOWY 'przym od zima – zimowy' → **ZIMNY**¹ ♦ Kapusta zimowa → **KAPUSTA** *ż*

[żMlp z'im'ova Łpt72Zda157]

ZIOŁA / ZIÓŁA• *z bot.* ‘zioło’ Zapach tej zioły Orn82Masl199 Znalazłam ziuła

Orn82Masl199 Sam znam dużo ziołów Bjw97Dwi48 Od ziół pachni Orn82Masl199 Zioły
święci dla żywioł Orn82Masl199 Ziołami leczy Orn82Masl199 Zaklenta zioła
Orn73Masl83 → **TRAWA** *z* / **TRAWY** *lm*

[Mlp z’oła Orn73Masl83 Dlp z’oły Clp z’ołąj Blp z’uła Nlp z’elq/z’oło Mslp z’olə Mlm z’oły/z’uły Dlm
z’ol/z’uł Orn82Masl199 z’oluf Bjw97Dwi48 Clm z’ołəm Blm z’oły/z’uły Nlm z’ołam’i Orn82Masl199]

ZIÓŁKA• / ZIÓŁKI• *lm* ‘zdr od zioła – ziółka’ Na dziewiąty czwartek święcili te ziółka już
Kml99Pab112 No, różnych ziółków, to zbierali różna Łp01Kar414 Nu, ziółki jakie
gotowali Rkw96Mar57 Już ja ziółkami nia liaczyłam sia Łp01Kar416

[Dlm z’ułkuf Łp01Kar414 Blm z’ułka Kml99Pab112 z’ułki Rkw96Mar57 Nlm z’ułkam’i Łp01Kar416]

ZIUŁA *wykrz* → **A ZIUŁA GDZIE** *wykrz*

ZIUNIUK *m* ‘imię męskie, zdr od Zenon, Zenobiusz’ Potym już Ziuniuk mówi: Ola, ty nie
beńdziesz gadać w naszej chacie, bo już mnie chco wywieźć za ciebie Pps91Kru171 →
ZEŃKA *m*

[Mlp Z’uń’uk Pps91Kru171]

ZIU-ZIU-ZIU *wykrz* ‘okrzyk przywoływania gęsi’ Gensi wołali ziu-ziu! Trk06Rut365 →
GUL-GUL *wykrz*

[ziu-ziu Trk06Rut365 z’u-z’u-z’u! Mgn73Pie175]

ZJECHAĆ• *dk* ‘przejechać się’ Mielim pienkne i koni, pienkne i bryczka, wsiońdziem sobie,
zjedziem, i co, pienknie Bbt99Pab227

[przyłlm zjęćem Bbt99Pab227]

ZJECHAĆ SIĘ* / ŻJECHAĆ SIĘ• *dk* ‘przejechać w jedno miejsce, zjechać się’ Nu potem
mama już pojechała ze mną razem, tam stryj za lasem mieszkał, ale tam już była sześć
rodzin, te spaleniski wszystkie do jednego miejsca żjechali sie K96Saw72,74

[prze3łm żjechali s’e K96Saw72,74]

ZJEŚĆ / ZJEŚCI / ŻJEŚĆ *dk* ‘zjeść’ Bo moja druga córka, wo, jednego zakłuła [wieprza] i
to cztery wiadry tłuszczu, i kiedy ona jego źje, i na co on potrzebny Bjw96Mar131 Ojciec
mówi, nu dajcie coś zjeści W99Rut97 → **NAJEŚĆ SIĘ** *dk ♦* Żeb kogo karszuny zjedli
‘niech kogo lichu porwie’ A żeb ciebie karszuny zjedli W99Rie75

zjadzsy *ipu* On chorował, musi był co zjadzsy W91Ado99

[bz k zjeści W99Rut97 źjeść W83Tur19 prze3łm zjedli W99Rie75 przy3łp z’je Bjw96Mar131 ipu zjatzsy
W91Ado99 z’jaćsy Dcs13Koz396]

ZJEŹDZIĆ *dk* ‘pojechać (tam i z powrotem)’ Można było zjeździć obaczyć [kościół]

Stc96Mar81

[*bzk zjeździć B32Dom270 zjez’z’ic’ Stc96Mar81*]

ZJEŹDŹAĆ• *ndk* ‘przyjeżdżać w jedno miejsce, zjeżdżać się’ Jak rodzina powiadomiona, zjeżdżają i tedy śpiewaki ido na dwór, orkiestra [...] Kml99Pab107 → **ZJEŹDŹAĆ SIĘ** *dk*

[*ter3lm zjeżdżają Kml99Pab107*]

ZJEŹDŹAĆ SIĘ• *ndk bnac* ‘przyjeżdżać w jedno miejsce, zjeżdżać się’ Zjeżdżajon sia [na naradę] panowie, że jaki u ciebia, ci dobry ten kumieć Użp01Kar264 → **ZJEŹDŹAĆ** *dk*

[*ter3lm zjeżdżajon s’a Użp01Kar264*]

ZLAĆ• / **ŻLAĆ**• *dk* 1. ‘polać, zmoczyć’ Nie złał W82Tur66 Deszczu złany W82Tur92;

2. ‘znieść jajko bez skorupki’ Tylko to w takiej plewce, nazywa się, że złała jajko, złała Bjw99Pab133

[*prze3lp m złał W82Tur66 prze3lp z z’l’ala Bjw99Pab133 ibt mMlp złany W82Tur92*]

ZLANY* / **ŻLANY** ‘dobrze, mocno odlany’ [Pomnik] on bardzo żlany, aj bili, bili, nie rozbili Kmj96Mar96

[*mMlp z’lany Kmj96Mar96*]

ZLAZYWAĆ• *ndk* ‘schodzić’ Matka chora była z wózka nie zlazywała Krm01Kar403

[*prze3lp z zlazywała Krm01Kar403*]

ZLEPIĆ• *dk* ‘ulepić’ Pan Bóg zlepił człowieka z ziemi: kobietę i mężczyznę L91Zow533

[*prze1lp m zlepił L91Zow533*]

ZLEŹĆ* / **ŻLEŹĆ**• *dk* ‘wyjść z pojazdu, wysiąść’ Zlazła w Skiemianach kobieta

Bjj99Ado72 → **WYLEŹĆ** *dk*

[*prze3lp z z’l’azła Bjj99Ado72*]

ZLEKNAĆ SIĘ• / **ZLEKAĆ SIĘ**• *dk* ‘przestraszyć się, wystraszyć się’ To uona we śnie tak zlenkała sie i słyszy Kulieszy, mego ojca, głos, cicho, cicho, mówi głos, nie przeżywaj tak Trt96Mar186 Ona mocno zlenkała sia Dgd82a)Par212

[*prze3lp m z’l’ęnk s’e Bjw97Dwi24 z’l’ęnk še Bjw93Dwi37 prze3lp z z’lenkała s’a Dgd82a)Par212 z’l’ęnkala še Trt96Mar186*]

ZLITOWAĆ SIĘ* / **ŻLITOWAĆ SIĘ** *dk* ‘zlitować się’ Boże, żlituj się Grd93Bre163

[*rozlk lp żlituj się Grd93Bre163*]

ZLITWINIEĆ• / **ŻLITWINIEĆ**• *dk* ‘stać się Litwinem, zlituanizować się’ Ja nie rozumia, a

liczam sia Polak, my teraz zlitwinielim jak zięć przyszed Litwin Wdg01Kar434 A teraz już więcej zlitwinieli tutaj ludzi K02Kar318 A potem zlitwiniali za wszystkim, zlitwinieli na czysto Bjj99Ado61

zlitwiniawszy *ipu* W Litwie rodziwszy, zlitwiniawszy Onk99Ado50 Już teraz zlitwiniawszy Bjj99Ado61

[*prze1lm* zlitv'inel'im Wdg01Kar434 z'lit'vinelim K02Kar318 *prze3lm* z'lit'vineli K02Kar318 z'litvin'ali Bjj99Ado60,61 z'lit'vin'eli Onk99Ado49 *ipu* z'lit'vin'afsy Onk99Ado50 z'lit'vin'afsy Bjj99Ado61]

ZLIWNIK *m* 'mały garnuszek do odlewania wody z gotujących się pokarmów' W82Tur74

[*Mlp* zlivník W82Tur74]

ZŁAMAĆ / ZŁOMAC• *dk* 1. 'przez naciśnięcie, uderzenie rozdzielić na części, złamać' W przeszłym roku noga złamała, żyły porwała, potem już nie szłam [nie mogłam chodzić] Kłw01Kar523; 2. 'zburzyć' Złamać dom B32Dom270 → **POROZEBRAĆ** *dk*

[*bzk* złamać B32Dom270 *prze3lp* ż złamała Kłw01Kar523]

ZŁAPAC• *dk* 1. 'złapać, chwycić, schwytać' To polskie oficery złapają mnie i jak lialke. Złapają, całują, ściskają mnie Trt96Mar183 W zaprzeszłym roku to mój syn tutaj dwa ili trzy [tchórze] złapał Mdk96Mar140 → **ZŁOWIĆ** *dk*; 2. 'złapać, zdążyć wsiąść – o środku lokomocji'

złapawszy *ipu* Ludzie prom byli złapawszy Bkb84Ado15 Straszna łapali, byli złapawszy i nabiwszy, ale ja byłam uciekłam, no to z tysiąca jednemu udało się Śwt01Kar388

[*prze3lp m* zųapaų Mdk96Mar140 *przy3lp* zųaųe Mdk96Mar140 *przy3lm* złapają Trt96Mar183 *ipu* złapawszy Bkb84Ado15 złapałszy Śwt01Kar388]

ZŁAPYWAĆ• *ndk* 'łapać' Gadzina złapywali i gadzina ta wódku zalawali Łp01Kar413
Przechadzali granica, bo wtedy złapywali nas, a tedy karali L13Kar368

[*prze3lm* złapyval'i Łp01Kar413 L13Kar368]

ZŁODZIEJ *m* 'złoczyńca' B32Dom270 ♦ Na złodzieju czapka pali się → **CZAPKA** *ż*

[*Mlp* złodziej B32Dom270 *Mslp* złodzieju L82Roj236]

ZŁODZIEJUHA *m* 'o człowieku bestialskim' W86Dub76 i in. → **ZWIERUHA** *m*

[*Mlp* złodziejuha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

ZŁODZIEJUK *m* 1. 'złodziejaszek' W86Dub72; 2. 'kurczak, który wylął się w ukryciu, bez wiedzy gospodyni' I wychodowali się takie [kurczęta], nazywa się złodziejuki Bjw99Pab133

[*Mlp* złodziejuk W86Dub72 *Mlm* złoż'ejuki Bjw99Pab133]

ZŁOSNY 'złośliwy' Bkb83a)Giu96 → **ZŁY** 2

[mMlp złosny Bkb83a)Giu96]

ZŁOŚĆ• *ż* ‘uczucie gniewu, wrogości, złość’ Bjw99Pab127 ♦ Po złości ‘ze złości, w złości’
Po złości tylko tak mówio Bjw99Pab127

[MsIp złos’c’i Bjw99Pab127]

ZŁOT• *m* ‘złoty, jednostka pieniężna’ Kobiety na jeden złot grabio Wdz95Czy79

[BIp złot Wdz95Czy79]

ZŁOTA *ż* → **ZŁOTO** *n*

ZŁOTNI / **ZŁOTNY**• ‘zrobiony za złota; mający kolor złota’ Rzeczy nakupił złotnich,
drogich Orn73a)Masl84 Jabłań wyrosła i złotnia jabki na jej Brł73Sud193 ♦ Złotne/złote
wesela → **WESELE** *n*

[mMlm złotni Wtr82Saw78 żMlp złotna Pcn01Kar252 nBIp złote Ilk98Ost-nmw9(29) Mlm złotnia
Brł73Sud193 Dlm złotnich Orn73a)Masl84]

ZŁOTO *n* / **ZŁOTA** *ż* ‘złoto’ L82Roj238 ♦ Znaczno złoto w popiele, a dureń w kościele
‘złoto i w popiele się świeci’ L82Roj238

[żMlp złota Wtr82Saw68 nMlp złoto L82Roj238]

ZŁOTY *rzad* → **ZŁOTNI**

ZŁOWAĆ• *ndk* ‘złościć się’ Ale złużą, jak nie dasz (wódki). Jak nie dasz, złość będzie
B96Doł206 [...] żeby teraz na mnie kto mówił ciotka Maryśka, to ja zluwałab, zluwały na
pewno, lepiej nijak nie mów, jaka ja tobie ciotka Ncz02Koz65 → **ZŁOWAĆ SIĘ** *ndk* **1**,
ZŁUĆ SIĘ *ndk* **1**

[ter3lm złużą B96Doł206 war1lp ż zluwałab/zluwały Ncz02Koz65]

ZŁOWAĆ SIĘ *ndk* **1**. ‘złościć się’ B32Dom270 → **ZŁOWAĆ** *ndk*; **2**. ‘gniewać się’
B32Dom270

[bzk złować się B32Dom270]

ZŁOWIĆ• *dk* ‘złapać’ [...] pułowa drogi [jego] złowili i [...] w łagier śmierci w Majdanku
Kmj99Pab83 Zawsze podpowiadali jemu, żeby ich i nas nie złowili, on skrywał się
Kmj99Pab84 → **ZŁAPAC** *dk* **1**

[prze3lm złočil’i Kmj99Pab83,84]

ZŁOWONNY *rzadko* ‘cuchnący, śmierdzący’ B32Dom270

[mMlp złowonny B32Dom270]

ZŁOŻYĆ• *dk* **1**. ‘umieścić coś na czymś, jedno na drugim w czymś’ Bkb84Ado17 i in.; **2**. *do*
czego ‘włożyć w co, zainwestować’ Mnie brat dał posagu, wszystka złożyłam do tych

budynków K96Saw76; 3. ‘spakować się’ Str99Pab175 ♦ Siedzieć ręce złożywszy → **SIEDZIEĆ** *ndk*

złożywszy *ipu* Siedze [...], noga na noga złożywszy Bkb84Ado17 Już my byli złożywszy, już ta wiza, wszystko do wyjazdu [gotowe] Str99Pab175

[*prze1lp* ż złożyla K96Saw76 *ipu* złożywszy Bkb84Ado17 złożyfsy Str99Pab175Wdg01Kar440]

ZŁUĆ SIĘ *ndk* 1. ‘złościć się’ Czego on złuji sie, nie wiem Bjw97Dwi124 Wszystkie złujo sie, o, mówio po polsku K02Kar297 Złuje sie, jak gadam po polsku K02Kar297 →

ZŁOWAĆ *ndk*, **ZŁOWAĆ SIĘ** *ndk* 1; 2. ‘kłócić się, wadzić się’ O, w Wendziagoła i kościół zamknęli, złuli sia, złuli sia tam Polacy z Litwinami i zamknęli kościół Pdz01Kar469

[*bzk* złuć się Smw01Kar287 *ter3lp* złuje się K02Kar297 złuji s’e Bjw97Dwi124 *ter3lm* złujo się K02Kar297 złujon s’e Bjw97Dwi23 *prze3lm* złul’i s’a Pdz01Kar469]

ZŁY 1. ‘groźny, wrogo usposobiony’ Bkb83a)Giu96 → **GNIEWLIWY**; 2. ‘złośliwy’

Bkb83a)Giu96 → **ZŁOSNY** 2 ♦ Zły jak diabeł/jak czort ‘zły jak diabli’ BL82Giu226 **samy najgorszy** *stnw* ‘najgorszy’ W01Mas72

[*mMlp* zły Bkb83a)Giu96 *stnw* samy najgorszy W01Mas72]

ZMACHLOWAĆ• *dk* ‘oszukać’ A ty mnie zmachlowała, ty nie była zjadczy Ł84Par141 → **OSZUKAĆ** * *dk*

[*prze2lp* ż zmaxl’owała Ł84Par141]

ZMARĆ• *dk* ‘umrzeć’ Rzc98Ost-nmw15 → **POMARĆ** *dk*

zmarszy *ipu* Ludzie mówio, patrzajcie, on sini stał, a uon już zmarszy siedzi Rzc98Ost-nmw15

[*ipu* zmaršy Rzc98Ost-nmw15]

ZMARZĆ• [r-z] / **ZMARZNAĆ**• [r-z] *dk* 1. ‘zmarznąć, odczuwać zimno’ Wtr82Saw81;

2. ‘zamarznąć’ A Niemcy zmarzli, przepadli przez wielkość, widzi, nie wzięli Rosji, Rosija chto dopadni, to tam i przepadni Ong01Kar391

zmarzszy [r-z] *ipu* Zmarzszy w rency Wtr82Saw81 A tak to oni [kury] jak pomarzli, to potem nie nieśli sie, to ja już jich porombała, te które zmarzszy Bjw99Pab132 Pamiętam, jak maliutka jeszcze byłam, te żebraki chodzili, przychodzi człowiek, staruszek, ubśnieżony, zmarzszy, z torebeczki na plecach idzie chleba szukać Bbt99Pab226

[*prze3lm* zmarzl’i Ong01Kar391 *ipu* zmaršy Wtr82Saw81 zmar(z)šy Bbt99Pab226 zmarššy Bjw99Pab132]

ZMARZNAĆ *dk* → **ZMARZĆ** *dk*

ZMATAĆ *dk* ‘zwinąć’ Nici naprężdziona trzeba zmatać na wituszken ze szpulki

Nwd73Wer184 → **NAWIĆ** *dk*

[*bzk zmłatać Nwd73Wer184*]

ZMAWIAĆ SIĘ• *ndk* 1. ‘umawiać się’ Z kościołu jido, wszystkie już zmawiają się, dzie tam rozmajite te [...], śpiewy, rozmajite gry tam, fanty K02Kar275 → **DOMAWIAĆ SIĘ** *ndk*;
2. ‘zrozumieć wzajemnie swoją mowę, porozumiewać się’ U nas, to jak my nazywali, miaszanka, ale my zmawiamim sie Jzr04Kar39 ♦ Jak indyk z kaczoem zmawiać się ‘rozmawiać, porozumiewać się, jak indyk z kaczoem, jak gęś z prosięciem’ Jak jindyk z kaczoem, tak ja z zięciem rozmawiam, bo on po litewsku, ja po polsku i tak zmawiamy się K99Zie16

[*ter1lm zma’amy s’e K99Zie16 ter3lm zma’ajo s’e K02Kar275*]

ZMELIĆ SIĘ *dk* → **ZMYLIĆ SIĘ*** *dk*

ZMETRYKOWAĆ SIĘ• *dk* ‘zawrzeć cywilny związek małżeński’ Klr01Kar321 → **ROZPISAĆ SIĘ** *dk*

zmetrykowawszy się *ipu* On z tamto nia zmatrykowawszy sia Klr01Kar321

[*ipu zmatrykovavšy s’a Klr01Kar321*]

ZMĘCZYĆ SIĘ• *dk* / **ZAMECZYĆ SIĘ**• *dk* ‘poczuć zmęczenie fizyczne, zmęczyć się’ Idzie, idzie, zamęczyła się, odpoczywa Bht98Pab153 → **USTAĆ** *dk*
zmęczywszy się *ipu* Już był tak zamęczywszy się Bkb84Ado15

[*prze3lp ż zamęczyła się Bht98Pab153 ipu zmęczywszy się Bkb84Ado15 zamęczywszy się Bkb84Ado15*]

ZMIANA* / **ŻMIANA** ż ‘zmiana’ B32Dom198 i in.

[*Mlp żmiana B32Dom198 z’m’ana Ł95Kar41 z’ńana Bjw93Dwi38*]

ZMIESZANY• ‘mieszany’ Za tym domem, tam Polaczka, a tut wo zmiaszana, tak przez dom, wszystka przemiaszana Smw01Kar284 W Polsce wcale nie tak rozmawiajo jak my, jak to powiedzieć, [nasz] język zmieszany taki, taki zmieszany Iłk98Ost-nmw1(21) → **POMIESZANY** 1

[*ibt lm zm’ašana Smw01Kar284*]

ZMILCZEĆ *dk* ‘zamilknąć, przestać mówić’ Ł97a)Kar75

[*bzk zmilczeć Ł97a)Kar75*]

ZMIŁOWAĆ SIĘ* / **ŻMIŁOWAĆ SIĘ**• *dk* ‘zmiłować się’ Boże żmiłuj się, żmiłuj się Grd93Bre163

[*roz k lp żmiłuj się Grd93Bre163*]

ZMITYGOWAĆ *dk* ‘uspokoić, zmitygować’ W99Rie74

[bzk zmytygować W99Rie74]

ZMŁÓCIĆ• *dk* ‘wymłócić’ Chleb taki był, jak zmlóco, posuszo, bijo tam, stupy takie byli, nu i berłowy, mówili, chleb Kmj96Mar93

[przy3lm zmluco Kmj96Mar93]

ZMODLIĆ SIĘ *dk* ‘pomodlić się’ Zmodlić się trzeba W99Rut42

[bzk zmodl'ic' še W99Rut42]

ZMOKNAĆ• *dk* ‘stać się mokrym, zmoknąć’ Bjj99Ado70

zmokszi *ipu* Lecieli przez jaka rzeka, włamali się z końmi, on zmokszi tak zmarz Bjj99Ado70

[*ipu* zmókši Bjj99Ado70]

ZMOSKALEĆ• *dk* ‘zrusyfikować się’ Ot i patrzaj już ile, pięndziesiont piąty rocznik, ot, i on nie zmaskalał Pkl96Mar50 → **POMOSKALEĆ** *dk*

zmoskalawszy *ipu* A te trzy syny tak o zmaskalawszy tak, tak nie moge aż Pkl96Mar50

[*prze3lp m* zmaskal'ał Pkl96Mar50 *ipu* zmaskalašfy Pkl96Mar50]

ZMÓWIĆ SIĘ *dk* **1.** ‘umówić się’ Gdzie wiaczory gdzie dziś wiaczoruj(a), tutaj tu wiaczory w tej wiosce w tej wiosce wiaczory, nu i zmówim sia, i idziem na wiaczory Kjd01Kar282 Jada, a potem zmówio sie na kiedy ta weselia Bjw96Mar132 → **DOMÓWIĆ SIĘ** *dk*;
2. ‘zrozumieć wzajemnie swoją mowę, porozumieć się, dogadać się’ U nas prosta taka [rozmowa] ale zmówić się można, i z Polakami można naszymi zmówić się Skr99Pab150 [...] ala zmówić się mozym K02Kar275 Jaki tu z nas Poliaki, nu tylko waszystkuż już choć jak już zmówica można Dgd82a)Par211 Ojciec Łotysz, już rozmawiał [po polsku, po rosyjsku], on zmówi sie z każdym Ł67ParIII-66 A teraz już z jo nia zmówisz sia L12Kar111 → **ZGADAĆ SIĘ** *dk* **2**

[bzk zmuvić še Rzc98Ost-nmw4 Skr99Pab150 zmuvić s'e K02Kar275 zm'uv'ica Dgd82a)Par211 *przy3lp* zmówisz sia L12Kar111 zmúvi s'e Ł67ParIII-66 *przy1lm* zmuvi'im s'a Gjd83Ana68 Kjd01Kar282 *przy3lm* zmuvo s'e Bjw96Mar132 *ibt nMlp* zmuvo'na Ilk98Ost-nmw12(32)]

ZMÓWIONY• ‘umówiony’ A pu kościele nam zmówiona była na pięć godzin, nas czekał ksiądz już Ilk98Ost-nmw 12(32)

[*ibt n* zmuvo'na Ilk98Ost-nmw12(32)]

ZMUROWAĆ• *dk* ‘wznieść murowaną budowlę, wymurować’ Murowana wszystka, wszystek dom zmurował ten Dubicki, on bogaty był człowiek Ł67ParII-27 Piec zmurował Maciej Ign73Sud189 A jest zbudowane, takie zmurowane piecy, ścianki taki, z drzewkiem rozpalali i stapiali całe mieszkanie, całe pokoje Kml96Mar112

[*prze3lp m* zmurował Ł67ParII-27 zmur^lował Ign73Sud189 *ibt Mlm* zmurowane Kml96Mar112]

ZMYLIĆ SIĘ* / **ZMELIĆ SIĘ•** *dk* ‘pomylić się’ Już mozem rozmawiać jak trzeba, już mało co zmelim sia K02Kar275 → **POMIESZAĆ SIĘ** *dk*

[*przy1lm* zmel’im śa K02Kar275]

ZMYSŁOWY ‘umiejący wszystko sam zrobić, zmyślny, sprytny’ Bkb83a)Giu92

[*mMlp* zmysłowy Bkb83a)Giu92]

ZMYŚLIĆ *dk* ‘obmyślić, powziąć myśl, zamyślić’ Co zmyślała, nie zmyślała, do mojego syna poleciała Ł84Par140 Zmyślili tam z kolego uciec Wdz95Czy86

[*bzk* zmyślić Ł84Par140 *prze3lp* zmy^s’l’ala Ł84Par140 *prze3lm* zmys^l’il’i Wdz95Czy86]

ZNACHAR *m* ‘znachor’ Ona ji poszła do tego **znachara** Ł67ParIII-40

[*Dlp* **znaxara** Ł67ParIII-40]

ZNACHODZIĆ• *ndk* ‘znajdować’ No i przeczesali i tak o popadło, Pan Bóg tak dał, że Niemiec znachodzi ta ksionżeczka, odwraca, akurat litania Brż96Mar177 Ja to w brzeźniaku zawsze znachodziła grzyby Łpt72Zda124 Pu manewrach zawsze znachodzili patrony, jak przyszła wojna, to nabojów i granatów ilie chcesz Łpt72Zda184 → **NACHODZIĆ** *ndk*

[*ter3lp* znaxoży Brż96Mar177 *prze1lp* ż znaxoz’^hila Łpt72Zda124 *prze3lm* znaxoz’^hil’i Łpt72Zda184]

ZNACHODZIĆ SIĘ• *ndk* ‘znajdować się’ Tylko znachodzą się w Zaniewiczach ludzie starsze Bht98Pab138

[*ter3lm* znachodzą się Bht98Pab138 znaxodzoń s’e Bjw97Dwi23]

ZNACZENIE• *n* ‘tu: waga, ważność czegoś’ B32Dom251 ♦ Przydawać znaczenie → **PRZYDAWAĆ** *ndk*

[*Blp* znaczenie B32Dom251]

ZNACZONY• ‘oznaczony’ Podzielili tak nie znaczone, i nie wiadomo, jak podzielili, jak chconc, tak i podzielili Stc96Mar77

[*Mlm* značone Stc96Mar77]

ZNACZYĆ *ndk* ‘znaczyć, mieć znaczenie’ B32Dom270 i in. ♦ Znaczy/naczy wyraz *wtrącony* ‘znaczy, znaczy się *pot.*’ No i co wtenczas, przychodzi moja mama z pałko i, znaczy, jidź wszystko, idź do chaty Chr96Mar205 Prawda, był taki, znaczy, jakuratny człowiek, nie taki tego Chr96Mar205 Ona zmarła, siostra, a ten przyjechał ten już szwagier, jak to mówi sie, naczy do mojej mamy, żeby to mnie uoddała [jemu za żonę] Chr96Mar203 I wie pani co, on mówi, ja przyjade śród tygodnia dowiedzieć sie, naczy, jak już ja powiem Chr96Mar204 No a potem co, co mówi, naczy, naczy, jak ty ni pójdziesz za

jego, to ja sobie śmierć zrobię, mama mówi Chr96Mar204 Naczy, mieliśmy ziemie tu w Urniażach, niedaleko Datnowa Dtn99Pab239 Jak nasza mówili, że naczy, mój nie dziadulak a pradziadulak Bjj99Ado61

[znaczy/znaczyć B32Dom270 znaćy Chr96Mar205 naćy Chr96Mar203,204 K99Zie29 Dtn99Pab239 nący Bjj99Ado61]

ZNAĆ *dk* ‘wiedzieć’ On wszystko zna o tym Kmj99Pab79 No, ja znałam dlatego, że u mnie wujek mój uczył się w białoruskiej gimnazji B99Rut200 On znał, że zachoruj Bjjw97Dwi111 A co to jest Białoruś, nikt nie znał B99Rut200 Na wsi kto żywszy, to wie jak to jest Ł67ParIII-64 Skąd znał jakie trzeba kupić [okuliary]? Ł67ParIIa)-55 A my to co znaliśmy to i wiemy, a więcej nic Drj99Pab53 [...] przecież oni, te biskupi wszystkie znali, że on uczył się, wszystko tu, i nijak jego nie chcieli Pst96Mar100 Ojciec nie znał gdzie ja B12Gol118 → **WIEDZIEĆ** *dk* 1

[bzk znać B32Dom270 *ter3lp* zna Ł67ParIII-64 Kmj99Pab79 *prze3lp m* znał Ł67ParIIa)-55 Bjjw97Dwi111 B99Rut200 B12Gol118 *prze1lp* ż znałam B99Rut200 *prze1lm* znał’iśmy Drj99Pab52 *prze3lm* znał’i Pst96Mar100]

ZNAĆ SIĘ *dk* ‘mieć wiadomości w jakiejś dziedzinie, znać się *na czym*’ L82Roj239 ♦ Znać się na czym jak świnia na kwasie ‘znać się na czym, jak kura na pieprzu, jak wilk na gwiazdach’ L82Roj239

[bzk znać się L82Roj239]

ZNAHALIĆ *dk* ‘zgwałcić’ Kobiety posłyszeli, co to jest? Ni to dziecko krzyczy, ni to co i odgonili jego [...] to mógł ją jeszcze wtedy znahalić Bht98Pab153 → **ZGWAŁTOWAĆ** *dk*

[bzk znahalić Bht98Pab153]

ZNAJDECZEK / ZNAJDUCZAK *m* ‘*zdr* od znajdek – znajda, bękart’ Bkb83Gju77

[Mlp znaj^ldeček Bkb83Gju77 znajduczak W86Dub73]

ZNAJDEK *m* ‘znajda, bękart’ Bkb83Gju77 → **BACHUR** *m* 2

[Mlp ^lznajdek Bkb83Gju77]

ZNAJDOWAĆ / ZNAJDYWAĆ *ndk* ‘znajdować’ B32Dom270 ♦ Znajdować *co czym* ‘oceniać *co jak*, uważać *co za co*’ B32Dom270

[bzk znajdować/znajdywać B32Dom270]

ZNAJDOWAĆ SIĘ* *ndk* → **NAJDOWAĆ SIĘ** *ndk*

ZNAJDUCZAK *m* → **ZNAJDECZEK** *m*

ZNAJDUK *m* ‘znajda, bękart’ Bkb83Gju77 → **BACHUR** *m* 2

[Mlp znaj^dluk Bkb83Gju77]

ZNAJDYWAĆ *ndk* → **ZNAJDOWAĆ** *ndk*

ZNAJOMIĆ SIĘ• *ndk* ‘poznawać się, zapoznawać się’ U nas znajomili się [kawaler z panną] i raniej swatali się Ł67ParIII-35 Oni znajomili się Brs02Rie54 Zrazu przyjeżdżał z młodym swat, nu wie, już jak znajomili się i gadali o posagu Wdg01Kar451

[prze3lm m znajomili się Brs02Rie54 znajomil’i s’e Wdg01Kar451 znajomil’i s’a Ł67ParIII-35]

ZNAJOMSTWO *n* ‘osoby znajome, znane komuś’ [...] spotykamy się koło kościoła, to było kiedyś same znajomstwa tam z rodzinnych okolic B12Gol72

[Mlm znajomstwa B12Gol72]

ZNAJOMY• *m* 1. ‘znajomy, ten którego się zna’ No, my tam zebrali ze znajomych [pieniadze], te żelezo dla dacha kupili Ikż96Mar16 Ona mnie dobrze anajoma Rzc98Ost-nmw4 → **ZNAKOMY** *m*; 2. ‘znany’ [...] jeszcze tam starszym majstrem na budowie pracował, dla mnie wszystko znajome, ja nic nie boje się Ikż96Mar16

[zMlp znajoma Rzc98Ost-nmw4 nMlp znajome Ikż96Mar16 Dlm znajomyx Ikż96Mar16]

ZNAJŚĆ *dk* → **ZNALEŹĆ** *dk*

ZNAKI• *lm* ‘littery pisane kredą na drzwiach – inicjały Trzech Króli’ W99Rut36 → **LITERY** *lm* ♦ Znaki dawać ‘pisać, robić znaki na czym’ Kreda święcili zawsze i znaki dawali nad drzwiami [pisali] inicjały imion Trzech Króli W99Rut36

[Blm znaki W99Rut36]

ZNAKOMY *m* ‘znajomy, ten którego się zna’ Ci jaki znakomy byli? Ł67ParIII-54 Przychodzi z tamtej strony Szuszwy człowiek, znakomy K02Kar305 Oni żyli w Wielonach, alie byli taki znakome, ja chciał ujechać z nimi Ł67ParIII-25 → **ZNAJOMY** *m* 1

[mMlp znakomy K02Kar305 znakómy Ł67ParIII-54 Mlm znakome Ł67ParIII-25]

ZNALEŹĆ / **NALEŹĆ** / **ZNAJŚĆ** / **NAJŚĆ**•¹ *dk* ‘znaleźć’ Nigdzie jego naleźć nie mogę Bjw97Dwi118 Ala nicht jego nie nalaz, nicht nalaźć nia moży K02Kar271 Jak najdzisz, będzi twoja Łpt72Zda173 Nasza mama raptem umarła, chudziła, chudziła, pułużyła się puleżeć i naleźlim nieżywa Pdz01Kar473 Oni szukali książki jakiej, historii [...] w Krakowie byli – nie naleźli. Tylko naleźli w Kaunasie dwie ksionżki B96Str197 Dopytali się i naleźli tego człowieka Bjw99Pab131 To oni bardzo dzieciów ubiwali, a matka Bośka dowiedziała się, że i jej najdą, to ona jego [Pana Jezusa] wzięła i leciała L91Zow535 Jeśli chcecie naleźć, to w Krakszach możycie, to tam Mackiejczy żyju L12Kar111 ♦ Znaleźć w

domu *kogo* ‘zastać w domu’ B32Dom270

znalazszy *ipu* Ona ma znalazzszy pieniądze W91Ado98 Ta dziwna słowa on był znaliaszszy w jakiejś książce W91Ado99 Oni tam kwatere, byli tam już znaliaszszy kwatere, [ale] nie wiedzieli jaka ulica Mdk99Pab194

[*bzk* znaleźć B32Dom270 naliez’c’ L12Kar111 nal’es’c’ Bjw97Dwi118 n'al’es’c’ Łpt72Zda173 nal’as’c’ K02Kar271 *prze1lp m* nalaz Bjw91Zow551 nal’azłem/nal’as K02Kar271 *prze1lp z* nal’azłam Użp01Kar258 *prze3lp z* nalazła Kmj96Mar93 *prze1lm* nal’ez’l’im Pdż01Kar473 *prze3lm* naleźli B96Str197 nal’ez’l’i Bjw99Pab131,134 Śwt01Kar382 nal’ez’l’i Bjj99Ado71 *przy1lp* najda Pcn01Kar249 *przy2lp* n'ajűű Łpt72Zda173 *przy3lm* najdą L91Zow535 *war3lm* nal’ez’l’ip Łpt72Zda173 *ipu* znal’aűű W91Ado98,99 Mdk99Pab194]

ZNALEŻĆ SIĘ• *dk* / **NALEŻĆ SIĘ**• *dk* **1.** ‘znaleźć się, pojawić się’ Wtedy strasznie było, aż póki Gorbaczow nalaz sia B96Kol188 A nalaz sia taki ksiądz W82Tur40 Ni babunia ni tatuś nie mówili, kiedy łoni [tu] nalieźli sia Bjj99Ado75; **2.** ‘znaleźć sobie’ [...] jej porzucił, ta moja Wilma, znalaz sia taka Rusecka K02Kar231

[*prze3lp m* znal’as s’a K02Kar231 nalaz sia B96Kol188 nalaz się B96Kol188 nalas śa W82Tur40 *prze3lm* nal’ez’lis’a Bjj99Ado75]

ZNANY *dla kogo* ‘znany komu, czemu’ Był znany jak dla największego ogółu miłośników tych ziem W01Mas104

[*mMlp* znany W01Mas104]

ZNASZAĆ• *ndk* **1.** ‘znosić, przynosić’ To on chodził od jednego do drugiego, przynaszał te koszy i takie nowiny wszystkie znaszał, taki ciekawy człowiek K99a)Zie255; **2.** ‘likwidować zabudowania lub przenosić w inne miejsce’ A w Pugowie znieśli wszystko na pasiołek [...] jeszcze na koloniach bywajo, ale ich już nie znaszali, a ta córka co mieszkała pod lasem, to nachalnie wysyłali, żeby do posiołku szedliby Skr99Pab150

[*prze3lp m* znaszał K99a)Zie255 *prze3lm* znaűűi Skr99Pab150]

ZNERWOWAĆ• *dk* ‘zdenerwować’ O tak znerwuje sztokolwiek jego, wtenczas on już do petli lezie Pk196Mar51 Aliź jak przydo te kobiety, jak znerwujō Pst96Mar100

[*przy3lp* znervuje Pk196Mar51 *przy3lm* znervujō Pst96Mar100]

ZNIĄŃĆ *dk* → **ZDJĄĆ** *dk*

ZNIENAWIDZIEĆ• *dk* ‘poczuć nienawiść, znienawidzić’ Ja ich znienawidziałem [...] no niech was piorun, chamy takie jesteście, to ja was i lubić nie będē Wdk99Pab220

[*prze1lp m* zńenaűűiałem Wdk99Pab220]

ZNIEŚĆ *dk* ‘zlikwidować lub przenieść zabudowania w inne miejsce’ Już nie ma, znieśli wszystko Skr99Pab150 [...] jedne pogrzebajō się w Grejciach, a drugie w Śmirginiach, a te

już wsi teraz ich nie ma, oni zniesione tam Mlr96Mar85

[*bzk* znieść B32Dom270 *prze3lm* znieśli Skr99Pab150 *ibt Mlm* znieś'one Mlr96Mar85]

ZNIEŚĆ SIĘ• *dk* 'przenieść się' Znieśli wszystko do Skirlan na pasiołek, na pasiołek znieśli się, wyjechali do miasta Skr99Pab150

[*prze3lm* znieśli się Skr99Pab150]

ZNIENTY → **ZDJAĆ** *dk*

ZNIOŃĆ *dk* → **ZDJAĆ** *dk*

ZNISTOŻYĆ *dk* 'zniszczyć' W82Tur76

[*bzk* zniastożyć W82Tur76]

ZNIZAĆ *dk* 'nanizać' Trzeba znizać jarzębina na nitka Bjw97Dwi74

[*bzk* znizać Bjw97Dwi74]

ZNOSEK 'bardzo małe jajko kurze' Taka malienaczka jajka, taki znosak czasem kura weźni i zniesi Łpt72Zda221

[M,Blp zn'osak/zn'osek Łpt72Zda221]

ZNOSIĆ SIĘ *ndk* 'porozumiewać się, nawiązywać kontakt' B32Dom270 → **ZWIĄZYWAĆ SIĘ** *ndk*

[*bzk* znosić się B32Dom270]

ZNÓW* / **ZNOW** / **IZNÓW** *ndm* 'ponownie, znów, znowu' Teraz znow pięćdziesiąt lat nie była (Litwy), znow bolszewik (panował) K99Zie31 Za Polsko kiedyś rozsiadlili na futery, a przyszli Sowiety – dawaj iznów da wioski Śwc83Wer140 → **OPIAĆ** *ndm*

[znof K99Zie23,31 iznuf Śwc83Wer140]

ZOBACZYĆ *dk* *na kogo na co* 'zobaczyć kogo, co' B32Dom210

[*bzk* zobaczyć B32Dom210]

ZOŁKI• 'mroźny, zimny' Zima tamtego roku haniebnie jak zołka stanęwszy Bkb84Ado13
Bardzoż zołkie powietrza W99Rie75 → **CHŁODNY**

[zMlp zołka Bkb84Ado13 nMlp zołke W99Rie75]

ZOŁKO *ndm* 'mroźno, zimno' W99Rie75 → **CHŁODNO** *ndm*

[zołko W99Rie75]

ZOŁÓWKA* / **ZAŁÓWKA** *z* 'szwagierka' Załówka jejna przyjechali i żadnej wiadomości nie ma, jak pojechali Pkl96Mar52 → **ZELWICHA** *z*

[Mlp załufka Pkl96Mar52]

ZONTIK *m* 'parasolka' B32Dom271 → **PARASOLIK** *m*

[Mlp zontik B32Dom271]

ZORGANIZOWAĆ• *dk* ‘zorganizować’ Kw01Kar395

zorganizowawszy ipu Czepowicze byli tutaj zorganizowawszy takie kółko polskie artystyczne Kw01Kar395

[ipu zorganizowaŝy Kw01Kar395]

ZOSTAĆ• *dk* **1.** ‘pozostać, zostać’ [Polaków tu] nia ma (...) już nia ma, ja jeszcze zastałam, drugi jakiś staruszek został sie Wdk01Kar245 → **POZOSTAĆ** *dk*; **2.** *od kogo* ‘zostać bez kogo, być opuszczonym przez kogo’ Ale mąż został od matki sierotą, trzy lata miał Ejs99Smu156 → **ZOSTAĆ SIĘ** *dk* **2;** ♦ Zostać przy kalectwie → **KALECTWO** **5** ♦ Zostało za kim, u kogo ‘zostało na czyimś rachunku, komuś pozostało’ B32Dom271 **zostawszy ipu** Wszystka poumierawszy, tyko ja jedna zostawszy Bbt99Pab228

[prze3lp m został Ejs99Smu156 prze1lp z zastałam Wdk01Kar245 prze3lp n zostało B32Dom271 ipu zostaŝy Bbt99Pab228]

ZOSTAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘zostać, pozostać’ Tam służył w wojsku i został sie i żyje Ł95Kar52 Menż został sia w Sibiryji Ł67ParII-27 Została się bez kopiejki Kmn99Kar82 Siostra zmarła młoda i została sia ta córeczka Krn96Mar117 Uojciec rano umar, nu i ta matka już została sia, Domaszewiczowa, gospodarzyła jedna Użp01Kar262 Jak większa już zastałam sie, już, mnie dali dwieście litów Wdk01Kar247 Ona umarła [...] to ja jeden zostałem sie Pdz01Kar465 Jedne wymarli, drugie wyjechali, zostali sie tylko Litwini K02Kar230 A wiele tych domów zostało sie? Jakoś też ludzi dużo było, w każdym domie ludzie byli. [...] A teraz no coż tu zostało się? Bht98Pab188 Teraz bez nic zostali się Kmn99Kar82 O, dwanaście ulow miałem a teraz już tylko trzy zostali sie Czl96Mar89 → **POZOSTAĆ** *dk*; **2.** *od kogo* ‘zostać bez kogo, być opuszczonym przez kogo’ Mnie to żal, bo mnie mamy...ja została sie od ojca dwa liata od mamy pieńć, to mnie żal zabiera Bjw96Mar133 Ja zostałem sie od ojca szesnaście lat, a było czterech jeszcze Rsz01Kar359 → **ZOSTAĆ** *dk* **2;** **3.** *jako wykładnik aspektu dokonanego w połączeniu z imiesłowem biernym czasu traźniejszego* A teraz już skrzywdzona Polacy zostali sia Wdg01Kar454 ♦ Zostać się od czego (o środkach komunikacji, np. od autobusu, pociągu) ‘nie zdążyć wsiąść do pociągu (wysiadłszy na chwilę)’ B32Dom271 ♦ Zostać (się) od kogo ‘zostać osieroconym przez kogo, zostać bez kogo’ Bo ja od mamy też mała zostałam się [...], byłam pewnie siedem, osiem miałam lat Kw01Kar398 **zostawszy się ipu** [...] wtedy oni wracali tu na rodzina, a niektóre i tam zostawszy sie Btn96Mar48 To jedna w wojnie przechodziła, to zabiło, zabiło córkę, a druga zostawszy sia, to w kościele teraz Czl96Mar89 Ona zostawszy sia sama siódma sirota od rodzic,

umarli przez dwa tygodni Włj01Kar357 Takie stare ludzie zostawszy sie K02Kar230 I tam tak Żydóweczka była zostawsza sia Kj01Kar284

[bzk zostać się B32Dom271 *prze1lp m* zůstałem s'e Rsz01Kar359 Pdz01Kar465 *prze3lp m* został s'e Ł95Kar52 został s'a Ł67ParII-27 z'ostał s'e Wdk01Kar245 zastąls'a Bjj99Ado65 *prze1lp ż* została się Bht98Pab107 Kmn99Kar82 zostałam s'e Wdk01Kar247 *prze3lp ż* została s'a Krn96Mar117 Użp01Kar262 została s'e Bjw96Mar133 zostałam (się) Kw01Kar398 *prze3lp n* zostało się Bht98Pab188 *prze3lm* zostali się Kmn99Kar82,84 zostali s'e Czl96Mar89 zostal'i śe K02Kar230 zostal'i s'α Wdg01Kar454 *ipu* zostawszy sie Kmn99Kar83,92 zostafsy śe K99Zie25 K02Kar230 zostafsy s'e Btn96Mar48 zostafsy s'a Czl96Mar89 zostafsa s'a Kj01Kar284 Włj01Kar357]

ZOSTAWIĆ• *dk* **1.** 'zostawić, pozostawić' Zostawio ugór, trzymajo całe lato, potem żyto siejo Żgw01Kar482 Ty zostaw Bjw97Dwi32; **2.** *kogo* 'osierocić *kogo*, odumrzeć *kogo*' Moja mamusia mnie dziesięć miesięcy zostawiła. A tatuś mnie zostawił jeszcze osiem lat nie było, siedem z połową. I tak o po ludziach B96Ban202

[*przy3lm* zostav'o Żgw01Kar482 *prze3lp m* zostawił B96Ban202 *prze3lp ż* zostawiła B96Ban202 *rozk lp* zost'af Bjw97Dwi32]

ZOSTAWOWAĆ• / **ZOSTAWYWAĆ**• *ndk* 'zostawać' Mówio: temu tyc i temu tyc, a sobie nic, ale ja zostawuja, zostawuja [sobie], co zrobisz Wdk01Kar246 Nu już tak nieboszczyka nie zostawujo jednego [samego] tam Rkw96Mar56 Ugór zostawywali, trzymajo całe lato, potym żyta siejo Żgw01Kar482 Opłatek zostawywali dla krówki W99Rut42 [w Wigilię] zostawywali ta jedzenia, zostawujo, że wrodzi duszy przyjdo [...] to zostawujo ta jedzenia Wdg01Kar449 Zostawujim taki kancik [ciasta chlebowego], bułeczka taka Żjm01Kar517 Bo to zostawywali wszystko, wyrzekali się wszystkiego, majątności i uciekali K02Kar210 To oni bardzo dużo przecież ziemi mieli, no to wszystko odebrali i zostawowali trzysta pięćdziesiąt hektarów K02Zie144

[*ter1lp* zostavuja Wdk01Kar246 *ter1lm* zostavujim Żjm01Kar517 *ter3lm* zostavujo Rkw96Mar56 zůstavujo/zůstavuju Wdg01Kar449 *prze3lm* zostavovali K02Zie144 zostavyval'i W99Rut42 Żgw01Kar482 K02Kar210 zůstavyval'i Wdg01Kar449 K02Kar210]

ZOSTAWSZY SIĘ *ipu* → **ZOSTAĆ SIĘ** *dk*

ZOSTAWYWAĆ *ndk* → **ZOSTAWOWAĆ** *ndk*

ZPSUTY 'zepsuty, popsuty' Za to teraz wszystko jest spsuta, nie ma zdrowia Ł67ParI-4

[*ibt Mlm* spsuta Ł67ParI-4]

ZRANIA *n* 'rano; ranek' Ł67ParIII-15

[zrańia Ł67ParIII-15]

ZRAŃNIA *ndm* 'od rana' Gotowała zrańnia do wieczoru B32Dom271

[zrańnia B32Dom271]

ZRAZKA *ż* ‘zraz, pęd do szczepienia’ Szczepienie bywa, że zrazka przystawia się, wtyka się w pień, jest takie co oczkują Łpt72Zda221 → **SZCZEPIONKA** *ż*

[M,Blp zr^laska Łpt72Zda221]

ZRAZU / **SRAZU** *ndm* **1.** ‘od razu’ To wszystko nie stanie zrazu Mlr96Mar88 Przyjść do chaty i iść zrazu spać Wdg01Kar449 Wie, nie słyszawszy tej rozmowy, a tam zrazu po litewsku Krn96Mar116 No, ala tyku trzeba pomyśleć, że wyjść dwadziestu trzech lat zamuż i trzy dzieci zrazu K02Kar330 Tak wisi [dzwon], pracuje, srazu, że ja przywiozłem Ikż96Mar20 → **SRAZU** *ndm*; **2. bnac.** ‘początkowo, najpierw’ Zrazu oni byli gdzieś niedaleko te wszystkie litewskie Polacy K02Kar330 A potem już zniszczyli polska [polskość], już zawsiom [całkowicie] litewskie, a zrazu to i polska nauczycielka była K02Kar330

[zrazu Mlr96Mar88,116 Krn96Mar116 Wdg01Kar449 K02Kar330 L12Rut285 srazu Ikż96Mar20]

ZRĄBAĆ• *dk* ‘porąbać’ Przywiozła dwie maszyny takiego drzewa, brzozy wielkiej, tu o piłowali [...] i ja jedna zrombała, pani, ja cienżko pani pracowała Mck99Pab156

[prze1lp *ż* zrombała Mck99Pab156]

ZREPAROWAĆ *dk* ‘naprawić, zreperować’ To gmina ona tak rozporządzała się, jeżeli gdzie trzeba na gościny, to wtedy od hektara, to czy Litwin, czy Polak, wiele hektarów ma, musisz tyła zreparowacz K96Saw76

[bzk zreparowacz’ K96Saw76]

ZREZYKOWAĆ *dk* → **ZARYZYKOWAĆ** *dk*

ZROBACZEĆ• *dk* ‘zrobaczywieć’ K02Kar275

zrobaczawszy *ipu* A tam rubaki, miensa zrobaczawszy K02Kar275

[*ipu* zrobaćafsy K02Kar275]

ZROBIĆ *dk* ‘wykonać, zrobić’ Lecz w tym roku to się zrobić nie udało W01Mas110 No ja myślę, że zrobimy, jeżeli my nie zrobimy, ja tak mówił wtedy na zebraniu, wszystko [to koniec] Ikż96Mar19 ♦ Busi zrobić → **BUZIA** *ż* ♦ Zrobić ład → **ŁAD** *m* ♦ Zrobić wojnę → **WOJNA** *ż*

zrobiwszy *ipu* W przeszłym roku w domu byli robiwszy remont W91Ado99 Babcia już była robiwszy jeść? W91a)Ado100 Trochu piwa byli robiwszy Ł67ParI-51 Gdyby dobrze zrozumiał, to byłby dobrze i robiwszy W91a)Ado101 Mirek ta praca byłby robiwszy na miejscu, gdyby sam mógł W91a)Ado102 Pójda do krawcowej, ona będzie już robiwszy mnie do miary W91a)Ado103 Tamten [ksiądz], którego zabili, bardzo on

lubił porządek i kwiaty w kościele on już wszystko co tam, wszystko co dobrego
zrobiwszy w kościele i centralne [ogrzewanie] [...] Stc96Mar81

[bzk zrobić B32Dom214 W01Mas110 *prze2lp m* zrobiłeś K99Zie25 *przy1lp* zrob'e Drś02Ste88 *przy3lp* zrobi
L91Zow548 *przy1lm* zrobemy/zrobimy Ikz96Mar19 *roz k lp* zrob W83Tur17 zrob/zrub Mjsz73Ana39 *ipu*
zrobifsy W91a)Ado99,100,101,102, 103 zrobifsy Ł67ParI-51 Stc96Mar81]

ZROBIĆ SIĘ• *dk* 1. 'zrobić się'; 2. 'zrobić sobie' Taka kumureczka zrobiłim sia,
bokóweczka i piec postawiłim Ong01Kar498
zrobiwszy się *ipu* Sodoma Gomora zrobiwszy się Bkb84Ado14 Gęba twoja jak pralnik
zrobiwszy się Bkb84Ado14 Pracowałim ciężko, wo palcy jak kaczki zrobiwszy sia
Użp01Kar257

[*prze1lm* zrobił'im s'a Ong01Kar498 *ipu* zrobiwszy się Bkb84Ado14 zrob'ifsy s'a Użp01Kar257]

ZROK *m* → **WZROK*** *m*

ZROSŁY• 'dorosły' A te dwa [synowie] chtóre byli zrosłe, tutaj tak, a ten byłby
pojechałszy ze mno Str99Pab174 → **DORODNY**

[*Mlm* zrosłe Str99Pab174]

ZROSNAĆ• *dk* 'puścić kielki, zacząć rosnąć' Mtr01Kar242

zroszszu *ipu* Jęczmień zroszszu Mtr01Kar242

[*ipu* zroszsy Mtr01Kar242]

ZROSNAĆ SIĘ• *dk* 'dorosnąć' Już jakim zrosłim się, ja z ojcami żyłam, to już my tutaj za
Niewiażo niedaleko Bbt99Pab227 → **ZAROSNAĆ** *dk* 1

zroszszu się *ipu* Dziecka ma kości na głowia ni zrosszy sia, jest wtedy cimiona Ł72Zda132

[*prze3lm* zrosłim s'e Bbt99Pab227]

ZROSYFIKOWAĆ SIĘ *dk* → **ZRUSYFIKOWAĆ SIĘ*** *dk*

ZROWNAĆ *dk* → **ZRÓWNAĆ**¹ *dk*

ZROZUMIEĆ *dk* 'zrozumieć' W91a)Ado96

zrozumiawszy *ipu* Józek już jest zrozumiawszy [...] W91a)Ado96

[*ipu* zrozum'afsy W91a)Ado96]

ZRÓDŁA *ż* → **ŹRÓDŁO*** *n*

ZRÓWNAĆ¹ / **ZROWNAĆ** *dk* 'zrównać się' Byliśmy szlachtą, teraz wszystko zrównało
K99Zie15

[*bzk* zrownać W83Tur17 *prze3lp n* zrównało K99Zie15]

ZRÓWNAĆ² *dk* 'porównać' Ncz02Koz71 → **RÓWNAĆ** *ndk* ♦ Nie zrównać 'nie da się
porównać' Różnił się, zato że polski język, a naszym tu polski, tu nia zrównać, nia

zrównać Ncz02Koz71

[*bzk zruvnać Ncz01Koz71*]

ZRÓWNOWAĆ *dk* ‘zrównać, porównać’ Honor nasz – nie można zrównować Łotysza z Polakiem Ł67ParIII-26 → **ZRÓWNAĆ**² *dk*

[*bzk zruvnóvac’ Ł67ParIII-26*]

ZRUCIĆ *dk* → **ZRZUCIĆ** *dk*

ZRUDNIEĆ *dk* ‘zrudzić, zżółknąć’ Dawniejsze płótna to nie ta, że teraz wo trzeba wygotować żeby okuratnie, bo zrudnieji Bjw99Pab125 → **WYRUDNIEĆ** *dk*

[*bzk zrudnieć B32Dom271 przy3lp zdrudnieji Bjw99Pab125*]

ZRUSIAŁY ‘zrusyfikowany’ Takie słowo zrusiało W82Rei37

[*mMlp zrusiały W82Rei37 nMlp zrusiało W82Rei37*]

ZRUSIEĆ[•] *dk* ‘zrusyfikować się’ O teraz już zrusieli, tak co, ot pódziesz do sklepu tak pa rusku, wszendzie pa rusku Pkl96Mar50 → **POMOSKALEĆ** *dk*

[*prze3lm zrusieli Pkl96Mar50*]

ZRUSYFIKACJA[•] *z* ‘rusyfikacja’ Tak i nie było zrusyfikacji K99Zie17

[*Dlp zrusyf’ikacji K99Zie17*]

ZRUSYFIKOWAĆ SIĘ^{*} / **ZROSYFIKOWAĆ SIĘ**[•] *dk* ‘zrusyfikować się’ Tak zrosyfikowali się ludzie i obojętni ludzie – oni nie przeżywajo za swoje Krs99Ost107 → **POMOSKALEĆ** *dk*

[*prze3lm zrosyfikowali się Krs99Ost107*]

ZRUSZYĆ[•] *dk* ‘ruszyć, poruszyć’ Krzaczkiem zruszyła W86Dub79

[*prze3lp z zruszyła W86Dub79*]

ZRYGAĆ SIĘ *dk* → **ZRZYGAĆ SIĘ**^{*} *dk*

ZRYWAĆ[•] *ndk* ‘wysadzać w powietrze’ To zrobili się partyzany, las tam rządowy, to zrywali im maszyny, zrywali wszystko Smw01Kar273

[*prze3lm zryval’i Smw01Kar273*]

ZRZUCIĆ[•] / **ZRUCIĆ**[•] *dk* ‘zrzucić, obalić, zwalić’ Lenina statuja tam była [...] zdjęli k czortu, zrucili ta statuja Skn96Mar72

zrzuciwszy *ipu* Kmj99Pab89

[*prze3lm zrucili Skn96Mar72 ipu zżućifšy Kmj99Pab89*]

ZRZYGAĆ SIĘ^{*} / **ZRYGAĆ SIĘ** *dk* ‘zwymiotować’ Bjw97Dwi31

[*prze3lp m zrygał s’e Bjw97Dwi31*]

ZRZYŹĆ *dk* → **ZGRYŹĆ*** *dk*

ZSUNAĆ• *dk* ‘zniwelować, zedrzeć’ A teraz tam już celina, pusto zupełnie nic nie ma, nijakich ni domów, zsunięto tam jakie krzaki byli, wszystko rolna ziemia zrobiona
Stc96Mar83

[*prze nos* zsuńento Stc96Mar83]

ZSYŁAĆ• *ndk* ‘odsyłać, wysyłać’ Tatuś jak chodził [starać się o coś], to zsyłali do Warszawy [...] a my ciebie nie przyjmim K02Kar275

[*prze3lm* ssyłał’i K02Kar275]

ZSYŁAĆ SIĘ *ndk* ‘powoływać się’ B32Dom271

[*bzk* zsyłać się B32Dom271]

ZSYŁKA¹ *z* ‘zesłanie’ B32Dom271 → **WYWÓZKA** *z*

[*Mlp* zsyłka B32Dom271]

ZSYŁKA² *z* ‘cytat, odsyłacz, powołanie się (na coś)’ B32Dom271

[*Mlp* zsyłka B32Dom271]

ZSYPAC *dk* ‘zmieszać coś sypkiego’ To już tam żółta, tam czerwona [farba] trzeba zsypać
Drn73b)Par214

[*bzk* ssypac’ Drn73b)Par214]

ZSYPYWAĆ *ndk* ‘mieszać wsypując do jednego pojemnika’ Nu więcyj tak jest jeżeli chcesz wot tak te dziwancyki dzie wyszywała tak trzeba farba zsypywać Drn73b)Par214

[*bzk* s̄ypyvac’ Drn73b)Par214]

ZSZYĆ• *dk* ‘uszyć’ Jakij raz szyła sobi tam i mężu, majtki zszyła Drn73b)Par214 → **POSZYĆ** *dk*

zszywszy *ipu* Ta sukienka ona już dawno zszywszy W91a)Ado99 Na śmierć była zszywszy swoja suknia W91a)Ado99

[*prze1lp* z̄ s̄szyła Drn73b)Par214 *ipu* š̄syf̄sy W91a)Ado99]

ZUBER *m* → **ZUBR** *m*

ZUBR / **ZUBER** *m zool.* ‘żubr’ [...] kilka lat temu to u nas był gdzieś na górze zubr [herb z wizerunkiem żubra] Bht98Pab119

[*Mlp* zubr Bht98Pab119 zuber Wtr82Saw76]

ZUCZAĆ• *ndk co* ‘uczyć się czego’ No i już więcej ten ruski jenzyk zuczali jak polski
Ejs99Smu154

[*prze3lm* zuczali Ejs99Smu154]

ZUPA *z* ‘zupa’ [talerz] głęboki do zupy, żeby sup jeść Ł13Kun451 → **SUP** *m*

[Dlp zupy Ł13Kun451]

ZUPEŁNIE *ndm* ‘całkiem, całkowicie’ Tam zupełnie też był zaścianek Stc96Mar82 Tak ja, tam odemknęta łaźnia, myje się zupełnie [...] i poszła ja i pomyła się Stc96Mar82 → **NA (CZYSTO)**

[zupełnie Stc96Mar82]

ZUPEŁNY ‘obejmujący całość, całkowity’ B32Dom271 → **PEŁNY** ♦ Szacunek zupełny → **SZACUNEK** *m*

[mMlp zupełny B32Dom259, 271]

ZWAĆ SIĘ• *dk* ‘nazywać się’ Koło nas był [...], Minejka zwał się [...] pan bardzo bogaty Wdz04Jas96

[prze3lp zwał s’e^a Wdz04Jas96]

ZWALAĆ• *ndk* ‘zezwałać’ [Mszy polskiej nie było] nia, nia, nia była, nia zwalali ksionżka, nia zwalali, a raniej jak tylko Litwin zobaczy, że po polsku czyta, to odbierali Szt01Kar506

[prze3lm zwał’al’i Szt01Kar506]

ZWALIĆ *dk* 1. ‘zburzyć, znieść’ Teraz ten dom zwalona, nie tak dawno i zwalili, już przed końcem kołchozu czasu Kmp01Kar426 Teraz ten dwór, nie ma, zniszczony, zwaliony, niie nie ma tam Włk12Kar107 Młyn tu był, stał, ale ja ten młyn zwałem jego Pdz01Kar465 → **POROZEBRAĆ** *dk*; 2. ‘przewrócić, zwalić z nóg’ Nicht nie moży zwalić [...] ja jego nie moga przewalić [...] ni on mnie Ong01Kar496

[bzk zwał’ić Ong01Kar496 prze1lp *m* zwał’ilem Pdz01Kar465 prze3lm zwał’il’i Kmp01Kar426 *ibt lp m* zwaliony L12Kar107 Włk12Kar107 *ter nos* zwał’ona Kmp01Kar426]

ZWALIĆ SIĘ• *dk* ‘przewrócić się, upaść’ Ona tylko zwałiła się, jej nic nie stało Ong01Kar494 → **ZAWALIĆ SIĘ** *dk* 1

[prze3lp *z* zwał’iła s’a Ong01Kar494]

ZWAŁ• *m* ‘linia, wzdłuż której raptownie obniża się dno jeziora; granica przybrzeżnej mielizny z głębina’ I płynie poza samym zwale W82Tur118

[Mslp zwale W82Tur118]

ZWAŁKOWAĆ• *dk* ‘wymaglować’ Kiedy zwałkuji się, aż błyszczą ta udzienia Użp01Kar256 → **POKACZAĆ*** *dk*

[przy *nos* zwałkuji s’e Użp01Kar256]

ZWAŁUZAĆ• *dk* *kogo* ‘naubliżać komu, zmieszać z błotem *kogo*’ Haniebnie mnie zwałuzął W99Rie75

[*prze3lp m* zwałował W99Rie75]

ZWIAGAĆ *ndk* **1.** ‘zrzędzić, gderać’ Zwiaga cały dzień W99Rie75; **2.** ‘ujadać, szczekać (o psie) W99Rie74 → **BRECHAĆ** *ndk* **2**

[*bzk* zwiagać W99Rie74 *ter3lp* zwiaga W99Rie74]

ZWIANY* / **ŻWIANY** ‘przewiany zimnym wietrem’ On był kiedyś wiatru żwiany i teraz ciągle choruji L29Szw133

[*ibt mMlp* żwany L29Szw133]

ZWIARUK *m* → **ZWIERZUK** *m*

ZWIĄZAĆ• *dk* ‘zrobić na drutach, szydełkiem’ To sio, grabolsia tam, panczoszki zwiąż Drn73b)Par213 Nu tut rękawicy taki siaki jest zwiążane, nu i potym żakietka taka zwiążana tut z kwiatami jest Drn73b)Par213 Nie ma nic takiego robiwszy, tylko wionżała, tu taki [...] żakietka zwionżała Ł67ParI-7

zwiążawszy *ipu* Żeby miawszy cieńsze nici, to byłaby zwiążawszy sweter na drutach W91a)Ado101 [Rękawiczki] wie, tylko do kościoła jak szedli, same zwiążawszy była K02Zie159

[*prze1lp* ż zwionżała Ł67ParI-7 *rozklp* *zv'onś* Drn73b)Par213 *ibt żMlp* *zv'onzana* Drn73b)Par213 *ibt Mlm* jest *zv'onzane* Drn73b)Par213 *ipu* *zv'onzaśy* K02Zie159 (*z*)*v'onzaśy* W91a)Ado101]

ZWIĄZAĆ SIĘ *dk* **1.** ‘związać swoje rzeczy w tobołki’ Jrz99Pab96 i in.; **2.** ‘porozumieć się, nawiązać łączność’ I uot ja przyszlām, a mnie nie ma z kim, nie ma z kim zwionzać sie Bnk96Mar159

zwiążawszy się *ipu* Już byłem zebrawszy sia, zwionzawszy sia i już wszystko, ale Niemiec jak uderzył, tak nie było kiedy, nie zdążyli Jrz99Pab96

[*bzk* zwionzac’ s’e Bnk96Mar159 *ipu* zwionzavšy śa Jrz99Pab96]

ZWIĄZYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘porozumiewać się, nawiązywać łączność (np. telefoniczną)’ No dobrze, wtedy zwionzujem się z to panio Anio Bnk96Mar160 → **ZNOSIĆ SIĘ** *ndk*

[*ter1lm* zwionzujem s’e Bnk96Mar160]

ZWIERCIADŁO *n bnac.* ‘lustro’ Bkb73Gju114 → **LUSTRA**¹ *ż*

[*Mlp* *zv'er'c'*adło Bkb73Gju114]

ZWIERUHA *m* ‘człowiek zachowujący się jak bestia’ W86Dub76 → **ZŁODZIEJUHA** *m*

[*Mlp* zwieruha W86Dub76 Bjw97Dwi65]

ZWIERZ* / **ŻWIERZ** *m* ‘zwierzę’ B32Dom198 i in. → **ZWIERZUK** *m*

[*Mlp* żwierz B32Dom198 *z'veś* Bjw93Dwi38]

ZWIERZCHNOŚĆ *ż* ‘dominacja, bycie górą’ [Młodego] tym zawojem jak przykrywają, to

już tam starsza asystentka czy tam swacia, to przykrywają jego troszke choć ramiona, żeby
zwierzchność była żeńska Bjw99Pab110 → **WIERZCH** *m*

[Mlp zvéšnos'c' Bjw99Pab110]

ZWIERZUK / **ZWIARUK**• / **ŻWIERZUK**• / **ŻWIARZUK**• *m* 'zwierzak' Rozwionzali i to
wszystko rozeszło się z worka i pouciakali te zwiaruki Smw01Kar289 To te zwierzuki taki,
nutrji, to drogie oni Bbt99Pab225 Mam zwiazuków, mogę pokazać K02Kar263 →
ZWIERZ* *m*

[Mlp źvéžluk W82Tek286 Mlm zv'aruki Smw01Kar289 zvéžuki Bbt99Pab225 Dlm z'v'ažukuf K02Kar263]

ZWIERZYĆ SIĘ• *dk* 'upewnić się, przekonać się' Ja wam powięm, tak bardzo zwierzyła się
[że to prawda] Igl04Rut431

[prze1lp ż zwierzyła się Igl04Rut431]

ZWIEŚĆ* / **ŻWIEŚĆ** *ż* 'wieść, wiadomość' Gdy ci już źwieść przyjdzie B32Dom198

[Mlp źwieść B32Dom198]

ZWIEŻĆ *dk* 'zawieźć, wywieźć' Zwieźć dokądś B32Dom271 → **ZAWIEŻĆ** *dk*

[bzk zwieźć B32Dom271]

ZWOLNIENIA *ż* 'zwolnienie' Brs01Kru183

[Mlp zwolnienia Brs01Kru183]

ZWON *m* → **DZWON** *m*

ZWONEK *m* → **DZWONEK*** *m*

ZWONIC *ndk* → **DZWONIC** *ndk*

ZWONIK *m* → **DZWONNIK*** *m*

ZWOZCZYK *m* → **IZWOZCZYK*** *m*

ZWRÓCIĆ•¹ *dk* **1.** 'wrócić' Moju babuniu do Sybiru z dziadziem wywieźli, zwróciła tylko
ciocia i brat stryjeczny Igl04Rut431 → **WRÓCIĆ** *dk* **1;** **2.** 'zawrócić' Sprzedalim i
wyjechalim [...] i nas zwrócili, zwrócili Wdg01Kar456

[prze3lp ż zwróciła Igl04Rut431 prze3lm zvruc'il'i Wdg01Kar456]

ZWRÓCIĆ•² *dk* 'zryć, przekopać' Ot jak i świnie przychodzą, te dzikie świnie, i zwrócą cały
kawalek kartofli L91Zow552 → **WRÓCIĆ** *dk*

[przy3lm zwrócą L91Zow552]

ZWRÓT *m* 'zwrot, obrót' Zwrót preńdki zrobiłam W82Tur103

[Mlp zvrut Dlp zvrutu W82Tur64 Blp zvrut W82Tur103]

ZWRÓTNY• 'zwrotny' Jego listy przychodzili bez adresu zwrótnego, my nie wiedzielim,

gdzie on Pps91Kru171

[mDlp zvrutnego Pps91Kru171]

ZWSZĄD *ndm* → **ZEWSZĄD*** *ndm*

ZWYCZAJNO *ndm* ‘zwyczajowo’ Zwyczajno jado zobaczyć do młodego, kiedy nie wiedzo jego, jak on żyje, a jak wiedzo, to nie jado na ohliadiny Kmj96Mar97

[zvyčajno Kmj96Mar97]

ZWYKNAĆ• *dk* ‘przyzwyczaić się’ K02Zie151

zwykszy *ipu* Oni tak zwykszy byli razem z Polakami i po polsku, później to przy Śmietonie to już zaczęła się ta nacjonalizm straszny K02Zie151

[ipu zwykšy K02Zie151]

ZYDEL *m* 1. ‘sprzęt do siedzenia, duży stołek’ Postawi sie zydel tak i będzi Bjw97Dwi124

Weszli my da tej harhary, a tam ani stoła ani zydlia Łpt72Zda151 → **STOLEK** *m*; 2.

‘ława’ Bkb73Gju115 → **ŁAWA** *ż* 1

[Mlp zydel W82Tur90 'zydel Bkb73Gju115 Dlp zydl'a Łpt72Zda151 Blp zydel Bjw97Dwi124]

ZYDELEK / **ZYDELAK** *m* ‘zdr od zydel – stołek, taborecik’ W82Tur66 → **STOLIK** *m*

[Mlp zydelek W99Rie66 zydelak W82Tur66 W86Dub74]

ZYDELUK *m* ‘zdr od zydel – zydelek’ W86Dub73 → **STOLIK** *m*

[Mlp zydeluk W86Dub73]

ZYGMUK *m* ‘imię męskie, zdr od Zygmunt’ W86Dub72 i in.

[Mlp Zygumuk W86Dub72 Bjw97Dwi63]

ZYRBUL *m* ‘zrząd’ W82Tur94 i in. → **BURBIAKLIS** *m*

[Mlp zyrbul W82Tur94 L10Rut13]

ZYRKAĆ *ndk* → **ZERKAĆ*** *ndk*

ZZADZI *ndm* ‘z tyłu’ Jado, pierwszy jedzi swat na przedzi, potem młody jedzie z swatom, a zzadzi jedzie młoda z drugim swatem i jado do szliubu [...] Kml96Mar106

[zzaž'i Kml96Mar106]

ZŻYĆ• *dk* ‘zniszczyć przez używanie’ Budynek wielki, ale zżyty, nie ma nic, ja i kupiłam nu to podremontowałam Ong01Kar491

[ibt mMlp zżyty Ong01Kar491]

ZŻYĆ SIĘ• *dk* ‘zżyć się, zaprzyjaźnić się’ Skn96Mar73

zżywszy się *ipu* Dobre chłopcy byli, zżywszy się tak byli, co ja powiedział im to i wsio, kak brat za brata Skn96Mar73

[ipu żżyfšy še Skn96Mar73]

ŻŻYWAĆ SIĘ• *ndk* ‘niszczyć wskutek używania’ Nie płaci, a kwatery żżywa się
K02Kar275

[ter3lp żżywa s’e K02Kar275]

Ż

Ż → **Z**

ŻBIERAĆ *ndk* → **ZBIERAĆ** *ndk*

ŻBIERAĆ SIĘ *ndk* → **ZBIERAĆ SIĘ** *ndk*

ŻBIWAĆ *ndk* → **ZBIWAĆ** *ndk*

ŻDZIECINIEĆ *dk* → **ZDZIECINIEĆ** *dk* ‘

ŻGINAĆ *dk* → **ZGINAĆ** *dk*

ŻJECHAĆ SIĘ *dk* → **ZJECHAĆ SIĘ*** *dk*

ŻJEŚĆ* *dk* → **ZJEŚĆ** *dk*

ŻŁAĆ *dk* → **ZŁAĆ** *dk*

ŻLANY → **ZLANY***

ŻŁE *ndm* ‘źle’ Czuć siebie źle B32Dom216 → **DRENNIE** *ndm*

[źle B32Dom216]

ŻLITOWAĆ SIĘ *ndk* → **ZLITOWAĆ SIĘ*** *ndk*

ŻLITWINIEĆ *dk* → **ZLITWINIEĆ** *dk*

ŻMIANA *ż* → **ZMIANA*** *ż*

ŻMIJA *ż* → **ZMIJA*** *ż*

ŻMIŁOWAĆ SIĘ *dk* → **ZMIŁOWAĆ SIĘ*** *dk*

ŻREBAK / **ŻREBAK** / **ŻREBUK** / **ŻREBUK** / **ŻREBUK** / **ŻREBUK** / **ŻRABUK** / **ŻRY**

BUK / **ŻARABUK** *m* ‘młody koń przed osiągnięciem wieku 3 lat, żrebak’ Potem jak
ożenił się, żrebaka kupił trzech lat, pienkny taki żrebak Bbt99Pab228 Żarabuk podeptał
buraki Łpt72Zda223 Roczny żrebak też jeszcze nie koń, takiego można rachować że konik
Ł84Par142

[Mlp żrebak W83Tur19 Bbt99Pab228 żrebak Ł84Par135,142 żrebuk W83Tur19 żre'buk Ł84Par135

żryb'uk/żr'ebuk/żarab'uk/żrab'uk/żr'ebuk Łpt72Zda223 Dlp żrebaka Bbt99Pab228]

ŻREBIĆ SIĘ* / **ŻREBIĆ SIĘ** *ndk* ‘żrebić się, wydawać na świat żrebię’ Nasza kobyła żrebi
sia co drugi rok Łpt72Zda222

[bzk żrebić s’e ter3lp żrebi s’e Łpt72Zda222]

ŻREBIEC* / **ŻREBIEC** *m* ‘żrebie, żrebak’ Ł84Par140

[Mlp żrebiec Ł84Par140]

ŻREBUCZEK* / **ŻREBUCZEK** / **ŻREBUCZAK** / **ŻREBUCZAK** / **ŻRYBUCZYK** /

ŻARABUCZAK *m zdr* od ‘żrebak’ Dwa dni nasz żarabuczak był skonczywszy, a był
żwawiński Łpt72Zda223

[Mlp żrebućak Dcs13Koz392 żrebućak Wrn08Koz32 żr^yb^lu^čy^k/żar^ab^lu^čak/żreb^lu^ček/żr^yb^lu^ček Łpt72Zda223]

ŻREBUK *m* → **ŻREBAK** *m*

ŻRÓDŁO* / **ŻRÓDŁA** *ż* ‘miejsce, z którego woda samoczynnie wypływa na powierzchnię
ziemi’ Płynie skontsi ta strumyk, a gdzie jego poczontek nikt nie wie gdzie jego źródła,
puczontek to jest Bjw99Pab127

[Mlp zrudła Bjw99Pab127]

ŻWIARZUK *m* → **ZWIERZUK** *m*

ŻWIĄZEK *m* → **ZWIĄZEK*** *m*

ŻWIERSTWA *ż* ‘bestialstwo’ Taka zwierstwa była Ł67ParIII-68

[Mlp z^v’erstva Ł67ParIII-68]

ŻWIERZ *m* → **ZWIERZ*** *m*

ŻWIEŚĆ *ż* → **ZWIESĆ*** *ż*

ŻWILIPIS *m* → **DWULIPIS** *m*

ŻWIREK *m* → **ŻWIREK*** *m*

Ż

Ż *part* ‘przecież’ To mnie mamusia jeszcze mówiła o tym, do szkołyż [polskiej] nie chodziła
ja Bht98Pab126

[ż Bht98Pab126]

ŻABA *ż zool.* ‘żaba, też ropucha’ Zielona żaba Ł67ParIII-14 ♦ Wyglądać jak żaba w
połównie ‘brzydko wyglądać, wyglądem przypominać żabę w bajorze’ L82Roj239

[Mlp żaba L82Roj239 żaba Ł67ParIII-14]

ŻABURYNA* / **ŻABURZYNA** *ż* ‘jaja żaby, żabi skrzek’ Żaby w kałużach składają
żaburyny i rachoczno wtedy Łpt72Zda195

[Mlp żabuż^lyna Dlp żabur^lyny B/m żabur^lyny Łpt72Zda195]

ŻABURZYNA *ż* → **ŻABURZYNA** *ż*

ŻACH *wykrz rzadko* ‘ciach – o dźwięku powstającym przy szybkim cięciu kosą, nożem’ Za
nóż i z prędkości zach! – sama i nieżywa B29Nit245

[žax B29Nit245]

ŻADNY / ŻADZIEN *zaim* ‘ani jeden, żaden’ Żadny gospodarz nie chciał Bjw97Dwi124
Żadny majster tego nie robi Bjw97Dwi62 Żadzien z nas tam nie był W96Rie109

[mMlp żadzien W96Rie109 żadny Bjw97Dwi62,124]

ŻADZIEN → **ŻADNY**

ŻAGAR / ŻEGAR *m* ‘chrust, suche gałęzie’ Żagarami latem palimy Bjw97Dwi124 To
zrobili buda, taka buda z żagarów, słomą zakryli K96Saw74 To kawki, oni gniazdo robio
sobie [...] naniosło żagarów, że już dym przez komin nie idzie Bjw99Pab133 Żagarów mieli
w swoim lesie do zawalenia W80Tek70 Tutej byli takie brody, to naścielo takich, żagarów
żeby przejść Trk06Rut364 Żagarów podłóżysz, to w piecu aż huczy Wtr79Saw214

[Mlp żagar/żegar W31Otr84 Bjw97Dwi98 L07Rut194 ž'agar Wtr79Saw214 Mlm żagary W31Otr84
K96Saw73 Trk06Rut364 Blm żagary Wtr79Saw214 Dlm żagarów Trk06Rut364 žag'aruf W80Tek70
K96Saw74 Bjw99Pab133 żagarof Wtr79Saw214 Nlm żagaram'i Bjw97Dwi124]

ŻAGAREK• *m* ‘zdr od żagar, patyczek, małe cienkie polano drzewa’ Drobnienkie żagarki
Nmn81Tek88

[Mlm żagarki Nmn81Tek88]

ŻAGARUK *m* ‘pojedyncza sucha gałąź’ W82a)Tek288 → **POHALUK** *m*

[Mlp żagaruk W86Dub73 żagar'uk W82a)Tek288]

ŻAGARYSTY ‘zawzięty, uparty’ K02Kar345 → **ZAJADLIWY**

[mMlp żagarysty K02Kar345]

ŻAGINIE• *lm rol.* ‘zbity z żerdzi stelaż lub ociosane drzewko do suszenia siana’ Żaginie z
polanków zbiwali, jeżeli nie można było wysuszyć [siana], to położy na te żagini
Trk06Rut366 W żaginiach wszystka siana wyskni Orn73c)Masl79 → **ŻAGIŃ** *m*

[Blm żaginie Trk06Rut366 żagini L10a)Rut344 Mslp żag'in'ak Orn73c)Masl79]

ŻAGIŃ *m rol.* ‘szeroka nieruchoma drabina ze słupów i poprzecznych żerdzi do suszenia
zboża’ W31Otr84 → **ŻAGINIE** *lm*

[Mlp żagiń Dlp do żaginia Nlp pod żaginiem Mslp w żaginiu W31Otr84]

ŻAGRA *ż rol.* ‘socha’ L07Rut191 → **SOCHA** *ż*

[Mlp żagra L07Rut191]

ŻAKIĘTYCZKA *ż* ‘zdr od żakietka – żakiecik’ U was ta żakietyczka też wionzana
Ł84Par140

[Mlp żak'etyčka Ł84Par140]

ŻAKIETKA / ŻYKIETKA ż 'żakiet damski; także sweter rozpinany' Ja wot ta żykietka farbowała Drn73b)Par214 Nu i potym żakietka taka związana tut z kwiatami jest Drn73b)Par213 Tylko żakietka zwionzała Ł67ParI-6

[Mlp żak'etka Drn73b)Par213 żakietka Ł67ParI-6 M,Blp żyk'etka Drn73b)Par214]

ŻAL¹ ż 'żał, współczucie' Oni od tej żali przyjechali, mnie wzięli Dgd82a)Par212 ♦ Żal zabiera kogo

[Mlp żal'Bjw96Mar133 Dlp żal'i Dgd82a)Par212]

ŻAL² *nos ndm* 'o niechętnym wydatkowaniu, oddawaniu, pozbywaniu się czegoś, szkoda' Grd99Sat194

[Mlp żal Grd99Sat194]

ŻAŁAJKA / ŻAŁOKA ż 'krowa burej maści' W82Tur111

[Mlp żałałka/żałoka W82Tur111]

ŻAŁKA *ndm* → **ŻAŁKO*** *ndm*

ŻAŁKO* / **ŻAŁKA** *ndm* 'żał, szkoda, należy żałować' Ładna długa wełna, nu prosta i żałka zdawać Drn73b)Par215 Żałka swego Dgd82a)Par209

[żałka Drn73b)Par215 Dgd82a)Par209]

ŻAŁOBNY 'żałobny, związany z żałobą' A jak ludzie, to już w żałobnym ubraniu, w żałobnym [...] wieńcy żałobne Rkw96Mar57 ♦ Żałobny obiad → **OBIAD** *m*

[mM,Blp żałobny mNlp v żałobnym Mlm żałobne Rkw96Mar57]

ŻAŁOKA ż → **ŻAŁAJKA** ż

ŻAŁOWAĆ* *ndk* 1. 'litować się, współczuć' Biednego będziesz żałował Gjd82Ana249;

2. 'troszczyć się, chronić, opiekować się' [...] teraz sowiecka właśc. ona i starych żałuji Gjd82Ana249 Każdemu takiego męża [...], żałował, bardzo [mnie] żałował [...] służoncych trzymał jeszcze Ilk98Ost-nmw7(27) → **SZKODOWAĆ** *ndk*, **ŻAŁOWAĆ SIĘ** *ndk* **żałowawszy** *ipu* Bjw97Dwi55 [Graf Borch] bardzo żałowawszy swoich liudzi Ł67ParIII-43

[ter3lp żałuji prze3lp m żałował Gjd82Ana249 Ilk98Ost-nmw7 (27) ipu żałovařsy Bjw97Dwi55 żalovařsy Ł67ParIII-43]

ŻAŁOWAĆ SIĘ* *ndk* 'odczuwać żal, przykrość z jakiegoś powodu, żałować' Ji żałujem sie, czemu my jemu nie naśpiewali [...] tych piosenak K02Kar230 Potym żałował sie, że kupił Bjw97Dwi89 Ani trocha nie żałowałam sie, że wyszłam [za męż] Orn73d)Mas1196 → **SZKODOWAĆ** *ndk*

[*ter1lm* żałujem s'e K02Kar230 *prze3lp m* żałował s'e Bjw97Dwi89 *prze1lp ż* żaowała^am s'ə^a Orn73d)masl196]

ŻAŁUDAK / ŻAŁUDEK *m* → **ŻOŁĄDEK** *m*

ŻAŁTACZNIK *m* → **ŻÓŁTACZNIK*** *m*

ŻAMAJCIE• *lm* / **ŻAMOJCIE•** *lm* 'Żmudzini, Litwini ze Żmudzi' Tutaj teraz tych

Żamojciów u nas jest zażywszy sia, najachawszy sia Włj01Kar356 Najachawszy strasznie takich Litwinów, Żamajczyów takich, chtëre jak mówi, nigdy oni do kościoła nie ido K02Kar316 → **ŻMUJDZIAKI** *lm*

[*Dlm* żamojc'uf Włj01Kar356 Żamajč'uf K02Kar316]

ŻANICH *m* → **ŻENICH*** *m*

ŻARABUCZAK *m* → **ŻREBUCZEK*** *m*

ŻARABUK *m* → **ŻREBAK** *m*

ŻARĆ *ndk* → **ŻREĆ*** *ndk*

ŻARDECZKA *ż* → **ŻERDECZKA*** *ż*

ŻARNIK• *m* 'pojemnik na żar z pieca' Przy piecu takie żarniki byli, to tu wengli i te palonce się zgarniasz Użp01Kar259

[*Mlm* żarnik'i Użp01Kar259]

ŻARNY / ŻORNY *lm* 'urządzenie do mielenia ziarna, żarna' Zajdziem na polie pszynica jaka najda, zmielim na żornach Pcn01Kar249 Żyto trzeba wsypać do żornów, u nas nazywajo się żorny [...] jeszcze gdzieści jest stare żorny Mlr99Pab253 To w żarnach takich, w żarny byli kamienie dwa Sdr99Pab161

[*Mlm* żarny Sdr99Pab161 żorny *Dlm* żornuf Mlr99Pab253 *Ms/m* żornaχ Pcn01Kar249 *Ms/m* v żarnax Sdr99Pab161]

ŻARTOBLIWY / ŻARTOWLIWY 'lubiący żartować' Bkb83a)Giu87 i in. →

CHICHOTUN *m*

[*mMlp* żartovl'ivy Bkb83a)Giu87,99 żartobl'ivy Bkb83a)Giu92,99 *zMlp* żartovl'iva Bkb83a)Giu87]

ŻARTOWLIWY → **ŻARTOBLIWY**

ŻARTOWNIK *m* 'osoba lubiąca żartować, żartowniś' Bkb83a)Giu87 i in. →

CHICHOTUN *m*

[*Mlp* żartovn'ik Bkb83a)Giu87,100]

ŻATKA• *ż rol.* 'maszyna rolnicza do koszenia zbóż, żniwiarka' A później poszli kosy, paszli żatki, konie majo Mdn96Mar155 → **ŻNIWIARKA** *ż*

[*Mlm* żatki Mdn96Mar155]

ŻĄĆ* / **ŻĄŚĆ** *ndk rol.* ‘ścinać zboże, trawę, żąć’ Jak to była gospodarka: mama nie zachciała, trzeba było iść kosić i żąć i sierpami żeli, to musiała za mamę iść i w pole pracować Kmn99Kar89 Żyta jak żnio, wtedy wybiwajo i robio te kuli Igl04Rut429

[*bzk* żąć Kmn99Kar 89 *ter3lm* żnio Igl04Rut429]

ŻĄDAĆ *ndk* ‘żądać, wymagać’ Sdr99Pab163 ♦ Czego dusza żąda ‘czego dusza zapagnie’ A już jak teraz było [na przyjęciu], dali czego dusza żąda, to już było Sdr99Pab163

[*ter3lp* żonda Sdr99Pab163]

ŻĄŚĆ *ndk* → **ŻĄĆ*** *ndk*

ŻE / **ŻEŻ** *part* ‘przecież’ My że tutaj się urodzili w Bohatyrewiczach [...] Bht98Pab137 Ja że był w Polsce po wojnie, jak granica ustawiali, ustanowa granic polsko-sowieckich Skn96Mar69 Gdzie nie zajdziesz, do urzędu, żeż nie będziesz rozmawiał na polskim języku Bht98Pab167 Jest żeż naznaczony, co ten, opieki te, kobieta jedna pracuji [tam], nigdy ona nie pomogła [...] Kmn99Kar91 Ludzi żeż u nas taka, żeż wszystko trzyma się, za to ludzi musisz spraszać Kmn99Kar92 Raniej to byli pod zaborem polskim. Polska żeż była aż do Mińska B96Kol190

[*že* Bht98Pab137 *že* Skn96Mar69 *żeż* B96Kol190 *żesz* Bht98Pab167 *ż'esz* Kmn99Kar91,92]

ŻEB / **ŻEBY** *rzad. sp przy wyrażaniu celu czynności* ‘żeby’ Żeb ty zdech żałowawszy Bjw97Dwi57 A dziewiąta prosi, żeb jego kochała B32Dom271 I ja, i mnie mama, mnie biła kołem, żeb ja za jego szła Chr96Mar203 A tam było jakieś ocieplenia, żeby ciepłej było Kmj99Pab79 [...] żeb ona była mojej żonej Wdz95Czy72 Piontaj mile prosi, żebym go kochała B32Dom271 Jaś Kasiu namówił, żebyś wandrowała B32Dom271 Powieć Stasiuku, żeb nie zachodził wiecej do nas W82a)Tek291 Mówił ja tobie, żeb siedziała w chacie W82a)Tek292 → **COBY** *sp* ♦ Żeby kogo (ciebie, ich, was) karszun ‘niech kogo (ciebie, ich, was) jastrzab porwie, diabli wezmą (sposób odganiania ptactwa)’ Kysz, a gdzie wy puwłazili, a kysz, żeby was karszun Łpt72Zda112

[*żeb* B32Dom271 *żeb* Chr96Mar203 *żep* W82a)Tek291,292 *Wdz95Czy72* Bnk96Mar165 Bjw97Dwi57 *żeby* Kmj99Pab79 *żeby* B32Dom271 *żebyś* B32Dom271 *ż'eby* Łpt72Zda112]

ŻEBRA *ż anat.* ‘zebro’ Żebra jedna wchilona była Orn73c)Masl76

[*Mlp* żebra Orn73c)Masl76]

ŻEBRAJKA / **ŻEBROJKA** *ż* ‘krowa o pstrym umaszczeniu’ W82Tur111

[*Mlp* żebrajka/żebrojka W82Tur111]

ŻEBROWAĆ / ŻYBROWAĆ• *ndk* ‘prosić o jałmużnę, żebrać’ Żybruj pod kościołem

Łpt72Zda222 To teraz mówio żeby jak pensiji by nie płacili, czszeba byłoby żebrować
K02Kar227

[*bzk* żebrować W83Tur17 żebrować K02Kar227 żebr'ovac' / żybr'ovac' *ter3lp* żebruji W83Tur17 *rozklp*
żebr'uj Wdz04Jas85 żybr'uj Łpt72Zda222]

ŻEBY *sp* → **ŻEB** *sp*

ŻEBY... BY *sp* złożony używany do tworzenia trybu przypuszczającego ‘żeby, gdyby’ Na
razie kore obiji, a potem gładzi, żeby gładko byłoby Bjw99Pab130 Żebym miałabym jego
imię, ale zapomniałam K99a)Zie260 Mnie podobałoby się, żeby byłoby niebieskie
K99a)Zie260 Żebym wyjechałabym do Polski, miałabym dobrze K99a)Zie260 [ksiądz]
tyko zapisuje jemie tego umarłego, żeby on zapisałby skond i kto [...] Bjw99Pab142

[żeby (byłoby) Bjw99Pab130 K99a)Zie260 żeby (po'wedz'ałaby) K99a)Zie260 żeby (zap'isałby)
Bjw99Pab142 żeby (miałabym) K99a)Zie260 żeby (wyjechałabym) K99a)Zie260]

ŻEGADŁO* / **ŻIGADŁO** *n* ‘żądło pszczoły’ Brs01Czy103

[*Mlp* żigadło Brs01Czy103]

ŻEGAR *m* → **ŻAGAR** *m*

ŻEGUSZKA / ŻEHUSZKA *ż* *bot.* ‘pokrzywa żegawka’ Brs01Czy102

[*Mlp* żeguška / żeyuška Brs01Czy102]

ŻEHUSZKA *ż* → **ŻEGUSZKA** *ż*

ŻELAZA *ż* → **ŻELAZO** *n*

ŻELAZINA• *ż* ‘kawałek żelaza’ No i żelaza nie było, gdzieś to znalaz żelazinę jakąści, zrobił
taka ostra pika, siadł na konia i tak próbował na tym koniu L91Zow551 → **ŻELAZO** *n* 2

[*Blp* żelazinę L91Zow551]

ŻELAZNY• ‘zrobiony z żelaza, żelazny’ B32Dom218 ♦ Droga żelazna → **DROGA** *ż* ♦ Woz
na żelaznym chodzie → **CHOD** *m* ♦ Żelazna kolej → **KOLEJ**² *ż*

[*żMlp* żelazna B32Dom218]

ŻELAZO• *n* 1. ‘metal i wyroby z niego, żelazo’ [...] żelaza nie było L91Zow551; 2. ‘blacha’
No my tam zebrali [pieniądze] ze znajomych, te żelazo dla dacha kupili Ikż96Mar16 →
BLACHA *ż* 2

[*Dlp* żelaza L91Zow551 *Blp* żel'azo Ikż96Mar16]

ŻELĄŻNIEŃKI ‘*zdr* od żelazny’ Dalej trzeba czesać len na rzadkie grzebienie drewniane,
potem na gęste, żeliażnieńkie Nwd73Wer184 Żeliażnińki kociołek Ł94Par138

[*mMlp* żel'az'n'in'k'i Ł84Par138 *Blm* żel'az'n'en'ke Nwd73Wer184]

ŻELI → JEŻELI

ŻENICH* / **ŻANICH** / **ŻENIK** *m* ‘narzeczony, kawaler zalecający się do panny’

Brs02Rie50 → **MAŁADZIEK** *m*, **MŁODY**² *m*

[Mlp żańix Brs02Rie50 żeńik W82Tur81]

ŻENIĆ (SIĘ) *dk z kim, na kim* ‘ożenić się z *kim*’ Większość żenili się na Litwinkach

K02Kar246 Dziad żenił się i poszedł na Polska B96Życ195 Ale to i pochodzi z Zaniewicz
ród Strzałkowskich, tylko może on tam żenił się w Bohatyrowiczach któryś [...]

Bht98Pab146 Żenił się z Jodkowską, znaczyt, różne gałęzie, objedziniali Bht98Pab147 Z
Wandoj żenił się Wdz95Czy81

żeniwszy *ipu* A Alieksandra młodyj, nie żeniwszy Ł67ParII-26

[bzk żenić się B32Dom210,271 *prze3lp m* żenił się B96Życ195 Bht98Pab146,147 żenił s'e Wdz95Czy81
prze3lm żen'il'i s'e K02Kar246 *ipu* żeńifsy Ł67ParII-26]

ŻENIK *m* → **ŻENICH*** *m*

ŻENSKI ‘kobiący, żeński; odpowiedni dla kobiet’ Żensku robotu mogą [robić] Ł67ParIV-7

[Blp ż žensku Ł67ParIV-7]

ŻERABUK *m anat.* ‘mostek wieprzowy’ Gotowała też kapusta z kumpiakiem, albo żerebuka
kawałek odrombisz, włożysz Wtr84Saw171

[Mlp żerabuk W86Dub72 Dlp żerebuka Wtr84Saw171]

ŻERDECZKA* / **ŻARDECZKA*** *ż* ‘łata dachowa’ Takia żardeczki Trk06Rut367 Nabijali
żardeczki, grabiasty nazywali sia, i kryli po tych żardeczkach Trk06Rut367 →

GRABIASTA *ż*

[Mlm żardeczki Blm żardeczki Mslm żardeczkach Trk06Rut367]

ŻERDENIUTKA *ż* ‘*zdr* od żerdka’ W82Tur112

[Mlp żerdeńutka W82Tur112]

ŻERDKA *ż* ‘drążek idący od środka dyszla do łba konia’ Wdz71Giu323 → **DRĄCZEK** *m*

[Mlp żertka Wdz71Giu323]

ŻERGAĆ / **DŻERGAĆ*** *ndk* ‘przejsć, przekroczyć przez coś, przestępować z nogi na nogę’
Żerga, a nie podejmi Bjw97Dwi124 Jeden to, jeden to, jeden wody przyniesie, drugi
dżerga, i tego i tak uo Kml96Mar111

[bzk żergać Kml96Mar111 *ter3lp* żerga Bjw97Dwi124 żerga Kml96Mar111]

ŻEROWAĆ* / **ŻYROWAĆ** *ndk* ‘znajdować sobie pożywienie – o zwierzętach domowych, żerować’ Jak ona [kwoka] wychodziła żyrować, poje tam czego najdzie i znowu idzie siadać, nu już potem prowadzi te kurczuki Bjw99Pab134

[bzk żyrovac’ Bjw99Pab134]

ŻEŻ *part* → **ŻE** *part*

ŻIGADŁO *n* → **ŻEGADŁO*** *n*

ŻŁOB *m* → **ŻŁÓB*** *m*

ŻŁÓB* / **ŻŁOB** *m* ‘podłużna skrzynia na paszę, karmę dla zwierząt domowych, żłób’ Nie ma żłobow W82Tur68

[Mlp żłop W82Tur99 Dlm żłobof W82Tur68]

ŻŁUKCIĆ *ndk* ‘ługować białiznę, płótno’ Ł84Par139

[bzk żłukcić Ł84Par139]

ŻŁUKTA *ż* / **ŻŁUKTO** *n* / **ŻŁUKTY** *lm* ‘drewniana wysoka balia do namaczania białizny’

Składa się ta wszystka płótna do tej żłukty i zabarwienia wszystka wychodzi W80Tek70

Żłukty nazywali się, on jak ceber, namoczno, tego, białizny i myjo potem Trk06Rut366

[żMlp żłukta W31Otr84 żDlp żłukty W80Tek70 nMlp żłukto W31Otr84 Mlm żłuktyTrk06Rut366L10a)Rut344]

ŻŁUKTO *n* → **ŻŁUKTA** *ż*

ŻMIEJ *m zool.* ‘drapieżny gad lądowy, wąż’ Mjs73Ana31

[Mlp z’m’ej Mjs73Ana31]

ŻMIENIA• *ż* ‘garść’ Rzuć tam jaka żmienienia owsa dla kur Łpt72Zda222 → **GARŚĆ** *ż*,

PRZYGARŚĆ *ż*

[Blp żmieńa Łpt72Zda222]

ŻMIJA* / **ŻMIJA** *ż zool.* ‘jadowity gad o sercowatej głowie, wyraźnie oddzielającej się od walcowatego ciała, żmija’ U mnie [...], jak raz [ja] z pieskiem była tam w lesie i tak samo się żmija ukonśiła, tak zamawiała już Rkw96Mar57 Od tego, uot żmiji tam jak ukonśi może teraz jego żona może [umie zamawiać], teraz od żmiji tej, nie wiem Rkw96Mar57 → **GADZINA** *ż 1*

[Mlp z’mija Dlp z’miji Rkw96Mar57]

ŻMINDA *m, ż* ‘sknera’ W96Rie109

[m,żMlp żminda W96Rie109]

ŻMUJDZ / **ŻMUJDZIA** *ż* ‘Żmudź, region Litwy’ [...] a tam ta Żmujdzia, jak my nazywami Włj01Kar355

[Mlp żmujꝛ K02Kar173 żmujꝛ'a Włj01Kar355]

ŻMUJDZIA *ż* → **ŻMUJDZ** *ż*

ŻMUJDZIAKI *lm* 'Żmudzini, Litwini ze Żmudzi' K02Kar173 → **ŻAMOJCIE** *lm*

[Mlm żmujꝛ'ak'i K02Kar173]

ŻMUT *m* **1.** 'zwitek, plik banknotów' W99Rie75; **2.** 'pęczek trawy, kłęb czegoś bezładnie splątanego' Żmut włosów w renku został się Bjw97Dwi124

[Mlp żmut W99Rie75 żmut Bjw97Dwi124]

ŻNIEJA *ż* 'żniwiarka, kobieta żnąca zboże' Dużo żniej żbierała się po majontkach

Wtr84Saw173 → **ŻNIEJKA** *ż*

[Mlp żnieja B32Dom271 Dlm żńej Wtr84Saw173]

ŻNIEJKA *ż* 'żniwiarka, kobieta pracująca przy żniwach' Czym nakarmim żniejak?

W82Tur113 → **ŻNIEJA** *ż*

[Mlp żńejka Dlm żńejak W82Tur113]

ŻNIWA *ż* 'żniwa' Jak przychodzi żytnia żniwa to najwiecej była wesola Wtr84Saw173 →

ŻYTOŻNIWO *n*

[Mlp żńiva Wtr84Saw173]

ŻNIWIARKA• *ż rol.* 'maszyna rolnicza, żniwiarka' [Koszą] już żniwiarku, cztery koni założona, maszynu koszo, żniwiarko Użp01Kar255 → **ŻATKA** *ż*

[Nlp żńiv'arku/żńiv'arko Użp01Kar255]

ŻOJKA *ż* 'pokarm z żołądka krowy przeżuwany ponownie' Bjw99Pab125 → **ŻWAJKA** *ż*

[Mlp żojka Bjw99Pab125]

ŻOŁĄDEK / **ŻAŁUDAK** / **ŻAŁUDEK** *m* 'brzuch' Tak już pokryte ma ciało, nogi, nogi o tu wszystko opalone było, tylko sam żołondek został i tu piersi Drj96Mar30 ♦ Wolny żołądek → **WOLNY**

[Mlp żołondek Drj96Mar30 żałudak Jsn82Wer147 żałudek Jsn82Wer150 Jsn82a)Wer255]

ŻOŁĄDŹ / **ŻOŁĘDŹ** / **ŻOŁUD** *m* 'owoc dębu, żołądz' Ten żołędź Bjw97Dwi39

[Mlp żołędź B32Dom200,271 Bjw97Dwi39 żołońc' Orn94Masl131 żołońc' Bjw93Dwi37 Mlm żołudy Ł67ParIII-7]

ŻOŁNIERZ• *m* 'żołnierz' Wszędzie byli żołdaci, żołnierzy tak nazywajun się Kjd01Kar284 → **SOLDAT** *m*

[Mlm żołończy Kjd01Kar284]

ŻOŁTACZNIK *m* → **ŻÓLTACZNIK*** *m*

ŻOŁUD *m* → **ŻOŁĄDŹ** *m*

ŻONA• *z rzadko* ‘małżonka, żona’ To już żony wierzch musi być K02Kar303 → **BABA** *z* **3**

[Dlp żony K02Kar303]

ŻONATY *na kim* ‘mający żonę, żonaty *z kim*’ B32Dom210 i in.

[mMlp żonaty B32Dom210, 271]

ZONECZKA *z* ‘*zdr* od żona’ Moja żoneczka W91a)Ado102

[Mlp żonečka W91a)Ado102]

ŻONKA *z* ‘małżonka, żona’ Może gdzie żonka rzuciwszy, nu tedy żonka przyjedzi, posadzi jo, nu i weźmi pół doma Bjw99Pab135 Nauczyciel i żonka jego nauczycielka

Bjw99Pab135 Jeden syn to ma żonka Litwinka Krn99Pab246 On teraz z drugo żonko żyji K02Kar290 → **BABA** *z* **3**

[M,Blp żonka Bjw99Pab135 Krn99Pab246 Nlp żonko K02Kar290 Ms/p o żonk’e/o żonk’i/o żon’k’e Gjd83Ana71]

ŻORKI / **ŻYRKI** ‘odznaczający się nienasyconym apetytem, żarłoczny’ W82Tur76 →

JEDKI

[mMlp żorki W82Tur76 żyрки W96Rie109]

ŻORNY *lm* → **ŻARNY** *lm*

ŻÓLCIEŃKI• / **ŻÓLCIAŃKI** ‘*zdr* od żółty, żółciutki’ Ud pieca zalięży, czy skóryńka będzi

cienka i żółcinka, czy gruba na pół palca Łpt72Zda201 Żółcieńkie kwiatuszki K02Kar267

Z tych żółciańkich ziołków harbatka robjo Ign73Sud189 Na krzyżówce samej domeczak

żółcianki Jzr04Kar63 Tam kiedyś cerkow była [...] tam była taka, da, żółcieńkaja

Rzc98Ost-nmw7(27)

[mMlp żułc’aŋk’i Jzr04Kar56,63 żMlp ż’ułc’iŋka Łpt72Zda201 ż’ułc’eńkaja Rzc98Ost-nmw7(27) Mlm

ż’ułc’aŋk’e K02Kar267 Dlm ż’ułc’aŋk’ix Ign73Sud189]

ŻÓLTACZNIK* / **ŻAŁTACZNIK** / **ŻOŁTACZNIK** *m bot.* ‘dmuchawiec’ Brs01Czy103

[Mlp żałačnik/żołačnik Brs01Czy103]

ŻÓLTEK *m* → **ŻÓLTKA** *z*

ŻÓLTKA *z* / **ŻÓLTEK** *m* ‘żółtko’ Władka był maleniaczki jeszcze, wszystkie poszli, a my

jajak pieńć wzieli i z żółtków kogiel-mogiel robić zaczęli Łpt72Zda222 Nicht takiej żółtki

nie używa Orn73c)Masl78 Bywa jajko [ma] dwie żółtki. To dwużółtna W99a)Rut104

Żółtek jajka B32Dom271

[mMlp żółtek B32Dom271 Bjw97Dwi36 żMlp żułtka Dlp żułtki Orn73c)Masl78 Dlm ż’ułtkuf Łpt72Zda222

Blm żółtki W99a)Rut104]

ŻÓLTOWATY• ‘żółtawy’ To takie żółtowane zuczki Trk06Rut367

[Mlm żółtowane Trk06Rut367]

ŻÓŁTY 1. ‘żółty’ To ta żółta, wysoka, na łonkach [kwitnie] Kml99Pab115; 2. ‘rudy, o włosach’ Bkb83a)Giu86 → **RUDAK** *m*

[mMlp żułyty Bkb83a)Giu86 żMlp żuła Kml99Pab115]

ŻÓŁW *m* / **ŻÓŁWA** *ż zool.* ‘żółw’ ♦ Sunąć się jak żółw/żółwa → **SUNAĆ SIĘ** *ndk*

[mMlp żułyv żMlp żułyva BL82Giu227]

ŻRABUK *m* → **ŻREBAK** *m*

ŻREBAK *m* → **ŻREBAK** *m*

ŻREBIĆ SIĘ *ndk* → **ŻREBIĆ SIĘ*** *ndk*

ŻREBIEC *m* → **ŻREBIEC*** *m*

ŻREBUCZAK *m* → **ŻREBUCZEK*** *m*

ŻREBUCZEK *m* → **ŻREBUCZEK*** *m*

ŻREBUK *m* → **ŻREBAK*** *m*

ŻREĆ* / **ŻARĆ** *ndk* 1. ‘jeść – o zwierzętach, też jeść chciwie, łapczywie – o człowieku’ Jak zacznij żarć, to jak świnia wszystko pobrudzi i wszeździa nachłapi Łpt72Zda222 → **PARĆ** *ndk* 2; 2. ‘jeść łapczywie, też pić alkohol’ A wódka żro, pijo wódka Ign73Sud188

[bzk żarc’ Łpt72Zda222 ter3lm żro Ign73Sud188]

ŻRYBUCZYK *m* → **ŻREBUCZEK*** *m*

ŻRYBUK *m* → **ŻREBAK** *m*

ŻUCH *wykrz dźwiękonaśl.* ‘imituje dźwięczenie i stukot metalu’ [...] na koniach tylko żuch i pojechali L13Kar362

[żuχ L13Kar362]

ŻUK *m zool.* ‘żuk – odmiana chrząszczy’ [...] tak mogo nazywać każdego żuka prawie Trk06Rut367 → **GRUMBAL** *m* 1 ♦ W cudzej stronie i żuk mięso ‘na bezrybiu i rak ryba’ L82Roj239

[Mlp żuk L82Roj239 Blp żuka Trk06Rut367]

ŻULIK *m* 1. ‘łobuz, chuligan’ No, młodych takich żulików, tam i teraz jest młode żuliki takie Mdk96Mar142 Przyszli takie żuliki i zabili jego, a on nic drennego nikomu nie robił Bjw99Pab138; 2. ‘kanciarz, oszust’ Dcs13Koz389

[Mlp żulik B32Dom271Clp żul’iku Dcs13Koz389 Mlm żuliki Mdk96Mar142 żul’iki Bjw99Pab138 Dlm żulikof Mdk96Mar142]

ŻURAW* *m* ‘urządzenie do wyciągania wody ze studni’ [...] żurawie byli i tak czerpali i studnie byli z kamienia Trk06Rut367 → **ŚWIRSZNIA** *ż*

[Mlm żurawie Trk06Rut367]

ŻURAWINA* / **ŻUROWINA•** *ż bot.* ‘owoce krzewinki żurawiny, żurawina’ No i takie o, kisiel gotujemy z żurowiny Krn99Pab245

[Dlp żurowiny Krn99Pab245 Mlm żórowiny B32Dom271]

ŻURAWINKA* / **ŻUROWINKA•** *ż* ‘*zdr* od żurowina’ Żurowinki położe W82Rei38

[Dlp żurowińki W82Rei38]

ŻURAWINOWY / **ŻUROWINOWY** ‘żurawinowy’ Gotowali kisiel żurawinowy i owsiany W99Rut41

[mMlp żura^uvinovy/żuro^uvinovy W99Rut41]

ŻURNĄŁ *m* **1.** ‘ilustrowane czasopismo’ Nie było żurnałów Brs02Rie54 Bo u nas to jak to tam, gazety polskiej nie ma, to zięnciowie z Wilna przyjeżdżają, oni wypisują jeszcze żurnał, ten Magazyn Wilieński, no i po polsku tylko Brz96Mar179 Książek mam polskich i żurnały czytałem K01a)Kar147 Wezmim żurnał Brs02Rie54; **2.** ‘dziennik szkolny’ B32Dom271

[Mlp żurnał B32Dom271 Blp żurnał Brs02Rie54 żurnał Brz96Mar179 Dlm żurnałof Brs02Rie54 Blm żurnały K01a)Kar147]

ŻUROWINA *ż* → **ŻURAWINA*** *ż*

ŻUROWINKA *ż* → **ŻURAWINKA*** *ż*

ŻUŻŁUCZOK / **ŻYŻŁUCZOK** *m* ‘pieszczotliwe zwrócenie do dziecka’ Ejs94Kru118

[Wlp żużłučok/żyżłučok Ejs94Kru118]

ŻWAJKA *ż* ‘pokarm z żołądka krowy przeżuwany ponownie’ Krowy leżą najadający się, żwajka żujo Łpt72Zda223 → **ŻOJKA** *ż*

[M,Blp żva^ljka Łpt72Zda223]

ŻWAWIEŃKI ‘*zdr* od żwawy, pełen werwy, szybki, ruchliwy’ Dwa dni nasz żarabuczak był skonczywszy, a był żwawińki Łpt72Zda222

[mMlp żv^aviŋki Łpt72Zda222]

ŻWIREK* / **ŻWIREK** *m* ‘*zdr* od żwir, drobne okruchy skalne, kamyki – żwirek’ Żwirek i wapno Wdz95Czy85

[Mlp z[’]virek Wdz95Czy85]

ŻWYRYNIA *ż* ‘żwirowana droga’ W82Tur101 → **GRANEŻKA** *ż*

[Mlp żvyryńa W82Tur101]

ŻYBROWAĆ *ndk* → **ŻEBROWAĆ** *ndk*

ŻYBURY *lm* ‘szczapy, trzaski’ Wdz71Giu324 → **DRZAZGA** *ż*

[Mlm żyburý Wdz71Giu324]

ŻYBURYNY *lm* ‘gęsty, nieapetyczny napój’ W96Rie109

[Mlm żyburyny W96Rie109]

ŻYCIA *ż* → **ŻYCIE** *n*

ŻYCIE• *n* / **ŻYCIA** *ż* / **ŻYĆCIE** *n* **1.** ‘istnienie, egzystencja, życie’ Bardzo ciężka była życia

Pcn01Kar254 Taka moja życia Brż96Kon76 No to widzi pani, taka życia była

Sdr99Pab166 Tam też była apasna życia Kjd01Kar284 Cienżka życia Onk99Ado51 Przez ta długa życia K99Zie24 Czy letka już niedługa życia K99Zie24 Nie ma zdrowia cała życia Orn73c)Masl76; **2.** ‘zamieszkiwanie, przebywanie’ Życia moja w Giermañji Ł67ParIV-2

♦ Do zgonu życia ‘do końca życia’ Do zgonu życia beńdziesz z tej ksiengi czytał

Pps01Kru173 ♦ Na życiu ‘w życiu, w ciągu życia’ Na mojem życiu B32Dom207 Jeden raz wróżyłam na życiu Mtr01Kar240 Ja byłam dwa razy na swoim życiu pijana Mtr01Kar241

♦ Za całe życie ‘w ciągu całego życia’ Raz byłem za całe życie w teatrze L96Męd55

[*żMlp* żyća K99Zie24 Kjd01Kar284 *życ’a* Brż96Kon76 Sdr99Pab166 Pcn01Kar254 *życ’a* Onk99Ado51 Ł67ParIV-2 *życ’a* Orn73c)Masl76 *Blp* żyća K99Zie24 *nMlp* życie B32Dom199,271 *nDlp* *życ’a* Pps91Kru173 *nBlp* *życ’a* Orn73c)Masl76 *nMslp* życiu B32Dom207,209 na żyću Mtr01Kar240,241 *Blp* życie L96Męd55]

ŻYCZENIA• *ż* / **ŻYCZENIE**• *n* ‘to, czego ktoś pragnie, życzy sobie’ Brż96Kon76 i. in

♦ Dawać życzenia ‘składać życzenia, winszować’ Życzenia dajem jeden drugiemu

K99Zie24 → **WINSZOWAĆ** *ndk* ♦ Mieć życzenia ‘życzyć sobie, mieć chęć’ Kto miał życzenia Brł96Kon76 ♦ Nie w życzeniu *kto* ‘nie życzy sobie *kto*’ W99Rie76

[*żBlp* żyčen’a Brż96Kon76 *nMslp* w życzeniu W99Rie76 *Blm* żyčeńa K99Zie24]

ŻYCZKA *ż* ‘tasiemka (od koszuli, gorsetu)’ B32Dom271

[*Mlp* życzka B32Dom271]

ŻYCZYĆ¹ *ndk* ‘życzyć sobie’ B32Dom271

[*bzk* życzyć B32Dom271]

ŻYCZYĆ² *ndk* ‘pożyczać’ Pół wsi przychodzili życzyć książki [...] do mamusi K01Kar398

[*bzk* żyćyć K01Kar398]

ŻYĆ *ndk* **1.** ‘istnieć, być żywym’ No cienżko żyła, cienżko żyła, no i wszystko, wiencej coż ja mogę opowiedzieć Stc96Mar75 A teraz my bogato żywiemy i nic nie chcemy robić [...] Ikż96Mar19; **2.** ‘egzystować, radzić sobie w życiu’ Starszy [syn] żyji co trzeba, jemu wszystko dobra Ł67ParII-21; **3.** ‘mieszkać’ Wtedy nie przesiedlali sie żyć, przy Polsce Drś96Mar24 Dawali kwatery im żyć Użp01Kar261 Cały czas żyji w mieście

Bjw97Dwi111 Jeden mój syn w Baranowiczach żyje Nlb01Mor249 Ja sama żyje, to jeszcze dziady moje może żyli, to może dwieście lat już temu mieszkaniu Isz96Mar198 Może w Warszawie żyjo, nie? Bjw96Mar136 Jest taka okolica Stecki nad rzeką Swisłoczą, oni tam żyli. [...] postroili sobie tut domek i żyją Bht98Pab134 A tak mama u tych wszystkich, co żyli tu, to mama kupowała [masło] tylko do smażenia Bht98Pab136 Razem z nami żyli [...] Bht98Pab144 I Bo oni tyle lat żyją w mieście, a tam nikt po polsku nie mówił tyle lat, tyle lat nikt nie mówił Bht98Pab165 O, Lusia nasza kanczała polska szkoła, bo jeszcze żyła w Ejsmontach, była jedna jedyna polska szkoła Bht98Pab181 O tu Kamionka liczy się, a taka wioseczka Słoboda, to my tam żyli, to wojna tak przechodziła Kmn99Kar88 Za monż wyszedzsy, wtenczas z menżem tutaj przejechali my i całe życie tutaj żyjem Pkl96Mar49 A wtedy po litewsku, tam Litwini żyli, tam była tak i jest teraz tak Kmj96Mar95 Tak on szukał mnie, gdzie ja tu żyła Jrz96Mar67 No wot teraz ja żyję tu, a ja jak umrę chto tu zostanie? Ind99Ost296 No, nie, ni było, prosto ziemia u nas [...] no i tak my cały czas byli, rudzice tut samo zmarli u Jindrycy, no i w ogólie rudziców rudzice tut cały czas żyli w tym domu Ind99Ost297 Taka staruszka uona po polsku ruzmawia, koło apteki żyji Pcn01Kar251 Córka i syn jest, tutej na miejscu żyjo niedaleko Pcn01Kar249; Trzecia [siostra] żyji w Kiemianach Ł67ParIII-21 W naszej wsi jeden chłopiec z Polski żyji Ł67ParIII-21 Teraz jedna żyji Ł67ParI-65; 4. ‘o pożyciu małżeńskim’ Już z mężem żyjemy czterdzieści dziewięć lat Obc99Rie83

żywszy *ipu* A pani tutejsza, czy wyjechawszy, czy tam żywszy? Stc96Mar77 Ona tutaj żywszy cały wiek, to ona wam opowie o wszystkim Btn96Mar43 Byłby żywszy jak człowiek, to i zmarł jak człowiek W91a)Ado101 On tutaj żywszy W91Ado92 Dziadek już tutaj żywszy W91a)Ado97 Na wsi kto żywszy, to wie jak to jest Ł67ParIII-64

[*bzk* żyć B32Dom271 *zyc* Drś96Mar24 żyć Mtr01Kar231 Użp01Kar261 *ter1lp* żyję Ind99Ost296 żyję Isz96Mar198 żyją Mtr01Kar232 *ter3lp* żyje Bht98Pab137 żyji Bjw97Dwi111 żyję Brz96Mar177 Rzc98Ost-nmw2Nlb01Mor249,250 *żyji* Ł67ParI-65 Ł67ParII-21 Ł67ParIII-21 *żyji* Bjj99Ado74 Pcn01Kar251 *ter1lm* żyjęm Pkl96Mar49 żyjemy Obc99Rie83 żyvemy Ikz96Mar19 *ter3lm* żyją Bht98Pab165,167 żyjo Btn96Mar44 Bjw96Mar136 Pcn01Kar249 żyją Wrn05Koz217 *prze3lp m* żył Ł67ParIII-64 Bht98Pab148 żył Brs02Rie54 *prze3lp z* żyła Jrz96Mar67 Stc96Mar75 Bht98Pab181 *prze1lm* żyli Btn96Mar43 żył’ismy Obc99Rie83 *prze3lm* żyli Kmj96Mar95 Bht98Pab134,136,144 Kmn99Kar88 Ind99Ost297 żył’i Isz96Mar198 Kjd01Kar285 *ipu* żyfšy W91Ado92 W91a)Ado97,101 Btn96Mar43 Stc96Mar77 żyfšy Ł67ParIII-64]

ŻYĆCIE *n* → **ŻYCIE** *n*

ŻYD• *m* ‘człowiek narodowości żydowskiej, Żyd’ Użp01Kar260 → **JEWREJ** *m*

♦ Wielkanocny żyd ‘przebrana za Żyda postać atakująca przebranych żołnierzy czuwających przy grobie Chrystusa w czasie Wielkanocy’ Dawniej byli wielkanocne Żydzi Użp01Kar260 Skonczymy z Żydźmi, a zabierzemy sie do Polaków Ł95Kar46

[Mlm żydy Dcs13Koz390 Mlm zb Żydzia Dcs13Koz387 żyż’a Dcs13Koz398 żyż’i Użp01Kar260 Nlm Żyż’m’i Ł95Kar46]

ŻYDEK *m* ‘*pogard.* o Żydzie’ Było Żydków dużo tutaj Szt01Kar504 [...] dużo była takich piekarni takich Żydków, która piekli chleb w domu Szt01Kar507 A tam był naszego sąsiada Żydka jakiś znajomy dobry Rzc98Ost-nmw42 Znaczy ten Żydek pokazuje jej tam te sukienki Rzc98Ost-nmw28

[Mlp żydek Dlp żytka Rzc98Ost-nmw28 Dlm Żytukf Szt01Kar504,507]

ŻYDOL *m bot.* ‘kwiatowy pęd cebuli’ L07Rut195

[Mlp żydol L07Rut195]

ŻYDÓWSKI• ‘żydowski’ Wiecie, ja jeszcze z dziećmi żydowskimi grałam, to oni między sobom po żydowski Rzc98Ost-nmw28 I Żydzi mieszkali po sąsiedzku to ji pu żydowski troche ja już rozumiałam Rzc98Ost-nmw28 Pyta się głośno po żydowski, ile to kosztuje Rzc98Ost-nmw28

[mMslp żydufsku Nlm żydufskiimi Rzc98Ost-nmw28]

ŻYDZIAK• *m pogard.* ‘żydowskie dziecko’ → **ŻYDZIUK** *m*

[Mlm żyż’aki W82Tur90]

ŻYDZIUA *m* ‘*pogard.* o Żydzie, Żydzisko’ O Żydziuha przyklienty, had przeklienty Bjw96Mar125

[Mlp żyż’uŷa Bjw96Mar125]

ŻYDZIUK *m pogard.* ‘Żydzia, żydowskie dziecko’ Kartofla jedna wykopali, była taka jak głowa trzyletniego żydziuka W86Tek189

[Mlp żydziuk W86Dub72 żyż’luk/ żyd’luk Kws12Ana 34 Dlp żyż’uka W86Tek189]

ŻYKIETKA *ż* → **ŻAKIETKA** *ż*

ŻYLGUCI / **ŻYŁWUCI** *lm bot.* ‘wiklina, gałązki łoży’ Ejs94Kru117 → **BLINDA** *ż*

[Mlm żyłwuci L07Rut194 żyłg’uc’i Ejs94Kru117]

ŻYLIETKA* / **ŻALIETKA** *ż* ‘kamizelka’ Ł67ParIV-8

[Mlp żal’otka Ł67ParIV-8]

ŻYŁWICA / **ŻYŁWICA** *ż* **1.** ‘kleista wydzielina roślin iglastych, żywica’ Busiak wdziubnoł do żyłwicy Orn82Mas198 → **SMOŁA** *ż*; **2.** ‘wiklina’ Koszy pletli z tej żyłwicy, z tych łyczków i z leszczyny z tych łyków Trk06Rut368 Tej żyłwici pni malujo wapno

Orn82Mas198 Na żylwici siedzo Orn82Mas198 → **BLINDA** *ż* 3. ‘łyko’ Trk06Rut368 → **ŁYKO** *n*

[Mlp żylwica Trk06Rut368 żylw’ica/żylw’ic’a Orn82Mas198 Dlp żylwicy Trk06Rut368 żylw’icy/żylw’ic’i Clp żylw’ic’ej Blp żylw’ic’a Nlp żylw’ic’o Mslp żylw’icy/żylw’ici’ Orn82Mas198]

ŻYLWICZINA *ż* bot. ‘wiklina’ Żylwiczina rośni bez korzeni Ł67ParIII-6 → **ŻYŁWICA** *ż* 2

[Mlp żyl’vičina Ł67ParIII-6]

ŻYŁWUCI *lm* → **ŻYLGUCI** *lm*

ŻYŁWICA *ż* → **ŻYŁWICA** *ż*

ŻYNDĄ *ż* ‘smoczek’ Ejs94Kru118

[Mlp żlynda Ejs94Kru118]

ŻYRKI → **ŻORKI**

ŻYROWAĆ *ndk* → **ŻEROWAC*** *ndk*

ŻYTA *ż* ‘ziarno chlebowe, żyto’ Ziarnista żyta W82Tur98 Żyta trzeba posiać w jesieni, a na wiosna ona liczy sia ozimina Żjm01Kar517

[Mlp żyta W82Tur98,102 Blp żyta Żjm01Kar517]

ŻYTKA• *ż* ‘zdr od żyto –żytko’ Z sierzpami idzim, śpiewami, wesoła żniemi ta żytką Wtr84Saw173

[Blp żytką Wtr84Saw173]

ŻYTNI* / **ŻYTNY*** ‘przym. od żyto – żytni’ Potam trocha wsypim żytnaj mąki Kjd01Kar283

[żDlp żytnaj Kjd01Kar283]

ŻYTNISKA *ż* rol. ‘ściernisko po zżętych życie’ Ty staw mendli, a ty Władka weź grabli i zagrabaj żytniska Łpt72Zda223

[M,Blp żytn’iska Łpt72Zda223]

ŻYTNY → **ŻYTNI***

ŻYTOŻNIWO *n* ‘okres żniw’ Niektóre chodzili na żytażniwa, jak żyta żnio Igl04Rut431 Żyta żniwa bywało po dworach K01a)Kar149 → **ŻNIWA** *ż*

[Mlp żyta żniwa K01a)Kar149 Blp żytażniwa Igl04Rut431]

ŻYWIOŁA *ż* / **ŻYWIOŁ** *m* 1. ‘bydło, inwentarz żywy’ Ziemi dużo i żywioł dużo miał

Łp01Kar417 Podaj żywiołom W99Rie76 A z żywioły koń najinteligentniejszy

Obc99Rie85 Wysiewki [...] wrzuca się dla żywioły W82Rei37 A miała co, pracowali,

żywioła hodowali i mleka mieli Kmn99Kar92 Żywioła trzeba dopatrzyć Bjw97Dwi124 W

kucia żywioły nie kroi się, bo żywioł też oczekuje Pana Jezusa, bo żywioł przecież

klenkała jak Pan Jezus urodził sie W99Rut30 Za osiem lat brat przyszedł z niewoli. [...] Trzeba było podzielić się. [...] I chata i żywioł, wszystko, wszystko, wszystko B96Stra196 Z rana wstali, poszli my na tego, a on poszed koło żywioły chodzić, a ja tu w sklepie tam naszym Kmn99Kar91 Dawali im kwatery im żyć, tam żywioła, po krowie czymać Użp01Kar261 U nas ludzi trzymają dużo żywioła Bjj99Ado58 Dobry chazajin widzi, że żywioła co to niedomaga Bjw99Pab126 A taki zwierz duży na wioski szedł, na chaty, ludzie cierpieli, dzieci pojadał, żywioła bardzo – nie mieli sposobu tego zwierz zniszczyć L91Zow550 Potym ta siana niesie do chlewu dla żywioły po trocha rozdzieli K02Kar283 Nu mielim żywioł, ja bardzo koni kochałam Mtr01Kar238; 2. ‘każde zwierzę’ Wścieklizna, azeli jaki wściekła żywioła wkonsi, zachorują człowiek, jeżeli czy lisa jaka, czy pies jaki Śwt01Kar381

[mMlp żywioł B32Dom271 żyw’ioł Orn82Mas197 żyvioł W99Rut30 mDlp żyv’ioła Bjj99Ado58 zMlp żywioła B32Dom271 Kmn99Kar84 żyv’ioła Śwt01Kar381 żyw’ioła Orn82Mas197 żyvioła Bjw99Pab126 Dlp żywioły W82Rei37 Kmn99Kar91,92 żyvioły B99Rut30 Obc99Rie85 K02Kar283 Blp żywioła L91Zow550 Kmn99Kar92 żyv’ioła Bjw97Dwi124 Mtr01Kar238 Użp01Kar261 Śwt01Kar381 Dlm żyv’ioł Łp01Kar417 Clm żywiołom W99Rie76 Blm żywioł B96Stra196 žlyv’ioł Mtr01Kar238]

ŻYWIOŁKA / ŻYWIÓŁKA ż ‘zdr od żywioła, zwierzęta gospodarskie, bydło’ Hoduji sia jakaś żywiołka i tej nie ma Kmn99Kar93 No jak po Niemcach my wrócili, to już nasza żywiołka pospieli wywieźć do Kowna, puściutki chlew zostawili, ale budynki jeszcze byli K96Saw76 Tu żywiołka mielim, ziemia mielim Pcn01Kar249 Żywiołka poświeńcim to różeczko K02Kar283 Pokarmiłam żywiołki, pude do kościoła Bbt99Pab222 Jest żywiołki, pieniędzy BL84Ado9

[Mlp żywiołka K96Saw76 żyv’j’ulka Ign73Sud189 Blp żywiołka K96Saw76 Kmn99Kar93 żyv’olka Pcn01Kar249 K02Kar283 Dlm żywiołki BL84Ado9 Blm żyviołki Bbt99Pab222]

ŻYWUSZCZY ‘mający duży zapas sił witalnych, żywotny’ Ten cieluczek ładnienki, a żywuszczy W86Tek191 Tak żywuszczych jak koty i szaszki nigdzie ni widział Łpt72Zda207 Kto by pomyślał, że ta strachajła taka żywuszcza W82Tek216

[mMlp żyvušcy W86Tek191 zMlp żyv’ušča W82Tek216 Dlm żyv’uščyx Łpt72Zda207]

ŻYWSZY *ipu* → **ŻYĆ** *ndk*

ŻYŻA• ż ‘płynna, przefermentowana mieszanina odchodów zwierząt gospodarskich i wody, stosowana jako nawóz naturalny, gnojówka’ Żyża wiadrami na polie wynosza Bjw97Dwi124

[Blp żyża Bjw97Dwi124]

ŻYŻŁUCZOK *m* → **ŻUŻŁUCZOK** *m*

ANEKS

Wykaz wykorzystanych publikacji

- Adomawicziute–Czekmoniene I., Czekmonas W., *Polskojęzyczna wysepka pod Onikszdami, której dziś już nie ma (z historii języka polskiego na Litwie rdzennej)*, Studia nad polszczyzną kresową IX, 1999, s. 33–55.
- Adomawicziute–Czekmoniene I., Czekmonas W., *Teksty gwarowe z okolicy Bijejki pod Onikszdami*, Studia nad polszczyzną kresową IX, 1999, s. 57–76.
- Breza E., *Polszczyzna Polaków współczesnej Grodzieńszczyzny*, Język Polski LXXIII, 1993, s. 161–166.
- Czekmonas W., *Polskij jazyk w Jonawskom rajonie Litwy (socjolingwistyczeskije zamietki)*, Studia nad polszczyzną kresową X, 2001, s. 71–91.
- Czyżewski F., *Uwagi o gwarze osady Widze k. Braśławia na Białorusi*, Studia nad polszczyzną kresową VIII, 1995, s. 71–89.
- Czyżewski F., *Znaczenie kartoteki gwar kresowych Władysława Werenicza dla dialektografii polskiej. Słownictwo wspólne i różne w kartotekach Werenicza Słownika Gwar Polskich PAN*, Studia nad polszczyzną kresową X, 2001, s. 93–104.
- Dawlewicz M., *Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie*, Warszawa 2000.
- Dombroski Cz., *Ze słownictwa i gramatyki języka ludności polskiej na Białorusi sowieckiej*, Mińsk 1932.
- Dubicka B., *Niektóre odrębności słowotwórcze polszczyzny wileńskiej*, Studia nad polszczyzną kresową IV, 1986, s. 71–79.
- Dubicka–Dwilewicz B., *Wybrane zagadnienia z fonetyki i fleksji gwary wsi Bujwidze w powiecie wileńskim*, Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 31, Warszawa 1993, s. 33–43.
- Dwilewicz B., *Język mieszkańców wsi Bujwidze na Wileńszczyźnie*, Warszawa 1997.
- Dwilewicz B., *Polszczyzna inteligencji wileńskiej wobec gwar północnokresowych*, Acta Baltico-Slavica XXIV, 1999, s. 143–150.
- Engelking A., „*Kolchoz musi być*”, czyli przyczynek do portretu Polaka–kolchoźnika. Uwagi etnografa na podstawie badań we wsiach Grodzieńszczyzny, [w:] Pogranicze. Studia społeczne, t. VIII, Numer specjalny: Polacy na pograniczach w perspektywie porównawczej. Pod red. Andrzeja Sadowskiego, Białystok 1999, s. 199–211.
- Engelking A., *Nacje to znaczy grupy religijne. O wynikach etnograficznych badań terenowych na Grodzieńszczyźnie*, [w:] Kultura i Społeczeństwo. Kwartalnik, t. XL, nr 1, Warszawa 1996, s. 110–139.
- Giulimianc K. M., Czekman W., *Polska gwara m. Widze i okolic (na substracie białorusko–litewskim)*, SOr 1971, 3, s. 313–325.

- Giulumianc K. M., *Niekotoryje nabludienija nad frazieologiej polskich goworow bielorusko-litowskiej zony*, *Studia nad polszczyzną kresową I*, 1982, s. 225–238.
- Giulumianc K. M., *Oboznaczenija wniesznich i wnutriennich kaczestw czelowieka w polskich goworach pribaltijskiej i bieloruskiej zony*, *Studia nad polszczyzną kresową II*, 1983, s. 85–101.
- Giulumianc K. M., *Tierminologija rodstwa w polskich goworach pribaltijsko-bieloruskiej zony*, *Studia nad polszczyzną kresową II*, 1983, s. 73–84.
- Grek-Pabisowa I., Handke K., Ostrówka M., Zielińska A., *Bohatyrowicze sto lat później*, Warszawa 1998.
- Grek-Pabisowa I., Maryniakowa I., *Współczesne gwary polskie na dawnych Kresach północno-wschodnich. Eksploracja terenowa i rozpisanie tekstów przy udziale Małgorzaty Ostrówki i Anny Zielińskiej*, Warszawa 1999.
- Jankowiak M., *Gwary białoruskie na Łotwie w rejonie krasławskim. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2009.
- Jasinowicz B., *O fonetyce gwary Wiesz na Brasławszczyźnie*, *Studia nad polszczyzną kresową XI*, s. 83–102.
- Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t.1, Warszawa 1996.
- Język polski dawnych Kresów Wschodnich* pod red. Janusz Riegera, t. 2, Warszawa 1999.
- Język polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, red. H. Karaś, Warszawa – Wilno 2001.
- Karaś H., *Cechy fonetyczne i fleksyjne potocznej polszczyzny mówionej na Łotwie*, *Poradnik Językowy*, nr 3 (522), Warszawa 1995.
- Karaś H., *Gwary polskie na Kowieńszczyźnie*, Warszawa – Puńsk 2002.
- Karaś H., *Język polski na Łotwie*, [w:] *Język polski poza granicami kraju*, red. Stanisław Dubisz, Opole 1997, s. 69–77.
- Karaś H., *O gwarze Kamionki koło Solecznik*. [w:] *Język polski dawnych kresów wschodnich* pod red. Janusza Riegera, t. 2, Warszawa 1999, s. 77–93.
- Karaś H., *O polszczyźnie wokół Jeziorosów na Litwie*, *Studia nad polszczyzną kresową XI*, 2004, s. 35–72.
- Karaś H., *O specyfice polszczyzny kowieńskiej (w porównaniu z odmianą wileńsko-smoleńską)*, *Studia nad polszczyzną kresową X*, Warszawa 2001, s. 137–160.
- Karaś H., *O sytuacji języka polskiego na obszarze smółwieńskim na Litwie*, [w:] *Prace Filologiczne XLVI*, Warszawa 2001, s. 265–292.
- Karaś H., *Uwagi o sytuacji języka polskiego na Łotwie*, *Język polski w kraju i za granicą* pod red. Janusza Riegera, Warszawa 1997, s. 52–61.
- Kardelis V., Sinočkina B., Wiemer B., Zielińska A., *Sytuacja językowa na terenie od Wisagini do Hoduciszek na Litwie*, *Acta Baltico-Slavica* 27, 2003, s. 33–52.
- Konickaja J. M., *Polskij idiolekt polsko-litowskiego pogranicza (iz Sużenskoj apilinki Wilniusskiego rajona)*, *Slavistica Vilnensis* 1997, *Kalbotyra* 46 (2), Vilniaus 1998, s. 100–103.

- Konickaja J., *Niekotoryje osobiennosti sistemy sklonienija w polskom interdialektie bieloruskiego gowora dieriewni Bražuole trakajskiego r-na Litwy*, [w:] J. Karski i suczasnyja mowaznaustwa (da 135–uhodkau z dnia naradżennja). Materyjały szostych nawukowych czytannia 25–26 studzienia 1996 h., 2 t. Hrodna 1996, s. 74–79.
- Konteksty. *Antropologia kultury. Etnografia. Sztuka*, Nr 3–4, Warszawa 1996.
- Kozłowska–Doda J., *Polacy z okolic Naczy i Radunia o języku swoim i sąsiadów*. [w:] Język mniejszości w otoczeniu obcym pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002, s. 57–74.
- Krupowies M. I., *Tieksty iz dieriewni Popiszki (Litwa)*, Studia nad polszczyzną kresową VI, 1991, s. 165–185.
- Krupowies M., *Ludzie, język, obyczaje w okolicach Ejszyszek*, Studia nad polszczyzną kresową VII, 1994, s. 113–120.
- Kurian I., *Sistemnaść niekatorych dyjalektnych rysau wilenskiej polskaj haworki*, Studia nad polszczyzną kresową X 2001, s. 179–188.
- Maryniakowa I., Grek–Pabisowa I., Zielińska A., *Polskie teksty gwarowe z obszaru dawnych kresów północno-wschodnich*, Warszawa 1996.
- Maslennikowa L. I., *Spiecyfika katiegorii roda w polskom goworze na territorii Litwy*, Studia nad polszczyzną kresową VII, 1994, s. 129–139.
- Maslennikowa L. I., *O liczo-mużskich suszczestwitielnych na -a w goworze dieriewni Orniany*, Studia nad polszczyzną kresową VIII, 1995, s. 123–137.
- Maslennikowa L. I., *O morfologiczeskich wariantach u suszczestwitielnych (na matieriale polskiego gowora dieriewni Orniany)*, Studia nad polszczyzną kresową I, 1982, s. 193–206.
- Masojć I., *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie*, Warszawa 2001.
- Mędelska J., *Język Jana Ciechanowicza. Przyczynek do dziejów polszczyzny na Radzieckiej Litwie*, Bydgoszcz 1996.
- Morita K., *Sytuacja językowa w polskiej społeczności w Iwieńcu na Zachodniej Białorusi*, Studia nad polszczyzną kresową XI, 2004, s. 73–81.
- Morita K., *Teksty gwary polskiej ze wsi Naliboki na Białorusi z komentarzem językowym*, Studia nad polszczyzną kresową, t. X, Warszawa 2001, s. 247–256.
- Morita Koji, *Przemiany socjolingwistyczne w polskich społecznościach na Litwie (region trocki) i Białorusi (region iwieniecki)*, Warszawa 2006.
- Nieopublikowane fragmenty tekstów nagranych przez I. Grek-Pabisową i I. Maryniakową w latach 1987–1990; przez M. Ostrówkę i A. Zielińską w latach 1992, 1994.
- Nieopublikowane materiały udostępnione przez Krystynę Rutkowską.
- Nitsch K., *Język polski w Wileńszczyźnie*, „Przegląd Współczesny” XII, 1925, s. 25–32.
- Nitsch K., *Wybór polskich tekstów gwarowych*, Lwów 1929.
- Ostrówka M., *Nazwy stopni pokrewieństwa w polszczyźnie łotewskiej*, Acta Baltico Slavica 30, Warszawa 2006, s. 453–469.
- Ostrówka M., *O języku polskim w okolicach Indrycy*, Acta Baltico-Slavica 24, 1999, s. 295–

- Ostrówka M., *Teksty z Krasławia i okolic na Łotwie z komentarzem językowym*. [w:] Język polski dawnych kresów wschodnich, t. 2, Warszawa 1999, s. 105–113.
- Ostrówka M., *Teksty zapisane w 1998 r. w Rzerzycy na Łotwie* (nieopublikowane).
- Ostrówka M., *Teksty zapisane w 1998 roku w Illukszcie na Łotwie* (nieopublikowane).
- Otrębski J., *Lituanizmy słownikowe w dialekcie polskim na Wileńszczyźnie*, Język Polski XVI, 1931, s. 79–85.
- Parszuta J., *O dialektnej leksyce polskich górow na terytorii Łatwiskoj SSR*, Studia nad polszczyzną kresową III, 1984, s. 133–145.
- Parszuta J., *Sintaksis padieżej w polskiej rieczu żytielej dierewni Darwinijeki madonskiego rajona Łatwiskoj SSR*, Studia nad polszczyzną kresową I, 1982, s. 207–224.
- Parszuta J., *Tieksty iz siela Dagda (Łatwiskajaj SSR)*, Studia nad polszczyzną kresową I, 1982, s. 257–259.
- Parszuta Ju. M., *Upotrieblenije dejepričastij na –czy, –wszy w roli skazujemogo w polskom goworze Wilianskiego rajona Łatwiskoj SSR*, Kalbotyra VIII, 1963, s. 80–86.
- Poborski R., *Szlachta i chłopci. Stereotypy a życie społeczności lokalnej wybranych miejscowości centralnej Białorusi*, „Etnografia Polska” XLIII, z. 1–2, 1999, s. 177–188.
- Polskije gowory w SSSR. Issledowanija i materiały 1967–1969 gg*, cz. 1, 2, Minsk 1973.
- Reichan J., *Teksty z gwary polskiej na Wileńszczyźnie*, Język Polski LXII, z. 1., 1982, s. 34–39.
- Rieger J., Buszlakou J., *Teksty z Obuchowiczów na Grodzieńszczyźnie z komentarzem językowym*, Studia nad polszczyzną kresową IX, 1999, s. 77–85.
- Rieger J., Stelmaczonek A., Jasinowicz B., *O języku polskim w rejonie brasławskim na Białorusi. Sytuacja Językowa*, [w:] Język mniejszości w otoczeniu obcym pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002.
- Rojzenzon L. I., Golceker J. P., *Nabludienija nad frazieologijej polskich narodnych górow na terytorii Litowskoj SSR*, Studia nad polszczyzną kresową I, 1982, s. 233–242.
- Rutkowska A., *O świadomości historycznej mieszkańców Białorusi Zachodniej*, „Etnografia Polska” XLIII, z. 1–2, 1999, s. 189–200.
- Rutkowska K., *Zapożyczenia litewskie dotyczące charakteru i wyglądu człowieka (Na materiale gwar polskich na Litwie)*, Acta Baltico-Slavica 34, Warszawa 2010, s. 9–23.
- Rutkowska K., *Dawne pożyczki litewskie i ich funkcjonowanie w gwarach polskich z okolic Trok*, Acta Baltico-Slavica 30, s. 359–371.
- Rutkowska K., *Język a tożsamość na pograniczu polsko-litewskim*, [w:] Tożsamość – Język – Rodzina. Z badań na pograniczu słowiańsko-bałtyckim. Red. A. Engelking, E. Gołachowska, A. Zielinska, Warszawa 2008, s. 53–68.

- Rutkowska K., *Lituanizmy leksykalne w gwarach polskich na obszarze ignalińsko-jeziorskim*, Prace Filologiczne XLIX, 2004, s. 427–436.
- Rutkowska K., *Obrzędowość a słownictwo w warunkach pogranicza*, Acta Baltico-Slavica 32, Warszawa 2008, s. 93–102.
- Rutkowska K., *Ukanie w gwarach polskich na Litwie*, [w:] Język mniejszości w otoczeniu obcym pod red. Janusza Riegera, Warszawa 2002, s. 77–85.
- Rutkowska K., *Z zagadnień leksyki na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim* [w:] Gwary dziś 4. Konteksty dialektologii, red. J. Sierociuk, Poznań 2007, s. 187–196.
- Rutkowska K., *Zapożyczenia litewskie dotyczące wyglądu człowieka*, Acta Baltico-Slavica 33, Warszawa 2009, s. 157–172.
- Rutkowska K., *Zapożyczenia litewskie oznaczające skłonności i stany człowieka oraz sposoby wyrażania czułości lub niechęci (na materiale gwar polskich na Litwie)*, Acta Baltico-Slavica 35, Warszawa 2011, s. 71–80.
- Satkiewicz H., *O polszczyźnie mieszkańców Grodna w okresie międzywojennym*, Acta Baltico-Slavica XXIV, 1999, s. 191–196.
- Sawaniewska–Mochowa Z., *Lituanizmy w mowie „wileńskich” mieszkańców okolic Bartoszy*, „Studia Filologiczne”, z. 5, Bydgoszcz 1979, s. 204–218.
- Sawaniewska–Mochowa Z., *Osobliwości fonetyczne i fleksyjne dialektu północnokresowego zachowane w mowie mieszkańców okolic Bartoszy*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, Filologia Polska XX, z. 125, 1982, 65–83.
- Sawaniewska–Mochowa Z., *Stereotypy dawnej szlachty litewskiej w tekstach literackich, folklorystycznych i gwarowych*, [w:] Pogranicza języków, pogranicza kultur pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 280–287.
- Sawaniewska–Mochowa Z., *Teksty gwarowe z okolic Bartoszy*, Studia nad polszczyzną kresową III, 1984, s. 169–175.
- Smoczyński W., *O niektórych lituanizmach polszczyzny wileńskiej*, Język Polski LXVII, 1987, s. 48–63.
- Smułkowa E., *Spentany język, czyli o substytucji i kalkach na pograniczu językowym. Na materiale z rejonu brasławskiego na Białorusi*, Acta Baltico-Slavica 31, Warszawa 2007, s. 283–289.
- Smułkowa E., *Sytuacja językowa w Ejszyszkach i okolicy. (Wyniki badań sondażowych, prowadzonych na Litwie w 1997 roku)*, Acta Baltico-Slavica 24, Warszawa 1999, s. 151–161.
- Stelmaczonek A., *Język polski napisów cmentarnych w parafii dryświackiej koło Brasławia*, [w:] Język mniejszości w otoczeniu obcym pod red. Janusz Riegera, Warszawa 2002, s. 87–92.
- Stelmaczonek A., *O języku polskim na Brasławszczyźnie*, Studia nad polszczyzną kresową XI, 2004.
- Stelmaczonek A., *Uwagi o polskim idiolekcie Z. K. z Brasławszczyzny*, Studia nad polszczyzną kresową XI, 2004.
- Straczuk J., *Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi*, Wrocław 2006.

- Straczuk J., *Język a tożsamość człowieka w warunkach społecznej wielojęzyczności. Pogranicze polsko-litewsko-białoruskie*, Warszawa 1999.
- Straczuk Justyna, *Wielojęzyczność pogranicza: od tutejszości do nowej lokalności*, [w:] *Tożsamość – język – rodzina. Z badań na pograniczu słowiańsko-bałtyckim*. Red. Anna Engelking, Ewa Golachowska, Anna Zielińska SOW, Warszawa 2008, s. 95–107.
- Szwejkowska H., *Dodatkowe uwagi o regionalizmach Mickiewicza*, *Język Polski* 1936, XXI, s. 109–111.
- Szwejkowska H., *Imiesłów czynny przeszedł na –szy*, *Język Polski* XIV, 1929, s. 71–75.
- Szwejkowska H., *O pomieszaniu rodzajów w czasie przeszłym u litewskich Polaków*, *Język Polski* XIX, 1934, s. 183–184.
- Szwejkowska H., *Właściwości składniowe dopełniacza przy imiesłowie biernym w polszczyźnie litewskiej*, *Język Polski* XIV, 1929, s. 133–136.
- Tekielski K., *Gwarowa polszczyzna okolic Podbrzezia i Niemenczyna na Wileńszczyźnie*, *Język Polski* LXII, 1982, s. 282–293.
- Tekielski K., *Lituanizmy leksykalne w dialekcie okolic Podbrzezia i Niemenczyna*, *Acta Baltico-Slavica* 13, Warszawa 1980, s. 62–73.
- Tekielski K., *Nazwy ‘gapy’, ‘ofermy’, ‘niezdary’ w polszczyźnie litewskiej*, *Rocznik Naukowo – Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie* 1986, *Poradnik Językowy* 5, s. 87–92.
- Tekielski K., *Teksty gwarowe z okolic Niemenczyna*, *Język Polski* LXI, z. 1–2, 1981, s. 84–89.
- Tekielski K., *Z problemów polszczyzny wileńskiej (rzeczownikowe formacje augmentatywne)*, [w:] *Język. Teoria. Dydaktyka. I. Materiały V Konferencji młodych językoznawców-dydaktyków*, Kielce 1982, s. 211–218.
- Tekielski K., *Z problemów polszczyzny wileńskiej (wahania we fleksji rzeczownika)*, [w:] *Język. Teoria. Dydaktyka. I. Materiały V Konferencji młodych językoznawców-dydaktyków*, Kielce 1986, s. 185–193.
- Turska H., *Język polski na Wileńszczyźnie*, *Studia nad polszczyzną kresową* II, 1983, s. 15–24.
- Turska H., *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie. Przedruk zachowanych fragmentów książki autorki napisanej w ostatnich latach przed wybuchem II wojny światowej*, *Studia nad polszczyzną kresową* I, 1982, s. 19–121.
- Waniakowa J. Z., *Niemenczyna pod Wilnem (teksty gwarowe zapisane w 1988 roku)*, *Język Polski* LXX, 1990, z. 3–4, s. 130–131.
- Werenicz W. L., *Tieksty iz Narowlanskogo rajona Bieloruskiej SSR*, *Studia nad polszczyzną kresową* IV, 1986, s. 113–118.
- Werenicz W. L., *Tieksty iz siela Jaszuny i okriestnostiej (Litowskaja SSR)*, *Studia nad polszczyzną kresową* I, Wrocław–Warszawa–Kraków 1982, s. 251–255.
- Werenicz W. L., *Tieksty iz Szwienczenskogo rajona Litowskiej SSR*, *Studia nad polszczyzną kresową* II, 1983, s. 139–150.

- Werenicz W., *Gowor siela Jaszuny Litowskiej SSR (k charakteristykje etno-jazykowej sytuacji na Wilenszczyźnie)*, *Studia nad polszczyzną kresową I*, 1982, s. 139–150.
- Zdaniukiewicz A. A., *Gwara Łopatowszczyzny. Fonetyka, fleksja, słowotwórstwo*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1972.
- Zielińska A., *Elementy języka litewskiego w polszczyźnie kowieńskiej*, *Acta Baltico-Slavica XXIV*, 1999, s. 253–261.
- Zielińska A., *Mniejszość polska na Litwie Kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2002.
- Zielińska A., *O polszczyźnie na Litwie Kowieńskiej*, *Studia nad polszczyzną kresową IX*, 1999, s. 11–32.
- Zielińska A., *Sytuacja socjolingwistyczna polskich rodzin w Sopoćkach i okolicznych wsiach (w świetle relacji ich mieszkańców)*, „Etnografia Polska”, t. XLI, 1997, z. 1–2, s. 169–181.
- Zowczak M., *Kultura religijna polskiej wsi na Litwie. Raport z badań przeprowadzonych w rejonie wileńskim, w lipcu 1990 r.*, *Przegląd Wschodni*, t. 1, z. 3, Warszawa 1991, s. 555–572.
- Адомавичюте–Чекмонене И. Э., *К характеристике польско–литовского диалектизма поляков Йонавского района Литвы*. [w:] *Pogranicza języków, pogranicza kultur* pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 139–148.
- Адомавичюте–Чекмонене И. Э., *Как вола учили на песника. Польский и литовский текст из Йонавского района Литвы с комментариям*. [w:] *Pogranicza języków, pogranicza kultur* pod red. A. Engelking i R. Huszczy, Warszawa 2003, s. 149–158.
- Адомавичюте–Чекмонене И. Э., Чекмонас В., *Грамматические литуанизмы в польских периферийных говорах белорусско–литовского пограничья*, *Studia nad polszczyzną kresową III*, 1984, s. 7–21.
- Адомавичюте–Чекмонене И. Э., Чекмонас В., *Образование и морфологический статус форм на –(ф)ши в „польшичизне виленской”*, *Studia nad polszczyzną kresową VI*, 1991, s. 85–94.
- Адомавичюте–Чекмонене И. Э., Чекмонас В., *Парадигма квазиперфектных форм –(ф)ши в „польшичизне виленской”*, *Studia nad polszczyzną kresową VI*, 1991, s. 96–105.
- Ананиева Н. Е., *Czeriedowanija w paradigmatie nastojaszczego wriemieni głagółow polskiego gowora dieriewni Gajde Ignalinskogo rajona Litowskiej SSR*, *Studia nad polszczyzną kresową I*, 1982, s. 179–191.
- Ананиева Н. Е., *Niekotoryje osobiennosti fonietycznej intierfierencyi u polilingwow odnogo pierifierijnogo polskiego gowora*, *Studia nad polszczyzną kresową II*, 1983, s. 65–72.
- Ананиева Н. Е., *Tieksty iz okriestnosti dieriewni Gajde (Litowskaja SSR)*, *Studia nad polszczyzną kresową I*, 1982, s. 243–250.
- Польско-Белорусское языковое взаимодействие (на материале мазурского говора в Полесье)*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową V*, 1990, s. 7–141.

ALFABETYCZNY WYKAZ ZBADANYCH MIEJSCOWOŚCI

Ajtuniszeki / Айтунишки	L
Akademia	LK
Andrukiańce / Андрукьянцы / Андрукянцы	L
Andruszkańce	LK
Antokolce	L
Antonów	L
Aurele	B
Ażelajcie	LK
Ażulówka	L
Barańce	L
Barkiszki	LK
Bartkiszki	L
Bartuniszeki	LK
Bastuny	B
Bejkielie	L
Bejmany	LK
Bernaty	L
Bernaty / Biernaty	L
Berniuny / Бернюны	L
Berzeniki I / Берженики	L
Bezdany	L
Biała Waka	L
Bieniakonie / Беньякони	B
Biernaty / Bernotas	L
Bijejki	LK
Bituny	B
Błazuny	B
Bobiniszki	LK
Bobty / Babtai	LK
Bogusze	L
Bohatyrowicze	B
Bolenienta	B
Borejszyny / Борейшуны	L
Borówka	L
Brasław	B
Brażoła / Бражола / Бражуоле	L
Brażelce	B
Brzegówka	L
Buciówce	B
Bujki / Буйки	L
Bujwidzie	L
Bukańce	LK
Chorażyszki	L
Chorużewo	B

Ciecianańce / Тетянцы / Тетенай	L
Czeberaki / Чебераки	L
Czeczele	B
Czekiszki	LK
Czepukany / Чепуканы	L
Czepukiszki	L
Czerany / Чераны	L
Czernoziemie	B
Czeszejki	B
Cziczinaj / Чичинай	L
Czużakampiaj / Чужакампай	L
Dagda / Дагды	Ł
Dajnowa	L
Darewo / Дарево	B
Darwinek / Дарвиниеки	Ł
Datnów / Dotnuva	LK
Dauble / Даўблі	B
Dawgieliszki	LK
Demajka	BW
Dojlidy / Дойлиды / Дайлиды	L
Dolniki / Дольники	L
Dowgiały Wielkie	B
Dowgieliszki	LK
Dowmonty	LK
Druja / Друя	B
Drujsk	B
Dryświaty / Дрисвяты	B
Dubiejki Wielkie	B
Dubicze 1 / Dubičiai	L
Dubicze 2	B
Dumbla	L
Dukiszki	L
Dukszty / Дукшты	L
Dukszty	LK
Dumsie	LK
Dyneburg	Ł
Dworzyszcze	B
Dzimitry	L
Egłajne / Эглайне	Ł
Ejszyszki / Эйшышкес / Eišiškės	L
Emiliszki / Emiliškės	L
Ewarty	Ł
Feliksowo	B
Gabraliszki	LK
Gajde	L
Gajdy / Гайде	L

Galewszczyzna	B
Gakiany	L
Gaspary	Ł
Gawiejki	B
Gaworskie	B
Gawrany	B
Ginejki	LK
Gierwiaty / Гervяты	B
Gierwielance	B
Gierwiszki / Gerviškės	L
Girdziany	L
Girdziuny	L
Girejsze	B
Girsi	LK
Glity	L
Gładkiszki / Гладкишки	L
Gofszany	L
Gołębiszki / Голембишки	L
Gowsztany / Gaukštonys	L
Góry	L
Grodno // Grodzieńszczyzna	B
Grodno	B
Grusztele / Груштели / Груштеле	L
Grytuny	B
Gudakompie / Gudakampis	L
Gudełki / Gudiškės	L
Gudziewiczze / Гудевичи	B
Hąskiewiczze / Auskonys	L
Hołowacze	L
Hoże / Гожа	B
Ignaciszki / Игнатишки	B
Ihumeń	BW
Ikaźń	B
Imbrody	LK
Indryca	Ł
Iszkoldź	B
Iwieniec	B
Jabrowicze	L
Janczury	L
Janiszki / Joniškis	L
Januszyszki	B
Jarzewo / Jarewo	B
Jaswojnie	LK
Jaszuny / Яшуны	L
Jawniuny / Jauniūnai	L
Jaworek	B

Jeziorowy	LK	
Jęczmieniszki	L	
Jodłówki	LK	
Judziszki	L	
Kabele / Kabeliai	L	
Kabiele / Kabeli	L	
Kabiszki / Kabiškės	L	
Kaczanowie	B	
Kalniszki	LK	
Kamionka / Akmenynė / Akmeninė	L	
Kałnisze / Калниеши	Ł	
Karły	L	
Karolinowo / Каролиново	L	
Karpiszki	B	
Karwieliszki / Карвелишки / Karveliškės / Karveliškiai	LK	
Karwialiszki / Карвелишки	L	
Kiebowicze	LK	
Kiejdany	LK	
Kielaryszki	LK	
Kieleryszki	LK	
Kiemieliszki / Камелишки	B	
Kiernów	LK	
Kirele	B	
Kleck	B	
Klimenie	LK	
Kłaczuny / Клачуны	L	
Koleśniki / Калесникай / Колесники	L	
Koleśniki / Kaleśniki	L	
Komaje	B	
Kompy	LK	
Koniuchy	L	
Kordiałów	LK	
Korkorzyszki / Каркожишки	L	
Korkorzyszki / Каркожишки	L	
Korkuciany	B	
Kormiałów	LK	
Koronowo	B	
Korwie / Karvys	L	
Kowalki	L	
Kowieńskie	LK	
Kowieńszczyzna bwm	L	
Kowieńszczyzna bwm	LK	
Kowno / Kanas	LK	
Kozakowszczyzna	B	
Koźlany	B	
Krakinów	LK	
Krasław	Ł	
Krasnopol	L	

Krasnowce	B
Kraśnik	BW
Krawczuny	L
Kroki	LK
Kropiły	LK
Krowiele	L
Krupowo / Крупово	B
Kruwondy	LK
Kryczewiec	BW
Kujany	LK
Kukutany / Кукутаны	L
Kułwa	LK
Kurmagola / Курмагола	L
Landwarów	L
Lebioda	B
Lida	B
Lipluny	LK
Litwa bwm	LK
Lubiańce	B
Łajbuny	B
Łapicze	BW
Ławaryszki / Лаваришки	L
Łojcie	L
Łopatowszczyzna	L
Łopie	LK
Łopie Małe	LK
Łopie Wielkie	LK
Łotwa bwm	Ł
Łowkiszki	B
Łyntupy / Лынтупы	B
Macele / Мацели	L
Maciuliszki	L
Maciuńce	B
Magucie	LK
Maguny / Магуны	L
Maguny / Magūnai	L
Małe Łopie	LK
Mamiany	B
Mazurki	L
Medziuki / Medžiukai (pow. szyrwincki)	L
Mejkszty	L
Mejłuny	L
Mejry	B
Mejszagoła / Мейшагола	L
Mejszagoła / Maišiagala	L
Mejszagoła / Majszagoła	L
Mejszagoła / Майшагола	L
Mejszagoła / Майшегала	L

Miedniki	L
Miedziuki	L
Mieniany	LK
Miedziuki / Medžiukai (pow. wileński)	L
Mieszkańce	L
Miezańce	L
Mieżanice / Miežionys	L
Międyrzecze Stare	L
Mikańce	L
Milki	B
Mimailai / Mimoli / Mimāliai	L
Minówka	L
Misztowty	LK
Misztuny	L
Mitruny	LK
Montwiliszki	B
Moskaliszki	L
Możejkowo	B
Mukule	L
Mulary	B
Myto	B
Nacuny	LK
Naliboki	B
Narbuciszki	L
Nasilany / Насиляны	L
Niemenczyn / Неме́нчин	L
Niemenczyn /Nemenčinė	L
Niemnowo	B
Nieśwież	B
Nipolaty	B
Niurwiany	B
Nowa Drań	BW
Nowiki / Новики	B
Nowosady / Новосады	B
Obały	L
Obabie	B
Obolany	B
Obuchowicze	B
Olejuńce / Алею́нцы	L
Olejuńce / Олею́нцы	L
Ongiry	LK
Opsa	B
Orgirdany / Оргирданы	L
Orniany / Арняны	L
Orniany / Арненай / Орняны	L
Orniany / Arnionys	L
Osipowicze	BW
Oszmiana	B
Owsły	LK

ok. Ejszyszek	LK
ok. Janowa	LK
ok. Jeziorosów	LK
ok. Kowna	LK
ok. Smółw	LK
ok. Solecznik	LK
ok. Szyrwint	LK
ok. Turgiel	LK
ok. Wilkomierza	LK

Pacunele	LK
Paciuny	L
Padziuny	L
Pakraugła / Pakrauglė	L
Pakulnia	B
Pakulnia / Pakulnie	B
Papiernia	B
Papiernia / Паперня	B
Pasmelgis	LK
Pasternaki	B
Pasvelgis	LK
Pawiewiórka / Павевюрка	L
Pawiewiórka / Powowiórka	L
Pelikany	B
Perczyna / Перчина	L
Piadzie	LK
Piaski / Пески	Ł
Pielasa	B
Pieluńce	B
Pieszczany	B
Pilakolnia	L
Pilakolnia / Piliakalnis	L
Pilwiszki	L
Plusy	B
Podborze / Pabarė	L
Podbrodzie / Пабраде	L
Podbrzezcie	LK
Podbrzezcie	L
Podgórze	Ł
Podjeziorki / Подъезерки	L
Podkrzyż / Pakryžė	L
Podobce	L
Podwarańce / Padvarionys	L
Podziewa	B
Pogiry	L
Pogorodno	B
Pogranicze bałtycko-słowiańskie	BL
Pojedubie	L
Pojeśla	LK
Pojeście	LK

Pojodubie / Pajuodupis	L
Polany	B
Połoneczka / Полонечку	B
Połuknia	L
Połuknie / Pałuknie / Палукне	L
Poniewież / Panevėžys	LK
Poniewieży	LK
Poniewieżyk	LK
Popiszki / Попишки	L
Porudomino / Парудаминас	L
Porudunino / Парудаминас	L
Porzecze / Поречье	B
Postawy	B
Poszuszwia	LK
Powiewiórka / Pavoverė	L
Powiłańce	B
Powłoka	B
pow. wileński bwm	LK
pow. szyrwincki bwm	LK
pow. molacki bwm	LK
pow. trocki bwm	LK
Półstoi	L
Półstoki / Pulstakai	L
Preny / Prienai	L
Preny / Прены	L
Protasewicze	BW
Prucie	L
Przydrujsk	Ł
Pundeliszki / Пунделишки	L
Punžany	L
Punžanki / Пунжанки	L
Purnuszki	L
Purwiany	L
Puszki	L
Radziule / Radžiuliai	L
Radziule / Radziuli	L
Radziwiłki	B
Radziwoniszki	B
Rajstele	L
Rakowskie	L
Ratycze / Ратичи	B
Raubiszki	B
Raubiszki / Раубишки	L
Remejki	L
Rodamina	L
Romejki	LK
Romejki	L
Roszcze	LK
Rouby	B

Różnientów	BW
Różnientów drugi	BW
Rubiki	LK
Rubno	L
Rudnia ¹	BW
Rudnia	L
Rudnia Protasewicze	BW
Rudnia Protasewicze II	BW
Rudniki	L
Rudomino	L
Rudowsie	L
Rudowsie / Rudausiai	L
Rukojnie / Rukoiniai	L
Rużyszki	L
Rudziszki	L
Rutakiemie	LK
Ryga	Ł
Rzesza	L
Sakuny	B
Saliena / Салиена	Ł
Sałki Duże	L
Sałki Małe	L
Sangajliszki / Сангайлишки / Saṅgailiškiai	L
Sauny	B
Sawaczany	LK
Sawiczuny / Савичуны	L
Serafiny	B
Siejałowicze	B
Siemieliszki	L
Sierwiedziszki	L
Sierwiedziszki / Sirvydiškės	L
Skajstoszyla / Скайстошиля	L
Skiemiany	LK
Skierlany	L
Skrzypki / Скрипки	L
Siołka	B
Skirlany / Skirlėnai	L
Skirlany	L
Skopiszki	L
Skorbuciany	L
Skorule	LK
Słobódka	B
Smołwieńszczyzna bwm	L
Smołwy	L
Soleczniki	L
Sołoki	LK
Sonicze	B
Sopoćkinie	B

Sorok Tatory	L
Sosenkiszki / Сосенкишки	L
Staciszki	L
Stara Ruda / Старая Руда	B
Starczuny	B
Stare Troki	L
Strawa	L
Stryłungi	L
Strypuny	L
Sudera	L
Surkonty	B
Sużany / Суженіс	L
Sużany	L
Swojatycze / Своятичи	B
Szakszynia / Шакшиня	L
Szasztki / Шашки	L
Szaty	LK
Szawle / Šiauliai	L
Szetejnie	LK
Szkojdziszki	L
Szpilki	B
Szułany / Шуланы	L
Szułany	L
Szwajcaria	LK
Szyrwinty	LK
Ścienki	BW
Śmietany	Ł
Śmilgieniszki	L
Śmilginie	B
Świątobrość	LK
Tabore / Таборе	Ł
Tamaryszki	L
Tartaki	B
Terniany	L
Trokiele	L
Traczuny	L
Trockie	LK
Troki	L
Tryczuny / Трычуны	L
Tryczuny	L
Tryktaciszki	L
Tubie	LK
Turgiele / Turgeliai	L
Turgiele	L
Turmonty	L
Uborek	BW
Undrelany	L

Undrałany	L
Upita	LK
Urniaże	LK
Usienniki	B
Użpurwie / Uszpurwie	LK
Użurojście	L
Waryńszczyzna (dawne Księżdowo)	BW
Warysowa	L
Wawiórka	B
Weble / Вебли	L
Wereniszki	L
Werysowa / Vèriškès	L
Wejtutyszki	LK
Wereniszki	L
Wędziagoła / Wędziagoła / Vandžiogala	LK
Widze / Видзы	B
Wielkie Stołpinięta	L
Wikuny	LK
Wilany / Виляны	Ł
Wileńskie	L
Wileńskie	LK
Wileńszczyzna bwm	L
Wileńszczyzna b. wyk. miejsc	L
Wilijnie	LK
Wilki	LK
Wilno	L
Wilno / Вильнюс	L
Wilno + Wileńszczyzna bwm	L
Wodokty / Vadaktai	LK
Wojciszki	L
Wojdaty	L
Wojkuny	B
Wojnatyszki	LK
Wołmontowicze	LK
Wołujcie	LK
Woroniszki / Воронишки	L
Wozgielańce	B
Wólka Draguńska / Вулька Драгунская	B
Zanienaj / Заненай	LK
Zaozierce / Zaoziercy	L
Zaozierce / Paežeriai	L
Zawieszyna	LK
Zemgale / Земгале	Ł
Zołowa	L
Zygmunciszki	L
Ždegele / Ждэгели	B
Ždegale	B

Żegowicze	LK
Żejmy	LK
Żybaki	L
Żygucie / Żygutie	B
Żyrmuny / Жирмуны	B

WYKAZ ADRESÓW BIBLIOGRAFICZNYCH WG OBSZARÓW BIAŁORUŚ ZACHODNIA

Przykłady i formy sygnowane niżej podanymi adresami bibliograficznymi pochodzą z obszaru Białorusi Zachodniej

B29Nit	Drw99Pab	Srd73Wer
B96Ban	G96Dąb	Stc96Mar
B96Cich	Grd93Bre	Stc99Pab
B96Doł	Grd99Sat	Trt96Mar
B96Eng	Grt73Sud	Wdr73Wer
B96Kol	Ign73Sud	Wdz73Czy
B96Stra	Ikż96Mar	Wdz95Czy
B96Życ	Ikż99Pab	Wrn99Koz
B99Pob	Isz96Mar	
B99Rut	Jrz96Mar	
Bht98Pab	Jrz99Pab	
Bnk96Mar	Kmj96Mar	
Brs96Mar	Kmj99Pab	
Brs01Czy	Kml96Mar	
Brs01Kur	Kml99Pab	
Brs02Rie	Mlr96Mar	
Brs07Smu	Mlr99Pab	
Brż96Mar	Ncz02Koz	
Brż99Pab	Nlb01Mar	
Btn96Mar	Nwd73Wer	
Btn99Pab	Obc99Rie	
Chr96Mar	Pkl96Mar	
Czl96Mar	Pls96Mar	
Czl99Pab	Pst96Mar	

Drj96Mar	Skn96Mar
Drj99Pab	Skn99Pab
Drś96Mar	Słb96Mar
Drś99Pab	Słb99Pab
Drś02Ste	Spc99Zie

BIAŁORUŚ WSCHODNIA

B32Dom

LIWA WILEŃSKA

Przykłady i formy sygnowane podanymi niżej adresami bibliograficznymi pochodzą z Litwy Wileńskiej

Bjw93Dub	Mck99Pab	W25Nit
Bjw96Mar	Mdn96Mar	W31Otr
Bjw97Dwi	Mdn99Pab	W73Giu
Bjw99Pab	Mgn73Pie	W80Tek
Bkb08Rut	Mjs73Ana	W82Tek
Brl73Sud	Mjs73a)Ana	W82a)Tek
Bts84Saw	Mjs73Wer	W82Rei
Bkw99Pab	Mjs73a)Wer	W82Tur
Djl73Wer	Nmn81Tek	W83Tur
Ejs94Kru	Orn73a)Masl	W87Smo
Ejs99Smu	Orn73b)Masl	W86Dub
Gjd82Ana	Orn73c)Masl	W91Ado
Gjd82a)Ana	Orn73d)Masl	W91a)Ado
Gjd83Ana	Orn82Masl	W96Rie
Glt99Pab	Orn94Masl	W99Rie
Igl73Pal	Orn95Masl	W99Rut
Jnw01Cze	Pps91Kru	W99a)Rut
Jnw01Ado	Rdk99Pab	W01Mas
Jsn82Wer	Rkw96Mar	Wjd99Pab
Jsn82a)Wer	Rkw99Pab	Wn99Dwi
Kbs99Pab	Sdr99Pab	Wn00Daw
Kls73a)Cze	Skr99Pab	Wtr79Saw
Kmn99Kar	Slc99Pab	Wtr82Saw

L29Nit	Smw01Kar
L82Roj	Str99Pab
L86Tek	Szn97Kon
L91Zow	Śwt83Wer
Łpt73Zda	Trk06Rut

LITWA KOWIEŃSKA

Przykłady i formy sygnowane podanymi niżej adresami bibliograficznymi pochodzą z obszaru Litwy Kowieńskiej

Ażł01Kar	Pnk01Kar
Bbt99Pab	Rsz01Kar
Bjj99Ado	Szt01Kar
Brt01Kar	Śwt01Kar
Dtn99Pab	Urn01Kar
Dtn01Kar	Użp01Kar
K96Saw	Wdg99Pab
K99Zie	Wdg01Kar
K99a)Zie	Wdk99Pab
K01a)Kar	Wdk01Kar
K02Kar	Wkn01Kar
K02Zie	Wlk01Kar
Kjd01Kar	Wlj01Kar
Kmp01Kar	Žgw01Kar
Klr01Kar	Žjm01Kar
Kłw01Kar	
Krm01Kar	
Krn96Mar	
Krn99Pab	
Kw01Kar	
L29Szw	
L29a)Szw	
L34Szw	
L36Szw	
Łp01Kar	
Mst01Kar	

Mtr01Kar
Ong01Kar
Onk99Ado
Pcn01Kar
Pdz01Kar

ŁOTWA

Przykłady i formy sygnowane podanymi niżej adresami bibliograficznymi pochodzą z obszaru Łotwy

Dgd82Par	Ł84Par
Drn73Par	Ł95Kar
Drn73a)Par	Ł97Kar
Drn73b)Par	Ł97a)Kar
Drw82a)Par	Ł06Ost
Krs99Ost	Prz09Jan
Wln63Par	

Przykłady i formy sygnowane poniżej podanymi adresami bibliograficznymi pochodzą z LITWY WILEŃSKIEJ lub LITWY KOWIEŃSKIEJ bez oznaczenia przynależności zapisu obszaru

Bkb84Ado	L09Rut
L02Rut	L10Rut
L07Rut	L11Rut

Przykłady i formy sygnowane poniżej podanymi adresami bibliograficznymi pochodzą z BIAŁORUSI ZACHODNIEJ, LITWY i ŁOTWY. W podanych opracowaniach ich autorzy nie określali przynależności danego zapisu do konkretnego obszaru

Bkb73a)Giu	Bkb83Giu
------------	----------

Przykłady i formy sygnowane poniżej podanymi adresami bibliograficznymi pochodzą z BIAŁORUSI ZACHODNIEJ, LITWY WILEŃSKIEJ i LITWY KOWIEŃSKIEJ bez zaznaczenia konkretnego obszaru

W86Tek

Przykłady i formy sygnowane poniżej podanymi adresami bibliograficznymi pochodzą z BIAŁORUSI ZACHODNIEJ i LITWY WILEŃSKIEJ bez oznaczania przynależności danego zapisu do obszaru

BL82Giu

Iwt06Mar

Bkb83a)Giu

Wdz71Giu